Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Bibliothèque électronique suisse

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΗΟΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΙ Θ, Ἐπιγεγραμμένοι Μούσαις.

Τοῦ αὐτοῦ Ἐξήγησις περὶ τῆς Ὁμήρου βιοτῆς.

HERODOTI HALICARNASSEI HISTORIARVM LIB. IX, IX Musarum nominibus inscripti.

Eiusdem Narratio de vita Homeri.

Cum Vallæ interpret. Latina historiarum Herodoti, ab Henr. Stephano recognita.

Item cum iconibus structurarum ab Herodoto descriptarum.

Ctesiæ quædam de reb. Pers. & Ind.

EDITIO SECVNDA.

Excudebat Henricus Stephanus

ANNO M. D. XCII.

BIBLIOTHEQUE PUBLIQUE DE GENEVE

NOBILISS. PRVDENTISS. ET EGREGIIS DOTIBVS ORNATISSIMIS VIris, illustrissimi principis FRIDERICI IIII, electoris Palatini, septemuiri imperii, consiliariis intimis,

GEORGIO LVD. HVTTENO,
OTTHONI A GRVNRAD,
VOLRADO A PLESSEN,

HENR. STEPH. S. D.

HERODOTVS, cui patria fuit Halicarnassus, pater, nomine Lyxes, mater, Dryo, fuisse feruntur, (quum alioqui meminerit ipse & Herodoti filii Basilidis) ex officina mea, in quam velut postliminio redierat, discedens, spatiosissimum illud totius orbis theatrum percurrere iterum velle significauit. Atque in animo sibi esse addidit, in istius aulæ pariter & academiæ theatro, paruo quidē illo, verùm percelebri, nō interquiescere tantùm sed intermorari, tātisper dum de tota sua peregrinatione, tam longa futura, rationē iniisset. Quamobrem vt sibisuísque nouem musis, quas vbique locorum, tanquam is Apollo qui à Græcis musegetes vocatur, assectatrices haberet, de commodis hospitibus prospicerem (sciebat enim mihi notitiam istic cum multis intercedere) rogauit. Ego verò quum statim vestri qualem decebat mentionem, id est perhonorificam, feciſſem, is de aliis vllis hospitibus cogitandum vel mihi vel sibi negauit. Hospitalem igitur tesseram continuò illi dedi, quòd dubitarem an & absque illa eum agnituri essetis. Eum enim non eadem qua prius veste, sed longè alia, & ea quidem multo magis pretiosa, ornatum dimisi. Poterit autem, vt spero, hic ornatus meam in dimittendo illo tarditatem compensare: ac, quoniam ipsum diu secundum istud munus meum morari coegi, habebit saltem cur donum hoc, grande sibi moræ pretium esse dicat. Vt interim taceam, alia esse quæ illi meæ tarditati apud quemlibet æquum iudicem queant patrocinari. Adeo vt nequaquā timendum mihi sit ne hæc ab vllo eiusmodi iudice damnetur: dummodo tamen meam apud eum causam agant qui, quod fuerit ab annis aliquot meum vitæ genus, vel potius, quæ fuerint mea vitæ genera, comper-

tum habeant. Duo enim hæc fuerunt, vnum, aulicum, alterum, peregrinatorium: vtrunque illi duplici operæ quam Herodotus sibi à me præstari volebat, valde aduersarium. Restare curiosus aliquis & polypragmon diceret, vt etiam mei in sequendis illis vitæ generibus cõsilii rationem redderem; sed his ille paucis verbis contentus sit, optimam à me posse reddi, & quæ prudentibus viris omnibus sit satisfactura. Prudentum enim è numero eximo eos, qui (quæ maxima turba est) de consiliis ex euentu demum iudicant: perinde acsi omnipotentiam & omniprudentiam diuinam humanarum virium humanæque solertiæ cancellis circumscriberent.

Herodotus interim, si verũ more suo fateri velit, (non more suo, sed contra morem suum, debuisse à me dici, occlamabunt eius aduersarii) se incommodũ quidem ex illa mea in regis mei aula mãsione diuturna sensisse, sed aliquo me cõmodo id sarcisse dicet. Haud enim eũ celaui quàm multa mihi ea aula ad locupletãdam quam antea scripseram eius apologiam (de Latina autem, non de Gallica, loquor) suppeditauerit. Verùm, quum exponerem ei quanto ingenio, quanto iudicio, quanta præditi eruditione sitis, continuò intellexit, ex eorum vos esse numero apud quos apologia minimè opus haberet. Quinetiam, quum vos talis tantíque principis consiliarios esse accepit, (huius enim solùm dignitatis mentionem feci) & quidem ex iis qui intimi appellantur, valde sibi gratulatus est. hoc enim sibi sermonis hospitibus suis non iniucundi materiã prębiturũ respondit. Nec istud affirmare dubitabo, eum, etiamsi nihil ad ea quæ scripsit adiiciat, sed eorum recitator tantùm, ne syllaba quidem adiecta, esse velit, tamen quæ libentissimè audiatis (illo memoriam eorum quæ olim legistis renouante) narraturum. Ac, quemadmodum illum sibi de vobis gratulatum esse dixi, ita vicissim, (si me spes non fallet) quidam historiarum eius loci vobis non solùm iudicium quod ad rite fungẽdum munere vestro requiritur augebunt, sed etiam quæ vobis gratulandi occasionem præbeant suppeditabunt. Vel vnus certè, qui mihi primus in mentem venit, ex iis est. In ea enim libri parte quam Polymnia (nisi potius Polyymnia vocãda est) sibi vindicat, audimus Demaratum scisscitantem è Xerxe,

antequam reſponſum ea de re ipſi reddat ſuper qua fuerat ab illo interrogatus, *Veráne an iucunda, ô rex, vis tibi loquar?* Ac memini idem ex alio quodam rege apud alium ſcriptorem quæri. is eſt Amyntas apud Curtium. in ea ſiquidem oratione qua ſe ſuúmque fratrem Alexandro purgat, dicentem ei, poſt alia non pauca, audimus, *Tu hercule (ſi verum audire vis) rex, huius nobis periculi cauſa es.* Quòd ſi ab hoc Amynta ad Demaratum reuertendũ eſt, in iis quę regerit aduerſus reſpõſum regis, animaduertimus, hunc, quamuis malle ſe vera audire dixiſſet, ea parũ æquis auribus accepiſſe. Demaratus enim ſuam oratiunculam poſteriorem his à verbis orditur, *Iam ab initio ſciebam, rex, me, veritate apud te vtentem, minimè tibi iucunda loquuturum.* Adeo nimirum veritatis erat rex ille impatiens. Quum autem veritatis impatientẽ appello, iis vtor ipſis verbis quibus Latinus ille hiſtoricus de Dario, *Itaque veritatis impatiens hoſpitem ac ſupplicem, tunc maximè vtilia ſuadentẽ, abſtrahi iußit ad capitale ſuppliciũ.* Verùm, antequam ab illo Herodoteo loco longius diſcedam, quo vetus illud dictum confirmatur, veritatem odium parere, quídnam is habeat quod à vobis lectum & perpenſum facere poſſit ac debeat vt vobis gratulemini (quemadmodum modò dixi) exponendum cenſeo. Amplam igitur huius gratulationis materiam fore dico, ſi, quæ præ illius Demarati cõditione, ſit veſtra, cogitabitis: & hoc mentes veſtras ſubibit, rem cõtrà vobis eſſe cũ eiuſmodi principe, vt ei conſiliũ ſalubre, etiamſi auribus accidat iniucũdum, dare, tam ſit tutum, quàm Demarato cæteríſque eius cõſiliariis periculoſum erat, in dãdo principi ſuo cõſilio, vera quidẽ ſed auribus vel minimã offenſiunculã præbẽtia, proloqui. Nec verò deſunt hodie (expertus loquor) principes, erga quos eadẽ cautione vtendũ ſit qua Demaratũ erga Xerxem vti videmus. id eſt, quorum vnuſquiſque ab eo quem pronuntiare ſuam de re quapiam ſententiam iubet, interrogandus ſit, Vtrum vis faciam? vera tibi an iucunda loquar? Hoc tamen quid aliud eſt quàm dicere principi, Vis amici veri & fidi, an aſſentatoris, officio fungar? Ac principes qui in audiendæ veritatis impatientia ita xerxizant, vel darizant, vel alexãdrizant (quibus verbis addi quamplurima & propè infinita poſſent, ex alio-

rum regum,aut principum regibus minorum, nominibus ficta) digni certè qui pro veris illis & fidis amicis adulatores nanciſcantur, & in retia eorum tandem incidant. Cæterùm cum illa Demarati interrogatione conueniunt ea verba quibus quidam Græcus & Græcorum imperator,ad ſuos ſcribẽs,literas clauſit: ſe magis quidem iucũda illis futura, ſed quæ non itidem vera eſſent, potuiſſe ſcribere. Nec dubito quin idem plurimi conſiliarii,aut alioqui amici, plurimos ad principes ſcripſerint. Ideo autem ſic loquor, quia quicunque alicuius principis ſunt amici,& quidem fidi, non protinus & conſiliariorum obire munus poſſunt. Hoc enim vt præſtent,& amicos illi eſſe & prudentia valere oportet. Quorum vtrunque quum vobis adſit, eo etiam magis veſtrum principem viciſſim de vobis ſibi gratulari decet. Quamuis porro omnes amici in conſilium non vocentur, ſi tamen Herodoto, vel potius Dario apud eum, fidem habeamus, non quiuis amicus poſſeſſionis pretioſiſſimæ loco habendus eſt, (etiamſi plerique ſcriptores amico cuilibet tantum honoris deferant) ſed is demum qui prudentes inter locum habere poteſt. Ac quum poteſt dico,meretur intelligo.

Cæterùm, vt paulo vlterius in iis Herodoti pergam quæ vobis iudicium circa ea quæ ad munus veſtrum pertinent augere queunt, non minus quo ſe Artabanus erga regem modo gerat in dando cõſilio,quàm quomodo Demaratus, conſiderãdum vobis eſt. Ille (inquit Herodotus) cæteris Perſis tacentibus, miniméque ſententiam ei quæ propoſita erat aduerſariam ferre audentibus,(erat autem Mardonius qui eã in mediũ protulerat) Artabanus,Hyſtaſpis filius,Xerxis patruus,hãc apud regem orationem habuit, *Fieri non poteſt, ô rex, quum ſententiæ ſibi aduerſariæ non fuerunt propoſitæ,vt quis meliorem eligat, ſed ea qua lata fuerit vtendum eſt: at quum aduerſariæ propoſitæ fuerunt, optio illa datur : quemadmodum aurum purum haud per ſe dignoſcimus, ſed tum demum quum alij affricuerimus.* Qua is maiore modeſtia, qua magis appoſita ſimúlque ſplendida (vt ita dicam) vti comparatione poterat? quo magis apto orationis exordio attentionem ſibi parare? Quidni verò hodie aliquis conſiliarius principis, tum præſertim quum eò ſe redactum videt quò metus omnes

redegerat, excepto vno Artabano, (cui hoc etiam, quòd patruus Xerxis esset, aliquid fiduciæ dabat) hac ipsa cõparatione vtatur? Sed auditorũ quispiam fortasse, qui eã apud hunc nostrum historicum legerit, se vel apud hunc vel alium quempiã eam legisse recordabitur. Quid tum? debet certè pro dicto quopiam prouerbiali istud haberi: in prouerbia autem vsurpationis ius cuiuis esse par est. Nec verò minus laudandum istud Artabani dictum censeo, quo aliam orationem auspicatur, *Duo hæc, rex, à me paris esse momenti iudicantur, bene sentire, & alteri bonam in medium proferenti sententiam accedere.* Obseruãdum porrò hîc, ab illo parem locum ei rei dari, cui Hesiodus proximum tantummodo dederit. Quòd si parem ea locum meretur, eo minus in consiliariis contemni talis assensus debet: præsertim si, qui alterius sententiæ assentitur, is vel aliquid ad eam adiicit, vel ratione assensus sui reddit. Plerique tamen consiliarii, dum ea ex re contemptum timent, quasi videri queãt, alteri ideo assentiri quòd è suo depromere penu nihil possint, plerunque aliud quodpiam consilium, qualecunque sit, proponere malunt. Verùm id etiam perpendamus quod ab Artabano subiungitur: ac de Xerxe quod dicit, illum (vt credibile est) miserans, multi multis in principibus consiliarii miseratione saltem prosequantur: *eos, alioqui probos, ab iis quæ cum improbis habent colloquijs pessumdari.* Atque hoc dictum pulcherrima & aptissima comparatione illustrat: *quemadmodum* (inquit) *mare, quod hominibus vtilissimum est, venti in ipsum ingruentes natura vti sua non permittunt.* Idem Artabanus ea in oratione quæ hanc præcedit, rationem optimam istius voti reddit, *-careat successibus opto*

Quisquis ab euentu facta notanda putat.

quum alioqui haud sint vlli quorum calumniis magis expositos videamus consiliarios, quàm eorum qui ex euentu de factis iudicium ferendum censent. Quid quòd eo vsque progredi audet hic cõsiliarius, vt etiam periculum illi arrogantiæ regis à potentia diuina imminere innuat? Huc enim pertinent illa de prægrandibus animantibus, de altissimis tum ædificiis tum arboribus, fulmini magis obnoxiis. Quinetiã in iis quæ proximè subiungit, non cætera quæ modũ excedunt enumerans, sed de iis ge-

ratim loquens, ſolere deum illa deprimere dicit. Atque hanc fuiſſe priſci ſeculi opinionem, ex Heſiodi etiam verſibus apparet. Valde autem neceſſaria erat his Perſarũ regibus hęc admonitio: quum & prouerbium illud, *Regum prælonga ſunt manus* (niſi dicendum potius eſt, *Regum prælonga ſunt brachia*) quod ipſe Herodotus affert, à Perſis originem habere videatur. Verùm eò tãdem ventũ eſt vt ori Chriſtianorũ etiam, non regum duntaxat ſed principum quoque illis minorum, atque adeo quorundam qui infra principes ſunt procerum, redditum ſit familiare. Atque hinc factũ eſt vt mea muſa monitrix principũ de hac etiã re quoſdã illorũ monẽdos cẽſuerit, his verſibus,

Sed iſta quoties verba ſpiritus dabũt Elatiores, omnis aula quæ ſonat, *Solis data haud ſunt regibus longa manus, Tales eorũ ſunt manus & principũ, Inferior illo regio queis eſt gradus:* Aduertat aurẽ his vocibus muſæ meæ, *Princeps, ſcio manus eſſe longas regibus, Principibus etiã dignitas queis eſt minor: Manus ſed ipſi longiores ſunt deo, (A quo ſuas hi poßident precariò) Multiſque ei ſunt longiores partibus. Quòd ſi recuſas hoc monẽti credere, Caue ſentientem cogat is te credere, Lõgis abuti manibus vbi te viderit.* Sedenim, ad Herodotũ vt reuertar, quotuſquiſque talia ex eius lectione, qualia ſunt quæ propoſui, reportat? Vix quartus quiſque, interrogatus quidnã apud Herodotũ legerit quod ad conſiliariorũ munus, aut (quod generalius eſt) ad cõſilia capienda pertineat, aliud reſpõdebit quàm hoc, Perſas nõniſi ebrios de rebus maximè ſeriis cõſultare. Atqui, nõ addẽs quod ab Herodoto additur, tũ illi tum ipſis Perſis iniuriã facit. vt omittã, ſecus quàm *ebrios* poſſe, ac debere (meo quidẽ iudicio) Græcã vocẽ reddi: vt in mea ad lectorẽ præfatione exponã. Vnde quũ & alia de hac librorũ Herodoti editione intelligi queãt multa, quæ ne vos quidẽ latere cupio, finem huic epiſtolæ imponã: ſi tamen prius hoſpitẽ & hoſpitas vobis commendauero: quæ quũ nouẽ ſint, ab vnoquoque tres excipi rationi cõſentaneũ eſt. Sed quoniã vereor ne illã quę Erato vocatur, & ita *nomen amoris habet* (vt Naſo de ea loquitur) vnuſquiſque ſua è cateruula eſſe vnã cupiat, & ita hãc muſam, μὴ λῶν Ἔρωτος (quod minimè velim, minimè illa muſa velit) eſſe cõtingat: hoc ego conſiliũ dabo (quod forſitã, tacente etiã me, vobis, vtpote nõ conſiliariis ſolùm ſed prudẽtiſſimis, in mentẽ veniret) vt iſta hoſpitarũ diſtributio ſorti cõmittatur. Valete, & veſtri amantiſſimum redamate.

HENRICVS STEPHANVS LECTIONIS Herodoti ſtudioſis S. D.

HERODOTI editionem ſecundam, diu à te, contrà quàm cupiebam, deſideratam atque exſpectatam, tandem accipis. Faxit autem Deus Opt. Max. vt quam illa ſui concitauit exſpectationem, ſuſtinere ac tueri poſſit. Tanta quidem certè cum acceſſione illa prodit, vt hæc ſaltem ſpes me ſoletur, fore vt grande moræ pretium accipere te fatearis. Sicut enim in priore editione multiplex fuerat meum tuis ſtudiis commodandi ſtudium, ita multiplicem & variam eſſe hanc acceſſionem cognoſces.

Ac primùm quidem, ad eos quod attinet quibus ſine cortice natare in Græcorum ſcriptorum lectione datur, id eſt, qui interpretis operam, tanquam χειραγωγοῦ cuiuſdam, non requirunt, (quamuis multo pauciores in Herodoto & Thucydide, quàm aliis, eam non requirere notum ſatis ſit) ſed cæteris ad hanc lectionem adminiculis eſſe contenti poſſunt: non eas tantùm quas antea diuerſas ſcripturas (vt Græci διαφόρους γραφὰς appellant) exhibui, ſed numerum earum auxi: & cenſura adhibita, quaſdam exautoraui: non tamen ita vt amandarem, ſed tantùm vt loco ſuo motis alium minus honorificum darem. Ex ipſo enim textu (vt hodie moris eſt vocare) in marginem trāſtuli. Sed quaſdam viciſſim maiore dignas honore iudicaui, ideóque eas hinc illuc tranſtuli. Iam verò & pleroſque locos emendaui, qui tibi faceſſere alioqui negotiū poterant: & quidem haud parum negotii nonnulli. Quorum in numero eſt hic qui in Euterpe legitur, ἐπὶ τῷ προσηκεύσωσι τῆσι, ἢ ἐπὶ τῷ καταπύξωνται, θύουσι τῷ βοῦν. Quem enim illa vocula τῆσι non torqueat? cui crucem non figat? Sed eſto, veriſimilem poſſe videri hanc emendationem, vnde tamen tantum confidētiæ (dices) vt eas voculas τῇ Γ'σι margini non adſcripſeris, ſed ipſis Herodoti verbis inſerere auſus fueris? Quoniā Herodotum ex Herodoto me emendare, vel (ſi mauis) Herodotum eſſe ſuiipſius emendatorem, videbam. Ita enim ille in ſequentibus, eadem in muſa, paucarum paginarū interuallo, ὦν ὁ Βουσίρις πόλιος ἁμαξόωσι τῇ Γ'σι τὴν ὁρτήν, εἰρηται πρότερον μοι. τύπτονται γὰρ δὴ πᾶσαι μυρ. Sunt verò & alii loci quibus malè affectis ex ipſo Herodoto medicinam adhibui. Sed ſupereſſe fateor qui eandem à me aut ab alio quopiam opem exſpectēt. Parum autem abfuit quin & alium quendam emendare mihi permiſerim: ſuum illi vocabulū, antiquum certè, & multorum auribus, etiam in Græca lingua valde exercitatorum, inſolens fururum, reſtituendo. id autem eſt ἀλλογνώσας. Nec dubito quin, ſi de hac emendatione, tanquam ex nimia fiducia proficiſcente, accuſatus fuiſſem, cauſæ meæ patrocinium Heſychius ſuſcepiſſet. Sed (vt opinor) nec Hippocrates Ion, quum me ſcriptori Ioni operam præſtantem vidiſſet, opem viciſsim præſtare mihi recuſaſſet: præſertim quū eodem & ipſe vocabulo vtatur, paulo quidem alium ſed tamen non alienum ab eo quem apud Hero-

dotum habuiſſet, dans ei vſum. Vt taceam, non abſimile vero eſſe, vtrunque ab illo, Hippocrate inquã, datum ei vſum fuiſſe. Eſt verò & alius quidam noſtri hiſtorici locus, qui vocabulũ quoddam non minus Hippocrati quàm Homero vſitatum requirere videtur: vt in meis annotationibus (deo fauente) declarabo. Immo quid obſtat quominus iam nunc illam ſaltem libri illius portiunculam (aut ſiquid portiuncula minus dici poteſt) repræſentem? Scito igitur agi de hoc loco, quẽ habes pag. 122, οἱ δ' πένητες αὐτῶν, ὑπ' ἀσθενείης βίου σαπίνας πλασσόμενοι ὗς, καὶ ὀστέα σαρκούμενοι ζωΐζει, ζώουσι. Nam quum in Aldina iſta pariter & Baſilienſi editione habeamus, ὑπ' ἀσθενείης βιοῦ τι ζωνας πλασσόμενοι ὗς, quid vetat quominus quis pro voce βιοῦ ſcribendum βαγοῦ ſuſpicetur? Saltem è ſcriptura qua nihil ſignificari poteſt, aliã quæ nõ incommodum ſenſum habeat, efficiet: idque minima cum mutatione. Talem autem mutationem, id eſt minimam ſiue leuiſſimam, quũ ſufficere ad quorũdam locorum emendationem viderem, pro religioſo ſuperſtitioſus eſſe nolui. Atque hinc factum eſt vt in hac poſteriore editione (hoc exemplo contentus ero) pro ἀπειπῶσι ſcribere ἀπιπῶσι non dubitauerim, pag. 139. quum manifeſtum ſit ἀπιπτω eſſe quod Dioſcorides ἐξιπτω dicit. Adſcripta autem margini lectio ἀπειπῶσι, quæ nihil poteſt ſignificare, fieri poteſt vt ex alia manarit, aliis literis ſcripta, ſed eandẽ tamen pronuntiationem (vt iampridem literis diuerſis eadem pronuntiatio dari cœpit) habente: ac audiẽs aliquis verbum ἀπηῶσι (quod eſſe poterat expoſitio illius ἀπιπῶσι) nõ illo modo ſcripſerit, ſed hoc, ἀπειτῶσι.

Iam verò & commoda quorundam locorum interpunctione magis etiam quàm antea lectoribus commodaſſe, & labore illos leuaſſe, ex ipſa collatione apparebit. Alicubi tamen eorum diligẽtiæ hoc reliqui, vt quam interpũctionem in annotatione margini adſcripta ſequutus eſſem, eam in ipſis Herodoti verbis (niſi fortè à me diſſentirẽt) ſequerẽtur. Ac huius etiam rei exemplum ſuggeret illa ipſa quæ modò propoſita fuit pagina. In eadem enim, circa finẽ, legitur, τὸ δὲ νύκτα αὐτὰς χρᾶται ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ· ταῦτα ζωΐτιον ἴσησι τὸ ἀμφίβληστρον: ſed tamen ſequẽdo ea quæ margini adſcripſi, poſt χρᾶται ponẽda eſt τελεία στιγμὴ, at poſt κοίτῃ, tantùm ὑποστιγμὴ. Fateor interim me ſimul etiam mutaturum libenter αὐτὰς in οὕτω.

Quiddam etiam præſtiti quo me lectionem illis iucundiorem reddidiſſe nemo negauerit. Eſt autẽ idipſum quod in aliis quibuſdam hiſtoricis (de Dione, & de Xiphilini ex Dione eclogis, necnõ de Appiano loquor) nuper præſtiti. In certa enim velut tmemata (cuiuſmodi ſunt quæ vulgo capita nominantur) ſiue tmematia, vnumquenque librum diſtribui. Qua diſtributione quũ lectio, quæ alioqui nimis longa videri poſſet, in certa interualla, ceu lõga quædam via, diuidatur, vbi commodè, ſi viſum fuerit, liceat interquieſcere: non ſolùm iucundior illa redditur, vt paulo antè dixi, aut ſaltẽ tædium illius vitatur, ſed etiam memoria plurimum iuuatur. Quo fit vt non dubitem quin meum hac in re exemplum typographi ſint

sequuturi: (quemadmodum alia sunt in quibus viam vel à me vel à patre meo ostensam, hodie, tanquã rectam & tutam, sequuntur) ego certè in Diodori Siculi & in Polybii editione idẽ præstare constitui.

Ad eos autem vt veniã, quibus contrà sine cortice natare in Græcorum scriptorum lectione est negatum, eos qui sine Theseo è multis illorum locis emergere nõ possunt, eos qui duce filo, vt in aliquo labyrintho, sua ponere vestigia necesse habẽt: multo plus & ipsi huic editioni, quàm prioti, se debere, meritò fatebuntur: quũ me in multo pluribus locis interpretationem Vallæ emendasse, in quibusdam in meipsum etiam, ad emendationem quod attinet, inquisiuisse animaduertent. Hoc enim de quibusdam locis posse mihi videor dicere, vbi quæ me non satis tum temporis oculatum subterfugerant, à me nunc, ceu facto oculatiore, deprehensa fuerunt. De locis tamen iis non iam loquor, vbi tales erant commissi errores quales in nominum quorundam interpretatione: qui nimirum sunt eorum è genere quos μεταμορφωτικούς siue μεταμορφωτικοὺς appellare soleo, quòd metamorphoses, & miras quidem eas, in quibusdam scriptorum Græcorum locis interpretandis faciant. Atque horum è numero vnus est vbi nomen ἥσσονες, quod sonat *inferiores*, seu *viribus minus valentes*, mutatum fuit ab interprete in nomẽ populi omnibus geographis, omnibus historicis incogniti: quum is ab illo vocetur *Heßones*. Locus ille est in Polymnia, pag. 446, ἰδών τε πολλὰ καὶ μεγάλα πεσόντα σφήγματα ὑπὸ ἥσσονων. vbi vide quæ margini adscripta sunt. Ac eodem modo pag. 471 nomen vel potius pronomen relatiuum οἵπινες, quod respondet Latino *qui*, videbis transformatum in quendam populum. ita enim ille, *quos prius appellatos fuisse Hætines, dictum est*: quum verba Herodoti (de Caribus loquentis) hæc sint, οὗτοι δὲ, οἵπινες πρότερον ἐκαλέοντο, εἴρηται. Sonant verò hæc, *Hi autem, quinam* (id est, quo nomine) *prius vocarẽtur, dictum est*. Sic pag. quoque 81, vides, ex ἰστιέων, quod Ionica dialecto dicitur pro ἱστιῶν, ab ἱστίη, (cuius nominatiuus singularis est ἱστίη, quo significatur *familia*) quendam populum seu quandam gentem ab interprete nobis fieri, cui nomen sit *Istiai*. Atque his adiiciendus est mons Hirus, per eandẽ metamorphosin factus, pag. 36. nam ibi legitur, *qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus*. vbi admonitiunculam margini adscriptam vide. Quòd si ad aliud genus errorũ interpretis à me emendatorum veniendum sit, illi non cedens, quin potius id superans, de nullo potius hoc dici posse existimo quàm de eo vbi contrarium omnino sensum verbis autoris dat interpres. Exemplum quod in mentem venit primum, est in Euterpe, pag. 175. hæc enim exhibet ista Herodoti verba, ἧκιστα δὲ Κορίνθιοι ὀνοπώλας τοὺς χυτροποιοὺς, à Valla sic interpretata, *Corinthij quoque minimi faciunt opifices*: quum Herodotus cõtrarium de Corinthiis testetur, eos nequaquam minimi facere opifices, vel potius, contemptui habere. Aliunde autem non contigit tam magnus error quàm ex non intellecto verbi ὄνομαι vsu: sicut nec compositum ex hoc factum καταιονῆς intellexit pag. 161: vbi exstat inscriptio, cuius principium hoc est, ΜΗ' ΜΕ ΚΑ-

τονοθκ῎ς Προ῎ς Τα῎ς Λιθι῎νας Πυραμι῎δας. nam has voces ille ita reddit, Ne Me Lapideis Pyramidibvs Compares. Vbi illum videri aliud verbum quàm κατανα῏ς legisse, dixi in iis quæ margini adscripta sunt : sed quum ne illius quidem verbi ὄνομαι significationẽ assequutus sit, facilè mihi persuadeo, non aliam eum lectionẽ illic sequutũ esse, sed idem ei in illo etiam verbo quod ex hoc compositum est vsuuenisse. Quis igitur est illorum verborum sensus? Illorum regis Asychis verborum sensum (lectores enim ibi suspensos reliqui) esse hunc arbitror, Ne Me Contemnas Prae Lapideis Pyramidibvs. Vel, Ne me asperneris. Cæterùm, ad priorem illum quod attinet locum, quẽ Valla ita vertit, *Corinthii quoque minimi faciunt opifices*, suam ei interpretationem vel hoc reddere suspectam debebat, quòd vlla vix artificia magis celebrarentur quàm quæ Κορινθιουργῆ (eo modo quo Α῎θηνουργῆ, & Μιλησιουργῆ, & Να῎ξιουργῆ) nominabantur. Haud scio autem an ex vllo nobis clarius & certius esse id possit loco, quàm ex Actorum apostolicorũ capite x i x. Ibi enim quidam nomine Demetrius vel ex vno artificio procudendi templa Dianæ argentea (siue thecas templi effigie, aut scriniola, siue nummos celeberrimi illius templi formam repræsentantes, aut alias eius imagines, intelligere oporteat) magnum artificibus præbuisse quæstum dicitur. In dubiũ igitur vocari non potest quin mea quàm vera est, tam falsa sit illa meæ contraria interpretatio. Quòd si librũ hunc euoluere libeat, alios plerosque locos inuenies vbi meam itidẽ interpretationem, & quidem alteri omnino repugnantem, propono. Taceo de locis vbi Latina eius verba negant quod Herodotus ait, aut vice versa: sed ita vt id è lectione cõtraria nostræ contigerit, eíque imputari debeat. Ac fateor posse alicubi, vtri potius lectoni acquiescẽdum sit, dubitari: atque hæc, vt opinor, incidere dubitatio poterit non procul ab initio Clionis: vbi de Arione legimus, καὶ Α῎ελονος ὅστ ἀνα῎θημα χάλκεον, οὐ μέγα, ὅπι Ταινάρῳ. contrà enim, χάλκεον, μέγα, legisse Vallam videmus. At pag. 16, vicissim negationẽ ille habet vbi nullã habemus. nam pro ἐπιχρεωμενῶν lectum ab illo fuit οὐκ ἐπιχρεωμενῶν.

Verùm, vt de locis in quorum interpretatione peccauit, verba pergam facere, eorum in numero nõnulli sunt vbi hoc inde contigit, quòd non animaduerteret verbum quodpiam vsum quendam Herodoto, aut certè eius dialecto, peculiarem habere. vt pag. 19, συγγινωσκόμενος. Nam & actiuam vocem συγγινώσκειν lõgè aliud sonare passim apud hunc scriptorem, quàm *ignoscere*, in recensione & expositione quorundam eius vocabulorum à me aliquot exemplis ostensum fuit. Minus autem quis miretur fortasse illum ἔπιστολὼ reddidisse *epistolam*, pag. 398, quũ potius *mandatum* significare videatur. Ac fallitur Eustathius in eo quòd credit, vocẽ ἔπιστολὼ, quæ apud AEschylum id sonat, pro ἔπιπολὼ positam esse, adiectione literæ σ. quasi verò à verbo ἔπιτέλλομαι, quod Homero vsitatissimũ est, deduci eam necesse foret, ac non ἔπιστελλὴν quoque, & quidem in soluta etiam oratione, eum vsum haberet. Qua de re siquis cum Eustathio dubitat,

omnem vtrique meus Thesaurus Græcæ linguæ dubitationē tollet.

Inter illa autem de quibus nunc demum in hac posteriore editione monui, est quidam vsus præpositionis ἐκ, qui non animaduersus fecit vt in eorum interpretatione quæ de Cambyse & Gyge narrantur, pag. quinta, aliquid sit absurdi: ex eo quòd, vbi dicitur, μαθοῦσα δὲ ὅ πατὴρ ἐκ τῶν αἰδρῶς, interpres non viderit, intelligi debere, non μαθοῦσα ἐκ τῶν ἀνδρῶς; sed ὅ πατὴρ ἐκ τῶν αἰδρῶς: vt ostendi in iis quæ retensioni & expositioni vocabulorum huius scriptoris subiunxi.

At eorum è numero de quibus in annotationibus agetur, est quod dicitur de Persis, pag. 63, μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ ἀμεινόταπα τῶν πρηγμάτων. Nec enim eos tantùm facere iniuriam Herodoto arbitror, qui ista ex eo afferunt, at quæ subiungit tacent: sed eos etiam qui μεθυσκόμενοι interpretantur *ebrij*: vt intelligamus, Persas, quū iam sunt ebrii, de rebus maximè seriis consultare. Cur enim μεθυσκόμενοι pro μεθυόντες accipiamus, potius quàm id quod propriè sonat intelligamus? Id verò non aliud est quàm *dum se inebriant*. Quantum autem sit discriminis inter eum qui ad ebrietatē iter facit, eúmque qui iam iter illud confecit, atque ad eam peruenit, cuilibet iudicandum relinquo. Tantum certè discriminis est quantum inter eum qui vrbem quampiam oppugnat, & eum qui iam expugnauit. Quæ comparatio est eo aptior, quòd is etiam qui se inebriat, mentem suam velut oppugnat, & de statu suo deturbare conatur: at postquā hoc effecit, iam dici potest eam expugnasse. Quamobrem non video quid obstet quin participium illud μεθυσκόμενοι interpretemur (si verbum verbo reddere nolimus) *inter pocula*, aut saltem *inter larga pocula*. Quod ποτικώτερον esse fateor: quamuis Liuius largius vinum etiam dicat. *Largiore vino* (inquit) *vsus*. Nec verò videtur contra me facere quod sequitur, de eo qui domui in qua sunt præest, proponente postridie quod ipsis in ea consultatione potatoria visum fuit. Proponit enim tanquam iis qui è mensa (si tamen ea tum vtebātur) tandem nonnisi ebrii surrexerint, ideóque illorum quæ à se statuta fuerint, recordari haud queant. at nihil obstat interim (meo quidē iudicio) quin intelligamus, illis inter larga pocula, & tamē antequā essent ebrii, consultantibus, ebrietatem solitam superuenire. Sed viderit alius quispiam quid pro Persis afferri possit, super eo etiam quod subiungitur, & quomodo illud quoque factum ostēdi minus absurdum queat quàm prima fronte videatur: τὰ δ' ἂν πρόσσω τοῖς βουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ὅπως ἀγερθήσονται.

Exhibebunt porro illæ annotationes meæ, deo fauente, & quorundam locorum emendationes, ex coniectura: quandoquidem vetere exemplari (cuius etiam exspectatio fecit vt editionē huius scriptoris differrē) video me ante bellorum nostrorū finem potiri haud posse. Atque vt huius quoque operæ aliquod tibi velut γεῦμα interim præbeam, quandam loci quem habet Thalia, pag. 241, proponam. Nam ibi pro ἑωυτὸν πλουσα scribo ἑωυτὸν πλουσα, leui cum mutatione, sed eiusmodi tamen, vt quum ex illo ἑωυτὸν πλουσα nihil nisi ineptum

elici possit,(præsertim si quis Vallæ interpretationem sequatur) contrà in ἐστιν οὖσα non dubitem quin Herodoti mentē habeamus.

Eodē in opere, eadémq; opera, de illa quoque scripturæ diuersitate agam, qua fit vt eiusdē vocabuli scriptura modò dialecti Herodoti, id est Ionicæ, legē seruare, modò ab ea discedere videatur: & è duabus tribúsve (tot enim sunt interdū) quam potius recipiendam arbitrer, declarabo. Interim certè adeo in hac parte nihil mutare sum ausus, vt in ipso etiam principio ἀλικαρνησσῆος retinuerim, & in ἀλικαρνησσῆος mutare noluerim: quamuis sit ἀλικαρνησσεύς p. 183, & ἀλικαρνησσοῦ pag. 565. In eo quidem magna est constantia, quam valde quis mirari possit, quòd nusquam (si memoria nō me fallit) genitiuo Ionico, id est, in ιο desinente, vtatur: sed quemadmodum prima totius operis vox est Ἡροδότου, nō Ἡροδότιο, sic alibi alia virorū nomina illo non hoc scripta modo, & Νείλου, non Νείλοιο, ποταμοῦ itidem, non ποταμοῖο, atque adeo λόγου etiam, non λόγιο, habeamus.

Sed quamuis de multis te monuerim, nō dubito quin aliqua quæ in eorum esse numero debebant, mihi exciderint: quod si ita est, suus illis eodem in opere locus erit.

Iam verò, quoniam, si εἰδότι λέγω non oportet, multo minus, ὁρῶντι λέγω, quid attinet, quæ hæc EDITIO POSTERIOR adiuncta priori habeat dicere? Sed ea quidem quæ huic Herodoti libro præfixa sunt, partim mea, partim Ioachimi Camerarii, fuerunt tantùm locupletata, & quidē ea inparte quæ mea est: at quæ subiūcta, DE LEGIBVS ET INSTITVTIS TAM PERSICIS QVAM AEGYPTIACIS, ex variis scriptoribus sumpta, nunc primùm adiecta sunt. At poterāt tamen (inquies) ex aliis etiam alia quædā sumi. Poterant, fateor: sed iis quæ præcipua videbantur, esse contentus volebam.

Quoniam autem nonnullos versibus partim Græcis, partim Latinis, de Herodoto à me scriptis, & priori editioni præfixis, delectatos esse scio, ne peior sit eorum conditio quorum in manus posterior hæc veniet, non solùm illos sed plures etiam proponendos hîc tibi censui.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΗΡΟΔΟΤΟΝ.

Ἡρόδοτος λιγυρῶν ὅπι μούσισεν ἄξια Μουσῶν,
Τοῦδε βίβλοις σφετέρας δῶκεν ἐπωνυμίας.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Ἡρόδοτου τίς φθέγμα μελισταγὲς εἶπεν ἀκούσας,
Ὃν δεῖ Μουσάων, ἰὼ λαλέῃ Ἡρόδοτος.

Ἢ οὕτω, Καλλιόπη σύγε, ἦν λ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Ἡρόδοτου λαλέοντος ἀκούω ἔσω Μούσας σιωπῇ,
Ὄφρα σὲ μὴ εἴπτω Μούσην ἄμουσον ἔμμεν.

Ἢ οὕτω, Μὴ ὡς σὲ πάνδε δοκῇς Μούσας ἄμουσος ἔμμεν.

ΕΙ'Σ ΤΟ'Ν ΑΥ'ΤΟ'Ν.

Οὐ χ Ἑλικωνιάδων πάσι ἰῶ, ἀλλ' Ἡροδότοιο,
Φοίβου ἄτ', ὃν μίαν τὴν Ἑλικωνιάδων.

ΕΙ'Σ ΤΟ'Ν ΑΥ'ΤΟ'Ν.

Ἡροδότου λεγόμεσθα πόνος θ' ἅμα σύνεα Μουσῶν·
Κλέμμα δὲ Μουσάων κάλλιον ἁμμε λέγη.
Εἰ δέκα σῇ ἰῶ γεγραφώς, δεκάτιν τις αὖ ἐπλάσατ Μούσῃ,
Ὄφελε μὴ ἡ δεκάτη βίβλος ἄμουσος ἔοι.

ΕΙ'Σ ΤΟ'Ν ΑΥ'ΤΟ'Ν.

Ἔστι μὺν, ἔστιν ἰὰς λιγυρὴ Ἁλικαρνησσῆος ἀοιδῶν
Ἔξοχα, καὶ μαλακοὺς ἐξαφίησα θεσμούς·
Ἀλλὰ γὰρ ὅσσον ἰὰς πασῶν περιφερεστάτη ἐστὶ,
Τόσσον ἰαζόντων Ἡροδότου περιφερή.

Hactenus epigrammata Græca, in laudem librorum Herodoti à me ſcripta, & nominatim in titulum quem quiſque ex vnius è muſis nomine, ſeruato ordine, capit, luſa: quæ ſequuntur partim Græca, partim Latina, iis qui Herodotum accuſant fabuloſitatis, reſpondent. Sunt autem duo poſteriora Græca, necnon tria Latina, in perſona Herodoti.

ΤΟΥ̃ ΑΥ'ΤΟΥ̃ Ε'Ρ'Ρ. ΤΟΥ̃ ΣΤΕΦΑ'ΝΟΥ
εἰς τὸν αὐτόν.

Ἄφρων ὃς ψεύσην σὲ καλεῖ ὅτι πεύθεται ἄλλου.
Καὶ τί γὰρ εἰ ψεύσην ψεύδεται ὅς σὲ καλεῖ;
Εἰ δὲ παλαιὰ λέγει δεδαηκέναι αὐτὸς ἄμεινον,
Ἄφρων καὶ ψεύσης βύθιος ἄλωκεν ἐών.

ΕΙ'Σ ΤΟ'Ν ΑΥ'ΤΟ'Ν,
ὡς ἀπ' αὐτοῦ.

Θαύματα πολλὰ λέγων, δοκέω πολλοῖσιν ἄπιστος·
Σοὶ δὲ ἄπιστος ἔῃ ὃς μὲ ἄπιστον ἐρεῖ.

ΕΙ'Σ ΤΟ'Ν ΑΥ'ΤΟ'Ν
ὡς ἀπ' αὐτοῦ.

Μυθικὴ ἱστορίη φθονερῶν τῶνδε καλεύμεθ'.
Φεῦ πόσον ἰοβόλων τὸ σόμα τῶν φθονερῶν.
Ἀλλὰ γραφὴν τὴν δόξαν πολλοὶ μὲ λέγουσι καὶ ἄλλοι.
Ἢ τὴν δόξαν γραφήν, μυθικὰ ὅτι γραφήν;
Ἱστορικοὶ πολέες τὴν δόξαν γράφουσι καὶ ἄλλοι,

Καὶ τῶνδ' οὐ λέγεται μυθικὴ ἱστορίη.
Ὅσσ' ἐτίοις τῷδ' ἀδόξα δοκεῖ, δοκεῖ οὔτις γε πᾶσι.
Καὶ πὴν ἄπιστα δοκεῖ σήμερον, αὔριον οὔ.
Ἢ ἐμὴ ἱστορίη, τῷδ' ἀδόξα γεράφουσα, κελείσθω
Ἢ τῷδ' ἀδόξογεράφος, μήτι δὲ μυθογεράφος.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ,
ὡς ἀπ' αὐτοῦ.

Ἔκλυον εἰν αἰδεῖω ὅτι πολλοὶ πολλάκι ἀνδρες
Ἱστορίης κατ' ἐμῆς πολλὰ κακὴ γόρεον.
Πλουτάρχος, Βοιωτὸς ἀνὴρ, τεθράρχης ἀπαόντων,
Καὶ κακὸν ἐς ἐμοῦ φησὶ ὃ ἱστορικόν.
Ἀλλ' εἰ κ' εἰν αἰδεῖω παρρησίη ἔστί μοι οἴκῳ,
Ἢ ὑὸς οἱ βύβλος, κ' ἀ κακὴ ἐμοί.

HENR. STEPH. EPIGRAMMATA
in eos qui Herodotum fabulositatis accusant. Sunt autem in persona eius scripta.

I.

Mendacem historicum quónam me teste probabis,
Qui nostros libros non reuerenter habes?
Dicere non satis est, Nimis hæc mihi mira videntur.
Mira nimis seclis haud ea visa suis.
Illa hoc in seclum secla vt reuocentur oportet,
Si mendacem aliquo teste probare voles.
Non reuocare potes? peto tantum quod potes, vt non
Me, qua visa mihi, visa negare velis.

II.

Quisquis is est, vel quisquis erit, quo iudice mendax
Dicar, vel nimium vel nihil ille sapit.
Nil sapit, hoc vulgo qui dicere credulus audet,
Atque leui famæ pondus inesse putat:
At si quis lectis hoc ausit dicere musis,
Quum sapit has vltra, plus satis ille sapit.

III.

Quod mihi narranti non credis, fabula dici
Protinus hoc dignum est, liuide, iudice te.
Quod quis non credit, si sic vocitare licebit,
Historicos multos fama sinistra manet.
Credulus haud volo sis, incredulus & volo non sis:
Hîc volo tu discas posse tenere modum.

EX IOACHIMI CAMERARII

procœmio in hiſtorias Herodoti.

QVVM Ricardus Crocus, Britannus, qui Lipſiam aduenerat, ſtatuiſſet domi ſuæ quibuſdam priuata opera Herodoti hiſtorias explicare, nos etiam tum ad hunc autorem cognoſcendum à magiſtro ſumus miſſi. Etſi autem Crocus vix peruenit ad ſecundum illius autoris librum enarratione ſua, ego tamen captus dulcedine & elegãtia atque etiam facilitate ſcriptorum, quum celeriter diuerſitatem quandam ſermonis, quam Ἁλίκτον vocant, percepiſſem, ita poſtea ſemper in illo legendo hæſi atque perſeueraui, vt qualemcunque (ſentio enim quàm exigua hæc ſit) facultatem Græcæ linguæ conſequuti ſumus, eam magna ex parte Herodoti lectioni acceptam referre debeamus. Itaque & nunc eum quo tum vſus fui (acceptum à magiſtro) Herodoti codicem, tractatum verſatúmque à me plurimum, omnibus in pagellis notatiunculis & ſcriptura noſtra inſignem, inter alios omnes & diligo maximè, & quoties fortè aſpexi, non vnquam ferè temperare mihi poſſum quin aperiam, & in eo aliquid legam. Tum redit in memoriam puerilis ſtudii iucundiſſima cogitatio: & illum laborem mediocrem, non tamen fuiſſe omnino ἄλυον οὐδ' ἀτέλεστον ἰδεῖν ὀνίδεσσι, lætor. Autorem autem iſtum tãti facio animo meo, vt nullum omnium aliorum huic meritò anteponi poſſe cenſeam.

Paulo poſt.

Neque me fugit, poſſe hoc teſtimonium de Herodoto meum videri magis amoris eſſe erga illum tam longo tempore confirmati, quàm iudicii, vel etiam illo hoc eſſe corruptum. Notum enim quod & aſtrologi vſurpant, τὴν φιλίαν καὶ τὸ μῖσος ἐλαχίστοις τὰ μέγιστα, καὶ μεγαλύνειν τὰ σμικρότατα. Quapropter hoc loco placuit cauſas exponere cur tãti facerẽ illũ, & veluti rationes referre ſententiæ noſtræ, atque etiam reſpõdere iis quæ reſciuiſſemus aduerſus ipſum dici ſolere: vt intelligi poſſet neque nos temere aut de puerili perſuaſione quadã illũ celebrare, & inſectatores ipſius ad malignitatis crimẽ quandã etiã imprudẽtiæ ignominiã ſibi accerſere. Ac noſtra ſententia paucis illa quidẽ cõfirmabitur. reſpõſio erit lõgior, vt neceſſe eſt: de qua tamẽ & ipſa, inductio animi mei & rationũ concluſio magis atque certius poterit perſpici. Quũ igitur in quocũque autore in primis id quod ab illo ſuſceptum eſt ad exponendũ, & ipſa expoſitio, cõſiderari ſoleat: in priori hæc ferè ſpectanda ad laudẽ exiſtimo, ſi eæ res ſumptæ delectæque ſint quarum cognitione alii adiuuari, quæque ipſæ ſuapte bonitate placere poſſe videãtur. in poſteriore, ſi expoſitio ſit verbis ſententiiſque apta atque conſentanea. Quæ breuiter dicta late patẽt ad intelligẽdum. Sed in vtroque quid Herodotus neglexit, vel nõ præſtitit potius, quominus præclariſſim⁹ & celeberrimus autor haberi debeat? Nam quæ accedit antiquitatis autoritas, quanti & ipſa ſit putanda, quantúmque ponderis habeat, quis non videt? Quiſve ignorat, omnium cõſenſu maximam huic laudem, admirationem, reuerentiam deberi? Quum autem priorũ temporum hiſtorias, variarum quidem gẽtium, ſed potiſſimum Perſarũ & Græcorum, componendas & narratione ſua exequendas ſuſcepiſſet, nõnne potius præcipuas & præclaras res complexus eſt expoſitione ſua, quàm nihili atque futiles? vt fecere, fortaſſe & veteres aliqui, certè poſteriorũ ex illo genere ſophiſtico multi, qui nihil niſi inani quadam oblectatione animos leuium quorundam afficere ſtuduerunt. ſicut ille Æthiopicorum & Deæ Syriæ autor: de quibus facilè exiſtimari poteſt de ſimilibus operibus aliorum. Ergo nihil tale in hoc eſſe autore affirmo? Minimè equidem: ſed hoc caput eſſe hiſtoriæ nego, quum ſit potius expolitio & exaggeratio quædam illius. Argumentum autem & caput quod fũdationes, euerſiones, mutationes regnorum maximorũ, opulentiſſimarũ vrbium expugnationes, ſucceſſiones potentiſſimorum regum, celeberrimarum ciuitatũ fortunæ & imperia. Oratio verò nõnne placidiſſimè decurrens, omnibus ornamentis conſpicua eſt & illuſtris? Sola compoſitione (vt Ciceroni placet) diſſolutior, id eſt, numeris carens: quum naturalium quædam in illa tamen

numerorum modulatio insit, à quo ipso etiam præstantia quædam non abest. Narrationes sunt disertæ: indicationes expressæ & speciosæ: explicationes accuratæ & euidentes: collectiones certæ atque plenæ: in his rerum gestarum, hominum, temporum fides: accurata compertorum relatio, dubiorum coniectura sagax, fabulosorum verecunda commemoratio, mira vbique simplicitas, & eximius quidam candor. Quæ omnia historiæ potissimùm famã, dignitatem, virtutem constituunt & perficiunt.

His breuiter & strictim commemoratis, ad ea quæ in hoc autore reprehendi, quorúmque nomine vituperari à quibusdam ille solet, accedamus. Contra quæ quum dicemus, etiam eorum pleraque quæ posuimus paulo antè, tractabuntur copiosius & enodatius. Ac primùm de illa vulgari & sanè veteri accusatione mendaciorum pauca differamus, non enim certè res ipsa multa desiderat. Aldus etiam Manutius iam hoc ante nos crimen diluit. Sed quænam sunt illa obsecro mendacia? Quidam sanè profitentur ea se annotasse & confutasse: quæ vtinam peruenissent in manus nostras. ita enim futura esset responsio copiosior. Neque
Iuuen. sat. 10. desunt qui Herodoti potissimum scripta illi satyræ insectationi occasionem præbuisse perhibeant, vt audaciã mentiendi in historia Græcorum exagitaret. Nam Athos (vt ille loquitur) velificatus, deridetur, & compedes Hellesponti, epotáque flumina Medo. Nonnulli fabulosas quasdam narratiunculas insertas passim historiæ, vt huius grauitate indignas, reiiciunt, & propter illas autorem mendacii damnant. Sed de iis quæ memorantur ab Herodoto propter magnitudinem nobis incredibilia, periniquũ fuerit iudicium, si non vera esse ideo statuemus quòd notis cuique rebus, moribus, disciplinæ non similia, neque rationibus nostris congruentia esse videantur, síque nonnisi iis quæ facilè intelligere & animo complecti possimus, fidem habendam esse ducemus. Quàm multa illi ipsi qui hæc antiquiora falsa fictáque esse affirmare audent, se vidisse referunt & pro certis commemorant, à quibus assensio legentium refugit? Etiam posteris hoc nostris accidet, vt multa quæ nunc nimis verè fiunt atque geruntur, expositione inflata & amplificata esse suspicentur. Sunt sanè quædam inaniora (non enim nego) in talibus, vt in peregrinatorum, qui adiere illa loca quæ tellus extrema refuso summouet oceano, sermonibus. Cuius inhumanitatis tamen fuerit, vniuersum genus narrationũ istarum semel abiicere vt futile & vanum? Quod si fiat, omnem historiæ rationem cõfundi, habitúmque peruerti necesse sit. Quid de Babylone prodiderit Herodotus, non est ignotum. Hæc nobis scilicet probabuntur de sensu & cognitione oppidulorum nostrorum. Quid enim ad illa spa-
Polit. 3. tia, vel maximæ vrbis omnium quas nouimus ambitus? Itaque & Aristoteles gentem regionémve appellandam potius Babylona, & siqua alia æqualis fuerit, quàm ciuitatem aut vrbem, censet. Quid? de fertilitate soli Assyrii quæ narrat, an nos credere poterimus de nostris aruis? Quo tamen loco ipse ignorantiæ in-
In Clione. credulitatem refutauit. sic enim ait, *Ita bene fert ea terra fruges vt nunquam non reddat ducena: si autem quàm potest optimè tulerit, reddit trecena. Folia tritici & hordei lata nascuntur digitis commodis quatuor. At milij & sesami quàm proceræ arbores exeant, in scientia certa non memorabo. Intelligo enim, eos qui in regione Babyloniorum non fuere, minimè credituros vel ea quæ de frugibus modò diximus.* Sũt autem hæc etiam distinguenda. Alia enim ad vtilitatem aliquam legentium, vel explicationem eorum de quibus narratio fit, referuntur atque pertinent: vt Babylonis descriptio, & copiarum Xerxis enumeratio. de quorũ altero facilè perClione. spiceretur, meritò fuisse securos ciues in tali & ita munita vrbe: alterum & Polymnia. potentiam regni Asiatici, & in quod tum periculum Græcia venerit, demonstrat. Vtrunque autem documentum quoddam dat, nullas, quamuis magnas, vires, infractas, neque opes inuictas esse. In aliis nihil quæritur, nisi vel delectatio, vel vt audientium animi moueantur noua mirabilique narratione: vt de gryphi-
Thalia. bus, formicis Indicis, phœnice, & his similibus. Horum, vt illa omni equidem mendacii crimine planè libero, ita haud facilè concesserò, in horum vllo mendacii manifesti autorem redarguendum esse: quum tot derisa quondam & exibilata, penè iam comperta esse existimentur: quúmque non minus istis à veritate abhorrentia multa assueuerentur ab iis, qui non audiuisse de aliis, sed seipsos aspexisse dictitent: vt nihil tam sit absurdum quin fidem reperire posse videatur.

Sed ab his recedamus.

Ob fabulosas quidem narratiunculas tantum abest vt quasi mendacé incessi vituperaríque autorem hunc debere putem, vt etiam, quum & aptissimè illas inseruerit, & bellissimè concinnarit, & venustissimè composuerit, admirandus: quúmque instructionem in singulis aliquam vitæ, cósiliorum, actionum comprehenderit, eximiam gratiam quoque ab omnibus meritus esse videatur. Quid quòd fidem suam in his fere liberat, cauétque nequis simplicior decipiatur, quũ addit semper huiusmodi quiddam, *Vt ferunt, Vt ego audiui, Quod verè mihi quidem simile nõ fit.* In Euterpa verò planè refutat illam fabulã de præcisis ancillarũ manibus. Hæc garrientes ita narrare mihi quidem videntur. Item Melpomene, fabulã de Psyllis præmunit. ea enim quæ Afri perhibeant se memorare ait. Quid autem dicit in Polymnia, quod meminisse in tota historia vult lectorem? *Ego*, inquit, *quæ fando cognoui, exponere narratione mea debeo omnia: credere autem esse vera omnia, non debeo.* In cõiecturis quidé sequẽdis quũ de apparentibus (vt ipse ait) obscura colligere studeret, si falsus est, cui obsecro omnium hoc non accidit? Neque qui tale aliquod erratum in scriptis veterũ animaduertit, sibi ideo placere & illum contemnere debet. quod ferè ineruditiores isti facere consueuere, qui exultant ad hos notationum & reprehensionum successus, non secus ac si thesaurum inuenissent: quum hic verè tum thesaurus (secundum vetus verbum) in carbones euadat. Sed paulùm etiam ad fabulas illas reuertamur: quæ, obsecro, cur offendant animum cuiusquam, quum veritati & integritati historiæ minimè officiant? Sed vt insertæ apud Thucydidem conciones, (quas certè nemo, vt opinor, non confictas, neque non quidem nullas, sed non tales ab iis quibus attribuuntur habitas esse videt) illæ tamen vt in grauitate huius autoris, admirationem, ita in dulcedine nostri, fabellæ voluptatem habent. At egressiones, & nihil ad rem pertinentium quasi inculcationes, ab historia alienæ sunt. De quo equidem aliter sentio, neque in hoc, neque vllo in genere eruditionem, intelligentiam, doctrinam quasi in angustum cogendam, vt non liceat euagari & excurrere, si libeat, longius. Immo vel solus hic fructus est ingenii & industriæ studiorum, vt veluti ostentatione iactantiáque sui gloriam laudémque petat. Auferat in his mihi aliquis ista: incorruptam, sanctam, castam, vt virginem, debere esse historiam. Non corrumpunt enim, non violant hæc illam: sed exornant, vt aurum & gemmæ pudicissimarum quoque corpora, puríssima illa quidem. Nã vt malæ & profligati pudoris fœminæ insigniorem reddunt comptu turpitudinem suam: ita, quamuis varia copiosáque sit quasi emblematis quibusdam, summa historiæ falsa & commentitia, meritò in sua hæc infamia quasi superba improbetur. Itaque non inornatam, non nudam, non contractam, sed splendidã, vestitam, explicatam (dummodo integram, &, vt ita dicam, probam & incorruptam) decet esse historiam. Cuius fidem omnem nónne in temporũ indicatione, in nominum commemoratione, in rerum tam bello quàm pace à quibusque susceptarum atque gestarum certa enarratione, in occasionum cõsiliorúmque prudenti persecutione omnes positam esse sentiunt? Quæ vtsiuersa nostrum autorem existimo & custodisse diligenter, & præstitisse præclarè. Quæ enim tempora indicauit falsò, quæue confudit? Quorum hominum locorúmve nomina posuit perperam? Res autem ab iis gestas quos complexus fuit narratione sua, accuratè illas quidem retulisse non dubitarim asseuerare: certò autem & verè quoque, libenter equidem crediderim, quanquam ab aliquibus assensio quodammodo refugiat. In consiliis profectò & occasionibus recensendis qui circumspectionem & prudentiam requirit maiorem, nimiùm is quidem esse fastidiosus mihi videtur. Ad hæc, si, vt in tabula magni & memorabilis argumẽti, adiuncta sunt veluti παρεργα, quibus vndique illa insignis & conspicua reddatur, cuius quæso vel rationis vel sapientiæ, ne dicam incogitantiæ & stultitiæ, fuerit reprehendere? Quum autem historia non solùm delectationem cognitionis, sed instructionem etiam animorum continere debeat, vt & voluptatem & vtilitatẽ afferat legentibus: si his ipsis quæ vt fabulosa notantur, etiã monita vtilia atque salutaria multa insunt, quis iá eos non modò qui vituperent, sed qui laudẽt, iniquius ferre omnino possit? Fuit Cãdaules rex Lydorũ: nemo, vt opinor, negaæ audet. Hoc tẽpore in aliã familiam translatũ fuit regnũ Lydiæ. an quisquam

Euterpe.

Clione.

falsò hoc proditum dicit? Cur igitur illa iam culpant de satellite coacto aspicere nudam reginam? Quæ si, quod haud scio annon sint, conficta essent, quanti multis de causis fieri mererentur? Nónne illam peruersionem animorũ, quæ ita mirabiliter, vt diuinitus effici videatur, sæpe vrgentibus fatalibus casibus animaduertitur, demonstrant? Quàm speciosis & bonis sententiis illustris est narratio? Idem & in aliis multis poteram, sine vllo exquisitionis labore, ostendere.

Clione. Expugnari præter omnium metum & opinionem Sardis oportuit. Sit iam illud de puero nato cum capite leonino falsum, (quod fortasse minimè est) quàm pulchrum hoc? quòd non circum ille vrbem totam latus fuit: quod si factum fuisset, capi secundum responsum diuinorũ vrbs non posset. Sint sanè illa Scytharum dona fictitia: quid incommoditatis tamen habet, vel quid potius pulchritudinis & bonitatis non habet cùm enarratio tum interpretatio, elegans, festiua, acuta? Sed quare ego prauitate quadam animi, non vera esse potius, id

Polymnia. est, ita audita cognitáque autori, putem? Eadem & de Xerxis somnio, de regibus

Calliope. Macedonum, déque aliis similibus dici possint. Quapropter, quod ad crimẽ hoc vanitatis attinet, prorsus in nostro autore turpitudinem illam & mendaciorum maculas detersas esse confido. Neque possum satis animo constituere meo, quî factum esse existimem, vt à veteribus quoque illud in hunc conferretur. Nisi vnus fortasse aliquis plures in errorem induxit, aut inuidia odiúmve, vel (vt mol lius dicam) animi certa quædam destinatáque inductio quosdã ad huiuscemodi calumnias impulit. Sed hæc velle exquirere omittamus.

NVNC AD aliam maiore studio susceptam & grauius atque inimicius factã accusationem veniendum, quam intendit huic vir magnæ doctrinæ & sapientiæ laude clarus, Plutarchus Chæronensis, qui nostrum autorẽ acerbissimè postulauit & conuincere conatus est malignitatis, edito libello, cui præscripsit περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας. Contra quæ, etsi singularis est viri autoritas & celebris eruditio, cõcedi tamen nobis oportere puto, vt pro Herodoto dicere liceat: si illi permittitur, contra non minus se, quàm nobis ipse est, antiquiorẽ Herodotum scriptio, atque aliquanto certè præstantiorẽ multis nominibus virtutũ. Ipse quidem Plutarchus quo paratior venit ad maledicendum Herodoto, & in eo copiosus fuit ac vehemens, hoc minus læsisse illum putari debet. Quis est verò qui non laudatissima quoque conuiciis impetere posse videatur, quum Zoilos & Xenophanes suos habuerit Homerus? Quid autem verbis conquirere & comprehendere homini nõ infanti neque obtuso difficile? Et dicit hoc egregiè AEneas ad Achillem,

Iliad v. *Multa licet memoret conuitia vterque vicissim,*
Quæ neque centenis remis instructa carina
Perferat. ipsa etenim facilis verbísque redundans,
Sermones variis hinc lingua reuoluit & illinc:
Quisque & fortè alii quod dixerit, audiet ipse.

Vt autem contra ea quæ quisque improbet dicere rectè possit, ita quomodo dicat diligenter considerandum: nequid vel inscitè vel etiã malignè improbare videatur. Nam horum vtrumcunque deprehensum & notatum contradictionem omnem infirmat: ita quidem sæpenumero, nemo vt responsione magnopere dignam arbitretur. De quo & elegantissimis versibus & luculento sensu cõpositum epigramma Græcum Eueni veteris poetæ fertur: quod nos quondam Latinum fecimus vt sequitur,

Est multis pariter mos omnia dicere contra,
Sed non & similis dicere recta labor.
His sat erit verbum me commemorasse vetustum:
Hæc mihi quum placeant, tu licet illa probes.

Plutarchus autem minimè cauit ne insimulando malignitatis alterum, malignitatem ipse quandam singularem suam proderet. Nam quũ collegisset quasi intimos sensus & reconditam voluntatem prauitatis malignorum, ad illa à se proposita postea, vt pueri à magistris secundum capita quædam traditas materias deducere iubentur, sic accusationem suam applicauit, in autorem hunc (vt ego quidem iudico) illa conferens alienæ malignitatis crimina. Ac ne dissimulauit ipse quidẽ neque texit causã iræ ac odii sui: nã suam ciuitatẽ, id est Bœotos,

ignominia affectos, & infamatos (vt ait) immeritò, grauiter fert & doléter. Hinc igitur illæ lacrymæ, hinc illa indignatio. Statim igitur quid autoritatis in tali criminatione sit, quam non veritatis sed vltionis cupiditas expresserit, apparet, vt illius quasi filum sequentes, refellere quæ congessit singula nihil sit necesse. Sed ad quædam tamen aliquid dicamus.

Quòd verò huic incipiens, suauitatem orationis, qua iucundè commouerentur legentes, exprobrat, ad id nihil aliud respondendum censeo, quàm quod Alexander Hectori fratri, qui sibi in iurgio formositatem obiecisset, ὅτ' τοι δολόεντ' ἐπὶ ἠεροειδέα θῆκε. Sed malignitatem omnem vndique ita colligit: Primùm de vsu nominum asperiore, déque verbis durioribus, in copia molliorum & leniorum. Deinde, si extra historiæ seriem alicuius vitia, vel si in hac laudes ieiunius commemorentur. Præterea, quum plurium fortè sermones referantur, assentiri deterioribus. omnino enim coniecturas sequi ad peiora, esse malitiosi & infensi animi. Postremò, laudis adiectione veluti condire vituperationem. esse enim simplicitatis hanc simulationem pessimam. Quid ad hæc ergo dicemus? profectò non reperit in Herodoto ista Plutarchus, sed animo suo conquisita in illum intulit. Quare enim vsum nominum verborúmque in hoc autore non probat? qui quidem (vt existimo) vsus est diserta & accurata oratione ætatis suæ, quam à posterioris seculi forma differre nos quoque intelligere possumus. Quid autem causæ fuerit cur non potius illa verè & simpliciter, quàm mendaciter & inuidè, dici sentiamus? Egregium est quod conquerenti Lasthenis factioni, (quorum scelere prodita fuerat Olynthus) contumelioſè à Macedonibus se nefarios proditores appellari, respõdisse Philippum regem accepimus, *Macedonas esse indoctam nationem ac inciuilem, soleréque ficum nominare ficum, & ligonem ligonem.* Quid autem offendit (obsecro) Plutarchũ, quòd Herodotus protulit asperius quædam, ac non molliuit appellationibus? Visum enim scilicet illi fuit id dicere quod esset. nam de coniecturis sequendis déque laude & vituperatione vniuersa hoc licebit vnum iterum atque iterum respondere: de suo illum iudicio historiam susceptam exposuisse: neque rectè facere eum qui ingenii sui vires in alieno opere explicare velit, præsertim ad infamiam autoris. Ego, vt quicque retulit, sic sensisse, audiisse, comperisse existimo. Et cur non in hac potius persuasione perseuerem quàm illam inducam maleuolentiæ, peruersitatis, virulentiæ? Quia enim contumelia afficit diuina & humana, sacra & profana: Si vera sunt, quæ est contumelia? (rectè enim ille in comœdia negat se maledicere, quum, quæ vera sint, dicat) sin falsa, ostendatur falsitas. Sed quomodo ostendit? ratiunculis quibusdam & concluſiunculis leuissimis. Quod quasi ipse sentiret, ne hoc quidem agere se ait, vt mendacii, sed vt malignitatis reum peragat Herodotum. Hanc igitur defendamus, si possumus. Ac laudationibus illis minutis & tenuibus (vt vult Plutarchus) quot possunt opponi præclarè, & pleno ore (vt dicitur) enuntiatæ? Quale enim hoc? *Omnium quos scimus hominum primi Athenienses cursu illati in hostes sunt: omnium primi sustinuere vestitus Medici & hoc ornatorum aspectum: ad illud autem vsque tempus nomen quoque Medorum terribile fuerat.* Addantur his quæ de Cynægiro scripsit. Ac nequis Athenienses tantùm laudatos benignius credat, (in quo nescio quam suspicionẽ corruptæ largitionibus voluntatis mouet Plutarchus, temerè quidem, vt videtur, neque ipse quicquam explanat) quid? parcéne Lacedæmonios laudauit his verbis? *Sunt Lacedæmonij in certaminibus singularibus haud vllis aliis inferiores: in acie verò omnium mortalium præstantissimi.* Quid? horum ciues Sperthiam & Bulin parúmne prædicatione sua ornauit? Sed hæc innumerabilia sunt. Atque in nomen sophistæ etiam inuehitur quasi probrosum: quũ profectò eos qui veluti opifices quidam essent sapientiæ, & artem quandam facerent illius, sophistas, vt citharistas & grãmatistas, vocatos, & postea vitio hominum, (vt in aliis pluribus euenit) nomen quoque malè audiisse constet. Nam quòd exagitat præclaram sententiam de instabili & incerta fortuna rerum humanarum, quam Herodotus Soloni attribuerit (cui quidem similes & alibi leguntur) nimiæ sapientiæ & pietati hominis concedatur: qui veritus sit, ne si ita de deo loquamur, vt humanus intellectus quæ dicũtur percipere possit, parum pii esse videamur. Cur ergo deo oculos, manus, pedes, aures attribuimus? cur

Eratone, pag. 424.

Polymnia, pag. 474.

Pol. pag. 474.

Hoc nomine vsus est Herod. in Clione, pag. 12.

dicimus Deum irasci? cur vlciſci? etiam vereri profectò, tentare, pœnitere, lætari, dolere. πόρρω γὰρ λύπης καὶ χαρᾶς ἵδρυται τὸ θεῖον. ſine quibus illa ne intelligi quidem poſſunt. Quid Xenophon? (quo nemo fuit numinis colentior, nemo obſeruantior, nemo impietatis erga Deum acrior hoſtis) nónne eandem ſententiam ponere non dubitauit in præclaro illo opere ſuo hiſtoriæ rerum Græcarũ? ſic enim ait, καὶ ὁ θεὸς ἦν, ὡς ἔοικε, πολλάκις χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς μεγάλους ποιῶν, τοὺς δὲ μεγάλους μικροὺς. Hæc igitur ſacrilega eſt in Herodoto ſententia, quia ſecundum hominum intelligẽtiam φθονερὸν dixit eſſe τὸ θεῖον. Sed hæc quàm ſint futilia quis non videt? Omiſſam autem illam retis fabulam & Pittaci pugnam ferat æquo animo Plutarchus: ſeque hoc conſoletur, quòd, vt ait, tot alias expoſuerit non magis profectò fabuloſas. Sed prætereunda ſunt certè aliqua, indigna quæ refutentur. Crœſi quidem annon ſatis clarè memorat eruditionem, & doctrinam fortunæ aduerſæ? cui τὰ παθήματα μαθήματα ἐγένετο. Neque Xenophõ ſapientiſſimus vir dubitauit ſimiliter poſt amiſſum regnum prudentiorem Crœſum producere. Ad alias argumẽtationes illius de Epheſiis, Colophoniis, Chiis: vbi quàm leui vtitur ratione, quòd Lampſacenus Charõ, antiquior ille quidem Herodoto, quædam non ſcripſerit. Quaſi nihil oportuerit narrare Herodotum niſi quod in literas iam eſſet relatum. Quod dictu eſt perquam ridiculum: præſertim quum ipſe profiteatur, eorum quæ alii non comprehenderint, mentionẽ facere decreuiſſe. Sed cùm de illis, tum de Samiis, Corinthiis, Lacedæmoniis, de Iſagora, Ariſtogitone, Athenienſibus, Platæenſibus, quæ diſputat, patiamur ſanè illum vincere. Quis enim, qui aduertere animum paulum modò voluerit, non perſpecturus facilè eſt victoriæ iſtius præclarum ſucceſſum?

Hellenicωv libro 5.

Eratone.

Venio igitur ad plenã lunam: de qua ingenuè fateor non intelligere me quæ à Plutarcho diſputantur. Herodoti luculentiſſima narratio, quum nemini non ſit euidens. Dicit enim, *negaſſe Lacedæmonios, poſſe contra legem ante plenam lunã in expeditionem ſeſe proficiſci, & remanſiſſe in patria dum lunæ orbis compleretur: ac poſtea profectos, ita acceleraſſe vt tertio die in Atticam Lacedæmone peruenirent.* Hæccine narratio illam merebatur tragicam acclamationem, hunc autorem, cælum ipſum, dierum rationem, omnes res confundere? Nam de lege, déque prælii die, ſua fide affirmante vtroque, venia (vt opinor) dabitur ei qui fidem Herodoti pluris ſibi faciendam quàm Plutarchi, & illum potius quàm hunc ſibi eſſe ſequendum putauerit. De Phidippide etiam obſcura eſt inſectatio: & erat hic locus in noſtro libro corruptior.

Reliqua ſunt calumniis manifeſtis referta, & vbique conſperſa nigro ſale, & atrocibus quidem illis ſed infirmis criminibus referta. Sanè Thebanos, vt ciuitatem ſuam, (notum enim, fuiſſe hunc Chæronenſem Bœotum) exquiſita & per accurata defenſione propugnauit, & in hac parte admodum vexauit autorem noſtrum. In quo quidem ignoſcendum eſt dolori ipſius, ſed reprehendenda profectò impatientia & ira. Quàm enim moleſtè fert & indignè læſos oratione ab Herodoto ſuos? Hoc igitur (vt apparet) vlcus tãgi noluit, neque potuit ferre. Sed mendacii crimine Herodotum (vt opinor) facilè liberat non modò fama illis temporibus longè latéque vagata, ſed conſeruata etiam ad poſteritatem, proditionis Thebanorum: de qua & Demoſthenes argumentum duxit leuitatis & infidelitatis illius ciuitatis: & illud in ſermonibus hominum ſemper permanſit, decimam à Thebanis Apollini perſolui oportere. Cuius mentionem à Xenophõte ſcimus ſemel atque iterum fieri. Quum enim communi decreto ſtatuiſſent Græciæ ciuitates, quæ aduerſum barbaros conſenſerant, ab iis qui nulla neceſſitate coacti Perſæ ſe ſubiecíſſent, Delphico Apollini bello confecto decimã exigi debere, Thebani quidem potentia ſua reſtitere decreto: ſed quòd illo tenerentur, fama memoriáque hominum conſtantiſſimè perdurauit.

Philippica 2.

Hell. 5.

Decretum fœderis extat in Polymnia.

Præterea quamuis malitioſum & prauum Plutarchus faciat Herodotum, nõ ſtultum tamen fuiſſe neque hebetem confitetur. Quid autem incogitantius fieri potuiſſet, & in ſumma audacia amẽtius, quàm ea affirmare atque tradere, quæ, ſi falſa eſſent, non modò paulo antè defunctorum dictis atque relationibus, ſed memoriæ, viuorum propemodum, teſtimonio refutari atque redargui poſſent? Et ille cum tam impudente mendacio, cum tam inconſentanea expoſitione, cum narratione tam diſſidente, in celeberrimum frequentiſſimúmque totius

Græciæ conuentum (ita enim accepimus) venire, & illa vaniſſima atque leuiſſima ſcripta, plena maleuolentiæ & obtrectationis, reclamantibus diuinorum & humanorum monumentorum inſcriptionibus, recitare non dubitaret? Nimis ineptum & friuolum facis autorem, contra tuam quoque exiſtimationem. Non audiuiſſent ac potius exibilaſſent, vel malè etiam multatum illo tãto theatro eieciſſent eum, qui planè ad irridendum & eludendum auditores, quíque in communi Græciæ ſolenníque cœtu ad nomen Græcum proſcindendum lacerandúmque adeſſet. De conſilio autem & facto Leonidæ retinendi Thebanos etſi aſtutè diſſerit, nemini tamen non plurima in mentem venire arbitror quibus hoc etiam loco defendi poſſit narratio. Adduxerat inuitos, ſed ſic vt à ciuitate delectos: ergo non modò illius, ſed ſuorum quoque metus hos continuit. Dimiſit alios, quos minus alacres in aperto eſſe diſcrimine videbat. illis enim parcendum decreuerat. Quomodo voluit autem vel potuit omnino quadringentos retinere, quum trecentos ſolùm haberet ipſe ſecum? Primùm voluiſſe Leonidam perdere iſtos Thebanos dixerat: neque non plures quàm trecenti cũ illo fuere. Nam præter Theſpienſes, etſi non dicitur, cum trecentis tamen Spartanis ſequutos alios plures ditionis ipſorum intelligere debemus. Ita enim fieri ſolitum ſcimus, vt Spartani nequaquam veluti ſolitarii, ſed quodã ſatellitio ſuorum ſtipati in expeditionem proficiſcerentur, quum ſinguli interdum ad ſeptenos adducerent eorum quos εἴλωτας vocarunt. Sed quid facerent? aut in illis anguſtiis quid experirentur tutius quàm quod retulit Herodotus? Neque aliud tẽ- Calliope.
pus omnino videtur fuiſſe vel defectionis, vel fugæ, vel tranſitionis, quàm quod memorauit Herodotus. Sed in tanto tumultu quo pacto exaudiri potuit imploratio? Et interfectos enim ſcribit nonnullos, & vel de geſtu intellectum fuit ſupplices hos eſſe. Notas quidem cur impudentiſſimè confingere voluerit, cauſam equidem nullam reperio. Accuſat paulo pòſt aſperitatem vocabuli, quòd de fuga conſuluiſſe dixerit Græcos. Nimis eſt ſeuerus noſter Ariſtarchus. Atque etiam illud non tulerit credo, quòd rex regum cenſet aufugiendum de Troia. non enim (vt opinor) mollius eſt φεύγωμεν, quàm δῆσον βουλεύεσθαι. Quid verò de Naxiis & Themiſtocle dicemus? Scilicet in metu tanti belli, & tempeſtate barbaricæ claſſis ingruente, incredibile fuerit, inſulanos homines non ad eos proficiſci voluiſſe quibus nemo non interitum aut ſeruitutem impendêre exiſtimaret. Themiſtocli verò indecorum aut turpe fuerit, adiutum ipſum alterius conſilio, non ſolùm omnia commẽtum fuiſſe: at Agamemnonem, non vnum aut alterum, ſed decem συμφεύδμενους optare non puduit. Nam in Artemiſia quòd facetias conſumit ſuas, quibus nequaquam abundat, feciſſe videtur incogitantius.

In iis quæ ſequuntur, quòd non modò quid perperam ſcripſerit, ſed quæ ſcribere etiam debuerit Herodotus, docere vult, ſit hoc & ipſum præclaræ & ſingularis ſapientiæ Plutarchi. Cætera inuoluta ſuſpicionibus, & alienarum rerum mentionibus confuſa, & fallacibus complexionibus intricata, & anxietate quadam mirifica accuſationis ſeſe ipſa infirmãtia, vel relinquamus ſanè, vel ad priora remittamus. Ad omnia enim fermè reſponderi dicíque idem videtur poſſe: inſaniam eſſe & furorem, non peruerſitatem, neque fraudulentiam, ea commemorare, quæ quum primùm cognita fuiſſent, hominum ſcientia reprobarentur, à poſterioribus autem inter ſe diſſidere & cõtraria eſſe facilè perſpicerentur. Etſi autem homines docti ac ingenioſi non difficulter reperiunt quomodo aliquid dicendo euertere odioſúmque reddere aut ſuſpectum poſſint, tanta eſt tamen vis veritatis, vt neſcio quo pacto, quamuis oppreſſa & obſcurata, illa plerunque tamen reſiſtat atque eluceat contra dolos & verſutiam. Quapropter non quid conquiſierit ad inſectationem Herodoti Plutarchus, neque conuitia quæ illi facit nimis cupidè, neque ſtudium exagitandi autorem antiquiſſimum, ſed rem ipſam ſpectabimus. Ipſi autem Plutarcho hoc dicimus, Iliad. v.

—— σὺ μὲν οὐ κλαῖε πεδ' ἀμφοῖν.
Οἶδα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τῷδε νεῶσαι·
Εἰ δ' ἔτεόν δὴ πᾶσιν ἀπ' αὐσδῆς ἀμφοῖν,
Ἐξ ἄρα δή τοι ἔπειτα θεοὶ φράσαι ὦλεσαν αὐτοί.

Sic enim videtur non ille quidem quæ ſenſerit ipſe, in hoc libello diſſeruiſſe, ſed

vel aliorum voluntati assentatus esse: vel quid in mala causa posset, ostendere voluisse. Quòd si de animi sui iudicio & inductione illa ad talem modum disputauit, profectò in hac parte receſſit à se ipse. Non enim aliter existimo quàm fuisse Plutarchum, virum non modò eruditum & sapientem, sed etiam bonum, quam famam, præsertim probitatis, vt tueretur, minus curasse illum apparet in proposito accusationis huius. Sed finem faciamus. non enim iucunda nobis fuit quasi contentio & rixa cum tanto viro, quam tamen vt necessariam, omittere non potuimus, & in officii (vt rati sumus) custodia, & in studio nomini bonitatique autoris excellentissimi debito.

Thucyd. lib. 1, κτῆμά τε ἐς αἰεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ξύγκειται.

OBIICITVR autem & hoc nobis, quod quidã volunt à Thucydide contra Herodotum dici, de fabulosis narrationibus & historiis confictis ad auditorũ voluptatem, *quæ, quum delectatione tantummodo afficerent audientes, in præsentia quidem iuuarent, sed diuturnum fructum non haberent.* Ego verò non magis in Herodotum hæc conferri posse puto, quàm in quemlibet priorum de scriptoribus historiarum. Et (vt verum fatear) illas planè priscas expositiones antiquissimarum rerum oratione & verbis ad venustatem, & iucũditate quadam animos perfundendum, compositas (quales potissimùm Pherecydis Syrii fuisse accepimus) grauissimum autorem existimo veritati rerum gestarum non oportere præferri censuisse: ac hilaritatem historiæ cedere seueritati, neque suauitatis cuiusdam lenitatem, constantiæ & dignitati narrationis anteponi voluisse. Sed de hoc quisque, vt lubuerit, ita statuat atque sentiat. Nos autem hoc teneamus: nõ modò propter sermonis elegantiam, & illam cùm ab aliis tum Cicerone laudatam dulcedinem, & quasi amœnitatem quandam, diligendum hunc autorem, & in manibus semper habẽdum esse: sed propter rerum cognitionem maximarum, propter maximè ad vitam vtilium sententiarum copiam, ob plurima certò, accuratè, prudenter, honestè dicta, magnificiendum nobis, vel in suo potius genere anteponendum vniuersis. Nota sunt ex Latinis Ciceronis & Quintiliani elogia præclarissima huius autoris. Græcorum autem quæ opinio de his libris fuerit, satis indicat inscriptio nominum Musarum, quibus omnem sapientiam & doctrinam & ingenii præstãtiam, antiquitatem significasse notum est. Et quicunque meminere ipsius, honoris & laudis præfationem semper vsurpasse reperiuntur. Quas ob res neque me pigere operæ positæ in hoc autore debere puto, neque non hortandi mihi videntur omnes, vt studio singulari in hoc autore versari, & illum præcipuo amore cõplecti velint. Nam & mihi fructuosam fuisse lectionem huius videor sentire, & aliis item futuram esse confido. Visum autem, *&c.*

DE HERODOTO, EX EODEM.

HERODOTI patrem fuisse Lyxem & Dryo matrem perhibent, patria Halicarnassensem: quod præscriptum nunc etiam in historia illius legitur. Parentes in sua ciuitate bono loco natos tradunt, ipsúmque fratrem habuisse Theodorum nomine. Quum autem teneretur Halicarnassus à Lygdamide tyranno, nepote Artemisiæ reginæ Cariæ, secessit Herodotus in Samum insulam: atque ibi lingua Ionica historiam magna cum cura composuit, relatam in libros nouem: quam quum in frequenti Græciæ conuentu Olympiorum recitauisset, sic placuit vniuersis vt ita audirent quasi Musas loquentes: ideóque libris qui nouem (vt diximus) essent, Musarum nouem indidere nomina. Quum reuersus in patriam autor fuisset ciuibus suis tyranni expellendi, successit quidem res, sed inuidia maxima Herodotum excepit. Ita enim fieri solet vt periculorum metum parta securitate obtrectationes ferè sequantur. Cedendum igitur, relinquendos ingratos ciues ratus, quum Athenienſium tum colonia in Thurios Italiæ populos deduceretur, sua sponte illis se colonis socium addidit: & ibi finiuit vitam suam: sepultúsque fertur in foro. etsi quidam Pellæ mortuum fuisse tradidere. Ipse facit mentionem λόγων Ἀσσυρίων & λόγων Λιβυκῶν, quos cõscripserit: de quibus tamen hæc mẽtio solummodo restat. Herodotum, scribunt, quũ recitaret in Olympiis (vt suprà retulimus) historias suas, audiuisse Thucydidẽ qui adhuc ætate puer esset: quúmque Thucydides tum quasi diuinitus commotus lacrymas profudisset, animaduertisse hoc Herodotũ, & gratulatũ fuisse patriipsius Oloro:

Lucian Herodoto, vel Eetione.

Clione.
Euterpe.

hortatúmque vt erudiendum curaret filium diligenter: gliscere enim in animo illius cupiditatem bonarum artium atque disciplinarum. De Herodoto Græcũ epigramma fertur, quo memoratur & illa inuidiæ fuga & discessio in Thũrios,

Ἡρόδοτον Λυξέω κρύπτει κόνις ἥδε θανόντα
Ἱστορίης ἀρχαίης ἰητῆρα πατρίης,
Δωρίδα πάτρης βλαστόντ' ἄπο. τὴν γὰρ ἀπ' ἀστῶν
Μοῦσιν ὑπεκπροφυγὼν, Θούριον ἔσχε πάτρην.

Extat apud Stephanum, sed magis integrum in scholiis Nebularum Aristoph.

quod nos ita aliquando conuertimus,

Terra, satum Herodotum Lyxe, tegit ista sepultum,
Qui priscæ Ionicæ laudem habet historiæ.
Dorica produxit tellus hunc: vnde fugatus
Inuidia, hac patria Thuride sedit humo.

Ex eo factum est vt aliqui præscriptionem Halicarnassensis mutarent in Thurii: quod & Plutarchus annotauit in libello De exilio. Reperio relatum hunc in olympiadem LXXVII, & LXXXIIII. cum quo non dissentit quod traditur, floruisse Thucydidem olympiade LXXXVII, & olympiade LXXXVIII mortuum Periclem Xanthippi filium, cuius Herodotus meminit. Plinius vbi de ebeno differit, Herodotum scribit Thuriis condidisse historiam anno ab v. c. trecentesimodecimo. Quod & ipsum cum numero LXXXVII olympiados consentit, quo aliqui floruisse Herodotum tradidere: quum acceperimus Romam conditam esse circiter olympiada VI. Sanè cum Hellanico vixisse fuisséque apud Archelaum, traditum est: quod tempus & EVripidis poetæ fuit, quem genitum accepimus eo die quo Persæ fuere à Græcis fusi. Pherecydes & Hecatæus diu ante illum historias & fabulas componere primi oratione soluta cœpere. Fuit & Xanthus quidam scriptor Lydus, quem in Lydorum historia sequutum Herodotum putant. Fuit & Charon Lampsacenus paulo hoc superior, qui & ipse bellum Persicum descripsit. Sed & Hellanicus suas historias ante Herodotum edidit, quas ipse se legisse significat. Fuit hoc nomine Olophyxius Thrax, qui de nymphis & sacris scripsit: & alius, medicus. Eratone.

DE DIALECTO IONICA, EX EODEM.

ORATIO Herodoti elegans est, & Ionicæ linguæ propria quadam facilitate, sine omnibus veluti anfractibus, defluens. Dialectus autem (id est peculiare orationis genus) Ionum cum Attica lingua magnam habet communitatem. Nã & hæc quodam tempore appellatio Athenienſium, & Ionicæ omnes coloniæ Athenienſium fuere. In quibus accidit vt ſonus vocis & forma ſermonis in alieno ſcilicet ſolo Aſiæ atque inſularum mutaretur. Traditum autem eſt, appellatos primùm Cranaos incolas Atticæ, quum Pelaſgi adhuc Græciam tenerent: regnãte deinde Cecrope, Cecropidas. Cui quum ſucceſſiſſet Erechtheus, tum illis fuiſſe inditum nomen Athenienſium: ac mox ab Ione dũctore, Ionum. Hic fuit Xuthi, vel Apollinis (vt poetæ) filius, ſuſceptus ex Creuſa Erechthei filia: & AEgiali ac Helices regnum tenuit. Cuius gens poſtea à Dorienſibus pulſi, ab Athenienſibus in ciuitatem recepti fuere. Pauſan. Achaicis.

Varietates in Ionica lingua hæ ferè annotantur. Α in η mutatur, niſi Doricum fuerit α. αι mutatur in η. Mutatur & ε in η, diuiſa diphthõgo, itémque in genitiuis nominum ος. ων mutatum eſt ex εων. Craſſæ mutantur in tenues. Attica mutatio eſt α in ε. Vſurpant Iones & ε cum ο, in genitiuis nominum ις, vbi Attici ω ponunt: quum ιος quoque communis ſit & Ionica flexio. Vertunt π in κ. Item αυ in ωυ. itaque hæc diphthongus, Ionica vocatur. Pro ω accuſatiuo faciunt ουν. Duo σ in ξ mutant. Metaplaſmus αι, in ες, Ionicus eſt. ſimiliter & aliæ quædam ſuæ huius dialecti formæ ſunt. Eſt & mutatio η in α. Mutant ου in ὁ. item ε in α. Addunt Iones finali σ, literam ι, & in verbis, σι. Syllabam ω circumflexam, εω faciũt. Interdum & non circumflexum ου primæ declinationis, εω faciunt. Vocabulis initialibus τ præponunt. ο & ε producunt, addita υ & ι. Tertiæ declinationis genitiuum in οιο, de ϗ, proferunt. ω faciunt οϊ. Geminant conſonãtes, vt σσ, ττ, ππ. Inſerunt ε, item σ. nam θω primæ perſonæ pluralis, θα, & θην dualis, θον faciunt. Inſerunt α in patronymicis. Iones integris & incontractis verbis nominibúſque & participiis aduerbiiſque, omnibus denique orationis partibus vtuntur. Mutant λω in εα. Augmenta præteritorum & aliarum dictionum initia abiiciunt. Τ nominum in ας in declinatione elidunt.

Vtuntur reduplicatione. Vtuntur & transpositione tam literarum quàm syllabarum. Abiiciunt ι de diphthongo ει. Initiales literas abiiciunt. Ex ε faciunt η longum. Suas habent tertias personas plurales præteriti perfecti passiui, posita litera α ante ντ finale, vt & in aliis. Infinitiua per syllabam με producunt. Sũt & contractiones & synalœphæ Ionum: sunt & apocopæ.

Horum exempla promiscuè subnotauimus, & aliis quibusdam proprietatibus dialecti Ionicæ indicatis. Ἡροδότου Ἁλικαρνασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε, pro Ἁλικαρναασέως ἱστορίας ἀπόδειξις. ‖ Θωυμαστὰ, pro θωμαστά. ‖ Ἰουῦ τὸν Ἰνάχου, pro Ἰώ. ‖ Πλοῦνας, pro πολέονας. ‖ Ἀπ' ἧς, pro ἀφ' ἧς. Ἀπελόμενοι, pro ἀφελόμενοι. & Ἀξιαπηγητότατα, pro ἀξιαφηγητότατα. ‖ Διατρηχαμμένους καὶ πᾶλλα τῷ εἵνεκεν, pro διαπρεπεξαμμένους καὶ τὰ ἄλλα ὧν ἕνεκα. ‖ Ἐγενέσε, pro ἐγένετο. Ἤδεε, pro ἤδει. ‖ Δεατότεα, pro δεατότω. ‖ Μίδης, pro Μίδας. ‖ Θεόνον βασιλήϊον, pro βασίλειον. ‖ Ἐξεμάμναι, pro ἐξάναγ. ‖ Ἐπεκρέτεον, pro ἐπεκράτουν. ‖ Κυείλυ τῷ ἡμερέων, pro κυείαν τῷ ἡμερῶν. ‖ Κιθῶνας, pro χιτῶνας. ‖ Ἐπὶ νόον ποιέουσι, pro ἐπὶ νοῦν ποιοῦσι. ‖ Περίεατε, pro περιεῖπε. ‖ Γεὸν, pro ἱερόν. Ὁρτὴ, pro ἑορτή. Κεῖνος, pro ἐκεῖνος. ‖ Ἐὼν, ἐοῦσα, pro ὢν, οὖσα. ‖ Κεχωρίδατα, pro κεχωρισμένοι εἰσί. ‖ Ἐτετράχατο, pro τετραγμένοι ἦσαν. ‖ Τωρχαῖον, αὔθερπε, ὤναξ, ὠνὴρ, ἄτερος, πεύθερόπου, pro τὸ ἀρχαῖον, ὦ αὐθερπε, ὦ ἄναξ, ὁ ἀνὴρ, ὁ ἕτερος, τὸ αὐθερόπου. quæ Attica synalœpha & in aliis reperitur: vt θατέρου, τἄτέρου. ὕρεος, πόλιος, pro ὄρεως, πόλεως. ‖ Ἐγχειριδίοισι pro ἐγχειριδίοις. ‖ Ἐπεαὶ, ἀδελφεὸς, pro ἐπεὰν, ἀδελφός. ‖ Τοὔνομα, μοιῦνος, ξεῖνος, pro τὸ ὄνομα, μόνος, ξένος. ‖ Ποιοῦσι, pro ποιοῦσι. ἐδικαίουν, pro ἐδικαίουν. ‖ Μέγαθος, ζήμνειν, pro μέγεθος, τέμνειν. ‖ Ὀπέωνες, pro ὀπάονες. ‖ Ὀρέων, pro ὀρῶν. ταθμεώμενοι, pro ταθμούμενοι. χρεωμένων, pro χρεωμένων. ‖ Κυυέη, pro κυνῆ. αὐθερπίη, pro αὐθερπῆ. ‖ Τυφὼ, ἄθω, pro τυφὼν, ἄθων. quod planè Atticum est. ‖ Πλοῦν, pro πλέον. ‖ Περὸς δέκεο, pro πρὸς δέχου. ‖ Ἔρεα, pro ἐώρα. ‖ Διξὰ, τριξὰ, pro διχᾶ, τριχᾶ. ‖ Ατ' τόπεω, pro αὐτόπου. ‖ Ἐν τῇσι ἀμάξῃσι, pro ἐν ταῖς ἁμάξαις. ac concursum omnino vocalium Iones amant. ‖ Ἄδρηστα, pro ἄδραστα, quæ non solerent aufugere. ‖ Ἐπιβατέων, pro ἐπιβατῶν. ‖ Ὁκόσον, ὅκου, κότε, pro ὁπόσον, ὅπου, πότε. ‖ Βουβάλιες, ὄφιες, pro βουβάλεις & ὄφεις. ‖ Ἐωωθέντες, pro ἠωωθέντες: & ἔωνες, pro ἤωνες. ‖ Ἀδαέες, pro ἀδαεῖς. ‖ Οἵκασι, pro ἐοίκασι. ‖ Κέρεα & γέρεα, pro κέρα & γέρα, contracto de κέραα, elisoτ. ‖ Ἐξελάδατο, ἐξαλμένοι ἦσαν. ‖ Καταγράφατο, καταγραμμένοι ἦσαν. ‖ Τεῶμα, pro ζεῦμα, omisso υ. nisi magis est à verbo Ionico factũ quod τεύειν illi dicunt. id est, πτερύσσω. ‖ Apud Homerum Ἐείκοσι, pro ἑείκοσι positum volunt: Ἐρυσίππαις ἵπποισι. Herodotus Ατ' τοκέλεες pro αὐτοκέλευστοι. Contrà μάρτυροι & Φύλακοι, Iones, pro μάρτυρες & Φύλακες. ‖ Ὄψεαι, pro ὄψῃ. quod Atticis est ὄψει. ‖ Ἀπικοίατο, pro ἀφίκοιντο. ‖ Ὁρμέατο, pro ὥρμηντο. ‖ Μανασέων, pro Μηνασσῶν. Λᾶξις, pro λῆξις. ‖ οι in οισ solutio, & θα, ις θον, ποιητικώτερον videtur. ‖ Τ' περοῖον, λωΐον, pro ὑπερῷον, λῷον. ‖ Κραδίη, pro καρδία. κρατερὸς, pro καρτερός: vt Homero Κράπαθος, pro Κάρπαθος. ‖ Reduplicationes sunt Homericæ, Τετύκοντο, ὀκλέλαθον, τεταγών. ‖ Herodotus Ἀραρεμμένοι dixit pro ἠρεμμένοι. ‖ Ἐνθεῦτεν, pro ἐντεῦθεν. ‖ Ἀποθανούμενοι, pro ἀποθανούμενοι. ‖ Duplicationes consonantium Ionicæ illæ quidem esse perhibentur, sed sunt poeticæ, vt Ὅσσον φέρτερος εἰμι. Ὄφρ' εἰ τοι ἐν μεγάροισι. Ὁππότ' αἰὴρ ἐθέλοι.

EX EODEM.

Ionicus est & articuli pleonasmus. vt, Τοὶς μὲν αὐαιρήσειεν, ὁ δ' Ἀτρεΐδην ἐναρίζοι, pro ἐναρίζοι δέ. in quibus ὁ pronomen esse volunt, & significare αὐτὸς, Ionicè. Polymnia, εἰ μέν τι ἐνέοι σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῷ μὲν ἔλεγεν οὐδέν, ὁ δὲ τὸ δ' τυχὸν πᾶν ὀκλεγόμενος, *si quid inerat quod fraudi esset barbaro, eorum nihil memorabat, sed eligens maximè fausta.*

Est autem & aliorũ pronominũ hic vsus, εἰ δὲ πῶς τε τοῦτο δύναιτ' ἂν ἐθελήσης, σὺ δὲ πάντως τρόπευμα αὐάξειν, pro ἀλλὰ πάντως αὐάξεις. Et rursũ, ἦ σέ γε, pro ἤ γε. Il. ρ,

Ὅστ' ἐπεὶ δὴ κε κάμῃσι κιὼς τ' αὖθρας τ' ἐρεθίζων,
Οἵ τέ μιν δὴ ἐῶσι βοὸν ἐκ πίαρ ἑλέσθαι,
Παύνυχοι ἐρρήσσοντες, ὁ δὲ κρειῶν ἐρατίζων Γ' ὑεῖ.

Ionum sunt anastrophæ. vt, ὄρνιθες ὥς. Il. β, οὔ σε ἔοικε κακὸν ὡς δειδίσσεσθαι. Sic ὣ ἔπι, pro ἐφ' ὧ. Et, βιοτῆς νιὸν μὲν αὐθερπίης πέρι. Il. β, τότε δ' ἤδη ἔχεν κῆρ χαλὰ μέλαινα. i. κατέχε.

Sunt & ἀποκοπαὶ Ionicæ verbi substãtiui. vt, ἔνι pro ἔνεστι, μέτα pro μέτεστι. Hom. πάρ ἔμοι γε καὶ ἄλλοι, id est, πάρεισιν ἐμοί.

Cùm aliter, tum interpoſito ὧν dirimunt coniungenda. μέχρι μὲν ὧν τούτων. & βύβλῳ πεδὶ τὰ πέρτα ἐλίσσων, id eſt, πεδιελίσσων. & κατ' ὧν ἐκάλυψε, pro κατεκάλυψε. & κατά με ἐφάρμαξας, pro κατεφάρμαξας ἐμέ. & εἰπὲ τῷ τις Βαβυλωνίων, pro τῷ Βαβυλωνίων τις. Sic ὡς ἢ αὕτως, pro ὡσαύτως δέ. Iliad. β, καδδέ κεν ὀχθήλιὸν, & Il. ε, --ὅτε ἢ μαλιηδέα θυμὸν ἔλωμαι, pro κεἰ ἢ ὀχθήσει, & ἀφέλωμαι θυμόν. Il. α, ὃν δ' ἕλον Ἀτρεΐδη. i. ἐξεῖλον δέ. Sic ὑπὸ δ' ἤρεον, pro ὑφήρεσιν. Polymn. ὅτε πάντα τὰ χρήματα ἄγων, id eſt ἀπάγων.

Præpoſitiones abſolutè, quaſi aduerbialiter, ſæpe ponunt: μὴ ἢ, τῆς στρατιῆς ἀπικομένης εἰς Σάρδις, poſtea verò, quum exercitus Sardis veniſſet. Sic, καὶ πρὸς ἀνεπιτήμονες ἔσαν, præterea Iliad. χ, πρός δέ με τὸν δύσηνον ἔπι φρονέοντ' ἐλέαιρε. Alibi, ἐν δὲ αὐτῇ ἐδύοντο νώροπι χαλκῷ. Item, ἀλλὰ πρὸ ἢ εἶπατο καὶ πῆς. Herod. Polymnia, ἐν ἢ Ἀρτέμιδος ἱρὸν, *in illo littore eſt fanum Dianæ.*

Ionicum eſt caſum ad præpoſitionem referri quæ cum verbo adiuncta compoſita eſt. vt, ὅτι οἱ ἐνορῴη, id eſt ὅ, τι ὁρῷτο ἐν αὑτῷ, *quid in ſe animaduerteret.* Il. β, -τέο δ' αὖ δὴ μέμφεται, id eſt, δὴ τίνος μέμφη. Et ὥμοισιν ἐπείη. i. εἴη δὴ τῆς ὤμοις. Item Il. ν, θρῃσσὶν Ἔκτορα εἶπε πρὸς φάος. i. φὰς πρὸς τὸν Ἔκτορα. Herod. Clione, τρία δὲ ἔτεα ἐπιτρίβαλλετο τὸν Σαρδίων ἄλωσιν, id eſt, ἐπ' ἔτεα τρία, *in tertium annum diſtulit Sardium expugnationem.* Idem, ἀπέζει τῆς χώρης τῆς Ἀσσυρίης, id eſt ὄζει ἀπὸ τῆς χώρης.

Singularis vſus infinitiui εἶ, Ionicus eſt, hoc modo, καὶ τοὺς ἴωνας ἐν ἀδυνὶ λόγῳ ποιησάμενος τὼ πρώτω εἶ, *vt hæc prima quidem cura eſſet.* Et, οὐδὲ ὁμολογήσαμὲν ἐκόντες εἶ, *quod volentibus quidem nobis fiat.* Et, τὸ ἢ σύμπαν εἶ, *In quo totum verteret* aut *Re ipſa.*

HERODOTI VOCABVLA IONIca, & quædam loquendi genera, illi cum Homero magna ex parte communia: necnon alia.

Collecta & Latinè reddita partim ab Ioachimo Camerario, partim ab Henrico Stephano: litera C illius nomen, H huius nomen indicante. à quo & addita nùc fuerunt aliquibus Camerarii interpretationibus exempla.

HENRICVS STEPHANVS
lectionis Herodoti studiosis.

SI vulgo receptum morem vsurpare, quàm meum tenere, maluissem, Ioach. Camerarii nomen silentio præteriissem: ac titulum huic opusculo præfixissem quo hanc recensionem pariter & interpretationem vocabulorū, quæ quum Herodotus sibi habere peculiaria videatur, habet tamen cum cæteris Ionibus, & nominatim cum ipso etiam Homero (ad pleraque quod attinet) communia, totàm suscepissem & in me recepissem. Nec tamen magnum onus humeris meis imposuissem. quæ enim Camerarius de illis vocabulis antea scripserat, meis infarciendo, eáque pro meis ostentando, magnum oneris leuamentum in promptu mihi fore animaduertebam. Præsertim verò quū multo plures à me quàm ab illo voces recenferentur & exponerentur, sub meæ commentationis prætextu dominium in illius quoque commentatiunculam vsurpare, res fuisset quæ multorum exemplis defendi (si exempla malam defendere causam queunt) potuisset. Verùm ego non solùm, alienis tantummodo plumis se vestire, corniculæ in morē, sed etiam vel miscere suis alienas, atque id dißimulare, vix ingenui esse hominis, semper existimaui. Atque hoc & meus Thesaurus testari abundè potest. Quinetiam Paralipomena tantùm institutionis grammatices (aut saltem eorum partem) scribere malui, quàm meam institutionem grammatices ad tam multas aliorū addendo, in aliena plurima manum iniicere, simúlque miseros lectores crambe toties repetita occidere. Neque tamen sum nescius, reperiri quotidie qui multo maiori cum turpitudine plagiarij sint: id est, multo turpius & magis pudendum plagium committant, dum aliena, & quidem è multorum nonnunquam libris consarcinata, siue cōsuta, aut (sicui Græca vox magis placet) σιωρράμμενα (licet eorum nonnulli ne artem quidem talia consarcinandi, siue consuendi, siue τὸ συρράπτειν, calleant) impudentißimo noui tituli libri, aut noui saltem nominis autoris, mendacio, pro suis obtrudentes, & obtrusa venditantes, fucum faciunt: etiamsi nulla futura sit quæ vel τοσοῦτον tam multis alienis οἰκεῖον (id est, de suo) insuiße dici posßint.

Cæterùm, quamuis pauca illa quæ Camerarij sunt, ita meis inseruerim (appositō vbique eius nomine) vt intacta in illis omnia reliquerim, fuisse

tamen vbi eius interpretationi nonnullarum vocum aliquid adiȝcere, aut in eam non ſine aliquo fortaſſe lectoris fructu inquirere potuerim, oſtendam aliâs (deo fauente) in iis quibus Herodoti lectores, præſertimque eius valde ſtudioſos, amplius iuuabo. Sed malui exemplorum alicubi adiectione, aut exempli, vbi Camer. nullum attulerat, contentus eſſe. Ne hoc quidem tacebo, me in quibuſdam vocabulis exempla Homeri, in quibuſdam Hippocratis, (quæ Erotiani, & Galeni lexicis, quum ea excudi, deſtinaueram) in nonnullis, vtriuſque, attuliſſe.

Ἄγλν καὶ φέρειν, Ionicum eſt de hoſtilibus direptionibus. Herodot. φέρεσθαί τε καὶ ἄγεσθαι ἀλλήλους. Et rurſum pag. 76, καὶ ἄγον δὴ ἤδη ἐς ἔφεσον τοὺς προσοίκους ἅπαντας. Iliad. ε, οἷόν κ' ἠὲ φέρεσθον Ἀχαιοὶ ἦκαν ἄγεσθον. Neque me fugit, & apud Xenophontem & alios Atticos autores hanc figuram reperiri. nam & alia, quæ vt Ionica annotauimus, illi vſurparunt. vtriuſque enim linguæ eadem (vt ſuprà diximus) origo fuit. C.

Ἀγνίεσι vide in Ἀπαγνίεσι. Paſſ. Ἀγνυόμενος actiua ſignif. *Adducens*, p. 452, ἀγνυόμενος γυναῖκας. H.

Ἀγορεύομαι, οῦμαι, *Concionor, Concionem habeo.* Vnde ἠγορεύοντο, pag. 384. ἐγίνοντο ἀγοραί. καὶ δή κου σφι καὶ ἄλλοι ἠγορεύοντο. Sic Hom. Il. σ, verſu 1, οἱ δ' ἄρα τοὺ μὲν ἔτι ζωὸν καθήμενοι ἠγορόωντο. Sed hîc eſt potius *Concilium habebant, Conſultabant.* At quum dicit, ἀγορήσατο καὶ μετέστη, eſt *Concionem habuit.* Verbum autẽ Ἀγορόζω apud hunc (ſicut apud Thuc. & Ariſtoph.) eſt, *Inforo verſor.* H.

Ἀγχίστροφα, *In contrarium mutata, Contraria.* ἀγχίστροφα βουλεύομαι, p. 444. Propriè autem Ἀγχίστροφον q.d. Cõuerſionem, id eſt, mutationem, propinquam habens, ſiue Mutationi propinquum. H.

Ἀγωνίσαται pro ἠγωνισμένοι εἰσί, ſed paſſiua ſignificat. pro *Decertati ſunt*: pag. 595, πολλοὶ μὲν γάρ τε καὶ δ' ἔχοντες περὶ ὑμέας ἡμῖν αὐδρες Σπαρτῆται, ἀγῶνες ἀγωνίσαται, multa certamina decertata ſunt. Sed perperam in Aldina & Germ. edit. ἀγῶνας pro ἀγῶνες ſcriptum eſt. H.

Ἀδαήες, *Ignari, Imperiti.* pag. 605, ἡμεῖς γὰρ ἀπειροί τε εἰμὲν καὶ ἀδαήες τουτέων τῶν πάθεων. H.

Ab eodem pro Ἀδαὴς dicitur Ἀδαήμων, vt p. 549, ἀδαήμονα τῶν ἱερῶν. Quinetia verbum Ἀεδάηκε, didicit. H.

Ἀδεῖν & Ἀνδάνειν, *Placere*, Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ γε μεμάσιν ἡνδανε θυμῷ. Et, Ὡς ὄφελεν θανάτοιο μοι ἀδεῖν κακός. C. Vide Ἀπάδειν & Ἔαδε.

Αἶμασιαὶ, *Septa.* Sed addit Herod. in primo, αἱμασιὴ τῶν ἱρηίων ὀπίσω. Odyſſ. σ, αἱμασιάς τε λέγων, *Septa ſtruens.* C.

Αἶνη *Exiſtimatio.* C.

Αἶχμὴ κακῶς ἐσηνέαι dicitur περός τινα, ab Herodoto, rariſſimo ſed elegantiſſimo loquendi genere, lib. 7, p. 493, de Argiuis, ἐπειδὴ σφι περὶς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἐσήνεε, hoc ſenſu, *Quũ minimè ſecundum iis aduerſus Lacedæmonios prælium fuiſſet.* Quam interpretationẽ etſi apertè præcedentia & ſequentia cõfirmant, poſſit tamen ea & Euſtathii teſtimonio comprobari: qui poſtquam dixit δόρυ nonnunquã ſignificare πόλεμον, id eſt bellum, (veluti quũ aliquis vocatur δορυάλωτος) itidémque vocem αἰχμὴ vſum iſtũ habere: vnde δορυάλωτος & αἰχμάλωτος ſignificare pariter ὁ ἐν πολέμῳ ἁλούς: ſubiungit, λέγει δέ που καὶ Ἡρόδοτος περὶ ἑνῶν, ὡς κακῶς αὐτοῖς ἡ αἰχμὴ ἔσηνε περὶς τοὺς δεῖνα, ἤγουν ἐδυσχέρη αὐτοῖς ὁ πόλεμος. Additque, hoc ex conſequenti eſſe dictum. ἀκολουθεῖ δὲ τοῖς ἐν μάχῃ δεῦτυχοῦσι, κακῶς αὐτοῖς ἐξάνεσθαι τὴν αἰχμήν. Cæterùm in compoſitione quoque nomen hoc pro bello vſitatum eſſe apud Ione ſciendum eſt, quum videlicet appellant ὁμηχμίλιον quod alii συμμαχίαν. vt p. 580, ὁμηχμίλιον σφι ἐγένετο. Ab eadem voce eſt μετάχμιος. vnde μεταχμίου γῆς legimus, pag. 581, μεταχμίου τῆς γῆς ἐκτημένων. H.

Ἀλέες, *Conferti.* Et Ἀλίζεσθαι ac Συναλίζεσθαι, *Colligi* ſeu *Congregari.* Et Ἀλίη, *Cætus.* C. Exemplum verbi Ἀλίζεσθαι, p. 36, ἀλίζεσθαι τὴν τῶν Ἰώνων δύναμιν. Vtitur & Hippocr. hoc verbo Ἀλίζεσθαι. Inuenitur autem & actiuum Ἀλίζειν apud Herod. pag. 44, necnon cõpoſitum Συναλίζειν, p. 60. Ad nomen autem ἀλέες quod attinet, ſciendum eſt, ἄλες quoque apud Hipp. exſtare: atque alicubi ἄλες & πολλὸν copulari.

Ἀλεεινὴ χώρη, *Calida regio.* Et Ἀλέα, *Calor*, vt in locis apricis. C.

Ἀλεωρὴ à Valla redditur *Remediũ*, p. 586,

ὡς καὶ αὐτὸὶ ἴωνα ἀλεωρὴν δίρήσοντας. Propriè autem ſonat *Euitatio, Declinatio, Effugium.* Ac redditur etiam *Leuamen*, & *Laxamentum*, necnon *Solatium.* Hippocr. ἐν ὠδαγελίαις vtitur, Ἄνεσις γὰρ νόσου τινὰς κάμνουσι παρέχει μεγάλην ἀλεωρὴν.

Ἀλκὴ vt ab Homero, ita etiam ab Herodoto, quibuſdam loquẽdi generibus adhibetur: quorum vel frequentiſſimum eſt (niſi me memoria fallit) ἐς ἀλκὴν τρέπεσθαι. quo videtur ſignificari quod vulgò dicimus. *Se mettre en defenſe.* Hoc autem exiſtimatur dici à Liuio, Vim parare: veluti quum ſcribit, Alios vim parantes occidit. pag. 219, ἀνάτε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι, καὶ ὡς ἔμαθον τὸ ποιηθὲν μῦθον, τοὺς ἀλκὴν ἐτράποντο. Quibus verbis ſubiungit, ὁ μὲν δὴ αὐτέων φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο. (vbi obſerua ſimul eundem vſum verbi τρέπεσθαι cum alio accuſatiuo.) Eſtque πρὸς ἀλκὴν τρέπεσθαι tāquā genus, at πρὸς αἰχμὴν τρέπεσθαι, velut ſpecies. Paulo pòſt τῇ χερὶ χρῆσθαι hac in ſignif. vſurpat: ὀρέων δέ μιν ἔργον ἐστῶτα ὁ Γοβρύης εἵρετο ὅτι οὐ χρῷτο τῇ χερί. Alioqui χερὶ χρῆσθαι reddi etiam poteſt *Manū conſerere.* Fortaſſis tamen πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο eo in loco reddendum potius fuerit, *Vi agere cæperunt*, vel, *Vim moliti ſunt*, aut *Totis viribus obſiſtere cæperunt.* Nam illud *Vim parare*, minus eſt in quibuſdam locis quàm πρὸς ἀλκὴν τρέπεσθαι. veluti quum in principio pag. 121, dicitur de Hercule, ἐς ἀλκὴν τραπόμενον πάντας σφέας κατυφονεῦσαι. H.

Ἀλογέω, *Nullam rationem alicuius rei habeo, Contemno.* Vnde ἀλογήσας, pag. 238. Sic & compoſ. Καταλογέω: vnde καταλογέωντα, p. 237. H.

Ἁμαρτὰς pro ἁμαρτία, Peccatum. vt p. 76, in fine, ἀπέσεσθαι τῶν ἁμαρτάδων. H.

Ἀμβώσας, ἀναβοήσας. C. Sic Ἐπιβώσασθαι pro ἐπιβοήσασθαι, pag. 40, in fine. H.

Ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν, *Seipſos vicerunt.* C.

Ἀμφισβασία, *Diſceptatio*, vel *Diſſenſio.* C.

Ἀναγνώσκω, *Suadeo, Perſuadeo*, (quemadmodum πείθω vtrunque vſum habet) vt pag. 443, γνόντα ἐπ' οἷσι αὐδεσι ἀναγνώσκεις βασιλῆα στρατεύεσθαι. vbi eſt potius *ſuades*, quàm *perſuades*: quamuis poſtea perſuaſerit. At p. 313, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν: non ſolùm *ſuaſerunt*, ſed etiam *Perſuaſerunt.* Sic etiam p. 41, Ἵς σε αὐθρώπων ἀνέγνωσε, ſequente infinitiuo καταιῆναι. Itidem paſſ. Ἀναγνωσθεὶς, *perſuaſus*, in fine p. 311, ὁ δὲ, ἀναγνωσθεὶς τοῦ τῆς γυναικὸς, ἔργον ἦν ὅσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ, *Is autē, ab vxore perſuaſus, rem nefariam aduerſus filiam moliri cæpit.* At interpres malè ἀναγνωσθεὶς reddidit *deceptus.* Omnémque illi excuſationem præripit verbum πείθω, quod proximè præcedit, de eadem, πείθω τὸν αὐδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω. Quinetiam lib. 3, p. 210, actiuæ voci ἀναγνώσας aliam tribuit ſignificationem idem interpres: τοῦτον τὸν αὐδρὰ ἀναγνώσας ὁ μάγος Πατιζείθης ὡς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, ἵνα ἄρχων ἐς βασιλήιον θρόνον. ita enim hæc reddidit, *Hunc virum magus Patizithes inſtructum quemadmodum ipſe illi omnia peracturus eſſet, in regium ſolium perducit.* Quum debuiſſet ita vertere, *Huic viro quum perſuaſiſſet magus Patizithes fore vt ipſe illi omnia effecta redderet.* Erat enim Patizithes qui Smerdi omnia confecturus erat, non contrà: quod tamen potius præ ſe ferre videtur altera interpretatio. Vt autem Ἀναγνώσκω ſic etiam Συγγνώσκω apud Herodotum à vulgari vſu diſcedit. Sed quid de Galeno & Erotiano dicemus, verbum ἀναγνῶναι apud Hippocratem, Ionica dialecto vtentẽ & ipſum, non πεῖσαι, id eſt, *Perſuadere*, ſed μεταπεῖσαι, (id eſt, *Diſſuadere*, vel *De ſententia deducere*, *A ſententia dimouere*) necnon μεταδιδάξαι exponentibus? καὶ οὐκ ἠδυνάμην (inquit Hippocr. lib. De artic.) αὐτοῖς ἀναγνῶναι, εἰ μὴ μόλις, ὅτι τόδ' ἔξει τοιόνδε. Suſpicor, vnũ ex altero ſumpſiſſe, qui loco præpropere (vt fit) lecto, nec bene memoriæ mandato, horum tantùm verborum recordatus ſit, αὐτοῖς ἀναγνῶναι: (ac non horum etiam quæ ſubiunguntur, ὅτι τόδ' ἔξει τοιόνδε) ſimúlque præpoſitionis ἀνὰ verbo γνῶναι præfixæ vſum eum imaginatus ſit quem habet in aliis quibuſdam verbis, & nominatim in Ἀναδιδάσκομαι, apud ipſum Herodotum.

Hoc etiã addo, perperã Galenũ, & Erotianũ ἀναγνῶναι, nõ ἀναγνῶσαι legiſſe apud Hippocratem: & quoſdã malè lectionem hanc in illam mutandam cenſuiſſe. Nam & hîc ex pag. 41 habes ἀνέγνωσε, & legitur itidem pag. 408. Eodémque modo exſtat ἀνέγνωσαν pag. 35. Sic autem & pag. 39, ἄλλον γνώσας: vbi repono ἀλλογνώσας.

Ἀναγκείη pro ἀνάγκη. vt in fine pag. 5, μὴ μὲν ἀναγκείη ἐνδεῖν. H.

Ἀναδιδάσκεσθαι vide pag. 548, in fine, & quæ adſcripſi margini. H.

Ἀναιρεῖσθαι, vide in Ἐπαναιρεῖσθαι.

Ἀναισιμοῦνται. vt pag. 32, πέντε ἡμέρας ἀναισιμοῦνται, *Quinque dies inſumuntur.* ſiue *impenduntur.* H.

Ἀνακῶς ἔχειν, Φερυλίζειν, ſeu ὀλιγωλῶς ἔχειν. p. 567, πόρρω ἀνακῶς ἐχέτω. C.

Ἀναπλῶσιν pro ἀναπλοῦσιν. C.

Ἀνάπυστον, *Quod innotuit, Patefactum, Palam factum.* Pag. 404, ὑστέρῳ μὴ πυθοίατο χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγίνετο τῶν τε. Sed malè in Ald. & Germ. edit. ἀνάπειστα. contrà verò rectè in iisdem, paulo antè, ἀνάπυστα γὰρ ὁμόλογα τῶν τε. H.

Ἀνεθέλητον, quod ab aliis dicitur ἀβούλητον, *de eo quod triste nobis accidit.* Pag. 483, ὅ, τι ἢ τοῖσι Ἀθηναίοισι τῶν τε ποιησάντων τοὺς κήρυκας σωνήνεικε ἀνεθέλητον γενέσθαι, οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηώθη, *quid aduersi illis contigerit.* Et ἀνεθέλητος συμφορὴ apud eundem, (sicut dicitur ἀβούλητος συμφορὰ) alibi ἄχεες συμφορή. Quibus in locis vocabulum συμφορὰ ponitur tanquam μέσον, more antiquo. H.

Ἀνειμένους. pag. 175 τοὺς εἰς πόλεμον ἀνειμένους. *bello deditos.* Sic paulo ante, ἀνέωντας ἐς τὸ μαχέσιμον. Sed ibi, sicut & in Ald. edit. malè ἀνέοντας. H.

Ἀνέλῃ, est Respõdere, vt de oraculis Latini dixere. ἐὼ μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλῃμι βασιλέα ἔσεσθαι τῶν Λυδῶν. Si oraculum respon derit, ipsum regem Lydorum esse. Euterpe, αἰνέεσθαι ὡς δέοι αὐτὸν ΑΙ γύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα. C.

Ἀνέωντας, vide in Ἀνειμένους.

Ἀντέω, σθ, *ex quo* ἐλῶτησε pro ἔτυχε. p. 149, καὶ ξεινίων ἐλῶτησε μεγάλων. quum præcedenti pag. dixisset, ξεινίων τυχών. Sic Homerus Iliad. α, αὐτάσους dixit pro τυχὼν, siue ἀποπαύσους, aut μετασχών: vbi canit, Αἴ νέν πως ὀρνῶν κνίσης αἰγῶν τε τελείων Βούλεται αὐτάσους, ἡμῖν δὲ τοι λοιγὸν ἀμῦναι. Facit autem illud αὐτᾶν vt minus mirari debeamus participium ἀπαντήσαντες genitiuo itidem iunctum, hoc in versu, Ἀλλ' ἐσελοὶ νεότητος ἀπαντήσαντες ἐκείνης Πεσσοπόρου, δι' ὁδοῦ ἦλθετε πυρκαϊῆς. vel πεσσοτοβόλους, vt alibi legitur. pro quo tamen malim πεσσοτοβόλοι. Suspicor autem priorē illum versum mutatum fuisse ab iis quibus insolens videbatur ille vsus participii ἀπαντήσαντες. Pro illo enim habetur hic, Anthol. epigr. lib. 3. pag. 232, meæ editionis, Ἦν νέον ἡδύσασθαι ὑποδρέψαντες ἐρασταί. H.

Ἀντίξοος, *Aduersarius, Hostis,* ἐναντίος, πολέμιος. In fine pag. 518, ἑλκόμενοι γὰρ οὐδένα σφι φανήσεσθε αὐτίξοον, ἐνεκήρυσσον στρατῷ. Et adiectiuè, γνώμη αὐτίξοος, *Sententia contraria, Sententia repugnans,* p. 572. H.

Ἀντιούμενοι sunt Ionibus qui aliis ἐναντιούμενοι, siue ἐναντίοι. vt initio Melpomenes, καὶ νικήσαντες μάχῃ τοὺς αὐτιουμένους. Paulo pòst, δοκέω γὰρ αὐτιουμένῳ σφι στρατῷ οὐκ ὀλίγῳ. At verò alibi cum accus. personæ, sequente etiam præpositione ἐς, habente suum accusatiuum, pro *Occurrere seu obuiam venire hostiliter.* H.

Ἀντιπόλεμοι, *Hostes, Aduersarij,* πολέμιοι. p. 525. H.

Ἀνωσάμβυοι, pag. 486, in fine, καὶ βασιλῆα μετὰ γε θεοὺς αὐωσάμβυοι. *Qui repulerunt,* pro ἀπωσάμβυοι. nisi fortè hoc ipsum reponendum sit. H.

Ἀξιώμβυαι, actiua signif. pro ἀξιοῦσαι. P. 92, πολλαὶ γὰρ οὐκ ἀξιώμβυαι αὐαμίσγεσθαι τῇσι ἄλλῃσι, *Quæ non dignantur, Quæ dedignantur.* Item pag. 445, ἀξιώμενος actiua itidem significatione. Verùm οὐκ ἀξιώμενος ibi non est *Dedignans,* sed *Dignum non iudicans sedere,* vel *rem se dignã,* aut, *Indignum se iudicans qui sederet.* Pag. sequente tamen voce actiua dixit ἀξιώσει, *Dignabitur.* H.

Ἀπαγινέειν significat *Exportare* siue *Deportare.* Ἀγινέειν, *Apportare:* & simpliciter ἄγειν. C. Frequens vsus horū verborum est pag. 225, 226, 227, 228.

Ἀπαδέειν, *Displicere:* vt Ἀδέειν, *Placere.* H.

Ἀπεμπαπίσαι significat apud Herodotū, *Crepitum emisit.* Pag. 174 ὁ δὲ Ἄμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεμπάπισε. C.

Ἀπεών, *Absentia,* (vt Democrito οὐσιών, *Bona constitutio*) Pag. 620, ἐπιχωμωμένους τῇ ἀπεσῇ τῆς μάχης. C.

Ἀπὸ μὲν ἔθανε pro ἀπέθανε μὲν, pag. 559. Sic multa composita diuidit, inserta particula ἀν. vt ἀπ' ὧν ἔδωκαν pro ἀπέδωκαν: & κατ' ὧν ἐκάλυψε, pro κατεκάλυψε. H.

Ἀρδὶς, *Genus teli,* & (vt volunt) *Pharetra:* sed significat apud Herodotum *Ferrum* (vt opinor) *sagittæ.* C.

Ἄρθμιος, *Concors, Beneuolus, Amicus.* p. 472, in principio, μὴ ἐόντες ἄρθμιοι. Et pag. 587, Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων. At verò ἄρθμια substantiui vice fungitur, p. 411, τέως μὲν δὴ σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους, *concordia inter eos erat.* Item ἀρθμίη, *Concors, Amica.* p. 601. H.

Ἄρθρα de natura equæ posuit Herodotus. C.

Ἄση, *Molestia.* Et Ἀσῶδαι, *Molestia & dolore affici.* C. pag. 64, μηδεμίαν ἄσην ἀηδῆ τοῦ παρεὸν πεσσοδάλλῃ. vbi videri possit necesse minimè fuisse addere ἀηδῆ. Ab Hippocr. ἄση de certo quodam molestiæ genere dicitur: nimirū de stomachi fastidio, necnon de fastidio ciborum. Quinetiam de inquieta corporis iactatione quæ ægrotis contingit. Vnde & Ἀσώδεις hi vocantur. pro quo & Ἀσσώδεις gemino σ scribitur. Sic verò & Ἀσᾶσθαι apud eundem, non solùm Ἀσῶδαι. Vide Hippocr. lexicum.

Ἀσινὴς, *Illæsus*, *Incolumis*. Pag. 585, ἀπέπεμψαν ἀσινέα, passiua signif. Apud Hippocr. actiua etiam. vt ἀσινέες ῥίζιες, *innoxiæ*. Sic & aduerb. Ἀσινέως apud eundem, *Innoxiè*.

Ἀτὰρ, sicut & apud Homerum (cui Αὐτὰρ etiam in vsu est) pro *Autem*, vel *Sed*. Pag. 431 respondet particulæ μὲν, cui passim apud alios respondere solet δέ: ac interdum apud hunc quoque: vt p. 633.

Ἀτάσθαλα, *Nefaria*, *Nefanda*, *Scelesta*. pag. 617, & aliis plerisque locis. Necnon aliquis dicitur ἀτάσθαλος, vt pag. 633. Frequens est & Homero. H.

Ἀτέοντες, *Nihil curantes*. Est & Homerus similiter vsus. C.

Ἀτρεκέως, *Verè*. vel *Certò*. vt p. 23, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν. Sic pag. 175, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κεῖναι. Hoc aduerbium frequés est apud Homerum etiam & Hippocratē: apud Homerū pro *Verè*, apud Hippocratem & pro *Certò*, *Exploratò*: & plerunque pro ἀκριβῶς, *Exactè*. vt in Prognost. οὐ δυνάμην ἀριθμεῖσθαι ἀτρεκέως. Sic & Ἀτρεκὴς pro *Exactus*. Extat etiam Ἀτρεκίη apud Herodotum, quo significatur *veritas*. Apud Hippocr. ἀτρεκείη scribitur: & ἀτρεκείη κεῖναι apud eum legitur pro eo quod attuli ex Herodoto ἀτρεκέως κεῖναι. H.

Ἄτρυτον πόνον, *Intolerabilem*. Pag. 607, ἔχον πόνον ἄτρυτον. C.

Αὐδάζειν, *Vocem emittere*, seu *Loqui*. C.

B

Βαθυτάτη αὐτὴ ἑωυτῆς, *Vbi profundissimum est*, Ità de Istro ἴσος αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει. id est *AEquabili flumine fertur*. C.

Βάεις, in Euterpe, Nauigium AEgyptiacum. C.

Βαρυσυμφορώτατος αὐθρώπων, pag. 19, id est, βαρείας συμφορὰς αὐθρώπων μάλιστα παθών. vel βαρέων συμφορῶν. *Qui omnium hominum maximè graues calamitates est perpessus*. siue *grauem calamitatem*. Vel vna voce, *Miserrimus*. H.

Βασίλεια, *Regina*. Pag. 5, ὅπως ἡ βασίλεια καλέοι. At verò βασιλέα, cum accētu in penult. in lingua communi dicitur *regnum*: apud Herodotum βασιληίη. vt ibidē sequitur proximè βασιληίλω. H.

Βεκωμύα, id est, θεκόητα, *Celebria*. C. Vide Βῶσαι.

Βωθεῖν pro βοηθεῖν, (id est *Auxiliari*) apud hunc scriptore, teste Eustathio: affertúrque & ab Hesychio. Legimus tamen & cū οη, vt βοηθωύτων, in fine pag. 69. H.

Βῶσαι pro βοῆσαι (vt proximè præcedit βωθεῖν pro βοηθεῖν) *Clamare*. At in fine p. 68, μηδὲ οὐνόμαζε βῶσαι τὸν ἑωυτῆς αὐδρα, non malè, *neque nomine compellare suum maritum*. Sic Ἀναβῶσαι pro ἀναβοῆσαι. vnde ἀνέβωσεν p. 5, *exclamauit*. Sic alibi ἀμβώσας pro ἀναβοήσας & ἐπιβώσασθαι pro ἐπιβοήσασθαι. Passiuum autem particip. βεβωμύα pro βεβοημύα habuisti paulo anté.

Γ

Γενέτωρ, *Progenitor*, in Vrania. Alioqui vulgo recepta significatione est *pater*. H.

Γένεα AEgyptiorum esse ait septē, pag. 174: & alios, sacerdotes, alios, pugnatores, alios, bubulcos vocari, *&c.* Vbi valla interpr. *Septem genera hominum*. Sed non minus placeret mihi *Septem ordines*, vel *Septem classes*. Sic alibi aliquot γένεα Persarum esse scribit. At verò pag. 23 legimus τῶ Δωριεῦ γένεος, & τῶ Ἰωνικοῦ. H.

Γνωσιμαχέειν interpretantur *Perpendere suas vires, quæ inferiores sint aduersariorum viribus*. Itáque posset accipi Thalia, εἰ μὴ νῦν μαθὼν παῦται ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε. Significare videtur simpliciter, τῇ γνώσῃ μάχεσθαι. hoc est, *Mutare sententiam*, & *perpendere*. Vrania, γνωσιμαχέετε μὴ ἓξ ὁμοίοισι ἡμῖν. At Polymnia, γνωσιμαχέοντες καὶ ἄλλα, καὶ ὅτι χώρῃσι ἄρα εἶχον οὐ μάρετον. C.

Δ

Δεῖπνα annotarunt ab Ionibus appellari Cœtus triginta hominum qui simul cibum caperent. Homero tamen δεῖπνον simpliciter cibum significat, atque etiam equorum pabulum. vt Νεῦ δ' ἔρχεσθ', ὅτι δεῖπνον. & Εὖ δὲ ἵππους ἵππωσιν δεῖπνον δότε.

Δένος, *Dedecus*, *Opprobrium*. Vnde & verbum Δενάζω.

Δηλήσασθαι pro βλάψαι, apud hunc scriptorem, sicut apud Homerum: vt Eustathius quoque annotat in hunc illius poetæ locum, Il. α, Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωλιανείρῃ Καρπὸν ἐδηλήσαντ', ἐπεὶ, *&c.* Apud hunc legitur & δεδήλησαι, passiua signif. Hinc & Δήλησις apud Hippocratem: item Δηλητήρια Φάρμακα, pernicioſa atque adeo lethifera. H.

Διὰ cum genitiuo, vsum habens diligenter notandum, hoc in loco, in fine p. 10, & principio pag. 11, Θεῖης ἄξιον λόγου πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων, *inter omnia quæ sunt Delphis donaria*. H.

Διαβάλλειν, *Calumniari*, & *Insectari*, & *Fallere*, & *Verba dare*. C.

Δίαιταν

Διαιταν ποιέεσθαι, *Diuersari, Habitare, Commorari.* Sic pag.206, ἦ ὁ ἀξελαθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πῶλος δίαιταν ἐποιέετο, ἐς τοὺς πέμπων ἄγγελον (ita enim interpungendum est, nō inter πῶλος & δίαιταν, vt in Ald.&Germ. editione) id est, Vbi diuersabatur. seu, Apud quos domicilium habebat. At verò pag.619, circa finem, δίαιταν interpres reddidit *vitam:* de rege Persarum, ὃς τοιήνδε δίαιταν ἔχων, ἦλθε ἐς ἡμέας οὕτω ὀϊζυρῶς ἔχοντας ἀπαιρησόμενος. Sed malim, Cui quū talis sit ratio victus, siue, Qui quum tali victu vtatur.

Cum hoc autem vsu nominis δίαιτα, non cum illo, conuenit ille qui passim apud Hippocratem occurrit, quinetiam apud medicos eius posteros, qui ex eo sunt mutuati: nisi quòd multorum ægrotorū δίαιτα, cum illa regis Persarum comparata, planè est ὀϊζυρὴ (vt loquitur illic Pausanias) præsertim si verum est illud, Qui medicè viuit, miserè viuit.

Διασφάξ, Crepido rupium. C.

Διαφέρειν τὸν αἰῶνα, *Aeuum transigere,* seu *Aeuum agitare.* Perinde ac si diceretur, Perdurare in vita. Apud Hippocr. διαφέρουσι exponitur etiam Morbum perferunt. Atque idem & voce pass. Διαφέρεσθαι vtitur pro *Durare:* si mendo carent exemplaria.

Διαχρῆσθαι pro simplici χρῆσθαι. vt pag. 385, εἰ ὑμαλακίη τε καὶ ἀπορίη διαχρήσεσθε. In fine autem paginæ præcedentis dixerat, ἀγνωμοσυνή τε διεχρέωντο. Sic pag.217, οἵτε ψεύδομενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείῃ διαχρεώμενοι. At verò pag.473, cum eodem dativo vtitur & composito illo & simplici verbo, ὦ βασιλεῦ κότερα ἀληθείῃ χρήσομαι πρός σε, ἢ ἡδονῇ. Et sequitur, ὁ μὲν ἀληθείῃ χρῆσθαι ἐκέλευε. Paulo pòst, ἀληθείῃ διαχρήσασθαι. Et mox, τῇ (videlicet δεστῇ) διαχρεωμένη ἡ Ἑλλάς. H.

Verùm alicubi pro *Interficere.* vt pag. 10. sed ibi διαχρέασθαι, non διαχρῆσθαι. Quin etiam compositū Καταχρῆσθαι vsum hunc apud illum habet, si bene memini: apud posteros quidem certè eum habere constat. H.

Διδόναι λόγον ἑωυτῷ, vide in Λόγος.

Δίκημα ὀργυιαὶ, *Quæ sunt iustæ magnitudinis.* Vtitur autem & lingua Gall. illa voce Lat. hac in signific. Apud Hippocratem δίκημον exponitur δίλογον: quod non solùm rationi consentaneū, sed proportioni consentaneum, alicubi interpretandum esse videtur. Alioqui ἴσον etiam exponitur. Erotianus autem & quasdam exposit. affert quæ mihi violentæ videntur. H.

Δικαιοῦν sæpe pro ἀξιοῦν, sequente infinitiuo. Propriè autem sonat perinde ac si quis dicat, δίκαιον κρίνειν, id est, *iudicare rem esse iustam.* Pag.249, ὃς λαβεῖν μὲν δικαιοῖ δόμενα οὐκ ἐδικαίου. vbi Valla, *recipienda non putauit:* sed malim, *recipere iustum esse non putauit.* Vel potius, *par esse non putauit.* H.

Διφάσιον. *Geminum:* seu *Duplex.* C.

Item plur. Διφάσια, *Duplicia.* vel *Bina.* aut *Duo.* Vt διφάσια τρώματα, *Duo vulnera.* Et διφάσιαι αἰτίαι. Et διφάσιαι εἰκόνες, 181. *Binæ imagines.* seu *bifariæ.* Suspicor autem ex hoc διφάσιος Latinos mutuatos esse suum Bifarius, itidémque Trifarius ex τριφάσιος. Quod si ita sit, rectius scribentur per ph. H.

Δοξοῦσθαι, pro quo dictum postea fuit δοξάζεσθαι. pag.606, ἐπεί τε δεδόξωσθε εἶναι ἄριστοι, existimati estis. Et pag.573, ὁμως Θεμιστοκλέης ἐδόξωσέ τε καὶ ἐδοξώσθη εἶναι αὐτῶν πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος αὐτὰ πάντων τῶν Ἑλλάδα. Vbi fortasse aliquis ἐδοξώσθη vt ἐδόθη scribendum puter. Sed quid si ἐδόθη malè pro ἐδόξη scriptum est? & scribēdum est ἐδόθη, factum ex ἐδοκέη, (vt antea βαθυν pro βοῆσαι, βεβωμβύα pro βεβομβύα, atque alia huius ipsius familiæ habuimus) manente altero ἐδοξώθη, sine σ, vt ἐχρυσώθη absque litera illa scribitur? H.

Δουλότερος, Magis seruus. Et Δουλοτέρη, magis serua 438. H.

Δωτίναι, δῶρα, seu δόσις, *Munera, Largitiones.* Et ἔδωκε δωτίνην, *dono dedit.* Il.1, οἵ κέ ἑδωτίνησι θεὸν ὡς τιμήσουσι. Et Δωτινάζειν, Dona corrogare pag. 180. H.

E

Ἔαδε, *Placuit:* ea signifi. qua dicitur Placuit ita facere. pro Visum est. P.307, Λακεδαιμονίοισι ὃ ἔαδε δέκεσθαι τοὺς Μυτίους ἐπ' οἷσι θέλουσι αὐτοί. Sic alibi, ἐς ὃ σφι ἔαδε ὁμολογίην χρήσασθαι. Item ἐαύδανε, circa principium Calliopes, pag. 585, sine infinitiuo, εἴτε οἱ καὶ τῷ τε ἐαύδανε, Siue hæc illi placebant, Siue hæc sentiebat.

Ἔγκοτον in duobus Herodoti locis legi: sed alios præterea occurrere cupio in quibus hoc vocabulum legatur, antequam de eo dicere ausim quod suspicor. Vix enim in duobus illis ἔγκοτον pro κότον dictum esse, mihi persuadere possum. H.

Ἐγκυρεῖν vide in Κυρεῖν.

Ἐθέλει, pro εἴωθε, *Solet, Solitum est.* Pro quo & φιλέει dicitur. Vtrunque eodem loco habes, pag. 458. Quum autem videamus Herodotū in priore quidem membro dicere φιλέει, in posteriore autem, ἐθέλει: minimè dubium esse cuiquam debet quin ita sit accipiendum. Ideóque Galenus, apud Hippocratem ita potius exponere debuit quàm verbo δύναται. H.

Ἐκ. Præpositio hæc apud Herod. vsum quēdā habet, qui nō animaduersus fecit vt huic loco absurda interpretatio daretur, μαθεῖσα ἢ τὸ ποιηθὲν ἐκ ἔ ἀνδρός. Malè enim intellectum fuit, μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, pro τὸ ποιηθὲν ἐκ ἔ ἀνδρός. id est, ὑπὸ τοῦ ἀνδρός: vt alibi docebo, simúlque alia huius vsus exempla proferam. H.

Ἑκατέρω (pro quo perperam alicubi ἑκάτερω, quum positiuum sit ἑκάς) *Longius, Remotius, Vlterius:* & Ἑκαστάτω, *Longissimè.* H.

Ἐκγένεσθαι, *Licere, Facultatem esse.* Sic p. 246, τῷ, δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βουλομένῳ γενέσθαι, οὐκ ἐξεγένετο. Non licuit, Facultas ei non fuit, Datum non est, siue, concessum. H.

Ἐκπαγλεόμενοι, *Admirantes.* vel potius *Valde admirantes, & ad stuporem vsque.* Pag. 605, ἐκπαγλεομένων ὡς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου. Deriuatum ex Ἔκπαγλος. vnde & aduerb. Ἐκπάγλως, apud Homerum, necnon apud Hippocratem, nō simpliciter *Mirum in modum,* sed *Stupēdum in modum.* Nisi quis *Ad stuporem vsque* malit dicere. H.

Ἐκπλῆσαι τῆς φρενῶν, *De statu mentis deiectum esse.* Pag. 251, πῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῆς φρενῶν; Alibi in propria signif. ἐκπλώσας, pag. 12, de Solone. Sic autem & Ἀναπλώσουσι, p. 138. vbi proximè præcedit & ἐκπλώσαντες. Inuenitur tamē alicubi in hoc verbo, & apud hūc, diphthongus οι, more linguæ communis, non ω. sed ex errore, vt opinor. Eorum locorum vnus est pag. 180, τοῖς ἀνέμοις αὐτίοις πλέειν.

Ἐκπῆσθαι, pro κεκπῆσθαι, vt apud Homerum. vnde ἐκπεπλῶν, p. 781. Sic & Hom. Il. ε, -- οὐδ' ὅσα φασὶν Ἴλιον ἐκπῆσθαι δύναμόρμον πολίεθρον. Vult tamen Eustathius non minus Atticum esse quàm Ionicum. Quamuis autem hoc ex aliorum (vt credibile est) grammaticorum autoritate dicat, aut illi fides habenda non est, aut exemplaribus Aristophanis deneganda. Non ignoro alioqui Atticis cum Ionibus esse quædam communia. H.

Ἐλιννύειν, Acquiescere. C.

Ἐλλάμψεσθαι, pro ἐλλήψεσθαι. vt τῷ δ' ὑτοι καὶ ἐπεῖπε ἐλλάμψεσθαι αὐτός. de equitatu Crœsi. Quo (inquit) & ipse Cyrus oppressum iri se verebatur. Et Melpom. καταλαμφθεὶς, pro καταληφθείς. à verbo λάμπεσθαι, quod ἀπὸ δέχεσθαι id est, accipere, illis significat. C.

Inuenitur & λάμψεαι, p. 454. Quinetiam compositum φοιβόλαμπος pro Φοιβόληπτος, p. 259. Cum hoc autem vsu huius verbi conuenit quod & pag. 284 legitur, νεῦ σοὶ ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακχεύει. H.

Ἔμβολον, *Rostrum in naui, & veluti clau strum regionis*, Et de portis, χαλκέθεν ἔμβολα, Phœnissis. C.

Ἐναγίζειν, vide in Καταγίζειν. H.

Ἐνάρεες, Scythæ euirati & vates Scythici, quorum & Hippocrates meminit ἐν τῷ περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων. sed ibi ἀνανδρίεις vocat. Aliqui annotarūt ἐνάρεας esse *bellatores* apud Ionas. C.

Ἐνείκω, est ἐνέγκω. C.

Ἐννώσας, id est ἐννοήσας, *Quum intellexisset,* Clione. Et, ἐνένωτο, τὸν χειμῶνα παρεῖς, ἅμα τῷ ἦρι στρατεύειν, *in animo habebat.* Et, ἐνενώκασι, *Animaduerterunt.* C.

Ἔξεσις de dimissione seu amandatione vxoris. Vide Eustathium, qui & vno verbo Ἀπαζύγιον exponit. H.

Ἐπαΐσιος, *De quo auditum est aliquid.* vt pag. 150, ὡς ἐπαΐσιος ἐγένετο τὸ τοῦτο ἐργασμένος. Postquam auditum fuit eum hoc fecisse, vel Innotuit, Compertum fuit, siue Compertus est. Sic pag. 574, ἐπαΐσιος ἐγένετο προδιδούς. H.

Ἐπί τε, pro ἐπεί, vacante particula τε, passim. H.

Ἐπὶ ξυροῦ τῆς ἀκμῆς, vide in Ξυρόν.

Ἐπί, cum genitiuo quoque Ad significat: vt ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου. Quod & ipsum planè Atticum est. vt ἀπῆλθον ἐπὶ φυλῆς. Calliope, ἀπελλάσασαι ὀπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἔκαστος. H.

Hæc ipsa præpositio ὀπὶ cum datiuo interdum vbi potius moris est vti præpositione ὑπὸ cum suo genitiuo. vt pag. 7, καλέεται Τυρσηνὸς ὀπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίη, quum potius dicendum videretur, sequendo vulgarem sermonis formam ὑπὸ τῆς τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίης. Imitati autem sunt hunc præpositionis huius vsum quidam ex posteris: quorum ideo loci mendi suspecti fuerunt. Sic apud Arrianum ὀνομασθεῖσαν ὀπὶ μιᾶ τῶν ὀπαδῶν τῆς Κυβέλης νυμφῶν. At verò vbi hæc

præpositio genitiuo iuncta huic rei significandæ adhibetur, ibi certum est mendosum esse locum. H.

Ἐπιπαλα, *Supellex*. C.

Ἐπίστασθαι non solùm pro *Scire*, *Nosse*: sed alicubi & pro *Existimare*. In quibusdam autem Homeri & Hippocratis locis exponitur δύνασθαι, vbi tamen non video quid obstet quominus significationem suam retineat. H.

Ἐπίστιος, ἐφέστιος. Et Iupiter ὁπάστιος. C.

Ἐπιστρεφέως, *Accuratè*, *Vehementer*. Item *Obliquè*, C.

Ἐπίτηξ, Vicina partui. C.

Adiuuat autem valde Hippocratem hic locus Herodoti: quum ostendat legi perperam apud eum ὑπιτέξη, & ab aliis ἐπιτεύξη, pro ὑπίτεξῃ, in hoc Περὶ γυναικ. loco, φημὶ δὴ γυναῖκα, ὡὸ ὑπίτεξῃ. H.

Ἐπιφράζεσθαι, *Excogitare*, *Perspicere*, *Animaduertere*: in fine Polymniæ, & in 3. pag. Terpsich. Et καταφρασθεὶς αὐτὸν τοῦτο ποιεῦντα, pag. 282, Quum animaduertisset illum hæc facere. H.

Ἐρχομαι φράσων, Ἐρχομαι ἐρέων, Ἔρχομαι λέξων, & in præterito ἦια λέξων, *Ingrediar exponere*. Virg. *Sic contrà est ingressa Venus*. C.

Ἐς τὸ, ἕως, οὗ, Donec. C.

Ἐστῶ, ea forma qua alibi ἀπεστώ. Videtur autem datiuus illius nominis Ἑστὼ, videlicet Ἑστοῖ, quod margini adscriptũ est, vera esse lectio: & Ἑστηνίῃ quod in ipso textu est, ad illius expositionem positum, eò irrepsisse. H.

Ἔτμεσίη, *Stercus*. C.

Ἔτ' αὖ pro ἐπεὶ οὖ. C.

Ἔτφόνη, *Nox*. vt 601, ὡς δ' ἔφόνη ἐγένετο. Itidemque Ἔτφόναι, *Noctes*. H.

Ἐτχαείσως, idem quod κεχαρισμένως. pag. 15. H.

Ἔφησε λέγων pro ἔφη, pag. 433, Sic ἔφασαν λέγοντες pro ἔφασαν, circa initium Calliopes. H.

Ἔχειν cum præpos. ὅτι. vt ἔχοντας ὅτι σφίσι, eo fortasse modo quo dicimus, *Ils en ont à moy*. item, *A qui en auez vous?* Vide inter Gallicismos Ionicos. H.

Z

Ζόη, id est, βίος, *Vita*. Et Ζωὸς, *Viuus*. vt & Odyss. λ, Ζωὸς ἐών. Et Ζωάγρια, Odyss. θ. & Ζωγρεῖν, Iliad. ζ. C.

Quamuis autem ζόη esse Ionum dicatur, ab ipso etiam Eustathio, tamen & ζωὴ alicubi scriptum est: vt pag. 17 genitiuus ζωῆς. H.

Ζώνη, est Herodoto πορφυρεωῦ ἱμάτιον, teste Suida. H.

H

Ἤθεα, *Domicilia*, Id est, Ea loca in quibus vel homines vel animantes aliæ degere solent. C.

Ἠμυσῖν, *Indignari*, *Offendi*. C. Vide Περιημυσῖν.

Θ

Θαλία, *Conuiuium lautum & opiparũ*. Si à θάλλω deriuatur, sonabit quasi quis dicat *Conuiuium florens*, vt in Thesauro scripsi: sed addidi vocem *lætum*. Dixi enim posse videri respondere his duobus, δαὶς τεθαλυῖα, perinde acsi diceretur *Conuiuiũ lætum & quasi florens*. Verùm apud Herodotum (vt & Bud. scribit) non tãtùm est Epulum sed etiam *Dies festus*. Sic autem in isto scriptoris huius loco in principio pag. 195, καὶ ἤσαν ἐν θαλίῃσι, Valla vsus est hac interpretatione, *& celebrando festo operam dabant*. Non video tamen cur altera significatio locum habere hic nõ possit. H.

Θοινίζειν, *Cibo*, *Pasco*. Factum ex θοίνη, ita vt sonet quasi quis dicat, θοίνῃ παρέχω, vel Εἰς θοίνῃ παρέχω. eodem modo quo ex δεῖπνον fit δειπνίζω. In Clione, pag 61, cũ accus. personæ & datiuo rei, ὡς τὸ ἑωυτῆ δεῖπνον τόμιν ἐκεῖνος σαρξὶ τῇ παιδὸς ἐθοίνησε. Vbi fortasse rectius τῇ quam τὸ post δεῖπνον scriberetur. Alioqui subaudiẽdum fuerit κῦ. H.

Θορὸς, τὸ σπέρμα. C.

Θορὸν non Θορὸς habet editio Basilienſis Heruagii, vnde sumpta hæc Camerarii fuerũt: sed hunc tamẽ Θορὸς scripsisse mihi persuadeo. Nam illud Θορὸν ne speciem quidem vocabuli Græci præ se fert: at Θορὸς significans σπέρμα, id est, *semen* (sed intellige *semen genitale*) legitur apud hunc nostrum scriptorem, legitur apud Hippocratem. Apud hunc, vt pag. 138, διαῤῥαίνοντες τὸ θορὸν: apud Hippocratẽ, vt quum scribit libro De morbis secundo, ἀπεύχεται οἱ θορὸς πουλὺς καὶ ὑγρός. Scio alioqui fuisse qui aliquantulum discriminis inter Θορὸν & σπέρμα ponẽdum existimarint. Obseruandum est autem, non simpliciter σπέρμα, sed σπέρμα παιδοποιὸν, ab Herodoto dici, pag. 405. H.

Θυμαλγὴς, *Animo dolorem afferens*. vt θυμαλγέα ἔπεα. pag. 61, *Verba dolorem animo afferentia*, vel *Aegritudinem alicui afferentia*, vt loquitur Terentius.

Possis & ita reddere, *Verba quæ animus ægre fert.* Quoniam autem Homerus quoque isto compositio vtitur, (veluti quum θυμαλγὲς ἔπος & θυμαλγέα μῦθον dicit) possis, magis poeticè loquens, reddere, *Verba animum mordentia.* H.

Θυμὸς, vocabulum valde alioqui & apud cæteros vsitatum, quædam vsum habet qui apud cæteros vix occurrat, nisi ex eius imitatione. Iungit enim genitiuo: vt quum pag. prima dicit, ὠνέεσθαι τῆς Φορτίων τῆς σφὶν ἰῶ θυμὸς μάλιστα. id est, quorum maximè (vel potissimùm) erat illis cupido.

Θύσανοι, id est κρωσσοὶ, *Bullæ aut fimbriæ in clypeis & tunicis.* C.

Θύσανοι geminato σ apud eum antea scriptum fuit: sed ne geminetur σ obstat quantitas syllabica, quum prima breuis sit apud poetas: etiamsi, licentia vtentes, in θυσσανόεις & θυσσανόεσσα producant, vt metrum possit ingredi. Tum autem & duplicatur illa litera in quibusdam exemplaribus. H.

I

Ἰθαγωὲς, *Germanum, Natiuum* οὐκ ἰθαγένεα σώματά ἐστι, ἀλλὰ ὀρυκτὰ, Non sunt ossa natiua, sed fossilia. C.

Vsus est hoc vocabulo non solùm Homerus, sed Hippocrates quoque: sed vterque paulo alia signif. quàm in loco qui modò ex nostro scriptore allatus fuit. Legimus enim ὀδ. ξ,

— ἀλλά μοι ἶσον ἰθαγενέεσσιν ἐπίμοι.

vbi ἰθαγενέεσσιν sonat γνησίοις: apud Hippocratem verò ἰθαγωὲς κύημα potest quidem fortasse exponi itidem γνήσιον, sed alia tamen ratione. Est enim cõceptus verus, & qui à falso, id est, à mola, distinguitur. Videndum an vocabula Genuinus & Germanus & hîc & illic habere locum possint. H.

Ἰθὺς & Ἰθὺ pro εὐθὺς & εὐθὺ, itidemque Ἰθέα pro εὐθεῖα, sicut apud Homerũ & Hippocratem. Dici autem ab Herodoto ἐκ τῆς ἰθείας exponit ἐκ τῶν προφανοῖς & πρόθυ: hunc eius locum afferens, ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰθείας ὁρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκεε πέμπειν, ἅτε οἰδεόντων ἔτι τῶν προαγμάτων. Est enim reponenda apud Suidam hæc scriptura, οἰδεόντων vna voce, pro illa quæ apud eum duas voces habet, οἱ δεόντων. Vide plura super hoc loco in his verbis, Οἱ δέοντα πρήγματα. H.

Ἰκνεομένως, vnde οὐκ ἰκνεομένως & οὐκ ἰκνεόμενος, *Non debitè.* & μᾶλλον τῷ ἰκνεομένῳ, *Magis quàm conueniret.* Hæc Camer. Exempla autem habes pag. 404. Φαὶ αὐτὸν οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύειν τῆς Σπαρτιητέων. Paulo pòst, ἅτε ἰκνεόμενος βασιλεύοντα Σπάρτης. Quod autem & aliis in locis feci in Gallorum, & aliorum qui Gallici sermonis studiosi sunt gratiam, hîc quoque faciam, vt quàm bene conueniat hic aduerbii istius vsus cum eo quod Gallicè dicitur, ostendam. Quum enim aduerb. ἰκνεόμενος, vel potius ἰκνεομένως, (hanc enim lectionem præfero) à verbo ἰκνέομαι originem habeat, quod est *venire*, Gallicè *venir*: animaduertendum est ista verba, οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύει, posse ita nostro illo sermone exprimi, *Il ne luy vient pas de regner.* Est autem *vient* à Latino *venit*, (litera i ex fine ad principium trãseunte) Ionicè, οὐκ ἰκνέεται, perinde ac si quis diceret, οὐκ ἰκνέεται εἰς αὐτὸν τὸ βασιλεύειν, pro illis, οὐκ ἰκνεομένως βασιλεύει. Alioqui & his verbis hoc exprimeret sermo noster, *Il ne luy touche pas de regner.*

Alterius autem generis loquendi, Μᾶλλον τῷ ἰκνεομένῳ, exemplum tibi suppeditat pagina 411, ὁμιλέοντα μᾶλλον τῷ ἰκνεομένῳ. quum antea pro μᾶλλον ἢ ἰκνεομένῳ dixisset μεζόνως: vtens his verbis, ὁμιλέειν σφι μεζόνως. Nam qui aliquid facit μᾶλλον ἢ ἰκνεομένῳ, id est, magis quàm cõuenit, siue magis quàm par est, is dici potest illud πρήσσειν μεζόνως, quod Ionicum est pro μειζόνως. q. d. maiorem in modum quàm oporteat. Sed Valla malè hunc locum vertit, non secus quàm si verba illa μᾶλλον τῷ ἰκνεομένῳ non ad ὁμιλέειν sed ad ἀκρητοποτεῖν, siue ad ἀκρητοποσίῃ (vt ibi legimus) referrentur.

Addam & hoc, Hippocratem quoque illo aduerbio vsum esse & quidem alicubi significare apud illum Quantum par est, Quantum satis est. vt quum dicit, χάλα πίνειν ἰκνεομένως. Apud eundem ἐν τῷ ἰκνεομένῳ χρόνῳ, Debito tempore, Conueniẽti tempore, Suo tempore. Miror autẽ afferri ex illo loco scripturam ἰκνεομένῳ: è loco libri De fract. ἐν τῷ ἰκνεομένῳ χρόνῳ, & dici, ἰκνεόμενον χρόνον non minus quàm ἰκνεόμενον, in vsu esse. quasi verò illam quoque scripturã Græca lingua possit admittere, ac non iubeat nos vel ἰκνεομένῳ vel ἰκνεομένῃ dicere. Cæterùm huius generis loquẽdi aptum habemus hoc quoque exemplum, παραγηράσκειν τῷ χρόνῳ τῷ ἰκνεομένου, Senescere ante debitum tẽpus. Et quasi quis dicat, Ante legitimum tempus. Alioqui & simpliciter, Ante tempus, dici potest. Poetæ autem dicerent e-

tiam (vt opinor) Ante ſuum tempus. Ex eodem affertur & hoc, Φορτίδες οὐχ ἱκνέομαι (ſed malo ἱκνεόμαι) pro curis intempeſtiuis. at verò illud, ἐν τῷ ἱκνεομένῳ χρόνῳ, apud Herodotum etiam exſtat.

Ἱστορέειν & Ἱστορέεσθαι ſæpe apud hunc ſcriptorem occurrunt, præſertimque illa vox actiua. Eſt autem Ἱστορέειν, *interrogare, Sciſcitari, Percontari, Inquirere*: & Ἱστορέεσθαι, *Interrogari, Inquiri*. Pag. 108, Ἱστορέων αὐτοὺς ἱππίνα δυώδεκα ἔτεα ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπαλιν πεφυκέναι τῷ ἄλλων ποταμῶν. Et paulo pòſt, πᾶσι τὰ τε δὴ τὰ λεγόμενα βουλόμενος εἰδέναι ἱστόρεον. Sic pag. 26, μὴ ᾖ, εἴτε ἱστορέσθη, εἴτε καὶ οὔ, Φορέζει τῇ ἑωυτῆς μητρί. Dicit matri ſiue percontanti ſiue nō. Sed Valla longè ἱστορέειν hic eſſe putauit Enuntiare, ideóque alienum ab hoc loco ſenſum cōmentus eſt: vt tibi patebit ex collatione verborum eius cum iis quæ margini adſcripta ſunt. At verò paſſ. vox ἱστορέεσθαι pag. 10 legitur, ſed ita vt actiuam potius ſignific. habere videatur. H.

K

Καὶ δὴ frequens eſt apud hunc, in narrationis velut incremento: vt quum Latinè dicitur Atque etiam, vel Tum, vel Tū etiam, & ſimiliter. C.

Κάρτα, πάνυ, admodum. C.

Aliquando & præfixo articulo dicit τὸ κάρτα, ſiue τοκάρτα. Euſtathius tamen in librum ἰωτα Iliadis, non Ionum ſed Dorum eſſe dicit articuli pleonaſmū ante aduerbia. H.

Καταγίζειν, vt καταγίζειν πυρὶ, *Igni cōſecrare*. Item, *Immolare & ſacrificare*, Clione & Melpomene. Et Ἐναγίζειν, *Inferias mittere*: Euterpe, ὡς ἤκουσι ἐναγίζουσι. C.

Illi autē Καταγίζειν addēdum eſt Καταγαγίζειν: ſi quidem emendatè ſcriptum eſt καταγαγίζομένου, pag. 93. Sed (verum vt fatear) ſuſpicione apud me ſcriptura hæc non caret: præſertim quum & Erotianus ſuo in Hippocratem lexico, Ἐναγίζειν, non Ἐναγαγίζειν, ſcribat, exponens, τοῖς κατοιχομένοις ἢ τοῖς καταχθονίοις θύειν. ſicut Heſychius, χοὰς ἐπιφέρειν, vel θύειν τοῖς κατοιχομένοις. Sed magis priorem probo expoſitionem quàm poſteriorem: & in poſteriore placet quòd κατοιχομένοις tātùm dixerit, non autem cum Erotiano, ἢ τοῖς καταχθονίοις: quoniam hoc de diis inferis dici ſolet. Non ſolùm autem *Inferias mittere* dixerunt Latini, ſed etiam *Inferias ferre*, & *Inferias dare*. At *Inferias facere* (vt etiam exponitur) me legere haud memini. H.

Καταδύζαι vſurpat vt alii καταγῶναι. H.

Καταγελᾶσθαι interpretantur, *Gratè habituros aut impunè laturos eſſe*. ἀπὸ τῆς κωμικῆς deducto vocabulo. vt Thalia: οὐ καταγελᾶσθαι, de iis qui Crœſum conſeruaſſent. Et non minus in fine eiuſdem libri, & Polym. Sed Terpſich. poſſe ita accipi videtur vt ſit à verbo ἰκάνω Ionico, & ſignificet, *Progredi longius* aut *effugere*, ſimiléve aliquid. C.

Καταφερέομαι, vide in Ἐπιφερέομαι. H.

Κατέδηκαν φῶκες ἕξ), metaphora reſpōdente ei quam habet αἰπόλυκαν. H.

Κατηλογέοντο vide in Ἀλογήσας.

Κέρεον apud Herodotum, Vaſtare, Populari, veluti quum dicit, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον. Et ἔκειρε τοὺς χώρους. itidémque paſſiuè, ἐκέκειρετο ἡ Ἀττική. Quem verbi huius vſū ſumpſit Herodotus ex Homero, vtente non ſolùm ſimplici, ſed & compoſito Κατακείρειν: vt Odyſſ. χ, —ὅτι μοι κατακέκαρται οἶκον, *Depradabamini domum, Spoliabatis domum*. Herodoti autem exemplo vſurparunt etiam Thucyd. & Plato. H.

Κεραΐζειν, *Diripere, Sternere*. Pag. 148, ἀλλὰ καὶ οἰκία τὰ ξείνων κεραΐσας ἥκεις. Et Homer. —ὅτι περ Τρῶας κεραΐζεις καὶ ἄλλους. C.

Κῆ, vt πῆ, item Κῆ ſine accentu, quum eſt particula ὡδὶ παλιγγραμματικῆ, id eſt expletiua. Exemplum illius exſtat pag. 15, σκοπέειν ἦλθε παντὸς χρήματος τῶν τελευτῶν κῆ δοκέοντα. At huius exemplū cum alii plerique præbent loci, tum hic, p. 299, ἐωθότες ὡς ἐξήκοντα μύλισι κῆ. H.

Κλῆδων & Κλειδών, *Rumor, Fama, Omē*. χαῖρε ὦ κλειδών. Odyſſ. υ. C.

Κνυζηθμόν, Euterpe, *Vagitus puerilis*: ſignificatio παποιημένως, vt videtur Cam. Quamuis autem ita legatur in edit. illa Baſilienſi, puto tamen Cam. ſcripſiſſe παποιημένῃ, non παποιημένως. aut ità, παποιημένως (vt videtur) facta. vel potius huic vocabulo data. Vel tale quid.

Κόσμος, τάξις, id eſt, *Ordo, Ratio*. κόσμον τόνδε ὁ Δηϊόκης τοῦτος ἔθετο καταιηθαμένους, *Hanc rationem primus inſtituit*, vel, *Ita res regni ordinauit*. Item, ἔφυγον οὐδενὶ κόσμῳ, *de effuſa fuga*. Inde Homerica, κοσμήτορε λαῶν. &, αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμησεν ἀμ' ἠγαθέοισιν ἕκηλοι. C.

Κουρίδιος ab Herodoto (ſicut & ab Homero ante illum) dicta fuit vxor, quam duxit dum adhuc eſſet κούρη, id eſt *virgo*, & quidem *iuuencula*, ſiue *iuuenilem ætatē non excedens*. Sic in Clione p. 64, Γαμέσσε

σι δ' ἕκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν κουρίδιους γυναῖκας. Sed ab Homero terminatione alia κουριδίη dicitur. Sic Il. ν, Οἳ μεῦ κουριδίῳ ἄλοχον καὶ κτήματα πολλὰ Μεῖψ οἴχεσθ' ἀνάγοντες. Sic Iliad. τ, --Ἀχιλλῆος Θείοιο Κουριδίῳ ἄλοχον θήσειν. Verùm & Κουρίδιος πόσις (id est maritus) viciſſim ab Homero dicitur. H.

Κυρεῖν, cum genit. τυγχάνειν, ſiue τυχεῖν. Item Κυρῆσαι. vt pag. 24, circa finē, ἐδέετό τε τεῦ δήμου φυλακῆς ἵνὸς πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι. *aliquam cuſtodiam ab illo conſequi*, vel *obtinere*. Hinc & Κυρήσας, pro τυχών.

Apud Hippocratem participio iungitur, eo modo quo ἔτυχε vel τυγχάνει plerūque illi iungi videmus. Legimus enim apud illū, ἢ μήπω κυρήσῃ τὸ σῶμα τεθνεὸς, id eſt, *nequedum corpus mortuum fuerit*. Vbi alioqui τύχῃ dici potuiſſet.

Ἐγκυρεῖν itidem pro ἐντυχεῖν, vt in extrema pag. 518, ἐνεκύρωσαν στρατοῦ, *inciderunt in exercitum*.

Exſtat verò & aliud compoſitum apud Hippocratem, videlicet Συγκυρεῖν: vt in libro De morb. συγκυρήσῃ ὥστε ῥιγῶσαι μεθύοντα. ſed hoc eſt pro συμβήσεται, id eſt, *eueniet*.

Κώμῳ χρῆσθαι, *Comeſſationem exercere*, vel potius *comeſſationes*. in Clione, pag. 9, πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρῆσθαι ἐς ἀλλήλους. vbi interpres vertit, *Et inter ſe comeſſationibus vterētur*. Ab hoc nomine eſt Κωμάζειν. At verò κῶμος, quod frequēs eſt apud Hippocratem, quamuis cōſequi illas τοῦ κωμαζόντων compotationes plerunque videamus, mirū tamen eſt ſi Galenus κωμάζειν prius eſſe quàm κῶμος, & hoc ex illo deduci putauit. Nec enim rationi & artis grammatices legibus cōſentaneum magis puto κῶμος quàm κῶμον ex illo deducere: id eſt, non minus præpoſterè illud quàm hoc poſſe fieri.

Κῶς, & Κως enclitice, pro πῶς & πως enclitico, paſſim apud hunc ſcriptorē, præſertímque hoc poſterius: vt in extrema pag. 249, καί κως τοῦτο πιεῦντες ἐλῴθμενον.

Λ

Λαβέειν, vnde Διαλαβέειν, pag. 54. Et Λελάβηκε, p. 284, νυῦ δεῖ ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε. Paulo antè, καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει. legitur & λάβε, cùm alibi, tum p. 51.

Λαμπάδια, *Parmæ*, aut *Peltæ*. C.

Λαύσσω, *Angiportum*. vt & Odyſſ. χ. C.

Λέσχη, *Sermo*, *Colloquium*. In Euterpe, pag. 113, ἀπικέσθαι ἐς λέσχην τοῦ Νείλου, mentionem factam dicit Nili. Et Calliope, γνωμολύγης λέσχης, verba quum fierent. Et Ἔλλεσχα: vt οὐ τὰ Ἰώνων πάντα ἔσχε ἴλλεσχα, ἀλλὰ τὰ οἰκήια, *non de Ionum malis ſed de ſuis fabulabuntur*. Et Περιλέσχηνος, *Celebris*. Et apud Heſiod. λέσχη, locus publicus, de fabulis & colloquio vulgi, vt apparet, *dictus*. Odyſſ. σ, Οὐκ ἐθέλεις εὐδειν χαλκήιον ἐς δόμον ἐλθών, Ἠέ που ἐς λέσχην. C.

Λῃΐζεσθαι, *Rapere*. C.

Λιπαρείη τε καὶ ἀρετῇ, *Conſtantia* (ſeu *tolerantia*) *& fortitudine*. Λιπαρέετε μένοντες, *durate*, Calliope. Et Euterpe, ἐπεί τε λιπαρέειν τὸν Ἡρακλέα, *quum Hercules perſeueraret in flagitando*. C.

Λόγος, etiam *fabulam*, id eſt, μῦθον, ſignificat. vt Clione, ἔλεξέ σφι λόγον. Et, Αἴσωπος λογοποιός. & Ἑκαταῖος λογοποιός, Euterpe. C.

Λόγον ἑωυτῷ διδόναι, *Reputare aliquid*, ſeu *Secum perpendere*. C.

Λωβᾶσθαι, *Fœdare*, eo modo quo dicitur à Virgilio, *Fœdauit vultus*, de facie mutilata. Sic enim apud noſtrum ſcriptorem Zopyrus ſeipſum λωβᾶται, pag. 138. Atque vt hic legimus ἑωυτὸν λωβᾶται (additis etiam his duobus verbis, κάλλιστα ἀνήκεσεν) ſic paulo pòſt, ἑωυτὸν λωβᾶται. Ac paruo interuallo ſequitur λελωβημένον ſignif. paſſiua. Apud Homerum Il. β, Ἦ ῥ' αὖ Ἀτρεΐδῃ νυῦ ὕστατα λωβήσομαι, Nunc poſtremum me iniuria affeciſſes. *vel*, contumelia.

Λωβᾶσθαι etiam inuenitur, & quidem apud Hippocratem. Ac ſignificationem paſſiuam habet λωβεόντων in hoc eius loco, ἀτὰρ πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἄλλα λωβεόντων. vbi redditur, Probro & dedecore afficiuntur.

M

Μελεδωνὸς, *Curator*, vel *Curatrix*, *Cui cura rei alicuius demandata eſt*, *Præfectus alicui rei*, *ſeu alicui negotio*. Pag. 128, μελεδωνοὶ δὲ τοῦ δεδέχαται τῆς τροφῆς χωλεὸς ἑκάστων, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεαι, τῶν Αἰγυπτίων. Paulo pòſt, τῇ μελεδωνῷ θηείων. Item, τῶν οἰκηίων μελεδωνὸν, pag. 210. quod repetitur & pag. ſeq.

Sed & ipſum verbum Μελεδαίνειν habes pag. 570, Μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν, videlicet, τοὺς νοσέοντας. H.

Μέμονα, ſequēte infinitiuo, *fert animus hoc facere*, *Animatus ſum ad hoc faciēdum*. In Eratone. pag. 411, μὴ τοῦτο τὰ μεμονέναι μιν ὑποδύεσθαι. Sic Homerus Il. σ, --μάλιστα δ' Φαίδιμος Ἕκτωρ Ἐλπέμεναι μέμονεν. Sic autem dicitur μεμαώς cum eodem infinitiuo, & ad eandē rem ſignificandā, paulo antè, Ἐλπέμεναι μεμαώς.

Μεταδόξαι dicitur, *Qui mutauit ſen-*

tentiam, seu *quem pœnituit*. H.

Μεμίχμιος γή, vide in Αἴχμή.

Μετεξέτεροι, id est, ἐνίοι. Pag. 116. 2 εἰς μετεξέτεροι καλέουσι. C.

Μῆνις, νότος & ἔγκοτος, *Vehemens ira*. C.

Μῆχος pro μηχανή. vt p. 180, τοῦτο γάρ οἱ κακοῦ ἔβη μῆχος. Estque reponendum hoc ipsum verbum & pag. 309, versu tertio à fine. Vtitur & Homerus: vt Il. β, --οὐδέ τι μῆχος Εὑρέμεναι δυνάμεσθα. Vt autem μῆχος pro μηχανὴ ab hoc scriptore dicitur, ita vicissim πάθη pro πάθος.

Μὶν dicunt αὐτόν. C.

Μύδρος, *Candens massa*. vt μύδρον σιδήρεον. vel λίθος Διάπυρος: vt ille philosophus dixit solem esse μύδρον, Anaxagoras Clazomenius, Ion. C.

Μυσίλλειν, *Dissecare*. Hom. μίσυλλόν τ' ἄορ τάλλα. In Clione, Διαμυσίλας κρέα τὰ ἱερήϊον, *secta in partes victima*. C.

N

Νεωχμωῦ, *Nouare*, id est, νεωτερίζειν. C.

Νόμος, vt communiter, *legem* significat: vt, Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοις κελεύσασι νόμους ποιήσας. Et, *Mores* ac *instituta*: quæ & νόμιμα: vt Thalia, οὕτω νομίζουσι πολὺ ἂν κάλλιστοι τοὺς ἑαυτῶν νόμους ἔχοιεν ἔβη. In Melpom. ξεινικῇσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι φαίνονται. *Et consuetudinem ac morem*. Εἰ δὲ ἐξαπαλάξαι τοὺς εὖ πεπαιδευμένους νόμους ἔστιν οἷς, in Clione. Significat & *Pascua*: vt apud Homer. quo que, ἐπεί κε νομῶ μιγέωσι. Et *regia*: vt νομὸς Θηβαίοις μυθήσασθαι. Et Claſſis: vt *nomoì Φόρκυνος*, in Thalia. Atque hæ posteriores duæ significationes sũt acuti nominis. Est & *modorum* appellatio: vt de Arione, νόμον τὸν ὀρθιον διεξελθεῖν, quos apparet acutos fuisse, & concini solitos voce altiore. Ἐν χερσὶν νόμῳ, significat, *In conflictu, Conſertis manibus*. C.

Νυν, particula ὡσδιαπληρωματική, id est, expletiua, passim apud hunc scriptorem, post μὲν. Ac statim initio primæ mu sæ, Περσέων μὲν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας φασὶ γενέσθαι τῆς διαφορῆς αἰτίους. Sæpe autem his particulis μὲν νυν respondet δὲ in altero membro. vt pag. 181, circa finem. H.

Ξ

Ξενίλλω & φιλίλλω & ὁμοιχμίλλω συνήθως & διαλύσασθαι, Hospitii amicitiæque & bel li coniunctionem & dissolutionem significat. C.

Ξυρὸν, *Nouacula*. Adhibetur autem hoc nomen cuidam loquendi generi, quo vtitur pag. 384, ὅτι ξυροῦ τὸ τῆς ἀκμῆς ἔχειν ἤμελλε τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ ἔβη ἐλευθεροῦσι ἢ δουλοῦσι. Exstat idem loquendi genus (quod prouerbiale fuisse videtur) apud Homerum: nisi quòd ἴσχειν est apud eum, non ἔχειν). Iliad. κ,

Νῦν δὲ δὴ πάντεσσιν ὅτι ξυροῦ ἴσχεται ἀκμὴς Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς, ἠὲ βιῶναι.

In quo prouerbiali genere loquendi exponendo vsurpari solet vox Discrimẽ: quæ tamen vtrique parti conuenire non potest. neque enim dicet aliquis sibi imminere discrimen de tuenda vita, vt dicet discrimẽ de amittenda: neque discrimen de libertate subeunda, vt discrimen de subeunda seruitute. Hoc constat, eos dici ὅτι ξυροῦ τῆς ἀκμῆς ἴσασθαι, vel, ὅτι ξυροῦ τῆς ἀκμῆς ἔχειν dici τὰ πρήγματα eorũ qui ab ipso temporis articulo velut opprimũtur, quo vel prosperã vel aduersam fortunam experientur. Nec aliunde videtur petitum hoc loquendi genus (quanuis alii secus sentiant) quàm ab iis quæ aciei cultri seu gladii admota, leui manus impulsu amputari possunt. Atque ita pertinebit ad id quod prouerbialiter itidem dicitur, *Sub cultro esse*. Vnde apud Horatium, *Et me sub cultro liquit*. H.

O

Οἰδέοντα πρήγματα, vel οἰδαίνοντα, ad verbum, *Res tumentes*, de iis quæ adhuc sunt turbulentæ, siue quæ nondum sunt compositæ: quasi quis dicat, quarũ tumor nondum resedit. In Thalia, pag. 239, ἅτε οἰδεόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων. quod malè reddit interpres, *Vtique rebus nondum satis fundatis*. Sic autem & p. 218, vbi Ald. & Germ. editiones οἱ δεόντων habent pro οἰδεόντων. qui error est apud Suidam quoque. Sed illo in loco interpres ea verba præterit: ego in margini adscripta ibi interpretatione reddidi, *rẽbus flagrantibus*.

Οἴχεσθαι, pro ᾤχετο. Et Il. β, ὅτι σῆμος σινοχωρήσει. C.

Οἷκος pro ὅπως. quomodo. vt pag. 234, οἷκος μὲν γενόμενος. & paulo antè, οἷκος δὲ λαμβανόμενα ὅδε τὰ ἐπίκεινα. Sed alium etiam vsum habet istud vocabulum, qui non datur illi ὅπως. vt in Clione, pag. 5, ἐνθεῦτεν δὲ καὶ πεύθεται, ὅκως ἡ βασίλεια καλέοι, Φοινίκων. vbi redditur *quum* vel *quoties vocaret*. Sic ὅκως ὕοι, *quum* vel *quoties plueret*. Atque ita plurimis in locis vtitur. H.

Οἰλοιτρόχους, subaudito nomine πέτρους, Saxi quoddam genus est, in hostes proiici vel potius deuolui soliti: quod à rotunditate nomen istud habere quidã crediderunt. Xenophon ad ὁλοιτρόχοις addidit πέτρους. Homerus autem Il. ν, quadrisyllabè, ὁλοίτροχος ὡς ὅτε πέτρης, vbi subauditur πέτρος. Quidã tenui spiritu hanc vocem scribunt, tanquã ita dicatur quasi

ὁλοὸς ἐν τῷ ξέχλῳ. Fusius de hac voce disseritur in meo Thesauro Græcæ linguæ. H.

Ὄνομαι, *Vitupero*, vel *Contemno*, *Pro vili habeo*. vt pag. 175, ἥκιστα ἂν Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χαλκοτέχνας. vbi interpres contrario sensu dixit, *Corinthii quoque minimi faciunt opifices*. Sic apud Hom. ὄνοιτο. Il. ν, & Od. ξ. Et ὄνονται, Od. φ.

Ὅτι interdum pro ἀφ' ὅτι. vt pag. 220, εἰ ρέετο ὅτι οὐ ξεῖνται τῇ χοεῖ Sic pag. 108, circa finem, καὶ ὅτι αὖερις ἀποπνεούσας μοῦνος πάντων ποταμῶν οὐ παρέχεται. H.

Ὅτι ξέχος, pro ὅτι ξέχισα, *Quamcelerimè*, *Quamcitissimè*. Vel, *Primo quoque tempore*, pag. 586, in fine. H.

Ὅτι μὴ significat εἰ μὴ, *Nisi*, *Præterquam*, & similia. C.

Οὐδαμοὶ, id est, οὐδένες. C.

Π

Παραγκτῶσαι, *Introducere*. C.

Παραμέμνημαι alicubi poni videtur pro simplici μέμνημαι, sicut pro hoc ponitur quibusdam in locis compositum ἐπιμέμνημαι, vel ἐπιμνήσθαι. H.

Πάρεξ, *Præterquam*. C.

Παρέχει μοι, sequente infinitiuo pro ἔξεστι μοι, *Licet mihi*, *Penes me est*, *In me situm est*. pag. 247. H.

Παρεδὼν, pag. 17, οὔτε ἵνα δειλίην μοι παρεδών. Et paulo pòst, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἀνάγκαι παρεδών τοι. Vtrobique pro ἐνιδὼν positum quidam existimarunt. H.

Παχέες, *Diuites*, *Opulenti*, pag. 415, Αἰγινητέων οἱ παχέες, vbi interpr. vertit *proceres*. Nam sæpe hi sunt ex illorum numero. H.

Περιμεκτέω, οῦ, idem cum simplici μεκτέω significare videtur: videlicet AEgrè ferre, Grauiter ferre, Indignari: atque adeo magnam indignationē præ se ferre: quod fit querendo, siue quiritando: Vnde factum est vt pag. 212, περιμεκτήσας τῇ ἀπάσῃ συμφορῇ reddiderim, De tota calamitate questus. Sed pag. 567, absque vllo casu ponitur περιμέκτεον. Apud Suidā & Περιμεκτήσας (non περιμεκτήσας) & Περιμάκτεον, non περιμέκτεον. At vero illius περιμεκτεῖν plura tibi exempla Thesaurus meus suppeditabit.

Περιλεχήνδυτος, vide in Λέχη.

Πέριξ, *Circum*: vt Arboribus clausi circum. *vel* Circa: vt Corpora multa virûm circa. C.

Πεστόμωμα σίδια, id est ὀπλώμωμα. πέσσειν enim *Coquere & Conficere*. vt Homero quoque, metaphoricè, χέρα πεστέμμεν. C.

Πίσωος, id est, πεπωθώς, *Fretus*: vt & Hom. ἠνορέῃ πίσωνος καὶ κάρτεϊ χειρῶν. Sed & Eurip. Oreste, θαρύνῳ τε πίσωος καὶ μαθεῖ παῤῥησία. C.

Πολέμια, alicubi pro πολεμικά. H.

Πρόκα, *Subitò*. Pag. 549, καὶ πρόκα τε φωνῆς ἀκούειν. C.

Σ

Σαγήνεις, *Secures*, aut *Bipēnes*, aut aliud barbarici teli genus. Ita Camer. siquidem fides habenda est illi Basilienſi editioni: ac non potius credendum est illum σαγάρεις scripsisse. H.

Σαρκάζειν, *Tondere* significat seu *Vellere*. vt Melpom. Σαρκάσας βοὸς πλευρήν. Atque id & Hippocrati significat verbū, ἐν τῷ περὶ ἄρθρων, α'. C.

Σακκέω, *Excolo*, in Melpom. pag. 263, τῆτο ἐπεὰν ῥύπτῃ πέπον, σακκέουσι ἱματίοισι. vbi tamen interpr. verbo *exprimunt*, non verbo *excolant*, vsus est. Sed Eustathius, vel potius Dionysius apud Eustathium, ex hoc nostro historico Herodoto affert etiā χρήματ' ὑποσακίζόμενοι. Quinetiam ὑποσακίζειν τῆς ὁδοῦ esse ait τὸ περιπέπλειν καὶ ὑφαιρεῖσθαι (subaudiendum autem puto τῆς ὁδοῦ cum hoc verbo ὑφαιρεῖσθαι) atque addit, in hac significatione respici fortasse ad saccum qui paulatim euacuatur. Alioqui σακίζειν dicuntur etiā saccularii fures, siue sacculorum fures: quum Hesychius σακίζειν exponat, τὸ ἐκκενῶσαι ἀφ' ὅλοπλων τοὺς σάκους. Sed apud illum & in verbo & in nomine litera σ geminatur (sicut & in σακκέουσι apud Herodotum: quum AElius Dionysius σάκος etiam non σάκκος, ab Atticis scriptū fuisse testetur.

Σπέρχειν, *Aduersari* & *offendi*. Et Σπερχθεὶς, *Perturbatus*. C.

Συγγινώσκω (vt admonui in Ἀναγινώσκω) à vulgari vsu & ipsum discedit apud Herodotum: qui duobus modis eo vtitur. Pag. 444, νῦν μὲν τι συγγνοὺς, χρήσομαι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. vbi συγγνοὺς est, *Postquam mecum reputaui hanc rem*. vel, *consideraui*, *seu perpendi*. Sic in fine pag. 255, μαθόντες ὡς εἰσὶ ἡμέτεροι δοῦλοι, καὶ συγγνόντες τᾶτο. Sic & pag. quæ eam sequitur. (Talem autem vsum esse verbi συμφρονεῖν, in meo linguæ Græcæ Thesauro docui.) Aliter in fine pag. 270, vbi infinitiuo iungitur, Ξέρξης δέ οἱ οὐ συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα. q. d. *Non assentiens ipsi vera dicere*, ipsum videlicet. Q. d. Non conscius ipsi veritatis. In hoc tamen loco pag. 365, συγγινώσκομεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς, magis propriè reddi potest, *Conscii nobis sumus*. Quinetiā voce passiua vtitur alicubi hac in signif. vt, ἔασονες συγγινωσκόμενοι ἐόντα,

κῦ τὸ ὄξυ. Vbi autem dicit, οὔτε σωφρονώσκοντο, ἤσαν τε αὐθαδέστεροι, signif. *Nō agnoscebant culpam.* H.

Συμψήσους interpretantur σωτερίας, Clione. Significat autem correptionē.C.

Σωαλίζω, vide in Ἁλέες.

Σωαμωρέειν, *Vastare, Perdere.* Et Σωάμωρος, *Noxius.* C. Sed scribitur etiam Σιαμωρέειν. H.

Συννοίῃ ἐχόμενος, pag. 41, *Cogitabundus.* Vel, *Quum in atienta cogitatione versaretur.* H.

Συρμαΐζειν, *Purgare* τῇ συρμαίῃ: quam alii potionem, alii herbam aut radicem, alii succum quempiam fuisse putauerunt. C.

Συσσίδω ἰνὶ, sequente infinitiuo, pag. 44, *Studio meo & opera aliquē adiuuo ad aliquid efficiendum*, vel, *Studium meum alicui ad aliquid præsto.* At verò Ἐπισσίδω & Ἀπισσίδω alibi in locis vicinis ceu contraria ponuntur. H.

Σφι pro σφίσι ponunt. C.

Σχοινοτενές, *Rectum.* C.

T

Τάρσους καλάμων, Clione, interpretantur *Areolas arundineas, super quibus lateres arescerent.* Sunt & ταρσοὶ πτερῶν. Et remigia πτερῶν habent appellationem. Nominantur etiam ταρσοὶ in volucribus. C.

Τέλειον, *Perfectum, Confirmatum, Euidens.* δι' ὄψιν ὀνείρου οὐ τελείου. Et, ἃ τέλεα τῶν πεσσάτων, *grandes oues.* C.

Τέλη, *Impensæ, & Ordines.* C.

Τέῳ interrog. vt pag. 55, τέῳ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατειργάσατο; *Qua morte interfeciſti?* Eodem modo τοῖσι ὄμμασι, principio pag. 17. H.

Τετρύφθαι, *Afflictum esse.* C.

Τό, *passim* pro ὅ, id est *quod* relatiuum, Sic pag. 21, εἰδώλων τὸ λέγουσι ἔῤῥ). Et paulo ante, τῷ ὀνομαζομένῳ τὸ οὔνομα. pro οὗ, *cuius nomen quamuis sciam.* Sic alibi ἐν τῷ pro ἐν ᾧ, *in quo.* Pluralis autem genitiuus τῶν, quum est articulus præpositiuus, interdum vocalem ὑς interiectam habet inter nomē cum quo iūctus est. vt pag. 21, τῶν τὰς Δελφῶν, pro ὑς τῶν Δελφῶν. vel potius τῶν Δελφῶν ὑς.

Τριφάσιον, *Triplex*: vt διφάσιον, *Duplex.* C.

Τῷ ἐόντι χρησάμενος, Veritate vsus, Eo quod res erat. Et τῷ ὄντι γε, Reuera. Et κῦ τὸ ἐὸν, Secundum veritatem. C.

Τῶν ἴδμεν, pro ὧν ἴσμεν, *Quæ comperta aut cognita sunt.* vsitata parenthesis Herodoto. C.

Τὠυτὸ, id est τὸ αὐτὸ, similitudinem & æqualitatem & coniunctionem significat. κῦ τωὐτὸ τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσι, *idem ipsum quod Græci memorant.* Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κῦ τωὐτὸ διαλέγονται, *eadē lingua vtuntur.* Item τωὐτὸ φρονήσαντες, de consensione & concordia, in Clione. Et in Polym. συλλεγομένων ἐς τωὐτὸ, quum conuenissent. C.

T

Τρῆις, Petulātia & lasciuia: vt de equis, Clione: de mulis, Melpom. C.

Τρηχεῖς, id est ὑγιεῖς, *Sanus.* C.

Τρυπερθέσκειν, Supersilire, vt pag. 129, ὑπερθεόσκοντες τοὺς αὐθεόντας. Apud eundem legimus & Καπεθέσκω. apud Homerum autē & Ἀποθέσκω & Ἐπιθέσκω legimus.

Τρυφάλεῃσι vsum quendam apud Herodotum habet multorum auribus valde mirum futurum. Ponitur enim pro *Communico*: ea in signif. qua dicimur consiliū nostrum alicui vel cum aliquo communicare, (vtriusque enim exempla inueniuntur) & quā Cicero dicit, *De societate multa inter se communicarēt.* Pag. 338, circa finem, νυῦ ὦν, ὅπνοέω γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσεσθαι, ἀπικνέο μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ὑφρήσωμαι. *Nunc igitur quum res magnas aggredi in animo habeā, fac omnino ad me accedas, vt tecum de iis cōmunicem.* sed alterum verbum multo aptius mihi videtur. Interpr. reddidit Aperiam. Sic pag. 438, διὸ ὑμέας ἐγὼ σωθλέξα, ἵνα τὸ νοέω πρήσσειν ὑφρήσωμαι ὑμῖν. Quinetiam pag. 4, τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ ἀπορρητότερα τῶν πρηγμάτων ὑφρέῦτο. Vtitur verò & actiua voce ὑφρήμι eadem in signif. vt videbis pag. 251, & 341. H.

Φ

Φάλαρα, Ornamenta equorum. C.

Φάρμακα, *Colores.* Clione, πρωμαχεῶνες ἰῶδισμοὶ εἰσὶ φαρμάκοισι, nitent coloribus. Et φαρμακεύειν, *Tingere.* C.

Φάρσος, *Portio.* C.

Φερέγγυος, διωμάμβιος, *Sufficiens.* C.

Φρενήρης, *Mentis compos.* C.

Φῶρ, *Fur.* C.

X

Χελ χρῆσαι, seu τῇ χρεῖ, Vide in Ἀλκή.

Χρᾶν, *Respondere*, id est, Oraculum reddere. ἡ δ' Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε, responsum Pythia hoc reddidit. Et, χρήσαντος τοῦ θεοῦ,

Clione, *Quum oraculum redditum mihi sit.* Inde & Χρησήμενον : sed hoc communius. C.

Χρῆμα. vt, συὸς μέγα χρῆμα. Et, τυφανὶς χρῆμα σφαλερόν. Et, χρῆμα πολλὸν νεῶν. Et, χρῆμα χλιῶνος ἀφόρητον. C.

Ψ

Ψῆνες, Quæ in caprificis bestiolæ nascuntur. C.

Ὠ'ρην ἔχειν, *Respectum habere*, aut *curam.* Et, οὐδεμίην ὥρην ἔσχεν, *Nihil momenti attulerit*, vel, *Nihil retulerit.* C.

HENRICVS STEPHANVS
lectionis Herodoti studiosis.

QVANTA sit variis in rebus Gallicæ linguæ cum Græca conuenientia, & quàm multa Græcorum loquendi genera in Gallicũ sermonem ita verti possint vt verbum verbo reddatur, (quum Latina contrà Græcis nullo modo respondeant) ante multos annos docui, in Gallico libro cui titulus est, *De la conformité du langage Francois auec le Grec:* id est, De conformitate (si ita loqui licet) Gallici sermonis cum Græco: at quum primam Herodoti editionem dedi, vel hunc vnum argumento meo non parum exemplorum suppeditare animaduerti. Quum autẽ ea illi editioni præfixissem, ne in hac quidem prætermittenda, sed potius cum aliquo auctario exhibenda censui.

IONISMI GALLICI, siue IONICI GALLICISMI, qui apud Herodotum leguntur.

Ἀποβαλέεις πὼ κεφαλώ, *Tu perdras la teste.* P. 550

Καμβύσεα ἔτυψε ἡ ἀληθὴς τοῦ λόγου, *Cela luy toucha le cœur.* 212

Τὰ μὲν ἄνω, κάτω ἤστω, τὰ δὲ κάτω, ἄνω, *Ie mettray œ que dessus, dessous.* id est, *Ie renuerseray tout l'ordre qui y est establi.* 183

Οὐκ ὀρθῶς σεωυτοῦ προεστήκας, *Vous ne vous gouuernez pas bien.* 177

Κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρῶτος δὴ ὁ κατεστοιάδιος, *Il fut le premier qui estoblit ceste ordre.* 47

Μωρίη πολλὴ λέγειν, *C'est une grande folie de dire cela.* 68

Ἔρχομαι φράσων, *Ie vien à dire.* Vtitur autem illo genere loquendi frequẽtissimè: sed mutato interdũ partic. φράσων in λέξων, aut ἐρέων. 89

Σωυτὸν χεσθαι, *S'attacher*, de conserẽtibus manus.

Ἵνα ἴδω εἴ κοπι καὶ λέξει, *Pour uoir qu'il dira.* 147

Ἔλαβε τὸν μισθὸν, *Il a receu son salaire*, vel *son payement.* de eo qui punitus fuit pro meritis: seu, pœna quam meruit affectus fuit. 189

Ὡς ὃ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκετο. *Quand il uint au uin*, pro *Quand il uint à parler du uin.* 192

Τὸν παῖδα ὅτι δέοι μυθέσασθαι εἰπεῖν, *Qui a donné charge de dire ceci.* 212

Ἀπήνεικε Καμβύσεα, *Il emporta Cambyses.* vt dicitur, *Ceste maladie l'emporta.* Alibi, λοιμὸς ἀπολαβὼν ἀπήνεικε. 213

Ἐπεί τε ὃ ἐς Δαρεῖον ἀπίκετο γώμιον ἀποφαίνεσθαι, *Quãd il uint à Darius de dire sa sentence.* 216

Ἀπῆκε ἑωυτὸν ὅτι κεφαλὴ φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω, *Il se laissa tomber.* etiam de eo qui præcipitem se dederit. 218

Θυμὸν ἔχε ἀγαθὸν, *Ayez bon courage.* 223

Προσφέρε Δαρείῳ λόγον τοιόνδε, *Porte ceste parole à Darius.* 242

Ἔσαν ἐν φυλακῇσι, *Ils estoyent sur leurs gardes.* 250

Γνῶναι τὸ θέλει τὸ δῶρα λέγειν. vt dicimus, *Que ueut dire cela?* pro, Quid hoc sibi vult? 302

Ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀτρίῃ τῷ Ἀιγύπτου βασιλέϊ, vt dicimus, *Ils se donnerent à un tel prince.* 313

Εἰ ὑμῖν φίλον ὅτι, *S'il uous plaist.* quum rogamus vt aliquid fiat. 336

Οἷόν τι χρῆμα ἐποίησας; *Qu'a uecy uous faict?* cũ increpatione. 337

Ἐκ νέης, De *nouueau*, pro Deintegro, Rursᵒ. 378

Ἀπαξίη, *Desordre.* 385

Οὐκ ἀπέδοσαν τὼ ὁμοίω, *Ils n'ont pas rendu la pareille*, vel, *Ils ne rendirent pas.* 387

Τρίτῳ ἔπει πυτέων, *Il y a trois ans de cecy.* pro *Trois ans depuis cecy.* 394

Ἐπὶ σφίσι ἔχοντας. vt dicitur, *A qui en auez-uous?* pro *A qui en uoulez-uous?* 397

Ἐς τὸν ἐκτέταται ἔχειν, *A qui il tient*, pro *A qui il appartient.* Huc pertinent quæ de aduerbio ἐκτεταμένως dixi in recensione vocab. Herodoti. 401

Τοῦτο ἀπέρρησε τὸ ἔπος, *Il lietta œ propos.* 406

Καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν, *On ne le peut dire autrement.* id est, *On ne le peut nier.* 427

Οὐκ ἦλθον ἐς τοῦτον τὸν λόγον ὥστε μάχεσθαι, *Ils n'en uindrent pas à œs termes.* 440

Τὰς προτέρας ἡμέρας, *Ces iours passez*, pro Nuper. 445

Νομίζων Ξέρξεα ἀποδώσειν λέγοντα οὐδέν. vt Gall. *Ce n'est rien dict.* 446

Ῥῆμα αὖ ἓν μοῦνον, sequẽte infinitiuo, *On n'auroit autre chose à faire que*, &c. 483

Πρῶτον χρημάτων πάντων, *Deuãt toutes choses.* 489

Εὐείσκω συμβαλλόμενος, vt à nobis dicitur, *Ie trouue par mon compte.* 508

Διεξόδου βουλόμενος, vt dicimus, *Discours.* 524

Ἀριθμὸν ποιέεσθαι, *Faire le compte.* 530

Ἤνεικε δὴ ἔφερε πὼ ἀληθείην πᾶσαν. Tale est in nostro sermone, *On luy apporta toute la uerité du faict.* 556

Φέρει καὶ ἐς πᾶσαν πὼ Ἑλλάδα, *Il emporte à toute la Grece.* 581

Ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἐὸν, *Ils sceurent tout ce qui en estoit.* 588

Ἑκατὸν ὀργυιὰς δίκαιαι, vt Gall. *Iustes*, id est, *De iuste mesure.* Iustæ mensuræ.

Δέσποτα, aliquot in locis ad regem: vt illi dicimus *Sire:* pro quo scribi Cyre, postularet deriuatio à voce ὦμαι (id est, domine) quæ postea deprauata fuit in κῦρε.

HENRICVS STEPHANVS lectionis Herodoti ſtudioſis.

DIVTIVS in locupletanda illa vocum Herodoti recenſione (cui & Ioniſmos Gallicos, ſiue Ionicos Galliciſmos, tanquã corollariũ, ſubiunxi) immorari volebam: vt iſta editio, quamuis ὑστέρα, magnũ hac etiã in parte πρωτόημα haberet: ſed non, ſine aliqua iactura tua, eáque fortaſſe non leui, poterã. Nec enim ad ediſſerenda alia, quibus te ad lectionem Herodoti magis ac magis inſtructum reddam, ſatis temporis ſuperfuiſſet. Ea autem quæ ſint, ne præfari quidem volo, ne vel tantillum temporis illa mihi præfatiuncula detrahat.

Rationi autem cõſentaneum mihi videtur vt à quibuſdam illius recenſionis locis initium ſumam, ſuper quibus habeo quod te moneã. Primus erit vbi vocabulum ἀτέοντες Camerarius interpretatur *Nihil curantes*, addens, Homerum ſimiliter eſſe vſum. Nam ἀτέοντα quidem legimus apud Homer. Il. υ, ſed pro βεβλαμμένον, (videlicet εἰς τὰς φρένας, ſiue τὸν φρένα. vnde dicitur aliquis voce compoſita βλαψίφρων) ab ἄτη. Pro illo igitur ἀτέοντα, ego vel ἀτόωντα (fuit autẽ facilis lapſus ex ἀΐοντα in ἀτέοντα) vel ἀΐζοντα reponendum cenſeo. Illud tamen mihi nullum lexicum ſed memoria diu ſolicitata ſuppeditauit. Recordatus ſum enim me legiſſe (apud Theognin, ni fallor) hunc verſum,

Πρῆξ τις πλούσιον αὖθ' ἕξει, ἀτίει δ' ἢ πενιχρόν.

At verò ἀΐζων, pro καταφρονῶν apud Homerum exſtat Iliad. υ. Quòd ſi etiam incidiſſet Camer. in aliquem Herodoti locum vbi vox ἀτέοντες vſum illum haberet, eam pro mendoſa habendam eſſe, ex iis quæ dixi conſtat.

Fuerunt alioqui vocabula quædam inter illa quæ idem recenſuit, in quorum ſcriptura ab editione Baſilienſi diſcedere non dubitaui, quum manifeſtus eſſe error videretur. Sed tamen, ne meo ſtare iudicio neceſſe habeas, hæc ſunt, αἰγανέην, mutatum in ἀγκύλην: & ὀϊμαγέη, in ὀϊμαγείη: necnon ϑοῦλ, (quod barbarum potius quàm Græcum videri poterat) mutatum in ϑοός. Item χῆνες in ψῆνες, de beſtiolis quæ in caprificis naſcuntur. Monui autem & de nomine σαγήνεις, tanquam ſuſpecto, pro σαγάνεις: quod apud Herodotum legitur.

SED hinc ad alia venio, quæ ſcrupulum iniicere cuipiam poſſint circa interpretationem. Ex his eſt ὀϊμαγέη, quod ille interpretatus eſt ſtercus: quum potius vêtris exoneratio ſignificetur: ſicut & ἀποπατος (quo illud exponitur) hoc ſonat.

In vocabuli ἐπιτροφέως interpretatione dubitari poteſt de illa voce Latina Obliquè, poſita inter haſce duas Accuratè & Vehemẽter: & ſuſpicatus ſum primo aſpectu, Obnixè eum ſcripſiſſe: ſed quũ poſtea cogitaui, Suidam teſtari, Herodotũ eſſe vſũ pro ἀπατητικῶς, id eſt Fallaciter, Deceptoriè (ſi & hac vti voce licet) Fraudulenter, illud Obliquè retinendum, & tantùm ſedem ei ſuam mutandã cenſui.

In voce χρῆμα locos aliquot, tanquam eiuſdem rei exempla, affert, quum tamen non eundem in omnibus illis locis vſum habeat vox ea de qua agitur. Quatuor enim exemplorũ, quæ proponit, primũ ei eſt hic locus, συὸς μάγας χρῆμα ἐκ-cundum, iſte, πυρφυρὶς, χρῆμα σφαλερόν: tertium, χρῆμα πολλὸν νεῶν: quartum, χρῆμα χρυσοῦ ἀφόρητον. atqui in illo ſecundo loco vbi dicitur, πυρφυρὶς, χρῆμα σφαλερόν, non idem eſt vſus vocabuli χρῆμα, qui in cæteris tribus: adeo vt hic χρῆμα in πρῆγμα mutando, dici queat eodem ſenſu πυρφυρὶς, πρῆγμα σφαλερόν: at in cæteris illis locis vbi genitiuus iungitur illi nomini χρῆμα, hæc mutatio locum non habeat. Quoniam autem huius loquendi generis nullam ille expoſitionem addit, ideóque lector eam ſe à me expectare non immeritò dicturus eſt, oro vt meum Theſaurum conſulere, & ita vicariam operam illum mihi præſtare, malit: ſimúlque diligenter eum quem ibi propono Plauti locum expendere, annon in eo Ionicam illam phraſin repræſentare, aut ſaltem ad eam alludere, voluerit. Simul autem inde diſces, nó minus Atticis quàm Ionibus vſitatum illud loquendi genus fuiſſe, quũ & Ariſtophanes eo vtatur. Ac ſunt certè & alia plurima quæ Attici ab Ionibus mutuari non dubitarunt.

In iis quæ paruo interuallo ſequuntur (pauca enim tantùm verba interiecta ſunt, quibus vox ψῆνες exponitur: pro qua perperam ſcriptum eſſe χῆνες in editione Baſiliēſi, paulo antè dixi) poſtquam ὥρλω ἔχλν, interpretatus eſt Reſpectum habere aut curam: ſubiungit, Et, οὐδεμίη ὥρη ἔσσεν, Nihil momenti attulerit. Quæ tamen interpretatio conuenire loco non poteſt. Sunt enim verba illa ex hoc paginæ 251, loco, τῆς σεωυτοῦ σραπῆς τῆς οὐδεμίη ὥρη ἔσσεν ἀπολλυμένης. Sonant autē hæc, Cuius amiſſionem nemo curabit, vel, De cuius amiſſione nihil penſi cuiquam erit.

Sed nec ad verbi γνωσιμαχέειν interpretationem non ſatis attentionis attuliſſe videtur: atque id vel ex iis intelligere poteris quæ in meo Theſauro de verbo illo dicuntur.

VENIO nunc ad aliud cuius mentionem obiter tantùm feci in illa ipſa recēſione (ne, ſi forte diutius differam obliuiſcar. Id autem eſt de vocabulo ἔγκοτος. Dixi enim me vix perſuadere mihi poſſe, ἔγκοτον in duobus quos legiſſem Herodoti locis, pro κότον poſitum eſſe. Ideo autem à me dictum hoc eſt, quòd vocem hanc pro adiectiuo tantùm nomine habeam, & nihilo magis ſubſtantiuum eſſe nomen poſſe exiſtimem quàm ἔγκυκλον, aut ἔγγονον, aut ἔμπονον. Confirmāt autē mihi hanc opinionem quatuor noſtri ſcriptoris loci: quorum primus ſit hic, δεινὸν τινά σφι ἔγκοτον Δρὶ τὸν ποντικὸν ἔχων. Secundus autem hic, ἀπὲρ τινὰ ἔγκοτον εἶχε. Tertius ſit iſte, ἔγκοτον σφι ἀμφοτέρων ἔχοντες. Ad quartum autem antequam veniam, conſiderare te iubebo in duobus locis ſequi participium ἔχων, in vno ipſum verbum εἶχε. Quid tum? dices. Quoniam dico ſcriptam ab Herodoto fuiſſe præpoſitionem ἐν ſeorſum ab illis duabus ſyllabis quæ ſunt ſecūda & tertia in voce ἔγκοτον, & illam præpoſitionem per tmeſin à participio & alibi à verbo ſeparaſſe, remanēte in medio voce κότον. vt perinde ſit acſi ſcriptū eſſet, δεινὸν τινά σφι ἐν κότον ἔχων, pro δεινὸν τινά σφι κότον ἐνέχων. Item. ἀπὲρ τινὰ κότον ἐνεῖχε. Eodem modo in illo tertio loco, κότον σφι ἀμφοτέρων ἐνέχοντες. Sed quid me in hanc ſuſpicionem, vel potius ſententiam (omnino enim iſtud mihi perſuadeo) adducit? Locus ille qui ſupereſt ex iis quos me allaturum promiſeram. Is legitur in Clione, pag. 56, Ἀσνάγης ἦ, κρύπλων τὸν οἱ ἐνεῖχε χόλον. Eſſe enim ſcribendum ἐνεῖχε, vt habet poſterior hæc editio, non ἐνέχε, vt in priore legebatur, (Aldinam & Baſilienſem perperam ſequente) luce clarius eſt. Quomodo enim ab ἐνέχω eſſe ἐνέχε poſſit? Iam verò & abſque adiectione dici ἐνέχειν τινὶ, Theſaurus meus docebit. Ac meminit certè huius vſus verbi ἐνέχειν Euſtathius quoque: ſcribit enim, ἐπέχειν apud Homerum in Odyſſea eſſe κεῖ τινὸς ἔχειν: atque hoc dici etiam ἐνέχειν. Ille autem Odyſſeæ locus eſt hic, ex libro τ,

Δαιμόνιη, τί μοι ὧδε σὸν ἐπέχεις κεκοτηότι θυμῷ;

Vbi poſtquam dixit idem ſcholiaſtes, ἐπέχεις (intellige tamen ἐπέχεις μοι) idē eſſe quod κατ' ἐμοῦ ἔχεις, & præpoſitione hac indicari interdum ἐναντιότητα, exemplis quibuſdam docuit, tandem ſubiungit, ſimile verbo ἐνέχειν eſſe hoc ἐπέχειν. Hoc tantùm ſupereſt nunc vt videamus an Herodotus libenter tali tmeſi vtatur ſeu dialeſi ſeu diæreſi qualem haberet illa quam apud eum repono ſcriptura. Sed præter vnum quod habemus in eodem ſcholiaſtæ loco huius figuræ exemplum ex hiſtorico, ὅτι σφίσιν ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας pro σφίσιν ἐπέχοντας (nam hoc eſſe dictum Δελφελυλμῶς ſcribit: & alicubi διχημῶς eadem de re dicit) alia paſſim apud eum occurrunt. vt αὐάτ' ἑδραμον, pro αὐέδραμον: & ἀπὸ μὴ ἔθανε, pro ἀπέθανε: & κατὰ μὴ ἔκτεινε, pro κατέκτεινε. Ac (vt de alia dialyſi loquar quæ illi vel potius dialecto illi° eſt peculiaris) interiicitur & vocula ὧν. vt ἀπ' ὧν ἔδωκαν: & κατ' ὧν ἐκάλυψε. pro κατεκάλυψε. Hæc autē quū ita ſint, non immeritò (vt opinor) vocabulum illud ἔγκοτος, quatenus quidem ſubſtantiui, non adiectiui tantùm, ſedem obtinebat, è Græcæ linguæ finibus procūl amandatur. Nec mirum eſt tamē tam multis doctis viris & in Græca lingua exercitatis, ac nominatim, Ioachimo Camerario, viro doctiſſimo & huius linguæ peritiſſimo, (ſcribit enim Μλῶις, Κότος, Ἔγκοπος, Vehemens ira) non mihi tantùm, vocem illam fucum feciſſe, quum & Græcis lexicographis fecerit: ac potiſſimùm Suidæ: qui eo etiam magis eſt reprehendendus quòd ex hoc epigrammatis loco, — Ὡς φθόνος αἰὲν Θηρίδας ἀραθῶν ἔγκοτος αἰὲν ἔχει, colligat, ἔγκοτος οὐκ ἦ ἀλλότριος ὀργῆ; & non animaduertat, ἔγκοτος vt adiectiuum, iungi cum ſubſtantiuo φθόνος.

Libet autem eadem opera & de quibuſdam aliis vocabulis te commoneface-re, quæ quum ex Herodoto afferantur, vt ſcripta ſunt in typographicis editionibus, ſuſpicione tamen haud carent, præſertim veteris libri autoritate (ad nonnulla quod attinet) eam augente. Ex his eſt verbum Ἀμφιφορέες, in hoc paginæ 41 loco, πόλιν τε τὴν σὴν Ἀμφιπόλιος, καὶ χρήματα τὰ σὰ Ἀμφιφορέες. Quamuis enim primo aſpectu videri poſſit verbum iſtud Ἀμφιφορέες admitti poſſe (vt ex nomine Ἀμφιφορεὺς factum) tamen Herodoti ſeculo in vſu fuiſſe, vix credibile eſt. Hucautem accedit quòd in vet. exempl. non Ἀμφιφορέες ſed Ἀμφοφόρες legitur. Quòd ſi ſiquis aliud exemplum afferat eodem è ſcriptore, videlicet, Ἀμφιφορεὺς μὺς τὸν κυνῶν: is ex me audiet, ibi pariter in vet. exempl. non Ἀμφιφορεὺς μὺς, ſed Ἀμφοφορεὺς μὺς legi. Hunc autem verbi iſtius vſum exprimere videtur voluiſſe Horatius Latino illi omnino reſpondente, quum dixit, *Poſt inſepulta membra differunt lupi.*

Sic autem, quum ὑποθήμενος apud hunc ſcriptorem habeamus pag. 50, vbi ſcriptum eſt, ὑποθήμενος ἢ πρὸ μάχων τοῖσι ὀνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, non dubito quin vet. exempl. ſequi oporteat, ex quibus annotatum eſt ὑφθήμενος pro ὑποθήμενος, in eo qui hunc non magno interuallo ſequitur, ἰδὼν δὲ τοῦτο, καὶ ὑποθήμενος τοῖσι ὀνειροπόλοισι. Nam in priori editione mea non minus hîc quàm illic ὑφθήμενος ſcriptum erat: ſed quum hîc ex vet. exempl. adſcriptum margini inuenirem ὑπερθήμενος, malui huic locum illius dare. Quod autem factum hîc fuit non dubito quin & priore faciendum loco fuerit, ſcribendo, ὑφθήμενος ἢ πρὸ μάχων τοῖσι ὀνειροπόλοισι. Haud enim dubito quin haud aliunde quàm ex incuria contigerit vt illi etiam præcedenti loco appoſita ex iiſdem veteribus libris illa lectionis diuerſitas non eſſet, eo in libro (ſcriptus autem & ipſe erat, ſed minus vetuſtatem præ ſe ferens) quem poſterior in margine ſibi appoſitum habebat. At editio Aldina in priore quidem loco ὑποθήμενος, at in poſteriore ὑφθήμενος nobis exhibet. Eſtque & hoc ſciendum, fuiſſe repertum exemplar, quod viciſſim pro illo ὑφθήμενος haberet idem illud ὑποθήμενος, quod nõ longo interuallo præceſſerat. Quorſum tam multa? vt oſtendam, quàm veriſimile ſit quædã vocabula, præſertimque verba, ob ſignificationẽ quæ pleriſq; lectoribus inſolẽs videbatur, ab eorũ aliquo (nimirũ eo qui cæteris audacior erat) mutata in alia fuiſſe, hunc etiã apud ſcriptorem. Sed quis (dices) verbo ὑφαπτεσθαι ita vnquam vſus eſt? nimirũ ſignificare volens, cõmunicare quidpiam alicui: eo modo quo dicimus nos communicare aliquid ei, quod ita exponimus vt ſimul eius ſuper eo cõſilium audire cupiamus. Ipſemet Herodotus (inquã) ita eſt alibi vſus, nõ vno in loco. E duobus ſaltẽ vnus quidem p. 216 exſtat, ἐπεί τε ἢ ὑμῖν ἀναφέρειν ἐς πλεῦνας ἐδόκεε, καὶ ἐμοὶ ὑφάπτεσθε, ἢ ποιέωμεν σήμερον, &c. Vbi interpres non omnino malè vertit, *Sed quoniam ſtatuiſtis ad plures referendum, & me adhibendum.* Dicẽs autem, non omnino malè hunc locum ab eo eſſe redditum, hoc addo, dummodo verba iſta quibus vtitur, *& me adhibendum*, rectè intelligantur. Significare enim voluit, *& me adhibendum in conſilium.* Alioqui non dubium eſt quin potius, *& mihi communicandum*, dicere debuerit. Alter autem locus eſt hic, ex pag. 251, εἰ μὲν τοι ὑφαπτόμενος τοῦ ἐμαλλον ποιήσειν, οὐκ ἂν μιν ὠθεύδεος νεῦν δ' ἐπ' ἐμεωυτοῦ βαλλόμενος, ἔπειθε. Vbi interpres tandem animaduertit quod alibi animaduertere non potuerat: videlicet ὑφαπτόμενος (nam hîc voce actiua vtitur, quum potius paſſiuæ vſum hunc dare ſoleat) eſſe quod Latini *communicare* dicunt. Vt autẽ minus mirer iſtum verbi ὑφάπτεσθαι vſum non tantùm nouum & mirum viſum fuiſſe, ſed etiam mendi ſuſpectam ſcripturam habuiſſe, hoc facit, quòd verbum quoque ἀναπτύσσειν quum apud quendam hiſtoricum ſignificationem iſtam haberet, interpres *differre* vertit: quemadmodum & ὑπαπτύσσειν hunc vulgo vſum habet. Iam verò & quum apud Appianum ἀναπτύσσειν τὰ πεπαλαιωμένα, ſonaret *renouare*, ſeure-tractare, interpres *differre* reddidit, vt in Annotationibus admonui. Verùm, vt ad mentionem diuerſitatis lectionum redeam, ſciendum eſt, ſicut in præcedente loco pro ὑφθήμενος ſcriptum in quibuſdam fuiſſe dixi ὑποθήμενος, ita etiam in eo Herodoti de quo nunc agitur loco, aliam quandam ex vno manuſcripto codice habemus, & eam quidem valde miram, videlicet ὑφαίρεσθε: quam ſi loco huic accommodare lector velit, valde ſuum ingenium, & quidem fruſtra, fatiget.

Sunt verò & alii loci in quibus contigisse idem videmus. Nec dubito quin eorum sit è numero iste, è pag. 368, καὶ ἀμπλώσαντες τὸν βίον ὦ. Suspicor enim è lectoribus quempiam, cui insolens valde hæc metaphora lectori videbatur, vocem illam ἀμπλώσαντος in hanc quam margini adscriptam vides, ἀμπλέξαντες, mutasse. Atqui cogitandum erat, Herodotum habere nonnulla eiusmodi, & quæ quū in aliis tātùm scriptoribus versato, mira & plusquam mira videri queant, esse tamen suspecta non debeant. Ad hoc quidem certè ἀμπλώσαντες quod attinet, talem eius vsum apud hunc ipsum animaduertisse mihi videor: quòd si tamen nullū aliud apud eū exstaret huius phrasis exemplū, saltē non minus admitti posse quiuis concesserit quàm quod alibi apud eū legitur, videlicet p. 151, πῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῆς φρενὸς, σεωυτὸν ἀμφιείσας; Nam (vt dixi in recensione & interpretatione vocum Herodoti) ἐκπλώσαι τῆς φρενὸς est De statu mentis deiectum esse: si quidem ad illud ἐξέπλωσας respiciamus. Alioqui, si præsentis significatio alicubi huic aoristo detur, significat De statu mētis deiici. vel breuius, De mente exire. vel, è mente. Aut elegantius, E potestate mentis exire. Quòd si verbum verbo reddatur, E mente enauigare. nam ἐκπλώσαι τῆς φρενὸς, quid aliud est? Est autem ἐκπλώσαι pro ἐκπλῦσαι. nec dubito quin pro illo ἀμπλώσαντος Herodotus ἀμπλώσαντος itidem scripserit. Sed de hac apud illum scripturæ inconstantia dicendum in sequentibus erit.

Sunt autem quædam loquendi genera quibus verba adhibentur valde vicina, (præsertim ad scripturam quod attinet) & ita quidem vt modò hoc modò illud verbum iis esse adhibitum videamus, nō sine dissensione exemplarium. Horum vnum est ἀεικίην ῥέειαι ἔων cum accusatiuo personæ, & interdum τηχέως ῥέειαι ἔων. Nam & ῥεῖπειν huic loquendi generi adhibetur. Ac pag. 54 legimus quidem, τὸν τῦδε παῖδα ἀεικίην τοῖῆδε ῥέειαι ἔων, in Aldina etiam editione: sed paulo antè, vbi habes itidē τηχέως κάρτα ῥέειαι ἔε, in Aldina legitur ῥεῖπε. at ῥέειαι ἔε vet. exempl. est sumptum. Sed tamen initio libri 182 occurrit, ῥεῖς φθέντας ῥεύτερον καὶ ὕστερον Παιόνων τηχέως. quod est à ῥεῖπειμι. Quinetiam pag. 148 habemus ἅτε πολεμίοις ῥεῖψεσθαι.

Ac sunt è diuersis lectionibus nonnullæ quæ haud vno in loco annotantur. vt νομφαίοισι pro νόμοισι. nam vt in hoc paginæ 229 loco, νόμοισι ἢ τοιοῖσδε λέγονται χρᾶσθαι, habes ex vet. cod. ναμφαίοισι pro νόμοισι. sic & alibi hæc diuersa lectio in iisdem libris se offert.

Sunt denique & lectiones nonnullæ margini adscriptæ, quæ germanæ esse videntur: quum illæ quæ in textu sunt, videātur esse vocabula quæ margini expositionis loco adscriptæ à quopiam fuerant. Exemplum nobis suggerit pagina 39. vbi pro ὑγιείᾳ margini adscriptum est ὑγροῖ. nam illud ὑγιείᾳ fuisse adscriptum margini, ad exponendum illud ὑγροῖ, & ex margine (vt fit) in contextum irrepsisse verisimile est.

Sunt verò & nonnullæ lectiones, quæ quamuis meritò suspectæ esse videantur, tamen eadem illa vocabula non vno in loco leguntur. Ex his est verbum πρῆναι pro πρῆσσαι.

Sunt denique & quædam ex illis lectionibus quæ quum per se nullo admitti modo queant, si aliquantum adiuuentur (hoc autem fit aliquid in illis emendādo) dignæ sunt quæ magis aut saltem non minus quàm quæ in textu sunt recipiantur. Sed hoc in meis Annotationibus aliquando (deo fauente) exemplis planum faciam.

VT autem interim intelligas lector quanto accuratius in hac editione fuerit à me emendata Vallæ interpretatio, quàm in priore, quæ illis typographis pro exemplari fuit: magnum maioris huius accurationis indicium vel in prima totius libri periodo habes. Magis tamen insigne exemplum occurret, pag. 5. nam ibi si Vallæ interpretationem sequeris, & totum locum attentè considerabis, Herodotum sibi non constare, sed apertè sibi repugnare, dicere cogeris. Hæc enim verba, in illa tam celebri historia de Cādaule malè merito de vxoris suæ pulchritudine, μαθοῦσα ἢ τὸ ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα· οὔτε ἔδοξε μαθεῖν, Laurentius Valla ita vertit, *Hæc vt didicit à viro quid actum esset, neque præ pudore exclamauit, neque visa est percepisse.* Quid (respondebunt hîc plerique) peccatū à Valla dici potest? Nónne μαθοῦσα ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς, significat id quod apud

eum legitur ? *vt didicit à viro.* siue, *vt didicit ex viro.* Certè, μαθοῦσα ἐκ τοῦ ἀνδρός, non aliud significare potest: sed dico repugnare hoc prorsus illi tam bellæ dissimulationi ipsius, quæ his etiam verbis describitur, οὔτι ἔδοξε μαθεῖν; & quam quū in ea permansisset, sequutus est is quem ex ea sperabat exitus. Sed quæ tamen alia loci illius excogitari interpretatio potest? Aliam nihilominus excogitandam esse aio: nec tamen aliam (meo quidam iudicio) excogitari posse quàm hanc quæ à me margini est adscripta, *Hæc vt animaduertit quod à viro factum erat.* Sed tu (dices fortasse) ita interpretando, præpositionem ἐκ cum ποιῆσαι iungis, perinde acsi dictum esset ποιῆσαι ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. Atque planè nouum in Græca lingua hoc esse arbitror. At ego, quidquid tibi & plurimis fortasse aliis in ea nouū est, mihi nouum esse nego: atque adeo talis vsus præpositionis huius exempla tibi iam nunc duo, duobus è locis, cedo. Vnus est, ex pagina in vltimo versu, εἰ τι οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη. Alter autem legitur pag. 54, non procul ab initio, οὐ γὰρ δὴ ἐπίστασθαι τὸ ἀπὸ τοῦ ἐκ τοῦ Κύρου. Animaduerti autem & Dionem, Herodoti imitatione, aliquoties hac præpositione ita esse vsum. Iam considera lector quantum errorem inducat interdum ignoratus tam paruæ particulæ extraordinarius (vt ita dicam) vsus. Sed libet obiter & aliud de iis quæ in eodem sequuntur loco addere. Quum igitur hæc subiungātur, οὔτι ἀνέκλαυσεν αἰσχυνθεῖσα, & hæc ita vertantur à Valla, *neque præ pudore exclamauit*, quasi pudor efficere debuerit vt exclamaret: ego, qui aliam atque adeo contrariam, esse video mētem Herodoti, ita eam expressi, *neque exclamauit, vtpote pudore retenta.* Quinetiam, vt lectori hanc esse mentem Herodoti subindicarem, inter ἀνέκλαυσεν & αἰσχυνθεῖσα, interpunctionē posui. Illa autem verba, οὔτι ἔδοξε μαθεῖν, quæ vertit, *neque visa est percepisse*, maluissem vt vertisset, *neque visa est animaduertisse*: aut neque *præ se tulit animaduertisse*: vt habes margini à me cum præcedentibus adscriptum.

Alia exempla maioris in hac posteriori editione accurationis (& quidem nōnulla haud minus fortasse insignia) circa emendationes interpretationis Vallæ, ipsemet editionem hanc cum altera conferens, aut annotationes meas legens, inuenies: atque in iisdem plurimarum eius emendationum, margini adscriptarū (quarum pleraſque & prior editio habuit) quæ alioqui dubitationem tibi mouere possent, reddetur. Simul verò & de quibusdam quæ in ipsa Herodoti dictione (vulgo textum vocamus) vel emendata sunt, vel videntur emendanda, in illis disseretur. De emendationibus autem loquor siue iis quas iam prior editio exhibuit, siue iis quas ista nunc exhibet. Emendata porro fuerunt ex veteris quidem exemplaris autoritate plurima, vel potius veterum exemplarium (nam rarò absque duorum saltem consensu id facere sum ausus) verùm & vnus interdum locus ex collatione cū aliis. Sic enim pag. 19, ἐς Ἄδας pro ἐς Σάδας, alio è loco: & in fine pag. 117, pro τῆσι repositum τῇ Ἴσι fuit, alio itidem è loco. Dicitur autem Ἴσι pro Ἴσιδι. Verùm & quædam (ac non paucæ fortasse) emendationes coniecturales in illis annotationibus proponentur: & quidem nonnullæ quæ noua etiā vocabula Herodoto dabunt: (noua voco quæ antea apud illum non comparebant in illis quæ vsquam comparebant exemplaribus) ex quibus sunt ἀλλογιώσας & διατοσωμόμενον. sed de illo quidem ἀλλογιώσας vix vlla dubitatio relinquitur: at de hoc διατοσωμόμενον relinqui mihi dubitationem fateor. Reponetur autem hoc διατοσωμόμενον pro διατασμόμενον, quod legitur pag. 24, adiunctum participio κεκτημένον interposito particulæ καὶ vinculo. Iam verò & ex Plutarcho atque aliis qui locos huius scriptoris citant, emendationes deprom(entur. Horum autem in numero est Eustathius suis tum in Homerum tum in Dionysii de situ orbis poēmatium commentariis. Quinetiam ex ipso interprete Valla nonnullæ emendationes sumētur: quarum tales sunt nonnullæ vt quod in nostra lectione affirmatur, id lectio eius neget, aut vice versa.

Quod verò ad eam scripturæ inconstantiam attinet, de qua me verba facturum promisi, (vnde nimirum fit vt eadem vocabula non vbique eam literæ aut literarum mutationem habeant quam dialectus Ionica poscit aut poscere videtur) eam inconstantiam non Herodoto sed librariis, dialecti qua ille vtitur, sæpe obliuiscentibus, imputandam esse aio: aut certè nonnullis qui alicubi vocū quæ Ionicè scriptæ erant scripturam à lingua communi receptam margini ap-

posuissent. Vt enim à mẽtione verbi ἐκπολοῦσι (quod sermonis huius occasionẽ mihi præbuit) initiũ sumam, quis credat Herodotũ ita inconstantẽ fuisse vt modò πλοῦσι, aut ἐκπλοῦσι, aut ἀποπλοῦσι, modò πλεῦσι, vel ἐκπλεῦσι vel ἀποπλεῦσι diceret? Atque, vt de hac ipsa litera ω loqui pergã, in eiusdẽ formæ vocabulis, aut etiam iisdẽ, modò literam illam ω, modò ο habemus. haud enim χρέωντες tantùm, sed χρέοντες etiam legitur: itidémque ὀρέωντες & ὀρέοντες. illud, pag. 252: hoc, pag. 300. Ac scimus tamen à Corintho scribi, Iones ὁρῶ pro ὁράω, itidémque ἐχρέοντο pro ἐχρέωντο dicere. Quinetiã modò hæc litera α, modò η, in vno eodẽq; verbo occurrit. nam & χρᾶσθαι & χρῆσθαι legitur. Sic ἐχρᾶτο & ἐχρῆτο. Ac quamuis διήσασθαι & διήσεσι pro διάσασθαι & διάσεσι scriptum sit, cùm alibi cùm pag. 4, itidémq; διησάμενος, nõ διασάμενος, p. 24, itẽ alibi ἀξιοδήητον pro ἀξιοδήατον: quúmque in his non alia sit mutatio quàm literæ α in η, tamen ἐδυνήητο, non ἐδυνᾶτο, aliqui nostris se oculis offert, mutato etiam ε in η. Atque, vt in mentione mutationis literæ α in aliam maneam, quamuis μέγαθος pro μέγεθος tot loci nobis exhibeant, eodémque modo alicubi τοσοῦμεγάθεας pro τοσουμεγέθεας legamus: tamen & μέγεθος locis aliquot scriptum est: vt pag. 25. Sic etiam τάμνω dicit, pro τέμνω, vocali α locum vocalis ε tribuens: sed ne hæc quidem mutatio vbique fit.

A vocali α vt veniam ad ε, quum hæc Ionico more auferri à principio quorũdam vocabulorum dicatur, & ἐκεῖνος inter illa ponatur, tanquam κεῖνος non ἐκεῖνος, Ionicum sit: tamen ἐκεῖνος quoque hunc apud scriptorem sæpe occurrit. Sic non solùm ὦρεον pro ἐώρεον, sed etiam hoc ipsum ἐώρων apud eum legimus. Ac ne ὀρτὴ quidem pro ἑορτὴ constanter scriptum est. Vtque loquar de iis quoque locis vbi contrà inseritur hæc vocalis, præter morem linguæ communis, sciẽdum est, non μηχανεώμενος tantùm sed μηχανώμενος etiam, itidémque μηχανάσθαι, legi.

Ab ε ad η transiens, mutari quidem & hanc vocalem η dico in aliam, Ionico more: sed ne hîc quidem constantiam seruari. nam quum vox νηὸς Ionicæ dialecto assignata sit, non minus tamen νεὸς, vel νέα seu νέας, quàm νῆα seu νῆας apud eum esse scriptum videmus. Ac pro ἤσαν & ἠσαῶθην legimus ἔσαν & ἐσαῶθην multis quidem in locis, (in quorum vno ita est allucinatus Valla interpres, vt pag. 446, ex genitiuo plurali ἐσάνων, dicto pro ἠσάνων, fecerit gentem quæ Hessones diceretur) sed non tamen in omnibus. Quúmque pro οἰκεῖος scribi debeat οἰκηῖος, tamẽ & illud interdũ occurrit. Sic etiam μαντεῖον pro μαντήϊον: nec solũ ἀτρεκηίη, sed & ἀτρεκίη. Atque adeo p. 266, ἀσφαλείης, nõ ἀσφαλήης, legitur.

Ad vocalem ι quod attinet, alicubi nec in ipsa lex Ionicæ dialecti seruatur. Nã haud tantùm εἰμὶ sed ἐσμὶ quoque apud eum habemus. Ac initio Terpsichores ϖεσηλήσεος, pro ϖεσηλήσιος, vt alibi καπεσάσιος. Ac, quum ι sæpe ab Ionibus inseratur, veluti quum ξεῖνος pro ξένος dicitur, in omnibus tamen eiusmodi vocabulis id factum non videmus. Quúmque vicissim in multis detrahatur ι, veluti in ἐπιτήδεος (item in ἔων, in ἐώθεσαν, atque aliis) tamen & ἐπιτήδειος legitur. Et alicubi αὐίεε, alicubi αὐΐεε legitur. Vocalẽ ο plerique loci habẽt in pronominibus ἐμέο & σέο, sed illam (tanta est scripturæ inconstantia) eadẽ pronomina non minus frequenter coguntur relinquere, eius locum occupantibus ἐμεῦ & σεῦ. Eodémque modo participii ποιεόμενος locum sæpe à ποιεύμενος occupari, idémque in aliis huiusmodi participiis, quinetiam in ipsis verbis, fieri videmus.

Vocalis υ nõ minus habet & ipsa quod queratur. Quum enim quodã suo iure debeat cum vocali ο, ad efficiendam diphthongum, coalescere, in pleriſque vocabulis, è quorũ numero est οὔνομα pro ὄνομα, (quod idem iuris cum ὀνομαίνω & ὀνομάζω, communicat:) en tibi nihilominus ὀνομάζων, non οὐνομάζων, pag. 18.

Nec melior est vocalis ω, quàm aliarum cõditio: quum eam ex verbo τιλόω, superueniens ε sæpe expellat, vt dictum est: nec ζωὴ semper, sed plerunque ζόη, scribatur.

In vltima vocali vltimus sit meus hoc de genere inconstantiæ, qua leges Ionismi violantur, sermo: (alioqui enim, quo plura de illa dico, eo plura supereſſe dicenda video) donec non solùm has lectiones διφασίας (vt Herodoti vocabulo vtar) proferre, sed de iis iudicium ferre vacet. Vale.

Ἡροδότου τοῦ Ἁλικαρνασσέος ἱστορίης ἀπόδεξις ἡ ἱστοριῶν βίβλοι θ', ἐπιγεγραμμέναι Μοῦσαι.

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ, ἐπιγεγραμμένη ΚΛΕΙΩ.

HERODOTI Halicarnassei historia: siue Historiarum libri nouem, Musarum nominibus inscripti.

LIBER PRIMVS, qui inscribitur CLIO.

Ἡροδότου Ἁλικαρνασσέος ἱστορίης ἀπόδεξις ὧδε· ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι, τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται· τά τε ἄλλα, καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησάν σφεας ἀλλήλοισι. Περσέων μὲν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας φασὶ γενέσθαι τῆς διαφορῆς αἰτίους. τούτους γὰρ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν, καὶ οἰκήσαντας τὸν περ καὶ νῦν οἰκέουσι, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῇσι ἐπιθέσθαι. ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτιά τε καὶ Ἀσσύρια, τῇ τε ἄλλῃ χώρῃ ἐσαπικνέεσθαι, καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος. Ἦν δὲ Ἄργος τότε τὰ πάντα τοῦτον τὸν χρόνον προέχον ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένῃ χώρῃ. ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο, διατίθεσθαι τὸν φόρτον. πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας, ἄλλας τε πολλάς, καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέος θυγατέρα. Ἦν δὲ οἱ οὔνομα κατὰ τὠυτὸ καὶ Ἕλλησι λέγεται, Ἰοὼ τοῦ Ἰνάχου. ταύτας στάσας κατὰ πρυμνήσια τοῦ πλοίου, ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τὸ σφὶν ἐκείνῃσι θυμὸς μάλιστα· καὶ τοὺς Φοίνικας διαγκελεύσασθαι ὁρμῆσαι ἐπ' αὐτάς. τὰς μὲν δὴ πλούνας τῶν γυναικῶν ἀποφυγέειν, τὴν δὲ Ἰοὼ σὺν ἄλλῃσι ἁρπασθῆναι. ἐσβαλομένους δὲ ἐς τὴν νέα, οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου. οὕτω μὲν Ἰοὼ ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέ-

HERODOTI Halicarnassei [a]historiæ explicatio hæc est: vt neque ea quæ gesta sunt, ex rebus humanis obliterentur [b]ex æuo, neque ingentia & admiranda opera vel à Græcis edita vel à barbaris, [c]gloria fraudentur, cùm alia, tum verò [d]qua de re isti inter se belligerauerunt. Persarum [e]eximii memorant dissensionum autores extitisse Phœnices, qui à mari quod rubrum vocatur, in hoc nostrum [f]proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc quoque incolunt, longinquis cõtinuò nauigationibus incubuerunt: faciendísque AEgyptiarum & Assyriarum mercium vecturis, cùm in alias plagas, tum etiam Argos peruenerunt. Argos etenim ea tẽpestate omnibus ciuitatibus regionis quæ nũc Græcia nominatur, antecellebat. Hucporro appulsos Phœnices mercimonia exposuisse: & quinto sextóve quã appulissent die, cũctis fere diuéditis, fœminas ad mare venisse cũ alias multas, tũ verò regis filiã, cui nomen esset idem quod Græci tradũt, Io filiam Inachi. Dúmque hæ fœminæ puppi nauis assistentes ea mercarẽtur quæ cuiusque auiditas maximè ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse: & ipsarũ plerisque aufugientibus, Io cũ aliis aliquot raptam fuisse: eísque in nauẽ impositis Phœnices in AEgyptum vela fecisse. Hunc itaque in modũ Io in AEgyptum peruenisse me-

a. b. c. d. e. Historiæ editio. *Totum hoc principiũ posset ita reddi*, Hæc est historia ab Herodoto Halic. edita: vt nec ea quæ facta sunt, ex hominũ memoria tem poris longinquitate deleãtur, neque magnorum & admirandorũ facinorũ, quæ partim Græci partim barbari ediderũt, famaextinguatur, cùm circa alia *quæ de ijs cognitu digna sunt*, tũ verò *circa hoc*, quænã belli inter eos causa fuerit. Persarum quidẽ certè sermones memorant diss. *Legit autem hic interpres* λόγιοι *pro* λόγοι.

f Profecti, & positis sedibus in ea regione quã, &c.

morant Persæ,non quemadmodum [a] Græci: & hoc iniuriarum principiũ extitisse. Post hæc Græcorum quosdam,quorũ nomina non possunt dicere, Tyrum appulsos,filiam regis rapuisse Europam: (fuerunt autem,isti Cretenses) [b] illisque par pari repensum. Verùm postea Græcos secundæ iniuriæ autores extitisse. longa enim naue [c] in ora Colchidis & ad Phasim fluuium, quum cætera transegissent quorum gratia venerant,illinc rapuisse filiam regis Medeam. Ad quam reposcẽdam, pœnásque de raptu petendas,quum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respõdisse, vt illi de rapta Io Argiua pœnas sibi nõ dedissent,ita ne se quidem illis daturos. Secũda dehinc ætate, ferunt, Alexandro Priami filio, quum ista audisset, cupidinem incessisse vxoris sibi per rapinam è Græcia comparãdæ,certum habenti omnino se pœnas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita quum is Helenam rapuisset, visum esse Græcis, primùm missis illuc nunciis & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere. Illos verò [d] tergiuersantes mentionem fecisse de raptu Medeæ: & qui nec pœnas dedissent, nec rapinam reposcentibus reddidissent, quomodo vellent ab aliis sibi pœnas dari. Hactenus igitur inter eos mutuis solis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterunt,Græcos præcipuè autores extitisse,qui priores in Asiam quàm ipsi in Europam copias ducere incepissent. Se quidẽ sentire iniuriorum virorumfactũ esse rapere fœminas: amentium verò, raptis vlciscendis operam dare:prudentium autẽ, [e] pro nulla habere raptarum pulchritudinem: quippe quæ, nisi voluissent, haud dubiè raptæ non fuissent. [f] Eóque suarum fœminarum ex Asia raptarum Persæ negant vllã se habuisse rationem: Græcos autem Lacedæmoniæ mulieris gratia ingẽtem comparasse classem, deinde in Asiam profectos, imperium Priami euertisse:atque ex eo tempore semper existimasse

a Phœnices. *Sed alteram lect. sequitur.*

b Et ista quidem pari compẽsatione inter eos esse facta.

c Æam Colchicam aduectos.

d Medeæ raptũ ipsis obiecisse,ista prætexendo, quũ nec ipsi pœnas, &c.

e Raptas nihil curare.

f Se itaque Asianos raptarũ mulierum nullam rationem habuisse dicunt Persę: Gr.

A γῆσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλληνες· καὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦτο ἄρξαι πρῶτον. μετὰ δὲ ταῦτα, Ἑλλήνων ἴωας (οὐδὲ ἔχουσι τοὔνομα ἀπηγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον πρήξαντας, ἁρπάσαι τὴν βασιλέος τοῦ γυναῖκα, ἦν δὲ Εὐρώπη. (εἶησαν δ' ἂν οὗτοι Κρῆτες) ταῦτα δὴ ἴσα σφι πρὸς ἴσα γεγενῆσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα, Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι. καταπλώσαντας γὰρ μακρῇ νηῒ ἐς Αἶάν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμόν, ἐνθεῦτεν, ἄλλα τε πρήξαντας τὰ εἵνεκεν ἀπίκοντο, ἁρπάσαι τὴν βασιλέος τοῦ γυναῖκα Μηδείην. πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχων βασιλέα ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα, αἰτέειν τε δίκης τῆς ἁρπαγῆς, καὶ ἀπαιτέειν τὴν γυναῖκα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς οὐδὲ ἐκεῖνοι Γοιῆς τῆς Ἀργείης ἔδοσάν σφι δίκης τῆς ἁρπαγῆς· οὐδὲ ὦν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι. δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου, ἀκηκοότα ταῦτα, ἐθελῆσαί οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἁρπαγῆς γυναῖκα, ἐπιστάμενον πρῶτα οὐ δώσειν δίκας· οὕτω γὰρ ἐκείνους δοῦναι. οὕτω δὴ ἁρπάσαντα αὐτὸν Ἑλένην, τοῖσι Ἕλλησι δόξαι, πρῶτον πέμψαντας ἀγγέλους, ἀπαιτέειν τε Ἑλένην, καὶ δίκας τῆς ἁρπαγῆς αἰτέειν. τοὺς δὲ, προφερομένων ταῦτα, προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἁρπαγήν· ὡς οὐ δόντες αὖτοὶ δίκας, οὐδὲ ἐκ δόντες ἀπαιτεόντων, βουλοίατο σφι πρὸς ἄλλων δίκας γίνεσθαι; μέχρι μὲν ὧν τούτων, ἁρπαγὰς μούνας εἶναι πρὸς ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι. πρότερος γὰρ ἄρξαι στρατεύσαντας ἐς τὴν Ἀσίην, ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην. Ὅ μὲν νῦν ἁρπάζειν γυναῖκας, ἀνδρῶν ἀδίκων ἔργον νομίζειν εἶναι· τὸ δὲ ἁρπασθεισέων σπουδὴν ποιήσασθαι ἀμφορέειν, ἀνοήτων· τὸ δὲ μὴ δεδεμένων ὁρᾶν ἑκὰν ἁρπασθεισέων, σοφῶνος. δῆλα γὰρ δὴ ὅτι εἰ μὴ αὐταὶ ἐβούλεατο, οὐκ ἂν ἡρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ τοῖς ἐκ τῆς Ἀσίης λέγουσι Πέρσαι ἁρπαζομένων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι. Ἕλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι, καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην, τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν. "Ἀπὸ τούτου τ' αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ

περὶ Φοίνικας

περὶ μὲν δὴ

περὶ ποιησαμένους

περὶ καπὸ τοῦ αἰεὶ

Ἑλλωικὸν σφίσιν ἐστὶ πολέμιον. τὸν μὲν γὰρ Ἀσίης καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκειοῦνται· Πέρσας, τὸν δὲ Εὐρώπην καὶ Ἕλληνικὸν ἤκιστα πεφύκασι. οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰλίου ἅλωσιν δεύτερα σφίσι ἐούσης τοῦ ἀγῶνος τῆς ἐξόδου τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ ὁμολογέουσι Πέρσῃσι οὔτε Φοίνικες. οὐ γὰρ ἁρπαγῇ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὡς ἐν τοῦ Ἄργεϊ ἐμίσγετο τοῦ ναυκλήρου τῆς νηός· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ἔγκυος ἐοῦσα, αἰδεσθεῖσα τοὺς τοκέας, οὕτω δὴ ἐθελοντὸν αὐτὸν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὡς μὴ καταδηλος γένηται, ταῦτα μὲν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσιν. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἐρχομαι ἐρέων ὡς οὕτως ἢ ἄλλως πως ταῦτα ἐγένετο· τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῆγμα ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας, τοῦτον σημήνας, προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου, ὁμοίως μικρὰ καὶ μεγάλα ἄστεα ἀνθρώπων ἐπεξιών. τὰ γὰρ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε· τὰ ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρά. τὴν ἀνθρωπηίνην ὦν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τωὐτῷ μένουσαν, ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

Κροῖσος ἦν Λυδὸς μὲν τὸ γένος, παῖς δὲ Ἀλυάττεω τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ, ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίης μεταξὺ Σύρων τε καὶ Παφλαγόνων, ἐξίει πρὸς βορέην ἄνεμον ἐς τὸν Εὔξεινον καλεόμενον πόντον. οὗτος ὁ Κροῖσος, βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγήν, τοὺς δὲ, φίλους προσεποιήσατο. κατεστρέψατο μὲν Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, καὶ Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ· φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι. τὸ γὰρ Κιμμέριον στράτευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐὸν πρεσβύτερον, οὐ καταστροφὴ ἐγένετο τῶν πολίων, ἀλλ' ἐξ ἐπιδρομῆς ἁρπαγή. ἡ δὲ ἀγαμονίη οὕτω προσῆλθε, ἐοῦσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ ἡμέτερον τὸ Κροίσου, καλεόμενοι δὲ Μερμνάδαι. οὗτος Κανδαύλης, τὸν οἱ

A sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiã & barbaras gẽtes quæ illam incolunt, [a] putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europam verò & Græcos à se esse diſiũctos. Hũc in modũ Persæ rem gestã esse memorant, & Ilii excidium sibi discordiæ cũ Græcis extitisse prin cipium comperiũt. Cum quibus non cõsentiunt de Io Phœnices, quam negant se in AEgyptum abduxisse raptu vſos, sed eã apud Argos cum nauclero nauis ipſorum rem habuisse: & quũ se grauidam esse comperisset, veritam parentes, [b] sic voluntariã cũ Phœnicib⁹ nauigasse, ne deregeretur. Et hæc quidem Persæ Phœnicésque referunt: ego verò, vtrum sic gesta sint nẽcne, [c] non pluribus perſequar. Cæterùm quem ipse noui primùm cœpisse inferre Græcis iniuriam, [d] hũc indicabo, longius oratione pergens, tã paruas vrbes ciuitatésque cõmemorando quàm magnas. Nam quæ olim magnæ erãt, earũ permultæ factæ sũt paruæ: rursus, quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerãt paruæ. Igitur quum sciam humanam felicitatem nequaquã in eodẽ tenore perstare, [e] vtriuſque fortunæ mẽtionem habebo.

a *Vel*, in neceſſitudinem ſuam recipiunt: cum Europa verò & Græcis nullam ſibi ſocietatem intercedere exiſtimant. *Vel*, nihil ſibi eſſe commune.

b Tum demum vltro cum Ph.

c Dicere non conſtitui. *Q. d.* nõ me comparo ad dicendum.

d Hunc vbi indicauerim, vlterius progrediar, tam p.

e De vtriſque ment.

Croesvs genere quidem fuit Lydus, patre autem Alyatte: earum verò nationum [f] tyrannus quæ intra Halym amnẽ sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagones interfluens, contra vẽtum Aquilonem, in mare quod vocãt Euxinum euoluitur. Hic Crœsus, è barbaris quos cognitos habem⁹, primus Græcorũ [g] alios ad tributũ pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, AEoles, & qui sunt in Asia Dores: amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, quum ante eius imperium vniuerſi Græci liberi fuiſſent. Nam Cimmeriorũ aduerſus Ioniam expeditio, vetuſtior illa quidem Crœſo extitit, non tamẽ [h] vrbes expugnauit, ſed per incurſiones prædas abegit. Cæterùm principatus quum eſſet Heraclidarum, ad genus Crœſi, qui vocabantur Mermnadæ, sic peruenit: Candavles, is quẽ

f Regnator. *Vel* rex. *aut*, dominator. *Sic & alijs in locis.*

g *Vel*, Alios ſubactos, *ſine* [ſubiugatos] pendere ſibi tributum coegit.

h Vrbes ſubiugauit. *Vel*, pati iugum coegit.

Græci Myrſilum nominant, Sardiũ fuit [a] tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriũdus. Siquidem Heraclidarum primus, Sardium rex extitit Argõ, Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos: nouiſſimus, Candaules Myrſi filius: quũ ante Argonẽ qui in ea regione regnauerant, fuiſſent oriundi à Lydo Atyis filio, à quo totus is populus cognominatus eſt Lydius, quum Meon antea vocaretur. Ab his [b] ſuccedentes Heraclidæ, imperium ex oraculo adepti ſunt, Iardanæ ancilla & Hercule genitis: idque per quingentos & quinque annos, duas & viginti virorũ ætates, tenuerunt, filius patri deinceps ſuccedens, vſque ad Cãdaulem Myrſi filium. Hic igitur Cãdaules vxorem adamabat, eámque præ amore arbitrabatur omnium fœminarũ eſſe pulcherrimã. Hoc ita eſſe ſibi perſuadens, apud Gygem, Daſcyli filium, ex ſatellitibus ſuis (erat enim is maximè ipſi acceptus, [c] eóque miniſtro in rebus magis arduis vtebatur) ſpeciem vxoris ſupra modum extollebat. Ad quem non multo interiecto tempore (neceſſe nanque erat ei malè euenire) inquit his verbis, Gyges, [d] neque enim videris mihi fidem habere referenti de cõiugis ſpecie: (quòd magis incredulæ ſunt hominibus aures quàm oculi) fac illam conſpicias nudam. Hic autem vehementer exclamans, Quémnam, inquit, here ſermonem profers haudquaquam ſanum, qui me iubes inſpicere heram meam nudã? Mulier exuta tunica, & verecundiam pariter exuit. Iam olim hominibus ſunt honeſta excogitata, [e] vnde diſcere debemus: ex quibus hoc vnum eſt, Quæ ſua ſint, quéque inſpicere debere. Ego verò tibi fidem habeo, illam eſſe fœminarum omniũ ſpecioſiſſimã, téque oro ne me ores illicita. Atque hęc dicendo Gyges repugnabat, pertimeſcés nequid ſibi ex ea re mali cõtingeret. Cui viciſſim ille his verbis, Fidens, inquit, eſto Gyges: caue timeas aut me, tãquam hoc te ſermone tentantem, aut vxorem meam, nequid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim [f] ſic ego machinabor, vt illa ne

[a] *Subſtitue eandem interpretationem quam paulo ante.*

[b] Autem educati Heracl.

[c] Eíque res magis ſerias communicabat) ſpec.

[d] Quia non videris m.

[e] Vnde diſcere oportet. *Q. d. Iã olim compertum fuit quænam honeſtats eſſent conſentanea, & inde nobis petenda diſciplina eſt. Vnum autem eorum eſt,*

[f] Tali artificio vtar, vt

A Ἕλληνες Μυρσίλον καλέουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. Ἄργων μὲν γὰρ ὁ Νίνου, τοῦ Βήλου, τοῦ Ἀλκαίου, πρῶτος Ἡρακλεϊδέων, βασιλεὺς ἐγένετο Σαρδίων. Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου, ὕστατος. οἱ δὲ πρότερον Ἄργωνος βασιλεύσαντες τούτης τῆς χώρης, ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος· ἀπὸ τοῦ ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μῆων καλεόμενος. παρὰ τούτων δὲ Ἡρακλεῖδαι ὑπεξαφέντες, ἔσχον τὸ ἄρχιον ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης τε τῆς Ἰαρδάνου γεγονότες καὶ Ἡρακλέος· ἄρξαντες ὅτι δύο καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἔτεα πέντε τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ παῖδος ἐκ δεκόμενος τὸ ἄρχιον, μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου. οὗτος δὴ ὦν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ γυναικός· ἐρασθεὶς δὲ, ἐνόμιζέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην. ὥστε δὲ ταύτα νομίζων· ἦν γὰρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου προσκύνεσθαι μάλιστα· τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ [a] πρωτεύματα τῶν πρηγμάτων ἐπέτρεπε ὁ Κανδαύλης, καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικὸς ἐπαπτέων. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος (χρεὼν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς) ἔλεγε πρὸς Γύγην τοιάδε, Γύγη, οὐ γάρ σε δοκέω πείθεσθαί μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἴδεος τῆς γυναικός· (ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν) ποίεε ὅκως ἐκείνην θήσεαι γυμνήν. ὀΐ, μέγα ἀμπλώσας, εἶπε, Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγιέα, κε λεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θήσασθαι γυμνήν; ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ στυ- D γνὴν ἐκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἔξευρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ. ἐν τοῖσιν ἓν τόδε ἔστι, "ἕκαστα σκοπέειν πρὸ τῶν ἑωυτοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαί σοι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην. καὶ σέο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων. ὁρῶ δή, λέγων τοιαῦτα, ἀπεμάχετο, "ἀρρωδέων μή τι ἐξ αὐτέων γένηται κακόν. ὁ δὲ "ἀμείβεται τοιάδε, Θάρσει Γύγη, καὶ μὴ φόβεο μήτε ἐμέ, ὡς τεο "πειρώμενον λόγον τόνδε· μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μή τί τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος. ἐγχειρέω γὰρ ἐγὼ μηχανήσεσθαι οὕ-

[a] πρωτεύματα] πρωτεῖα

[b] ὀνομάζουσι

[c] Ἄργων

[d] Ἄργωνος

[e] σκοπέειν πρὸ

[f] ὀρρωδέων

[g] ἀμείβεται

[h] πειρώμενος λόγον

» τως ὥστε μηδὲ μαθεῖν μὲν ὀφθεῖσθαι ὑπὸ A
» σεῦ. ἐγὼ γὰρ σε ἐς τὸ οἴκημα ὃν τῷ κοιμῶ-
» μενα, ὅπισθε τῆς ἀποιγομένης θύρης θήσω.
» μὴ δ' ἐμὲ ἐσελθόντα, πρόσθεν καὶ ἡ γυνὴ ἡ
κοῖτον. » ἐμὴ ἐς κοιτῶνα. κεῖται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσό-
» δου θρόνος· ὅπι τὰ τῶν ἱματίων καὶ ἐν ἐ-
» κεῖνον ἐκδυόμενα θήσει, καὶ κατ' ἡσυχίαν
» πολλὴν παρέξει σοι θεήσασθαι. ἐπειὰν δὲ ἀπὸ
» τοῦ θρόνου ἐμβῇς ὅπι τὸν δόμον, καὶ νώτου τε
» αὐτῆς γένῃ, σοὶ μηκέτι ὃ ἐνθένδε ὄκως μὴ
» σε ὄψεται ἰόντα διὰ τῶν θυρέων. ὁ μὲν δὴ, B
ὡς οὐκ ἠδύνατο διαφυγέειν, ἕτοιμος.
ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπεὶ ἐδόκεεν ὥρη τῆς κοίτης
εἶναι, ἦγε τὸν Γύγεα ἐς τὸ οἴκημα· καὶ μετὰ
ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή. ἐσελθοῦσαν
δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ εἵματα ἐθηεῖτο ὁ Γύ-
γης. ὡς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο, ἰούσης τῆς γυ-
ναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδὺς ἐχώρεεν ἔξω.
καὶ ἐπίεσα » ἡ γυνὴ ὁρᾷ μὲν ἐξιόντα. μαθοῦσα δὲ
ὃ ποιηθὲν ὂν τὸ αἰδρός, οὔτε ἀνέβωσεν, ἀ-
χνυμενθεῖσα, οὔτε ἔδοξε μαθεῖν, ὃν νόῳ ἔχου- C
σα τίσασθαι τὸν Κανδαύλεα. τοῦτο γὰρ
τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ τοῖσι ἄλλοι-
σι βαρβάροισι, καὶ ἀνδρα ὀφθῆναι γυμνόν,
ἐς αἰσχ. » αἰχμῇσι μεγάλῃσι φέρῃ. τότε μὲν δὴ οὕ-
ἦγε. τως, σεσιγηκότα, ἡσυχίην εἶχεν· ὡς δὲ
ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, τῶν οἰκετέων τοὺς
μάλιστα ἐὼντα πιστοὺς ἐόντας ἐωυτῷ, ἑτοίμους
ποιησάμενος, ἐκάλεε τὸν Γύγεα. ὁ δὲ, οὐδὲν
δοκέων αὐτῷ τῶν τροπηθέντων ὑπίσασθαι,
ἦλθε καλεόμενος. ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθεν, ὅ- D
κως ἡ βασιλέα καλέοι, φοιτᾶν. ὡς δὲ ὁ Γύ-
» γης ἀπίκετο, ἔλεγε ἡ γυνὴ τάδε, Νῦν τοι
» δυοῖν ὁδοῖν πρόκειται, Γύγη, δίδωμι αἵρεσιν,
» ὁκοτέρῃ βουλεαι τραπέσθαι. ἢ γὰρ Κα-
» δαύλεα ἀποκτείνας, ἐμέ τε καὶ τὴν βασι-
» λητίδα ἔχε τὴν Λυδῶν, ἢ αὐτόν σε αὐτίκα οὕ-
» τως ἀποθνήσκειν δεῖ· ὡς ἂν μὴ πάντα πειθό-
» μενος Κανδαύλῃ, τῷ λοιπὸν ἴδῃς τὰ μή σε
βουλεύ- » δεῖ. ἀλλ' ἤτοι κεῖνόν γε τὸν ταῦτα βουλευ-
σαντα » σάμενον δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἢ σε τὸν ἐμὲ γυ- E
» μνὴν θησάμενον, καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμε-
» να. ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθαύμαζε
4 τὰ λεγόμενα· μὴ δὲ, ἱκέτευε μή μιν ἀναγ-
καίῃ ὃν δεῖν δι' ἀχρίην τοιαύτην αἵρεσιν. οὐκων
δὴ ἔπειθεν, ἀλλ' ἑώρα ἀναγκαίην ἀληθέως

deprehẽdere quidem possit se abs te fuisse inspectam. Te nãque secũdum fores cubiculi in quo cubamus, quũ apertæ fuerint, collocabo. Vbi ergo fuero ingressus, aderit & vxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitum sella posita est, super quã vestes illa, vt quamque exuet, reponet, sese per multum otium spectãdam præbens: quæ quum à sella cubitum perget, [a] ostendens inuicem terga, curæ tibi sit deinceps ne te per fores abeuntem conspiciat. Gyges igitur, vbi effugere nõ potuit, fuit paratus: quem Cãdaules, posteaquam hora cubandi visa est adesse, in cubiculũ duxit: statimque pòst & vxor adfuit. quam introeuntem ac vestimenta deponentẽ Gyges intuitus, vbi auersa fuit illa cubitum vadens, ipse è loco prorepens foras abiit: & inter exeundum à muliere cõspectus est. [b] Hæc, vt didicit à viro quid actũ esset, neque præ pudore exclamauit, neque visa est percipisse, habens in animo Candaulem vlcisci. Apud Lydos enim, & fere apud cæteros quoq; barbaros, magno probro est etiam virum cõspici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, silentiũ tenuit: mox autem vbi dies illuxit, quos domesticorum maximò sibi fideles intelligebat esse, quum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, accersitus venit: quippe qui antea solitus esset ad reginã concedere, quoties ab ea vocaretur. Vt venit, ad eum his verbis mulier inquit, [c] Nunc duabus tibi præsentibus viis, Gyges, offero electionem, in vtram malis diuertere. Aut enim me pariter ac regnũ Lydorũ habe, vbi Candaulẽ interfeceris, aut teipsum cõtinuò occumbere sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequendo, [d] posthac scias quæ te scire nõ decet. sed aut illum qui ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudam me es conspicatus, & illicita fecisti. Ad hæc verba Gyges primùm obstupefactus, postea obsecrare illam ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed vtique propositam sibi necessita-

a Et ei fueris à tergo, curæ ti.

b *Vel*, Hæc vt animaduertit quod à viro factum erat, neque exclamauit, vtpote pudore retenta, neque præ se tulit animaduertisse.

c Nunc quũ duæ viæ in tua sint potestate, G.

d Posthac videas quæ te videre nõ decet.

tem cernit aut interimendi herũ, aut per alios pereundi, elegit vt ipse supereſſet: atque ita percontans illam, inquit, Quandoquidẽ me adigis inuitum ad herũ meũ occidẽdum, age, audiam quo pacto illum adoriemur. Excipiens illa, Ex eo, inquit, loco adoriẽdus erit vnde ille me nudam oſtendit. in ſopitum autem impetus dabitur. Poſteaquam igitur inſidias inſtruxerũt, & nox aduenit, Gyges [a] nihil cunctatus eſt: quippe cui nulla deuitandi facultas eſſet, ſed neceſſe aut perire, aut Cãdaulem perimere. mulierem in thalamum ſequitur, quẽ illa, dato pugione, ſubter eaſdem fores occulit. Vnde poſtmodum iſte procedens, quieſcẽtem Candaulem obtruncat, vxoréque eius & regno potitus eſt. [b] Cuius *rei* meminit & Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autẽ regnum Gyges & in eo fuit confirmatus ex Delphico oraculo. nam quum Lydi indigno animo ferrent Cãdaulis caſum, atque in armis eſſent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, vt, ſi oraculum reſpondiſſet hunc eſſe regem Lydorum, ipſe regnaret: ſin minus, principatum Heraclidis reſtitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita regnauit. [c] Sed demũ Pythia loquuta, Heraclidarum vltionem in atnepotem Gygis eſſe venturã. quod carmen neque Lydi neque ipſorum reges vllius momẽti fecerunt, priuſquam exitu cõprobatum eſt. Hunc in modum obtinuere tyrannidem Mermnadæ, ſublatis Heraclidis. Gyges, [d] tyrãnide occupata, Delphos donaria miſit non pauca, [e] vbi quæ ex argento donata viſuntur, eorum pleraque iſtius ſunt. Et præter argentum, immenſam vim auri dedicauit: poſuítque cùm alia, tũ verò (quod præcipua mentione dignum eſt) pateras aureas, numero ſex, pondo triginta talẽtorum: quæ in Corinthiorum theſauro collocata ſunt. licet is theſaurus (ſi vera loqui volumus) non Corinthii populi ſit, ſed Cypſeli Eetionis filii. Ita Gyges, barbarorum quos ipſi nouimus pri-

a Vt qui non dimitteretur, nec vllam effugiendi facultatem haberet, ſed cui neceſſe eſſet aut perire aut per.

b Cuius, *videlicet Gygæ*, mem.

c Sed id demum tamen Pythia erat loquuta,

d regno occupato.

e Sed cũ alia plurima ex argento Delphis ſunt ab eo poſita, tum verò etiam præter arg.

A τοῦ κελεμβάου, ἢ τὸν δεσπότεα ἀποκτεῖναι, ἢ αὐτὸν ὧδε ἀλλων ἀπόλυσθαι. αἱρέεται αὐτὸς τοῦ εἴσω. ἐπηρώτα δὴ λέγων τάδε, Ἐπεί με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἐμὸν κτεί- νειν, οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τεῦ καὶ ἐπὶ τοῦτο ἔπεσθαι ἐπιχειρήσωμεν αὐτῷ. ἢ ὅ, Ἐντεῦθεν λαβοῦ- σα ἔφη, Ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμὴ ἔσται ὁπόθεν καὶ ἐκεῖνος ἐμὲ ἐπεδέξατο γυ- μνήν· ὑπνωμένῳ δέ οἱ ἡ ἐπιχείρησις ἔσται. Ὡς οὖν ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, νυκτὸς γενομέ- B νης, (οὐ γὰρ μετέτετο ὁ Γύγης, οὐδὲ οἱ ἐῶν ἀπαλλαγὴ ἐγίνετο, ἀλλ' ἕπεσθαι ἢ αὐτὸν ἀπο- λωλεέναι, ἢ Κανδαύλεα) εἵπετο ἐς τὸν θά- λαμον τῇ γυναικί. καὶ μιν ἐκείνη, ἐγχειρί- διον δοῦσα, καταπρύπῃ ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην. καὶ μετὰ ταῦτα, ἀπαναιρεθέντος Κα- νδαύλεω, ὕπεις δὴς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιληίην Γύ- γης· τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γεγονὼς, ἐν ἰάμβῳ τετραμέτρῳ ἐ- C πεμνήσθη. ἔσχε δὲ τὴν βασιληίην, καὶ ἐκρα- τύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου. ὡς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ Κανδαύλεω πάθος, καὶ ἔνοπλοι ἦσαν, συνέβησαν ἐς πᾶσι τοῦτο οἵ τε τοῦ Γύγεω σφαπιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυ- δοὶ, ἢν μὲν δὴ ὁ χρηστήριον αἰνήσῃ μιν βασι- λέα εἶναι τῶν Λυδῶν, πάντα βασιλεύειν· ἢν δὲ μὴ, ἀποδιδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν. αἰνήσαί τε δὴ ὁ χρηστήριον, καὶ ἐβα- σίλευσεν οὕτω Γύγης. τοσόνδε μέντοι εἶπεν ἡ D Πυθίη, ὡς Ἡρακλείδῃσι πέμπτῃσι ἥξει ἐς τὸν πέμ- πτον ἀπόγονον Γύγεω. τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοί τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέοτο. τὴν μέντοι δὴ τυραννίδα οὕτως ἔσχον οἱ Μερμνάδαι, ἀπὸ Ἡρακλείδας ἀπελόμενοι. Γύγης δὲ τυ- ραννεύσας ἀπέπεμψε ἀναθήματα ἐς Δελ- φοὺς οὐκ ὀλίγα· ἀλλ' ὅσα μέν ἐστι ἀργύρου ἀνα- θήματα ἐστὶν οἱ πλέω ἐν Δελφοῖσι πάρεξ δὲ τοῦ ἀργύρου, χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθη- E κεν, ἄλλον τε, καὶ τὸν μάλιστα μνήμης ἄξιον ἔχειν ἐστί, κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἓξ χρύσεοι ἀ- νακέαται. ἑξᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, σταθμὸν ἕκαστος τεσσεράκοντα τά- λαντα. ἀληθέϊ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ, οὐ Κορινθίων τοῦ ἔστι ὁ θησαυρός, ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἠετίωνος. οὕτω δὴ ὁ Γύγης, πρῶτος

ἢ ἀπολύ- σαι,

ἐν ὑπαλ- λαγῇ

βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκεν ἀναθήματα, μετὰ Μίδεω τοῦ Γορδίεω, τῶν Φρυγίης βασιλῆα. ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιληΐον θρόνον, ἐς τὸν προσκυνέζων ἐδίκαζεν, ἐόντα ἀξιοθέητον. κεῖται δὲ ὁ θρόνος ἔνθα περ οἱ τοῦ Γύγεω κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος ὁ ἄργυρος τὸ ὁ Γύγης ἀνέθηκεν, τὸ καλέεται Γυγάδας, ἐπὶ τοῦ θαύματος ἐπωνυμίη. ἐστέλλετο μὲν νυν καὶ οὗτος στρατιὴν, ἐπεί τε ἦρξεν, ἐς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος ὁ ἄρχων εἶλεν. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἐγένετο, βασιλεύσαντος δυοῖν δέοντα τεσσεράκοντα ἔτεα. τοῦτον μὲν πρήσομεν, προσωτέω ἐπιμνησθέντες.

Ἄρδυος δὲ τοῦ Γύγεω μετὰ Γύγεα βασιλεύσαντος μνήμιον ποιήσομαι. οὗτος δὲ Πριηνέας τε εἶλεν, ἐς Μίλητόν τε ἐστράτευσε. ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων, Κιμμέριοι ὑπὸ Σκυθέων τῶν νομάδων ἐξαναστάντες, ἀπίκοντο ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ Σάρδιος πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἷλον. Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἐνὸς δέοντα πεντήκοντα ἔτεα, ἐξεδέξατο Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλευσε ἔτεα δυώδεκα. Σαδυάττεω δὲ, Ἀλυάττης. οὗτος δὲ Κυαξάρῃ τε τῷ Δηϊόκεω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε, καὶ Μήδοισι· Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίης ἐξήλασε· Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτιοδείσην εἷλε, ἐς Κλαζομενὰς τε ἐστράτευσε. ἀπὸ μὲν νυν τούτων οὐκ ὡς ἤθελε ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ πρήξας μεγάλως. ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἐὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηγητότατα τάδε· ἐπολέμησε Μιλησίοισι, πολεμέδαμος δὲ πόλεμον πρὸς τὸν πατέρα. ἐπολιόρκησε γὰρ ἐπολιόρκησε τὴν Μίλητον τρόπῳ τοιῷδε· ὅκως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἀδρὸς, τηνικαῦτα ἐστέλλετο τὴν στρατιήν. ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων, καὶ αὐλοῦ γυναικείου τε καὶ ἀνδρείου. ὡς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῆς ἀρόης οὔτε κατέκαιε, οὔτε συνεπίμπρη, οὔτε θύρας κατέκαιε, ἔα δὲ κατὰ χώρην ἑστάναι· ὁ δὲ πατέων τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως διαφθείρῃεν, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης κρατέουσι Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε πεζὸς μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ. τὰς δὲ οἰ-

mus, munera apud Delphos posuit, secundum Midam Gordii filium, Phrygiæ regem. Nã & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedens iura solitus dicere erat, rẽ spectaculo dignam: [a] quod tribunal eodem quo Gyges obtulit loco, vocatur à Delphis Gygadas, eius *videlicet* qui obtulit cognomine. Is igitur postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, vrbémque Colophonem vi cepit. Nec aliud vllum præclarum facinus ab eo gestum est, quũ duodequadraginta annos regnauerit. Et hunc quidẽ nos, his duntaxat de eo commemoratis, missum facimus.

a Quæ sella eodem loco posita est quo Gygis pater: vocatúrque à Delphis hoc aurum & argentum à Gyge oblatum, Gygæum, eius *videl.*

Ardys autem eius filii faciemus mẽtionem, qui post Gygem regnauit. Hic Prienenses expugnauit, & Miletum inuasit: quo [b] Sardium tyrannidem obtinente, Cimmerii à Scythis Nomadibus eiecti è sedibus suis, in Asiam transierunt, Sardísque præter arcem ceperunt. Quum autem vndequinquaginta regnasset annos, successit Sadyattes Ardyis filius, regnauítque annis duodecim. Sadyattæ successit Alyattes, qui cum Cyaxare Deiocis nepote bellauit & Medis: Cimmeriósque exegit ex Asia, Smyrnam etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuasit. [c] Vnde nõ quemadmodum optabat discessit, sed vehementer euentu frustratus. Alia quoque opera, quum in imperio fuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt. Bello quod gessit cum Milesiis, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc transgressus obsidebat: Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fistularum, fidiúmque, ac tibiæ tã muliebris quàm virilis. Quúm que in in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ in agris erant, diruere, non incendere, non fores effringere, sed incolumes esse passim sinere: arboribus modò fructibúsque regionis peruastatis, rursus se recipiebat. Nam Milesii mare obtinebant, vt opus nõ esset hosti illic considere. Ædificia

b Sardium regno potiente,

c Vnde nõ cum eo quem optabat exitu discessit,

autem idcirco Lydus non excidebat, vt [a] & Milesii habẽtes vnde procederent, humum fererẽt coleréntque: & quum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod popularetur. Hæc faciens, vndecim oppugnauit annis: per quos [b] duo ingentia vulnera accepere Milesii: vnum, in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna cõmissa, alterum in campo Mæandri. Horum vndecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflauerat: quinque reliquis eius filius Alyattes, bellum quod à patre acceperat (vt à me superius cõmemoratum est) intentius administrauit: in quo bello Milesios nulli ex Ioniis subleuauerunt, præter Chios, qui soli fuere auxilio: reddentes vicem [c] quòd aliquando Milesii Chiis bello quod cum Erythræis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo autẽ anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes vt erant incensæ, [d] valido vigente vento, celerrimè peruaserunt Mineruæ tẽplum, cognomine Assesiæ, quo incendio templum deflagrauit. [e] Neque vllius momenti ea res in præsentia habita est: sed quum post exercitus reditum Sardis Alyattes decubuisset, diuturniúsq; ægrotaret, Delphos misit ad deũ de sua valetudine scisciratum, siue alieno siue suopte consilio ad mittendum inductus. Nunciis autẽ, quũ Delphos peruenissent, se redditurum responsum Pythia negauit, priusquam templũ Mineruæ reparassent, quod in terra Milesiorum apud Assesum concremasset. Ita actũ esse ego [f] Delphis accepi: sed Milesii his illa addunt, Periãdrum, Cypseli filium, quum audisset oraculum Alyatti redditum, misisse nuncium ad Thrasybulum, tunc [g] Milesiorũ tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitũ vt aliquid prospiciẽdo sibi cõsuleret in præsens. Et Milesii quidem ita id gestum memorãt. Alyattes autem, vbi hæc ipsi nũciata sũt, cõfestim

[a] Vt postea prodeuntes Milesii possent terram serere & colere: & quum, &c.

[b] Duas ingentes clades acc.

[c] Quòd antea Milesii cum Chiis bellum aduersus Erythræos gessissent.

[d] Vi venti adactæ, celerr.

[e] Neque res hęc eo ipso tempore cõsideratu digna visa est:

[f] Ego ex Delphis audiui.

[g] Milesiorum regem (quocum illi hospitalis amicitia summa intercedebat) adm.

A κίας δ' κατέβαλλεν ὁ Λυδὸς, τῶν δὲ εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι τὴν χώρην σπείρῃν τε καὶ ἐργάζεσθαι ⓐ Μιλήσιοι· αὐτὸς δὲ, ἐκείνων ἐργαζομένων, ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβαλλων. ταῦτα ποιέων, ἐπολέμεε ἔτεα ἕνδεκα· ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἐγένετο, ἔν τε Λειμωνίῳ χώρης τῆς σφετέρης μαχεσαμένων, καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. τὰ μὲν νυν ἓξ ἔτεα τῶν ἕνδεκα Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος ἐπὶ Λυδῶν ἦρ-

B χε, ὁ καὶ ἐσβαλὼν τὴν ἐκεῖνος τὴν Μιλησίην τῷ στρατῷ· (Σαδυάττης γὰρ δὴ οὗτος ὁ τὸν πόλεμον τῶν συνάψας) τὰ δὲ πέντε τῶν ἐτέων τὰ ἑπόμενα τοῖσιν ἓξ Ἀλυάττης ὁ Σαδυάττεω ἐπολέμεε, ὃς παραδεξάμενος (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) πατρὸς πόλεμον, προσεῖχε σὺν τέρμασι. τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χῖοι μοῦνοι. οὗτοι δὲ ὅμοιον ἀντιποδιδόντες ἐπίμφορον· καὶ γὰρ δὴ πρότερον ⓐ Μιλήσιοι

C τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνεδιήκαν. τῷ δὲ δυωδεκάτῳ ἔτεϊ λανίς ἐμπρησθεμένου ὑπὸ τῆς σφετέρης, σὺν νηΐ ἔθη τι τοιόνδε γενέσθαι πρῆγμα· ὡς ἄφθη τάχιστα ὁ λήϊος αὐτέμῳ βιώμενον, ἅψατο νηὸς Ἀθηναίης, ὀπίσθιος Ἀσησίης. ἀφθεὶς δὲ ὁ νηὸς κατεκαύθη· καὶ τοι φαύτικε μὴ λόγος γοῦν ἐγένετο, μετὰ δὲ, τῆς σφετέρης ἀπικομένης ἐς Σάρδις, ἐνόσησεν ὁ Ἀλυάττης. μακροτέρης δὲ οἱ γενομένης τῆς νούσου, πέμ-

D πει ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, εἴτε δὴ συμβουλεύσαντός τευ, εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντι τὸν θεὸν ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νούσου. τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφοὺς οὐκ ἔφη χρήσειν πρὶν ἢ τὸν νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσειεν τὸν ἐνέπρησαν χώρης τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσησῷ. Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι· Μιλήσιοι δὲ πάλαι προσ-

E ῳδηθεῖσι τούτοισι, Πεισίστρατον ⓐ Κυψέλου, ἐόντα Θρασυβούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ γενόμενον, πέμψαντα ἄγγελον κατειπεῖν, ὅκως αἴ τι προειδὼς πρὸς τὸ παὸν βουλεύηται. Μιλήσιοι μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Ἀλυάττης δὲ, ὡς οἱ ταῦτα ἐξηγγέλθη, αὐτίκα

ἐπεμπε κήρυκας ἐς Μίλητον, βουλόμενος A caduceatores Miletum mittit, ad
συνδῆσαι ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ ineũdas cum Thrasybulo & Mi-
Μιλησίοισι χρόνον ὅσον αὐτὸν νομίζοι οἰκήσειν. lesiis pactiones tantisper dũ tem-
ὁ μὲν δὴ ἀπόστολος ἐς τὴν Μίλητον ἰὼν · Θρα- plum ædificaretur. [a] Dum cadu-
σύβουλος δὲ σαφέως προπεπυσμένος πάντα λόγον, καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυάττης μέλλοι ποιήσειν, μηχανᾶται τοιόνδε. ὅσος ἐὼν τὸν ἀστὸν καὶ ἐὼν τύραννος καὶ ἰδιωτικός, τοῦτον ἅπαντα σίτου ἀγαγὼν ἐς τὴν ἀγορὴν, ἔσχε Μιλησίοισι, ἔπειτα αὐδήσας σημήνῃ, τότε πᾶσαν τε πόλιν καὶ κώμας ἔχεσθαι ἐς ἀλλήλους, B ταῦτα δὲ ἐποίεε τε καὶ ἔπεμπε Θρασύβουλος, πᾶσαν εἴνεκα, ὅκως αὐδήσας ὁ κήρυξ ὁ Σαρδίνιος, ἰδὼν τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον, καὶ οἱ αὐθαδίης ἐούσης, ἀγείλῃ Ἀλυάττην. τὰ δὴ καὶ ἐγένετο, ὡς γὰρ δὴ ἰδών τε ἐκεῖνα ὁ κήρυξ, καὶ εἰπὼν πρὸς Θρασύβουλον τὰ ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ, ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδις, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἡ διφασίη. ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδείην τε ἔσεσθαι ἰσχυρὴν ἐν C τῇ Μιλήτῳ, καὶ τὸν λεὼν πεινῆν ἐς ὃ ἔχατον κακοῦ, ἦκουε ὁ κήρυκος νοησάντος ἐν τῇσι Μιλήτου τοῦ ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς κατιδόκεε. μετὰ δὲ, ἤ τε διφασίη σφι ἐγένετο, ἐπ' ὥρτε ξείνους ἀλλήλοισι εἶναι καὶ ξυμμάχους· καὶ δύο τε αὐτοῖσι ἐνὸς μοῦνος τῇ Ἀθηναίῃ ὠκοδόμησεν ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀσσησῷ, αὐτός τε ἐκ τῆς νούσου αὐέρχη. καὶ τὰ μὲν κατ' τὸν πρὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυάττῃ ὧδε εἶχε.

Περίανδρος δὲ τοῦ Κυψέλου παῖς, τοῦτο ὁ τῷ Θρασυβούλῳ ὃ χρηστήριον μηνύσας. ἐτυραννεύνδε δὲ ὁ Περίανδρος Κορίνθου, τῷ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολογέουσι δὲ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶυμα μέγιστον τῶνδε σφῶν. Ἀρίονα Ⓜ Μηθυμναῖον ὅτι δελφῖνος ἐξενειχθέντα ὅτι Ταίναρον, ἐόντα κιθαρῳδὸν τῶν τότε ἐόντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθυραμβον, τοῦτον τὸν ἡμεῖς ἴδμεν, ποιήσαντά τε καὶ ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ· τοῦτον Ⓜ Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ὑπεριμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην· ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα, θελῆσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέσθαι. ὁρμᾶσθαι μὲν νυν ἐκ Τάραντος,

[a] Dum caduceatores Mil. veniũt Thras. *sequendo præcedentia.*

caduceator Miletum venit, Thra-
sybulus (vt qui omnem sermonem
planè perspiceret, norátque quid-
nã Alyattes facere statuisset) hu-
iusce modi rẽ machinatur. Quod
frumenti in vrbe erat vel suum ip-
sius vel priuatorum, id omne in
forum congerit; præcipitque Mi-
lesiis vt quum ipse signum dedis-
set, cunctipotaret, & inter se co-
messationibus vterentur. Hæc
Thrasybulus ea gratia fecit præce
pitq; vt caduceator Sardius cer-
nens ingentem frumenti aceruũ
effusum, & homines oblectatio-
nibus vacantes, renunciaret A-
lyattæ. Quod & contigit nam vt
illa conspexit caduceator, Thra-
sybulóque Lydi mandata expo-
suit, reuersus est Sardis: & (vt ego
audio) ob nihil aliud inter eos pa
cificatum est. Sperans enim A-
lyattes vehementem penuriam
rei frumentariæ Mileti esse, & po-
pulum ad extremum vsque ma-
lorum deuenisse, reuerso illinc
caduceatore, audiebat contraria
atq; ipse fuerat opinatus. Post hæc
inter eos ita conuẽtum est vt mu-
tuò hospites essẽt ac socii: próque
vno duo delubra apud Assesum
ædificauit. Alyattes ipse ex mor-
bo conualuit. Et quæ ad bellum
quidem Alyattis cum Milesiis at-
que Thrasybulo pertinẽt, ita ha-
buere.

Periãder autẽ Cypseli filius, fuit
is qui Thrasybulo indicauit ora-
culum, Corinthi tyrannus: cui
maximum miraculum fuisse ob-
latum populares sui prædicant, &
his Lesbii assentiuntur. Arionem
Methymnæum delphino insidẽ-
tem ad Tænaron fuisse euectum,
qui erat citharœdorum sui seculi
nullí secundus: quíque primus
hominũ quos nouimus, & fecit &
nominauit & docuit Corinthi
dithyrambũ. Hunc Arionem fe-
rũt, quũ permultum tẽporis tri-
uisset apud Periandrum, concu-
pisse in Italiam Siciliámq; nau-
igare: rursúsque, parta ingenti pe-
cunia, voluisse Corinthũ reuerti:
&, quũ profecturus Tarento esset,

b *Hic ὀπίσω est potius* retro, *vel* retrorsum.

quia nullis magis quàm Corinthiis fideret, nauigium virorum Corinthiorum cõduxisse. Quum igitur altum teneret, [a] istos Arioni insidiatos, vt eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mortem tãtùm fuisse deprecatũ. Non persuadenti nautas iussisse vt aut sibi manus inferret, vt sepulturã in terra nãciscceretur, aut illico in mare desiliret. Arionem ad hãc [b] difficultatem redactum, obsecrasse vt quandoquidem ipsis ita placitum esset, paterentur se omni suo ornatu coopertum, stantémque super foros, cantare: & quum decãtasset, pollicebatur se sibi manus illaturum. Istos igitur (inuaserat enim eos libido audiendi præstantissimũ inter homines modulatorem) è puppe in mediam nauem cõcessisse. Illum, induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stantem super foros, inchoasse carmen quod dicitur orthium: eóque decantato, sese, vt erat ornatus, in mare iecisse. Et hos quidem cursum tenuisse Corinthum: illum verò aiunt à delphino exceptum, Tænaron fuisse trãsuectum: & quum è delphino descendisset, Corinthum eodem habitu perrexisse: & vbi peruenit, quicquid contigerat enarrasse. Periandrum autem, quia nó crederet, tenuisse hominem in custodia, nequò prodiret: cæterùm curauisse vt nautas haberet. Eos accitos, vbi adfuerunt, percontatũ siquid de Arione memorarẽt: & referẽtibus illum sospitem circa Italiam agere, fortunatúmque Tarẽti se reliquisse, Arionem apparuisse eodẽ quo desiliisset habitu: istos terrefactos, nihil amplius habuisse quod cóuicti inficiarẽtur. Hæc Corinthii ac Lesbii aiũt: extátque apud Tænarum [c] ingẽs Arionis ex ære donarium, super delphinum sedens. Porro Alyattes Lydus, confecto cum Milesiis bello, postea, quũ septem & quinquaginta regnasset annos, vita excessit: qui secundus ex hac domo, quum è morbo conualuisset, apud Delphos dedicauit grãdem ex argento pateram: itemque alteram ex ferro paruulam, compactilem, spectatu dignam inter omnia

a Istos machinatos esse vt Arione deturbato, pecunia potirentur.

b Consilii inopiam.

c *Legis μέγα, nõ οὐ μέγα. id est*, non magnũ. *Deinde*, omittitur ἄνδρωπος, *id est* homo, *post* sedẽs. *Nisi quis malit*, delphino insidẽs homo.

A πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι, μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων. ὑπὸ δὲ ὁρμέατο τῆς Ταραντίνης θαλάσσης, ἐπιβουλεύσαντας Ἀρίονα ἐκβαλόντας, ἔχειν τὰ χρήματα. τὸν δὲ, σεισθέντα τοῦτο, λίσσεσθαι, χρήματα μὲν παρεῖναι σφι, ψυχὴν δὲ παραιτεόμενον. ὧν δὴ πείθειν αὐτὸν τούτοισι, ἀλλὰ κελεύειν τοὺς παρεόντας ἢ αὐτὸν ἀφανέα θάψαι μιν, ὡς ἂν τάχιστα σφι γῆ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην. ἀπειλημένον δὴ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην, παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ σφι οὕτω δοκέοι, τοῦτο ἐθέλειν αὐτὸν ἐν τῇ σκηνῇ πάσῃ σὺν τοῖσι ἐσθῆσι τοῖσι ἑωυτοῦ ἀείσαντα. ἀείσας δὲ, ὑπεδέκετο ἑωυτὸν καταργάσασθαι. καὶ τοῖσι ἐτέρπετο ἥδιον ἀκούσεσθαι τῶν ἀείσεσθαι ἀοιδῶν, ἀναχωρήσας ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσην νέα. τὸν δὲ, ἐνδυόντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν, καὶ λαβόντα τὴν κιθάριν, στάντα ἐν τοῖσι ἐσθῆσι, διεξελθεῖν νόμον τὸν ὄρθιον. τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου, ῥίψαι μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωυτὸν, ὡς εἶχε, σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν ἐς τὴν Κόρινθον· τὸν δὲ, δελφῖνα λέγουσι ὑποδεχθέντα, ἐξενεῖκαι ἐς Ταίναρον. ἀποβαίνοντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ. καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι πᾶν τὸ γεγονός. Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίης Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν, οὐδαμῶν μετιέντα, αἰνακῶς δὲ ἔχειν τῷ πρηγμένῳ· ὡς δὲ ἄρα πλῶναι αὐτοὺς κληθέντας, ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. Φαμένων δὲ ἐκείνων ὡς εἴη τε σῶς περὶ τὴν Ἰταλίην, καὶ μιν βῶν παρέοντα λίποιεν ἐν Ταράντῳ, ὑπερφανῆναι σφι ἐν Ἀρίονα, ὡσαύτως ἔχοντα ἐξεπίδησε· καὶ τοὺς, ἐκπλαγέντας, οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνέεσθαι. ταῦτα μὲν νυν Κορίνθιοί τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι. καὶ Ἀρίονός ἐστι ἀνάθημα χαλκέον οὐ μέγα ὑπὸ Ταινάρῳ, ὑπὶ Δελφῖνος ἐπεὼν ἀνθρώπος. Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδὸς ἐπὶ τοὺς Μιλησίους πόλεμον διενείκας, μετέπειτα τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα. ἀνέθηκε δὲ, ἐκ φυλῶν τὸν νοῦσον, δεύτερος δὴ τῆς οἰκίης ταύτης, ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν, καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητὸν, θῶμα ἄξιον ὑπὲρ πάντα

τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων· Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα, ὃς μοῦνος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε. A

Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω, ἐξεδέξατο τὴν βασιληίην Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω, ἐτέων ἐὼν ἡλικίην πέντε καὶ τεσσεράκοντα· ὃς δὴ Ἑλλήνων τοὺς μὲν ἐπεστρατεύσατο, τοὺς δὲ ἐποίησε φόρου ἐκτήσασθαι. ἔνθα δὴ Ἐφέσιοι πολιορκεόμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἐκ τοῦ νηοῦ χρυσίον ἐς τὸ τεῖχος. ἔστι δὲ μεταξὺ τῆς παλαιῆς πόλιος, ἣ τότε ἐπολιορκέετο, καὶ τοῦ νηοῦ, ἑπτὰ στάδιοι. πρῶτοι μὲν δὴ τούτοισι ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος· B

7 μετὰ δὲ, τοὺς μὲν ἐκ μέρεος ἐκάστοισι Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοισι ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων, τοῖσι μὲν ἐδυνάτο μέζονας προφανείστερον, μέζονα ἐπαιτιώμενος, τοῖσι δὲ αὐτέων, καὶ φαῦλα ἐπιφέρων. ὡς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρου ἀπαγωγήν, ὁ αὖτις ἐνόεε, νέας ποιησάμενος, ἐπιχειρέειν τοῖσι νησιώτῃσι. ἐόντων δὲ οἱ πάντων C ἑτοίμων ἐς τὴν ναυπηγίην, ἀμφὶ Βίαντα λέγεται τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδις, ἢ δὲ Πιττακὸν τὸν Μιτυληναῖον, εἰρομένου τοῦ Κροίσου εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε, καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην, Ω βασιλεῦ, νησιώτας ἵππον στέωνται μυρίαι, ἐς Σάρδις τε καὶ σὲ ὁρτὴ στρατεύεσθαι. Κροῖσον δὲ, ἐλπίσαντα λέγειν ἐκεῖνον ἀληθέα, εἰπεῖν, Αἰ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ὥστε νόον νησιώτῃσι, ἐλθεῖν D ὥστε Λυδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι. τὸν δὲ, ὑπολαβόντα φάναι, Ω βασιλεῦ, εὐχόμενος μοι φαίνεαι βύζας νησιώτας ἱππευομένους λαβεῖν ἐν ἠπείρῳ· εἰκότα ἐλπίζων. νησιώτας γὰρ τί δοκέεις βούλεσθαι ἄλλο ἢ ἐπεί τε τάχιστα ἐπύθοντό σε μέλλοντα ὥστε σφίσι ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν Ἀρᾶσθαι Λυδοὺς ἐν θαλάσσῃ, ἵνα σὺν τῷ ἐν τῇ ἠπείρῳ οἰκημένων Ἑλλήνων τίσωνταί σε, τὸν σὺ δουλώσας ἔχεις; καί τα ἡσθῆναι Κροῖσον τῷ ὑπολόγῳ· E καὶ οἱ (ὡς ἐφύετο γὰρ δόξαι λέγειν) παραινέσαι, παύσασθαι τῆς ναυπηγίης· καὶ οὕτω τοῖσι τὰς νήσους οἰκημένοισι Ἴωσι ξεῖνοί συνεθήκατο. χρόνου δὲ ὑπιγνομένου, καὶ καταγραμμένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ οἰκημένων. πλὴν γὰρ Κι-

quæ sunt Delphis donaria: opus Glauci Chii, qui solus omnium compactionem ferri excogitauit.

Defuncto Alyatte, successit in regno CROESVS, annos natus quinque & triginta: qui primus Græcorum Ephesiis bellum intulit. Vnde Ephesii ab eo obsessi, vrbem Dianæ donarunt, funem ex æde Dianæ ad murū alligato. Est autem inter veterem vrbem quæ tunc obsidebatur, & templum, septem stadiorum interuallum. Hos primos Crœsus aggressus est, deinde verò carptim singulos Ionum AEolúmque, alias in alios causas prætēdēs, vt in quosq; maximas reperire poterat: in quosdam etiam friuola causatus. Postea verò quàm Græcos in Asia subegit ad tributum pendēdum, tunc constituit ædificatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingendas, quum omnia in expedito essent, dicunt alii Biantem Prienæum, alii Pittacum Mitylenæum, quum se Sardis contulisset, interrogatū à Crœso numquid apud Græciam noui esset: respōdisse quod illum à compingenda classe inhibuit. Inquit enim, Insulani, ô rex, [a] decē millia equorum coemerunt, habentes in animo aduersus Sardis atque te exire in expeditionem. Et Crœsum vera loqui ratum, dixisse, Vtinam dent dii hanc insulanis mentem Lydos inuadendi cū equis. Atque hunc excipientem dixisse, Videris mihi, ô rex, cupidè vota facturus vt insulanos in continente adipiscaris equitātes, haud absurda spe. Verùm quid aliud insulanos optare cēses [b] quā, quāsimulac audierint constituisse te aduersus se classem ædificare, vt nacti Lydos in mari intercipiant, tēque pro his Græcis quos tu in cōtinēte [c] tibi adiecisti, vlciscantur? [d] Hoc sermone delectatum admodum Crœsum, atque inductū (est enim visus ille perquā scitè dixisse) ab ædificanda classe destitisse, atque ita cum Ionibus qui insulás incolerent, hospitium contraxisse. Interiecto autem tēpore, subactis fermè omnib. qui intra Halym colūt. nā præter Ci-

a *Vel*, Infinitum equitatum coemunt.

b Quàm, quoniam audiuerunt const.

c In seruitutem redegisti.

d Hoc illius ita respondentis sermone del. *Vel*, His verbis quibus sermonē ipsius exceperat. Alioqui ὑπολόγῳ esset pro λόγῳ.

lices ac Lycios, cæteros omnes Crœsus in ſuam poteſtatem redegit, qui ſunt, Lydi, Phryges, Myſi, Mariãdyni, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Thyníque & Bithyni, Cares, Iones, Dores, AEoles, Pamphylii.

His inquam ſubactis,& potentia Lydorum per Crœſum aucta, contulerunt ſe Sardis opibus florentes, tum cæteri omnes è Græcia ſophiſtæ, qui ea tempeſtate erant, pro ſe quiſque proficiſcentes: tum verò Solon, vir Athenienſis, qui quum leges iubẽtibus Athenienſibus tuliſſet, decem annos per cauſam contemplandi, nauigando erat peregrinatus, vt ne quam legum quas condiderat abrogare cogeretur. Nam hoc Athenienſes ipſi facere nequibãt, maximo iureiurãdo adacti ad eas decem per annos ſeruandas quas ipſis Solon condidiſſet. Harũ itaque legum ac contemplandi gratia Soló peregre profectus, in AEgyptum ad Amaſim ſe contulit, & Sardis ad Crœſum. Eò quum peruenĩſſet, hoſpitaliter in regiam à Crœſo exceptus eſt: tertióque aut quarto quàm venerat die, iuſſu Crœſi, miniſtri circumduxerũt hominẽ circa theſauros: omniáque quæ illic inerant magna ac beata, oſtentarunt. Eum porro contemplatum cuncta, & vt ſibi opportunum fuerat intuitum, talibus percõtatus eſt Crœſus, Hoſpes Athenienſis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tuã ſapiẽtiam, tuámque[a] diſcurſationem, qui philoſophãdo permulta videndi gratia es peregrinatus: ideo mihi nunc cupido inceſſit ſciſcitandi ex te [b] ecquem vidiſti omnium beatiſſimum. Sperans videlicet ſe inter homines beatiſſimum eſſe, ita ſciſcitabatur. Solõ autem nihil admodum aſſẽtatus, ſed vt res erat reſpondens, Ego vero (inquit) ô rex, vidi beatiſſimum Tellũ Athenienſem. Quod dictum admiratus Crœſus, inſtat interrogare, Qua de re Tellum iudicas eſſe beatiſſimum? Quia, inquit, Tello republ. bene inſtituta, filii fuerunt honeſti & boni, [c] eorúmque ſingulis liberi, hique omnes ſuperſtites: & quũ

a Vagam peregrinationẽ [*proprie* vagationem] quam, vtpote philoſophari volẽs, multa vidẽdi ſtudio confeciſti.

b An quempiam vid.

c Ex quibus ſingulis vidit naros liberos, eóſque ὄσ.

A λίκων καὶ Λυκίων, τοὺς ἄλλους πάντας ὑπ' ἑωυτῷ εἶχε καταστρεψάμενος ὁ Κροῖσος. εἰσὶ δὲ οἵδε, Λυδοὶ, Φρύγες, Μυσοὶ, Μαριανδυνοὶ, Χάλυβες, Παφλαγόνες, Θρῆικες, (4) Θυνοί τε καὶ Βιθυνοὶ, Κᾶρες, Ἴωνες, Δωριέες, Αἰολέες, Πάμφυλοι.

Κατεστραμμένων δὲ τούτων, καὶ προσεπικτωμένου Κροίσου Λυδοῖσι, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμάζουσας πλούτῳ ἄλλοι τε (4) πάντες ὅσοι τῆς Ἑλλάδος σοφιζαὶ, οἳ τῇσι τὸν χρόνον ἐτύγχανον. ἐόντες, ὡς ἕκαστος αὐτέων ἀπικνέοιτο· καὶ δὴ καὶ Σόλων, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι νόμους κελεύσασι ποιήσας, ἀπεδήμησε ἔτεα δέκα, πρόφασιν ὑποπλώσας, ἵνα μὴ δή τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῇ λῦσαι τῶν ἔθετο. αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτὰ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι. ὁρκίοισι γὰρ μεγάλοισι κατέχοντο, δέκα ἔτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοῖσι ἂν σφίσι Σόλων θῆται. ἄπιξε δὴ ὦν τούτου καὶ τῆς θεωρίης εἵνεκα δημόσας ὁ Σόλων εἵνεκα, ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο παρὰ Ἄμασιν, ἔπειτα δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ Κροῖσον. ἀπικόμενος δὲ, ξεινίζετο ὑπὸ τοῖσι βασιληίοισι ὑπὸ τοῦ Κροίσου· μετὰ δὲ ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ, κελεύσαντος Κροίσου, οἱ Σόλωνα θεράποντες περιῆγόν τε καὶ τοῖσι θησαυροῖσι, καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια. θησαμένῳ δὲ μιν τὰ πάντα ἐόντα μεγάλα τε, καὶ σκεψαμένῳ ὡς οἱ καιρὸς ἦν, εἶπε ὁ Κροῖσος τάδε, Ξεῖνε Ἀθηναῖε, παρ' ἡμέας γὰρ περὶ σέο λόγος ἀπῖκται πολλὸς, καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς σῆς καὶ πλάνης, ὡς φιλοσοφέων, τῆς πολλῆς θεωρίης εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὦν ἵμερός με ἐπῆρε εἰρέσθαι σε, εἴ τινα πάντων εἶδες ὀλβιώτατον. ὁ μὲν, ἐλπίζων ἔτι αὐτὸς ἀνθρώπων ὀλβιώτατος, ταῦτα ἐπηρώτα· Σόλων δὲ, οὐδὲν ὑποθωπεύσας, ἀλλὰ τῷ ἐόντι χρησάμενος, λέγει, Ὦ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον. ὑποθωϋμάσας δὲ Κροῖσος ὃ λεχθὲν, εἴρετο δεύτερα φέρων, Κοίῃ δὴ κρίνῃς Τέλλον ἔπειτα ὀλβιώτατον; ὁ δὲ εἶπε, Τέλλῳ τούτῳ μὲν, τῆς πόλιος εὖ ἡκούσης, παῖδες ἦσαν καλοί τε κἀγαθοὶ, καὶ σφι εἶδε ἅπασι τέκνα ὀνομαστὰ, καὶ πάντα παραμείναντα. ἐς τοῦτο δὲ

ταῦτ' αὐτῷ δὴ ὦν τούτων, καὶ τῆς θ. ὁ Σ. εἵνεκεν.

ταῦτ' ἐπιδείκνυσαν ταῦτ' πάντα, καὶ σκεψ.

» τῷ βίου οὖ ἤκουτι, ὡς τὰ πρὸς ἡμᾶς, τελευτὴ καλ- A hoc vitæ, quantum in nobis situ
» βίου λαμπροτάτη ἐπεγένετο. ὠνομάσθης est, bene traduxisset, obitus splé-
» γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης πρὸς τοὺς ἀγχιγεί- didissimus ei obtigit. Siquidem
» τονας ἐν Ἐλευσῖνι, βοηθήσας, καὶ τροπὴν prælio quod Athenienses cum fi-
8 » ποιήσας τῶν πολεμίων, ἀπέθανε κάλλιστα. nitimis gessere apud Eleusinem,
» καὶ μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ quũ auxilio venisset, hostémque
» τῆπερ ἔπεσε, καὶ ἐτίμησαν μεγάλως. ὡς in fugã vertisset, pulcherrimam
δὲ τὰ πρῶτα Τέλλον προσετέθη ὁ Σό- oppetiit mortem. Quem Athe-
λων Κεῖσον, εἶπας πολλά τε καὶ ὄλ- nienses, quo loco occubuerat, eo
βια, ἐπηρώτα τίνα δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ἴ- ipso publicè humarunt, magni-
δοι δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι. B ficéque honorarunt. Tum verò
ὁ δὲ εἶπε Κλέοβίν τε καὶ Βίτωνα. Τούτοισι multa de Tello ac beata Solone
» γὰρ ἐοῦσι βίος τε ἀρκέων ὑ- referente, excitatus Crœsus, in-
» πῆν, καὶ πρὸς τούτῳ, ῥώμη σώματος τοιήδε, terrogat quémnam secundum ab
» ἀεθλοφόροι τε ἀμφότεροι ὁμοίως ἔσαν. καὶ illo vidisset: putãs haud dubiè se-
» δὴ καὶ λέγεται ὧδε λόγος· ἑούσης ὁρτῆς τῇ cundas se partes esse laturũ. Cleo-
» Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι, ἔδεε πάντως τοὺς μη- bin, inquit ille, & Bitonem: quip-
» τέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν· pe his & genus Argiuum erat', &
» ὁ δὲ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ προεγίνοντο victus suppeditabat: adhæc cor-
» ἐν ὥρῃ· ἐκκλιμόμενοι δὴ τῇ ὥρῃ οἱ νεηνίαι, poris robur tantum vt & in cer-
» ὑποδρῦτες αὐτοὶ ὑπὸ τοὺς ζεύγλιον, C taminibus ambo pariter victores
» εἶλκον τοὺς ἅμαξαν. ὅτε τῆς ἀμάξης δὲ extiterint: & de his etiam ista me-
» σφι ὀχέετο ἡ μήτηρ. σταδίους δὲ πέντε καὶ morentur: Quum dies festus Iu-
» τεσσερήκοντα διακομισθέντες, ἀπίκοντο nonis apud Argiuos esset, opor-
» ὅτε δὲ ἱρόν. Ταῦτα δὲ σφι ποιήσασι, καὶ ὀ- terétque omnino matrẽ horum
» φθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος, τελευτὴ τοῦ ad templum ferri bobus iunctis,
» βίου ἄρίστη ἐπεγένετο. διέδεξέ τε ἐν τούτοι- hique boues ex agro eis ad ho-
» σι ὁ θεὸς, ὡς ἄμεινον εἴη ἀνθρώπῳ τεθνάναι ram præstò non essent: tunc iu-
» μᾶλλον ἢ ζώειν. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες uenes excluſi tempore, iugũ sub-
» ἐμακάριζον τῶν περὶ τοὺς νεηνίας τὸ εὐτυχέειν· αἱ eũtes, plaustrum pertraxerũt quo
» δὲ Ἀργεῖαι, τὸν μητέρα αὐτῶν, οἵων τέκνων D mater vehebatur, & quinque ac
» ἐκύρησε. ἡ δὲ μήτηρ, περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ quadraginta per stadia trahentes
» τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στᾶσα αὐτίον τοῦ ἀγάλ- ad templum peruenerunt. Qui-
» ματος, εὔχετο, Κλεόβι τε καὶ Βίτωνι, τοῖσι bus quum hæc fecissent, & ab o-
» ἐωυτῆς τέκνοισι, οἵ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, mni cœtu conspecti fuissent, o-
» δοῦναι τὸν θεὸν ὃ αἰνεόντῳ τυγχεῖν ἀν- optimus obtigit vitæ exitus: & per
» θρώπων ὅτι. μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν, ὡς hæc deus iudicauit, Satius homi-
» ἔθυσάν τε καὶ εὐωχήθησαν, καὶ κοιμη- ni esse mori quàm viuere. Nam
» θέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνίαι, οὐκέτι quum circumstantes Argiui, lau-
» ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο. Ἀρ- dibus tollerent, viri quidem, cõ-
» γεῖοι δὲ σφέων εἰκόνας ποιησάμενοι, ἀνέθε- E filium filiorũ: fœminæ verò, ma-
» σαν ἐς Δελφοὺς, ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων γενο- trem eorum, quòd talibus filiis
» μένων. Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτε- prædita esset: mater gaudio per-
» ρεῖα ἐνέμε τούτοισι. Κροῖσος δὲ ἀπερχθεὶς, fusa cùm liberorum facto tum fa-
» εἶπε, Ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐ- ma, ante simulacrum stans, pre-
» δαιμονίη οὕτω τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδέν, cata est eam vt Cleobi & Biton
tus, inquit, Hospes Athenienſis, adcóne à te deiicitur in nihilum noſtra felicitas, filiis suis daret id quod optimum
esset homini cõtingere. Post hãc precationẽ, vbi sacrificarũt epulatique sunt, quiescentes in ipso delubro, non sunt amplius excitati, sed hoc vitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanquam virorum qui præstãtissimi extitissent, Argiui factas, apud Delphos collocarũt. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes attribuit. a Crœsus autem cõturba-

a Gr. autem hoc responso offensus. Vel, in iram concitatus.

vt ne priuatis quidem viris nos æquiparádos ducas? Cui ille, Me Crœse gnarum omne numẽ inuidum esse & turbulentum, de rebus humanis interrogas? In diuturno enim tẽpore multa videtur quæ nemo velit videre, & tolerãtur multa quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus enim homini terminum vitæ ad septuaginta annos, qui anni constant ex viginti quinque millibus ac ducentis diebus, mense intercalari non posito, [a] Quòd si velis alternos istorum annorum addito mense prolixiores fieri, vt tempora opportunè incidentia congruant, menses quidem intercalares per annos septuaginta, fient triginta quinque, dies autem ex his mensibus mille [b] quingenti. Horum dierum omnium, qui sunt in septuaginta annos, numero viginti sex millia ducenti quinquaginta, [c] nullus prorsus qualem alius rem affert. Ita igitur, Crœse, omnino calamitosus est homo. Cẽ terùm tu quidem mihi videris & diuitiis valde pollere, & permultorum hominum rex esse: sed id de quo me interrogasti, nondum te esse dixero priusquam te bene vita defũctum esse audiero. Neque enim beatior est qui magnis opibus præditus est, eo qui [d] diurnum victum habet: nisi eidem omnibus bonis prædito, fortuna cõcesserit bene vita defungi. Etenim complures homines sunt perquam locupletes, minimè tamen beati: complures item mediocria habẽtes patrimonia, fortunati. Quorum is qui diuitiis affluit, sed non beatus est, duabus tãtummodo rebus antecellit fortunatum: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implendas, & ad grandem quæ incidat offẽsam superandam validior est: [e] hic, etsi illo inferior est in his duobus quæ bene illi à fortuna denegantur, tamen excellit quòd illorum inexpertus est, quòd prospera frui tur valetudine, quòd malorũ expers, quòd bonorum liberorum parens, quòd formosus est. Quòd si præter hæc, diem quoque suum rectè obierit, is est (quem quæris) dignus qui vocetur beatus: prius tamen quàm ad obitum peruenerit, nequaquam beatus apellandus, sed fortunatus.

a Quòd si volet annum vnum esse quàm alterũ vno mense maiorem, vt tempora eodẽ opportunè recurrant, mens.

b Quinquaginta. *sequendo nostram lectionem.*

c Alter nihil affert quod alteri sit prorsus simile. Ita igitur, Crœse, omnis homo est ipsa calamitas.

d Viuit in diẽ.

e Hic verò istis illũ superat, quòd damnum quidem ferre & desideriũ explere non ita potest vt ille: sed hæc ab eo arcet felicitas, expers autẽ est malorũ, sanus, felix sobole, & formosus.

A ὥστε σεῦδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐ-
ποίησας; ὁ δὲ εἶπε, Ὦ Κροῖσε, ὀπτιζαμένου
με τὸ θεῖον πολλῷ ἐὸν φθονερόν τε καὶ τα-
χῶδες, ἐπειρωτᾷς αὐθεφπηίων φρηγμά-
των πέρι; ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ
μὲν ὄψι ἰδέειν τὰ μὴ τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ
καὶ παθέειν. ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὗρος
τῆς ζόης ἁνθρεφπῳ προκέεται. οὗτοι ἐόν-
τες ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα, παρέχονται ἡ-
μέρας δισμυρίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ
B δισμυρίας, ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γενομέ-
νου. εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τοὔτεφον τῶν ἐτέων
μηνὶ μακρότερον γενέσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὧραι
συμβαίνωσι προσηκόντως ἐς τὸ δέον, μη-
νες μὲν πρὸς τοῖσι ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμ-
βολιμοι γίνονται τριήκοντα πέντε· ἡμέραι
δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων, χίλιαι πεντή-
κοντα. τούτων τῶν ἁπασέων ἡμερέων τῶν ἐς
τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα, ἐουσέων πεντήκον-
τα καὶ δισχιλίων καὶ ἑξακισχιλίων καὶ δι-
μυρίων, ἡ ἑτέρη αὐτέων τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ ο-
C ὐδαμὰ οὐδὲν ὅμοιον προσάγει πρῆ-
γμα. οὕτω ὦν, ὦ Κροῖσε πᾶς ὄβριν ἀνθε-
φπος συμφορή. ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ "πλουτέων μέγα φαίνεαι, καὶ βασιλεὺς ἐὼν πολλῶν ἀν-
θεφπων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἰρέο με, οὐκω σε ἐγὼ
λέγω, πρὶν ἂν τελευτήσαντα καλῶς ᾖ
αἰῶνα πύθωμαι. οὐ γὰρ ὁ μέγα πλούσιος
μᾶλλον τοῦ ἐπ' ἡμέρῃ ἔχοντος, ὀλβιώτερός
ἐστι· εἰ μὴ ἡ τύχη ἐπιτάσιος, πρήσσει καλῶς
D "ἔκαστα τελευτήσας ᾖ βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ
ἀφλουτοι εἰθρώπων, ἀνόλβιοί εἰσι· πολλοὶ
δὲ μετρίως ἔχοντες βίου, εὐτυχέες. ὁ μὲν δὴ μέ-
γα πλούσιος, ἀνόλβιος ἦν, δυοῖσι προέχει δὲ
εὐτυχέος μουνον· ἐκεῖνος ἦν, τοῦ πλουσίου καὶ ἀνολ
βίου πολλοῖσι. ὁ μὲν, ὀπτιθυμίῃ οὐκ τελέσας,
καὶ ἄτην μεγάλην προσπεσοῦσαν ἀφῆκε, δυ-
ναπώτερος· ὁ δὲ, τοῖσι δὴ προέχει ἐκείνου, ἄτην
μὲν καὶ ὀπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ
ἀφῆκε, ταῦτα δὲ ἡ εὐτυχίη οἱ ἀνέφρυκε. ἄπει-
E ρος δέ ἐστι, ἄνουσος, ἀπαθὴς κακῶν, εὔπαις,
εὐειδής. εἰ δὲ πρὸς τούτοισι ἔτι τελευτήσει τὸν
βίον εὖ, οὗτος ἐκεῖνος, ὃν σὺ ζητεῖς, ὀλβιος κε-
κλῆσθαι ἄξιός ἐστι. πρὶν δὲ αἰῶνα τελευτήσῃ, ἔπι
χρέῳ, μηδὲ καλέειν κω ὀλβιον, ἀλλ' εὐτυχέα.

τὰ πρῶτα μὴν τοῦτα συλλαβεῖν ἀνθρωπον ἐόντα, ἀδύνατον ἐστί· ὥσπερ χώρη οὐδεμίη κω παρκεῖ πάντα ἐωυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἕτερου δὲ ἐπιδεέται· ἡ δὲ ἂν τὰ πλεῖστα ἔχοι, ἀρίστη οὕτη. ὡς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἓν οὐδὲν αὐτάρκες ἐστί. ὃ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι. ὃς δ' ἂν αὖ τῶν πλεῖστα ἔχων διατελέῃ, καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ εὖ τὸν βίον, οὗτος κοῦφ' ἐμοὶ τὸ οὔνομα ἔστω, ὡς βασιλεύς, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν καὶ ἀποβήσεται. πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑπέδεξε ὄλβον ὁ θεὸς, ἔπειτα ῥίζους ἀνέτρεψε. ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ, οὐκοῦν οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος ἐνδεὴς, ἀποπέμπεται· κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶναι, ὃς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεὶς, τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὁρᾶν ἐκέλευε.

Sed hęc omnia conſequi hominẽ impoſſibile eſt: ſicut nec vna regio cũcta ſibiipſi ſuppeditat: ſed aliud habens, alio indiget: quæ tamen habet plurima, ea eſt optima. quẽadmodum etiam hominis corpus vnum aliquod non eſt conſummatum: quia aliud habet, alio caret. Sed quiſquis horum plurima conſtanter habuerit, & poſtea placido animo è vita exceſſerit, [a]hic apud me nomine hoc, veluti rex, donari meretur. Omnis autẽ rei oportet inſpicere exitum, quò ſit euaſura: quoniã multos deus, quibus [b]fortunas ſuppeditauerat, radicitus euertit. Hæc Solon, neque aſſentando Crœſo, neque vllius eum momenti faciẽdo, loquutus dimittitur: ſanéque eſt viſus eſſe indoctus, qui bonis præſentibus prætermiſſis, iuberet omnium rerum inſpicere exitum.

a Is (meo quidẽ iudicio) dignus eſt, ô rex, qui nomen illud ferat. ſcribendo ὦ βασιλεῦ, pro ὡς βασιλεύς.

b Felicitatem oſtentarat.

Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον, ἔλαβε τὸν θεῶν νέμεσις μεγάλη Κροῖσον, (ὡς εἰκάσαι) ὅτι ἐνόμισε ἑωυτὸν εἶναι ἀνθρώπων ἁπάντων ὀλβιώτατον. αὐτίκα δὲ οἱ βίβλοντι ἐπέζη ὄνειρος, ὃς οἱ τῶν ἀληθείων ἔφαινε τὰ μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες· τῷ οὐτέρῳ μὲν διέφθαρτο· (ἐὼν γὰρ δὴ κωφὸς) ὁ δὲ ἕτερος, τῷ ἡλίκων μακρῷ τὰ πρῶτα ἐφέρετο. οὔνομα δὲ οἱ ἦν Ἄτυς. τοῦτον δὴ ὧν τὸν Ἄτυν σημήνας ὁ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος ὡς ἀποβαλέει μιν αἰχμῇ σιδηρέῃ βληθέντα. ὁ δ' ἐπεὶ τ' ἐξηγέρθη, καὶ ἐωυτῷ λόγον ἔδωκε, καὶ περ δεινώσας τὸν ὄνειρον, ἄγεται μὲν τῷ παιδὶ γυναῖκα· ἐωθότα δὲ στρατηγέειν μιν τῶν Λυδῶν, οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτον φόρημα ἐξέπεμπε. ἀκόντια δὲ καὶ δοράτια, καὶ τοιαῦτα πρήγματα τοῖσι χρέονται ἐς πόλεμον ἄνδρες, ἐκ τῶν ἀνδρεώνων ἐκόμισε, ἐς τοὺς θαλάμους ἐσώσας, μή τι οἱ κρεμάμενον τῶν παιδὶ ἐμπέσῃ. ἐχόντος δὲ οἱ ἐν χερσὶ τὸν παῖδος τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος, καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας ἐών, φρυξ μὲν γλῶσσαν, γένεος δὲ τοῦ βασιληίου. παρελθὼν δὲ οὗτος ἐς τὰ Κροίσου οἰκία, καὶ κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχωρίους καθαρσίου ἐδέετο ὑπ' αὐτοῦ γενέσθαι. Κροῖσος δέ μιν ἐκάθηρε. ἔστι δὲ παρ' Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι

Post abitum Solonis ingẽs deorum indignatio Crœſum excepit, quòd (vt coniicere licet) ſeipſum omnium hominũ beatiſſimum arbitraretur. Statim igitur ei quieſcenti ſomnium oblatum eſt, veritatem indicans malorum quæ circa filium erant euentura. Erant autẽ Crœſo liberi duo: quorũ alter [c]qui mutus, inutilis erat: alter inter æquales in omnibus longè primus, nomine Atys. Hũc itaque Atym Crœſo ſignificat ſomnium, fore vt ferrea cuſpis traiectum interimeret. Experrectus, & ſecũ rem verſans, ſomnio territus, accipit filio vxorem: & quum ſolitus eſſet præeſſe copiis Lydorum, nuſquã eum amplius ad tale munus dimittit: iacula & haſtas, omniáque huiuſcemodi quibus homines in bello vtuntur, è porticibus amouens, in thalamos infert, nequid ſuſpenſum in filium decideret. Quum autem nuptias filii in manibus haberet, aduenit Sardis quidam in calamitate poſitus, manibúſque non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Crœſi veniſſet, ex ritúq; domeſtico, vt ſibi expiari liceret, oraſſet, Crœſus expiauit. Modus autẽ expiãdi propemodum is eſt apud Lydos qui apud Græcos.

c Vitio corporis laborabat: erat enim ſurdus:

Vbi verò legitima peregit Crœsus, percõtatus est vnde ille, quisnam foret, inquiens, Homo, quis tu? & quo Phrygię loco profectus, domesticus mihi factus es? & quę virum aut quam fœminã interemisti? Ad quę ille respondit, [a] Midæ, Gordio prognati, sum filius, nomine Adrastus: quia fratrẽ meũ ipsius imprudẽs interemi, adsum iectus à patre, & omnibus rebus exutus. Crœsus autem inuicẽ ad eũ his verbis inquit, Ex viris nobis amicis oriundus es, & ad amicos venisti: hîc in nostris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porro calamitatem quamleuissimè ferendo, plurimum lucrifacies. Atque ille quidem apud Crœsum domicilium habuit.

a *Midæ filius Gordii. Sic etiã in sequentibus.*

Verùm per hoc idem tempus apud Olympum mõtem Mysiæ, aper eximiæ magnitudinis extitit, qui ex hoc monte progressus, Mysorũ opera peruastabat: quémque sæpenumero Mysi aggressi, nihil admodum mali ei fecerant, sed ab eo acceperãt. Ad extremũ igitur missis ad Crœsum nũciis, ita dixêre, Apparuit, ô rex, apud nos maximus aper, qui agrestia corrumpit opera: quem studiosissimè captantes, interimere tamen nõ valuimus. Nunc itaque te obsecramus vt nobiscum filiũ tuum ac delectos iuuenes canésque mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc illis precãtibus, Crœsus somnia memoria repetens, ita respondit, Filii quidẽ mei nolite amplius facere mẽtionem: neque enim eum vobis dimitterem, nam est nouus maritus, & ista nunc sunt ei cordi. Lydorum tamen delectos & venatores omnes cum canibus vnà mittam, mandabóque euntibus vt promptissimè vobiscum belluam de regione summoueãt. Hæc Crœsus respõdit. Cuius verbis quum cõtenti [b] non essent Mysii, interuenit Crœsi filius, auditísque quæ Mysii precarentur, & Crœso negante cum illis missurũ se filium, hæc inquit ad eũ adolescẽs, [c] Pater, quæ nobis antehac aliquando honestissima ac magnificentissima erãt, vel in bella vel in venationes eũdo, specimẽ sui dare,

A ἐπεί τε ἦ τὰ νομιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος,
ἐπευφάνετο ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη· λέγων τάδε,
Ἄνδρα ξεῖνε, τίς τε ἐὼν, καὶ κόθεν τῆς Φρυγίης
ἦκων, ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε ἀνδρῶν ἢ
γυναικῶν ἐφόνευσας; ὁ δὲ ἀμείβετο, Ὦ βα-
σιλεῦ, Γορδίεω μὲν τοῦ Μίδεω εἰμὶ παῖς, ὀ-
νομάζομαι δὲ Ἄδρηστος. φονεύσας δὲ ἀδελ-
φεὸν ἐμεωυτοῦ ἄκων πάρειμι, ἀξεληλαμέ-
νος τε ὑπὸ τοῦ πατρός, καὶ ἐστερημένος πάν-
των. Κροῖσος δὲ μιν ἀμείβεται τοῖσδε, Ἀνδρῶν
B τε φίλων τυγχάνεις ἐκγεγονὼς ἐών, καὶ ἐλήλυ-
θας ἐς φίλους· ἔνθα ἀμηχανήσεις χρήμα-
τος οὐδενός, μέχρις ἂν ἡμετέρησι (ἡμετέρου.) συμφο-
ρῇσι ταύτῃσι ὡς κουφότατα φέρων, κερ-
δανέεις πλεῖστον. Ὁμῶς δὲ διατοῦτο εἶχε (ἔσχε Κροίσου.) ἐν
Κροίσου.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐν τῷ Μυ-
σίῳ ΟΥ̓λύμπῳ συὸς χρῆμα γίνεται μέγα·
ὁρμεώμενος δὲ οὗτος ἐκ τοῦ οὔρεος τούτου, τὰ
τοὺς Μυσῶν ἔργα διαφθείρεσκε. πολλάκι δὲ
C οἱ Μυσοὶ ἐπ' αὐτὸν ἰόντες, ποιέεσκον μὲν οὐ-
δὲν κακόν, ἔπασχον δὲ ὑπ' αὐτοῦ. τέλος δὲ,
ἀπικόμενοι τῷδε τὸν Κροῖσον οἱ Μυσῶν ἄγ-
γελοι, ἔλεγον τάδε, Ὦ βασιλεῦ, υἱὸς χρῆ-
μα μέγιστον ἀνεφάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὃς τὰ
ἔργα διαφθείρει. τοῦτον προθυμεόμενοι ἑ-
λεῖν, οὐ δυνάμεθα. νῦν ὦν προσδεόμεθά
σεο, τὸν παῖδα σὺν λογάδας νεηνίας καὶ κύ-
νας συμπέμψαι ἡμῖν, ὡς ἂν μιν ἀξελαυνέω
ἐκ τῆς χώρης. ταῦτα μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο.
D Κροῖσος δὲ μνημονεύων τὸ ὀνείρου τὰ ἔπεα,
ἔλεγε σφι τάδε, Παῖδες μὲν τοί τε ἐμοὶ
μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμ-
ψαιμι· (νεόγαμός τε γάρ ἐστι, καὶ ταῦτά οἱ
νῦν μέλει.) Λυδῶν μέντοι λογάδας καὶ ὃ
κυνηγέσιον πᾶν συμπέμψω. καὶ προσε- 10
λθούσῃσι τοῖσι ἰοῦσι, εἶπε (εἰ) ὡς προθυμοτά-
τοισι σφεας ἐξελεῖν ὑμῖν ὃ θηρίον ἐκ τῆς χώ-
ρης. ταῦτα ἀμείψατο. ἀποκρεωμένων δὲ
τούτοισι τοὺς Μυσῶν, ἐπεισέρχεται ὁ τοῦ Κροί-
E σου παῖς, ἀκηκοὼς τοὺς ἐδέοντο. Μυσοί.
οὐ φαρμάσσει δὲ τὸν Κροίσου τὸν γε παῖδα
σφι συμπέμψειν, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ ἐ-
ωυτοῦ τάδε, Ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρό-
τερόν κοτε ἐν γυναιξὶ ἦμεν ἐμοί, ἔς τε πο-
λέμους καὶ ἐς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκιμέων·

b *Legit οὐκ ἀποκρεωμένων. quæ esse vera lectio videtur.*

c *Antehac quidem, pater, nobis licebat ex rebus pulcherrimis, & in primis generosis, nempe bella & venationes frequentando, nominis celebritatem quærere. at tu nunc vtroque istorum excl.*

» νιῶ δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκλήσας A horum vtroque nunc excluſum
» ἔχεις, οὔτε τινα δηλίαν μοι παρεδών, οὔτε ἀ- me tenes, nulla in me animad-
» θυμίαν. νῦν τε τοῖσί με χρὴ ὁμμασι ἐς τε uerſa neque ignauia neque ſocor
» ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι; dia. Nunc ergo quibus me oculis
» κοῖος μὲν πρὸς παῖδ' ἀπιὼν δόξω εἶναι; κοῖος conſpici oportet euntem in forũ,
» δὲ πρὸς τὴν νεογάμου γυναῖκα; κοίῳ δὲ ἐκείνη atque illinc redeuntem? qualis ci-
» δοξῇ ἀνδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μάθῃς ἰέ- uibus, qualis vxori recens nuptæ
» ναι θᾶσσον τὸν θήρειον, ἢ λόγῳ ἀναπεῖσον ὡς videbor? cui illa viro videbitur
» μοι ἄμεινον ἔσται ταῦτα οὕτω ποιεόμενα. Ἀ- nupta? Proinde me tu aut ſinas
» μείβεται Κροῖσος τοῖσδε, Ὦ παῖ, οὔτε δει- venatum ire, aut mihi verbis per-
» λίην, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχθομαι παιδῶν τοι, B ſuadeas, potiora iſta eſſe quæ facis.
» ποιέων ταῦτα· ἀλλά μοι ὄψις ὀνείρου ἐν τῷ Cui reſpondens Crœſus, Fili, in-
» ὕπνῳ θᾶσσα ἐφάνη σε ἀλιγηρόνιον ἔσεσθαι. quit, neque quòd ignauiam, ne-
» Ἐκ γὰρ αἰχμῆς σιδηρέης ἀπολέεσθαι que quòd aliud quippiam iniucũ-
» τοὺς ὧν τοι ὄμμα τούτου, τόν τε γάμον τοι dum mihi animaduerterim in
» τῶνδε ἔστευται, καὶ ὅτι τὰ μάλιστα ἀμβολὰς ποιεύ- te, hæc facio: ſed viſum quod iti
» μενα οὐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων εἰ somnis mihi oblatum eſt, dixit te
» κως δυνάμιν ὅτι τῆς ἐμῆς σε ζωῆς ἀγα- breuis æui futurum: quippe ferrea
» πλέξαι. Εἰς γάρ μοι μοῦνος τυγχάνεις ἐὼν periturũ cuſpide. Cuius viſi gratia
» παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον, διεφθαρμένον τὰ ὦτα & has maturaui nuptias, nec ad
» κωφὸν, οὐκ εἶναί μοι λογίζομαι. Ἀμείβεται ὁ C ea quæ ſuſcipiuntur, dimitto, ob-
» νεηνίης τοῖσδε, Συγγνώμην μοι, ὦ πάτερ τοι, ſeruans ſiquo pacto queã te, dum
» ἰδόντι γε ὄψιν τοιαύτην, εἰκὸς ἐμὲ φυλακὴν viuo, à clade ſubtrahere. Filius e-
» ἔχειν. Σὺ δὲ οὐ μαντάνῃς, ἀλλὰ λελησμένος nim mihi vnicus es. nanque al-
» ὄνειρον, ἐμέ τοι δικαίως ἔστι φράζειν. Φῂς τοι terum auribus captum pro nullo
» ὄνειρον ἐκ τοῦ αἰχμῆς σιδηρέης φάναι ἐμὲ existimo. Ad quem viciſſim a-
» τελευτήσειν· ὁκοίη δ' ἂν εἴη χεὶρ, κοίη doleſcens, Pater, inquit, tibi equi-
» δὲ αἰχμὴ σιδηρέη, ὧν σὺ φοβέαι; εἰ μὲν γὰρ dem ignoſco agenti circa me cu-
» ἐκ τοῦ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με, ἢ ἄλ- ſtodiam, qui talem videris viſio-
» λου τευ ὁτευοῦν, τοιούτῳ ἔοικε, χρεὼν δή σε ποιέειν nem: verùm tu illam non probè
» τὰ ποιέεις· νῦν δ' ἐκ τοῦ αἰχμῆς. ἐπεί τε οὖν D percipis: quam (quoniam te la-
» οὐ τοὺς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέ- tet) æquum eſt me tibi interpre-
» λας με. Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε, Ὦ παῖ, tari. Ais tibi ſomnum oſtendiſſe,
» ἔσι τῇ με νικᾷς γνώμῃ ἀποφαίνων τοῦδε me ferrea periturum cuſpide. At
» τοῦ ἐνυπνίου. ὡς ὦν νενικημένος ἐκ τοῦ στέο, verò quænam manus ſunt, quęve
» μεταγινώσκω, μετίημί τέ σε ἰέναι ὅτι τάχιστα cuſpis ferrea quã tu pertimeſcas?
» ἀγρώ. Εἶπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος, μετα- Nam ſi dente diciſſet aut aliquo
» πέμπεται Φρύγα Ἄδρηστον ἀπικόμενόν huius ſimili periturum me, debe-
» δὲ οἱ λέγει τάδε, Ἄδρηστε, ἐγώ σε συμφο- res facere quæ facis: nunc autem
» ρῇ πεπληγμένον, ἀγρεί τι τοι οὐκ ὀνειδί- dixit, cuſpide. Quare quum non
» ζων, ἐκαθάρθης, καὶ οἰκίοισι ἐκ τοῦδε δόξεις ἐμοὶ ſit nobis pugna cum viris, ire me
» νος ἔχω, πρόσχημα πάσῃ δαπάνῃ· νῦν ὦν ſinas. Et Crœſus, Euincis me (in-
» (ὀφείλεις γὰρ, ἐμεῦ τοσοῦτον ἀγαθοῦ χρή- quit, fili, iſta loquens de ſomnio
» σαι ἐς σε, χρησοῖσί με ἀμείβεσθαι) φυλα- intelligendo. Quapropter, vt abs
» κὴν πυθόμενος σε τοῦμοῦ χρὴ ὠφελέεσθαι, ἐς ἀ- te victus, muto ſententiam, & tibi
» γρὸν ὁρμεωμένου· μὴ λῃσταὶ κατ' ὁδὸν κλῶ- veniam do eũdi ad venationem.
» πες κακοῦργοι ὅτι δηλήσονται ὑμῖν. Hæc loquutus Crœſus, Adraſtum
Phrygem accerſit, eique, vbi ad-
fuit, talia inquit, Ego te Adraſte
a calamitate præditum (nõ ingra- a Calamitate perculſum (quod non dico vt quic quam ingratum tibi exprobrem)
to tibi hæc exprobro) expiaui; &
receptum domi habeo, omnem
ſuppeditans ſumptum: nunc er-
go de me, qui prior de te bene me
ritus ſũ, debes inuicé bene mereri. Cuſtodem te opus eſt eſſe filii
mei, venatum proficiſcentis, ne-
qui inter viam occulti graſſatores
in veſtram perniciem prodeant.

Ad hæc, tua interest eò te ire vbi splendor ex rebus gestis paratur: quod tibi paternum est: & præterea tibi robur adest. Cui Adrastus, Ego, inquit, ô rex, in istud certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectum, nefas est ad æquales se conferre fortunatos, [a] aut velle inter eos adesse. & frequéter meipsum cõtinui: nunc tamen quoniam tibi hoc in animo est, cui gratificari debeo & gratiam referre pro beneficiis, istud exequi paratus sum: filiúmque tuum, quẽ me custodire iubes, expecta incolumẽ redditurum [b] custodis causa. Posteaquã his verbis Adrastus Crœso respondit, mox instructi viris delectis, iuuenibúsque & canibus, discedunt. Qui vbi ad montem Olympum peruenere, belluam indagant, & inuentam circumfusi iaculis incessunt. Ibi hospes is qui à cæde fuerat expiatus, & vocabatur Adrastus, vibrato in aprũ iaculo, non illum, sed frustrato ictu filium Crœsi adeptus est. Iste, cuspide ictus, vocem somni impleuit. Quod factum quidã Crœso nunciaturus cucurrit, peruenientúsque Sardis, pugnam illi & filii necem indicauit. Crœsus autẽ morte filii perturbatus, eo grauius eam ferebat quòd is eum necasset quem expiasset à cæde. Et pergrauiter cladem suam lamentans, Iouem expiatorem inuocabat, testificás quæ ab hospite passus esset. [c] Inuocabat etiam hospitalem & familiarem, hunc eũdem nominans deum: hospitalẽ quidem, quòd quum domũ excepisset hospitem, per cussorem filii sui imprudens aluisset: familiarem verò, quòd quem pro illius custode misisset, eum comperisset maximum hostem. Secũdum hæc, Lydi adfuerunt qui mortuũ adferebãt: post ipsum interfector sequebatur. Stans autem hic ante cadauer, sese Crœso tradebat, manus protendens, iubénsque vt se super cadauer mactaret, referendo, tum priorem calamitatem suam, tum, quoniam suum etiam expiatorem interemisset, sibi viuendum amplius non esse. Hæc Crœsus audiens, etsi in tanto domestico luctu positus, tamen Adrastum

a Neque mihi ea est voluntas.

b Quod ad custodem attinet.

c Hospitalem & sodalitium, eundem illum deum appellans.

A τοῖς δὲ τῦτο, καί σε τοι χρεών ἐστι ἱέναι ἔνθα « Ἀπολαμπρυνέεαι
θα " Ἀπολαμπρυνέεαι τοισι ἔργοισι. πα- « τοῖσι ἔργοισι
τρώϊόν τε χέρηνι ἐστί, καὶ τοῖσδε πρόμη ὑ- «
πάρχῃ. Ἀμείβεται ὁ Ἄδρηστος, Ὦ βασιλεῦ, « πρόμη ὑπάρχῃ
ἄλλως μὲν ἔγωγε αὐτὸς οὐκ ἂν ἐς ἆεθλον τοι- «
όνδε· (οὔτε γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεχρημένον «
εἰκὸς ἐστὶ ἐς ὁμιλίκας δὲ παρίεσθαι ἰέναι, «
οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα) πολλαχῇ τε ἀνί- «
ερον ἐμεωυτόν· νῦν δέ, ἐπεί τε σὺ αὐτεύδεις, καὶ «
δεῖ τοι χρηίζεσθαι (ὀφείλω γὰρ σε ἀμεί- «
βεσθαι χρηστοῖσι) ποιέειν εἰμὶ ἕτοιμος ταῦτα. «
παῖδά τε σὸν, τὸν ἂν κελεύῃς φυλάσσειν «
ἀπήμονα, τῷ φυλάσσοντος εἵνεκεν τοῦσδε δό- «
καὶ τοι ἀποιχόμενον. Τοιούτοισι ἐπεί τε τοῦτ' ἀ- «
μείλατο Κροῖσον, ἦισαν μετὰ ταῦτα ἐξηρ-
τυμένοι λογάδες τε νεηνίησι τε καὶ κυσί. ἀπι-
κόμενοι δὲ ἐς τὸν ΟΥ''λυμπον τὸ ὄρος, ἐ-
ζήτεον τὸ θηρίον· εὑρόντες δὲ, καὶ περιστάν-
τες αὐτὸ κύκλῳ, ἐσηκόντιζον. ἔνθα δὴ ὁ ξεί-
νος ἀνὴρ δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν Φόνον, καλεό-
μενος δὲ Ἄδρηστος, ἀκοντίζων τὸν σῦν, τοῦ μὲν
ἁμαρτάνει, τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός.
ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ, ἔρρηξε τὸν ὀ-
νείρου τὸν φόβον. ἔδρη δέ τις ἀγγέλεων
τῷ Κροίσῳ τὸ γενόμενον· ἀπικόμενος δὲ ἐς
τὰς Σάρδις, τόν τε μάχλον καὶ τὸν τοῦ παι-
δὸς μόρον ἐσήμηνε οἱ. ὁ δὲ Κροῖσος, ἰῷ θανά-
τῳ τοῦ παιδὸς συντεταραγμένος, μᾶλλόν τι
ἐδυσφόρεε ὅτι μιν ἀπέκτεινε τὸν αὐτὸς II
φόνου ἐκάθηρε. περιημεκτέων δὲ τῇ συμφο-
D ρῇ δεινῶς, ἐκάλεε μὲν Δία καθάρσιον, μάρ-
τυρόν τε τὸν ἐπὶ τοῦ ξείνου πεπονῆσθαι. ἐκάλεε δὲ ἑταιρήιον τε καὶ ἑταιρήιον, τὸν αὐτὸν
θεὸν ὀνομάζων θεόν· τὸν μὲν ἑταίριον καλέων, " ὅτι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος τὸν ξεῖνον, οἰκίοισι ἀ-
πέδεξε.
φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων· τὸν δὲ
ἑταιρήιον, ὡς φύλακα συμπέμψας αὐτῷ, " ἑτέροισι πολεμιώτατον. πρῆσσε δὲ μετὰ " ἑτέροισι
τοῦτο οἱ Λυδοὶ φέροντες τὸν νεκρόν, ὅπισθεν ἦν
εἵπετο οἱ ὁ φονεύς. στὰς δὲ ἔμπροσθε τοῦ νε-
E κροῦ, προεδίδου ἑωυτὸν Κροίσῳ, τοῦ τείνων
τὰς χεῖρας, ἑτοῖμα ἐστάναι μιν κελεύων
τῷ νεκρῷ· λέγων τόν τε τοῦ τέρψιν ἑωυτοῦ
συμφορὴν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθάρανται
ἀπολωλεκώς εἴη· οὐδέ οἱ εἴη βιώσιμον.
Κροῖσος δὲ τούτων" ἀκούσας, τόν τε Ἄδρηστον " ἀκούων,

» καὶ οὐκ εἶρει, καίτοι ἐὼν ἐν κακῷ οἰκηίῳ A miseratus est, & ad eum inquit,
» τοιούτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν, Ἔχω σ' ἔξειν Habeo abs te hospes omnem sa-
» πάσης σεῦ πάσης τίσιν δίκην, ὅτι σεωυτοῦ tisfactionem, quoniam teipsum
» κατέφηκας θάνατον. εἰς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε morte condemnas. Neque verò
» τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξεργά- tu huius mihi cladis autor es, nisi
» σαο· ἀλλά τεῳ θεῶν κου τις, ὃς μοι καὶ πάλαι quatenus id fecisti imprudēs: sed
» προεσήμηνε τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. Κροῖ- deorum quispiam, qui iāpridem
σος μὲν νυν ἔθαψε ὡς εἰκὸς ἐὼν τὸν ἑωυτοῦ mihi ventura significauit. Crœ-
παῖδα. Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, sus ergo filium pro dignitate se-
ὃς δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ peliuit. Adrastus autem [a] Midæ
ἦν ὁμόμητρος, φονεὺς δὲ τοῦ καθήκοντος, ἐπεί filius, Gordii nepos, is qui tū fra-
τε ἠτυχήκεε τῷ ἀνθρώπων ἐλάχιστα, πρὸς ὃ tris tum expiatoris interfector ex-
σῆμα, συγκωκυόμενος ἀνθρώπων εἰ τῷ titerat, vbi silentium hominum
αὐτὸς εἰ δὲ βαρυσυμφορώτατος, ἑωυτὸν ἐ- fuit, ad sepulcrum, [b] ignoscenti-
πικαταφάζ τῷ τύμβῳ. B bus ei hominibus ob quę ipse gra
uissimè afflictabatur, sese super
bustum transfodit.

a *Legit, ὁ Μίδεω τοῦ Γορδίεω, vt in præcedentibus.*

b Sese existimās omnium hominū quos vnquam vidisset, esse miserrimum, seipsum sup.

Κροῖσος δὲ ὅτι δύο ἔτεα ἐν πένθει με- Porro Crœsus, filio orbatus,
γάλῳ καθῆστο, τοῦ παιδὸς ἐστερημένος, μετὰ ingenti in luctu duos annos egit.
δὲ ἡ Ἀστυάγεος τοῦ Κυαξάρεω ἡγεμονίη κα- [c] Quem luctum postea finiuit A-
ταιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω, καὶ τὰ τῶν styagis Cyaxaris filii dominatio à
Περσέων αὐξανόμενα, πένθος μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε, ἐνέβησε δὲ Cyro Cambysis filio sublata, &
ἐς φροντίδα, εἴκοις δυνατὸν, πρὶν μεγάλοις res Persarum augescentes: atque
γενέσθαι τοὺς Πέρσας, καταβαλεῖν αὐτῶν C in solicitudinem venit, siqua ra-
αὐξανομένην τὴν δύναμιν. μετὰ ὧν τὴν tione posset, potētiam Persicam,
ἐπίνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειρᾶτο τῶν priusquam magna efficeretur, oc-
μαντηίων τῶν τε ἐν Ἕλλησι, καὶ τὸ ἐν Λι- cupare. Sub hanc ergo cogitatio-
βύῃ. διαπέμψας ἄλλους ἄλλη, τοὺς μὲν ἐς nem, statim tentare statuit vatici-
Δελφοὺς ἰέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων, nia, quæque apud Græcos quæq;
τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην. οἱ δὲ τινες ἐπέμποντο in Africa essent, aliis aliò dimissis,
καὶ πρὸς Ἀμφιάρεων καὶ πρὸς Τροφώνιον· οἱ δὲ, τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχίδας. ταῦ- quibusdam Delphos, [d] quibusdā
τα μὲν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήια, ἐς τὰ ἀπέπεμψε μαντευσόμενος Κροῖσος. Λι- Dodonam: nonnulli etiā ad Am-
βύης δὲ πρὸς Ἄμμωνα ἀπέστειλε ἄλλους D phiaraum ac Trophonium, & a-
χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρεώμενος τῶν lii quidam ierunt ad Branchidas
μαντηίων ὁκότερον τι φρονέοιεν. ὡς εἰ φρονέοντα τὴν oræ Milesiæ. Atque hæc sūt Græca ad quæ cōsulenda Crœsus mi-
ἀληθείην εὑρεθείη, ἐπείρητο σφέα δεύτερα πέμπων, εἰ ὅτι χρέοι ὅτι Πέρσας στρατεύεσθαι. σύνθημα δὲ τοῖσι Λυδοῖσι sit oracula. In Africa verò ad Am
τόδε, ἀπέπεμπεν ἐς τὴν ἀπόπειραν τῶν monem alios responsa petituros
χρηστηρίων. ἀπ' ἧς δὲ ἡμέρης ὁρμηθέωσι ἐκ dimisit. Omnes autem misit ex-
Σαρδίων, ἀπὸ τούτης ἡμερολογέοντας τὸν ploratum oracula quid sentirent:
λοιπὸν χρόνον ἕκαστον τῇ ἡμέρῃ χρῆσθαι τοῖσι vt, si consentanea in vero depre-
χρηστηρίοισι, ἐπηρωτέοντας ὁ, τι ποιέων τυγ- E henderentur ea, secūdò per suos
χάνοι ὁ Λυδῶν βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυά- tentaret nunquid in Persas expe-
τεω. ἅσσα δὲ ἀνεγράψατο τῶν χρηστηρίων θε- ditionem moliretur. Mittens ita-
ωπίσω, συγγραψαμένους ἀναφέρειν πρὸς ἑωυτόν. ὅ, τι μὲν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων que ad oracula tentanda Lydos,
hæc dedit eis mandata, vt qua die
proficiscerentur ex Sardibus, ab
ea reliquum tempus supputantes, e
[e] quotidie oraculis vterentur, sci-
scitantes quidnam faceret Lydo-
rum rex Crœsus Halyattæ filius:
& quod singula oracula respon-
dissent, id omne conscriptum ad
se referrent. Quid porro cætera
responderint oracula, à nemine

e Singuli eodem die oraculū cōsulerent.

commemoratur: apud Delphos autem, simulatque ingressi sunt Lydi domum, consulturi deum, & sciscitaturi quod sibi esset iniūctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit,

AEquoris est spatium & numerus mihi notus arenæ.
Mutum percipio, fantis nihil audio vocem.
Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,
Quæ simul agnina coquitur cum carne lebete,
AEre infrà strato, & stratum cui desuper est æs.

His oraculis quæ Pythia reddidit, conscriptis, Lydi digressi, Sardis redière. Quúmque alii quos circummiserat Crœsus, affuissent, tunc singula resignās, quod scriptum esset inspexit: quorum quidem nullum probauit. Vbi autē illud Delphicum audiuit, protinus veneratus est, & excepit: existimans solum esse Delphicum illud oraculū: quippe quòd comperisset quod ipse fecerat. Nam posteaquam ad petenda oracula nuntios dimiserat, statuto illo die obseruato, tale quiddam est machinatus, commentando ea quæ ad deprehendendum & explicādum perdifficilia forent: testudinem pariter & agnum concisos in aheno coxit, operculo aheneo impositō. Atq; ita è Delphis Crœso responsum est. Ex Amphiarai vaticinio quidnam responsum sit Lydis, quum in sacro illo rite sacrificassent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud quàm quòd & hoc Crœsus verax vaticinium se nactum esse existimauit. Post hæc autem ingentibus hostiis deū qui est apud Delphos exorandum statuit. Immolauit enim lecta pecora numero ter mille: præterea lectos aureos & argēteos, phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremauit, sperans sese aliquātō magis his rebus posse deum illum sibi adiungere, iussis etiam Lydis omnibus, vt sua ipsorum, quicquid tale haberet quisque, immolaret. [a] Quo ex sacrificio quum immensa vis auri defluxisset, ex ea dimidiatos latec-

a Quum autem huic sacrificio finem imposuisset, magnā auri vim liquefecit, & ex ea dim.

A Θεσπίσαι, ὃ λέγεται ὡς ἐς ἀδαμῶν· ἐπεὶ δὲ Δυδοὶ ἐσῆλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον Λυδοὶ χρησόμενοι τῷ θεῷ, καὶ ἐπηρώτων τὸ ἐπετετελεσμένον, ἡ Πυθίη σφι ἐξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε,

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
Καὶ κωφοῦ συίημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.
Ὀδμὴ μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρὴ οἰδαλέων
B χελώνης
Ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσιν,
Ἧς χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συλλεξάμενοι, οἱ ἦλθον ἀπιόντες ἐς Σάρδις. ὡς δὲ καὶ ὦλλοι οἱ ἐπεμφθέντες παρῆσαν φέροντες τοὺς χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἔκαστα ἀναπτύσσων ἐπῶρα τὰ συγγράμματα. τὴν μὲν δὴ σοφὴν προσίετο μὲν οὐδείς, ὡς δὲ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μοιρίδιον εἶναι μαντήιον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐζδυρήκεε τὰ αὐτὸς ἐποίησε. ἐπεί τε δὲ διέπερψε τὰ χρηστήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὸν κυρίλλιον τῶν ἡμερέων, ἐμηχανήσατο τοιάδε· ὀπτήσας τὰ ἦν ἀμήχανον ἐζδυρεῖν τε καὶ ὀπτὰ φρασθῆναι χελώνην καὶ ἄρνα κατακόψας, ὁμοῦ ἕψεε αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκέῳ, χάλκεον ὀπτάνιον ὑπιθεὶς. τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· τὸ δὲ τοῦ Ἀμφιάρεω τοῦ μαντηίου ἀποκρισιν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὅ, τι τοῖσι Λυδοῖσι ἐχρήσατο, ποιήσασι τοῦ ἱεροῦ τὰ νομιζόμενα. οὐ γὰρ ὧν οὐδὲ τοῦτο λέγεται ἄλλο γε, ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήιον ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα θυσίῃσι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο. κτήνεά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τελεα χίλια ἔθυσε, κλίνας τε ὑπὸ χρύσεας καὶ ἐπάργυρους,
E καὶ φιάλας χρυσέας, καὶ εἵματα πορφύρεα, καὶ κιθῶνας, νήσας πυρὸν μεγάλῳ, κατέκαιε· ἐλπίζων τὸν θεὸν μᾶλλόν τοι τούτοισι ἀιακτήσασθαι. Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε θύειν πάντα ὁκόσα σφι εἴη ἕκαστος. ὡς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐλύετο, κατακεάμενος χρυσὸν ἀπλετον, ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ

Θεσπίσαι ἐξαμέτρῳ τόνῳ
Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
Καὶ κωφοῦ συίημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.
Ὀδμὴ μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρὴ οἰδαλέων
B χελώνης
Ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσιν,
Ἧς χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.
κραταιρὴ οἰδαλέων
ἐμηχανήσατο
ὑπιθεὶς
ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι
ἱλάσκετο
νήσας

ἐξηλάωνε· ὅτι μὲν τὰ μακρότερα, ποδέων A
ἑξαπάλαιστα, ὅτι δὲ τὰ βραχύτερα, τε-
τραπάλαιστα· ὕψος δὲ, παλαιστιαῖα. ἀριθμὸν δ',
ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν· καὶ τουτέων, ἀπέ-
φθου χρυσοῦ τέσσερα, τρία ἡμιτάλαντα
ἕκαστον ἕλκυντα· τὰ δὲ ἄλλα, ἡμιπλίνθια,
λευκοῦ χρυσοῦ, ταθμὸν διτάλαντα. ἐποιέετο
δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου, ἕλ-
κουσαν ταθμὸν τάλαντα δέκα. τοῦτο ὁ λέων,
ἐπεί τε κατεκαήετο ὁ νηὸς τὸ ἐν Δελφοῖσι νηός, κα-
τέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων (ὅτι γὰρ τούτοισι ἐδρύετο) καὶ νεῦ κεῖται ἐν τῷ Κορινθίων
θησαυρῷ, ἕλκων ταθμὸν ἑβδόμου ἡμιτάλαν- B
του. ἀπετάκη γὰρ ἀυτῷ τέταρτον ἡμιτάλαν-
του. ὅτε τελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα, ἀπέ-
πεμπε ἐς Δελφοὺς καὶ τάδε ἄλλα ἅμα
τοῖσι, κρητῆρας δύο μεγάθεϊ μεγάλους, χρύ-
σεον καὶ ἀργύρεον· τῶν ὁ μὲν χρύσεος ἐκέετο
ὅτι δεξιὰ ἐσιόντι ἐς τὸν νηόν· ὁ δὲ ἀργύρεος,
ἐπ' ἀριστερά. μετεκινήθησαν γὰρ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν καταικέντα. καὶ ὁ μὲν χρύσεος C
κεῖται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἕλ-
κων ταθμὸν τοῦ ἑβδόμου ἕνα τε καὶ ἡμιτάλαντον, καὶ ὅτι
δυώδεκα μνέας· ὁ δ' ἀργύρεος, ὅτι τῷ προ-
νηίου τῆς γωνίης, χωρέων ἀμφορέας ἑξακο-
σίους. ὅτι πίνεται γὰρ ἐν τούτῳ Δελφοῖσι θεο-
φανίῃσι. φασὶ δὲ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ
Σαμίου ἔργον εἶναι· καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ δὴ
σκευοτόκον φαίνεταί μοι ἔργον εἶναι. καὶ πίθους
τε ἀργυρέους τέσσερας ἀπέπεμψε, οἱ δὲ
τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἑστᾶσι· καὶ φιάλας D
τε ἑπτὰ καὶ δύο ἀνέθηκε, χρύσεόν τε καὶ ἀργύρεον,
τῶν τῷ χρυσέῳ ὅτι ἐγγράπται, Λακεδαι-
μονίων φασλόν ἐστι ἀναθημα· οὐκ ὀρθῶς
λέγοντες. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Κροίσου. ἐπέγρα-
ψε δὲ τῶν τις Δελφῶν, Λακεδαιμονίοισι βου-
λόμενος χαρίσασθαι· τὸ ὄνομα δὲ οὐκ ἐπιμνήσομαι. ἔχω γὰρ τὸ ὄνομα. ἀλλ' ὁ μὲν πᾶς
δὴ οὗτος τῆς χειρὸς ῥέψας τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμο-
νίων δῶρα· οὐ μέντοι τῶν γε ἐπιγραπτέων ἕνεκα
δεύτερον. ἄλλα τε ἀνάθήματα οὐκ ὀλίγα
πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοισι ὁ Κροῖσος, E
καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα· καὶ δὴ
καὶ γυναικὸς εἰδωλον χρύσεον τεσσερηκοντα-
πηχυ, ὃ
Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἶναι
λέγουσι. τοῖχος δὲ, τῆς ἐσόδου γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος, καὶ

τῶν ἑβδόμων

res conflauit, longiores quidem, sex palmorum, breuiores autem, trium, craſſitudine palmari, numero centum decem & ſeptem: quorum quatuor erant auri excocti, ſinguli pondó duorum & dimidii talenti: cæteri verò, auri albidi, pondo binûm talentorum. Fecit quoque leonis effigiem ex auro excocto, decem talentorum pondo. qui leo dum templum Delphicum deflagrauit, à ſemilateribus decidit: (ſuper illos enim erat collocatus) & nûc in Corinthiorum theſauro repoſitus eſt, pondo ſex talentorum atque dimidii, eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Crœſus vbi perfecit, Delphos miſit, cúmq; eis hæc alia, duas grandi forma pateras, auream argenteámque: quarum aurea intrantibus templû ad dexteram poſita erat, argêtea ad ſiniſtram. Quæ & ipſæ, quum templum incenſum eſt, amotæ fuerunt, aureáque in Clazomeniorû theſauro poſita, pondo talentorû octo & dimidii, præterea minarû duodecim: argentea ad ſuggrundam anguli templi, ſexcentarum amphorarum capax: in quâ miſcebatur vinum à Delphis theophaniæ feſto: opꝰ (vt Delphi aiût) Theodori Samii, vt & ego arbitror. nô enim mihi videtur opus vulgare. Miſit præterea dolia argentea quatuor, quæ in Corinthiorum theſauro ſunt collocata. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteúmque: quorum in aureo inſcriptum eſt, donariû eſſe Lacedæmoniorum: non rectè, quoniã & hoc Crœſi eſt. ſed quidam Delphorum gratificari Lacedæmoniis volés, hoc inſcripſit: cuius nomen ego cognitum habens, non tamen promã. Verùm puer per cuius manus fluit aqua, Lacedæmoniorum eſt: ſed eorum neutrum aquiminare. Alia quoque cum his permulta Crœſus dona miſit non inſignia: item fuſilia ex argento orbiculata: nec non mulieris ſimulacrum tricubitale, quod Delphi narrant eſſe effigiem piſtricis Crœſi. Super hoc donauit vxoris ſuæ monilia à collo pendentia, ac

zonas, [a] quæ Delphos Crœsus trãsmisit. Amphiarao insuper, cuius & virtutem audierat & cladẽ, donauit clypeum ex auro totum, totámque ex auro solido hastã, & [b] xystum cum suis iaculis aureũ. quæ ambo ad meam vsque memoriam apud Thebas reposita fuerunt in Ismenii Apollinis tẽplo. Hæc dona Lydis portaturis ad oracula Crœsus iniũxit vt interrogarent an aduersus Persas Crœsus sumeret expẽditionem, & aliquorum hominum auxilia adscisceret. Lydi vbi eò quò dimitttebantur peruenerunt, donariis oblatis, oracula consuluerũt his verbis, Crœsus, Lydorum aliarúmque nationum rex, [c] ista in hominibus sola esse vaticinia sentiẽs, idcirco qualia debita sunt dona dat, vósque percontatur an aduersus Persas sit profecturus in expeditionem, & socialem aliquẽ exercitum sibi adiũcturus. Atque hi quidem hæc interrogarunt. Oraculi autem vtriusque in idem concurrebant sententiæ, prædicentes Crœso fore vt si arma Persis inferret, magnum imperium euerteret. Consulebant etiam vt potentissimos Græcorũ ad comparandos sibi socios exquireret. His responsis relatis atque auditis, Crœsus ita elatus animo est vt omnino conciperet spem se euersurum esse imperiũ Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona, in singulos viros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob quæ munera Delphi vicissim Crœso Lydísque donarunt primas in consulendo [d] oraculo partes, primúmque in sedẽdo locum, & ius perpetuum cuique volẽti adscribi in numerum Delphorum.

Cæterùm donis Crœsus prosequutus Delphos, tertiò vaticinium consuluit, [e] quòd videlicet illud verax sibi esse comperisset. Quærebat autem an diuturnum sibi foret imperium. Cui Pythia in hæc verba respondit,

Regis apud Medos mulo iam sede potito,
Lyde fugam mollis scruposum corripe ad Hermum,

a Et hæc quidẽ Delphos Crœs.

b Hastile cum suis spiculis.

c Existimans sola hæc esse inter homines oracula, mittit vobis dona vestris inuentis conueniẽtia.

d Et renuntiando orac. *Valla legit ἀπελίῳ, pro ἀγελίῳ.*

e Postquã enim oraculũ illud verax esse comperisset, eo ad satietatem vsque abutebatur. *Q. d. eo se ad saturitatem vsque implebat.*

A Τὰς ζώνας. Τοῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψε. τῷ δὲ Ἀμφιάρεῳ, πυθόμενος αὐτοῦ τήν τε ἀρετὴν καὶ τὸ πάθος, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσεον πᾶν ὁμοίως, & ἀγχύλην περιέλων πᾶσαν χρυσέην, καὶ ὄξυσιν τῆσι λόγχῃσι, ἐὸν ὁμοίως χρύσεον. τὰ ἔτι ἀμφότερα ἐς ἐμὲ ἔων κείμενα ἐν Θήβῃσι, καὶ Θηβαίων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος. τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τὴν Λυδῶν τοῦτα τὰ δῶρα ἐς τὰ ἱρὰ, ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν B τὰ χρηστήρια εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος, καὶ εἴ τινα στρατὸν αἰδρῶν προσθηται φίλον. ὡς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὰ ἀπεπέμφθησαν ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι, λέγοντες, Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, νομίσας τοῖσδε μαντηίοις εἶναι μούνοισι ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῇσι ἐξευρήμασι, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾷ εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ εἴ τινα στρατὸν αἰδρῶν προσθέηται σύμμαχον. C ἀμὲ μὲν τοῦτα ἐπειρώτεον. τῷ δὲ μαντηίων ἀμφοτέρων ἐς τωὐτὸ αἱ γνῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἢν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλύσειν. ἐδόκεε δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συμβούλους ἀνευρίσκεσθαι, φίλους προσθέσθαι. ἐπεί τε δὲ ἀπενείχθησαν τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ἥσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι· πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληίην, πέμψας αὖτις ἐς Πυθὼ D Δελφοὺς, δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα, δύο στατῆρσι ἕκαστον χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντηίην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξοῦναι τῷ βουλομένῳ αὐτέων γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν ἀεὶ χρόνον.

Δωρησάμενος δὲ καὶ Δελφοὺς ὁ Κροῖσος, ἐχρηστηριάζετο τὸ τρίτον. ἐπεί τε γὰρ δὴ προέλαβε τὸ μαντηίου ἀληθήιον, ἐνεφορέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ τάδε χρηστηριάζόμενος, εἰ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μουναρχίη. E ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε,

Ἀλλ' ὅταν ἡμιόνος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
Καὶ τότε Λυδὲ ποδαβρὲ πολυψήφιδα πρὸς Ἕρμον

χρ' θήκησι, 13

Φθόγγειν· μηδὲ μόψῃ, μηδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι. A *Néve mane: ignauus posito sis Lydepudore.*

Τούτοισι ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μᾶλιστα πάντων ἥσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμᾶ αὐτ' ἀνδρὸς βασιλεύειν Μήδων· οὔτ' ὢν αὐτὸς, οὐδὲ οἱ ἐξ ἀυτοῦ, παύσεσθαί κοτε τῆς ἀρχῆς. μᾶλλον δὴ ὦν τοῦτα, ἐφρόντιζεν ἰσορέων τοὺς ἀν' Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσκτήσαιτο φίλους. ἰσορέων δὲ, δύεσκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέμενος· τοὺς μὲν, τὸ Δωρικοῦ ἔθνεος, τοὺς δὲ, τὸ Ἰωνικόν. τοῦτα γὰρ ἦν τὰ πρόσκεχρημένα ἔοντα τὸ ἀρχαῖον· ὁ μὲν, Πελασγικόν, ὁ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ ὁ μὲν, οὐδαμῇ κω ἐξεχώρησε· ὁ δὲ, πουλυπλανήτου κάρτα. ὅτε μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλέος οἴκεε χλῶν τὴν Φθιῶτιν· ὅτε δὲ Δώρου τοῦ Ἕλληνος, τὴν ὑπὸ τὴν Ὄσσην τε καὶ τὸν Ὄλυμπον χώρην, καλεομένην δὲ Ἱστιαιῶτιν. ἐκ δὲ τῆς Ἱστιαιώτιδος ὑπὸ Καδμείων, οἰκέων ἐν Πίνδῳ Μακεδνὸν καλεόμενον. ἐνθεῦτεν δὴ αὖτις ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθὸν, Δωρικὸν ἐκλήθη. χλῶν μέν νυν δὴ γλῶσσαν μὲν ἔσαν Πελασγοὶ, ἐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· εἰ δὲ χρεὼν ἐστὶ τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστῶνα πόλιν οἰκεόντων, οἵ ποτε ὅμουροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι· οἴκεον δὲ τηνικαῦτα χλῶν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην, ἔστι τὴν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην, Πελασγῶν οἰκησάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἳ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι· καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἔοντα πολίσματα, ὀνομάζεται μετέβαλε· εἰ τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἱέντες. εἰ τοίνυν χλῶ καὶ πᾶν τοιοῦτον ὂ Πελασγικὸν, ὁ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὸν Πελασγικὸν ἦν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἕλληνας, καὶ τὸ γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε Κρηστωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφέας περιοικεόντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακιανοὶ, σφέας δὲ ὁμόγλωσσοι. δηλοῦσί τε ὅτι τὸν εἰνείκαντο γλώσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς τοῦτα τὰ χωρία, τοῦτον ἔχουσιν

His ex verſibus, quũ allati eſſent, multo magis quàm ex cæteris voluptatem Croeſus accepit, ſperans fore vt nunquam apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec ipſe nec poſteri ſui principatu abrogarẽtur. Poſt hæc putauit ſibi curandum vt potentiſſimos Græcorum ſibi conciliaret. Idque veſtigando, comperit Lacedæmonios atque Athenienſes, eos eſſe: quòd alteri in Dorico B genere, alteri in Ionico antecellerent. [a] Nam de his ita antea iudicabatur, quum ab initio altera gens foret Pelaſgica, altera Hellenica, *hoc eſt Græca:* quarum hæc nunquam ſolum mutauit, illa aſſiduè multúmque eſt peruagata. Etenim ſub Deucalione rege orã Phthiotidem incoluit, ſub Doro Hellenis filio regionem quæ ad Oſſam & Olympum iacet, nomine Iſtiæotim: vnde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locũ quem vocant Macednum. Inde rurſus in Dryopidem commigrauit, atque ita in Peloponneſum venit, C Doricáque cognominata eſt. Cæterùm qua lingua Pelaſgi ſint vſi, pro certo affirmare non poſſum: [b] ſed coniectura ſignorum licet dicere eandem qua nunc Pelaſgi vtuntur qui ſupra Tyrrhenos vrbem Creſtonem incolunt, quodam tempore finitimi eorum qui nunc Dores vocantur, tunc incolẽtes regionem quæ nũc Theſſalia nominatur, & Placiam, & Scylacen: quum Pelaſgi habitarẽt ad Helleſpontum, qui conterminiD Athenienſium erant: aliáque omnia Pelaſgica oppida nomen immutarunt. Quibus ſignis coniectãtes oportet dicere, Pelaſgos barbara lingua fuiſſe: & ſi tota gẽs Pelaſgica talis erat, gentem Atticam vtpote Pelaſgicam, quum in Hellenes, *id eſt Græcos*, tranſiit, linguam ſimul iſtorũ perdidiſſe. Etenim neque Creſtoniatarum loquela cum vllo circà populorum conſentit, & Placianorum ne ſecum quidem ipſa. Per quod declarant, quam linguæ figurã obtinebãt quum in hæc loca tranſierunt, eandem ſe nunc con-E

a Nam hæ duæ gentes antiquitus præcellere iudicabantur, vna videlicet Pelaſgica, altera verò Hellenica: quarum iſta quidem nunquã aliò demigrarit, illa verò valde multúmque ſit vagata.

b *Totũ hunc locum ſic interpretor, qui in Græco etiam exemplari prorſus eſt perturbatus.* Sed ex cõiectura licet dicere, eius linguæ fuiſſe cuius ſunt hodie ii ex Pelaſgis qui ſupra Tyrrhenos Crotona ciuitatẽ incolunt, & olim finitimi erant iis quos nunc Dores vocant: tum videlicet quum eã quam nunc appellant Theſſalicam regionem incolebant: & ii quoq; Pelaſgi qui Placiam & Scylacen condiderunt, & Athenienſiũ contubernales fuerunt. Ex his, inquam, coniectura facta, dicere licet, Pelaſgos olim barbarè fuiſſe loquutos. Nam & Crotoniatæ & Placieni lingua quidem diſſident

14

à ſuis vicinis, inter ſe verò conueniunt & ſatis oſtendunt ſe eam ipſam linguæ formam conſeruaſſe quàm habebant quum in eas regiones migrarẽt. Itaque ſi tota gẽs Pelaſgica talis erat, Atticæ regionis incolæ Pelaſgi, & quæcũque aliæ Pelaſgicæ ciuitates nomẽ mutarunt, quum in Hellenas mutarẽtur, ſuum etiam linguã dedidicerunt. Gens autẽ Hellenica ſemper ex quo extitit, eadem lingua vſa eſt, vt mihi videtur: quúmque à Pelaſgis abſciſſa, imbecilla eſſet, à tenuibus quibuſdam principiis progreſſa, valde multis gentibus & frequentibus etiam barbaris cũ ea ſeſe coniungẽtibus, in multitudinem excreuit. Et ſic quoq; mihi videtur Pelaſgica gens, quum barbara eſſet, magnopere non creuiſſe.

ſeruare. At natio Hellenica, *id eſt, Græca*, ex quo exiſtit, eadem lingua ſẽper eſt vſa, vt mihi videtur: ideo imbecillis, quòd ex Pelaſgica fuit abſciſſa, & ab exiguo initio profecta, mox in multas gentes augeſcens, tum aliarum, tum præcipuè barbararum frequentia ſe ad illam conferente. Quæ cauſa mihi videtur fuiſſe cur gẽs Pelaſgica, quòd Græca eſſet, nequaquam magnos profectus fecerit.

Ex his igitur gẽtibus, Atticam quidẽ Crœſus audiebat obtineri, oppreſſámq; eſſe à Piſiſtrato Hippocratis filio. Hic enim ea tẽpeſtate tyrannus Athenis erat. Cuius patri, quum priuatus ſpectaret olympia, ingens contigit portentum. Nam quũ hoſtiam immolaſſet, ahena (vt impoſita erant) plena & carne & aqua, abſque igne efferbuerunt, ita vt aqua redundaret. Quod portentum cõſpicatus Chilon Lacedæmonius, quiſortè aderat, ſuaſit ei primùm, ne vxorem fœcundam duceret domum: ſecũdo loco, ſi vxorem haberet, eiiceret: & ſiquidem ex ea filiũ ſuſtuliſſet, abdicaret. Huius conſilio non perſuaſus Hippocrates, hunc poſtea Piſiſtratum filium ſuſtulit, qui in ſeditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcmæonis filius: & campeſtrium, quibus præerat Lycurgus Ariſtolaidis filius, tertiam ſeditionem excitauit, tyrannidem affectans: cõtractíſque ſeditioſis, per cauſam tutandi montanos, huiuſcemodi rem machinatur: Seipſum ac mulos quum vulneraſſet, agitauit vehiculum in forum, tanquã elapſus ex hoſtibus, quem rus proficiſcentem illi prorſus interimere voluiſſent: & populum precatus eſt vt aliquid cuſtodiæ circa ſe obtineret, quũ prius ſpecimen ſui edidiſſet in expeditione contra Megarenſes, cui præfuerat, capta Niſæa, aliiſque præclaris operibus editis. Populus igitur Atheniẽſis, ita deceptus, dedit ei quoſdam è ciuibus delectos pro ſatellitibus, non qui haſtas ſed clauas ferrent, Piſiſtratum ſectantes. Cum quibus ille impetu

A ἐν φυλακῇ. Ὁ δὲ Ἑλληνικὴ γλῶσσα μέν, ἐπεί τε ἐγένετο, ἀεί κοτε τῇ αὐτῇ χρέεται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἰκάζοντι· ἀποκριθεὶς μὲν ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ, ἐὸν ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ τέως τεο ἀρξάμενον αὐξηθῆναι ἐς πλῆθος, καὶ ἐθνέων πολλῶν μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ, καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. ὡς δὲ οὐκ ἐμοί τε δοκέει, οὐδὲ τῶν Πελασγικὴν ἔθνος ἐὸν βάρβαρον, οὐδαμὰ μεγάλως αὐξηθῆναι.

B Τούτων δὴ οὕτω τῶν ἐθνέων ὂν μὲν Ἀττικὸν, κατεχόμενόν τε ὑπὸ διεσπασμένου ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος εἶναι τὸν Πεισίστρατον τὸν Ἱππokράτεος, τύραννον τὸν τότε Ἀθηναίων. Ἱππokράτεϊ γὰρ, ἐόντι ἰδιώτῃ, καὶ θεωρέοντι τὰ ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο μέγα. θύοντος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱερὰ, οἱ λέβητες ἐπεκράτεον, καὶ κρεῶν τε ἐόντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος, αἴθοντο πυρὸς ἔξωθεν, καὶ ὑπερέβαλον. Χείλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος θωμάσας, καὶ ξεναλμένος ὁ τέρεα, συνεβούλευεν C Ἱππokράτεϊ, πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκία· εἰ δὲ τυγχάνοι ἔχων, δύτερα τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν· καὶ εἴ τις οἱ τυγχάνοι ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι. οὐκων ταῦτα πρηγνόσμενος Χείλωνος πείθεσθαι δέλφῳ Ἱππokράτεα· γίνεσθαι οἱ μὴ ταῦτα τὸν Πεισίστρατον ὕστον, ὃς, στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν πρωτεύοντος Μεγακλέος τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ D πεδίου, Λυκούργου Ἀριστολαΐδεω, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, ἤγειρε τρίτην στάσιν. συλλέξας δὲ στασιώτας, καὶ τοῦ λόγου τῶν ὑπερακρίων προφάσας, μηχανᾶται τοιάδε· πρωματίσας ἑωυτὸν τε καὶ ἡμιόνους, ἤλασεν ἐς τὴν ἀγορὴν ὁ ζεύγεος, ὡς ἐκπεφυγὼς τοὺς ἐχθρούς, οἵ μιν ἐλαύνοντα ἐς ἀγρὸν ἤθελησαν ἀπολέσαι δήθεν. ἐδέετο τε τοῦ δήμου φυλακῆς τινὸς πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι· πρόσθεν γὰρ βουλεύσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας E ἡγεμονίῃ στρατηγίῃ, Νίσαιάν τε ἑλὼν, καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα. ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων, ἐξαπατηθεὶς, ἔδωκέν οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους, οἳ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου, κορυνηφόροι δέ. ξύλων γὰρ κορυνὰς ἔχοντες εἵποντο οἱ ὀπισθεν, σφεας διαφλασπάντες

-σαν γραπτὰς τοιόνδε

οὗτοι

ὅτι ἅμα Πισίστρατῳ, ἔχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ ὁ Πισίστρατος ἦρχεν Ἀθηναίων, ὅτε τὰς μὲν ἐούσας συνταραξίας, οὔτε θέσμια μεταλλάξας· ὅτι τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔμβαινε, τὴν πόλιν κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον τῶν φρονησάντων οἵ τε τῶν Μεγακλέος καὶ οἱ τῶν Λυκούργου ἐξελαύνουσι μιν. οὕτω μὲν Πισίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας, καὶ τὴν τυραννίδα οὔκω κάρτα ἐρρίζωμένην ἔσχον, ἀπέδρησαν. οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πισίστρατον, αὖτις αὖ νέης ἐπ' ἀλλήλοισι ἐγένοντο στάσιος. τὸ δεύτερον ἐπιλαυνόμενος δὲ τῇ στάσει ὁ Μεγακλέης, ἐπεκηρυκεύετο Πισιστράτῳ, εἰ βούλοιτο οἱ τὴν θυγατέρα ἐκδοὺς γυναῖκα. ὅτι τῇ τυραννίδι. ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ὅτι τούτοισι Πισιστράτου, μηχανῶνται δὴ ὅτι τῇ καταδόκῳ τρῆγμα βουλεύσαντον, ὡς ἐγὼ βούλομαι, μακρῷ· ἐπεί γε ἀπεκρίθη οὐκ παλαιτέρου τὸ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικόν, ἐόν καὶ δεξιώτερον, καὶ εὐηθίης πολλῷ ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· εἰ καὶ τότε γε οὗτοι οἱ Ἀθηναίοισι τοῖσι τοιούτοισι λεγόμενοισιν ἔτι Ἑλλήνων σοφίῃ, μηχανῶνται τοιάδε. ἐν τοῦ δήμου τοῦ Παιανιέι ἐοῦ γυνὴ τῇ οὔνομα ἐοῦ Φύη, μέγεθος ἀπὸ πηχέων τεσσάρων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους, καὶ ἄλλως εὐειδής. ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἅρμα ἐσεβίβασαν, καὶ τοιούτους δεξάντων ἐπίμα οἷόν τι ἔμελλεν εὐπρεπέστατον φανεεσθαι ἔχουσα, ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἵ τὰ ἐντεταλμένα ἠγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι λέγοντες τοιάδε, Ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόῳ Πισίστρατον, τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνδρῶν μάλιστα, καταγὶ ἐς τὸ ἑωυτῆς ἀκρόπολιν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐβεβοήτευον ἐλέγοντο· αὐτίκα δὲ ἐς τε τοὺς δήμους φάτις ἀπίκετο ὡς Ἀθηναίη Πισίστρατον κατάγει· καὶ ἐν τῷ ἄστει πειθόμενοι τῇ γυναικὶ ἔτι αὐτὴν τὴν θεὸν, τοῦτον ὑποδεξάμενοί τε τὸν ἄνδρα, καὶ ἐδέκοντο τὸν Πισίστρατον. ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα ὡς τῷ εἰρημένῳ ὁ Πισίστρατος, καὶ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα ἐμνήσθη, γαμέει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. εἰ δὲ παίδων τε οἱ ὑπῆρχόντων ἡβώντων, καὶ λογισμῶν ἐόντων Ἀλκμεωνιδέων,

facto arcem occupauit: & inde Athenienſiũ imperio potitus, nullis qui tum erant magiſtratibus perturbatis, neque legibus mutatis, ſed in præſenti ſtatu manens, vrbem bene ac pulchrè exornauit. Sed non multo pòſt tempore milites Megaclis & Lycurgi concordibus animis eũ eiecerunt. Hunc igitur in modum Piſiſtratus primùm obtinuit Athenas, & tyrãnidem nondum valde ſtabilitam amiſit: cuius eiectores rurſus inter ſe ſeditiones redintegrarunt. Hac autem ſeditione Megacles fatigatus, Piſiſtratum miſſo caduceatore inuitat nunquid velit filiam capere vxorẽ, addita tyrãnidis cõditione. Accipiente verò conditionem Piſiſtrato, machinati ſũt ad illũ reſtituẽdũ, rem (vt ego cõperio) longè ſtultiſſimã: (quãdoquidẽ iã olim diiudicatũ eſt Græcã gentẽ dexteriorem eſſe quàm barbarã, & magis ab ineptiis abhorrentem) præſertim ſi iſti ex Athenienſium numero, qui inter Græcos feruntur ſapientia primi, talia machinati ſũt. Erat in tribu Pæaniea mulier nomine Phya, tribus digitis minus ſtatura quatuor cubitorum: alioqui formoſa. Hanc mulierem omni armatura quum inſtruxiſſent, in currúmque ſuſtuliſſent, compoſitam in eum habitũ quo venuſtiſſima videnda eſſet, in vrbem agunt, præmiſſis qui præcurrerent præconibus, quique quum in vrbem veniſſent, hæc mandata exequerentur, his verbis, Athenienſes, bona mente excipite Piſiſtratum, quem Minerua ipſa præcipuo inter homines honore proſequuta, in ſuam reducit arcem. Iſti igitur paſſim euntes talia prædicauerũt: & ſtatim rumor in tribus emanauit, Piſiſtratũ à Minerua reduci. Qui verò in vrbe erãt, perſuaſi hãc mulierẽ eſſe deã ipſã, fœminæ ſupplicarũt pariter, & Piſiſtratũ acceperũt. Hũc in modũ quẽ diximus, recuperata tyrannide, Piſiſtratus, ex pactione quã inierat cũ Megacle, filiã eius duxit vxorem. Verùm quum & filii eſſent ei adoleſcentes, & Alcmæonidæ dicerẽtur obnoxii eſſe crimini piaculari,

τὸ βάρβαρον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων

nolens ex nouo coniugio liberos tollere, [a] haud legitimè coibat cũ vxore. Quam rẽ quum inter illicita occultasset, postea ad matrẽ retulit, enuntiaret id nécne. Mater viro indicauit. Iste verò inquo animo ferens se à Pisistrato contumelia affici, vt erat iratus, [b] milites homini infensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus contra se animaduertens, regione prorsus abscedit: & vbi Eretriam peruenit, vnà cum filiis deliberat. Quũ autem sententia Hippiæ præualuisset, de tyrannide rursus recuperãda, [c] aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et cùm aliæ complures contulerunt pecunię multum, tũ verò Thebani plurimum. [d] Post hæc nõ ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam, nomine Lygdamis, vltro aduenies, multum alacritatis addidit, allatis & pecuniis & copiis. Profecti autem Eretria, anno vndecimo vertente redierũt, & primùm in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi castra habentes cùm seditiosi ex vrbe se conferebant, tum alii ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior: atque ita congregabantur. Cęterùm Pisistratus, quandiu pecuniã cogebat, & postea Marathonem tenebat, Athenienses qui intra vrbem degebant, rem nihili fecerunt: sed vbi acceperunt eum ex Marathone vrbem versus mouere, ita domũ ad se defendendos obuiam tendunt. Isti igitur cum omnibus copiis infesti in illos redeuntes tendebãt. Quum autem qui cum Pisistrato erant è Marathone digressi, simul contra vrbem irent, & in eundem locum conuenissent, perrexerũt ad Mineruæ Pallenidis fanum, [e] altrinsecúsque arma posuerunt. Hîc diuina pompa fungens Amphilytus Acarnan ariolus, [f] Pisistratum cui assistebat adiit, & hexametro carmine vaticinatus est, inquiens,

a Non coibat cũ vxore vt moris est. Et illa quidẽ initio hoc tegebat, postea verò matri, siue percõtanti, siue minus, expositi: & ista rursus marito.

b Positis inimicitiis in gratiam redit cum seditiosis.

c Munera collegerũt ex vrbibus antea sibi vtcunque cognitis.

d Postea verò (vt paucis absoluam) tempus emersit, & omnia ad reditum fuerunt ipsis parata.

e Peruenit, & arma ex aduerso posuit. Ibi verò diuino impetu fretus Amph.

f Pisistrato adfuit, & ad eum accedens, hex.

A οὐ βουλόμενος οἱ γίνεσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα, ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν νῦν πρόσθε ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή· μετὰ δὲ, εἴτε ἱστορέουσα, εἴτε καὶ οὔ, φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρί· ἡ δὲ τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχεν, ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πισιστράτου. ὀργὴ δὲ ὡς εἶχε καταλάσσετο τῷ ἔρδοντι τοῖσι πασιστῆσι. μαθὼν δὲ ὁ Πισίστρατος τὰ ποιεύμενα ἐπ' ἑωυτῷ, ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρης πρόφασιν πρόσθε. ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἐρέτριαν, ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισίν. Γνόντες δὲ μετὰ γνώμης νικήσαντος, ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐθαύμασαν ἤκουσαν δωτίνας ἐκ τῶν πολίων, αἵτινές σφι προσεδέατό κου τι. πολλῶν δὲ μεγάλα προσχόντων χρήματα, Θηβαῖοι ὑπερεβάλοντο τῇ δόσει τῶν χρημάτων. μετὰ δὲ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ, καὶ πάντα σφι ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάθοδον. καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου· καὶ Νάξιος σφι ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐθελοντὴς, τῷ οὔνομα ἦν Λύγδαμις, προθυμίῃ πλείστην παρείχετο, κομίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας. ἐξ Ἐρετρίης δὲ ὁρμηθέντες, ἕκτῳ ἐνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω· καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἴσχουσι Μαραθῶνα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφι στρατοπεδευομένοισιν, οἵ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο, ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσσέρρεον, οἷσιν ἡ τυραννὶς πρόσθε ἐλθοῦσα ἦν ἀπασσότερον. οὕτω μὲν δὴ στρωμπλίζοντο. Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μετεῦτις ὡς ἔχοι Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον· ἐπεὶ τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος αὐτὸν στρατεύεσθαι ἐπὶ σφέας, οὕτω δὴ βοηθέουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πρηγματίῃ ἤισαν ἐπὶ σφέων κωλύοντες· καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὁρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἤισαν ἐπὶ σφέας ἐς τὠυτὸ στρώσοντες, ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱρόν, καὶ αὐτίκα ἔθεντο τὰ ὅπλα. ἐνθαῦτα δὴ πομπὴ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρνὰν, χρησμολόγος ἀνὴρ, ὃς οἱ πρόσθεν χρᾷ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ, τάδε λέγων,

πρὸ ἐπασιώτησι.

πρὸ γνώμης

πρὸ πρόσθεν

πρὸ παρίστασθαι

Ἐρρίπτας δὴ ὁ βόλος, ὁ δὲ δίκτυον ἐκπε-
πέτασας.
Θωῦσι δ' οἱ μήσοισι σελινώεις ἀμφὶ νυ-
κτός.

Ὁ μὲν δὴ οἱ ἐνθαῦτα ζωγρᾷ παῖδε- Πεισί-
στρατος δὲ, συλλαβὼν ὃ χρηστήριον, καὶ φὰς
δέχεσθαι ὃ χρηστὸν, ἐπῆγε τῷ στρατιῷ. Ἀθη-
ναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον
τετραμμένοι ἦσαν δὴ τὸ πρωϊκαῦπα· καὶ μετ'
ὃ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν, ὡς μὲν, πρὸς
κύβοις, οἱ δὲ, πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισί-
στρατον, ἐσσυθέντες, τοῦ Ἀθηναίους τρέπουσι.
Φθυγόντων δὲ τούτων, βουλεύ σοφώτατόν Πεισίστρατος ὅδε τι ἐμηχανήσατο, ὅκως
μήτε ἀλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι, διεσκεδα-
σμένοι τε εἶεν. ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ὅτεω
ἵπποις, πρόσθεμπεμπεν· οἱ δὲ, καταλαμβά-
νοντες τοὺς φθύνοντας, ἔλεγον τὰ ἐντεταλ-
μένα ὑπὸ Πεισιστράτου, χαρσέφθε τε ἐλθόν-
τες, καὶ ἀπιέναι ἕκαστον ὅτεω τὰ ἑωυτοῦ. πει-
θομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ Πεισί-
στρατος τοιόνδε τι ἔχων Ἀθηναίους, ἐρρίζωσε
τὴν τυραννίδα, ὅτι κουσίοισί τε πολλοῖσι,
καὶ χρημάτων σποδοῖσι· τῶν μὲν, αὐτόθεν,
τῶν δὲ, ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ σπουδόντων
ὁμήρους τε τῶν παραμειναντων Ἀθηναίων
καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαβών,
καὶ καταστήσας ἐς Νάξον. καὶ γὰρ τούτῳ ὁ
Πεισίστρατος κατεστρέψατο πολεμῳ, καὶ ἐ-
πέπεμψε Λυγδάμεα. πρὸς γὰρ ἔτι τούτοισι,
τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων.
καθήρας δὲ ὧδε· ἐπ' ὅσον ἐπόψιος τοῦ ἱεροῦ εἶ-
χεν, ἐκ τούτου τοῦ χώρου πάντας ἐξορύξας
τοὺς νεκροὺς, μετεφόρεεν ἐς ἄλλον χῶρον τῆς
Δήλου. ὁ δὲ Πεισίστρατος μὲν ἐτυραννεύσεν Ἀ-
θηναίων· Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐ-
πεπτώκεσαν, οἱ δὲ αὐτῶν μετ' Ἀλκμεωνί-
δεω ἔφυγον ἐκ τῆς οἰκίης.

Τοὺς μὲν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρό-
νον τοῦτον ἐπεπωλάνετο ὁ Κροῖσος καὶ τὴν πα-
ρὰ δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακοῦ τε με-
γάλου πεφυγμένους, καὶ ἐόντας ἤδη τῷ πο-
λέμῳ κατυπερτέρους Τεγεητέων. ὅτε γὰρ
Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν
Σπάρτῃ, τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχέοντες
οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς Τεγεήτας μούνους
προσέπταιον. ὃ δὲ ἔτι πρότερον τούτων, καὶ κακονομώτατοι ἦσαν χρόνου πάντων

A [a]*Est nummus proiectus, item sunt retia tenta:*
Nocte meant thynni claro sub sidere lunæ.

[a] Verticulum iactũ est, expansáque retia, nocte Mox aderũt thynni cl.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Pisistratus verò, eo percepto, & se illud accipere affirmauit, & in Athenienses vrbe egressos copias duxit. At illi tunc ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos igitur impetu facto, qui cum Pi-
B sistrato erant, eos in fugã vertunt. Ipsis autem fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit, [b]vt Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur: Pueros, iussos conscendere equos, præmisit, qui assequẽdo fugientes, mandata Pisistrati dicerent, iuberentque eos bono animo esse, & ad sua quemq; abire. Ita audientibus dicto Athenien-
C sibus, Pisistratus tertiò potitus Athenis, tyrannidem stabiliuit, tum auxiliariorũ copiis, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoque eorum Athenien-
16 sium qui perstiterant, nec è vestigio fugam fecerant, prò obsidibus sumptos, in Naxum transtulit. Hãc enim insulam bello subegerat, Lygdamidique permiserat, quum antehac etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiauit autem, quatenus prospectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco cadaueribus effossis, & in alium eiusdem insulæ locum translatis. Ita-
D que Pisistratus tyrannide potitus est, Athenienses aliis in prælio cæsis, aliis vnà cum Alcmæonidis domo profugis.

[b] Ne dispersi Athenienses, amplius conglobarentur.

[c]Hunc ita Athenienses imperantem ea tempestate Crœsus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & iam
E Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle Spartæ regnãtibus, Lacedæmonii quũ cæteras bella prosperè gessissẽt, aduersus solos Tegeates cladẽ acceperãt. Et antea fere ex omnibus

[c] Crœsus igitur per id tempus Athenienses eò redactos esse intellexit: Lacedæmonios autem mag.

Græcis peſſimè morati fuerant, [a] tam circa ſe quàm circa hoſpites nullo conſuetudinis conuerſationiſque commercio. quæ inſtituta in melius mutauere, Lycurgo, viro inter Spartiatas probato, Delphos ad oraculũ profecto: cui, ſimulatque in ædẽ ingreſſus eſt, Pythia hæc inquit,

Ad mea veniſti præpinguia templa Lycurge,
Grate Ioui & cũctis qui tecta tuẽtur olympi.
Ambigo vaticiner ſis vtrum, vírne deúſne:
Sed multo magis eſſe deum te credo Lycurge.

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei expoſuiſſe inſtituta quæ nunc à Spartiatis ſeruantur. Ipſi tamen Lacedæmonii volunt, Lycurgum, qũ eſſet tutor & idem patruus Leobotæ Spartiatarum regis, è Creta hæc attuliſſe. Siquidem quum primum tutor factus eſt, omnia iura immutauit: deditque operam nequis ea trãſgrederetur: deinde verò quæ ad bellum pertinent, [b] enomotias, triacadas, & ſyſſitia: ſuper hæc inſtituit *tribunoſplebis*, ephoros ac ſenatores. Ita illi ad rectum vitæ genus tranſlati ſunt à Lycurgo: quẽ vita defunctum, delubro ædificato egregiè colunt. [c] Ex quo, cùm bonitate ſoli, tum nõ exigua hominum copia, diſcurrerunt ſtatim, ac benignè rem geſſerunt. Nec amplius contenti otio frui, quum ſe Arcadibus præſtantiores eſſe arbitrarentur, de omni illorũ terra *occupãda* oraculum Delphicum conſuluerunt. Quibus Pythia reſpondit,

Me petis Arcadiam? multum petis: haud tibi tradam.
Multi apud Arcadiam veſcentes glande viri ſunt,
Qui te reiicient. tibi ego haud diuidero quicquam,
Sal andã Tegeam planta plaudẽte daturus:
Vtque queas campum metiri fune feracem.

Hæc reſpõſa vbi accepere Lacedæmonii, à cæteris Arcadibus abſtinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes ſecum compedes: videlicet captioſo freti oracuło,

a Nullo neque inter ſe neque cũ peregrinis commercio. ſed ad quam & honeſtis legibus inſtitutã gubernationẽ ſic tranſierunt.

b *Enomotiæ erãt viginti quinque virorum collegia, & ſecundum alios plurium: eratque hic ſextus à rege magiſtratus. Triacades, triginta virorũ collegia. Syſſitia, cœtus in quos diſtributi ciues, cibum communiter capiebant.*

c Quúmque in fertili & populoſa regione verſarentur, excurrerunt ſtatim, ac proſperè rẽ geſſ. *Vel*, ſecunda fortuna vſi ſunt. Sed *αὐτὰ π ἔδραμον exponitur etiam* ſuccreuerunt, *ex Suida: quem vide.*

A Ἑλλήνων, κατά τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξείνοισιν ἀπεόσμικτοι. μετέβαλον δὲ ὧδε ἐς δίνομίην· Λυκούργου τοῦ Σπαρτιητέων δοκίμου ἀνδρὸς ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσῆλθε ἐς τὸ μέγαρον, εὐθὺς ἡ Πυθίη λέγει τάδε,

Ἦκεις ὦ Λυκόεργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηὸν,
Ζηνὶ φίλος, καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίζω ἢ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἦε καὶ ἄνδρα. — ἢ ἄνδρα ἢ αὖθις.
B Ἀλλ' ἔπι καὶ μᾶλλον θεὸν ἐλπομαί ὦ Λυκόεργε.

Ἃ μὲν δή τινες τοῖς τοῦτοισι λέγουσι καὶ φέρουσαι αὐτὴν τῷ Πυθίῳ τὸν νεὼν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιήτῃσιν· ὡς δὲ ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκοῦργον ἐπιτρόπευσαντα Λεωβώτεω, ἀδελφιδέου μὲν ἑωυτοῦ, — Λεωβώτεω,
βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὡς γὰρ ἐπέτροπεύσε, πάC χισα μετέστησε τὰ νόμιμα πάντα, καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν. μετὰ δὲ, ταῖς ἐς πόλεμον ἐχόντα, ἐνωμοτίας, καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια· τοῖς τε τούτοισι, τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυκοῦργος. οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν. τὸν δὲ Λυκοῦργον τελευτήσαντα ἱερὸν εἰσάμενοι, σέβονται μεγάλως. οἷα δὲ ἔν τε χώρῃ ἀγαθῇ, καὶ πλήθεϊ οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἅμα τε ἔδραμον αὐτίκα, καὶ — αὐξηνήθησαν.
αὐξηνήθησαν. καὶ δὴ σφίν οὐκέτι
D ἀπέχρη ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων χρέωνες εἶναι, ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δελφοῖσι ὅτεῳ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ. ἡ δὲ Πυθίη σφι χρᾷ τάδε,

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὐ τοι δώσω.
Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
Οἵ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὐ μεγαίρω.
E Δώσω τοι Τεγέην προσίκρουσιν ὀρχήσασθαι,
Καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν ἐν Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκάδων μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο· ἐν δὲ, πέδας φερόμενοι, ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλῳ πίσυνοι,

ὡς δὴ ἐξανδραποδιούμενοι τοὺς Τεγεήτας. A
ἐσυμβάντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτέων ἐζωγρήθησαν, πέδας τε ἔχοντες ἐφέροντο αὐτοὶ, καὶ σχοίνῳ ἐμετησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεητέων, ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὗται
ξβ' ἐμοὶ
ἐν τῇσιν ἐδεδέατο, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν σῶαι ἐν Τεγέῃ, τοῖχον τὸν νηὸν τῆς Ἀλαίης Ἀθηναίης κρεμάμεναι. ἐκ μὲν δὴ τοῦ πρώτερον πολέμου συνεχέως αἰεὶ κακῶς ἀέθλεον παρὰ τοῖσι Τεγεήτῃσι. ἐκ δὲ τοῦ ἐκ Κροίσου
17 χρόνου, καὶ τῶν Ἀναξανδρίδεώ τε καὶ Ἀρίστωνος βασιλεύων, ἐν Λακεδαίμονι ἤδη ⓐ Σπαρτιῆται κατύπερθε τοῦ πολέμου ἐγένοντο, ὧδε σφι ἐκ θεοπροπίων μεμαθηκότες. ἐπεὶ γὰρ αἰεὶ τοῦ πολέμου ἐκράτεον τῶν Τεγεητέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, ἐπηρώτεον τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι, κατύπερθε τοῦ πολέμου Τεγεητέων γένοιατο. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε, τὰ Ὀρέστεω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὀστέα ἐπαγαγομένοις. ὡς δὲ ἀνθρώπῳ οὐκ οἷοί τε ἐγίνεατο τὸ χωρίον τὸ Ὀρέστεω ἐξευρεῖν, ἐπεμπον αὖτις ἐς τὸν θεὸν ἐπειρησομένους τὸν χῶρον ἐν τῷ κέοιτο ὁ Ὀρέστης. εἰρωτῶσι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε,
ξγ' λαικῷ
Ἔστι τις Ἀρκαδίης Τεγέη λιθῳ ἐν λείῳ,
Ἔνθ' ἄνεμοι πνείουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
ξδ' πήμασι
Καὶ τύπος ἀντίτυπος, τῷ πῆμ' ὀπὶ πήματι κεῖται·
Ἔνθ' Ἀγαμεμνονίδεω κατέχει Φοίζοος αὐλή·
Τὸν σὺ κομισσάμενος, Τεγέης ὑπερέρχεο καλῆς
ἕκητι.
ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν ⓐ Λακεδαιμόνιοι, ἀπεῖχον τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσον, πάντα διζήμενοι· ἐς οὗ δὴ Λίχης τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητέων ἀνεῦρε.
ⓐ δὲ ἀγαθοεργοί εἰσι τῶν ἀστῶν, ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἑκάστου. τοὺς δεῖ τῶνδε ⓐ ἕνεκεν ⓐ αὐ ἐξίσασιν ἐκ τῶν ἱππέων, Σπαρτιητέων τοῖσι κοινῷ ἀγορτὴν πομπεύσοντας, μὴ ἐλινύειν ἄλλους ἄλλη. τουτέων ὦν τῶν ἀνδρῶν
ξε' Λίχης
Λίχης ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ, καὶ συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ. ἐούσης γὰρ τότε τοῦ χρόνου ὀπτιμιξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας,

tanquam essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verùm congressi prælio ac fugati, quicũque eorum viui sunt capti, eisdẽ quas ipsi attulerunt compedibus induti, campum Tegeatem metiti fune coluerunt. Compedes autem quibus vincti fuerant, ad nostram vsque memoriam incolumes fuere circa templum Mineruæ Aleæ *apud Tegeam* suspensæ. Atque superiore quidem bello Lacedæmonii aduersus Tegeatas assiduè semper malè pugnauerant: Crœsi tamen ætate & Anaxandridæ Aristonísque, regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Quum semper in bello à Tegeatibus superarentur, missis Delphos cõsultoribus, oraculum sunt scisciti quémnã deorum placarent vt Tegeatum victores existerẽt. His, Pythia respondit, id fore si ossa Oresti filii Agamemnonis referrent. Cuius vrnam quum nequirent inuenire, rursus ad deum mittunt de loco sciscitatũ in quo situs Oreſtes esset. Hæc nunciis interrogantibus, ita Pythia inquit,

Est quædam Arcadiæ Tegea, in regione patenti:
Hic duo flant venti vi peruehemẽte coacti,
[a] *Forma hostis formæ, & plagæ superindita plaga,*
Hîc Agamemnonides terra omniparente tenetur,
Quo tu sublato Tegeæ sperabere victor:

a Hic typus antitypus, noxæ & superindita noxa. *Quid autem hoc sibi velit, paulo post exponetur.*

Vbi hæc audierũt Lacedæmonii, nihilo tamen minus [b] inuentione fruſtrabantur, etsi omnia diſquirentes: donec Liches, vnus Spartiatarum, eorum qui benemeriti vocãtur, comperit. [c] Sunt autẽ benemeriti, ex ciuibus semper militia equestri perfũctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis exeũt, ne torpescant, alii aliò mittuntur. Ex his Liches quum esset, rem illam apud Tegeam adinuenit, fortuna pariter atque solertia vsus. [d] nam quum Tegeates à Lacedæmoniis hoc anno commercio mutuo adeundi essent,

b Ab inuentione aberant.

c Benemeriti autem ifti (seu benefici) sunt quini ciues ex equitibus ætate maximè prouecti, qui singulis annis exeũt. Quos oportet eo anno quo egrediuntur, cõmuni consilio ex equitibus Spartanis alios aliò dimissos, nusquam moram trahere.

d Nam quum Lacedæmoniis Tegeatas adeundi facultas hoc tempore esset.

& iſte in æraria officinam veniſſet, intuebatur ferrum dū procudebatur. Quo in ſpectaculo ad mirabundum animaduertens faber ferrarius, intermiſſo opere, Quanto magis Lacon hoſpes, inquit, admirarêre, ſi idē quod ego tu noſſes, qui tātopere admiraris ferrarium opificiū. In hac enim corte puteum facere quū vellem, incidi in loculum ſeptem cubitorum: & quia incredulus eram omnino fuiſſe maiores quàm nūc ſunt homines, aperui eum, & inueni cadauer æquali cum loculo lōgitudine: quam vbi mēſus ſum, iterum obrui. Hæc illo referente quæ viderat, Liches conſiderans, coniectauit hunc ex oraculo eſſe Oreſtem, hac videlicet coniectura: duos quidem quos cernebat fabri ferrarii folles, totidem comperit eſſe ventos: incudem verò & malleum, [a] formam formæ hoſtem: ferrum verò quod procuderetur, [b] plagam ſuperinditam plagæ: hac ratione id coniectans, quòd in plagam hominis ferrum inuentum ſit. Hæc itaque ſecum agitans, Spartam regreſſus, rem omnem Lacedæmoniis refert. Illi [c] ex compoſito hominem criminis conuictum exilio damnant. Qui in Tegeam profectus, & calamitatē ſuam referens fabro ferrario, [d] cōducit ab eo nolente vēdere cortem. Ibique aliquandiu habitās, vbi rem cognouit, effoſſo ſepulchro oſſa collegit, eáque portans, Spartam rediit. Quo ex tēpore Lacedæmonii quoties cū Tegeatibus congreſſi ſunt, ſuperiores extitêre: præterea verò magna etiam pars Peloponneſi iam eis parebat. Hæc itaq; omnia Crœſus audiens, miſit nuntios Spartam cum muneribus, ad rogandā belli ſocietatē, iuſſos dicere quæ oporteret. Ii poſtquā peruenerūt, Nos (aiunt) Crœſus miſit, Lydorum aliarúmque gentium rex, ita inquiēs, Lacedæmonii, quoniā deus oraculum reddidit vt Græcā mihi ſocietatem adſciſcerem, & vos inter Græcos antecellere audio, ſtatui vos mihi in ſocietatem ex oraculo prouocādos ad ineundā mecum quam cupio amicitiā

a Typum eſſe & antitypum. *Typum vocat malleum ictum incudi impingentem: quem quum vicisſim repellat incus, antitypus vocatur, quaſi vicisſim ferens.*

b Noxam ſuperinditam noxæ: hac rat. id conquòd in damnū hominis fer.

c Per ſimulationem hominem crimine intērato, exil.

d Conducebat, (id eſt, conducere conabatur) à non locante (id eſt, à nolente cōducere) cortem. Vbi verò tandem ei perſuaſit *illam locare*, inhabitare cœpit: ac eſſ. ſep.

A ἐλθὼν ἐς χαλκήιον, ἐθηεῖτο σίδηρον ὀξελαυνόμενον. καὶ ὃν θωύματι ἰῷ, ὁρέων ὃ ποιεόμενον. μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωυμάζοντα, εἶπε "παυσάμενος τὸ ἔργου, Ἦκουσας ὦ ξεῖνε Λάκων, εἴ τοι εἶδες τάχα ἐγώ, καίρια ἂν ἐθωύμαζες, ὅκου νεῶ οὕτω τυγχάνῃς θωῦμα ποιεόμενος τὸ ἐργασίῃ τὸ σιδήρου. ἐγὼ γὰρ ὃν τῇδε θέλων τὴν αὐλὴν φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων, ἐπέτυχον σορῷ ἑπταπήχεϊ. ἐπεὶ δὲ ἀπίστεον μὴ μοὶ B γενέσθαι μηδαμᾶ μέζονας ἀνθρώπους τῶν νεῶν, ἀνῶιξα αὐτὸν, καὶ εἶδον Ⓜ νεκρὸν μηκεῖ ἴσον ἐόντα τῇ σορῷ· μετρήσας δὲ, συνέχωσα ὀπίσω. ὁ μὲν δὴ ἔλεγε τὰ περὶ ὀπώπεε· ὁ δὲ, συνώσας τὰ λεγόμενα, συνεβάλλετο Ⓜ Ὀρέστεα εἶναι τὸν θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε συμβαλλόμενος· τὰ χαλκέα δύο ὀρέων φύσας, τοὺς ἀνέμους εὕρισκε ἐόντας· Ⓜ δὲ ἄκμονα, καὶ τὸν σφύρεον, τὸν τε τύπον καὶ Ⓜ ἀντίτυπον· τὸν δὲ ὀξελαυνόμενον σίδηρον, τὸ πῆμα ὅτι "πήματι κείμενον· τοιόνδε τι εἰκάζων, ὡς ὅτι καὶ κῶ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. συμβαλλεόμενος δὲ ταῦτα, καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην, ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πάντα ὁ τρῶγμα. Ⓓ δὲ, ὀχ λόγου πλασσθέντος ἐπενείκαντες οἱ αὐτὸν, "ἐδίωξαν. ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐς Τεγέην, καὶ φράζων τὴν ἑωυτοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκέα, ἐμισθοῦτο πρὸς ὃν ὀκ ἐθέλοντος τοῦ ἀνδρός. χρόνῳ δ' ὡς ἀνέγνωσε, ἐνοικίζετο. ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον, καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας, οἴχετο φέρων ἐς Σπάρτην. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὁκόσας ἐπειρώατο ἀλλήλων, πολλῷ κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δὲ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἐῶ κατεγραμμένη. ταῦτα δὴ ὧν πάντα πευθανόμενος ὁ Κροῖσος, ἐπέμπετε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας, καὶ δεησομένους συμμαχίης· ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρεών. Ⓓ δὲ, ἐλθόντες ἔλεγον, Ἔπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεύς, λέγων τάδε, Ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρήσμος τοῦ θεοῦ Ⓜ Ἕλλησι φίλον ποιέεσθαι, (ὑμέας γὰρ πευθάνομαι ποιεομένους τῆς Ἑλλάδος) ὑμέας ὧν κατὰ τὸ χρηστήριον ποιεομένους, φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ

18 » σύμμαχος αὐτῷ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Κεῖ- A
» νος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύε-
το. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ ὃ
θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γενόμενον, ἥδοντό
τε τῇ ἀφίξει τοῦ Λυδῶν, καὶ ἐποιήσαντο ὅρ-
κια ξεινίης πέρι καὶ ξυμμαχίης. καὶ γὰρ πρό-
τερον αὐτοῖς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου· πρό-
τερον ἔτι γενόμεναι. πέμψαντες γὰρ οἱ Λα-
κεδαιμόνιοι ἐς Σάρδις, χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς
ἄγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι τοῦτο, τὸ
νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἵδρυται Ἀ-
πόλλωνος. Κροῖσος δὲ σφι ὠνεομένοισι ἐδω-
κε δωτίνην. τούτεων τε δὴ εἵνεκα οἱ Λακε-
δαιμόνιοι τῷ συμμαχίῃ ἐδέξαντο, καὶ ὅτι
ἐκ πάντων σφέας προεκρίνας Ἑλλήνων,
αἱρέετο φίλους. καὶ τοῦτο μέν, αὐτοὶ ἔσαν ἕτοι-
μοι ἐπαγγείλαντι· τὸ δὲ, παυσαμένοισι κρη-
τῆρα χαλκεον, ζωδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες
πᾶν τὸ χεῖλος, καὶ μεγάθεϊ πεντηκοσίους
ἀμφορέας χωρέοντα, ἦγον, δῶρον βουλόμε-
νοι αὐτὸν δοῦναι Κροίσῳ. τοῦτον ὁ κρητὴρ ὃν C
ἀπίκετο ἐς Σάρδις, δι' αἰτίας διφασίας λε-
γομένας τάδε. Θ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέ-
γουσι ὡς ἐπεί τε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδις ὁ
κρητὴρ ἐγένετο κατὰ τὴν Σαμίην, πυθόμενοι
Σάμιοι ἀπελοίατο ἀπελήσαντο αὐτὸν, νηυσὶ μακρῇσι
ἐπιπλώσαντες· αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι ὡς
ἐπεί τε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τὸν Λακεδαι-
μονίων τὸν κρητῆρα, ἐπεπυσμένοντο δὲ Σάρδις
τε καὶ Κροῖσον ἁλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρη-
τῆρα ἐν Σάμῳ· ἰδιῶται δὲ αἴρεσθαι πρια- D
μένους ἀναθεῖναι μὲν ἐς τὸ Ἡραῖον· τάχα δὲ
αὖ καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς
Σπάρτην, ὡς ἀπαμφιεσθείσεων σφέων Σα-
μίων. καὶ θωμάσιον τὸν κρητῆρα οὕτω ἔχει.

Κροῖσος δὲ ἀμφὶ τῶν χρησμῶν, ἐπειδέετο
στρατηίην ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας κατη-
μήσειν Κύρου τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν. προ-
βὰς δὲ ἐς τὴν Ματιηνὸν δὲ Κροῖσον στρα-
τεύεσθαι ἤδη Πέρσας, τὸν τῆς Λυδῶν, νομίζο-
μενος καὶ πρόσθεν εἶναι σοφὸς, ἀπὸ δὲ τού- E
της τῆς γνώμης καὶ τὸ καιρὸν οὐ ὥρμα ἐς Λυ-
δίην ἔχων, συμβουλεύει Κροίσῳ πάσῃ,
» (ἀναθήματα οἱ ἐὼν Σαρδιηνὶς) Ὦ βασιλεῦ, ἐπ'
» ἄνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι, οἵους ἐκτῶ-
» μαι, οἳ σκυτίνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην
» δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι· σιτέονται δὲ ἐκ

atque societatem, citra dolũ fraudémque. Crœsus hæc per legatos nuntiauit. Quorum aduentu Lacedæmonii, qui & ipsi oraculum audierant, gauisi, fœdus cum eis hospitii societatisque inierunt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Crœsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quũ illi missent Sardis ad aurum coemendum, quo vsuri erant in id simulacrum Apollinis quod nũc positum est [a] apud Laconicam in Thornace, eo auro sunt à Crœso donati. Qua de re Lacedæmonii, quódque se amicos ille præ omnibus Græcis delegisset, societatem admiserunt, & hoc denuntiãti sese paratos exhibuerunt. Quod vbi extrinsecus fecerunt, pateram aheneam labiorũ tenus frequentibus animalibus extrinsecus cælatam, triginta amphorarum capacem, dono afferebãt, volentes Crœsum remunerari: sed eã Sardis non pertulerunt, propter alterutram harum quæ feruntur causarum. Lacedæmonii quidé aiunt hanc pateram, dum ferretur Sardis, [b] quum Samum appulsi essẽt, à Samiis fuisse interceptam: qui, cognita re, nauibus sistos lógis aggressi fuêre. Ipsi verò Samii aiunt, Lacedæmonios, qui pateram portabant, serò venientes, quum audissent Crœsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo vendidisse viris priuatis, qui eam Iunonis templo dedicauêre: & illos qui vendidissent, Spartam reuersos, forsitan dixisse à Samiis sibi fuisse ereptam. Ac de patera ita res se habet.

Crœsus autem elusus oracuło, aduersus Cappadociam exercitus comparabat, spe & Cyrum & potentiam Persicam euertendi. Cui in hac apparãdâ expeditione occupato, Lydus quidam, nomine Sandanis, & antehac pro circumspecto habitus, & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Lydos consequutus, hunc in modum Crœso consuluit, Aduersus tales viros expeditionem paras, rex, qui [c] coriacea subligacula, qui è corio reliquam vestem ferunt: qui non quibus volunt ci-

a Apud Thornacem Laconicæ regionis. Et tum denunt. sese par. exhibuerunt: tum etiam fabricati crat.

b Quum circa Samum essent.

c *Vel*, Coriacea femoralia. Intelligere *autem* videtur *quæ* ex bracæ *dicuntur.*

bis vescuntur, sed quos habēt, vtpote regionē asperam incolētes. Ad hæc potu non vini vtuntur, sed aquæ: non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes. quibus quum nihil sit quod eripias, si viceris: sin victus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, [a] circumsistēt nos, nec abigi poterunt. Equidem diis habeo gratiam, qui non induxerūt in animum Persis vt Lydos inuaderent. Hæc loquutus, non tamē Crœsum flexit. Etenim Persis, antequam Lydos subigerent, nihil erat neque lautum neque opiparum. Porro Cappadoces à Græcis Syri nominantur: & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum: tūc autem Cyro parebāt. Siquidem imperium Medicum ac Lydum disterminabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primùm Cilicas, dehinc Matienos qui sunt ad dexteram, & Phrygas qui sunt ad lævam: tum boream aduersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonēsq; interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagones à sinistra perstringens. Ita flumen Halys cuncta ferè superiora Asiæ, à mari quod Cypro obiectū est, ad Euxinum vsque Pontum dirimit. Est autem dorsum totius huius regionis, longitudine quinque dierum itineris viri expediti. Itaq; aduersus Cappadociā Crœsus cum exercitu profectus est, cupidus cùm hanc partē soli fœcundi suo adiiciēdi, tum vel magis, fiducia oracularum, Cyrum vlciscendi: propter Astyagem, Cyaxaris filium, Medorū regem, affinē suum, quem Cyrus Cambysis filius prælio victum ceperat. Erat autem Crœso Astyages hūc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios quum esset seditio, caterua quædam eorum [b] secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortæ filius, Deiocis nepos. qui Scythas hos, vtpote supplices, initio benignè alloquebatur ac plurimi faciebat, adeo vt [c] pueros eis traderet imbuendos tum lingua Scythica, tū artificio

a Pertinaciter ea retinebunt.

b Subduxit se

c Legit παῖδας σφιν παρ. Sic autem sequitur παίδων.

A ὅσα ἐθέλουσι, ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, χώρῳ ἔχον- «
τες τρηχείῃ. τοῖς δὲ, σῖτον οἴνῳ ἐφημερέων- «
ται, ἀλλὰ ὑδροποτέουσι. οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι «
πρώτιον, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τῶν μὲν «
δὴ, εἰ νικήσεις, τί σφέας ἀπαιρήσεαι, τοῖσι « τοῖσι γε μὴ ἔστι
ἔστι μηδέν; τοῦτο δὲ, ἢν νικηθῇς, μάθε ὅσα ἀ- «
γαθὰ ἀποβαλέεις. γλυσάμενοι γὰρ τῶν ἡμε- «
τέρων ἀγαθῶν, τοῦτ' ἐξονται, οὐδὲ ἀπαυτοὶ ἔ- «
σονται. ἐγὼ μὲν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἳ οὐκ «
ὀπὶ νόον ποιέουσι Πέρσῃσι γρατεύεσθαι ὀπὶ «
Λυδοὺς. ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖ- «
σον. Πέρσησι γὰρ, πρὶν Λυδοὺς καταστρέψα- B
σθαι, ἦν οὔτε ἀβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν. Τὴν δὲ Καππαδοκίην οὗτοι Ἕλληνες Σύριοι ὀνομάζονται. ἔστι δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι, τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρσας ἄρξαι, Μήδων κατήκοοι, τότε δὲ, Κύρου. ὁ γὰρ οὖρος ἐν τῇ τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς, ὁ Ἅλυς ποταμὸς, ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὔρεος ἀπὸ Κιλίκων. μετὰ δὲ, Ματιηνοὺς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων· ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου, Φρύγας. παραμειβόμενος δὲ τούτους, καὶ ῥέων αἰεὶ πρὸς C βορέην ἄνεμον, ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ ἀριστερῆς δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἅλυς ποταμὸς ἀποτέμνει σχεδὸν πάντα τὰ Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς αὐτίον Κύπρου ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον. ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρης ταύτης ἀπάσης, μῆκος ὁδοῦ δυώδεκα ἡμερέων, πέντε ἡμέραι ἀναισιμοῦται. ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροῖσος ὀπὶ τὴν Καππαδοκίην τῶνδε εἵνεκα, καὶ γῆς ἱ- D μέρῳ, προσκτήσασθαι πρὸς τὰ ἑωυτοῦ μοίρῃ βουλόμενος, καὶ μάλιστα τῷ χρηστηρίῳ πίσυνος ἐών, καὶ τίσασθαι ἐθέλων ὑπὲρ Ἀστυάγεος Κύρον. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κυαξάρεω, ἐόντα Κροίσου μὲν γαμβρὸν, Μήδων δὲ βασιλῆα, Κῦρος ὁ Καμβύσεω καταστρέψαμενος εἶλε, ἠμύνατο γαμβρὸν Κροίσῳ ὧδε. Σκυθέων τῶν νομάδων ἴλην ἀν- 19
δρῶν σασιάσασα, ὑπεξῆλθε ἐς τὴν τῶν Μηδικήν· ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηιόκεω, ὃς τοὺς Σκύθας τούτους τὸ μὲν πρῶτον πολλὸν ἐσῆπτε δῶ, E ὡς ἐόντας ἱκέτας· ὥστε δὲ καὶ πολλοὺς ποιεόμενος αὐτοῦ, παῖδά σφι παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθήσειν, καὶ τὴν τέχνην

τ' πόξων. χρόνῳ ὑ ἡμωμένου, ἡ αἰεὶ φοιτεόν- A arcus vtēdi. Interiecto deinde tēpore, quum Scythæ venatum assiduè irēt & semper aliquid afferrent, nonnunquam tamen contingebat vt nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus

χ' κειῆσι — * Cyaxares (erat enim, quum ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris infectabatur. Id illi, vt se indignū, à Cyaxare pati nō ferentes, consilio habito decreuerunt vt aliquem eorum puerorū quos docerent, trucidarēt: apparatúmque vt feras apparare consueuerant, Cyaxari offerrent, perinde atque ferinam: idque quū obtulissent, quàcelerrimè se ad Alyattē Sadyattis filiū Sardis conferrent. Quod & factum est. nam & Cyaxares & qui aderant conuiuæ, ex his carnibus gustauerunt: & Scythæ perpetrato hoc, Alyatti se supplices præbuerunt. Quos postea reposcenti Cyaxari (quòd Alyattes reddere abnuerat) bellum inter Lydos Medósque quinquennale conflatū est. Quo in bello sæpe Medi, sæpe Lydi victores extiterunt, & nocturnū quoddā prælium gesserunt. Sexto autem anno signis collatis, quū æquo marte certarent, [b] stante pugna contigit vt repente dies nox efficeretur. Quam immutationem huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hūc ipsum annum præfiniens quo immutatio facta est. Lydi ac Medi vbi diem nocte fescere viderunt, à pugnando destiterunt: eóque propensius ad pacem inter se cōstituendam festinauerunt: autoribus conuentionis Syennesi Cilice & Labyneto Babylonio: qui vt iusiurandum intercederet & recōciliatio affinitate fieret, [c] properarunt: decernentes ab Alyatte Arienam filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam. quoniam sine vehementi necessitudine conuentiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cùm cætera ritu Græcorum, [d] tum feriendo brachia quâ illa humeris connectuntur, ac mutuum sanguinem delingendo.

a Cyaxares (erat enim, vt ipsa ostendit, iræ impos) asperè ad modum & indignè tractauit.

b Inter pugnandum.

c Operam dederunt.

d Tum secando brachia vsquedū sanguis profluat, ac mutuò illum delingendo. *Vt legatur* αἱμορροῆσιν, *pro* ὁμοχροίην. *Vide Tacitum, lib. 12.*

χ' ἀπαλλαγὴ

τῷ δὲ χρόνῳ ὑστέρῳ ἡμέρῃ ἡμωμένου, ἡ αἰεὶ φοιτεόντων τῶν Σκυθέων ἐπ' ἄγρην, καὶ ἀεί τι φερόντων, καὶ κοτε συμβαίνοι ἐλάσσω σφέας μηδὲν νοσφισαμένους ὑ αὐτοὺς κενῇσι χερσί, ὁ Κυαξάρης, (ὡ γὰρ, ὡς διέδεξε, ὀργὴν οὐκ ἄκρος) τῇσι μάλιστα χώρῃσι ἐχρᾶτο ἀκριβέως. ⓓ οἱ δὲ, ταῦτα ποιέοντες Κυαξάρεω παθόντες, ὥστε αἰτίην σφέων ἐωυτέων πεποιημένοι, ἔδοξε λυσάμενοι τῶν παῖδα σφίσι διδασκομένων παίδων ἕνα κατακόψαι. σκευάσαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευάζειν, Κυαξάρει δωσῦσι φέροντες, ὡς ἄγριον δηθὲν δόντες δὲ, τὴν ταχίστην κομίξεσθαι παρὰ Ἀλυάττεα ⓔ Σαδυάττεω ἐς Σάρδις. ταῦτα καὶ δὴ ἐγένετο. καὶ γὰρ Κυαξάρης καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν κρεῶν τουτέων ἐπάσαντο· καὶ ⓕ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες, Ἀλυάττεω ἱκέται ἐγένοντο. μετὰ δὲ ταῦτα (ἐπεὶ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαιτέοντι Κυαξάρει) πόλεμος τοῖσι Λυδοῖσι καὶ Μήδοισι ἐγεγόνεε ἐπ' ἔτεα πέντε· ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν ⓖ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ Λυδοὶ τοὺς Μήδους· ἐν δὲ καὶ νυκτομαχίην τινὰ ἐποιήσαντο. ἀμφοτέροισι δὲ σφι διαπλώσιος τὸν πόλεμον, τῷ ἕκτῳ ἔτεϊ συμβολῆς γενομένης, συνεπλώκεε ὥστε τῆς μάχης συνεστεώσης, τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης νὺκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε ἔσεσθαι, οὖρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν ᾧ δὴ καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. ⓗ οἱ δὲ Λυδοί τε καὶ οἱ Μῆδοι ἐπεί τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γενομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλλόν τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφότεροι εἰρήνην ἑωυτοῖσι γενέσθαι. ⓘ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς, ἔσαν οἵδε, Συέννεσίς τε ὁ Κίλιξ, καὶ Λάβυνητος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοι σφι καὶ ὅρκιον οἱ ἀσπάσαντες γενέσθαι ἔσαν, καὶ γάμῳ ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυάττεα γὰρ ἔγνωσαν δωσῦν τὴν θυγατέρα Ἀρτυήνιν Ἀστυάγει τῷ Κυαξάρεω παιδί. ἀνάγκης γὰρ ἀναγκαίης ἰσχυρῆς συμβάσιος ἰσχυρὰ οὐκ ἐθέλουσι συμμένειν. ὅρκια δὲ ποιέεται ταῦτα τὰ ἔθνεα τὰ περ τε Ἕλληνες· καὶ πρὸς τούτοισι, ἐπεὰν τοὺς βραχίονας ὑποτάμνωνται, ἐς τὴν ὁμοχροίην τὸ αἷμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων.

Hunc igitur Astyagem auum suum maternum Cyrus bello victum tenebat, ob eam quam in sequētibus indicabo causam. Quo nomine Crœsus ei infensus, nunquid inferret Persis bellum, ad oracula *cōsulenda* miserat. Et quū respōsum reddidisset [a] haud syncerum, [b] secum facere interpretatus, in expeditionem profectus est [c] aduersus quādam Persarum partem. Atque vbi ad Halym flumen peruenit, tunc (vt ego quidē sentio) pontibus ibi sitis copias traduxit: vt autē Græci dictitant, Thales Milesius traductor extitit. Nam quū incertus animi Crœsus foret qua parte fluminis traiiceret exercitum (nullos dum enim ex illis pontibus ea tēpestate fuisse) fertur Thales, qui in his castris aderat, fecisse vt fluuius qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiā ad dexteram. Fecisse autē hūc in modum: Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciem lunæ, depressit, quæ castra, vt erant metata, à tergo amplecteretur: in quā quum traduxisset ex pristino alueo fluuium, iterum eum, vbi exercitus traiectus esset, in suum alueum refūderet. Itaque quū celerrimè fluuius diuisus esset, vtrinque vado meabilis effectus est. Quidam verò aiunt veterem etiam omnino exaruisse alueum. Cui rei equidem non accedo. quo enim modo qui rursū redierunt, illū trāsiuissent? Crœsus igitur exercitu traiecto, venit in Cappadociæ locum qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta vrbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hīc statiua habens, prædia Syrorum vastat, & vrbem Pterium expugnat diripitque. Cepit quoque cūctas circà vrbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptísque omnibus qui in medio incolebant, obuiam pergit: missis tamen, antequā exercitum educeret, caduceatoribus ad Ionas tentandos vt ad se à Crœso deficerent. Illis abnuentibus, profectus castra cōtra Crœsū posuit:

Captiosum,

b A se facere

c In Persarum fines.

A Τοῦτον δὴ ὦν Ⓜ Ἀστυάγεα Κῦρος ἐόντα ἑωυτοῦ μητροπάτορα κατεργάμενος ἔσχε, δι' αἰτίην τινὰ ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι σημανέω. τὰ Κροῖσος ὑπεμνεμφόμενος τῷ Κύρῳ, ἐς τε τὰ χρηστήρια ἔπεμπε, εἰ γρατεύηται ὅτι Πέρσας εἰρωτέων· καὶ δὴ ἐκ ἀπικομένου χρησμοῦ κιβδήλου, ἐλπίσας τοὺς ἑωυτοῦ τὸν χρησμὸν ἔλ), ἐγρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοῖραν. ὡς δὲ ἀπίκετο ὅτι Ⓜ Ἅλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, ὃ ἔμπροσθεν, ὡς μοὶ ἐγὼ λέγω, τοῖσι ἐούσας γεφύρας B διεβίβασε τὸν γρατόν· ὡς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς ὁ Μιλήσιος διεβίβασε οἱ. ἀπορέοντος γὰρ Κροίσου ὅκως οἱ διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ γρατὸς, (οὐ γὰρ δὴ εἶναί κω τότον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας) λέγεται παρεόντα Ⓜ Θαλῆν ἐν τῷ γρατοπέδῳ, ποιῆσαι αὐτῷ, τὸν ποταμὸν ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τῷ γρατοῦ, καὶ ἐκ δεξιῆς ῥέῃν. ποιήσαντα γὰρ ὧδε· ἀνώγειν τὸ γρατοπέδου ἐκ δεξιὰ μέρεος διώρυχα βαθέλκειν ὀρύσσειν, ἀρξαμένους ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἐπὶ μέγα μέρος τοιόνδε, ὅκως ἂν ὁ γρατοπεδὸν ἐν- C δρυμάδιον κατὰ νώτου λάβοι· ταύτῃ κατὰ τὴν διώρυχα ἐκ τεσσαράκοντα ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων, ἐς αὖτις τὸν αὐτὸν ἐκβαλεῖ ῥόμβος τὸ γρατόπεδον, ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι. ὥστε ἐπεί τε καὶ ἐγένετο τάχιστα ὁ ποταμὸς, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγίνετο. Ⓐ δὲ καὶ τοῦτο λέγουσι καὶ ὅδε ἀρχαῖον ῥέεθρον ἐξηυρέθη- 20
θῆναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ πρησσόμεθα. κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν; Κροῖσος δὲ, ἐπεί τε διαβὰς στρατῷ ἀπίκετο τῆς Καππαδοκίης ἐς τὴν Πτερίην D καλεομένην, (ἔστι δὲ Πτερίη ὄβριμον τῆς χώρης ταύτης ὅσον ἰσχυρότατον, καὶ Σινώπην πόλιν τὴν ἐς ΕΥ ξείνῳ πόντῳ μάλιστα κατὰ κεῖμένην) ἐνταῦτα ἐγρατοπεδεύετο, φθείρων τοὺς Συρίων τοὺς κλήρους. οὐ εἷλε μὲν τὴν Πτερίων τὴν πόλιν, καὶ ἀνδραποδίσατο, εἷλε δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς πάσας· Συρίους τε τοὺς ἐόντας αἰτίους, οὐδὲν ἐόντας αἰτίους, ἀναστάτους ἐποίησε. Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑωυτοῦ γρατὸν, καὶ τοὺς Λυδῶν τοὺς μετὰ ταῦτα οἰκέοντας πρὸς, ἀνα- E πλώσας Κροίσῳ. τρίτην δὲ ἄξελαύνειν ὁρμήσας τὸν γρατὸν, πέμψας κήρυκας ἐς τοὺς Ἴωνας, ἐπειρᾶτο σφέας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάναι.

Ἴωνες μὲν νυν οὐκ ἐπείθοντο. Κῦρος δὲ ὡς ἀπίκετο, καὶ ἀντιγρατοπεδεύσατο Κροίσῳ,

ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτερίῃ χώρῃ ἐπειρῶντο πρὸς τὸ ἐμεωυτῶν ἀλλήλων. μάχης δὲ κρατερῆς γενομένης, καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν, νυκτὸς ἐπελθούσης. ὧδε μὲν περὶ τῶν πεδίων ἀμφοτέρων οὕτως ἠγωνίσαντο.

Κροῖσος δὲ, μεμφθεὶς τῷ πλήθει τὸ ἑωυτοῦ στράτευμα· ἰὼν γὰρ οἱ ὁ συμβολὴν ποιησάμενος πολλὸν ἐλάσσονι ἢ ὁ Κῦρος στρατῷ μεμφθείς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος, ἀπήλαυνε ἐς τὰς Σάρδις, ἐν νόῳ ἔχων, πρόσθε καλέσας μιν Αἰγυπτίους καὶ ὅρκιον. (ἐποιήσατο γὰρ καὶ πρὸς Ἄμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἢ πρὸς Λακεδαιμονίους) μεταπεμψάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους· (καὶ γὰρ τούτοισι αὐτῷ ἐπεποίητο συμμαχίη· ἐτυραννεύετο δὲ τότε Βαβυλωνίων καὶ χρόνον τὸν Λαβυνήτου) ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίοισι πρῆξαι ἐς χρόνον ῥητὸν ἁλίσας ἵππους, καὶ τὴν ἑωυτοῦ συλλέξας στρατιήν, ἐφαίνετο, καὶ χειμῶνα πρὸς, ἅμα τῷ ἦρι στρατεύσων ἐπὶ τοὺς Πέρσας. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα φρονέων, ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδις· ἐπεμπέ τε κήρυκας καὶ τοὺς συμμάχους, προσέρεον τοὺς ἐς πέμπτον μηνὸα συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις. τὸν δὲ πρόσθε καὶ μετὰ χειμῶνα στρατὸν Πέρσησι, ὡς ἰὼν αὐτὸς ξεινικὸς, πρώτους ἀφεὶς, διεσκέδασε· οὐδαμοῦ ἐλπίσας μή κοτε ἀέκων ἀγωνισάμενος οὕτω πρηπλησίως Κῦρος ἐλάσσωσι τὸ Σάρδις. ταῦτα ὑπολεγόμενος Κροίσῳ τὸ προσῆκον πάντα ὀφίσι ἐπλήσθη. φανέντων δὲ αὐτέων, οἱ ἵπποι μετιέντες τοὺς νομοὺς νέμεσθαι, ἐφοίτεον κατὰ ταὐτά. ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἰὼν, ἔδοξε τέρας εἶναι· αὐτίκα δὲ ἐπείμπε θεοπρόπους ἐς τοὺς ἐξηγητὰς Τελμισσέας. ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι, καὶ μαθοῦσι παρὰ Τελμισσέων τὸ θέλγητρον τὸ τέρεος, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι, πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω στρέας αὐλισθῆναι ἐς τὰς Σάρδις, ἥλω ὁ Κροῖσος. Τελμισσέες μὲν οὖν τάδε ἐγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθροον πρόσδοκιμον εἶναι Κροίσῳ τοῦτο τὸν χρόνον· ἀπικομένου δὲ τοῦτον καταφρονέοντες τοὺς ὑπηκόους· λέγοντες ὅτι εἴη γῆς παῦδα, ἵππον ἢ, πολεμίον τε εἶναι καὶ ἐπήλυδα. Τελμισσέες μὲν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ

ibidémque in regione Pteria prose vterque alterũ lacessere. Commissáque acri pugna, & multis vtrinque cadẽtibus, ad extremum noctis interuẽtu dirimũtur neutri victores. Atque hunc in modum duo exercitus dimicauerũt.

a Crœsus autem causatus sui exercitus paucitatem: (erãt enim ipsius copiæ multo minores quàm Cyri) hoc, inquam, causatus, quum postero die Cyrus non descenderet in certamẽ, regress. &c.

a Crœsus, à suo exercitu incusatus quòd cum Cyri multo maioribus copiis conflixisset, postero die quum Cyrus ipsum supersederet inuadere, regressus est Sardis, habẽs in animo euocare AEgyptios ex fœdere: quorum cum rege Amasi, antequam cum Lacedæmoniis, societatem inierat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse fœdus percusserat: (erat autem Babyloniorum tyrãnus ea tempestate Labynetus) denuntiare item Lacedæmoniis vt ad certam diem præsto essent: hísque & suis copiis coactis, vbi per hyemem quieuisset, initio statim veris tendere aduersus Persas. Hæc destinans Crœsus, abiit Sardis, dimisitque caduceatores ad socios, edicés vti ad quintũ mensem Sardis conuenirent. Exercitum verò qui aderat ex militibus conductis, qui cum Persis dimicaret, missum fecit ac dissipauit: minimè sperans vnquam fore vt Cyrus, qui sic æquo marte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Crœso ratiocinante, omnia suburbana colubris impleta sunt: b quos, vt existebãt, equi inter ambulãdum, quũ ad pascua irent, comedebãt. Id Crœso cernenti visum est (vt erat) esse portentum: ideóque mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulendos Telmissas: vbi accepêre responsum, didicéréque id sibi vellet significarétque portentum, non contigit vt Crœso renuntiarent. Nam priusquam retro Sardis reuecherentur, Crœsus est captus. Telmisses ita cognouerant exercitum externũ Crœso illuc affuturũ, qui quũ asforet, indigenas subigeret: quòd dicerent colubrum terræ filium esse: equũ, hostẽ & aduenam. Hæc Telmisses Crœso fũt interpretati,

b Quos prodeuntes equi relictis pascuis, pascim comedebãt.

sed iam capto: nondum tamen gnari eorũ quæ Sardibus ac Crœso euenerãt. Cyrus certior factus, Crœsum, qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat, cõstituisse dispergere copias, consilio inito, comperiebat operæpretium esse quàm celerrimè posset promouere exercitũ Sardis, vt hostem, priusquã ille contraheret iterum Lydorũ copias, occuparet. Hoc vbi probauit, statim exequut⁹ est: properéq; ducto in Lydiam exercitu, ipsemet nuncius Crœso aduenit. Vnde Crœsus in magnã sollicitudinẽ adductus, quòd præter opinionẽ prætérque expectationem suam seres haberẽt, tamẽ Lydos in prælium produxit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tẽpestate nec fortior nec magis strenua: ex equísque pugnabat, equitandi sanè perita, hastas perlógas gestans. Cam pus in quo concursum est, ante vrbem Sardensem iacet, magnus & editus: quẽ cũ [a] alii amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus, palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus, infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hîc vbi vidit Lydos ad pugnandum instructos Cyrus, eorum equitatũ reformidans, constituit admonitu Harpagi Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebantur camelis, vel frumentum vel vasa portantibus, sarcinas detraxit: & viros imposuit equestri stola indutos: quibus ornatis præcepit vt præirent cæteras copias aduersus Crœsi equitatum: peditatum, vt hos subsequeretur. post hũc collocauit omnẽ equitatũ. Postquam omnes cõstituit, imperat eis necui cæterorũ Lydorũ parcerent: sed quẽlibet occiderẽt obsistentem, præter ipsum Crœsum, ne si captus quidem repugnaret. Hæc imperans, camelos contra equitatum instruxit, hac ratione quòd camelum equus reformidat, adeo quidem vt nec speciẽ eius intueri, nec odorẽ sentire sustineat. Id ideo cõmẽtus est vt equitatũ Crœsi,

a Cũ alii amnes permeant, tũ verò etiam Hellus in omnium maximum influẽs, qui Hermus vocatur: & ex monte matri Dindymenæ sacro ortus, infunditur mari, &c. *Pro* Hellus *autem legitur & Hyllus: quod affertur ex Homero & Strabone.*

A ἤδη ἡλωκὼς, οὐδέν κω εἰδότες τὰ ἦν περὶ Σάρδις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον. Κῦρος δὲ, αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροίσου μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὡς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος δύσκεδα σεῖν τὸν στρατὸν, βουλευόμενος οὕτω ποιέεται τοιῇδε ἐλαύνῃ ὡς δυνατὸς τάχιστα ἐπὶ τοὺς Σάρδις, ὅκως πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλισθῆναι τὴν τῶν Λυδῶν δύναμιν, αὐτὸς ἐπὶ σφέας ἔλθοι. ὡς δὲ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίεε μετὰ τάχεος. ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην, αὐτὸς B ἄγγελος Κροίσῳ ἐληλύθεε. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὡς οἱ οὐδαμὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε, ὅμως τοὺς Λυδοὺς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἐπὶ δὲ τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν 21
τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρηιότερον οὔτε ἀλκιμώτερον τῶν Λυδίων. ἡ δὲ μάχη σφέων ἐπὶ ἵππων· δουρατά τε ἐφόρεον μεγάλα, καὶ ἀνδρὶ ἐσθὴν ἱππευέσθαι ἀγαθοί. ἐς δὲ πεδίον C δὲ συνελθόντων τῶν τοῦ τε ἄστεός ὀλίγι τοῦ Σαρδιήνου, ἐὸν μέγα τε καὶ ὑψηλὸν, (ῥέουσι δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι, καὶ Ἕλλος συρρήγνυσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἕρμον· ὃς ἐξ οὔρεος ἱεροῦ μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων, ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν κατὰ Φωκίδα πόλιν) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην παρασκευασμένους, καταρρωδήσας τὸ ἵππον, ἐποίησε, Ἁρπάγου ὑποθεμένου αὐτῷ Μήδου, τοιόνδε· ὅσους ἔστρατῶν τῶν ἑωυτοῦ εἵποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι καμηλοι, ταύτας πάσας ἀλίσας, καὶ D ἀπελὼν τὰ ἄχθεα, αὐτὰς ἐπ' αὐτὰς ἔβησε ἱππάδα στολὴν σκευάσας δὲ αὐτοὺς, προεστάξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προϊέναι τοὺς τὸ Κροίσου ἵππων· τῇ δὲ καμήλῳ ἕπεσθαι πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε. ὁπλίσας δὲ τὸ πεζὸν ἐπέταξε τῷ παντὶ ἵππῳ. ὡς δὲ οἱ πρῶτοι διετετάχατο, προαγορεύεσε τοῖσι ἄλλοισι Λυδοῖσι μὴ φείδεσθαι τῶν ἐμπεδῶν ἀνδρῶν, κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδὼν γινόμενον, Κροῖσον δ' E αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδ' ἢν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν προηγόρευε. τὰς δὲ καμήλους ἔταξε αἰτίην τῆς ἵππου τῶνδε εἵνεκα· καμήλου ἵππος φοβέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὸ εἶδος αὐτῆς ὁρέων, οὔτε τὴν ὀδμὴν ὀσφραινόμενος. αἰτίη δὴ ὧν τούτου εἵνεκα ἐστεσόφισο ἵνα δὴ Κροίσῳ ἄλγεσον ἡ δὲ ἵππος,

ἤδη ἁλ- 21 ἔθνος 21 Ἕλλος ἀνέβη

ἢ τὸ ἱππικὸν, τῷ δὴ καὶ ἐπεῖχε ἐλάμψε- A quo ille se præualiturum consi-
σθαι ὁ Λυδός. ὡς δὲ καὶ στυμήσεσθαι ἐς τὴν μά- derabat, inutilem redderet. Si-
χλω, σὺν ταῦτα ὥσφρανθη τὰς ἵππους καμή- mulatque igitur in pugnam itum
λων οἱ ἵπποι καὶ ἰδόντες αὐτάς, ὀπίσω ἀνέστρε- est, equi, olfactis protinus conspe-
φον. διεφθαρτό τε τῷ Κροίσῳ ἡ ἐλπίς. οὐ ctisque camelis, retro se auertũt.
μὴν οἱ γε Λυδοὶ τὸ σφέτερον ἀγαθὸν ἀγνοοί vnde spes Crœsi interiit. Verùm
ἦσαν. ἀλλ' ὡς ἔμαθον ὃ γινόμενον, ἀποδεύντες non protinus Lydi ob id exterriti
ἀπὸ τῶν ἵππων, πεζοὶ τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλ- sunt, sed cognita re, ab equis de-
λον. χρόνῳ δὲ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, siliunt, ac pedites cum Perſis cõ-
ἐτράποντο οἱ Λυδοί. κατειληθέντες δὲ ἐς τὸ fligunt. & tandem, multis vtrin-
τεῖχος, ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων. B que cadentibus, vertuntur in fu-
τοῖσι μὲν δὴ κατεσκευάσθη πολιορκίη. Κροῖσος gam: [a] ac muros ingressi, à Perſis a Ac muris in-
μακρὸν δὲ δεκέων οἱ χρόνον ἔδοξε μακρότερον ἔσεσθαι obsideri cœperunt. Quam obsi- cluſi,
τὴν πολιορκίην, ἔπεμπε ἐκ τοῦ τείχεος ἀγ- dionem in longius processuram
γέλους ἀγγέλους ἐς τοὺς συμμάχους. οἱ μὲν δὴ ratus Crœsus, alios nuncios è mu
τὸ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπτον μῆνα ris mittit ad socios. nam qui an-
προσεδέοντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις· τοὺς δὲ tea dimissi erant, hi conuentum
τότε ἔπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοη- Sardis ad quintum mensem in-
θέειν, ὡς πολιορκεομένῳ Κροίσου. ἐς τε δὴ τῶν dixerant. Ad hos dimittebat, ora-
τότε ἄλλους ἔπεμπε συμμαχίας, καὶ δὴ καὶ ἐς tum quàm celerrima auxilia mit-
Λακεδαίμονα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι Σπαρτιήτῃσι C ti sibi, vtique iam obsesso. & cùm
κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπώκεε ἔριδι ad alios socios misit, tũ verò ad La-
ἐοῦσα πρὸς Ἀργείους περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης. cedæmonios. Cæterùm per id tẽ-
τὴν γὰρ Θυρέην τὴν ἐοῦσαν τῆς Ἀργολίδος μοίρης, ἀπο- pus & ipsis Spartiatis inciderat cũ
τεμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἐπὶ δὲ τοῦτο Argiuis contẽtio de agro qui di-
ἦλθον καὶ μέχρι Μολέων καὶ τοῦ ἑτέρου Ἀργείων, citur Thyrea. Quem locum, etsi
τὴν τε ἐν τῇ ἠπείρῳ χώρην, καὶ ἣ Κύθηρα νῆ- terræ Argolicæ partẽ; tamen La-
σος, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησάντων cedæmonii [b] interciſum tenebãt. b Interceptum
δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποκαμνομένῃ, συνέβησαν Etenim Argiuorum est quicquid
συνθέμενοι ἐς λόγους συνελθόντες, regionis Malea tenus ad occasum
ὡς τε ἑκατὸν ἑκατέρων μαχεσαμένων· ὁκότε- D vergit in continente: & insulæ tũ
ροι δὴ αὐτῶν περιγένωνται, τούτοισι εἶναι τὸν χῶ- aliæ, tũ verò Cythera. Quũ ergo
ρον. τὸ δὲ πλῆθος τὸ λοιπὸν ἀπαλλάσσεσθαι Argiui suo territorio [c] interciſo c Intercepto
ἑκατέρους ἐς τὸ ἑωυτῶν, μηδὲ παραμένειν auxiliũ ferrent, ibi ab vtrisque in
ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκε, ἵνα μὴ παρεόντων colloquiũ vẽtũ est vt triceni vtrinque dimicarent: & vtri superiores extitissẽt, eorũ regio foret: atque ambo exercitus in suam vterque terrã discederẽt, nec permanerẽt dũ dimicaretur: ea scilicet causa, ne, si adesset, parti succũbẽti auxilium sui ferrent. His cõuentis, in diuersa digrediũtur. Ex vtrisque delecti viri qui relicti sunt cõflixerunt: atque illis quidẽ, vt æquo marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt; idque noctis interuentu. ex Argiuis duo, Alcinor & Chromius, qui tanquã victores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmoniis vnus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Κύθηρα

τῶν δὲ δύο τῶν Ἀργείων, ὡς νενικηκότες ἔθεον ἐς τὸ Ἄργος· ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδης, σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νε-

22 κροὺς, καὶ περιφορήσας τὰ ὅπλα περὶ τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον, ἐν τῇ τάξει εἶχε ἑωυτόν.

Postero die vtrique re audita adfuerunt, sibique victoriam vendicabant: Argiui quidem, quòd suorũ plures superfuisse dicerent: Lacedæmonii verò, quòd qui eorum superfuerant, fugissent: suus autem perstitisset, & hostium cæsos spoliasset. Ex contentione tãdẽ concurrentes pugnãt: ac postquam permulti vtrinque ceciderunt, Lacedæmonii vincũt. Quo ex tempore Argiui tonsis capitibus, quum antea necessariò criniti essent, legem condiderunt, se deuouentes ne prius comam alerent, néue mulieres aurũ ferrent, quàm Thyreas recuperassent. His è diuerso legẽ tulerẽ Lacedæmonii, vt in posterũ comati essent, quum antea non fuissent. Othryadem, qui vnus è trecentis delectus reliquus fuisset, aiunt pudore Spartam reuertendi, ob socios interfectos, illic apud Thyreas mortẽ sibi cõsciuisse. Quum hæc esset apud Spartiatas rerum cõditio, aduenit caduceator Sardianus precatũ Crœso obsesso auxilia. Illi, caduceatore audito, statuerũt Crœso statim succurrẽdũ. Quibus iã se apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murũ Lydorũ expugnatum, Crœsúmque viuũ esse captũ. Sic Lacedæmonii magno se affectos detrimẽto rati, supersederũt. Sardis autẽ hunc in modũ sunt expugnatæ: Quartodecimo quàm obsideri cœptæ sunt die, Cyrus, missis passim equitibus, suis copiis edicit se dona daturum ei qui primus muros cõscẽdisset. Posteaquã id conato exercitu res nõ processit, ibi, quiescentibus cæteris, Mardus quidam, cui nomẽ erat Hyrœades, id aggredi est ausus à parte arcis vbi nullus ad excubãdũ erat collocatus, quia illic nequãdo vrbs caperetur haud suspectũ erat, vtpote loco prærupto atque inoppugnabili: quáque vna parte Leonem Meles primus Sardium rex nõ circũtulerat, ex pellice sua genitum: qui Leo quacunque parte murorum circumlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmissẽs iudicauerãt. Eum Meles per cæteram partem murorum circumduxit,

A ἡμέρῃ ὀγδοτέρῃ παρῆσαν πεῤῥαινόμενοι ἀμφότεροι. τέως μὲν δὴ ἀλλοι ἑκάτεροι ἔφασαν νικᾶν· λέγοντες, οἱ μὲν, ὡς ἐωυτῶν πλέονες περιεγένοντο· οἱ δὲ, τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας, τὸν δὲ σφέτερον παραμείναντα, καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς. τέλος δὲ, ἐκ τῆς ἕδρης συμπεσόντες ἐμάχοντο. πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μὲν νυν
B ἀπὸ τούτου τῦ χρόνου κατακρεάμενοι τὰς κεφαλάς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποιήσαντο νόμον τε καὶ κατάρην, μὴ πρότερον θρέψαι κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναῖκας σφι χρυσοφορῆσαι, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰναντία τούτων ἔθεντο νόμον. οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τούτου κομᾶν. τὸν δὲ ἕνα λέγουσι τὸν περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυνόμενον ἀπονοστῆσαι ἐς Σπάρτην, τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων αὐτὸν μὲν ἐν τῇσι Θυρέῃσι, καλαχρήσασθαι ἑωυτόν. τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτῃσι γενομένων τῶν ἀνεστεώτων
C ἀπιξαμένου τοῦ ἀγγέλου, ἦκε ὁ Σαρδιήσιος κήρυξ, δεόμενος Κροίσῳ βοηθέειν πολιορκεομένῳ. οἱ δὲ ὅμως ἐπεί τε ἐπύθοντο τὸν κήρυκος, ὁρμέατο βοηθέειν. καὶ σφι ἤδη παρεσκευασμένοισι, καὶ νεῶν ἐουσέων ἑτοίμων, ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὡς ἁλώκοι ὁ τεῖχος τῶν Λυδῶν, καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζωγρηθείς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν
D συμφορῇ ποιησάμενοι μεγάλῃ, ἐπέπαυντο. Σάρδιες δὲ ἥλωσαν ὧδε· ὀγδοηκοστῷ τε καὶ τριηκοστῷ ἔτεϊ τῆς ἡλώσεως ἐγένετο ἡμέρῃ πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ στρατιῇ τῇ ἑωυτῦ ἱππέας διαπέμψας ἵππους, τοῖσι τὰ πρόσθεν ἐπιβαίνων ἔθρεπτε τεῖχεος δῶρα δώσειν. πρῶτος δὲ οὗτος, πειρησάμενος τῆς στρατιῆς, ὡς οὐ προσεχώρεε, ἐνταῦτα τῶν ἀνδρῶν πεπαυμένων, ἀνὴρ Μάρδος ἐπειρᾶτο περιβαίνων, τὰ οὔνομα ἦν Ὑροιάδης, καὶ οὗτος τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς
E ἐτετάκλο φύλακος. οὐ γὰρ ἦν δεινὸν καὶ τοῦτο μὴ ἁλῶναι κατέ. ἀπότομός τε γὰρ ἔστι ταύτῃ ἡ ἀκρόπολις, καὶ ἄμαχος· τῇ περ Μέλης ὁ πρότερος βασιλεὺς Σαρδίων μοῦνη οὐ περιήνεικε τὸν Λέοντα, τὸν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τμωλιτέων δικασμάτων, ὡς περιενεχθέντος τοῦ Λέοντος τὸ τεῖχος, ἔσον Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μέλης καὶ τὸ ἄλλο τεῖχος περιεῖκε,

τῇ ἰῷ ὑπερμαχέον ὃ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε ἐοῦσαν, ὡς ἐὸν ἀμαχόν τε καὶ ἀπόρθητον. ἔστι δὲ πρὸς τὸ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. ὁ ὧν δὴ Υρῳάδης αὐτὸς ὁ Μάρδος, ἰδὼν τὴν προτεραίην τῶν τινὰ Λυδῶν κατὰ ταῦτα τῆς ἀκροπόλιος καταβαίνοντα ἐπὶ κυνέλεω ἀφανέα κατακυλιδεῖσθαι, καὶ ἀνελόμενον, ἐφρόντισε, καὶ ἐς νοῦν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ ὁ αὐτός τε ἀναβεβήκεε, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον. προσβάντων δὲ συχνῶν, οὕτω Σάρδιές τε ἡλώκεσαν, καὶ πᾶν ὅ τι ἄστυ ἐπορθέετο. κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, (τὸν καὶ προτέρην ἐπεμνήσθην) τὰ μὲν ἄλλα ὀπιδέχης, ἄφωνος δέ. ἐν τῷ ὦν πρὸ ἐκείνου τὰ μάλιστα εὐδαίμων ὁ Κροῖσος ὃ πρὸ ἑωυτοῦ ἐπεποιήκεε, ἄλλά τε ὀπιφερέζόμενος, καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφεε χρησόμενος. ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε,

Λυδὲ πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
Μὴ βούλευ πολύφθογγον ἰέναι ἐς δώματ' ἀκοῦσαι
Παιδὸς φωνήεντος. τάδε σοι πολὺ λώιον ἀμφὶς
Ἔμμεναι. αὐτίκα γὰρ σὺ μάθοις κακὸν αὐδήσει γὰρ ὀρθόν.

ἁλισκομένου δὲ τοῦ τείχεος (ἦλθε γάρ τις Περσέων ἄλλον γνώσας Κροῖσον) ὡς ἀποκτενέων. Κροῖσος μὲν νέον ὀρεόμενον ὀπτάνοντα, ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς προημελήκεε, οὐδέ τι οἱ διέφερε πλήξῃ ὑπ' ἀνδρὸς ἐπελθόντος. ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος, ὡς εἶδε ὀπτάσσοντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνήν. εἶπε δὲ, Ἄνθρωπε, μὴ κτείνε Κροῖσον. οὗτος μὲν δὴ τοῦτο τὸν πρῶτον ἐφθέγξατο. μετὰ δὲ τοῦτο πάντα ἐφώνεε τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τῆς ζόης. ὁ δὲ Πέρσης ἑλών τε δὴ Σάρδις ἔσχε, καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζώγρησε, ἄρξαντα ἔτεα τεσσαρεσκαίδεκα, καὶ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα τὸν θησαυρόν τε, καὶ καταπαύσαντα τὴν ἑωυτοῦ μεγαλίην ἀρχήν. λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον. ὁ δὲ, συννήσας πυρκαϊὴν μεγάλην, ἀνέβιβασε ἐπ' αὐτὴν Κροῖσόν τε σὺν πέδῃσι δεδεμένον, καὶ δὶς ἑπτὰ Λυδῶν παῖδας· ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια τούτοις καταγίσαι θεῶν ὅτεῳ δή, εἴτε καὶ εὐχὴν ὑπεκτελέσαι θέλων,

A quacunque poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præcisam, circúducere prætermisit: quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte iste Hyrœades Mardus cōspicatus quendam Lydum pridie descendisse ad recipiendam galeā illuc deuolutam, aduertit animū, atque cōsiderauit: dehinc ipse cōscendit, & post eum alii Persæ subinde, atque alii frequentes. Ita vrbs Sardis capta est, atque o-
B mnis direpta. Ipsi autem Crœso hoc contigit. Erat ei filius cuius superius habui mentionem, habilis ad cætera, sed mutus. [a] ad cuius vitium emendandum Crœsus pro viribus omnia fecerat, cū alia excogitando, tum verò Delphos mittendo ad oracullum scisciturus: atque ei Pythia talibus respondit,

a Itaque antea Crœsus, dum secundæ ipsius res essent, omnia pro viribus fecerat ipsius causa, cùm alia excog. &c.

Lyde genus, rex multorum, valde insscie Crœse,
C *Ne cura gnati exoptatam audisse loquentis*
Intra ædes vocem: sine qua potior tibi longè.
Ille die quoniam primùm infelice loquetur.

Porro captis mœnibus quidam Persa in Crœsum [b] sibi ignotū vt occisurus vadebat. Quem inuadentem se Crœsus quum videret, tamen præsenti clade affectus deuitare negligebat: nihil putans differre an percussus oppeteret
D mortem, an non. Id vbi filius eius mutus aspexit, timens patri, erupit in vocem, inquiens, Homo, ne perimas Crœsum. Atque hoc ille primùm effatus, postmodum per omne vitæ tempus vocalis extitit. Persæ & Sardibus potiti sunt, & Crœso viuo, quum regnasset annos quatuordecim, totidémque dies fuisset obsessus, amisso magno imperio, vt ei fuerat responsum. Eum captum Persæ ad Cyrum perduxerunt: quem
E ille vinctum compedibus super ingentem quam struxerat lignorum struem imponit, circáque eum bis septem Lydorum filios: siue habens in animo primitias has alicui deo offerre, siue volens votum persoluere,

b *Pro ἄλλον γνώσας suspicor scribendum ἀλλογνώσας: & ita legisse videri hic potest.*

siue cupidus sciendi num quis dæmonum liberaret Crœsum, (quē religiosum esse audierat) quominus pyræ impositus viuus concremaretur. hæc quidem Cyrum fecisse aiunt. Crœso autem super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen venisse in mentem Solonis, quòd ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, Ex viuentibus beatum esse neminē. Quod dictum vbi [a] subiit Crœso, ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiscentem, ter Solonem nominasse: & Cyrum, quum audisset, iussisse interpretes eum percontari quémnam inuocaret. Illósque accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatū silentium tenuisse. Deinde quum loqui cogeretur, dixisse, *Illum nominaui*, quem cum omnibus tyrannis colloqui, ego quàm ingētem pecuniam præoptassem. Eū non planè loquentem, rursus interrogāt quídnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque infestantibus, [b] inquit quemadmodū Solon, qui esset Athenien sis, ad ipsum à principio venisset, & intuitus omnes eius opes coràm, pro nihilo duxisset. Adeo quæ de ipso dixerat, ea omnia euenisse: neque hæc magis de seipso quàm de omni hominum genere, & de iis præsertim qui sibi ipsis beati viderentur. Hæc Crœso referente, iam pyra incensa ardere extrema cœpisse: & Cyrum, auditis per interpretem quæ Crœsus dixisset, pœnituisse: quum se quoque hominem esse cognosceret, qui aliū hominem, qui se inferior nō fuisset opibus, viuum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantem nihil esse in rebus humanis stabile, iussisse ignem celerrimè extingui iam incensum, Crœsúmque deponi & quæ cū eo erant. Verùm eos qui iussi fuerāt, non potuisse amplius vim ignis superare. Ibi ferūt Lydi Crœsum cognita Cyri sētētiæ mutatione, quum cerneret vnumquéque extinguendo deuoluendóque igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamādo inuocasse Apollinem, vt ipsi adesset, si quod ab eo donū illi gratum fuisset oblatum,

a *Hæc interpretatio conuenit possus Verbo* παραξῆναι: *Et & puto legendum.*

b Inquit Solonem Athenīēsem olim ad ipsum venisse, & intuitum omnes eius opes, pro nihilo duxisse.

A εἴτε καὶ πυθόμενος Κροῖσον εἶπε θεοσεβέα, τοῦδε εἵνεκα ἀνεβίβασε ἐπὶ τὸν πυρὸν· βουλόμενος εἰδέναι εἴ τις μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα καταφανῆναι. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα ἐποίεε. τοῖσι δὲ Κροίσῳ ἑστεῶσι ἐπὶ τῆς πυρῆς, ἐσῆλθε (καίπερ ἐν κακῷ ἐόντι τοσούτῳ) ὁ τοῦ Σόλωνος, ὡς οἱ εἴη σὺν θεῷ εἰρημένον, ὡς μηδένα χρὴ ζώντων ὄλβιον. ὡς δὲ ἄρα μιν παρῆκε ταῦτα, ἀνενεκάμενός τε καὶ μακρηγορήσας οὐκ πολλῆς ἀποψύχης "λέγεται ὑπὸ Λυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὸν Κύρου μεταγνόντα, ὡς ὥρα πρήσσοντα καὶ αὐτὸν ἄνδρα σέοντα τὸν πῦρ, δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι, τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλεόμενον, εἴ τί οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ "ἐδωρήθη, παραξῆναι,

B λῆς "ἀποψύχης, ἐς τελευτὴν ὀνομάσας τὸν Σόλωνα. καὶ Κύρου ἀκούσαντα, κελεῦσαι τοὺς ἑρμηνέας ἐπείρεσθαι Κροῖσον, τίνα τῶν ἐπικαλέοιτο. καὶ τοὺς, προσελθόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν "ἐρωτεώμενον· μετὰ δέ, ὡς ἀναγκάζετο, εἰπεῖν, Τὸν αὖ ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προεστήμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν. ὡς δὲ σφι ἄσημα ἔφερε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα. λιπαρεόντων δὲ αὐτῶν, καὶ ὄχλον παρεχόντων, ἔλεγε δή, ὡς ἦλθε ποτὲ καὶ ἐπὶ Κροῖσον ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ ἐπισκήψας πᾶσι τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον, ἐπιφλαυρίσειε οἱ. ἃ δὴ εἰπὰς, τῇ αὐτῇ πάντα ἀπέβησε τῇπερ ἐκεῖνος εἶπε· οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων, ἢ ἐς ἅπαντα ὁ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὀλβίους εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι· τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἀμπλεύσης, καίεσθαι τὰ ἐπὶ ἔσχατα. τὸν δὲ Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἑρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγνόντα τε, καὶ συνώσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐὼν, ἄλλον ἄνθρωπον, γενόμενον ἑωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσονα, ζώντα πυρῇ διδόναι· ὅσῳ τε τούτοισι, δείσαντα τὴν τίσιν, καὶ ὑπολεξάμενον ὡς οὐδὲν εἴη "τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλέως ἔχον, κελεύσαι σβεννύναι τὴν ταχίστην τὸ καιόμενον πῦρ, καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροίσου. καὶ τοὺς, πειρωμένους οὐ δυνασθῆναι ἔτι τοῦ πυρὸς κρατῆσαι. ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μεταγνῶσιν, ὡς ὥρα πρήσσοντα καὶ αὐτὸν ἄνδρα σέοντα τὸν πῦρ, δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι, τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλεόμενον, εἴ τί οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη, παραξῆναι,

σὺν ἡσυχίης

σὺν ἐπερωτώμενον.

σὺν προεστήμησα

σὺν ἀνθρωπίνων ἀσφ.

σὺν κεχορηγήσθαι

χρᾶσθαι αὐτὸν

καὶ ῥύσεσθαι" μὲν ὃν τὸ παρεόντος κακοῦ. A ipsúmque præsenti malo liberaret. Ita cum lacrymis Crœso deũ
τὸν μὲν, δακρύοντα ὅτι κελεύεσθαι τὸν θεὸν· inuocante, nimbos repente, quũ
ὃν δὲ αἴθρίης τε καὶ νηνεμίης συνδραμέσθαι ferenum ac tranquillũ esset, [a]confractos esse, imbréſque erupisse, a Concurrisse, vel ingruisse.
ἐξαπίνης νέφεα, & χαλάζας τε καὶ καταῤῥαγῆναι, ac vehementissima aqua pluisse,
καὶ ὕσαι ὕδατι λαβροτάτῳ· καταβεσθῆναί τε τὴν & rogum extinxisse. Ita Cyrum,
πυρκοϊήν. οὕτω δὴ μαθόντα Κῦρον ὡς εἴη Κρῖσος cognito deorum cultorem ac bonum virum esse Crœsum, è pyra
ἀγαθὸς, καταβιβάσασθαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς depositisse: atque hũc in modum
πυρῆς, εἰρέσθαι τάδε, Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων interrogasse, Crœse, quisnam tibi
ἀνέγνωσε, ὅστις χθονὶ τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον, hominum persuasit vt cum exercitu inuaderes fines meos, ex a-
πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστῆναι; B mico factus hostis? Cui Crœsus,
ὁ δὲ, εἰπε, Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἐστρηξα Ego (inquit) rex, istud feci tuo
τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμεωυτοῦ δὲ κακο- prospero, meo infausto fato, Græ-
δαιμονίῃ. αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων corũ deo autore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit.
θεὸς, ἐπαείρας ἐμὲ στρατεύεσθαι· οὐδεὶς γὰρ Neque enim quispiam ita amens
οὕτω ἀνόητός ἐστι ὅστις πόλεμον τοῦ εἰρήνης αἱρέεται. ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας στρατεύεσθαι, ἐν δὲ τῷ, οἱ πατέρες τοὺς παῖδας. ἀλλὰ ταῦτα" δαιμονίου φίλον ἦν οὕτω γενέσθαι. ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. est vt bellum quàm pacem præoptet. nam in pace filii patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed vt ista fierent, dæmoni cordi fuit.
Κῦρος δὲ αὐτὸν λύσας καθίσταί τε ἐγγὺς ἑωυτοῦ, C Hæc Crœsus loquutus est: quem
καὶ κάρτα ἐν πολλῇ θεραπηίῃ εἶχε. αὐτὸν τε Cyrus solutum iuxta se collocauit, ac in multa sanè obseruantia
θωυμάζειν τε ὁρέων καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ περὶ habebat: intuénsque eum admirabatur, tã ipse quàm omnis circa
ἐκεῖνον ἐόντες πρῆγες. ὁ δὲ, σιωπὴν ἐχόμενος, eum cœtus. Ille cogitabundus silentium tenebat. Mox cõuersus,
24 ἡσυχος ἦν. μετὰ δὲ, ὁρμηθείς τε καὶ ac cernens Persas Lydorum diripientes vrbem, Vtrum debeo, inquit, rex, tibi loqui quod sentio,
ἰδὼν πορθέοντας τοὺς Πέρσας τὰ τῶν Λυδῶν ἄχθος an tacere hoc tempore? Cyrus verò eum, quæcunque liberet, audacter proloqui iussit. Tunc ille
ἐόντα ἐν χερσὶ, εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, κότερα λέγων Cyrum percontatur, [b]Quidnam (inquiens) tanta frequentia pro- b Quidnam, inquiens, tanta ista turba tanto studio agit?
χρὴ τὸν παρεόντα χρήματα; Κῦρος δὲ μιν θαρσέοντα perat agere? Cui Cyrus, Tuam, D
ἐκέλευε λέγειν ὁ, τι βούλοιτο. ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα, λέγων, Οὗτος ὁ πολλὸς ὅμιλος τί inquit, vrbem diripit, tuáſque opes absumit. Atqui (Crœsus excipit) neque vrbem meam diripis, neque meas opes. nihil enim
ταῦτα σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται; ὁ δὲ εἶπε, mihi iam cum istis rebus est: sed
πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει, καὶ χρήματα tua ferunt agúntque. His verbis
τὰ σὰ διαφορέει. Κροῖσος δ' ἀμείβετο, Οὔτε iniecta cura, Cyrus Crœsum semotis arbitris interrogat quídnã
πόλιν τὴν ἐμὴν, οὔτε χρήματα τὰ μὰ in his quæ fierent, sibi constituẽdũ cẽseret. Ad quẽ Crœsus, Quoniã me dii seruũ tibi tradiderunt,
διαρπάζεις (οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέτα) iure debeo, siquid amplius anἀλλὰ φέρεσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά. Κύρῳ maduertero, id tibi indicare. Perδ' ὅτι μελέες ἐγένετο τὰ Κροίσου εἶπε· μεταστησάμενος δὲ τοὺς ἄλλους, εἴρετο Κροῖσον, τί sæ, ait, natura proterua fũt, & iidé inopes. Quos si diripiẽtes tu ac potiẽtes magnis opibus negligis, id tibi ex hoc credibile est euenturũ, vt quisque istorum plurimis opibus potietur, ita maximè in te rebellaturum, esse expectandum.

Nunc igitur, si tibi placét hæc quę ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui vetent exportari opes, vt earum decimæ Ioui necessariò reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes eripiendo: & ipsi agnoscentes se iusta agere, non inuiti facient. Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gauisus est tali admonitu, eáque vehementer approbauit: & iussis satellitibus id exequi quod Crœsus ipsi subiecisset: his verbis eum affatus est, [a] Crœse, quandoquidem & facta & dicta tua egregia viri regis sunt, pete quid muneris à me velis impræsentiarum tibi dari. Ad quę Crœsus, [b] Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maximè omnium veneratus sum, vt missis ad eum his vinculis conferr nũquid ei fas sit bene de ipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum, redditáque sibi oracula, & præcipuè donaria sua, quibus rebus fretus susceptisset aduersus Persas expeditionem. Hæc commemorando rediit rursus ad petendam veniam ista deo exprobrandi. Ad quem ridés Cyrus, Et hoc, inquit, Crœse à me impetrabis, & [c] quicquid aliud tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Crœsus, Delphos misit quosdam Lydos, iussos, quum ad limen tẽpli vincula deposuissent, sciscitari deum nunquid eum puderet ob oracula quibus Crœsum induxisset ad bellum Persis inferendũ, tanquam Cyri potentiam euersurum: vnde tales primitiæ offerrentur: compedes scilicet ostendendo. & sciscitari cùm hæc, tum nunquid Græcis diis foret fas esse ingratis. Lydis illuc profectis, & hæc mãdata executis, Pythia fertur ita respõdisse, Sortẽ fato destinatã defugere, deo quoque est impossibile. Crœsus autem quintæ retro ætatis crimẽ luit, [d] *hoc est abauũ*: qui quũ esset satelles Heraclidarũ, mulieris dolo inductus, dominũ interemit: illiúsque dignitate potitus est, nihil ad ipsum

a Crœse, quũ sis rex ad bene agendum & dicendum comparatus, pete, &c.

b Here, inquit, maximè gratum mihi feceris, si permiseris vt deũ Gr. q. e. max. o. veneratus sim, missis, &c.

c Et quicquid aliud tibi opus erit.

d Tritaui. i. *Gygis, à quo quintus erat Crœsus.*

A νῶ ὧν ποίησον ὧδε, εἴ τοι ἀρέσκοι τὰ ἐγὼ λέγω· κάτισον τῶν δορυφόρων ὅπῃ πάσῃσι τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἳ λεγόντων τοὺς ἐκφέροντας τὰ χρήματα ἀπαιρεόμενοι, ὡς σφέα ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διΐ. καὶ σὺ τέ σφι σὸν ἀπεχθήσεαι, βίῃ ἀπαιρεόμενος τὰ χρήματα, & ἐκεῖνοι συγγνόντες ποιέειν σε δίκαια, ἐκόντες ποιήσουσι. Ταῦτα ἀκούων ὁ Κροῖσος, ἐχάρη δέτε, ὡς οἱ ἐδόκεε οὔ κω ἀποστήσεσθαι. αἰνέσας δὲ πολλὰ, B καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυφόροισι τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο ὅπῃ τελέῃ, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε, Κροῖσε, αἰνητὸν μοῦ αἰνδρὸς βασιλέως χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιέῃ, αἰτέο τιὼ δόσιν τιὼ τινα βουλεαί τοι ὠφέλιμα πρῆξαι. Ὁ δ εἶπε, Ὦ δέσποτα, ἐάσας με χαριῇ μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ἐτίμησα ἐγὼ θεῶν μάλιστα, ἐπείρεά τε, πέμψαντα τοῦδε τοῦ πέδας, εἰ ἐξαπατᾶν τοι δοκέει ποιέων τοῦ νόμος ἐστὶ οἱ. Κροῖσος δὲ εἴρετο ὅ,τι C οἱ τοῦτο ἐπηρτύων πρηγτέον. Κροῖσος δὲ ἐπαμυλάσας πᾶσαν τιὼ ἑωυτοῦ διάνοιαν, καὶ τῶν χρηστηρίων τοῦ ὑποκρίσιας, καὶ μάλιστα τὰ ἀναθήματα· καὶ ὡς ἐπῆρθείς τῷ μαντηίῳ, ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας. λέγων δ ταῦτα, καὶ πέδας μιν αὖτις πρηγτέομενος, ἐπεῖναι οἱ τῷ θεῷ τούτων ὀνειδίσας. Κροῖσος δὲ γελάσας εἶπε, Καὶ τοῦτου τεύξεαι ἐμοῦ Κροίσου, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ αἰ ἐκάστοτε δέῃ. ὡς δ ταῦτα ἤκουε Κροῖσος, D πέμπων τῶν Λυδῶν ἐς Δελφοὺς, ἐπετέλεσε, τιθέντας τοὺς πέδας ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν, εἰρωτᾶν εἰ οὐκ ἐπαισχύνεται, τοῖσι μαντηίοισι ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν, ἀπ' ἧς ἀκροθίνια τοιαῦτα ὠφέλιμα δεικνύουτας τοὺς πέδας. τοιαῦτά τε ἐπειρωτᾶν, καὶ εἰ ἀχαριστίοισι νόμος εἴη τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι. ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι, λέγουσι ταῦτα δὴ τὰ ἐντεταλμένα, τὴν Πυ- E θίην λέγεται εἰπεῖν τάδε, Τὴν πεπρωμένην μοίρῃ ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγεῖν καὶ θεῷ. Κροῖσος δὲ πέμπτου ἔτεος ἀμφὶ τάδε ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν δορυφόρος Ἡρακλεΐδεων, δόλῳ γυναικείῳ ἐπικατώμοσε, ἐφόνευσε τὸν δεσπότεα, καὶ ἔσχε τιὼ ἐκείνου ἁρπάσας οἱ

» τοῦ σπκυσαν. τοῦ θυμεομένου δὲ Λοξίεω
» ὅκως αἱ χεῖ τοὺς παῖδας τῦ Κροίσου ἡροίτο
» ὁ Σαρδίων πάθος, καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖ-
» σον, ὃς οὐκ οἷόν τε ἐγίνετο ἀποδιηγαγεῖν μοίρας
» ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὐτῷ, ἰώυσατο, καὶ ἐχαρί-
» σατό οἱ. τρία γὰρ ἔτεα ἐπαμεβάλλετο τὴν
» Σαρδίων ἅλωσιν. καὶ τῦτο ἐπῃσάσθω Κροῖ-
» σος, ὡς ὕστερον τοῖσι ἕπεσι τοῦτοισι ἀλοὺς τῆς
» πεπρωμένης. δεύτερα δὲ τούτων, καὶ ὁμοίως
» αὐτῷ ἐπήρκεσε. χεῖ δὲ ὃ μαντήιον τὸ χρυ-
» σῶν, οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται. τοῦ θε-
» οῦ γὰρ ὑπερβὰς γὰρ οἱ Λοξίης, ἵνα γρατεύσαιτο ὑπὲρ
τοῦ δὲ ἀρχέω αὐτῶν μέλλ. » Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν καταλύσειν. τὴν
» δὲ, τοῦ ἑωῦτῦ ἢ τοῦ Κύρου λέγε ἀρχήν. ὑ συλ-
» λαβὼν δὲ ὃ μηδὲν, ὅσῳ ἐπιπονέστερος, ἑωυ-
» τὸν αἴτιον ἀποφαινέτω. ὧ καὶ ὃ τελευταῖον
» χρηστηριαζομένῳ εἶπε τὰ εἶπε Λοξίης περὶ
» ἡμιόνου. οὐδὲ τῦτο συνέλαβε. ἦν γὰρ δὴ ὁ
» Κῦρος οὗτος ἡμίονος. ἐκ γὰρ δυοῖν ἐκ ὁμοε-
» θέων ἐγεγένεε, μητρὸς ἀμείνονος, πατρὸς δὲ
» κακοδεεστέρου. ἦ μὴν γὰρ ἦν Μηδὶς, καὶ Ἀ-
» στυάγεος θυγάτηρ τῦ Μήδων βασιλέος· ὁ δὲ,
» Πέρσης τε ἦν, καὶ ἀρχόμενος κακῶν ἐκεί-
» νοισι καὶ ἔνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι, δεσποίνῃ τῇ
» ἑωῦτοῦ συνῴκεε. Ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ὑπε-
κρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι. ἃ δὲ αὐτῷ ἐκ ἐγένετο
Σάρδις, καὶ ἀπῃχθαι τῷ Κροίσῳ. ὁ δὲ,
ἀκούσας, συνέγνω ἑωῦτοῦ εἶναι τὴν ἁμαρ-
τάδα, καὶ οὐ τῦ θεοῦ. κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροί-
σου τε ἀρχὴν, καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην κατα-
στροφὴν, ἔχει οὕτω.

Κροίσῳ δὲ ὄντι καὶ ἄλλα ἀνάθηματα ἦν
τῇ Ἑλλάδι πολλά, ἓ δὲ τὰ εἰρημένα μοῦνα.
ἦν μὲν γὰρ Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, τρίπους
χρύσεος, ὃν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰ-
σμηνίῳ· ἦν δὲ Ἐφέσῳ, αἵ τε βόες αἱ χρύ-
σεαι, καὶ τῶν κιόνων αἱ πολλαί· ἦν δὲ τοῦ Πυ-
θίοις τοῖσι ἐν Δελφοῖσι, ἀσπὶς χρυσέη με-
γάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν τοῦτον τὸν
χρόνον, τὰ δὲ ἀπόλωλε τὰ τῶν αἰθημάτων.
τὰ δὲ ἐν Βραγχίδῃσι τῇσι Μιλησίων ἀνα-
θήματα Κροίσῳ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα
τε σταθμὸν καὶ ὁμοῖα τοῖσι ἐν Δελφοῖσι, τὰ
μὲν νεὼ ἐς τε Δελφοὺς, καὶ ἐς τὸ Ἀμφιάρεω,

pertinēte. Verùm Apollo, quum ſtuduerit vt hæc Sardium clades liberis Crœſi, non ipſi Crœſo cōtingeret, tamē transferre fata nō potuit: ſed quatenus illa permiſerūt, annixus eſt, atque ei gratiam retulit, vtpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Crœſus diſcat, tribus annis ſeriùs quàm fata deſtinarāt, ſe fuiſſe captum. Secundo loco, quòd ipſi ardenti opem tulit. nam quod ad oraculū pertinet, haud rectè Crœſus conqueritur: quoniam Apollo prædixit, eum eſſe magnū imperium, ſi bellum Perſis inferret, euerſurum: de qua re ipſum conſultare volentem, decuerat mittere ſciſcitatum vtrum ipſius Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat: nec conſiderans, nec interrogans, ſibiipſi acceptum referat. Quod autem vltimo reſponſo ait Apollinem dixiſſe de mulo, ne hoc quidem diſcuſſit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diuerſarum gentium parētibus ortus ſit, generoſiore matre quàm patre. Nam illa quidem, Meda erat, Aſtyagis Medorum regis filia: hic autem, Perſa, & Medis ſubiectus: & licet omnium infimus, tamen dominam ſuam in matrimoniū duxit. Hæc Lydis Pythia reſpondit: quæ illi Sardis reuerſi Crœſo nunciarūt. Quibus auditis Crœſus ſuam ipſius agnouit culpam eſſe, non dei. De Crœſi igitur imperio & prima Ioniæ ſubactione ita res ſe habent.

Porrò Crœſi non hæc ſolùm quæ iā diximus, ſed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Siquidē apud Thebas Bœoticas tripus eſt aureus, quem illic Apollini nuncupauit Iſmenio: apud Epheſum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque. Quinetiā in veſtibulis templi apud Delphos clypeus viſitur aureus ingens. Atque hæc etiānum ad noſtra vſque tempora ſupererant: nonnulla tamen interciderunt. Ac verò quæ apud Branchidas Mileſiorum à Crœſo dedicata fuerunt, pondere (quantum intelligo) æquali erant iis quæ ſunt Delphis. Cæterùm ea quæ tum Delphos, tum etiam ad Amphiarāi miſit

templum, hæc ſibi, veluti domeſtica bona, paternarúmque facultatum primitias, diuis conſecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduerſarii, qui Crœſo, priuſquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impẽſe ſtudebat: hunc in regni poteſtatem prouehere conatus. Pantaleon enim, & ipſe, Alyattis filius erat, Crœſi frater, at non germanus: *matres enim habebãt diuerſas*. Nã Crœſus matre fuit Carica, Alyattis vxore: Pantaleon ex [a] Iade fuit ſuſceptus: Quum autem tradito à patre imperio Crœſus potiretur, hominem illum qui antè ſic pertinaciter ſibi reſtitiſſet, in fullonis officinã pertractum interemit. Bona autem eiuſdem iam antè diuis deſtinata, tunc vti diximus iis locis cõſecrauit. Atque de donariis hactenus dictum ſit.

a Ionici

Porro Lydia quod ſcribatur nihil ſanè mirãdum habet, provt aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolo prouenientia. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum præter AEgyptiorum & Babylonicorum opera. Ibi enim eſt Alyattis Crœſi parentis ſepulcrum, cuius baſis è grandioribus eſt lapidibus: reliqua ſepulcri pars, [b] aggeſtio eſt terræ. Quod ſepulcrum cõſtruxiſſe feruntur hominес [c] emptitii atque operarii, & vnà cum his adiuuantes ancillæ. Cæterùm ad noſtram vſque ætatem in ſummo tumulo quinque termini ſtabant, quibus literæ inſculptæ indicant quæ ſinguli elaborauerint: apparebátque ex mẽſura, ancillarum opus eſſe maximum. Lydorũ enim filiæ omnes meretricantur, atque hoc quæſtu tantiſper dotem colligunt dum nupſerint: ſe autem ipſæmet locant. Sepulcri huius ambitus, ſtadiorum eſt ſex, & duorum [d] iugerum: latitudo, [e] iugerum trede cim. Confinis eſt eidem ſepulcro lacus ingens, quem Lydi referũt eſſe perennem. vocatur autẽ Gygæus. Atque hoc quidẽ ſic habet, Lydi legibus propemodũ vtuntur Græcorũ ſimilib⁹, niſi quòd Lydi filias ſuas proſtituũt. Hi, primi eorũ quos nouimus, nummũ aureũ argenteúmq; ad vtendum percuſſerunt, & primi caupones inſtitoréſque extiterunt. Aiunt &

b Terræ aggeſtæ moles eſt.

c Circumforanei.

d Plethrorum.

e Plethrorum.

A ἀνέθηκε, οἰκήιά τε ἐόντα, καὶ τῷ Διὶ πατρῴων χρημάτων ἀπῳχώ· τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐλλογέος οὐσίης ἐγένετο, ὃς οἱ, πρὶν ἢ βασιλεῦσαι, ἀντιζήσιος ἐγένετο καὶ τεχνήεις, συναπεύδων Πανταλέοντι γλυκέα θαι τῷ Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων, ἐὼν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος. Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καείρης ἐὼν γυναικὸς Ἀλυάττῃ, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος. ἐπεί τε δὲ δόντος τοῦ πατρὸς ἐκράτησε B τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, καὶ αὐτὸν ἔφερε τὸν αὐτιφονήσοντα ὅτι κυναφίου ἕλκων διέφθειρε. τῷ δὲ οὐσίαν αὐτοῦ ἔτι μᾶλλον καὶ πρότερον κατηρώσας, ὁκότε ζώοντα τὸν εἰρηνεύοντα ἀνέθηκε ἐς τὰ ἱρήια. καὶ μᾶλλον ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Θωῦμα δὲ γῆ Λυδίη ἐς συλλογὴν οὐ μάλα ἔχει, οἷά τε καὶ ἄλλη χώρη, πλὴν ἐξ τοῦ ἐν τῷ Τμώλου καταφερομένου ψήγματος· ἔν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται, χωρὶς C τοῦ τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τοῦ Βαβυλωνίων. ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου πατρὸς σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μὲν ὅση λίθων μεγάλων, ὁ δὲ ἄλλο σῆμα, χῶμα γῆς. ἐξεργάσαντο δὲ μιν οἱ ἀγοραῖοι αὐλητροί, καὶ οἱ χειρώνακτες, καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι. οὗροι δὲ πέντε ἑόντες, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν ὅτι τοῦ σήματος αὐτοῦ· καὶ σφι γράμματα ἐνεκεκόλαπτο, τὰ ἕκαστοι ἐξεργάσαντο. καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον ὁ τῶν παι- D δισκέων ἔργον, ἐὸν μέγιστον. τοῦ δὲ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαι σφίσι φερνάς· ἐς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσαι. ἐκδιδόασι δὲ αὐταὶ ἑωυτάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματος, εἰσὶ σταδίοι ἓξ, καὶ δύο πλέθρα· ὁ δὲ βόθρος, ὅσον πλέθρα τεσσαράδεκα. λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ ἀείναον εἶναι). καλέεται δὲ αὕτη Γυγαίη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι. Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλη- E σίοισι χρέωνται καὶ Ἕλλησι. χωρὶς ἢ ὅτι παιδεία τέκνα καταπορνεύουσι· πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κεκομισμένοι ἐχρήσαντο· πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. Φασὶ δὲ

αὐτοὶ Λυδοὶ καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κατεργασάσας, ἑωυτῶν ἐξεύρημα ἡγέεσθαι. ἅμα δὲ τοῦτά τε ἐξευρεθῆναι φασὶ σφίσι λέγοισι, καὶ Τυρσηνίδα ἀποικήσαι· ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπὶ Ἄτυος τοῦ Μανέω βασιλέος στοδείλιον ἰσχυρὸν αἰ- 26 πὸν Λυδίην πᾶσαν ἠνέατο· καὶ τοῦ Λυδοὶ τέως μὲν διαγενόμενοι λιμοφόρτους, μετὰ δὲ, ὡς οὐ παύεσθαι, ἀλλὰ δίζεσθαι· ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. ἐξευρέθησαν δὴ τότε ἐν τῷ τοῖσι κύβοισι καὶ τῇ ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης, καὶ ἄλλων πασέων παιγνιέων πλὴν πεττῶν. τούτων γὰρ τὴν εὕρεσιν οὐκ οἰκηιοῦνται Λυδοί. ποιέουσι δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντες· τὴν μὲν ἑτέρην τῆς ἡμέρης παίζουσι πᾶσαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέωσι σιτία· τὴν δὲ ἑτέρην σιτέονται, παυομένους τῆς παιγνιέων. τοιοῦτο τῷ διαγινέσθαι ἐπ' ἔτεα δυῶν δέοντα εἴκοσι· ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἀπίεναι τὰ κακὰ, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον ἔπι βιάζεσθαι, δίχα δὴ τὸν βασιλέα αὐτῶν, δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρώσαι τὴν μὲν μένειν, τὴν δὲ ἐξιέναι ἐξ τῆς χώρης· καὶ τὸν μὲν τὴν μένειν αὐτοῦ λαγχάνουσαν τῶν μοιρέων, ἑωυτῶν τὸν βασιλέα καταστάσαι, τὸν δὲ τὴν ἀπαλλασσομένην, τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τοῦ οὔνομα ἦν Τυρσηνόν. λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι ἐκ τῆς χώρης, καὶ καταβῆναι ἐς Σμύρνην, καὶ μηχανήσασθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθέμενοι τὰ πάντα ὅσα σφι ἦν χρήσιμα ἐπιπλοα, ἐπιπλέειν ἐπὶ βίου τε καὶ γῆς ζητήσιν. ἐς ὃ ἔθνεα πολλὰ παραμειψάμενοι, ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρικούς· ἐνθαῦτα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλιας, καὶ οἰκέειν ὀ μέχρι τοῦδε. αὐτὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι ἀπ' ἐκείνου ἐπὶ τοῦ βασιλέος τοῦ παιδὸς, ὃς σφέας ἀπήγαγε· ἐπὶ τούτου τοῦ ἐπωνυμίην ποιεύμενοι, ὀνομασθῆναι Τυρσηνούς. Λυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσῃσι δεδούλωντο.

Ἐπιζητέται δὲ δὴ τὸ σαφέστερον ἡμῖν ὁ λόγος τὸν τε Κῦρον, ὅστις ἐὼν τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατεῖλε, καὶ τοὺς Πέρσας, ὅτεῳ τρόπῳ ἠνήσαντο τῆς Ἀσίης. ὡς δὲ Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι, οὐ μὴ βουλόμενοι σημαίνειν τὰ περὶ Κῦρον, ἀλλὰ τὸν ἑτέρων

A ipsi se ludos inuenisse qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt: simul autē hæc inuenisse, & in Tyrrheniam, *hoc est* [a] *Thusciam*, colonos deduxisse. Id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atyis, Manis regis filii, annonæ difficultatem per vniuersam Lydiā valde grassatam esse, & initio quidem Lydos vitam assiduis laborib. tolerasse, postea verò, quum non cessaret *malum*, remedia quæsiuisse, & alium aliud excogitasse. Tū igitur

B inuentum ab iisdem [b] aleæ tesserárumque ludum, & pilæ, cæterorúmque ludorum omniū genera, præterquam [c] talorum. horum enim inuentionem sibi non vendicāt Lydi. Porro ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum lusibus occupatos fuisse, ne videlicet ciborum quæ rendorū solicitudine distorquerentur: altera verò à lusibus abstinentes, vesci consueuisse. Atque hoc modo vixisse annis duodeuiginti. Vbi autē malū non remit-

C teret, sed magis etiā sæuiret, tū regē vniuersos Lydos bifariā diuisisse, [d] & hos quidem in sedibus suis permisisse, illos verò aliquò ablegasse colonos. Ac verò iis qui in sedibus suis permanerent, regem ipsum perrexisse imperare: illis autē qui deducēdæ coloniæ destinati erant, filium suum præfecisse, cui nomē Tyrrheno. Hos è Lydia excedentes, primùm diuertisse Smyrnam: & mox fabricatis nauigiis, nimirum quibus ea

D quę nauigationi accommoda videbantur, imposuerē, ad victum sedésque quærendas oram soluisse: donec varias nationes præterueĕti, ad Vmbros peruenissent: vbi ciuitatibus cōstructis, ad hūc vsque diem habitauerint. Atque pro Lydis, propter regii filii qui eos deduxit, nomen, appellatione quoque commutata, nominatos fuisse Tyrrhenos. Lydi itaque à Persis in seruitutē redacti fuerūt.

Hinc iā nobis exequetur o-

E ratio, tum quisnā fuerit Cyrvs ille qui Crœsi euertit imperiū, tū quomodo Persæ Asiæ imperio potiti sint. [e] Igitur quemadmodum quidam memorant Persarum, non qui res Cyri illustrare, sed prout illa se ha-

a Hetruriam.

b Tesserarum & talorum.

c Calculorum.

d Et forte legisse, alteram quidē partem ad manēdum, alteram verò ad exeundum è regione. Et parti quidem illi cui sortitò obtigisset vt maneret, seipsum regem, migranti autē, suum filium præfecisse, cui nomen Tyrrheno. Alteros porro quibus sorte obtigerat vt emigrarent, Smyrnam descendisse. Hīc mox, &c.

e Ita autem de his scribā vt Persæ quidam narrant, qui res Cyri gestas verbis augustiores reddere nolūt, sed id quod res est dicere: gna

rus triplicem aliâ esse de Cyro narrandi viam.

bent, referre studêt, ita ego conscribâ: gnarus trifarias alias esse de Cyro narrandi vias. Quû Assyrii annis quingentis viginti superiorem Asiam obtinuissent, primi Medi ab ipsis deficere cœperunt: qui cum Assyriis pro libertate præliati, strenuè se gesserunt: excussoque seruitutis iugo, in libertatê sese asseruerûnt. Post quos & aliæ nationes idê fecerûnt quod & Medi. Cæterùm quum iâ per continentem in vniuersum propriis vterentur legibus, hac demum occasione rursus tyrannidi subiecti fuerunt. Fuit apud Medos vir sapiens, cui nomen erat DEIOCES, filius Phraortis, qui quum ad tyrannidem aspiraret, huiusmodi quædam excogitauit. Quum Medi per vicos passim habitarent, Deiocesa cùm antè apud suos probatus, tû magis studioſiúſque æquitatem affectabat venditabátque, quòd videret apud Medos vniuersos magnam quandâ licentiâ: sat sciens æquitati iniquitatem esse inuisam. Medi verò qui eundê habitabant vicum, intuentes hominis mores, iudicem ipsum controuersiarum sibi constituût. Hic, vt qui principatû ambiret, rectû se æquúmque præbuit. Quæ quum faceret, laudê apud populares suos obtinuit haudquaquam exiguâ: b adeo vt hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe Deiocem solum esse qui incorruptè iudicaret, læti vndique affluerent quotquot prius iniquis sententiis fuerant superati, ad Deiocem, & ipsi lites finiendas transferrent: postremò nulli alii hanc prouinciam permitterêt. Quû verò numerus accurrêtiû cresceret, vtpote qui intelligerêt sententias iustè terminari, Deioces, animad uertens, vniuersa in se vnum incumbere, neque amplius illic cõsidere vbi prius ius dicere consueuerat, volebat, neque omnino iu dicare amplius. Siquidem non è re sua esse inquiebat si totos dies, rebus suis domi neglectis, dirimê dis aliorû litibus operâ impenderet. Quum igitur rapinæ scelerâ-

a Ipse, quû iam antè apud suos celebris esset, tum verò magis etiam quàm antea iusti tiam sectari aggressus est: quòd videret apud Medos vniuersos mag. q. licêtiam, & satis sciret iuri iniuriam aduersari.

b Adeo vt quû in aliis pagis intellexissent Deiocem solû esse qui incorruptè iudicaret, qui prius iniqua iudicia experti, ad Deiocem discepturi vltro accurrerent: postrè mò nulli alii arbitrium deferrent. Quum autem in dies ventitarent plures, vtpote q.

c Hic (vt ego quidê existimo) Deiocis amici bellissimum sermonem sunt exorsi. Enimuero (inquiebant) si pergamus his moribus viuere, hanc nostram regionê diu non poterimus incolere.

A τα λέγειν λόγον, κ) ταῦτα γράφω· βπισάμενος τὸν Κύρου κ) τειφασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ' ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, τοῦτο μὲν ἀπ' αὐτῶν Μήδοι ἠρξάμην ἀπίστασθαι· καὶ κως ἅτοι τοὺς τῆς ἐλευθερείης μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι, ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοί· καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην, ἠλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους, καὶ τἆλλα ἔθνεα ἐπόιεε τὠυτὸ Μήδοισι. ἐόντων δὲ αὖ-
B νόμων πάντων ἀνὰ τὴν ἤπειρον, ὧδε αὖτις ἐς τυραννίδας τοῦτο ἦλθον· ἀνὴρ ἦν τοῖσι Μήδοισι ἐγένετο σοφός, τῷ οὔνομα ἦν Δηϊόκης, παῖς δὲ ἦν Φραόρτεω. οὗτος ὁ Δηϊόκης, ἐρασθεὶς τυραννίδος, ἐποίεε τοιάδε· κατοικημένων τὴν Μήδων κατὰ κώμας, " ἐν γῇ ἐωυτοῦ ἐὼν καὶ πρότερον δόκιμος, καὶ μᾶλλόν τε καὶ προθυμότερον δικαιοσύνην ἐπιτηδεύων, ἤσκεε. κατὰ ταῦτα μὲν νυν, ἐούσης ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικήν, ἐποίεε,
C βπισάμενος ὅτι τὰς δικαίας τε ἀδίκου πολέμιόν ἐστι. ἐν δὲ τῇ αὐτῇ κώμῃ Μήδοι, ὁρῶντες αὐτὸν ἔν τε ἔργοισι, δικαιότατα μὲν ἐωυτῶν αἱρέοντο· ὁ δὲ δὴ, οἷα μνησίκακος ἀνὴρ, ἐχθρὸς τε καὶ δίκαιος ἐών. ποιέων τε ταῦτα, ἐπῄνεον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιτέων ἅτε " πιστὰ νομίζοντες οἱ ἐν τῇσι ἄλλῃσι κώμῃσι ὡς Δηϊόκης εἴη ἀνὴρ μούνος κατ' ὀρθὸν δικάζων, πρότερον πιστεύοντες ἀδίκοισι γνώμῃσι, ἐπεί τε ἤκουσαν,
D ἀσμενοι ἐφοίτεον πρὸς τὸν Δηϊόκεα ἐς αὐτοῦ δικασόμενοι· τέλος δὲ, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετρέποντο. πλοῦνος δὲ ἀεὶ γινομένου τῶν βπιφοιτεόντων, οἷα πιστὰ νομιζόντων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸν ἐόν, γνοὺς ὁ Δηϊόκης ἐς ἑωυτὸν πρῶτα ἀνεκείμενον, οὐκέτι κατίζειν ἔτι ἤθελε ἐν ἑνὶ χώρῳ πρότερον πρηγματίζων ἐδίκαζε, οὐδ' ἔφη δικᾶν ἔτι. οὐ γὰρ οἱ λυσιτελέειν, τὸν ἑωυτοῦ ἐξημελημένα, τοῖσι πέλας δὲ ἡμέρης δικάζειν. ἐούσης ὧν ἁρπαγῆς κατὰ
E μίης ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ πρότερον ἐγίνετο, συνελέξαντες Μῆδοι ἐς ταὐτὸ, καὶ ἐδίδοσάν σφισι λόγον, λέγοντες 27
κατὰ τὸν κατηκόντων. ὡς δὲ ἐγὼ δοκέω, " κάλλιστα ἔλεγον οἱ τὸν Δηϊόκεω φίλοι, ΟΥ γὰρ

" ἐν τῇ ἐωυτῶν

" πιστὰ νομίζοντες οἱ ἐν τῇσι

" μάλιστα

» δὴ ὅπῃ τῷ πρόσθεν χρεώμενοι, δυνατοὶ
» εἰμὲν οἰκέειν τὴν χώρην, φέρε σπασώμεθα ἡμέων
» αὐτῶν βασιλέα. καὶ οὕτω ἢ τε χώρη εὐνομήσεται, καὶ αὖτοὶ τοῖς ἔργα παρεξόμεθα, οὐδὲ κακῶς ἀπαλάξομεν ἐσόμεθα. ταῦτα καὶ λέγοντες, πείθουσι ἑωυτοὺς βασιλεύεσθαι.

ΑΥτίκα δὲ τοῖσι ἀμφὶ Δηϊόκεα ὕβριν φαίνονται βασιλέα, ὁ Δηϊόκης ἦν παῖς Φραόρτεω τοῦ Μάνδου ἀνδρὸς καὶ τοῖσι ἀμφὶ Δηϊόκεα καὶ ἀγανόμενος· ἐς ὃ τῶν τοιούτων καταπαύσοιεν βασιλέα σφίσι ἔσεσθαι. ὁ δὴ ἐκέλευε ἀμφὶ οἰκία τε ἑωυτῷ ἀξια τῆς βασιληίης οἰκοδομῆσαι, καὶ κατῦσαι αὐτὸν δορυφόρῃσι. πειθομένοισι δὲ τούτοισι Ⓐ Μήδοι. οἰκοδομέουσί τε δὴ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά, ἵνα αὐτὸς ἐφρασε τῆς χώρης· καὶ δορυφόρεσι αὐτὸν ἐπιτρέπουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξαντα. ὁ δέ, ὡς ἔσχε τὸ ἀρχεῖον, τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἓν πόλισμα ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο προεξέλλοντας, τῶν ἄλλων πάντων ἐπιμέλεσθαι. πειθομένων δὲ καὶ τούτοισι τῶν Μήδων, οἰκοδομέει τείχεα μεγάλα τε καὶ κάρτεσι, τοῦτα τὰ νῦν Ἐκβάτανα κέκληται, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστῶτα. μεμηχάνηται δὲ οὕτω ὁ τεῖχος ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μοιώσιοι ὀγδώ ὑψηλότερος. ὁ μὲν τι κου, καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει, κολωνὸς ἐὼν, ὥστε ἰδίῃ εἶναι· ὁ δὲ ὃ μᾶλλόν τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν στεφανούντων ἐπὶ, ὧν δὲ τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλήια ἔνεστι καὶ οἱ θησαυροί. ὁ δὲ αὐτῶν μέγιστόν ὄγδω τεῖχος, κατὰ Ⓑ Ἀθηναίων κύκλον μάλιστά κη ὁ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύκλου Ⓒ προμαχεῶνες εἰσὶ λευκοί· τοῦ δὲ δευτέρου, μέλανες· τοῦτου δὲ κύκλου, φοινίκεοι· τετάρτου ὑακίνθεοι· πέμπτου δὲ, σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων Ⓓ προμαχεῶνες ἰδιωμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι. δύο δὲ οἱ τελευταῖοί εἰσι, ὁ μὲν καταργυρωμένους, ὁ δὲ κατακεχρυσωμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας. τοῦτα μὲν δὴ ὁ Δηϊόκης ἑωυτῷ τε ἐτείχεε, καὶ περὶ τὰ ἑωυτοῦ οἰκία. Ⓔ δὲ ἄλλον δῆμον πέριξ ἐκέλευε ἕκαστον τοῦ τείχεος οἰκέειν. οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρῶτος ὅδε κατεστήσατο, θυρωρὸν μὲν μὴ ἐξεῖναι μηδενὶ ἐς ὄψιν αὐτοῦ ἐσπίπτειν· διαγγέλους δὲ δι' αὐτοῦ χρᾶσθαι πρὸς τὸν βασιλέα· ἕδρην δὲ μηδένα ἐναντίον αὐτοῦ ἕδρην· γέλωτα δὲ καὶ πτύσιν καὶ μύξαν ἐκ τούτων τῶν χώρων ἐκκρίνεσθαι, ἐν τοιούτῳ δὲ τρόπῳ ἐόντα μὴ ὀφθῆναι ὑπὸ μηδενός· ταῦτα δὲ ποιέειν τὸν Δηϊόκεα, ἵνα μὴ ὁμήλικες ἐόντες ἐν τῇσι νεότησι, ἐπιτύχωσι ἀλλήλοισι, μηδὲ ὑπερφυῶς ἐπιτηδεύσαντος τοῦ Δηϊόκεω, ἀλλὰ ἐκ τοῦ ἐμφανέος τυραννεύσαντος, ἐφθόνεον οἱ οἱ ὁμοτιμοι, ὁρῶντες ἄνθρωπον οἷον περ σφέας αὐτοὺς ἐόντα· ἀλλὰ μὴ ἐπιτυχὼν τούτων τῶν ἀνθρώπων, ἐπιστάμενος ἀκοῇ τὰ περὶ ἕκαστον αὐτῶν πρήγματα γινόμενα, ἐποιέετο ἀγγέλους καὶ ἐπασσόμενος ἐτυράννευε. δικαιοσύνην δὲ τοιήνδε τινὰ ἐπιδεικνύμενος ἐποιέετο· τοὺς ἀγγέλους τοὺς ἀπαγγέλλοντας τὰ πρήγματα τὰ δικαζόμενα, ἐπὶ τὸν ἕτερον τῶν δικαζομένων ἐπεμπε, ἐς ὃ τὸν τρίτον αὐτῶν ἐπέμψειε· τότε δὲ ἐκείνου τοῦ τρίτου ἀπικομένου, ἐκάλεε τοὺς πρώτους τῶν δικαζομένων, καὶ ἔλεγε τὰ ἐκεῖνοι τὸν πρῶτον ἐπεμψαν ἐρέοντες· ἐπιστὰς δὲ ἐκέλευε ἐξειπεῖν τὸν δίκην ἔχοντα· ἐπιστάμενος γὰρ ἔλεγε καὶ τὸν τρίτον ἐπιμφθέντα ἐρέειν ὡς ἔχοι τὸ πρᾶγμα· ἐπὶ τούτοισι δὲ καὶ τὸν τρίτον ἐκάλεε, καὶ ἐκέλευε ἐξειπεῖν τὸν δίκην ἔχοντα· ἐπιστάμενος δὲ καὶ τοῦτον ἔλεγε

uit necui ad regem ingredi liceret, ſed per internuntios cuncta tranſigerentur: adeo vt nec conſpici regem à quoquam fas eſſet. [a] ad hæc, nec ridere, nec expuere (propterea quòd omnibus factu deformia eſſent) coràm liceret. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes æquales & vnà cum eo educati ſtrenui & fortes, indoleant atque inſidientur: quin potius quiddam à reliquis hominibus diuerſũ ipſis eſſe videatur, ſi coràm ipſum nõ intueantur. Quibus quũ ſeſe Deioces iã adornaſſet, atque in imperio confirmaſſet, in exercenda iuſtitia valde ſeuerum ſe præbuit. Etenim litigantes cauſas ſuas cõſcriptas intro per internuntios mittebãt, quas ille deciſas remittebat. Et hæc quidem in iudiciis factitabat. Cæteris autem in rebus hunc ordinem inſtituerat: Si quem intellexiſſet iniuriam cuipiam facere, hunc ad ſe aſcitum, indicta pro delicti modo pœna multabat: in quem vſum exploratores auſcultatoréſque per vniuerſam ſuam ditionem diſpoſuerat. Deioces igitur ſolam Medicam ſubegit nationem, eíque ſoli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes ſunt, Buſæ, Paretaceni, Struchates, Arizanti, Budii, Magi. Tot ſunt in Media gẽtes. Deioce defuncto, qui annos tres & quinquaginta regnauit, filius eius PHRAORTES ſuſcepit imperium. Qui ſolo imperio Medorum non contentus, bellũ ante omnes intulit Perſis, eóſque primos in poteſtatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, valida vtraque, mox Aſiam ſubegit, aliam deinceps atque aliã inuadendo gẽtem: donec ad Aſſyrios oppugnandos peruenit, ad eos inquam Aſſyrios qui Ninum incolebãt, quondam omnium principes, ſed tũc à ſociis per defectionem deſertos: alioqui per ſe bene habentes. Aduerſus hos expeditione ſuſcepta Phraortes, ſecundo ac viceſimo quàm regno potitus eſt anno, cum pleraque exercitus parte periit. Poſt obitũ eius, CYAXARES filius, Deiocis nepos, ſucceſſit: qui dicitur multo maiorib. ſuis fortior fuiſſe, & primus Aſiaticos

a Præterea ne ridere coràm vel excreare in quoquam honeſtum haberetur. Et hęc à Medis apud regem obſeruãtur, ne videlicet, &c.

A σησάμβυος, μήτε ἐσιέναι τοῦδε βασιλέα μηδένα, συγχωρέειν, δι' ἀγγέλων δὲ πρήσσεσθαι· ὁρᾶσθαί τε βασιλέα οὐκ μηδενός. τοῖσί τε τούτοισι ἐπὶ γελᾶν τε καὶ πτύειν αὐτόν, καὶ ἅπασι τοῦτό γε ἔτι αἰσχρόν. Τοῦτα δὲ τοῖσι ἑωυτὸν ποιέονται, ὅκως μὴ ὀρεωντες οἱ ὁμήλικες ἐόντες καὶ σιωτροφοι, ἀγαθοί τε καὶ ἀλκιμοι, λυπεοίατο, καὶ βουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖόν σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὁρέωσι. ἐπεί τε δὲ τοῦτα διεκόσμησε, καὶ ἐκράτυνε ἑωυτὸν τῇ τυραννίδι, ἦν τε δίκαιον

B φυλάσσων χαλεπός. καὶ τὰς τε δίκας χρᾶφοντες, εἴσω πρὸ ἐκεῖνον ἐστέπεμπεσκον· καὶ ἐκεῖνος διακρίνων, τὰς ἐσφερομένας ἐκπέμπεσκε. Τοῦτα μὲν τὰς δίκας ἐποίεε. Τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐκεκοσμέατο οἱ· εἴ τινα πυνθάνοιτο ὑβρίζοντα, τοῦτον ὅκως μετατέμψαιτο καὶ ἀξίως ἑκάστου ἀδικήματος ἐδικαίου. καὶ οἱ κατάσκοποί τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀμὰ πᾶσαν τὴν χώρην τῆς ἦρχε. Δηϊόκης μὲν νυν ὁ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μοιρῶν, καὶ τούτου ἦρξε· ἔσχε δὲ Μήδων τοσάδε γένεα, Βουσαί, Παρητακηνοί, Στρούχατες, Ἀριζαντοί, Βουδιοι, Μάγοι. γένεα μὲν Μήδων ὄσχ τάδε. Δηϊόκεω δὴ παῖς

C ΦΡΑΟΡΤΗΣ, ὅς, τελευτήσαντος Δηϊόκεω, βασιλεύσαντος τεῖα καὶ πεντήκοντα ἔτεα, παρεδέξατο τὴν ἀρχήν. οὐδαμῶς δὲ, οὐκ ἀπεχρᾶτο μοιρῶν ἄρχειν τὴν Μήδων· ἀλλὰ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας, πρῶτοισί τε τούτοισι ἐπεξήκατο, καὶ πρώτους Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε. μετὰ δὲ, ἔχων δύο τοῦτα ἔθνεα, καὶ ἀμφότερα ἰσχυρά, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην, ἀπ' ἄλλου

D ἐπ' ἄλλο ἰὸν ἔθνος. ἐς ὃ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἀσσυρίων τούτοις οἱ Νῖνον ἔχοι, ἐς ἦρχον πρότερον πάντων, τότε ὑπ' ἦσαν μεμοιρωμένοι καὶ σύμμαχοι ἀπεστεώτων, ἄλλως μὲν αὐτοὶ ἑωυτῶν οὐκ ἐόντες· ὅτε τούτοις δὴ στρατευσάμενος ὁ Φραόρτης, αὐτός τε διεφθάρη, ἀρξας δύο τε καὶ εἴκοσι ἔτεα, ἐς ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλὸς. Φραόρτεω δὲ τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο Κυα-

E ΞΑΡΗΣ ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε τὸ

28

τέλεα

τέλεα ἔθν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πᾶσιν διέταξε χωρεῖς ἐναντίους ἐΐ), ταξί τε αἰχμοφόρους, καὶ τοὺς ἱππέας, καὶ τοὺς τοξοφόρους. πρὸς δὲ ἀναμίξ ἰέναι πρότερα ὁμοίους ἀναπεφυρμένα. ἔθνος ἐστὶ τοῖσι Λυδοῖσι ἐσθὴς μαχεσάμενος, ὅτε νὺξ ἀντὶ ἡμέρης ἐγένετο σφι μαχομένοισι. καὶ ὁ τὸν Ἅλυος ποταμὸν ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συνήσας ἐωυτῷ. συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωυτῷ ἐόντας ὁμόσε πρὸς ἐκείνους, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν Νῖνον, Ἀσσυρέων τε τῶν πάντων, καὶ τὸν πόλιν ταύτην θέλων ἐξελεῖν. καὶ οἱ, ὡς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περιεστηκότα τὸν Νῖνον, ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας. ἦγε δὲ αὐτοὺς βασιλεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Πρωτοθύεω παῖς· οἳ ἐστρέψαντο μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι, οὕτω ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἀπίκοντο. ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιώτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ ἐς Κόλχους πεντήκοντα ἡμερέων ὁδὸς ὀρθίου ἀνδός. ἐκ δὲ τῆς Κολχίδος ἐς τὴν Μηδικὴν, ἄλλος μέσος ἔθνος αὐτῶν ἐστί, Σάσπειρες· τοῦτο δὲ παραμείβουσι, οἳ ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ μέντοι οἵγε Σκύθαι ταύτῃ ἐστράφησαν, ἀλλὰ τὴν καταύχενα ὁδὸν πολλῷ μακροτέρην ἐκπερᾶσι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες τὸ Καυκάσιον ὄρος. ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μήδοι συμβαλόντες τοῖσι Σκύθῃσι, καὶ ἡττηθέντες τῇ μάχῃ, τῆς ἀρχῆς καὶ τελοῦσι· οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶσαν ἐπέσχον. ἐνθεῦτεν δὲ ἦσαν ἐπ' Αἴγυπτον· καὶ ἐπεί τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ, Ψαμμίτιχος σφέας Αἰγύπτου βασιλεὺς αὐτὰ δῶρα τοῖσι ἐς λιτῆσι ἀποτρέπει μὴ προβῆναι. οἱ δέ, ἐπεί τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω, ἐγένοντο τῆς Συρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλει σπανίστατον τῶν ἐνθεῦτεν Σκυθέων παρεξελθόντων ἀσινέων, ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ὑστερίσαντες, ἐσύλησαν τῆς οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν. ἔστι δὲ τὸ ἱρὸν, (ὡς ἐγὼ πυθανόμενος εὑρίσκω) πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν ὅσα ταύτης τῆς θεοῦ. κατὰ δὲ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρὸν ἐνθεῦτεν ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Κύπριοι· κατὰ τὸ ἐν Κυθήροισι, Φοίνικές εἰσιν οἱ ἱδρυσάμενοι, ἐκ ταύτης τῆς Συρίης ὄντες. εἰσὶ δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι,

A populos [a] in prouincias distinxisse, primúsque in suum quosque ordinem distribuisse, hastatos, equites, sagittarios: quum prius omnia [b] promiscua fuissent atque implicita. Hic est qui cum Lydis bellum gessit: quo tempore in ipsa pugna dies in noctem est conuersus: quique tota supra Halym flumen Asia sibi conciliata, collectis suis omnibus, copias duxit aduersus Ninum, simul & patrē vlturus, & ciuitatem ipse euersurus. Ipsi porro, Assyriis prælio superatis, Ninum obsidenti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharum rege Madye Protothyæ filio: qui Cimmeriis ex Europa eiectis in Asiā eruperunt: & dum illos fugientes persequūtur, ita in Mediam penetrarunt. Est autē à lacu Mæotide ad Phasim vsque & Colchos, expedito viatori iter triginta dierū: è Colchis verò non ita longo itinere perueniri potest in Mediam: sed vna duntaxat natio interiecta est, Saspires: quos vbi transieris, continuò occurrit Media. Scythæ tamē hâc non irruperunt, sed alia via superiore & multo longiore deflectentes, Caucaso monte ad dextram relicto. Hîc Medi cum Scythis congressi, prælióque fusi, Asiæ imperium amiserunt. Porro Scythæ vniuersa Asia potiti, hinc rectà in AEgyptum contēdūt. Quibus iam Syriam Palæstinam ingressis Psammitichus occurrens AEgypti rex, muneribus precibúsq; effecit ne vlterius progrederentur. [c] Scythæ, vbi retrocedentes in vrbe essent Palæstinę Ascalone, bonáq; parte Scytharū nullam iniuriam inferente, pauci aliquot relicti Veneris Vraniæ fanum depecularunt, inter cætera (quantū equidem scio) huius deæ fana vetustissimum. Siquidem quæ in Cypro est *eiusdem deæ* ædes, ex hac prodiit: id quod ipsi etiam Cyprii referunt. Quinetiam illud apud Cythera delubrum Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac verò dea ipsa templi spoliatoribus

a In turmas decuriasse,

b Promiscuè fuissent confusa.

c Scythæ verò regredientes, quū in vrbem Syriæ Ascalonem peruenissent, pleríque nullo illato dāno prætergressis, pauci aliquot rel. Ven. Vraniæ fanum spoliarunt, omnium (quantum quidem intelligo) huius deæ templorum vetustissimum.

ἐκπερᾶσι, ἐκπερᾶσι, ἐκπερᾶσι

eorúmque posteris morbum immisit fœmineum: quemadmodũ & ipsi fatentur Scythæ, se videlicet illo morbo ob id laborare.[a] & videre licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos Enareas appellant Scythæ. Postquam verò iã vigintiocto annis Asiæ imperium Scythæ obtinuissent, omniáque iam penè ex negligentia licentiáque depopulata essent (nam præter tributum exactionésque, diripiebant, extorquebántque à quibuslibet quæcũque possidebant) tandem horum potiorem partem Cyaxares atque Medi hospitio acceptam inebriatámque interemerunt. Et sic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis iis quibus prius potiebantur, & Ninum expugnauerunt: (vt autem ceperint, in aliis mox scriptis indicabo) Assyriósque, excepta Babylonica quapiã portione, subegerunt. Post hæc Cyaxares, vbi quadraginta annis[b] vnà cũ Scythis imperasset, vita functus est.

a Et ab iis qui in Scythiam veniunt, eo morbo affectos conspici: quos Scythæ ipsi enareas, *id est execrabiles, seu execrationi obnoxios*, appellant. Itaque octo & viginti annos Scythæ imperium Asiæ tenuerunt, quo tẽpore omnia iniuriosè & superbè imperitando vastarunt. Siquidẽ præter tributa, tantum à singulis exigebant quantum iis imposuissent: & tributis non contenti, singulorum etiã bona passim prædabantur. Plerosq; igitur ipsorum Cyaxares & Medi hospitio acceptos & inebriatos interemerũt. Et hoc modo recepto imperio, iis quæ prius obtinebant sunt potiti, & Ninum ceperunt. Quomodo autem ceperint, & Assyrios (excepta Babylonia) sibi subiecerint, alibi declarabo.

b Comprehẽso Scytharum imperio, regnasset.

Cuius regnũ suscepit ASTYAGES filius. Hic filiam sustulit, appellauítque eam Mandanen: quæ visa est ei per quietem tantum vrinæ fundere vt omnem ipsius vrbem oppleret, atque vniuersam Asiam inundaret. Quod somniũ quum magis, somniorum interpretibus, exposuisset, conterritus est, singula quæque ab illis edoctus. Ideóque visum hoc reformidans, Mandanen iam viro maturam, nulli Medorum qui ea dignus esset, tradendam statuit, sed Persæ cuidam nomine Cambysi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, cæterùm ingenio sedato, c gerentémque se multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambysi collocauerat filiam anno, visionem alteram vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enasci quæ omnem occuparet Asiam. Quod visum quum retulisset ad interpretes somniorum, filiã iam prægnantẽ & partui vicinã ex Persis accersit, éique, quum venisset, custodiã apponit,

c Et quem ipse infra mediocris conditionis Medos duceret.

A καὶ τοῖσι τουτέων αἰεὶ ἐκγόνοισι ἐνέσκηψε
ὁ θεὸς θήλεαν νοῦσον· ὥστε ἅμα λέγεσί τε
οἱ Σκύθαι δι' τοῦτο σφέας νοσεῖν, καὶ ὁρᾶν
παρ' ἑωυτοῖσι τοὺς ἀπικνεομένους ἐς τὴν
Σκυθικὴν χώρην ὡς διαφέαται, τοὺς κα-
λέουσι Ἐναρέας οἱ Σκύθαι. ἐπὶ μὲν νυν
ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίης οἱ
Σκύθαι, καὶ τὰ πάντα σφι ἐστὶ τά τε ὕβριος
καὶ ὀλιγωρίης ἀνάστατα. χωρὶς μὲν γὰρ
φόρων, ἁρπαγὴν παρ' ἑκάστων ὃ ἑκάστοισι
B ἐπέβαλλον. χωρὶς δὲ τῆς φορῆς, ἥρπαζον
περιελαύνοντες τοῦτο ὅσ᾽ ἔχοιεν ἕκαστοι. τὴν
δὲ τούτων μὲν τοὺς πλοῦτον Κυαξάρης τε καὶ
Μῆδοι ξείνισάμενοι καὶ καταμεθύσαντες
κατεφόνευσαν. καὶ οὕτω δὴ ἀνεσώσαντο τὴν
ἀρχὴν Μῆδοι, καὶ ἐπεκράτεον τῶν τε καὶ
πρόσθεν καὶ ὀπίσω· καὶ τήν τε Νίνον εἷλον, (ὡς δὲ
εἷλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω) καὶ τοὺς
Ἀσσυρίους ὑποχειρίους ἐποιήσαντο, πλὴν
τῆς Βαβυλωνίης μοίρης. μετὰ δὲ ταῦτα,
C Κυαξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσερεσκαί-
δεκα ἔτεα, σὺν τοῖσι Σκύθῃσι ἦρξε, τε-
λευτᾷ.

Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης ὁ Κυ-
αξάρεω παῖς τὴν βασιληίην. καὶ οἱ ἐγέ-
νετο θυγάτηρ, τῇ οὔνομα ἔθετο Μανδάνην. «
τὴν ἐδόκεε Ἀσσυρίης ἐν τῷ ὕπνῳ οὐρῆσαι « 29
τοσοῦτον ὥστε πλῆσαι μὲν τὴν ἑωυτοῦ πό- «
λιν, ὑπερκατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶ-
σαν. ὑποδεξάμενος δὲ τὴν μάγων τοῖσι ὀνει-
D ροπόλοισι ὃ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη, παρ' αὐ-
τέων αὐτὰ ἕκαστα σκοπεόμενος. μετὰ δὲ, τὴν
μὲν Μανδάνην ταύτην ἐοῦσαν ἤδη ἀνδρὸς
ὡραίην, Μήδων μὲν τῶν ἑωυτοῦ ἀξίων οὐ-
δενὶ ἐδίδου γυναῖκα, δεδοικὼς τὴν ὄψιν· ὁ
δὲ Πέρσῃ διδοῖ, τὸν οὔνομα ἦν Καμβύ-
σης· ἐὼν δυσκε οἰκήσιος μὲν ἐόντα ἀγαθῆς,
ἤπιου δὲ ἠσυχίου· πολλῷ ἐνέρδε ἄγειν αὐ-
τὸν μέσου ἀνδρὸς Μήδου. συνοικεούσης δὲ
τὸν Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης, ὁ Ἀστυάγης
E τὸν τοῦτον ἔτεϊ εἶδε ἄλλην ὄψιν· ἐδόκεέ οἱ
ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φύ-
ναι ἄμπελον· τὴν δὲ ἄμπελον ὑπερχεῖν
τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ἰδὼν δὲ ταῦτα, καὶ ὑ-
ποδεξάμενος τοῖσι ὀνειροπόλοισι, μετεπέμ-
ψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐ-
πίτεκα ἐοῦσαν. ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε,

βουλόμενος τὸ ὄνειρον ἐξ αὐτῆς ἀφα-
νίσαι· καὶ ἐκ γὰρ τῶν ὀνείρων οἱ τῶν μά-
γων ὑποφῆται ἐσήμαινον ὅτι μέλλει ὁ τῆς
θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν αὐτ' ἐκεί-
νου. Ταῦτα δὴ ὧν Φυλαξάμενος ὁ Ἀστυά-
γης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἅρπα-
γον, αἰδρα οἰκήιον, καὶ πιστότατόν τε Μήδων,
& πάντων ὑπ' ἐμοῦ τὰ ἐμαυτοῦ, ἔλεγε· οἱ παι-
δὸς, Ἅρπαξ, μηχάνημα σὸ αὐτοῦ μὴ ποιήσω, μη-
δαμῇ παραχρήσῃ· μηδὲ ἐμέ τε παράβαλε, μη-
καὶ ἄλλους ἐλάθιμος, ἐξ ὑστέρης σεωυτῷ πε-
πειτέσης. λάβε τὸν αὐ Μανδάνη ἔτεκε παῖ-
δα. Φέρων δὲ ἐς ἐωυτοῦ, ἀπόκτεινον· μὴ δὲ
θάψον ὅπῃ ὄτεῳ αὐτὸς βουλεαι. Ὁ δὲ ἀ-
μείβεται, Ὦ βασιλεῦ, ὅτε ἄλλοτε κω πρῆγ-
δες αὐδρὶ τῷδε ἀχρεῖον, φυλαξόμε-
θα δὲ ἐς σε & ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μη-
δὲν ἁμαρτεῖν. Ἀλλ' εἰ τοι φίλον τῦτο οὕτω
γίνεσθαι, χρὴ δὴ πόνε ἐμὲν ὑπηρετέεσθαι
ὅτι τάχιστα· τοιοῦτοισι ἀμείβεται ὁ Ἅρπα-
γος, ὡς οἱ παρεδόθη ὁ παιδίον κεκοσμημένον
πρὸς ὅπα θανάτῳ, ἦλθε κλαίων ἐς τὰ οἰκεῖα.
Προελθὼν δὲ ἔφρασε τῇ ἑωυτοῦ γυναικὶ τὰ
πρὸς τὰ Ἀστυάγεος ῥηθέντα λόγον. ἡ δὲ προσ-
αὐτὸν λέγει, Νῦν ὧν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν;
ὁ δ' ἀμείβεται οὐκ ἡ συνετέλεστο Ἀστυάγης,
Οὐδὲ εἰ παραφρονήσειέ τε καὶ μανείη
κάκιον, ἢ νῦν μαίνεται, οὐδ' οἱ ἑπόμενός τε ἔσομαι
συμφὴ τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον ὑπη-
ρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φονεύσω μιν·
καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενής ἐστιν ὁ παῖς, καὶ ὅ-
τι Ἀστυάγης μὺ ἐστὶ γέρων, καὶ ἄπαις ἔρ-
σενος γόνου· εἰ δὲ θελήσει τούτου τελευτή-
σαντος ἐς τὸν θυγατέρα τὸν νῦν αἰδεῖ-
ναι ἡ τυραννὶς, ἧς νῦν τὸν υἱὸν κτείνᾳ δι' ἐμεῦ,
ἄλλο τί ἢ λείψεται ὅ σφι ἔσται ἐμοὶ κινδύ-
νων ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τῶν μὺ ἀσφαλέος εἵ-
νεκα ἐμοὶ, δεῖ τῶν τελευταῖν τὸν παῖδα·
δεῖ μέντοι τοῦ τινὰ Ἀστυάγεος, αὐτοῦ φονέα
γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν. Ταῦτα εἰπας, αὐ-
τίκα ἄγγελον ἔπεμπε ὡς τὸν βουκόλον τὸν
Ἀστυάγεος, τὸν ἐπίστατο νομαῖς τε ὄρεσι τοῖ-
σι μάλιστα ἐπιτηδεωτάτοις νέμοντα, καὶ οὔρεα θηριωδέ-
στατα· τοῦ οὔνομα ἦν Μιτραδάτης. συν-
οίκεε δὲ τῇ ἑωυτοῦ σιωδούλῃ. οὔνομα
δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε, Κυνώ,

volens quod illa peperisset interimere. Etenim magi somniorum interpretes visionem illam portendere dicebant Astyagi, prolem filiæ pro ipso regnaturam. Hoc igitur obseruãs Astyages, vbi genitus est Cyrus, adscito Harpago familiari suo, & inter Medos fidissimo, atque omnium rerum suarum procuratori, hęc inquit, Harpage, negotium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut vllo modo exequi supersedeas: [a] néue committas vt alios præponendo, postea tibiipsi perniciem crees. Capito quem Mãdane peperit puerum, in domúm que tuam ferto, atque occidito: postmodum quoquo modò voles ipse sepelito. Cui respondit ille, [b] Neque aliâs vnquã rex huic viro rem iniunxisti ingratam, & in posterũ dabimus operam ne quid in te delinquamus. Quòd si tibi cordi est hoc ita fieri, [c] mea interest id industriè exequi. Hæc quum respondisset Harpagus, eique [d] puer traditus esset ornatus ad necem, contulit se domum, flens: adiénsque vxorem, refert omnem habitum secum ab Astyage sermonẽ. Ad quem vxor, Quid igitur, inquit, façere tibi in animo est? Ego verò (respondet vir) quanquam Astyages mandauit, etiamsi desipiet, peiúsque insaniet quàm nunc insanit, non tamen eius voluntati parebo, neque ad hanc necem obsequar: idque multis de causis, tum quòd puer ipsi mihi cognatus est, tum quòd Astyages grandis natu est, & virili prole orbus: quo defuncto, si tyrannis ad eius peruentura est filiam [e], cuius nunc filium per me interimit, quid aliud restat hinc mihi quàm periculum maximum? Enimuero securitatis meæ causa expedit hunc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astyagis, non per aliquem meorum. Hæc loquutus, evestigio nuncium mittit ad bubulcũ Astyagis, quẽ norat [e] pascuorũ maximè idoneorũ, & mõtium feris frequentissimorum esse gnarissimũ: cui nomẽ erat Mitradates: cuius cõtubernalis & eadem cõserua erat, nomine Cyno,

a Neque me decipito, & *ne* aliis *ad hoc agendum* delectis, tandem tibi ipse malum crees.

b Neque aliâs vnquã animaduertisti in hoc viro quidquam inucundum [vel molestum] & in post. vt παρεδὲς *eum habeat quem antea* παρεδίδου. *Legit autem in proximè sequentibus hic interpr.* φυλαξόμεθα.

c Meum est.

d Puerulus cum ornatu traditus esset ad necem.

e Pascua & montes feris oppletos quàm opportunissimè incolere.

Græca lingua, *id eſt canis*, Medica, Spaco. nam canem Medi ſpaca appellant. Locus vbi boũ paſcua ille habebat, montium radices erant, ad ventum boream Ecbatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Saſpires vergente, Media valde montoſa eſt & edita, ac nemoribus frequens, reliqua verò tota admodũ plana. Hic itaque accerſitus, properè quum veniſſet, inquit ad eũ Harpagus, Iubet te Aſtyages hunc capere infantem, quem in deſertiſſimo montium exponas, vt celerrimè pereat. & hæc vt tibi dicerem mihi iniunxit: & niſi hunc interemeris, ſed aliquo pacto ſeruaueris, [a] peſſimo exitio te occubiturum. cui expoſitioni infantis inſpector ego præpoſitus ſũ. Hæc vbi audiuit bubulcus, ſumpto infante, rediit quà venerat [b] ad boũile ſuum. Ei, dum in vrbem abiit, vxor ſua, quæ erat prægnans, per totam diẽ parturiens, è volũtate dæmonis enixa eſt filiũ. Abſente marito vtrique mutua tenebantur ſollicitudine: hic quidem vxori parturienti metuens, illa viciſſim marito timẽs, propterea quòd præter conſuetudinem ab Harpago accerſitus eſſet. Vbi autem reuerſus affuit, eum vxor, vtpote eximprouiſo cernẽs, prior interrogauit quid ita ſtudioſe ipſum Harpagus accerſiſſet. Cui ille, Vxor, inquit, vbi in vrbẽ veni, & vidi & audiui [c] quod nec viſum oportuit nec agi circa dominos noſtros. Harpagi domus omnis luctu tenebatur: in quam ego perterrefactus ſimulatque introii, video puerulum in medio poſitum, palpitantem vagiẽtémque, auro ac verſicolori veſte ornatum. eum Harpagus, vbi me vidit, iuſſit celerrimè ſumere, atque exponendum aſportare in montem quammaximè feris abundantem: dicens Aſtyagem eſſe qui hæc mihi iniungeret: magnopere minatus, niſi ea facerẽ. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illũ domeſticorũ eſſe, [d] nõ autem illius generis. Admirabar tamẽ quòd videre auro veſtibúſque ornatũ: præterea quòd δόξα "ἔνθεν ἡμεῖν. ἐδαμβεον ὄρεών χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον τοσοῦ-

a Fore vt peſſimo ſupplicio te interficiat. Expoſitum autẽ intueri ſum iuſſus.

b Ad caſam ſuã. Huic porro etiam vxor quæ per totum diem parturierat, tunc fortè numinis voluntate filium pepererat, dum ipſe in vrbem proficiſceretur: erántque alter de altero ſolliciti.

c Quod vtinam neque vidiſſem, neque vnquam dominis noſtris eueniat.

d Nunquã enim cogitaſſem ex eo genere eſſe.

A κις τῷ τῶν Ἑλλήνων γλώσσῃ· κις δὲ τῷ Μηδικῷ, Σπακώ. τὸν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι· αἱ δὲ ὑπώρεαι εἰσὶ τῶν οὐρέων ἔνθα τὰς νομὰς τῶν βοῶν εἶχε σὺν δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς βορέω τε ἀνέμου τοῦ Ἐκβατάνων, καὶ πρὸς τὸν πόντον τὸν Εὔξεινον. Ταύτη γὰρ γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρη πρὸς Σαπτείρων ὀρεινή ἐστι κάρτα, καὶ ὑψηλή τε, καὶ ἴδησι σκιερεφής· ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρη, ἐστὶ πᾶσα, ἀπεδος. ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος
B σφοδρὴ πολλῇ καλεόμενος ἀπίκετο, ἔλεγε ὁ Ἅρπαγος τάδε, Κελεύει σε Ἀστυάγης "ὃ παιδίον τοῦτο λαβόντα, θεῖναι ἐς ὅ ἔρη- "μότατον τῶν οὐρέων, ὅκως αὐ τάχιστα ἀφ- "θαρεῖη. καὶ τάδέ τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, Ἢν "μὴ ἀποκτείνῃς αὐτό, ἀλλά τεῳ ὁτεῳπε- "ισποίησῃ, ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε ἀφ- "ανήσεσθαι. ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον ἀφ- "τέταγμαι ἐγώ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ βου- "κόλος, καὶ ἀναλαβὼν ὃ παιδίον, ἦιε τὴν
C αὐτὴν ὀπίσω ὁδόν, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν ἔπαυλιν. τῷ δὲ ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ ὀπότε τεξοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα πίκτει, οἰχομένου τὸ βουκόλου ἐς πόλιν. ἦσαν δὲ ἐν φρενὶ ἀμφότεροι δηλήλων πέρι· ὁ μὲν, τὸν τόκον τῆς γυναικὸς ἀρρωδέων, ἡ δὲ γυνὴ, ὅτι οὐκ ἐώθεως ὁ Ἅρπαγος μετεπέμψατο αὐτῆς ἄνδρα· ἐπεί τε δὲ ἐπονοήσασα ἐπέρη, οἷα δὴ ἀελπτήσασα ἰδοῦσα ἡ γυνὴ, εἴρετο πρότερη ὅ τι μιν
D οὕτω σφόδρα ἐθύμωσε Ἅρπαγος μετεπέμψατο. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ γύναι, εἶδόν τε ἐς πόλιν "ἐλθὼν ἃ μὴ ἔδεε μήτε ἰδεῖν ὄφελον, μή- "τέ κοτε γενέσθαι ἐς δεσπότας ἡμετέρους. "οἶκος μὲν πᾶς Ἅρπάγου κλαυθμῷ κατεί- "χετο· ἐγὼ δὲ ἐκπλαγείς, ἡνίκα ἔσω. ὡς δὲ τά- "χιστα ἐσῆλθον, ὀρέω παιδίον προκείμενον, "ἀσπαίρον τε καὶ κραυγανόμενον, κεκοσμη- "μένον χρυσῷ τε καὶ ἑανῇσι ποικίλῃσι. Ἅρπα- "γος δὲ ὡς εἶδέ με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀ-
E "ναλαβόντα ὃ παιδίον, οἴχεσθαι φέροντα, "καὶ θεῖναι ἔνθα θηρσὶ δέοι τὸν εἶναι τῶν οὐρέων· "φὰς Ἀστυάγεα εἶναι ὧδε τιν' ὑπ' ἐμεῦ δοκέον "μοι πολλὰ ἀπειλήσας εἰ μὴ σφέα "ποιή- "σαιμι. καὶ ἐγὼ ἀναλαβών, ἔφερον, δοκέων "τῶν τινος οἰκετέων εἶναι. οὐ γὰρ ἂν κοτε κατέ-

ἐνθεν ἐστὶν ἰών.

καὶ κλαυθμὸν κατεῖχε ἐμφανέα ἐν Ἁρ- A plangtus manifestus fiebat in Harpagi domo. [a] Atqui inter viam, ex omni oratione famuli qui me extra vrbem deduxit, mihique infantem tradidit, percepi eum Mandanes Astyagis natæ & Cābysis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussum interfici. atque is hic est. Hæc loquēs bubulcus, puerum detectum ostendit: quem illa intuita procerum ac speciosum, genua viri cum lacrymis amplexa, obsecrat nequa ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandam: séque, nisi id exequatur, miserrimè periturum. Mulier vbi id viro non persuadet, [b] Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundum est facito, si modò necessitas prorsus est aspici puerum dum exponitur. Quoniam ego quoque peperi, peperi autem mortuum: ablatum hunc expone, & istum ex Astyagis filia, tanquam ex nobis genitum, alamus. Ita neque tu iniurius in dominos esse deprehenderis, neque nobis malè consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrū nanciscetur, & iste qui supereſt, animam non amittet. Sanè quā commodè visa est bubulco mulier loqui pro præsenti cōditione: atque ita cōtinuò fecit. Igitur quē necaturus attulerat, eum vxori tradidit: suum autē, qui mortuus erat, acceptū, collocauit in eo vase in quo alterū portauerat. Omnique alterius pueri cultu ornatum, in desertissimo monte exposuit. [c] Ideóque post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum pro se illic vicario, in vrbem se contulit, & ad domū Harpagi: atque sese paratum illi ostēdere pueri cadauer. Harpagus, missis suorum satellitum fidelissimis, rē per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterū verò, qui postea Cyrus appellatus est, vxor bubulci sibi sumptū, educauit, impositō illi alio quopiam ac non Cyri nomine. Qui posteaquam decennis fuit, cū res ista quæ illi contigit, palàm fecit:

a Cæterùm in via rem totam ex ministro intellexi, qui mihi extra vrbem de ducto puerulum in manus tradidit: filiū esse videlicet Mādanes Astyagis filiæ, & Cambysis Cyri filii: & Astyagem iubere illum interfici. Nunc igitur hic est.

b Secundò hæc dixit, Quādoquidē igitur tibi non possum persuadere vt nō exponas, tu saltem hoc facito: si quidem omnino necesse est expositum cerni.

c Tertio verò die quàm puer expositus fuerat.

ἐπιφοιτήσειν γὰρ καθ' ἑκάστους ἐξ Ἁρπάγου "κατοψομένους· ἀπολέεσθαί τε κάκιστα, ἢν μὴ σφέα ποιήσῃ. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὴν αὐτήν, δεύτερα λέγει ἡ γυνὴ τάδε, Ἐπεὶ τοίνυν οὐ δυνάμεί σε πείθειν μὴ σκληΐναι, σὺ δὲ ὧδε ποίησον, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀναγκαίη ὀφθῆναι σκεπτόμενον. τέτοκα γὰρ καὶ ἐγώ, τέτοκα ὑὸν τεθνεός· τοῦτο μὲν φέρων παρήσω· δὲ τοῦ Ἀστυάγεος θυγατρὸς παῖδα, ὡς ἐξ ἡμέων ἐόντα τρέφωμεν. καὶ οὕτω οὔτε σὺ ἀλώσεαι ἀδικέων τοὺς δεσπότας, οὔτε ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται. ὅ, τε γὰρ τεθνεὼς βασιλικῆς ταφῆς κυρήσει, καὶ ὁ περιεὼν οὐκ ἀπολέσει τὴν ψυχήν. κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν ἡ γυνή, καὶ αὐτίκα ἐποίεε ταῦτα. τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα, τὸν μὲν δὴ δίδοι τῇ ἑωυτοῦ γυναικί· τὸν δὲ ἑωυτοῦ ἐόντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄλλος ἐν τῷ ἔφερε τὸ ἕτερον. κοσμήσας δὲ τῷ κόσμῳ πάντι τοῦ ἑτέρου παιδός, φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων ἔθηκε· ὡς δὲ τρίτῃ ἡμέρῃ τῷ παιδίῳ ἐσκεμμένῳ ἐγίνετο, ἦλθε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος, τῶν ἄλλα πρόσκοπον "φύλακα αὐτοῦ καταλιπών. ἐλθὼν δὲ ἐς τὸ Ἁρπάγου, ἐπιδεικνυμένου ἔφη ἑτοίμους εἶναι τοῦ παιδὸς τὸ νέκυν. πέμψας δὲ ὁ Ἅρπαγος τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους, εἶδέ τε καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. καὶ τὸ μὲν ἐτελεύτησε τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον ὀνομασθέντα, παῖδα λαβοῦσα ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὔνομα ἄλλο κου τι καὶ οὐ Κῦρον θεμένη. ὡς δὲ ὁ παῖς, ἐπείγετο ἐς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν.

c. iii.

Ludebat in pago vbi armenta illa erant, & ludebat cum æqualibus in via: quem inter ludẽdum cæteri pueri quum pro rege sibi elegissent, cognominatũ bubulci filium, [a]ipse eos muniis distingue bat: vt alii domorum structores essent: aliis, vt satellites: alii, vt oculus regis esset: alii, vt mandatorum renunciator, tãquam suum singulis munus assignãs. Horum puerorum quidam collusor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari, quem Cyrus, quòd imperata non fecisset, iussit ab aliis pueris comprehendi: & quum illi paruissent, multis verberibus affecit. Quæ puer tanquam se indigna passus, iniquissimo animo ferens, vbi primùm dimissus est, in vrbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertulisset deplorauit: nõ tamen Cyrum nominans (nondum enim eius hoc erat nomen) sed filium bubulci Astyagis. Artembares, vt erat ira percitus, ad Astyagem, ducens filium secum, contendit: & rem intolerandam passum esse inquiens, eiúsque humeros ostẽdens, Siccine indignè (ait) accipimur, rex, [b]à filio bubulci serui tui? Audiẽs hæc atque cernens Astyages, volens Artembaris, honoris gratia, vlcisci puerum, iussit accersi bubulcum & filium. Qui quum ambo adfuissent, intuens in Cyrum Astyages, Túne (inquit) hoc tali patre genitus, ausus es huius filium, viri apud me primarii, tam indignis concidere verberibus? Cui ille, Istud, inquit, here, huic ego iure feci. pueri enim pagani, quorum hic vnus erat, me regem suum ludentes constituerãt: quippe qui videbar eis ad hoc maximè esse idoneus. At iste, quũ cæteri pueri iussis obtemperarent, audiens dicto esse nolebat, ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quòd si ego propterea vllo malo sum dignus, hîc tibi præsto sum. Hæc loquente puero, subiit Astyagi agnitio eius, visáq; est figura oris referre ac repræsentare ipsum, & gestũ esse liberalior,

a Ipse quibusdã eorum præcipiebat vt domorum str.

b A serui tui, & quidem bubulci, filio?

A ἔπαιζε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ σὺν τῇ ἡσυχῇ καὶ αἱ βουκολίαι αὗται· ἔπαιζε δὲ μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδῷ· καὶ οἱ παῖδες παίζοντες εἵλοντο ἑωυτῶν βασιλέα εἶ), τὸν δὴ τὸν τῶν βουκόλων ὑπῆκλησιν παῖδα. ὁ δὲ αὐτέων διέταξε τοὺς μὲν, οἰκίας οἰκοδομέειν, τοὺς δὲ, 31
δορυφόρους εἶ) · τὸν δὲ κου τινὰ αὐτέων, ὀφθαλμὸν βασιλέος εἶ)· τῷ δὲ τινι, τοὺς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐδίδου γέρεα, ὡς ἑκάστῳ ἔργον παρεσχάτωτο. εἷς δὴ τούτων τῶν παιδίων συνεπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρεω παῖς,
B ἀνδρὸς δοκίμου ἐν Μήδοισι· (οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε ὅ παρεσκευάδεν ἐκ τοῦ Κύρου) ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας ἀμύνασθαι. πειθομένων δὲ τῶν παίδων, ὁ Κῦρος τὸν παῖδα βηχέως κάρτα παρείασε μασχαλέων· ὁ δὲ, ἐπεί τε ἐμετεσήθη τάχιστα, ὡς γε δὴ αἰάξια ἑωυτοῦ παθών, μᾶλλόν τι παρεμέκτεε. κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν, παρὰ τὸν πατέρα ἀποικτίζετο τὴν ὑπὸ Κύρου ἑωυτοῦ παθών. λέ-
C γων δὲ οὐ Κῦρον, (οὐ γὰρ κω ἐώ τοῦτο τοὔνομα) ἀλλὰ παρὰ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παιδός. ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης ὀργῇ, ὡς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ Ἀστυάγεα, καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα, αἰάσιά τε ῥήματα ἔφη πεπονθέναι, λέγων, Ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ τῷ σοὶ δούλου, βουκόλου δὲ παιδὸς, ὧδε παρεύβεσμεθα (δείκνυς τὸν παῖδα τοῖς ὤμοις) ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀστυάγης, θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδὶ ὑμῆς τῆς Ἀρτεμβάρεω
D ἕνεκα, μετεπέμπετο τόν τε βουκόλον καὶ τὸν παῖδα. ἐπεί τε δὲ παρῆσαν ἀμφότεροι, βλέψας παρὰ Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη, Σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοιούτου ἐόντος παῖς, ἐτόλμησας τοῦδε παῖδα ἐόντος παρ' ἐμοὶ αὐχενίζοντα οὕτω παρεισαπεῖν; ὁ δὲ ἀμείβεται ὧδε, Ὦ δέσποτα, ἐγὼ ταῦτα τοῦτον ἐποίησα σὺν δίκῃ. οἱ γάρ με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τὴν καὶ ὅδε ἐὼν, παίζοντες, σφέων αὐτῶν ἐφήσθην βασιλέα. ἐδόκεον γάρ σφι εἶ) ἐς
E τοῦτο ὑπιτηδεώτατος. ἀ μὲν νυν ἄλλοι παῖδες τὰ ὑπ' ἀνόλμια ἐπετέλεον, σοὶ δὲ αὐηκούσατέ τε καὶ λόγον εἶχε σοὶ δένα· ἐς ὃ ἔλαβε τιμὴν δίκην. εἰ ὦν δὴ τοῦδε εἵνεκα ἀξιός τευ κακοῦ εἰμι, ὧδε τοι πάρειμι. ταῦτα λέγοντος τοῦ παιδὸς, ὁ Ἀστυάγεα ἐσῆλθε ἀναγνῶσις αὐτοῦ· καὶ οἱ ὁ, τε χαρακτὴρ τοῦ προσώπου παρεφέρεσ ἐδόκεε ὡς ἑωυτὸν, καὶ ἡ ὑποκρισις ἐλευθερωτέρη εἶναι,

παρ' ὃν ἐποίησε

παρ' ὃ εἰσπαρεισαπεῖν

ὁ, τε χρόνος τῆς ὄψεως τῇ ἡλικίᾳ ἅ παρ- A & tempus expositionis cum pue-
ἧς ἐδόκει συμβαίνειν. ὀκνηλαγείς δὲ τού- ri ætate congruere. His perculsus
τοισι, ὅτι χρόνου ἀφορμὴ ἐών· μόγις δὲ δή Astyages, aliquandiu sine voce
ποτε ἀνενειχθείς, εἶπε (θαλων ὀκ πέμψαι manfit. vixque tandem ad se re-
Ἀρτεμβάρεα, ἵνα τὸν βουκόλον μισθῶν uersus, volens à se Artembarem
λαβὼν βασιλέος) Ἀρτεμβαρες, ἐγὼ τοῦ- dimittere, a vt bubulcum submo
τα ποιήσω, ὥστε τε παῖδα τὸν μηδὲν ὑπε- tis arbitris rimaretur, Ego (inquit)
μέμφεσθαι. ὡς δὲ ἦλθε Ἀρτεμβάρεα πέμ- Artembares, efficiá vt filius quo-
πτει τὸν δὲ Κύρον ἦγον εἴσω οἱ θεράποντες, que tuus ob hoc nihil conqueri
κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεος. ἐπεὶ δὲ ὑπελέ- possit. Dimisso igitur Artembare,
λειπτο ὁ βουκόλος μισθῶν, μισωθέντα τόνδε & eius iussu per famulos Cyro in-
αὐτὸν εἵρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθεν λάβοι τὸν παῖ- troducto, bubulcum (qui solus
δα, καὶ τίς εἴη ὁ δωρησάμενος. ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε erat relictus) percontatur vnde
ἔφη γεγονέναι, καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἐπὶ B puerum accepisset, quisve ei tra-
ἑωυτῷ. Ἀστυάγης δὲ μιν οὐκ οὗ ἐβούλευσε didisset. Ille ex se genitum respõ-
θαι ἔφη, ὅτι οἱ μέλλοντα ἐς ἀνάγκας με- dere, & genitricem eius apud se
γάλας ἀπικνέεσθαι. ἅμα τε λέγων τοῦ- esse. Astyages dicere, non bene si-
τα, ἐσήμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν bi illum consulere qui b cuperet
αὐτόν. ὁ δὲ, ἀγρίμιος ἐς τὰς ἀνάγκας, οὕτω ad ingẽtes deuenire necessitates.
δὴ ἔφαινε τὸν ἐόντα λόγον. Ἅρπαγος δὴ Simúlque hæc dicens, satellitibus
ἀπ' ἀρχῆς, διεξιών, τῇ ἀληθείῃ χρεώμενος· innuit vt caperẽt ipsum. Hic autẽ
καὶ κατέβαινε ἐς λιτὰς τε, καὶ συγγινώμιον ἐ- C ad necessitates redactus, ita de-
ωυτῷ καλεύμενον ἔχειν αὐτόν. Ἀστυάγης δὲ, τοῦ mum rem patefecit: ab initióque
μὲν βουκόλου τὸν ἀληθείῃ ὀκ φήναντος, exorsus, vera referendo, descẽdit
λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο. Ἅρπαγον ad preces & ad petendam sibi ve-
δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος, καλέει αὐτὸν niã. c Bubulco veritatem eloquu-
τὸν δορυφόρων ἐκέλευε. ὡς δὲ ὁ πρῶτον ὁ to, Astyages pauciora iam verba
Ἅρπαγος, εἵρετο μιν ὁ Ἀστυάγης, Ἅρπαγε, fecit: sed Harpagũ, cui valde suc-
τέῳ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατεργάσαο, τὸν censebat, vocari à satellitibus ius-
τοι παρέδωκα ὀκ ἰδιώτης γεγονότα τῆς ἐ- fit. Quem, vbi adfuit, percontatur
μῆς; ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἐόντα, οὐ τρέπεται ὅπῃ ψευδέα ὁδὸν, ἵνα D animi tui sententia faceré: & d ta-
μὴ ἐλεγχόμενος ἁλίσκοιτο· ἀλλὰ λέγει men, quũ apud te innoxius extitis-
τάδε, Ὦ βασιλεῦ, ἐπεί τε παρέλαβον ὅ sem, ne forẽ aut filiæ tuæ aut tibi-
παιδίον, ἐβούλευον σκοπῶν ὅκως σοί τε πει- ipsi carnifex. eóque ita statui agẽ-
νέων καὶ νέον, καὶ ἐγὼ τοῖς σε γηγόμενος ἀπα- dũ: Accersito huic bubulco in fã-
μύρητος, μήτε γυναικὶ τῇ σῇ, μήτε αὐτῇ tem tradidi, inquiés te esse qui iu-
σοι εἶναι αὐθέντης. ποιέων δὴ ὧδε κελεύσας τὸν beres illũ interfici. In quo dicẽdo
βουκόλον τόνδε, παρεδίδουν ὁ παιδίον, mẽtitus nõ sum. tu enim ita præ-
φὰς σέ τε εἶ) τὸν κελεύοντα ἐπὶ κτεῖναι αὐ- ceperas. e Atque huic, dũ puerum
τό. καὶ λέγων τοῦτό γε, οὐκ ἐψευδόμην, σὺ E trado ex tuo præcepto, iussi expo-
32 γὰρ σὺ ἐτέλλεο οὕτω. παρεδίδουν μὲν τὸν παῖ- neret in deserto monte, perstarétque in eo obseruando tantis-
δα ἐγὼ τῷδε, σὺ τε λέγων ἦσθα μὲν ἐς ἔρη- per dũ expirasset: cõminatus isti
μον οὔρεος, καὶ παραμένοντα φυλάσσειν ἀγρεῖς extrema quæque nisi hæc effecta
δ' τελευτήσει· ἀπειλήσας πολλὰ τοῖσι τῷδε, ἢν reddidisset. Vbi hic fecit impera-
μὴ τάδε ὑπ' ἐλέα ποιήσῃ. ἐπεὶ τε δὲ ποιήσαντος τούτου τὰ κελευόμενα, ἐτελεύτησε ta, & infans obiit, missis eunu-
ὁ παιδίον, πέμψας τοὺς πιστοτάτους, καὶ εἶδον δι' ἐκείνων, καὶ ἔθαψά μιν. chorum fidissimis, rem cognoui,
& per eosdem mortuum sepeliui.

a Vt de bubulco seorsum accepto quæstionem haberet, Ego, &c.

b Ac si vltro vellet in maximas angustias sese dare.

c Astyages bubuli veritatẽ eloquuti nõ magnã rationem habuit: sed Harp.

d Et tamen, quũ in te nihil peccassem, neque filiæ tuæ, neque tibiipsi essem carnifex.

e Tradidi igitur isti hoc modo: addito mandato vt eum expon.

Ita res habet,rex: atque hac mor-
te defunctus est puer. Et Harpagus
quidem [a] directam habuit ora-
tionem. Astyages autem dissimu-
lata qua illi infensus erat causa,ob
id quod contigerat,primùm rem
ei enarrat quemadmodum ipse
ex bubulco audierat: deinde ea
narrata, eò deuenit vt diceret,
Quod puer viuit, & quod accidit,
bene habet. De eo enim (inquit)
quod in hunc puerum factum e-
rat,valde laborabam,& à filia mea
insimulatus, haud leuiter ferebã.
Igitur in bonum conuersa fortu-
na, tum filium tuũ mitte ad puer-
um hunc qui recens venit: tum
verò ad cœnam mihi adesto. si-
quidem constitui pro recepto fi-
lio diis quibus honor hic conue-
nit, sacrificare. Harpagus, quum
hæc audisset, adorato rege, ac si-
bi maiorem in modum gratulatus quòd peccatum suum cõmodè cessisset,& propter sortem pros-
peram ad cõuiuium vocaretur,
domum abiit. Quam ingressus,
properanter filium qui ipsi vnicus
erat,tredecim circiter natum an-
nos, mittit domum Astyagis, iu-
bens exequi quæcunque ille im-
peraret. Ipse gestiẽs, quid sibi suc-
cessisset vxori exponit. Eius por-
ro filium, vbi aduenit, Astyages
iugulatum & in frusta concisum
partim torruit, partim elixauit,&
probè conditum, paratum ha-
buit. Dehinc sub horam cœnæ,
postquã adfuerũt cùm cæteri cõ-
uiuæ, tum verò Harpagus,conui-
uis quidem aliis atque ipsi Asty-
agi mensæ appositæ sunt ouilla re-
fertæ carne:Harpago autem, prã-
ter caput & manus extremas ac
pedes, reliquis filii sui partibus.nã
illa in canistro operta, seperatim
reposita erant. Eum autem, post-
quam satis depastum illo cibo pu-
tauit Astyages, interrogat nun-
quid sit illis oblectatus epulis. Se
verò valde oblectatũ dicenti Har
pago, ii quibus negotium erat da-
tum, adferunt caput filii cum ex-
tremis manibus ac pedibus tectũ:
& adstantes iubent detegere, ac
sumere quod vellet ex eis. Har-
pagus obtemperans, vbi detexit,

a Simplicem

οὕτως ἔχει, ὦ βασιλεῦ, περὶ τοῦ παρήμαπος τούτου· καὶ θυμοῦτῳ μόρῳ ἐχρήσατο ὁ παῖς. Ἅρπαγος μὲν δὴ τὸν υἱὸν ἔφαμε λόγον. Ἀστυάγης δὲ, κρύπτων τὸν οἱ ἐνεῖχε χόλον ἀφ' οὗ τὸ γεγονὸς, πρῶτα μὲν κατὰ περ ἤκουσε παρὸς τοῦ βουκόλου ὁ παῖς, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἅρπάγῳ· μετὰ δὲ, ὡς οἱ ἐπαλλιλέγοντο, κατέβαινε λέγων ὡς τεθνέοι τε ὁ παῖς, καὶ ὁ γεγονὼς ἔχει καλῶς. Τῷ τε δὴ πεποιη-
μένῳ (ἔφη λέγων) ἐς τὸν παῖδα τοῦτον ἔκε-
μον μεγάλως, καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ ἀφα-
νεβεβλημένος, οὐκ ὀλίγῳ ἐποιήμην.
ὡς ὦν τῆς τύχης δεῖ μετεξεούσης, τοῦτο μὲν, τὸν στεῶτον παῖδα ἀπόπεμψον πρὸς τὸν παῖδα τὸν νεηλυδα· τοῦτο δὲ (σῶτρα δ' ἐμοὶ θεῶν τιμὴ αὕτη προσκέεται) πάρειδί μοι ὅπι δεῖπνον. Ἅρ-
παγος μὲν, ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας, καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἡμάρτα οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε, καὶ ὅτι ὀπὶ τύχοισι χρη-
ζῆσι ὅπι δεῖπνον ἐκέκλητο, οἶε ἐς τὰ οἰκεῖα. ἐσελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ὡς γάρ οἱ παῖς εἷς μουνῶσος, ἕτερα τρία καὶ δέκα κου μάλιστα γεγονὼς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἰέναι τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος, καὶ ποιέειν ὅ,τι αὐ ἐκεῖνος κελεύοι. αὐτὸς δὲ περιχαρὴς ἐὼν, φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δὲ, ὡς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἅρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν, καὶ κατὰ μέλεα διελὼν, τὰ μὲν ὤπτησε, τὰ δὲ ἕψησε τῶν κρεῶν. εὐτυκτα δὲ ποιησά-
μενος, εἶχε ἑτοῖμα. ἔπειτα δὲ, τῆς ὥρης γε-
νομένης δεῖπνου, παρῆσαν οἵ τε ἄλλοι δαι-
τυμόνες, καὶ ὁ Ἅρπαγος. τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγει παρετέθη τράπεζα ὀπλέων μηλίων κρεῶν· Ἅρπάγῳ δὲ, πλὴν ἐωϋτοῦ παιδὸς, πλέω τῆς κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τἄλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ὀπὶ κανέῳ κατακε-
καλυμμένα· ὡς δὲ τῷ Ἅρπάγῳ ἐδόκεε ἄ-
λις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἴρετο μιν εἰ ἡδείη τι τῇ δοίνῃ. φαμένου δ' Ἅρπάγου καὶ κάρτα ἡδέως, προσέφερον τοῖσι παρεστέκει-
το τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμ-
μένην, καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἅρ-
παγον δὲ ἐκέλευον προσελθόντα ἀποκαλύ-
πτειν τε καὶ λαβεῖν ὃ βούλεται αὐτέων. πει-
θόμενος δὲ ὁ Ἅρπαγος, καὶ ἀποκαλύπτων,

ὁρᾷ τῷ παιδὸς τὰ λείμματα· ἰδὼν δὲ, οὔτε ἐξεπλάγη, οὔτε ἐωυτοῦ γένεται. εἶρε τὸν δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης εἰ γινώσκοι ὅτευ θηλείης κρέα βεβρώκει. ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη, καὶ σφι ἐρεσὸν εἶ) πρῶ ὃ αὐ βασιλεὺς ἔρδοι. Τούτοισι δὲ ἀμείψασθαι, καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῷ κρεῶν, οἴκεε ἐς τὰ οἰκία. συνθέμενον ὦν ἐμέλλε (ὡς ἐγὼ δοκέω) ἀλίσιος θαπτειν τὰ πρῶτα. Ἁρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ὑπὲρ τούτου ἐπέθηκε. Κύρου δὲ πέρι βουλευόμενος, ἐκάλεσε τοὺς αὐτοὺς τῶν μάγων οἳ περ καὶ τὸν ὑπνίον ταῦτα ἐκρινάν· ἀπικομένους δὲ εἴρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκρινάν οἱ τὸν ὄψιν. οἱ δὲ αὖτε ταὐτὰ εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεύσαι χρῆν τὸν παῖδα εἰ ἐπέζησε, καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον. ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοῖσδε, Ἔστι τε ὁ παῖς καὶ περιέστι καί μιν ἐπ' ἀγρὸν διαιτώμενον οἱ ἐκ τῆς κώμης παῖδες ἐσήσσωντο βασιλέα. ὁ δὲ, πρήγματα ὅσα περ οἱ ἀληθεῖ λόγῳ βασιλῆες, ἐτελέωσε ποιήσας. καὶ γὰρ δορυφόρους, καὶ θυρωρούς, καὶ ἀγγελιηφόρους, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἔχοντας τάξας ἦρχε. καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρον; εἶπαν οἱ μάγοι, Εἰ μὲν περιέστι τε, καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίης τινός, θάρσει τε τούτου εἵνεκα, καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν. οὐ γὰρ ἔτι τοιοῦτόν περ ἀρχή. τοὶ δὲ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἐνία κεχώρηκε. καὶ τά γε τῶν ὀνειράτων ἐκτέλυσε, τελέως ἐς ἀθερίς ἔρχεται. ἀμείβεται Ἀστυάγης τοῖσδε καὶ αὐτός, Ὦ μάγοι, ταύτῃ πλεῖστος τῇ γνώμῃ εἰμί, βασιλέος ὀνόματος ἐόντος τοῦ παιδὸς, ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον, καὶ μοι τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν σοδὲν ἔτι. ὅμως μέντοι συμβουλεύσατε μοι, ὡς μοι σκεπτόμενοι, τὰ μέλλω ἀσφαλέστατα ἔσται) οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν. εἶπαν μάγοι τάδε οἱ μάγοι, Ὦ βασιλεῦ, καὶ ἡμῖν περὶ πολλοῦ ἐστὶ καταρθοῦσθαι ἀρχὴ τῇ σῇ. κείνως μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦται, ἐς τὸν παῖδα τοῦτον περιεστῶτα ἐόντα Πέρσην καὶ ἡμεῖς ἐόντες Μῆδοι, δουλοσύνῃ τε, καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα περὶ Πέρσεων, ἐόντες ξεῖνοι· σέο δὲ συνεστεῶτος βασιλέος, ἐόντος πολιήτεω, καὶ ἄρχοντος τὰ μέσα, καὶ ἡμῖν τὰ πρῶτα μέγα λάχομεν ὄλβου. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς προνοητέον ἐστὶ, καὶ νῦν εἰ φοβε-

cernit reliquias filii. non tamen eo ſpectaculo conſternatus eſt, [a] ſed apud ſeipſum manſit. Et percontanti Aſtyagi nũquid agnoſceret cuius feræ carne paſtus eſſet, ſe agnoſcere reſpondit: ſibíque quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito reſpõſo, receptíſque reliquiis carnium, domum abiit, eas (vt ego opinor) illinc collectas humaturus. Et Harpagũ quidem hac vltione Aſtyages proſequutus eſt. De Cyro autem deliberans, eoſdem ex magis accerſiuit qui fuerant ipſius ſomnium ſic interpretati. Poſtquam venerunt, ſciſcitatur eos [b] quid cenſeant de viſione ſibi agendum. Illi neceſſariò fore inquiũt vt puer, ſi ſuperſteſſet, nec hactenus periiſſet, regnaret. Atqui puer & víuit & incolumis eſt, (Aſtyages excipit) & quum ipſum ruri agentem pueri eius pagi, regem delegiſſent; quæ faciunt qui reſera sũt reges, ea omnia hic fecit. Nã ſatellitibus, ianitoribus, internũciis, ac cæteris muniis inſtitutis, imperium exercuit: quæ vobis quónam videntur ſpectare? Si ſupereſt puer (Magi reſpõdent) atque regnauit [c] nulla ex prouidẽtia, confidito ob id, ac bono ſis animo, iam non eũ regnaturum iterum. Nam quædam vaticinationes noſtræ in exigua recidérũt, [d] & velut inſomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ ſunt. Ego (inquit Aſtyages reſpõdẽs) iſtius veſtræ, magi, ferè ſum ſententiæ, [e] me ſomnio eſſe defũctum, puero iam rege nominato, nihílque mihi amplius eum eſſe reformidandum. Vos tamen, probè conſiderantes, quæ nam futura ſint & meę domui & vobis tutiſſima conſulite. Ad hæc magi, Noſtra etiam, rex, (inquiunt) magni intereſt, tuum ſtare principatum: [f] qui ſi immutetur, & ad hunc puerũ qui Perſa eſt trãſeat, nos quoque qui Medi ſumus, in ſeruitutẽ redigemur apud Perſas, & extranei nullius erimus pretii: te verò regnãte, cuius populares ſumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apũd te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno tuo proſpiciẽdum eſt: & nunc, ſiquid cernere-

a Sed mentis compos fuit.

b Quomodo ſibi viſum iſtud eſſent interpretati. Illi idem reſponſum reddiderunt *quod antea*, oportere puerum regnare, ſi ſuperſtes eſſet, nec prius obiiſſet. Atqui, &c.

c Non de induſtria & abſque vllo conſilio, confid.

d Et quæ ex inſomniis pendent, prorſus ad leue quidpiam deueniunt.

e Hunc eſſe ſomnii exitum, puero, &c.

f Alioqui enim alienatus, ad hũc puerum qui Perſa eſt, deueniret: ac tũ nos qui Medi ſumus, in ſeruitutem redigeremur, nulliúſque pretii eſſemus apud Perſas, vtpote extranei. At permanenterege, cuius pop.

mus quod timendum esset, tibi aperiremus: verùm quum in rem friuolam nunc euaserit somniũ, & ipsi confidimus, & te itidẽ confidere iubemus, & hunc ablegare puerũ ab oculis tuis in Persidem ad parentes. His auditis Astyages gauisus est: accitóque Cyro hæc inquit, Fili, quum ego propter quandam haud sanam somnii visiónem in te fuissem iniurius, tuo tamẽ ipsius fato superstes es. Nũc itaque lætus ad Persas ito cum iis quos ad te deducendum mittam. Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem, nõ qualis est Mitradates bubulcus, & matrem, nõ qualis est vxor eius. Hęc loquutus Astyages, Cyrum dimittit. Quem ad domum Cambysis reuersum, acceperunt sui parentes, & audita re vehementer amplexati sunt, vt quem statim mortem obiisse crediderant. Scisitabãtur igitur quónam modo superstes esset. Hic se verò ait eos antea non nouisse, [a] & ob id maximè errasse. Inter viam tamen omne suum infortunium audisse. credidisse enim se bubulci Astyagis esse filium: verùm in illo itinere omnem rem gestam, ab iis qui ipsum deduxerant accepisse. Commemorabat autem se ab vxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudibus prosequens, ita vt in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomẽ accipientes eius parentes, (vt magis diuinitus videretur Persis filius suus fuisse seruatus) diuulgarunt, à cane Cyrum, quum esset expositus, fuisse educatum. vnde hæc fabula emanauit.

[a] Et in maximo errore versatum fuisse.

Vbi Cyrus in virilẽ adoleuit ætatem, & inter æquales viriliſſimus euasit & idem dilectiſſimus, [b] constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis vlciscendi cupidus. Nam per sese, qui priuatus esset, non videbat futuram de Astyage vindictam: sed Cyrum cernens adultum, cuius casus suis assimilabat, sibi sociũ cõparabat. Præterea verò hæc ab eo facta erant. Quũ esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusq; eorũ se insinuãs primoribꝰ, persuadebat oportere Astyagem à regno sũmoueri, Cyro delecto.

[b] Ei instabat Harpagus, dona mittendo. *Vel, Eius studiosus erat.*

A ἐόν τι ἐωρᾶλμεν, πρὸ αὖ σοι προεφερέζομεν· νεῶ δὲ ἀποσκήψαντος ὄνυπνίου ἐς φλαῦρον, ἀμφί τε ταρσόμεθα, καὶ σοι ἕτερα τοιαῦτα ἀρκελλυόμεθα. Ⓜ δὲ παῖδα τὸν ἐξ ὀφθαλμῶν ἀποπεμψαι ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς γεναμένους. ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἐγκρήτε· καὶ καλέσας Ⓜ Κύρον, ἔλεγέ οἱ τοιάδε, Ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὰ δι' ὄψιν ὀνείρου οὐ τελείως ἠδίκεον, τῇ σεωυτοῦ δὲ μοίρῃ προσκεῖς· νεῶ ὧν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας· (πομποὺς δὲ ἐγὼ ἅμα πέμψω) ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ, πατέρα τε καὶ μητέρα ὑρήσεις, οὐχὶ Μιτραδάτεω τε τὸν βουκόλον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Ταῦτα εἰπὰς ὁ Ἀστυάγης, ἀποπέμπει Ⓜ Κύρον. νοσήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία, ἐδέξαντο οἱ γεναμένοι· καὶ δεξάμενοι, ὡς ἐπύθοντο, μεγάλως ἠσπάζοντο, οἷα δὴ ὑπισάμενοι αὐτίκα πρότε τελευτῆσαι· ἱστορέων τε ὅτεῳ τρόπῳ σωθείη. ὁ δὲ σφι ἔλεγε, φὰς πρότερον μὲν οὐκ εἰδέναι, ἀλλὰ ἡμιφρονέων πλεῖστον· κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν. τὸν ἑωυτοῦ παῖδα νομίσαντα μὲν γὰρ ὡς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἶη παῖς· ἀπὸ δὲ τῆς χείρων ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι. τεκμαιρόμενον δὲ ἔλεγε ἐκ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός· ἥτις τε τοῦτον αἰνέων διαπρυσίου· ἐν τε οἱ ἐν τῷ λόγῳ τὰ πρῶτα ἡ Κυνώ. Ⓜ δὲ τοκέες πρὸς λαβόντες τὸ οὔνομα τοῦτο, (ἵνα θειότερος δοκέῃ τοῖσι Πέρσῃσι πρὸς ἐξαι σφι ὁ παῖς) κατέβαλον φάτιν ὡς ἐκκείμενον Κύρον κυνῶν ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχωρήκεε.

B

C

D

Κύρῳ δὲ αὐξομένῳ, καὶ ἐόντι τῶν ἡλίκων ἀνδρειοτάτῳ καὶ πρὸς φιλεστάτῳ, προσέκειτο ὁ Ἅρπαγος, δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυμέων. ἀπ' ἑωυτοῦ γὰρ ἐόντος ἰδιώτεω οὐκ ἐνεώρα τιμωρέων ἐσυνῶν ἐς Ἀστυάγεα. Κύρου δὲ ὁρέων ἐπιτροφόμενον, ἐποιέετο σύμμαχον, τὰ πάντα τῷ Κύρου τῇ ἑωυτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸς δὴ ἐπὶ τούτῳ τάδε οἱ κατήργαστο· ἐόντος τοῦ Ἀστυάγεος πικροῦ ἐς τοὺς Μήδους, συμμίσγων ἑνὶ ἑνὸς ὁ Ἅρπαγος τῶν πρώτων Μήδων, ἀνέπειθε ὡς χρὴ Κύρον ποιήσασθαι, Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληίης.

E

τῷ καὶ τ μητέρα ο λεγομένη γυναῖκα αὐτοῦ.

κατεργασμένου δὲ οἱ τούτου, καὶ ἑωυτοῦ ἑτοίμου, ὥτω δὴ τῷ Κύρῳ διατωθάζων ἐν Πέρσῃσι βουλόμενος ὁ Ἅρπαγος δηλῶσαι τῷ ἐωυτοῦ γνώμιον, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε, ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσομένων· ὁ δὲ ὅπως τέχνᾳ τοιῇδε. Λαγὼν μηχανησάμενος, καὶ ἀναλύσας τούτου τὸν γαστέρα, καὶ σοδὲν ἀποτείλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐπέθηκε βιβλίον, τὰ οἱ ἐδόκεε ἐγγράψας. ἀπορράψας δὲ τοῦ λαγῶ τὸν γαστέρα, καὶ δίκτυα δοὺς, ἅτε θηρευτῇ, τῶν οἰκετέων τῷ πιστοτάτῳ, ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας· ἐντειλάμενος οἱ, ἀπὸ γλώσσης, δοὺντα τὸν λαγὸν Κύρῳ, ἐπειπεῖν, ἄλλο χειρὶ μὴν διελεῖν, καὶ μηδένα ἄλλον παρεῖναι ποιοῦντι πρῆγμα. ταῦτα μὲν δὴ ὧν ὅπως ἐτελέσθη ἐγένετο· καὶ ὁ Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὼν ἀνέσχισε. θυρεὸν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν, λαβὼν ἐπελέγετο. τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε, Ὦ παῖ Καμβύσεω, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέωσι (οὐ γὰρ ἂν κοτὲ ἐς τοσοῦτον τύχης ἀπίκνεο.) σὺ νῦν Ἀστυάγεα τὸν ἑωυτοῦ φονέα πάσας. κτεῖνε μὲν γὰρ τῷ τούτου ἐθελήσαντι ἐγὼ ἐφάνην αἴτιος, ὃ δὲ κτείνας θεούς τε καὶ ἐμὲ πάντα δικαιοῖς. τά σε καὶ πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθηκέναι, σέο τε αὐτοῦ πέρι, ὡς ἐτράφης, καὶ οἵα ἐγὼ κήδεστὸ Ἀστυάγεος πέπονθα· ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα, ἀλλὰ ἔδωκα τῷ βουκόλῳ. σὺ νῦν εἰ βουλῇ ἐμοὶ πείθεαι, τῆς μὲν Ἀστυάγεος ἀρχῆς χώρης, ταύτης ἁπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ αἰνέσας ἀπίσω ἄγειν, στρατηλάτεε ὡς τάχιστα Μήδους. καὶ ἐών τε ἐγὼ κτανὼν Ἀστυάγεος ἀποδεχθῶ στρατηγὸς αἰτίη σεῦ, ἔσται τοι τὰ σὺ βουλεαι, ἐών τε τῶν τις δοκίμων ἄλλος Μήδων. τοσοῦτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ' ἐκείνου, καὶ ἡμῖν μαχεσάμενοι τοῖς σέο, Ἀστυάγεα καταρρέειν ποιήσουσι. ὡς ὧν ἐμοί μοι τάδε γε ἐν ἡδέα ἐόντα, ποίεε ταῦτα, καὶ ποίεε τάχος. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐφρόντιζε ὁτέῳ δὴ τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας αἱρήσεται ἀπίσω ἄγειν. φροντίζων δὲ, εὕρισκε ταῦτα κερδιώτατα εἶ ἐποίεε δὴ τάδε· γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἀλίην τῶν Περσέων ἐποιήσατο· μετὰ δὲ, ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, καὶ ὅπλα λεγόμενος, ἔφη, Ἀστυάγεά μὲν στρατηγὸν Περσέων ἀποδέκνυμι. Νῦν, ἔφη τε λέγων, ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν, πρῆσαι ἕκαστον ἐγχεῖα δρέπανον. Κῦρος μὲν ταῦτα ποιήσει-

A Harpagus, his tranſactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Perſas agenti ſuam aperire ſententiam, quum aliter non poſſet, vtpote itineribus cuſtoditis, huiuſmodi rem comminiſcitur: [a] Exéterato quem ſolerter obtinuerat lepore, vt nihil omnino reſcinderetur, indidit libellū in quo quæ libuit conſcripſerat: reſutóque ventre, leporem vnà cum retibus tradidit venatori cuidam ſuorum domeſticorū fidiſſimo: miſitque ad Perſas, [b] præcipiens, ſuo ore, quum daret leporem, Cyro diceret vt ipſe ſuis manibus aperiret, ídque ſine arbitris faceret. Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptū leporem aperuit, inuentúmque libellum qui in eo inerat, legit, in hæc verba: Fili Cambyſis, quē dii reſpiciunt (nam aliter nunquā in tantum fortunæ peruenisſes) vlciſcere nunc Aſtyagem tuæ necis autorem. quòniam ex huius tu quidem ſtudio perieras, deorū tamen beneficio & meo ſuperſtes es. Quæ omnia quemadmodum circa te geſta ſunt, opinor te olim iam reſciuiſſe: & item, qualia ego ab Aſtyage paſſus ſim quòd te nó occidiſſem, ſed bubulco tradidiſſem. Nunc, ſi mihi auſcultare vis, omni tu cui Aſtyages imperat regioni imperabis. Quū enim Perſis vt deſiciant perſuaſeris, expeditionem aduerſus Medos ſuſcipe; vtpote ad votum tibi re ſucceſſura, ſiue ego dux ab Aſtyage ad tibi occurrendum creatus fuero, ſiue alius quiſpiam Medorum illuſtrium. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Aſtyagē conabūtur euertére. Tanquam igitur cūcta tibi ſint hîc in expedito, iſta exequere ſine mora. Cyrus, his auditis, conſiderabat quónam ſolertiſſimo modo Perſas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc eſſe appoſitum, vt ita faceret: Scripto libello de iis quæ volebat, concilium Perſarū coegit. Deinde reſignato libello atque lecto, ducem ſe inquit Perſarum ab Aſtyage eſſe deſignatum. Et nunc Perſæ (ait) edico vobis vt præſtò mihi ſitis cum ſingulis falcibus. Hoc Cyrus Perſis præce-

[a] Quum leporē arte compoſuiſſet, eiúſque ventrem reſcidiſſet, nihil lacerando, indidit libell.

[b] *Vel*, Præcipiēs vt quum leporē Cyro daret, ſuo ore diceret vt, *&c. Vel, Cyrum admoneret etiam vt, &c.*

τὰ αὐτοχειρίη

τὰ αἰτίου,

pit: quorum complura ſunt genera. Eorum quædam Cyrus congregauit, & à Medis ad deficiendum induxit, [a] ſub quibus alia omnia. Ea autem hæc ſunt, Arteatæ, Perſæ, Paſargadæ, Meraphii, Maſii. Sed horum Paſargadæ ſunt præſtantiſſimi, in quibus & Achæmenidarum [b] cognatio eſt, vnde reges Perſidæ ſunt oriundi. Alii Perſæ hi ſunt, Panthelæi, Deruſiæi, Germani: atque hi omnes, aratores. Alii verò, pecuarii, Dai, Mardi, Dropici, Sagartii. Vbi cũcti adfuerunt habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumoſum (erat in Perſide is locus circiter decem & octo aut viginti ſtadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Perſis, iterum præcipit in poſterum diem vt lauti adſint. Interim coactos in vnũ caprarum, ouium, boum greges patris ſui mactat atque apparat, tanquam Perſarum exercitum acceptũrus vinóque ac [c] ribariis quam lautiſſimis. Poſtero die vbi conuenerunt Perſæ, iubet eos diſcumbere in prato atque epulari. Deinde cœnatos interrogat vtrũ pridianam an præſentem conditionem præoptarent. Illis reſpõdentibus, multum eſſe inter hæc duo [c] interualli: pridianam eo in omnia mala habuiſſe, præſentem verò omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudauit, inquiens, Viri Perſæ, ita res veſtræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt ſine vllo ſeruitutis labore: nolentibus verò, innumerabiles, quales heſternæ, ærumnæ. Núc itaque obtemperando mihi, efficiamini liberi. nam & diuina quadam ſorte ipſe genitus hæc bona videor in manus veſtras eſſe allaturus, & vos non arbitror inferiores eſſe Medis, cùm in aliis tum verò in bellicis rebus. Quæ quum ita ſint, rebellate quamprimum ab Aſtyage. Perſæ, vt qui iampridem [d] dedignarétur parere Medis, nacti [e] præſidem, libenter ſe in li-

a Sunt autẽ hæc, à quibus alii omnes *dependent.*

b Tribus

c *diſcrimine.*

d Grauiter ferens.

e Ducem,

γόρθυσε. ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένεα· ἐκ τῶν μὲν αὐτέων ὁ Κῦρος συναλίσας, καὶ ἀνέπεισε ἀπίσασθαι ἀπὸ Μήδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ἀρτοί πηλύται, Ἀρτεᾶται, Πέρσαι, Πασαργάδαι, Μεραφίοι, Μάσιοι. τουτέων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι· ἐν τοῖσι ἐκ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φύτευν, ἔνθεν οἱ βασιλέες ἀνέρχονται Περσείδαι γενόμενοι. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἵδε, Πανθιαλαῖοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι. οὗτοι μὲν πηλύται ἀροτῆρές εἰσι. ἔθνος δὲ ἄλλοι, νομάδες, Δάοι, Μάρδοι, Δροπικοί, Σαγάρτιοι. ὡς δὲ ἐπρήσσων ἀπόλυτοι ἔσαν τοῦ φορολογίου, ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος· ἐν γὰρ τῇ χώρῃ τῇ Περσικῇ ἀκανθώδης ὅσον τε ὀκτωκαίδεκα σταδίους, ἢ εἴκοσι· πηλύτην τοῦτον σφι τὸν χῶρον προείπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ. ὑπερελεσθμύτων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον ἄεθλον, δεύτερά σφι προεῖπε, ἐς τὴν ὑστεραίην πρεῖναι λελουμένους. ἐν δὲ τούτῳ τά τε αἰπόλια καὶ τὰ ποίμνια καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ παντὸς συναλίσας ἐς ταὐτό, ἔθυε, καὶ παρεσκεύαζε ὡς δεξιωσόμενος τὴν Περσέων στρατιήν· τοῖσι δὲ, οἴνῳ τε καὶ σιτίοισι ὡς ὑπερτελέοισι. ἀπικομένους δὲ τῇ ὑστεραίῃ ἐκέλευε Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνας, δαίνυσθαι. ἐπεί τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἴρετο σφέας ὁ Κῦρος κότερα τὴν προτεραίην εἶχον, ἢ τὰ παρεόντα σφι εἴη αἱρετώτερα· οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτέων τὸ μέσον. τὴν μὲν γὰρ προτέρην ἡμέρην πάντα σφι κακὰ ἦν, τὴν δὲ τότε παρεοῦσαν, πάντα ἀγαθά. ταῦτα ἀκούσας ὁ Κῦρος, παρεγύμνου τοὺς πηλύτας λέγων· λέγω, Ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω ὑμῖν ἔχει· βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι, ἔστι τάδε τε καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθά, οὐδένα πόνον δουλοπρεπέα ἐόντα· μὴ βουλομένοισι δὲ, εἰσὶ ὑμῖν πόνοι τοσοῦτοι χιλίῳ παραπλήσιοι αἰεί θμητοι. νῦν ὦν ἐμέο πειθόμενοι, γίνεσθε ἐλεύθεροι. αὐτός τε γὰρ δοκέω θείῃ τύχῃ γεγονώς, πάντα δὲ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι· καὶ ὑμέας ἡγημαι ἀνδρας Μήδων οὐ φαυλοτέρους, οὔτε τἆλλα, οὔτε τὰ πολεμικά. ὡς ὦν ἐχόντων ὧδε, ἀπίσασθε ἀπ' Ἀστυάγεος τὴν ταχίστην. Πέρσαι μὲν νυν ταῦτα ἐποίησαν· ἐόντες γὰρ ἐλευθερωθῆναι μάλα ἐθέλοντες, καὶ πάλαι δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ Μήδοισι εἶναι.

ἄριστοι Μάσιοι.

ἔξεργάσασθαι μιῇ ἡμέρῃ

δέχεσθαι. Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον ταῦτα φρονήσαντα, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεσε αὐτόν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευε Ⓐ ἄγγελον ἀπαγγέλλειν ὅτι πρότερον ἥξοι παρ' ἐκεῖνον ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βουλήσεται. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, Μήδους τε ὥπλισε πάντας, καὶ στρατηγὸν αὐτέων, ὥστε θεοβλαβὴς ἐών, ἀπέδειξε Ἅρπαγον· λήθων. ποιθύμιος τὰ μὲν ἔόργε. ὡς δ' Ⓐ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσῃσι συνέμισγον, Ⓐ μυρίωνες αὐτέων ἐμάχοντο, ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέχον. Ⓐ δὲ αὐθομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας, Ⓐ δὲ πλεῖστοι ἐφθείροντο καὶ ἔφυγον. ἡμέρης δὲ τῆς Μηδικοῦ στρατεύματος αἰρεθείσης, ὡς ἐπύθετο ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἔφη, ἀπειλέων τῷ Κύρῳ, Ἀλλ' οὐδὲ ὡς ὁ Κῦρός γε χαιρήσει. τοσαῦτα εἰπας, πρῶτον μὲν τοὺς μάγους τοὺς ὀνειροπόλους, οἳ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι Ⓐ Κύρου, τούτους ἀνεσκολόπισε. μετὰ δὲ, ὥπλισε τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῇ ἄστει, νέους τε καὶ πρεσβύτας ἄνδρας. ἐξαγαγὼν δὲ τούτους, καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσῃσι, ἐνικήθη· καὶ αὐτὸς τε Ἀστυάγης ἐζωγρήθη, καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε. ἐόντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἀστυάγει προσῆλθε ὁ Ἅρπαγος καὶ ἐχάρη τε καὶ κατεχερώμενε. καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν ὑβριστέα ἔπεα· καὶ δὴ καὶ εἴρετο μιν προσὼν ὅ ἑωυτοῦ δεῖπνον, τὸ μιν ὀκοῖός τις ἐφαίνετο παιδὸς ἐοῦσα ποιήσειε, ὅτι εἴη ἢ ἐκείνου δουλοσύνη αὐτὶ τῆς βασιληίης. ὁ δὲ μιν προσιδὼν, αὐτείρετο εἰ ἑωυτῷ ποιέεται τὸ Κύρου ἔργον. Ἅρπαγος δὲ ἔφη, αὐτός γὰρ χρήσιμος, καὶ ὁ πρῆγμα δὴ ἑωυτοῦ δικαίως εἴη). Ἀστυάγης δέ μιν ἀπέφαινε τοῦ λόγου σκαιότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἐόντα πάντων ἀνθρώπων· σκαιότατον μὲν γε, εἰ πρεσβὺς αὐτὸς βασιλέα γενέσθαι, εἰ δὴ δι' ἑωυτοῦ ἐπρήξατο τὰ πρέσβυτα, ἀλλὰ προεῖπε ὁ κρατός· ἀδικώτατον δὲ, ὅτι τῷ δείπνου εἵνεκε Μήδους κατεδούλωσε. εἰ γὰρ δὴ δεῖν πάντως περιελεῖναι ἄλλῳ τέῳ τὴν βασιληίην, καὶ μὴ αὐτὸν ἔχειν, δικαιότερον εἶ) Μήδων τέῳ περιβαλεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων. νῦν δὲ Μήδους μὲν, ἀναιτίους τούτου ἐόντας, ἐδούλωσε· ἑωυτοῦ δὲ ἐόντα ἐπίτροπον, τὸν αὐτὸς ἐποίησε, τοῦτον ἐπὶ τοσοῦτον κακὸν ἐμβέβηκε, ὥστε τὰ ἑωυτοῦ ἀπολωλεκέναι. ταῦτα μὲν δὴ Ἅρπαγον ἐπὶ τοῖσι παροῦσι ἔπεσι ὑβρίσας ἀπέπεμψε.

bertatem vindicarũt. Hæc moliri Cyrum Astyages quum accepisset, misso nuncio accersiit. Iste nuntiũ iubet renunciare, se prius illuc venturum quàm Astyages ipse velit. His auditis, Astyages Medos cũctos armat, hisque [a] aduerso numine Harpagum præfecit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Cõparato exercitu, vbi Medorum copię [b] cum Persicis prælium conseruerunt, quicunque eorum [c] sermonis Harpagi erant expertes, præliabantur: qui verò participes, ad Persas transibant. Plerique de industria ignauiter agebant, fugámque faciebãt. Dilapso turpiter Medico exercitu, Astyages vt primùm rem cognouit, minitans Cyro, inquit, Ne sic quidem Cyrus gaudebit. Hactenus loquutus, ante omnia eos magos somniorũ interpretes qui suasissent ipsi Cyrũ dimittẽdum, patibulis affigit. Deinde réliquos Medorum qui in vrbe erant, adolescentes pariter & senes, armat. Quibus eductis, cum Persis confligens fugatur: viuúsque capitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo astans Harpagus insultauit, eúmque dicteriis lacessiuit, cùm alia quæ homini dolerent, dicens, tum verò percontando eũ de cœna sua in qua ille ipsum carnibus filii pauisset: [d] quoniam regnum eius ad seruitutem decidisset. Eum intuẽs Astyages, vicissim interrogat nũquid [e] ipsius foret Cyri opus. Harpagus verò, suum esse dicere: idque meritò, quoniam ipse ad Cyrum scripsisset. [f] Tum Astyages eum improuidissimum atque iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimum quidem, quòd, si facultas ei aderat vt rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, si modò illa per ipsum gesta essent: iniquissimum verò, quòd cœnæ causa Medos in seruitutem redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorũ alicui id bonum comparare quàm Persarum. Nunc Medos, qui huius peccati affines non extitissent,

a Tanquam diuinitus mente captus, Harp.

b Cum Persicis iunctæ fuerunt. *Vel*, Persicis occurrerunt.

c Propositum Harpagi ignorabant, præliabantur: cæt. ad Pers.

d Quòd esset illius seruitus pro regno. *Ideſt, Quòd propter illud ex re ge seruus factus esset.*

e Sibi vendicaret Cy.

f Tum Astyages demonstrare cœpit illum omniũ hominum & stultissimum esse & iniquissimũ. Stultissimum quidẽ, quòd quum ipsi liceret regẽ esse (si modò per ipsum res ea gesta esset) alteri imperium tribuisset: iniquissimũ, *&c.*

ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hactenus serui, nunc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modum Astyages, quum quinque & triginta regnasset annos, regno amotus est: ob cuius acerbitatem Medi subiecti fuere Persis centum ac duodetriginta annos, omni supra Halym fluuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt. Iidem sequentibus tẽporibus, quum horum factorum pœniteret, à Dario defecerũt: sed prælio victi, iterum subacti sunt, Persæque qui tunc cum Cyro aduersus Astyagem rebellauerunt, deinceps Asiæ imperitauerũt. Cyrus nullo alio malo afficiẽs Astyagem, penes se habuit quoad vita excessit. Ita Cyrus genitus educatúsque, regno potitus est. Et mox Crœsum iniuriæ illatorem subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita omnem Asiam adeptus est.

A δούλους ἀντὶ δεσποτέων γεγενημένους. Πέρσας δὲ, δούλους ἐόντας τοῦτον τοῖσι Μήδοισι, νεῶν γεγονέναι δεσποτέας. Ἀστυάγης μὲν νυν βασιλεύσας ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ τεσσεράκοντα, οὕτω τῆς βασιληίης κατεπαύθη. Μῆδοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὸν τούτου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἔτεα τεσσεράκοντα καὶ ἑκατὸν δυοῖν δέοντα, πλέξ ἢ ὅσον οἱ Σκύθαι ἦρχον.

B ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τε σφι ταῦτα ποιήσασι, καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου. ἀποστάντες δὲ, ὀπίσω κατεστράφησαν, μάχῃ νικηθέντες. πρότερον δὲ ὅτε Ἀστυάγεος ἀπὸ Πέρσαι τε καὶ ὁ Κῦρος ἐπαυσάτην τοῖσι Μήδοισι, ἦρχον ὑπὸ τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, εἶχε παρ' ἑωυτῷ, ἐς ὃ ἐτελεύτησε. οὕτω δὴ Κῦρος γνώμῃσί τε καὶ τραφεὶς, καὶ ἐβασίλευσε, καὶ Κροῖσον ὕστερον τούτων ἄρξαντα ἀδίκως, κατεστρέψατο, ὡς εἴρηταί μοι

C πρόσθεν. τῦτον δὲ καταστρεψάμενος, οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε.

Porro ritus quibus vtuntur Persæ, tales esse comperi. Neque statuas, neque templa, neque aras extruere cõsuetudo est, quinimo hoc facientibus insaniæ tribuere, ob id (vt mea fert opinio) quòd nõ, quemadmodum Græci, sentiũt deos ex hominibus esse ortos. Moris habẽt, editissimis quibusque conscensis montibus, Ioui hostias immolare, omnem

D gyrum cæli, Ioué appellantes. Soli Lunæque sacrificant, & telluri, igni, aquæ atque ventis: hisque solis sacra faciũt iam inde ab initio. [a] Vraniæ quoque sacrificant, sic nimirũ ab Assyriis Arabibúsque edocti. Vocant autem Assyrii Venerem Mylittam, Arabes eandem Alittã appellant, Persæ Metrã. Sacrorum autem ritũ circa hosce iã dictos deos huiusmodi quondam instituerunt. Persæ quippe sacrificaturi, nec aras erigunt, neque ignẽ incendũt prorsus: sed neque libamentis vtũtur, aut tibiis, infulisue, aut molis: verùm, vt quisque diuis hisce sacra facere statuit, in locũ mũdũ victimã sistens, deũ illũ implorat, myrto maximè cinctã gestãs tiaram.

a Postea verò didicerunt Vraniæ etiam sacrificare, & ab Assyriis & ab Arabiis edocti.

Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τοιοῖσι χρεωμένους. ἀγάλματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιεύμενοι ἱδρύεσθαι, ἀλλὰ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην ὀπιφέρεσι· ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, ὅτι οὐκ ἀνθρωποφυέας νομίσαντες τοὺς θεοὺς, καθάπερ οἱ Ἕλληνες, εἰώθασι. οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μὲν, ὅτι τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες, θυσίας ἔρδειν, κύκλον πᾶσαν τὴν οὐρανοῦ Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ, καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι. τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν. ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρὰ τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων. καλέουσι δὲ Ἀσσύριοι μὲν τὴν Ἀφροδίτην, Μύλιττα· Ἀραβίοι δὲ, Ἀλίττα· Πέρσαι δὲ, Μίτρην. θυσίην δὲ τοῖσι Πέρσῃσι τοιήδε τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἔστι κατεστηκέε. οὔτε

E βωμοὺς ποιεῦνται, οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι, μέλλοντες θύειν· οὐ σπονδῇ χρέωνται, οὐκὶ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκὶ οὐλῇσι. τῶνδε ὦν ἕκαστος θύειν θέλει, ἐς χῶρον καθαρὸν ἀγαγὼν ὃ κτηνεός, καλέει τὸν θεὸν, ἐστεφανωμένος τὴν κίδαριν μάλιστα.

ἑαυτῷ· ἀλλ' ὁ μὲν τὰ ἴδια θύοντι ἰδίᾳ μοιρῶ οὐ μόνον Α
ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθά· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι
Πέρσῃσι κατ' εὐχὴν γίνεται, καὶ τὰ τῆς βασιλῆος. ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. ἐπεὰν δὲ διαμυσίλας κατὰ μέρεα τὸ ἱρήιον, ἐψήσῃ τὰ κρέα, στορέσας πόιλω ὡς ἁπαλωτάτῳ, μάλιστα δὲ τῷ τριφύλλῳ, ὅτι τούτου ἔφηκε ὧν πουλὺ κρέα. διαθέντος δὲ αὐτοῦ, μάγος αὐτὴρ παρεξεώς ἐπαείδει θεογονίην, οἵην δὴ ἐκεῖνοι λέγουσι εἶναι τὴν ἐπαοιδήν. ἄνευ γὰρ δὴ μάγου οὐ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι. ἐπισχὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα, καὶ χρᾶται ᾧ, τι μὲν ὁ λόγος αἱρέει· ἡμέρῃσι δὲ ἁπασέων μάλιστα ἐκείνῃσι ἁμᾶς νομίζοισι τῇ ἕκαστος ἐγήνετο. ἐν τούτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιοῦσι ποιέεσθαι· ἐν τῇ οἱ βιδαμώνες αὐτῶν, βοῦν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον παρατιθέασι ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι. ἀνὴρ δὲ πένητες αὐτέων τὰ λειπὰ τῶν προειρημένων κρεῶν παρατιθέασι. σίτοισι δὲ ὀλίγοισι χρέωνται, ὅτι φορήμασι δὲ πολλοῖσι, καὶ οὐ καλοῖσι. καὶ διὰ τοῦτο φασὶ Πέρσαι τοὺς Ἕλληνας σιτεομένους παυσωνται, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου οὐ παρατίθεται οὐδὲν λόγου ἄξιον· εἰ δέ τι παρατεθείη, ἐδιόντες οὐ παύεσθαι. οἶνον δὲ κάρτα προσκέαται· καὶ σφι οὐκ ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρῆσαι αἴτιον ἄλλῳ. τούτων μὲν νυν οὕτω φυλάσσεται. μεθυσκόμενοι δὲ ἑώθασι βουλεύεσθαι τὰ συμφορήματα τῶν πρηγμάτων· τὸ δ' ἂν ἀδὴν σφι βεβλεθρωμένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτίθησι ὁ ἐγκάρχος, ἐν τῷ αὐτοὶ ἐόντες βουλεύωνται. καὶ ἢν μὲν ἀδὴν καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτῷ· ἢν δὲ μὴ ἀδὴν, μετίεσι. τὸ δ' ἂν αὖ νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ὑπεραγινώσκουσι. συντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἂν τις διαγνοίη εἰ ὁμοῖοί εἰσι οἱ συντυγχάνοντες. ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους, φιλέουσι τοῖσι στόμασι. ἢν δὲ ἢ οὔτεος σὺν δέοντος ὀλίγῳ, τὰς πλευρὰς φιλέονται· ἢν δὲ πολλῷ ἢ οὔτεος ἀμείνους, προσπίπτων προσκυνέει τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ καὶ πάντων τοὺς ἄγχιστα ἑωυτῶν οἰκέοντας, μετὰ γε ἑωυτούς· δευτέρους δὲ, τοὺς δευτέρους·

[A] Sacrificans autē, non pro ſe ſolo priuatímque vota nuncupat, ſed communiter vniuerſis Perſis bene precatur. in primis quidē regi: quoniam [b] inter Perſas omnes idem quoque cōprehenditur. Vbi verò iam in minutas portiunculas membratímque hoſtiam conſcidit, carnibus elixis herbam ſuſternit quammolliſſimā, maximè trifoliū. Huic impoſitis carnibus, magus aſtans, theogoniā accinit. ſiquidem hanc illi dicunt eſſe incantationē efficaciſſimam. Citráque magum nullū illis fit legitimum ſacrificium. Mox ſacrificus ſublatis carnibus vtitur in quencunque vſum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè colendum cenſent ſuum quique natalem: nimirum hoc die plus aliis æquum cenſentes ciborū appone re. Et ditiores, integros boues, camelos, equos, aſinos, eóſq; in fornacibus toſtos, iſto die in mēſam apponunt: pauperes natalem minoribus pecoribus honorant. Cibis autē vtuntur perpaucis, bellariis multis, neque iis admodū bonis. Hinc eſt quòd Perſæ dicunt, [c] Græcos paſtos iam demū non eſurire amplius. Nempe ipſis à cœna cibi apponūtur pretii nullius, & ſiquid apponatur, non ceſſant quin edant. Vinū largius illis apponitur: Eiſdē nec vomere corā, nec vrinam facere licet: quæ etiā nunc ita obſeruantur. Poti, de rebus maximè ſeriis conſultare cōſueuerūt. [d] nā ſiquando ipſis conſultandum videtur, tum poſtera die ieiunant, proponitque is qui ædibus illis in quibus fortè cōſultatur præeſt: &, ſi placuerit, atque ieiunauerint, vtūtur ipſo: ſin minus cōprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eiſdē poti pronuntiant. Quum in via inuicē ſibi occurrunt, ex hoc quis cognoſcat an pares ſint: nam ſalutationis loco ſe mutuo oſculantur. quòd ſi alter fuerit inferior paulo, malas oſculantur dū taxat: ſin autem alter fuerit multo ignobilior, proſtratus adorat honoratiorem. In primis autem illos obſeruant reueréter qui proximè habitant: ſecundas tribuunt iis qui à primis proximi:

a Illi autem qui ſacrificat, non licet ſibi priuatim precari bona, ſed commun.

b Inter cunctos Perſas ipſe etiam qui ſacrificat com prehend.

c Græcos finem edēdi facere dum adhuc eſuriunt, quòd à cœna nihil apponatur illis quod ſit alicuius pretii: quòd ſi quid tale appone retur, non eſſe finē facturēs quoad ſatiati eſſent. Vini valde appetentes ſunt.

d Quod autem ipſis placuerit deliberantibus *inter pocula*, id poſtridie proponit dominus illius domus in qua deliberauerint: & ſi quidem placuerit ſobriis etiam, eo vtuntur: ſin minus, relinquunt. De quibuſcúque autem ſobrii cōſultauerint, inebriati ea in diſquiſitionē reuocant. Si in vita, &c.

συμπυγχάνοντες

atque sic deinceps progredientes, quo viciniores, hoc arctiori necessitudine iunctos existimant: se nimirum omniū longè optimos arbitrātes: [a] alios verò, quo remotiùs dissiti sunt, hoc à virtute magis esse alienos. atque illos demū secūdum dictam proportionem pessimos esse colligētes qui à Persis absint quam remotissimè. Sub Medis imperiū obtinētibus, plerę que nationes quoque imperitabāt: sed quibus omnibus præerant Medi. Iidem & affines perinde atque Persæ colunt. Quæ gens imperii curam gerens, latè progressa fuit. Externorū autē mōrū Persæ maximè omniū hominum sunt studiosi. nam & Medicam vestem propria elegātiorem arbitrantes, gestant: & in pugnis thorace vtūtur AEgyptio. Quin voluptatibus etiam omnis generis quas semel rescire potuerunt, frui studēt. A Græcis edocti, puerorum quoque indulgent amoribus. Virgines multas ducūt vxorum loco, sed multo plures pallacas habent. Secūdū bellicam fortitudinem potior ducitur numerosæ sobolis procreatio: & illi qui quamplurimos liberos ediderit, [b] huic rex tāquam strenuū quippiam præstiterit, singulis annis munera mittit. Liberos suos, à quinto anno incipientes vsque ad vicesimū, tribus duntaxat instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris non venit, sed apud fœminas degit. Quod ea gratia sic fit vt si inter educationem decedat, nullam hæc prolis iactura patri afferat molestiam. Equidem [c] hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob vnam tantùm culpam liceat vel ipsi regi occidere quempiam, neque alicui aliorum Persarū atrocius aliquid in familiam suam exercere ob vnum solum delictum: sed expēdere iubetur quisque, si plura ac magna patrarit, atque tum demum iusta vtatur indignatione. Suum autem patrem aut matrem aiunt neminem vnquam occidisse: verùm quotquot horum fortè acciderūt, omni necessitate excussa,

a Minimè autē eos qui sedes à se remotissimas incolunt, honore afficiunt: seipsos omnium hominum longè præstantissimos esse arbitrantes in omnibus rebus: cæteros autem, prout propius incolunt, (vt dictum est) virtutem amplecti. At qui lōgissimè ab ipsis habitēt deterrimos esse. Porro Medis imperium obtinentibus, quædā etiam gentes mutò imperabant, *id est, imperium in quasdam obtinebant, & successim aliarum imperio subeerant.* Medi enim vniuersis imperabant, & maximè sibi propinquis: hi autem, etiam finitimis: isti verò, iis qui maximè vicini erant. Eadem autē ratione & Persæ vicinos suos colunt. Latè enim progrediebatur illa gens, imperās & præfecturas obtinens. Externorum aut.

b Huic rex munera quotannis mittit. In multitudine autem positum esse robur existimant. Lib.

c Sed vbi considerauerit, si peccata cōmissa plura maioráque esse comperiat quàm obsequia præstita, tum demum iram suā exercet. Suum autē parentem aut matrem aiunt nemo vnq. occidisse: sed quicunque tales fuerint *filii* necesse esse vt si de illis inquiratur, aut suppositi, aut spurii comperiantur. Quippe veris.

μὴ δὲ, κατὰ λόγον τοῦτο βαίνοντες διαφθείρεσθαι. ἤκιστα δὲ τοὺς ἑωυτῶν ἕκαστα οἰκημάτους ὦν ἀγαθοὺς ἐν ἀνδρηΐῃ, νομίζοντες ἑωυτοὺς εἶναι ἀνθρώπων μακρῷ τὰ πάντα ἄριστους· τοὺς δ' ἄλλους, κατὰ λόγον τὸν λεγόμενον τῆς ἀρετῆς ἀπεχεσθαι· τοὺς δὲ ἕκαστα οἰκειοτάτους ἀπ' ἑωυτῶν, κακίστους εἶναι. ὅτε δὲ Μήδων ἀρχόντων καὶ ἦρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων, ἐπεκράτησαν μὲν Μῆδοι, καὶ τὴν ἄγχιστα οἰκεόντων σφίσι· οὗτοι δὲ καὶ τὴν ὁμούρων· οἱ δὲ, μάλιστα τὴν ἐχομένων. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ οὗτοι λόγον καὶ οἱ Πέρσαι διαφθείρουσι. ἐπεκράτησε γὰρ δὴ καὶ τὸ ἔθνος ἀρχόν τε καὶ ὅτε ἐς πᾶν. ξεινικὰ δὲ νόμαια Πέρσαι ἐπασκέουσι ἀνδρῶν μάλιστα. καὶ γὰρ δὴ τοῖσι Μηδικοῖσι ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἑωυτῶν εἶναι καλλίω, φορέουσι, καὶ ἐς τοὺς πολέμους, τοῖσι Αἰγυπτίοισι θώρηκας. καὶ ὑπαθείας τε παντοδαπὰς παιδανόμενοι ἐπιτηδεύουσι, καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων μαθόντες, παρὰ μὲν Ἕλλησι μανθάνουσι ἕκαστοι αὐτῶν πολλὰς μὲν κουρίδιους γυναῖκας, πολλῷ δὲ ἔτι πλείονας παλλακὰς κτῶνται. ἀνδραγαθίης δὲ αὕτη ἀποδέδεκται, μὴ δὲ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθὸν, ὃς ἂν πολλοὺς ἀποδείξῃ παῖδας. τὰ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι, δῶρα ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος. ὃ πολὺν δὲ ἦν ἀριθμὸν ἰσχυρὸν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας, ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι, μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μοῦνα, ἱππεύειν, καὶ τοξεύειν, καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πενταετὴς γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τρέφεται τῆσι γυναιξὶ διαιτώμενος ἔνδον. τοῦδε εἵνεκα τοῦτο ποιέεται, ἵνα μὴ ἀποθανόντος τρεφόμενος, μηδεμίην ἄσην ἀνδρὶ τῷ πατρὶ παρέσχηται. αἰνέω μὲν νυν τόνδε νόμον· αἰνέω δὲ καὶ τόνδε, ὃ μὴ μέντοι αἰτίης εἵνεκα μήτε αὐτὸν βασιλέα μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν ἄλλων Περσέων μηδένα τὴν ἑωυτοῦ οἰκετέων ὅτι μὴ αἰτίη ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν. ἀλλὰ λογισάμενος ἐῶ θύειν πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἐόντα τῶν ἐπιτυγημάτων, οὕτω τοῦ θυμοῦ χειρᾶται. ἀποκτεῖναι δὲ οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα, ἢ μητέρα. ἀλλὰ ὁκόσα ἂν δὴ ἕκαστα ἐξεύρηται ἐγένετο, πᾶσάν ἀνάγκην φασὶ ἀναζητεόμενα

τοῦτο ποιέ-

ζωῦτα ἀνδρεθλῦαι ἢ τοι ὑποβολιμαῖα ἐόντα, ἢ μοιχίδια. οὐ γὰρ δὴ φασι εἰκὸς εἶ- A
τὸν γε ἀληθῶς τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑωυτοῦ παι-
δὸς ἀποθνήσκειν. ὁκόσα δὲ σφι ποιέῦν οὐκ
ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. αὐχμὸν δὲ
αὐτίσι τὸν ψεύδεσθαι νενομίσμενον δεύτερα,
ὀφείλειν χρέος· πολλῶν μὲν ἂν ἄλλων εἵ-
νεκα, μάλιστα δὲ ἀναλκηΐην φασὶ εἶ) ὀφείλοντα, καὶ τὸν ψεύδεα λέγειν. ὃς αὖ δέ τ
αὐτῶν λεπρέων ἢ λεύκην ἔχοι, ἐς πόλιν οὔτε οὐκ ἐσπορεύεται, οὐδὲ συμμίσγει τοῖσι ἄλ- B
λοισι Πέρσῃσι. φασὶ δὲ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἁμαρτάνειν τι, τοῦτ' ἔχειν ἔξιον ὃ πάντα, ὃς
ἀλλοεθνέα νόμῳ τοιῷδε χρᾶται, πολλοὶ ἐξελαύνουσι ἐκ τῆς χώρης καὶ τοὺς λεύκας
πτερωτὰς, τὸν αὐτὸν αἰτίην ἔχοντες. ὅτι φέρουσι.
ἐς ποταμοὺς δὲ οὔτε οὐρέουσι, οὔτε ἐμπτύ-
ουσι, οὐδὲ χεῖρας ὀναπτίζοντες, οὐδὲ ἄλλο ἄλλον ὐ-
τι οὐδὲν ποιοῦσι, ἀλλὰ σεβόμενοι παραμεί- δέντα πτερεύ-
σιν, ἀλλὰ
πολὺ τῶν πολλῶν μάλιστα. καὶ τὰδε ἄλλο σφι
ὧδε συμπέπτωκε γίνεσθαι. τὰ Πέρσας μὲν C
αὐτοὺς λέληθε, ἡμέας δὲ οὔ, τὰ οὐνόματα
σφι ἐόντα ὁμοῖα τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγα-
λοπρεπείῃ, τελευτῶσι πάντα ἐς τὠῦτὸ
γράμμα, τὸ Δωριέες μὲν σὰν καλέουσι,
Ἴωνες δὲ, σίγμα. ἐς τοῦτο δὲ ζητήσαντι D
σφι τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόμα-
τα οὐ τὰ μὲν, τὰ δὲ οὔ, ἀλλὰ πάντα ὁμοί-
ως. ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν
εἰδὼς εἰπεῖν. τάδε μέντοι ὡς κρυπτόμενα
λέγεται, καὶ οὐ σαφέως περὶ τοῦ ἀπο-
θανόντος· ὡς οὐ πρότερον θαπτεται ἀν-
δρὸς Πέρσεω ὁ νέκυς, πρὶν ἂν ὑπὸ ὄρνι-
θος ἢ κυνὸς ἑλκυσθῇ. μαγέους μέν γε ἀ-
τρεκέως οἶδα ταῦτα ποιέοντας· ἐμφανέως
γὰρ δὴ ποιεῦσι. καταπρώσαντες δὴ ὦν
νέκυν Πέρσαι, γῇ κρύπτουσι. μάγοι δὲ
κεχωρίδηται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀν-
θρώπων, καὶ τῶν δὴ Αἰγυπτίων ἱρέων. οἱ
μὲν γὰρ ἁγνεύουσι ἐμψυχον μηδὲν κτεί-
νειν, εἰ μὴ ὅσα θύουσι· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐ- E
τοχειρίῃ πάντα, πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώ-
που, κτείνουσι. καὶ ἀγωνίσματα τὸ μέγα
ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκάς τε
καὶ ὄφις, καὶ τἄλλα ἑρπετὰ καὶ πετεινά.
καὶ ἀμφὶ μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω ὡς ἔ-

hos tandem deprehensos tradunt aut subdititios, aut spurios. Quippe verisimile nequaquam videri aiunt vt is qui verus parens sit, à proprio filio interimatur. Quæcunque apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimũ apud eos ducitur, mentiri: secũdo loco, æs alienum debere, cùm ob alias multas causas tum quòd necessum sit eũdem qui debet, mẽdacio quoque obnoxium esse. Si quis è ciuibus lepra aut vitiligine infectus sit, huic in ciuitatem accedere non conceditur, neque cũ aliis Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immissos quòd in solẽ peccauerint. Externum verò qui iisdem correptus fuerit, è regione sua exigũt: atque [a] ob eandẽ causam albas columbas in regionẽ illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec denique simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiosissimè colunt. Hoc quoque Persis accidit peculiare, quod quanquam illos lateat, nobis minimè est obscurum: nempe quæcunque apud illos nomina vel corporibus vel magnificẽtiæ sunt similia, ea omnia in eadẽ terminari litera, quã Dores san appellent, Iones sigma. Et, si animaduertas attentius, deprehẽdes nomina Persarũ nõ quædam, sed omnia similiter claudi. Equidem hæc probè scies de Persis possum indubitatò affirmare. at ista quæ de mortuis prodũtur, obscuriora, neque perindẽ certò: cadauera videlicet defũctorũ Persarũ non prius humari quàm aut ab alite aut cane trahantur. [b] Magos tamen sat scio hæc factitare: quandoquidem apertè faciunt. Persæ igitur mortuum [c] cera inuoluẽtes in terram condunt. Magi verò cùm ab aliis hominibus tum à sacerdotibus AEgyptiis differunt. Siquidem hi nullius animãtis occisione se polluũt præter ea duntaxat quæ diis immolãt: Magi suis ipsorũ manibus, excepto homine atque cane, quiduis occidũt: imò hoc palmarii loco ducunt, si formicas serpentésque, & breuiter reptilia atque volatilia plurima necauerint. Atque de horum ritibus hunc in

a Columbas *exigunt, vel expellunt* eandem causam prætendentes. In flum.

b Magos quidẽ certè sat sc.

c *Vel, Cera circumlinentes, aut inegentes.*

modum dictum sit: nos ad institutam narrationem recurrimus.

PORRO Iones atque AEoles, vbi audierunt Lydos citra negotium à Persis victos, legatos Sardis miserunt ad Cyrum, [a] vltrò postulantes vt iisdem conditionibus eos admitteret quibus Crœsi subiectos in ditionem accepisset. Verùm Cyrus ad eorum postulata per huiusmodi *similitudinem atque* apologum respondit, Tibicen, inquiens, quidam vbi pisces in mari conspexisset, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus suauitatem* in terram progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare verriculo, ingentem piscium vim complexus est traxitque. Et quum palpitantes cerneret in sicco, dixit ad pisces, Temperate, inquit, nunc mihi quæso à saltationibus: quando nō libuit vobis me canente saliendo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus AEolibúsque ideo dixit, quòd Iones prius ipso Cyro per legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitāte vt à Crœso rebellarent, constanter recusauerant: ac tum demum, [b] rebus non ex sententia succedentibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira commotus, dicto responso eos dimisit. Iones, his auditis, ad suas quique ciuitates reuertūtur, mœniáque communiunt. Congregabantur autem in Panionio alii omnes, præter Milesios. quippe cum his solis fœdus inierat Cyrus, iisdem conditionibus quibus & [c] Lydos receperat. Porro reliquis Ionibus communi sententia videbātur legati in Spartam mittendi, qui *simul & præsentem rerum statum nuntiarent &* auxiliū rogarent.

Iones verò illi ad quos Panionium quoque pertinet, ciuitates habent cùm cæli bonitate tum montium commoditate omniū optimè sitas quas nos nouerimus, adeo vt neque superior regio, neque inferior, neque ea quæ orientem nec quæ occidentem spectat plaga, Ioniam hac in parte æmulari possit. Siquidem hæc vel frigore riget, vel premitur aquis: illa rursus calore ac situ squalet. Lingua vtūtur non eadem, [d] sed eius quatuor proprietates ducūt. Miletus, prima apud ipsos ciuitas, ad meridiē vergens. Post hanc Myus & Priene:

[a] Volētes iisdem conditionibus sta re quibus & Crœso fuerant subiecti. Verùm Cyr.

[b] Rebus confectis.

[c] *Legit hic interpres Lydos, nō Lydēs.*

[d] *Ad Verbum*, Sed quatuor modos deductionum vsurpant. i. *Ea vtūtur in quatuor modos & proprietates deducta.*

A ἀρχὴν ἐνομίσθη. αὖθις δὲ ἔπειτα τὸν πρότερον λόγον.

Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς ἡ Λυδὸς πάχισα κατεστρέφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδις παρὰ Κῦρον, ἐθέλοντες ὅπως τοῖσι αὐτοῖσι ἔσι τοῖσι ἐπὶ τοῖσι δὲ Κροίσῳ ἥσθησαν κατήκοοι. ὁ δὲ, ἀκούσας αὐτέων τὰ πρεσβεύοντο, ἐλεξέ σφι λόγον, ἄνδρα φὰς αὐλητὴν ἰδόντα ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσσῃ, αὐλέειν, δοκέοντα σφέας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· B ὡς δὲ ψευσθείη τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον, καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος παλλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξέρυσαι. ἰδόντα δὲ παλλομένους, εἰπεῖν πρὸς αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἰχθῦς, Γαυροδέμοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐκ ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίσασθαι σφέας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ C ἐπείθοντο. τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἦσθησαν ἑτοῖμοι πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ, ὀργῇ ἐχόμενος, ἔλεγέ σφι τάδε. Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων, ἀπενηνειγμένοι ἐς τὰς πόλιας, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι, καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον ἡ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων (πρὸς μούνους γὰρ τούτους ὅρκιον Κῦρος ἐποιήσατο, ἐπ' οἷσίπερ ὁ Λυδὸς) τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἐδόξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι D ξυμμαχέειν.

Οἵ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῷ καὶ ὁ Πανιώνιος ἐστὶ, τῷ μὲν οὐρανοῦ, καὶ τῷ οὐρέων ἐν τοῖσι καλλίστῳ ἐτύγχανον ἱδρυσάμενοι πόλιας πασέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν χωρία τῶνδε ἐπιεικέστερα Ἰωνίη, οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὸν ἠῶ, οὔτε τὰ πρὸς τὸν ἑσπέριον· τὰ μὲν, ὑπὸ τοῦ ψύχεός τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ, ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ αὐχμώδεος. γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τέσσερες τρόποι τέτανται τῆς ἀγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτῶν πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην· μετὰ δὲ, Μυοῦς τε καὶ Πριήνη·

38

αὗται μὲν σὺν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται, καὶ αὐταὶ τοῦτο μοῦνον ἀλλογλώσσους ἔχουσαι. οἵδε δὲ σὺν τῇ Λυδίῃ Ἔφεσον, Κολοφῶνα, Λέβεδον, Τέω, Κλαζομενάς, Φώκαιαν. αὗται δὲ αἱ πόλιες τῇσι πρότερον λεχθείσῃσι ἁμαλογλώσσοισι κατὰ γλῶσσαν οὐδέν, ἀτὰρ δὲ ὁμοφωνέουσι ἐπὶ τρεῖς ἐκπολεῖπουσι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μοῦνοι νησιῶται οἰκέουσι, Σάμιόν τε καὶ Χῖον· ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἵδρυται, Ἐρυθραί. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ ταὐτὰ διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἑωυτῶν μοῦνοι. οὗτοι μεγάκιστοι γλώσσης τέσσαρες γίνονται. Τούτων δὴ ὧν τῶν Ἰώνων Μιλήσιοι μὲν ἥσσονες ἐκ σκέπης τοῦ φόβου ὄρχια ποιεύμενοι τοῖσι δὲ αὐτέων νησιώτῃσι ἐς δεῖμα οὐδὲν οὔτε γὰρ Φοίνικες ἥσσονες Περσέων κατήκοοι, οὔτε αὖ οἱ Περσέων κατήκοοι. ἀπεφοβήθησαν δὲ ἐπὶ τοῖσι ἄλλοισι Ἴωσι καὶ ἐπὶ ἄλλοισι μὲν οὐδέν, ἀσθενέες δὲ ἐόντες τοῦ πλούτου τότε Ἑλλήνων ἦσαν. πολλῷ δὲ δὴ ἀσθενέστατοι τῶν ἐθνέων ὁ Ἰωνικὸν, καὶ λόγου ἐλαχίστου· ὅσοι γὰρ μὴ Ἀθηναῖοι, ἐς βραχὺ ἦλθον οὐδὲν ἀξιόλογον. οἱ μὲν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ Ἀθηναῖοι ἔφυσαν τοὔνομα, ὁ βαρβάροισι Ἴωνες κεκλῆσθαι. ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονταί μοι οἱ πολλοὶ αὐτέων ἐπαισχυνόμενοι τῷ ὀνόματι. αἱ δὲ δυώδεκα πόλιες αὗται τῷ τε οὐνόματι ἠγάλλοντο καὶ ἱρὸν ἱδρύσαντο, ὅπῃ τε σφέων αὐτέων τοὔνομα ἔθεντο Πανιώνιον ἐβουλεύσαντο δὲ αὖτις μεταδιώσαι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώνων. οὐδὲ ἐδεήθησάν γε οὐδαμοὶ μεταγεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι. κατὰ περ οἱ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νῦν χώρης Δωριέες, πρότερον δὲ Ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης, φυλάσσονται ὦν μηδαμοὺς ἐσδέξασθαι τῶν περσοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱρόν· ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτῶν τοὺς περὶ τὸ ἱρὸν ἀμομήσαντας ἐξεκλῄεσθαι τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ δὴ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος ἐπῆσαν τρίποδας χαλκέους πεῖσι νικῶσι· καὶ τούτους χρεὼν ἦν τοὺς λαμβάνοντας ἐν τῷ ἱρῷ μὴ ἀναφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ αὐτοὺς ἀναθεῖναι· ᾧ δὴ καὶ ἀνὴρ ὧν Ἁλικαρνησσεὺς, ᾧ οὔνομα ἦν Ἀγασικλέης, νικήσας, τὸν

A hæ in Caria ſitæ ſunt, eadē lingua vtentes. Illæ verò in Lydia, Epheſus, Colopō, Lebedus, Teos, Clazomenæ, Phocæa, quæ cum iā dictis ciuitatibus, quātum ad linguam attinet, non conueniunt, inter ſe tamen eadem ſonant lingua. Reliquæ ſunt tres ciuitates Ionicæ, quarum duæ inſulas habitāt, Samum videlicet & Chium: tertia in cōtinenti ſita, Erythræ. Ex his Chii & Erythræi eandem ſermonis proprietatem ſibi vendicant: Samii verò ab his diſcrepātes, propriam quandam receperunt loquendi formam. Atque hunc in modum quatuor omnino linguarum fiunt proprietates. Ac verò ex iiſdem Ionibus Mileſii erāt qui cum Cyro metus prætextu fœdus pepigerant. Inſularibus autem nihildū grauius fuit metuendum, quòd Perſis Phœnices nondum eſſent ſubiecti, & ipſi Perſæ nauigiis non vterētur.

C Porro hi non aliam ob cauſam ab Ionibus defecerūt quàm quòd cùm imbecilles eſſent omnes alii Græci, tum Iones oppido quàm infirmiſſimi, & nullius propemodum momenti. Siquidem præter vnas Athenas, nulla vrbs alia inſignis erat. [a]Iam enim alii Iones, atque ipſi Athenienſes, Ionū nomen refugerant, nolentes Iones appellitari. Quinetiam nunc pleroſque ex illis videas quos nominis iſtius pudeat. Cæterùm duo-

D decim iſtæ ciuitates nomine ipſo gloriabantur: & *quum ſemel nomen ſibi Panionia indidiſſent*, fanum quoque de ſuo nomine cōſtruxerunt Panioniū. Cuius nullos participes facere in animum ſibi induxêre: nec erant qui magnopere poſtularent eiuſdem participes fieri, exceptis tātùm Smyrnæis. Tale quippiā Dorienſibus accidit qui Pentapolin incolunt, quæ antè Hexapolis vocabatur. nam & hi cauent ne quem è finitimis Dorienſibus ad Triopium

E [b]ſacrum admittāt: adeo vt etiam ex popularibus ſuis, qui ſacri legē tranſgreſſi eſſent, à ludorū communicatione excluſerint. Nā in certamine Apollinis Triopii tripodes victoribus conſtituebantur ærei: quos acceptos non è [c]ſacro efferre, ſed deo ipſi donare ibidem oportebat. At vir quidam Halicarnaſſeus, nomine Agaſicles, in eodem certamine victoria potitus,

a Adeo quidem vt cùm alii Iones tum ipſi Athenienſes hoc nomen refugerēt, Ionéſque appellari nollent. Sed etiamnū multi eorum nomen hoc ſibi pudendum ducere videntur. At hæ duodecim ciuit.

b Templum.

c Templo.

ausus est legẽ hanc violare, tripodémq; domũ ferẽs sibi asseruare. Propter quod cõmissum, quinq; hæ ciuitates, Lindos, Ialysius, Camirus, Cos atque Cnidus, sextã ciuitatem Halicarnassum à sacrorum participatione remouerunt: hac videlicet pœna Halicarnasseos multantes. Atqui mihi sanè videntur Iones duodecim fecisse ciuitates: nec voluisse plures recipere, propterea quòd eorundem Peloponnesum habitantium totidẽ fuerint partes: quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è sedibus suis exegerũt duodecim sunt partes. Nẽpe prima ante Sicyonem est Pellena, deinde AEgiræ & AEgæ, ad quã Crathis fluuius perennis labitur: à quo & Italicus ille vocatus est. Post AEgas Bura est & Helice: quò ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Post hanc AEgion est, & Rhypes, & Patrenses, & Pharenses, atque Olenus, quam Pirus ingens fluuius præterfluit. Postea Dyma & Tritæenses, qui soli mediterranea colunt. Hæ sunt duodecim Achæorum illæ portiones quæ tum quidem Ionum erant: hæcque causa fuisse videtur quapropter Ionibus duodecim ciuitates constituere placuerit. Nam istos præcipuè magísque aliis Iones esse, aut præstãtius quippiam gessisse, magna insania esset asseuerare: quum ex his Abantes sint, Eubœæ haudquaquam minima portio, qui tamen nec cum Ionum nomine quicquam habent commune: & Minyæ Orchomeniis sint admixti, Cadmæi quoque, Dryopes, [b]Phocenses, Molossi, Arcades, Pelasgi, Dores, Epidaurii, atque aliæ pleræque nationes inter se cõmixtæ sint. [c]Quorum alii ex Atheniensium Prytaneo progressi, nobilissimos se Ionum existimauerunt. Hi coloniam ducentes, loco vxorum Caricas habebant mulieres, quarum iam antè parentes interemerant. Propter quam cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quam iureirando inter se firmauerant, tradiderúntque suis deinceps filiabus, quòd videlicet cum maritis nunquam cibum sumerent, neque propriis nominibus compellarent: propterea quòd eorum patres, mari-

a Ad clauũ suspendere. Propt.

b Omittit ἀποδάσμιοι.

c Ex quorũ numero, illi qui ex Prytaneo Atheniensium profecti sunt, & se Ionum nobilissimos existimarunt, hi vxores secum nõ adduxerunt quũ in coloniam migrarent, sed Caricas habuerunt, quarum, &c.

A νόμον καὶ τηλόγησε· φέρων δὲ τρίποδας ἐς τὰ ἑωυτῦ οἰκία τροσετραπάλυσε τὸν δίποδα. Διὰ ταῦτα τὴν αἰτίην αἱ πέντε πόλιες, Λίνδος, καὶ Ἰήλυσός τε καὶ Κάμειρος, καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήισαν τῆς μετοχῆς τὴν ἑκτὴν πόλιν Ἁλικαρνησόν. Τούτοισι μὲν νυν ταύτην τὴν ζημίην οὗτοι ἐπέθηκαν. δοκέουσι δέ μοι δυώδεκα πόλιας ποιήσασθαι Ἴωνες, καὶ οὐκ ἐθέλῆσαι πλεύνας ἐσδέξασθαι, τῶν δὲ εἵνεκα· ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον, δυώδεκα ἦσαν αὐτῶν μέρεα, καταπερ νῦν Ἀχαιοί, τῶν ἐξελασθέντων Ἴωνας, δυώδεκα ἔστι μέρεα. Πελλήνη μὲν τε τρώτη τρὸς Σικυῶνος· μετὰ δὲ, Αἴγειρα, καὶ Αἴγαι· ἐν τῇ Κρᾶθις ποταμὸς ἀέναός ἐστι, ἀπὸ τοῦ ὁ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς Κρᾶθις οὔνομα ἔλαβε· καὶ Βοῦρα, καὶ Ἑλίκη, (ἐς τὴν κατέφυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἐνωθέντες) καὶ Αἴγιον, καὶ Ῥύπες, καὶ Παπρέες, καὶ Φαρέες, καὶ Ὠλενος, ἐν τῷ Πείρος ποταμὸς μέγας ἐστὶ· καὶ Δύμη, καὶ Τριταιέες, οἱ μοιῶσι τούτων μεσόγαιοι οἰκέουσι. Ταῦτα δυώδεκα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐστι, καὶ τότε γε Ἰώνων ἦν. τούτεων δὴ εἵνεκα καὶ Ἴωνες δυώδεκα πόλιας ἐποιήσαντο· ἐπεὶ ὡς γέτοι μᾶλλον οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἢ κάλλιόν τι γεγόνασι, μωρίη πολλὴ λέγειν· τῶν Ἁπάντων μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μέτα οὐδὲν τῦ οὐνόματος οὐδέν. Μινύαι δὲ Ὀρχομενίοισι αἰὰ μεμίχαται, καὶ Καδμεῖοι, καὶ Δρύοπες, καὶ Φωκέες ἀποδάσμιοι, καὶ Μολοσσοὶ, καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ, καὶ Δωριέες, Ἐπιδαύριοι, ἄλλά τε ἔθνεα πολλὰ αἰὰ μεμίχαται. Ἴωνες δὲ αὐτέων, ἀπὸ τοῦ τρυτανηίου τοῦ Ἀθηναίων ὁρμηθέντες, καὶ νομίζοντες γενναιότατοι εἶναι Ἰώνων. οὗτοι δὲ οὐ γυναῖκας ἠγάγοντο ἐς τὴν Ἀσσυρίην, ἀλλὰ Καρίας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. Διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὗται, νόμον θέμεναι, σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπήλασαν, καὶ παρέδοσαν τῇσι θυγατράσι μή κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι, μηδὲ οὐνόματι ἑωυτῆς ἀνδρα, οὐδὲ εἵνεκα, ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἀν-

B

C

D

39

E

band-like text at footer

δρας καὶ παῖδας· καὶ ἐπεί τε ταῦτα ποιή- A
σαντες, αὐλίοισι σιὼ οἴκεον. ταῦτα δὲ τῷ γυ-
νόμενα ἐν Μιλήτῳ. βασιλέας δὲ ἔσχ-
σαντο, ἃ μὲν αὐτῶν, Λυκίους, ἀπὸ Γλαύ-
κου τοῦ Ἱππολόχου γενεόντας· ἃ δὲ, Καύ-
κωνας Πυλίους, ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου
οἱ δὲ, καὶ σὺν ἀμφοτέροισι. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο
ἐλόγχανε τοῦ οὐνόματος μᾶλλον τι τῶν ἄλλων
Ἰώνων. ἔσχσαν δὲ καὶ οἱ καθαρὸς γενόμε-
νοι Ἴωνες. εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ'
Ἀθηνέων γεγένασι, καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι
ὁρτήν. ἄγουσι δὲ πάντες, πλὴν Ἐφεσίων B
καὶ Κολοφωνίων. οὗτοι γὰρ μούνοι Ἰώνων σφέ
ἄγουσι Ἀπατούρια· καὶ οὗτοι κατ' φόνου τι-
νὰ σκῆψιν. Ὁ δὲ Πανιώνιόν ἐστι τῆς Μυκά-
λης χῶρος ἱερός, τοῦτος ἄρκτον τετραμμέ-
νος, κοινὴ ἐξαφορισθμὸς τοῦτο Ἰώνων Πο-
σειδέωνι Ἑλικωνίῳ. Ἡ δὲ Μυκάλη ἐστὶ τῆς
ἠπείρου ἄκρη, τοῦτος ζέφυρον ἄνεμον κα-
τήκουσα Σάμῳ. ἐς τοῦτο συλλεγθμοὶ ἀπὸ
τῶν πολίων Ἴωνες, ἄγεσκον ὁρτήν, τῇ ἔθνεα
οὐνόμα Πανιώνια. πεπόνθασι δὲ οὐτὶ μούνῃ
αἱ Ἰώνων ὁρταὶ τῶν, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων C
ὁμοίως πάσας ἐς τωὐτὸ γράμμα τελευ-
τώσας, καπὰρ τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα.
αὗται μὲν, αἱ Ἰάδες πόλιες εἰσί.

Αἱ δὲ δὴ, αἱ Αἰολίδες, Κύμη, ἡ Φρικω-
νὶς καλεομένη, Λάρισαι, Νέον τεῖχος, Τῆ-
νος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγίρουσα, Πιτάνη,
Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρυνία· αὗται ἕνδεκα
Αἰολέων πόλιες ἀρχαίην μὲν γὰρ σφεων
πρέλυθη ὑπὸ Ἰώνων, Σμύρνη. ἦσαν γὰρ
καὶ αὗται δυώδεκα· ἐν τῇ ἠπείρῳ. οὗτοι δὲ
Αἰολέες χώρην μὲν ἔσχον κτησάμενοι D
ἀμείνω Ἰώνων, ὡρέων δ' ἧσσον ἐκτὸς ὁμοίως.
Σμύρνην δὲ ὧδε ἀπέβαλον Αἰολέες. Κο-
λοφωνίους αὐδρας στάσει ἐσωθέντας, καὶ
ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος, ὑπεδέξαν-
το. χρόνῳ δὲ, οἱ Φυλάδες τῶν Κολοφωνίων
φυλάξαντες τὸν Σμυρναίους ὁρτήν ἔξω
τείχεος ποιεύμενους Διονύσῳ, τὰς πύλας
ἀποκλήισαντες, ἔσχον τὸν πόλιν. βοηθη-
σάντων δὲ πάντων Αἰολέων, ὁμολογίῃ ἐ-
χρήσαντο, τὰ ἐπίπλα ἀποδόντων τῶν Ἰώ- E
νων, ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας. πάντ-

tos atque filios trucidassẽt, & quũ hæc patrassent, simul orbas ad cõcubitũ violenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges autẽ creauerant, partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriũdos: partim Cauconas Pylios, Codro Melanthi progenie ortos: parti ex vtrisque. Sed nomen Ionum inter cæteros maximẽ amplectuntur. Et sunt quidẽ illi veri atque genuini Iones: omnes tamẽ Ionum nomenclaturæ communicãt quotquot Athenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Concelebrãt autem omnes, præter Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturiis arcentur, idque ob cædis patratæ causã. Porro Panionium locus est Mycales sacer, ad Septentrionem vergens, communiter ab vniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus. Mycale autem promontorium est in continenti situm: quod quâ zephyro vento expositum est, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti vniuersi Iones sacrificium celebrabant quod Panionia vocant. Accidit hoc sanè no Ionum sacris duntaxat, verùm communiter omnibus Græcorũ festiuitatibus, vt in eandem literã finiant, perinde atque Persarum nomina. Et hæ quidem Ionicæ sunt ciuitates.

AEolicæ autem ciuitates sunt, Cumæ; quæ & Phriconis vocatur, Lariſſæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, AEgiroëſſa, Pitana, [a] AEgæa, Myrina, Crynia. Atque hæ xi AEolicæ fuerunt priſcæ ciuitates. Vna autem Smyrna (AEolica & ipſa ciuitas) ab Ionibus [b] diruta fuit. Alioqui & hæ, duodecim erant numero, in continenti ſitæ, quæ ditionem habebant Ionibus præſtatiorem, at quæ tamen ad illius cæli temperiem nequaquam accederet. Smyrnam verò hac occaſione amiſerunt AEoles, quòd Colophonios per ſeditionem è ſedibus ſub motos recepiſſẽt: quipoſtea Smyrnæos obſeruantes, dum extra vrbem Bacchi ſacra celebrarẽt, occluſis portis vrbem occuparunt. Succurrentibus autem AEolibus vniuerſis, ſic inter eos trãſigebatur, vt ſi Iones vtenſilia bonáque mobilia AEolibus rẽdderent, AEoles Smyrna cederẽt. Hanc

a Ægææ, αἰγαῖαι.

b Direpta fuit.

códitionem quum Smyrnæi accepissent, [a] distributæ sunt vndecim hæ ciuitates, suos quæque cõstituens ciues. Hæ itaque continentis sunt ciuitates, exceptis iis quæ Idam habitabant: nam illæ ad has non referuntur. Insulares verò quinque ciuitates Lesbum colebant. sextam enim in Lesbo Arisbam Methymnæi iã sibi subiecerant, tanquam consanguinitate iunctam. In Tenedo autem vna habitabatur ciuitas, & altera quædam in centum appellatis insulis. Iam verò Lesbiis Tenedíisque [b] nihil grauius, perinde atque cæteris Ionibus insulas tenẽtibus, erat metuendum: at reliquis ciuitatibus cõmuniter placuit Iones sequi, quocunque illi duxissent.

a Distribuerũt, *Vel inter se partita sunt* ipsos illæ vndecim, &c.

b Nihil periculi, per.

Porro vbi Ionum AEolúmque legati Spartam appulissent (id quod fiebat properãter) ex omnibus delegarũt Phocensem quendã, cui nomẽ Pythermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea veste indutus, [c] in Spartiatarum conuentum, qui ad famam legatorum collectus fuerat, processit: hortatúsque est Lacedæmonios multis verbis ad auxilium Ionibus ferendũ. [d] Illi, quamuis Ionũ legatos repulissent, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego coniicio, hominibus instructũ qui rerũ Cyri Ionúmque successum explorarẽt. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittũt spectatissimũ ipsorũ, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorũ mandata perferret: nimirum ne vlli Græciæ ciuitati damnũ inferret: vtpote se id minimè toleraturis. Cyrus audiẽs quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos quinã homines essent Lacedæmonii, & quàm multi numero. Mox vbi hæc cognouisset, ad Spartiatã dixisse, Equidem nõ extimui vnquam homines illos quibus locus est in media vrbe vacuus, in quem collecti mutuis ipsi sibi iuramẽtis imponũt. Atq; his, (si modò superi me seruauerit incolumẽ) non Ionũ, sed propria sua incommoda erũt deplorãda. Hæc in vniuersos Græcos verba detorsit Cyrus: quòd fora ampla haberẽt in quibus negotiationes

c Vt plurimi ex Spartiatis, quum hoc audissent, accurrerẽt, processit, hort.

d *Adde ex Get. cod. Græco*, Lacedæmonii verò illis aurem præbere noluerũt, imò non ferẽdum esse auxilium Ionibus statuerunt. Hi igitur abierunt. Illi, &c.

A σμώτων δὲ τοῦτα Σμυρναίων, ὑπισχνεῖλοντό σφεας αἰ ἕνδεκα πόλιες, καὶ ἐποιήσαντο σφέων αὐτέων πολιήτας. αὗται μὲν νυν αἱ ἠπειρώτιδες πόλιες, ἔξω τῶν ἐν τῇ Ἴδῃ οἰκημένων. κεχωρίδαται γὰρ αὗται. αἱ δὲ τῆς νήσους ἔχουσαι, πέντε μὲν πόλιες τὴν Λέσβον νέμονται. τῶν γὰρ ἕκτων ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκεομένων Ἀρίσβαν Μηθυμναῖοι, ἐόντας ὁμαίμους. ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις, καὶ ἐν τῇσι ἑκατὸν νήσοισι καλεομένῃσι ἄλλη μία. Λεσβίοισι μὲν νυν καὶ Τενεδίοισι, κατάπερ Ἰώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ὦν δεινὸν οὐδέν· τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλισι ἔα δεδοκημένη Ἴωσι ἔπεσθαι, τῇ ἂν οὗτοι ἡγήσωνται.

Ὡς δὲ ἀπίκέατο ἐς τὸν Σπάρτιον τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι, (ἀγχοῦ γὰρ δὴ πάντες ἦσαν τοῦτα πρηκτόμενοι) εἵλοντο τὸν πρώτων λέγειν Φωκαέα, τῷ οὔνομα ἦν Πύθερμος. ὁ δὲ, πορφύρεόν τε εἷμα περιβαλλόμενος, (ὡς αἰ πυθαγόρμοι πλῆσαι συνέλθοιεν Σπαρτιητέων) ἐς κατάσας, ἔλεγε πολλά, ἀμφρέξων ἐοῦσῃσι χρῄζων. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ πιμπρέξειν Ἴωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσσοντο. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπωσάμενοι τοὺς Ἰώνων τοῦ ἀγγέλους, ὅμως ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἄνδρας, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, κατασκόπους τοῦ τε Κύρου πρηγμάτων, καὶ Ἰωνίης. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώ- 40
χαιαν, ἔπεμπον ἐς Σάρδις σφέων αὐτέων δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα ἦν Λακρίνης, ἀνδρέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥῆσιν, γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σινάμφρέξειν, ὡς αὐτῶν οὐ φρονευμένων. τοῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος, λέγεται Κύρον ἐπείρεσθαι τοὺς παρεόντας Ἑλλήνων, τίνες ἐόντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι, καὶ κόσοι πλῆθος, τοῦτα ἐωυτῷ προαγορεύοισι. πυθαγόρμον δὲ μιν εἰπεῖν περὶ τὸν κήρυκα
E Σπαρτιήτην, Οὐκ ἐδεισάκω ἄνδρας τοιούτους, τοῖσι ἔστι χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἐξοπεδεδεγμένος, ἐς ὃν συλλεγόμενοι, ἀλλήλοις ὁμοιοῦσι ἐξαπατῶσι. τοῖσι, ὦ ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔσῃ ἄλεξα, ἀλλὰ τὰ οἰκήια. τοῦτα ἐς τοὺς πρώτους Ἕλληνας ἀπερρίφη ὁ Κύρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς κτησαμένοις, ὠνῇ τε καὶ πρήσει

Αἰολίδες πόλιες.

ἔλεξα

χρέωνται. αὐλοὶ γὰρ ⓐ Πέρσαι ἀγεννῆσι οὐ- A
δὲν ἐώθασι χρῆσθαι, οὐδέ σφι ὀξὺ πρὸς
ἐμπόλιον ἀγορή. μετὰ ταῦτα δὴ πιστεύσας τῷ
μὲν Σάρδις Τάβαλῳ ἀνδρὶ Πέρσῃ, ⓑ δὲ
χρυσὸν τὸν τε Κροίσου καὶ τὸν τῶν ἄλλων Ly-
δῶν Πακτύῃ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν, ἀπέ-
λαυνε αὐτὸς ἐς Ἐκβάτανα, Κροῖσόν τε ἄμα
ἀγόμενος, καὶ τοὺς Ἴωνας οὐ τοῦδε νό-
μου ποινοσάμενος τιὼ πρόσθεν ἔτι. Ἐς τε γὰρ
Βαβυλῶνα οἱ ἐπεμπόδισε, καὶ ὁ Βακτρίων
ἔθνος, καὶ Σάκας τε καὶ Αἰγυπτίους, ἐπ' οὓς B
ἐπεὶ χέ τε στρατηλατέειν αὐτός, ὅτι δὲ Ἴωνας
ἄλλον πέμπειν στρατηγόν.

Ὡς δὲ ἀπήλασε ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σαρ-
δίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτύης ἀπό
τε Ταβάλου καὶ Κύρου· καταβὰς δὲ ὅτι
θαλασσάν, ἅτε τὸν χρυσὸν ἔχων πολλὸν τὸν
ἐκ τῶν Σαρδίων, ὅτι κου ἔρεις τε ἐμισθοῦ-
το, καὶ τοὺς ὑπὸ θαλασσίους αὐθέντας ἔ-
πεισε σφέων ἐπιστρατεύεσθαι. ἐλάσας δὲ
ὅτι τὰς Σάρδις, ἐπολιόρκεε Τάβαλον, ἀ- C
ραξάμενον ἐν τῇ ἀκροπόλῃ. πυθόμενος δὲ
κατ' ὁδὸν ταῦτα ὁ Κῦρος, εἶπε πρὸς Κροῖ-
» σον τάδε, Κροῖσε, τί ἔσται ὁ τέλος τῶν γινο-
» μένων τούτων ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοὶ, ὡς
» εἰκάσαι, πρήγματα παρέχοντες, καὶ αὐτοὶ ἔ-
» χοντες. Φρονέω ζῶ μὴ ἀρεῖσον ἢ ἑωυτὸν ἀν-
» δρῶν ἀσφαλέα. ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαί-
» νομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀπο-
» κτείνας, τῶν παίδων αὐτὸς φείσαιτο. ὡς δὲ
» καὶ ἐγὼ Λυδῶν τὸν μοῦ πλέον τι ἢ πατέρα
» ἐόντα σε λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι τὴν D
» πόλιν παραδώσω· καὶ ἔπειτα γνώμας ζώ εἰ
» μοι ἀπεχθήσει. Ὁ μὲν δὴ ταῦτα νόσε, ἔλεγε·
ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, δείσας μὴ αἰσχύσας
» ποιήσῃ τὰ Σάρδις, Ὦ βασιλεῦ, τὰ μὲν εἰ-
» κότα εἴρηκας· σὺ μέντοι μὴ πάντα θυμῷ
» χρέω, μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἀξιάμαχον,
» αἰμάρτηνον ἐοῦσαν καὶ τῶν αὐτέων, κα-
» τὰ νεῶ ἐστάτων. τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγώ
τε ἐπῆρξα, καὶ ἐμῇ κεφαλῇ αἰσχύνας E
» φέρω· τὰ δὲ νῦν πρέσσοντα, Πακτύης γάρ
» ἐστι ὁ ἀδικέων, τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδις,
» σὺ δὲ τοι δίκην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην
» ἔχων, τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὡς μήτε ἀπο-

exercerent. nam Persæ ipsi horũ nullo distinentur, neque illis vllum est forum. Post hæc Sardis Tabalo homini Persæ commisit: Crœsi autem cæterorúmque Lydorum thesaurum Pactyæ Lydo tradidit deferẽdum. Ipse versus Ecbatana cõtendit, Crœsum vnà secum ducens: Ionum interim non magna habita ratione, [a] etiamsi primi adoriẽdi fuissent. quandoquidem Babylon ei obstaculo esse videbatur, & Bactriana quoque natio, item Sacæ atque AEgyptii, in quos ipse expeditionem facere in animo habebat, in Ionas autem alium quempiam imperatorem mittere.

a *Hic mendosum esse videtur Græcum exemplar.*

B

[b] At verò vbi Cyrus è Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atque Cyro desciscit. Et quia Lydorum thesaurum habebat, conscensis nauibus auxiliarios mercede conduxit, maritimísque omnibus persuasit vt cõmunem secum expeditionem susciperent. Atque *his succedentibus*, Sardis castra mouit, Tabalúmq; in arce vndique conclusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligens, Crœsum hunc in modum alloquutus est, Quisnam, inquit, Crœse, finis erit eorum quæ nũc mihi accidunt? [c] quando nõ cessabunt Lydi (vt videntur) tanti sper & sibi & mihi negocium facessere, dum eos prorsus delere aggrediar. Videor equidem perinde fecisse atque is qui occiso patre, filiis pepercerit. Siquidem ego te cepi, qui plus quàm Lydorum pater eras, ipsis autem vrbẽ suam reddidi: adeo vt nunc mirer eos à me deficere. Quum hãc suam sententiam Cyrus exposuisset, Crœsus excepit, veritus nimirum ne Sardis funditus euerteret, Rex, inquit, Cyre, quanquam prudenter tu rectéque dixeris, moderaberis tamen furori, neque patieris antiquam hanc ciuitatem ita excindi, quæ cùm superiorum tum eorum quæ nunc acciderũt, rea non est. nam priorum ego autor fui, id quod meopte hoc capite pendo: præsens factum Pactyas designauit, cui tu Sardis commiseras: hic tibi pœnas det. Lydis autem veniam dans, hæc illis impera. ne *videlicet aliquando viri-*

b Verùm simulatque Cyrus Sardibus est profectus, Pactyas Lydos ad desciscendum à Tabalo & Cyro impulit. Et quia Sardium thesaur.

c Non videntur Lydi facessendi mihi & sibi negotium finem facturi. Cogito nunquid maximè expediat eos in seruitutem redigere. Mihi enim videor nunc perinde fecisse, &c.

bus auctis, vel defectionem meditari ausint, vel molesti esse possint. Interdicito illis ne arma bellica possideant, iubetóque supra tunicam pallium gestare, induere item cothurnos. Adhæc impera vt liberos citharam pulsare, psallere, cauponari doceant. & mox comperies, ô rex, viros in mulieres degeneratsse, nihilque metuendum ne rebelles vnquam à te desciscant. Hæc ideo Crœsus suggessit, quòd optabiliorem Lydis hanc esse conditionem existimaret, quàm semel subactos venundari: sat sciens se, nisi prætextum idoneum cõminisceretur, non persuasurum illi vt institutũ detrectaret. Adde etiam quòd formidabat ne in posterum aliquãdo Lydi, si imminentem calamitatẽ effugissent, rebellãtes à Persis funditus extinguerẽtur. Cyrus hac Crœsi admonitione gauisus, remissáque iracũdia, respõdit ei se pariturum. Accersitóque continuò Mazare, homine Medo, eadẽ illi præcepit, quæ Crœsus suggesserat, Lydis imperanda. Atque præter hæc mandauit, illos omnes sub corona venundari, quotquot vnà cum Lydis Sardis oppugnassent: Pactyam autem viuum ad se perduci. Et ista quidem ex itinere quum præcepisset, [a] Lydos compulit ad Persarũ mores recipiendos. Pactyas, intelligens exercitum non procul abesse, conterritus confugit Cumam. Mazares verò, nihil cunctatus, Cyri exercitus parte quam secum ducebat, Sardis promouit. Verùm vbi Pactyam iam vnà cũ suis cõmilitonibus Sardis abiisse cognouit, primùm Lydos adegit Cyri mandatis obsecundare. Et iam inde Lydi omnem vitæ rationẽ cõmutarunt. Deinde Mazares nuntios Cumã misit qui Pactyam reposcerent. Cumæi verò cõsilio inito statuerũt ad deum apud Branchidas referẽdum quid facto opus esset. Erat enim illic oraculũ peruetustũ quo AEoles Ioneſq; cõmuniter vti cõsueuerãt. Oraculum hoc in Milesiorũ agro est situm supra Panormum portũ. Missis igitur ad Branchidas consultoribus, rogabant quidnam facientes hac in re deo gratificaturi essent.

a In Persiam ad sedes suas perrexit. Pact.

A σεωσι, μήτε δεινοί τε ἔωσι. ἀπεὶπε μὲν σφι πέμψας, ὅπλα ξηΐα μὴ ἐκτῆσθαι· κέλευε δὲ σφέας κιθῶνάς τε ἐμπορδωτοὺς ἐνδύνειν καὶ ἀναβολέας, καὶ κοθόρνους ὑποδέεσθαι· παραγγείλας δὲ αὐτοῖσι κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν, καὶ καπηλεύειν παῖδας τοὺς ἑωυτῶν. καὶ ταχέως σφέας, ὦ βασιλεῦ, γυναῖκας ἀντ' ἀνδρῶν ὄψεαι γεγενημένους· ὥστε οὐδὲν δεινοὶ εἶναι μὴ ἀποστέωσι. Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα ὑπετίθετο, αἱρετώτερα ταῦτα βουλόμενος Λυδοῖσι, ἢ ἀνδραποδισθέντας ὑπὸ Περσέων σφαγὰς ὑπεκδράμοι· ἐπιστάμενος ὅτι τοῦ μὴ ἀξιόχρεα τοῖσι φαίνεσθαι τοῖσι ἐπιτείνειν, οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι· ἀρρωδέων δὲ μὴ καὶ ὕστερόν κοτε Λυδοὶ, τοῦ δ' πρόσθεν ὑπεκδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τοῦ Περσέων ἀπόλωνται. Κῦρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ, καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς, ἔφη οἱ πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά οἱ ἐπετείλατο τοῖσι Λυδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο· καὶ τοῖσι ἀνδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας, οἳ μὴ Λυδῶν ἅμα Σάρδις ἑστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην πάντως ζωὸν ἀγαγεῖν πρὸς ἑωυτόν. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐπετείλατο, ἀπήλαυνε ἐς τὴν Τμῶλον τὴν Περσέων. Πακτύης δὲ πυθόμενος ἀγχοῦ ἐόντα τὸν στρατὸν ἐπ' ἑωυτὸν ἰόντα, δείσας ᾤχετο φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἑλὼν ὅτι τάχιστα Σάρδις, τοῦ Κύρου στρατὸν μοῖραν ὁσηνδήκοτε ἔχων, ὡς οὐκ εὗρε ἔτι ἐόντας τοὺς ἀμφὶ Πακτύην ἐν Σάρδισι, τοῦτο μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε τὰ Κύρου ἐπιτάσσεσθαι τελέως· ἐκ τούτου δὲ καὶ αὐτὸς μετέβαλε τὸν τρόπον τῆς ζόης. Μαζάρης δὲ μετὰ ταῦτα ἔπεμπε ἐς τὴν Κύμην ἀγγέλους, ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύην. Οἱ δὲ Κυμαῖοι ἐβουλεύοντο περὶ ἐς θεὸν ἀναφέρειν τὸ ἐν Βραγχίδῃσι. ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήιον ἐκ παλαιοῦ ἱδρυμένον, τὸ Ἴωνές τε πάντες καὶ Αἰολέες ἐωθασι χρέεσθαι. ὁ δὲ χῶρος οὗτός ἐστι τῆς Μιλησίης ὑπὲρ Πανόρμου λιμένος. πέμψαντες ὦν οἱ Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους, ἠρώτεον περὶ Πακτύην ὁκοῖόν τι ποιέοντες θεοῖσι μάλιστα χαριοίατο ἐπειρωτῶσι

B

C

D

E

41

ἐπειρωτῶσι δὲ σφι τοῦτα χρηστήριον ἐγέ- A
νετο, ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. τοῦτα δὲ ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ἐρμέατο ἐκδιδόναι· ὁρμεωμένου δὲ τούτῳ τοῦ πλήθεος, Ἀριστόδικος ὁ Ἡρακλείδεω, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν δόκιμος, ἔχε μὴ ποιῆσαι τοῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τῷ χρησμῷ, καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀληθέως. ἐς ὃ, τὸ δεύτερον περὶ Πακτύεω ἐπειρησόμενοι, ἦισαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν. ἀπικομένων δὲ ἐς B
Βραγχίδας, ἐχρηστηριάζετο ἐκ πάντων
» Ἀριστόδικος, ἐπειρωτέων τάδε, Ὦναξ,
» ἦλθε παρ' ἡμέας ἱκέτης Πακτύης ὁ Λυ-
» δός, φεύγων θάνατον βίαιον παρὰ Περσέων·
» οἱ δέ μιν ἐξαιτέονται, παραδοῦναι κελεύον-
» τες Κυμαίους. ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὸ
» Περσέων δυνατόν, ἱκέτην ἐς τόδε γε τε-
» τολμήκαμεν ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν ὅ τι ἀπὸ
» σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀπρεπέος ὀκότερα ποιέ-
» ωμεν. ὁ μὲν δὴ τοῦτα ἐπειρώτα· ὁ δ' αὖτις C
ἀυτὸν σφίσι χρησμὸν ἔφαινε, κελεύων ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. παρὰ τοῦτα ὁ Ἀριστόδικος ἐκ παρεργοίης ἐποίεε τάδε· περιιὼν τὴν νηὸν κύκλῳ, ἐξαιρέεσκε γρῆγας, καὶ ἄλλα ὅσα ἐνοσσεύματα ὀρνίθων ἦν ἐν τῷ νηῷ. ποιέοντος δὲ αὐτοῦ τοῦτα, λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου ἡμέαθαι, φέρουσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον, λέγουσαν τάδε, Ἀνοσιώτατε ἀνδρῶν, τί τάδε τολμᾷς ποιέειν; τοὺς ἱκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κε-
» ρεΐζεις; Ἀριστόδικον δὲ οὐκ ἀπορήσαντα, D
» παρὰ τοῦτα εἰπεῖν, Ὦναξ, αὐτὸς μὲν οὕ-
» τω τοῖσι ἱκέτῃσι βοηθέεις, Κυμαίους δὲ κε-
» λεύεις τὸν ἱκέτην ἐκδιδόναι; τὸν δ' αὖτις ἀ-
» μείψασθαι τοῖσδε, Ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀ-
» σεβήσαντες, θᾶσσον ἀπόλησθε, ὡς μὴ τολμῶ-
» σιν περὶ ἱκετέων ἐκδόσιος ἔλθοντε ὅτι ὅ
» χρηστήριον. τοῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσε
οἱ Κυμαῖοι, δείσαντες μὴ βουλόμενοι τε ἐκδόντες ἀ-
πολέσθαι, εἴτε καὶ παρ' ἑωυτοῖσι ἔχοντες πολιορ-
κέεσθαι, ἐς Μιτυλήνην αὐτὸν ἐκπέμπουσι. E
οἱ δὲ Μιτυληναῖοι, πεμπόντων τὸν Μαζάρεος ἀγγελίας ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην,

Consulentibus respõdebatur Pactyam Persis esse permittendum. Quae quum relata audirent [a] Cumæi, putauerunt oraculo acquiescendum, Pactyámque reddendum. Cæterùm quum huc bona pars propensa esset, Aristodicus, Heraclidis filius, vir inter cæteros Cumæos clarus, seu oraculo parum fidens, siue ipsos consultores oraculi responsum non rectè perferre existimans, constanter obstabat quominus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factũ est vt iterum de Pactya interrogaturi alii mitterentur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoque Aristodicus erat. Hi quum ad Branchidas peruenissent, vnus ex omnibus Aristodicus consulebat oraculum, sciscitans in hæc verba, O rex, venit ad nos supplex Pactyas Lydus, mortem fugiens violentam: Persæ eundem reposcentes, iubent Cumæos hominẽ dimittere. Nos Persarum potentiam formidantes, tamen supplicem nõdum reddere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubitatò quid facere nos conueniret. Hũc in modũ sciscitanti Aristodico, idem rursus respõdebatur quod priores retulerãt, nempe Pactyam Persis permittendũ. Post hęc Aristodicus tale quippiã de industria aggreditur; Tẽplum circumiens, passeres aliáque auiculas quæ fortè in templo ĩstic nidulabantur, è nidis exemit. Quæ quum ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam quæ ad Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret, Hominũ scelestissime, quænam libido te incessit vt auderes meos supplices diripere? Aristodicum nihil dubitasse ad hunc modum respondere, Túne rex sic auxiliũ fers supplicibus, & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere Persis? Cui deus respondens, Equidem, inquit, iubeo vt impii malè pereatis, neque deinde oraculum hoc de reddendis vestris supplicibus lacessatis. Porro vbi responsum hoc postremum relatum audiuerunt Cumæi, neque volentes Pactyã Persis tradere interimendũ, neque eundẽ penes se detinendo, Cyrũ ad ciuitatis suæ expugnationẽ excitare, hominẽ ablegant in Mitylenã. Mitylenæi, quũ Mazares subinde per nũtios Pactyã flagitaret,

[a] Cumæi, Pactyam tradere decreuerant. *Vel, in animo habebant.* Quum autem vulgus hoc decreuisset, Aristod.

pacisçuntur pro certa mercede mittendum: [a] quod tamen nolim indubitatò asseuerare, quandoquidem nó fuit persoluta. Cumæi, cognoscentes ea quæ circa Pactyã à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbum nauigio, Pactyã deportant in Chium. Indidé verò ex Mineruæ tutelaris deę templo violenter raptus, à Chiis redditur. Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus autem locus est Mysiæ, eregione Lesbi situs. Et sic quidé in custodia Persæ habebant Pactyam, vt Cyro quũ primùm liceret traderetur. Atque multo exinde tempore, Chiorum nullus ex Atarneo neque molis libabat hordeaceis deo cuiquam, [b] neque secundæ mensæ fructibus inde decerptis vtebatur. Breuiter omnia à sacrorum vsu remouebantur quæ ex agro illo prouenirent. Postquã verò Pactyas iã à Chiis traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit qui vnà cum Pactya Tabalum oppugnassent: & partim Prienẽses subegit, partim Mæandri campum incursauit, [c] frumẽtationẽ militibus faciẽs: Magnesiam etiam pari modo. Postremò Mazares morbo correptus, vita defungitur.

[a] Haud enim possum id certò dicere, quum res ad exitum perducta non fuerit.

[b] Neque bellaria ex fruge inde collecta pinsebantur. Denique omnia, &c.

[c] Illo in prædam suis militibus exposito: Magnes.

Ἀπαρεσκυάζουσι δὲ μιαθῷ ὁσιωθέι. οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη. Κυμαῖοι γὰρ ὡς ἔμαθον ταῦτα πρησσόμενα ὑπὸ τῶν Μιτυληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον, ὑπεκκομίζουσι Πακτύην ἐς Χῖον. ἐνθεῦτεν δὲ ἐξ ἱροῦ Ἀθηναίης πολιούχου ἀποσπασθείς, ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη· ἐξέδοσαν δὲ οἱ Χῖοι ὅτι τῷ Ἀπαρνεῖ μιαθῷ· τὴν δὲ Ἀπαρνέος τοῦτον ἔστι χώρος τῆς Μυσίης, Λέσβου αὐτίος. Πακτύην μὲν νυν ταῦτα δεδεγμένοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι. ἐπὶ δὲ χρόνος οὐκ ὀλίγος ἐγένετο, ὅτε Χίων οὐδεὶς ὑπὸ τὴν Ἀπαρνέος τούτου, οὔτε οὐλὰς κριθῶν τοῦ χρεὸν ἐποιέετο θεῷ οὐδενί, οὔτε πέμματα ἐπέατο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπεῖχετό τε τῶν πρώτων ἱρὰ τὰ πρώτα ὑπὸ τῆς χώρης ταύτης γινόμενα. Χῖοι μὲν νυν Πακτύην ἐξέδοσαν. Μαζάρης δὲ μετὰ ταῦτα ἐστρατεύετο ὅτι τοὺς συμπολιορκήσαντας Τάβαλον. καὶ τοῦτο μὲν, Πριηνέας ἐχειροδρηπάνισατο· τὸ δὲ, Μαιάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε, λείπων ποιήμενος τὴν στρατιήν· Μαγνησίην δὲ ὡσαύτως. μετὰ δὲ ταῦτα, αὐτίκα νούσῳ τελευτᾷ.

42

[d] Cyrum ad regnum obtinendũ adiuuerat. Hic, &c.

[e] Postquã enim ciues intra mœnia compulerat, aggere, &c.

[f] Phocæam primam Ionum ciuitatem oppugnauit. Hi Phoc.

[g] Longinquis nauigationibus vsi sunt: Adr.

[h] Ostenderunt, vel, Patefecerunt.

Ἀποθανόντος δὲ τούτου, Ἅρπαγος κατέβη ἀρχόδοκος τῆς στρατηγίης, ἐὼν καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, ὃς ὁ Μήδων βασιλέα Ἀστυάγεα ἀνόμῳ τραπέζῃ ἑδάμασε, ὁ τῷ Κύρῳ τὴν βασιληίην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὦν τηνικαῦτα Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθείς, ὡς ἀπίκετο ἐς τὴν Ἰωνίην, αἱρέει τὰς πόλιας χώμασι. ὅκως γὰρ προσχέας ποιήσαιτο, ὃ ἐνθεῦτεν χώματα χοῦς τὰς τείχεα ἐπάρδεσκε. πρώτη δὲ Φωκαίη Ἰώνων ἐπεχείρησε.

Οἵδε γὰρ Φωκαιέες ἔσαν ναυτιλίῃσι μακρῇσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, καὶ τόν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗτοί εἰσι οἱ καταδέξαντες. ναυτιλλόντο δὲ οὐ στρογγύλῃσι νηυσὶ, ἀλλὰ πεντηκοντέροισι. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν, προσεφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλέι τῷ Ταρτησίων, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος· ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα,

Arganthonio, quíque iam octoginta annis Tartessiorum regno præfuerat.

ἐβίωσε δὲ πάντα, εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Τούτου δὴ τοῦ ἀνδρὸς τοσοῦδε οἱ Φωκαιέες οὕτω δή τι ἐγένοντο, ὡς τὰ μὲν τοσαῦτα σφέας ἐκλιπόντας Ἰωνίην, ἐκέλευε τῆς ἑωυτοῦ χώρης οἰκῆσαι ὁκου βούλονται· μετὰ δέ, ὡς τάδε οὐκ ἐπῄνεσε σφέων, ὁ δὲ πυθόμενος Μῆδον περὶ αὐτοῦ ὡς ἀύξοιτο, ἐδίδου σφι χρήματα τείχεα τοσαῦτα ἀνεβάλεσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγη σάδιοί εἰσι τυγχάνει δὲ πᾶν, λίθων μεγάλων, καὶ εὖ ἀρμοσμένων. Ἔδωκε δὴ τείχεα τοῖσι Φωκαεῦσι ἕτερα τοιῶνδε ἐξεποίησε. ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς ἐπῆλασε τὴν στρατιὴν, ἐπολιόρκεε αὐτούς, προσιὼν μέσον ἔπεσα, ὡς οἱ καταστρέψασθαι βουλόμενοι Φωκαιέες προσμαχέοντα ἕνα μοῦνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι, καὶ οἴκημα ἓν καταρρῶσαι. οἱ δὲ Φωκαιέες, ἐπεὶ μεγάλως ἐκτεόντες τὴν δουλοσύνην, ἔφασαν θέλειν βουλεύσασθαι ἡμέρην μίην, καὶ ἔπειτα ἀναχωρήσεσθαι. ὡς δὲ βουλεύονται αὐτοὶ, ἀπαγαγεῖν ἐκεῖνον ἐκέλευον τὴν στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχεος. ὁ δ' Ἅρπαγος ἔφη εἰδέναι μὲν οὐ τὰ ἐκεῖνοι μέλλοιεν ποιέειν, ὅμως δὲ σφι παραινέειν βουλεύεσθαι. ὡς δὲ ὧν ὁ Ἅρπαγος ἀπὸ τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὴν στρατιὴν, οἱ Φωκαιέες ὡς τοῦτο "κατασπάσαντες τὰς πεντηκοντέρους, ἐσθέμενοι τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἐπίπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὅτι χαλκὸς ἢ λίθος ἦν γραφῆιον, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσθέντες, καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες, ἔπλεον ἐπὶ Χίου. τὴν δὲ Φωκαίην ἐρήμωσαν ἀνδρῶν ἔχον οἱ Πέρσαι. οἱ δὲ Φωκαιέες, ἐπεί τε σφι Χῖοι τὰς νήσους τὰς Οἰνούσσας ἐκαλεόμησαν οὐκ ἐβούλοντο ὠνεόμενοισι πωλέειν, δείμαίνοντες μή σφι μετὰ ταῦτα ἐμπόριον ἠρώντο, ἡ δὲ αὐτέων νῆσος ἐπῴκητο τοῦτου εἵνεκα, πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαιέες ἐξέλλοντο ἐς Κύρνον. ἐν δὲ τῇ Κύρνῳ εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου αἰρέσιος ἔκτισαν πόλιν τῇ οὐνόμα ἦν Ἀλαλίη. Ἀρχαγόρης δὲ τυραννεύσας ἤδη πεπαύκεε. στελλόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον, πρῶτα κατεπλεύσαντες ἐς τὴν Φωκαίην, κατεφόνευσαν τοὺς Περσέων

A Vixit autem annos cētum viginti. Atque [a] Phocenſes Arganthonio iſta occaſione redditi ſunt amici, quòd videlicet Phocenſes Ioniam relinquentes, iuſſit in ſua ditione ſedes deligere vbicunque illis liberet. Verùm quū hoc non perſuaſiſſet Phocenſibus, intelligerétque interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipſius muri ambitus non paucorū

B eſt ſtadiorum, totúſque à maiuſculis lapidibus, iiſque affabrè cōcinnatis. Et murus quidem ille à Phocenſibus hoc pacto fuit conſtructus. Porro Harpagus exercitum promouens, vrbem oppugnauit: quū [b] poſtulaſſet prius ſibi ſat eſſe, ſi vellent Phocēſes vnum duntaxat muri propugnaculum demoliri, vbi habitationem extrueret, *cætera illis ſe permiſſurum intacta*. Phocenſes ſeruitutem a-

C uerſantes, reſponderunt diem vnum ſe ad conſultandum ſumpturos: ſed interim dum conſultaretur, illum exercitum ab vrbe iubebant abducere. Harpagus autem, quanquam ſe ſcire diceret quid facturi eſſent, tamen ſe illis vt conſultarēt permittere. Simulatque igitur ille exercitum abduxit, Phocenſes continuò lembos inſtruxerunt, quibus liberos vnà cum vxoribus atque ſupellectile vniuerſa imponerent: ad hæc ſtatuas quoque templorum & cætera donaria, niſi quæ vel ferrea vel lapidea aut denique picta eſſent, & reliqua omnia impoſuerunt.

D quas & ipſi conſcendentes, ſoluerunt, traiecerúntque in Chium. Phocæam autem iam deſertam hominibus occupauerunt Perſæ. Phocēſes autem, quum ipſis Chii inſulas quæ OEnuſæ vocantur, licitantibus addicere nollēt, metuentes ne illuc emporium tranſferretur, óbque hāc cauſam hæc eorū inſula excluderetur, cōceſſerūt in Cyrnū. Hîc enim iam ante viginti annos ciuitatē ex vaticinio condiderant, nomine Alaliā. Interea autē Arganthonius fatis cōceſſerat. Porro Cyrnū traiecturi Phocēſes, prius diuerterunt Phocæā, præſidiáque illic Perſarū

E

a Phocenſes huiſce viro adeo fuerunt accepti, vt primū quidem ipſos relicta Ionia quam vellent ſuæ regionis partem incolere iuſſerit: deinde verò quum id non perſuaderet, & ex illis audiret Medi vires creſcere, pecuniam illis ad vrbem muro circumuallandam dedit: & quidem largè. Siquidem, &c.

b Propoſuiſſet illi.

"Gr. αἱ ἀσκαὶ σαντες

quæ ab Harpago fortè custodiæ causa relicta fuerant, trucidarũt. Quibus patratis, [a] quotquot ex classica sodalitate supererant, cõmuni consilio sese mutuis execrationibus diríque deuotionibus astringunt. Ad hæc grande saxum in mare demergunt, iuramentóque confirmant nõ prius se de repetenda patria cogitaturos, quàm saxum vadis imis leuatum renarit. [b] Commodùm verò, profectionem molientibus, pluſquam medietatẽ desiderium cepit ingens paterni soli morúmque Phocensium: & plerique etiá violato iuramẽto remigrarũt in Phocæam: alii autem iuriiurando satisfaciẽtes, soluentésque ex OEnusis, Cyrnum rectà petierunt. Quò quũ appulissent, communiter habitarunt vnà cum superioris temporis colonis, annis quinque, sacráque erexerũt. Cæterùm quum iam vicinos circũquaque hostili more popularentur, communi sententia bellum in eos adornant Tyrrheni atque Carthaginenses, vtrique sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso sexaginta & ipsi naues milite implent, obuiámque illis procedunt in mare quod appellatur Sardonium. Commissa nauali pugna, Phocẽsibus Cadmea quædam contigit victoria. nam quadraginta illis naues perierũt, reliquæ viginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi igitur Alaliam, sumptis liberis vxoribúsque, atque reliquis facultatibus quantas naues ferre poterant, relicta Cyrno, demigrarunt Rhegium. Verùm è nauibus illis quæ perierant, quotquot homines in Carthaginẽsium Tyrrhenorúmque manus peruenerunt, (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps verò quæcũque ex Agyllẽsium vel pecoribus vel iumẽtis atque hominibus locum illum accedebant, vbi Phocenses lapidati fuerãt, cõtinuò [c] morbida fiebant, stupore atque igne corripiebantur sacro. Quare Agyllenses Delphos miserũt, volentes cõmissum illud expiare. Pythia hæc iussit facere, quæ etiã nũc ab Agyllæis obseruãtur. nã & iusta illis persoluũt magnificè, & gymnicũ celebrãt certamen.

a Diras atroces imprecati sunt omnibus suæ classis qui illic rema nerent. Ad hæc ferri massam can dentem in mare proiecerunt, séq; nõ prius Phocçã reuersuros iurarunt quàm hæc massa emergeret. Commod. &c. *Hæc autem verba*, Saxũ vadis imis leuatum renarit, *sumpsit Valla ex Horatio.*

b At quum Corsicam nauigarent, maiorem illorum partem desideriũ ac commiseratio cepit ipsius vrbis, ac sedium suæ regionis. Quare violato iureiurãdo Phocæam remearunt. Alii autem iur.

c Mente alienabantur.

A τῷ φυλακίῳ, ἢ ἐφεύρεε τοὺς δυνατωτάτους μάλιστα τῶν Ἁρπάγου τοῦ πολίτεω. μετὰ δὲ, ὡς τοῦτο σφι διεπράσσετο, ἐποιήσαντο ἰσχυρὰς καταρὰς τοῖσι ναυηγοπομπίῳ ἑωυτῶν τοῦτο τέλος. τοῖσι δὲ ταῦτα ποιήσασι, καὶ μύδρον σιδήρεον καταποντώσασι· καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι. ἐξελομένων δὲ αὐτῶν ὅπως τῷ Κύρνῳ, ὑπὸ ἡμίσεως τῆς ἀχθοῦς ἐλάμβανε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος, καὶ τῆς

B ἠθέων τῆς χώρης· ψευδόρκιοι δὲ γινόμενοι, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Φωκαίην· οἱ δὲ αὐτῶν ὅρκιον ἐφύλασσον, ἀερθέντες ἐκ τῆς Οἰνουσσέων, ἔπλεον. ἐπεί τε δὲ ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἴκεον κοινῇ μετὰ τῶν πρότερον ἀπικομένων, ἐπ' ἔτεα πέντε· καὶ ἱερὰ 43
ἐνίδρυσαντο. καὶ ἄστυ γὰρ ἤδη καὶ ἔφερον τοῖς προτέροισι ἀποικίας· τρατεύοντο ὧν ἐπ' ἀλλοτρίους κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, νησοὶ ἑκάτεροι ἐξήκοντα.

C οἱ δὲ Φωκαιέες, πληρώσαντες καὶ αὐλοὶ τὰ πλοῖα, ἐόντα ἀριθμὸν ἑξήκοντα, ἀντίαζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμενον πέλαγος. συμμισγόντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ, Καδμείη τις νίκη τοῖσι Φωκαιεῦσι ἐγίνετο. αἱ μὲν γὰρ τεσσεράκοντα σφίσι νῆες διεφθάρησαν, αἱ δὲ εἴκοσι αἱ πρότερον, ἥσσονα ἄχρηστοι. ἀπεστράφατο γὰρ τοῖς ἐμβόλοις. καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίην, ἀνέλαβον τά τε τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν ὅσην

D οἵη τε ἐγίνοντο αἱ νῆες σφι ἄγειν· καὶ ἔπειτα ἀφέντες τὴν Κύρνον, ἔπλεον ἐς Ῥήγιον. τῶν δὲ ἀμφιφαρήτεων νεῶν τοὺς ἄνδρας οἵ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε αὐτέων πολλῷ πλείους, καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. μετὰ δὲ, Ἀγυλλαίοισι πάντα τὰ παριόντα τὸν χῶρον ἐκ τοῦ οἱ Φωκαιέες καταλευσθέντες ἐκέατο, ἐγίνετο ἀμφάρητα καὶ ἐμπύεσα καὶ ἀπορλήκτα ὁμοίως τοῖσι ἄπαντα καὶ κτήνεα, καὶ αὐθρωποι.

E οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, βουλόμενοι ἀκέσασθαι τὸ ἁμάρτημα. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευσε ποιέειν τὰ καὶ νέον οἱ Ἀγυλλαῖοι ἔτι διατελέουσι. καὶ γὰρ ἀναγίζουσι σφι μεγάλως, καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν ἐπιτελέουσι. γυμνικὸν καὶ ἱππικὸν ἔτι.

καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαέων τοιούτῳ μόρῳ διεχρήσαντο. οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον κατα-
φυγόντες, οἰκιστὴν ὁρμεώμενοι, ἔκτησαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης τὴν νῦν Ὑέλη καλέεται. ἔκτισαν δὲ τὴν πόλιν, τοῦ ἀνδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες ὡς ἡ Κυρίη σφίσι Πυθίη ἔχρησε κτίσαι, ἥρων ἐόντα, ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον. Φωκαεῖς μὲν νυν περὶ τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτω ἔσχε.

Παρεπλήσια δὲ τούτοισι καὶ Τήιοι ἐποίησαν· ἐπεί τε γὰρ Ἅρπαγος εἷλε χώματι τὸ τεῖχος, ἐσβάντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα, οἴχοντο πλέοντες ἐπὶ τῆς Θρηϊκίης. καὶ οἰκίζουσι ἔκτισαν πόλιν Ἄβδηρα· τὴν πρότερον τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κτίσας, οὐκ ἀπώνητο, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Θρηίκων ἐξελασθείς, ὑμᾶς νῦν καὶ ὑπὸ Τηίων ἐν Ἄβδηρίοισι ὡς ἥρωα ἔχει. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰώνων μοῦνοι τὴν δουλοσύνην οὐκ ἀνεκάλυψαν, ἐξέλιπον δὲ πατρίδας. Φ οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες, πλὴν Μιλησίων, ἀμφὶ μάχης μὲν ἀπικέατο Ἅρπαγῳ, καὶ ἀνδρῶν οἱ ἐκλιπόντες καὶ αὐτῶν ἐγένοντο ἀγαθοί, ὡς τῆς ἑωυτοῦ ἕκαστος μαχόμενοι· ἑωυτῶν δὲ κρατέοντες, ἐμόνοον κατὰ χώρην ἕκαστος, καὶ τὰ ὑπεταγόμενα ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δὲ (ὡς καὶ προτέρωθί μοι εἴρηται) αὐτῷ Κύρῳ ὅρκιον ποιησάμενοι, ἡσυχίην ἄγον. οὕτω δὴ ὁ δεύτερος Ἰωνίη ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἴωνας ἐχειρώσατο Ἅρπαγος, οἱ δὲ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες, καταρρωδήσαντες σφέα αὐτοὺς, σφέας αὐτοῖς ἔδοσαν Κύρῳ. κεκακωμένων δὲ Ἰώνων, καὶ συλλεγομένων ἁπάντων ἐς τὸ Πανιώνιον, πυθόμενος γνώμην Βίαντα ἀνδρα Πριηνέα ἐσποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην, τῇ εἰ ἐπείθοντο, ἔμελλε αἱ σφι βούλεσθαι Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε κοινῷ στόλῳ Ἴωνας ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδὼ, καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτίζειν πάντων Ἰώνων. καὶ οὕτω ἀπαλλαγέντες σφέας δουλοσύνης, βίοτον μὲν ἄριστον, νήσων τε ἁπασέων μεγίστην νεμόμενοι, καὶ ἄρχοντες ἄλλων· μένουσι δὲ σφι ἐν τῇ Ἰωνίῃ οὐκ ἔφη εὐπορέειν ἐλεύθερίην ἔτι ἐσορμῶσι. αὕτη μὲν Βίαντος ἢ Πριηνέος γνώμη ἐπὶ διαφθορῇσι Ἴωσι γενομένη.

Et Phocenſes quidem huiuſmodi fato vſi ſunt. Illi autē qui hinc progreſſi Rhegium confugerant, ciuitatem condiderunt in agro OEnotriæ quæ nunc appellatur [a] Hyela. Atque Phocenſiū in Ionia res ſic habent.

a Hyela. Eámue tem condiderũt, à quodam Poſidoniate edocti, Pythiæ oraculo iuſſos fuiſſe Cyrnum cõdere, qui heros eſſet, non ipſam inſulam. Atque Phoc.

Simile quiddam accidit Teiis, quos ſimulatque aggerem beneficio cepiſſet Harpagus, omnes conſcenſis nauibus traiecerunt in Thraciam, ibidémque vrbē condiderũt Abdera, cuius fundamēta prius iecerat Temeſius Clazomenius: ſed nihil pro hac ſua opera fructus reportans, à Thracibus expulſus fuerat: nunc tamen à Teiis apud Abdera heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum ſoli ſeruitutem non ferentes, patrium ſolũ reliquêre. [b] Verùm alii Iones, præter Mileſios, prælio ſuperati tandem, acceſſerũt Harpago, perinde atque illi qui defecerunt, viróſque ſe ſtrenuos declararunt, pro ſuis quiſque fortiter pugnans. Superati autē & capti in ſua quiſque patria remanſerunt: eáque quæ imperabantur ſubibant. Mileſii qui iam Cyro fœdere aſtricti erant, (quemadmodum ſuperius à me commemoratum eſt) quietem agebant. Hunc itaque in modum Ionia ſecundò in ſeruitutem fuit redacta. Porro quum Ionibus iis potitus eſſet Harpagus qui continentem habitabant, inſulani horũ exemplo conterriti, vltro ſeſe dediderunt Cyro. Iam verò Ionibus, etiamſi afflictis, nihilominus ſeſe ad Panionium recipientibus, audio Biantem Prienæum ſaluberrimum dediſſe conſilium: cui ſi obtemperaſſent, licuiſſet Græcorum omnium feliciſſimos viuere. Siquidē ille ſuadebat vt communi claſſe ſoluentes, Sardiniam peterent, & ibi vnam ciuitatem omnium Ionum conſtruerent. Hoc enim pacto eos ſeruitute liberatos feliciter eſſe victuros, omnium inſularum maximā incolentes, & cæterarũ imperio potiētes. Sin autē manerēt in Ionia, nullam inquit ſibi apparere libertatis ſpem. Hæc Biātis ſententia ipſis Ionibus ſubactis prodita fuit.

b At cæteri Iónes (exceptis Mileſiis) prælio quidem & ipſi cum Harpago commiſerũt, ſicut & qui *ſolum patrium* reliquerunt: ſéque fortiter geſſerũt: pro ſua quiſque patria pugnantes: ſed ſuperati captíque, in ſuis ſedibus remanſerunt, imperata facientes. Mileſii autem, qui, &c. *Forteſſe tamē poſſit & aliter exponi ἔμοιον καὶ χώρην.*

Verùm Thaletis quoque ſanum illud conſilium, iam ante ſubactã Ioniam datum, nempe qui iuſſerit Ionas vnam quandam communem curiam habere, eámque eſſe in Teo: propterea quòd Teos in media eſſet Ionia: cæteras autẽ ciuitates habitatas, [a] nihilominus huic parituras quàm aliarum ciuitatum tribus legibus parerent. Atque hi quidem huiuſmodi cõſilia dederunt.

[a] Nihilominus eodem loco haberi quo tribus. *Sed νομοθῆναι aliam etiam interpretationem admittit.*

Harpagus, ſubacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atque Lycios, vnà ducẽs Ionas atque AEoles. [b] Nam Cares ab his oriundi ex inſulis progreſſi ſunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellabantúrque Leleges, & inſulas habitabãt. tributum autem nullum pendebant, quantum equidem poſſum ſuperiora repetendo è longiſſimo auditu coniectare: ſed [c] quum Minos flagitabat, naues ei implebãt. [d] Ille felici vſus belli ſucceſſu, multos agros populabatur. Caricæ gentis, omnium quæ illis temporibus claruerunt ingenioſiſſimæ, memorantur tria inuenta. quippe galeis criſtas imponendas primi oſtenderunt Cares, clypeis [e] ſigna adiunxere, poſtremò lora [f] quoque ſcutorum excogitauerunt. antea nanque citra habenas geſtabant quotquot clypeis vtebantur, ac balteis duntaxat coriaceis fulcientes, collo ſiniſtróque humero ſuſtinebant. Poſt Caras verò tempore longo ſuccedẽte, Dores atque Iones ex inſulis egredientes, in cõtinenti ſedes poſuerunt. Hunc in modum Cretẽſes de Caribus referunt. Quanquã his non aſſentiuntur Cares qui ſe aborigines atque indigenas eſſe memorant, eodémque nomine vſque vſos. atque apud Mylaſſos Iouis Carii delubrum oſtentant vetuſtiſſimum, quo communiter quoque Myſi atque Lydi vtuntur, vt qui Caribus ſint germani. Quippe Lydum & Myſum Caris fratres eſſe dicunt, atque ob id eodem vtuntur fano: at quotquot alterius ſunt gentis, etiamſi Carum lingua vtantur, non tamen ſacro participant.

[b] Inter hos autẽ Cares ex inſulis in continentem venerunt. Olim, &c.

[c] *Vel*, Quum Minoi opus erat, naues, &c.

[d] Quum autem Minos magna ditione potitus eſſet, proſperáque in bello fortuna vteretur, longè Carica gens ſupra omnes alias celebris erat. Tribúſque rebus quas illi excogitarant, vſi ſunt Græci.

[e] Quippe gal. *Vel* inſignia, *pi-Ata videlicet.*

[f] Anſas quoque ſcut. excog. Antea nanque abſque anſis geſtab. clypeos quicunque illis vti ſoliti erãt: collóque & dextro humero circumpoſitos vinculis coriaceis tenentes agitabant. Poſt Caras, &c.

A χρηστὴ δὲ, καὶ πρὶν ἢ ἀλαφθαρῆναι Ἰωνίῃ, Θαλέω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐβούλετο, αἰεκαθεν ἐόντος Φοίνικος· ὃς ἐκέλευε ἓν βουλευτήριον Ἴωνας σκῆπαι· ὃ δὲ εἴη ἐν Τέῳ. Τέων γὰρ, μέσον εἶναι Ἰωνίης. Τὰς δ' ἄλλας πόλιας οἰκεομένας, μηδὲν ἧσσον νομίζεσθαι, καταπερ εἰ δῆμοι εἶεν. οὕτω μὲν δὴ σφι γνώμας ξυιὰς δὲ ἀπεδέξαντο.

Ἅρπαγος δὲ καταστρεψάμενος Ἰωνίην, ἐποιέετο στρατηίην ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καυ-
B νίους καὶ Λυκίους, ἅμα ἀγείρων καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἠπειρον ἐκ τῶν νήσων. ὃ γὰρ παλαιὸν ἐόντες Μίνω κατήκοοι, καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα οὐ τελέοντες, ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον ἐξικέεσθαι ἀκοῇ· ὁκως δὲ, ὅκως Μίνως δέοιτο, ἐπλήεσκον οἱ τὰς νέας. ἅτε δὲ Μίνω κατεστραμμένου γὰρ πολλὸν, καὶ εὐτυχέοντος τῷ πολέμῳ, ὃ
C Καρικὸν ἓν ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνέων ἁπάντων ἐγένετο, τόν τε ἅμα τὸν χρόνον, καὶ μακρῷ μάλιστα. καὶ σφι τρεῖς ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσι οἱ Ἕλληνες ἐχρήσαντο. καὶ γὰρ ὅτι τὰ κράνεα λόφους ὅτι δέεσθαι Κᾶρές εἰσι οἱ καταδέξαντες· καὶ ὅτι τὰς ἀσπίδας τὰ σημεῖα ποιέεσθαι. καὶ ὄχημα ἀσπίσι ὅτοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ αὐτοῖσι ὀχάνοισι ἐφόρεον τὰς ἀσπίδας πάντες οἱ περ ἐώθεισαν ἀσπίσι χρέεσθαι, τελα-
D μῶσι σκυτίνοισι οἰηκίζοντες πρὸς τοῖσι αὐχέσι τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὤμοισι προκείμενοι. μετὰ δὲ τοὺς Κᾶρας, χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Δωριέες τε καὶ Ἴωνες ἐξαναστάντες ἐκ τῶν νήσων, καὶ οὕτω ἐς τὴν ἤπειρον ἀπίκοντο. τοὺς μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρῆτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ μέντοι αὐτοί γε ὁμολογέουσι τούτοισι οἱ Κᾶρες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἐωυτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἠπειρώτας, καὶ τῷ
E ὀνόματι τῷ αὐτῷ ἀεὶ ἐκ προγενεωμένους τῷπερ νῦν. ἐπιδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσοισι Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, ἔν τε Μυσοῖσι μέντοι καὶ Λυδοῖσι μέτεστι, ὡς καὶ συγγενέσι ἐοῦσι τοῖσι Καρσί. τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσὸν λέγουσι εἶναι Κάρος ἀδελφεούς. τούτοισι μὲν δὴ μέτεστι· ὅσοι δὲ ἐόντες ἄλλου ἔθνεος, ὁμόγλωσσοι τοῖσι Καρσὶ ἐγένοντο, τούτοισι δὲ οὐ μέτα.

44

γρ. ὑπολέοντες.

Ⓐ δὲ Καύνιοι, αὐτόχθονες, δοκέϵν ἐμοὶ, ϵἰσί. A
ἀλλὰ μὴν αὐτοί γϵ Κρήτης φασὶ ϵἶναι. παρϵσκϵυάσθησαν δὲ καὶ Γλαῦκον μὲν παρὰ Καρικὸν ἔθνος, αὐτοὶ δὲ Κᾶρας παρὰ τὸ Καυνιακόν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρϵκέως διακρῖναι. νόμοισι δὲ χρέωνται κϵχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τὰ ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ καλλιστόν ἐστι κατ' ἡλικίην τε καὶ φιλότητα ἰλαδὸν συνίϵρθαι ἐς πότους, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισί. ἱδρυμϵνέων δὲ σφι ἱρῶν ξϵνικῶν, μϵτάπϵιτα ὡς σφι ἀπέδοξϵ, (ἔδοξϵ δὲ τοῖσι παντϵίοισι μουνόν χρᾶσθαι θϵοῖσι) ὑλακτϵῦντα τὰ ὅπλα ἅπαντϵς. Καύνιοι γὰρ ἥδϵσθϵν τυπτόντϵς δούρασι τὸν ἀέρα, μέχρϵι οὔρων τῶν Καλυνδικῶν ἔφυγον, καὶ ἐφασάν σϕι καλλίστους τοὺς ξϵνικοὺς θϵοὺς, καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα τοιούτοισι χρέωνται. B

Ⓐ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τὸ ἀρχαῖον γϵγόνασι τϵῦ· γὰρ Κρήτϵν ϵἶχον πάλαι ὀνόματι βάρβαροι. διϵνϵμόντων δὲ ἐν Κρήτῃ τὴν βασιληΐδα τῶν ΕὐρώπηςΕ παίδων, Σαρπηδόνος τϵ καὶ Μίνω, ὡς ἐπϵκράτησϵ τῇ στάσι Μίνως, ἐξήλασϵ αὐτόν τϵ Σαρπηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ. Ⓐ δὲ, ἀπωθϵόντϵς, ἀπίκοντο τῆς Ἀσίης ἐς χῶρον τὸν Μιλυάδα. τὸν γὰρ νῦν Λύκιοι νϵμόνται, αὖτη ἡ παλαιὸν ὠνομάσθη Μιλυάς. Ⓐ δὲ Μιλύαι, τότϵ Σόλυμοι ἐκαλϵοῦντο. τϵῶς μὲν δὴ αὐτϵῶν Σαρπηδὼν ἦρχϵ. οἱ δὲ ἐκαλϵοῦντο τὸ πάρ τϵ ἰωϵίκωντο οὐνόμα, καὶ νῦν ἔτι καλϵόνται ὑπὸ τῶν τροίκων Ⓐ Λύκιοι, C Τϵρμίλαι. ὡς δὲ ἐξ Ἀθηναίων Λύκης ὁ Πανδίονος, ἐξϵλαθϵὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδϵλφοῦ Αἰγέως, ἀπίκϵτο ἐς τοὺς Τϵρμίλας τοὺς Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὸν ἐπωνυμίην, Λύκιοι αἰϵὶ χρόνον ἐκλήθησαν. νόμοισι δὲ, τοῖσι μὲν Κρητικοῖσι, τοῖσι δὲ Καϵικοῖσι χρέωνται. ἓν δὲ τόδϵ ἴδιον νϵνομίκασι, οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλϵόνται ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωϋτούς, καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν πατέρων. ϵἰ δέ κϵν μοῦνον δὲ ἑτέρου τὸν πλησίον τις εἴπῃ, καταλέξϵι ἑωϋτὸν μητρόθϵν, καὶ τῆς μητρὸς αἱ μητέρϵς τὰς μητέρας. καὶ ἢν μὲν γυνὴ ἀστὴ δούλῳ συνοικήσῃ, γϵνϵαὶ τὰ τέκνα νϵνόμιζαν· ἢν δὲ αὐτὴ ἀστὸς, καὶ ὁ τοκϵὺς αὐτέων, γυναῖκα ξϵίνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, ἀλλὰ D

Caunii verò, quantum mihi videtur, indigenæ sunt: etsi ipsi sè è Creta oriundos affirmant. Linguam sanè aut ipsi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares ad Caunicam. [a] id quod ægrè diiudicari posset. At legibus vtuntur cùm ab aliis gentibus tum à Carum moribus multùm diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, [b] iuuentutem frequéter amoris gratia ad compotationes conuenire, tam viros quàm mulieres atque pueros. Sacra principio sibi cõstituerãt externa, quorum postea pertæsi, quum patriis duntaxat videretur vtẽdum diis, Caunii [c] omni ætatis sumptis armis, *sacerdotem* ad Calyndicos vsque montes persequebantur, fustibus cædentes, exclamantésque externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi vtebantur. Lycii autem è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primùm vniuersam barbari incolebant: deinde cõtendentibus de imperio Europæ filiis Sarpedone atque Minoe, Minos superior factus expulit Sarpedonem [d] eiúsque conspiratores. Hi expulsi, Asiæ regionem occupauerunt Milyada. Quam enim nunc Lycii incolunt, olim erat Milyas: & Milyæ tunc appellabantur Solymi. Dum igitur ipsis imperitaret Sarpedon, eo quod attulerãt nomine vocabantur, & nũc adhuc vocãtur à vicinis, Termilæ. Quũ verò Lycus Pãdionis filiùs à fratre AEgæo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abiisset, factum est temporis progressu vt de Lyci nomine Lycii vocarentur. Legibus vtuntur partim Cretensium partim Carum. [e] Quãquam hoc vnum, præter cæteros homines, pro lege habent peculiare, quòd à matribus nomina sibi ipsis induunt. Et siquis obuium percontetur quisnam sit, quáue familia ortus, à matribus auiisque protinus genus suũ repetet. Adde quòd siqua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui existimabuntur: sin autem vir ingenuus, & quidẽ inter eos primarius, vxorem duxerit externam aut pallacam, susceptu

a Haud enim certò diiudicare possum.

b Prout ferunt gradus ætatum, & amicitia intercedit, ad compotationes turmatim conuenire viros, mulieres ac pueros.

c Sumptis armis petulanter aerem ferientes hastis, ad Calynd. vsque montes peruenerunt, se expellere deos externos dicentes. Et hi quidem moribus, *vel ritibus*, huiusmodi vtuntur. At Lycii, *&c.*

d Et quos habebat suæ conspirationis, *vel factionis*, socios.

e Sed hunc morem peculiarem habent, & cum aliis nullis conuenientem, *vel communem*, quòd se de nominib' matrum appellent, non patrũ. Adeo vt si quis vicinum suum roget quis sit, recensear se ipsum, *id est*, *genus suum*, *vel gentem suã*, à matre: matrisque suæ matresenumeret. Adde quòd, *&c.*

ex his liberi reputabuntur [a] minimè ingenui. Enimuero huius tempestatis Cares nullo præclaro facinore edito, ab Harpago subacti sunt. Nec Cares tantùm nullũ ediderunt, sed nec Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant autem cùm alii tũ Lacedæmoniorum coloni Cnidii, quorum regio declinat ad mare appellatum Triopium. Ná quum initium Byblesiæ ex peninsula auspicetur, sintque Cnidii propemodum circumflui: (eam enim partem qua boream spectat, Ceraunius claudit sinus, australem verò Symanũ Rhodiúmque mare) reliquum quod perquam exiguum est, nempe quinque stadiorum, Cnidii tentauerunt perfodere interea dum Harpagus Ioniam euerteret, volentes suam ditionem in insulæ formam redigere. [b] Erátque hic isthmus quem perfodere statuerãt, ea parte qua continentem spectat Cnidia. Id ergo multa manu conantibus diuinitus arbitror aliquid repugnasse, quod nimirũ omnes qui manum admouerent læderet, cùm alias corporis partes, tum præcipuè oculos infestante petra. Cnidii, missis nunciis Delphos, rogant quídnam istuc esset quod tantopere conatibus eorum aduersaretur. Pythia, vt ipsi referũt Cnidii, senario versu respondit in hanc sententiam,

Isthmum neque aggerate, neque fodite:
Iupiter nanque ipse, si placuisset, feciſſet Insulam.

Quum respondisset hunc in modum Pythia, Cnidii à perfodiendo isthmo destiterunt, & inuadẽti cum exercitu Harpago, vltro sese non commisso prælio dediderunt. [c] Pedasii qui mediterraneam supra Halicarnassum colunt, alíque vicini maximã diligentiam adhibere feruntur vt eorum sacerdos Palladis sacrã barbam habeat. id quod ter illis accidisse putatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati sunt, multúmque negocii exhibuerũt, [d] montem extruendo cui nomen Lyda. Tandem tamen & ipsi expugnati fuerunt. Cæterùm vbi in Xanthium campum exercitum produxisset Harpagus, Lycii contrà procedentes, paucique

[a] Infames. *Vel, Honoribus indigni.*

[b] Erat autẽ intra *ipsum isthmum* tota ipsorum ditio. Nam qua parte in continentem desinit, isthmus est, quem perfodere statuerãt. Id ergo multa manu conantibus, quia qui operi incumbebant, vehementius & diuinius quàm vt commune quiddam id videri posset, tum aliis corporis partibus, tum præcipuè circa oculos, dum rupes ferire tur, vulnerari videbantur, Cnid.

[c] Porro Pedasei, *Vel Pedasenses*, supra Halic. medit. incolebant: apud quos illi quæ Mineruæ sacerdos est, prolixa barba nascitur quoties ipsis aut ipsorum vicinis aliquid mali imminet. Quod ter illis vsu venit. Hi soli, &c.

[d] Munito operibus monte.

A τὰ τέκνα γίνεται. Ⓐ μὲν τῶν Καρῶν οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξάμενοι, ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἁρπάγου· οὔτε αὐτοὶ Ⓐ Κᾶρες ἀποδεξάμενοι οὐδὲν, οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώρην οἰκέουσι. οἰκέουσι δὲ καὶ ἄλλοι, καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, τῆς χώρης τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, ὃ δὴ Τριόπιον καλέεται. Ἐρχομένης δὲ ἐκ τῆς Χερσονήσου τῆς Βυβλικῆς, ἐούσης τε πάσης τῆς Κνιδίης, πλέω ὀ-
B λίγης, ἀπερρόου· (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορέω αἴεμον, ὁ Κεραυνικὸς κόλπος ἀπείργει, τὰ δὲ πρὸς νότον, ἡ τε Σύμη καὶ Ῥόδος θάλασσα) ὃ ὧν δὴ ὀλίγην τινὰ, ἐὸν ὅσον τε πέντε σταδίων, ὤρυσσον Ⓐ Κνίδιοι, ἐν ὅσῳ Ἅρπαγος τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώρην ποιῆσαι. ἐν τοῖσι δὲ πᾶσα σφι ἐγίνετο. τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρη ἐς τὸν ἤπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμός ἐστι τὸν ὤρυσσον. καὶ δὴ πολλῇ
C χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων· μᾶλλον γάρ τι καὶ θειότερον ἐφαίνοντο τὰ πρηϊσσόμενα Ⓐ ἐργαζόμενοι τῶν εἰκότος, τά τε ἄλλα τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀφανιζόμενοι τῆς πέτρης· ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς, ἐπησομένους τὸ αὐτίξοον. ἡ δὲ Πυθὶη σφι (ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι) χρᾷ ἐν τετράμετρῳ τόνῳ τάδε,

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ' ὀρύσσετε·
Ζεὺς γὰρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἰ κ' ἐβούλετο.

D Κνίδιοι μὲν, ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης, τὸ τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο, καὶ Ἁρπάγῳ ὑπηκόῳ σὺν τῷ στρατῷ, ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν. ἦσαν δὲ Γηδασσέες, οἰκεῦντες ὑπὲρ Ἁλικαρνασσοῦ μεσόγαιαν. τοῖσι ὄκως τι μέλλοι αἰεπιτήδεον ἔσεσθαι, ἀθρόοι τε καὶ πᾶσι παρεοῦσι, ἡ ἱερείη τῆς Ἀθηναίης πώγωνα μέγαν ἴσχει. τοῖς σφι τοῦτο ἐγίνετο. ὅτι τῷ περὶ Καρίην ἀνδρῶν μουνοῖ τε αὐτέων χρόνον Ἁρπάγῳ, καὶ
E τρηχήματα πλέκον πλεῖστα, ὄρεος τειχήσαντες, τῷ οὔνομά ἐστι Λίδη. Γηδασσέες μὲν νυν χρόνῳ ὑπεξηρέθησαν. Λύκιοι δὲ, ὡς ἐς τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἁρπαγος Ⓐ στρατὸν, ὑπεξιόντες, καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι

πρὸς πολλοὺς, ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο· ἐσ- A
σωθέντες δὲ, καὶ κατειληθέντες ἐς τὸ ἄστυ,
συνείλησθαι ἐς τὴν ἀκρόπολιν τάς τε γυ-
ναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ
τὸν οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρό-
πολιν πᾶσαν τούτῳ καῆσθαι. τοῦτα δὲ
ποιήσαντες, καὶ συνομόσαντες ὅρκοις δει-
νοῖς, ὑπεξελθόντες ἀπέθανον πρῶτοι Ξαν-
θίων μαχόμενοι. τὴν δὲ τῶν Λυκίων φα-
λάγγων Ξανθίων εἰσὶ, οἱ πολλοὶ, πλὴν ὀγ-
δώκοντα ἱστέων· εἰσὶ δὲ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδώ- B
κοντα ἱστέαι αὗται ἔτυχον τηνικαῦτα ἐκ-
δημέουσαι, καὶ οὕτω περιεγένοντο. τὴν μὲν
δὴ Ξανθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἅρπαγος. παρ-
πλησίως δὲ καὶ τὴν Καύνον ἔσχε. καὶ γὰρ οἱ
Καύνιοι τῶν Λυκίων ἐμιμήσαντο τὰ πλέω.

Τὰ μὲν νυν κάτω τῆς Ἀσίης Ἅρπαγος
αἱρήσατο ἐποίεε· τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς, αὐτὸς
Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος, καὶ οὐ-
δὲν περιεὶς· τὰ μὲν νυν αὐτέων πλέω παρῆ-
κται· τὰ δὲ οἱ παρέσχε πόνον τε πλεῖστον καὶ C
ἀξιαπηγητότατα ἐστὶ, τούτων ἀπεμνήσο-
μαι. Κῦρος δὲ, ἐπεί τε τὰ πάντα τῆς ἠπείρου
κατεστρέψατο, Ἀσσυρίοισι ἐπεστήλωτο.

Τῆς δὲ Ἀσσυρίης ἐστὶ μὲν καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλά· ὃ δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον, ἔνθα σφι, Νίνου αἰρεθέντος ἀμοιβαίης, τὰ βασιλήια κατεῖχε, ἦν Βαβυλών, οὖσα τοιαύτη δή τις πόλις· κεῖται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μεγάλως οὖσα, μέτωπον ἔχουσαν, εἴκοσι καὶ D ἑκατὸν σταδίων, οὔσης τετραγώνου. οὗτοι σταδίοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπτοντες ὀγδώκοντα καὶ τετρακόσιοι. ὃ μὲν νυν μέγαθος τοσοῦτόν ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου. ἐκεκόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πολίσμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. πάφρος μὲν περῶτα βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλέη ὕδατος περιέχει· μετὰ δὲ, τεῖχος, πεντήκοντα μὲν πηχέων βασιληίων εὖρος τὸ εὖρος, ὕψος δὲ, διηκοσίων πηχέων. ὁ δὲ βασιλήιος πῆχυς τῷ μετρέεται ἐστὶ πήχεος μέζων τριοὶ δα- E
46 κτύλοισι. δεῖ δή με περὶ τούτοισι ὀπίσω φράσαι, ἵνα τε ἐκ τῆς παφρου ἡ γῆ ἀναισιμώθη, καὶ τὸ τεῖχος ὅντινα τρόπον ἐργάσθη. ὀρύσσοντες

cum multis confligētes, strenuè sese gesserunt. Superati autē prælio fugatique, in vrbem sese receperunt, vxores, liberos atque pecunias vnà cum familia tota in arcem cogentes: admotóque igne arcem vnà cum cæteris rebus incenderunt. Quæ vbi fecissent, ipsi regressi iureiurando se mutuò astringentes, eóque horrendo, cum hostibus iterum cōgressi sunt, fortitérque pugnando omnes oppetierunt. Ex Lycijs autē, qui Xanthii dicuntur esse, hi omnes, [a] præter octoginta quosdam, Istiæorum sunt conuenæ. qui octoginta tum emigrantes, superstites remanserant. Xanthū igitur hunc in modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum. Nā Caunii Lycios insequuti sunt magna ex parte.

a Sunt aduenæ, præter octoginta familias: quę tum in vrbe non erāt, atque ita superstites fuerunt. Xan. *Cæ Decepit autē Vallam istiæon, quod pro istéon perperam scriptū fuisse, manifestissimum est ex his proximè sequētibus, αἱ δὲ ἰσίαι.*

Tum igitur inferiorem Asiam Harpagus euertebat, superiorem ipse Cyrus, vniuersam gentē subigens nihilque relinquens. At ego in præsētia illorum gestorum pleraque prudens omittam, eà dūtaxat proditurus quę illi quàm plurimo constiterūt labore, sūntque memoria dignissima. Quum igitur Cyrus continentem vniuersam suæ ditionis fecisset, Assyriis bellum intulit.

ASSYRIAE autem cùm alia multa sunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis ac validissimum est BABYLON, vbi post euersam ab ipsis Ninum, regia erat. quod oppidum situm est in plānitie ingenti, forma quadrata, magnitudine quoquouersus centenūm vicenūm stadiorū, in summa quadringentorum & octoginta, in circuitu quatuor laterum vrbis. Tanta est Babylonici oppidi magnitudo: quod ita exornatum est vt aliud nullum eorum quæ nos nouimus. Iam primùm fossa ambit alta atque lata, aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regiorum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus, quàm is quo pro mēsura vtimur, tribus digitis maior. Operæ pretiū certè est me præter hæc [b] disserere in quem vsum sit consumpta terra ex fossa egesta, & quomodo fuerit murus conditus. Vt quidquè terræ

b Exponere vbi sit cons.

[a] In effodienda ad fossam faciendam terra, effer.

[a] in deprimenda fossa efferebant, ex eo lateres ducebant: quorum postquam magnã vim duxissent, eos in fornacibus coquebãt. Postea cœno vtentes, asphalto feruenti per tricesimum quẽque laterum ordinem [b] summitates arundinum instipatas conglutinabant. & primùm labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum ædificarunt: super quem circa oras extruxerunt domunculas vnius contignationis inter se obuersas: inter quas tantum intercapedinis relĩquebatur vt quadriga interagi posset. Eius per ambitum centum portæ stabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem postibúsque. Babylone octo dierum itinere abest alia vrbs nomine Is, vbi fluuius est haud magnus, eiusdem nominis, qui se deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius Is, vnà cum aqua per multos reddit asphalti bituminis grumos: quæ asphaltus ad murum Babylonis comportabatur. Hunc autem in modũ Babylon extructa est. Eius duæ sunt [c] plagæ, quas interfluit fluuius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex Armeniis in rubrum mare decurrit. In hunc vterque murus lacertos exporrigit, eiúsque [d] incuruæ vtrinque ripæ coctilibus lateribus pro macería prætexuntur. Ipsa vrbs plena domibus est ternarũ quaternarúmque cõtignationum, secta in vias cùm rectas tum verò transuersas, quæ ad flumen pertingunt: ad quarum singulas pro numero vicorum portulæ factæ sunt in maceria quæ flumen sepiebat, & ipsæ æreæ, & ad flumen idem ferentes. Et hic quidem murus lorica est. Alius verò intus nó multo quàm hic debilior, sed exilior: inque vtriusq; ciuitatis plagæ medio murus est erectus, quorum hic regiã comprehendit ambitu prægrandi atque valido: in altero verò Iouis Beli templum æreis portis, id quod mea etiam nunc ætate existit, duorum vndecunque stadiorũ amplitudine, figura quadrata.

[b] Quas vocat sũmitates arundinum, quidam ex Corintho interpr. areolas arundinum, siue arundineas. Super his autem lateres ficcabantur.

[c] Portiones. sive partes.

[d] Incuruæ ripæ pro ὄπισθεν μαι: quæ vox sonat q.d. incuruaturæ. sed esse irreptitia videtur.

ἅμα τῷ ἄσφαλτον, ἐπλίνθευον τῷ χλῳ τὴν ὦν τῷ ὀρύγματος ἐκφερομένῳ· ἐλκύσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς, ὠπτησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι· μετὰ δὲ, τέλματι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ, καὶ ἀνὰ τεσσερακοστὴν δόμον πλίνθου διαστοιβάζοντες, ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χείλεα· δεύτερα δὲ, αὐτὸ τὸ τεῖχος αὐτοῦ ἔσπον. ἐπὶ μὲν δὴ τῶν τείχεος τῷδε τὰ ἕκατα, οἰκήματα μονόκωλα ἐδείμαν, τετραμμένα ἐς ἄλληλα. τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τετράπηχυ εὐρίπτων εὐειλήσιν. πύλαι δὲ ἐνεστᾶσι πέριξ τὸ τεῖχος ἑκατὸν, χάλκεαι πᾶσαι. καὶ σταθμοί τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτὼ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος. Ἶς οὔνομα αὐτῇ. ἐνθαῦτα ἔστι ποταμὸς οὐ μέγας. Ἶς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὔνομα· ἐσβάλλει δὲ οὗτος ἐς ΕΥΦρήτεα ποταμὸν ὃς ῥέει θερμὸν. οὗτος ὦν ὁ Ἶς ποταμὸς, ἅμα τῷ ὕδατι θερμῷ ἀσφάλτου ἀναδιδοῖ πολλὸν, ἔνθεν ἡ ἄσφαλτος ἐς ὃ ἐν Βαβυλῶνι τεῖχος ἐκομίσθη. ἐτετείχιστο μὲν νυν ἡ Βαβυλὼν τῷδε τρόπῳ τριῶδε. ἔστι δὲ δύο φάρσεα τῆς πόλιος. ὃ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διείργει, τῷ οὐνόμα ἐστὶ ΕΥΦρήτης· ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας, καὶ βαθὺς, ἐς θάλασσαν. ἐς ἣν δὴ οὗτος ἐς τὸν Ἐρυθρὸν θάλασσαν. ὃ ὦν δὴ τεῖχος ἑκάτερον οὗτος ἀγκῶνας ἐς αὐτὸν ποταμὸν ἐλήλαται. ὃ δὲ ἀπὸ τούτου, αἰ ὀπισθαμπαὶ τῶνδε χεῖλος ἑκάτερον ἐστὶ ποταμοῦ, ἀμάσιαι πλίνθων ὀπτέων τῶνδε τείνει. ὃ δὲ ἄξυ αὐτὸ ἐὸν πλῆρες οἰκιέων τεσσερόφων τε καὶ τρισσερόφων, κατατέτμηται δὲ ὁδοὺς ἰθείας, τάς τε ἄλλας, καὶ τὰς ὀπισθαμπίους τὰς ἐπὶ αὐτὸν ποταμὸν ἀγούσας. κατὰ δὲ ὧν ἑκάστην ὁδὸν ἐν τῇ ἀμάσιῃ τῇ τῶνδε τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαπερ λαῦραι, τοσαῦται ἀριθμὸν. ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκεαι, φέρουσαι καὶ αὐταὶ ἐς αὐτὸν τὸν ποταμόν. τοῦτο μὲν δὴ ὁ τεῖχος, ὠχυρωκὼς ἐστὶ. ἕτερον δὲ ἔσωθεν τείχος ἔδειται, οὐ πολλῷ τέῳ ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τείχεος, στεινότερον δέ. ἐν δὲ ἑκατέρῳ τῶν πόλιος ἐτετείχιστο ἐν μέσῳ, ἐν τῷ ἦεν τὰ βασιλήια, τῷδε μὲν ὀλῳ τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ. ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ, Διὸς Βήλου ἱρὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι ἐὸν, δύο σταδίων, πάντη ἐὸν τετράγωνον.

ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου καὶ ὃ μῆκος καὶ τὸ εὖρος· καὶ ὅτι τούτῳ τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ὑπεβέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα ὅτι τούτῳ, μέχρις οὗ ὀκτὼ πύργων. ἀναβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κύκλῳ πᾶσι πρὸς τοὺς πύργους ἔχουσα πεποίηται. μεσοῦντι δὲ χῶρῳ τῆς ἀναβάσιος, ἔστι καταγωγή τε καὶ ἀναπαυστήριοι, ἐν τοῖσι καταίζοντες ἀναπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κεῖται εὖ ἐστρωμένη· καὶ ἡ τράπεζα παρακεῖται χρυσέη. ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔνι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον, οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς εὐαυλίζεται ἀνθρώπων, ὅτι μὴ γυνὴ μούνη τῶν ἐπιχωρίων, τὴν αὐτῶν ὁ θεὸς ἑλόμενος ὡς πασέων, ὡς λέγουσι Χαλδαῖοι, ἐόντες ἱρέες τούτου τοῦ θεοῦ. φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν, καὶ ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, καταπερ ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι, καὶ τὸν αὐτὸν ξόανον, ὡς λέγουσι οἱ Αἰγύπτιοι. καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖνα κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Θηβαγένεος νηῷ. ἀμφότερα δὲ αὐτὰ λέγοντα αἰδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίην φοιτᾶν· ὡς καπερ ἐν Πατάρῃσι τῆς Λυκίης, ἡ προμάντις τοῦ θεοῦ ἐπεὰν γένηται· οὐ γὰρ δὴ αἰεί ἐστι χρηστήριον αὐτόθι· ἐπεὰν δὲ γένηται, τότε ὧν συγκαταμεῖναι τὰς νύκτας ἔσω ἐς τὸν νηόν. ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυλῶνι ἱεροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηός, ἔνθα ἄγαλμα μέγα τοῦ Διὸς ἔνι κατήμενον χρύσεον. καὶ οἱ τράπεζα μεγάλη παρακεῖται χρυσέη, καὶ ὁ βαθρὸν οἱ ὑπὸ ὁ θρόνος χρύσεος ἐστί· καὶ, ὡς ἔλεγον Χαλδαῖοι, τάλαντα ἑξακόσια χρυσίου πεποίηται τοῦτα. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ, βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος βωμὸς μέγας, ὅπου θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων. ὅτι γὰρ τοῦ χρυσέου βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν ὅτι μὴ γαλαθηνά μοῦνα. ὅτι δὲ τοῦ μέζονος βωμοῦ καὶ καταγίζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἑκάστου Χαλδαῖοι, τότε ἐπεὰν τιμῶ ὁρτὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ. ἐν δὲ τῷ τεμένεϊ τούτῳ ἔτι καὶ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἀνδριὰς δυώδεκα πήχεων, χρύσεος, στερεός. ἐγὼ μὲν αὐτὸν οὐκ εἶδον· τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλ-

A [a] In sacri medio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadii, cui alia rursus superimposita turris & huic subinde alia, ad octauam vsque. His forinsecus scalæ sũt in circuitu adhibitæ, per quas ad singulas conscenditur turres.

a In templi m. & in præced.

[b] In mediis gradibus ductus, sellæque in hoc factæ, in quibus

b In med. gr. station.

B [c] ascensuros liceat sedere ac conquiescere. In postrema turri sacellũ est aliud, in quo lectus est splendidè stratus, & apposita mẽsa aurea. Statua tamen in hoc sacello nulla est: neque hîc noctu cubat hominum aliquis, præter mulierem vnam ex indigenis, quam ex omnibus deus delegerit, vti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes: Narrant enim illi (tametsi mihi parum credibilia referre videntur) deum ipsum ingredientẽ templum, in hoc cubili conquiescere, perinde atque Thebis AEgyptiacis, vt ferunt AEgyptii. Ibi enim in Thebani Iouis fano mulier quoque cubat: [d] quæ vtraque

c Ascendentes.

C mulier cum viris putatur nõ habere consuetudinem: sicut etiam dei antistita Pataris Lyciæ ciuitate, [e] quando ita accidit. Neque enim oraculum ibi celebratur perpetuò: vbi autem id futurum est, antistita noctu in templum concluditur. [f] Porro in Babylonis tẽplo aliud etiam est sacellum inferius, quod [g] magnam habet Iouis statuam, cámque aureã, [h] ponè mensam, & ipsam auream, simul & sustentaculum cum sella, omniáque aurea: adeo vt Chaldæi octingentorum talentorum auri opus æstiment. Extra sacellũ altare est, & ipsum aureum: atque præter hoc, aliud altare ingẽs, in quo integræ ætatis [i] hostiæ immolantur: quandoquidem supra aureum illud non licet [k] hostias mactare, præterquam lactẽtes. Insuper in hoc maiusculo altari Chaldæi quotannis centum

d Quarum mulierum vtraque cum v.

e *Intellige, Quãdo contingit & an tiste debeat fungi munere.*

f Porro illo Bab.

g Magnum hab. Iouis simulacrum sedens. *Vel* sedentis, legendo *κατημένου*.

h Et illi magna mensa adiacet aurea: cuius scamnũ & sella sunt ex auro.

i Pecudes imm.

k *Vel*, Quotannis libanotum ad pondus centum mill. tal. adolent.

D E millia talentorum libanoti adolent, quando huic suo deo [l] sacra faciũt. Erátque in hoc templo etiamdum illo tẽpore statua duodecim cubitorum è solido auro: quanquam ego hanc non viderim, sed ea referam quæ à Chal-

l Festum diem celebrant.

47

dæis referuntur. Hanc ſtatuã Darius Hyſtaſpis filius inſidioſè captans, non auſus tamen fuit diripere: ſed eam poſtea Xerxes Darii filius abſtulit, ſacrificio, qui prohibuerat ſtatuam loco dimouendam, interempto: Atque illud tẽplum hocpacto conſtructum fuit ornamentis: etiamſi alia ſint peculiaria pleraque eiuſdẽ donaria.

Huius Babylonis multi quoque aliquãdo reges extitêre, (quorum in exponendis rebus Aſſyriis mentionẽ faciam) qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ fœminæ. Harũ prior, quæ quinque ætatibus ante poſteriorem regnauit, vocata eſt SEMIRAMIS. Hæc per planitiẽ agere extruxit ſpectaculo dignos, quum antehac flumẽ eã omnem reſtagnare ſolitũ eſſet. Poſterior regina, NITOCRIS nomine, extitit ſuperiore ſolertior. cuiuscùm alia monumenta extiterunt, quæ ego cõmemorabo, tũ verò hoc, quòd animaduertens imperium Medorũ ingens ac pacatum, ſubactáque ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmuniuit ſe omnibus quàm potuit maximè. Ante omnia fluuiũ Euphratem, qui prius mediam ipſorum vrbẽ interfluens, rectus erat, tortuoſũ reddidit, foſſis ſuperius depreſſis, adeo vt quẽdam Aſſyriæ pagum, nomine Ardericam, ter influat, & qui nũc è mari per Euphratem Babylonem verſus ſubuehuntur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hũc quidem talem reddidit. Aggerem verò ex vtroque fluminis labro aggeſſit viſu mirãdũ: tantæ eſt & magnitudinis & ſublimitatis. Multo ſupra Babylonem, aliquantulum ſeorſum à flumine, effodit [a] paludis eluuiem, profunditate quidem [b] ad aquã vſque ſemper ducta: latitudine verò eius quoquouerſus [c] trecentorum viginti ſtadiorũ. Hac foſſitia humus ad fluminis ripas aggeſta eſt. Quẽ locũ vbi depreſſit, crepidinẽ ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo,

a Paludis receptaculum.

b *Id eſt, Quoad aqua fodiendo inueniretur.*

c Quadringentorum vig.

A δαίων, ταῦτα λέγω. Τούτῳ τῷ αἰδριαντὶ Δαρεῖος μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας, οὐκ ἐτέλεσε λαβεῖν· Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε, καὶ Ⓜ ἱρέα ἀπέκτεινε, ἀπαγορεύοντα μὴ κινέειν τὸν αἰδριαντα. Ὁ μὲν δὴ ἱρὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμηται. ἔστι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά.

Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι ἐβασίλευον βασιλῆες, (τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομεν) οἳ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱερά· ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο· ἡ μὲν τεσσερεσκαιδεκάτην ἄρξασα, τὴν ὕστερον ἡμέρῃσι πέντε πρότερον ἡμουμένη, τῇ οὔνομα ἦν Σεμίραμις. αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀξιαὰ τὸ πεδίον ἐόντα ἀξιοθέητα· τεσσερεσκαιδεκάτην δὲ ἐὼν ὁ ποταμὸς αἰεὶ τὸ πεδίον πᾶν πελαγίζεν. ἡ δὲ δὴ δευτέρην ἡμουμένη ταύτης βασίλεια, τῇ οὔνομα ἦν Νίτωκρις (αὕτη ἐὸν σοφωτέρη ἡμουμένη τὴν τεσσερεσκαιδεκάτερον ἀρξάσης) τῦτο μὲν, μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι· τῦτο ἐὸν, τὸν Μήδων ὁρῶσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, ἀλλά τε ἀραιρημένα ἄστεα αὐτῶν, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Νῖνον, τὰ ἐφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα· τεσσερεσκαιδεκάτερον μὲν Ⓜ Εὐφρήτην ποταμὸν, ἐόντα τεσσερεσκαιδεκάτερον ἰθὺν, ὃς σφι διὰ μέσης τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τῦτον, αἰώρην διώρυχας ὀρύξασα, οὕτω δὴ τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε δὴ τρὶς ἐς τὸν τινα κωμέων τὸν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων. τῇ δὲ κώμῃ οὔνομα ἐστὶ ἐς τὸν ἀπικνέεται ὁ Εὐφρήτης, Ἀρδερικά. καὶ νῦν οἱ αὖ κομίζοντα ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες ἐς Ⓜ Εὐφρήτεω ποταμὸν, τρὶς ἐς τὸν αὐτὸν τοῦτον κώμον τρόχαιον ἀπικνέονται, καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρῃσι. τῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε. χώμα δὲ προέχωσε πρὸ ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος. ἄξιον θωύματος, μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον τι ἐστί. κατύπερθε δὲ πολλῷ Βαβυλὼν ὤρυσε ἑλυδὸν λίμνην, ὀλίγον τι τρηχείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς ὃ ὕδωρ ἀεὶ ὀρύσσουσα, εὖρος δὲ τὸ πρόσιμεν αὐτῆς ποιεῦσα, εἰκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων. Ⓜ δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος αὐαισίμου τρόχαιά τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ τρόχαιέα. ἐπεί τε δὲ οἱ ὤρυκτο, λίθους ἀγαγόμενοι, κρηπῖδα κύκλῳ περὶ αὐτὸν ἤλασε. ἐποίεε δὲ ἀμφότερα

ἀμφότερα ταῦτα, τόν τε ποταμὸν σκολιὸν, καὶ τὸ ὄρυγμα πολὺ, ἕλος, ὡς ὅ, τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη, πολλὰς καὶ μπας πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἐῶσι σκολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα· ἔκ τε τῶν πλοίων ἂν δέκηται τοσοῦδε τὸ λίμνης μακρὸν. καὶ τοῦτο ἦν εἰργάζετο τῆς χώρης τῇ αἱ τε ἐσβολαὶ ἦσαν, καὶ τὰ στόματα τῆς ἐκ Μήδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ὀπτιμισθήμιοι ὦσι Μῆδοι ἐκμαθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα. ταῦτα μὲν δὴ ἐκ βάθεος προεβάλετο. τοιῶδε δὲ ἕτερον αὐτῶν προενθήκην ἐποιήσατο· τῆς πόλιος ἐούσης δύο φαρσέων, διὰ δὲ τοῦ ποταμοῦ μέσου ἐόντος, ὅπῃ τῶν πρότερον βασιλέων ὅκως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου φάρσεος ἐς τὸ ἕτερον διαβαίνειν, χαλῷ πλοίῳ διεβαίνεν. καὶ ἐπὶ τούτου (ὡς ἐγὼ δοκέω) ὀχληρὸν τοῦτο αὖτη δὲ καὶ τοῦτο προεξίδε, ἐπεί τε ἤδη ὥρυσε τὸ ἔλυσιν τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο· ἐξάμενος λίθους προεμήκεας· ὡς δὲ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἕτοιμοι, καὶ τὸ χωρίον ὠρώρυκτο, ἐκ τοῦ ἐφάσσε τὸν ποταμὸν τὸ ῥέεθρον πρὸς τὸ ὄρυγμα χωρίον, ἐς τὸν ὀπτιμπλατο τοῦτο, ἐν τούτῳ ἀπεξηκοσμένου τοῦ ἀρχαίου ῥέεθρου, τοῦτο μὲν τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν πόλιν καὶ τὰ ἐξ καταβάσιας τὰς ἐκ τῶν πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας, ἀμοιχοδόμησε πλίνθοισι ὀπτῇσι καὶ ἀσφάλτῳ αὐτὸν λῆξαν τοῦ τείχεος τοῦτο τὸ, καὶ μέσην κου μάλιστα τὴν πόλιν, τοῖσι λίθοισι τοῖς ὠρύξατο, οἰκοδόμεε γέφυραν, δέουσα τοῖς λίθοις σιδήρῳ τε καὶ μολίβδῳ. ἐπετείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτὴν, ὅκως μὴν ἡμέρην ἡμοῖτο, ξύλα τετράγωνα, ἐπ' ὧν τὴν διάβασιν ἐποιεῦντο τοῖς Βαβυλώνιοι. τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα ἀπαμπρέσκον, τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ φοιτέοντες τὰς νύκτας κλέπτοιεν πρὸς ἀλλήλων. ὡς δὲ τὸ, τε ὀρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐγένετο καὶ τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὰ τεῖχεα τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν ΕΥΦρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἔρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξάγαγε· καὶ οὕτω ὁ ὀρυχθὲν ἕλος ἡμοίμενον, ἐς δέον ἐδόκεε γεγενέαι. καὶ τῆσι πολιήτῃσι γέφυραι ἐκ τοῦ κατεσκευάσμένη. ἦν δὲ αὕτη βασιλέα καὶ ἀπάτιλλο τοιῶδε τινα ἐμηχανήσατο· ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τὰς ἄκρος, τάφον ἐοῦτῃ κατεσκευάσατο μετέωρον ὑπὸ πολῆς αὐτέων τῶν πυλέων. ἀνεχόλεε δὲ ἐς τάφον

vt flumen flexuosum & lacuna tota, fossa esset, ideo fecit vt fluuius per multos anfractus retentus, sedatior mearet, & nauigationes Babylonem versus essent tortuosæ, & ex ipsis nauigationibus longus ambitus lacunæ exciperetur. [a] Ad hæc, quæcunque erat regio ad inuadendum opportuna, & compediaria ex Medis via, hanc intersepsit, ne Medi cõmercio Assyriorum ipsius negotia cognoscerent. [b] Et hæc quidem ex profundo circumcingit. Cæterùm ex eis talem fecit communitionẽ, Quum sit vrbs in duas dirempta regiones, fluuio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio transire: quod erat (vt reor) molestum. Huic autem etiam rei ista prospexit. siquidem vbi effodit [c] effluuium paludis, aliud opere eodem monumẽtum sui reliquit. Lapides prægrãdes incîdit, qui vbi parati fuerũt, & locus depressus, in locũ ipsum quem depresserat, omnem fluminis cursum auertit. Qui locus effossus dum impleretur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra vrbem, ac descensus qui ex portulis ad flumen ferunt, extruxit coctis lateribus, eadem qua muros ratione. Extruxit itẽ circa mediam fermè vrbem pontem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plũbo deuinciens. Hunc sublicis quadratis, per quas Babylonii transirent, interdiu committebat, easdem noctu tollebat: hac videlicet causa ne pernoctem transeuntes mutua furta exercerẽt. Vbi porro lacuna repleta fuit flumine, & opus pontis exornatũ, tunc fluuium EVphratem ex palude in pristinum alueum reuocauit: atque ita palus quam effoderat, [d] visa est necessariò facta, & pons in vsum ciuium extructus. Eadẽ autẽ regina hũc etiã machinata est dolũ: Supra portas vrbis celeberrimas, loco edito atq; cõspicuo, sepulcrũ sibi extruxit, atq; his

[a] Hæc aut ẽ extruxit qua parte aditus erãt & viæ compendia quæ ex Medis ducit: ne Medi, &c.

[b] Et his quidẽ munitionibus ab imo vsque vrbem circumdedit. Sed & has munitiones obiter ad hũc vsum accommodauit: Quum sit, &c.

[c] Receptaculũ

[d] Cõperta fuit opportunè facta: & pons, &c.

h. i.

literis inscripsit, SI CVI REGVM BABYLONIS POST ME FVTVRORVM FVERIT PECVNIAE PENVRIA, APERTO SEPVLCRO SVMITO QVANTVNCVNQVE LIBVERIT PECVNIAE. NE TAMEN NISI INDIGVERIT, ALIO QVI APERITO. NON ENIM IN REM EIVS FVERIT. Hoc sepulcrum tam diu fuit immotum dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum esse ratus se neque vti quippiam his portis, (ideo autem non vtebatur, [a] quòd supra caput ipsius transeuntis mortuus situs esset) neque sumere pecunias repositas, & eas quidem ipsum prouocâtes, reseravit monumentum: in quo non quidem pecunias inuenit, [b] sed literas ita dicêtes, NISI PECVNIAE ESSES INEXPLEBILIS ET TVRPIS LVCRI CVPIDVS, DEFVNCTORVM SEPVLCRA NON APERVISSES. Talis extitisse hæc regina memoratur.

a Quod trâsiens habiturus esset cadauer supra caput suum situm.

b Sed cadauer, & literas quibus hoc dicebatur,

γράμματα λέγοντα τάδε, ΤΩΝ ΤΙΣ ΕΜΕΥ ΥΣΤΕΡΟΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, ΗΝ ΣΠΑΝΙΣΗ, ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ΑΝΟΙΞΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ, ΛΑΒΕΤΩ ΟΚΟΣΑ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΜΗ ΜΕΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ ΣΠΑΝΙΣΑΣ ΓΕ, ΑΛΛΩΣ ΑΝΟΙΞΗ. ΟΥ ΓΑΡ ΑΜΕΙΝΟΝ. οὗτος μὲν ὁ τάφος ἐπὶ ἀκίνητος, μέχρι οὗ ἐς Δαρεῖον περιῆλθε ἡ βασιληίη. Δαρείῳ δὲ καὶ δι' ὀνόου ἐδόκεε εἶναι τῇσι πύλῃσι τούτῃσι μηδένα χρᾶσθαι, καὶ χρημάτων κειμηλίων, καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἐπικαλεομένων, μὴ δὲ λαβεῖν αὐτά. τῇσι δὲ πύλῃσι τούτῃσι οὐδὲν ἐχρᾶτο τῶνδε εἵνεκα, ὅτι ἐπὶ κεφαλῆς οἱ ἐγίνετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι. ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον, εὗρε χρήματα μὲν οὔ, νεκρὸν δὲ, καὶ γράμματα λέγοντα τάδε, ΕΙ ΜΗ ΑΠΑΝΣΤΟΣ ΤΕ ΕΗΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ΚΑΙ ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΗΣ, ΟΥΚ ΑΝ ΝΕΚΡΩΝ ΘΗΚΑΣ ΑΝΕΩΓΕΣ. αὕτη μὲν νυν ἡ βασίλεια, τοιαύτη λέγεται γενέσθαι.

Aduersus cuius filium Labynitum, patris nomẽ & Assyriæ imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. [c] Ducit autem rex magnus exercitum, probè domi comparata re frumentaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumine Choaspe, Susa præterfluente, ex quo vno ex omnibus fluminibus rex potat. Cuius Choaspis aquam decoctam, & in argẽtea vasa diffusam, ferentes permultæ carrucæ quatuor rotarũ, mulis trahentibus, assiduè comitantur quocunque ille proficiscitur. Cyrus igitur Babylonẽ tendens, vbi venit ad Gyndẽ amnẽ (qui in Mantienis ortus montibus, [d] per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit, qui Opin vrbem præterlabẽs, rubro infunditur mari) conabatur hũc traiicere, quum non posset nisi nauibus traiici. Interim ei quidam è sacris equis candidis petulãter ingressus fluuiũ, transire conabatur.

c *Hæc verba,* Ducit autẽ rex, &c. *usque ad,* Cyrus igitur, *&c. paulo inferius videntur collocanda.*

d Per Darneos. *Darnam enim numerat Ptolemæus inter Assyriæ vrbes mediterraneas.*

Ὁ δὲ δὴ Κῦρος ὅτι ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ παιδὸς τὸ ἑωϋτοῦ τοὔνομα Λαβυνήτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν· στρατεύεται δὲ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσκευασμένοισι ἐξ οἴκου, καὶ ποτοῖσι· καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τῷ περ καὶ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μόνου πίνει βασιλεὺς, καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεφθημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετρακύκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀργυρέοισι ἀγγείοισι, ἑπόνται ὅποι αὐ ἐλαύνοι ἐκάστοτε. ἐπεί τε δὲ ὁ Κῦρος παρὰ τὸν Γύνδην ποταμὸν ἐγένετο ὅς περ τὴν Βαβυλῶνα ἐλαύνετο ὅτι τῷ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ καὶ μιν πηγαὶ ἐν Ματιηνοῖσι οὔρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγρην, ὁ δὲ, περ Ὀπὶν πόλιν ῥέων, ἐς τὸν Ἐρυθρὸν θάλασσαν ἐκδιδοῖ· τοῦτον δὴ Γύνδην ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος, ἑόντα νηυσὶ περήτην, ἐνθαῦτά οἱ τῶν τις ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν ἀπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν, διαβαίνειν ἐπειρᾶτο.

ὁ δὲ μὲν συμψήσας, ἔσπασε ῥοῦχον οἰχώκεε φέρων. κάρτα δὲ δὴ ἐχαλέπηνε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τοῦτῳ ὑβρίσαντι· καὶ οἱ ἐπιπείλησε, οὕτω δὴ μιν ἀσθενέα ποιήσειν, ὥστε τὸν λοιπὸν καὶ γυναῖκας μιν διαπερᾶν, ὁκόσον μὴ βρέχουσας, διαβήσεσθαι. μετὰ δὲ τοῦτο ἀπειλέων, μετεὶς τοῦτο ὅτι Βαβυλῶνα πρήσσειν, διαίρεε τοῦτο στρατιὸν δίχα. διελὼν δ', κατέτεινε ἑκατέρωσε ἔσπασε δέξας διώρυχας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατόν, πρὸς ἑκάτερον τὸ χεῖλος τοῦ Γυνδέω τετραμμένας πάντα ἔῳ πον. διατάξας δὲ Ⓜ στρατὸν, ὀρύσσειν ἐκέλευε. οἷα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἔργα ζοΐλμοῦ, ἠνύετο μὲν ὃ ἔργον, ὅμως μέντοι τοῦτο θερείῳ πᾶσαν αὐτὴν τοιαύτην διέτειναν ἔργα ζόμενοι. ὡς δὲ Ⓜ Γυνδέω ποταμὸν ἐπῆγε Κῦρος, ἐς τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβών, ἐς τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλασνε ὅτι τοῦτο Βαβυλῶνα. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐπὶ στρατευσάμενοι, ἔμενον αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἐγγύς τε ἐλαύνων ἀγχοῦ τῆς πόλιος, ἀεικέα ἐδόκεον τε Ⓜ Βαβυλώνιοι, καὶ ἐσωθέοντες τῇ μάχῃ, κατειλήθησαν ἐς ὃ ἄστυ. οἷα δὲ ἐξεπισταμένοι ἔτι πρότερον Ⓜ Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὀρέοντες αὐτὸν πάντῃ ἔθνεα ὁμοίως ὑπηκροώμενα, προσετάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα. Κῦρος δὲ ἀπορέοντι ἐοικέναι ἐπειρᾶτο, ἄτε χρόνου τε ἐγκινεομένου συχνοῦ, καὶ ἀμείνω ἢ κατὰ τὴν παρεοῦσαν γνώμην προσκαταλαμβάνων. εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε ὃ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίεε δὴ τοιόνδε· τάξας τοῦτο στρατιὸν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ, τῇ ἐς τοῦτο πόλιν ἐσέβαλλε, καὶ ὅπισθε αὖτις τῆς πόλιος τάξας ἑτέρους, τῇ ἐξήιε ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμός· προστὰς ὃ στρατῷ, ὅτεο μὲν βαθὺν ὃ ῥέεθρον ἐδώκαν γενόμενον, ἐσιέναι κατὰ τοῦτο ἐς τοῦτο πόλιν. οὕτω δὴ τάξας, καὶ κατὰ ταῦτα πρήγσας, ἀπήλασε αὐτὸς σὺν τοῖσι ἀγχοῦ τοῦ στρατοῦ. ἀπικόμενος δὲ ὅτι τοῦτο λίμνην, τοῦτο ἦν τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέα ἐπέπεισε κατά τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τοῦτο λίμνην, ἐποίεε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα. Ⓜ γὰρ ποταμὸν διώρυχι εἰσαγαγὼν ἐς τοῦτο λίμνην ἐοῦσαν ἕλος, ὃ ἀρχαῖον ῥέεθρον ἐξέβαλε ἐποίησε, ἐπὶ τοῦτο ἐσήσαντος τοῦ ποταμοῦ. γενομένου δὲ τοῦ τοιούτου, Ⓜ Πέρσαι

Hunc fluuius vorticibus contorquens, submersũ abripuit. Cyrus autem perquam ægrè ferens hãc fluminis iniuriam, illi comminatus est, se sic redditurum eum tenuem vt in posterum facilè vel à mulieribus transiri posset, ne genua quidem tingẽtibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonẽ intermissa, copias suas bifariam diuisit. Dehinc alueos ad funicu- B lum designauit centenos & octogenos, vtrinque ad Gyndis labra omnino conuersos: quos distributis copiis effodi iussit. Et opus quidem, vt quod à tanta multitudine fieret, perficiebatur: tamẽ in eo faciendo eam æstatem triuerunt. Cyrus ergo quum Gyndem mulctasset in trecentos & sexaginta riuos diductum, & alterum ver illuxisset, ita porro ire Babylonem pergit, Babyloniis cum producto exercitu præstolãtibus. Qui, vbi propius vrbem ille C promouit, cum eo conflixerunt, prælioque fugati, in oppidum cõpulsi fuerunt. Ii tamen, quia Cyrum iampridẽ animaduerterant inquietum esse, viderántque omnes pariter gentes aggredientẽ, comportauerant permultorum annorum commeatus: ideoque tunc obsidionem nihili faciebãt. Et Cyrus, quum iam longo tempore nihil admodum res ipsius proficerent, inops consilii erat. D Tandem, siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentem venit quid in rem esset, sic statuit faciẽdum: Instructis vniuersis copiis partim quâ fluuius vrbem ingreditur, partim à tergo quâ egreditur, præcipit vt, quum cernerent alueum posse transiri, illac vrbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis, cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem. Eò vbi peruenit, quæ Babylo- E niorum regina fecerat circa flumen & circa paludem, eadem & ipse fecit. [a]Nam reuocato flumine, alueum eius pristinum vado transibilem reddidit. Quod quum ita factum esset, Persæ

a Nam fluuio in paludem, *siue stagnum*, ducta fossa immisso, pristinũ eius alueum, fluuio subsidente, *vel absorbente*, permium reddidit.

qui ad hoc ipsum instructi erant, per alueũ vnde fluuius EVphrates abscesserat, [a] mediorum ferè femorum tenus fortiter Babylonem introierunt. Quos Babylonii, si factũ Cyri prius aut audisset aut sensissent, haud dubiè [b] contempto eorum ingressu, pessimo exitio affeciissent. Nam obseratis omnibus quæ ad flumen ferunt portulis, conscensisque septis, ipsi pro ripis stãtes illos progressos veluti in cauea excepissent. Nunc ex inopinato eis Persæ astiterũt: & quum capti essent [c] qui media vrbis incolebant Babylonii, propter eius tamen magnitudinem non sentiebatur (vt fertur) ab iis qui circa extrema habitabãt. Sed quòd fortè dies festus eis esset, exercendis choreis atque oblectationibus operam dabant, donec planè hoc resciuerunt. Atque ita primò capta est Babylon.

a Mediorum femorum tenus, ad summum, fortit.

b Ingredi non permisissent, sed pess.

c Nunc ex inopinato illis Persæ superuenerunt. Tantáque vrbis erat magnitudo, vt (quemadmodũ narrant accolæ) quum captiessent qui extremas vrbis partes incolebant, ii qui mediam vrbem incolerent, id nescirent. Sed quòd, &c.

Cvivs ciuitatis quãta sit potentia, cùm ex aliis multis declarabo, tum verò ex hoc. Quum regi magno omnis plaga cui imperat, sit [d] distributa in ipsius atque exercitus eius alimentũ, præter tributa, ex duodecim quibus annus constat mensibus, quatuor regio Babyloniea, octo reliquis eũ omnis Asia alit. Ita huius regionis potẽtia tertiã Asiæ partẽ æquiparat, & eius principatus, (quem satrapiam Persæ vocant) omniũ prouinciarum lõgè est optimus, adeo vt Tritæchmæ Artabazi filio ([e] qui pro rege tributum hoc exigebat) singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Est autem artaba mensura Persica, capacior quàm Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello destinatos, admissarii octingenti, cum equarum à quibus admittebãtur, sexdecim millibus. nam singuli à vicenis admittebãtur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, vt ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi essent, aliorum tributorum immunes. [f] Atque hæc præsidis Babylonis pecuniaria erant.

d *Intelligit, singulis regionibus indici solitum quid alendo regi & eius copiis persoluere.*

e (Quem rex huic tractui præfecerat)

f Atque hæc ad eum qui Babylonis præfectus erat, pertinebant. Porro, &c.

τεπάχατο σιτία παρέχειν. τοιαῦτα μὲν τῷ ἄρχοντι τῆς Βαβυλῶνος ὑπῆρχε ἐόντα.

A οἱ ὧδε ἐτεπάχατο ἐπ' αὐτῷ. τούτῳ μὲν τῷ ῥέεθρῳ τῷ ΕΥφρήτεω πολεμιοι, ὑπονενοσηκότος αὐδρείως ἐς μέσον μηρὸν μάλιστά κη, κατὰ τοῦτο ἐσήεσθαι ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν νυν προεπύθοντο ἢ ἐμάθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιεύμενον, οὐκ ἂν προεῖδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν, διέφθειρον κάκιστα. καταλαβόντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας, καὶ ἄνω ὁδοὺς τὰς παρὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ ἑλκομένους, ἕλαβον ἂν σφέας ὡς ἐν κύρτῃ· νῦν δὲ ἔξ ἀπροσδοκήτου σφι παρέσησαν οἱ Πέρσαι. κατὰ δὲ μεγάθεος τῆς πόλιος, ὡς λέγεται, κατὰ τοῦτο τῶν τῇδε οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πόλιος ἁλισκομένων, τοὺς δὲ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων, οὐ μανθανόντων ἁλισκομένους, ἁμὰ (τυγχάνειν γὰρ σφι ἑορτὴν) χορεύειν τε καὶ τέρπεσθαι ἐπύθοντο. καὶ Βαβυλὼν μὲν οὕτω πρῶτον ἀνῃρέθη.

Τὴν δὲ δύναμιν τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅσην τινὰ ἔχει, ἐν δὲ καὶ τῷδε βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ ἐς ἐφόδιά τε καὶ τὰ γρατιῆς διαιρήρηται παρὰ τῶν φόρου μῆνα πᾶσα ὅσης ἀρχή. δυώδεκα ὦν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτόν, τοὺς τέσσερας ξέφθ μὲν ἡ Βαβυλωνίη χώρη, τοὺς δ' ὀκτὼ τῶν μηνῶν ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίη. ὅ τῳ τριτημορίη ἡ Ἀσσυρίη χώρη τῇ δυνάμει τῶν ἄλλης Ἀσίης. ἐκ ταύτης δὲ τῆς χώρης τὴν οἱ Πέρσαι σατραπηίην καλέουσι, ἐστὶ ἀπὸ πασέων τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη, ὅκου Τριταίχμῃ τῷ Ἀρταβάζῳ ἐκ βασιλέος ἐχοντι τὸν νομὸν τοῦτον, ἀργυρίου μὲν προσιὸν ἑκάστης ἡμέρης ἀρτάβη μεστὴ ἡ δὲ ἀρτάβη, μέζων ἐστὶ Περσικοῦ, χωρέον μεδίμνου Ἀττικοῦ πλέον χοίνιξι τρισὶ Ἀττικῇσι. ἵπποι δέ οἱ αὐτῷ ἦσαν ἰδίῃ, πάρεξ τῶν πολεμιστηρίων, οἱ μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλείας, οὐκ ἀκόσιοι· αἱ δὲ βαινόμεναι, ἑξακισχίλιαι καὶ μύριαι. ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους. κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν τοσοῦτον δή τι πλῆθος ἐτρέφετο, ὥστε τέσσαρες μὲν ἐν τῷ πεδίῳ κώμῃ μεγάλῃ, τὰς δώδεκα ἑοῦσα ἀτελέες, τοῖσι κυσὶ παρεσ-

A Ἡ δὲ γῆ τῶν Ἀσσυρίων ὕεται μὲν ὀλίγῳ, καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν ῥίζαν τοῦ σίτου ἐστὶ τοῦτο· ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἁδρύνεταί τε τὸ λήιον, καὶ παραγίνεται ὁ σῖτος, οὐ κατάπερ ἐν Αἰγύπτῳ, αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρούρας, ἀλλὰ χερσί τε καὶ κηλωνηίοισι ἀρδόμενος. ἡ γὰρ Βαβυλωνίη χώρη πᾶσα, κατάπερ ἡ Αἰγυπτίη, κατατέτμηται ἐς διώρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νηυσιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν. ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφρήτεω, ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νίνος πόλις οἰκέαται. B ἔστι δὲ χωρέων αὕτη ἁπασέων μακρῷ ἀρίστη, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν· τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειρᾶται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκέην, οὔτε ἄμπελον, οὔτε ἐλαίην. τὸν δὲ τῆς Δήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστί, ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τὸ παράπαν ἀποδιδοῖ· ἐπεὰν δὲ ἄριστα αὐτὴ ἑωυτῆς ἐνείκῃ, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει. C τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσάρων εὐπετέων δακτύλων. ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρου μέγαθος γίνεται, ἐξεπιστάμενος, μνήμην οὐ ποιήσομαι· εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώρην, καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα, ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπῖκται. χρέωνται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦντες. εἰσὶ δέ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον, οἱ πλεῦνες αὐτέων καρποφόροι· D ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται. τοὺς συκέων τρόπον θεραπεύουσι· τά τε ἄλλα, καὶ φοινίκων τοὺς ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδέουσι τῇσι βαλανηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνῃ τέ σφι ὁ ψὴν τὴν βάλανον ἐσδύων, καὶ μὴ ἀπορρέῃ ὁ καρπὸς ὁ τοῦ φοίνικος. ψῆνας γὰρ δὴ φέρουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατάπερ δὴ οἱ ὄλυνθοι. E τὸ δὲ ἁπάντων θῶμα μέγιστόν μοι ἐστὶ τῶν ταύτῃ, μετά γε τὴν πόλιν αὐτήν, ἔρχομαι φράσων.

Τὰ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστὶ τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα ἐόντα κυκλοτερέα, πάντα σκύτινα. ἐπεὰν γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατύπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσωνται,

[Margin: γρ. ἀρδόμενον — γρ. οἴκηντο — γρ. ἀπτέως]

A [a] Porro in Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est quod ex flumine irrigatur. Irrigatur auté seges prouenitque frumentũ, nõ quemadmodum in AEgypto, flumine sua sponte in arua ascendéte, sed manibus [b] atq; scrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodũ AEgyptiaca) dissecta est in fossas, quarũ maxima nauibus transiri potest, [c] ad solẽ hybernum vergens: B [d] exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumen, ad quod vrbs Ninus sita erat. Hæc regio omniũ quas nos vidimus, [e] longè optima est, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferẽdis, ficu, vite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autẽ fructu procreãdo adeo ferax est vt nusquã non ad ducena reddat: vbi autẽ bonitate sese ipsã vincit, etiam ad tricena. Quaternum C autẽ digitorum maximorũ latitudo est tritici atque hordei foliis. [f] Milii verò ac sesami proceritatẽ instar arborũ, etsi mihi cõpertã, tamẽ memorare supersẽdeo, probè sciens, iis qui nunquã Babylonicam regionem adierũt, quæ de frugiferis dicta sunt, perquã incredibilia visum iri. Oleo autem non vtuntur nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnẽ regionẽ palmæ sua spõte nascentes, pleræque fructiferæ: D ex quibus & cibos & vinũ & mel conficiunt, colentes ficuum more. Harum, vt aliarum arborum, Græci masculas vocant, quarum fructum iis quæ palmulas ferunt alligant, vt illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat maturescere, alioqui occasuras. Masculæ enim in fructu culices [g] ferunt, quemadmodum caprifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ sunt in ea regione, secũdum ipsam vrbem, mihi summo mi- E raculo est differendum.

[h] Nauigia illorum quæ per flumẽ cõmeant Babylonẽ, omnia sũt orbiculata atque coriacea, quæ pecuarii Armenii, qui supra Assyrios incolũt, ex cæsis salicib⁹ faciũt,

a Porro in Assyriorum regione parũ pluit: & hoc ipsum est quod frumẽti radicem alit: seges tamen fluuio rigata fit lætior: prouenítque, &c.

c *Id est, Ad solstitium hybernum.*

d Pertingit autem ab Euphrate.

e Longè præstãtissima est ferẽdo quidem certè frumento. Nam alioqui arbores ne ab initio quidem ferre potest: veluti ficum, vitem, oleam. Cereris, &c.

f In quam autẽ altitudinem milium & sesamum arborescant, etsi probè norim, tamen id non referam: quum sciã, iis qui n.

g Producunt.

h *Hũc locum ità vertit Bayf. in lib. De re Nauali,* Nauigia illis sũt quæ secundo flumine deferuntur Babylonem versus, omnia circulari forma, eáq; ex aluta. Vbi enĩ Armenii qui supra Assyrios habitãt, ligna circularia è salice coaptarunt, obtẽ-

dunt extrorsus tegumenta è pellibus, quibus soli vice vtuntur carinæque loco, nulla neque puppis neque proræ forma discreta, verùm scuti instar, in orbem composita: deinde stipula referciunt, illúdque nauigium flumini permittunt, mercibus onustũ: præcipuè autem bicos è palmarum foliis comportât vino refertos. Regunt autem gubernaculis duobus, cum totidem hominibus qui stant: quorum alter introrsùm trahit, alter exterinsecus propellit. Fiúntque hæc nauigia valde magna, nonnulla & minora: eorum autem maxima ferunt onus talẽtorum quinque millium. Inest & in vnoquoque nauigio asinus viuus, in maioribus etiam plures. *Pro Bicos è palmarum foliis, alij Dolia palmea interpretantur.*

instruúntque pellibus, nudo illarum extrinsecus posito in modũ soli: neque puppe discreta, neque prora acuminata, sed in speciem clypei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatum fluuio deferendum permittũt, cùm aliis rebus, tum verò doliis è palmularum vino onustum, dirigentibus illud duobus, cum totidem palis: quorum alter introrsum palum trahit, alter exterius pellit. Fiunt autem nauigia hæc & magna admodum & minora: quorum maxima quæque ferunt pondus quinque millium talentorum, singula singulos asinos viuos intus habentia, maiora etiam plures. Postquam igitur nauigantes Babylonem peruenerunt, onúsque exposuerunt, lignis nauigij atque omnibus stramentis venundatis, pelles asinis imponunt, eósque in Armeniam agitant, aduersò enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto potest. Propterea enim non ex lignis, sed ex pellibus nauigia fiunt. Iidem, vbi asinos agitando in Armeniam redierũt, alia ad eundem modum nauigia comparant. Et naues quidem eorum tales sunt.

Amictu autem tali vtuntur: Duabus amiciũtur tunicis, vna linea vsque ad pedes demissa, cui alteram laneam superinduunt: postremò candidam penulam circumiiciunt. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis penè similes. Capita habentes comata, mitris redimiunt, vnguentis toto corpore delibuti. Annulũ signatorium singuli gestant, & sceptrum affabrefactum, cui superstat aut malum, aut rosa, aut lilium, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absque insigni gestare sceptrum ipsis nefas est. Atque hic eorum corporis est cultus.

Leges verò quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: Vna quidem, prudentissima, altera autem (quantũ ego sentio) qua Enetos qui sunt ex Illyriis, audio vti per singulos pagos. Semel enim quotannis ista fiebant. Vbi virgines effectæ

A ὡς τετεύνοισι τοῦτοισι διφθέρας τραχυτρίδας ἔξωθεν, ἐὸν δὲ φέος ἔσω, οὔτε πρύμνῃσι ἀποκρίνοντες, οὔτε πρῴρῃσι σιωπέοντες, ἀλλ' ἀσπίδος ἔσω κυκλοτερέα ποιησάμενοι, ἐς καλάμης πλησάμενοι πρῶτα τὸ πλοῖον τοῦτο, ἀπιᾶσι κατὰ τὸν ποταμὸν φέρεσθαι, φορτίων πλησάμενοι· μάλιστα δὲ, βίκους φοινικηίους κατάγουσι οἴνου πλέους. ἰθύνεται δὲ ὑπὸ τε δύο πλήκτρων, καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἑστεώτων. καὶ ὁ μὲν ἔσω ἕλκει ὁ πλήκτρον, ὁ δὲ ἔξω ὠθέει. ποιέεται δὲ καὶ πλοῖα μεγάλα τούτοισι τὰ πλοῖα, ἐς ἐλάσσω τὰ δὲ μέγιστα αὐτέων, καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον ἔχει. ἐν ἑκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζωὸς ἔνεστι, ἐν δὲ τοῖσι μέζοσι, πλείονες. ἐπεὰν οὖν ἀπικνέωνται πλέοντες ἐς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τῶν πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπεκπρύσαντες· τὰς δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ὅτι τῶν ὄνων, ἀπελαύνουσι ἐς τὸν Ἀρμενίους. αὐτὰ δὲ τὸν ποταμὸν τὸν δὴ οὐκ οἷά τε ἐστὶ πλέειν ἔσω, ὑπὸ τάχεος τοῦ ποταμοῦ. διὰ τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων· ἐπεὰν δὲ τῶν ὄνων ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τὸν Ἀρμενίους, ἄλλα ἔσω τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐτοῖσι ὧδε ἐστί.

Ἐσθῆτι δὲ τοιῇδε χρέωνται· χιτῶνι ποδηνεκέι λινέῳ, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἄλλον ἠνεμέον χιτῶνα ἐπενδυτέ. καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλόμενοι, ὑποδήματα ἔχουσι ὁκοίοισι Θηβαῖοι, τῶν δὲ πλησίον τῆσι Βοιωτικῆσι ἐμφερέα. κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς, μίτρῃσι ἀναδέονται, μεμυελισμένοι πᾶν τὸ σῶμα. σφρηγῖδα δὲ ἕκαστος ἔχει, καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐπὶ ἑκάστῳ δὲ σκήπτρῳ ἐπέστι πεποικιλμένον ἢ μῆλον, ἢ ῥόδον, ἢ κρίνον, ἢ αἰετός, ἢ ἄλλο τι. οὐδὲ γὰρ ὁσιόν σφι νόμος ἐστὶ ἄνευ τούτου σκῆπτρον ἔχειν. αὐτὰ μὲν δὴ σφι ἀρτιοις ὧδε τὸ σῶμα ἐστί.

Νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατιστέαται· ὁ μὲν σοφώτατος ὅδε, καὶ νενόμικα τὸν ἡμέτερον, ὡς καὶ Ἰλλυριοὶ Ἐνετοὶ πεπυθάνομαι χρᾶσθαι· κατὰ κώμας ἑκάστας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἑκάστου ἐποιέετο τάδε· ὡς αἱ παρθένοι ἡμέων ἐς

γάμων ὥρᾳαι, τοὺς ὅκως σύναγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας· πέριξ δὲ αὐτὰς ἵστατο ὅμιλος ἀνδρῶν. ἁνιεσαὶ δὲ κῆρυξ μάλιν ἐκέκρηνε κήρυξ πωλέεσκε, τὴν πρώτην μὲν τὴν βαθυστέρην ἐκ πασέων· μετὰ δὲ, ὅκως αὐτὴ βασθοῖσα πολλὸν χρυσίον πρασθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε, ἣ μετ' ἐκείνην ἔσκε βαθυστάτη. ἐπωλέοντο δὲ ὅτι σύνοικήσει. ὅσοι μὲν δὴ ἔσκον βάσταμοι τὴν Βαβυλωνίων ὀπάγαμοι, συμβαλλοντες ἀλλήλοις ἐξωνέοντο τὰς καλλιστευούσας· ὅσοι δὲ δὴ μοῦνον ἔσκον ὀπάγαμοι, οὗτοι δὲ εἶδος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἷ δὴ αὐ χρήματα τε τὰ αἰσχίονας παρθένους ἐκάμισσαν. ὡς γὰρ δὴ οἱ ἐξέλληνες ὁ κήρυξ πωλέων τὰς βαθυστάτας τὴν παρθένων, αὐτίκα αὖ τὴν ἀμορφοτάτην, ἢ εἴ τις αὐτέων ἐμπηρὴς ἦε. καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε, ὅστις θέλοι ἐλαχίστου χρυσίου λαβών, σὺνοικέειν αὐτῇ· ἐς δ' τοῦ δὲ ἐλαχίστου ὀπίσω μάλιστα προεστήκεσαν. τὸ δὲ αὖ χρυσίον ἐγίνετο ἀπὸ τῶν βαθυστάτων παρθένων. καὶ οὕτω αἱ βάμορφοι τὰς ἀμόρφους καὶ ἐμπήρους ἐξεδίδοσθαν. οὐκ δυνατὸν δὲ ἦν τὸν ἐωυτοῦ γυναῖκα ἄγεσθαι ὅτεῳ βούλοιτο ἕκαστος, οὐκ ἄξιον, οὐδὲ αἶψα ἐγγυητὰς ἀπαγαγέσθαι τὸν πρῶτον φανέντα, ἀλλ' ἐγγυητὰς χρὴ καταστήσαντα, ἢν μὴ σύνοικήσειν αὐτῇ, οὕτω ἀπάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμφερείατο, ἀποφέρειν τὸ χρυσίον ἔκειτο νόμος. ἔξεστι δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κώμης καὶ βουλόμενον ὠνέεσθαι. ὁ μὲν νῦν κάλλιστος νόμος, οὗτος ὅτι ἐγὼ ἔμαθον νεωστί γε διετέλεε ἐών. ἄλλο δέ τι ἐξευρήκασι νεωστὶ ἡμέας, ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτάς, μηδὲ ἐς ἑτέρην πόλιν ἀπάγωνται. ἐπεί τε γὰρ ἀλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἰκοφθορήθησαν, πᾶς τις δήμου βίον ἀπανίζων κατεπορεύθη τὰ θήλεα τέκνα.

Δεύτερος δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος ὅτι νόμος κατέστησε· τὸν κάμνοντας ἐς τὴν ἀγορὴν οὐκ φορέεσθαι (οὐ γὰρ δὴ χρήσονται ἰητροῖσι) παραινέοντες ὧν παρὼς τὸν κάμνοντα, συμβουλεύεσθαι περὶ τῆς νούσου, εἴ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦτον ἔπαθε οἷον καὶ ὁ κάμνων, ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα. ταῦτα παραινέοντες συμβουλεύουσι, καὶ προαγορεύουσι ἅσα αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίῳ νοῦσον, ἢ ἄλλον εἶδε

esſent nubiles, eas quum cõgregaſſent, vniuerſas vnum in locũ recipiebant, quas circumſiſtente virorum frequentia, ſurgens præco ſigillatim vẽdebat: ſed primùm pulcherrimam omnium, [a] ſecũdum hanc (vt quamplurimo vẽderitur auro) aliam euocabat quæ poſt illam eſſet ſpecioſiſſima. Vẽdebatur autem in cõtubernium. Babylonii igitur qui locupletes, & iidem cælibes erãt, pulcherrimas quaſque mercabantur, vtquiſque licitando alterum ſuperauerat. At iis ex plebe qui eſſent cælibes, his nõ opus erat pulchra forma: ideo turpiores virgines ſimúlque pecunias accipiebant. Nam præco, vbi virginum ſpecioſiſſimarũ peregiſſet venditionem, [b] excitabat deformiſſimam, ſiquis illorum mercari volens exiſteret: edicebátque quiſquis vellet quamminimo auri ſumpto eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo contentus eſſet, fœmina addiceretur. Ita aurum ex ſpecioſis virginibus conficiebatur, & ſic ſpecioſæ deformes ac [c] debiles collocabant. [d] Quarum nullam cuique emptori fas erat ſine fideiuſſoribus abducere, ſed datis fideiuſſoribus de ducenda illa in vxorem, ita demum licebat abducere. ſi de hoc non conueniebat, lex lata erat vt aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago venientibus licebat vxorem mercari ſi vellent. [e] Hæc apud eos honeſtiſſima lex erat, quæ tamẽ nõ perſeuerauit. Sed nouiſſimè aliud quiddam excogitauerunt, ne quis fœminas iniuria afficiat, néue quis aliam in vrbem abducat. Nã poſteaquam expugnati malè accepti ſunt, rémque domeſticam abſumpſerunt, vnuſquiſque plebeius qui victus inopia premitur, filias ſuas adigit ad quæſtum corpore faciẽdum. Alteram item ſapienter condiderunt legem, ægrotos efferendi in forum: (neque enim medicis vtuntur) vt de eorum languore conſulant [f] qui eos adeunt, ſiquis & ipſe eundem paſſus eſt morbum, aut alium vidit patientem. Hæc viri qui illos adeunt conſulunt, hortantúrque ad ea quæ ipſi faciendo effugerint ſimilem morbum, aut alium nouerint

a Vbi autem hęc auro multo vendita erat, aliã addicebat, quæ ſecundum illã eſſet ſpec. Vendebantur autem ea conditione vt vxores eſſent *emptoribus*. Babylonii igitur qui, *&c.*

b Surgere iubebat.

c Debilitatas aliqua parte corporis. *Vel*, Quæ aliquo vitio corporis laborarent.

d Nec verò cuique ſuam filiam collocare licebat cui vellet, neque emptori ſine fid.

e *Videntur in Gr. exemplaribus præpoſterè collocata eſſe quædam verba, & eſſe hic ſenſus*, Et hæc quidẽ apud illos honeſtiſſima conſuetudo erat, ne iniuria illas afficerẽt, neque in aliam vrbem abduceret. Verum ad hæc vſque tẽpora nõ permanſit: ſed nouiſſ. aliud q. excogitauerunt. Nam poſteaquã in *ſua vrbe* expugnatione vexati fuerunt & bonis euerſi, vnuſquiſ.

f Accedentes igitur ad ægrotũ ſiqui aut eodem morbo laborauerint, aut laborantem alium viderint, de illo conſilium dant, hortant.

effugisse. Nec fas est cuiquam ægrotantes præterire silentio, nec antequam explorauerit quónam ille morbo laboret. Sepulcra eisdē in melle sunt: luctus funebres AEgyptiacis persimiles. Quoties autem cum vxore miscetur vir Babylonius, adhibito thymiamati assidet, & ex altera parte mulier idem facit. Quinetiam sub diluculum abluuntur ambo, nullum vas priusquam se abluerint tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna iisdem Babyloniis lex est omnibus modis fœda. nempe omnibus mulieribus indigeniscō mune est, semel in vita ad Veneris templum desidentibus, cū externis viris cōsuetudinem habere. Cæterùm quum pleræque sint diuitiis tumentes, [a] quæ sui copiā facere recusent, hæ vehiculis cameratis vectæ, pro templo consistūt, relicta interim à tergo magna famulitii turba. Pleræque etiam hunc in modum faciūt. Ad templum Veneris sedent nodis corollisque tēpora reuinctæ multæ mulieres, è quibus aliæ accedunt, aliæ discedunt. Nam diuerticula vndecunque sic funiculis distincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuique libuerit deligendam. Porro quum semel illic cōsederint, non prius domum regrediūtur quàm hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinum iniecerit, & cū eadē à fano seorsum abducta rem habuerit. Hospitem autem illū qui pecuniam obtulit, dicere oportet, Ego tibi deam Mylittam imploro. Mylittā enim Assyrii Venerem appellant. Ac verò pecuniam illam, quantulacunque sit, non fas est reiicere, [b] siquidem sacrum conuertitur vsum. Neque mulieri etiā permittitur hospitem aliquē repudiare: sed quicunque is est qui pecuniam obiecerit primus, hunc illa sequitur citra delectum. Postremò vbi iā congressa fuerit cū externo mulier, [c] dea expiata, domū reuertitur. At deinceps [d] haud ita multo conduxeris. Iam, quæ forma sunt elegantiori, citius discedunt: quæ verò deformes, diutius coguntur desidere pro templo antequā largi faciāt satis. Fitq; interdū vt vno atque altero anno aut etiā triennio atque diutius expectare oporteat miseras. [e] Alicubi, nēpe in Cypro,

a Quæ se aliis immiscere dedignātur, hæ veh.

b Siquidem illa sit sacra.

c Rite factis deę sacris.

d Nihil tā magnum est quo dato potiri illis possis.

e Sed & in aliqua Cypri parte simil.

A ἐκφυγόντα. σιγῇ δὲ παρεξελθεῖν καὶ μνησθέντα οὕτω σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρηται ὑπτινα νοῦσον ἔχει. ταφαὶ δὲ σφι εἰσὶ μέλιτι. ἀρτῶσι δὲ παραπλήσιοι τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὁσάκις δ' ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ ἑωυτοῦ αὐτὴν Βαβυλώνιος, πυρὶ θυμίημα καταζόμενον ἵζει, ἑτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ τοῦτο τοῦτο ποιέει. ὄρθρου δὲ λουόμενοι, λούσασθαι ἀμφότεροι· ἄλλεος γὰρ οὐδενὸς ἅπτονται πρὶν ἂν λουσάωνται. ταῦτα δὲ ταῦτα καὶ Ἀραβίοι ποιέουσι. ὁ δὲ αἴσχιστος τῶν νόμων ἐστὶ τοῖσι

B Βαβυλωνίοισι, ὅδε· δεῖ πάσῃσι γυναῖκα ἐπιχωρίοισι ἱζομένῳ ἐς ἱρὸν Ἀφροδίτης, ἅπαξ ἐν τῇ ζόῃ μιχθῆναι ἀνδρὶ ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιοῦσαι ἀναμίσγεσθαι τοῖσι ἄλλοισι, οἷα πλούτῳ ὑπερφερεύσας, ὅτι ζυγέων ἐν καμάρῃσι ἐλάσασαι, πρὸς τὸ ἱρὸν ἔασι· θεραπηίη δὲ σφι ἔπεται πολλὴ ὀπισθεν. αἱ δὲ πλοῦσαι ποιεῦσι ὧδε· ἐν τελμῶνι Ἀφροδίτης κατέαται στέφανον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἔχουσαι θώμιγγος πολλαὶ γυναῖκες. αἱ μὲν γὰρ παρέρχονται, αἱ δὲ

C ἀπέρχονται. φοινικηίων δὲ διεξοδοι πάντα ἕλκουσι ὁδὸν ἔχοισι ἀπὸ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξεῖνοι διεξιόντες ἐκλέγονται. ἔνθα ἐπεὰν ἵζηται γυνή, οὐ πρότερον ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, πρὶν τις οἱ ξείνων ἀργύριον ἐμβαλὼν ἐς τὰ γοῦνατα, μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ. ἐμβαλόντα δὲ δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε, Ἐπικαλέω

52 τοι τὴν θεὸν Μύλιτταν. Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι. ὃ δὲ ἀργύριον, μεγάθεος ὁκοσουοῦν ἐστὶ ὢν. οὐ γὰρ μὴ ἀπώσηται. οὐ γάρ ἐστι νόμος. ἧς δὲ ἱρὸν

D τοῦτο ὃ ἀργύριον πρῶτα δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἕπεται, οὐδὲ ἀποδοκιμᾷ οὐδένα· ἕπεται δὲ μιχθῇ, ἀποσωσαμένη τῇ θεῷ, ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία· καὶ τὸ ἀπὸ τούτου οὐκ οὕτω μέγα τι οἱ δώσεις ὥς μιν λάβῃς. ὅσαι μὲν νυν εἶδός τε ἐπαγλαΐσαι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσσονται· ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτέων εἰσί, χρόνον πολλὸν τρίβουσι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι· καὶ τινὲς τεσσέρεα καὶ τεσσαρακοντέτεα μετεξέτεραι

E χρόνον μένουσι. συνάχθη δὲ καὶ τῆς Κύπρου

ὅστ' ἐγγὺς πλήσιος τούτῳ νόμος. νόμοι μὲν A similis quædam lex est. Hæc
δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι καὶ τετράφασι. sunt Babyloniorum instituta.
Εἰσὶ δὲ αὐτέων πατρηίαι φυλαί, αἳ οὐδὲν ἄλ- quorum tres sunt [a] familiæ, quæ [a] Tribus
λῳ σιτέονται εἰ μὴ ἰχθῦς μούνους· οὗτοι ἐπεί τε nullo alio nisi piscibus victitant,
αὐτῶν θηρεύσαντες αὐήνωσι τοὺς ἥλιον, ποιεῦσι τάδε. ἐς χάλκεον ἐς ὅλμον, καὶ λειήναντες quos captos vbi arefecerunt ad
ὑπέροισι, σῶσι ἀμφὶ σινδόνι. καὶ ὃς μὲν αὐ solem, hoc faciunt: In pilam
βούληται αὐτέων, ἄρτε μάζαν μαζήμενος coniiciunt, ac pistillis pinsunt:
ἔχει· ὁ δὲ, ἄρτου ὅπου ὀπτήσας. [b] deinde linteis conseruant, vn- b *Legit* σώζεται, *quum* σῶσι *vera sit scriptura. id est*, incernunt per linteum.
de quisquis vult conspergit, of-
famque facit quam in modum
panis torreat.

Ὡς δὲ ὁ Κῦρος τὸ τρίτον ἔθνος καὶ τέρψας, ἐπεθύμησε Μασσαγέτας τοὺς ἐωυτοῦ ποιήσασθαι. Οὗτος δὲ ἔθνος τόδε, καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἀλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολάς, πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ οἵτινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἴστρου ποταμός· ἐν δὲ αὐτῷ Λέσβῳ μεγάθεα τοσαῦτα πλησίας συμμάς φασι εἶναι. ἐν δὲ αὐτῇσι, ἀνθρώπους οἱ σιτέονται μὲν ῥίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες πολυ- C bet quas ipsi euellunt: arborũ autẽ
τρόπους· καρποὺς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρισκομέ- fructus quos maturos comperiũt,
νους σφι ἐς φορβὴν κατατίθεσθαι ὡραίους, in cibum reponere, quo per hye-
καὶ τούτους σιτέεσθαι τὸν χειμερινὸν. ἄλλα δὲ σφι ἐξευρῆσθαι δένδρεα καρποὺς mem vescantur. Ab illis inuentas
τοιούσδε τινας φέροντα, τοὺς, ἐπεί τε αἱ ἐς etiam esse arbores talem fructum
τὠυτὸ συνέλθωσι καὶ εἴλαι, καὶ πῦρ αἰακαύσωνται, κύκλῳ περιζομένους ὑπεκάλλην ferentes, qui iactus ab illis in ignẽ
ὑπὸ δὲ πῦρ· ὀσφραινομένους δὲ καταλαζομένου quem turmatim collecti accen-
τοῦ καρποῦ τοῦ ὑπεκκαομένου, μεθύσκεσθαι τῇ ὀδμῇ, καπάρῃ Ἕλληνας τῷ οἴνῳ. πλοῦνος δὲ ὑπεκκαομένου τοῦ καρποῦ, μᾶλλον μεθύσκεσθαι. ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε derint, odore suo eos circumqua-
ἀνίσασθαι, καὶ ἐς ἀοιδὴν ἀπικνέεσθαι. τούτων μὲν αὐτὴν λέγεται δίαιταν εἶναι. ὁ δὲ Ἀ- que consident perinde inebriat
ράξης ποταμὸς ῥέει μὲν ἐκ Ματιηνῶν, ὃθεν περ ὁ Γύνδης, καὶ ἐς τοὺς διώρυχας τοὺς ac vinum Græcos: & eo vehemẽ-
ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίους διέλαβε ὁ Κῦρος· τούτους δὲ ἐξερύγεται τεσσεράκοντα, tius quo plus eius fructus fuerit
τὴν τὰ πρῶτα πλέω ἐνός, ἐς ἕλεά τε καὶ iniectum, donec ad tripudiandũ
τενάγεα ἐκδιδοῖ. ἐν τοῖσι αὖ ἀνθρώπους κα- cantandúmque consurgant. At-
τοικεῖσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὠμοὺς σιτεομένους, que hæc fertur eorum esse viuen-
ἐσθῆτι δὲ νομίζουσι χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι. di consuetudo. Araxes porro
Ὁ δὲ ἕν τῷ τοιούτῳ τῷ Ἀράξεω ῥέει fluuius à Mantienis quidem, vn-
ἐς τὸν Κασπίην θάλασσαν. de & Gyndes (quem Cyrus in tre-
centosac sexaginta diduxit riuos)
fluit, sed per sexaginta ora prorũ-
pens, quæ, vno excepto, in palu-
des eluuiésque euoluuntur. vbi
feruntur homines habitare qui
crudis victitent piscibus, & pro
vestibus vtantur vitulorum ma-
rinorum pellibus. Reliquum illud
per apertũ fluit in mare Caspiũ:
quod mare per sese est, nec vllo
cum alio commiscetur. Nam &
illud quod Græci omne pernauigant, & id quod extra columnas
est, Atlanticum dictum & ru-

Ματιηνῶν

Ἰέναι δὲ τὴν Κασπίην θάλασσαν ὀρθὴν ἐπ' ἑωυτῆς, οὐ συμμίσγουσαν τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ. τὴν μὲν δὴ Ἕλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, τὴν ἔξω στηλέων θάλασσαν ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη,

brum idē eſt mare.[1] Caſpiū verò eſt alterum, ac per ſeipſum, longitudinis quindecim dierū, curſui nauis quæ remis vtatur: latitudinis, vbi ſpatioſiſſimum eſt, octo dierum. Eſt autem, qua ex parte ad veſperum vergit, Caucaſo prætentum monte, cuius cùm maxima vaſtitas tum ſumma eſt altitudo, multáſque atque omnifarias gentes habet, ac pleraſque omnes agreſti materia victitātes: vbi arborum frōdes [a] iis quæ ſunt apud nos ſimiles ferūtur eſſe. quibus contuſis & aqua dilutis illi animalia in ſuis veſtibus pingere dicuntur: eáque animalia núquā elui, ſed perinde ac ſi ab initio eſſent intexta, ſic cum reliqua lana veteraſcere. Horum quoque hominum concubitus, ſicuti pecorum, in propatulo eſſe. Et huius quidem marisquod Caſpium vocatur, partem quæ ad veſperam vergit, Caucaſus diſterminat: qua verò parte vergit ad auroram orientémque ſolem, planities excipit proſpectu immenſæ magnitudinis. Quam ſpatioſam planitiem non ex minima parte Maſſagetæ poſſident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, multis ac magnis ſolicitatus incitatúſque cauſis. Primùm ſua genitura, quòd videbatur maius quiddam homine eſſe: ſecundo loco, felicitate qua fuerat vſus aduerſus hoſtes. quācunque enim gentē Cyrus inuaſerat, ea gens nullo pacto poterat euadere.

a *Græca verba ſuppeſita hic ſunt.*

Erat autem Maſſagetarum regina defuncto viro, TOMYRIS nomine, [b] ad quam in coniugiū petendam Cyrus miſit verbo dūtaxat, volens eam habere vxorē. at illa animaduertens non ſe in coniugium, ſed regnum Maſſagetarum peti, acceſſum Cyro interdicit. Poſtea Cyrus, quum dolus non procederet, progreſſus vſque ad Araxem, apertè infeſto cū exercitu in Maſſagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traiiciat, factiſque nauibus turres deſuper ædificat. Ad quem in hoc labore occupatum, Tomyris caduceatorem miſit, qui

b Hanc Cyrus per quoſdā quos miſerat, ſimulatis verbis ambiebat, vxorem ſibi habere volens. At Tomyris vbi nō ſe ſed Maſſagetarum regnum ab illo ambiri animaduertit, acceſſ. &c.

A καὶ ἡ Ἑρυθρὴ, μία τυγχάνουσα ἐοῦσα· τὴ δὲ Κασπίη, ἐστὶ ἑτέρη ἐπ' ἑωυτῆς, ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόου, εἰρεσίῃ χρεωμένῳ, πεντεκαίδεκα ἡμερέων· εὖρος δὲ, τῇ εὐρυτάτη ἐστὶ αὐτὴ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἑσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παραδέκεται, ἐὼν ὀρέων καὶ πλήθει μέγιστος, καὶ μεγαθεῖ ὑψηλότατος. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἑωυτῷ ἔχει ὁ Καύκασος· τὰ πολλὰ, πάντα ἄγρης ὕλης ἀγρίης ζώοντα. ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα ἔχοντα δοκέει εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ, ζῶα ἑωυτοῖσι ἐς τὼυτὸ ἐσθῆτα ἐκλεαίνειν. τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλώεσθαι, ἀλλὰ συγκαταπεφύκειν τὰς ἀλλοφυείας, καπάπερ ἐνυφασμένα ἐρχυά. μίξιν τε τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα, καπάπερ τοῖσι προβάτοισι. τὰ μὲν δὴ πρὸς ἑσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς Κασπίης καλεομένης ὁ Καύκασος ἀπέργει· τὰ δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, πεδίον οὐκ δέκεται, πλῆθος ἄπειρον ἐς ἄποψιν. τῶν δὴ τοῦ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν μετέχοισι οἱ Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμίην στρατεύσασθαι. πολλά τε γάρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαείροντα καὶ ἐπορώρυσσε ἰέναι. πρόσφορον μὲν ἡ γένεσις, ὃ δοκέειν πλέον τι εἶναι ἀνθρώπου δύτεον δέ, ἡ δυτυχίη ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γενομένη. ὅκη γὰρ ἐθύνετο στρατεύεσθαι Κῦρος, ἀμήχανον ἦν ἐκεῖνο ἔθνος διαφυγέειν.

Ἦν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος γυνὴ τῶν Μασσαγετέων βασίλεια· Τόμυρις οἱ ἦν οὔνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνᾶτο τοῦ λόγου, θέλων γυναῖκα ἑωυτῷ ἔχειν. ἡ δὲ Τόμυρις, σαφέως ἐπιστάμενα οὐκ αὐτὸν μιν μνώμενον, ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιληίην, ἀπείπατο τὸν πρόσοδον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὡς οἱ δόλῳ οὐ προεχώρεε, ἐλάσας ὅσον τὸν Ἀράξεα, ἐποιέετο ἐκ τοῦ ἐμφανέος ὅσον τοῦ Μασσαγέτας στρατιῇ, γεφύρας τε ζευγνύων ὅσον τοῦ ποταμοῦ διαβασιν τοῦ στρατῷ, καὶ πύργους ὅσον πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν ποταμὸν οἰκοδομέοντο. ἔχοντι δὲ τούτου τὸν πόνου, πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα, ἔλεγε

53

» παῖδες, Ὦ βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι σεαυ- A
» τὸν τὰ σεαυτοῦ ἐξιδεῖν. οὐ γὰρ αὖ εἰδείης εἰ τοι ἐς
παρὰ τὰ πελόμενα. » χεῖρον ἔσται ταῦτα τελεόμενα. πειθοῦ μὲ-
» νος δὲ, βασίλευε τὸν σεωυτοῦ, καὶ ἡμέας ἀνέ-
» χευ ὑπὸ ἀρχον τας τῶνδε ἀρχόμενον. οὕτω γὰρ
» ἐθελήσεις ἐπωφελήσιος τῇδε χρέεσθαι,
παρὰ τὰ πάντων » ἀλλὰ πάντως μᾶλλον ἢ δι' ἡσυχίης εἶ·
» σὺ δὲ εἰ μεγάλως τῷ θυμέαι Μασσαγε-
» τέων πειρηθῆναι, φέρε, μόρδον μὲν, καὶ ἔχε
» ζεύγνυς καὶ πόρον, ἀφεὶς σὺ δὲ, ἡμέων ἀ-
» νακωρησάντων ἀπὸ τοῦ πόρου τεσσάων ἡ- B
» μερέων ὁδὸν, ἔλθε ἐς τὸν ἡμέτερον· εἰ
» δὲ ἡμέας βούλεαι ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς
» τὸν σὸν μέτερον, σὺ τοῦτο ποίεε. Ταῦ-
τα δὲ ἀκούσας ὁ Κροῖσος στυγνώσας ἔλεσε Πέρ-
σέων τοὺς πρώτους· στυγνώσας δὲ τούτους,
ἐς μέσον ὥρμι πρῆγμα, συμ-
βουλευόμενος ὁκότερα ποιέῃ. τῷ δὲ κατὰ
τοῦτο αὖ γνώμῃ στυγνὸν ἐπιπλὸν, κελεύοντων
ἐς δέκεσθαι Τόμυριν τε καὶ στρατὸν αὐ-
τῆς ἐς τὸν χῶρον. πρέων δὲ, καὶ μεμφόμε- C
νος τὸν γνώμονα τοῦτον Κροῖσος ὁ Λυδὸς,
παρὰ τὸν πρόσ. γνώμην ἀπεδείκνυτο σεαυτὸν τῇ προθυμίῃ, λέ-
» γων τάδε, Ὦ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ
» πρόσθεν τοι, ἐπεὶ με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, ὃ αὖ
» ὁρᾷς σφάλμα ἐὸν οἴκῳ τῷ σῷ, καὶ δυνά-
» μιν ἀποτρέψειν. τὰ δὲ μοι παθήματα τὰ
παρὰ τὰ ἀχάρι- » ἐόντα ἀχάριτα, μαθήματα γενόμενα. εἰ μὲν
στα, » ἀθάνατος δοκέεις εἶ, καὶ στρατιὴν τοιαύτην
» ἄρχειν, οὐδέν αὖ εἴη πρῆγμα γνώμας ἐμοὶ
» σοὶ ἀποφαίνεσθαι· εἰ δ' ἔγνωκας ὅτι αὖ θνη- D
» τὸς καὶ σὺ εἶς, καὶ ἑτέρων τοιῶνδε ἄρχεις, ἐ-
» κεῖνον πρῶτον μάθε, ὡς κύκλος τῶν ἀνθρω-
» πηίων ὄλβων πρήγμάτων. περιφερόμενος δὲ,
» οὐκ ἐᾷ ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν. ἔνθεν ὦν γνώ-
» μιον ἔχω περὶ τοῦ προκειμένου πρήγμα-
» τος τὰ ἐμπαλιν ἢ οὗτοι. εἰ γὰρ ἐθελήσομεν
» ἐς δέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὸν χῶρον,
παρὰ τὸ ὄδε πε » ὅδε τοι σὺν αὐτῷ κίνδυνος ἔνι. ἐνωθεὶς μὲν,
» προσπαλλύς πᾶσαν τὴν ἀρχήν. δῆλα
» γὰρ δὴ ὅτι νικῶντες Μασσαγέται, οὐ τὸ ὀπί- E
» σω φεύξονται, ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐ-
» λάσσι. νικᾷν δὲ, οὐ νικᾷς τοσοῦτον, ὅσον εἰ δέ-
» ξαι ἐς τὸν ἐκείνων, νικᾷν Μασσαγέτας, ἐ-
» πὶ σὸν φεύξεσι. τοῦτο γὰρ αὖτι ἔσται ἐκεί-
» νῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀνταμυνομένους, ἐλᾷς ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τὰς Τομύριδος.

diceret, Rex Medorum desine incumbere in quæ incumbis, nescius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omisso incepto, apud tuos ipsius regna, & nos sine finium quorum sumus principes, esse. Verùm tu admonitionibus his vti noles, & omnia malès quàm quietem. [a] Quòd si tantopere affectas lacessere Massagetas, fer quam sustines ærumnam. Sed desiste iungere fluuiū: à quo nobis tridui itinere digressis, traicito in nostram regionem: aut, si mauis, nos excipere in vestram, tu hoc idē facito. Hæc vbi Cyrus audiuit, accitis Persarum primoribus coactisque, in medium rem proponit, consulens vtrum sibi agendum constituerent. Illorum in idem conuenêre sentētiæ, iubentium recipi in ipsorum regionem cum suo exercitu Tomyrin. Quam sententiam Crœsus Lydus quum adesset, improbat, in contrarium differens his verbis, Equidem tibi, rex, etiá antea dixi, quandoquidem Iupiter tibi me tradidit, quicquid animad uertero errati in tua domo, id omne me pro viribus auersurum. nam mei casus, etsi ingrati, mihi tamen extitere disciplinæ. Si tibi esse videris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus vt meam tibi dicam sententiam: sin verò te quoque aghoscis hominem esse, & aliis talibus præesse, illud in primis discito, humanarum rerum circulum esse, qui rotatus, semper eosdem fortunatos esse non sinit. Ideóque de hac quam proposuisti re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes in hanc terram volemus excipere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubiè victores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu non adeo multū vincis quàm multum si traiiciens in terram illorum, victis Massagetis instabis fugientibus. [b] Hoc enim pro illo substituito consiliū, [c] vt victo hoste, rectà pergas ád subigēdum Tomyridis regnum,

a Quid? admonitionibus his vti noles? & omnia quieti anteponeS? Atqui, si tanto lacessendi Massagetas desiderio teneris, agedū omitte quem fers in cōsternendo pontibus fluuio laborē: & nobis trid.

b Etenim idem ipsum opponam illi *quod dixi, illos, si vicerint, adortu ros tuas prouincias*, fore vt victo hoste, &c.

c Te, victo hoste, recta porrectum ad Tomyridis regnū. Ac præter illud quod est cōmemoratum, turpe est atque intol.

& quidem sine duce. Turpe est enim atque intolerabile, Cyrum, Cambysis filium, mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copiis procedere eousque dum illi in occursum prodeant: atque dehinc [a] ita faciendo, dare operam vt illos superemus. Namque, vt ego audio, Massagetæ bonorum sunt Persicorum insueti, & magnorum cõmodorum expertes. his ergo viris propone in nostris castris magnam instructarum epularum copiam, magna vi pecorum interfecta, cum magna etiam vi poculorum vini meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc vbi fecerimus, imbecillissimis quibusque militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Tantis enim bonis conspectis illi (nisi me fallit opinio) se ad ea cõuertent: vnde nobis supererit facultas magnas res perpetrãdi. Atque hæ quidem [b] in discussionem venere sententiæ. Cyrus autem, priore repudiata, Crœsique probata sententia, indixit Tomyridi vt retrocederet, vtpote se aduersus illam traiecturo. Illa, quemadmodum à principio spopõderat, retrocessit. Cyrus in Cambysis filii sui (cui regnum tradebat) manus præbuit Crœsum, ac maiorẽ in modum vt hominem honore beneficiisque prosequeretur, præcepit, si sua aduersus Massagetas traiectio non rectè cederet. Hæc vbi præcepit, eósque remisit in Persidem, ipse cum copiis suis flumen traiecit. Trãsmisso Araxe vbi nox aduenit, vidit per quietem talem visionem: Videbatur Cyrus in somnis cernere maximum natu filiorum Hystaspis, habentem in humeris alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Hystaspi (qui Achæmenides erat, [c] Arsamenis filius) erat ex liberis natu maximus Darius, tunc fermè vicesimum ætatis annum agens, in Perside relictus quòd non maturus militiæ esset. Experrectus Cyrus visum suum [d] intra se retractabat: quod quum ei magni momenti videretur, vocato Hystaspi remotis arbitris, in-

a Ita vt *diem fac.*

b Propositæ fuerunt sent.

c Arsacis. *nam & Vet. cod. pro* Ἀρσάμους *habent* Ἀρσάκους.

d Apud se examinabat. *Vel, in disquisitionem vocabat. Ad verbum sic: ipsi rationem illius visi reddebat.*

A χωρεῖς τε τῦ ἀπηγμένου, αἰσχρόν τε καὶ οὐκ
ἀναγκαῖον, ⟨illegible⟩ Κύρου γε τοῦ Καμβύσεω γυ-
ναικὶ εἴξαντα τοῦτο χωρῆσαι τῆς μάχης. νῦν
ὦν μοι δοκέει, διαβάντα τὸν ποταμὸν ἰέναι ὅσον τι
ἐκείνους διεξίωσι· ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῦν-
τας, πειρᾶσθαι ἐκείνων κατυπερτέρους γίνεσθαι. ὡς γὰρ
ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ ἀγα-
θῶν τε Περσικῶν ἄπειροι, καὶ καλῶν μεγά-
λων ἀπαθέες. τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι τῦ
τοῦ ποταμοῦ ἀφεδέως πολλὰ κατακόψαν-
τας, καὶ σκηδασθέντας, παρθεῖναι ἐν ᾧ στρα-
B τοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα· τοὺς δὲ, καὶ
χρητῆρας ἀφεδέως οἴνου ἀκρήτου, καὶ σιτία
πολυτελέα. ποιήσαντας δὲ ταῦτα, τοὺς λει-
πομένους τῆς στρατιῆς ὁ φλαυρότατον, οὕτω 54
λοιποὺς αὖτις ἐξαναχωρέειν ὅπι τὸν πο-
ταμόν. ἐὼ γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἁμαρτεῖν, κεῖνοι
ἰδόντες ἀγαθὰ πολλά, πρέσβονταί τε τοὺς
αὐτοὺς, καὶ ἡμῖν ὁ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπό-
δεξις ἔργων μεγάλων. γνώμην μὲν αὕτην
C σφώιν ἐσάσαμεν. Κύρος δὲ, μετεὶς τὴν προ-
τέρην γνώμην, τὴν Κροίσου δὲ ἑλόμενος,
προσηγόρευε Τόμυριν ἐξαναχωρέειν, ὡς
αὐτὸν Μασσαγετέων ἐπ' ἐκείνῃσι. ἡ μὲν δὴ
ἐξαναχώρεε, καὶ ὑπέτεκτο πρῆγμα. Κύρος
δὲ Κροῖσον ἐς τὰς χεῖρας ἑωυτοῦ
παιδὸς Καμβύσου, τῷπερ τὴν βασιληΐην ἐ-
δίδου, καὶ πολλὰ ἐντειλάμενος οἱ ἱμείρᾳ τε
αὐτοῦ καὶ εὖ ποιέειν, ἐὼ ἡ Μασσαγέτας μὴ ὀρθωθῆ· ταῦτα ἐντειλά-
D μενος, καὶ ἀποστείλας τούτους ἐς Πέρσας, αὐ-
τὸς διέβαινε ⟨illegible⟩ ποταμόν, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ.

Ἐπεί τε δὲ ἐπεφαίνετο τὸν Ἀρήξεα, νυκτὸς
ἐπελθούσης, εἶδε ὄψιν ὕδωρ ἐν τῇ Μασσα-
γετέων τῇ χώρῃ, τοιήνδε. ἐδόκεε ὁ Κύρος ἐν
τῷ ὕπνῳ ὁρᾶν τὸν Ὑστάσπεος παῖδων τὸν
πρεσβύτατον ἔχοντα ἑκατέρου τῶν ὤμων πτέρυ-
γας· καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην, τῇ δὲ τὴν
Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστάσπεϊ δὲ τῷ Ἀρ- Ἀρσά
σάμεος, ἐόντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ, ἐὼ τὸν κεος.
E παίδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ἐὼν πάντε ἡ-
λικίην ἐς εἴκοσι κου μάλιστα ἔτεα. καὶ σφεας
καταλελοιπὼς ἐν Πέρσῃσι, (οὐ γὰρ εἶχέ κω
ἡλικίην στρατεύεσθαι) ἐπεὶ ὦν δὴ ἐξεγέρθη
ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἑωυτῷ περὶ τῆς ὄ-
ψιος. ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶ ἡ ὄψις, καὶ
καλέσας Ὑστάσπεα, καὶ ἀπολαβὼν μοῦνον,
εἶπε,

» εἶπε, Υ᾽ σταση, παῖς σὸς ὑπτιοβουλεύων A quit, Filius tuus, Hystaspes, mihi
» ἐμοί τε καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἐπαλωκε. ὡς δ᾽ ἀ-
» ληθέως ταῦτα οἶδα, ἐγὼ σημανέω. ἐμοὶ
» θεοὶ κήδονται, καί μοι πρήγματα παρεσκευου-
» σι τὰ ὑπερφέρεται. ἤδη γὰρ τῇ παρελθού-
» σῃ νυκτὶ εὕδων, εἶδον τῶν ἐμῶν παίδων τὸν
» πρεσβύτατον ἔχοντα ὑπὸ τοῖν ὤμοιν πτέρυγας,
» καὶ τουτέων τῇ μὲν τῷ Ἀσίῃ, τῇ δὲ τῷ
» Εὐρώπῃ ἐπισκιάζειν. ἐκὼν δὲ μηχανὴ
» ἀπὸ τοῦ ἑωυτοῦ σοφίσομαι, ὅ μὴ κεῖ-
» νον ὑπτιοβουλεύσῃ ἐμοί. σὺ δὲ νῦν τῷ τοιού-
» τῳ πρήγματι ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ ποίεε ὅ-
» κως, ἐπεὰν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλ-
» θω ἐκεῖ, ὡς μοι καταστήσας τὸν παῖδα ἐς ἔ-
» λεγχον. Κῦρος μὲν δὴ κελεύει Δαρεῖον οἰ ὑπτι-
οβουλεύσῃ, ἔλεγε τάδε· τῷσι δὲ δαίμων προ-
έφαινε ὡς αὐτός μιν τελευτήσοι αὐτοῦ ταύ-
τῃ μιθμοί, ἡ δὲ βασιληίη αὐτοῦ πρὸς ἐκείνους ἐς
Δαρεῖον. ἀμείβετο δὲ ὧν δὴ ὁ Υ᾽σταση τοιοῖσ-
» δε, Ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴη ἀνὴρ Πέρσης γε-
ὑπτιοβουλεύσῃ. » νοίνης, ὅστις τοι ὑπτιοβουλεύσῃ· εἰ δ᾽ ἔστι, ἀ- C
» πόλοιτο ὡς τάχιστα· ὃς αὐτὶ μιῆς δούλων, ἐ-
» ποίησας ἐλευθέρους Πέρσας ἔμ᾽ αὐτὶ ὧν ἄρ-
» χεσθαι ὑπ᾽ ἄλλων, ἀρχὴν ἀπάντων. εἰ
» δέ τις τοι ὄψις ἀπαγγέλλοι παῖδα τὸν ἐμὸν
» νεώτερα βουλεύειν περὶ σέο, ἐγώ τοι παραδί-
» δωμι χρηΐζειν αὐτῷ τούτῳ ὅ,τι σὺ θέλεαι.
Υ᾽σταση μὲν δὴ τούτοισι ἀμείψατο λόγοισι, καὶ
διαβὰς τὸν Ἀράξεα, ἤιε ἐς Πέρσας, φυ-
λάξων Κύρῳ τὸν παῖδα Δαρεῖον.

Κῦρος δὲ πορευθεὶς ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης ὁδὸν, ἐποίεε τὰς Κροίσου γνώ- D
μας. μετὰ δὲ ταῦτα, Κύρου τε καὶ Περ-
σέων τοῦ καθεσταμένου ἀπελάσαντος ὀ-
πίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξεα, λαφθέντος δὲ τοῦ ἀ-
ρηνίου, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετέων στρα-
τιὴ μοῖρις τοῦ στρατοῦ, τούς τε λαφθέντας τῆς
Κύρου στρατιῆς ἐφόνευε ἀλεξομένους, καὶ
τῷ προκειμένῳ ἰδόντες δείπνῳ, ὡς ἐχει-
ρώσαντο τοὺς ἐναντίους, κλιθέντες ἐδαίνυ-
το. πλησθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἴνου, εὗδον. E
οἱ δὲ Πέρσαι ἐπελθόντες πολλοὺς μὲν σφέων
ἐφόνευσαν, πολλῷ δὲ ἔτι πλείονας ἐζώγρη-
σαν, καὶ ἄλλους, καὶ δὴ τῆς βασιλίης Το-
μύριδος παῖδα, στρατηγέοντα Μασσαγε-
τέων, τῷ οὔνομα ἦν Σπαργαπί-
σης. ἰδὲ δέ, πυθομένη τὰ τε περὶ τὸν στρατὸν γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα,

» Vnde certò compererim,

b Nulla ratione negari potest quin, &c.

Τομύριος

c Id est, Offero. Vel, exhibere paratus sum.

i. i.

missoad Cyrum caduceatore, ita inquit, Inexplebilis cruore Cyre ne spiritus tollas ex hoc quod actũ est. Si fructu vitino, quo ipsi distenti adeo desipitis vt descendente in corpus vino improba à vobis verba fundantur, si tali veneno filium meum vicisti, dolo, non prælio, es superior. Quare meum admitte consilium, bene tibi cõsulentis: Abi, reddito mihi filio, ex hac regione, ferens impunè quòd tertiam Massagetarum partem profligasti. Quæ nisi feceris, per Solem iuro Massagetarum dominum, fore vt ego te, etsi insatiabilem cruoris, tamen satiem.

Hæc verba ad se perlata Cyrus pro nihilo habuit. Filius reginæ Tomyridis Spargapises, vbi à vino relaxatus didicit [a] se in malo esse, exorauit à Cyro vt vinculis solueretur. Statimque quum solutus est ac manuum compos effectus, seipsum interemit: atque hic quidem talem obiit mortem.

a In quod malũ incidisset. *Vel, Quantum malum sibi accidisset.*

Tomyris autem, quum Cyrus ipsi non auscultaret, cõtractis suis copiis ita conflixit cum Cyro, vt hanc pugnam ex omnibus quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse. Eam autem ita gestã fuisse accipio: Primùm vtrosque spatio inter se distantes, sagittas misisse: deinde sagittis absumptis concurrentes, lãceis pugionibúsque [b] fuisse cõfertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere volentibus: ad extremum Massagetas superiores extitisse: ibique cùm permagnã exercitus Persici partem tum verò Cyrum ipsum occubuisse, quum vnũ de triginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter cæsorum Persarum stragẽ Tomyris perquisitum quum inuenisset, caput in vtrem demisit quem humano cruore cõpleuerat: mortuó que insultans inquit, Tu quidem meũ viuẽtis & in pugna victricis filiũ perdidisti dolo captũ: at ego te (prout interminata sũ) cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exitu: de quo quũ multa referãtur, is qui mihi maximè verisimilis videtur à me commemoratus est.

b Manus conseruisse.

A πέμψασα κήρυκα πρὸς Κῦρον, ἔλεγε τάδε, Ἄπληστε αἵματος Κῦρε, μηδὲν ἐπιφρ- «
θῇς τῷ γεγονότι τῷδε τρώγματι, εἰ ἀμπε- «
λίνῳ καρπῷ, τῷπερ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι «
μαίνεσθε ὕπο, ὥστε καὶ διὰ τοῦ οἴνου ἐς σὸ «
σῶμα, ἐπήματα πλέα ὑμῶν ἔπεα κακὰ ἐξιό- « 55
τα φαρμάκῳ δολώσας, ἐκράτησας παιδὸς «
τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ κρατέων τὸ κάρτεος. νῦν «
ὦν μευ βουλεύσασ᾽ ὑποδεξαι τὸν λό- «
γον. ἐκποδὼν μοι ἐὼν παῖδα, ἀπιὼν ἐκ τῆς- «
B δε τῆς χώρης ἀζήμιος, Μασσαγετέων βι- «
ησάμενος τοῦ στρατοῦ κατύπερθε. εἰ δὲ μὴ «
ταῦτα σὺ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμνυμί τοι ἐὼν «
Μασσαγετέων δεσπότην, ἢ μάλ᾽ ὥς σε ἐγὼ καὶ «
ἀπλητον ἐόντα, αἵματος κορέσω. Κῦρος «
μὲν ταῦτα, ἅτε ἐπέων τουτέων ἀμενηνῶν, οὐ-
δένα ἐποιέετο λόγον. ὁ δὲ τῆς βασιλείης
Τομύριδος παῖς Σπαργαπίσης, ὡς μιν τὸν Τομυ-
ὅ τε οἶνος ἀνῆκε, καὶ ἔμαθε ἑωυτὸν κακῶς, ριος
δεηθεὶς Κύρου ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι, ἔ-
C τυχε. ὡς δὲ ἐλύθη τε τάχιστα, καὶ τῶν χειρῶν
ἐκράτησε, διεργάζετο ἑωυτόν. καὶ δὴ οὕτω
μὲν ἔσχε τρόπῳ τοιούτῳ τελευτᾷ. Τόμυρις δέ,
ὡς οἱ ὁ Κῦρος οὐκ ἐπήκουσε, συλλέξασα πᾶ-
σαν τὴν ἑωυτῆς δύναμιν, συνέβαλε Κύ-
ρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσας δὴ βαρβά-
ρων ἀνδρῶν μάχας ἐγὼ ἴσμενος, χρῖνω ἰσχυ-
ροτάτην γενέσθαι, καὶ δὴ καὶ πρώτην μοι
οὕτω ἔπος γενόμενον. τοιῆδε μὲν γὰρ λέγε-
ται ἀνδρὶ ἀγχοτάτω, ἐς ἀλλήλους ἐξωθέω· μέχ-
D ρι, ὡς σφι τὰ βέλεα ἐξετετόξευτο, συμπε-
σόντας τῇσι αἰχμῇσί τε καὶ τοῖσι ἐγχειριδίοισι
συνέβαλλον. χρόνον τε δὴ ὀπὶ πολλὸν συνεχέα
ναι μαχομένους, καὶ ἀδετέρους ἐθέλειν φεύ-
γειν· τέλος δέ, οἱ Μασσαγέται περιεγένοντο.
πλεύνεσσί τε δὴ πολλῇ τῆς Περσικῆς αὐτοῦ στρατιῆς τοῦ αὐτοῦ
ταύτῃ διέφθαρη· καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Κῦρος τε-
λευτᾷ, βασιλεύσας τὰ πάντα ἐνὸς δέοντα τ-
ριήκοντα ἔτεα. ἀσκὸν δὲ πλήσασα αἵματος
ἀνθρωπηίου Τόμυρις, ἐδίζητο ἐν τοῖσι τε-
θνεῶσι τῶν Περσέων τὸν Κύρου νέκυν. ὡς δὲ εὗρε,
E ἐνέπηξε αὐχένα τοῦ νεκροῦ ἐς τὸν ἀσκόν. λυ- τοῦτον ἐκεῖ-
μαινομένη δὲ τῷ νεκρῷ, ἐπέλεγε τάδε, Σὺ μὲν νον
ἐμοὶ ζώσης τε καὶ νικώσης ἐς μάχην, ἀπώ-
λεσας παῖδα τὸν ἐμόν, ζωὸν δόλῳ. σὲ δὲ ἐγὼ,
καθάπερ ἠπείλησα, αἵματος κορέσω. τὰ μὲν
δὴ κατὰ τὸν Κῦρον λέγεται τελευτᾷ τὸν εἷς, πολλῶν λόγων λεγομένων, ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἰρῆσθω.

Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίαν τῇ A
Σκυθικῇ φορέουσι, καὶ διαιτᾶσθαι ἔχουσι. ἱπ-
πόται δὲ εἰσὶ καὶ αὐτόποδες· ἀμφοτέρων γὰρ με-
τέχουσι. καὶ τοξόται τε ἱκανοὶ καὶ ἀγχιμοφόροι, σα-
γάρης νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλ-
κῷ τὰ πολλὰ χρέωνται. οἷα μὲν γὰρ ἐς ἀγ-
χμὰς καὶ ἄρδεις καὶ σαγάρης, χαλκῷ τὰ
πολλὰ χρέωνται· ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν, καὶ
ζωστῆρας καὶ μασχαλιστῆρας, χρυσῷ κο-
σμέονται. ὡς δὲ αὖτως τῶν ἵππων τὰ μὲν
περὶ τὰ στέρνα, χαλκέοις θώρηξι περιβάλ- B
λουσι· τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινοὺς καὶ φόμια
καὶ φάλαρα, χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδὲν ἀργύρῳ
χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σφι
ἔστι ἐν τῇ χώρῃ· ὁ δὲ χαλκὸς καὶ ὁ χρυσὸς,
ἄπλετος. νόμοισι δὲ χρέωνται τοιοῖσδε·
γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος, τῶνδε δὲ πέρι
κοινὰ χρέωνται. ὃ γὰρ Σκύθας φασὶ Ἕλλη-
νες ποιέειν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες, ἀλλὰ
Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἂν θυμοῦσθαι γυναικὸς
Μασσαγέτης ἀνὴρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀπο- C
χρεμάσας παρὰ τῆς ἁμαξης, μίσγεται ἀδε-
ῶς. οὔρος δὲ ἡλικίης σφι παρέχει οὐδείς· ἄλ-
λος μὲν ἂν δὲς, ἐπεὰν ὑπέργηρων γένηται κρέ-
ατα, οἱ προσήκοντες οἱ πρώτοι συνελθόντες
θύουσί μιν, καὶ ἄλλα παρέβασα ἅμα αὐτῷ·
ἑψήσαντες δὲ τὰ κρέα, κατευωχέονται.
τοῦτο μὲν τὰ ὀλβιώτατά σφι νενόμισται.
ἢν δὲ νούσῳ τελευτήσαντα οὐ κρέατα σι- ἢν δ' ἀκατα-
τέονται, ἀλλὰ γῆ κρύπτουσι, συμφορὴν πο- πτόνται
ιεύμενοι ὅτι οὐκ ἔτυχε ἐς ὃ τυθήσαι. D
αὐτοῖσι δὲ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώ-
ουσι καὶ ἰχθύων. ὁ δὲ, ἄφθονοί σφι εἰσὶ τοῦ
Ἀράξεω ποταμοῦ παραγίνονται. γαλα-
κτοπόται δέ εἰσι. θεῶν δὲ μούνου ἥλιον σέ-
βονται, τῷ θύουσι ἵππους· νόμος δὲ αὐτοῖς
θυσίης τῷ θεῷ τῷ ταχίστῳ, πάντων τῶν
θνητῶν ὀκείους ἐόντων.

Massagetæ & amictum gerunt & victum habent Scythico simílem. Ex equis præliantur, [a] & pedibus. vtroque enim genere valét. Sagittarii item sunt atque hastati, sagares, [b] *hoc est pugiones*, è more gestantes: in omnibus auro vtétes & ære. Vtuntur nanque ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sagares pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad balteorum, ad axillarú ornamentum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circũdant. [c] Circa frenum, frenáque & phaleras, aurum adhibent: ferro atque argento nihil prorsus vtentes: nam quum in eorum regione immensa sit auri atque æris copia, ferri tamen atque argẽti nihil est. Moribus his vtuntur: Singuli quidem vxorem ducunt, sed ea communiter vtũtur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massagetæ. siquidem vir Massageta quoties cupidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore cõcumbit. Terminus vitæ nullus eis propositus est: sed vbi quis admodum senuit, conuenientes propinqui eũ immolant, & cum eo aliquot pecudes: quarũ carnibus pro epulo, vbi coxerũt, vescuntur. quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos nõ edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes quòd ad immolationem non peruenerint. Nihil omnino serũt: sed pecoribus victitant, piscatúque, quem eis abundè Araxes fluuius suppeditat: lac autem potitant. Ex diis vnum Solem venerantur, cui equos immolant. [d] Hic autem est eis mos sacrificandi, vt deorum perniciſſimo è quadrupedibus omnibus perniciſſimum mactent.

a Et absque equis. *Gall. Ils combatent à pied & à cheual.*

b *Alii sagarin securis genus esse putant, & ipsemet Valla sic alibi vertit.*

c Circum habenas fr.

d Est autem institutum hoc sacrificium vt deorum perniciſſimo omnium mortalium perniciſſimum mactent. *Sed Valla κτηνῶν legit pro θνητῶν.*

HERODOTI Halicarnaſſei hiſtoriarum liber ſecũdus, qui inſcribitur EVTERPE.

CYRO vita functo, regnum ſuſcepit CAMBYSES, eius & Caſſandanæ Pharnaſpo genitæ filius: quam ante virum defũctam Cyrus ingenti luctu & ipſe proſequutus eſt, & cæteris quibus imperabat, eam ingenti luctu proſequi præcepit. His parentibus ortus [a] Cambyſes, quum Iones & AEoles pro hæreditariis ſuis ſeruis haberet, aduerſus AEgyptios fecit expeditionem, comparato cùm ex aliis tum verò è Græcis quibus dominabatur, exercitu.

AEgyptii autem, priuſquam apud eos regnaret PSAMMETICHVS, omnium hominũ ſe primos extitiſſe arbitrabantur: verùm Pſammeticho regnum adepto, quum inceſſiſſet cupido noſcendi quinam primi hominum extitiſſent, ex eo tempore putauerunt Phrygas quàm ſe priores extitiſſe, ſe verò quã cæteros. Enimuero Pſammetichus, quum ſciſcitando quinam primi hominum extitiſſent, [b] nullum exitum inuenire poſſet, huiuſmodi rẽ machinatur: Pueros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit paſtori inter pecora educandos hunc in modum: iubens *videlicet* neminem coram eis vocẽ vllam edere, ſed in deſerta caſa ambos ſeorſũ collocari, [c] eiſdémque in tpẽore capras adduci: vbi autem lacte expleti forent, alia adminiſtrari. Hæc ideo faciebat iubebátq; [d] Pſammetich⁹, quòd quæ vox prima ex his pueris erũperet, vbi inarticulatè vagire deſiſſent, audire cuperet: prout & contigit.

[a] Cambyſes, Iones quidẽ & Æoles pro paternis ſeruis habebat, ſed aduerſus Ægypt. *Sonabit autem* paternis, *à patre relictis.*

[b] Nullam rationem inire poſſet.

[c] Eiſdémque certis temporibus capr.

[d] *Valla ita vertera*t, Iubebátque Pſammet. quòd cuperet ex pueris, vbi inarticulatè vagire deſiſterẽt, audire: *legens* ἥν τινὰ φωνήν, *pro* ἥντινα φωνήν.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ Ἁλικαρνασσέως ἱστοριῶν δευτέρα, ἐπιγραφομένη ΕΥΤΕΡΠΗ.

A ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΝΤΟΣ δὲ Κύρου, παρέλαβε τὴν βασιληίην ΚΑΜΒΥΣΗΣ, Κύρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρός. τῆς προαποθανούσης, Κῦρος αὐτός τε πένθος μέγα ἐποιήσατο, καὶ τοῖσι ἄλλοισι προεῖπε πᾶσι τῶν ἦρχε, μέγα πένθος ποιέεσθαι. ταύτης δὴ τῆς γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης, Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους πατρωΐους ἐόντας B ἐνόμιζε· ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε παραλαβὼν τῶν ἦρχε, καὶ δὴ καὶ Ἕλληνας, τῶν ἐπεκράτεε.

Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ ΨΑΜΜΗΤΙΧΟΝ σφέων βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἑωυτοὺς πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων. ἐπεὶ δὲ Ψαμμήτιχος βασιλεύσας, ἠθέλησε εἰδέναι οἵτινες γενοίατο πρῶτοι, ἀπὸ τούτου νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι C ἑωυτῶν, τῶν δὲ ἄλλων, ἑωυτούς. Ψαμμήτιχος γὰρ ὡς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν οἳ γενοίατο πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· παιδία δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ ποίμνια τροφήν τινα τοιήνδε· ἐντειλάμενος μηδένα ἀντίον αὐτέων μηδεμίαν φωνὴν ἱέναι, ἐν στέγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἑωυτῶν κέεσθαι αὐτά, καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφίσι αἶγας. πλήσαντα δὲ τοῦ γάλακτος, τἆλλα διαπρήσσεσθαι. ταῦτα δὲ D ἐποιέετο καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμήτιχος, θέλων ἀκοῦσαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀσήμων κνυζημάτων, ἥν τινα φωνὴν ῥήξουσι πρώτην. τάπερ ὦν καὶ ἐγένετο.

γρ. ἀνθρώπων,

γρ. ἐπειδὴ

γρ. δίδωσι

γρ. ἐπάγ[ειν]

ὡς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεε, ζώοντα τῷ ποιμένι τρήσαντι, ἀνοίγοντί τε τὸν θύρριον, καὶ εἰσιόντι, τὰ παιδία ἀμφότερα προσπίπτοντα, βέκκος ἐφώνεον, ὀρέγοντα τὰς χεῖρας. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας, ἡσυχος ἐὼ ὁ ποιμὴν· ὡς δὲ πολλάκις φοιτέοντι καὶ ἐπιμελουμένῳ πολλὸν ἐὼ τοῦτο ὄνειρος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ, ἦγε τὰ παιδία κελεύσαντος ἐς ὄψιν τὸν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμήτιχος, ἐπειρᾶτο οἵτινες αὐθεφπων βέκκος τὶ καλέοισι. πεύθομενος δὲ, ἐξεύρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον. οὕτω συνεχώρησάν Αἰγύπτιοι, καὶ ἐπὶ τούτου καθημενάμενοι τρήγματι, τοὺς Φρύγας προσδυτέρους ἐόντας ἑωυτῶν. ὧδε μὲν ἐγένετο τῶν Ἱρέων τὸ Ηφαίστου ἐν Μέμφι ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλά τε μάταια πολλὰ, ὡς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμήτιχος ἐκτάμοιεν, τῶν δ' αὐτῶν οὕτως ἐποιήσατο τῶν παιδίων ταῦτα τούτοισι τῇσι γυναιξί. τὰ μὲν δὴ τῶν Ἑφαίστου παιδίων τοσαῦτα ἔλεγον. ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι, ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ Ηφαίστου· ἐγὼ δὲ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλίου πολιν αὐτέων εἵνεκεν ἐτραπόμην, βουλόμενος εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι. οἱ δὲ Ἡλιουπολῖται λέγονται Αἰγυπτίων σοφώτατοι. τὰ μὲν νυν θεῖα τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἤκουον, οὐκ εἰμὶ προθυμος ἐξηγέεσθαι ἔξω ἢ τὰ οὐνόματα αὐτέων μούνων· νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον εἰδέναι αὐτῶν ὁτέῳ ἐπιστατέον. τὰ δὲ ἂν ἐπιμνησθῶ αὐτῶν, ἐκτὸς τοῦ λόγου ἀναγκαζόμενος ἐπιμνησθήσομαι.

57 Ὅσα δὲ ἀνθρωπήια πρήγματα, ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι πρώτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων ἁπάντων ἐξευρεῖν τὸν ἐνιαυτὸν, δυώδεκα μέρεα διανείμαντας τὸν χρόνον ἐς αὐτόν. ταῦτα δὲ ἐξευρεῖν ἔφασαν ἐκ τῶν ἀστέρων ἔλεγον. ἄγουσι δὲ τοσῷδε σοφώτερον Ἑλλήνων (ἐμοὶ δοκέειν) ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τετάρτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλοντες, τὰς ὥρας εἵνεκεν· Αἰγύπτιοι δὲ τριηκοντημέρους ἄγοντες τοὺς δυώδεκα μῆνας,

Nam bimatus exacto tempore, pastori qui hæc administrabat, aperienti ianuã atque intranti, ambo infãtes porrectis manibus occurrẽtes, beccos clamabãt. Quod primò audiẽs pastor obticuit: quũ verò crebrius adeunti & obseruãti idem verbum frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo, pueros attulit exhibuítque. Quos quum & ipse Psammetichus audisset, percõtabatur quinam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans cõperit Phrygas sic panẽ appellare. [a] Tali negotio argumẽtati, Phrygas se priores extitisse AEgyptiis concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebã. Græci tamen cùm alia multa inepta memorant, tum verò Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorũ educatione referebãt. Alia quoque apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquiũ veni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas & Heliopolin, *id est Solis vrbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid consentanea dicturi essent iis quæ Memphi dicerẽtur. Nam Heliopolitani ferunt AEgyptiorum esse solertissimi. [b] Atq; ex iis narrationibus, quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo.

[c] Quæ autem humanarũ rerum sunt, hæc ita referebant inter se cõstare: Omnium hominũ primos AEgyptios annum comperisse, [d] distinguentes eũ in duodecim temporum mẽses. Et hæc comperisse ex astris: qui eo prudentius (vt mihi videtur) [e] hoc agunt quàm Græci: quòd Græci quidem tertio quoque anno intercalarem mensem introducũt, temporum gratia: AEgyptii verò numero tricenorum dierum, quibus duodecim menses taxant,

a Ex hac re cõiecturam facientes, Phr. *Vel*, Quũ hanc rem examinassent.

b Verùm quæ mihi ad deos pertinẽtia narrarũt, ea scriptis mãdare non libet, præter illorũ nomina: quòd idem de illis omnes homines scire existimem. Quæ autẽ præterea de his commem.

c Quæ autem ad res humanas spectant, hæc ita cõmuni cõsensu referebant. Omn.

d Atque illi duodecim tempora distribuisse. Et hæc comp.

e Annuum spatium exigunt ita distinctum.

adiiciunt quotannis quinos dies. vnde eis ratio circuli temporum constat eôdem redeuntis. AEgyptios quoque primos, duodecim deorum cognomina in vsu habuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos diis & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiã animalia in saxis sculpsisse: a quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem AEgyptum, præter Thebaicam prouinciam, paluſtrem fuisse: ex cáque nihil eorum quæ núc sunt supra stagnum Myrios, extitisse: in quod stagnum à mari per flumen septem diebus nauigatur.

a Quæ ita se habuisse re ipsa cõprobãt magna ex parte. Præt.

Atque de regione bene mihi dicere videbantur. manifestum enim est ei qui, si antea non audierit, tamen inspexerit, (modò sit solertia præditus) AEgyptum in quam Græci nauigant accessioné esse terræ, ac fluminis donũ: quinetiam loca quæ supra stagnum hoc sunt, ad trium vsque dierum nauigationem. De qua non iam tale quicquam commemorabãt. Est autem & aliud tale: AEgyptiacæ regionis huiuscemodi natura est: Iam primum quum AEgyptum versus in alto cursum tenẽs, abes procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spatio, b patieris sensum cœni, etiam in aqua vndecim alta c passus: quæ res declarat eatenus esse humum aggestã. Ipsius autem AEgypti longitudo secundum mare, sexaginta est schœnorum, *id est funiculorum*: quemadmodum nos AEgyptum distinguimus à sinu Plinthinete, *id est lateritio*, vsque ad stagnum Selbonidis: ad quod mõs Cassius vsque pertingit. Itaq; ab hac parte sexaginta schœni sũt. Etenim qui modicũ terræ possident, metiũtur illam d passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiuntur stadiis: qui multum possidẽt, parasangis: qui plurimum, schœnis. Constat autẽ parasanga tricenis schœnus, (quimẽsura est AEgyptiaca) sexagenis stadiis. Ita erat AEgypt° secũdũ ma re stadiorũ tr̃ium millũ sexcẽtorũ. Hinc ad Heliopolin mediterranea versus AEgypt° spatiosa est, e supina omnis & aquarũ inops simul ac limosa.

b Demissa bolide, *id est nautico perpendiculo*, cœnum erues, etiam in aq.

c Vlnas. Gr. *orgyas.*

d Vlnis. Gr. *orgyis.*

e Depressa. i. *cãpestre, non mõtosa.*

A ἐπάρουσι δυὰ πηχῶν ἔτος πέντε ἡμέρας πρὸς τὸν ἀριθμόν. καὶ σφι ὁ κύκλος τῶν ὡρέων ἐς τωὐτὸ τρέπεται, τῷ Διὶ γίνεται. δυώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον τοὺς πάντας Αἰγύπτιοι νομίσαι, καὶ Ἕλληνας παρὰ σφέων μαθεῖν. βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀποφῆναι σφέας τοὺς πάντας, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγλυφῆναι. τούτεων μὲν νῦν τὰ πλέω ἔργα ἐδηλώθη οὕτω ἡμόλμενα. βασιλεῦσαι δὲ τοῦτον αἰ, φρώπων ἔλεγον Μῆνα. ὅτι τοῦτον, πλὴν τῆς Θηβαϊκοῦ νομοῦ, πᾶσαν Αἴγυπτον εἶλε· καὶ αὐτῆς εἶλε· ὁδὸν ἐπέχον τὴν νυῦν ἔνερθε λίμνης τῆς Μοίριος ἐόντων· ἐς τὰ ἀνάπλοος ἀπὸ θαλάσσης ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸς ἀνὰ τὸν ποταμόν. καὶ οἱ μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρης. δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προσακούσαντι, ἰδόντι δὲ (ὅστις γε σύνεσιν ἔχει) ὅτι Αἰγύπτιος, ἐς τὴν Ἑλλάδα ναυτιλλόμενα, ἔστι Αἰγυπτίοισι ὀθνεὰ τὰ πρόσκειται τε γῆ, καὶ δῶρον τὸ ποταμοῦ· καὶ τὰ κατύπερθε ἔτι τῆς λίμνης τῶν τῆς, μέχρι τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς πέρι ἐκεῖνοι οὐδὲν ἔτι τοιόνδε ἔλεγον. ἔστι δ' ἕτερον τοιοῦτον. Αἰγύπτου γὰρ φύσις τε χώρης ὧδε τοιήδε. πρόσπτα μὲν πρὸς πλέον ἔτι, καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, καυτὴς καταπειρητηρίῳ, πηλόν τε αὐτοῖσι, καὶ οὐ ἔνδεκα ὀργυιῆσι ἔσται. τοῦτο μὲν ὅτι τοσοῦτον δηλοῖ προσχοῦσι τῆς γῆς ἐοῦσαν. αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ὅτι μῆκος ὃ πρὸς θαλάσσαν, ἑξήκοντα σχοῖνοι, τοῖσι ἡμεῖς διαμετροῦμεν Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης. παρὰ τὴν δὲ Κάσιον ὄρος τείνει. τούτης ὦν οἱ ἑξήκοντα σχοῖνοι εἰσὶ· ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναί εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυιῆσι μεμετρήκασι τὴν χώρην· ὅσοι δὲ ἧσσον γεωπεῖναι, σταδίοισι· οἱ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγῃσι· οἱ δὲ ἄφθονον λίην, σχοίνοισι. δυώδεκα δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια· ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέγα ἐὸν Αἰγύπτιον, ἑξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἴησαν Αἰγύπτου στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, τὸ παρὰ θάλασσαν. ἀνήκει δὲ καὶ μέχρι Ἡλιουπόλιος ἐς τὴν μεσόγαιαν, ἔστι εὐρέα Αἴγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ἰπαλίη τε καὶ ἄυδρος, καὶ ἰλύς.

Αἰγύπτου ὃ Αἰγύπτου πρ.

ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης αὕτη ἰοῦσι, παραπλησίη ὁ μῆκος τῇ ἐς Ἀθηναίων ἀπὸ τοῦ τῇ ἀπὸ τοῦ δυώδεκα θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἐς τε Πίσαν καὶ ἐς τὸν νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι τὸ διάφορον ἐστὶ τοῦτο, ἀλλ' οὐ λογίζονται τὴν ὁδὸν ποιεύμενοι ὅτι μὴ ἴσαι εἰσί, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων. ἡ μὲν γὰρ ἐς Πίσαν ἐξ Ἀθηναίων, καὶ πάνυ δεῖ πεντεκαίδεκα σταδίων, ὡς μὴ εἴη πεντακοσίων καὶ χιλίων· ἡ δὲ ἐς Ἡλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης, πλησιάζει ἐς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον. ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος αὕτη ἰοῦσι, ξεινὴ ἐστὶ Αἰγύπτος. τῆς μὲν γὰρ τῆς Αἰγυπτίης ὄρεσι παραπέπαται, φέρει δ' ἀπ' ἄρκτου μὲν ἐς μεσαμβρίην τε καὶ νότον, αἰεὶ αὔξοντα τείνοντα ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν. ἐν τοῖσι καὶ λιθοτομίαι ἔνεισι, αἱ ἐς τὰς πυραμίδας καὶ τὰ μνήϊα τὰ ἐν Μέμφι. αὕτη μὲν λήγει, ἀπικνεῖται δὲ ἐς τὰ εἴρηται, ὅθι ὄρεος τοῦ μακροτάτου ἐστὶ μακρότερον, ὡς ἐγὼ ἐπιθαυμάζω δυομένῳ μιῇ ὁδῷ αὕτη εἰ) τῆς ὁδοῦ ἀπὸ ἕω τοὺς ἐσπερίους. τὰ δὲ πρὸς τὴν ἕω, λιβανωτοφόρα ἀπ' αὐτῶν τὰ πρόσω ἐστί). τοῦτο μὲν νῦν ὅδε ὄρος τοιοῦτόν ἐστι· ὁ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου ὄρος ἄλλο πέτεινον τείνει, ἐν ᾧ αἱ πυραμίδες ἔνεισι, ψάμμῳ κατειλημμένον, τετραγώνου, καὶ αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα. ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Ἡλιουπόλιος, οὐκέτι πολλῷ χωρίῳ, ὡς ἐστὶ) Αἰγύπτου, ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων ἀναπλόου ξεινὴ ἐστὶ, Αἰγύπτος ἐοῦσα. τοῦ δὲ οὐρέων τῶν εἰρημένων ὁ μεταξύ, πεδιάς μὲν γῆ, σταδίοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν μοι εἶναι) τῇ ξεινότατον ἐστὶ, δισχιλίων οὐ πλείους, ἐκ τοῦ Ἀραβίου οὔρεος ἐς ὁ Λιβυκὸν καλεόμενον. τὸ δὴ ἐνθεῦτεν αὖτις οὐρέα Αἰγύπτιος ἐστί. πέφυκε μὲν ὦν ἡ χώρη αὕτη οὕτω. ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἐς Θήβας ἐστὶ ἀνάπλοος ἐννέα ἡμερέων. σταδίοι δὲ τῆς ὁδοῦ ἑξήκοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων ἐνὸς καὶ ὀγδωκοντα ἐόντων. δῆλα δὲ καὶ τοῖσι μὴ ἐπισταμένοισι σταδίους Αἰγύπτου, ὅτι μὲν τοῦδε θαλάσσαν, ἥδε μοι κατήκουσα δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τε ἐστὶ σταδίων καὶ τετρακισχιλίων· ὅσον δὲ τῆς ἀπὸ θαλάσσης μέχρι Θηβαίων μεσόγαιά ἐστι, σημανέω.

A mari ad Heliopolin eundo per superiora, iter est eiusdem spatii cuius id quod ab Athenis ab ara duodecim deorū fert Pisam & ad delubrum Iouis Olympii: quæ itinera si quis computet, inueniet parum quiddam differre quominꝰ paria sint, ac nō amplius quindecim stadiis. Nā viæ quæ ex Athenis Pisam fert, quindecim stadia desunt quominus sit mille & quingentorum stadiorum: at ea quæ à mari ad Heliopolin ducit, hūc stadiorum numerum complet. Ab Heliopoli autem per superiora eundo AEgyptus angusta est. nam ab vna parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferés ad meridiem atque ad austrū, semper sursum tendens ad mare quod rubrum vocatur. Ibi insunt & lapidicinæ, ad pyramides quæ sunt apud Memphin, excisæ. Ab hac quidem parte desinens mōs, ꝰdeclinat in quæ dictum est. Qua verò parte productior seipso est, duorum ego audiebam mensium itineris esse ab aurora ad hesperū: & eius extrema quæ ad auroram vergūt, feracia thuris esse. Atque hic quidem mons talis est.

a Reflectitur versus ea quæ dixi loca.

Quo autē latere Africā AEgyptus spectat, alius mon saxeus extenditur, in quo pyramides sunt, sabulo obsitus, eodem modo quo Arabici mōtis tractus qui ad meridiē fert. Itaque ab Heliopoli nō ita multorū spatiorū est iter quod modò AEgypti sit, sed angusta est, & quatuor duntaxat dierum nauigationem habet. Inter eos quos dixi montes quod est intercapedinis, campestris est terra, stadiorum fermè (vt mihi videtur) qua parte arctissima est, non amplius ducētorum, è monte Arabico ad eū qui dicitur Libycus. Illinc rursus AEgyptus laxa est. Atque ita situs regionis natura comparatus est. Ab Heliopoli autē ad Thebas nouem diebus nauigatur, spatio quatuor millium octingentorum & sexaginta stadiorum, hoc est, vnius & octoginta schœnorū: quæ AEgyptia stadia collecta, secūdū quidē mare sūt, (prout à me superiꝰ indicatū est) tria millia sexcēta: quantū verò à mari ad Thebas mediterraneum sit, indicabo.

sũt enim sex millia ac centum viginti stadia: à Thebis autem ad vrbem nomine Elephantinam, octingenta viginti. Huius igitur regionis quæ à me dicta est, pleraque pars (vt & sacerdotes aiebãt, & mihi ipsi esse videbatur) acquisititia AEgyptiis est. Siquidẽ quod inter prædictos mõtes, supra Méphim vrbem positos, mediũ est, videtur mihi signus maris aliquãdo fuisse, quemadmodum ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam, & Ephesum, & Mæandri planitiẽ, vt hæc parua magnis comparentur. quoniam nullum eorum fluminum quæ has regiones oblimauerunt, dignum est comparari vni ex septem ostiis Nili, magnitudine. Sunt & alii fluuii nequaquã magnitudine Nili, qui magna opera ediderunt, quorum nomina possem referre: cùm aliorum tũ verò Acheloi, qui per Acarnaniã fluens in Echinadum insularum mare, iam eas media ex parte fecit continentem.

Est autẽ Arabicæ regionis, non procul ab AEgypto, sinus maris, exiens ex eo quod rubrum vocatur, ita lõgus atque arctus vt differendo ostẽdam. Prolixitas quidem, inchoando nauigationem [a] ex Inacho in amplum æquor, consumit quatuor dies remigationis: latitudo verò, vbi sinus amplissimus est, dimidiatũ diem nauigationis. In quo sinu quotidie reciprocatio aquarum & vadosum æstuariũ est. Porro alium huiusmodi arbitror sinũ extitisse qui in AEgyptum ferretur, à mari septentrionali AEthiopiam versus tendens: sicut Arabicus (de quo à me sermo institutus est) ab austrino Syriam versus tendit: qui prope inter se suos recessus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti. Quòd si in hũc Arabicum sinum Nilus velit alueum suum cõuertere, quid prohibebit assiduè fluẽtem, quin intra viginti millia annorum illum oblimet? [b] Ego enim credo, intra decem millia annorum qui ante me natum transierunt, ficubi ficcanea facta sunt, nimirum & sinũ ficcaneũ fieri posse, etiam multo

a Ab eius recessu vsque ad latũ mare. *Legendum est* ἐνὸς *ex Ver. cod.* μυχοῦ, *non* ἰναχου, *vt legit Valla: nec* μάχου, *vt in Vulg. edit. habetur.*

b *Hic Græca exempl. mendosa esse videntur.*

A σάδιοι. μάλ. εἰσὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. Ὁ δὲ ἀπὸ Θηβαίων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν, σάδιοι εἴκοσι καὶ ὀκτακόσιοι εἰσί. Ταύτης ὦν τῆς χώρης τῆς ἐρημώσης ἡ πολλὴ, καὶ κατ' ἃ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἐδόκεε δὲ καὶ αὐτῷ μοι εἶναι ὀπίκτητος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ οὐρέων τῶν ἐρημώσεων τῶν ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξὺ γὰρ ἐφαίνετο μοιεῖναι κατὰ κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ τά τε περὶ Ἴλιον καὶ Τευθρανίην,

B καὶ Ἔφεσόν τε καὶ Μαιάνδρου πεδίον· ὡς ἔστι ὦν ὡς ἔστι σμικρὰ ταῦτα μεγάλοισι συμβαλέειν. τῶν γὰρ ταῦτα τὰ χωρία ποταμῶν, ἑνὶ τῶν στομάτων τὸ Νείλου ἐόντος ἑπταστόμου, οὐδεὶς αὐτῶν πλήθεος πέρι ἄξιος συμβληθῆναί ἐστι. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐόντες μεγάθεες, οἵτινες ἔργα ἀποδεξάμενοι μεγάλα εἰσί· τῶν ἐγὼ φερέσας ἔχω οὐνόματα, καὶ ἄλλων, καὶ οὐκ ἧκιστα Ἀχελῷος· ὃς ῥέων δι' Ἀκαρ-

C νανίης, καὶ ἐξιὼν ἐς τὴν θάλασσαν, τῷ Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμίσεας ἤδη ἤπειρον πεποίηκε.

Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρης, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω, κόλπος θαλάσσης ἐσέχων ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης, μακρὸς οὗτος δή τι καὶ στενός, ὡς ἔρχομαι φράσων. μῆκος μὲν, πλόου ἀρξαμένῳ ἐκ μυχοῦ διεκπλώσαντι ἐς τὸ εὐρύπελαγος θάλασσαν, ἡμέραι εἰσὶ σμικρῶν τεσσερήκοντα, εἰρεσίην ἀρεσσομένῳ· εὖρος δὲ, τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος, ἡμίσεος ἡμέρης πλόου. ῥηχίη δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωτις κατὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ ὅτι τὸ Αἰγύπτιον δοκέω γενέσθαι· τὸν μὲν, ἐκ τῆς Βορέης θαλάσσης ἐσιὸν ἐπὶ Αἰθιοπίης· τὸν δὲ, Ἀραβίον, τὸν ἐρχόμενον λέξω, ἐκ τῆς νοτίης φερόμενα ὅτι συεχὲς· μακρὸν μὲν ἀλλήλοισι συμπαραγινόμενα τὸν μυχοὺς, ὀλίγον δέ τι παραλλάσσοντα τῆς χώρης. εἰ οὖν δὴ ἐθελήσαι ἐκτρέψαι τὸ ῥέεθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον

E τὸν Ἀράβιον κόλπον, τί μιν κωλύει ῥέοντος τούτου, χωθῆναι ἐπὶ τὸ ἐπὶ δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαί γε μυρίων ἐπὶ τοσούτοισι χωθῆναι ἂν κου καὶ δι' ὀλίγου τοῦ προσαναστομοῦντος ῥέοντα τοῦτον ἢ ἐμὲ γενέσθαι, οὐκ ἂν χωθεῖν κόλπος, καὶ πολλῷ

γὰρ ὡς τε

γὰρ ἐξιὼν

γὰρ καὶ ὁ θάλασσης,

γὰρ ἐς χόντα

γὰρ αἰ χωθεῖν

μέζων ἐπὶ τοῦτου, ὥστε τοσούτου τε πο- A quàm hic est maiorem, à tanto
ταμοῦ καὶ οὕτως ἐργατικοῦ; τὰ δὲ Αἰ-flumine atque ita operoso. Ita-
γυπτίων ὦν, καὶ τοῖσι λέγουσι αὐτὰ πείθομαι, que quæ de AEgypto à referẽtibus
καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδών τε audiui, ea & ipse ita habere existi-
τὴν Αἴγυπτον προσκειμένην τῆς ἐκτὸς mo. quippe quum videam & AE-
γῆς, καὶ χηλάς τε φανερὰς ἐν τοῖσι ὄρε-gyptum esse exporrectam à terra
σι, καὶ ἅλμην ἐπανθέουσαν· ὥστε καὶ τὰς contigua; & conchylia existere in
πυραμίδας δηλέεσθαι, καὶ ψάμμον μοῦνον montibus, ac salsuginem exuda-
Αἰγύπτου ἔτι τοῦτο τὸ ὄρος Μέμφιος ἔχειν. re, quæ etiam pyramides corrum-
τοῖσι δὲ τῇ χώρῃ, οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσουρῳ pat: & solum hunc montem qui
ἐούσῃ τῇ Αἰγύπτῳ προσκέλλει, οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὲν οὐδὲ τῇ Συρίῃ, (τῆς B in AEgypto imminet Memphi,
γὰρ Ἀραβίης τὰ πρὸς θάλασσαν Σύριοι arenas habere. Præterea regionẽ
νέμονται) ἀλλὰ μελαγγαίου τε καὶ κατερρη-hanc nulli alteri conterminæ, aut
γμένης, ὥστε ἐοῦσαν ἰλυώδη τε καὶ πρόχουν Arabiæ, aut Libyæ, aut Syriæ as-
59 ἐξ Αἰθιοπίης κατοιδεομένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. similẽ esse: (etenim Arabiæ mari-
τὴν δὲ Λιβύην ἰδόντι ἐρυθρηγενεστέρην τε timam oram Syrii incolunt) sed
καὶ ψαμμοτέρην τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην nigram terram & [a] fragilẽ habe-
ῥηγμινωδεστέρην τε καὶ πετρωδεστέρην re, vtpote limo ex alluuionibus ab
ἐοῦσαν. ἔλεγον δὲ καὶ τόδε μοι μέγα τεκμήριον AEthiopia flumine deuecto. Nã
τῆς χώρης ταύτης οἱ ἱρέες, ὡς ἐπὶ Μύριος βα- Libyam humum scimus magis
σιλῆος, ὁκόσε ἔλθοι ὁ ποταμὸς ὀπίσω ἐπὶ ὀκτὼ πή- rubram esse, & magis [b] subarena-
χεας τὸ ἐλάχιστον, ἐφαίνετο Αἰγύπτιον τὸν ceam: Arabicam verò atque Sy-
ἐνέρθε Μέμφιος. καὶ Μύριος οὐκω ἔτεα ἐννακόσια riacam, argillosiorem ac suppe-
τε τελευτηκώς, ὅτε τοὺς ἱρέων τούτων ἐγὼ ἤκουον. trosam. Quinetiam hoc magnũ
νῦν δὲ εἰ μὴ ἐπ' ἑκκαίδεκα ἢ πεντεκαίδεκα πή- C huius regionis documentum aie-
χεας αἰεὶ ἐπιβαίνει τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμός, bãt sacerdotes, sub rege Myri flu-
οὐκ ὑποβαίνει ἐς τὸν χῶρον. δοκέουσι δέ μοι uium, quoties octo cubitis, dum
Αἰγυπτίων οἱ ἐνέρθε τῆς λίμνης τῆς Μύριος, minimũ, influebat, irrigasse AE-
οἰκέοντες τά τε ἄλλα χωρία καὶ τὸ καλεόμενον gyptum quę infra Memphim est.
Δέλτα, ἴσα οὕτω ἡ χώρη αὕτη κατὰ λόγον ὀπίσω nec dum ab obitu Myris nongẽti
ἐς ὕψος, καὶ τὸ ὁμοίως ἐπιόντι ἐς αὔξησιν, μὴ D erant anni ad tempus quo hæc e-
κατακλύζοντος αὐτὰ τοῦ Νείλου, πείσεσθαι τὸν go à sacerdotibus audiebam. At
πάντα χρόνον τὸν ὀπίλοιπον Αἰγύπτιοι, ὁκοτε nũc, nisi ad sedecim aut ad quin-
αὖθις Ἕλληνας ἔφασαν πείσεσθαι. πλωϊζομένους decim saltem cubitos ascẽdat flu-
γὰρ ὡς ὕσεται πᾶσα ἡ χώρη τῶν Ἑλλήνων, uius, in regionem non transcen-
ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἀρδόσεται, καὶ ταύτην ἢ dit. Quæ regio, si proportione in
ὀφρυέστερη, ἔφασαν Ἕλληνας ψευδέσθαι καὶ altum surgat, & tantundem ad in-
τοῦτο ἐλπίδος μεγάλης, κακῶς πεπιστεῦσθαι. crementũ tendat, non restagnãte eam Nilo, videntur mihi AE-
ὁ δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν, ὡς εἰ μὴ ἐθελήσει gyptii vtique qui infra paludem
σφίσι ὕειν ὁ θεός, ἀλλ' αὐχμῷ διαχρεώμενοι Myridis incolunt cùm alia loca
λιμῷ κατασχεθήσονται Ἕλληνες ἀπορθησόμενοι. tum verò eum qui vocatur Delta,
οὐ γὰρ δή σφι ἔστι ὕδατος ἄλλη ἀποφορὴ ὅτι idem passuri omni futuro tempore, quod aiebant ipsi passuros ali-
μὴ ὁκόταν τοῦ Διὸς μούνου. καὶ ταῦτα μὲν quando Græcos. Nam quum au-
ἐς Ἕλληνας Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς ἐξηνται εἰρήσθαι. dirẽt omnem Græcorum terram
φέρε δὲ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι ὡς ἔχει φράσω, εἰ σφι pluuia perfundi, non fluminibus,
ut suam, dicebant fore vt decepti
aliquando magna spe, malè [b] esu-
E rirẽt. Qui sermo hoc dicere vult,
Græcos, si nolit eis deus pluere,
sed siccitatem immittat, fame ex-
tinctum iri, vtpote quibus nihil a-
quæ, nisi tantum à Ioue, suppetat.
Atque hæc quæ ab AEgyptiis in
Græcos dicuntur, rectè se habẽt:
age, nũc vicissim dicã quomodo
res ipsis AEgyptiis se habeãt. Si, vt

a In rimas fissam.

b Subarenaceam vocat cui arena subest: suppetrosam (vel potius subpetrosam) cui petra subsunt s. lapides. q.d. petrososam. s. lapidosam. Sic exprimere voluit ψαμμοτέρην & ὑποπετρωδεστέρην.

πλωϊζόμενοι

c Rectè legit Valla πιυήσειν (vt habẽt Vet. cod.) nõ πονήσειν.

superius dicebam, quæ infra Mẽphim est regio, (hæc enim est quæ augescit) velit in altum augescere proportione præteriti temporis, [a] quid aliud AEgyptios, qui illic incolunt, quàm esurituros? si neque gustare ea quæ ab Ioue sũt, neque à flumine restagnari queãt rura ipsorum? Isti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus AEgyptiis, maximè illaboratum percipiunt fructum, qui neque proscindendis aratro sulcis, neque subigendo solo, neque aliud quicquam exercendo eorũ quæ in aruis colendis cæteri mortales, laborem tolerant: sed postquam fluuius sua sponte superueniens irrigauit rura, irrigatáque reliquit rursus, tunc in suum quisque rus iacto semine sues immittit, conculcatóque suibus semine, messem deinde expectat: atque vbi [b] suibus semen versauerit, ita demum frumentum percipit.

Quòd si vellem [c] de AEgypto Ionũ vti sententiis, qui solũ Delta AEgyptũ esse aiunt, à Perſei specula appellata, dicentes illam secũdum mare, ad Pelusiacas vsq; taricheas, quadraginta schœnorum esse: à mari autem mediterranea versus, pertingere ad Cercasorũ vrbem, iuxta quam scinditur Nilus in Pelusiũ fluens & in Canobũ: cætera verò AEgypti, partim esse Africæ, partim Arabiæ: ostéderemus, hac ratione vtentes, nullam AEgypti primitus fuisse regionem. Nam Delta eis (vt ipsi dicũt, & mihi videtur) [c] defluxa humus est, & quæ nuper (vt sic dicam) extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putantes se primos homines extitisse? [d] qui ne in puerorum quidem experimentum, qui primam linguam proderent, ire debebant. Ego certè AEgyptios opinor neque cum loco quẽ Delta Iones vocant, pariter extitisse, sed sẽper fuisse ex quo genus humanũ extitit, [e] progressúque terræ multos ex eis reliquos fuisse, multos aliũde subingressos. Ideóque olim Thebæ AEgyptus vocabatur, cuius ambitus est stadiorũ

a Nónne Ægyptios qui hanc partem incolunt, esurire necesse fuerit, si neque Iupiter illorum regioni pluet, neque fluuius in arua illorum transcendere possit? Nunc enim isti minore labore quàm omnes alii homines, atque adeo quàm cæteri Ægyptii, fructum è terra percipiunt: qui neque se fatigant proscindendis aratro sulcis, neque sarriendo solo, neque aliud q. *Lego autem ὑστερῃ pro γένῃ.*

b Suum ope frumentum è spicis excusserit, tũ demum colligit. Quòd si, &c. *Sunt enim quæ ἄνευ ἀποδύνσας ad significare hic putent, & id loco sit triturationi.*

c Humus est alluuie fluuii deuecta.

d Nil sanè necesse fuit eos in infantibus experiri quam primã vocem emitterent. Ego certè Ægyp. &c. *Huius autẽ facti meminit libro eodem supra.*

e Terráque *fluuij decursu* accrescente multos ex eis remãsisse, multos item in inferiorem regionẽ descendisse.

A (ὡς καὶ πρόσθεν εἶπον) ἡ χώρη ἡ ἔνερθε Μέμφιός (αὕτη γὰρ ὀξὺ ἡ αὐξανομένη) πρὸς λόγον τοῦ πρόσω ἡλικίου χρόνου ἐς ὕψος αὐξήσεται, ἄλλο τι ἢ οἱ ταύτῃ οἰκέοντες Αἰγυπτίων πεινήσονται, εἰ μήτε γλώσσεται σφι ἡ χώρη τὰ ἀπὸ Διός, μήτε ὁ ποταμὸς οἷός τ' ἔσται ἀρόσας ὑπερβαίνειν; ἢ τὰ ἀνωτέω γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομίζονται τῶν τε ἄλλων καὶ θεφτῶν ἀπάντων, καὶ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων· οἱ οὔτε ἀρότρῳ ἀναρρηγνύντες αὔλακας, ἔργοισι πόνους, οὔτε σκάλλοντες, οὔτε ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδέν, ἀλλ' ἄλλοι ἀνθρωποι τοῦ λήϊον πονέουσι. ἀλλ' ἐπεὰν σφι ὁ ποταμὸς αὐτόματος ἐπλήσθη ἄρουρας, ἄρσας δὲ, ἀπολείπῃ ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἑωυτοῦ ἀρέσσεται, ἐσβάλλας ἐς αὐτὴν ὗς. ἐπεὰν δὲ καταπατηθῇ τῇσι ὑσὶ τὸ σπέρμα, τὸν ἀμητὸν ὁ ἀπὸ τούτου μηνὸς. ἀποδυνάσας δὲ τῇσι ὑσὶ θερίσει, οὕτω κομίζεται.

C Εἰ ὦν θελήσομεν γνώμῃσι τῇσι Ἰώνων χρᾶσθαι περὶ Αἰγύπτου, οἳ φασι τὸ Δέλτα μοῦνον εἶναι Αἰγύπτου, ἀπὸ Περσέος καλεομένην σκοπιῆς, λέγοντες τὸ πρὸς θάλασσαν εἶναι αὐτὴν, μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατὰ τοῦτο χίζεται ὁ Νεῖλος, ἐς τε Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κανωβον, τὰ δὲ ἄλλα λεγόντων τῆς Αἰγύπτου, τὰ μὲν Λιβύης, τὰ δὲ Ἀσσυρίης εἶναι· ἀποδεικνύομεν αὖ, τούτῳ τῷ λόγῳ χρεώμενοι, Αἰγυπτίοισι οὐκ ἐοῦσαν πρόσθεν χώρην. ἤδη γάρ σφι τὸ γε Δέλτα (ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι, καὶ ἐμοὶ δοκέει) ἔστι καταῤῥυτόν τε, καὶ νεοστί, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναπεφηνός. εἰ τοίνυν σφι χώρη γε μηδεμίη ὑπῆρχε, τί πρόσθεν ἐργάζονται δοκέοντες πρόσθοι αὐθρώπων γενέσθαι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς ἀφάνειαν τῶν παιδίων ἰέναι, τίνα λαλῶσι πρώτιστα ἀπόσιοι. ἀλλ' οὔτε Αἰγυπτίοις δοκέω ἅμα τῷ Δέλτα τῷ περὶ Ἰώνων καλεομένῳ γεγενῆσθαι, ἀεί τε ἐόντι οὔτε οὐδαμῶν θηρίων ἐνέμετο. πρόσθεν δὲ τῆς χώρης, πολλοὺς μὲν οὐκ ὀλίγους πολλοὺς δὲ τοὺς κατὰ

Καίνοντας. Ὃ δ' ὧν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἰγύπτου ἐκαλέοντο· τὸ δὲ περίμετρον τοῦ

εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. εἰ ὦν ἡμεῖς ὀρθῶς περὶ αὐτέων γινώσκομεν, Ἴωνες
60 οὐκ οὗ φρονέουσι περὶ Αἰγύπτου· εἰ δὲ ὀρθὴ ἐστὶ ἡ τῶν Ἰώνων γνώμη, Ἕλληνάς τε τὰ αὐτοὺς Ἴωνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπιστεμένους λογίζεσθαι· οἱ φασι τρία μόρια εἶναι τὴν γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Λιβύην. τέταρτον γὰρ δὴ σφέας προσλογίζεσθαι Αἰγύπτου τὸ Δέλτα, εἰ μήτε γῆ ἐστὶ τῆς Ἀσίης, μήτε τῆς Λιβύης. οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλός γε ἐστὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὁ τὴν Ἀσίην οὐκ εἴργων τῇ Λιβύῃ. τὸ Δέλτα δὲ τοῦτο κατὰ τοῦτο ἐκρήγνυται ὁ Νεῖλος· ὥστε καὶ τῆς μεταξὺ Ἀσίης τε καὶ Λιβύης γίνοιτ' ἄν. καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίεμεν· ἡμεῖς δὲ ὧδε καὶ περὶ τούτων λέγομεν.

Αἴγυπτον μὲν πᾶσαν εἶναι τοῦτον τὸν ὑπ' Αἰγυπτίων οἰκεόμενον, καταπερ Κιλικίην, τὴν πρὸς Κιλίκων, καὶ Ἀσσυρίην, τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων. οὐρισμα δὲ Ἀσίης καὶ Λιβύης οἶδα μὲν ὀρθὸν ἐὸν ὀρθῷ λόγῳ, εἰ μὴ τὸν Αἰγυπτίων οὖρος. εἰ δὲ παρὰ πρὸς Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρησόμεθα, νομιοῦμεν Αἴγυπτον πᾶσαν, ἀρξαμένην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος, δίχα διαρρέεσθαι, καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμιέων ἔχεσθαι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς, τῆς Λιβύης· τὰ δὲ, τῆς Ἀσίης. ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν Καταδούπων, ῥέει, μέσην Αἴγυπτον χέων, ἐς θάλασσαν. μέχρι μὲν νεῶν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἰς ἐὼν ὁ Νεῖλος· ὁ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος, χέεται τριφασίας ὁδούς· καὶ ἡ μὲν πρὸς ἡῶ τετραμμένη, καλέεται Πηλουσιακὸν στόμα· ἡ δὲ ἑτέρη τῶν ὁδῶν πρὸς ἑσπέρην ἔχει. τοῦτο δὲ Κασιωτικὸν στόμα κέκληται. ἡ δὲ δὴ ἰθέα τῶν ὁδῶν ἐστὶ Νείλῳ ἔστι ἥδε· αἴρων φερόμενος, ἐς ὃ ἐξω τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται. ὃ δὲ ἀπὸ τούτου, χέων μέσον τὸ Δέλτα, ἐς θάλασσαν ἐξίει, οὔτε ἐλαχίστην μοῖραν ὕδατος προσχόμενος τούτῳ, οὔτε πλείστην οὐδαμοῖσιν. τὸ καλέεται Σεβεννυτικὸν στόμα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερα δύο στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέοντα ἐς θάλασσαν, ἴσα σύνομα κέεται τοῖσι δὲ τοῖσι μὲν, Σαϊτικὸν αὐτέων, τοῖσι δὲ, Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ' ὀρυκτά. μαρτυρέει δέ μοι τῇ γνώμῃ ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος, ὅσην

A sex millium ac centum viginti. Itaque si nos de eis rectè sentimus, Iones non rectè sentiunt de AEgypto: sin rectè Iones sentiunt, ostendo neque Græcos neque Iones scienter computare: qui aiunt tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam. quartum enim membrum annumerare debent Delta AEgypti, si nō sit neque Asiæ, neque Africæ. Nā secundum hanc rationem nō est Nilus qui Asiam ab Africa disterB minat: qui quum [a] diuortia faciat circa acumen Deltæ, id quod in medio est, Asiæ & Africæ esset. Sed nos Ionum sententiam missam facientes, ita de his dicimus: AEgyptum quidem, eam omnem esse quæ ab AEgyptiis incolitur: quēadmodum Ciliciam, eam quæ à Cilicibus, & Assyriam, quæ ab Assyriis. Sed Asiæ & Africæ scimus recta ratione nullum esse terminum, nisi terminos AEgyptiorū. Si verò quod Græcis persuasum C est sequemur, sentiemus omnem AEgyptum quæ à Catadupis & Elephantina vrbe incipit, bifariam diuidi, & vtrunque cognomē obtinere. aliam enim eius partem, esse Africæ, aliam Asiæ. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediam interfluens AEgyptum in mare influit: vno quidem alueo vsque ad Cercasorum vrbem, inde autem tripartito. Et alueus quidem ad auroram vergens, Pelusium ostium: alter ad vesperā tenD dens, Canobicum ostium nominatur. Tertius, quo rectà Nilus meat, talis est: Delatus per superiora, ad acumen Deltæ peruenit, dehinc medium Delta scindens, in mare exit: non minimam huic alueo portionem aquæ præbēs, nec minimè celebrem, quod Sebennyticum ostium appellatur. A Sebennytico item duo alia diuidūtur ostia, in mare ferentia, quibus E hæc sunt imposita nomina, vni Saiticum, alteri Mēdesium. Nam quæ Bolbitinum & Bucolicū nominantur, non sunt natiua ostia, sed effossa. Huic meæ opinioni, tantam esse AEgyptum quantam

[a] Plinius scissuram vocat.

ratione demõstrauit, testimonium etiam dat oraculum quod ab Hãmone est redditum: quod ego posterius quàm ita in animum induxeram, circa AEgyptum audiui. Nam qui sunt ex vrbe Marea & Apia, incolentes AEgypti fines Libyam versus, quòd sibi Libyes non AEgyptii viderentur, quòdque perosi sacrorum ceremonias, nollent bobus fœminis prohiberi, miserũt ad Hammonem, negantes quicquã cũ AEgyptiis sibi esse cómune. Habitare enimse extra Delta, [a] nullúmque sibi cum illis linguæ esse commercium, ac velle sibi fas esse omnia gustare. Hæc eos deus facere non permisit, inquiens AEgyptum esse eam quam Nilus supergressus irrigaret: quíque infra vrbem Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potarent, eos esse AEgyptios. Hæc illis ita oraculo responsa sunt.

a Nec se cum illis consentire, ac velle, &c.

Porro Nilvs, vbi inflatus est, non modò Delta inundat, verumetiam plagã quæ dicitur Libyca esse, aliquoties & Arabicam: idque vtroque versus duorum dierum itinere, & amplius eo vel minus. De cuius fluminis natura neque à sacerdotibus quippiam, neque ab alio vllo percipere potui: quum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus labatur, inchoans ab æstiuo solstitio, ad centum vsque dies, & propè totidem diebus retrocedat, relinquês fluẽta: ita vt per omnem hyemem tenuis esse perseueret ad solstitium rursus æstiuũ. De his nihil omnino potui percipere ab AEgyptiis scifcitãdo, num aliquam vim Nilus haberet natura diuersam cæteris fluuiis. Hæc ego noscẽdi cupidus, eos interrogabam, & cur solus omniũ amnium nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, quũ insignes vellent effici sapientia, trifariam differuerunt. quarum opinionum duas ne mentione quidẽ dignas existimo, nisi eatenus vt illas tantùm significem. Earum vna ait, ventos etesias esse in causa cur Nilus infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui

A ἓνα ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, ἡ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον ἡμύνθην. ὃ ἐγὼ τῷσι ἐμεωυτοῦ γνώμῃσι ὕστερον ὡδὶ ἀνέγνωσθην ἐς Αἴγυπτον ἐπυθόμην. ἔνθεῦτεν δὴ οἵ τε Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἄπιος οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρὸς νοτέην Λιβύην, ἀνδρί τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες, καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι, καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱρὰ θρησκείῃ, βουλόμενοι πλεόων βοῶν μὴ ἔρχεσθαι, ἔπεμψαν ἐς Ἄμμωνα, φάμενοι οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι.

B οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα, καὶ οὐδὲν ὁμολογέειν ἀλλήλοισι· βούλεσθαί τε πάντων σφίσι ἔξεῖναι χρᾶσθαι. ὁ δὲ θεὸς σφέας οὐκ ἐᾶ ποιέειν ταῦτα, φὰς Αἰγύπτου εἶναι τοῦτόν τὸν ὁ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδει· καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τούτους, οἳ ἐνέρθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι. οὕτω σφι ταῦτα ἐχρήσθη.

Ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν πλημμύρῃ, οὐ μούνον τὸ Δέλτα, ἀλλὰ καὶ C τῆς Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου εἰναι, καὶ τοῦ Ἀραβίου σταδίους. ἐς ὅσον δύο ἡμερέων ἑκατέρωθι ὁδόν, καὶ πλοῦν ἐπ' αὐτοῦ, ἐστὶ ἐλάσσων. τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι, οὔτε τι τῶν ἱρέων, οὔτε ἄλλου οὐδενὸς μαθεῖν ἐδυνάσθην. μεθύμιος δὲ ἐὼν πάντα πρὸς αὐτέων πυθέσθαι, ὅτι κατέρχεται μοῦνος ὁ Νεῖλος πλημμύρων ἀπὸ ἐνιαυτῶν τῶν θερινῶν ἀρξάμενος ὅτι ἑκατὸν ἡμέρας· ἐπεὰν δὲ ἐς τὸν ἀριθμὸν τουτέων τῶν ἡμερέων, ὀπίσω ἀπέρχηται, ἀπολείπων ὀλίγον ῥέεθρον. ὥστε βραχὺν τὸν χειμῶνα ἄπορα ἐόντα πλέειν, μέχρι οὗ αὖτις ἐνιαυτὸς τῶν θερινέων. τουτέων ὦν πέρι, οὐδενὸς οὐδὲν οἷός τ' ἐγενόμην παρὰ Λιβύων τῶν AI'γυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς ἰῶντα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἐμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ τὰ λεγόμενα βουλόμενος εἰδέναι, ἱστορέων. καὶ ὅτι αὖ ἐόντος ἀπὸ πνεούσας μιούσης πάντων ποταμῶν οὐ πρήσσεται. ἀλλὰ Ἑλ- E λήνων μέν τινες ὀξυσμοὶ βουλόμενοι γενέσθαι σοφίῃ, ἐλέξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τρεῖς ὁδούς. τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν οὐδ' ἀξιῶ μνησθῆναι, εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μοῦνον. τῶν ἡ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πλημμύρειν τὸν ποταμόν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ

ἐτησίαι

ἐτησίαι μὲν οὔκων ἔπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος πωϋτὸ ἐργάζεται. τοῖσι δέ, εἰ ἐτησίαι αἴτιοι ἦσαν, χρεὼν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς, ὅσοι τοῖσι ἐτησίῃσι αὐτοῖσι ῥέουσι, ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ τοῦτα τοῦ Νείλου· καὶ μᾶλλον ἔτι τοσούτῳ, ὅσῳ ἐλάσσονες ἐόντες, ἀσθενέστερα τὰ ῥεύματα παρέχονται. εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοὶ, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτον πάσχουσι οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος. ἡ μὲν ἑτέρη, ἀνεπιστημονεστέρη μέν ἐστι τῆς λεγομένης, λέγω δὲ εἰπεῖν, θωυμασιωτέρη· ἡ λέγει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν πάντα μηχανᾶσθαι. τὸν δὲ Ὠκεανὸν γῆν πᾶσαν ῥέειν. ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν, πολλὸν ἀπιοῦσα τὸ ἀρχαιότατον, μάλιστα ἐψεύσατο. λέγει δὲ οὐδὲν, φαμένη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος· ὃς ῥέων μὲν ἐκ Λιβύης διὰ μέσων Αἰθιόπων, ἐκδιδοῖ ἐς Αἴγυπτον. κῶς ὦν δῆτα ῥέοι αὖ ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων ῥεόντων ἐς τὰ ψυχρότατα; τῶν τὰ πολλὰ ἔστι αὐτόθι λογίζεσθαι τοιούτων πέρι οἷόν τε ἐόντι, ὡς οὐδὲ εἰκὸς ἀπὸ χιόνος μιν ῥέειν· πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνεμοι πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρίων τούτων θερμοί. δεύτερον δὲ, ὅτι ἀνομβρος ἡ χώρη, καὶ ἀκρύσταλλος ἀμφοτελέϊ ἐοῦσα. ὅτι δὲ χιόνι πεσοῦσι, πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ὗσαι ἐν πέντε ἡμέρῃσι. ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὕετ' ἂν καὶ τοῦτα τὰ χωρία. τέταρτον δὲ, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ τῷ καύματος μέλανες ἐόντες. ἐκ τίνων δὲ καὶ γελανδρες δι' ἔτεος ἐόντες οὐκ ἀποπέτανται. γέρανοι δὲ φεύγουσαι τὸν χειμῶνα ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρῃ γλυφόμενον, φοιτῶσι ἐς τὸν χειμαδίῳ ἐς τοὺς τόπους τούτους. εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε καὶ ὁσονῶν τούτου τοῦ χωρίου δι' ἧς τε ῥέει καὶ ἐκ τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἴσως ἂν τι τοιοῦτον ἐγένετο, ὡς ἡ ἀνάγκη ἐλέγχει. ὁ δὲ περὶ τῆς Ὠκεανοῦ λέξας, ἐς ἀφανὲς μῦθον ἀνενείκας, οὐκ ἔχει ἐλεγχθῆναι. οὐ γὰρ οἶδα ἔγωγε οἰδὲ πλησμὸν Ὠκεανὸν ἐόντα· Ὅμηρον δὲ, ἢ τινα τῶν προτέρων γεγονότων ποιητέων, δοκέω ὀνομάσαντα ἐς τοῦτο ποίησιν ἐσενεῖκαι. εἰ δὲ δεῖ μεμυθολογημένων γνώμας τὰς προσχειρίδους, αὐτέων περὶ τῶν ἀφανέων ἐμὴν γνώμην ἀποδέξασθαι, φράσω δι' ἣν μοι δοκέει

A nonnunquam eteſiæ nõdum ſpirauerunt quum Nilus id agit. Ad hæc, ſi eteſiæ in cauſa forent, oporteret alia quoque flumina quęcũque eteſiis obnoxia ſunt, idẽ quod Nilus pati: & eo magis quo tenuiora ſunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autẽ multa in Syria, multa in Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur quale patitur Nilus. Altera opinio eſt [a] incre-

B dibilior quidem quàm hæc quæ dicta eſt, dictu tamen admirabilior, quæ ait illũ, quòd ab Oceano fluat, iſtud efficere: ipſum verò Oceanum orbem terrarũ circumfluere. Tertia opinio, vt multo modeſtiſſima, ita lõgè falſiſſima eſt: quippe quæ & ipſa nihil dicit, inquiẽs è niuibus liqueſcentibus manare Nilum: qui quũ ex Africa per medios AEthiopes fluens in AEgyptum euadat, ex locis calidiſſimis ad frigidiſſima,

C quomodo ex niuibus flueret? De qua re multa ſanè ſunt quæ quis coniectare poſſit, non eſſe credibile, eum qui talis ſit, manare de niuibus: primum ac maximũ teſtimonium perhibentibus ventis, qui ab his regionibus calidi ſpirant: ſecundum, ea plaga quæ ſine imbribus & ſine glacie perpetuò eſt. (ſuper niuem autẽ quæ cecidit neceſſe omnino eſt intra quinque dies pluere: quare ſi in his regionibus ningeret, etiam plueret.) tertium, hominibus qui ab æſtu ſolis nigri ſunt, & miluis, atque hirundinibus, quæ illic perennãt. Grues quoque, Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca ſe conferunt hybernatum. Si igitur vel quantulumcũque ningeret in ea plaga per quam fluit & ex qua incipit Nilus, profectò nihil tale eſſet, quemadmodum neceſſitas arguit. At is qui de Oceano loquitur, ad occultã fabulã refe-

E rẽs, caret argumẽto. Neque enim ego vllũ noui fluuiũ qui ſit Oceanus, ſed hoc nomẽ opinor Homerum, aut aliquem priſcorum poetarũ, quũ inueniſſet, in poeticam intuliſſe. Quòd ſi opiniones quas propoſui, improbantem me oportet de occultis ferre ſententiam, dicam quare mihi videatur

[a] Inſtoctior

χειμαδίῳ

πάντων

impleri Nilus æstate. Hyberno tépore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ. [a] Totũ, vt quidem breuissimè demonstretur, à me dictum est. Etenim deũ hunc, vt cuique terræ proximè accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarũ amnium arefacere. Vt autẽ pluribus verbis demonstretur, ita habet: Sol Africæ superiora permeans, ista efficit. nam quum omne veris tempus sit serenũ in his regionibus, & ipsæ regiones sint calidæ ac venti frigidi, transiens sol facit quemadmodum medio cælo means æstate facere consueuit. ad se enim trahit aquã, attractámque in superna abiicit loca. quam excipientes venti ac dissipantes liquefaciunt, hi videlicet, qui (vt credibile est) ab hac regione flãt, auster & africus, multo omnium pluuiosissimi. Quanquã mihi videtur non omnem sol humorem eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem, mitigata hyeme, rursus in medium cæli regreditur, atque illinc iam itidem ex cunctis fluminibus trahit humorẽ: quæ flumina mox, multarum aquarum imbre commixto, terram madefaciente vtique [b] lacunosam, magna decurrunt: at æstate, quum destituãtur ab imbribus, & à sole attrahãtur, exiliora sunt. Nilus autem qui imbribus caret, quũ attrahitur à sole, meritò solus fluuiorum eo tẽpore fluit multo exilior quàm solet per æstatem. Tunc enim peræquè attrahitur atq; cæteræ aquæ, per hyemẽ verò solus attrahitur. Ita solem cẽsui huius rei esse causam. Idem, mea sententia, autor est aëreæ siccitatis in ea regione, [c] dum exæquat transitũ suum. Ita semper Africæ superiora æstas obtinet. Quòd si [d] finium ac cæli situs immutaretur, vt vbi nunc aquilo situs & hyems, ibi austri situs esset & meridiei: & vbi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc ita haberent, profectò sol [e] amotus è medio cælo, sub hyemem & aquilonẽ mearet supra Europã,

a *i. Acrem certè totam (& maxima breuitate & tam) hisce verbis comprehendi.*

b Torrentibus abundantem,

c *Videtur aliter legisse quàm ὄμβρων.*

d *Gr. ὡρέων. sunt autem ὧραι tempora anni. Sed videtur aliam lectionem secutus esse.*

e Expulsus è medio cælo ab hyeme & aquilone,

A πληθύνεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ θέρεος. τὸ γὰρ μεσημβρινὸν ὦρέων ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου ἐπὶ τὸ χειμερινὸν, ἔρχεται τῆς Λιβύης ἐς τὰ ἄνω. ὡς μὲν νυν ἐν ἐλαχίστῳ δηλῶσαι, πρὸ εἴρηται· τῆς γὰρ ἀγχοτάτω γε χώρης ἐστὶ ὁ θεὸς, καὶ κατὰ λύσιν, τοιῷδε εἰκὸς δὲ ὑγρὴν τε ὑδάτων μάλιστα, καὶ τὰ ἐγχώρια ῥοὰ μάλιστα ῥαίνεσθαι τὸ ποταμοῦ. ὡς δὲ ἐν πλέονι λόγῳ δηλώσω, ὧδε ἔχει. διεξιὼν τὴν Λιβύης τὰ ἄνω ὁ ἥλιος, B τάδε ποιέει, ἅτε δηλαδὴ πρηὺς ἐὼν χρόνον αἰθρίου τε ἐόντος καὶ θέρος τοῦ κατὰ τοῦτο τὰ χωρία, καὶ ἀλεεινῆς τῆς χώρης ἐούσης, καὶ ἀνέμων ψυχρῶν, διεξιὼν, ποιέει οἷόνπερ καὶ τὸ θέρος ἐώθεε ποιέειν, ἐὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ. ἕλκει γὰρ ἐπ' ἑωυτὸν τὸ ὕδωρ· ἑλκύσας δὲ, ἀποπέμπει ἐς τὰ ἄνω χωρία. ἐπιλαμβάνοντες δὲ οἱ ἄνεμοι, καὶ διασκιδνάντες, τήκουσι· καὶ εἰσὶ εἰκότως οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρης πνέοντες, ὅ τε νότος, καὶ ὁ λίψ, ἀνέμων πολλῶν τῶν πρώτων ὑετωτάτοι. δοκέει δέ μοι οὐδὲ πρῶτον τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτειον ἑκάστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νείλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ἀπολείπεσθαι καὶ ἑωυτόν. χειμῶνος δὲ τοῦ χειμῶνος, ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω· ἐπὶ τοῦτο ἐνθεῦτεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἕλκει τὸν ποταμόν. τέως δὲ οἱ μὲν, ὀμβρείου τοῦ ὕδατος συμμισγομένου 62 πολλοῦ αὔξεσι, (ἅτε ὑγρηῆς τε τῆς χώρης καὶ κεχαραδρωμένης) ῥέουσι μεγάλοι. τοῦ D δὲ θέρεος τὰ τε ὄμβρια ὀπίσω πίπτοντα αὔξει, καὶ ἐπὶ τοῦ ἡλίου ἐκκλίνοντος, ἀσθενέες εἰσί. ὁ δὲ Νεῖλος, ἐὼν ἄνομβρος, ἐκκλίνοντος ἐπὶ τοῦ ἡλίου, μουνοῦσθαι ποταμῶν τῶν τὸν χειμῶνα εἰκότως αὐτὸς ἑωυτοῦ ῥέει πολλὸν ἐπὶ δεύτερος ἢ τοῦ θέρεος. τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον ἕλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα, μουνοῦσθαι πρὸς ἓν ἐστί. οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα τοῦτο αἴτιον εἶναι. αὐτὸς δὲ οὗτος ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ χρόνου τὴν ἐμὴν, καὶ τὸν πρὸ ἐμεῦ ξηρὸν τοιοῦτον ἐόντα, διαπαντὸς τὠυτὸ διέξοδον αὐτοῦ. οὕτω τῆς Λιβύης τὰ ἄνω θέρος αἰεὶ κατέχει. εἰ δὲ ἡ τάσις ἥλλαξε τοῦ ὠρέων καὶ τοῦ οὐρανοῦ, τῇ μὲν νῦν ὁ Βορέης τε καὶ ὁ χειμὼν ἔστασι, τοιῇδε μὲν τοῦ νότου ἂν ἡ τάσις, καὶ τῆς μεσαμβρίης, τῇ δὲ ὁ νότος νυῦν ἔσχε, τοιῇδε ὁ Βορέης· εἰ τοιοῦτος ἐὼν ἔλθοι, ὁ ἥλιος αὖ ἀπελαυνόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ Βορέω, ἥξει αὖ τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης

καταπερ νεῦν τὴν Λιβύης ἔρχεται. διεξιόντα δὲ μιν ἀπὸ πάσης ΕὐρώπΗς, ἔλπομαι ποιέειν αὐτὴν τὸν Ἴστρον τὰ περ νεῦν ἐργάζεται τὸν Νεῖλον. τῆς αὔρης δὲ πέρι, ὅτι οὐκ ἀποπνέει ἀπὸ τοῦ Νείλου, τάδε ἔχω γνώμην, ὡς κάρτα ἀπὸ θερμῶν χωρέων οὐκ εἰκὸς ἐστὶ οὐδὲν ἀποπνέειν. αὔρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινὸς φιλέει πνέειν. ταῦτα μὲν νυν ἔστω ὡς ἔστι τε καὶ ὡς ἐμοὶ ἐδόκεε.

Τοὺς δὲ Νείλου τοὺς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων, οὔτε Λιβύων, οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους, οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ὁ Αἰγύπτιος ὁ Σαΐτης πόλεως ὁ γραμματιστὴς τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης. σοφὸς δέ μοι παίζειν ἐδόκεε, φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὧδε· εἶναι δύο οὔρεα ἐς ὀξὺ τοὺς κορυφὰς ἀπιγμένα, μεταξὺ Συήνης τε πόλιος καὶ μάλα τῆς Θηβαΐδος, καὶ Ἐλεφαντίνης. οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι οὔρεσι, τῷ μὲν, Κρώφι, τῷ δὲ, Μόφι. τοὺς ὦν δὴ πηγὰς τοῦ Νείλου εὐούσας ἀβύσσους, ἐκ τοῦ μέσου τῶν οὐρέων τουτέων ῥέειν. καὶ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ ὕδατος, ἐπ' Αἰγύπτου ῥέφ, καὶ τοῦτο βορέω αἴεμον· τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ, ἐπ' Αἰθιοπίης τε καὶ νότου. ὡς δὲ ἄβυσσοι εἰσὶ αἱ πηγαί, ἐς δόκησιν ἔφη οὗτος Ψαμμήτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι. πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυιέων πλέξαντα κάλον, καταῖναι ταύτῃ, καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐς βυσσόν. οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμματιστὴς εἰ ἄρα ταῦτα ἡμολόγεε ἔλεγε, ἀπέφαινε (ὡς ἐμὲ καταμοέφ) δίνας τινὰς ταύτῃ ἐούσας ἰσχυρὰς, καὶ παλίρροιον. οἷα δὲ ἐμβαλόντος τοῦ ὕδατος τοῖσι οὔρεσι, μὴ δύνασθαι κατιέναι τὸν κάλον κατατεινόμενον ἐς βυσσὸν ἰέναι. ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι. ἀλλὰ τοσόνδε μὲν ἄλλο ἤκουσα μακρότατον ἐπυθόμην, μέχρι μὲν Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθὼν, τὰ δ' ἀπὸ τοῦτο ἀκοῇ πρὸς ἱστορέων. ἀπὸ Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτὸ ἰόντι, ἀναβατέα τὸ ἐστὶ χωρίον. ταύτῃ ὦν δὴ τὸ πλοῖον ἀμφοτέρωθεν, καταπερ βοῦν, πορευέεσθαι δὲ ἀπορραγῆ τὸ πλοῖον, ἴσχειν φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος τοῦ ῥόου. τὸ δὲ χωρίον τοῦτο, ἐστὶ τὸ ἡμέρας τέσσερας πλόος.

quemadmodum nunc supra Africam: pertransiliénsque nobis omnem Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit in Nilo. De aura autem quæ nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneum esse, è locis valde feruidis nihil respirare auræ: quippe quæ ab aliquo frigido loco flare gaudet. Verùm hæc ita sint quemadmodū & sunt, & ab initio fuere.

Nili tamé fontes nemo neque AEgyptiorum, neque Græcorum neque Afrorum, cum quibus in colloquium veni, se nosse professus est, præter scribam sacrarum Mineruæ pecuniarum apud AEgyptum, in vrbe Sai: qui mihi iocari videbatur, affirmãs se id proculdubio nosse. Sic autem dicebat, geminos esse montes, cacuminibus in acutum tendentibus, inter Syenem positos, vrbé Thebaidis, & Elephantinam: quorum vni nomen esset Crophi, alteri Mophi, & ex eo medio Nili fontes abyssos, *hoc est, immense altitudinis*, emanare, cuius aquæ dimidium AEgyptum versus & ventum aquilonem flueret, reliquum dimidium AEthiopiam versus atque austrum. Quòd autem abyssi forent fontes, aiebat Psammetichum AEgypti regem periculum huius rei fecisse: qui funibus multorum millium passuum connexis, & in fontes demissis, tamen ad fundum non deuenisset. Scriba hic, si modò gesta fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat vt ego opinarer vortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis è montibus aquæ, vnde nequeat funis ad explorandum demissus peruenire in fundum. Aliud ab vllo quoquam audire nõ potui: *nisi (quũ ipse insp iciundi gratia ad Elephãtinam vsque vrbẽ profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi: eum ab vrbe Elephantina ad superiora esse locum accliuem, vbi necesse sit, nauigio vtrinque alligato, tanquam boue, pergere: &, si funis abrumpatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum quatuor dierum nauigatione:

a Sed quicquid præterea audiui, *vel accepi*, (ad Elephãtinam quidẽ vsque vrbẽ ipse factum ipsemet profectus: ab eo autem loco, ex auditu habẽs) id est huiusmodi, penitissimè *indagatũ*. Ab Elephantina vrbe in superiora tendenti accliuis est locus, adeo vt necesse, &c.

esséque ibi Nilum tortuosum veluti Mæandrũ, & duodecim schœnorum, per quos hũc in modum nauigare oportet; & postea [a] peruenire planum in locum, vbi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompso. Ab Elephantina desuperiam AEthiopes incolere & dimidium insulæ: nam alterum dimidium incolere AEgyptios. [b] Insulam cõtineri ingẽti stagno, accolentibus circùm AEthiopibus pastoribus: in quod è Nilo sub uectus, peruenias in alueũ qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierũ pergas propter flumen. nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa frequentia, per quæ nauigare nõ licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nauigium, duodecim diebus subueheris, dum venias in oppidum magnũ nomine Meroẽ, quæ fertur aliarũ vrbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colũt Iouem & Liberum, eósque magnopere venerantur. Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis, posteaquam iubentur, & quocũque iubentur, eò sumant expeditionem. Ab hac vrbe, intra tantundẽ temporis intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad Automolos, *id est, transfugas*, quibus nomen est Asmach: quod verbum Græca in lingua idem pollet quod Sinistræ regiæ assistentes. Isti quũ essent AEgyptii bellatores, ducenta & octo millia, ad hos AEthiopes trãsiere hac de causa: Sub rege Psammeticho fuerant in præsidiis collocati, alii ad vrbem Elephantinã & ad Daphnas Pelusias aduersus AEthiopes, alii aduersus Arabes & Syros, alii ad Mareã aduersus Libyam. (Quibus in locis, quemadmodũ sub rege Psammeticho erant, ita mea ætate Persarum præsidia excubabant: nam & apud Elephãtinã & apud Daphnas Persæ excubias agunt.) Quũ igitur triẽniũ in præsidio fuissent AEgyptii, neq; illinc ab aliquo dimitterẽtur,

a Peruenies. *Sic & sequentia per indicatiuum, non infinitiuum.*

b Insulæ contiguum est ingens stagnum. *Potest λίμνη etiam palus vel lacus exponi.*

A σκηλίος δὲ ταύτη, καὶ ἄλλος ὁ Μαίανδρος, ὅσῃ ὁ Νεῖλος. χρῖνοι δὲ δυώδεκά εἰσι οὗτοι, οὓς δεῖ τούτῳ τῷ τρόπῳ διεκπλῶσαι. καὶ ἔπειτα ἀπίξεαι ἐς πεδίον λεῖον, ἐν τῷ νῆσον περιρρέῃ ὁ Νεῖλος, Ταχομψὼ οὐνομα αὐτῇ ὄσῃ. οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλεφαντίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη, καὶ τῆς νήσου τὸ ἥμισυ· τὸ δὲ ἥμισυ, Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη μεγάλη, περὶ ἣν πελεξ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται. περὶ διεκπλώσας, ἐς

B τὸν Νείλου τὸ ῥέεθρον ἥξεις, τὸ ἐς τὸν λίμνην ταύτην ἐκδιδοῖ. καὶ ἔπειτα ἀποβὰς πορεύσεαι πεζὸς πλέθρα τεσσεράκοντα. σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νείλῳ ὀξέες ἀνέχουσι, καὶ χαλεποὶ πολλοὶ εἰσι, δι' ὧν οὐκ οἷά τε ὄσῃ πλέειν. διεξελθὼν δὲ τῆσι τεσσεράκοντα ἡμέρῃσι τοῦτο τὸ χωρίον, αὖτις ἐς ἕτερον πλοῖον ἐμβὰς, δυώδεκα ἡμέρας πλεύσεαι· καὶ ἔπειτα ἵξεαι ἐς πόλιν μεγάλην, τῇ οὔνομα ὄσῃ

C Μερόη. λέγεται δὲ αὕτη ἡ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων. ἐν δὲ ταύτῃ, Διὰ θεῶν καὶ Διόνυσον μούνους σέβονται, τούτοισι τε μεγάλως χρεῶσι· καὶ σφι μαντήϊόν Διὸς κατέστηκε. στρατεύονται δὲ ἐπεὰν σφέας ὁ θεὸς οὗτος κελεύῃ ἁπτόμενον στρατηϊῆς. καὶ τῇ αὐτὴ κελεύῃ, ἐκεῖσε. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλέων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἄλλῳ, ἥξεις ἐς τοὺς Αὐτομόλους, ἐν ὁσῳπερ ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες ἐς τὴν μη-

D τρόπολιν τῶν Αἰθιόπων. τοῖσι δὲ Αὐτομόλοισι τούτοισι οὐνομα ὄσῃ Ἄσμαχ. δύνανται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος, κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, ἐξ ἀριστερῆς χεῖρος παρεστάμενοι βασιλέϊ. ἀπέστησαν δὲ αὗται τέσσερες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθίοπας τούτους, δι' αἰτίην τοιήνδε· ἐπὶ Ψαμμητίχου βασιλέος φυλακὴ κατέστασαν ἔν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλι πρὸς Αἰθίοπας, καὶ ἐν Δάφνῃσι

E τῇσι Πηλουσιήσι· ἄλλη δὲ πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων, καὶ ἐν Μαρέῃ πρὸς Λιβύης ἄλλη. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων τῶν ταύτῃ αἱ φυλακαὶ ἔχουσι ὡς ἐπὶ Ψαμμητίχου ἦσαν. ἐν γὰρ Ἐλεφαντίνῃ Πέρ-

σαι φρουρέουσι, καὶ ἐν Δάφνῃσι. τοὺς ὦν δὴ Αἰγυπτίους τεσσέρων ἐτέων φρουρησάντων οὐδεὶς τῆς φυλακῆς ἀπῆλυε· οἱ δὲ, βουλευσάμενοι, καὶ κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι,

63

πολῖται ἀπὸ τοῦ Ψαμμητίχου ἀποστάντες, ἦισάν ἐς Αἰθιοπίαν. Ψαμμήτιχος δὲ πυθόμενος, ἐδίωκε. ὡς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο, πολλὰ λέγων, καὶ σφέας θεοὺς πατρῴους ἀποδιπτεῖν οὐκ ἐᾶ, καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας. Ⓥ δέ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον, εἰ πεῖν, ἔνθα αὐτὰ τούτου ἦ, ἔσεσθαι ἀμείνοσι σὺν ἀνδράσι καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. οὕτοι ἐπεί τε ἐς Αἰθιοπίην ἀπίκοντο, δίδοσι σφέας ἀμείψασθαι τοῖσι Αἰθίοψι βασιλεύειν. ὁ δὲ σφέας τῶνδε ἀντιδωρέεται. ἦσαν οἱ ἀμφὶ Φερενίκην τινὲς γενόμενοι τῶν Αἰθιόπων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας, τιμὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν. τούτων δὲ ἐσοικισθέντων ἐς τοὺς Αἰθίοπας, ἡμερώτεροι γενέσθαι Αἰθίοπες, ἤρξαντο μαθόντες Αἰγύπτια. μέχρι μὲν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ, γινώσκεται ὁ Νεῖλος, πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ῥεύματος. οὗτοι γὰρ συμβαλλόμενοι μιῆσαι δύσεσθαι ἀναισιμούμενοι, ἐξ Ἐλεφαντίνης πορεύονται ἐς τοὺς Αὐτομόλους τούτους. ῥέει δὲ ἀπὸ ἑσπέρης τε καὶ ἡλίου δυσμέων. τὸ δὲ ἀπὸ τούτων, οὐδεὶς ἔχει σαφέως φράσαι. ἔρημος γάρ ἐστι ἡ χώρη αὕτη ὑπὸ καύματος.

A communi vsi cõsilio, à Psammeticho ad AEthiopiá sibi transeundum putauerunt. Quos, re audita, Psammetichus insequutus, vbi est assequutus, multis verbis obsecrabat, vetabátque patrios deos ac liberos vxoresque deserere. Ibi quidam illorum fertur ostéso veretro dixisse, vbicunque id esset, sibi & vxores & liberos fore. Hi posteaquam in AEthiopiam profecti sunt, sese AEthiopum regi tradiderunt: quos ille ita remuneratus est. Erant ei nonnulli AEthiopum aduersarii, quorum terram eripientes istos iussit incolere. AEthiopes, his colonis inter se collocatis, facti sunt mansuetiores, moribus AEgyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur mensium partim nauigationẽ, partim iter, cognoscitur Nilus: præter id quo fluit per AEgyptum. Tot enim menses in summa reperiẽtur impendi ab iis qui ex Elephantina ad hos Automolos pergãt. Fluit autem ab hespero & occasu: dehinc quid sit, nemo potest pro comperto narrare. est enim deserta præ feruore ea regio.

Ἀλλὰ τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων, Ἄμμωνος χρηστήριον, καὶ ἀπικέσθαι ἐς λόγους Ἐτεάρχῳ τῷ Ἀμμωνίων βασιλεῖ· καὶ κως ἐκ λόγων ἄλλων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ Νείλου, ὡς οὐδεὶς αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγάς. καὶ Ⓥ Ἐτέαρχον φάναι ἐλθεῖν κοτὲ παρ' αὐτῶν Νασαμῶνας ἄνδρας. ὅδε δὲ ἔθνος τοῦτο ἐστὶ μὲν Λιβυκόν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν πρὸς ἠῶ χώρην τῆς Σύρτιος οὐκ ὀλίγον πολλόν. ἀπικομένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας, καὶ εἰρωτεωμένους εἴ τι ἔχοιεν πλέον λέγειν περὶ τῆς ἐρήμου τῆς Λιβύης, φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστέων παῖδας ὑβριστάς· τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας περισσά, καὶ δὴ καὶ ἀποκληρώσαντας πέντε ἑωυτῶν, ὀφομένους τὰ ἔρημα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν μακρότατα ἰδομένων. τῆς μὲν Λιβύης τὰ μὲν πρὸς τὸν Βορέην θάλασσαν, ἀπ' Αἰγύπτου ἄρξαμένους μέχρι Σολόεντος ἄκρης,

Accepi tamen hoc ex quibusdam Cyrenaeis, qui se ad Ammonis oraculum isse commemorarent, colloquutósque cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex aliis sermonibus deuenisse in confabulationem de Nilo, cuius nemo nosceret fontes: Etearchúmque narrasse, aliquando quosdam ad se venisse Nasamonas, quæ gẽs sit Libyca, Syrtim incolens, & oram Syrtis quæ vergit ad aurorã, a no multum supra Syrtim. Eos, quum veniſſent, interrogarétúrque num quid amplius haberent quod referrent de Africæ desertis, retulisse, apud se fuisse quosdam virorum præpotentium filios petulantes: eos, quum in virilem ætatem adoleuissent, cùm alia superuacua fuisse machinatos, tum verò ex sese quinque sortitos ad inspiciundas Libyæ solitudines, & siquid amplius cernerent quàm ii qui longissima inspexissent. Orã enim maritimam Libyæ aquiloni obnoxiã Libyas & Libyũ permultas gẽtes ab AEgypto incipientes omnẽ obtinere vsq; ad promõtoriũ Soloentẽ,

a Non longè petrãdo, vel progrediendo. Eos, q.

quod Libyam terminat, præter id demũ quod aut Græci obtineant, aut Phœnices: ac ſupra maritimã oram, & eos qui ad mare incolũt, feris vlteriora habitari: at quæ vlteriora ſunt parte à feris habitata, arenoſa eſſe, vehementérque arida, ac prorſus vaſta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimiſſos, aqua atque cibariis probè inſtructos, primùm per regionem hominibus habitatã perrexiſſe: hanc permenſos, in illam à feris habitatam perueniſſe. Ex ea per ſolitudines iter feciſſe ad ventum zephyrum: peragratóque multo ſpatio ſabuloſi loci pluribus ſanè diebus, aſperixiſſe demum arbores in planitie quadam enatas, ad eáſque acceſſiſſe, ac fructum qui inerat decerpſiſſe. Eiſque inter decerpendum ſuperueniſſe quoſdam infra mediocrem virorum ſtaturam puſillos: quorum linguam Naſamones non intelligerent, vt nec ipſi Naſamonum: & ab his deprehenſos ductóſque fuiſſe per maximas paludes: atque illas tranſgreſſos perueniſſe in vrbem in qua vniuerſi forent æquali ſtatura illis qui adduxiſſent, colore nigro. Eam vrbẽ præterlabi grande flumen, ab heſpero ad orientem ſolem fluens, in quo conſpicerentur crocodili: Hactenus à me ſermo Ammonii Etearchi commemoratus ſit: niſi quòd is aiebat Naſamones (vt Cyrenæi referebant) reuertiſſe, & eos homines ad quos illi peruenifſẽt, omnes eſſe fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum eſſe, & ratio ſic dictat. Ex Libya enim Nilus fluit, eámque mediam ſecat: & (vt ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Iſter meat. Iſter nanque fluere incipiens à Celtis atque vrbe Pyrene (Celtæ autem ſunt extra cippos Herculis, Cyneſiis finitimi, omnium in Europa ad occaſum habitantium vltimi) mediam Europam ſcindit: totámque permenſus quam Iſtriani Mileſiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur.

a Impoſtores & præſtigiatores.

A ἡ τελευτᾷ τῆς Λιβύης, πρήκεσι τῷδε πᾶσαν Λίβυες, ἐόντες Λιβύων ἔθνεα πολλά, πλεῦν ὅσον Ἕλληνες καὶ Φοίνικες ἔχουσι. τὰ δ' ὑπὲρ θαλάσσης τε καὶ τῶν ὅτι θαλάσσαν κατοικόντων ἤδη θεσπέσιον, τὰ κατύπερθε θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη. τὰ δὲ κατύπερθε τῆς ψαμμώδεος, φάμμος τέ ἐστι, καὶ αὐύδρος δεινῶς, 64
καὶ ἔρημος πάντων. ἐπεὶ ὦν οὖν νεωτίας ἀποπεμπομένους ἐκ τῶν ἡλίκων, ὕδατί τε καὶ σιτίοισι εὖ ἐξηρτυμένους, ἰέναι τὰ πρόσω μὲν δὴ τῆς οἰκεομένης. ταύτην δὲ διεξελθόντας, ἐς τὴν θηριώδεα ἀπικέσθαι. ἐκ δὲ ταύτης, τὴν ἔρημον διεξιέναι, τὴν ὁδὸν ποιεύμενους πρὸς ζέφυρον αὔεμον. διεξελθόντας δὲ χῶρον πολλὸν ψαμμώδεα, καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρῃσι, ἰδεῖν δή κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα· καὶ σφέας προσελθόντας, ἄπτεσθαι τοῦ ἐπέοντος τοῦ τῶν δενδρέων καρποῦ. ἀπομεμύοισι δὲ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας μικροὺς, μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν· λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας. φωνῆς δὲ οὐτέ τι τῆς ἐκείνων ξυνιέναι τοὺς Νασαμῶνας γινώσκειν, οὔτε τοὺς ἄγοντας τοὺς Νασαμῶνας. ἄγειν τε διὰ B C ἑλέων μεγίστων· καὶ διεξελθόντας ταῦτα, ἀπικέσθαι ἐς πόλιν, ἐν τῇ πάντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι ὁμόχροα, μέγαθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας. ῥέεν δὲ τὴν πόλιν ῥέθρῳ ποταμὸν μέγαν· ῥέεν δὲ ἀπὸ ἑσπέρης αὐτὸν, πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα· φαίνεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. ὁρμᾶν δὴ τὸν Ἀμμωνίου Ἐτέαρχον λόγος ἐς σφᾶς ἀποδέξασθαι· πλεῦν ὅτι ἀπονοήσαντά τε ἔφασκε τοὺς Νασαμῶνας, ὡς Κυρηναῖοι ἔλεγον· καὶ ἐς τοὺς οὕτοι ἀπίκοντο ἄνδρώπους, γοήτας εἶναι πάντας. τὸν δὴ ποταμὸν τοῦτον νομίζεσθαι καὶ Ἐτέαρχος συνεβάλλετο εἶναι Νεῖλον· καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτως ἀρέσκει. ῥέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσην τέμνων Λιβύην· ἐγὼ (ὡς ἐγὼ συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος) τὸν Ἴστρον ἐκ τῶν ἴσων μέτρων ὁρμᾶται. Ἴστρος τε γὰρ ποταμὸς ἄρξάμενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρήνης πόλιος, ῥέει μέσην τέμνων τὴν Εὐ-
E ρώπην. οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσὶ ἔξω Ἡρακλείων στηλέων· ὁμουρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἳ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. τελευτᾷ δὲ ὁ Ἴστρος ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου πάσης Εὐρώπης, τῇ Ἰστριῶται Μιλησίων οἰκέουσι ἄποικοι.

ὁμῶ δὴ Ἴστρος (ῥέῃ γὰρ δι' οἰκεομένης) πρὸς πολλῶν γινώσκεται. περὶ δὲ τῆς τοῦ Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν. διοίκητός τε γὰρ ἐστὶ καὶ ἔρημος ἡ Λιβύη, δι' ἧς ῥέῃ. περὶ δὲ τοῦ ῥοήματος αὐτοῦ, ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱστορέοντα ἐγὼ ἐξικέεσθαι, εἰρήσεται· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστά κη αὐτίη κέεται. ὀφθοῦσα δὲ, ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ πεντε ἡμερέων ἰθεῖα ὁδὸς βορώνῳ αὐδρί. ἡ δὲ Σινώπη τῷ Ἴστρῳ ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν αὐτίη κέεται. οὕτω δὴ Νεῖλον δοκέω πᾶσαν τὴν Λιβύην διεξιόντα ἐξισοῦσθαι τῷ Ἴστρῳ. Νείλου μὲν νυν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.

τῶν αὐτίον

Ἔρχομαι δὲ καὶ Αἰγύπτιά μιν νέων τὸν λόγον, ὅτι πλέω θωϋμάσια ἔχει ἢ ἄλλη πᾶσα χώρη, καὶ ἔργα λόγου μέζω παρέχεται παρὰς πᾶσαν χώρην· τούτων εἵνεκα πλέω καὶ αὐτῆς εἰρήσεται. Αἰγύπτιοι ἅμα τῷ οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας ἐόντι ἑτεροίῳ, καὶ τῷ ποταμῷ φύσιν ἀλλοίην παρεχομένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοί, τὰ πολλὰ πάντα ἐμπαλιν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐξεύρηντο ἤθεά τε καὶ νόμους. οἱ μὲν γὰρ τοῖσι, αἱ μὲν γυναῖκες ἀγορεύουσι καὶ καπηλεύουσι· οἱ δὲ ἄνδρες, κατ' οἴκους ἐόντες, ὑφαίνουσι. καὶ ὑφαίνουσι οἱ μὲν ἄλλοι, ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ, κάτω. τὰ ἀνθρώπεια οἱ μὲν ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλέων φορέουσι· αἱ δὲ γυναῖκες, ἐπὶ τῶν ὤμων. οὐρέουσι, αἱ μὲν γυναῖκες, ὀρθαί, οἱ δὲ ἄνδρες, κατήμενοι. βιμβαλίη χρέωνται οἱ μὲν τοῖσι οἴκοισι, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι· ὑπολέγοντες ὡς τὰ μὲν αἰσχρὰ, ἀναγκαῖα δὲ, ἐν ἀποκρύφῳ χρὴ ποιέεν χρεών· τὰ δὲ μὴ αἰσχρὰ, ἀναφανδόν. ἱρῆας γυναῖκα μὲν οὐδεμίην οὔτε ἔρσενος θεοῦ, οὔτε θηλέης· ἄνδρες δὲ, πάντων τε καὶ πασέων. τρέφειν δὲ ὀχέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμίη ἀνάγκη, μὴ βουλομένοισι. τῇσι δὲ θυγατράσι πᾶσα ἀνάγκη, καὶ μὴ βουλομένῃσι. οἱ ἱρέες τοῦ θεοῦ, τῇ μὲν ἄλλῃ κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξυρῶνται. τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κηδεῖ κεκάρθαι τοὺς κεφαλῆς, οὐκ μάλιστα ἐκείνεται· Αἰγύπτιοι δὲ ἐπὶ τοὺς θανάτους αὐξέσι τοὺς τρίχας αὔξεσθαι, τοὺς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τοῦ γνείου, τέως ξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοισι ἀνθρώποισι χωρὶς θηείων

A [a] Et Ister (fluit enim per terrã habitatã) inter primos cognoscitur: de Nili verò fontibus nemo habet quod referat: & meritò, vtpote Libya per quam fluit, deserta. De eius fluxu, quàm potuit longissimè repetendo narrari, dictum est. exit autem in AEgyptum. Porro AEgyptus montanæ Ciliciæ ferè opposita est. Hinc rectà ad Sinopẽ in ponto Euxino sitam, quinque dierum est rectum iter viro expedito. Sinope autem Istro mare irB rumpenti ex aduerso est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, videtur mihi æquiparandus Istro. Hactenus de Nilo dictum sit.

a Verùm Ister à multis cognoscitur, quippe qui per terram habitatam fluat.

VENIO ad plura de AEgypto referenda: quia plura quàm alia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regionem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de ea commemorabuntur. AEgyptii, quemadmodũ & cælo eorum & flumine diuerC sam ab aliis naturam ostendente, ita ipsi pleraque omnia à cæteris hominibus diuersa constituerunt & instituta & iura. Apud hos fœminæ quidem negociantur cauponantúrque, & institoriis operis vacãt: viri autem intra domos texunt. Alii villum subtegminis desuper tramãt, AEgyptii subter. Onera viri capitibus, fœminæ humeris baiulant. Fœminæ, stãtes mingunt: viri, sedentes. Domi D ventrem exonerant, foris in viis comedunt: reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palàm verò, quæ non sunt turpia. Mulier neque dei neque deæ vlla sacerdos est, sed virî deorum omnium & dearum. Alẽdi parentes filiis nulla, nolẽtibus: filiabus, etiamsi nolint, summa necessitas est. Deorũ sacerdotes alibi comati sunt, in AEgypto derasi. [b] Apud alios riE tus est, statim in funere proximi capita deglabrare: AEgyptii in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tamen tondent. Apud cæteros mortales victus à

b Apud alios homines more receptum est vt in luctu statim capita tondeantur ab iis quos potissimùm is attingit: at Ægyptii, in morte suorũ, sinunt capitis barbæq; pilos crescere, quũ alioqui antea tõsi fuerint. Apud c.

ferarũ ſecretus eſt conſortio: AEgyptii cum feris veſcuntur. Alii frumento atque hordeo victitãt:

a Victitare his, maximè probroſum eſt. ſed ex olyris cibaria conficiunt, quas alii zeas appellant.

AEgyptiis [a] victitare iis quæ ex his facta ſũt, maximo probro eſt: ſed cibis è farre confectis, quod quidã ſiliginem appellant. [b] Cõſperſionem pedibus, lutũ manibus [c] ſubigunt. Virilia, alii talia relinquũt qualia natura ſunt, præter eos qui ab iſtis didicerunt: AEgyptii circumcidunt. Viri binas veſtes habent, fœminæ ſingulas. Alii velorum anſulas & funes extrinſecus aſſuũt, AEgyptii intrinſecus. Græci literas ſcribũt & calculis computant, à ſiniſtro in dextrum manum ferentes, AEgyptii à dextro in ſiniſtrũ: & hoc facientes aiunt ſe in dextrum, Græcos facere in ſiniſtrum. Literis bifariis vtũtur, quarum vnas, ſacras vocant, populares alteras.

b Farinam aqua maceratam ſubigunt pedibus, lutum autem manibus. *Fortaſſe ante intelligit lutum ex quo in tritum conficitur, quod Gall. mortier.*

c Subigunt, & *iiſdem* ſtercus accipiunt.

In deos ſupramodũ ſupráque omnes homines religioſi ſunt, talibus moribus vtentes: Aheneis in poculis potant, ſingulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non: ſed vniuerſi. Linea ferunt veſtimenta ſemper recens abluta, huic rei præcipuè vacãtes. Virilia circũcidũt munditiæ gratia, pluris facientes ſe mũdos eſſe quàm decoros. Sacerdotes tertio quoque die totũ corpus eradũt, nequis pediculus deos colentibus aut alia ſordes creetur. Iidem veſtem tãtũmodo lineam, calceos [d] papyraceos geſtant: nec aliam veſtem aut alios calceos induere eis fas eſt. Lauantur quotidie frigida, interdiu [e] ter, noctu bis. Alias prẽterea ceremonias propè dixerim infinitas exercẽt. Qui etiam non exiguis afficiũtur commodis. nam neque è re domeſtica aliquid conterunt, neque impendunt, ſed eorum ſingulis quotidie [f] cibi ſacri coẽti præſto ſũt, & carnis bubulæ & anſerinæ ſatis abundéque. Vinum quoque vineale illis datur. De piſcibus guſtare nefas eſt illis. Fabas AEgyptii in ſua terra nec admodum ſerunt, nec eas quæ prouenerint, aut [g] crudas aut in aqua coctas, edunt. Sacer-

d Byblinos.

e Bis. δὶς, *non* τρὶς.

f *Sunt qui ſacrificia exponant, alii panes ſacros.*

g *Videtur aliud legiſſe quàm habeant Vulg. edit.*

A δίαιτα ἀποκέκριται, Αἰγυπτίοισι δὲ ὁμοῦ θηρίοισι καὶ δίαιτα ἐστί. ἀπὸ πυρέων καὶ κριθέων ἄλλοι ζώουσι· Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιεομένῳ ἀπὸ τούτων τῶν ζόλων οὔνομα μέγιστόν ἐστι· ἄμη δὲ ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῦνται σῖτα, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι. φυρῶσι δὲ μὲν ταῖς ποσὶ, σκύβαλα δὲ πηλὸν τῇσι χερσί· καὶ τῶν κόπρον αἱρέονται. τὰ αἰδοῖα ἄλλοι μὲν ἐῶσι ὡς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἐμάθοσαν· Αἰγύπτιοι δὲ περιτάμνονται. εἵματα, τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο· τῶν δὲ γυναικῶν ἓν ἑκάστη. τῶν ἱστίων τοὺς κρίκους καὶ τὸν κάλων ἔξω ἄλλοι ἔξωθεν ποιεῦνται, Αἰγύπτιοι δὲ, ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι, καὶ λογίζονται ψήφοισι, Ἕλληνες μὲν, ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ, ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά. καὶ ποιεῦντες ταῦτα, ἀμφοτέρωθι μὲν φασι ἐπὶ τὰ δεξιὰ ποιέειν, Ἕλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι γρέωνται· καὶ τὰ μὲν ἱερά, τὰ δὲ, δημοτικὰ καλέεται.

B

C

Θεοσεβέες δὲ περισσῶς ἐόντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, νόμοισι τοιοῖσδε χρέωνται. ἐκ χαλκέων ποτηρίοισι πίνουσι, ἀγασμιέωντες αἰεὶ πᾶσαν ἡμέρην· οὐχ ὁ μὲν, ὁ δ' οὔ, ἀλλὰ πάντες. εἵματα δὲ λίνεα φορέουσι ἀεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τά τε αἰδοῖα περιτάμνονται, καθαριότητος εἵνεκεν· περιτιμῶντες καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. οἱ δὲ ἱρέες ξυρῶνται παντὶ τῷ σώματι ἁλὶ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθεὶρ, μήτε τι ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηται σφι θεραπεύοισι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινέην μούνην, καὶ ὑποδήματα βύβλινα. ἄμην δὲ σφι ἐσθῆτα ἄλλην ἐξέστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λουῶνται δὲ δὶς τῆς ἡμέρης ἑκάστης ὕδατι ψυχρῷ, καὶ δὶς ἑκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκείας μυρίας ἐπιτελέουσι, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. πάσχουσι δὲ οὐ κακὰ οὐκ ὀλίγα. οὔτε τι τῶν οἰκηίων τρίβουσι, οὔτε δαπανέωνται, ἀλλὰ σῖτα σφι ἐστὶ πετούμενα. κυάμους οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, οὐδὲ ἢν γένηται φύωσι, οὔτε ἔφοντες δαπτέον. οἱ δὲ δὴ

D

E

ἀμπέλινος. ἰχθύων οὐ σφι ἔξεστι πάσασθαι, κυάμους οὐ τέτι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, οὐδὲ ἢν γένηται φύωσι, οὔτε ἔφοντες δαπτέον. οἱ δὲ δὴ

πάντων.

ἱρέες, ὁκόσ᾽ ἂν ὁρέοντες αὐτὸ χνοπᾶ, νομίζοντες οὐ καθαρὸν μιν εἶ) ὅσ τάριον. ἱρᾶται δὲ οὐκ εἷς ἑκάστου τῶν θεῶν, ἀλλὰ πολλοί, τῶν εἷς ὅστις ἀρχιερεύς. ἐπεὰν δέ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀπικνέεται. ἐπὶ δὲ βοῦς τοὺς ἕρσενας, τῷ Ἐπάφου εἶ) νομίζουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι ἀνὴρ ὧδε· τελαμῶνι καὶ μίλῳ ἰδῆται ἑπτοδσσιν μέλαιναν, οὐ καθαρὸν ἔ) νομίζει. ἄλλῃσι δὲ ζώοισι ὅτι τοῦτο τετιμένος τῷ τις ἱρέων, καὶ ὀρθοῦ ἑστεῶτος τοῦ κτηνέος καὶ ὑπτίου, καὶ πρὶν γλῶσσαν ἐξερύσαι, εἰ καθαρὴ τῇ παροιχομένων σημείων τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἐρέω. καταρᾷ δὲ καὶ ταῦτα τεῖχος τῆς οὐρῆς, εἰ τῇ φύσιν ἔχει πεφυκυίας. ἰῷ δὲ τούτεων πρώτων ἢ καθαρός, σημαίνεται βύβλῳ τοῦ τὰ κέρεα ἐλίσσων· καὶ ἔπειτα γλῷ σημαντείδα ὀπτπλάσας, ὀπισθάλῃ τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαντον ἢ θύσασι τοιῷδε θανάτου ἁλίσκεται). δοκιμάζεται μὲν νυν τὸ κτῆνος ὧδε τοιῷδε. θυσίη δὲ σφι ἥδε κατέστηκε. Ἀγαγόντες τὸ σεσημασμένον κτῆνος πρὸς τὸν βωμὸν ὅκου ἂν θύωσι, πυρὴν κήσαντες. ἔπειτα ἢ ἐπ᾽ αὐτῇ οἶνον κατὰ τοῦ ἱρηίου ὀπταστείσαντες, καὶ ὀπιθαλέσαντες τὸν θεόν, σφάζουσι. σφάξαντες δὲ, ἀποκάπτουσι τὴν κεφαλήν. σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος δείρουσι· κεφαλὴν δὲ ἐκείνου πολλὰ καταρασάμενοι, φέρουσι τοῖσι μὲν αὐτὴ ἀγορὴ, καὶ Ἕλληνές σφι ἔωσι ὀπιδήμιοι ἐμπορεύ, οἵδε φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν, ἀπ᾽ ὧν ἔδοντο· τοῖσι δὲ αὖ μὴ πρέωσι Ἕλληνες, οἴσῃ ἐκβάλλουσι ἐς τὰ ποτάμια. καταρέονται δὲ, τάδε λέξαντες τῇσι κεφαλῇσι, ἤν τι μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι, ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέσθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τρέπεσθαι. καὶ μὲν νυν τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων, καὶ τὴν ὀπτασίην τοῦ οἴνου, πάντες Αἰγύπτιοι νόμισι τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα τὰ ἱερά. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ νόμου, οὐδὲ ἓν οὐ σῶμα ἐμψύχου κεφαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδείς. ἡ δὲ δὴ ἐξαίρεσις τῶν ἱρῶν, καὶ ἡ καῦσις, ἄλλη παρὰ ἄλλο ἱρὸν σφι κατέστηκε. τὴν δὴ ὧν μεγίστην τε δαίμονα ἡγέονται εἶ), καὶ μεγίστην οἱ ὀρτὴν αἰθάγουσι, ταύτην ἔρχομαι ἐρέων· ἐπὴν πανσηνιῶσι τῇ Ἴσι, ἐπὴν κατεύξωνται), θύουσι τὰ βοῦν· καὶ ἀποδείραντες, καὶ λίπα μὲν κεῖνην

A dotes verò ne aſpicere quidem eas ſuſtinent, arbitrãtes haud mundũ illud legumen eſſe. Initiãtur non ſigillatim cuique deorũ, ſed gregatim: quorum vnus eſt põtifex. vbi quis defunctus eſt, filius eius ſubrogatur. Boues mares, Epaphi eſſe cenſent: eáque de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum vel vnũ viderint, nequaquam mundum cenſent. Explorat autem hæc ſacerdotum aliquis ad id conſtitutus, pecude cũ ſtante & erecta tum etiam reſupinata: lingua etiam exerta *explorans* an pura ſit iis ſignis quæ ego alio

B referam in libro. Inſpicit & caudæ pilos, nunquid eos habeat ſecundum naturam procreatos. Eum, ſi fuerit his omnibus mundus, notat alligato cornibus byblo: deinde applicita terra ſigillari anulo impreſſa, abducitur. Nam immolanti eo ſigillo non notatam, pœna morte ſancita eſt. Et hunc quidem in modũ pecus exploratur.

C Sacrificãdi autem is eis eſt ritus: Pecude quæ obſignata eſt, ad aram vbi immolatur abducta, pyram incendunt: deinde [a] ſupra pecudẽ libato *cõtra templum* vino, ac deo inuocato, eam mactant: [b] mactatæ caput aſportant in forũ, ſi nundinæ ſint, & eis Græci negotiatores adfuerint: atque illis vendunt: qui ſi non adfuerint, in flumẽ abiiciunt. Execrantur autem capita in hæc verba, vt ſiquid mali aut

D ipſis immolantibus aut vniuerſæ AEgypto futurum ſit, id in caput hoc conuertatur. Eodem porro ritu circa capita pecudum immolãdarum, & vini libamina, omnes pariter AEgyptii in omnibus tẽplis vtuntur. Atque ex hoc ritu fit vt nemo AEgyptiorum de capite vllius animantis deguſtet. Eſt tamen ſacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis inſtitutus. Quam igitur deã maximam eſſe cẽſeant, & cui maximum feſtũ celebrent, iãnunc dicam. Poſteaquam ieiunauerunt pridie feſti, [c] atque obdormierũt, bouem immolant, cúmque corio exuunt, & aluo tota

a Supra hoſtiã.

b Mactatæ caput amputant, & reliquũ corpus excoriant. Capiti autem illius multa imprecati, aſportant. Aſportant, inquam, in forum quidem, illi quibus forũ eſt, & apud quos mercatores Græci diuerſantur, ibíque illis vendunt: illi verò quibus non adfuerint Græci, in flum.

c Et precati ſint. καὶ εὐξωνται, *pro quo aliud legit.*

66

καὶ καταρησάμενοι.

vacuant. Inteſtina intra ventrem adipémque linquunt, crura truncant, & extremos lumbos armóſque, ac ceruicem. His actis, reliquum bouis corpus ſtipant panibus puris, & melle, & vua paſſa, & ficis, & thure, & myrrha, atque aliis odoribus. Vbi hæc infarſerũt, adolent, multum vini oleíque infundentes: ieiuni tamen priuſquã ſacrificent. Dum ſacrificium ardet, omnes [a] verberãtur. Poſteaquam vapulauerunt, dapes ex ſacrificii reliquiis proponũtur. Boues mares eoſdémque mundos, ac vitulos vniuerſi AEgyptii immolãt: at fœminas eis immolare non licet, vtpote Iſidi conſecratas. Nã Iſidis ſimulacrum muliebre eſt, bubulis præditum cornibus, quẽadmodum Io Græci deſcribunt. Boueſque fœminas omnes itidem AEgyptii venerãtur ex omnibus pecudibus longè plurimum: eóque nemo AEgyptius AEgyptiáve Græci viri aut os ſuauiaretur, aut cultro, vel veru, vel olla illius vteretur, aut pura bouis carne Græco cultro inciſa veſceretur. Boues qui demortui ſunt, hunc in modum ſepeliunt: Fœminas quidem in flumen abiiciunt, mares autem in ſuburbanis ſinguli defodiunt, vno aut altero cornu extãte, ſigni gratia. Vbi computruerunt, & ſtatum tempus aduenit, præſto eſt ad ſingulas vrbes nauis ex inſula nomine Proſopitide, quæ eſt in Delta, habétque nouẽ ſchœnorum ambitũ. In qua cùm aliæ ſũt frequẽtes vrbes tũ ea vnde proficiſcũtur naues ad oſſa tollenda, nomine Atarbechis, vbi templum Veneris extructum eſt. ex qua vrbe alii permulti vagãtur in alias vrbes. Vbi autẽ effoderũt oſſa, aſportant, eáque vno in loco cuncti ſepeliunt. Quem porro in modum boues, in eundẽ defuncta alia pecora ſepeliunt. ita enim apud eos circa hæc legibus cõparatum eſt. nam ne hæc quidem interimunt. Cæterùm qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebanæ [b] prouinciæ ſunt,

a Omnes ſeipſos verberant. Poſtquam autem verberare deſierunt, dapes, &c. *In vulg. edit. huius interpret. Valla, epulauerunt legitur pro vapulauerũt.*

b *Vel, præfectura. & ſic ſtatim poſt. Valla Strabique, vitus. id eſt νόμου, non νομοῦ.*

A πᾶσαν ἔξω εἶλον, αὐτὰ δὲ λείποισι ἐν τῇ σώματι ἐν τῷ πυελέϊ. σκέλεα δὲ ἀποτάμνουσι, καὶ τὴν ὀσφὺν ἄκρην, καὶ τοὺς ὦμους τε καὶ τὸν τράχηλον. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ βοὸς πιμπλᾶσι ἄρτων καθαρῶν, καὶ μέλιτος, καὶ ἀσταφίδος, καὶ σύκων, καὶ λιβανωτοῦ, καὶ σμύρνης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων. πλήσαντες δὲ τούτων, καταλέζουσι, ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. προνηστεύσαντες δὲ, θύουσι· κωμόντων δὲ τῶν ἱρέων, τύπτονται πάντες. ἐπεὰν B δὲ ἀπὸ τούτων γένωνται, δαῖτα τοιῇδε θέντες, τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρέων. τοῦτο μὲν νέον καθαρσιὴ ἔρσενας τῶν βοῶν καὶ τοὺς μόσχους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι· τὰς δὲ θηλέας οὐ σφι ἔξεστι θύειν, ἀλλὰ ἱραί εἰσι τῆς Ἴσιος. ὃ γὰρ τῆς Ἴσιος ἄγαλμα ἐὸν γυναικήϊον, βουκεράων ἐστί, καὶ τάπερ Ἕλληνες τὴν Ἰοῦν γράφουσι. τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβονται τῶν βοσβάτων πάντων μάλιστα μακρῷ. τῶν εἵνεκα οὔτ' ἀνὴρ Αἰγύπτιος, οὔτε γυνὴ ἀνδρὸς Ἕλληνος φιλήσειε ἂν τοῦ στόματι. οὐδὲ μαχαίρῃ ἀνδρὸς C Ἕλληνος χρήσεται, οὐδ' ὀβελοῖσι, οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρέως καθαροῦ βοὸς ἁπαξαπαξ μνηθέντος Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύσεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς, ὧδε τοιόνδε. τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιᾶσι· τοὺς δὲ ἔρσενας, κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοισι, τὸ κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφότερα ὑπερέχοντα, σημήϊον εἵνεκα· ἐπεὰν δὲ χαπῇ, καὶ προσοίκῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέεται ἐς ἑκάστην πόλιν βάρις κώ D εις ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλεομένης νήσου. ἡ δὲ ἔστι μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περιμέξης δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἐνέα. ἐν ταύτῃ δὴ ὧν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔνεισι μὲν καὶ ἄλλαι πόλιες συχναί· ἐκ τῆς δὲ αἱ βάρεις περιφοιτέουσι ἀναιρησόμεναι τὰ ὀστέα τῶν βοῶν· οὔνομα τῇ πόλει Ἀπαρνησίς. ἐν δὲ αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱρὸν ἄλσος ἵδρυται. ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανέονται πολλοὶ ἄλλοι ἐς ἄλλας πόλιας· ἀνορύξαντες δὲ τὰ ὀστέα ἀπάγουσι, καὶ θάπτουσι ἐς ἕνα χῶρον πάντες. κατὰ E ταῦτα δὲ τοῖσι βουσὶ καὶ τἆλλα κτηνέα ἀποθνήσκοντα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα. καὶ γὰρ ὡσὲ ταῦτα ὕτω σφι νενομοθέτηται. κτείνουσι δὲ οὐδὲν αὐτῶν τῶν προειρημένων. ὅσοι μὲν δὴ Διὸς Θηβαιέος ἱδρυνται ἱρὸν, ἢ νομοῦ Θηβαΐδος εἰσὶ, οὐ θ

οὗτοι μὲν πάντες οἷων ἀπέχονται ὁμοίως καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι θύουσι. θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν Ἴσιός τε, καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι. τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται. ὅσοι μὲν δὴ τοῦ Μένδητος ἐκτίνυσι ἱρά, ἢ νομὸς τοῦ Μενδησίου εἰσί, οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπέχονται, οἷς θύουσι. Θηβαῖοι μὲν νυν, καὶ ὅσοι ἀφ' ἑτούτων οἷων ἀπέχονται, ἀφ' τάδε λέγουσι τὸν νόμον τὸν δὲ στρι τετιμῆσθαι. Ἡρακλέα θελήσαντα πάντως ἰδέσθαι τὸν Διὸς, καὶ τὸν οὐκ ἐθέλοντα ὀφθῆναι τῷ αὐτοῦ. τέλος, ἐπείτε λιπαρέοντα τὸν Ἡρακλέα, τὸν Διὸς μηχανήσασθαι, κριὸν ἐκδείραντα, τὰ τε πολλὰ κεφαλὴν ἀποταμόντα τοῦ κριοῦ, καὶ ἐνδύντα δέρας, οὕτω οἱ ἐωυτὸν ὑπαδεῖξαι. ἀπὸ τούτου, κριοπρόσωπον τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς ποιεῦσι Αἰγύπτιοι. ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων, Ἀμμώνιοι, ἐόντες Αἰγυπτίων τε καὶ Αἰθιόπων ἄποικοι, καὶ φωνὴν μετὰ ξυ ἀμφοτέρων νομίζοντες. δοκέειν δ' ἐμοί, καὶ τοὔνομα Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦ δὲ στρι τὸν ἐπωνυμίην ἐποιήσαντο. Ἄμμωνα γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι Δία. τὸν δὲ κριοὺς οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ' εἰσὶ στρι ἱροὶ ἀπὸ τοῦτο. μιῇ δὲ ἡμέρῃ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὀρτῇ τοῦ Διὸς, κριὸν ἕνα καταθύσαντες, καὶ ἀποδείραντες, καὶ τὰ πρόσω ἐνδύουσι τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς· καὶ ἔπειτα ἄλλο ἄγαλμα Ἡρακλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τύπτονται οἱ περὶ τὸ ἱρὸν ἅπαντες τὸν κριὸν, καὶ ἔπειτα ἐν ἱρῇ θήκῃ θάπτουσι αὐτόν.

Ἡρακλέος δὲ πέρι τοῦτον τὸν λόγον ἤκουσα, ὡς εἴη τῶν δυώδεκα θεῶν. τοῦ ἑτέρου δὲ πέρι Ἡρακλέος, τὸν Ἕλληνες οἴδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην ἀκοῦσαι. καὶ μὲν ὅτι γε οὐ πρὸς Ἑλλήνων ἔλαβον τοὔνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, δηλοῖ Ἕλληνες μᾶλλον πρὸς Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θέμενοι τῷ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ οὔνομα Ἡρακλέα, πολλά μοι καὶ ἄλλα τεκμήρια ἔχει τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἓν δὲ δὴ καὶ τόδε· ὅτι τε οἱ Ἡρακλέος τούτου οἱ γονέες ἀμφότεροι, ἥσθην Ἀμφιτρύων, καὶ Ἀλκμήνη, γεγονότες τὸ αἰεὶ ἔκ θεν ἀπ' Αἰγύπτου· καὶ ὅτι γε Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματα φασὶ εἰδέναι, οὐδὲ στρι

67 τὸν θεοίκασι

it omnes ab ouibus se abstinétes, capras immolant. Non enim eosdem deos similiter coluntvniuersi AEgyptii, præter Isidem & Osirin, quem Bacchũ esse aiunt. hos peræquè vniuersi colunt. Qui verò Mendetis templum obtinent, siue Mendesiæ prouinciæ sunt, hi capris abstinentes, immolãt oues. Itaque Thebani & quicũque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quòd Iupiter, quum ab Hercule cernere eum volente, cerni nollet, tandem exoratus hoc commentus sit, vt amputato arietis capite, pelléque villosa quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id AEgyptios instituisse Iouis simulachrum facere arietina facie: & ab AEgyptiis Ammonios accepisse, qui sunt AEgyptiorum atque AEthiopum coloni, & [a] linguam inter vtrosque vsurpantes. Qui etiam mihi videntur ideo se Ammonios cognominasse quòd AEgyptii Iouem [b] Ammoné appellant. Ob hanc rem arietes non mactantur à Thebanis, sed eis sacrosancti sunt. Certo tantùm die quotãnis in festo Iouis, vnum demum arietem obtruncant, cuius pellem detractam, hunc in modũ Iouis simulachro induunt: ad illúdque deinde aliud ducunt Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum sunt, arietẽ verberant, deinde sacra eundem vrna sepeliunt.

a *Id est, Lingua Ægyptiorum atque Æthiopum communis lingua commune habet.*

b Ammon

De Hercule autem hunc ego audiui sermonem, quòd sit vnus ex diis duodecim. nam de altero Hercule quem Græci norũt, nulla in parte AEgypti quippiam potui audire: cuius nomen non AEgyptii à Græcis acceperunt, sed Græci potius ab AEgyptiis, & ii quidé Græci qui hoc nomen filio Amphitryonis imposuere. Quod ita se habere, cùm multa mihi indicia sunt, tum verò istud, quòd huius Herculis vterque parẽs, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab AEgypto oriundi: & quòd AEgyptii negant se aut Neptuni aut [c] Tyndaridarum nomen nosse: neque

c Dioscurorum

hos deos inter cæteros admiserũt. Quòd si nomen dæmonis vllius à Græcis mutuati essent, nõ minus, imò vel magis, istorum mentionẽ fuissent habituri: si etiam tũc nauicularian exercebãt, & vlli Græcorum nauicularii erant, vt credo, & mea fert opinio. Istorum igitur potius deorum quàm Herculis nomen AEgyptii percepissent. Atqui vetustus quidam deus est apud AEgyptios Hercules, & (vt ipsi aiunt) decem & septẽ annorum millia sunt ad Amasin regem, ex quo Herculem [a] ex octo diis, qui duodecim erant, vnum esse arbitrãtur. Quibus ego de rebus certior fieri [b] cupiens, à quibus possem, in Tyrum Phœniciæ *vrbem* nauigaui, quòd ibi tẽplum Herculis esse audirem: quod & vidi opulenter exornatum cùm aliis multis donariis tum verò duobus cippis, altero ex auro excõcto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctẽ. Veniénsque in colloquiũ cum dei sacerdotibus, percõtabar quantum temporis foret ex quo id templum fuisset extructum: sed comperi ne hos quidem cõgruere cum Græcis, quippe dicentes ab vrbe condita fuisse dei templum pariter extructum: esse autem à Tyro cõdita annorum duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thasii. Quinetiam in Thasum profectus sum, vbi inueni tẽplum à Phœnicibus cõditum, qui ad inuestigandam Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinque virorũ ætatib' prius fuit quàm Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, planè declarãt Herculẽ vetustum deũ esse. eóque videntur hi rectissimè facere è Græcis, qui bifaria Herculi templa ædificanda colẽdáque cẽsuerunt: vni quidem, vt immortali, cognomine Olympio, immolantes: alteri verò, vt heroi, parentantes. Alia quoque multa in cõsideratè Græci loquũtur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de Hercule ferũt: Eum, quum in AEgyptum peruenisset, ab AEgyptiis redimitũ, tanquam Ioui immolandũ, cum pompa fuisse eductum,

a Ex quo è diis octo facti fuerunt duodecim, quorũ vnum Herculem censent.

b Studens pro viribus, Tyr.

A θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδεδέχαται. καὶ μὲν εἴ γε περὶ Ἑλλήνων ἔλαβον οἰώματα τὸν δαίμονος, τούτων οὐκ ἥκιστα ἀγλαὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἕξειν, εἴπερ καὶ πρότερον ναυτιλίησι ἐχρέωντο, καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτίλοι, ὡς ἔλπομαί τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἱρέει. ὥστε τουτέων αὖ καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οἰώματα ἐξεπιστέατο Αἰγύπτιοι ἢ τὸν Ἡρακλέος. ἔστι δὲ ἀρχαῖός σφι θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλέης· ὡς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἔτεα σφὶ ἐστὶ ἐπὶ μυρια καὶ μύρια ἐς Ἄμασιν βασιλεύσαντα, ἐπεί τε ἐκ τῶν ὀκτὼ θεῶν οἱ δυώδεκα θεοὶ ἐγένοντο, τῶν Ἡρακλέα ἕνα νομίζουσι. καὶ θέλων δὲ τούτων πέρι σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἷόν τε ἦν, ἐπλωσα καὶ ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυθαγόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρακλέος ἅγιον· καὶ ἰδὼν πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλλοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ ἐν αὐτῷ ἦσαν στῆλαι δύο, λίθου μὲν, χρυσοῦ δὲ ἀπέφθου· ἡ δὲ, σμαράγδου λίθου, λάμπουσα τὰς νύκτας μέγαθος. ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ θεοῦ, εἰρόμην ὁκόσος χρόνος εἴη ἐξ οὗ σφι τὸ ἱρὸν ἵδρυται· εὗρον δὲ καὶ τούτους τοῖσι Ἕλλησι συμφερομένους. ἔφασαν γὰρ, ἅμα Τύρῳ οἰκιζομένῃ καὶ τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἱδρυθῆναι. ἔστι δὲ ἔτεα ἀφ' οὗ Τύρον οἰκέουσι, τεσσερακόσια καὶ χίλια. εἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν Ἡρακλέος, ἐπωνυμίην ἔχοντος Θασίου. ἀπικόμην δὲ καὶ ἐς Θάσον, εὗρον ἱρὸν Ἡρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἱδρυμένον, οἳ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώσαντες, Θάσον ἔκτισαν. καὶ ταῦτα πέντε γενεῇσι ἀνδρῶν πρότερα ἐστὶ ἢ τὸν Ἀμφιτρύωνος Ἡρακλέα ἐν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μὲν νυν ἱστορημένα δηλοῖ σαφέως παλαιὸν θεὸν τὸν Ἡρακλέα ἐόντα. καὶ δοκέουσι δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν, οἳ δισσοὺς Ἡρακλέας ἱδρυσάμενοι ἔκτισται· καὶ τῷ μὲν, ὡς ἀθανάτῳ, Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπωνυμίην, θύουσι· τῷ δ' ἑτέρῳ, ὡς ἥρωϊ, σφαγίζουσι. λέγουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα αἰεπισκέπτως οἱ Ἕλληνες· σὺν γὰρ αὐτέων ἐστὶ ὅδε ὁ μῦθος ὅτι, τὸν περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι· ὡς αὐτὸν ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον στέψαντες οἱ Αἰγύπτιοι, ὑπὸ πομπῆς ἐξῆγον ὡς θύσοντες τῷ Διΐ.

B

C

D

E

ὡς δὲ,

τὸν δὲ, τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν ἐπὶ δὲ αὐτῷ A
τοῖς τοῦ βωμοῦ καταρχομένοις, ἐς ἀλκὴν βα-
πτόμενον, πρώτας σφέας καταφονεῦσαι. ἐμοὶ
68 μὲν νυν δοκέουσι ταῦτα λέγοντες, τῆς Αἰ-
γυπτίων φύσιος καὶ τῶν νόμων πάμπαν ἀ-
πείρως ἔχειν οἱ Ἕλληνες. θύουσι γὰρ θεοῖσι κτη-
νέα ὅσα θύειν ὑγιῆ ἐστί, (χοῖρες οὗτοι, καὶ ἐρσένων
βοῶν, καὶ μόσχων, ὅσοι αὐ καθαροὶ ἔωσι, καὶ
χιμέων) κοῖσι δὲ οὔτοι αὐ θεσπρωτοι θύοιεν; ἔτι
δὲ ἕνα ὄντα Ⓜ Ἡρακλέα, καὶ ἐπ' αὐθρώ-
πων (ὡς δή φασι) κοῦς φύσιν ἔχειν πολλὰς B
μυριάδας φονεῦσαι; καὶ τοῖσι μὲν τούτων
τοσοῦτα ἡμῖν εἰπεῦσι, καὶ τῶνδε τῶν θεῶν ἐς
τῶνδε τῶν ἡρώων βουλήματα εἴη.

Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε
εἵνεκα οὐ θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι.
τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτὼ θεῶν λογίζονται εἶ- Ⓜ
ναι Μενδήσιοι. τοὺς δ' ὀκτὼ θεοὺς τούτους, πρε-
σβυτέρους τῶν δυώδεκα θεῶν φασὶ γενέσθαι.
γράφουσι δὲ δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι
καὶ οἱ ἀγαλματοποιοί, ὁ Πὰν ὡς C καπρο-
Ἕλληνες, τράγοσκελέα· οὐδὲ τοιοῦτον νομίζοντες εἶναι
μιν, ἀλλ' ὅμοιον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅτευ δ'
εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτὸν, οὐ μοι ἥδιόν
ἐστι λέγειν. σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ
Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θη-
λέων· καὶ τούτων οἱ ποιμένες αἰμὰς μέζονας
ἔχουσι. ὀχὴ δὲ τούτων εἷς μάλιστα, ὅστις ἐ-
πιφανὴς γένηται, πένθος μέγα πᾶσι τοῖς Μεν-
δησίοισι νομῷ τίθεται. καλέεται δὲ ὅ, τε τράγος D
καὶ ὁ Πὰν Αἰγυπτιστὶ, Μένδης. ἐγένετο δὴ
ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας·
γυναικὶ τράγος ἐμίσγετο ἀναφανδόν. τοῦ-
το ἐς ὑπόδειξιν αὐθρώπων ἀπίκετο· ὦ δὲ
Αἰγύπτιοι μιαρὸν ἡγέονται θηρίον εἶναι.
καὶ τοῦτο μὲν, ὧν τις ψαύσῃ αὐτῶν παρὰ
ὑός, αὐτοῖσι τοῖσι ἱματίοισι ἀπιὼν ἐβάλε
ἐωυτὸν, βὰς ἐς Ⓜ ποταμόν· τοῦτο δὲ, Ⓜ συ-
βῶται, ἐόντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες, ἐς ἱρὸν
οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μούνοι E
πάντων. οὐδὲ σφι ἐκδίδοται θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει, οὐδ' ἄγεται ἐξ αὐτέων·
ἀλλ' ἐκδίδονται οἱ συβῶται, καὶ ἄγονται
ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι θεοῖσι
θύειν τοὺ δικαιοῦσι Αἰγύπτιοι· σελήνῃ
δὲ καὶ Διονύσῳ μούνοισι, τοῦτ' αὐτὸ χρόνου,

ac tãtisper [a] quietẽ [b] tenuisse dum illi ante aram eum stetissent: [c] ibi ad vim conuersum, omnes interemisse. Quæ quum dicunt Græci, videntur mihi se & naturæ AEgyptiorum & morũ ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullã pecudem fas est immolare, prætet sues, prætérque boues mares, & vitulos (dummodo mundos) & anseres: ii qua ratione immolarẽt homines? Aut quomodo Hercules, quum vnus esset, & adhuc (vt aiunt) homo, tot millia virorum interemisse? Hæc tamen tot quæ de his rebus diximus, sint & à diis & ab heroibus in bonam partem accepta.

Porro capras & hircos ea de causa ii quos diximus AEgyptiorũ non mactant, quòd Pana inter octo deos Mendesii numerãt, quos octo aiunt priores duodecim diis extitisse. Panos autem simulacrũ & pictores pingũt & statuarii scalpunt, quemadmodum Græci, caprina facie, hircinisque cruribus: haudquaquam existimantes eum esse talẽ, sed similem cæteris diis. Qua tamen eum causa talem pingant, non est mihi relatu iucundũ. Verùm hi omnes cùm capras, tũ verò maximè capros venerantur. Et inter Mendesios caprarii præcipuo honore afficiuntur, & ex his vnus maximè: qui quum decessit, ingens toti Mẽdesiæ prouinciæ luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, AEgyptiacè, Mendes. In hac regione contigit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere coiit propalam, quod in [d] ostentationẽ hominum peruenit. Suem autem AEgyptii spurcam beluam arbitrãtur: quam siquis vel transeundo contigerit, abit [e] lotum sese cum ipsis vestimentis ad flumẽ. Eóque soli omnium subulci, AEgyptii indigenæ, nullũ ingrediũtur in templum: nemóque aut filiam cuipiam eorum nuptum dare vult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimonium ducere: sed ipsi inter se subulci dant accipiúntque filias. Aliis diis immolare sues ius AEgyptiis non est, præterquam Lunæ & Libero:

a Se continuisse.
b Tenuisse dum ad aram admoto molam inspergerent. Bud.
c Ibi viribus vti cœpisse, omnésq; interem. *Ad Verbum*, Ibi ad vires se conuertisse.
d *Sunt qui ὑπόδειξιν pro ostento hic accipiant.*
e Immersum se flumini cum ipsis vest.

quibus quum per tempus plenilunii sues immolarũt, eorum carne vescũtur. Cur autem aliis diebus festis sues oderint, at in isto mactent, huius rei ab AEgyptiis ratio redditur: sed quam mihi notam magis decorum est nõ referre. Sacrificium autem de suibus Lunæ húc in modum fit, Immolata sue, extremam eius caudam, & lienen, & omentum simul cõponunt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operiunt, ac deinde igni adolent: reliqua carne plenilunii die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die nõ amplius gustarent. Qui sunt ex eis inopes, propter tenuitatem facultatum, [a] assimilatos quosdã sues coquũt, quos immolent. Baccho quoque in eius festo singuli in cœnã porcam pro foribus mactãt, reddúntque subúlco qui illam vẽdiderat.

a Sues farinaceas fingunt, quas coctas immolant. *Vt legatur* σαμίνας *pro* πίνας.

[b] Quin & alium diẽ festum Baccho AEgyptii agunt sine porcis, ferè per omnia Græco festo simílem. Sed loco phallorum, *id est ficulneorum veretrorum à collo pendentium*, sunt ab eis excogitatæ statuæ cubitales [c] è neruis compactæ, quas fœminæ circũferũt per pagos, mentula nutãte, quæ propemodum instar est reliqui corporis: & tibia præeũte, quam fœminæ, Bacchum canentes, sequũtur. Cur autem mentulã habeat iusto maiorum *statua* & vnũ corporis membrum agitet, redditur ab eis ratio sacra. adeo vt iã Melampus Amytheonis filius nó imperitus huius sacri sed peritus fuisse videatur. Siquidem Melampus fuit qui Græcis Dionysi, *id est Liberi patris vel Bacchi* nomen & sacrificium, & pompam phalli [d] enarrauit, non tamẽ omnem planè rationem complexus. Verùm ii qui post hunc extiterũt [e] sophistæ, rem in maius explicauerunt. [f] Itaque phallũ Dionysio missum narrandi Melampus autor extitit: à quo edocti Græci faciunt eã quę faciunt. Equidem Melampodem virum fuisse sapientem aio, [g] diuinationémque sibiipsi comparasse: eundémque cùm alia multa ab AEgypto accepta Græcis enarrasse, tũ verò nónulla de Dionysio,

b Reliquum autem festum Baccho celebrãt Ægyptii, exceptis porcis, pariter ferè cæteris in rebus ac Græci.

c Quæ fidiculis tractæ mouentur tanquam viuæ. *Sunt qui putent esse nostras, marionettes, Gel mariottes.*

d *Videtur potius significare ὁ ἐξηγησάμενος quis autor illius fuit. Vel, Qui introduxit. Alij, Qui inuexit. Sic statim post ὁ ἀπηγησάμενος & ἀπηγήσασθαι. Q.d. Qui illic præiuit & Liberam ostendit. Id est, Qui magister illic fuit.*

e Philosophi.

f Phallum certè qui Baccho circumfertur, Melampus introduxit: & ab eo edocti Gr.

g Artémque diuinandi sibi comparasse: & cùm alia multa quæ ex Ægyptiis audiuerat, Græcis introduxisse, tum verò quæ ad Dionysum pertinẽt, paucis tamen exillis commutatis. Neque en.

A τῇ αὐτῇ πανσελήνῳ τοὺς ἐξ ὑὸς θύσαντες, πατέον τ' ἔτι χρεών. διότι δὲ τοὺς μὲν ἐν τῇσι ἄλλῃσι ὀρτῇσι ἀπεχθάνηται, ἐν δὲ τῇ αὐτῇ θύσασι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτῶν ἀρχαῖος Αἰγυπτίων λεγόμενος· ἐμοὶ μέντοι ἐπιστάμενόν γε οὐκ εὐπρεπέστερόν ἐστι λέγεσθαι. θύουσι δὲ ὧδε τοὺς ὗς τῇ σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὰν θύσῃ τὸν οὐρὸν ἄκρον, καὶ ⟨ἀπ⟩ολιῶσι, καὶ τὸν σπλῆνα τὸν ἔνδοθεν ὁμοῦ, κατ' ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τῇ κτηνέος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένῃ· καὶ ἔπειτα καίουσι πυρί· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῳ, ἐν τῇ αὐτῇ τὰ ἱερὰ θύσαντες· ἐν δὲ ἄλλῃ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γεύσαιντο. οἱ δὲ πένητες αὐτῶν ἐπ' ἀθενείῃσι βίου, ταμίνας πλάσαντες ἐκ, καὶ ὀπτήσαντες ταῦτα, θύουσι· τῷ δὲ Διονύσῳ τῆς ὀρτῆς, τῇ δορτίῃ, χοῖρον περὶ τὸ θυρέων σφάξας ἕκαστος, δίδοῖ ἀποφέρεσθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τὰ δὲ ἄλλα ἀνάγουσι ὀρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χοίρων, τοὺς δὲ ταῦτα ἀντὶ θεῶν πέμπτα Ἕλληνες. ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφι ἐστὶ ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας τὰς γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τέῳ ἐλάσσονα ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος. προηγέεται δὲ αὐλός, αἱ δὲ ἕπονται ᾠδὴν Διονύσου. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ αἰδοῖον, καὶ κινέει μοῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ αὐτοῦ ἱερὸς λεγόμενος. ἤδη ὦν δοκέει μοι Μελάμπους ὁ Ἀμυθάωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ ἐξ ἀδαήμων, ἀλλ' ἔμπειρος. Ἕλλησι γὰρ δὴ Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τοὔνομα, καὶ τὴν θυσίην, καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ· ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβών· λέγειν ἔφην· ἀλλ' οἱ ὑστεροῦντες τούτου σοφισταὶ μείζονα ἐξεφήναντο. ἦν δὲ ὦν φαλλὸς τοῦ Διονύσου περιπόμπιος Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἀπηγησάμενος· καὶ ἀπὸ τούτου μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι Ἕλληνες. ἐγὼ μέντοι φημὶ Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφὸν, μαντικήν τε ἐωυτῷ συρήσαντα, καὶ πυθόμενον ἀπ' Αἰγύπτου, ἄλλα τε πολλὰ ἀπηγήσασθαι Ἕλλησι, καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον,

69

ὀλίγα αὐτῶν παρημάξαντα. οὐ γὰρ δὴ A tamẽ commutata. [a]Neque enim dixerim quæ in AEgypto fiunt huic deo, congruere cum iis quæ in Græcia. nã consentanea essent Græcis, non autem nuper introducta. Neque tamen dicam AEgyptios à Græcis fuisse mutuatos [b]aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autẽ mihi Melampus quæ ad Dionysum pertinent audisse ex Cadmo, aliisque Tyriis qui cũ eo è Phœnice venerũt in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Ac omnia ferè deorum nomina ex AEgypto in Græciã peruenerunt. [c]Idque ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex AEgypto præcipuè veniſse: [d] & idcirco illic non esse vsquam nomina neque Neptuni, neque Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neque Iunonis, neque Vestæ, neq; Themidis, neque Gratiarũ, neque Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem quæ ipsi dicunt AEgyptii, qui se negant deorum illorum, *Neptuni & Dioscurorum*, agnoscere nomina. Videntur autem mihi isti à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem à Libybus audierunt. Nam Neptuni nomẽ ab initio nulli vsurpauerunt, nisi Libyes, qui semper hunc deum in honore habent. [e]Eum AEgyptii igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hos itaque ritus & alios prẽterea quos ego referam Græci sunt ab AEgyptiis mutuati: sed vt Mercurii statuam facerent porrecto cum veretro, nõ ab AEgyptiis, sed à Pelasgis didicerunt, & primi quidẽ ex omnibus Græcis Athenienses acceperunt, & ab his deinceps alii. [f]Nam præstabãt inter Græcos ea tempestate Athenienses in quorum regione permixti Pelasgi habitãt, ex quo cœperũt pro Græcis haberi. Hęc quę dico, quisquis Cabirorum sacra initiatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciã quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cũ Athenienſibus vnà habitauerũt, à quibus orgia Samothraces acceperũt.

a *Sunt qui hunc locum ita interpretentur*, Neque enim dixerim casu contigisse vt eadẽ tum in AEgypto tũ in Græcia huic deo sacra fierent. Sunt enim vnius modi apud Græcos, neque recens introducta.

b Aut hunc aut alium ritum. Vid.

c Nam à barbaris profecta esse audiens, ita r.

d Nam prætẽquam Neptuni & Dioscurorum, (quemad. à me s. dict. est) & Iunonis & V & Themidis, & Gratiarum. & Ner. & aliorum deorum nomina AEgyptii semper olim in sua regione habuerunt. Dico autem, &c.

e *Quidã sic*, AEgyptii verò heroas nullis sacris dignantur. Vel, *Pro dijs non habẽt.*

f Atheniẽsium enim, qui tũc inter Hellenas censebantur, Pelasgi cõtubernales fuere in ea regione: vnde etiam cœp. pro Gr. haberi. Quisquis autem Cabirorum sacris fuit initiatus (quę Samothraces peragũt à Pelasgis sumpta) is quæ dico intelligit. Nã Samothr.

Itaque primi è Græcis Athenienſes à Pelaſgis edocti, ſtatuas Mercurii erecta virilia habentes fecerunt. De quare Pelaſgi ſacrũ quẽdam ſermonem rẽtulerunt, qui in Samothraciæ myſteriis declaratus eſt. Iidem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant, (quemadmodum ego apud Dodonã audiendo cognoui) tum nulli deorum aut cognomẽ aut nomen imponebant, quippe quod nondum audiſſent. [a] Quos autem cognominauerunt, eos ob id cognominauerũt, quòd omnes res atque omnes regiones illi tenerent redactas in ordinem. Multo deinde progreſſu temporis, alioru deorum nomina audierũt ex AEgypto allata: poſt quos diu nomẽ Dionyſi acceperunt. Itẽmque aliquanto pòſt de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Nãque hoc oraculũ omniũ quæ apud Græcos ſunt oraculorũ vetuſtiſſimum eſſe exiſtimatur, atque adeo ſolum erat ea tempeſtate. Conſulentibus igitur Pelaſgis apud Dodonam nunquid nomina quæ à barbaris adueniſſent aſciſcerent, oraculum redditum eſt vt illis vterentur. Atque ita ex eo tempore ſacrificauerunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelaſgis Græci acceperunt.

Vnde autem ſinguli deorũ extiterint, an cũcti ſemper fuerint, aut qua ſpecie, hactenus ignoratũ eſt, niſi nuper atque heri, vt ſic dicam. Nam Heſiodus atque Homerus (quos quadringentis nõ amplius annis ante me opinor extitiſſe) fuere qui Græcis theogoniã introduxerunt, eiſque & [b] cognomina & honores, & diuerſa artificia & figuras attribuerunt. [c] Quibus & poſteriores videntur extitiſſe hi poetæ, qui fuiſſe priores feruntur. Et prima quidẽ illa Dodonææ ſacerdotes meminerunt: poſteriora autem ad Heſiodũ vſque & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Libya eſt, talia AEgyptii commemorant. Narrabant ſacerdotes Iouis Thebani duas fœminas, quæ eſſẽt ſacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuiſſe abductas:

a Θεοὺς autem eos vocarunt, *id eſt deos*, quòd res omnes omneſq; regiones, *vel prouincias*, θέντας εἶχον κόσμῳ, *id eſt diſtoſuerant, ſiue collocarant ordine.*

b Cognomina dederunt, honoréſque & artificia diſtribuerũt, *id eſt ſingulis aſſignarũt*, ac eorum figuras etiam effinxerunt, *vel ſimulacra repræſentarunt. Vel ſimpliciter, figuras eorum indicarunt.*

c Qui verò iſtis priores poetæ fuiſſe dicuntur, poſteriores (vt mihi quidem videtur) fuerũt. Et prima q. illa Dod. ſacerdotes dicũt: ea verò quæ ad Heſiodum & Homerum ſpectant, ego is ſum qui dico. At de orac.

A ὀρθαὶ ὧν ἔχουσι τὰ αἰδοῖα τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἑρμέω, Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων τῶν ἀπὸ Πελασγῶν μαθόντες, ἐποιήσαντο. ⓐ δὲ Πελασγοὶ ἱρὸν λόγον περὶ αὐτοῦ ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρηίκῃ μυστηρίοισι δεδήλωται. ἔθυον δὲ καὶ πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπαγόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας. ἐπωνυμίην δ' οὐδεμίην οὐνόμασι ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτέων· οὐ γὰρ ἀκηκόεσαν πω. θεοὺς δὲ προσωνόμασαν σφέας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμῳ B θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον. ἔπειτα δὲ χρόνου πολλοῦ διελθόντος, ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπηγμένα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων. Διονύσου δὲ ὕστερον πολλῷ ἐπύθοντο· καὶ μετὰ χρόνον ἐχρηστηριάζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ. ταῦτα δὴ μαντήιον ἥκιστα νενόμισαν ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἕλλησι χρηστηρίων εἶναι· καὶ ἐν τῷ τότε χρόνον τοῦτον μοῦνον. ἐπεὶ ὧν ἐχρηστηριάζοντο ἐν τῇ Δωδώνῃ ⓐ Πελασγοὶ εἰ ἀνέλωνται τὰ οὐνόματα τὰ C ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἦκοντα, ἀνεῖλε σφι μαντήιον χρᾶσθαι. ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθυον, τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι. παρὰ δὲ Πελασγῶν Ἕλληνες ἐδέξαντο.

Ὅθεν δὲ ἑκάστῳ τῶν θεῶν, εἴτε ἀεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοῖοί τέ τινες τὰ εἴδεα, οὐκ ἠπιστέατο μέχρι οὐ πρώην τε καὶ χθές, ὡς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μευ πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ πλέο- D σι. οὗτοι δέ εἰσι ⓐ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμάς τε καὶ τέχνας διελόντες, καὶ εἴδεα αὐτῶν σημήναντες. ⓐ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον, ἐμοὶ δοκέειν, ἐγένοντο τούτων. καὶ τὰ μὲν θεσπίσια αἱ Δωδωνίδες ἱρήια λέγουσι· τὰ δὲ ὕστερον, τὰ ἐς Ἡσίοδόν τε καὶ Ὅμηρον ἔχοντα, ἐγὼ λέγω. χρηστηρίων δὲ πέρι τῶν τε ἐν Ἕλ- E λησι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι. ἔφασαν ⓐ ἱρέες τοῦ Θηβαιέος Διός, δύο γυναῖκας ἱρηίας ἐκ Θηβαίων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων·

παρ' ἀπιγμένα παρ' καὶ ἀπικόμενα

παρ' ἐξεδέξαντο

παρ' πρότερον 70

τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Λιβύην φερ- A & harum vnam in Libya fuisse ve
θεῖσαν, τὴν δὲ, ἐς τοὺς Ἕλληνας. Ταύτας δὲ nundatam, se audisse, alteram in
τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἱδρυσαμένας τὰ μαντή- Græcia: atque has fœminas esse
ια τὰ ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι. quæ primæ apud dictas gentes o-
εἰρομένου δέ μευ ὁκόθεν οὕτω ἀτρεκέως ἐ- racula constituissent. Percontan-
πίσαμενοι λέγουσι, ἔφασαν πρὸς ταῦτα tique mihi vnde id quod cõmemorarent, adeo compertum habe-
ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν rent; ad hæc respondẽrũt, ma-
γυναικῶν τουτέων· καὶ ἀνθρώπων μὲν σφέας iorem in modum se institisse ve-
οὐ δύνασθαι γενέσθαι, πυθέσθαι δὲ ὕστερον stigare de his mulieribus, nec ta-
ταῦτα πρὸς αὐτέων τάδε δὴ λέγειν. Ταῦ- men vnquam inuenire potuisse:
τα μὲν νυν τῶν ἐν Θήβῃσι ἱρέων ἤκουον. τὰ B sed postea hæc quæ dicebant de
δὲ Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες, δύο eis audisse. Hæc igitur Thebis è sa-
πελειάδας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰ- cerdotibus audiui. Antistites autẽ
γυπτίων ἀναπτάμενάς, τὴν μὲν αὐτέων, ἐς Dodonæorum hæc aiunt: Geminas Thebis AEgyptiis columbas
Λιβύην, τὴν δὲ πρὸς σφέας ἀπικέσθαι. nigras aduolauisse, vtramque ni-
ἱζομένην δέ μιν ἐπὶ φηγόν, αὐδάξασθαι gram, vnam quidem in Libyam,
φωνῇ ἀνθρωπίνῃ, ὡς χρεὸν εἴη μαντήιον alteram ad ipsos: quæ fago insi-
αὐτόθι Διὸς γενέσθαι. καὶ αὖτις ὑπολαβεῖν dens, humana voce eloquuta sit, eò loci Iouis oracul̃ū cõdi [a] de- a In fatis esse.
θεῖον εἶναι ὃ ἐπαγγελλόμενον αὐτοῖσι, καὶ bere: & se interpretatos esse, quod
σφέας ἐκ τούτου ποιῆσαι. τὴν δ' ἐς τοὺς Λί- ipsis annuntiaretur id esse diuinitus, & ob id se ita fecisse. Eam verò
Βυας οἰχομένην πελειάδα, λέγουσι Ἄμ- quę ad Libyas abisset columbam,
μωνος χρηστήριον κελεῦσαι τοὺς Λίβυας iussisse illis vt Ammonis oraculũ
ποιέειν· ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διός. Δωδωναίων δὲ conderent: quod & ipsum Iouis
αἱ ἱρηίαι (τὴν τῇ πρεσβυτάτῃ οὔνομα ἦν est. Ita referebant Dodonæorum sacerdotes, cũ assensu cæterorum
Προμένεια, τῇ δ' μετ' αὐτὴν, Τιμαρέτη, τῇ Dodonæorum [b] templo vicino-
δὲ νεωτάτῃ, Νικάνδρη) ἔλεγον ταῦτα. συν- rum: quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ: proximæ, b Qui templi curam gerunt. *Vel, Quibus templi cura demandata est.*
ωμολόγεον δὲ σφι καὶ οἱ ἄλλοι Δωδωναῖοι οἱ περὶ Timaretæ: minimæ natu, Nicandræ. de quibus ita mea fert opinio: Si re vera Phœnices abduxe-
τὸ ἱρόν. ἐγὼ δὲ ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην τήνδε· εἰ ἀληθέως οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς ἱερὰς γυναῖκας, καὶ τὴν μὲν αὐτέων, rũt fœminas sacerdotes, & earum alteram in Libya, alteram in Græcia vendiderunt: [c] hanc, quæ in c Videtur mihi hęc mulier venũdata apud Thesprotos in ea regione quæ nunc Hellas est, quæ eadem prius Pelasgia vocabatur: deinde ancillans ibidem, sub fago quæ *sibi* nata esset constituisse Ioui sacrum, *id est, fagum quæ ibi erat, Ioni consecrasse*, sicut parerat eam quæ Thebis sacra Iouis obiisset, eo loco ad quẽ peruenerat, monimentum ipsius habere. Atque hinc orac.
ἐς Λιβύην, τὴν δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέ- D Græcia illa quæ Pelasgia vocabatur, veniit, eã esse quæ apud Thesprotos veniit: atque deinde ancillantem ibidem, condidisse sub fa-
δοντο, δοκέειν ἐμοὶ ἡ γυνὴ αὕτη τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρότερον δὲ Πελασγίης καλουμένης τῆς αὐτῆς ταύτης, πρηνθῆναι ἐς go enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit vt hîc memoria eius haberetur: atque hinc oraculum institutum. Et posteaquam illa linguam Græcã accepit, dixisse aiũt, sororem suam in Africa ab eisdẽ
Θεσπρωτούς. ἔπειτα δουλεύουσα αὐτόθι, ἱδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυίῃ Διὸς ἱε- Phœnicibus (vt ipsa fuisset) venũ-
ρόν· ὡς γὰρ οἰκὸς ἦν, ἀμφιπολεύσασα ἐν datam. Quòd autem mulieres à
Θήβῃσι ἱρὸν Διὸς, ἔνθα ἀπίκετο, σημῆναι Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum quia
μιν μέλλειν αὐτὴν ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου, barbaræ essent, & videlicet simile
χρηστήριον κατηγήσασθαι, ἐπεί τε σὺν τέχνῃσι λαβεῖν τὴν quiddã auibus sonare ipsis videretur. Interiecto deinde tẽpore co-
Ἑλλάδα γλῶσσαν, φάναι δὲ οἱ ἀδελφεὴν lũbã humana voce loquutã aiũt,
ἐν Λιβύῃ πεπρῆσθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοι- E
νίκων ὑπ' ὧν καὶ αὐτὴ ἐπρήσθη. πελειάδες δέ μοι δοκέουσι κεκλῆσθαι πρὸς Δω-
δωναίων ὅτι τῇδε αἱ γυναῖκες, ὅτι βάρ-
βαροι ἦσαν· ἐδόκεε δέ σφι ὁμοίως ὄρνιος φθέγ-
γεσθαι. μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελειάδα ἀνθρωπίνῃ φωνῇ αὐδάξασθαι λέγουσι,

postquam quæ ipsi intelligere possent mulier loquuta est, tãdiu volucris modò sonare visa quamdiu barbarè loquebatur. nam columba quomodo humanam vocem sonaret? Nigram autem columbã esse dicentes, AEgyptiam fœminam significant. Súntque penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas AEgyptias, & hoc apud Dodonam. éstque diuinandi in templis ratio ab AEgypto ascita. Ipsi igitur AEgyptii extiterunt principes conuentus & pompas & [a] conciliabula factitandi, & ab eis Græci didicerunt. Cuius rei hoc apud me argumentum est, quòd illa cõstet priscis temporibus, Græcanica verò recens fuisse instituta. Nec verò semel quotannis conuentum agunt AEgyptii, sed frequenter, cùm alibi tum præcipuè ac studiosissimè in vrbe Bubasti, in honorem Dianæ. Secundo loco in vrbe Busiri in honorem Isidis. In qua vrbe maximum est templum Isidis, ipsa in medio Delta AEgypti sita, Est autem Isis quæ Græca lingua dicitur Δημήτηρ, *id est Ceres*. Tertio graduin vrbe Sai, in honorem Mineruæ. Quarto, Heliopoli, in honorẽ Solis. Quinto in vrbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in vrbe Papremi, in honorem Martis.

a Collocutiones cum diis per sequestrem & interpretem.

Cæterùm quum se conferunt in vrbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant viri pariter & mulieres, magnáque est in singulis nauibus vtrorũque multitudo. Inter nauigandũ assiduè mulieres aliquot, crepitacula tenentes plaudunt, viri tibiis canunt: cæteri cæteræque modulantur manúsque complodunt. Atque vt ad quãque vrbem perueniunt nauigando, talia agũt: Appulsa ad terram naui, mulierũ aliæ ea quę dixi faciunt, aliæ compellantes eius vrbis fœminas, ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes [b] retrahunt illas. Talia in singulis ciuitatibus ad flumen sitis agunt. Quum ad vrbem Bubastin peruentũ est, diem festũ celebrant magnis hostiis offerendis. quo in festo plus vini vinealis absumitur quàm in reliquo anni tempore.

b Pudenda reuelant.

A ἐπεί τε τὰ σῶφρα σφι πύθηται ἡ γυνή· ἕως μὲν ἐβαρβάριζε, ἐδόκεε σφι ὄρνιθος δίκην φθέγγεσθαι· ἐπεὶ δὲ τῇ βίῃ αὐτὴν πελάσας, ἀθρόην φωνὴν ἀφέηκε· μέλαιναν δὲ λέγοντες εἶναι) τὴν πελειάδα, σημαίνοισι ὅτι Αἰγυπτίη ἡ γυνὴ ἦν. ἡ δὲ μαντικὴ ἡ τε ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι καὶ ἐν Δωδώνῃ, παραπλήσιαι ἀλλήλῃσι τυγχάνουσι ἐοῦσαι. ἔστι δὲ καὶ τὴν ἱρὴν ἡ μαντικὴ ἀπ' Αἰγύπτου ἀπιγμένη· πανηγύρις δὲ ἄγειν καὶ πομπὰς

B καὶ προσαγωγὰς πρῶτοι αἰνέσαντο Αἰγύπτιοι εἰσὶ οἱ ποιησάμενοι· καὶ τῶνδε τούτων Ἕλληνες μεμαθήκασι. τεκμήριον δέ μοι τούτου, τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐν πολλοῦ τεου χρόνου ποιεύμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικὴ νεωστὶ ἐποιήθησαν. πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύρις δὲ συχνὰς· μάλιστα μὲν καὶ προθυμότατα ἐς Βούβαστιν πόλιν, τῇ Ἀρτέμιδι· δεύτερα, ἐς Βούσιριν πόλιν τῇ Ἴσι. (ἐν ταύ-

C τῃ γὰρ δὴ τῇ πόλει ἵδρυται μέγιστον Ἴσιος ἱρόν. ἰδρυται δὲ ἡ πόλις αὕτη τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα. Ἶσις δὲ ἔστι κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ) τρίτα δή, ἐς Σάιν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι· τέταρτα δὲ, ἐς Ἡλιούπολιν τῷ ἡλίῳ· πέμπτα δὲ, ἐς Βουτοῦν πόλιν τῇ Λητοῖ· ἕκτα δή, ἐς Γάπρημιν πόλιν τῷ Ἄρεϊ.

Ἐς μὲν νυν Βούβαστιν ἐπεὰν κομίζωνται, ποιεῦσι τάδε. πλέοντές τε γὰρ δὴ ἅμα αὐτῇσι γυναιξί, καὶ πολλοὶ ἐν πλῆθος ἑκατέρων ἐν 71

D ἑκάστῃ βάρει. αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν, κρόταλα ἔχουσαι, κροταλίζουσι· οἱ δὲ αὐλέουσι κατὰ πᾶσαν τὴν πλόον· αἱ δὲ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἀείδουσι, καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι. ἐπεὰν δὲ πλέοντες κατά τινα πόλιν ἄλλην γένωνται, ἐγχρίμψαντες τὸ βάρος τῇ γῇ, ποιεῦσι τάδε· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν ποιεῦσι τὰ περ εἴρηκα· αἱ δὲ τωθάζουσι, βοῶσαι τὰς ἐν τῇ πό-

E λεϊ ταύτῃ γυναῖκας· αἱ δὲ ὀρχέονται, αἱ δὲ ἀνασύρεωνται ἀνιηκάμεναι. ταῦτα δὲ πᾶσαν πόλιν παραποταμίην ποιεῦσι. ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν Βούβαστιν, ὀρτάζουσι μεγάλας ἀναγούσας θυσίας. ἐς οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμοῦται πλέον ἐν τῇ ὀρτῇ ταύτῃ ἢ ἐν ᾧ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ὑπολοίπῳ.

συμφοιτέωσι δὲ ὅ,τι αἰπὴρ ἐς γυνή ἐστι, πλὴν A
παιδίων, καὶ ἐς ἑβδομήκοντα μυριάδας,
ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι. Ταῦτα μὲν δὴ
ταύτῃ ποιέεται. ἐν δὲ Βουσίρι πόλι ὡς
ἀναγουσι τῇ Ἴσι τὴν ὀρτὴν, εἴρηται τοῦτέ-
οὐ μοι. τύπτονται γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην
πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολ-
λαὶ ἀνθρώπων. τοῦ δὲ τύπτονται, οὐ μοι ὅ-
σιόν ἐστι λέγειν· ὅσοι δὲ Καρῶν εἰσὶ ἐν Αἰ-
γύπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ ἐπιτούτῳ ἔτι πλέω
ποιεῦσι τούτων, ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κόπτον- B
ται μαχαίρῃσι· καὶ τούτῳ εἶναι δῆλοι ὅτι εἰσὶ
ξεῖνοι καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι. ἐς Σαΐν δὲ πόλιν
ἐπεὰν συλλεχθῶσι τῇσι θυσίῃσι ἐν τῇ νυκτί,
λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ ὑπαίθρια
περὶ τὰ δώματα κύκλῳ. τὰ δὲ λύχνα, ἔστι
ἐμβάφια ἔμπλεα ἁλὸς καὶ ἐλαίου· ἐπιπο-
λῆς δὲ ἔπεστι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον. καὶ ὄνομα κεῖ-
ται πανύχιον· καὶ τῇ ὀρτῇ οὐνόμασι κέεται
λυχνοκαΐη· οἱ δὲ ἀπὸ μὴ ἐλθόντες τὴν Αἰ-
γυπτίων ἐς τὠυτὸ πανήγυριν τούτῳ, φυλάσ- C
σοντες τὴν νύκτα τῆς θυσίης, καίουσι καὶ αὐ-
τοὶ πάντες τὰ λύχνα. καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σαΐ
μούνῃ καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴ-
γυπτον. ὅτευ δὲ ἕνεκα φῶς ἔλαχε τὴν τιμὴν ἡ
νὺξ αὕτη, ἔστι ἱρὸς λόγος λεγόμε-
νος. ἐς δὲ Ἡλίου τε πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας
μούνας ὀπτελέουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Πα- Παβήμι
τῇ Παβήμι θυσίας μούνας ὀπτελέουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Πα-
τῇ ἄλλῃ, ποιεῦσι· ὅταν δὲ ἡ ἡμέρη καταφε-
ρὴς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μὲν τινες τῶν ἱρέων περὶ D
τὸ ἄγαλμα πεπονέαται, οἱ δὲ πολλοὶ αὐ-
τέων, ἐκ ξύλων κορυφὰς ἔχοντες, ἑστᾶσι τοῦ
ἱροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ. ἄλλοι δὲ διχόθεν ὀπτε- ἕκαστος
τελέοντες πλοῦνες χιλίων ἀνδρῶν, ἕκαστοι
ἔχοντες ξύλα, οὗτοι ὀπτὰ τὰ ἕτερα ἀλέες
ἑστᾶσι. ὃ δὲ ἄγαλμα ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυ-
λίνῳ καταχρυσωθέντι, περιεκομίζουσι τῇ περτεραίῃ ἐς ἄλλο οἴκημα ἱερόν. οἱ
μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ περὶ τὸ ἄγαλμα λελειμ-
μένοι ἕλκουσι τετράκυκλον ἅμαξαν, ἐπ- E
έρουσαν τὸν νηόν τε καὶ ὃ ἐν τῷ νηῷ ἐστὶ
ἄγαλμα· οἱ δὲ οὐκ ἐῶσι, ἐν τοῖσι προ-
πυλαίοισι ἑστεῶτες, ἐσιέναι· οἱ δὲ διχόθε-
μοῦσι, ὑμφορέοντες τοῦ θεοῦ, παίουσι ἀλλή-
λους ἀλεξόμενοι. ἐνθαῦτα μάχη ξύλοισι κρατε-
ρὴ γίνεται· κεφαλάς τε σίνασθαι φασὶ

Commeant illuc (vt indigenæ aiunt) virorum ac mulierum, præter pueros, ad septingenta millia. Atque hæc quidē in ea vrbe fiunt. At in vrbe Busiri quomodo diem festum Isidi agant, superius à me dictū est. Verberantur enim post sacrificium cuncti & cunctæ, multa sanè hominum millia: quo autem verberentur, non est mihi fas dicere. [a] Sed ex omnib⁹ præcipuè hoc faciunt Cares qui AEgyptum incolunt: adeo quidem vt gladiis quoque frontes cōcidant. Ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non AEgyptios. Vbi verò in Sain vrbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio vniuersi circum domos frequentes lucernas accendunt, imbutas sale & oleo plenas [b] cum multo lychno, quod tota ardet nocte. Cui festo nomen impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc conuēctum quicunque AEgyptiorum nō ierint, obseruātes sacrificii noctem, & ipsi vniuersi lucernas accendūt: atque ita accenduntur lucernæ nō in Sai modò, sed etiam per vniuersam AEgyptum. Qua verò gratia nox hæc lumen & honorem sortita sit, sacra quædam ratio cōmemoratur. Ad Heliopolin & ad Butin qui veniunt, tantum sacrificasse contenti sunt. In Papremi verò, quemadmodum alibi, & sacrificia & res diuinas peragunt, [c] sed quoad sol circūfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercētur: quum plures eorum tenentes ligneas clauas stant pro foribus templi, alii eregione, plus mille virorum qui vota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes alia ex parte cōsistunt. Porro simulacrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes pridie exportant, paucis illis qui ministerio simulacri relicti sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo vehitur sacellū cū simulacro quod intus est. Hos ingredi prohibēt ii qui in vestibulo stant. At ii qui vota exequūtur, opitulantes deo, percutiunt hos, sese ipsi defensantes. Hīc vehemens existit fustuaria pugna mutuò capita ferientium:

a Quotquot autem Cares Ægyptum incolunt, in eo plus etiam faciūt istis, quòd & feriant frontē gladiis.

b Quibus superstans incumbit ipsum ellychniū.

c Sole autē iam inclinante, pauci quidam ex sacerdotibus circa simulacrum occupati sunt, plurimi autem eorum, vel, maior autem pars, tenēte lign. cl. st. pro f. templi. Alii verò qui vota exequuntur, plures quàm mille homines, cum singul.

multíque ex vulneribus, (vt ego opinor) pereunt, etsi AEgyptii quemquam mori negant. Aiunt autem indigenæ conuentum hûc ideo institutum: Templum id incoluisse matrê Martis, & ad eam Martem iam adultum ac virilis ætatis veniſſe gratia coeundi cum matre: quê maternos miniſtros, [a] vt qui eũ à principio non agnoſcerẽt, quum ingredi ad matrem non sinerent, hunc, ex alia ciuitate adductis hominibus, illos malè multaſſe, & ad matrem fuisse introgreſſum. [b] Et ob hãc rem aiũt ſolennem eſſe Marti die feſto hãc rixam, & inſtitutum ne in tẽplo cum fœminis coiretur, néve à venere niſi ablutis templa adirẽtur. Hi ſunt qui primi ceremoniis vacauerunt. nã cæteri ferè mortales, præter AEgyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à venere ſurgentes, non abluti introeunt templum, putantes hominem eſſe vt cæteras animantes. Etenim videre licet & pecudes omnes & volucrum greges coire in deorũ templis atque in fanis: quod ſi nõ eſſet deo gratum, ne pecudes quidem id eſſe facturas *dicunt*. Mihi autem iſta facientes non probantur.

a Vt qui antea ipſum non vidiſſent, non fuiſſe ingredi, ſed abegiſſe.

b Et ob hanc rẽ Marti hanc verberationem die feſto ſolennem ſe inſtituiſſe aiunt. Sed & ne in templo cum f. cõgrederentur, néve à congreſſu, *ad Verbum, à fœminâ*, niſi abl.tem.adir. hi primi religioſẽ cauerunt. *Vel, Sed in templo congredi, &c. hîc primùm religio fuit.*

AEgyptii porro cùm in aliis ad ſacra pertinentibus, tum verò in his ſuperſtitioſè agunt. AEgyptus, quum ſit Libyæ finitima, non tamen admodum beſtiis abundat: quæ verò illic ſunt, eæ omnes pro ſacris habentur, [c] partim mãſuetæ, partim immanſuetæ. Qua autem cauſa pro ſacris habentur, ſi dixero, ad res diuinas oratio mea deſcendet, quas ego in primis enarrare deuito: quarúmque quicquid dixi, id neceſſitate coactus delibando dixi. Conſuetudo quæ de beſtiis eſt, ita habet: Eas ſeorſũ ſingulas educandi curam AEgyptii atque AEgyptiæ ſuſcipiunt: in quo honore filius patri ſuccedit. His beſtiis omnes qui in vrbibus ſunt, vota perſoluunt, ſupplicantes illi deo cuius illa beſtia eſt, hûc in modum: Derasis filiorum capitibus aut in totum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt cri-

c Quarum aliæ inter ipſos homines aluntur, aliæ nõ item. Cur autem abſtineatur ab iis quæ ſacra ſunt, ſi dix.

A καὶ, ὡς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ὑπὸ τῶν τρωμάτων. οὐ μὴν γε οἵ τε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν οὐδένα. τῷδε δὲ ἐμηχανήσαντο τῷδε ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι· οἰκέειν ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ, ἐς Ἄρεος τὸν μητέρα, καὶ Ἄρεα ἀποδέξαντο γηγόμενον, ἐλθεῖν ἐξανδρωμένον, ἐθέλοντα τῇ μητρὶ συμμίξαι, καὶ ἐκ τῶν παρεστεώτων πολίων τῆς μαλῆς, οἷα δὴ ὀπωσθέντα αὐτὸν παρὰ τὸν, οὐ παρορᾶν πρότερα, ἀλλ' ἀναρύκειν. B ἐπὶ δὲ ἄλλης πόλιος ἀναγόμενον αὐδεφόπους, ἐκ τε τῶν παρεστεώτων πολίων τειχέων πειρᾶσθαι, καὶ ἐσελθεῖν τῶνδε τὸν μητέρα. ἀπὸ τούτου τῷ Ἄρεϊ ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὁρτῇ γενομένην φασί. καὶ ὃ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱεροῖσι, μηδὲ ἀλοῦτοις ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱερὰ ἐσιέναι, οὗτοί εἰσι παρὰ τοῖσι θρησκεύσαντες. ἄλλοι μὲν δὴ πολλοὶ ἀνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱεροῖσι· καὶ ἀπὸ C γυναικῶν ἁγιζόμενοι, ἀλοῦτοι ἐσέρχονται ἐς ἱερόν, νομίζοντες αὐθρώπους εἶναι· καταπερ 72
τὰ ἄλλα κτήνεα. καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὁρᾶν καὶ ὀρνίθων γένεα συγγινόμενα ἔν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσι. εἰ ὦν ἐπὶ τῷ θεῷ τοῦτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποιέειν. ἔστι μὲν νυν τοιαῦτα λεγόμενα, ἐμοὶ γε οὐκ ἀρεσά.

Αἰγύπτιοι δὲ θρησκεύονται περισσῶς τά τε ἄλλα περὶ τὰ ἱερά, καὶ δὴ καὶ τάδε. ἐοῦσα δὲ Αἰγυπτος ὅμορος τῇ Λιβύῃ, οὐ μάλα θηριώδης ἐστί· τὰ δὲ ἐόντα σφι, ἄπαντα ἱερὰ νενόμισται· καὶ τὰ μὲν, σφι ἐγγενέα αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δὲ, οὔ· τῶν δὲ εἵνεκα αἰεὶ παρὰ τὰ ἱερὰ, εἰ λέγοιμι, καταβαίη ἂν ὁ λόγος ἐς τὰ θεῖα πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγέεσθαι· τὰ δὲ καὶ εἴρηκα αὐτῶν ὑπαναύσας, ἀναγκαίης καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δέ ἐστι περὶ τῶν θηρίων ὧδε ἔχων· μαγεδαῖοι ἀποδεδεγμένοι τῆς θυσίης E εἰσὶ ἐκάστων, καὶ ἔρσενες μὲν θηλέων τῶν Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς οὐ δέκεται τὸν πέλανον. οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλισι ἕκαστοι βύκανας ταύρου δὲ σφι ἀποτελέουσι, βυκόλλυοι τῷ θεῷ τῷ αὐτῷ ὃ θηρίον· ξυρεωῦντες τῶν παιδίων τὴν πᾶσαν τὸν κεφαλὸν, τὴν ὀ ἥμισυ, τὴν δὲ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἰσάσι σταθμῷ

περὶ θυσιῶν

περὶ ὑπαλέγοντες ποιεῦσι

παρὰ Ἀργύριον τὰ τέλεα· ὃ δ' αὖ ἑλκύσῃ, τοῦτο τῇ μυγεδωνῷ τῷ θηλείων διδοῖ. ἡ δ' αὖτ' αὖτὸ ταμιεύσασα ἰχθῦς, προτίθησι βορὴν τοῖσι θηρίοισι. ἔφη μὲν δὴ αὐτῶν τοῖσι αὐτὴ ἀποδέξεται. ὃς δ' ἂν τῶν θηλείων τούτων ἀποκτείνῃ, ἑκὼν μὲν ἔκτα, ζημίην ἑκὼν δὲ ἔκτα, ἀποτίνει ζημίην τοιήν αἱ οἱ ἱρέες τάξωνται. ὃς δ' ἂν ἴβιν ἢ ἵρηκα ἀποκτείνῃ, ἑκὼν τε ἔκτα, ἢν τε ἄκων, τεθνάναι ἀνάγκη. πολλῶν δὲ ὄντων ὁμιλεόντων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων, πολλῷ αὖ ἐπὶ πλέω ἐγένετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰλούρους τοιάδε. ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλεαι, οὐκέτι φοιτέουσι τοῦδε τοὺς ἔρσενας. οἱ δὲ, ὁρμήθοοι μίσγεσθαι αὐτῇσι, οὐκ ἔχουσι. τοὺς ὦν τοιῦτα σοφίζονται τάδε· ἁρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων, καὶ ὑπαμείβοντες τὰ τέκνα, κτείνουσι· κτείναντες μέντοι, οὐ πατέονται. αἱ δ', στερισκόμεναι τῶν τέκνων, ἄλλων δὲ ὀπιθυμέουσαι, ὅτι δὴ ἀπικνέονται τοῦδε τοῦ ἔρσενος. φιλότεκνον γὰρ τὸ θηρίον. πυρκαϊῆς δὲ γενομένης, θεῖα φαρμάκατα καταλαμβάνει τοὺς αἰλούρους. οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι ἐξεργάσαντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰλούρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον· οἱ δὲ αἰλουροι, διαδύοντες, καὶ ὑπὲρ ἀφισκόντων τοὺς ἀνθρώπους, ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ. τούτων δὲ γενομένων, πένθεα μεγάλα τοῖσι Αἰγυπτίοις κατα λαμβάνει. ἐν ὁτέῳσι δὲ οἰκίῃσι αἰλουροι ἀποθανόντες ἀποτῦ αὐλισμάτου, οἱ ἐνοικέοντες πρήσσονται τὰ ὀφρύας μοιρώσαντες. περὶ ὁτέοισι δὲ κύνες, πρὸ τοῦ σῶμα καὶ τὸν καφαλέον ἀπάγονται ἢ οἱ αἰλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται ταριχευθέντες ἐν Βουβάστι πόλι. τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωυτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. ὡσαύτως δὲ τῆσι κυσὶ οἱ ἰχνεῦται θάπτονται. τὰς δὲ μυγαλέας καὶ τοὺς ἴρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν. τὰς δὲ ἄρκτους ἐούσας ἱερὰς, καὶ τοὺς λύκους, οὐ πολλῷ τεῳ ἐόντας ἀλωπέκων μέζονας, αὐτοῦ θάπτουσι τῇ αὐ εὑρεθέωσι κείμενοι.

τῶν δὲ πόλιν· τὰς δὲ ἴβις ἐς Ἑρμεώπολιν. τὰς δὲ ἄρκτους. τῶν δὲ ἀσαυίας,

Τῶν δὲ χρηστηρίων φύσις ἔστι τοιήδε. τὸν χειμερινώτατον μῆνα τέσσερας ἐθέλει ὑετὸν ἔδειν· ἐὸν δὲ τετράποδον, χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστι. πίκτει μὲν γὰρ ὡς ἐν γῇ, καὶ ἐκλέπει· τὸ δὲ πολλὸν τῆς ἡμέρης ἀγρεύεται ἐν

A nes vna in lance, & altera tantũdem argenti: quæ pecunia quum lancem traxerit, eam tradunt curatrici bestiarum. Illa pro hoc cõcisos pisces præbet bestiis escam. [a] talis enim cibus illis præbetur. Quarum siquam quis necauerit, si volens, morte mulctatur: sin nõlens, plectitur ea multa quam sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibin aut accipitrem necauerit, siue volens siue nolens, necessariò morte afficitur. Quum autem multæ sint bestiæ quæ vnà cũ hominibus victitant, multo tamẽ plures essent [b] nisi res hæc officeret felibus. Feles postquam sunt enixæ, non amplius adeunt mascu-

B los: eas isti coeundi gratia indagãtes, tamen potiri nequeunt: [c] ergo contra illas talia comminiscũtur: Ereptos & subreptos earum fœtus occidunt, non tamẽ occisos edũt. Illæ fœtibus orbatæ, cupiditate aliorum (amantissima enim fœtuũ bestia est) ita demum ad mares se

C conferunt. [d] Felem incensa struediuina res occupat. nã quoties ignem extinguere neglexerũt AEgyptii, custodias felium dispositi agunt. At illæ aut intrudẽdo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur AEgyptii. Quibuscunque autem in domibus felisoppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: totum

D autẽ corpus & caput, in quorum domibus *moritur* canis. Efferuntur autem feles mortuæ ad sacra tecta, vbi salitæ sepeliuntur in vrbe Bubasti. Canes fœminas in sua quisque vrbe tumulant, sacratis in loculis. Eodem modo quo canes fœminæ, [e] ichneutæ sepeliũtur. Nam mygalas, *id est mures araneos*, & accipitres in vrbem Butum asportant. Vrsos autem, qui sacri sunt, & lupos non multo vulpibus grandiores, eò loci sepe-

E liunt vbi iacentes inueniunt.

a Et huiusce modi quidem educatio ipsis est constituta. Quarũ, &c.

b Nisi tale quiddam felibus accideret.

c Ergo aduersus hoc *malum* tali vtuntur versutia.

d Orto autẽ incendio diuinum quiddam felibus accidit. Ægyptii enim recedentes & ignem extinguere negligẽtes, feles obseruãt: feles autem subeuntes & superfilientes homines, in ignem insiliunt. *Vel, saltantes supra homines.*

e *Id est*, Canes *masculi ferarum indagatores. Gall. Chiens de chasse. Limiers.*

At crocodilo talis inest natura: Quatuor mensibus maximè hybernis nihil omnino edit: & quũ sit *animal* quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nã oua parit humi, excludítq; & plerúq; diei in

ficco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quàm nocturno sereno & roscido. Ex omnibus quæ nouimus [a] animalibus, hoc maximum exiſtit ex minimo. ſiquidem oua gignit haud multo maiora anſerinis, & proportione oui fœtus excluditur: at excreſcens, ad decé & ſeptem & amplius cubitos peruenit. oculos habet ſuillos, dentes magnos proportione corporis, & prominétes atque ſerratos: cui ex omnibus beſtiis ſoli lingua innata non eſt. Idem inferiorem maxillam ſolùm non mouet, ſed ſuperiorẽ inferiori admouet. Vngues quoque robuſtos habet, pellémque ſquamatam circatergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, ſub dio perſpicaciſſimus. Itaque quòd in aqua vitam degat, os fert introrſum hirudinibus refertum. Quúmque eum cæteræ volucres ac beſtiæ fugiant, [b] ſolus ipſi trochilus pacatus eſt, quòd videlicet ei eſt vtilis. Etenim poſteaquam crocodilus ex aqua in terrã egreſſus eſt, ac deinde hiauit (ſemper enim ferè hoc ad zephyrũ facere ſolet) tunc in eius os trochilus penetrãs, deuorat illas ſanguiſugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilũ lædit. Quibuſdam AEgyptiorum crocodili ſacroſãcti ſunt: quibuſdam non ſunt, ſed veluti hoſtes exagitant. Sacros admodum eſſe eos exiſtimant qui circa Thebas & Mœrios ſtagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & ſdoctum manu tractari, appendẽtes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fuſiles inaures, & primoribus pedibus catenam in nectentes: cibaria quoque [c] accommodata ac ſacra præbentes, [d] conſectantur tãquam pulcherrimè viuẽtem. At vbi mortem obiit, ſale conditum ſacris in vrnis ſepeliũt. At qui circa Elephantinã vrbẽ incolũt, quòd ſacros eſſe nõ cenſeãt, etiã comedũt. Neq; verò crocodili vocãtur, ſed chãpſæ: verũ Iones appellauêre crocodilos, illi generi crocodilorũ quod apud eos in ſepib⁹ gignitur, [e] ipſorũ formã cõparãtes. Hos capiendi quũ ſint cõplura & multiplicia genera, vnũ tantũ hoc mihi,

a *Ad verbum, mortalibus.*

b Cum ſolo trochilo pacem habet, vtpote à quo iuuetur. Etenim poſ.

c Conſtituta, *vel decreta.*

d Et viuum honeſtiſſimè tractãtes.

e *Valla interpretatio habet tãtùm, comparantes.*

A τῷ ξηρῷ, τὸν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ. θερμότερον γὰρ δὴ ὄντι ὕδωρ τῆς τε αὐθρίης καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ζώντων, τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται. τὸ μὲν γὰρ ὠὰ, χηνέων οὐ πολλῷ μέζω τίκτει· καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ὠοῦ γίνεται· αὐξανόμενος δὲ, γίνε) ται ἐς ἑπτακαίδεκα πήχεας, καὶ μέζων ἔτι. ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν, ὑός· ὀδόντας δὲ, μεγάλους καὶ ἐξωλισθόντας, κατὰ λόγον τοῦ σώματος. γλῶσσαν

B δὲ μούνων θηρίων οὐκ ἔφυσε· οὐδὲ τὴν κάτω γνάθον κινεῖ μοῦνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μούνων θηρίων τὸν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω. ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας κρατερούς, καὶ δέρμα λεπιδωτὸν ἄρρηκτον ὑπὸ τοῦ νώτου. τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αὐθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἅτε δὴ ὢν ἐν ὕδατι διαιτᾶται πολεμόμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστι, ἅτε ὠφελεομένῳ

C πρὸς αὐτοῦ. ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνῃ, (ἐώθει γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιέειν πρὸς τὸν ζέφυρον) ἐνταῦτα ὁ τροχίλος ἐσδυνὼν ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ, καταπίνει τὰς βδέλλας· ὁ δὲ, ὠφελεόμενος, ἥδεται, καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον. τοῖσι μὲν δὴ τοῦ Αἰγυπτίων ἱερά εἰσι οἱ κροκόδειλοι, τοῖσι δὲ οὔ, ἀλλ' ἅτε πολεμίοις χρέεσθαι. Ὡς δὲ χρέεσθαί τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρτα

D ἡγέονται ἀμφὶ τοῦτο ἱερά εἶναι) ἱερά. ἐκ πάντων δὲ ἕνα ἑκάτεροι ἐκτρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι) χειροήθεα· ἐρτήματά τε λίθινα καὶ ἠρύσεα ἐς τὰ οὖτα ἐσθέντες, καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, καὶ σιτία ἀποτακτὰ διδόντες, καὶ ἱρήια, καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζῶντας. ἀποθανόντας δὲ ταριχεύσαντες, θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. Ὡς δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες, καὶ ἐσθίουσι μὴ

E θεοὺς ἱερούς εἶναι). καλέονται δὲ οὐ κροκόδειλοι, ἀλλὰ χαμψαί. κροκοδείλους δὲ Ἴωνες ὠνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἴδεα τοῖσι ἐν τοῖσι τοίχοισι γινομένοισι κροκοδείλοισι τοῖσι ἐν τῇσι αἰμασιῇσι. ἄγρην δὲ σφέων πολλὰς κατεῖδον, καὶ πάντοιαν. ἡ δὲ ὧν ἐμοιγε

73

δοκέῃ ἀξιωλόγητα ἀπηγήσιος εἶναι), ζωὸν τὴν γρᾶφω· ἐπεὰν νώτου σὺς δελεάσῃ τὰ ἐγκέφαλον, μετίῃ ἐς μέσον τὸν ποταμόν. αὐτὸς δὲ ὀπίσω τοῦ χείλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζωὸν, ζωὸν τὸν τύπῃ. ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ χροκόδειλος, ἰέται κατὰ τὴν φωνήν· σὺν τυχὼν δὲ τοῦ νώτου, κατεσθίει. ὁ δὲ ἕλκουσι· ἐπεὰν δὲ ἐξελκυσθῇ ἐς γλῶν, πρώτιστον ἀπάντων ὁ θηρευτὴρ πτίλῳ κατ' ὦν ἔπλασε αὐτοῦ τοῖς ὀφθαλμοῖς. τοῦτο δὲ ποιήσας, κέρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειρώσεται· μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο, στενὸν πόνον. θηρευτὴς

Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποταμίοι νομῷ μὲν τῷ Παπρημίτῃ ἱροί εἰσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροί. φύσιν δὲ προφέρονται ἰδέης τοιήνδε. τετράπουν ἐστί, δίχηλον· ὁπλαὶ βοός· σιμόν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαμαιόδοντας φαῦνον· οὐρὴν ἵππου, καὶ φωνὴν· μέγαθος, ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστος. τὸ δέρμα σφι οὕτω δή τι παχύ ἐστι, ὥστε αὐου γλυπτοῦ, ξυσὰ ποιέεται ἀκόντια ἐξ αὐτοῦ. γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς ἡγέονται εἶναι. νομίζουσι δὲ καὶ τὸν ἰχθύων τὸν καλούμενον λεπιδωτὸν, ἱρὸν εἶναι, καὶ τὸν ἔγχελυ. ἱρὰς δὲ τούτους εἶναι τοῦ Νείλου φασί· καὶ τῶν ὀρνίθων τὸν χηναλώπεκας.

ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρὸς, τὸν οὐνόμαι φοίνικα. ἐγὼ μέν μιν οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ὅσον γραφῇ. καὶ γὰρ δὴ καὶ σπανίους ἐστὶ φοίτας σφι, δι' ἑτέων (ὡς Ἡλιουπολῖται λέγουσι) πεντακοσίων. φοιτᾶν δὲ τότε φασὶ ἐπεὰν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ. ἔστι δὲ ἐν τῇ γραφῇ παρόμοιος, τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τὴν πτέρωσιν, τὰ δὲ, ἐρυθρά. ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ ἐπεικήσαν ὁμοιότατος, καὶ τὸ μέγαθος. τοῦτον δὲ λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) ἐξ Ἀραβίης ὁρμεώμενον, ἐς τὸ ἱρὸν τοῦ ἡλίου κομίζειν τὸν πατέρα, ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσαντα, καὶ θάπτειν ἐν τοῦ ἡλίου τῷ ἱρῷ. κομίζειν δὲ οὕτω τόνδε, τῆς σμύρνης πρῶτα πλάσαντα ὅσον δυνατός ἐστι φέρειν. μετὰ δὲ, πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα· ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, ἔστι δὲ κοιλήναντα τὸν ὠὸν, καὶ πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι. σμύρνῃ δὲ ἄλλῃ ἐμπλάσαντα τοῦτο, καὶ ὁμοῦ τὸ ὠὸν ἐγκοιλήνας ἐντιθῆναι τὸν πατέρα. ἐγκοιλήνας τὸ μὲν παχὺ τοῦ ὠοῦ ἐγκεκολαμμένου δὲ τὸ παχὺς, γίνεσθαι τὸ ὕστερον βάρος

A quod maximè dignum relatu videtur, puto scribendum. Vbi tergum suillum hamo circũdatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in mediũ fluminis venator, ipse ad orã fluminis porcellum, quem viuum tenet, verberat. cuius vocem crocodilus audiens, secundum illam tendit, nactúsque tergum deuorat. Et posteaquam attractus est, ante omnia eius oculos venator cœno oppler. Hoc acto, cætera facilè sanè obtinet, alioqui cum labore adepturus.

Iam verò fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt, in cætera AEgypto nõ sacri: talem speciem naturámque habẽtes: Quadrupedes sunt, bifidis pedibus, vngulis bouinis, simo naso, equina iuba, [a] eminentibus & cancellatis dentibus, fulgida caudã, equina voce, magnitudine maximi tauri, tam crasso corio vt ex eo arefacto fiant pila missilia. Gignũtur præterea in fluuio [b] aquatilia quædam quæ AEgyptii sacrata esse arbitrantur. [c] Arbitrantur itẽ sacrum esse genus piscium quod vocatur squamosum, atque etiam anguillam. Hos pisces aiũt sacros esse: ex volucribus verò vulpanferes. Est & alia volucris sacra, nomine phœnix, quam equidẽ nunquam vidi nisi in pictura. etenim perrara ad eos commeat, quingentesimo quoque (vt aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demum quum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tãtúsque est: Pennæ coloris partim aurei, partim rubei, maxima ex parte cùm habitu tum magnitudine simillimus aquilæ. Eũ aiũt (quod mihi non fit verisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrha obuolutum, & in eo templo humare. sic autem gestare: primùm ex myrrha ouum cõponere, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri: hoc expertum, ita demũ ouum exenterare, atque in illud parentem inferre: & qua parte ouum exinaniit, patrémque intulit, eam partem alia myrrha inducere: & quum tantundem ponderis impositi parẽte effectum sit, obstru-

a Exertos dẽtes ostentantes, cauda & voce equina.

b Lutræ, *siue* lutriæ, quas Æg. sacras esse arbitr.

c Arbitrantur autem, etiam ex piscibus eum qui squamosus vocatur, sacrum esse, necnon anguillã. Hos autem pisces Nilo sacros esse aiunt.

cto rursus foramine, baiulare illud in AEgyptum in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant. At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxii, pusillo corpore, binis præditi cornibus, è summo vertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliũt. huic enim deo sacros illos esse prædicant. Est autem Arabiæ locus, ad Butum vrbem ferè positus: ad quem locum ego me contuli, quòd audirẽ volucres esse serpentes. Eò quũ perueni, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quarũ acerui erant magni, & his alii atque alii minores, ingenti numero. Est autem hic locus vbi spinæ proiectæ iacebant, huiusce modi: Ex arctis mõtibus exporrigitur in vastam planitiẽ AEgyptiæ cõtiguam. Fertur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim vere in AEgyptum volare, sed eis ad ingressum planitiei occurrentes aues ibides, non permittere, sed ipsos interimere: & ob id opus ibin magno in honore ab AEgyptiis haberi Arabes aiunt, confitentibus & ipsis AEgyptiis idcirco se his auibus honoré exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte aduco, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidem species est nigrarum quæ cum serpentibus pugnant. [a] At earum quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput ceruicémque, & extrema alarum & natium. quæ omnia quæ dixi sunt vehemẽter nigra, crura & rostrum alteri cõsentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum: alas pennatas non gerit, sed *glabras &* alis vespertilionis valde similes. Hactenus de sacris bestiis dictum sit.

a Earum verò quæ hominibus magis obuersantur,

Ipsorum autẽ AEgyptiorum, ii qui circa partẽ AEgypti frumentariam habitant, [b] memoriam omnium hominum commentantes, sunt ferè eorum in quorum ego veni experimentum, longè

b In prodendis memoriæ factis omnium hominũ se exercentes.

A ἐμπλάσσωσι δὲ, χνοώδεϊ ἐπ' Αἰγύπτῳ ἐς τὸ ἡλίου ἱερόν. Ταῦτα μὲν τὸν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσι ποιέειν. εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱεροὶ ὄφιες, αἰ δὲ σφέων ἀδαμᾶ δηλήμονες· οἱ μεγαθεῖ ἐόντες μικροὶ, δύο κέρεα φορέουσι, πεφυκότα ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς. τοὺς ἀποθανόντας θάπτουσι ὦν τοῦ ἱροῦ τοῦ Διός. τούτου γὰρ σφέας τοῦ θεοῦ φασὶ εἶναι ἱερούς. ἔστι δὲ χώρης τῆς Ἀραβίης κατὰ Βουτοῦν πόλιν μάλιστά κη κείμενος· καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον πευθανόμενος περὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων· ἀπικόμενος δὲ, εἶδον ὀστέα ὀφίων, καὶ ἀκάνθας· πλήθεϊ μὲν ἀδυνάτως ἀπηγήσασθαι· σωροὶ δέ εἰσι ἀκανθέων καὶ μεγάλοι, καὶ ὑποδεέστεροι, καὶ ἐλάσσονες ὅτι ἔπ ἔπ τούτων. πολλοὶ δέ τινες οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος τοιόσδε τις· ἐσβολὴ ἐξ ὀρέων στεινῶν ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ. λόγος δέ ἐστι, ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοὺς ὄφις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου. τὰς δὲ ἴβις τὰς ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρης, οὐ περιέναι τοὺς ὄφις, ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὴν ἴβιν δι' τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀραβίοι μεγάλως παρὰ Αἰγυπτίων. ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ ταῦτα τιμᾶν τὰς ὄρνιθας ταύτας. εἶδος δὲ τῆς ἴβιος τόδε· μέλαιναι δεινὰς πᾶσαι, σκέλεα ὑπόφορά γερανέου, τὸ πρόσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγυπον, μέγαθος, ὅσον κρέξ. τὴν μὲν δὴ μελαινέων τὴν μαυρωμένων τοὺς πολλοὺς ὄφις, ἦδη ἰδών. τὴν δὲ ἐν πολλοὶ μᾶλλον εἰλυμένων τοῖσι αὐθεσπέσιοι, (δίζαι γὰρ δὴ εἰσὶ αἱ ἴβιες) ψιλὴν τὴν κεφαλὴν, καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν· λευκὴν πτερῶσι, πλὴν κεφαλῆς, καὶ αὐχένος, καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων, καὶ πυγαίης ἄκρου. ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα, μέλανα ἐστὶ δεινά. σκέλεα ὑπόφορά καὶ τὸ πρόσωπον, ὁμοφερὴς τῇ ἑτέρῃ. τὸ δὲ ὄφιος ἡ μορφὴ, οἵη περ τῶν ὑδρέων. πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορέει, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτερῶσι μάλιστά κη ὁμοφερέστατα. τοσαῦτα μὲν θηείων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω.

Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἳ μὲν περὶ τὸ αὐτοῦ πεδίον Αἰγύπτου οἰκέουσι, μνήμῃσι ἀθρώπων πάντων ἐπασκέοντες, μάλιστα λογιώτατοί εἰσι μακρῷ τῶν ἐγὼ ἐς

ἐς πειρόμην

ἀπειρέω ἀπιχόμενον. ἔστι δὲ ζόης τοιῆσδε Αἰγυπτίοισι ἐπὶ τὰ πολλὰ ἐξευρημένης. συρμαίζουσι τρεῖς ἡμέρας ἑπεξῆς μάλιστα ἑκάστου, ἐμέτοισι χρεώμενοι καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν παρεόντων σιτίων πάσας τὰς νούσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν δὴ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιέστατοι πάντων ἀνδρῶν, τῶν ὡρέων (ἐμοὶ δοκέειν) εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὧραι. ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων εἵνεκα πάντων, καὶ δὴ καὶ τῶν ὡρέων μάλιστα. ἀρτοφαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κυλλήστις ὀνομάζουσι. οἴνῳ δὲ ἐκ κριθέων πεποιημένῳ χρέωνται· οὐ γάρ σφι εἰσὶ ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν, τοὺς ἥλιον αὐήναντες, ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δὲ, ἐξ ἅλμης τεταριχευκότες. ὀρνίθων δὲ τοὺς τε ὄρτυγας, καὶ τὰς νήσσας, καὶ τὰ μικρὰ τῶν ὀρνίθων ὠμὰ σιτέονται, προταριχεύσαντες. τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ὅσοι σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὁκόσοι σφι ἱερὸν ἀποδεδέχαται, τοὺς λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἑφθοὺς σιτέονται. ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι δαῖσι μετὰ τὸ δεῖπνον ἄνδρα νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον περιφέρει ἀνὴρ γραπτὸν, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ. μέγαθος ὅσον τε πήχεος ἢ δίπηχυ, δείκνυσι δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων, λέγων, Ἐς τοῦτον ὁρέων, πῖνέ τε καὶ τέρπευ· τοῦ ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος. ταῦτα μὲν πρὸς τὰ συμπόσια ποιεῦσι. παιδείοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι, ἓν μοῦνον ἐπιτελέουσι. τοῖσι ἄλλα τε πολλὰ ἐπαξιά ἐστι νόμιμα, καὶ δὴ καὶ ἆσμά ἐστι Λῖνος, ὃς καὶ ἐν τε Φοινίκῃ ἀοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ, καὶ ἐν ἄλλῃ. κατὰ μὲν ὅτι ἔθνεα οὔνομα ἔχει. συμφέρεται δὲ ὦν τὸν οἱ Ἕλληνες Λῖνον ὀνομάζοντες, ἀείδεσι· ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωυμάζειν με τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐόντων· ἐν ᾧ δὴ καὶ τὸν Λῖνον οὐκοῦν ἔλαβε τοιοῦτο. φαίνονται δὲ ἀεί κοτε τοῦτον ἀείδοντες· ἔστι δὲ Αἰγυπτίοισι ὁ Λῖνος καλὸς μέλος. Μανέρωτα δὲ ἔφασαν μὲν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγυπτίων παῖδα μουνογενέα γενέσθαι· ἀποθανόντα δὲ αὐτὸν ἀνάγειν,

κυλλῆστις

μανέρωτα

excellentissimi. Tali autem vitæ genere vtuntur: Singulis mensibus triduo purgant se, vomendo atque intestina diluendo, gratia sanitatis conseruandæ: existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis quibus aluntur. Nã sunt alioqui AEgyptii omnium hominum, secũdum Libyas, maximè salubri corpore, [a] aeris (vt mihi videtur) beneficio, qui nũquam immutatur: ex cuius mutationibus præcipuè existunt in hominibus morbi. Pane vescuntur quem [b] ex farre cõficiunt, quem *panem* collestem nominant. Vino vtũtur facto ex hordeo: desunt enim in ea regione vites. Victitãt quoque tum piscibus (partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis) tum auibus crudis, prius tamen sale conditis, coturnicibus anatibúsque atque auiculis. [c] cæteris autem vel volucribus vel piscibus qui ipsis in proximo sunt, (præter illos qui ab eis sunt recepti pro sacris) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eorum, quum multi conuenerũt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere verum maximè imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali, ostendénsque singulis conuiuarum, ait, In hunc intuẽre & oblectare, talis post mortẽ futurus. Hæc illi apud cõuiuia faciunt, cõtentíque moribus patriis, nullum alium ascíscunt. Quibus cùm alia sunt egregia instituta, [d] tum verò illud, adhibendi modulatorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi nomen pro differentia gentium habet. Idem tamen cõgruit cum eo quem Græci decantant, appellantes Linum. vt ego admirer cũ alia multa quæ sunt apud AEgyptum, tum verò vnde id nomen Lini acceperint, quem semper quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autem Linus AEgyptiacè Maneros: quem AEgyptii tradiderunt, quum filius vnicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturáque morte decessisset,

a Tẽpestatum. *Gall. La dispositiõ du temps.*

b Ex olyris, *id est*, Zea.

c Cæteris autẽ quæ cum auibus aut piscibus affinitatem aliquam habent.

d Tum verò etiam Linus cantio in Phœnice & Cypro & aliis locis decãtata: quæ varium quidem pro singularũ gentium differentia nomen habet: sed (vt inter omnes conuenit) eadem illa est quã Græci canunt, & Linum appellant. vt cùm alia multa quæ sunt in Ægypto, tum etiam illud admirer, vnde Lini illius quẽ videntur iam inde ab omni æuo cecinisse, nomen sit exortum. Vocatur porro Linus, &c.

his lamẽtis ab AEgyptiis fuisse decoratum: & cantilenã hanc eámque solam ipsis institutam. Cõgruunt præterea in hoc cum solis Græcorum Lacedæmonibus AEgyptii, quòd minores maioribus natu obuii cedũt via, ac deflectũt, aduenientibúsque è sedili assurgunt: qua in re cum nullis aliis Græcorum conueniunt. [a] Inuicé compellandi se mutuò in viis adorant, genu tenus demissa manu. Vestibus amiciũtur lineis, circa crura fimbriatis, quas calasiris appellãt, super quas candida [b] ferunt amicula linea superiecta. Laneæ tamen vestes neque in ædes sacras gestantur, neque vnà cum cadauere sepeliuntur: profanum enim est. Consentanea verò hæc sunt iis quæ Orphica & Bacchica appellantur: sunt autem AEgyptia & Pythagorea. Nam his quoque ceremoniis participantem, laneis indutum vestibushumari religiosum est. de quibus sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab AEgyptiis excogitata, quis mẽsis diésue cuius deorum sit, & quo quis die genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit, & qualis existet. Quibus rebus qui in poesi versati sunt, vsi fuerũt. Plura quinetiam ab eis prodigia cõperta sũt quàm à cæteris omnibus hominibus. nã quum prodigium extitit, scribũt id, obseruantes quomodo euenerit: &, si quando postmodum huius simile exiterit, exemplo prioris putant euenturum. Diuinatio apud eos ita est constituta vt eius artificium nulli mortalium vendicetur, sed certis diis. Siquidẽm Herculis illic oraculum est, & Apollinis, & Mineruæ, Dianæque ac Martis, & Iouis. sed quod præcipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in vrbe Buti. Verùm hæc vaticinia non eodem modo sunt omnia instituta, sed differenter. Iam verò medicina apud eos hunc in modum est distributa, vt singulorum morborum sint medici, nõ plurium, itaque omnia referta sunt medicis. Alii enim sunt oculorum, alii capitis, alii dentiũ, alii [c] alui partium, alii morbotũ occultorum.

a *In viis pro mutua salutatione, ador.*

b *Valla, ferunt amicula tãquam superiecta: omittens eiείνεα, id est lanea.*

c *Alui & vicinarum partium.*

A ἐρτῶσι τοῖσι Αἰγυπτίων ἀμμηθῆναι. καὶ ἀοιδὴν τε ταύτην μοιῶλεν ἐπ᾽ αὐτοῖσι, καὶ τωὐτὸν σφίσι γίνεσθαι. συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι. οἱ νεώτεροι αὐτέων τοῖσι πρεσβυτέροισι στεῖχοντες, εἴκουσι τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐκ τῆς ἀπαντᾶ· καὶ ὅτι ἂν οὗτοι, ἐξ ἕδρης ὑπανιστέαται. τόδε μούνοι ἄλλο Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τοῖσι ὁδοῖσι, προσκυνέουσι, καπέντες μέχρι τῆς γούνατος τὴν χεῖρα. ἐνδεδύκασι δὲ χιτῶνας λινέους, περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτούς, οἷς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰρέα εἵματα λευκὰ ἐπαναβλήδην φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρέα, οὐδὲ συγκαταθάπτεται σφι. οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι ὀρφικοῖσι καλεομένοισι καὶ βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι. οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχοντα, ὅσιόν ἐστι ἐν εἰρινέοισι εἵμασι θαφθῆναι. ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος. καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ἔστι ἐξευρημένα· μοῖρά τε καὶ ἡμέρη ἑκάστῳ θεῶν ὅτεῳ ἔστι· καὶ τῇ ἔκαστος ἡμέρῃ γενόμενος, οἱοτέοισι ἐξιχνεύσει, καὶ ὅκως τελευτήσει, καὶ οἱοῖός τις ἔσται. καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσι γενόμενοι ἐχρήσαντο. τέρεά τε πλέω σφι ἐστὶ βύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἅπασι αἰνοθέτοισι. γενομένου γὰρ τέρατος, φυλάσσουσι γραφόμενοι τὸν ποιεῦντον· καὶ ἢν κατὰ ὕστερον τῷ ἐπὶ πλησίον τούτῳ γένηται, κατὰ τωὐτὸ νομίζουσι ἐκβήσεσθαι. μαντικὴ δὲ αὐτοῖσι ὧδε διακέεται. ἁπλοῦν θεόπτων μὲν οὐδένα προκέεται ἡ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροισι. ἔστι γὰρ Ἡρακλέος μαντήιον αὐτόθι ἔστι, καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ Ἀθηναίης, καὶ Ἀρτέμιδος, καὶ Ἄρεος, καὶ Διός. καὶ ὅγε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηίων, Λητοῦς ἐν Βουτοῖ πόλι ἔστι. E οὐ μέντοι αὕτη γε μαντηίη σφι κατὰ τωὐτὸ ἐξαπίνης, ἀλλὰ διαφορέει εἶναι. ἡ δὲ ἐπιτεχνὴ κατὰ δὲ σφι δέδαται. μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι, καὶ οὐ πλεόνων· πάντα δὲ ἰητρῶν ἔστι πλέα. ἡ μὲν γὰρ, ὀφθαλμῶν ἰητροί κατεστέασι· ἡ δὲ, κεφαλῆς· ἡ δὲ, ὀδόντων· ἡ δὲ, περὶ τὰ νηδύν. οἱ δὲ, περὶ ἀφανέων νούσων.

Θάπτουσι δὲ καὶ ταφὰς σφέων, εἰσὶ αἵδε. A τοῖσι ἂν ἐπιφοιτήσῃ ἐκ τῆς οἰκηίων ἀνθρωπος, τοῦ τις καὶ λόγος ἦ, ὃ δὴ πᾶν ἄλλο ἄλλος πρὸ τοῦ ἐκ τῆς οἰκηίων τούτων κατ' ὧν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ καὶ ὁ παρὼν, ἀπεπειτα ἐν τοῖσι οἰκηίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν, αὖται αἱ τὴν πόλιν τροφώμεναι, τύπτονται ἐπιζωσμέναι, καὶ φαίνουσαι τοῖς μαζοὺς· σὺν δὲ σφι αἱ παρεσκηκυῖαι πᾶσαι. ἑτέρωθεν ὅ οἱ ἄνδρες τύπτουν), ἐπιζωσμένοι καὶ οὗτοι. ἐπεαὶ δὲ ταῦτα ποιήσωσι, B οὕτω ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι. εἰσὶ δὲ οἱ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέαται, καὶ τέχνῃ ἔργοισι ταύτην. οὗτοι ἐπεαὶ σφι κομισθῇ ὁ νεκρὸς, δείκνυσι τοῖσι κομίσασι τὰ δὲ εἴγλυπτα νεκρῶν ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμιμημένα. καὶ τὴν μὲν ἀκριβεστάτην αὐτέων φασὶ εἶ τὸ θεῖον ὅσιον ποιεύμενος ὁ οἰκήσας ὅστις τοιούτῳ πρήγματι ὀνομάζεν· τὴν δὲ δευτέρην δεικνύουσι ἥσσω δὲ εὐεργέτιν τε ταύτης καὶ εὐτελεστέρην· τὴν δὲ τρίτην, εὐτελεστάτην. C Θεησάμενοι δὲ, πρὸς αὐτέων χρᾶ ἵν' τινα βούλονται σφι σκυλασθῆναι ὁ νεκρόν. οἱ μὲν δὴ οὐκ ποδὸν μισθῷ ὁμολογήσαντες, ἀπαλλάσσονται. οἱ δὲ ἐπολυφόρμενοι ἐν οἰκήμασι, ὧδε τὰ σκυλεύματα ταριχεύουσι. πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ δρέπουσι τὸν μυξωτῆρα ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτὸ οὕτω ἐξάγοντες, τὰ δὲ φάρμακα ἐγχέοντες. μετὰ δὲ λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξέϊ κατατάμνουσι κατὰ τὰ λαγόνια, D καὶ ἐξ ὧν εἵλοι τὰ κοιλίην πᾶσαν. ἐκκαθήραντες δὲ αὐτὰ, καὶ διηθήσαντες οἴνῳ φοινικίῃ, αὖτις διηθέουσι θυμιήμασι κεκατεσκευασμένοις. ἔπειτα τὰ νηδὺν σμύρνης ἀκηρέτου τετεσσμένης, καὶ κασίης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλὴν λιβανωτοῦ, πλήσαντες, συρράπτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ταριχεύουσι νίτρῳ, κρύψαντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλοῦνας δὲ τούτων οὐκ ἔξεστι ταριχεύειν. ἐπεαὶ δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν, κατειλίσσουσι πᾶν αὐτὸ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κεκατεσμένοισι, ἐπιχρίοντες δὲ κόμμι, τῷ δὴ αἰτὶ κόλλης ταπολλὰ χρέωνται Αἰγύπτιοι. ἐς θωῦτον δὲ δεξάμενοι μὲν οἱ παρεσκηκυῖαι, ποιεῦνται ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα· ποιησάμενοι δὲ, ἐσεργοῦσι τὸν νεκρόν. καὶ κατακλήσαντες ὕπου, θησαυρίζουσι ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἑστάνες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον. ὕτω μὲν τοὺς τὰ πολυτελέστατα σκυλάζουσι νεκρούς·

Luctus eorundem ac sepulturæ tales sunt: Quibuscunque aliquis ex domesticis decessit, homo alicuius momenti, ibi omnes fœminæ illius familiæ caput sibi & vultum oblinunt luto. deinde relicto [a] domi cadauere, ipsæ per vrbem vagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mammillis, & cum eis [b] proximæ quæque. Altera ex parte viri, & ipsi [c] expectorati se verberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autē certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc artificium factitant: qui, quum ad ipsos cadauer portatum est, ostēdunt iis qui porrauerunt, exemplaria mortuorum lignea, pingēdo assimilata. Et eorum vnum accuratissimè fabrefactum esse aiūt, (cuius ego [d] nomen si nuncupauero, haud faciam sanctè) alterum illo inferius, ac vilioris pretii: tertium, viliſſimi. Quibus expositis scisciantur ab iis ad quod exemplū velint effingi mortuum suū. Isti vbi de pretio conuenerunt, illinc abeūt. At hi relicti in ædibus, hunc in modum diligentissimè condiūt corpus: Ante omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt, [e] vt quamque partem educentes, ita locum eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide AEthiopico circa ilia conscindunt, atque illac omnem aluum protrahunt: quam vbi repurgarunt, ac vino palmeo eluerūt, rursus odoribus contusis proluunt: tū aluum cōplentes cōtusa myrrha pura, & casia, & aliis (excepto thure) odorib⁹, iterū consuūt. Vbi hæc fecêre, saliūt, nitro abditū septuaginta dies. nā diutius salire nō licet. Exactis septuaginta diebus cadauer vbi abluerūt, sindone byssina totū incisis loris inuoluūt, gummi illinentes: quo AEgyptii glutinis loco plerunque vtuntur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inserunt mortuum, inclusúmque ita, [f] reponunt.

a Inter cognatos, *Vel necessarios. mis οἰκηίοις deprauatum est, aut pro οἰκήμασι positum.*
b Affines omnes.
c Succincti.
d Nomen nuncupare nefas esse duco.
e Ipsum quidem sic educētes, pharmaca verò infundentes.
f Reponunt in loculo, *Vel potius in loco sepulchrorum loculis dicato*, & rectum statuūt ad parietem. Siquidē mortuos sumptuosissimè apparant, *Vel adornāt.* Eos autem, *&c.*

76 τοῖσι πατρομμένοισι

τοῖσι δυμμάτων,

Eos autem qui mediocria volunt, nimium fugientes sumptum, ita apparant: Clysterē vnguine quod è cedro gignitur complent: deinde ex hoc aluum mortui, ipsam neque scindentes neque extrahētes, sed per secessum, prehēso viæ posterioris hiatu, inferciunt: & tot quot dixi diebus sale condiūt. quorum dierum vltimo cedrinū vnguen, quod prius ingesserant, ex aluo egerunt: quod tantam habet vim vt vnà secum aluum atq; intestina tabefacta educat. Nitrum autē carnes tabefacit, mortuíque tantùm cutis & ossa relinquuntur. Vbi ista fecēre, [a] ex quo sic tradidere mortuum, nihil amplius negocii suscipiunt. Tertia conditura hæc est qua adornātur eorum mortui, qui tenuiori sunt fortuna: Ablutionibus ventrē abstergūt, arefaciúntque sale septuaginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tamen insignium virorum, nón statim vita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem fœminas quæ formosæ valde & [b] maioris momenti fuerint, sed triduo atque quatriduo ante defunctas. Ea de causa facientes, ne cum fœminis isti salinarii concumbant. Deprehensum enim quendam aiūt coeuntem cū recenti cadauere muliebri, delatúmque ab eiusdem artificii socio. Quisquis autem vel ipsorum AEgyptiorum vel externorum compertus sit mortuus, siue à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessarium prorsus est ei ciuitati ad quam iectus est, cōdire, & quam honestissimo funere sepelire, in sacris monumentis. quem ne contingere quidem fas est alteri aut proximorum aut amicorum, [c] nisi ipsis Nili sacerdotibus, vtpote maius quiddā quàm hominem mortuum tractātibus ad sepeliendum. Græcanicis institutis vti recusant, & (vt semel dicam) nullorum hominum aliorum institutis vti volunt. Et hoc quidem cæteri AEgyptii obseruant. Est autem Chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ, prope Neam vrbem: quo in oppido est templum Perſei,

a Sic mortuum *propinquū* reddunt, nulla re alia facta. Tert.

b In pretio habitæ f.

c Sed eum sacerdotes ipsi Nili, veluti maius quiddam quàm *humanum* cadauer, manibus cōtrectantes sepeliunt.

Τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλομένους, τῶν δὲ πολυτελείων ὀκνέοντας, σκευάζουσι ὧδε. ἐπεὰν κλυσῆρας πλήσωνται τῆς ἀπὸ τῆς κέδρου ἀλείφατος γινομένου, οὐ διὰ ἔπλησαν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, οὔτε διαιρέοντες αὐτὸν, οὔτε ἐξελόντες τὴν νηδύν· ἀλλὰ δὴ τὴν ἕδρην ἐσπυησάμενοι, καὶ ὀπίσω ἀγαγόντες τὸ κλύσμα τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ταριχεύουσι τὰς πεντηκοντήμερος ἡμέρας· τῇ δὲ τελευταίῃ ἐξιᾶσι ἐκ τῆς κοιλίης τὴν κέδρον, τὴν ἐσῆκαν πρώτιστον· ἡ δὲ ἐχέει σαπὼ τὴν σύην μιν, ὥστε ἅμα ἐωυτῇ τὴν νηδὺν καὶ τὰ σπλάγχνα καταπηκτὰ ἐξάγει. τὰς δὲ σάρκας δὴ νίτρῳ κατακρύπτει καὶ δὴ λείπεται τὸν νεκρὸν δέρμα μοιῶον, καὶ τὰ ὀστέα. ἐπεὰν δὲ τοῦτα ποιήσωσι, ἀπ' ὧν ἔδωκαν οὕτω τὸν νεκρὸν, οὐδὲν ἔτι πρήγματευσάμενοι. ἡ δὲ τρίτη ταριχεύσις ἔστι ἥδε, ἣν τοῖς χρήμασι ἀδυνατέουσι σκευάζει. συρμαίῃ διηθήσαντες τὴν κοιλίην, ταριχεύουσι ἑβδομήκοντα ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἀπ' ὧν ἔδωκαν ἀποφέρεσθαι. Τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ὀπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπεὰν τελευτήσωσι, οὐ παραυτίκα διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ ὅσαι αὖ εἰσὶ οὐκ ἄκρα τῆς γυναικὸς πλοῦνος γυναῖκες· ἀλλ' ἐπεὰν τριταίας ἢ τεταρταίας γένωνται, οὕτω παραδιδοῦσι τοῖσι ταριχεύουσι. τοῦτο δὲ ποιέουσι οὕτω τόδε εἵνεκα, ἵνα μή σφι οἱ ταριχευταὶ μισγόμενοι τῇσι γυναιξί. λαμφθῆναι γάρ τινα φασὶ μισγόμενον νεκρῷ προσφάτῳ γυναικός· καταιτιᾶται δὲ τὸν ὁμότεχνον. ὃς δ' ἂν ἢ αὐτῶν Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως τινὰ κροκοδείλου ἁρπαγθεὶς, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ φανῇ τεθνηώς, κατ' ἣν ἂν πόλιν ἐξενεχθῇ, τούτους πᾶσα ἀναγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν, καὶ προσειπόντας ὡς κάλλιστα, θάπτειν ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. οὐδὲ θαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ οὐδένα οὔτε τῶν προσηκόντων, οὔτε τοὺς φίλους· ἀλλά μιν οἱ ἱρέες αὐτοὶ οἱ τοῦ Νείλου, ἅτε πλέον τι ἢ ἄνθρωπον νεκρὸν, χώσαντες θάπτουσι. Ἑλληνικοῖσι δὲ νομοῖσι φθύγγεσθαι· ὃ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μήτε ἄλλων μηδαμῶν ἀνθρώπων νομοῖσι. οἱ μὲν νυν ἄλλοι Αἰγύπτιοι ὕστερον τοῦτο φυλάσσουσι· ἔστι δὲ Χέμμις πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς Νέης πόλιος· ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ἔστι Περσέος

τοὺς φθίνοντας,

τῦ Δαναὸς ἱερὸν τετράγωνον· περίξ δ' αὐτὸ A
φοίνικες πεφύκασι. τὰ δὲ προπύλαια τῦ ἱε-
ροῦ, λίθινά ἐστι, καὶ ἄρτα μεγάλα· ἔστι δὲ αὐ-
τοῖσι ἀνδριάντες δύο ἑξάοροι λίθινοι μεγάλοι.
ἐν δὲ τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηός τε ἔν-
ι, καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέκειτο Περσέος.
οὗτοι οἱ Χεμμῖται λέγουσι τὸν Περσέα πολ-
λάκις μὲν ἀνὰ τὴν γῆν φαίνεσθαι σφι,
πολλάκις δὲ ἔσω τῦ ἱεροῦ. σανδάλιόν τε αὐ-
τῦ πεφορημένον δοκέεσθαι, εὖον δὲ μέγα-
θος, ὥστε τὸ ἔπειτα φανῆ, ἅπαντα ἄν- B
θρωπον τὴν Αἰγυπτίων. ταῦτα μὲν λέγου-
σι· ποιέοντι δὲ τάδε Ἑλληνικὰ τῷ Περσεῖ·
ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι ἀπὸ πάσης ἀγω-
νίης ἔχοντα· προτίθεντες ἄεθλα, κτήνεα, καὶ
χλαίνας, καὶ δέρματα· εἰσὶ μὲν οὖν οἱ
77 σφι μοῦνοισι ἔασι οἱ Γερραῖοι ὅτι φαίνε-
ται, καὶ ὅτι κεχωρίδασι Αἰγυπτίων τῶν
ἄλλων, ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν τὸν
Περσέα ἐκ τῆς ἑωυτῶν πόλιος γενέσθαι.
ἐπὶ γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Λυγκέα ἐόντας C
Χεμμίτας, ἐκπλῶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα.
ἀπὸ δὲ τούτων ἐμπλεγέοντες, κατέβαινον
ἐς Περσέα. ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴ-
γυπτον, κατ' αἰτίην τὴν καὶ Ἕλληνες λέ-
γουσι, οὐδεμίην ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κε-
φαλὴν, ἔφασαν ἐλθεῖν καὶ παρὰ σφέας,
καὶ ἀναγνῶναι τοῖς συγγενέας πάντας. ἐκ-
μεμαθηκότα δὲ μιν, ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυ-
πτον, ὅ τε τῆς Χέμμιος οἰκίοιμα πεπυσμένον
παρὰ τῆς μητρὸς· ἀγῶνα δέ οἱ γυμνικὸν D
αὐτὸν κελεύσαντος, ὅτι τελέσαι. ταῦτα μὲν
πάντα οἱ κατυπερθε τῶν ἑλέων οἰκέοντες Αἰ-
γύπτιοι νομίζουσι.

Οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἕλεσι καταικημένοι,
τοῖσι μὲν ἄλλοισι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ
ἄλλοι Αἰγύπτιοι· καὶ πλέα, καὶ γυναῖκα
μιῆ ἕκαστος αὐτέων συνοικέει, κατάπερ Ἕλ-
ληνες. ἀτὰρ πρὸς ὥρην τοῦ σιτίου,
τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται· ἐπεὰν πλήρης
γένηται ὁ ποταμὸς, καὶ τὰ πεδία πελαγίσῃ, E
φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλὰ, τὰ Αἰ-
γύπτιοι καλέουσι λωτόν. τοῦτον ἐπεὰν δρέ-
ψαντες, ἀοάσσουσι πρὸς ἥλιον. καὶ ἔπειτα
ὃ ἐκ τῦ μέσου τῦ λωτοῦ, τῇ μήκωνι ἐὸν ἐμ-
φερές, ὀπτήσαντες, ποιεῦνται ἐξ αὐτῦ ἄρτους ὀπτοὺς πυρί· ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τῦ λω-
τοῦ τοῦτου ἐδωδίμη· καὶ ἐγκλύσῃ ὅτι μάλιστα ἐὸν στρογγύλον, μέγαθος καπὶ μῆλον.

Danaae filii, quadratum ac palmeto circumdatum, ingenti sanè è saxis vestibulo, stantibus desuper duabus grandibus è lapide statuis. In hoc ambitu est templum, & in eo simulacrum Persei: quę Chémitæ memorant sibi apparere frequenter ê terra exeuntę, frequenter intra templum. Eiúsque sandalium quod gestabat, inueniri, bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exhuberare omnem AEgyptũ. Hæc quidẽ illi aiunt. Faciunt autẽ Persęo Græcanicè gymnicos ludos, per omne certãdi genus, propositis præmiis tum pecorũ, tum palliorũ, tũ pellium. Percontantique mihi cur eis solis cõsueuisset apparere Perseus, & cur in edendo gymnico certamine ab AEgyptiis discreparent, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum. Danaum enim & Lynceũ, qui essent Chémitæ, nauigasse in Græciam: [a] à quibus originem gradatim ducẽdo, deueniebant ad Perseum. Hũc in AEgyptum profectum eam ob causam quam & Græci dicũt, gratia afferendi ex Libya caput Gorgonis, venisse quoque ad ipsos, ac cognatos omnes agnouisse, quos postquam agnouisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in AEgyptum venisse, [b] & gymnicum certamen celebrari iussisse. Hæc omnia opinantur AEgyptii qui supra paludes incolunt.

a Quorum genealogiã describentes, deuen.

b Se igitur certamẽ gymnicum ipsius iussu peragere. Et hi quidẽ sunt ritus Ægyptiorum qui sup.

Qui verò in paludibus, vtũtur eisdẽ quibus cæteri AEgyptii moribus, cùm in aliis tum in habendis singulis vxoribus, quemadmodum Græci. Cæterùm ad victus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem quum fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingés vis liliorum, quæ loton AEgyptii vocant. Ea vbi demessuerũt, ad solem exiccant: deinde quod medium loti est, papaueri assimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autẽ huius loti radix quoque esculẽta, etiã suauitate præstãti, orbiculata, mali magnitudine.

m. iii.

Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio [a] calice germinans è terra, simillimus specie est fauo vesparum. In eo esculēta quædam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comeduntur & arefacta. Iam verò byblum annuum vbi è paludibus excerpserūt, superiorem eius partem amputant, quā in aliud quiddam conuertunt: quod relictum est inferius, longitudine cubitali, id edunt pariter, ac venūdant. Eo siqui admodum suaui vti cupiūt, in luculento furno torrefactum ita comedunt. Sunt præterea ex eis qui solùm piscibus victitant, quos vbi ceperunt, exenteratos ad solem deficcant, exiccatisque deinde vescuntur. In fluminibus nō ferè gignuntur pisces gregales: sed nutriuntur in stagnis. qui hæc faciunt: Simulac incessit eis libido gignendi, gregatim in mare enatant, ducibus masculis genituram spargentibus, quam fœminæ [b] cōsectantes, recuruando se ex ea cōcipiunt. Eædem vbi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad loca sibi consueta, non amplius eorūdem ductu, sed fœminarum. Gregatim autem præeūtes, faciūt quemadmodum fecerant mares, oua fundentes instar milii parui, quæ mares veniētes deuorant. Sunt autem ea tanquam milii grana, pisces: quum ex illorum granorū reliquiis non deuoratis, sed nutritis, pisces fiant. Ex his piscibus qui capiūtur, dum in mare meant, [c] his detrita dextra: quod ea de causa patiuntur, quòd in mare dum tendunt, à sinistra terram legūt: rursus eadem via reuertentes, incursant atque offensant contingēdo terram plerunque, ne itinere aberrent propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa *loca* terræ & lacunæ fluuio proximæ impleri incipiunt. Confestimque redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & continuò cuncta pisciculis minutis

a Calyce adnascente è radice, simail.

b Consectantes, absorbent, & ex ea conc. *Legendū enim* μιαχάπτουσι *ex Get cod. non* ἀναχάμπτουσι, *cum Valla, nec* αἰκελάμπτουσι, *cum Vulg. edit.*

c His capita sinistram versus attrita apparēt: qui verò capiuntur dum remeant, dextram habent attritam. idque ob eam causam pat.

A ἔστι δὲ καὶ ἄλλα κρίνεα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα· καὶ τούτου ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι φυόμενος ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται κηρίῳ σφηκῶν ἰδίῳ ὁμοιότατον. ἐν τούτῳ πεφυκότα ὅσον τε πυρὸν ἐλαίης ἐγγίνεται συχνά. πρώγεται δὲ καὶ ἄπαλά τε ταῦτα καὶ αὖα. τὸν δὲ βύβλον τὸν ἐπέτειον γινόμενον, ἐπεὰν ἀναπάσωσι ἐκ τοῦ ἑλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες, ἐς ἄλλό τι τρέπουσι· τὸ δὲ κάτω

B λελειμμένον ὅσον τε ἓξ πῆχυ, πρώγουσι, καὶ πωλέουσι. οἱ δὲ αὖ καὶ κάρτα βούλονται χρῆσθαι τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν κλιβάνῳ διαφανέϊ πυρώσαντες, οὕτω πρώγουσι. οἱ δὲ τινες αὐτῶν ζώουσι ἀπὸ τοῦ ἰχθύων μούνων. ἐπεὰν λάβωσι, καὶ ἐξελόντες τὸν κοιλίην, αὐαίνουσι πρὸς ἥλιον, καὶ ἔπειτα αὐτοὺς ἐόντας σιτέονται. Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται· πρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνῃσι, τοιάδε ποιέουσι· ἐπεὰν σφέας ἐσίῃ οἶ-

C στρος κυίσκεσθαι, ἀγεληδὸν ἐκπλώουσι ἐς τὸν θάλασσαν· ἡγέονται δὲ οἱ ἔρσενες, ἀπορράινοντες τὸ θῆλυ· αἱ δὲ, ἐπομένῃσι ἀνακαπτουσι, καὶ ἐξ αὐτῶν κυίσκονται· ἐπεὰν δὲ πλήρεες γλύωνται ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω ἐς ἦθεα τὰ ἑωυτῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μὲν τοι γε οὐκέτι οἱ αὐτοί, ἀλλὰ τοῦ θήλεος γίνεται ἡγεμονίη. ἠγεμένῃσι δὲ ἀγεληδὸν, ποιεῦσι οἷόνπερ ἐποίεον οἱ ἔρσενες.

D τοῦ γὰρ ὠοῦ ἀπορράινουσι κατ' ὀλίγους τοῦ κέγχρεων· οἱ δὲ ἔρσενες κατεσθίουσι ἐρχόμενοι. εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι, ἰχθύες. ἐκ δὲ τοῦ ἀφεγγομένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρεων οἱ πρεφόμενοι, ἰχθύες γίνονται· οἱ δ' ἂν αὐτέων ἀλῶσι ἐκπλώοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετρημένοι τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τοῦ κεφαλέων· οἱ δ' ἂν ὀπίσω ἀναπλώοντες, τὰ δεξιὰ τετρήφασι. πάσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδε· ἐχόμενοι τῆς

E γῆς, ἐπ' ἀριστερὰ καταπλώουσι ἐς θάλασσαν· ἐν ἀναπλώοντες ὀπίσω, τῆς αὐτῆς ἀντέχονται ἐγχειμπτόμενοι, καὶ ταύτῃ ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἁμαρτοίεν τῆς ὁδοῦ. ἐπὰν δὲ τὸν ῥόον ἐπεὰν ᾖ πληθύεσθαι ἄρχηται ὁ Νεῖλος, τά τε κοῖλα τῆς γῆς, καὶ τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὸν ποταμόν, πρῶτα ἄρχεται πίμπλασθαι, διηθεόντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ αὐτίκα τε πλέα γίνεται ταῦτα, καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν

πίμπλαται πόντε. κόθεν δὲ εἰκὸς ἀΐζεσ A
γίνεσθαι, ἐγώ μοι δοκέω κατιδμοσύν τοῦτο. τοῦ
78 μετέτεου ἔτεος ἐπεὰν ἀπολίπῃ ὁ Νεῖλος,
ἁ ἰχθύες ἐκτεκόντες ὠὰ ἐς τέλμα ἑλεῶ, ἅμα τοῦ ἐόατος ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἐπεὰν δὲ μετέλθοντος θέρεος πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὠῶν τούτων πεφαυτίκα γίνονται οἱ ἰχθύες οὗτοι, καὶ μετὰ μὴν τοὺς ἰχθύων οὕτω ἔχει. ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ μὲν τὰ ἔλεα οἰκέοντες, ἀπὸ τοῦ σιλλικυπρίου τοῦ καρποῦ, ὃν καλέουσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι· ποιέουσι δὲ ὧδε· παρὰ τὰ χείλεα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων σπείρουσι τὰ σιλλικύπρια ξωῦτα. τὰ γὰρ ἐν Ἕλλησι αὐτόματα ἄγρια φύεται, ξωῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα, καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν, δυσώδεα δὲ. τοῦτον ἐπεὰν συλλέξωνται, οἱ μὲν, κάοντες, ἀπιπόοσι οἱ δὲ ἑψήσαντες ἀπέψουσι, καὶ τὸ ἀποῤῥέον αὐτοῦ συγκομίζοντα. ἔστι δὲ πίον, καὶ οὐδὲν ἧσσον τοῦ ἐλαίου τοῦ λύχνου μετρησόνες. ὀδμὴν δὲ βαρέαν προσέχεται. μετὰ δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθόνους ἐόντας τάδε σοφὶ ὄντι μεμηχάνηνται· οἱ μὲν τὰ ἄνω τῶν ἑλέων οἰκέοντες οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς οὓς ἀναβαίνοντες, κοιμέονται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἷοί τε εἰσὶ ὑψοῦ πετέσθαι. τοῖσι δὲ κατὰ τὰ ἕλεα οἰκέουσι τάδε αὐτὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται. πᾶς γὰρ αὐτέων ἀμφίβληστρον ἔκτηται, τῷ τῆς ἡμέρης μὲν ἰχθῦς ἀγρεύει, τῷ δὲ νύκτας αὐτῷ χρᾶται ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ· κατὰ ταὐτὰ ἴσχει ὃ ἀμφίβληστρον. καὶ ἐπειτα ἐν δὲ ὑπ' αὐτῷ, καθεύδει. ἁ δὲ κώνωπες, D ἢν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐλιξάμενος βύσῃ, ἢ σινδόνι, διὰ τούτων διάγουσι διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἄρχειν· τὰ δὲ δὴ πλοῖα σφι τοῖσι φορτηγέουσι ἔστι ὧν τῆς ἀκάνθης ποιέεται, τῆς ἡ μορφὴ μάλα ἐστὶ ὁμοίη τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ· ὃ δὲ δάκρυον, κάρμι ἐστί. ἐκ ταύτης ὦν τῆς ἀκάνθης κατατιθέασι ξύλα ὅσον τε διπήχεα, πλινθηδὸν συντιθέντες, ναυπηγέουσι τοιόνδε· κατὰ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιείρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ σφι πρώτῳ τούτῳ ναυπηγῶνται, ζυγὰ ὑπερτείνουσι αὐτῶν. νομεῦσι δὲ οὐδεὶς χρέωνται· ἔσωθεν δὲ ταὐτὰ ἁρμονίῃσι ἐν ὧν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ.

opplétur. Vnde autē veriſimile ſit eos gigni, hoc mihi videor cauſæ intelligere, quòd ſuperiore anno poſtquam Nilus abſceſſit, piſces qui oua in cœno pepererant, vnà cum poſtremis abeunt aquis: circumacto rurſus anno, vbi aqua reſtagnauit, protinus ex his ouis gignūtur piſces. Et ad piſces quidē quod attinet, ita ſe res habet. Porro AEgyptii qui paluſtria accolunt, vnguento vtuntur ex fructu ſillicypriorum, quod appellant AEgyptii [a] kiki, hunc in modū conficientes. Sillicypria hæc, quæ apud Græcos vltro naſcuntur, ad oras fluminum ſtagnorúmque ſerunt, multum quidem fructum ferentia, ſed graueolentem. Hunc vbi collegerunt, alii contuſum, ad ignem, alii in ſartagine coquunt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & non minus ad lucernas idoneum quàm oleū, ſed graueolētiam exhibens. Sunt autem aduerſus culices, quorum magna vis eſt, hæc ab eis excogitata. Illos quidem qui ſupra paludes incolunt, iuuant turres quas dormituri aſcendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare. At qui intra paludes habitāt, alia turrium vice ſunt machinati, hæc videlicet: Singuli ſua habent retia, quibus per diem piſces capiunt, [b] eiſdem noctu vtuntur cubili in quo requieſcunt. Circūdatis illis, deinde operti ſomnū capiunt. qui ſi in veſtimento inuoluti aut in ſindone dormirent, eos per ipſa indumenta culices morderent: per retia verò ne tantulū quidem mordere conantur. [c] Naues eorum onerariæ ſunt factæ è ſpina, cuius figura ſimillima eſt loto Cyrenæo, & cuius lacryma gūmi eſt. Ex hac ſpina ligna concidunt, quę magnitudine bicubitali, [d] tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circum denſos ac longos ſtipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, deſuper frequentia trāſtra extendunt. [e] Commiſſuris nequaquam vtuntur, ſed introrſum compages byblo innectunt.

a *Vulgò ricinum eſſe exiſtimatur.*

b *Nocte verò ſic vtuntur, Cubile in quo quieſcunt, reti circumdant, deinde op. Vt legatur οὕτω, non ἀυτῷ.*

c *Nauigia eorū oneraria ſunt facta è ſp.*

d *In formam lateris comp. hunc in m. compingētes, Cuneis frequentibus & lōgis circūnectunt bicubitalia ligna. Vbi hunc in m.*

e *Curuatis autē in gyrum lignis non vt.*

a Vnum faciũt, ἓν, *pro quo bicelegir ὦ.*

Gubernaculum [a] scitè faciunt, & hoc per carinã transit. Malo quoque spinaceo, & velis ex byblo vtuntur. Hæc nauigia cõtra flumẽ meare non possunt, nisi ĩculentus ingruat ventus, verùm à terra protrahuntur. Secundum decursum hoc pacto feruntur: Est [b] ianua ex myrica facta, [c] putaminibus arundinaceis strata, & lapis politus duorum ferè talentorum pondo. huiusmodi [d] ianuam funẽ alligatam, in anteriore parte nauis sinunt deferri: lapidem verò retrorsum alio funẽ. [e] Ita ianua, impetu aquæ insidẽte, protinus meat & trahit barim: hoc enim his nauigiis est nomen. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fũdo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos est cõpia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondo. Quum regionem supergressus est Nilus, solæ vrbes apparent, eatenus extantes vt insulis AEgæi maris ferè assimiles esse videantur. Nam cætera AEgypti, pelagus efficiũtur: ipsæque vrbes, solæ extant, *quæ stationes nauium faciunt.* Nec iam, quum hoc cõtingit, per alueũ fluminis, sed per medium cãpi nauigatur. Ex Naucrate quidem [f] Memphin versus, nõ iam iuxta pyramides ipsas, sed iuxta acumen Deltæ & vrbẽ Cercasorum. A mari autem & Canobo Naucratem versus per cãpum ad Anthyllã vrbẽ venies, & ad vrbem quæ vocatur Archãdri. Harum vrbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta vxori semper eius qui in AEgypto regnat. quod factum est ex quo AEgypt[o] fuit ditionis Persarum. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danai genero Phthii Achæi filio. Archãdri enim vrbs nominatur. [g] Quòd si alius quisquam Archãder esset, nequaquam AEgyptium nomen foret. Hactenus quæ vidi, quæ noui, quæ interrogaui, dicta sunt: hîc pergam disserere de AEgypto quæ audiui, addẽs & aliquid quod ipse viderim.

b Cratis.
c Ex arũdinum resegminibus cõsuta, *vel contexta*, & lapis perforatus, duorũ f. *&c.*
d Cratem.
e Cratis itaque *imp.*
f Memphin versus nauigãti, iuxta ipsas pyramidas est cursus, *id est remetur, vel dirigitur.* at ne hic quidem est *sum*, sed *est alius* iuxta ac.
g Sed fieri potest vt aliquis alius Archãder fuerit: non tamen Ægyptium est hoc nomen.

Menem, qui primus apud AEgyptũ regnauit, aiebant sacer-

A πηδάλιον δὲ ἓν πρύμνῃσι, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπις διαβαίνεται. ἐκ δὲ ἀκανθίνου γεώνται, ἱστοῖσι δὲ βυβλίνοισι. ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δυνάμενα πλέειν, ἢν μὴ λαμπρὸς αἴμος ἐπέχῃ· ἐκ γῆς δὲ προέλκεται. κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε· ἔστι ἐκ μυρίκης πεποιημένη θύρη, καὶ τετράμμηνος λίθος τετρημένος διπάλαιστος μάλιστα κη σταθμόν. τούτων τὴν μὲν θύρην δεδεμένην καλῷ ἔμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπίσω ἐπιφέρεσθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ καλῷ ὄπισθε. ἡ μὲν δὴ θύρη, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, χωρέει ταχέως, καὶ ἕλκει πρὸ βαθέων· (τοῦτο γὰρ δὴ οὐνόμα ἐστὶ τοῖσι πλοίοισι τούτοισι) ὁ δὲ λίθος ὄπισθε ἑπόμενος, καὶ ἑλκόμενος ἐὼν ἐν βυσσῷ, κατευθύνει τὸν πλόον. ἔστι δὲ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθεϊ πολλά, καὶ ἄγγεα πολλὰς χιλιάδας τάλαντων. ἐπεὰν δὲ ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος πρὸς χώρῳ, αἱ πόλιες μοῦναι φαίνονται ὑπερέχουσαι, μάλιστα κη ἐμφερέες τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ κάλπῃσι νήσοισι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου, πέλαγος γίνεται· αἱ δὲ πόλιες μοῦναι ὑπερέχουσι. πορθμεύονται ὧν, ἐπεὰν τὸ πρὶν ἐπλέετο, οὐκέτι κατὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου. ἐς μὲν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀναπλώοντι, περὶ αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος. ἔστι δὲ ἥδε οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα, καὶ παρὰ Κερκάσορος πόλιν. ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων, ἥξεις κατ' Ἀνθυλλάς τε πόλιν, καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλεομένην. τουτέων δὲ ἡ μὲν Ἀνθυλλα, εὐδόκιμα λογίμη πόλις, ἐς ὑπόδημα παρέχεται διδοῦσα τῷ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. τῶν δὲ γίνεται ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃσι ἐστὶ Αἴγυπτος. ἡ δὲ ἑτέρη πόλις δοκέει μοι τὸ οὔνομα ἐσχηκέναι ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ, γαμβρὸς δὲ Ἀρχάνδρου ὁ Φθίης, τοῦ Ἀχαιοῦ. καλέεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἰη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἄρχανδρος· οὐ μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὔνομα. μέχρι μὲν τούτου, ὅκως τε ἐμοὶ, καὶ γνώμῃ, καὶ ἱστορίῃ ταῦτα λέγουσα ἐστί· τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε, Αἰγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων, καὶ ἤκουον. προσθήσω δέ τι καὶ αὐτόθι τι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος.

Τὸν Μῆνα πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου, φασὶ ἱρέες ἐλέγειν

79

τῶτον μὲν ἀπεγκφυρῶσαι πλεῖ Μέμφιν. Ⓐ γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέφν πρὸς Ὄ ὄρος τὸ Φάμμιον Ἄφαμμον τοῦς Λιβύης· τὸν δὲ Μοῖρα ἀνωθεν, ὅσῳ τε ἔκατον σταδίοις ἀπὸ Μέμφιος, τὸν τοῦς μεσαμβρίης ἀγκῶνα τοῦς χώσαντα, Ὄ μὲν ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρᾶναι, Ⓑ δὲ ποταμὸν ὀχετεῦσαι, τὸ μέσον τῶν οὐρέων ῥέφν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ ἀγκὼν οὗτος τῷ Νείλου ὀχυρωμένος ῥέῃ, ὑπὸ φυλακῆσι μεγάλῃσι ἔχεται, φερσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος. εἰ γὰρ ἐθελήσοι ῥήξας ἐπιῤῥῶαι ὁ ποταμὸς οὗτος, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι καταλυθῆναι ὕδατι. ὡς δὲ Ⓒ Μηνὶ τούτῳ τῷ πρώτῳ ἡγεμονεύσαντι βασιλεῖ χέρσον γενέσθαι Ὄ ἀπορρέον, τοῦτο μὲν, ὑπὸ αὐτοῦ πάλιν κτίσαι τοῦτον, ὅπερ νῦν Μέμφις καλέεται. ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ὑπὸ τῷ ξεινῷ τῆς Αἰγύπτου. ἔξωθεν δὲ αὐτῆς πρὸς ῥύξαι λίμνην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορέην τε καὶ ἑσπέρην. Ὄ γὰρ πρὸς τὴν ἠῶ αὐτὸς ὁ Νῖλος ἀπέργει. τοῦτο Ὄ, τὸ Ἡφαίστου Ὄ ἱρὸν ἱδρύσατο ἐν αὐτῇ, ἐὸν μέγα τε καὶ ἀξιαπηγητότατον. μετὰ δὲ τοῦτον, καταλεγον οἱ ἱρέες ἐκ Βύβλου, Βύβλον, ἄλλων βασιλέων τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίων τε καὶ τεσσεράκοντα οὐνόματα. ἐν τοσαύτῃσι γὰρ μετέβησαν ἀνθρώπων, ὀκτὼ καὶ δέκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρίη· Ⓓ δὲ ἄλλοι, ἄνδρες Αἰγύπτιοι. τῇ δὲ γυναικὶ οὔνομα ἦν, ὥσπερ ἐλάσιλθυσε τοῦ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις. τὴν ἔλεγον τιμωρέουσάν οἱ ἀδελφεῷ, Ⓔ Αἰγύπτιοι βασιλεύοντα σφέων ἀπεκτεῖναι· ἀποκτείναντες δὲ, οὕτω ἐκείνῃ ἀπέδοσαν τὴν βασιληίην· τούτῳ τιμωρέουσάν, πολλοὺς Αἰγυπτίων δόλῳ φονεῦσαι δόλῳ. ποιησαμένην γὰρ μιν οἴκημα μεγάλῃσι κατειμένον, ὑπόγαιον, καινοῦσθαι τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι. καλέουσι δὲ μιν Αἰγύπτιοι τοὺς μάλιστα μεταιτίους τοῦ φόνου ἥδε, πολλοὺς ἑστιῶν· δαινυμένοισι δὲ, ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου. Ⓕ τούτης μὲν πέρι τοσαῦτα ἔλεγον. πλεῖω ὅτι αὐτὴν μὲν, ὡς τοῦτο ἐξέργασο, ῥίψαι ἐς οἴκημα ἀντοδοῦ πλέον, ὅκως ἀτιμώρητος ἤμπαυ. τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων, οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδεμίμιν ἔργων ἀποδέξιν, καὶ οὐδὲν ἐς λαμπρότητος, πλεῖω ἑνὸς ἐξάπου αὐτῶν Μοῖριος.

dotes [a] iunxisse pontibus Nilum ad Memphin. nam eum, Libyam versus, totum præterlabi montem Psammium: & supra Memphin centum circiter stadia meridiem versus aggesta humo ad anfractum fluminis arcefecisse pristinum alueum. ita flumen facto alueo per medium montium fluere. Adeo nũc quoque sub Persis iste anfractus Nili qui coercitus fluit, magnis præsidiis custoditur, quotannis obseptus aggeribus. Quos si refringens flumen velit ea parte redũdare, omnis Memphis adibit periculum ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, [b] id vnde fluit amnis effectum terrestre, ibique ab eodem vrbem hanc conditã quæ nunc Memphis appellatur (est enim Méphis in angustiis AEgypti sita) & exterius aquilonẽ versus & vesperum, ex flumine effossum esse stagnum, (nam ab aurora ipse Nilus coercet) & ab eodem in ea vrbe extructum hoc templũ Vulcani tum magnum tum memoratu dignissimum. Post hunc recẽsebant è libro sacerdotes nominatim alios trecẽtos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent AEthiopes, & vna mulier alienigena: cæteri, viri AEgyptii. Mulieri quæ regnauit, fuit nomen idem quod reginæ Babylonicæ, Nitocris. Quam dicebãt vltam fuisse fratrem, ab AEgyptiis, apud quos regnabat, interemptũ: quum eo interempto, regnum ad hanc detulissent. vltam autẽ fratrem, multis AEgyptiorum dolo absumptis. [c] Nam extruxisse eam permagnum ædificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud agitãtem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipuè nouerat fraternæ cædis autores fuisse, per occultum quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hæc demum de illa referebant, præterquã quòd, vbi hoc fecisset [d] cõsperssisse eã multo cinere ædificiũ, quo impunita esset. Aliorum autẽ regũ nullum referebant clarũ opus editũ, nisi vnius, qui postremus horũ extitit, Moeris.

a Aggessisse Méphin. fluuiũ enim totum præterlabi solitum montẽ fabulosum Libyã versus: Memem autem supra stadia circiter centũ à Memphi, sinu qui meridiẽ versus ferebatur obstructo, aref. pr.

b Quum ea pars à qua fluuium aruerat, continens facta esset, *vel terrestre*, ibi ab e.

c Nam quũ domum conderet, specum subterraneũ & eum quidem valde longũ excauasse, vt ipsa quidem dicebat, mente autẽ aliud machinatam esse. & conuoc *Vt legatur* καινοῦσθαι, *non* καὶ νοῦσθαι.

d Sese coniecisset in domum cinere plenã, quò impunita.

Hunc enim ædificasse memoratu digna Vulcani vestibula, ad ventum aquilonem vergentia: & stagnum effodisse, cuius quot sint in ambitu stadia, posterius aperiam: & pyramides in ea extruxisse, de quarum magnitudine simul cum ipsius lacu mentionem faciã. Hũc itaque tantum operum edidisse: alios autem nihil prorsus.

Quos ego prætergressus, eius qui his successit, nomine SESOSTRIS, mentionẽ habebo. Istũ dicebant sacerdotes, [a] primùm longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolas in suam potestatem redegisse: progressúmque lõgius, veniisse in mare iam vadosum, & proinde non nauigabile. Illinc vbi retro se ad AEgyptum recepisset, secundum sacerdotum cõmemorationem, coacto ingenti exercitu per continentem perrexisse: omnésque gentes, vt in quamque incidebat, subegisse. Et quascũque earũ nanciscebatur feroces & vehementer studiosas libertatis, in earum regionibus cippos statuebat, inscriptos literis sui nominis & patriæ, & quæ referrẽt ipsum illos vi subegisse: quarum verò vrbes nullo prælio nulloque negotio cepisset, his cippis inscripsit tum easdem literas quas scripserat eis gentibus quæ viriles extiterant, tum muliebria genitalia: planũ facere volens, illos haudquaquam viriles extitisse. Hæc faciẽdo peragrabat continentem, donec ex Asia in Europã trãsgressus, Scythas subegit & Thraces: ad quos vsque & non vlterius mihi videtur AEgyptius exercitus peruenisse, quoniã in istorum terra tituli, non vltra, positi apparent. Hinc digressus retro abiit, & posteaquam ad Phasin subsedit, [b] quid deinceps, non habeo quod dicã, an ipse rex Sesostris, diuiso suo exercitu, aliquãtulum copiarum reliquerit ad eã regionẽ incolendã, an aliqui militũ pertæsi peregrinationis, circa fluuiũ Phasin substiterint. Nam Colchi videntur AEgyptii esse: φ

a *Hunc locũ Budæus sic vertit*, Primum omniũ regum longis nauibus Arabicum sinum prætreuectum, & populos rubri maris accolas in potestatem suã redegisse: indéque retro iisdẽ vestigiis reuersum, & coactis in gentibus copiis transgressum in continentem infesto exercitu ob vias vbique gentes subegisse: Quascunque autem erat nactus gentes strenuas, & pro libertate tuenda acriter ac percupidè dimicãtes, per horum ille regiones stelas, *id est, cippos lapideos*, statuebat, literis significantes ipsius regis nomen & patriã, & vt copiis eos propriis ac viribus subegerat. Quorũ verò vrbes nullo negotio aut incruento certamine cepisset, apud hos itidem vt apud illos qui strenuitatis specimen ediderant, cippos quoque statuebat, atque eo amplius muliebria genitalia adsculpebat, significare volens eos ignauos esse. *Bud.*

b Deinceps pro comperto dicere non possum an ipse r.

Α τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα, τοῦ Φάσιος τὰ πρὸς βορέω ἀνέμων τετραμμένα προπύλαια, λίμνην τε ὀρύξαι τῆς ἡ περίμετρος ὅσων ὁδὸς σταδίων ὕστερον δηλώσω. πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκοδομῆσαι, τῶν ἡ μεγάθεος πέρι, ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ ὀπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι· τῶν δὲ ἄλλων οὐδένα οὐδέν.

Παραμειψάμενος ὦν τούτους, τὸ ὅτι τοῦτοισι ἡμολόγεον βασιλέως, τῷ οὐνόματα εἶχε Σέσωστριν, τοῦτον μνήμην ποιήσομαι· τὸν ἔλεγον οἱ ἱρέες πρῶτον μὲν πλοίοισι μακροῖσι ὁρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, τὸν πρὸς τῷ Ἐρυθρῷ θαλάσσῃ κατοικημένους καταστρέφεσθαι. ἐς ὃ πλέοντά μιν πρόσω, ἀπίκετο ἐς θαλασσαν, μηκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχέων. ἐνθεῦτεν δέ, ὀπίσω ἀπίκετο ἐς Αἴγυπτον καὶ τῶν ἱρέων τῷ φάτιν, χρατέων πολλέων τῶν λαβέων ἤλαυνε δι' ἠπείρου, πρὸς ἔθνος τὸ ἐμποδὼν καταστρεφόμενος. ὁτέοισι μὲν νυν αὐτέων ἀλκίμοισι ἐνετύγχανε, καὶ δι' Β νέων ἐλευθερίων τοσῷδε μᾶλλον ἐστήλας αἰίζη ἐς σφέας, ἐν γράμμασι λέγουσας τό, τε ἑωυτοῦ οὔνομα, καὶ τῆς πάτρης, καὶ ὡς δυνάμεϊ τῇ ἑωυτοῦ κατεστρέψατο σφέας· ὁτέων δὲ ἀμαχητὶ καὶ ὠπετέως πρέλαβε τὰς πόλις, τοῦτοισι δὲ ἐνέγραφε ἐν τῇσι στήλῃσι κατὰ ταὐτὰ καὶ τοῖσι ἀνδρηίοισι τῶν ἐθνέων ἐμέλλησε· καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς προσεμάγραφε, δηλῶν βουλόμενος ποιέειν ὡς ἦσαν ἀνανδρίδες. τοῦτα δὴ ποιέων, διεξῆιε τὸν ἤπειρον. C ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὸν Εὐρώπην ἐσέβαλε, τούς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρηίκας. ἐς τούτους δέ μοι δοκέει καὶ οὐ προσώτατα ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός. ἐνθαῦτα μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαινόμενα σταθεῖσαι αἱ στῆλαι· ὅδε δὲ προσωτέρω τούτων, οὐκέτι. ἐνθεῦτεν δὲ ὑπαναστρέψας ὀπίσω, ἦιε· καὶ ἐπεί τε ἐγένετο ὅτι Φάσι ποταμῷ, οὐκ ἔχω ὅ τι ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἑωυτοῦ στρατιῆς μόριον ὁσονδή, αὐτοῦ κατέλιπε D τῆς χώρης οἰκήτορας· εἴτε τῶν τινες στρατιωτέων ἐν τῇ πλάνῃ αὐτοῦ ἀρεσθέντες, ἐνθαῦτα

Φάσιν ποταμὸν κατέμειναν. φαίνονται μὲν γὰρ ἐόντες Κόλχοι Αἰγύπτιοι. νοέ-

σας ὁ πρότερον αὐτὸς, ἢ ἀκούσας ἄλλων, λέγω· ὡς δέ μοι καὶ φροντίδι ἐγένετο, ἐνθυμέομαι ἀμφοτέροισι. μᾶλλον δὲ οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων, ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων. νομίζω δὲ ἔφασαν Αἰγύπτιοι τῆς Σεσώστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους. αὐτὸς δὲ εἰκάσας τῇδε, καὶ ὅτι μελανχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες. καὶ τοῦτο μὲν ἐς τοσοῦτον οὐδὲν ἀνήκει· εἰσὶ γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι. ἀλλὰ τοῖσι δὴ μᾶλλον, ὅτι μοιωῦσι πρώτοισι ἀνθρώπων Κόλχοι, καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες ταριχεύμενοι ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ, καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι τοῖσι Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι. Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποταμὸν, καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοισι ἀγχίτονες ἐόντες, ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι· οὗτοι γάρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι αὐτῶν τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ, καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιεῦντες κατά. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκοτέροισι παρὰ τοῖσι ἑτέρων ἔξεμαθον. ἀρχαῖον γὰρ δή τι φαίνεται ἐὸν· ὡς δὲ ἔθνεσι μισογέλωσι Αἰγυπτίῳ ἔξεμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε μαρτύριον γίνεται· Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσγονται, οὐκέτι Αἰγυπτίους μιμέονται κατὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν ἐπιγινομένων οὐ περιταμνουσι τὰ αἰδοῖα.

τῶν πεκμήριον

Φέρε δὴ καὶ ἄλλο εἰπὼ περὶ τῶν Κόλχων, ὡς Αἰγυπτίοισι προσφερέες εἰσί. λίνον μοῦνοι οὗτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ ταὐτά. καὶ ἡ ζόη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφερής ἐστι ἀλλήλοισι. λίνον δὲ τὸ μὲν Κολχικὸν, ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδονικὸν κέκληται· τὸ μὲν ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεόμενον, καλέεται Αἰγύπτιον. αἱ δὲ σῆλαι, τοῖσι ἴσα κατὰ χώρην ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῦνες οὐκέτι φαίνονται ἐοῦσαι· ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὥρεον εἶδον, καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα, καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίῃ δύο τύποι ἐν πέτρῃσι ἐγκεκολαμμένοι τοῦτου τοῦ ἀνδρός, τῇ τε ἐκ τῆς Ἐφεσίης ἐς Φώκαιαν κατέρχονται, καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην. ἑκατέρωθι δὲ αὐτῶν ἐγγεγλυμμένοι, μεγάθεος πέμπτης ἐπιβαμῆς, τῇ μὲν δόξιν χειρὸς ἑκατέρου τοῦ τύπου ἔχει δόρυ, καὶ τοξότης ἐστὶ ἀπὸ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ὦμον· ἔστι δὲ Αἰθιοπικὸς καὶ Αἰγυπτιακὸς ἐπιστάμενος· ἔχει γὰρ ἀμφοτέρων τῶν χωρέων τὴν ἐσθῆτα. ἔστι δὲ καὶ γράμματα ἐπιγεγραμμένα ἐν τῇ πέτρῃ ἱρὰ γράμματα, διὰ μέσου ἀμφοτέρων τῶν τύπων, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τὸν ἕτερον. ἐστὶ δὲ ἐπιγεγραμμένα Αἰγυπτίοισι γράμμασι. ἔστι δὲ ἐν τοῖσι ὅρεσι τοῖσι ὑπὲρ Νύμφης τῆς Ἀφροδίτης ἱροῦ, καὶ τοῦ Ἀλυάττεω τάφου, ἐπὶ τὸν ἥλιον τετραμμένα. ἔστι δὲ ἐν τοῖσι ὅρεσι τοῖσι ὑπὲρ Νύμφης τῆς Ἀφροδίτης ἱροῦ, καὶ τοῦ Ἀλυάττεω τάφου, ἐπὶ τὸν ἥλιον τετραμμένα. ἔστι δὲ ἐν τοῖσι ὅρεσι τοῖσι ὑπὲρ Νύμφης τῆς Ἀφροδίτης ἱροῦ, καὶ τοῦ Ἀλυάττεω τάφου, ἐπὶ τὸν ἥλιον τετραμμένα.

φέρεται

τῶν κατὰ χώρεσι

A ipse prius nouũ quàm ex aliis auditum refero. Cuius rei quũ mihi cupido incesſiſſet vt vtroſque percõtarer, magis Colchi reminiſcebantur AEgyptiorum, quàm AEgyptii Colchorum. Dicebant autem AEgyptii ſe opinari Colchos è Seſoſtris eſſe exercitu. [a] Ipſe autem ex hoc coniecturam capiebã, quòd atro colore ſunt & criſpo capillo (tametſi hoc pro nihilo putari poſſet, quum & alii ſint huiuſcemodi) [b] ſed quòd iſti præci-

a Ipſe partim ex hoc

B puè. Præterea quòd ſoli omnium hominum Colchi & AEgyptii & AEthiopes ab initio ſtatim pudẽda circumcidũt. Nam & Phœnices & Syrii, qui ſunt in Palæſtina, didiciſſe id ab AEgyptiis & ipſi cõfitentur. Syrii verò qui fluuium Thermodontem & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones, à Colchis ſe nuper didiciſſe aiunt. Hi enim ex hominibus ſoli ſunt qui circumciduntur: [c] & in hoc faciendo, agnoſcuntur

b Sed ex iſtis magis, quòd ſoli, &c.

C AEgyptii eſſe. AEgyptii verò atq; AEthiopes, non queo dicere vtri ab vtris didicerint. nam videtur eſſe perantiquũ. Sed quòd ex AEgypto, quum illic commercium haberent, didicerint, magnũ mihi fit hoc teſtimonium: quòd hi Phœnices qui cum Græcis commercium habent, non amplius circa virilia imitãtur AEgyptios, nec eorum qui naſcuntur, virilia circumcidunt. Agedum & aliud

c Et in eo iſtos Ægyptiorum cõſuetudinẽ ſequutos conſtat.

D de Colchis dicam, in quo ſint ſimiles AEgyptiorum. Hi ſoli atque AEgyptii linum eadẽ ratione [d] operantur: omníſque vtrorumque vita pariter & lingua ſimilis eſt. Linum autem Colchicũ à Græcis Sardonicum appellatur, quum illud quod ab AEgypto venit, appelletur AEgyptiacũ. Titulorum quos Seſoſtris rex AEgypti [e] regionatim erexit, plerique iam incolumes non extant. quoſdam in

d Elaborãt. *Vel, Apparant. Gall. accouſtrent.*

e Per ſingulas regiones.

E Syria Palæſtina ipſe vidi inſcriptos, tum quibus dixi literis, tum muliebribus genitalibus. Circa Ioniam quoque duæ huius viri figuræ viſuntur in petris inciſæ: vna quidem quâ ex Epheſo in Phocæam itur, altera verò, quâ è Sardibus Smyrnam verſus. In quarum vtraque inſculptus eſt vir magnitudine quinũm palmorum, dextra ſpi-

culum tenens: sinistra arcus, cæteramque item armaturam & AEgyptiacam & AEthiopicã gestans: & ex altero ad alterum humerum eũtes sacræ literæ AEgyptiacæ sũt insculptæ in hæc verba, HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HVMERIS. Quis tamẽ aut cuias fuerit, [a] ab hac parte nõ indicãt, sed ab altera. Ea quidam cõspicati, Memnonis imaginem esse coniectant, multùm à veritate deficientes. Hunc igitur Sesostrin AEgyptium sacerdotes dicebãt, redeuntẽ, multósque mortales earum genium ac regionum quas subegerat, reportantem, eũdem, [b] posteaquam ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse à fratre, quem AEgypto præfecerat, vnà cum liberis inuitatũ: & quum ille domum exterius materia circumstipasset, struémque incendisset, re hunc intellecta extemplo cum vxore deliberasse, (nam & vxorem secum duxerat) & ea suadente vt duos è sex liberis super ardentem pyram extendens, pontẽ faceret, super quos ipsi transeũtes euaderent, ita fecisse: & duobus filiis ita in censis, cæteros vnà cum patre fuisse seruatos. Sesostrin in AEgyptum reuersum, vltionem de fratre sumpsisse: quã verò multitudinem è terris in potestatem redactis abduxerat, ea vsũ in hæc fuisse. Nempe isti fuerunt qui sub hoc rege immensæ magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quíque ad diuortia aquarum, quæ nũc in AEgypto sunt, cũcta effodienda sunt adacti, [c] quia inuiti faciebant vt AEgyptũ, prius equis & plaustris agendis vbique idoneam, redderent nõn idoneam. Nam ab eo tempore AEgyptus, quæ omnis plana est, tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas [d] vniuersa loca occupantes: quas ideo rex fodiẽdas putauit, vt ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio AEgypti essent, refluẽte flumine non laborarent penuria aquæ ad

a Hîc quidẽ nõ declaratur, sed alibi declaratũ est.

b Quum in reditu Daphnas Pelusias veniisset.

c Et per imprudentiam fecerunt vt Ægyptus pr. e. & pl. agendis vbique idonea, commoditate ista careret. Nam, &c.

d Et varias formas, vel varia diuerticula habentes. Regionem autẽ idcirco rex incidit vt ciuitat. *Hic pro* Ὅπως *legi* πῶς.

εἰ ἔχων αἰχμὴν, τῇ δὲ ἀριστερῇ πέρον· καὶ τἄλλα σκευὴν ὡσαύτως. καὶ γὰρ Αἰγυπτίην καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει. ὤμου δὲ ἑκάτερον ἐς τὸν ἕτερον ὦμον διὰ τῶν ἱρῶν γραμμάτων ἐσὶ Αἰγύπτια διήκει ἐλεγεῖα λεγόμενα, λέγοντα τάδε, ΕΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ΩΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ΕΜΟΙΣΙ ΕΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὅστις δὲ ἢ ὁκόθεν ἐσὶ, συνῆκται μὲν οὐ δηλοῖ, ἑτέρωθι δὲ δεδήλωκε. τὰ δὴ καὶ μετεξέτερος τῶν ἱρεων σταθμῶν, Μέμνονος εἰκόνα εἶναι, πολὺ τῆς ἀληθηίης ἀπολελαμμένος. τοῦτον δὴ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα, καὶ ἄγοντα πολέας ἀνθρώπους τῶν ἐθνέων τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱρέες, ἐπεί τε ἐγένετο ἀναχωρέων ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσιήσι, τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ, τὸν ἐπέτρεψε Σέσωστρις τῷ Αἰγυπτίῳ, τοῦτον ὑπὸτὴν ξεινίαν αὐτὸν καλέσαντα, ἢ τοὺς αὐτοῦ τοὺς παῖδας, περιθεῖναι ἔξωθεν ξύλα· περιθέντας δὲ, ὑποπρῆσαι. τὸν δὲ, ὡς μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλεύεσθαι τῇ γυναικί· καὶ γὰρ δὴ καὶ τῷ γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι. τῷ δὲ οἱ συμβουλεύσαι, τῶν παίδων ἐόντων ἓξ, τοὺς δύο ὑπὸτῷ πυρὶ ἐκτείναντα, γεφυρῶσαι τὸ κῆμα, αὐτοῖσί τε ἐφ' ἐκείνων ὑπερβαίνοντας ἐκσώζεσθαι. ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστριν· καὶ δύο μὲν τῶν παίδων κατακαῦσαι οὕτω τοιῶνδε, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. νοήσας δὲ ὁ Σέσωστρις ἐς τὸν Αἰγύπτιον, ἢ πεπραγμένος τὸν ἀδελφεόν, τῷ μὲν ὁμίλῳ τὸν ἐπῆλαγε, τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, τούτῳ μὲν τὰ δὲ ἐγκρήσας τοῖσί τε οἱ λίθοισι τοῖσι ὑπὸ τούτου τοῦ βασιλέος κομισθέντας ἐς τὸ Ἡφαίστου ἱρὸν, ἐόντας μεγάθεϊ θωμαστέας, οὗτοι ἦσαν οἱ ἕλκυσαντες. καὶ τὰς διώρυχας τὰς νῦν ἐούσας ἐν Αἰγύπτῳ, πάσας οὗτοι ἀναγκαζόμενοι ὤρυξαν. ἐποιέοντό τε οὐκ ἐκόντες Αἰγύπτιοι, ὑπορρῖν ἐοῦσαν ἵππασίμῳ, ἢ ἀμαξεύσιμον νῦν πᾶσαν, οὐδὲν δεῖν τούτων. ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἰγύπτιος ἐοῦσα πεδιὰς πᾶσα, ἀνίππους τε καὶ ἀμάξεύτους γέγονε. αἰτίη δὲ τούτων αἱ διώρυχες γεγόνασι, ἐοῦσαι πολλαὶ, ἢ πανταχοῖσι τοῖσι ἔχουσαι. καὶ τὰ μὲν δὴ τῶνδε εἵνεκα τῷ χώρῳ ὁ βασιλεὺς ὅσοι τῶν Αἰγυπτίων μὴ ὑπὸτῷ ποταμῷ ἐκλίνετο πόλις, ἵνα ἀναμέσους, ὅτι ὀκωσ τε ἀπίοι ὁ ποταμὸς ἀπορίζοντες ὑδάτων, πλουσιωτέρῳσι

81

πλατυτέρῳσι ἐχρέωντο τοῖσι πόμασι ἐκ φρεάτων χρεώμενοι. Τούτων μὲν δὴ εἵνεκα κατετμήθη ἡ Αἴγυπτος. κατὰ μοῖραν δὲ τὴν χώρην Αἰγυπτίοισι ἅπασι τὸν αὐτὸν ἐόντα βασιλέα, κληρωσαμένοισι ἴσον ἑκάστοισι τετράγωνον διδοῦντα. καὶ ἀπὸ τούτου τε τοῦτον ἐποιήσαντο, ὕβριν προτιθέντα ἀποφορὴν ὑπὲρ τελέουσι κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ τινος ἢ κληροῦχου ὁ ποταμὸς τὴν προσήλιτο, ἐλθὼν αὐτὸς αὐτοῦ ἐσήμαινε· ὁ δὲ ἐπέμπετο αὐτὸς ὑπὸ ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀναμετρήσοντας ὅσῳ ἐλάσσων ὁ χῶρος γένοιτο, ὅκως τὸ λοιπὸν κατὰ λόγον τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελέοι. δοκέει δέ μοι καὶ γεωμετρίη ἐνθεῦτεν εὑρεθεῖσα, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπανελθεῖν. πόλον μὲν γὰρ, καὶ γνώμονα, καὶ τὰ δυώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἐμαθον Ἕλληνες. βασιλεὺς μὲν δὴ σφέων μοῦνος Αἰγύπτιος Αἰθιοπίης ἦρξε. μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο τοῦτο τοῦ Ἡφαιστείου, ἀνδριάντας λιθίνους· δύο μὲν, τεσσεράκοντα πήχεων, εὐωνύμου τε καὶ τὴν γυναῖκα· τοὺς δὲ παῖδας ἑκάστους τετρασεις, εἴκοσι πηχέων ἕκαστον. τῷ δὲ ἱρεῖ τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα πολλῷ Δαρεῖον Πέρσην οὐ φρενῖ δὲ ἐσάντα ἐμποιῆσαι ἀνδριάντα, φὰς οὐ οἱ πεποιῆσθαι ἔργα οἷά περ Σεσώστρι τῷ Αἰγυπτίῳ. Σέσωστριν μὲν γὰρ ἄλλα τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ ἐλάσσω ἐκείνου, καὶ δὴ καὶ Σκύθας· Δαρεῖον δὲ οὐ δυνασθῆναι Σκύθας ἑλεῖν. οὐκων δίκαιον εἶναι ἐμποιῆσθαι τῷ ἐκείνου ἀναθημάτων, μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον τοῖσι ἐκείνου ἔργοισι. Δαρεῖον μὲν νυν λέγουσι ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι.

Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος, οὐκ δέξασθαι ἔλεγον τὸν βασιληίην παῖδα αὐτοῦ Φερῶν, Φέρωνα ἀποδέξασθαι μὲν ὀδυρμῶν τρατηίην, στυγνεῖν δὲ οἱ τυφλὸν γενέσθαι, διὰ τοιόνδε τρῆγμα τοῦ ποταμοῦ κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα πήχεας, ὡς ὑπερέβαλε τοὺς ἀρούρας, πνεύματος ἐμπεσόντος, κυματίης ὁ ποταμὸς ἐγίνετο. τὸν δὲ βασιλέα λέγουσι ὑβριστὴν γενόμενον, λαβόντα αἰχμὴν, βαλεῖν ἐς μέσας τὰς δίνας τοῦ ποταμοῦ. μετὰ δὲ, αὐτίκα καμόντα αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς, τυφλωθῆναι. δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναί μιν τυφλὸν

potandum, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de causa AEgyptus intercisa est, & ab hoc rege, vt dicebant, in omnes AEgyptios dispartita, soli quadrati æqua portione viritim per sortem data: atque hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quòd si cuius portionem alluuione flumen decurtasset, is adiens regem, rei quæ cõtigerat certiorem faciebat. rexque ad prædium inspiciẽdum mittebat qui metirentur quanto deterius factũ esset, vt ex residuo pro portione taxatũ vectigal penderetur: atque hinc geometria orta videtur in Græciam transcendisse: Nam polum & gnomonẽ, *id est, normam*, & duodecim diei partes à Babyloniis Græci didicerunt. Solus hic AEgyptius rex imperio potitus est AEthiopiæ: monumẽtum quoque sui reliquit ante ædẽ Vulcani, lapideas statuas, duas quidẽ tricenũm, vnã suam, alteram vxoris: quatuor autem, vicenũm cubitorum, totidem filiorum. Huic statuæ longo pòst tempore quum Darii Persę statua anteponeretur, non tulit id sacerdos Vulcani, negans Darium tales res gessisse quales gessisset Sesostris AEgyptius: quippe qui cùm alias nationes nõ pauciores quàm [a] Darius, tum verò Scythas subegisset: eóque iniquum esse huius ante illius sisti donaria, qui rebus gestis nõ esset illum supergressus. Hæc loquuto sacerdoti tamen ignouisse Darium ferunt.

[a] *Hæc adde post Subegisset*, Dariũ autem Scythas vincere non potuisse. ideóque in.

Defuncto Sesostre, regnũ suscepisse PHERONEM eius filium aiebant, & hunc nullam sumpsisse expeditionem, sed ei contigisse vt luminibus caperetur. idq; hac de causa: Quum flumen eo tempore copiosissimum manaret, ita vt supra decẽ & octo cubitos rura transcenderet, vento ingruente, qui fluctus cieret, ferunt hunc regem [b] facinus admisisse, quòd sumptum spiculũ in medios fluminis vortices cõtorserit: statímque laborasse ex oculis, ac visũ amisisse, decennióque cæcũ fuisse.

[b] Proteruitate quadam sumpt.

Vndecimo autem anno ex vrbe Buti ei oraculum aduenisse, iam exactum esse tempus[a] calamitatis: visúmque ei redditurum, si oculos abluisset lotio mulieris quæ ad suum solius virum accessisset, aliorum virorum expers. Eum ergo ante omnia vrinam vxoris expertum, quum nihil amplius cerneret, cæterarum deinceps vriná expertum, tandem vidisse. Túmque omnes mulieres quas fuisset expertus (præter eam cuius lotio lotus visum recepisset) vnam in vrbem coegisse, quæ ἐρυθρὴ βῶλος, *id est, rubra gleba*, dicitur, & eas illic coactas cum ipsa vrbe omnes concremasse: & eam cuius lotio lotus visum recepisset, vxoré duxisse. Ergo ea clade liberatus cùm alia in aliis tẽplis donaria posuit, omnia memoratu digna, tũ maximè memorabilia ac spectaculo digna in templo Solis, gemina saxa, quos obelos vocant, *à figura veru*, centenũm cubitorum longitudinis, octonũm latitudinis.

a Pœnæ qua multaretur.

Huic in regno succeſſiſſe aiebãt virum Memphitẽ cui nomen esset lingua Græca PROTEVS. cuius nunc apud Memphin visitur fanum, decorum sanè ac valde adornatum, ad australem partem templi Vulcani positum, circumquaque Phœnicibus Tyriis habitantibus: qui locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano Protei est ædes quæ vocatur Veneris hospitæ: quam coniicio esse Helenæ Tyndari filiæ: tũ quia apud Proteum fuisse diuersatam audiui, tum etiã quòd cognomine Veneris hospitæ appellatũ est. Nam quæcũque sunt alterius Veneris templa, neutiquam hospitæ appellantur. Et sanè percontãti mihi sacerdotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrum, rapta è Sparta Helena, quũm renauigaret domũ, in mari AEgæo ventis cursu excussum in AEgyptiacum pelagus: atque illinc, nõ remittẽtibus flatibus appulsum, in AEgyptũ, ad ostiũ Nili quod vocatur Canobicũ, atque ad Taricheas. Erat in eo littore, Herculis tẽplum, quod nũc quoq; est:

A ἐνδεκάτῳ ᾧ ἔτει ἀπικέσθαι οἱ μαντήιον ἐκ Βουτοῖς πόλιος, ὡς ἔξηκει τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς ζημίης, & ἀναβλέψαι, γυναικὸς θρὼ νιψάμενος τοὺς ὀφθαλμούς, ἥτις ἐωυτῆς ἀνδρα μοιχὸν πεφοίτηκε, ἀλλέων ἀνδρῶν ἐοῦσα ἄπειρος. καὶ τὸν πρώτης τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς πειρᾶσθαι· μετὰ δὲ, ὡς οὐκ ἀνέβλεψε, ἐπεξῆς πασέων πειρᾶσθαι· ἀναβλέψαντα δὲ, σὺν ἀγαλείῃσι τῇσι γυναικὸς τῆς ἑωυτοῦ ἐπειρήθη, πλὴν ἢ τῆς ἐξ οὗρο νιψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν, ἣν νῦν καλέεται Ε-

ἀνέβλεψε

B ρυθρὴ βῶλος ἐς ταύτην συναλίσαντα, κατακαῦσαι πᾶσαν σὺν αὐτῇ τῇ πόλι. τῆς δὲ νιψάμενος τῷ οὔρῳ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα. ἀναθήματα δὲ, ἀποφυγὼν τὴν πάθην τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλά τε ἀνὰ τὸ ἱρὸν πάντα τὰ λόγιμα ἀνέθηκε, καὶ τῶν λόγον μάλιστα ἄξιόν ἐστι ἔχειν, ἐς τὸν ἡλίου τὸ ἱρὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα, ὀβελοὺς δύο λιθίνους ἑξ ἑνὸς ἑκάστους ἑκατέρου λίθου, μῆκος μὲν ἑκάτερον, πήχεων ἑκατόν, εὖρος δὲ, ὀκτώ.

C Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην ἔλεγον ἄνδρα Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὔνομα Πρωτεύς ἐστι· τῷ νῦν τέμενός ἐστι ἐν Μέμφι κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τῷ Ἡφαιστείου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον. κατοικέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι. καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὁ σύμπας, Τυρίων στρατόπεδον. ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμένει τῷ Πρωτέος ἱρόν, τὸ καλέεται ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν Ἑλένης τῆς Τυνδάρεω καὶ τὸν

D λόγον ἀκηκοὼς, ὡς διατρίψαι Ἑλένην παρὰ Πρωτέϊ· καὶ δὴ καὶ ὅτι ξείνης Ἀφροδίτης ἐπώνυμόν ἐστι. ὅσα γὰρ ἄλλης Ἀφροδίτης ἱρὰ ἔστι, ἐπίκλησιν ἐπικαλέεται. ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱρέες ἱστορέοντι περὶ Ἑλένης ὧδε γρηέσθαι· Ἀλέξανδρον ἁρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης, ἐκπλέειν ἐς τὸ ἑωυτοῦ· καὶ μιν ὡς ἐγένετο ἐν τῇ Αἰγαίῃ, ἐξωσθῆναι ἀνέμοισι ἐκ Βαλλοίοισι ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος. ἐνθεῦτεν δὲ (οὐ γὰρ ἀνίεσθαι τὰ πνεύματα)

ἐπίκλησιν

E ἀπικνέεσθαι ἐς Αἴγυπτον, καὶ Αἰγύπτου ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλεόμενον στόμα τὸ Νείλου, καὶ ἐς Ταριχείας. ἰοῦ δὲ ἐπὶ τῆς ἠιόνος, ὅ τε καὶ νῦν ἐστι, Ἡρακλέος ἱρόν.

ἐς τὸ ἱρὸν καταφυγὼν οἰκέτης ὅτεῳ αὐ- A ad quod siquis cuiuscunque hominis seruus confugiés capiat sacras notas, sese deo trádens, eum nefas est tangere. Quæ sanctio ad meam vsque ætatem prorsus immutata perseuerauit. Eam templi legem mancipia Alexándri quum audissent, ab eo profugerunt: assidentésque deo supplices, Alexandrum insimulabant, eum destructum volentes: rémque omnem exponebant vt circa Helenam gesta erat, & illatam Menelao iniuriam. Insimulabant autem de his apud sacerdotes & apud huius ostii Nili præfectum, nomine Thonin. His auditis, Thonis quàm raptissimè Memphin ad Proteum mittit hæc nunciatum, his verbis: Peregrinus quidam venit genere Teucer, qui rem nefariá in Grecia perpetrauit: quippe seduxit hospitis uxorem, quam secum ducens cum multis admodum opibus, in tuam terram ventis appulsus est: vtrúmne finemus eum abire impunem, an ea quæ attulit secum eripiemus? Ad hæc remisit Proteus qui diceret, Virum istum, vndecunque is sit qui rem nefariam in hospitem suum perpetrauit, comprehensum ad me deducite, vt quidnam dicturus sit sciam. Hoc vbi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, nauésque eius distinet: dehinc illũ Helénámque cum opibus, atque etiam [a] seruos Memphin ducit. Quibus omnibus repræsentatis, Proteus percontatus est Alexándrum qui sínam esset, & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigasset, & quó. Sed interrogante Proteo vnde Helenam accepisset, titubantem in loquendo ac [b] tergiuersantem coarguebant ii qui fuerant supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiá tulit, inquiens, Ego, nisi magni interesse arbitrater de nullo peregrino supplicii capitis sumere, ad terram meam ventis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem. [c] Omnium hospitum deterrime, scelestissimum facinus admisisti,

a Supplices, *ἱκέτας, pro quo hic legit,* οἰκέτας.

b *Ad Verbum,* Non dicentem veritatem.

c Qui (ô omniũ hominum deterrime) hospitio exceptus, scelestiss. *At hic pro* ξεινίων *legit* ξείνων, *iungens cum* ἀνδρῶν, *& omittit* ξεινίων.

83 ἐς χεῖρας τὼ ἐμὼ, ἐγὼ αἰ σε τὸν τοῦ Ἕλληνος ἐπισάμενον ὃς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχών, ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαο

à tuo ipsius hospite erepta vxore:
a Neque verò tibi satis fuit cum illa rem habuisse, sed etiam sublata illa abiisti. Ac ne his quidem contentus, direpta hosp. *Potest & aliter exponi ἁναπερώσας.*
* neque his contẽtus, cum ea abisti. Ac ne his quidẽ satis habens, compilata hospitis domo venisti. Itaque quoniam magni momẽti esse duco necare hospitem, mulierem hanc atque opes tibi vt abducas non sinã, sed ego hæc Græco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit venire ad ista reportanda. Tibi verò ipsi, tuisque cõuectoribus, vt è mea terra in aliã triduo transferetis præcipio, alioqui vos pro hostibus persequuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse sacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepisse: sed quia nõ perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est vsus, in quem transtulit, declarans se hũc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est ex eo quòd in Iliade facit mẽtionem eiusdem erroris Alexandri: nec vsquam alibi retractat, Alexãdrum abducentem Helenam, cùm alibi fuisse errabundum, tum etiam Sidonẽ Phœniciæ applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis: ita versibus inquiens,

Iliad. ζ.
Picturata inerãt ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, quas ipse Paris formosus ab urbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Quum retulit magnis Helenã natalibus ortam.

Odyss. δ.
Meminit quoque in Odyssea his versibus,
Hoc habuit Ioue nata probum præsensque venenum,
Quod Polydãna sibi Thonis donauerat vxor:
AEgypti quæ terra serax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autẽ damnosa venena.

Odyss. δ.
Hæc quoque alia ad Telemachũ Menelaus inquit,
Huc etiam AEgypto dii me tenuere reuerti
Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.
In his carminibus fatetur Homerus se nosse errationem Alexandri in AEgyptum. Est enim

A τοῦδε τοῦ ξεινοδόκου ξείνου τὴν γυναῖκα, τὴν ἔχων ἦλθες. καὶ μάλα οὐκ ἤρκεσέ τοι ὃ συγγενέσθαι αὐτῇ, ἀλλ' ἀνατερώσας αὐτὴν, οἶκον λαβών. καὶ σοὶ δὲ τοῦτα τοι μειῶσα ἦρκεσε, ἀλλὰ καὶ οἰκία τῷ ξείνου χρήσασα ἧκεις. νεῦν ὦν ὑμῖν σοὶ πολλοῦ ἤγημαι μὴ ξεινοδοκέειν, γυναῖκα μὲν τοῦτον καὶ τὰ χρήματα οὔ τοι τοσήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλ' αὐτὰ ἐγὼ τοῦ Ἕλληνι ξείνου φυλάξω, ἐς ὃν αὐτὸς ἐλθὼν ἐκεῖνος ἀπα-
B γαγέσθαι ἐθέλῃ. αὐτὸν δέ σε καὶ τοὺς σοὺς συμπλόους τριῶν ἡμερέων τρεπαγρόω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην γαῖαν μεταρμίζεσθαι· εἰ δὲ μή, ἅτε πολεμίους τρεσόμενος. Ἑλένης μὲν τοῦτον ἀπίξιν τοιήδε Πρωτέα ἔλεγον οἱ ἱρέες γενέσθαι. δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυθέσθαι· ἀλλ' οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιΐην βώρεπτος ἦν τοῦ ἑτέρου, τῶνπερ ἐχρήσατο ἐς ὁ μετῆκε αὐτόν, δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἐ-
C πίσταιτο τὸν λόγον. δῆλον δέ, κατὰ γὰρ ἐποίησε ἐν Ἰλιάδι, καὶ οὐδαμοῦ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτὸν πλανέων τὴν Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπηνείχθη ἄτερ Ἑλένης· τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος, καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο. ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ. λέγει δὲ τὰ ἔπεα ὧδε,

Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τοὺς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
D Ἤγαγε Σιδονίηθεν, ὑπερπόντιον εὖρος ἀλύσας,
Τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγε πατρὸς ἐν εὐναῖς.

ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ, ἐν τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
Ἐσθλά, τά οἱ Πολυδάμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις,
Αἰγυπτίη· τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.
E λέγει, καὶ τάδε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλαος
Αἰγυπτίῳ μ' ἔπι δόλῳ θεοὶ μεμάασιν ἐέλδειν
Ἔχον, ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα τελήεντας ἑκατόμβας.

ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ ὅτι ἦπτετο τῆς ἐς Αἴγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνης. ὁμοῦ-

χρ' οἶκον ἔχων ὀκαλέσας.

ρέᾳ γὰρ ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ. οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν Σιδῶν, ἐν τῇ Συρίῃ οἰκέουσι. καὶ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα καὶ τόδε τὸ χωρίον οὐκ ἤκουσα, ἀλλὰ μάλιστα δηλοῖ ὅτι οὐκ Ὁμήρου τὰ Κύπρια ἔπεα ἐστί, ἀλλ' ἄλλου τινός. ἐν μὲν γὰρ τοῖσι Κυπρίοισι εἴρηται ὡς τεσσάρων Ἀλεξάνδρου ἀπίκετο ἐκ Σπάρτης ἐς Ἴλιον ἄγων τὴν Ἑλένην, θείῃ τε πνοιῇ χρησάμενος καὶ γαληνῇ λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν. Ὁμήρου μὲν νυν καὶ τὰ Κύπρια ἔπεα χαιρέτω. Εἰρομένῳ δέ μευ τοὺς ἱρέας εἰ μάταιον λόγον λέγουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γινόμενα, ἢ οὐκ ἔφασαν πρός ταῦτα, τάδε ἐξεύρισκον φάμενοι εἰδέναι περὶ αὐτῶν Μενέλεων. ἐλθεῖν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἑλένης ἁρπαγὴν ἐς τὴν Τευκρίδα τὴν Ἑλλήνων στρατὸν πολλὸν βοηθοῦντα Μενέλεῳ. ἐκβάσαν δὲ ἐς γῆν καὶ ἱδρυθεῖσαν τὴν στρατιήν, πέμπειν ἐς Ἴλιον ἀγγέλους· αὐτοὶ δὲ σφι ἰέναι καὶ αὐτὸν Μενέλεων. τοὺς δὲ ἐπεὶ τε ἐσελθεῖν ἐς τὸ τεῖχος, ἀπαιτέειν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα, καὶ οἱ ἔπειτε καὶ ἄλλας ἀποτίνειν δίκας τῶν τε ἀδικημάτων δίκης αἰτέειν. τοὺς δὲ Τρῶας ὡυτὸν λόγον λέγειν ἅτε καὶ μετέπειτα, καὶ ὀμνύντας, καὶ ἀνωμοτί, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην, μηδὲ τὰ ἐπικαλούμενα χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν Αἰγύπτῳ. καὶ οὐκ ἂν δικαίως αὖθις δίκας ὑπέχειν, ἃ Πρωτεὺς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει. ὡς δὲ Ἕλληνες καταγελᾶσθαι δοκέοντες ὑπ' αὐτῶν, οὕτω δὴ ἐπολιόρκεον, ἐς ὃ ἐξεῖλον. ἑλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὡς οὐκ ἐφαίνετο ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπεπυσμένοι ἦσαν, οὕτω δὴ πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες, αὐτὸν Μενέλεων ἀποστέλλουσι πρὸς Πρωτέα. ἀπικόμενος δὲ ὁ Μενέλεως ἐς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν, εἰπὰς τὴν ἀληθείην τῶν πρηγμάτων, καὶ ξεινίων τυχὼν μεγάλων, καὶ Ἑλένην ἀπαθέα κακῶν ἀπέλαβε πᾶσαν. καὶ δὴ καὶ τὰ ἑωυτοῦ χρήματα πάντα, τυχὸν μὲν τούτων, ἐλθὼν ἀνὴρ Μενέλεως ἄδικος ἐς Αἴγυπτίους. ἀποπλέων γὰρ ὁρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἀπλοίαι· ἔπειτα δὲ τοῦτο ὅτι πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἔρριψαν παῖδα ἀνδρῶν ἐπιχωρίων, ἔντομά σφεα ἐποίησε.

Syria AEgypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaque cū hi versus, tum verò hic locus, non minimùm, imò maximè probat, Cyprios versus, non Homeri, sed cuiuspiam alterius, esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenā ducens, triduo Ilium peruenisse, secundo vento vsus ac tranquillo mari: quū in Iliade dicat illum, quum Helenam duceret, errasse. Sed Homerus & Cypria carmina valeant. Cæterùm, nunquid Græci vana quæ circa Ilium gesta memorarent nè'ne, percontanti mihi, sacerdotes ita respondebāt, se cognouisse ex ipso Menelao, rapta Helena magnas Græcorum copias auxilio veniſſe Menelao in regionem Teuciam: quæ in terram egressæ, locóque communito, miserunt Ilium legatos, cúmque eis & ipsum Menelaum isse. Hos, postquam ingressi sunt mœnia, tum Helenā, [a] opésque quas Alexander furto asportasset, repoposcisse, tum iniuriæ satisfactionē. Teucros autem tunc eadem narrasse, deinde & iuratos negasse habere se Helenā atque opes de quibus arguerentur, sed ea in AEgypto esse omnia: neque se iure reatum sustinere earum rerum quas Proteus AEgyptius rex teneret: Græcos, quum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, quum Helena non appareret, & eādem orationem quam prius audirent Græci: ita demum habita prioribus verbis fide, ipsū Menelaum ad Proteum mittunt. Hic vbi ad AEgyptū peruenit, & Méphin appulit, expósita rei gestæ veritate, honorificentissimè hospitio exceptus, Helenam malorum immunem recepit, & insuper omnes [b] pecunias suas. Et quū hæc assequutus esset Menelaus, tamē iniurius in AEgyptios extitit. nam quum proficisci conaretur, nec per ventos posset, idque iam diu, rem nefariam excogitauit. Sūptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filiis, exectísque, haruspicinam fecit.

a *vel*, Réſque

b *vel*, Res suas.

Quod vbi eum feciſſe reſcitũ eſt, inuiſus & exagitatus [a] fuga in inſulas Africæ obiacentes. Eo poſteaquam ſe contulit, nihil amplius quod referrent AEgyptii habebãt. Atque horum alia ſeſe ex hiſtoriis noſſe dicebant, alia vt apud ipſos geſta, ſeſe magis habere comperta. Et hæc quidem aiebant AEgyptiorum ſacerdotes. Ego verò [b] ad ea quæ de Helena commemorata ſunt, & ipſe adiicio hoc coniecturæ, Si intra Ilium fuiſſet Helena, vtique fuiſſet Græcis tradita, ſiue volente Alexãdro ſiue inuito. Neque enim ita deſipiebat Priamus, aut alii eius propinqui, vt ſuis ac liberorum corporibus, atque etiã vrbe periclitari vellent, quò Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quòd ſi inter initia ita ſenſiſſent, tamen, poſteaquam cùm multi aliorum Troianorum, tum verò Priami filiorum duo tréſve aut plures perierant cum Græcis præliantes, ſiquid referẽtibus credi verſificatoribus debet: hæc, inquam, omnia quum contigiſſent, ego crediderim, Priamum, vel ſi ipſe in contubernio Helenam habuiſſet, Achæis redditurum fuiſſe, cupiditate præſentia mala deuitãdi. Neque verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum, vt iam ſub eo res eſſent, ſeniore Priamo, quum Hector & natu maior & virtute præſtantior quàm ille, regnũ eſſet defuncto Priamo ſuſcepturus: quem haudquaquã decuiſſet fratri iniuſtè agenti indulgere, quum præſertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipſi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec verum dicẽtibus eis Græci fidem habebant, numine (vt quod ſentio dicam) diſponente, vt funditus euerſi planum facerent hominibus, Magnarum iniuriarum magnas à diis eſſe vltiones. Et hæc quidem, [c] vt mihi videntur, dicta ſunt.

Protei autem regnum dicẽbant ſuſcepſiſſe RHAMPSINITVM, qui [d] memoriam ſui reliquit veſtibula ab occaſu ſpectãtia

a Nauibus in Libyam profugit. Inde quónam iter conuerterit, nihil ampl. *Hic interpr pro νηυσὶ legi νήσοις.*

b Et ipſe aſſentior iis quæ de Hel. &c. his adiectis, Si, &c.

c Ex opinione mea d.

b Monimenta.

Α μὴν δὴ, ὡς ἐπαίσος ἐγίνετο τῷ ἐργασμένος, μισητὴς τε καὶ ἀνώνυμος, οἴχετο φθύγων τῆσι νηυσὶ ὅτι Λιβύης. Ὅ δ' ἐνθεῦτεν δὲ ὅκου ἐπράπετο, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι. Τούτων δὲ τὰ μὲν ἰσοεἰπέα ἔφασαν ὅτι ἁρπασθαι, τὰ δὲ, πρὸς ἑωυτοῖσι γνώμην ἄπεχε λέγειν. Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱρέες ἔλεγον. ἐγὼ δὲ τῷ λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προσνέμω, τὰ δὲ ὅτι λέγεται μῦθος. Εἰ ἐν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθείη ἂν αὐτὴ τοῖσι Ἕλλησι, ἤτοι ἐκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβὴς ἦν ὁ Πρίαμος, οὐδὲ οἱ ἄλλοι προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλει κινδυνεύειν ἐβούλετο, ὅκως Ἀλέξανδρος Ἑλένην οἰκιεῖται. εἰ δὲ τοι καὶ σὺ τοῖσι προτέροισι χρόνοισι ταῦτα ἐγίνωσκες, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων, ὀχέτευε συμμίσγοντες τοῖσι Ἕλλησι, ἀπώλλυτο· αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο, ἢ τρεῖς, ἢ καὶ ἐπὶ πλείοσι τῶν παίδων μαχῆς γινομένης ἀπέθνησκον, εἰ χρή τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεὼν μῦθον λέγειν· τούτων δ' τοιούτων συμβαινόντων, ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πρίαμος συνοίκεε Ἑλένῃ, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι, μέλλοντά γε δὴ τῶν παρεόντων κακῶν ἀπαλλαγήσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιληίη ἐς Ἀλέξανδρον περιῆλθε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἐόντος, ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα ἔχειν, ἀλλὰ Ἕκτορι, καὶ πρεσβυτέρῳ, καὶ ἀνδρὶ ἐκείνου μᾶλλόν γ' ἐόντι, ἔμελλε αὐτῷ Πριάμου ἀποθνήσκοντος παραλαμψεσθαι, τὸν οὐ προσῆκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ὑπιστέπειν. καὶ ταῦτα, μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων, ἰδίῃ τε αὐτῷ καὶ τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι Τρωσί. Ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι, οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθείην ὑπίσχνευον οἱ Ἕλληνες· ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, θεοῦ νέον τοῦτο ἐμηχανᾶτο ἐξόντος, ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι, καὶ φανερὸς τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωνται, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν τῇ ἐμοὶ δοκέει εἰρήσθω.

Πρωτέος δὲ ἐκδέξασθαι τὸν βασιλήιον ΡΑΜΨΙΝΙΤΟΝ ἔλεγον· ὃς μνημόσυνα ἐλίπετο τῷ προπύλαια τῷ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένα

τοῦ Ἡφαιστείου· αὐτοῖσι δὲ τῷ προπυλαίῳ ἔστησε ἀνδριάντας δύο, ἐόντας μεγάθος πέντε καὶ εἴκοσι πήχεων. τὸν μὲν Ἀγχιστὸν τὸν πρὸς βορέην ἑστεῶτα καλέουσι Ἥφαιστος, τὸν δὲ πρὸς νότον, χιονέην καλεόμενον, τὰ ἐμπαλιν τούτων ἔρδουσι. πλοῦτον δὲ τοῦτο τοῦ βασιλέος λέγεσθαι Ἀρχίνου μέγαν, τὸν οὐδένα τῶν ὕστερον ὀπταχθέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερβαλέσθαι, οὐδ' ἐλπίς ἐλθεῖν. βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαλείῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν, οἰκοδομέεσθαι οἴκημα λίθινον· τοῦ τὸν τοίχων ἕνα ἐς ὃ ἔξω μέρεος τῆς οἰκίης εἶχεν. ὁ δὲ ἐργασάμενον, ὅπως συλλεύσεται, πάσῃ μηχανᾶσθαι τῶν λίθων ἀποσυδᾶσθαι ἕνα ἐξαίρετον ἐκ τοῦ τοίχου ῥηϊδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπ' ἑνός. ὡς δὲ ἐπετελέετο τὸ οἴκημα, ὁ μὲν βασιλεὺς θησαυρίσας τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ· χρόνου δὲ προϊόντος, τὸν οἰκοδόμον τοῦτον ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου ἐόντα, ἀνακαλέσασθαι τοὺς παῖδας (ἦσαν γὰρ αὐτῷ δύο) ζώοντος δὲ ἀπηγήσασθαι, ὡς ἐκείνων προνοήσας, ὅκως βίον ἄφορον ἕξουσι, τεχνάσαιτο οἰκοδομέων τὸν θησαυρὸν τοῦ βασιλέος. σαφέως δὲ αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ λίθου, δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέγοντα ὡς τούτων ἀμφυλάσσοντες, ταμίας τοῦ βασιλέος χρημάτων ἔσονται· καὶ τὸν μὲν τελευτῆσαι τὸν βίον, τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἐς μακρὸν ἔργου ἔχεσθαι· ἐπελθόντας δὲ ὀπὶ τὰ βασιλήια νυκτὸς, καὶ τὸν λίθον ὀπὶ τοῦ οἰκοδομήματι ἀνευρόντας, ῥηϊδίως μετὰ χεῖσθαι, καὶ τοῦ χρημάτων πολλὰ ἐξενείκασθαι. ὡς δὲ τυχεῖν τὸν βασιλέα ἀνοίξαντα τὸ οἴκημα, θωϋμάσαι, ἰδόντα τοῦ χρημάτων κενὰ δὲ τὰ ἀγγήια· οὐκ ἔχειν δὲ ὅντινα ἐγκαλέοι, τοῦ τε σημάντων ἐόντων σώων, καὶ τὸ οἰκήματος κατακεκλεισμένου· ὡς δὲ αὐτῷ κατὰ δὶς καὶ τρὶς ἀνοίξαντι, ἀεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα (οὐ γὰρ κλέπτας οὐκ ἀπιέναι κεραΐζοντας) ποιῆσαι μηχανὰς τοιάσδε· πάγας τοροτάξαι ἐργάσασθαι, κατὰ ταύτας ἐλθόντας τοὺς τὰ ἀγγήια συλέοντας τοῦτο τὰ χρήματα συλῶ, φησαι. τοῦ δὲ φωρῶς ὡς ἐσῆλθε τοῦ τοῦ χρόνου ἐλθόντων, καὶ σφεας τοῦ ἑτέρου αὐτῶν, ἐπεὶ τάχιστα τὸ ἄλγος τοῦ προσῆλθε, δι' ἡμέρης τῇ πάγῃ συνέχεσθαι. ὡς δὲ γνῶναι αὐτὸν ἐν οἵῃ κακῷ ἦν, ἰδίως καλέσαι τὸν ἀδελφεόν,

templũ Vulcani: & eregione veſtibulorum ſtatuit duo ſimulacra quinũm & vicenũm cubitorum lõgitudinis: quorum quod aquilonem ſpectat, [a] id AEſtaté: quod auſtrum, id Hyemem AEgyptii vocant, præpoſterè faciẽtes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum vim fuiſſe, quam nemo regũ qui deinceps ſcripti ſunt, ſuperare potuerit, ac ne proximè quidem accedere. Et quum in tuto eam pecuniam collõcare vellet, ædificium extruxiſſe lapideum, cuius parietum vnus in exteriorẽ ædiũ partem pertingebat. ſed ſtructorẽ inſidiantem hoc fuiſſe machinatum: Is vnum è lapidibus ita ſtruxit vt è pariete facilè tolli à duobus viris atque adeo ab vno poſſet. AEdificio abſoluto, regem in eo pecuniam repoſuiſſe: interiecto tempore, ſtructorem illum, quum eſſet vita exceſſurus, vocaſſe ad ſe filios (nam duos huic fuiſſe) eſſque narraſſe, ſe illis proſpicientem, vt affluenter vitam degerent, aſtutè ædificaſſe regis ærarium: [b] denique omnia illis expoſuiſſe planè, menſuráſque ad lapidem amouẽdum docuiſſe, ac dixiſſe, illos hæc obſeruantes, regii ærarii quæſtores fore. Patre vita functo, haud in lõgum filios rem diſtuliſſe. noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificii inuẽtũ nullo negotio amouiſſe, multúmque pecuniæ expilaſſe. Quum autem rex fortè fuiſſet ædificium ingreſſus, viderétque vaſa nummorum imminuta, obſtupuiſſe: nec habuiſſe quem inſimularet, quum & ſigna ſalua & ædificium obſeratũ eſſet. Vbi autem iterum ac tertiò aperienti minor aſſiduè pecunia [c] apparebat, hoc feciſſe, ne fures cum furto abirent: Laqueos faciendos curaſſe, & eos circa vaſa in quibus pecuniæ inerant collocaſſe: fures, quemadmodũ ſuperiori tempore, quum veniſſent, & alter eorum penetrans ad vas rectà perrexiſſet, cum fuiſſe laqueo retentũ: & vbi aghouit quo ſi malo eſſet, protinꝰ fratrẽ vocaſſe,

a Id Æſtaté vocant, & eum quidem adorant atque beneficiis proſequuntur: ei autem qui ad notum eſt, & Hyems vocatur, cõtraria iſtis faciunt.

b Denique quũ illis omnia quæ ad lapidem amouendum pertinerent, apertè expoſuiſſet, eius menſuram dediſſe, ac fore dixiſſe vt ſi hæc obſeruarent, regii ær.

c Apparebat (nã fures non deſinebãt diripere) ipſũ hæc feciſſe. Laqueos, &c. Vel, (vtpote funibus aſſiduè diripientibus)

& præsentis conditionis fuæ certiorem feciſſe: iuſſiſſéque vt quã celerrimè introgreſſus ſibi caput abſcinderet: ne ipſe conſpectus agnitúſque quis eſſet, etiam illum vita perderet. Qui quum viſus eſſet probè dicere, fratrem ei obſequentem ita feciſſe: & adaptato lapide domũ abiiſſe, fratris caput aſportantem. Vbi dies illuxit, ingreſſum in ædificium regem expauiſſe, cernentem corpus furis in laqueo ſine capite, & ædificium incorruptum, nullúmque neque ingreſſum neque egreſſũ habens. Ita abiiſſe, atque ita faciẽdum ſtatuiſſe vt furis cadauer è muro ſuſpenderet: cuſtodéſque illic appoſuiſſe, iuſſos vt ſiquem plorantem aut miſerãtem animaduertiſſent, eum ad ſe perducerent. Suſpenſo cadauere matrem indignè tuliſſe, alloquutámque filium qui ſupererat, imperaſſe vt quacunque ratione machinari poſſet, corpus fratris roſolueret aſportarétque: id ſi negligeret, minatam ſe regẽ eſſe adituram ad eum indicãdum quòd pecunias regias haberet. Aduerſus hanc quũ filius multa verba faceret, nec perſuaderet, quòd illa rem grauiter accipiebat, eum talem rem fuiſſe commẽtum: Inſtratis aſinis vtres vino plenos impoſuiſſe: & poſtquam agendo aſinos iuxta cuſtodes, fuit ante ſuſpenſum cadauer, [a] reuulſis ligaculis, duos tréſue pedes reſoluiſſe: & quum vinum proflueret, tum caput cædentem, vehemẽter vociferatum eſſe, tanquam neſcientem ad quem prius aſinorum ſe conuerteret. Cuſtodes quũ multum vini profluere viderent, concurriſſe cum vaſis in viam: & id quod proflueret lucrifaciẽtes cõportaſſe. Iſtum ſimulata iracũdia omnibus maledixiſſe, aliquantóque pòſt illis conſolantibus, finxiſſe ſe mitigatum, & ab iraſcendo deſiſſe. Tandem ſeduxiſſe è via aſinos atque inſtruxiſſe: & quum plura verba inter eos fierent, & quidam facetò dicto hominẽ lacceſſeret, vt riſum eliceret, donaſſe illis vnum ex vtribus. Atque

a Detractis vtrium duobus aut tribus peronib', *ſeu ſacculis*, reſoluiſſe illos laxatis vinculis.

Α καὶ δηλοῦν αὐτῷ τὰ παρεόντα, καὶ κελεύειν τὴν μητέρα ἐς ἑωυτὸν ἐπαγαγόντα, ἀπειλέειν τὴν κεφαλὴν· ὅκως μὴ αὐτὸς ὀφθεὶς, καὶ γνωσθεὶς ὃς εἴη, πρόσω ποιήσεται καὶ ἐκεῖνον τοῦ δόξαι οὗ λέγει, καὶ ποιῆσαι μὲν πειθόμενα ταῦτα. καὶ καταρμόσαντα τὸν λίθον, ἀπιέναι ἐπ' οἴκου, ἀπάγοντα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφεοῦ. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ἐσελθόντα τὸν Β βασιλῆα ἐς τὸ οἴκημα, ὀκνεῖν πεπλῆχθαι, ὁρέοντα τὸ σῶμα τοῦ φωρὸς ἐν τῇ πάγῃ αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς ἐόν· τὸ δὲ οἴκημα, ἀσινές, καὶ οὔτε ἔσοδον, οὔτε ἔκδυσιν οὐδεμίην ἔχον. ἀπορρέοντα δὲ μιν, τάδε ποιῆσαι· τοὺς φωρὸς τὸν νέκυν κατὰ τείχεος κατακρεμάσαι· φυλάκοισι δὲ αὐτοῦ κατασήσασθαι, σφι τειλαμένους, τὸν ἂν ἴδωνται ἀποκλαύσαντα, ἢ κατοικτίσαντα πάμμουν, συλλαβόντας ἄγειν πρὸς ἑωυτόν. ἀναχρεμαμένου δὲ τοῦ νέκυος, τὴν μητέρα δεινῶς φέρειν. λόγους δὲ πρὸς τὸν πρεσβεύοντα παῖδα ποιεύμενον, προστάσσειν αὐτῷ, ὅτεῳ C τρόπῳ δύναται μηχανᾶσθαι ὅκως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει, ἀπειλέειν αὐτῷ, ὡς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλῆα, μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα. ὡς δὲ χαλεπῶς ἐπελαμβάνετο ἡ μήτηρ τοῦ πρεσβύτου παιδός, καὶ πολλὰ πρὸς αὐτὸν λέγων ὁκοῖα ἐπειθε, ὑπιτεχήσασθαι τοιάδε μιν· ὄνους κατασκευασάμενον, καὶ ἀσκοὺς πλήσαντα οἴνου, ὑπιθεῖναι ἐπὶ τοὺ ὄνων, καὶ ἐπειτα ἐλαύνειν ἀμφὶ οὓς. ὡς δὲ D τοὺς φυλάσσοντας ἰδεῖν τὸν κρεμάμενον νέκυν, ὑπὸ τρισὶ ἀσκοὺς τοὺ ὄνων δύο ἢ τρεῖς ποδεώνας αὐτόν, λύειν ἀπαμμένους. ὡς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τὴν κεφαλὴν μὲν κόπτεσθαι μεγάλῃ βοῇ τρόπῳ, ὡς οὐκ ἔχοντα πρὸς ὁκοῖον τοὺ ὄνων πρόσωπον τράπηται. τοὺ δὲ φυλάκους, ὡς ἰδεῖν πολλὸν ῥέοντα τὸν οἶνον, στεῦν δρέχειν ἐς τὴν ὁδὸν, ἀγγήια ἔχοντας, καὶ τὸν συγχεχυμένον οἶνον συλλαμίζειν, ὡς κέρδεϊ παιδυμένους. ἐν δὲ σχεδὸν ἀγελαιοδρέεσθαι πᾶσι, ὀργῇ πρὸς παιδυμένου. ἐν δὲ μυθευμένων δὲ αὐτῶν τοὺ φυλάκων, χείνῳ προσίεσθαι πρὸς ποιέεσθαι, καὶ ὑπιέσθαι τῆς ὀργῆς. τέλος δὲ, ἐξελάσαι αὐτὸν τοὺς ὄνους ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ καταισχυνάζειν. ὡς δὲ λόγους τε πλείους ἐγγίνεσθαι, καὶ τινα καὶ σκῶψαι μιν, ἐς γέλωτα προσαγαγέσθαι, ὑπιδοῦναι σφι τοὺ ἀσκοὺ ἕνα αὐλοῖσι. τοὺς δὲ αὐτοὺ

Α τὴν φέροντα

Β τὸν ὑπὸκλα σαντα

Γ τὸν ὑπιέσθ

ὡς γὰρ εἶδον κατακλιθέντας, πίνειν ἀξιοέ- A eos illic, vt erant discumbentes,
σθαι, ἐκέλευον παραλαμβάνειν, καὶ κελεύειν potare constituisse, prehensantes
μετ' ἐωυτῶν μένοντα συμπίνειν. ὁ δὲ πει- hominem ac iubetes vt secum ad
θόμενος τε δὴ, ἐμεινε καταμείνας. ὡς δὲ μιν πα- compotandum, maneret: atque
εσὶ τὸν πόσιν φιλοφρόνως ἠσπάζοντο, ὑπερ- istum obsequutum remansisse: &
δοκῶσαι αὐτίκα καὶ ἄλλων τῶν ἀσκῶν δαφι- quum inter potandū comiter ac-
λέϊ ἔχειν ποτὲ τῶν χρησαμένους τοῖς φυλάκοις, ciperetur, donasse insuper alterū
ἐμφορέα οἴνου· καὶ κατιδόντας τοὺς φύλακας vtrem. Ita se vino ingurgitantes
ὑπνῳ, αὖτις ἐνδὰς ἔπινον καὶ κοιμῆσαι. custodes, admodum temulentos
ὁ δὲ, ὡς ἐποίεε μέσην τὴν νύκτα, πρός τε σῶμα esse factos, somnóque oppressos,
τὸ ἀδελφεοῦ καὶ παλλόμενος, καὶ τὰς φυλάκων B ibidē vbi potauerant obdormis-
ὑπερ λύμη πρώτων ξυρήσας τὰ δεξιὰς πα- se. Istum, vbi multū noctis erat,
ρειδάς, ἐπιθὰς δὲ τὸν νέκυν ὑπὲρ τοὺς ὤμους, tunc corpus fratris dissoluisse, &
ἀπελαύνειν ἐπ' οἴκου, ὅκως τελέσσεται τῇ custodum malas dextras in con-
μητρὶ τὰ ἐπετετάχατο. ὁ δὲ βασιλέα, tumeliam derasisse, & asinos im-
ὡς αὐτῷ ἀπηγγέλθη τὰ φωρὸς ὁ νέκυς ἐκ- posito cadauere domum versus
κεκλεμμένος, δεινὰ ποιέεν. πρώτους δὲ βου- agitasse, exequutúmque imperia
λόμενον ὑπερθέσθαι ὁστις κατὰ εἰκὼ ὁ ταῦτα matris. Regem, vbi ei renun-
μηχανώμενος, ποιῆσαί μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν ὑ- tiatum est furē cadauer surripuis-
πισχνέεται τὸν ἀγχοτέρω τὸν ἑωυτοῦ καὶ πᾶσαν se, acerbè tulisse: & quum vellet
ἐπ' οἰκήματος, ὑπερτελέσμενον πρήγεα τε ὁ- C quoquomodo inuenire quisnam
μοίως προσδέκεσθαι· καὶ τὸν συγγενέα, esset ista machinatus, hoc fecisse,
ἀναλήξειν λέγειν αὐτῇ ὅ, τι δή οἱ ἐν τῷ βίῳ quod apud me caret fide: Filiam
ἔργασαι αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον· suam domi prostituisse, iussam o-
ὃς δ' ἂν ἀπηγήσηται τὰ περὶ τὸν φῶρα γε- mnes indifferenter excipere: sed
νόμενα, τοῦτον συλλαμβάνειν, καὶ μὴ ἀπιέ- priusquam coirent, adigere ad si
ναι ἔξω. ὡς δὲ τὸν παῖδα ποιέειν τὰ ἐν τῷ bi dicendum quidnam in vita es-
παρόντος προστάσσοντα, ὁ φῶρα πυθόμενον set actum à se solertissimū ac sce-
τὸν εἵνεκα ταῦτα ἐπορᾶτο, βουληθέντα lestissimum: & qui narraret quæ
πολυξεπίην ὑπὸ βασιλέος προσημένεσθαι, ποιέειν circa furem acta essēt, eum com-
τάδε· νεκροῦ προσφάτου ἀποταμόντα τὴν D prehenderet, neque exire permit-
χεῖρα ἐν τῷ ὤμῳ, ἐόντα αὐτὸν ἐλόντα αὐτὴν teret. Quū itaque filia patris im-
ὑπὸ τῷ ἱματίῳ· ἐσελθόντα δὲ ἐς τὸν βασι- perita faceret, furem, a quòd au- a Vel, Qui intel-
λέος τὸν θυγατέρα, καὶ εἰρωτώμενον τὰ περ diisset quamobrem ista fierent, cu- ligeret.
καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπηγήσασθαι ὡς ἀνοσιώτατον piētem euadere versutiam regis,
μὲν εἴη ἐργασμένος, ὅτε τὸν ἀδελφεὸν ἐν ᾧ ἤ- hoc egisse: Recentis mortui am-
σκησε· ἐν τῷ βασιλέος δὲ ὑπὸ πάσης ἀλόη- putatam ex humero manum sub
τος ἐπὶ τοῦτο τοῦ κεφαλέος· σοφώτατον pallio ferentem isse, atque in gres-
δὲ, ὅτι τοὺς φυλάκους καταμεθύσας, καὶ τα- sum ad filiam regis, quum inter-
λύσειε τὸν ἀδελφεοῦ κρεμάμενον τὸν νέκυν. rogatus esset eadem quæ cæteri, e-
τὸν δὲ, ὡς ἤκουσε, ἄγασθέντα αὐτὸν. ὁ δὲ φῶ- E narasse, hoc se scelestissimū per-
ρα ἐν τῷ σκότει προσιέναι αὐτῇ τὸν νεκρὸν petrasse, quòd fratris in ærario re-
τὸν χεῖρα· τὸν δὲ, ὅτι ἐνοχλοῖμι, ἔχειν, gis laqueo capti caput amputasset:
νομίζουσαν αὐτὸν ἐκείνου τῆς χειρὸς αὐτέ- solertissimum autem, quòd cada-
χεσθαι. ὁ δὲ φῶρα προσέμενον αὐτῇ, οἰ- uer fratris suspensum resoluisset,
χεσθαι ἀφ' ὑπερέων φθύοντα. ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἐς τὸν βασιλέα ἀνενείχθη, ἐκ- custodibus prius ebriis factis. Illā,
πεπλῆχθαι μιν ὅτι τῇ πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τοῦ ἀνθρώπου. τέλος δὲ, quum hæc audisset, manum in
hunc iniecisse: eique furem in te-
nebris manum mortui porrexis-
se. quam mulier quum appre-
hendisset, manum se huius gene-
re rata, istum per fores se proji-
puisse, muliere deluſa. Postquā
& hæc renuntiata sunt regi, stupo-
rem incussisse tum astutiam, tum
audaciā hominis. Ad extremum,

dimissis per omnes vrbes nuntiis, regem edixisse, non modò veniã sed etiã magna munera manere furem; si in conspectum ipsius veniret: ita furem, fide habita, ad eũ venisse: eique Rhampsinitũ, magna viri admiratione ductum, filiam suam collocasse, tã quam ex omnibus mortalib⁹ plurima sciẽti. Nam AEgyptios quidem cæteris, hunc autem AEgyptiis antecellere.

Post hæc aiebant regẽ hunc descendisse viuum sub terram, eò vbi Græci opinãtur sedes infernas esse, & ibi cum Cerere alea lusisse: & aliquando victorem, aliquãdo victum fuisse: & sursum iterũ fuisse reuersum, munus ab ea obtinẽtem mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud AEgyptios. Idque ego ad meã memoriam scio obseruatum. Verùm [a] an ob id sic feriari sint AEgyptii, asserere non possum: sed sacerdotes pallium quoddã, quod intra vnum diem detexuerunt, vni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem palliũ vbi in viam deduxerunt quæ fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos velatos habentẽ aiunt à geminis lupis agi ad Cereris tẽplum, quod ab vrbe viginti stadia abest: & rursus à templo in eũdem locum à lupis reduci. [b] Quæ ab AEgyptiis referuntur, cuicunque credibilia videntur, is eis vtatur. mihi autem in omni sermone cõstitutũ est ea scribere quæ auditu cognoui. Inferorũ principatum tenere Cererem & Liberum AEgyptii aiũt. Hi denique primi exiterunt qui dicerẽt animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, vt quodque gigneretur, immigraret. Atque vbi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, volucria, rursus in aliquod hominis corpus genitum introire: atque hunc ab ea circuitũ fieri intra annorum tria millia. Hanc rationẽ sunt è Græcis qui vsurpauerint tanquã suam ipsorum, alii prius, alii posterius.

a An ob id, an ob aliud quippiã sic ferientur Ægyptii, asserere non possum. Sacerdotes autem pallium quoddã eo ipso die contextũ vni ex suis induunt, & oculos mitra obducunt: quem gest. pall. vbi in v. deduxerunt q. f. ad C. tẽplum, ipsi redeũt illo relicto.

b Et hæc quidẽ tum ab Ægyptiis relata sunt, quæ cuic. cr. vid. is eis vtatur. Mihi autem toto hoc opere, *Vel tota hac narratione*, constitut.

A Δηλ. πέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλις, ἐπαγγέλλεσθαι ἀδείαν τε διδόντα, καὶ μεγάλα δῶρα δεχόμενον ἐλθόντι ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. Ὡς δὲ φῶρα, πιστεύσαντα, ἐλθεῖν τοῦ ἐς αὐτόν. Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θωυμάσαι, καὶ τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ συνοικίσαι, ὡς πλέοντα ἀνθρώπων ἀνθρώπῳ ἀνδρεφάντων. Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων περιεκρίθαι, ἐκεῖνον δὲ, Αἰγυπτίων.

Μετὰ δὲ ταῦτα, ἔλεγον τὸν τὸν βασιλῆα ζωὸν καταβῆναι κάτω ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες ἀΐδεω νομίζουσι εἶναι, καὶ ἐκεῖνον συγκυβεύειν τῇ Δήμητρι. καὶ τὰ μὲν, νικᾶν αὐτὸν, τὰ δὲ ἑωυτὸν ἁλίσκεσθαι ὑπ' αὐτῆς. καὶ μιν πάλιν ἀπικέσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρομάκτρου χρύσεον. Ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψινίτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπίκετο, ὀρτὴν δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν, τὰ καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ὀπτελέοντας αὐτούς. οὐ μέντοι εἴτε δι' ἄλλό τι, εἴτε διὰ ταῦτα ὀρτάζουσι, ἔχω λέγειν· φάσες δ' αὐτῶν μέρεα ξυφήναντες οἱ ἱρέες, κατ' ὧν ἔδησαν ἑνὸς αὐτῶν μίτρῃ τοὺς ὀφθαλμούς. ἀγαγόντες δέ μιν ἔξω τὰ φάσεος ἐς ὁδὸν φέρουσαν ἐς ἱερὸν Δήμητρος, αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ὀπίσω. Ὁ δὲ ἱρεὺς τὸν κατα δεδεμένον τοὺς ὀφθαλμοὺς, λέγουσι τοὺ δύο λύκων ἄγεσθαι ἐς τὸ ἱερὸν τῆς Δήμητρος, ἀπέχον τῆς πόλεος ἐείκοσι σταδίους. καὶ αὖτις ὀπίσω ὁμῶς τοῦ ἱεροῦ ἀπάγειν μιν τοὺς λύκους ἐς τωὐτὸ χωρίον. ταῦτα μὲν νυν τοῦ Αἰγυπτίων λεγομένοισι χρεόμενα ὅτεῳ τὰ τοιαῦτα πιθανά ἐστι· ἐμοὶ δὲ παντὶ πρήγματι λόγου ὑπόκειται, ὅτι τὰ λεγόμενα τοῦ ἐκ τῶν ἀκοῆς χρᾶσθαι. Ἀρχηγετεύειν δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι Δήμητρά τε καὶ Διόνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοι εἰσὶ εἰπόντες, ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι· τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος, ἐς ἄλλο ζῶον αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπεὰν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πτηνά, αὖτις ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν. τὴν περιήλιον δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισι ἔτεσι. Τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἱ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, ὁ μὲν, πρότερον, ὁ δὲ, ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἑωυτῶν ἐόντι·

τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα, οὐ γράφω. A quorum ego nomina sciens, non duco scribenda.

Μέχρι μὲν νεῦ Ῥαμψινίτου βασιλῆος εἶ) ὧν Αἰγύπτῳ πᾶσαν δυνομίην ἔλεγον, καὶ δύω δεκάδας Αἰγυπτίων μεγάλως· μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεύσαντα σφέων Χέοπα, ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι. κατακλήϊσάντα γὰρ μιν πάντα τὰ ἱρὰ, τοιῆσαι μὴ σφέας θυσιέων τουτέων ἀπέρξαι· μετὰ δὲ, ἐργάζεσθαι ἑωυτῷ κελεύσαι πάντας Αἰγυπτίους. τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδέχθαι, ἐκ τῶν λιθοτομιέων τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῃ οὔρεϊ, ἐκ τουτέων B ἕλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαβιβασθέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι, τοὺς λίθους ἑτέροισι ἑταῖρα ἐκδέκεσθαι, καὶ τοῖσι δὴ Λιβυκὸν καλεύμενον ὄρος, τοῖσι τοῦτον ἕλκειν. ἐργάζοντο δὲ κατ' ἔτεα δέκα μυριάδας ἀνδρῶν ἀεὶ τὴν τεσσερηκοντέτιν ἐκάστην. χρόνον δὲ ἐγενέσθαι τεσσερήκοντα τοῦ λεῴ, δέκα μὲν ἔτεα τῆς ὁδοῦ κατ' ἣν εἵλκον τοὺς λίθους, τὸ ἔδμαν, ἔργον ἐὸν οὐ πολλῷ τεῳ ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν. τῆς μὲν γὰρ μήκος C ἐστὶ πέντε στάδιοι· εὖρος δὲ, δέκα ὀργυιαί· ὕψος δὲ, τῇ ὑψηλοτάτη ἐστὶ αὐτὴ ἐωυτῆς, ὀκτὼ ὀργυιαί· λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζώων ἐγγεγλυμμένων. ταύτην δὴ τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι. καὶ τὸν ὑπὸ τῷ λόφου, ἐπ' οὗ ἑστᾶσι αἱ πυραμίδες, τὸν νησον οἰκημάτων, τοὺς ἐποιέετο ἑωυτῷ ἐν νήσῳ, διώρυχα ἄξας Νείλου ἐσαγαγών. τὴν δὲ πυραμίδι αὐτὴν χρόνον γενέσθαι εἴκοσι ἔτεα ποιεύμενον, τῆς ἐστὶ πάντα χῆ μέτωπον ἕκαστον ὀκτὼ πλέ- D θρα, ἑούσης τετραγώνου, καὶ ὕψος ἴσον. λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ ἁρμοσμένου θαυμαλίως. ἐνθεῦτεν τῶν λίθων τετάχθαι πόδων ἐλάσσων. ἐποιήθη δ' ὧδε αὐτὴ ἡ πυραμὶς ἀναβαθμῶν τρόπον, τοὺς μετεξέτεροι κρώσσας, οἱ δὲ βωμίδας ὀνομάζουσι. ποιήσαντες δὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπεί τε ἐποίησαν αὐτὸν, ἤδεσαν τοὺς ἀπὸ τῆς λοίπους λίθους μηχανῇσι ξύλων βραχέων πεποιημένῃσι, χαμόθεν μὲν ἀπὸ τοῦ ἐδάφεος ἐπὶ τὸν πρῶτον τοῖχον· ἐπὶ τούτου δὲ ὅτι τὸν δεύτερον εἵλκετο τοῖχον, ἐπ' ἄλλης μηχανῆς. ὅσοι γὰρ δὴ τοῖχοι ἦσαν τῶν ἀναβαθμῶν, τοσαῦται καὶ αἱ μηχαναὶ ἦσαν· εἴτε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανὴν ἐοῦσαν μίαν τε καὶ εὐκάρσιμον μετεφόρεον ὅτι quorum ego nomina sciens, non duco scribenda.

Ad Rhampsinitum vsque regē aiebant in AEgypto viguisse sanè [a] ius omne. Post hunc autem, qui in regno successit CHEOPEM in omne flagitiū fuisse prolapsū. Omnibus nanque eum tēplis obseratis, ante omnia AEgyptiis ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse vt in suis ipsius operibus exercerentur: aliis, vt ex lapidicinis Arabici mōtis saxa exciperēt, & illinc ad Nilum vsque protraherent: aliis, vt transmisso flumine, illa acciperent, & ad montem qui dicitur Libycus traherent. Faciebant autem opus circiter decē hominū myriades, *id est, centum millia*, ternis semper mēsibus singulæ: In ea via populus dum trahendis saxis atteritur, decennē spatium triuit, quod non multo minoris operis mihi videtur quàm pyramidem extruxisse. Cuius lōgitudo est quinque stadiorum, latitudo decem passuum: [b] altitudo (vbi maxima est) octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decē annos fuisse consumptos, & in subterraneis ędibus in tumulo, supra quē pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulcro, in insula, intromisso per fossā Nilo. Verùm in pyramide hac annos viginti absumptos: cuius singulæ frōtes (nam est formæ quadratæ) sunt [c] octogenū iugerum pari altitudine, saxis dolatis decentissimēque coagmētatis, quorum nullū est minus triginta pedum. Fuit autem extructa hæc pyramis in speciem graduū, quas quidam scalas, quidam arulas vocāt. Posteaquam eā principio talem fecissent, attollebant reliquos lapides brevibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinē graduum leuantes. [d] Vbi super hunc gradum lapis erat, alteri machinæ imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinam, quæ vna & facilis ad ferendum esset, transferebant ad

a Omnem legū æquitatem, &c.

b Altitudo autem, qua parte est altior seipsa. *Sic ad verbum. Intelligit autem fastigium ipsius pyramidis. Gall. La pointe, ou l'egueille.*

c Octogenūm pedum.

d Atque prout in eum lapis attollebatur.

singulos ordines, quoties saxum amoliebantur. [a] Dictum sit à nobis de vtroque, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæque ex pyramide, quæ erãt altissima: deinde gradatim sequentia: nouissimè verò quæ solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyramide literæ AEgyptiacæ scriptæ, indicant quantum sit erogatũ in operarios pro [b] apio, cæpis, & alliis: quod interpres earum literarum (vt probè reminiscor) aiebat in summa mille & sexcẽta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum, vel in ferramenta, vel in cibos, vel [c] in vestiarium operariorũ? Atque per id quod dixi tẽpus opera extruebant. Alio item tempore (vt ego opinor) lapides exciderunt atque portarunt, & alio nó exiguo subterraneá fossam effecerũt. Propter quod eò flagitii deueniisse Cheopem, vt pecunia defectus, filiam suam in quodam ædificio prostituerit, imperans quantumcũque faceret quæstum. (non enim dicebatur quantum) eámque cùm patris iussa fecisse tum verò priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse, itaque singulos ad se intrãtes orasse vt sibi ad opera singulos lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyramidẽ quæ stat in medio triũ, in conspectu pyramidis magnæ, cuius vnũquodque latus [d] sesquiugerum est.

Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem AEgyptii dicebant: eóque defuncto accepisse regnum fratrẽ CHEPHRENEM: & hunc eodem instituto vsum cũ in aliis tum verò in facienda pyramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accederet. eas nanque & nos sumus dimẽsi. Nam subterranea non subsunt ædificia; neque per fossam deriuatus in eam Nilus (quemadmodũ in alteram) influit, sed extructo aquæ ductu introrsum insulã circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt. [e] Fulsisse tum ex AEthiopico lapide versicolore primùm domum, quadraginta

a Dictum enim sit à nobis quod aiũt in vtramque partem.

b Raphano,

c Vestem, *id est, Vestitum*, operariorum, dum per id quod dixi tẽpus opera extruerent.

d Sesquiplethri spatium habet. *Ad Verbũ, Sesquiplethrũ est, id est, 150 patet pedes.*

e Primo autem ædificio ex lapide Æthiopico versicolore ædificato, quadraginta pedibus infra alteram ædificauit eadẽ magnitudine, magnæ contiguam. *Or legatur οἰκοδόμησε pro οἰκοδομῆς.*

A σοί χρον ἔκαστον, ὅκως τὸν λίθον ἀξέλθοιεν. λελέξθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφότερα, καπάπερ λέγεται. ἐξεποιήθη δὴ ὧν τὰ αὐώτατα αὐτῆς τοῦτα· μετὰ δὲ, τὰ ἐπόμενα τούτων ἐξεποίεον· τελευταῖα δὲ, αὐτῆς τὰ ὑπόγαια καὶ τὰ κατώτατα ἐξεποίησαν. σεσήμανται δὲ ἐν γράμμασι Αἰγυπτίοισι ὁ τῆ πυραμίδι, ὅσα ἐς τε συρμαίην καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα ἀναισιμώθη τοῖσι ἔργα ζομένοισι. καὶ, ὡς ἐμὲ οὗ μεμνῆσθαι τὰ ὁ ἑρμῆς ἔλ-
B μοι, ὅτι λεγόμενος τὰ γράμματα, ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δὴ ἔξεστι οὕτως ἔχοντα τοῦτα, κόσα εἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαι, ὀκτὼ ἐς τε σίδηρον, τοῦ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἔργα ζομένοισι; ὀκότε χρόνον μὲν οἰκοδόμεον τὰ ἔργα τὸν εἰρημένον. ἄλλον δὲ (ὡς ἐγὼ δοκέω) ὁκόσον τινὰ τοὺς λίθους ἔταμνον, καὶ ἄγον· καὶ ὅ τι τοῦ χώματος ἐργάζοντο οὐκ ὀλίγον χρόνον. ἐς τοῦτο δὲ ἐλθεῖν Χέοπα κα-
C κότητος, ὥστε τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ, χρημάτων δεόμενον, κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος, προεστάξαι προπολέεσθαι ἀργύριον ὁκόσον δή τι. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον. τὴν δὲ, τά τε κατὰ τοῦ πατρὸς ταχθέντα προπολέειν 88
ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν βουλεύσασθαι μνημόσυνον καταλιπέσθαι. καὶ τὸ ἐσιόντος προσὸς αὐτὴν ἑκάστου δέεσθαι ὅκως αὐ αὐτῇ ἕνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο. ἐκ τούτων
D ὧν τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομῆσθαι, τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἑστηκυῖαν, ἐμπροσθεν τῆς μεγάλης πυραμίδος· τῆς δὲ κῶλον ἕκαστον, ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου.

Βασιλεῦσαι δὲ καὶ Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι λέγουσι πεντήκοντα ἔτεα. τελευτήσαντος δὲ τούτου, ἐνδέξασθαι τὴν βασιληίην τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ ΧΕΦΡΗΝΑ. καὶ τοῦτον δὲ τὰ αὐτὰ ζῶσι μηχανᾶσθαι τὰ ἐτέρῳ. τά τε ἄλλα, καὶ πυραμίδα ποιῆσαι, ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ αἰνήκου-
E σαν. ταῦτα γὰρ ὧν καὶ ἡμεῖς ἐμέτρησαμεν. ἔστε γὰρ ὑπέστι οἰκήματα τοῦ χώματος, οὐτε ὁκ τοῦ Νείλου διώρυξ ἥκει ἐς αὐτὴν, ὡς περ ἐς τὴν ἑτέρην, ῥέουσα. διοικοδομημένου δὲ αὐλῶνος ἔσω, νῆσον περιῤῥέειν, ὃν τῇ αὐτὸν λέγουσι κεῖσθαι Χέοπα. ὑποδείμας δ' ἔτι περῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ παντοίου, πεντεκαίδεκα πόδας

πόδας ὑστερεούσας τῆς ἑτέρης, τῷ ὑπὸ μέγαθος ἐχομένῳ τῆς μεγάλης οἰκοδομῆς. ἑστᾶσι δὲ ὅμως λόφου τοῦ αὐτοῦ ἀμφότεραι, μάλιστά κῃ ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοί. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἓξ καὶ πεντήκοντα ἔτεα. τοῦτα ἓξ τε καὶ ἑκατὸν λογίζονται ἔτεα, ἐν τοῖσι, Αἰγυπτίοισί τε πᾶσαν ἐξ κακότητα, καὶ τὰ ἱρὰ χρόνου τοσούτου καταληιφθέντα, οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μίσεος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλιτίωνος, ὃς τότον τὸν χρόνον ἔνεμε κτίνεα κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι Αἰγύπτου Μυκερῖνον ἔλεγον, Χέοπος παῖδα. τοῦ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν. οὗτος δὲ τά τε ἱρὰ ἀνοῖξαι, καὶ τὸν λαὸν τεταλαιπωρημένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἀνῆκαι τοῖσι ἔργα τε ἄγειν τὰ ἑωυτῶν καὶ θυσίας. δίκας δὲ περὶ πάντων βασιλέων δικαιοτάτας κρῖναι. διὰ τοῦτο μάλιστα τῶν ἐν τῇ χώρῃ γενομένων τὴν ἐκείνου δίκην ἐπαινέομεν. ἐποίησε γὰρ καὶ ἄλλα κρείσσω ἢ κατ' ἐκεῖνον, καὶ δὴ καὶ τοῦ ἐπιμεμφομένου ἐπὶ τῇ δίκῃ τῇ ἑωυτοῦ διδόντα ἀγέλας, ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. ἐόντι δὲ ἤπιῳ τοῦ Μυκερίνου καὶ τοῖς πολίτῃσι, καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι, ἐπῆλθον κακῶν ἀρχαὶ πρῶτα μὲν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ, τὴν μούνην οἱ ἐξ ἐωυτοῦ ἐν τοῖσι οἰκηίοισι τέκνων. τὴν δή, ὑπερφαλήσαντά τε τῷ πένθεϊ καὶ βουλόμενον περισσοτέρῃ τινὶ τῶν ἄλλων θαλάμῃ πρῶτα θυγατέρα, ποιήσασθαι βοῦν ξυλίνην κοίλην, καὶ ἔπειτα κατακρυσώσαντα μιν ταύτην, ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι πρῶτα τὴν ἀποθανοῦσαν θυγατέρα. αὕτη δὲ ἡ βοῦς ἐν γῇ οὐκ ἐκρύφθη, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐνῶν φανερὴ ἦν ἐν Σάι πρόκειτο γὰρ ἐοῦσα, κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιλείοισι, ἐν οἰκήματι ἠσκημένῳ. θυμιήματα δὲ παρ' αὐτῇ πάντοια καταγίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην. νύκτα δὲ ἑκάστην παννυχὶς λύχνος παρακαίεται. ἀλλοῖαι δὲ τῆς βοὸς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκήματι εἰκόνες τρεῖς παλλακέων τοῦ Μυκερίνου ἑστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σάι πόλει ἱρέες. ἑστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι κολοσσοί, ἐοῦσαι ἀριθμὸν ὡς εἰκοσι μάλιστά κη, γυμναὶ κείμεναι. αἵτινες μέντοι εἰσί, οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ἢ τὰ λεγόμενα.

pedibus depressiorem altera, sed habentem idem quod grande ædificium, magnitudinis. Stãt autem super eundem tumulũ ambæ, centum ferè pedum celsitudinis. Porro quinquaginta sex annos regnasse Chephrenẽ aiebant. ita centum & sex anni supputantur quibus AEgyptii in omni calamitate versati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerũt occlusa. Hos reges AEgyptii præ odio ne nominare quidẽ volunt, sed eorum pyramĩdas vocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc loca pascebat.

Post hunc regnasse in AEgypto dicebant MYCERINVM Cheopis filium, cúmque paterna perosum facta, & templa reserasse, & populo ad vltimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quinetiam super omnes reges iustitiã exercuisse. Quo nomine ex vniuersis regibus hunc AEgyptii maximè prædicabãt, tum ob alia quæ bene iudicabat, tum verò quòd cõquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, vt indignationi hominis satisfaceret. Quum autem esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque [a] ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiæ, quæ domi vnica soboles erat. Qua clade supramodum dum doleret, vellétque filiam excellentiori aliquo genere sepelire quàm cæteri, fecisse ligneam bouem cauam, quam quum inaurasset, in ea filiam sepelisse defũctam. neque hucusque hæc cõdita est, sed ad meam vsque memoriã in propatulo [b] fuit in vrbe Sai apud regiam, in conclaui quodã exornato posita. Cui singulis diebus omnifarii odores [c] inferuntur: noctibus autẽ perpetuò incensa lucerna astat. In altero contiguo conclaui imagines stant concubinarum Mycerini, vt in vrbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, *id est grandia simulacra*, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, præterquam quæ narrantur.

a Ita se gereret,

b Extabat in vrbe, &c. Vel, Sisebatur

c Adolentur.

Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiæ suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam quũ præ mœrore se suspẽdisset, patrem in hac boue sepelisse, matrem autẽ manus ministrarum quæ filiam patri prodidisset, præcidisse: & nũc earũ hæc esse simulacra eius mali quod viuæ passæ fuissẽt. Hæc (vt ego opinor) dicunt nugatores, vt alia, ita & de manibus colossorũ: quippe quas ipsi vidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam vsque ætatẽ ad pedes eorũ stratæ visebantur. Bos quoque cùm cæterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum verò ceruicem & caput crasso admodum auro: cuius inter media cornua [a] circulus annexus inest, soli assimilatus. Neque stans est bos, sed in genua cubans, magnitudine quanta est grandis vacca viua. Effertur autẽ è conclaui quotannis. & postquam AEgyptii verberarunt deum quendam, quem in tali negotio nõ puto mihi nominandum, tunc & bouem in lucem proferunt. Aiunt enim eã orasse patrem Mycerinum, vt defuncta quotannis semel solem intueretur. Huic fegi, post calamitatem filiæ, secundo loco hæc accidisse: Ex vrbe Buti veniisse oraculum, fore vt sex omnino annos viueret, septimo defũcturus. Id hunc ægrè ferentem, vicissim misisse ad oraculum contumeliosas querimonias: quòd, quum pater suus & patruus qui deorum immemores templa clauserant, hominẽsque perdiderant, tandiu vixissent, ipse pie faciens tam citò foret vita defuncturus. Rursus ei venisse dicuntur ex oraculo responsa, eapropter ipsum properè vitam finiturum quòd non id faceret [b] quod deberet. Oportuisse enim AEgyptum centum quinquaginta annis affligi: idque duos qui ante eum fuissent reges didicisse, ipsum verò, nequaquam. Hæc vbi accepit Mycerinus, se iam à numinibus damnatum, lucernas feciisse permultas,

a Orbis est solis aureus assimilatus.

b Quod in fatis esset vt faceret.

A οἱ δὲ λόγιες λέγουσι τῶνδε τῆς βοὸς ταύτης, καὶ τῶν κολοσσῶν, τόνδε τὸν λόγον· ὡς Μυκερῖνος ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ θυγατρός, καὶ ἔπειτα ἐμίγη οἱ ἀεκούσῃ. μετὰ δέ, λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπικομένη παρὰ τὸν ἄγγελον· ὁ δὲ μιν ἔθαψε ἐν τῇ οἰῇ βοὶ ταύτῃ. ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τὰς πρεσβυτέρας τῷ πατρὶ ἀπέδεικνυε τὰς χεῖρας· καὶ νῦν τὰς εἰκόνας αὐτέων ἐπὶ πεπηθυίας τὰς δὴ ζωὰς ἔπαθον. ταῦτα δὴ λέγουσι φλυηρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τά τε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν. ταῦτα γὰρ ὧν καὶ ἡμεῖς ὡρέομεν ὅτι ἀπὸ χρόνου τὰς χεῖρας ἀποβεβλήκεσι, αἳ ἐν ποσὶ αὐτέων ἐφαίνοντο 89
ἐοῦσαι· ἔτι ἐς ἐμέ. ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν ἄλλα καταχέχρυπται φοινικέῳ εἵματι· τὴν αὐχένα δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνῃ κεχρυσωμένα παχέϊ κάρτα χρυσῷ. μεταξὺ δὲ τῶν κεράων, ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος μεμιμημένος ἔπεστι χρύσεος. ἕστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ ὀρθή, ἀλλ' ἐν γόνυ κάσι κειμένη· μέγαθος δὲ ὅσον τε μεγάλη βοῦς ζωή. ἐκφέρεται δὲ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἀνὰ πᾶν τὸ ἔτεα· ἐπεὰν τύπτωνται οἱ Αἰγύπτιοι τὸν θεὸν ὄνομα ζόμενον θεοῦν τοῦτον· ἐμεῦ δὲ τοιούτῳ τρηγλιαπι, τότε ὧν καὶ τὴν βοῦν ἐκφέρουσι ἐς τὸ φῶς. φασὶ γὰρ αὐτὴν δεινωθῆναι τοῦ παιδὸς Μυκερίνου ἀποθανόντος, ἐν τῷ οἰκήματι ἅπαξ μὲν τὸν ἥλιον καλιδεῖν. μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὸ πάθος, δεύτερα τοῦτον τὸν βασιλέα τάδε γρήσασθαι· ἐλθεῖν οἱ μαντήιον ἐκ Βουτοῦς πόλεος, ὡς μέλλοι ἓξ ἔτεα μοῦνον βιοτεύσας, τῷ ἑβδόμῳ τελευτήσειν. τὸν δὲ, δεινὸν ποιησάμενον, πέμψαι ἐς τὸ μαντήιον τῷ θεῷ ὀνείδισμα, ἀντιμεμφόμενον ὅτι ὁ μὲν αὐτοῦ πατὴρ καὶ πάτρως, ἀποκλείσαντες τὰ ἱερὰ, καὶ θεῶν οὐ μεμνημένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθείροντες, ἐβίωσαν χρόνον ὀκτὼ πολλόν· αὐτὸς δὲ ὁσίης ἐὼν, μέλλει τὰχέως οὕτω τελευτήσειν. ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὖτις δεύτερα ἐλθεῖν λέγοντα, τούτων B C D E εἵνεκα καὶ συντακχυῖαν "αὐτὸν τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαι μὲν τὸ χρεών "εἶπε ποιέειν. δεῖν γὰρ Αἰγύπτιον κακοῦσθαι ἐπ' ἔτεα πεντήκοντα τε καὶ ἑκατόν. καὶ τοὺς "μὲν δύο τοὺς πρὸ ἐκείνου γενομένους βασιλέας, μαθεῖν τοῦτο, κεῖνον δὲ οὔ. ταῦτα δὲ ἀκούσαντα ὁ Μυκερῖνον, ὡς καταχεχριμένων ἤδη τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολλά,

ἐπὶ ἡ ἐς

πρὸ αὐτὸν

πρὸ ὧν

πρὸ μὲν τε περὶ τοὺς δ

ὁκόσῳ γένοιτο νυξ, αἰάλαντα αὐτά, πίνδν τε καὶ βύπαλθον, οὔτε ἡμέρης, οὔτε νυκτὸς αἰείνατα, ἐς τε τὰ ἕλεα καὶ τὰ ἄλσεα πλανώμενον, ἢ ἵνα πεύσαιτο εἴ τι ἀληθὲς ἐστὶ τῶν δεινοτήτων τῶν τῆσδε ὑπ' ἐμεῦ λεγομένων. τὴν δὲ ἐμηχανήσατο, θέλων ὅ μαντήϊον ψευδόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ δυώδεκα ἔτεα αὐτὴ ἐξ ἐτέων ἥκῃ, αἱ νύκτες ἡμέραι ποιεύμεναι. πυραμίδα δὲ ἐκ ταύτης ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάσσω τῆς πατρῴης, εἰκοσι ποδῶν κατὰ δέουσαν, κύβον ἑκάστην τετρῆνον πλέθρων, εὐθυσπετρέων· λίθου δὲ ἐς ὃ ἥμισυ Αἰθιοπικοῦ. τὴν δὴ μετεξέτεροι φασὶ Ἑλλήνων Ῥοδώπιος ἑταίρης γενομένης εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. ὅδε δὲ ὢν οὐδὲ εἰδότες μοι φαίνονται λέγειν οὕτοι ἥτις ἦν ἡ Ῥοδῶπις. οὐ γὰρ ἂν οἱ πυραμίδα ἀνήσασθαι ποιησαμένῃ τοιαύτην, ἐς τὴν τάλαντα χιλιάδες ἀναρίθμητοι, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναισίμωνται. ἔτι δὲ, ὅτι κατ' Ἄμασιν βασιλεύοντα ἦν ἀκμάζουσα Ῥοδῶπις, ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτον. ἔτεσι γὰρ πολλοῖσι ὑστερον τούτων τῶν βασιλέων τῶν τὰς πυραμίδας ταύτας λιπόντων, ἦν Ῥοδῶπις· ἦν δὲ Θρῄκισσα· δούλη δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστόπολιος, ἀνδρὸς Σαμίου, σκυδρωποῦ δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιοῦ. καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐμνᾶτο, ὡς δὲ ἐδέδεκτο τῆσδε οὐκ ἤκουσα. ἐπεί τε γὰρ πολλάκις κληρωσόντων Δελφῶν ἐκ θεοπροπίου, ὃς βούλοιτο ποινὴν τῆς Αἰσώπου ψυχῆς αἰρέεσθαι, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη, Ἰάδμονος δὲ παῖδες παῖς ἄλλος Ἰάδμων αἱρέετο, οὕτω καὶ Αἴσωπος Ἰάδμονος ἐνέμετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο, Ξανθέω τοῦ Σαμίου κομίσαντος μιν. ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην, ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπ' ἀνδρὸς Μιτυληναίου Χαράξου, τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδὸς, ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφοῦς τῆς μουσοποιοῦ. οὕτω δὴ ἡ Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη, καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ κάρτα ἐπαφροδίτου ἐούσης, μεγάλα κτήσατο χρήματα, ὡς ἂν ἐπὶ Ῥοδῶπιν, ἀτὰρ οὔκω γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην ἐξικέσθαι. τῆς γὰρ τὴν δεκάτην τῶν χρημάτων ἰδεῖν ἔστι ἔτι καὶ ἐς τόδε πάντα τὰ βουλόμενα, θεῶν δεῖ μεγάλα οἱ χρήματα ἀναλῶσαι.

quibus quum noctesceret accensis, potaret ac se oblectaret: neque diu neque noctu intermittétem quin per paludes pérque nemora vagaretur, [a] vtque audiretur inuenilibus in rebus studiosissimè versari. Hæc autem idcirco excogitarat, quòd vellet oraculũ conuincere mendacii, vt duodecim pro sex fierent anni, diebus factis ex noctibus. Pyramidem & hic reliquit lõgè minorem paterna, vicenis pedibus ex omni parte (nam est quadrãgularis) breuiorem, [b] quæ est trium iugerum, AEthiopico ex lapide ad mediũ vsque. Hanc quidam Græcorum volunt esse Rhodopis mulieris prostãtis, non rectè sentiétes: qui ne nosse quidem videntur quænam fuerit Rhodopis de qua loquuntur. Neque enim talem pyramidem illa sibi facere destinasset, in qua talentorum infinita (vt sic dicam) millia cõsumpta sunt. Ad hæc, non istius sed Amasis regis temporibus Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges annis qui istas pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thracia, ancilla Iadmonis Samii, ex vrbe Vulcani, conserua AEsopi fabularũ scriptoris ([c] nã & hic Iadmonis fuit) postquam is huic mulieri non minimum cordi fuit. Si quidem quum sæpenumero Delphi ex oraculo pronuntiarent, si quis sumere pœnas [d] vellet animæ AEsopi, alius nullus extitit qui sumere vellet nisi Iadmonis ex filio nepos, alius Iadmon. ita & AEsopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in AEgyptum abiit, à Xantho Samio trãsportata. Et quum eò ad quæstum faciendum veniisset, magna pecunia fuit redempta à Charaxo, viro Mitylenæo, Scamandronymi filio, Sapphûs poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, & in AEgypto remansit: gratioſaque vehementer effecta ingentes opes [e] comparauit, quæ Rhodopin transcenderent, non quæ ad talem pyramidem faciẽdam ascenderent. [f] Ex quarum opum decima parte cuicũque etiã hoc volẽti cognoscere licet, non magnam ab illa pecuniam fuisse repositam.

a Et vbi intelligeret cœnacula esse commodissima.

b Trium plethrorum, id est pedum 300.

c Nam & hic Iadmonis fuit, vt hinc maximè ostendit. Sig.

d *Id est vitæ, vel pro vita.*

e Comparauit, pro Rhodopes quidem conditione, neque tamen ad potentiam tãta peruenit. *Vel, ad tãtum regnum. At Valla pro τοιαύτην legit πυραμίδα. Quam lectionem sequendo (quæ ἔστιν aliquot vet. quibusdam cod. habetur) ita verte,* Sed nõ quæ tantæ pyramidis sumptus ferre posset.

f Nam quum ipsius opum decimam partem qui uis etiam nunc cernere possit, nõ est cur magnas ipsi opes tribuamus.

Quum enim optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum nõ est neque donatum, idque donauit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum tot è ferro verua ad boues torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa: quæ Delphos misit: quæ nunc quoque posita sunt eregione templi, post aram quã Chii donauerunt. Gaudent autem quodãmodo in Naucrate prostibula fieri gratiosa. nã hæc de qua mentio habetur, adeo nobilitata est fama, vt nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomẽ. Alterius quoque quæ posterior fuit nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quàm prioris: [a] cuius amore Charaxus insaniens, Mitylenen rediit, vt meminit Sappho, conuitiis eum insectata. & de Rhodope quidem hactenus.

a Charaxus autem quũ liberata Rhodope Mitylenen rediisset, Sappho versibus suis illum est valde insectata.

Post Mycerinum autem AEgypti regem fuisse dicebant sacerdotes ASYCHIN, eúmque fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longè pulcherrimã longéque maximam. [b] Habere enim vbique cùm figuras insculptas, tũ aliam infinitam ædificiorum speciem. Illud verò maximũ ab hoc rege fuisse factum, vt quum vehementer laboraretur ex ære alieno, legem hanc AEgyptiis promulgauerit, vt ita demum quis pecuniam mutuò acciperet, si cadauer patris pignori traderet. Hunc autem ad hanc legem adiecisse, vt penes creditorem esset potestas omnis sepulcri debitoris, vtque hæc irrogaretur mulcta pignus deponenti: cui, si dissoluere æs alienum recusaret, fas non esset sepeliri aut in paterno aut vllo in alio sepulcro: ac ne alium quidem ex seipso progenitorum sepulturæ mandare. Hunc præterea regem superiores antecellendi cupidum, reliquisse memoriam sui pyramidem lateritiam, incisis lapidi literis in hæc verba,

b Habere enim cùm alias porticus, figuráque bene sculptas, & alias infinitas ædificiorum species, tum verò ista longè plura. Hoc regnãte quũ non sine magna difficultate pecunias alii cum aliis communicarent, legem hanc AEgyptiis fuisse dicebant, vt ita demum, &c. *Vt distinguatur post μάλιστα. ita tamẽ vt hæc verba ad sequentia referri possint. q.d. Ista quæ sequuntur: quãuis sit ἑκαίνα, non παῦπα, aut ἔιδε.*

A ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημήιον ἀὑτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, πρήγμα ποιήσασα μηδὲν τῦτο, ὃ μὴ τις ἀνὴρ ἄλλῳ ἐξευρημένον, καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱρῷ, τῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἑωὑτῆς. τῆς ἐὼν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιήσασα μηδὲν ὀβελοὺς βουπόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον συνεχώρεε ἡ δεκάτη οἱ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφούς. οἱ καὶ νῦν ἔτι συνεστέασι, ὅπισθε μὲν τοῦ βωμοῦ Χῖοι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ αὐτῦ τοῦ νηοῦ. B Φιλέοισι δὲ κως ἐν τῇ Ναυκράτι ἑταιρόφοιτοι γίνεσθαι αἱ ἑταῖραι. τῦτο μὲν γὰρ, αὕτη, τῆς περὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος, οὕτω δὴ κλεινὴ ἐγένετο, ὡς καὶ πᾶσι τοῖσι Ἕλλησι Ῥοδῶπις τοὔνομα ἐξεμαθον· τῦτο δὲ, ὕστερον ταύτης, τῇ οὔνομα ἦν Ἀρχιδίκη, ἀοίδιμος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο, πάσαν δὲ τῆς ἑτέρης. Σκαμανδρώνυμος. Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος Ῥοδῶπιν, ἀπενόστησε ἐς Μιτυλήνην, ἐν μέλεϊ Σαπφῶ πολλὰ κατεC κερτόμησε μιν. Ῥοδῶπις μὲν νῦν περὶ πέπαυται.

Μετὰ δὲ Μυκερῖνον ἐγένετο Αἰγύπτου βασιλεὺς, ἔλεγον οἱ ἱρέες ἐγένετο Ἀσύχιν, ὃς τὸ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ποιήσας τῷ Ἡφαίστῳ πρόπυλαια, ἐόντα πολλῷ τε κάλλιστα καὶ πολλῷ μέγιστα. ἔχει μὲν γὰρ καὶ τὰ πάντα πρόπυλαια τύποις τε διηγλυμμένους, καὶ ἄλλῳ ὄγκῳ οἰκοδομημάτων μυρίῳ, ἐκεῖνα δὲ καὶ μακρῷ μάλιστα. ὅτι τούτου βασιλεύοντος, ἔλεγον ἀD μιξίης ἐούσης πολλῆς χρημάτων, ἐγένετο νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα ἐνέχυρον τοῦ παρεόντος νέκυν, οὕτω λαμβάνειν τὸ χρεός. προσετίθεσαν δὲ ἐπὶ τούτῳ τῷ νόμῳ τόνδε, ἢν δίδοντα τὸ χρεός, καὶ ἀπάσης κρατέειν τῆς τοῦ λαμβάνοντος θήκης. τῷ δὲ μὴ ἐθέλοντι τῦτο τὸ ἐνέχυρον τιθέναι ἐπεῖναι ζημίην, καὶ μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ χρεός, μηδὲ αὐτῷ ἐκείνῳ τεE λευτήσαντι ἐν ταφῆς κυρῆσαι μήτε ἐν ἐκείνῳ τῷ πατρῴῳ τάφῳ, μήτε ἐν ἄλλῳ μηδενὶ, μήτε ἄλλον μηδένα ἢν ἐωὑτοῦ ἀποθνήσκοντα θάπτειν. ἐπεβάλετο δὲ βουλόμενον τῦτον τὸν βασιλέα τοὺς πρὸ ἑωὑτῦ βασιλέας ὑπερβαλέσθαι, μνημόσυνον πυραμίδα λιπέσθαι ἐν πλίνθων ποιησάμενα· ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκεκολαμμένα τάδε λέγοντα ἔστι,

Μὴ με κατονοθῆς προ τὰς λιθίνας πυραμίδας. προέχω γὰρ αὐτέων τοσοῦτον, ὅσον ὁ Ζεὺς τῶν ἄλλων θεῶν. κοντῷ γὰρ ὑποτυπτοντες ἐς λίμνην, ὅ,τι προσχοίτο τοῦ πηλοῦ τῷ κοντῷ, τοῦτο συλλέγοντες, παίνθουσι εἰρύσαν· καὶ με τροπῷ τοιούτῳ ἐξεποίησαν. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι αἴδρα τυφλὸν ἐξ Ἀνύσιος πόλεος, τῷ οὔνομα Ἄνυσιν εἶ· ὡς τούτου βασιλεύοντος, ἐλάσαι ἐς Αἴγυπτον χιλιὴ πολλῇ Αἰθιοπάς τε καὶ Σαβακῶν τὸν Αἰθιόπων βασιλέα. τὸν μὲν δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχεσθαι φόβητρα ἐς τὰ ἕλεα· τὸν δὲ Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπ' ἔτεα πεντήκοντα. ἐν τοῖσι αὐτὸν πάδε ἀποδέξασθαι. ὅκως τῶν τις Αἰγυπτίων ἁμάρτοι τι, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν· τὸν δὲ, κατὰ μεγαθος τοῦ ἀδικήματος ἑκάστῳ δικάζειν, ὁκόσα πάσσοντα χώματα χοῦν πρὸς τὴν ἑωυτῶν πόλι, τοσαῦτα ἕκαστος ἰὼν τὴν ἀδικεόντων. καὶ οὕτω ἔτι αἱ πόλιες ἐγίνοντο ὑψηλότεραι. ὃ μὲν γὰρ πρῶτον, ἐχώσθησαν ὑπὸ τῶν διωρύχων ὀρυξάντων, ὅτι Σεσώστριος βασιλέος· δεύτερα δὲ, ὅτι τοῦ Αἰθίοπος κάρτα ὑψηλαὶ ἐγίνοντο. ὑψηλέων δὲ καὶ ἑτέρων θαυμάζων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ πολήων, ὡς ἐμοὶ δοκέει, μάλιστα ἡ ἐν Βουβάστι πόλις ἐξεχώθη, ἐν τῇ καὶ ἱρὸν ἔστι Βουβάστιος ἀξιαπηγητότατον. μέζω μὲν γὰρ καὶ ἄλλα, καὶ πολυδαπανώτερα ἔστι ἱρά. ἡδονῇ δ' ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μᾶλλον. ἡ δὲ Βούβαστις, κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν ἔστι Ἄρτεμις. ὃ δ' ἱρὸν αὐτῆς ὧδε ἔχει. πλὴν τῆς ἐσόδου, ὃ ἄλλο νῆσός ἐστι· ὖν γὰρ τοῦ Νείλου διώρυχες ἐστέχουσι, οὐ συμμίσγουσαι ἀλλήλῃσι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ ἱροῦ ἑκατέρη ἑστέχει. ἡ μὲν, τῇ περίῤῥεουσα, ἡ δὲ, τῇ· βῆσσα ἐοῦσα ἑκατέρη ἑκατὸν ποδῶν, δένδρεσι κατάσκιος. τὰ δὲ προπύλαια, ὕψος μὲν δέκα ὀργυιέων ἐστί, τύποισι δὲ ἐξαπήχεσι ἐσκυδάδαται ἀξίοισι λόγου. ἐὸν δ' ἐν μέσῃ τῇ πόλι τὸ ἱρὸν,

NE ME LAPIDEIS PYRAMIDIBVS [a] COMPARES, QVAE TANTVM ILLIS PRAECELLO QVANTVM IVPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVICQVID LVTI CONTO ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, [b] ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT. atque id demum operis hunc regem edidisse.

a *Videtur aliud legisse quàm κατονοθῆς.*

b Lateres duxerunt, & me in talem formam redeg.

Post hunc regnasse cæcũ quendam ex vrbe Anysi, nomine ANYSIN: atque eo regnante, excurrisse in AEgyptum magna cũ manu AEthiopum SABACVM regem: & quum cæcus hic fuga se in palustria proripuisset, illum regnasse in AEgypto quinquaginta annos: idque intra tempus ista edidisse: Quoties AEgyptiorum quisquam aliquid deliquisset, neminẽ voluisse mortẽ afficere: sed pro sui quenque delicti magnitudine, damnare ad aggerendã certam mẽsuram aggerum intra vrbem vnde quisque [c] incolentium erat. Atque ita vrbes sunt etiã sublimiores effectæ. nã primùm humus aggesta fuerat ab iis qui sub rege Sesostre riuos effoderant: iterum sub rege AEthiope valde sũt vrbes factæ excelsæ, cùm cæteræ quæ in AEgypto sunt tum verò (vt mihi videtur) Bubastis vrbs, vbi præcipuè terra exaggerata.

c Nocentium

In qua vrbe templum est Bubastis, [d] quæ nostra lingua dicitur Diana, omnium maximè memorabile. Quo etsi alia sunt tũ grandiora tum sumptuosiora, nullum tamen est aspectu iucundius. id ita se habet: Cætera præter accessũ insula est: cuius ad ingressum vsque duo è Nilo fluẽta vicinia currunt, nec confluunt, hinc atque illinc præterfluentia, centũ vtrunque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius vestibulum decem passibus sublime est figuris senũm cubitorũ adornatum. Id templum in media vrbe situm,

d Est autem Bubastis, ea quæ lingua Græca Artemis dicitur. *id est, Diana. Sed hæc verba habentur in cod. Gr. post ista,* Nullum tamẽ est aspectu iucũdius.

vndique circumeuntium oculis subiicitur. nam quum vrbs sit aggestu terræ sublimis, templū quē admodū à principio conditū, nec loco motum, pro speculo est. illud [a] materia figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti proceritate arborum manu cōsitarum luco ambiente, in quo delubro statua est. [b] Longitudo templi quoquouersus vnius est stadii. Ab eius ingressu via per forum orientem versus, quæ fert ad Mercurii templum, tria circiter stadia longitudinis, & [c] quatuor iugerum latitudinis, strata lapide est, vtrinque arboribus manu consitis in cælum euntibus. Atque hūc quidem in modum templum habet. Verùm se ita ad extremum liberatos AEthiope referebant, quòd ille per quietem oblata sibi visione, fugæ se mandauerit. Visus est sibi videre quendam astantem, qui suaderet ipsi vt congregatos cunctos AEgypti sacerdotes incideret medios. Hac eum visione conspecta dixisse, videri sibi deos demonstrare hanc occasionem, vt piaculo in sacra commisso, aliquid cladis aut à diis aut ab hominibus acciperet: se verò nequaquam ista facturum, sed abiturum: quoniam excessisset iam tēpus quod ipsi à diis vaticinatum esset, quousque foret in AEgypto regnaturus. Etenim quum in AEthiopia ageret, oraculis quibus vtuntur AEthiopes, respondebat deus, fore vt is in AEgypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus quum excessisset, & viso insomnii perturbatus esset Sabacus, vltro ex AEgypto concessit. Eo profecto ex AEgypto, rursus cæcum è paludibus egressum accepisse imperium: vbi quinquaginta annos habitasse insulam, cinere atque humo aggesta. Nam vt quisque AEgyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat vt clam AEthiope ad se dono etiam cinerem ferret. Hác insulam nemo ante Amyrtæū inuenire potuit, sed septingentis & amplius annis superiores Amyrtæo reges nequierunt eam inuenire: cui insulæ nomen est Elbo, decem omnino stadiorū magnitudinis.

[a] Septem figuris exculptum.

[b] Latitudo autē & longitudo templi.

[c] Quatuor plethrorum, *id est* 400 *pedum.*

A κατοικῆται πρώτοθεν τοῖσι ἀνθρώποισι. ἀπὸ γὰρ τῆς πόλεως μοῦνος ἐκεχωσμένος ὑψηλός· τὸ δὲ ἱρὸν οὐ κεκινημένον ὡς ἐξηγέετο ἐποίησε, ἐσσπερεύει ὅσι. περιγράφει δὲ αὐτὸ αἰμασιὴ ἐγλυφὴν τύποισι. ἔστι δὲ ἐσωθεν ἄλσος δενδρέων μεγίστων πεφυτευμένων περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τὸ ἄγαλμα ἔνι. θύρης δὲ καὶ μῆκος τοῦ ἱροῦ, πρώτη σταδίου ὅσι· κατὰ μοῦ δὲ πλέω ἔσοδον, ἐξρωμένη ὅσι ὁδὸς λίθου ὅτι σταδίους τρεῖς μάλιστά κη, ἀφ' ἧς ἀγορῆς

B φέρουσα ἐς Ἑρμέω ἱρόν. θύρης δὲ, ὡς πεσσέρων πλέθρων. τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς ὁδοῦ, δένδρεα ὑψηλομήκεα πέφυκε· φέρει δὲ ἐς Ἑρμέω ἱρόν. τὸ μοῦ δὴ ἱρὸν τοῦτο οὕτω ἔχει. τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὧδε ἔλεγον γενέσθαι, ὄψιν οἱ τοῦ ὕπνου τοιήνδε ἰδόντα αὐτόν, οἱ δόξαι φοιτᾶν. ἐδόκεέ οἱ ἄνδρα ἐπιστάντα, συμβουλεύειν τοὺς ἱρέας

C τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας, μέσους διαμετρῆσαι. ἰδόντα δὲ τὸν ὄνειρον τοῦτον λέγειν αὐτόν, ὡς παραφασίσι οἱ δοκέοι τοῦτο τοὺς θεοὺς παραδεικνύναι, ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱερά, κακόν τι παρὰ θεῶν ἢ παρὰ ἀνθρώπων λάβοι· οὐκων ποιήσειν τοῦτο. ἀμὴ γὰρ οἱ ἐξελήλυθέναι τὸν χρόνον, ὁκόσον κεχρῆσθαι ἄρξαντα Αἰγύπτου

D ἐκχωρέειν. ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίῃ εἶναι αὐτοῦ τοὺς μαντηίους, τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες, αἰεί λέγειν ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα. ὡς ὦν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήιε, καὶ αὐτὸν ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπεπαίεσκε, ἐκὼν ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακῶς. ὡς δὲ ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, αὖτις τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τῶν ἑλέων ἀπικόμενον. ἐίκοσι γὰρ καὶ πεντήκοντα ἔτεα νῆσον χώσας ἀπὸ τε καὶ γῆ, οἴκεε. ἔκτισε γὰρ οἱ φοιτᾶν σῖτον ἀγόντας Αἰγυπτίων, ὡς ἑκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος ἐς τὸν δωρεὸν κελεύειν στρέας καὶ ἀσοδὸν κομίζειν. τοῦτον τὸν νῆ-

E σον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευρεῖν· ἀλλ' ἔτεα ὅτι πλέω ἢ ἑπτακόσια οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτὴν αὐρεῖν οἱ πρότερον γενόμενοι βασιλῆες Ἀμυρταίου. οὔνομα δὲ τῇ νήσῳ Ἔλβω, μέγαθος ὅσι πρώτη δέκα σταδίων.

[a] Septem figuris exculptum.

[b] Latitudo autē & longitudo templi.

[c] Quatuor plethrorum, *id est* 400 *pedum.*

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου, τῷ οὔνομα ἦν Σεθών. τοῦτον ἐν ἀλογίῃσι ἔχων τῶν βασιλέων τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων, ὡς σφέων ἀπεστεωμένον τῶν ἀγαθῶν, ἄτε δὴ ἄτιμα ποιεύμενα ἐς αὐτοὺς, καὶ σφεας ἀπελεάσθαι τὰς ἀρούρας, τῶν ὑπὸ τῶν προτέρων βασιλέων δεδόαται ἑξαίρετοι ἑκάστῳ δυώδεκα ἀρούρας μέτρον ἦν, ἐπὶ Αἰγυπτίων ἐλαύνῃσι γραῦν μέγαν Σαναχάρειβον βασιλέα Ἀράβιών τε καὶ Ἀσσυρίων. οὐκων δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους τῶν Αἰγυπτίων βοηθέειν. ὁ δὲ ἱρεὺς ἐς ἀπορίην ἀπειλημμένον, ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον, πρὸς τὸ ἄγαλμα ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύσει παθέειν. ὀλοφυρόμενον δὲ μιν ἔπος μιν ἐπελθεῖν ὕπνον, καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψει ἑστῶτα τὸν θεὸν θαρσύνειν ὡς οὐδὲν πείσεται ἀντία ἀέξων Ἀράβιων γραῦν. αὐτὸς γὰρ οἱ πέμψειν τιμωρούς. τούτοισι δὴ πίσυνον τῶν τε σὺν αὐτῷ ἰόντων, καὶ τῶν ἐθελόντων Αἰγυπτίων αὐτῷ βουλομένους οἱ ἕπεσθαι, στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ. τοῦτο γὰρ εἶναι οἱ ἐσβολάς. ἕπεσθαι δὲ οἱ τῶν μαχίμων μὲν οὐδένα αὐτῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρωνακτέας, καὶ ἀγοραίους αὐθέμπους, σφᾶς τε ἀπικομένους, τῶν σφι ἀντίοισι οὐδῶν ὑπὸ χυδαίης νυκτὸς μυῶν ἀρουραίων, τῶν μὲν φαγέειν τοὺς φαρετρεῶνας αὐτέων, τῶν δὲ τὰ τόξα· τοῖσι δὲ, τῶν ἀσπίδων τὰ ὄχανα. ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φεύγουσι σφέων γυμνῶν ὅπλων, πεσεῖν πολλούς. καὶ νῦν ἔτι ὁ βασιλεὺς ἕστηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος, ἔχων 92 ὑπὸ τῆς χειρὸς μυῦν· λέγων δέ γραμμάτων τάδε, ΕΣ ΕΜΕ ΤΙΣ ΟΡΕΩΝ, ΕΥΣΕΒΗΣ ΕΣΤΩ.

Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἀποδεξάμενοί τε ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος, ἐς τὸν Ἡφαίστου τὸν ἱρέα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασιλεύσαντα, μύριά τε καὶ τετρακόσια καὶ τεσσεράκοντα γενεὰς ἀνθρώπων γενεὰς γὰρ τοσαύτας τοὺς βασιλέας τούτους ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ γενέσθαι. καὶ τριηκοσίας μὲν ἀρχιερέας καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοσούτους γενομένους. καίτοι τριηκοσίας μὲν ἀνδρῶν γενεὰς δυνέαται μύρια ἔτεα· γενεὴ γὰρ ἑξήκοντα ἀνδρῶν, ἑκατὸν ἔτεα ἔχει. μιῆς δὲ καὶ τεσσερακοντα ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων γενεῶν, αἱ ἐπῆσαν τῇσι χιλιοστῇσι, ἐξ τεσσερακοντα καὶ χιλιοστὰ καὶ χίλια ἔτεα. οὕτω ἐν μυρίοισι τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι καὶ τριηκοσίοισι τε

Post hũc regnasse sacerdotem Vulcani, nomine SETHON: eúmque bellatoribus AEgyptiis abusum fuisse, contemptui habẽs tanquam sibi non opportunos, & cùm aliis ignominiis affecisse, tum verò [a] agris exuisse quibus fuerãt à superioribus regibus singuli donati duodenis. Ex quo factum est vt, quũ postea Sanacharibus Arabũ Assyriorúmque rex cum magnis copiis inuasisset AEgyptum, [b] noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consilii inopẽ, in cœnaculum se contulisse: ibique apud simulacrũ comploraſſe quanta pati periclitaretur: eique inter lamentationem obrepsisse somnum: & inter quietem visum astare deum, exhortantem nihil eum molesti passurum, si copiis Arabum obuiam iret: se enim auxiliarios ei missurũ. His insomniis fretum sacerdotem, sumptis AEgyptiorum iis qui sequi vellent, castra in Pelusio posuisse. (hâc enim AEgyptus inuaditur) nec eũ fuisse quempiam bellatorum sequutum, sed institores, & operarios, & forenses homines. Eò quũ peruenissent noctu, effusam ipsis hostibus vim agrestium murium, qui illorum tum pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita vt postera die hostes armis exuti fugam fecerint, multis amissis. Eóque nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, manu murem tenens, atque hæc per literas dicés, IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO.

a Aruris exuisse. *Quæ mensura pedes quinquaginta capit, dimidium plethri.* IV R. c. XIX *De illo sit mentio*

b Noluerint ei milites Ægyptii opitulari. *Vel, Bellatores AEgyptij. Videtur significare eos qui rei militaris scientiã profiterentur. Ipse Valla bellatores paulo antè interpretatur, & alibi pugnatores.*

Ad hunc vsque narrationis locum & AEgyptii & sacerdotes referebant, demonstrantes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hunc qui postremus regnauit, progenies hominũ fuisse trecentas quadraginta vnam, & totidem interea pontifices totidémque reges. Trecẽtæ autem progenies decem millia annorum valẽt. (nam tres virorum progenies, centum anni sunt.) vna & quadraginta, quæ reliquæ sunt vltra trecẽtas, sunt anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecentósque

& quadraginta annos, negabant vllum deum forma humana extitisse: ac ne in regibus quidē AEgypti qui aut prius aut posterius extiterint, aliquid tale dicebant fuisse: sed intra hoc tempus quater solem præter consuetudinem fuisse ortum. bis quidem illinc exortum, vbi nunc occidit: bis autem vnde nunc oritur, illic occidisse: nec tamen sub hæc aliquid in AEgypto esse immutatum, nec ea quæ ex terra, nec ea quæ è flumine ipsis proueniunt, nec quæ ad morbos aut quæ ad mortes pertinent. [a] Atque ante Hecatæum sermonum scriptorē, apud Thebas originem generis sui recēsentem, ac progenitores familiæ suæ repetentem ad sextumdecimum deum, sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant: & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grāde cœnaculum, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi nanque stabant pontifices sub imagine vitæ qua quisque vixerat. enumerantes itaque sacerdotes ostendebant mihi vnūquenque eorum esse filium proximè defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gradatim percēsendo, donec omnes expositæ erāt. Atque Hecatæo originē suam recensenti, & ad sextumdecimum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem recensentes, & in enumeratione non admittētes id quod ab illo diceretur, hominem progenerari è deo. Occurrebāt autem in repetenda progenie hunc in modum, quòd dicerent vnicuique colossorum fuisse Piromin ex Piromi genitum, donec trecentos quadraginta quinque [b] commemorarent: Piromin assiduè ex Piromi procreatū, non referētes ad deum illos aut ad heroa. Est autē Piromis Græca lingua expositum καλὸς κἀγαθὸς, *id est, honestus & bonus*. Eos itaque quorum imagines erant, demonstrabant tales omnes extitisse, sed multùm à diis distantes. Priores tamen his viris fuisse deos in AEgypto principes, [c] vnà cū hominibus habitantes, & eorū semper vnum extitisse dominatorem: & postremum illic regnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinē nominant. Hunc, post-

a Iam prius autem Hecatæo historiographo apud Thebas originem generis sui recēsenti, ac progen. fam. suæ ad sextumdecimum deum repetenti, sacerdotes Iouis tale quiddā fec. quod mihi recens. originē fam. meæ. Introducto in q. gr. cœn. en. demonstr. tot è ligno colossos quot dixi. Illic enim singuli pontifices adhuc viui imaginem suam collocant. Enumer. itaque, *&c. Legitur autem & sta, ἐμοὶ οὐ ἡμενελογήσαντι. quam lectionem hic sequitur.*

Fuit idem qui Pharao

b Commemorarent Piromidas cognominatos, neque tamen refer. *Legendo πίρωμις ἐπονομαζόμενος.*

c Minimè cum hominibus versantes.

A καὶ τεσσερήκοντα ἔλεγον θεοὺς αὖ ἀνθρώπων δέα οὐδένα γινέσθαι· οὐ μέντοι οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ἐπιχωρίοισι Αἰγύπτου βασιλεῦσι γηγενέσι, ἔλεγον εἶναι θεὸν οὐδένα. ἐν τοίνυν τούτῳ τῷ χρόνῳ τετράκις ἔλεγον ἐξ ἠθέων τὸν ἥλιον ἀπατεῖλαι· ἔνθά τε νῦν καταδύεται, οὕτω δὶς ἐπὶ μεσημβρίης· ἐκ ἔνθεν νῦν ἀνατέλλει, οὕτω δὶς κατὰ ἑωυτῶν. καὶ οὐδὲν τῷ κατ' Αἴγυπτον ἐπὶ τοῦτο ἐτερώθη, ὅτε τὰ ἐκ τῆς γῆς, οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφι γενόμενα, οὔτε τὰ ἀμφὶ νούσοις, οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους. πρότερον δὲ Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι ἡμενελογήσαντι ἑωυτόν, καὶ ἀναδήσαντι τε πίλῳ παρεῖλω ἐς ἑκκαιδέκατον θεόν, ἐποίησάν οἱ ἱρέες τοῦ Διὸς, οἷόν περ καὶ ἐμοὶ συγγενελογήσωμι ἐμεωυτόν. ἐσαγαγόντες ἐς ὁ μέγαρον ἔσω ἐόν μέγα, ἀπεριθμέοντες δεκαπύργους κολοσσοὺς ξυλίνους τοσούτους ὅσους περ εἶπον. ἀρχιρεὺς γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ἑστεὼς ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ζόης εἰκόνα ἑωυτοῦ. ἀριθμέοντες ὦν καὶ δεικνύντες οἱ ἱρέες ἐμοὶ, ἀπεδείκνυσάν παῖδα παῖδος ἕκαστον ἑωυτῶν ἐόντα, ἐς τὰ ἀγχίστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνος, διεξιόντες ἀπὸ πασέων, ἕως οὗ ἀπέδεξάν μ' ἁπάσας αὐτάς. Ἑκαταίῳ δὲ ἡμενελογησαντι ἑωυτὸν, καὶ ἀναδήσαντι ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν, αὐτεμνημενέλογησαν ὀπίσω τῇ ἀριθμήσει, οὐ δεχόμενοι πρὸς αὐτοῦ, ἀπὸ θεοῦ ἡμέας αὖ ἀνθρωπον. αὐτεμνημενελόγησάν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γεγονέναι, ἐς ὃ τοὺς πέντε καὶ τεσσερήκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπεδέξαν κολοσσούς, Πίρωμιν ἐπονομαζόμενον· καὶ οὔτε ἐς θεὸν, οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέθεσαν αὐτούς. Πίρωμις δέ ἐστι κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν, καλὸς κἀγαθός. ἤδη ὦν τῶν αἱ εἰκόνες ἦσαν, τοιοῦτοι ἀπεδείκνυσάν σφέας πρώτους ἐόντας, θεῶν δὲ πολλὸν ἀπαλλαγμένους. ὁ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων, θεοὺς ἐπὶ γῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οὐκ ἐόντας ἄμα τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ τούτων αἰεὶ ἕνα τὸν κρατέοντα εἶπε. ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι Ὧρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες ὀνομάζουσι· τοῦτον κατα-

ἀπατηλ.

ἡμενελογήσαντα

ὕστερον

παιδόμπα Τυφῶνα, βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰγύπτου. Ὄσιρις δὲ ἐστὶ Διόνυσος κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν. ἐν Ἕλλησι μὲν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν. παρ' Αἰγυπτίοισι δὲ, Πὰν μὲν, ἀρχαιότατος, καὶ τῶν ὀκτὼ τῶν πρώτων λεγομένων θεῶν ἐστί. Ἡρακλῆς δὲ, τῶν δευτέρων, τῶν δυώδεκα λεγομένων. Διόνυσος δὲ, τῶν τρίτων, οἱ ἐκ τῶν δυώδεκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλέι μὲν δὴ ὅσα αὖτις Αἰγύπτιοι φασὶ εἶναι ἔτεα ἐς Ἄμασιν βασιλέα, δεδήλωταί μοι πρόσθε. Πανὶ δὲ ἐπὶ τούτων πλέονα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δὲ ἐλάχιστα τούτων. καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς Ἄμασιν βασιλέα. καὶ τῶν Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ ἐπίστασθαι, ἀεί τε λογιζόμενοι, καὶ ἀεὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ μὲν νυν καὶ ἐκ Σεμέλης τῆς Κάδμου λεγομένῳ γενέσθαι, καὶ ἑξακόσια ἔτεα καὶ χίλια, μάλιστά ἐστι ἐς ἐμέ. Ἡρακλέι δὲ τῷ Ἀλκμήνης, καὶ εἰναχόσια. Πανὶ δὲ τῷ ἐκ Πηνελόπης (ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Ἕρμεω λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Πάν) ἐλάσσω ἔτεα ἐστὶ τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ὀκτακόσια μάλιστα, ἐς ἐμέ. Τούτων ὦν ἀμφοτέρων πρέσει χρᾶσθαι τοῖσι τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ δὲ ὧν ἡ περὶ αὐτέων γνώμη ἀποδέδεκται. εἰ μὲν γὰρ φανερῶς τε ἐγένοντο, καὶ κατηγήσασθαι ἐστὶ οὕτω ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατάπερ Ἡρακλέης ὁ ἐξ Ἀμφιτρύωνος γενόμενος, ἐστὶ δὲ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης, καὶ Πὰν ὁ ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφην ἄν τις καὶ τούτοις ἄλλους γενομένους ἄνδρας ἔχειν τὰ ἐκείνων οὐνόματα πρὸ τῶν προτερογενοτάτων θεῶν. νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσι Ἕλληνες ὡς αὐτίκα γενόμενον, ἐς τὸν μηρὸν ἐνερράψατο Ζεύς, καὶ ἤγαγε ἐς Νύσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου, οἰκοδομήσαντα ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ. καὶ Πανός γε περὶ οὐκ ἔχοισι εἰπεῖν ὅκως ἐτελεύτησε γενόμενος. δῆλά μοί ἐστι γενόμενα ὅτι ὕστερον ἐπύθοντο Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν. ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου, ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτέων τὴν γένεσιν. Ταῦτα μὲν νυν αὖτις Αἰγύπτιοι λέγουσι.

Ὅσα δὲ οἵ τε ἄλλοι ἀνθρωποι, καὶ

A quam extinxit Typhonem, regnasse in AEgypto postremum. Osiris autē Græca lingua est Dionysus, *id est Liber*. Atqui apud Græcos nouissimi deorū esse cēsentur Hercules, Dionysus & Pā: at apud AEgyptios Pan vetustissimus est etiam ex octo diis, qui primi dicuntur: Hercules, ex iis qui secundi, numero duodecim: Dionysus, ex iis qui tertii vocantur, ab illis duodecim procreati. Ab Hercule autem quantum annorum ad Amasin regem esse ipsi AEgyptii aiunt, superius à me patefactum est. A Pane verò plus annorū esse dicitur: minimum inter hos, à Dionyso: quanquam ab hoc ad Amasin regem quindecim millia annorum supputātur. Et hæc AEgyptii pro cōpertis asseuerant, séque scire assiduè supputando, sempérque annos describendo. A Dionyso quidem certè, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meā ætatem sunt anni fermè mille sexcēti: ab Hercule verò Alcmenæ filio, fermè nongenti. A Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorum est quàm à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horum probabilius sibi videtur, eo quisque vtatur licet: [a] mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam si & isti in Græcia cùm celebres fuissent tū
93 senuissēt, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysus ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixisset aliquis & hos alios habere illorū deorum nomina qui prius geniti fuerant: nūc Græci aiunt Dionysum, statim, editum, ab Ioue insutum in femore, portatūmque in Nysam quæ est supra AEgyptum in AEthiopia. De Pane ne habent quidem quod dicant, vbinam à partu sit educatus: ex quo fit mihi manifestum, Græcos audiuisse posterius horum quàm aliorum deorum nomina: & ex eo tempore illorum progenies recensuisse quo primum de iis audierāt. atque hæc quidem AEgyptii aiunt.

Qvae verò cæteri homines cū

[a] A me verò quę sit de illis sententia commemoratum est. Quòd si & isti, videlicet Dionysus & Semele, & Pan ex Penelope genit', in Græcia celebres fuissēt ac cō senuissent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, dicere etiam posset aliquis & hos alios, &c.

AEgyptiis cõsentiẽtes memorãt in hac regione fuisse gesta, hæc iã explicabo, [a] aliquid etiã his quæ ego vidi cõferentibus. Post Vulcani sacerdotẽ regem *suum* AEgyptii libertatem adepti, duodecim sibi reges (nullo enim temporis momẽto poterant sine rege viuere) deligunt, in totidem partes omni AEgypto distincta. Isti iunctis inter se affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuò auferre imperium conarentur, néue quis plus alio quippiã obtinere quæreret, sed vt essẽt inter se quàm amicissimi. Atqué ea de causa has pactiones arctas accuratásque inierunt, quòd eis inter initia, simulatque tyrãnides inuaserunt, relpõsum fuerat, Qui in templo Vulcani ærea phiala libasset, eum totius AEgypti regno potiturum. [b] Vbi omnia sacra exequuti sunt, placitum est eis aliquod relinquere sui commune monumẽtum: ex cóque placito fecerunt labyrinthum, paulo supra stagnũ Mœrios, maximè vrbem versus quæ dicitur crocodilorum: quem ego aspexi fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros & operis speciem [c] ratiocinetur, minus concipiet quàm pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tametsi enim Ephesi tẽplum est memoratu dignum, & in Samo, tamen pyramides erãt narratione maiores, quarum singulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ sunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ sunt tecto opertæ, portis oppositis altrinsecus: sex ad aquilonem contiguæ, totidem ad austrum vergentes, eodẽ extrinsecus muro præclusæ. Bifaria in eo sũt domicilia, vna subterranea, altera superiora [d] illis imposita, vtraq; numero tria millia, quinganta. Quorum ea quidem quæ superiora sunt, ipsi vidimus, & quæ aspeximus enarramus, subterranea verò auditu didicimus. [e] Nã præpositi AEgyptiorũ nolebant vllo pacto illa mõstrari, q̃ dicerẽt illic sepulcra esse tũ eorũ regũ qui ædificãdi labyrinthi fuêre autores, tum sacrorũ crocodilorũ. Ita de

[a] Quibus aliquid etiam adiicietur ex iis quæ ipse [a] conspexi. Post Vulc.

[b] Nã in omnibus templis conuenire solebant. Visum autem est eis, &c.

[c] Æstimet. *Vel, colligat.*

[d] Illis *aulis* imposita numero tria millia, singula *videlicet* mille quingenta.

[e] Nam qui ex Ægyptiis præfecti erant *labyrintho*

A Αἰγύπτιοι λέγουσι, ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοισι καὶ τοῦτον τὸν χῶρον γῆν εἶναι, τῶν ἤδη φέρω· πρόσοψιν δέ τι αὐδῆς καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὴν ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου βασιλεύσαντα, (ὑδένα γὰρ χρόνον οἷοί τε ἦσαν αὖθι βασιλῆος διαπάσθαι) ἐκρήσαντο δυώδεκα βασιλέας, ἐς δυώδεκα μοίρας διασάμενοι Αἴγυπτον πᾶσαν. οὗτοι ὀπιγαμίας ποιησάμενοι, ἐβασίλευον, νόμοισι τοῖσδε χρεώμενοι, μήτε κατὰ μηδένα ἄλλον, μήτε πλέον τι δίζεσθαι B ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου· εἶναί τε φίλοις πάμπαν. τῶνδε δὲ εἵνεκα τοὺς νόμους τούτους ἐποιεῦντο, ἰσχυρῶς προεξηλέοντες· ἐκ γὰρ τοῦ σφι κατ' ἀρχὰς αὐτίκα συνεστεῶτος ἐς τὰς τυραννίδας, χαλκέη φιάλη ἐπεσοῦσα τὰ αὐτέων ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἁπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτου. ἐς γὰρ δὴ τὰ πρῶτα ἱρὰ συνελέγοντο. καὶ δή σφι μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ. δόξαν δὲ σφι, ἐποιήσαντο λαβύρινθον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοιρέος, καὶ κροκοδείλων κα- C λεομένην πόλιν μάλιστά κη κείμενον. αὐτὸς ἐγὼ ἤδη εἶδον λόγου μέζω. εἰ γάρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀποδέξιν συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε αἴ τε δαπάνης φανείη ἐόντα τὸν λαβυρίνθου τούτου· καίτοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηός, καὶ ὁ ἐν Σάμῳ. ἦσαν μὲν νεω καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες, καὶ πολλῶν ἑκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀπαξίη. ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει· τῷ γὰρ δυώδεκα μὲν εἰσὶ D αὐλαὶ κατάστεγοι, αὐτόπυλοι ἀλλήλῃσι· ἔξ μὲν πρὸς βορέω, ἓξ δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι στιχηδέες. τεῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτὸς σφέας περιέργει. οἰκήματα δὴ ἔνεσι δίπλᾶ, τὰ μὲν, ὑπόγαια· τὰ δὲ, μετέωρα ὑπὲρ ἐκείνοισι τετράκις· ἀριθμὸν πεντακοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα. τὰ μὲν νεω μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτός τε ὡρέωμαι διεξιόντες, καὶ αὐτοὶ φράσαμενοι λέγομεν· τὰ δὲ αὐτέων ὑπόγαια λόγοισι ἐπιφανόμεθα. ἐς γὰρ ἐπεσεῶτες τῶν Αἰγυπτίων δεικνύουσι E αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι σῆκας αὐτόθι εἶναι τῶν τε ἀρχέων τῶν λαβυρίνθου τούτου οἰκοδομησαμένων βασιλέων, καὶ τῶν ἱρῶν κροκοδείλων. οὕτω τῶν μὲν

κατὰ ταῦτ᾽ οἰκημένη ἀκοῇ προλαβόντες λέγομεν. τὰ δὲ ἄνω, μέζονα αἰ θεωπίσιων ἔργων αὐτοὶ ὡρέομεν. αἵ τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στεγέων, καὶ οἱ ἑλιγμοὶ διὰ τῶν αὐλέων ἐόντες ποικιλώτατοι, θώυμα μυρίον παρέχοντο, ἔξ αὐλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιοῦσι, καὶ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐς παστάδας· ἐς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν παστάδων, καὶ ἐς αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων. ὀροφὴ δὲ πάντων τούτων λιθίνη, καταπερ οἱ τοῖχοι. ἀνδρῶν δὲ τοῖχοι, τύπων ἐγγεγλυμμένων πλέοι· αὐλὴ δὲ ἑκάστη περίστυλος, λίθου λευκοῦ ἁρμοσμένου θαυμάλιστα. ἡ δὲ γωνίης τελευτῶντος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμὶς τεσσερακοντόργυος, ἐν τῇ ζῶα μεγάλα ἐγγέγλυπται, ὁδὸς δὲ ἐς αὐτὴν διὰ γῆς πεποίηται. τὸν μὲν δὴ λαβυρίνθου τοῦτον εἶδον αὐτὸν, θώυμα ἐπὶ μέζον· πρέχει δὴ Μοίριος καλεομένη λίμνη, πρὸς ἣν ὁ λαβύρινθος οὗτος οἰκοδόμηται. τὸ δὲ περίμετρον τοῦ περιόδου εἰσὶ στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, ἀριθμὸν ἐξηκόντα ἐόντων, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παράλιον τὸ θαλάσσιον. κέεται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη παρὰ βορέην τε καὶ νότον, ἐοῦσα βάθος, τῇ βαθυτάτη αὐτῇ ἐνὸς τῆς, πεντηκοντόργυος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτή, αὐτὴ δηλοῖ. ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστά κη ἑξήκοντα δύο πυραμίδες, τὸ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιὰς ἑκατέρη· καὶ ὅσον κατ᾽ ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτον· καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρῃσι ἕπεσι κολοσσὸς λίθινος, κατήμενος ἐν θρόνῳ. οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ ἑκατὸν ὀργυιέων, αἱ δὲ ἑκατὸν ὀργυαὶ δίκαιαι εἰσὶ στάδιον ἐξαπλέθρου. ἐξαπόδου μὲν γὰρ τῆς ὀργυῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος, τῶν ποδῶν μὲν τεσσαράκοντα παλαιστέων ἐόντων, τὸ δὲ πῆχεος, ἑξαπαλαίστου. τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ, αὐτοχθονές μὲν οὐκ ἔστι (ἀνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστὶ ταύτη) ἐκ τοῦ Νείλου δὲ ἐστὶ διώρυχα ἐοῦσα. καὶ ἐξ μὲν μηνῶν ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην, ἐξ δὲ μηνῶν ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὖτις. καὶ ἐνθεῦτεν μὲν ἐργάζεται ἔξω ἡμέρη ἑκάστη τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων· ἐπεὰν δὲ ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, εἴκοσι μνέας. ἔλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ ὡς ἐς τὴν Σύρτιν τὴν ἐν Λιβύῃ ἐκδίδοῖ ἡ λίμνη αὕτη

inferiorib⁹ ædificiis fando cognita referimus. Superiora ipſi aſpeximus humanis operibus maiora. nam egreſſus per tecta,& [a] regreſſus per aulas diuerſiſſimi,infinita me admiratione afficiebãt. Ex aula in conclauia trãſitur, ex conclauibus in cubicula,è cubiculis in ſolaria alia, è cõclauibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes,lapideum eſt, ſculptilibus paſſim figuris ornatum. Singulæ aulæ maxima ex parte digeſto lapide albo, colũnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus,adhæret pyramis quadraginta paſſuum, in qua grandia ſunt inſculpta animalia, ad quam iter ſub terra fit. Et quum talis ſit labyrinthus, tamẽ ſtagnũ Mœrios,ad quã labyrinthus ędificatus eſt, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu menſura trium millium & ſexcẽtorum ſtadiorum eſt,ſchœnorum ſexaginta, quãta videlicet ipſius AEgypti ad mare menſura eſt. Iacet autem ſtagnum longo ſitu aquilonem verſus auſtrúmque: altitudine,vbi eius profundiſſimum eſt, quinquaginta paſſuũ. Quòd autem manu facta ſit ac dꝑeſſa, indicat, quòd in eius fermè medio ſtant duæ pyramides, quinquaginta paſſus ab aqua extãtes, altero tanto ædificii aquis tecto. Super quarum vtraque lapideus eſt coloſſus in ſolio ſedens:ita pyramides ſunt centum paſſuum. Centum autem [b] iuſti paſſus ſunt ſtadium vnum [c] ſex iugerũ. Paſſus, inquam, menſuræ ſex pedũ, ſiue quatuor cubitorum: pedes autem, quatuor palmorum: cubiti verò, ſex palmorum. Aqua ſtagni natiua non eſt, vtpote ſolo illo admodũ arido, ſed è Nilo deriuata, ſex menſibus in ſtagnũ fluens, totidem retro in Nilum refluẽs. Illiſque ſex mẽſibus quibus effluit, [d] augens regiũ fiſcum talentis argẽti ſingulis, in ſingulos dies, prouẽtu piſcium,quum influit, viginti mnis. Hoc ſtagnum dicebant etiam indigenæ euadere in Syrtin Africæ, perfo-

a Anfractus, *Vel, impliciæ viæ*, per aulas diuerſiſſimæ infinitam admirationem afferebant, ex aula in conclauia tranſeuntibus, ex conclauibus in cub.

b *Videtur reſpondere hæc Græca phraſis Gallicæ.*

c Sex plethrorum. *Id eſt, centũ pedum.*

d In regium fiſcum talenta argẽti ſingula ſingulis diebus ex prouẽtu piſcium perſoluit: quum influit, viginti minas.

rato ſub terrã meatu in mediterranea [a]Heſperiã verſus, ſecũdum montem Memphi imminẽtem. Verùm quum humum è lacu egeſtam nuſquam viderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabár proximos accolarũ vbinam eſſet humus illinc defoſſa. [b]Illi dicere fuiſſe deportatam, facilè id mihi perſuadentes: quippe qui ſimile quiddam factum eſſe apud Ninum vrbem Aſſyriorum auditu cognoueram. Siquidem fures quidam magnã vim pecuniæ Sardanapali, qui Nini rex erat, in theſauris ſubterraneis abſtruſam, eompilare quum cõſtituiſſent, à ſuis domibus fodere exorſi ſunt, diméſi viam ſub terra ad regias ædes, eámque humũ è cuniculis effoſſam, vbi nox aderat, in flumen Tigrim (qui Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabát perfecere. Eodem modo audiui in AEgypto hanc alteram fuiſſe factam lacunam, præterquam quòd nõ noctu hæc, ſed interdiu eſt facta. AEgyptios enim humum quam effodiebant, in Nilum extuliſſe, quam ille acceptam diſſiparet. Et hic quidem lacus ita fertur fuiſſe depreſſus. Duodecim autem reges quum iuſtè degerent, ac ſtato tempore in téplo Vulcani ſacrificaſſent, & vltimo die feſto libaturi eſſent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus libare cõſueuerant, aberrãs numero, duodecim videlicet viris vndecim phialas. Ibi PSAMMITICHVS, qui poſtremus eorũ ſtabat, quum non haberet phialam, detractam ſibi æream galeam tenuit, libauítque. Ferebant autem & cæteri omnes reges, & tũc quoque geſtabant galeas. Nec tum quidẽ dolo malo Pſammitichus galeam tenuit. [c]Cæteri tamen id conſultò factum eſſe à Pſammiticho exiſtimantes, & in memoriam redeuntes, oraculum ipſis eſſe redditum, qui ærea in phiala libaſſet, eum ſolum regem AEgypti futurum, non cenſuerunt quidem æquum eſſe Pſammitichum morte mulctari, poſtquã [d]rimando compererunt non id illum feciſſe induſtria: ſed maxima potentiæ ſuæ parte exutum in paluſtria

a Occidentem verſus.

b At illi quónã eſſet deportata, mihi expoſuerũt.

c At illi mente comprehenſo facto Pſammitichi, atque oraculo ipſis reddito. *Vel, Quum Pſammitichi factum & ſibi redditum oraculum apud ſe cõſiderarſent.*

d Quæſtione habita comper.

ὑπὸ γλῶ, τετραμμένη τὸ πρὸς ἑσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν· πρὸς δὲ ὄρεϊ τῷ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεί τε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου οὐκ ὥρεον τὸν χοῦν οὐδαμοῦ ἐόντα, ὅτι μελέας γὰρ δή μοι ἐδόκεον, ἠρώτεον τοὺς ἀγχοτάτω οἰκέοντας τῆς λίμνης ὅκου εἴη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθείς· οἱ δὲ ἔφερσάν μοι ἵνα ἐξενειχθείη. καὶ ὑπετέθεον· ἤδεα γὰρ λόγῳ καὶ ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίων πόλι γενόμενον ἕτερόν τι τοιοῦτο. τὰ γὰρ Σαρδαναπάλου τοῦ Νίνου βασιλῆος χρήματα ἐόντα μεγάλα, καὶ φυλακοὶ πολλοὶ ἐν ἡσυχίῃσι κατὰ γαίοισι, ἐπενόησαν κλῶπες ἐκφορῆσαι. ἐκ δὴ ὧν τοῦ σφετέρων οἰκίων ἀρξάμενοι οἱ κλῶπες, ὑπὸ γλῶ ἁθμεώμενοι, ἐς τὰ βασιλήια οἰκία ὤρυσσον. τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφερόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅκως γενοίατο νύξ, ἐς τὸν Τίγρεα ποταμὸν, παραῤῥέοντα τὴν Νῖνον, ἐξεφόρεον· ἐς ὃ κατεργάσαντο ὅ, τι ἐβούλοντο. τοιοῦτον ἕτερον ἤκουσα καὶ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὄρυγμα γενέσθαι· πλὴν οὐ νυκτὸς ἀλλὰ μετ' ἡμέρην πολλόν. ὀρύσσοντες γὰρ τὸν χοῦν τὸν Αἰγυπτίοις, ἐς τὸν Νῖλον φορέεν· ὁ δὲ, ὑπολαμβάνων, ἔμελλε ἐξαχέειν. οὕτω μὲν λίμνην αὐτὴν ὅτε λέγεται ὀρυχθῆναι. τῶν δὲ δυώδεκα βασιλήων δικαιοσύνῃ χρεωμένων, ἀνὰ χρόνον ὡς ἐθύεσθον ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὀρτῆς μελλόντων ποιήσασθαι σπονδάς, ὁ ἀρχιερεὺς ἐξενείκαι σφι φιάλας χρυσέας, τῇσι πρὸ ἐώθεσαν σπένδειν (ἀμύστεων δὲ ἀριθμὸν) ἐνδεκα, δυώδεκα ἐόντες. σκηψάντα ὦν τὸν Ψαμμίτιχον ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἕκατος ἑωυτέων Ψαμμίτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην ἐοῦσαν χαλκέην, ὑπέχε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέαις δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐφόρεόν τε βασιλῆες, καὶ ἐτύγχανον τότε ἔχοντες. Ψαμμίτιχος δὲ νεωστὶ δεινὰ δοκέοντα ποιέειν ὑπέχε πρὸς κυνέην. ὁ δὲ, ὡς φρενὶ λαβόντες τό τε ποιηθὲν ἐκ Ψαμμιτίχου, καὶ τὸ χρηστήριον, ὅτι ἐκεχρήστο σφι, τὸν χαλκέην ἀποσεσάντα αὐτῶν φιάλῃ, τοῦτον βασιλῆα ἔσεσθαι μούνων Αἰγύπτου· ἀναμνησθέντες δὲ χρησμοῦ, κτείνειν μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Ψαμμίτιχον, ὡς αἰδόμενοισι βασμίζοντες δὲ μιῇ τροφοίης αὐτὸν ποιήσαντα· ἐς ὃ τοὶ ἔλεγε ἔδοξέ σφι διώξαι, ψιλώσαντάς τε πλείστα

τῆς

τῆς δωυάμεως· ὁκ δὲ τῶν ἐλέων ὁρμεώμενον μὴ ὀπτιμισχέσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ. Ψ δὲ Ψαμμίτιχον τοῦτον τὸν δεύτερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακῶ, ὃς οἱ τὸν πατέρα Νεκῶ ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθη ὁκ τῆς ὄψιος τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἱ ὁκ νομοῦ τοῦ Σαΐτεω εἰσί. μετὰ δὲ, βασιλεύοντα τὸ δεύτερον τοῦτον τῶν ἕνδεκα βασιλέων, καὶ ταλαμβάνει μιν ἀμφὶ τὸν κυνέην· φεύγοντα ἐς τὰ ἕλεα. ὀπισάμυος ὦν ὡς εὐσεβεσμένος εἴη τοῦτον αὐτῶν, ἐπενόεε πᾶσαν τοιὴν διώξασθαι. πέμψαντι δὲ οἱ ἐς Βουτοῦν πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἔνθα δὴ Αἰγυπτίοισι ἐστὶ μαντήιον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρησμός, ὡς τίσις ἥξει ἀπὸ θαλάσσης χαλκέων ἀνδρῶν ὀπὶ φανέντων. καὶ τὰ μὲν δὴ ἀπίστη μεγάλη ὑπεκέχυτο, χαλκέους οἱ ἄνδρας ἥξειν ὀπικούρους· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἀναγκάζει κατέλαβε Ἴωνάς τε καὶ Κᾶρας ἀνδρας, καὶ λῃΐην ὁκ πλώσαντας, ἀπενεχθῆναι ἐς Αἴγυπτον· ὁκ βάντας δὲ ἐς γῆν, καὶ ὁπλισθέντας χαλκῷ, ἀγγέλλει τῶν τις Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἕλεα ἀπικόμενος τῷ Ψαμμιτίχῳ, (ὡς ὁκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὁπλισθέντας) ὡς χάλκεοι ἄνδρες ἀπίγμενοί ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ πεδίον. ὁ δὲ, μαθὼν τὸ χρηστήριον ὀπιτελούμενον, φίλα τε ποιέεται Ἴωσι καὶ Καρὶ καὶ σφέας, μεγάλα ὑπισχνούμενος, πείθει μετ' ἑωυτοῦ ἥμενα· ὡς δὲ ἔπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι μετ' ἑωυτοῦ βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι, καὶ τοῖσι ὀπικούροισι, κατὰ μέτρον τοῖς βασιλέας. κατέσχε δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμίτιχος, ἐποίησε δὲ Ἥφαίστῳ πρόπυλα τὰ πρὸς νότον ἀνέμου τετραμμένα· αὐλήν τε τὴν Ἄπι, ἐν τῇ τρέφεται ἐπεὰν φανῇ ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησε, ἐνάντιον τῶν προπυλαίων, πάσης τε πρόσυλον ἐοῦσαν, καὶ τύπων πλέην. ἀντὶ δὲ κιόνων, ὑπεστᾶσι κολοσσοὶ δυώδεκα πήχεες τὴν αὐλήν. ὁ δὲ Ἄπις καὶ τῷ Ἑλλήνων γλώσσῃ ἐστὶ Ἔπαφος. τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ τοῖσι Καρὶ τοῖσι συγκαταπρήσασι μιν οὗτοι, ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους ἐνοικῆσαι αὐτοῖσι ἀλλήλων, τὸν Νείλου τὸ μέσον ἔχοντας· τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα.

relegandum, ne illinc egressus, cæteræ AEgypto se immiscēret. Hūc Psammitichum,[a] quum Sabacum AEthiopem, qui patrem eius Necon interemerat, fugisset in Syriam, postquam AEthiops ex insomnii visione abiit, reduxerunt ii AEgyptii qui sunt[b] è tribu Saitana. Deinde quum regnaret vnà cum vndecim regibus, contigit ei vt fugeret iterū propter illam galeam in paludes. Igitur intelligens quàm ignominiosè tractatus ab illis esset, statuit vltum ire qui ipsum persequuti essēt. Itaque ex oracvlo Latonæ, quod in vrbe Buti apud AEgyptios veracissimum est, ad quòd ipse miserat, redditum est responsum, affuturam vltionē ei è mari viris æreis[c] existētibus. Quod responsum ei magnam incredulitatem offudit, viros æreos ipsi in auxilium venturos. Non longo tēpore interiecto, Iones quosdam & Cares prædādi gratia nauigantes, necessitas compulit applicare ad AEgyptum. Hi quum in terram exissēt ære armati, AEgyptiorum quidam nunciū fert Psammiticho ad paludes: & quia nunquam viderat aliquos ære armatos, ait, egressos è mari æreos viros campestria populari. Ille agnoscēs oraculum esse perfectū, amicitiam cum Ionibus & Caribus facit: eósque magnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi persuasit, ita demum vnà cum iis AEgyptiis qui secum sentiebant, cúmque auxiliariis, reges sustulit. Omni potitus AEgypto, fecit in Memphi tum Vulcano vestibula ad ventū austrum vergentia, tum eregione vestibulorum aulam Api, (in qua Apis educatur, quum apparuerit) vndique columnis cinctā, ac figuris refertam: in qua aula stant loco columnarum colossi duodenūm cubitorum: Apis autem Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribúsque, quibus fuerat vsus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitandum posita altrinsecus prædia, Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est Castra.

a Quum Sab. Æth. antea fugiens, qui patr. eius N. interemerat, in Syriam venisset, postq. *Sed Gul gatam lect. ἐκὼν sequendo, interpretandum esset*, qui patrem eius volēs interemerat. *id est*, non per imprudentiam.

b E præfectura.

c Repentè apparentibus. *Vel, In conspectum Venientibus.*

Et cùm hæc eis loca dedit, tum verò cætera quæ fuerat pollicitus repræsentauit. Pueros quinetiam AEgyptios cómisit lingua Græca imbuēdos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi qui núc in AEgypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca [a] cōtra mare, aliquantulū supra vrbem Bubastin, ad ostium Nili quod dicitur Pelusiacum sita. Vnde postea Amasis rex Memphin eo stranstulit, in sui tutelam aduersus AEgyptios. Post sedes ab istis in AEgypto collocatas, Græci cum illis ita cōmercium habuerunt, & nos res in AEgypto gestas, à Psammitticho rege exorsi, & quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi AEgyptum, qui diuersæ linguæ essent, incoluerunt. Atque vnde demigrarunt illuc, [b] & vestigia naualium, & domorū rudera, ad meam vsque ætatem ostendebantur. Atque hunc quidē in modum Psammitichus AEgypto potitus est.

a Propemodum ad mare, infra vrbem Bub.

b Et canales quibus deducebantur naues.

De oraculo autem quod est in AEgypto, cùm feci multa verba, tum faciam, vtpote de re memoratu digna. Est enim oraculum hoc in AEgypto, sacrū Latonæ, positum in magna vrbe cui nomen est (vt superius à me dictum est) Buto, contra ostiū Nili quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac vrbe tēpla sunt Apollinis Dianæque. Et illud Latonæ in quo redduntur oracula, grande est, & porticum habens decem passibus sublimem. Vbi quid mihi ex iis quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ, delubrum ex vno factum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenūm cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositæ est alius lapis quatuor cubitorum per oras crassitudinis. Itaque eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrū. Secūdo loco insula quę vocatur Chēmis,

A τούτους τε δὴ σφι τοὺς χώρους ἐδίδοσαν, καὶ πάλαι τε ὑπῆρξε πρόσφατα ἀπέδοσαν. καὶ δὴ καὶ παῖδας προέδωκε αὐτῶν Αἰγυπτίους, τοὺς Ἑλλάδα γλῶσσαν καὶ διδάσκεσθαι. ἀπὸ τούτων τῶν μαθόντων τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν, οἱ νῦν ἑρμηνέες εἰσὶ Αἰγύπτῳ γεγένασι. οἱ δὲ Ἴωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἴκησαν χρόνον ὀλίγον· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς ὀλίγον θαλάσσης ἔνερθε Βουβάστιος πόλεος, ὅτε τὴν Πηλουσίην καλεομένην τὸ μάτι τῶν Νείλου. τούτοις μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἄμασις ἐξέλασε, οἰκήτειρα κατοίκισε ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑωυτοῦ ποιεύμενος πρὸς Αἰγυπτίων. τούτων δὲ οἰκιζόντων ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἕλληνες ὕστερον ὁπτιμογράμμοι τούτοισι, καὶ πρῶτοι Αἰγυπτίων γινόμενοι, ἀπὸ Ψαμμιτίχου βασιλέος ἐξαλάμενοι, πρῶτα καὶ ὕστερον ὁπισάλμια ἀπεκείρας. πρόσθεν γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίζοντο. ἐξ ὧν δὲ ἀνέστησαν χώρων, ἐν τούτοισι δὴ οἵ τε ὁλκοὶ τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων ὁμέχρι ἐμεῦ ἦσαν. Ψαμμίτιχος μὲν νυν οὕτω ἔσχε Αἰγυπτίων.

Τοῦ δὲ χρηστηρίου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνήσθην ἤδη· καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὡς ἀξίου ἐόντος ποιήσομαι. Τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν Αἰγύπτῳ, ἔστι μὲν Λητοῦς ἱρόν, ἐν πόλι δὲ μεγάλῃ ἱδρυμένον, κατὰ τὸ Σεβεννυτικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω. οὔνομα δὲ τῇ πόλι ταύτῃ, ὅκου τὸ χρηστήριόν ἐστι, Βουτώ, ὡς καὶ πρότερον ὠνόμασταί μοι. ἱρὸν δὲ ἔστι ἐν τῇ Βουτοῖ ταύτῃ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. καὶ ὁ ναὸς τῆς Λητοῦς, ἐν τῷ δὴ τὸ χρηστήριον ἐνί, αὐτός τε τυγχάνει ἐὼν μέγας, καὶ τὰ πρόπυλα ἔχει ἐς ὕψος δέκα ὀργυιέων. Τὸ δέ μοι τῶν φλυηρῶν ἰδεῖν θωυμαστότατον παρεσχόμενον, φράσω. ἔστι ἐν τῷ τεμένεϊ τούτῳ Λητοῦς νηός, ἐξ ἑνὸς λίθου πεποιημένος, ἐς τε ὕψος, καὶ ἐς μῆκος· καὶ τοίχους ἑκάτερος τούτοισι ἴσους. τεσσερακοντα πήχεων τουτέων ἕκαστον ἔστι. Τὸ δὲ κατειργασμένα τῆς ὀροφῆς, ἄλλος ὑπόκειται λίθος, ἔχων τὴν παρωροφίδα τρισπήχεα. οὕτω μὲν νυν ὁ νηὸς τῶν φλυηρῶν μοι τῶν πε-

B

C

D

E

96

ει τοῦτο τὸ ἱρὸν ἔστι θωυμαστότερον· τῶν δὲ δευτέρων, νῆσος ἡ Χέμμις καλεομένη

ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθέῃ καὶ πλατείῃ, κειμέ- A in lacu profundo ac ſpatioſo ſita
νη πρὸς τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Βουτοῖ ἐόν, λέγεται δὲ ὑπ' propter templum quod Buti eſt:
Αἰγυπτίων αὕτη ἡ νῆσος εἶναι πλωτή. αὐτὸς quæ inſulà ab AEgyptiis fertur
μὲν ἐγὼ οὔτε πλέουσαν, οὔτε κινηθεῖσαν innare. Ego tamen eam neque
εἶδον. τέθηπα δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθέως innantem vidi, neque ſe mouen-
ἔστι πλωτή. ἐν δὴ ὧν ταύτῃ νηός τε Ἀπόλ- tẽ: & hoc audire admiratus ſum,
λωνος μέγας ἔνι, καὶ βωμοὶ τρισφάσιοι ἐνι- ſi verùm eſt inſulam natare poſ-
δρύαται. ἐμπεφύκασι δὴ ἐν αὐτῇ φοίνικες ſe. In hac igitur templum Apolli-
συχνοὶ, καὶ ἄλλα δένδρεα, καὶ καρποφόρα nis magnum eſt, & aræ trifariè
καὶ ἄφορα πολλά. λόγον δὲ τοιόνδε ὑπὸ λέ- extructæ, & palmæ frequentes e-
γοντες οἱ Αἰγύπτιοι, φασὶ εἶναι αὐτὴν πλω- natæ: aliæque partim fructiferæ,
τὴν· ὡς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ ἐούσῃ πρό- partim ſteriles arbores. Cur autẽ
τερον πλωτῇ, Λητὼ, ἐοῦσα τῶν ὀκτὼ θεῶν ea innatans ſit, hanc AEgyptii ra-
τῶν προτέρων γονέων, οἰκέουσα δὲ ἐν Βου- B tionem reddunt: quòd Latona
τοῖ πόλι, ἵνα δὴ οἱ ὁ χρηστήριον τοῦτό ἐστι, Α- (quæ ex octo numinibus quæ pri
πόλλωνα παῖδα Ἴσιος παραθήκην δε- ma extiterunt, vnum eſt) quum
ξαμένη, διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ νυῦ in vrbe Buti, vbi hoc eius ora-
πλωτῇ λεγομένῃ νήσῳ· ὅτε ὁ Τυφὼν ἐπῆλθε, culum eſt, habitaret: Apollinem ab
θέλων ἐξευρεῖν τὸν Ὀσίριδος τὸν παῖδα. Ἀπόλλωνα δὲ, καὶ Ἄρ- Iſide ſibi commendatum, occul-
τεμιν, Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖ- C tauit in hac inſula nondum in-
δας· Λητοῖ δὲ, ζόφον αὐτοῖσι καὶ σώτειραν natãte, ac ſoſpitem reddidit: quo
γενέσθαι. Αἰγυπτίοισι δὲ Ἀπόλλων μὲν, Ὧρος· tempore Typhon omnia indaga-
Δήμητρ δὲ, Ἴσις· Ἄρτεμις δὲ, Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου τὸν Θρόνον ἄλλον, gans vt Oſiris filium inueniret,
Αἰγύλος ὁ Εὐφορίωνος ἥρπασε τὸ ἐγὼ aduenisſet. Nam Apollinem &
φέρω, μούνους δὴ ποιητέων τῶν προγόνων. Dianam aiunt Dionyſi & Iſidis
ἐποίησε γὰρ Ἄρτεμιν εἶναι θυγατέρα filios eſſe: Latonam verò, nutri-
Δήμητρος, τὴν δὲ νῆσον, διὰ τοῦτο γενέσθαι cem horum ac liberatricem. Et
πλωτήν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγεται. Ψαμ- Apollo quidem AEgyptiacè O-
μίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τεσσαρα- D rus dicitur: Ceres autem Iſis, Dia
κοντα καὶ πεντήκοντα ἔτεα. τῶν τὰ ἑνὸς δέοντα τε- na verò Bubaſtis. Atque hinc ſo-
σσαράκοντα, Ἄζωτον, τῆς Συρίης μεγάλην πό- lùm non aliunde AEſchylus Eu-
λιν, πρὸς κατὰ μοῦνος ἐπολιόρκεε, ἐς ὃ ἐξεῖ- phorionis filium, rapuit quod di-
λε· αὕτη δὴ ἡ Ἄζωτος ἁπασέων πολίων ἐπὶ cam: vt ſolus *omnium qui poe- a Omnium ſu-
πλέον χρόνου πολιορκεομένη αὐτέχε, τῶν perioris ætatis
ἡμεῖς ἴδμεν. tæ dicuntur, fecerit Dianam Ce- poetarum.
reris filiam, ideóque inſulam red-
ditam eſſe natantem. Hæc illi ſic
aiunt. Pſammitichus verò in AE-
gypto quatuor & quinquaginta
regnauit annos: per quorum vn-
detriginta magnam Syriæ vrbẽ
obſidens oppugnauit, donec ex-
pugnauit. Hæc eſt Azotos, quæ
diutiſſimam inter omnes vrbes
(*dũtaxat* quas nouimus) ſuſtinuit
obſidionem.

Pſammitichi filius qui regnũ
AEgypti ſuſcepit, extitit NECVS,
qui foſſam ad rubrum mare fe-
rentem primus aggreſſus eſt, quã
Darius Perſes ſecundo loco de-
preſſit, longitudinis quidẽ qua-
tuor dierum nauigationis, lati-
tudinis, vt per eam duæ poſſent
ſimul agi triremes. Aqua quæ
in hanc è Nilo deducitur, pau-
lo ſupra Bubaſtin vrbem, iuxta
oppidum Arabiæ Patumon de-
ducitur, euadẽs in mare rubrum.

Ψαμμιτίχου δὲ ΝΕΚΩΣ παῖς ἐγένετο, καὶ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου, ὃς τὴν διώρυχα ἐπεχείρησε πρῶτος τὴν ἐς τὸν Ἐρυθρὸν θάλασσαν φέρουσαν· τὸν Δαρεῖος ὁ Πέρ- E σης δεύτερος διώρυξε· τῆς μήκος ἐστὶ πλόος ἡμέραι τέσσερες· εὐρος δὲ ὠρύγη, ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαυνομένας. ἤρκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτόν. ἤρκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος πρὸς Πάτουμον τὴν Ἀραβίην πόλιν. ἐστέλλεται δὲ ἐς τὸν Ἐρυθρὸν θάλασσαν.

Initium fodiendi sumptum est à planitie AEgypti, Arabiam versus. Nam quæ supra planitiē sunt
a Contiguus. a continens prope Memphin occupat mons, in quo lapidicinæ sunt. Itaque ad huius mōtis ima ducta est fossa ab occidente oriētem versus longo tractu: & deinde pertingit diuortio montis tenus (quod diuortium ad meridiē & vētum austrum fert) in sinum Arabicū. Quâ igitur breuissimus tractus & maximè compēdiarius est à mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum vocatur, à monte Casio, qui AEgyptū Syriámque disterminat, stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidē breuissimum est: verùm fossa multo longior,
b Obliquior. scilicet quanto est b cōfragosior. In qua fodienda sub rege Neco cētum viginti millia AEgyptiorum perierunt. Inque eius medio opere Necus destitit, hoc c interpellatus oraculo, cū id opus barbaro præmunire. AEgyptii autē barbaros omnes vocant qui non ipsorum lingua loquuntur. Supersedens itaque à facienda fossa
c Impeditus. *Vel, Reuocatus.*
Necus, d ad militum copias se cōuertit, atque ad classes quæ partim in mari septētrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt ædificatæ: quarum adhuc
d Ad bellicas copias & triremes partim in m. sept.
e vestigia naualium ostendunt. Et classibus quidem Necus, dum opus fuit, est vsus. Terrestri autē acie congressus cum Syris in Magdolo, victoria potitus est, & post prælium, Cadyti, magna Syriæ
e Canales quibus deducebātur naues, *Strabo. Alij naualia interpret.*
vrbe. f In vestitu autem curiosus quum fuisset, illum Apollini dicatum ad Branchidas Milesiorū misit. Hic perfectis decem & septē imperii sui annis decessit, tradito imperio PSAMMI filio suo.
f Eum autem vestitum quo vsus erat quū ista conficerētur, missum ad Brāchidas Milesiorum, Apollini dicauit. Postea verò decem & septem omnino annos quum imperasset, decessit, trad.

Eo apud AEgyptum regnante, nuncii Eleorum aduenerunt, iactātes à se in Olympia iustissimū
g Ac optima ratione præter omnes mortales
& maximum inter mortales propositum esse certamē, rati ne AEgyptios quidē hominū sapiētissimos aliquid vltra hæc esse inuenturos. Isti vbi in AEgyptum peruenerunt, eāque exposuerunt quorum gratia venerant, rex conuocauit ex AEgyptiis eos qui sapientissimi haberentur.

A ὦρυκται δὲ τὸ ὄρυγμα μέχρι τοῦ πεδίου τοῦ Ἀ-
ραβίου τὸ πρὸς Ἀραβίην ἤδη· ἔχεται δὲ
κατύπερθε τοῦ πεδίου τοῦ κατὰ Μέμφιν τεῖνον ὄ-
ρεος, ἐν τῷ αἱ λιθοτομίαι ἔνεισι. τοῦ ὧν δὴ ὄρεος
τούτου τῷ δὴ τὴν ὑπερέλευσιν ἦκται ἡ διώρυξ
ἀπ' ἑσπέρης μακρὴ πρὸς τὴν ἠῶ, ᾗ ἔπειτα
τείνει ἐς ἁλὸς φάραγας φερούσας ἀπὸ τοῦ ὄρεος
τοῦ μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον, ἐς τὸν
κόλπον τὸν Ἀραβίου. τῇ δὴ ἐλαχίστου ἐστὶ καὶ
στεινοτάτου ἐκ τῆς Βορηίης θαλάσσης
κατάβασις ἐς τὴν Νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν
B τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ἀπὸ Κα- 97 ἀπὸ ἡ
σίου οὔρεος τοῦ οὐρίζοντος Ἀιγυπτόν τε καὶ
Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰσὶ σταδίοι χίλιοι ἐς τὸν
Ἀραβίου κόλπον. τοῦτο μὲν δὴ στεινότατον.
ἡ δὲ διώρυξ πολλῷ μακροτέρη, ὅσῳ
σκολιωτέρη ἐστί. τὴν γὰρ Νεκὼ βασιλέος
ὀρύσσοντος, Αἰγυπτίων ἀπώλοντο δυώδε-
κα μυριάδες. Νεκὼς μέν νυν μεταξὺ ὀ-
ρύσσων ἐπαύσατο, μαντηίου ἐμποδίου γε-
νομένου τοιοῦδε, τῷ βαρβάρῳ αὐτὸν πρὸς-
εργάζεσθαι. βαρβάρους δὲ πάντας οἱ Αἰ-
C γύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφι ὁμογλώσ-
σους. παυσάμενος δὴ τῆς διώρυχος ὁ Νεκὼς,
ἐτράπετο πρὸς στρατηίας· καὶ τεκτήνεες αἱ
μὲν, ὅσαι τῇ Βορηίῃ θαλάσσῃ ἐποιήθησαν,
αἱ δ' ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ, ὅσαι τῇ Ἐ-
ρυθρῇ θαλάσσῃ· ὧν ἔτι ⟨ὁ⟩ ὁλκοὶ ὁρέαται.
καὶ ταύτῃσί τε ἐχρέωτο ἐν τῷ δέοντι·
καὶ Συρίοισι πεζῇ ὁ Νεκὼς συμβαλὼν ἐν
Μαγδόλῳ ἐνίκησε. μετὰ δὲ τὴν μάχην, Κά- 97
δυτιν πόλιν τῆς Συρίης ἐούσαν μεγάλην εἶ-
λε. ἐν τῇ δὴ ἐσθῆτι ἔτυχε ταύτῃ καταργα-
D σάμενος, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι, πέμψας ἐς
Βραγχίδας τὰς Μιλησίων. μετὰ δὲ, ἐκτησάμενος
ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας, τελευτᾷ, τὴν παι-
δὶ Ψαμμὶ παραδοὺς τὸ ἁρμά. Ἐπὶ
τούτου δὴ τοῦ ΨΑΜΜΙΝ βασιλεύοντος Αἰ-
γύπτου ἀπίκοντο Ἠλείων ἄνδρες ἀγγελοι,
αὐχέοντες δικαιότατα ⟨ὁ⟩ κάλλιστα ἀθέειν τῶν
ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγώνα πάντων αἰ θεῶν τε καὶ
δοκέοντες παρὰ ταῦτα οὐδὲ αὐτοὺς σοφω-
τάτους ἂν θεῶν Αἰγυπτίους τοῦτο ἐπεξ-
E ευρεῖν. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὴν Αἴγυ-
πτον οἱ Ἠλεῖοι ἔλεγον τῶν εἵνεκα ἀπίκοντο,
ἐπῄεσάν τε ὁ βασιλεὺς οὗτος συγκαλέσας Αἰ-
γυπτίων τοὺς λεγομένους εἶναι σοφωτάτους.

συνελθόντες ὦ Αἰγύπτιοι, ἐπῃνθάνοντο τῶν Ἠλείων, λεγόντων ἅπαντα τὰ καὶ τοῖσι σφέας ποιέοντι περὶ τὸν ἀγῶνα. ἀπηγησαμένοι δὲ τὰ πάντα, ἔφασαν ἥκειν δίκαια μησόμενοι εἴ τι ἔχοιεν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιότερον ἐπεξευρεῖν. οἱ δὲ, βουλευσάμενοι, ἐπηρώτων τοὺς Ἠλείους εἰ σφι οἱ πολῖται ἐναγωνίζονται. οἱ δὲ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασαν σφέας ὅτω ἀθέμιτα, πάντως τῶν δικαίων ἡμάρτηκέναι. οὐδαμίλλως δὲ εἰ μηχανέωνται ὅκως οὐ τῷ ἀξίῳ ἀγωνιζομένῳ χρήσονται, ἀδικέοντες τὸν ξεῖνον. ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως ἀθέναι, καὶ τούτου εἵνεκα ἀπικοίατο ἐς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιζῆσι ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα ἀθέναι, Ἠλείων δὲ μηδενὶ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἠλείοισι ὑπετήκαλλο.

Ψάμμιος δὲ ἓξ ἔτεα μοῦνον βασιλεύσαντος Αἰγύπτου, καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τελευτήσαντος, ἐδέξατο τὴν βασιληίην Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος. ὃς μετὰ Ψαμμίτιχον τὸν ἑωυτοῦ πατέρα ἐγένετο ὀνομαστότατος τῶν πρὸ ἑωυτοῦ βασιλέων, ἐπὶ ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας. ἐν τοῖσι ἐπὶ τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε, καὶ ναυμαχήσας τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δέ οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ τοιοῦδε φάσιος, τὸ ἐγὼ μεζόνως μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγήσομαι, μεσσίως δὲ ἐν τῷ παρεόντι· ἀποπέμψας δὲ στρατιὴν ὁ Ἀπρίης μεγάλην ἐπὶ Κυρηναίους, μεγάλωσι προσέπταισε. Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες δι' Ἀπρίην ἐν προνοίῃ αὐτοὺς ἀποπέμψαι ἐς φανερὸν κακόν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται, αὐτὸς δὲ τοῖσι λοιποῖσι Αἰγυπτίοισι ἀσφαλέστερον ἄρχῃ. ταῦτα δὴ καὶ ποιεύμενοι δι' ταῦτα οἱ ἀπονοησάμενοι, καὶ οἱ τοῦ ἀποστάντων φίλοι, ἀπέστησαν ἐν τῇσι ἰθέλησι. πυθόμενος δὲ Ἀπρίης ταῦτα, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἄμασιν καταπαύσοντα λόγοισι. ὁ δὲ, ἐπεί τε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους, ταῦτα μὴ ποιέειν λέγοντος αὐτοῦ, τῶν τις Αἰγυπτίων ὄπισθε στὰς περιέθηκε οἱ κυνέην· καὶ περιτεθεὶς, ἔφη ὅτι βασιληίην περιτίθεται. καὶ τὸ οὐκ ἑκούσιον ἐγένετο τὸ ποιεύμενον, ὡς διεδείκνυε.

Qui quum cõueniſſent & Eleos audiſſent omnia cõmemorantes quæ par erat ab eis fieri in edendo certamine, & ſe veniſſe dicẽtes ſciſcitatum num quid poſſent AEgyptii reperire iuſtius, habito inter ſe conſilio, interrogarunt Eleios nunquid apud eos certarent ciues. Et illis reſpõdentibus ſine diſcrimine & ſuorum & cæterorum Græcorum, cuicunque volenti certare fas eſſe. Atqui, inquiunt, illos quum tale certamẽ proponerent, ab omni iure [a] excedere. Nullo etenim pacto poſſe fieri quin conciui pugnanti ciues fauerent, faciẽtes iniuriã hoſpiti. Sed ſi vellẽt iuſtum proponere certamen, & ſi eius grãtia veniſſent in AEgyptum, iuſſerũt hoſpitibus ponere certamẽ, nullo Eleorũ certare permiſſo. Hæc AEgyptii Eleis ſubiecerunt.

[a] Aberraſſe.

Pſammis autem, quum ſex tãtùm regnaſſet annos in AEgypto, facta in AEthiopiam expeditione, mox vita defunctus eſt. Cuius regnum APRIES filius accepit, qui ſecundum Pſammitichum auum ſuum, fortunatiſſimus extitit omnium ad eam ætatem regum, quinque & viginti dominatus annos. Quod intra tẽpus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro pugnã nauali dimicauit. Sed quum calamitas eũ maneret, cõtigit ea occaſione quam ego pluribus, dũ res Libycas exequar, exponam, paucis contentus impræſentiarum. Quum aduerſus Cyrenæos Apries exercitu miſſo magnam cladẽ accepiſſet, id ei imputantes AEgyptii rebellauerũt, opinati ſe ab illo in apertã pernicié fuiſſe dimiſſos: vt his internecione deletis, ipſe cæteris AEgyptiis imperitaret ſecurius. Hæc perquã grauiter ferẽtes tũ ii qui redierũt, tũ eorũ qui interierant amici, ingenuè deſciuerũt. Id vbi reſciuit Apries, mittit ad eos verbis ſedandos Amaſin. Qui quũ peruenifſet, reprehendénſque diſſuaderet ne talia faceret, quidã AEgyptiorum ei à tergo ſtans galeam circũdat: eáque circũdata, inquit ſe illam ob regnum impoſuiſſe. Neque hoc eo inuito factum fuit, vt oſtendit.

nam simulatque ab iis qui defciuerant AEgyptiis declaratus eſt rex, ſeſe apparabat tanquam aduerſus Aprien moturus. His cognitis Aprien mittit ad Amaſin ex iis qui ſecum erant AEgyptiis, ſpectatum quendam hominem nomine Patarbemin, iuſſum vt ad ſe viuũ Amaſin perduceret. Hic vbi peruenit, Amaſin ad ſe vocat. [a]Amaſis (ſedebat autem in equo ad ſuos cohortãdos, inſolenter) ſtolidè iubet hũc ad ſe adducere Aprien, & quum Patarbemis eum rogaret vt regẽ adiret, accitus, reſpondit ſe iamdudum dare operam vt id ageret, nec de ſeipſo Aprien eſſe quæſturum. ſe enim illi præſtò futurum & alios adducturum. Patarbemis non ignarus propoſiti illius, tum ex oratione tum ex apparatu quem videbat, ſtatuit ſuæ diligẽtiæ eſſe quam celerrimè regem rerum quæ agerentur facere certiorem. Huic redeũti, quòd Amaſin nõ adduceret, nullo verbõ edito Apries ira percitus præcidi aures naſúmque iuſſit. Id intuentes cæteri AEgyptii qui cum eo hactenus ſenſerant, virum inter eos probatiſſimum ita fœdè indignéque affectum, ne tantiſper quidem differentes, ad cæteros tranſeunt, ſeſéque Amaſi tradunt. His quoque auditis Apries armatis auxiliariis (habebat autẽ auxiliariorum circa ſe ex Ioniſbus & Caribus triginta millia) in AEgyptios tendit. Erat autem ei regia in vrbe Sai ingẽs ac ſpectatu digna. [b]Itaque vtrique aduerſus alteros Apriani & Amaſiani in Memphi vrbe conſtiterunt, tentaturi pugnæ diſcrimen. Sũt autem in AEgypto ſeptẽ hominum genera: quorũ alii ſunt ſacerdotes, alii qui pugnatores appellantur, alii bubulci, alii ſubulci, alii inſtitores, alii interpretes, alii gubernatores nauales. Tot ſunt AEgyptiorum genera, à ſuo quodque artificio appellata: ſed pugnatores vocãtur Calaſiries, & Hermotybies, qui [c]harum regionũ ſunt: (nam in regiones diſtincta eſt omnis AEgyptus) Hermotybiorum quidẽ hæ ſunt plagæ,

a At Amaſis (ſedebat enim fortè ſi equo) cruce ſublato pepẽdit, & illud Apriæ afferri iuſſit. *Ita Camerar. Affertur & tertia interpretatio: ſed Camerarius aſſentior.*

b Apries igitur in AEgyptios, Amaſis in externos tendebat. Quúmque Memphin vtrique peruenirent, tentare pugnæ diſcrimẽ parabant. Cæterùm ſunt & in. *Ad Verbum, Mutuo alter alterum experturus erat, Vel, experiri parabat. Poteſt etiam Verti nõ male fortaſſe, cum Vallis, Apriani & Amaſiani.*

c Harum præfecturarum ſunt. (nam in præfecturas diſtincta eſt omnis Ægyptus) Hermotybiorum quidem hæ ſunt præfecturæ. *Et paulo poſt*, Ex his præfecturis, pro *Ex his tractibus. Item, paulo poſt Præfectura pro Plagæ, & pro Tractibus. niſi quis malit vocem Græcam nomoi vbique retinere.*

A ἐπεί τε γὰρ ἐξήσθη τὸν μὲν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπιεσταὶ προσκυλίζετο ὡς ἐλαῶν ὅτι ⟨Ⓐ⟩ Ἀπρίεω. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ἔπεμπε ἐπ' Ἄμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑωυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὔνομα ἦν Πατάρβημις· ἀντιλέγοντα αὐτῷ, ζῶντα Ἄμασιν ἀγαγεῖν πρὸς ἑωυτόν. ὡς δὲ ἀπικόμενος ὁ Πατάρβημις, τὸν Ἄμασιν ἐκάλεε· ὁ δὲ Ἄμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου καθήμενος) ἐπάσας ἀπεπαίτισε· καὶ τὸ μὲν ἐκέλευσε Ἀπρίη ἀπάγειν· ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιοῦν ⟨Ⓐ⟩ Πατάρβημιν, βασιλέως μεταπεμπομένου, ἰέναι πρὸς αὐτόν. τὸν δὲ αὖτις ὑποκρίνασθαι ὡς ταῦτα πάλαι προσκυλίζετο ποιέων, καὶ αὐτὸς οὐ μέμψασθαι Ἀπρίεω· πρόσεσθαι γὰρ καὶ αὐτὸς, καὶ ἄλλους ἄξων. τὸν δὲ Πατάρβημιν ἐκ τε τῶν λεγομένων ὑπ' ἀγαθοῦ τοῦ δαίνοιαν· καὶ προσκυλιζόμενον ὀρέοντα ἀσυδῆ ἀπιέναι, βουλόμενον τοῦ παχίστην βασιλεῖ δηλῶσαι Ὁ θρηνοῦμεν. B

C ὡς δὲ ἀπικέσθαι αὐτὸν πρὸς ⟨Ⓐ⟩ Ἀπρίεω οὐκ ἔφη τὸν Ἄμασιν, οὐδένα αὐτῷ λόγον δοῦναι, ἀλλὰ πρὸ θυμοῦ ἔχοντα, πρὶν ταμεῖν πρὸς πάσσαι ἀλκὴ τά τε ὦτα καὶ τοῦ ῥῖνα. ἰδόμενοι δὲ οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἱ ἐπὶ τὰ ἐκείνου ἐφέροντο, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑωυτῶν οὕτω αἰσχρῶς λυμηθέντα, οὐδένα δὴ χρόνον ὑπομενόντες, ἀπίσταντο πρὸς τοὺς ἑτέρους, καὶ ἐδίδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀμάσι. πυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ὡπλίζετο τοὺς ὑπηκόους, καὶ ἤλαυνε ὅτι τοὺς Αἰγυπτίους. εἶχε δὲ περὶ ἑωυτὸν Καρὰς τε καὶ Ἴωνας, ἄνδρας ὑπηκόους γενομένους. ἦν δὲ οἱ τὰ βασιλήια ἐν Σάι πόλι μεγάλα ἐόντα, καὶ ἀξιοθέητα· καὶ οἵ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἦσαν, καὶ οἱ περὶ Ⓐ Ἄμασιν, ἐπὶ τοὺς ξείνους. ἔν τε δὴ Μέμφι πόλι ἐγίνοντο ἀμφότεροι, καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀγχίλλων. Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἔπαλξις. καὶ οὗτοι, οἱ μὲν, ἱρέες, οἱ δὲ, μάχιμοι κεκλέαται· οἱ δὲ, βουκόλοι. D οἱ δὲ, συβῶται· οἱ δὲ, κάπηλοι· οἱ δὲ, ἑρμηνέες· οἱ δὲ, κυβερνῆται. ἕλλαι μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦται τὸ βάσι. οὐνόματα δὲ σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτέων καλέονται μὲν Καλασίριές τε καὶ Ἑρμοτύβιες. ἐκ νομῶν δὲ τῶνδε εἰσί· κατὰ γὰρ νομοὺς Αἰγύπτιος ἅπασα διαγραφῆται. Ἑρμοτυβίων μὲν οἵδε εἰσὶ νομοί·

98

ὑπὸ ὑποκρίνεσθαι

ὑπὸ τὰ τοῦ ποσθμα.

ὑπὸ ἄγοντα

Βουσιρίτης, Σαΐτης, Χεμμίτης, Παπρημίτης, νῆσόν τε Προσωπίτιδα καλεομένην, Ναθῶ δῆμον. ὀκτὼ μὲν τουτέων τῶν νομῶν Ἑρμοτύβιες εἰσὶ ἠνώρηνται ἐκ πλείστου, ὅτε δὲ πλείστοι ἠνοίαντο, ἐκκαίδεκα μυριάδες. ἐκ τούτων βαναυσίης οὐδεὶς δεδάηκε οὐδέν, ἀλλ' αὐτοῦ ἐς τὸ μάχιμον. Καλασιρίων δὲ οἵδε αὖτοι νομοί εἰσι· Θηβαῖος, Βυβαστίτης, Ἀφθίτης, Ταΐτης, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθίτης, Θμουΐτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύτιος, Μυεκφορείτης· τοῦτο ὁ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκέει, αὐτίον Βουβάστιος πόλιος· οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ Καλασιρίων εἰσὶ ἠνορέατο, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες ἀνδρῶν. οὐδὲ τούτοισι ἔξεστι τέχνῃσι ἐπασκῆσαι οὐδεμιῇ, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκέουσι μούνα, παῖς τε παρὰ πατρὸς ἐκδέκεται. εἰ μὲν νυν καὶ τόδε παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρῖναι· ὁρέων γὰρ καὶ Θρῄκας καὶ Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς βαρβάρους, ἀποτιμοτέρως τοὺς ἄλλων ἠνορεμένους πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μανθάνοντας, καὶ τοὺς ἐκγόνους τούτων. τοὺς δὲ ἀπαλλαγμένους τῶν χειρωναξιέων, γνησίους νομίζοντας εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐς τὸν πόλεμον αἰνημένους. μεμαθήκασι δὲ ὧν τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα Λακεδαιμόνιοι. ἧκιστα δὲ Κορίνθιοι ὀνοσσαίατο τοὺς χειροτέχνας. γέρεα δὲ σφι ἦν τάδε ἐξαραιρημένα μούνοισι Αἰγυπτίων παρεξ τοὺς ἱρέων· ἄροσυραι ἐξαίρετοι δυώδεκα ἑκάστῳ ἀπελέες. ἡ δὲ ἄροσυρα ἑκατὸν πήχεων ἐστὶ Αἰγυπτίων πανταχῇ. ὁ δ' Αἰγύπτιος πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ. ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασι ἦν ἐξαραιρημένα. τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ ἐκαρπόεντο, καὶ οὐδαμᾷ αὖτοί· Καλασιρίων χίλιοι, καὶ Ἑρμοτυβίων ἄλλοι, ἐδορυφόρεον ἕκαστοι τὸν βασιλέα· τούτοισι δὲ ὧν τάδε πρὸς τοῖσι ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδοτο ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ· ὀκτὼ μὲν σίτου ἀρτάβας, πέντε μυέας ἑκάστῳ, κρεῶν βοέων δύο μυέας, οἴνου τέσσερες ἀρυστῆρες. ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοτο.

Ἐπί τε δὴ στρατοπεδεύοντες, ὅτε τε Ἀπρίης, ἀγων τοὺς ἐπικούρους, καὶ ὁ Ἄμασις πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπίκοντο ἐς Μέμφιν πόλιν, συνέβαλλον·

Busiritana, Saitana, Chemmitana, Papremitana, insula Prosopitis, quæ vocatur Natho ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermotybies, quum plurimi, cētum ac sexaginta millia sunt: quorum nemo quippiam opificii quæstuarii didicit, sed omnes rei militari vacāt. Calasirium hæ aliæ plagæ sunt, Thebana, Bubastiana, Aphthitana, Tanitana, Mendesia, Sebennitana, Athribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Onuphitana, [a] Anysia, Myecphoritana. Hæc tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis vrbis. Hæ Calasirium, qui dum quoad possunt plurimi coguntur, ducēta quinquaginta millia virorum sunt: quibus nec ipsis licet vlli artificio operam dare, sed solùm rei militari, filio discenti à patre. Hoc ab AEgyptiisne mutuati sint Græci non possum pro certo diiudicare, quum videam & apud Scythas Persāsque & Lydos, denique apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobiliorib⁹ ciuibus eos qui artificia discunt, eorúmque liberos: generosiores autem eos qui à manuariis operib⁹ abstineant, præsertim qui [b] cessent ob bellum. Hoc itaque cùm cæteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonii. [c] Corinthii quoque minimi faciunt opifices. His solis AEgyptiorum præter sacerdotes, hoc eximii honoris habebatur, vt singulis duodecim aruræ essent exemptæ & immunes. est autem arura centum cubitorū AEgyptiorū quoquouersus. AEgyptius verò cubitus Samio par est. Hæc tamen vniuersis exempta erant: istis verò per vices in orbē fruebantur, & nunquam iidem. Calasirium milleni & Hermothybium, alii totidē circa regem fungebantur annuo satellitum munere. Istis præter aruras dabantur viritim hęc alia, panis tosti pōdo quinæ mnæ, carnis bubulæ binæ, vini [d] sextarii quaterni. Hæc assiduè satellitibus præbebantur. Vbi igitur ediuerso venientes, Apries cum auxiliariis, Amasis cum vniuersis AEgyptiis, in vrbem Memphin peruenere, congressi sunt.

[a] Anytia.

[b] Qui rei militari vacant.

[c] At Corinthii minimè contemptui habent opifices. *Intellige autem Minimè vel pro Non, vel comparatiuè pro Minimè omnium.*

[d] *Κρυσῆρες, ab alijs cyathi: ab aliis nōtalionem Gabulis sequentibus Hauſius vel Hamſtra.*

Et peregrini quidem egregiè pugnauerunt, tamé quòd erãt multo inferiores numero, victi sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, [a] vt nullus neque deorum neque hominum posset sibi adimere regnum: adeo videbatur sibi illud stabilisse. Et tamen tũc congressus, prælio fugatus est, viuúsque captus ad vrbẽ Saim ductus est in ædes quæ ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibique [b] quamdiu in regia pascebatur, eum Amasis honestè asseruauit. Tãdem incusantibus AEgyptiis non iustè agere qui suum & ipsorum inimicissimũ aleret, sita illis Aprien tradidit. Eum isti vbi strãgulauere, paternis in monumentis sepelierunt, quæ sunt in tẽplo Mineruæ, proximè [c] cœnaculum ad lævam manum intranti. Nam Saitani [d] cũctos qui tribules eorum fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentum [e] ex altera parte cœnaculi est quàm illud Apriæ eiúsque progenitorum. In eiusdem templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum, tum columnis excultum, palmarum arbores imitantibus, tum alio sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant, in quibus vrna est. Sunt etiam sepulcra, (cuius nomen si nuncupauero hac in re, haud sanctè fecero) apud Sain in templo Mineruæ post totum delubrum prope parietem: atque in fano stant ingentes obeli, lacúsque cõtiguus lapidea crepidine adornatus, & circumquaque probè elaboratus, magnitudine (vt mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trochoeides. In hoc lacu imagines suorum quisque affectuum noctu faciũt, quæ vocant AEgyptii mysteria: de quibus quum permulta ego norim, quo pacto se habeant singula, tamen absit vt proloquar. De Cereris quoque initiatione, quã Græci thesmophoria vocant *à ferendis legibus*, absit vt eloquar, nisi quatenus sanctum est de illa dicere. Danai filiæ ritum hunc ex AEgypto attulerunt, eóque Pelasgicas fœminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à

a Ne deum quidem vllum posse sibi adimere reg.

b Aliquandiu quidem in regia nutritus fuit, & eum Amasis honestè obseruauit: *Vel*, honesta obseruantia prosequutus est: tandẽ autem incusant. *Vel, antea quidẽ in regia nutriebatur: & eum Am. honestè obseruabat: at postquam incusarunt AEgyptij, &c.*

c Palatium

d Cunctos ex ea præfectura reges.

e Longius quidem abest à palatio quàm illud Apriæ eiúsq; progenitorum: est tamen in septo templi hoc quoque, porticus lapidea & columnis ornata palmarum arb. imitant. & alio sumptu. In ipsa porticu geminæ stant fores, intra quas est conditorium. Sunt etiam sep.

A καὶ ἐμαχέσαντο καρτερῶς· οἱ μὲν ξεῖνοι, πλῆθος δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἐόντες, καὶ τῶν τοῦτο ἐκράτησαν. Ἀπορίῃ δὲ λέγεται ἔχειν ὁ Ἄπρις, μηδ' αὐτὸν μιν μηδένα δυνατὸν εἶναι παῦσαι τῆς βασιληίης· οὕτω ἀσφαλέως ἑωυτῷ ἱδρύσθαι ἐδόκεε. καὶ δὴ τότε συμβαλὼν ἐσσώθη· καὶ ζωγρηθεὶς, ἀπήχθη ἐς Σαΐν πόλιν, ἐς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία τοῦ ἔτι ἐόντα, τότε δὲ 99
Ἀμάσιος ἤδη βασιλήια. ἐνθαῦτα δὲ τέως χρόνῳ ἐτρέφετο ἐν τοῖσι βασιληίοισι, καὶ μιν
B Ἄμασις οὐκ ἐδέξατο τέλος δὲ, μεμφομένων Αἰγυπτίων ὡς οὐ ποιεῖ δίκαια τρέφων τὸν σφίσι τε καὶ ἑωυτῷ ἐχθρὸν, οὕτω δὴ παραδιδοῖ Ἀπρίῃ τοῖσι Αἰγυπτίοισι. οἱ δὲ μιν ἀπέπνιξαν, καὶ ἔπειτα ἐθάφθαν ἐν τῇσι πατρῴῃσι ταφῇσι. αἱ δὲ εἰσὶ ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός. ἐθάφθαν δὲ Σαΐται πρὸς τοῦ ἐν νόμου τούτου βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. καὶ γὰρ ὁ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα.
C ἐκτεταμένῳ μᾶλλον τοῦ μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προγονέων. ἔστι μέντοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱροῦ, παστὰς λιθίνη μεγάλη, καὶ ἡσκημένη σύλοισί τε φοίνιξι τοῖσι ἀνδρέοισι μεμιμημένοισι, καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ παστάδι δίξα θυρώματα ἔστηκε· ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θήκη ἔστι. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ ἐν ὅσιον ποιεύμενον τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοὔνομα, ἐν Σαΐ, ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὀπίσω τοῦ
D νηοῦ παντὸς τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμενον τοίχου· καὶ ἐν τῷ τεμένεϊ ὀβελοὶ ἑστᾶσι μεγάλοι λίθινοι. λίμνη τέ ἐστι ἐχομένη λιθίνη, κρηπῖδι κεκοσμημένη, καὶ ἐργασμένη εὖ κύκλῳ, καὶ μέγαθος (ὡς ἐμοὶ ἐδόκεε) ὅσσον ἡ ἐν Δήλῳ, ἡ Τροχοειδὴς καλεομένη. ἐν δὲ τῇ λίμνῃ ταύτῃ τὰ δείκηλα τῶν παθέων αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι, τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μὲν νέων τούτων, εἰδότι μοι ὅτι πλέον ὡς ἕκαστα αὐτέων ἔχει, σῦτα κείσθω. καὶ
E τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι, τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης μοι πέρι σῦτα κείσθω, πλὴν ὅσον αὐτῆς ὅσιόν ἐστι λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν τελετὴν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγοῦσαι καὶ διδάξασαι τὰς Πελασγιώτιδας γυναῖκας. μετὰ δὲ, ἐξανασάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ

Δωριέων, ἐξαπώλετο ἡ τελετή. οἱ δὲ ὑπολιφθέντες Πελοποννησίων, καὶ οὐκ ἐξελασθέντες Ἀρκάδες, διέσωζον αὐτὸν μοῦνοι.

Ἀπορίεω δὲ ὧδε καταραιρημένου, ἐβασίλευσε Ἄμασις, νομοῦ μὲν Σαΐτεω ἐών, οὐκ τῆς δὲ ἰῶ πόλεος, οὔνομα οἱ ἦν Σιούφ. Τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατεφρόνεον Ἀμασιν Αἰγύπτιοι, καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρῃ μεγάλῃ ἦγον, ἅτε δὴ δημότιν ἐόντα, καὶ οἰκίης οὐκ ἐπιφανέος· μετὰ δὲ, σοφίῃ αὐτοὺς ὁ Ἄμασις οὐκ ἀγωμοσύνῃ προσηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτὴρ χρύσεος· ἐν τῷ αὐτός τε ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πόδας ἐνίκτοτε ἀναπιμπλέατον. τοῦτον κατ' ὧν κόψας, ἄγαλμα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποιήσατο, καὶ ἵδρυσε τῆς πόλεος ὅκου ἦν ἐπιτηδεώτατον. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι φοιτέοντες πρὸς τὸ ἄγαλμα, ἐσέβοντο μεγάλως. μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις ὃ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιεύμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους, ἐξέφηνε, φὰς ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος τὸ ἄγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρόσθεν μὲν δὴ Αἰγυπτίοις ἐνεμεῖν τε καὶ οὐρέειν, καὶ πόδας ἀναπίμπλασθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι. ἐπὶ σφι λέγων ὁμοίως αὐτὸς τὸν ποδανιπτῆρα πεπορημμένον. εἰ γὰρ πρόσθεν μὲν οὐκ ἦν δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ προεόντι ἔθνεϊ αὐτέων βασιλεύς· καὶ τιμᾶν τε καὶ προσηκέειν ἐωυτὸν ἐκέλευε. τοιούτῳ μὲν δὴ τρόπῳ προσηγάγετο Αἰγυπτίους, ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν. ἐγερθεὶς δὲ καταστάσει πρηγμάτων τοιῇδε· τὸ μὲν ὀρθρινὸν, μέχρι οὗπερ ἡ πλησμονὴ ἀγορῆς, προθύμως ἐπρήσσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἔπινέ τε καὶ κατέσκωπτε τοὺς συμποτέας· καὶ ἦν ματαιός τε καὶ παιγνιήμων. ἀνιεθέντες δὲ τούτοισι οἱ φίλοι αὐτοῦ, συνῆλθον αὐτὸν, τοιάδε λέγοντες, Ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωυτοῦ προσέχεις, ἐς τὸ ἄγαν φαῦλον προάγων σεωυτόν. σὲ γὰρ χρὴ σὺν θρόνῳ σεμνῷ σεμνῶς διακέεσθαι, δι' ἡμέρης πρήσσειν τὰ πρήγματα. καὶ οὕτω Αἰγύπτιοί τ' ἂν εὖ ἐπίστατο ὡς ἐπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται, καὶ ἄμεινον σὺ αὐτὸ ἤκουες. νῦν δὲ πεπαίζῃς οὐδαμῶς βασιληΐῃ. ὁ δὲ ἀμείβετο

A Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus (qui à Peloponnensibus non eiecti sunt, sed relicti) conseruatus.

Aprie sublato, regnauit AMASIS è [a] tribu Saitana, & vrbe cui nomen est Siuph. Eum inter initia AEgyptii cõtemnere, nec vllius sanè momenti ducere, vt qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus. Eos verò postea Amasis ad se solertia, nõ [b] asperitate, perduxit. Erant ei cùm alia bona infinita, tum verò peluis aurea, in qua tam ipse quàm omnes conuiuæ sæpe pedes abluebant: hanc ille confregit, ex eáque [c] dæmonis statuam fecit, & in appositissimo vrbis loco statuit: AEgyptii simulacrũ adeuntes, magnopere venerari. Id Amasis fieri à popularibus edoctus, conuocatis AEgyptiis aperit, Ex illa pelui in qua primò AEgyptii euomere immigeréque, & in qua pedes abluere consuessent, factum esse simulacrum quod tunc tãtopere venerarentur. Itaque se aiebat perinde atque peluim esse factum: etsi enim antehac fuisset plebeius, impræsentiarum tamẽ esse ipsorum regem, eóque iubere vt sibi honor haberetur atque reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit AEgyptios, ita vt æquum cẽserent ei seruire. Idem hoc vsus est in rebus agendis instituto: ab aurora vsquedum refertum esset forum, accuratè negotia oblata agebat: deinde potabat, & inter compotores iocabatur, morioné agens ac scurram. Quibus rebus offensi amici, talibus eum verbis [d] castigabant, Rex, dicentes, nõ è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam. Nam deberes [e] augusto in solio sedens, augustè interdiu res administrare. ita & AEgyptii cognoscerent à magno sibi viro præsideri, & tu melius audires. Nunc haudquaquam facis è regia dignitate. His ille respondit, [f] arcus ab iis quorum sunt, quũ est opus, intendi:

[a] Præfectura. Vel, prouincia.

[b] Non legit ἀγωμοσύνῃ (Grin Vulg. edit.) sed ἀγωμοσύνῃ, Grin Ver. cod.

[c] Numinis stat.

[d] Admonebant, Non teipsum rectè regis, ô rex, qui, &c.

[e] Augustus augusto in solio sedens per totum diẽ res administr.

[f] Qui arcũ possident, quum illo opus habent, intendunt: postquã

autem vsi sunt, remittunt. Nam si perpetuò intẽtus esset, frãgeretur, vt, quum opus esset, vti iam illo non possent. Talem & hominis cõditionem esse: si assiduè seria tractare, nec vll.

eos, si semper intenti sint, ruptũ iri, nec posse eis illos, quum indigeant, vti: ita & hominis institutum esse: si assiduo laborare studio, nec vllam partem ad lusum sibi indulgere velit, fore vt pedetentim aut mente captus sit aut membris. Quod ego intelligens, vtrique rei tẽpus impertio. Hæc Amasis amicis respõdit. Etenim fertur Amasis, quum priuatus foret, fuisse potandi iocandique cũ dicacitate studiosus, & vir neutiquam rerum agendarum anxius. Et quoties eum potantem ac se oblectantem necessaria defecissent, solitum circumeundo furari: & quũ reposceretur ab iis qui dicerẽt eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret, adduci solitum ad oraculum quodcunque eo in loco erat: & frequenter ab oraculis conuictum, frequenter absolutum. Postquam verò etiam assequutus est regnum, ista egit: quicunque dii eum furti absoluerant, horum templa neque curæ habuit, neque vlla re ad ornamentũ donauit, neque adiens sacrificauit, tanquam nihil mererentur, quòd redderẽt falsa respõsa: qui autem eum [a] pronũciauerant furem, hos tanquã verè deos, nec mendacia reddentes oracula, maximè coluit. Præterea in Sai vestibulum Mineruæ fecit, opus admirandum, & longè superans cætera tum sublimitate tum magnitudine. tanta est vastitas lapidum atque substructionum. Quinetiã ingentes colossos, & immanes androsphingas ibidem posuit. Alia quoque saxa prægrandia in apparatũ cõportauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Méphin sunt, partim vtique quæ maioris molis erant, ex vrbe Elephantina, quæ Sai distat viginti dierum nauigatione. Adhæc, quod non minimè sed maximè omnium admiror, attulit ædificium ex solido saxo ab vrbe Elephantina, in quo afferendo triennium consumpserunt duo millia delectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Huius autẽ domus extrinsecus est vnius & viginti cubitorũ longitudo: quatuordecim, latitudo: octo, sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex vno lapide.

a *Ad verbum*, Constrinxerant. *id est*, *Conniverãt.*

A ἔπιαν δὲ χρήσωνται, οὐκ ἀλύουσι. εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον σπείρεται μία εἴη, οὐκ ἐγκλίνει αὖ. ὥστε ἐς θεὸν οὐκ αὖ ἔχοιεν ἀδίκια χρῆσθαι. οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάσασις· εἰ ἐθέλοι κατασοφίζεσθαι αἰεὶ, μηδὲ ἐς παιγνίου μέρος ἑωυτὸν αἰνέειν, λήθοι ἂν ἢ τοι μανείς, ἢ ὅγε ἀποπλήκτου ἠμύμενος. τὰ ἐγὼ ὀπτάμυιος, μέρος ἑκατέρῳ νέμω. ταῦτα μὲν τοῖς φίλοις ἀμείψατο. λέγεται δὲ ὁ Ἄμασις, ὅτε ἰδιώτης, ὡς φιλοπότης τε καὶ φιλοσκώμμων, καὶ οὐδαμῶς κατασοφισμένος ἀνήρ· ὅκως δὲ μιν ὀπτὶ λείποι πίνοντά τε καὶ ὑπαδέοντα τὰ ὀπτήδεια, κλέπτεσκε αὐτῶν. οἱ δ' ἀπὸ μὲν Φάλβιοι ἔχειν τὰ σφέτερα χρήματα, ἀρνούμενον ἄγεσκον ὀπὶ μαντήιον, ὅκου ἐκέοισι εἴη. πολλὰ μὲν δὴ κατηλίσκετο ὑπὸ τῶν μαντηίων, πολλὰ δὲ καὶ ὑπέφυγε. ἐπεί τε δὴ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίησε τάδε· ὅσοι μὲν αὐτὸν τὸ πρῶτον ἀπέλυσαν μὴ φάσσα εἶναι, τούτων μὲν τῶν ἱρῶν οὔτε ἐπεμέλετο, οὔτε ἐς ὀπτισκυλίην ἐόντων οὐδὲν οὐδὲ φοιτέων ἔφυε· ὡς οὐδενὸς ἐοῦσι ἀξίοισι, ψευδέα τε μαντήια κεκτημένοισι· ὅσοι δέ μιν κατέδησαν φάσσα εἶναι, τούτων δὲ ὡς ἀληθέων ἐόντων καὶ ἀψευδέα μαντήια προεχόντων, τούτοισι ἐπεμέλετο καὶ τοῦτο μέν, ἐν Σάι τῇ Ἀθηναίης προπύλαια θωυμάσια οἱ ἐξεποίησε, πολλὸν πολλῷ ὑπερβαλόμενος τῷ τε ὕψει καὶ τῷ μεγάθεϊ, ὅσον τε τὸ μέγαθος λίθων ἐστί, καὶ ὁκοίων τεάων· τοῦτο δὲ, κολοσσοὺς μεγάλους καὶ ἀνδροσφίγγας παμμήκεας ἀνέθηκε. λίθους τε ἄλλους ἐς ὀπτισκυλίην ὑπῆγε μεγάθεος ἐκπρεπέος. ἠγάγετο δὲ τούτων τοὺς μὲν, ἐκ τῶν κατὰ Μέμφιν ἐουσέων λιθοτομιέων, τοὺς δὲ ὑπερμεγάθεας, ἐκ Ἐλεφαντίνης πόλιος, πλόον εἰκοσημερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σάιος. ὃ δὲ οὐκ ἧκιστα αὐτέων, θῶμα μάλιστα θωυμάζω, ἐστὶ τόδε· οἴκημα μονόλιθον ἐκόμισε ἐκ Ἐλεφαντίνης πόλιος· καὶ ἔτος μὲν ἐπ' ἔτεα τρία, διχίλιοι δὲ οἱ ταῦτα ἐσταλάτευσαν ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ ὅτοι ἄπειροι ἦσαν κυβερνῆται. τοῦ δὲ τέγεος τούτου τὸ μῆκος ἔξωθεν ἐστὶ, εἰς τὸ εἴκοσι πήχεες. εὖρος δὲ, τεσσερεσκαίδεκα. ὕψος δὲ, ὀκτώ. ταῦτα μὲν τὰ μέτρα ἔξωθεν τοῦ τέγεος τοῦ μουνολίθου ἐστί.

B

C

D

E

ΧΡ' καὶ ὅπ

ΧΡ' ἀπίρο γε.

ΧΡ' ἐκόμι

ἀπὰρ ἔσωθεν ὃ μῆκος, ὀκτωκαίδεκα πήχεων, καὶ πυγόνος· ὃ δὲ ὄρθος, δώδεκα πήχεων· ὃ δὲ ὕψος, πέντε πήχεων ἐστί· αὐτὴ δὲ ἱεροῦ κέεται πρόδρομος τοιήδε ἔσοδον. ἔχω γάρ μιν ἐς τὸ ἱερὸν φασὶ τῶνδε εἵνεκα οὐκ ἐστελκύσαι τὸν ἀρχιτέκτονα· αὐτῆς ἑλκομένης τῆς στέγης, ἀναστενάξαι, οἷά τε χρόνου οὐκ ὀλιγογόνητος πολλοῦ, καὶ παχυόμενον ᾧ ἔργῳ. τοὺς δὲ Ἄμασιν, ἐνθυμισθὲν ποιησάμενον, οὐκ ἐᾶν ἔτι προσωτέρω ἑλκύσαι. ἤδη δέ τινες λέγουσι ὡς αὐθρώπους διεφθάρη ὑπ' αὐτῆς τις αὐτὴν μοχλεύοντων, καὶ ἀπὸ τούτου οὐκ ἐστελκυσθῆναι. ἐνέπηκε δὲ ἡ σὺν τοῖσι ἄλλοισι ἱεροῖσι ὁ Ἄμασις πᾶσι τοῖσι ἑλληνίμοισι ἔργα θ' μέγαθος ἀξιοθέητα. ἐν δὲ καὶ ἐν Μέμφι, τὸν ὕπτιον κείμενον κολοσσόν, τῷ Ἡφαιστείου ἔμπροσθε· τῷ πόδες πέντε καὶ ἑβδομήκοντά εἰσι θ' μῆκος, ὅτι δὲ τῇ αὐτῇ βάθρῳ ἑξᾶσι, τῷ αὐτῷ λίθου, δύο κολοσσοὶ, ἑκάτερθε πόδων θ' μεγάθος ἐὼν ἑκάτερος· ὁ μὲν, ἔνθεν, ὁ δ' ἔνθεν τῷ μεγάθεϊ. ἔστι δὲ λίθινος ἕτερος τοσοῦτος καὶ ἐν Σαΐ, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῇ ἐν Μέμφι. τῇ Ἴσι τε ὃ ἐν Μέμφι ἱερὸν Ἄμασις ἔστι ὁ ἐξοικοδομήσας, ἐὸν μέγα τε καὶ ἀξιοθεητότατον. Ἐπ' Ἀμάσιος δὲ βασιλέος λέγεται Αἴγυπτος μάλιστα δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρης τοῖσι ἀνθρώποισι. καὶ πόλις ἐν αὐτῇ ἦσαν τότε αἱ ἀπάσας τὰς τότε διεμοίρας τὰς οἰκεομένας. νόμον τε Αἰγυπτίοισι τόνδε Ἄμασις ἔστι ὁ καταστήσας· ἀποδεικνύναι ἐτέος ἑκάστου τὸν νομάρχην πόθεν τινὰ Αἰγυπτίων, ὁκόθεν βιοῦται· μὴ δὲ ποιοῦντα ταῦτα, μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίῳ ζόλῳ ζῆσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον, Ἀθηναίοισι ἔθετο. τῷ ἐκεῖνοι ἐς αἰεὶ χρέωνται, ἐόντι ἀμώμῳ νόμῳ. φιλέλλην τε ἦν ὁ Ἄμασις, καί τι καὶ ἐς Ἕλλήνων μετῆλθε γενέσθαι· καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνεομένοισι ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Ναύκρατιν πόλιν οἰκῆσαι. τοῖσι μὲν βουλομένοισι αὐτέων οἰκέειν, αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοισι, ἔδωκε χώρους ἱδρύσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεα θεοῖσι. τῶν μνῆμα μέγιστον αὐτέων τέμενος, καὶ οὐνομαστότατον ἐὸν καὶ χρησιμώτατον, καὶ ἐνθυμεόμενον δὲ Ἑλλήνιον, οἵδε πό-

Introrsum autem [a] duodeuiginti & amplius cubitorum est longitudo: quinque, sublimitas. Domus hæc ad ingressum tépli collocata est. nam ob id aiunt in téplum nõ fuisse pertractam, quòd quũ suspirasset architectus dum illa adueheretur, vtpote pertæsus diutini temporis operæ, [b] ea de re stomachatus Amasis, non permiserit hominem vlterius trahere. Nonnulli aiunt quendam ex iis qui vectibus lapidem agebãt, ab illo fuisse oppressum, ideóque lapidem non introductum. Donauit præterea operibus ob magnitudinem spectaculò dignis cùm alia templa insignia, tum in Memphi templum Vulcani, colosso supino ante illud posito, lõgitudinis quinque & septuaginta pedum. Supérque idem pauimẽtum gemini colossi stãt [c] ex AEthiopico lapide, vicenũ pedum magnitudinis, hinc & hinc magno illi assistentes: cuius instar est alter in Sai lapis, eodem habitu iacẽs. Illud etiam quod in Memphi est templum Isidis ingens & spectatu dignissimum, Amasis ædificauit. Sub Amasi regẽ dicitur AEgyptus fuisse maximè beata, in iis quæ vel regioni ex flumine, vel hominibus ex regione proueniunt, & vrbes quæ incolerentur tunc, fuisse numero illic mille & viginti. [d] Amasis quoque extitit qui legem hanc apud AEgyptios condidit, vt singulis annis apud prouinciarum præsides AEgyptii omnes demonstrarent vnde viuerent: & qui aut hõ faceret, aut non demonstraret se se legitimè viuere, is morte afficeretur. Quã legẽ Solon ab AEgyptiis mutuatus, Athenienſibus tulit, quam illi, quòd sit castissima, assiduè vsurpant. Amasis porro, quoniam Græcorum erat studiosus, cùm alia in quosdam Græcòs officia contulit, tũ iis qui in AEgyptum cõcederent, dedit facultatẽ Naucratin vrbem incolendi. Qui verò eorum nollẽt illic habitare, sed nauigando negotiari, fecit potestatem certis in locis aras & fana extruẽdi. Et maximũ quidẽ eorũ fanũ atque [e] celeberrimũ vocatur Græcũ: qui-

[a] Duodeuiginti cubitorum, & digitorum xx est longitudo: latitudo verò, cubitorum duodecim: quinque, sublimitas.

[b] Hoc in religionem vertens Amasis.

[c] Ex eodem lapide.

[d] Hic est autem Amasis qui legem hanc tulit, demõstrare vnumquẽque apud præsidẽ cuiusque loci, vnde viuat: quod qui non fecerit, aut demonstrare vitę suæ rationem iustam non potuerit, hunc morte mulctandum. Solon autem Athenienſis sumptam hãc legem ex Ægypto Athenienſibus promulgauit, qua illi semper vsi sunt, lege sanè inculpata. *Ita hunc locum vertit Budæus.*

[e] Maximè frequentatum. *Vel, Quo maximè vtuntur.*

tates autem quæ communiter illud extruxerunt, sunt, Ionũ quidem, Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autem, Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: AEolum verò, vna Mitylene. Harum ciuitatum hoc fanum est, & ab his præfecti emporii præbentur. Cæteræ ciuitates quæ cõsortes huius rei sunt, rei ad ipsos minimè pertinẽtis cõsortes sunt. Separatim tamen ædificauerunt, AEginetæ quidem, Iouis: Samii autem, Iunonis: Milesii verò, Apollinis fanum. Nam vetus emporium erat sola Naucratis: præter hoc in AEgypto aliud nullũ. Quod siquis in aliud aliquod Nili ostium applicuisset, is necesse habebat deierare se venisse inuitũ, datóque iureiurando eadem naui ad Canobicum nauigare: &, si id minus per contrarios ventos posset, onera fluuialibus nauigiis circumagere lustrãdo Delta, donec perueniret Naucratin. ita Naucratis in honore erat. Iã verò quum Amphictyones templũ quod nunc Delphis est, (quia illud prius sua sponte deflagrauerat) trecentis talentis construẽdũ locassent, Delphi, quos quarta pars sumptus contingebat, circa ciuitates vagi, cùm aliũde tum verò non minimum ex AEgypto retulerunt. nam Amasis quidem eis mille talenta aluminis, Græci autem qui AEgyptum incolebant, viginas mnas donauerunt. Cum Cyrenæis quoque Amasis amicitiã societatémque iniit, ita vt illinc vxorẽ etiam putaret sibi esse ducendam, siue fœminæ Græcę amore captus, siue aliâs ob beneuolentiam Cyrenæorum. Vxorem quam duxit, alii volunt filiam fuisse Batti, alii Arcesilai, alii Critobuli, inter suos populares viri spectati, nomine Ladicen: cum quadam in toro cubaret, concumbere non poterat, quum tamen aliis mulieribus vteretur. Id quũ diu fieret, ad eam Amasis, Tu verò, inquit, vxor veneficio me læfisti: ideóque nullo machinamẽto vales effugere quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice, quum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasin, vouit

A λιές εἰσι αἱ ἱδρυμέναι κοιναί, Ἰώνων μὲν, Χῖος, καὶ Τέως, ὁ Φώκαια, καὶ Κλαζομεναί· Δωριέων δὲ, Ῥόδος, καὶ Κνίδος, καὶ Ἁλικαρνασσός, καὶ Φάσηλις· Αἰολέων δὲ, ἡ Μιτυληναίων μούνη. Τούτεων μὲν δὴ ἕδρυται τέμενος τῆς Ἥρης. καὶ τοῖσι τάξαι τῆς ἐμπορίου αὐτῶν αἱ πόλιες εἰσὶ αἱ παρέχουσαι. ὅσαι δ' ἄλλαι πόλιες μετέχουσι αὐτοῦ, οὐδὲν σφι μετέον μετέχουσι. χωρὶς δὲ, Αἰγινῆται ἐπ' ἑωυτῶν ἱδρύσαντο τέμενος Διός· καὶ ἄλλο Σάμιοι,
B Ἥρης· καὶ Μιλήσιοι, Ἀπόλλωνος. ἦν δὲ τὸ παλαιὸν μοῦνον ἡ Ναύκρατις ἐμπόριον, καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου. εἰ δέ τις ἐς τὸν ἄλλο τοῦ Νείλου ἀπίκοιτο, χρῆν ὁμόσαντα, μὴ μοῦνον ἑκόντα ἐλθεῖν. ὀμόσαντα δ', τὴν νηῦν αὐτῆι πλέῃν ἐς τὰ Κανωβικά. ἢ εἰ μή γε οἷά τε εἴη τοῖς αὐτέμοις αὐτίοις πλέῃν, τὰ φορτία ἐσδεξαμένους ἐν βάρεσι τοῦ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκοιτο ἐς Ναύκρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο. Ἀμφικτυόνων δὲ
C μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νεὼ ἐόντα πρόσθεν τετρακοσίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι· (ὁ γὰρ πρότερον ἐὼν αὐτόθι, αὐτόματος κατεκάη) τοῦτον Δελφοὺς δὲ ἐπέδησε τετραετηρίδα μισθώματος τοσοῦτον ἀγείρειν. πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ τοῖσι τῶν πόλιος, ἐδωτίνα ἔον. ποιεῦντες δὲ τοῦτο, οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἐσήνεικαν. Ἄμασις μὲν γὰρ σφι ἔδωκε χίλια ταλαντιαῖα τάλαντα· οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες, εἴκοσι μνέας. Κυ-
D ρηναίοισι δὲ ἐς ἀλλήλους Ἄμασις φιλότητά τε ἔθετο συμμαχίην τε συνεθήκατο. ἐδόκησε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθι, εἴτε ὑπερύμησας Ἑλληνίδος γυναικὸς, εἴτε καὶ δῶρον φιλότητος Κυρηναίων εἵνεκα. γαμέει δὲ ὧν, οἱ μὲν λέγουσι Βάττεω, οἱ δὲ Ἀρκεσίλεω θυγατέρα, οἱ δὲ, Κριτοβούλου, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου· τῇ οὔνομα ἦν Λαδίκη. τῇ ἐπεί τε συγκλίνοιτο Ἄμασις, μισογεωθεὶς οὐκ οἷός τε ἐγίνετο τῇσι
E ἄλλῃσι γυναιξὶ ἐχρᾶτο. ἐπεί τε δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε δὴ ὁ Ἄμασις πρὸς τὴν Λαδίκην τοῦτόν σε καλεομένην, Ὦ γύναι, κατά με ἐφάρμαξας, ἢ ἔστι σοὶ μήχανή μιν μή σε ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικῶν πασέων. ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεί τε οἱ ἐξόνυμον ἦν οὐδὲν ἐρέεσθαι πρηύτερος Ἄμασις, εὔχεται

ὑπὲρ αὐτοῦ.

ὧν τῷ

ἐν τῷ νόῳ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἐω̃ οἱ ἐπ' ἐκείνῳ τῷ νύκτα μίσχῃ ὁ Ἄμασις, (τοῦτο γὰρ οἱ κακοῦ ἦν μῆχος) ἄγαλμά οἱ ἀποπέμψειν ἐς Κυρήνην. μετὰ δὲ τοῦτο βουλομένῳ αὐτίκα οἱ ἐμίσχετο ὁ Ἄμασις. καὶ ὃς συνεύτεσι ἤδη ὁκότε ἔλθοι Ἄμασις πρὸς αὐτόν, ἐμίσγετο· καὶ χάρτα μὲν ἔσχε μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τοῦτο βουλομένῳ τῇ θεῷ. ποιησαμένη γὰρ ἄγαλμα, ἀπέπεμψε ἐς Κυρήνην, ὃ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐω̃ σῶον, ἔξω τετραμμένον τοῦ Κυρηναίων ἄστεος. τοιούτου τοῦτο Λαδίκην, ὡς ἐπεκράτησε Καμβύσης Ἀιγύπτου, καὶ ἐπύθετο αὐτῆς ἥτις εἴη, ἀπέπεμψε ἀσινέα ἐς Κυρήνην. ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἄμασις πέμψας ἐς τοῦτο Ἑλλάδα· τοῦτο μὲν, ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ὁπτῇ ξυσον Ἀθηναίης, καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ, γραφῇ εἰκασμένην· τοῦτο δὲ, τῇ ἐν Λίνδῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λίθινα, καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθήητον· τοῦτο δὲ ἐς Σάμον τῇ Ἥρῃ, εἰκόνας ἑωυτοῦ διφασιάς ξυλίνας, αἳ ἐν τῷ νεῷ τῷ μεγάλῳ ἱδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέχρεος ἐμεῦ, ὀπίσθε τῶν θυρέων. ἐς μὲν νυν Σάμον ἀνέθηκε τοῖσι ξείνοισι τοῦσι ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ Αἰάκεος· ἐς δὲ Λίνδον, ξείνης μὲν οὐδεμιῆς εἵνεκεν· ὅτι δὲ ὁ ἱρὸν ὃ ἐν Λίνδῳ τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται ἔμμεν τοῦτο Δαναοῦ θυγατέρας ἱδρύσασθαι πεφευγούσας, ὅτε ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. τοιοῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἄμασις. εἶλε δὲ Κύπρον πρῶτος ἀνθρώπων, καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀπαγωγήν.

intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis, (hoc enim ipsius fuisse machinamentum aduersus illud malum) statuam Cyrenas se illi missuram. Concepto autem voto, coiit statim cum ea Amasis, ac deinceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodũ eam perquam valde dilexit. Et Ladice votum deæ persoluit, facta statua Cyrenásque missa, quæ ad meam vsque memoriam incolumis erat, extra vrbem Cyrenensem posita. Hãc Ladicen Cãbyses, posteaquam AEgypto potitus est, cognito quænam esset, Cyrenas illæsam remisit. Donauit item Amasis dona quæ misit in Græciam: Cyrenas quidem, statuam Mineruæ inauratam, & sui imaginem pictura [a] adumbratam: Lindum autẽ, duo lapidea Mineruæ simulacra, & thoracem lineum spectaculo dignum: Samum verò, Iunoni bifarias sui imagines, quæ magno in templo erectæ erant post ianuas, ad meã vsque ætatem. Samum quidem, propter hospitium quod inter ipsum erat & Polycratem AEacis filium: Lindum autem, nullius hospitii gratia, sed quia templum quod Lindi est, Mineruæ ferunt extruxisse Danai filiæ, [b] postquam agnitæ sunt quum filios AEgypti fugerent. Hæc quidem donaria dedicauit Amasis, primúsque mortalium Cyprum cepit, tributariámque fecit prouinciam.

a Ad viuum expressam.

b Eò appulsæ quum f.

HERODOTI Halicarnassei historiarum liber tertius, qui inscribitur, THALIA.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ Ἁλικαρνασσέως ἱστορίων τρίτη, ἐπιγραφομένη ΘΑΛΕΙΑ.

ADVERSVS hunc Amasin CAMBYSES Cyri filius, cõparato cùm ex aliis quib. imperabat, tũ ex Græcis Ionibus AEolibúsque, exercitu, bellum mouit ob hãc causam: Missō in AEgyptum [a] legato, Cambyses petiit ab Amasi filiam, & petiit cõsilio cuiusdam AEgyptii, qui Amasi erat infensus quòd se potissimùm ex omnib[b] AEgypti medicis Amasis ab vxore & liberis abstraxisset, amandando in Persas, quo tempore Cyrus ad Amasin miserat petitum oculariũ medicum, omnium qui in AEgypto essent præstantissimum. Ob id infensus Amasi ille AEgyptius, institit suadere Cambysi vt ab Amasi filiã peteret: vt ille aut mœrore afficeretur data filia, aut nõdata, Cambysi redderetur inuisus. [b] Amasis eam nec dare audebat, nec abnuere. nam & Cambysem intelligebat non habiturũ illam vxoris loco, sed pellicis: & Persarum potẽtiam grauabatur horrebátque. Hæc reputans, ita sibi faciẽdum statuit: Erat Apriæ superioris regis filia, nomine [c] Nitetis, vnica domi relicta, grandis atque specioſa. Hanc puellam Amasis vestitu pariter & auro exornatam, pro sua in Persas dimittit. Quam quum post aliquãtum tempus Cambyses salutasset, filiam Amasis appellans, ipsa ad eum, Rem, inquit, rex, ignoras, ab Amasi elusus, qui me ornatu comptam transmisit, tradens

a Caduceatore. *Sic alibi κήρυκα rectè vertit* caduceatorem, *non* legatum.

b Amasis, quum Pers. potentiam grauaretur atque exhorresceret, nec dare nec abnuere audebat. nam & Camb.

c Nitetis, valde procera & formosa, sola ex ea familia relicta.

Ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ Ἄμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἦρχε, καὶ Ἑλλήνων Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε, πέμψας Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα, αἰτέε Ἄμασιν θυγατέρα. αἰτέε δὲ ἐκ βουλῆς αὐθρός Αἰγυπτίου, ὃς μεμφόμενος Ἄμασιν, ἔπαρξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ ἀπάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἰητρῶν ἀποσπάσας ἀπὸ γυναικός τε καὶ τέκνων, ἔκδοτον ἐποίησε ἐς Πέρσας, ὅτε Κῦρος πέμψας τῶδε Ἄμασιν αἰτέε, ἰητῆρα ὀφθαλμῶν ὃς εἴη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. ταῦτα δὴ ὁ τιμωρεόμενος ὁ Αἰγύπτιος, ὑπῆγε τῇ συμβουλίῃ; κελεύων αἰτέειν Καμβύσεα Ἄμασιν θυγατέρα· ἵνα ἢ δοὺς ἀμείψηται, ἢ μὴ δοὺς, Καμβύσῃ ἀπεχθοιτο. ὁ δὲ Ἄμασις τῇ δυνάμει τῶν Περσέων ἀρθόμενος καὶ ἐπιῤῥωδέων, οὐκ εἶχε οὔτε δοὺς, οὔτε ἀρνήσασθαι. ἐδόκεε γὰρ ἐπίστασθαι ὅτι οὐχ ὡς γυναῖκα μιν ἐμέλλε Καμβύσης ἕξειν, ἀλλ' ὡς παλλακήν. ταῦτα δὴ ἐκλογιζόμενος, ἐποίησε ταῦτα· τῷ Ἀπρίεω τοῦ προτέρου βασιλέος θυγατρὸς κούρῃ μεγάλῃ τε καὶ εὐειδέϊ, μούνῃ δὴ οἰκοῦ λελειμμένῃ. οὔνομα δὲ οἱ ἦν Νίτητις. ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἄμασις κοσμήσας ἐσθῆτι τε χρυσῷ, ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα. μετὰ δὲ χρόνον ὡς μιν ἠσπάζετο, παρὸν ἐν οἰῶ μάζων, λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς, Ὦ βασιλεῦ, ἐξεβλήθημεν ὑπὸ Ἄμασιος οὐ μοι δοκέοντος ἐμὲ σοὶ κόσμῳ ἀσκήσας ἀπέπεμψε, ὡς

ταῦτα συμβουλῆ.

ἑωϋτοῦ θυγατέρα δίδοις, ἐοῦσάν τῇ ἀλη- A
θείῃ Ἀπρίεω· ⟨Ϟ⟩ ἐκεῖνος ἐόντα ἑωϋτοῦ δε-
σπότεα, μετ' Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς ἐφό-
» νευσε. τοῦτο δὴ ὃ ἔπος καὶ αὐτὴν ἀμφὶ αἰτίην ἐγ-
» κινήσαι ἤαγε Καμβύσεα τὸν Κύρου, με-
» γάλως θυμωθέντα, ἐπ' Αἰγύπτιον. ὥς τινά μοι
» νυν λέγουσι Πέρσαι. Αἰγύπτιοι δὲ οἰκειοῦν-
ται Καμβύσεα· φάσκοντοί μιν ἐκ ταύτης δὴ
τῆς Ἀπρίεω θυγατρὸς γενέσθαι. Κύρου γὰρ
ἐπ' τὸν πέμψαντα τοῦδε Ἄμασιν ἐπὶ τοῦ B
θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεα. λέγοντες δὲ
ταῦτα, οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μέν σοι δοκέω
λέληθε αὐτούς (εἰ γάρ τινες ἴσασι ἄλλοι τὰ Πέρ-
σεων νόμιμα ὀρθῶς ἐπιστέαται, καὶ Αἰγύ-
πτιοι) ὅτι τοῦτα μὲν νόθον οὐ σφι νόμος ἐστὶ
βασιλεῦσαι, γνησίου προεόντος· αὖθις δέ, ὅτι
Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς ἦν
παῖς Καμβύσης, ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ'
οὐκ ἐκ τῆς Αἰγυπτίης. ἀλλὰ παραπέ-
πεισι τὸν λόγον, ὥσπερ οἱ δι' ἔχθεα τὰ C
οἰκήια συγγενέες ἐόντες. καὶ ταῦτα μὲν ὧδε ἔχει.
λέγεται δὲ καὶ ὧδε λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός· ὡς τὴν Περσίδων γυναικῶν ἐστελλομένην
τινὰ τῶν τοῦ Κύρου γυναῖκας, ὡς εἶδε τὴν
Κασσανδάνην πρεσπέπουσαν τέκνα θυήλατά τε καὶ
μεγάλα, πολλῷ ἐχρᾶτο τοῦ ἐπαίνου, ἐοῦσαν
ἀνωϋμάλουσαν· ἡ δὲ Κασσανδάνη, ἐοῦσα τοῦ
103 » Κύρου γυνή, εἶπε πρὸς· Τοιῶνδε μέν τοι ἐμὲ
» παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κῦρος ἐν ἀτιμίῃ
» ἔχει· τὸν δ' ἀπ' Αἰγύπτου ὀπίκτητον, ἐν
» ὕβριϊ πάντα. τὸν μὲν ἀδελφεὸν, τῇ Νιτήτι D
εἰπεῖν ταῦτα. τὸν δὲ οἱ παίδων ⟨Ϟ⟩ πρεσβύ-
» τερον εἰπεῖν Καμβύσεα, Τοιγάρ, ὦ μῆτερ,
» ἐπεάν ἐγὼ γένωμαι αὐτὴρ, Αἰγύπτου τὰ μὲν
» ἄνω, κάτω ποιέω· τὰ δὲ κάτω, ἄνω. ταῦτα
εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὡς δεκὰ κου γενόμενα, καὶ
τὰ γυναῖκας ἐν θαύματι γενέσθαι· τὸν δὲ,
ἀπομνημονεύοντα, οὕτω δὴ, ἐπεί τε αὐτὸν ἀνδρώθη,
καὶ ἔσχε τὸν βασιληίην, ποιήσασθαι τὸν ἐπ'
Αἰγύπτου στρατηλάτην. στεινώσασθαι δὲ καὶ ἄλλοι
τι τοιόνδε πρῆγμα γενέσθαι ἐς τὸν στράτευ- E
σιν ταύτην. ἦν τῶν ἐπικούρων Ἄμασις
ἀνὴρ γένος μὲν Ἁλικαρνησσεύς, οἰνόμα δὲ οἱ
Φάνης, καὶ γνώμῃσι ἱκανὸς, καὶ τὰ πολέμια
ἀλκιμος. οὗτος ὁ Φάνης μεμφόμενός κου τὴ
Ἀμάσι, ἐκ διδρήσκει πλοίῳ ἐξ Αἰγύπτου,

tibi pro sua, quum reuera sim Apriæ filia, quem ille dominum suum cum AEgyptiis rebellans interemit. [a] Hic sermo extitit causa quæ Cambysem Cyri filiũ vehementer indignatum induceret aduersus AEgyptum. Atque ita quidem memorant Persæ. AEgyptii autem Cambysem suum vendicant, asserẽtes ex hac Apriæ filia illum esse genitum. Cyrum enim fuisse qui ad Amasin miserit super filia, non Cambysem. Quod quum dicunt, non rectè dicunt: etsi eos hoc non latet. nam siqui alii, profectò & AEgyptii rectè norunt mores Persarum: [b] apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnum, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyses, Pharnaspe viro Achæmenida genitæ, non mulieris AEgyptiæ. Sed AEgyptii rem gestam transferunt, fingentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. & hæc quidem [c] ita se habent. Cæterùm ille sermo mihi non probatur, quo dicitur mulierem quãdam Persidem ad vxores Cyri introgressam, quum liberos Cassandanes assistentes forma ac statura egregia conspicaretur, supramodum admirabundam magnis tuliſſe illam labdibus: eique Cassandanem (quæ Cyri esset vxor) ita dixisse, Me, quæ talium filiorum sum mater, Cyrus contemptui habet, præponens quandam ex AEgypto ancillam. Videlicet infensam Niteti ista dixisse: & ei maximum natu filiorum Cambysem subiecisse, Ego verò tibi mater, quum in virilem ætatem adoleuero, summa AEgypti reddã ima, & ima, summa. idque dixisse circiter decem natum annos, admirantibus mulieribus. Et quum in virilem adoleuisset ætatem, & regnum obtinuisset, huius rei memorẽ, AEgypto bellũ intuliſſe. Accessit huc & aliud quiddã, ad hanc sumendã expeditionẽ. Erat quidã auxiliariorũ Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, vir cõsilio pręstãs, & in re bellica strenuꝰ. hic Phanes nescio quid Amasi succẽsẽs, nauigio profugit ex AEgypto,

a Hic sermo & hæc causa Veloccasso interueniẽs Camb. Cyri fil. veh. stomachatũ aduersus AEgyptum impulit.

b Primùm quidem per legẽ non licere vt illegitimus regnum obtineat, quum legitimus adest: deinde, Cassand. filium fuisse Cambysem, Phar.

c Rem ita narrant vt inuertant.

q. ii.

volens in colloquutionem venire Cambysis. Eũ Amasis (quòd inter auxiliares nõ parui momẽti esset, quódque de rebus AEgypti nonnihil compertissimũ haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaque ad hominem insequendum mittit cum triremi eunuchorũ fidissimum, qui Phanem assequutus in Lycia cepit, sed non reduxit in AEgyptum, [a] ab illo prudentia superatus. Nam Phanes inebriatis custodibus abiit in Persas, Cãbysémque molientem aduersus AEgyptum expedítioné, & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adiit. Eique cùm alias Amasis res exposuit, tum verò quæ ad trãsmittẽdum pertinebant, suadens, ad regem Arabum mitteret oratum vt sibi tutum præberet trãsitum. Hâc enim duntaxat patet ingressus in AEgyptum. Nam à Phœnice [b] vsque ad montes Cadytis, quæ est vrbs eorum Assyriorum qui nunc Palæstini vocantur: ab vrbe Cadyti nõ minore (vt mea fert opinio) quàm Sardis, emporia secundum mare vsque ad vrbem Ienysum, Arabicæ ditionis sunt. Ab vrbe Ienyso rursus Syriacæ, vsque ad lacum Serbonidis, iuxta quem Casius mons pertingit ad mare. A Serbonidis lacu in quo Typhó fertur occultatus, deinceps iam AEgyptus est. Hoc tamen intercapedinis quod est inter vrbem Ienysum & mõtem Casium & lacum Serbonidis, nõ exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierum, vehemẽter aridus. Verùm quód pauci eorum qui in AEgyptum nauigãt, notum habent, hoc dicere institui. Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice, portatur in AEgyptum bis quotannis [c] vas fictile viniplenum: & tamen ibi ne vnum quidem numero (vt sic dicam) vas vinarium fictile aspici [d] vacuum potest. Vbinam (dicat aliquis) hæc vasa consumuntur? hoc quoque ego depromã. Præfecti prouinciarum necesse habẽt ex sua quisque vrbe colligere vasa testacea quæ Memphin portẽtentur: eadem è Memphi alii aqua impleta portare in hæc arida Syriæ loca.

a Phanes enim cum astutia circumuenit. Nam inebriat. custod.

b Vsque ad fines Cadytis, quæ est vrbs eorum Assyriorum qui Palæst.

c *Vel, Amphora vini plena. sic & in sequẽtibus. Vel potius, Amphoræ vini plenæ, vt sit positus singul. pro plurali.*

d *Vox respõdens huic in textu Gr. nõ habetur: sed ex κείλυμον, quod ibi legitur, facilumfuit κενόν, id est, vacuum.*

A βουλόμενος Καμβύσης ἐλθεῖν ἐς λόγους. οἷα δὲ εἰώθασι αὐτὸν ἐν τοῖσι βαρβάροισι λόγου οὐ μικροῦ, βασιλήιόν τε ἐὸν καὶ ἀπ' Αἰγυπτίων ἀτρεκέστατα, μεταδιώκει ὁ Ἄμασις, ἀσυδίκῳ ποιεύμενος ἐλεῖν. μεταδιώκει δὲ, τῷ θ' ὑνοὺχῳ ἐπιστατέοντι πιστοτάτῳ ἀπορείλας τεκμήρεα κατ' αὐτόν, ὃς αἱρέει μὲν ἐν Λυκίῃ, ἑλὼν δὲ, οὐκ ἀνήγαγε ἐς Αἴγυπτον. σοφίῃ γὰρ μιν περιῆλθε ὁ Φάνης. κεκαμμένους γὰρ ἐόντας φυλάκους, ἀπαλλάξας ἔπεμπε ἐς Πέρσας. ὡρμημένῳ δὲ Καμβύσῃ στρατεύεσθαι ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ ἀπορέοντι τῷ ἐλάσει ὅκως τῷ ἀνδρὶ διεκπερᾷ, ἐπελθὼν φράζει μιν καὶ πάντα τὰ Ἀμάσιος παρήγματα· ἐξηγέεται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὡδὲ πρηγνέων· πέμψαντα παρὰ Ἀραβίων βασιλέα, δέεσθαι τὴν διέξοδον οἱ ἀσφαλέα παρασχεῖν. μούνη γὰρ ταύτῃ εἰσὶ φανεραὶ ἔσοδοι ἐς Αἴγυπτον. ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος, ἥ ἐστι Συρίων τῶν Παλαιστινέων καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, ἐούσης πόλιος (ὡς ἐμοὶ δοκέει) Σαρδίων οὐ πολλῷ ἐλάσσονος· ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰωνύσου πόλιός ἐστι τῆς Ἀραβίου. ἀπὸ δὲ Ἰωνύσου, αὖτις Συρίων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, πρὸς ἣν ὁ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν. ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφὼ κεκρύφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἰγύπτος. ὁ δὴ μεταξὺ Ἰηνύσου πόλιος, καὶ Κασίου τε οὔρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐὸν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον. ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδόν, ἀνυδρόν ἐστι δεινῶς. ὅ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων ἐννενώκασι, τοῦτο ἔρχομαι φράσων. ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης, καὶ τοῦς ἐκ Φοινίκων, κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἴνου διὰ τοῦ ἔτεος ἑκάστου. καὶ ἓν κεράμιον οἰνηρὸν ἀριθμῷ κείλυμον οὐκέτι, οὐδὲ λόγῳ εἰπεῖν, εἰδέναι. κοῦ δῆτα (εἴποι τις ἄν) ταῦτα ἀναισιμοῦται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω. δεῖ μὲν δὴ μοῦνον ἕκαστον συλλέξαντα ἐκ τῆς ἑωυτοῦ πόλιος πάντα τὸν κέραμον, ἀγεῖν ἐς Μέμφιν· τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἀνυδρα τῆς Συρίης κομίζειν, πλήσαντας ὕδατος.

ὥτω ὁ ὑπιφοιτέων χέρσμος, καὶ ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὲρ τῶν παλαιῶν, κομίζεται ἐς Συρίην. οὕτω μὲν νυν Πέρσαι εἰσὶ οἱ τῷ ἐσβολιῷ τούτῳ χρησάμενοι ἐς Αἴγυπτον, καὶ δὴ τὰ εἰρημένα, ἑλόντες ὕδατι, ἐπεί τε τάχιστα προέλασον Αἴγυπτον· τότε δὲ ὧν ἐόντος καὶ ὕδατος ἐτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τὰ Ἁλικαρνασσέος ξείνου, πέμψας κατὰ Ἀραβίων ἀγγέλους, καὶ δεηθεὶς τῆς ἀσφαλείης, ἔτυχε πίστις δοὺς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτῶν. σέβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις ἀνθρώπων δικαιοτάτους μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τοιῷδε τρόπῳ τοιῷδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέεσθαι, ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἑστεὼς, λίθῳ ὀξέι τὰ εἴσω τῶν χειρῶν κατὰ τοὺς δακτύλους τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποιευμένων τὰς πίστις· καὶ ἐπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἑκατέρου κροκύδια, ἀλείφει τὰ αἵματι τὰ ἐν μέσῳ κειμένους λίθους ἐπιβάλλων. τοῦτο δὲ ποιέων, ἐπικαλέεται τὸν τε Διόνυσον καὶ τὴν Οὐρανίην. ἐπικαλεσάντος δὲ τούτου τὸν ξεῖνα, ὁ τὰς πίστις ποιησάμενος τοῖσι φίλοισι, προσκυνέει τὸν ξείνον, ἢ καὶ τὸν ἀστόν, εἰ τύχοι ἀστὸν ποιεύμενος. οἱ δὲ φίλοι, καὶ ἄλλοι τὰς πίστις δικαιοῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ θεὸν μοιῶν καὶ τὴν Οὐρανίην νενομίκασι εἶναι· καὶ τὴν τεκοῦσαν τὴν κουρὴν κείρεσθαι φασὶ, κατάρχεσθαι αὐτὸν τοῦ Διόνυσον κεκάρθαι. κείρονται δὲ κατὰ ξυρὸν, περιξυρεῦντες τοὺς κροτάφους. οὐνομάζουσι δὲ τὸν μὲν Διόνυσον, Οὐροταλτ· τὴν δὲ Οὐρανίην, Ἀλιλάτ.

ἐπεὶ ὦν τὴν πίστιν ταῦτα ἀγγέλοισι τοῖσι ἀπὸ Καμβύσεω ἀπιγμένοισι ἐποιήσατο ὁ Ἀραβίων βασιλεὺς, ἐμηχανᾶτο τοιάδε· ἀσκοὺς καμήλων πλήσας ὕδατος, ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζωὰς τῶν καμήλων πάσας· τοῦτο δὲ ποιήσας, ἦλασε ἐς τὴν ἄνυδρον, καὶ ὑπέμεινε αὐτοῦ τὸν Καμβύσεω στρατόν. τοῦτο μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται. δεῖ δὲ καὶ τὸν ἧσσον πιθανὸν (ἐπεί γε δὴ λέγεται) ῥηθῆναι. ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῇ οὔνομα Κόρης· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν. ἀπὸ τούτου δὴ ὦν τὸν ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλέα τῶν Ἀραβίων, ῥαπτὰμενον ὠμοβοέων καὶ τῶν ἄλλων δερμάτων ὀχετὸν μηκύνειν ἐξικνεύμενον ἐς τὴν ἄνυδρον, ἀγαγεῖν δὲ δὴ τούτων τὸ ὕδωρ.

a Ita amphoræ quæ inuehuntur, sumptæ in Ægypto, vltra veteres in Syriam portantur. Et quidem Persæ ii sunt qui hunc in Ægyptũ transitum apparauerunt, contracta, vt modò dixi, aqua, simulatque occuparunt Ægyptũ. *Intellige autem Vltra Veteres, pro eo quod est, Vltra eas quæ iam antea ibi erant.*

b Eodémque modo quo tonsus est Dionysus, tonderi se aiunt.

104

inque ipso arido solo ingentes cisternas fodisse, qua recepta aqua potum suppeditarent. Et quum sit à flumine ad terram aridam duodecim dierum via, per tres aquæ ductus in totidem partes aquam deduxisse.

Cæterùm apud Nili ostium quod dicitur Pelusium, habebat castra PSAMMENITVS Amasis filius, Cambysem opperiens. Nam Amasin Cambyses in AEgyptum progressus non viuum nactus est, sed defunctum, quum quatuor & quadraginta annis regnasset: per quos nihil admodũ calamitatis est expertus. defunctúsque & sale conditus est, & in sepulchris quæ ipse ædificauerat, situs intra templum. Sub eius autem filio Psammenito maximũ extitit AEgyptiis portentum: Apud Thebas AEgyptias (quod neque prius vnquam neque postea ad meam vsque ætatem contigit, vt ipsi Thebani aiunt) pluit. a Thebis tamen tunc pluit guttis. Persæ porro vbi siccanea peragrauerunt, subsedere, vicini AEgyptiis, tanquã iam b congressuri. Ibi AEgyptiorum auxiliarii Græci & Cares, Phani qui externum exercitum in AEgyptum abduxisset, infensi, hoc rei in illũ sunt machinati: Filios qui erant à Phane relicti in AEgypto, in castra perduxerunt, atque in conspectũ patris, positóque in medio duorum exercituum cratere: dehinc productos singulos puerorum sũ per craterem obtruncauerunt. Omnibus interfectis, vinum & aquam in crateré intulerũt: quo sanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt. Acri prælio commisso, perquam multis vtrinque cadentibus, in fugam vertuntur AEgyptii. Ibi ego rem mirandam vidi, ab indigenis edoctus: Ossa eorum qui in acie ceciderunt, quum iacerent fusa, vt ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorsum AEgyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia fũt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare possis:

a Nam in superiore Ægypto penitus non pluit. Thebis tamen, &c.

b *Legit συμβαλέοντες & ἐν Vet. nostri cod. habent.*

A ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ μεγάλας ὀκταήμερους ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμενοι τὸ ὕδωρ σώζωσι. ὁδὸς δὲ ἐστὶ δυώδεκα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς ταύτῃσι τῇσι ἀνύδρου. ἄγουσι δὲ μιν διχῇ ὀχετῶν τεισὶ ἐς τρίξα χωρία.

Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου ἑδραπεδεύετο Ψ ΑΜΜΗΝΙΤΟΣ ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑστερεόμενος Καμβύσεα. Ἄμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζωὸν τὸ Καμβύσης ἐλάσας ἐπ' Αἴγυπτον. ἀλλὰ B βασιλεύσας ὁ Ἄμασις τεσσερα καὶ τεσσερήκοντα ἔτεα, ἀπέθανεν. ἐν τοῖσι οὐδὲν οἱ μέγα ἀπάρσιον πρῆγμα συνενείχθη. ἀποθανὼν δέ, καὶ ταριχευθεὶς, ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱρῷ, τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἔπι δὲ Ψαμμενίτου τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύσαντος Αἰγύπτου, φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο. ὕθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδαμὰ ὑσθεῖσαι, ὥστε ὕσεσθαι, τοσόνδε ἐμεῦ, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ὕεται τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου C τοῦ Θηβαΐδος. ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν αἱ Θῆβαι ψακάσι. ⓐ δὲ Πέρσαι, ἐπεί τε διεξελάσαντες τὴν ἄνυδρον, ἴζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων, ὡς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπικουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἐόντες ἄνδρες Ἕλληνές τε καὶ Κᾶρες, μεμφόμενοι τῷ Φανῇ ὅτι σφέων ἦγαγε ἐπ' Αἴγυπτον ἀλλόθροον, μηχανῶνται πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε· ἵστασι τῷ Φανῇ παῖδας ἐν Αἰγύπτῳ D καταλελειμμένους· τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, κρητῆρα ἐν μέσῳ ἔστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων· μετὰ δὲ, ἀγχοῦ ἐόντες κατὰ ἕνα ἕκαστον τῶν παίδων, ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα. πρῶτον μὲν πώτων διεξελθόντες τῶν παίδων, οἴνου τε καὶ ὕδωρ ἐσεφόρεον ἐς αὐτόν. ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πρῶτοι οἱ ἐπικουροι, οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς, καὶ πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων E πλήθεϊ πολλῶν, ἐτράποντο ⓐ Αἰγύπτιοι. θώυμα δὲ μέγα εἶδον πυνθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων. τῶν γὰρ ὀστέων παρεκεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων· (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἐκέετο τὰ ὀστέα, ὡς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχάς, ἑτέρωθι δὲ, τῶν Αἰγυπτίων) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαὶ εἰσὶ ἀδενέες οὕτω ὥστε εἰ θέλεις ψήφῳ μούνῃ βαλέειν, διατετραμέες·

ἐν τοῖσι οὐδὲν οἱ μέγα ἀπάρσιον

αὐ δὲ τὴν Αἰγυπτίων, οὕτω δή τι ἰσχυραὶ, ὡς μόγις αὖ λίθῳ παίσας ἀμφορήξῃς. αἴτιον δ' τούτου τόδε ἔλεγον (καὶ ἐμέ γ' εὐπετέως ἔπειθον) ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν, αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι, ξυρῶνται τὰς κεφαλάς, καὶ τοῖς τοῦ ἡλίου παχυίεται ὁ ὀστέον. τοῦτό δὲ τοῦτο καὶ ἓν μὴ φαλακροῦσθαι αἴτιόν ἐστι. Αἰγυπτίων γὰρ αὖ τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων. Τούτοισι μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλάς. Τοῖσι δὲ Πέρσῃσι ὅτι ἀδενέας φορέουσι, αἴτιον τόδε· σκιηθέοισι ἐξ ἀρχῆς, πίλους τιάρας τε φορέοντες. Ταῦτα μὲν νυν τοιαῦτα. Εἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὁμοῖα τούτοισι ἐν Παπρήμι, τῷ ἅμα Ἀχαιμένεϊ τῷ Δαρείου ἀναφανεῖσι τοῦ Ἰνάρω τοῦ Λιβύος. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης ὡς ἐτράποντο, ἔφθυσαν σφέων κόσμῳ. καὶ τελευτώντων δὲ ἐς Μέμφιν, ἔπεμπε αὐτὰ ποταμοῦ Καμβύσης νέα Μιτυληναίῳ κήρυκα ἀγινεύσοντα ἄνδρα Πέρσην· ἐς ὁμολογίῃ προκαλεόμενος Αἰγυπτίους. Οἱ δὲ, ἐπεί τε τὴν νέα εἶδον ἐσελθοῦσαν ἐς τὸν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἀλέες ἐκ τοῦ τείχεος, τόν τε νέα διέφθειραν, καὶ τοὺς ἄνδρας κρεουργηδὸν διασπάσαντες, ἐφόρεον ἐς ὃ τεῖχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκεύμενοι, χρόνῳ ὑπέστησαν· οἱ δὲ ὕστερον ἐπεχείρησαν. Λίβυες, δείσαντες τὰ περὶ τὸν Αἴγυπτον γενόμενα, παρέδοσαν σφέας αὐτοὺς ἀμαχητί· καὶ φόρους τε ἐπῴξοντο, καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὡς δὲ Κυρηναῖοί τε καὶ Βαρκαῖοι, δείσαντες ὁμοίως ἅπερ οἱ Λίβυες, τοιαῦτα ἐποίησαν. Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Λιβύων ἐλθόντα δῶρα, φιλοφρόνως ἐδέξατο· τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθείς, ὡς ἐμοὶ δοκέει, ὅτι ἦν ὀλίγα. ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντακοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι· ταύτας δραξάμενος, αὐτίκα εἰρωτᾷ διέσειρε τῇ στρατιῇ.

Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ' ἧς παρέλαβε ὁ τεῖχος τὸν ἐν Μέμφι Καμβύσης, καθίσας ἐς ὃ τοῦ ἀστείου ὕπερ λύμης τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἓξ, τοῦτον κατίσας σὺν ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι, διεπειρᾶτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ποιέων τάδε. τείλας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθῆτι δουλικῇ, ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἐχουσαν ὑδρήιον· σὺν ἐπέμπε δὲ

A AEgyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis [a] elidas. Cuius rei causã hanc illi reddebant, (facilè mihi persuadentes) quòd AEgyptii statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem redditur cõpactum. Quæ eadem causa est non calescẽdi. nã ex omnibus hominibus pauciſſimos quis AEgyptios caluos videat. His igitur hoc causæ est cur robusta capita gestẽt. At Persis cur fragilia sint capita, id in causa est quòd à principio assuefiunt operire capita, gestantes pilea tiarásque. [b] Hæc ego huiusce modi ossa vidi. Vidi ité alia istis similia in Papremi, eorum qui vnà cum Achæmene filio Darii ab Inaro Libye sunt cæsi. AEgyptii quoque postquam ex acie terga dederunt, nullo ordine fugam capessunt. Ad quos, quum se recepissent Méphin, misit Cãbyses aduerso flumine nauí Mitylenęam cum caduceatore viro Persa, qui illos ad deditioné hortaretur. Isti vbi nauim aduentare Memphin vident, frequentes ex vrbe effusi, nauim corrũpunt, viróque frustatim dilaniatos in oppidum afferunt. Et AEgyptii quidem [c] post hæc obsessi aliquãdiu restiterunt. Libyes verò id animaduertentes, eadem sibi quæ AEgypto contigissent veriti, sese citra pugnam dediderunt, tributúmque inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcæi itidem vt Libyes timentes, similia & ipsi fecêre. Cábyses munera quæ à Libybus venêre, perbenignè accepit: quæ autẽ à Cyrenæis, succensens, vt opinor, quòd exigua erant. quingentas enim minas argẽti miserãt, quas sua manu prehensas, dispersit in milites.

Decimo autem die quàm muros Memphis cepisset Cambyses, Psammenito AEgyptiorum regi, qui sex omnino regnarat [d] annos, collocato in suburbanis, ignominiæ gratia, cũ AEgyptiis aliis, hoc de eius animũ experiretur: Filiã illius, vestitu seruili circumdatam, cum hydria ad aquam emisit: & cum ea simili-

a Perfringas.

b Et hæc quidẽ ita se habent.

c Obsessi tandẽ ad deditionẽ venerũt. At Libyes vicini eadẽ, &c.

d Menses. *nam μῆνας & in Vulg. edit. & in Vet. cod. legitur.*

φιλοπάμως

παιδὸς

liter indutas alias quas delegerat primorum virorum filias virgines. Quæ vbi ad patres peruenerunt cum ciulatu ploratúque, cæteri quidem patres conſpectis filiabus tã malè acceptis, viciſſim vociferati ſunt atque fleuerunt: Pſammenitus autem intuens atque intelligẽs, humi vultum demiſit. Prætergreſſis puellis aquam ferentibus, ſecundo loco Cambyſes ante oculos Pſammeniti miſit filium eius cũ duobus millibus AEgyptiorum æqualis ætatis, vinctas fune ceruices & frænata ora habentibus. Ducebantur autem luituri pœnas his Mitylenæis qui cum naui fuerãt ad Memphin obtruncati. Ita enim cenſuerant regii iudices, pro ſingulis ſuorum interfectis denos primorum AEgyptiorum interficiendos. Pſammenitus prætereuntes intuẽs, & filium animaduertens duci ad mortem, aliis AEgyptiis qui circumſedebant complorantibus, *ac indignè ferentibus*, ipſe idem quod erga filiam fecit. His quoque prætergreſſis, accidit vt quidam [a] compotorum eius natu grandior, priſtinis bonis delapſus, ac nihil habens niſi quæ inops mendicabat, obiret exercitum, necnon Pſammenitum aliósque AEgyptios in ſuburbanis conſidentes. Quem vt cõſpexit Pſammenitus, crumpente ingente fletu, compellans nomine amicum, caput ſuũ cædebat. Aderant autem ei tres obſeruatores, qui vt quicquid ab illo fiebat, ex omni viarum exitu Cambyſi renuntiarent. [b] Ea quæ fiebant admiratus Cãbyſes, miſſo nuntio Pſammenitum percõtatus eſt, inquiens, Pſammenite, herus te Cambyſes interrogat quamobrem tu, qui viſa filia indignè affecta, viſo etiam filio ad mortem eũte, neque eiulaſti neque fleuiſti, pauperem tanti feceris, tibi (vt ab aliis audiuit) non propinquum. Et Cambyſes quidem ita interrogauit: Pſammenitus autẽ his verbis reſpõdit, Fili Cyri, domeſtica mala erãt maiora quã vt poſſẽ ea deflere: at lamẽtatio amici digna lacrymis fuit, qui è multis ac fortunatis opib[us] ad inopiã recidit, in extremo limine ſenectutis.

a Conuictorũ.

b Quod factum admir.

A καὶ ἄλλας παρθένους ἀποπλέξας αὐδρῶν τῶν προφώτων, ὁμοίως ἐξαλμυρίας τῇ βασιλέος. ὡς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ προῆσαν αἱ παρθένοι πρὸς τοὺς πατέρας, ἕκαστοι δὲ ἄλλοι πάντες αὐτεόων τε καὶ αὐτέκλαιον, ὁρεόντες τὰ τέκνα κακὰ κακῶν· ὁ δὲ Ψαμμενίτος, προϊδὼν καὶ μαθὼν, ἔκυψε ἐς τὸν χοῦν. παρελθουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δεύτερα οἱ τὸν παῖδα ἐξέπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων διχιλίων τῶν αὐτῶν ἡλικίων ἐχόντων. τοῦ δὲ αὐχένας καὶ χεῖρας δεδεμένους ἦγον, καὶ τὰ στόματα ἐγκεχαλινωμένους. ἄγοντο δὲ ποινὴν τίνοντες Μιτυληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι ἀπολωλόσι στρὶ τῇ νηΐ. ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιληΐοι δικασταί, τὸν ἀνδρὸς ἑκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν προφώτων αἰτὰ πολλυέσθαι. ὁ δὲ, ἰδὼν παρεξιόντας, καὶ μαθὼν τὸν παῖδα ἀγόμενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τὰ πρωτεῖα κατημένων αὐτὸν κλαιόντων, τοιοῦτο ἐποίησε ὅσπερ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατρί. προσελθόντων δὲ καὶ τούτων, σιωπῇ ἧκε ὥστε τὸ συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικιέστερον ἐκπεπληκότα ἐκ τῶν ἐόντων, ἐρέσθαι τε τόδε, εἰ μὴ ὅσα πλησίος, καὶ προσαγορεύοντα τὸν τραπεζίτεω παιδίσκην, Ψαμμενίτου τε τὸν Ἀμάσιος, καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους Αἰγυπτίων. ὁ δὲ Ψαμμενίτος ὡς εἶδε, ἀνακλαύσας μέγα, καὶ κελέσας ὀνομαστὶ τὸν ἑταῖρον, ἐπλήξατο τὸν κεφαλὸν· ἦσαν δὲ ἄρα αὐτῷ πρεῖς φύλακοι, οἳ ὅ τι ποιεύμενον πρὸς ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἐκάστῃ ἐξόδῳ, Καμβύσῃ ἐσήμηνον. θωυμάσας δὲ ὁ Καμβύσης ὅ τι ποιεύμενον, πέμψας ἄγγελον, ἤρωτα αὐτὸν, λέγων τάδε, Δεσπότης σε Καμβύσης Ψαμμενίτε ἐρωτᾷ διὰ τί δὴ τὸν μὲν θυγατέρα ὁρέων κεκακωμένην, καὶ τὸν παῖδα ὀπὶ θανάτου ἐόντα, οὔτε ἀνέκλαυσας, οὔτε ἀνέκλαυσας, ἐὼν δὲ πλησίον, (τοῦδέ σοι προσηκόντα, ὡς ἄλλων πευθόμενος) ἐτίμησας. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπηρώτα. ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκήια ἐμοὶ μέζω κακὰ ἦν ὥστε ἀνακλαίειν· ὅ δὲ τοῦ ἑταίρου πάθος, ἄξιον ἦν δακρύων· ὃς ἐκ πολλῶν τε καὶ ὀλβιωτάτων ἐκπεσὼν, ἐς πωλέειν ἀπῖκται, ὀπὶ γήρεος οὐδῷ.

a Conuictorũ.

b Quod factum admir.

χρ. τῶν προφ.

χρ. ἀγόμενον

χρ. κλαιόντων, καὶ ὀλιγα ποιεύντων, τοιοῦτο

χρ. τὰ ποιεύμενα,

χρ. ἀπικνεῖται,

χρ. πευθόμενος,

106 καὶ ταῦτα ὡς ἀπενηνειγμένα ἐκ τούτου, οὐ δοκέω. οἱ εἰρῆσθαι. ὡς δὲ λέγεται ὑπ' Αἰγυπτίων, δακρύειν μὲν Κερσῖνον (ἐτετεύχεε γὰρ καὶ οὗτος ὑπερφυέως Καμβύσῃ ἐπ' Αἰγυπτίοις) δακρύειν δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας. αὐτῷ τε Καμβύσῃ ἐστελθεῖν οἰκτόν τινα· καὶ αὐτίκα κελεύειν τὸν τε οἱ παῖδα ἐκ τῶν ἀπολυμένων σώζειν, καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ προαστείου αἰσησόμενος, ἄγειν πρὸς ἑωυτόν. ἐμὲ μὲν δὴ παῖδα μὲν ἄπεσαν αὐτοῦ ἐμεπόντες, αὐτὸν δὲ πρεσβύτην καταπερ- B πα. αὐτὸν δὲ Ψαμμενίτον αἰσησόμενοι, ἦγον πρὸς Καμβύσεα· ἔνθα τὸ λοιπὸν διαπᾶσι, ἔχων ὅσον βίαιον. εἰ δὲ καὶ ἐπιστηθῆν μὴ πολυπραγμονέειν, ἀπέλαβε αὖ Αἴγυπτον, ὥστε ὀπτησόμενόν αὐτῆς. ἐπεὶ τιμᾶν ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλέων τοὺς παῖδας· τῶν, ἢν καί σφεων ἀποστέωσι, ὅμως τοῖσί γε παισὶ αὐτῶν ἀποδιδοῦσι τὸν ἀρχιλύ. πολλοῖσι μὲν νυν καὶ ἄλλοισι ἔστι καθμφσαθαι ὅτι τοῦτο οὕτω νενομίκασι ποιέειν· ἐν δὲ δὴ καὶ C τῷδε, τῷ Λίβυος Ἴναρω παιδὶ Θαννύρᾳ, ὃς ἀπέλαβε τὸν οἱ ὁ πατὴρ εἶχε ἀρχιλύ καὶ τὸν Ἀμυρταίου Παυσίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε τὸν τοῦ πάππου ἀρχιλύ. καίτοι Ἴναρό τε καὶ Ἀμυρταίου οὐδαμοὶ κω Πέρσαι κακὸν πλέον ἐργάσαντο. νῦν δὲ μηχανώμενος κακὸν ὁ Ψαμμενίτος, ἔλαβε τὸν μισθὸν ἀπὸ τοιῶνδε· ἐπεὶ γὰρ Αἰγυπτίοις ἤλω, ἐπεί τε ἐπαίστος ἐγένετο ὑπὸ Καμβύσεω, αἱμάλαύρῃ πιὼν, ἀπέθανε παραχρῆμα. οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε. D

Καμβύσης δὲ ἐς Μέμφιος ἀπίκετο ἐς Σαΐν πόλιν, ἐπιτελέσων τὰ δὴ καὶ ἐποίησε. ἐπεί τε γὰρ ἐσῆλθε ἐς τὰ τοῦ Ἀμάσιος οἰκία, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τοῦ ταφῆος τὸν Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω. ὡς δὲ ταῦτα ἐπετελέα ἐγένετο, μαστίζειν τὸν νέκυν ἐκέλευε, καὶ τίλλειν τὰς τρίχας ἀποπειρωμένους, καὶ κεντοιεῖν, καὶ πάντα πάντα λυμαίνεσθαι. ἐπεί τε δὲ καὶ ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες, (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς, ἅτε τεταριχευμένος, αὐτείκελός τε ἦν διατελέει) ἐκέλευσε μιν ὁ E Καμβύσης κατακαῦσαι· ἐντελλόμενος ἃ οὐκ ὅσια. Πέρσῃσι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι τὸ πῦρ. διὸ οὐδαμῶς ἐν νόμῳ ἐτετεύχεσι οὔτε αὐτοὶ κατακαίειν τοὺς νεκροὺς, οὔτε ἄλλον οὐδένα ἐθέλουσι, Πέρσῃσι μὲν, δι' ὅσα εἶπον, θεῷ δὲ οὐ δίκαιον εἶναι λέγουσι νέμειν νεκρὸν ἀνθρώ-

[a] Hæc vbi reſponſa ab hoc renũtiata ſunt, viſus eſt illis Pſammenitus, vt ab AEgyptiis fertur, rectè reſpondiſſe. Croeſúſque dicitur illacrymaſſe, item qui aderant Perſæ, ipſique Cambyſi cõmiſerationem ſubiiſſe, vt protinus iuſſerit & filium ex his qui morti addicti eſſet liberari, & patrem è ſuburbanis excitatum ad ſe perduci. Sed filiũ quidem qui adierunt, nõ iam ſuperſtitem inuenerunt, ſed primo loco truncatum: ipſum verò Pſammenitũ excitatum ad Cambyſem perduxerunt: vbi reliquum vitæ vixit, nihil violentum paſſus. Qui ſi cõpertus fuiſſet non affectaſſe res nouas, accepiſſet AEgyptum vt eam procuraret. Nam conſueuerunt Perſæ in honore habere filios regum: & etiamſi qui ab eis defecerint, tamen illorum filiis reſtituere principatũ. Quod eos ita facere cõſueſſe, cùm aliis permultis poteſt probari documentis, tum verò hoc, quòd Thannyra Inari Libyis filius recepit quem pater obtinuerat, principatum: quòdque Pauſiris Amyrtæi filius & ipſe paternum recuperauit imperium. [b] Nec ipſis Inaro & Amyrtæo quicquã amplius à Perſis irrogatum eſt. Nũc Pſammenitus malè cogitãs, mercedem accepit. Nam quũ ad defectionem AEgyptios induxiſſet, captus eſt: ac deinde à Cambyſe conuictus, epoto cruore taurino, ſtatim expirauit. Atque hunc in modum iſte deceſſit.

a Hæc quum ab iſto renuntiata eſſent, viſus eſt Pſammenitus rectè reſpondiſſe. ſe rúntq; Ægyptii, Crœſum (nã hic quoque à Cambyſe in Ægyptũ adductus fuerat) eóſque qui aderant Perſas illacrymaſſe.

b Quam uis nulli Perſas pluribus malis quàm Inarus & Amyrtæus affeciſſent. Verùm Pſammenitus quum fraudẽ molitus eſſet, mercedem accepit. Deprehenſus enim AEgyptios ad defectionem ſollicitare, ac deinde à Cambyſe conuictus, &c.

Cambyſes autem è Memphi vrbem Sain abiit, animo faciendi quæ fecit. Etenim ſimulatque in ædes Amaſis ingreſſus eſt, imperauit cadauer Amaſis è conditorio afferri: deinde prolatũ verberibus cædi ac vellicari, & ſtimulis pungi, [c] omni denique contumelia infeſtari. Quod facientes poſtquam defatigati erant, (nam cadauer vtpote ſalitũ reſiſtebat, nec quicquam omnino elidebatur) iuſſit cremari: haudquaquã ſancta iubens: quia Perſæ deum ignem eſſe arbitrantur, & apud neutros moris eſt cremare cadauera: apud Perſas quidem, propter id quod dictum eſt, quia nefas eſſe aiunt deo depaſci cadauere homi-

c *Vel, Omnibus denique modis vexari.*

nis: apud AEgyptios autem, quia persuasum habẽt ignem animatam beluam esse, & omnia quæ nascũtur deuorare, & postquam deuorando fuerit expleta, vnà cum ipsa re deuorata emori. Nõ esse verò apud eos consuetudinẽ mortuum beluis tradendi, sed saliendi, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à vermibus. Ita neutris consuetam rem iussit agi Cambyses. Quanquam (vt ipsi aiunt AEgyptii) non Amasis fuit qui ista passus est, sed alius quidã AEgyptius eadem quàm Amasis ætate: quem Persæ Amasin arbitrantes vexauerunt. Memorãt enim, Amasin, quum ex oraculo audisset quæ circa se defunctum futura essent, hoc modo rei venturæ medendum putasse, vt hũc hominem qui flagellatus erat, mortuũ [a] ad postes sepeliret extra conditorium suum, se autem in cõditorii quam intimo recessu collocari filio mandaret. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Amasis fuisse mandata de sua & alterius hominis sepultura, sed aliâs ab AEgyptiis adornata.

a Ad fores intra cõditoriũ suum.

Secvndvm hæc Cambyses constituit [b] trifarium mouere bellum, aduersus Carthaginiẽses, aduersus Ammonios, aduersus AEthiopes macrobios, *id est longæuos*, qui Africã ad australe mare incolunt, & aduersus quidem Carthaginiẽses, nauticas copias: aduersus autem Ammonios, peditatum: aduersus verò AEthiopes, prius exploratores mittere, per speciem dona ferendi illorũ regi, spectatum illic mensam Solis, nũquid reuera esset: simúlque res AEthiopicas exploratum. Solis autem mensa talis esse memoratur: est in suburbanis pratum, omnium quadrupedum assa refertum carne, quam per noctem singuli ciuiũ magistratus properant ponere: ad eámque, vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc autem ipsa à terra reddi assiduè indigenæ aiũt. Et mẽsa quidem quæ Solis vocatur, talis esse fertur. Cambyses autẽ vbi statuit exploratores dimittere,

b Triplex.

A πού· Αἰγυπτίοισι δὲ νενόμισται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον· πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν τὰ ἂν λάβῃ· πλησθὲν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς, συναποθνήσκειν τῷ κατεδηδεκότι. οὐκων θηρίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι. καὶ ἀπὸ ταύτης ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ βυλέων καταβρωθῇ. οὕτω δὲ τετρεσι νομιζόμενα ἐπετέλεσε ποιέειν ὁ Καμβύσης. ὡς ἰδιῶται Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἄμασις ἐὼν ὁ ταῦτα παθών, ἀλλά τις τῶν Αἰγυπτίων, ἔχων τὠυτὸ ἀνθρώπινον ἡλικίῃ Ἄμασι· ὃν λυμαινόμενοι Πέρσαι, ἐδόκεον Ἄμασιν λυμήνεσθαι. λέγουσι γὰρ ὡς πυθόμενος ἐκ μαντηίου ὁ Ἄμασις τὰ περὶ ἑωυτὸν ἀποθανόντα μέλλοντα γίνεσθαι, οὕτω δὴ ἀκεόμενος τὰ ὑπιφερόμενα, τὸν μὲν αἰ- B θεσπέσιον τοῦτον τὸν μαστιγούμενον, ἀποθανόντα ἔθαψε ἐν τῇσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωυτοῦ θήκης, ἑωυτὸν δὲ ἐπετείλατο τῷ παιδὶ ἐν μυχῷ τῆς θήκης ὡς μάλιστα θεῖναι. αἰ μὲν νυν ἐκ τοῦ Ἄμασιος ἐντολαὶ αὗται, αἱ εἰς ταφήιόν τε καὶ τὸν αἰθεσπέσιον ἔχουσαι, οὐ μοι δοκέουσι ἔγκλιτοι γενέσθαι, ἀλλως δὲ αὐτὰ C Αἰγύπτιοι σεμνοῦσι.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο στρατηίας, ἔπί τε Καρχηδονίους, καὶ ἐπὶ Ἀμμωνίους, καὶ ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους ἐν Λιβύῃ ἔπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ. βουλευομένῳ δὲ οἱ ἔδοξε, ἔπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν D στρατὸν ἀποστέλλειν· ἔπὶ δὲ Ἀμμωνίους, τοῦ πεζοῦ ἀποκρίναντα· ἔπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας, κατόπτας πρῶτον, ὀψομένους τε τὴν ἐν Σύρτισι τοῖσι Αἰθίοψι λεγομένην ἐπὶ) ἡλίου τράπεζαν, εἰ ἔστι ἀληθέως, καὶ πρὸς ταύτῃσι ἄλλα κατοψομένους· δῶρα δὲ τὰ λόγῳ φέρειν τὰς βασιλέι αὐτέων· ἡ δὲ τράπεζα 107
τοῦ ἡλίου, τοιήδε τις λέγεται ἐπὶ) λειμών ἐστι ἐν τῇ πρόσαστείῃ, ἔπίπλεος κρεῶν ἑφθῶν πάντων τῶν τετραπόδων· ἐς τὸν τοὺς μὲν νύ- E κτας ἔπιτηδεύοντας τιθέναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τέλεϊ ἑκάστους ἐόντας τῆ ἀστῶν, τοὺς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι, προσιόντα τὸν βουλόμενον. φαίνειν δὲ τοῦτο ἔπιχωρίους τούτῳ τῷ χρῷ αὐτοὺς ἀναδιδόναι ἐκάστοτε. ἡμὲν δὴ τράπεζα τοῦ ἡλίου καλεομένη, λέγεται ἐπὶ) τοιήδε. Καμβύσην ὡς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους,

αὐτίκα μετεπέμπετο ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος, τοὺς ἰχθυοφάγους ἀνδρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν. ἐν ᾧ δὲ τούτοις μετῆσαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ὅπῃ τὴν Καρχηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατόν. Φοίνικες δὲ οὐκ ἔφασαν ποιήσειν ταῦτα· ὁρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι σφέας δεδέσθαι, καὶ οὐκ ἂν ποιέειν ὅσια ὁπὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἑωυτῶν στρατεύεσθαι. Φοινίκων δὲ οὐ βουλομένων, οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μὲν νεῦν οὕτω δουλοσύνῃ διέφυγον τοὺς Περσέας. Καμβύσης γὰρ βίῃ οὐκ ἐδικαίου τοῦτο ποιέειν Φοίνιξι, ὅτι σφέας τε αὐτοὺς ἐπέδωκαν Πέρσῃσι, καὶ πᾶς ὁ Φοινίκων ἤρτητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύπριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι, ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἴγυπτον. ἐπεί τε δὲ ὁ Καμβύσης σὺν τῷ Ἐλεφαντίνης ἀπίκοντο οἱ ἰχθυοφάγοι, ἔπεμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθιοπας, σύντε ἐλαφρὸν τὰ λέγειν χρεὼν καὶ δῶρα φέροντας, πορφύρεόν τε εἶμα, καὶ χρύσεον στρεπτὸν περιαυχένιον, καὶ ψέλλια, καὶ μύρου ἀλάβαστρον, καὶ φοινικήιου οἴνου κάδον.

Οἱ δὴ Αἰθιοπες οὗτοι ἐς τοὺς ἀπέπεμψε ὁ Καμβύσης, λέγονται ἐπὶ μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάντων. νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτοὺς κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ τῷ βασιληίῃ τοιῷδε· τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι μέγεθός τε ἐπί, καὶ τοῦ σώματος μέγαθος ἔχειν τοῦ ἑωυτοῦ, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν. ἐς τούτους δὴ τῶν σφὶν αὐτῶν ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα τῷ βασιλέι αὐτέων, ἔλεγον τάδε,

» Βασιλεὺς ὁ Περσέων Καμβύσης, βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξεῖνος γενέσθαι, ἡμέας τε ἀπέπεμψε, ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελεύων, καὶ δῶρα ταῦτά τοι δίδωσι, τοῖσι καὶ αὐτὸς μάλιστα ἥδεται χρεώμενος. ὁ δὲ Αἰθιοψ, μαθὼν ὅτι κατόπτας ἥκοιεν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς

» τάδε, Οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς δώρων ὑμέας ἔπεμψε φέροντας, τῷ τιμῷ πολλῷ ἐμοὶ ξεῖνος γενέσθαι· οὔτε ὑμεῖς λέγετε ἀληθέα· ἥκετε γὰρ κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς.

» Ὅστε ἐκεῖνος ἀνὴρ οὐδὲ δίκαιος. εἰ γὰρ ὢν δίκαιος, οὐτ' ἂν ἐπεθύμησε χώρης ἄλλης ἢ τῆς ἑωυτοῦ,

A continuò ab vrbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, *id est pisce vescentibus*, maximè gnaros AEthiopicæ linguæ. [a] Vsquedum isti veniunt, interea nauales copias Carthaginem versus nauigare iubet. verùm hæc exequuturos se Phœnices negauerunt. esse enim magno cum illis iureiurando se deuinctos: præterea non facturos sanctè si aduersus liberos suos militarent. nam cæteri Phœnicibus ire recusatibus, ad pugnandum haud idonei

B erant. Ita Carthaginenses quominus in seruitutem Persarum redigerentur euaserunt: quoniam Cambyses haud æquum ducebat vim afferre Phœnicibus, qui seipsos Persis dediderant, ex quibus nauticus omnis constabat exercitus. Sed & Cyprii qui aduersus AEgyptum in militia erant, sese & ipsi dediderant. Porro Cabyses posteaquam ex vrbe Elephantina aduenerũt Ichthyophagi, eos ad AEthiopes misit, iussis cùm ea dicere quæ oporteret, tum dona

C ferre, amiculum purpureum, aureúmque torquem tortilem, & armillas, ac vnguẽti alabastrum, cadúmque vini [b] Phœnicei.

a Et interim dũ istos accerseret, nauales cop.

b Palmei.

AEthiopes autem ii ad quos misit Cambyses, ferũtur esse maximi omnium hominum atque pulcherrimi: diuersíque vti à cęterorum hominum ritibus, cùm aliis, tum verò hoc circa regnũ: quòd quem è popularibus maximum & pro magnitudine validum iudicant, hunc regem deligendum censent. Ad hos itaque viros Ichthyopagi venerunt, offerentésque regi munera, ita loquuti sunt, Cambyses, Persarum rex, cupiés amicus tibi fieri atque hospes, nos misit, iubés vt in colloquium tuum veniremus, tibíque hæc dona daremus, quorum

D ipse vsu maximè delectatur. Ad hos AEthiops, gnarus ad explorandum venisse, talia respondit; Neque rex Persarum vos ideo cũ donis misit quòd magni faciat hospitium meum, neque vos vera loquimini, quippe qui ad explorandum nostrum imperium venistis: neque iustus ille vir est.

E si enim iustus foret, non alienam regionem affectaret, sed esset sua contentus,

nec homines à quibus nihil lacessitus est in seruitutē redigeret. Ei nūc vos hunc arcum date, ita dicentes, Rex AEthiopum regi Persarum consiliū[a] dat, quādo Persæ tam facilè trahent in tanta magnitudine arcus, tunc aduersus macrobios AEthiopes cum maioribus copiis moueat bellū: interim diis gratias habeat, qui non inducunt [b]filiis AEthiopum vt præter suam velint aliā comparare regionem. Hæc loquutus, arcū laxauit, eísque qui venerant dedit. Tum sumpto purpureo amiculo, rogauit quídnam esset & quomodo confectum. & quum Ichthyophagi veritatem de purpura déque tinctura dixissēt, Dolosi, inquit, homines, dolosa sūt vestimenta. Secūdo loco de auro scisciratus, de tortili monili atque armillis, ornatum eius rei exponentibus Ichthyophagis, risit, atque existimans vincula esse, inquit robustiora apud se vincula esse. Tertiò sciscitatus de vnguēto, quū illi de confectura vngendique ratione dixissent, idem dixit quod de vestimento. Vbi [c] ad vinum peruenit, eiúsque conficiendi rationem audiuit, maiorē in modum delectatus potu, percontatus est quibúsnā rebus vesceretur rex, & quod longissimū tempus à viro Persa viueretur. Isti dixerunt vesci regē pane, (exposita tritici natura) perfectissimúmque diu viuēdi spatium homini Persæ proponi octoginta annos. Ad hæc AEthiops, Nihil se mirari inquit si stercore vescēntes, paucis viuerent annis. nam ne tot quidē annis victuros [d] nisi hoc potui acceptum referrent. affirmantibus Ichthyophagis ita esse de vino. (hoc enim ipsos Persis subdidisse.) Interrogatus vicissim rex ab Ichthyophagis de vita & victu, plerosque è suis ait ad cētū viginti annos peruenire, nonnullos etiam hos transcendere: dixit cibum eis esse carnem coctam: & potum, lac. Et quum exploratores de numero annorū mirarentur, ad fontem quēdam eos deduxit, in quo loti efficiūtur perinde atque oleo inuncti, violā

a Quum Persæ tam facilè tendēt tantę magnitudinis arcus, *quam facilè hunc à me tendi videtis*, tunc copiis supramodum magnis instructus macrobiis Æthiopibus bellum inferat.

b *Id est, AEthiopibus.*

c *Id est, Ad sermonem de vino.*

d *Legit ἀνέφερον, ex qua lectione videtur & hic sensus elici posse*, Nisi potu illo vires recollarent: Ichthyophagis vinum innuēs. in hoc enim se à Persis vinci. Quū autem vicissim regem interrogarēt Ichthyophagi de vita, &c. *At legēdo ἀνέφυρον, perinde fuerit ac si Gallicè dicas, S'ils ne destrempoyent leur Grande d'vn tel breuuage.*

A οὔτ' ἂν ἐς δουλοσύνην ἀνθρώπους ἤγα-
γεν' ὧν μὴ δὲν ἠδίκηται. νῦν δὲ αὐτῷ τόξον τόδε δίδοντες, τάδε ἔπεα λέγετε, Βα-
σιλεὺς ὁ Αἰθιόπων συμβουλεύει σῷ Περσέων
βασιλεῖ, ἐπειδὴ οὕτω ἀθρήτως ἕλκωσι τὰ
τόξα Πέρσαι ἐόντα μεγάθεϊ τοσαῦτα, τότε
ἐπ' Αἰθίοπας ἴοντι μακροβίοισι πλήθεϊ ὑπερ-
βαλλόμενον στρατεύεσθαι. μέχρι δὲ τούτων,
θεοῖσι εἰδέναι χάριν, οἳ οὐκ ὑπὸ νόον τρέπουσι
Αἰθιόπων παισὶ γλῶσσάν τε ἄλλην τρώσκειν τά-
δε τῇ ἑωυτῶν. ταῦτα δὲ εἰπὰς, καὶ αὐτὸς τὸ
τόξον, προέδωκε τοῖσι ἥκουσι. λεφεὸν δὲ τὸ εἷ-
μα τὸ πορφύρεον, ἠρώτα ὅ,τι εἴη, καὶ ὅκως
πεποιημένον. εἰπόντων δὲ τῶν ἰχθυοφάγων
τὸν ἀληθέα λόγον περὶ τῆς πορφύρης καὶ τῆς
βαφῆς, δολερούς μιν τοὺς ἀνθρώπους ἔφη
εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτέων τὰ εἵματα. δεύ-
τερα δὲ, ἐπὶ χρυσὸν ἠρώτα στρεπτόν τε καὶ
περιαυχένιον, καὶ τὰ ψέλλια. ἐξηγεομένων δὲ
τῶν ἰχθυοφάγων τὸν κόσμον αὐτέων, γελά-
σας ὁ βασιλεὺς, καὶ νομίσας εἶναι σφέα πέ-
δας, εἶπε ὡς παρ' ἑωυτοῖσι εἰσὶ ῥωμαλεώτε-
ρα τούτεων πέδαι. τρίτον δὲ, ἠρώτα τὸ
μύρον. εἰπόντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀ-
λείψιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν καὶ περὶ τὸ εἵ-
ματος εἶπε. ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκετο, καὶ
ἐπύθετο αὐτέων τὴν ποίησιν, ἡσθεὶς τῷ
πόματι, ἐπείρετο ὅ,τι τε σιτέεται ὁ βασι-
λεὺς, καὶ χρόνον ὁκόσον μακρότατον αἰὴν Πέρ- 108
σης ζώει. οἱ δὲ, σιτέεσθαι μὲν τὸν ἄρτον εἰ-
πον, ἐξηγησάμενοι τὴν πυρῶν τὴν φύσιν· ὀγ-
δώκοντα δὲ ἔτεα ζόης πλήρωμα αἰδρὶ μα-
κρότατον προκέεσθαι. τοὺς ταῦτα ὁ Αἰ-
θὼψ ἔφη, ΟΥ' δὴν θωυμάζειν εἰ σιτεόμενοι
κόπρον, ἔτεα ὀλίγα ζώουσι. σθένος δὲ αἱ το-
σαῦτα δύνασθαι ζώην σφέας, εἰ μὴ τῷ πό-
ματι ἀνέφυρον. φέρειν τοῖσι ἰχθυοφάγοι-
σι τὸν οἶνον. τοῦτο δὲ ἐωϋτοὺς ὑπὸ Περσέων
ἐσσοῦσθαι. ἀντιεροῦντων δὲ τὸν βασιλέα
τῶν ἰχθυοφάγων τῆς ζόης καὶ διαίτης πέρι,
E ἔτεα μὲν ἐς εἴκοσι ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐ-
τέων ἀπικνέεσθαι, ὑπερβαλλέειν δὲ τινας καὶ
τοῦτο. σίτησιν δὲ εἶναι κρέα τε ἑφθὰ, καὶ πό-
μα, γάλα. θωῦμα δὲ ποιεύμενον τῶν κα-
τασκόπων περὶ τὴν ἐτέων, ὅτι χρίοιτο σφι
ἡγήσασθαι, ἀπ' ἧς λουόμενοι, λιπαρώτεροι
ἐγίνοντο, κατάπερ εἰ ἐλαίου εἴη· ὕδωρ δὲ εἶναι
αὐτῆς

αὐτῆς ὡσεὶ ἴσον. ἀλθενὲς δὲ ὂν ὕδωρ τῆς χρή- A
νης τούτης οὕτω δή τι ἔλεγον εἶ οἱ κατάσκοποι, ὥστε μηδὲν οἷόν τε εἶ ἀπ' αὐτῆς ὅτι πλέειν, μήτε ξύλον, μήτε τῶν ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα. ἀναπέπταται σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν. ὃ δὲ ὕδωρ τοῦτο, εἰ σφι ἔστι ἀληθέως οἷόν τι λέγεται, ἀπὸ τοῦτο αὖ εἶεν τοῦτο τὰ πέπλα χρεώμενοι μακρόβιοι. ἀπὸ τῆς χρήνης δὲ ἀπαλλαξάμενοι, ἀγαγεῖν σφέας ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν πέδῃσι χρυσείῃσι δεδέαται. ἔστι δὲ ἐν τοῦτοισι B
τοῖσι Αἰθίοψι πάντων ὁ χαλκὸς ἀνθεμιώτατον καὶ ἀμειώτατον. θεησάμενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον, ἐθηήσαντο καὶ τὸν τοῦ Ἡλίου λεγόμενον τάπεζαν. μετὰ δὲ τοῦτον, τελευταίας ἐθηήσαντο τὰς θήκας αὐτέων, αἳ λέγον ὑάλου ἐξεσκάφθαι ἐξ ὕελου, τρόπῳ τοιῷδε. ἐπεὰν τὸν νεκρὸν ἰχνήνωσι, εἴτε δὴ κατὰ περ Αἰγύπτιοι, εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαντες ἀπέπτα αὐτὸν, γράφῃ κοσμέοισι, ἔξοπλίζουσι τὸ εἴδος ἐς τὸ δυνατόν· ἔπειτα δὲ C
οἱ παρεισάσι φήλιον ἐξ ὕελου πεποιημένον κοίλιον. ἡ δὲ σφι πολλὴ καὶ διερὴ ὁρύσσεται. ἐν μέσῃ δὲ τῇ φήλῃ σφέων ἐξαφαίνεται ὁ νέκυς, οὔτε ὀδμὴν οὐδεμίην ἀχθεμένῳ παρεχόμενος, οὔτε ἄλλο ἀφανὲς οὐδέν· καὶ ἔχει πάντα φανερὰ ὁμοίως αὐτῷ τῷ νεκυΐ. σινιαστὸν μὲν δὴ ἔχοιτο τὸν φήλιον ἐν τοῖσι οἰκίοισι οἱ μάλιστα προσήκοντες, πρώτων ἀπολαχόμενοι, καὶ θυσίας οἱ μεγίστας θύοντες. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκομίσαντες, ἰσχύουσι ὡς τὸν πό- D
λιν. θεησάμενοι δὲ καὶ πάντα οἱ κατάσκοποι, ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω· ἀπαγγελλόντων δὲ ταῦτα τούτων, αὐτίκα ὁ Καμβύσης ὀργῇ ποιησάμενος, ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας· οὔτε προβουλίην σίτου ἐξεμήνω προαγαγείλας, οὔτε λόγον ἑωυτῷ δοὺς ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα γῆς ἔμελλε στρατεύεσθαι. οἷα δὲ ἐμμεμηνὼς τε ὢν καὶ οὐ φρενήρης, ὡς ἤκουε τὴν ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο. Ἑλλήνων λόγῳ ἔσω πρέσβεις αὐτῷ τάξας ἰέναι μούνους, ὃς δὲ E
πρῶτον πέπτα ἄμφω ἀγόμενος. ἐπεί τε ἐστρατεύετο ἐκ Θήβης, ἀπέχρινε τοῦ στρατοῦ ὡς πέντε μυριάδας· καὶ τούτοισι μὲν ἐνετέλλετο Ἀμμωνίους ἐξανδραποδισαμένους, ἐμπρήσειν τὸ τοῦ Διὸς ἐμπρῆσαι· αὐτὸς δὲ τὸν λοιπὸν ἄγων στρατόν, ἤιε ὅτι πρὸς Αἰθίοπας. πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον

plentes. Eam aquam aiebant exploratores adeò inualidam vt in ea nihil innatare posset, ne lignũ quidem, & quæ leuiora sũt ligno: sed omnia pessum ire in profundum. Hæc aqua si verè apud illos est qualis commemoratur, ideo macrobii, *id est longæui*, existũt, quòd ea semper vtuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerem deduxit, vbi viri omnes aureis vinculis erant alligati. est enim apud hos AEthiopes omnium rarissimum ac pretiosissimum æs. Inspecto carcere, exploratores inspexerunt & mẽsam quæ dicitur solis. Post hanc ad extremum inspexere eorum sepulcra quæ dicũtur è vitro esse constructa, hũc in modum: Posteaquam mortuum siue AEgyptiorum siue aliorum more arefecerũt, totum gypso inducunt, picturáque exornantes repræsentãt quoad fieri potest effigiem eius: deinde cippum ei cauum è vitro, quòd apud illos multum est & facilè effoditur, circumdant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil neque odoris ingrati, neque fœditatis vllius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuo similia habẽs. Hũc cippum qui maximè sunt propinqui, intra ædes annum tenẽt, offerẽtes ei omnium rerum primitias, hostiásque: anno exacto efferunt, circáque vrbẽ statuunt. Omnibus exploratores inspectis reuersi sunt. Qui quum ista renuntiassent Cambysi, continuò ira percitus aduersus AEthiopes exiit in expeditionem, neque rei frumẽtariæ apparatum dicto, neque secũ ipso ratione inita quòd in extrema terrarum faceret expeditionem: sed veluti vesanus, nec mentis compos, simulátque Ichthyophagos audiit, profectus est cum omni peditatu, Græcis qui aderant illic manere imperatis. Vbi ad Thebas est ventum, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit vt Ammonios diriperẽt, deinde oraculũ Iouis incenderẽt: ipse cũ reliquis copiis aduersus AEthiopes cõtẽdit. Sed antequã quintã

itineris partem confeciſſent, exercitum eius protinus commeatus omnis quem ſecum habebat, defecit: mox & iumenta ad veſcendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cãbyſes ſi reſipuiſſet ac retroduxiſſet exercitum, in eo quod prius admiſerat peccato, vir ſapiens extitiſſet: nunc autem nihil penſi habens, aſſiduè proceſſit vlterius. Milites, quandiu quod de terra ſumerent habuerunt, herbis victitauerunt: at vbi ad ſabulum peruenêre, ibi nõnulli diram rem perpetrauerunt. nam ſortiti ex ſeipſis decimum quemque comederũt. Id audiés Cambyſes, veritus ſuorum mutuam depaſtionem, intermiſſa aduerſus AEthiopes expeditione, retro rediit, Thebáſque peruenit, multis de exercitu amiſſis.

a Thebis autem iter faciebant, iti neris duces habentes, & quum deſcendiſſ.

[a] Et quum è Thebis deſcendiſſet Memphin, Græcos miſſos fecit, vt illinc enauigarent. Et exercitus quidem aduerſus AEthiopes ita ſe geſſit.

Copiæ autem quæ aduerſus Ammonios miſſæ erant, è Thebis mouentes, itineris duces ſequebantur: [b] ac niſi ſunt vſquedũ ad vrbem Oaſin peruenerunt, quam incolunt Samii ii qui ferũtur è tribu AEſchrionia eſſe, ſeptẽ dierum per arenas itinere diſtantem Thebis: quæ regio vocatur lingua Græca μακάρων νῆσος, *id eſt, beatorum inſula.* in hunc locũ dicitur peruenisſe exercitus. Deinceps quid de eo actum ſit, præter Ammonios & eos qui ab his audierunt, nulli alii habent quicquam dicere. Nã neque ad Ammonios peruenerunt, neque retro reuerterunt. Ab ipſis autem Ammoniis demum fertur, quũ illi ex vrbe Oaſi per arenam iter facerent, iámque medio ferè ſpatio inter Oaſin & Ammonios pranderent, ingruiſſe magnum ac validum auſtrum, & ingeſtis arenę cumulis eos obruiſſe, atque hunc in modum illos è conſpectu ſublatos. ita actum eſſe de hoc exercitu Ammonii memorant.

b Ac peruenisſe quidẽ eos vſque ad vrbem Oaſin conſtat, quam incolunt, &c.

Cambyſe autem Memphin regreſſo, Apis (quem Græci

A μέρος διελήλυθέναι τὸν στρατιὸν, αὐτίκα πάντα αὐτοῖς τὰ εἶχον σιτίων ἐχόμενα, ἐπελελοίπεε. μετὰ δὲ τὰ σιτία, καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα. εἰ μὲν νυν μετὰ τοῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε, καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν στρατὸν ὅστις τῇ ἀρχῇθεν ἡμαρτάδι, ἐὼν ἂν σοφὸς ἀνὴρ· νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιούμενος, ἤιε αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω. οἱ δὲ στρατιῶται ἕως μὲν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν, ποιηφαγέοντες διέ-

B ζωον· ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμμον ἀπίκοντο, δεινόν ἔργον αὐτέων τινὲς ἐργάσαντο. ἐκ δεκάδος γὰρ ἕνα σφέων αὐτέων ἀποκληρώσαντες, κατέφαγον. πυθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Καμβύσης, δείσας τὴν ἀνθρωποφαγίην, ἀπεὶς τὸν ἐπ' Αἰθιοπας στόλον, ὀπίσω ἐπορεύετο. καὶ ἀπικνέεται ἐς Θήβας, πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ στρατοῦ. ἐκ Θηβέων δὲ ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγοὺς. καὶ καταβὰς ἐς Μέμφιν, 109
τοὺς Ἕλληνας ἀπῆκε ἀποπλέειν. ὁ μὲν ἐπ'

C Αἰθιοπας στόλος οὕτω ἐτελεύτησε.

Οἱ δὲ αὐτέων ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπεί τε ὁρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβαίων, ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγούς, ἀπικνέονται μὲν Φανεροί εἰσι ἐς Οἶασιν πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχριωνίης φυλῆς λεγόμενοι εἶναι· ἀπέχουσι δὲ ἐκ Θηβέων ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβαίων. καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν, Μακάρων νῆσος. ἐς μὲν δὴ

D τοῦτον τὸν χῶρον λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατόν. ὡς δὲ ἐνθεῦτεν, ὅτι μὴ αὐτοῖσι Ἀμμωνίοισι, καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτέων. οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο, οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν. λέγεται δὲ καὶ πάλιν ὑπ' αὐτέων Ἀμμωνίων· ὅτε ἐκ τῆς Οἴασιος ταύτης ἰέναι διὰ τῆς ψάμμου ὀκτὼ σφέας, ἡμέσθαί τε αὐτοὺς μεταξύ κου μάλιστα αὐτέων τε καὶ τῆς Οἴασιος. ἄριστον δὲ ἀριστοῦσι αὐτοῖσι,

E ὅτι πνεῦσαι νότον μέγαν τε καὶ ζάβιον. φορέονται δὲ ὑπὸ τῆς ψάμμου καταχωσθέντες σφέας, καὶ ὑπὸ τοιούτου ἀφανισθῆναι. Ἀμμωνίοι μὲν οὕτω λέγουσι ἡμέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς ταύτης.

Ἀπιγμένου δὲ Καμβύσεω ἐς Μέμφιν, ἐφάνη Αἰγυπτίοισι ὁ Ἄπις, τὸν Ἕλληνες

Ἔπαφον καλέουσι. ὀπτιφανέος δὲ τούτου γε- A νομένου, αὐτίκα οἱ Αἰγύπτιοι εἵματα ἐφόρεον τὰ κάλλιστα, καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι. ἰδὼν ταῦτα τοῖσι Αἰγυπτίοισι ποιεῦντα ὁ Καμβύσης, παρὰ συφέας καταδόξας, ἐοῦτα κακῶς παρηξόντος, χαρμόσυνα ταῦτα ποιέειν, ἐκάλεσε τοὺς ὀπτῆρας τῆς Μέμφιος. ἀπικομένοισι δὲ ἐς ὄψιν εἶρετο ὅτι τοιοῦτον μοῦνον ἐόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι, ἐποίευν τοιοῦτον οὐδὲν Αἰγύπτιοι, ὅτε δὲ, ἐπεὶ αὐτὸς πρῆξαι τῆς γραπτῆς πλῆθός τι ἀπολελαύκει. ⓓ δὲ ἔ- B φασκον ὡς σφι θεὸς πρῆξαι φανείς, ἀφ' ἑτέρου πολλοῦ ἐωθὼς ὀπτιφαίνεσθαι· καὶ ὡς ἐπεὰν φανῇ, τότε πάντες ⓓ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὁρτάζοιεν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης, ἔφη ψεύδεσθαι σφέας, καὶ ὡς ψευδομένους, θανάτῳ ἐζημίου. ἀποκτείνας δὲ τούτους, δεύτερα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὄψιν. λεγόντων δὲ κατὰ ταὐτὰ τῶν ἱρέων, οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν εἰ θεὸς ὡς χειρώνης ἀπιγμένος εἴη Αἰγυπτίοισι. τοσαῦτα δὲ εἰπὰς, ἐπῆγε C ἐκέλευε ⓓ Ἄπιν τοὺς ἱρέας. οἱ μὲν δὴ μετῆσαν ἄγοντες. ὁ δὲ Ἄπις ἔστι ὁ Ἔπαφος, γίνεται μόχλος ἐν βοὸς ἧπις οὐκέτι οἴη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον βάλλεσθαι γόνον. Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι στέλας ὀπτὸ τοῦ βοὸς τοῦ τὸν θεὸν τίκτει ⓓ Ἄπιν. ἔχει δὲ ὁ μόχλος ἔστι ὁ Ἄπις καλεόμενος σημήια τοιάδε· ἐὼν μέλας, ὀπτὸ μὲν τοῦ μετώπου λευκὸν τετράγωνον φορέει· ὀπτὸ δὲ τοῦ νώτου, αἰετὸν εἰκασμένον· ἐν δὲ τῇ D οὐρῇ, τοῦ τείχας διπλοῦς· ὀπτὸ δὲ τῇ γλώσσῃ, κάνθαρον. ὡς ἦγαγον ⓓ Ἄπιν οἱ ἱρέες, ὁ Καμβύσης, οἷα ἐὼν ὑπομαργότερος, σπασάμενος ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τοῦ γαστέρα τὸν Ἄπιος, παίει τὸν μηρόν. γε- » λάσας δὲ, εἶπε πρὸς τοὺς ἱρέας, Ὦ κακοὶ » κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται ἔναιμοί τε καὶ » σαρκώδεες, καὶ ἐπαΐοντες σιδηρείων; ἄξιος » μὲν γε Αἰγυπτίων ἔστι ὁ θεός. ἀπάρτοι ὑ- » μεῖς γε οὐ χαίροντες, γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε. E ταῦτα εἰπὰς, ἐνετείλατο τοῖσι ταῦτα πρήσσουσι, τοὺς μὲν ἱρέας ἀπομαστιγῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τὸν ἄλλον τὸν ἂν λάβωσι ὁρτάζοντα κτεῖναι. ὁρτὴ μὲν δὴ διέλυτο Αἰγυπτίοισι· οἱ δὲ ἱρέες ἐδίκαιοῦντο. ὁ δὲ Ἄπις πεπληγμένος τὸν μηρὸν, ἔφθινε ἐν τῷ ἱρῷ καταχεύμενος.

vocant ἔπαφον) apparuit. AEgyptii, quum Apis extitisset, vestimenta quampulcherrima ferebant, & celebrando festo operam dabant. Id tunc facientes AEgyptios Cambyses intuens, [a]ratúsque ob res à se malè gestas prorsus illos esse in his gaudiis: præpositos accersit Memphis, quos, vbi præsto fuerũt, interrogabat quid ita, quum antea se apud Memphin agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse rediisset parte copiarum amissa. Illi dicere, dum illis deus appareret (longo autem temporis interuallo apparere solitum) tũc omnes AEgyptios solennem celebrare lætitiam. Hæc vbi audiit Cambyses, mentiri eos respondit, ac tanquam mentientes morte mulctauit. His interemptis, iussit sacerdotes in conspectum venire. quibus eadem referentibus, dixit, Siquis deus mansuetus ad AEgyptios veniret, fore vt se non lateret. [b]Hactenus loquutus iussit sacerdotes adducere Apin. illi ad eũ adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis, idémque Epaphus, è vacca genitus quæ nullum dum aliũ potest concipere fœtum: quam AEgyptii aiunt fulgure ictã concipere ex eo Apin. Habet autem hic vitulus qui appellatur Apis, hæc signa: [c]*Toto corpore* est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ: in tergo effigiem aquilæ, [d] cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apin sacerdotes adduxere, Cambyses veluti vecordior, educto mucrone quum vellet ferire ventrem, femur percussit, cachinnánsque ad sacerdotes inquit, O capita nequam, huiusce-modi dii existũt, sanguine atque carne præditi, & ferrum sentientes? dignus nimirũ AEgyptiis hic deus. nos certè ludibrio habuisse non iuuabit. Hæc loquutus imperauit iis quorum hoc munus erat, vt sacerdotes quidem flagris cæderẽt: cæteros autẽ AEgyptios vt quemque feriantẽ adipiscerẽtur, occiderẽt. Ita festũ solutũ est, sacerdotes mulctati: Apis sauciat femur, in templo iacẽs extabuit:

a *Vel*, Valde *aut omnino* hoc eorũ factũ improbans, quòd in eius rebus aduersis ita se exhilararent, Memphidis præfectos accersiuit: quos, vbi in conspectum prodierunt, interrogauit cur antea, quum, &c.

b Nec plura loquutus

c Non μέλας, *sed* μέγας, (*id est* magnus) *habent nostra exempl. Magũ tamen placet illud quàm hoc: vt dicat Herodotus, eum, quum sit alioquin niger, habere candorem fig. quadr. Valla autem de suo addidit illa, toto corpore.*

d In lingua scarabeum.

quem è vulnere extinctũ tumulauere sacerdotes clam Cábyse.

Ob hoc scelus, (vt AEgyptii aiunt) continuò Cambyses insaniit: [a] quum ne compos mentis quidem fuisset, exorsus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eisdem sibi parétibus fratrem, quem ex AEgypto remiserat in Persas, liuore commotus quòd solus ille Persarum arcum quem Ichthyophagi ab AEthiope attulerant, [b] ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Persis poterat. Smerdi in Persidé profecto, hanc vidit in somnis Cambyses visionem: Nuncius quidã è Persis veniens, ei nunciare est visus, Smerdin in regio sedentem solio cælum contingere vertice. Ob id Cambyses sibi metués, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Persas ad illum interimendum Prexaspem, sibi ex omnibus Persis virum fidelissimum. Hic vbi Susa conscendit, Smerdin necandum curauit, (vt quidam aiunt) quum eum eduxisset venatum: quidam inquiunt, quum ad mare rubrũ produxisset, ibi eum demersisse. Et hoc quidem initium scelerum Cambysis extitisse ferunt: secundum autem scelus, fororis necationem, in AEgyptum eum sequutæ: quæ ex eisdem parentibus erat soror, atque eadem vxor: quã hunc in modum acceperat vxorem. Quum antehac Persæ sorores in matrimoniũ accipere nequaquam consueuissent, Cambyses vnius sororum amore captus, cupidúsque deinde ducendi illam vxorem, [c] quum propter rei insolentiam laboraret afficere, accersit eos qui regii iudices nominantur. Fiunt autem delecti è Persis viri, sũntque [d] perpetui, nisi delicti alicuius comperti fuerint. Isti apud Persas ius dicũt, & legum patriarũ sunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyses percõtatur, num qua lex sit quæ sinat volentem cũ sorore contrahere matrimoniũ. Iudices & iustè & [e] ingenuè respondentes, negant vllã se inuenire legẽ quæ sinat fratri nubere sororẽ: quãdã tamẽ inuenire legẽ, qua liceat regi Persarũ facere quicquid libeat.

[a] Quũ ne prius quidem compos mẽtis fuisset. *Quæ verba non iã sunt AEgyptiorum, sed ipsius autoris. q. d. Dicunt illum AEgyptij hinc furore correptum, atque ne antea quidem mentis cõpos erat,* exorsus, &c.

[b] Ὅσον δὴ δύο δακτύλοις, *quod Gallicè dicitur, A deux doigts près. Pro* Traheret *autem* Gertendum potius Adduceret, *aut* Tenderet, *siue* Intenderet. *hæc enim de arcu potius dicũtur. Vt & ipse Herodotus in sequentibus dicit* διατείνειν τὸ τόξον.

[c] Quum rem nouam facere in animo haberet.

[d] Donec moriantur.

[e] Et cautè respond.

A καὶ τὸν μὺν, τελευτήσαντα ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸν ἐταμόμην οἱ ἱρέες λάθρη Καμβύσεω.

Καμβύσης δὲ (ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι) ἀρξάμενος τούτου τοῦ ἀδικήματος αὐτίκα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης. καὶ πρῶτα μὺν τῶν κακῶν ἔρξαντο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν, ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς· τὸν ἀπέπεμψε ἐς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι πρόσχορον μαιῶσε Περσέων ὅσον τε ὅτι δύο δακτύλοις εἵρυσε, τὸ τῶν ἐξ Αἰθιόπων ἰὼν φέραν οἱ ἰχθυοφάγοι· τῶν δὲ ἄλλων Περσέων οὐδενὸς οἷός τε ἐγίνετο. Ἀποστείλαντος ὦν ἐς Πέρσας τὸν Σμέρδιν, ὄψιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τοῦ ὕπνου τοιήνδε· ἔδοξέ οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων ἀγγέλλειν ὡς ἐν τοῦ θρόνῳ τοῦ βασιληίῳ ἱζόμενος Σμέρδις, τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ἅψαιτο. δείσας ὦν τοῦτο, δείσας δὲ καὶ ἑωυτοῦ μή μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελφεὸς ἄρξῃ, πέμπει Πρηξάσπεα ἐς Πέρσας (ὃς οἱ ἦν ἀνὴρ Περσέων πιστότατος) ἀποκτενέοντα μίν. ὁ δὲ, ἀναβὰς ἐς Σοῦσα, ἀπέκτεινε Σμέρδιν. τὸν μὺν λέγουσι, ἐπ' ἄγριον ἐξαγαγόντα· οἱ δὲ, ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προσαγαγόντα, καταποντῶσαι. πρῶτον μὺν δὴ λέγουσι Καμβύσην τῶν κακῶν ἄρξαι τοῦτο· δεύτερα δὲ, ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεήν, τὴν ὀπταποδήνην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τῇ καὶ συνοίκεε. καὶ ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεή. ἔγημε δὲ αὐτὴν ὧδε· (οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῆσι ἀδελφεῇσι συνοικέειν οἱ Πέρσαι) ἠράσθη μιῆς τῶν ἀδελφεῶν Καμβύσης· καὶ ἐπείτα βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι, ὅτι μὴ ἐώθοτε ἐποίεε ποιήσων, εἵρετο καλέσας τοὺς βασιληίους δικαστὰς, εἴ τις ἐστὶ κελεύων νόμος τὸν βουλόμενον ἀδελφεῇ συνοικέειν. οἱ δὲ βασιλήιοι δικασταὶ, κεχριμένοι ἀνδρῶν γένον Περσέων, ἐς δ' ἀποθάνωσι, ἢν σφι μὴ πλημμεληθῇ ἀδίκιον μέζον τούτων. ὅτοι δὲ τοῖσι δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται, ἐς πάντα ἐς τοῦτον ἀνακέεται. εἰρομένῳ ὦν τῷ Καμβύσεω, ὑπεκρίναντο αὐτῷ ὅτοι δίκαια καὶ ἀσφαλέα φάμενοι, νόμον οὐδένα εὑρεῖν ὃς κελεύει ἀδελφεῇ συνοικέειν ἀδελφεὸν δικαιότερα νόμον, καὶ βασιλεύοντι Περσέων ἐξεῖναι ποιέειν τὰ ἂν θέλῃ.

οὕτω οὔτε Ⓜ νόμων ἔλυσε, δείσαντες Καμβύσεα· ἵνα τε μὴ αὐτοὶ ἀπόλωνται Ⓜ νόμου παραστέλλοντες, πρεσβεύσει ἄλλον νόμον σύμμαχον τοῦ θέλοντι γαμέειν ἀδελφεάς. τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγημε τὴν ἐρωμένην. μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν. Τουτέων δὴ τὴν νεωτέρην ὀπασαμένην οἱ ἐπ' Αἴγυπτον κλείνει. ἀμφὶ δὲ τοῦ θανάτου αὐτῆς δίξος (ὡς τῷ λέγεται καὶ Σμέρδος)" ὀκ φέρεται λόγος. Ἕλλησι μὲν γὰρ λέγουσι Καμβύσεα συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνός· θεωρέειν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην. νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος, ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα, ἀποῤῥήξαντα τὸν δεσμόν, παραγενέσθαι οἱ· δύο δὲ γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ὑπερφέρειν τοῦ σκύμνου. καὶ Ⓜ μὲν Καμβύσεα ἥδεσθαι θεωμένην· τῇ δὲ, προσπεσόντι, δακρύειν. Καμβύσεα δὲ μαθόντα τοῦτο, ἐπείρεσθαι δίξη δακρύειν· τὴν δὲ εἰπεῖν, ὡς ἰδοῦσα Ⓜ σκύλακα τοῦ ἀδελφεοῦ ὑμοφρήσαντα, δακρύσειε, μνησθεῖσά τε Σμέρδος, καὶ μαθοῦσα ὡς κείνου οὐκ εἴη ὁ ὑμοφρήσων. Ἕλλησι μὲν δὴ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔπεος φασὶ αὐτὴν ἀπολέεσθαι ὑπὸ Καμβύσεω. Αἰγύπτιοι δέ, ὡς πεπίζη τεσσερακαιδεκαετηρίδων, λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα τεσεπλαν· καὶ ἐπειρέεσθαι Ⓜ αὐτὴν, κότερα τετεπλυμένη ἡ θρίδαξ, ἢ δασεῖα, εἴη ἀμείνων. καὶ Ⓜ φάναι, "δασεῖα. τὴν δὴ εἰπεῖν, Ταύτην μὲν δή ποτε σὺ τὴν θρίδακα ἐμιμήσαο, Ⓜ Κύρου οἶκον ἀποψιλώσας. Ⓜ δὲ, θυμωθέντα, ἐμπηδῆσαι αὐτῇ ἐγχύσαντα γαστρί. καὶ μιν ὀκτωέσασθαι ἀποθανεῖν. Τοῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκηίους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε ὑπὸ Ἄπιν, εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἔωθε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμβάνειν. καὶ γάρ τινα ὀκ ἱρὴν νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱρὴν ὀνομάζουσι τινες. οὐ νῦν τοι ἀσθενὴς ὢν ἐμάνη, τῷ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος, μηδὲ τῆς φρενὸς ὑγιαίνειν. τάδε μὲν ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη. λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν τοῖς Πρηξάσπεω, Ⓜ ἐτίμα τε μάλιστα, καὶ οἱ τῆς ἀγγελίας ἐφόρεε τοὺς

Ita neque legem abrogarũt metu Cambyſis: & ne legem tuentes ipſi perirent, aliam inuenerũt adiutricem eius qui ſororem in matrimoniũ ducere vellet. Tunc itaque Cambyſes[a] eam quã dixi accepit vxorem, aliquantóque pòſt & alteram. Harum iuniorẽ quæ ipſum in AEgyptum comitata eſt, interemit. Cuius mors, quemadmodũ illa Smerdis, anceps refertur. nam Græci quidẽ aiunt, dum Cambyſes duos catulos, alterum leonis, alterum canis, committit, hanc interfuiſſe ſpectaculo: & quum à leunculo catulus ſuperaretur, alterum catulum huius canis fratrem, abrupto loro ſuperueniſſe: & quũ duo eſſent, ita ſuperiores leunculo extitiſſe. Et Cambyſe, dum id cernit, capiente voluptatem, hanc ei aſſidentem illacrymaſſe. Ea re animaduerſa, Cambyſem interrogaſſe quídnam lacrymaretur: & mulierem dixiſſe, ſe viſo catulo ſuppetias fratri ferente, ideo flere & ſubierit memoria Smerdis, cuius ſciret neminem fore vltorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyſe fuiſſe interemptam memorant: AEgyptii verò ob id quòd quum ad mẽſam diſcumberetur, mulier lactucam ſumpſit, eiúſque decerptis foliis, virum interrogauit vtrũ diſcerpta lactuca an denſa pulchrior foret: quum hic reſpondiſſet, Dẽſa: Hanc, inquit, lactucã aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudaſti. Ibi Cambyſem indignatione percitum, inſiliiſſe calcibus in prægnãtem, cámque abortu edito deceſſiſſe. [b] Ita Cambyſes in præcipuos domeſticorũ inſaniit, ſiue id propter Apin, ſiue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere conſueuerunt. Etenim fertur Cambyſes ab ipſis natalibus grãdi laboraſſe morbo, quem quidã ſacrum nominant: vt haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum eſſet, eius ne mentem quidem ſanam fuiſſe. [c] Atque in alios quoque Perſas inſaniſſe, veluti in Prexaſpẽ, quẽ præcipuo honore proſequebatur, & qui ad eum nũcios perferebat:

[a] *Eam quam diligebat. Vel, Amicam illam.*

[b] *Id eſt, Talia per inſaniam fecit præcipuè, &c.*

[c] *Hæc autẽ à Herodoto aduerſus alios Perſas inſaniit. Idem, Per inſaniã egit.* Fertur enim ad Prexaſpem dixiſſe, quem præcip.

& [a] cuius filius Cābysis vina miscebat: qui honos & ipse nō paruus est: ad hunc (*inquam*) fertur dixisse Cābyses, Quémnam virum Persæ me esse censent, aut qualem de me sermonem habét? Et iste ei respondisse, Here, cætera quidem omnia in te magnis laudibus ferūt, sed nimis te [b] vino deditum aiunt esse. Hæc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus, Sicćine, inquit, Persæ me aiunt vino deditum desipere, nec mentis esse cōpotem? ergo in eo quod prius dixerunt, non yeri fuêre. Nam senatum Persarum (cui intererat Crœsus) aliquando interrogarat Cābyses qualis ipse videretur esse vir ad patrem Cyrum adæquandum. Et illi respōderant, eum patre esse præstantiorem, qui & omnia illius haberet, & AEgypti ac maris accessionem adiecisset. hæc quidem Persæ dicebant. Sed Crœsus qui aderat, displicente ei quæ dicebatur sententia, ad Cambysem inquit, Mihi tu quidem Cyro genite, nó videris adæquādus esse patri: nondum enim tibi est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cābyses delectatus, Crœsi sententiam approbauit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit, Intellige nunc ipse per te nūquid Persæ vera dicant, an hæc dicentes ipsi desipiant. Nam si filii tui qui in vestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, constabit [c] nihil esse quod Persæ dicūt: sin aberrauero, constabit Persas vera loqui, [d] & me esse intemperantem. Hoc loquutus, intendit arcum, puerúmque percussit: atque eum collapsum iussit discindi, & inspici ictum. quúmque in corde sagitta esset inuenta, ob id lætabundus atque cachinnās, ad patrem pueri inquit, Prexaspes, facta est tibi fides non me insanire, sed Persas. Verùm nunc mihi dicito quémnā ex omnibus hominibus iā noris ita ad destinatū emittere sagittas. [e] Prexaspes hominem aduertens esse vesanum, & in ipsum quoque insaniētem, Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probè iaculari.

a Cuius filius à poculis ei erat.

b *Non legit φιλοτεκνίη, sed φιλοινίη, quam lectionem sequēntia cō probare videntur.*

c Id est, Vanum esse, *Vel, frīuolum.*

d Et me non sapere.

e At Prexaspem, quum animaduerteret hominem mente esse captum, & sibi timeret, dixisse, Here, ego, *&c.*

A Τούτου τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἐὼν τοῦ Καμβύσεω τιμὴ δὲ αὕτη οὐ σμικρή. εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε, Πρήξασπες, κοῖόν μέ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι ἄνδρα; τίνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῦνται; τὸν δὲ εἰπεῖν, Ὦ δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαινέεσι, τῇ δὲ φιλοινίῃ σε φασὶ πλέονως προσκέεσθαι. Ὧδε μὲν δὴ λέγειν τοῦτα περὶ Περσέων· τὸν δέ, θυμωθέντα, τοῖσδε ἀμείβεσθαι, Νεῦ ἄρα με "φασὶ οἴνῳ προσκείμενον, παραφρονέοντά, καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα. οὐδὲ ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαν ἀληθέες. προτέρω γὰρ δὴ ἄρα Περσέων οἱ σὺν ἐμοὶ ἐόντων, ἐν Κροίσου, εἴρετο Καμβύσης κοῖός τις δοκέοι ἀνὴρ εἶναι πρὸς τὸν πατέρα τελέσαι Κῦρον· οἱ δέ, ἀμείνονα ὡς εἴη ἀμείνων τῶν παρόντων. πάντα τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτόν, καὶ προσκτᾶσθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν. Πέρσαι μὲν ταῦτα ἔλεγον. Κροῖσος δὲ πρεσβύτερός τε ἐὼν ἔφη καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ κρίσει, εἶπε πρὸς B Καμβύσεα τάδε, Ἐμοὶ μὲν νῦν ὦ παῖ Κύρου οὐ δοκέεις ὅμοιος εἶναι τὸν πατέρα. οὐ γάρκω τοι ἔτι υἱὸς οἷόν σε ἐκεῖνος κατέλιπε. ἥδη τε ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης, καὶ ἐπαινέσας τὸν Κροῖσον κρίσιν. Τούτων δὴ ὦν ὑπομνησθέντα, ὀργῇ λέγειν πρὸς Πρηξάσπεα, Σὺ νῦν μάθε εἰ λέγονσι Πέρσαι ἀληθέα, εἴτε αὖθι λέγοντες ταῦτα παραφρονέουσι. εἰ μὲν γὰρ τὸν παῖδα τὸν σὸν τὸν ἐόντα ἐν τοῖσι προθύροισι βαλὼν τύχω μέσης τῆς καρδίης, Πέρσαι φανέονται C λέγοντες οὐδέν· εἰ δὲ ἁμάρτω, Φαίαξ τε Περσέων λέγειν ἀληθέα, καὶ ἐμὲ μὴ φρονέειν. ταῦτα δὲ εἰπὼν τε, καὶ ἀναστείνας τὸ τόξον, βαλέειν τὸν παῖδα· πεσόντος δὲ τοῦ παιδὸς, ἀνασχίζειν αὐτὸν κελεύειν, καὶ σκέπτεσθαι τὸ βλῆμα. ὡς δὲ ἐν τῇ καρδίῃ εὑρεθῆναι ἐνεόντα τὸν ἰόν, εἰπεῖν πρὸς D τὸν πατέρα τὸν παιδὸς, γελάσαντα, καὶ πεπαρρησιασμένον, Πρήξασπες, ὡς μὲν ἔγωγε οὐ μαίνομαι, Πέρσαί τε τοῦ φρονέουσι· νέοισι· δῆλά τοι γέγονε. νῦν δέ μοι εἰπὲ τίνα εἶδες ἥδη πάντων ἀνθρώπων οὕτως ἐπίσκοπα τοξεύοντα· Πρηξάσπεα δὲ ὀρέοντα ἄνδρα οὐ φρενήρεα, καὶ τότε ἑωυτῷ δειμαίνοντα, εἰπεῖν, Δέσποτα, οὐδὲ αὖ αὐτὸν ἔγωγε δοκέω τὸν θεὸν οὕτω εὖ καλῶς βάλλειν. E

Χ φασὶ Πέρσαι οἴνῳ

Χ ἔφασαν οὕτως,

τότε μὲν ταῦτα ἐξειργάσατο. ἑτέρῃ δὲ Περσέων ὁμοίως τοῖσι πρώτοισι δυώδεκα ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιόχρεῳ ἕλων, ζώοντας ἅπαντας κεφαλὴν κατώρυξε.

Ταῦτα δὲ μὲν ποιήσαντα ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ Λυδὸς νουθετήσας τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,

» Ὦ βασιλεῦ, μὴ πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτρεπε· ἀλλ' ἴσχε καὶ καταλάμβανε σεωυτὸν, ἀγαθῶν τε πρόνοον εἶναι. σοφὸν δὲ ἡ πρόμηθίη. σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας σεωυτοῦ πολιήτας ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιόχρεῳ ἕλων, κτείνεις δὲ παῖδας. ἢν δὲ πολλὰ τοιαῦτα ποιέῃς, ὄψεαι ὅκως μή σευ ἀποστήσονται Πέρσαι. ἐμοὶ δὲ πατὴρ σὸς Κῦρος ἐνετέλλετο πολλά, κελεύων σε νουθετέειν, καὶ ὑποτίθεσθαι ἅ, τι ἂν εὑρίσκω ἀγαθόν. ὁ μὲν δὴ βουλόμενος φαίνων συνεβούλευε οἱ ταῦτα· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, Σὺ καὶ ἐμοὶ τὰ μάλιστα συμβουλεύεις, ὃς χρηστῶς μὲν τῷ σεωυτοῦ παιδὶ ἐπέζευξαι, εὖ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ συνεβούλευσας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεα ποταμὸν διαβαίνοντα, ἰέναι ἐπὶ Μασσαγέτας, βουλομένων ἐκείνων διαβαίνειν ἐς τὴν ἡμετέρην· καὶ ἀπὸ μὲν σεωυτὸν ὤλεσας, τῆς σεωυτοῦ πατρίδος κακῶς ποήσας, ἀπὸ δὲ ὠλεσας Κῦρον, πειθόμενόν σοι. ἀλλ' οὔτοι χάρων· ἐπεί τοι καὶ πάλαι ἐς σε ποιεύμενος ἐτύγχανον φάσιος τευ ἐδεόμην ὅτεω λάβωμαι. ταῦτα δὲ εἶπας, ἐλάμβανε τὸ τόξον ὡς καταξόσων αὐτόν. Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἔξω. ὁ δέ, ἐπεί τε ἔξοδον σφι οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θεράπουσι λαβοῦσι κτεῖναι. οἱ δὲ θεράποντες, ὅτι σάμβυοι τὸν ἔσπον αὐτοῦ, καὶ κατακρύπτοισι ἐν ἀχύρῳ Κροῖσον· ὅτι τῷδε τῷ λόγῳ, ὥστε εἴ μιν μεταμελήσει τῆς Καμβύσεω, καὶ ὅτι ζητοίη τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ, ἐκφήναντες αὐτὸν, δῶρα λαμβάνοντα ζωάγρια Κροίσου· ἢν μὲν δὴ μὴ μεταμελῆται, μηδὲ ποθῇ μιν, τότε καταχρῆσθαι. ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ μετέπειτα χρόνῳ ὕστερον, καὶ οἱ θεράποντες, μαθόντες τοῦτο, ἐπαγγέλλοντο αὐτῷ ὡς πεφευγείη. Καμβύσης δὲ Κροίσῳ μὲν συγγνώσεσθαι ἔφη τοῦτο ποιήσαντι, ἐκείνους μέντοι τοὺς τοῦτο ποιήσαντας οὐ καταπροίξεσθαι, ἀλλ' ἀποκτενέειν. καὶ ἐποίησε ταῦτα· ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς ξυμμάχους

Et tunc quidem hoc perpetrauit. Altero die, duodecim Persas, primoribus [a] pares, [b] ob nulli [c] momenti causam necauit, viuos in caput defodiens.

Hæc cum facientem Crœsus Lydus censuit his verbis admonendum, Rex, cũcta noli ætati atque iræ indulgere: sed cohibe & compesce teipsum. Conducit tibi te prouidum esse: & sapientis est prospicere: tu verò viros interficis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis etiã pueros: qualia si multa facies, cõsidera ne abs te deficiant Persæ. Enimuero pater tuus Cyrus, etiã atque etiam mãdans, mihi præcepit vt te commonefacerem, subiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Crœsus beneuolentiam præ se ferens consulebat. Ad quem Cambyses respondens, Etiam mihi tu, inquit, dare consilium audes, tanquam bene aut tuã ipsius patriam administraris, aut patri meo cõsulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetas, quum illi vellẽt transire in terram nostram. Imò & teipsum malè præsidentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti. sed ob id nequaquam gauisurus: quia olim iam debebam captare in te occasionẽ. [c] Arcúmque corripiebat tanquam hominem confixurus. at Crœsus curfu se foras proripuit. [d] Hic vbi nõ habet in quem telũ dirigat, mandat ministris vt illum cõprehensum interimant. Ministri, qui mores eius nossent, Crœsum abdiderunt: hac ratione, vt si Cambyses facti pœnitens requireret Crœsum, eo producto donis afficerẽtur quòd illum seruassent: si non pœniteret, nec desideraret, tunc hominem interficerẽt. Nec ita multo pòst quũ Cambyses desideraret Crœsum, ministri hoc animaduertentes, enunciãt ei hominem supersesse. Cambyses se quidem inquit Crœso superstite gaudere, sed iis qui illum seruassent, veniam non daturum, sed mortem allaturum: prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas quàm in socios, quum

a *Nõ legis ὁμοίᾳ, sed ὁμοίως: Gr & in Veter. cod.*

b *Ob nullum morte dignũ crimen. Vel, Nullo crimine mortem commeritos. Sic & statim pòst.*

c *Hæc quum dixisset, arcum corripiebat, &c.*

d *At hic quum illum configere non posset, & posset quis se foras proripuisset.*

ἐξ' ἁμαξάντων

112

Memphi moratus est, Cambyses faciebat [a] insania. adeóque vetusta recludés sepulcra, mortuos inspiciebat. Etiam templū Vulcaniadiens, multo derisu simulacrum illius cauillatus est, siquidē statua Vulcani simillima est iis diis quos Pataicos vocant Phœnices, quos in triremium proris Phœnices circumferunt: quos qui non vidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pygmæi viri imagine. In templum quoque Cabirorum, inaccessum alteri quàm sacerdoti, ingressus est: & quæ illic erant simulacra, multis in ea iocatus verbis, concremauit. Sūt enim & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cùm multa igitur apud me documēto sunt, Cambysem vehementer insanisse, tum verò illud, quòd alioqui non tentasset templa [b] legésque habere ludibrio. Nam siquis vniuersis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profectò cunctas vnusquisque rimatus, suas eligeret. Non igitur credibile est alium quàm demētem, talia ludibrio habere. At ita de suis quemque legibus sentire, licet cum aliis coniecturis colligere, tum etiam hac: Darius accitos qui in sua ditione erāt Græcos percontatus est quanta pecunia vellent defunctis parentibus vesci: illis negantibus vlla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis præsētibus, & quæ dicebantur per interpretem discentibus, interrogauit eos Indos qui Callatiæ nominātur, qui vescuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellent vt patres defunctos igne comburerēt. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari iubebāt. Atque ita moribus comparatum est: rectéque mihi videtur [c] Pindarus fecisse vt diceret Morem omnium esse regem.

CAETERVM dum Cambyses in AEgyptum contendit, Lacedæmonii quoque intulere bellum Samo & Polycrati AEacis filio, qui Samum vi occupauerat, eámque inter initia trifariā partitus erat cū fratribus, Pantagnoto

a *Vel, Per insaniam.*

b Ritúsque

c Pindarus ceciniſſe, Morem, *&c. nam τιθεσθαι de poetis dicitur, & Lat. canere.*

ἐξεμάνετο, μάλιστα δὲ Μέμφι· καὶ θήκας τε παλαιὰς ἀνοίγων, καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς. ἐς δὲ δὴ καὶ Ἡφαίστου ὃ ἱρὸν ἦλθε, καὶ πολλὰ τῷ ἀγάλματι κατεγέλασε· ἔστι γὰρ τῷ Ἡφαίστου τὤγαλμα τοῖσι Φοινικηίοισι Παταίκοῖσι ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῇσι πρῴρῃσι τῶν τριήρεων περιάγουσι. ὃς δὲ τούτους μὴ ὁπώπεε, ἐγὼ δὲ οἱ σημανέω· πυγμαίου ἀνδρὸς μίμησίς ἐστι. ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων ὃ ἱρόν, ἐς τὸ οὐ θεμιτόν ἐστι εἰσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱρέα. τοῦτα δὲ τἀγάλματα καὶ ἐνέπρησε, πολλὰ καταγελάσας. ἔστι δὲ καὶ τοῦτα ὅμοια τοῖσι τοῦ Ἡφαίστου. τοῦτου δὲ σφέας παῖδας λέγουσι εἶναι. πάντα δὴ ὦν μοι δῆλα ἐστὶ ὅτι ἐμάνη μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱροῖσί τε καὶ νομαίοισι ἐπεχείρησε καταγελᾶν. εἰ γάρ τις προθείη πᾶσι ἀνθρώποισι ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς κάλλιστους ἐκ πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἑλοίατο ἕκαστοι τοὺς ἑωυτῶν· οὕτω νομίζουσι πολύ τι κάλλιστους τοὺς ἑωυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι. οὐκων εἰκὸς ἐστὶ ἄλλου γε ἢ μαινομένου ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα ποιήσασθαι. ὡς δὲ οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους πάντες ἄνθρωποι, πολλοῖσί τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι χρέωσι καθωμόσασθαι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε· Δαρεῖος ὅτι τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας, εἴρετο ὅτι πόσῳ ἂν χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατατιτέεσθαι· οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἳ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἴρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων, καὶ δι' ἑρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα, ὅτι τῳ χρήματι δεξάμενοι ἂν τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαίοιεν πυρί. οἱ δέ, ἀμβώσαντες μέγα, εὐφημεῖν μιν ἐκέλευον. οὕτω μέν νεν τοῦτα νενόμισται· καὶ ὀρθῶς μοι δοκέει Πίνδαρος ποιῆσαι, νόμον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι.

ΚΑΜΒΥΣΕΩ δ' ἐπ' Αἴγυπτον στρατευομένου, ἐποιήσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηίην ἐπὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτεα τὸν Αἰάκεος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς. καὶ τὰ μέν σφεα πρῶτα διασταθμὸς τῇ πόλιν, τῇσι ἀδελφεοῖσι Πανταγνώτῳ

καὶ Συλοσῶντι ἔνδμε· μοῦνος δὲ, τὸν μὲν αὐτέων ἀπέκτεινας, τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας, ἔσχε πᾶσαν τὴν Σάμον. ἔχων δὲ, ξεῖνίην Ἄμασι τῷ Ἀι γυπτίων βασιλεῖ σύνεθηκατο, πέμπων τε δῶρα, καὶ δεχόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτεος τὰ πρήγματα αὔξετο, καὶ ἐς βεβωμένα καὶ τὰ τῆ Ἰωνίῃ, καὶ τὰ ἄλλα Ἑλλάδα· ὅκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχώρεε εὐτυχέως. ἑκατὸν δὲ πεντηκοντέρους τε ἐκάτον, καὶ χιλίους τοξότας ἐφόρεε ἀνὴρ πρὸς ἀδικίην οὐδένα. τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον ἀποδιδοὺς τὰ ἔλαβε, ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβών. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων εἵρηκε, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἠπείρου ἄστεα. ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίοισι πρὸς στρατιῇ βοηθέοντας Μιλησίοισι, ναυμαχίῃ κρατήσας εἷλε, οἳ τὸν τάφρον πᾶσι τὸ τεῖχος ὃ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὤρυξαν. καὶ κως Ἄμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ὃς καὶ οἱ ἔτι ἐὼν ἐπιμήδης. πολλῷ δὲ μᾶλλον ἐπὶ τυράννου γενομένου, χρᾶσθαι ἐς ἑκάτερον τὰ δὲ, ἐπέστειλε ἐς Σάμον· Ἄμασις Πολυκράτεϊ ὧδε λέγει. Ἡδὺ μὲν πυθέσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα· ἐμοὶ δ' οὐ συμμεγάλαι εὐτυχίαι ἀρέσκουσι, ἐπιστάμενον ὡς ἔστι θεῖον ἐπισφαλέον. καὶ κως βούλομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἂν κήδωμαι, τὰ μὲν πολλὰ τῶν πρηγμάτων, τὰ δὲ τοιαῦτα αἰεὶ· καὶ οὕτω μοι διαφέρειν τὸν ἀγαθὸν, ἢ τὰ πολλὰ τὰ σεωυτοῦ ἀγαθὰ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρηΰς ἐὼν, εὐτυχέων τὰ πολλὰ· σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειθόμενος, ποίησον τοιάδε· φρόντισας τὸ ἂν δόξῃς ἑωυτοῦ τὸ πλεῖστον ἄξιον, καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τοῦτο ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω, ὅκως μηκέτι ἥξει ἐς ἀνθρώπους. εἰ δὲ μὴ συμβαίνοι ἤδη αἱ εὐτυχίαι τοι τῷ τὸ τῷδε ἀμείβεσθαι παθήμασι, ἐξεπίτηδες ποίεε τοιόνδε τι, ὥστε τὰς ἐξ ἐμεῦ ἐπικειμένῳ ἀκέο. ταῦτα ἐπιστείλας ὁ Πολυκράτης, καὶ νόῳ λαβὼν ὡς οἱ εὖ προῃδητο Ἄμασις, ἐδίζητο ἐπ' ᾧ αὖ μάλιστα τοῦτο ψυχὴν ἀσηθείη ἀπολομένῳ τῶν κειμηλίων. διζήμενος δὲ εὕρισκε τόδε·

A & Syloſonte: quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior, ejecto, totam ſolus obtinebat, inito fœdere cum Amaſi rege AEgypti, cum quo hoſpitium habebat, mittens munera, viciſſimque accipiens. Breuique ſtatim tempore res eius adeo proceſſerũt vt per Ioniam cæterámque Græciã celebrarẽtur. Quocunque enim [a] bellum intulerat, cuncta ei proſperè cedebant, quũ haberet centum [b] biremes, mille ſagittarios, inuadens omnes ſine vllo cuiuſquã diſcrimine: quòd diceret ſe magis gratificari amico ſi ei quæ abſtuliſſet redderet, quàm ſi [c] nihil adhuc auferret. Multas itaque hic inſulas, multa etiã in continente oppida capiebat. Leſbios enim cum omnibus copiis opem Mileſiis ferẽtes, nauali prælio vicit cepítque, qui omnẽ foſſam mœnia Sami ambientem vincti foderunt. Atque res Polycratis tãtopere ſecundas eſſe non latuit Amaſin, cui hoc curæ erat. Sed quum aſſiduè forent multo ſecundiores, Amaſis libellum Samũ miſit, in hæc verba ſcriptum, AMASIS POLYCRATI ITA INQVIT, Mihi quidem, feliciter agi cum viro amico meo & hoſpite, audire voluptati eſt: tamẽ tuæ magnæ proſperitates mihi non placent, qui intelligo quàm inuidum numẽ ſit. Quod ad me attinet, malim tum meas ipſius tum eorum qui mihi curæ ſunt [d] res nunc proſperè ire, & ita *per varias fortunæ vices* æuum traducere, quàm in omnibus mihi proſperè cedere. Tu itaque mihi obtemperando, hoc aduerſus proſperitates agito: diſpice quid tibi ſit quod plurimi facias, quódque amiſſũ tibi maximè doleret: id vbi inueneris, ita abiicito vt nunquam [e] ad homines veniat. Quòd ſi proſpera tua deinceps non variabũtur aduerſis, medeare tu tibi ſubinde eo modo quẽ tibi ſubieci. Hæc quũ legiſſet Polycrates, & in animum demiſiſſet, tanquam bene ſibi ab Amaſi præcepta, diſquirebat quódnam ſuorum ornamẽtorum eſſet quo amiſſo maxima ipſe moleſtia afficeretur: atque hoc tandem quæritãdo inuenit:

a Bellum inferre cogitaret,

b Centum naues quinquaginta remorum.

c Nihil ab initio abſtuliſſet.

d Res nũc proſpere ire, nũc infeliciter cedere. *Vel potius, Ex rebus alias feliciter, alias infeliciter cedere. Poſt* cedere, *adde*, Nec enim adhucde quoquã audiſſe me puto, qui quum in omnibus felix fuiſſet, non tandem malè perierit fuitditus.

e *Id eſt, In hominum conſpectum.*

Erat ei gemma signatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus Theodori Samii Telecle geniti. hanc vbi abiiciẽdam statuit, ita abiicere libuit: [a] Biremem conscendit: eã dehinc viros quibus illã instruxerat, in pelagus educere iubet. Et postquam ab insula procul aberat, detractũ sibi sigillum, iis qui vnà nauigabant inspectãtibus, abiecit in pelagus: hoc acto renauigauit. Reuerso domum, quum ex iactura afficeretur, quinto sextóve quàm hæc acta fũt die, hoc ei casu euenit. Piscator quidam captum à se piscem, grandẽ sanè ac pulchrum putauit dignum quo Polycratem donaret. eum ad fores quum attulisset, dixit se in conspectũ Polycratis ire velle: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuariis vitã tolero, tamen non iudicaui ferẽdum à me esse in forum, sed te tuáque potentia dignum. Eũ itaque affero tibi, donóque. His verbis iste delectatus, ita respondit, Tu verò probè, nec facto opus, sed etiã oratione apud me inisti gratiam: ad cœnámque te vocatũ volo. Hæc magni faciẽs piscator domũ abiit. piscẽ ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillũ Polycratis. Quod vbi viderũt sumpserúntque, ad Polycratẽ lætabundi quamcelerrimè pertulerũt. Eóque illi reddito, referebãt quo pacto fuisset inuẽtũ. [b] Polycrates, quemadmodũ res diuinitus cõtigit, singula quæque à se gesta retulit in libellũ: & qua ratione quod amiserat recepisset. Hæc vbi scripsit, in Aegyptũ misit. Quib[c] tabellis Amasis perlectis quæ à Polycrate venerant, intellexit nõ posse præstare hominem vt alterum hominẽ fato impendenti eripiat: vtque Polycrates bene iam moreretur, bonam fortunam semper expertus, qui ea quoque reperiret quæ abiecisset. Missо itaque Samum caduceatore, dixit se ius cum illo hospitii soluere. Quod ideo fecit ne in tristem aliquẽ grauemque casum incidente Polycrate, animi dolorem veluti de hospite ipse contraheret.

a Quinquaginta remorum nauem.

b Polycrates, quum eum subisset diuinũ quiddam id esse, scribit quæ fecisset, & quæ post illa à se facta sibi contigissẽt. *Vel, Quicquid sit post eam rem factam accidisset.*

c Didicit fieri nõ posse vt homo hominẽ à re quæ euentura est retrahat: & Polycrati non felicem fore tandẽ rerum exitum, qui per omnia prosperam fortunam experiretur: adeo vt ea etiam reper.

Α ἰὼν οἱ σφρηγὶς τιμὴ ἐφόρεε σμαραγδίτης, σμαραγδίτου μὲν λίθου ἐοῦσα, ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου ἐπὶ ὧν τούτῳ οἱ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίεε τάδε, πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν, ἐσέβη ἐς αὐτὴν· μετὰ δὲ, ἀναγαγεῖν ἐκέλευσε ἐς τὸ πέλαγος· ὡς δὲ ἀπὸ τῆς νήσου ἐκὰς ἐλήλυθε, περιελόμενος τὴν σφρηγῖδα, πάντων ὁρεόντων τῶν συμπλόων, ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος. τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε· ἀπικόμενος δὲ ἐς Β τὰ οἰκία, συμφορὴν ἔζητε. πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τούτων, τάδε οἱ συνεβούλευε γενέσθαι· ἀνὴρ ἁλιεύς, λαβὼν ἰχθῦν μέγαν τε καὶ καλόν, ἄξιον μιν Πολυκράτεϊ δῶρον δοκέων. φέρων δὲ ὅτι τάχιστα, Πολυ- ΣΡ δὲ κράτεϊ ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν. χαρησόμενος δὲ οἱ τούτου, ἔλεγε, δίδοὺς τὸν ἰχθῦν, Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἑλών, οὐκ ἐδικαίωσα « φέρων ἐς ἀγορὴν, καίπερ ἐὼν ἀπορηιεροβίω- « τος, ἀλλά μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶ ἄξιος καὶ τῆς « C σῆς ἀρχῆς. σοὶ δὴ μιν φέρων δίδωμι. ὁ δὲ, « ἡδεὶς τοῖσι ἔπεσι, ἀμείβεται τοῖσδε, Καίρτα « τε δῦ ἐποίησας· ἢ χαίρεις δι πλέον τῶν τε λό- « γων καὶ τῦ δώρου· καί σε ὀπὶ δεῖπνον κα- « λέομεν. ὁ μὲν δὴ ἁλιεὺς, μέγα ποιεύμε- « νος ταῦτα, ἤιε ἐς τὰ οἰκία. οἱ δὲ ἰχθῦν τάμνοντες οἱ θεράποντες, εὑρίσκουσι ἐν τῇ νη- δύϊ αὐτὸν ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγῖδα. ὡς δὲ εἶδόν τε καὶ ἔλαβον, χαίρεσα ἔφερον κεχαρηκότες τῷ Πολυκράτεα. D διδόντες δὲ αἱ τιμὴ σφρηγῖδα, ἔλεγον ὅτεῳ ἔσπε δύρεθείη. ὁ δὲ ὡς ἐσπλήθ ἑωϊσθεὶς τὸ ΣΡ δὲ ῥηθὲν πρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον πάντα, τὰ ποιήσας τὰ μὲν, οἷα κατελελάβηκε· γράψας δὲ, ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε. ὅπως δὲ ξάμενος ὁ Ἄμασις ὁ βιβλίον τὸ παρὰ Πολυκράτεος ἥκον, ἔμαθε ὅτι οὐκ μίσεαι τε ἀδυνάτων εἴη αὐθεφτα αὐθεφτον ἐκ τῦ μέλλοντος γένεσθαι πρήγματος, καὶ ὅτι ὡς οὐκ εὖ τελευτήσειν μέλλει Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα· ὃς καὶ τὰ ἀποβαλὼν, εὑρίσκει. πέμψας δὲ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον, λύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. τῦδε εἵνεκα ταῦτα ἐποίεε, ἵνα μὴ σίνηται δεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεα κατελεήσας, αὐτὸς ἀλγήσειε τὴν ψυχὴν, ὡς ΣΡ περὶ ξείνου ΣΡ περὶ ἀνδρὸς ξείνου.

Ἐπὶ τοῦτον δὴ ὦν τὸν Πολυκράτεα βύτυ- A
χέοντα τὰ πρῶτα, ἐστρατεύοντο Λακεδαιμό-
νιοι, ὅτινα λεσαμβῶν τὴν μετὰ ταῦτα Κυ-
δωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτίσμα τῶν Σαμίων.
πέμψας ὁ κήρυκα λάθρη Σαμίων Πολυ-
κράτης τοῦδε Καμβύσεα τὸν Κύρου συλ-
λέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδεήθη ὅκως
αὐτὸς καὶ παρ' ἑωυτοῦ πέμψας ἐς Σάμον, δέοιτο
στρατόν. Καμβύσης δὲ ἀκηκόως τούτων, προ-
θύμως ἔπεμπε ἐς Σάμον, δεησόμενος Πο- πέμψαι ἐς Σάμον, δέεσθαι
λυκράτεος στρατὸν ναυτικὸν ἅμα πέμψαι B
ἑωυτῷ ἐπ' Αἴγυπτον. ὁ δέ, ὅτινα λέξας τῶν ἀ-
στῶν τοῦ ὑποπτεύοντο μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν,
ἀπέπεμπε τεσσεράκοντα τριήρεσι· ἐνετει-
λάμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν· ὡς μὲν δὴ λέγουσι τοῖσι ἀποπεμ-
φθεῖσι Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος, οὐκ
ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον· ἀλλ' ἐπεί τε ἐγέ-
νοντο ἐν Καρπάθῳ πλέοντες, δοκῶσί σφι
λόγῳ, καὶ σφρι ἀδεῖν ὅ τι σωτερώμενοι τὴ
114 πλέειν. οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομένους τε ἐς Αἴ- C
γυπτον καὶ φυλακὴν λιπόντας, ἐνθεῦτεν αὖτις
ἀποδρῆναι. καταπλέουσι δὲ ἐς τὴν Σάμον
Πολυκράτης νηυσὶ αἰτήσασι, ἐς μάχην κα-
τίστη· νικήσαντες δὲ οἱ κατιόντες, ἀπέβησαν
ἐς τὴν νῆσον. πεζομαχήσαντες δὲ ἐν αὐτῇ,
ἐσώθησαν· καὶ οὕτω δὴ ἔπλεον ἐς Λακε-
δαίμονα. εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσι σφᾶς ἀπ' Αἰγύ-
πτου νικήσαντας Πολυκράτεα· λέγοντες, ἐμοὶ
δοκέειν, οὐκ ὀρθῶς. οὐδὲν γὰρ ἔδεε σφέας Λα- D
κεδαιμονίους ὅτινα λεσάμβῃ, εἴπερ αὐτοὶ ἐπε-
νοεῦντο ποιέειν Πολυκράτεα τοιαῦτα. τοῖς
δὲ ταῦτα, οὐδὲν λόγος αἰρεῖ, τὸν ὅτινα μετε-
πέμψαντο τὸν ἐκ τοῦ ὀρύγματος οἰκέοντα
πολλοὶ, τύραννον ἐόντα Σαμίων ὀλίγων ἑωυτῷ
ἐόντων ὁμοίων· τὸν δὲ ἐκ τοῦ ἐρύματος ἐόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυ-
ναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τὰς νεωσοίκους συ-
νέλασας, εἶχε ἑτοίμους, ἵνα ἅμα τοῖσι δώσει
οὗτοι τοῖσι νεωσοίκοισι. ἐπεί τε δὲ οἱ ἐξελα- E
θέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος ἀπί-
κοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ὅτι τοῖς
ἄρχουσι, ἔλεγον πολλὰ, οἷα κάρτα δεόμε-
νοι. οἱ δὲ σφι τῇ πρώτῃ κατάστασι ὑπεκρί-
ναντο, τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ὅτι λε-

Aduersus hũc igitur Polycraté in omnibus bene agentem, Lacedæmonii sumpsere expeditionem, acciti ab iis Samiis qui post hæc Cydoniam in Creta condiderunt. Polycrates, misso clanculũ caduceatore ad Cambysem Cyri filium, aduersus AEgyptum copias comparantem, orauit vt nunciis ad se in Samum missis, rogaret aliquid copiarum. Quod audiens Cambyses, libenter in Samum misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas secum iste mitteret in AEgyptum. Polycrates, delectis quos maximè suspicabatur è popularibus suis ad rebellionem spectare, quadraginta triremes misit Cambysi, mandans ne retro eos dimitteret. Et alii quidem negant Samios à Polycrate missos, in AEgyptum peruenisse: sed quum in Carpathio mari cursum tenerét, inter se colloquutos decreuisse ne porro tẽderent. Alii verò aiũt peruenisse in AEgyptum, ac retentos inde fugam fecisse: & in Samum redeuntes, Polycratem cum classe occurrentem superasse, atque in in sulam exisse: sed pugna pedestri commissa repulsos, ita Lacedæmonem nauigasse. Sũt qui dicant penes eosdem, ab AEgypto redeuntes aduersus Polycratem, extitisse victoriam: non rectè dicẽtes mea opinione. Neque enim oportuisset illos ascisceré Lacedæmonios, si per se ad resistendum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dictat vt cui permulti aderant, cùm auxiliarii mercede conducti, tum domestici sagittarii, is à Samiis redeuntibus numero paucis fuerit superatus: quum præsertim liberi ciuium atque vxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos vt si ii qui secum erant, eum redeuntibus aliis prodidissent, vnà cum ipsis naualibus comburéret. Posteaquá verò Samii qui à Polycrate exacti erãt, Spartam venerũt, adeũtes principes multa sanè (qualia supplices) commemorabant. Quibus illi primo cõgressu respõderunt, eorũ quæ isti dixissét, priorũ quidé oblitos esse

se, posteriora verò non intelligere. Secundo deinde congressu, nihil isti dixerũt, nisi allato panario, illud pane indigere. Quibus iisdem respondérunt [a] panario superfuturum. [b] Itaque opẽ ferendam eis censuerunt. Atque vbi rem apparuêre, cum exercitu in Samum se contulêre, referrédæ gratiæ causa, vt Samii aiũt, quia illis aliquando Samii aduersus Messenios auxilio fuissẽt: vt verò Lacedæmonii aiunt, non tam quia tutari deberẽt Samios, quàm vt eosdem vlciscerẽtur ob interuersum crateré, quẽ Crœso portabant, & ob thoracem ab Amasi rege AEgypti ipsis missum. Interceperant enim Samii priore quàm craterem anno, thoracẽ lineum quidem, sed frequentibus animaliũ figuris ex auro lanáque versicolore, [c] è ligno intertextum: ob id admiratione dignum, quòd quum inscriptæ eius venationes essent exiles, tamẽ singulæ in se habebant tricenas ac sexagenas bestiolas, singulásque euidentes: hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter est quem in Lindo Mineruæ idem Amasis dedicauit. Comparauerũt itaque Lacedæmonii exercitũ aduersus Samum, vt Corinthios quoque solicitarent.

In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tẽpus facta quo crater interuersus est. Nam quum Periander Cypseli filius, Sardis ad Halyattem castrandos mitteret trecẽtos primorum Corcyræorum liberos, Corinthiique qui illos ducebant, Samum appulsi essent, audita Samii causa cur Sardis pueri ducerentur, primùm edocuere pueros vt [d] puluinar Dianæ contingerent: deinde non sinentes [e] abstrahi eosdem è puluinari, quum prohiberent Corinthii præbere illis alimenta, ipsi diem solẽnem egerunt, quem nunc quoque per id tempus celebrãt. Quum enim nox aduenerat, quamdiu pueri precabantur, tamdiu exercebant choros virginũ atq; adolescẽtiũ. Tũc autẽ choros exercẽtes, esculenta fecerũt ex sesamo ac melle,

a Illos panario superuacaneam orationem curiosẽ addidisse. *Q. d. Debuisse illos contentos esse panarium seu saccum ostendere. Videtur hic Verus esse huius loci sensus, cui tamẽ fortasse Vox aliqua deest.*

b Ferendam tamen illis opem censẽ.

c Ex xylo intertextum, quem admiratione dignũ reddebant singula eius fila, quæ quum exilia essent, tamen singula in se tricena ac sexagena fila, & quidem euidentia singula, habebant: Talis & alter est quem in Lindo Min. idem Am. dedicauit. Ad hanc verò in Samum expeditionẽ adiuuerunt etiam Corinthii lubenter.

d Templum.

e Abstrahi supplices è templo, quum prohib.

A λῆϊς, τὰ ὑγιαπὸ οὐ ἀμωιέναι. μὴ ὑ τῶν τα, δὺ ἔτεα καταςάντες, ἄλλο μὺ εἶπον οὐδὲν, θύλακον δὲ φέροντες, ἔφασαν ⓐ ἀλφίτων δέεσθαι. οἱ δὲ σφι ὑπερκρίνοντο, πρὸ θυλάκῳ τὸ ἐργάσεσθαι. βοηθέειν σφι ὧν ἔδοξε αὐλῆσι. καὶ ἔπειτα τὸ δεκαθυασάμενοι ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ὅτι Σάμιοι, ὡς μὺ Σάμιοι λέγουσι, ἀνεργασίας ἕκ τινος ὅτι σφι τὸ τέοι αὐλῆται νηῒ ἐβοήθησαν ὅτε Μεσσηνίοις· ὡς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, B οὐκω τι τιμωρήσαι δεομένοισι Σαμίοισι ἐστρατεύοντο, ὡς πισάσθαι βουλόμενοι τὸ κρητῆρος τὸν ἀρπαγῆς, ⓑ ὃν Κροίσῳ, καὶ τὸ θώρηκος τὸν αὐλῆσι Ἄμασις ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔπεμψε δῶρον. καὶ γὰ θώρηκα ἐλίσσωτο τῆσι τὸ τέρᾳ ἔτεϊ ἢ τὸν κρητῆρα, ⓒ Σάμιοι· ἐόντα μὺ λίνεον, καὶ ζώων συφασμένων συχνῶν, κεχρυσωμένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰείοισι, ἀπὸ ξύλου· τῶν δὲ εἵνεκα θωϋμάσαι ἄξιον ἀρπεδόνη ἑκάςη τὸ θώρηκος ποιέε. C ἐοῦσα γὰ λεπτὴ, ἔχει ἀρπεδόνας ἐν ἑωϋτῇ τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντα, πάσας φαινομένας. Τοιοῦτος ἕτερός ἐστι καὶ τὸν ἐν Λίνδῳ ἀνέθηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἄμασις. στρατεπεδεύοντο ὑ τὸ στρατεύματος τὸ ὅτι Σάμιοι ὥστε θυέσθαι, καὶ Κορίνθιοι τὸ τὸ τιμωρέσ.

Γένεσις γὰ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων θυόμενον θυσίη τὸ τέοι τὸ στρατεύματος τούτου, τῷ δὴ τὸν αὐτὸν χρόνον τὸ κρητῆρος τῇ ἁρπαγῇ γενομένου. Κερκυραίων γὰ παῖδας τριηκοσίων ἀνδρῶν τῶν πρώτων, Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐς Σάρδις ἀπέπεμψε τὸν Ἀλυάττεα ὅτι ἐκτομῆ. τὸ προσχόντων δὲ ἐς τὸ Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς παῖδας Κορινθίων, πυθόμενοι ⓓ Σάμιοι τὸν λόγον, ἐπ' οἷσι ἀγοίατο οἱ παῖδες ἐς Σάρδις, πρῶτα μὺ τοὺς παῖδας ἐδίδαξαν ἱετὸ ἄλσεα τῆς Ἀρτέμιδος· μετὰ δὲ, οὐ τὸ ἐόντες ἀπέλκειν τοὺς ἱκέτας ἐκ τὸ ἱετὸ, σιτίον δὲ τοῖς παῖδας ἐρ- E γάσαντο Κορίνθιοι, ἐποιήσαντο ⓓ Σάμιοι ὀρτὴν, τὴν καὶ νεὸ ἔτι χρέωνται κτὰ Σαμί. νυκτὸς γὰ διημωλύσης, ὅσον χρόνον ἱκέτευον ⓓ παῖδες, ἱσασθαι χορὸς παρθένων τε καὶ νεήνων· ἱστάντες δὲ τοὺς χορούς, πρωκτὰ σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποιήσαντο

νόμον

νόμων φέρεσθαι· ἵνα δὲ παίζοντες τῶν Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν τροφήν. ἐς τοῦτο δέ οἱ ἐλήλυθε ἐς ὃ Κορίνθιοι τῶν παίδων φύλακοι οἴχοντο ἀπολιπόντες. τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον ἐς Κέρκυραν Σάμιοι. εἰ μὲν νῦν Περιάνδρου τελευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν τοῖσι Κερκυραίοις, οὐκ ἂν σφι ἐπεβούλευσαν τοῦ στρατεύματος τοῦδε ὅτι Σάμον ἐβοήθησαν ἕνεκα τῆς αἰτίης· νῦν δὲ ἀεὶ ἐπεί τε ἐκτίσθη τὸ νῆσον, εἰσὶ ἀλληλοισι διάφοροι ἐόντες ἐκ τοῦ. τούτων ὦν εἵνεκα ἀπεμνησικάκεον τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορίνθιοι.

"Ἔπεμπε δὲ ἐς Σάρδις ἐπ' ἐκτομῇ Περιάνδρου, τῶν τοῦτων Κερκυραίων ὃς τελέσας τοὺς παῖδας, ἀμαθύμους· τοῦτο γὰρ οἱ Κερκυραῖοι ἦρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀπάδαλον ποιήσαντες. ἐπεί τε γὰρ τὸν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιήνδε οἱ ἄλλην ἐπέβη τοῦτο τῇ γυναικὶ γενέσθαι· ἦσαν οἱ ἐκ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὁ μὲν, ἑπτακαίδεκα, ὁ δὲ, ὀκτωκαίδεκα ἔτεα γεγονώς. τούτους ὁ μητροπάτωρ Προκλῆς, ἐὼν Ἐπιδαύρου τύραννος, μεταπεμψάμενος πρὸ ἑωυτοῦ, "ἐφιλοφρονέετό τε, ὡς εἰκὸς ἦν, ἐκγόνους τῆς ἑωυτοῦ παῖδας· ἐπεί τε δὲ σφέας ἀπεπέμπετο, εἶπε τοῦτο πέμπων λόγους, "Ἄρα ἴστε ὦ παῖδες ὃς ὑμέων τὸν μητέρα "ἀπέκτεινε; τοῦτο δὲ ἔπος ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος, τῷ οὔνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω, ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὸν Κόρινθον, ἅτε φονέα τῆς μητρὸς τὸν πατέρα οὔτε προσεῖπε, ἀλλὰ οὔτε τε "οὐ προσδιελέγετο, ἱστορέοντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου. τέλος δέ μιν τὸν θυμὸν ἐχόμενος ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. ἐξελάσας δὲ τοῦτον, ἱστορέε "προσούτερον τὰ σφι ὁ μητροπάτωρ διελέχθη· ὁ δὲ οἱ ἀπηγέετο ὡς σφέας φιλοφρόνως ἐδέξατο. ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπεος τὸ σφι ὁ Προκλῆς ἀποστέλλων εἶπε, ἅτε οὐ νόῳ λαβών, οὐκ ἐμέμνητο. Περίανδρος δὲ οὐδαμίῃ μηχανῇ ἔφη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκείνου τοῦδέ τι ἐλιπαρές τε ἱστορέων.

quæ distribuenda ferrentur: vt ea Corcyræorum filii rapientes, alimenta haberent. idque eousque factum est dum Corinthii pueris quos asseruabant omissis abierũt. Ita Samii pueros Corcyram reduxerunt. Quòd si defuncto Periandro, Corinthiis cum Corcyræis amicitia extitisset, non ob hanc causam Corinthii [a] aduersus Samios expeditionem sumpsissent: nunc ab ipsa vrbe Corcyrensi à se condita, Corinthii semper cum Corcyræis discordes mutuò fuêre. Huius igitur rei memores Corinthii, exhulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandum Sardis primorum Corcyræorum delectos pueros, vlciscẽdi facinoris gratia quod Corcyræi priores in eum admiserant. nam posteaquam vxorem suam Melissam necauit Periander, accidit vt ad superiorem calamitatem hæc quoque accederent: Erant ei ex Melissa liberi duo, vnus decem & septẽ, & alter duodeuiginti natus annos. hos auus maternus Procles Epidauri tyrãnus, ad se accitos, ea prosequebatur charitate qua debebat nepotes ex filia. Quos vbi remittendos statuit, priusquã dimitteret, Scitis, inquit, pueri, quisnam matrẽ vestram interemit? Hoc dictum, ei qui maior natu erat, nulli [b] momenti habitum est: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, vt reuersus Corinthum, patrẽ neque prior affatus sit, neque affantem reaffari, ac ne interrogãti quidem respõsum reddere voluerit. Eum Periãder tãdem sanè indignatus è laribus eiecit. Quo ejecto, maiorem natu percontatur quænam cum eis auus esset colloquutus. Ille narrare vt se auus amantissimè accepisset: non tamen facere mentionem dicti illius quod Procles in eis dimittendis dixisset, [b] quippe quod in mentem non admiserat. Periander dicere, nulla ratione fieri posse quin aliquid illis ab auo sit suggestum: itaque percontando instare.

[a] Ad sumẽdam in Samios expeditionem operas contulissent.

[b] Quippe quiejus nõ meminisset, quòd animũ ad id non aduertisset.

Tunc adolescens in memoriam rediens, id quoque dictum fuisse natrauit. [a] Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgétius, mittit ad eos apud quos filiū ab ipso expulsus degebat, prohibitum ne adolescentem in domum excipiāt. Iste illinc eiectus, in alteram se domum conferebat: sed ab hac quoque abiiciebatur, Periandro iis qui acceperant comminante, atque vt arcerent imperante. Expulsus hinc in aliā sodalium domum se contulit. Illi etsi formidantes, tamen quòd esset Periandri filius, hominem excipiebant. Ad postremum Periander edictum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut alloqueretur, eū sacram [b] pœnam Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari vellet, ne ipse quidem putauit rem desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, assiduè versabatur. Quem die quarta Periander illuuie & inedia enectum cernens, misertus est, depositáque ira, propius accedēs, Fili, inquit, vtrū est optabilius, istúdne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo: qui quum sis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præoptasti mendicam vitam, obsistendo atque irascendo illi cui minimè debebas. Nam siquid calamitatis illinc accidit vnde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiúsque ego particeps eo magis sū quòd ipse id perpetrauit. Tu verò, edoctus quanto satius sit [c] inuidiosum quàm miserabilem esse, & simul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi domum. Periander quidem his verbis filium [d] castigabat: ille autē nihil patri respōdit, nisi ipsum sacram [e] pœnam deo debere, quòd in ipsius colloquiū venisset. Ibi Periander animaduertēs malū filii [f] vehementius esse quā vt corrigi posset, ab oculis eū sibi amādāt putauit, nauigio ī Corcyrā misso. nā Corcyræ quoq; imperitabat.

b Ad quod Per. animum aduertens

b Mulctam

c Inuidiā quàm commiserationē mouere.

d Corripiebat.

e Mulctam

f Eiusmodi esse cuius sanandi ratio nulla iniri posset. *Vel, Nulla via esse sanabile. Magis ad Verbū, Nullum exitum habere.*

Α ὁ δὲ, ἀναμνησθεὶς, εἶπε καὶ τοῦτο. Περίανδρος δὲ νόῳ λαβὼν καὶ τοῦτο, καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδὲν, ἢ ὁ ἀζηλωθεὶς ἐπ' αὐτῷ παῖς διαιτᾶτο, ἐς τούτους πέμπων ἀπῆλαυνε, ἀπειρύετο μή μιν δέχεσθαι οἰκίοισι. ὁ δὲ, ὅκως ἀπελαυνόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλων οἰκίων, ἀπελαύνετο καὶ ὑπὸ τούτων· ἀπειλεόντος τε τοῦ Περιάνδρου τοῖσι δεξαμένοισι, καὶ ἐξειργὰν κελεύοντος. ἀπελαυνόμενος δὴ καὶ ἐς ἑτέρους
Β ἑταίρους. ᾧ δὲ, ἅτε Περιάνδρου ἐόντα παῖδα, καὶ ὧδε δεδεγμένοντες, ὅμως ἐδέκοντο. τέλος δὲ, ὁ Περίανδρος κήρυγμα ἐποιήσατο, ὃς ἂν οἰκίοισι ὑποδέξηται μιν, ἢ προσομιλήσῃ, ἱρὸν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὅσην δὴ εἶπας. προσὼν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα, οὔτε τις οἱ προσλέγεσθαι, οὔτε οἰκίοισι δέκεσθαι ἤθελε. προσὼν δὲ, οὐδὲ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐδιηκάθυ πειρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ προσκαρτερέων ὑπῆσι φρονήσι ἐ-
C καλινδέετο. τετάρτῃ δὲ ἡμέρῃ ἰδὼν μιν ὁ Περίανδρος ἀληθείῃσί τε καὶ ἀσπασίῃσι συμπεπλωκότα οἰκτείρει· ὑπεὶς δὲ τῆς ὀργῆς, ἦιε ἄσων, καὶ ἔλεγε, Ὦ παῖ, κότερα τούτων αἱρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νεῦ ἔχων ὑπερήφανος, ἢ τὸν τυραννίδα, καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ νεῦ ἐγὼ ἔχω, ταῦτα, ἐόντα τοῦ πατρὸς ὀκτὰ τήδεον, προσλαμβάνων; ὃς ἐὼν ἐμός τε παῖς, καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαίμονος βασιλεύς, ἀλητίην βίον εἵλευ· ἀντίξοα τέων τε καὶ
D ὀργῇ χρεώμενος ἐς τὸν σε ἧκιστα ἐχρῆν. εἰ γάρ τις συμφορὴ ἐν αὐτοῖσι ἐγένετο ἐξ ἧς ἐς ἐμὲ ἔλθοι ἐς ἐμὲ ἔχειν, ἐμοί τε αὐτῇ μέτεστι, ὅτι καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεῖον μέτοχός εἰμι, ὅτι καὶ αὐτὸς σφε ἐξεργασάμην. σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φρονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκτείρεσθαι, ἅμα τε ἐκεῖνον τιμέων ἐς τοὺς τοκέας καὶ ἐς τοὺς κρέσσονας τεθυμῶσθαι, ἀπίθι ἐς Κόρινθον. Περίανδρος μὲν τούτοισι αὐτὸν κατελάμβανε· ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται
Ε πατέρα, ἔφη δέ μιν ἱρὸν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ, ἑωυτῷ ἐς λόγους ἀπικόμενον. μαθὼν δὲ ὁ Περίανδρος ὡς ἀπορέοι τι ὁ κακὸν εἴη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνίκητον, ἐξ ὀφθαλμῶν μὲν ἐκποίμπει, στείλας πλοίῳ ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ τούτων.

ἀποστείλας δὲ τοῦτον ὁ Περίανδρος, ἐστρατεύετο ὅτι τὸν πενθερὸν Πρόκλεα, ὡς τῶν πρηγμάτων οἱ τορνημάτων ἐόντα αἰτιώτατον, καὶ εἷλε μὲν τὴν Ἐπίδαυρον, εἶλε δὲ αὐτὸν Πρόκλεα, καὶ ἐζώγρησε· ἐπεὶ δὲ τῷ χρόνου προβαίνοντος, ὅ, τε Περίανδρος ἠρρώστεε, καὶ συνεγινώσκε ἑωυτῷ οὐκέτι εἰ δυνατὸς τὰ πρήγματα ἐπορᾶν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυρα, ἐπεκάλεε τὸν Λυκόφρονα ὅτι τὴν πρεσβυτέρην τῶν παίδων οὐκ ἐνεώρα, ἀλλὰ οἱ καταφαίνετο εἰ νωθέστερος. ὁ δὲ Λυκόφρων οὐδὲ ἀνακρίσιος ἠξίωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην. Περίανδρος δὲ, πρὸς ἐχόμενος τῆς νεωτέρου, δεύτερα ἀπέστειλε ἐπ' αὐτὸν τὴν ἀδελφήν, ἑωυτῷ δὲ δυνατέρα δοκέων μιν μάλιστα ταύτη ἂν πείθεσθαι. ἀπικομένης δὲ ταύτης, καὶ λεγούσης, Ὦ παῖ, βούλεαι τὴν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσεῖν, καὶ τὸν οἶκον τὸν πατρῷον διαφορηθέντα μᾶλλον, ἢ αὖτις σφε ἀπελθὼν ἔχειν; ἀπιθι ἐς τὰ οἰκία, παῦσαι σεωυτὸν ζημιῶν. φιλοτιμίη, κτῆμα σκαιόν. μὴ δὲ κακὸν τῷ κακῷ ἰῶ. πολλοὶ τῶν δικαίων τὰ ὑπ' ἀδικέστερα προτιθεῖσι. πολλοὶ δὲ ἤδη τὰ μητρῷα διζήμενοι, τὰ πατρῷα ἀπέβαλον. τυραννὶς, χρῆμα σφαλερόν· πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταὶ εἰσι. ὁ δὲ, γέρων τε ἤδη καὶ πρηνὴς ἐών. μὴ δῶς τὰ σεωυτοῦ ἀλλοτρια ἀλλοισι. ἢ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγὰ ταῦτα διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ παιδὸς, ἔλεγε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, ὑποχρινόμενος, ἔφη οὐδαμᾶ ἥξειν ἐς Κόρινθον ἔστ' ἂν πυθάνηται πρεσβεύοντα τὸν πατέρα. ἀπαγγελάσης δὲ ταύτης ταῦτα, τρίτον ὁ Περίανδρος κήρυκα πέμπει, βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυρα ἦν ἥξειν· ἐκεῖνον δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον ἀπικέσθαι, ἀρξόμενον ἁρμόζεσθαι τῆς τυραννίδος. καταινεσάντος δ' ὅτι τούτοισι τοῖσι παιδὸς, ὁ μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυρα, ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον. μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μή σφι Περίανδρος ἐς τὴν χώρην ἀπίκηται, κτείνουσι τὸν νεηνίσκον. ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραίοισι ἐτιμωρέετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὡς ἀπίκοντο, ἐπολιόρκεον Σάμον· προσβαλόντες δὲ τοῖς τείχεσι, τοὺ μὲν προσβολὴ ἐγένετο πύργου τοῦ πρὸς

A Eo autem amandato, bellum fecero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum autori. Expugnatáque Epidauro, Proclem cepit, quem tamen viuum seruauit. Interiecto deinde tempore quum senuisset Periander, sibique esset conscius se non esse amplius parem administrandis obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrānidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles,
B hebetiórque esse ei videbatur. Lycophron ne [a]responsione quidem est dignatus eū qui sibi nuntium afferebat. At Periander in amorem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororem filiam suā, sperans fore vt ille huic præcipuè auscultaret. Hæc, vbi venit, Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quā tu ipse habere illuc reuersus? Redi quæso ad penates, desine tibimet
C officere. [b]Læua possessio est pernicacia: noli malum medicari malo. Multi mansuetiora [c]iustioribus præponunt. multi materna sectantes, paterna perdiderūt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est prouectæque ætatis: tua ipsius bona ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum appositis fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respondens, negat se
D iturum Corinthum quoad patrē superesse audiret. Hoc quum mulier renuntiasset, tertiò Periander caduceatorem mittit. qui dicat se quidem in Corcyram velle concedere, sed vt hic Corinthū proficiscatur ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periāder Corcyram ipse veniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyræi, ne
E ad ipsorum regionem Periander accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyræis vltionē sumebat.

Lacedæmonii ingenti cū classe vbi peruenêre, Samum obsēderunt, succedentésque muro, turrem mari imminentem iuxta

a Interrogatione. *Vel, compellatione.*

b Siniſtra. *Vel, Infausta.*

c Iustis æquitatē anteponūt. *i. Aequū & bonū summo iuri præferunt.*

suburbana transcenderunt. Sed mox cum magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, reiecti sunt. Sed quũ à superiore turri (quæ tergo mõtis prominebat) erupissent tum auxiliarii, tum ipsorum Samiorum permulti, & aliquãtisper Lacedæmonios sustinuissent ipsi, retro fugam fecerunt, insequentíque ab hoste cædebantur. Quòd si Lacedæmonii qui aderant, Archiæ & Lycopæ similes extitissẽt, eo die capta Samus fuisset. Siquidem Archias & Lycopes soli cum Samiis ad murum refugientibus irrumpentes, intercluſa ad redeundum via, intra vrbem Samiorum occubuerunt. Equidem ipse cum alio Archia Samii filio, eodémque tertio ab hoc Archia, congressus sum apud Pitanen (huius enim tribus erat, quæ ex omnibus hospitib⁹ maximè Samios honorabat) sibi dicente Samio nomen à patre fuisse inditum, quòd eius pater Archias strenuè pugnans, Sami mortẽ oppetisset: se verò ideo Samiis honorẽ habere, quòd auus suus fuisset à Samiis publicè affectus egregia sepultura. Lacedæmonii, quadraginta diebus in obsidendo absumptis, quum in suscepta re nihil admodum proficerent, in Peloponẽsum redierunt. Fertur, Polycratem, (vt rumor quidam temerarius emanauit) magnum numerum monetæ patrię è plumbo percussisse, eámque auro induxisse, ac Lacedæmoniis dedisse: atque ea accepta illos recessisse. Hanc primam expeditionem Dores aduersus Asiam per Lacedæmonios susceperunt. Samii, qui Polycrati bellum intulerãt, posteaquam à Lacedæmoniis se relictum iri vidẽt, & ipsi transmiserũt in Siphnum. deficiebant enim pecuniæ.

a Apud Pitanen (huiusenim trib. erat) qui ex omn. hosp. Samios potissimùm honorabat, suóque patri impositum Samii nomen dicebat, quòd suus pater Archias str. &c. *Valla autem ita vertit quasi ὃς, quod est ante ξείνων, referat δῆμον, quum referat Ἀρχίλεω.*

Vigebant autem ea tempestate Siphniorum res, erátque hæc insularum locupletissima, vt in qua auraria & argentaria metalla essent, vnde tantum pecuniæ fiebat vt ex decima eius parte reponeretur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuique par, Siphniis pecuniam quæ quotannis conficiebatur, distribuentibus. Qui vbi thesaurum confecerunt,

πόλιος ὑπερέβησαν. μετὰ δὲ, αὖτις βοηθησάντων Πολυκράτεος χρεῖ πολλῇ, ἀπηλάθησαν. κατὰ δὲ τὸ ἐπάνω πύργον τὸ ὄπισθε τῆς ῥάχιος τοῦ ὄρεος ἐπεόντα ἐπεξῆλθον οἵ τε ἐπίκουροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοί. δδξάμβυοι γὰρ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπ' ὀλίγον χρόνον, ἔφυγον ὀπίσω· οἱ δὲ, ὅτι ἀσώμβυοι, ἐκλέφνον. εἰ μὲν νυν οἱ πρέσβεις Λακεδαιμονίων ὁμοῖοι ἐβούλοντο τοῦτο τὸ ἡμέρῃ Ἀρχίη τε καὶ Λυκώπῃ, αἱρέθη ἂν Σάμος. Ἀρχίης γὰρ καὶ Λυκώπης μούνω συνεπεσόντες φύγοισι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοισι, καὶ ἀποκληισθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ἀπέθανον ἐν τῇ πόλι τῇ Σαμίων. τοῦτο δὲ ἀπ' Ἀρχέω τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῃ τῷ Σαμίου τοῦ Ἀρχέω, αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεβαλόμην· (δῆμον γὰρ τοῦτον ἐῶ) ὃς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους, καὶ οἱ τὸν πατέρα ἔφη Σάμιον τεθνάναι, ὅτι οἱ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀποθανὼν ἐτελεύτησε. ὑμέας δὲ Σαμίους ἔφη, δίκαιος εἶναι τὸν πάππον δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων θάψαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς σφι τεσσερήκοντα ἐγένοντο ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον, ἐς ὃ τοῦτό τε ἐδέετο ποιεκτήσατο τῶν χρημάτων, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὸν Πελοπόννησον. ὡς δὲ ὁ ματαιότερος λόγος ὥρμηται, λέγεται Πολυκράτεα ὀβολοῦ νόμισμα χώσαντα πολλὸν μολίβδου, καταχρυσώσαντα, δοῦναί σφι· τοὺς δὲ, δδξαμβύους, οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. τούτῳ τῷ χρήματι ἐς τὸν Ἀσίην Λακεδαιμονίοισι δωρεὴν ἐποιήσαντο. ἐπὶ δὲ ὅτι τὸν Πολυκράτεα χρυσωσάμβυοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὖθις ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὖθις ἀπέπλεον ἐς Σίφνον. χρημάτων γὰρ ἐδέοντο.

Τὰ δὲ τῶν Σιφνίων χρήματα ἦν μάλιστα τούτων τὸν χρόνον, καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον, ἅτε ἐόντων αὖτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μεταλλων οὕτω, ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων, θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται, ὅμοια τοῖσι πλουσιωτάτοισι. αὖθις δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐωυτῶν ἑκάστῳ χρήματα διενέμοντο. ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρὸν,

117

ἐχρέωντο δ' χρησηείῳ, εἰ αὐξῆσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἷά τε ἔσται πολιῶ χρόνον τοιαῦτα μένειν. ἡ δὲ Πυθίη ἔχρησε σφι τάδε,

Ἀλλ' ὅτεόν κε Σίφνῳ φρυτανηίαι λευκαὶ γένωνται,

Λευκοφρίς τ' ἀγορή, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρός,

Φράσασθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.

Τοῖσι δὲ Σίφνιοισι τότε ἦν ἡ ἀγορὴ ᾗ τὸ πρυτανήιον Παρίῃ λίθῳ ἠσκημένον. τοῦτον δὴ χρησμὸν οὔκω οἷοί τε ἦσαν γνῶναι, οὔτε τότε αὐτοῦ, οὔτε τὴν Σαμίων ἀπιγμένων. ἐπεί τε δὲ τάχιστα ποδὸς τὴν Σίφνον προσέσχον οἱ Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβεας ἄγουσαν ἐς τὴν πόλιν. ἦν δὲ παλαιὸν ἅπασα αἱ νῆες ἦσαν μιλτηλεφέες. καὶ δὴ τοῦτο τὸ ἡ Πυθίη προεμήνυσε τοῖσι Σιφνίοισι, φυλάξασθαι δὴ ξύλινον λόχον κελεύουσα, καὶ κήρυκα ἐρυθρόν. ἀπικόμενοι δὴ ὦν οἱ ἄγγελοι ἐδέοντο τῶν Σιφνίων, δέκα τάλαντα σφι χρῆσαι. οὐ φασκόντων δὲ χρήσειν τῶν Σιφνίων αὐξῆσι, οἱ Σάμιοι τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρευον. πυθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες, καὶ συμβαλόντες αὐξῆσι, ἐτράπησαν καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκλήισθησαν τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν Σαμίων. καὶ αὐξεῖ μετὰ ταῦτα ἔκατὸν τάλαντα ἐπράξαν. τὴν δὲ Ἑρμιονέων νῆσον αὐτὶ χρημάτων προέλαβον, Θυρέην τὴν ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν Τροιζηνίοισι παρακατέθεντο. αὐξεῖ δὲ Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἔκτισαν. οὐκ ἐπὶ τοῦτο πλέοντες, ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελεῶντες ἐκ τῆς νήσου. ἐμεινάν δὲ ἐν ταύτῃ καὶ διδαξάμενοι ἐπ' ἔτεα πέντε. ὥστε τὰ ἱερὰ τὰ ἐν Κυδωνίῃ ἐόντα νεῶ, οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες, τὸν τῆς Δικτύννης νηόν. ἕκτῳ δὲ ἔτεϊ Αἰγινῆται αὐξεῖς ναυμαχίῃ νικήσαντες, ἐχειρώσαντο μετὰ Κρητῶν. καὶ τὴν νηῶν κατῳρίους ἐχουσέων καὶ προφέρεας ἠκρωτηλάσαν, καὶ ἀνέθεσαν ἐς ὃ ἐστὶ τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἔχθεα ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινῆται. πρότερον μὲν γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ, στρατευσάμενοι ἐπ' Αἴγιναν, μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινήτας, καὶ ἔπαθον ἐκ ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτίη αὕτη.

nunquid diu permanere possent ipsis præsentia bona, consuluêre oraculum. Eis ita Pythia respondit,

[a] *Quum tamen in Siphno fuerint prytaneïa cana,*
Cana fori facies, tunc vir vaser adsit oportet,
Qui notet è ligno agmẽ, legatúmque rubentem.

a *Hæc explicantur statim post.*

Erant eo tempore Siphniis [b] prytaneium forúmque Pario lapide exculta: hoc autem oraculum Siphnii neque tunc statim, neque post aduentum Samiorum intelligere potuerunt. Nã Samii [c] quũ velocissimè ad Siphnum applicuissent, miserũt ad vrbem cum legatis vnam è nauibus. Veteri autem instituto naues omnes erant rubrica delibutæ: atque hoc erat quod Siphniis Pythia prædixerat, vt obseruarent ligneum agmen ac rubrum legatum. Nũcii igitur vbi peruenere, decem sibi talenta mutuari precabãtur. Negantibus Siphniis se mutuaturos, Samii eorum agros populabantur. Id audientes Siphnii, cõtinuò occurrentes, commissa pugna fugati sunt: eorũmque multi ab vrbe intercluſi, quos postea centum talentis recuperauêre. Ab Hermioneis quoque Samii pecuniarũ locǫ insulã Thyream acceperunt, Peloponnesǫ adiacentem, quam Trœzeniis commendauerunt: ipſi Cydoniã in Creta condiderunt, quum illuc non ea de causa nauigassent, sed vt Zacynthios ex insula summouerent. In hac vrbe quinquẽnium degẽtes, ita rem bene gesserunt vt templa quæ nũc in Cydonia visuntur, isti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno AEginetæ nauali prælio victos cum Cretẽsibus diripuerũt, ac rostratas naues mutilauerũt, eáque rostra apud Mineruæ templum in AEgina affixerunt. Hæc AEginetæ Samiis fecêre, infensi quòd illi antea sub Amphicrate rege, bello AEginæ illato, magnis cladibus illos affeciſſent, & inuicem affecti fuissent. & hæc quidem fuit causa.

b *Id est, domus publica.*

c *Quum primũ Siph. applicuerunt.*

Protraxi autem sermonem de Samiis ob hoc magis, quòd tria sût apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum, montis in centum quinquaginta passus editi, à cuius imo fossa incipiens ad contrarium os deducta est, longitudinis septem stadiorum: celsitudinis autem ac latitudinis, vtrinque octonûm pedum. Itè per eam totâ altera fossa depressa est [a] viginti cubitorũ, triplo maioris latitudinis, per quã deriuatur à magno fonte aqua fistulis in vrbem deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarẽsis Eupalinus Nausitrophi filius. Alterum è tribus operibus est agger circa portum in mari, ad viginti passus altitudinis, duobus amplius stadiis longitudinis. Tertium opus est templum omnium quæ nos vidimus amplissimum, cuius architectus primus extitit Rhœcus, Philei filius, indigena. Horum operum gratia sermonẽ aliquanto magis extendimus.

a Viginti cubitorum altitudinis. *i. profunditatis*, triũ autem pedum latitudinis. *Valla autem pro* πεντηκοντα *legit* πεντεκαιδεκα.

Cambyse Cyri circa AEgyptum immoráte, ac desipiscẽte, duo magi iidémque fratres [b] coniurauerunt: quorum alterũ Cambyses reliquerat rei domesticæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucísque Persarum erat nota, pleríque eum viuere arbitrantibus, [c] rebellandum sibi putauit, atque ita rem esse aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem dixi vnà [d] cõiurasse, corporis habitu quãsimillimus Smerdi, Cyri filio, quem Cambyses frairem suum interemerat: nec specie tãtùm corporis Smerdi ãssimilis, sed etiam cognominis. Hunc virum magus Patizithes instructũ quemadmodum ipse illi omnia peracturus esset, in regium foliũ perduxit. Hoc acto, caduceatores cùm alia in loca, tum verò in AEgyptum dimittit ad exercitũ, qui edicerent vt Smerdi Cyri filio deinceps obedirent, nõ Cambysi. Hæc caduceatores alii alibi edixere. Is quoque qui ad AEgyptum delegatus erat, (inuenit autem Cambysem atque exercitum in Ecbatanis Syriæ agẽtem)

b Rebellauerũt. *Vel, insurrexerũt.*

c Inuidendum regnum.

d Rebellasse. *Vel, Insurrexisse.*

A ἐμήκυνα δὲ περὶ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι τρία ἐστὶ μέγιστα ἀπάντων Ἑλληνίων ἐξεργασμένα, οὔρεός τε ὑψηλοῦ ὄρυγμα ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς. τοῦτο δὲ ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξάμενον, ἀμφίστομον. τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος, ἑπτὰ σταδίων ἐστί· τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος, ὀκτὼ ἑκάτερον πόδες. ἄλλο δὲ πάντων δεύτερον αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυ βάθος ὀρώρυκται, τὸ μῆκος τοῦ ὄρεος· δι' οὗ δὲ ὕδωρ μετοχετευόμενον ἀγὸ τῶν Σελλήων, B παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν ἀγόμενον, ἀπὸ μεγάλης πηγῆς. ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυστρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἓν τῶν τριῶν ἐστί· δεύτερον δὲ περὶ λιμένα χῶμα ἐν θαλάσσῃ, βάθος κατὰ εἴκοσι ὀργυιέων· μῆκος δὲ τοῦ χώματος, μέζον δύο σταδίων. τρίτον δὲ σφι ἐξεργασμένον νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοῖκος Φίλεω ἐπιχώριος. τούτων εἵνεκα C μᾶλλόν τι περὶ Σαμίων ἐμήκυνα.

Καμβύσεω δὲ τοῦ Κύρου, χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον, καὶ τῷ φρονήσαντι, ἐπανέστησαν ἄνδρες μάγοι δύο ἀδελφεοί· τῶν τὸν ἕτερον καταλελοίπεε τῶν οἰκίων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης. σὺν δὴ ὦν οἱ ἐπανέστη μαθών τε τὸν Σμέρδιος θάνατον, ὡς κρυπτόμενος τυγχάνοι, καὶ ὡς ὀλίγοι τε ἤδεσαν οἱ ἐπίσταμενοι αὐτὸν Περσέων, τῶν δὲ πολλοὶ περιεόντα μιν εἰδείησαν. ταῦτα βουλεύσας πάρος, ἐπεχείρησε τοῖσι βασιληΐοισι. ἦν οἱ ἀδελφεὸς τὸν εἶπα οἱ συνεπαναστῆναι, οἰκὼς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου, τὸν ὁ Καμβύσης ἐὼν τὰ ἐωυτοῦ ἀδελφεὸν ἀπέκτεινε. ἦν τε δὴ ὅμοιος εἶδος τῷ Σμέρδι, καὶ δὴ καὶ οὔνομα τοὔνυτο εἶχε Σμέρδις. τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγώσας ὁ μάγος Πατιζείθης, ὡς οἱ αὐτὸς πάντα πρήξοι πλήξ, εἷσε ἄγων ἐς βασιλήιον θρόνον. ποιήσας δὲ τοῦτο, κήρυκας διέπεμπε τῇ τε ἄλλῃ καὶ δὴ καὶ ἐς E Αἴγυπτον, προερέοντας τῷ στρατῷ ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἴη τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οὐ Καμβύσεω. οἵτε δὴ ὦν ἄλλοι κήρυκες προηγόρευον ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ἐπ' Αἴγυπτον ἀφικόμενος, (ἔδεισε γὰρ Καμβύσεα ὁ στρατὸν ἔχοντα τῆς Συρίης ὁ Ἐκβατάνοισι)

118

τοῦσι ὀρθωθεῖσαι ἐν μέσοισι τὰ ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ μάγου. Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος, καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθέα, αὐτός τε τοῦ ἐδεδοίκεε ἐκ Πρηξάσπεος (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν, οὐ ποιήσαντα ταῦτα) βλέψας ἐς Πρηξάσπεα, εἶπε, Πρήξασπες, οὔτι μοι διεπρήξαο τὸ τοι ἐπετάχθην πρῆγμα. ὁ δὲ εἶπε, Ὦ δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθέα ὅκως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελφεὸς ὁ σὸς ἐπαμύνεται, οὐδὲ ὅκως τι ἔτι ἐκείνου τοῦ αὐδρὸς νείκεός τι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμικρόν. ἐγὼ γὰρ αὐτὸς, ποιήσας τὰ σύ με ἐκέλευες, ἔθαψά μιν χερσὶ τῇσι ἐμεωυτοῦ. εἰ νεκροὶ ἀνίστανται οἱ τεθνεῶτες αἰεξέσθω, ἐπιδέκεό τοι καὶ Ἀστυάγεα Μῆδον ἐπαναστήσεται· εἰ δὲ μή τι τοιοῦτο, οὐ μή τι ἐκ γε ἐκείνου νεώτερον κακὸν ἀναδλάστῃ. νῦν ὦν μοι δοκέει, μεταδιώξαντας τὸν κήρυκα, ἐξετάζειν εἰρωτεῶντας πρὸς ὅτευ ἦκων ἀγγελίην ἡμῖν Σμέρδιος βασιλέος ἀνέφερε. ταῦτα εἰπάντος Πρηξάσπεος, (ἤρεσε γὰρ Καμβύσῃ) αὐτίκα μεταδιώκτος γίνεται ὁ κῆρυξ ἥκων. ἀπιγμένου δὲ μιν εἴρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε, Ὦνερ, φής γὰρ ἥκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος· νῦν ὦν εἰπὰς τὸ ἀληθέα ἀπιθι χαίρων· κότερα αὐτός τι Σμέρδις φανερὸς ἐν ὄψι νόμιος ἐν ὄψι συνετέλεσε ταῦτα, ἢ τῶν τις ἐκείνου ὑπηρετέων. ὁ δὲ εἶπε, Ἐγὼ Σμέρδιν μὲν οὐκ Κύρου ἔφη ὅτου βασιλεύς Καμβύσης ἤλασε ἐς Αἴγυπτον, οὐκ ὀπωπὰς· ὁ δέ μοι μάγος Καμβύσεω ἐπίτροπος τῶν οἰκηίων ἀπέδεξε, τοῦτ' ἔφη ταῦτα συνετέλεσε, φὰς Σμέρδιν τὸν Κύρου εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιτάξαντα νῦν ὑμῖν ἐπιτροπεύειν πρὸς ὑμέας. ὁ μὲν δὴ σφι ἔλεγε, οὐδὲν ὑπικατειλυσμένος. Καμβύσης δὲ εἶπε, Πρήξασπες, σὺ μὲν, οἷα ἀνὴρ ἀγαθὸς, ποιήσας τὸ κελευόμενον, αἰτίην οὐκ ἔσχες φυγάς· ἐμοὶ δὲ τίς αὖ εἴη Πέρσεων ὁ ἐπαμυνεῖ, ὅτι μὴ Σμέρδις οὐώμενος; ὁ δὲ εἶπε, Ἐγώ μοι δοκέω συνιέναι τὸ γεγονός· τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, μάγοι εἰσί τοι οἱ ἐπανέστεώτες, τόν τε ἔλιπες μελεδωνὸν τῶν οἰκίων, Πατιζείθης, καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρδις. ταῦτα ἀκούσματα Καμβύσεα τὸ

stans in medio, præcepta magi expoſuit. Hæc audiēs Cambyſes, vera loqui caduceatorem ratus, ſeque à Prexaſpe eſſe proditum, quòd miſſus ad occidēdū Smerdin, rem non peregiſſet, intuēs in eum, Prexaſpes, inquit, rem mihi non exequutus es quam iniūxeram. Ad quem ille, Iſta here, ait, haudquaquam vera ſunt, vt aut frater tuus aliquando rebellet in te,[a] aut quippiā ex illo viro certaminis exiſtat magni exiguive. quippe quum ego ſim exequutus quæ tu mihi imperaſti, quiq; hominē meis ipſius humarim manibus.[b] Quòd ſi defuncti rebellant, expecta vt etiam Aſtyages Medus in te rebellet: ſin autem ita habet vt antea habebat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur mitte mecū qui aſſequantur caduceatorem, qui percontando indagent[c] nūquid à quo Smerdi rege nobis denunciatum venit, eum audierit. Hæc loquentem Prexaſpem Cambyſes audiens, quum ei placuiſſent, confeſtim ad aſſequendum caduceatorem miſit. Eum, vbi rediit, Prexaſpes his verbis interrogauit, O homo, quandoquidem te ais à Smerdi Cyri filio venire nuntium, dicito veritatem: qua dicta, abito ſoſpes. Vtrum Smerdis ipſe in conſpectum datus tibi iſta mandauit, an quiſpiam eius miniſtrorum? Tum ille, Equidē, inquit, ego Smerdin Cyri filium, ex quo Cambyſes aduerſus AEgyptum fecit expeditionem, nūquam cōſpexi: ſed magus quem Cambyſes rerum ſuarum familiarium procuratorem cōſtituit, is mihi iſta mādauit, dicēs Smerdin Cyri filium[d] optare hæc apud vos dicti. Hæc ille loquens, nihil ementitus eſt. Tum Cambyſes, Prexaſpes, inquit, tu quidem quia vt vir bonus imperata feciſti, culpam effugiſti: verùm quiſnam fuerit è Perſis qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quē Prexaſpes, Ego, inquit, hoc quod actum eſt mihi videor intelligere. Magi ſūt qui aduerſus te inſurrexerūt, Patizithes quem tu rerum familiarium curatorem reliquiſti, & frater eius Smerdis. Ibi Cambyſem, quum

a Aut vlla contentio, *vel, diſceptatio*, magna, aut parua ex illo aduerſus te oriatur.

b Si fortè tamē mortui reſurrexerunt, puta fore vt etiam Aſtyages Medus rebellet: ſin res ita ſe habent vt antea. *i. ſi mortui nihilo magis nunc reſurgunt quàm antea*, fieri non poteſt vt nouum aliquod malum ab illo tibi repullulet.

c A quo veniēs, *id eſt, miſſus*, nos Smerdi dicto audiētes eſſe iubeat.

d Iniunxiſſe. *Vel, mandaſſe.*

Smerdis audisset nomen, [a] percussit veritas sermonis, ac sonii, per quod ei quidam visus fuerat nutiare, Smerdin regio insidentem solio, ad cælū vsque pertingere vertice. Agnoscens itaque sine causa fratris interemptorem se fuisse, deflebat Smerdin. Quē vbi [b] defleuit (vt erat omni clade afflictus) in equum insiliit, habens in animo [c] quam raptissimè Susa versus exercitum ducere in magum. Insilienti in equum, [d] vagina gladii excidit, vnde nudatus gladius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte in qua prius ipse tāquam opportuna ad feriēdum (vt sibi videbatur) percusserat Apin AEgyptiorum deū. Vulneratus Cābyses, quódnam illi oppido nomen esset interrogauit. Illi aiūt Ecbatana. Sed quū fuisset iam antea Cambysi redditum ex vrbe Buti oraculū, eum in Ecbatanis decessurū, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ (vbi res eius omnis erat) senem vita functurum: at oraculū in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tunc [e] postquam sciscitatus, resipuit, oppidi nomen audiēs, tum magi iniuria perculsus, tum vulnere: verbáque oraculi expēdēs, Hoc in loco, inquit, fatale est Cābysem Cyri decedere. Hactenus tunc loquutus. Vicesimo dehinc die accitis Persarum qui aderant præstantissimis quibusque, ita inquit, Quod maximè occultum volebam Persæ, [f] id cogor apud vos efferre. ego enim quum apud AEgyptum agerē, inter quietem visum vidi, [g] quod quidem minimè visum oportuit. Videbatur mihi nuntius quidam domo aduenions, nuntiare Smerdin in regio sedentem solio, cælum capite contingere. Ex quo veritus ne à fratre exuerer principatu, properantius quàm prudētius feci. neque enim in hominis natura situ est auertere quod euēturum est. Itaque demens ego Prexaspem Susa ad Smerdin interimendum misi. Quo tanto scelere perpetrato securius degebam, nequaquā coniectans fore vt Smerdi sublato, alius quispiā mortalium in me

a *Videtur hec phrasis respondere nostræ, Il fut touché en son cœur.*

b Defleuit, & de tota calamitate questus est, in equum insi.

c Quamprimū. *Vel, Primo quoq; tempore.*

d Gladius vagina excidit.

e Postquā sciscitatus, oppidi nomen resciuit, tum magi iniuria perculsus, tum ex vulnere, resipuit, *Vel, ad se rediit*, & intellecto oraculo, *Vel, & quum mēte complexus esset oraculum*, dixit, Hoc in loco fatale est Camb.

f Eò redactus sum vt id apud vos efferam.

g Quod vtinam minimè vidissē.

Σμέρδιος οὔνομα, ἔτυψε ἡ ἀληθείη τοῦ τε λόγου καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς ἐδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ ἀπαγγέλλειν τινὰ οἱ ὡς Σμέρδις ἐξόμενος ἐς τὸν βασιληΐον θρόνον, ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. μαθὼν δὲ ὡς μάτην ἀπολωλεκὼς εἴη τὸν ἀδελφεόν, ἀπέκλαιε Σμέρδιν. ἀποκλαύσας δὲ, καὶ καταμεμφθεὶς τὴν ἀπάτην συμφορῇ, ἅμα θρώσκει ἐπὶ ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν ταχίστην ἐς Σοῦσα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν μάγον. καί οἱ ἁμα- θρώσκοντι ἐπὶ τὸν ἵππον, τοῦ κολεοῦ τοῦ ξί- φεος ὁ μύκης ἀποπίπτει. γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν μηρόν. τρωματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο αὐτὸς τῇ προτέρῃ τὴν Αἰγυπτίων θεὸν Ἆπιν ἔπληξε, ὡς οἱ καιρίη ἔδοξε τετύ- φθαι, εἴρετο ὁ Καμβύσης ὅ,τι τῇ πόλι οὔνομα εἴη. οἱ δὲ εἶπον ὅτι Ἐκβάτανα. τὰ δὲ ἔτι πρότερον ἐκέλευσε ὁ Βουτιῆς πόλιος ἐν Ἐκβατάνοισι τελευτήσειν τὸν βίον. ὁ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἐκβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσειν γηραιός, ἐν τοῖσι οἱ ἐὼν πλοῦτος τὰ πρήγματα. ὁ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἐκβατάνοισι ἔλεγε ἄρα. καὶ δὴ ὡς τότε ἐπειρεόμενος ἐπύθετο τῆς πόλιος ὃ οὔνομα, ἅτε τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ μάγου ἐκπεπληγμένος, καὶ τὰ ἔπεα μάτης, ἐξεφοίτησε. συλλαβὼν δὲ ὁ θεράπων εἶπε, Ἐνθαῦτα Καμβύσεα Κύρου ἔστι πε- 119
τρωμένον τελευτᾶν. ὁ μὲν τοσαῦτα. ἡμέρῃσι δὲ ὑστέρῳ ὡς εἴκοσι μεταπεμψάμε- νος Περσέων τοὺς πρεσβυτάτους, ἔλεγε σφι τάδε, Ὦ Πέρσαι, κατάλε- λεκταί με, ὃ πάντων μάλιστα ἔκρυπτον πρηγμάτων, τοῦτο ὑμέας ἀναφῆναι. ἐγὼ γὰρ ἐὼν ἐν Αἰγύπτῳ, εἶδον ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τὴν μηδαμὰ ὄφελον ἰδεῖν. ἐδόκεον δέ μοι ἄγγε- λον ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν ὡς Σμέρδις ἑξόμενος ἐς τὸν βασιλήιον θρόνον, ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. δείσας δὲ μὴ ἀπαγ- γελθέω τῷ ἀγγέλῳ πρὸς ἀδελφεόν, ἐ- ποίησα ταχύτερα ἢ σοφώτερα. ἐν τῇ γὰρ ἀν- θρωπίῃ φύσει οὐκ ἐνὸν ἄρα τὸ μέλλον γενέσθαι ἀποτρέπειν. ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος Πρη- ξάσπεα ἀποπέμπω ἐς Σῦσα ἀποκτενέον- τα Σμέρδιν. ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ τοσού- του, ἀδεὴς διαιτώμην, οὐδαμᾶ ὀπιλε- ξάμενος μή κοτέ τίς μοι, Σμέρδιος ἀναιρεθέντος, ἄλλος ἐπανιστῇ ἀνθρω-

» πων. πλουτὸς δὲ τῷ μέλλοντος ἔσεσθαι ἀμύ- A
» τῶν, ἀδελφεοκτόνος τε ὧδε ἐὼν δεινὰ γέγονα, καὶ
» τῆς βασιληίης ὧδε πολλὸν ἐξέρημος. Σμέρ-
» δις γὰρ δὴ ἐμοὶ ὁ μάγος, τὸν μοι ὁ δαίμων προ-
» έφαινε ἐν τῇ ἐμῇ ἐπιμαχήσεσθαι. Ὃ μὲν δὴ
» ἔργον ἔργασταί μοι, καὶ Σμέρδιν ⟨Ω⟩ Κύρου
» μηκέτι ὑμῖν ἐόντα λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν μά-
» γοι κρατέουσι τῆς βασιληίων, τόν τε ἔλιπον
» ὀπίσσω τῆς οἰκίων, καὶ ὁ ἐκείνου ἀδελφεὸς
» Σμέρδις. τὸν μὲν νεῶ μάλιστα χρῆν ἐμεῦ
» αἰχμὰ τοῦς τῆς μάγων πεποιῆσθαι πίμ- B
» πρᾶναι, δεύτερα δὲ τῆς λοιπῶν ὑμῖν ὦ Πέρ-
» σαι γένεται μοι ἀναγκαιότατον ἀντέλλεσθαι,
» τὰ δὴ λῶ μοι γενέσθαι, τελευτῶν τὸν βίον καὶ
» δὴ ὑμῖν τὰ δὲ ὀπίσκηπτω, θεοὺς τοὺς βασι-
» ληίους ὀπιπεύοντας, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, καὶ μά-
» λιστα Ἀχαιμενίδῃσι τοῖσι παρεοῦσι, μὴ πε-
» ριϊδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὖτις ἐς Μήδους πε-
» ριελθοῦσαν· ἀλλ' εἴτε δόλῳ ἔχοντες αὐτὴν C
» κτησάμενοι, δόλῳ ὑπαμυνέεσθε· εἴτε καὶ
» μέσιοι. εἴτε καὶ σθένεϊ τῷ κατεργασάμενοι,
» σθένεϊ αὖτις καρτερῷ αἰρώσασθε. τοῖσι δὲ
» τὰ μὲν ποιεῦσι ὑμῖν γῆ τε καρπὸν ἀναφέρει,
» καὶ γυναῖκές τε καὶ ποίμνια τίκτοιεν ἐοῦσι ἐς
» ⟨Ω⟩ ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μηδὲ αἰχ-
» μαλώτοισι ἄρχειν, μηδὲ ὀπιχειρήσαι
» δυνασόμενον, τὰ δὲ ἀναίτια τούτοισι ἀρέσθαι ὑ-
» μῖν ἠνέσθαι. καὶ τοῦσδε τοῦτοισι, ὃ τέλος
» Περσέων ἑκάστῳ ὀπιήνεε οἷ ἐμοὶ ὀπι- D
» γένηται. Ἅμα τε εἰπὰς ταῦτα ὁ Καμβύ-
σης, ἀπέκλαιε πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πρῆξιν.
Πέρσαι δὲ, ὡς τὸν βασιλέα εἶδον ἀπακλαυσόμενα, πρώτιστα τά τε ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον,
ταῦτα κατεῖρφεόν τε καὶ οἰμωγῇ ἀφύλακτον
διεχρέωντο. μὴ δὲ ταῦτα, ὡς ἐσφάκελίσθη τε ὁ ὀστέον, καὶ ὁ μηρὸς πάχιστα ἐσάπη, ἀ-
πήνεικε Καμβύσεα ⟨Ω⟩ Κύρου, βασιλεύσαντα μὲν τὰ πρῶτα ἔτεα καὶ μάλιστα
πέντε, ἀπαιδα δὲ τοῦτον ἐόντα ἔρσενος E
καὶ θήλεος γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι πρεσβύσι
ἀπίστη πολλὴ ὑπεκέχυτο, τὸν μάγους ἔχειν
τὰ πρήγματα· ἀλλ' ἠπίστατο ὅτι ἀληθεΐῃ
βουλῇ εἰπεῖν Καμβύσεα τὰ εἶπε περὶ τοῦ
Σμέρδιος θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πρὸς τὸ Περσικόν. οὗτοι μὲν νεῶ ἠπίστε-
ατο Σμέρδιν τὸν Κύρου βασιλέα ἀνεστεῶτα. δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πρηξάσπης ἐξαρ-

exurgeret. Vnde prorsus euentu rerum frustratus, & parricida fratris incassum exuti, & nihilominus regno exutus sum. nam Smerdis magus erat is quem dæmon mihi per quietem demonstrauit in me arma sumpturum. Hoc opus quũ ego perpetrarim, iam vobis Smerdin Cyri non superesse existimetis, sed magos vobis regnum occupasse: quorum alterum rerũ domesticarũ procuratorem reliqueram, alter eius frater est Smerdis. Quem igitur decebat præcipuè vicem meam vlcisci, indigna à magis passi, is [a] immerita morteà proximis suis affectus est. [b] Secũdo loco (quod reliquum est Persæ) necessariissimũ mihi demãdare vobis quod è vita exiens effici mihi cupio atque opto, per regios deos obtestans cùm omnes vos tum maximè Achæmenidas qui adestis, ne per soçordiam permittatis vt imperium rursus redeat ad Medos. Sed si dolo occupatum est, illud dolo surripiatis: sin vi præreptũ, [c] vi recuperetis. Hæc vobis faciẽtibus, & tellus fructum proferat, vxoréque & pecua pariant in omne tempus libertate fruentibus: secus facientibus, contraria his quæ dixi imprecor: & præterea vnicuique Persarum eum finem qualis mihi cõtigit. Simul hæc loquutus Cambyses, [d] defleuit omnem suam conditionem. Perſę, vt regem lamentanté conspexêre, vniuersi tum vestimenta rescindere, tum effuso ploratu vti. Post hæc vbi femoris os [e] vitiatum est, femúrque celerrimè contabuit, Cambysi vita erepta est, Cyri filio, quum regnasset septem omnino annos & menses quinque, nulla vnquam prole suscepta virili fœmineáve. At Persis qui aderant magna offusa est incredulitas, rerum potiri magos, interpretantibus potius, Cãbysem, quæ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse vt illi omne nõmen Persicum redderetur hostile. Itaque pro certo habebant Smerdin Cyri per rebellionẽ regnare, vt pote Prexaspe vsq;

a Impia
b Quum verò iste superstes non sit, hoc mihi secundo loco relinquitur imprimis necessarium, vt vobis mandata dem de iis quæ mihi vita excedẽti præstari volo. Hæc igitur à vobis extremùm peto, per regios deos obt.
c Vi recuperetis pro virili. *Vel, Pro viribus.*
d Omne illud fatum suum defleuit.
e *Alij*, Carie exesum fuit. *Alij etiam aliter.*

ὃν ἀπαρεσθῶσι
ὃν κατεργασάμενοι

pernegãte à se fuisse Smerdin interfectum. Neque enim tutum ei erat post Cambysis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interemptum.

MAGVS defuncto Cambyse, simulando se Smerdin esse Cyri filium, qui ipsi fuerat cognominis, securus regnauit menses septem, qui reliqui erant ad implẽdum octauum annũ regni Cambysis: per quos menses omne genus liberalitatis in subditos munificentiæque exhibuit, adeo vt eius defuncti magnum ceperit desiderium omnes Asiam incolentes, ipsis Persis exceptis. Nam missis ad singulas quibus imperabat nationes edictis, magus immunitatem tributorum ac vacationem militiæ in triennium tribuit: atque hoc quidem statim adeptus imperium edixit. Octauo autem mẽse, quisnam esset compertus est hunc in modum: Erat Otanes quidã Pharnaspis filius, sed genere atque opibus primo cuique Persarum par. Hic Otanes magum non esse Smerdin filiũ Cyri, primus suspicatus est, sed eum qui erat, hac coniectura, quòd neque ex arce progrediebatur, neque Persarum procerũ quempiam ad conspectum suum vocabat. Itaque [a] eum suspicatus esse, hoc sibi statuit faciendum: Quum haberet filiam nomine Phædymam, quam Cambyses tenuerat, cuiusque tunc magus cõtubernio vtebatur, vt aliarum omnium Cambysis vxorũ: misit ad eam quendam scisciatũ quocum homine cubaret, cũ Smerdi Cyri, [b] an cum altero. Illa remisso nũtio, negauit se id scire, quippe quæ nec Smerdin filium Cyri vidisset vnquam, nec eum cum quo cubaret nosset quisnam esset. Ad hãc rursus mittit Otanes, inquiẽs, Si ipsa Smerdin Cyri nõ habes cognitũ, saltem scisciscitare ab Atossa quocum viro tu atque illa cubitatis. non enim illa suum ipsius ignorat fratrẽ. Filia ad hoc respondit, Ne in Atossæ quidem colloquiũ venire possum, aut vllã aliam cernere mulierũ cũ illo cubãtiũ. Náque hic vir, quisquis est, quumprimũ adeptus est regnũ,

a Quum eum suspectum *impostore* haberet, ita egit: Quum hab.

b An cum alio quopiam.

A νος ἐὼν μὴ μὲν ἀποκτεῖναι Σμέρδιν. οὐ γὰρ ἐῷ οἱ ἀσφαλὲς, Καμβύσεω τετελευτηκότος, φανῆναι τῶν Κύρου υἱὸν ἀπολωλεκέναι ἄλλοχειρίη.

Ὅς δὴ μάτος, τελευτήσαντος Καμβύσεω, ἀδεὴς ἐβασίλευσε, ὑπισχνεύμενος τοῖσι ὁμώνυμος Σμέρδις τοῦ Κύρου μεγάλα ἐπὶ πᾶσι ὑπιεὶς Καμβύσῃ ἐς τὰ ὀκτὼ ἔτεα τῆς πληρώσιος· ἐν τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς τοὺς ὑπηκόους πάντας εὐεργεσίας μεγάλας, ὥστε B τε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πᾶσι τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ, πλὴν ἐξ αὐτῶν Περσέων. Διαπέμπας γὰρ ὁ μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἦρχε, τοῦ μὴ παρέχειν ἀτελείην στρατιῆς καὶ φόρου ἐπ᾽ ἔτεα τρία. τοσοῦτο μὲν δὴ τοῦτο αὐτίκα αὐτίσας ἐβασίλευε ἐς τὸν ἕβδομον μῆνα ἐγένετο καὶ πάντας ἔσχε τοιῶνδε· Ὀτάνης ἐὼν Φαρνάσπεω μὲν παῖς, γένεϊ δὲ καὶ χρήμασι ὁμοίως τῷ πρώτῳ Περσέων. ἔδεε ὦν ὁ Ὀτάνης πρῶτος γνῶναι τὸν μάγον, ὡς οὐκ εἴη ὁ Κύρου C Σμέρδις, ἀλλ᾽ ὅσπερ ἐῷ τῆδε συμβαλλόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοίτα ἐκ τῆς ἀκροπόλιος, καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὄψιν ἑωυτῷ οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων. γνοὺς δὲ μιν, ἐποίεε τάδε. ἔσχε αὐτὸν ὁ Καμβύσης γυναῖκα, τῇ οὔνομα ἐῷ Φαιδύμη· τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην εἶχε τότε ὁ μάγος, καὶ ταύτῃ συνοίκεε, καὶ τῇσι ἄλλῃσι πάσῃσι τῇσι τοῦ Καμβύσεω γυναιξί. πέμπων δὴ ὦν D ὁ Ὀτάνης πρὸς αὐτὴν τὴν γυναῖκα, ἐπυνθάνετο πρὸς ὅτεῳ αὐθημέρων κοιμῷτο, εἴτε μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου, εἴτε μετ᾽ ἄλλου τευ. ἢν δὲ οἱ αὐτὸν πέμπῃ, φαμένη οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιν ἰδέσθαι οὐδαμῇ, οὔτε ὅστις εἴη ὁ συνοικέων αὐτῇ εἰδέναι· ἔπεμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης, λέγων, Εἰ μὴ αὐτὴ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, « σὺ γ᾽ ὧδε Ἀτόσσης πύθευ ὅτεῳ τούτῳ συν- « οικέει αὐτή τε ἐκείνην, καὶ σύ. πάντως γὰρ δή « κου τὸν γε ἑωυτῆς ἀδελφεὸν γινώσκει. αὐτὴ « πέμπει τοῦτο ἡ θυγάτηρ, ΟΥ̓ΤΕ Ἀ- « τόσσης δυνάμιος ἐς λόγους ἐλθεῖν, οὔτε ἄλ- « λην ὁκοδαμέων ἰδέσθαι τῶν συγκατημένων « γυναικῶν. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα ταύτῃ αὐθε- « πος, ὅστις κοτὲ ἦεν, προέλαβε τὸ βασιλήιον, «

διέσπειρε ἡμέας, ἄλλῃ ἄλλη πάξας. ἀκούοντι δὲ τοῦτα τῷ Ὀτάνῃ, μᾶλλον κατεφαίνετο τὸ πρῆγμα. τελευτῶν δὲ ἀγγελίην ἐς-
» πέμπει πρὸς αὐτὸν, λέγουσαν τάδε, Ω
» θύγατερ, δεῖ σε γενέσθαι δυ, κίνδυνον αἰρε-
» θεῖσαν τὸν αἴ κε πατὴρ προτρέπῃ κελεύῃ.
τὸν δὲ » εἰ μὴ ἔστι ὁ Κύρου Σμέρδις, ἀλλὰ τὸν
» αἴ κε δοκέω ἐγὼ, οὔτοί μιν σοί τε συγκοι-
» μᾶσθαι, καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα, δεῖ
» χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην.
» νῦν ὦν ποίησον τάδε· ἐπεὰν σοι σεσιωπῶντι, καὶ B
» μάθῃς αὐτὸν κατυπνωμένον, ἅψασαν αὐτοῦ
» τὰ ὦτα. καὶ εἰ μὲν φαίνηται ἔχων ὦτα, νόμι-
» ζε σεωυτῆς Σμέρδι τῷ Κύρου συνοικέειν·
» εἰ δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι.
ἀντιπέμπει ταῦτα ἡ Φαιδύμη, φαμένη κινδυνεύσειν μεγάλως εἰ ποιήσει ταῦτα.
εἰ γὰρ δὴ μὴ τυγχάνοι τὰ ὦτα ἔχων, ὑπολαμπὸς δὲ ἀφάσουσα ἔσται, οὐ εἰδέναι ὡς
ἀτιμώσει μιν. ὅμως μέντοι ποιήσειν ταῦτα. ἡ
μὲν δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατερ- C
γάσασθαι. τὸν δὲ μάγου τούτου τὸν Σμέρδιν
Κῦρος ὁ Καμβύσεω ἀρχὰς τὰ ὦτα ἀπέτεμε ἐπ' αἰτίῃ δή τινι οὐ σμικρῇ. ἡ ὦν δὴ Φαιδύμη αὐτῇ ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πειρᾶτο
ὅπως τελέσῃ τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρὶ, ἐπεί
τε αὐτῇ μέρος ἐγίνετο τῆς ἀπίξιος πρὸς τὸν
μάγον (ἐν γὰρ δὴ καὶ τῇδε τῇ γῇ ἀπίκαται φοιτέουσι δὲ οἱ Πέρσησι) ἐλθοῦσα πρὸς αὐτὸν νύ-
κτα. ὑπερωθοῦσα δὲ καρτερῶς τὸν μάγον, ἦφα- D
σε τὰ ὦτα. μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ'
εὐπετέως ὅτι οὐκ ἔχοι τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἐν-
μέρει τάχιστα ἐγεγόνεε, πέμψασα ἐσήμηνε
τῷ πατρὶ τὰ γιγνόμενα. ὁ δὲ Ὀτάνης τοῦδε
λαβὼν Ἀσπαθίνεα καὶ Γωβρύεα, Περσέων
τε τοὺς ἐόντας καὶ ἑωυτῷ ὅτι πιστοτάτους ἐς πίσιν, ἀπηγήσατο πᾶν τὸ πρῆγμα.
ὡς δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπώπτευον οὕτω τοῦτο ἔ-
χειν. αὐτίκα συντιθέασι τοὺς λόγους, E
ἑωυτοῖσι δεδέχθαι· καὶ ἔδοξε σφι ἕκαστον ἀνδρα Περσέων προσεταιρίσασθαι τῶνδε ὅτῳ πιστεύῃ
μάλιστα. Ὀτάνης μὲν νυν εἰσάγεται Ἰνταφέρνεα· ὁ δὲ Γωβρύης, Μεγάβυζον· Ἀσπαθίνης δὲ, Ὑδάρνεα. γενομένων δὲ τούτων ἓξ,
παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος, ἐκ Περσέων ἥκων· τούτων γὰρ δὴ ἐὼν
οἱ ὁ πατὴρ ὕπαρχος. ἐπεὶ ὦν αὐτὸς ἀπίκετο,

nos disperſit, aliam alibi collocans. Audienti hæc Otanirestviſa manifeſtior. itaque tertiò nuntium ad eandé mittit in hæc verba, Filia, decet te bonis ortâ natalib⁹, ſuſcipere periculũ quod te ſubire pater hortatur. Si enim iſte Smerdis, filius Cyri nó eſt, ſed is quem ego ſuſpicor, non debet neque tuo frui contubernio, neque quòd potentiam Perſarum obtinet, impune lætari, ſed pœnas luere. Nunc igitur hoc agito: quum tecũ cubabit, animaduertéſque ſoporatum, palpa eius auriculas: quas ſi habentem compereris, cum Smerdi filio Cyri te cubare exiſtima: ſin minus, cum Smerdi mago. Ad hæc Phædyma reſpondet, ſe, ſi id faciat, magnũ adire diſcrimen, quoniam probè ſcit, ſi ille careat auribus, & ipſa in palpando deprehendatur, fore vt ipſa ab illo trucidetur: tamẽ ſe id facturam. Et Phædyma quidem recipit ſe patri hoc eſſe perfecturam. Huic autem Smerdi mago Cyrus, quum regnaret, aures præciderat, nõ exigua de cauſa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunque receperat patri exequuta eſt: nam vbi vices eius fuerunt adeũdi magum, (etenim vxores Perſarum per vices in orbem ad illos pergunt) adiẽs magum, vnà cubuit, eiúſque, dum vehementer ſoporatus eſſet, aures palpauit: quibus carere hominem, non difficulter ſed facilè ſanè deprehendit. Vbi illuxit, celerrimè patrem certiorẽ rei geſtę facit. Iſte, ſumptis Aſpathine & Gobrya Perſarum primoribus, & ad fidem ſibi ſeruandam accommodatiſſimis, rem omnem exponit, qui & ipſi ſua ſponte rem ita ſe habere ſuſpicabantur. cóque verba quæ Otanes attulerat, admiſerunt: conſtituerúntque vt ſinguli ſibi ſingulos in ſocietatẽ deligerent è Perſis quibus maximè confiderent. Aſciuit itaque ſibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aſpathines Hydarnem. hi quum ſex forent, Darius à Perſis (nam his pater eius Hyſtaſpes præerat) Suſa aduenit. qui quum aduenisſet,

placuit sex Persis hûc in societatem adsciscere. qui quum septem essent, congressi colloquutique, fidem mutuò dederût. Quúmque ad Darium ordo dicendæ sententiæ venisset, ita apud cæteros verba fecit, Equidem mihi videbar ego solus nosse magum regnare: & Smerdin, filium Cyri, mortem oppetiisse: atque ob id ipsum dedita opera huc me contuli, ad necem mago comparandam. Verùm quandoquidem contigit vt vos quoque rem sciatis & non solùm ego, videtur mihi confestim esse transigêdum neque differendũ. differre enim satius non est. Ad hæc Otanes, Fili, inquit, Hystaspis, & patre egregio ortus es, & te nihilo inferiorẽ esse patre tuo, indolem præfers: noli tamẽ ita properare ad rem aggrediendam inconsultò, sed considerantius illam capesse: quam ita demũ aggredi debemus quum plures fuerimus. Tum Darius, Viri, inquit, qui adestis, si eo quem Otanes dixit vtemini modo, sciatis vos teterrimè perituros. aliquis enim priuati lucri ratione habita rem ad magum deferet: Et vos quidem debebatis potius per vosmet qui cœperatis, ista exequi: sed quoniam statuistis ad plures referendum & me adhibendum, aut hodie transigamus, aut scitote, si nobis hodiernus elabatur dies, non alium occupaturum vt me apud magum accuset, sed me vt vos accusem. Ad hæc Otanes, quum cerneret Darium properare, Quoniam, inquit, nos maturare compellis, nec finis differre, age, expone nobis ipse quónam pacto regiã introire possimus, & illos aggredi. excubias nanque dispositas esse, ipse quoque, etsi non visu, certè auditu nosti: quas qua ratione penetrabimus? Cui respondens Darius, Multa sunt, inquit, Otanes, quæ nequeunt oratione declarari, sed facto: alia, quæ oratione declarari possunt, sed vnde nihil clari operis existit. Vos verò nostis, excubias quæ dispositæ sũt, haud quaquam difficiles esse ad penetrandum. nam quum nos tales simus, nemo non (quisquis ille sit) cedet nobis, partim ob reuerentiam,

A τοῖσι ἐξ τῶν Περσέων ἔδοξε καὶ Δαρεῖον προσεπαγείσασθαι. σὺν ἑλθόντες δὲ οὗτοι ἐόντες ἑπτά, ἐδίδοσάν σφι πίστις καὶ λόγους. ἐπεί τε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπίκετο γνώμην ἀποφαίνεσθαι, ἔλεγέ σφι τάδε, Ἐγὼ τοῦτο ἐδόκεον αὐτὸς μοῦνος ἐπίστασθαι, ὅτι τε ὁ μάγος εἴη ὁ βασιλεύων, καὶ Σμέρδις ὁ Κύρου τετελεύτηκε· καὶ αὐτὸ τούτου εἵνεκεν ἥκω σπουδὴν, ὡς συρίσων ὅτι τῷ μάγῳ θάνατον. ἐπεί τε δὲ σπουδαίως ἔχετε καὶ ὑμέας εἰδέναι, καὶ μὴ μοῦνον ἐμέ, ποιέωμεν αὐτίκα μοι δοκέει, καὶ μὴ ὑπερβαλέσθαι. οὐ γὰρ ἄμεινον. Εἶπε τοῖσδε τοῦτα ὁ Ὀτάνης, Ὦ παῖ Ὑστάσπεος, εἰς τε πατρὸς ἀγαθοῦ, καὶ σκαφὴν ἔοικας στεωτὸν ἐόντα πατρὸς οὐδὲν ἧσσον· τάχυ μοι ὑπεχείρησαν τοῦτον μὴ οὕτω σπουδάχμενε ἀβούλως, ἀλλ' ὅτι εὖ σωφρονέστερον αὖτις λάμβανε. δεῖ γὰρ πλέονας γνωμέονας, οὕτω ὑπερχειρέειν. λέγει τοῖσδε τοῦτα Δαρεῖος, Ἄνδρες οἱ παρεόντες, ἔστι ὅτε τῶν εἰρημένων ἐξ Ὀτάνεος εἰ χρήσεσθε, ὑπίσω ἀπολέεσθε κάκιστα. ἐξοίσει γάρ τις τοῖσδε τὸν μάγον, ἰδίῃ τοῖσι ἀλλοφύλοισι ἑωυτῷ κέρδεα. μάλιστα μὲν νυν ὀφείλετε ἐπ' ὑμέων αὐτῶν βουλόμενοι ποιέειν τοῦτα· ἐπεί τε δὲ ὑμῖν ἀνέφερε ἐς πλέονας ἐδόκεε, καὶ ἐμοὶ ὑμῖν ὑπαρέσκετε, ἢ ποιέωμεν σήμερον, ἢ ἴστε ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ὑπερπέσω ἡνεῦ ἡμέρη, ὡς ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατηγορέῃς ἔσῃ, ἀλλά σφέας αὐδεῖς ἐγὼ κατερέω τοῖσδε τὸν μάγον. λέγει τοῖσδε τοῦτα Ὀτάνης, ὅπῳ ὦν ἔσται ἀπερχόμενον Δαρεῖον, Ἐπεί τε ἡμέας σπεύσατε χωίζειν ἀναγκάζεις, καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ ἐᾷς, ἵνα δόξηέο αὐτὸς ὅτεῳ ὑπῳ πάντα μὴ ἐς τὰ βασιλήια, καὶ ὑπεξερήσω αὐδεῖσι. Φυλακαὶ γὰρ δὴ διεστεώσας ὁρᾷς καὶ αὐτὸς, εἰ μὴ ἰδών, ἀλλ' ἀκούσας, ἃς τέῳ ὑπῳ περήσομεν· ἀμείνων Δαρεῖος τοῖσδε, Ὀτάνη, ἢ πολλὰ ὅσα τε λόγῳ μὴ οἷά τε δηλῶσαι, ἔργῳ δὲ ἀλλοῖα δ' ἐστὶ τὰ λόγῳ μὴ οἷά τε, ἔργον δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν ἀμπαύσειν γίνεται. ὑμεῖς δὲ ἴστε φυλακὰς τὰς κατεστεώσας, ἐούσας ἐς οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν. τοῦτο μὲν γὰρ, ἡμέων ἐόντων τοίων, οὐδεὶς ὅστις οὐ παρήσει· τὰ μὲν κου καταδέδμηκας ἡμέας,

τὰ δὲ κου

a Haud difficulter posse pertrâsiri. Nam q.

» τὰ δὲ χρυ καὶ ἀμμώνων. τοῦτο δὲ, ἔχω αὐτὸς A
» σκῆψιν οὐ φορτικὰ τίθεμαι, τῇ παρεμβολῇ φάς
» ἄρτι τε ἥκειν ἐκ Περσέων, καὶ βούλεσθαι
» τί ἔπος τοῦδε τοῦ παιδὸς σημῆναι τῷ βασι-
» λεῖ. ἔνθα γάρ τι δεῖ ψεύδεος λέγεσθαι, λε-
» γέσθω. τοῦ γὰρ αὖτε γλιχόμεθα οἵ τε ψευ-
» δόμυοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείῃ ἀμαχεόμυοι.
» ἢν μὲν γε ψεύδονται τότε, ἐπεὰν τι μέλλωσι
» τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες, κερδήσεσθαι· ἢν
» δὲ ἀληθίζονται τι, ἵνα τῇ ἀληθείῃ θέλτασά-
» σωνται κέρδος, καὶ τῆς μᾶλλον σφίσι θέλε- B
» ρπάπτ. » ρᾶπται. ουτω ὦν ἡμῖν τὰ ἀσκέοντες, τῶν-
» τῷ ἐκεχόμεθα. εἰ δὲ μηδὲν κερδήσεσθαι
» μέλλοιεν, ὁμοίως αὖ ὅ,τε ἀληθίζόμυος,
» ψευδὴς εἴη, καὶ ὁ ψευδόμυος, ἀληθής. ὅς
» αὖ μὴ νιν τῶν πυλωρῶν ἐκὼν πρεῖη, αὐτὸς
» οἱ ἀμείνων ἐς χρόνον ἔσαι· ὅς δ' αὖ ἀντιβαί-
» νειν πειρᾶται, δεικνύσθω ἡμῖν τὰ ἐὼν πο-
» λέμιος, καὶ ἕπεται ὡσάμυος ἔσω, ἔργου ἐ-
» χόμεθα. λέγει Γοβρύης μετὰ ταῦτα, Ἄν-
» δρες φίλοι, ἡμῖν κότε κάλλιον πρέζειν ἀνα- C
» σώσασθαι τὸν ἀρχιν, ἢ, εἰ γε μὴ οἷοί τε
» ἐσόμεθα αὐτὸν ἀναλαβεῖν, ἀποθανεῖν.
» ὅτε γὰρ ἀρχόμεθα ἡμῶν, ἐόντες Πέρσαι,
» ὑπὸ Μήδου ἀνδρὸς μάγου, καὶ τούτου οὔτε
» ὄκν ἔχοντος, ὅσοι τε ὑμέων Καμβύσῃ νοσέ-
» οντι παρεγένοντο, πάντως κου μέμνησθε τὰ
» ἐπέσκηψε Πέρσῃσι τελευτῶν ὁ βίον, μὴ
» πειρεωμένοισι ἀνακτᾶσθαι τὸν ἀρχιν. τὰ
» τότε οὐκ ἐνεδεκόμεθα, ἀλλ' ὅτι ἀμαβο-
» λὴ ἐδοκέομεν εἰπεῖν Καμβύσεα. νῦν ὦν D
» πέμψαι ψῆφον πείσεσθαι Δαρείῳ, καὶ μὴ
» ἀμαλύεσθαι ἐκ τοῦ συλλόγου τῶνδε ἀλ-
» λοῖόν γε ἢ ὅτι τὸν μάγον ἰῆσαι. ταῦτα εἶ-
πε Γοβρύης. καὶ πάντες ταύτην αἴνεον.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλεύοντο, ἐγίνετο καὶ σὺν τυχίῃ τάδε. τοῖσι μάγοισι ἐδόξε βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον ποιέεσθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθεε πρὸς Καμβύσεω ἀναρσία, ὃς οἱ παῖδα ἐξ ὀδόντας ἀπολωλεκέει· καὶ ὅτι μούνος ἠπίστατο Ε Σμέρδιος τοῦ Κύρου θάνατον, αὐτόχειρι μὲν ἀπολέσας· ποιέεσθαι δ' ἔτι, ἐόντα οἱ ἄμυνα μεγίστη, Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δὴ μιν εἵνεκα καλεσάμυοι, φίλον προσεκτέωντο, πίστεί τε λαβόντες καὶ ὁρκίοισι, hominem, sibi amicum comparabant: accipientes fidem ac iusiurandum,

partim ob timorem. Adde quòd habeo prætextũ [a] accommodatissimum cui innitamur. siquidè è Persis veniſſe me dicã, ac velle quædam à patre mãdata regi nũtiare. Vbi enim expedit mẽdacium dicere, dicatur: nam idem optamus, quíque mendacium dicimus quíque veritatem: quippe quum ii qui mentiuntur, tunc mentiantur quum perſuadendo ſunt quippiã lucri facturi: & qui verum dicunt, ideo dicant vt verum dicẽdo aliquod lucrũ [b] cõſequantur. Et alius huc, alius illuc magis propenſus eſt. ita non idẽ factitando, idem tamen obtinemus. quòd ſi nihil lucri faciendũ eſſet, peræquè & verax foret mendax, & mẽdax verax. Quod autẽ ad ianitores attinet, ſiquis eorum libenter cedet nobis, vtilius ei ſuo tempore erit: ſiquis reſiſtere conabitur, vt erit hoſtis, ita tũc pro hoſte habeatur: deinde intro irrũpentes, rem tranſigamus. Poſt hæc Gobryas, Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperium: aut, ſi recuperare non poterimus, mortem oppetere, quàm, quum ſimus Perſæ, viro Mẽdo parere, & quidẽ aures non habenti. Quum præſertim quicunque veſtrũm Cambyſi ægrotanti adfuiſtis, memoria teneatis quæ ille dum vita excederet, Perſis imprecatus eſt, niſi imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc non admittebamus, [c] inuidioſè dici à Cambyſe exiſtimantes. Nunc igitur calculum pono in Darii ſententiã: [d] neque hunc cœtum diſſoluendum cẽſeo, ſed ſtatim aduerſus magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri comprobarũt.

Interea verò dum ab iſtis conſultatur, fortè hoc cõtigit vt magi inito inter ſe conſilio ſtatuerent conciliandum ſibi amicum Prexaſpem, quòd indigna paſſus à Cambyſe eſſet, occiſo eius filio ictu ſagittæ, & ſolus mortem Smerdis Cyro geniti noſſet, quem ipſe ſuapte manu interemiſſet: quòd [e] præterea *ob id* apud Perſas maxima flagrabat inuidia. His de cauſis accitum

a Accomm. quo innitentes pertrãſeamus. ſiquidem è P.

b Conſequãtur, & aliquis magis ipſis conuertatur, vel, flectatur. *id eſt, Morigerum ſe præbeat. Q. d. Vt aliquã magis animum ad eorũ Gobryantatem conuertat. Inſiſ autem quæ proximè ſequuntur, aliam lectionem ſequitur interpres.*

c Calumniosé.

d Neque hoc cœtu diſſoluto, eundum aliò cẽſeo quàm rectà ad magum.

e Præterea apud Perſas in maxima exiſtimatione eſſet.

fallaciam quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturũ, neque cuiquam mortalium patefacturum, [a] pollicitantes innumerabilia se ei daturos. Recipiẽte Prexaspe facturum se quæ magi suaserant, iterum illi dicere, in animo se habere omnes Persas sub murum arcis conuocare: ideóque iubere hunc conscensa turri prædicare, à Smerdi Cyri Persis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, veluti homini summæ apud Persas autoritatis, & qui sæpenumero asseueraſſet eum esse Smerdin Cyri, ac cædem à se factam pernegasset. Hæc quoque Prexaspe se paratum exequi dicente, magi cõuocatis Persis, hominem in turrim perductum iubent habere orationem. Prexaspes, ea quæ ab istis oratus fuerat sponte obliuiscitur: exorsúsque ab Achæmene, seriem familiæ Cyri recensẽt: & vbi tandem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Persas beneficia. His expositis, prompsit veritatem, causatus ideo se hactenus occultasse quòd sibi tutũ non fuisset proferre rem gestam, sed impræsentiarum necessitate coactum proferre: dixítque se à Cambyse adactum Smerdin Cyri occidisse, & magos esse qui regnẽt. Multis quo que verbis Persas deuouit nisi rursus imperium recuperarent, ac magos vlciscerentur. Hæc loquutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hũc in modum Prexaspes, vir per omne tempus vitæ spectatus, occubuit.

[a] Pollicitantes se decies millies ipsius bona multiplicaturos.

A ἢ μιν ἔξειν πρὸ ἑωυτοῦ, μηδὲ ἐξοίσειν πα- 122
ρὰ μηδενὶ ἀνθρώπων τὸν ἀπὸ σφέων ἀ-
πάντων ἐς Πέρσας γεγενῆσθαι· ὑπισχνέοντο
τὰ πλεῖστα οἱ μυρία δώσειν. Προσχρεομένου
δὲ τῷ Πρηξάσπεϊ ποιήσειν ταῦτα, ὡς ἀνέ-
πεισαν μὲν οἱ μάγοι, δεύτερα προσφέρε-
σθαι, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντας συγ-
καλέειν ἐπὶ τὸ βασιλήιον τεῖχος, κεῖνον
δὲ ἐκέλευον ἀναβαίνοντα ὅτι μέγιστον, ἀγο-
ρεῦσαι ὡς ἐπὶ τοῦ Κύρου Σμέρδις ἔζη-
ται, καὶ ἐπ' οὐδενὸς ἄλλου. Ταῦτα δὲ
B οὕτω ἐπετέλλοντο, ὡς πιστότερον δόξειν ἐόν-
τος αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀπο-
δεξαμένου γνώμεων ὡς χρεὸν εἴη ὁ Κύρου
Σμέρδις, καὶ ἐξαρνησαμένου τὸν φόνον αὐ-
τοῦ. Φαμένου δὲ καὶ ταῦτα ἑτοίμου εἶναι ποιέειν
τοῦ Πρηξάσπεω, συγκαλέσαντες τοὺς Πέρ-
σας οἱ μάγοι, ἀνεβίβασαν αὐτὸν ὅτι τὸν
πύργον, καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον· ὁ δὲ, ὡς
μάλιστα ἐκείνοισι χρεὸν ἐδόκεε αὐτὸν, πρότερα μὲν
ἑκὼν ἐπελήθετο. Ἀρξάμενος δὲ ἀπ' Ἀ- ἀπελά-
χαιμενέος, ἐξυμενέος γε τοῦ πατρείου τοῦ ἐγχωρίου
C Κύρου. μετὰ δὲ, ὡς ἐς τοῦτο κατέβη τελέων
τῶν, ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κῦρος Πέρσας πε-
ποιηκὼς διεξελθὼν δὲ ταῦτα, ἐξέφαινε τὸ
ἀληθήιον, φάμενος πρότερον μὲν κρύ-
πτειν οὐ χαῖρον εἰ ἀσφαλὲς λέγων τὰ γε-
νόμενα· ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίως μιν
καταλαμβάνειν φαίνων. καὶ δὴ ἔλεγε, ὡς
μὲν Κύρου Σμέρδιν ὡς αὐτὸς ἐπὶ Καμ-
βύσεω ἀναγκαζόμενος ἀπεκτείνειε, τοὺς
μάγους δὲ βασιλεύειν. Πέρσῃσι δὲ πολλὰ
ἐπαρησάμενος, εἰ μὴ ἀνακτησαίατο ὀπίσω
D τὸν ἀρχὴν, καὶ τοὺς μάγους ζωσαίατο, ἀ-
πῆκε ἐφ' ὅτι κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ
τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μὲν νυν
ἐὼν πάντα χρήσιμος ἀνὴρ δίκαιος, οὕτω ἐ-
τελεύτησε.

Ot δὲ δὴ ἑπτὰ τῶν Περσέων, ὡς ἐβουλεύσαντο αὐτίκα ἐπιχειρέειν τοῖσι μάγοισι, καὶ μὴ ὑποβάλλεσθαι, ἦεσαν βουλόμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πρηξάσπεα τρηχέων τεθνεώτων εἰδότες οὐδέν. ἐν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ γιγ-
E νόμενοι ἐγίνοντο, καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεα γε-
γενότα ἐπεῖχε φαίνοντο. ὀφθέντες δὲ ὑπὸ τῶν

b Rem iterum in disquisitionem vocauerunt. Ex quibus Otanes omnino autor erat vt differrent, neque rebus flagrantibus inceptum capesserét: (Et legatur οἰδεὸν τῶν) at Darius confest.

ὁδοιπόρων, ἐδόκεον σφίσι λόγους οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνην, παρχυκλοῦντες ὑπο-
βαλλέσθαι, μὴ δὲ οἱ δεόντων τῶν πρηγμάτων, διαπίπτεσθαι. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαρεῖον,

αὐτίκα τε ἰέναι, καὶ τὰ δεδογμένα ποιέειν, μηδ' ὑποβάλλεσθαι. ὡς δὲ ταῦτα ἐδόκεε σφι ἀμφὶ τῶν, ἐφάνη ἱρήκων ἑπτὰ ζεύγεα, δύο αἰγυπιῶν ζεύγεα διώκοντά τε καὶ τίλλοντα καὶ ἀμύσσοντα. ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἑπτὰ, τιμή τε Δαρείου πρώτους ἀγαγομένη, καὶ ἔπειτα ἥδεσθαι ὅτι τὰ βασιλήια τεθαρρηκότες ἴσιοι ὁρμῶσι, ὅτι σφι καὶ πύλας ἐγίνετο οἷόν τι Δαρείῳ ἡ γνώμη ἔφερε. καὶ καταδεδεγμένοι μὲν Φύλακα αἰδρας τοὺς Περσέων πρωτίστους καὶ ἄριστον τοιοῦτον γενόμενοι ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, προίεσθαι, δείσαντες πομπῇ χρεωμένους· οὐδὲ ἐπηρώτα σφέας οὐδείς. ἐπεί τε δὲ καὶ προῆλθον ἐς τὴν αὐλήν, ἐνέκυρσαν τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι βουνύχοισι, οἳ σφέας ἱστόρεον ὅτι θέλοντες ἥκοιεν. καὶ ἅμα ἱστορέοντες τούτοισι, τοῖσι πυλωροῖσι ἀπείλεον ἔτι σφέας προσιέναι. ἔχον τε βουλομένους τοὺς ἑπτὰ ἐς τὸ μέσον παριέναι· οἱ δὲ, ἐκκεκελευσμένοι καὶ ἀπασσάμενοι τὰ ἐγχειρίδια, τούτους μὲν τοὺς ἔχοντας, αὐτοὶ τούτῳ συγκεντέοντες· αὐτοὶ δὲ ἤεσαν δρόμῳ ἐς τὸν ἀνδρεῶνα. ἔτυχον δὲ μάγοι ἐόντες ἔσω, καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεω βουλεύματα ἐβουλεύοντο. ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς βουνύχους τεθορυβημένους τε καὶ βοηθέας, ἅμα τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι καὶ ὡς ἔμαθον τὸ πρηγμένον πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο. ὁ μὲν δὴ αὐτέων φθάνει τὸ τόξον κατελόμενος, ὁ δὲ, πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο. ἐν δὲ τούτῳ τῷ μεταξὺ ἐμίσγοντο ἀλλήλοισι. τῶν μὲν δὴ τὰ τόξα ἀναλαβόντες αὐτέων, ἐόντων τε ἀγχοῦ αὐτῷ τῷ πολεμίων, καὶ προσκειμένων, ἐωυτῶν χρῆσθαι οὐδὲν. ὁ δὲ ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἠμύνετο· καὶ τοῦτο μὲν, Ἀσπαθίνῃ παίει ἐς τὸν μηρόν· τοῦτο δὲ, Ἰνταφέρνεα ἐς τὸν ὀφθαλμόν. καὶ ἐξερύσῃ μὲν τὸ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ χώματος ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέντοι ἀπέδανέ γε. τοῦτο μὲν δὴ μάγων οὗτος τρωματίζει τούτους· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεί τε οἱ τὰ τόξα οὐδὲν χρησιμα ἐγίνετο, ἦν γὰρ δὴ θάλαμος ἐσέχων ἐς τὸν ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον καταφυγὼν, θέλων αὐτοῦ προσδεῖναι τὰς θύρας· καὶ οἱ συνεπίπτοισι τῷ ἑπτὰ δύο, Δαρεῖός τε καὶ Γοβρύης. συμπλακέντος δὲ Γοβρύεω τῷ μάγῳ, ὁ Δαρεῖος ἐπεσεύς ἠπόρει, οἷα ἐν σκότεϊ, μὴ πλήξῃ τὸν Γοβρύην.

confestim eundum, & quod decretum, esset peragendum. Eis concertantibus apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo paria vulturum, cósque vellicantium atque infestantium. Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darii comprobarunt: & mox freti auibus ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius senserat, ita euenit. nam custodes reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui venirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos qui erant à nuntiis: & ab his qua gratia venirent interrogantur. Simúlque inter percontandum ianitoribus minitabantur quòd homines ingredi permisissent: atque vlterius pergere volentes eosdem prohibebant. Isti se mutuò cohortati, eductis gladiis, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: iidémque cursu in claue contendunt, intra quod tunc fortè ambo magi agebant, & de iis quæ à Prexaspe erant acta consultabant. Qui quum vidissent tumultuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt vterque: & quod fiebat animaduertentes, [a]ad vires conuersi sunt: quorum vnus occupat arcum, alter lanceam sumit. atque inde [b]miscentur inuicem. Verùm arcus ei qui illum sumpserat, quum hostes iuxta essent, nulli vsui fuit: alter qui se lancea tuebatur, tum Aspathmis femur percussit, tum oculum Intaphernis: oculóque ex vulnere Intaphernes, non tamen & vita priuatus est. Hos igitur alter magorum vulnerauit: alter verò, quando arcus ei nulli vsui erat, in thalamum qui erat conclaui contiguus, se propripuit, fores occlusurus. Sed illuc duo de septem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: [c]quum autem Gobryas esset implicitus cum mago, Darius adhuc stans atque hærens, considerabat ne Gobryam feriret in tenebris.

a Vires suas aduersus illos experiri cœperũt. *Vel*, Pro viribus illis obsistere cœperunt.

b Manus conserebant.

c Quum autem pedem conferret cum m. *Vel*, Quũ autem manũ consereret. *Vel*, Quũ adortus esset Gobryas magum.

Eum cernens Gobryas otiosum stantem, interrogauit cur nō vteretur manu. Respondenti Dario, Dispicio nete feriam, Tu verò, inquit, vel per vtrūque exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu vibrato magū casu percussit. Interfectis magis capita demunt, eáque gestantes quinque eorum, duobus reliquis qui saucii erant illic relictis, tū quòd inualidi essent, tū arcis tuēdæ causa, foras procurrunt cū vociferatione ac tumultu: cæteróſq; Persas compellando, rem gestam exponebant, capita ostentantes: & simul quicunque magorum ipsis occurrebat, mactabant. Persæ, cognito quod actum ab his erat, ac dolo magorum, & ipsi facienda sibi eadem censuerunt: eductisque gladiis, vt quenque reperiebant magum, interficiebāt: & nisi noctis interuentu cohibiti fuissent, neminem magorum reliquissent. Hunc diem Persæ maximè solennem publicè obseruant, & in eo ingens celebrāt festum, vocantes id *μαγοφονίαν, id est, magorum cædem.* quo die nulli magorum fas est prodire in lucem, sed cuncti se intra domū continent.

Vbi resedit tumultus, diēsque quinque excessēre, ii qui magos inuaserant, de omni rerum statu cōsultabant. Quorum orationes etsi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamē huiusmodi fuerunt: Otanes hortabatur vt rem Persicam in medium constitueret, ita inquiens, [a] Vnum è nobis principem fieri, amplius mihi non videtur: neque enim id aut iucundum est, aut bonum. [b] Nā & quò licētiæ Cambyses processerit, nostis, & quò magi. [c] Quid igitur nobis opus est monarchia, quā sustulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impunè? quæ virum, etiamsi optimus omnium fuerit, tamen, quum in ea positus est, extra consuetos abiecerit sensus? Quippe quum præter inuidiam ab initio ingenitam homini, ingeneretur ex præsentibus bonis insolentia. [d] Itaque hæc duo mala habēs, nimirum omnē malitiam habet,

a Ego certè, vt posthac nostrūm vnus rerum solus potiatur, *vel*, vt totum imperiūm nostrūm posthac deferatur, autor non fuerim. *Q. d. Non censeo posthac de hoc cogitandum vt imperium vni deferatur. Neque enim dicit*, Posthac deferatur, *quasi tū antea delatū fuerit. Sic intelligendum paulo post* μετέστω ὑμέας μουναρχίης.

b Nā quò progressa sit Cambysis insolētia vidistis, & magi insolentiam experti estis.

c Quomodo autem monarchia sit res bene ordinata, in qua licet pro lib. *vel*, Quomodo autē in monarchia res bene compositæ esse possint?

d Hæc autem duo habēs, omne vitium habet.

A ὀρέων δὲ μιν ἀρχὴν ἐπισχεῖται ὁ Γοβρύης, εἰρετο ὅτι οὐ χρῆται τῇ χειρί· ὁ δ' εἶπε, Προμηθούμενος στέο, μὴ πλήξω. Γοβρύης δὲ ἀμείβετο, Ω' ἦ δὴ ἀμφοτέρων τὸ ξίφος. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος, ὥσε τε καὶ ἐγχειδίσθη, καὶ ἔτυχέ κως τοῦ μάγου. Ἀποκτείναντες δὲ τοὺς μάγους, καὶ ἀποταμόντες αὐτέων τὰς κεφαλὰς, τοὺς μὲν τραυματίας ἑωυτῶν αὐτοῦ λείπουσι, καὶ ἀδυνασίης εἵνεκεν, καὶ φυλακῆς τῆς ἀκροπόλιος· οἱ δὲ πέντε αὐτέων, ἔχοντες B τοὺς μάγων τὰς κεφαλὰς, θέουσι, βοή τε καὶ παταγῷ χρεώμενοι, καὶ Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο, ἐξηγεόμενοί τε τὸ πρῆγμα, καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλάς· καὶ ἅμα ἐκτεινον πάντα τινὰ τῶν μάγων τὸν ἐπιτυγχάνομεν. Πέρσαι δὲ, μαθόντες τὸ γεγονὸς ὑπὸ τῶν ἑπτὰ, καὶ τῶν μάγων τιμωρέοντες τὰ πάτιμα, ἐδικαίευν καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιέειν. ἀποστάμενοι δὲ τοῦ ἐγχειρίδιον, ἔκτεινον ὅκου τινὰ μάγον θέησαν. εἰ δὲ μὴ νὺξ ἐπέλαβε ποιεῦντας ἔργα, ἔλιπον ἂν οὐδένα μάγον. Τοῦτο τὸν ἡμέρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων· καὶ ἐν αὐτῇ, κοινὴ ὀρτὴ μεγάλη ἄγουσι, ἣν καλέουσι Περσέων μαγοφονίαν· ἐν τῇ μάγον οὐδένα ἔξεστι φανῆναι ἐς ὄφος, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἐωῦτοὺς οἱ μάγοι ἔχουσι τὸν ἡμέρην τοῦτον. μαγοφονία

Ἐπεί τε δὲ κατέσχε ὁ Γοβρύης, καὶ οὗτος πέντε ἡμερέων ἐβασίλευσε, ἐβουλεύοντο οἱ ἐπαναστάντες τοῖσι μάγοισι περὶ τῶν πρηγμάτων τῶν παρεόντων· καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι μὲν τοῖσι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὦν. Ὀτάνης μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσησι καταθεῖναι τὰ πρήγματα, λέγων τάδε, Ἐμοὶ δοκέει, ἕνα μὲν ἡμέων μουναρχον μοῦνον μηκέτι γίνεσθαι· οὔτε γὰρ ἡδύ, οὔτε ἀγαθὸν. εἰδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσεω ὕβριν ἐπ' ὅσον ἐπεξῆλθε, μετεσχήκατε δὲ καὶ τῆς τοῦ μάγου ὕβριος. κῶς δ' ἂν εἴη χρῆμα κατηρτημένον μουναρχίη, τῇ ἔξεστι ἀνυθύνως ποιέειν τὰ βούλεται; καὶ γὰρ ἂν ὁ ἄριστον ἀνδρῶν πάντων στάντα ἐς τοῦτον τὸν ἀρχὴν, ἐκτὸς τῶν ἐωθότων νομάτων γνώσεται. ἐγγίνεται μὲν γὰρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἀρχῆθεν ἐνεμφύεται ἀνθρώπῳ. δύο δ' ἐχόντα ταῦτα, ἐχει πᾶσαν κακότητα.

μουναρχον μηκέτι

ἔξεστι ἀνευθύνως

» τὰ μὲν γὰρ ὕβρει κεκορημένος ἔρδει πολλὰ
» καὶ ἀτάσθαλα· τὰ δὲ, φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα
» γε τύραννον, ἀφθονον εἶδει εἶναι, ἔχοντά γε
» πάντα τὰ ἀγαθά· ὃ δὴ ὑπενδυτίον τοῦτου
» ἐς τοὺς πολίτας πέφυκε· φθονερὴ γὰρ τοῖσι
» ἀπίστοισι τε οὐκ ἐοῦσί τε καὶ ζώουσι, χαίρει δὲ
» τοῖσι κακίστοισι τῶν ἀστῶν. ἀγαθολὰς δὲ ἀν-
» είσθαι ἐν δέκεσθαι ἡγέεται. ἂν ἁρμοσύνην
» δὲ πάντων· ἰὼν τε γὰρ αὐτὸν μετρίως θωῦ-
» μάζῃς, " ἀχθεται ὅτι οὐ κάρτα θεραπεύε-
» ται· ἰὼν τε θεραπεύῃς κάρτα, ἀχθεται αὖτε
» θωπείαν ἠνδρωμένος. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἐρυ-
» μνὰ ἐρέων· νόμων τε κινεῖ πάτεια, καὶ βιᾶ-
» ται γυναῖκας, κτείνῃ τε ἀκρίτους. πλῆθος δ'
» ἄρχον, εὖ ἔχει τὰ μὲν, οὔνομα πάντων κάλλι-
» στον ἔχει, ἰσονομίην· δεύτερα δὲ, τούτων πᾶν ὁ
» μουσάρχης, ποιέει ὧδε. πάλαι μὲν γὰρ
» ἀρχὰς ἄρχει, ὑπεύθυνον δὲ ἀρχὴν οὐκ ἔχει,
» βουλεύματα δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀναφέ-
» ρει. πίθεσθαι ὦν χρὴ μοι, μετέντας ἡμέας
» μουσαρχίης, τὸ πλῆθος ἀέξειν. ἐν γὰρ τῷ
» πολλῷ ἔνι τὰ πάντα. Ὀτάνης μὲν δὴ ταύ-
» την τὴν γνώμην ἐσέφερε. Μεγάβυζος δ'
» ὀλιγαρχίην ἐκέλευε βαπτίζειν, λέγων τά-
» δε, Τὰ μὲν Ὀτάνης εἶπε, τυραννίδα παύων,
» λελέχθω καὶ ἐμοὶ ταῦτα· τὰ δὲ ἐς τὸ πλῆ-
» θος ἀνῆκε φέρειν τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀ-
124 » ίστης ἥψατο. ὁμίλου γὰρ ἀμηχάνου ὄντος
» ὄφρ ἀξυνετώτερον, οὐδὲ ὑβριστικώτερον.
» καὶ τυραννίδος ὕβριν φεύγοντας ἄνδρας, ἐς
» δήμου ἀκολάστου ὕβριν πεσεῖν, ἐστὶ οὐδα-
» μῇ ἀνασχετόν· ὁ μὲν γὰρ, εἴ τι ποιέῃ, γινώ-
» σκων ποιέει· τῷ δὲ οὐδὲ γνώσκειν ἔνι. κῶς
» γὰρ ἂν γνώσκοι, ὃς οὔτε ἐδιδάχθη, οὔτε οἱ δὲ
» καλὸν οὐδὲν, οὐδ' οἰκήιον· ὠθέει τε ἐμπεσὼν
» τὰ πρήγματα ἄνευ νόου, χειμάρρῳ ποτα-
» μῷ ἴκελος. δήμῳ μὲν νυν οἱ Πέρσησι κακὸν
» νοέοισι, οὗτοι χρέωσθων. ἡμεῖς δὲ ἀνδράσι τῶν
» ἀρίστων βουλεύσαντες ὁμιλέωμεν, τούτοισι πε-
» ισθέωμεν τὸ κράτος. ἐν γὰρ δὴ τούτοισι καὶ
» αὐτοὶ σεσόμεθα. Ἀείσαν δὲ ἀνδράσι εἶ-
» κὸς ἄριστα βουλεύματα γίνεσθαι. Μεγά-
» βυζος μὲν δὴ ταύτην γνώμην εἰσέφερε.

tum per insolentiã, quòd expletus omnibus rebus est, tum per inuidiam multa facinora admittens. Atenim vir tyrannus, vt qui omnia bona obtineat, debebat sine liuore esse: verùm ita natura comparatũ est [a] vt is sit aduersarius popularibus suis. siquidem eorum optimis quibusque qui superstites sunt atque viuũt, [b] deterrimis delectatur: &, quod indecétissimum est, criminationes admittere optimum putat. Nam siue admireris eum modestè, offenditur quòd non effuse hoc facias: siue effusè facias, offenditur, quasi sibi assenteris. Et vt exequar dicendo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat, fœminis vim affert, indemnatos interimit. At quum dominatur multitudo, primùm quidem nomen obtinet omnium pulcherrimum, isonomian, *id est iuris æquabilitatem*: deinde verò nihil eorum agit quæ monarchus: *hoc est* [a] *vnicus princeps*. nam magistratus tum sorte deligũtur, tum administratorum rationem reddunt: omnia denique consilia in commune referuntur. [c] Itaque (vt meam dicam sententiã) censeo nobis monarchiæ deiectoribus statum multitudinis esse optandum. in multitudine enim omnia insunt. Otanes quidem hanc sententiã dixit. Megabysus autẽ ad oligarchiam. *i. ad statum paucorũ*, ré traducens, ad eam socios hortabatur, his verbis, Quæ Otanes dixit de abolenda tyrannide, ea sint pro dictis à me quoq;: sed quatenus hortabatur summam rerum deferri ad multitudinem, in hoc ab optima erravit sententia. Etenim populari multitudine nihil est neque insipientius, neque insolẽtius. Itaque eos [d] qui tyranni fæuitiam fugiunt, ad intemperantis plebis recidere fæuitiam, nequaquam tolerandum est. Nam tyrannus, siquid facit, intelligens facit: [e] at plebi suum est nihil intelligere. quo enim pacto sciat, qui neque edoctus est, neque honestum nouit, ne domesticum quidem? & qui ad res agendas sine consilio præceps ruit torrenti flumini similis? Quare siqui malè consultum Persis cupiunt, ii statu populari vtantur: nos verò cœtu virorũ optimorum electo, ad eos imperium deferamus. nã inter eos & ipsi erimus, & ex optimis viris credibile est optima existere cõsilia. Hanc Megabysus sententiã dixit.

a Vt contrario modo se in populares suos gerat. *Vel*, Contrariis moribꝰ erga suos populares præditus sit. *Vel breuius*, Sed contrà cõparatus est in ciues. *Vt ὑπεναντίον sumatur aduerbialiter.*

b Deterrimis delectatur: criminationibus etiã, *Vel calumniis*, locum dare optimũ putat. Et (quod est quiddam minimè omnium sẽcum consentiẽs) siquidẽ eum mediocri, *Vel mediocra*, admiratione prosequaris, infensus est quòd non impensè colatur: sin impensè quis eum colat, eo cultu, tanquã assentatione, offenditur.

c Nobis igitur censeo, missam facientibus tyrannidem, euehendam, *Vel, pronehendam*, esse multitudinẽ. in multitud. *&c. Id est, missam facientibus de tyrannide deliberationem.*

d Qui tyranni insolentiã fugiũt, in plebis effræna insolentiam incidere, neq.

e At plebi nulla intelligẽtia inest. quomodo enim intelligat [*Vel*, vnde enim intelligentia ei adsit] qui nec edoctus est nec nouit honestum quicquã, ne in sua quidem familia: & qui ad res ag. *&c. Sed, οἰκήιον potest & aliter expon.*

Tertio loco suam Darius, inquiens, Quæ Megabyzus dixit, quatenus ad statum popularem pertinent, rectè mihi videtur dixisse: quatenus autem ad statum paucorum, nõ rectè. propositis enim tribus statibus, & his omnibus optimis, vt optimè imperet populus, optimè pauci, optimè vnus, inter hæc multo antecellere vnius imperium sentio. imperio enim vnius viri qui optimus sit, nihil melius esse constat. [a]Quod qui sentit, non immeritò statum popularem missum faciat. vt taceam sic præcipuè consilia in aduersarios trahi solere. At in statu paucorum, quum plures virtuti incumbant in publicum, vehementiora priuatim odia excitari consueuerunt. quum enim quisque princeps esse optet, & in dicenda sententia vincere, ad ingētia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, è seditionibus cædes, è cædibus ad vnius imperium deuenitur. vnde intelligi datur quanto sit hoc illo præstantius. Iam verò, plebe imperāte, fieri non potest quin malitia exoriatur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fiūt, sed amicitiæ validę. qui enim aduersus rempublicam facinorosi sunt, mutuò se occultant: idque tamdiu fit dum aliquis populo præpositus tales homines compescat, is videlicet quem populus inter cæteros admiretur. Hic quū [b]admirationi est, tunc verè [b]monarchus ostenditur, declarans in hoc monarchiam esse rem omnium præstantissimā. Atque vt in summam omnia colligam, vnde nobis libertas extitit, & à quo data? à populóne, an ab oligarchia, an à monarcho? Ego igitur [c]sentio, quum sitis per vnum virum liberati, vos debere talem rem complecti, ne alioqui leges patrias dissoluatis bene conditas: quod nequaquam satius est. Hæ tres dictæ fuerūt sententiæ, quarum vltimæ quatuor reliqui assensērunt. Otanes, qui iuris æquabilitatem facere Persis studebat, vbi ipsius sententia reiecta est apud alios, ita in medium loquutus est, [d]Viri seditiosi, quoniam constat necesse esse vnum aliquem è nobis regem fieri, siue per sortem, siue permissu Persarum per multitudinis electionem,

A πέμπτος δὲ Δαρεῖος ἀπεδείκνυτο γνώμην, λέγων, Ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος, ἐς « Ὃ πλῆθος ἔφερε, δοκέει ὀρθῶς λέξαι· τὰ δὲ « ἐς ὀλιγαρχίην, οὐκ ὀρθῶς. τριῶν γὰρ πρη- « κειμένων, καὶ πρώτων τῶν λέγω ἀρίστων ἐόν- « των, δήμου τε ἀρίστου, καὶ ὀλιγαρχίης, καὶ « μουναρχίου, πολλῷ τοῦτο προφέρειν λέγω. αὐ- « τὸς γὰρ ἑνὸς τοῦ ἀρίστου σόον ἂν μοῦνον αὐ « φαίνειν. γνώμην γὰρ τοιαύτην χρεώμενος, ὅτε « ζοπρόνοι αὖ ἀνδρὸς ἐπιτήδειοι ἐπὶ πλῆθος· σιγῶτό B τε αὖ βουλεύματα ὅτι δεδιλμένα ἀνδρὸς « οὕτω μάλιστα· ὁκόταν δὲ ὀλιγαρχίη, πολλοῖσι « ἀρετὴν ἐπασκέουσι ἐς τὸ κοινόν, ἐχθέα ἴδια « ἰσχυρὰ φιλέει ἐγγίνεσθαι. αὐτὸς γὰρ ἕκαστος « βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι, γνώμησί τε νι- « κᾶν, ἐς ἔχθεα μεγάλα συλλήλοισι ἀπικνέον- « ται· ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται· ἐκ δὲ τῶν στα- « σίων, φόνος· ἐκ δὲ τοῦ φόνου, ἀπέβη ἐς μου- « ναρχίην. καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε ὅσον ὄφελος τοῦτο « ἄριστον. δήμου τε αὖ ἄρχοντος ἀδύνατα μὴ C οὐ κακότητα ἐγγενέσθαι. κακότητος δὲ ἐούσης « ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινά, ἔχθεα μὲν οὐκ ἐγγί- « νεται τοῖσι, φιλίαι δὲ ἰσχυραί. οἱ γὰρ κακοῦρ- « γέες τὰ κοινὰ, συγκρύπτοντες ποιέουσι. τοῦτο δ' « τοιοῦτο γίνεται, ἐς ὃ ἄν τις προστὰς τοῦ δήμου « τοὺς τοιούτους παύσῃ. ὑπ' ἐκείνου δὲ ἀνὴρ θωυμά- « ζεται ὑπὸ τοῦ δήμου. θωυμαζόμε- « νος δὲ, αὐτὸς ἐν ἑωυτῷ μουνάρχος ἐών. καὶ ἐν D τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μουναρχίη κράτι- « στον. ἔνι δὲ ἔπεισι πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, « κόθεν ἡμῖν ἡ ἐλευθερίη ἐγένετο· ἢ τευ δόντος, « πότερα τοῦ δήμου, ἢ ὀλιγαρχίης, ἢ « μουνάρχου; ἔχω τοίνυν γνώμην, ἡμέας « ἐλευθερωθέντας διὰ ἕνα ἄνδρα, ὃ τοιοῦτο « προσεκτέον. χωρὶς τε τούτου, πατρίοισι νό- « μοισι μὴ λύειν ἔχοντας εὖ· οὐ γὰρ ἄμεινον. « γνώμῃ μὲν δὴ τρεῖς αὐτὰ προσκέατο. Ὁ δὲ τέσσερες τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν προσέθεντο τῇσι γνώμῃσι ὁ Ὀτάνης, ὡς δὲ ἐνώθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτάνης, Πέρσησι ἰσονομίην ἀπεύδων παύσας, ἔλεξε E ἐς μέσον τοῖσι πᾶσι, Ἄνδρες στασιῶται, δῆ- « λα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἕνα γέ τινα ἡμέων βασι- « λέα γενέσθαι, ἤτοι κλήρῳ γε λαχόντων, « ἢ ὅτεπερ ἁμίλλων τῶν Περσέων πλήθει τὸν «

a Nam qui hoc animo præditus sit, sine vlla reprehensione multitudinem gubernauerit: vt tac. *Sequentia autem proximè loci scripturam mendi suspecta est. Videtur tamē posse ita reddi,* Atque hac potissimum ratione [*vel*, hoc potissimum modo] consilia tacēri apud aduersarios queant.

b Monarchus euadit.

c Sentio, quum per vnum *nobis imperātem* simus liberati, hoc *vnum impersum* nobis esse tuendum. ac præterea, leges patrias non esse soluendas, quæ rectæ sunt, *vel, bone.* non enim consultum *nobis hoc fuerit.* Hę tres dict.

d Cōspirationis socii, *vel, factionis.*

περὶ ἐκείνου ἐλάττων, ἢ ἐμοῦ

» αὐ. ἐκεῖνοι ἔλωνται, ἢ ἄλλῳ τινὰ μηχανῶ. A
» ἐγὼ μὲν νυν ὑμῖν οὐκ ἀναγωνιοῦμαι. οὔτε
» γὰρ ἄρχειν οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω. ὅπῃ τοί-
» τῳ δὲ ὑπεξίσαμεν τῆς ἀρχῆς, ἐπ' ᾧ τε
» μήτ' ἐγὼ ἑνὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὖ-
» τὸς ἐγὼ, οὔτε οἱ ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι.

Τούτου εἰπόντος ἕπτα, σὺν ἐχώρεον οἱ ἐξ ὅπῃ τούτοισι. ὡς μὲν δὴ σφι οὐκ ἀναγωνίζετο, ἀλλ' ἐκ μέσου κατῆστο. καὶ νυν αὐτῇ οἱ κὴν ἀγχιτελέα μοῖραν ἐλευθέρην ἐοῦσαν Περσέων, καὶ ἀρχεται τοσαύτα ὅσα αὐτὴ θέλῃ, νόμους B οὐκ ὑποβαλοῦσα τοὺς Περσέων. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἑπτὰ ἐβουλεύοντο ὡς βασιλέα δικαιότατα σήσονται. καὶ σφι ἔδοξε, Ὀτάνῃ μὲν καὶ τοῖσι ἀπὸ Ὀτάνεω αἰεὶ γινομένοισι, ἰὼν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἑπτὰ ἔλθῃ ἡ βασιληίη, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἑκάστου καὶ τἄλλα πάσαν δωρεὴν ἥ γίνεται ὑπὸ Περσῶν μεγίστη. τῶνδε δ' εἵνεκεν ἐβούλευσάν οἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος ὁ φρῆναι, καὶ σὺν ἔσησε ἀμῶν. C

Ταῦτα μὲν δὴ Ὀτάνῃ ἐξαίρετα. τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν, πρὸ ἐναντίης ἐς τὰ βασιλήια πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἑπτὰ αὐθὶς ἐσιέναι ἐλεύθερος, ἰὼν μὴ συγκυρήσῃ οὔδωνι μετὰ γυναικὸς βασιλέος γαμέουσα δὲ μιν ἐξεῖναι ἀλλοθεν τεῦ βασιλέος ἢ ἐκ τῶν σὺν επταμένων. τάδε δὲ τῆς βασιληίης ἐβούλευσαν τοιόνδε· ὅτευ αὐ ὁ ἵππος ἡλίου ἐπὶ μετέλλοντος πρῶτος φθέγξηται ἐν τῇ προαστίῳ, αὐτῶν ὑπερβάντων, τοῦτον ἔχειν τὸν βασι- D λήιον. Δαρείου δὲ ἰδὼν ἱππαγρὸς, αἰνὴρ σοφὸς, τῇ σοφίῃ ὠνόμασε ἰδὼν Οἰβάρης. πρὸς τοῦτον ὦν ἀνὴρ, ἐπεί τε διελύθησαν, ἔλεξε Δαρεῖος τάδε, Οἰβάρης, ἡμῖν δέδοκται περὶ τῆς βασιληίης ποιέειν κατὰ τάδε· ὅτευ αὐ ὁ ἵππος πρώτος φθέγξηται ἅμα τῇ ἡλίου ἀνιόντι, αὐτῶν ἐπιμαχεσάντων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιλήιον. νῦν ὦν εἴ τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς αὖ ἡμεῖς σῷ μόνῳ τοῦτο ὀφρᾶς, καὶ μὴ δηλός τις. ἀμείβεται Οἰβάρης τοῖσδε, Εἰ μὲν δὴ, E ὦ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοι ἔστι ἡ βασιλέα ἢ μὴ, θάρσεε τούτου εἵνεκα, καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθὸν· ὡς βασιλεὺς σοὶ εἶς μόνος πρὸς σεῦ ἔσῃ. τοιαῦτα ἔχω φάρμακα. λέγει Δαρεῖος, Εἰ τοίνυν τι τοιοῦτον ἔχεις σόφισμα, ὄφρα μηχανᾶσθαι, καὶ μὴ ἀπολόμεθα ὡς τῆς ὑστεραίης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἔσται. ἀκούσας ταῦτα ὁ

a Vobiscū non contendam. *i. Me competitorem non habebitis. Sic & paulo post* οὐκ ἀνταγωνίζεσθαι.

b *Ante* Cæteris *adde*, Atque ad hunc vsque diem sola hæc familia inter Persas liber tatem retinet, nec imperio *regū* nisi quātum ei visum fuerit, paret, leges Persarum nō transgrediens.

c De hac re sē curum esse te velim.

OEbares, ita facit: Vbi nox aduenit, vnam equarũ quã equus Darii maximè adamabat, in ſuburbana adducit, ibique alligat: tum equum Darii eôdem ducit: eúmque circumagens, identidem equæ admouet, ac tandem admittit. Poſtero die, ſimulatque illuxit, ſex Perſæ ex cõuento adfuerunt equis inſidentes. & quum in ſuburbanis vltro citróque vectarentur, vbi ad locũ peruenerunt vbi ſuperiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darii equus accurrẽs hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur fereno cælo tonitrúque extitit. Hæc quũ Dario tanquam ex compoſito acciderent, eum compotem voti fecerunt. nam cæteri ex equis deſilientes, Darium adoraueruntur. Sunt qui hoc dicant OEbarem fuiſſe machinatũ, ſunt qui aliud. vtroque enim modo refertur à Perſis. Volũt nanque OEbarem attrectatis manu huius equæ genitalibus, ipſam manũ intra ſubligaculum tenuiſſe abditã: & ſub ipſum ſtatim ſolis ortum, quum equi digreſſuri eſſent, eam naribus equi Dariani admouiſſe, equúmque ad odoris ſenſum infremuiſſe atque hinniſſe.

DARIVS itaque, Hyſtaſpis filius, declaratus eſt rex: eíque omnes Aſiani audienti dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro & rurſus à Cambyſe ſubacti, nũquam tamen in ſeruitutem redacti ſunt, ſed hoſpites extiterũt. [a] Hi Cambyſi aduerſus AEgyptũ præſto fuerant: quibus inuitis haudquaquam fuiſſent ingreſſi Perſæ AEgyptum. Darius matrimonia ex Perſis auſpicatus eſt, ductis duabus Cyri filiabus, Atoſſa, quæ Cambyſi fratri & rurſus mago nupſerat, & Artyſtona virgine. Præterea alteram Smerdis, filii Cyri, filiã, nomine Parmyn, necnon filiam Otanis duxit, quæ magum prodidit. Idem, viribus omni ex parte ſtabilitis, ante omnia ſimulacrum è lapide factũ ſtatuit, hominis equo inſidentis, inſcriptis in hæc verba literis,

a Quum Cambyſi aditũ in Ægyptum permiſiſſent.

Οἱ δὲ Πέρσαι, ποιέοντες τοιόνδε. ὡς ἐγένετο ἡ νύξ, τὴν ἡλέων ἵππων μίλιν, τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἕτεραι μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς ὃ προάστειον, κατέδησε, καὶ ἐπήγαγε Δαρείου ἵππον. καὶ τὰ μὲν πολλὰ προσήγαγε ἀγχοῦ τῇ ἵππῳ, ἐγχειρέοντα τῇ ἡλέῃ, τέλος δὲ, ἐπῆκε ὀχεύσασαν τὴν ἵππον. ἅμα δὲ ἡμέρῃ δι' ἀγαφωνησύσης, οἱ ἕξ, καὶ συνεπήγοντο, προσῆσαν ὅτι τῶν ἵππων. διεξελαυνόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὡς κατὰ τοῦτο ὁ χῶρος ἐγίνοντο ἐγένοντο ἵνα τῆς προκειμένης νυκτὸς κατεδέδετο ἡ ἡλέη ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος προσδραμὼν ἐχρεμέτισε. ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιήσαντι, ἀστραπὴ ἐξ αἰθρίης καὶ βροντὴ ἐγένετο. ὅτι γνώμωνα δὲ τούτων τῶν Δαρείῳ, ἐτελέωσε μιν, ὥστε δὴ σὺν θεῷ γενέσθαι τὰ γνώμωνα. οἱ δὲ, καταβάντες ἀπὸ τῶν ἵππων, προσεκύνεόν μιν Δαρδον ὡς βασιλέα. οἱ μὲν δή φασι τὸν Οἰβάρεα τούτων μηχανήσασθαι· οἱ δὲ, τοιάδε. (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λέγεται τοῦ Περσέων) ὡς τῆς ἵππου ταύτης τὴν ἄρθρον ὅτι φαύσας τῇ χειρὶ, ἔχει αὐτὸν κρύψας ὑπὸ τῆσι ἀναξυρίσι· ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι μέλλειν τοὺς ἵππους, Οἰβάρεα τὸν ἀνδρα τὸν ἐξεῖρυσθαι τὴν χεῖρα, καὶ τοὺς τοῦ Δαρείου ἵππους τοὺς μυκτῆρας προσσυρῆξαι. δὲ, ἀγαθόμενον, φεμάξασθαί τε καὶ χρεμετίσαι.

ΔΑΡΕΙΟΣ τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο, καὶ οἱ ὅσοι ὑπὸ τῇ Ἀσίῃ πρώτιστοι κατήκοοι, πλὴν Ἀραβίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου, καὶ ὕστερον αὖτις Καμβύσεω. Ἀραβίοισι δὲ οὐδαμᾶ κατήκουσαν ὅτι δουλοσύνῃ Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐλθόντες, πρότεροι Καμβύσεα ἐπῆλθον. ἀεκόντων δὲ Ἀραβίων, οὐκ ἂν ἐσέβαλον Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον. γάμοισι τε τοῖσι προφέρουσι ἐγάμεε Γέρσῃσι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν δύο θυγατέρας, Ἀτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστώνην· τὴν μὲν Ἀτοσσάν, προσσυνοικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ ἀδελφεῷ, καὶ αὖτις τῷ μάγῳ· τὴν δὲ Ἀρτυστώνην, παρθένον ἐτέρην ἔχων Σμέρδις τοῦ Κύρου θυγατέρα ἔγημε, τῇ οὔνομα ἦν Παρμύς. ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ὀτάνεω θυγατέρα, ἥ τὸν μάγον κατάδηλον ἐποίησε. δυνάμιός τε πρώτα οἱ ὑπεπλέατο. πρῶτον μὲν νιν τύπον ποιησάμενος λίθινον, ἔστησε, ζῶον δὲ οἱ ἐπῆν, ἀνὴρ ἱππεύς. ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε,

Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος σὺν ἀ
τε τοῦ ἵππου τῇ ἀρετῇ,
τὸ οὔνομα λέγων, καὶ Οἰβάρεος
τοῦ ἱπποκόμου, ἐκτήσατο τὴν Περσέων βασι-
ληίην. ποιήσας δὲ ταῦτα ὁ Πέρσησι, ἄρχας κατεστήσατο εἴκοσι, τὰς ἀνθ' καλέουσι σατραπηίας. καταστήσας δὲ τὰς ἀρχὰς, καὶ ἄρχοντας ὀπασάμενος, ἐπέταξε φόρους οἱ προσοικέειν καὶ ἔθνεά τε, καὶ προσ τοῖσι ἐθνεσι τοὺς πλησιοχώρους προσετάσσων, καὶ B
126 τοὺς μὲν παραιήνους τοὺς προσεχέας, τὰ ἐκ τέρω ἄλλοισι ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἄρχας δὲ καὶ φόρων προσόδου τῷδε ἐπέτηδεον καὶ τάδε διέλε. Τοῖσι μὲν αὐτέων ἀργύριον ἀπαγινέοισι εἰρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν. Τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι, Εὐβοϊκόν. Ὁ δὲ Βαβυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοΐδας ἑβδομήκοντα μνέας. Ὅτε γὰρ Κύρου ἄρχοντος, καὶ αὖτις Καμβύσεω, ἐπ' κατεστηκὸς ἦν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα ἀγίνεον. C Διὰ δὲ ταύτην τὴν ὑποταξιν τὸ φόρου, οἱ πολλοὶ πλησίοι ταύτῃ ἄλλα, λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖος μὲν ἐπ' κάπηλος· Καμβύσης δ', δεσπότης· Κῦρος δὲ, πατήρ. ὁ μὲν, ὅτι ἐκάπηλευε πάντα τὰ πρήγματα· ὁ δὲ, ὅτι χαλεπός τε ἐπ' καὶ ὀλίγωρος· ὁ δὲ, ὅτι ἤπιός τε, καὶ ἀγαθὰ σφι πάντα ἐμηχανήσατο. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰώνων, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Αἰολέων, καὶ Καρῶν, καὶ Λυκίων, καὶ Μηλυέων, καὶ Παμφύλων, (εἰς γὰρ ἐπ' οἱ τεταγμένος φόρος αὐτοῖς) προσῆκε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. αὕτη μὲν δὴ πρώτη οἱ νομὸς κατεστήκεε. Ἀπὸ δὲ Μυσῶν, καὶ Λυδῶν, καὶ Ἀλυσονίων, καὶ Καβαλίων, καὶ Ὑγεννέων, πεντακόσια τάλαντα ἀργυρίου· νομὸς δεύτερος οὗτος. Ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ὅτι δεξιὰ ἐσπλέοντι, καὶ Φρυγῶν, καὶ Θρηίκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Παφλαγόνων, καὶ Μαριανδυνῶν, καὶ Συρίων, ἑξήκοντα καὶ τετρακόσια ἐπ' τάλαντα φόρος· νομὸς τρίτος οὗτος. Ἀπὸ δὲ Κιλίκων, ἵπποι τε λευκοὶ ἑξήκοντα καὶ τετρακόσιοι, ἐκάστης ἡμέρης εἷς γενόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια. Τούτων δὲ τεσσερακόντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὸν φορέουσαν ἵππων τὸν Κιλικίην χώρην ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τετρακόσια καὶ ἑξήκοντα

DARIVS, HYSTASPIS FILIVS, TVM EQVI VIRTVTE, (cuius nomen legebatur) TVM OEBARIS EQVISONIS, PERSARVM REGNVM ADEPTVS EST. His apud Persas actis, viginti prouincias (quas ipsi satrapeias vocant) constituit: earúmque singulis præsides præfecit: taxato quod penderetur tributo per nationes,[a] aliis finitimos transcribens, aliis transferens, aliis remotiores gentes attribuens. distributo prouinciis hūc in modum tributo, quod exigebatur cū hoc edicto, vt qui argentum, ii Babylonici talenti pondere: qui aurū, ii EVboico pondere afferrēt. Valet autem Babylonicum talētum septuaginta minas EVboicas. Etenim sub Cyro atque deinde sub Cambyse nihildum fuerat circa tributa institutum, sed munera afferebantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institorem: Cambysem autē, dominum: Cyrum verò, patrem. quoniam Darius res omnes quæstui habebat: Cambyses, asper erat ac morosus: Cyrus, mitis, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetibus qui in Asia incolūt, & AEolibus & Caribus & Lyciis & Melyensibus & Pamphyliis (vnum enim erat idémque impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta. Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mysis & Lydis & Alysoniis & Cabaliis & Hygennensibus quingena talenta. Secūda portio hæc erat. Ab Hellespontiis, qui ad dextram illuc nauigantium siti sunt, & Phrygibus & Thracibus qui Asiā incolūt, & à Paphlagonibus & Marianden is & Syris, trecenta & sexagena talenta. Hæc erat tertia portio. A Cilicibus, equi albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnon talenta argenti quingenta: quorum centena & quadragena erogabātur in eam Ciliciæ regionē quæ equos producebat: trecena autē & sexagena

a *Sunt qui ith hunc locum exponant*, Adiunctis ad nationes, *vel, gentes*, vicinarum regionum incolis, atque etiam transgressus vicinos, iis qui longius erant dissiti, aliis alias gentes tribuens. Distribuit igitur prouinciis hunc in modum tributū, quod quidē exigebatur, *&c. Vt legatur ἄλλοις ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἀρχὰς δὲ, &c.*

Dario obueniebant. Hæc quarta portio. Ab vrbe Posideio, quam coloniam Amphilochus Amphiarai filius deduxit[a] in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad AEgyptum vsque, præter Arabum partem, (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributũ. Quinta portio hæc.[b] cui annumeratur omnis Phœnicia & Syria quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab AEgypto & Libybus AEgypto conterminis, & Cyrena & Barca (in portione nanque AEgypti istæ ordinantur) septingenta proueniebant talenta, præter pecuniã è piscario prouẽtu lacus Mœrios. Excepta hac pecunia & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebant. Nam cẽtum viginti millibus Persarum, qui in Albo muro Memphitico stationem habent, & eorum auxiliariis admetiuntur illi frumẽtum. Sexta portio hæc. Sattagydæ & Gãdarii & Dadicæ & Apparitæ, in idem constituti, cẽtena & septuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Susis & cætera Cissiorum regione, trecenta: Octaua hæc portio. A Babylone verò cæteráque Assyria millena talenta argẽti prouenieb̃at, & præterea pueri castrati quĩgeni: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis & ab reliqua regione Medica & Parycaniis & Orthocorybantibus, quadringena & quinquagena talenta: Decima portio hæc. Caspii & Pausicę & Pãthimati & Daritæ simul conferentes, ducena talẽta afferebant. Vndecima hæc portio. A Bactrianis ad AEglos vsque, trecentorum & sexagenorum talentorum erat tributũ. Portio duodecima hæc. A Paætyica & Armeniis, eorúmque conterminis, Euxino tenus ponto, talenta quadringenta. Tertiadecima hæc. A Sagartiis & Sarangæis & Thamanæis & Vtiis & Mecis, & iis qui rubri maris insulas incolũt, vbi rex eos qui Relegati vocantur collocat: ab his omnibus sexcentorum talentorum proueniebat tributum:

a In montibus. *Valla legit ἐπ' ὄρεσι pro ἐπ' οὔρεσι.*

b Est autem in hac portione omnis Phœnicia. *Nã Valla in præcedentibus νομὸν portionẽ vertit.*

A Δαρείῳ ἐφοίτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. ἀπὸ δὲ Γαυρηνίου πόλεος, τῷ Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἰκιστὴς ἐπ' οὔρεσι τοῖσι Κιλίκων τε καὶ Σύρων, ἐρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων (ταύτη γὰρ ἦν ἀτελέα) πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν. ἔστι δὲ ἐν τῇ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα, καὶ Συρίη ἡ Παλαιστίνη καλεομένη, καὶ Κύπρος· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ' Αἰγύπτου δὲ, καὶ Λιβύων τῶν
B προσεχέων Αἰγύπτῳ, Κυρήνης τε καὶ Βάρκης (ἐς γὰρ καὶ Αἰγύπτιον νομὸν αὗται ἐκεκοσμέατο) ἑπτακόσια προσῆκε τάλαντα, πρὸς τῶν ἐκ τῆς Μοίριος λίμνης γινομένου ἀργυρίου. τὸ ἐγίνετο ἐκ τῶν ἰχθύων. τούτου τε δὴ χωρὶς τὸ ἀργυρίου, καὶ τὸ σίτου προσῆκε ἑπτακόσια τάλαντα. σίτου γὰρ δυώδεκα μυριάσι Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρέουσι, καὶ τοῖσι τούτων ὑπηκόοισι
C νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγύδαι δὲ, καὶ Γανδάριοι, καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται, ἐς τωὐτὸ τεταγμένοι, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς ἕβδομος οὗτος. Ἀπὸ Σούσων δὲ, καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρης, τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος. Ἀπὸ Βαβυλῶνος δὲ, καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίης χώρης, χίλιά οἱ προσῆκε τάλαντα ἀργυρίου, καὶ παῖδες ἐκτομίαι πεντακόσιοι· νομὸς εἶναος
οὗτος. Ἀπὸ δὲ Ἐκβατάνων, καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς καὶ Παρυκανίων, καὶ Ὀρθοκορυβαντίων, πεντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Παυσίκαι, Πανθιμαθοί τε καὶ Δαρῖται, ἐς τωὐτὸ συμφέροντες, διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑνδέκατος οὗτος. Ἀπὸ Βακτρίων δὲ μέχρι Αἰγλῶν, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δυωδέκατος οὗτος. Ἀπὸ Πακτυϊκῆς δὲ, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τῶν προσεχέων μέ-
E χρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου, τετρακόσια τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. Ἀπὸ δὲ Σαγαρτίων, καὶ Σαραγγαίων, καὶ Θαμαναίων, καὶ Οὐτίων, καὶ Μήκων, καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκεόντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐν τῇσι κατ' Ἀναστάσεις καλεομένοις κατοικίζει βασιλεὺς, ἀπὸ τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγίνετο φόρος·

Ὀρθοκορυβαντίων.

Μήκων.

127 νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος ἔδυ. Σάκαι δὲ καὶ Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διηκόσια ἀπαγίνεον τάλαντα. νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος ἔδυ. Πάρθοι δὲ, καὶ Χορασμιοι, καὶ Σογδοί τε καὶ Ἄρειοι, τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα· νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος ἔδυ. Παικάνιοι δὲ, καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης, τεσσαράκοντα καὶ τετρακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἕβδομος καὶ δέκατος ἔδυ. Ματιηνοῖσι δὲ, καὶ Σασπειρηνοῖσι, καὶ Ἀλαροδίοισι δυωδεκάζυγα τάλαντα ἐπετέτακτο· νομὸς ὄγδοος καὶ δέκατος ἔδυ. Μόσχοισι δὲ, καὶ Τιβαρηνοῖσι, καὶ Μάκρωσι, καὶ Μοσυνοίκοισι, καὶ Μάρδοισι, τριηκόσια τάλαντα ἐτάχθη· νομὸς εἰνατος καὶ δέκατος ἔδυ. Ἰνδῶν δὲ πλῆθός τε πολλῷ πλεῖστον ἐστὶ πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, καὶ φόρον ἀπαγίνεον τοῖσι πᾶσι τοῖσι ἄλλοισι, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα ψήγματος· νομὸς εἰκοστὸς ἔδυ. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον ὁ Βαβυλώνιον τοῖσι ὁ Εὐβοϊκὸν συμβαλλόμενον τάλαντον, εὑρίσκεται τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσια καὶ εἰνακισχίλια τάλαντα. Τὸ δὲ χρυσίον τρισκαιδεκαπλάσιον λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα εὑρίσκεται ἐὸν Εὐβοϊκῶν ταλάντων ὀκτὼ καὶ ἑξακοσίων καὶ τετρακισχιλίων. Τούτων ὦν πάντων συλλεγομένων τὸ πλῆθος, Εὐβοϊκὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτειον φόρον Δαρείῳ, μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντακόσια καὶ ἑξήκοντα. Τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπιεὶς, οὐ λέγω. Ἔστι Δαρείῳ τοσοῦτος φόρος ἀπό τε τῆς Ἀσίης, καὶ τῆς Λιβύης ὀλίγα χρόνῳ. τοσοῦτον μέντοι τὸ χρόνου, καὶ ἀπὸ νήσων τοσοῦτος ἄλλος φόρος, καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλίης οἰκεόντων. τοῦτον τὸν φόρον ἡσαυρίζει βασιλεὺς τῷδε τῷ τρόπῳ τοιῷδε. ἐς πίθους κεράσας τήξας καταχέει. πλήσας δὲ ὁ ἄγλος, τοῦτο μὲν κέραμον. ἐπεὰν δὲ δεηθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτον ὅσου αὐτὸς ἑκάστοτε δέηται. αὐτὰ μέντοι ἀργυρέου τε πόδα, καὶ φόρων ὀπτάξιες.

Ἡ Περσὶς δὲ χώρη μοιρὴν μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος. ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώρων. οὗτοι δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον Αἰθίοπες οἱ τοῦ συν-

A Quartadecima portio hæc. Sacæ & Caſpii ducena & quinquaginta talenta afferebant. Quintadecima portio hæc. Parthi Choraſmiique & Sogdi & Arii, trecẽta talenta. Sextadecima portio hæc. Paricanii & qui ex Aſia ſũt AEthiopes, quadraginta taléta. Decimaſeptima portio hæc. Mãtienis & Saſpiribus & Alarodiis ducena iniuncta talenta erant. Duodeuiceſima portio hæc. Moſchis & Tibarenis & Macronibus & Moſynœcis & Mardis trecenta talenta præcepta erant. Vndeuiceſima hæc portio. Indi, vt ſunt multitudine multo numeroſiſſimi inter omnes quos nouimus mortales, ita tributum ſuper cæteros omnes afferebant tricena ſexagena talenta aureorum ramẽtorum. Viceſima portio hæc. Quòd ſi Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, fiũt nouies millena quingenáque & quadraginta talenta argẽti. [a] Aurum verò ſi terdecies tanto ramentorum taxetur, in ſumma reperietur ad rationem Euboicam eſſe ſex millia talentorum, ſexcentáque & octoginta. Quibus in vnum contractis ad Euboicum computum, exigebãtur in ſummam annui tributi à Dario, talẽtorum quatuordecim millia quingenta & ſexaginta. Minorem his ſummam omittẽdam mihi non referẽdam puto. Hoc tributum Dario ex Aſia obueniebat, & aliquantulum ex Libya: cæterùm procedente tempore & ab inſulis obuenit aliud tributum, & ab iis qui Europam Theſſalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum theſaurizat, *hoc eſt reponit.* Liquefactum aurum argentúmque in fictiles fidelias infundit: expletas mox fidelias ſubinde frangit: ex eóque auro argẽtóue, quoties pecunia indiget, tantum concidit quantum vſus poſtulat. Atque hæ quidem prouinciæ erant ac tributorum taxationes.

Sola autẽ Perſis ideò inter tributarias à me prætermiſſa eſt, [b] quòd eam minimè Perſæ colunt. Iſti autem ad ferendum vllum tributum non adigebantur, ſed munera portabant: AEthiopes AEgy-

a Aurum autem ramentitium inuenitur eſſe talẽtũm Euboicorũ quatuor millium ſexcentorum & octoginta, ſi ita ratio ineatur vt pſegma. *i. ramentum*, terdecies tãto argenti rependatur. His igitur omnibus in vnũ eoagmẽtatis, Euboica talenta numero quatuordecim millia quingenta ſexaginta annuo tributo colligebantur. *Ita Budæus hunc locum interpretatur lib. 4. De aſſe, admonẽs legendũ* τεσσαρακαιδεκασ*ταλαντον. quam lectionem & in Vet. cod. reperimus. Idẽ alibi verbũ hunc locum ita reddit circa initium eiuſdem libri,* Aurum verò ramẽtitium ſi terdecies expẽdatur ad argentum, in ſumma reperietur ad rationem Euboicã eſſe quatuor millia talentorum, ſexcentáque & octoginta. Quibus in vnum coactis, ſit ſumma eorũ quæ quotannis colligebantur, quaterdecies millena quingena & ſexagena talẽta Euboica.

b Quòd Perſæ immunes agros colant. Iſti porro ad fer.

pto contermini, quos Cábyses in expeditione contra macrobios AEthiopes sumpta subegit, quíq; sacram Nisam incolunt, & Dionyso dies festos agũt. Isti AEthiopes eorúmque finitimi, eodẽ quo Indi Calandiæ semine vtuntur, subterraneásque habent domos. horũ vtrique tertio quoque anno munera portabant, portántque ad meam vsque memoriam, [a] binos semodios auri rudis, & ducenos fasces ebeni, & quinos AEthiopes pueros, & vicenos grãdes elephãtorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes repositi erant, eorúmque finitimi ad mõtem vsque Caucasum. Ad hunc enim mõtem imperitatur à Persis. nam qui ad aquilonem Caucasi habitant, eorum iã nulli Persas curant. Isti igitur dona sibi imperata, etiam ad meam vsque ætatem, quinto quoque anno afferebant, centenos pueros, totidémque virgines. Afferebãt & Arabes millena quotannis talenta thuris. Hæc isti dona, præter tributum, regi portabant. Sed Indi id aurum tam multum, vnde ramenta quæ dixi, regi afferũt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id quod ad solẽ vergit, fabulosum est. nam Indi, duntaxat eorum quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hominum qui in Asia ad auroram & solis ortum habitant.

INDORVM autẽ tractus qui auroram spectat, propter arenã vastus est. Eorum autem complures sunt gẽtes, atque eæ lingua inter se dissonæ: & eorũ alii sunt dediti rei pecuariæ, alii non: item alii in palustribus fluminis habitant, crudis victitantes piscibus, quos aggressi ex arundineis nauigiis exceptant. Singula autem nauigia è singulis arundinis internodiis fiunt. Isti ex Indis ferũt vestem è tegete: quam vbi è flumine messuerũt inciderúntque, plectentes in modum storeæ, tãquam thoracem sibi induũt. His finitimi auroram versus sunt Indi pecuarii, carnibus crudis vescentes, nomine Padæi, qui talibus vti moribus narrantur: Quoties ciuium [b] aliquis aliquáue ægrotat,

a Binos chœnices auri ignẽ non experti.

b Seu vir seu fœmina, ægr.

A ἐοι Αἰγύπτῳ, τοῦ Καμβύσης ἐλαύνων ὀπὶ τοὺ μακροβίους Αἰθίοπας, κατεστρέψατο· οἳ τε Νῖσαν τὴν ἱρὴν κατοίκηνται, καὶ τῷ Διονύσῳ αἰτάγεσι τὰς ὀρτάς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες καὶ οἱ πλησιόχωροι τούτοισι, σπέρμα τὸ μὲν κρέωνται τῷ αὐτῷ τῷ καὶ οἱ Καλλαντίαι Ἰνδοί· οἰκήματα δ' ἔκτηνται κατάγαια. οὗτοι στεναμφότεροι ἀνὰ πέντε ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέοισι δὲ ἀεὶ ὃ μέζεα ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου, καὶ διηκοσίας φάλαγγας ἐβένου, καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας, καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴκοσι. Κόλχοι δ' ἔταξαι οἱ ἐς τὸν δωρεὸν, καὶ οἱ προσεχέες μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὔρεος. ἐς τοῦτο γὰρ ὃ οὖρος ὑπὸ Περσῶν ἄρχεται. τοὶ δὲ πρὸς βορέω ἀνέμου τοῦ Καυκάσιος, Περσέων οὐδὲν ἔτι φρονέοντι ἔθ. οὗτοι ὦν δῶρα τὰ ἐτάξαντο, ἔτι καὶ ἐς ἐμεῦ ἔτεα πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας, καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀραβίοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ αἰεὶ πρὸς ἔτεος. Ταῦτα μὲν ὦν οὗτοι δῶρα πρὸς ἕξω φόρου βασιλέι ἐκόμιζον. Τὸ δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἰνδοὶ, ἀπ' οὗ ὁ ψῆγμα τοῦ βασιλέι τὸ εἰρημένον κομίζοισι, τῷδε τοιῷδε κτέωνται. ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρης τὸ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος. τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ πλέι ἀπεχέες τῇ λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἠοῦ καὶ ἡλίου ἀναπολὰς οἰκέοισι αὐτέων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἰνδοί.

B

C

D Ἰνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ἐρημίη ἐστὶ, διὰ τὴν ψάμμον. ἔσι δὲ πολλὰ ἔθνεα Ἰνδῶν, καὶ οὐκ ὁμόφωνα σφίσι. καὶ ἀρὴν αὐτῶν, νομάδες εἰσὶ· οἱ δὲ, οὔ· οἱ δὲ, ἐν τοῖσι ἕλεσι οἰκέοισι τοῦ ποταμοῦ· καὶ ἰχθύας σιτέονται ὠμοὺς, σχοῖνοι αἱρέοισι ἐκ πλοίων καλαμίνεων ὁρμεώμενοι. καλέεται δὲ ἓν γέκαστον πλοῖον ἕκαστον ποιέεται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέοισι ἐσθῆτα τε φλοίνεον· ἐπεὰν δὲ τοῦ ποταμοῦ φλοιοῦ ἀμήσωσι, καὶ κόψωσι,

E τὸ ἐνδυτὸν φορμοῦ τρόπον καταπλέξαντες, 128
ὡς θώρηκα ἐνδύνουσι. ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἠῶ οἰκέοντες τούτων, νομάδες εἰσὶ, κρεῶν ἐδέσται ὠμῶν. καλέονται δὲ Παδαῖοι. τοῖσι νομαίοισι
νόμοισι δὲ τοιοῖσδε λέγονται χρᾶσθαι. ὃς ἂν κάμῃ τῶν ἀστῶν, εἴτε γυνὴ, εἴτε ἀνὴρ, εἴτε γυνή,

μὲν

Ⓜ μὲν ἄνδρα ἄνδρες Ⓕ μάλιστα οἱ ὁμιλέοντες κτείνουσι, φάρμακον αὐτὸν, τηκόμενον τῇ νούσῳ, τὰ κρέα σφίσι ξυμφθείρειν· ὁ δὲ, ἀπαρνεόμενος ὅτι μὴ μὲν νοσέειν· Ⓕ δὲ, οὐ συγγινωσκόμενοι, ἀποκτείνοντες κατευωχέονται. ἢν δὲ γυνὴ κάμῃ, ὡσαύτως αἱ ἐπιχωριώτεραι μάλιστα γυναῖκες ταῦτα τοῖσι ἀνδράσι ποιεῦσι. Ⓜ γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες, κατευωχέονται. οὐ πολλοὶ δὲ τούτου τοῦ λόγου οὐ πολλοί ἴσασι αὐτέων ἀπικνέονται· τοὺς γὰρ Ⓜ ἐς νοῦσον πεσόντας πίπτοντας κτείνουσι. ἑτέρων δὲ ὅτι Ἰνδῶν ὅτε ἄλλος τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον, οὔτε σπείρουσι, οὔτε οἰκίας νομίζουσι οὐκ τῆσθαι. ποιηφαγέουσι δὲ, καὶ ἀλφὶ ὅτι ὅσον κέγχρεος ὁ μέγαθος ἐν κάλυκι, αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον· τὸ συλλέγοντες, αὐτῇ τῇ κάλυκι ἑψοῖσί τε καὶ σιτέονται. ὃς δ' ἂν ἐς νοῦσον αὐτέων πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἔρημον κέεται. φθινύζει δὲ οὐδεὶς οὔτ' ἀποθνήσκοντος, οὔτε κάμνοντος. μίξις δὲ τούτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων, ἐμφανὴς ὅτι, καθάπερ τῶν προβάτων. καὶ ὁ χρῶμα φορέουσι ὅμοιον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψι. ἡ γονὴ δὲ αὐτῶν, τὴν ἀπίενται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ, καθάπερ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐστὶ λευκή, ἀλλὰ μέλαινα, καθάπερ ὁ χρῶμα. τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται σπερμήν. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἕκαστέρω τῶν Περσέων οἰκέουσι, καὶ τοῦ νότου ἀνέμου· καὶ Δαρείου βασιλῆος οὐδαμῇ ὑπήκουσαν.

Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Καασπατύρῳ τε πόλι καὶ τῇ Πακτυϊκῇ χώρῃ εἰσὶ προσουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέου ἀνέμου κατοικημένοι, καὶ τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἱ Βακτρίοισι παραπλησίην ἔχουσι διαίτην· οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν. Ἐσ οἱ ὅπερ Ⓜ χρυσὸν ξεллομένοι εἰσὶ οὗτοι· κατὰ γὰρ τοῦτο ἔρημίη ἐστὶ τῇ ψάμμος. ἐν δὴ ὦν τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες, μεγάθεα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἀλωπέκων δὲ μέζονα. εἰσὶ γὰρ ἔν αὐτέων καὶ παρὰ βασιλεῖ τῶν Περσέων, σκηνεῦντες ἐνθαῦτα γινόμενοι. οὗτοι ὦν οἱ μύρμηκες ποιεύμενοι οἴκησιν κάτω γῆν, ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον καπάπερ οἱ ἐν τοῖσι Ἕλλησι μύρμηκες,

virum quidem suimaximè familiares interimunt: quòd dicant illum morbo tabescẽtem, carnes ipsis corrupturum: & licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti non ignoscentes necant eum, epulantúrque. Mulieri verò, suæ maximè necessariæ, idem quod viri viro faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo itidem mactato pascuntur. Ideóque cũ hac de causa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, nõ multi sanè eorum ad senectutem peruenium. Est aliorum Indorũ hæc diuersa consuetudo, vt nullam animantem interimant, vtque nihil serant, nec domos parandas existiment, atque herba victitent. Estque eis semẽ quoddã milii instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice: quod cum ipso calice lectum coquũt, edúntque. Eorum quisquis in morbũ incidit, is in locum desertum pergit, ibíque decumbit, eius vel decumbẽtis vel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recensui Indorum coitus in propatulo est, sicut pecorum: color similis ac proximus AEthiopico. genitura quã in mulieres emittunt, non alba, quemadmodum cæterorum hominum, sed atra, vt color corporis: qualem AEthiopes quoque emittunt. Hi Indi longius à Persis absunt, [a] & vẽto Austro obnoxii: eóque Dario neutiquam obtemperabant.

[a] Et versus Austrum ventum.

[b] Cæteri Indi Caspatyro vrbi & Pactyicæ regioni cõtermini sũt, ad ventum Aquilonem habitantes. Et ex aliis Indis ii qui proximam Bactrianis vitam degunt, pugnacissimi sunt, & qui [c] ad aurũ præcipuè mittunt. Circa hanc enim plagam vasta sunt propter arenam loca. in ea solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, vulpium verò maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regẽ Persarũ visuntur, hinc venatu captæ. Hæ formicæ in faciẽdis sub terra domiciliis egerũt arenã, vt apud Græcos formicæ,

[b] Alii ex Indis Caspatyro vrb.

[c] Ad aurum *colligendum* præcipuè mittuntur. *In aliis edit. interpret. Valla legitur, Qui ad Austrum mittunt, pro, Qui ad aurum mittuntur. Vel, proficiscũtur.*

atque eodem modo, ipsa specie corporis simillima. Ea autē quæ egeritur arena, auracea est: [a] pro qua in desertum mittentes Indi, ternos singuli camelos iungunt: mares à lateribus, quos frænatos trahunt, fœminam in medio, in quam ipsi ascendunt: data opera vt à recentissimis fœtibus abstractas iungant. Etenim apud eos cameli cùm nihilo sunt minori pernicitate quàm equi, tum verò ad ferenda onera multo valentiores. Qualem autem habeat camelus speciē, Græcis, vtpote sciētibus, non puto scribendum: sed quod de eo animali nescitur. Camelus in posterioribus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, & veretrum inter posteriora crura caudam versus spectans. Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum *legendum* tendunt, [b] vt quum ferentissima fuerit æstus, sint in rapina. siquidem præ æstu formicæ sub terra se occultas tenēt. Est autem illis hominibus sol ardentissimus matutinus, non quemadmodum aliis meridie, eousque efferuescens dū tempus est à foro discedendi: per quod spatiū multo magis vrit quàm meridianus in Græcia, adeo vt dicantur illi tum in aqua se abluere. Méridies verò ferè Indos vrit peræquè atque alios homines: declinante meridie, talis est illic sol qualis alibi matutinus: ac deinceps magis ac magis frigescens, dum ad occasum peruenit: quo tempore præcipuè friget. Vbi ad locū Indi peruenere, culeis quos attulere, arena completis, [c] raptissimè retrò se recipiunt. Quos protinus formicæ (vt à Persis fertur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernicitate quāta in alio est nullo: ita vt nisi viam [d] ad quam formicę congregantur, anticipent Indi, nemo sit ipsorum inde euasurus. Ideóque camelos mares, quòd impares fœminis sunt in currendo, [e] ne trahantur, dissoluunt: sed non vtrunque pariter. fœmina verò, pulli quem reliquit memor, nihil sibi remittit.

a Ad quam *colligendam* qui in desertum mittūtur Indi, &c.

b Sic inita *ratione* vt quū feruen. &c. *Vel, Hoc prudēter præuiso vt quū, &c.*

c Quamprimū. *Vel, primo quoque tempore.*

d Interim dum formicæ congregantur.

e Dissoluunt, si vnà non trahantur vtrique. *Id est, Si vtrique æquis pari gradu non possint. Ita quidam hunc locū interpretātur: qui & aliam interpretationem admittere videtur.*

A καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσι. εἰσὶ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατοι οὗτοι. ἡ δὲ ψάμμος ἡ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσῖτις. ὅτι δὴ ταύτῃ τῇ ψάμμου φέλουται ἐς τὴν ἔρημον οἱ Ἰνδοί, ζεύξαντες ὑπὸ ἕκαστον τῶν καμήλων τρεῖς, σταθμόν μὲν ἑκατέρωθεν ἕρσενα παρέλκειν, θήλειαν δέ, ἐς μέσον. ὅτι ταύτῃ δὴ αὐτὸς ἀναβαίνῃ, ἐπιτηδεύσας ὅκως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξῃ. αἱ γὰρ σφι κάμηλοι, ἵππων οὐκ ἧσσονες ἐς τάχος τὴν πρὸς B δὲ, ἀρθρα δυνατώτεραι πολλῷ φέρειν. ὃ μὲν δὴ εἶδος οἷόν τι ἔχει ἡ κάμηλος, ὅτι σαφέως ἐπιστέαται τοῖσι Ἕλλησι οὐ γράφω. τὸ δὲ μὴ ὀπισθεν αὐτῆς, τοῦτο φράσω. κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μηρούς, καὶ γουνάτα τέσσερα· τὰ δὲ αἰδοῖα, ἀρξάμενα τῶν ὀπισθίων σκελέων, τρέπεται πρὸς τὰ ὄρθια τῶν ὁπλέων. οἱ δὲ δὴ Ἰνδοὶ ζεύξαντες τοιούτῳ καὶ ζεύγεϊ τοιαύτῃ χρεώμενοι, ἐλαύνουσι ὅτι τάχιστα τὸν χρυσὸν λελογισμένως, ὅκως αὐ καυμάτων τῶν C θερμοτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἁρπαγῇ. ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται ὑπὸ γῆν. θερμότατος δέ ἐστι ὁ ἥλιος τούτοισι τοῖσι ἀνθρώποισι τὸ ἑωθινὸν καὶ ἀσφαλὲς τοῖσι ἄλλοισι μεσαμβρίης, ἀλλ' ὑποτρίλας μάλιστα μέχρις οὗ ἀγορῆς πλήθουσι· τὸν δὲ τὸν χρόνον καὶ πολλῷ μᾶλλον ἢ τὴν μεσαμβρίην τὴν Ἑλλάδα· οὕτως ὥστε ἐν ὕδατι λόγος αὐτοῖσι ἐστὶ βρέχεσθαι τηνικαῦτα. μεσοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη, ψυχρὸν ἀποκλίνουσα καὶ D οἵους καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἔχειν Ἰνδούς· ἀποκλινούσης δὲ τῆς μεσαμβρίης, γίνεται σφι ὁ ἥλιος κατάπερ τοῖσι ἄλλοισι ὁ ἑωθινός. καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἕτι μᾶλλον ψύχει, ἐς ὃ ὅτε δύσεται ἐών, καὶ τὸ κάρτα ψύχει. ἐπεὰν δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χῶρον οἱ Ἰνδοί, ἔχοντες θυλάκια, ἐμπλήσαντες τοῦτα τῆς ψάμμου, τὸν τάχιστα ἐλαύνουσι ὀπίσω. αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὀδμῇ, ὡς δή λέγεται ὑπὸ Περσέων, μαθόντες διώκουσι. ἔστι δὲ τα- E χύτητα οὐδενὶ ἑτέρῳ ὁμοίαν τούτῳ· ὥστε εἰ μὴ προλαμβάνοιέν τῆς ὁδοῦ οἱ Ἰνδοὶ ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι, οὐδένα ἂν σφέων ἀποσώζεσθαι. τοὺς μὲν νυν ἕρσενας τῶν καμήλων, (ἔστι γὰρ ἥσσονας θεῖν τῶν θηλέων) ἐν ὁμοίῃ ἐπιζευγνυμένους, ἐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους ζεύγεα ἐπιζευγνύουσι· τοὺς δὲ θηλέας ἀναμιμνησκομένας τῶν ἑλίπον τέκνων, ἐνδιδοῦσι μηχανὴν οὐδεμίην.

καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσι. Ἰνδοὶ ἐν ὁμοίῃ ἐπιζευγνύουσι

τὸν μὲν δὴ πλέω τῦ χρυσοῦ οὕτω ⓐ Ἰνδοὶ κτῶνται, ὡς Πέρσαι φασί· μῆκος δὲ τοσμιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος. αἱ δὴ ἐσχατιαὶ πως τῆς οἰκεομένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, καὶ πάντῃ ἡ Ἑλλὰς ⓑ ὥρας πολλόν τι κάλλιστα κεκερασμένας ἔλαχε. τῦτο μὲν γὰρ τοὺς τῶν ἐσχάτων ἐφάπτη τῶν οἰκεομένων ἡ Ἰνδικὴ ἐστί, ὡς πρόσθεν ὀλίγῳ πρότερον εἴρηκα. ἐν τούτῃ τῦτο μὲν, τὰ ἔριφα τετράποδά τε καὶ τὰ πετεινὰ πολλῷ μείζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοισί εἰσι, πλὴν τῶν ἵππων· (οὗτοι γὰρ ἐλαττοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδικῶν, Νισαίων δὲ καλουμένων ἵππων) τῦτο δὲ χρυσὸς ἄπλετος αὐτόθι ἐστί, ὁ μὲν, ὀρυσσόμενος· ὁ δὲ, καταφορβόμενος ὑπὸ ποταμῶν· ὁ δὲ, ὥσπερ ἐσήμανα, ἁρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἶδος καλλονῇ τε πρόσφορον, καὶ ἀρετῇ τῇ ἀπὸ τῶν ὀίων· καὶ ἐσθῆτι ⓒ Ἰνδοὶ ἀπὸ τούτων τῶν δενδρέων χρέωνται.

Πρὸς δὴ αὖ μεσαμβρίης ἐσχάτη Ἀραβίη ἐστὶ τῶν οἰκεομένων χωρίων ἐστί. ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός τε ἐστὶ καὶ μυρίη χωρέων πασέων φοινίκεος, καὶ σμύρνη, καὶ κασσίη, καὶ κινάμωμον, καὶ λήδανον. ταῦτα γὰρ πάντα πλὴν τῆς σμύρνης, εὐπετέως κτέωνται ⓓ Ἀραβίοι. τὸν μὲν γὰρ λιβανωτὸν συλλέγοισι, πρὸς τὰ εὐώδεα θυμιῶντες, πρὸς ἃς Ἑλλάδα φοίνικες ἐξάγουσι. ταύτῃσι θυμιῶντες λαμβάνουσι. τὰ γὰρ δένδρεα ταῦτα τὰ λιβανωτοφόρεα, ὄφιες ὑπόπτεροι, μικροὶ τὰ μεγάθεα, ποικίλοι τὰ εἴδεα, φυλάσσουσι, πλήθει πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον. οὗτοι οἵπερ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται, σοφίῃ δὲ ἄλλῃ ἀπελαύνονται ἀπὸ τῶν δενδρέων, ἢ τῆς εὐώδεος τῦ καπνῦ. λέγουσι δὲ καὶ τάδε Ἀραβίοι, ὡς πᾶσα αὐτὴ γῆ ἐπιμπλέοτο τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεταί κατ' αὐτοὺς οἷόν τι κῆ ταῦ ἐλπίδας ἐπισφαλὲς γίνεται. καὶ κως τῦ θείου ἡ πρόνοιη, ὡσπερ καὶ εἰκός ἐστι, ἐοῦσα σοφή, ὅσα μὲν ψυχῇ τε δειλὰ καὶ ἐδώδιμα, ταῦτα μὲν πολύγονα πεποίηκεν, ἵνα μὴ ὀλίγα ἐόντα κατεδιόμενα· ὅσα δὲ φέτλια καὶ αἰνόμορα, ὀλιγόγονα. ὅτῳ μὲν, ὅτι ὁ λαγωὸς ὑπὸ πάντων θηρεύεται θηρίων, καὶ ὄρνιθος, καὶ ἀνθρώπου· οὕτω δή τι τὸ πολύγονόν ἐστι· ὅτι κυίσκεται μοιῶν πάντων τῶν θηρίων.

Hac ratione Indi maiorem auri partem nanciscuntur, vt Persæ memorant. nam quod effoditur in eadem regione aurum, rarius est. Et sanè pulcherrimas quodāmodo res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum [a]Græcia (quod præstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, vt paulo antè dixi, vltima plagarum quæ ad orientem vergentes habitantur, Indica est: in qua & animātes tam quadrupedes quàm volucres, multo sunt grandiores quàm cęteris in locis, præterquam equi: (nam ab equis Medicis vincuntur qui Nisæi vocantur) & infinita vis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim vt indicaui surrepti. præterea agrestes arbores pro fructu lanam ferentes, ouillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem: qua in vestiarium Indi vtuntur.

a Græcia longè temperatissimas nacta est anni tēpestates. Gal. *Les saisons de l'annee.*

Ad meridiem vltima è regionibus quæ habitātur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur th[a], myrrha, casia, cinnamomū, & ledanum. cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes styrace suffientes legunt, ea quam Phœnices ad Græcos exportant. hac suffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, [b]discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, iidē videlicet qui aduersus AEgyptū facto exercitu tendunt. Nec vllo alio ab arboribus quàm styracis fumo submouentur, vniuersam terram oppleturi, vt Arabes aiūt, nisi (vt iidem narrabant) simile quiddā istis contingeret ei quod nouimus contingere viperis, idque (c vt credere debemus) solerti diuinitatis prudētia. Nam quæ & timido animo sunt & esculenta, ea omnia fœtuosa fecit, ne assiduo esu deperirent: contrà, quæ sæua & maligna sunt, ea voluit parum esse fœtuosa. Vnde fit vt lepus, quem omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax sit: soláque ex omnibus bestiis, quum grauida est, etiam [d]impleatur,

b Versicolori.

c Vt rationi cōsentaneum est.

d Superfœtet.

& alium fœtum in vtero gestet pilis vestitum, alium nudum, alium tantumnō formatum: aliū concipiat. Et lepus quidem talis est. At leæna validissimum ferocissimúmque animal, semel in vita vnum parit. nam vnà cum fœtu vterum emittit. Cuius rei causa est hæc, quòd catulus leoninus, vbi moueri in vtero incipit, quum habeat vngues longè acutissimos ex omnibus feris, vterum lacerat, augescénsque magis ac magis, vngues imprimédo exhulcerat: ita vt ad postremū, quum partus instat, nihil vteri relinquatur incolume. Sic quoque si viperæ & alati Arabiæ serpentes gignerentur vt ipsorum natura fert, non esset hominibus viuēdi facultas: nunc autem, quum libidine agitantur, & per paria coeunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehēdit, [a] sorbénsque non prius dimittit quàm deuorauerit. & mas quidem hoc modo perit. Fœmina verò talem luit masculo pœnam: quòd filii dum adhuc intra vterum sunt, patrem vlciscentes matricem ambedunt: ciúsque aluo ambesa, ita partū faciunt. Cæteri serpentes qui nō sunt hominibus pernicioſi, oua pariunt & magnam vim fœtuū excludunt. Porro viperæ per vniuersum orbem terrarum visuntur: alati verò serpentes nusquam alibi nisi in Arabia, aut certè nō adeo frequentes. Hunc in modum Arabes thus comparant. Casiam autem sic: Postquam sibi cùm cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt coriis aliisque pellibus, ad casiā pergunt. Ea nascitur in palude nō alta, circa quam & in qua degunt feræ alatæ, vespertilionibus simillimæ, stridore diro, & viribus prævalētibus: quas ab oculis arcentes Arabes, sic casiam metunt. Cinnamomum etiam quàm superiora mirabilius legunt. nam aut quomodo aut qua in terra gignatur, illud nequeūt dicere: nisi quòd probabili ratione vtuntur, quòd quidā volūt id gigni in iis regionibus vbi Dionysus educatus est:

Vide Aulū Gellium noctium Atticarum lib. XVII

a Et arctè amplexa. *Vel, Et arctè constringens. Vel, Et inhærens.*

A ἡ δὲ μὴν θῆλυς τῶν τέκνων ἐν τῇ μητρὶ τὸ ὄπισθεν φιλέει· ἐπεὰν δὲ ἀνδρωθῇ, ἀρτὶ ἐν τῇσι μήτρῃσι πλάσσει· ἐκδύνει δὲ, ἀναιρέεται. τοῦτο μὲν δὴ οἱ ἰοὶ οὕτω ἔχει. ἡ δὲ λέαινα, ἐοῦσα ἰσχυροτάτη, καὶ θρασυτάτη, ἅπαξ ἐν τῇ ζόῃ τίκτουσα γὰρ, συνεκβάλλει τῇ τόκῳ καὶ μήτρας· ὃ δὲ αἴτιον τούτου τόδε ἔχει· ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἄρχηται διαγκινέεσθαι, ὁ δὲ, ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους, ἀμύσσει τὰς μήτρας. [b] αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον [c] ἐπικνέεται καὶ διαιρέφων. πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἔχει, καὶ τοτὲ δὴ πάντα λείπεται αὐτέων ὑγιέα ὀδόν ἐν. ὡς δὲ καὶ αἱ ἔχιδναί τε καὶ οἱ ἐν Ἀραβίοισι ἀπτόπτεροι ὄφιες, εἰ ἐγίνοντο ὡς ἡ φύσις αὐτῶν ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι· νῦν δὲ ἐπεὰν θορνύωνται καὶ ζεύγεα, καὶ ἐν αὐτῇ ἢ ὁ ἔρσην τῇ ἐκποιήσῃ, ἀμπερέμουσι αὐτῇ τὸν γόνον, ἡ δὲ θήλεα ἀνάπτεται τῆς δειρῆς, καὶ ἐμφῦσα, οὐκ ἀνίει πρὶν ἂν διαφάγῃ. ὁ μὲν δὴ ἔρσην ἀπολωλὼς τίνει τὴν εἰρημένην· ἡ δὲ θήλεα τίσιν τοιήνδε ἀντιτίνει τῇ ἐρσενι τῇ γενεῇ ὑμωρέουσα ἔτι ἐν τῇ μήτρῃ ἐοῦσα τὰ τέκνα, [d] διεφθαρμένη τὸν πατέρα. διαφαγόντα δὲ τὸν νηδὺν αὐτῆς, οὕτω τὸν ἔκδυσιν ποιέεται. Ⓐ δὲ ἄλλοι ὄφιες, ἐόντες ἀνθρώπων οὐ δηλήμονες, τίκτουσί τε ὠά, καὶ ἐκλέπουσι πολλόν τι ζῆμα τῶν [e] ὀφίων. αἱ μὲν νυν ἔχιδναι καὶ πᾶσαν τὴν γῆν εἰσί· Ⓑ δὲ ἀπτόπτεροι, ἐόντες ἀθέοι, εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ, καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ καὶ τοῦτο δοκέουσι πολλοὶ εἶναι. Ⓒ μὲν δὴ λιβανωτὸν τοῦτον οὕτω κτῶνται Ἀράβιοι. τὸν δὲ κασίην, ὧδε· ἐπεὰν καταδήσωνται βύρσῃσι καὶ δέρμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον, πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται ἐπὶ τὸν κασίην· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθείῃ. περὶ δὲ αὐτὸν καὶ ἐν αὐτῇ αὐλίζεται κου θηρία πτερωτά, τῇσι νυκτερίσι προσεικελα μάλιστα· καὶ τέτρυγε δεινὸν, καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα. τὰ δὴ ἀπαμυνομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, οὕτω δρέπειν τὸν κασίην. Ⓓ δὲ δὴ κιννάμωμον ἔτι τούτων θωυμαστότερον συλλέγουσι. ὅκου μὲν γὰρ γίνεται, καὶ ὅτεῳ μὲν γῇ ἡ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλὴν ὅτι λόγῳ εἰκότι κρεωμένοι. ἐν τοῖσι δὲ χωρίοισι φασὶ γινεσθαι αὐτὸ φύεσθαι ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη.

b αὐξόμενος

c ἐπικνέεται

d διεφθείρει

e ὀφίων. τέκνων.

128

ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν τοῦτα τὰ κάρφεα τὰ ἡμεῖς, ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες, κιννάμωμον καλέομεν. Φορέειν δὲ σφεας τὰς ὄρνιθας ἐς νεοσιὰς πεπλασμένας πηλῷ τοῖσδε ἀποχρήμασι οὐρεσι, ἔνθα τοῖσδε ἀναβαίνειν ἀνθρώπῳ σοφίη οὐδεμίη ἔστι). τοῖσδε ὦν δὴ τούτοισι τοῖς Ἀραβίοισι σοφίζεσθαι τάδε· βοῶν τε καὶ ὄνων τῶν ἀποτεινομένων καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυγίων τὰ μέλεα ἀφαπαμόντας ὡς μέγιστα, κομίζειν ἐς τοῦτα τὰ χωρία· καὶ σφέα ἁνθρώπους ἀγχοῦ τῶν νεοσσιῶν, ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ αὐτέων. τὰς δὲ ὄρνιθας καταπτομένας, αὐτῶν τὰ μέλεα τῶν ὑποζυγίων ἀναφορέειν ὅτι τὰς νεοσσιὰς· τὰς δὲ, οὐ δυναμένας ἰσχειν, καταῤῥήγνυσθαι ὅτι τοῦ βάρεος. τοὺς δὲ, ὀπτῶντας, συλλέγειν οὕτω μοῦνον τὸ κιννάμωμον συλλεγόμενον ἐκ τούτων, ἀπικνέεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας. τὸ δὲ δὴ λεδανον, τὸ Ἀραβίοι καλέουσι λαδανον, οὐκ οὕτω θωυμασιώτερον γίνεται· ἐὸν γὰρ δυσοδμοτάτῳ γινόμενον, εὐωδέστατόν ἐστι. τῶν γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων ἐν τοῖσι πώγωσι βδείσκεται ἐγγινόμενον, οἷόν γλοιὸς ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δὲ ἐς πολλὰ τῶν μύρων ἐστί. θυμιῶσί τε μάλιστα τοῦτο Ἀραβίοι. τοσαῦτα μοῦνα θυμιαμάτων πέρι εἰρήσθω. ἀπόζει δὲ τῆς χώρης τῆς Ἀραβίης ἡδαίσιον ὡς ἡδύ. δύο δὲ γένεα οἷα σφι ἐστὶ θωύματος ἄξια, τὰ οὐδαμοῦ ἑτέρωθί ἐστι. τὸ μὲν αὐτῶν ἕτερον ἔχει τὰς οὐρὰς μακράς, τριπήχεων οὐκ ἐλασσόνας· τὰς εἴ τις ἐπήσφι ἀπέλκειν, ἕλκεα αὐ ἔχοιεν, ἀνατρεχομένων τοῦ τῇ γῇ τῶν οὐρέων. νεῦα δὲ ἅπασι τῶν προβάτων ὀπίσω πεπηγυίη ξυλουργέειν ἐς τοσοῦτο· ἁμαξίδας γὰρ ποιεῦντες, ὑποτιθέασι αὐτῇσι οὐρῆσι, ἑνὸς ἑκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ὅτι ἁμαξίδα ἑκάστην καταδέοντες. τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν οἷων τὰς οὐρὰς πλατέας φορέουσι, καὶ ὅτι πῆχυν πλάτος· ἀποκλινομένης δὲ μεσαμβρίης, πρήκει τοῦτο δυώδεκα ἤλιον ἡ Αἰθιοπίη χώρη, ἐξαίτης τῶν οἰκεομένων. αὕτη δὲ χρυσόν τε φέρει πολλὸν, καὶ ἐλέφαντας ἀμφιλαφέας, καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια, καὶ ἔβενον, καὶ ἄνδρας μεγίστους καὶ κάλλιστους καὶ μακροβιωτάτους· οὗτοι μοῦνοι ἔν τε τῇ Ἀσίῃ ἐξαπίνης εἰσὶ καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ. τοῖσι δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν τοῖσδε ἑτέρῳ ἐξαπίνεων ἔχω μοῦνον οὐκ ἀρεκέως λέγειν.

A & ipſas cinnamomi feſtucas afferri à grandibus quibuſdam alitibus ad nidos è luto conſtructos in præruptis montium & homini inacceſſis. Cõtra quas hoc Arabes excogitauerũt: boum [a] aſinorúmque deſectorum & aliorum iumentorum membra minutatim conciſa, in ea loca portant: & vbi iuxta nidos poſuere, procul abſcedunt. Ad hæc fruſta delapſæ volucres, ad nidos ſuos carnem comportãt: cui ſuſtinẽdæ impares nidi ad terram diſciſſi labuntur: tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac ratione cinnamomũ ab illis legitur, & illinc in alias regiones dimittitur. At ledanum (quod Arabes ladanum vocant) etiam cinnamomo mirabilius comparatur: quippe quod in graueolentiſſimo loco naſcens, tamen fragrãtiſſimè olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, veluti mucor ligni, cùm ad conficienda multifaria vnguenta vtile, tum præcipuè ad ſuffitionem qua Arabes vtuntur. Hactenus de thymiamatis dictũ ſit. Redolet Arabica regio mirificè iucũdo quodã odore. Súntque in ea ouium genera admiratione digna, quæ nuſquam alibi viſuntur. Quorũ vnũ caudas habet tam longas vt nõ ſint tribus breuiores cubitis: [b] ſiquis trahi ſinat, hulcera contracturæ, dum per terram atteruntur: nũc vnuſquiſque paſtorum hactenus eſt doctus arte fabrili, vt ploſtella faciant quæ ſingularum ouium caudis ſubligent, ſupérque ploſtella caudas ipſas alligent. Alterum genus ad cubitalẽ latitudinẽ caudas gerit. Huius, qua parte meridies ad ſolem occidentem vergit, cõtermina eſt AEthiopia, terrarum habitatarum vltima. Hæc & auri multum fert, & vaſtos elephantes, prominẽtibus vtrinque dentibus: & cùm agreſtes omnes arbores, tum verò ebenũ, necnõ viros maximos pulcherrimóſq; & æui lõgiſſimi. Atque hæc quidẽ extrema ſũt Aſiæ Libyæq;. De extremitatib⁹ autẽ Europæ quod pro comperto referã non habeo.

a Aſinorúmque mortuorũ & al. iumentorũ mẽb. in quammaxima fruſta conciſa, in ea loca por.

b Quas ſi permittantur trahere, *id eſt, demittere ad terram, vel demiſſas affricare terræ*, hulcera cõtracturæ ſint dũ illæ ad terram atterentur: verùm vnuſq.

neque enim assentior fluuium quendam esse Eridanum à barbaris vocitatum, qui subit mare ad Septentrionem spectans, vnde electrum venire narratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, *hoc est stannarias*, vnde ad nos venit cassiteros, *id est stannum*, nã vel ipsum coarguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarum, ab aliquo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiosè quæsiui, à nemine qui ipse viderit accipere potui, quomodo se habeat mare ad illam Europæ partem. Ab extrema itaque ad nos venit stannum electrúmque. Cęterùm ad septétrionem Europæ quamplurimam auri vim esse constat: sed quomodo fiat, ne hoc quidẽ pro comperto dicere queo. Dicũtur tamẽ id à gryphibus auferre Arimaspi, viri vnoculi. quod nec ipsum crediderim, vt viri nascantur vno culi, cæteram naturam habentes aliis hominibus parem. Porro extrema terrarum concludunt aliam regionem, intúsque cohibẽt ea quæ nobis pulcherrima putantur, illisque rarissima. Est in Asia planities quædã vndique cincta monte quinque in locis interciso, quæ aliquando fuit[a] Choraſmiorum cum ipsorũ finibus & Hircanorũ & Parthorum & Sarãgæorum & Thamaniorum: sed posteaquam Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. Ex hoc circumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces: qui quõdam per singulas vndique intercisiones ductus ac distributus, totidem quas dixi gentium regiones irrigabat: vbi verò in potestatem regis Persæ venerunt, hoc ab illo sunt passæ, quòd anfractibus montiũ ab rege obstructis, & ad eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu intercluſa est: interfluẽtéque introrsum amne, planities quæ intra montes erat, pelagus facta, quum fluat in interiora amnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes pristino aquæ vsu fraudatæ afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno tempore deus illis, quemadmodum aliis hominibus, pluit:

[a] Choraſmiorũ montes incolentiũ, Choraſmiorum *inquam* & Hirc.

A οὔτε γὰρ ἔγωγε συδέκομαι Ἠριδανὸν καλέεσθαι τὸν ἐς βαρβάρων ποταμὸν, ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορέην ἄνεμον, ἀπὸ τοῦ τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστί, οὔτε νήσους οἶδα κασσιτερίδας ἐούσας, ἐκ τῶν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ. τοῦτο μὲν γὰρ, ὁ Ἠριδανὸς αὐτὸ κατηγορέει ὄνομα, ὡς ἔστι Ἑλληνικὸν, καὶ οὔτι βαρβαρικόν· ἀνὴρ ποιητοῦ δέ τινος ποιητὴν. οὔτε δὲ αὐτόπτεω γε μοι γνώμης οὐ δυνάμεϊ ἀκοῦσαι τοῦτο μελετῶν, ὅκως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα B Εὐρώπης. ἐξ ἑσχάτης δὲ ὧν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ, καὶ ὁ ἤλεκτρον. τὸ δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῷ τι πλεῖστος χρυσὸς φαίνεται ἐών· ὅκως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω ὁκοτέρως τοῦτο ἀτρεκέως εἰπεῖν λέγεται δ' ὑπὸ τῶν γρυπῶν ἁρπάζειν Ἀριμασπούς, ἄνδρας μουνοφθάλμους· πείθομαι δὲ οὐδὲ τοῦτο, ὅκως μουνόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλων ὁμοίην τοῖσι ἄλλοισι αὐ- C τοφυέσι. αἱ δὲ ὧν ἐσχατιαὶ οἰκέουσι τὸ ἐκκλινούσης τὴν ἄλλην χώρην, καὶ οὗτος ἀπέρχουσα τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι, ἐν κοσμιώτατα ἔχειν αὐτά. ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκλιμένον οὔρεϊ πανύπολλ· ἐξεσφάγες δὲ τοῦ οὔρεός εἰσι πέντε. τοῦτο δὲ πεδίον ἐὸν μὲν κοτὲ Χορασμίων, ἐὸντων δὲ ὀρέων Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Ὑρκανίων, καὶ Παρθυαίων, καὶ Σαραγγαίων, καὶ Θαμαναίων· ἐπεὶ τε δὲ Πέρσαι ἦρξαν κρότος, ἔστι τὸ βα- D σιλέος· ἐκ δὲ ὧν τοῦ περικλίνοντος οὔρεος τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὔνομα δὲ οἱ ἐστὶ Ἄκης. τοῦτο πρότερον μὲν ἄρδεσκε ἐξαλλαγμένος πανταχοῦ τῶν εἰρημένων τούτων τὰς χώρας, ἐξ ἐξεσφάγων ἀγόμενος ἑκάστῃ ἐκάστοισι· ἐπεὶ τε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ εἰσὶ, πεποίηκασι τοιόνδε· τὰς ἐξεσφάγας τῶν οὐρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς, πύλας ἐπ' ἑκάστῃ ἐξεσφάγι ἔστησε. ἀποκεκλιμένου δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου, τὸ πε- E δίον τὸ ἐντὸς τῶν οὐρέων, πέλαγος γίνεται, ἐκδιδόντος μὲν τοῦ ποταμοῦ, ἐχόντος δὲ οὐδαμῇ ἐξήλασιν. οὕτω ὧν οἵ περ ἐμπεσόντες εἰώθεσαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χρᾶσθαι, συμφορῇ μεγάλῃ ἐξεργέονται· τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ὗει σφι ὁ θεὸς, ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοισι αἰ θεόπροσι·

γρ' οὐ βάρβαρον.

γρ' ἑκάτων 129

τῶ δὲ Ἥρεος ἐπειρωντες μελίνῳ, καὶ σήσαμον, ζητήσοντο τοῦ ὕδατος. ἐπεὶ δὲ ὧν μηδὲν σφι παρεδιδοῦτο τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς Πέρσας αὐτοί τε καὶ γυναῖκες, πάντες ἀμφὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος, βοῶσι ἀρυόμενοι. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτῶν μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τὸ φερούσας· ἐπεὶ δὲ δι' ἀκόρους ἦν γῆ σφέων πίνουσα τὸ ὕδωρ, αὗται μὲν αἱ πύλαι ἀποκλείονται, ἄλλας δὲ ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν. ὡς δὲ ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μεγάλα παρασύρονται ἀνοίγει, πρὸς τὸ φόρου. ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω.

Τῶν δὲ ἓξ μάγων ἐπιμασάντων ἐπὶ ἀνδρῶν, ἕνα αὐτῶν Γωβρύεα κατέλαβε ὑβρίσαντα τάδε, ἀποθανεῖν· αὐτίκα μὲν ἐπιμάσασιν ἦλθε ἐς τὰ βασίλεια ἐσελθεῖν χρηματίσασθαι τοῦ βασιλέϊ. καὶ γὰρ δὴ ὁ νόμος οὕτω εἶχε, τοῖσι ἐπαναστᾶσι τοῦ μάγου ἔσοδον εἶναι τοῦδε βασιλέα αὐθαιρέτου, ἐὼν μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος ὁ βασιλεύς. οὕτω δὴ Ὑνταφέρνης ἐδικαίου ἐσελθὼν ἐπὶ ἕνα οἱ ἐσαγγελίας· ἀλλ' ὅτι ἐὼν τοῦ ἐτύγχανε, ἦλθε ἐσπέναν. ὁ δὲ πυλουρὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ πειθόμενοι, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι. ὁ δὲ Ὑνταφέρνης, δρεπάνῳ σφέας ψευδέα λέγειν, ποιεῖ τάδε· ἀποτάμνει αὐτῶν τά τε ὦτα καὶ τὰς ῥῖνας· καὶ ἀείρας τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, παρεῖρε σφέων ἕδησε, καὶ ἀπῆκε. οἱ δὲ τοῦ βασιλέϊ δικαιούμενοι ἐωυτοὺς, καὶ τὴν αἰτίην εἶπον, δι' ἣν πεπονθότες εἴησαν. Δαρεῖος δέ, ἀρρωδήσας μή κοινῷ λόγῳ οἱ ἓξ πεποιημότες ἔωσι ταῦτα, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον, ἀπεπειρᾶτο γνώμης, εἰ σὺν ἑτέροισι εἰσὶ τοῦ πεποιημένου. ἐπεί τε δὲ ἐξεύρισκε ὡς οὐ συνεῖεν μούνοισι εἰπὼν ταῦτα πεποιηκώς, ἔλαβε αὐτόν τε Ὑνταφέρνεα, καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τοὺς οἰκηίους πάντας· ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενέων μιν ὀπίσω βουλεύσειν οἱ ἐπιμάσασιν. συλλαβὼν δὲ σφέας, ἔδησε τοῦτο μὲν ὅτι φανερὸν. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ὑνταφέρνεος φοιτέουσα ὀπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος, κλαίουσα αὐτὴ καὶ ὠδύρετο· ποιεῦσα δὲ αἰεὶ τὠυτὸ τοῦτο, ἔπεισε Δαρεῖον ἐπιτεῖραι μιν· sed æstate quum serunt [a] pisum & sesamum, aquam desiderant. Igitur quum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas venerunt viri atque mulieres: stantésque [b] pro foribus regis, cum eiulatu vociferabantur. Tunc rex iis qui maximè indigebant portas reserari iussit, vtique eas quæ ad illos ferrent: easdem, quum illorum terra humore hausto satiata esset, rursus obserari: ita deinceps alias, vt quique cæterorum populorũ maximè aqua indigerent. id faciens (quantum ego auditu cognoui) pecuniæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hęc quidem ita se habent.

a Panitum.

b Id est, In aulâ regis. sic & in sequentibus locis.

Caeterum rex vnum è septem viris qui aduersus magũ conspirauerunt, Intaphernem, cepit ac capite damnauit ob hãc noxam: Intaphernes, statim post oppressos magos regiam ingressus, volebat admitti ad colloquiũ regis. etenim hac lege conuentũ erat inter magi oppressores vt eis ad regem foret aditus sine internuntio, nisi cubantem cum vxore. Itaque nõ oportere sibi interuenire nuntiũ censens Intaphernes, quia foret vnus è septem, introire vtique volebat. sed quum ianitor & qui à responsis erat introire non sinerent, quòd regem dicerẽt rei vxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto acinace, aures vtrique naréque præcidit, ac lora fræni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominésque dimisit. Qui quum sese regi exhibuissent & cur id passi fuerant expositissent, Darius sigillatim quenque Persarum accersiuit, veritus ne id communi sex Persarum consilio factum esset: explorauítque nunquid id quod actum foret comprobarent. Vbi comperit sine horum consensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit eiúsque liberos atque omnem familiam: multis de causis credens illum cũ suis propinquis rebellionẽ fuisse moliturum: hos comprehensos ad necem vinciri iussit. Tunc vxor Intaphernis ad regias fores accedens, plorabat atque lamentabatur. Id assiduè faciendo ad sui misericordiam Darium quum adduxisset,

misso ad eam nuntio, rex inquit, Mulier, offert tibi Darius vnius electionem, ex vinctis domesticis tuis quem velis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit, Si vnius *omnino* animā rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrē. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, misso nuntio, inquit, Percōtatur te rex qua de causa, virō filiísque prætermissis, fratrem delegisti vt superesset, qui & remotiore abs te est gradu quàm filii, & minus iucundus quàm maritus. Cui illa respondens, Rex, inquit, maritus mihi alius, si dæmon voluerit, atque alii liberi, si hos amiseró, esse possunt: alius frater, parentibus meis iam vita defunctis, nulla ratione potest esse. [a] Hanc sequuta causam, ita loquuta est. visáque est Dario probè dixisse. itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat missum fecit, & filiorum natu maximū, cæteris omnibus interfici iussis. Ita vnus è septem Persis statim initio occubuit.

a Hanc rationē in ista electione sequuta sum.

Enimuero illud ferè circa Cābysis ægrotationem contigit: Erat Sardibus præses quidā à Cyro præfectus, nomine Orœtes, Persa, cui nefariæ rei cupido incessit: siquidem Polycratem Samium, à quo nullo nec facto nec dicto quātulocūque læsus esset, quémque ne vidisset quidem vnquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (vt plerique aiunt) causam: Quū aliquando pro foribus regis considerent Orœtes & alter quidā Persa nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascylio, è verbis ad iurgia peruenerunt. Et quum de virtute disceptaretur, Mitrobates obiicis Orœtis, inquit, [b] Túne in pretio virorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu vt quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiúsque tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti Orœti adeo doluisse quidam aiūt, [c] vt affectauerit non de obiurgāte vindictā, sed Polycratē pror-

b Itáne tu vir censendus es qui insi.

c Vt non tā eum qui hæc dixisset vlcisci affectauerit quàm Polycr.

A πέμψας δὲ ἄγγελον, ἔλεγε παῖδε, Ὦ γύναι, « βασιλεὺς τοι Δαρεῖος δίδωσι ἕνα τῶν δεδεμέ- « νων οἰκηίων ῥύσασθαι, τὸν βούλεαι σὺ πλεύ- « 130 των. ἡ δὲ, βουλευσαμένη, ὑπεκρίνετο τάδε, « Εἰ μοὶ δή μοι δίδοι βασιλεὺς ἑνὸς ψυχὴν, « αἱρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν. πυθό- « μενος δ' Δαρεῖος ταῦτα, καὶ θωϋμάσας τὸν λόγον, πέμψας ἠγόρευε, Ὦ γύναι, εἰρωτᾷ σε « βασιλεὺς, τίνα ἔχουσα γνώμην, ἢ αἰδρά- « τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιποῦσα, τὸν ἀδελ- « φεὸν εἵλευ σωθῆναί τοι· ὃς καὶ ἀλλοτρίω- « B τατός τοι τῶν παίδων, καὶ ἧσσον κεχαρισμένος « ἢ ἀνδρὸς ὄζει. ἡ δ' ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ βα- « σιλεῦ, αἴ κε μοὶ αὖ ἄλλος γένοιτο, εἰ δαί- « μων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ τῶνδε ἐστε- « ρέομαι· πατρὸς δὲ καὶ μητρὸς οὐκ ἔτι μευ « ζωόντων, ἀδελφεὸς αὖ ἄλλος οὐδεὶ ἔσται « γένοιτο. ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη, ἐξέλε- « ξα τοῦτο. ὡς τε δὴ ἤρεσε τῷ Δαρείῳ εἰ- πεῖν ἡ γυνὴ, καὶ οἱ ἀπῆκε τοῦτόν τε τὸν πρω- τότοκον, ἐὼν τῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον, ἀποθεὶς αὐτῇ· τὸν δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας. τῷ C μὲν δὴ ἐπὶ τὰ εἰς αὐτίκα ἔσπευσε τῷ εἰρημένῳ ἀπόλλωνι.

Κατὰ δὲ κου μάλιστα τὸν Καμβύσεω νοῦσον ἐγίνετο τάδε· Πατρὸς Κύρου καταστάντος ἐς Σαρδίων ὕπαρχος Ὀροίτης, ἀνὴρ Πέρσης· οὗτος ἐπεθύμησε τρήγματος οὐκ ὁσίου· οὔτε γάρ τι παθὼν οὔτε ἀκούσας μᾶλλον ἔπος τοὺς Πολυκράτεος τὸ Σαμίου, οὔτε ἰδὼν ποτὲ τετε, ἐπεθύμεε λαβεῖν αὐτὸν ἀπολέσας· ὡς μέν οἱ πλεῦνες λέγουσι, ὥδε τοι μέν τινα αἰτίην· ὅτι τῶν βασιλέος θυ- D ρέων κατήμενον τὸν τε Ὀροίτεω καὶ ἄλλον Πέρσην τὸν οὔνομα ἦν Μιτροβάτεα, νομοῦ ἀρξαντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, ξύπτες οὐκ λόγων ἐς νείκεα συμπεσέειν. κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς, εἰπεῖν τὸν Μιτροβάτεα πρὸς Ὀροίτην τοιάδε, Σὺ γὰρ οὐκ ἀνὴρ λόγῳ, ὃς βασιλέϊ νῆσον Σάμον τοὺς σοὺς νομεῖς προσκειμένην οὐ προσεκτήσαο, ὧδε δὴ πρηϊδέα ἐοῦσαν χειρωθεῖσαν, τὴν τῶν τις ὀπλίτησι ἐπαναξαὶς ἔσχε, καὶ νῦν αὐτῆς τυραννεύει; οἱ μὲν δή μιν φασὶ τοῦτο ἀκούσαντα, ἐν ἀληθείῃ ὀνείδεϊ, ὀργὴν ποιήσασθαι οὐκ οὐτὼ τὸν εἰπόντα τοῦτα ἥσασθαι, ὡς Πολυκράτεα πρὸς

A « 130 B C D

πρὸς δ' ὅτινα τῶν ἀποπλέσαι, "ὀλίγα πάνυ καὶ κακῶς ἤκουσε. οἱ δὲ ἐλάσσονες λέγουσι πέμψαι Οἰρόητα ἐς Σάμον κήρυκα ὅστις δὴ χρήματος δεησόμενον (οὐ γὰρ ὧν δὴ τοῦτο λέγεται) καὶ Ⓜ Πολυκράτεα τυχεῖν καλαχεύμενον ἐν ἀνδρεῶνι· παρῆναι δὲ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα Ⓜ Τήϊον. καὶ κως εἴτ' ἐκ προνοίης αὐτοῦ καταλογέοντα τὰ Οἰρόητεω πρήγματα, εἴτε καὶ συντυχίη τις τοιαύτη ἐπεγένετο· τόν τε δὴ κήρυκα Ⓜ Οἰρόητεω παρελθόντα διαλέγεσθαι, καὶ τὸν Πολυκράτεα (τυχεῖν γὰρ ἐπεστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον) οὔτε τι μεταστραφῆναι, οὔτε ἀποκρίνασθαι. αἰτίας μὲν δὴ αὐτὰς διφάσιας λέγονται τὸ θανάτου τοῦ Πολυκράτεος γενέσθαι, πρέσσει δὲ πείθεσθαι ὁκοτέρῃ τις βούλεται αὐτέων. ὁ δὴ ὧν Οἰρόητης ἰδρυμένος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ἐπὶ Μαιάνδρου τοῦ ποταμοῦ οἰκεομένῃ, ἐπέμπει Μύρσον Ⓜ Γύγεω ἀνδρὸς Λυδὸν ἐς Σάμον ἀγγελίου φέροντα, μαθὼν τὸν νόον τὸν Πολυκράτεος. Πολυκράτης γὰρ ὀλίγῳ τεῳ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων, ὃς θαλασσοκρατέειν ἐπενοήθη, πρὸς Μίνωά τε τὸν Κνωσσίου, καὶ εἰ δή τις ἄλλος πρότερος τούτου ἦρξε τῆς θαλάσσης. τῆς δὲ ἀνθρωπηίης λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης μουνοκράτωρ ἐλπίδας πολλὰς ἔσχε Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξειν. μαθὼν ὦν ταῦτα διανοεύμενον τὸν Οἰρόητην, πέμψας ἀγγελίην, ἔλεγε τάδε, ΟΙ ΡΟΙ ΤΗΝ ΠΟ-
» ΛΥΚΡΑΤΕΙ ΩΔΕ ΛΕΓΕΙ, Πυ-
» θανόμην βπιβουλεύειν σε πρήγμασι μεγά-
» λοισι, καὶ χρήματα τοι οὐκ εὖ κατὰ φρένα
» νήματα. σὺ νυν ὧδε ποιήσας, ὀρθώσεις μὲν
» σεωυτόν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ. ἐμοὶ μὲν γὰρ βα-
» σιλεὺς Καμβύσης βπιβουλεύει θάνατον, καὶ
» μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως. σὺ νυν
» ἐμὲ ἀνελόμενος αὐτὸν, καὶ χρήματα, τὰ μέν,
» αὐτέων αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ, ἐμὲ ἐᾶ ἔχειν. εἶνε-
» καί τε χρημάτων, ἀρξὴς ἁπάσης Ἑλλάδος.
» εἰ δέ μοι ἀπιστέεις τὰ περὶ τῶν χρημάτων,
» πέμψον ὅστις τοι πιστότατος τυγχάνει ἐών, τῷ
ἐγὼ ταῦτα δέξω. ταῦτα ἀκούσας Πολυκράτης, ἥνθη τε καὶ ἐβούλετο· καί κως (ἐμείρετο γὰρ χρημάτων μεγάλως) ἀποπέμπει πρῶτα κατόψομενον Μαίανδρον Μαιανδρίου, ἄνδρα τῶν ἀστῶν, ὃς οἱ ἐὼν γραμματιστὴς ad rē inſpiciendā quendā ē popularibus ſuis, cMæādriūMæādrii filiū,ſcribā ſuū:

ſus occidere, propter quem malè audiſſet. Alii (ſed pauciores) inquiūt, caduceatorem in Samum ab Oroete miſſum cuiuſdam rei rogandæ cauſæ: (cuius autē, non dicitur) Polycratem autem tunc fortè in conclaui cubantē fuiſſe, aſſiſtente ei Anacreonte Teio, ſiue id conſultò, quòd res Oroetis contemptui haberet, ſiue forte aliqua huiuſmodi factum. ad quē quum accedēs Oroetis caduceator, eius mandata exponeret, Polycratem neque ſe ad hominem conuertiſſe (erat enim ad parietē verſus) neque quicquā reſpōdiſſe. Hæ bifariæ cauſæ mortis Polycratis fuiſſe memorātur, quarum vtriiibet accommodare fidem quis poteſt. Itaque Oroetes in *vrbe* Magneſia degens, quæ eſt ad Mæandrum flumen ſita, miſit Myrſum quendam Lydū, Gygis filium, cum nuntio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus extitit Græcorū, *duntaxat* eorum quos nouimus (ſecundum Minoem, & ſiquis alius iſto prior maris imperio potitus eſt) qui in animum induxerit vt mari potiretur. Primus, inquā, extitit [a] ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet ſpem Ioniæ atque inſulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Oroetes factus, miſit nūtium in hæc verba, OROETES POLYCRATI ITA INQVIT, Audio te res excellentes agitare animo, ſed proposito rem pecuniariam non ſuppetere. Quòd ſi ita feceris vt ſuadeo, proſpexeris & tibi & ſaluti meæ. Nam rex Cābyſes (vt mihi pro cōperto renuntiatur) de me interficiendo cogitat. nunc igitur meipſum recipito, atque pecunias, earū partē tibi habiturus, partē mihi permiſſurus: & ipſarū pecuniarū beneficio omni Græciæ imperatur[e]. De quibus ſi mihi fidem non habes, mittito quēpiam tibi fidiſſimum, [b] cui ego fidē faciā. Quo audito Polycrates grauiſus eſt, atque obſequi volebat. maiorē enim in modū pecuniā auebat. Mittit itaq; prius

a *Id eſt, Primus inter homines. Hoc addit quòd Minos haberetur Ioniæ filius.*

b Cui ego oſtēdam. *Vel*, repræſentabo.

c Mæandrum Mæandrii fil.

qui non longo pòst hoc tempore ornatum conclauis Polycratis ſpectatu dignum templo Iunonis omnem dicauit. [a]Hunc Orœtes quum cognouiſſet ſpeculatorem eſſe circumſpectum, ita ſibi agendum putauit: Octo ſcrinia lapidibus implet, præter admodum paruam partem circa ipſas oras, ac ſuperficiem lapidum auro inducit: eáque ſcrinia alligata in expedito habet. Quæ aduenienſ Mæandrius quum inſpexiſſet, Polycrati renuntiauit. [b]Enimuero ne illuc ſeſe cõferret, magnopere dehortabantur tum oracula & amici, tum præcipuè ſomnium hoc, quod eius filia viderat. Videbatur ſibi cernere patrem in aere ſublimem eſſe, qui à Ioue quidem lauaretur, à ſole autem inũgeretur. Hanc viſionem conſpicata, [c]inſtabat omnino diſſuadere patri ne à patria proficiſceretur ad Orœtem: quinetiã [d]ad biremem eũti malè ominabatur. Cui quum ille minitaretur, ſi ſoſpes rediret, fore vt hæc perdiu maneret virgo: ipſa vt ita contingeret, ſibi imprecata eſt. malle enim ſe diutius virginem eſſe quàm patre orbari. Polycrates omne conſilium pro nihilo habens, ad Orœtem nauigauit, cùm alios ſecum ducens tum verò Democedem Calliphontis filium, Crotonienſem medicum, qui eam artem apud ſuos [e]præclariſſimè omnium exercebat. Vbi Magneſiam peruenit Polycrates, tetra morte eſt affectus, indignáque ſua perſona [f]& ſuis cogitationibus. nam neque eorum qui Syracuſis tyranni extiterũt, neque aliorum Græciæ tyrannorum vllus eſt magnificẽtia cum Polycrate comparandus. Eum Orœtes (quod indignum relatu eſt) cruci ſuffixit: ex illis verò qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimiſit, iubẽs eos gratiã ſibi habere quòd liberi eſſent: peregrinos autem atque ſeruos iure captiuitatis ſibi vendicans, retinuit. Polycrates ergo ſuſpenſus omnem filiæ viſionem exoluit. nam ab Ioue quidẽ, quũ plueret, lauabatur: à ſole autẽ, [g]exudãte è membris abdomine, vngebatur.

a At Orœtes quum exploratorẽ aduentare audiſſet, ita egit. *Ad verbum*, Expectari audiſſet.

b At ille, tum oraculis tum amicis multũ dehortãtibus, illuc profectus eſt. quum etiam *eius* filia ſomnium hoc vidiſſet. Cernere ſibi videbatur, *&c.*

c Omnibus modis, *vel, omni arte* diſſuadebat.

d Ad nauẽ quinquaginta remorum. *Sunt qui vertant*, ad nauem actuariam.

e Optimè omniũ ſuæ ætatis exerc.

f Et ſuo ingenti animo, *vel*, excelſo. Nam præter Syrac. nullus eſt Gr. tyr. magnif.

g Quum ipſe humorem è corpore emitteret.

ὃς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων, καὶ κόσμου τοῦ ἐν τῷ αἰθρεώνος τοῦ Πολυκράτεος ἐόντα ἀξιοθηγητον εἶδε ὀπτὴ πάντα ἐς ὃ Ἥραιον. ὁ δὲ Ὀρσίτης, μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἐόντα πρεσβύτην, ἐποίεε τάδε· λάρνακας ὀκτὼ πλησώσας λίθων, πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χείλεα, ὀπτησὰς τοὺς λίθους, χρυσὸν ἐπέβαλε. καταδήσας δὲ τὰς λάρνακας, εἶχε ἑτοίμας. ἐλθὼν ὦν ὁ Μαιάνδριος, καὶ θεησάμενος, ἀπήγγελε τῷ Πολυκράτεϊ. ὁ δὲ, πολλὰ μὲν τῶν μαντηίων ἀπαρρθόντων, πολλὰ δὲ τῶν φίλων, ἐξέλλετο αὐτόσε. πρῆξις δὲ, καὶ ἰδοῦσα τῆς θυγατρὸς ὄψιν ἐνυπνίου τοιῴδε· ἐδόκεε οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἠέρι μετέωρον ἐόντα, λοῦσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διός, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. τούτων ἰδοῦσα τὴν ὄψιν, πανταχοῦ ἐλύετο μὴ ἀποδημῆσαι τὸν Πολυκράτεα πρὸς τὸν Ὀρσίτεα· καὶ δὴ καὶ ἐόντος αὐτῆ ὀπτὴ τοῦ πενταχόντορου, ἐπεφημίζετο. ὁ δὲ οἱ ὑπεῖλησε, ὡς σῶς ἀπονοστήσῃ, πολλὸν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι. ἢ δὲ ἠρήσατο ὀπτὰ τελέα τούτων γενέσθαι. βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερῆσθαι. Πολυκράτης δὲ, πάσης συμβουλίης ἀλογήσας, ἔπλεε πρὸς τὸν Ὀρσίτεα, ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἑταίρων, ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκήδεα τὸν Καλλιφῶντος, Κροτωνιήτεα, ἄνδρα ἰητῆρα τ' ἐόντα, καὶ τέχνῃ τέχνην ἐπασκέοντα ἄριστα τῶν κατ' ἑωυτόν. ἀπικόμενος ὦν ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης, διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἑωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑωυτοῦ φρονημάτων. ὅτι γὰρ μὴ οἱ Συρηκοσίων τυραννεύοντες τύραννοι, οὐδὲ εἷς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τυράννων ἄξιός ἐστι Πολυκράτεϊ μεγαλοπρεπείην συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δὲ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγήσιος Ὀρσίτης αἰεσχύνωσε. τῶν δὲ οἱ ἑπομένων ὅσοι μὴ ἔσαν Σάμιοι, ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἑωυτῷ χάριν εἰδέναι, ἐόντας ἐλευθέρους. ὅσοι δὲ ἔσαν ξεῖνοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἑπομένων, ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιεύμενος εἶχε. Πολυκράτης ὦν ἀνακρεμάμενος, ἐπετέλεσε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρός. ἐλούετο μὲν δὴ ὑπὸ τοῦ Διὸς ὅκως ὕοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀπιεὶς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἱκμάδα.

Πολυκράτεος μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, τῇ Ⓐ Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεσήμηνε εὐτυχέοντι δέ οἱ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀρσίτεα Πολυκράτεος πίσιες μετῆλθον: μετὰ γὰρ Ⓑ Καμβύσεω θάνατον, καὶ τῶν μάγων τὴν βασιληΐδα, μούνων ἐν τῇσι Σάρδισι Ὀρσίτης, ὠφείλε μὲν οὐδὲν Γέρσῃσι, ὑπὸ Μήδων ἀπαραιρημένους τὴν ἀρχήν: ὁ δὲ ἐν τούτῳ τῇ ἀρχῇ κατ' ἐμὲ ἔκτεινε Μιτροβάτεα τὸν ἐκ Δασκυλείου ὑπαρχον, ὃς οἱ ὠθείδισε πάντα Πολυκράτεα ἔχοντα· κατὰ δὲ Ⓒ Μιτροβάτεω παῖδα Κρανάπην· ἄνδρας ἐν Πέρσῃσι δοκίμους. ἄλλα τε ἐξύβρισε πολυτρόπως, καὶ πινα ἀγγελιηφόρον ἐλθόντα Δαρείου περὶ αὐτοῦ, ὡς οὐ τοῖς ἡδονὴν οἱ ἦν τὰ ἀγγελλόμενα, ἔκτεινε μιν ὀπίσω κομιζόμενον, ἄνδρας οἱ ὑπείσας κατ' οὐδόν. ἀποκτείνας δέ μιν, ἠφάνισε αὐτοῦ ἵππους. Δαρεῖος δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχήν, ἐπεθύμησε Ⓓ Ὀροίτεα τίσασθαι, πρώτων τῶν ἀδικημάτων εἵνεκα, καὶ μάλιστα Μιτροβάτεω, καὶ τοῦ παιδός· ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰθείης στρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκεε πέμπειν, ἅτε οἰ Ⓔ οἰδαμόνων ἔτι τῶν πρηγμάτων, καὶ νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν Ὀροίτεα μεγάλως τὸν ἐωυτοῦ πιθανόμυθον ἔχειν· τὸν χιλιοστὸν μὲν Περσέων ἑδρυφόρεον· εἶχε δὲ νομὸν τόν τε Φρύγιον, καὶ Λύδιον, καὶ Ἰωνικόν. παρὸς τοῦτα δὴ ὧν ὁ Δαρεῖος τάδε ἐμηχανήσατο· συγκαλέσας Περσέων τοὺς Ⓕ δοκιμωτάτους, εἶπε σφι τάδε, Ὦ Πέρσαι, τίς ἂν μοι τοῦτο ὑμέων ὑποσχὰς ὀπίσω τελέσειε σοφίη τε, καὶ μὴ βίη τε καὶ ὁμίλῳ· ἔνθα γὰρ σοφίης δεῖ, βίης ἔργον οὐδέν. ὑμέων δὴ ὧν τίς μοι Ὀροίτεα ἢ ζώοντα ἀγάγῃσι, ἢ ἀποκτείνῃσι· ὃς ὠφέλησε μὲν κω Πέρσας οὐδέν, κακὰ δ' μεγάλα ἔοργε· τοῦτο μὲν, δύο ὑμέων ἤίσωσε, Μιτροβάτεά τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ· τοῦτο δὲ, σὺν ἀνάγκῃ ἐκέλευον ἐμὲ αὐτὸν, καὶ πεμπομένους ὑπ' ἐμοῦ, κτείνῃ, ὕβριν οὐκ ἀναγκαίην φαίνων· πρίν γε ὧν μέζονα ἐξεργάσασθαί μιν Πέρσας κακὸν, κατέλαμπέος ἐστὶ ἡμῖν θανάτῳ. Δαρεῖος μὲν ταῦτα ἐπῄρωτα, τῶν δὲ ἀνδρες τεσσεράκοντα ὑπέστησαν, αὐτὸς ἕκαστος ἐθέλειν ποιέειν ταῦτα· ἐλίζοντας δὲ Δαρεῖος κατέλαμβανε,

A Hunc exitum habuerũt tot prosperæ res Polycratis, quem vaticinatus ei fuerat Amasis rex AEgypti. Verùm non multò pòst tempore Polycratis vltio Orœtem excipit: quippe post Cambysis obitum occupato à magis regno, Orœtes quum esset Sardibus, nihil de Persis qui à Medis imperio fraudati erant, bene meritus est: [a] sed in ea perturbatione Mitrobatem Dascylii præfectum ([b] qui illi de Polycrate exprobrauerat) interemit, & eius filium Cranapẽ, spectatos in Persis viros: & cùm alia quoque omnifaria flagitia commisit, tum quendam è nuntiis qui ad ipsum à Dario venerat, quòd parum iucunda nuntiasset, trucidandum curauit, summissis quibusdã qui redeuntem aggrederentur, quique trucidatum cum ipso equo occultarent. Darius, vbi principatu potitus est, Orœtem vlcisci cùm ob alia scelera, tum præcipuè ob Mitrobatem filiúmque, cupiebat: sed aduersus eũ [c] è professo mittere copias consilii non erat, [d] vtique rebus nondum satis fundatis, & imperio recẽs parto: quum præsertim audiret Orœtem multa vi nixum, quum mille Persarum satellitibus stipatus esset. nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniã. Itaque Darius aduersus hæc hanc rationẽ iniuit: Accitis Persarum summis quibusque proceribus, his loquutus est verbis, Persæ, quis hoc vestrûm mihi repromittat, & exequuturus & prudẽtia duntaxat, nulla vi, nullísque copiis? Vbi enim opus prudentia est, ibi vi agere nihil attinet. Ergo [e] quis vestrûm mihi Orœtem vel adducat viuũ, vel interficiat, qui dẽ Persis nihil omnino meruit, sed cũ alia multa scelera admisit, tum hæc duo: vnũ, quòd duos è nobis, Mitrobatem eiúsque filiũ interemit: alterũ, quòd à me missos ad se accersendum, [f] necandos curat, facinus profectò non tolerandum. ideóque priusquam maióra in Persas scelera admittat, [g] cõprehendendus est ad necẽ. Hæc Darius interrogabat Persas. Eorũ trigíta extiterũt qui repromitterẽt, singuli volẽtes ipsi id exequi. Quos inuicẽ cõtendẽtes Darius reprehẽdens,

a *Legitur* ταύτῃ τῇ ἀρχῇ.

b Qui ei illa ad Polycratem pertinentia exprobrauerat.

c Aperte. *Gr.* ἐκ τῆς ἰθείης. *q. d. recta via.*

d Vtpote rebus adhuc turbulentis. *Vel*, Rebus nondum compositis. *Ad verbum*, Rebus adhuc tumentibus. *q. d. Quum nondum tumor rerum resedisset. id est, turbulentus status.*

e Aliquis vestrũ. *Potest & interrogatiuè legi.*

f Necat, insolẽtiam intolerabilẽ exhibens.

g Morte nobis est occupandus.

fortiri,iussit.id quum feciſſet,ſors Bagæum Artontis filiũ ex omnibus contigit. Hic ſorte delectus, hac ratione vſus eſt: Complures literas variis de rebus vbi ſcripſit ſigillóque Darii impreſſit, cũ his profectus eſt Sardis. Eas, poſteaquam in cõſpectum Orœtis venit, dedit ſeparatim recitãdas regio ſcribæ. (regios autem ſcribas cuncti præfidẽs habent.) Reddebat autem ſeparatim Bagæus literas, explorandi gratia animos ſatellitum, nunquid annuerẽt ad rebellandum ab Orœte. Quos animaduertens magnopere venerari literas, & ea quæ in illis dicerentur, etiã vehementius, reddidit aliam epiſtolam in hæc verba, Perſæ, Darius rex interdicit vobis ne apud Orœtẽ fungamini ſatellitum officio. Hoc illi audito lanceas depoſuerunt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epiſtolæ, ſumpta fiducia reddidit ſcribæ vltimũ libellum in hæc verba ſcriptum, Rex Darius mãdat Perſis qui in Sardibus ſunt vt Orœtem interimant. Id vbi audiere doryphori, *id eſt, haſtati ſatellites*, eductis acinacibus ſine mora Orœtẽ interemerunt. Ita vindicta Polycratis Samii Orœtem perſequuta eſt.

Traductis atque comportatis Suſa bonis Orœtis, contigit non diu pòſt vt in venatu ferarũ Darius rex, dũ ab equo deſilit, pedẽ intorſerit vehementérque luxauerit. nam talus è iuncturis amotus eſt. Se itaque exiſtimans, vt etiam prius, habere ex AEgyptiis eos qui primi putarẽtur arte medicinæ, eorum opera vtebatur. At iſti retorquẽdo pedem ac violenter tractando, plus mali faciebãt: adeo quidem vt ſeptem dies totidémque noctes Darius præ moleſtia qua afficiebatur tranſegerit inſomnes. Octauo die eidẽ malè habenti quidam Democedis Crotonienſis mentionem facit: cuius de artificio prius iã inde in Sardibus audiſſet. Darius hominem quamcelerrimè accerſi ad ſe iubet. Ille, vt inter captiuos Orœtis fuit inuentus, vbi

A κελεύων πάλλεσθαι. παλλομένων δὲ, λαγχάνει ὑπὸ πάντων Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω. λαχὼν δὲ ὁ Βαγαῖος, ποιέεται τοιάδε βιβλία γράψας πολλά, καὶ δὴ πολλῶν ἔχοντα ὀρνιθείων σφρηγῖδα σφι ἐπέβαλε πλὴν Δαρείου. μετὰ δὲ οἷα ἔχων ταῦτα ἐς τὰς Σάρδις. ἀπικόμενος δὲ, καὶ Οἰρίτεω ἐς ὄψιν ἐλθὼν, τὰ βιβλίων ἓν ἕκαστον προαιρεόμενος, ἐδίδου τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιλήϊῳ ἐπιλέγεσθαι. (γραμματιστὰς δὲ βασιλήϊους B οἱ πάντες ὕπαρχοι ἔχουσι.) ἀποπειρεώμενος δὲ τὸν δορυφόρων, ἐδίδου τὰ βιβλία ὁ Βαγαῖος, εἰ οἱ ἐνδέξαιατο ἀπόστασιν ἀπὸ Οἰρίτεω. ὁρέων δὲ σφέας τά τε βιβλία σεβομένους μεγάλως, καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων, ἔτι μᾶλλον, δίδοῖ ἄλλο, ἐν τῷ ἐνῆεν ἔπεα τοιάδε, Ὦ Πέρσαι, βασιλεὺς Δαρεῖος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Οἰρίτεα. Ⓓ δὲ, ἀκούσαντες τοῦτων, μετῆκαν οἱ τὰς αἰχμάς. ἰδὼν δὲ τούτῳ σφέας ὁ Βαγαῖος πειθομένους τῷ βιβλίῳ, C ἐθαῦμα δὴ θαρσήσας, ὃ τελευταῖον τῶν βιβλίων δίδοῖ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγέγραπτο, Βασιλεὺς Δαρεῖος Πέρσῃσι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνειν Οἰρίτεα. Ⓔ δὲ δορυφόροι ὡς ἤκουσάν τα ταῦτα, σπασάμενοι τὰς ἀκινάκεας, κτείνουσι πρῶτα μὲν οὕτω δὴ Οἰρίτεα Ⓕ Πέρσην Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου πρήσσειν μετῆλθον.

Ἀπικομένων δὲ καὶ αἰσχυνθέντων τὸν D Οἰρίτεω χρημάτων ἐς τὰ Σῦσα, συνέβη χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλέα Δαρεῖον, ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρώσκοντα ἀπ' ἵππου, στρέψαι τὸν πόδα. καὶ κως ἰσχυρότερος ἐγένετο· ὁ γὰρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῆς ἁρμονίης. νομίζων δὲ καὶ πρότερον ἐωυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι σοφωτάτους τὴν ἰητρικὴν, τούτοισι ἐχρᾶτο. οἱ δὲ, στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα, κακὸν μέζον ἐργάζοντο· ἐπ' ἑπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ὑπὸ τοῦ πρόσω κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίησι εἶχετο· τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντι οἱ φλαῦρος, προσχύσας τις πρότερον ἐπὶ ἐν Σάρδισι Κροτωνιήτεα Δημοκήδεα τὸν τέχνην, ἀγγέλλει τῷ Δαρείῳ. ὁ δὲ ἀγόμενον τὸν ταχίστην παρ' ἑωυτὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὡς εὗρε ἐν τοῖσι Οἰρίτεω αἰχμαλώτοισι ὁκουδή-

οὐδενὸς ἀπημελημένου, προῆγεν ἐς μέσον, πέδας τε ἕλκοντα, καὶ ῥάκεσι ἐσθημένον. σαθρὸν δὲ ἐς μέσον, ἠρώτα ὁ Δαρεῖος τὸν κήρυκα εἰ ὑβρίσαιτο. ὁ δ' οὐκ ὑπεδέκετο, ἀρρωδέων μὴ ἑωυτὸν ἐκφήνας, ἀνωφελέστερον τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀπειρημένος. κατεφάνη τε τοῦ Δαρείου τεχνάζειν ὑβρισάμενος· καὶ τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸν, ἐκέλευσε μάστιγάς τε καὶ κέντρα προσφέρειν ἐς ὄπισθεν. ὁ δὲ συθαύτα δὴ ὦν οὐκ φαίνει, φὰς, ἀπειρεκέως μηδὲν ὑβρίσασθαι, ὁμιλήσας δὲ ἐπιτηδέως, φλαύρως ἔχειν τὸν τέγεϊον. μετὰ δὲ, ὡς οἱ ἐπέτρεψε, Ἑλληνικοῖσι ἰήμασι χρεώμενος, καὶ ἡπιάματα προσφέρων, ὕπνου τέ μιν λαγχάνειν ἐποίεε, καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγιέα μὲν ἐόντα ἀπέδεξε, οὐδαμᾶ ἔτι ἐλπίζοντα ἐπιτρέπειν ἑωυτῷ ἔσεσθαι. δωρέεται δὲ μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος πεδέων χρυσέων δύο ζεύγεα. ὁ δὲ μιν ἐπείρετο, εἰ οἱ διπλήσιον ὃ κακὸν ὑπέτυδες νέμει, ὅτι μιν ὑγιέα ἐποίησε. ἡσθεὶς δὲ τῷ ἔπεϊ ὁ Δαρεῖος, ἀποπέμπει μιν καὶ τὰς ἑωυτοῦ γυναῖκας. προσάγαντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι, ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖκας ὡς βασιλεῖ δῶρ' εἴη ὃς τὸν ψυχὴν οἱ ἀπέδωκε. τοιαῦτα δὲ λέγουσι ἕκαστος ἐκέκλιτο, φιάλην τε χρυσέην ἕκαστος ἐν τῇ ἐδωρέετο τὸν Δημοκήδεα· ἔστι δὲ τοῦτο φιαλέων κατῆρες ἐπώνυμος ὁ οἰκέτης τοῦ οὔνομα ἦν Σκίτων, ἀνελέγετο, καὶ οἱ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέχθη. ὁ δὲ Δημοκήδης ἔστι, ὧδε ἐκ Κρότωνος ἀπειλημένος, Πολυκράτεϊ ὠμίλησε πατρὶ, ὃς σφέων ἐν τῇ Κρότωνι, ὀργῇ χαλεπῷ. τὸν μὲν ἐπεί τε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν, οἴχετο ἐς Αἴγινάν. καταβὰς δὲ ἐς ταύτην, τοῦ πρώτου ἔτεϊ ὑπερεβάλετο τοὺς πρώτους ἰητῆρας, ἀσκευὴς περέων, καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα περὶ τὸν τέγεϊον ἔστι ἐργαλήϊα· καὶ μὲν δευτέρῳ ἔτεϊ τάλαντον Αἰγινῆται δημοσίῃ μισθοῦνται· τρίτῳ δὲ ἔτεϊ Ἀθηναῖοι, ἑκατὸν μνέων· τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ, Πολυκράτης δυοῖν τάλαντοιν. οὕτω μὲν ἀπίκετο ἐς τὴν Σάμον. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἤνυσα Κροτωνιῆται ἰητροὶ βδελυσσόμενοι· ἐλώφεε δὲ ὧν τοῦτο ὅτε περ οἱ Κροτωνιῆται ἰητροὶ ἐλέγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι,

pro neglecto habebatur, in mediũ adductus est, sicut erat pănosus ac cõpedes trahẽs. In medio positũ Darius interrogauit nunquid eam nosset artẽ. Democedes, veritus ne, si se proderet, vsquequaque Græcia priuaretur, dissimulare: sed quum videretur notitiã artis præ se ferre, Darius iussit eos qui hominẽ adduxerãt, verbera & torméta afferre in medium. Tunc ille dissimulatione missa, se planè scire artẽ illam negauit, sed aliquantulum, ob eam consuetudinẽ quam cũ medico habuisset. Factáque ei potestate curandi, Græcis medicamẽtis vtens, [a] & lenia, post acria, admouens, Dariũ compotẽ somni fecit, & breui tẽpore incolumem reddidit, quũ iã se posthac validũ fore ad incedẽdũ desperasset. Ob quã curationẽ postea quum eum Darius duobus aurearũ compedum paribus donasset, interrogauit Democedes nunquid ideo se duplici malo remunerandum putaret, quòd ab eo sospes ipse foret effectus. Hoc dicto Darius delectatus, ad suas vxores hominẽ misit. Eunuchi qui eum deduxerũt ad fœminas, dicebãt hũc esse qui restituisset animã regi. tunc earũ singũlæ aureã phialæ thecã suffringentes, Democedẽ donauerũt tã amplo munere, vt famulus nomine Scitõ qui sequebatur, excidẽtes ex percussione phialarũ stateres colligés, nõ paruam auri summã coegerit. [b] Hic Democedes hũc in modũ è Crotone profectus, cũ Polycrate cõsuetudinẽ habuit: quũ à patre sanè iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in AEginam: vbi commoratus vnum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent. Ex quo factum est vt insequẽti anno AEginetæ cõduxerint eũ talento, Athenienses tertio anno centũ minis, Polycrates quarto anno talentis duobus. ita Samũ profectus est. A quo viro non minimũ [c] medici Crotonienses primi numerabantur,

a *Hæc interpretatio ostendit eum legisse, ἥπια μετὰ τὰ ἰσχυρά. Alioqui sequendo nostram lectionem, vertendum esset,* Et fomenta valida adhibens.

b *Hic autẽ Democedes ita Crotone Samium* venerat. Cum Polycrate patre ver satus, quum asperam eius iracundiam ferre non posset, illo relicto ab. *Crotone.*

c Crotonienses inclaruerũt. hinc enim tempus fuit quum primi quidem medici Græciæ Crotoniatæ esse dicerentur, secundi verò, Cyrenæi.

secundi, Cyrenæi. Qua etiã tempestate Argiui cæteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc itaque Democedes Dario sanato Susis, maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hãc vnam quòd in Græciam redire nõn poterat. Quinetiã AEgyptios medicos regem curare solitos, quum essẽt patibulis suffigẽdi, quòd à Græco medico superati forent, impetrata ab rege venia liberauit: item vaticinum quendam Eleum, qui Polycratẽ sequutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Denique [a] maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia cõtigit vt Atossæ Cyri filiæ (quæ erat Darii vxor) in mamilla vlcus exoriretur, deinde resciſſũ porro grassaretur. quod ista, quoad fuit exiguum, præ pudore occultans, nemini indicauit: sed vbi malè iã se habebat, accersito Democedi rem ostendit. Ille se redditurum sanam affirmans, adiurat eam vt sibi vicissim ipsa inseruiat in eo quod orauerit, oraturũ autẽ nihil vnde dedecus redũdaret. A quo, posteaquam curata est, edocta, Darium, dum cum eo cubat, his verbis alloquuta est, Rex, quum tantum tu habeas copiarum, desides, nullam neque gentem neque potentiam Persis acquirens. atqui par est virum & iuuenem & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se ostendere, quò etiam Persæ cognoscant sibi virum præesse. Quod vt facias, duabus de causis interest, vt Persæ & eum qui ipsis præest, virum esse intelligant, & bello atterantur: ne otium agentes tibi insidiantur. Nunc ergo aliquod opus edas quoad in ætate iuuenili es. nam augescente corpore ingenium pariter augescit, & consenescente consenescit, & ad res omnes elanguescit. Hæc Atossa ex admonitu Democedis. Ad quam Darius respondens, Quæ, inquit, vxor, ipse facere destinaueram, ea omnia dixisti.

a In maximo pretio à rege Democedes habebatur.

A δεύτερος δέ, Κυρηναῖος. κατὰ δὲ αὐτὸν δὲ τὸν χρόνον καὶ Ἀργεῖοι ἤκουον μουσικὼν ἐν Ἑλλήνων πρῶτοι. τότε δὴ ὁ Δημοκήδης ἐν τοῖσι Σούσισι ἐξεστεφάνωτο Δαρείου, οἰκόντι μέγιστον εἶχε, καὶ ὁμοτράπεζος βασιλέϊ ἐγεγόνεε· πλεῦν τε ἑνὸς πρὸς Ἕλληνας ἀπίεναι, πρῶτα πάντων οἱ πρῶτοι. καὶ τοῦτο μὲν, τοὺς Αἰγυπτίους ἰητροὺς, οἳ βασιλέα πρότερον ἐόντα, μέλλοντας ἀνασκολοπιεῖσθαι, διότι ὁ Ἕλλην ἰητρὸς ἐὼν ἐφοβήθησαν, ἐκ θανάτου ἀνασώσας· τοῦτο δὲ, μάντιν Ἦλιν Πολυκράτεϊ ὀπισθόμβρον, καὶ ἀπημελημένον ἐν τοῖσι αἰχμαλώτοισι, ἐξεύρετο. ἐὼν δὲ μέγιστον πρῆγμα Δημοκήδης τοῦτο ἐς βασιλέα. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα, τάδε ἄλλα συνήνεικε γενέσθαι. Ἀτόσῃ τῇ Κύρου μὲν γυναικὶ, Δαρείου δὲ γυναικὶ, ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφυ φῦμα· μετὰ δὲ, ἐκραγὲν, ἐνέμετο πρόσω. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἐπ' ὀλίγον ἦν, ἡ δὲ, κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη, ἔφρασε οὐδενί· ἐπεί τε δὲ ἐν κακῷ εἶδε, μετεπέμψατο τὸν Δημοκήδεα, καὶ οἱ ἐπέδειξε. ὁ δὲ, φὰς ὑγιέα ποιήσειν, ὄρχεϊ μιν, ἢν μὴν οἱ αὐτὸν ὑπουργήσῃ ἐκείνῳ τῷ ὦ αὐτῆς δεηθῇ δέεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα αἰσχύνῃ ὄξη φέρειν τε. ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα ἰῶτο ὑγιέα, ἀπέδεξατο, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοκήδεος ἡ Ἄτοσσα, πρὸς ἔφερε ἐν τῇ κοίτῃ Δαρείῳ λόγον τοιόνδε, Ὦ βασιλεῦ, ἔχων δυνάμιν τοσαύτην κάτησαι, οὔτε τι ἔθνος πρόσκτωμος οὔτε δυνάμιν Πέρσῃσι. εἰκὸς δὲ ὄξη ἄνδρα καὶ νέον, καὶ χρημάτων δεσπότην μεγάλων, φαίνεσθαί τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρσαι ἐκμάθωσι ὅτι ὑπ' ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ' ἀμφότερα δέ τοι φέρει ταῦτα ποιέειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ἧσσον ἐπιστέωνται ἀΐδρεες τὸν πρόσθεν τῶν, καὶ ἵνα τείρωνται πολέμῳ, μηδὲ σχολὴν ἄγοντες, ὅκως σφι ἐπιβουλεύσωσί τι. νεὸς γὰρ αὖ τι καὶ ἀποδέξασθαι ἔργον, ἕως νέος εἰς ἡλικίην. αὐξανομένῳ γὰρ τοι σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι, καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλύνονται. ἢν μὲν δὴ ταῦτα οὐ διδαχθῇς ἐλελεὸ δ' ἀμείβεται ὧδε, Ὦ γύναι, πάντα ὅσα περ αὐτὸς ὑπενόεον ποιήσειν, εἴρηκας.

δ' ὅτι ὁ Ἕλλην ἰητρὸς ἐὼν ἐφοβήθησαν, ἐκ θανάτου ἀνασώσας

ἐξεύρετο

ἐπ' ἀμφότερα δέ τοι φέρει ταῦτα ποιέειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ἧσσον ἐπιστέωνται ἀΐδρεες τὸν πρόσθεν τῶν

συμφορὴ

ἀπέδεξατο,

αὐξανομένῳ

» ἐγὼ γὰρ βεβούλευμαι ζεύξας γέφυρας, ἐπὶ τῆς ἠπείρου ἐς τὴν ἑτέρην ἤπειρον » ὅτι Σκύθας στρατεύεσθαι. καὶ ταῦτα ὀλίγου χρόνου ἔσται τελεύμενα. λέγει δὲ Ἀτοσσα παῖδα, Ὄρα νυν, ὅτι Σκύθας μὲν » τὸν παρόντα ἐάσας ἴσθι, ἐπεὰν σὺ βουλήν, ἔσονται τοι) σὺ δέ μοι ὅτι τὴν » Ἑλλάδα στρατεύεσθαι. ὑπερημέω γὰρ, » λόγῳ πιθανομύθῳ, Λακαίνας τε μοι γενέσθαι θεραπαίνας καὶ Ἀργείας καὶ Ἀττικὰς καὶ Κορινθίας. ἔχεις δὲ ἄνδρα ὅτεπερ » δεινότατον ἀνδρῶν πρώτων δέξαι τε ἔκλυσαι » τῆς Ἑλλάδος καταπήσασθαι, τὸν ὃς » σευ τὰς πόδας ἔξιήσατο. ἀμείβεται Δαρεῖος, Ὦ γύναι, ἐπεὶ τοίνυν τοι δοκέει τῆς » Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπειρᾶσθαι, » κατασκόπους μοι δοκέει Περσέων πρῶτον
134 » ἀμείνονα εἶναι) ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις, πέμψαι ἐς αὐτοὺς· οἱ μαθόντες καὶ ἰδόντες ἕκαστα αὐτῶν, ἐξαγγελέουσι ἡμῖν. καὶ ἔπειτα » ἔξεπισάμυδις, ὅπῃ αὐτοῖς τρέψομαι. ταῦτα εἶπε. καὶ ἅμα ἔπος τ' εἶπε, καὶ ἔργον ἐποίεε. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα ἡμέρη ἐπέλαμψε, καλέσας Περσέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα, ἐπετέλεστο σφι, ἐπορεύοντο Δημοκήδεϊ, διεξελθεῖν τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος· ὅκως τε μή σφεας ὁ Δημοκήδης, ἀλλὰ μιν πρῶτος ὀπίσω ἀπάξωσι. ἐπετελέστο ταῦτα τοῖσι, δεύτερα καλέσας αὖτον Δημοκήδεα, ἐδέετο αὐτοῦ ὅκως ἐξηγησάμενος πᾶσαν καὶ δείξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσῃσι, ὀπίσω ἥξοι. δῶρα δέ μιν τῷ πατρὶ καὶ τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε πρῶτα τὰ ἐκείνου ἔπιπλα λαβόντα ἄγειν, φὰς ἀλλάξειν οἱ πολλαπλήσια ἀντιδώσειν. τοῦτο δέ, ἐς τὰ δῶρα, ὁλκάδα οἱ ἔφη συμβαλεῖσθαι, πλήσας ἀγαθῶν πρωτίστων, τὴν ἅμα οἱ πλώσεσθαι. Δαρεῖος μὲν δὴ, δοκέειν ἐμοὶ, ἀπ' Ὑστάνεω δόλιον τοῦτο ἐπαγγέλλετο οἱ ταῦτα. Δημοκήδης δὲ, δείσας μὴ οὐκ ἐκπειρῶτο Δαρεῖος, οὐκ ἐθέλοντα, πρώτους τε διδράσκειν ἐδέκετο. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐωυτοῦ, ἔφη καταλείψειν, ἵνα ὀπίσω σφέα ἀπελθὼν ἔχοι· τὴν μέντοι ὁλκάδα τὴν οἱ Δαρεῖος ἐπαγγέλλετο ἐς τὰ δωρεὰ τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέκεσθαι ἔφη.

ego enim constituerã Scythis bellum inferre, iũcto mari è nostra continente in alteram ponte: & hæc breui tempore perficiẽtur. Ad eum Atossa, Animaduerte, inquit, nunc: omitte primùm Scythis bellum inferre, qui, quãdocunque volęs, tui erunt: aduersus Græciam mihi tu eas in expeditionem. concupiscò enim Lacænas & Argiuas & Atticas & Corinthias, fando cognitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc virum habes ex omnibus maximè idõneum [a] ad demonstrandas Græciæ res atque exponendas, hunc qui pedem tuum sanauit. Cui Darius, Quandoquidem, inquit, vxor, tibi videtur nos primùm Græciam tentare debere, mihi videtur satius ante omnia mittere illuc exploratores Persas, vnà cum isto quem dicis, qui percepta omnia illic & visa renuntiẽt: & mox ego ab illis edoctus, aduersus Græcos tendam. Hæc loquutus Darius, & quod est loquutus, re quoque aggressus est. nanque vbi primùm illuxit, accitis quindecim viris Persarum spectatis, præcepit vt sequentes Democedem omnia Græciæ maritima loca collustrarent, néve cõmitterent vt Democedes ab illis aufugeret, sed rursus eum omnino reducerent. Hæc illis vbi præcepit, secundo loco Democedem ipsum ad se accersitum orat vt [b] exposita atque demõstrata Persis omni Græcia, rursus redeat: iubétque eum dono ferre patri ac fratribus omnia sua vtensilia, affirmans se alia multo plura [c] illi inuicem donaturum. [d] ac præter dona missurum ait, quæ vnà iter faciat onerariam nauim, omnifariis bonis refertam. Quæ Darius nullo doloso consilio (vt mea fert opinio) [e] mandabat: ille tamen veritus [f] ne se Darius tentaret, tanquam fugitiuum, si cuncta sibi oblata caperet: respondit se quidem sua illic velle relinquere, vt ea reuersus sibi haberet: verùm nauim onerariã quam Darius promitteret, dono fratrib⁹ accipere.

a Ad ostendenda singula Græciæ *loca* & ad deducendum.

b Vt quum Persis ostenderit vniuersam Græciã & per eam deduxerit, reuertatur.

c Pro illis donaturum.

d Præterea verò ad dona *portandã* nauem onerariã ei se suppeditaturum dixit, eámque se bonis omnifariis impleturum, quæ cum ipso nauigaret.

e Pollicebatur.

f *Legit hic interpres μή, quæ lectio magis placet.* ille tamen veritus ne Darius eius animum tentaret, nequaquã omnia quæ dabãtur percurrit, *id est recẽsuit*, & accepit: sed sua quidem suo in loco relicturũ se dixit, vt ea reuersus *cẽret*. *Vt legatur πάντα ex Vet. cod. pro* πάντως, *&* ὑπὸ δραμὼν *adhibe sumatur. quasi dicat non percurrisse numerum, tanquã nihil omittere volentem. Fortasse tamen & aliter exponi possit* ὑπὸ δραμὼν.

Darius postquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare dimisit, Isti, quum in Phœnicem descendissent, & ex Phœnice in vrbem Sidonem, confestim duas triremes instruxerunt, & simul ingentem onerariam omnifariis bonis impleuerunt. Comparatisque omnibus, in Græciam traiiciunt. & adeuntes maritima eius loca intuebantur atque describebant. Tum pleraque ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex, [a] & ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauiũ resoluit, pariter & ipsos Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiuntur hæc, Democedes Crotonem abiit ad domũ suam. [b] Quo abeũte Aristophilides Persas misfos fecit, restitutis iis quæ de nauibus abstulisset. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequentes, Crotonem peruenium: nactique in foro Democedẽ prehendunt. Eum Crotoniensium quidam, res Persicas reformidãtas, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerso manibus, fustibus cædebat Persas, [c] qui his verbis commonefaciebãt, Viri Crotonienses considerate quid facia-tis, qui hominẽ regis fugitiuum eripitis. An ex vsu erit vobis hãc iniuriam regi Dario intulisse, ac vobis bene cedet ista feciſſe, [d] si nos dimiseritis? Cui enim prius quàm huic vrbi bellũ inferemus? aut quã priorẽ diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotoniẽsibus persuaserũt. quinimo non modò Democede, sed etiam oneraria naui quam vnà duxerãt, priuati sunt: atque in Asiã reuersi, omisso iam studio discẽdi vlteriora Græciæ, quòd duce essẽt fraudati. Quibus tamẽ in digressu Democedes mãdauit vt Dario dicerẽt, Democedẽ ducere vxorẽ Milonis filiã. erat enĩ apud regẽ celebre nomẽ Milonis luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tẽpore properasse magna erogata pecunia vt ipsũ etiã in patria sua spectatũ esse Dario appareret.

a *Non sequitur lectionẽ edit. Vulg. quæ tamen & ipsa suspecta est.*

b *Interim verò dum iste domum reuertitur, Aristoph.*

c *Qui hæc verba obtendebant. Vel, Hæc illis allegabant, Vel, proponebant.*

d *Si nobis hunc eripueritis?*

A ἐπὶ Ταραντίνων ὁ Δαρεῖος, ἀποστέλλει ἄνδρας ὅτι θαλασσόμ. καταβαίντες δ' οὗτοι ἐς Φοινίκην, ἐν Φοινίκῃ ἐς Σιδῶνα πόλιν, αὐτίκα μὲν πεντήκοντόρους δύο ἐπλήρωσαν, ἅμα δὲ αὐτῇσι, καὶ γαυλὸν μέγαν, πάντων ἀγαθῶν. παρεσκευασμένοι δὲ πάντα, ἔπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα. κατασχόντες δὲ αὐτῇ, τὰ μὲν θαλάσσια ἐθηεῦντο, καὶ ἀπεγράφοντο. ἐς ὃ, τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ ἐπισημότατα ἐθεησάμενοι, ἀπίκοντο ἐς Ἰταλίην ἐς Τάραντα. ἐνταῦτα δὲ ἐκ Κρηστωνίης τῆς Δημοκήδεος, Ἀριστοφιλίδης ὁ Ταραντίνων βασιλεὺς, τοῦτο μὲν, τὰ πηδάλια προέλυσε τῶν Μηδικέων νεῶν, ἔτι δὲ, αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε, ὡς κατασκόπους δῆθεν ἐόντας· τὸν δὲ οὗτοι ταῦτα ἔπασχον, ὁ Δημοκήδης ἐς τὴν Κρότωνα ἀπικνέεται. ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου ἐς τὰ ἑωυτοῦ, ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσε τοὺς Πέρσας, καὶ τὰ προέλαβε τῶν νεῶν, ἀπέδωκέ σφι. πλέοντες δὲ ἐνθεῦτεν οἱ Πέρσαι, καὶ διώκοντες Δημοκήδεα, ἀπικνέονται ἐς τὴν Κρότωνα. θωρήσσοντες δέ μιν ἀγορῇ ἔζοντα, ἅπιον αὐτόν. τῶν δὲ Κροτωνιητέων οἱ μὲν, καταρρωδέοντες τὰ Περσικὰ φαρμάκατα, παρῆσαν ἕτοιμοι ἐόντες· οἱ δὲ αὐτὰ ταῦτα τε καὶ τῇσι σευταλήσι ἔπαιον τοὺς Πέρσας, παρῃνέοντες ἔπεα τάδε, Ἄνδρες Κροτωνιῆται, ὁρᾶτε τὰ ποιέετε· ἄνδρα βασιλέος δρηπέτην ἡγεόμενον ἁρπάζεσθε; κῶς ταῦτα βασιλεῖ Δαρείῳ ἀκηδέστατα οὐκ ἐπιτείσεσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ ποιεύμενα ἔξεται καλῶς, ἢν ἀπέλησθε ἡμέας; ὅτεῳ τίνα ἢ ταύτης τῆς πατρίδος πρότερον στρατωσόμεθα πόλιν; τίνα δὲ πρότερον ἀνδραποδιζόμεθα πειρησόμεθα; ταῦτα ἔλεγον, τοὺς Κροτωνιήτας οὐκων ἔπειθον· ἀλλ' ἐξαιρεθέντες τε τὸν Δημοκήδεα, καὶ τὸν γαῦλον τὸν ἅμα ἀγόντων ἀπαιρεθέντες, ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην, ἐπὶ τὸ ἐξυπηγέσ ἄστυ τῆς προσωτέρω Ἑλλάδος ἀπικόμενοι ἐκμαθεῖν, ἐστερημένοι τε ἡγεμόνος. τοσοῦνδε μὲν τοι συνετείλατο σφι Δημοκήδης, ἀναγομένοισι καλῶν εἰπεῖν Δαρείῳ σφέας, ὅτι ἁρμόσαι τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκήδης γυναῖκα. τῶν δὲ δὴ παλαιτέρω Μίλωνος ἐὼν ὄνομα πολλὸν παρὰ βασιλεῖ. κῆδος δὴ τοῦτό μοι δοκέει ποιεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον, τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκήδης, ἵνα φανῇ παρὸς Δαρείῳ ἐὼν καὶ ἐν τῇ ἑωυτοῦ δόκιμος.

ἀναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ Πέρσαι, ἐμπίπτουσι τῇσι νηυσὶ ἐς Ἰήπυγίην. καὶ σφέας δουλοῦνται ἐόντας, Γίλλος ἀνὴρ Ταραντῖνος φυγὰς ῥυσάμενος, ἀπήγαγε παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. ὁ δὲ αὐτὶ τούτων ἔτιμας ἐπὶ δίδοναι. τοῦτο, τι βούλοιτο αὐτός. Γίλλος δὲ αἱρέεται κατοδὸν οἱ ἐς Ταραντα γενέσθαι, τοσαῦτα συμφορέων. ἵνα δὲ μὴ σὺν τοσούτῳ κακῷ τὴν Ἑλλάδα, μοῦνος δὲ αὐτῶν τόλμας μεγάλας πλέων ὅτι τὴν Ἰταλίην, Κνιδίους μούνους ἀποχρᾷ οἱ ἔφη τοὺς κατάγοντας γενέσθαι· δοκέειν δὲ ἀπὸ τούτων ἐόντων τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα τὴν κατοδὸν οἱ ἔσεσθαι. Δαρεῖος δὲ ἐπινεύσας μῦθος ἐπετέλεε. πέμψας γὰρ ἄγγελον ἐς Κνίδον, κατάγειν σφέας ἐκέλευε Γίλλον ἐς Τάραντα. πειθόμενοι δὲ Δαρείῳ Κνίδιοι Ταραντίνους οὐκων ἔπειθον, εἶναι δὲ ἀδυνατοι ἦσαν τοσοῦτον φέρειν. τοῦτα μὲν νεῦ οὕτω ἐπορήθη. οὗτοι δὲ τοσοῦτοι ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι δὴ τοιόνδε τοσοῦτον πρῆγμα κατασκοποι ἐγένοντο.

Μετὰ δὲ τοῦτα, Σάμον βασιλεὺς Δαρεῖος αἱρέει, πολίων πασέων τοσοῦτον τὴν Ἑλλησπόντου καὶ βαρβάρων, δι' τοιήνδε τινα αἰτίην. Καμβύσεω τοῦ Κύρου στρατοῦ ἐπὶ Αἴγυπτον, ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὡς εἰκός, κατ' ἐμπορείην στρατοῦ μενοι, οἱ δέ τινες, καὶ αὐτῆς τῆς χώρης θεηταὶ τοῦ ἕνεκα. Συλοσῶν ὁ Αἰάκεος, Πολυκράτεός τε ἐὼν ἀδελφεὸς, καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίη τοιήνδε τις· λαβὼν χλανίδα καὶ τοσοῦτον ἐμβαλόμενος πυρρὴν ἠγόραζε ἐν τῇ Μέμφι. ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἐὼν Καμβύσεω, καὶ λόγου οὐδενὸς κω μεγάλου, ἐπεθύμησε τῆς χλανίδος, καὶ αὐτὴν τοσοστελθὼν ὠνέετο. ὁ δὲ Συλοσῶν ὁρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ὀπτιθυμέοντα τῆς χλανίδος, θείῃ τύχῃ χρεώμενος, λέγει, Ἐγὼ ταύτην τοσοῦτον μὲν οὐδενὸς χρήματος· δίδωμι δέ σοι ἄλλως, εἴπερ οὕτω δεῖ γενέσθαι. πολλοστοῦ τοι αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος, τοσοῦτον λαμβάνει. ἦν δὲ εἷμα. ὁ μὲν δὴ Συλοσῶν ἡπίσατο οἱ τοσοῦτο ἀποληλεγμένον δι' ὑπηθείην· ὡς δὲ τοσοῦτον χρόνῳ τοσοβαίνοντος Καμβύσεω τε ἀπέβαινε,

A Profecti Crotone Persæ, ad Iapygiam in quasdam naues inciderunt: à quibus in seruitutem redactos Gillus quidam Tarétinus exul redemit, & ad regem Dariũ reportauit. Ob quod meritum quum rex pàratus esset donare ei quicquid vellet, optauit se in patriam reduci, expósita prius sua calamitate, dicens, ne omnem Græciam conturbaret, si classis ingens ipsius causa in Italiã mitteretur, contentum se esse vt per
B solos Cnidios reduceretur: existimans, pro amicitia quæ Cnidiis erat cum Tarentinis, se præcipuè reductum iri. Id Darius pollicitus effecit. nam misso Cnidum nuntio iussit vt Gillum Tarentũ reducerent. Cnidii Dario obsequentes, id tamen à Tarentinis non impetrauerũt: nam ad vim inferendam inualidi erãt. Atque hæc hũc in modum administrata sunt. hique Persæ primi extitere qui in Græciam traiecerunt
C explorandi gratia, & ob hanc rẽ.

Samvm verò post hæc rex Darius, omniũ vrbium tã Græcarum quàm barbararũ primã, euertit, ob hanc causam: Dum Cambyses in expeditione aduersus AEgyptum ageret, permulti se illuc Græcorum conferebant, partim (vt credibile est) negotiãdi, partim militãdi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson AEacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. Huic Syloſonti felicitas huiusmodi cõtigit: Sumpto hic amiculo rutilo ac sibi circũdato, apud forum Mempheos spatiabatur. quem quum vidisset Darius Cambysis satelles, [a] nullius admodum conditionis vir, captus amore amiculi, adit hominem vt mercetur amiculum. Syloſon, animaduertẽs Darium magnopere amiculum cupere, diuina quadam fortuna vsus, Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia vendo, [b] sed tibi largior, si modò tuum perpetuò debere esse. Hæc approbãs Darius, accepit indumentũ. Syloſon, qui putarat sibi illud stultè perisse, interiecto tẽpore, quũ Cãbyses decessisset,

a Nullius adhuc admodũ magnæ autoritatis vir, amiculi desiderio captus.

b Sed alioqui dono (si hoc quidem vt fiat necesse est) certè tibi. *Q. d. Sed quodego vendere nolim, id alioqui dono, tibi quidem certè libentius quàm cuiquam alij, quandoquidem donare non vẽdere statui. Non immeritò tamen suspectus ascitus fuerit huc locus.*

& septē illi magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, vbi certior factus est ad eum virum peruenisse regnum cui ipse roganti dedisset in AEgypto illud amiculum, Susa ascēdit, sedēnsque in vestibulo regiæ, ait se eum esse qui de rege sit bene meritus. hæc audiens ianitor, regi nuntiauit: ad quem admirabundus rex, Et quis est, inquit, Græcorum qui in me beneficus extiterit, cui ego reuerētiam debeam, recēs regno potitus? Necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: a nec vllo Græcorum quicquam (vt sic dicam) opus habeo. tamen hominem introducite, vt sciam quid hæc dicendo velit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac stetit in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseque illū esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius, O, inquit, virorum generosissime, túne ille es qui mihi nullam dum potentiam habēti donasti ea, quamuis parua, tamen perinde grata acsi nūc aliquid magnū acciperem? Qua de re immenso te auro argentóque remunerabor, vt nunquam pœniteat te liberalem in Darium Hystaspis filium extitisse. Cui Syloson, Mihi, inquit, rex, neque aurum neque argentum dederis, sed patriam meam Samum, vbi eam liberaueris: quam nunc post necem fratris mei Polycratis ab Oroete interfecti, occupat seruus noster: hanc mihi donato citra cædem atque direptionem. His Darius auditis, misit exercitum duce Otane vno è septem viris, iusso vt quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare descendens, contrahebat exercitum.

a Nec vlli Græcorum vllo sum beneficio obstrictus. *Vel, deuinctus.*

A καὶ τῷ μάγῳ ἐπῳμόσησθαι οἱ ἑπτά, καὶ ὅτι
τῷ ἑπτὰ Δαρεῖος τὴν βασιληΐην ἔσχε, πυν-
θάνεται ὁ Συλοσῶν ὡς ἡ βασιληΐη τοῦ ἐλη-
λόθοι ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα τὸν τότε αὐτὸς ἔ-
δωκε ὁ Αἰγύπτῳ δεηθέντι. ὁ εἶμα. ἀμαθὰς
τὰ ἔς τε Σοῦσα, ἵζετο ἐς τοῦ θυρεῶ τῶ βα-
σιλῆος οἰκίων, καὶ ἔφη Δαρείου εὐεργέτης
εἶ. ἀναγγελθὲν τοῦτο ἀκούσας ὁ πυλουρὸς
τῷ βασιλεῖ· ὁ δέ, θωυμάσας λέγει πρὸς
ἑωυτόν, Καί τίς ἐστι Ἑλλήνων εὐεργέτης, ὃν ω ἔχ ὦ
B ἐγὼ τοσοῦτον δύνομαι; νεωστὶ μὲν τῷ ἀρχῷ ω
ἔχων· ἀσήμαντος δέ τις ἢ οὐδεὶς κω παρ' ἡ- ω
μέας αὐτῶν. ἔχω δὲ χρέος, ὡς εἰκάζειν, οὐδὲν ω
ἀνδρὸς Ἕλληνος. ὅμως δὲ αὐτὸν παράγετε ω
ἔσω, ἵνα εἰδέω τί θέλων λέγει τοῦτο. παρῆγε ω
ὁ πυλουρὸς ⓜ Συλοσῶντα. στάντα δὲ ἐς μέ-
σον ἠρώτεον οἱ ἑρμηνέες τίς τε εἴη, καὶ τί
ποιήσας, εὐεργέτης φησὶ εἶ βασιλῆος. εἶπε
ὧν ὁ Συλοσῶν πρὸς τὰ περὶ τὴν χλανίδα
θωμάσια, καὶ ὡς αὐτὸς εἴη κεῖνος ὁ δούς. ἀ-
C μείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος, Ὦ θωμαστὸ- ω
τατ' ἀνδρῶν, σὺ κεῖνος εἶς ὃς ἐμοὶ οὐδεμίλλω ω
ἐόντι κω δωρήσασθαι ἔδωκας; εἰ καὶ σμικρά, ω
ἀλλ' ὦν ἴσον γε ἦν χάρις ὁμοίως ὡς εἰ νῦν κε- ω
δνόν τι μέγα λάβοιμι. αἰτέω ὦν τοι χρυσόν καὶ ω
ἄργυρον ἄπλετον δίδωμι, ὡς μή κοτέ τοι ω
μεταμάθῃσι Δαρεῖος ⓜ Ὑστάσπεος δῶρον ποιή- ω
σαντι. λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν, Ἐμοὶ ω
μήτε χρυσὸν ὦ βασιλεῦ μήτε ἄργυρον δί- ω
δου, ἀλλ' ἀνασώσαί μοι δὸς τὴν πατρί-
D δα Σάμον· τῷ νεῶ, ἀδελφεοῦ τε ἐμοῦ Πο- ω
λυκράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὀροίτεω, ἔ- ω
χει δοῦλος ἡμέτερος· τοῦτόν μοι δὸς αἰτέω τε ω
φόνου καὶ ἐξανδραποδίσιος. ταῦτα ἀκούσας ω
Δαρεῖος, ἀπέστειλε στρατιήν τε καὶ στρατηγὸν
Ὀτάνεα, ἄνδρῶν τῶν ἑπτὰ θυμάνορα. ἐν- ἄνδρα
τειλάμενος ὅσων ἐδέετο, ἔφη ὁ Συλοσῶν, ταῦτά
οἱ ποιέειν ὅπι τελέα. κατελθὼν δὴ ἐπὶ τὴν
θάλασσαν ὁ Ὀτάνης, ἔστελλε τὴν στρατιήν.

E Τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ Μαιαν-
δρίου εἶχε τὸ κράτος, ὅτι ἐπαδὺν τὸν ἀδελ- ὅπως
φεὸν Πολυκράτεα λαβὼν τῇ ἀρχῇ. τοῦ δι- παίδων
καιοτάτῳ ἀνδρῶν βουλομένῳ θωμάζεσθαι, οὐκ
ἐξεθώυετο· ὅτε γὰρ ἀπαγγέλθη ὁ
Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίεε τοιάδε· πρῶ-
τα μὲν, Διὸς ἐλευθερίου βωμὸν ἱδρύσατο,

καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν οὕρισε τοῦτο τὸ νῦν ἐν
136 τῇ περαίᾳ ἕδος. μετὰ δὲ, ὡς οἱ ἐπεποίητο,
ἐκκλησίῃ συναγείρας πάντων τῶν ἀστῶν,
» ἔλεξε τάδε, Ἐμοὶ (ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς) σκῆπτρον
» καὶ δυνάμις πᾶσα τοῦ Πολυκράτεος ἐπιτέ-
» τραπται, καί μοι πάρεστι νῦν ὑμέων ἄρχειν·
» ἐγὼ δὲ τὰ τοῦ πέλας ἐπιπλήσσω, αὐτὸς
» δὲ δυνάμιν οὐ ποιήσω. οὔτε γάρ μοι Πολυ
» κράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἐ-
» ωυτῷ, οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιέει. Πο-
» λυκράτης μὲν νυν ἔτυχε πλησε μοίρεω τὸν
» ἑωυτοῦ· ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὸν ἀρχὸν θέμενος,
» ἰσονομίην ὑμῖν παραρρύω. Τοσάδε μέντοι
» δικαιῶ γέρεα ἐμεωυτῷ γενέσθαι. ἐκ μὲν γε
» τοῦ Πολυκράτεος χρημάτων, ἐξαίρετα ἕξ
» τάλαντα μοι γενέσθαι· ἱερωσύνην δὲ παρὸς
» τοῦτοισι αἱρεθῆναι αὐτὸς τε ἐμοὶ καὶ τοῖσι ἀπ'
» ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοισι, τοῦ Διὸς τοῦ ἐλευθερίου·
» τὸν αὐτός τε ἐγὼ ἱδρυσάμην, καὶ τὸν ἐλευ-
» θερίην ὑμῖν παρεστήσαμεν. ὁ μὲν δὴ ταῦτα
τοῖσι Σαμίοισι ἐπαγγέλλετο· τοῦ δέ τις ἀξιω-
» ναζας εἶπε, Ἀλλ' οὐδὲ ἄξιος εἶ σὺ γε ἡμέων
» ἄρχειν, γεγονὼς τε κακὸς, καὶ ἐὼν ὄλεθρος·
» ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως λόγον δώσεις τοῦ μετε-
» χείρισας χρημάτων. Ταῦτα εἶπε, ἐὼν ἐν
τοῖσι αὐτοῖσι δόκιμος, τοῦ οὔνομα ἦν Τελε-
σέαρχος. Μαιάνδριος δὲ νόῳ λαβὼν ὡς εἰ
μετήσει τὸν ἀρχὸν, ἄλλος τις αὐτ' αὐτοῦ
τυραννεύσων καταστήσεται, οὐ δή τι ἐν νόῳ εἶχε
μεθέναι αὐτόν· ἀλλ' ὡς ἀνεχώρησε ἐς τὸν
ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον ὡς
δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβέ
σφεας, καὶ κατέδησε. οἱ μὲν δὴ ἐδεδίεσαν.
Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νό-
σος· ἐλπίζων δέ μιν ἀποθανέεσθαι ὁ ἀδελ-
φεὸς, τοῦ οὔνομα ἦν Λυκάρητος, ἵνα βί-
στερος καταλάβῃ τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πρήγματα, καὶ πάντεσσι τοῦ δεσμώτας πρώτας.
ὑγιὴς δὲ, ὡς ἐδοκίμασε, ἐβουλεύσατο εἰ) ἐλευθε-
ρώσει. ὀδυρομένων δὲ ἀπικομένων ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρ-
σαι, καταγνόντες Συλοσῶντα, οὐδέ τι σφι
λίην ἀπαιρέσεται, ὑπεσπονδοί τε ἔφασαν
ἔτοιμοι εἶναι τοῦ Μαιανδρίου χαρίσασθαι, καὶ
αὐτὸς Μαιάνδριος, ἐκ χώρησαν ἐκ τῆς νήσου.

eique fanum in circuitu designauit, quod nunc quoque in suburbanis extat. Deinde vbi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium concione, ita verba fecit, Mihi sceptrum atque omnis potentia Polycratis (vt vos etiam nostis) demandata fuit: in meo quoque arbitrio situm est vobis dominari: sed quod [a] in vicino reprehendo, id ipse quoad potero non faciam. Nã neque Polycrates placebat mihi, in viros sibiipsi pares dominatum habens, neque alius quispiam talia faciens. Et Polycrates quidem fatũ suum expleuit: ego autem, deposito in medium dominatu, iuris æquabilitatem suadeo: postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris tantummodo vt è pecunia Polycratis sex demum talenta peculiariter mihi cedant. & præterea Iouis liberatoris (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis in perpetuum liberis, quàm mihi qui libertatem vobis restitui. Hæc Mæandrius à Samiis postulabat. Tunc eorum quidam surgens, Tu verò, inquit, indignus es qui nobis imperes, tu qui malus extitisti ac funestus, sed dignus potius qui pecuniarum quas interuertisti, rationem reddas. Hæc Teleseárchus (ità enim vocabatur) dixit, quòd inter ciues [b] erat expertæ virtutis. Quæ Mæãdrius in animum accipiens, reputánsque fore vt si dominatũ ipse deponeret, alius quispiam in eius locum tyrannus constitueretur, nõ deponendum sibi dominatũ statuit: sed in arcem regressus, accitum vnumquenque eorum, tanquam rationem pecuniarũ redditurus, comprehẽdit, alligauitque. Post hæc, dum hi in vinculis sunt, Mæandrius morbo corripitur: quem decessurum credẽs frater suus, nomine Lycaretus, quò facilius Sami rerum potiretur, omnes vinctos interemit: neque enim videbantur velle liberi esse. Igitur vbi Samum tenuere Persæ, Syloſontem reducentes, nemo [c] aduersus eos manum leuauit. [d] Atque ii qui contrariæ Mæandrio factionis erant, dedi-

a In alio repr.

b Erat spectatus.

c id est, illi sibi opposuit.

d Quinetiam & Mæãdrii milites & ipse Mæãdrius, se paratos esse data sibi fide insula excedere dixerũt,

tionem se facere velle dixerunt: quin & ipse Mæandrius ex insula discedere.

Λυκάρητος

εἰ) οἱ τῶν ἐναντιωθέντων

Quum autē hanc conditionem admisisset Otanes, fidémque dedisset, spectatissimi quique Persarū, &c. *Lego autem* σφανῶσι *ex Vet. cod. pro* σωσῶσι.

a Qui ob nescio quod delictum in subterranea fossa vinctus detinebatur. *Sic paulo post,* Et ex illa subterranea fossa suspiciens, &c. *Nec ea men* ὀρυγὴ *est simpliciter subterranea fossa, sed cœnosa etiam, sine limosa.*

Approbante hæc Otane, atque inito fœdere, eminentissimi quique Persarū positis sellis eregione arcis sedebant. Erat autē Mæandrio germanus vecordiusculus, nomine Charileus, [a] qui quòd delinquere solebat, in subterraneo loco erat alligatus. Hic quū audisset quæ agebātur, & per specū suspiciens vidisset Persas quietè sedentes, vociferando dicebat velle se in colloquiū venire Mæandri. Eum audiens Mæandrius, iussit solutum ad se adduci. vbi adductus est, confestim conuiciando maledicendóque illi suadebat vt impetum daret in Persas: hæc inquiens, Me tu, ô deterrime virorum, qui sum tuus frater, quíque nihil vinculis dignū peccaui, in subterraneo carcere alligandum putasti: Persas autē, quos cernis te adorientes, atque extorrem facientes, vlcisci non audes, tam faciles tibi ad capiendū? Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, vt istos ob suum huc aduētum vlciscar: paratus etiam teipsum ex insula eiicere. Hæc Charileus. Quem sermonem Mæandrius admisit, quantum egosentio, non quia eò insipiētiæ venisset vt putaret suas vires regiis superiores esse: sed quia inuidens Syloſonti si ciuitatem & integram & sine labore esset accepturus, maluerit res Samias debilitari Persis irritatis, atque ita tradi: probè intelligens Persas prius iniuria lacessitos, sæuituros esse in Samios, & sibi tutū ex insula excessum esse quandocunque vellet. foderat enim sibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. itaque ipse quidem Mæandrius è Samo profectus est. Charileus autem, armatis cunctis auxiliariis, patefactísque portis egreditur in Persas nihil tale expectantes, sed [b] omnia pacata existimātes. [c] In hos Persas qui sellas attulerant, & plurimi momēti erant, dato impetu auxiliarii grassabātur. Dū hæc isti agūt, cæterae Persarū copiæ auxilio veniūt: à quibus repulsi auxi-

b De omnibus conuenisse existit.

c Irruentésque auxiliarii Persas eos qui sellis insidebant, & maximæ autoritatis erant, interfecerunt.

A καταμένσμυτος δ' ὅτι τούτοισι Ὀτάνεω, καὶ
συνεισαμένου, τῶν Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι
θρόνους θέμενοι, κατεναντίον τῆς ἀκροπόλιος ἑκάτερ. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυφλίνῳ
ἰῷ ἀδελφεὸς ἦν κατωμόρχατερος, τῷ οὔνομα
ἰῷ Χαρίλεως. οὗτος ὅπισθε ἐξαμβρτῶν, ἐν
χαλκώματι ἐδέδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε
τῶν τορνεύντων, καὶ ἐξακούσας ἐξ τῆς χαλκώματος, ὡς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρηναίως κατημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων, Μαιανδρίη
B θέλεν ἐλθεῖν ἐς λόγους. ἐπακούσας ὁ Μαιάνδριος, λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν πρὸς
ἑωυτόν· ὡς δὲ ἄχθη τάχιστα, λοιδορέων τε καὶ
κακίζων μιν, αὐτίκα ἔμελλε ὅπλισθαι τοῖσι Γέρσῃσι, λέγων τοιάδε, Ἐμὲ μέν, ὦ κάκιστε ἀν-
δρῶν, ἐόντα σεωυτοῦ ἀδελφεόν, καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ, δῆσαι χαλκοῦρης
ἠξίωσας· ὁρέων δὲ σὺ Πέρσας ἐκβάλλον-
τάς τέ σε καὶ ἀοίκιον ποιέοντας, οὐ τολμᾷς
ἅμασθαι, οὕτω δή τι ἐόντας δυσπετέας χειρω-
C θῆναι; ἀλλ' εἴ τι σὺ σφέας καταρρώδηκας,
ἐμοὶ δὸς τοὺς ὁπλίτας, καὶ σφέας ἐγὼ τι-
μωρήσομαι τῆς ὧδε ἀπίξιος· αὐτόν τε σε
ἐκ πέμψαι ἐκ τῆς νήσου ἕτοιμός εἰμι. τοιαῦ-
τα δὲ ἔλεξε ὁ Χαρίλεως. Μαιάνδριος δὲ
ὑπέλαβε τὸν λόγον, ὡς μὴ ἐγὼ δοκέω, σὲ
ἐς τοῦτο ἀφεσιότητος ἀπικόμθαι ὡς δόξαι τὴν
ἐωυτοῦ δυνάμιν κατεστεάσθαι τῆς βασιλέος,
ἀλλὰ φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι, εἰ ἔπε-
D σπι ἔμελλε ἀπολαμβάνεσθαι ἀκέραιον τὴν
πόλιν. ἐρεθίσας ὦν σὺ Πέρσας, ἔθελε ὡς
ἀδενέστατα ποιῆσαι τὰ Σάμια πρήγματα,
καὶ οὔτε τῷ δεδιδόναι· οὐ γὰρ ἐπισάμθυος ὡς
παθόντες οἱ Πέρσαι κακῶς, τοῦτο μνησικα-
κέεσθαι ἔμελλον τοῖσι Σαμίοισι· εἰδὼς τε ἑ-
ωυτῷ ἀσφαλέα ἔκδυσιν ἐοῦσαν ἐκ τῆς
νήσου, τότε ἐπεὰν αὐτὸς βούληται. ἐπεποίητο
γὰρ οἱ κρυπτὴ διώρυξ ἐκ τῆς ἀκροπόλιος
φέρουσα ὅτι θαλάσσαν. οὕτω μὲν δὴ ὁ
Μαιάνδριος ἔκπλεε ἐκ τῆς Σάμου. σὺν
E δὲ ὁπλίτῃσι πολλῷ ὁπλίσας ὁ Χαρί-
λεως καὶ ἀναπετάσας τὰς πύλας, ἔζηκε ἐ- 137
πὶ σὺν Πέρσας, οὔτε τοῦτο δεκομθνους τοι-
οῦτο οὐδέν, δοκέοντάς τε δὴ πάντα συμβε-
βεκέναι. ἐμπεσόντες δὲ οἱ ὁπλῖται, τὴν Γερ-
σέων τοὺς διφροφορθμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἐόντας ἔκτεινον. καὶ οὗτοι μὲν
ταῦτα ἐποίθυν, ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἡ Περσικὴ ἐπεβοήθεε. πιεζόμενοι δὲ οἱ ὁπλῖτα-

ροι ὀπίσω κατειλήθησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν. Ὀτάνης δὲ ὁ στρατηγὸς, ἰδὼν πάθος μέγα Περσῶν πεπονθότας, καὶ τολμᾷ τε τοὺς Δαρδὸς οἱ ἀποστέλλων συνετέλλετο, μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίων, μήτε αἰχμαλωτίζεσθαι, ἀπαθέα τε καὶ ἀβλαβῆ ἀποδώσων τὴν νῆσον Συλοσῶντι, τούτων μὲν τῶν ἀποστόλων μεμνημένος, ἐπελάθετο· ὁ δὲ προσήγαγε τῇ στρατιῇ πρώτα τὸν αὐτὸν λεῴσαι, καὶ ἄνδρα & παῖδα, ὁμοίως κτανέειν. Ἐνθαῦτα τῆς στρατιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρκεον, οἱ δὲ ἑκτεινον πρώτα τὸν ἐμποδὼν γινόμενον, ὁμοίως ἔν τε ἱρῷ καὶ ἔξω ἱεροῦ. Μαιάνδριος δὲ ἀποδρὰς ἐκ τῆς Σάμου, ἐκπλέει ἐς Λακεδαίμονα. ἀπικόμενος δὲ ἐς αὐτὴν, καὶ ἀνενεικάμενος ἃ εἶχον ἔξενώρησε, ἐπιδέξεα ποιεύμενος· ὅκως ποτήρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεα προτιθεῖτο, & μὲν θεησάμενοι αὐτὰ ἐκέλευον αὐτὸ ἐξέσμιον αὐτά. ὁ δὲ αὐτὸν χρόνον τοῦτον τὸν Κλεομένεα τὸν Ἀναξανδρίδεω ἐν λόγοισι ἐὼν, βασιλεύοντα Σπάρτης, προσῆγέ μιν ἐς τὰ οἰκήια. ὅκως δὲ ἴδοιτο Κλεομένης τὰ ποτήρια, ἀπεθώυμασέ τε καὶ ἐξεπλήσσετο· ὁ δὲ αὐτὰ ἐκέλευε αὐτέων ἀποφέρεσθαι αὐτὸν ὅσα βούλοιτο. τοῦτο καὶ δὶς καὶ τρὶς εἰπόντος Μαιανδρίου, ὁ Κλεομένης δικαιότατος ἀνδρῶν γίνεται· ὃς λαβὼν μὲν δίδυμα οὐκ ἐδικαίου· μαθὼν δὲ ὡς ἄλλοισι δίδοιτο τῶν ἀστῶν δίκην τιμωρέλλιν, βαρὺ ἐδόκεε τοὺς ἐφόρους, ἄμεινον εἶναι ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξεῖνον Σάμιον ἀπαλλαχθῆναι ἢ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ δυνατείσῃ ἢ αὐτὸν, ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων, κακὸν γλυφθῆναι. & δὲ ὑπακούσαντες ἐξεκήρυξαν Μαιάνδριον. τὴν δὲ Σάμον σταλεῦσαντες οἱ Πέρσαι, παρέδοσαν Συλοσῶντι, ἐρημον εὑρόντες ἀνδρῶν· ὑστέρῳ μὲν χρόνῳ καὶ συνῳκίσατο αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης, ἐπεὶ τε ὤφιος ὀνείρου, καὶ νοῦσου ἣ μιν κατέλαβε νοσέουσαν τὰ αἰδοῖα.

Ἐπὶ δὲ Σάμου στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου, Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον προσκαθημένοι. ἐν ὅσῳ δὲ ὁ τε μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἐπὶ ἀπανέστησαν, ἐν τούτῳ πάντι τῷ χρόνῳ καὶ τῇ παρασκευῇ ἐς τὴν πολιορκίην προσκαθίζοντο. ταῦτα ποιεῦντες

A liarii, rursus in arcem se recipiũt. Otanes imperator, cernens tantã cladem accepisse Persas, etsi memor erat præceptorum Darii, dũ ipsum mittebat, ne quem Samiorũ aut occideret aut caperet, sed insulam immunem malorũ Syloſonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus est, iussitque milites vt quẽque Samium adipiscerentur, occidere, virum pariter & puerum. Tunc pars copiarum arcẽ obsidebat, pars obB uiũ quemque sine discrimine trucidabat, tam in delubris quàm extra delubra. Mæandrius è Samo profugiens, Lacedæmonem nauigauit. eò vbi peruenit, habẽsque in discessu exportauerat, [a] dat negotium famulis vt pocula argentea & aurea proponãt. Dum illi ea promũt, interea ipse Cleomenem, Anaxãdridæ filiũ, Spartæ regem, colloquendo deducit ad ædes suas. Cleomenes vbi pocula inspexit, præ admiratione attC onitus erat. Mæandrius eum iubere, quæcunque liberet, illinc asportaret: [b] idque quum etiam atque etiam Mæandrius diceret, tamen Cleomenes virorum iustissim⁹ extitit, qui ea quæ sibi donabantur, recipienda non putauit. [c] Sed quum sensit eadẽ nonnullis ciuium Mæandriũ elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. aditis enim ephoris, *hoc est tribunis plebis*, dixit satius esse D Spartæ hospitem Samium è Peloponneſo ablegari, necui Spartanorum aut ipsi aut alii cuipiã persuaderet fieri malũ. Illi, Cleomeni obsequentes, Mæandrium ablegauerunt. Persæ vbi diripuêre Samum, Syloſonti tradiderũt viris defolatam. Interiecto tamẽ tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit, [d] ẽ visione per quietẽ morbo correptus, quo laborauit circa pudenda.

E Caeterum, interim dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, interea Babylonii rebellauerunt, rebus probè admodum comparatis. nam quandiu magus imperauit, & septem conIurati rem aggrediuntur, per hoc omnẽ tempus & per occasionem rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparandis vsque

a Ita egit: Quũ argentea pariter & aurea pocula prompsisset, *vel, protulisset*, ea famuli extergebãt, interea autem ipse cum Cleomene Anaxand. filio Spartæ rege colloquens, eum ad ædes suas deducit.

b Quum bis atque adeo ter dixisset.

c Sed quum intellexit eum hæc aliquibus aliis ciuium donaturũ, & inde multatũ iri, aditis ephoris dixit, &c.

d Ex somnii in visione & morbo quo illum circa pudenda laborare cõtigit. *Id est, Quod facere in mẽtem illi venit quũ somnium quoddã vidisset, & in morbum incidisset.*

ταῦτα παρασκευάζοντο. ἐν δὲ τῷ παρασκευάδετο.

latuerunt: verùm vbi è professo desciuerunt, hæc sibi faciẽda fuerunt: [a] Matres expellunt: mulierum vnam, quam sibi quisque voluit, è domesticis deligit, itémque vnam ad panem sibi faciendum: cæteras in vnum cõtractas strangulant. hoc idcirco faciẽtes ne rem frumentariam ipsorum illæ absumerẽt. His rebus cognitis Darius aduersus eos contractis omnibus copiis cõtẽdit: & postquam peruenit, vrbem obsidione cingit. Sed illi nihili pendere obsidionem. nam cõscensis propugnaculis, tripudiare probráque ingerere Dario atque exercitui. quorum quidam ita inquit, Quid istic desidetis Persæ? quin potius absceditis, quippe qui tũc expugnaturi nos estis quum pepererint mulæ? Hoc quidã Babyloniorũ dicebat, credẽs nunquã parere mulam. Anno ac septem mensibus in obsidione cõsumptis, iam Darium, atque vniuersum exercitum, tædere quòd Babylonios expugnare non posset: etsi aduersus illos omnia machinaméta atque omnes insidias expertus, cùm alias, tũ illas quibus eosdẽ Cyrus expugnauerat. Omnia hæc frustra fuerunt, quia Babylonii vehementer excubiis incumbebant. Sed quum ne sic quidem capi possent, vicesimo quàm circumuallati sunt mense, Zopyro, Megabyzi filio, vnius è septem qui magum sustulerunt, hoc contigit portentum, vt quædam mularum eius quæ frumẽtum subuectabãt, pareret. Quod vbi ei renuntiatum fuit, nõ credens, fœtũ ipse inspicere voluit. eo viso, vetuit seruos cuipiam rẽ aperire, reputans illius Babylonii verba, qui inter initia dixisset, postquam mulæ peperissent, fore vt muri expugnarẽtur. [b] Ex hac fama Zopyro visa est expugnabilis Babylon. diuino enim numine & illum loquutum & suam mulam esse enixam. Igitur vbi visum est fatale esse iam Babylonem capi, adiens Darium, scisciatus est nunquid perquam magni faceret expugnare Babylonẽ.

a Matribus suis exẽptis. *Vel, Quũ matres secernissẽt aut segregassent.*

b Ex hoc omine.

A ἐλεῖν ἄνευ. ἐπεί τε δὲ οὐκ τῷ ἐμφανέϊ ἀπικνέοντο, ἐποίησαν τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες, γυναῖκα ἕκαστος μίαν προσεξαιρέετο, τὴν αὐτὸς ἐβούλετο ἐκ τῶν ἐωυτοῦ οἰκητόων· τὰς δὲ λοιπὰς ἁπάσας συναγαγόντες, ἀπέπνιξαν. τὴν δὲ μίαν ἕκαστος σιτοπονὸν ἐξαιρέετο. ἀπέπνιξαν δὲ αὐτὰς, ἵνα μὴ σφέων τὸν σῖτον ἀναισιμώσωσι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, καὶ συλλέξας ἅπασαν τὴν ἐωϋτοῦ δύναμιν, ἐστρατεύετο ἐπ' ἄνδρας· ἐπελάσας δὲ ὅπῃ τὴν Βαβυλῶνα, ἐπολιόρκεε,

B φρυντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης. ἀναβαίνοντες γὰρ ὅπῃ τοῖσι προμαχεῶνας εἶχε τείχεος ἡ Βαβυλώνιοι, κατορχέοντο, καὶ κατέσκωπτόν Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ· καί τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο ὃ ἔπεσι, Τί κοτὲ ἡμᾶς ὦ Πέρσαι, ἄλλ' οὐκ ἀπαλλάσσετε; πότε γὰρ αἱρήσετε ἡμέας ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι. τοῦτο εἶπε τῷ τις Βαβυλωνίων, οὐ δοκέων ἐλπίζειν ἡμίονον τέξεσθαι. ἐπεὰ δὲ μῆνάς τε καὶ ἐνιαυτὸς διελελυθότος ἤδη, ὁ Δαρεῖός τε ἤχαλε, καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα, οὐ δυνατὴ

C ἐοῦσα ἐλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους· καίτοι πολλὰ σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπετεποιήκεε ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος. ἀλλ' οὐδὲ ὡς ἐδυνάτο ἑλεῖν σφέας. ἄλλοισί τε σοφίσμασι πειρησάμενος, καὶ δὴ καὶ τῷ Κύρος εἷλε σφέας, καὶ τούτῳ ἐπειρήθη. ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἔσαν οἱ φυλακῆσι ἡ Βαβυλώνιοι, οὐδὲ σφέας οἷός τε ἦν ἑλεῖν. εἰκοστῷ μὲν οὖν μηνὶ Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου, τούτου ὃς τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν ἐγένετο τῷ τὸν μάγον κατελόντων, τούτῳ τῷ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας 138

D τόδε· τῷ οἱ σιτοφόρων ἡμιόνων ἡ μία ἔτεκε. ὡς δὲ οἱ ἐξαγγέλθη, καὶ τοῦ ἀπιστίης αὐτὸς ὁ Ζωπύρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπεῖπε τοῖσι ἰδοῦσι μηδενὶ φράζειν ὅ γηγονὸς, ἐβουλεύετο. καὶ οἱ πρὸς τὰ Βαβυλωνίου ῥήματα, ὃς κατ' ἀρχὰς ἔφησε, ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι, τότε τὸ τεῖχος ἁλώσεσθαι, τοῦτο τῷ φήμιλλον Ζωπύρῳ ἐδόκεε ἁλώσιμος εἶ) ἡ Βαβυλὼν εἶναι· ἐμοὶ γὰρ ἐκείνου τε εἰπεῖν, καὶ ἑωϋτῷ τεκεῖν τὴν ἡμίονον. ὡς δέ οἱ ἐδόκεε

E μόρσιμον εἶ) ἤδη τῇ Βαβυλῶνι ἁλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρείῳ ἀπεπυθάνετο εἰ οἱ πολλοῦ κάρτα ποιέεται τὴν Βαβυλῶνα ἑλεῖν.

προσελθόντων, Δαρείου ἀκούσαντος.

πυθόμενος δὲ ὡς πολλοῦ πεμφθείη, ἄλλο ἐβουλεύετο, ὅκως αὐτὸς τε ἔξει ὁ ἑλὼν αὐτίκα, καὶ ἑωυτοῦ ὄφελος ἔσται. κέρτα γὰρ οἱ τῶν Περσέων ἐς ἀλαζονείαν ἐς τὸ μέγιστον ἀνήκουσι. ἄλλῳ μὲν δὴ οὐκ ἐφράζετο ἔργῳ δυνατὸν εἶναι μιν ἀμύξαι ποιήσας, εἰ μὴ ἑωυτὸν λωβησάμενος ἀπελθὼν ἐς ἀμύξας. οὐδαμῶς οἱ ἐλαφρῷ ποιησάμενος, ἑωυτὸν λωβᾶται λώβῃσι αἰπηκέσι· ἀποτάμων γὰρ ἑωυτοῦ τὴν ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα, καὶ τὴν κόμην κακῶς διαθείς, καὶ μαστιγώσας, ἦλθε παρὰ Δαρεῖον. Δαρεῖος δὲ κέρτα βαρέως ἐνεγκὼν, ἰδὼν ἀνδρα δοκιμώτατον λελωβημένον· ἔκ τε τοῦ θρόνου ἀναπηδήσας, ἀνέβωσέ τε καὶ εἴρετο μιν ὅστις εἴη ὁ λωβησάμενος, καὶ ὅ, τι ποιήσαντα· ὁ δὲ εἶπε, ΟΥ̓Κ ἔστι σοὶ ὦ ἄνερ ὅτι μὴ σὺ, τῷ ἔστι δυνάμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ὧδε διαθεῖναι. οὔτε τις ἄλλοτε ὦ βασιλεῦ τάδε ἔργασαι, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωυτόν· δεινόν τι ποιήσαντα Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταθῆναι. ὁ δὲ ἀμείβετο, Ὦ κεκτημένε κάκιστε ἀνδρῶν, ἔργῳ τῷ αἰσχίστῳ οὐδὲν ποιήσας κάλλιστον ἔθευ, φὰς δῆθεν τοὺς πολιορκευμένους σεωυτὸν αἰπηκέως διαθεῖναι. τί δὴ ὦ μάταιε, λελωβημένου σευ, θᾶσσον οἱ πολέμιοι παραδώσονται; πῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῶν φρενῶν, σεωυτὸν διαφθείρας; ὁ δὲ εἶπε, Εἰ μὴ πρότερον ταῦτα ἐβουλόμην ποιῆσαι, οὐκ ἂν με ἔλαθες νῦν δὲ ἐπ' ἐμεωυτῷ τῷ βαλλομένῳ, ἐτόλμησα. ἤδη ὦν ἐν μὴ τῷ σῶν δεινῷ, αἱρέσομεν Βαβυλῶνα· ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἔχω, ἀλισμολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φήσω παρὰ σεῦ ἀλλὰ ὡς τάδε ἔπαθον, καὶ δοκέω, πείσας σφέας ταῦτα ἔχειν οὕτω, τεύξεσθαι στρατιῆς. σὺ δὲ, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐστέλλω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην ἡμέρην τῆς σεωυτοῦ στρατιῆς, τῆς Θεβεμίν ἔσαι ὄρνι ἀπολλυμένης, ταύτῃ χιλίους πάσχον καὶ Σεμιραμίους καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ, αὖτις ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς ἑβδόμην, ἄλλους μοι πάσχον διχιλίους καὶ Νινίους καλεομένας πύλας. ἀπὸ δὲ τῆς ἑβδόμης διαλιπὼν εἴκοσι ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἄλλους κέλευσον, ἀγαγὼν καὶ Χαλδαίων καὶ δέων καλεομένας πύλας, τετρακισχιλίους.

Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consultat, quomodo ipse foret vrbis expugnator, & suum hoc esset opus. [a] beneficia enim apud Persas permultum ad incrementa honorū consequenda valēt. [b] Eóque nemini expromensse suffecturum rei faciendę, si seipsum quū mutilasset, ad hostes trāssugeret, sese deformissima mutilatione affecit, prorsus quū id minimi faceret. quippe nares sibi præcidit auriculāsque, comámque deformiter circumtōdit, [c] plagas imposuit: atque ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens, virum videlicet spectatissimum sic mutilatum, adeo grauiter tulit vt exiliens è solio exclamaret, interrogando quis eum & ob quod facinus mutilasset. Ad eum respondens Zopyrus, Nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. neque alienus quispiā hoc mihi fecit, sed ipse ego: quòd indignè animo fero Assyrios Persis illudere. Cui rex, O virorum miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisti, inquiens, propter eos qui obsidentur, te metipsum indignè laceraſſe. Nunquid, ô demens, te mutilato hostes citius deditionem facient? quid in teipsum laniando sensus amisisti? Ad eum Zopyrus, Si, inquit, tecum communicassem quæ eram facturus, tu me non permisisses: nunc memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaque iam Babylonem capiemus, [d] nisi tu tuis parces. ego enim ita vti sum ad muros vt transfuga fugiam: dicámque ad illos me hæc abs te esse passū: &, [e] vt opinor, ex hoc corporis habitu fidem eis faciens, consequar exercitus præfecturam. At tu decimo die quàm muros fuero ingressus, mille milites ex eo genere cuius amissione nihil admodum damni fiat, colloca ad portam quæ vocatur Semiramidis: rursus interiectis septem diebus, colloca mihi duo millia ad portas quæ dicuntur Niniorum: atque tertiò, viginti diebus interiectis, regione portarum quæ dicuntur [f] Chaldæorum, alios statue, numero quatuor millia:

a Fortia enim facta. *Vel, Res enim fortiter gesta.*

b Alio enim nullo facto illam se subiugaturū cogitabat quàm si à seipso mutilatus ad illos transfugeret. Tum igitur *ad* parui pendens, seipsum atrocissima mutilatione afficit: *Vel, seipsum modò atrocissimè mutilat.*

c Et se flagris cecīdit.

d Nisi per tuos steterit.

e Vt opinor, fide eis facta hæc ita se habere, militum copias impetrabo.

f *Rectè legit* Χαλδαίων, *vt & in Ves. cod. non* Χαλμδίων.

dum neque priores neque posteriores habeant quo se defendant, præter gladios: hoc tantùm finas eos habere. Post diem vicesimũ reliquas copias iube rectà muros vndique subire. Verùm ad portas quæ Belides ac Cissiæ vocantur, Persas mihi statuito. etenim (vt ego arbitror) Babylonii mihi, qui magna opera ediderim, committent cùm alia, tum verò portarum claues. illinc mihi atque Persis curæ erit operam nauare. Hæc vbi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans tanquam verè perfuga. Eo conspecto qui in turrib[a] ad id dispositi erant, deorsum decurrerunt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, sciscitabantur quisnam esset, & cuius rei indigès veniret. Quúmque hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos trãsfugere, eum [a] ad Babyloniorum magistratus deduxerunt. Ante quos vbi stetit Zopyrus, conditionem suam miserebatur, referens à Dario se passum quæ à semetipso passus erat: idque ob eã causã quòd suasisset illi discedere cum exercitu, quoniam nulla via ostenderetur vrbis expugnandæ. At nunc, inquit, ad vos venio Babylonii, futurus vobis maximo bono, Dario autem & copiis eius maximo malo. Neque enim quòd ita me mutilauit, feret impunè, quum habeam exploratos omnes consiliorum eius exitus. Hæc Zopyrus commemorabat. Quem Babylonii virum vtique apud Persas spectatissimum cernentes, naribus atque auribus priuatũ, vibicibus ac sanguine conspersum, sperantes omnino vera loqui, & ad ipsos venire [b] sociũ, inducti sunt [c] ad permittenda ei quæcunque postulasset. Iste postulauit copias militum: quas vt accepit, perfecit [d] ea quæ cũ Dario composuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorum copiis, mille Darianos quos collocari primos mãdarat, circumuentos trucidauit. Eum Babylonii animaduertentes consentanea verbis facta præstare, maiorem in modum lætabãtur, parati omni in re homini parere.

a Ad publicas ædes Bab. eũ deduxerũt. *à la maison de la Ville.* Quò quũ venisset, conditionem suam miserè deplorabat, refer. &c.

b Auxiliatorem

c Ad ea illi cõmittenda parati erãt quæ ab ipsis postulasset. Ille mil. cop. postulauit.

d Ea de quibus cum Dario conuenerat.

A ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ὀ-
μιλεόντων, μήτε οὗτοι, πλέω ἔχειν ἐγχειρίδιον.
ἔστω σφέων ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέρην,
ἐπεὰν ἄλλην τὴν μὲν ἄλλην πᾶσαν κελεύῃ πε-
ριεξιέναι πάσης, ἐπὶ δὲ τεῖχος· Πέρσας
δέ μοι τάξον κατὰ τὰς Βηλίδας καλεο-
μένας πύλας καὶ Κισσίας. ὡς γὰρ ἐγὼ δο-
κέω, ἐμὲ μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου, τά
τε ἄλλα ὑπερᾴρσονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι, καὶ
δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς βαλανάγρας. ὃ δὴ
B σφήλωτέον ἐμοί τε καὶ Πέρσῃσι μηχανὴ τάδε
ποιέειν. Ταῦτα συνετίθετο· ὁ δὲ τὰς
πύλας, ὑπερφρόνεε ὡς δὴ ἀληθέως αὐ-
τόμολος· ὁρέοντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ κῆ-
τοῦτο πεπαγμένοι, κατέπιπτον καὶτοὶ καὶ ὀλί-
γον τι παραγκλίναντες τὴν ἑτέρην πύλην,
ἠρώτεον τίς τε εἴη, καὶ ὅτεῳ δεδεμένος ἥκοι. ὁ
δὲ σφι ἠνύβριζε ὡς εἴη τε Ζώπυρος, καὶ αὐτο-
μολέοι ἐς ἐκείνους. ἦγον δή μιν οἱ πυλωροὶ,
ταῦτα ὡς ἤκουσαν, ὅτι τὰ κοινὰ τῶν Βαβυ-
C λωνίων. κατάγας δὲ ἐπ' αὐτά, κατοικτίζετο, φὰς
ὑπὸ Δαρείου πεπονθέναι τὰ πεπόνθεε ὑπ' ἐωυτοῦ· παθεῖν δὲ ταῦτα δόξαι
συμβουλεύσαντος οἱ ἀπαναστῆναι τὴν στρατιήν,
ἐπεί τε οὐδεὶς πόρος ἐφαίνετο τῆς ἁλώσιος. 139
Νῦν τε (ἔφη λέγων) ἐγὼ ὑμῖν ὦ Βαβυλώ-
νιοι ἥκω μέγιστον ἀγαθὸν, Δαρείῳ δὲ καὶ
στρατιῇ καὶ Πέρσῃσι μέγιστον κακόν. οὐ γὰρ
δὴ, ἐμέ γε ὧδε λωβησάμενος, καταπρο-
ΐξεται· ὑπίσταμαι δὲ αὐτὸ πᾶσαι τὰ διεξό-
D δους τῶν βουλευμάτων. Τοιαῦτα ἔλεγε.
Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὁρέωντες ἄνδρα τῶν ὀ-
Περσέων δοκιμώτατον ῥινός τε καὶ ὤτων ἐστε-
ρημένον, μάστιξί τε καὶ αἵματι αἰσχρῶς πεφυρ-
μένον, πάγχυ ἐλπίσαντες λέγειν μιν ἀλη-
θέα, καὶ σφι ἥκειν σύμμαχον, ὑπεδέκοντο
ἕτοιμοι ἔσεσθαι τῶν ἐδέετο στρατιῶν· ἐδέετο δὲ
στρατιῆς. ὁ δὲ, ἐπεί τε αὐτέων τοῦτο ἔλα-
βε, ἐποίεε τάδε τῇ Δαρείου συνεθήκατο.
Ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ τὴν στρα-
E τιὴν τῶν Βαβυλωνίων, καὶ κυκλωσάμενος
τοὺς χιλίους, οὓς προέστησε συνετίθετο Δα-
ρείῳ πάσχειν, τούτους κατεφόνευσε. μαθόν-
τες δὲ μιν οἱ Βαβυλώνιοι τοῖσι ἔπεσι τὰ ἔρ-
γα προεχώρεον ὁμοῖα, πάγχυ πρόχαρέες ἐόντες, πρῶτα δὴ ἕτοιμοι ἔσεσθαι ὑπηρετέειν.

ὁ δὲ, ἐξε-

ὁ δὲ, ἀφαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας, αὖτις ἐπιλεξάμενος τῶν Βαβυλωνίων, ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσε τῶν Δαρείου στρατιωτέων τοὺς δισχιλίους. ἰδόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι, πρώτιστα μὲν Ζώπυρον εἶχον ἐν στόμασι αἰνέοντες. ὁ δὲ, αὖτις ἀφαλιπὼν τὰς ἐγκειμένας ἡμέρας, ἐξήγαγε ἐς τὸ προσῳρημένον καὶ κυκλοσάμενος κατεφόνευσε τοὺς τετρακισχιλίους. ὡς δὲ καὶ τοῦτο κατέργασο, πρώτιστα δὴ καὶ ὧν ἐν τοῖσι Βαβυλωνίοισι Ζώπυρος, καὶ στρατάρχης τε ἦν καὶ στόμα ὅτι καὶ τειχοφύλαξ ἀπεδέδεκτο. προσεβάλλετο δὲ Δαρείου καὶ τὰ συγκείμενα ποιεύμενος πέρι ἔξω τὸ τεῖχος, ἀναβαίνων δὴ πάντα τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε. οἱ μὲν δὴ Βαβυλώνιοι ἀναβαίνοντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἠμύνοντο τῷ Δαρείου στρατῷ προσβάλλουσαν· ὁ δὲ Ζώπυρος τάς τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεομένας πύλας ἀναπετάσας, ἐσῆκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ Βαβυλωνίων οἱ μὲν εἶδον τὸ γινόμενον, οὐδὲν ἐφρόντιζον ἐς τὴν Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱρὸν· οἱ δὲ οὐκ εἶδον, ἐλθόντες ἐν τῇ ἑωυτῶν τάξι ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἐμάθον προσδεδομένοι. Βαβυλὼν μὲν νῦν οὕτω τὸ δεύτερον ἁρέθη. Δαρεῖος δὲ ἐπεί τε ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων, τοῦτο μὲν, σφέων τὸ τεῖχος περιεῖλε, καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπεσπάσατο. (τὸ γὰρ πρότερον ἑλὼν Κῦρος τὸν Βαβυλῶνα, ἐποίησε τοὐτέων οὐδέτερον) τοῦτο μέν, ὁ Δαρεῖος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς τρισχιλίους ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὡς δὲ ἔξοιστο γυναῖκας οἱ Βαβυλώνιοι, ἵνα σφι γένεα γένωνται, πάσας Δαρεῖος προεῖδε ἐποίησε. (τὰς γὰρ ἐώυτοῦ, ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπεμψαν οἱ Βαβυλώνιοι, τὸν αἰτοῦ προσεόντες) ἐπέταξε τοῖσι προσοίκοισι ἔθνεσι γυναῖκας ἐς Βαβυλῶνα καταστῆναι, ὁσασδὴ ἑκάστοισι ὀπίσω ἔσονται. ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαίωμα τῶν γυναικῶν συνῆλθε. ἀπ' ταύτεων δὲ τῶν γυναικῶν οἱ νῦν Βαβυλώνιοι γεγόνασι.

Ζωπύρου δὲ τοιούτοις ἀγαθοεργίην Περσέων οὐδεὶς προσβάλλεται τῶν πρὸ Δαρείου κρίνων, οὔτε τῶν ὕστερον ἡμεσάντων, οὔτε τῶν πρότερον, ὅτι μὴ Κῦρος μοῦνος. τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἐξίωσε κω ἑωυτὸν συμβαλέειν. πολλάκις δὲ Δαρεῖον λέγεται

A Iste rursus interiectis diebus de quibus erat conuentum, cum delectis Babyloniorum egressus, duo millia Darianorũ militum interfecit. Babylonii cernentes hoc alterum opus, nihil aliud quã Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus supersedés ad prædictum locum copias educit, circumuéntáque quatuor millia occidit: quo tertio opere edito, Zopyrus omnia apud Babylonios B erat, adeo vt & dux exercitus & murorum custos declararetur. Vbi verò è compósito Darius copias vndique muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. nam quũ Babylonii conscensis muris copias Darii adorientes arcerent, ipse apertis Cissiis ac Belidibus portis, Persas in vrbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum videbant, hi in [a] puluinar Iouis Beli confugerunt: qui non videbant, hi in suo C quisquè loco permanserunt, donec & ipsi se proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta est: qua potitus Darius muros eius circũcidit, & portas, omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eidé à se captę. Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixit, data cæteris venia vrbem incolendi. Atque vt iidem vxores haberẽt vnde succresceret soboles, prouidit: nam fœminas Babylonii (vt superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes, strangulauerant. Itaque Darius vicinis vndique populis negotium dedit vt fœminas Babylone repræsentarent, pro iniuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia fœminarũ cõuenerunt: ex quibus qui sunt Babylonii originẽ duxerũt.

Zopyri autem præstantia facta nemo Persarum, Darii iudicio, D supergressus est, neque eorum qui prius neque eorum qui posterius exiterunt, præter vnum Cyrum: cui cõparari nullus vnquam Persarum dignum se existimauit. Fertúrque Darius hoc

a Templum

dictũ ſæpenumero vſurpaſſe, præoptaturũ ſe Zopyrũ nihil eſſe cladis paſſum, quàm viginti ſibi Babylones vltra illam quá haberet acquiri. Egregiè verò eũ remuneratus eſt, cùm dando quotannis quæ apud Perſas ſunt honorificentiſſima, atque alia permulta, tum tradita Babylone immuni, quoad viueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus, qui dux exercitus extitit in AEgypto aduerſus Athenienſes & ſocios: atque huius Megabyzi filius, Zopyrus ille qui ad Athenienſes transfugit à Perſis.

A γνώμλιν τλιὸς δὲ ἀποδέξασθαι, ὡς βούλοιτο αὐτὸ Ζώπυρον εἶναι ἀπαθέα τῆς ἀφετῆς μᾶλλον, ἢ Βαβυλῶνας οἱ εἴκοσι τοὺς τῇ ἐούσῃ τοὺς ἡμέασθαι. ἐτίμησε δέ μιν μεγάλως. καὶ γὰρ δῶρά οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδου ταῦτα τὰ Πέρσησι ἔστι νομιώτατα, καὶ τλιὸς Βαβυλῶνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα νέμεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης· & ἄλλα πολλὰ ἀπέδωκε. Ζωπύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυζος, ὃς ἐν Αἰγύπτῳ αἰτίη Ἀθηναίοισι καὶ τῶν συμμάχων ἐγράτησε· Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος, ὃς ἐς Ἀθήνας ἀπομόλησε ἐκ Περσέων.

B

HERODOTI Halicarnaſſei hiſtoriarũ liber quartus, qui inſcribitur MELPOMENE.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ Ἁλικαρνασσέως ἱστορίων τετάρτη, ἐπιγραφομένη ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ.

POST Babyloniſexpugnationẽ, Darius aduerſus Scythas expeditionẽ fecit. Nã quum floreret viris Aſia & magno pecuniæ prouentu, cupido inceſſit ei Scythas vlciſcendi: quippe qui priores iniuriam intuliſſent, quã Mediã ingreſſi eſſent, & eos qui a occurrerant, prælio viciſſent. Etenim Scythæ (quemadmodũ ſuperius à me dictum eſt) duodetriginta annos ſuperiori Aſiæ imperitauerunt, ſiquidẽ perſequẽtes gentem Cimmeriam, ingreſſi Aſiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipſorum aduentum Aſiam obtinuerant. Sed Scythas, quum octo & viginti annos peregrè abfuiſſent, b in patriam reuertẽtes, excepit nõ minor quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim nõ exiguum exercitũ

a Intellige de iis qui in occurſum ad reſiſtendum illis venerant.

b In patriã poſt tam longum temporis interuallũ reuert.

C

D

ΜΕΤΑ δὲ τλιὸ Βαβυλῶνος αἵρεσιν ἐγένετο ὅτι Σκύθας αὐτὸ Δαρείου ἔλασις. αἰθύσσης γὰρ τῆς Ἀσίης ἀνδράσι, καὶ χρημάτων μεγάλων σεσιόντων, ἐπεθύμησε ὁ Δαρεῖος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκεῖνοι τοὺς τέρους ἐσβαλόντες ἐς τλιὸ Μηδικὸν, καὶ νικήσαντες μάχῃ τοὺς ἀντιστρατευομένους, ὑπῆρξαν ἀδικίης. τῆς γὰρ ἄνω Ἀσίης ἦρξαν (ὡς καὶ τοὺς τέρους μοι εἴρηται) Σκύθαι ἔτεα δυῶν δέοντα τεσσεράκοντα. Κιμμερίους γὰρ διωκόντες ἐσέβαλον ἐς τλιὸ Ἀσίην, καταπαύσαντες τῆς ἀρχῆς Μήδους. οὗτοι γὰρ, πρὶν ἢ Σκύθας ἀπικέσθαι, ἦρχον τῆς Ἀσίης· τοὺς δὲ Σκύθας ἐπαναμείναντας ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα, καὶ δὴ χρόνου τοσούτου καταπόντας ἐς τλιὸ σφετέρην, ἐδεήθη τοῦ ἐλάσσονος πόνου ἢ Μηδικοῦ· βίον γὰρ ἀντιωμένην σφι γραλικὴν

τοὺς τέρους ἐμβαλόντες

Οὐκ ὀλίγῳ. αἱ γὰρ τῶν Σκυθέων γυναῖκες, A
ὡς σφι οἱ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλόν, ἐ-
φοίτεον τῶνδε τοῖσι δούλοισι. τοὺς δὲ δούλους
οἱ Σκύθαι πρώτους τυφλοῦσι, τῆς γάλακτος
εἵνεκε, τὸ πίνουσι· ποιεῦντες ὧδε· ἐπεὰν φυ-
σητῆρας λάβωσι ὀστέινους, αὐλοῖσι παρα-
εμφερεστάτους, τούτους ἐσθέντες ἐς τὸν ἦλεόν
ἵππων τὰ ἄρθρα, φυσῶσι τοῖσι μὲν ἕτερα· ἄλ-
λοι δὲ ἄλλων φυσεόντων ἀμέλγουσι. φα-
σὶ δὲ τοῦδε εἵνεκα τοῦτο ποιέειν· τὰς φλέβας
τε πίμπλασθαι φυσεωμένας τῆς ἵππου, B
καὶ ὃ οὐθὰρ κατίεσθαι. ἐπεὰν δὲ ἀμέλξωσι
τὸ γάλα, ἐς ἐχεάντων ἐς ξύλινα ἀγγήια κοίλα,
καὶ περιστήσαντες κύκλα τὰ ἀγγήια τοὺς τυφλούς,
δονέουσι δὲ γάλα. ἐκ τοῦ μὲν αὐτὸ ὃ πρῶτα ἐμέ-
νον ἀπαρύσαντες, ἡγέονται εἶναι λαμπρότερον·
δὲ τὸ ὑπιζάμενον, ἧσσον τοῦ ἑτέρου. τούτων
μὲν εἵνεκα ἄπαντα τὸν αἰῶνα λάβωσι οἱ Σκύ-
θαι, οὐκ τυφλοῦσι. οὐ γὰρ ἀργότατοί εἰσι, ἀλλὰ
νομάδες. ἐκ τούτων δὴ ὧν σφι τῶν δούλων
καὶ τῶν γυναικῶν ἐτράφη νεότης· οἳ ἐπεί τε C
ἔμαθον τὴν σφετέρην γένεσιν, ἐπιπολεῦντο
τοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῆς Μηδικῆς· καὶ πρῶτα
μὲν τὸν χώρον ἀπετάμοντο, τάφρον ὀρυξάμε-
νοι εὐρέην, καὶ ἀπετείνουσαν ἐκ τῶν Ταυ-
ρικῶν οὀρέων ἐς τὴν Μαιῶτιν λίμνην, ἥτις
ἐστὶ μεγίστη· μετὰ δὲ, πειρεωμένοισι ἐς ἐκάλ-
λεγε τοῖσι Σκύθῃσι ἀντικατιζομένοισι ἐμά-
χοντο. γινομένης δὲ μάχης πολλάκις, καὶ οὐ
δυναμένων σφέων πλέον ἔχειν τῶν Σκυθέων
τῇ μάχῃ, εἷς αὐτῶν ἔλεξε τάδε, Οἷα ποιεῦ- D
μεν, ἄνδρες Σκύθαι, δούλοισι τοῖσι ἡμετέροι-
σι μαχόμενοι; αὐτοί τε ἐλάσσονας κτεινόμε-
νοι ἐλαττούμεθα, καὶ ἐκείνους κτείνοντες ἐλασσό-
νων τοιουτέων ἀρχόμεθα. νῦν ὦν μοι δοκέει αἰ-
χμὰς μὲν καὶ τόξα μετεῖναι, λαβόντα δὲ ἕ-
καστον τοῦ ἵππου τὴν μάστιγα, ἰέναι ἐπ' αὐ-
τούς. μέχρι μὲν γὰρ ὥρεον ἡμέας ὅπλα ἔχον-
τας, οἱ ἐνόμιζον ὁμοίους τε καὶ ἐξ ὁμοίων γε-
νέσθαι· ἐπεὰν δὲ ἴδωνται μάστιγας ἀντὶ ὅ-
πλων ἐχοντας, μαθόντες ὡς εἰσὶ ἡμέτεροι E
δοῦλοι, καὶ συγγνόντες τοῦτο, οὐκ ἀντα-
141 μυνέουσι. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σκύθαι, ἐ-
πείθοντο· καὶ ἐποίευν. οἱ δὲ οὐκ πλαγέντες ὅτι
τῶν γινομένων, τῆς μάχης τε ἐπελάθοντο, καὶ
ἔφευγον. οὕτω οἱ Σκύθαι τῆς τε Ἀσίης ἦρ-
ξαν, καὶ ἐξελαθέντες αὖτις ὑπὸ Μήδων, κατῆλθον ἐπὶ τὴν σφετέρην.

sibi occurrentem. Vxores nāque eorum, in diuturna virorum absentia [a] ad seruos accesserant visu orbatos. Orbant autem Scythæ seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossea fistulis simillima sumūtur, eáque genitalibus equārum imposita ore inflantur, hoc aliis facientibus, alii equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quòd venæ equarum sufflatæ implentur & mammæ descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concaua vasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci lac agitant. cuius quod summū est delibatur, pretiosiúsque habetur: vilius autem, quod subsidit. Huius rei gratia Scythę quemcunque capiūt, visu orbant. non enim agricolatores sunt, sed [b] pastores. Ex his igitur seruis & vxoribus Scytharū progenita est iuuentus: quæ suorum natalium cōditione cognita, obuiā perrexit iis qui reuertebantur à Medis. Et primùm quidem regionem interfepsit ducta lata fossa, quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotin paludem omnium maximam: [c] deinde in his cōsistens, Scythis introire conantibus repugnabat. Sæpe cōmissa pugna, quum nihil tamen Scythæ proficerēt, quidam ex eis inquit, Quidnam rei facimus viri Scythæ, cum nostris ipsorum seruis dimicantes? qui & quum interficimur, ipsi pauciores efficimur: & illos interficiēdo, pauciores deinceps imperabimus. Mihi videtur hastis arcubúsque omissis sumēda flagella quibus equos verberamus, & ad illos propius eundum. Nam quoad vidēt nos arma habētes, arbitrātur se similes nobis, atque è similibus esse: vbi nos pro armis verbera tenētes viderint, tūc se nostros seruos esse intelligentes, atque id agnoscētes, non perstabunt. Hoc Scythæ quū audissent, ita sibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculsi illi, pugnæ immemores, fugam capessebant. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ potiti: & rursus à Medis eiecti, ad terram suam hunc in modum reuersi.

a Cum seruis rē habuerant.

b Nomades.

c Deinde verò conantibus irrūpere Scythis se prælio opponebat.

Hac de cauſa Darius vlciſcendi cupidus, comparauit exercitum.

Scythæ gentem ſuam omniũ nouiſſimam eſſe aiũt, ídque hoc modo extitiſſe. Virum quendam in hac terra, quum deſerta eſſet, primum fuiſſe, nomine Targitaum, & eius parentes (quod tamen mihi [a]non probatur) Ioué, Boryſtheníſque fluuii filiam. Tali genere ortum aiunt Targitaũ: ciúſque tres liberos fuiſſe, Lipoxain, Arpoxain, & [b]nouiſſimum Colaxain. His regnantibus, demiſſa cælitus in Scythicã regionem, ex auro facta, aratrum, iugum, ſecurim, phialam. Quæ quũ primus omnium inſpexiſſet natu maximus, acceſſiſſe animo illa ſumendi: ſed eo accedente, aurũ arſiſſe: hoc digreſſo, ſecundum acceſſiſſe, & itidem aurum arſiſſe. Ambobus ab ardenti auro ſummotis, quum minimus natu accederet tertius, aurum fuiſſe extinctum, & ab illo aſportatum. eáq; re maiores fratres animaduerſa, totum regnum ad minimum detuliſſe. Et à Lipoxai quidé progenitos eſſe Scythas, quorum genus AVchatæ appellatur: ab Arpoxai verò, qui medius fuit eos qui Catiari & Traſpies nominantur: à minimo autem natu, reges qui Paralatæ vocantur. Omnibus autem nomen eſſe Scolotis, regis cognomen. ſed Scythas Græci appellauere. Hunc in modum ſe extitiſſe Scythæ memorant, & ex quo extiterunt, à primo rege Targitao, vſque ad Darii aduerſus ipſos tranſitum, annos omnino mille non amplius fuiſſe. Aurum verò illud ſacrum [c]in primis cuſtoditur à regibus, placatúrque maioribus hoſtiis, & aditur quotannis ſolenniter. & qui aurum ſacrum habẽs, die feſto dormierit ſub dio, is nũquam perennare fertur: & ob id dari ipſi tantum ſoli quantum vno die vectus equus peragrare poteſt. Quum autem regio ſit ingens, Colaxain conſtituiſſe trifarium filiis ſuis regnum:

a Non fit veriſimile.

b Natu minimum.

c Studioſiſſimè

A τῶν δὲ εἵνεκα ὁ Δαρεῖος ἐπεθύμεε βουλόμενος, σιωπήσειρε ὅτι ἀύξεις στράτευμα.

Ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἀπάντων ἐόντων ἐθνέων εἶ) ὁ σφέτερον. τοῦτο δὲ γενέσθαι ὧδε· ἄνδρα γενέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἐούσῃ ἔρημον, τὸν οὔνομα ἦν) Ταργίταον. τοῦ δὲ Ταργιτάου τούτου τοκέας λέγουσι εἶ) (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέγουσι δ' ὦν) Δία τε καὶ Βορυσθένεος τοῦ ποταμοῦ θυγατέρα. γενέος μὲν τοιούτου δὴ τινος γενέσθαι ⟨Ⓦ⟩ Ταργίταον· τούτου δὲ γενέσθαι παῖδας τρεῖς, Λιποξαΐν, καὶ Ἀρποξαΐν καὶ νεώτατον Κολαξαΐν. τούτων ἀρχόντων, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεα ποιήματα, ἀρότρου τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσεῖν ἐς τὴν Σκυθικήν. καὶ τὸν ἰδόντα πρῶτον τὸν πρεσβύτατον δῶρον εἶναι, βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν· ⟨Ⓦ⟩ δὲ χρυσὸν, ἐπιόντος καίεσθαι. ἀπαλλαχθέντος δὲ τούτου, προσιέναι τὸν δεύτερον· καὶ τὸν αὖτις ταὐτὰ ποιέειν. τοῦτο μὲν δὴ κεχολῶσθαι τὸν χρυσὸν ἀποσβεσθαι· τρίτῳ δὲ τῷ νεωτάτῳ ἐπελθόντι κατασβῶσαι, καὶ μιν ἐκεῖνον κομίσαι ἐς ἑωυτοῦ. καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφεοὺς πρὸς ταῦτα συγγνόντας, τὸν βασιλήιον πᾶσαν παραδοῦναι τῷ νεωτάτῳ. ἀπὸ μὲν δὴ Λιποξαΐος γενέσθαι τοὺς Σκυθέων οἱ ΑΥχάται γένος καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξαΐος, οἱ Κατιάροί τε καὶ Τραῖσπιες καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτέων, τοῦ βασιλῆος οἱ καλέονται Παραλάται. σύμπασι δὲ εἶ) οὔνομα Σκολότοισι, τοῦ βασιλῆος ἐπωνυμίην. Σκύθας δὲ Ἕλληνες ὠνόμασαν. γενέσθαι μὲν νυν σφέας οὕτω λέγουσι Ⓒ Σκύθαι· ἔτεα δὲ σφι, ἐπεί τε γενέσθαι, τὰ σύμπαντα, λέγουσι εἶ) ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρείου διάβασιν τὴν ἐπὶ σφέας, χιλίων οὐ πλέω, ἀλλὰ τοσαῦτα. Ⓦ δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουσι οἱ βασιλῆες ἐς τὰμάλιξα, καὶ θυσίῃσι μεγάλῃσι ἱλασκόμενοι μετέρχονται αἰεὶ πρὸς ἔτος. ὃς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὑπαίθρῃ θρίος κατακοιμηθῇ, τοῦτον λέγεται τὸν Σκυθέων οὐ διενιαυτίζειν δίδοσθαι

B

C

D

E

δὲ οἱ ὅσα ἂν ἵππος ὅσα αὐτίκα ἐν ἡμέρῃ μιῇ περιελάσῃ αὐτός. τῆς δὲ χώρης ἐούσης μεγάλης, τριφασίας τὰς βασιληίας οἴοισι παισὶ οἴοισι ἐωυτὸς κατεῖπε Κολαξαΐ·

ξ' πιάς

ξ' ὁμωνυμίαν.

καὶ τουτέων μίαν μεγίστην ποιῆσαι, ἐν τῇ τὸν A
χρυσὸν φυλάσσεσθαι· τὰ δ' ὑπερβορέους
λέγουσι ἄνεμον. τὴν δ' ἐπ' οἰκέων τῆς χώρης, οὐκ οἷά τε εἶναι ἔτι προσωτέρω οὔτε ὁρᾶν, οὔτε διεξιέναι, ὑπό τε πτερῶν κεχυμένων· πέρωσι γὰρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἠέρα εἶναι πλέον, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἐπικωλύοντα τὴν ὄψιν. Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτῶν, καὶ τῆς χώρης τῆς καθύπερθε λέγουσι.

Ἑλλήνων δὲ τὸν πόντον οἰκεόντες, ὧδε· B
Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνεω βοῦς, ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην ἐοῦσαν ἐρημίην, ἐν τῷ τινα νιν Σκύθαι νέμοντες. Γηρυόνεα δ' οἰκέειν, ἔξω τοῦ πόντου, καταικημένον, τὴν Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείροισι τοῖσι ἔξω ἐστὶ Ἡρακλήιων στηλέων ἐπὶ τὸν Ὠκεανόν. τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον, γῆν πᾶσαν ῥέειν, ἔργῳ δ' οὐκ ἀποδεικνῦσι. ἐλθεῖν τε C
τὸν Ἡρακλέα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθέων χώρην καλεομένην. καὶ τὰ λαβεῖν μὲν αὐτὸν χλανίνά τε καὶ κρυμοί· ἐπειρυσάμενον δ' αὐτὸν τὴν λεοντέην, καταπνῶσαι. τὰς δὲ οἱ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἅρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ. ὡς δὲ ἐγρηγορθῆναι τὸν Ἡρακλέα, διζήσασθαι πρώτα μὲν τὰ τῆς χώρης ἐπεξελθόντα, τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ὑλαίην καλεομένην γῆν. ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὑρεῖν ἐν ἄντρῳ μιξοπάρθενόν τινα Ἐχιδναίην δισφυέα. τῆς τὰ μὲν ἄνω D
142 ἀπὸ τῶν γλουτῶν, εἶναι γυναικός· τὰ δὲ ἐνερθεν, ὄφιος. ἰδόντα δὲ καὶ θωυμάσαντα, ἐπείρεσθαι μιν εἰ οἶδε ἵππους πλανωμένας. τὴν δὲ φάναι ἐωυτὴν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀποδώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἂν μιχθῇ αὐτῇ. τὸν δὲ Ἡρακλέα μιχθῆναι, ὅπως τοῦτο μισθὸν τούτων κτήσηται τὸν ἐπιδεῖν τὰ ἵππων, βουλόμενον ὡς πλεῖστον χρόνον συνεῖναι τῇ Ἡρακλέι· τὸν δὲ, ἐμιστοκάμενον, ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δέ, ἀποδιδόντα αὐτὴν εἰπεῖν, Ἵππους μὲν δὴ τούτους ἀπικομένους ἐνθάδε, ἔσωσά τοι ἐγώ· σῶρά τε σοὶ παρέχω. ἐγὼ γὰρ οὖν σεο παῖδας ἔχω τρεῖς· τούτους, ἐπὰν γένωνται, ἐξοφίους, ὅ τι χρὴ

a Quæ verò sunt Boream versus, vltra eos qui supremam regionis partem incolunt, ea nec prospici nec transiri posse propter interf. &c.

corúmque vnum & quidē maximum, vbi aurum asseruatur. a Superiora autem ad ventum aquilonem vergentia, vltra quā regionem nulli incolere possint, neque prospicere neque transire, propter interfusas pennas. Pennis enim tum terram tum aerem oppletum esse: & has præpedire visum. Hæc Scythæ de seipsis pariter ac de regione superiore narrant.

At Græci qui Pontum incolunt, ad hunc modum: Herculē, Geryonis vaccas agentem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quā nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pontum in terra quā Græci insulam Erythiam vocāt, contra Gades, quę sunt extra columnas Herculis in Oceano. (Oceanum verò, ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, verbis quidem affirmant, sed re tamen non demonstrant). Herculem, quum illinc ad regionem quæ nunc Scythica vocatur veniisset, substrata sibi pelle leonis obdormisse (deprehēderat enim eum vehemens pluuia & gelu) & dum dormit, interea equas eius à curru pascētes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas experrectus quum indagaret; omnem regionem collustrans, tandem in terram quę dicitur Hylæa deueniisse: ibique in antro quandam inuenisse virginem ancipitis naturæ, humanæ ac serpentinæ: supernè quidem, b femorum tenus, fœminā: inferius autem, viperam. Eā conspicatum Herculem atque admiratum, interrogasse nūcubi suas equas errabundas vidisset. Illámque respondisse, Se quidem illas habere: sed nō prius reddituram ei quàm cum ipsa coiisset: Herculem pro ea mercede cum fœmina concubuisse. Sed quum illa differret reddere equas, cupida diutissimè cum Hercule concumbendi, at hic cuperet receptis equis abire, ad postremum illis redditis mulierē dixisse, Has ego tibi equas quæ huc venerāt, seruaui: tu earū seruatarū pretiū mihi persoluisti. Cōcepi enim ex te filios tres: qui vbi adoleuerint, expone quid

b Natium

a Dare illis domicilium,

facere debeam: nũquid hîc habere domicilium, (nã ipſa huius regionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percõtatæ reſpondiſſe, Poſteaquam eos in virilem ætatem adoleuiſſe videris, ſi ita facies non delinquès: quem animaduerteris eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita præcinctum, eum tu huius regionis incolam effice: qui autem his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipſa lætaberis, & præceptis meis obtemperabis. Atque ita loquutum Herculem tetendiſſe alterum arcum, (duos enim geſtabat) & balteum præmonſtraſſe, atque vtrunque mulieri tradidiſſe, arcum & balteũ, qui balteus in extrema commiſſura haberet auream phialam: & his donatis abiiſſe. Illam pueris natis nomina impoſuiſſe, vni, Agathyrſo: b ſequenti, Gelono: c nouiſſimo, Scythæ. Et quum in virilem ætatem adoleuerunt, eãdem mãdatorum memorem illa peregiſſe: & duos quidem filiorũ, Agathyrſum ac Gelonum, qui propoſito certamini non ſuffeciſſent, à matre ablegatos è regione exceſſiſſe: Scytham verò, qui rem compleſſet, ibidem remanſiſſe: & ab illo Scytha Herculis *filio* progeneratos qui deinceps fuerint reges Scytharum: ab illa autem phiala, Scythas ad hãc vſque ætatem phialas in balteis ferre: & id ſolum Scythæ matrẽ excogitaſſe. Hæc Græci qui habitant in Ponto referunt.

b *Ideſt, Ætate proximo.*
c Natu minimo.

Fertur & alius ſermo ita habens, cui ipſe præcipuè aſſentior: Scythas c pecuarios, qui Aſiam incolunt, quum à Maſſagetis bello vexarentur, Araxe tranſmiſſo, in Cimmeriam abiiſſe. nã regio quam nunc Scythæ incolunt, ea fertur olim fuiſſe Cimmeriorum. Sed inuadentibus Scythis Cimmerios, quum deliberarent, tanquam qui à magno inuaderentur exercitu, in ſententia diſcrepaſſe, hinc reges, inde plebem: vtraque quidem valida, ſed regum meliore. nã populus

d Nomadas.

A ποιέῃν, ἔξεμὸν σύ· εἴτε αὐτὴ κατοικίζω
(χώρης γὰρ τῆσδε ἔχω τὸ κράτος αὐτὴ) εἴτε ἀ-
ποπέμπω σφέας. Τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπει-
ρωτᾶν. τὸν δὲ λέγοντι τοῦς ταῦτα εἰπεῖν,
Ἐπεὰν ἀνδρωθέντας ἴδηαι τοὺς παῖδας,
τοῦδε ποιέοντα οὐκ αὐ ἁμαρτάνοις. Τὸν μὲν αὐ
ὁρᾷς αὐτέων τόνδε τὸν τόξον ὧδε διατεινό-
μενον, καὶ τὴν ζωστῆρι τῷδε καταζωννύμε-
νον, τοῦτον μὲν τῆς δὲ τὴν χώρης οἰκήτορα ποιέο.
ὃς δ' ἂν τουτέων τῶν ἔργων τὴν ἐντέλλομαι
B λίπηται, ἐκπέμπε ἐκ τῆς χώρης. καὶ ταῦτα
ποιέοντα, αὐτήν τε ὄφελον εἶναι, καὶ τὰ ἐντε-
ταλμένα ποιήσῃς. τὸν μὲν δὴ εἰρύσασθαι τὴν
τόξον τὸ ἕτερον (δύο γὰρ δὴ φορέειν τεοῦς
Ἡρακλέα) καὶ τὴν ζωστῆρα τοῦσδε ἐξαπα-
τῶντα, παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστῆρα, ἐν-
C γαίσαντα ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυ-
σέην· διδόντα δὲ, ἀπαλλάσσεσθαι. τὸν δὴ,
ἐπεὶ οἱ ἡμωμένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι,
ἕνα μὲν σφι οὐνόματα θέσθαι, τὸν μὲν, Α-
γάθυρσον, αὐτέων· τὸν δὲ ἐπιμένω, Γελωνόν·
Σκύθην δὲ, τὸν νεώτατον· ἕνα ὄντα, τῆς ὑπο-
λῆς μεμνημένον αὐτὸν, ποιῆσαι τὰ ἐντε-
ταλμένα. Ἐὼ δὴ δύο μὲν τῶν παίδων τόν
τε Ἀγάθυρσον καὶ τὸν Γελωνὸν οὐκ οἵους τε
ἡμωμένους ἐξικέεσθαι τοῦς τοῦκείμενον ἄεθλον, οἰχέεσθαι ἐκ τῆς χώρης, ἐκ-
βληθέντας ὑπὸ τῆς γναμπτῆς. Τὸν δὲ νεώτερον
αὐτέων Σκύθην ὑποτελέσαντα, καὶ μεῖναι ἐν τῇ χώρῃ. Ἐκ τοῦ μὲν Σκύθεω τοῦ
D Ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς ἀεὶ βασιλέας γε-
νομένους Σκυθέων. Ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης, ἔτι δὲ
καὶ ἐς τόδε, φιάλας ἐκ τῆς ζωστῆρος φορέειν
Σκύθας. τὸ δὲ μοιῶσαι μηχανᾶσθαι τὴν
μητέρα Σκύθην. Ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν
πόντον οἰκέοντες λέγουσι.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἔχων ὧδε· (τὴν
μάλιστα λεγομένην αὐτὸς προσκέπτομαι)
Σκύθας τοὺς νομάδας, οἰκέοντας ἐν τῇ
Ἀσίῃ, πολεμίῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσα-
γετέων, οἰχέεσθαι διαβάντας ποταμὸν Ἀ-
ραξέα ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην. τὴν γὰρ νεω-
στὶ νέμονται Σκύθαι, αὐτὴ λέγεται ὑπάρχειν
E τὴν Κιμμερίων. τοὺς δὲ Κιμμερίους, ὁρμη-
θέντων Σκυθέων, βουλεύεσθαι, ὡς στρατοῦ
ὄντος μεγάλου, καὶ δὴ τὰς γνώμας σφέων κεχωρισμένας, ἐντόνους μὲν
ἀμφοτέρας, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλέων. τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν

τὴν μηχανὴν σασθαι

τὴν ἄλλος

γνώμην, ὡς ἀπαλλάσσεσθαι πρῆγμα εἴη, μηδὲ πρὸς πολλοὺς δεόμενον κινδυνεύειν τῷ ἢ τῷ βασιλέων, διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρης τοῖσι ἐπιοῦσι. οὕτω δὴ ἐβούλοντο πείθεσθαι ἤτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸ δῆμον, ἤτε τοῦ δήμου τοὺς βασιλέας. τοιῷδε δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βουλευσαμένοισι ἀμαχητί, τὴν χώρην παραδιδόντας τοῖσι ἐπιοῦσι· τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἐωυτῶν κεῖσθαι ἀποθανόντας, μηδὲ συμφθῆναι τῷ δήμῳ· λογισαμένοισι ὅσα τε ἀγαθὰ πεπόνθασι, καὶ ὅσα φθείραντες ἐκ τοῦ πατρίδος καὶ κακὰ ἐπέθεσαν ἑωυτοῖσι καὶ ἑλαμβάνοντο. οὕτω δὴ δόξαι σφι ἑωυτοὺς διαφθεῖραι, διαφθαρεῖσι δὲ ἀριθμὸν ἴσους γενομένους, μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους. καὶ τοὺς μὲν ἀποθανόντας πρώτους ὑπ' ἑωυτῶν, θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων παρὰ ποταμόν Τύρην· καὶ σφέων ἔτι δῆλός ἐστι ὁ τάφος. θάψαντες δέ, οὕτω τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρης ποιέεσθαι. Σκύθας δὲ ἐπελθόντας, λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώρην· καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμερίη τείχεα, ἔστι δὲ πορθμηίη Κιμμερίη. ἔστι δὲ καὶ χώρη οὔνομα Κιμμερίη. ἔστι δὲ Βόσπορος, Κιμμέριος καλεόμενος. Φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας, καὶ τὴν Χερσόνησον κτίσαντες, ἐν τῇ νῦν Σινώπη πόλις Ἑλλὰς οἰκίσαι. φαίνονται δὲ εἶσι καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτούς, καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν τὴν Μηδικήν, ἁμαρτόντες τῆς ὁδοῦ. οἱ μὲν γὰρ Κιμμέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον· οἱ δὲ Σκύθαι, ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες, ἐδίωκον· ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν Μηδικὴν γῆν, ἐς μεσόγαιαν τῆς ὁδοῦ πεσόντες.

Οὗτος δὲ ἄλλος ξεῖνος Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων ἡμόθυμος λόγος εἴρηται. ἔφη δὲ Ἀριστέης ὁ Καυστροβίου, ἀνὴρ Προκοννήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπικέσθαι ἐς Ἰσσηδόνας, φοιβόληπτος ἡμόθυμος· Ἰσσηδόνων δ' ὑπερβορέους μὲν Ἀριμασπούς, ἀνδρας μουνοφθάλμους. ὑπὲρ δὲ τούτων, τοὺς χρυσοφύλακας γρῦπας· τούτων δὲ, τοὺς Ὑπερβορέους, κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους ὦν πάντας, πλὴν Ὑπερβορέων, ἀρξαίτων Ἀριμασπῶν, αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ὁπλίζεσθαι· καὶ τοῦτο μὲν Ἀριμασπῶν ἀξωστέειν ἐκ τῆς χώρης Ἰσσηδόνας· τοῦτο δὲ Ἰσσηδόνων, Σκύθας. Κιμμερίους δὲ

sentiebat abstinẽdum bello, nec oportere aduersus multos *pugnando* adire periculum: at reges, pro regione cum inuasoribus dimicandũ. Ita quum neutris alteri obtemperare vellent, & populus cẽseret sine prælio demigrandũ, tradita inuasoribus regione: reges verò, in sua potius patria occumbẽdum, nec vnà cum plebe fugiendum censuisse, quot bona habuissent, & quot mala euidẽtia habituri essent patria profugi, reputantes: hæc illos sentientes, inter se decertasse, vtrosq; numero pares: & omnes qui mutuis ictibus concidissent, fuisse à populo Cimmeriorũ sepultos ad flumen Tyrem: (& eorum adhuc sepulcrum extat.) Sepultis his, illum è regione migrasse: quam desertam superuenientes Scythas occupauisse. Extántque adhuc in Scythia tum muri Cimmerii, tũ portoria Cimmeria, tum regioni cuidam nomen Cimmeriæ est, & Bosphorus qui Cimmerius appellatur. Constat autem Cimmerios [a] in Asiam fugisse Scythas, & Chersonnesum condidisse, vbi nunc Sinope Græca vrbs sita est. Apparet etiam Scythas in persequendis illis Mediam intrasse, via aberrantes. nam Cimmerii quidem fugiẽtes, iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequebãtur, donec ingressi sunt Mediã, itinere in mediterranea cõuerso.

[a] *Id est, In Asiam uenisse quum fugerent Scythæ.*

Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorúmque narratio: Aristeus quidam Proconnesius, versificator, Castrobii filius, memorauit se Phœbo instinctum veniſse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos, viros vnoculos: & item supra hos esse Grypas, qui aurum asseruẽt: ac super hos esse Hyperboreos, *id est superaquilonares*, ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspis autoribus, assiduè finitimis bellum inferre, & ab Arimaspis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas. A Scythis autem

vexatos Cimmerios, qui ad australe mare incolebant, regionē relinquere. Itaque nē Aristeus quidem cum Scythis de ea regione consentit, qui vnde fuerit, qui hæc retulit, dictum est à me: sed à me dicetur item quænam de eodem viro in Proconneso & Cyzico audierim. Aristeum aiunt, quum nullo suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonicam officinam, decessisse: fullonémque, occlusa officina, abisse denuntiátum rem propinquis defuncti. Dissipatóque iam per vrbem rumore Aristeum esse vita functū, [a] superueniſſe sermoni de hac re disputantium, quendam Cyzicenum, ex vrbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeo apud Cyzicum, atque colloquutum. Et quum id iste contendendo assecutus esset, propinquos mortui ad fullonicam præsto fuisse, habentes quæ ad efferendos homines expediunt: sed aperta domo, Aristeum nec viuum comparuisse nec mortuum. septimóq; deinde anno, quum in Proconneso comparuisset, eos versus fecisse qui nūc à Græcis Arimaspei vocantur: quibus conditis, rursus euanuisse. Hoc istæ ciuitates cōmemorāt: [b] quod scio congruisse cum Metapontis qui sunt in Italia, trecentis & quadraginta annis postquam iterum euanuit Aristeus, quemadmodum coniiciens & in Proconneso & apud Metapontinos inueni. Metapōtini enim aiunt Aristeum, quum apud ipsos apparuisset, iussisse ará Apollini extrui, & iuxta eam, erigi statuam quæ cognomen Aristei Proconnesii haberet: quòd diceret Apollinem ad eos [c] solos ex Italiotis in ipsorum terram veniſſe, se illum assectante, & qui nunc Aristeus esset, tum fuisse coruum quum deum assectaretur. Et hæc loquutum euanuisse. Eóque aiunt Metapōtini se Delphos ad deum misisse sciscitatū quódnam illud hominis esset [d] proloquiū, sibique iussisse Pythiam vt dicto audientes essent. melius enim cum ipsis actū iri, si parerent. Se igitur hæc admittētes [e] perfeciſſe.

a Cyzicenum quendam, ex Artace vrbe veniētem, altercatum fuisse cum illis qui *id* dicerent: affirmantem se Aristeo occurrisse, eunti Cyzicū, & cum eo colloquutū esse. Qua de re dum pertinaciter cōtenderet, propinquos mortui.

b At ista Metapontinis qui sunt in Italia, contigisse scio trecēt.

c Solos ex Italiotis esse in quorum terram Apollo veniſſet.

d Visum,

e Præstitisse. *Vel*, effecta reddidisse.

A οἰκέοντας, ὅτι τῇ νούσῳ θαλάσσιος, οὐκ ἐῶσι Σκυθέων πλέοντας ἐκλείπειν τὴν χώρην. ὧδε οὐδὲ τοῦτοι συμφέρεται περὶ τῆς χώρης ταύτης Σκύθησι. καὶ ὅθεν μὲν ἦν Ἀριστέης ὁ ταῦτα εἰπὰς, εἴρηκα. τὸν δὲ περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ, λέξω. Ἀριστέα γὰρ λέγουσι, ἐόντα τῶν ἀστῶν οὐδενὸς γένεος ὑποδεέστερον, ἐσελθόντα ἐς κναφήιον ἐν Προκοννήσῳ, ἀποθανεῖν. καὶ τὸν κναφέα κατακλήισαντα τὸ ἐργαστήριον, οἰχέσθαι ἀγγέλοντα τοῖσι προσήκουσι τὸν νεκρόν. ἐσκεδασμένου δὲ ἤδη τοῦ λόγου ἀνὰ τὴν πόλιν ὡς τεθνηκὼς εἴη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισβασίας τοῖσι λέγουσι ἀπικνέεται ἀνὴρ Κυζικηνὸς, ἥκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος· φάσκειν τε οἱ ἰόντι ἐς Κύζικον, καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι. καὶ τὸν μὲν ἀντιταμνόμενον ἀμφισβητέειν· τοὺς δὲ προσήκοντας τὸν νεκρὸν ἤδη ἐπὶ τὸ κναφήιον παρεῖναι, ἐκφέροντας τὰ προσφορέα, ὡς ἀναιρησομένους· ἀνοιχθέντος δὲ οἰκήματος, οὔτε τεθνεῶτα, οὔτε ζῶντα φανῆναι Ἀριστέα· μετὰ δὲ ἑβδόμῳ ἔτεϊ φανέντα αὖτον ἐς Προκόννησον, ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμασπεὰ καλέεται· ποιήσαντα δὲ, ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. ταῦτα μὲν αἱ πόλιες αὐτὰ λέγουσι. τὰ δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὸν ἀφανισμὸν τὸν δεύτερον Ἀριστέος τοῦ Προκοννησίου ἔτεσι τριηκοσίοισι καὶ πεντηκοσίοισι, ὡς ἐγὼ συμβάλλομαι τοῖσι ἐν Προκοννήσῳ τε καὶ Μεταποντίῳ θύσασι. Μεταποντῖνοι γὰρ φασι αὐτὸν Ἀριστέα φανέντα σφι ἐς τὴν πόλιν, κελεύσαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἱδρύσασθαι, καὶ Ἀριστέος τοῦ Προκοννησίου ἐπώνυμον ἔχειν ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν ἱστάναι. φάναι γὰρ σφι τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώρην, καὶ αὐτὸς οἱ ἕπεσθαι νῦν ἐὼν Ἀριστέης· τότε δ' ὅτε εἵπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ. καὶ τὸν, εἰπόντα ταῦτα, ἀφανισθῆναι. σφέας δὲ Μεταποντῖνοι λέγουσι ἐς Δελφοὺς πέμψαντας, τὸν θεὸν ἐπειρωτᾶν ὅ, τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη· τὴν τε Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι· πειθομένοισι δέ, ἄμεινον σφι οἰσέσθαι. καὶ σφέας δεξαμένους ταῦτα, ποιῆσαι τελέα,

a Ἀριστέα φανέντα αὖτον ἐς Προκόννησον, ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμασπεὰ καλέεται

b τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὸν ἀφανισμὸν τὸν δεύτερον Ἀριστέος τοῦ Προκοννησίου ἔτεσι τριηκοσίοισι καὶ πεντηκοσίοισι

c τὸν θεὸν ἐπειρωτᾶν ὅ, τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη

d τὴν τε Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι

e σφέας δεξαμένους ταῦτα, ποιῆσαι τελέα,

καὶ νῦν ἕστηκε ἀνδριὰς ἐπωνυμίῃ ἔχων Ἀριστέα, παρ' αὐτὸν τὸν ἀγάλματι τῷ Ἀπόλλωνος. περὶ δὲ αὐτὸν δάφναι ἑστᾶσι. τὰ δὲ ἀμφὶ Ἀριστέῃ ἐν τῇ ἀγορῇ ἱδρυται. Ἀρίστεω μὲν νυν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.

περὶ ἀπτερίς

Τῆς δὲ γῆς τὴ περὶ ὁ λόγος ὧδε ὥρμηται λέγεσθαι, οὐδεὶς οἱ δὲ ἀτρεκέως ὡς ὅ, τι δὴ κατύπερθε ἐστί. οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω εἰδέναι φαμένου ἐξικνέεσθαι οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης, τὰ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεύμην, οὐδὲ οὗτος προβαίνω Ἰσσηδόνων, ἐν ἀδόκητοι τοῖσι ἔπεσι ποιέων, ἔφησε ἀπικέσθαι· ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῇ, φὰς Ἰσσηδόνας τοὺς τούτων λέγοντας. ἀλλ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ὀπὶ μακρότατον οἷοί τ' ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται. ἀπὸ τῆς Βορυσθενείτεων ἐμπορίης. (ἔστι γὰρ τῶν παραλίων μεσαίτατον τῆς πάσης Σκυθίης·) ἀπὸ τούτου τοῦ τοὺς Καλλιπίδας νέμονται, ἑόντες Ἕλληνες Σκύθαι. ὑπερβάντι δὲ τούτων, ἄλλο ἔθνος, οἱ Ἀλαζόνες καλέονται. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Καλλιπίδαι τὰ μὲν ἄλλα τοῖσι Σκύθῃσι ἐπασκέουσι· σῖτον δὲ καὶ σπείρουσι, καὶ σιτέονται καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα καὶ φακοὺς καὶ κέγχρους. ὑπερβάντι δὲ Ἀλαζόνων οἰκέουσι Σκύθαι ἄροτῆρες, οὐ σπείροντες σῖτα εἰς τροφὴν τὸν σῖτον, ἀλλὰ σπείροντες. τούτων δὲ κατύπερθε οἰκέουσι Νευροί. Νεύρων δὲ πρὸς βορέω ἄνεμον, ἔρημον ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. τούτων μὲν δὴ τὴν πρώτην ποταμὸς ὁ Ὑπάνις ἐστὶ ἐκ τοῦ ἐπείρου τὸ Βορυσθενείων. ἀπὸ δὲ Ἀλαζόνων Βορυσθενέα ἀπὸ μὲν Ἀλαζόνων, ἀνθρωποι οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί· τοὺς Ἕλληνες οἱ οἰκέοντες ὑπὲρ τὸν Ὑπάνιν ποταμὸν καλέουσι Βορυσθενείτας· σφέας δὲ αὐτοὺς, Ὀλβιοπολίτας. ἔστι ὧν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι νέμονται τὸ μὲν πρὸς τὴν ἕω, ὑπὲρ τρεῖς ἡμέρας ὁδὸν κατήκοντες ὑπὲρ τὸν ποταμὸν τὸν οὐνόμα κεῖται Παντικάπης· τὸ δὲ πρὸς βορέω ἄνεμον, πλόον ἄνω Βορυσθενέα ἡμερέων ἕνδεκα. ἤδη δὲ κατύπερθε τούτων ἡ ἔρημος ἐστὶ ἐπὶ πολλόν. μετὰ δὲ τὴν ἔρημον Ἀνδροφάγοι οἰκέουσι, ἔθνος ἐὸν ἴδιον, καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν. τὸ δὲ τούτων κατύπερθε, ἔρημος

A Et nunc ſtatua extat cognomine Ariſtei, iuxta aram ipſam Apollinis, in foro extructam: circumſtantibus vtrinque lauris. Hæc de Ariſteo hactenus.

Regione autē de qua nos dicere inſtitueramus, quænam ſint vlteriora, nemo exploratum habet. neque enim id ego ab aliquo audire potui, qui ſe diceret noſſe quod ipſe vidiſſet. Ac ne Ariſteus quidem ipſe (cuius paulo antè feci mentionem) in iis quos fecit verſib⁹, ait ſe vltra Iſſedones proB ceſſiſſe: ſed vlteriora fando ſibi eſſe cognita, quæ Iſſedones diceret iſta cōmemorare. Verùm nos, quoad [a] longiſſimè rem in- a Penitiſſimè
ueſtigare potuimus, omnem referemus: Ab emporio Boryſthenitarum (hoc enim ex maritimis totius Scythiæ eſt maximè medium) primi incolunt Callipidæ, qui ſunt Græcoſcythæ, *id eſt*, *è Græcis facti Scythæ*: ſuper hos aliud genus eorum qui vocantur Halizones. Horum vtrique cùm
144 [b] in cæteris ſeruāt ritum Scytha- b In cæteris quidem ritum Scytharum ſeruant, ſed frumentū ſerunt & edūt, necnon cæpe, & allium, & lentem, & milium.
rum, tum in ſerendo, atque veC ſcendo cæpe, allio, lēte, milio. Supra Halizones autē incolunt Scythæ aratores, [c] qui nō ad panem conficiendum ſerunt triticum, & milium.
ſed ad illud torrēdum. Supra hos c Qui frumentū non ad veſcendū ſerunt, ſed ad vēdendum. Sup.
incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonem vergit, quantū nos ſcimus, deſertus eſt. Atque hę quidem nationes iuxta flumen Hypanin colunt, ad occidentalē partē Boryſthenis. Verùm tranſmiſſo Boryſthene, à mari prima eſt Hylæa: dehinc habitāt Scythæ agricolæ, quos Græci qui [d] ſub D d Ad Hypanin fluuium incol.
Hypane incolunt, Boryſthenitas appellant, ipſi verò ſe Olbiopolitas. Hī igitur agricolæ Scythæ [e] colunt eum quidem tractum e Colunt, orientem quidem verſus, trium dierum iter.
qui vergit ad auroram, triū dierū itinere, pertingentes ad flumen nomine Panticapem: [f] eum verò qui ad ventum aquilonem, vndecim dierum nauigatione, Boryſthenem verſus. tractus autē f Boream autem verſus, dierū vndecim, ſecundo flumine Boryſthene.
qui vlterior eſt, in multum ſanè ſpatii deſertus eſt. Vltra quam ſolitūdinem habitant Androphagi, *id eſt*, *virorum carne veſcentes*, ſeparata natio, ac nequaquam Scythica. At ſupra hos deſer-

ta iã proculdubio omnia, nec vlla gẽs, quantũ nos scimꝰ. At horũ Scytharum qui agricolæ sũt, plagam quæ ad aurorã vergit, transmisso flumine Panticape, Scythę nomades, *id est, pecuarij*, incolũt, neque ferentes quicquam neque arantes. Nuda autem arboribus est omnis hæc plaga præter Hylæam. Nomades autem isti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, aurorã versus, ad Gerrhum vsque flumen. Trãs Gerrhum autem sunt [a] ea quæ vocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse cæteros Scythas arbitrantur: à meridie quidẽ ad Tauricam regionem pertingentes: ab aurora verò, ad fossam [b] quã dixerunt illi qui è cæcis geniti fuerunt, Oryxam: & ad emporium paludis Mæotidis, quod vocatur Cremni, *id est, prærupta*: quorum pars ad flumen Tanain porrigitur. At quæ superiora sunt, ad vẽtum aquilonem, Scythis regiis: ea incolũt Melanchlæni, alia gẽs non Scythica. Et supra Melanchlænos paludes sunt, & deserta hominibus regio, quantum nos scimus.

Trans flumen autem Tanain non est regio Scythica, [c] sed prima Laxiorum Sauromatarum, qui à recessu Mæotidos paludis incipientes, incolũt tractum qui spectat aquilonẽ, itinere dierum quindecim, vacuum prorsus arboribus tã agrestibus quàm fructiferis. Supra hos habitant (quæ secunda portio est) Budini, terrã colentes totam omni arborum genere abundantem. Supra Budinos ad aquilonem statim excipit solitudo octo dierum itineris. Post hanc solitudinẽ declinando magis ad ventum subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copiosa & [d] propria, & è venatu victitans. His contigui, & in eisdem habitantes locis, ii quibus nomẽ inditum est Iyrcæ, & ipsi è venatione victitantes, hunc in modũ: Conscensis arboribus, quę per omnem regionem frequẽtes sunt, insidiãtur. singulis autẽ adest canis, & itẽ equus, in ventrẽ cubare edoctus, humiliꝰ subsidẽdi gratia.

a *Vel, Ea quæ Go cantur regiæ, sub. domus.*

b Quam foderunt qui è cæcis illis orti fuerunt. *E cæcis illis quorũ videlicet facta fuit suprà mentio.*

c Sed prima quidẽ portio est Sauromat. *Vel sons.*

d *Ydiot. quod suprà Gentis separata.*

A μὲν ἦδη ἀληθέως, καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδέν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. Ὁ δὲ τοῖς πρὸ ἐωυτῶν γεωργοῦσι τούτων Σκύθεων, διαβάντι τὸν Γέρρον ποταμόν, νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτε τι σπείροντες οὐδέν, οὔτε ἀρόωντες· φυλὴ δὲ δενδρέων ἡ πᾶσα αὕτη γῆ, πλὴν τῆς Ὑλαίης. Οἱ δὲ νομάδες οὗτοι τοῖς πρὸ ἐωυτῶν; ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδὸν νέμονται χώρῳ κατατείνουσαν ἐπὶ ποταμὸν Γέρρον. πέρην δὲ τοῦ Γέρρου οὗτοι B δὴ τὰ καλὰ βούλυτα βασιλήιά ἐστι, καὶ Σκύθαι οἱ ἄριστοί τε καὶ πλήθει· οἱ τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας, δούλους σφετέρους εἶναι. κατοικέουσι δὲ οὗτοι τὰ πρὸς μεσαμβρίην, ἐς τὴν Ταυρικήν· τὰ δὲ πρὸς ἠῶ, ἐπὶ τε τάφρον, τὴν δὴ οἱ ἐκ τῶν τυφλῶν ὀρυξάμενοι ὦρυξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος τὸ ἐμπόριον, ὃ καλέεται Κρημνοί. τὰ δ' αὐτῶν κατοικέουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. τὰ δὲ κατύπερθε τοῖς βορέην ἄνεμον πρὸς βασιλήων Σκυθέων οἰκέουσι Μελάγχλαινοι, C ἄλλο ἔθνος, καὶ οὐ Σκυθικόν. Μελαγχλαίνων δὲ τὰ κατύπερθε, λίμναι, καὶ ἔρημός ἐστι ἀνθρώπων, καὶ τόσον ἡμεῖς ἴδμεν.

Τάναϊν δὲ ποταμὸν διαβάντι, οὐκέτι Σκυθικὴ, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν Λαξίων, Σαυροματέων ἐστί, οἳ ἐκ τοῦ μυχοῦ ὁρμώμενοι τῆς Μαιήτιδος λίμνης, νέμονται τὰ πρὸς βορέην ἀνέμων, ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδὸν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ ἀγρίων D καὶ ἡμέρων δενδρέων. κατοικέουσι δὲ τούτοισι δευτέρην λαξίην ἔχοντες Βουδῖνοι, γῆν πεπληθυσμένοι πᾶσαν δασείην ὕλῃ πάσῃ πεφυτοίῃ. Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορέω, ἐστὶ πρώτη μὲν ἔρημος, ὅση ἡμερέων ἑπτὰ ὁδός· μετὰ δὲ τὴν ἔρημον ἀποκλίνασι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον, νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον. Ζώουσι δὲ ἀπὸ θήρης. σειρηχίες δὲ τούτοισι ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι καὶ οἰκήμασι εἰσὶ τοῖ- E σι οὔνομα κεῖται Ἴρκαι· καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζώοντες τρόπῳ τοιῷδε· λοχᾷ ἐπὶ δένδρεον ἀναβάς. τὰ δὲ ἔστι πυκνὰ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώρην· ἵππος δὲ ἑκάστῳ δεδιδαγμένος ἐπὶ γαστέρα κεῖσθαι, ταπεινότητος εἵνεκα, ἕτοιμός ἐστι, καὶ κύων

πρὸ ἡμῶν

πρὸ τούτων

πρὸ ἀποκλίνουσι

ἐπειδὰν δὲ ἀπίδῃ ὃ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου, ξεσθύσας, ὅπισθε ἐπὶ τὸν ἵππον, διώκει· καὶ ὁ κύων ἕπεται. ὑπὸ δὲ τούτων, ὃ πρὸς τὸν νότον ἀπηλιώτην

τὸν ἀπηλιώτην νότον

τέτραμμένον οἰκέουσι Σκύθαι ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιληίων Σκυθέων ἀποστάντες, καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χῶρον. μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθέων χώρης, ἐστὶ ἡ πᾶσα λεηδὴς εἶσα πᾶσα, πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγεως· ὃ δ' ἀπὸ τούτου, λιθώδης τε ἤδη καὶ τρηχείη. διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχείης χώρης πολλόν, οἰκέουσι ὑπωρέαν οὐρέων ὑψηλῶν αἰ θερπτοὶ λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροί, ἐκ γενετῆς γινόμενοι, καὶ ἄρσενες καὶ θήλεαι ὁμοίως· καὶ σιμοὶ καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα· φωνὴν δὲ ἰδίην ἱέντες. ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ· ζώουσι δὲ ἀπὸ δενδρέων. Ποντικὴν μὲν οὖν ὁμώνυμα τῷ δενδρέῳ ἀπ' οὗ ζώουσι, μέγαθος δὲ κατὰ συκέην μάλιστά κη· καρπὸν ὃ φορέει κυάμῳ ἴσον, πυρίην δὲ ἔχει. τοῦτο ἐπεὰν ἡνήκατον πέπον, ἐκκέουσι ἱματίοισι· ἀποῤῥέει δ' ἀπ' αὐτοῦ παχὺ καὶ μέλαν. οὔνομα δὲ τῷ ἀποῤῥέοντι ἐστὶ ἄσχυ· τοῦτο δὲ οὐ λείχουσι, καὶ γαλακτὶ συμμίσγοντες πίνουσι· καὶ ἀπὸ τῆς παχυτῆτος αὐτοῦ τῆς τυρῆς παλλάδας στοιητέασι, καὶ τούτοισι σιτέονται. προβατα γὰρ σφι οὐ πολλά ἐστι· οὐ γάρ τι κατὰ δαῆναι αἱ νομαὶ αὐτόθι εἰσί. ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοίκηται, ἢν μὲν χειμῶνα, ἐπεὰν ὃ δένδρεον ἀπείκελον ᾖ πίλῳ τεγνῷ λευκῷ· ὃ δὲ θέρος, ἄνευ πίλου. τούτους οὐδεὶς ἀδικέει ἀνθρώπων· ἱροὶ γὰρ λέγονται εἶναι. οὐδέ τι ἀρήιον ὅπλον κέκτηνται. καὶ τοῦτο μὲν, τοῖσι πέριοικέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τοὺς ἀδελφεοὺς διαιρέοντες· τοῦτο δέ, ὃς ἂν κατα φύγῃ ἐς τούτους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδικέεται· οὔνομα δέ σφι ἐστὶ Ἀργιπαῖοι. μέχρι μὲν νυν τῶν Φαλακρῶν τούτων, πολλὴ πρόσοψις τῆς χώρης ἐστὶ, καὶ τῶν ἑρμηνέων ἐστὶν ἑνί. καὶ γὰρ Σκυθέων τινὲς ἀπικνέονται ἐς αὐτοὺς, τῶν οὐ χαλεπὸν ἐστὶ πυθέσθαι· καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐκ Βορυσθενέος τε ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ποντικῶν ἐμπορίων. Σκυθέων δ' οἱ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτοὺς, δι' ἑπτὰ ἑρμηνέων καὶ δι' ἑπτὰ γλωσσέων διαφορήσονται. μέχρι μὲν δὴ τούτων γινώσκεται. ὃ δὲ τῶν Φαλακρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· οὔρεα γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα, οὐδ' ὑδεὶς σφέα ὑπερβαίνει, οἱ δὲ Φαλακροὶ ὅτι λέγουσι,

Vbi quis igitur ab arbore feram viderit, sagittáque percusserit, cōscenso equo illam persequitur, comitāte cane. Super hos, auoram versus, incolunt alii Scythæ, qui à regiis Scythis deficientes, ita in hunc locum peruenerunt. Ad hos vsque Scythas omnis regio Scythica est campestris, & spissi soli: reliqua dehinc lapidosa atq; salebrosa. Cuius regionis magno transmisso spatio, incolunt sub excelsorum montium radicibus homines qui ab ipso natali dicūtur esse calui, mares pariter & fœminæ, simis quoque naribus, & ingenti mento: propriam quandam vocem edentes, Scythicam gestātes vestem: ex arboribus victitantes. cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo ferè eadem quæ fico, fructus fabæ instar nucleum habens. Id vbi maturuerit, vestibus * exprimunt, & quod ab eo crassum & nigrum defluit, nomine aschy, id & lingūt, & lacte commixtum potant. ex ipsius quoque crassitudinis fæce massas ad esum componunt. Neque enim multum est eis pecorum, vtpote non studiosis rei pecuariæ. Sub arbore quisque cubat: per hyemem quidem, vbi arborem pileo albo firmóque contexerint: per æstatem verò, sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. sacri enim dicūtur esse: nihilque Martiorum armorum possident. Iidē & finitimorum controuersias dirimunt, & quisquis ad eos confugit, is à nemine læditur. Nomen eis est Argippæi. Ad hos vsque calvos ingēs quoquouersus prospectus est regionis & gentiū, quæ in conspectu sunt ex Borysthenis atque ex aliis Ponticis emporiis. Scythæ qui ad eos commeāt, per septem interpretes totidémque linguas perueniunt. Horū tenus notitia rerum habetur. at quod supra illos calvos est, nemo pro comperto referre potest. nā mōtes editi atque prærupti trāsitum interdicunt, quos nemo transcēdit. Isti tamen calui referunt,

145

a Excolant,

(quæ apud me fidē nō habēt) incoli mōtes ab hominibus capripedibus: quos vbi transieris, esse alios qui senos mēses dormiant. quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis est, ab Issedonibus habitari sine ambiguitate cōpertū est. Ille verò superior qui vergit ad aquilonem, [a] tam Issedonibus quàm caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt.

a Neque ab illis caluis neque ab Issedonibus *habitari* comperitur.

Issedones porro talibus moribus vti feruntur: Quoties pater alicui decessit, omnes eius propinqui pecora adducūt, quę vbi mactauerunt conciderúntque, concidunt & mortuum patrem illius à quo in conuiuium accipiūtur, commixtísque omnibus carnibus conuiuiū exhibēt. Caput autem defuncti [b] denudatū purgatúmque inaurant, eóque pro simulacro vtūtur, agētes illi quotannis maiores hostias ceremoniásq;. Hæc filius patri facit, quēadmodum Græci natalitia. Dicūtur præterea & isti iusti esse, & ipsorum vxores peræquè fortes ac viri. Hi & ipsi cognoscūtur. Quod supra hos est, ibi aiunt Issedones esse homines vnoculos, & grypes auri custodes. Hoc ab eis acceperūt Scythæ, à Scythis nos cæteri accipientes, verum putamus, ac Scythicè eos appellamus Arimaspos. nam arima Scythæ vnum vocant, spu verò oculū. Omnis autem quam dixi regio, adeo infestatur hyberna sæuitia vt octo mensibus tolerari non possit: tale illic gelu est. [c] ſicubi aquam effūdas, modò facias ibi lutum, facies autē si illic ignē accenderis. Ibidē quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Bosphor[o]: super quā glaciem omnes qui intra fossam incolūt Scythæ exercitus ducūt, & plaustra agūt trās mare vsque ad Indos. Ita vis hyberna octo mensibus perstat, quatuor tamen mēsibus reliquis frigora illic sūt. Vbi etiam aliam quàm in cæteris regionibus conditionem habet hyems. nam quū tēpus pluēdi est, nihil ibi quod sit vllius mōméti, pluit: æstate pluere nō cessat. [d] Quinetiā tonitrua cū alibi, ὅτε γὰρ λόγου ἄξιον ὄμβρος, τὸ δὲ θέρος, ὅσον τε αὖ ἡ. βροντὴ τε ἦμος τῇ ἄλλῃ γίνονται, πλεῦνα

c Quibus si aquā eff.lutum non facies: facies au.

d Tonitrua quo tempore sunt alibi, ibi non sunt, at æstate frequētia existūt. Quòd si hyeme, &c.

A (ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) οἰκέειν τὰ οὔρεα ἀγίποδας ἄνδρας· ὑπερβαίνει δὲ τούτους, ἄλλους ἀνθρώπους ἐξ), οἳ πλέω ἕξ μῆνας κατεύδουσι· τοῦτο δὲ οὐκ ἐπιδέκομαι τὴν ἀρχήν· ἄλλα δὲ μὲν πρὸς ἠῶ τῶν Φαλαχρῶν γινώσκεται ἀτρεκέως· νέμει Γαιηδόνων οἰκεόμενον· ὅ μὲν τοι κατύπερθε πρὸς βορέην ἄνεμον, οὐ γινώσκεται, οὔτε τῶν Φαλαχρῶν, οὔτε τῶν Γαιηδόνων, εἰ μὴ ὅσα αὐτέων τούτεων λεγόντων.

B Νόμοισι δὲ Γαιηδόνες τοῖσιδε λέγονται χρᾶσθαι· ἐπεὰν ἀνδρὶ ἀποθανόντι πατὴρ, ἢ προσήκοντες πάντες προσάγωσι πρόβατα· καὶ ἔπειτα τοῦτα θύσαντες, καὶ κατατάμόντες τὰ κρέα, κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα· ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα, δαῖτα προτίθενται. τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες, ἐπιχρυσοῦσι καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετείους

C ὑποτελέοντες. παῖς δὲ παρὰ τοῦτο ποιέει, κατάπερ ἢ Ἕλληνες τὰ γενέσια. ἄλλως δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι ἐξ). ἰσοκρατέες δὲ ὁμοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι. γινώσκονται μὲν δὴ ὧδε οὗτοι. ὅ δὲ ἀπὸ τούτων τὸ κατύπερθε, Γαιηδόνες εἰσὶ οἱ λέγονται μονωφθάλμους ἀνθρώπους καὶ χρυσοφύλακας γρύπας εἶναι ἐξ). τῶνδε δὲ παρειλήφασι Σκύθαι παρελαβόντες λέγουσι· τῶνδε δὲ Σκυθέων ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν, καὶ οὐνομάζομεν

D ἄνδρας Σκύθας Ἀρίμασπους. ἄρίμα γὰρ ἓν καλέουσι Σκύθαι, σπὸ δὲ τὸν ὀφθαλμόν. δυσχείμερος δὲ οὕτω ἡ κατάλειπται πᾶσα χώρη οὕτω δή τοι ἐστί· ἔνθα τοὺς μὲν ὀκτὼ μῆνας χειμὼν ἀφόρητος οἷός ἐστι χρυμὸς, ἐπὶ τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας, πηλὸν οὐ ποιήσεις· πῦρ δὲ ἀναπρήσας, ποιήσεις πηλόν· ἡ δὲ θάλασσα πήγνυται, καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος. καὶ ὅσα ὑπὲρ τὸ κρυσάλλου οἱ ἐπὶ τάφρου Σκύθαι κατοικημένοι στρατεύονται. καὶ ἐς ἁμάξας ἐπελασάντες πέρην ἐς τοὺς Γαιηδέας.

E οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτὼ μοίρας χρόνου τελέει χειμὼν ἐών· τοῖς δ' ὑπολοίποις τέσσερας ψῦχος αὐτόθι ἐστί. κεχώρισται δὲ οὕτως ὁ χειμὼν τοῖσι ἔθνεσι πᾶσι τοῖσι ἐν ἠπείρῳ κατοικημένοισι γινομένοισι χιόνας· τὸ δὲ πλέω μοῦνα ὡραίως 146

πλεῦνα οὖτα

πλωτικὰ αὖτα μὲν οὐ γίνονται, ψέρεος δὲ ἀμυ- A
φιλαφέες· ἰὼ δὲ χειμῶνος βεβροντὴ ἠύτη,
ὡς τέρας νενόμισται γωϋμάζεσθαι· ὡς δὲ
καὶ ἐὼ σεισμὸς ἠύτη ἰώ τε ψέρεος ἰώ τε
χειμῶνος ἐν τῇ Σκυθικῇ, ὡς τέρας γωϋ-
μάζεται. ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι ⟨ϗ⟩
χειμῶνα τοῦτον, ἡμίονοι δὲ οὐδ' ὄνοι ἀνέχον-
ται πλὴν ἐρχίων. τῇ δὲ ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν
χρυμῷ ἑστεῶτες ἀποσφακελίζουσι, ὄνοι
δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. δοκέει δέ μοι καὶ
ὁ ἥλιος τὴν βοῶν τοκετόλου ἔλαφ. ταῦτα B
οὐ φύειν κέρεα αὐτόθι. μαρτυρέει δέ μου τῇ
γνώμῃ καὶ Ὁμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσείῃ, ἐπ-
έων ὧδε,

Καὶ Λιβύην, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεροὶ τε-
λέθουσι·

ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ πα-
ραγίνεσθαι τὰ κέρεα· ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι
ψύχεσι ἢ οὐ φύειν κέρεα τὰ κτήνεα ἔρχιν,
ἢ φύοντα, φύειν μόγις. ἐνθαῦτα μάλιστα
ἔλαφ τὰ κέρεα γίνεται τοῦτο· γωϋμάζω C
δὲ (προσθήκας γὰρ δή μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρ-
χῆς ἐδίζετο) ὅτι ἐν τῇ Ἠλείῃ πάσῃ χώρῃ
οὐ δύναται γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχρὸν
τοῦ χώρου ἐόντος, οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰ-
τίου ἐνθένδε. φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἠλεῖοι ἐκ κα-
τάρης τευ οὐ γίνεσθαι σφι ἡμιόνους. ἀλλ' ἐ-
πεὰν προέωσι ἡ ὥρη κυΐσκεσθαι τὰς ἵππους,
ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτὰς
καὶ ἔπειτα σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ὀπτεύουσι τοὺς
ὄνους, ἐς οὓς ἂν χώσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπει- D
τα δὲ ἀπίσω ἀπελαύνουσι. πρὸς δὲ τῶν πλε-
ρῶν, τὰ Σκύθαι λέγουσι ἀνάπλεων εἶναι ⟨ϗ⟩
ἠέρα, καὶ τουτέων εἵνεκα (οὐκ οἶδα τί ἐστι) οὔ-
τε ἰδεῖν ὀπίσω τοῦ πρόσω τῆς ἠπείρου, οὔτε διεξιέ-
ναι, πλὼ δὲ ἔχω περὶ αὐτέων πλὼ γνώμῃσι·
τὰ κατύπερθε τούτης τῆς χώρης αἰεὶ νίφε-
ται, ἐλάσσονι δὲ τοῦ ψέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος,
ὡς καὶ εἰκός. ἤδη ὧν ὅστις ἀγχόθεν χώρα
ἀνδρὶ πίσυνος εἶδε, οἷά δ' ὁ λέγω· ἔοι-
κε γὰρ ἡ χιὼν περὶ ἶσον. καὶ ⟨ϗ⟩ χειμῶ- E
να τὸν ἐόντα τοιοῦτον ἀοίκητα τὰ πρὸς βο-
ρέω ὑπὲρ τῆς ἠπείρου ταύτης. τὰ μὲν οὖν περὶ
εἰκάζοντας πλὼ χώρα, τοῖς Σκύθας τε καὶ
τοὺς περιοίκους δοκέω λέγειν. ταῦτα μὲν νυν
τὰ λεγόμενα, μακρότατα εἰρήσθω.

tum ibi nulla exiſtunt, æſtas nubila eſt: hyeme ſi fiant tonitrua, pro oſtento habetur. terræmotus in Scythia ſi exiſtat ſeu æſtate ſeu hyeme, tanquam prodigium admirantur. Eam vim hyemis equi perferunt, muli aſinique neque incipientem quidem ferunt: quum tamen alibi ſtantes in gelido equi tabeſcant, aſini verò ac muli durẽt. Et hæc mihi videtur eſſe cauſa cur omnino cornua bouino generi non ſuccreſcant: aſtipulante ſententiæ meæ Homeri carmine in Odyſſea, quod ita habet,

Et Libyen, vbi ſunt cornuti protinus agni.

Quod rectè dictum eſt, in locis calidis maturè cornua exiſtere. at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur ſtatim pecoribus cornua, aut ſi oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaque hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea indagare inſtituit) cur in omni Eleo agro muli nequeãt gigni, quum neque locus ſit frigidus, neque vlla alia cauſa appareat. Aiunt Eleenſes ipſi ex imprecatione quadam id ſibi contigiſſe: quúmque tempus aduentat conceptus equarum, ſe in loca finitima illas educere: ibi poſtquã admiſerint aſinos, [a] dúmque cõceperint, tunc rurſus eas reducere. De pennis autẽ quibus aiũt Scythæ oppletum eſſe aerem, & idcirco non poſſe proſpici lõgius continentem, nec vlterius tranſiri, hæc eſt mea ſententia: [b] Quod vltra eam regionem aſſiduè ningit, & (vt credibile eſt) minus æſtate quàm hyeme. nam, (prout cuilibet minus intuenti cadentẽ niuem copioſam liquet quod dico) nix pẽnis aſſimilis eſt: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia ſunt eius continentis loca quæ ad aquilonem ſpectant. Eóque opinor, pennas niuem eſſe interpretantes Scythas ac circũiectas gentes, ita loqui. Verùm [c] ea quæ reperiuntur, longiſſimè dicta ſunt.

De Hyperboreis autẽ hominibus neq; Scythæ quippiã, neque

a Et grauidæ fuerint, tunc rurſ.

b Quæ ſunt vltra hanc regionẽ loca, ſemper niuoſa ſunt, minus tamen (vt rationi conſentaneũ eſt) æſt. quàm hyeme. Iã verò quiſquis cadentẽ copioſam niuem intuitus eſt commi nus, intelligit. quod dico. nix enim pennis ſimilis eſt.

c Quæ commemorantur *ab aliis*, latiſſimè expoſita ſunt.

Υ περβορέων δὲ περὶ αὐδέτερων οὔτε τι Σκύθαι λέγουσι ἐνθένδε, οὔτε

alii vlli illic incolentium memorant, præter Issedones: ne ipsi quidem (vt mihi videtur) dicentes aliquid. dicerent enim & Scythæ de hoc, quemadmodum de vnoculis dicunt. Quanquam & ab Hesiodo de Hyperboreis mētio fit: quinetiam ab Homero in Epigonis, si tamen Homerus re vera fecit hos versus. Sed multo plurima de his Delii memorant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata veniſſe ad Scythas, à Scythis deinceps finitimos accepisse, gradatimq; per singulos ad [a] occasum vsque: atque illinc Meridiē versus dimissa, à primis Græcorū Dodonæis esse accepta, & ab his descendisse ad Melienſem sinum, peruasisseque in Euboeam, & oppidatim vsque ad Caryſtum: ab hac verò reliquisse Andrum (Caryſtios enim esse qui in Tenū portarint) Tenios verò in Delum: atque ita hæc sacra in Delum aiunt peruenisse. Sed primùm Hyperboreos misisse duas puellas quæ ferrent hæc sacra, quas Delii aiunt Hyperochen & Laodicen: & cum his tutelæ gratia quinque è suis popularibus, qui eas deducerent: nunc Peripherees vocatos in Delo, vbi in magno honore habentur. Sed quum isti ab Hyperboreis missi, rursus non redirēt, indignè ipsos Hyperboreos tulisse, si eos quos assiduè mitterent non reciperēt. Ita misisse qui ferrent ad cōfines suos sacra in stipula tritici ligata, iuberēntque illos cōsiderate mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum. His ego sacris simile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thraciis atque Pæoniis, quæ in sacrificando regiæ Dianæ, non sine stipula triticea id faciunt: atque ipsæ videas facientes. Cæterùm his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonsis vtrique crinibus: quos [b] puellæ quidem fuso inuolutos, supra monumentum deponunt:

a Occasum versus longissimè Adriam vsque.

b Puellæ quidē ante nuptias, fuso inuolut.

A ὗες ἄλλοι τὴν τῶνδε οἰκημάτων, εἰ μὴ ἄρα Ἰσσηδόνες. ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' αὐτοὶ λέγουσι σοφόν. ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύθαι, ὡς καὶ περὶ τῶν μουνοφθάλμων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσίοδος μὲν ὅστις περὶ Ὑπερβορέων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὅμηρος ἐν Ἐπιγόνοισι, εἰ δὴ τῷ ὄντι γε Ὅμηρος τάδε ἔπεα ἐποίησε. πολλῷ δ' ἔτι πλείστα περὶ αὐτέων Δήλιοι λέγουσι, φάλαγγι ἱερὰ σὺν δεδυμένα σὺν καλάμῃ πυρῶν, ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα, ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας. ἀπὸ δὲ Σκυθέων ἤδη δεκόμενοι ἀεὶ τοὶ πλησιοχώρους ἑκάστους, κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἑσπέρης ἐκάστους ἐπὶ τὸν Ἀδρίην. ἐνθεῦτεν δὴ πρὸς μεσαμβρίην προπεμπόμενα πρῶτοι Δωδωναίους Ἑλλήνων δέκεσθαι. ἀπὸ δὲ τούτων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν Μηλιέα κόλπον, καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὔβοιαν. πόλιν δ' ἐς πόλιν πέμπειν, μέχρι Καρύστου. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, ἐκλιπεῖν Ἄνδρον. Καρυστίους γὰρ B εἰ τοὺς κομίζοντας ἐς Τήνιον. Τηνίους δή, ἐς Δῆλον. ἀπικνέεσθαι μὲν νυν τὰ ἱερὰ οὕτω λέγουσι ἐς Δῆλον. πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ ἱερὰ δύο κόρας, τὰς οὐνομάζουσι Δήλιοι Ὑπερόχην τε καὶ Λαοδίκην. ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλείης εἵνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας πέντε πομπούς, τούτους οἳ νῦν Περιφερέες καλέονται, τιμὰς μεγάλας ἐν Δήλῳ ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερβορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν, δεινὰ ποιεύμενοι εἰ στρεαὶ αἰεὶ καταλέμπονται, ἀποστέλλοντας μὴ ἀποδέκεσθαι, οὕτω δὴ φέροντας ἐς τοὺς οὔρεας τὰ ἱερὰ ἐνδεδυμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ, τοὺς πλησιοχώρεας ἐπισκήπτειν, κελεύοντας προπέμπειν στρεὰς ἀπ' ἑωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος. καὶ τοῦτο μὲν οὕτω προπεμπόμενα, ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον. οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοισι τοῖσι ἱεροῖσι τόδε προπεμπόμενον· τὰς Θρήϊσσαι καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας, ἐπεὰν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ βασιλείῃ, οὐκ ἄνευ πυρῶν καλάμης θυούσας τὰ ἱερά. καὶ τοῦτο μὲν δὴ οἶδα τὰς παῖδας τῇσι ἔτι παρθένοισι τούτοισι τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Δήλῳ, κείρεσθαι καὶ αἰχόμεναι C οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμόμεναι, καὶ περὶ ἄτρακτον εἰλίξασαι, ὅπερ ὂν σῆμα

147

Ἑκαταίου τοῦ λογοποιοῦ τοῦ ἐμοῦ προγόνου, ἐν τῷ νηῷ τῷ ἐν Βραγχίδῃσι, ἐς τὸν ἐσιόντι ἐστὶ ἐν δεξιῇ τῇ θύρῃ· ἐπὶ δὲ τῷ σήματι κεῖται χαλκὸς ἐπεποιημένος. αἱ δὲ δὴ παῖδες αἱ Δηλίων, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμόμεναι, καὶ περὶ ἄνθεμον ἐλίξασαι, ὅπερ ὂν σῆμα ἐν τῷ νηῷ τῷ ἐν Δήλῳ ἐστὶ ἐν δεξιῇ τῇ θύρῃ· ἐπὶ δὲ τῷ σήματι κεῖται χαλκὸς ἐπεποιημένος. ταῦτα μὲν δὴ οἶδα τὰς παῖδας τῇσι ἔτι παρθένοισι τούτοισι τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Δήλῳ, κείρεσθαι καὶ αἰχόμεναι οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμόμεναι, καὶ περὶ ἄτρακτον εἰλίξασαι, ὅπερ ὂν σῆμα

c Peripherees vocati in Delo, vbi in magno honore habentur.

Sed quum isti ab Hyperboreis missi, rursus non redirēt, indignè ipsos Hyperboreos tulisse, si eos quos assiduè mitterent non reciperēt. Ita misisse qui ferrent ad cōfines suos sacra in stipula tritici ligata, iuberēntque illos cōsiderate mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum. His ego sacris simile quiddam fieri animaduerti à fœminis Thraciis atque Pæoniis, quæ in sacrificando regiæ Dianæ, non sine stipula triticea id faciunt: atque ipsæ videas facientes. Cæterùm his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonsis vtrique crinibus: quos puellæ quidem fuso inuolutos, supra monumentum deponunt:

Ἑκαταίου τοῦ λογοποιοῦ τοῦ ἐμοῦ προγόνου, ἐν τῷ νηῷ τῷ ἐν Βραγχίδῃσι, ἐς τὸν ἐσιόντι ἐστὶ ἐν δεξιῇ τῇ θύρῃ· ἐπὶ δὲ τῷ σήματι κεῖται χαλκὸς ἐπεποιημένος. αἱ δὲ δὴ παῖδες αἱ Δηλίων, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμόμεναι, καὶ περὶ ἄνθεμον ἐλίξασαι, ὅπερ ὂν σῆμα ἐν τῷ νηῷ τῷ ἐν Δήλῳ ἐστὶ ἐν δεξιῇ τῇ θύρῃ· ἐπὶ δὲ τῷ σήματι κεῖται χαλκὸς ἐπεποιημένος. ταῦτα μὲν δὴ οἶδα τὰς παῖδας τῇσι ἔτι παρθένοισι τούτοισι τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Δήλῳ, κείρεσθαι καὶ αἰχόμεναι οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμόμεναι, καὶ περὶ ἄτρακτον εἰλίξασαι, ὅπερ ὂν σῆμα

πηῶσι. Ὃ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός. ὑπὲρ πεφυκε δὲ αὐτοῦ ἐλαίη. Οἱ δὲ παῖδες τῶν Δηλίων, πρὶν χλόην τινὰ εἰλίξαντες τῷ περιχῶ, ἰθύουσι καὶ οὗτοι ὑπὲρ τοῦ σήματος. αὗται μὲν δὴ τιμὰς τοιαύτας τιμῶσι πρὸς τῶν Δηλίων οἰκητόρων. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ τὴν Ἄργην τε καὶ τὴν Ὦπιν, οὔσας παρθένους ἐξ Ὑπερβορέων, καὶ τὰς ἀνέμους τούτους αὐτοὺς ἀφικέσθαι πορευομένας, ἀπικέσθαι ἐς Δῆλον, ἔτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης. Ταύτας μὲν νυν τὴν Εἰλείθυιαν ἀποφερούσας αὐτὰς ὠκυτόκου τὸν ἐπάξασθαι φόρον ἀπικέσθαι. τιμὰς δὲ Ἄργην τε καὶ τὴν Ὦπιν ἅμα ἀνέμοισι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι· καὶ σφι πολλὰς ἄλλας δεδόσθαι παρὰ σφέων. καὶ δὴ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ, τὸν σφι Ὄλλις αὐτὴρ Λύκιος ἐποίησε. Ἐκ δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας, ὑμνέειν Ὦπίν τε καὶ Ἄργην, ὀνομαζόντας τε καὶ ἀγείρειν. Τοῦτο δὴ ὁ Ὄλλις καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε ἐκ Λυκίης ἐλθών, τοὺς ἀοιδοὺς ἐν Δήλῳ. καὶ τὴν μηλίων καταγιζομένων ὅτι τῷ βωμῷ, τιμὴν ἀποδοῦναι τούτοις ὅτι τὴν θήκην τῆς Ὦπιός τε καὶ Ἄργιος αἱμασιμοῦσθαι ὑπὸ καλλομβώλῳ. ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὄπιθεν τοῦ Ἀρτεμισίου, πρὸς ἠῶ τετραμμένη, ὑπερτάτω τοῦ Κηίων ἱστιητορίου. καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰρήσθω. Περὶ γὰρ περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέα, οὐ λέγω, λέγων ὡς τὸν ὀϊστὸν περιέφερε κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν, οὐδὲν σιτεόμενος. εἰ δὲ εἰσί τινες Ὑπερβόρεοι αὐθέκται, εἰσὶ καὶ Ὑπερνότιοι ἄλλοι. γελῶ δὲ ὁρέων γῆς περιόδους γράφοντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδένα νόον ἔχοντας ἐξηγησάμενον· οἳ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι περιέξ, τήν τε γῆν εὐσταθῆ κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου, καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ ποιεῦσι ἴσην. ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δηλώσω μεγάθος τε ἑκάστης αὐτέων, καὶ οἵη τις ἐστὶ ἐς γραφὴν ἑκάστη.

Περσαι οἰκέουσι καταντίον τῆς τοῦ Ἀράξεω, τοῦ Ἐρυθρὸν καλεομένου.

pueri autem ad quandam herbam applicantes, & ipsi sepulchro imponunt. Est autem monumentum intra Artemisium ad sinistram intrantibus, oleáque supra ipsum est nata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ virgines. Aiunt verò iidem Argin & Opin virgines ex Hyperboreis, eorundem hominum ætate, in Delum veniſſe, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem veniſſe ad reddendum Lucinæ tributum quod pro partu maturando inſtituerant: Argin verò & Opin vnà cum ipſis deis aduenisſe, hósque illis alios honores donasſe. Ad eas enim [a] cógregari cœtum mulierum quæ hymnum canãt, ab Olene Lycio conditum: in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Deliis edoctos insulanos & Ionas, cœtus agere inſtituisſe, & nominatim Argin & Opin decantare. (hic Olen è Lycia profectus, alios quoque vetuſtos fecit hymnos, qui cantantur in Delo) [b] dum cinis qui supra ſepulcrum eſt Argis & Opis, diſpergitur super infinitam ægrotorum turbam qui ad aram sunt. Eſt autem ſepulcrum earum poſt Artemiſium, ad auroram ſpectans, proxime Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum ſit. Nam de fabula Abaris, qui fertur eſſe Hyperboreus, nihil dico: qui ſagittam dicitur per vniuerſam terram circumtuliſſe, nihil comedens. Quòd ſiqui ſunt Hyperborei, *id eſt ſuperaquilonares*, erunt & alii hypernotii, *id eſt ſuperauſtrales*. Nempe rideo quum multos video iam deſcripſiſſe ambitum terræ, nullum habentes in exponendo ſenſum, qui Oceanum ſcribunt circumfluere, & terram, tanquam tornum, factam eſſe orbiculatam, & Aſiam faciunt Europæ parem. Nam ego ſingularum magnitudinem breui patefaciam, [c] & quanta ſint ſingula ad deſcribendum.

Persæ incolunt, id ad auſtrale protenditur mare quod dicitur Rubrum.

a *Videtur potius ἀγείρειν sta sumi & quum de matre deorũ dicitur, ſimile* μητραγύρτας. *Sic & ſtatim póſt.*

b Et dum femora ad aram adolentur, cinerem hunc conſumi in conſpergẽdo Opidis & Argidis ſepulcro. Eſt autem ſep.

c Et quales ſint ſingulæ, quantum ad deſcriptionem attinet.

Super hos ad vētum aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi, ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolūt. Dehinc vesperam versus ab ea duæ oræ terrarum ad mare protenduntur, quas ego exponā. Hinc aquilonē versus, ora vna à Phasi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Hellespontum, vsque ad Sigeū Troicum: austrum autem versus, eadem ora à sinu Mariandyno, qui Phœnicæ adiacet, protenditur secundū mare ad promontorium vsque Triopium. Incolunt autē in ora hac hominū nationes triginta. talis est vna ora. Altera verò, à Persis incipiens porrigitur ad rubrū mare, quod & Perficū vocatur: deinde gradatim Assyria, atque inde Arabia: desinítque in sinu Arabico. etsi non desineret, nisi ob id quòd Darius è Nilo riuos in illū sinum induxit. A Persis ad Phœnicē tractus amplus est ac multus. A Phœnice hæc ora tēdit secundū hoc mare per Syriā Palæstinā & AEgyptū, in qua terminatur: intra quā tres sunt duntaxat nationes. Atque hæc sunt quæ à Persis occasū versus in Asia cōtinētur. Quæ supra Persas sunt & Medos & Sapires & Colchos, aurorā versus & solē orientē, hinc mari rubro alluūtur: aquilonē autē versus, à mari Caspio, & flumine Araxe, qui cōtra solē oriētem fluit. Porro India tenus habitatur Asia. Illinc iā auroram versus deserta sunt: nec qualia sint dicere quispiam potest. Et Asia quidem talis & tanta est.

Libya autem in altera ora est. ab AEgypto enim iam excipitur. Hæc ora circa AEgyptum iam angusta est. nam ab hoc mari ad rubrū intercapedo est centū millia vlnarū, quæ efficiūt mille stadia. Ab his deīceps angustiis spatiosa sanè ora excipit quæ Libya dicitur. Itaq; admiror eos q̄ distinguerūt atq; distinxerūt Libyā,

A τούτων δ' ὑπερβορέοισι τοῖς Κορέλῳ ἀνέμων, Μῆδοι· Μήδων δ', Σάπειρες· Σαπείρων δ', Κόλχοι, καὶ τελεοῦντες ὅτι τῷ Κορήνην θαλάσσαν, ἐς τὸν Φάσις ποταμὸς ἐκδιδοῖ. Τοῦτα τέσσερα ἔθνεα οἰκέει ἀπὸ θαλάσσης ἐς θάλασσαν. ἐντεῦτεν δὲ τὸ πρὸς ἑσπέρην ἄκτη διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς καὶ τείνουσι ἐς θάλασσαν, τῶν ἐγὼ ἀπηγήσομαι. ἔνθεν μὲν ἡ ἄκτη ἡ ἑτέρη τῶν πρὸς βορέω ἀπὸ Φάσιος ἄρξαμένη, πρόσκειται ἐς θάλασσαν τόν τε πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, μέ-

B χρι Σιγείου τοῦ Τρωϊκοῦ. τῶν δὲ πρὸς νότον, ἡ αὐτὴ αὕτη ἄκτη ἀπὸ τοῦ Μαριανδυνῶν κόλπου τοῦ πρὸς Φοινίκην κειμένου τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης. οἰκέει δὲ ἐν τῇ ἄκτῃ ταύτῃ ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα. αὕτη μὲν νυν ἡ ἑτέρη τῶν ἀκτέων. ἡ δὲ δὴ ἑτέρη, ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη, παρατείνεται ἐς τὸν Ἐρυθρὸν θάλασσαν· ἥ τε Περσική, ἐοῦσα ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη· καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης, ἡ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη οὐ λήγουσα, εἰ μὴ νόμῳ, ἐς τὸν κόλ-

C πον τὸν Ἀραβίου, ἐς τὸν Δαρεῖος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήγαγε. μέχρι μὲν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων, χῶρος πλατὺς καὶ πολλὸς ἐστί· ὁ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆς θαλάσσης ἡ ἄκτη αὕτη πρός τε Συρίῃ τῇ καλεομένῃ Παλαιστίνῃ, καὶ Αἴγυπτον, ἐς τὴν τελευτᾷ. ἐν τῇ ἔθνεά ἐστι τρία μοῦνα. τοῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἑσπέρην τῆς Ἀσίης ἔχοντά ἐστι. τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων, καὶ Μήδων, καὶ Σαπείρων, καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥ-

D λιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ περαίνει θάλασσα, πρὸς βορέω δ' ἡ Κασπίη τε θάλασσα, καὶ ὁ Ἀράξης ποταμός, ῥέων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. μέχρι δὲ τῆς Ἰνδικῆς οἰκέεται Ἀσίη· ὁ δὲ ἀπὸ τούτου, ἔρημον ἤδη ὂν πρὸς τὴν ἠῶ, οὐκ ἔχω σαφέως φράσαι οἷόν τί ἐστι. τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί.

Ἡ δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἑτέρῃ ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέκεται. καὶ μὲν νυν Αἴγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη εὐρέη ἐστί· ἀ-

E πὸ γὰρ τῆς θαλάσσης ἐς τὸν Ἐρυθρὴν θάλασσαν, δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυιέων· αὗται δ' εἰσὶν χίλιοι σταδίοι. τὸ δ' ἀπὸ τούτου, κάρτα πλατέα τυγχάνει ἐοῦσα ἀκτή, ἥτις Λιβύη κέκληται. θωυμάζω ὧν τοὺς διορισαμένους καὶ διελόντας Λιβύην

Σάσπειρες. Σαπείρων

ἔρημος.

καὶ Ἀσίλιν καὶ ΕΥρώπην. οὐ γὰρ σμικρὸν τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί. μήκεϊ μὲν γὰρ περὶ ἀμφοτέρας παρέχει ἡ ΕΥρώπη· βύρεος δὲ πέρι, οὐδὲ συμβαλέσθαι ἀξίη φαίνεταί μοι εἶναι· Λιβύη μὲν γὰρ δηλοῖ ἑωυτὴν, ἐοῦσα περίρρυτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίλιν ἐστί· Νεκὼ τοῦ ΑΙγυπτίων βασιλέος πρῶτον τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, καταδέξαντος· ὃς ἐπεί τε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸ Ἀραβίσιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἀνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς ὀπίσω δὴ Ἡρακλητίων στηλέων ἐκπλέειν ἔως ἐς τὴν Βορηΐην θάλασσαν, καὶ οὕτω ἐς ΑΙγυπτον ἀπικνέεσθαι. ὁρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης, ἔπλεον τὴν Νότιον θάλασσαν. ὁκόσῳ δὲ ἔμπροσθεν γίνοιτο φθινόπωρον, προσχόντες αἰεὶ ἀπείρεσιον τὴν γῆν, ἵνα ἑκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γεωσίαιτο, καὶ μένεσκον· θερίσαντες δὴ αὖ σῖτον, ἔπλεον. ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων, τρίτῳ ἔτεϊ κάμψαντες Ἡρακλητίας στήλας, ἀπίκοντο ἐς ΑΙγυπτον. καὶ ἔλεγον ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ, ἄλλῳ δὲ δήτεῳ, ὡς περιπλώοντες ἐς τὴν Λιβύην, ἔσχον ἥλιον ἔχοντα ἐς τὰ δεξιά. ἔνθα μὲν αὕτη ἐγνώσθη πρῶτον. μετὰ δὲ Καρχηδόνιοι εἰσὶ οἱ λέγοντες, ἐπεὶ Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος, ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης, οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεμφθείς· ἀλλὰ δείσας τὸ, τε μῆκος τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην, ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδὲ ἐπετέλεσε τὰ ἐντεταλμένα οἱ ὑπὸ τῆς μητρὸς ἆεθλον. ζεύγνυτο γὰρ Ζωπύρου τοῦ Μεγαβύζου πρήσσοντος· ἐπειτα μέλλοντος αὖτις ἀπὸ ταύτης τὴν αἰτίην ἀναισχυντίεσθαι ὑπὸ Ξέρξεω βασιλέος, ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος, ἐοῦσα Δαρείου ἀδελφεὴ, παρῃτήσατο, φᾶσά οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην δώσειν ἢ παρ' ἐκείνου. Λιβύων γὰρ οἱ ἀνδρὶ ἔσεσθαι περιπλώειν, ἐς ὃ αὖ ἀπίκηται, περιπλέων αὐτὴν, ἐς τὸ Ἀραβίσιον κόλπον. συνχωρησάντος δὲ Ξέρξεω δῆθεν τούτοισι, ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς ΑΙγυπτον, καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τούτων, ἔπλεε τήνδε Ἡρακλητίας στήλας. διεκπλώσας δὲ, καὶ κάμψας τὸ ἄκρωτήριον τῆς Λιβύης, τὸ οὔνομα Σολόεις ἐστί,

Asiam, Europam: inter quas nō parum est differentiæ. Siquidem Europa longitudine quidem cæteras assequitur, latitudine verò non videtur mihi comparari digna. nam Libya se ipsam monstrat circumfluam mari esse, excepto duntaxat vbi Asiæ contermina est, Neco AEgyptiorū rege, eorum quos nouimus primo in hoc demonstrando. Is postquam destitit à deprimenda fossa à Nilo ad Arabicum sinum, misit nauibus quosdā Phœnices, præcipiens vt trāsuecti columnas Herculeas penetrarent ad septentrionale vsq; mare, atque ita ad AEgyptum remearent. Phœnices igitur è rubro mari soluentes, abierūt in mare australe: qui, quum autumnus aduenisset, applicitis ad terram nauibus sementem faciebant: [a] vt assiduè Libyes legerent, ac messem expectarent. deindè messo frumento nauigabāt. Ita biennio cōsumpto, anno tertio ad Herculeas columnas declinantes in AEgyptum remearūt, referentes quæ apud me fidē nō habent, sed fortè apud aliquē alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atque hunc in modum Libya primùm est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, vīrum [b] Achæmenidem, qui Libyam non circumnauigauit quū esset ad hoc ipsum missus: sed cùm nauigationis lōgitudine, tū terræ solitudine deterritus retrò rediit, non impleto labore quem ei mater iniūxerat. Etenim vitiauerat filiam virginē Zopyri, filii Megabyzi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendum cruci mater sua, quæ erat Darii soror, liberauit: quòd diceret se maius illi supplicium irrogaturā quàm rex parāret. quippe necesse ei fore pernauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in AEgyptum abiit, sumptáque illinc naue ac sociis, nauigauit ad columnas Herculis: quibus transmissis, circumuectus Africæ promontorium nomine Syloes,

a In quamcunque Libyæ partē nauigantes peruenisset: messémque expectabant. Quum autē messuissent, orā soluerūt. Ita bienn.

b Achæmenidē Libyam non circumnauigasse, *id est, nauigando obisse: quasi legeretur* λέγοντες ὄπ. *Vel,* λέγοντες *separandum à sequētibus. Deinde,* Deterritum retro rediisse.

in meridiem cursum tenebat. Emensúsque permultum maris intra complures menses, quum assiduè pluri tempore opus esset, cõuerso cursu in AEgyptum rediit. Et illinc ad regem Xerxem regressus, aiebat se in pernauigãda remotissima ad quam isset ora, vidisse homines pusillos Phœnicea vtentes veste, qui, quum ipsi terræ nauim applicarent, ad montes se fuga proriperent relictis vrbibus. Ipse autem ingressos nihil illis iniuriæ intulisse, pecora tantùm illinc accepisse. Quòd autem totam Africam non pernauigasset, hãc causam afferebat, quòd nauigium vlterius procedere non posset, sed retineretur. a Hunc Xerxes negans loquutum vera, b quòd certamen sibi propositum non exoluisset, in crucé sustulit, irrogata quam destinauerat pœna. Huius Sataspis eunuchus, audita domini nece, Samũ cum magna pecunia profugit, quam Samius quidam interuertit: cuius nomen quum sciam, tamen volens c obliuiscor.

a At Xerxes, nõ assentiés ipsi, vera esse quæ diceret.

b Quòd labore sibi proposito nõ defunctus esset.

c *Id est, silentio prætereo.*

Cæterùm Asiæ bona pars à Dario peruestigata est. Is cupidus cognoscendi vbinam Indus (qui secundus omnium fluminũ crocodilos præstat) mare influat, misit nauibus cùm alios quosdam, quos vera renuntiaturos confidebat, tum Scylacem quendam Caryandeum. Isti è Caspatyro vrbe & è terra Pactyia soluentes, secundo flumine auroram versus atque solem orientem nauigãtes in mare, dehinc per ipsum mare occasum versus, tricesimo demum mense tenuerunt eum locum vnde rex AEgyptiorum eos Phœnices quos antea dixi, miserat ad Libyã circumnauigãdam. Post horũ circumnauigationé Darius Indos subegit, & eo mari potitus est. Ita Asiã (præter eam quæ oriétem solem spectat) compertum est parem Libyæ esse. At Europa à nemine inuestigata est, neque quà ad orientẽ neque quà ad aquilonem vergit, an d Mari alluatur. mari claudatur. Lógitudine tamẽ cognoscitur ad vtranque accedere. Neque possum cõiectura colligere vnde, quó vna sit terra,

A ἔπλεε τοὺς μεγαβάτεϊλω. ἀφ' ἧσπερ δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι μησὶ, ἐπεί τε τὴν πλόϊνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω, ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον. ἐκ δὲ τούτου ἀπικόμενος παρὰ βασιλέα Ξέρξεα, ἔλεγε, φὰς τὰ μὲν σωπάτω αἰθιόπους μικροὺς παρεπλέειν, ἐσθῆτι φοινικηίῃ χρεωμένους· οἳ, ὅκως σφέας καταγίσαιτο τῇ νηῒ, φεύγοισκον τοὺς τὰ οὔρεα, καταλιπόντες τὰς πόλιας· ἄσῑτοι δὲ αἰδοίηϊ σῖτεόντες, βρῶτα δὲ μοῦνα ἐξ αὐτέων λαμβάνειν. τῷ δὲ μὴ πεϊσθέντι πλώειν διὰ τοῦτο πλωτέλως, αἴτιον τόδε ἐλέγετο· ὃ πλοῖον τοσοῦτον οὐ δυνατὸν ἐπὶ τοσοῦτο πλώειν, ἀλλ' ἐνιαῦθα. Ξέρξης δὲ οἱ οὐ συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα, οὐκ ὀπίσω τὸν ἐπελεύσεσθαι τὰ τὸν προκείμενον ἄεθλον, ἀνεσκολόπισε, πάντα δρηκάνῃ δίκην ὑπέχοντα. 149

Τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος δοῦλος ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπεί τε ἐπύθετο τάχιστα τὸν δεσπότεα τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα, καὶ Σάμιος ἀνὴρ κατέφερε· τοῦ ὄνομα, ἐκὼν ἐπιλήσομαι.

Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξηυρέθη· ὃς βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμὸν, ὃς κροκοδείλους δεύτερος σῴζει ποταμῶν πάντων πλέχεται, τοῦτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, πέμπει πλοίοισι σφίσι τε τοῖσι πιστεύσαντας ἀληθείῃ ἐρέειν, καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρυανδέα. ἐκ δὲ, ὁρμηθέντες ἐκ Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς, ἔπλεον κατὰ πρόσταμον τοὺς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν. ἔπειτα θαλάσσης δὲ τοὺς ἑκάστερα πλέοντες, τετάρτῳ μηνὶ ἀπικνέονται ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ὅθεν ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς ἐξέπεμψε Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀνέγειλε περιπλώειν Λιβύην. μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας, Ἰνδούς τε κατεστρέψατο Δαρεῖος, καὶ τῇ θαλάσσῃ τούτῃ ἐχρᾶτο. οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης, πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τἆλλα αὐθύρητα ὁμοίως κατεφάνη ἐοῦσα τῇ Λιβύῃ. τὴν δὲ Εὐρώπην οὐδεμιῇ φανερὴ ἔστι γινωσκομένη, οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, οὔτε τὰ πρὸς βορέην, εἰ περίρρυτός ἐστι· μήκεϊ δὲ γινώσκεται οὐδὲν ἀμφοτέρους προήκουσα. οὐδέ ἔχω συμβαλέσθαι ὅτι ὄνομα μιῇ οὕτω γῇ,

οὐνόματα τριφάσια κέεται, ἐπωνυμίας ἔχοντα γυναικῶν· καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη, καὶ Φᾶσις ὁ Κόλχος· οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν τὸν Μαιήτην καὶ πορθμήια τὰ Κιμμέρια λέγουσι. οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας. ἤδη γὰρ Λιβύη μὲν ἀπὸ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τὸ οὔνομα γυναικὸς αὐτόχθονος· ἡ δὲ Ἀσίη, ἀπὸ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τὴν ἐπωνυμίην. καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ οὐνόματος Λυδοὶ, φάμενοι ἀπὸ Ἀσίεω, τοῦ Κότυος, τοῦ Μάνεω, κεκλῆσθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς Προμηθέος Ἀσίης· ἀπ' ὅτευ καὶ τὴν ἐν Σάρδισι φυλὴν κεκλῆσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτε εἰ περίρρυτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὔνομα ἔλαβε τοῦτο· οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Συρίης φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὔνομα τὴν χώρην· πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὥσπερ αἱ ἕτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται ἐοῦσα, καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τὴν γῆν ταύτην ἥτις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπη καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης, ἐς Κρήτην· ἐκ Κρήτης δὲ, ἐς Λιβύην. ταῦτα μέν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. τοῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτέων χρησόμεθα.

Ὁ δὲ πόντος ὁ Εὔξεινος ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Δαρεῖος, χωρέων πασέων παρέχεται, ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ, ἔθνεα ἀμαθέστατα. οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίης πέρι. οὔτε ἄνδρα λόγιον οἴδαμεν γενόμενον πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος, καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γένεϊ ἓν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπηίων πρηγμάτων σοφώτατα πάντων ἐξεύρηται, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι. τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται ὥστε ἀποφυγεῖν τε μηδένα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι, καταλαβεῖν μὴ οἷόν τε εἶναι. τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ᾖ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες πάντες ἔωσι, ἱπποτοξόται, ζῶντες τε μὴ ἀπ' ἀρότρου, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τε

γρ. Κόσεω

γρ. Τυρίης

γρ. προβαλέσθαι
γρ. λόγιμον
γρ. λεγόμενον

γρ. ἀρότου

A trifaria sint ei nominia indita è mulierum cognominibus: eiúsque fines ponantur Nilus fluuius AEgyptiacus & Phasis Colchus. Alii aiunt esse fines Tanain & [a] Mæotidem, fretúmque Cimmeriũ: sed negant se audisse nomina corũ qui hæc distinxerũt, & vnde nomina imposuerint. Iã enim Libya quidem à plerisque Græcorum, fertur sortita nomẽ à Libya quadam muliere indigena: Asia verò, ab vxore Promethei. B quanquã Lydi hoc sibi nomen vendicant, asserentes ab Asio filio Cotys, filii Manei, Asiam appellatam, non ab vxore Promethei. vnde & Sardibus [b] familiam quandam esse vocatã Asiadem. Europa autem neque an sit mari circũflua, neque vnde hoc nomen acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est: nisi dicamus ab Europa [c] Tyria nomen C accepisse regionem: [d] neq antè, sicut cæteras, nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc commeasse terram quę nũc à Græcis vocatur Europa, sed è Phœnice tantùm in Cretam, & è Creta in Africã. Hæc hactenus de his dicta sint. [e] nã quæ sentimus de his, ea dicimus.

PONTVS autem Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium D imperitissimas, Scythica duntaxat excepta: nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens proferre possumus, aut aliquem virum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicam gentem & Anacharsin. In gente autem Scythica [f] ex omnibus humanis negotiis vnum maximum, quantũ nos scimus, excogitatum est. at cætera nõ admiror. Quod maximum ab eis E excogitatũ, id est, vt neque quispiam qui ad eos se contulerit, aufugere, [g] neque ipsi capi possint, aut ne inueniri quidẽ, si nolint, atque deprehendi. Siquidẽ nullæ sũt eis vrbes, nulla mœnia extructa: domos secum ferũt singuli: equestrésq; sũt sagittarii, nõ pane victitãtes, sed ex pecoribus: pro domibus

a *Diuersam videtur sequutus lectionem ab ea quæ in vulg. edit. & in nostris vet. cod. habetur.*

b Tribum

c *Non* Συρίης *legit Valla, sed* Τυρίης: *cui lectioni assentiuntur nonnulli etiã vet. cod.*

d Antea verò nomine carebat, sicut & cæteræ.

e Vtemur enim opinionibus quæ de his receptæ sunt. *Potest tamẽ & alius esse sensus.*

f Vna rerum humanarum maxima, omniũ quas quidem nouerimus, solertissimè excogitata est.

g Neque possit eos quisquã nancisci, si inueniri nolint. Quibus enim nulla condita sint mœnia, sed qui domos portent, síntque ex equis sagittandi periti, ac non ex messe sed ex pecoribus victum habeant, ac in plau-

stris habitēt, qui non hi fuerint inexpugnabiles & inaccessi? Hæc autem, &c.

plaustra habentes: quidni imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles? Hæc autem sunt ab eis inuenta cùm opportunitate terræ, tum fluminum beneficio. nam hæc terra, quum sit campestris, sua sponte vliginosa est & humida, eámque interfluūt flumina non multo pauciora numero quàm in AEgypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister, quinque ostia habens: post hūc Tyres & Hypanis & Borysthenes & Panticapes & Hypacyris & Gerrhus & Tanais. Isti hunc in modum fluunt. Ister, omnium quos nouimus fluuiorū maximus, semper sibiipsi par tam æstate quàm hyeme fluit, ab occasu primus omnium qui sunt in Scythia. ob id omnium maximus quòd alii in eum influūt, qui ipsum ingentem reddūt: per Scythiā quidem delapsi, numero quinque. vnus quē Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alius, Tiarantus: tertius, Ararus: quartus, Naparis: quintus, Ordissus. Horū primo loco dictus fluuius, magnus est, & ad auroram fluēs, cum Istro aquam communicat: minor est Tiarātus, ad occasum magis vergēs. [a] Inter quos cæteri fluentes, Ararus, Naparis & Ordissus, in Istrū infundūtur. Hi sūt vernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent. Ex Agathyrsis autem fluens vnus Maris, Istro se immiscet: ex Hæmi verò iugis tres alii ingentes ad aquilonem ventum, Atlas & Auras & Tibesis: per Thraciam verò & Crobyzos Thraces, Athres & Noes & Atarnes: at ex Pæoniis ac monte Rhodope, medium interscindēs Hæmum Cius in ipsum erumpit. Quin ex Illyriis in aquilonē tendens Angrus, planitiem Triballicam interfluēs, Brongum intrat, Brōgus iste Istrū, ita vtrūque per se magnum Ister excipit. Præterea ex regione quæ est supra Vmbricos, Carpis, & alius ad vētum aquilonem Alpis, in Istrū exeūt. Omnē enim Europā Ister eme-

a Per quorum medium cæteri fluēt, quos cæteros, interfl.

A σφι ἢ ὅτι ζωγρέων, κῶς ὃκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄπορον πρῆγμα ἐπιφέρειν; ἐξεύρηται δὲ σφι ταῦτα, τῆς τε γῆς ἐούσης ὀπιτηδείης καὶ τῶν ποταμῶν ἐόντων σφι συμμάχων. ἥ τε γὰρ γῆ ἐοῦσα πεδιὰς αὐτη, πιώδης τε καὶ εὔυδρός ἐστι· ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῷ τεῳ ἐλάσσονες τῶν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ οὐνομαστοί τε εἰσι αὐτέων, καὶ παραπλωτοὶ ἐς θάλασσαν, τούτους φράσω μάλιστα. Ἴστρος μὲν, πεντάστομος· 150

B ἐξ δὲ, Τύρης τε καὶ Ὕπανις, καὶ Βορυσθένης, ὁ Παντικάπης, καὶ Ὑπάκυρις, καὶ Γέρρος, καὶ Τανάϊς. ῥέουσι γὰρ οἵδε κῆ τάδε. Ἴστρος μὲν ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος. πρῶτος δὲ τῶν ἀπ' ἑσπέρης τῶν ἐντὸς Σκυθικῆς ῥέων κῆ τοσόνδε μέγεος γίνεται, ποταμῷ καὶ ἄλλῳ ἐς αὐτὸν σκιδνίντων. εἰσὶ δὲ οἵδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες· ἐξ μὲν δὴ γε τῆς Σκυθικῆς χώρης, πέντε μὲν οἱ ῥέοντες· τὸν τε Σκύθαι Πόρατα C καλέουσι, Ἕλληνες δὲ Πυρετόν· καὶ ἄλλος Τιαραντός, καὶ Ἄραρός τε καὶ Νάπαρις, καὶ Ὀρδησσός. ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν, μέγας, καὶ πρὸς ἠῶ ῥέων, ἀναχωνεύται τῷ Ἴστρῳ ὕδωρ· ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς Τιαραντὸς, πρὸς ἑσπέρης τε μᾶλλον, καὶ ἐλάσσων· ὁ δὲ δὴ Ἄραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησσός, ἐξ μέσου τούτεων ῥέοντες, ἐσβάλλουσι ἐς τὸν Ἴστρον. ἄλλοι μὲν αὐτῷ ἐπιμιξίες D ποταμοὶ Σκυθικοὶ συμπλήθυουσι αὐτόν. ὃκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις ποταμὸς ῥέων συμμίσγεται τῷ Ἴστρῳ· ὃκ δὲ τοῦ Αἵμου τῶν χερσονήσων τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι ῥέοντες πρὸς βορέην ἄνεμον, ἐσβάλλουσι ἐς αὐτὸν, Ἄτλας, καὶ Ἄυρας, καὶ Τίβησις. ἐξ δὲ Θρηϊκίης καὶ Θρηϊκίων τῶν Κροβύζων ῥέοντες, Ἄθρης, καὶ Νόης, καὶ Ἀτάρνης, ὃκ διδοῦσι ἐς τὸν Ἴστρον· ὃκ δὲ Παιόνων, καὶ ὄρεος Ῥοδόπης, Κῖος ποταμὸς μέσον σχίζων τὸν Αἷμον, ἐσδιδοῖ ἐς ἐξ ὃκ διδοῖ E αὐτόν. ἐξ Ἰλλυριῶν ῥέων πρὸς βορέην ἄνεμον Ἄγγρος ποταμὸς, ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικὸν, καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγον. ὁ δὲ Βρόγγος ἐς τὸν Ἴστρον· οὕτω ἀμφοτέρους ἐόντας μεγάλους ὁ Ἴστρος δέκεται. ὃκ δὲ τῆς κατύπερθε χώρης Ὀμβρίκων, Κάρπις ποταμὸς, καὶ ἄλλος Ἄλπις, πρὸς βορέην ῥέοντες ἄνεμον, ἐς ὅτοι ἐσδιδοῦσι ἐς αὐτόν. ῥεῖ γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἴστρος,

Ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν, οἱ ἔσχατοι πρὸς A titur (sumpto ex Celtis initio, qui
ἡλίου δεσμέων μετ' Κυνήτας οἰκέοντες πρὸς ἐσ omniũ in Europa ad solis occasũ
τῇ ΕὐρώπῃΙ. ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς Εὐ extremi sũt, post Cynetas) totámque per mẽsus Europã, ex trãsuer-
ρώπης, ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθίης ἐσβάλλει. so ingreditur Scythiam. His quæ
Τουτέων δὴ πρὸς καταλεχθέντων, καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον dixi fluminibus, & aliis aquas suas communicantibus, Ister fit omnium maximus. nã si alterius cum alterius aqua comparetur, profectò Nilus copia aquæ antecellit, quòd in eum nullus neque fluuius neque fons ingrediens, ad incrementũ aquæ confert. Quòd
ὕδωρ, γίνεται ὁ Ἴστρος ποταμῶν μέγιστος· ἐπεὶ autem Ister sibi semper par fluit B
ὕδωρ γε, ἓν πρὸς ἓν συμβάλλειν, ὁ Νεῖλος tam æstate quàm hyeme, ob id
πλήθει ὑπερέχει, ἐς δὲ δὴ τὸν οὔτε πο fit (vt mihi videtur) quòd hyeme
ταμὸς, οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐσδιδοῦσα, ἐς est quantus est, aliquantulo maior quàm sua natura fert. nã per
πλῆθος οἱ συμβάλλεται οἱ. ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει hyemem paululum in ea regione
ἔν τε θέρεϊ καὶ χειμῶνι ὁ Ἴστρος, καὶ τοιόνδε τοι, pluit, sed vbique ningit. Æstate
ὡς ἐμοὶ δοκέει· τῷ μὲν χειμῶνος ἔστι ὅσος περ verò nix, quæ sub hyemem decidit permulta, vndique in Istrum
ἔστι· ὀλίγῳ τε μείζων τῆς ἑωυτοῦ φύσιος γί liquefacta dilabitur: ẽúmq; implet: nec ipsa solùm, sed cum ea
νεται· οὔτε γὰρ ἡ γῆ αὐτὴ τῷ χειμῶνος πάμ imbres multi atque vehementes.
πολυ ὀλίγον νιφετῷ ἔοικε πάσχειν. τῷ δὲ Quippe per æstatem pluit: quo tẽ-
θέρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα ἀμ pore quanto plus aquæ sol ad se C
φιλαφὴς, τηκομένη πάντοθεν ἐσδιδοῖ ἐς τὸν attrahit quàm hyeme, tanto plus
Ἴστρον. αὕτη τε δὴ ἡ χιὼν ἐσδιδοῦσα ἐς αὐ aquæ cum Istro miscetur æstate
τὸν, συμπλημύει, καὶ ὄμβροι πολλοί τε καὶ quàm hyeme. Ita quum paria faciat Ister datis aquis & acceptis, fit
λάβροι σὺν αὐτῇ. ὕει γὰρ δὴ ὁ θέρεος. ὅσῳ δὲ vt semper videatur sibi esse simi-
πλέον ὑπὲρ ἑωυτὸν ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλκεται lis. Ex fluuiis ergo qui apud Scy-
ἐν τῷ θέρεϊ ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσούτῳ τὰ thas sunt, vnus est Ister. Post
συμμισγόμενα τῷ Ἴστρῳ, πολλαπλάσια ἔστι hũc Tyres, qui ab aquilone meãs, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terram à Nebri-
τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος. αὐτὶ πηγάων δὲ de seperat. ad ostium huius inco-
ταύτας, ἀμπίσκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν D lunt Græci qui Tyritæ vocantur. Tertium flumẽ est Hypanis, ex Scythia veniens, & ex magna palude profluẽs, circum quã pascuntur equi syluestres candidi: rectéque vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis fluit ferè quinque dierum nauigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor à mari dierum nauigatione sanequam amarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarum, vt quũ sit exiguus magnitudine, tamen inficiat Hypanin flumen, in paucis magnum. Est autem hic fons in finibus regionis Scytharũ aratorum, & Alizonũ, eodem nomine quo locus vnde emanat, Scythica
αἰεὶ φαίνεσθαι ὁμοῖον. εἷς μὲν δὴ τῷ ποταμῷ
τοῖσι Σκύθῃσι ἐστὶ ὁ Ἴστρος. μετὰ δὲ τοῦτον, Τύ
ρης. οὗτος ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὁρμᾶται, ἔρ
χεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἣ οὐρίζει
πολλὸ τε Σκυθικὴν καὶ Νευρίδα γαῖαν. ἔστι δὲ
τοῦ στόματος αὐτοῦ κατοικημένοι Ἕλληνες, οἱ
Τυρῖται καλέονται. τέταρτος δὲ Ὕπανις πο
ταμὸς ὁρμᾶται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ
ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν πέρι ξ νέμονται
ἵπποι ἄγριοι λευκοί. καλέεται δὲ ἡ λίμνη
αὐτὴ ὀρθῶς, μήτηρ Ὑπάνιος. ἐκ ταύτης ὦν
διαπέλλων ὁ Ὕπανις ποταμὸς ῥέει. ἔστι μὲν
πέντε ἡμερέων πλόον βαθυχὺς καὶ γλυκὺς
ἔστι· ἀπὸ δὲ τούτου, πρὸς ἓξ καταλάσσης τεσσέ
ρων ἡμερέων πλόον, πικρός δεινῶς. ἐκδιδοῖ
γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρή. οὔτε δὴ ἡ ἐοῦσα
πικρὴ, ἡ μεγάθει σμικρὴ ἐοῦσα, κίρνᾶ Ⓐ
Ὕπανιν, ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν.
151 ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὐρέοισι χώρης τῆς τε
Ἀροτήρων Σκυθέων καὶ Ἀλαζώνων. οὐνόμα
δὲ τῇ κρήνῃ, καὶ ὄθεν ῥέει τῷ χώρῳ, Σκυθιστί

ἐστὶ πεσοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλαφὴς

lingua, Amaxampeus. Græca autem lingua, ἱρὰ ὁδὸ, *id est, sacra via*. Apud Alizonas autem contrahunt terminos suos Tyres & Hypanis: mox deinde in diuersũ abeuntes, mediam intercapedinem laxant. Quartus fluuius est Borysthenes, secundum Istrũ omnium maximus, & nostra sẽtentia, non modò Scythicorum fluuiorum lõgè huberrimus, sed etiã cæteris huberior, præter AEgyptiũ Nilum, cum quo nõ licet alium comparare. Cæterorũ autẽ huberrimus est Borysthenes, pascua præbens amœnissima & accõmodatissima pecoribꝰ, nec non optimorum ac singularium piscium affatim: idem ad potandum suauissimus, limpidus inter turbidos fluens, iuxta quẽ sementis optima fit, [a] & herba non satiua, etiam altissima. In huius quoquè ostio ingens vis salis sua spõte concrescit. Præbet idẽ ingẽtia cete ad salsuram, spinis carentia, quæ antacæos appellãt. Alia præterea præstat admiratione digna. Porro quadraginta quidem dierum nauigatione vsque ad locũ nomine Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere: at superiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui potest: videtur tamẽ fluere per solitudinẽ ad Scytharum agricolantium plagam. nam hi Scythæ decem dierũ nauigatione accolunt hoc flumen. Cuius tãtùm ac Nili fõtes nec ipse possum, nec vllum Græcorum reor posse dicere. Idem quũ ad mare aduenit, Hypanis cũm eo miscetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis est, [b] Hyppoleo promontorium vocitatur, vbi delubrum Cereris extructũ est. Vltra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuiis. Post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluens, atque è palude: inter quem & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua transmissa, Borysthenimiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manans,

a Et gramẽ, qua parte non feritur regio, altissimũ. *Ad verbum*, profundissimum.

b Hipoleon

A μὲν, Ἐξαμπαῖος· καὶ ὃ τὸ Ἑλλήνων γλῶσσαν, Ἱρὴ ὁδός. σεσιάζουσι δὲ τὰ τέρματα ὅ, τε Τύρης καὶ ὁ Ὑπάνις καὶ Ἀλαζόνας. ὃ δὲ ἀπὸ τούτου, ἀποστρέφας ἑκάτερος ῥέει βαθυνέων ὃ μέσον. τέταρτος δὲ, ὁ Βορυσθένης ποταμὸς, ὃς ὄφελός τε μέγιστος τε μὴ Ἴστρου τούτων καὶ πολυαρκέστατος, καὶ γνώμας ἐμοὶ ἡμετέρης, οὐτι μοῦνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου· τούτῳ γὰρ οὐκ οἷά τε B ἐστὶ συμβαλέειν ἄλλον ποταμόν· τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος, ὃς νομαί τε καλλίστας καὶ εὐνομιδεστάτας κάρπωσιν παρέχεται, ἰχθύας τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους πίνεσθαί τε ἡδίστος ἐστὶ· ῥέει τε καθαρὸς ποδὶ θολερῇσι· σπόρος τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται. παῖη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἡ χώρη, βαθυτάτη. ἄλσεά τε ἐστὶ παρ' αὐτὸν ἀπόμαστα πάγχυστα ἄπλετοι κήτεά τε μεγάλα αὐάχανθα, καὶ ἀπτακαίας καὶ C ἐλείοισι, παρέχεται ἐς ἁλείκρισιν, ἄλλά τε πολλὰ θωυμάσαι ἄξια. μέχρι μὲν νυν Γερρέος χώρου, ἐς τὸν τεσσεράκοντα ἡμερέων πλόος ἐστὶ, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω αὐέμου· ὃ δὲ καὶ τύπῳ ὅθι, ἀπ' ὧν ῥέει αὐθαιρέτων οὐδεὶς ἔχει φράσαι. φαίνεται δὲ ῥέων δι' ἐρήμου ἐς τὴν γεωργῶν τὴν Σκυθέων τὴν χώρην. οὗτοι γὰρ οἱ Σκύθαι περὶ αὐτὸν ὅτι δέκα ἡμερέων πλόον νέμονται. μούνου δὲ τούτου τοῦ ποταμοῦ καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φρά- D σαι τὰς πηγάς· δοκέω δέ, οὐδεὶς οὐδεὶς Ἑλλήνων. ἀγχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται, καὶ οἱ συμμίσγεται ὁ Ὑπάνις ἐς τωὐτὸ τέλος ἐκδιδούς. ὃ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τουτέων ἐὸν ἔμβολον τῆς χώρης, Ἱππολέων ἄκρη καλέεται. ἐν δὲ αὐτῇ ἱρὸν Δήμητρος ἵδρυται· πέρην δὲ τοῦ ἱροῦ ἀπὸ τοῦ Ὑπάνιος Βορυσθενῖται κατοίκηνται. τοῦτα μὲν νυν ἀπὸ τουτέων τῶν ποταμῶν. μετὰ δὲ τούτους πέμπτος ποταμὸς E ἄλλος, τοῦ οὔνομα Παντικάπης. ῥέει μὲν γὰρ καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ ὃ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθένεος νέμονται οἱ γεωργοὶ Σκύθαι· ἐκδιδοῖ δ' ἐς τὴν Ὑλαίην. περιελαύνει δὲ ταύτην, ὡς Βορυσθένει συμμίσγεται. ἕκτος δ' Ὑπάκυρις ποταμὸς, ὃς ὁρμᾶται μὲν ἐκ λίμνης,

Γερρέων

ἐς τὸν ἔλος ἐκδιδοῖ.

Ὑπάκυρις

μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθέων ῥέων, A
ἐκδιδοῖ κ᾽ Καρκινῖτιν πόλιν, ἐς δεξιὸν
ἀπέργων τόν τε Ὑλαῖον κ᾽ τὸν Ἀχιλλήιον
καλεόμενον δρόμον. ἕβδομος δὲ Γέρρος πο-
ταμὸς ἀπέχεται μὲν ἀπὸ τῆς Βορυσθένεος,
κ᾽ τοῦτο τῆς χώρης ἐς ὃ γινώσκεται ὁ Βορυ-
σθένης· ἀπέχεται μὲν νυν ἐκ τούτου τοῦ χώ-
ρου· οὐνομα δὲ ἔχει τὸ, αὐτὸ ὁ χῶρος αὐτός,
Γέρρος. ῥέων δ᾽ ἐς ἅλα ἐκδιδοῖ, οὐείζῃ τόν τε
τῶν Νομάδων χώρην, κ τὸν τῶν βασιλήιων
Σκυθέων. ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὸν Ὑπάκυριν. B
ὄγδοος δ᾽ ἐστὶ Ταναΐς ποταμός, ὃς ῥέει τὰνέκαθεν
ἐκ λίμνης μεγάλης ὀρμεώμενος, ἐκδιδοῖ
δὲ ἐς μέζω ἔτι λίμνην καλεομένην Μαι-
τιν, ἣ οὐείζῃ Σκύθας τε τοὺς βασιληίους καὶ
Σαυρομάτας. ἐς δὲ Ταναΐν τοῦτον ἄλλος πο-
ταμὸς ἐσβάλλει ᾧ οὔνομα ἐστὶ Ὕργις. τοῖσι
μὲν δὴ οὐδὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὕτω δή τι οἱ
Σκύθαι ἐσκυδάδαται.

Τοῖσι δὲ κτήνεσι ἡ ποίη αὐξαφορμὴν ἐν
τῇ Σκυθικῇ, ἐστὶ ὀπτιολωτάτη πασέων ποι- C
έων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἀνοιχθεῖσι δὲ τοῖσι
κτήνεσι ἔστι καθυφῆσθαι ὅτι τοῦτ᾽ οὕτως ἔ-
χει. τὰ μὲν δὴ μέγιστα ὧδε τῶν σοφῶν ἔστι·
τὰ δὲ λοιπὰ νόμισμα κ᾽ τάδε σοφὰ ἀμηχέ-
τατα. θεοὺς μὲν μούνους τούσδε ἱλάσκονται,
Ἑστίην μὲν μάλιστα, ἔπειτα δὲ, Δία τε καὶ Γῆν,
νομίζοντες τὴν Γῆν τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα.
μετὰ δὲ τούτους, Ἀπόλλωνά τε καὶ οὐρανίην
Ἀφροδίτην καὶ Ἡρακλέα, κ᾽ Ἄρεα. τούτους
μὲν πάντες οἱ Σκύθαι νενομίκασι· οἱ δὲ βα- D
σιλήιοι Σκύθαι κ᾽ τῷ Ποσει-
δέωνι θύουσι. οὐνομάζονται δὲ Σκυθιστὶ, Ἑστίη
μὲν, Ταβιτί· Ζεὺς δὲ ὀρθότατα κ᾽ γεώμυν γε 152
τὴν ἐμὴν καλεόμενος Παπαῖος· Γῆ δὲ, Ἀπία·
Ἀπόλλων δὲ, Οἰόσυρος· οὐρανίη δὲ Ἀ-
φροδίτη, Ἀρτίμπασα· Ποσειδέων δὲ, Θα-
μιμασάδης. ἀγάλματα δὲ καὶ βωμοὺς καὶ
ναοὺς οὐ νομίζοισι ποιέειν, πλὴν Ἄρεϊ· τούτῳ
δὲ νομίζοισι. θυσίη δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι κατέστηκε
τῇσι πρώτῃσι ὁμοίως· ἑρδόμενον δὲ ὧ-
δε· τὸ μὲν ἱρήιον αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοῖς
δυσὶ ποδοῖν ἔμπροσθεν ἕστηκε· ὁ δὲ E
θύων, ὄπισθεν τοῦ κτήνεος ἐὼν, ἀπαγαγὼν τὴν
ἀρχὴν τοῦ σφοδροῦ, καταβάλλει μιν· πίπτον-
τος δὲ τοῦ ἱρήιου, ἐπικαλέει τὸν θεὸν τὸν ἂν θύῃ·
καὶ ἔπειτα βρόχῳ ὀλίγῳ ἔβαλε τὸν αὐχένα.

medióque Scythas nomadas influens, in mare voluitur, iuxta Carcinitin oppidum, ad dexteram coercẽs Hylæam, & cursum qui dicitur Achillis. Septimus est Gerrhus, nomen à loco obtinens, qui à Borysthene dirimitur circa ea loca apud quæ Borysthenes cognoscitur: cui loco nomẽ est Gerrho, disterminátque regionem Scytharum nomadum ac regiorum. & dum in mare fluit in Hypacarin dilabitur. Octauus est Tanais, qui superius è vasta palude profluens, in aliam vastiorem diffunditur, nomine Mæotin, quæ discludit regios Scythas à Sarmatis. In hunc Tanain alius influit, nomine Hyrgis. His celeberrimis amnibus Scythæ muniti sunt.

Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinum [a] aridissimum est: quod ita se habere dissectis pecoribus licet discernere. Et ea qui dem vt quammaxima sunt, ita apud eos abundant. cætera autem vulgaria sunt. Atque hũc in modũ [b] res sunt eis institutæ. [c] Deorũ hos solos propitiantur: Vestam ante omnes, deinde Iouẽ ac Tellurem: existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & cælestem Venerem, & Martem & Herculem. Hos cũcti Scythæ deos arbitrantur. Sed qui regii Scythæ vocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestam lingua sua Tabiti: Iouẽ, Papæum: mea sententia rectissimè: Tellurem, Apiam: Apollinẽ, Oetosyrum: cælestẽ Venerem, Artimpasam, Neptunum: Thamimasadem. Simulacra & aras & delubra [d] facienda non putant, præterquam Marti. Idem sacrificium prorsus apud omnia templa fieri eodem modo est institutum, qui talis est: Victima ipsa primoribus implicita pedibus fistitur, cuius à tergo stans immolator, amota in primis insula, pecudem ferit, eáque concidente deum inuocat cui illam mactat: deinde circumdat laqueum collo, tũ iniecto baculo circumdu-

a *Videtur aliud legisse quàm ὀπτιολωτάτη.*

b Ritus sunt eis instituti.

c His solis diis litant, *vel sacrificant.*

d Facere hõ est illis vsu receptũ.

συταλίδα δὲ ἐμβαλὼν τοιάν-

cit, hostiámque strangulat non incenso igni, a non votis nũcupatis, non sumptis libamẽtis, sed vbi pecudem strangulauit, eique pellem detraxit, ad coquendum se conuertit. Verùm quum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnẽ coquendam excogitatum est: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant quoque ossa carnibus, dehinc illas in lebetes eius gentis (Lesbijs crateribus assimiles, nisi quòd sunt multo capaciores) inijciunt: subiectis atque succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hostiarum in aluos illarũ & cum aqua commiscent, atque ossa succẽdunt. Quibus pulcherrimè ardẽtibus, & aluis facilè capientibus carnes ossibus separatas, ita fit vt bos se ipse coquat: & item cætera pecora immolata, per semetipsum quodque elixum fit. Coctis carnibus, is qui immolauit, earum atque intestinorum b libamenta ante seporricit. Immolant autẽ cùm alia pecora, tum præcipuè equos. Et aliis quidem diis hunc in modum & alias pecudes immolant. Marti verò sic prisco ritu apud quosque tale extruitur templum: Sarmẽtorum fasces aggeruntur trium in longum latúmque stadiorũ, minoris tamen sublimitatis: desuper quadrata planities efficitur: tria latera prærupta sũt, quartum accliue, per quod ascendatur. Eò quotannis comportant centum quinquaginta plaustra sarmentorum. nam semper propter cæli tempestatẽ illa marcescũt. Sub hac cõgerie ferreus acinacis, qui singulis vetustus est, statuitur. Idque est Martis simulacrum, cui annuas hostias offerunt cùm aliorum pecorum, tum equorum, & plus c huic acinaci quàm cæteris diis. Ex captiuis centesimum quemque immolãt, non eodem quo pecora modo, sed diuerso. nã vbi eorum capitibus vinum libauerunt, ipsos intra quoddam vas iugulant: dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublatis, acinacem cruore perfundũt. Hæc quidem supra conferunt.

a Non oblatis primitiis.

b Primitias.

b His. *Intelligit forte Martem & acinacis.*

A γει, καὶ ἀποπλάγει· οὔτε πῦρ ἀναιρεύσας, οὔτε κατάρξάμενος, ἢ τὴν θυσανείσας. ἀποπλίξας δὲ καὶ ἀποδείρας, τὰ πέπερα τοῦς ἕψησιν. τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθικῆς ἀγύης ἀξύλου ἐούσης, ὧδε σφι ἐς τὸν ἕψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται. ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήια, γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα ἢ ἐσβάλλουσι, ἐὰν μὲν τύχωσι ἔχοντες λέβητας ὁπιχωρίους, μάλιστα Λεσβίοισι κρητῆρι τοῦσι εἰκάλους, χωρὶς ἢ ὅτι πολλῷ μέζονας· B ἐς τούτους ἐσβάλλοντες, ἕψουσι κατακαίοντες τὰ ὀστέα τῶν ἱρηίων· ἐὰν δὲ μή σφι παρῇ λέβης, οἱ δὲ ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱρηίων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα, καὶ τὸ ὕδωρ μίξαντες, κατακαίουσι τὰ ὀστέα· τὰ δὲ αὐχενα κάλλιστα. αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι βύπετέως τὰ κρέα ἐψιλωμένα τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βοῦς τε ἑωυτὸν ἑψέει, καὶ πάντα ἱρήια ἑωυτὸ ἕκαστον. ἐπεὰν δὲ ἕψηθῇ τὰ κρέα, ὁ θύσας, τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγχνων ἀπαρξάμενος, ῥίπτει ἐς C ὃ ἔμπροσθεν. θύουσι δὲ καὶ πάντα τετράποδα, καὶ ἵππους μάλιστα. τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν ὧδε θύουσι, καὶ ταῦτα τῶν κτηνέων. τῷ δὲ Ἄρηϊ ὧδε κατὰ νόμους ἑκάστοισι τῶν Σκυθικῶν ἐσίδρυται σφι Ἄρεος ἑρὸν τοιόνδε· Φρυγανῶν φάκελοι συμπεπλεγμένοι ὅσον τε τρεῖς στάδιοι τὸν μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ, ἔλασσον· ἐπὶ δὲ τούτου, τετράγωνον ἄπεδον πεποίηται· καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὸ ἓν, βατὸν ἔστι· ἑκάστου δὲ ἐκατὸν ἅμαξαι πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν D ὀπτέοισι φρυγάνοισι. κατανοσέει γὰρ δὴ αἰεὶ κατὰ τῶν χειμώνων. ὅπῃ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἵδρυται ἀρχαῖος ἑκάστοισι· καὶ τοῦτο ὀρθὸς ἔστι Ἄρεος ὃ ἄγαλμα. τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκει θυσίας ἐπετήιους τρέφουσι τροφάδων καὶ ἵππων. καὶ δὴ καὶ ἔτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι. ὅσους μὲν ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἕνα θύουσι, τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ ᾧ καὶ τὰ τρέφατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ. ἐπεὰν γὰρ οἶνον ἐπιχεύωσι τῶν κεφαλέων, ἀποσφάζουσι τοῦτον ἀνθρώπους ἐς ἄλγος· καὶ ἔπειτα ἀνενείκαντες αὖτο ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων, κατακέουσι ὃ αἷμα τῷ ἀκινάκεος. αὖτο μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο. κάτω δὲ

κάτω δὲ τῶνδε τῶν ἱερῶν ποιοῦσι τάδε· τὴν ἀ- A
ποσφαγλώτων ἀνδρῶν τοὺς δεξιοὺς ὤμους
πάντας ἀποτάμνοντες σεσὶ τῇσι χερσί, ἐς
τὴν ἠέρα ἰεῖσι· καὶ ἕπεται καὶ τὰ ἄλλα ἀ-
πέρξαντες ἱρήια ἀπαλλάσσονται. χεὶρ δὲ
τῇ αὖ πέσῃ κέεται, καὶ χωρὶς ὁ νεκρός. θυσίαι
μὲν νυν αὗται σφι κατεστέασι. ὗσι δὲ οὔτοι
τῶνδε νομίζουσι, οὐδὲ τρέφειν τοι ἐν τῇ χώρῃ θέλουσι.

Τὰ δὲ ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδε σφι διακέεται· ἐπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλῃ B
ἑκὼν ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπίνει. ὅσους
δὲ ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τουτέων τὰς κε-
φαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλεῖ. ἀπενείκας
μὲν γὰρ κεφαλὴν, τῆς λείης μεταλαμβά-
νει τόν ἂν λάβωσι· μὴ ἐνείκας δὲ, οὔ. ἀπο-
δείρει δὲ αὐτὴν ἐξῆς τοιῷδε· περιταμὼν
κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα, καὶ λαβόμενος τῆς κε-
φαλῆς, ἐκδέρει. μετὰ δὲ, σφικίσας βοὸς πλευ-
ρῇ, δέψει τῇσι χερσί. ἁρπάσας δὲ αὐτὸ, ἅτε
χειρόμακτρον ἑκτήσατο. ἐκ δὲ τῶν χαλινῶν C
τῶν ἵππων ὧν ἂν αὐτὸς ἐλαύνῃ, ἐκ τούτου ἐξ-
άπτει, καὶ ἀγάλλεται. ὃς γὰρ ἂν πλεῖστα
153 δέρματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος
οὗτος κέκριται. πολλοὶ δὲ αὐτέων ἐκ τῶν ἀ-
ποδερμάτων καὶ χλαίνας ἐπείνυσθαι ποι-
οῦσι, συρράπτοντες κατὰ πάρ βάσας. πολ-
λοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χέρας νε-
κρῶν ἐόντων ἀποδείραντες, καὶ ἐξατείναντες
αὐτῇσι ὀνυξὶ, καλύπτρας τῶν φαρε-
τρέων ποιεῦνται. δέρμα δὲ ἀνθρώπου, καὶ D
παχὺ καὶ λαμπρὸν λίην ἐστὶ μάλιστα δέρ-
ματα πάντων λαμπρότατον λευκότητι.
πολλοὶ δὲ καὶ ὅλους ἀνδρας ἐκδείραντες,
καὶ ἐξατείναντες ἐπὶ ξύλων, ἐπ' ἵππων
περιφέρουσι. τοιαῦτα μὲν δὴ οὕτω σφι νενό-
μισται. αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, οὐ πάν-
των, ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποιεῦσι τάδε· ἀπο-
πρίσας ἕκαστος πρῶτα ὅ ἐνερθε τῶν ὀφρύων,
ἐκκαθαίρει· καὶ ἢν μὲν ἡ πένης, ὅσῃ ἔξωθεν
ὠμοβοέῃ μουνοῦται περιτείνας, οὕτω χρᾶ-
ται· ἢν δὲ πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοέῃ πε-
ριτείνει· ἔσωθεν δὲ περιχρυσώσας, οὕτω
χρᾶται ποτηρίῳ. ποιεῦσι δὲ τοῦτο καὶ ἐκ
τῶν οἰκηίων, ἢν σφι διάφοροι γένωνται, καὶ
ἢν τις ὑπερβάλῃσι αὐτὸν τῷδε τῷ βασι-
λέϊ. ξείνων δὲ οἱ ἐλθόντων τῶν ἂν λόγου ποιέωνται, τὰς κεφαλὰς τοὺς τοῦδε φέρῃ,

inferius autem in templo ista faciunt: Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos vnà cum manibus in aerem iaciunt. & quocunque deciderit manus, ibi iacet, seorsum autem mortuus. [a] Cæteris deinde solennibus confectis abeunt. Et sacrificia quidé hæc ab eis sunt instituta. [b] Sues pro nihilo putãt, quas nec alere omnino in sua regione volunt.

Quæ verò ad bellum attinẽt, hũc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum virũ ceperit vir Scytha, eius sanguinem potat: quoscunque in prælio interemerit, eorum capita regi offerr. nam capite allato, fit prædæ quãcunque ceperint particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit: In orbẽ illud amputat circa aures, verticéque sumpto excutit, deinde pellem detrahit: & vbi ficut bouis corium manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eáque & habenis equi sui appẽsa gloriatur: qualia mãtilia vt quisque plurima habet, ita vir iudicatur præstantissimus. Sũt quoque multi qui coria hæc humana tãquã brutorum consuant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cæsorum hostium manus dextras cum vnguibus excoriãt, [c] eísque opercula pharetrarũ integũt. Est autẽ inter omnia coria humanũ ferè & crassum maximè & candore splendidum. Multi etiam totos homines excoriatos, & super ligna extẽtos, supra equos circumferũt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. [d] Non tamen de omnium, sed de inimicissimorũ capitibus hoc faciunt, vt quisque illud quod est infra supercilia, recisum prorsus excutiat: & crudo tantùm bouis corio, si pauper sit, sin diues, non modò exterius inducat bouino corio, verũetiam interius inauret, & sic vterq; pro poculo vtatur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos exiterint discordiæ, & apud regem victoria sint potiti. Hæc capita hospitibus qui ad eos veniunt viri alicuius existimationis, exhibent:

a *Videtur aut de uersam à nostra lectionem sequutus esse, aut nostrã non intellexisse.*

Quatenus ἀπέρξαντες habet pro eo quod ver. cod. ἀπάρξαντες.

b Suum nullus est illis vsus.

c Eísque pharetras integũt. *Vel,* Et ex eis opercula pharetrarum conficiunt.

d At capitibus non quidem omnium, sed inimicissimorũ, hoc faciunt.

referúntque, illos, quum essent domestici, & ad pugnam lacessissẽt, ab ipsis esse superatos: id strenuitatis loco ponẽtes. Semel autem quotannis [a] singuli regionũ principes miscent vinum crateri, de quo [b] Scythæ omnes hostium homicidæ bibunt, at non gustãt qui nihil præclari operis ediderint, sed sine honore seorsum sedent: quæ res apud eos maximæ est ignominiæ. Qui verò cõplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos habẽt calicibus potãt.

Apud eosdem permulti sunt vaticinatores, qui pluribus virgis salignis diuinant, ad hunc modum: Grandes virgarum fasces quum attulerunt, humi positos dissoluunt, ac separatim ponentes illarum singulas, vaticinãtur. [c] adhæc dicendo, viceuersa virgas prehendunt, ac rursus sigillatim componunt. Hæc est illis tradita à maioribus diuinatio. Sed Enarées, [d] qui sunt androgyni aiunt sibi à Venere traditam diuinationem, qui tiliæ fronde vaticinantur. Tiliam vbi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando ac resoluendo tractat, atque in hunc modum vaticinatur. Horum tres maximè probatos accersit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferè dicũt hũc aut illum ciuem (nominant autẽ hominem de quo loquũtur) peierasse, iurãtem per regium [e] solium: (est autẽ Scythis mos plerunque iurandi per regium solium, quum maximum volunt interponere iusiurandum) protinúsque is quem dixerint peierasse, adductus, coarguitur scientia diuinandi, tanquam compertus falsò deierasse per regium soliũ, & ob id regem ægrotare. Si ille inficiãs se negat peierasse, [f] atque rem grauiter fert, rex duplũ vaticinorũ accersit: qui inspecta diuinandi ratione, si & ipsi hominẽ periurii conuicerint, fine mora caput excidunt: eiúsque facultates inter se partiuntur primi vaticini. Sin verò illi qui superuenerũt vaticini hominem absoluerint,

a Vnusquisque prouinciæ præfectus in sua prouincia craterem vini temperat, de quo Sc.

b Scythæ omnes bibunt à quibus hostes sui interfecti fuerint: at qui hoc facinus non ediderint, hoc nõ gustant, sed, &c.

c Simúlque dum hæc dicunt, virgas rursum conuoluunt, *quas* &c. *deliceet euolnerãt*, & in vnum componunt.

d *Legit* οἱ ἢ *ἀνδρόγυνοι, pro* καὶ οἱ *ἀνδρ.*

c *Aut, larem.*

f Καὶ *δεινολογέεται, quod dicitur Gall. Et dit qu'on luy fait tort.*

Α καὶ ὅτι λέγει ὡς οἱ ἐόντες οἰκήιοι πόλεμιον προσεπήγδατο, καὶ σφέων αὐτὰς ἐπεκράτησε ταύτῃσι τῇσι ἀνδραγαθίῃσι λέγεται. ἅπαξ δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου οἰνοφόρηκος ἕκαστος ἐν τῇ ἑωυτοῦ νομῇ κεραὶ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυθέων ὅσοις δὴ ἄνδρες πολέμιοι ἔραιρημένοι ἔωσι τοῖσι δὲ αὖ μὴ κατεργασμένον ἢ τοῦτο, οὐ γεύονται τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἠτιμωμένοι ἀποκατέαται. ὀνείδεος δὲ σφι ἐστὶ μέγιστον τοῦτο. ὅσοι δὲ αὖ αὐτῶν καὶ πλέονας τοὺς ἄνδρας ἀναιρηκότες ἔωσι, οὗτοι δὲ στεῦ δύο κύλικας ἔχοντες πίνουσι ὁμοῦ.

Β Μαντίες δὲ Σκυθέων εἰσὶ πολλοί, οἱ μαντεύονται ῥάβδοισι ἰτέῃσι πολλῇσι ὧδε· ἐπεὰν φακέλους ῥάβδων μεγάλους ἐνείκωνται, ἧντες χαμαί, διεξελίσσοισι αὐτούς· καὶ ὅτε μίαν ἑκάστην ῥάβδον ὑφέντες, διασείουσι. ἅμα τε λέγοντες ταῦτα, συνειλέουσι τὰς ῥάβδους ὀπίσω, καὶ αὖτις κατὰ μίαν

C συντιθεῖσι. αὕτη μὲν ἡ μαντικὴ, πατρωίη σφί ἐστι. οἱ δὲ ἀναρίες καὶ οἱ ἀνδρόγυνοι τὴν Ἀφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι· φιλύρης ὦν φλοιῷ μαντεύονται, ἐπεὰν τὸν φιλύρεον τρίξαντες μίσον διπλέκωσι ἐν τοῖσι δακτύλοισι τοῖσι ἑωυτῶν, καὶ διπλώσαντες, διείρεσι. ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυθέων νοῦσον, μεταπέμπεται τῶν μαντίων ἄνδρας τρεῖς τοὺς εὐδοκιμέοντας μάλιστα, οἱ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ μαντεύονται. καὶ λέ-

D γουσι οὗτοι ὡς ποτεπίορκε μάλιστα τὰδε, ὡς τὰς βασιληίας ἑστίας ὀμόσας κατώρκησε ὃς καὶ ὃς λέγοντες τῶν ἀστῶν τὸν αὐτὸν δὴ λέγουσι· (τὰς δὲ βασιληίας ἑστίας νόμος Σκύθῃσι τὰ μάλιστά ἐστι ὀμνύειν τότε ἐπεὰν τὸν μέγιστον ὅρκον ἐθέλωσι ὀμνύειν) αὐτίκα δὲ συλλεγόμενος ἄγε τοῦτ τὸν δὴ φῶσι ὀπιορκῆσαι. ἀπιγμένον δὲ ἐλέγχουσι οἱ μάντιες ὡς ὀπιορκήσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τὰς βασιληίας ἑστίας, καὶ διὰ ταῦτα ἀλ-

E γέει ὁ βασιλεύς. ὁ δὲ ἀρνέεται, οὐ φάμενος ὀπιορκῆσαι, καὶ δεινολογέεται. ἀρνεομένου δὲ τούτου, ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται ἄλλους ὀπλοτέρους μαντίας· καὶ ἢν μὲν καὶ οὗτοι ἐσορέωντες ἐς τὴν μαντικὴν, καταδήσωσι ὀπιορκῆσαι, τότε ἤδεως τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνυσι, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· ἢν δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσωσι,

ἄλλοι προφῆται μάντιες, καὶ μάλα ἄλλοι. ἐὰν
οἱ πλούνες τὸν αὐθέρπον ἀπολύσωσι, δέ-
δοκται τοῖσι τοιούτοισι τῶν μάντιων αὐτῶν
ἀπόλλυσθαι. ἀπόλλυσι δὲ αὐτοὺς ἅπτω τοιῷ-
δε· ἐπεὰν ἅμαξαν καμάρης φρυγάνων
πλήσωσι, καὶ ὑποζύξωσι βοῦς, ἐμπεδή-
σαντες τοὺς μάντιας, καὶ χεῖρας ὀπίσω δή-
σαντες, καὶ στομώσαντες, κατειργνῦσι ἐς μέ-
σα τὰ φρύγανα. ὑποπρήσαντες δὲ αὐτὰ,
ἀπιεῖσι, φοβήσαντες τῶν βοῶν. πολλοὶ μὲν
δὴ συγκαταφλέγονται τοῖσι μάντισι βόες, πολ-
λοὶ δὲ καὶ ἐκκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὰν
αὐτέων ὁ ῥυμὸς καταφλαυθῇ. καταφλέουσι δὲ
ἅπτω τῇ εἰρημένῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς
μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες. τοὺς
δ' ἂν ἀποκτείνωσι βασιλέες, τουτέων οὐδὲ
τοὺς παῖδας λείπει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα
κτείνει, τὰ δὲ θήλεα οὐκ ἀδικέει. ὅρκια δὲ
ποιεῦνται Σκύθαι ὧδε, παρὰ τοὺς ἂν ποιέων-
ται· ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον
ἐγχέαντες, αἷμα συμμίσγουσι τῶν τε ὁρ-
κια ταμνομένων, τύψαντες ὑπαπτὶ ἢ ὀϊστὸν
ἢ πέλεκυν μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος.
καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὸν κύλικα
ἀκινάκεα, καὶ οἰστοὺς, καὶ σάγαριν καὶ ἀκόν-
τιον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται
πολλά· καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτί τε οἱ ὅ-
ρκιον ποιεύμενοι, καὶ τῶν ἑπομένων οἱ πλεί-
στου ἄξιοι.

Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλέων ἐν Γέρροισι εἰ-
σί. ἐς ὃ ὁ Βορυσθένης ἐστὶ παρεκπλωτός, ἐν-
θαῦτα, ἐπεὰν σφι ἀποθάνῃ ὁ βασιλεύς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετράγωνον. ἑτοῖμον
δὲ ἔτι ποιήσαντες, ἀνέλαμβάνουσι τὸν νεκρὸν
καταχεκηρωμένον μὲν τὸ σῶμα τὴν δὲ νη-
δυὴν ἀναῤῥαθείσαν, καὶ καθαρθεῖσαν, πλὴν
κυπάρου κεκομμένου, καὶ θυμιήματος, καὶ σε-
λίνου σπέρματος, καὶ ἀνήσου, συνερραμμένην
ὀπίσω, καὶ κομίζουσι ἐν ἁμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθ-
νος. οἱ δ' ἂν παραδεξωνται κομιζόμενα
τὸν νεκρὸν, ποιεῦσι τάδε· οἱ βασιλήιοι Σκύ-
θαι τοῦ ὦτος ἀποταμνονται, τείχας περι-
κείρονται, βραχίονας περιτάμνονται, μέτω-
πον καὶ ῥῖνα καταμύσσονται, διὰ τῆς τε
ἀριστερῆς χειρὸς οἰστοὺς διαβιβρώσκουσι. ἐν-
θεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἁμάξῃ τὸν νέκυν τοῦ
βασιλέος ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἄρχουσι. οἱ δὲ σφι ἕπονται, ἐς τοὺς πρότερον ἦλθον.

A alii atque alii præsto sunt: quorũ si plures absoluerint, decernitur primis illis vaticinis esse pereundum. eósque hũc in modum necant: Plaustrum concameratum vbi sarmentis referserũt, bobúsque iunxerũt, vaticinos pedibus implicatis, & manibus post tergũ reuinctis, atque ore obstructo, extendunt in medium sarmẽtorum: incensísque sarmentis territando agitãt boues. quorum boũ multi cum vaticinis concremã-
B tur, multi ambusti, cremato vtique plaustri temone, aufugiunt. Hoc quem dixi modo comburunt *μάντιας, id est, vaticinos*, etiã ob alias causas, appellántque *ψευδομάντιας, id est, falsos vaticinos*. Sed quos morte rex afficit, eorũ ne liberos quidem relinquit, sed vniuersos mares interficit, fœminis nihil læsis. Fœdera cũ quibuscunque ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuso in grãdem calicem fictilem, vino cómiscẽt
C eorũ sanguinem qui feriunt fœdus, percutiẽtes[a] cultello aut incidẽtes gladio aliquãtulum corporis. deinde in calice tingũt acinacẽ, sagittas, securim, [b] gladiũ. Hæc vbi fecerũt, sese multis verbis deuouent: postea vinum epotant non modò ii qui fœdus fecerunt, sed etiam comites ii qui sunt maximæ dignitatis.

a *Sunt qui Gręcè ὑπίαν Græcam suspectã habeant.*

b Iaculum.

Regũ autẽ sepulcra apud Gerrhos sunt. Vbi Borysthenes iam
D nauigabilis est, ibi, quum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt forma quadrata. hoc vbi præparárunt, accipiunt mortuũ corpore inceratо, aluo euulsa atque expurgata, quã silere cõtuso & thymiamate apiísque semine & anisi quũ expleuerũt, resuũt rursus, impositúmque plaustro cadauer ad aliam gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadẽ agunt quæ regii Scythæ: [c] aurem deci-
E dunt, crinem circũtondent, brachia circumcidunt, frontem nasúmque consauciant, finistram manum sagittis traiiciunt. Post modum regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos vnde primùm venerant.

c Auris *partem* amputant,

Vbi iam mortuum circumferẽtes, lustrauerunt singulas gentes quibus imperauit, apud eos deponũt qui in extremis Gerrhis habitãt, & in sepulcris. Quem postquam super torum in loculo posuerũt, hastis hinc atque hinc defixis, desuper ligna disponũt, deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spatiositate aliquam eius pallacam strangulatam sepeliũt, & eum qui vinum miscebat, & cocum & equisonem & ministrũ & eum qui erat à nuntiis, necnõ equos & aliarum rerũ omnium primitias, quinetiam phialas aureas. nam argentum aut æs nihil in vsu habent. His actis, humum certatim atque auidè iniiciunt, cupientes tumulum quammaximum efficere. Circumacto anno, rursus hoc agunt: E famulis regis intimos sumunt. (sunt autem famuli regũ, [a] ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit. nam nullus venalitius ei ministrat.) Horum ministrorũ quinquaginta quum strangulauerint, ac totidem præstantissimos equos, [b] eductis intestinis & expurgatis, paleis implent, ac consuunt: & vbi dimidium fornicis super duo ligna resupinatum statuerint, alterúmque dimidium super altera duo ligna, & item alia multa huiuscemodi defixerint, tũm super ea equos imponunt, crassis lignis in lõgum ad ceruicem vsque traiectos, ita vt priores fornices sustineant armos equorum, posteriores verò iuxta femora suscipiãt vteros, vtrisque cruribus supernè pendẽtibus. Equos autem infræna nant, eorúmque habenas ad palos extentas alligãt: dehinc super eorum singulos statuunt singulos quinquaginta iuuenum strangulatorum, hunc in modũ. Vnicuique eorum rectum stipitem per spinam ad ceruicẽ vsque transfigunt: quod inferius stipitis extat vltimum, infigũt tigno illi quo equus traiectus est. His equitibus sepulcro circumpositis abeũt. Hũc in modũ reges sepeliũt.

a Sunt autẽ Scythæ indigenæ. nã famuli sunt quos rex iusserit: nec vllus venal. *Legisse autem videtur hic interpr.* ἀγενέες *pro* ἐγγενέες.

b Vacuata & purgata aluo.

A ἐπεὰν δὲ πολλὰς περιελάωσι τὸν νέκυν νομίζοντες, ὁ Γερρόιστ ἔχατα καὶ τοικημένοισι εἰσὶ τῶν ἐθνέων τῶν ἀρχῆσι, καὶ ὁ τῆσι ταφῆσι. καὶ ἔπειτα ἐπεὰν θάψωσι τὸν νέκυν ὁ τῆσι θήκῃσι, ὀτὶ σταθμὸς περιπήξαντες αἰχμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὸ νεκροῦ, ξύλα ὑποστείνουσι, καὶ ἔπειτα ῥιφὶ καταστεγάζουσι. ὁ δὲ τῇ λοιπῇ ὑπερυχωρίῃ τῆς θήκης, τῶν παλλακέων τε μίαν ἀποπνίξαντες θάπτουσι, καὶ τὸν οἰνοχόον, καὶ μάγειρον, καὶ ἵππον κόμον, καὶ δίηκόνον, καὶ ἀγγελιηφόρον, καὶ ἵπ-

B πους, καὶ τῶν ἄλλων ἀπαρχὰς, καὶ φιάλας χρυσέας. ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, χοῦσι πάντες χῶμα μέγα, ἀμιλλώμενοι, καὶ προθυμεόμενοι ὡς μέγιστον ποιῆσαι. ἐνιαυτοῦ δὲ περιφερομένου, αὖτις ποιοῦσι τοιόνδε. λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοὺς ὑπολοιπωτάτους, (οἵδε εἰσὶ Σκύθαι ἐγγενέες· οὗτοι γὰρ εἰσὶ θεραπεύοντες τοὺς αὖ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώνητοι δὲ οὐκ εἰσί σφι θεράποντες) τούτεων ὧν τῶν δικηόνων

C ἐπεὰν ἀποπνίξωσι πεντήκοντα, καὶ ἵππους τοὺς καλλίστους πεντήκοντα, ἐξελόντες αὐτέων τὴν κοιλίην, καὶ καθήραντες, ἐμπιπλᾶσι ἀχύρων, καὶ συρράπτουσι. ἀψῖδος δὲ ἥμισυ ὀτὶ ξύλα δύο, ἥμισυ σφᾶς τε ὕπλιον, καὶ ὃ ἕτερον ἥμισυ τῆς ἀψῖδος ἐπ' ἕτερα δύο καταπήξαντες ὕπερθε τοιούτῳ, πολλὰ ταῦτα ἔπειτα τῶν ἵππων καὶ σμικρὰ ξύλα παχέα διελάσαντες μέχρι τῶν τραχήλων, ἀναβιβάζουσι αὐδις ὀτὶ τὰς ἀψῖδας. τῶν δὲ, αἱ μὲν πρότεραι ἀψῖδες ὑ-

D πέρκεινται τοὺς ὤμους τῶν ἵππων· αἱ δὲ, ὀπίσθεν τοῦδε τοὺς μηροὺς, τὰς γαστέρας ὑποκαταλαμβάνουσι. σκέλεα δὲ ἀμφότερα κατακρέμαται μετέωρα. χαλινοὺς δὲ καὶ κόμια ἐμβαλόντες ἐς τοὺς ἵππους, κατατείνουσι ἐς ὃ προσθεν αὐτέων, καὶ ἐπειτα ὑπὸ παστάλων δέουσι. τῶν δὲ δὴ νεωστὶ τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντήκοντα ἕνα ἕκαστοι ἀναβιβάζουσι ἐπ' ἵππων· ὧδε ἀναβιβάζοντες· ἐπεὰν νεκροῦ ἑκάστου τοῦδε τὴν

E ἀκανθαν ξύλον ὀρθὸν διελάσωσι μέχρι τοῦ τραχήλου, κάτωθεν δὲ ὑποδέχεται τὸ ξύλου τούτου, τὸ ἐς ὄρμον πεπηγὸς τῷ ἑτέρῳ ξύλῳ τῷ ἐπ' ἵππου. ὀπίσω δὲ ἐνείραντες τὸ ξύλον τὸ σῶμα, ἱππεύουσι τοιούτους ἀπελαύνοντες. οὕτω μὲν τοὺς βασιλέας θάπτουσι.

τοὺς δὲ ἄλλους Σκύθας, ἐπεὰν ἀποθάνωσι, περιάγουσι οἱ ἀγχοτάτω προσοικημένοι κατὰ τοὺς φίλους ἐν ἁμάξῃσι νεκυόμενοι. τῷ δὲ ἕκαστος τῶν δεχόμενος θωκέει τοὺς ἑπομένους, καὶ τῷ νεκρῷ ἀπτῶνται πάντων παραπλησίως τῷ πρώτῳ θωμάσθη ὅσα τοῖσι ἄλλοισι. ἡμέρας δὲ τεσσερήκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται, ἔπειτα θάπτουσι. θαφθέντας δὲ οἱ Σκύθαι, καθαιρόμενοι τὸ σῶμα τρίῃδε· σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ σφι πλυνάμενοι, ποιεῦσι τάδε· τὸ σῶμα τάδε· ἐπεὰν ξύλα στήσωσι πεῖα, ἐς ἅλληλα κεκλιμένα, τοῖσι τοῖχα πίλους εἰεινέους περιτείνουσι· συμφερέξαντες δὲ ὡς μάλιστα, λίθους ἐπιπυρους ἐπιφλυεὰς ἐσβάλλουσι ἐς σκάφιον κειμένου ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πίλων. ἔστι δὲ σφι κάνναβις φυομένη ἐν τῇ χώρῃ πλὴν παχύτητος καὶ μεγάθεος, τῷ λίνῳ ἐμφερεστάτη. ταύτῃ δὲ πολλῷ ὑπερφέρει ἡ κάνναβις αὕτη καὶ αὐξήμασι καὶ εὐεγκλυΐῃ φύεται· καὶ ἐξ αὐτῆς θρῆικες μὰν καὶ εἵματα ποιεῦνται τοῖσι λινέοισι ὁμοιότατα· οὐδεὶς ἂν, ὅστις μὴ κάρτα τεῖρεων εἴη αὐτῆς, διαγνοίη λίνου ἢ κανναβίου ἐστί· ὃς δὲ μὴ εἰδὼς τὸ κάνναβίδα, λίνεον δοκήσει εἶναι εἶμα. ταύτης ὦν οἱ Σκύθαι τῆς κανναβίου τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύουσι ὑπὸ τοὺς πίλους, καὶ ἔπειτα ὑποβάλλουσι τὸ σπέρμα ὑπὸ τοὺς ἐπιφλυεὰς λίθους τῷ πυρί. τὸ δὲ θυμιῆται ὑπιβαλλόμενον, καὶ ἀτμίδα πρέχεται τοσαύτην, ὥστε Ἑλληνικὴ οὐδεμία οἰ μιν πυρίῃ ὑποκρατήσειε· ④ δὲ Σκύθαι ἀγάμενοι τῇ πυρίῃ ὠρύονται. τοῦτό σφι ἀντὶ λουτροῦ ἐστί. οὐ γὰρ δὴ λούονται ὕδατι τὸ σῶμα. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτέων ὕδωρ τραχέουσι, καταπλύνουσι τὲ λίθον τρηχὺ τῆς κυπαρίσσου, καὶ κέδρου, καὶ λιβάνου ξύλου· καὶ ἔπειτα τὸ καταπλυνόμενον τοῦτο, παχὺ ἐόν, καταπλάσσονται πρὸς τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἅμα μὲν εὐωδίη σφέας ἀπὸ τούτου ἔχει. ἅμα δ' ἀπαρρέουσα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τὸ καταπλαστὴν, γλήνονται καθαροὶ καὶ λαμπροί.

Ξεινικοῖσι δ' νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι φαίνουσι, μήτοι γε ὦν ἀγχίπλων, Ἑλληνικοῖσι δ' ἥκιστα, ὡς διέδεξαν Ἀνάχαρσίς τε ὁ δεύτερα αὖτις Σκύλης. οὗτος μὲν γὰρ Ἀνάχαρσις, ἐπεί τε γῆν πολλὴν θεωρήσας,

A Alios autem Scythas, quum decesserũt, proximi quique in plaustris collocatos ad amicos circũferunt. eos singuli amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbẽt, tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc
a humantur, tali tamen ratione
B prius purgati: Vbi caput exinanierunt, abluerũntque, circa corpus ita agũt: Tria ligna statuunt mutuò inclinata, circa hæc prætendũt lanea pilea, quammaximè possunt constipantes, & in
b scapham in medio lignorum pileorúmque posità lapides coniiciũt exigne
c perspicuos. Nascitur autẽ apud eos cánabis lino simillima, præterquá crassitudine ac magnitudine: sed multo quàm nostra est præstãtior, vel sua spõte nascens, vel sata: ex qua Thraces vestimenta conficiunt lineis
C simillima: quæ
d nisi quis admodum terat, linea sint an cánabea, non queat dignoscere: & qui nõ viderit cannabem, existimet lineum esse vestimentum. Huius cannabis sumptum semen Scythæ sub pileis occulunt, supra lapides igne
e perspicuos: vnde fit thymiama: tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore stupentes Scythæ eiulant: quod apud ipsos loco lauacri est.
D
f neque enim lauãt omnino corpus, sed vxores eorũ infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem scabrum conterunt cypresso & cedro & thuris ligno: deinde perfrictum corpus quũ intumuerit, illud faciémque medicamẽtis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul posterodie,
g medicamentis amotis, mũdas ac splendidas.

E Externis hi ritib
h vtique posteaquam deprehenderunt Anacharsin, & deinde idem iterum Scylem. Siquidem Anacharsis quum multum orbis terrarum contemplatus esset,

a Humantur. Postquam autem humarũt Scythæ, ita se purgant. Vbi caput absterserunt & lauerunt, hæc circa corpus faciunt.

b Alueum.

c Fulgentes. *Vel*, candentes.

d Nisi quis sit valde exercitatus, lin.

e Fulgentes. *Vel*, candentes.

f Corpus enim nullo pacto lauãt. At vxores eorum effundunt aquã, deinde cupressi & cedri & thuris lignum ad scabrũ aliquem lapidem atterunt: eo autẽ quod ita fuerit atterendo abrasum (est autem crassum) corpus totum faciémq; oblinunt.

g Ramẽtis quibus se obleuerãt.

h Vt ostendit Anacharsis, & deinde iterum Scyles. Anacharsis enim, quum multo orbis terrarũ spatio perlustra-

to, magnáque sapientia sibi inde comparata, Scythicas sedes repeteret, per Hellesp. nauigans, Cyzicum appulit. vbi vouit matri d.

& multum in sapientia profecisset, eam ad mores Scytharũ pertulit. Is dum per Hellespontum nauigans tenuisset Cyzicum, vouit matri deorum, (offendit enim Cyzicenos eius diem festum magnifico sanè apparatu celebrantes) si saluus sospesque domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu quo Cyzicenos sacrificãtes vidisset, & peruigilium noctis instituturum. Quum igitur in Scythiam venisset, [a] venit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis cursum sita, vbique omnifariis arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam deæ persoluit, tympanum tenens, [b] exutísque simulacris. Hæc eum agentem quidã Scytha animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipse contulisset se eò, & Anacharsin ea facientem inspexisset, excussa sagitta necauit. Et nunc siquis de Anacharsi interroget, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id quòd in Græciam peregrinatus externósque sit mores sectatus. [c] Licet (vt ego accepi) tutor fuerit Timnis, filii Spargapithis, patruúsque Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, cõstat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulii, Saulius autem fuit qui Anacharsin interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponnenses audiui referentes, Anacharsin à rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulum: & quum redisset, dixisse ad eum qui ipsum miserat, cunctos Græcos esse in omni sapiẽtia occupatos, Lacedæmoniis exceptis, qui soli rationem haberẽt dandi & accipiendi prudenter. Verùm hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur vir [d] (quẽ admodum antea dictũ est) mortẽ oppetiit. [e] & ipse quidẽ ita egit propter externos ritus & Græcorum cõsuetudinẽ. Multis autẽ sanè annis postea interiectis ita passus est Scyles, Aripithis filius. etenim Aripithes Scytharũ rex,

a Clam ingressus est Hylæam, *Vel*, in Hylæam se abdidit.

b *Legit Valla* ἐκδυσάμενος, *pro* ἐκδησάμενος, *pro quo perperam legitur in Vulg. edit.* ἐκδημησάμενος.

c Vt autem ego ex Timne tutore Spargapithis, audiui, fuisse eum Indathyrsi regis Scytharum patruum, filium dutẽ Gn.n. L.pron. Sp. si ex hac fam. fuit Anach. se à patruele interemptum fuisse sciat. Indathyrsus, &c. *Est autem aliqua ἀναλυσία in Verbũ Græcũ, quam expressimus.*

d *Vel*, Eo quo dictũ est modo, interemptus fuit.

e Et huic quidẽ propter externos ritus & propter consuetudinem quæ illi cũ Græcis fuerat, talia contigerũt. Mult. &c. *Q.d. Vt autem huic ita damnosa fuit rituum externorum cognitio, &c. ita Scyli multis postea annis.*

A ὁ δὲ ἀποδεξάμενος κατ' αὐτὴν σοφίῃ πολλῷ, ἐκομίζετο ἐς ἤθεα τὰ Σκυθέων, πλεόων δι' Ἑλλησπόντου, προσσχὼν ἐς Κύζικον καὶ εὑρὼν γὰρ τὴν μητέρα τῶν θεῶν ἀναγομένας τοὺς Κυζικηνοὺς ὀρτὴν μεγαλοπρεπέα κέρτα, εὐξάμενος τῇ μητρὶ ὁ Ἀνάχαρσις, ἢν σῶς καὶ ὑγιὴς ἀπονοστήσῃ ἐς ἑωυτοῦ, θύσειν τε κατὰ ταῦτα κατ' ὥρας τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦντας, καὶ πάννυχίδα στήσειν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Σκυθικὴν, καταδὺς ἐς τὴν καλεομένην Υ-

μεγαλοπρεπίως

B λαίην· ἥ δ' ἔστι μὲν παρὰ θάλασσαν Ἀχιλλήιον δρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα εὐανδρέων πολυτοίων πλέη· ἐς ταύτην δὴ καταδὺς ὁ Ἀνάχαρσις, τὴν ὀρτὴν πᾶσαν ἐπετέλεε τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων, καὶ εἰκονισμένους ἀγάλματα. κεῖτις τὴν Σκυθέων καταφρασθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα, ἐσήμηνε τῷ βασιλέι Σαυλίῳ· ὁ δὲ, καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος, ὡς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιεῦντα ταῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε. καὶ νῦν ἐάν τις εἴρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὐ φασὶ μιν Σκύθαι γινώσκειν, διὰ τόδε ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν

C Ἑλλάδα, καὶ ξεινικοῖσι ἔθεσι διεχρήσατο. ὡς δὲ ἐγὼ ἤκουσα Τίμνεω τοῦ Σπαργαπίθεος ἄνδρὸς Ὀλβίου, εἰ αὐτὸν Ἰνδαθύρσου τοῦ Σκυθέων βασιλέος πάτρωνα, παῖδα δὲ εἶναι Γνούρεω τοῦ Λύκου τοῦ Σπαργαπίθεος. εἰ ὦν ταύτης ἐκ τῆς οἰκίης Ἀνάχαρσις, ἴσχω ἐκεῖνο τοῦ ἀδελφιδεοῦ ἀποθανόντα. Ἰνδαθύρσου μὲν γὰρ παῖς Σαυλίου, Σαυλίος δὲ ὑπὸ τοῦ ἀπέκτεί-

D νας Ἀνάχαρσιν. καίτοι καὶ ἄλλα ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ Σκυθέων βασιλέος Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς, τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο· ὀπίσω τε ἀπονοστήσας, φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα, Ἑλλήνας πάντας ἀφρόνως ἐπὶ πᾶσαν σοφίην, πλὴν Λακεδαιμονίων· τούτοισι δὲ ἐπὶ μούνοισι ξυνέ- 156

E νως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον. Ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπλασται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. ὁ δὲ ὦν αὐτὸς, ὥσπερ πρότερον εἰρέθη, διεφθάρη. οὗτος μὲν νυν οὕτω δὴ τι ἔπαθε δι' ξεινικὰ τε νόμαια καὶ Ἑλλήνιαι ὁμιλίας. πολλοῖσι δὲ κάρτα ὕστερον Σκύλης ὁ Ἀριπείθεος ἔπαθε τὰ ὁμοιότατα τούτῳ. Ἀριπείθεϊ γὰρ τῷ Σκυθέων βασιλεῖ

γένεται μετ' ἄλλων παίδων Σκύλης. ἐξ Ι- A
σρηνῆς δὲ γυναικὸς τοῦτο γένεται, καὶ ἀδαμοῦς
ἐγχωρίης· ἣ μήτηρ αὐτῷ γλῶσσάν τε
Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε. μετὰ δὲ,
χρόνῳ ὕστερον, Ἀγχπείθης μὲν τελευτᾷ δόλῳ
ὑπὸ Σπαργαπείθεος τοῦ Ἀγαθύρσων
βασιλεύοντος· Σκύλης δὲ τόν τε βασιλήιον
παρέλαβε, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρός, τῇ
οὔνομα ἦν Ὀποίη. ἦν δὲ αὕτη ἡ Ὀρικοῦ
ἐξ ἧς ἦν Ὄεικος Ἀγχπείθεω παῖς· βασι-
λεύων δὲ Σκυθέων ὁ Σκύλης, διαίτῃ μὲν οὐ B
δαμῶς ἀρέσκετο Σκυθικῇ, ἅτε ἀπὸ πολλοῦ καρὸς
τῷ Ἑλληνικῷ μᾶλλον τετραμμένος ἢ ἀπὸ παιδὸς ὢν τῆς ἐπεπαίδευτο. ἐποίεέ τε
τοιόνδε· ὅτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τὴν Σκυ-
θέων ἐς Ὀρυσθενεϊτέων ἄστυ· (οἱ δὲ Βορυ-
σθενεῖται φασὶ λέγεσι σφέας αὐτοὺς εἶναι Μι-
λησίους) ἐς τούτους ὅκως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὸν
μὲν στρατιὴν καταλίπεσκε ἐν τοῖσι προαστείοις, αὐτὸς δὲ ὅκως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὰς C
πύλας ἐγκλήίσειε, τὴν στολὴν ἀποθέμενος
τὴν Σκυθικήν, λάβεσκε αὖ Ἑλλησίδα ἐ-
σθῆτα· ἔχων δὴ αὖ ταύτην, ἠγόραζε, οὔτε
δορυφόρων ἐπομένων, οὔτε ἄλλου σεβενός.
τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μή τις μιν Σκυ-
θέων ἴδοι ἔχοντα τὴν στολήν. ἐς πάλι-
γε ἐχρᾶτο διαίτῃ Ἑλληνικῇ, καὶ θεοῖσι ἱρὰ
ἐποίεε τῇ νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων. ὅτε δὲ ἔτεα
τρίψειε μιῦν ἢ πλέονα τούτου, ἀπαλλάσσετο, καὶ δὴ τὴν Σκυθικὴν στολήν. ταῦτα ποι-
έεσκε πολλάκις. οἰκία τε ἐδείματο ἐν Βορυ- D
σθενεῖ, καὶ γυναῖκα ἔγημε ἐς αὐτὰ ἐπιχω-
ρίην. ἐπεί τε δὲ ἐδεδέ οἱ κακῶς γλώσσαν, ἐν-
έμητο ἀπὸ τοιῆδε φάσιος τοιῆσδε· ἐπεθύμησε Διονύσῳ Βακχείῳ τελεσθῆναι· μέλλοντι δὲ οἱ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν τελετήν, ἐγέ-
νετο φάσμα μέγιστον. ἦν οἱ ἐν Βορυσθενεϊ-
τέων τῇ πόλι, οἰκίης μεγάλης καὶ πολυτε-
λέος πάσης, (τῆς καὶ ὀλίγῳ πρότερον τούτων ἐμνήμην ἔχων τυγχάνω) τὴν περὶ λίθινοι λέοντες στρίγγες τε καὶ γρύπες ἕστασαν. ἐς E
τοῦτον ὁ θεὸς ἐνέσκηψε βέλος· καὶ ἡ μὲν κατεκάη πᾶσα, Σκύλης δὲ σφέων τούτων εἵνεκα ἦσαν ἐπετέλεσε τὴν τελετήν. Σκύ-
θαι γὰρ τῷ Βακχείῳ πέρι Ἕλλησι οὐδὲν ὁμολογέουσι. οὐ γάρ φασι εἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τοῦτον ὅστις μαίνεσθαι ἀνάγει ἀνθρώπους. ἐπεί τε

cùm alios filios multos, tum Scylē sustulit ex vxore Istrina, haudquaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literásque edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso à Spargapithe Agathyrsorū rege, Scyles regnum suscepit, & vxorē patris, nomine Opœam. Erat autem Opœa hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus. Scyli regnum Scytharum obtinēti Scythicus tamen viuendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero; ideóque multo magis ad hunc exercendum se cōuertebat. Vtique quum ad vrbem Boristhenitarū Scythicum ducebat exercitum, (Borysthenitæ autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam*, quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat, depositáque Scythica stola, Græcum sumebat vestimētum, & eo indutus, per forum spatiabatur, nullo neque satellitum neque populi comitatu, appositis qui portas custodirent, nequis Scytharum cerneret eum gestātem huiusmodi stolam: & cùm cæteris Græcorum institutis vtebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et quum ibi tempus menstruum aut amplius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore illinc accepta. Sed quum foret ei malè euenturum, ex hac occasione malè euenit. [a] Affectanti ei Dionysum Bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiā sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant enim vrbe Borysthenitarum circum ædes suas, (quarū paulo antè habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide cādido sphinges & grypes stantes. in has ædes deus fulmen iaculatus est, totaque deflagrauerunt. Scyles nihilominus initiationem peragit. Enimuero Scythæ Græcis probro dant [b] bacchandi cōsuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse quo homines ad dementiam adigantur. Posteaquam

a Ei Dionysi Bacchici sacris initiari cupienti, & iamiam initiationis ritum aggressuro, oblat.

b Agendi bacchanalia consuetudinem, negantes rationi cōsentaneum esse excogitare deum qui homines ad insaniam adigat.

bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidā Borysthenitarum Scythis indiciū detulit, inquiens, Vos quidem Scythæ nos irridetis quòd bacchanalia agamus, quódque nos deus occupet: at nunc demum hic vestrum quoque regem occupauit. nam bacchanalia exercetā deo in dementiam actus. Quòd si mihi non habetis fidem, sequimini me, rē vobis ostēsurum. Primores Scytharum hominem sequuti sūt: quos Borysthenita ille deductos clanculū in turri collocauit. Vbi adfuit Scyles cum thiaso, Scythæ eū bacchabundum conspicati, rem ingentis calamitatis esse duxerūt: digressique, ea quæ viderant omni exercitui indicarunt. Post hæc vbi ad lares suos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre eius Octamasade, ex filia Teris genito. Scyles cognito quid de se fieret, & quam ob causam, profugit in Thraciam. Id quum audisset Octamasades, cū exercitu aduersus Thraciam contendit: cui ad Istrū progresso Thraces occurrerūt. Et quum conflicturi essent, Sitalces ad Octamasadem misit caduceatorē, cum his mandatis, Quid opus est inter nos tentare fortūnam? Tu quidem sororis meæ es filius, sed habes germanum meum, quem si mihi reddideris, ego vicissim Scylem tradā tibi. Ita neque tu, neque ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octamasadē frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce oblatam conditionem Octamasades accepit, redditóq; Sitalci fratre, eodémque auūculo suo, Scylem recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum: Octamasades autem eodem die caput Scyli dēpsit. Adeo sua instituta Scythæ obseruant: & iis qui externos ritus asciscunt, tales irrogant pœnas.

a Scyles quum ita se tractari videret, & causam sciret. *Vel*, Quum videret ita in se consuli.

Multitudinem autem Scytharum non potui exactè indagare, quum de eius numero varia referentes audiam, & permultos illos, & rursus paucos esse vtique Scythas. Quantum autem sub aspectum meum venit: Est inter

A δὲ ἐπὶ τοῦτον τὸν βακχεῖον ὁ Σκύλης, διενειχθεὶς τὴν πρὸς Βορυσθενείτεων τοὺς ἐν Σκύθῃσι, λέγων, Ἡμῖν δὲ καταγελᾶτε ὦ Σκύθαι, ὅτι βακχεύομεν, καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν δὲ καὶ ὑμέων ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα ἐπέλαβε, καὶ βακχεύει, καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται. εἰ δέ μοι ἀπιστέετε, ἕπεσθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δείξω. εἰ πάντα τὴν Σκυθέων ὁδὸν ἐξεργάσατο· καὶ οὗτοι αἰσθόμενοι, ἀναθρῆσαι ἐκέλευον. ὁ δὲ Βορυσθενείτης, λαβὼν ὅτι πύργον ἐκαρτέετο.

B ἐπεί τε δὲ παρῆσαν σὺν τῷ θιάσῳ ὁ Σκύλης, καὶ εἶδον μιν βακχεύοντα οἱ Σκύθαι, κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποιήσαντο. ἐξελθόντες δὲ ἐσήμηναν πᾶσι τῇ στρατιῇ τὰ ἴδιεν. ὡς δὲ μετὰ ταῦτα ἐξήλαυνε ὁ Σκύλης ἐς ἤθεα τὰ ἑωυτοῦ, οἱ Σκύθαι τοῦτο ποιησάμενοι τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην, γεγονότα ἐκ τῆς Τήρεω θυγατρός, ἐπεμίσησαν τοῦ Σκύλεω. ὁ δὲ, μαθὼν δὲ γινόμενον ἐπ' ἑωυτῷ, καὶ τὴν αἰτίην δι' ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει

C ἐς τὴν Θρηίκην. πυθόμενος δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηίκην· ἐπεί τε δὲ ἐπὶ τὸν Ἴστρον ἐλήλυθε, ἐπὶ πλησμὸν μὲν οἱ Θρήικες· μελλόντων δὲ αὐτέων συνάψειν, ἔπεμψε Σιτάλκης πρὸς τὸν Ὀκταμασάδην, λέγων τοιάδε, Τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων πειρηθῆναι; εἰς μὲν μευ τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δέ μευ ἀδελφεόν· σύ τέ μοι ἀπόδος τοῦτον, ἐγώ τοι τὸν σὸν Σκύλεω παραδίδωμι. στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κω- 157

D δωνίσῃς, μήτ' ἐγώ. ταῦτα οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπεκηρυκεύετο. ἐπὶ τῷδε γὰρ παρὰ Ὀκταμασάδην ἀδελφεὸς Σιτάλκεος, πεφυγὼς τοῦτον· ὁ δὲ Ὀκταμασάδης καταμανθάνει ταῦτα. ἔνδοθι δὲ τὸν ἑωυτοῦ μητρωὸν ἔχει δύο Σιτάλκην, ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλεω. καὶ Σιτάλκης μὲν παραλαβὼν τὸν ἀδελφεὸν, ἀπῆγε. Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλήν. οὕτω μὲν τοῖσι ἐλλοίοισι τὰ σφέτερα νόμαια Σκύ-

E θαι, τοῖσι δὲ παραπεφυρμένοισι ξεινικοὺς νόμους, τοιαῦτα ἐπιτίμια δίδοσι.

Πλῆθος δὲ τῶν Σκυθέων οὐκ οἷός τε ἐγένομην ἀτρεκέως πυθέσθαι, ἅμα ἀγχιφόρους λόγους ποιεύμενος· ἀριθμοῦ δὲ ἤκουον. καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναι σφέας, ἐθέλοντας, ὡς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέφαινόν μοι ἐς ὄψιν ἔσι μεταξὺ

Βορυσθένεός τε ποταμοῦ καὶ Ὑπάνιος χώρης· οὔνομα δὲ ἐστὶ οἱ Ἑξαμπαῖος τῷ καὶ ὀλίγον τι πρόσθεν τούτων μνήμην εἶχον, φάσμα ὑπὸ ἀπὸ κρήνης ὕδατος πικροῦ ἐόν, ἀπὸ ἧς ὁ ὕδωρ ἐσπορεύεται Ὑπάνιος ἀποτον ποιέον. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήιον, μεγάθεϊ ἑξαπλήσιον τοῦ ὅτι τῷ στόματι τοῦ Πόντου κρητῆρος, τὸ Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε. ὃς δὲ μὴ εἰδὲ κω τοῦτον, ὧδε δηλώσω· ἑξακοσίους ἀμφορέας ὑπερτείνει χωρέειν ὃ ἐν Σκύθῃσι χαλκήιον. πάχος δὲ τοῦ Σκυθικοῦ τούτου χαλκήιου ὅσον δακτύλων ἓξ. τοῦτο ὦν ἔλεγον οἱ ὑπερκείμενοι ἀπὸ ἀρδίων ῥηθέν. βουλόμενον γὰρ τὸν σφέτερον βασιλέα, τῷ οὔνομα ἦν Ἀριαντᾶς, τούτων εἰδέναι τὸ πλῆθος τῶν Σκυθέων, κελεύειν μιν πάντας Σκύθας ἄρδιν ἕκαστον μίλλῳ ἀπὸ τοῦ οἰκοῦ κομίσαι· ὃς δὲ μὴ κομίσειε, θάνατον ἀπείλεε. κομισθῆναί τε δὴ πολλῶν ἀρδίων, καὶ οἱ δόξαι ἐξ αὐτέων μνημόσυνον ποιήσασθαι λιπέσθαι. ὁκοῖ τούτων δὴ μὲν τὸ χαλκήιον ποιῆσαι τοῦτο, καὶ ἀναθεῖναι ἐς Ἑξαμπαῖον τοῦτον. τοιοῦτο δὲ τοῦ πλήθεος τοῦ Σκυθέων ἦκουον. θωυμάσια δὲ ἡ χώρη αὕτη οὐκ ἔχει, χωρὶς ἢ ὅτι ποταμοί τε πολλῷ μέγιστοι, καὶ ἀριθμὸν πλείστοι. ὃ δὲ ἀποθωυμάσαι ἄξιον, πάρεξ τῶν ποταμῶν, καὶ τοῦ μεγάθεος τοῦ πεδίου, προδέκεται, εἰρήσεται. ἴχνος Ἡρακλέος φαίνονται ἐν πέτρῃ ἐνεόν, ὃ ἔοικε μὲν βήματι ἀνδρός, ἔστι δὲ τὸ μέγαθος δίπηχυ, ὧδε δὲ τύρσιν ποταμοῦ. τοῦτο μὲν νυν τοιοῦτό ἐστι.

ΑΝΑΒΗΣΟΜΑΙ δὲ ἐς τὸν κατ' ἀρχὰς λόγον. παρασκευαζομένου Δαρείου ἐπὶ Σκύθας, καὶ ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν στρατὸν, τοῖσι δὲ νέας προσαγαγεῖν, τοῖσι δὲ ζεύγνυσθαι τὸν Θρηίκιον Βόσπορον· Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἔσχε μιν δεόμενος αὐτὸν στρατηλατέειν ἐπὶ Σκύθας, κατηγορέων τὴν Σκυθέων πέρι ἀπειρίην. ἀλλ' οὐ γὰρ ἔπειθε συμβουλεύων ἐς χρηστά, ὁ μὲν ἐπαύετο· ὁ δέ, ἐπειδὴ οἱ τὰ πρῶτα προεσκεύαστο, ἐξήλασε τὸν στρατὸν ἐκ Σούσων. ἐνθαῦτα τῶν Περσέων Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου, τριῶν ἐόντων οἱ παίδων, καὶ πάντων στρατευομένων, ἕνα αὐτῷ κατίσ-

A Borysthenem & Hypanin flumina, locus nomine Exampæus: cuius etiam aliquanto antea habuimus mētionem, quum dicebam fontem in eo esse aquæ amaræ, Hypanin in quem fluit, impotabilem reddentis. Hoc in loco iacet ahenum sexies tātum quantus crater qui est in ostio Ponti, à Pausania Cleombroti filio dedicatus. Quòd siquis illum non inspexit, hunc ei in modum declarabo: Sexcentarum est amphorarum facilè capax, crassitudine B digitorum sex. id aiunt indigenæ ex aculeis sagittarum esse factū: regem enim suum, nomine Ariantem, quum numerum Scytharum scire vellet, iussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarum aculeos, proposita morte ei qui non ferret. Ita magnam vim collatam esse aculeorum: & ex his confectum ahenum illud placuisse ei pro monumento relinquere, & in hoc Exampæo dedicare. Hoc de multitudine Scy- C tharum audiebam. Miracula autem hæc regio nulla habet, præter flumina cùm multo maxima, tū numero plurima. Siquid tamē, præter flumina & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum, id dicetur: Vestigium Herculis ostendūt petræ impressum, virili vestigio simile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita se D habet.

REDEO ad eam quam ab initio instituera oratione: Dario aduersus Scythas exercitum comparanti, dimissis nuntiis ad imperandum, aliis vt peditatum, aliis vt classem præstarent, aliis vt Bosphorum Thracium [a] iungerent: Artabanus, Hystaspis filius, Darii frater, nolebat illum vllo pacto Scythis inferre bellum, cōmemorās Scytharum inopiam, vtilia suadens: quū tamen non E persuaderet illi, destitit à dissuadēdo. Darius, vbi omnia ei in expedito fuêre, copias eduxit ex vrbe Susis. Ibi eum Oebazus quidam Persa, cui tres filii erant, omnes in militiam euntes, obsecrabat vt vnum sibi ex illis relin-

[a] *Id est, Pontibus consternerent.*

queret. Cui Darius tãquam amico [a] & modestæ obsecrãti, respõdit se omnes eius liberos relicturum. Eo respõso OEobazus magnopere lætabatur, sperãs liberos suos missionem habere militiæ. At ille [b] præpositos filiis OEobazi, iussit vt omnes eos interimerent. Ita filii OEobazi obtruncati, illic sunt relicti. Darius Susis mouẽs, peruenit ad Bosphorum Chalcedonis, vbi pons iunctus erat. Illic conscensa naui, trãsmisit in insulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabũdas fuisse aiũt. Ibi sedẽs in tẽplo subiiciebat oculis Põtum, rem spectaculo dignã; nam inter omnia maria est maximè admirabile. Cuius longitudo est vndecim millium ac centum stadiorum: latitudo (qua latissimum est) trium millium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis est quatuor stadiorũ: longitudo oris (quod est collũ) quæ Bosphorus dicitur, vbi pós connectebatur, circiter cẽtum viginti stadia, ad Propontidem vsque pertingens. Propontis autẽ quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Hellespontum. Ipse Hellespontus, vbi angustissimus, stadiis septem quadringẽtis longus, intrans pelagi vastitatem quod AEgæũ vocatur. Hæc autem ita dimensa sunt. Nauis ferè meat omnino septuaginta millia passuum longo die, nocte verò sexaginta millia. Itaque è faucibus Põti ad Phasin (hoc est enim Ponti longissimum) nouem dierũ est nauigatio, & octo noctiũ, quæ fiũt mille centum ac decem millia passuum, hoc est stadiorũ vndecim millia ac cẽtum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super flumen Thermodontem (hîc nanque Ponti latissimum est) trium dierũ duarúmque noctium est nauigatio, quæ fiunt passuũ trecenta ac tria millia, stadiorum verò tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosphorus & Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habẽt. Quinetiam Pontus hic paludem habet influentem in se, non

a Et non nimia petẽti. *Vel*, Rem non nimis magnam.

b *Vel potius*, Eos quorum id officiũ erat iuss.

λφοῖσιν. ὁ δὲ οἱ ἔφη, ὡς φίλῳ ἐόντι, καὶ μετρίων δεομένῳ, πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν. ὁ μὲν δὴ Οἰόβαζος τοιούτου ἐπιχρήσας ἐλπίζων τοὺς υἱέας χρατήσειν ἀπολελύσθαι· ὁ δὲ κελεύσας τοὺς ὀπίσω τούτων ἐπισταμένους, ἀποκτεῖναι πάντας τοὺς Οἰόβαζου παῖδας. καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέντες, αὐτοῦ τούτῳ ἐλίποντο· Δαρεῖος δὲ ἐπεί τε παρθύμως ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ὅτι ἐπὶ Βόσπορον, ἵνα ἐζεύκτο ἡ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐσβὰς ἐς νέα, ἔπλεε ὅτι ἐς νησέας καλεομένας, ἃς πρότερον πλανήτας Ἕλληνες φασὶ εἶναι. ἐξορμώμενος δὲ ὅτι τοῦ ἱροῦ, ἐθηεῖτο τὸν Πόντον ἐόντα ἀξιοθέητον. πελαγέων γὰρ ἁπάντων πέφυκε θωυμασιώτατος. τοῦτο μὲν, μῆκος εἰσὶ σταδίοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι. τοῦτο δὲ, τῇ εὐρύτατός ἐστι ἑωυτοῦ, σταδίων δισχίσιοι καὶ τετρακισχίλιοι. τοῦτου δὲ τὸ στόμα, ἔστι βόεος τέσσερες σταδίων· μῆκος δὲ τοῦ στόματος, ὁ αὐχήν, ὃν δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃν δὴ ἐζεύκτο ἡ γέφυρα, ὅτι σταδίους εἴκοσι, καὶ ἑκατόν ἐστι. τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος. ἡ δὲ Προποντὶς, ἐοῦσα ὄρος μὲν, σταδίων πεντακοσίων, μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοῖ ἐς Ἑλλήσποντον, ἐοῦσα στεινότητι μὲν ἑπτὰ σταδίους, μῆκος δὲ τετρακοσίους. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγεος τοῦ δὴ Αἰγαῖον καλέεται. μεμέτρηται δὲ καὶ τούτῳ ὧδε· νηῒ ὁππόσῃ μάλιστα καὶ τάχιστα ἐν μακρῇ ἡμέρῃ ὀργυιὰς ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ, ἑξακισμυρίας. ἐστὶ δὲ ὧν ἐς μὲν Φάσιν ἀπὸ τοῦ στόματος, (τοῦτο γὰρ ἐστὶ τοῦ Πόντου μακρότατον) ἡμερέων ἐννέα πλόος ἐστὶ, καὶ νυκτῶν ὀκτώ· αὗται, ἑνδεκαμυριάδες καὶ ἑκατὸν ὀργυιέων γίνονται. ἐκ δὲ τῶν ὀργυιέων τουτέων, σταδίοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοί εἰσι. ἐς δὲ Θεμίσκυραν τὴν ὅτι Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, (καὶ τοῦτο γάρ ἐστὶ τοῦ Πόντου εὐρύτατον) τριῶν τε ἡμερέων καὶ δύο νυκτῶν πλόος. αὗται δὲ, τρὶς καὶ τεσσεράκοντα μυριάδες ὀργυιέων γίνονται, σταδίοι δὲ, τετρακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι. ὁ μὲν νυν Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορός τε καὶ Ἑλλήσποντος οὕτω τέ μοι μεμετρέαται, καὶ κατὰ εἰρημένα πέφυκε. πρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος οὗτος ἐκδιδοῦς ἐς ἑωυτὸν, οὐ

158

τοῦ τὸ δὲ εὖρος τῆ

πολλῷ τέῳ ἐλάσσων ἑωυτοῦ· ἡ Μαιῆτίς τε A
καλέεται, καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου. ὁ δὲ Δα-
ρεῖος ὡς ἐθηήσατο τὸν Πόντον, ἔπλεε ὀπίσω
ὅτι τίνι χρέωμενος, τῆς ἀρχιτέκτων ἐγίνετο
Μανδροκλέης Σάμιος. θηησάμενος δὲ καὶ
τὸν Βόσπορον, στήλας ἔστησε δύο ὅπ' αὐτοῦ,
λίθου λευκοῦ, ἐν τῇσι μὲν γράμματα, ἐς μὲν
τὴν ἑτέρην, Ἀσσύρια· ἐς δὲ τὴν, Ἑλλάνια
καὶ ἔθνεα πάντα ὅσα ἦγε. ἦγε δὲ πάντα
τὰ ἤρχε. τουτέων μυριάδες ἑξηκοντάκις ἐθη- B
σάμην, χωρὶς τῶν ναυτικῶν, ἑξακόσιαι δὲ
ἵππαρχοι νέες δὲ ἑξακόσιαι συνελέχθησαν.
τῆσι μέν νυν στήλῃσι ταύτῃσι Βυζάντιοι, κο-
μίσαντες ἐς τὴν πόλιν, ὕστερον τουτέων ἐχρή-
σαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρ-
τέμιδος, χωρὶς ἑνὸς λίθου. τοῦτος δὲ κατελεί-
φθη παρὰ τὸ τοῦ Διονύσου τὸν νηὸν ἐν Βυζα-
τίῳ, γράμμασι τῶν Ἀσσυρίων πλέος. τῷ δὲ
Βοσπόρου τὸν χῶρον, τὴν ἐζεύξε βασιλεὺς Δα-
ρεῖος πρὸς μέσον, ὡς ἐμοὶ δοκέει συμβαλλομένῳ, μέσον πρὸς μέσον
ἔμοιγε Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ὅπι τόμαι ἱεροῦ. C
Δαρεῖος δὲ μιν ταῦτα ἁδεὶς τῇ γεφύρῃ, τὸν
ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σά-
μιον ἐδωρήσατο παισὶ δέκα· ἀπ' ὧν δὴ πασι δέκα
Μανδροκλέης ἀπαρχὴν, ζῳογραφήσας πάσαν τὴν ἐξήγησιν τοῦ Βοσπόρου, καὶ βασιλέα
τε Δαρεῖον ἐν καθεδρίῃ κατήμενον, καὶ
τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γρα-
ψάμενος, ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἥραιον, ἐπιγρά-
ψας τάδε,

Βόσπορον ἰχθύεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε D
Μανδροκλέης Ἥρῃ, μνημόσυνον γεφύρης·
Αὐτῷ μὲν στέφανον περθείς, Σαμίοισι δὲ
κῦδος.

Δαρείου βασιλέος ἐκτελέσας κρέα νοεῦ.
Ταῦτα μέν νυν τοῦ ζεύξαντος τὴν γέφυραν
μνημόσυνα ἐγένετο. Δαρεῖος δὲ δωρησάμε-
νος Μανδροκλέα, διέβαινε ἐς τὴν Εὐρώπην,
τοῖσι Ἴωσι πρὸς Θρηίκης πλέων ἐς τὸν Πόν-
τον, μέχρι Ἴστρου ποταμοῦ· ἐπεὰν δὲ ἀπίκω-
νται ἐς τὸν Ἴστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμέ- E
νων, ζεύγνυσι τῶν ποταμῶν. ὁ μὲν δὴ ναυτι-
κὸν ἦγον Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Ἑλλης-
πόντιοι. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς τὰς Κυα-
νέας διεκπλώσας, ἔπλεε ἰθὺ τοῦ Ἴστρου. ἀ-
ναπλώσας δὲ ἀπὸ τῶν ποταμῶν δυοῖν ἡμε-
ρέοιν πλοῦν ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ τὸν αὐχένα, ἐκ τοῦ ἀπίσχεται τὰ στόματα

multo quàm ipse est minorem, quæ [a] Mæotis appellatur, & mater Ponti. Darius, vbi Pontum contemplatus est, renauigauit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Contẽplatus item Bosphorum, duos super eum cippos erexit è candido lapide, literis incisis, in vnum quidem Assyriis, in alterũ verò Græcis, [b] omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentes numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem, quæ constabat è nauibus sexcentis. His postea cippis Byzantii in vrbem suam translatis vsi sunt ad arã Dianæ Orthosiæ, præter vnum lapidem, qui apud Bacchi delubrum in eadem vrbe relictus est literis Assyriis opletus. Cæterùm Bosphori locus quem rex Darius ponte commisit, coniectanti mihi videtur medius inter Byzãtium & templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, authorem eius Mandroclem Samium donauit [c] decuplo. Ex cuius primitiis Mandrocles pictis animalibus commissionem Bosphori & regem Darium in Medico solio sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit, eámque picturam templo Iunonis dedicauit, cum hac inscriptione,

Qui rate piscosum coniunxit Bosphoron, implens
Darii regis vota, iubentis opus,
Iunoni Mandrocles hæc monumẽta dicauit,
Esset honor Samiis vnde, corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius qui pontem compegit: quem vbi remuneratus est Darius, transmisit in Europam, iussis Ionibus nauigare in Põtũ vsque ad Istrum, atque vbi eò peruenissent, se illic præstolari, fluuiũ põte iungentes. Ducebant enim classem Iones & AEoles & Hellespontii. Hi præteruecti Cyaneas, rectà ad Istrum nauigarunt, subuectíque duorum dierũ itinere à mari ad fauces fluminis, vbi in diuersa

[a] Mæotis.

[b] *Indicantibus omnes g. Hoc aut aliud huiusmodi participium subaudiendum videtur.*

[c] *Hic mendosus est Græcus textus.*

scinditur, illud pôte iungunt. Darius, transmisso per ratê Bosphoro, faciebat per Thraciam iter, & quú ad fontes Teari amnis, peruentum esset, triduo hîc habuit statiua. Tearus fertur ab accolis omnium amniũ esse optimus cùm ad alios morbos, tú ad scabiem curandam vel hominum vel equorum. Eius enim fontes duodequadraginta sunt, ex eadê petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tãtundem viæ est à Iunonis templo eius vrbis quæ iuxta Perinthum est, & Apolloniæ quæ est in Ponto Euxino, duorum dierum vtraque. Fluit autem Tearus hic in flumẽ Contadesdum, Contadesdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta vrbẽ AEnum. Ad hũc igitur amnem quũ peruenisset Darius, castráque posuisset, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inscriptũ, TEARI AMNIS [a] CAPITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CVNCTORVM AMNIVM [b] CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CVNCTORVM HOMINVM, DARIVS HYSTAPIS FILIVS, PERSARVM CVNCTAEQVE CONTINENTIS REX. Hæc sunt illic inscripta. Darius hinc mouens venit ad alium amnem nomine Artiscum, qui per Odrysas fluit: quò vbi peruenit, ita agẽdum sibi putauit: Ostenso certo loco copiis suis, iussit illic singulos quosque prætereuntes ponere singulos lapides. Id quum omnis exercitus fecisset, grandes acerui lapidum effecti sũt: quibus relictis, Darius illinc mouit.

a Sic vocare videtur eius fontes quos esse dixit duodequadraginta.

b PRAEBENT,

Sed priusquam ad Istrum perueniret, primos subegit Getas, [c] qui immortales agũt. Nã Thraces qui Salmydessum, quíque supra Apolloniã & Mesambriam vrbem incolũt, & qui Cyrmianę

c Ἀθανατίζοντας, id est, ad verbum, Immortalizantes: quod Statim pòst ab ipso autore exponitur.

A τὸν Ἴστρον, ἐζεύγνυε. Δαρεῖος δὲ, ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ τὴν γέφυραν, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηϊκίης. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τέαρον ποταμοῦ τὰς πηγὰς, ἐξαπιπεδώσατο ἡμέρας τρεῖς. ὁ δὲ Τέαρος λέγεται κατὰ πάντων εἶναι ποταμῶν ἄριστος, πρός τε ἄλλα ἐς ἄκεσιν φέρεσθαι, καὶ δὴ καὶ αἰσθάνεσθαι ἵππων ψώρῃ ἀκέσασθαι. εἰσὶ γὰρ τούτου αἱ πηγαὶ δυῶν δεούσας τεσσερήκοντα, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥεούσας. καὶ αἱ μὲν αὐτέων, εἰσὶ ψυχραί· αἱ δὲ, θερμαί. ὁδὸς δὲ ἐπ' αὐτὰς ἴση ἐστὶ ἥ τε Ἡράκλειός τε πόλις τῆς τῷ Πόντῳ Περίνθιος, καὶ ἥ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρη. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Τέαρος οὗτος ἐς τὸν Κοντάδεσδον ποταμόν· ὁ δὲ Κοντάδεσδος, ἐς τὸν Ἀγριάνεω· ὁ δὲ Ἀγριάνης, ἐς τὸν Ἕβρον ὁ δὲ, ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς Αἶνον πόλιν. ἐπεὶ ὦν τὸν ὦν τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ὁ Δαρεῖος, ὡς ἐστρατοπεδεύσατο, ἡδεὶς τῷ ποταμῷ, στήλην ἔστησε καὶ ἐπιγράψας γράμματα ἐκέλευε, λέγοντα τάδε, ΤΕΑΡΟΣ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙ ΥΔΑΤΟΣ ΑΡΙΣΤΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΝ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ. ΚΑΙ ΕΠ' ΑΥΤΑΣ ΑΠΙΚΕΤΟ, ΕΛΑΥΝΩΝ ΕΠΙ ΣΚΥΘΑΣ ΣΤΡΑΤΟΝ, ΑΝΗΡ ΑΡΙΣΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΔΑΡΕΙΟΣ Ο ΥΣΤΑΣΠΕΟΣ, ΠΕΡΣΕΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΓΑΣΗΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Ταῦτα ὁ ἐνηῶτα ἐγράφη. Δαρεῖος δὲ ἐνθεῦτεν ὁρμηθεὶς, ἀπίκετο ἐς ἄλλον ποταμὸν τῷ οὔνομα Ἀρτίσκος ἐστί, ὃς δὴ διὰ Ὀδρυσέων ῥέει. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ἐποίησε τοιόνδε· ἀποδείξας χωρίον τῇ στρατιῇ, ἐκέλευε πάντα ἄνδρα λίθον ἕνα προσβαλόντα, τιθέναι ἐς τὸ ἀποδεδειγμένον τοῦτο χωρίον· ὡς δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπετέλεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλιπών, ἀπήλαυνε τῷ στρατῷ.

Πεῖθει δὲ ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸν Ἴστρον, τοῖσι αὐτόθι Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας. οἱ μὲν δὴ Σαλμυδησσὸν ἔχοντες Θρῆικες, καὶ ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίης πόλιος οἰκημένοι, καὶ Κυρμιᾶναι, καὶ Mu-

καὶ Μυλασῆοι, ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν Δαρείῳ. οἱ δὲ Γέται, τοὺς ἀγχωμοσύνῃ βαπόμυμοι, αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρηϊκῶν ἐόντες ἀνδρηφόνωτατοι καὶ δικαιότατοι. ἀθανατίζουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἐωῦτοὺς νομίζουσι, εἶναί τε τὸν ἀπολλύμενον πρὸς Ζάμολξιν. οἱ δὲ αὐτέων τὸν αὐτὸν τοῦτον τὸν νομίζουσι Γεβελέϊζιν. ἀνὰ πενταετηρίδας δὲ τὸν πάλῳ λαχόντα αἰεὶ σφέων αὐτέων ἀποπέμπουσι ἄγγελον πρὸς τὸν Ζάμολξιν, ἐντελλόμενοι τῶν ἂν ἑκάστοτε δέωνται). πέμπουσι δὲ ὧδε· οἱ μὲν αὐτέων τεταγμένοι, ἀκόντια τρία ἔχοντες· ἄλλοι δὲ ἀγαλαβόντες τὸν ἀποπεμπόμενον πρὸς τὸν Ζάμολξιν τάς τε χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀνακινήσαντες αὐτὸν μετέωρον, ῥίπτουσι ἐς τοὺς ἀκόντας. ἢν μὲν δὴ ἀποθάνῃ ἀναπαρεὶς, τοῖσι δὲ ἵλεως ὁ θεὸς δοκέει εἶναι· ἢν δὲ μὴ ἀποθάνῃ, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοι μιν ἄνδρα κακὸν εἶναι. αἰτιησάμενοι δὲ τοῦτον, ἄλλον ἀποπέμπουσι ἐντειλάμενοι δὲ ἔτι ζῶντι. οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρήϊκες καὶ βροντέω τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπειλέουσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ σφέτερον. ὡς δὲ ἐγὼ πέπυσμαι τῶν Ἑλλήσποντον οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντον, Ζάμολξιν τοῦτον ἐόντα ἄνθρωπον, δουλεύσαντα Σάμῳ δουλεύσαντα δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχου. ἀπαλλαχθέντα δὲ χρήματα μεγάλα κτησάμενον ἐκ τῆς δημοσίης ἐλθεῖν, χρήματα κτησάμενον δὲ ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑωυτοῦ. ἅτε δὲ κακοβίων τε ἐόντων τῶν Θρηϊκίων καὶ ὑπαφρονεστέρων, Ζάμολξιν τοῦτον ὑπαγαμένου διαιτᾶσθαι τε ἐπ' ἄδῃ, καὶ ἥδεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρῆϊκας (οἷα Ἕλλησί τε ὁμιλήσαντα, καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀδυνατωτάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ) καταστήσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδοκεύοντα τῶν αὐτοῦ τοὺς πρώτους, καὶ εὐωχέοντα, ἀναδιδάσκειν ὡς οὔτε αὐτὸς, οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ, οὔτε οἱ ἐκ τουτέων αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἥξουσι ἐς χῶρον τοῦτον ἵνα αἰεὶ πρήσσοντες ἔξουσι πάντα ἀγαθά. ἐν ᾧ δὲ ἐποίεε τὰ κατελέχθη, καὶ ἔλεγε ταῦτα, κατὰ τοῦτο κατάγαιον οἴκημα ἐποιέετο· ὡς δὲ οἱ παντελέως εἶχε τὸ οἴκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηϊκῶν ἠφανίσθη

& Mypſæi vocantur, ſine pugna ſeſe Dario dediderunt. Getæ verò per imperitiam reſiſtentes, in ſeruitutē redacti ſunt, quum ſint fortiſſimi Thracū atque iuſtiſſimi. Immortales autē agunt hoc modo: Móri ſe non putant, ſed eum qui defunctus eſt, meare ad Zamolxin *dæmonē*, qué nonnulli eorū opinantur eundē eſſe Gebeleizin. [a] Ad hūc mittunt aſſiduè cū naui quinque remigum nuntiū quempiā, ex ſeipſis ſorte delectū, præcipiētes ea quibus ſemper indigent. cúmque ita mittunt: Quibuſdam eorū datur negotiū vt tria iacula teneant: aliis, vt cōprehenſis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibúſque, hominem agitantes in ſublime, iactēt ad iacula. Qui ſi impræſentiarū extinguitur, propitium ſibi deū arbitrantur: ſinminus, ipſum nuntium inſimulant, aſſeuerantes malum illum eſſe virum. Hoc inſimulato, aliū mittunt, dantes adhuc viuenti mandata. Iidem Thraces, dū tonat fulgurátque, in cælum ſagittas excutiunt, deo minitantes quòd nullum alium præter ſuum eſſe arbitrātur. Verùm (vt ego à Græcis accepi, Helleſpontū & Pontum incolētibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samíque ſeruitutem ſeruiuit Pythagoræ Mneſarchi filio. Illinc natus libertatem, quum multum pecuniæ comparaſſet, in patriam rediit. qui quum animaduerteret Thraces malè viuentes & inſcitè, ipſe edoctus Ionicum viuēdi genus & mores liberaliores quàm Thracum, vt qui conuerſatus eſſet cum Græcis, [b] cúmque Pythagora non infirmiſſimo inter Græcos ſophiſta, domicilium extruxit in quod primos quoſque popularium in conuiuiū accipiebat, & inter conuiuandū docebat, neque ſe neque ſuos conuiuas, [c] neque illos qui illic aſſiduè gignerētur, interire: ſed in eū locum ire vbi ſuperſtites omnium bonorum cōpotes eſſent. Dum ea quæ commemorata ſunt ageret atque diceret, interim ſubterraneum ædificium ſtruebat. Quo prorſus abſoluto, è Thracum conſpectu ſe ſubduxit,

[a] Semper autem ſolēt quintoquoque anno quempiam è ſuorū numero ſorte delectum, nuntium illi mittere, mandata ei dantes de iis quæ ſibi opus ſint.

[b] Et quidē cum Pythagora philoſophorum non infimo.

[c] Nec eos qui ex ipſis in omne tempus naſcerēntur, interituros, ſed in eum locū vēturos vbi, &c.

τὸν Ζάμολξιν δαίμονα.

τὸν δὲ Ζάμολξιν οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐξηγήσατο.

χρήματα μεγάλα.

descendens in illud subterraneũ ædificium. vbi circiter trienniũ egit, desiderantibus eum Thracibus, ac deflentibus tãquam mortuũ. quarto anno se eisdẽ in conspectum dedit. atque ita credibilia sunt effecta quæ illis exposuerat. Hæc Zamolxin aiunt fecisse. Cui? subterraneo ædificio neque fidem detraho, neque valde credo, sed multis eum ante Pythagoram annis extitisse arbitror. Verùm siue Zamolxis fuerit homo quispiam, siue sit dæmon Getarũ indigena, valeat. Getæ hoc ritu vtentes, vbi à Persis subacti fuerũt, cæterum sunt exercitum sequuti. Darius vbi ad Istrum peruenit, & vnà pedestres copiæ, cunctique flumen transmiserũt, tunc verò iussit Iones, postquam ratem soluissent, sequi se pedestri itinere cum nauticis copiis. Qui quum [a] ratem soluturi essent & imperata facturi. Coes Erxandri filius, Mitylenæorũ dux, ita apud Dariũ verba facit, scisciatus antea nunquid ei gratũ foret [b] audire sententiã dicere vólétis: Quũ aduersus eam terram rex facias expeditionẽ, in qua fertur nihil arari, nullas vrbes coli, finito nũc pontẽ hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus iis qui eũ contexuerunt: per quem siue ex sententia rem géremus, Scythis inuẽtis, siue illos inuenire nequibimus, tutus nobis sit reditus. Neque enim vereor ne prælio commisso à Scythis superemur: sed potius ne eis non inuẽtis aliquid patiamur errabundi. At enim crédat me quispiam mea ipsius causa hæc dicere, vt hîc subsistã: ego verò, quod in tuam rem esse sentio, rex, id in medium profero. ipse te sequi volo, neque hîc relinqui. Delectatus admodũ eo consilio Darius, ita respõdit, Hospes Lesbie, fac omnino quum [c] sospes domum rediero, præstò mihi sis, vt te ob egregium consiliũ egregiis factis remunerẽ. Hæc loquutus, vbi sexaginta nodis lorũ innodauit, accitis ad colloquiũ tyránis Ionibus, ita loquutus est, Viri Iones, quã prius habuerã de põte sententiã, eã missã facio.

a *Pontem vocat statim pósi.*

b Admittere sẽtentiam, *Vel consilium*, ab eo qui proponere vellet. *Id est, Aurem præbere consilio.*

c Des te mihi in conspectum.

Ἀνδρες Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεδειγμένη ἐς τὴν γέφυραν, μετείσθω μοι. κατὰ ταῦτα δὲ κάτω ἐς τὸ κεκαλαγμένον οἴκημα, διαπτᾶτο ὅτι ἔτεα τεσσεράκοντα· οἱ δὲ μιν ἐπόθεόν τε καὶ ἐπένθεον ὡς τεθνεῶτα. τεταρτῷ δὲ ἔτεϊ ἐφάνη τοῖσι Θρηΐξι, καὶ οὕτω πιθανὰ σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε ὁ Ζάμολξις. Ταῦτα φασὶ μιν ποιῆσαι. ἐγὼ δὲ οὔτε κατὰ μηδὲν τούτου καὶ τοῦ καταγαίου οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω, οὔτε πιστεύω λίην· δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν Ζάμολξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρεω. εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάμολξις ἀνὴρ δαίμων τις, εἴτε καὶ ἔστι δαίμων τις Γέτῃσι τῶν ἐπιχωρίων, χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα τοιούτῳ χρεώμενοι, ὡς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Δαρείου καὶ Γερσέων, εἴ που τοῦ ἄλλου στρατοῦ. Δαρεῖος δέ, ὡς ἀπείκετο καὶ ὁ πεζὸς ἅμα αὐτῷ στρατὸς ὅπισθε τὸν Ἴστρον, ἐβούλευε αὐτίκα πλώειν ἐκ τῶν Σκυθέων πόντου. Δαρεῖος ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας τὴν γεφύρην λύσαντας, ἕπεσθαι κατ' ἤπειρον αὐτῷ, καὶ τὸν σὺν τῇ νηῒ στρατόν. μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν, καὶ ποιεύντων τὰ κελευόμενα, Κώης ὁ Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἐὼν Μυτιληναίων, ἐλέξε Δαρεῖον τάδε, πυθόμενός τε πρότερον εἰ οἱ φίλον εἴη γνώμην ἀποδέξασθαι πρὸς τὴν βουλομένου ἀποδείκνυσθαι, Ὦ βασιλεῦ, ὅτι μέλλεις στρατεύεσθαι, τῆς οὔτε χρηματοφόρου φαινομένης ἐούσης, οὔτε πόλιος οἰκεομένης. σὺ νῦν γεφύρην μὲν ταύτην ἔα κατὰ χώρην ἑστάναι, φύλακοι δὲ αὐτῆς λιπτοὶ τοῦτοι οἵπερ μιν ἔζευξαν. καὶ ἢν τε κατὰ νόον τοι προχωρέωμεν εὑρόντες Σκύθας, ἔσται ἔστι δὲ ἀποδος ἡμῖν καὶ μὴ σφέας εὑρεῖν δυνατὰ ἡμῖν· ἀποδος γὰρ ἀσφαλής. οὐ γὰρ ἐδόκεον κω μὴ ἐπιστήσεσθαι τοῦ Σκυθέων μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐχ εὑρεθέωμεν σφέας· ὑρέομεν γὰρ πολλὸν τι ἀλωήιον καὶ τὰ δὲ λέγω φαίη τις ἂν με ἐοῦτ' εἵνεκεν, ὡς καταμηλῶ· ἐγὼ δὲ γνώμην μὴν τοι βέλτιστον ἀείσην σοι βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω· αὐτὸς μὴν τοι ἑλόμην τε, καὶ σὲ οὐκ ἀφελέειν. κάρτα τε ἤνδανε τῇ γνώμῃ Δαρεῖος, καὶ μιν ἠμείψατο τοῖσδε, Ξεῖνε Λέσβιε, σωθέντος μὲν ἐμεῦ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν, ὅτι φανήσεαί μοι πάντως, ἵνα σε αὖτις χρηστῇς συμβολῇς χρησοίμην ἔργοισι ἀμείψασθαι. Ταῦτα εἰπὰς, καὶ ἀπαλλάξας ἄμματα ἑξήκοντα ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους τοὺς Ἰώνων τυράννους, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεδειγμένη ἐς τὴν γέφυραν, μετείσθω μοι.

Μυτιληναίων, Ἐρξάνδρου.

ἔχοντες δὲ ⟨Ϟ⟩ ἱμάντα τόνδε, ποιέετε τάδε· ἐπεὰν με ἴδητε τάχιστα πορευόμενον ὅτι Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου, λύετε ἄμμα ἓν ἑκάστης ἡμέρης· ἢν δὲ σὺν τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ πάρεω, ἀλλὰ διεξέλθωσιν ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν ἀμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέρην αὐτέων. μίσγει δὲ τούτου, ἐπεί τε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν χερσόνησον, πᾶσαν προθυμίην σωτηρίης τε καὶ φυλακῆς προσχόμενοι. ταῦτα δὲ ποιοῦντες, ἐμοὶ μεγάλως χαριεῖσθε. Δαρεῖος μὲν ταῦτα εἰπὰς ἐς ὕστερον ἐπείγετο.

Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηϊκὴ τὸ ἐς θάλασσαν πρόκειται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης, ἡ Σκυθικὴ τε ἐκδέκεται, καὶ ὁ Ἴστρος ἐκδιδοῖ ἐς αὐτήν, πρὸς βόρον ἄνεμον τὸ στόμα τετραμμένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἴστρου ἔρχομαι σημανέων, τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς Σκυθικῆς χώρης ἐς μέτρησιν ἀπὸ Ἴστρου. αὕτη ἤδη ἀρχαίη Σκυθίη ἐστὶ πρὸς μεσαμβρίην τε κατέουσα καὶ νότον ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος. τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης, τὴν μὲν ὑπὲρ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσαν, ἐοῦσαν ὀρεινήν τε χώρην καὶ πρὸς κειμένην τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος, μέχρι Χερσονήσου τῆς τρηχέης καλεομένης. αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς 161 ἀπηλιώτην ἄνεμον κατήκει. ἔστι γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρεα τῶν οὔρων ἐς θάλασσαν φέροντα, τήν τε πρὸς μεσαμβρίην, καὶ τὴν πρὸς τὴν ἠῶ, κατάπερ τῆς Ἀττικῆς χώρης. καὶ προσπλησίη ταύτῃ καὶ ⟨Ϙ⟩ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοίατο ⟨Ϟ⟩ χρόνου τὸν Σουνιάχην, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον τὴν ἄκρην ἀνέχοντα τὸν ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμου. λέγω δή, ὡς εἰ ταῦτα σμικρὰ μεγάλοισι συμβάλλειν. τοιοῦτο ἡ Ταυρικὴ ἐστί. ὃς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταύτα μὲν προπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἅμως δηλώσω· ὡς εἰ τῆς Ἠπυγίης δηθὸ ἔθνος, καὶ μὴ Ἠπυγες, ἀρξάμενοι ἐκ Βρεντεσίου λιμένος, ἀποταμοίατο μέχρι Τάραντος, καὶ νεμοίατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγων ταῦτα, πολλὰ λέγω παρόμοια, τοῖσι ἄλλοισι ἔοικε ἡ Ταυρική· τὸ δὲ ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς, ἤδη Σκύθαι ὁ κατύπερθε τῶν Ταύρων καὶ πρὸς θάλασσαν τὴν ποίην νέμονται

vos sumpto hoc loro, hæc ita velim agatis: [a] quo ex tempore videritis me raptissimè iter intendentem in Scythas, ex eo tempore incipiétes, soluite singulis diebus singulos nodos: intra quod tempus nisi adfuero, sed dies nodorum exierit, vela facite in patriam vestram, interea, quoniam consilium mutaui, agite custodiâ ratis, & omne studium illi & cõseruandæ & custodiendæ adhibete: quod facientes, maiorem in modũ mihi gratificabimini. Hæc loquutus Darius, promouet exercitum.

[a] Simulatque videritis me in Scyth. proficiscí, ex eo temp.

Thracia tellus in mare tendens, Scythicæ prætenditur, qua sinum faciente Scythica excipit: & illic Ister mare subit, ostio in vẽtum Eurum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secũdum mare est id metiendo, indicare aggrediar: Ab Istro hæc iã vetus Scythia est, meridiem versus & austrũ posita, vsque ad vrbem Carcinitidem. eiusdem deinceps quod ad mare fert montosæ regionis, & in pontum porrectum, incolit gens Taurica vsque ad Chersonesum dictam tracheam, *id est, asperam*. Hæc ad mare pertingit quod ad ventum subsolanum vergit. Sunt autem finium Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, vna ad meridianum, altera ad orientale, quem admodũ Atticæ regionis. quòd sic partem Scythiæ Tauri incolunt vt si Atticæ iugũ Suniacum alia gens non Athenienſis incoleret, quod à tribu Thorica vsq; ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. talis est (vt parua cum magnis cõparem) Taurica regio. Qui autẽ non est hanc Atticæ partẽ præteruectus, huic alio modo planũ faciam: vt si Iapygiæ non Iapyges sed alia gens imperãs, diuisa terra à Brunduſio vsque Tarentum, promontoriũ incoleret. Quum hæc duo dico, multa alia similia dico, quibus Taurica gens est cõparanda. A gente Taurica deinceps Scythæ supra Tauros & orientale versus mare incolunt,

& quæ Bosphori Cimmerii sunt ad vesperam vergentia, & quæ paludis [a] Mæotidis Tanai tenus, qui influit in huius paludis fecessum. Itaque ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à Neuris, deinde ab Androphagis, postremò à Melanchlænis. Itaque Scythiæ veluti formam quadratam habentis, duæ partes quæ ad mare pertingunt, altera, ad mediterranea ferens, altera ad maritima, vsquequaque sunt pares. nam ab Istro ad Borysthenem, decē dierum est iter, tantundem à Borysthene ad [b] Mæotidem paludē. A mari mediterranea versus, vsque Melánchlænos qui supra Scythas habitāt, viginti dierum iter. Supputantur autem à me in singulos dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erunt quatuor millium stadiorū: recta quæ ad mediterranea ferunt, totidem stadiorum. Tantæ est hæc terra magnitudinis.

a Mæetidis. *Illa tamen altera appellatio frequentior est.*

b Mæetin

[c] Scythæ inter se colloquuti, quum soli impares essent copiis Darii prælio repellendis, nuntios ad finitimos misere. Eorum reges vbi conuenere, consultabant, vt ingenti exercitu inuadente. Erāt autem qui conuenerant reges, Taurorum, & Agathyrsorum, & Neurorum, & Androphagorū, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauromatarum. E quibus Tauri huiusmodi moribus vtūtur: Virgini nautragos immolant, & quoscūque Græcos illuc delatos: hoc modo, Postquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncū eius quidā aiunt deturbari è rupe. nam in rupe prærupta templum est eorum situm. cruci affigunt caput. Quidam de capite *suffigendo* consentiunt, sed truncum è præcipitio deiici negant, sed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolant, ipsi Tauri aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiā. In hostes autē quos ceperīt, hoc agūt: Amputatū quisque caput hostis domū reportat,

c Porro Scythæ, quum inita apud se ratione se solos impares esse animaduertissent copiis Dar.

A τῦ τε βοσπόρου τῦ Κιμμερείου τὰ πρὸς ἑσπέρης, καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, μέχρι Τανάϊδος ποταμοῦ. ἔς σκιδδὶ ἐς μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης, ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἴστρου τὰ κατύπερθε ἐς τὸ μεσόγαιαν φέρονται ἀποκληίεται ὑπὸ Σκυθικοῦ τοῦ πρὸς νότου Ἀγαθύρσων· μετὰ δὲ, Νευρῶν· ἔπειτα δὲ, Ἀνδροφάγων· τελευταίων δὲ, Μελαγχλαίνων. ἔστι ὦν τῆς Σκυθικῆς, ὡς ἐούσης τετραγώνου, τὼ δύο μερέων κατηκόντων ἐς θάλασσαν, πρώτη ἴσον τὸ, τε ἐς τὸ μεσόγαιαν φέρει καὶ ὃ πρὸς τὸ θάλασσαν. ἀπὸ γὰρ Ἴστρου ὁδός ἐστι Βορυσθενεὰ δέκα ἡμερέων ὁδός· ἀπὸ Βορυσθενέος τε ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιῆτιν, ἑτέρων δέκα. καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίνους τοὺς κατύπερθε Σκυθέων οἰκημένους, εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησίη ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληταί μοι. οὕτω αἱ εἰσὶ τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια, τετρακισχιλίων σταδίων· καὶ τὰ ὄρθια τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μὲν νυν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγαθος τοσαύτη.

B

C

Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον ὡς οὐκ οἷοί τε εἶσι τῷ Δαρείου στρατῷ ἐν ὑμμαχίῃ δηώσασθαι μοῦνοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους. τῶν δὲ δὴ οἱ βασιλῆες συνελθόντες ἐβουλεύοντο ὡς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου. ἔσθ' ὅτε δὲ οἱ συνελθόντες βασιλῆες, Ταύρων, καὶ Ἀγαθύρσων, καὶ Νευρῶν, καὶ Ἀνδροφάγων, καὶ Μελαγχλαίνων, καὶ Γελωνῶν, καὶ Βουδίνων, καὶ Σαυροματέων. τούτων Ταῦροισι μὲν νόμοισι τοιοῖσι δὲ χρέωνται· θύουσι μὲν τῇ παρθένῳ τοὺς τε ναυηγοὺς, καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναδήσαντες, ὅπῃ τοιῷδε· καπάρῃ ὀξάμενοι, ῥοπάλῳ παίουσι τὸν κεφαλέων. οἱ μὲν δὴ λέγουσι ὡς ὃ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ ἀνωθέουσι κάτω· (ὅπῃ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυται τὸ ἱρόν) τὸν δὲ κεφαλέων ἀνασταυροῦσι. οἱ δὲ, καὶ μὲν τὸν κεφαλέων ὁμολογέουσι, ὃ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι, ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὸν δὲ δαίμονα τοῦτον τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειάν τὸν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ ἄνδρας τοὺς ἂν χειρώσωνται, ποιεῦσι τάδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλέων, ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία·

D

E

ὦθέεσθαι

ἔπειτα ὅτι ξύλα μεγάλου ἀναπείρεις ἐς ἄ- A & fusti suffixum admodū sublime supra tecta statuit, & plerunque supra fumarium: ideo in sublimi locantes quòd dicant eos totius domus esse custodes. Viuūt autem è rapto & ex bello. At a Agathyrsi [a]excultissimi viri sunt, & aurum plerunque gestantes. In commune cū mulieribus coeūt, vt inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neque liuoris neque odii mutuò exercentes: in cæteris ad Thracum consuetudinem accedunt. At Neuri Scythicis quidem vtuntur moribus, qui vna ante Darii expeditionē ætate coacti fuerant solum vertere propter serpentes. nam serpētum cùm magna vis ex ipsorum solo est edita, tum maior supernè è locis desertis ingruerat: quibus vsqueadeo infestati fuerunt, vt relicto suo solo cum Budinis habitauerint. [b]Iidem periculum faciūt se homines esse malefieos, quòd dicuntur à Scythis & ab iis qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotānis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire. quod tamē dicentes mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudiciis, non legibus vtentes. [c]pecuariam exercentes, vestem Scythicæ similem gestātes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt, vnde & cognomen habēt, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis vtētes. Budini, ingēs natio atque numerosa, vehementer cæsiis oculis omnis ac rufa: quorū vrbs nomine Gelonus è materia cōstructa est, muro alto è materia toto: cuius singula latera tricenorum stadiorū sunt magnitudinis. AEdes quoque cùm priuatæ tum sacræ sunt è materia. Nam visuntur ibi deorum Græcorum templa Græcanicè extructa, simulacris, aris, delubris ligneis. Dionyso trieterica, *id est, triennalia*, agūt, & bacchanalia exercēt. quippe Geloni quōdā Græci fuēre, sed sūmoti iter Budinos habitauerūt:

a *Vel*, Luxui deditissimi sunt.

b Videntur autem hi incantatores esse quòd dicuntur.

c Sunt autem Nomades.

lingua partim Scythica, partim Græca vtentes. Budini à Gelonis & lingua & victu sunt dispares.

2 Nomades sunt.

nam quũ indigenæ sint, [2]pecuariæ operam dant, solique eius regionis pedunculos edunt. at Geloni agriculturæ operam dantes frumento victitãt, & hortos possidẽt, nihil illis neque aspectu neque colore similes. Vocantur autem à Græcis Geloni, etiam Budini isti, non rectè vocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequẽs, & vbique plurimùm consita, vbi est lacus ingens & multus, & palus, ac multum circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos consuuntur, & testiculi [b]ad curanda posteriora sunt.

b Morbis matricis auxiliantur. *Ad Verbum, Ad medelam matricũ conferunt.*

De Sauromatis verò ita memoratur: Quum Græci præliati sunt cũ Amazonibus (quas Scythæ Oeorpata vocant, quod nomen potest transferri, Viricidæ: æor enim virum dicunt, pata autem, occidere) feruntur post victoriam prælii ad Thermodontẽ facti, abiisse, portantes tribus in nauibus quascunque potuerant ex Amazonibus viuas capere: quibus illæ in pelago insidiatæ, cunctos trucidauere. Sed quum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut velis aut remis vti scirent, interfectis viris, ferebantur secundum tempestatem & ventum. Delatæque sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressæ Amazones, ad loca habitata iter faciẽtes, quod primum nactæ sunt equorum armentum, diripiunt, conscendúntque: & obequitãtes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset coniicere nequibant, quum neque vocem, neque vestem, neque gentem agnoscerent: admirabundi vnde venirẽt, & rati cunctos esse viros eiusdẽ ætatis. Sed commissa cum eis pugna potiti quibusdam illarum, ita demũ fœminas esse cognouerunt. Itaque cõsilio habito visum est eis, nullo pacto posthac

A καὶ γλώσσῃ τὰ μὲν, Σκυθικῇ, τὰ δὲ, Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ χρέωνται καὶ Γελωνοί· οὐδὲ διαφέρει αὐτῇ· ἀλλὰ γὰρ Βουδῖνοι, ἐόντες αὐτόχθονες, νομάδες τε ἐπεί σφι καὶ φθειροτραγέουσι μοῦνοι τῶν ἐνταῦθα· Γελωνοὶ δὲ, γῆς τε ἐργάται, καὶ σιτοφάγοι, καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὸ εἶδος ὁμοῖοι, οὐδὲ τὸ χρῶμα. Ἑλληνικὸν γὰρ μάλιστα Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι, Γελωνοὶ, οὐκ ὀρθῶς καλεόμενοι. ἡ γὰρ χώρη σφέων,

B πᾶσα δῆτι ἀλσώδης ἐστὶ παντοίη. ἐν δὲ τῇ ἕλῃ τῇ πρώτῃ ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλὴ, καὶ ἕλος, καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν. ἐν δὲ ταύτῃ ἐνίδρυνται ἀλίσκονται, καὶ κάστορες, καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα τοῖσι τὰς ἀσπίδας καπυρὰ ῥάπτεται· καὶ οἱ ὄρχιες αὐτέων εἰσὶ χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἄκεσιν.

Σαυροματέων δὲ πέρι ὧδε λέγεται· ὅτε Ἕλληνες Ἀμαζόσι ἐμαχέσαντο, (τὰς δὲ

C Ἀμαζόνας καλέουσι Σκύθαι Οἰόρπατα· δύναται δὲ τοὔνομα τοῦτο κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι. οἰὸρ γὰρ καλέουσι τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ πατὰ, κτείνω) τότε λόγος τοὺς Ἕλληνας νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμωδοντὶ μάχῃ, ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας ἠδυνήθησαν ζωγρῆσαι. τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγεϊ ἐπιθεμένας, ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας. πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτὰς, οὐδὲ πηδαλίοισι χρῆσθαι, οὐδὲ

D ἱστοῖσι, οὐδὲ εἰρεσίῃ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ ἄνεμον καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ὄρεσι κρημνοῖσι. (Ὄρος δὲ κρημνοὶ, εἰσὶ τῆς γῆς τῶν Σκυθέων τῶν ἐλευθέρων) ἐνθαῦτα ἀποβᾶσαι ἀπὸ τῶν πλοίων αἱ Ἀμαζόνες, ὁδοιπόρεον ἐς τὴν οἰκεομένην. συντυχοῦσαι δὲ πρώτῳ ἱππηφορβίῳ, τοῦτο διήρπασαν· καὶ ὀπόσῃσι τούτων ἱππασαμένῃσι, ἐλαύνουσι τὰ τῶν Σκυθέων. οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι

E τὸ θρῆγμα. οὔτε γὰρ φωνὴν, ὅτε ἐσθῆτα, ὅτε ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐθώμαζον ἐσθῆτά τε ὁκόθεν ἔλαβον. ἐδόκεον δὲ αὐτὰς εἶναι ἄνδρας τῶν αὐτῶν ἡλικίην ἐχόντας. μάχην τε δὴ τοῖσι αὐτὰς ἐποιεῦντο· ἐπὶ δὲ τῇ μάχῃ τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι, καὶ οὕτω ἔγνωσαν ἐούσας γυναῖκας. βουλευομένοισι ὦν αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μὴ

μάχης, τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν

οὐδενὶ ζώπυρον ἐπὶ αὐτάς, ἐωϋτῶν δὲ τὰς νεωτάτους ἀποπέμψαι ἐς αὐτάς, πλῆθος εἰκάσαντας ὅσαπερ ἐκείνας ἔσαν. τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκείνων, καὶ ποιέειν τάπερ ἂν καὶ ἐκείναι ποιέωσι· ἢν δὲ αὐτοὺς διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μή, ἀποφεύγειν δὲ· ἐπεὰν δὲ παύσωνται, ἐλθόντας αὖθις πλησίον, στρατοπεδεύεσθαι. ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκύθαι, βουλόμενοι ἐξ αὐτέων παῖδας ἐγγενήσεσθαι. ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεωτέρους, ἐποίεον τὰ συντεταλμένα· ἐπεὶ δὲ ἐμάθοσαν αὖθις αἱ Ἀμαζόνες ὅτι οὐδεμιῇ δηλήσιος ἀπιγμένοισι ἔσαν χαλεφή, τοὐτου στρατῷ πλησιαίτερω ὁ στρατόπεδον ἐποιεῦντο· στρατοπέδῳ δὲ ὅτι ἡμέρῃ ἐκάστῃ εἶχον οὐδὲν ἧσσον οἱ νεωτέρους, ὡς καὶ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὅπλα, καὶ σφι ἵππους· ἀλλὰ ζόλῳ ἔζωον τὴν αὐτὴν ἐκείνῃσι, ἁρπάζοντές τε, καὶ λητζόμενοι. ἐποίεον δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὸν μεσαμβρίην τοιόνδε· ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίλιον τε καὶ δύο, τοὐτου ἀπ' ἀλλήλεων ἐς δύμαε εἶλιν ἀποσκιδνάμεναι. μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι, ἐποίεον τὠυτὸ τοῦτο· καὶ τις μοῦνος θηϊστέων αὐτέων τινὶ συνεμίσγετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο, ἀλλὰ προσῄσσετο χρήσασθαι. καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε, (οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων) τῇ δὲ χειρὶ ἔφρασε ἐς τὸν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τὠυτὸ χωρίον, καὶ ἕτερον ἄγειν· σημήνουσα δύο ἥμεας εἶναι, καὶ αὐτὴ ἑτέρην ἄξειν. ὁ δὲ νεηνίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε ταῦτα τοῖσι λοιποῖσι. τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἦλθε ἐς ὃ χωρίον αὐτός τε τοῦτ', καὶ ἕτερον ἦγε· καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὗρε δύο τερπομένην. οἱ δὲ λοιποὶ νεηνίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐκ αὖθι συνελώσαντο τὰς λοιπὰς τὴν Ἀμαζόνων. μετὰ δὲ, συμμίξαντες τὰ στρατόπεδα, οἶκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος τὴν τοῖσι πρώτοισι συνεμίχθη. τὴν δὲ τὴν φωνὴν τὴν μὲν τὴν γυναικῶν, οἱ ἄνδρες οὐκ ἐδυνήσαντο μαθεῖν, τὴν δὲ τὴν ἀνδρῶν, αἱ γυναῖκες συνέλαβον, ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τοὺς Ἀμαζόνας τάδε οἱ ἄνδρες, Ἡμῖν εἰσὶ μὲν γονέες, εἰσὶ δὲ κτήσεις· νῦν οὖν μηκέτι πλέονα χρόνον ζόλῳ τοιῷδε ἔχωμεν· ἀλλ' ἀπελθόντες ἐς ὃ πλῆθος, διαιτεώμεθα. γυναῖκας δὲ ἕξομεν ὑμέας, οὐδαμὰς ἄλλας. αἱ δὲ

A quampiã illarũ esse occidendam: sed ex se qui maximè iuuenes essent, ad eas esse mittẽdos, eodem numero quo illas esse coniectabant, qui sua prope earum castra haberent, & eadem quæ illę facerent. [a] Si inuaderentur, pugnarẽt, neu subterfugerent: vbi subsisterẽt illæ, ipsi etiam proximè accedentes castra ponerent. Hoc Scythæ idcirco decreuerunt quòd prolem ex illis suscipere cupiebant. Adolescẽtes qui missi sunt, mandata peregerũt. quos vbi Amazones intellexerunt neutiquã ad se lædendas veniisse, valere sinebant. quotidie tamẽ castra castris propius admouebãtur. Cæterùm ne ipsi quidem adolescentes quicquã habebant, quæ madmodum Amazones, præter arma & equos: & eandem vitam quam illæ viuebant, venãdo atque prædando. Circa meridiem Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad ventrem leuandum longius vagari. ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciunt. [b] quorum cuidam vna illarũ, quæ soliuaga erat, propinqua quum fuisset, non se auertit, sed de colloquendo deliberabat: nec appellare poterat eum quocũ non esset prius congressa, tamen manu significauit vt ad eundem locum postridie rediret, adducto secum altero, vt duo essẽt: se quoque alteram adductura. Digressus ab ea adolescens hæc enarrat cæteris: posteróque die sociũ secũ ducens, ad locum præsto fuit, ac reperit [c] Amazonem expectanté sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes: & ipsi [d] seducunt cæteras. Post hæc commixtis cassris pariter habitarunt: eam quisque vxorem cũ qua primùm coierat, habentes. Earum vocem quum ipsi discere non possent, ipsorum illæ discebant. Et quum vtrique inter se conueniissent, viri ad Amazones ita dixerũt, Nobis parentes sunt pariter & facultates: proinde non agamus diutius hãc vitam, sed hinc digressi, in hominũ frequentia degamus, vbi vos habebimus vxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ

[a] Si *ille* ipsos inuaderent, ne pugnarent, sed subterfugerent:

[b] Quum autem quidam vni Amazoni seorsim à cæteris vaganti corpus iungeret, illa minimè repulit, sed copiam sui fecit: manúque significauit, quum voce non posset (neque enim se mutuò intelligebant) vt ad eund.

[c] Amazonẽ alteram ipsum expectantem.

[d] In matrimonium sibi cæteras conciliarunt.

respondérunt, Nos verò non possumus vestris cum fœminis habitare, quibus non iidem qui nobis sunt mores. nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera non edoctæ: vestræ fœminæ nihil eorum quæ recensuimus, sed opera muliebria factitant, desidentes in plaustris, non ad venationem atque alia huiusmodi prodeuntes. [a] proinde non possumus illis esse similes. Quòd si vobis cordi est habere nos coniuges, & iusti videri vultis, ite ad parentes vestros, & facultatum sortiti partem, rursus redite, vt deinde semoti ab illis habitemus. Id approbantes adolescétes ita fecêre, acceptáque facultatum quæ ipsis contingebat portione, rursus ad Amazones redierunt. Ad quos illæ, [b] Duplex, inquiunt, metus nos tenet in his locis habitandi: vnus, quòd nos parentibus vestris vos priuauimus: alter, quòd terram vestrã magnopere vastauimus. Sed quoniã dignamini nos habere vxores, hoc vnà nobiscum agatis, Agedum proficiscamur è regione hac, & Tanai transmisso illic habitemus. Huic quoque rei obtẽperauêre adolescentes. Traiectóque Tanai, & à Tanai trium dierum orietem versus, totidémque à Mæotide palude & aquilonem, itinere confecto, peruenerunt ad eum locum quem nunc incolũt, ibique subsederunt. Ideóque prisca consuetudine viuendi fœminæ Sauromatarum vtũtur. nam ad venationem vnà cum viris ac sine viris, equis insidentes, & ad prælium proficiscuntur, eãdémque quam viri stolã gerũt. [c] Sauromatæ putantur lingua Scythica solœcizare, *id est, corruptè vti,* quòd eam ab initio non probè didicerint Amazones. Quod ad coniugia pertinet, ita ab eis est institutũ: Nulla virgo nubit priusquam aliquem hostium interemerit: ideóque nonnullæ earum decedunt iam vetulæ, antequam nubant, quòd legi satisfacere nequeant. Ad harum igitur quas dixi gentium coactos reges nũtii Scytharum quum peruenissent,

a Proinde nobis cõuenire non potest cum illis.

b Duo sunt quæ ab incolendo hoc loco nos deterrẽt: vnum, quòd, &c. alterũ, quòd terr.

c Voce porro Scythica vtuntur Sauromatæ, iam inde à prisco tẽpore ea solœcissãtes, quòd, &c. *Vel,* Vsitata est autem Sauromatis vox Scythica, ea solœcissantibus iam inde à prima origine, quòd eam, &c.

A τοῖσι τοῦτα ἔλεξαν πάλαι, Ἡμεῖς οὐκ αἰ-
δυνάμεθα οἰκέειν μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναι-
κῶν· ἔστι γὰρ τὰ αὐτὰ νόμαια ἡμῖν τε καὶ ἐκείνῃσι
ὅσῃ. ἡμεῖς μὲν τοξεύομέν τε καὶ ἀκοντίζομεν,
καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικήια οὐκ
ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες, τοῦτων
μὲν οὐδὲν τῶν ἡμεῖς καταλέξαμεν ποιέουσι,
ἔργα δὲ γυναικήια ἐργάζονται, μένουσαι ἐν
τῇσι ἁμάξῃσι, οὔτε ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι, οὔτε
ἄλλῃ οὐδαμῇ· οὐκ ὦν δυνάμεθα ἐκεί-
B νῃσι συμφέρεσθαι. ἀλλ' εἰ βούλεσθε γυ-
ναῖκας ἔχειν ἡμέας, καὶ δοκέειν τε δικαίους,
ἐλθόντες τοῦδε τοὺς ἑωυτῶν, ἀπολάχετε τῆς
κτημάτων τὸ μέρος· καὶ ἔπειτα ἐλθόντες,
οἰκέωμεν ἐπ' ἡμέων αὐτέων. ἐποίησάν τε καὶ
ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεί τε δὲ ἀπο-
λαχόντες τῆς κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον,
ἦλθον ὀπίσω τοῦδε τοῖς Ἀμαζόσι, ἔλεξαν
αἱ γυναῖκες τοῖσδε τοῖσι τάδε, Ἡμέας ἔχει
φόβος τε καὶ δέος ὀκῶς χρὴ οἰκέειν ἐν τῇδε
C τῇ χώρῃ· τόν τε γὰρ, ὑμέας ἀποστερησάσας
πατέρων, τοῦτο δέ, πολλὴν γῆν τὴν ὑμετέρην
δῃλησάμενάς. ἀλλ' ἔπεί τε ἀξιοῦτε
ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποιέετε ἅμα ἡ-
μῖν, φέρετε, ἐξαναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσ-
δε, καὶ περήσαντες Τάναϊν ποταμὸν οἰκέω-
μεν. ἐπείθοντο καὶ ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. Διε-
βάντες δὲ Τάναϊν, ὡδοιπόρεον τοῦτο ἥ-
λιον αἰεὶ ἔχοντα, τρισὶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ
Τανάϊδος ὁδὸν, τρισὶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆ
D Μαιήτιδος, τοῦτο βορέην ἄνεμον. ἀπικόμε-
νοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ἐν τῷ νῦν κατοίκη-
ται, οἴκησάν τε τοῦτον, καὶ διαίτῃ ἀπὸ τούτου
χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἱ
γυναῖκες, καὶ ὅτι θήρην ὅτι ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἐκφοιτῶσαι
σὺν ἀνδράσι, καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν· καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσι· καὶ στολὴν φοιτῶσαι,
τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι φορέουσι. Φωνὴ δὲ φορέουσαι.
Σαυρομάτῃσι νομίζουσι Σκυθικὴ, σολοι-
κίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἐπεὶ οὐ χρη-
E στῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ περὶ
γάμων δὲ ὧδε ἔχει· οὐ γαμέεται
πρὶν ἂν κτείνῃ, πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἀν-
δρα ἀποκτείνῃ. αἱ δέ τινες αὐτέων καὶ τε-
λευτῶσι γηραιαὶ πρὶν ἢ κτείνασαι δυνάμεναι
τὸν νόμον ἐκπλῆσαι. ὅτι τούτων ὦν τοι κε- 164
ταλεχθέντων ἐθνέων τοὺς βασιλέας ἁλισμένους ἀπικόμενοι οἱ Σκυθέων οἱ ἄγγελοι,

ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδὴ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ τῇ ἑτέρῃ πρῶτα κατέστραπται, γέφυραν ζεύξας ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου, ἐπεβέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἤπειρον. ἁβρυσάς δὲ, καὶ καταστρεψάμενος Θρῄκας, γεφυροῖ τὸν ποταμὸν Ἴστρον, βουλόμενος καὶ τὰ δὲ πρῶτα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι, ὑμεῖς ὦν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου καταμάθοι, εἴδητε ἡμέας ἁβροφαρέντας· ἀλλὰ τοῦτο νομίσαντες, αὐτὰ ἐόντα τὸν ὀπτέονται. οὐκῶν ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι, ἢ ἐκλείψομεν τὴν χώρην, ἢ μενοντες, ὁμολογίῃ χρησόμεθα. τί γὰρ παθόντες, μὴ βουλόμενοι ὑμέων τιμωρέειν; ὑμῖν δὲ οὐδὲν ὅτι τούτων ἔσται ἐλαφρότερον. ἥκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδένα τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ καὶ ὅτι ὑμέας. οὐδὲ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψαμένῳ, ὑμέων ἀπέχεσθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέομαι. εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνους ἐστρατηλάτεε ὁ Πέρσης, πάντα θαῦμα τῆς τοιῆσδε δουλοσυνης βουλόμενος, χρεὼν αὐτὸν πρώτων τῶν ἄλλων ἀπέχεσθαι, οὕτω ἐόντα ὅτι τοῦ ἡμετέρου· καὶ αὐτὸ δηλοῦν πᾶσι ὡς ὅτι Σκύθας ἐλαύνει, καὶ οὐκ ὅτι τοὺς ἄλλους. νεῶν δὲ ἐπεί τε τάχιστα διέβη τήνδε τὴν ἤπειρον, τοῦτο ἀεὶ ἐμποδὼν γινομένους ἡμεροῦται πρώτους· τοὺς τε δὴ ἄλλους ἔχει ὑπ' ἑωυτῷ Θρῄκας, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἡμῖν ἐόντας πλησιοχώρους Γέτας.

Ταῦτα Σκυθέων ἐπαγγελλομένων, ἐβουλεύοντο οἱ βασιλῆες οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνέων ἥκοντες. καὶ σφεων ἐκράτησε ἡ γνώμη· ὁ μὲν γὰρ Γελωνός, καὶ ὁ Βουδῖνος, καὶ ὁ Σαυρομάτης, καταῦτα βουλευσάμενοι, ὑπεδέξαντο Σκύθῃσι τιμωρήσειν· ὁ δὲ Ἀγάθυρσος, καὶ Νευρός, καὶ Ἀνδροφάγος, καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίνων καὶ Ταύρων, παρὰ δὲ Σκύθησι τάδε ἐπεφύκεσαν. Εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε τὸ πρότερον ἀδικήσαντες Πέρσας, καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεόμενοι τῶν νῦν δίεσθε, λέγειν τε αὖ ἐφαίνεσθε ἡμῖν ὀρθά, καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες, ταῦτα αὖ ὑμῖν ἐπορνύοιμεν. νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες χώρην, αὐτοὶ ἡμέων, ἐπεκρατήσατε Περσέων, ὅσον χρόνον ὑμῖν ὁ θεὸς παρεδίδου· καὶ ἐκεῖνοι, ἐπεί σφεας ὠυτὸς θεὸς ἐγείρει, τὴν ὁμοίην ὑμῖν ἀποδιδοῦσι. ἡμεῖς

certiores eos fecerũt, Persam, vbi omnia quæ sunt in interiore cõtinente in suam ditionem redegit, faucibus Bosphori ponte iunctis, in citeriorem traiecisse continentem: subactisque illic Thracibus, fluuium Istrum ponte iunxisse, animo hæc omnia in suam redigendi potestatem. Proinde vos (inquiunt) nolite vllo pacto de medio cedere, sinentes ad perniciem nos deuenire, sed idem sentientes, obuiam eamus inuadenti: quod nisi facitis, nos in vltimum discrimẽ adducti, aut regionem deseremus, aut manentes deditionem faciemus. quid enim cladã subeamus, nolentibus vobis auxilio nobis esse? Quanquam non commodius agetur vobiscum, aduersus quos non minus venit Persa, quàm aduersus nos: neque, nos subegisse contentus, à vobis abstinebit. Cuius rei magnum hinc accipite documentum, quòd si nobis solis inferret ille bellum, animo superioris seruitutis vlciscendæ, debebat à cæteris hominibus abstinere, & sic in nostram tẽdere regionem, ostendens omnibus se aduersum alios ire: at nunc, vbi primùm traiecit in hanc continentem, vt quisque sibi occurrit, pacat: cæteros, veluti Thraces & nobis confines Getas, suo subiectos imperio habet.

Hæc quum Scythæ denũtiassent, ii qui è nationibus venerant reges deliberabant, sed discordes eorum erant sententiæ. *Nam Geloni quidem & Budini & Sauromatæ concordi animo receperũt se Scythis auxilio futuros: Agathyrsus autem & Neurus & Androphagus & Taurorum Melanchlænorúmque reges ita Scythis respondérunt: Si vos in iniuria facienda ac bello inferendo priores non fuissetis, rectè videremini precari quæ precaminí: & nos vestris precibus morem gerẽtes, idem quod vos ageremus: nunc vos sine nobis illorum terram ingressi, imperitastis Persis, quoad deus vobis indulsit: illi itidem, quandoquidem eos idem deus in vos excitat, vicem vobis reddunt. At nos ne-

a Nam Gelonus quidẽ *rex* & Budinus & Sauromata conc.

que tunc quicquam intulimus iniuriæ his viris, neque nũc quicquam conabimur priores inferre. Quòd si hic nostram regionẽ iuuaserit, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaquam tolerabimus. id donec cernamus, apud nosmetipsos manebimus. neque enim in nos venire Persæ videntur, sed in eos qui fuerũt autores iniuriæ. Scythæ, vbi hæc relata audiere, statuerunt nullã sibi pugnam rectà atque exaperto conferendam, quando ipsis isti ad societatem non accedebant. [a] Itaque digressi clam, ac lõgius progressi, puteos quos ipsi offendũt, ac fontes, obstruunt, bifariámque diuisi herbam è regione atterũt. Et ad vnam è partibus, vbi regnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subducerent, si eò Persa declinaret, fugientes rectà ad flumen Tanain, secundum Mæotidem: iidem Persam abscedentem inuadendo persequerẽtur. Hæc erat vna pars regni ordinata ad hanc viam, quemadmodum dictum est. Reliquarum duarum vnã, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna erat, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in vnum coeuntes, accedentibus Gelonis atque Budinis, iubent hos vno die prægressos exercitum Persarum [b] seducere, hostem lacessendo, & ea quæ decreuissent exequendo: & ante omnia hostem seducere in agros illorum qui societatem ipsorum abnuissent, vt eos, si minus volẽtes bellum aduersus Persas susciperent, certè inuitos redderent istis hostes. deinde in suam terrã reflectere, & tentare, siquid ipsis tentãdum esse videretur ac liberet. Hæc vbi decreuêre Scythæ, copiis Darii ex occulto occurrebant, præstantissimis equitũ præcursoribus missis. Carros autem in quibus eorum filii vxoréque omnes degunt, vnà cum pecoribus, [c] præterquam ad victũ suppetentibus, præmiserãt, dato suis mandato vt semper aquilonem versus tenderent. Hoc quũ [d] præparassent Scythæ, eorum emissarii, posteaquam cõpererũt Persas

a Sed se subducendo obstruendos sibi esse puteos & fontes quos in itinere offenderent, graménque è terra exterendum, *vel, eradendum*, & ex duabus partibus in quas seipsos diuisissent, ad vnã, vbi Scopasis regnabat, Sauromatas cõferre se debere: sed subducere se, si illuc se conuerteret Persa, fugient. r. ad fl. T. f. M. quum autem Persa pedem referret, inuadere & persequi.

b Subducere se, *Vel, Paulatim aut clam progredi se subducendo. Sic & paulo post repone pro Seducere.*

c Præterquã iis quæ ad victum satis esse possent.

d Præmisissent

A δὲ οὔτε τι πρότερον ἠδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδέν, οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικέειν· εἰ δὲ μὴ οὗτοι ἔτι, καὶ ὅτι τῶν ἡμετέρων ἄρξαντες ἀδικέουσι, καὶ ἡμεῖς οὐ πεισόμεθα. μέχρι δὲ τούτου ἰδόντες, ἡσυχίην ἀγόμεθα πρὸς ἡμῶν αὐτῶν. οὐκειν γὰρ δοκέομεν οὐκ ὅτι ἡμέας Πέρσας, ἀλλ' ὅτι τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης ἡγεμόνας. Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβουλεύοντο ἰθυμαχίῃ μὴ μιν ἐᾶν ἐπὶ τὴν ἑωυτῶν ἰέναι, ἀλλὰ τὴν ἐμφύλιον,

B ὅτι δὴ σφι οὗτοι γε σύμμαχοι οὐ προσεγένοντο· ὑπεξιόντες δὲ, καὶ ὑπεξελαύνοντες, τὰ φρέατα τὰ προεξίοιεν αὐτοῖ, καὶ τὰς κρήνας συλῶντες, τήν τε ἐν τῇ γῇ ἐοῦσαν τελέθουσαν, διὰ σφέας διελόντες· καὶ τοὺς μὲν τὴν μίην τῶν μοιρέων τῆς ἐβασίλευε Σκώπασις, πρὸς χωρέειν Σαυρομάτας. Τούτους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἵνα ὅτι τάχιστα πειρήσωνται ὁ Πέρσης, ἰὼν Τανάϊδος ποταμοῦ πρὸς τὴν Μαιῆτιν λίμνην ἐστὶ φεύγοντας· ἀπελαύνοντές

C τε τὴν Πέρσεα, ὅπισθε ἕπεσθαι διώκειν. αὕτη μὲν σφι μία ἦν μοῖρα τῆς βασιληΐης, τεταγμένη τοῦτον τὸν ὁδὸν ἤιμεν εἴρηται. τὰς δὲ δύο τῶν βασιληΐων, τήν τε μεγάλην, τῆς ἦρχε Ἰνδάθυρσος, καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς ταὐτὸ, καὶ Γελωνούς τε καὶ Βουδίνους προσγενομένους, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῷ προέχοντας τῶν Περσέων, ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ ποιοῦντας τὰ βεβουλευμένα. προσῆκε μὲν νυν ὑπάγειν

D σφέας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι· εἰ δὲ μὴ ἐκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τοὺς Πέρσας, ἀλλ' ἀέκοντας ἐκπολεμῶσαι. μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπιστρέφειν ἐς τὴν σφετέρην, καὶ ὅτι χρῄζοιεν, καὶ δὴ βουλευομένοισι δόκεε· ταῦτα δὴ Σκύθαι βουλευσάμενοι, ὑπεκπίπτουσι τὸν Δαρείου στρατιὴν, προσφορμέοντες ἀποτελέοντες τῶν ἵππων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἁμάξας ἐν τῇσι

E σφι διῃτᾶτο τά τε τέκνα καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι καὶ τὰ κτήνεα πάντα, πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν, τοσαῦτα ἀπολιπόμενοι, τὰ ἄλλα ἅμα τῇσι ἁμάξῃσι προέπεμπον, ἐπιστελλόμενοι αἰεὶ πρὸς βορέω ἐλαύνειν. ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζοντο. τῶν δὲ Σκυθέων οἱ πρόδρομοι ὡς εὗρον τοὺς Πέρσας

165 βουλομένοις

ὅσον τε τεσσέων ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ Ἴστρου, οὗτοι μὲν τούτους δοκέοντες ἡμέρης ὁδῷ τοὺς ἐόντας, ἐστρατοπεδεύοντο· οἱ δὲ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα λεαίνοντες. Ὁ δὲ Πέρσας ὡς εἶδον ἐπιφαινόμενον τὸν Σκυθέων τὸ ἔπαρτον, ἐπήισάν τε καὶ αἰεὶ ὑπαγόντων καὶ ἐπειτα (τοῖσι γὰρ τὸν μέσον τῶν μοιρέων ἵζουσαν Ὁ Πέρσας) ἐδίωκον τοὺς ἐπὶ τὸν Ταναΐδος. Διαβάντων δὲ τούτων Ὁ Ταναΐν ποταμόν, οἱ Πέρσαι ὡς διέβαινον ἐδίωκον· ἐς ὃ τὸν Σαυροματέων τὸ χωρίον διεξελθόντες, ἀπίκοντο ἐς τὸ τῶν Βουδίνων. ὅσον μὲν δὴ χρόνον Ὁ Πέρσαι ἦισαν διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς Σαυρομάτιδος χώρης, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεσθαι, ἅτε τῆς χώρης ἐούσης χέρσου· ἐπεί τε δὲ ἐς τὸ τῶν Βουδίνων χωρίον εἰσέβαλον, ἐνῆσάν τε δὴ ἐντυχόντες τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ, ἐκλελοιπότων τῶν Βουδίνων, καὶ κεκενωμένου τὸ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, εἵποντο αἰεὶ ὁδὸν τοῦ πρόσω καὶ εἶδον ἐς ὃ διεξελθόντες ταύτην, ἐς τὸ ἔρημον ἀπίκοντο. ἡ δὲ ἔρημος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν, κεῖται δὲ ὑπὸ τῆς Βουδίνων χώρης, ἐοῦσα ἑπτὰ ἡμερέων ὁδός. ὑπὸ δὲ τὴν ἔρημον Θυσσαγέται οἰκέουσι. ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτέων τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδοῦσι ἐς τὸν λίμνην τὸν καλεόμενον Μαιῆτιν. τοῖσι οὐνόματα κεῖται τάδε, Λύκος, Ὄαρος, Τάναϊς, Σύργις. ἐπὶ τοῦτον ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὸν ἔρημον, παυσάμενος τοῦ δρόμου, ἵδρυσε τὸν στρατιὸν ἐπὶ τὸν Ὄαρον. τοῦτο δὲ ποιήσας, ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε μεγάλα, ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὡς ἑξήκοντα μάλιστά κη· τοῦτο ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια σῶα ἦν. ὁ δὲ ὡς ταῦτα ἐπεποίητο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι περιελθόντες τὰ κατύπερθε, ἵκανον ἐς τὸν Σκυθικήν. ἀφανισθέντων δὲ τούτων τοῦτο δὴ τὸ ἐπὶ τοσόνδε, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντο στρατόν, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετῆκε· αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἦιε τοὺς ἐπ' ἑσπέρην ὁδὸν ἐόντας τοὺς τε πρώτους τοὺς Σκύθας εἶναι, καὶ τοὺς ἐπ' ἑσπέρην σφέας φεύγειν. ἐλαύνων δὲ τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν, ἐς τὴν Σκυθικὴν ἀπίκετο· ἐς ὃ ἐνέκυρσε ἀμφοτέρῃσι τῇσι μοίρῃσι τῶν Σκυθέων. ἐντυχὼν δὲ, ἐδίω-

ab Istro trium ferè dierum & ante se vnius diei itinere abesse, positis castris, germina terræ vastãt. Persæ, vbi Scytharum equitatus in conspectum se dedit, eum insequi maturant, à via sese semper subducẽtem: & quum ad vnam partium ventum est, aurorã versus & Tanain, Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanain traiiciunt: eo & Persæ traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauromatum plaga, perueniunt in Budinicã. Cæterùm quandiu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimẽti inferre potuerunt, vtpote vastæ: vbi verò Budinicam ingressi sunt, ibi nacti lignea mœnia à Budinis deserta, & omnibus rebus vacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porrò tendunt, dum eam regionem peruagati, in vastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hominũ colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierũ itineris magnitudine: vltra quã Thyssagetæ incolunt, à quibus quatuor ingẽtes amnes per Mæoteos fluũt, & in paludem nomine Mæotin se insinuant: quibus hæc sunt indita nomina, Lycus, Oarus, Tanais, Syrges. Darius, vt ad solitudinem peruenit, cursu omisso copias super fluuium Oarum locauit. Post hæc, octo vrbes eásque ingentes condidit, pari inter se spatio distantes, sexagenorum ferè stadiorum, quarum ad meã vsque memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scythæ (quos ille insequebatur) circumitis locis superioribus, reuerterunt in Scythiam. Quibus è conspectu omnino semoris, nec se amplius exhibentibus, ita Darius vrbibus illic relictis dimidiatis, conuertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cũ exercitu maturãs ire in Scythiam, eò deuenit vbi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequeba-

tur vnius dici spatio, nunquã intermittens subterfugientes. Subterfugiebant autem de industria in terram eorum qui societatem ipsorum respuerant, & primùm in Melanchlænorum. Quos quũ perturbassent tam Persæ quàm Scythæ, eorum terram ingressi Scythę in loca Androphagorum Persas adducunt. Perturbatis autem & Androphagis, hostem in Neuridem ducunt. Neuris quoque consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos. Sed Agathyrsi cernentes fugari finitimos à Scythis ac perturbari, priusquã à Scythis ager ipsorũ inuaderetur, misso caduceatore, Scythis ingressum suorũ finium prohibent, prædicentes, si conarentur inuadere agrum suum, cum eis primùm se prælio commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrũt, animo arcendi ingredi volẽtes. At Melãchlæni & Androphagi & Neuri, inuadentibus Persis vnà cum Scythis, neque viriũ neque minarum memores, sed timore perculsi, fugam capessierunt aquilonem versus ac solitudinẽ. [a] Scythæ partim ad Agathyrsos, iam non recusantes societatem, se conferebant, partim è Neuride regione in suam Persis præibant. Id quum diu factitaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso equite, inquit, [b] Virorum dæmonie, *id est, beate*, quid assiduè fugam facis, quum liceat tibi horũ facere alterutrum: si tibi videris idoneus ad resistendum negotiis meis, siste cursum, ac perstãs, mecum fac prælium: sin agnoscis te imparẽ esse, sic quoque siste cursum, & hero tuo munera offerẽs terram atque aquam, in colloquium veni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrsus ita respondit, Sic res meæ habent, ô Persa, vt neque vllum mortalium ego mẽtuens antè fugerim, neque nũc fugiam te, neque quicquam faciã diuersum nunc atque in pace facere consueueram. [c] Quòd autẽ nõ protinus tecum ineo prælium, huius rei te certiorem faciam:

a At Scythæ non iam ad Agathyrsos (quippe qui *ingressu suæ regionis* interdixissẽt) tendebant, sed ex Neuride regione in suã Persis præibant. *Valla putauit ἀπείπαντας esse pro ἀπεπαμένους συμμαχίῃ (Et paulo antè loquutus erat Herodotus) quum referatur ad ἀπηρθρωσαν præcedens paulo antè.*

b *Budæus Gertit*, O miserrime hominum.

c Cur autẽ non pr. tecum ineam prælium, hoc quoque tibi declarabo.

A κε ὑποτεκφέρηται ἡμέρης ὁδῷ. καὶ (οὐ γὰρ αἰσχρὸν ἔπεων ὁ Δαρεῖος) ⓓ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβουλευμένα ὑπεξέφυγον ἐς τὴν ἀπεστερημένην τὴν σφετέρην συμμαχίην. κατίκοντο δὲ ἐς τὴν Μελαγχλαίνων τὴν γῆν· ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἱ τε Σκύθαι καὶ ⓓ Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τὴν Ἀνδροφάγων τὴν χώρην. ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων, ὑποπτεύουσι τὴν Νευρίδα. ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων, πέμπουσι ὑποφθάσοντες
B ⓓ Σκύθαι ἐς τοὺς Ἀγαθύρσους. Ἀγάθυρσοι δὲ ὁρέοντες καὶ τοὺς ὁμούρους φεύγοντας ὑπὸ Σκυθέων, καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἢ σφι ἐμβαλεῖν τοὺς Σκύθας, πέμψαντες κήρυκα, ἀπηγόρευον Σκύθῃσι μὴ ἐπιβαίνειν τῆς σφετέρης οὔρων· κατειλέγοντες ὡς εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα ξυμμαχήσονται. Ἀγάθυρσοι μὲν κατεῖπαντο ταῦτα, ἐβοήθεον δὲ τοῖσι οὔροις,
C ὀργῇ ἔχοντες ἐρύκειν τοὺς ἐπιόντας. Μελάγχλαινοι δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ, ἐσβαλόντων τῶν Περσέων ἅμα Σκύθῃσι, οὔτε πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο· ὑπολαβόμενοί τε τῆς ἀπειλῆς, ἔφυγον αἰεὶ τὸ πρὸς βορέω ἐς τὴν ἔρημον τετραγμένοι.
ⓓ δὲ Σκύθαι ἐς μὲν τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπείποντο ἀπιέναι· οἱ δὲ ὅκως τῆς Νευρίδος χώρης ἐς τὴν σφετέρην κατηγέοντο τοῖσι Πέρσῃσι. ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο, καὶ ὅκως ἐπαύετο, πέμψας Δαρεῖος
D ἱππέα πρὸς ⓚ Σκυθέων βασιλέα Ἰνδάθυρσον, ἔλεγε τάδε, Δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί φεύγεις αἰεὶ, ἐξὸν τοι τῶνδε τὰ ἕτερα ποιέειν; εἰ μὲν γὰρ ἀξιόχρεως δοκέεις εἶ σεωυτῷ, ἵστεο ἐμοῖσι πρήγμασι ἀντιωθεὶς καὶ, σὺ δὲ ἔφη, καὶ μάχεο· εἰ δ' ὦν μὴ, καὶ οὕτω παυσάμενος τοῦ δρόμου, δεσπότῃ τῷ σῷ δῶρα φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἐλθὲ ἐς λόγους. πρὸς ταῦτα ὁ Σκυθέων βασιλεὺς Ἰνδάθυρσος ἔλεγε τάδε, ΟΥ̓τω δ' ἐμὸν ἔχει ὦ
E Πέρσα· ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώπων δείσας ἔφυγον, οὔτε πρότερον, οὔτε νῦν σε φεύγω· οὐδὲ τι νεώτερον εἰμὶ ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἔωθα ποιέων. ὅτι δὲ οὐκ αὐτίκα μαχόμεθά τοι, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω·

» ἡμῖν οὔτε ἄστεα, οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἐστί, A Nobis neque oppida sunt neque
» τὴν πρῶτοι δείσαντες μὴ ἀλώμεθα ἢ καρῇ, τά- agri culti, quos inuadi aut vasta-
» χιον συμμίξομεν αὐτοῖσι μάχῃ ὑμῖν. εἰ ri metuētes, properemus vobis-
» δὲ ἔστι πάντως ἐς τοῦτο ἔχοντες ἀπικνέε- cum cōferre pugnam. ad quam
» σθαι, τυγχάνουσι ἡμῖν ἐόντες πατρῷοι τάφοι πατρῴοισι. si opus est cōtinuò deuenire, sunt
» φέρετε, τούτους εὑρόντες, συγχέειν πειρᾶ- paterna sepulcra, quæ vos quum
» σθε αὐτούς· ἢ γνώσεσθε τότε εἴτε ὑμῖν μα- nacti fueritis, agedum tentate la-
» χησόμεθα περὶ τάφων, εἴτε καὶ ὑμεῖς μάχη- befactare: & tunc intelligetis, pu-
» σόμεθα. πρότερον δὲ ἢν μὴ ἡμέας λόγος αἱ- gnaturi vobiscum simus pro se-
» ρῇ, οὐ συμμίξομεν ὑμῖν. ἀμφὶ μὲν μάχῃ τοι- pulcris, nécne: prius autem (nisi
» αῦτα εἰρήσθω. δεσπόζας δὲ ἐμοὺς, Δία τε B nos ratio traxerit) tecum prælium
» ἐγὼ νομίζω τὸν ἐμὸν πρόγονον, καὶ Ἱστίην non cōseremus. Hactenus, quod
» τὴν Σκυθέων βασίλεαν, μούνους σὲ δὲ ad pacem pertinet, dictum sit.
» αὖτε μὲν δώρων γῆς τε καὶ ὕδατος δῶρα πέμ- quod autem ad cætera, ego solos
» ψω τοιαῦτα οἷά σε πρέπει ἐλθεῖν· αὖτε δὲ mihi heros arbitror Iouem pro-
» ὅτι δεσπότης ἐφησας εἶ ἐμός, κλαίειν λέγω. genitorem meum, [a] & solium
» τοῦτο δὲ ἡ ἀπὸ Σκυθέων ῥῆσις. ἐμὲ μὲν δὴ κή- a Et Vestam Scy-
ρυξ οἰχώκεε ἀγγελέων ταῦτα Δαρείῳ. Ⓐ tharum reginam. Scytharum regium. Tibi autem pro terra & aqua, quæ dono poscis, mittam quæ decet ad te venire dona: pro eo quòd herum te meum esse dixisti, iubeo te flere. Hoc à Scythis responsū est: quod caduceator reuersus Dario renūtiauit. Scytharum reges, audito nomine seruitutis, indignatione perfusi, partem illam quæ cum C Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittūt ad colloquendum cum Ionibus qui Istrū ponte iunctum asseruabant.

Fortasse tamē & aliam interpretationem verba Græca admittunt.

ΑΥτὴν δὴ τοῖσι ἐπὶ τὸν πόντον πολλὸν ἐπιμόνοισι ἔδοξε πλανᾶν μὲν μηκέτι Πέρσας, εἶπαι δὲ ἐκέλευσε αὐτοῖσι ἀναχωρεομένοισι ὅτι χρὴ ἀμύνεσθαι. νομίζων ὧν εἶπα ἀναχωρεομένους τοὺς Δαρείου, ἐποίεε τάδε βουλευσάμενος. ἡ μὲν δὴ ἵππος τὴν ἵππον αἰεὶ τρέπεσκε ἡ τῶν Σκυθέων· οἱ δὲ τῶν Περσέων ἱππόται φεύγοντες ἐσεπίπτεον ἐς D τὸν πεζόν. ὁ δὲ πεζὸς αἰεὶ ἐπεκούρεε. Ⓐ οἱ δὲ Σκύθαι ἐσαράξαντες τὴν ἵππον, ἐπεστρέφοντο ἐπὶ τὸν πεζὸν φοβεόμενοι. ἐποιεῦντο δὲ καὶ νύκτας τοιάδε παρόμοιας. περιστοιχέες οἱ Σκύθαι. ὁ δὲ τοῖσι Πέρσησι τε καὶ ἑωυτῷ συμμαχον καὶ τοῖσι Σκύθῃσι ἀντίξοον, ὅτι τὴν ἐμφύτοισι τῶν Δαρείου στρατοπέδῳ, θῶυμα μέγιστον ἐρέω· τῶν τε ὄνων ἡ φωνὴ, καὶ τὴν ἡμιόνων τὸ εἶδος· οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμίονον γῆ ἡ Σκυθικὴ φέρει, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· B ἐν δὲ ἔστι ἐν τῇ Σκυθικῇ πάσῃ χώρῃ τοῦ παράπαν οὔτε ὄνος, οὔτε ἡμίονος, διὰ τὰ ψύχεα. ὑπερίζοντες ὦν οἱ ὄνοι ἐπαέρσαντο τοὺς ἵππους τῶν Σκυθέων· πολλάκις δὲ ἐπελαυνόντων ὅτε ἴοιεν Πέρσαι, μέσα ξυνὸς ὄκως ἀκούσαιεν οἱ ἵπποι τῶν ὄνων τὰς φωνὰς, ἐταράσσοντό τε ὑποτρεφόμενοι,

ἢ ἐνέπιπτον ἢ ἀπεπικούρεε.

b At Persæ nō amplius sibi vagandum esse statuerunt, vt hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderent, distributis qui aduersus ereptores frumentariæ rei iussa exequerentur. Enimuero equitatus Scytharum semper in fugā vertebat equitatum Persarum, sed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defensabantur. Ita Scythæ summoto equitatu hostili, tamen metu peditum abscedebant, & nihilominus noctibus quoque tales incursiones faciebant. [c] Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit referam: res in primis admirabilis, asinorum vox ac mulorum species. Nam (vt superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythicā neque asinus neq; mulus gignitur, ac ne vllus quidem visitur, propter frigora. Itaque rudentes asini perturbabāt Scytharum equos: & quum Scythæ sæpenumero Persas adorirentur, eorum equi exaudita asinorū voce, cōsternati auertebātur,

b At Scythæ qui ibi relinquebantur, *vel remanebant*, nō amplius censuerūt Persas cogendos esse vagari, sed adoriendos esse quoties cibum sumerent. Obseruantes igitur tempus quo ab illis cibus sumebatur, faciebant quod statuerant. Enimuero, &c.

c Verùm quod Persis auxiliabatur, Scythis verò aduersabatur, Darii exercitum inuadētibus, id referam, maximum miraculum. *Nimirum id faciebat* asinorum vox & mulorū species.

arrectis auribus ſtupefacti, vtpote inſolentia tum vocis quam prius non audiſſent, tum formæ quam nunquam inſpexiſſent. Atque hoc quidem paululum quiddam mométi ad bellum afferebat. Cæterùm Scythæ vbi animaduerterunt Perſas tumultuantes, quòd diutius in Scythia illi commorarentur, [a] & commorantes ad omnium neceſſariarum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita ſibi putarunt, vt pecoribus ſuis vnà cum paſtoribus relictis, in alium ipſi abſcederent locum. Perſæ illuc ſe conferentes, excipiebant pecora. quo facto quum ſæpius idé tentarent, ad vltimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittũt ad eum cum muneribus caduceatorẽ, aue, mure, rana, & quinque ſagittis. Perſæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa ſignificarent. Iſte negare ſibi aliud eſſe mandatum niſi vt quum illa tradidiſſet, celerrimè rediret. iubere tamen ipſos Perſas, ſi ſolertes forent, interpretari quid ſibi dona vellent. Hoc quum audiſſent Perſæ, conſultabant. Et Darii quidem ſententia erat, Scythas ſeipſos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione coniectans, quòd mus quidẽ in terra gignatur, & eodem quo homines fructu victitet, rana autẽ in aquis naſcatur, auis verò ſit equo aſſimilis: at ſagittis dandis, quòd [b] ſeipſos tradere viderentur. In hanc ſententiam Darius interpretabatur. At Gobryas vnus è ſeptem qui magos ſuſtulerunt, hoc dicere dona coniectabat, O Perſæ, niſi effecti vt aues, ſubuoletis in cælum, aut effecti vt mures, ſubeatis terram, aut effecti vt ranæ inſiliatis in paludes, non remeabitis vnde veniſtis, his ſagittis confecti. Et Perſæ quidem illa munera ſic interpretabantur. At vna pars Scytharum cui datũ antè erat negotium Mœotidis paludis cuſtodiendæ, tunc autẽ cũ Ionibus qui ad Iſtrũ erant colloquẽdi, vbi ad pontẽ venit, ita verba fecit, Viri Iones, libertatẽ vobis

a Et commorãtes angerẽtur ob rerum omnium penuriam.

b Suam potentiam.

A καὶ ἐν θωύμασι ἔσχον, ὁρῶντα ἰσῶντες τὰ ὦτα· αὖτε οὔτε ἀκούσαντες τοσόνδε φωνῆς τῆς ἑωυτῶν, οὔτε ἰδόντες ὅ εἶδος. Ταῦτα μὲν νεῦ ὅτι σμικρὸν πρὸ ἐφέρετο τὸ πολέμου. οἱ δὲ Σκύθαι ὅκως τοὺς Πέρσας ἰδίεν τεθορυβημένους, ἵνα τε θαμβοῖεν τε ὅτι πλέω χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ, ἐν τοσούτοισι θαμβέοντες αἰῶντο, τῶν πρότερον ὅτι δεὲς ἐόντες, ἐποίεον τοιόνδε· ὅκως τὸν τοσούτων τῶν σφετέρων αὐτῶν καταλίποιεν μὴ τῶν νομέων, αὐτοὶ αὖ ἐς ἐξήλαυνον ἐς ἄλλον χῶρον· οἱ δὲ αὖ B Πέρσαι ἐπελθόντες ἐλάμβανον τὰ τοσοῦτα, καὶ λαβόντες, ἐπήεσαν αὖ τὸν πεπειημένον. πολλάκις δὲ τοιούτου γινομένου, τέλος Δαρεῖός τε ἐν ἀπορίῃσι εἶχετο, καὶ οἱ Σκυθέων βασιλῆες μαθόντες τοῦτο, ἔπεμπον κήρυκα δῶρα Δαρείῳ φέροντα, ὄρνιθά τε καὶ μῦν καὶ βάτραχον καὶ ὀιστοὺς πέντε. Περ- 167
σέων δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπειρώτεον τὸν νόον τῶν δεδομένων. ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπε- C τάλθαι ἄλλο ἢ δοῦναι τὰ τάχιστα ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας ἐκέλευε, εἰ σοφοὶ εἰσι, γνώμας τοῦ δῶρα λέγειν. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι, ἐβουλεύοντο. Δαρείου μὲν νεῦ ἡ γνώμη ἦν, Σκύθας ἑωυτοὺς δεδόναι σφέας τε αὐτοὺς, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ εἰκάζοντος τῆδε, ὡς μυῒς μὲν ἐν τῇ γῇ γίνεται, καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτεόμενος· βάτραχος δὲ, ἐν ὕδατι· ὄρνις δὲ μάλιστα ἔοικε ἵππῳ· τοὺς δὲ ὀιστοὺς, ὡς τὴν D ἑωυτῶν δύναμιν παραδιδοῦσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο. συνεῖηκε δὲ ταύτῃ ἡ γνώμη Γοβρύεω, τῶν ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ ἑνὸς τῶν τὸν μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος τὰ δῶρα λέγειν, Ἢν μὴ ὄρνιθες ἡμῶν ἀναπτᾶσθε ἐς τὸν οὐρανὸν ὦ Πέρσαι, ἢ μῦες ἡμῶν καὶ τῆς γῆς κατὰ δύητε, ἢ βάτραχοι ἡμῶν ἐς τὰς λίμνας ἐκπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ἀπίσω, ὑπὸ τῶν δὲ τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι. Περ- E σέων μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα εἴκαζον. ἡ δὲ Σκυθέων μία μοῖρα ἡ τεταγμένη τοσούτου μὲν τοῦ Μαιῆτιν λίμνην φεύγειν, τότε ᾗ ὅτι τάχιστα ἐλθεῖν, ὡς ἀπίκετο ὅτι τάχιστα γέφυραν, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Ἴωνες, ἐλευθερίην ὑμῖν

» ἥκομεν φέροντες, ὡς ἂν σὲ ἐθελήσῃ ἐσακοῦσαι. A
» πῖσα γὰρ ἡμέρη δὴ Δαρεῖον ἀντέλεγε ὑ-
» μῖν, ἐξήκοντα ἡμέρας μούνας φειδομένους
» τῆ γεφύρης, αὐτὸς μὴ παραφυλάξαι σὺν τού-
» τῳ τῷ χρόνῳ, ἀπαλλάσσεσθαι ἐς τὰ ὑμετέ-
» ρην. νεῦ ὦν ὑμεῖς τάδε ποιοῦντες, ἐκ τοῦ μὲν
» ἔσεσθε περὶ σφείων αὐτῶν, ἐκ τοῦ δὲ περὶ
» ἡμέων τῶν περιχειμένων ἡμέρας πολλὰς μει-
» ναντες, ὃ ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε. οὗτοι
μὲν νυν, ὡς τὸν δεξαμένων Γώνων ποιήσειν
ταῦτα, ὀπίσω τὸν ταχίστην ἐπείγοντο. Πέρ- B
σῃσι δὲ μετὰ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρείῳ,
αὐτίκα ἐφάνησαν οἱ ὑπολελοφθότες Σκύθαι
πεζῷ καὶ ἱππόσιοι, ὡς συμβαλέοντες. τεται-
γμένοισι δὲ τοῖσι Σκύθῃσι λαγὸς ἐς τὸ μέσον
διήιξε· τοὺς δὲ, ὡς ἕκαστοι ὄρεον τὸν λαγὸν, ἐδίω-
κον. ταραχθέντων δὲ τῶν Σκυθέων, καὶ βοῆ χρεω-
μένων, εἴρετο ὁ Δαρεῖος τοὺς ἀντιπολεμίους τὸν
θόρυβον. πυθόμενος δὲ σφέας τὸν λαγὸν διώ-
κοντας, εἶπε πρὸς τοὺς περ ἐωθὲε καὶ τὰ
» ἄλλα λέγειν, Οὗτοι ὦν ἄνδρες ἡμέων πολλὸν C
» καταφρονέουσι. καί μοι νεῦν φαίνεται Γοβρύης
» εἶπας περὶ τῶν Σκυθικῶν δώρων ὀρθῶς· ὡς ὧν
» ὄφελον ἤδη δοκεόντων καὶ αὐτῷ μοι ἔχειν, βά-
» λῃς ἀγαθῆς δεῖ, ὅκως ἀσφαλέως ἡ κομιδὴ
» ἡμῖν ἔσται ὀπίσω. πρὸς ταῦτα Γοβρύης εἶ-
» πε, Ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ μὲν δὴν μὲν ἐν λόγῳ ἠ-
» πιστάμην τοῦτων τῶν ἀνδρῶν τὸν ἀποφεύγο-
» ντα δὲ, μᾶλλον δ' ἐμάθον, ὁρέων αὐτοὺς
» ἐμπαίζοντας ἡμῖν. νεῦν ὦν μοι δοκέει, ἐπεὰν
» τάχιστα νὺξ ἐπέλθῃ, σκηνεύσαντας τὰ πυρὰ D
» (ὡς καὶ ἄλλοτε ἐώθαμεν ποιέειν) τοὺς γραμμα-
» τέων τοὺς ἀσθενεστάτους ἐς τὰς παλαιπωρίας
» ὀξέως παρσώσας, ἐν τοῖσι ὄνοισι πρώτους κα-
» ταδήσαντας, ἀπαλλάσσεσθαι πρὶν ἢ ἐν ὅτι
» τὸν Ἴστρον ἰθύσαι Σκύθας λύσαντας. τὸν
» μὲν φυγεῖν, ἢ καί τι Γῶσι δόξαι, ὃ ἡμέας
» οἷόν τε ἔσαι ὀξέως ἐργάσασθαι. Γοβρύης μὲν
ταῦτα συνεβούλευε. μετὰ δὲ, νύξ τε ἐγένετο,
καὶ Δαρεῖος ἐχρᾶτο τῇ γνώμῃ ταύτῃ· τοὺς
μὲν καματηροὺς τῶν ἀνδρῶν, καὶ τοὺς ὄνους E
ἐλαχίστους ἀπολελυμένων λόγῳ, καὶ τοὺς ὄ-
νους πάντας καταδήσας, καὶ τελίπε αὐτοῦ σὺν
τῷ στρατοπέδῳ· καὶ τελίπε δὲ τοὺς τε ὄνους
καὶ τοὺς ἀσθενέας τῆς στρατιῆς, τοὺς δὲ εἵνε-
κα· ἵνα ᾖ μὲν ὄνοι βοὸν παρέχοντες.
εἰ δὲ αὖ, θεοπροπίοισι ἀσθενείης μὲν εἵνεκα κατελίποντο, πρόφασιος δὲ τῆς δηλαδὴ

afferentes venimus, si modò nos exaudire volueritis. Accepimus enim, Darium vobis præcepisse vt ad sexaginta duntaxat dies custodiam pontis ageretis, &, si intra id tempus ipse non afforet, domum abiretis. Itaque si [a] id feceritis, & apud illum & apud nos culpam deuitaueritis. proinde quum ad præstitutam diem permanseritis, iam abscedite. Hæc se facturos recipientibus Ionibus, Scythæ [b] raptim retrò abiere. At cæteri Scythę, post missa Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in acie instructi steterunt tanquam conflicturi. quum interim lepus in medium prosiliit, quem vt quisque vidit, insequebatur. Perturbatis Scythis ac vociferantibus, sciscitabatur Darius vnde hostium tumultus existeret: & quum audisset illos leporem insectari, inquit ad eos Persas cum quibus cætera colloqui cõsueuerat, Hi viri videtur mihi magno nos habere contemptui, & nunc Gobryas rectè dixisse de Scythicis donis. Quo magis, quũ mihi quoque ipsi res ita se habere videatur, bono cõsilio est opus, vt tutus nobis eò vnde venimus fit receptus. Ad hęc Gobryas, Equidem, inquit, ô rex, horũ ego virorum inopiã videbar mihi ferè fama habere cognitam, sed vbi aduenj, euidẽtius intellexi, animaduertẽs eos habere nos ludibrio. Proinde mihi videtur, quũ primùm nox aduenerit, [c] incensis è more ignibus, & aliis quæ consueuerunt fieri, actis, imbecillissimis quibusque militum ad hostem fallendum relictis, asinisque omnibus alligatis, abeundum, priusquam ad Istrum rectà pergant Scythæ ad pontem soluendum, [d] aut Ionibus soluere lubeat: quod nobis facto facile erit. Hoc Gobryas consiliũ dabat. Cui assentiens Darius, vbi nox adfuit, reliquit in castris [e] viros lãguore præditos, & eos quorũ amissio minimi faciẽda esset, necnõ omnes asinos *alligatos*: asinos quidẽ, vt vocẽ ederent: [f] infirmos autẽ homines, hoc titulo,

a Itaque si hoc feceritis, culpa & apud illum & apud nos vacabitis: *nimirum* vt quum ad pr. diẽ permãseritis, iam abscedatis.

b Primo quoque tempore rediẽrunt.

c Accensis ignibus, vt & aliãs facere cõsueuimus, & imbecill.

d Aut Iones aliquid in nos moliantur quod efficere illis nõ difficile futurum sit.

e *Eadem est vox pro qua reddidit paulo antè Imbecillissimis quibusque: nisi quòd hic est positivus gradus, quum ibi esset superlativus.*

f Homines verò propter imbecillitatem quidem relinquebantur, sed hoc tamen prætextu, vt dum ipse cum fl. cog-

vt dum ipse cum flore copiarū adoriretur hostem, isti interea castra tutarētur. Hæc persuadens iis qui relinquebantur, Darius, accensis ignibus quammaturrimè ad Istrum contendit. [a] Asini, quòd multitudine destituti essent, eo magis rudere, quos audientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem permanere castris. verùm vbi illuxit, ii qui relicti erant, cognito se proditos esse à Dario, [b] manus extendere ad Scythas, & quæ contigerant referre. His illi auditis, repētè retractis duabus Scytharum partibus, & vna Sauromatarum, cum Budinisque ac Gelonis, Persas recta ad Istrum via persequuntur, vtpote plerosque pedites & itinera nescientes, ea præsertim quæ diuortia habebant: ipsi equites & compendia viarum scientes. Sed quum vtrique ab alteris aberrarent, multo priores ad pontem Scythæ peruenere quàm Persæ. Ibi cognito se præuertisse Persas, ita ad Ionas qui in nauibus erant verba fecerūt, Viri Iones, quum dierum numerus iam pertransierit, iniurii estis qui adhuc permaneatis: sed quoniam hactenus præ timore permansistis, nūc soluite quamcelerrimè traiectū, atque abite sospites liberique, diis pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea dominus vester erat, ita tractabimus vt aduersus nullum mortalium sit facturus expeditionem. De hac re consultantibus Ionibus, Miltiadis quidem Atheniēsium ducis & Chersonensiū (qui sunt in Hellesponto) tyranni sententia erat, Scythis obtemperandum esse, & Ioniam seruitute liberandam. At Histiæi Milesii diuersa, quòd diceret nūc quidem eos suæ quenque vrbis tyrannos esse ob Darium: potentia verò Darii sublatā, neque se Milesiis, neque alium quēquam vsquam præesse posse. Fore enim vt singulę ciuitates popularem statum quàm tyrannicum mallent. Hāc sententiam quū dixisset Histiæus, omnes cōfestim qui Miltiadi assensi fuerāt, in eam transierunt.

a Asini à cœtu segregati,

b Manus ad Scythas tendere, & iis quibus decebat verbis apud eos vti. Quibus illi auditis, in vnum agmen conglobatæ tum illæ duæ Scytharum partes, tum illa Sauromatūm vna, necnon Budini & Geloni, Persas recta ad Istr. via persequūtur. Sed quum Persarū exercitus magna ex parte pedites haberet, viāsque ignoraret, vtpote *in certa diuerticula, vel in certa itinerum diuortia* non sectas: at Scythicus equitibus cōstaret, & iis quidē itinerum compēdia scientibus, quum vtrique ab alt. aberr.

A αὐτὸς μὲν σεῦ τοῦ κατ' ἐρῶ τὸ γρατὸ ὅπι-
θησε ἔμελλοι τοῖσι Σκύθῃσι, ὅτεῳ ὁ γρα-
τὸς τεδνη τὸν χρόνον ῥυσίαν. ταῦτα τοῖσι
ἐοῦσι λοιπὸν μύριοισι ἐπέταλλε ὁ Δαρεῖος,
καὶ πυρὰ ἐκκαύσας, τὴν παλιζην ἐπεῖγετο
ὅπι τὸ Ἴστρον. οἱ δὲ ὄνοι ἐρημωθέντες τῆς ὁμίλης,
μᾶλλον δὴ μᾶλλον πολλῷ ἔσεσμον τὴν φωνήν,
ἀκούσαντες δὲ οἱ Σκύθαι τὴν ὄνων, παρ' ἐλπίδα 168
χώρεον ἐπὶ τοὺς Πέρσας ἔτι. ἡμέρης δὲ
γενομένης γνόντες ἐπειλελοιφότες ὡς
τὰ τεδεδεδμένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου, χεῖρας
τε τὰ ἐπέτεινον τοῖσι Σκύθῃσι, καὶ ἔλεγον τάδε
κατήκοντα. οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην
συστραφέντες, αἵ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυ-
θέων, καὶ ἡ μία, Σαυρομάται καὶ Βουδῖνοι καὶ
Γελωνοί, ἐδίωκον τοὺς Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἴστρου.
αἱ δὲ τῶν Περσικῶν μὲν τὸ πολλὸν ἐόντες πε-
ζοὶ στρατοὶ, καὶ τὰς ὁδοὺς οὐκ ἐπισταμένου,
ὥστε οὐ τετμημένων τὴν ὁδὸν τῶν Σκυθικῶν,
ἱππότεω, καὶ τὸ στόμα τῆς ὁδοῦ ὑπεσ-
ταμένου, ἀμαρτόντες ἀλλήλων, ἔφησαν
πολλῷ οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας ὅτι τὸ γένος
εἶεν ἀπικόμενοι. μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας
οὐκω ἀπιγμένους, ἔλεγον τοῖς τοὺς Ἴωνας
ἐόντας ἐν τῇσι νηυσί, Ἄνδρες Ἴωνες, αἵτε ἡμέ-
ραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ διήκθωται, καὶ ὑπὲρ
τε δίκαια ἔτι μεμενήκοντες. ἀλλ' ἐπεὶ πρό-
τερον δεδιεμένοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες
τὸν πόρον, τῷ τὴν ταχίστην ἅπαντε χαίροντες ἐ-
λεύθεροι, θεοῖσί τε καὶ Σκύθῃσι εἰδότες
χάριν. τὸν δὲ πρότερον ἐόντα ὑμέων δε-
σπότην ἡμεῖς οὐδαμοὶ ποιησόμεθα οὔτε,
ὅτι μὴ δαμοὶ ἔτι αἰπρώπους αὐτὸν γρα-
τύσασθαι. τοῖς μὲν δὴ ταῦτα Ἴωνες ἐβου-
λεύοντο. Μιλτιάδεω μὲν τοῦ Ἀθηναίου γρα-
τηγέοντος, καὶ τυραννεύοντος Χερσονησιωτέων
τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐὼ γνώμην πεῖσαι
Σκύθῃσι, καὶ ἐλευθεροῦν Ἰωνίην. Ἱστιαίου δὲ
τοῦ Μιλησίου ἀντιπρὸς ταύτην, λέγοντος ὡς νῦν
μὲν ἕκαστος Δαρεῖον ἕκασος αὐτέων τυραν-
νεύει πόλιος, τοῦ Δαρείου δὲ δυνάμεως κα-
ταιρεθείσης, οὔτε αὐτὸς Μιλησίων οἷός τε
ἔσται ἄρχειν, οὔτε ἄλλον οὐδένα ὑδαμῶν. βου-
λήσεται γὰρ ἑκάστη τῶν πολίων δημοκρατέε-
σθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἱστιαίου δὲ γνώμην
ταύτην ἀποδεξαμένου, αὐτίκα πάντες ἐ-
γνώμην, τὸ ἕτερον τοῦ Μιλτιάδεω αἱρεόμενοι.

ἦσάν γέ δή τοι οἱ Δημοφέσαντές τε τὸν ψῆφον, καὶ ἐόντες λόγου πρὸς βασιλῆος, Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι, Δάφνις τε Ἀβυδηνός, καὶ Ἱππόκλος Λαμψακηνός, καὶ Ἡρόφαντος Παριήνιος, καὶ Μητρόδωρος Προκοννήσιος, καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνός, καὶ Ἀρίστων Βυζάντιος. ἦσαν μὲν ἦσάν οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου. ἀπὸ Ἰωνίης δὲ, Στρατίης τε Χῖος, καὶ Αἰακίδης Σάμιος, καὶ Λαοδάμας Φωκεὺς, καὶ Ἱστιαῖος Μιλήσιος. τοῦ ἦν γνώμη προσεχεμάχη τῇ Μιλτιάδεω. Αἰολέων δὲ πρὸς λόγιμος μοῦνος Ἀρισταγόρης ὁ Κυμαῖος. οὗτοι ὦν ἐπεί τε τὸν Ἱστιαίου αἱρέοντο γνώμην, ἐδόξεσφι πρὸς ταύτῃ τάδε ἔρξαι τε καὶ ἔπεα προσθεῖναι· τὸ μὲν γεφύρης λύειν τὰ πρὸς τὸν Σκύθας ἐόντα, λύειν δὲ ὅσον τόξευμα ὀϊστεύσαι, ἵνα καὶ ποιέειν τι δοκέωσι, ποιοῦντες μηδέν· καὶ οἱ Σκύθαι μὴ πειρώατο βιώμενοι, καὶ βιαζόμενοι Δημοκρατίδην τὸν Ἱερὸν καὶ τὸν γέφυραν. εἰπεῖν τε λύοντας τὸν γεφύρης τὸ ἐς τὸν Σκυθικὸν χῶρον, ὡς πάντα ποιήσουσι τὰ Σκύθαι ἐσί σφι ἡδονή. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ. τῷ δὲ, ὡς πάντων ὑπεχρίνατο Ἱστιαῖος, τάδε λέγων, Ἄνδρες Σκύθαι, ἥκετε φέροντες καὶ ἐς ἡμέων ἐπείγοντες. καὶ τὰ μὲν ἀπ' ὑμέων ἡμῖν χρηστῶς ὁδοῦ), καὶ τὰ ἀπ' ἡμέων ἐς ὑμέας ὀξέως ὑπηρετέεται· ὡς γὰρ ὁρᾶτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον, καὶ προθυμέόμεθα πᾶσαν ἔχομεν, θέλοντες εἶ) ἐλευθεροῦν. ἐν ᾧ δὲ ἡμέες τάδε λύομεν, ὑμέας εἰκὸς ἦν δίζεσθαι ἐκείνους· εὑρόντες δὲ, καὶ τοῦ τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτῶν ἔσεσθαι οὕτως ὡς ἐκείνοισι πρέπει. Σκύθαι μὲν τοσαῦτα εἶπαν. Ἴωσι πᾶσι δοκέοντες λέγειν ἀληθέα, ὑπετρέφοντο ὅτι τάχιστα τὸν Περσέων, καὶ ἀμαρτήσιον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αὐτοὶ δὲ τοῦτον αὐτὸν οἱ Σκύθαι ἐβούλοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς τωύτῃ διαφθείραντες, καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες. εἰ γὰρ τοῦτο μὴ ἐποίησαν, πρεῖ γε καὶ σφι, εἰ ἐβούλοντο, δυσπετέως ἔξεσται τοὺς Πέρσας νικᾶν· τοῦτο δὲ τὰ σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλεῦσθαι, καὶ πᾶν τοῦτο ἐσφάλησαν. Σκύθαι μὲν νυν τῆς σφετέρης χώρης τῇ χιλὸς τε πολλὴ ἵπποισι καὶ ὕδατα ἔνι, τούτῃ διεξιόντες, ἐδίζηντο τοὺς ἀντιπολεμίους

Fuere autem qui disceptauerũt, duntaxat aliquius apud regem existimationis; Hellespontinorum quidem tyranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampsacenus, & Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconnesius, & Aristagoras Cyzicenus, & Aristõ Byzantius: & isti quidem ex Hellespõto. Ab Ionia autem, Stratias Chius, & AEacides Samius, & Laodamas Phocensis, & Histiæus Milesius: cuius sententia prælata est sententiæ Miltiadis. AEolum verò vnus affuit qui esset alicuius authoritatis, Aristagoras Cymæus. Hi, posteaquam Histiæi probauêre sententiam, hoc sibi præterea agẽdum dicendúmque censuerunt, vt pontem [a] quidem ab vlteriore ripa eatenus soluerent vt extra sagittæ iactum essent, ne nihil facere viderentur, quum tamen nihil facerent, néve Scythæ vim afferre tentarent, & Istrum ponte transire, [b] sed soluentes illinc pontem, quasi omnia ad votum Scytharum facerent. Hoc sententiæ Histiæi addendum quum decreuissent, ita pro vniuersis ad Scythas Histiæus verba fecit, Viri Scythæ, iucundam nobis rem attulistis, & opportunè instatis: atque vt vos nobis probè viam ostendistis, ita nos vobis obsequenter obtemperabimus. Vt enim cernitis, traiectum rescindimus, adhibituri omnem diligentiã, cupiditate assequendæ libertatis. Cæterùm dum nos hæc dissoluimus, interea vos illos inquirere tempus admonet, & inuentos, tam vestro quàm nostro nomine ita vlcisci vt merentur. Scythæ, Ionibus iterum fidem habẽtes, tanquam vera eloquutis, ad inquirendos Persas reuerterunt: atque ab omni illorum itinere aberrarũt, [c] ipsi sibi huius rei causa, quòd pabula equorum illis in locis corruperant, fontésque obstruxerant. quod nisi fecissent, facilè si voluissent Persas inuenissent: nunc ita faciendo, visi sibi fuerant optimè consuluisse, ob quæ tamen eos res frustrata est. Quippe eã suæ regionis partem consectãtes in qua cibaria equis atque aquæ forent, hostẽ indagabant,

a Partis pontem soluerẽt quæ versus Scythas spectaret: soluerent autem non amplius quàm ad iactus teli spatium, ne nihil fac.

b Sed soluentes illam pontis partem quæ Scythiã versus spectabat, omnia pro arbitrio Scytharum se facturos dicerent.

c Cuius *mali* sibi autores fuerant.

rati illum eadem parte fugam intendisse: at ille obseruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quoque ægrè traiectus reperit locum. Et quum noctu peruenisset, nactus pontem solutum, animo prorsus concidit, veritus ne se relicto Iones abiissent. Erat autem apud Darium AEgyptius quidam, omnium hominum vocalissimus: hunc Darius supra ripam Istri positum iubet inclamare Histiæum Milesium: Histiæus *eum sæpius inclamantem: tamen* ad primam inclamationem exaudiens, omnes naues admouit, & ad traiiciendum exercitum pontem iunxit. Atque hunc in modum Persæ effugerunt, quos indagantes Scythæ, iterum aberrauerunt.

[a] & ob id Iones tanquam non liberos, sed pessimos & ignauissimos omnium hominum iudicant, déque eis tanquam de seruis loquentes, mancipia dominos amantia esse aiunt, & infectatione digniſſimos. Hæc in Iones Scythæ probra iaciunt. Darius per Thraciam iter faciens, Sestum Chersonesi peruenit, atque illinc in Asiam nauibus ipse transiuit, relicto in Europa exercitus duce [b] Megabyzo, viro Persa, cui Darius aliquando hunc honorem habuit, vt hoc verbū inter Persas diceret: quum esset esurus mala punica, simulac primum malum aperuit, interrogatus à fratre Artabano [c] nunquid tantum hominum sibi optaret quantum illic esset acinorum, respondit, Se præoptare tot sibi esse Megabyzos quàm Græciam subditam. His verbis apud Persas hominem honorauit: quem tunc prætorem reliquit cū octoginta millibus militum. Megabyzus autem hic immortalem sui memoriam apud Hellespōtios reliquit, hoc dicto, quòd quum apud Byzantium agēs audisset Chalcedonios decē & septem annis ante Byzantios vrbē condidisse, inquit Chalcedonios eo tempore cæcos fuisse, qui, quū pulchrior adesset locus ad vrbem condendā, nequaquā turpiorē elegissent nisi cæci fuis-

a Et *propterea* modò Iones, vt qui liberi sint, pessim. hom. iudicāt: modò de illis tāquam de seruis loquentes, mancipia dominorū amantia & minimè fugitiua esse aiūt. *Vel*, Et propterea aliàs Iones, *&c. Sic & in altera parte.* Aliàs verò de illis *&c. Solet tamen τῶν μὲν, τῶν δὲ, potius exponi, Partim quidem, Partim verò. sed hic non satis cōuenire videtur Partim. sensus est enim, Iones (Scytharum iudicio) si vt liberi cōsiderentur, se in illa re ignauissimos ostendisse: sin vt serui, officio mancipiorum dominos amātium functos fuisse.*

b Megabazo. *in Vulg. edit. Gr. & in nostris Vet. cod. Sic in sequentibus locis.*

c Cuius rei tantam multitudinē sibi optaret.

A δοκέοντες καὶ ἐκείνους ἀφ' ἑωυτῶν τὴν ἀπόδρησιν ποιήσασθαι. οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἑωυτῶν νομόμενον εἶδον, τοῦτον φυλάξαντες ἵκοντο. καὶ οὕτω μάχῃ δὴ ἐχώρησαν τὸν πόρον. οἱ δὲ, νυκτός τε ἀπικόμενοι, καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες, ἐς πᾶσαν ἐρρωδίην ἀπίκοντο μὴ σφέας οἱ Ἴωνες ἑωσι ἀπολελοιπότες. ἰὼν δὲ καὶ Δαρεῖον αὐτὸν Αἰγύπτιος, φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον δὴ τὸν ἄνδρα κατασάντα ἐπὶ τὸν χείλεος τοῦ Ἴστρου, ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἱστιαῖον τὸν Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίεε ταῦτα· Ἱστιαῖος δὲ, ἐπακούσας τῆς φωνῆς κελευσματί, ὡς τε νέας ἁπάσας πρῆξε διαπορθμεύσῃ τὸ στρατιὴν, καὶ τὸ γέφυραν ἔζευξε. Πέρσαι μὲν ὦν οὕτω ἐκφεύγεσι. Σκύθαι δὲ διζήμενοι, καὶ ὁδοῦ τε σφέων ἁμαρτόντες τῆς Περσέων. καὶ τοῦτο μέν, ὡς ἐοῦσας Ἴωνας ἐλευθέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι εἶναι ἀπὸ πάντων ἀνθρώπων. τοῦτο δέ, ὡς δούλων Ἰώνων τὸν λόγον ποιεύμενοι, ἀνδραποδέα φιλοδέσποτα φασὶ εἶναι, καὶ ἄδρηκα μάλιστα. Ταῦτα μὲν δὴ Σκύθησι ἐς Ἴωνας ἀπέρριπται. Δαρεῖος δὲ ἀφ' ἧς Θρηίκης πορευόμενος, ἀπίκετο ἐς Σηστὸν τὴν Χερσονήσου. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην, ᾧ Δαρεῖος κοτὲ ἔδωκε γέρας, ἐὸν δὲ εἶπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος, ὑρμημένου Δαρείου ῥοιὰς τρώγειν, ὡς ἄνοιξε τάχιστα τὴν πρώτιστα τῶν ῥοιέων, εἴρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος, ὅ, τι βούλοιτ' ἂν οἱ τοσοῦτον πλῆθος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι. Δαρεῖος δὲ εἶπε, Μεγαβάζους ἂν οἱ τοσούτους ἀριθμὸν γενέσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι τοῦτο μὲν εἶπας ἐτίμα· τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν, ἔχοντα τῆς στρατιῆς τὸ ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας. οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος, εἶπας τόδε ἔπος, ἐλίπετο ἀθάνατον μνήμην παρὰ Ἑλλησποντίοις. ἡυόμην γὰρ ἐν Βυζαντίῳ, ἐπύθετο ἐπ' ἔτεσι ἑπτακαίδεκα ἕτεσι πρότερον Χαλκηδονίους κτίσαντας τὸ χωρίον Βυζαντίων. πυθόμενος δὲ, ἔφη Χαλκηδονίους τότον τὸν χρόνον τυφλὴν εἶναι τὴν γνώμην· οὐ γὰρ ἂν κάλλιόνος πρόκτος κτίζειν χώρου, τὸν αἰσχίονα ἑλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυ-

φλοί. ὧδε δὴ ὧν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λελειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων, τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο. ὧδε μὲν νυν τοῦτα ἐτελέσθη. A

Τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον χρόνον ἐγένετο ὅτι Λιβύῃ ἄλλος στρατὸς μέγας τόλος, ἀφ' ὅτεφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγήσομαι, τοῖσδι ἀπηγησάμενος πρόσθεν τάδε· Τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ὁπίσω ἐπιβατέων παίδων παῖδες, ἐξελαθέντες ὑπὸ Πελασγῶν ἐκ Βραυρῶνος, ληϊσαμένων τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, τοῦτο τοῦτεων ἐξελαθέντες ἐκ Λήμνου, οἴχοντο πλέοντες ἐς Λακεδαίμονα. ἱζόμενοι δὲ ἐν τῷ Ταϋγέτῳ, πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες, ἀγγελον ἔπεμπον, πυθόμενον τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσί. ὁ δὲ ἄγγελος εἰρωτέοντι ἔλεγον, ὡς εἰσοῖτο μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ πλεόντων ἡρώων· τοιοῦτοι δὲ τούτοις ἐς Λῆμνον, φυτεύσαι σφέας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γλυφῆς τῶν Μινυέων, πέμψαντες δεύτερον, ἠρώτεον τί θέλοντες ἥκοιέν τε ἐς τὴν χώρην, καὶ πῦρ αἴθοιεν. οἱ δὲ ἔφασαν, τοῦτο Πελασγῶν ἐκβληθέντες, ἥκειν ἐς τοὺς πατέρας· δικαιότατον γὰρ εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι. δεῖσθαί τε οἰκέειν ἅμα τούτοισι, μοίρης τε τιμέων μετέχοντες, καὶ τῆς γῆς ἀπολαγχάνοντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἔδοξε δέκεσθαι τοὺς Μινύας ἐπ' οἷσι ἤθελοσι αὐτοί· μάλιστα δὲ συνῆκε σφέας ὥστε ποιέειν ταῦτα, τὼ Τυνδαρείδεων ἐναυπλίην ἐν τῇ Ἀργοῖ. δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας, γῆς τε μετέδοσαν, καὶ ἐς φυλὰς διεδάσαντο. οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμοις ἐγήμαντο, τὰς δὲ ἐκ Λήμνου ἄγοντες, ἐξέδοσαν ἄλλοισι. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεξελθόντος, αὐτίκα οἱ Μινύαι ἐξύβρισαν, τῆς τε βασιληίης μεταιτέοντες, καὶ ἄλλα ποιέοντες οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτεῖναι· συλλαβόντες δὲ σφέας κατέβαλον ἐς ἐρκτήν. (κτείνουσι δὲ τοὺς αὐτοὺς κείνους Λακεδαιμόνιοι, νυκτὸς μετ' ἡμέρην δή, οὐδένα). ἐπεὶ ὦν ἔμελλον σφέας κατάξεσθαι, πρήσσουσι αἱ γυναῖκες τῶν Μινυέων (ἐοῦσαι αἷσαί τε, καὶ τῶν πρώτων Σπαρτιητέων θυγατέρες) ἐσελθεῖν ἐς τὸν

καὶ ἐσω ἐλθεῖν

sent. Hic igitur Megabyſus in Helleſpontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuerſarum à Medis partium erant, ſubigebat. & iſte quidem talia agebat.

PER idem autem tẽpus alia ingens aduerſus Libyas extitit expeditio, ob eam quam ego cõmemorabo cauſam, his prius expoſitis: Argonautarum poſteri quum à Pelaſgis qui fœminas Atheniẽſium ex Braurone prædati ſunt, eſſent electi à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, cõſidentéſque apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæmonii quũ aſpexiſſent, nuntium miſẽre ſciſcitatum quinã & vnde eſſent. Illi, nuntio ſciſcitanti reſponderunt ſe Minyas eſſe, ab iis heroibus oriundos qui in Argo nauigaſſent quíq; quũ Lemnum appuliſſent, illic eos procreaſſent. Hanc mentionem ſtirpis Minyarum quum audiſſent Lacedæmonii, miſſo iterum nuntio ſciſcitantur quid ſibi velit ipſorum aduẽtus, atque ignis accenſio. Illi verò ſe rẽſpondent à Pelaſgis electos, redire ad parentes, (æquiſſimum enim id factu eſſe) oraréque vt ſibi liceat vnà cum eis habitare, tum bonorum tum agrorum participes. Eos recipere [a] in ea quæ ipſi vellent, Lacedẽmoniis placuit, cùm ob alia ad hoc faciendum inducti, tum præcipuè quòd Tyndaridæ Caſtor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt & in tribus cooptarunt. Ibi confeſtim ablocatis in alios quas in Lemno duxerant vxoribus, matrimonia contraxerunt. Non longo deinde interiecto tẽpore, ſtatim elati ſuperbia, cùm alia flagitioſa perpetrarunt, tum regnũ affectarũt. Quo nomine eos Lacedæmonii morte mulctandos quũ cenſuiſſent, comprehenſos in carcerem coniecerunt. Quoſcunq; autem Lacedẽmonii morte plectendos cenſent, eos noctu plectunt, interdiu neminem. Quum igitur eſſent in illos animaduerſuri, exorati ſunt ab eorũ vxoribus (quæ ciues erãt & primorum Spartanorum filiæ) veniã ingrediendi

[a] Quibus ipſi cõditionibus vellẽt.

carcerem, & cum ſuo cuiuſque viro colloquendi, nullum in illis dolum eſſe ſuſpicãtes. Horum permiſſu, Minyarum vxores ingreſſæ carcerem, omni * veſte quam geſtabant viris tradita, illorum veſtem illæ ſumpſerunt. Ita Minyæ muliebri veſte amicti, veluti mulieres è carcere prodierũt, rurſúſque apud Taygetum conſederunt.

a Veſtitu quem geſt. v. trad. illorũ veſtitum ſu mpſ.

Hac eadem tempeſtate Theres, Auteſionis filius, Tiſameni nepos, Therſandri pronepos, Polynicis abnepos, miſſus eſt in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Ariſtodemi filiorum, Euryſthenis & Proclis: quorum, quum pupilli eſſent, tutelã gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit ſibi ab aliis imperari, quoniam imperium deguſtaſſet, vt negaret ſe Lacedæmone moraturum, ſed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in inſula quę nunc Thera vocatur, quondam Calliſta, viri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in inſulam quæ nunc Thera vocatur quum appulſus eſſet, ſiue regionis amore captus, ſiue qua alia voluntate, reliquit illic cùm aliis quoſdam Phœnices, tum Membliarem conſanguineum ſuum. Iſti hominum ætatibus octo antequam Theras Lacedæmone veniſſet, inſulã quæ Calliſta, *id eſt pulcherrima*, vocabatur: incoluerunt. Ad quos Theras cũ multitudine tribuliũ miſſus eſt, nequaquam ad illos eiiciendos, ſed ad vnà habitandum, & ad inſulam valde frequentandam. Poſtea verò quàm Minyas è carcere elapſos & apud Taygetum conſidentes, Lacedæmonii tamen necare ſtatuerant, Theras necem eorum deprecabatur, recipiens ſe illos ex ea regione abducturum. Et huic poſtulato Lacedæmoniis aſſentientibus, cum tribus biremibus ad poſteros Membliaris nauigauit, ducens ſecum non vniuerſos Minyas (plerique enim ex ipſis ad

A ἐρκτὴν, ⸗ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἐκέλευε ἕκαστον σὺν ἑωυτῆς ἀνδρί. οἱ δὲ σφέας ἀμφῆκαν, σεσθῆτα λόγου δεόμενοι ἕκαστοι σφετέρων ἔσεσθαι. αἱ δὲ ἐπεὶ τὰ ἐσῆλθον, ποιέουσι τάδε· πᾶσαι τὴν εἶχον ἐνδῦσαι τοῖσι ἀνδράσι, αὐταὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον. οἱ δὲ Μινύαι, ⸗ διώδυτες τὴν γυναικήϊον ἐνδῦτα, ἅτε γυναῖκες, ἐξηίσθην ἔξω. ὡς φυγόντες ἵζοντο αὖτις ἐς ὃ Τηύγετον.

B Τὸν δ' αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος, τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος, ἔστελλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακεδαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας ἐκ τοῦ ἐόντος ἀνδρὸς ἐὼν Καδμεῖος, τοῦ μὲν ἐξ ἀδελφεοῦ τοῖσι παισὶ Ἀριστοδήμου, Εὐρυσθένεϊ καὶ Προκλέϊ. ἐόντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων, ὅτε ἐπαίδευε εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληίην. ἀὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων, καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχήν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων, ἐπεί τε ἐγεύσατο τοῦ ἄρχειν, οὐκ ἔφη μενέειν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἀλλ' ἀποπλώσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας· ἦσαν δὲ ἐν τῇ νέῳ Θήρῃ καλεομένῃ νήσῳ, τρίτερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπόγονοι Μεμβλιάρεω τοῦ Ποικίλεω, ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγήνορος, Εὐρώπην διζήμενος, τρεσσέχεε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλεομένην· τρεσσέχεε δή, εἴτε δὴ ἡ χώρη ἤρεσε, εἴτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο, καταλείπει ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων, καὶ δὴ καὶ τῶν ἑωυτοῦ συγγενέων Μεμβλίαρον. οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστην καλεομένην ὀκτὼ γενεάς, πρὶν ἢ Θήραν ἐλθεῖν ἐκ Λακεδαίμονος, ἐκτὼ ἀνδρῶν. ὅτι δὲ τούτοις δὴ ὧν ὁ Θήρας λαὸν ἔχων ἀπὸ τῶν Φυλέων, ἔστελλε συνοικίσων τούτοισι· οὐ μὲν οὐδαμῶς ἐξελαύνει αὐτούς, ἀλλὰ κάρτα οἰκτιρόμενος. ἐπεί τε δὲ οἱ Μινύαι ἐκ τῶν ἀνδραώτων ἐκ τῆς ἐρκτῆς ἵζοντο ἐς ὃ Τηύγετον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλομένων σφέας ἀπολλύναι, παραγγέλλει ὁ Θήρας ὅκως μήτε φόνος γένηται, αὐτός τε ὑπεδέκετο σφέας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρης. συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, τρισὶ πεντηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρεω ἀπογόνους ἔπλωσε· οὐδὲ πάντας ἤγαγε τοὺς Μινύας, ἀλλ' ὀλίγους τινάς. οἱ γὰρ πλεῦνες αὐτῶν

C

D

E

ἐς ἀπόπτου ἐς τοὺς Παρωρεάτας καὶ Καύκωνας, τούτους δὴ ἐξελάσαντες ἐκ τῆς χώρης, σφέας ἑωυτοὺς ἐς ἓξ μοίρας διέλαχον· καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιας ἑξήκοντα ἐν αὐτοῖσι, Λέπρεον, Μάκιστον, Θεῖξας, Πύργον, Ἔπιον, Νούδιον. τουτέων δὲ τὰς πλείστας ἐπ' ἐμέο Ἠλεῖοι ἐπόρθησαν· τῇ δὲ νήσῳ ἀπὸ μὲν οἰκιστέω Θήρεω τὸ ἐπώνυμον ἐγένετο. ὁ δὲ παῖς μὲν ἔφη Ⓓ συμπλεῦσεσθαι, Τριόποισι δὲ ἔφη αὐτὸν καταλείψειν οἷον ἐν λύκοισι. ἀπὸ τοῦ ἔπεος τούτου τὸ οὔνομα τοῦ νεωτέρου τούτῳ Οἴολυκος ἐγένετο· καὶ κως τοῦτο ἐπεκράτησε. Οἰολύκου δὲ γίνεται Αἰγεὺς ἀπ' οὗ Αἰγεῖδαι καλέονται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι (μὲν γὰρ ἐπεμείναν τὰ τέκνα ἐξηύρισμένα ἐκ τοῦ χρηστηρίου Ἐρινυύων τῶν Λαΐου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱερῶν· καὶ μοῦνον τοῦτο, ἐπεμείνε τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γενομένοισι. μαθεῖν μὲν νυν τοῦτο τὸ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι καὶ ταῦτα λέγουσι· ὁ δὲ ἀπὸ τούτου μοῦνος Θηραῖος ὧδε ἠκούσθη λέγουσι. Γρῖνος ὁ Αἰσανίου ἐὼν Θήρεω τοῦ ἀποίκου, καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκετο ἐς Δελφούς, ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκατόμβοιον. εἵποντο δὲ οἱ καὶ Ⓓ ἄλλοι τῶν πολιητέων, καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἐὼν γόνος Εὐθυμήδης τῶν Μινυέων. χρεωμένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ περὶ τῆς βασιλείης τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων, χρᾷ ἡ Πυθίη κτίζειν ἐν Λιβύῃ πόλιν. ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων, Ἐγὼ μέν, ὦ ναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμὶ, καὶ βαρὺς ἀείρεσθαι· σὺ δὲ τινα τῶνδε τῶν νεωτέρων κέλευε ταῦτα ποιέειν. ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα, καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν νυν ταῦτα μὲν ἐπαύσαντο, μετὰ δὲ, ἀπελθόντες, ἀλογίῃ εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Λιβύην εἰδότες ὅκου γῆς ἐστί, οὔτε τολμῶντες ἐς ἄφατον χρῆμα ἀποστέλλειν ἄποικίην. ἑπτὰ δὲ ἐτέων μοῦνα ἐπὶ Θήρης ἐν τῇσι τὰς ἀνδρεα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ νήσῳ, πλεῦνες ἐόντες, ἐξαναλίσκετο. χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι τὰ αὐτὰ ἐνέφερε ἡ Πυθίη πάλιν ἐς Λιβύην ἀποικίην. ἐπεί τε δὲ κακοῦ οὐδενὸς ἔτι σφι μᾶλλον, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους, διζησομένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην.

Paroreatas Cauconásque diuerterunt) sed paucos; [a] quos in sex partes distribuerunt, & totidem illic oppida cõdiderunt, Lepreũ, Magistum, Thrixas, Pyrgum, Epium, Nudium. quorum plerãque Elei memoria mea deleuerunt. Insulæ autem à conditore Thera nomen est inditum. [b] Hic filio, quòd negaret se nauigaturũ cum eo; Relinquã ergo, inquit, ouem lupis: ex quo dicto nomẽ adoleſcenti impositum est Oiolycus, *id est Ouilupus*, & id nomẽ alteri præualuit. Oiolyco natus est filius AEgeus, à quo vocantur AEgidæ, in Sparta ingens tribus. Ex hac tribu viri, quum sibi non permanerent filii, ex Erinuyum oraculo delubrum Laio & OEdipodi extruxerunt: quod postea apud eos Theræos manſit qui ex his viris procreati fuere. Hactenus Lacedæmonii cum Theræis consentiũt: quod deinceps extitit, soli Theræi factum hoc modo esse memorant: Grinus, AEsanii filius, ab hoc Thera oriundus, quum esset Theræ insulæ rex, contulit se Delphos, [c] ducens ex vrbe solennes hostias, comitantibus eum cùm aliis ciuibus, tum verò Batto [d] qui erat de genere Polymnesti, apud Minyas gratioſus. Consulenti autem Grino Theræorum regi de aliis rebus, Pythia respondit vt vrbem in Libya cõderet. Cui vicissim iste; Equidem (inquit) ego, ô princeps, senior sum & grauis ad moliendum: tu verò quempiam horum iube ista facere. Simul hæc dicens, Battum ostendebat: Hæc hactenus. Tunc vbi reuersi sunt, pro nihilo habuere responsum: neque vbi terrarum Libya esset gnari, neque ex incerto oraculo coloniã mittere audentes. Septem post hæc annos quum in Thera nó pluisset, & omnes, præter vnam, arbores exaruissent, consulentibus Theræis Pythiam, [e] respondit, mittendã in Libyam esse coloniam. Illi, quoniã nullum mali remedium erat, mittunt in Cretam nuntios inuestigatum si quis aut indigenarũ aut aduenarũ illic esset qui in Libyã nauigasset.

[a] Quum autem hos expulisset, ipsos in sex partes distrib.

[b] At filius, quum ei se vna nauigaturum neganti dixisset pater se itaque cum reliqturum, ὅιν ἐν λύκοισι, *id est ouem inter lupos*, ex hoc dicto vocatus fuit Οἴολυκος· atque adeo nomen hoc inualuit.

[c] Afferens ex vrbe hecatombeũ comit.

[d] Qui filius erat Polymnesti, Euthymides genere ex Minyis.

[e] Obiecit illam coloniæ deductionem in Libyam.

Nuntiis, quum Cretam pererrassent, & ad vrbem Itanum peruenissent, in ea contraxerunt cum purpurario quodam, cui nomen erat Corobio. is aiebat se ventis abreptum in Libyam applicuisse, & ad Platæam insulam Libyæ. Hunc nuntii mercede inductum in Theram duxerunt. Verùm non multi ad rem explorandam ex Thera initio profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto cum aliquot mensium cibariis, ipsi quamcelerrimè reuerterunt ad cæteris de insula renuntiandum. Quibus vltra præstitutum tempus redire differentibus, omnia Corobio deficiebant: sed appulsa eò naui Samia quæ ab AEgypto redibat, (cuius gubernator erat Colæus) Samii, omni re gesta à Corobio audita, in annum homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac insula quum soluissent, AEgyptum oprantes, vento subsolano abrepti ferebantur: nec intermittente flatu, Herculeas transuecti columnas, peruenerunt in Tartessum, [a] pompam ferentes ad rem diuinam. Erat ea tempestate id emporium integrum atque integratum, adeo vt inde reuertentes isti ex mercibus quæstum maximum fecerint, [b] inter omnes quos nouimus Græcos, duntaxat post Sostratem Laodamantis filium AEginetam, cũ quo nemo possit contendere. Ex hoc quæstu Samii decima (id est sex talentis) selecta, fecerunt ahenum ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitibus in circuitu altrinsecus obuersis: & in templo Iunonis collocarunt, sustinentibus illud tribus colossis, *id est humanis simulacris*: septenûm cubitorum, genu nixis: & hoc primùm facto ingens amicitia Cyrenæis Theræisque cum Samiis contracta est. Theræi, vbi relicto in insula Corobio ad Theram reuersi renuntiarunt esse illis insulam eregione Libyæ sitam, placuit Theræis vt è singulis oppidis, quæ septem erant, viri mitterentur, fratribus inter se sortitis quis potius mitteretur, duce eorum rege Batto.

a Deducente eos numine. Erat, &c.

b Inter omnes Græcos de quibus certò nobis compertum est.

A οἱ δὲ ἐπλανώμενοι αὐτῶν οὗτοι, ἀπίκοντο καὶ ἐς Γ῾τμον πόλιν. ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγουσι ἀνδρὶ πορφυρεῖ, τὸ οὔνομα εἶναι Κορώβιος· ὃς ἔφη ὑπὸ ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην· καὶ Λιβύης, ἐς Πλάταιαν νῆσον. μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον ἐς Θήρην. ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατασκοποὶ ἄνδρες, τὰ πρῶτα οὐ πολλοί. κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νῆσον ταύτην τὴν Πλάταιαν, τὸν μὲν Κορώβιον λείποισι, σῖτα καταλιπόντες ὅσον δύο μῆνας· αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου. ἀποθνῃσκόντων δὲ τούτων πλέω χρόνον ἢ συγκειμένου, τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πρόσφορα. μετὰ δὲ τοῦτα, νηῦς Σαμίη, τῆς ναύκληρος ἦν Κολαῖος, πλέουσα ἀπ' Αἰγύπτου, ἀπνείσθη ἐς τὴν Πλάταιαν ταύτην. πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τὸν πάντα λόγον, σῖτα μὲν οἱ ὀνήσαντες καταλείποισι· αὐτοὶ δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου, καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου, ἔπλεον, ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ· καὶ δὴ αὐτοὺς ὁ πνεύμα, Ἡρακλέους στήλας διεκπρήσαντες, ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσόν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο τότε ἔτι ἀκήρατον τοῦτον τὸν χρόνον· ὥστε ἀποινοσήσαντες οὗτοι ὀπίσω, μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων, τὴν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἴσμεν, ἐκ φορτίων ἐχέρδησαν, μετά γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος, Αἰγινήτεω. τούτῳ γὰρ οὐκ B C D οἷά τε ἐστὶ εἶναι ἄλλον. τῷ δὲ Σαμίοι τὴν δεκάτεω τῶν ἀπὸ τῶν ἐργασιέων ἐξελόντες ἐξ τάλαντα, ἐποιήσαντο χαλκήιον, χρητῆος Ἀργολικοῦ τρόπον. περίξ δὲ αὐτοῦ, γρυπῶν κεφαλαὶ περίκροσσοί εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἥραιον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκέους κολοσσοὺς ἑπταπήχεας, τοῖσι γοῦνα ἐρηρεισμένοι. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου ἐγένετο φιλίη μεγάλη συνεχρήσαντο. οἱ δὲ Θηραῖοι, ἐπεί τε, τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ, ἀπίκοντο ἐς τὴν Θήρην, ἀπήγγελλον ὡς σφι εἴη νῆσος ὑπὸ Λιβύῃ κατημένη. Θηραίοισι δὲ ἔα δὲ ἀδελφεόν τε ἐπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλῳ λαχόντα, καὶ ἀπὸ τῶν χώρων ἀπάντων ἑπτὰ ἐόντων, ἄνδρας. εἶναι δὲ σφέων καὶ βασιλέα καὶ ἡγεμόνα Βάττον.

μετὰ δὲ ταῦτα, νηῦς

τῆς ὀπικρδίων

οὕτω δὴ ξέλλοισι δύο πεντηκοντέροις ἐς τὴν Πλάταιαν. ταῦτα μὲν Θηραῖοι λέγουσι· τὰ δὲ ἄλλα τὰ ἐπὶ Θήρῃ καὶ ἐπὶ Βάττῳ, συμφέρονται ἤδη Θηραίοισι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ μὲν περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω· ἔστι τῆς Κρήτης Ὦαξος πόλις· ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς. ὃς ὅτι μὲν γυναικὶ ἀμίητον, τῇ οὐνόμα ἦν Φρονίμη, ὅτι ταύτῃ ἔγημε ἄλλην γυναῖκα. ἡ δὲ ἐπεσελθοῦσα ἐδιήμβλου ἐκείνῃ τὰ παιδία ἐργασαμένη μηδυμὴ τῇ Φρονίμῃ, πρήξασά τε κακά, καὶ πόλλ' ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη. ἐς τέλος, μαχλοσύνην ἐπενείκασά οἱ, πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω· ὁ δέ, ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικός, ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ὅτι τὴν θυγατέρα. ἦν γὰρ δὴ Θεμίσων ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ Ὦαξῷ· τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος παρὰ λόγον ὅτι ξεῖνον ἐόντα ἐκάλεσε ἐπὶ δεῖπνον. ἐπεὶ τε δὲ ἐξώρμωσε, ἀγαγὼν οἱ παρέδιδοι τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα ἐς ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα. ὁ δὲ Θεμίσων, παρεὶς μὲν τὴν ἀπάτην τοῦ ὅρκου, ἀμφαλύσσων τὸν ξεῖνον, ἐποίεε τάδε· παρὰ λόγον τὸν παῖδα ἀπέπλεε. ὡς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ πελάγεϊ, ἐπισφεύδων τὸν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου, ἑρμίνοισι αὐτὸν ἀμφιδήσας κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος· ἀναπασάμενος δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θήρην. ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παρὰ Θεμίσωνος Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο. χρόνου δὲ πρήσσοντος ἐγένετο παῖς ἰσχνόφωνος καὶ τραυλός, τῷ οὐνόμα ἐτέθη Βάττος, ὡς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι. ὡς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι Βάττος ἐὼν μετωνομάσθη ἐπείτε ἐς Λιβύην ἀπίκετο, ἀπό τε τοῦ χρηστηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε, τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι. Λίβυες γὰρ τὸν βασιλέα Βάττον καλέουσι. καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω καὶ χρησθῆναι τὴν Πυθίην, καλέσαντα μιν Λιβυκῇ γλώσσῃ, εἰδυῖαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ, ἐπείτε γε ἐς ἰὼ δρώμενος ἦλθε, ἦλθε ἐς Δελφοὺς περὶ τῆς φωνῆς. ἐπειρωτέοντι δὲ αὐτῷ χρᾷ ἡ Πυθίη τάδε,

Ita duas biremes in Plateam miserunt. Hæc Theræi memorant. Cætera iam Theræis cum Cyrenæis constant. nam quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Theræis consentiunt. sic enim narrant: Est in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. hic amissa vxore, induxit filiæ, nomine Phronimæ, nouercam: quæ domum ingressa, vt erat, ita reipsa se nouercam præstitit, cùm lædendo atque omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum [a] impudicitiam impingendo: atque ita rem habere viro persuasit. Iste ab vxore deceptus rem de filia nefariam commentus est. Erat in Oaxo negotiator quidã Theræus, nomine Themison: [b] hunc in familiaritatem acceptum Etearchus adiurat vt quã rem oraretur, in ea se ministrum præberet. Vbi hominem iureiurando adegit, adductam ei tradidit filiam suam: iubens vt eam abductam in mare demergeret. Themison ancipiti animo inter nefas operis & hospitii perfidiã, ita sibi faciendum putauit: accepta puella mare ingressus, quum in alto fuit, [c] vt iuriiurando Etearchi satisfaceret, reuinctam funibus puellam demisit in pelãgus: ea deinde retracta Theram peruenit. Ibi Polymnestus, vir inter Theræos spectatus, in concubinatum Phronimam accepit, ex qua interiecto tempore natus est ei filius, sono vocis exili ac balbutienti, cui nomen impositum est Batto, vt Theræi & Cyrenæi aiunt: vt autem ego sentio, aliud aliquod: sed eum cognominatum Battum postquam in Libyam abiit, cùm propter oraculum apud Delphos sibi redditum, tum propter honorem quem assequutus est. Battum enim Libyes regem appellant, & ob id reor [d] Pythiam lingua Libyca quam nouerat, quum oraculum reddidit, vocasse Battum, quòd futurus rex esset in Libya: Hic, vbi in virilem adoleuit ætatem, Delphos adiit ob linguæ vitium. Cui consulenti Pythia respondit,

a Impudicitiæ crimen impingédo. *Vel, impudicitiam obijciendo.*

b Hospitio exceptum adigit iureiurando, ipsum operam suam ei præstiturum quã cunque ad rem illi opus ea esset.

c Defungi iurisiurandi religione volens, demissam in mare puellam funiculis alligatã, statim extraxit, vt promisso satisfaceret. *Ita Budæus hunc locum vertit.*

d Pythiam in suo vaticinio lingua Libyca eum ita vocasse, quoniam eum Libyæ regẽ futurũ nouerat.

Batte venis vocis causa: dux te iubet ire
Lanigeram in Libyen habitatum
Phœbus Apollo.

[a] Ad hæc Battus sic vicissim inquit, O princeps, ego ad te veni gratia consulendi de voce: tu de aliis mihi respondes quæ nequeunt fieri, iubens migrare in Libyam. qua copia?[b] quáve manu? Hæc loquens non persuasit illi vt alia responderet, sed eadē quæ prius respondente Pythia, illinc digressus abiit in Theram. [c] Mox deinde quum & huic ipsi & cæteris Theræis malè contingeret, nec mali causa deprehenderetur, ob hæc mittunt Delphos scisciatum. Quibus quum respondisset Pythia, melius cum ipsis actum iri si Cyrenen in Libya conderent cum Batto, miserunt Therai Battum cum duabus biremibus. Isti Libyam profecti (quandoquidem non aliud habebant quod agerent) retrò ad Theram se receperunt. Sed eos Theræi arcentes accessu Theræ repellebant, ac rursus reuerti iubebant. ita necessitate adacti, remenso iterum mari, condiderunt oppidum in insula Libyæ adiacenti, nomine vt prius dictum est, Platæa, quæ fertur Cyrenæorum vrbi quæ nunc est, par esse magnitudine. Hanc biennio incolentibus, quū nihilo melius secum ageretur, vno è suis relicto, cæteri Delphos nauigauerunt ad oracultum cōsulendum. Eò postquam venerunt, sciscitantibus quid ita secum in Libyam profectis nihilo tamen melius ageretur, Pythia respondit his verbis,

Lanigeræ Libyes scis quam nec adiueris vrbem,
Me melius: tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ii qui cum Batto erant, rursus redierunt, neque enim sinebat eos deus aliò migrare priusquam in Libyam concessissent. Reuersi ad insulam, recepto quem reliquerant, incoluerunt locum in Libya, e regione insulæ, nomine

[a] *Ante hæc Verba adde*, Perinde ac si lingua Græca oraculum reddēs dixisset, O rex, vocis causa veni sti. *Si Verbum Verbo reddatur*, O rex, ad vocem veni sti. *Sequentur autem illa*, Ad hæc Batt.

[b] Qua potentia? *Vel*, Quibus copiis?

[c] Ab eo tempore autem quum *illa* tum in hunc ipsum tum in cæteros Theræos iram exerceret, hi talamitates suas ignorantes, *id est*, talamitatum suarum causam, Delphos misērūt, *quò* de malis illis *sciscitarentur.*

A Βάτ', ὅτι φωνεῦ ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
Ἐς Λιβύην πέμπει μηλοβόφον οἰκιστῆρα.
ὡς τοῦ εἰ εἶπε Ἕλλησι γλῶσσαν χρεωμῶν,
Ὦ βασιλεῦ, ὅτι φωνεῦ ἦλθες, δεῦρ' ἀμείβετο τοῖς δε, Ὦναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον τῶνδέ τε χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς· σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδυνάτα χρᾷς, κελεύων Λιβύην ἀποικίζειν. τεῷ δυνάμει; κοίῃ χειρί; ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθε ἀλλά οἱ χρᾷν. ὡς δ' ἐκ
B ταυτὰ ἐθέσπιζε οἱ ἡ καὶ πρότερον, οἰχέτο μεταξὺ ἀπολιπών. ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην. μετὰ δὲ, αὐτά τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνεφέρετο παλίγκοτος. ἀγνοοῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε, Συγκλίζουσι Βάττῳ Κυρηναίῃ τῆς Λιβύης ἄμεινον ναιήσειν. ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον
C ἐς Θηραῖοι δύο πεντηκοντόροισι. πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, (οὐ γὰρ εἶχον ὅ, τι ποιέωσι ἄλλο) ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην. οἱ δὲ Θηραῖοι καταγελώμενοι ἔβαλλον, καὶ σφέας οὐκ ἐῶν τὴν γῆν προσοίκειν, ἀλλ' ὀπίσω πλώειν ἐκέλευον. οἱ δέ, ἀναγκαζόμενοι, ὀπίσω ἀπέπλεον. καὶ ἐκτίσαν νῆσον ὅτι Λιβύῃ κειμένην, τῇ οὔνομα ἐστὶ (ὡς καὶ πρότερον ἐρρήθη) Πλάταια. λέγεται δὲ ἡ ἴση ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλι. ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδέν σφι χρηστὸν
D συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες, οἱ λοιποὶ πρῶτοι ἀπέπλεον ἐς Δελφούς. ἀπικόμενοι δὲ ὅτι ὁ χρηστήριον, ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην, καὶ οὐδέν ἄμεινον πρήσσειν οἰκεῦντες. ἡ δὲ Πυθίη σφι πρὸς ταῦτα χρᾷ τάδε,

Ἀρνὶ ἐμεῦ Λιβύῃ μηλοβόφον οἶδας ἄμεινον,
Μὴ ἐλθών. ἐλθόντος ἄγαν ἀγάμαι σοφίην σευ.

E ἀκούσαντες τούτων οἱ περὶ τὸν Βάττον, ἀπέπλωον ὀπίσω. οὐ γὰρ δὴ σφέας ἀπίει ὁ θεὸς ἐς ἀποικίην, πρὶν δὴ ἀπίκοντας ἐς αὐτὴν Λιβύην. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὴν νῆσον, καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον, ἐκτίσθη αὐτῆς τῆς Λιβύης χῶρον αὐτίον τῇ νήσου τῇ οὔνομα ἦν

Ἀζιείων.

Ἀζίρισον· νάπαι τε καλλίστας ὅτι ἀμφό- A
τερα συγκλείουσι, καὶ ποταμὸς τὰ ὅπι θά-
τερα παραῤῥέει. τοῦτον οἴκεον τὸν χῶρον ἔξ
ἐτεα· ἑβδόμῳ δὲ σφέας ἔτεϊ παραπησάμε-
νοι Λίβυες, ὡς ἀμείνονα χῶρον ἄξουσι, ἀ-
νέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦν δὲ σφέας ὀνῆσαι
τὴν οἱ Λίβυες, ἀναζήσαντες τοὺς ἐσπέρους
καὶ τὸν κάλλιστον τῆς χώρης· ἵνα διεξιόντες οἱ
Ἕλληνες μὴ ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τῷ
ὥρῃ τῆς ἡμέρης, νυκτὸς προέξηον. ἔστι δὲ
τοῦ χώρου τούτου οὔνομα Ἴρασα. ἀναβάντες B
δὲ σφέας ὅτι χρήνην λεγομένην εἰσί. Ἀπόλ-
173 λωνος, εἶπόν, Ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα οἰ-
κέειν ἁρμόν ἐστι· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρα-
νὸς τετρῆνται. ὅτι μὲν νυν Βάττεω τοῦ οἰκι-
στέω τῆς ζόης ἀρξάντος ὅτι τεσσερακοντα ἔτεα,
ἐς τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἀρκεσίλεω ἄρξαντος
ἐπὶ ἓξ καὶ δέκα ἔτεα, οἴκεον οἱ Κυρηναῖοι, ἑόν-
τες ποσοῦτοι ὅσοι περ ἐπὶ τὸν ἀρχικὸν
ἐσάλπισαν· ὅτι δὲ ἐπὶ τοῦ Βάττεω, τοῦ Εὐ-
δαίμονος καλεομένου, Ἕλληνας πολλῷ ὤρ- C
μησε χρήσασα ἡ Πυθίη πλέειν, σφι οἰκίσον-
τας Κυρηναίοισι Λιβύλιν. ἐπεκαλέοντο δὲ
οἱ Κυρηναῖοι ὅτι γῆς ἀναδασμῷ. ἔχρησε δὲ
ὧδε ἔχοντα,

Ὃς δ' ἵκεν ἐς Λιβύλιν πολυήρατον ὕστερον ἐλθὴ
Γαῖς ἀναδασομένας, μετὰ οἱ πόκε Φαμὶ μελήσειν.

συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυ-
ρήνην, τοῖς ἐπαμύνοντι χλῶ πολλῷ οἱ περί-
οικοι Λίβυες, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, τῷ οὔνο- D
μα ἦν Ἀδίκρην, οἷα τῆς τε χώρης στερισκό-
μενοι, καὶ περιυβριζόμενοι ὑπὸ τῶν Κυρη-
ναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν σφέας
αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ Αἰγύπτου βασιλέϊ. ὁ δὲ,
συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν, ἐπεμ-
πε ἐπὶ τὴν Κυρηναίην· οἱ δὲ Κυρηναῖοι
ὑπαντιάσαντες ἐς Ἵρασα χῶρον, καὶ ἐπὶ κρημνῷ Θέσιν, συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰ-
γυπτίοισι, καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ. ἅτε E
δὲ οὐ πεπειρημένοι πρότερον Αἰγύπτιοι
Ἑλλήνων, καὶ περιυβρισμένοι, διεφθάρη-
σαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτέων ἀπενό-
στησαν ἐς Αἴγυπτον. διὰ ταῦτα Αἰγύ-
πτιοι κατὰ ταῦτα ἐπεμέμφοντο Ἀπρίῃ,
ἀπέστησάν τε ἀπ' αὐτοῦ. τούτου δὲ τοῦ Βάττεω γί-
νε) παῖς Ἀρκεσίλαος, ὃς βασιλεύσας, πρῶτα τοῖσι ἑωυτοῦ ἀδελφεοῖσι, ἐξαίσατε,

A Aziriſtum, amœniſſimis collibus vtrinque cõcluſum, & vtrinque flumine præterlabente. Hunc locum ſex annis quũ incoluiſſent, ſeptimo deferendum putauerũt, admonitu Libyum, vt in meliorem tranſirent. Ita illinc eos Libyes veſperum verſus & ad locorum ſpecioſiſſimum abduxerũt, & quidem noctu, ne Græci interdiu facientes iter, diurnum ſpatium metiẽdo animaduerterent. Eſt autem huic loco nomen Iraſa. Eos, vbi ad fontem qui Apollinis eſſe fertur, duxerũt, inquiũt, Viri Græci, hîc vobis incolere cõmodum eſt vbi cælum [a] vocaliter ſonat. Sub Bãtto igitur, qui condidit [b] Zoam, & annos quadraginta regnauit, & ſub eius filio Arceſilao, qui regnauit annos ſexdecim, Cyrenæi habitauerũt tot omnino quot in coloniam initio miſſi fuerãt. Sub tertio autem Batto, qui felix eſt appellatus, cum tot Græcos ad nauigandum in Libyam cum Cyrenæis habitatum induxit ſuo oraculo Pythia. Nam accerſebãt eos Cyrenæi ad agri partitionem. Induxit autem, hæc verba reſpõdens,

Serior in Libyen quiſquis peruenerit almam,
Diſcernendi agri, mox hunc, affirmo, pigebit.

Quũ ergo ingens multitudo Cyrenam ſe contuliſſet, finitimorũ Libyum agros vaſtabant, atque inter ſe partiebantur. At illi eorũmque rex, nomine Adicran, agris exuti à Cyrenæis, miſſis in AEgyptum quibuſdam, ſeſe dediderunt Apriæ AEgyptiorũ regi. Iſte comparatum grandẽ AEgyptiorum exercitum miſit aduerſus Cyrenas. Cyrenæi, inſtructa apud Iraſa locum & ad fontẽ Theſtin acie, cum AEgyptiis cõfixerunt, eóſque ſuperauerunt, vtpote inexpertos antea atque contemptores Græcorum: adeóque profligarunt vt pauci ex eis in AEgyptum redirent. Qua de re AEgyptii ſuccenſentes Apriæ, ab eo deſciuerunt. Huius autem Batti filius extitit Arceſilaus, qui regnum adeptus, inter initia cũ fratribus ſuis ſeditiones exercuit,

a Cælum perforatum eſt.

b *Suſpecta hic ſunt Græca exẽpl. quorum alia ζόης, alia ζώης habent.*

donec illi relicto eo in alium Libyæ locum migrauerunt, vbi cõtracti vrbem hanc condiderunt quæ, vt tunc, Barce nunc appellatur. Et inter cõdendum Libyas [a] solicitabant ad deficiendum à Cyrenæis. Arcesilaus tam suis defectoribus quàm eorum receptoribus bellum intulit: quem reformidantes Libyes, fugam ad orientales Libyes intenderũt. Sed fugientibus Arcesilaus vsque institit insequendo, dum ad Leuconem Libyæ peruenirent, [b] & Libybus videretur opportunus ad inuadẽdum. Itaque congressi cũ eo Libyes, adeo superauere Cyrenæos, vt ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægrotantem epoto medicamento frater suus Aliarchus strangulauit: sed hunc dolo vxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arcesilao successit in regno Battus, pedibus non valens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptã calamitatem, Delphos miserunt per quosdam interrogatum, quã rationem incũtes præclarissimè habitarent. His Pythia respondens, iussit ex Mantinea Arcadũ adducerent moderatorem. Itaque petentibus Cyrenæis Mantinei dederunt quendam nomine Demonacem, virum inter populares probatissimum. Hic igitur vir Cyrenen profectus, vbi singula quæque edoctus est, in tres tribus distribuẽs illos, ita digessit vt vnam quidem partem faceret Theræorum atque confinium: alteram autem, Peloponnẽsium atque Cretensium: tertiam verò, cunctorum insulanorum. Qui etiam [c] huic Batto regi cùm alia omnia quæ superiores reges obtinuerant contulit, tum verò peculiaria fana ac ceremonias in media ciuitate instituit. Quæ instituta sub hoc quidem Batto sincera permanserunt: verùm sub eius filio Arcesilao vehementer sunt perturbata, negante Arcesilao Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Mantineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suorum maiorum. Hinc seditione orta, eiectus profugit in Samum,

[a] Impulerũt ad defic.

[b] Et inuadendũ esse eum Libyes censerent.

[c] Quum Batto regi peculiaria fana & ceremonias secreuisset, cætera omnia quæ antea regum erant, populo in commune dedit. Quæ instit.

ἐς ὃ μὲν οὖτοι ἀπολιπόντες οἴχοντο ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Λιβύης· καὶ ἐπ' ἐωυτῶν βαλλόμενοι, ἔκτισαν πόλιν τοιήνδε, ἣ τότε καὶ νεὼ Βάρκη καλέεται. κτίζοντες δὲ ἅμα αὐτὴν, ἀπίσασι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ, Ἀρκεσίλαος ἐς τοὺς προσδεξαμένους τε τῶν Λιβύων, καὶ ἀποστάντας τοὺς ἀπ' ἑωυτοῦ τύπους, ἐστρατεύετο. οἱ δὲ Λίβυες δείσαντες αὐτὸν, οἴχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἑωυτῶν τῶν Λιβύων. ὁ δὲ Ἀρκεσίλαος εἵπετο φεύγουσι· ἐς ὃ ἐν Λιβύῃσι τε τῆς Λιβύης ἐγένετο ὀπτιδιώκων, καὶ ἔδοξε οἱ Λίβυσι ὀπτήκοσι εἶναι οἱ. συμβαλόντες δὲ ἐνίκησάν σφεας Κυρηναίους πρόσω τοῦτο, ὥστε ἑπτακισχιλίους ὁπλίτας Κυρηναίων ἐθάπτα πεσεῖν. μετὰ δὲ τὸ τρῶμα τοῦτο, Ἀρκεσίλεων μιῇ κάμωντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότα, ὁ ἀδελφεὸς Ἀλίαρχος ἀποπνίγει. Ἀλίαρχον δὲ ἡ γυνὴ Ἀρκεσίλεω δόλῳ κτείνει, τῇ οὔνομα ἦν Ἔρυξώ. διεδέξατο δὲ τὴν βασιληίην τούτου τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ παῖς Βάττος, χωλὸς ἐὼν, καὶ ἐκ γενετῆς. οἱ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησομένους ὁντινα τρόπον καταστησάμενοι, κάλλιστα αὐτοὶ οἰκέοιεν. ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε σφι τὸν Μαντινέα τὸν Ἀρκάδων καταιρτίσασθαι ἀγαλέαθαι. αἰτέουσι δὲ τοῖσι Κυρηναίοισι, καὶ οἱ Μαντινέες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα ἦν Δημώναξ. οὗτος δὲ ὡς ἐνὴρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην, καὶ μαθὼν ἕκαστα, τὸν μὲν, τεσσέρων φυλέων ἐποίησε στρέας, τῇδε διαιρήσας. Θηραίων μὲν γὰρ καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοῖραν ἐποίησε· ἄλλην δὲ, Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν· τρίτην δὲ, νησιωτέων πάντων. τὸν δὲ, τῷ βασιλεῖ Βάττῳ τεμένεα ἔξελών, καὶ ἱρωσύνας, τἆλλα πάντα τὰ πρόσθε εἶχον βασιλῆες, ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε. ὅτι μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττεω, οὕτω διετέλεε ἐόντα· ὅτι δὲ τοῦ τούτου παιδὸς Ἀρκεσίλεω πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν ἐπέων ἐγένετο. Ἀρκεσίλεως γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ Φερετίμης, οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι τὰ ὁ Μαντινεὺς Δημώναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαιτέειν τὰ τῶν προγόνων γέρεα. ταῦτα ταράσσων ἑωυτὸν, καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον·

ἡ δὲ μήτηρ οἱ ἐς Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου A mater eius in Salaminem Cypri.
174 ἔφυγε. τῆς δὲ Σαλαμῖνος τὸν τὸν χρόνον Obtinebat ea tempestate Salami-
ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν Δελφοῖσι nis imperiũ EVelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad
ζωμητήριον ἐὸν ἀξιοθέητον ἀνέθηκε, ὃ ἐν hunc profecta Pheretima precabatur vt se filiúmque Cyrenen
τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται. ἀπικομένη cum exercitu reduceret. Ille o-
δὲ τοῦτον ἡ Φερετίμη, ἐδέετο γραπτῆς, ἢ κα- mnia potius quàm exercitũ huic
τάξῃ σφέας ἐς τὴν Κυρηναίην. ὁ δὲ Εὐέλ- dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens, dicere bonum id
θων πολλῷ μᾶλλον ἢ γραπτὴν οἱ ἐδίδου. ἡ δὲ, quidem esse, sed melius facturum
λαμβάνουσα τὸ διδόμενον, καλὸν μὲν ἔφη eum si ei petẽti daret exercitum.
καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκεῖνο, τὸ δοῦναί οἱ Quúmque identidem ad omnia
δεομένῃ γραπτήν. τοῦτο γὰρ ὅτι πολλοὶ τῷ quæ dabantur, hoc diceret, tandem misit ad eam EVelthon dono fusum aureum, atque colum
διδομένῳ ἔλεγε. τελευταῖον οἱ ἐξέπεμψε penso circũdatam. [a] dicentique
δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσεον καὶ ἠλακάτην· τοῦτο δὲ οἱ καὶ εἴλεον. ἐπειπόν- quæ consueuerat verba Pheretimæ, inquit talibus rebus donari
τος δὲ αὖτις τῆς Φερετίμης τοῦτο ἔπος, ὁ fœminas, non exercitu. Arcesi-
Εὐέλθων ἔφη, τοιούτοισι γυναῖκας δωρέε- laus interea Sami agens, vnum-
σθαι, ἀλλ' οὐ γραπτῇ. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως τὸν quemque solicitabat ad spem rei agrariæ: coactóque ingenti exercitu, missus est Delphos ad cõ-
τὸν τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σάμῳ, συνήγαγε πολίτας sulendum de reditu in patriam.
ἄνδρα ὅτι γῆς ἀναδασμῷ. συλλεγομένῳ δὲ Cui Pythia ita respõdit, Ad quatuor Battos, ac totidem Arcesi-
γραπτοῦ πολλοῦ, ἐσάλπη ἐς Δελφοὺς Ἀρκεσί- laos, octo hominũ ætates dat vo-
λεως, χρησόμενος τῇ χρηστηρίῳ περὶ κατό- bis Apollo Cyrene regnare: vlterius vos conari dehortatur. Tibi
δου. ἡ δὲ Πυθίη χρᾷ τάδε, Ἐπὶ μὲν τέσσερας verò suadet vt ingressus in domũ
Βάττους, καὶ Ἀρκεσίλεως τέσσερας, ὀκτὼ ἀν- tuam, quietem agas. Quòd si fornacem inueneris plenã amphorarum, ne eas excoquas, sed ad auram emittas. Sin fornacẽ incenderis, ne committas vt circumfluam introeas: alioqui peribis tu pariter & taurus optimè opus faciens. Hæc Arcesilao Pythia respondit. Iste sumptis iis quos cõtraxerat è Samo, rediit Cyrenen: recuperatóque rerum statu, immemor oraculi factus, vocatis ad dicendam causam iis qui contra ipsum in partibus fuerant, obiecit culpam fugæ suæ. At illorum alii exilio solum vertebãt, alii ab eo comprehensi, in Cyprum ad necem mittebantur: quos Cnidii ad suam terram appulsos liberauerunt, ad Therámque dimiserunt. Quosdam, qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi turrim refugerant, circumdata materia Arcesilaus igni cremauit. Hoc perpetrato, agnoscẽs id esse oracului quo Pythia

[a] Eadem autem verba *ad hoc munus* dicenti, *id est, inter accipiendum hoc munus*, se talibus muneribus, non autem exercitu fœminas donare respondit.

δρῶν ἥμεας, δίδοῖ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν
Κυρήνης. πλέον μύθοι τούτου σοὶ πειρᾶσθαι
πρήσσειν. σὺ μὲν μύθοι ἥσυχος εἶναι, κατελθὼν
ἐς τὴν σεωυτοῦ. ἢν δὲ τὴν κάμινον θῇς πλέην
ἀμφορέων, μὴ ἐξοπτήσῃς τοὺς ἀμφορέας,
ἀλλ' ἀπόπεμπε κατὰ θεῖον· εἰ δὲ ἐξοπτήσῃς τὴν
κάμινον, μὴ εἰσέλθῃς ἐς τὴν ἀμφίῤῥυτον· εἰ
δὲ μή, ἀπολέεαι καὶ αὐτὸς, καὶ τοῦτος
ὁ καλλιτεύων. Τοῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσί-
λεῳ χρᾷ. ὁ δὲ, πολλαχόθεν τοὺς ἐκ τῆς
Σάμου, κατῆλθε ἐς τὴν Κυρήνην· καὶ ἐπικρατήσας τῶν πρηγμάτων, τοῦ μαντηίου
οὐκ ἐμέμνητο, ἀλλὰ δίκας τοῦ αἰτήσασθαι
ἀπιξομένους ἀπὸ τῆς ἑωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ οἱ μὲν
πολλοὶ ἀπέδρησαν ἐκ τῆς χώρης ἀπαλλάσσοντο,
τοὺς δὲ τινας χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως
ἐς Κύπρον ἀπέστελλε ὅπως ἀφανιοῦσι. τοὺς
μὲν νυν Κνίδιοι ἀπενειχθέντας πρὸς
τὴν σφετέρην, ἐῤῥύσαντο, καὶ ἐς Θήρην ἀ-
πέστελλον. ἑτέρους δέ τινας τῶν Κυρηναίων
ἐς πύργον μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυ-
γόντας ἰδιωτικὸν, ὕλῃ περισσῇσι, Ἀρκε-
σίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν δὲ ἐπεξεργασμένοισι τὸ μαντήιον ἐὸν τοῦτο, ὅτι μὲν ἡ Πυθίη

non sinebat eum inuentas in fornace amphoras excoquere, excessit vltro ex vrbe Cyrene, extimescēs necem oraculo prædictam, [a] & quòd Cyrenen existimaret circumfluam. [b] Contulitque se ad regem Barcæorum nomine Alazerin, cuius filius in matrimonio habebat cognatam suam. Et quidam tum Barcæi, tū exules Cyrenæi quum in foro agentē animaduertissent, obtruncarunt, & insuper eius socerum Alazerin. Ita Arcesilaus, siue volens siue inuitus oraculo non obsequutus, fatum suum impleuit. Mater eius Pheretima, dum filius suus mali sui sibi author Barcæ agit, ipsa interea honoribus filii Cyrene fúgbatur, ac munera obibat cùm alia, tum in senatu præsidendo. Vbi autem cognouit filiū in vrbe Barca oppetisse mortem, fuga se proripuit in AEgyptum. nam Arcesilaus fuerat de Cābyse Cyri bene meritus: quòd is extitisset qui Cyrenē Cambysi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in AEgyptum quū peruenisset, supplex Aryandi assedit: hortánsque eum ad se vlciscendam, & prætendens titulū quòd ideo filius suus, quia cum Medis sentiret, interemptus esset. Erat hic Aryandes AEgypti prætor à Cambyse constitutus, qui aliquāto pòst tempore quum æmulari Darium vellet, ab eo est interfectus. Siquidem audiens atque animaduertens Dario cordi esse memoriam sui relinquere opere quod à nullo alio règum factum esset, id sibi imitandum putauit: donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatissimo monetam percussit: Aryandes autē AEgypti prætor idem ex argento fecit, & nūc quoque extat purissimum argētum Aryandicum. Ea re cōperta Darius in simulatum quasi rebellaret, morte affecit. Tunc autem Aryandes hic misertus Pheretimæ, omnes ei copias AEgypti tradidit, pedestres simul & nauticas, præposito quidem pedestribus Amasi viro Maraphio, nauticis autem Badre, qui genere Pasargades erat.

[a] Et quòd existimaret circumfluam esse Cyrenen. *Id est, appellatione circumfluæ Cyrenen significatam fuisse.*

[b] Vxor autē ei erat genere propinqua, Barcæorū regis filia, qui Alazer vocabatur: ad hunc se contulit. At quidam Bar.

A οὐκ ἔα βύσσητα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτῶσαι, ἔργετο ἐκὼν τῆς Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τε τὸν κεχρησμένον θάνατον, καὶ δοκέων ἀμφίῤῥυτον τὴν Κυρηναίην εἶναι. ἦλθε δὲ γυναῖκα συγγενέα ἑωυτοῦ, θυγατέρα δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλέος, τῷ οὔνομα ἦν Ἀλαζείρ. παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται· καὶ μιν Βαρκαῖοί τε αὐτοὶ, καὶ τῶν ἐκ Κυρηνίης φυγάδων τινὲς κατακαθέντες ἀγορῇ ἔκτεινον, κτείνουσι· παρὰ δὲ, καὶ τὸν πενθερεὸν αὐτοῦ Ἀλαζείρεα. Ἀρκεσίλεως μὲν

B νυν εἴτε ἐκὼν εἴτε ἄκων ἐξαμαρτὼν τοῦ χρησμοῦ, ἐξέπλησε μοίρην τὴν ἑωυτοῦ. ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν τῇ Βάρκῃ διαπρῆσσε ἐξεργασμένος ἑωυτῷ κακὸν, ἡ δὲ εἶχε αὐτὴ τὰ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρηνίῃ, καὶ τἄλλα νεμομένη, καὶ ἐν βουλῇ πρήσσουσα· ἐπεί τε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ Ⓜ παῖδα, φθᾶσα οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον. ἦσαν γὰρ

C οἱ ἐκ τοῦ Ἀρκεσίλεω εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεα Ⓜ Κύρου πεποιημέναι· τοῦτ γὰρ ἴσμεν Ἀρκεσίλεως ὃς Κυρηνίοισι Καμβύσῃ ἔδωκε, καὶ φόρους ἐπέταξατο. ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ Φερετίμη, Ἀρυαΐδεω ἱκέτις ἵζετο, τιμωρῆσαι ἑωυτῇ κελεύουσα· πρησσομένη πρόφασιν, ὡς ἄρα τὸν μηδισμὸν ὁ παῖς οἱ τεθνηκε. ὁ δὲ Ἀρυαΐδης ἦν τοῦτ τῆς Αἰ-

D γύπτου ὕπαρχος ὑπὸ Καμβύσεω καταστὰς· ὃς ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων παρεσσύμενος Δαρείῳ διεφθάρη. πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρεῖον ἐπιθυμέοντα μνημόσυνον ἑωυτῷ λιπέσθαι τοῦτο ὃ μή ἄλλῳ εἴη βασιλέι κατεργασμένον, ἐμιμέετο τοῦτον· ἐς ὃ ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρώτατον ἀπεψήσας ἐς ὃ δυνατώτατον, νόμισμα ἐκόπτατο· Ἀρυαΐδης δὲ ἄρχων Αἰ-

γύπτου, ἀργύριον τὼυτὸ τοῦτο ἐποίεε. καὶ νεῦ ἐπ' ἀργύριον καθαρώτατον ὃ Ἀρυανδικόν. 175
μαθὼν δὲ Δαρεῖος μιν ταῦτα ποιεῦντα,

E αἰτίῃ οἱ ἄλλῃ ἐπενείκας, ὡς οἱ ἐπαναστάντα, ἀπέκτεινε. τότε δὲ τοῦτ ὁ Ἀρυαΐδης κατοικτείρας Φερετίμην, δίδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν. στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ, Ἄμασιν ἀπέδεξε, ἄνδρα Μαράφιον· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρην, ἐόντα Πασαργάδην γένος.

πρὶν ὃ ἐπισείλαι τὸν γραμματέα ὁ Ἀρυάνδης πέμψας ἐς τὴν Βαρκαίων κήρυκα, ἐπύθετο τίς εἴη ὁ Ἀρκεσιλέων ἀποκτείνας. ⓓ ὃ Βαρκαῖοι αὐτὸν ὑπεδέκετο πρῶτες. πολλά τε γὰρ καὶ κακὰ πάσχειν ἔφασαν αὐτούς. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρυάνδης, οὕτω δὴ τὸν γραμματέα ἀπέστελλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ. αὕτη μὲν νυν αἰτίη πρόφασις τοῦ λόγου ἐγένετο.

Ἀπεπέμπετο δὴ ἡ γραπτὴ, ὡς ἐμοὶ δοκέει, ὅτι Λιβύων καταστροφή. Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ πρωτιὰ ἐστί· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα, βασιλέος ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφρόντιζε βασιλέος Δαρείου οὐδέν. οἰκέουσι δὲ καὶ τάδε Λίβυες ἀπ' Αἰγύπτου ἄρξάμενοι. πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται, οἱ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἵην οἱ ἄλλοι Λίβυες. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν, χάλκιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημέων φορέουσι χάλκεον. τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθεῖρας ἐπεὰν λάβωσι τοὺς ἑωυτοῦ ἑκάστη αὐτῶν δάκνῃ, καὶ οὕτω ῥίπτει. οὗτοι δὲ μοῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται. καὶ τῷ βασιλέι μοῦνοι τῶν παρθένους μελλούσας γίνεσθαι ἑκὰς ἀγχούσι· ἢ δὲ ἂν τῷ βασιλέι ἀρέσκῃ ἥλικαι, τότε τούτου λαμπρύνεται. παρήκουσι δὲ οὗτοι ⓐ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμνάσιος, τῷ οὔνομα Γλαυκίτης ἐστί. τούτων δὲ ἔχονται Γιλάμαι, νεμόμενοι τὰ πρὸς ἑσπέρην χωρία, μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χώρῳ τούτῳ ἥ τε Πλατέα νῆσος κατοίκηται, καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ Μενελάϊός λιμήν ἐστι, καὶ Ἄζιρις, τὰ ⓑ Κυρηναῖοι οἴκεον· καὶ τὸ Σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου, παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου, μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ Σίλφιον. νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι ἑτέροισι. Γιλαμέων δὲ ἔχονται ὑπὲρ τοῦτο ἑσπέρης Ἄσβυσται· οὗτοι ὑπὲρ Κυρηνίης οἰκέουσι. ὅτι θαλάσσης δὲ οὐκ ἐπικρατέουσι Ἄσβυσται. τὸ γὰρ παρὰ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται. τετράπηχυς δὲ σὺν ἵππῳ ἄλλομαι λιὰ Λιβύων εἰσί. νόμοισι δὲ τοῖσι Πλαύνας μιμέεται ὅτι πανδύσι τοῖσι Κυρηναίων. Ἀσβυστέων δὲ ἔχονται ὑπὲρ τοῦτο ἑσπέρης Αὐσχίσαι· οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι, καὶ τήκοντες ὅτι θάλασσαν καὶ Εὐεσπερίδας.

A Sed priusquam copias mitteret, caduceatore Barcam misso percontabatur quisnam percussor Arcesilai extitisset: Barcæi se omnes extitisse respondent: multa enim se ab illo mala esse perpessos. His auditis Aryandes ita exercitū vnà cum Pheretima mittit. Atque hic quidé [a] titulus inferendi belli extitit. a Prætextus

Verùm (vt mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Libyas subigendos. Libyum enim multæ sūt & variæ nationes, quarum B paucæ regi obtémperabant, pleræque Darium contemnebant. Colunt autem AEgyptū versus (vt hinc incipiamus) Libyum primi Adyrmachidæ, qui eisdem fere quibus AEgyptii moribus vtuntur. Vestem gestant qualem & alii Libyes, vxòres eorum in vtroque crure armillam æream. Eædem capitis comā alunt: quarum quæque suos quos capit pedunculos [b] præmordet, atque ita b Vicissim mordet, abiicit. Hoc isti ex omnibus Libybus soli factitant: solique virC gines nupturas regi exhibent, & quæ illi placuerit, eā deuirginat. Pertingunt hi Adyrmachidæ ab AEgypto ad portum vsque nomine [c] Plynū. His confines sunt c Sic in Vet. cod. Gr. πλωὸς legitur, non πλθῦος. Gigamæ, locū qui occasum spectat incolentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est insula Platæa, vbi vrbem cōdidêre Cyrenæi. Atque in continente est portus Menelaius & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphium incipit, ab insula Platæa pertingens vsque D ad fauces Syrtis. Apud hos iidem pene ritus qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cyrenen incolentes non pertingunt ad mare. nā maritima Cyrenæi incolunt. Iidem nō postremi sed præcipui Libyū sūt qui quadrigis vehātur, studiosi in Cyrenæorū moribus maxima ex parte imitādis. Horū sūt occasū versus cōfines AVschisæ, qui supra Barcā incolentes ad E mare pertingūt ad EVesperidas.

Circa mediam AVschisarum pla
gam habitãt Cabales, exigua na-
tio, ad mare pertingẽtes, ad Tau-
chiram oppidum agri Barcæi,
eisdem quibus ii qui supra Cyre-
nen sunt, moribus vtentes. AV-
schisarum quod ad occasum ver
git, contingunt Nasamones, grã-
dis natio, qui sub æstatem relictis
ad mare pecoribus, conscendunt
ad locum AEgilen, decerpturi
palmulas. nã palmæ illic & per-
multæ sunt, & spatiosæ, & fructi-
feræ omnes. ex quibus vbi pal-
mulas præmaturas decerpserunt,
ad solẽm siccantes maturefaciũt,
deinde lacte maceratas sorbillãt.
Vxores plures singuli è consue-
tudine habent, & cũm eis in pro-
patulo coeunt, eodem penè quo
Massagetæ modo, prius scipione
prætẽto. Nasamonibus mos est,
quũm quis primùm ducit vxo-
rem, prima nocte vt sponsa sin-
gulos conuiuas obeat concubi-
tus gratia, & vt quisque cum ea
concubuit, donum det illi quod
secum habet domo allatum. Iu-
reiurando ac diuinatione tali v-
tuntur: Per eos viros qui iustissi-
mi atque optimi apud illos fuisse
dicuntur, iurant, illorum sepul-
cra tangentes. Diuinant ad suo-
rum accedentes monumenta, &
illis, vbi preces peregerũt, indor-
miũt: vbi quodcunque per quie-
tem insomnium viderunt, eo v-
tuntur. Fidei dandæ consuetudo
hæc est: De manu alterius vter-
que sumpto inuicem poculo bi-
bit. quòd si nihil humoris habue-
rint, sumptum è terra cinerem
lingunt. Nasamonibus confi-
nes sunt Psylli, qui hunc in mo-
dum interciderunt: Auster eis o-
mnia receptacula aquarum are-
fecerat: erat autem omnis eorum
regio quæ intra Syrtin est, aquarũ
inops. Ob id isti publico col-
loquio atque consilio expeditio-
nem fecere aduersus austrum.
(quæ Libyes memorant refero)
hos, quũ ad arenas venissẽt, auster
spirans illic obruit. Psyllis extin-
ctis, eorũ terrã Nasamones obti-
nẽr. Super hos austrũ versus, in
loco ferisfrequẽti, Garamãtes ha
bitãt, qui omniũ hominum cõ-
mercium, aspectúmque refugiũt,

A ΑΥ᾽ ησιόων δὲ χρὶ μέσον τῆς χώρης οἰκέουσι
Κάβαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ὅτι
θαλάσσης χρὶ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρ-
κάης. νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι
καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης. ΑΥ᾽ ησιόων δὲ τού-
των ὁ πρὸς ἑσπέρης ἔχονται Νασαμῶνες,
ἔθνος ἐὸν πολλόν· οἳ θέρεος καταλείποντες
ὅτι τῇ θαλάσσῃ τὰ πρόβατα, ἀναβαίνουσι
ἐς Αἴγιλα χώρην ὀπωρίζοντες τοὺς φοίνι-
κας· ἔστι δὲ, πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφέες πεφύ-
B κασι, πάντες ἐόντες καρποφόροι. σφᾶς δὲ
ἀπὸ ἑκάστου ἐπεὰν θηρώσωσι, αὐήναντες πρὸς
ἥλιον, καταλέουσι· καὶ ἔπειτα γάλα ὀπτὶ-
πάσσοντες, πίνουσι. γυναῖκας δὲ νομίζοντες
πολλὰς ἔχειν ἕκαστος, ὀπτιχοίνου αὐτέων τὴν
μίξιν ποιεῦνται· ἔστι δὲ καὶ τάδε παρήσιφα τῷ καὶ
Μασσαγέται, ἐπεὰν σκίμπτωνα πρόσθεν θήσωνται, μίσγονται. πρῶτον δὲ γαμέοντος Να-
σαμῶνος ἀνδρὸς, νόμος ἐστὶ τὴν νυμφίην νυ-
κτὶ τῇ πρώτῃ παρὰ πάντων διεξελθεῖν τὴν
C δαιτυμόνων μισγομένην. τῷ δὲ ὡς ἕκαστος
οἱ μίξῃ, δίδοῖ δῶρον τι τὰ ἔχει φερόμενος ἐξ
οἴκου. ὅρκοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε. ὀμνύουσι μὲν τοὺς πάρα σφίσι ἄνδρας
δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γεύ-
εσθαι τούτους, τῶν τύμβων ἁπτόμενοι. μαν-
τεύονται δὲ ὅτι τῶν προγόνων φοιτέοντες
ἐς σήματα· καὶ καταευξάμενοι, ὅτι κα πα-
κοιμέωνται. ὃ δ᾽ ἂν ἴδηται τῇ ὄψει ἐνύπνιον, 176
τοῦτο χρᾶται. πίστει δὲ τοιῇδε χρέωνται ἐκ
D τῆς χειρὸς δίδοῖ πίειν, καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ
ἑτέρου πίνει. ἢν δὲ μὴ ἔχωσι ὑγρὸν μηδέν, οἱ
δὲ τῆς γαμόθεν ἀποδοὺς λαβόντες λείχουσι.
Νασαμῶσι δὲ πρόσουροί εἰσι Ψύλλοι·
οὗτοι ἐξαπολώλασι ὧδε τοιῷδε· ὁ νότος
σφι πνέων αἔμους τὰ ἕλυτρα τῶν ὑδάτων
ἐξήνυνε. ἡ δὲ χώρη σφι πᾶσα ἐντὸς ἐοῦσα
τῆς Σύρτιος, ἦν ἄυδρος. ἐπὶ δὲ βουλευσά-
μενοι κοινῷ λόγῳ, ἐστρατεύοντο ὅτι τὸν νότον
(λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγεσι Λίβυες) καὶ ἐ-
E πεί τε ἐγένοντο ἐν τῇ Ψάμμῃ, πνεύσας ὁ νό-
τος κατέχωσε σφέας ἐξαπολομένων δὲ τού-
των, ἔχουσι τὴν χώρην οἱ Νασαμῶνες.
Τούτεων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον αἔμων, ἐν
τῇ ψαμώδεϊ οἰκέουσι Γαραμάντες, οἳ πάν-
τα ἀνθρώπου φεύγουσι, καὶ πάντος ὁμιλίην·

καὶ οὔτε ὅπλων ἐκτέαται ἀρήϊον οὐδέν, οὔτε ἀμύνεσθαι δύνανται. οὗτοι μὲν δὴ καὶ τοῦτο οἰκέουσι Νασαμῶνες. ὅσα δὲ τοῦδε τοῦ θαλάσσου ἔχονται πρὸς ἑσπέρης Μάκαι, οἱ λόφους κείρονται· ὁ μὲν μέσον τοῦ πώγωνος αὐξάνοντες αὔξεσθαι, τοὺς δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν κείρονται ἐν χροΐ. ἐς δὲ τὸν πόλεμον, γρυπῶν καὶ παγίων δορὰς φορέουσι πρὸς θωρήκεα. ἀπὸ δὲ αὐτῶν Κίναψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλεομένου Χαρίτων, ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων δασύς ἐστι ἰδεῖν μάλα, ἐούσης τῆς ἄλλης τῆς πρόσω καταλελειμμένης Λιβύης ψιλῆς. ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν στάδιοι διακόσιοί εἰσι. Μακέων δὲ τούτων ἐχόμενοι Γίνδανές εἰσι· τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἐκάστη φορέει κατὰ ἴσιόν τι, ὡς λέγεται· κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιζήντα περισφύρια περιδέεται· ἢν δέ τις αὐτῶν πλέξασα ἔχῃ, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι, ὡς ἂν παρὰ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα. ἀκτὴν δὲ προέχουσαν ἐς θάλασσαν Πόντον τούτων τῶν Γινδάνων νέμονται Λωτοφάγοι· οἱ τὸν καρπὸν μοῦνον τὸν λωτὸν πρώγοντες ζώουσι. ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπός, ἔστι μέγαθος ὅσον τε τῆς σχοίνου· γλυκύτητα δὲ, τοῦ φοίνικος τὸν καρπὸν προσείκελος. ποιέονται δὲ καὶ τοῦ καρποῦ τοῦτον οἶνον Λωτοφάγοι καὶ οἶνον. Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχλυες, λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἥσσονι τοῦ προτέρου λεχθέντος. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὔνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα. ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι τῇ οὔνομα Φλᾶ Τρίτωνι δὲ τῇ νήσῳ Λακεδαιμονίοισι φασὶ λόγιον εἶναι πίσαι. ἔστι δὲ καὶ ὅδε λόγος λεγόμενος· Ἰήσονα, ἐπείτε οἱ ἐξέρχεσθαι ὑπὸ τοῦ Πηλίου ἡ Ἀργὼ, ἐξελάσαντα ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἑκατόμβην, καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον, θεῖναι πλώοντα Πελοπόννησον, βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι. καί μιν ὡς πλέοντα ἔμελλε λήψεσθαι περὶ Μαλέην, ὑπολαβεῖν αὐτὸν βορέην, καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην. ἐπὶν δὲ κατίσχεσθαι χλιῷ, ἐν τοῖσι βεβήκεσι χέεσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος. καὶ οἱ ἀποροῦντι τὴν ἔξαγωγὴν λόγος ἐστὶ Φρονῆναι Τρίτωνα, καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσονα ἑωυτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα· φαμένου δὲ σφι

nihil bellicæ armaturę habentes, ac ne defendere quidem sese audentes. hi supra Nasamones incolunt. Circa maritima verò, occasum versus, confines sunt Macæ, qui summum capitis verticem radunt, in medio capillos crescere sinētes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum pelles subterraneorum struthionum ferunt pro tegumento. Per eos flumē Cinyps è colle qui vocatur Gratiarum, fluens, in mare influit. Hic collis Gratiarum nemoribus frequens est, quum cætera cuius memini Libya sit arboribus nuda. ducentorum ab eo ad mare stadiorum est intercapedo. Horum Macarum finitimi sunt Gindanes: quorum vxores ferunt fimbrias pelliceas singulæ multas, ob hoc (vt memoratur) quòd vt à quoque viro venerem passa est, fimbriā nodat, & vt quæque plurimas habet, ita præclarissima censetur, tanquam à pluribus viris adamata. Horum Gindanorum oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è solo loti fructu victitāt: qui fructus est instar fructus lentisci, suauitate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Lotophagis secundum mare vicini sunt Machlyes, loto & ipsi vescētes, sed minus quàm superiores. Pertingunt autem vsque ad ingentem amnem nomine Tritonem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est insula quæ dicitur Phla. [a]Hanc insulam aiunt dicià Lacedæmoniis habitari debere. Aiunt autem & hæc: Iasonem, posteaquam sub Pelio, Argo exædificauit, impositis in ea [b] cùm aliis solēnibus hostiis, tum verò tripode æreo, circuisse Peloponesum, animo Delphos eundi: eúmque, quùm teneret cursum circa Maleam, abreptum à vento aquilone, & abductum in Libyam, & priusquā telluré cerneret, in [c] aspretis paludis Tritonidis astitisse: eíq; hæsitāti de egressu apparuisse Tritonē, ac iussisse dari sibi tripodē, quo diceret

a Aiunt autem editum esse Lacedæmoniis oraculum de deducenda in hanc insulam colonia.

b Cùm reliqua hecatombe, tum, &c.

c *Statim post eādem vocem Vertit breuia. Lego autē βεβήκαν & βεβήκων cum Ves. cod.*

Φρονῆναι Τρίτωνα, καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσονα ἑωυτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα· φαμένου δὲ σφι

ostensurum se illis exitum, atque incolumes remissurum. Assentiente Iasone, ita demum Tritonem ostendisse qua ratione è breuibus enauigarent, & tripodem in suo templo posuisse, in eóque tripode oraculum reddidisse, & iis qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse: Fore enim vt quum quis tripodem accepisset [a] ex omnibus qui in Argo nauigarent, necessariò cétum Græcæ ciuitates accolerent paludem Tritonidem. hæc quum audissét Libyes qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos Machlyes habitãt AVses: & circum paludem Tritonidem vtrique habitant, ita vt medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, AVses verò sinciput. Horum virgines, anniuersario Mineruæ festo, in honorem ipsius deæ inter se bifariam diuisæ, præliantur lapidibus fustibúsque, dicentes se [b] morem patriũ seruare ei quam Mineruã nominadimus: & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant. Sed priusquam à pugnando desistant, hoc faciũt: Quę virgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper cõmuni consensu cæteræ virgines exornant cùm cætera armatura Græca, tum cristæ Corinthia, & currui impositam circa paludem circumferunt. Quibus autẽ rebus ornarentur olim hæ virgines antequam accolerent Græci, nõ habeo dicere, arbitror autem ornari suetas armis AEgyptiis. nã ab AEgypto affirmarim & scutũ & galeã Græcis esse tradita. Aiunt autem Mineruam Neptuni esse filiã ac paludis Tritonidis, eámque [c] nescio quid à patre reprehensam donasse seipsam Ioui, & Iouem, sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiunt. Iidem promiscuè cum mulieribus, non vnà habitantes, sed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus, apud quẽ virũ habitare sustinet, (nã tertio quoq; mẽse viri coeuniunt) eius filius cẽsetur. Isti quidẽ maritimi Libyum Nomadum dicti sunt.

a Ex posteris eorum qui, &c. *Forte fuisse Valla scripserat* ex nepotibus.

b Ritus patrios ei peragere

c Nescio quid de patre conquestam

A καὶ τὴν πόρον δείξαι, καὶ ἀπημονέας ἀποστελέειν πεισθομένου οἱ τοῦ Ἰήσονος, οὕτω δὴ τὸν τε διέκπλοον τῶν Συρτέων δεικνύναι Τρίτωνα, καὶ τὸν τρίποδα δοῦναι ἐν τῷ ἑωυτοῦ ἱρῷ· ἐνθέντα δὲ τὸν τρίποδα, καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσονι σημήναντα τὸν πάντα λόγον, ὡς ἐπεὰν τὸν τρίποδα κομίσηται τῶν ἐκ γένεος τις τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ συμπλεόντων, πρὸς τὴν ἑκατὸν πόλιας οἰκήσας Ἕλλησι τὸν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλλησίδας, πᾶσαν B ἐξ αὐτῆς ἀνάγκην. Ταῦτα ἀκηκοότας τοὺς ἐπιχωρίους τῶν Λιβύων, κρύψαι τὸν τρίποδα. Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλύων Αὐσῆς, οὗτοι δὲ καὶ οὗτοι Μάχλυες πρὸς τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι. Ὁ μέσον δὲ σφέων οὐρίζει ὁ Τρίτων. καὶ οἱ μὲν Μάχλυες τὰ ὄπισθε κομέουσι τῆς κεφαλῆς· οἱ δὲ Αὐσῆς, τὰ ἔμπροσθεν. ὀρτὴ δὲ ἐνιαυσίη Ἀθηναίῃσι αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, 177
C τῇ αὐτοχθονέι θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν τὴν Ἀθηναίην καλέουσι. Τὰς δ' ἂν ἀποθνησκούσας παρθένους ἐν τῷ τρωύματι — τὰς τῶν παρθένων
ψευδοπαρθένους καλέουσι. πρὶν δ' ἂν ἀνῆναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι. κοινὴ παρθένον τὴν κάλλιστα εὐουσαν ἑκάστοτε κοσμήσαντες κυνῆ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ, καὶ ὑπ' ἅρμα ἀναβιβάσαντες, περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ, ὀτέοισι δὲ τὸ παλαι ἐχόσμεον τὰς παρθένους πρὶν ἢ στρατὸν Ἑλλήνων πρόσοικον γενέσθαι, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· D δοκέω δ' ὦν Αἰγυπτίοισι ὅπλοισι κοσμέεσθαι αὐτάς. ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν κράνος φημὶ ἀπῖχθαι ἐς τοὺς Ἕλληνας. τὴν δ' Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος τῆς θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης· καὶ μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ, ἐδόκησαν ἑωυτὴν τῷ Διΐ. Ὁ δὲ Δία ἑωυτοῦ μὲν ποιήσασθαι θυγατέρα. Ταῦτα μὲν λέγουσι. μίσγονται δὲ ὀπίσω τῶν γυναικῶν ποιέονται, ὑπὸ συνοικέοντες, κτείνοντές τε μισγόμενοι. E ἐπεὰν δὲ γυναικὶ ὁ παιδίον ἀνδρὸν ἥβην ἄγῃ, συμφοιτέουσι ἐς τὠυτὸ οἱ ἄνδρες τρίτου μηνός, καὶ τῷ ἂν ἥκῃ τῶν ἀνδρῶν ὁ παιδίον, τοῦτον παῖδα νομίζεται. οὗτοι μὲν οἱ πλησιαλόφοι τῶν Νομάδων Λιβύων εἰρέαται.

κατὰ πίτουσα

ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ θηριώδης ἐστὶ Λιβύη. ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδεος, ὀφρύη ψάμμος κατήκει, κατατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν Αἰγυπτίων ἐπὶ Ἡρακλήϊα στήλας. ἐν δὲ τῇ ὀφρύῃ ταύτῃ μάλιστα ἀμφὶ δέκα ἡμερέων ὁδὸς, ἁλὸς ἐστὶ τρύφεα κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολωνοῖσι, καὶ ἐν κορυφῇσι ἑκάστου τοῦ κολωνοῦ ἀναχυτίζει ἐκ μέσου τοῦ ἁλὸς ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκύ. περὶ δὲ αὐτὸ οἰκέουσι ἔσχατοι ἀνθρώπων πρὸς τῆς ἐρήμου, καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδεος, πρῶτοι μὲν ἀπὸ Θηβέων ἀμφὶ δέκα ἡμερέων ὁδὸν Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαίου Διός. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἐν Θήβῃσι (ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηταί μοι) κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τὸ ἄγαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν· ὃ τὸν μὲν ὄρθρον θερμὸν λίην χλιαρὸν, ἀγορῆς δὲ πληθυούσης ψυχρότερον. μεσαμβρίην τε ἐστὶ, καὶ τὸ κέρτα γίνεται ψυχρόν. τρίτην δὲ ἀρδουσι τοὺς κήπους. ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς οὗ δύεταί τε ὁ ἥλιος, καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν. ἔστι δὲ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελαγίζει. τρίτην δὲ ζέει ἀμβολάδην. παρέρχονται τε μέσαι νύκτες καὶ φύσεται μέχρι ἐς ἡῶ. ἔστι κλησιν δὲ αὐτῇ ἡ κρήνη κεκλέεται ἡλίου. μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, ἀμφὶ τῆς ὀφρύης τῆς ψάμμου δι' ἄλλεων δέκα ἡμερέων ὁδὸν, κόλωνός τε ἁλὸς ἐστὶ ὁμοίως τοῦ Ἀμμωνίου, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τοῦ δὲ χώρου τούτου οὔνομα Αἴγιλα ἐστί. ἐς τοῦτον τὸν χῶρον οἱ Νασαμῶνες ὀπωρίζοντες τοὺς φοίνικας φοιτέουσι. ἀπὸ δὲ Αἰγίλων, ἀμφὶ δέκα ἡμερέων ἄλλεων ὁδὸν, ἕτερος ἁλὸς κολωνὸς, καὶ ὕδωρ, καὶ φοίνικες καρποφόροι πολλοὶ, κατάπερ ἐν τοῖσι ἑτέροισι· καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι ὁμώνυμα Γαραμάντες ἐστὶ, ἔθνος μέγα ἰσχυρόν· οἱ ἐπὶ τὰ ἄλλα χλιὼ ἐπιφορέοντες, οὕτω σπείρουσι. στιβωτομώτατον δὲ ἐστὶ ἐς τὸν Λωτοφάγους· ἐς τὴν τριηκοστὴν ἡμερέων ἐς αὐτοὺς ὁδός ἐστι· ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται. ὀπισθονόμοι δὲ ἀμφὶ πόδας εἰσί· ἐπὶ κέρεα ἔχουσι κεκυφότα ἐς ὀπίσω. ἀμφὶ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέοντες, νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθεν οὐκ οἷοί τε εἰσὶ, προσεμβάλλοντες

Supra hos autem ad partem mediterraneam Libya est theriodes dicta, *id est feris abundans*. Supra hanc therioden supercilium soli sabulosum est, porrectum à Thebis AEgyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio fermè decem dierum itinere [a]sunt grumi grandes salis iucundi in collibus, & singulorum collium vertices è medio sale eiaculantur aquã dulcem pariter & gelidam. Circa quam homines habitant vltimi, solitudinem versus, & supra *plagam* therioden *dictam*, à Thebis itinere dierũ decem, primi Ammonii, habentes templũ ad Thebani Iouis effigiem. etenim Thebis (quemadmodum à me memoratum est) aspectu arietino Iouis simulacrum est. Apud hos est alia quoque aqua fótana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam autem qua forum frequentissimum est, frigescit: sub meridiem multo frigidior est. eáque hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calescens, ad mediam vsque noctem, quo tempore feruens exæstuat: præterita nocte media, ad auroram vsque refrigescit. cognominatur autem fons iste, solis. Post Ammonios autem per supercilium sabuli, decem rursus dierũ itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniæ par, hominibus circumhabitãtibus: cui loco nomen est AEgila, ad quem locũ Nasamones veniunt palmulas decerptum. Rursus decem dierum spatio ab AEgilæis alius [b]collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quemadmodum apud alios: incolentibus illic hominibus quibus nomen est Garamãtibus, natione sanè magna, qui inducta super salem humo, ita serunt. Ab his ad Lotophagos breuissimum iter. A quibus triginta dierum spatium est ad eos apud quos gignuntur boues præposterè pascentes. Ideo autem præposterè pascuntur quòd cornua inflexa anterius habẽt, & ob id cessim euntes pascuntur. nam offensãtibus in terra cornibus, progre-

a Sunt frusta salis veluti grumi magni in tumulis: & in singulorum tumulorum verticibus è medio sale aqua frigida & dulcis erumpit.

b Agger. *Paulo post ipse tumulum Gerit.*

diendo pasci nequeunt: alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter crassitudinem pellis atque duritiem. Garamantes hi Troglodytas AEthiopes quadrigis venantur. nam Troglodytæ AEthiopes, omniũ quos fando cognouimus, pernicissimis pedibus sunt, serpentibus, lacertísque & aliis id genus reptilibus vescentes, lingua nulli alteri simili vtentes, sed vespertilionum more stridẽtes. A Garamantibus decẽ quoque dierum itinere alius collis est salis, & aqua: accolẽtibus hominibus quibus nomen est Atlantibus, solis omnium hominũ, quos ipsi nouimus, innominatis. [a] nã sales quidem apud eos vocantur Atlantes, singulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi solem transcendentem execrãtur, eíque præterea omnia conuitia ingerunt, quòd torridus & ipsos & regionem perdat. Post totidem dierum iter alius tumulus salis est, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis est mõs nomine Atlas, angustus, & vndique teres: & (vt fertur) adeo celsus vt eius cacumen nequeat cerni, quòd à nubibus nũquam relinquatur, neque hyeme neque æstate: quem esse columnã cæli indigenæ aiũt. Ab hoc móte cognominantur hi homines: nã Atlantes vocantur. dicuntúrque nec vlla animante vesci, nec vlla somnia cernere. Ad hos vsque Atlantes possum recẽsere nomina eorum qui in supercilio *Libyæ* habitant, post hos nõ amplius. Porrigitur autem id supercilium ad columnas vsque Herculeas, atque vlterius. Intra quod est salis metallum, *id est*, [b] *effossio*, decem dierum itinere, & homines incolentes, qui domicilia sua faciunt ex [c] micis salis. isti enim iam tractus Libyæ vacant imbribus. nam si plueret illic, non possent manere parietes [d] salis. Supra autem hoc supercilium, austrum versus ac mediterranea Libyæ, deserta iam plaga est, & sine aqua ferísque, sine pluuia ac lignis, omni

a Nam omnibus quidem simul nomen est Atlantes. *Id est, commune quidem Vniuersæ genti nomen est Atl.*

b Fodina.

c Grumis

d *Post* Salis, *adde*, Ibi autem & altus & purpure' sal effoditur.

A τῶν ἐς τὸ μέσον τῆς ἐρήμου. ἄλλο δὲ ὄρος ἔνθεν ἀφέστηκε τῶν ἄλλων βοὴν ὅτι μὴ τῷ τὸ, καὶ ὅ δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τείλψιν. οἱ Γαραμάντες δὲ οὗτοι τὸν Τρωγλοδύτας Αἰθίοπας ἡρηύουσι τοῖσι τεθρίπποισι. ὠκὺ γὰρ Τρωγλοδυτέων Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώπων πάντων εἰσί, τῶν ἡμεῖς πέρι λόγους ἐπιφερόμενοι ἀκούομεν. σιτέονται δὲ οἱ Τρωγλοδύται ὄφις καὶ σαύρας, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑρπετῶν. γλώσσῃ δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ πρὸς οὐδεμίαν νενομίκασι, ἀλλὰ τετρύζασι, καπάζουσι γὰρ αἱ νυκτερίδες. ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἄλλεων δέκα ἡμερέων ὁδὸς, ἄλλος ἅλός τε κολωνὸς, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι οἳ δὴ αὐτὸν οἰκέουσι, τοῖσι οὐνόματα ἐστὶ Ἄτλαντες· οἱ ἀνώνυμοί εἰσι μούνοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἀλέουσι μὲν γὰρ σφι ἐστὶ Ἄτλαντες οὐνόματα, ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ αὐτέων οὐνόματα οὐκ ἔνεστι. οὗτοι τὸν ἥλιον ὑπερβάλλοντι καταρῶνται, καὶ κατὰ τούτοισι πάντα τὰ αἰσχρὰ λοιδορέουσι, ὅτι σφέας καίων διατήκει, αὐτούς τε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὴν χώρην αὐτέων. μετὰ δὲ, δι' ἄλλεων δέκα ἡμερέων ὁδὸς, ἄλλος κολωνὸς ἅλός, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι οἳ δὴ αὐτὸν οἰκέουσι. ἔχεται δὲ τοῦ ἅλός τούτου οὔρεος τὸ οὔνομα Ἄτλας· ἔστι δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερὲς πάντη. ὑψηλὸν δ' οὕτω δή τι λέγεται ὡς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ ἀπ' οἵης τε εἶ ἰδέσθαι. οὐδέποτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπει νέφεα οὔτε θέρεος οὔτε χειμῶνος. τοῦτο τὸ κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἐπὶ τούτου τοῦ οὔρεος οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐκλήθησαν· καλέονται γὰρ δὴ Ἄτλαντες. λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι, οὔτε ἐνύπνια ὁρᾶν. μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλαντίων τούτων, ἔχω τὰ οὐνόματα τῶν ἐκτῆ ὀφρύη κατοικημένων καταλέξαι· τὸ δὲ ἀπὸ τούτων, οὐκέτι. διήκει δὲ ὧν ἡ ὀφρὺη μέχρι Ἡρακλητίων στηλέων, καὶ τὸ ἔξω τουτέων. ἔστι δὲ ἅλός τε μέταλλον ἐν αὐτῇ ἡμέων δέκα ἡμερέων ὁδὸς, καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες· τὰ δὲ οἰκία τούτοισι πᾶσι ἐκ τῶν ἁλίνων χόνδρων οἰκοδομέαται. ταῦτα γὰρ δὴ τῆς Λιβύης ἄνομβρά ἐστι. οὐ γὰρ δὴ δυναίατο μένειν οἱ τοῖχοι ἐόντες ἅλινοι, εἰ ὗε. ὁ δὲ ἅλς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος ἐστὶ εἰδὸς ὀρύσσεται. ἔστι δὲ τῆς ὀφρύης ταύτης, τὸ πρὸς νότον τε μεσόγαιαν τῆς Λιβύης, ἔρημος καὶ ἄνυδρος καὶ ἄθηρος καὶ ἀνομβρίης καὶ ἀξύλου ἐστὶ

σαύρας, τὰ τοιαῦτα τῶν ἑρπετῶν

178

πρὸς νότου καὶ ἐς μεσόγαιαν

ἡ χώρη· ἐν μαλάδος ἐστὶ ἐν αὐτῇ ὁδός. οὕτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰγύπτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοι τε καὶ γαλακτοπότας Λίβυες· καὶ ἐλεῶν τε βοῶν οὐκ γλωμένων, διότι σφι οὐδὲ Αἰγύπτιοι, καὶ ἐς οὐ τρέφοντες. βοῶν μὲν νεον ἐλεῶν οὐδ' αἱ Κυρηναίων γυναῖκες ἀπέχεσθαι πατέεσθαι, διὰ τὴν Αἴγυπτον ἐοῦσαν, ἀλλὰ καὶ νηστείας αὐτῇ καὶ ὁρτὰς ἐπιτελέουσι· αἱ δὲ τῶν Βαρκαίων γυναῖκες οὐδὲ ὑῶν ἅπτονται βουσὶ γλουνται. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἔχει. ὅδε δὲ ἑκατέρης τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἔτι νομάδες εἰσὶ Λίβυες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώμενοι, οὐδὲ κατὰ παιδία ποιεῦντες οἷον τι καὶ οἱ νομάδες ἐφάσαν ποιέειν. ἐγὼ δὲ τῶν Λιβύων νομάδας, εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἰπεῖν· ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε. τῶν παιδίων τὰ σφετέρων, ἐπεὰν τρυγήσωσι τὰς φλέβας κατὰ τοῖσι κορυφῆσι, ἄλλα δὲ εἴνεκα, ὡς μὴ σφέας ἐς τὸν πάντα χρόνον καταρρέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται. καὶ διὰ τοῦτο σφέας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτάτους. (εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως οἱ Λίβυες αἱ θερμῶν πάντων ὑγιηρόταται, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἴτε μὲν διὰ τοῦτο, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν, ὑγιηρόταται δ' ὦν εἰσί) ὡς δὲ καὶ οἱ τὰ παιδία σπασμὸς ὑπολαμβάνει, ἐξεύρηται σφι ἄκος· πρὸ γὰρ οὗ ἂν ἀποσθμήσωσι ῥύονται σφέας. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Λίβυες. θυσίας δὲ τοῖσι νομάσι εἰσὶ αἵδε. ἐπεὰν τῶν ὡρέων ἀπέχωνται τῶν κτηνέων, ῥίπτουσι ὄπισθε τοῦ δόμου τοῦτο ποιήσαντες, ἀποστρέφουσι τὸν αὐχένα αὐτῷ. θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ μούνοισι. τούτοισι δὲ νέμουσι πάντες Λίβυες θύοντες· ἀπάρξαι δὲ τοῖσι τὴν Τριτωνίδα λίμνην νέμουσι, τῇ Ἀθηναίῃ μάλιστα. μετὰ δὲ, τῷ Τρίτωνι καὶ τῷ Ποσειδέωνι. τιμὰς δὲ ἀρχὰς ἐνθεῦτεν καὶ τὰς αἰγίδας τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης ἐκ τῶν Λιβυστέων ἐποιήσατο ἡ Ἑλλάς. πλὴν γὰρ ὅτι σκυτίνη ἡ ἐσθὴς τῶν Λιβυστέων ἐστὶ, καὶ οἱ θύσσανοι οἱ ἐκ τῶν αἰγίδων αὐτῆσι, ἐκ ὄφιές εἰσι, ἀλλὰ ἱμάντινοι· τὰ δὲ ἄλλα πρόσφατα καὶ τοῦτο ἔσαλλ). καὶ δὴ καὶ τοὔνομα κατηγορέει ὅτι ἐκ Λιβύης ἦκει ἡ στολὴ τῶν Παλλαδίων.

A prorsus humore vacãs. Ita ab AEgypto ad Tritonidẽ paludẽ, [a] pastoritii Libyes sunt carne victitãtes ac lacte, nihil vaccinum gustantes, quia nec AEgyptii gustãt suem, nec alentes quidem vaccam. Sed nec Cyrenæ fœminæ ferire sibi fas putãt, ob Isidẽ quæ est in AEgypto, cui etiam iciunia & dies festos studiosè agũt. At mulieres Barcæ non modò gustu vaccinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent. Atque hæc quidẽm ita habent. Ad occasum verò Tritonidis paludis iam non sunt [c] pascuales Libyes, neque eisdẽ moribus vtentes, neque idem circa infantes quod pascuales solent, factitantes. Nam Libyum qui pastorales sunt plerique hoc faciũt, an omnes, nõ queo pro certo dicere. Vbi filii ipsorum quãdrimi effecti sunt, venas verticis illorum lana succida inurũt, nõnulli venas temporum: eam videlicet ob causam ne vllo vnquã tempore phlegma, *id est, pituita*, defluens è capite, officiat. eâque de re se aiunt esse optima valetudine. Et sunt revera Libyes inter omnes quos nos nouimus homines saluberrimo corpore: incertum mihi an ob hãc causam, certè optima valetudine sunt. Quòd si pueris inurendis spasmus existat, inuenta est ab eis medicina. vrina enim hirci aspersa eos liberant. Ea autem refero quæ ipsi Libyes narrant. Porro sacrificia apud [d] pastoritios Libyes talia sunt: Vbi pro primitiis aurẽ pecudis præciderũt, eam supra domum abiiciunt: hoc acto, ceruicem eius auertũt. Solis aũtem omnium deorum immolant Soli & Lunæ. & his quidem vniuersi Libyes sacrificãt: at qui circa Tritonidem paludem incolunt, etiã Mineruæ Tritonique ac Neptuno: sed Mineruæ præcipuè. A quibus Libybus Græci vestem & ægidas simulacrorũ Mineruę mutuati sũt, præterquã quòd ægides apud Libyes, & pendentes ex eis fimbriæ nõ sunt serpentes, sed è loris factæ: cætera verò omnia ad idẽ exemplar efficta sũt: nomine quoque ipso testificante veniſſe ex Libya [e] Palladiorum stolam.

a Nomades Libyes sũt, qui carne & lacte vescũtur, sed ab esu vaccarum abstinent sicut & Ægyptii, suésque non alunt.

b *Suspecta est hæc vox Græca.*

c Nomades Libyes.

d Nomades. *Sic & in sequent. pro pastorales.*

e *Id est, similia eorum Minerua. dicit enim Herodot. παλλάδων quod dixerat τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης.*

Quippe Libyſſæ mulieres ſuper veſtem amiciuntur nudis ægeis, *id eſt, caprinis pellibus non villoſis*, fimbriatis, ac rubrica delibutis, à quibus ægeis, *id eſt, caprinis pellibus*, ægidas denominauêre Græci. Quinetiam hinc primùm mihi videtur eiulatus in templis extitiſſe, quòd eo Libyſſæ mulieres vehementer vtuntur ac bellé. Et à Libybus quadriiugos equos iũgere Græci didicere. Sepeliũt autem paſtorales Libyes defunctos vt Græci, præter Naſamones, qui illos ſedẽtes ſepeliunt, obſeruantes vt dum quis cœpit agere animam, eum ſedentem conſtituãt, ne ſupinus expiret. Domicilia eorum ſunt virgultis compacta, ſuſpenſis circa lentiſcos, & ea quoquouerſus verſatilia. Et iſti quidem talibus vtuntur moribus.

a Occidentali.

Contingunt autẽ hos ab [a] orientali parte Tritonis fluminis ii Auſes qui ſunt aratores: [b] qui verò Libyes domos poſſidere conſueuerunt, iis nomen impoſitum eſt Maxyes, qui dextram capitis partem comatam geſtant, ſiniſtram radunt, corpus minio tingunt, aſſerentes ſe à Troianis eſſe oriũdos. Regio autem hæc & reliqua ad occidentem vergens, multo frequẽtior eſt feris ſyluiſq; quàm regio paſtoralium. Nam quæ ad auroram reſpicit, quam paſtorales incolunt, Tritone flumine tenus & depreſſa eſt & arenoſa: hinc deinceps quæ aratorum eſt, veſperam ſpectans, montana valde eſt ac nemoroſa, ferisque frequẽs. Siquidem apud hos & ſerpentes ſunt ſupramodum grãdes ac leones, elephantes quoque & vrſi, & aſpides, & aſini cornibus præditi. Et [c] cynocephali, *id eſt, capita canina habentes*, & acephali, *id eſt, non habentes capita*, qui in pectoribus oculos habent, vt Libyes memorant: necnõ viri fœminæque agreſtes, & aliæ permultæ feræ haud ementiræ. Quorũ nihil apud paſtorales eſt, ſed alia, veluti pygargi, & capreæ, & bubali, & aſini, non illi quidem cornua habentes, ſed alii impoti: nunquã enim bibunt. & oryes, [d] quibus vlnales palmæ pro cornibus fiũt. (huius feræ magnitudo eſt ad æquiparationem bouis) & baſſaria, & hyænæ,

b *Lectionem ſequutus videtur diuerſam ab ea quæ eſt in Vulg. edit.*

c *In Vulg. Gr. edit. Cynocephalorũ tãtum fit mentio, ſed quidã Get. codices pro κυνοκέφαλοι habent ἀκέφαλοι, hoc modo, καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τῶν στήθεσι, &c.*

d Ad quarum cornua Phœnices cubitos *menſuras* faciunt. *Id eſt, Phœnices ſuas mẽſuras dictas cubitos illarum cornibus magnitudine faciunt pares. For taſſe tamen & alius ſit ſenſus.*

A ἀγέλας γὰρ οὐδαμοῦ φιλέει τὸν ἐπὶ τῷ ἰσχίῳ αἰγέας ἐόντα δασυμάλλους αἰ Λίβυσσαι, κεχειμένας ἐρυθρῷ δέρματι. ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τουτέων αἰγίδας ⓐ Ἕλληνες μετωνόμασαν. δοκέει δ' ἐμοὶ γε καὶ ὀλολυγὴ ἐν ἱεροῖσι ἐνθαῦτα ἐοῦσα τῶν γυναικῶν ἐνθεῦτεν γενέσθαι. κέρεα γὰρ ταύτῃσι χρέωνται καλῶς αἱ Λίβυσσαι· καὶ τέσσερας ἵππους ζεύγνυσι πρῶται Λιβύων οἱ Ἕλληνες μεμαθήκασι. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ Νομάδες, κατάπερ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων. οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσοντες, ἐπεὰν ἀπίῃ τὴν ψυχὴν, ὅκως μὴ κατίσοισι, μηδὲ ὕπτιος ἀποθανέεται. οἰκήματα δὲ σύμπηκτα ἐκ αἰθερείκων ἐνερμένων περὶ σφίσι ἐστί, καὶ ταῦτα περιφορητά. νόμοισι μὲν τοιούτοισι οὗτοι χρέωνται. Ὁ δὲ πρὸς ἑσπέρην τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, Αὐσέων ἔχονται ἀρότῃρες ἤδη Λίβυες, καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι, τοῖσι οὐνόματα κέεται Μάξυες· οἱ τὰ δεξιὰ τῆς κεφαλέων κομόωσι, τὰ δ' ἐπαείρεσθαι κείρεσι· Ὁ δὲ σῶμα μίλτῳ χρίονται. Φασὶ δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρη αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἡ πρὸς ἑσπέρην, πολλῷ θηριωδεστέρη τε καὶ δασυτέρη ἐστὶ τῆς τῶν Νομάδων χώρης. ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ Νομάδες νέμουσι, ἐστὶ παπειὴ τε καὶ ψαμμώδης, μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ. ἡ δὲ ἀπὸ τούτου Ὁ πρὸς ἑσπέρην, ἡ τῶν Ἀροτήρων, ὀρεινή τε κάρτα καὶ δασέα ἐστὶ θηριώδης. καὶ γὰρ οἱ ὄφιες ⓑ ὑπερμεγάθεες, καὶ οἱ λέοντες καὶ οἱ ἐλέφαντες τε καὶ ἄρκτοι, καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες· καὶ οἱ κυνοκέφαλοι, ⓒ καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες (ὡς δὴ λέγεται γε ὑπὸ Λιβύων) καὶ ἄγριοι ἄνδρες, καὶ γυναῖκες ἄγριαι, καὶ ἄλλα πολλὰ θηρία ἀκρήτου φύσεα. κατὰ δὲ Νομάδας δὲ ἔστι τούτεων οὐδέν, ἀλλ' ἄλλα πάρεστι, πύγαργοι, καὶ ζορκάδες, καὶ βουβάλιες, καὶ ὄνοι οὐκ οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες, ἀλλὰ ἄλλοι ἄποτοι· (οὐ γὰρ δὴ πίνουσι) καὶ ὄρυες, (τῶν κῦ κέρεα τοῖσι Φοίνιξι οἱ πήχεες ποιεῦνται· μεγάθει δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βοῦν ἐστί) καὶ βασσάρια, καὶ ὕαιναι, καὶ ὑστρίχες,

καὶ ὕαιγες, καὶ κριοὶ ἄγλοι, καὶ δίκτυες, ὧν A & hyſtriches, & arietes agreſtes, & dictyes, & thoes, *id eſt, ex hyena & lupo geniti*, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad ſūmum magnitudine, terreſtres, lacertis affimiles, & ſtruthi ſubterranei, & ſerpentes puſilli cū ſingulis cornibus. Hæ ſunt illic feræ; & item cæteræ quæ alibi, præter ceruum & aprū. ceruus enim & aper prorſus in Libya nullus eſt. Sūt ibidem quoque tria murium genera, quorum alii bipedes vocātur, alii zegeries, Libyca lingua (quod in Græca pollet idem quod *βουνοὶ, id eſt, colles*) alii, echines. Sunt præterea muſtelæ quæ in ſilphio naſcuntur, [a] murænis ſimillimæ. Tot habet feras Libyum paſtoralium regio, quātum nos maximè ſcrutādo longiſſimè inueſtigare potuimus. Maxyum autem Libyū confines ſunt [b] Zabeces, vbi fœminæ aurigantur currus in bellum. His finitimi ſunt Zygantes, vbi magnam vim mellis apes cōficiunt, ſed multo plus opifices viri facere dicuntur. omnes autem minio inficiuntur, ac ſimiis veſcuntur, quarum affatim gignitur iis qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenſes ſitam eſſe inſulam nomine Cyranin, ducētorum ſtadiorum longitudine, arctam latitudine, in quā tranſiri è continente poteſt, oleis refertā ac vitibus. Et in eā eſſe lacum vnde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis raméta auri referunt è limo. Hæc an vera ſint haud equidem ſcio, ſed quæ narrantur ſcribo. [c] Fuerit autem totum, vt ipſe ego in Zacyntho vidi picem è lacu referri. Sunt eo loci complures lacus, quorum qui maximus, ſeptuaginta quoquouerſus pedum eſt, altitudinis duūm paſſuum. in hunc *virgines* cōtum, cuius in ſummitate myrtus alligata eſt, demittunt, deinde referunt myrto picem, odorem quidem aſphalti habentem, ſed cætera præſtantiorem pice Pieria: eámq; in ſcrobē quam iuxta lacum foderunt, effundunt, & vbi multum illius aggeſſerūt, ita è ſcrobe in amphoras trāſfundūt.

a Tarteſſiacis ſimiles.

b Zaveces.

c Fieri autē poſſe vt id omnino ita ſe habeat, quū ipſe viderim, &c.

καὶ θῶες, καὶ πυγάργοι, καὶ βόρυες, καὶ κροκόδιλοι ὅσον τε τετράπηχες χερσαῖοι, τῇσι σαύρῃσι ἐμφερέσταται· καὶ στρουθοὶ καταγαῖοι, καὶ ὄφιες μικροὶ, κέρεα ἓν ἕκαστος ἔχοντες. Θηρία τε δὴ αὐτόθι ἐστὶ θηεία, καὶ ἄνδρα τῇ ἄλλῃ, πλὴν ἐλάφου τε καὶ ὑὸς ἀγρίου. ἔλαφος δὲ καὶ ἐς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν οὐκ ἔστι. μυῶν δὲ γένεα τρία αὐτόθι ἐστί· οἱ μὲν, δίποδες καλέονται· οἱ δὲ, ζεγέρες· (τὸ δὲ οὔνομα τοῦτο ἐστὶ μὲν Λιβυκὸν, δυνάται δὲ κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν, βουνοί) οἱ δὲ, ἐχῖνες. εἰσὶ δὲ καὶ γαλαῖ ἐν τῷ σιλφίῳ γινόμεναι, τῇσι Ταρτησσίῃσι ὁμοιόταται. τοσαῦτα μὲν νυν θηεία ἡ τῶν Νομάδων Λιβύων γῆ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἱστορέοντες, ὅτι μακρότατον οἷοί τε ἐγενόμεθα ἐξικέεσθαι. Μαξύων δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ γυναῖκες ἐπιζεύγνυσι τὰ ἅρματα ἐς τὸν πόλεμον. τούτων δὲ Ζύγαντες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι μὲν πολλὸν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῷ δ' ἔτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἄνδρας ποιέειν. μιλτοῦνται δὲ ὦν πάντες οὗτοι, καὶ πιθηκοφαγέουσι. Αἱ δὲ σφι ἄφθονοι, ὅσοι ἐν τοῖσι οὔρεσι γίνονται. καὶ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι κέεσθαι νῆσον τῇ οὐνόματι εἶναι Κύρανιν· μῆκος μὲν, διακοσίων σταδίων, πλάτος δὲ, σχοίνου, ἀξιόλογον τὸ εὖρος τῆς ἠπείρου· ἐλαιέων τε μεστὴν καὶ ἀμπέλων. λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ εἶναι, ἐκ τῆς αἱ παρθένοι τὴν ὀπὸ χωρίων, τοῖσι ὄρνισι τῶν πτερύγων κηρεμάσασι πίσῃ, ἐκ τῆς ἰλύος χρῆμα ἀναφέρουσι χρυσοῦ. ταῦτα εἰ μὲν ἔστι ἀληθέα, οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω· εἰκὸς δὲ αὐ πολλὰ, ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ εἶδον. εἰσὶ μὲν καὶ πολλοὶ αἱ λίμναι αὐτόθι· ἡ δὲ μεγίστη αὐτέων, ἑβδομήκοντα ποδῶν πάντη, βάθος δὲ, δίοργυιός ἐστι. ἐς ταύτην κοντὸν καταπήξαντες, καὶ ἐπὶ τούτῳ μυρσίνην ἐπιδήσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρσίνῃ πίσσαν, ὀδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου, τὰ δ' ἄλλα, τῆς Πιερικῆς πίσσης ἀμείνω. ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρωρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης. ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συχνὸν, οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι.

Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means [a] redditur in mari, quod à lacu quatuor stadiis abest. Ita quæ de insula adiacenti Libyæ dicũtur, consentanea sunt veritati. Aiunt præterea Carthaginenses, locum esse Libyæ extra columnas Herculis habitatum hominibus: eò quoties ipsi applicuêre, se merces è nauibus exponere, eásque in crepidine terræ deinceps collocare: tum conscensis nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro pro mercibus deposito, [b] rursus illinc abscedere, sed non extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos *pretiũ* cõsiderare, & si dignum mercibus [c] videatur, eo sumpto abire: sin minus, cõscensis iterum nauibus considere. illos verò accedentes, plus auri ad id quod deposuerũt addere, donec [d] persuadeãt. Neutros autem alteris iniuriam inferre: [e] neque aut se cõtingere merces priusquã ipsi sumpserint aurum. Atque hi sunt Libyum quos nominare possum. quorum plerique neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curant. De qua regione eatenus queo dicere, à quatuor eã nationibus (quãtum nos scimus) & non à pluribus incoli: quarum duæ sunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem, Libyes atque AEthiopes: quorum alteri ad aquilonem Libyæ, alteri ad austrum incolunt: aduenæ verò, Phœnices & Græci. Neque verò videtur mihi bonitas Libycæ terræ cum bonitate Asiæ atque Europæ cõparãda, præter vnam Cinypem, quæ tellus fluuio cognominis est. Hæc autẽ optimæ cuique telluri par est prouẽtu fructus cerealis [f] omnino cæteræ Libyæ. Est enim pulla & vda fontibus, ac secura ficcitatis aeris: ac nẽ imbre quidem, qui sit vehementior, lædituꝛ. nam in eo tractu Libyæ pluit. Ex prouentibus autem fructuum terræ, totidem mensuræ illic quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum & illud est quod EVesperitæ colũt.

a Conspicitur. *Vel, apparet.*

b Procul à mercibus retrocedere. *Hic autem interpres aliter legisse videtur. sed hanc lectionem* καὶ ἐξαναχωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων *sequentia confirmant.*

c Videatur aurum.

d Faciant illos acquiescere. *Gall. Iusques à ce qu'ils les rendent cõtens.*

e Neque enim illos aurum attingere priusquam mercium pretio id æquauerint, *id est, priusquã tam multum exhibuerint quantũ mercium pretio respõdeat,* neque illos merces attingere, *Vel, contingere priusquam, &c.*

f Nec quicquam omnino similis est reliquæ Libyæ.

A ὅ,τι δ' ἂν ἐσπέσοι ἐς τὸν λιμνίτην, τοῦτο γῆν ἰόν, ἀναφαίνεται ἐν τῇ θαλάσσῃ. ἡ δὲ ἀπέχει ὡς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς λίμνης· οὕτω δὴ καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου τῆς ὑπὲρ Λιβύης κειμένης εἰκότα ἔστι ἀληθέα. λέγουσι δὲ καὶ τάδε Καρχηδόνιοι, εἶναι τῆς Λιβύης χώρους τε ἔξω Ἡρακλείων στηλέων καὶ ἀνθρώπους, ἐς τοὺς ἐπεὰν ἀπίκωνται καὶ ὀξέλωνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐφεξῆς κατὰ τὰ κύματα ἐν ἀκτῇ, ἐσβαίνειν ἐς τὰ πλοῖα, τύφην B καπνόν· τοὺς δὲ ἐπιχωρίους, ἰδόντας τὸν καπνόν, ἰέναι ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ τῶν φορτίων χρυσὸν τίθεναι, καὶ ἐξαναχωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων. τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβαίνειν, σκοπέεσθαι, καὶ ἢν μὲν φαίνηται σφι ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀνελόμενοι ἀπαλλάσσονται· ἢν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβαίνειν ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα καὶ ἐπιτέασθαι. οἱ δὲ, προσελθόντες, ἄλλον πρὸς ὃν ἔθηκαν χρυσόν, ἐς οὗ ἂν πείθωσι. ἀδικέειν C δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ ἅπτεσθαι πρὶν ἂν σφι ἀπισωθῇσι τὴν ἀξίην τῶν φορτίων, οὔτ' ἐκείνους τῶν φορτίων ἅπτεσθαι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὸν χρυσὸν λάβωσι. οὗτοι μὲν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἐλάμβανον Λιβύων ὀνομάσαι· καὶ τουτέων οἱ πολλοὶ βασιλέος τε Μήδων οὐδένα τι νεῶ οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν. τοσοῦτον δὲ ἔπι ἔχω εἰπεῖν πρὸς τῆς χώρης ταύτης, ὅτι πρότερα ἐοῦσα νέμεται αὐτὴν, καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσην ἡμεῖς ἴδμεν· καὶ τὰ μὲν δύο, ἀπὸ θέρεος τῶν ἐνέων, τὸ δὲ D δύο, ἀπ' ἔαρος. Λίβυες μὲν καὶ Αἰθίοπες, αὐτόχθονες ἐόντες, μέν, τὰ πρὸς βορέω, οἱ δὲ, τὰ πρὸς νότου τῆς Λιβύης οἰκέοντες. Φοίνικες δὲ καὶ Ἕλληνες, ἐπήλυδες. δοκέει δέ μοι οὐδ' ἀρετὴν εἶναί τις ἡ Λιβύη ἀπουδαίη, ὥστε ἡ Ἀσίη ἡ ΕΥρώπη παραβαλλομένη, πλὴν Κίνυπος μούνης· τῇ δὲ οὐδὲ αὐτὸ ὄνομα ἡ γῆ τῶν ποταμῶν ἔχει. αὐτὴ δὲ ἀμείνων τῇ ἀείσῃ γαμάδι, δένδρεα κομιδῇ ἐκφέρειν· σῖτόν τε E σῖτον τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ. μελάγγαιός τε γάρ ἐστι, καὶ ἔπυδρος πίδαξι. καὶ οὔτε αὐχμοῦ φροντίζουσα δοκέει, ὅτε ὄμβρων πλέω ποιέοντα, δεδιλήνται. ὕεται γὰρ δὴ τούτοισι τοῖσι Λιβύων. τῶν δὲ ἐκ φοινίκων τῷ καρπῷ τούτῳ μέτεστι τῇ Βαβυλωνίων γῇ κατήκοντα. ἀγαθὴ δὲ γῆ καὶ πλέω ΕΥεσπερίτις νέμον[ται]. Βαβυλωνίη

ἐπ' ἑκάστοτε γῆ, ἐπεὰν αὐτὴ ἑωυτῆς ἀέλσῃ A
ἀνείκῃ, οὐκ φέρει· ἡ δὲ ἐν τῇ Κίνυπι, δὶς τεσσεράκοντα. ἔχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίη χώρη, ἐοῦσα ὑψηλοτάτη τῶν τῆς Λιβύης τῶν οἱ Νομάδες νέμονται), τρεῖς χώρας ἐν ἑωυτῇ, ἀξίας θωύμασος. τρεῖς μὲν γὰρ τὰ θαλάσσια τῶν καρπῶν ὀργᾶ ἀμᾶσθαί τε καὶ
" πυνθάνεσθαι. τουτέων τε δὴ συγκεκομισμένων,
τῶν τῆν παρ- " τὰ γὰρ τῶν παραλασσίων χώρων τὰ μέσα
θαλασσιδίων " ὀργᾶ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνοὺς καλέουσι.
συγκεκόμισταί τε σφι ὁ μέσος καρπός, καὶ ὁ B
ἐν τῇ καταντικρὺ τῆς γῆς πεπαίνεταί τε καὶ ὀργᾶ. ὥστε οὐκ πέπονταί τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρώϊος καρπὸς, καὶ ὁ τελευταῖος συμπαραγίνεται). οὕτω ἐπ' ὀκτὼ μῆνας Κυρηναίοισι ὁ πώρη ἐπέχει. ταῦτα μὲν νυν ὅτι τοσοῦτον εἰρήσθω.

Οἱ δὲ Φερετίμης ὑμωμοσμένοι Πέρσαι, ἐπεί τε οὐκ τῆς Αἰγύπτου ἐγένοντο ἔτι ὑπὸ Ἀρυανδέω, ἀπίκοντο ἐς τὴν Βάρκην, ἐπολιόρκεον τὴν πόλιν, ἐπαγγελλόμενοι οὐκ ἀδώσειν C τοῖσι αἰτίοις τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλεω. τὴν δὲ, (πολὺ γὰρ ἦν τὸ πλῆθος μεταίτιον) οὐκ ἐδέκοντο τοῖσι λόγοισι. ἐνθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὴν Βάρκην ὀρύσσοντες τε ὀρύγματα ἔτι ὑπόγαια, φέροντα ἐς τὸ τεῖχος, καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιεύμενοι. τὰ μὲν νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀνεῦρε, ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφερόμενος· περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τείχεος, προσίσχε πρὸς τὸ ἔδαφος τῆς πόλιος. τὰ μὲν δὴ ἄλλα D ἔσκε κωφὰ πρὸς ἃ προσίσχε, τῇ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἤχεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος. αὐτορύσσοντες δὴ αὐτοῦ τούτου Βαρκαῖοι ἔκτεινον τῶν Περσέων τοὺς γεωρυχέοντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη· τὰς δὲ προσβολὰς
181 ἀπεκρούοντο Βαρκαῖοι. χρόνου δὲ δὴ πολλοῦ τριβομένου, καὶ πατεόντων ἀμφοτέρων πολλοὺς, καὶ οὐκ ἧσσον τῶν Περσέων, Ἄμασις, ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ, μηχανᾶται τοιάδε· μαθὼν τοὺς Βαρκαίους, ὡς τῇ E μὲν ὁ ἰσχυρὸν οὐκ αἱρετοὶ εἶεν, δόλῳ δ' αἱρετοί, ποιέει τάδε· γυναῖκας ἀφρὸν ὀρύξας βύρσῃσι, ἐπέτεινε ξύλοισι ἀσθενέσι· ὑπὲρ αὐτῆς κατύπερθε δὲ ἔβαλε πολὺν χοῦν γῆς ἐπιφορήσας, ποιέων τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προσεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους·
προσεκαλέετο

nam quoties id eximiè seipsum A
vbertate superat, centuplum reddit: at illud Cinypũ, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio quæ huius Libyæ editissima est, quam pastorales incolunt, tres in se[a] plagas continet admiratione a Sit qui in Graco contextu pro χώρας legendum censeant ὥρας. quam lectionem sequendo, aliter fuerit interpretẽdus hic locus.
dignas. Primam, quæ maritima est, quòd in ea iam fructus maturi metuntur vindemiantúrque: his compositis, in plaga quæ supra maritimã est, medios fructus legunt, quos bunos appellant: dũ B
hi fructus adornantur, ii qui sunt in editissima plaga, coquũtur atque matureſcunt. Itaque dũ primi fructus bibũtur atque edũtur, vltimi aduentant. Atque hunc in modum ad octo menses perceptio fructuum Cyrenæos occupat. Hæc hactenus de his dicta sint.

Persæ autem ad vlciscendam Pheretimam ab Aryande missi, ex AEgypto Barcen peruenerũt, oppidum obsederũt, missis illico C
qui denuntiarent dedi autores necis Arcesilai. [b] Eos oppidani, vt qui cædis omnes participes essẽt, in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcé quum obsedissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderũt ad murum ferentes, & valida tormenta admouerunt. sed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo scuto, hunc in modũ: Circumferens illud intra murum, D
admouebat pauimento vbis: quod vbicunque admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei re sonabat. vbi è diuerso fodientes Barcæi, Persas suffossores interemerunt. Tormenta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verùm quum multũ temporis contriuissent, & multi vtrinque caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis, dux peditatus, talẽm rem commentus est: E
Animaduertẽs Barcæos vi non posse superari, sed dolo, latã fossã per noctem depressit, éique fragilia superstrauit ligna, & super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile. simulatque illuxit, Barcæos in colloquiũ euocat.

b Eorum oppidani, vt qui, &c. orationẽ non admiserunt. id est, eorum petitioni nõ acquieuerunt, vel, assensi non sunt.

Illi libéter obtemperauere, quòd eis cordi erat ad pactionẽ deuenire. Pactionem autem in hanc formulam inierunt, ferientes fœdus ſuper illam occultã foſſam: vt quoad humus ea ita ſe haberet, tandiu fœdus in ea regione ratũ foret, Barcæis, quod æquum foret ſe penſuros regi, & Perſis, ſe nihil rerum nouarũ aduerſus Barcæos eſſe molituros, promittentibus. Barcæi dehinc fœderibus freti, & ipſi ex vrbe prodibant, & ex hoſtibus cuicunque libebat intrãdi vrbem faciebant poteſtatem, patefactis omnibus portis. At Perſæ reſciſſo ponte occulto in vrbem proruperunt: ideo autem põtem quem fecerant reſciderũt, vt fœdus ſoluerent quod cum Barcæis percuſſerant, tandiu ratum fore fœdus quandiu maneret terra vt tunc manebat: refracto enim põte, nõ manere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos ſibi à Perſis Barcæos qui faciẽdæ cædis principes fuerant, ſudibus ſuffixit per ambitum murorum. Fœminarũ quoque deciſas mamillas circa muros appẽdit. Cæteros Barcæos Perſis vt diriperẽt imperauit, præter Battiadas, & qui cædis affines non extiterant. His vrbẽ permiſit: reliquis in ſeruitutem abreptis Perſæ redierũt. qui quum ad vrbem Cyrenẽ rediſſent, Cyrenæi eos oraculi cuiuſdam ſeruandi gratia, per vrbẽ deduxerunt. ſed inter tranſeundũ præfectus naualis exercitus Bares illis præcepit vt vrbem diriperẽt: recuſante Amaſi peditum duce. ſe enim aduerſus vnam Barcen Græcam ciuitatem eſſe miſſos. Verùm poſtquam tranſierunt, & ad ripã Lycæi Iouis ſubſederunt, pœnitentia eos ſubiit quòd Cyrenen non occupaſſent: eámque iterum adoriri conati ſunt, Cyrenæis non permittentibus. Et licet nemo cõtrà ferret arma, tamen inceſſit eis metus, illincque curſu ſe proripientes, ſexaginta circiter ſtadia conſederunt. vbi ſtatiua habentibus, ab Aryande nuntius aduenit ad eos reuocandos. Quũ igitur à Cyrenæis commeatũ ſibi præberi precati eſſent,

A Οἱ δὲ ἀναιρεῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὅ σφι ἔα δὲ ὁμολογίη χρήσασθαι. τὸν δὲ ὁμολογίον ἐποιεῦντο τοιόνδε τινα. ὅρκια τῆς χρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὅρκια, ἔστ' ἂν ἡ γῆ αὕτη οὕτω ἔχῃ, μένειν τὸν ὅρκιον ἐν χώρῳ. καὶ Βαρκαίους τε ἐπιτελέα φαίνειν ἀξίην βασιλέϊ, καὶ Πέρσας μὴν δὴν ἄλλο νεοχμοιεῦν ἐν Βαρκαίοισι. μὴ δὲ τὸν ὅρκιον, Βαρκαίους μὲν πιστεύσαντας τούτοισι, ἀδεῶς τε ἐξιέναι ἐκ τῆς ἄστεος, καὶ τὴν πολεμίων ἐόντων πρόσοδον ἐς

B τὸ τεῖχος τὸν βουλόμενον, τάς πύλας πάσας ἀνοίξαντες. Οἱ δὲ Πέρσαι καταρρήξαντες τὸν κρυπτὸν γέφυρον, ἔθεον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος· καταρρῆξαι δὲ τοῦδε εἵνεκα τὸν ἐποιήσαντο γέφυρον, ἵνα ἐμπεδορκέοιεν, τέμνοντες τοῖσι Βαρκαίοισι χρόνον μέν ἀεὶ τὸν ὅρκιον ὅσον αὖ ἡ γῆ μένῃ ἐν· τὰ τότε εἶχε· καταρρήξασι δὲ, οὐκέτι ἔμελλε τὸν ὅρκιον κατὰ χώρου. τοῦ μέν νυν αἰτιώτατοι τῶν Βαρκαίων ἦν Φερετίμη, ἐπεί τε οἱ ἐκ τῶν Περσέων πρεσβύτατοι

C ἐγένοντο, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τοῦ τείχεος· τῶν δὲ σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα, παρέσχε καὶ τούτοισι τὸ τεῖχος. τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων, πλὴν ὅσοι αὐτέων ἔσαν Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόνου οὐ μεταίτιοι· τούτοισι δὲ καὶ πόλιν ἐπέτρεψε ἡ Φερετίμη. τοὺς ὦν δὴ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων Πέρσαι ἐξανδραποδισάμενοι ἀπήγαγον· ὅπου καὶ ἐπεί τε ἐπὶ τὴν Κυρηναίων πόλι ἐπέβησαν Κυρηναῖοι, χρηστόν τι ἀποσημήναντες

D διεξῆκαν ἀδεῶς ἀπὸ τοῦ ἄστεος. διεξιούσης δὲ τῆς στρατιῆς, Βάρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἱρέειν καὶ πόλιν, Ἄμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ, οὐκ ἐᾶν· ἐπὶ Βάρκῃ γὰρ ἀποσταλῆναι μοῦνον Ἑλλήνιδα πόλιν. ἐς ὃ διεξελθόντες, καὶ ἰζόμενοι ὅτι Διὸς Λυκαίου ἕδρην, μετεμέλησέ σφι οὐ ποιῆσαι καὶ τοῦτο. καὶ ἐπειρῶντο τοῦ ὑστέρου πρόσοδον ἐς αὐτό. οἱ δὲ Κυρηναῖοι οὐ παρεῖχον. τοῖσι δὲ Πέρσῃσι, σθένος μαχόμενον, φόβος ἐνέπεσε· ἀποδραμόντες δὲ ὅσον ἑξήκοντα στάδιον, ἵζουσι. ἱδρυθεῖσι δὲ τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ ἦλθε παρὰ Ἀρυάνδεω ἄγγελος, ἀπακλέοντα ἀπάξοντα. οἱ δὲ Πέρσαι, Κυρηναίων δεηθέντες ἐποιήσαντο σφι δοιάς, ἔτυχον·

λαβόντες δὲ ταῦτα, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν A
Αἴγυπτον. ὡς δὲ λαβόντες δὲ τοὺς ἐνθεῦτεν
αὖτις Λίβυες, τῆς τε ἐσθῆτος εἵνεκα καὶ τῆς
σκυβης, τοὺς ὑπολοιπομένους αὐτέων καὶ ἐπε-
λαυνομένους ἐφόνευον, ἐς ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον
ἀπίκεατο· ἔστι δὲ ὁ Περσέων στρατὸς τὴν Λιβύης
ἐπὶ πάτου ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε. τοὺς μὲν ἀν-
δραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τοὺς δὲ ἐκ
τῆς Αἰγύπτου ἀναστάντες ἐποίησαν τῶν δὲ
βασιλῆα. βασιλεὺς δὲ σφι Δαρεῖος ἔδωκε
τῆς Βακτρίης χώρης κώμην ἐνοικῆσαι. B
οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οὔνομα ἔθεντο Βάρ-
κην, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐν οἰκεομένη ἐν τῇ
γῇ τῇ Βακτρίῃ. οὐ μὴν οὐδὲ ἡ Φερετίμη
τὸν τίσιν κατέπλεξε. ὡς γὰρ δὴ ἔσχισε
ἐκ τῆς Λιβύης ἱσταμένη τοὺς Βαρκαίους ἀ-
πενόησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κα-
κῶς. ζώσα γὰρ βυλέων ἐξέζεσε. ὡς δὲ καὶ
αἱ θεράπαιναι αἱ λίην ἰκμαὶ ὑμφείαι τρὸς
θεῶν ὀπιφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὴ Φερετίμη
τῆς Βάττεω τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη ὑμφὴ ἐγένετο ἐς Βαρκαίους.

& cum accepissent, in AEgyptū
reuertebantur. Quos deinde Li-
byes excipientes, vestitus atque
vtensilium gratia, vt quisque re-
linquebatur trahebatúrque, in-
terficiebāt, donec in AEgyptum
peruentum est. Hic Persarū ex-
ercitus in Libyam longissimè ad
EVesperidas processit. Quos autē
Barcæorum cepêre, [a] quósque
ex AEgypto eiecêre ad regem, iis
Darius rex ad incolendum dedit
vicum Bactrianæ regionis, (cui
vico nomen impositum fuêre Barcæ)
ad meam vsque memoriam etiā
incolis frequentem. Verùm ne
ipsa quidem Pheretima [b] probè
vita excessit. nam posteaquā vlta
Barcæos celerrimè in AEgyptū
rediit, malè periit. [c] vt enim exi-
stunt acres admodū & inuidiosæ
vltiones deorum in homines, vi-
uens vermibus computruit. Ta-
lis ac tanta Pheretimæ Batti filiæ
in Barcæos vindicta extitit.

a Hos ex Ægypto ad regē trāsportarunt: rex autem Darius iis ad incol. *Legendo* ἀναστάσιος *pro* ἀναστάσις.

b Feliciter vitā finiuit. quumprimum enim vlta Barc. in Ægypt. rediit, miserè periit.

c Vt enim diis odiosæ sunt nimiùm acres hominum vltiones. *Perinde acsi diceat, deos illi tam miserabilem vitæ exitū immisisse, odio prosequētes eam quā ipsa fuerat in vltione sumēda crudelitatem, vt & alias adeo atroces vltiones odio prosequi solent. Valla autem sensum inuertit.*

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΕΜΠΤΗ, ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ

HERODOTI Halicarnassei historiarū liber quintus, qui inscribitur TERPSICHORE.

ΟΙ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν C
Περσέων καταλειφθέντες ὑπὸ Δαρείου, τὸν ὁ
Μεγάβαζος ἦρχε, τοῦτον
τοὺς μὲν Περινθίους Ἑλ-
λησποντίων, οὐ βουλομένους ὑπηκόους εἶναι
Δαρείου, κατεστρέψαντο, πρότερον καὶ τοῦτον καὶ τὸν Παιόνων περιέχεος. ⓐ
γὰρ ὧν ἀπὸ Στρυμόνος Παίονες, χρησθέν-
τος τοῦ θεοῦ στρατεύεσθαι ὅπῃ Περινθίους,
καὶ ἐὰν μὲν αὐτικατίζωνται ὑπὸ καλέσων-
ται σφέας ⓐ Περίνθιοι, ὀνομαστὶ βώσαν-
τες, τοὺς δὲ ὑπιχρέων· ἐὰν δὲ μὴ ὑπακούσωσι
ται, μὴ ὑπιχρέων ἐποίεον οἱ Παίονες ταῦτα.

AT Persae qui in Europa
sub [d] Megabazo relicti à Da-
rio erāt, primos
ex Hellespontiis
Perinthios, Dario subesse recu-
santes, subegerunt, antea quoque
à Pæonibus malè affectos. Siqui-
dem Pæones qui sunt à Strymo-
ne, admoniti diuino responso vt
bellum Perinthiis inferrent: & si
quidem à Perinthiis ex aduerso
considentibus prouocarentur,
nominatim compellantibus, eos
inuaderent: sinminus, ab inua-
dendo abstinerent: ita fecerunt.

d *Vel*, Megabazo, *si nostra exēpl. sequaris: itidémque in sequentibus*, Megabazo, *&* Megabazus. *Verùm & apud alios illud nomen non hoc sed illo scriptum modo inuenitur.*

Enimuero confidentibus Perinthiis eregione Pæonum in subur-
banis, ibi singulare certamen triplex ex prouocatione commis-
sum est, viri cum viro, equi cum equo, canis cum cane. Et quũ vi-
ctores duobus certaminibus Perinthii præ gaudio carmen Pæana cantarent, tunc Pædnes hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixêre, Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canêtes impetum fecêre, egregiéque vincentes ex illis paucos reliquêre. [a]Quæ quõdam à Pæonibus gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthii pro libertate strenuè pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes eius vrbes atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, vt omnem Thraciam subigeret.

a Quę quondam à Pæonibus acciderant *Perinthiis*, ita se habuerant. *Vel*, Talem quidã olim cladem *Perinthij* à Pęonibus acceperant. Tunc tamen pro libertate strên.

Gens Thracũm, secũdum Indos, omnium maxima est: quæ si aut vnius imperio regeretur, aut idem sentiret, vt mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multo validissima: sed quia id nimis arduum illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singularum regionum singuli. Moribus tamen ac opinionibus cõsimilibus imbuti sũt, præter Getas & Trausos, [b]& qui supra Crestonæos incolunt. Ex quibus quæ à Getis fiant qui [c]se pro immortalibus gerunt, à me commemoratũ est. Trausi verò in cæteris quidem omnibus idem quod Thraces, verùm circa natalia suorum atque obitus hoc factitant: Edito puero, propinqui eum circumsidentes cũ ploratione prosequuntur, ob ea mala quæ necesse est illi, quòd vitam ingressus sit, perpeti: humanas omnes calamitates recensentes. Hominem autẽ fato functum, per lusum atque lætitiã terrę demandãt, referêtes quot malis liberatus in omni sit felicitate. At q supra Crestonæos incolũt, ista agũt: Singuli plures vxores habẽt:

b *Vel*, Et Crestonæos qui superiorem regionẽ incolunt. *sic & paulo pòst.*

c *De his vide lib. precedente locum Herodoti, simúlque annotationem in eum.*

A αὐτιξούθων ὁ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προαστείῳ, ἐνθαῦτα μουνομαχίη τριφασίη ἐν τῷ ἀγκλήσεός σφι ἐγένετο· καὶ γὰρ ἀνδρα ἀνδρὶ καὶ ἵππον ἵππῳ συνέβαλλον, καὶ κύνα κυνί. νικώντων δὲ τὰ δύο τῶν Περινθίων, ὡς ἐπαγώνιζον κεχρηκότες, συνεβάλλοντο ⓐ Παίονες τὸ χρηστήριον αὐτὸ τοῦτο εἶναι· καὶ εἰπόντα καὶ τάδε σφίσι αὐτοῖσι, Νῦν αὖ εἶη ὁ χρησμὸς ἐπιτελέσθαι ἡμῖν, νῦν ἡμέτερον τὸ ἔργον. οὕτω τοῖσι Περινθίοισι παιωνίσασι ἐπεχείρεον ⓐ Παίονες, καὶ πολλόν τε ἐκράτησαν, καὶ ἐλίποντο σφέων ὀλίγοι. Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων τοιάδε ἐγένετο· τότε δὲ ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίης γινομένων τῶν Περινθίων, ⓐ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγαβάζος ἐπεκράτησαν πλήθεϊ. ὡς δὲ ἐχειρώθη ἡ Πέρινθος, ἤλαυνε τὸν στρατὸν ὁ Μεγαβάζος διὰ τῆς Θρηίκης, πᾶσάν τε πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων ἡμερούμενος βασιλέϊ Δαρείῳ. ταῦτα γὰρ οἱ ἐντεταλτο ὑπὸ Δαρείου, Θρηίκην καταστρέφεσθαι.

B

C

Θρηίκων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μετὰ γε Ἰνδούς, πάντων ἀνθρώπων· εἰ δὲ ὑπ' ἑνὸς ἄρχοιτο, ἢ φρονέοιτο κατὰ τωὐτό, ἄμαχόν τ' ἂν εἴη, καὶ πολλῷ κράτιστον πάντων ἐθνέων, κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορον σφι καὶ ἀμήχανον μή ποτε ἐγγένηται. εἰσὶ δὲ κατὰ τοῦτο ἀδυνατέες. οὐνόματα δὲ πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι· νόμοισι δὲ οὐδὲν παραπλησίοισι πάντες χρέωνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετέων, καὶ Τραυσῶν, καὶ τῶν κατύπερθε Κρηστωναίων οἰκεόντων. Γυτέων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιέυσι, εἰρηταί μοι· Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταὐτὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρηιξὶ ἐπιτελέουσι, καὶ τὰ δὲ περὶ τὰ γινόμενα καὶ ἀπογινόμενα, ποιέυσι τάδε· τὸν μὲν γινόμενον τοὺς προσήκοντας ⓐ περισήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ, ἐπεί τε ἐγένετο, ἀναπλῆσαι κακά· ἀνοιχόμενοι τὰ ἀνθρώπινα πάντα πάθεα· ⓐ δὲ ἀπογινόμενον, παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι, γῆι καλύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλλαγεὶς, ἐστὶ ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. ⓐ δὲ κατύπερθε Κρηστωναίων, περιέυσι τάδε· ἔχει γυναῖκας ἕκαστος πολλάς·

D

E

τὰ πρήγματα τὰ

τὰ κρύπτουσι,

ἐπεὰν ὧν τις αὐτέων ἀποθάνῃ, χρίσις γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν, καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ τοῦδε, ἢν τις αὐτέων ἐφίλεετο μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός. ἡ δὲ αὖ κριθεῖσά τε καὶ τιμηθεῖσα, ἐγκωμιασθεῖσά τε ὑπό τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, σφάζεται ὑπὸ τοῦ προφόν ὑπὸ δὲ οἰκηϊοτάτου ἑωυτῆς. σφαγεῖσα δὲ, συνθάπτεται τῷ ἀνδρί. αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεῦνται. ὀνείδεος γὰρ σφι τοῦτο μέγιστον γίνεται. τῶν δὲ δὴ ἄλλων Θρηϊκῶν ἔστι ὅδε νόμος. πωλεῦσι τὰ τέκνα ὀπὶ ἐξαγωγῇ. τὰς δὲ παρθένους οὐ φυλάσσουσι, ἀλλ' ἐῶσι τοῖσι αὐταὶ βούλονται ἀνδράσι μισγεσθαι. τὰς δὲ γυναῖκας ἐμφρόνως φυλάσσουσι, καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων χρημάτων μεγάλων. καὶ τὸ μὲν ἐστίζεσθαι, εὐγενέος κέκριται· τὸ δὲ ἀστικτον, ἀγεννές. ἀργὸν εἶναι, κάλλιστον· γῆς δὲ ἐργάτην, ἀτιμότατον. τὸ ζῆν ἀπὸ πολέμου καὶ λῃϊσμοῦ, κάλλιστον. οὗτοι μὲν σφέων οἱ διαφανέστατοι νόμοι εἰσί. θεοὺς δὲ σέβονται μούνους τοὺσδε, Ἄρεα, καὶ Διόνυσον, καὶ Ἄρτεμιν. οἱ δὲ βασιλέες αὐτέων, παρεξ τῶν ἄλλων πολιητέων, σέβονται Ἑρμέην μάλιστα θεῶν· καὶ ὀμνύουσι μούνων τοῦτον, καὶ λέγουσι γεγονέναι ἀπὸ Ἑρμέω ἑωυτούς. ταφαὶ δὲ τοῖσι βασιλεῦσι αὐτέων εἰσὶ αἵδε· τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθέασι τὸν νεκρόν· καὶ πρυτανήια σφάξαντες ἱρήια, δαισάμενοι, προκλαύσαντες κατθάπτουσι. ἔπειτα δὲ χῶμα ἰσχόμενοι κατακεύσαντες, ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες, χῶμα δὲ χέαντες, ἀγῶνα τιθεῖσι πρωτοῦτον σὺν τοῖσι μέγιστα ἆεθλα τιθεῖσι κατ' ἀνδρα μουνομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηϊκῶν εἰσὶ αἵδε. ὅ δὲ πρὸς βορέω ἐπὶ τῆς χώρης ταύτης, ἔρημος ἔχει φράσαι τὸ ἀπερέκεες οἱ πίνες εἰσὶ αὐθρώπων οἱ οἰκέοντες αὐτήν. ἀλλὰ τὰ πέρην ἤδη τοῦ Ἴστρου ἔρημος χώρη φαίνεται ἐοῦσα ἐς ἄπειρος. μούνους δὲ δυνάμεθα πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ Ἴστρου αὐθρώπους, τοῖσι οὔνομα ἐστὶ Σιγύνας, ἐσθῆτι χρεωμένους Μηδικῇ. σφέων δὲ ἵππους αὐτέων εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα, ὅτι πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν. μικροὺς δὲ καὶ σιμούς, καὶ ἀδυνάτους ἄνδρας φέρειν· ζεύγνυσθαι δὲ ὑπὸ ἅρματα, ἐστὶ δὲ ἵππους αὐτέων εἶναι ἐξυπνοτάτους ἁρματηλατέειν· τῶν τοῦτο τοὺς ἐπιχωρίους.

quorum vbi quis deceſſit, diſceptatio magna fit inter vxores, acri amicorum circa hanc rẽ ſtudio, quænam dilecta fuerit à marito præcipuè. Quæ talis iudicata eſt & hunc honorem adepta, ea à viris ac mulieribus exornata, ad tumulum à ſuo propinquiſſimo mactatur, vnáque cum viro humatur, cæteris vxoribus id ſibi pro ingenti calamitate ducentibus. nam id eis ſummo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos eſt: Liberos in mercato venundant. Virgines autem non aſſeruãt, ſed quibus libuerit cum viris concumbere ſinunt. at vxores aſſeruant vehementer, eáſque magno ære à parẽtibus coemũt. Punctas [a] notis eſſe frontes, nobile iudicatur: nõ eſſe notatas pũctis, ignobile. Otioſum eſſe, pro honeſtiſſimo habetur: agricolatorem verò, pro cõtemptiſſimo. E bello atque rapto viuere, pulcherrimum. Atque hi quidem ſunt eorum inſigniſſimi mores. Deos autẽ hos ſolos colunt, Martem, Liberum, Dianam: ſed reges, præter populares, etiã Mercurium, eúmque è diis præcipuè: per quem ſolum iurant, à quo progenitos quoque ſe aiunt. Optimatibus eorum tales ſunt ſepulturæ: Prolato triduum cadauere, mactatíſque omnifariis hoſtiis, conuiuantur. illúdque defletum prius, deinde combuſtũ ſepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggeſtóque deſuper tumulo, cùm alia omnis generis certamina proponunt, tum præcipuè certa cũ ratione monomachiã, *id eſt, ſingulare certamen*. Et ſepulturæ quidem Thracũ huiuſmodi ſunt. Quod autem huius regionis ad aquilonem vergit, nemo poteſt pro comperto referre quinã homines eam incolant: ſed illam quæ trans Iſtrum plaga eſt, conſtat vaſtam eſſe atque ignotam: [b] vbi ſolos audio habitare homines nomine Sigynas, veſte Medica vtẽtes, eorúmque equos toto corpore hirſutos eſſe, ad quinque digitos altitudinẽ pilorum, eoſdémque puſillos ac ſimos, inualidóſque ad viros geſtandos, ſed curruiunctos eſſe perniciſſimos: atque his curribus indigenas inuehi.

[a] Stigmatis. *Cicero* στιγμὰς *interpretatur compunctum notis.*

[b] De nullis autẽ poſſum quicquã accipere qui trãs Iſtrum habitent præterquam de Sigynis.

Horum fines proximè accedere ad Enetos, qui sunt in Adria. Eos quoque se colonos Medorū dicere: qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidē non queo dicere: sed [a] fiat quidlibet intra lōgum tempus. [b] Sigynas Libyes qui supra Massiliam incolūt, institores appellant: Cyprii iacula. Verùm, vt Thraces aiunt, apes loca quæ sunt trans Istrum, obtinent, & ob illas vlterius pergi nō potest. Quæ quum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Sed mihi videtur loca quæ septētrionibus subsunt, ob gelu inhabitabilia esse. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimam Megabyzus Persis obedientem reddidit.

a Nihil est quod non contingere possit intra long.

b Sigynas quidē certè Ligures qui supra Mass. &c. *Ac huc legit* Λίγυες *pro* Λίγυες.

Darius, [c] trāsmisso rapidissimè Hellespōto, postquam Sardis venit, recordatus est beneficii in se ab Histiæo collati, & consilii Cois Mitylenæi. Quibus accersitis Sardis obtulit electionem. Histiæus, vt qui esset Mileti tyrānus, nullam sibi tyrānidem popposcit: sed Myrcinum Edonidē, animo vrbis in ea condēdæ. Et iste quidē hanc elegit. Coes autem, vt qui non tyrannus sed priuatus esset, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato vterque quod optauerat, eò se contulit.

c Quum primū Sardis transmisso Hellesponto peruenit.

At Dario res huiusce modi oblata est, vt illam videnti incesserit cupido iubendi Megabyzo vt Pæonas ex Europæ sedibus in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes viri Pæones, qui postquam Darius transmisit in Asiā, & ipsi Sardis venere, cupidi tyrānidis apud Pæonas potiundæ, ducentes vnà sororē procera statura atque speciosa. Obseruato tempore dum in suburbanis Lydorum Darius præsideret, talem sibi agendam putarunt: Sororem quàm optimè poterant: quum exornassent, ad aquā mittunt, vas capite tenētem, equúmque è brachio trahētem, linúmque nentem. Eam prætereūtem Darius attentè cōsiderabat, quòd

A κατήκειν ὑπὸ τουτέων τῶν οὔρεων ἀγχοῦ Ἐνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίῃ. εἶναι δὲ Μήδων σφέας ἀποίκους λέγουσι. ὅκως δὲ οὗτοι Μήδων ἀποικοι γενήσονται, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ὅτι φράσω ἀντιβολέων· γένοιτο δ' ἂν πολλῷ ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. Σιγύνας δὲ ὧν καλέουσι Λίγυες οἱ ὑπὲρ Μασσαλίης οἰκέοντες, ἐμπόλους καπήλους. Κύπριοι δὲ, ἀκόντια. ὡς δὲ Θρήϊκες λέγουσι, μέλισσαι κατέχουσι τὰ πέρην τοῦ Ἴστρου· καὶ ὑπὲρ τουτέων οὐκ εἶναι διελθεῖν

B πρόσω σοφίῃ. ἐμοὶ μὲν νυν, ταῦτα λέγοντες, δοκέουσι λέγειν οὐκ εἰκότα. τὰ γὰρ ζῶα ταῦτα φαίνεται ἐόντα δριγετα. ἀλλά μοι τὰ ὑπὸ τῷ ἄρκτῳ ἀοίκητα δοκέει εἶναι, διὰ τὰ ψύχεα. ταῦτα μὲν νυν τῆς χώρης ταύτης πέρι λέγεται· τὰ δὲ ἐσχατιαὶ λέγεται ὑπ' ὧν αὐτῆς Μεγάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίεε.

Δαρεῖος δέ, ὡς διαβὰς πάλιν τὸν Ἑλλήσποντον, ἀπίκετο ἐς Σάρδις, ἐμνήσθη τῆς

C ἐξ Ἰστιαίου τε τοῦ Μιλησίου ὑπεργεσίης, καὶ τῆς βουλῆς τῆς Μιτυληναίου τοῦ Κώου. μεταπεμψάμενος δὲ σφέας ἐς Σάρδις, ἐδίδου αὐτοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὴ Ἰστιαῖος, ἅτε τυραννεύων τῆς Μιλήτου, τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς προσεδέετο· αὐτὸς δὲ Μύρκινον τὴν Ἠδωνικὴν, βουλόμενος ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι. οὗτος μὲν δὴ ταύτην αἱρέεται· ὁ δὲ Κώης, οἷά τε ὢν τύραννος, δημότης τε ἐών, αὐτὸς Μιτυληναίων τυραννεύσας. τελευτώντων δὲ ἀμφοτέρων, οὗτοι μὲν κατὰ τὰ εἰλόντο ἔπραξαν πάντα.

D Δαρεῖον δὲ στυλώσαντα γέφυρα τοῖον δὲ ἰδόμενον, ἐπιθυμῆσαι σφέας τοὺς Μεγαβάζου, Παίονας ἐλόντα αἰχμητὰς ποιῆσαι ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην. ἰὼ Πίγρης καὶ Μασύης, ἄνδρες Παίονες· οἱ ἐπεί τε Δαρεῖος διέβη ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην, ἀνδρὶ ἐθέλοντε Παιόνων τυραννεύειν, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις, ἅμα ἀδελφεοὶ ἀδελφεῷ μεγάλῳ τε καὶ εὐειδέα. φυλάξαντες δὲ Δαρεῖον προσκαθίζουσι ἐς τὸ προάστειον τὸ τῶν Λυδῶν, ἐποίησάν τε τοιόνδε· σκυτίσαντες τὴν ἀδελφεὴν ὡς εἶχον ἄρα, ὕδωρ ἐπέμπον, ἄγγος ὑπὸ τῇ κεφαλῇ ἐχούσῃ, καὶ ἐκ τοῦ βραχίονος ἵππον ἑπτέλκουσαν καὶ κλώθουσαν λίνον. ὡς δὲ παρεξήιε ἡ γυνὴ, ὑπερμελὲς τῷ Δαρείῳ ἐγένετο. ὅτε

τῶν Μασσύης

γὰρ Περσικὰ οὔτε Λύδια τὰ ποιεύμενα ἐν τῆς γυναικὸς, οὔτε τοῖσι τῶν ἐν τῆς Ἀσίης οὐδαμῶν· ὀπιμελὲς δὴ ὡς οἱ ἐδόκεε, τῶν δορυφόρων τινὰς πέμπει, κελεύων φυλάξαι ὁκοῖόν τι χρήσαιτο τῷ ἵππῳ ἡ γυνή. Ἀμὰ δὲ ἐπιδιεν εἴ ποντο· ἡ δὲ, ἐπεί τε ἀπίκετο ὅθι τὸν ποταμὸν, ἧρσε τὸν ἵππον. ἄρσασα δὲ, καὶ ἐξ ἄγχος τοῦ ὕδατος ἐμπλησαμένη, πλὴν αὐτίκα ὁδὸν πρεχείης, φέρουσα ὑπὸ ὕδωρ ὅθι τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐπέλκουσα ἐν βραχίονος τὸν ἵππον, καὶ τρέφουσα τὸν ἀγχιστον. θωυμάζων δὲ ὁ Δαρεῖος πάντα ἤκουσε ἐν τῶν κατασκόπων, καὶ τὰ αὐτὸς ὤφθη, ἄγειν αὐτίκα ἐκέλευε ἐωυτῷ ἐς ὄψιν. ὡς δὲ ἤχθη, προσῆσαν οἱ ἀδελφεοὶ αὐτῆς, οὐκέτι πόρσω σκοπιὴν ἔχοντες τούτεων. εἰρωτέωντος δὲ τοῦ Δαρείου τοὺς ἄνδρας εἴη, ἔφασαν οἱ νεηνίσκοι εἶναι Παίονες, καὶ ἑωυτέων εἶναι σφέων ἀδελφεόν. ὁ δὲ ἀμείβετο τίνες δὲ οἱ Παίονες αὖ, καὶ ποῦ εἰσι, καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι, καὶ τί δὴ κεῖνοι ἐθέλοντες ἦλθοιεν ἐς Σάρδις. Ἀμὰ δὲ οἱ ἔφερε λόγον ὡς ἦλθοιεν μιν κείνῳ δώσοντες σφέας αὐτούς· εἶη δὲ ἡ Παιονίη ὅθι τοῦ Στρυμόνι ποταμῷ πεπολισμένη· ὁ δὲ Στρυμὼν οὐ πόρσω τοῦ Ἑλλησπόντου· εἶπαν δὲ Τεῦκροι τὸν ἐκ Τροίης ἀποικοι. Ἀμὰ δὲ ταῦτα ἕκαστα ἔλεγον, ὁ δὲ εἶπε εἰ καὶ πάντα εἶπας ἀληθέα, οἶδα ἀκριβέως οὕτω ἐργασμένας τὰς γυναῖκας οὕτω ἐργατίδας. οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἔφαινον προθύμως οὕτω ἔχειν. αὐτὸς γὰρ ὧν τούτου εἵνεκα καὶ ἐποιέετο. ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς Μεγάβαζον, τὸν ἔλιπε ἐν τῇ Θρηίκῃ στρατηγὸν· ἐντελλόμενος ἐξαναστήσαι ἐκ τῶν ἑδέων Παίονας, καὶ πρὸς ἑωυτὸν ἀγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας αὐτέων. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθεε φέρων τὸν ἀγγελίην ὅτι Ἑλλησπόντιον. διαβὰς δὲ, διδοῖ τὸ βιβλίον τῷ Μεγαβάζῳ. ὁ δὲ, ὅτι λεξάμενος καὶ λαβὼν ἡγεμόνας ἐν τῆς Θρηίκης, ἐστρατεύετο ὅθι τὸν Παιονίδα. πυθόμενοι δὲ οἱ Παίονες τὸν Πέρσας ὅτι σφέας ἴσαν, ἀλισθέντες ἐξεστρατεύσαντο πρὸς θάλασσαν δοκέοντες ταύτῃ ὅτι χειρήσειν τοὺς Πέρσας ἐσβαλόντας. οἱ μὲν δὴ Παίονες ἦσαν ἑτοῖμοι Μεγαβάζου στρατὸν ὅτιπερ ἐρύκειν. Ἀμὰ δὲ Πέρσαι πυθόμενοι στρωαλισθέντας τοὺς Παίονας, καὶ τὸν πρὸς θάλασσαν ἐσβολέα φυλάσσοντας, ἔχοντες ἡγεμόνας, τὸν αὐτὸν ὁδὸν

A neque Persica erant illa quæ ageret mulier, neque Lydica, neque vllarum ex Asia fœminarũ. Hæc considerans, misit quosdam suorum satellitum, iussos obseruare in quam rem veteretur mulier equo. Istis obsequentibus, fœmina vbi peruenit ad flumen, [a] equo satisfecit, vas aqua impleuit. His actis, eadem via regreditur, aquã capite sustinẽs, equum è brachio trahens, ac fusum versans. Admiratus Darius, tum iis quæ ab

a Equum aquauit. Vel, adaquauit.

B exploratoribus audisset, tum iis quæ ipse vidisset, adduci coràm fœminam iubet. Ea adducta, adolescentes fratres qui aderant, non procul rem ipsam speculantes, interroganti Dario cuias illa esset, aiunt se Pæones esse, & illam suam sororem. Ad quos Darius, quinam homines essent Pæones, & vbi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi venissent Sardis, percontari. Adolescentes, se verò

C venisse dicere vt sese ei donarẽt. Pæoniam autem esse ad flumen Strymonem sitam, qui Strymon non procul abesset ab Hellespõto. Esse verò Pæones coloniam Teucrorum qui è Troia fuerũt. Hæc singulatim illi referebant. Interrogantique Dario nũquid omnes illic fœminæ tam laboriosæ essent, affirmare promptè id ita se habere. huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius literas ad Megabyzum dat, quem in

D Thracia præfectum reliquerat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transferri cum liberis pariter & vxoribus. Eques cum hoc nuntio confestim ad Hellespontum cucurrit, Hellespontóque trãsmisso literas Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, sumpto è Thracia duce, aduersus Pæoniã exercitum ducit. Pæones, cognito Persarum in se aduentu, contractis copiis procedere ad mare, ratt illac Persas ingressuros ad

E dimicándum. Et Pæones quidem ad arcẽdum exercitus Megabyzi ingressum parati erant: Persæ autẽ certiores facti Pæonas conuenisse ad intercludendũ ab ora maritima ingressum, sumptis ducibus, iter ad superiora

conuertunt, hostémque latentes in eius oppida irrumpunt, & illa, vtpote vacua, facilè occupant. Quod vbi resciuere Pæones, protinus disperſi, ad ſua quiſque dilabuntur, ſéque Perſis dedunt. Ita è Pæonib⁹ Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Praſiadē vſque paludem incolunt, è ſuis ſedibus emoti, in Aſiam ſunt abducti. Qui verò circa Pangæum montem incolunt, Doberáſque & Agrianas & Odomantos, & ipſam Praſiadem paludem, à principio nō cepit Megabyzus. Tentauit tamē eos etiam expugnare qui paludem incolunt. incolunt autem hunc in modum: In media palude compactæ ſtant ſublicæ, anguſtum à continente ingreſſum vno ponte habentes. Has ſublicas tabulata ſuſtinentes, olim cōmuniter omnes ciues ſtatuebāt: mox è lege hunc in modum ſtatuendas cenſuerunt, vt pro ſingulis vxoribus quas quiſque duceret (ducūt autem ſinguli multas vxores) ternas defigeret ſublicas, è monte ſumptas cui nomē eſt Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent ſinguli ſuper ea tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata cōpactas, deorſum ad paludem ferentes. Paruulos autem liberos per pedē reſte illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Equis autē & ſubiugalibus piſces pro pabulo præbent. Porro piſcium tāta eſt copia vt quoties quis ianuam cōpactam reclinauerit, demiſſā funē ſportam vacuam, aliquanto pòſt retrahat piſcium plenam. quorum duo ſunt genera, vnum quod vocant Papraces, alterum Tilones. Cæterùm è Pæonibus ii qui capti fuēre, in Aſiam ſunt abducti.

Pæonibus captis, Megabyzus nuntios in Macedoniam, ſeptem Perſas, qui poſt eum erant in exercitu ſpectatiſſimi, miſit ad Amyntā, petituros regi Dario terram & aquam. Eſt autem è palude Praſiade breuis admodum in Macedoniam via. nam in primis paludi confine eſt metallum, *id eſt, a foſſa aeris:* vnde poſt ea tempora Macedonīlw. τοῦτο μὲν γὰρ ἔλεπε τῆς λίμνης τὸ μέταλλον, ἐξ οὗ ὕστερον ζυνιόντων πά-

a *Fodina*, vnde &c.

A πρήσσοντας. λαβόντες δὲ τοὺς Παίονας, ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλιας αὐτέων, ἐουσας ἀνδρῶν ἐρήμους. οἷα δὲ κεινῆσι ὀπιπτεύοντες, ὑπετίθεσαν κατέρον. ⓐ δὲ Παίονες ὡς ἐπύθοντο ἐρημωθείας τὰς πόλιας, αὐτίκα ἀναστεδαθέντες, κατ' ἑωϋτοὺς ἕκαστοι ἐπρήσσοντο, καὶ παρεδίδοσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσῃσι. ὣς δὴ Παιόνων Σιρραιόνες τε καὶ Παιόπλαι, καὶ οἱ μέχρι τῆς Πασιάδος λίμνης, ἐξανιστάντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.

B ⓐ δὲ περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος, καὶ Δόβηρες, καὶ Ἀγριᾶνας, καὶ Ὀδόμαντοι, καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πασιάδα, οὐκ ἐχειρώθησαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ κατοικημένους ἐξαιρέειν ὧδε· ἰκρία ὑπερ γαυλῶν ὑψηλῶν ἐζυγμένα ἐξήκεε ἐν μέσῃ τῇ λίμνῃ, ἔσοδον ἐκ τῆς ἠπείρου στεινὴν ἔχοντα μὴ γεφύρῃ. τοὺς δὲ γαύλους τοὺς ὑπερέχοντας τοῖσι ἰκρίοισι ὁ μὲν πρώτου ἐπέστησε κοινὴ πολῖται οἱ πολλῆται· μετὰ δὲ, νόμῳ χρεώμενοι ἐξ αὐτοῖσι τοιῷδε· νομίζοντες ἐξ οὐρέος τοῦ οὔνομα ἐστὶ Ὄρβηλος, τρεῖς γυναῖκας ἑκάστην ὁ γαμέων τρεῖς γαύλους ὑπίσχνει· ἄγεται δὲ ἕκαστος πολλὰς γυναῖκας· οἰκέουσι δὲ τοιοῦτον τρόπον· κατέων ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἰκρίων καλύβης τε ἐστὶ διαπεπαμένη, καὶ θύρης καταπακτὴς ἐχούσης τῶν ἰκρίων κάτω φερούσης ἐς τὸ λίμνιον· τὰ δὲ νήπια παιδία δέουσι τὸ ποδὸς ἀσπάρτου, μὴ καταπυλιδῇ δειμαίνοντες· τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑποζυγίοισι πρέγεσι χόρτον ἰχθύς. τῶν δὲ πλῆθος ἐστὶ τοσοῦτον, ὥστε ὅταν τὸν θύρον τὸν καταπακτὸν ἀνακλίνῃ, κατὰ χοίνικα σαυρίδα κεινὸν ἐς τὸ λίμνην· καὶ οὐ πολλόν τινα χρόνον ἐστὶ ὅτε οὐκ, ἀναπαπλήρεα ἰχθύων. τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ εἴδεα δύο, τοὺς καλέουσι πάπρακάς τε καὶ τίλωνας. Παιόνων μὲν δὴ οἱ ἁλισκόμενοι ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.

Μεγάβαζος δὲ ὡς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέλους ἐς Μακεδονίην, ἄνδρας ἑπτὰ Περσέας, οἳ μετ' αὐτὸν κεινὸν ἔσαν δοκιμώτατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἐπέμπετο δὲ οὗτος πρὸς Ἀμύντην, αἰτήσοντες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλεῖ. ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης στεινὸς κάρτα ἐς τὴν Μακεδονίην. τοῦτο μὲν γὰρ ἔλεπε τῆς λίμνης τὸ μέταλλον, ἐξ οὗ ὕστερον ζυνιόντων πά-

185

λαντον ἀργυρέιε Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἑκάστης ἐφοίτα. μετὰ δὲ τοῦτο μέταλλον, Δύσωρον καλεόμενον οὔρεος, ὑπὲρ Ἀπολλωνίης ἐὸν Μακεδονικῆς. οἱ ὦν Πέρσαι οἱ περιφοιτέοντες οὗτοι παρὰ Ἀμύντεω, ὡς ἀπίκοντο, αἴτεον, ἐλθόντες ἐς ὄψιν τὴν Ἀμύντεω, Δαρείῳ βασιλέι γῆν τε καὶ ὕδωρ. ὁ δὲ τούτων ἐδίδου, καὶ σφέας ἐπὶ ξείνια ἐκάλεε. παρασκευασάμενος δὲ δεῖπνον μεγαλοπρεπέες, ἐδέκετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγίνοντο, διαποτεόντεσσι εἶπαν οἱ Πέρσαι τάδε, Ξεῖνε Μακεδών, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι Πέρσῃσι, ἐπεὰν δεῖπνον παρεσπώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τὰς κουρίδιας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρέδρους. σὺ νῦν, ἐπείπερ παρὸν θύμιον ἡμῖν ἐδέξαο, μεγάλως δὲ ξείνιζες, Δαρείῳ τε βασιλέι γῆν καὶ ὕδωρ, ἕπεο νόμῳ τῷ ἡμετέρῳ. εἶπε πρὸς ταῦτα Ἀμύντης, Ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γε ἐστὶ τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτου αἱρεόμεθα γυναῖκας καὶ ἐπεί τε δὲ ὑμεῖς ἥκοντες δεσπόται τοῦ ἐμοῦ χρήζετε τούτων, παρέσται ὑμῖν καὶ ταῦτα. εἰπὰς τοσαῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναῖκας· αἳ δὴ ἐπεί τε καλεόμεναι ἦλθον, ἐπὶ ξείνης αὐτίκα ἵζανον τοῖσι Πέρσῃσι. ὡς δὲ οὗτοι οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναῖκας εὐμόρφους, ἔλεγον πρὸς Ἀμύντεω, Φάρβοι δὲ τοιηδὶ τοῦτο, ὦδε εἰ σαφέως. κρέσσον ἦν εἰ ἔτι ἔρχθεν μὴ ἐλθεῖν τὰς γυναῖκας, ἢ ἐλθούσας καὶ μὴ παρεζομένας, αὐτίας ἵζεσθαι, ἀλγηδόνας σφι ὀφθαλμῶν ἀναγκαζομένους· ὁ δὲ Ἀμύντης ἐκέλευε παρίζειν. πειθομένων δὲ τῷ γυναικείῳ, αὐτίκα οἱ Πέρσαι μαστῶν τε ἅπτοντο, οἷα δὴ μάλα ὑπερθύμως οἰνωμένοι, καὶ κου τις καὶ φιλέειν ἐπειρᾶτο. Ἀμύντης μὲν δὴ ταῦτα ὁρέων, ἀτρεμίας εἶχε, καίπερ δυσφορέων, οἷα ὑπερδιημαρίων τοῦτο Πέρσας. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Ἀμύντεω, παρεών τε καὶ ὁρέων ταῦτα, ἅτε νέος τε ἐὼν, καὶ κακῶν ἀπαθής, οὐδαμῇ ἔτι κατέχειν οἷός τ' ἦν· ὥστε ὑπὸ βαρυθυμίης φέρων, εἶπε πρὸς Ἀμύντεω τάδε, Σὺ μέν, ὦ πάτερ εἶκε τῇ ἡλικίῃ, ἀπιών τε ἀνάπαυε, μηδὲ λίπῃς ἐνθαῦτα· ἐγὼ δὲ τοῖσδε μίσγων αὐτοῦ τῇδε, πάντα τὰ δέοντα παρέξω τοῖσι ξείνοισι. πρὸς ταῦτα σιεὶς Ἀμύντης ὅτι νεώτερόν τι πρήγματα πρήξειν

Alexandro in singulos dies singula talenta proueniebant. Post metallum, superato mõte quem vocãt Dysorum, Macedonia intratur. Eò Persæ vbi peruenere, & in conspectũ Amyntæ, ad quẽ mittebãtur, regi Dario terram & aquam petiere: Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium vocauit: instructáq; splẽdidè cœna, percomiter accepit. Persæ, postquam à cœna ad potum peruenêre, Hospes, inquiunt, Macedo, nobis Persis consuetudinis est, quoties magnã exhibuimus cœnam, tunc etiam concubinas [a] & adolescentulas vxores ad assidendũ introducere. Proinde tu nũc, quoniam libenter excepisti nos, & liberali hospitio prosequutus es, regique Dario & terram das & aquam, sectare consuetudinẽ nostram. Ad hæc Amyntas, Nobis, inquit, Persæ, ista consuetudo nõ est, sed viros à fœminis semouẽdi: verùm quandoquidem vos exigitis qui domini estis, hoc quoque vobis præstabitur. Hæc loquutus Amyntas, fœminas accersit. Illæ, vt iussæ, præsto fuerũt, & e regione Persarum deinde cõsederunt. Quas Persæ conspicati formosas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum esse sapienter. satius enim futurũ fuisse, ab initio no venire fœminas, quàm, postquam venerant, non assidere, sed ex aduerso sedere in oculorum dolorẽ. Ita coactus Amyntas illas assidere iussit. Quæ quum obtemperassent, illico Persæ mamillas illarũ tractare, vtpote plusculò vinò temulẽti, nonnulli etiam tentare suauiari. Hæc Amyntas intuens etsi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis quiescere. Verùm eius filius Alexander quũ adesset, atque hæc aspiceret, vtpote adolescens, & malorum inexpertus, nequaquã amplius tolerare posse. itaque grauiter ferẽs, ad Amyntam inquit, Tu quidẽ pater [b] cede ætati, abìque hinc ad requiescendum, [c] neque indulgeas nimium potationi: ego verò hîc remanens, omnia hospitibus quæ oportet exhibebo. Amyntas eum rei nouæ aliquid facturum

[a] Et legitimo virginitatis iure nuptas.

[b] Morem gere ætati.

[c] Neque per totum potationis tempus hîc maneas.

animaduertens, ad hæc respõdit, Fili, inquiés, [a] verba tua hinc me summouétis penè intelligo. ideo enim me dimittis quòd aliquid noui agere in animo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos viros perpetrare, futurum in perniciem nostram: sed tolera expectans quæ geruntur. nam quod ad discessum meum pertinet, parebo. His respõsis Amyntas abiit. Tum Alexander ad Persas, [b] Vobis, inquit, hospites, cum his fœminis vel omnibus, si libet, facilli mè licet concumbatis: sed cum qua earum concumbere libeat indicate. Nũc enim fere tempus cubãdi aduentat, & vos bene potos esse temulentósque video. Proinde has fœminas, si vobis cordi est, sinite ire ad se lauandũ, quas, quum lotæ fuerint, accipiatis. Hæc loquutus Alexander, approbantibus Persis, egressas fœminas in muliebre remittit conclaue: ac totidẽ [c] viros læues malas habentes, muliebribus vestibus exornat, traditísque pugionibus introducit: admonétque Persas, inquiens, Vos verò Persæ, à nobis in conuiuium estis omni munificẽtia accepti: quippe quibus & quæ habemus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia repræsentauimus: &, quod omniũ maximum est, etiã nostras ipsorũ matres & sorores liberaliter exhibemus: [d] vt omni honore affecti à nobis, intelligatis quibus rebus digni estis: vtque regi qui vos misit, à Græco quodam Macedonũ principe vos & mensa & lecto bene acceptos esse renuntietis. Hæc loquutus Alexãder, singulos Macedonas quos fœminas esse aiebant, assidere iussit singulis Persis. qui posteaquã à Persis attrectari cœpêre, illos obtrũcauêre. Et hæc quidem morte affecti sunt Persæ ipsi pariter & eorum comitatus. Comitabantur enim eos & vehicula, & famulitia, & omnis generis apparatus, quæ cũcta cum illis omnibus pariter intercepta sunt. Non multo deinde interiecto tẽpore, quum magna horum virorum à Persis inquisitio fieret, Alexander illos [e] prudenter occupauit, tum multa pecunia, tum

a Ex tuis verbis te ira propemodum ardere intelligo. *Potest etiam* χαλὸν *cum* σωίνιμι *iungi.*

b Vobis, hospites, his fœminis potiri, *vel, frui*, facile est, siue cum omnibus, siue cũ aliquot earum, *vel, cum quantacunque earũ parte* concumbere libeat. Verùm id *postea* nobis significabitis: at nunc quum & tẽpus petendi lecti instet, & vos, vt *video*, egregiè potitis, has (si graue non est) lotum ire sinite: & lotarum reditum expectate.

c *Id est*, imberbes iuuenes, *quem lauta fulget ora, vt loquitur Tib.*

d Vt nos vobis omnem quo digni estis honorẽ exhibere intelligatis.

a Astutia circũuenit.

A μέλλω Ἀλέξανδρος, λέγει, Ὦ παῖ, χαλὸν
γὰρ σευ αἰσχυνομένου σωίνιμι τοὺς λόγους,
ὅτι ἐλλὰς ἐμὲ ἐκπέμπας ποιέειν τι νεώτε-
ρον· ἐγὼ ὦν σευ χρήζω μηδὲν νεοχμῶσαι
τοὺς ἄνδρας τούτους, ἵνα μὴ ἐξεργάσῃ ἡ-
μέας ἀλλὰ αὐέχευ ὁρέων τὰ ποιεύμενα. ἀμ-
φὶ δὲ ἀποδῴ τῇ ἐμῇ πειθομαί τοι. ὡς δὲ
Ἀμύντης χρήσας τουτέων οἰχώκεε, ἔλεγε ὁ
Ἀλέξανδρος τοῖσι Πέρσῃσι, Γυναικῶν
τουτέων ὦ ξεῖνοι πολλὴ ἔστι ὑμῖν βώπτειν,
B καὶ εἰ πᾶσι βούλεσθε μίσγεσθαι, καὶ ὁκό-
σῃσι ὦν αὐτέων. τοῦτο μὲν περὶ αὐτοῖσι ἀπο-
σημανέεται. νυῶ δὲ (χαλὸν γὰρ ἤδη τῆς κείτης
ὥρη τοῖσι στρατεομένοισι ὑμῖν, καὶ κάλλος ἔχουσι
ὑμέας ὁρέω μέγα) γυναῖκας ταύτας, εἰ ὑμῖν
φίλον ἐστί, ἄφετε λουσασθαι· λουσαμένας
δὲ ὀπίσω τοῖσι δέκεσθε. εἰπὰς ταῦτα (συν-
έπαινοι γὰρ ἦσαν οἱ Πέρσαι) γυναῖκας μὲν
ἐξελούσας ἀπέπεμπε ἐς τὠυτὸ γυναικήιον·
αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἵστησι τῇσι γυναιξὶ
C ἀριθμὸν ἄνδρας λαθραιοτάτους τῇ τῶν γυναι-
κῶν ἐσθῆτι σκευάσας, καὶ ἐγχειρίδια δοὺς,
παρῆγε ἐς τὸ. τοὺς δὲ ἀγὼν δὲ τούτοις, ἔλεγε τοῖ-
σι Πέρσῃσι τάδε, Ὦ Πέρσαι οἵκατε πάν-
δαισίν τελέην εἰστῆσθαι. τά τε γὰρ ἄλλα ὅσα
εἰζήλου, καὶ τοῦτο, τὰ οἷά τε ἐμοὶ ἐξευρίσκε-
παρέχειν, πάντα ὑμῖν πάρεστι· καὶ δὴ καὶ τόδε
D ἐστὶ πάντων μέγιστον, ἔχετε ἐωϋτῶν μητέρας
καὶ ἐμὲ ἀδελφεὰς ὀπτεύσαντες ὑμῖν
ὡς πανταχοῦ μάθητε τιμεώμενοι τοῦτο
ἡμέων τῶν ἔστε ἄξιοι. τοῦτο δὲ, καὶ βασι-
λέι τῷ πέμψαντί μ' ἀπαγγείλαντε, ὡς αὐτὸς
Ἕλλην Μακεδὼν ὑπ' ἀνδρὸς βαρβάρου ἐδέξα-
το καὶ τραπέζῃ καὶ κοίτῃ. ταῦτα εἰπὰς Ἀ-
λέξανδρος, παρίζει Πέρσῃσι ἀνδρὶ ἄνδρα
Μακεδόνα, ὡς γυναῖκα ἐὸν λόγῳ. οἱ δὲ, ἐπεί
τε σφέων οἱ Πέρσαι ἅψιν ἐπειρήσαντο, διερ-
γάζοντο αὐτούς. καὶ οὗτοι μὲν τούτῳ τῷ μόρῳ
διεφθάρησαν, καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ θεραπηίη αὐ-
τέων. εἵποντο γὰρ ἁρμάτων καὶ ὀχημάτων, καὶ θε-
E ραπόντων, καὶ ἡ πᾶσα πολλὴ παρασκευή.
πάντα δὲ ταῦτα, ἅμα πᾶσι καὶνοῖσι ἡφάνι-
σται. μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλῷ ὕστερον, ζήτησις
τῶν ἀνδρῶν τουτέων μεγάλη ἐκ τῶν Περ-
σέων ἐγένετο· καὶ σφέας Ἀλέξανδρος κα-
τέλαβε σοφίῃ, χρήματά τε δοὺς πολλὰ, καὶ
τὴν ἐ-

ἡφανίζετο.

τῆι ἑωυτῆ ἀδελφεῆι, τῇ οὔνομα ἦν Γυ- A
γαίη. δοὺς δὲ τοῦτο κατέλαβε ὁ Ἀλέ-
ξανδρος Βουβάρῃ ἀνδρὶ Πέρσῃ τῶν δι' ἐμ-
βολῆς τοὺς ἀπολομένους τῶν στρατηγῶν. ὁ
μὲν νυν τῶν Περσέων τούτων θάνατος οὕ-
τω κατελαμφθεὶς ἐσιγήθη. Ἑλλήνων δὲ
τούτους εἶναι τοὺς ἀπὸ Περδίκκεω γεγονότας,
καὶ πάλαι αὐτοὶ λέγονται, αὐτός τε οὕτω συγ-
χαίνω ὀπισάμβως, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὀπι-
σθε λόγοισι ἀποδέξω ὡς εἰσὶ Ἕλληνες. τρό-
τῳ δὲ, καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διέποντες ἀγῶνα
ἑλλανοδίκαι οὕτω ἔγνωσαν εἶναι). Ἀλεξαν- B
δρου δὲ ἀεθλεύειν ἐλομένου, καὶ καταβαί-
ντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ αὐτιθυσόμενοι Ἑλλή-
νων ἐξεῖργόν μιν, φάμενοι οὐ βαρβάρων ἀγω-
νιστέον εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ Ἑλλήνων.
Ἀλέξανδρος δὲ, ὡς ἀπέδεξε ὡς εἴη Ἀρ-
γεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλλην, καὶ ἀγωνιζόμε-
νος στάδιον, συνεξέπεσε τῷ πρώτῳ. τοῦ-
τα μὲν νυν οὕτω κη ἐγένετο.

Μεγάβαζος δὲ ἄγων τοὺς Παίονας, ἀ-
πίκετο ὅτι τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ ἐνθεῦτεν
διαβὰς ἀπίκετο ἐς Σάρδις. ἅτε δὲ τει- C
χέοντος ἤδη Ἱστιαίου τὸ Μιλησίου τὸ παρὰ
Δαρείου αἰτήσας ἔτυχε μισθὸν δωρεὴν φυλακὴς τῆς γεφύρης· ἐόντος δὲ τοῦ χώ-
ρου τούτου τοῦδε Στρυμόνα ποταμὸν, τῷ
οὔνομα ἐστὶ Μύρκινος. μαθὼν δὲ ὁ Μεγά-
βαζος ὃ ποιεύμενον ἦν τὸν Ἱστιαίου, ὡς ἦλθε
τάχιστα ἐς τὰς Σάρδις ἄγων τοὺς Παίονας,
„ἔλεγε Δαρείῳ τάδε, Ὦ βασιλεῦ, οἷόν τι
„χρῆμα ἐποίησας, ἀνδρὶ Ἕλλωνι δεινῷ τε καὶ
„σοφῷ δοὺς ἐγκτίσασθαι πόλιν ἐν Θρηίκῃ;
„ἵνα ἴδητε ναυπηγήσιμός ἐστι ἄφθονος, καὶ D
„πολλοὶ κωπέες, καὶ μέταλλα ἀργύρεα. ὅμι-
„λός τε πολλὸς μὲν Ἑλλὰς ἐποικίσει, πολλὸς
„δὲ βάρβαρος· οἳ τοι προσπταίσω ὅτι λαβόμε-
„νοι, ποιήσουσι τοῦτο ὃ σὺ ἐκείνος ἐξαγεί-
„ται καὶ ἡμέρης καὶ νυκτός." σὺ τοίνυν τοῦτον
„τὸν ἄνδρα παῦσον τοῦτα ποιεῦντα, ἵνα μὴ
„οἰκηίῃ πολέμῳ στρέψηαι. τοῦτο δὲ ἢν ἐθέλῃς
„μεταπεμψάμενος, παῦσον. ἐπεὰν δὲ αὐ-
„τὸν ἀπελάβῃς, ποιέειν ὅκως μηκέτι κείνος
„ἐς Ἕλλωνας ἀπίξῃ). τοῦτα λέγων ὁ Με- E
„γάβαζος, ὑπέπτευε ἐπιδὲ Δαρεῖον, ὡς ὑποφορέων ὃ μέλλον γίνεσθαι· μετὰ δὲ
ἄγγελον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὸν Μύρκινον, ἔλεγε τάδε, Ἱστιαῖε, βασιλεὺς Δα-
„ρεῖος τάδε λέγει, Ἐγὼ φρονέοντί σε εἰκότα ἐμοί τε καὶ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι

sorore sua, nomine Gygæa, Bubari data, viro Persæ, vni ex inquisitoribus interfectorum. Ita horũ Persarum cædes[a] deprehẽsa, sed silentio suppressa est. Esse autem Græcos hos qui à Perdica progeniti sunt, quemadmodũ ipsi aiũt, & ego scio, & ostẽdam in iis quæ postea dicã. Quinetiam & ii qui in Olympia certaminibus Græcorum præsunt, *Græcos esse eos*, ita cognouerunt. Nam quum Alexander certandi gratia ad hoc ipsum descendisset, à concursoribus prohibebatur, quòd negarẽt barbarorum id esse certamẽ, sed Græcorum. at vbi palàm fecit sese Argiuum, Græcus esse iudicatus est: & stadium currens, proximus primo extitit. Et hæc quidem ita gesta sunt.

[a] Inquisitoribus astu circumuentis, sil. suppr. est. *Ad verbum, Ita circumuenta est. Voluit enim autor retinere idem vocabulum: etsi minus posteriori loco conueniens.*

Megabyzus autem Pæones ducens, abiit in Hellespontum: & illo transmisso, peruenit Sardis. quum interim Histiæus Milesius iam muris cingeret locum, quo à se petito donatus à Dario fuerat in pretium seruatæ ratis, qui locus est ad flumẽ Strymonem nomine Myrcinus. At Megabyzus, cognito quod fiebat ab Histiæo, quùmprimum venit Sardis, ducens Pæones, ita est Darium alloquutus, Rex, quidnam tu rei fecisti, dato loco ad vrbẽ condendam in Thracia viro Græco, eidémque solerti atque industrio? vbi affatim materia est ad naues ædificandas, multúmque remigũ atque pecuniæ? multis etiã cùm barbaris tum Græcis incolẽtibus? qui nacti ducem, faciẽt quicquid ille vel die vel nocte præceperit. Nunc igitur tu virum hunc ita facientem inhibe, ne domestico bello afflicteris. Inhibe autẽ mitti modo accersitum: quem quum acceperis, da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc loquutus Megabyzus, perfacilè Dario persuasit, tãquam probè prospiciẽs quod esset euenturũ. Darius misso in Myrcinũ nuntio ad Histiæũ, hæc inquit, Histiæe, rex Darius hæc dicit, Mihi rebúsq. meis

ff. i.

melius consulentem quàm te inuenio neminem: quod non verbis, sed factis compertum habeo. proinde quum res magnas agere destinem, præsto mihi sis vt eas tibi aperiam. His verbis fidem habens Histiæus, & simul magni faciens consiliarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui aduenienti Darius, Histiæe, ego (inquit) ea de causa te accersiui, quòd [a] postea quam à Scythis redire maturauj, & tu ab oculis meis abfuisti, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, quàm vt tu in aspectũ & colloquium meum venires: quum sciam omnium possessionum pretiosissimam esse virum amicum, solertem, bene sentientem; quæ tibi ambo adesse ego testimonio esse possũ è rebus meis. Quare tibi ego, qui fecisti probè quòd veneris, [b] hoc gratificandũ putaui, vt omissa Mileto, & recens condita in Thracia vrbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habiturus, meúsque conuictor ac consiliarius futurus. Hæc loquutus Darius, vnà secum Histiæum ducens, Susa versus iter intendit, præfecto Sardibũs Artapherne, fratre suo ex eodem patre. Item præfecto Otane oræ maritimæ: cuius patrem Sisamnem, vnum è regiis iudicibus, quòd iniustè ob pecuniã iudicasset, rex Cambyses interemerat: interemptóque detractum coriũ in lora cõcidit, quibus tribunal in quo ille sedens iudicarat, intẽdit: ibidémque eius filium Otanem sedere iudicem præcepit, atque in memoria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedens, tunc Megabyzi successor exercitus, Byzantios ac Chalcedonios cepit: cepit item Antandrũ, quæ est in terra Troade, cepit quoque Lamponium. Suntpta etiam à Lesbiis classe, cepit Lemnium & Imbrum, à Pelasgis tunc quoque vtranque habitatam. Sed Lemnii quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpessi sũt: quorũ qui superfuêre, iis præfectũ Persæ imposuêre Lycaretũ,

a Quamprimũ à Scythis redii

b Hæc propono. Vel, offero.

Σαρδίνας ἦλθε) στρατιὴν ἄλλην ἀγαγών. τοῦτο δὲ ἐποίεε οὐ λόγοισι ἀλλ' ἔργοισι εἰδὼς μαθών. νῦν ὦν (ἔφη) πειθὼ γὰρ τέρψιν μεγάλην κατεργάσασθαι, ἀπίκεό μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ταῦτα ταῦτα ἐξηγήσωμαι. τούτοισι τοῖσι ἔπεσι πεισθεὶς ὁ Ἱστιαῖος, καὶ ἅμα μέγα ποιεύμενος βασιλέος σύμβουλος γενέσθαι, ἀπίκετο ἐς Σάρδις. ἀπικομένῳ δέ οἱ ἔλεγε Δαρεῖος τάδε, Ἱστιαῖε, ἐγὼ σε μετεπεμψάμην τῶνδε εἵνεκεν ἐπεί τε πάλιχθα ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπὸ Σκυθέων, σὺ μοι ἐγένεο ἐξ ὀφθαλμῶν, οὐδέν κω ἄλλο χρῆμα οὕτω ἐπεθύμησα ὡς σε ἰδέσθαί τε καὶ ἐς λόγους μοι ἀπικέσθαι· ἐγνωκὼς ὅτι κτημάτων πάντων ὅτι ὠμιώτατον ἀνὴρ φίλος, σευτός τε καὶ βύνεος. τά τοι ἐγὼ καὶ ἀμφότερα σάφ' ἐπίσταμαι, ἔχω μὲν τυρέειν ἐς χρηίματα τὰ ἐμά. νῦν ὦν (ὡς γὰρ ἐποίησας ἀπικόμενος) πάρεό τοι ἐγὼ προτείνομαι Μίλητον μὲν ἔᾳ, καὶ πόλιν νεόκτισον ἐν Θρηίκῃ 187 πόλιν· σὺ δέ μοι ἑπόμενος ἐς Σοῦσα, ἔχε τά περ αὐτὸς ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἐών καὶ σύμβουλος. Ταῦτα Δαρεῖος εἶπας, καὶ καταπέμψας Ἀρταφέρνεα ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ ὁμοπάτριον, ὕπαρχον ἐόντα Σαρδίων, ἀπήλασε ἐς Σάρδις, ἅμα ἀγόμενος Ἱστιαῖον. Ὀτάνεα δὲ ὁ ἀποδέξας στρατηγὸν ἐπὶ τῶν παραθαλασσίων ἀνδρῶν, τὸν τὸν πατέρα Σισάμνην βασιλεὺς Καμβύσης, ἀδικήσαντα μεγάλα δικαστὴν τῶν βασιληίων δικαστέων, ὅτι δὴ χρήματα δίκην ἀδίκην ἐδίκασε, σφάξας, ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπηίην. ἀποδείξας δὲ αὐτὸν ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ἐμάνη τε ἐξ αὐτοῦ ἐόντα με, καὶ ἐπέτεινε τὸν θρόνον ἐς τὸν ἴζων ἐδίκαζε. ἐπανύσας δὲ ὁ Καμβύσης, ἀπέδεξε δίκην τὴν ἐπὶ αὐτῇ τῇ Σισάμνεω, τὸν ἀποκτείνας ἀπέδειρε, τὸν παῖδα τῷ Σισάμνεω, ὡς τὴν ἀρχὴν οἱ ἐμέλλησθαι ἐπὶ τοῦ καταίζων θρόνου δικάζειν. Τοῦτ' ὦν ὁ Ὀτάνης ὁ εἰληχὼς τὴν δεύτερον θρόνον ἐς τὸν θρόνον, τότε ἐξεδέχετο ὁ Μεγαβάζω τοῦ στρατηγήσαντος, Βυζαντίους τε εἶλε καὶ Καλχηδονίους. εἶλε δὲ Ἀντάνδρον, τήν τε Τρωάδι γῇ εἶλε δὲ Λαμπώνιον. λαβὼν δὲ πᾶσαν Λεσβίων νέας, εἶλε Λῆμνόν τε καὶ Ἴμβρον, ἀμφοτέρους ἔτι τότε ἐόντων Πελασγῶν οἰκεομένας. οἱ μὲν δὴ Λήμνιοι καὶ ἐμαχέσαντο οἱ, καὶ ἀμυνόμενοι, ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν. Τοῖσι δὲ κατεοῦσι αὐτέων οἱ Πέρσαι ὕπαρχον ἐπιστᾶσι Λυκάρητον,

Μανδρίου τοῦ βασιλεύσαντος Σάμου ἀδελφεόν. οὗτος ὁ Λυκάρητος ἀρχὴν ἐν Λήμνῳ, τελευτᾷ. αἰτίη δὲ τούτου ἥδε· πάντας ἰὼν δραπετίζετο καὶ καταστρέφετο οὗτος μοῦνος, λειποστρατίης ὅτι Σκύθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ, σὺν ἔθνεϊ Δαρείου στρατὸν ἐπὶ Σκύθεων ὀπίσω ἀπακομιζόμενον, οὗτος μοῦνος οὐ συναύτα ἐξεργάσατο στρατηγήσας. μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον ἄνευς καὶ κῶν ἰών.

A Mæandrii eius qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus quũ Lemno præesset, hac de causa mortem oppetiit, quòd omnes in captiuitatem redigebat, atque euertebat, alios insimulãs desertores Scythicæ expeditionis, alios vexatores copiarum Darii à Scythis reuertentium. Hæc iste in sua præfectura perpetrabat: sed non diu [a] in malis faciendis delituit.

a *Sunt qui ἄνευς hic suspectum habeant, nec immeritò fortasse.*

Καὶ ἤρξετο πολλοῦ τε καὶ κακοῦ γίνεσθαι Ἰωσι γενεὴ καὶ κακή. τοῦτο μὲν γὰρ, ἡ Νάξος εὐδαιμονίη πρὸ νήσων προέφερε. τοῦτο δὲ, αὖτις αὖ χρόνον ἡ Μίλητος αὐτή τε ἑωυτῆς μάλιστα δὴ τότε ἀκμάσασα, καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἐπὶ προέχημα. καὶ τὰ μὲν δὴ τούτεων, ὅτι δύο ἥμεας ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα κάσει, μέχρι οὗ μιν Πάριοι [c] κατηρτίσαντο. τούτους γὰρ καταρτίσηρας ἐκ πάντων τῶν Ἑλλήνων εἵλοντο οἱ Μιλήσιοι. κατήλαυνον δὲ στρέας ὧδε Πάριοι· ὡς ἀπίκοντο αὐτέων ἀνδρες ἄριστοι ἐς τὴν Μίλητον (ὥρεον γὰρ δὴ στρέας δεινῶς οἰκοφθορημένους) ἔφασαν αὐτέων βούλεσθαι διεξελθεῖν τὴν χώρην. ποιεῦντες δὲ ταῦτα, καὶ διεξιόντες πᾶσαν τὴν Μιλησίην, ὁκως τινὰ ἴδοιεν ἀνεστηκυῖαν τῇ χώρῃ ἀγρὴν εὖ ἐξεργασμένον, ἀπεγράφεατο τοὔνομα τοῦ δεσπότεω τοῦ ἀγροῦ. διεξελάσαντες δὲ πᾶσαν τὴν χώρην, καὶ σοφωτέρους ἐόντες τοὺς, ὡς τάχιστα κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, ἀλλίην ποιησάμενοι, ἀπέδοξαν τούτους μὲν τὴν πόλιν νέμειν τῷ εὖ ἐσγε τοὺς ἀγροὺς εὖ ἐξεργασμένους. δοκέειν γὰρ ἔφασαν καὶ τὰ δημόσια οὕτω δὴ στρέας ἐπιμελήσεσθαι ὥσπερ καὶ τὰ στρετέρων. τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους τοὺς πρὶν ἐόντας [d] τούτων ἀγριωτέρους, τούτοις ἔταξαν πείθεσθαι. Πάριοι μὲν νεῦν οὕτω Μιλησίοις κατήρτισαν· τότε δὲ ἐκ τούτεων τῶν πολίων ὧδε ἤρξετο κακοῦ γίνεσθαι τῇ Ἰωνίῃ. ἐκ Νάξου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ἐς τοὺς δήμους· φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον· τῆς δὲ Μιλήτου ἐτύγχανε ὀνήσιπτος ἐὼν Ἀρισταγόρης ὁ Μολπαγόρεω, γαμβρός τε ἐὼν καὶ ἀνεψιὸς Ἱστιαίου τοῦ Λυσαγόρεω, τὸν ὁ Δαρεῖος ἐν Σούσοισι κατεῖχε. ὁ γὰρ Ἱστιαῖος, τύραννος ἐὼν Μιλήτου,

B Etenim Naxus quidem inter insulas felicitate præstabat, è Mileto autem, quòd ea tempestate propè seipsa superata maximè florebat, erátque Ioniæ prætextum: quum laborasset duabus superioribus ætatibus morbo seditionis, donec eam seditionem Parii [c] sedauerunt, ex omnibus Græcis correctores à Milesiis delecti. Hunc autem in modum eos Parii correxêre: Quum Miletum C veniissent viri inter Parios præstãtissimi, cernerentque [d] domos vehementer labefactatas, dixerũt velle se regionem ipsorum peragrare. Id facientes, & omnem agrum Milesiũ lustrantes, vt quẽque fundum animaduertebant bene cultum *fructúmque emittentem*, conscribebant domini nomẽ. Peragrata omni regione, quum paucos huiusmodi fundos cõperissent, quammaturrimè ad D vrbem descenderunt: coactóque cœtu, decreuerunt vrbem ab iis esse incolẽdam quorum fundos bene cultos inuenissent: videri enim illos ita curaturos publica vt sua ipsorum curauissent. Cæteros Milesios, qui prius seditionẽ mouissent, iussérũt horum dicto audientes esse. Ita [e] Milesios Parii correxerunt. Ex his tũc vrbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere: Ex Naxo quidam E locupletes è plebe in exiliũ missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras, Molpagoræ filius, idémque gener ac consobrimus Histiæi, Lysagoræ filii, quem Darius Susis distinebat. nam Histiæus, Mileti erat tyrannus,

b Etenim Naxus quidem inter insul. felic. præstabat, Miletus verò eodem tempore magis quàm vnquã antea florens, Ioniæ ornamẽtum erat: quum laborasset.

c *Vel, Composuerunt, ex omnibus Gr. compositores à Mil. delecti. Hunc autem in modum eos ad concordiam Parij reuocarunt.*

d Eos planè fortunis euersos.

e Res Milesiorũ Parii composuerunt. At tunc ex his vrbib.

& per id tẽpus Susis degebat quũ Naxii venêre iampridem Histiæi hospites. Quum autem Miletũm Naxii aduenêre, obsecrarunt Aristagoram vt aliquantulum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, si per eum isti in patriam redirent, fore vt Naxo imperaret, tamen prætendens Histiæi [a] hospitium, ita eos est alloquutus, Meæ quidẽ vires ad tantum copiarum præbendum non suppetunt, vt inuitis iis qui Naxum tenent, vos possim reducere: quum audiam octo millia scutatorum Naxiis ac multum longarum nauium esse: tamẽ omne studium ad istud efficiendum adhibebo, hoc scilicet in animo versãs: Est mihi amicus Artaphernes, Hystaspis filius, Darii regis frater, qui præses est omnium in Asia maritimorum, multo exercitu præditus ac multa classe: hunc ego virum opinor facturum omnia ex animi nostri sententia. His auditis Naxii [b] instare Aristagoræ vt rem quamoptimè posset conficeret: vtque munera homini polliceretur, dicere, & se exercitui sumptũ suppeditaturos, vt ipsi pacisceretur. magnam videlicet spem habentes, quum ipsi in Naxo apparuissent, Naxios omnia quæ ipsi iuberent esse facturos, atque adeo cæteros insulanos. nulla dum enim Cycladum insularum sub Dario erat. Profectus Sardis Aristagoras, ait Artapherni esse insulam Naxum, non spatiosam illã quidem, sed pulchram alioqui & bonam, Ioniæque vicinã, multis præterea & pecuniis & mancipiis refertã. Proinde eu aduersus hanc regionem ducito exercitum, exules illuc reducens. [c] Quod facienti tibi magnæ sunt penes me in expedito pecuniæ, præter illas quæ in exercitum erogabuntur. has enim æquum est nos præbere, qui aduentus vestri autores sumus: & te insulas regi acquirere, ipsam Naxum & quæ ex hac pendent, Parum & Andrum, cæteráque quæ Cyclades nominantur. Vnde proficiscens,

a *Idest, Hospitij consuetudinẽ. Vel, Hospitalem amicitiam quæ illis cũ Histiæo intercedebat. Intelligit autẽ hunc prætextu huius amicitiæ Soluisse Naxiis operam nauare, quũ potius id ea spe quam declarat, fuerit.*

b Rem Aristagoræ cõmẽdarunt vt eã quàm posset optimè administraret. *Vel, Negotium Aristagoræ dederunt rem quàm posset commodissimè gerẽdi.* quinetiam munera eum pollicerei iubebant, & sumptus in exercitũ, vt qui eos redditurus esset. quòd magna spe tenerentur fore vt, quum in Naxiorum conspectum venissent, illi omnia quæ ab ipsis iuberentur facerent.

c Quod tu quũ feceris, nõ solùm magnam pecuniarum vim, quæ tibi paratæ apud me erunt, consequeris, præter sumptus exercitus: (hos enim à nobis qui ducimus, suppeditari par est) verumetiam ditioni regis adiicies insulas, & ipsã Nax.

A καὶ ἐτύγχανε τῶτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σούσοισι ὅτε οἱ Νάξιοι ἦλθον, ξεῖνοι πρὶν ἐόντες τῷ Ἱστιαίῳ. ἀπικόμενοι δὲ οἱ Νάξιοι ἐς τὼ Μίλητον, ἐδέοντο τῦ Ἀρισταγόρεω, εἴ κως αὖ σφι παρέχοι δυνάμιών τινα, καὶ κατέλθοιεν ἐς τὼ ἑωυτῶν· ὁ δὲ, ὑπολεξάμενος ὡς ἐῶ δι' ἑωυτοῦ κατέλθωσι ἐς τὼ πόλιν, ἀρξὴ τῆς Νάξου· σκῆψιν δὲ ποιεύμενος τὼ ξεινίῳ τὼ Ἱστιαίου, τῶδέ σφι λόγον προσέφερε, Αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέζυγός εἰμι δυνάμιν τοσαύτην παρέχειν, ὥστε κατάγειν ἀεκόντων τῶν τὼν πόλιν ἐχόντων Ναξίων. πυνθάνομαι γὰρ ὀκτακισχιλίην ἀσπίδα Ναξίοισι εἶ), καὶ πλοῖα μακρὰ πολλά· μηχανήσομαι δὲ, πᾶσαν σπουδὴν ποιεύμενος. ὑπεύθυνός δὲ τῇδε· Ἀρταφέρνης μοι τυγχάνει ἐὼν φίλος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, Ὑστάσπεος μὲν ὄζι παῖς, Δαρείου δὲ τῦ βασιλῆος ἀδελφεός· τῶν δὴ ὑπ' ἁλὸς ἀστίων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἀρχὴ πολλῶν, ἔχων στρατιὴν τε παλλὴν καὶ πολλὰς νέας. τῶτον ὦν δοκέω τὸν ἄνδρα ποιήσειν τῶν αὐτῷ χρήζωμεν. ταῦτα ἀκούσαντες B C Νάξιοι, προσέθεντο τῷ Ἀρισταγόρῃ πρήσσειν ἢ δύναιτο ἄριστα· καὶ ὑπίσχεσθαι δῶρα ἐκέλευον, καὶ δαπανᾶν τὴν στρατιήν, ὡς αὖθι ληψόμενοι· ἐλπίδας πολλὰς ἔχοντες, ὅτεν φανέωσι ἐς τὼ Νάξον, πάντα ποιήσειν σφέας Ναξίους τὰ αὐτοῖσι κελεύωσι· ὡς δὲ, καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας. τῶν γὰρ νήσων τουτέων τῶν Κυκλάδων οὐδεμίη κω ὑπὸ Δαρείῳ. ἀπικόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδις, λέγει πρὸς τὸν D Ἀρταφέρνεα, ὡς Νάξος εἴη νῆσος μεγάλη μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ, καλή τε καὶ ἀγαθὴ, καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης· χρήματα δὴ ἔχοι πολλὰ, καὶ ἀνδράποδα. Σὺ ὦν ὅτι τάχιστα τὼ χώρῳ στρατηλάτεε, καταγων ἐς αὐτὼ τοὺς φυγάδας ἐξ αὐτῆς. καὶ τοι ταῦτα ποιήσαντι τῶτο μὲν ὄζι ἑτοῖμα πρὸς ἐμοὶ χρήματα μεγάλα πρὸς τῶν αἰσιμωμάτων τῇ στρατιῇ. ταῦτα μὲν γὰρ δίκαια ἡμέας σοὶ ἄρχοντας παρέχειν· τῶτο δὲ, νήσους προσκτήσεαι βασιλέϊ, αὐτῷ τε Νάξον καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἠρτημένας, Πάρον τε καὶ Ἄνδρον καὶ ἄλλας τὰς Κυκλάδας καλευμένας. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενος, E

Ἀρταφέρνης· τὰ δ' οὕτω καὶ οἱ πῖς ὕστερον.

» θύπτεώς ὅτι Δήσεαι ΕΥβοίη νήσῳ μεγά- A haud difficilè inuades Eubœam,
» λη τε καὶ βύδαιμονι, οὐκ ἐλάσσονι Κύπρου, insulam magnam ac beatã, nec
» καὶ κάρτα θύπτεται χειρωθῆναι. ἐπαγέω- inferiorem Cypro, ac facilem sanè ad capiendum, cẽtum omnino nauibus ad has omnes occupãdas suffecturis. Huic respõdens Artaphernes, Tu verò, inquit, quæ sũt ex vtilitate regiæ domus exponis, & probè ista suades omnia, præterquam de numero nauiũ. nam pro cẽtum nauibus, ducentæ tibi inecute statim vere in promptu erunt. Oportet tamẽ in his rebus authoritatẽ quoque regis accedere. His auditis Aristagoras lætus Miletum rediit. Artaphernes autẽ misso Susa ad Dariũ nuntio, per quem de rebus ab Aristagora dictis eum certiorem faceret, vbi ille rem approbauit, ducentas naues instruxit tũ Persarum tum aliorum sociorum magna sanè multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Persa, familia Achæmenidarum, suo ac Darii consanguineo: [a] qui (si vera sunt quæ post hoc tempus gesta) filiam desponderat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ tyrannidem affectãti. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit è Mileto. Megabates Aristagora assumpto atque Ionũm exercitu cũ Naxiis, profectus est per simulationem eundi in Hellespõtum. Atque vbi Chiũ peruenit, classem continuit apud Caucasum, vt illinc vento aquilone traiiceret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc contigit: Megabates in circumeũdis nauium excubiis offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. quam rẽ indignè ferens, iussit satellites inuentum eius nauis principem, nomine Scylacem, vincire traiectum per thalamiam, *id est foramen per quod remus extat*: ita vt caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras autem à quodam factus certior, hospitẽ suum Myndium à Megabate vinctum affligi, Persam adit & hominem excusans reposcit: quum nihil exoraret, ipse accedens Scylacem soluit. Id vbi resciuit Megabates, [b] grauiter admodum ferens,

» αἱρεθῆ- » ναι.

» σι δὲ ἑκατὸν νέες ὧν ἔσονται ἅμα τῆι ἠοῖ. » δεῖ δὲ τούτοισι καὶ βασιλέα στρατὸν ἕπεσθαι » γίνεσθαι. ὁ μὲν δὴ Ἀρισταγόρης ὡς ταῦτα B » ἤκουσε, πρὸς χάριν ἐών, ἀπῆλθε ἐς Μίλητον. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, ὡς οἱ πέμψαντι ἐς Σοῦσα, καὶ ὑποθέντι τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισταγόρεω λεχθέντα, σπουδαίως καὶ αὐτὸς Δαρεῖος ἐδέξατο, προεσκευάσατο μὲν δὴ πολλὴν παρασκευὴν νεῶν, πολλὸν δὲ κάρτα ὅμιλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων. στρατηγὸν δὲ τούτων ἀπέδεξε Μεγαβάτην, ἄνδρα Πέρσην τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἑωυτοῦ τε καὶ Δαρείου ἀνεψιόν· τοῦ Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου Λα- C κεδαιμόνιος, εἰ δὴ ἀληθής γε ὁ λόγος, ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων ἠρμόσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχὼν τῆς Ἑλλάδος τυραννίδος ἡμέαν. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν Ἀρταφέρνης, ἀπέστειλε στρατὸν τοῦτον Ἀρισταγόρεα. παραλαβὼν δὲ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μιλήτου τόν τε Ἀρισταγόρεα καὶ τὸν Ἰάδα στρατὸν, καὶ τοὺς Ναξίους, ἔπλεε προφάσιν ποιεύμενος ὡς Ἑλλησπόντου· ἐπεί τε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ, ἔσχε τὰς νέας ἐς Καύκασον, ὡς D ἂν ἐνθεῦτεν βορέην ἀνέμῳ ἐς τὴν Νάξον διαβάλλοι. καὶ (οὐ γὰρ ἦν τοῦτο τοῖσι Ναξίοισι ἐπολέαν) πρῆγμα τοιόνδε συνεμέσησε γενέσθαι. ἐπείοντες Μεγαβάτεω τὰς ἐπὶ τῶν νεῶν φυλακὰς, ὅτι νέος Μυνδίης ἔτυχε ὢν οὐδεὶς φυλάσσων· ὁ δέ, δεινόν τι ποιησάμενος, ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ἐξευρόντας τὸν ἄρχοντα τῶνδε τῶν νεῶν, τῷ οὔνομα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δήσαντας διὰ θαλαμίης διελόντας τὸ νέος κατὰ τὸ ἔξω μὲν κεφαλὴν ποιοῦν τα, ἔσω δὲ τὸ E σῶμα. δεδεκτος δὲ τοῦ Σκύλακος, ἐξαγγέλλει τις τῷ Ἀρισταγόρῃ ὅτι τὸν ξεῖνόν οἱ τὸν Μύνδιον Μεγαβάτης δήσας λυμαίνοιτο. ὁ δὲ ἐλθὼν παραιτέετο τὸν Πέρσην. τυγχάνων δὲ οὐδενὸς τοῦ ἐδέετο, αὐτὸς ἐλθὼν ἔλυσε· πυθόμενος δὲ, κάρτα δεινὸν ἐποιήσατο ὁ Μεγαβάτης,

[a] Cuius filiam postea (si vera fama est) sibi despõsatã habuit Paus. Lacedæmonius, Cl. filius, Gr. tyrannus euadere cupiens.

[b] Id magnæ iniuriæ loco ducens,

Aristagoræ succensuit.

Aristagorã inuasit, Cui Aristagoras, Quid tibi, inquit, est cum istis negotiis? nónne te misit Artaphernes vt me sequereris, atque eò nauigares quocunque ego iuberem? quid multa agis? His verbis indignatus Megabates, vbi nox adfuit, misit Naxum quosdã cum naui, ad rem Naxiis quæ impenderet exponẽdam. Naxii, vt qui nihil minus quàm hanc aduersus se classem vẽturam expectabant, vbi id audierunt, omnia confestim ex agris in vrbẽ comportare: & se, vt qui obsidẽdi essent, instruere cibariis, potu, murorum refectione. Et isti quidem tanquam instante sibi bello sese apparabant: illi verò, posteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam præmunitos aggressi sunt. Consumptisque quatuor in obsidione mẽsibus, assumptáque à Persis quam secum attulerant pecunia, & maxima etiam ab Aristagora, quum plura desideraret obsidio, vbi mœnia Naxiis exulibus ædificauerunt, in continentem reuerterunt malè affecti. Aristagoras, quando quod Artapherni receperat præstare non poterat, nec exercitui stipẽdium exigenti dare, præsertim Megabate insimulante apud milites malè affectos, verebatúrque præterea ne regno Mileti fraudaretur, his de causis trepidus, de defectione cogitabat. Contigit enim è Susis ab Histiæo venire quendam compuncto notis capite, quibus Histiæus Aristagorã cõmonefaciebat vt ab rege deficeret. Id namq; volẽs Histiæus Aristagorę indicare, quia alia ratione facere non poterat, vtpote itineribus custoditis, fidelissimo è seruis caput erasit, literásque impressit, & hominem retinens quoad capilli renascerentur, vbi illi renati sunt, raptissimè dimisit Miletum, nihil aliud mandãs nisi vt quum Miletum peruenisset, iuberet Aristagorã eraso suo capite inspicere. Ea autẽ stigmata significabãt (vt à me superius dictũ est) defectionẽ. Hoc ideo Histiæus faciebat quòd magnã sibi

A καὶ ἐκαυέργετο τῷ Ἀρισταγόρῃ. ὁ δὲ εἶπε, Σοὶ δὲ καὶ τούτοισι τοῖσι πρήγμασι τί δέῃ; σὺ δὲ ἀπέστειλε Ἀρταφέρνης ἐμέο πειθεσθαι, καὶ πλέῃ τῇ αὐτῇ ἐγὼ κελεύω; τί πολλὰ πρήσσεις; Ταῦτα εἶπε Ἀρισταγόρης. ὁ δὲ, ζυμφορῇσι τούτοισι, ὡς νυξ ἐγίνετο, ἔπεμπε ἐς Νάξον πλοίῳ ἄνδρας Φερσόντας τοῖσι Ναξίοισι πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα. ⓐ γὰρ ὧν Νάξιοι οὐδὲν πάντως προσεδέκοντο ὅτι σφέας τὸν ὁλέθρον τοῦτον ὁρμήσεται.

B ἐπεὶ μάντιοι ἐπύθοντο, αὐτίκα μὰν ἐσενείκαντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ τεῖχος, παρεσκευάσαντο δὲ, ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ σιτία καὶ ποτά, καὶ τεῖχος ἐσάξαντο. καὶ οὗτοι μὰν παρεσκευάδατο ὡς παρεσομένου σφι πολέμου. ⓐ γὰρ ἐπεί τε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νέας ἐς τὴν Νάξον, πρὸς πεφευγότας προσέφερον, καὶ ἐπολιόρκεον μῆνας τέσσερας. ὡς δὲ τά τε ἔφερον ἤλθον χρήματα ⓐ Πέρσαι, τοῦτο κατεδαπάνησι σφι,

C καὶ αὖτις τῷ Ἀρισταγόρῃ προσανεσίμωτο πολλά, τό τε πλοῦτός τε ἐδέετο ἡ πολιορκίη, ἐνθαῦτα τείχεα τοῖσι φυγάσι τῶν Ναξίων οἰκοδομήσαντες, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν ἤπειρον, κακῶς πρήσσοντες. Ἀρισταγόρης δὲ ἐκ εἶχε τὴν ὑποδέξιον τῷ Ἀρταφέρνεϊ ἐκπλῆσαι. ἅμα ὑπ' ὀπίζε μὲν ἡ δαπάνη τῆς στρατιῆς ἀπαιτεομένη, ἀρρώδεέ τε, τοῦ στρατοῦ πρήξαντος κακῶς· καὶ Μεγαβάτης ζυμβεβουλεύκεε, ἐδόκεέ τε τὴν βασιληίην

D τῆς Μιλήτου ἀπαμήσεσθαι. ἀρρωδέων τε τούτων ἔκρησε, ἐβούλευετο ἀπόστασιν. συνέπιπτε γὰρ καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπῖχθαι ἐκ Σουσέων πρὸς Ἱστιαίου, σημήνοντα ἀπίστασθαι Ἀρισταγόρεω ἀπὸ βασιλῆος. ὁ γὰρ Ἱστιαῖος βουλόμενος τῷ Ἀρισταγόρῃ σημῆναι ἀποστῆναι, ἄλλως μὰν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλέως σημῆναι, ὥστε φυλασσομένων τὰς ὁδῶν ὁ ἴ, τὸν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας τὴν κεφαλὴν, ἔστιξε, καὶ ἀνέμεινε

E ἀναφῦναι τοὺς τρίχας. ὡς δὲ ἀνέφυσαν, τοὺς τρίχας ἀπέπεμπε ἐς Μίλητον, ἐντειλάμενος αὐτῷ ἄλλο μὰν οὐδὲν· ἐπεὰν δὲ ἀπίκηται ἐς Μίλητον, κελεύειν Ἀρισταγόρεω ξυρήσαντά μιν τοὺς τρίχας, καὶ ὁρᾶσθαι ἐς τὴν κεφαλήν. τὰ δὲ στίγματα ἐσήμαινε (ὡς ἐμοὶ εἰρηται) ἀπόστασιν. Ταῦτα δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐποίεε, συμφορὴν ποιεύμενος μεγάλην

παρεσκευάζοντο

ἐκπλέσαι.

τῷ ἐωϋτοῦ κατοχλῶ τὴν ὑπ' Σύσιοισι. ἀποστάσιος ὢν γνώμης, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας μετήσεσθαι ὅτι θαλάσσης, μηδὲ νεώτερόν τι ποιεύσης τῆς Μιλήτου, οὐδαμᾶ ἐς αὐτὴν ἤξειν ἔτι ἐλαχίζετο. Ἱστιαῖος μὲν νεὼ τῶν διαπρυσίων, ἀπέπεμπε τὸν ἄγγελον. Ἀρισταγόρης δὲ σὺν ἐπιστάσῃ τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα τῶν σὺν ἐλόντα. ἐβουλεύετο ὦν μετὰ τῶν ἑταίρων, ὑπόφασιν τὴν τε ἐωϋτοῦ γνώμην καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἱστιαίου ἀπιγμένα. A
Ⓐ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην τὴν αὐτὴν ἐξεφέροντο, κελεύοντες ἀπίστασθαι. Ἑκαταῖος δὲ ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλέϊ τῷ Περσέων ἀναιρέεσθαι, καταλέγων τὰ τε ἔθνεα πάντα τὰ ἦρχε Δαρεῖος, καὶ τὴν δυναμὶν αὐτοῦ· ἐπεί τε δὲ οὐκ ἔπειθε, δεύτερα συνεβούλευε ποιέειν ὅκως ναυκρατέες τῆς θαλάσσης ἔσονται. ὡς δὲ οὐδαμῶς ἔφη λέγων σφορὴν ἐσόμενον τοῦτο. ἁρπάσασθαι γὰρ τὴν δυναμὶν τῶν Μιλησίων εὐσταθέα· εἰ δὲ τὰ χρήματα καταρρεθείη τὰ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ ἐν Βραγχίδῃσι, τὰ Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἀνέθηκε, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ὑπερκρατήσειν τῆς θαλάσσης· καὶ οὕτω αὖτις τε ἕξειν χρήματα λαβεῖν, καὶ τοὺς πολεμίους οὐ συλήσειν αὐτά. τὰ δὲ χρήματα ἰών τῶν μεγάλα, τῷ πρώτῳ ὡς δεδήλωταί μοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λόγων. αὐτὴ μὲν δὴ οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη. ἐδόκεε δὲ ὅμως ἀπίστασθαι· ἕνα τε αὐτέων πλώσαντα ἐς Μυούντα ἐς ὃ τραπόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόν, ἐὸν ἐν ταύτῃσι, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ὅτι τῶν νεῶν ὅτισπλέοντας στρατηγούς. ἀποπεμφθέντος δὲ Ἱστιαγόρεω κατ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ συλλαβόντος δόλῳ Ὀλίατον Ἰβανώλιος Μυλασσέα, καὶ Ἱστιαῖον Τύμνεω, Τερμερέα, καὶ Κώϊον Ἐρξάνδρου, τὸν Δαρεῖος Μιτυλήνῃσι ἐδωρήσατο, καὶ Ἀρισταγόρην Ἡρακλείδεω Κυμαῖον, καὶ ἄλλους συχνούς· οὕτω δὴ ὁ τὸν ἐμφανέος ὁ Ἀρισταγόρης ἀπεσήκεε, πρῶτα ἐπὶ Δαρείῳ μηχανώμενος. καὶ πρῶτα μὲν λόγῳ μετεὶς τὴν τυραννίδα, ἰσονομίην ἐποίεε τῇ Μιλήτῳ, ὡς αἱ ἐχόντες αὐτοῦ οἱ Μιλήσιοι σὺν αἰτιζέατο· μετὰ δὲ, καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ τὠυτὸ τοῦτο ἐποίεε, τοὺς μὲν ἐξελαύνων τῶν τυράννων, τοὺς δὲ ἑλάβε

Termera 190

iactura ducebat se Susis distinere: etiam atque etiam sperans fore vt si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur: sin Miletus nil noui moliretur, nullâ sibi viam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum quidem nuntium Histiæus hæc considerans mittebat. Aristagoras autē, quum ei hæc omnia cósentanea per idem tempus cōtigissent, retulit [a] ad seditiosos tā de sua sententia quàm de Histiæi mandatis. a Ad suę factionis homines.
Cui quum cæteri omnes assensissent, iubentes vt rebellaret, Hecatæus tamen historiographus initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum, enumerans cūctas nationes quibus Darius imperaret, omnémque illius potentiam: sed quū hoc persuadere nō posset, secundò loco suadere vt classe mare occuparent, negans se videre qua alia ratione id esset euenturum. scire enim se Milesiorum vires esse imbecillas: si tamē pecuniæ è tēplo quod est in Branchidis tolleretur, quas Crœsus Lydus reposuisset, multū spei recipere maris potiundi, atque ita pecuniam & ipsos habituros ad vtendū, nec hostes eā spoliaturos. Erant autem hæ ingentes pecuniæ, quemadmodū à me in primo libro declaratum est. Verùm ne hæc quidem sentētia obtinuit, sed illa, vt omnino rebellaretur: vtque vnus eorū Myuntem nauigaret ad exercitum qui è Naxo reuersus illic agebat, vt conaretur duces classiariorum comprehendere. Missus autem ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliatum Ibanolis filium Mylassensem, & Histiæum Tymnis Termenensem, & Coem Erxandri filium, quem Darius Mitylenę donauerat, & Aristagorā Heraclidis filium, Cymæum, complurésque alios. Ita ex professo Aristagoras defecit omnia in Darium comminiscens: & primùm quidē, verbo duntaxat tyrannidem [b] immutans, statum reipublicæ Mileti constituit, vt secum libenter Milesii rebellarent. Idē dehinc in reliqua Ionia fecit, tyrannorum alios eiiciens, ex aliis b Aut aliud legit quàm nos, aut male vertit.

autem quos ceperat è nauibus iis quæ aduersus Naxum vnà ierãt, vt ciuitatibus gratificaretur, [a] alium in alia vrbe diuendens, ex qua quisque illorum erat. Quorũ Coem Mitylenæi vt acceperunt, sine mora productum lapidibus interemerunt: Cymæi suum dimiserunt. Posteaquam autem & alii complures tyrãni fuga solum vertêre, passim per ciuitates tyrãnorũ abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus cõstitui singulos magistratus, mõxque ipse Lacedæmonem triremi pro legato missus est. opus enim erat magnã aliquam comparare societatem.

a Alium alii vrbi tradens.

Spartæ regnum iam nõ tenebat Anaxandrides, Leontis filius, quia non superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: non ille quidem propter virtutis specimen, sed propter genus. Etenim Anaxandrides duxerat in matrimonium sororis filiã, quæ etsi cordi erat, tamen ex ea liberos non suscipiebat. Id quum ita esset, [b] ephori his eum verbis incusauerunt: Si tu tibi non prospicis, at certè nobis hoc non est despiciendum, Eurysthei genus labefieri. Tu igitur quãdoquidem vxorẽ habes quæ non concipit, ea repudiata aliam ducito, gratissimam rem in hoc Spartiatis facturus. His ille respondens, negat se earum rerum alterutram esse facturum: & hos non rectè consulere ait, qui ipsum hortentur repudiata quã habeat vxore innoxia, alteram ducere: eõque se non esse pariturum. Cui ephori atque optimates consilio inter se habito retulerunt: Quoniam te cernimus amore coniugis quam habes implicitũ, facito quod dicemus, ac noli repugnare, nequid de te Spartiatæ grauius cõsulant. Coniugem quam habes vt repudies non postulamus: quæcũque ei præstas nunc, ea omnino præstato: alteram tamen ducito præter hanc vxorem, quæ sit fœcunda. Hæc dicentibus assensus est Anaxandrides: qui duas dehinc vxores habens, binis ædibus habitabat, haudquaquam Spartiati-

b Ephori et accersito dixerunt.

A Ἰωμαίους ἀπὸ τῆσδε τῆς συμπλοκῆς ἐόντα Νάξον, τούτους δὲ φίλα βουλόμενος ποιέεσθαι τῇσι πόλισι, ἐξεδίδου, ἄλλον ἐς ἄλλην πόλιν παραδιδοὺς, ὅθεν εἴη ἕκαστος. Κώιων μὲν νῦν Μιτυληναῖοι, ἐπεί τε τάχιστα παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. Κυμαῖοι δὲ τὸν σφέτερον αὐτέων ἀπῆκαν. ὡς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ πλεῦνες αὐτῶν ἀπίεσαν, τυραννίων μὲν νέων κατάπαυσις ἐγίνετο ἀνὰ τὰς πόλιας· Ἀρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ὡς τοὺς B τυραννίους κατέπαυσε, γραμματέα ἐν ἑκάστῃ τῶν πολίων κελεύσας ἐκέσθαι καὶ σφέα, δεύτερα αὐτὸς ἐς Λακεδαίμονα τεμπρεῖ ἀπόστολος ἐγίνετο. ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης τινὸς οἱ μεγάλης ἐξευρεθῆναι.

τυραννίους ἀπ.

Τῆς δὲ Σπάρτης Ἀναξανδρίδης μὲν ὁ Λέοντος οὐκέτι ἐβασίλευε, ἀλλὰ ἐτετελευτήκεε· Κλεομένης δὲ ὁ Ἀναξανδρίδεω εἶχε τὸ βασιλήιον, οὐ κατ' ἀνδραγαθίην ἐὼν, ἀλλὰ κατὰ γένος. Ἀναξανδρίδης γὰρ ἔχοντι γυναῖκα ἀδελφεῆς ἑωυτῦ γαμετέην, καὶ ἐούσης τοιαύτης οἱ καταγυμίης, παῖδας οὐκ ἐγίνοντο. Τούτου δὲ τοιούτου ἐόντος, C ἐλθόντες εἶπαν, ὅτι κελεσάμβροι αὐτὸν, Εἰ τί σύ γε σεωυτοῦ μὴ προορᾷς, ἀλλ' ἡμῖν τοῦτ' ὀκί οὐ προιδεῖν, γένος τὸ Εὐρυσθενέων γενέσθαι ἐξίτηλον. σὺ νῦν τὴν μὲν ἔχεις γυναῖκα, ἐπεί τοι οὐ τίκτει ἐκ σέο, ἄπες, ἄλλην δὲ γῆμον. καὶ ποιέων ταῦτα, Σπαρτιήτῃσι ἀδήσεις. ὁ δὲ ἀμείβετο, φὰς D ταῦτά τε ἑωυτοῦ δίκαια ποιήσειν· ἐκείνους τε οὐ καλῶς συμβουλεύειν, προαγορεύοντας, τὴν ἔχει γυναῖκα, ἐοῦσαν αὐτῷ ἀμεμπτότατον ἐς ἑωυτὸν, ταύτην ἀπέντα, ἄλλην ἐσάγεσθαι. ταῦτα δὲ σφι πιθέσθαι. μετὰ ταῦτα οἱ ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες συμβουλευσάμενοι, μετέφερον Ἀναξανδρίδῃ τάδε, Ἐπεὶ τοίνυν τοι μεμηχόμεθα σε ὁρέοντες τῆς ἔχεις γυναικὸς, σὺ δὲ ταῦτα ποιέεις, καὶ μὴ ἀντιβαίνωμεν τοῦτοισι, ἵνα μή τι ἀλλοῖον μετὰ σεῦ οἱ Σπαρτιῆται βου- E λεύσωνται. γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις οὐ παρακελευόμεθά σευ τῆς ἐξέσιος· σὺ δὲ ταύτην τε πάντα ὅσα νεῦν παρέχεις παρέχε, καὶ ἄλλην μετὰ ταύτην ἐσάγαγε γυναῖκα τεκνοποιόν. ταῦτά κοι λεγόντων, συνεχώρησε ὁ Ἀναξανδρίδης. πρότερον δὲ, γυναῖκας ἔχων δύο, δίξας ἰστίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμῶς Σπαρ-

ἐξ. ἐξώσιος.

ἐπιτηκὰ χρόνου· ὃ οὐ πολλῷ διεξιόντος, ἡ ἐσύ- A τερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκτει τὸν δὴ Κλεο-
μένεα τοῦτον. καὶ αὕτη τε ἔφερε βασιλέα Σπαρτιήτησι ἀπεφάνε· καὶ ἡ πρεσβυτέρη γυ-
νὴ τὸν πρεσβύτερον χρόνον ἄτοκος ἐοῦσα, τότε
δὴ ἐκύησε, σεσυτῇ ἔχουσα τὴν ἐπισκοπήν. ἐ-
γεύσατο δὲ αὐτίκα ἀληθέι λόγῳ, ᾧ τῆς ἐ-
πελθούσης γυναικὸς οἰκήιοι πυθόμενοι ὠ-
χλεον, φάρμακα αὐτίκα κομπέειν ἄλλως, βου-
λομένην τὸν παῖδα ἐκβαλέεσθαι. δεινὰ δὲ ποιεύν-
των αὐτέων, τῇ χρόνου σεσωπέμενοντος, τὸν δ' B
ἀπιστίης οἱ ἔφοροι τίκτουσαν τὴν γυναῖκα
περιζόμενοι ἐφύλαξαν. ἡ δὲ ὡς ἔτεκε Δω-
ριέα, ἰθέως ἔχει Λεωνίδεω· καὶ μετὰ τοῦτον,
ἰθέως ἔχει Κλεόμβροτον. ᾧ δὲ καὶ διδύμους
λέγουσι Κλεόμβροτον καὶ Λεωνίδεω γενέ-
σθαι. ἡ δὲ, Κλεομένεα τεκοῦσα, καὶ τοὐτέου
ὕστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ, ἐοῦσα θυγάτηρ Πε-
ριήνητάδεω τοῦ Δημαρμένου, οὐκέτι ἔτικτε τοὐ-
τέου ὕστερον. ὁ μὲν δὴ Κλεομένης, ὡς λέγεται,
ἐὼν τε οὐ φρενήρης, καὶ μανικός τις. ὁ δὲ Δω- C
ριεὺς ἐὼν τῶν ἡλίκων πολλῷ πρῶτος. δῶν τε
ὑπίστατο καὶ τ' ἀνδραγαθίῃ αὐτὸς οἱ σφέων ἔ
βασιληίην. ὥστε ὦν οὕτω φρονέων, ὅκως
Ἀναξανδρίδης ἀπέθανε, καὶ ᾧ Λακεδαι-
μόνιοι χρεώμενοι τῷ νόμῳ, ἐξήσαντο βασι-
λῆα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένεα, ὁ Δω-
191 ριεὺς δεινόν τε ποιεύμενος, καὶ οὐκ ἀξιῶν ὑ-
πὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι, αἰτήσας λαὸν,
Σπαρτιήτας ἄγε ἐς ἀποικίην· οὔτε τῷ ὁ D
Δελφοῖσι χρησηίῳ χρησάμενος, ἐς τὴν τα
γῆν κτίσων ἰὴν, οὔτε ποιήσας τῶν νομι-
ζομένων, οἷα βαρέως φέρων, ἀπίξ ἐς τὴν
Λιβύην τὰ πλοῖα· κατηγέοντο δὲ οἱ ἄνδρες
Θηβαῖοι. ἀπικόμενος δὴ ἐς Κίνυπα, οἴκησε
χῶρον κάλλιστον τῶν Λιβύων τῶνδε τοπαιμόν.
ἔζεσθησε δὲ ὀγδοήκοντα ἔτεϊ ὑστερον ὑπὸ
Μαχέων τε καὶ Λιβύων καὶ Καρχηδονίων,
ἀπίκετο ἐς Πελοπόννησον. ἐνθαῦτα δὲ οἱ
Ἀντιχάρης, ἀνὴρ Ἐλεώνιος, συμβούλευσέ
οἱ ὑπὸ τῶν Λαΐου χρησμῶν, Ἡρακλείην τὴν E
ἐν Σικελίῃ κτίζειν, φὰς πᾶσαν τὴν Ἐρυκος χώρην
εἶναι Ἡρακλέων δέων, αὐτοῦ Ἡρακλέος
κτησαμένου. ὁ δὲ, ἀκούσας ταῦτα, ἐς Δελ-
φοὺς οἴχετο χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ
αἱρεῖ ἐπ' ἰὼν τελέσαι χῶρον. ἡ δὲ Πυθίη οἱ

cè faciens. Non lõgo interiecto tempore, vxor quæ posterius ducta est parit hunc Cleomenem, *quem mater successorem regni Spartiatarum nuncupabat. At vxor prior quæ hactenus sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato vsa: quæ quum reuera prægnans esset, domestici tamen posterioris vxoris id audientes, ac molestè ferentes, dicere, iactari hoc ab illa animo subiiciendi sibi partũ. Itaque his indignè ferẽtibus, exacto tempore pariendi, ephori increduli fœminæ parturienti [b]custodes apposuerunt: quæ Dorieũ peperit, móxque Leonidem, & post hunc gradatim Cleombrotum. Sunt etiam qui dicant Cleombrotum atque Leonidẽ fuisse geminos. At quæ Cleomenem peperit, secundo loco in matrimonium ducta, filia Perinetadæ, filii Demarmeni, alium filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem non compos (vt fertur) sed inops mentis, Dorieus autem inter æquales omnes primus erat, meritóque putans se ob virilitatem regno potiturũ. hoc ita opinione præsumens, defuncto Anaxandrida quum Lacedæmonii Cleomenem ex lege, quòd maximus natu esset, creassent, indignè id tulit, sibi à Cleomene imperari. Igitur petita à Spartiatis plebe, coloniam duxit, neque Delphico vsus oraculo, in quam terram ad vrbem condẽdam tenderet, neque quippiam consuetorum exequutus: adeo rem indignè ferebat. In Libyam autem nauigãs ducibus Thebanis ad Cinypen delatus, locum incoluit totius Libyæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis & Libybus & Carthaginensibus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares vir Eleonius ei consilium dedit ex Laii oraculis, vt Heracleã in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse Heraclidarum, ab ipso Hercule, *id est, Hercule*, conditore. Hoc ille audito Delphos se contulit ad oraculum consulendum nunquid regione ad quam mittebatur potiturus esset. Pythia eum poti-*

b Atque ipsa quidem produxit eũ qui deinceps regni administra tioné susciperet. *Ita Camerar.*

b *Dicitur tamen ἐφύλαξαν, perinde ac ipsimet fuerint custodes.*

turum reſpõdit. Sumptáque Dorieus claſſe quam & in Libyam duxerat, Italiã præteruehebatur. Ea tempeſtate (vt ferunt) Sybaritæ cum Tely rege ſuo bellum Crotoniatis erant illaturi: id metuentes Crotoniatæ Dorieum vt ſibi opẽ ferret, orauêre. Hic precibus inductus, vnà cum illis aduerſus Sybarin contendit, eámque cepit. Hæc Sybaritæ Dorieũ & qui cum illo erant feciſſe aiũt. at Crotoniatæ negant quempiã ſe peregrinum in bello aduerſus Sybaritas aſciuiſſe, præter vnum Calliam Eleum Iamideorũ vaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyranno ad ipſos tranſfugiſſe, hoc modo, quòd ſacrificans de eundo aduerſus Crotonem, non litaret. Hæc iſti aiunt, quarum rerum vtrique teſtimonia hæc adferũt: Sybaritæ quidẽ, partim fanum ac templum prope Craſtin, quod Dorieum capta vrbe aiunt extruxiſſe Mineruæ cognomine Craſtiæ: partim ipſi Dorici necem, quam volunt eſſe maximum teſtimoniũ, quoniã cõtra vaticinia agens interẽptus fuit. Si enim nihil niſi id ad quod mittebatur feciſſet, nec trãſgreſſus eſſet, Erycinam regionẽ obtinuiſſet, & obtentam poſſediſſet, nõ ipſe cum exercitu abſumptus eſſet. At Crotoniatæ multa monſtrant peculiariter donata Calliæ Eleo in agro Crotonienſi, quæ etiam ad meam vſque memoriã prognati Calliæ colebãt: Dorieo autẽ & eius poſteris nihil omnino fuiſſe donatum. cui tamen, ſi in bello Sybaritano fuiſſet Crotoniatis auxilio, multo plura quàm Calliæ fuiſſẽt donata. hæc pro ſe vtrique eorum teſtimonia referunt: quorum vtris accedere quiſque mauult, his accedat licet. Nauigarunt autem cum Dorieo & alii Spartiatarum, deducendæ coloniæ ſocii, Theſſalus, & Paræbates & Celees & EVryleon: qui quum omni claſſe Siciliam tenuerunt, ſuperati à Phœnicibus atq; AEgeſtanis, in prælio occubuerunt; vno tantùm ex hac aduerſa pugna ſuperſtite EVryleonte: qui collectis eorum

A χρᾶ αἱρήσειν. Δωριεὺς δὲ ὁ Ἀναξανδρίδεω τοῦ
τόλμην τὴν ἐς Λιβύην ἦγε, ἐκμοίρετο παρὰ τὴν
Γαλίλιον. ἦν δὲ χρόνου οὐ πολλοῦ, ὡς λέγουσι Συβαρῖται, σφέας τε αὐτοὺς, καὶ Τῆλιν τὸν ἑωυτῶν βασιλῆα ὅτι Κρότωνα
μέλλον στρατεύεσθαι· τοὺς δὲ Κροτωνιήτας
πρεσβείας ἀποπεμπομένους, δεηθῆναι Δωριέος
σφίσι συμμῖξαι, καὶ τυχεῖν δεηθέντας. συ-
στρατεύεσθαί τε δὴ ὅτι Συβαρίν Δωριέα,
καὶ συνελεῖν τὴν Συβαρίν. Ταῦτα μὲν νεω
B Συβαρῖται λέγουσι παῖσαι Δωριέά τε καὶ
τοὺς μετ' αὐτοῦ· Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα σφί-
σι φασὶ ξεῖνον προσεπιλαβέσθαι τῶν πρὸς
Συβαρίτας πολέμου, εἰ μὴ Καλλίην τὸν
Γαμιδέων μάντιν Ἠλεῖον μοῦνον· καὶ τοῦτον
ἔπεφνε τρισσά· πρῶτα Τήλυος τοῦ Συβαρι-
τέων τυραννεύοντος ἀποδρήσαντα ἀπικέσθαι παρὰ σφέας, ἐπεί τε οἱ τὰ ἱρὰ οὐ προσεχώρεε χρησὰ ὑομένῳ ὅτι Κρότωνα. Ταῦτα
C οὐκ οὗτοι λέγουσι. μαρτύρια δὲ ἑκατέροι ἀποδεικνύουσι τάδε. Συβαρῖται μὲν
τέμενός τε καὶ νηὸν ἐόντα πρῶτα τὸν ἔξω
Κρᾶσιν, τὸν ἱδρύσασθαι σὺν ἐλόντα τὴν πόλιν Δωριέα λέγουσι Ἀθηναίῃ ἐπωνύμῳ
Κρᾶσιν. τοῦτο δὲ, αὐτοῦ Δωριέος τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται, ὅτι πρὸς τὰ
μεμαντευμένα ποιέων διεφθάρη. εἰ γὰρ δὴ
μὴ προέστρηξε μηδὲν, ἐπ' ᾧ οἱ ἐξῆλθε ἐποίεε,
εἶλε ἂν τὴν Ἐρυκίνην χώρην, καὶ ἐλὼν κατέσχε, οὐδ' ἂν αὐτὸς τε καὶ ἡ στρατιὴ διεφθάD ρη. οἱ δ' αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνύουσι Καλλίῃ μὲν πρὸ Ἡλείῳ ἐξαίρετα ἐν γῇ τῇ Κροτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι
ἐνέμοντο οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι· Δωριεῖ δὲ
καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπογόνοισι, οὐδέν. καίτοι
εἰ συνεπελάβετο τοῦ Συβαριτικοῦ πολέμου
Δωριεύς, δοθῆναι ἂν οἱ πολλαπλάσια ἢ
Καλλίῃ. Ταῦτα μὲν νεωτέροι αὐτέων
μαρτύρια ἀποφαίνονται· καὶ πρέσβυτέροισί τισι πυθέσθαι αὐτέων, τούτοισι προσχω-
E ρέω. συνεπλέον δὲ Δωριεῖ καὶ ἄλλοι συγκτίσαι Σπαρτιητέων, Θεσσαλὸς καὶ Παραιβάτης καὶ Κελέης καὶ Ἐυρυλέων. οἵ ἔπειτε ἀπίκοντο πρὸς τόλῳ ἐς τὴν Σικελίην,
ἀπέθανον μαχεσάμενοι Φοινίκων καὶ Αἰγεσταίων. μοῦνος δὲ γε Ἐυρυλέων
τῶν συγκτίσεων παρεγένετο τούτου τοῦ πάθεος. συλλαβὼν δὲ αὖ τῆς στρατιῆς τοὺς

τῶν Ἑρμοκρέοντος, ἔχε Μινῴου τὴν Σελινουσίων ἀποικίδα καὶ σὺν ἐλευθερίῃ Σελινουσίοισι τὴν μουνάρχου Πυθαγόρεω μετὰ δὲ, ὡς τύραννον καὶ τεῖλε, αὐτὸς τυραννίδι ἐπεχείρησε Σελινουντος, καὶ ἐμουνάρχησε χρόνον ὀλίγον· οἱ γὰρ μιν Σελινούσιοι ἐπέμασάντες ἀπέκτειναν καταφυγόντα ἐπὶ Διὸς ἀγοραίου βωμόν. συνέβη δὲ καὶ Δωριέι τῷ συνοικήσαντι Φίλιππος ὁ Βουτακίδεω, Κροτωνιήτης ἀνήρ, ἐς ἁρμοσάμενος Τήλυος θυγατέρα Συβαρίτεω θυγατέρα, ἔφυγε ἐκ Κρότωνος· ψευσθεὶς δὲ τοῦ γάμου εἴχετο πλεόνων ἐς Κυρηναίους· ἐκ ταύτης δὴ ὁρμεώμενος συνέβησε τὸ οἰκήιόν τε τέλεον καὶ οἰκίην αἰδρείην δαπάνῃ, ἐών τε Ὀλυμπιονίκης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων τὸν κατ' ἑωυτόν· τοῦτο δὲ ὁ ἐωυτοῦ κάλλος ἐνείκατο τῷδε· Αἰγεσταίων τὰ οὐδὲ δεὶς ἄλλος· ὅτι γὰρ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἥρωον ἱδρυσάμενοι, θυσίῃσι αὐτὸν ἱλάσκονται. Δωριεὺς μὲν νυν τρόπῳ τοιούτῳ ἐτελεύτησε. εἰ δὲ ἐμπεδώσε βασιλευόμενος ὑπὸ Κλεομένεος, καὶ κατέμεινε ἐν Σπάρτῃ, ἐβασίλευσε ἂν Λακεδαιμονος. οὐ γὰρ τινα πολλὸν χρόνον ἦρξε ὁ Κλεομένης, ἀλλ' ἀπέθανε ἄπαις, θυγατέρα μούνην λιπὼν τῇ οὐνόμα ἦν Γοργώ.

Ἀπικνέεται δὴ ὦν ὁ Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος ἐς τὴν Σπάρτην, Κλεομένεος ἔτι ἐόντος τὴν ἀρχήν. ὃς δὴ ἐς λόγους ἦιε, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χαλκέον πίνακα, ἐν τῇ γῆς ἁπάσης περίοδος ἐνετέτμητο, καὶ θάλασσά τε πᾶσα καὶ ποταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ Ἀρισταγόρης, ἔλεγε τάδε αὐτῶν τοιάδε, Κλεόμενες, σπουδὴν μὲν τὴν ἐμὴν μὴ θαυμάσῃς τῆς ἐνθαῦτα ἀπίξιος· τὰ γὰρ ἔχει τοιαῦτα. Ἰώνων παῖδας δούλους ἐστὶ αἰσχρὸν ἐλευθέρους, ὀνείδος καὶ ἄλλως μέγιστον μὲν αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ μᾶλλον τοῖσι λοιποῖσι ὑμῖν, ὅσῳ προέστατε τῆς Ἑλλάδος. νεῦσον ὦν πρὸς θεῶν τὴν Ἑλληνίων ῥῦσαι Ἴωνας ἐκ τῆς δουλοσύνης, ἀνδρῶν ὁμαίμονας. εὐπετέως δὲ ὑμῖν ταῦτα χωρέειν οἷά τε ἐστί· οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἀλκιμοί εἰσι, ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον, ἐς τὰ μέγιστα αὐτήκετε ἀρετῆς πέρι. ἥτε μάχη αὐτέων, ἐστὶ τοιήδε, τόξα, καὶ αἰχμὴ βραχέα. ἀναξυρίδας δὲ ἔχοντες

reliquum, occupauit Minoa Selinusiorum colonia, Selinusiósque liberauit monarchia Pythagoræ. Huc quum sustulisset, ipse tyrannidem Selinuntis inuasit. Sed ad breue tempus eam obtinuit. nam Selinusii impetu in eum facto, quum ad Iouis forensis aram confugisset, obtruncarunt. Dorico & vix & mortis socius fuit Philippus Butacides, vir Crotoniata, qui desponsa sibi filia Telys Sybaritæ, Crotone [a] profugerat, abnegatóque matrimonio trãsmisit Cyrenen. Ex hac discedens, sectatus est familiarem triremem, ac familiarium virorum sumptũ, quòd esset olympionices, *id est, victor certaminis ad Olympia*, & [b] omnium illinc Græcorum speciosissimus. Ob quam corporis speciẽ ab Ægestanis ea quæ nemo alius reportauit. nam sepulturæ eius heroico monumento extructo, Ægestani hostias offerunt. Hunc in modum Dorieus vita functus est. qui si in animum induxisset ferre Cleomenis regnum, & in Sparta permansisset, regnũ fuisset Lacedæmoniorum potitus. Neque enim diu Cleomenes imperauit: ac fine liberis decessit, vna dũtaxat relicta filia, cui nomen Gorgo.

Cleomene igitur imperium tenẽte, Spartam venit Aristagoras Mileti tyrãnus: Cleomenémque alloquuturus conuenit, habens (vt Lacedæmonii aiunt) æream tabellam, in qua totius terræ ambitus erat inciſus, eũctúmque mare, atque omnia flumina. Huius in colloquium vbi venit, ita ad eum inquit: [c] Studiũ meũ Cleomenes qui huc aduenerim, ne mireris. non enim abs re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera seruam esse, cùm nobis ipsis dedecus dolórque maximus est, tũ verò vobis, & eo maior quo magis cæteros in Græcia antecellitis. proinde nunc per deos Græcos eripite Iones à seruitute, consanguineos vestros. quod facile est ad præstandum: nam neque barbari sunt viri strenui, & vos in summum rei bellicæ per virtutem euasistis, [d] & genus pugnandi eorum huiusce modi est: breues arcus ac breuia spicula,

a Crotone exiluit: frustratúsque matrimonio Cyrenem transmisit. ex qua profectus *Dorieum* propria triremi proprijsq; in suos milites sumptibus, sequutus est, quum esset ol.

b Omnium sui temporis Græcorum.

c Ne meum in conficiendo hoc ad vos itinere studium admireris Cleomenes. de eo enim núc agitur, vt Iones ex liberis serui fiant. quod cum nobis ipsi d. dol. max. est, tum inter cæteros, vobis, eo præsertim nomine quòd Græciæ præstis. *vel, præsides esse.*

d Eorúmque pugna talis est, Arcus & breue spiculum. Quinetiã

bracas induti, & pileis capita operti, in pugnã prodeunt. adeo eos superare facile est. *Alij χρυσαίας aliter exponunt.*

lógásque in capitibus cristas, (vnde faciles captu sunt) gerentes, in pugnam eunt. Ad hæc, tantum bonorum est iis qui eam incolũt continentem, quantum non est cæteris vniuersis, tum auri (vt ab hoc incipiamus) tum argẽti, tum æris, tum variæ vestis, tũ iumentorum, tum mancipiorum: quibus vos, si potiri libuerit, potiemini. Sunt quoque inter se confines, vt ego dixeram. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terrã incolunt tum aliarum rerũ tum verò argenti feraciſſimam. Hæc autem dicebat, ostendens in ambitu terræ in tabella quã attulerat descripto. Lydis verò (dicebat Aristagoras) cõfines sunt hi Phryges, auroram versus, pecorũ copia & terræ vbertate, omnium quos ego noui longè beatissimi. Phrygibus confines sunt Cappadoces, quos nos Syros appellam⁹. His confines sunt Cilices; huius maris accolæ, vbi hæc Cypr⁹ insula est sita: qui tributum annuũ regi pendunt quingena talenta. His Cilicibus cõfines sunt hi Armenii, & ipsi re pecuaria abũdantes. Armeniorum hanc regionẽ contingunt Matieni, quorũ terræ Cissia hæc confinis est: in qua iuxta fluuium hunc Choaspẽ sita sunt, hæc Susa, vbi rex magnus domicilium habet, atque hîc pecuniarum thesauri sunt. [a] Hanc vos vrbem si animosè ceperitis, iam cũ Ioue de diuitiis licet certetis. Neque verò operæpretium est vos suscipere prælia pro terra neque multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus, aduersus Messenios [b] vestros consortes, & Arcades & Argiuos, quibus nihil est neque auri neque argenti, quarũ rerum cupiditate quis inducitur ad mortem periclitãdam: at quũ offeratur occasio totius Asiæ facilè potiundæ, aliud quippiã præoptabitis? Hæc Aristagoras dicebat. Cui respondens Cleomenes, Milesie, inquit, hospes, in triduũ tibi differo respondere. Tũc quidem hactenus processum est, vbi verò dies responsioni præstituta adfuit, & ad locũ de quo conuenerant, ventũ est, interrogauit Aristagorã Cleomenes quot dierũ

a Hanc vos vrb. si ceperitis, iam cum Ioue audacter de diuitiis certetis.

b Viribus vobis pares.

A ἔρχονται ἐς τὰ μάχας, καὶ κυρβασίας ὀπὶ τῇσι κεφαλῇσι. οὕτω εὐπετέες χειρωθῆναί εἰσι. ἔστι δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τῶν ἠπείρου ἐκείνῳ νεμομένοισι, ὅσα οὐδὲ τοῖσι συνάπασι ἄλλοισι· ἀπὸ χρυσοῦ ἀρξαμένοισι, ἀργυρος, καὶ χαλκὸς, καὶ ἐσθὴς ποικίλη, καὶ ὑποζύγιά τε καὶ ἀνδράποδα. τὰ ὑμῖν βουλόμενοι, αὐτοὶ αὐτὰ ἔχοιτε. κατοίκηνται δὲ ἄλλη ἄλλων ἐχόμενοι, ὡς ἐγὼ φράσω. Ἰώνων μὲν τῶνδε οἵδε Λυδοὶ, οἰκέοντές τε χώρην ἀγαθὴν καὶ πολυαργυρώτατοι ἐόντες. δεικνὺς δὲ ἔλεγε ταῦτα ἐς τὴν τῆς γῆς περίοδον, τὴν ἐφέρετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετμημένην. Λυδῶν δὲ (ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης) οἵδε ἔχονται Φρύγες οἱ πρὸς τὴν ἠῶ, πολυπροβατώτατοί τε ἐόντες ἀπάντων τῶν ἐγὼ οἶδα καὶ πολυκαρπότατοι. Φρυγῶν δὲ ἔχονται Καππαδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλέομεν. τούτοισι δὲ πρόσουροι Κίλικες, κατήκοντες ὅτι θαλάσσης τὴν δὴ οἵδε Κύ- C προς νῆσος κέεται· οἱ πεντακόσια τάλαντα βασιλεῖ τὸν ἐπέτειον φόρον ὑποτελέουσι. Κιλίκων δὲ τῶνδε ἔχονται· Ἀρμένιοι οἵδε, ἐὺ οὖτοι ἐόντες πολυπρόβατοι· Ἀρμενίων δὲ, Ματιηνοὶ, χώρην τὴνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ τούτων γῆ ἥδε Κισσίη, ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε Χοάσπεα κείμενά ἐστι πόλις Σοῦσα τοῦ- a τα, ἔνθα βασιλεὺς τε μέγας δίαιταν ποιέεται, καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐνταῦτά εἰσι. ἑλόντες δὲ ταύτην τὴν πόλιν, ἅμαρ- D τάνετε ἤδη τοῦ Διὸς πλούτου περὶ ἐρίζετε. ἀλλὰ περὶ μὲν χώρης ἄρα οὐ πολλῆς, οὐδὲ οὕτω χρηιῆς, καὶ οὐρίων σμικρῶν, χρεών ἐστι ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι πρὸς τε Μεσσηνίους ἐόντας ἰσοπαλέας, καὶ Ἀρκάδας τε καὶ Ἀργείους. τοῖσι οὔτε χρυσοῦ ἐχόμενόν ἐστι οὐδὲν, οὔτε ἀργύρου, τῶν περὶ καὶ τινα ἀνὴρ θυμὸν μαχόμενον ἀποθνήσκειν. πρέον δὲ τῆς Ἀσίης πάσης ἄρχειν διπετέως, b παρέχ ἄλλο τινὰ ἀνεύρησθε; Ἀρισταγόρης μὲν ταῦτα E ἔλεξε. Κλεομένης δ' ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀναβαλλόμενά τοι ἐς τρίτην ἡμέρην ἀποκρινέεσθαι. τότε μὲν ἐς τοσοῦτον ἤλασαν· ἐπείτε δὲ ἡ κυρίη ἡμέρη ἐγίνετο τῆς ἀποκρίσιος, ἦλθόν τε ἐς τὸ συγκείμενον, εἴρετο ὁ Κλεομένης τὸν Ἀρισταγόρην ὁκοσέων ἡμερέων

ἀπὸ ἰω-

ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἰώνων ὁδὸς εἰὴ πρὸς Σάρδις βασιλῆα. ὁ δὲ Ἀρισταγόρης, πάλαι ἐὼν σοφὸς, καὶ ἀφικόμενον ἐκεῖνον δι', ἐν τούτῳ ἐσφάλη. χρεὼν γὰρ μιν μὴ λέγειν ὃ ἐὸν, βουλόμενον γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν Ἀσίην, λέγει ἐξ ὧν, τριῶν μηνῶν φάς εἶναι τὴν ἄνοδον. ὁ δὲ, ὑπολαβὼν τὸν ὕστερον λόγον, τὸν ὁ Ἀρισταγόρης ὥρμητο λέγειν περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπε, Ὦ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀπαλλάσσεο μὲν Σπάρτης πρὸ δύντος ἡλίου. οὐδενὶ γὰρ λόγῳ δυεπέα λέγεις Λακεδαιμονίοισι, ἐθέλων στρέας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν. ὁ μὲν δὴ Κλεομένης ταῦτα εἶπας, ἦιε ἐς τὰ οἰκία. ὁ δὲ Ἀρισταγόρης λαβὼν ἱκετηίην, ἦιε ἐς τὸ Κλεομένεος· ἐσελθὼν δὲ ἐσω, ἅτε ἱκετεύων, ἐπακούσας, ἐκέλευε τὴν Κλεομένεα ἀποπέμψαι τὸ παιδίον. παρεζήκεε γὰρ δὴ τῷ Κλεομένεϊ ἡ θυγάτηρ τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δὲ οἱ ἓν μοῦνον τέκνον ἐτύγχανε, ἐὸν ἐτέων ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἡλικίην. Κλεομένης δὲ λέγε μιν ἐκέλευε τὰ βούλεται, μηδὲ ὀκνέειν τὸ παιδίον εἵνεκα. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρισταγόρης ἄρχετο ἐκ δέκα τάλαντων ὑπισχνεόμενος, ἦν οἱ ἐπιτρέψῃ τοῦ παιδὸς ἐδέετο. ἀναβύοντος δὲ τοῦ Κλεομένεος, παρεβαίνετο τοῖσι χρήμασι ὑπερφιάλως ὁ Ἀρισταγόρης· ἐς οὗ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑπεδέδεκτο, καὶ τὸ παιδίον ἠνώδυνε, Πάτερ, ἀφορέειν σε ὁ ξεῖνος, ἦν μὴ ἀποσῇς ἴης. ὅτε δὴ Κλεομένης ἐνθεὶς τὸ παιδίου τῇ πρηγνέσῃ, ἦιε ἐς ἕτερον οἴκημα· καὶ ὁ Ἀρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τοῦ ἀστεος ἐκ τῆς Σπάρτης, οὐδὲ οἱ ἔδοξε ἔτι ἐπιπλέον ἔτι σημήνασθαι τῆς ἀνόδου τῆς πρὸς βασιλῆα. ἔχει γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὧδε· σταθμοί τε πανταχῇ εἰσὶ βασιλήιοι, καὶ καταλύσιες καλλίστας· ἀφ' οἰκεομένης τε ἡ ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλέος. ἀφ' ἑλλησπόντου γε Λυδίης καὶ Φρυγίης σταθμοὶ τεσσεράκοντα εἴκοσι εἰσὶ, παρασάγαι δὲ τεσσερες καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἥμισυ. ἐκδέκεται δ' ἐκ Φρυγίης ὁ Ἅλυς ποταμὸς, ἐπ' ᾧ πύλαι τε ἔπεισι, τὰς διεξελάσας πᾶσα ἀνάγκη, καὶ οὕτω διαβῆναι τὸν ποταμόν· καὶ φυλακτήριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. ἀφ' Ἁλυος δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην, καὶ ταύτῃ παρὰ μεσον οὖρον τὸ Κιλικίων, σταθμοὶ δυῶν δεόντων εἴκοσι τεσσεράκοντα,

ab Ionio mari ad regem esset iter. Aristagoras, alioqui solers, & valde illum antecellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui quū non deberet rem vt se habebat illi aperire, volens Spartiatas in Asiam educere, dixit triū mensium esse iter. Cleomenes, interpellata huius quam ordiri instituerat oratione de itineris spatio, inquit, Hospes Milesie abscede è Sparta ante solem occidentem. nihil enim rationis dicis, quum istud facile non sit Lacedæmoniis, qui vis eos trimestri itinere abducere à mari. Hæc loquutus Cleomenes, domum abiit. Aristagoras, sumpto [a] oleæ ramo ad domum Cleomenis se contulit, [b] eámque ingressus, iubebat precabundus ad se audiendum mitti illius filiā. Assistebat enim Cleomeni filia cui nomē erat Gorgo, vnica proles, eáque octo aut nouē annos nata. Cleomene iubente eum dicere quæ vellet: filiolæ enim gratia nolle prohibere: tunc Aristagoras incepit polliceri illi [c] vndecim taléta, si precibus suis annueret. Abnuente Cleomene, subinde adiiciēdo eò peruenit vt quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella, Pater, inquit, hospes te corrumpet, nisi hinc abis. Cōsilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud conclaue abiit: & Aristagoras è Sparta prorsus abscessit, non facta ei amplius potestate indicādi itineris quod erat vsque ad regem. Ea nanque itineris ratio ita habet. Vbique sunt regii stathmi, *id est, mansiones*, ac diuersoria pulcherrima. Iter omne per loca culta, ac tutum. id nunquam intermissum per Lydiam & Phrygiam, viginti est mansionum, *hoc est, vicinorū castrorum*, parasangarū nonaginta quatuor & dimidiati. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas transire omnino necesse, atque ita fluuium transmittere. est & [d] præsidium magnū supra illū. Transgresso in Cappadociam, & eā permetiēti vsque ad fines Cilices, duodetriginta stathmi sunt,

ἐπακούσας ἐκέλευε τὴν Κλεομένεα ἀποπέμψαι

a *Oleæ ramo lana obuoluto, quo supplicantes vtebantur. Vnde deducta est vox Græca quasi supplicatorium dicas.*

b Eámque ingressus, à Cleomene contendebat vt filiā admitteret, quippe qui ab eo vt aurē sibi commodaret, supplicitur peteret. Assistebat enim, &c. (*Vel adiabat. legendo potius* παρεστήκει *quàm* παρεζήκει) Cleomene eum iub. dicere quæ vellet, neque differre propter filiolam, tunc Aristag. *Lego autem* ἱκετεύων ἐπακοῦσαι, *ex Vet. cod.*

c Decem. *Sed Valla ex* ὀκ δέκα *fecit* ἐνδέκα, *quū* ὀκ *regatur ab* ἄρχετο.

d *Vel, arx. aut castellum. Vel, propugnaculum. Sic & in seq.*

parasangæ centum quatuor. In horum [a] mótibus positas duplices portas ac totidem præsidia pertransis. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres stathmi sunt, parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autē ab Armenia disterminat flumen ᾧ nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sūt diuersoriorum quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus, in quibus & præsidium est. Eam fluuii qui nauibus transeuntur quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessariū est: primus, Tigris: secundus deinde ac tertius eiusdem nominis, etsi non idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. nam horū quos enumerāui primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex [b] Mantienis. quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquādo in trecētos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienā tendenti stathmi sunt quatuor: vnde in regionem Cissiam trāseunti sunt vndecim stathmi, parasangæ verò quadraginta duo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, qui & ipse nauibus trāsmittitur. supra quem vrbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sūt centum vndecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quòd si iter regiū rectè metiamur parasāgis, & parasanga valet triginta stadia, (vt valet) sunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia, tredecī millia stadiorum & quingenta: quum sint parasangæ quadringentæ quinquaginta. Itaque peragrando singulis diebus centena & quinquagena stadia, cōsumūtur solidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenē Lacedæmoniū dicente triū mensiū iter esse, rectè dicebatur. Quòd siquis exploratius ista inquirat, hoc quoq; ego idicabo. nā iter ab Ephesо ad Sardis [c] hac ratione decet cōputari. A Græco igitur mari ad Susa (hæc enī vrbs Mēnonis vocatur)

a Finibus

b Matienis. & paulo pòst Matienam.

c Huic oportet annumerare.

A παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἑκατόν. ὅτι δὲ τοῖσι τούτων οὔρεσι δίξας τε πύλας διεξελᾷς, καὶ δίξα φυλακτήρια παραμείψαι. ταῦτα ᾧ διεξελάσαντι, καὶ διὰ τῆς Κιλικίης ὁδὸν ποιεύμενον, τρεῖς εἰσὶ σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ πεντεκαίδεκα, καὶ ἥμισυ. οὖρος ᾧ Κιλικίης καὶ τῆς Ἀρμενίης ἐστὶ ποταμὸς νηυσὶ πορήιτος, τῷ οὔνομα Εὐφρήτης. ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ σταθμοὶ μὲν εἰσι καταγωγίων πεντεκαίδεκα, παρασάγγαι δὲ, ἓξ καὶ πεν- B τήκοντα, καὶ ἥμισυ· καὶ φυλακτήριον ἐν αὐλῶσι. ποταμοὶ ᾧ νηυσὶ πορήιτοὶ τέσσερες διὰ ταύτης ῥέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγκη διαπορθμεύσαι ἐστί. πρῶτος μὲν, Τίγρης· μετὰ ᾧ, δεύτερός τε καὶ τέτατος οὗτος ὀνομαζόμενος. οὐκ αὐτὸς ἐὼν ποταμὸς, οὐδὲ ἐκ τῶν αὐτῶν ῥεόν. ὁμῶς γὰρ πρότερος αὐτέων καταλεχθεὶς, ἐξ Ἀρμενίων ῥεῖ· ὁ δὲ ὕστερον, ἐκ Ματιλίων· ὁ δὲ τέταρτος τῶν ποταμῶν, οὔνομα ἔχει Γύνδης, ὃν Κῦρος διέλαβε κατὰ ἓς C διώρυχας ἑξήκοντα καὶ τριηκοσίας. ἐκ δὲ ταύτης τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλλοντος ἐς τὴν Ματιληνὴν γῆν, σταθμοί εἰσι τέσσερες. ἐκ ᾧ ταύτης ἐς τὴν Κισσίην χώρην μεταβαίνοντι, ἕνδεκα σταθμοί, παρασάγγαι δὲ δύο καὶ τεσσερήκοντα καὶ ἥμισυ ἐστὶ ὅτι ποταμὸν Χοάσπην, ἐόντα καὶ τοῦτον νηυσὶ πορήιτον· ἐπ' ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. οὗτοι οἱ πάντες σταθμοὶ εἰσὶ ἕνδεκα καὶ ἑκατόν. κατὰ γὰρ μὲν νῦν σταθμῶν τοσαῦταί εἰσι ἐκ Σαρδίων D ἐς Σοῦσα ἀναβαίνοντι. εἰ ᾧ ὀρθῶς μεμέτρηται ἡ ὁδὸς ἡ βασιλείη τοῖσι παρασάγγῃσι, ἐς ὃ παρασάγγης δυώδεκα στάδια (ὡς καὶ τοῦτό γε δυώδεκα ταῦτα) ἐκ Σαρδίων στάδιά ἐστι ἐς τὰ βασιλήια τὰ Μεμνόνεια καλεόμενα, πεντακόσια καὶ χίλια καὶ μύρια, παρασαγγέων ἐόντων πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ διεξιοῦσι, ἀναγκαίως ταῦτα ἡμέραι ἀπέβησαν ἐνενήκοντα. οὕτω τῷ Μιλησίῳ Ἀ- E ρισταγόρῃ, εἰπόντι πρὸς Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον, ἓξ τειῶν μηνῶν τὴν ἄνοδον τὴν ἐς βασιλέα, ὀρθῶς εἴρηκε. εἰ δέ τις ὃ ἀντεξεκέστερον τουτέων ἔτι δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω. τὴν γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις ὁ-

δὸν δεῖ προσλογίσασθαι τῷτῳ. καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σούσων (τοῦτο γὰρ Μεμνόνειον οὔνομα καλέεται)

ᾧ ΕΥφρήτης.

ᾧ Πίγρης.

194 τεσσερακοντα καὶ τετρακισχιλίοις καὶ μυ- A
ριοις. ⓐ γὰρ δὴ Ἐφέσου ἐς Σάρδις εἰσὶ
τεσσερακοντα καὶ πεντακόσιοι σταδιοι
καὶ οὕτω τρισὶ ἡμέρησι μηκύνεται ἡ τρί-
μηνος ὁδός.

Ἀγελλανόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ὁ τῆς Σπάρτης, ἦιε ἐς τὰς Ἀθήνας, ἡμοιβάς ὧδε τυραννίνων ἐλευθερίης· ἐπὶ Ἱππάρχου τὸν Πεισιστράτου, Ἱππίεω δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεόν, ἰδόντα ὄψιν ἐνυπνίου τῷ ἑωυτοῦ παθεῖν σκαργεσάτην, κτείνουσι B Ἀρισογείτων καὶ Ἁρμόδιος, γνόντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι, μετ' ἄλλα ἔτυραννεύοντο Ἀθηναῖοι ἔτεα τέσσερα, οὐδὲν ἧσσον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἢ πρότερον. ἡ μὲν δὴ ὄψις τοῦ Ἱππάρχου ἐνυπνίου ἥδε· ἐν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ἐδόκεε ὁ Ἱππαρχος ἀνδρὸς οἱ ὑπεξιόντος μέγαν καὶ εὐειδέα αἰνίσσεσθαι τάδε τὰ ἔπεα,

Τλῆθι λέων ἀτλητα παθὼν τετληότι θυμῷ.
Οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικήσων τίσιν οὐκ ἀ- C
ποτίσει.

Ταῦτα δὲ, ὡς ἡμέρη ἐγίνετο τάχιστα, φανερὸς ἦν ὑποκρινόμενος ὀνείρατα τοῖσι. μετὰ δὲ, ἀπειπάμενος τὴν ὄψιν, ἔπεμπε τὴν πομπὴν ἐν τῇ δὴ τελευτᾷ. ⓐ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἦσαν οἱ φονέες Ἱππάρχου, ὡς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἐξ Ἐρετρίης τὴν ἀρχὴν· ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπυνθανόμενος εὑρίσκω, ἦσαν Φοίνικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς γῆν τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην. οἴκεον δὲ τῆς χώρης ταύτης ἀπολαχόντες τὴν Θαναγρικὴν μοίρην. ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων τριήκοντα ἐξαναστάντων ὑπ' Ἀργείων, ⓐ Γεφυραῖοι οὗτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἐξαναστάντες ἐτράποντο ἐπ' Ἀθηναίων. Ἀθηναῖοι δὲ στρεας ὅτι ῥητοῖσι ἐδέξαντο, στρεῶν αὐτῶν ἐς πολίτας, πολλῶν τέων καὶ οὐκ ἀξιαπηγήτων ὅτι παρέσχοντο ἔργεσθαι. οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, E τῶν ἦσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἄλλα τε πολλὰ, οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην, ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἐόντα πρὶν Ἕλλησι, ὡς ἐμοὶ δοκέει. πρῶτα μὲν, τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δὲ, χρόνου προβαίνοντος,

dico esse [a]tredecim millia stadiorum & quadraginta. Ex Epheso enim ad Sardis, quingẽta & quadraginta stadia: atque ita tribus omnino diebus producitur iter trimestre.

[b] Digressvs è Sparta Aristagoras Athenas contendit, tyrannis liberatas, hoc modo: Postquam Hipparchum Pisistrati filium, Hippiæque tyrãni fratrem, qui in somnis visionẽ cladis suæ euidentissimam vidisset, interfecere Aristogiton & Harmodius, prisco genere Gephyræi, post hęc nihilominus Athenienses, imò magis quàm prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Visio autem insomnii Hipparchi hæc erat: Pridie Panathenæorum videbatur Hipparchus cernere virum affistentem sibi procerum atque speciosum, hos versus per ænigma dicentem,

Intoleranda leo tolera, tolerans animo ægro.

[c] *Nemo viris pœnas iniustis iure rependet.*

[d] Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat referre hæc velle ad somniorum coniectores: sed mox spreta visione, misit pompam, vbi mortẽ oppetiit. Gephyræi autem è quibus erant percussores Hipparchi, fuêre à principio ex Eretria oriundi, vt ipsi aiunt: verùm, vt ego interrogando cõperio, fuêre Phœnices, ex iis qui D cum Cadmo in terram quæ nũc vocatur Bœotia venere, atque eã incoluere, sortiti Tanagricũ tractũ. vnde Cadmeis primùm per Argiuos exactis, iterũ per Bœotos hi Gephyræi expulsi, Athenas diuerterũt. Ab Atheniẽsibus autẽ recepti sub conditionibus sũt vt ciues inter eos essent, multis [e]nec memoratu dignis quas agerent rebus impositis. Phœnices isti qui cum Cadmo aduenerunt, quorũ Gephyræi fuere, dũ hanc regionem incolunt, cùm alias multas doctrinas in Græciam introduxêre, tum verò literas, quæ apud Græcos, vt mihi videtur, antea non fuerant. Et primæ quidẽ illæ extiterũt quibus omnes Phœnices vtũtur: progressu verò tẽporis,

a Quatuordecim.

b Exactus autẽ Sparta.

c Iniustus nemo est quem non sua pœna sequetur.

d Quumprimũ autẽ dies illuxit, hæc ad somniorũ cõiectores aperte retulit. *Vel, Hæc somn. cõiectoribus palam communicauit.* sed postea repudiata visione, *vel, quum visioni illi renũtiasset*, pompam solennem celebrauit.

e Nec memoratu dignis, rebus illis interdicẽtes.

vnà cum ſono mutauerunt, & modulum priſtinum. Et quum ea tempeſtate in pleriſque circa locis eorum accolæ Iones eſſent, [a] qui literas à Phœnicibus diſcẽdo acceperant, eas illi cum ſuis pauculis collocantes, in vſu habuerunt: & in vtendo confeſſi ſũt, vt ratio ferebat, vocari Phœnices, quòd eſſent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priſcáque cõſuetudine biblos Iones appellant pelles, quòd aliquando penuria biblorum, *hoc eſt* [b] *ſirporum*, pellibus caprinis ouillíſque vtebantur: adhuc quoque ad meam vſque memoriam multi barbarorum talibus in pellibus ſcribunt. Quin ipſe vidi apud Thebas Bœotias in Iſmenii Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibuſdã inciſas, magna ex parte conſimiles Ionicis. quorum tripodum vnus habet hoc epigrãma,

Obtulit Amphitryon me gentis Teleboarum.

Hæc fuêre circa ætatem Laii, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait,

Scæus in aſſueto pugilum certamine victor,
Me tibi ſacrauit ſpecioſum munus, Apollo.

Scæus autem hic Hippocoontis filius fuerit: ſi quidem hic eſt qui tripodem dicauit, & non alius idẽ Hippocoontis *filij* nomen habens, circa ætatem OEdipodis Laio geniti. Tertius tripus, & is hexametro carmine, ait,

Laodamas ipſum tripodem ſua in vrbe monarchus,
Hoc inſigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui monarchus fuit, *id eſt, ſolus principatu eſt potitus*, eiecti ſunt Cadmei ab Argiuis, & ſe ad Encheleas contulerunt. Gephyræi autem poſtea [c] in ſuſpicionẽ Bœotiorum quum veniſſent, Athenas commigrarunt: vbi ſunt ab eis templa extructa ſeorſum à cæteris, cùm alia quædam, tum Cereris Achæiæ & tẽplũ & orgia.

a Qui quum à Phœnicibus literas didiciſſent, forma paucarum quarundam immutata, vtebantur, & vtentes famam ſparſerunt, (vt æquitas etiã poſtulabat) quũ Phœnices in Græciam introduxiſſent, Phœnicias eſſe nominãdas.

b *Per biblum videtur intelligenda potius papyrus AEgyptia.*

c *Legit* ὑποπλαδήντες *pro* ὑποπλαγθέντες.

ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων. περιῴκεον δὲ σφέας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον Ⓜ χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες· οἱ παραλαβόντες διδαχῇ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταῤῥυθμίσαντες σφέων ὀλίγα, ἐχρέωντο. χρεώμενοι δὲ, ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινικήια κεκλῆσθαι. καὶ τὰς βίβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν ἐπαρκίῃ βίβλων ἐχρέωντο διφθέρῃσι αἰγείῃσί τε καὶ οἰείῃσι. ἔτι δὲ καὶ ἐς ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφοισι. εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμήια γράμματα ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, ὅτι τρίποσι τισὶ ἐγκεκολαμμένα, τὰ πολλὰ ὁμοῖα ἐόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι· ὁμὼς δὲ εἷς τῶν τρίποδων ἑπτάγραμμα ἔχει,

Ἀμφιτρύων μ' ἀνέθηκεν, ἐὼν ἀπὸ Τηλεβοάων.

Ταῦτα ἡλικίην ἂν εἴη χρόνῳ Λαΐου Ⓜ Λαβδάκου τοῦ Πολυδώρου τοῦ Κάδμου. ἕτερος δὲ τρίπους ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει,

Σκαῖος πυγμαχέων με ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
Νικήσας ἀνέθηκε τεὴν περικαλλὲς ἄγαλμα.

Σκαῖος δ' ἂν εἴη ὁ Ἱππωκόωντος· εἰ δὴ οὗτός γ' ἐστὶ ὁ ἀναθεὶς, καὶ μὴ ἄλλος τωὐτὸ οὔνομα ἔχων τῷ Ἱππωκόωντος, ἡλικίῃ χρόνῳ Οἰδίποδι Ⓜ Λαΐου. τέταρτος δὲ τρίπους λέγει καὶ οὗτος ἐν ἑξαμέτρῳ,

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸν ἑῷ σκήπτῳ Ἀπόλλωνι
Μουναρχέων ἀνέθηκε τεὴν περικαλλὲς ἄγαλμα.

ὅτι τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοκλέος μουναρχέοντος ἐξαναστάται Καδμεῖοι σὺν Ἀργείοισι, καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἐγχελέας. οἱ δὲ Γεφυραῖοι συλλεφθέντες ὕστερον σὺν Βοιωτῶν, αἱ χωρέουσι ἐς Ἀθήνας. καὶ σφι ἐστὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἱδρυμένα, τῶν σφέων μέτα τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἄλλα τε κεχωρισμένα τῶν ἄλλων ἱρῶν, καὶ δὴ καὶ Ἀχαιΐης Δήμητρος ἱρόν τε καὶ ὄργια.

195

ὁμῶς δὴ ὦν ἐξ τῆς Ἱππάρχου συμπίνου, καὶ οἱ Γεφυραῖοι ὅθεν ἐγένοντο, τοῦτο ἐστὶν οἱ Ἱππάρχου φονέες, ἀπήγημαί μοι. δεῖ δὲ πρὸς τούτοισι ἐπ' ἀνδραλεῖν τὸν κατ' ἀρχὰς λόγον λέξαι λόγον, ὡς τυραννεύων ἐλευθερώθησαν Ⓐ Ἀθηναῖοι. Ἱππίεω τυραννεύοντος, καὶ ἐμπικραινομένῳ Ἀθηναίοισι, διὰ τὸν Ἱππάρχου θάνατον, Ἀλκμεωνίδαι, ἐόντες Ἀθηναῖοι, καὶ φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπείτε σφι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Ἀθηναίων φυγάσι πειρωμένοισι καὶ τὸ ἰσχυρὸν οὐ προεχώρεε κατόδου, ἀλλὰ πρησταίαν μεγάλως, πειρώμενοι καὶ ἐνθεῦτεν καὶ ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας, Λιψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες, ἐνθαῦτα οἱ Ἀλκμεωνίδαι πρῶτοι ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατίδῃσι μηχανώμενοι, πρὸς Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν ἐόντα, τότε δὲ οὐκ ἐόντα, οὕτω ἐξοικοδομήσαντες. οἷα δὲ χρημάτων οὐ πρόσαντες ἐόντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι, τόν τε νηὸν ἐξεργάσαντο πολλῷ παραδείγματος κάλλιον, τά τε ἄλλα, καὶ συγκειμένης σφι πωρίνης λίθου ποιέειν τὸν νηόν, παρὰ τὰ ἔμπροσθεν αὐτοὶ ἐξεποίησαν. ὡς ὦν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐν Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι ὁκως ἐλθοῦσι Σπαρτιητέων ἄνδρες, εἴτε ἰδίῳ στόλῳ εἴτε δημοσίῳ χρησόμενοι, προφέρειν σφι τὰς Ἀθήνας ἐλευθεροῦν. Λακεδαιμόνιοι δέ, ὡς σφι αἰεὶ τὠυτὸ προφαινόμενον ἐγίνετο, πέμπουσι Ἀγχιμόλιον τὸν Ἀστέρος, ἐόντα τῶν ἀστῶν ἄνδρα δόκιμον, σὺν στρατῷ, ὀλίγους τε ἐλῶντα Πεισιστρατίδας ἐξ Ἀθηναίων, ὁμήρους καὶ ξεινίους σφι ἐόντας τὰ μάλιστα. τὰ δὲ τοῦ θεοῦ προεσεύτερα ἐπυθάνετο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν. πέμπουσι δὲ τούτους καὶ θαλασσαν πλοίοισι. ὁ μὲν δὴ προσχὼν ἐς Φάληρον τὸν στρατιὸν ἀπέβησε Ⓑ οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι προπυθανόμενοι ταῦτα, ἐπεκαλέοντο ἐκ Θεσσαλίης ἐπικουρίην· ἐπεποίητο γὰρ σφι συμμαχίη πρὸς αὐτούς. Θεσσαλοὶ δὲ σφι δεομένοισι ἀπέπεμψαν, χιλίην γνώμην ἱππέων, χιλίους τε ἵππους, καὶ βασιλέα σφέτερον Κινέην, ἄνδρα Κονιάιον. τοῖσι ἐπεί τε ἔσχον συμμάχοισι οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐμηχανέατο τοιάδε· κείρασκτες τῶν Φαληρέων τὸ πεδίον, καὶ ἱππάσιμον ποιησάμενοι τὸ τὸν Ⓒ

A Quod igitur fuerit visū Hipparchi in somnis, & vnde fuerint oriundi Gephyraei, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me cōmemoratū est. Vnde oportet ad eum redire sermonem quem à principio instituera, qua ratione sint Athenienses liberati tyrānis. Hippia tyrannidem obtinēte, [a] & infenso eis propter cædem Hipparchi, Alcmæonidæ, qui genere sunt Athenienses, profugi patria propter Pisistratidas, quoniam ipsis vnà cum cæteris exulibus res de redeūdo tentata omni ope, frustrata fuit, conatique Athenas reuertendo liberare, vehementer spe deciderūt, Lipsydriū super Pæoniam communierunt: dehinc omnia aduersus Pisistratidas comminiscendo, mercede conduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis ædificādum, id quod nunc est, tunc autem nō erat. Enimuero quum bene nūmati essent, ac viri spectati iā inde à suis maioribus, extruxerunt templum exemplari pulchrius, [b] ac cætera omnia. nam quum ex lapide Porino conuentum esset vt illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienses aiunt, hi viri Delphis sedentes, Pythiam pecunia persuaserunt vt & quoties viri Spartiatæ venirent, siue priuato siue publico agmine, petentes oraculum, proponeret ipsis liberare Athenas. Lacedæmonii autē, quū sibi idē semper diceretur, mittunt Anchimolium, Asteris filium, inter populares eximiū, cum exercitu ad expellendos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites suos & in primis amicos. antiquiora enim duxerunt quæ ad deū quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari nauibus miserūt: cùm quibus Anchimolius ad Phalerum appulsus, copias eduxit. Id præsciscentes Pisistratidæ auxiliā Thessalia euocauerunt. societatē enim cū Thessalis fecerant. quibus rogantibus, cōmuni decreto Thessali miserūt mille equites cū suo rege Cinea, viro Coniæo. Hos socios vbi habuere Pisistratidæ, hoc excogitauēre: planitiē Phalereorū detergūt, cúmque locum equitabilem

a Qui exacerbātus in Athenienses erat ob cædē Hipp.

b Atque inter cætera, quum ex lapide Por.

reddũt, atque illac equitatum in castra hostium immittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cùm alios multos, tum verò Anchimolium interemit: cæteros qui superfuere, ad naues repulit. [a]Hunc in modum primus Lacedæmoniorum exercitus abscessit. Extátque in Alopecis Atticæ bustum Anchimolii, iuxta Herculis templum quod est in Cynosargi. Postea verò Lacedæmonii maiores copias contra Athenas miserunt, non mari, sed terra, præfecto illis duce Cleomene Anaxandridæ filio: cum quibus oram Atticam inuadentibus cõgressus primùm Thessalorum equitatus, non diu pòst in fugam versus est, cæsis supra quadraginta è suis. qui superfuere, qua quisque potuit, rectà in Thessaliam redière. Cleomenes ad vrbem pergens, vnà cum iis Athenien-sibus qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murum Pelasgicum redactos. [b]Neque tamen omnino Pisistratidas eiecêre Lacedæmonii, quippe qui de facienda obsidione non cogitabãt, & Pisistratidæ cibo potúque bene instructi erant. Itaque quũ aliquot dies Lacedæmonii tyrannos obsedissent, Spartam abiêre. Hic tamen casus qui aliis infaustus, idem aliis faustus extitit. nã filii Pisistratidarum qui clàm extra regionem supponebãtur, intercepti sunt. Quo ex facto omnes eorũ res perturbatæ sunt, & pro redimẽdis filiis ad voluntatem Athenien-sium transegerunt vt intra quinque dies ex Attica excederent. Móxque in Sigeum quod est supra Scamandrum concesserunt, quum sex & triginta annos regnassent, oriũdi è Pylo atque à Neleo, ex eisdem prognati [c]ex quibus ii qui fuere cũ Codro ac Melãtho, qui prius aduentitii, tamen Athenien-sium reges euasere. Eáque de re Hippocrates Pisistrati pater, repetita memoria Pisistrati filii Nestoris, idem nomen filio suo imposuit. Hoc Athenien-ses modo tyrãnis liberati sunt. Qui recepta libertate, quæcũque aut fecêre aut passi sũt memoratu digna,

a Hic fuit primæ expeditionis Laced. exitus.

b Nec verò Pisistratidas vlla ratione eiecissent, vel profligassent Lacedæmonii, quippe qui de tra henda in longum obsidione nõ cogit. & Pisistr. cõmeatu bene instructi erant: ideóque vbi per aliquot dies obsedissẽt, Spartam reuersi fuissent. Sed res contigit quæ vt illis pernicio-sa, ita his ad iumento fuit. Pisistratidarum enim liberi dum clam è regione subducerentur, deprehensi fuerunt. Quo ex facto omn. &c.

c Ex quibus Codrus & Melanthus, qui prius aduenæ, &c.

A χῶρον, ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὸ ἵππον. ἐμπεσοῦσαι δὲ διέφθειρε πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ δὴ καὶ Ἀγχίμολιον· τοῦτον δὲ τῶν ἐξελθομένων αὐτέων ἐς τὰς νέας κατέρξαι ὁ μὲν δὴ πρῶτος τόλος ὧδε Λακεδαιμονίους ἔπαυσε ἀπαλλαχθέν· ὁ δὲ Ἀγχιμολίου εἰσὶ ταφαὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀλωπεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Κυνοσάργει. μετὰ δὲ, Λακεδαιμόνιοι μέζω τόλον στείλαντες, ἀπέπεμψαν ὀπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς

B ἀποδέξαντες βασιλέα Κλεομένεα τὸν Ἀναξανδρίδεω, ὑπεκ τοῦ θαλάσσης στείλαντες, ἀμφ' ἀκτὴν ἤπειρον. τοῖσι δὲ ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττικὴν χώρην ἡ τῶν Θεσσαλέων ἵππος πρώτη προσέμιξε, καὶ οὐ μετὰ πολὺ ἐτράπετο. καὶ σφέων ἔπεσον ὑπὲρ τεσσεράκοντα ἄνδρες· οἱ δὲ περιχυθέντες, ἀπαλλάσσοντο ὡς εἶχον ἰθὺς ὀπὶ Θεσσαλίης. Κλεομένης δὲ ἀπικόμενος ἐς ἄστυ ἅμα Ἀθηναίων τοῖσι βουλομένοισι ἐλευθέροισι, ἐπολιόρκεε

C τοὺς τυράννους, ἀπεργμένους ἐν τῷ Πελασγικῷ τείχεϊ. ὡς δὲν τι πρόσω σφι ἐξεργον τοῦτο ἐποίεον Λακεδαιμόνιοι. οὔτε γὰρ ἐπέδρην ἐπιτηδέην ποιήσασθαι, οἵ τε Πεισιστρατίδαι σίτοισί τε καὶ ποτοῖσι εὖ παρεσκευάδατο· πολιορκήσαντές τε αὐτοὺς ἡμέρας ὀλίγας, ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην. νεῶν δὲ συμπεσουσέων τοῖσι μὲν κακὴ ἐπεγένετο, τοῖσι δὲ, ἡ αὐτὴ 196

αὕτη σύμμαχος· ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρης οἱ παῖδες τῶν Πεισιστρατιδέων ἁλώσαν.

D τοῦτο δὲ ὡς ἐγένετο, πρόσθε αὐτέων τὰ πρήγματα συνετετάρακτο. πρέσβας δὲ ὀπὶ μιῇ δῶ τοῖσι τέκνοισι, ἐπ' εἶσι ἐβούλοντο οἱ Ἀθηναῖοι. ὥστε δὲ πέντε ἡμέρησι οὐκ χωρήσαντες ἐκ τῆς Ἀττικῆς, μετὰ δὲ, ἐξεχώρησάν ἐς Σίγλον τὸ ὀπὶ τοῦ Σκαμανδρίου, ἄρξαντες μὲν Ἀθηναίων ἐπ' ἔτεα ἓξ καὶ τεσσεράκοντα, ἐόντες δὲ καὶ οὗτοι αὐτόχθονες Πύλιοί τε καὶ Νηλῆδαι, ἐκ τῶν αὐτέων γεγονότες, καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον· οἵ πρότερον ἐπήλυδες ἐόντες, ἐβασίλευσαν Ἀθηναίων βασιλῆες, ὀπὶ τούτου δὲ καὶ τῶνδε οὕνομα ἀπεμνημόνευσε Ἱππαρχείδης τοῦ παιδὸς θέλων τὸν Πεισίστρατον, ὀπὶ τοῦ Νέστορος Πεισιστράτου ποιεύμενος τὴν ἐπωνυμίην. οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυραννεύοντο ἀπηλλάχθησαν. ὅσα δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιόλογα ἀπηγήσιος,

πρὶν Ἰωνίην τε ἀποφῆναι ἀπὸ Δαρείου, καὶ Ἀρισταγόρεα τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρῆσαι τοῖσι βοηθέειν, ταῦτα πρόσθε φέρω. A

Ἀθηναίους, ἐούσας καὶ πρὶν μεγάλας, πόλις ἀπαλλαχθεῖσα τυραννων, ἐγίνοντο μέζονες. ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε, ἀνὴρ Ἀλκμεωνίδης, ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπεῖσαι· καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου, οἰκίης μὲν ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ αἰτέοντα οὐκ ἔχω φράσαι. B θύουσι δὲ οἱ συγγενέες αὐτοῦ Διὶ Καρίῳ. οὗτοι δὲ ἄνδρες ἐπαναστάντες τῷ δήμῳ ἐνδυνάμιος ἐκράτησαν τότε. ὁ μὲν δὴ Κλεισθένης τὸν δῆμον προσεταιρίζετο· μετὰ δὲ, τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους, δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Γῶνος παίδων Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ Ἀργάδεω καὶ Ὀπλητος, ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας· ὀπτχωείων δὴ ἑτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας ἐξεύρων, πλὴν Αἴαντος. τοῦτον δὲ, ἄτε ἀσυγείτονα καὶ σύμμαχον ξεῖνον ἐόντα, C προσεθέντο. ταῦτα δὲ, δοκέειν ἐμοὶ, ἐμιμέετο ὁ Κλεισθένης τοῦτ τὸν ἑωυτοῦ μητροπάτορα Κλεισθένεα τὸν Σικυῶνος τύραννον. Κλεισθένης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας, τοῦτο μὲν, ῥαψῳδοὺς ἔπαυσε ἐν Σικυῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὁμηρείων ἐπέων εἵνεκα, ὅτι Ἀργεῖοί τε καὶ Ἄργος τὰ πολλὰ πάντων ὑμνέεται. τοῦτο δὲ (ἡρῷον γὰρ ἐν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυωνίων Ἄδρηστου τοῦ Ταλαοῦ) τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης ἐξεῦραι Ἀργεῖον, ἐκ- D βαλὼν ἐκ τῆς χώρης. ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφοὺς, ἐχρηστηριάζετο εἰ ἐκβάλοι τὸν Ἄδρηστον· ἡ δέ οἱ Πυθίη χρᾷ οἱ φάσα, Ἄδρηστον μὲν εἶναι Σικυωνίων βασιλέα, ἐκεῖνον δὲ, λευστῆρα. ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτό γε οὐ παρεδίδου, ἀπελθὼν ὀπίσω, ἐδοκίμαζε τῇδε τῇ μηχανῇ τὴν αὐτός. ὁ Ἄδρηστος ἀπαλλάξεται. ὡς δὲ οἱ ἐξεύρηται ἐδόκεε, πέμψας ἐς Θήβας τὰς Βοιωτίας, ἔφη θέλειν ἐπαγαγέσθαι Μελάνιππον τὸν Ἀστακοῦ· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔδοσαν. ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν Μελάνιππον, τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν ἀστῷ ὅπου πρυτανήιόν ἐστι, καὶ μιν ἵδρυσε ἐνθαῦτα ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ. ἐπηγάγετο δὲ τὸν Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης (καὶ γὰρ τοῦτο δεῖ ἀπηγήσασθαι) ὡς ἐχθίστον ἐόντα Ἀδρήστῳ· ὃς τόν τε ἀδελφεὸν οἱ Μηκιστέα ἀπέκτονε, καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδέα. E

ante quā Ionia defecerit à Dario, & Ariſtagoras Mileſius Athenas oratū auxilia venerit, hæc prius ediſſeram.

Athenæ, quū magnæ fuiſſent antea, tūc tamen tyrannis liberatæ, extitêre maiores. in quib⁹ duo viri præpollebant, Cliſthenes, vir Alcmæonides, qui (vt fama fert) [a] Pythiam perſuaſerat: & Iſagoras, Tiſādri filius, illuſtri quidem familia, ſed quā vetuſta nō queo affirmare: eius tamē cognati Ioui Cario immolant. Hi viri per factiones de potētatu contēdebāt. Cliſthenes, quum vinceretur, populū ample&tēdo, ex quatuor tribubus mox decē effecit, cognominibus Ionis filiorū, [b] Peleontis & AEgicoris & Argadei & Hopletis, in alia cōmutatis quæ ipſe inuenit, aliorum heroum indigenarū; præterquā Aiacis: quem etſi hoſpitē, tamē adiecit, vtpote finitimū ac ſociū. Qua in re videtur mihi Cliſthenes hic auum ſuum maternū Cliſthenē Sicyonis tyrannū fuiſſe imitatus. ille enim, quū bellū geſſiſſet cum Argiuis, ſummouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Argiui tātopere celebrantur. Neque hęc modò ſubmouit, ſed etiā optauit monumētū Adraſti, Talai filii, quod erat in ipſo Sicyoniorū foro, quia fuerat Argiuus, exterminare: ideóque Delphos adiit ad oraculū conſulendū nūquid Adraſtum eiiceret. Cui Pythia reſpōdens, inquit, Adraſtum quidē Sicyoniū regē eſſe, ipſū verò, lapidatorem. Id nō concedēte ſibi deo, Cliſthenes reuerſus excogitabat quo pacto Adraſtus ipſe demigraret. Quod vbi excogitaſſe ſibi viſus eſt, miſit ad Bœotias Thebas nuntiatū, velle ſe [c] aſferre Sicyonē Melanippū Aſtaci filiū. Eúmque tribuētibus Thebanis, in vrbē intulit: atque ei fanū in ipſa curia deſignatū exædificauit munitiſſimo in loco, in quē intulit Melanippū. [d] Quod factū deberet exiſtimari inimiciſſimum Adraſto, quòd & Meceſtem fratrem eius & Tydeum generum Melanippus interfeciſſet.

[a] *Pythiæ perſuaſerat vt id faceret quod paulo antè narratum eſt.*

[b] Geleontis

[c] Reducere. *Sic in ſeq.*

[d] Reduxit autē Melanippum Cliſthenes (hoc enim narrandum eſt) vt Adraſto inimiciſſimum, quòd & Meceſt.

Clisthenes vbi fanum extruxit, hostias & dies festos Melanippo dedit ab Adrasto ereptos, quibus illum Sicyonii magno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui, quum sine liberis decederet, imperiũ Adrasto legauit nepoti suo ex filia. eum igitur Sicyonii cùm aliis honoribus prosequebantur, tum verò [a] tragicis choris, ita vt non Dionysum, sed Adrastũ venerarentur. at Clisthenes choros quidem Libero, cæteras verò ceremonias Melanippo dicauit. Hæc ille in Adrastum egit. Tribus autem Dorienſium ne foret eædem Sicyoniis quæ Argiuis, in alia nomina commutauit: ex quibus Sicyonios plurimùm ridiculos reddidit. quippe hyos & onou, *id est, suæ & asini*, [b] vltima nomina pro priſtinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à sua arche, *id est, à suo imperio*, nomen indidit. itaque hi tribules Archelai vocabantur: cæterorum autẽ alii, Hyatæ, *id est, suales:* alii, Oneatæ, *id est, asinales:* alii, Chœreatę, *id est, porcales*. His tribuum nominibus Sicyonii, & Clisthene imperãte, & eo defuncto, ad sexaginta annos vſi sunt, quæ postea [c] inter se reputantes, in alia trãstulerunt, Hylleas, Pãphylos, Dymanates: quartæ tribui quã adiecerunt, impoſito cognomine AEgiales, ab AEgialo Adrasti filio. Hæc Sicyonius Clisthenes: [d] & ipse (vt mihi videtur) præ contẽptu Ionum, ne forent eædẽ ipſis & Ionibus tribus, Clisthené ſibi cognominem imitatus est. Quũ enim populus Athenienſis fuiſſet antea exagitatus, posteaquam omnium autoritatem ad suam vnius redegit, tũ tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decẽ pro quatuor, & totidem phylarchos, *id est, tribuum præfectos*. Ita populo in tribus distributo atque cõpoſito, erat multo superior iis qui erant contrariæ factionis. [e] Superatus in partibus Isagoras, hoc inuicem excogitauit, vt Cleomenẽ Lacedæmonium aduocaret,

a Eius infortunia choris tragicis decorabant.

b Cognomina enim eorũ mutãs i alia quibus ὑὸς & ὄνου, *id est, suæ & asini*, appellationes præfixæ essẽt, vltimas syllabas addebat.

c Quum apud se expẽdissent.

d *Post* Clisthenes, *addes*, fecerat. Athenienſis autẽ Clisthenes, quum huius Sicyonii esset ex filia nepos, & ab eo nomẽ haberet, *&c.*

e Superatus autem viciſſim Isagoras, hoc contrà excogit.

A ἐπεί τε δὲ οἱ ὁ πάμφυος ἀπέδωκε, θυσίας τε καὶ ὁρτὰς Ἀδρήστου ἀπελόμενος, ἔδωκε τῷ Μελανίππῳ. Θ δὲ Σικυώνιοι ἐώθασι μεγαλωστὶ κάρτα τιμᾶν Ⓐ Ἄδρηστον. ἡ γὰρ χώρη ἦν αὕτη Πολύβου· ὁ δὲ Ἄδρηστος ἦν Πολύβου θυγατριδέος· ἄπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν διδοῖ Ἀδρήστῳ τὴν ἀρχήν. πάντα δὴ ἄλλα οἱ Σικυώνιοι ἐτίμων Ⓐ Ἄδρηστον, καὶ δὴ καὶ τραγικοῖσι χορηγοῖσι ἐγέραιρον· τὸν μὲν Διόνυσον οὐ τιμέοντες, τὸν δὲ Ἄδρηστον. Κλεισθένης δὲ χορηγοὺς μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλην θυσίην τὴν Μελανίππου· ταῦτα μὲν ἐς Ἄδρηστον οἱ ἐπεποίητο· φυλὰς δὲ τὰς Δωριέων, ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικυωνίοισι καὶ τοῖσι Ἀργείοισι, μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐνόματα. ἔνθα καὶ πλεῦσον κατεγέλασε τῶν Σικυωνίων. ὕβριν γὰρ ὗός τε καὶ ὄνου τὰς ἐπωνυμίας μετατιθεὶς, αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε, πλὴν τῆς ἑωυτοῦ φυλῆς. ταύτην δὲ τοὔνομα ἀπὸ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχέλαοι ἐκαλέοντο· ἕτεροι δὲ, Ὑᾶται· ἄλλοι δὲ, Ὀνεᾶται· ἕτεροι δὲ, Χοιρεᾶται. τούτοισι τοῖσι οὐνόμασι τῶν φυλέων ἐχρέωντο Θ Σικυώνιοι, καὶ ὅτι Κλεισθένεος ἄρξαντος, καὶ ἐκείνου τεθνεῶτος, ἔτι ἐπ' ἔτεα ἑξήκοντα. μετέπειτα μέντοι λόγον σφίσι δόντες, μετέβαλον ἐς τοὔνομα Ὑλλέας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανάτας· τετάρτους δὲ αὐτοῖσι προσέθεντο ὅτι τοῦ Ἀδρήστου παῖδες Αἰγιαλέος, τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκλῆσθαι Αἰγιαλέας. ταῦτα μὲν νυν ὁ Σικυώνιος Κλεισθένης ἐπεποιήκεε. ὁ δὲ Ἀθηναῖος Κλεισθένης, ἐὼν τῷ Σικυωνίου τούτου θυγατριδέος, καὶ τοῦ οὐνόμα ὅτι τούτου ἔχων, δοκέειν ἐμοὶ, καὶ οὗτος Ἰωνίδων Γώνας, ἵνα μὴ σφίσι αἱ αὐταὶ ἔωσι Φυλαὶ καὶ Γῶσι, τὸν ὁμώνυμον Κλεισθένεα ἐμιμήσατο. ὡς γὰρ δὴ Θ Ἀθηναίων δῆμον προσλαβόμενον ἀπωσμένον, τότε πρώτων προσὸς τὴν ἑωυτῆς μοίρην προσεθήκατο, τὰς φυλὰς μετωνόμασε, καὶ ἐποίησε πλείονας ἐξ ἐλασσόνων. δέκα τε δὴ φυλάρχους αὐτὶ τεσσέρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δήμους κατένεμε ἐς τὰς φυλάς. ἐὼν τε τὸν δῆμον προσὸς ἑωυτὸν πολλῷ κατύπερθε τῶν ἀντιξασιωτέων. ὧν δὲ μέρεϊ ὁ ἑωυτοῦ μάμφυος ὁ Ἰσαγόρης αὐτὶ τεσσάρων πάντα ἐποίησε· ὅτι καὶ Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον,

B

C

D

E

197

ἑωυτῷ ξεῖνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδέων πολυοχίης. Ἀ δὲ Κλεομενέα εἶχε αὐτὴν φοιτᾶν τῆσδε τῆ Ἰσαγόρεω τὴν γυναῖκα. τὰ μὲν δὴ πρῶτα πέμπων ὁ Κλεομένης ἐς τοὺς Ἀθηναίους κήρυκα, ἐξέβαλε Κλισθένεα, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων, τοὺς ἀναγέας ἐπιλέγων. τοῦτα δὲ πέμπτῳ, ἦλθε αὐτὸς διδαχῆς τῆ Ἰσαγόρεω. ὁ μὲν γὰρ Ἀλκμεωνίδας καὶ οἱ συσσιτέοντες αὐτέων εἶχον αἰτίην τοῦ φόνου τούτου· αὐτὸς δὲ οὐ μετῆν, οὐδὲ οἱ φίλοι αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀναγέες Ἀθηναίων ὧδε ὠνομάσθησαν· ἐπὶ Κύλωνι τῶν Ἀθηναίων αἴρει Ὀλυμπιονίκης τοῦτο ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε· προσποιησάμενος δὲ ἑταιρηίην τῶν ἡλικιωτέων, κατελάβετο τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη· οὐ δυνάμενος δὲ ἐπικρατῆσαι, ἱκέτης ἵζετο πρὸς τὸ ἄγαλμα. τούτους ἀναστήσασι μὲν οἱ πρυτάνιες τῶν Ναυκράρων, οἵπερ ἐνέμοντο τότε τὰς Ἀθήνας ὑπεύθυνοι, πλὴν θανάτου. φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αὐτὴν ἔχει Ἀλκμεωνίδας. τοῦτα μὲν τὰ πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο. Κλεομένης δὲ ὡς πέμπων ἐξέβαλε Κλισθένεα καὶ τοὺς ἀναγέας, Κλισθένης μὲν αὐτὸς ὑπεξέφυγε· μετὰ δὲ, ὅσον οὔπω ἦλθε ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Κλεομένης, οὐ σὺν μεγάλῃ χειρὶ· ἀπικόμενος δὲ ἐξήλασε τὲ ἑπτακόσια ἐπίλεκτα Ἀθηναίων, τὰ οἱ ὑπεῖπετο ὁ Ἰσαγόρης. τοῦτα δὲ ποιήσας, δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειρᾶτο. τεσσερακοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω συνωμότῃσι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντιστᾶσης δὲ τῆς βουλῆς, καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι, ὅ, τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ συνωμόται αὐτῷ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Ἀθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ τὰ αὐτὰ φρονήσαντες, ἐπολιόρκεον ἀμφοτέρους ἡμέρας δύο. τῇ δὲ τρίτῃ ὑποσπόνδους ἐξέρχοντας ἐκ τῆς χώρης ὅσοι ἦσαν αὐτέων Λακεδαιμόνιοι, ἐπέστελλετο δὲ ὁ Κλεομένεϊ ἡ φήμη. ὡς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μέλλων δὴ αὐτὴν καταλήσειν, ἦλθε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ, ὡς προσερέων. ἡ δὲ ἱρείη ἀπαναστᾶσα ἐκ τοῦ θηκέου, πρὶν ἢ τὰ ἱρὰ ἔρεξε, » αὐτὸν ἀμείβεται, εἶπε, Ὦ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρει, μηδὲ ἔσιθ' ἐς τὸ ἱρόν. οὐ γὰρ θεμιτὸν Δωριεῦσι πρήγεα σῆσι. ὁ δὲ, εἶπε, Ὦ γύναι, ἀλλ' οὐ Δωριὴς εἰμὶ, ἀλλ' ἐπὶ ἔνιοι

iam inde ab obsidione Pisistratidarum sibi hospitem factum: qui quidem culpabatur quòd ad vxorem Isagoræ ventitaret. is missō primùm Athenas caduceatore, Clisthenem eiecit, & cum eo alios complures Athenienses, eos enageas vocans, *q. d. piaculares*, videlicet admonitu Isagoræ hæc dicēs. nam Isagoras atque amici eius non erant affines cædis cuius insimulabantur [a] Alcmæonidæ, & qui Athenienſium erant enagees, ita nominabantur, *qui piaculo obstricti erant*. Cylon quidam Athenienſis, vir olympionices, affectatæ tyrannidis compertus est. Simulato nanque æqualium sodalitio arcem occupare conatus est. Id quum efficere nō potuisset, assedit simulacro dei supplex, ipse ac socii. hos illinc submouerunt quidem magistratus Naucratiorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide puniendi eos citra mortem: sed culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmæonidas. Hæc ante Pisistrati ætatem gesta sunt. Vbi autem Cleomenes per nuntium eiecit Clisthenē atque piaculares, quamuis Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas venit, non magna cum manu, atque illinc septingentas familias *militares* Athenienſium, tāquam piaculo contaminatas, relegauit, quas ei suggerebat Isagoras. Hoc acto conabatur secundo loco senatum dissoluere, & magistratus trecentis Isagoræ militibus mādare: verùm reluctante senatu, atque obtemperare nolēte, Cleomenes Isagorásque cum suæ factionis hominibus arcem occuparunt. quos cæteri Athenienses cum senatu sentiētes, biduo obsederunt: tertio die quicunque Lacedæmonii ibi erant, accepta fide, regione discesserunt, [b] rato effecto quod Cleomeni dictū est. nam ei ad occupandam arcem ascendēti, & ad dei penetrale cōsulēdi gratia eunti, exurgēs è cella sacerdos, antequam ille valuas referaret, Lacedæmonie, inquit, hospes, retrò redeas, néve templū introeas. non enim Doribus huc introire fas est. Cui Cleomenes, Ego, inquit, mulier, Dores nō sū,

a Alcmæonidæ enim & qui earundem partium erant, cædis huius inuidiam sustinebāt, at ipse *Isagoras* nequaquā, nec eius amici. Enagees autem inter Athenienses ita nominati fuerunt.

b Omine Cleomenirato effecto, *Id est, Rato effecto eo quod omine portendebatur Cleomeni. Vel, Exitu omē approbāte Cleomeni. Quod autem hic φήμην, flatum* πρὸ κλειδὸς θαεῖν, quod Valla interpret. *admonitum.*

sed Achæus. Itaque admonitu vti nolens, atque in conatu pergens, tunc quoque iterum à proposito cum Lacedæmoniis decidit. Cæteros autem ad necé vinxere Athenienses, & in iis Timesitheum fratrem eius cuius manualia opera atque strenuitatem maximam referre possem. Atque hi quidem in vincula coniecti mortem oppetiere. Athenienses autem post hæc reuocatis cum Clisthene septingẽtis *militum* familiis, quas Cleomenes exegerat, Sardis mittunt ad contrahendã cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum Cleomene atque Lacedæmoniis esse bellandum. Vt Sardis venere nuntii, mandatáque exposuere, percontatus est eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardiũ prætor, quinam homines essent Athenienses, & vbi terrarum incolentes, qui socii Persarum fieri orarent. Vbi id ex nuntiis audiuit, ita eis ingenuè respondit. Si regi Dario terram darent & aquam, se cõtracturum cum eis societatem: sinminus, illos abscedere præcepit. Nuntii inter se colloquuti, quòd societatẽ facere cuperent, daturos se esse dixerunt. quo nomine, vbi reuersi sunt domum, vehementer accusati sunt. Cleomenes, intelligens ab Athenien sibus se & verbis & factis lædi, ex omni Peloponeso copias coegit, dissimulás quem ad finem, quum haberet in animo tum populũ Athenien sem vlcisci, tum Isagoram constituere tyrannum, qui vnà cum eo ex arce decesserat. Comparato exercitu ingenti, ipse Eleusina inuasit, & ex cõposito Bœotii OEnoem occuparunt & Hysias, vltimos Atticæ populos: & ab altera parte Chalcidenses oræ Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi an cipiti bello districti, Bœotiorum & Chalcidensium vltione dilata, arma contra Peloponnenses in Eleusine agentes ferũt. Dúmque ambo exercitus cõserturi prælium essent, Corinthii, primi omniũ secũ reputantes iniustè à se agi, [a] auerterunt se, atque abscesserũt. Secundũ hos idẽ fecit Demaratus Aristonis filius,

a Sententiã mutauerunt.

A Ἀλλ' Ἀχαιός. ὁ μὲν δὴ τῇ κλεηδόνι ὠθεόμενος ἐπεχείρησέ τε, καὶ τότε πάλιν ἐξέπεσε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. τοὺς δὲ ἄλλους Ἀθηναῖοι κατεδησάμενοι τῷ θανάτῳ ἐζημίωσαν· ἐν δὲ αὐτοῖσι, καὶ Τιμησίθεον τὸν ἀδελφεόν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε καὶ λήμματος ἐξαίρετα ἂν μέγιστα καταλέξαι. οὗτοι μὲν νυν δεδεμένοι ἐτελεύτησαν. Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλισθένεα καὶ τὰ ἑπτακόσια ἐπίστια τὰ διωρθέντα ὑπὸ Κλεομένεος μετα-
B πεμψάμενοι, πέμπουσι ἀγγέλους ἐς Σάρδις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι τοὺς Πέρσας. ἐπίστευσαν γὰρ σφι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι τε καὶ Κλεομένεϊ ἐκπεπολεμῶσθαι. ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς Σάρδις, καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, Ἀρταφέρνης ὁ Ὑστάσπεος, Σαρδίων ὕπαρχος, ἐπηρώτα τίνες ἐόντες αὐθρωποί, καὶ ποῦ γῆς οἰκημένοι, δεόμενοι Περσέων σύμμαχοι γενέσθαι. πυθόμενος δὲ τοὺς τῶν ἀγγέλων ἀ-
C πεκρίνατο σφι τάδε· Εἰ μὲν δώσουσι βασιλεῖ Δαρείῳ Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι ποιέεται· εἰ δὲ μή, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε. οἱ δὲ ἀγγελοι ὅτι σφέων αὐτέων βαλλόμενοι, δοῦναι ἔφασαν, βουλόμενοι τῷ συμμαχίῃ ποιήσασθαι. οὗτοι μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὰ ἑωυτῶν, αἰτίας μεγάλας ἔσχον. Κλεομένης τε ἐπισάμενος τὰ περὶ Σάρδις ἔπεσι καὶ ἔργοισι ὑπ' Ἀθηναίων συνέλεγε ἐκ πάσης Πε-
D λοποννήσου στρατὸν, ὡς φοιτέοντα ἐς τὸ συλλέγ. πόσασθαί τε ἐθέλων τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, καὶ Ἰσαγόρεα βουλόμενος τύραννον κατα-στῆσαι. συνεξῆλθε γὰρ οἱ οὗτος ἐκ τῆς ἀκροπόλιος. Κλεομένης τε δὴ σὺν μεγάλῳ ἐσέβαλε ἐς τὴν Ἐλευσῖνα, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἅμα συνθέμενοι Οἰνόην αἱρέουσι, καὶ Ὑσίας, δήμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς. Χαλκιδέες τε ὅτι τὰ ἔντερα ἐσίνοντο, ὁρμηθέντες χώρεον ἐς Ἀττικῆς. Ἀθηναῖοι δὲ, καίπερ ἀμφιβολίην ἔχοντες,
E Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων ἐσύστερον ἐμνήσθησαν μνήμην ποιήσασθαι, Πελοποννησίοισι δὲ ἐόσι ἐν Ἐλευσῖνι αὐτίκα ἔθεντο τὰ ὅπλα. μαθόντων δὲ συνάψαν τὰ στρατόπεδα μάχην. Κορίνθιοι μὲν νυν τοῦτο σφι ἀνοίοισι δοῦσι λόγον ὡς οὐ ποιοῖεν τὰ δίκαια, μετεβουλεύσαντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο. μετὰ δὲ, Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος,

[a] οἰκημένοι,

[b] Γ' σαγόρεω

ἐὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιητέων, ξυνεξαγαγών τε τὸν στρατὸν οὐκ Λακεδαιμονος, καὶ οὐκ ἐὼν διάφορος τὸν πρόσθεν χρόνον Κλεομένεϊ. ἀπὸ δὲ τούτης τῆς διαβάσιος, ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ, μὴ ἐξεῖναι ἕπεσθαι ἀμφοτέροισι τοῖσι βασιλεῦσι, ἐξιούσης τῆς στρατιῆς. πρὸς γὰρ ἀμφοτέροι εἵποντο. Δημαρμενοῦ δὲ τουτέων τοῦ ἑτέρου, καταλείπεται καὶ τῶν Τινδαρεϊδέων τὸν ἕτερον. πρότερον γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφότεροι, ὑπεστρατηγηκότες ἦσαν, εἵποντο. τότε δὴ ἐν τῇ Ἐλευσῖνι ὁρέοντες οἱ λοιποὶ τὸν συμμάχων τοὺς τε βασιλέας τοὺς Λακεδαιμονίων σὺν ὁμολογέοντας, καὶ Κοιντθίους σὺν λιπόντας τὸν τάξιν, οἴχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλαξόμενοι. τέταρτον δὴ τοῦτο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀπικόμενοι Δωριέες, δίς τε ὑπὸ πολέμου ἐσβαλόντες, καὶ δὶς ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πλήθεος τοῦ Ἀθηναίων. πρῶτον μὲν, ὅτε ἐς Μέγαρα κατοίκισαν, σφέας ὁ τόλος ὑπὸ Κόδρου βασιλεύοντος Ἀθηναίων, ὀρθῶς αὐτοὺς καλέσαντος· δεύτερον δὲ καὶ τρίτον, ὅτε Πεισιστρατίδεων ὄξελασιν ὁρμηθέντες, ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο. τέταρτον δὲ τότε, ὅτε ἐς Ἐλευσῖνα Κλεομένης ἄγων Πελοποννησίους ἐστρατεύσατο. οὕτω τέταρτον τότε Δωριέες ἐστράτευσαν ἐς Ἀττικούς. διαφθαρέντος δὲ τοῦ στόλου τούτου ἀκλεῶς, συνῆκαν Ἀθηναῖοι πλησθῆναι βουλόμενοι, πρῶτα στρατεύονται ὑπὸ Χαλκιδέας. Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθέουσι· ὑπὸ δὲ Εὐβοέων Ἀθηναίοισι ἰδίδοντο Βοιωτοί, ἔδοξε πρότερον τοῖσι Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ὑπὸ χειρός. συμβάλλουσί τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι Ἀθηναῖοι, καὶ πολλῷ ἐκράτησαν· κρατήσαντες δὲ πολλοὺς φονεύσαντες, ἑπτακοσίους αὐτέων ἐζώγρησαν. τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὐβοίην, συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι. νικήσαντες δὲ καὶ τούτους, τετρακισχιλίους κληρούχους ὑπὸ τῶν Ἱπποβοτέων τῇ χώρῃ λείπουσι. Ἱππόβοται δὲ ἐκαλέοντο οἱ πακέες τῶν Χαλκιδέων. ὅσους δὲ καὶ τούτων ἐζώγρησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐς πέδας δήσαντες. χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐλύσαντο σφέας δημοσίῃ ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας αὐτέων, ἐν τῇσι ἐδέδετο, ἀνεκρέμασαν ἐς τὸν ἀκρόπολιν, αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἔσαν πρόσουσαι,

A qui & ipse erat rex Spartiatarum, & è Lacedæmone copias cõtraxerat, nec à Cleomene superiori tempore dissenserat. Ob quam regum dissensionem lex apud Spartam lata est, non licere vtrique regi cum exercitu prodire. (nam prius prodibant) & his seiunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui: qui & isti antehac ab eis euocati, exercitũ ambo comitabantur. Porro tunc cæteri socii qui erãt in Eleusine, cernẽtes non conuenire inter reges, &

B Corinthios aciem deseruisse, & ipsi dilapsi abierunt. Quartò tunc Dores in Atticam profecti sunt, bis ad bellandum ingressi, bis ob Athenienſium multitudinis cõmodum. Primò, quum Megarã coloniam deduxerunt, hæc expeditio rectè vocetur, sub Codro Athenienſium rege: iterũ ac tertiò, quum ad expellẽdos Pisistratidas ex Sparta ventum est: quartò, quum Cleomenes Peloponnenſes ducens, Eleusinen inuasit. Ita quartò tunc Dores aduersus

C Athenas expeditionem sumpserũt. Dilapso igitur indecorè hoc exercitu, ibi Athenienſes volẽtes vltum ire iniurias, primam expeditionẽ fecerunt aduersus Chalcidenſes: quibus Bœotii ad Euripum iere suppetias. His conspectis Athenienſes putarunt sibi cum eis prius quàm cum Chalcidenſibus pugnam conferendam. itaque congressi cum illis egregiè superant, permultísque eorum cæsis, septingentos capiunt. Eodem die transgressi Eubœam, cũ

D Chalcidenſibus conflixere: quibus etiam victis, quatuor millia colonorum in prædiis hippobatarum, *q. d. equitum* reliquerunt. hippobatæ autem apud Chalcidenſes vocabãtur locupletes. Horum quoscunque ceperunt, vnà cum Bœotiorũ captiuis vinctos in carcerem coniecerunt: quos aliquanto pòst binis mulctatos minis soluerunt: eorúmque vincula quibus alligati fuerant, in arce suspenderunt: quæ ad meam

199 E vsque memoriam extabant,

pēdentia è muris à Medo ambustis, eregione cœnaculi ad occasū spectantis. Decimā quoque[a] redēptionis cōsecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad siniſtrā manū intrātiū ſtatim in propylæa arcis ſtabat, cum hac inſcriptione,

Attica perdomitis acri ſub marte iuuentus
Bœotūm populis Chalcidicāque manu,
Damna rependerunt vinclis & carcere cæco,
Quorum hæ de decima ſtant tibi Pallas equæ.

a Pecuniarum à ſingulis in pretiū redēptionis perſolutarum.

Et Athenienſes quidem augeſcebant. Iuris autem æquabilitatem eſſe rem bonam, non ex vno tātùm, ſed vndique datur intelligi: ſi Athenienſes etiam quādiu tyrannis ſubiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantiores erant: liberati verò tyrannis, multo omnium primi extitêre. Vnde liquet, eos, dum tyrannis parebant,[b] de induſtria peccaſſe, tanquam domino laborantes: at libertate parta, ſibiipſi quiſque rē gerere properabat.[c] Athenienſes ita agebant.

b Remiſſè agere voluiſſe. *Vel, Operam ſedulò non nauaſſe.*

c Horum igitur res ita ſe habebant. *Vel, Hic igitur erat rerum Athenienſium Status.*

Thebani autem poſt hæc vlciſcendi illos cupidi, ſciſcitatum ad deū miſerunt. Quibus reſpondens Pythia, negabat per ſeſe eos poſſe illos vlciſci, iubebátque vt [d] ad famæ celebritatem referentes rogarent ſibi proximos. [e] Reuerſi qui miſſi ad oraculū erant, ac reſponſum exponētibus, Thebani illud nihili faciētes quod referebatur, vt rogarent proximos, dicebant, Núquid non proximè nos incolūt Tanagræi Coronæique & Theſpienſes, qui noſtri aſſiduè commilitones, alacrí atque concordi in partes animo bella nobiſcum tolerant? quid hos rogari oportet? [f] nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit, Ego quid nobis ſignificare velit oraculum videor mihi intelligere. Aſopi duæ filiæ fuiſſe traduntur, Thebe & AEgina, quæ quoniam ſorores ſunt, opinor deum reſpondere nobis vt AEginetas rogemus vicem noſtram vlciſci.

d Ad Polyphemum.

e Reuerſi conſultores oraculi, quod abeo reſpōſum erat expoſuerunt, conuocata concione. Thebani, quum audirent quod illi dicebant, *nimirum* vt proximos rogarēt, Nónne inquiunt proximè nos habitant Tanagr.

f Imò *Videndum* ne aliud potius ſibi velit oraculū.

A χρεμάμεναι ἐκ τειχέων τοὺς ἐπιφλυσιμένους πυελὸν τοῦ τῶ Μήδου. αἴτιον δὲ τῦ μεγάθεος τῦ πρὸς ἠπείρῳ τετραμμένου, καὶ τῶν λύτρων τῳ δεκάτῳ αἰνέθησαν, ποιησάμενοι τε ἀνάθημα χάλκεον. Ὃ δὲ, ἀριστερῆς χερὸς ἔχηκε πρόσω ἐστεῶτι ἐς τὰ πρόπυλαια τὰ ἐν τῇ ἀκροπόλι. ἐπιγέγραπται δέοι τάδε,

Ἐθνέα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες
B Παῖδες Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμου,
Δεσμῷ ἐν ἀχλυόεντι σιδηρέῳ ἐσέσαμεν·
Τῶν ἵππους δεκάτῳ Παλλάδι τοῖσδ' ἔθεσαν.

Ἀθηναῖοι μὲν νυν κύζωντο. δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἓν μοιρῶν, ἀλλὰ πανταχῇ ἡ ἰσηγορίη ὡς ἔστι χρῆμα σπουδαῖον, εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννευόμενοι μὲν, οὐδαμῶς τῶν σφέας τυραννευόντων ἔσαν τὰ πολέμια ἀμείνονες, ἀπαλλαχθέντες δὲ τυραννέων, μακρῷ πρῶτοι ἐγίνοντο. δηλοῖ ὦν τοῦτο ὅτι κατεχόμενοι μὲν, ἐθελοκάκεον, ὡς δεσπότῃ ἐργαζόμενοι· ἐλευθερωθέντων δὲ, αὐτὸς ἕκαστος ἑωυτῷ προθυμέετο κατεργάζεσθαι. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἐφρόνεον.

C Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν ἔπεμπον, βουλόμενοι πᾶσαν Ἀθηναίους. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἐπὶ σφέων μὲν αὐτέων οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι, ἐς Πολύφημον δ' ἐκπέμψαντας, ἐκέλευε τῶν ἄγχιστα δέεσθαι. ἀπελθόντων ὦν τῶν θεοπρόπων, ἐξέφερον τὸ χρηστήριον, ἀλίλεω ποιησάμενοι. ὡς ἐπεπύθανοντο δ' λεχθέντων αὐτέων τῶν ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπαν

D Θηβαῖοι ἀκούσαντες τούτεων, Οὐκ ὦν ἄγχιστα ἡμέων οἰκέουσι Ταναγραῖοί τε καὶ Κορωναῖοι καὶ Θεσπιέες, καὶ οὗτοί γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ μαχόμενοι, προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον; τί δεῖ τούτων γε δέεσθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ἦ ὃ χρηστήριον. τοιαῦτα δή σφι διαλεγομένοισι, εἶπε δή κοτε μαθών τις, Ἐγώ μοι δοκέω συνιέναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ χρηστήριον. Ἀσώπου λέγονται γενέσθαι θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αἴγινα· τούτεων

E ἀδελφεῶν ἐοῦσέων, δοκέω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι τὸν θεὸν χρῆσαι Ἡμιφρητήρων γενέσθαι. καὶ, οὐ γὰρ

καὶ, οὐ γάρ τις γνώμη ταύτης ἀμείνων A Thebani, quoniam nulla quàm
ἐδόκει φαίνεσθαι, αὐτίκα πέμψαντες ἐ- hęc visa est dici potior sententia,
δέοντο Αἰγινητέων, ὑπηκοολεόμβροι τῷ protinus misèrè ad AEginetas o-
χρηστηρίῳ σφι βοηθέειν, ὡς ἐόντων αὐτῶν randos auxilia, tanquam proxi-
ἀγχιστέων. οἱ δὲ σφι αἰτίοισι ὑπικουρίην mos, ex dei oraculo. Illi petenti-
τοὺς Αἰακίδας συμπέμπειν ἔφασαν. πειρησαμένων bus his auxilia dixere se mittere
τῶν Θηβαίων καὶ τὸ συμμαχίης τὸ Αἰακι- cũ eis AEacidas. Societate AEa-
δέων, καὶ πεπεδεφθέντων ἐπὶ τὸ Ἀ- cidarum freti Thebani, quum
θηναίων, αὖθις οἱ Θηβαῖοι πέμψαντες, τοὺς lacessissent Athenienses, acceptą
μὲν Αἰακίδας σφι ἀπεδίδοσαν, τῶν δὲ offensione aduersæ pugnæ, iterũ
ἀνδρῶν ἐδέοντο. Αἰγινῆται δὲ, δι' δαιμονίην τε με- auxilia virorum remissis AEaci-
γάλην ἐπαρθέντες, καὶ ἐκ Θρης παλαιῆς ἀνα- dis orauerunt. Quorum prece
μεμνησθέντες ἐούσης σφέων πρὸς Ἀθηναίους, τότε moti AEginetæ, tum magnitu-
Θηβαίων δεηθέντων, πόλεμον ἀκήρυκτον dine opum inflati, tum priſtinæ
Ἀθηναίοισι ἐπέφερον. ὑπερεμβάλλουσι γὰρ αὐ- inimicitiæ quam gessere cum A-
τέων Βοιωτοῖσι, ὑπερπλώσαντες μακρῇσι thenienſibus memores, bellum
νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικήν· καὶ τὰ μὲν ἔσυραν Φά- illis haud indictum intulerunt.
ληρον, καὶ δὲ τῆς ἄλλης παραλίης πολλοὺς Nam quum Athenienses a Bœo-
δήμους. ποιεύντες δὲ ταῦτα, μεγάλως Ἀθη- tiis incumberent, ipsi longis na-
ναίους ἐσηνέοντο. Ἡ δὲ ἔμβρη ἡ τοιαύτη uibus in Atticam traiicientes, cũ
ἐγένετο ἐκ τῶν Αἰγινητέων, ἐκ παλαιῆς τοιῆσδε· alios multos populos in cætera
ἐπιδαυρίοισι ἡ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀπεδίδου· περὶ ora maritima, tum Phalerum
δὲ τούτης τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαύριοι ἐχρέωντο diripuerunt, magnam ex hac re
ἐν Δελφοῖσι. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε calamitatem Athenienſibus af-
Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἱδρύ- ferentes. Inimicitia autẽ quam
σασθαι· καὶ σφι ἱδρυσαμένοισι, ἄμεινον συνοί- AEginetæ aduersus Athenienses
σεσθαι. ἐπηρώτεον δὲ οἱ Ἐπιδαύριοι κότε- habebant, ex hoc initio extitit:
ρα χαλκοῦ ποιέονται τὰ ἀγάλματα, ἢ Epidaurii, quum sua ipsis terra
λίθου. ἡ δὲ Πυθίη σφέτερον σφέων τούτων ἔα, ἀλ- nihil redderet, de hac calamitate
λὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίης. ἐδέοντο ὦν οἱ Ἐ- Delphicũ consuluere oraculum.
πιδαύριοι Ἀθηναίων ἐλαίῃ σφι δοῦναι Quibus Pythia iussit vt Damiæ
ταμέσθαι, ἱρωτάτας δὴ κείνας νομίζοντες & Auxesiæ simulacra erigerent:
εἶ. (λέγεται δὲ ὡς ἐλαίας ἔσαν ἄλλοθι & postquam erexissent, melius
γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἢ Ἀ- secum actum iri. Scisciantibúsque Epidauriis vtrum ex ære facerent illa an ex lapide, respõdit se è neutro fieri sinere, sed è ligno oleagino, oleæ tamen, non oleastri. Rogabãt igitur Epidaurii Athenienses vt sibi permitterent oleam incidere, qui scilicet oleas illas sacratissimas esse existimarét. (fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis illa tempestate oleas fuisse,) Athenienses se verò dixerũt concessuros, hac tamen lege, si quotannis illi sacra Mineruæ vrbanæ & Erechtheo afferrét. Accepta conditione Epidaurii quæ rogabant impetrauerunt, & simulacra ex his oleis fabricata statuerunt: terráque sua fructum eis ferẽte, quod cõuenerat Athenienſibus persoluebãt. Eo tẽpore atque superiori AEginetæ Epidauriis parebant tũ in aliis tũ verò in litibus, quas AEginetæ inter se vel actores, vel rei illuc se cõferentes agebãt:

a Bœotos bello premerent.

verùm ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo consilio vsi, ab Epidauriis desciuerunt. Factique hostes, ac mari potiti, cùm alias clades inferebant, tum simulacra Damiæ & Auxesiæ surripuerunt: eáque asportata, in regionis suæ mediterraneo loco statuerunt, cui nomen est OEæ, viginti fermè procul ab vrbe stadiis. Hoc in loco illis erectis, supplicabant sacrificiis atque iocabundis choris mulierum, denis viris vtrique dæmonum assignatis, qui choris præessent. Chori autem neminem virum *nuncupabant, sed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipsos quoque Epidaurios fuerãt. Surreptis statuis, Epidaurii quod fuerant pacti Atheniẽsibus non soluebãt: cuius rei quum à nuntiis Athenienſium admonerentur, reddere rationem cur iniurii non essent: se enim quandiu apud se statuas habuissent, quod conuentum erat exoluisse, eisdem iam viduatos, non debere exoluere, sed AEginetas, qui illas haberent: à quibus id exigi iubebant. Ad eas repetendas AEginam Athenienses misẽre. AEginetæ negare quicquam negotii esse sibi cum Athenienſibus. Athenienses autem aiunt, post repetita simulacra, triremem missam publicè cum ciuibus quibusdam: qui AEginam quum venerunt, simulacra, tanquam è suis lignis facta, conati sint suis sedibus emoliri vt asportarent: quúmque eo pacto auferre nequirent, circumdatis funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt, tonitrum & cum tonitruo terræmotum extitisse: eáque de re illos remiges qui trahebant simulacra, ab his in amentiam esse conuersos: & ex hoc morbo sese tanquam hostes mutuò trucidasse, donec vnus ex omnibus relictus est, qui ad Phalerum se recepit. Athenienses quidem ita rem gestam esse memorant. AEginetæ verò negant illos vna cum naui veniſſe,

a Probris infestabantur.

A Ὃ δὲ ἀπὸ τοῦδε, νηὸς τε πεζὰ μηδοι, καὶ ἀγωνοσιωὴ χρησάμενοι, ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων· αὐτοὶ δὲ ἐόντες Δημόφοροι, ἐδῃλέοντο αὐτοῖς. ὥστε δὲ θαλασσοκράτορες ἐόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς Αὐξησίης ἐξαιρέονται αὐτόθεν. καὶ σφέα ἐκόμισάν τε ἐς

B λιος ἐς εἴκοσι ἀπεχὰ. ἱδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, θυσιῇσί τε σφέα καὶ χορηγίῃσι γυναικηίοισι ἐκ περτόμοισι ἱλάσκοντο χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν. κακῶς δὲ ἠρρύθμεον (ἀ) χορεὶ ἀνδρεῖα μοῦνα, ἐξ ὧν ὀπτιχωρίας γυναῖκας. ἦσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι αἱ τοιαῦται ἱερουργίαι· εἰσὶ δὲ σφι καὶ ἄρρητοι ἱερουργίαι. κλεφθέντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων, οἱ Ἐπιδαύριοι

C τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰ ξυνέθεντο, οὐκ ἐπετέλεον. πέμψαντες δὲ (ἀ) Ἀθηναῖοι ἐμήνυον τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι. (ἀ) δὲ ἀπέφαινον λόγῳ ὡς οὐκ ἀδικηῖεν. ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν τῇ χώρῃ, ὀπίτελέγν τε σεωέθεντο. ἐπεὶ δὲ ἐστρέφθαι αὐτέων, οὐ δίκαιον εἰ ἀποφέρειν ἔτι, ἀλλὰ τοὺς ἐγγὺς αὐτὰ Αἰγινήτας τρήσασθαι ἐκέλευον. τοῦς ταῦτα Ἀθηναῖοι, ἐς Αἴγιναν πέμψαντες, ἀπαιτέον τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Αἰγινῆται ἔφασαν σφίσι τε καὶ

D Ἀθηναίοισι εἶ οὐδὲν πρῆγμα. Ἀθηναῖοι μὲν νυν λέγουσι, μὴ πλὼ ἀπαίτησιν ἀποσαλεῦσαι τελέῃ μὴ τῶν αὐτῶν τυπέων· οἱ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἴγιναν, τὰ ἀγάλματα ταῦτα, ὡς σφετέρων ξύλων ἐόντα, ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βάθρων ἐξαναπαῦν, ἵνα σφέα ἀνακομίσωνται. οὐ δυναμένους δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτέων κρατῆσαι, περιβαλόντας σχοινία ἕλκειν τὰ ἀγάλματα. καὶ σφι ἑλκυσι, βροντέω τε, καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ὀπτῆμέας· τοὺς δὲ τεινομένους τοὺς ἕλκοντας, ὑπὸ τουτέων ἀλλοφρονῆσαι· παθόντας δὲ τοῦτο, κτείνειν ἀλλήλους ἅτε πο-

E λεμίους· ἓς ὃ ἐκ πάντων ἕνα λιφθέντα, ἀνακομισθῆναι αὐτὸν ἐς Φάληρον. Ἀθηναῖοι μὲν νυν ὕτω λέγουσι ἡμέας· Αἰγινῆται δ, οὐ νηὶ μιῇ ἀπικέας Ἀθηναίους,

ἐκόμισάν τε

χορηγίῃσι γυναικηίοισι ἐκ περτόμοισι

αἱ αὐταὶ αἱ

(μίλων μὲν γὰρ, καὶ ὀλίγῳ πλοῦνας μιῆς, καὶ εἰ A (facilè enim se vnam nauim, atσφι μὴ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες, ἀπαμυνέας αὐque adeo compluſculas, etiamſi βυπετέως) ἀλλὰ πολλῆσι νηυσὶ ὅτι πλέφibi nullæ fuiſſent naues, fuiſſe σφι ὅτι τὴν χώρην· αὐτοὶ δὲ σφι εἶξαι, καὶ οὐ propulſaturos) ſed cum compluναυμαχήσαι. Οὐκ ἔχοισι γὰρ τοῦτο διασαμῆναι ribus in ipſorum terram inuaſiſἀτρεκέως, ὅτε εἰ ἔασονες συγλινωσκόμενοι εἰ) ſe, ſe verò ceſſiſſe, nec pugna nauτῇ ναυμαχίῃ, ἢ ὅτω εἶξαι, οὔτε εἰ βυλόμεali contendere voluiſſe. Qui tanνοι ποιῆσαι οἷόντι καὶ ἐποίησαν. Ἀθηναίους μὲν men planum facere nequeunt, νυν, ἐπεί τε σφι ὑπέδεις ἐς μάχλω κατίσαan, quia impares ſe eſſe ad pugτο, ἀποβαίνας ἀπὸ τῶν νεῶν, προσπέσας τοῖσι nandum agnoſceret, ceſſerint: τὰ ἀγάλματα. ὑ δυνάμενοι δὲ ἀπαγαγέσθαι B an volentes permiſerint illos facere quod fecerunt. Athenienſes ἐκ τῶν βάθρων αὐτά, ὕτω δὴ περιβαλλομένους certè, quòd nulli propugnatores ἀγχίνια, ἕλκειν, ἐς δ' ἐλκόμενα τὰ ἀγάλobſtarent, egreſſos è nauibus ad ματα ἀμφότερα τῶν ἐποίησαν ἐμοὶ μὲν ὑ ſimulacra ſe cõuertiſſe: & quum πιστὰ λέγοντες, ἄλλῳ δέτεῳ. ἐς γόνατα γάρ ea è ſuis veſtigiis amoliri nequiσφι αὐτὰ πεσεῖν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον rent, circumdatis reſtibus trahere ita conatos, donec illic ambo ἀπολελεῖφθαι ὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μὲν δὴ ſimulacra, dum traherentur, fecῶτα ποιέειν. σφέας δὲ Αἰγινῆται λέγουσι cêre rem apud me fide carẽtem, πυθομένους τοὺς Ἀθηναίους, ὡς μέλλοιεν ὅτι alicui alteri credibilem. aiunt enim illa procubuiſſe ſibi in genσφέας στρατηλατέειν, ἐπὶμοις Ἀργείοις ποιέεua, atque ex eo tempore ſemσθαι. τοὺς τε δὴ Ἀθηναίους ἀποβεβαίαι ἐς τὴν C per genu nixa permãſiſſe. Et hæc 201 Αἰγινέων, καὶ πρῆξαι βοηθέοντας σφι τοὺς quidem Athenienſes feciſſe: Se Ἀργείους, καὶ λαβεῖν τε ἐξ Ἐπιδαύρου ἀναverò, quòd audirent ſibi bellum βάντας ἐς τὴν νῆσον, καὶ ὑστεραιηκοόσι τοῖσι ab Athenienſibus illatũ iri, præἈθηναίοισι ὅτι πεσεῖν τοὺς τὰ μνήματα τὸ paraſſe Argiuos vt ſibi aduerſus ἀπὸ τῶν νεῶν. ἅμα τε ὦν τούτῳ τῷ βροντέω τε Athenienſes in AEginam deſcγενέσθαι καὶ τὸν σεισμὸν αὐτοῖσι. λέγεται μὲν dendentes adeſſent auxilio. Eóſνυν ὑπ' Ἀργείων τε καὶ Αἰγινητέων τάδε ὁque, quum latuiſſent hoſtem in traiμολογέεται· ἢ καὶ ὑπ' Ἀθηναίων ἕνα μοῦνον iciendo ex Epidauro in inſulam, τὸν ἀποσωθέντα αὐτέων ἐς τὴν Ἀττικὴν ἀγγέin Athenienſes, qui nihil præλλειν. πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέγουσι, αὐτέων τὸ D ſciſſent, à nauibus diſcluſos irἈττικὸν στρατόπεδον διαφθειρόντων, τὸν ἕνα ruiſſe: & interea tonitrum ipſis τούτεων περιγενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ, τὸ δαιterræmotúmq; extitiſſe. Hæc ab μονίῳ περιγενέσθαι μὲν οὐκ τοῦτον τὸν ἕνα, Argiuis AEginetiſque commeἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε. χρησθεὶς morantur. Athenienſes quoque κατὰ ἐς τοὺς Ἀθηναίους, ἀπήγγελε τὸ πάθος. πυθομcõfitentur vnum omnino è ſuis ένους δὲ τοὺς γενομένους τῶν ἐπὶ Αἴγιναν στρατευincolumem in Atticam reuerσαμένων ἀνδρῶν, δεινόν τι ποιησαμένους, tiſſe, quem tamen Argiui aiunt κεῖνον μοῦνον δὲ ἀπολιπόντων σωθῆναι, πέριξ τὸν ſuperſtitem fuiſſe ex Attico exerἀνθρωπον τοῦτον λαβόντας, καὶ κεντήσαντας τῇσι citu quem ipſi profligaſſent. Bũπεφόρημαι τὴν ἱματίων, εἰρωτᾶν ἐκέλευν αὐ- E dé Athenienſes, dæmonio incoτέων ὁκοῖ εἴη ὁ ἑωυτῆς ἀνήρ. καὶ τοῦτον μὲν ὕτω lumẽ, nihilo ſecius periiſſe referδιαφθαρῆναι. Ἀθηναίοισι δὲ ἐπὶ τῷ πάθεος δεινόν runt, hunc in modũ: Quũ Athenas ſe recepiſſet, cladémq; renuτι δόξαι εἶ) ὃ τῶν γυναικῶν ἔργον· ἄλλῳ tiaſſet, vxores eorum qui aduerμὲν δὴ οὐκ ἐχόντων ὅτεῳ ζημιώσουσι τὰς γυναῖκας, ſus AEginã profecti fuerãt, indigτὸ δὲ ἐσθῆτα μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα. nè ferentes vnum ex omnibus ne animaduertere non poſſent, veſtem illarum in Iadem mutauerunt,

nam antea Doridem veſtem gerebant Atticæ fœminæ, ſimillimam Corinthiæ. eã itaque mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur.[a] Quanquam reuera ſi ratione vtamur, non Ias olim veſtis fuit, ſed Caira, quoniã omnis priſca veſtis fœminarũ Græcarũ eadem erat quæ nũc, quam Doridem appellamus. Præterea Argiui & AEginetæ idem adhuc faciũt, apud quorum vtroſque mos eſt fibulas faciendi feſcuplas menſura quàm tunc conſueuerat: quas præcipuæ fœminæ eorum templis deorum conſecrare ſolent, neque aliud quicquam Atticũ illic offerre, ne vrceum quidem, ſed ex ollis gentilibus in poſterum ibidem potare. Eôque contentionis proceſſêre Argiuæ atque AEginææ mulieres cum Atticis, vt ad meam vſque ætatẽ fibulas geſtauerint quàm antea grandiores. Odiorum principiũ AEginetarũ in Athenienſes hoc, quemadmodũ commemoratũ eſt, extitit. Cuius rei circa ſtatuas geſtæ memoriam retinentes, libẽter Thebanorum rogatu auxilium tulêre Bœotiis AEginetę. Qui quum maritima Atticæ vaſtarent, Atheniẽſéſque aduerſus AEginam expeditionem inirẽt, aduenit è Delphis oraculum, vt ab AEginetis lædendis triginta annos abſtinerent, tricesimo anno, quum fanũ AEaco dicaſſent, bellum cum AEginetis inchoarẽt, ad votum eis re ſucceſſura. Sin bellum continuò inferrent, fore vt interea multa detrimẽta acciperent & inferrẽt, ſed ad extremum illos [b] ſubigerent. Hoc oracului adſe Athenienſes allatum vbi audiere, eatenus eis obtemperandũ cenſuerũt vt AEaco fanum dicarent, quod nunc in foro extructum viſitur: [c] ſed triginta annis non eſſe abſtinendũ, quòd videlicet audiſſent eſſe fatale, multa ſe paſſuros indigna ab AEginetis, ſi bello abſtinerẽt.

His tamen ad vlciſcendum ſe parantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. Siquidem Lacedæmonii, audito commẽto Alcmæonidarum erga Pythiã, & quæ egiſſet Pythia

a Vt tamen verũ fateamur, nõ Ionica eſt hæc veſtis ab antiqua origine, ſed Caira. omnis enim priſca veſtis Græcarum mulierum eadem erat cum illa quam nunc Doricam appellamus. At verò Argiuis & AEginetis hac de cauſa cõſuetudinem iſtam inualuiſſe *aiunt*, vt fibulæ fiant menſuræ feſcuplo maioris quàm quæ tum recepta erat, quin etiam mulieres apud eos templo deorum fibulas præcipuè conſecrare, *Vel fibulas pro donariis offerre*: Atticum verò, nihil, ac ne laterẽ quidem, ſibi offerre atque adeò vt ibi ex vrceis ſuæ patriæ potarent, more poſtea receptum fuiſſe. *Animaduertendum eſt autem, in Græco textu interpunctionẽ quæ eſt poſt* ποιῆσαι *inde tranſlatã ponendam eſſe poſt* εἶναι, *vt ſit*, ἔτι τόδε ποιῆσαι νόμον εἶναι.

b *Vel potius*, Ipſi ſubigerentur.

c Sed annos triginta non abſtinuerunt, *Vel ſupерſederunt*, quũ audiſſent ſibi eſſe abſtinendum, paſſis hoſtilia ab Æginetis. His tamẽ ad vlc.

ἐφόρεον γὰρ δὴ πρότερον αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐσθῆτα Δωρίδα, τῇ Κορινθίων προσπλησιωτάτην· μετέβαλον ὦν ἐς τὸν λίνεον χιτῶνα, ἵνα δὴ περόῃσι μὴ χρέωνται. ἔστι δὲ, ἀληθέϊ λόγῳ χρεωμένοισι, οὐκ Ἰὰς αὕτη ἡ ἐσθὴς τὸ παλαιόν, ἀλλὰ Κάϊρα. ἐπεὶ τήν γε Ἑλληνικὴν ἐσθῆτα πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν, ἡ αὐτὴ ἐών, τῇσι νεῦ Δωρίδα καλέομεν. τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινήτῃσι, καὶ τοῖς τοῦτο ἔτι τόδε ποιῆσαι νόμον εἶναι, περόνας σφι ἐκατέρῃσι τοῖς προσώποισι ἡμιολίας ποιέεσθαι τῶν τότε κατιεσῶσης μέζου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων περόνας μάλιστα ἀναθήναι τὰς γυναῖκας. Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν προς τὸ ἱρὸν, μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρίδων ἐπιχωρίων νόμον ἕλοισθαι οὕτω εἶναι πίνειν. Ἀργείων μὲν νεωστὶ καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἔκ τε τόσου κατ' ἔριν τῶν Ἀθηναίων, περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μείζονας ἢ πρότερον. τῆς δ' ἔριδος τῆσδε Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι ῥῶμβῳ ἀρχὴ γέγονε· τότε δὴ Θηβαίων ὑπερκαλεομένων προθύμως τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα ῥωμβῶν, αἰᾶ μιμνησκόμενοι οἱ Αἰγινῆται ἐβοήθεον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆται δὲ ἐλήϊσαν τῆς Ἀττικῆς τὰ πρόσθε παράλια, καὶ Ἀθηναίοισι ὁρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγίνῃ γρατὸν ἐγένετο, ἦλθε μαντήιον ἐκ Δελφῶν, ὅτι τριήκοντα ἀπὸ τῆς Αἰγινητέων αἰχίου τελέουσι πέντε ἔτεα, τῷ δὲ ἑνὶ καὶ τεσσεράκοντι, Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξασθαι, ἀρχὴν τοῦ πρὸς Αἰγινήτας πολέμου· καὶ σφι χωρήσειν τὰ βούλονται. ἐὼν δ' αὐτοῖσι ἐπιτραλιθέων, πολλὰ μὲν σφέας ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσεσθαι, πολλὰ δὲ καὶ ποιήσειν· τέλος μέντοι καταγρήσασθαι. ταῦτα ὡς ἀπενείχθη τὰ ἄκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τέμενος οὐ ἀπεδέξαντο τοῦτο τὸ νεῦν ὅτι τῆς ἀγορῆς ἱδρυνται τετράκοντα δὲ ἔτεα σφέας ἀνέσχοντο, ἀκούσαντες ὅκως χρεὼν εἴη ὑπερβαλεῖν πεπρωμένας ὑπ' Αἰγινητέων αἰάρεσιν.

Ἐς ὑμνοείλιον δὲ παρασκευαζομένοισι αὐτοῖσι, ἐκ Λακεδαιμονίων θρῆγλα ἐγειρόμενον, ἐμποδὼν ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμεωνιδέων ἐς τὸν Πυθίῃ μεμηχανημένα, καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης

ὅτι σφέας τε καὶ τοὺς Πισιστρατίδας, συμφορῇσι ἐποιεῦντο διπλοΐῃ, ὅτι τε ἄνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξελήλεκεσαν ἐκ τῆς ἑωυτῶν, καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάεις οὐδεμίη ἐφαίνετο τοῖσι τῶν Ἀθηναίων. ἔτι τε τοῖσι τούτοισι ἐπῆν σφέας ἀγνῶτα χρησμοί, λέγοντες πολλά τε καὶ ἀπάρσια ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐς Ἀθηναίων, τὸν τοῖσι τε ἦν μὴ ἔσαν ἀδαέες, τότε δὲ, Κλεομένεος κομίσαντος ἐς Σπάρτην, ἐξέμαθον. ἐκ τούτου δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρησμοὺς, τοὺς ἐκτήσατο τοῖσι τε Πισιστρατίδῃσι, ἐξελαυνόμενοι δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱρῷ κεκαλυμμένους δὲ ὁ Κλεομένης ἀπέλαβε. τότε δὲ ὡς ἀπέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμοὺς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐώρων αὐξομένους, καὶ οὐδαμῇ ἑτοίμους ἐόντας πείθεσθαί σφι, νόῳ λαβόντες ὡς ἐλεύθερον μὲν ἐὸν τὸ ἦθος τὸ Ἀττικὸν, ἰσόρροπον δὲ ἑωυτῶν ἂν γένοιτο, καὶ τοξοκόμον δὲ· ἐκ τοῦ τυραννίδος, ἀδαθέες, καὶ πειθαρχέεσθαι ἑτοῖμον μαθόντες τούτεων ἕκαστα, μετεπέμποντο Γοπλέα τὸν Πισιστράτου ἀπὸ Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς ὃν κατα φεύγουσι οἱ Πισιστρατίδαι. ἐπεί τε δὲ σφι Γοπλέης καὶ λεόμβροτος ἦκε, μεταπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους, ἔλεγον

» σφι Σπαρτιῆται τάδε, Ἄνδρες σύμμαχοι,
» συνηνώκαμεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς, ἐπιτρέποντες τὰ κιβδήλοισι μαντηίοισι,
» ἄνδρας ξείνους ἐόντας ἡμῖν τὰ μάλιστα, καὶ ἀναδεκομένους ἐπαγωγείας πρήξειν τῆς Ἀθηναίης, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ ἅπερ ποιήσαντες ταῦτα, δήμῳ
» ἀγαθείῃ τῷ προεδώκαμεν τὴν πόλιν· ὃς ἐπεί
» τε δι' ἡμέας ἐλεύθερωθεὶς ἀνέκυψε, ἡμέας
» μὲν τὸν βασιλέα ἡμέων τὸν εὐγενέα ἐξέ-
» βαλε, δόξαν τε φύσας αὐξάνει· ὥστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν οἱ τοῖσι περ αὐτέων
» βαιοτροπώτατοι καὶ Χαλκιδέες, τάχα δὲ καὶ ἄλλος
» ἐκμαθήσεται ἁμαρτόντων. ἐπεὶ ὅ γε ἐκεῖνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν, καὶ ἡμῖν πειρησόμεθα σφέας ἀμα ὑμῖν ἀπικόμενοι πίσασθαι. αὐτὰρ γὰρ δὴ τῶνδε εἵνεκα τάνδε τε Γοπλέα μετεπεμψάμεθα καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἵνα κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ στόλῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀποδῶμεν τὰ ἀπελόμεθα.

in ipsos atque Pisistratidas, duplicem se iacturam fecisse animaduertebant: quòd & suos hospites è patria eiecissent, & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Athenienſibus haberetur. Præterea oraculis vrgebantur, denuntiantibus multa ipsis & [a] indigna ex Athenienſibus futura, quorum antehac securi fuissent, præsertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerso didicerant. Etenim Cleomenes potitus est ex arce Athenienſiũ oraculis quæ à Pisistratidis prius possessa, quum illi expellerentur, [b] relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonii vbi per Cleomenem accepere, & animaduertebant Athenienſes augescẽtes, nec ad ipsis obtemperandum vllo modo esse animatos: præterea genus Atticum quod sub tyrãnis fuisset infirmum, & ad parendum promptum, nunc parta libertate ipsis par existere: hæc omnia considerantes, accersierunt Hippiam Pisistrati à Sigeo Hellespõti, quò Pisistratidæ confugerant. Postquam Hippias accersitus adfuit, accitis etiam aliorum sociorum nuntiis, ita Spartiatæ apud eos verba fecêre, [c] Agnoscimus viri socii, nos haud rectè egisse, qui ementitis oraculis inducti, viros qui erant nostri imprimis hospites, [d] quíque in animum inducebant præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. & quũ hæc fecerimus, tamen ingrato populo vrbẽ tradidimus: qui posteaquã per nos [e] liberatus, despexit nos, pariter ac regem nostrũ per dedecus detrimẽtúmque eiecit: inflatúsque superbè, famam auget, præcipuè quidem Bœotos suos finitimos atque Chalcidẽses didicisse qui ipsi sint: sed fore fortassis vt alius quis, si peccauerit, idem discat. Quare, quoniam in illis agendis peccauimus, nũc demus operam vt illuc vnà vobiscũ euntes, supplicium de illis sumamus. Hac enim de causa Hippiam & vos è sua quosque vrbe accersiuimus, vt publico consensu & cõmuni exercitu reducentes hunc Athenas, reddamus ei quę abstulimus.

d Hostilia, *vel atrocia*, ab Athenſibus. quorum *oraculorũ* antea quidem ignari fuerant, tum verò cognita habuerant, quum Cleomenes ea Spartã attulisset. iis enim potitus est ex Athenienſium arce oraculis quę, *&c. Vel τῶν ἐκεῖνον refertur ad χρησμῶν.*

b In templo reliquerant: relicta autem Pisistratus acceperat. Lacedæmonii igitur, quum hæc oracula in eorũ manus peruenissent, Athenienſium potentiam crescere & ad parendum ipsorum imperio nullo modo animatos esse videntes, quum apud se considerassent, gentem Atticam tãtisper dũ libertate potiretur, *vel sui iuris esset*, viribus parẽ suæ esse futuram, atsi tyrannide coerceretur, infirmã & ad imperatæ faciendum fore promptam: hæc, *inquam*, omnia quum animaduertissent, accersiuerunt Hipp.

c Conſci nobis sumus nos haud rect.

d Quíque se Athenas in potestatem nostram redactũros receperant.

e Liberatus, animo erigi cœpit, nos regẽque nostrum per contumeliam eiecit: atque adeo superbè inflatus, suam potentiam auget: vt & iam didicerũt potissimùm quidem finitimi eorũ Bœoti & Chalcid. discet verò fortasse & alius quẽ peccare contigerit. *i. non cauẽte se erga illos gerere. Quod tamen potest aliter etiam exponi, sicut & illud δόξαν φύσας.*

Hæc Spartiatæ. Quæ quum alii socii non probarent, quúmque silentium tenerent; Corinthius Soficles ita loquutus est, [a] Eo tẽpore cœlum sub terra, ac terra superior cœlo erit, hominésque domicilium in mari habebunt, quo tempore vos Lacedæmonii rebus publicis euersis, tyrannides in vrbes introducere conabimini. quibus nihil est in rebus humanis neque iniustius neque magis mortiferum. Quòd si bonum vobis videtur ciuitates subesse tyrannidi, ipsi vobis primi tyrannum constituite, atque ita vt aliis constituatis operam date. At nunc ipsi tyrannorum expertes, & ne id in Sparta contingat vehementissimè cauentes, hoc in socios studetis efficere: qui si essetis, vt nos sumus, experti, meliorem quàm nunc facitis, de hac re [b] sententiam diceretis. Nã ista res apud Corinthios ciuitatis perturbatio fuit. quum esset apud eos paucorum regimen: & ii qui Bacchiadæ vocabantur, vrbem incolerent, vltro citróque inter eos matrimonia contrahebantur. Horum vni nomine Amphioni nata est filia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchiadarũ ducere volebat, duxit Eetiõ Echecratis filius, è Petra quidem tribu, sed oriundus à Lapithe ac Cæneo. Qui quum neque ex hac muliere, neque ex alia tolleret liberos, missus est Delphos ad consulendum de prole. eum introeuntem statim Pythia his versibus compellauit,

Eetion, te nemo (licet sis tantus) honorat.
Conceptum pariet saxum graue Labda, monarchos
[c] Qui cadet in ciues, emendabítque Corinthum.

[d] Hoc oraculum quod Eetioni redditum est, eõdem tendebat quò alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectũ quàm hoc renuntiatum est, in hæc verba,

Concipit in petris aquila, enixura leonem
Robustum, sæuum, genua & qui multa resoluet.

a Nunc profectò cælum sub terra erit, terráque cælo supereminebit, homines mare incolẽt, pisces domiciliũ prius hominum accipient, quum vos Laced. reb. pub. euers. t. in vrbes reducere conemini. quibus nihil in reb. hum. nec magis iniustum est, nec magis sanguinariũ. *Perinde acsi diceret, cum poeta, Omnia nature præposterа legibus iubunt, Pársque suũ mundi nulla tenebit ster. Omnia iã fíet fieri quæ posse negabam: quum vos Laced. adeo mutati sitis &c, &c. Sed legẽdum ἢ δὴ ὅ, τι οὐρανὸς, &c.*

b Sententiã proponeretis. Talis erat Corinthiis vrbis status, vt penès paucos imperium esset. Quũ igitur ii qui Bacchiadæ cognominabantur, ciuitatis gubernacula tenerent, & vltro citróque matrimonia inter se contraherent, cõtigit vt vni ex his, qui Amphion vocabatur, filia nasceretur quæ clauda esset, nomine Labda. Eã quòd nullus Bacchiadarũ ducere vellet, duxit Eetion, &c.

c Quod cadet. *neque enim videtur posse alio referri ποσίτιτ quã ad ἀλοίτροχον.*

d Hæc oraculum Eetioni respondisse, Bacchiadis renuntiatur, qui quod prius editũ de Corintho fuerat oraculum nõ intelligebãt, quũ eõdem quò & illud Eetioni redditũ, pertineret.

A οἱ μὲν τῶν ἔλεγον· τὸν δὲ συμμάχων ὄ-
πλῆθος οὐκ ἐδέκετο τοὺς λόγους· ἡ μὲν
νεῦ ἄλλοι ἡσυχίην ἦγον. Κορίνθιος δὲ [a] Σω-
σικλέης ἔλεξε τάδε, Ἦ δὴ ὅτε ὁ οὐρανὸς
ἔσται ἔνερθε τῆς γῆς, καὶ ἡ γῆ μετεωρεομένη
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄνθρωποι νομὸν ἐν
θαλάσσῃ ἕξουσι, καὶ οἱ ἰχθύες τὸν πρόσθεν
ἀνθρώπου, ὅτε ὑμεῖς ὦ Λακεδαιμόνιοι ἰσο-
κρατίας καταλύοντες, τυραννίδας ἐς τὰς
πόλιας καταγεῖν παρασκευάζεσθε. τῷ δι-
B τε ἀδικώτερον οὐδὲν ἔστι κατ' ἀνθρώπους
οὔτε μιαφονώτερον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο τε δοκέοι
ὑμῖν εἶναι χρηστὸν, ὥστε τυραννευομένας τὰς
πόλιας, αὐτοὶ πρῶτοι τυραννοῦ κατάρ-
σαντες παρὰ σφίσι αὐτοῖσι, οὕτω καὶ τοῖ-
σι ἄλλοισι δίζεσθε καθιστάναι· νεῦ δὲ, αὐτοὶ
ἄπειροι ἐόντες τυραννῶν, καὶ φυλάσσοντες
δεινότατα τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γένηται,
παρασκευάζεσθε ἐς τοὺς συμμάχους. εἰ γὰρ αὐτοὶ
ἔμπειροι ἔατε, κατάπερ ἡμεῖς, εἴχετε ἂν
C περὶ αὐτοῦ γνώμας ἀμείνονας συμβάλλε-
σθαι ἢ παρὰ νεῦ. Κορινθίοισι γὰρ τῶν πόλιος
κατάστασις τοιήνδε. ἔστι ὀλιγαρχίη, καὶ οὗτοι
Βακχιάδαι καλεόμενοι ἔνεμον τὴν πόλιν·
ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων. Ἀμ-
φίονι γὰρ ἐόντι τούτεων τῶν ἀνδρῶν, γίνε-
ται θυγάτηρ χωλὴ οὔνομα δέ οἱ ἐστὶ Λάβδα. ταύτην
(Βακχιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι) ἔχει
Ἠετίων ὁ Ἐχεκράτεος, δήμου μὲν ἐκ Πέτρης
ἐών, ἀπάρχοντα δὲ αὐτὸν καθεῖναι Λαπίθης τε καὶ Και-
D νίδης. οὐκ δὲ οἱ ταύτης γυναικὸς, οὐδεμιῆς ἔτι
ἄλλης, παῖδες ἐγίνοντο· ἐσελθὼν ὦν ἐς Δελ-
φοὺς περὶ γόνου ἐσίοντα ἐκ αὐτὸν, ἐχρᾶτο ἡ Πυ-
θίη τοισάδε τοῖσι ἔπεσι,

Ἠετίων, οὔτίς σε τίῃ πολυτίμητον ἐόντα.
Λάβδα κυῖ, τέξει δὲ ὀλοίτροχον. ὃν δὲ πεσεῖται
Ἀνδράσι μουνάρχῃσι, δικαιώσει δὲ Κόρινθον.

Ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἠετίωνι, ἐξαγγέλεται
κως τοῖσι Βακχιάδῃσι, τοῖσι τὸ μὲν πρό-
τερον χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἐὸν
ἄσημον, φέρον τε ἐς πᾶσαν τὸ τοῦ Ἠετί-
νος, καὶ λέγον ὧδε,

Αἰετὸς ἐν πέτρῃσι κυῖ. τέξει δὲ λέοντα
Καρτερὸν, ὠμηστὴν· πολλῶν δὲ γόνατα λύσει.

" Ταῦτα νῦν δὴ φρασάζεσθε Κορίνθιοι, οἱ περὶ καλλιω
" Γλαυκὸν οἰκέοντες καὶ ὀφρυόεσσαν Κόρινθον.
" τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι τετύχθαι
" ἠμύνομεν, ἐὼ ἀτεκμήρτου· τότε δὲ τῷ Ἠετίωνι ἠμυνόμεθα ὡς ἐπυθόμεθα, αὐτίκα καὶ τοῦτο πρότερον σιωπῶμεν, ἐὸν σιωπηδὸν τῷ Ἠετίωνος. σιωπέντες δὲ καὶ τοῦτο, εἶχον ἂν ἡσυχίην, ἐθέλοντες τὸν μέλλοντα Ἠετίωνι ἠμυάδαι γόνον διαφθεῖραι. ὡς δ' ἔτεκε ἡ γυνή, πάντα πέμπουσι σφέων αὐτέων δέκα ἐς τὸν δῆμον ἐν τῷ κατοίκηται Ἠετίων, ἀποκτενέοντες τὸ παιδίον. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν πέτρην, καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἠετίωνος, αἰτέουσι τὸ παιδίον· ἡ δὲ Λάβδα, εἰδυῖά τε οὐδὲν τῶν εἵνεκα ἐκεῖνοι ἀπικοίατο, καὶ δοκέουσά σφεας φιλοφρεσύνης τοῦ παρ' ἐωυτῆς εἵνεκα αἰτέειν, φέρουσα ἐνεχείρισε αὐτέων ἑνί. τοῖσι δὲ ἀρα ἐδεδόκητο καὶ ὁδὸν, τὸν πρῶτον αὐτέων λαβόντα τὸ παιδίον προσσοῦδίσαι. ἐπί τε οὖν ἔδωκε φέρουσα ἡ Λάβδα, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν δαίμων τύχη προσετέλασε τὸ παιδίον. καὶ τὸν, φερόμενόν τε τοῦτο, οἵκτου τις ἴσχει ἀποκτεῖναι. καὶ τοῖσι τείρεα δὲ προδιδοῖ ὃς δευτέρῳ· ὁ δὲ, τῷ τρίτῳ. οὕτω δὴ διεξῆλθε διὰ πάντων τῶν δέκα προδιδόμενον, οὐδενὸς βουλομένου διεργάσασθαι. ἀποδόντες δὲ ὀπίσω τῇ τεκούσῃ τὸ παιδίον, καὶ ἑξελθόντες ἔξω, ἑστεῶτες ὅτι τῶν θυρέων, ἀλλήλων ἀπεῖποντο, καὶ παρῃτώμενοι· καὶ μάλιστα δὲ προφέρουσι λαβόντος, ὅτι οὐκ ἐποίησε κατὰ τὰ δεδογμένα. ἐς ὃ δή σφι χρόνου ἐγγενομένου, ἔδοξε αὐτοῖς παρελθοῦσι πάντας δὴ φόνῳ μετιέναι. ἔδει δὲ ὑπὸ τῶν Ἠετίωνος γόνου Κορίνθῳ κακὸν καὶ αἰσχρὸν γενέσθαι ἡ Λάβδα· τὰ πάντα γὰρ ἥκουε ἐξεῶσα πρὸς τῆσι θυρῆσι· δείσασα δὲ μή σφι μεταδόξῃ, καὶ πολὺ πρότερον λαβόντες τὸ παιδίον ἀποκτείνωσι, φέρουσα καταπρηνὲς ἐς τὸ ἀφεδρῶνα τῶν οἰκετέων ἔκρυπτε, ἐς κοπρίην. ὀπίσω μὲν ὡς εἰ ὑποστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπίκοιατο, πάντα ἐρευνησόμενοι μέλλοιεν. τὰ δὴ καὶ ἐγένετο. ἐσελθοῦσι γὰρ καὶ διζημένοισι αὐτοῖσι ὡς οὐκ ἐφαίνετο, ἐδόκεε ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας, ὡς πάντα ποιήσαντες τὰ ἐκεῖνοι ἐνετείλαντο. οἱ μὲν δὴ, ἀπελθόντες, ἔλεγον ταῦτα.

A *Hæc bene nunc animis versate Corinthia proles,*
Qui colitis pulchram Pallenem, altámque Corinthum.

a Pirenen.

b Id oraculum quum ad eã diem fuisset indeprehensum, simulatque ex hoc Eetionis patuit eodẽ vtrumque pertinere, silentio supprimere, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et vt primùm mulier enixa est, miserunt è suo numero decem viros ad tribum in qua habitabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti, postquam ad Petram peruenere, & ad Eetionis atrium accesserè, puerum petũt. Labda cur veniſſent ignara, c paternæque beneuolentiæ causa veniſſe eos rata, affert filium, & in vnius eorũ manum porrigit. erat autem inter viam constitutum, vt qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum alliderat. Verùm diuina quadam fortuna puer ei viro cui à Labda traditus erat, arrisit. quam rem illi cõsideranti miseratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, & ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus infans, per omnes decem transiit: ac nemine interimere volẽte, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante ianuam stantes, alius alium incusabãt castigabántque, sed primum præcipuè, qui ex conuento non fecisset: donec interiecto temporis spatio placitum est vt rursus introgressi, omnes fierent participes cædis. Sed necesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem. nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat: eóque metuens ne illi immutata voluntate acceptum rursus puerum interimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occuluit: qui locus visus est minimè inuestigabilis, quum sciret, illos, si redirent ad inuestigãdum puerum, omnia scrutaturos: vt & contigit. nam introgressis & scrutantibus vbi non apparuit, visum est eis abeundum, atque iis à quibus missi essent, dicendum se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse: atque ita reuersi dixerunt.

b Quum igitur Bacchiadæ huius oraculi sibi prius redditi mentem assequi non possent, quum audiuerunt id quod Eetioni erat redditum, tũc illudetiã prius intelexerunt, cum illo Eetionis congruens. Quum autem & hoc intelexissent, silentio supprimerũt, nasciturum Eetioni prolem interficere in animo habentes.

c Ad gratulandum patri veni.

Posthæc Ectionis filio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod deuitauerat in cypsela, *id est mensura frumentaria*. Vbi autem in virilem adoleuit ætatem, consulenti oraculum Delphis, anceps est redditum, quo fretus Corinthũ aggressus occupauit. oraculum autem hoc erat,

Vir locuples nostras hic qui descẽdit ad ædes
Cypselus Eetides, claræ rex esto Corinthi,
Ipse, & eo nati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem, hoc erat. Cypselus verò tyrannide potitus, talis extitit vt Corinthiorum multos insequutus sit, multos pecunia, longè plurimos anima priuauerit. Cui, quum triginta regnasset annos, bene vita defuncto successit in tyrannide filius Periander, qui inter initia mitius agebat quàm pater: sed vbi per nuntios consuetudinem habuit cum Thrasybulo Mileti tyranno, multo magis quàm pater cruentus effectus est. Misso enim præcone, Thrasybulum interrogauit qua ratione ipse rebus tutius constitutis, ciuitatem pulcherrimè gubernaret. Thrasybulus, eo qui à Periandro missus erat, extra oppidum educto, ingressus est rus quoddam satum, & vnà cum eo segetem interambulans, sciscitabatur hominem de suo aduentu è Corintho, detruncans atque abiiciens vt quanque videbat spicam inter alias extantem, donec segetem formosissimam atque densissimam hunc in modum corrupit: prædiúmque illud peruagatus, nullo verbo reddito præconem remisit. Reuersus Corinthum præco, auido præceptionis audiendæ Periandro, negauit sibi quippiam respondisse Thrasybulum, & mirari quòd se ad virum vesanum Periander misisset, & sua ipsius destruentem: exponítque quæ ex Thrasybulo vidisset. Periander id quod à Thrasybulo actum erat intelligens, atque interpretans sibi

A Περίανδρον δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παὶς ἠύξανετο καὶ
οἱ Δαφνάϊτι τῶτον τὸν κίνδυνον, ἀπὸ τῆς
κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐ-
τέθη. ἀνδρωθέντι δὲ καὶ μαντηΐου μάθῳ Κυ-
ψέλῳ ἐλθόντι ἀμφιδέξιον χρηστήριον ἐν
Δελφοῖσι, παῖσι μὲν ἀσύλου θυόμενος ἐπεχεί-
ρησε τε καὶ ἔβη Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς, ὅδε
ἦν,

Ὄλβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει,
Κύψελος Ἠετίδης, βασιλεὺς κλεινοῖο Κορίνθου·
Αὐτὸς, καὶ παῖδες παίδων γε μάλ' οὐκέτι παῖδες·

Ὁ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἐὼν τυραννεύσας ὃ Κύψελος, ὠμότατός τε ἀνὴρ ἐγένετο καὶ πολλοὺς μὲν Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῷ δὲ ἔτι πλείους τῆς ψυχῆς. ἔξαυτις δὲ τούτου ὅτι τελευτήσαντα ἔτεα, ὃς Δαμασθύσαντος τὸν βίον ἔθυ, ὃς δὲ ἐξαπλέ-
Δάμαρχος οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παῖς Πε-
ριανδρος γένεται. ὁ δὲ οὐκ ἤπιος Περίανδρος κατ'
ἀρχὰς μὲν ἦν ἠπιώτερος τοῦ πατρὸς ἐπεί τε
δὲ ὡμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ
Μιλήτου τυράννῳ, πολλῷ ἔτι ἐγίνετο Κυ-
ψέλου μιαιφονώτερος. πέμψας γὰρ κήρυκα
Θρασύβουλον κήρυκα, ἐπυνθάνετο ὁντινα
τρόπον ἀσφαλέστερον καταστησάμενος τὰ
πρήγματα, κάλλιστα τὴν πόλιν οἰκήσει-
πλεῖστοι. Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα κατὰ
τοῦ Περιάνδρου ἀγορῆς ἔξω τοῦ ἄστεος. ἰόντας
ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην, ἅμα τε διεξῄει
ὅλιτον, ἐπειρωτῶν τε καὶ αἰεὶ ἀποδίζων τὸν
κήρυκα ὅτῳ ἀπὸ Κορίνθου ἀπίξιν καὶ
ἐκάλουε αἰεί ὁκόσους τινὰς ἤδη τῶν ἀσταχύων 204
ὑπερέχοντας τῶν ἄλλων· κολούων δὲ, ἐρρι-
πτε ἐς ὃ τοῦ λιτοῦ τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύ-
τατον διέφθρε τρόπῳ τοιούτῳ. διεξελθὼν
δὲ τὸ χωρίον, καὶ ἐπιθήμενος ἔπος οὐδὲν,
ἀπεπέμπετο τὸν κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ
κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον, ἐὼ πολυθύμως
πυθόμενος τὴν ἀποδημίην ὁ Περίαν-
δρος· ὁ δὲ οὐδὲν οἱ ἔφη Θρασύβουλον ἐπο-
θέεσθαι. θωυμάζειν τε αὐτὸ, τῷ οἷόν μιν ἀν-
δρα ἀποπέμψαι, ὡς τὰ μὲν παραπλήσιά τε καὶ
τῶν ἑωυτοῦ σεσυλημένος· ἀπηγεόμενος τὰ παρ'
τοῦ Θρασυβούλου ὑπῶπτε. Περίανδρος δ', συνιεὶς τὸ ποιηθέν, καὶ νόῳ ἔχων ὡς οἱ

ἐπ' ἐκείνῳ Θερσάνδρου τοὺς ὑπερόχους A ab illo præceptum vt eminentissimos quosque populariũ interimeret, tunc verò omnem in ciues sæuitiam exercuit, interficiendo ac persequendo cõsummans id quod à Cypselo fuerat omissum. Atque adeo die vno vniuersas mulieres Corinthias exuit, propter Melissam vxorem suam. nam quum ad Thesprotos, qui sunt ad flumen Acherontem, misisset nuntios scisciatum necyomanteõ, *id est mortuorum oraculum*, de hospitis depositi, Melissa apparens negauit se indicaturam aut dicturam vbinam depositum esset collocatum, quoniam ipsa algeret, quia nuda esset. nihil enim sibi prodesse vestes cũ quibus sepulta fuisset, vtpote non cõcrematas. Cuius rei, quòd vera loqueretur, testimonio foret quòd Periander in frigidum furnũ panes ingessisset. Hęc Periandro renuntiata, B ob illud argumentum fidem fecêre, quòd ipse cum Melissa quãuis defuncta coierat: Itaque statim post eum nuntium per præconem edixit vt omnes Corinthiæ mulieres ad Iunonis tẽplum prodirent. Eò, tanquam ad diem festum, quàm ornatissimè poterant quum issent mulieres istæ, depositis clàm satellitibus, eas omnes sine discrimine exuit, ingenuas pariter & ancillas, atq; *eas vestes* ad foucam cõportatas C Melissã precando cremauit. Hæc vbi fecit, & nuntios iterũ eosdem misit, tũc ei Melissæ idolũ, *hoc est inanis imago*, exposuit vbinã depositũ hospitis collocasset. Huiusmodi est tyrãnis, Lacedæmonii, vobis, & talium operum. Eõque nos Corinthios cùm magna admiratio cepit simulatq; vidimus vos accersisse Hippiã, tum verò maior nũc dum ista dicitis. Propterea deos Græcorum inuocãtes *testamur apud vos, ne velitis tyrannides in ciuitatibus constituere, quas non extinguitis, sed excitatis præter æquitatem, dum Hippiam reducitis: in quo scitote Corinthios vobis nõ assensuros. Hæc Sosicles Corinthiorum legatus. Quem excipiens Hippias, eosdem quos ille deos inuocãdo dixit, cũ cæteros tum præcipuè Corinthios de-

a Obtestamur vos ne tyrãnides in ciuitatibus cõstituatis. Atque adeo, nisi ab incepto desistatis, sed Hippiam cõtra ius & æquum reducere conemini, scitote non approbaturos vestrum hoc factũ Corinthios.

b Vbi venissent istari dies quibus futurum esset vt illos angerent Athenienses. *Sed αἰτιᾶσθαι suspectũ reddit vel ipsa Valla interpretatio.*

fideraturos Pisistratidas, [b] quum veniſſent dies quibus expiare ſe ab Atheniēſibus nequirent. Hactenus reſpondit Hippias, quoniā oracula illa ipſe præ cæteris nota haberet. Cæteri ſocii, qui antea ſilentium tenuerant, audito Soſicle, liberius pro ſe quiſque in vocē erumpentes, accedere ſentētię Corinthiorum, obteſtariq; Lacedæmonios nequid agerent noui aduerſus Græcam ciuitatē. Ita ab ea re ceſſatum eſt. Hippias illinc profectus, offerente ſibi Amynta Macedone Anthemuntem, & Theſſalis Iolcō, neutrum accipere voluit, ſed rurſus ad Sigeum conceſſit, quod armis Piſiſtratus à Mitylenæis eripuerat. Eóque capto, tyrannum ibi conſtituerat Hegeſiſtratum, filium nothum ex muliere Argiua, qui tamen, quæ à Piſiſtrato acceperat, non tenuit ſine prælio. nam diu inter Mitylenæos ac Athenienſes pugnatum eſt, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes: hos repetentes regionē, illos refellētes hac ratione, quòd dicerent nihilo magis iuris eſſe AEolibus in agrum Ilienſem, quàm ſibi ac cæteris Græcis qui Menelao in raptu Helenes operā nauaſſent. His aſſiduè bellātibus, cùm alia in prælijs geſta ſunt, tū illud, quòd Alcæus poeta in prælio quod collatis ſignis gerebatur, vincentibus Athenienſibus, ipſe quidem fugæ ſe mandans euaſit: ſed armis eius potiti ſunt Atheniēſes, quæ apud templum Mineruæ in Sigeo ſuſpenderūt. Hanc rē Alcæus carmini mandans, in Mitylenen repoſuit, indicans Menalippo ſodali ſuā calamitatem. Mitylenæos tamen atque Atheniēſes reduxit in gratiam Periāder Cypſeli filius, qui delectus arbiter, ita eos reconciliauit, vt vtrique ea colerent quæ haberent. Atque hoc modo Sigeum factum eſt Athenienſium.

Hippias, poſteaquam Lacedæmone in Aſiam abiit, cūcta agitabat, inſimulando Athenienſes apud Artapherne, atque omnē operā dando vt Athenæ in illius ac Darii venirent poteſtatem.

A πιπράσκει Πεισιστρατίδας, ὅταν σφι ἥκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι αὐτίκα θαι ὑπ' Ἀθηναίων. Ἱππίης μὲν τούτοισι ἀμείψατο, οἷα δὴ ξυνωμοτὰς ἀτρεκέστατα ἀνδρῶν ἐξεπίστάμενος. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ξυμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίῃ σφέας αὐτούς· ἐπεί τε δὲ Σωσικλέος ἤκουσαν εἰπόντος, ἐλευθέρως ἅπας τις αὐτέων φωνὴν ῥήξας, αἱρέετο τῷ Κορινθίου τὸν γνώμην. Λακεδαιμονίοισί τε ἐπεμαρτύρετο, μὴ ποιέειν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλλωΐδα. ὥστω μὲν πάντα ἐπαύθη.

B Ἱππίης δὲ ὑπεκδύτην ἀπελαυνομένῳ, ἐδίδου μὲν Ἀμύντης ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Ἀνθεμοῦντα, ἐδίδοσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τούτεων μὲν οὐδέτερα αἱρέετο, αἰεχώρεε δὲ ὀπίσω ἐς Σίγλον, τὸ εἶλε Πεισίστρατος αἰχμῇ τοῦ Μιτυληναίων. κρατήσας δὲ αὐτοῦ, κατέστησε τύραννον τῶν παῖδα τὸν ἑωυτοῦ νόθον Ἡγησίστρατον, ὅτεο ἐξ Ἀργείης γυναικὸς ὃς οὐκ ἀμαχητὶ εἶχε τὰ πρὸς Λάρισαν

C τοῦ Πεισιστράτου ἐπολέμεον δή, ἔκ τε Ἀχιλληίου πόλιος ὁρμεώμενοι καὶ Σιγείου, χρόνον ὅτι συχνόν, Μιτυληναῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν, ἀπαιτέοντες τὸν χῶρον· Ἀθηναῖοι δὲ, οὔτε συγγινωσκόμενοι, ἀποδεικνύντες τε λόγῳ οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεῖναι τῆς Ἰλιάδος χώρης, ἢ οὐ καὶ σφίσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι, ὅσοι συνεστρατεύσαντο Μενελάῳ τῆς Ἑλένης ἕνεκα. πολεμεόντων δὲ σφέων, καὶ ἄλλα πολλὰ πρήγματα ἐγίνετο

D τῇσι μάχῃσι· ἐν ᾗ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητὴς συμβολῆς γενομένης, καὶ νικώντων Ἀθηναίων, αὐτὸς μὲν φεύγων ὦν φεύγει, τὰ δὲ οἱ ὅπλα ἔχουσι Ἀθηναῖοι, καὶ σφέα ἀνέκρεμασαν πρὸς τὸ Ἀθήναιον τὸ ἐν Σιγείῳ. τοῦτο δὲ Ἀλκαῖος ὦν μέλεϊ ποιήσας, ὀνειδίζει ἐς Μιτυλήνην, ἑκαστέλλομενος τὸ ἑωυτοῦ πάθος Μελανίππῳ ἀνδρὶ ἑταίρῳ. Μιτυληναίους δὲ τε Ἀθηναίους κατήλλαξε Περιανδρος ὁ Κυψέλλου, τούτῳ γὰρ διαιτητῇ ἐπέτρεψαν.

E κατήλλαξε δὲ ὧδε· νέμεσθαι ἀμφοτέρους τὸν ἔχουσι Σίγειον μὲν νῦν οὕτω ἐγένετο ὑπ' Ἀθηναίοισι.

Ἱππίης δὲ ἐπεί τε ἀπίκετο ἐκ Λακεδαίμονος ἐς τὴν Ἀσίην, πάντα χρῆμα ἐκίνεε, συμβάλλων τούς τε Ἀθηναίους πρὸς τὸν Ἀρταφέρνεα, καὶ ποιέων ἄπαντα ὅκως αἱ Ἀθῆναι ἡμέαται ὑπ' ἑωυτῷ τε Δαρείῳ.

205

Γπαίης τε δὴ ταῦτα ἔφρηνε, καὶ οἱ Ἀθη- A
ναῖοι πυθόμενοι ταῦτα, πέμπουσι ἐς Σάρ-
δις ἀγγέλους, οὐκ ἐῶντας τοὺς Πέρσας πεί-
θεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φυγάσι. ὁ δ' Ἀρτα-
φέρνης ἐκέλευέ σφεας, εἰ βουλοίατο σῶοι
εἶναι, κατα δέκεσθαι ὀπίσω Γπαίην. οὐκων δὴ
ἐν εδέχοντο τοὺς λόγους ἀποφερομένους Ἀ-
θηναῖοι· οὐκ ἐνδεχομένοισι δὲ σφι, ἐδέδο-
κτο ἐκ τοῦ φανεροῦ τοῖσι Πέρσῃσι πολεμίους
εἶναι. νομίζουσι δὴ ταῦτα, καὶ ἀπεξεβλημέ-
νοισι ἐς τοὺς Πέρσας; ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ B
ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης ὑπὸ Κλεομένεος
τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξελαθεὶς ἐκ τῆς Σπάρ-
της, ἀπίκετο ἐς Ἀθήνας. αὕτη γὰρ ἡ πόλις
τῶν λοιπέων ἐδυνάστευε μέγιστον. ἐπελθὼν δὲ
ὅτι τὸν δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης, ταῦτα ἔλεγε
τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ, καὶ τὴν ἀγαθῶν τὴν
ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ τὸν Περσικὸν πολέμου, ὡς
οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζουσι, εὐπετέες
τε χειρωθῆναι εἴησαν. ταῦτά τε δὴ ἔλεγε,
καὶ τοῖσι, τάδε, ὡς οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀ- C
θηναίων εἰσὶ ἄποικοι, καὶ εἰκὸς σφι εἶναι ῥύε-
σθαι δυνατοῖσι μέγα. καὶ τοῦτον ὅ, τι οὐκ
ἐπαίσετο, οἷα κάρτα δεόμενος· ἐς ὃ ἀνέπεισέ
σφεας. πολλοὺς γὰρ οἶκε εἰκῆ εὐπετέσεσι
ἁμαρτάνειν ἢ ἕνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν
Λακεδαιμόνιον μοῦνον οὐκ οἷός τε ἐγένετο
μεταβαλέσθαι, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθη- c
ναίων ἐπείπισε τοῦτο. Ἀθηναῖοι μὲν δὴ ἀπα-
τηθέντες ἐψηφίσαντο εἴκοσι νέας ἀποστεῖ-
λαι βοηθοὺς Γωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες D
αὐτέων Μιλήσιον, ἄνδρα τῶν ἀστῶν ἐόντα
τὰ πάντα δόκιμον· αὗται μὲν αἱ νέες, ἀρχὴ κα-
κῶν ἐγένοντο Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροισι. Ἀ-
ρισταγόρης δὲ ὡς ἐξέπλωσε, καὶ ἀπικόμενος
ἐς τὴν Μίλητον, ἐξεβυρώ βουλεύμα ἀπ'
οὗ Γωσι μὲν ἔμελλε οὐδεμία ὠφέλεια ἔσε-
σθαι, (οὐδὲ ὦν οὐδὲ τούτου εἵνεκα ἐποίεε,
ἀλλ' ὄκως βασιλέα Δαρεῖον λυπήσῃ) ἔπεμ-
ψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίο-
νας τοὺς ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμα- E
λώτους ἐόντας Μεγαβάζου, οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χώρης τε καὶ κώμης
ἐπ' ἑωυτῶν· ὡς δὲ ἐπῆλθε ἀπίκετο ἐς τοὺς Παίο-
» νας, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Παίονες, ἔπεμψέ
» με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος, σωτη-
» ρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, εἰ ὑμῖν ἐθέλοι πεί-

Quę agitare Hippiam quum accepissent Athenienses, mittunt Sardis nuntios ad dissuadendum Persis fidem habere exulibus Athenienssibus. Sed Artaphernes iubere Athenienses (si salui esse vellēt) rursus Hippiam reciperet: Athenienses eam conditionem recusare, & malle professi esse Persarum hostes. Dum ita apud Persas insimulantur, atque ita animati sunt Athenienses eā conditionem recusare, hoc interim tempore Milesius Aristagoras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta Athenas venit. nam ea ciuitas inter cæteras præpollebat. [a] Ad quam ciuitatem vbi venit Aristagoras, eadem quæ in Sparta commemorauit de commodis quæ essent in Asia, déque Persico bello, quòd neque scutum neque lanceam in vsu haberent, [b] faciléque essent ad capiendum. Hæc ille referens, ea quoque addebat, Milesios esse Atheniēsium colonos, quos æquũ esset ab eis liberari qui multum pollerent. Denique nihil nō pollicebatur, omnibus precibus obsecrans quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Facilius [c] enim ei visum est multos decipere quàm vnũ: qui si Cleomenem solum fallere non potuit, id tamen in triginta millibus Athenienssiũ effecit. Itaque Atheniēses persuasi, decreuere viginti naues Ionibus auxilio mittēdas, Melanthio illis præfecto, viro inter populares omni in re spectato. Hæc classis initium malorum extitit Græcis pariter & barbaris. ante cuius egressum Aristagoras reuectus Miletum, excogitauit consilium quod in nullam Ionum vtilitatē erat redundaturũ. quanquam ne ille quidē hac ratione faciebat, sed vt regi Dario molestiam afferret. Etenim misit quendam in Phrygiam ad Pæones qui à flumine Strymone in captiuitatē abducti à Megabyzo erant, locũ atque vicum per sese incolētes: ad quos vt peruenit nũtius, ita verba fecit, Viri Pæones, misit me Aristagoras Mileti tyrānus [d] ad ostēdendam vobis (si obtemperare velitis) sa-

a Quum autem ad plebem accessisset Aristag.

b Expugnariśque facilè possent.

c Esse videtur mult. decip. q. vn. si Cleom. quidē Lacedæmonium solum fal.

d Salutāre consilium vobis daturum.

lutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, [a] eadémque vobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam vestram: per vos quidé, vsque ad mare: deinceps nobis iam curæ erit. His auditis Pæones magnam sanè voluptatem acceperunt: sumptisque liberis atque vxoribus, ad mare fuga se proripuerunt: nonnullis eorum præ metu [b] illinc remeátibus. Vbi ad mare peruenêre, illinc in Chiũ transmisere. quò postquam applicuere, eorũ vestigia insequutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos vt eôdem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chiis sunt in Lesbũ transportati, mox à Lesbiis in Doriscum, vnde terrestri itinere se in Pæoniã receperũt. Posthæc ad Aristagoram Atheniẽses viginti cum nauibus venere, ducentes vnà quinque triremes Eretriorum, qui nõ Athenienſium gratia commilitiũ præstabant, sed debitam ipsis Milesiis gratiam reddebant. Nam Milesii aliquando [c] pro Eretriis in bellò Chalcidensi præstiterãt, quum Samii contra Eretrios atque Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, vbi isti atque alii socii adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti remanens, præfectis aliis ducibus Milesiorum, fratre suo Charopino, & cæterorum ciuiũ Hermophanto. Hac classe Iones vbi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresum, quod est agri Ephesii, ipsi cum ingenti manu, sumptis viæ ducibus Ephesiis, ad superiora tendebant, secundum flumẽ Caystrum tenẽtes iter. Illinc superato Tmolo Sardis aduenium, eáque, [d] occurrẽte nemine, capiũt, omniáque eius vrbis loca, præter arcẽ, quam Artapherncs ipse tutabatur, habens nõ exiguas virorum copias: [e] quæ res fuit impedimẽto quominus qui ingressi erant vrbem diriperent. Erant Sardibus domus pleræque arundinaceæ: quæ autẽ lateritiæ, tamen ex arũdinibus lacunaria habebant.

a Vobisque iam licet incolumes in patriam reuerti: vobis quidem ad mare vsque: quod autem à mari est, nobis curæ erit. Quid Vestrum est operam dare vt ad mare vos recipiatis, eò quum Generitis, quod iter tenere debeatis, curæ nobis erit.

b Illic remanentibus.

c Eretrios in bello aduersus Chalcidenses adiuuerant.

d Repugnante nemine.

e Ne autem vrbem hanc à se captam diriperent hoc obstitit: quod sequitur videlicet. at Valla iuxta præcedentibus hæc, τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι, &c.

A θαλασσαν. νεῶν γὰρ Ἰωνίη πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλῆος, καὶ ὑμῖν πάρεστι σώζεσθαι, ὅπῃ τὰ ὑμετέρην αὐτέων. μέχρι μὲν θαλάσσης, αὐτοῖσι ὑμῖν· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, ἡμῖν ἤδη μελήσει. ταῦτα δὲ ἀκηκοότες οἱ Παίονες κέρτα τε ἀσσον ἐποιήσαντο, καὶ αἷα λαβόντες παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, ἀπέδιδρησκον ὅπῃ θαλάσσαν. οἱ δὲ τινες αὐτέων καὶ κατέμειναν, ἀρρωδήσαντες, αὐτῶν ἐπεὶ τε οἱ Παίονες ἀπικέατο ὅπῃ θαλάσσαν, ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ, κατὰ πόδας ἐλαύνει Περσέων ἵππος πολλή, διώκουσα τοὺς Παίονας. ὡς δὲ κατέλαβον, ἐπηγγέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παίοσι, ὅκως αὖ ὀπίσω ἀπέλθοιεν· οἱ δὲ Παίονες τοὺς λόγους οὐκ ἐνεδέκοντο· ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χῖοι σφέας ἐς Λέσβον ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορίσκον ἐκόμισαν. ἐνθεῦτεν δὲ πεζῇ κομιζόμενοι, ἀπικέατο ἐς Παιονίην. Ἀρισταγόρης δὲ, ἐπειδὴ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἀπικέατο εἴκοσι νηυσὶ, ἅμα ἀγόμενοι Ἐρετριέων πέντε τριήρεας, οἳ οὐ τῶν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τῶν αὐτέων Μιλησίων, ὀφείλοντά σφι ἀποδιδόντες. (οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι παρέσχοντο τοῖσι Ἐρετριεῦσι τὰ πρὸς Χαλκιδέας πόλεμον συνδιενείκαντι, ὅτε περ καὶ Χαλκιδεῦσι αὐτοῖσι Ἐρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθεον) οὗτοι ὦν ἐπεί τε σφι ἀπικοίατο, καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι πρῆσσαν, ἐποιέετο στρατηίην ὁ Ἀρισταγόρης ἐς Σάρδις· αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο, ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτῳ· στρατηγοὺς δὲ ἄλλους ἀπέδεξε Μιλησίων τοὺς ἐωυτοῦ ἀδελφεόν Χαροπῖνον, καὶ τῶν ἄλλων ἀστῶν, Ἑρμόφαντον. ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τοῦτο τοῦτο Ἴωνες ἐς Ἔφεσον, πλοῖα μὲν κατέλιπον ἐν Κορήσῳ τῆς Ἐφεσίης· αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χέρσῳ πολλῇ, ποιεύμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας. πορευόμενοι δὲ παρὰ ποταμὸν Καΰστριον, ἐνθεῦτεν ἐπεί τε ὑπερβάντες τὸν Τμῶλον ἀπίκοντο, αἱρέουσι Σάρδις, οὐδενὸς σφι αὐτιωθέντος. αἱρέουσι δὲ χωρὶς τῆς ἀκροπόλιος πᾶσαν τὴν πόλιν· τὴν δὲ ἀκρόπολιν ἐπῆρτο αὐτὸς Ἀρταφέρνης, ἔχων δυνάμιος ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγους. ὅσοι δὲ μὴ λεηλατῆσαι ἐλύγιζε σφέας τὴν πόλιν, ἔχε τάδε· ἔσαν ἐν τῇσι Σάρδισι οἰκίαι, αἱ μὲν πλοῦνες, καλαμίναι· ὅσαι δὲ αὐτέων καὶ πλίνθινοι ἔσαν, καλάμου εἶχον τὰς ὀροφάς·

τούτεων

τουτέων δὴ μίαν τῶν τις στρατιωτέων ὡς ἐ- A harum vnam quidã è militibus
νέπρησε, αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὸν ὁ quum incendisset, repentè ignis
πῦρ, ἐπανέμου ὁ ἅλυς ἅπαν. κατακαέντος δὲ è domo in domum elapsus totã
τοῦ ἄστεος, Λυδοί τε καὶ ὅσοι Περσέων ἐπῆσαν ἐν τῇ πόλι, ἐπλημμυρήσαντες πάντοθεν, ὥστε τὰ πρόσω ἐστρατοπεδευμένου τοῦ πυρὸς, καὶ οὐκ ἔχοντος ἔξηλυσιν ἐκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ἐς τε τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμόν, ὃς σφι ψήγματα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τμώλου, ἀσμένοισι τοῖσι μέσοισι τῆς ἀγορῆς ῥέει· καὶ ἔπειτα ἐς Ἕρμον ποταμὸν ἐκδιδοῖ, ὁ δὲ ἐς θάλασσαν. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν, καὶ ἐς τὴν ἀγορὴν ἀθροιζόμενοι οἵ τε Λυδοὶ καὶ Πέρσαι, ἠναγκάζοντο ἀμύνεσθαι. οἱ δὲ Ἴωνες ὁρέοντες τοὺς μὲν τῷ πολεμίων ἀμυνομένους, τοὺς δὲ, σὺν πλήθεϊ πολλῷ ἐπεξιόντας φερομένους, ἐξημεχώρησαν δείσαντες τὸν ὄυεγον τὸν Τμῶλον καλεόμενον· ἐνθεῦτεν δὲ ὑπὸ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας. καὶ Σάρδιες μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ ἱρὸν ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης· τὸ σκηπτόμενοι οἱ Πέρσαι, ὕστερον αὐτὸ ἐνεπίμπρασαν τὸ ἐν Ἕλλησι ἐόν. τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐπὶ τὸν Ἅλυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες, προπυθανόμενοι ταῦτα, συνηλίζοντο καὶ ἐβοήθεον τοῖσι Λυδοῖσι· καὶ κως ἐν μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἐόντας τοὺς Ἴωνας βδείσχεσι, ἑπόμενοι δὲ κατ' ἴχνος, αἱρέουσι ἀῤῥωδίῃ ἐν Ἐφέσῳ· καὶ αὐτεπάθησάν μὲν οἱ Ἴωνες, συμβαλόντες δὲ, πολλὸν ἐκράτησαν. καὶ πολλοὶ αὐτέων Πέρσαι φονεύουσι, ὀνομαστοί τε ἄλλοι· ἐν δὲ δὴ, καὶ Εὐαλκίδεα στρατηγέοντα Ἐρετριέων, στεφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀναῤῥαιρηκότα, καὶ κατὰ Σιμωνίδεω τοῦ Κηίου πολλὰ αἰνεθέντα. οἱ δὲ αὐτέων αὐτίκα ἀπέφυγον πρὸς μάχην, ἐσκεδάσθησάν τε ἀνὰ τὰς πόλιας. τότε μὲν δὴ οὕτω ἠγωνίσαντο. μετὰ δὲ, Ἀθηναῖοι μὲν τὸν παρεόντα ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας ἐπικαλεομένους σφέας πολλὰ δὶ' ἀγγέλων Ἀρισταγόρεω, οὐκ ἔφασαν ἀμφρήσειν σφίσι. Ἴωνες δὲ τὸ Ἀθηναίων συμμαχίης στερηθέντες, (οὕτω γὰρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον) ὅμως ὅμως τὸν πρὸς τὸν βασιλῆα πόλεμον ἐσκυδάζοντο. πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἑλλήσποντον, Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλιας ἁπάσας τὰς ταύτῃ, ὑπ' ἑωυτοῖσι ἐποιήσαντο.

harum vnam quidã è militibus quum incendisset, repentè ignis è domo in domum elapsus totã vrbem absumpsit. Ardente vrbe, & vastante iam extrema incẽdio, nec habente regressum, Lydi & Persarum quicunque in vrbe erant, vndique circumuenti, ex vrbe in forum confluunt, & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens, ramenta auri è Tmolo illis defert, deinde flumini Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc B forum conglobati Lydi pariter & Persæ sese defendere adigebantur. Ionas, videntes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiam ferentes, metu perculsi, ad montem qui dicitur Tmolus sese recipiunt, atque illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vnà templũ Cybeles indigenæ deæ: cuius prætextu postea Persæ templa quæ in Græcia erant cremauerunt. Hoc vbi Persæ qui intra Halyn domicilia habebant, resciuerunt, tunc C verò ad ferendam Lydis opem conuenerũt: nec adepti Sardibus Ionas iã illinc profectos, eadem via insequuti, comperiũt Ephesi congressique cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos vertunt, multósque occidunt, & in his cùm alios illustres viros, tum EValcidem Eretriorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceo maiorem in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per vrbes fuere dissipati. Et tunc quidẽ D ita dimicatum est. Athenienses autem, post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nuntios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorũ societate fraudati Ionas, tamẽ quoniam ista aduersus Darium egerant, nihilo segnius bellum aduersus regem parabant: Hellespontúmque inuecti, Byzantium ac cæteras circà vrbes in suam potestatem redegerunt.

Inde euecti, magnam Cariæ partē in belli societatem asciuerūt. nam Caunus, quæ prius societatē facere recusauerat, vbi Sardis cōflagrarunt, & ipsa Ionibus accessit: Cyprii quoque omnes vltrò, exceptis Amathusiis, accesserunt. Defecerūt autem Cyprii à Medis in hunc modum: Erat Onesilus quidam Gorgi Salaminiorū regis frater, natu minor, Cherſis filius, Siromi nepos, EVelthontis pronepos. hic vir, quum sæpenumero antea Gorgum solicitasset ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellasse, vehementius vrgere hominem instituit. In quo quia nihil proficiebat, obseruato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur, vnà cum suis [a] militibus, eum portis exclusit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit: eo potitus Onesilus omnibus Cypriis vt rebellaret sua debat: persuasis cæteris, Amathusios rebellare abnuētes obsidione circumdedit.

a *Legit* σφας ὦν σφι σωτήρια.

Dum hic Amathūtem obsidet, Darius, vt ei nuntiatum est Sardis captas incensasque ab Athenienſibus atque Ionibus, & huius comparandæ classis atque rei contexendæ fuisse authorem Aristagoram Milesium, fertur, [b] quum primum hæc audiuit, dixisse Iones nihil feciſſe: probè sciens non fuisse illos præ contēptu sui rebellaturos: deinde interrogasse quinam essent Athenienses. Id quum audisset, tum arcum posciſſe, eóque sumpto, sagittā quam imposuerat, in cælum excussisse: & ea in aerem excussa, dixisse, O Iupiter, contingat mihi vt Athenienſes vlciſcar. Atque hæc loquutus, cuidam famulorū præcepisse vt sibi semper appositā cœna, ter diceret, Here, memēto Athenienſium. Et quū hoc præcepisset, accito ad suū cōspectum Hiſtiæo Milesio, [c] quem ipse diu distinuerat, ita eum fuisse alloquutus, Audio Hiſtiæ procuratorem tuum, cui tu Miletum demandasti, nouas aduersum me res esse molitum. viris enim ex altera continente persuasit

b Vbi hæc audiuit, Iones cōtempsisse, *Vel*, *nihil feciſſe*, quippe qui non impunitam illorum fore rebellionem sciret. deinde interr.

c Quem à lōgo iam tempore detinebat. *Vel*, *retinebat*.

A ἐκπλώσαντες τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον, Καύνιος τέω πολλὴν προσεκτήσατο σφίσι σύμμαχον εἶναι. καὶ γὰρ τέω Καύνιον πρότερον οὐ βουλομένῳ συμμαχέειν, ὡς ἐνέπρησαν σφέων τὰς Σάρδις, τότε σφι καὶ αὐτὴ προσεστήκεε. Κύπριοι δὲ ἐθελονταὶ σφι 207
πάντες προσεστέλλοντο, πλὴν Ἀμαθουσίων. ἀπέστησαν γὰρ καὶ οὗτοι ὧδε ἀπὸ Μήδων· τῷ Ὀνησίλος, Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸς νεώτερος, Χέρσιος δὲ B τοῦ Σιρώμου τοῦ ΕΥἐλθοντος παῖς. τοῦτον γὰρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον Γόργον προτρεπόμενον ἀπίσασθαι ἀπὸ βασιλέος, τότε δὴ ὡς καὶ τοὺς Ἴωνας ἐπύθετο ἀπεστέωτας, παραχρῆμα ἐπεκείμενος ἐπόλεε. ὡς δὲ οὐκ ἐπείθετο τὸν Γόργον, ἐνθαῦτα μὲν φυλάξας ἐξελθόντα ὃ ἄρα τὸ Σαλαμινίων ὁ Ὀνησίλος, ἅμα τοῖσι ἑωυτοῦ σωματοφύλοισι, ἀπεκλήισε τῶν πυλέων. Γόργος μὲν δὴ περιῆλθε τῆς πόλιος, ἔφυγε ἐς Μήδους· Ὀνησίλος δ' C ἦρχε Σαλαμῖνος, καὶ ἀνέπειθε πρὸς τοὺς Κυπρίους συναπίσασθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους ἀνέπεισε, Ἀμαθουσίους δὲ οὐ βουλομένους οἱ πείθεσθαι, ἐπολιόρκεε προσκατήμενος.

Ὀνησίλος μὲν δὴ ἐπολιόρκεε Ἀμαθουσίους. βασιλέι δὲ Δαρείῳ, ὡς ἐξαγγέλθη Σάρδις ἁλούσας ἐμπρησθεῖσάν τε ὑπὸ Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, καὶ δὴ ἡγεμόνα γενέσθαι τῆς συλλογῆς, ὥστε τοῦτα συνφρονήσαντα, καὶ Μιλήσιον Ἀρισταγόρεα, D πρῶτα μὲν λέγεται αὐτόν, ὡς ἐπύθετο ταῦτα, Ἰώνων ὀδόεν λόγον ποιησάμενον, εἰδότα ὡς οὔτί γε οὐ καταστρέψονται, ἀποπαίσαντα, εἴρεσθαι οἵτινες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι. μετὰ δὲ πυθόμενον, αἰτῆσαι ὁ τόξον, λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα οἱ ὀιστὸν, ἄνω ἐς οὐρανὸν ἀπεῖναι· καὶ μιν ἐς τὸν ἠέρα βαλόντα, εἰπεῖν, Ὦ Ζεῦ, ἐκδῶσέ μοι Ἀθηναίους τίσασθαι. εἰπόντα δὴ ταῦτα, προστάξαι ἑνὶ τῶν θεραπόντων, δείπνου προκειμένου αὐτῷ, ἐς τρὶς ἑκάστοτε εἰπεῖν, Δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων. προστάξας δὲ ταῦτα, εἶπε, καλέσας ἐς ὄψιν Ἱστιαῖον τὸν Μιλήσιον, τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλὸν, Πωλήσομαί σοι Ἱστιαῖε ὁπίσω πόν, τὴν σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας, νεώτερα ἐς

ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα. ἀνδρας γάρ μοι ἐκ τῆς ἠπείρου ἐπαγαγών,

» καὶ Ἴωνας σεῦ αὐδῶσι, τοὺς δώσοντας ἐμοὶ A
» δίκην τῶν ἐποίησαν, τούτους ἀναγώσας ἀ-
» μα ἐκείνοισι ἔπεσθαι, Σαρδίων με ἀπεχέ-
» σησε. νεῦ ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα ἔχειν
» κηλώς; κῶς δ' ἄνδρ τῶν σῶν βουλευμά-
τῶν πάντων » των τοιοῦτόν τι ἐφρήξω; ὅ τι μὴ ἐξ ὑστέρης
» σεωϋτὸν ἐν αἰτίῃ ᾔρεις. εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ
» Ἰστιαῖος, Βασιλεῦ κοῖον ἐφθέγξαο ἔπος, ἐμὲ
» βουλεύσαι φρήνας ἐκ τοῦ σοί τι ἢ μέγα ἢ
» σμικρὸν ἔμελλε λυπηρὸν ἀναρήσειν; τί δ'
» αὖ ὑπιδιζήμενος, ποιέοιμι ταῦτα; τεῦ δὲ B
» ἐνδεὴς ἐὼν; τῷ πάρα μὲν πρῆγματα ὅσα περ
» σοὶ, πρώτων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐ-
» πακούειν ἀξιοῦμαι; ἀλλ' εἴπερ τι τοιοῦτον οἷ
» σὺ εἴρηκας φρήσει ὁ ἐμὸς ὑπίστιος, ἴσθι
» αὐτὸν ἐπ' ἑωϋτὸν βαλλόμενον πεφρενηκέναι.
» Ἀρχμὴ δὲ ἔγωγε τοῦδε ἐν δεκομένῳ Ⓜ λό-
» γου, ὅκως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ὑπίστιος
» νεώτερον φρήσουσι περὶ πρήγματα τὰ σά.
» εἰ δ' ἄρα τί τοιοῦτο ποιεῦσι, καὶ σὺ τὸ ἐὸν ἀ-
» κήκοας ὦ βασιλεῦ, μάθε οἷ φρῆγμα ἐργά- C
» σαο, ἐμὲ ἀπὸ θαλάσσης ἀναστάσιον ποιή-
» σαι. Ἴωνες γὰρ οἵκασι, ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν
» σφι γενομένου, ποιῆσαι τῶν πάλαι ἵμερον εἶ-
» χον· ἐμεῦ δ' αὐ ἐόντος ἐν Ἰωνίῃ, οὐδεμίη πό-
» λις ὑπεκίνησε. νεῦ ὦν ὡς τάχος με ἄφες
» παρθενίδας ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι κεινά τε
» πρήγματα καταστήσω ἐς τοὔπισθε, καὶ Ⓜ Μιλή-
» του ὑπίστιον πᾶσιν Ⓜ ταῦτα μηχανησά-
» μενον, ἐγχειρίδιον τῷδε ποιήσω. ταῦτα δὲ
» κατὰ νόον Ⓜ σὸν ποιήσας, θεοὺς ἐπόμνυμι D
» τοὺς βασιληΐους, μὴ μοῦνον πρὸ τέρων σὲ δύ-
» σασθαι Ⓜ ἔχοντα κιθῶνα, καταβήσομαι ἐς
» Ἰωνίην, πρὶν αὖ τοι Σαρδῶ νῆσον πᾶσαν
» μεγίστην, δασμοφόρον ποιήσω. Ἰστιαῖος
μὲν λέγων ταῦτα, διέβαλε· Δαρεῖος δὲ,
ἐπείθετο· καί μιν ἀπῖκε, σύντελεόμενος, ἐ-
πεάν τε ὑπέχητοι ὑπιστελέα ποιήσῃ, πα-
ρεσκευάσθαι οἱ ὅτι τάχιστα ἐς τὰ Σοῦσα. ἐν ᾧ δὲ
ἡ ἀγγελίη τε περὶ τῶν Σαρδίων τῷδε
βασιλῆα ἀνῆκε, καὶ Δαρεῖος τὰ περὶ Ὀ E
τόξου ποιήσας, Ἰστιαίῳ ἐς λόγους ἦλθε, καὶ Ἰ-
στιαῖος μεμεδημένος τοῦ Δαρείου, ἐκομίζετο ὅτι θαλάσσαν· ἐν τούτῳ πρωΐ τῷ
208 χρόνῳ ἐγένετο τάδε. πολιορκέοντι Ⓜ Σαλα-
μινίῳ Ὀνησίλῳ Ἀμαθουσίους, ἐξαγγέλλει),

vt Iones sequerentur, (qui mihi commissorum pœnas dabunt) eósque induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur videtur hæc tibi bene habere? quorum quídnam sine tuis cõsiliis actum est? Proinde vide ne rursus teipsũ in culpã induas. Ad hæc Histiæus, Quódnam, inquit, rex protulisti verbum? méne consulere rem quæ tibi sit quippiam siue multũ siue parũ molestiæ allatura? Quid mihi quærens ista facerem? aut cuius rei indigens? cui omnia adsunt quæ tibi? quem tu omnium consiliorum tuorum cõmunione dignaris? Quòd si istud quod ais egit procurator meus, sic habeto, id eum fecisse suo consilio. [a] Principio rationem istam non admitto, Milesios ac meum procuratorem quippiam rerum nouarum fecisse aduersus statum tuum: siquid tamen huiusmodi faciunt, & tu id quod est audisti, rex, intellige quid rei egeris quòd me à mari ablegandum putasti. nam Iones id agere aggressi sunt postquam ego ex ipsorum conspectu sum amotus, cuius aggrediendi iampridem libidine tenebantur: quòd si ego in Ionia fuissem, nulla profectò se ciuitas cõmouisset. Proinde nunc properè dimitte me vt in Ioniam cõtendam, illic omnia negotia tibi in integrum restituturus, & hũc Mileti procuratorem, harum rerum machinatorem, in tuam potestatem redacturus. Hæc, quum ex animi tui sententia confecero, iuro per deos regios me non prius exuturum hanc vestem, qua indutus in Ioniam descendã, quàm Sardiniam insulam maximam tibi tributariam reddam. Hæc Histiæus fallẽdi gratia dicebat. quibus persuasus, Darius hominem dimisit, præcipiens vt posteaquã ea quæ spoponderat præstitisset, ad se Susa reuerteretur. Dũ nuntius de Sardibus ad regem venit, Dariúsque illam rem arcu fecit, & Histiæum est alloquutus, Histiæúsque ab eo dimissus ad mare se contulit, hoc interea omni tempore hæc gesta sunt: Onesilo Salaminio Amathusios obsidenti nuntius affertur,

[a] Sed ego prorsus fidem his verbis abrogo, Milesi.

[a] Artybium virum inter Persas eximium cum magna vi Persarum cursum tenere in Cyprum. Quo accepto, Onesilus legatos passim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non diu in deliberando cũctati, cum magna classe ad eum se contulerunt. Et quum Cyprum tenuissent, Persæ nauibus è Cilicia traiecerũt, terrestríque itinere Salaminem cõtenderunt, Phœnicibus classe circumeuntibus promontorium quæ Claues Cypri vocantur. His ea facientibus, Cyprii tyranni cõuocatis Ionum ducibus dixere, Viri Iones, vobis nos Cyprii optionem damus cum vtris dimicare velitis, cum Persis an cum Phœnicibus. Si terra mauultis cũ Persis acie confligere, iam tempus est è nauibus egrediendi, & in acie stándi, vt nos vestras ingressi naues, cum Phœnicibus dimicemus: sin cum Phœnicibus fortunam tentare mauultis, facite, quoniam alterutrum opus est eligatis, vt quantum in nobis situ est, Ionia atque Cyprus in libertatem vindicẽtur. Ad hæc Iones, Commune, inquiunt, Ioniæ cõcilium nos misit ad mare tutandũ, non ad naues tradendas, quò ipsi cum Persis in terra confligeremus. [b] Itaque vbicunque quidem collocabimur, vt operam nauemus enitemur: vos verò debetis, qualia ab imperãtibus Medis passi estis reminiscentes, viros egregios vos ostenderẽ. Hæc Iones responderunt. Post hæc Persis in cãpum Salaminium tẽdentibus, Cyprii reges aduersus alios hostes cõstituerũt alios Cyprios: aduersus Persas, optimum quenque Salaminiorum ac Soliẽsium. aduersus Artybium Persarũ ducem Onesilus vltro constitit. Insidebat Artybius equo ita armatũ erigere se docto. Quod audiés Onesilus, ad satellitem suum (erat enim ei satelles sanè quàm peritus rei bellicæ, & alioqui [c] solertiæ plenus,) Audio, inquit, Artybii equum edoctum se erigere, & pedibus simul atque ore [d] eum in quem agitur, perficere: proinde tu properè inita ratione dicito

[a] Artybiũ Persam cum numerosa manu Persica, Cyprum aduentare. *Ad Verbum*, Expectari in Cyprum. *Id est, Eum in Cypro ad aduentum expectari. Valla autẽ hic ἐς δίκημον cum δόκιμον confudit.*

Α νησοὶ στρατιὴν πολλὴν ἄγοντα Περσικήν, Ἀρτύβιον, ἄνδρα Πέρσην, ἐς δόκιμον ἐς τὰ Κύπρου ἔλθ. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, κήρυκας διέπεμπε ἐς τὴν Ἰωνίην, ὀτρυνέων καλεύμενος στρατόν. Ἴωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὸν βουλευσάμενοι, ἦκον πολλῷ τόλῳ. Ἰωνές τε δὴ πᾶσαν ἐς τὰ Κύπρου, καὶ Β Πέρσαι νησοὶ διαβαίτες ἀπὸ τῆς Κιλικίης, ἦισαν ὀπὶ τὰ Σαλαμῖνα πεζῇ. τῆσι δὲ νησοὶ οἱ Φοίνικες περιέπλωον τὰ ἄκρα, τὰ καλέονται κνίδες τῆς Κύπρου. Τούτου δὲ τοιούτου γινομένου, ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου, συγκαλέσαντες τοὺς Ἴωνων στρατηγούς. Ἄνδρες Ἴωνες, αἱρέσιν ὑμῖν δίδομεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι, ὁκοτέροισι βούλεσθε προσφέρεσθαι, Πέρσῃσι, ἢ Φοίνιξι. εἰ μὲν γὰρ πεζῇ βούλεσθε ταχθέντες Περσέων ἔχεσθαι, ὧρα ἀν εἴη ὑμῖν ἐς καὶ τὰς ἐς τὰς νεῶν, ἐπείτε πεζῇ, ἡμέας δὲ ἐς τὰς νέας ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας, Φοίνιξι ἀνταγωνιζομένους. εἰ δ' ἐς Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθε ἔχεσθαι, ποιέειν χρεών ὅσα ὑμέας. ὁκότερ' C ἂν δὴ τουτέων ἕλησθε, ὅκως ὃ κατ' ἡμέας ἔσται ἥ τε Ἰωνίη καὶ ἡ Κύπρος ἐλευθέρη. Ἔπεσθαι Ἴωνες τοῖς τοῦτα, Ἡμέας ἀπέπεμψε ὁ κοινὸν τῶν Ἰώνων, φυλάξοντας τὴν θαλάσσαν, ἀλλ' οὐκ ἵνα Κυπρίοισι τὰς νέας παραδόντες, αὖτις Πέρσῃσι πεζοὶ προσφερώμεθα. ἡμεῖς μὲν νεῶν ἄρχειν ἐπιστάμεθα, τούτῳ πειρησόμεθα χρηστοὶ γενέσθαι. ὑμέας δ' χρεὼν ὅστις αἰσχυνθέντας οἷα ἐπάσχετε δουλεύοντες πρὸς τὸν Μήδων, γίνεσθαι ἄνδρας ἀγαθούς. Ἴωνες μὲν τούτοισι ἀμείψαντο. οἱ δ', D ἐπὶ τὸν πεδίον τὸ Σαλαμινίων τῶν Περσέων, διέπεσον οἱ βασιλῆες τῶν Κυπρίων, τοὺς μὲν ἀμφὶ Κυπρίους καὶ τοὺς ἀμφὶ στρατιὴν ἀντιτάσσοντες, Σαλαμινίων καὶ Σολίων ἀποκλέξαντες τὸ ἄριστον, ἀντέπεσον Πέρσῃσι. Ἀρτυβίῳ δὲ στρατηγοῦντι Περσέων ἐθελοντὴς ἀντετάσσετο Ὀνήσιλος· ἐπῆν δὲ ἵππου ὁ Ἀρτύβιος διδιδαγμένου πρὸς ὁπλίτην ἀντιτάσσεσθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, ἐλπὶς γάρ οἱ ὑπῆσσε ἡμιόλιος μὲν E καὶ τὰ πολέμια χέρτα δόκιμος, ἐς δὲ ἀμφὶ λήματος πλέος. εἶπε πρὸς ἕτερον, Πωλήσομαι τὸν Ἀρτυβίου ἵππον ἑξαμμύον ὀρθόν, ἐς ποδὸς καὶ προσενεχθῆναι· σὺ δὲ ὅταν βυθισάμενος, αὐτίκα εἶπε

b Nos itaque vbi collocati sumus, vt oper. *Vel, In munere quod nobis iniunctum est.*

c Audaciæ plenus. *Vel*, animosus. *Vel*, magnos spiritus gerens. *Sed rectius λήμματος quàm λήμματος.*

d Eum in quem impetum faciat, interficere. *Vel*, Eum in quem feratur, aut insurgat, conficere. *quod melius respondet Verbo καταρράξεσθαι.*

ἐχέτεων βούλεαι φυλάξας πλῆξαι, εἴτε τὸν ἵππον, εἴτε αὐτὸν Ἀρτύβιον. εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ ὀπάων αὐτῷ, Ὦ βασιλεῦ, ἕτοιμός μοι ἐγώ εἰμι ποιέειν καὶ ἀμφότερα, καὶ τὸ ἕτερον αὐτέων, καὶ πάντως τὸ ἂν ὄτι τάχιστα σύ. ὡς μάθοι ἔμοιγε δοκέειν εἶ τοῖσι σοῖσι πρήγμασι πρέσσεται, φρόνιμα. βασιλῆα μὲν καὶ στρατηγὸν χρεὼν εἶναι φημι βασιλέι τε καὶ στρατηγῷ πρέσσεσθαι. ἰοῦ τε γὰρ κατέλης αἰρήσεαι στρατηγόν, μέγα τοι τὸ κέρδος. καὶ δούτερα, ἰοῦσι ἐκείνος (τὸ μὴ γένοιτο) ἐπ' ἀνδρὸς ἀρίστου καὶ ἀποθανεῖν, ἡμίσεα συμφορή. ἡμέας δὲ τοῖς ὑπηρέτας ἑτέροισί τε ὑπηρέτῃσι πρέσσεσθαι, καὶ πρὸς ἵππον, τοῦ σὺ τὰς μηχανὰς μηδὲν φοβηθῇς. ἐγὼ γάρ δή τοι ἵππον δίκομον μή μιν αὐδρὸς ἔτι τε μηδενὸς στήσεσθαι ἐναντίον. ταῦτα εἶπε, καὶ μεταβουλίκα συνέμισγε τὰ στρατόπεδα πρὸς ἀλλήλοισι. νυκτὸς μὲν νυν Γῶνες ἄκροι γενόμενοι, τούτῳ τῷ ἡμέρῃ ἐπρεσβάλοντο τοὺς Φοίνικας, καὶ τουτέων Σάμιοι μετίεσαν πρὸς ἀλλήλους, ὡς συμπλῆξε τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα ἐμάχοντο. κατὰ δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέροισι τάδε ἐγίνετο, ὡς προσεφέρετο πρὸς τὸν Οἰνόσιλον ὁ Ἀρτύβιος, ὅτι τῷ ἵππου καταπάμενος ὁ Οἰνόσιλος, κατὰ ξυνὸν ἐποιήσατο τῷ ὑπασπιστῇ, παρὰ πρόσφορον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον. ὅτε γὰρ ἐσβάλοντος δὲ τοῦ ἵππου τοὺς πόδας ὅτι τάχιστα Οἰνοσίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦτα ὁ Καρὶ δρεπάνῳ πλήξας, ἀπέβαλε τὸν ἵππον τοῦ πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ στρατηγὸς τῶν Περσέων ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτῷ ταύτῃ. μαχόμενον δὲ καὶ τὸν ἄλλον Στησήνορα, τύραννον ἐόντα Κυπρίου, προσέθεσθαι ἔχον δύο ἄνδρε ἐωυτῶν ἕκαστον μικρὸν οἱ δὲ Κυπρίοι λέγουσι) τοὺς Ἀργείων ἄποικοι. προσθόντων δὲ τῶν Κυπρίων, αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμίσματα ἄρματα πρὸς τοῖσι Κυπρίοισι ἐποίεε. νικηθέντων δὲ τούτων, κατυπέρτεροι ἦσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. τετραμμένου δὲ τοῦ στρατοπέδου, ἄλλοι τε ἔπεσον πολλοὶ, καὶ δὴ καὶ Οἰνόσιλός τε ὁ Χέρσιος, ὅσπερ τῶν Κυπρίων ἐπῆρξε σφι, καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀριστόκυπρος, ὁ Φιλοκύπρου. Φιλοκύπρου δὲ τούτου τοῦ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος ἀπιγμένος ἐς Κύπρον, ἐν ἔπεσι αἴνεσε τυραννίων μάλιστα. Οἰνοσίλου μὲν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρκησε, ἐπιλαμόντες τὴν κεφαλὴν, ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθοῦντα.

A vtrum malis obseruare, equúmne tibi feriendum, an ipsum Artybium. Ad quem seruus suus, Ego verò, inquit, rex, paratus sum & vtrunque & alterutrum, & omnino quicquid imperaueris, facere. promam tamen quod rebus tuis esse conducibilius sentiam, regem ac ducé oportere cum rege ac duce certare. siue enim talem occidas, decori tibi fore: siue (quod secundum est) à tali occidaris, (quod absit) dimidiũ mali esse. nos verò famulos cũ famulis hostium debere cõfligere. Nam quod ad equum attinet, non est causa cur eius artificium extimescas. recipio enim tibi eum posthac aduersus neminem se erecturum. Hæc illo loquuto, mox exercitus conflixere terrestres naualésque: & classe quidem Iones eo die strenuè pugnantes superauere Phœnices: Samiorum tamẽ præcipua virtus extitit. In terra autem, vbi concursum est, dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum est: Vbi Artybius equo cui infidebat in Onesilũ inuectus est, Onesilus (vti cõuenerat cum satellite) ipse inuadẽtem Artybiũ ferit, eius satelles sublatos equi pedes in Onesili scutum eos iactantis, *falce percutiens* abscidit. quo ictu Artybius Persarũ imperator illic vnà cum equo corruit. Cæteris autem pugnando occupatis, Stesenor Curii tyrannus, non parum circa se copiarum habens, prodidit socios Curienses. (hi Argiuorum coloni dicuntur esse.) Post horum proditionem, statim Salaminii, qui curribus vehebantur, idem fecere. quo ex facto Persæ Cypriis superiores extitere. Horũ acie in fugã versa, cũ alii multi occubuere, tũ verò Onesilus Cheristis filius, q Cypriosad defectionẽ induxerat, & Soliorũ rex Aristocyprus Philocypri filius, eius, inquã, Philocypri quẽ Solõ Atheniẽsis Cyprũ profectus inter tyrãnos maximè versibus celebrauit. Onesili caput Amathusii, quoniã ipsos obsederat, excisum in oppidũ retulerũt,

B C D E

209

τὰς προσφερέστερον,

ac supra portas suspenderunt. Quod suspensum quum iam exinanitum esset, ingressum apum examen fauo refersit. ea de re oraculum Amathusiis (nam oraculum consuluere) redditum est vt depositum caput humarent, Onesilóque quotannis tanquam heroi sacrificarent. hoc facientibus, melius cum eis actum iri. quod Amathusii ad meam vsque memoriam faciebant. Ionas, & alii qui ad Cyprum pugna nauali dimicauerant, vbi didicere res Onesili perditas, & cæteras Cypriorũ vrbes obsessas præter Salaminem, eam autem Gorgo pristino regi Salaminios restituisse, in Ioniam redire maturauerunt. Ciuitatum autem Cypriarũ diutissimè obsidionem Soli pertulit, sed eã Persæ quinto mense quàm obsidere cœperunt, circũ suffoso muro expugnauerunt. Ita Cyprii, quum annum liberi fuissent, denuo in seruitutem sunt redacti. At Daurises, qui filiam Darii in matrimonium habebat, Hymeésque & Otanes, atque alii Persarum duces, & ipsi filias Darii in matrimonio habentes, persequuti eos Ionas qui aduersus Sardis expeditionẽ fecerãt, postquã in naues repulerũt prælio victos, dehinc inter se partiti sũt vrbes quas expugnarant. Daurises quidẽ cõuersus advrbes in Hellesponto sitas, cepit Dardanũ, cepit Abydũ & Percotẽ, Lampsacũ & Pæson, singulas diebus singulis.

Cui à Pæso ad vrbem Parion contendenti nuntius adfertur, Cares cum Ionibus sentientes, à Persis defeciss. igitur conuerso itinere ex Hellesponto aduersus Cariam copias duxit. Sed antequam peruenirẽt, de eius aduẽtu certiores facti Carii, ad colũnas quæ Albæ dicũtur, conueniunt, atque ad amnẽ Marsyam, qui ex Hydriade regione defluit in Mæandrũ. Ibi coactis Cariis, multæ sunt à multis dictæ sententiæ: sed optima omnium, meo iudicio, à [a] Pixodora Mausoli filio, viro Cindyẽsi, qui Syenesis Cilicũ regis filiã in matrimonio habebat.

a Pixodaro.

A καὶ μὲν ἀπεκρέμασαν ὑπὲρ τῶν πυλέων. κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς, καὶ οὔσης ἤδη κοίλης, ἔσμὸς μελισσέων ἐσδὺς ἐς αὐτὴν, κηρίων μὲν ἐνέπλησε. τούτου δὲ θωμασθέντος τοιούτου, ἐχρέωντο γὰρ δὴ αὐτῇ ⓐ Ἀμαθούσιοι, ἐμέμφοντό σφι, τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάλλαι, Ὀνησίλεῳ δὲ θύειν ὡς ἥρωϊ αἰὰ πρῶϊ ἕκαστος· καὶ σφι ποιέοντι ταῦτα, ἄμεινον σιώσεσθαι. Ἀμαθούσιοι μὲν νυν ἐποίευν ταῦτα καὶ ὅ μέλλεις ἐμεῦ. Ἴωνες δὲ οἱ ἐν
B Κύπρῳ ναυμαχήσαντες, ἐπεί τε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα, καὶ τὰς πόλιας τὰς Κυπρίων πολιορκευμένας τὰς ἄλλας, πλὴν Σαλαμῖνος, ταύτην δὲ Γόργῳ τῷ πρεσβυτέρῳ βασιλεῖ σφι Σαλαμινίους πρὸ ἐόντας, αὐτίκα μαθόντες ⓐ Ἴωνες ταῦτα, ἀπέπλωον ἐς τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πολίων αὐτέαι χρόνον ὀπλοτέρην πολιορκευμένην Σόλοι, πρὸ πέρι ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος, πέμπτῳ μηνὶ
C εἷλον ⓐ Πέρσαι. Κύπριοι μὲν δὴ σφίσι αὐτοῖσι ἐλεύθεροι γενόμενοι, αὖτις ὑπ' νέης κατεδουλώθη· Δαυείσης δὲ ἔχων Δαρείου θυγατέρα, καὶ Γωβρύην τε καὶ Ὀτάνην, καὶ ἄλλη Πέρσαι στρατηγοὶ, ἕπεντες καὶ οὗτοι Δαρείῳ θυγατέρας, ἐπιδιώξαντες τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων, καὶ ἐσαράξαντες σφέας ἐς τὰς νέας, τῇ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, ζοεῦδεν ὅτι διελόμενοι τὰς πόλιας ἐπόρθεον. Δαυείσης μὲν τὰ πρὸς ἑσπέρην τοῦ
D τὰς ὑπ' Ἑλλησπόντῳ πόλιας, εἷλε μὲν Δάρδανον, εἷλε δὲ Ἄβυδόν τε καὶ Περκώτην, καὶ Λάμψακον καὶ Παισόν. ταύτας μὲν ὅτι ἡμέρης ἑκάστης αἵρεε.

Περκώτην

Ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἐλαύνοντι οἱ ὅτι Πάριον πόλιν, ἦλθε ἀγγελίη, ὡς Κᾶρας τῶνδε Ἴωνας φρονήσαντας, ἀπεστάναι ἀπὸ Περσέων. ἀποτρέψας ὧν ὁκ τὸ Ἑλλησπόντιον, ἤλαυνε τὸν στρατὸν ὅτι τάχιστα Καυκάσιον· καὶ κως ταῦτα τοῖσι Καρσὶ ὀξέως ἐλθόντα προτέρως πρὶν ἢ τὸν Δαυείσην ἀπικέσθαι. πυθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες συνελέγοντο ἐπὶ Λύκης τε σφέας καλεομένης,
E καὶ ποταμὸν Μαρσύην ὃς ῥέων ὁκ τὴν Ἱδριάδος χώρης, ἐς Μαίανδρον ὁκιδδῖ. συλλεγθέντων δὲ τῶν Καρῶν ὁκταῦτα, ἐβουλεύοντο βουλὰς ἄλλας τε πολλὰς, καὶ ἀείσης γε δοκέουσα εἶ ἐμοὶ, Πιξοδάρου τοῦ Μαυσώλου, ἀνδρὸς Κινδυέος, ὃς τὴν Κιλίκων βασιλέος Συεννέσιος εἶχε θυγατέρα.

τούτου τῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε, ἀμφαίρεας Μαίανδρον τὸν Κάρεος, καὶ ἐκ νώτου ἐόντας τὸν ποταμὸν, οὕτω ξυμβάλλειν ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οἱ Κᾶρες, αὐτοῦ τε μένειν ἀναγκαζόμενοι, ἡσσονες ἔτι ἀμείνονες τῆς φύσιος. αὕτη μὲν νυν οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσῃσι ἐκ νώτου γενέσθαι Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι. δηλαδὴ ἵνα ἐπὶ φυγῇ τῶν Περσέων ἴωσι, καὶ ἐσπεσόντες τῇ συμβολῇ, ὡς οὐκ ἀποκνήσουσι ἐς τὸν ποταμὸν ἐσπίπτοντες. μετὰ δὲ, πρεόντων, καὶ ἀμφαίτων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσέων, ἐνθαῦτα δὴ Μαρσύῃ πλατάμῳ συνέβαλόν τε τοῖσι Πέρσῃσι οἱ Κᾶρες, καὶ μάχῃ ἐμαχέσαντο ἰσχυρῇ, καὶ δὴ χρόνον πολλόν. τέλος δὲ, ἐκράτησαν οἱ πλήθεϊ. Περσέων μὲν νυν ἔπεσον ἄνδρες εἰς δισχιλίους, Καρῶν δὲ, εἰς μυρίους. ἐνθεῦτεν δὲ οἱ περιφυγόντες αὐτέων κατειλήθησαν ἐς Λάβρανδα, ἐς Διὸς στρατίου ἱρόν, μέγα τε ἐν ἄλσει ἄλσος πλατανίστων. μούνους δὲ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Κᾶρες εἰσὶ οἱ Διὶ στρατίῳ θυσίας ἀπάγεσι. καὶ τελευτέοντες ὧν οὗτοι ἐνθαῦτα, ἐβουλεύοντο περὶ σωτηρίης, ἐκ τοῦ ἐκλείποντες σφέας ἐωυτοὺς Πέρσῃσι, ἢ ἐκλιπόντες Ἁλικαρνησσὸν τὴν Ἀσίην, ἀμείνονα φρήξεσι. βουλευομένοισι δὲ σφι ταῦτα ἐδοξαζέτην βοηθέοντες Μιλήσιοί τε καὶ οἱ τούτων ξύμμαχοι. ἐνθαῦτα δὲ, τὰ μὲν πρότερα οἱ Κᾶρες ἐβουλεύοντο, μετὰ ταῦτα δὲ, οἱ μὲν αὖτις πολεμεῖν ἐξ ἀρχῆς ἐτρέποντο. ἐπιπεσόντες τε τοῖσι Πέρσῃσι συμβάλλουσι, καὶ μαχεσάμενοι ἐπὶ πλέον ἢ πρότερον, ἐνικήθησαν. πεσόντων δὲ πολλῶν, Μιλήσιοι μάλιστα ἐκλήιζον. μετὰ δὲ τοῦτο ὁ πρῶτος, ἀνελάβετό τε καὶ ἀπεμάχεσαντο οἱ Κᾶρες. πυθόμενοι γὰρ ὡς στρατεύεσθαι ὁρμέαται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλιας σφέων, ἐλοχήσαντο τὴν ἐπὶ Δάσκυλείου ὁδὸν ἐς τὴν ἐμπεσόντες οἱ Πέρσαι νυκτὸς, διεφθάρησάν, καὶ αὐτοὶ, καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτέων, Δαυασίης καὶ Ἀμόργης καὶ Σισαμάκης. στρατὸν δὲ στρατήγεε καὶ Μύρσος ὁ Γύγεω. τοῦ δὲ λόχου τούτου ἡγεμὼν ἦν Ἡρακλείδης Ἰβανώλιος, ἀνὴρ Μυλασσεύς. οὗτοι μὲν νυν τὴν Γερσέων οὕτω διεφθάρησαν. Ὑμέας δὲ αὐτὸς ἐὼν τὴν ὑστεραίην ταύτην ἐς Σάρδις στρατεύσασθαι Ἰώνων, ἔπαθλος ἐς τὴν Περσηΐδα, εἶλε Κῖον τὴν Μυσίην. ταύτην δὲ ἑξελὼν, ὡς ἐπύθετο

A Ab hoc ſententia dicebatur vt tranſmiſſo Mæandro Cares flumen à tergo habēres, ita demum cum hoſte cōgrederētur, vt ſublata ſpe retro fugiendi, atque ibidem manere coacti, redderentur [a] meliores quàm natura eſſent. Verùm hæc ſententia non peruicit, ſed illa, vt Perſis potius à tergo Mæander eſſet, vt ſi Perſæ fugam facientes euaderent, tamē in flumen incidentes, abire non poſſent. Poſt hæc quum adeſſent B Perſæ, ac Męandrum tranſiſſent, ibi ſuper amnem Marſyam Cares prælium conſeruere cū Perſis acre atque diuturnum: ad poſtremum præ multitudine hoſtium terga vertūt. Quo in prælio, Perſarum cecidere duo millia, Carū decem millia: ex quibus qui effugerunt, ad Labranda in Iouis militaris templum ſe receperunt, in magnum atque ſacrum lucum platanorum. Soli autē ex iis quos nouimus, Cares ſūt qui Ioui militari hoſtias offerant. Hi Cares C quū ſe recepiſſent, de ſalute conſultabant, vtrū ſeſe Perſis dedere, an Aſiā penitus relinquere ſatius eſſet. De hac re conſultantibus, ſubſidio venere Mileſii cum ſociis. Ibi Cares immutata priori voluntate, rurſus ad bellum inſtaurandum animantur, & cum inuadentibus Perſis concurrūt: & quum diutius quàm prius dimicatum eſſet, fugantur, multis cæ- D ſis, Mileſiorum præcipuè. Poſt acceptam calamitatem hāc Cares copiis reparatis [b] repugnauerunt. Audientes enim vrbes ſuas inuaſum iri à Perſis, inſidias illis in via quæ in Mylaſſa fert collocauerunt, authore Heraclide Ibanolio, viro Mylaſſenſi. In eas inſidias Perſæ noctu incidentes, obtruncati ſunt cum ducibus ſuis Dauriſe & Amorge & Siſamace, necnon Myrſe Gygis filio. Hunc in modū interiere hi Perſæ. Hymees autem (qui & ipſe erat ex inſequentibus Iones qui aduerſus E Sardis militauerant) ad Propontidem conuerſus cepit Ciō Myſiam. Hac expugnata, audiens

a Fortiores. Vel, magis ſtrenui.

b Pro, Pugnam inſtaurarunt. Vel, Denuo pugnarūt.

Dauriſem relicto Helleſpōto tendere aduerſus Cariā, omiſſa Propontide, in Helleſpontum duxit exercitū, cepitque AEoles omnes qui oram Iliadem incolunt. cepit ité Gergithas [a] qui à priſcis Teucris relicti fuerāt. Et ipſe quidem Hymees, quum has gentes cepiſſet, morbo deceſſit Troade: & hic quidem ita mortem obiit. Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius dux, aduerſus Ioniā confinémque AEolidem delecti imperatores, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex AEolia verò Cumā. Quibus oppidis captis, Ariſtagoras Milefius, vbi hoc accepit, nō erat compos mentis, vt qui perturbaſſet Ioniā, & magna negotia cōfudiſſet. Itaque cernens hæc, vbi conſtitit ei rem effici nō poſſe, nec Darium regem ſuperari, de fugiendo deliberabat, conuocatiſque ſuæ factionis hominibus, [b] conſulebat ſatius fore eis, ſi Mileto expellerētur, in ſeptētrionalia loca aliqua profugere, ducētes coloniam vel in Sardiniam vel in Myrcinum Edonum, quam Hiſtiæus, à Dario ea donatus, mœnibus ſtruxerat. Hæc Ariſtagoras percontabatur. Verùm Hecataeus Hegeſandri filius, [c] vir logopœos, negabat coloniam alterutrò deducendam: ſed, ſi Mileto eiicerentur, mœnia in Lero inſula ædificanda, atque illic quieſcendum: deinde illinc Miletum eſſe remeandum. Hoc conſulebat Hecataeus. Sed Ariſtagoras, cuius ſententia præcipuè erat abeundi in Myrcinum, demandata [d] Mileto Pythagoræ filio viro inter populares probato procuratione Mileti, ipſe ſumptis ſecum omnibus voluntariis in Thraciam nauigauit, regionémque obtinuit ad quam conceſſerat. Ex ea profectus, dum vrbem obſidet, tam ipſe quàm eius exercitus à Thracibus, tametſi illinc accepta fide excedere volentibus, interemptus eſt.

a Qui ex priſcis T. rel. fuerāt. *Vel, remanſerant.*

b *Cum eis* deliberabat, ſatius eſſe dicens perfugium aliquod ſe habere, ſi fortè Mileto expellerētur. ánne igitur ſe coloniam in Sard. an in Myrc. Edonorum ducere oporteret, quam Hiſt. *Vbi autem Valla ſua illa ſeptentrionalia loca inuenerit non video, niſi ex ὑπάρχον fecerit ὑπέρχειον.*

c Hiſtoricus.

d *Mirum ſi Valla ita ſcriptum reliquit, vt Miletus ſciri illius ſit nomē, quum in noſtris exempl. ſit duxit ad Pythagoræ.*

Α Ἑλλήσποντον ἐκλελοιπέναι Δαυείσιον, καὶ στρατεύεσθαι ὅτι Καρίης, καταλιπὼν τὴν Προποντίδα, ὅτι Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν στρατόν· καὶ εἶλε μὲν Αἰολέας πάντας, ὅσοι τὴν Ἰλιάδα νέμονται, εἶλε δὲ Γέργιθας τοὺς ἀπολιφθέντας τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν. αὐτὸς μὲν Ὑμέης αἰρέων ταῦτα τὰ ἔθνεα, νούσῳ τελευτᾷ ἐν τῇ Τρωάδι. οὕτω μὲν δὴ οὕτω ἐτελεύτησε. Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγός, ἐτάξαντο ὅτι τὴν Ἰωνίην, καὶ τὴν προσεχέα Αἰολίδα στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μὲν νέων, Κλαζομενὰς αἱρέουσι· Αἰολέων δ', Κύμην. ἁλισκομένων δὲ τῶν πολίων, ἐν τῷ δὴ (ὡς ἐδέδοξε) Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν οὐκ ἄκρος, ὃς ταρασσόμενος τὴν Ἰωνίην, καὶ ἐγκεφαλώματα μεγάλα, δρησμὸν ἐβούλευε, ὁρέων ταῦτα. πρὸς δὲ οἱ καὶ ἀνδρῶν ἐφάνετο βασιλῆα Δαρεῖον ὑπερβαλέεσθαι. πρὸς ταῦτα δὴ ὧν συγκαλέσας Β τοὺς συστασιώτας, ἐβουλεύετο, λέγων ὡς ἀμείνων σφι εἴη χρησφύγετόν τι ὑπάρχον ἔξω, ἢν ἄρα ἐξωθέωνται ἐκ τῆς Μιλήτου. εἴτε δὴ ὧν ἐς Σαρδὼ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἄγοι ἐς ἀποικίην, εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν Ἠδωνίδα, τὴν Ἱστιαῖος ἐτείχεε τοῦ Δαρείου δωρεὴν λαβών. ταῦτα ἐπιρρώτα ὁ Ἀρισταγόρης. Ἑκαταῖος μὲν νυν τὸν Ἡγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τούτεων μὲν ἐς οὐδέτερον γνώμην ἔφερε· ἢν γνώμη, ἐν Λέρῳ δὲ τῇ νήσῳ τεῖχος C οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἢν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς Μιλήτου· ἔπειτα δὲ ἐκ ταύτης ὁρμεώμενον, καταλαβέσθαι ἐς τὴν Μίλητον. ταῦτα μὲν δὴ Ἑκαταῖος συνεβούλευε. αὐτὰρ ὁ Ἀρισταγόρης ἡ πλείστη γνώμη ἐῶσε τὸν Μύρκινον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ Μίλητον ὅτι πρέπει Πυθαγόρῃ, ἀνδρὶ τῶν ἀστῶν δοκίμῳ. αὐτὸς δὲ τοὺς Θρηίκων πρώτους τοὺς βουλομένους, ἔπλεε ἐς τὴν Θρηίκην· καὶ ἔσχε τὴν χώρην ἐπ' ἣν ἐστάλη. ἐκ δὲ ταύτης ὁρμεώμενος, D ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηίκων αὐτός τε ὁ Ἀρισταγόρης, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ πολιορκήσας τήμενος, καὶ βουλομένων τῶν Θρηίκων ὑποσπόνδων ἐξιέναι.

Ἡροδότου τοῦ Ἁλικαρνασσέως ἱστορίων ἕκτη, ἐπιγραφομένη Ἐρατώ.

HERODOTI Halicarnassei historiarum liber sextus, qui inscribitur ERATO.

Ἀ Ρισταγόρης μὲν ὁ Μιλήτου τύραννος μετὰ τὴν Ἰωνίην ἀποστᾶσαν, καὶ τὰ τελευταῖα Ἰωνικὸν γενόμενον κακὸν μέγα, ἐπειρήθη τὸν ἐπὶ Θρήικας στόλον ἐπαγαγεῖν τὸν Δαρεῖον· καὶ ἐπειρήθη μὲν ἐπὶ Νάξον στείλας, τὴν ἐπολιόρκησε, ἐκπεσὼν δὲ ἐκ τῆς Νάξου ἀπίκετο παρὰ Ἀρταφέρνεα τὸν Ὑστάσπιος μὲν παῖδα, ἀδελφεὸν δὲ βασιλέος Δαρείου, στρατηγὸν δὲ τῶν ἐπὶ θαλάσσης πάντων Σάρδις τε ἐούσας καὶ τὸν ἐπὶ θαλάσσης πάντα στρατὸν ἄγοντα. παρὰ τοῦτον ἀπικόμενος ὁ Ἀρισταγόρης καὶ ἱζόμενος ἐν τῇ οἰκίῃ ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ τῷ καὶ ἐπὶ Μιλήτου ἀπίκετο, ἐπιστάμενος τὰ Δαρείῳ οὐκ ἐόντα ἐπιτήδεα ποιέειν. ἐπεὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐν Σούσοισι ἐὼν πρῶτον ἐπύθετο ἐπιβουλεύοντα Ἰωνίῃ τε καὶ Αἰολίῃ καὶ τῇ Ἑλλησποντίῃ Θρηίκῃ, ἐκ τοῦ μηδὲν πρότερον τούτων ἐπιστάμενος ἐπεβούλευε τῷ Δαρείου οἴκῳ, ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρταφέρνης ἐπυθόμενος τὰ ἐβουλεύετο ὁ Ἀρισταγόρης, ἐποίεε τὰ ἐκεῖνος ἐβούλετο. ἐπεὶ ὦν ἀπίκετο παρὰ τὸν Ἀρταφέρνεα ὁ Ἀρισταγόρης, ἐδίδου δίκας τῶν ἐβουλεύετο. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐπειδὴ ἐδέξατο τὰ δῶρα, ἐκέλευε αὐτὸν ἢ ἐκλιπόντα τὴν Μίλητον ἄρχειν Ἰώνων ἢ ἐκλιπόντα τὴν Ἰωνίην ἐλθεῖν ἐπὶ Μίλητον ἔχοντα ὅκως μὴ ἐλάσσω δυνάμιος ἐπάξεται ἐπὶ τὴν Μίλητον. ἐπὶ τούτοισι ὁ Ἀρισταγόρης ἐπιστάμενος ὡς οὐκ ἐνδέκοιτο τὰ ἐπιτάσσοι ὁ Ἀρταφέρνης, ἐμηχανᾶτο τοιάδε. ἐπιστείλας τοῖσι ἐν τῇσι ἄνω πόλεσι τῶν Φρυγῶν τῶν μεγάλων ἐπιστρατευσομένων ἐπὶ τὴν Ἰωνίην, ἐπεὶ ἐπύθετο τὰ ἐβουλεύετο ὁ Ἀρταφέρνης, ἐπιστείλας δὲ τοῦτο ἐπεμπε ἐς Ἀθήνας ἄγγελον, ἐπιστάμενος Ἀθηναίους ἐόντας ἀνθρώπους οὐκ ἀσθενεστάτους, ἐπεὶ δὲ καὶ ἐς τὰ πλοῖα ἐνέβησαν, ἐπιστάμενος ἐπιτηδεότατον ἐόντα Ἀθηναίους ἐπάγεσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐπεὶ δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐπεμπε ἐς τὴν Μίλητον ἄγγελον, ἐπιστάμενος τὰ ἐβουλεύετο ὁ Ἀρισταγόρης, ἐπιστείλας δὲ τοῦτο ἐπεμπε ἐς τὴν Μίλητον ἄγγελον, ἐπιστάμενος τὰ ἐβουλεύετο ὁ Ἀρισταγόρης.

A Ristagoras quidem Ionicę rebellionis author ita oppetiit. Histiæus autem Mileti tyrannus, à Dario commeatū adeptus, Sardis venit. eò quum venisset è Susis, interrogatus est ab Artapherne Sardium præfecto, quidnam ei videretur Iones ad rebellandum induxisse: & quum negaret se id scire, quinimò mirari quod actum esset, tanquam eius rei prorsus ignarus, Artaphernes, qui eum fuisse artificem comperisset, id ipsum intuens, inquit, Histiæe, sic res hæc se habet, Hunc calceum tu quidem consuisti, Aristagoras autem sibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens dixit: quem Histiæus, tanquam rei gnarum, veritus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, regem Darium frustratus, cui Sardiniam insulam maximam in illius potestatem redacturum se pollicitus, subiit primas partes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is quum in Chium transmisisset, à Chiis in vincula coniectus est, exploratum habentibus eum à Dario illuc isse ad res nouas moliendas: sed vbi omnem cognouere rationem, quòd regi hostis esset, hominē soluerūt. Ibi interrogatus Histiæus ab Ionibus cur ita promptè Aristagoræ vt à rege deficeret delegasset, & tāta clade Iones affecisset, nō dixit causam penes illos meritò fuisse, sed regē Darium constituisse, Phœnices è

a A Dario dimissus.

b Artaphernes illum astutè respondere videns, dixit, vt qui veram defectionis causam comperta haberet.

c Rege Dario decepto, in cuius potest. quū Sard. insul. max. se redacturum esset pollicitus, subiit pr.

d Iudicantibus. *Vel, Existimātibus.*

e Per literas, *vel per nuntios* suasisset, *aut imperasset.*

f Veram causam illis minimè exposuit.

sedibus suis amotos in Ioniam transferre, & Iones in Phœnicē, & hac causa literas ea de re se misisse. *Quibus verbis*, [a] quum nihil omnino rex constituisset, ipse Iones terrefaciebat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erant, literas dat, tanquam secum antea de rebellione colloquutos: quas literas fecit per nuntium quendam Hermippum Atarniteū. Eas Hermippus non iis ad quos dabātur reddidit, sed Artapherni. Ille, omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Histiæus mittebat, & quæ viciſſim à Perſis ad Histiæum responderentur, ſibi dare. Ita rebus palàm factis, Artaphernes de multis Perſarum ſuppliciū ſumpſit. Et Sardibus quidē tumultus exti-tit: Histiæus autē hac ſpe lapſus, exoratis Chiis, Miletū reductus eſt. Sed Mileſii, libenter etiam Ariſtagora liberati, nullo pacto animum inducebāt ad alium tyrannum illuc recipiendum, vtpote guſtata libertate. [b] Hiſtiæus ſub noctē conatus introire Miletum, à quodam Mileſio in femore vulneratus eſt. Ita reiectus à patria ſua, rurſus ſe recepit in Chium: atque illinc, quoniam Chios ad tradendas ſibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: [c] Leſbiiſque vt ſibi traderent naues perſuaſis, octo illorum triremibus armatis Byzantium remigauit. Ibique ſubſidens, naui-gia quæ è Ponto prodibant intercipiebat, præter eorum qui ſe paratos obſequi ſibi aſſentiebantur.

Hiſtiæo & Mitylenæis hæc agētibus, aduerſus ipſam Miletum ingēs exercitus hoſtiū claſſiarius pariter & terreſtris [d] in expedito erat. Duces enim Perſarum coactis in vnum copiis cuncti in eā contendebant, minoris cætera oppida facientes. Inter claſſiarios promptiſſimi erāt Phœnices, cū quibus militabant & Cyprii recens ſubacti, & Cilices, & AEgyptii. Hos aduerſus Miletum & cæteram Ioniam venturos quum accepiſſent Iones, miſerunt ſuos

a Quum rex hęc *facere* minimè deliberaſſet.

b Atque adeo Hiſtiæus ſub n.

c Quúmque Leſbiis vt ſibi naues darent perſuaſiſſet, hi triremes octo armarunt, quibus cum illo Byzantium nauigarunt. Ibíque ſubſidentes nauigia q. e. P.pr. intercipiebāt, præterquam eorum qui ſe Hiſtiæo paratos obſequi dicebant.

d Expectabatur.

Ἐξαναστήσας, ὃν τῇ Ἰωνίῃ κακὸν ἐποίησε, Ἴωνας δὲ, ὃν τῇ Φοινίκῃ· καὶ τούτεων εἵνεκα ὀπισφύλακα. Οὐδὲ τι πρώτους τούτους βασιλέος βουλευσαμένου, ἐδείματο τοὺς Ἴωνας. μὴ δὲ, ὁ Ἱστιαῖος δι' ἀγγέλου ποιεύμενος Ἑρμίππου, ἀνδρὸς Ἀταρνείτεω, τοῖσι ὑπὸ Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων ἔπεμπε βιβλία, ὡς τοὺς ἐλεγχομένους αὐτῷ, ἀποστάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἑρμιππος τοὺς μὲν ἀπεπέμφθη, οὐ διδοῖ, Φέρων δὲ ἐνεχείρισε τὰ βιβλία Ἀρταφέρνεϊ. ὁ δὲ, μαθὼν ἅπερ τὸ γινόμενον, ἐκέλευε τὸν Ἑρμιππον τὰ μὲν δοῦναι τῷ Ἱστιαίῳ, δοῦναι φέροντα τοῖσι ἦν ἔφερε, τὰ δὲ ἀμοιβαῖα τὰ πρὸς τὸν Περσέων ἀντιπεμπόμενα Ἱστιαίῳ, ἑωυτῷ δοῦναι. Τούτων δὲ γνωμενων φανερῶν, ἀπέκτεινε σφᾶς πολλοὺς Περσέων ὁ Ἀρταφέρνης. καὶ Σάρδις μὲν δὴ ἐλώφητο τὰ ἐς ἐμέ. Ἱστιαῖον δὲ, τούτῳ ἀποσφαλέντα τῆς ἐλπίδος, Χῖοι κατῆγον ἐς Μίλητον, αὐτὸν Ἱστιαῖον δεηθέντες. Οἱ δὲ Μιλήσιοι ἄσμενοι ἀπαλλαχθέντες καὶ Ἀρισταγόρεω, οὐδαμῶς προθύμως ἔσθ' ἅλλον τύραννον δέκεσθαι ἐς τὸν χῶρον, οἷα ἐλευθερίης γευσάμενοι. καὶ δὴ (νυκτὸς γὰρ ἐούσης βίῃ ἐπειρᾶτο κατιών ὁ Ἱστιαῖος ἐς τὸν Μίλητον) πεπώκεσαν γὰρ μέρος τοῦ τεῖχος τῶν Μιλησίων. ὁ μὲν δὴ ὡς ἀπρηκτος ἐκ τῆς ἑωυτοῦ γίνεται, ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὸν Χίον. 212
ἐνθεῦτεν δὲ (οὐ γὰρ ἐπείθοντο Χῖοι ὥστε ἑωυτῷ δοῦναι νέας) διέβη ἐς Μιτυλήνην, καὶ ἔπεισε Λεσβίους δοῦναί οἱ νέας. οἱ δ', πληρώσαντες ὀκτὼ τριήρεας, ἔπλεον ἅμα Ἱστιαίῳ ἐς Βυζάντιον. ἐνταῦτα δὴ ἐξορμηθέντες, ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλεούσας τὰς νεῶν ἐλάμβανον, πλὴν ἢ ὅσοι αὐτέων Ἱστιαίῳ ἔφασαν ἑτοῖμοι εἶναι πείθεσθαι.

Ἱστιαῖος μὲν νυν καὶ Μιτυληναῖοι ἐποίεον ταῦτα. ὅτι δὲ Μίλητον αὐτῷ ναυτικὸς πολλὸς καὶ πεζὸς ἦν τρηχὺς προσδόκιμος. συνεφαρμόσαντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσέων, καὶ ἓν ποιησάμενοι στρατόπεδον, ἤλαυνον ὅτι ἐπὶ τὸν Μίλητον, πάλαι πολίσματα προσεληλαμένα ἕκαστος ποιησάμενοι. τῷ δὲ ναυτικῷ Φοίνικες μὲν ἔσθ' προσθυμότατοι, συνεστρατεύοντο δὲ καὶ Κύπριοι, νεωστὶ καταστραμμένοι, καὶ Κίλικές τε καὶ Αἰγύπτιοι. οἱ μὲν δὴ ὅτι τὴν Μίλητον καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐστρατεύοντο. Ἴωνες δὲ, πυθόμενοι ταῦτα, ἔπεμπον

πρεσβεύλοις σφέων αὐτέων ἐς Πανιώνιον· ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς τῶυτὸν χῶρον, καὶ βουλευομένοισι, ἔδοξε πρῶτον μηδένα συλλέγειν αὐτίξοον Πέρσησι, ἀλλ' οἰκ τείχεος ὡς δυνατὸν ῥύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους· ὃ δὲ ναυτικὸν πλεῦσαι, ὑπολιπομένους μηδεμίλιν τῶν νεῶν. πληρωσάμενοι δὲ, συλλέγεσθαι τῆσι παλαίσι ἐς Λάδην, πρεσβευμαχήσοντας Μιλησίοις. ἡ δὲ Λάδη, ἔστι νῆσος μικρὴ ὑπὲρ τῆ πόλι τῆ Μιλησίων κειμένη. μετὰ δὲ ταῦτα, πεπληρωμένοισι τῆσι νηυσὶ πᾶσησι ἀπὸ Ἰώνων. σφι δὲ σφι, καὶ Αἰολέων ὅσοι τῶν Αἰολίδα γῆν νέμονται. ἐπαύροντο δὲ ὧδε· ὁ μὲν πρεσβὺς τὴν ἑωυτοῦ εἶχον κέρας αὐτοὶ Μιλήσιοι, νέας προέχοντοι οἰγδώκοντα. εἶχοντο δὲ τουτέων Πεινέες δυώδεκα νηυσὶ, οἳ Μυήσιοι τε σὶ νῆσοί Μυησίων Μυησίωνοι Τήιοι εἶχον ἑπτακαίδεκα νηυσί· Τηίων δὲ εἶχοντο Χῖοι ἑκατὸν νηυσί. πρὸς δὲ τούτοισι, Ἐρυθραῖοί τε ἐπέβαινον καὶ Φωκαέες· Ἐρυθραῖοι μὲν, ὀκτὼ νέας προέχοντοι, Φωκαέες δὲ, τρεῖς. Φωκαέων δὲ εἶχοντο Λέσβιοι νηυσὶ ἑβδομήκοντα. τελευταῖοι δὲ ἐπέβαινον ἔχοντες ὃ πρὸς ἑσπέρην κέρας Σάμιοι, ἑξήκοντα νηυσί. πασέων δὲ τουτέων ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐλέγετο, τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ τετρακόσιαι τετρήρεες. αὗται μὲν Ἰώνων ἔσαν· τῶν δὲ βαρβάρων ὃ πλῆθος τῶν νεῶν ἐξακόσιαι· ὡς δὲ καὶ αὗται ἀπίκοντο πρὸς τὴν Μιλησίην, καὶ ὁ πεζὸς σφι ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα Περσέων στρατηγοὶ πυθόμενοι ὃ πλῆθος τῶν Ἰώνων νεῶν, καταρρώδησαν μὴ οὐ δυνατοὶ γένωνται κατιρεθαι, καὶ οὔτε οὔτε τὴν Μίλητον οἷοί τε ἔσωσι ἑξελεῖν, μὴ σὺν ἐόντες ναυκρατορες, πρὸς τε Δαρείου κινδυνεύσωσι κακὸν πιέσθαι. ταῦτα ὀπτὶ λεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς τυράννους, οἳ τὸν Ἀρισταγόρεω μὲν τὸν Μιλησίου καταλυθέντες τῶν ἀρχαίων, ἔφυγον ἐς Μήδους, (ἐτύγχανον δὲ τότε συστρατευόμενοι ὀπτὶ τὴν Μίλητον) τουτέων τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρεόντας ξυγκαλέσαντες, ἔλεγον τάδε, Ἄνδρες Ἴωνες, νῦν τις ὑμέων βούλεται φανῆναι τὸν βασιλέος οἷνον σπουδὴν ἑωυτοῦ ἔκαστος ὑμέων πολιήτας περιποιέεσθαι ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμμαχικοὺς τε ἡμῖν γενομένους καὶ ἐπαγγείλασθε τάδε, ὡς πείσονταί τε ἀγαθὰ καὶ

A quique primores ad commune Græciæ concilium. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, visum nullas debere terrestres copias aduersus Persas contrahi, [a] sed Milesios mœnia per seipsos pro viribus tutari, cæteros classem instruere nulla naui prætermissa. instructáque classe, primo quoque tempore contractos apud Ladam ante Miletū pugna nauali decernere. Lada autem, parua quædā est insula, vbi B Milesiorum obiacens. Post hæc impletis nauib' Iones præstò fuerunt, comitātibus AEolibus [b] qui incolunt Lesbū: atque ita aciem instruxerunt: Cornu quod erat auroram versus, ipsi Milesii cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienenses erant, duodecim cum nauibus: Miusii cum tribus nauibus. His cōtigui Teii, decem & septem cum nauibus: Chii cum centum. Vltra hos locati erant Erythræi & Phocēses: C Erythræi quidem, cum octo nauibus, Phocēses verò cum tribus. Phocensibus adhærebant Lesbii cū nauibus septuaginta. Vltimo in loco erant Samii cū sexaginta nauibus, tenētes cornu occasum versus. In summa, omnium numerus, trecētæ sexaginta tres triremes. Tot fuere Ionicæ naues. Barbaræ verò, numero sexcētæ. Quæ vbi & ipsæ in agrum Milesiū venere, omnisque eis peditatus adfuit, tum verò duces Persarum, audita multitudine nauiū, D iamdudum extimuerunt ne illos superare, néve Miletum, nisi mari potiti essent, capere nō possent, simúlque ob id apud Dariū adirent periculum pœnæ subeūdæ. Hæc reputantes, contractis Ioniæ tyrānis, qui ab Aristagora Milesio deiecti principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduersus Miletum militabant, horū E quicunque aderant conuocatis, ita verba fecerunt, Viri Iones, [c] qui vestrūm de domo regia bene meritus est, nūc appareat. Suos enim populares quisque vestrūm conetur abducere à reliquis sōciis, eliciēdo illos hac promissione, nihil eos, q rebellarint, mole-

a Sed è mœnibus Milesios hostium impetum pro viribus propulsare: classem autem instruere, &c.

b Quicunque agrum Æolicum incolunt.

c Nunc extent alicuius vestrūm in regiam domū beneficia.

stiæ sensuros, nullas eorum vel sacras vel priuatas ædes incensum iri, nihil violentius quàm antea passuros: sinminus ista facere sed omnino decernere prælio voluerint, hæc eis dána dicite euentura, quæ certè euenient: ipsos prælio victos in seruitutem rapiendos, liberos eorum à nobis castrandos, virgines in Bactra asportandas, terram aliis tradendam. Hæc loquutis Persarum ducibus, Ionum tyranni sub noctẽ ad suos quisque populares denũtiatum miserunt. Iones ad quos ii nuntii peruenerunt, contemnere hæc, nec animũ ad proditionẽ faciendam inducere, sibi quisque soli illa à Persis denuntiari existimantes. Hoc, simulatque Miletũ Persæ applicuêre, gestum est. Mox quũ ad Ladam Iones coacti essent, conciliáque haberentur, & aliæ ab aliis sententiæ dicerẽtur, Dionysius Phocensis dux ita loquutus est, Quoniam in summo ancipiti res nostræ sũt, viri Iones, vt aut liberi sim⁹ aut serui & quidem tanquam fugitiui, si vultis deuitare calamitates, subeundus est vobis impræsentiarum labor: ita superatis hostibus liberi esse poteritis: sin autem ignaui fueritis, & ab ordine receſſeritis, nullam vestri spem habeo quominus pœnas regi rebellionis detis. Sed assẽtiamini mihi, & vosipsos mihi permittite, & ego, diis & æquo iuuantibus, recipio vobis aut nõ concursuros hostes, aut si cõcurrẽt, multo inferiores futuros. His auditis, Iones sese Dionysio permisere. Ille classem assiduè in cornua producẽs, vt remiges exerceret, subinde loca inter nauigandum variare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos esse, & reliquum diei naues in ancoris stare: quotidie laborem Ionibus exhibens, ad septimum vsque diem obtemperãtibus atque imperata facientibus. Post eum diem Iones, vt pote talium laborum insueti, tũ defatigatione, tũ sole afflictati, inter se dixêre, Quo nos deorũ offenso ista patimur?

A Ἀπόστασιν, οὐδὲ σφι οὔτε τὰ ἱρὰ αὐτῶν τὰ ἴδια ἐμαρήσατο: οὐδὲ βιαιότερον ἔξοισι οὐδέν, ἢ πρότερον εἶχον. εἰ γὰρ ταῦτα μὲν μὴ ποιήσουσι, ἢν δὲ πόλιν ἅλῳ μάχης ἐλθόντας, τάδε σφι λέγετε ἐπιφοιτέοντες, τάδε σφέας καταξέοντες, ὡς ἑωυτῶν ἐόντες τῇ μάχῃ, ἐξανδραποδιοῦνται, καὶ ὡς σφέων τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν, τὰς δὲ παρθένους ἀναστάτους ἐς Βάκτρα· καὶ ὡς τὴν χώρην ἄλλοισι παραδώσομεν. ἢν μὲν δὴ ἔλεγον ταῦτα· τῶν δὲ Ἰώνων οἱ τύραννοι διέπεμπον νυκτὸς ἕκαστος ἐς τοὺς ἑωυτοῦ, ἐξαγγέλλομενος. ἢν δὲ Ἴωνες, ἐς τοὺς καὶ ἀπίκοντο αὗται αἱ ἀγγελίαι, ἀγνωμοσύνῃ τε διεχρέωντο, καὶ οὐ προσίεντο τὴν παραδοσίην· ἑωυτοῖσί τε ἔκαστοι ἐδόκεον μοιρώσεσθαι ταῦτα τῶν Ἑλλήνων ἐξαγγελλεσθαι. ταῦτα μὲν νυν ἰθέως ἀπι- 213
κομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσέων ἐγένετο· ὕστερον δὲ, τῶν Ἰώνων συλλεχθέντων ἐς τὴν Λάδην, ἐγίνοντο ἀγοραί. καὶ δή κου σφι καὶ
C ἄλλοι ἠγορέοντο, ὃ δὲ δὴ καὶ ὁ Φωκαιέων στρατηγὸς Διονύσιος, λέγων τάδε· Ἐπὶ ξυ-
" εσταλῇ τῇσι ἀκμῇσι ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ ἐλεύθεροι ἢ δοῦ-
" λοισι, καὶ τούτοισι ὡς δρηπέτῃσι. νεῦν ὦν ὑ-
" μέας, ἢν μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ὑ-
" δέκεσθαι, τὰ παραχρῆμα μὲν πόνος ὑμῖν
" ἔσται, οἷοί τε δὲ ἔσεσθε, νικῶντες μὲν τοὺς
" ἐναντίους, ἐλεύθεροι· εἰ δὲ μαλακίῃ τε
" καὶ ἀπειξίῃ παραχρήσεσθε, σεσημείωμαι ὑμέων
D ἔγωγε ἐλπίδα μὴ οὐ δώσειν ὑμέας δίκην τῷ
" βασιλέϊ τῆς ἀποστάσιος. ἀλλ' ἐμοί τε πεί-
" θεσθε, καὶ ἐμοὶ ὑμέας αὐτοὺς ὑπεκθέσθε. καὶ
" ὑμῖν ἐγὼ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ὑπαδέκο-
" μαι ἢ οὐ συμμίξειν τοῖς πολεμίοις, ἢ συμ-
" μίσγοντας, πολλὸν ἐλάσσω σεσθαι. ταῦτα
ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ὑπερέθοντο σφέας αὐτοὺς ὑπὸ Διονυσίου· ὁ γὰρ, ἀμαύρων ἐκείνοτε ὑπὸ
κέρεος τὰς νέας, ὅκως τοῖσι ἐρέτῃσι χρήσαιτο, διέκπλοον ποιεύμενος τῇσι νηυσὶ δι' ἀλλη-
E λέων, καὶ τοὺς ὑπολοίπους ὁπλίσιε, ὃ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς νέας ἔχεσκε ἐπ' ἀγκυρέων· παρῆγε τε τοῖσι Ἴωσι πόνον δι' ἡμέρης. μέχρι μὲν νυν ἡμερέων ἑπτὰ ἐπείθοντό τε καὶ ἐπείθυν τὸ κελευόμενον. τῇ δὲ ὑπὸ ταῦτῃσι, οἱ Ἴωνες,

οἷα ἀπαθέες ἐόντες πόνων τοιούτων, τετυμμένοί τε παλαιπωρίῃσί τε καὶ ἡελίῳ, ἔλεξαν πρὸς ἑωυτοὺς τάδε, Τίνα δαιμόνων παραβάντες, τάδε αἰπὶ πλαμμ; οἵτινες

» οἵτινες παραφρονήσαντες, καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου, ἀνδρὶ Φωκαιέϊ ἀλαζόνι, παρεχομένῳ νέας τρεῖς, ἐπιτρέψαντες ἡμέας ἑωυτοὺς ἔχομεν· ὁ δὲ, παραλαβὼν ἡμέας, λυμαίνεται λύμῃσι ἀνηκέστοισι· καὶ δὴ πολλοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώκασι, πολλοὶ δὲ ἐπίδοξοι τὠυτὸ τοῦτο πείσεσθαι. πρό τε τούτων τῶν κακῶν, ἡμῖν γε κρέσσον καὶ ὁποιοῦν ἄλλο παθεῖν ἐστὶ, καὶ τὴν μέλλουσαν δουληίην ὑπομεῖναι, ἥτις ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρεούσῃ συνέχεσθαι. φέρετε, τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ. Ταῦτα ἔλεξαν. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε, ἀλλ' οἷα στρατιὴ, σκηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ, ἐσκιητροφέοντο, καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐς τὰς νέας, οὐδὲ ἀναπειρᾶσθαι. μαθόντες δὲ ταῦτα τὰ γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ' Αἰάκεος τοῦ Συλοσῶντος, κείνους τοὺς πρότερον ἔπεμπε λόγους Αἰάκης, κελευόντων τῶν Περσέων, δεόμενός σφεων ἐκλιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην. οἱ Σάμιοι ὦν, ὁρέοντες ἅμα μὲν ἐοῦσαν ἀταξίην πολλὴν ἐκ τῶν Ἰώνων, ἐδέκοντο τοὺς λόγους· ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι εἶναι ἀδύνατον τὰ βασιλῆος πρήγματα ὑπερβαλέσθαι, εὖ τε ἐπιστάμενοι ὡς εἰ καὶ τὸ παρεὸν ναυτικὸν ὑπερβαλοίατο τὸ Δαρείου, ἄλλο σφι παρέσται πενταπλήσιον. προφάσιος ὦν ἐπιλαβόμενοι, ἐπεί τε τάχιστα εἶδον τοὺς Ἴωνας οὐ βουλομένους εἶναι χρηστοὺς, ἐν κέρδεϊ ἐποιεῦντο περιποιῆσαι τά τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ὅτευ τοὺς λόγους ἐδέκοντο, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος τοῦ Αἰάκεος, τύραννος δὲ ἐὼν Σάμου, ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρεω ἀπεστέρητο τὴν ἀρχὴν, κατάπερ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι. τότε ὦν ἐπεὶ ἐπέπλεον οἱ Φοίνικες, οἱ Ἴωνες ἀντανῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ἐπὶ κέρας. ὡς δὲ καὶ ἀγχοῦ ἐγίνοντο, καὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι, τὸ ἐνθεῦτεν οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράψαι οἵτινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ. ἀλλήλους γὰρ καταιτιῶνται. λέγονται δὲ Σάμιοι ἐνθαῦτα, κατὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Αἰάκεα, ἀειράμενοι τὰ ἱστία, ἀποπλῶσαι ἐκ τῆς τάξιος ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἕνδεκα νεῶν· τουτέων δὲ οἱ τριήραρχοι ἔμενον καὶ ἐναυμάχεον, ἀνηκουστήσαντες τοῖσι στρατηγοῖσι.

γρ. ἀδύνατα

γρ. ἐδέκοντο οἱ Σάμιοι, πρὸς

qui desipientes ac mēte capti viro Phocensi superbo tres naues habenti, omnino nos permisimus, cúmque toleramus? quos ille sumptos perdit intolerabilibus ærumnis? quorū multi in morbum inciderunt, multi idē passuri vidētur. quibus satius est quiduis aliud quàm hæc mala pati, atque adeo seruitutem, [a] siqua futura est, expectare, quàm præsenti afflictari. Agite, huic ne deinceps obtemperemus. Hæc inter se loquutis, mox deinde nemo illi parere velle, sed tentoriis more militari in insula defixis, frui vmbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum cōfusionem, putauerunt sibi admittendam orationem Persarum, quā per nuntium aperuerat AEaces Sylosontis filius, rogās vt à sociis deficerent, quum præsertim nō fieri posse videretur vt regis potentiam superarent, ac probè scirent, si præsentem Darii classem superassēt, aliam quincuplo maiorem adfuturam. Nacti igitur occasionē, vbi primùm viderunt Iones negantes se in officio futuros, lucrifaciendam putauerunt suorum sacrorum atque priuatorum cōseruationem. AEaces autem, cuius orationem admisere Samii, filius Sylosontis AEacis filii fuit, Sami tyrānus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmodum alii Ioniæ tyrāni. Itaque posteaquam Phœnices nauigare aduersus Iones cœperūt, Ionésque & ipsi naues in cornua digestas producere, ac propius ventum est, præliúmque cōsertum, tunc quinā Iones ignaui, quíue egregii fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium reiicit culpam. Dicūtur tamē Samii, quemadmodum cū AEace composuerāt, sublatis velis ex acie excessisse, Samúmque abisse, pręter decem naues, quarum trierarchi permanserunt, dimicarúntque, nolentes dicto audientes esse suis ducibus.

[a] Quantacūque futura est.

Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit vt ipsorum nomina à maioribus repetita, tanquam egregiorum virorum, in lapide scriberétur: extátque is lapis adhuc in foro. Lesbii videntes Samios qui iuxtà erant fugam capessere, idem fecere quod Samii. [a] Quum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perstitere, Chii præcipuè circumuéti sunt, & quia nolebant perfidè agere, edita egregia opera oppressi. Qui (vt superiùs dictum est) centum naues quum præberent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen iniquè se facturos censuerunt si illorum similes essent: sed relicti cum paucis sociis discurrendo dimicauerunt, donec cõpluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum cæteris in terram suam perfugerũt. Quorum verò naues inualidæ erant, quia laceratæ, iis Chii insequense hoste ad Mycalem fugiẽtes, impactis terræ nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et quum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad vrbem contenderunt, quum illic à mulieribus sacra legiferæ Cereris fierẽt: quos armatos Ephesii ingressos agrũ suum videntes, quum de eis nihil audissent, suspicati fures esse & ad mulieres tẽdere, vniuersi ad vim arcendam procurrerũt, Chiósque interemerunt: & hi quidem hoc casu occiderunt. Dionysius autẽ Phocensis, posteaquam res Ionũ accisas intellexit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrum Phocensem, (probè sciés eum cum cætera Ionia direptum iri) sed vt erat, rectà contendit in Phœnicem: vbi nauibus onerariis spoliatis raptáque ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit: atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Carthaginenses ac Tyrrhenos. At Persæ,

a Quin & Ionũ bona pars idem faciebat. Intereos verò qui in pugna perstiterunt, Chii asperrimè tractati fuerunt, quippe qui egregia facinora ederent, nullúmque laborem detrectarent. Qui (vt sup.

A καὶ σφι ὁ κοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε ἀμφὶ τοῦτο τὸ πρῆγμα, ἐν στήλῃ ἀναγραφῶναι πατρόθεν, ὡς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γνωμένοισι· καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. Δελφινιῶται δὲ καὶ Λέσβιοι ἐδόκεον πρηστῆρας φύξεσθαι, τοῦτο ἐποίευν τοῖσι Σαμίοισι· ὡς δὲ οἱ πλοῦνες τῶν Ἰώνων ἐποίεον τὰ αὐτὰ τοῦτο. τῶν δὲ βαρβαρικῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ πρεσβήματα ἐν τῇ νηυμαχίῃ πρεσβήματα ἔσχον Χῖοι (ὡς ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ) καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες· οἱ παρείχοντο

B μὲν ὥσπερ καὶ πρότερον ἐρρήθη, νέας ἑκατόν, καὶ ἐπ' ἑκάστης αὐτέων, ἀνδρας τεσσερήκοντα τῶν ἀστῶν λογάδας ἐπιβατεύοντας· ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας, οὐκ ἐδικαίευν ὁμοιοῦσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτέων ὁμοῖοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων ξυμμάχων μεμνημένοι, διεκπλώοντες ἐναυμάχεον, ἐς ὃ τῶν πολεμίων ἑλόντες νέας συχνὰς, ἀπέβαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλοῦνας. Χῖοι μὲν δὴ τοῖσι λοιπῇσι τῶν νεῶν ἀποφεύγουσι ἐς

C τὠυτὸ ἐώυτῶν. ὅσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδυνατοι ἔσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὗτοι δὲ ὡς ἐδιώκοντο, καταφυγγάνουσι πρὸς τὸ Μυκάλιον. νέας μὲν δὴ αὐτοῦ ταύτῃ ἐπορείλαντες κατέλιπον, οἱ δὲ πεζῇ ἐκομίζοντο ἀμφὶ τῆς ἠπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐσέβαλον ἐς τὸ Ἐφεσίων κομιζόμενοι οἱ Χῖοι, νυκτός τε ἀπικέατο ἐς αὐτὸ, καὶ ἑόντων τῶν γυναικῶν αὐτόθι θεσμοφορίων, συλήσαντες δὴ οἱ Ἐφέσιοι, οὔτε προσαγορεύοντες ὅπως εἶχε πρὸς τῶν Χίων, ἰδόντες τε σπανίως ἐς τὸ

D χωρίον ἐσβεβληκότα, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλῶπας, καὶ ἐόντας ὅτι τὰς γυναῖκας, ὀξέως ἐπῆλθον σφίσι, καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους. οὗτοι μὲν νυν τοιαύτῃσι προεπίστιον τύχῃσι. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς, ἐπεί τε ἔμαθε τῶν Ἰώνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἑλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων, ἀπέπλεε ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς ὡς αἰδραποδιείται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ. ὁ δὲ ἰθέως ὡς εἶχε, ἔπλεε ἐς Φοινί-

E κην· γαυλοὺς δὲ ἐνθεῦτεν καταδύσας, καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ, ἔπλεε ἐς Σικελίην. ὁρμεώμενος δὲ ἐνθεῦτεν, λῃσης κατεῖχε Ἑλλήνων μὲν οὐδένος, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν. ὁ δὲ Πέρσαι

ἐπεί τε τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἴωνας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἔκ τε γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑποθύσσοντες τὰ τείχεα, καὶ πᾶσαν μηχανὴν προσφέροντες, αἱρέουσι καὶ ἕκτῳ ἔτεϊ ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρεω καὶ ἠνδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε ξυμπεσεῖν τὸ πάθος τῷ χρηστηρίῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ. χρεωμένοισι γὰρ Ἀργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίης τῆς πόλιος τῆς σφετέρης, ἐξενείχθη ἀμφοτέροισι χρηστήριον· τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς Ἀργείους φέρον, τὴν δὲ προφητείην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. Ὅ μὲν νυν ἐς τοὺς Ἀργείους ἔχον, ἐπεὰ οὐ τοῦτο γε λόγου, τότε μνησθήσομαι· τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι ἐπροφήτευσε ἔχρησε, ἔχει ὧδε,

Καὶ τότε δὴ Μίλητε κακὴν ἐπιμηχανιὴν ἔργων,
Πολλοῖσι δείπνου τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ
Σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήτας.
Νηοῦ δ' ἡμετέρου διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.

τότε δὴ τοῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὁπότε αἱ ἄνδρες μὲν οἱ πλεῦνες ἐκλείποντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἑόντων κομητέων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραποδέων λόγῳ ἐλήνοντο. ἱερὸν δὲ ὃ ἐν διδύμοισι, ὁ νηός τε ἦν τοῦ χρηστηρίου, συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν δὲ ἐν τῷ ἱρῷ τούτων χρημάτων πολλάκις μνήμην ἑτέρωθι λόγου ἐποιησάμην. ἐνθεῦτεν οἱ ζωγρηθέντες τῶν Μιλησίων ἤγοντο ἐς Σάρδις· βασιλεῖ δὲ σφέας Δαρεῖος, κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, κατοίκισε ὅτι τῇ Ἐρυθρῇ καλεομένῃ θαλάσσῃ, ἐν Ἄμπῃ πόλι, πρὸς ἣν Τίγρης ποταμὸς προρρέων, ἐς θάλασσαν ἐξίει. τῆς δὲ Μιλησίων χώρης αὐτοὶ μὲν εἶχον Πέρσαι εἰ τὴν περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὄρεα ἔδοσαν Καρσὶ Πηδασεῦσι οἰκῆσθαι. παντοῖοι δὲ ἐγένοντο Μιλησίοισι τοῖσι Περσέων, οὐκ ἀπέδοσαν τὴν ὁμοίην Συβαρίτῃσι, οἳ Λάον τε καὶ Σκίδρον οἴκεον, τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι. Σωσάρεος γὰρ ἀνδρὸς τοῦ Κροτωνιητέων, Μιλήσιοι πάντες ἠνδρώθησαν ἀπεχείροντο τοὺς κεφαλάς, καὶ πένθος μέγα προσῆκον. πόλιες γὰρ αὗται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἀγχίνοοι ἐξεγένοντο, τοῖσι ὁμοίως καὶ Ἀθηναῖοι.

A victis pugna nauali Ionibus, Miletum à terra atque mari obsederunt, suffossisque muris, & omni genere tormentorum admoto, cam[a] ab arce ceperũt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno, atque diripuerunt: vt defuncta sit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem Argiuis apud Delphos de ciuitatis suæ salute consulentibus, oraculũ promiscuum redditum est, quod in ipsos quidem Argiuos tendebat, B sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertinet, quum ad eum locum venerimus, referemus: quatenus autem ad Milesios, ita habet,

Tunc quoque commentrix operum
Milete malorum,
Permultis cœna & præstantia munera fies,
Crinitesque pedes tua pluribus abluet vxor:
C *Nostri erit alsi aliis delubri cura gemellis.*

Hæc tunc Milesiis contigerunt, quum ex iis plerique viri à Persis, qui criniti erant, sunt cæsi, vxores ac liberi in prædam cesserunt, tẽplúmque quod erat in geminis, & delubrum, iuxta oraculum deflagrarũt. Pecuniarum autem quæ in hoc tẽplo erant, sæpe alibi mẽtionem fecimus. Milesii conseruati à cæde, dehinc Susa perducti sunt. quos rex Darius nulla alia D pœna afficiẽs, collocauit in vrbe Ampa ad mare quod rubrũ vocatur sita, vbi fluuius Tigris eam præterfluẽs exit in mare. Agrum Milesium vrbi circumiectum atque planitiẽ ipsi Persæ obtinuere, montana Caribus Pedasensibus possidenda dederunt. [b] Hæc Milesiis à gente Persarum passis non reddiderunt vicem Sybaritæ, qui vrbe exuti Laon & Scidrõ incolebant. nam Sybari à Crotoniatis direpta, vniuersi Milesii E qui puberes erant capita deraserunt, & ingentem luctum exhibuerunt. Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) hæ præcipuè mutuo hospitio iungebantur. At non item Athenienses,

a Funditus euerterunt.

b Milesiis autem in hunc modum à Persis affectis, Sybaritæ qui vrbe sua exacti Laõ & Scidron incolebant, gratiã parem non repẽdederunt. Siquidẽ Sibari olim à Crotoniatis capta Milesii ómnes pueres capita rasitare instituerunt, ingentémque luctũ præferre ob calamitatem Sybaritarum. Duæ enim illæ ciuitates omnium quas nouimus maximè inter se hospitio cõiunctæ fuerũt. Non sic autem Athenienses, vt Sybaritæ: qui quũ

manifesta alioquí indicia condolescentiæ multifariam eam ob causam dedisse, insuper Phrynicho tragœdiã de Mileto capta scribente per scenicósque edente, quum theatrum ipsũ in lacrymas versum esset, ipsi Athenienses poematis autorem mille drachmis mulctarunt, tanquã proprias eorum calamitates commemorasset. *Ita Bud. hunc locum interpret.*

sed Mileti expugnatione se permoleste tulisse cùm aliis multis rebus declararunt, tum verò hac, quòd Phrynicho docente fabulã quam de Mileto direpta fecerat, theatrum illacrymauit, & Athenienses eum, quòd domestica mala refricuisset, mille drachmis mulctauerunt, adiecto interdicto nequis postea ea fabula vteretur. Et Miletus quidem Milesiis desolata est. Samiis autem iis qui aliquid habebant, a deo nõ id quod sui duces erga Medos fecerant, probabatur, vt inito secundum pugnam nauale consilio, visũ sit, priusquam eò tyrannus AEaces veniret, in coloniam proficisci, ne manẽtes & Medis seruirẽt & AEaci. Etenim per hoc idem tẽpus Zanclæi (qui sunt Siculienses) missis in Ioniam nuntiis, solicitabant Iones ad Pulchrũ littus, cupientes illic vrbem Ionũ condere. Hoc autem littus quod Pulchrum dicitur, Siculorum quidẽ est, sed ad Tyrrheniam Siciliæ vergit. His ergo solicitãtibus, soli ex Ionibus Samii cum iis qui effugere Milesiis eò concesserunt. Quibus in Siciliam tendentibus, iámque appulsis Locros epizephyrios, hoc rei cõtigit, vt interea Zanclæi vnà cũ suo rege (cui nomen erat Scythes) obsiderent vrbem Siculorum, vt eam expugnarent. Idque quum audisset Anaxileus tyrannus Rheginus, quòd erat Zãclæorum hostis, adiens Samios, suasit satius esse vt Pulchrũ littus, ad quòd nauigabant, valere sinerent, & Zanclam occuparent viris desertam. Samii persuasi Zanclam occuparunt. Id Zanclæi quum audissent, vrbi suæ suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelæ tyranno. erat enim is eorum socius. Qui postea quam ad illos iuuandos cũ exercitu venit, Scythæ Zanclæorum monarcho, tanquam vrbis desertori, & fratri eius Pythogeni vincula indidit, cósque in oppidum Inycum relegauit: at cæteros Zanclæos Samiis (cum quibus publicè loquutus fuerat) dato & accepto iureiurando,

A Ἀθηναῖοι μὲν νυν ἔλεξαν ἐποίησαν τε ἀχθεσθέντες τῇ Μιλήτου ἁλώσει, τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ δρᾶμα Μιλήτου ἅλωσιν, καὶ διδάξαντι, ἐς δάκρυά τε ἔπεσον ὅ θέατρον, καὶ ἐζημίωσάν μιν, ὡς ἀναμνήσαντα οἰκήια κακά, χιλίῃσι δραχμῇσι· καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι. Μίλητος μὲν νυν Μιλησίοισι ἠρήμωτο. Σαμίων δὲ τοῖσι τι ἔχουσι, ὅ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῆς γνώμης τῆς σφετέρων ποιηθέν, οὐδαμῶς ἤρεσκε· ἐδόκεε δὲ μὴ τιμωρήσειν αὐτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ἢ σφι ἐς τὸν χῶρον ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεα, ἐς Δημοκήδεα ἐκπλέων, μηδὲ μένοντας, Μήδοισί τε καὶ Αἰάκεσι δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ οἱ ἀπὸ Σικελίης, τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὸν Ἰωνίης ἀγγέλους, ἐπεκαλέοντο τοὺς Ἴωνας ἐς Καλὴν ἀκτὴν, βουλόμενοι αὐτόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων· ἡ δὲ Καλὴ αὕτη ἀκτὴ καλεομένη, ἔστι μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίδα τετραμμένη τῆς Σικελίης. τουτέων ὦν ὑπεκκαλεομένων, οἱ Σάμιοι μοῦνοι Ἰώνων ἐστάλησαν, σὺν δὲ σφι Μιλησίων οἱ ἐκπεφυγότες. ἐν ᾧ τοιόνδε δή τι ξυνήνεικε γενέσθαι· Σάμιοι γὰρ κομίζοντες ἐς Σικελίην, ἐγένοντο ὑπὸ Λοκροῖσι τοῖσι ὑπὸ Ζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαῖοι, ἀνδρί τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτέων, τῷ οὔνομα ἦν Σκύθης, πεπυθόμενοι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος Ἀναξίλεως, ὅστε ἐὼν ἐχθρὸς τοῖσι Ζαγκλαίοισι, συμμίξας τοῖσι Σαμίοισι, ἀναπείθει ὡς χρεὸν εἴη Καλὴν μὲν ἀκτὴν ἐᾶν ἔπλεον, ἐὰν χαίρωσι, τὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν, ἐοῦσαν ἐρήμην ἀνδρῶν. πειθομένων δὲ τῶν Σαμίων, καὶ σχόντων τὴν Ζάγκλην, ἐνταῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι ὡς ἐπύθοντο ἐρημωθεῖσαν τὴν πόλιν ἑωυτῶν, ἐβοήθεον αὐτῇ, καὶ ἐπεκαλέοντο Ἱπποκράτεα καὶ Γέλης τύραννον· τοῦ γὰρ δὴ σφι ἦν σύμμαχος. ἐπεί τε δὲ αὖτοῖσι καὶ ὁ Ἱπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἦκε βοηθέων, Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων, ὡς ἐπιβαλόντα τὴν πόλιν, ὁ Ἱπποκράτης πεδήσας, καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα, ἐς Ἴνυκον πόλιν ἀπέπεμψε. τοῦτον δὲ λοιπὸν Ζαγκλαίοις, κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοισι, ὅρκια δοὺς, καὶ δεξάμενος,

προέδωκε· μιαθὸς δὲ οἱ ἦν εἰρημένος ὅδε A
ὁ τὸν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπιπλων καὶ
αἰδραπόδων τὰ ἡμίσεα [a] λαβὼν τῶν ἐν τῇ
πόλι· ἔφη δὲ καὶ τὸν ἀγρῶν πάντα, ἵνα πα-
χρήσι λαχάνῳ. τοὺς μὲν δὴ πλουσίους τῶν
Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν αἰδραπόδων λόγῳ εἶ-
χε δήσας· τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτῶν τριη-
κοσίους, ἔδωκε τοῖσι Σαμίοισι κατασφάξαι·
οὐ μέντοι γε οἱ Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα. Σκύ-
θης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μοναρχος, ἐκ τῆς
Ἰνυκος ἀπιδρήσας ἐς Ἱμέρην, ἐκ δὲ ταύ- B
της, πρὸς ἐς τὸν Ἀσίην, καὶ ἀνέβη παρὰ βα-
σιλῆα Δαρεῖον. καὶ μιν ἐνόμισε Δαρεῖος
πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον εἶ) ὅσοι ἐκ τῆς
Ἑλλάδος πρὸ ἑωυτοῦ ἀνέβησαν. καὶ γὰρ παρα-
μείνας μάλιστα βασιλῆα, ἐς Σικελίην ἀπίκε-
το· καὶ αὖτις ἐκ τῆς Σικελίης, ὀπίσω πάλιν
βασιλῆα. ἐς ὃ γήρᾳ μέγα ὄλβιος ἐὼν ἐτε-
λεύτησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλα-
χθέντες Μήδων, ἔσπευδον πόλιν καλλίστην
Ζάγκλεω [b] ἀπεργάσασθαι. μετὰ δὲ τοῦτο νου- C
μαχίην τὴν πρὸς Μιλήτου γενομένην, Φοί-
νικες, κελευσάντων Περσέων, κατῆγον ἐς
Σάμον Ἀρίστεα τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ
τε ἄξιον γενόμενον σφίσι, καὶ μεγάλα κατερ-
γασάμενον. καὶ Σαμίοισι μοῦνοισι τῶν ἀπο-
216 χάντων ἀπὸ Δαρείου δόξαν τὴν ἐκλιπεῖν τῶν
νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ, οὔτε ἡ πόλις, οὔτε
τὰ ἱερὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἁλούσης,
αὐτίκα Καρίαν ἔσχον οἱ Πέρσαι· τὰ μὲν ἑ-
θελοντὴ τῶν πολίων ὑποκυψάσας, τὰ δὲ ἀνάγκῃ D
κατεστραμμένα. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐγίνετο.

Ἱστιαῖος δὲ ὁ τὴν Μιλησίην ἔχων τότε Βυ-
ζάντιον, καὶ συλλαμβάνοντα τοὺς Ἰώνων ὁλκάδας
ἐκ πλέουσας ἐκ τοῦ Πόντου, διαχρᾶται καὶ τοὺς
Μίλητον γενόμενα. τὰ μὲν δὴ ἐς Ἑλ-
λήσποντον ἔχοντα πρήγματα, ἐπέτρεπε
Βισάλτῃ Ἀπολλοφάνεος παιδὶ Ἀβυδηνῷ
αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους, ἐς Χίον ἔπλεε. καὶ
Χίων φρουρὴν οὐ κατεστεμμένην μιν, στρατεύσα-
λε ἐπὶ Κοίλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώ- E
ρης. τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνούς, καὶ τῶν
λοιπῶν Χίων, οἷα δὴ κεκακωμένων ὑπὸ τῆς
ναυμαχίης, ὁ Ἱστιαῖος ἔχων τοὺς Λεσβίους
ἐπεκράτησε, ἐκ πολίχνης τῆς Χίων ὁρμεώ-
μενος. φιλεῖ δέ κως κατεστραμμένην οὔ τι αὐ
μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἡ πόλι ἢ ἔθνεϊ ἔσεσθαι.

prodidit, pacta mercede vt [a] dimidium omnis prædæ vrbicæ atque captiuorum ipse haberet, itē omnia quæ in agris essēt: quāquā pleroſque Zanclæorū titulo captiuorū in vinculis habebat, [b] quorū ſummos quoſque trecē-tos Samiis occidendos tradidit: quod tamen illi facere noluerūt. Cæterùm Scythes Zanclæorum monarchus ex Inyco profugit in Himerā, atque illinc tranſmiſit in Aſiam, aſcenditque ad Darium regem: quē Darius iuſtiſſimum virorum omnium cenſuit qui è Græcia ad ſe aſcendiſſent. nā quū exorato rege in Siciliam abiiſſet, rurſus è Sicilia ad regē rediit: donec natu grandior ac [c] beatus apud Perſas exceſſit è vita. Samii itaque Medis liberati, Zanclā vrbem pulcherrimā nullo negotio adepti ſunt. Cæterùm poſt naualе prælium pro Mileto geſtū, Phœnices iubētibus Perſis AEacem Syloſontis filium tanquā de ipſis bene meritum, & qui egregiā operam nauaſſet, Samū reduxerūt. Quæ ciuitas, ſola ex omnibus quæ à Dario rebellauerant, ea fuit cuius neque vrbs neque tēpla incenderentur, quòd in pugna naualì à ſociis defeciſſet. Statim expugnata Mileto Perſæ Cariam cepere, ciuitatibus partim ſe vltrò dedentibus, partim vi adactis. Et hæc quidem ita geſta ſunt.

Hiſtiæo autē Mileſio, dū circa Byzantiū agit, & Ionū onerarias naues quæ è Ponto curſum tenebāt, intercipit, affertur nūtius de rebus ad Miletū geſtis. itaque negotiis ad Helleſpontū pertinentibus Biſaltæ Apollophanis filio Abydeno delegatis, ipſe habēs Leſbios, Chium nauigat, & apud locum quēdām agri Chii quem vocant Concaua regionis, quòd abeius præſidio non reciperetur, congreſſus, permultos eorum interfecit: ſimúlque cæteros Chios, vtpote ex pugna naualì malè affectos, ſubegit, quodā ex eorū oppidulo cū Leſbiis progrediēs. Sed videlicet quoties ingētes ſunt euēturę calamitates vel ciuitati vel nationi, ſolent ſignis prænūtiari.

[a] Dimidium totius ſupellectilis & mancipiorum quę in vrbe eſſēt, ipſe hab.

[b] Ex quibus Zāclæis trecentos qui primores inter ſuos erant

[c] Prædiues.

etenim Chiis ante hanc cladem ingentia signa contigerant: vnũ, quòd ex choro cẽtum iuuenum quos miserant Delphos, duo omnino redierint, nonaginta octo pestilentia absumptis: alterum, quòd sub idem tempus, paulo ante naualem pugnam, tectum supra pueros literas discentes corruit, ita vt ex cẽtum viginti pueris vnus omnino euaserit. hæc eis signa deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem nãualis pugnæ Histiæus cum Lesbiis, qui [a]Chios iam exhaustos facilè ad excidiũ deduxit. Histiæus autẽ illinc cum multa Ionum & AEolum copia aduersus Thasum cõtendit. Cui Thasum obsidenti quum esset nuntiatum Phœnices à Mileto in reliquã Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atque in Lesbum traiecit cum omnibus copiis: & illinc, [b]quòd copias suas formidabat, traiicit in prouinciam Atarnis, tanquam frumentandi gratia tam illinc quàm ex agro Caico qui erat Mysorum. Erat in his locis fortè Harpagus, vir Persa, non parui exercitus dux: qui cum Histiæo egresso in terram, certamine cõmisso, & ipsum Histiæũ viuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. hunc autem in modum captus est Histiæus: Dũ Græci cum Persis pugnarent apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu perstarent, mox equitatus emissus in Græcos impetum dedit. quo ex facto versis in fugam Græcis, Histiæus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quandam vitæ cupiditatem captus est: qui vt fugiens capiebatur à quodam Persa, vtque ab eodem erat transfodiẽdus, sese Milesium Histiæũ esse, lingua Persica vtẽs indicauit. Quẽ opinor, si seruat ad regem Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurũ, [c]remissa ei à Dario culpa: nunc, ne id cõtingeret, néue fuga elapsus apud regem magnus rursus existeret,

a Chios iam malis confectos, facilè subegit.

b Quòd eius copiæ sibi metuerent.

c Sed Dariũ culpam ei fuisse remissurum.

καὶ γὰρ Χίοισι περὶ τούτων σημήια μεγάλα ἐγένετο. τῶν μὲν σφι πέμψαντι ἐς Δῆλον χορὸν νεηνιέων ἑκατὸν, δυοῖν δεόντων τουτέων ἀπενόσησαν, τῶν δὲ ὀκτὼ τε καὶ ἐνενήκοντα αὐτέων λοιμὸς ἀπολαβὼν ἀπήνεικε· τοῦτο δὲ, ἐν τῇ πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον περὶ τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκομένοισι, συνέπεσε ἡ στέγη, ὥστε ἀπ' ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων εἷς μοῦνος ἀπέφυγε. Τοῦτα μὲν σφι σημήια ὁ θεὸς περιέδειξε. μετὰ δὲ τοῦτα, ἡ ναυμαχίη συνελαβοῦσα, ἐς χεῖρα τὴν πόλιν ἔβαλε. ὅτι δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεβοήθησε Ἱστιαῖος Λεσβίοισι ἀγων. κεκακωμένων δὲ τῶν Χίων, καταστροφὴν ὑπερτέως αὐτέων ἐποιήσατο. συνθέμενον δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐστρατεύετο ὅτι Θάσον, ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων συχνούς. πευσαμένους δὲ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη ὡς οἱ Φοίνικες ἀναπλώουσι ἐκ τῆς Μιλήτου ὅτι τὴν ἄλλην Ἰωνίην. πυθόμενος δὲ ταῦτα, Θάσον μὲν ἀπόρθητον λείπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ δεημένου σφι τῆς στρατιῆς, πέρην διαβαίνει ἐς τὴν Ἀταρνέος, ὡς ἀμήσων τὸν σῖτον τόν τε ἐνθεῦτεν καὶ ἐκ Καΐκου πεδίου τὴν Μυσῶν. ἐν δὲ τούτοισι τοῖσι χωρίοισι ἐτύγχανε ἐὼν Ἅρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης· ὃς οἱ ἀποβαίντι συμβαλὼν, αὐτόν τε Ἱστιαῖον ζωγρίῃ ἔλαβε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν πλέω διέφθειρε. ἐζωγρήθη δὲ ὁ Ἱστιαῖος ὧδε· ὡς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσῃσι ἐν τῇ Μαλλωΐτῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρης, οἱ μὲν σωυτέσασαν χρόνον ὅτι πολλὸν, ἡ δὲ ἵππος ὑστερον ὁρμηθεῖσα ὅτι πίπτει τοῖσι Ἕλλησι· τότε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ τεταραγμένων τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἱστιαῖος ἐλπίζων οὐκ ἀπολέεσθαι ὑπὸ βασιλέος δίκῃ τὴν πρεσβυσαν ἁμαρτάδα, φιλοψυχίῃ τοιῇδέ τινι ἀναγρέεται· ὡς φθόγγου τε καὶ τελαμῶνος ἐτέτατο ἀνδρὸς Πέρσεω, καὶ ὡς καταμεθύοντος, ὑπ' αὐτοῦ ἐμέλλε συγκεντήσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεὶς, καταμηνύει ἑωυτὸν, ὡς εἴη Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος. εἰ μὲν νεῦ, ὡς ἐζωγρήθη, ἀζηθὴ ἀγόμενος παρὰ βασιλέα Δαρεῖον, ὁ δ' οὔ τι ἂν ἔπαθε κακὸν ὑπ' ἐκείνου, δοκέειν ἐμοὶ, ἀφῆκέ τ' ἂν αὐτὸν καὶ αἰτίην νεῦ δὲ μὴν, αὐτέων τε τούτεων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ ὀφρυοῦνται, αὖτις μέγας παρὰ βασιλέι γενή-

Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, καὶ ὁ λε- A
γόμενος Ἅρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀγόμενος ἐς Σάρ-
δις, ὃ μὲν αὐτὸς σῶμα αὐτὸς τούτῳ ἀνεσταύ-
ρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν περιχεύσαντες,
ἀπῆγον πρὸς βασιλέα Δαρεῖον ἐς Σῦ-
σα. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος τοῦτα καὶ ἐπαι-
τιησάμενος τοὺς τοῦτα ποιήσαντας, ὅτι μὴ
οὐ ζώοντα ἀπήγαγον ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν
κεφαλὴν τὴν Ἱστιαίου λούσαντάς τε καὶ πε-
ριελόντας εὖ ὑπερπόνως ἐνετείλατο θάπτειν,
ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι B
εὐεργέτεω. τὰ μὲν περὶ Ἱστιαῖον οὕτω ἔσχε.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων, χει-
μερίσας περὶ Μίλητον τῷ δευτέρῳ ἔτεϊ ὡς
217 αἱρέθη βυπετέως τὰς νήσους τὰς
τοὺς τῇ ἠπείρῳ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον
καὶ Τένεδον. ὅκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων,
ὡς ἐνῆσαν αἱρεόντες οἱ βάρβαροι ἐσαγίνδυον
τοὺς ἀνθρώπους. σαγηνεύουσι δὲ τῇδε τὸν
τρόπον. ἀνὴρ κύκλος ἀναλάβων τῆς χειρὸς, C
ὃν θαλάσσης τῆς βορηίης ὅτι τὸν νοτίην
οἰκέουσι, καὶ ἔπειτα διὰ πάσης τῆς νήσου
διέρχεται ὀχλέοντας τοὺς ἀνθρώπους.
αὖρεον δὲ καὶ τὰς ἠπείρου πόλιας τὰς Ἰά-
δας καὶ τὰ αὐτά· πλὴν οὐκ ἐσαγίνδυον
τοὺς ἀνθρώπους· οὐ γὰρ οἷά τ' ἦν. ἐπεὶ τοῦτα
Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐφύλασσοντο τὰς ἀ-
πειλὰς τὰς ἐπηπείλησαν τοῖσι Ἴωσι στρατο-
πεδευομένοισι ἀνδραποδίσασθαι. ὡς γὰρ δὴ ἐπε-
κράτησαν τῆς πολίων, παῖδάς τε τοὺς εὐειδε-
στάτους ἐκλεξάμενοι ἐξέταμνον, καὶ ἐποίευν D
ἀντὶ ὀρχέων, εἰ βούλοιντο· καὶ παρθένους τὰς
καλλιστευούσας, ἀναπάστους τῶνδε βασι-
λέα. τοῦτά τε δὴ ἐποίευν. καὶ τὰς πόλιας
ἐνεπίμπρασαν αὐτοῖσι τοῖσι ἱροῖσι. οὕτω
δὴ τὸ δεύτερον Ἴωνες καὶ τὸ δεύτερον ἐδου-
λώθησαν, τὸ μὲν, ὑπὸ Λυδῶν, τὸ δὲ ἐπεξῆς τότε ὑ-
πὸ Περσέων. ἀπὸ τῆς Ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος
ὁ ναυτικὸς στρατὸς, τὰ ὑπ' ἑαυτῷ ἐστρέφετο ἐς
τὴν πλέουσι τὸ Ἑλλησπόντου, αἱρέων πάντα. τὰ
δὲ ὑπὲρ δεξιὰ αὐτοῖσι τοῖσι Πέρσῃσι ἐγένε- E
το χείρια τὰ μὲν γὰρ ὑπὲρ ἠπείρου κατ' ἤπειρον εἶσι δὲ
τὴν ΕΥ ρώπην αὖ τὸ Ἑλλησπόντου, Χερσό-
νησός τε, ἐν τῇ πόλιες πολλαὶ εἰσὶ, καὶ Πέ-
ρινθος, καὶ τὰ τείχεα τὰ ὑπὲρ Θρηίκης, καὶ
Σηλυβρίη τε καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μὲν
νεω καὶ οἱ περίοικοι Χαλκηδόνιοι, οὐδὲ ὑπέμειναν ὅτι πλέον τὰς τῶν Φοίνικας,

A Artaphernes Sardium prætor & Harpagus, qui ceperat eũ, Sardis perductum, in crucé fustulerũt, *tamen truncum. nam* caput sale conditũ Susa ad regem Dariũ detulerunt. Ea re audita Darius obiurgatis qui id fecerant, quòd hominem viuũm in cõspectũ suum non adduxissent, iussit Histiæi caput eos elotum atque obuolutũ sepelire, tanquam viri de ipso ac de Persis bene meriti. Ita res Histiæi se habuerunt.

B Persarvm autem nauticæ copiæ circa Miletum hybernantes, altero à profectione anno haud difficulter insulas continenti adiacentes ceperunt, Chiũ, Lesbum Tenedum: quarum insularum vt quamque capiebant,

a Tanquam in sagenam includebat.

b Vir manu viri prehensa. *id est, Prehensis mutuò manibus. Gall. Se prenans tous par la main.*

a euerriculabant. Euerriculant autem hunc in modum: b Viri manum mutuò tãgentes, à mari aquilonari ad australe pertrãseũt: post hæc omnem insulam peragrant, venando homines. Ceperunt quoque in continẽte vrbes Iades eadem ratione, præterquã quòd non euerriculabant homines. neque enim poterant. Hîc autem nõ falsò cesserunt ea quæ duces Persarum minati sũt Ionibus, quum ex aduerso castra haberent. nam posteaquam potiti sũt vrbibus, formosissimos quosque puerorum seligẽtes castrauerunt, exectis testibus facientes eunuchos: virginésque forma præstantissimas ad regem transportarũt: & super hæc, vrbes cũ ipsis templis cremauerũt. Ita tertiò Iones sunt in seruitutem redacti, primùm à Lydis, bis deinceps à Persis. Profectus ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad læuam sunt in Hellespontum nauigantibus, subegit. nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continentem. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt vrbes, & Perinthus, & muri super Thraciã, & Selymbria & Byzantiũ. Quorũ Byzantii, & qui vlteriori in litore sunt Chalcedonii, ne expectauerunt quidẽ aduentũ Phœniciæ classis:

sed relictis suis vrbibus, in interiora Euxini ponti recesserunt, ibique vrbem Mesambriam cõdiderunt. at Phœnices his vrbibus quas commemoraui incensis, ad Præconnesum & Artacen se cõuertunt. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euersuri cæteras vrbes quas superiore accessu non euerterant. nam Cyzicum ab initio ne accesserant quidem, quòd ipsi Cyziceni, iam ante aduẽtum hunc classis Phœnicum sub rege erant, quum se OEbari filio Megabyzi qui Dascylii præses erat, dedissẽt. Cæteras Chersonesi vrbes (præter Cardiam) Phœnices subegerunt: quarum vsque ad id tẽpus tyrãnus erat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stesagoræ: cuius imperii autor fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thraces qui Chersonesum hanc tenebant, quũ ab Absinthiis bello vexarentur, reges sũos, vt de bello cõsulerent, Delphos misérũt. quibus Pythia respondit vt coloniæ in suam terrã deducendæ eum autorem ascisceret qui primus eos tẽplo abeuntes hospitio inuitasset. Dolõci sacram viam ingressi, per Phocẽses atque Bœotios iter fecerũt: à quorũ nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperiũ tenebat Pisistratus, dominabatur tamen & Miltiades Cypseli filius è familia [a] Tethrippotrophi, [b] ab AEaco & AEgina oriundus, nuper familia facta Athenienſi, cuius author extitit Philæus AEaci filius. Miltiades hic, vt sedebat in domus suæ vestibulo, cernẽs Doloncos prætereuntes, non illius loci vestem gerentes, neque tela, homines inclamauit: accedentibúsque obtulit domicilium & hospitum congiariũ. Illi in domum excepti & hospitaliter acce pti, aperuerunt ei oraculum, precésque addiderunt vt deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, confestim persuasus est, vt qui pertæsus imperiũ Pisistrati, cuperet illinc emigrare: protinúsq;

a *Vide quod paulo post dicet de palma quam hic qua drigato curriculo reportauerat.* ibi enim est ἐλύμπια ἀνηνοχὼς τεθρίππῳ, & hic οἰκίης τεθριπποτρόφου. *quod (vt verba sonant) significat, Ex familia quadrijuges equos alente.* Vel, *equos ad quadrigarũ cursum. Ex quo videtur* Volusse lectores *splendorem opulentiámque domus colligere.*

b Longius quidem repetita origine ab Æaco & Ægina oriundus, at propius repetita, Athenienſis, quum Philæus, Æaci filius, ex hac familia primus, Athenienſis fuisset.

A ἀλλ' οἴχοντο φθάζοντες, ἀποπλέοντες τὴν πόλιν, ἔσω ἐς Ⓗ ΕΥ ξένον πόντον· ἐν δὲ τούτῳ τῷ πόλιν Μεσαμβρείην οἴκησαν. οἱ δὲ Φοίνικες καταιχύσαντες τούτους τοὺς χώρους τοὺς καταλελειμμένους, πρὸ ἀπόντων ὅτι τε Γεραικόνησον, καὶ Ἀρτάκην. πρὸς δὲ καὶ τούτους νείμαντες, ἔπλεον αὖτις ἐς τὴν Χερσόνησον, ἐξαιρήσοντες τοὺς ὀπιλοίπους τῶν πολίων, ὅσας προσῆκον οὐ κατέσυραν· ὅτι δὲ Κύζικον οὐδὲ ἔπλωσαν τὴν ἀρχήν. αὐτοὶ γὰρ

B Κυζικηνοὶ ἔτι πρότερον τῶν Φοινίκων ἔσχον τοῦτον, ἐγεγένηντο ὑπὸ βασιλέι Οἰβάρεϊ τῷ Μεγαβάζου, ὁμολογήσαντες ᾧ ἐν Δασκυλίῳ ὑπῆρχον. τῆς δὲ χερσονήσου, πλὴν Καρδίης πόλιος, τὰς ἄλλας πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνικες. ἐτυραννεύνθυε δὲ αὐτέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος τοῦ Στησαγόρεω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν ταύτην πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου, ἐγὼ πρηϊῶδε. εἶχον Δόλογκοι Θρῇϊκες τὴν ἀρ-

C χὴν τῆς Χερσονήσου ταύτην· ὅτοι ὦν οἱ Δόλογκοι πιεζόμενοι πολέμῳ ὑπὸ Ἀψινθίων, ἐς Δῆφους ἔπεμψαν τοὺς βασιλῆας τοὺς σφέτερους πολέμου χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἀνεῖλε οἰκιζειν ἐπαγινᾶς ὅτι τὴν χώρην τὴν τοῦ, ὃς ἂν σφέας ἀπιόντας ἐκ τοῦ ἱροῦ πρώτους ὅτι ξείνια καλέσῃ. ἰόντες δὲ οἱ Δόλογκοι τὴν ἱρὴν ὁδὸν, διὰ Φωκέων τε καὶ Βοιωτῶν ἠίεσαν. καί σφεας ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε, ἐσπεσόντας ἐπ' Ἀθηναίων. ἐν δὲ τῇσι Ἀθηναίων τεσσαρακοστῇσι εἶχε μὲν ὁ πᾶν κράτος Πεισίστρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, ἐὼν οἰκίης τε θριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέκαθεν, ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονώς· τὰ δὲ νεώτερα, Ἀθηναῖος, Φιλαίου τοῦ Αἴαντος παῖδος ἥκοντος ἐς τὴν οἰκίην ταύτην Ἀθηναίου. τοῦτο ὁ Μιλτιάδης, καὶ τὴν ἄμαξαν ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἑωυτοῦ, ὁρέων τοὺς Δολόγκους παριόντας, ἐδίπτα ὡς ἐγχωρίου ἐόντος, καὶ αἰχμὰς, προσεβώσατο καί σφι

D προσελθοῦσι, ἐπηγγείλατο καταγωγὴν καὶ ξείνια. ἀμφὶ δὲ δόξαντες καὶ ξυνιέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐκέφαινον πρὸς τὸ μαντήιον. ὁ δὲ φήναντες δὲ, ἐδέοντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μὴ πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα, πρωτίκα ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα ἀνδρὸς μύου τε τὴν Πεισιστράτου ἀρχὴν, καὶ βουλόμενον ὑπὸ ποδῶν εἶναι. αὐτίκα δὲ ἐξάλλη ἐς

Θηλυμβρείην

ὅτι

Χερρόνησον ταύτην. οὗτοι

Δελφοὺς, ἐπειρησόμενος ὃ χρηστήριον εἰ ποιοίη παῖδι αὐτῷ ⓐ Δόλογκι τοιαῦτα δέοιντο. κελευούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω δὴ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου ὁλυμπιάδι ἁρματικῷ τοιούτων τεθρίππων, τὸν περ καὶ Ἀθηναίων πρώτην τὸν βουλόμενον μετέχειν τοῦ γόλου, ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγκοισι, καὶ ἔσκε πλὴν χώρων· καὶ μιν οἱ ἐπαχθρίθμιοι τυφεννον κατεσήσαντο. ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου, ἐκ Καρδίης πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιεν σφέας οἱ Ἀψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ἐς πλὴν χώρων. εἰσὶ δὲ οὗτοι σταδίοι ἑξ τε καὶ τεσσεράκοντα τοῦ ἰσθμοῦ. ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσόνησος εἴσω πᾶσα ἔστι σταδίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίων ὁ μῆκος. ἀποτειχίσας ὦν τὸν αὐχένα τῆς Χερσονήσου ὁ Μιλτιάδης, καὶ τοὺς Ἀψινθίους ἔχων πιῶ δὴ ὡσαύτως, τὴν λοιπὴν πρὸς τοῖσι ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καὶ μιν οἱ Λαμψακηνοὶ οἱ λοχήσαντες αἱρέουσι ζωγρίῃ. ὡς δὲ ὁ Μιλτιάδης Κροίσῳ τῷ Λυδῷ ἐν γνώμῃ γενόμενος. πυθόμενος ὦν ὁ Κροῖσος ταῦτα, πέμψας πρηγόρεε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μὴ, σφέας πίτυος ἔφη ἀπείλεε ἐκτείψειν. πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, τί θέλει τὸ ἔπος εἶη τὸ σφι ἀπείλησεν ὁ Κροῖσος, πίτυος ἔφη ἐκτείψειν, μόγις κοτὲ μαθόντων τῶν τις πρεσβυτέρων, εἶπε τὸ ἐόν, ὅτι πίτυς μούνη δενδρέων πάντων ἐκκοπεῖσα, βλαστὸν οὐδένα μετὰ, ἀλλὰ πανωλέθρως ἐξαπόλλυται. δείσαντες ὦν ⓐ Λαμψακηνοὶ Κροῖσον, λύσαντες μετῆκαν Μιλτιάδεα. ἔστι μὲν δὴ ἄλλα Κροῖσον ἐκφυγεῖν. μετὰ δὲ ταῦτα τελευτᾷ ἄπαις, πλὴν Σαρπηδόνος τε καὶ τῶν χρημάτων τῶν δοθέντων Στησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίῳ. καὶ οἱ τελευτήσαντι Χερσονησῖται θύουσι, ὡς νόμος, οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ γυμνικὸν θεσπίσαι, ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. πολέμου δὲ ἐόντος τοῖς Λαμψακηνοῖς, καὶ Στησαγόρεα κατέλαβε ἀποθανεῖν ἄπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελέκεϊ ἐν πρυτανηίῳ, τοῦ ἀνδρὸς ἀδικήσαντος μὲν τῷ λόγῳ, πολεμίου

Delphos se contulit oraculum cõsulturus nũquid faceret quod à Doloncis rogaretur. Iubente Pythia, ita Miltiades Cypseli filius, (qui quadrigario curriculo prius Olympiacam palmam reportauerat) vnà cum Doloncis nauigauit, assumptis Athenienſium voluntariis quibuſque ad expeditionem ineundam: & vbi locum illum tenuit, ab iis qui se deduxerãt, tyrãnus creatus est. Is ante omnia Cherſoneſi iſthmũ, *id est breuem inter duo maria intercapedinem*, ab vrbe Cardia ad Pactyam muro præſepſit, ne ab Abſinthiis regionem incurſantibus infeſtari poſſet. ſunt autem iſthmi ſex ac triginta ſtadia. ab hoc autem iſthmo introrſus, omnis Cherſoneſus quadringentorum viginti ſtadiorum eſt lõgitudinis. Miltiades igitur, interſeptis faucibus Cherſoneſi, atq; hoc modo Abſinthiis cohibitis, primis cæterorum Lampſacenis intulit bellum: illi diſpoſitis inſidiis eum viuũ cepere. Ea re Crœſus Lydus audita (erat autẽ Crœſo Miltiades charus) per nuntios Lampſacenis præcepit vt hominem miſſum facerent: alioqui ſe illos in morem pini extriturum comminatus eſt. [a] Hac oratione nutantibus Lampſacenis, quid ſibi vellet quod Crœſus minabatur ſe illos in morem pini extriturum, vix tãdem quidam è maioribus natu intelligens, quid illud eſſet expoſuit, inquiés pinum ex omnibus arboribus ſolam eſſe quæ exciſa nullam ſobolem remittat, ſed prorſus emoriatur. Eapropter veriti Crœſum Lampſaceni, ſolutum Miltiadem remiſerunt. Ita Miltiades ob Crœſum euaſit: qui poſtea ſine liberis moriens, imperium atque opes tradidit Steſagoræ, Cimonis ſui è matre germani filio. Cui defũcto Cherſonitæ, vt mos eſt, cõditori vrbis, ſacrificãt, certamẽq; equeſtre ac gymnicũ ſtatuto tẽpore celebrãt, in quo nulli Lampſacenorum certare permittitur. Durante autẽ cum Lampſacenis bello, cõtigit vt Steſagoras quoque liberis orbus decederet, apud curiã percuſſus ſecuri in capite à quodã qui ſe tranſfugã verbis ſimulabat, ſed re

[a] *Hæc Valla non è ſuo addidit. nam in Gulgatis quidẽ edit. deſunt, in vet. autem codic. legũtur hæc verba, πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, τί θέλει τὸ ἔπος εἶη τὸ σφι ἀπείλησε ὁ Κροῖσος, πίτυος ἔφη ἐκτείψειν. quæ error ex repetitione eiuſdem verbi ἐκτείψειν contigit, librario oculis alterũ tranſcribenti.*

ipsa [a] quàm hostis erat atrocior. Steſagora hunc in modum defuncto, tum Piſiſtratidę Miltiadē Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad ſuſcipiendas in Cherſoneſo res dimiſerunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non ſanè conſcii mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit cōmemorabo. Miltiades vt venit in Cherſoneſum, [b] domi ſeſe continebat, in honorem videlicet Steſagoræ fratris. Quod quum audiſſēt Cherſonitæ, vndique ex omnibus ciuitatibus principes congregati ſunt ad lugendam cum Miltiade fratris necem. Hi poſtquam venerunt illuc, in vincula coniecti ſunt, & Miltiades Cherſoneſū obtinuit, [c] conductis auxiliariis: filiámque Olori regis Thraciæ Hegeſipylá duxit vxorem. [d] Quē etſi nuper illuc profectum, tamen non mediocria ſed grauia ſanè negotia exceperunt. nā tertiō quàm hæc geſta ſūt anno è Cherſoneſo profugit, non auſus expectare veniētes Scythas Nomades: qui à rege Dario irritati, coactis copiis ad hāc vſque Cherſoneſum proceſſerāt. Illis digreſſis eū rurſus Dolonci reduxere, tribus annis antequam aliis curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tenedum eſſe quum audiſſet, quinque cum triremibus (quas præſentibus facultatibus impleuerat) Athenas nauigauit, ſoluens ex vrbe Cardia. Qui dum per ſinū Nigrum tranſmiſſa Cherſoneſo curſum tenet, Phœnicum claſſe circumuētus, ipſe quidem cum quatuor triremibus ad Imbrum euaſit, quintā verò Phœnices inſequuti ceperunt, cui præerat Miltiadis filius natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, ſed ex alia muliere. Eū Phœnices quum Miltiadis filium eſſe cognouiſſēt, ad regem perduxerunt, rati ſe magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones ſen-

a Hoſtis erat, & temerarius. *Vel, & iræ præcipitis. Ad Verbum, Subferuidus.*

b *Suſpectus eſt hic locus in Vulg. edit. Gr. & ὑπεμείων eſt potius Vlciſcens, quod hic accipiendum fuerit pro Vltionem moliens.*

c Quingētos alens auxiliarios.

d Huic Cimonis filio Miltiadi, quū nuper in Cherſoneſum veniſſet, moleſtiæ maiores quàm antea contigerunt. tertio enim quàm hæc geſta ſūt anno, à Scythis fugatus fuerat. nam quū Scythæ Nomades à rege Dario irritati, conferto agmine ad hanc Cherſoneſum vſquè progreſſi eſſent, illis inuadentibus obſiſtere non auſus, è Cherſoneſo aufugit, donec poſt Scytharū diſceſſum, eum Dolōci reduxerunt. Hæc inquā tribus antè annis contigerant quàm iſta ei euenerunt. Tunc enim quum Phœnices, &c. *Lego autem ex Get cod.* τῶν καλαλαῖόντων *pro* κατεχόντων *in priore loco, vt ſit* κατελάμβανεν ἀλλὰ τῶν καλαλαῖόντων τοῦτ. καλ. *ideſt, καπῆχεν ἄλλα, eo ſenſu quo poſtea dicit* τῶν τότε μὲν κατεχόντων. *Illud autē,* ἔφθυη Χερσόνησον, *fortaſſe interpr. Cherſoneſo exulabat, quòd videlicet cum illis congreds auſus nō eſſet. Cui interpretationi quadrat* κατήκοον.

A δὲ καὶ ἐπισθερμότερον τῷ ἔργῳ. τελευτήσαντος δὲ καὶ Στησαγόρεω ἐξεπιτηδὲς, ἐλθόντα Μιλτιάδεα Κίμωνος, Στησαγόρεω δὲ τελευτήσαντος ἀδελφεόν, καταλαμβόμενον τὰ πρήγματα, ὅτι Χερσονήσου ἐπορέλοισι τειπρεῖ Πισιστρατίδαι· οἱ μὲν καὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἐποίεον οὕ, ὡς οὐ συνειδότες ἔθνεν τῷ παιδὸς Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον· τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημανέω ὡς ἐγένετο. Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν B Χερσόνησον, εἶχε κατ' οἶκος τὸν ἀδελφεόν Στησαγόρεα, δηλαδὴ ὑπετιμέων· οἱ δὲ Χερσονησῖται πεύθομενοι ταῦτα, συνελέχθησαν ἀπὸ πασέων τῶν πολίων οἱ δυνατεύοντες πάντοθεν· κοινῷ δὲ σόλῳ ἀπικόμενοι ὡς συλλυπησόμενοι, ἐδέθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἔχει τὴν Χερσόνησον, πεντακοσίους βόσκων ὑπικούρους, καὶ γαμέει Ὀλόρου τοῦ Θρηίκων βασιλέος τὴν θυγατέρα Ἡγησιπύλην. ἔσπε δὲ ὁ Κίμωνος Μιλ- C τιάδης, νεωστὶ μὲν ἐληλύθεε ἐς τὴν Χερσόνησον, κατελάμβανε δὲ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν κατεχόντων πρηγμάτων χαλεπώτερα. πρῶτα μὲν γὰρ ἔτεϊ τουτέων, Σκύθας ἐκφεύγει. Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες ἐρεθισθέντες ὑπὸ βασιλέος Δαρείου, συνεστράφησαν καὶ ἤλασαν μέχρι Χερσονήσου ταύτης. τούτους ὑπιόντας τὸν στρατιὴν ὁ Μιλτιάδης, ἔφθυη Χερσόνησον. ἐς ὃ οἱ τε Σκύθαι ἀπαλλάχθησαν, καὶ ἐκεῖνον Δόλογκοι κατήγαγον ὀπίσω. ταῦτα μὲν δὴ πρῶτα ἔτεϊ τοῦ D τρίτου ἐγένετο τῷ τότε μὲν κατεχόντων. τότε δὴ πευθανόμενος ἐξ οἴκου Φοίνικας ἐν Τενέδῳ, πληρώσας ἑπτὰ νέας πρήρεας τοὺς πρέοντας, ἀπέπλεε ἐς τὰς Ἀθήνας. ἐπὶ ὧσαν ὥρμηθη ἐκ Καρδίης πόλιος, ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος κόλπου, διαμείψατό τε τὴν Χερσόνησον, καὶ οἱ Φοίνικες οἱ ἐπεπίθεσι τῇσι νηυσὶ, αὐτὸς μὲν δὴ Μιλτιάδης σὺν τῇσι πρώτῃσι τῷ νεῶν κατέφυγε ἐς Ἴμβρον· τὴν δὲ οἱ πέμπτην τῷ νεῶν κατεῖλον διώκοντες οἱ Φοίνικες· τῆς δὲ νεὸς ταύτης ἔτυχε τῷ Μιλτιάδεω παίδων ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μητίοχος, ὃν δὴ ὁ Ὀλό- E ρου τοῦ Θρηίκος ἐὼν θυγατρὸς, ἀλλ' ἄλλης φιλῆς. ἐς τοῦτον ἅμα τῇ νηῒ εἶλον οἱ Φοίνικες· καὶ μιν πυθόμενοι ὡς εἴη Μιλτιάδεω παῖς, ἀνήγαγον τῷ δὲ βασιλῆα, δοκέοντες χαριεῖσθαι μεγάλως καταφήσεϊν. ὅπη δὴ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδέξατο ἐν τοῖσι Ἴωσι,

219

πείθωσι κελεύων τοῖσι Σκύθῃσι, ὅτε οἱ Σκύθαι παρεσκευάζοντο, λύσαντας τὴν γέφυραν, ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτῶν· Δαρεῖος δὲ, ὡς Φοίνικες Μητίοχον Μιλτιάδεω αἰνήσαντα, ἐποίησε κακὸν μὲν οὐδὲν Μητίοχον, ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον καὶ κτῆσιν ἔδωκε, καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς οἱ τέκνα ἐγένετο, τὰ ἐς Πέρσας λεκοσμέατα. Μιλτιάδης δ' ὦν ἐκ Γ'μβρου ἀπικνέεται ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ κατ' ὅ ἔτος τοῦτο οὐκ τῶν Περσέων οὐδεὶς ἐπὶ πλέον ἐγένετο τούτων, ἐς νεῖκος φέρων Γ'ωσι. Ἄλλα τάδε μὲν χρήσιμα κέρτα τοῖσι Γ'ωσι ἐγένετο. Τούτου τοῦ ἔτεος Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος, μεταπεμψάμενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πολεμίων, στεῦται σφίσι ἀδεῖσι τοῖσι Γ'ωνας ἀναγκάσειν ποιήσασθαι, ἵνα δουλοσύνης εἶεν, καὶ μὴ ἀλλήλους φερέοιέν τε καὶ ἄγοιεν. Ταῦτά τε ἀναλέξασθαι ποιέειν, καὶ τὰς χώρας σφέων μετρήσας κατ' ἀρχὰς ἑκάστας, τοῖσι καλέουσι Πέρσαι τὰ τεμένεα τάλαντα· κατὰ δὴ τούτους μετρήσας, φόρους ἔταξε ἑκάστοισι, οἳ καὶ τὰ χωρία ἀμείβοντο ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου αἰεί, καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ, ὡς ἐπάξιον ἕκαστα ἐτάχθησαν ὑπ' Ἀρταφέρνεος· ἐπάξιον δὲ μάλιστα κατὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον. καὶ σφι ταῦτα μὲν εἰρεσιώπια ἐγένετο.

Ἅμα δὲ τῷ ἔαρι ἀπὸ ἀλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βασιλέος, Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρατὸν πολλὸν μὲν κέρτα πεζὸν ἅμα ἀγόμενος, πολλὸν δὲ ναυτικὸν· ἡλικίῃ τε νέος ἐὼν, καὶ νεωστὶ γαμβρὸς βασιλέος Δαρείου ἐὼν θυγατέρα Ἀρτοζώστρην. ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον ὁ Μαρδόνιος, ἐπείτε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίῃ, αὐτὸς μὲν ὑπερβὰς ὑπὲρ θαλάσσης νέος, ἐκομίζετο ἅμα τῇσι ἄλλῃσι νηυσὶ· στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν ἄλλοι ἡγεμόνες ἦγον ὑπὲρ Ἑλλησπόντου. ὡς δὲ παρεμπλέων τὴν Ἀσίην ἀπίκετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Γ'ωνίην, ἐνθεῦτεν μέγιστον δὴ μῦθον ἐρέω τοῖσι μὴ ἀποδεκομένοισι Ἑλλήνων, Περσέων τοῖσι ἐπὶ τὰ Ὀλυμπία γνώμην ἀποδέξασθαι, ὡς χρεὼν εἴη δημοκρατέεσθαι Πέρσας. τοῖσι γὰρ τυραννεύουσι τῶν Γ'ώνων καταπαύσας πάσας ὁ Μαρδόνιος, δημοκρατίας κατίσα ἐς τὰς πόλιας. Ταῦτα δὲ ποιήσας, ἠπείγετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ συνελέγθη οἱ στρατὸς πολλὸς νεῶν, συνήγετο δὲ καὶ πεζὸς στρατὸς πολλὸς, διαβάντες

tentia suasisset vt Ionesc Scythis rogantibus soluta rate domum abire, obtemperarent. Oblato tamen sibi Metiocho Darius tantū abest vt quicquam mali fecerit, vt permultis eum bonis affecerit. donauit enim domo, facultatibus, vxore etiam Persīde: ex qua liberi geniti sunt qui inter Persas censentur. Miltiades autē ex Imbro Athenas peruenit. [a] Neque hoc anno quicquam est à Persis amplius in Ionas sæuitum, sed benignè sanè cum eis actū. Hoc anno Artaphernes Sardium præses, accitis hostium nūtiis, adegit Iones ad pactiones inter se faciēdas, [b] de tradendis mutuò iis qui iniurias intulissent: néve quid inuicem ferrent aut agerēt. Ad hoc adactis Ionibus, per parasangas (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones diuisit: regionatimque vectigal instituit quod regi penderēt: quod vectigal ab Artapherne institutum, ad meam vsque ætatem qui illic fuere pependerūt, eadem penè qua prius conditione institutum. Et hæc quidem illis pacata erant.

a Neq; hoc anno vlla Persis aduersus Iones cōtentio extitit: imò magno Ionū cómodo factum hoc fuit, *quod sequitur videlicet.*

b Vt rationi iniuriarum mutuò reddendæ obnoxii essent, vtque à mutuis direptionibus abstinerēt. *Vel, Vt iniurias mutuò persequi ex iure possent.*

Cæterùm ineunte statim vere aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobryæ filius, adhuc adolescens, & recēs in matrimonium accepta Darii filia Artozostra, ad mare descēdit, per magnas ducēs peditum classiariorúmque copias. Qui cum exercitu postquam in Siciliam peruenit, ipse conscensa naui cum classe abiit, aliis ducibus pedestres copias in Hellespontum ducentibus. Postea quam autem præteruectus Asiā in Ioniam peruenit Mardonius, miram hīc rem ego referam iis Græcis qui non assentiuntur Otanem inter septēm Persas suasisse potiorem esse Persis statū popularem, [c] abdicatis tyrannis Mardonius statum popularem in ciuitatibus constituit. his actis, in Hellespontum ire contendit: vbi coacta ingenti vi nauium ac peditatus, eas copias

c Mardonius enim abdic. tyrannis. *Vel, abrogato tyrannis imperio,* statum pop.

traiecit Helleſpótum, pérque Europam iter Eretriam verſus atque Athenas faciebat. Hæ igitur ciuitates [a] prætextus à Dario erãt belli inferendi: ſed in animo habebat quàm plurimas poſſet Græcarum ciuitatum ſubigere. Nam & claſſe Thaſios nec manum ex aduerſo leuantes ſubegit, & peditatu Macedones, vltra eos qui iá ſeruiebant in ſeruitutem redegit. etenim quæ intra Macedones ſũt nationes, iam ſubactæ erant. Hæc claſſis è Thaſo tranſmittens, ac terrã legens, ad Acanthum vſque proceſſit: & ex Acantho ſoluens, dum Athon circumuertit, vẽtus aquilo vehemens atque admodũ atrox & intolerandus dicitur in eam ingruiſſe, nauiúmque pleraſque [b] in Athon propulſas, ad trecentas afflixiſſe, vt ſupra viginti millia hominũ interierint: partim quòd à feris rapti, partim quòd natare neſcirent, partim quòd petris alliſi, (nam ſæuiſſimum circa Athon eſt mare) partim gelu abſumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita actum eſt. Mardonium autem cum pedeſtribus copiis in Macedonia ſtatiua habentem Thraces Brygi ſub noctem inuaſere, & cũ alios multos ex eis occiderunt, tum ipſum Mardoniũ vulnerauerunt. Sed non tamen ſeruitutem Perſarum deuitare potuerunt. nam Mardonius non prius ex iis locis deceſſit quàm illos in ſuam redegit poteſtatẽ. His ſubactis rurſus reduxit exercitum, tum ob eam quam aduerſus Brygos in exercitu terreſtri, tum ob maiorẽ quã in claſſe ad Athõ acceperat calamitatem. Ita hic exercitus pugnaturpiter geſta rediit in Aſiam.

a Prætextus expeditionis ipſis erant.

b In Athon propulſiſſe, & ex nauibus quidẽ trecentas, ex hominibus ſupra viginti millia interiiſſe. Quum enim feris abundantiſſimum ſit hoc mare quod circa Athon, (*id eſt, hoc marũ pars quæ eſt circa Athon*) alii à feris rapti, alii petris alliſi, alii, quòd natare neſcirent, nonnulli & frigore interibant. Et cum nautico q̃ ex.

Inſequenti anno Darius ante omnia Thaſios à vicinis inſimulatos tanquam defectionem molientes, miſſo nuntio iuſſit diruere muros, & naues in Abdera trãſportare. nam Thaſii, vt qui ab Hiſtiæo Mileſio fuerant obſeſſi, & prouentus magnos habebant, [c] pecunia multa vtebantur, cùm

c Pecuniã *quam ex illis magnis prouentibus habebãt*, impendebant in comping.

A τῆσι νησοὶ Ἑλλήσποντον, ἐπορεύοντο ἀμφὶ τῆς Εὐρώπης· ἐπορεύοντο δὲ ὅτι τε Ἐρέτρειαν καὶ Ἀθήνας. αὗται μὲν ὦν σφι πρόφημα ἔσαν τοῦ στόλου, ἀτὰρ ἐν νόῳ ἔχοντες ὅσας αὐτῶν πλείστας δυνατὸς ἦν καταστρέφεσθαι τῶν Ἑλλησπόντιων πολίων, τοῦτο μὲν δὴ, τῆσι νησοὶ Θασίους ὧδε χείρωσε αὐτοκελεμβύους, καταστρέψαντο· τοῦτο δὲ, τῇ πεζῷ Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλοισι προσεκτήσατο. τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνεα πρόσθε σφι ἦδη ὑπήκοα ἐγεγόνεε. ἐκ μὲν δὴ Θάσου ἀναζεύξαντες πέρην ὑπὸ τὴν ἤπειρον ἐκομίζοντο μέχρι Ἀκάνθου· ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὁρμεώμενοι, τὸν Ἄθων περιέβαλλον. ἐπιπεσὼν δέ σφι πολλοῖσι βορῆς αἴσης, μέγας τε καὶ ἄπρηκτος, κάρτα τῶν νεῶν πολλὰς ἐξέφερε πλήθεϊ πολλὰς τῶν νεῶν, ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἄθων· λέγεται γὰρ τεσσερεσκοσίας μὲν τῶν νεῶν τὰς ἀμφιφορείσας τῶν ἐβ), ἐπὶ δὲ δύο μυριάδας ἀνδρῶν. ὥστε γὰρ θηριωδεστάτης ἐούσης τῆς θαλάσσης περὶ τοῦτον τὸν χῶρον, οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο ἁρπαζόμενοι· οἱ δὲ, πρὸς τὰς πέτρας ἀρασσόμενοι· οἱ δὲ αὐτέων νέφι οὐκ ἐπιστέατο, ἢ κατὰ τοῦτο διεφθείροντο· οἱ δὲ ῥίγεϊ. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς οὕτω ἔφθορε. Μαρδονίῳ δὲ καὶ τῷ πεζῷ στρατῷ στρατοπεδευομένῳ ἐν Μακεδονίῃ, νυκτὸς Βρύγοι Θρηίκες ἐπεχείρησαν· καὶ σφέων πολλοὺς φονεύσαντες καὶ Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ αὐτὸν τρωματίσαντες. οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων. οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἀπέμπεσε ἐκ τῆς χώρης τοὺς Βρύγους Μαρδόνιος, πρὶν ἢ σφέας ὑποχειρίους ἐποιήσατο. Βρύγοι μὲν τοῖνυν καταστρεψάμενος, ἀπῆγε τῷ στρατῷ ὀπίσω, ἅτε τῷ πεζῷ τε πρὸς πᾶσαν πρὸς τοὺς Βρύγους, καὶ τῷ ναυτικῷ μεγάλως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. τοῦτο μὲν νυν ὁ στόλος αἰσχρῶς ἀγωνισάμενος, ἀπηλλάχθη ἐς τὴν Ἀσίην.

Δευτέρῳ δὲ ἔτεϊ Βρυγῶν ὁ Δαρδος, τρώσας μὲν Θασίους ἀμφιλαφέως ἐκ τοῦ χρυσείτεω ὡς ἀπόστασιν μηχανοίατο, πέμψας ἄγγελον, ἐκέλευε σφέας ὃ τεῖχος περιελαύνειν, καὶ τὰς νέας ἐς Ἄβδηρα κομίζειν. οἱ μὲν δὴ Θάσιοι, οἷα ἐκ τοῦ Ἰστρου τε καὶ Μιλησίης πολιορκηθέντες, καὶ προσέτι ἐν τοῖσι μεγάλοισι, ἐν χρεόωντο τοῖσι χρήμασι, ναῦς τε

ναῦς τε ναυπηγήσαντο μακράς, καὶ τείχεα A
ἰσχυρότερα περιεβάλοντο. ἦν δὲ τοσοῦ-
τος σφι ἐγένετο ἔκ τε τῆς ἠπείρου καὶ ἀπὸ
τῶν μετάλλων. ἐκ μὲν γε τῶν ἐν Σκαπτῇ
ὕλῃ τῶν χρυσέων μετάλλων, τεσσερά-
γοντα τάλαντα τοσοῦτος· ἐκ δὲ τῶν ἐν
αὐτῇ Θάσῳ, ἐλάσσω μὲν ἐγυτέων, συχνὰ δ'
οὕτω, ὥστε τεσσερακοντάλαντα. Θασίοισι ἐοῦσι κεκριτῶν
ἀτελέσι, τοσοῦτος ἀπό τε τῆς ἠπείρου καὶ
τῶν μετάλλων ἑπτώ ἐσιν, διηκόσια τά-
λαντα· ὅτε δὲ τὸ πλεῖστον τοσοῦτος ἦν, τετρα- B
κόσια. εἰ δὲ καὶ αὐτὸς τὰ μέταλλα ἐσῆα-
τα· καὶ μαχρῷ ἂν αὐτέων θωμασιώτατα
τὰ οἱ Φοίνικες ἄνδρες οἱ μετὰ Θάσου κτίσαν-
τες τὴν νῆσον ἐσῆαν, ἣν πῆς νεῶ ἀπὸ τοῦ
Θάσου ἐούτου τῆς Φοίνικος πωνόμα ἔσκε· τὰ
δὲ μέταλλα τὰ Φοινικὰ ἐσῆα τὰ ἐν τῇσι Θά-
σου, μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομέ-
νου, καὶ Κοινύρων. αὐτίον δὲ Σαμοθρηίκης
ὄρεος μέγα ἀνεσραμμένον ἐν ζητήσει. τῦ-
το μὲν νυν ἔσι τοιοῦτο. Οἱ δὲ Θάσιοι τῶν C
βασιλέι κελεύσαντι καὶ ὁ τεῖχος ὁ σφέτε-
ρον κατεῖλον, καὶ τὰς νέας πάσας ἐκόμι-
σθη ἐς Ἄβδηρα. μετὰ δὲ τοῦτο, ἀπεπειρᾶ-
το ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων ὁτέων ἐν νόῳ ἔ-
χοιεν, κότερα πολεμήσν ἐωϋτῷ, ἢ τῶν δι-
δόναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας,
ἄλλους ἄλλη τάξας, ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, κε-
λεύων αἰτέειν βασιλέι γῆν τε καὶ ὕδωρ. τοῦ-
τους μὲν δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε· ἄλ-
λους δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς ἑωϋτοῦ D
δασμοφόρους πόλιας τὰς παραθαλασσίους,
κελεύων νέας τε μακρὰς καὶ ἱππαγωγὰ
πλοῖα παιέεσθαι.

Οὗτοί τε δὴ πρεσκυσάζοντο ταῦτα, καὶ
τοῖσι ἥκουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυξι, πολλοὶ
μὲν ἠπειρωτέων ἔδοσαν τὰ προῖσσετο αὐτέων
ὁ Πέρσης· πάντες δὲ νησιῶται, ἐς τοὺς ἀπι-
κοίατο αἰτήσοντες, οἵ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται δι-
δοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ, καὶ δὴ καὶ
Αἰγινῆται. ποιήσασι δὲ σφι ταῦτα, ἐπῆεσ E
Ἀθηναῖοι ἐπικέατο, δοκέοντες ὅτι σφίσι
ἔχοιεν τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι, ὡς ἅμα
τῷ Πέρσῃ ὅτι σφέας στρατεύων. Ἐς ἄσμε-
νοι προφάσιος ἐπελάβοντο. φοιτεόντες τε
ἐς τὴν Σπάρτην, κατηγόρεον Αἰγινητέων
τὰ πεποιήκοιεν, προσδοκῶντες τὴν Ἑλλάδα. προσ τούτῳ δὲ τὴν κατηγορίην,

in compingendis nauibus longis, tum validioribus muris vrbi circumdandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atque ex metallis. ex fossitia quidē metallorum aureorum materia, [a] septuaginta talentorū: ex Thasiis autem metallis minus, sed tamen ita frequenter, vt si Thasii forent immunes tributorū, fuerint eis in summam prouentura quotannis ex continenti atque ex metallis ducenta talenta, &, quando plurimum, trecēta. Quæ metalla ipse quoque inspexi, [b] & tamen longè admiratiliora fuere quæ Phœnices ii qui cū Thaso eam insulam condiderūt, inuenere: quæ insula ab hoc Thaso Phœnice nomen obtinuit. Hæc autē Thasi Phœnicea metalla sunt inter locum qui vocatur OEnyrorum & Cœnyrorū, sita: atque eregione Samothraciæ ingens mons indagando euersus est. Et hoc quidem huiusce modi est. Thasii autem iubēte Dario, muros suos diruerunt, & naues omnes in Abdera transportarūt. Post hæc Darius, quid in animo Græci haberēt, pugnaréne secum an sese dedere, tentandum ratus, legatos per Græciam alios aliò dimittit, regi terram & aquam petere iussos. Et hos quidem in Græciam, alios autem ad tributarias sibi maritimas ciuitates mittit, imperās lōgas naues fieri, & hippagōgas, *id est, naues quibus equi feruntur.*

Dum hæc isti comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Persis præceperat petētibus, terram multi in continente populi dederunt: insulani quoque, cùm alii omnes, ad quos eadem petituri legati accessere, tum verò AEginetæ. Qua de re continuò Athenienses irritati sunt, quòd putarent hostili in ipsos animo dedisse terram & aquam AEginetas, vt vnà cum Persa aduersus Athenas militarent. Itaque libenter occasionem contra AEginetas amplexi, Spartā profecti illos insimulauerunt quòd ex eo quod fecerant Græciā prodidissent. Ad hāc delationem

a Octoginta

b Ex quibus admiratione digna erant ea potissimùm quæ Ph.

Cleomenes Anaxandridæ filius, Spartiatarum rex, AEginâ trâsmisit, animo præcipuos eius rei autores cõprehendendi. Conãti autem illos comprehẽdere cùm alii AEginetæ interceſſere, tum præcipuè Crius Polycriti filius,

a Idest, Negans eum impunè quẽquam AEgin. abductarum.

[a] negans eum gauiſurum ſiquẽ abduceret AEginetarum: nã id eum facere ſine communi conſilio Spartiatarum, ſed ab Athenienſibus pecunia corruptum: alioqui cum altero rege venturũ fuiſſe ad ſe comprehendendos.

b Mandato

Hoc autem dicebat ex [b] epiſtola Demarati. Eũ Cleomenes ab AEgina diſcedẽs interrogauit quod ei nomẽ eſſet. Ille reſpõdit quòd erat Crios, *id eſt, aries*. Cui Cleomenes, Crie, inquit, iam nunc præferrato cornua, tanquam occurſurus magno malo.

Spartæ autem per id tempus Demaratus Cleomenẽ inſimulabat & ipſe rex Spartiatarum, ſed ex familia inferiore, quæ tamẽ alia nulla in re inferior erat, (ab eodem enim oriundi) quàm quòd familia EVryſthenis, quòd primigenius eſſet, nonnihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonii, nulli poetarum aſſentiẽtes, negant ſe in eam quã nunc poſſident regionem deductos à filiis Ariſtodemi, ſed ab ipſo Ariſtodemo regnante, qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius. Nec multo pòſt Ariſtodemi vxorem nomine

c Argiuam,

[c] AEginam, (quam dicunt fuiſſe filiam AVteſionis, qui fuit Tiſameni, qui fuit Therſandri, qui fuit Polynicis filius peperiſſe geminos:

d Ariſtodemum autẽ liberos hos intuitum morbo deceſſiſſe.

[d] eiſque natis Ariſtodemum morbo deceſſiſſe. Lacedæmonios autem qui tum erãt, inito conſilio creaſſe regem è pueris eum qui eſſet primigenius, vt lex iubebat. Sed neſciẽtes vtrum puerorum eligerent, quum eſſẽt ſimiles ac pares: id quum nequirent ipſi diſcernere, prius fuiſſe percontatos genitricem: eáque negante ſe dignoſcere, ſed diſſimulante, quòd videlicet (vt credibile eſt) magnopere cuperet ambos effici reges: ita de hoc

A Κλεομένης ὁ Ἀναξανδρίδεω, βασιλεὺς ἐὼν Σπαρτιητέων, διέβη ἐς Αἴγιναν, βουλόμενος συλλαξεῖν Αἰγινητέων τοὺς αἰτιωτάτους. ὡς δὲ ἐπειρᾶτο συλλαμβάνειν, ἄλλοι τε δὴ ἀντῳ ἐγένοντο αἰτίοι τῶν Αἰγινητέων, ὁ δὲ δὴ καὶ Κριὸς ὁ Πολυκρίτου μάλιστα· ὃς οὐκ ἔφη αὐτὸν ὧδε ἄξειν χαίροντα Αἰγινητέων. ἄνευ γὰρ μὲν Σπαρτιητέων τοῦ κοινοῦ ποιέειν ταῦτα, ἀτὰρ Ἀθηναίων ἀναγνώσεσθαι χρήματα· ἅμα γὰρ ἂν μιν τῶν

B ἑτέρῳ βασιλεῖ ἐλθόντα συλλαμβάνειν. ἔλεγε δὲ ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημαρήτου. Κλεομένης δὲ ἀπελαυνόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης, εἴρετο Κριὸν ὅτι οἱ εἴη τὸ οὔνομα· ὁ δὲ ὅσον ἔφερε οἱ. ὁ δὲ Κλεομένης τοῦτό οἱ ἔφη, Ἤδη νῦν κεκάλληυ· ὦ Κριὲ τὰ κέρεα, ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ.

Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τὸν χρόνον ὑπομένων Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος, διέβαλε Κλεομένεα, ἐὼν βασιλεὺς καὶ

C οὗτος Σπαρτιητέων, οἰκίης δὲ τῆς οὐ δευτερεύσης κατ' ἄλλο μὴ οὐδὲν οὐ δευτερεύσης, (ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γενέσθαι) καὶ προσδυσμενείῃ δὲ κως τετίμηται μᾶλλον ἢ Εὐρυσθένεος. Λακεδαιμόνιοι γὰρ, ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ, λέγουσι αὐτὸν Ἀρίστονα Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὕλλου βασιλεύοντα, ἀγαγεῖν σφέας ἐς Τρίτην τὴν χώρην τὴν νῦν οἰκέατται, ἀλλ' οὐ τοὺς Ἀριστοδήμου παῖδας. μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλὸν, Ἀριστοδήμῳ τεκεῖν τὴν γυναῖκα, τῇ οὔνομα εἶναι Ἀργείαν. διδυμέοισι δὲ αὐτὴν λέγουσι εἶναι Ἀυτεσίωνος, τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος. τούτους δὲ τεκεῖν δίδυμα· ἐπιδόντα δὲ τοὺς Ἀριστοδήμου τὰ τέκνα, νοῦσῳ τελευτᾷν. Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε ἐόντας, βουλεύσασθαι κατὰ νόμον βασιλῆα τῶν παίδων τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι· οὐκ-

E ων δὴ σφέας ἔχειν ὁκότερον ἐλώσονται, ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων ἀμφοτέρων ἐόντων. οὐ δυναμένους δὲ γνῶναι, ἢ καὶ τοῦτο τοῦτον, ἐπειρωτᾶν τὴν τεκοῦσαν. τὴν δ', οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγινώσκειν, εἰδέναι μὲν καὶ ὅκότερα λέγειν ταῦτα, βουλομένην δὲ εἶναι ἀμφοτέρους βασιλέας. τοὺς ὦν δὴ

Λακεδαιμονίους ἀπορέψαι. ἀπορέοντας δὲ, πέμπειν ἐς Δελφοὺς, ἐπειρησομένους ὅ,τι χρήσονται τῷ πρήγματι. τὴν δὲ Πυθίην κελεύειν σφέας ἀμφοτέρους τὰ παιδία ἡγήσασθαι βασιληΐας, τιμᾶν δὲ μᾶλλον τὴν γεραιτέρην. τὴν μὲν δὴ Πυθίην ταῦτα σφι ἀνελεῖν. τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι ἀπορέοισι ὁκόθεν ἦσαν ὅκως ἐξεύρωσι αὐτέων τὴν πρεσβυτέρην, ἐπιτηδέσθαι αἴδρα Μεσσήνιον, τῷ οὔνομα ἦν Πανίτης. ἐπιτηδέσθαι δὲ τοῦτον τὴν Πανίτην τάδε τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάξαι τὴν γυναῖκα ὁκοτέρην τῶν παίδων πρεσβυτέρην λούσῃ καὶ σιτίζῃ. καὶ ἐπὶ μὲν τούτῳ φαίνηται αἰεὶ ποιεῦσα, τοὺς δὲ πάνυ ἔξιν ὅσον τι καὶ διζῶνται καὶ θέλωσι ἐξευρεῖν· ἐπὶ δὲ πλανᾶται καὶ ἐκείνη, συναλάξ ποιεῦσα, δηλοῦσθαι σφι ἔσεσθαι ὡς οὐδὲν ἐκείνη πλέον οὐδὲν εἰδότες. ὧδε μὲν δὴ ἄλλην τε σφέας πρατέεσθαι ὁδὸν, καὶ δὴ καὶ τοὺς Σπαρτιήτας, τὸν τοῦ Μεσσηνίου ἐπιτηχήσαντα, φυλάξαντας τὴν μητέρα τὴν Ἀριστοδήμου παίδων, λαβεῖν τὸν αὐτὸν τοῦτον ἀμφοτέρων τὸν πρεσβύτερον καὶ σίτοισι καὶ λουτροῖσι, οὐκ εἰδόσι τὸ εἵνεκεν ἐφυλάσσετο. λαβόντες δὲ τὸ παιδίον τὸ ἀμφίθυμον τροφῆς τῆς γυναικὸς, ὡς ἐὸν πρεσβύτερον, φέρειν ἐπὶ τὴν δημοσίην· καὶ οἱ οὔνομα τεθῆναι Εὐρυσθένεα· τὸν δὲ νεώτερον, Προκλέα. τούτους ἀνδρωθέντας, ἀδύτοις τε ἀδελφεοὺς ἐόντας, λέγουσι ἀμφοτέρους ἐπὶ πολλὰ χρόνον τῆς ζόης αὐτέων ἀλληλοισι, καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους, ὡσαύτως διαπολεῖν. Λακεδαιμόνιοι μὲν ταῦτα λέγουσι μοῦνοι Ἑλλήνων· πάρεστι δὲ καὶ ἐμοὶ γράφειν τὰ Ἑλλήνων, ἐμοὶ γράφω. τούτους τοὺς Δωριέων βασιλέας, μέχρι μὲν Περσέος τοῦ Δαναὴς τὸ θεῖον ἀπέοντος, καταλεγομένους ὀρθῶς ἐπ' Ἑλλήνων, καὶ ἀποδεικνυμένους ὡς εἰσὶ Ἕλληνες, ἤδη τι καὶ πίσυνα ἐς Ἕλληνας οὗτοι ἐτέλεον. ἐλέξα δὲ, μέχρι Περσέος, τὰ δὲ εἵνεκα, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς ἐκαθάρθην ἔτι ἐπιστάμενος, ὅτι οὐκ ἔπεστι ἐπώνυμα Περσεΐ τοῦδε μὴ παῖς γενηθείς, ὥσπερ Ἡρακλεῖ Ἀμφιτρύων. ἤδη ὦν ὀρθῶς λέγω μέχρι Περσέος μιν. ἀπὸ δὲ Δαναὴς ἐς Ἀχαιὸν καταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πατέρας αὐτέων, φανοῖατο ἂν ἐόντες οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες Αἰγύπτιοι ἰθαγενέες. ταῦτα μὲν νυν καὶ τὰ Ἕλληνες λέγουσι γινώσκεται.

dubitantes Lacedæmonios misisse Delphos sciscitatum quid in ea re agerent: & iis Pythiam respondisse vt vtrunque puerorũ regem ducerent, sed primigeniũ magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodã Messenio, nomine Panite, vt obseruarent vtrum puerorum mater priorem lauaret cibarétque: quã si deprehenderent eodẽ semper modo factitare, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod vellent: sin illa alternando erraret, palam fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse: & vt isti aliam rationem inirent. Ibique Spartiatas ex admonitu Messenii obseruantes matrem puerorum, ignarã cur obseruaretur, animaduertentésque illam præferentẽ alteri primigenium tum cibando tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tãquam primigenium, publicéque alẽdum curasse, impositoque ei nomine EVrysthene: iuniori, Procle. Hos autem fratres, vbi adoleuerunt, per omne vitæ tempus inter se dissensisse, & itidem eorũ posteros perseueraſſe. Hæc soli Græcorum Lacedæmonii aiunt. At hæc quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Doriensium reges vsque ad Perseũ Danaes à deo genitum, recẽseri rectè à Græcis, & ostendi Græcos esse. iam tũ enim isti inter Græcos censebantur. Ideo autẽ dixi, vsque ad Perseum, nec altius repetii, quòd nullũ Perseo cognomentum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi Amphitryon. Itaque à me rectã rationem sequente dictum rectè est vsque ad Perseum. A Danae verò Acrisii filia retrorsũ patres eorũ recẽsendo, cõstabit prĩcipes Doriensiũ [a] ex AEgypto oriũdos. Hæc generis recẽsio ex commemoratione Græcorum facta est.

[a] Ægyptios fuisse indigenas.

Vt autem à Persis fertur, Perseus ipse, quum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenitores eius. nam progenitores Acrisii [a]recensere ad progeniem Persei nihil attinet: eósque (quéadmodum Græci aiunt) AEgyptios fuisse. Hæc de his hactenus. Quòd autem regnum Dorum, quum AEgyptii essent, sibi traditum acceperint. hoc (quoniam ab aliis dictum est) omittemus: quæ verò alii non attigerunt: eorum faciemus mentionem. [b]Has dignationes regibus Spartiatæ tribuerunt: duo sacerdotia, Iouis Lacedæmonii & Iouis cælestis: & ius belli in quamcunque libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatarum prohibere fas sit, alioqui piaculari crimine teneatur. Vt in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeundo postremi sint. Centũ delecti viri eis in militia custodes adsint. [c]In egressibus vtantur quotcunque pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tẽpore eis tribuuntur: Vt quoties aliqua publica cuiscceratio fit, primi in cœna reges discũbant, & iis primis distribui incipiat vtrique eorum duplum omnium quàm cæteris conuiuis: [d]libaminaque immolatorum & coria, eorum sint. Singulis quoque calédis instantis mensis, singula pecora vtrique è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnus, *id est, sex modia*, & vini Laconicus quartarius: & in spectaculis singulorum certaminum certis locis præsideant. [e]Liceátque quibuscũque libeat ciuibus inniti, & vtrique binos eligere Pythios. (sunt autem Pythii qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quique publicè cum regibus pascuntur.) Regibus ad cœnam non euntibus mittantur bini farinæ chœnices, *id est, semodia*, & vini singulæ cotylæ, *id est, sextarij*: præsentibus dupla dentur omnia. eadem ratione à priuatis quoque inuitati ad cœnam, honorentur.

a Nullam habere cũ Perseo consanguinitatem

b Has dignitates. *Vel*, Hos honores.

c Quoties in expeditionem proficiscũtur, vtant.

d Et vt primum in libationibus locum obtineãt, coriáque immolatorum pecorũ, eorum sint. Singulis quoque calédis, & septimo quoque die mensis ineuntis, victima perfecta vtrique illorum detur in Apollinis æde. *Illud autem ἐρῦτον τέλεον, (id est, ad verbum, perfectum victimæ, & quasi omnibus suis numeris absolutum) Variè exponitur.*

e Liceátque illis quos velint ex ciuibus proxenos constituere, *Vel*, creare. *Erant autem proxeni qui totius vrbis nomine hospitio excipiebãt qui ex alia ciuitatibus aduenisebant, usque quecunque poterant humanitatis officia præstabant.*

ὡς δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγει, αὐτὸς ὁ Περσεὺς ἐὼν Ἀσσύριος, ἐγένετο Ἕλλην, οὐκ ἐὼν Περσέος προγόνου. οὐδὲ Ἀκρισίου γὰρ πατέρας ὁμολογέουσι κατ' οἰκηιότητα Περσέι εἶναι, ἐόντες δὲ ἐκ, κατάπερ Ἕλληνες λέγουσι, Αἰγύπτιοι. καὶ ταῦτα μὲν νῦν περὶ τουτέων εἰρήσθω. ὅτι δὲ ἐόντες Αἰγύπτιοι, καὶ ὅτι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον τὰς Δωριέων βασιληίας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτέων εἴρηται, ἐάσομεν αὐτά· τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατέλεγοντο, τουτέων μνήμην ποιήσομαι. γέρεά τε δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιήτῃσι δεδώκασι, ἱρωσυνέας δύο, Διός τε Λακεδαίμονος, καὶ Διὸς οὐρανίου· καὶ πολέμου γε ἐκφέρειν ἐπὶ ὁκόσην ἂν βούλωνται χώρην. τούτου δὲ μηδένα ἐᾶν Σπαρτιητέων ἀφορμολυτὴν· εἰ δὲ μή, ἀγὼν ἐν τῷ ἀγαΐ ἐνέχεσθαι. στρατευομένων δέ, πρώτους ἰέναι τοὺς βασιλέας, ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λοχάδας ὅτι στρατιῆς φυλάσσειν αἱρεῖσθαι. πρὸς δὲ τοῖσι δεῖσθαι τὰ ἔξοδα τοῖσι ἀξόδοισι, ὁκόσοισι ἂν ἐθέλωσι· τῶν δὲ θυομένων ἀπὸ μήνης τὰ δέρματά τε καὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν σφέας. ταῦτα μὲν τὰ ἐμπολέμια. τὰ δὲ ἄλλα τὰ εἰρηναῖα κατὰ τὰ δέ σφι δέδοται· ἐὼν θυσίην τινὰ δημοτελέα ποιέηται, πρώτους ἐπὶ δεῖπνον ἵζειν τοὺς βασιλέας· καὶ ἀπὸ τουτέων πρῶτον ἄρχεσθαι, διπλήσια νέμοντας ἑκατέρῳ τὰ πρόσω ἢ τοῖσι ἄλλοισι δαιτυμόνεσι. καὶ σπονδαρχίας εἶναι τουτέων, καὶ τῶν τυθέντων τῶν θεοπρεπῶν τὰ δέρματα. νεομηνίας δὲ καὶ πάσας καὶ ἑβδόμας ἰσαμόρους τῆς μηνὸς δίδοσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ἱρήιον τέλεον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος, ἐς μέδιμνον ἀλφίτων, καὶ οἴνου τετάρτιον Λακωνικήν. καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πᾶσι πρεσβρίας ἐξαιρέτους, καὶ προξείνους ἀποδεικνύναι τούτοισι προσκεῖσθαι τοὺς ἂν ἐθέλωσι τῶν ἀστῶν, καὶ Πυθίους αἱρέεσθαι δύο ἑκάτερον. (οἱ δὲ Πύθιοι, εἰσὶ θεοπρόποι ἐς Δελφοὺς, οἱ τεθμοὶ μετὰ τῶν βασιλέων τὰ δημόσια) μὴ ἐλθοῦσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ὅτι ὁ δεῖπνον, ἀποπέμπεσθαι σφι ἐς τὰ οἰκία ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ, καὶ οἴνου κοτύλην· πρεσβεύουσι δὲ διπλήσια πάντα δίδοσθαι. τῶυτὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἰδιωτέων κλῄζοντας ὅτι δεῖπνον ἱμᾶσθαι.

Περσέων ὁ πρόγονος Περσέων
τῶν θυόντων τὰ δέρματα.

τὰς δὲ μαντηίας τὰς γενομένας, τούτοις A φυλάσσειν· σεσημειῶσθαι δὲ καὶ τοὺς πυθίους. δικάζειν δὲ μουνάρχους τοὺς βασιλέας τοσάδε μούνα. παρθένου τε πατρὸς πέρι, ἐς ὃν ἱκνέεται ἔχειν, ἐὼν μὴ ἀφ' ὁ πατὴρ αὐτὸν ἐξ γυναικὸς· καὶ ὁδῶν δημοσίεων πέρι, καὶ ἐὰν τις θῆται παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασιλέων ἐναντίον ποιέεσθαι. καὶ παρεζόμενοι βουλεύουσι τοῖσι γέρουσι, ἐοῦσι δυοῖν δέουσι τεσσεράκοντα. ἐὰν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοῖς μάλιστα σφι τῶν γερόντων παρατυγχάνουσι ἔχειν τὰ τῶν βασιλέων γέρεα, δύο ψήφους πρὸς τῇσι ἰδίῃσι, τρίτιον B δὲ, τὸν ἑωυτῶν. τοῦτα μὲν ζώοισι τοῖσι βασιλῆσι δέδοται ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν Σπαρτιητέων· ἀποθανοῦσι δὲ, τάδε· ἱππῆες περιαγγέλλουσι κατὰ γῆν τοῦ νεκροῦ καὶ πάσῃ τῇ Λακωνικῇ· καὶ ἐν τῇσι πόλισι γυναῖκες περιοδεύσασαι, λέβησι χαλκέοισι κρούουσι. ἐπὴν δὲ τῶν γυναικῶν τουοῦτο, ἀνάγκη ἔζ οἰκίης ἑκάστης ἐλεύθερους δύο καὶ πρωϊαίους ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο, ζημίαι μεγάλαι ἐπικέαται. νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι καὶ τῶν βασιλέων τοῖς θανάτοις ἔστι ὡυτὸς καὶ τοῖ- C σι βαρβάροισι τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ. τὸ γὰρ βαρβάρων οἱ πλοῦτοι τοιοῦτῳ νόμῳ χρέωνται καὶ τοῖς θανάτοις τῶν βασιλέων. ἐπὴν γὰρ ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαίμονος, χωρὶς Σπαρτιητέων, ἀριθμῷ τῶν περιοίκων ἀναμαθοῦς ἐς ὀκτὼ κῶλος ἰέναι. τουτέων ὦν καὶ τῶν εἱλωτέων, καὶ αὐτέων Σπαρτιητέων ἐπὴν συλλεχθῶσι ἐς τοῦτο πολλαὶ χιλιάδες, σύμμιγα τῇσι γυναιξὶ κόπτονταί τε καὶ μέτωπα προθύμως, καὶ οἰμωγῇ ἄφατον χρέων ἀπλέτῳ· φάμε- D νοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀποθνήσκοντα τῶν βασιλέων, τοῦτον δὴ χρεὸν εἶναι ἄριστον. ὅς δ' ἂν ἐν πολέμῳ τῶν βασιλέων ἀποθάνῃ, τούτῳ δὲ εἴδωλον σκυτοδέψαντες, ἐν κλίνῃ οὖ ἐστρωμένῃ ἐκφέρουσι. ἐπὴν δὲ θάψωσι, ἀγορὴ δέκα ἡμερέων οὐκ ἵστανται σφι, οὐδὲ ἀρχαιρεσίη συνίζει, ἀλλὰ πενθέουσι καὶ τοῦτο καὶ ἡμέρας. συμφέρονται δὲ ἄλλο οὐτι τόδε τοῖσι 222 Πέρσῃσι· ἐπὴν ἀποθανόντος τοῦ βασιλέος ἄλλος ἀνίσταται βασιλεύς, τοῦτο ὁ ἐκείων ἐλευθεροῖ ὅστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλέϊ ἢ E δημοσίῳ ὠφείλε. ἐν δὲ αὖ Πέρσῃσι ὁ καταλαμβάνων βασιλεὺς τὰ προφλήμενον φόρον μετίει πάσῃσι τῇσι πόλισι. συμφέρον δὲ καὶ τάδε Αἰγυπτίοισι Λακεδαιμόνιοι

[a] Vaticinia quæ de virgine pupilla, vtri danda sit, eíne cui mater, an cui pater despõderat: nec non de viis publicis: & siquis adoptiuum filium [b] facere velit inuitis regibus. Liceat quoque eis pro suo arbitrio assidere in senatu, qui constat ex duodetriginta senibus: si eò non accesserint, eorum maximè propinqui duo senatores ius regũ obtineant, duos calculos ponendi, tertiũ pro seipsis. Viuẽtibus hæc regibus à republica Spartiatarum tribuũtur: ista, defectis: Equites per vniuersam Laconicam obitum regis enuntiant: fœminæ per vrbẽ circumeuntes ollas pulsitãt. quúmque hoc fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, marem ac fœminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem autem circa funus regum consuetudo Lacedæmoniis est quæ barbaris Asianis. nam plerique barbarorum eodẽ ritu in mortibus regum vtuntur. Siquidem [c] posteaquam mortem obiit Lacedæmoniorum rex, oportet eius exequiis adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque Spartiatarum, qui sunt numero vicinorũ. Quorum & item seruorũ atque ipsorũ Spartiatarum posteaquam multa millia in vnum coacta sunt, promiscuè cum mulieribus frontes suas intrepidè pungunt, & vlulatu immenso vtuntur, vltimum quenque regum dicentes semper fuisse optimum. Qui verò regum in bello periit, eius simulacrum quum expresserunt, in toro bene strato efferunt, cuius tumulatione decem dies iustitium est, nullúsque magistratuum consessus, sed luctus cõtinens. In hoc quoque cum Persis isti conueniunt, quòd defũcto rege alter qui succedit, liberat ære alieno quicunque Spartiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat: & apud Persas itẽ qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tributũ quod debebãt remittit. Cũ AEgyptiis etiã Lacedæmonii in hoc cõgruunt,

a Vaticinia autẽ quæ eduntur, vt ab iis custodiantur, *Vel, asseruentur.* Vt soli reges de his solis iudicium ferant: de virgine ad quam tota hæreditas deuenerit, quis ex iure illam in vxorem ducere debeat, si pater eã non desponderit. *Ad verbum*, Cui obueniat illã habere. *i. in quẽ cadat. Sic Gal. A qui il vient. pro, à qui il touche.*

b Facere velit, vt coram regibus faciat. *Vel, in conspectu regum.*

c Mortuo rege Lacedæmoniorũ coguntur prosequi funus aperto pectore totius Lacedæmoniæ regionis certi numeri incolæ, exceptis Spartiatis. *Ita Camerar. hùic locum interpret.*

ll. iii.

quòd eorum præcones & tibicines & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus è coquo, & tibicé è tibicine, & præco ex præcone gignitur: neque vlli propter vocalitatem aliis insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno opere perseuerant: atque hæc quidem ita fiunt.

A ἀ κήρυκες αὐτέων καὶ αὐληταὶ καὶ μάγειροι ὁκοῖοι δέκονται τὰς πατρῴας τέχνας. καὶ αὐλητὴς τε αὐλητέω γίνεται, καὶ μάγειρος μαγείρου, καὶ κῆρυξ κήρυκος, οὐ κῶς λαμπρόφωνίῃ βιὴ ἐθέλων τις ἄλλοι σφέας παρακλήϊσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελέουσι. τοῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται.

Cleomenem autem tunc quú apud AEginam esset, communi Græciæ bono operam dantem insimulabat Demaratus, nõ tam AEginetis studens, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab AEgina reuersus consultabat vt regno submoueret, ob hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Spartæ regnũ obtinens, quum è duabus vxoribus liberos non susciperet, & in se culpam eius rei non esse agnosceret, tertiam duxit vxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuibus maximè vtebatur: cui viro erat vxor speciosissima, ex turpissima talis facta. siquidem hanc mala forma præditam esse cernẽs nutrix sua, idque parentes eius, vtpote locupletes, ægrè ferre, hoc excogitauit, vt puellam singulis diebus baiularet ad Helenæ templum, quod est in loco qui dicitur Therapne, supra fanum Phœbi. eò quoties nutrix intulerat puellam, stans ante simulacrum, deã precabatur vt alumnam deformitate liberaret. Cui aliquando exeũti è templo mulier quædam apparuisse fertur, atque interrogasse illam quídnam in vlnis gestaret: & quum nutrix se infantem gestare respondisset, iussisse sibi ostendi. Quúmque negaret nutrix id se facturam, quòd infantem parentes sui vetuissent ostẽdi cuipiam, institisse iubere prorsus vt sibi ostenderetur. *magni enim facturam illam si à se infans conspiceretur. ita nutrice puellã ostendente, demulcentem caput puellæ dixisse, futurã eam omniũ Spartanarum formosissimam: atque ab eo pristinam speciem decidisse. Hanc, quum ad nubilẽ peruenit ætatem, duxit vxorem

B Τότε ὁ Κλεομένεα ἐόντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ, καὶ κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ προτερεύοντα, ὁ Δημάρητος διέβαλλε, οὐκ Αἰγινητέων ἕνεκα τὸ κηδόμενος, ὡς φθόνῳ καὶ ἄτῃ χρεώμενος. Κλεομένης δὲ νοσήσας ἀπ' Αἰγίνης, ἐβούλευε περὶ Δημάρητον παῦσαι τὰ βασιληίης, ὄνειδος προφερόμενος τοιόνδε, ὅτι βασιν ἐς αὐτὸν ποιεύμενος. Ἀρίστωνι βασιλεύοντι δὲ Σπάρτῃ, καὶ γήμαντι γυναῖκας δύο, παῖδας οὐκ ἐγίνοντο. καὶ, οὐ γὰρ συνεγινώσκετο αὐτὸς τούτου εἶναι αἴτιος, γαμέει τρίτην γυναῖκα. ὧδε δὲ γαμέει· ἦν οἱ φίλος τῶν Σπαρτιητέων ἀνὴρ, τῷ προσεκέετο τῶν ἀστῶν μάλιστα ὁ Ἀρίστων. τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε ἐοῦσα γυνὴ κάλλιστα μακρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν· καὶ τοῦτο μέντοι καλλίστη ἐξ αἰσχίστης ἐγεγόνεε. ἐοῦσαν γὰρ μιν ὁ εἶδος φλαύρην, ἡ τροφὸς αὐτῆς, οἷα αἰθρηπτόν τε ὀλβίων θυγατέρα, καὶ δυσκηδέα ἐοῦσαν, τοιῇδε καὶ ὁρέουσα τοὺς γονέας συμφορῇ ὁ εἶδος αὐτῆς ποικιλλομένους, τοῦτα ἕκαστα μαθοῦσα, ἐπιφερέζεται τοιάδε· ἐφόρεε αὐτὴν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς ὁ τῆς Ἑλένης ἱρὸν, τὸ ἵδρυται ἐν τῇ Θεραπναίῃ καλεομένῃ, ὑπερθε τοῦ Φοινικίου ἱρόν. ὅκως δὲ ἐγγενοίατο ἡ τροφὸς, τρὶς τε τὠγάλματος ἅψασα, καὶ ἐλίσσετο τὴν θεὸν ἀπαλλάξαι τὸ δυσμορφίης ὁ παιδίον. καὶ δή κοτε ἀπιούσης ἐκ τοῦ ἱροῦ τὴν τροφὸν γυναῖκα λέγουσι ἐπιφανῆναι· ἐπιφανῆναι δὲ, ἐπείρεσθαί μιν ὅ, τι φέρει ἐν τῇ ἀγκάλῃ. καὶ τὴν φρασάσαι, ὡς παιδίον φορέει. τὴν δὲ κελεῦσαι οἱ δεῖξαι· τὴν δὲ οὐ φάσαι· ἀπειρῆσθαι γάρ οἱ ἐκ τῶν γειναμένων μηδενὶ ἐπιδεικνύναι. τὴν δὲ πρώτους ἑωυτῇ κελεῦσαι ἐπιδεῖξαι. ὁρῶσαν δὲ τὴν γυναῖκα τοῦ πολλοῦ πρόσω εἶναι, οὕτω δὴ τὴν τροφὸν δεῖξαι ὁ παιδίον. τὴν δὲ, καταχρῶσαν τῇ παιδίου τὴν κεφαλὴν, εἰπεῖν ὡς καλλίστους παίδων τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν. ἀπὸ μὲν δὴ τούτης τῆς ἡμέρης μεταπεσεῖν ὁ εἶδος. γαμέει δέ μιν ἐς γάμου ὥρην ἀπικομένην

a Nutricem autem, quum videret mulierem illam magni æstimare, infantem à se conspici, ei tãdem ostendisse. Hãc autem, caput puellæ demulc. dixisse. &c.

ἐς Σπάρτην,

τοῦ τούτων

Ἄγητος ὁ Ἀλκείδεω, οὗτος δὴ ὁ τῦ Ἀρίστωνος φίλος. Ⓜ δὲ Ἀρίστωνα ἐκνικᾷ ἔρως τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως. μηχανᾶται δὴ τοιάδε· αὐτός τε τῷ ἑταίρῳ τῦ ἰῶ ἡ γυνὴ αὕτη, ὑπεδέκετο δωτίνῳ δώσειν τὴν ἑωυτῦ πάντων ἔν τι ὃ αὐ αὐτὸς ἐκεῖνος ἕλοιτο, καὶ τὸν ἑταῖρον ἑωυτῷ ἐκέλευε ὡσαύτως τῷ ὁμοίῳ δίδοναι. ὁ δέ, οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικί, ὁρέων ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι γυναῖκα, καταινέει ταῦτα. ὅτε τούτοισι δὲ ὅρκους ἐπήλασαν. μετὰ δέ, αὐτός τε ὁ Ἀρίστων ἔδωκε τῦτο ὅ, τι δὴ ἰῷ ὃ εἵλετο τῶν κειμηλίων τῶν Ἀγήτεω ὁ Ἄγητος, καὶ αὐτὸς τῷ ὁμοίῳ ζητέων φέρεσθαι παρ' ἐκείνου. ὡς δὲ ταῦτα δὴ τῦ ἑταίρου τῷ γυναῖκα ἐπεὶ ἐκτήσατο ἀπάγεσθαι. ὁ δέ, πολλῷ τούτου μοιρίου, ἄλλα ἔφη καταιρέσασθαι. ἀναγκαζόμενος μὲν τοι τῶν τε ὅρκων, καὶ τῆς ἀπάτης τῆ ἐξαγωγῇ, ἀπίει ἀπάγεσθαι. οὕτω μὲν δὴ τῷ τρίτῳ ἐσηγάγετο γυναῖκα ὁ Ἀρίστων, τὴν δευτέραν ἐκπεμψάμενος. ὁ δὲ οἱ χρόνῳ ἐπελθόντι, καὶ οὐ πληρώσασι τοὺς δέκα μῆνας ἡ γυνὴ αὕτη, τίκτει τῦτον Ⓜ Δημάρητον. καί τις οἱ τῶν οἰκετέων ὁ ἰώκῳ κατημένῳ μετὰ τῶν ἐφόρων, ἐξαγγέλλει ὡς οἱ παῖς γένοιτο. ὁ δέ, ὅτι ἐμέμνητο τε τὸν χρόνον τῦ ἠγάγετο τῷ γυναῖκα, καὶ ὅτι δακτύλῳ συμβαλλεόμενος τοὺς μῆνας, εἶπε ἐκπομπαίας, 223 » Οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη. τῦτο ἤκουσαν μὲν οἱ ἔφοροι. τρῶγμα μέντοι οὐδὲν ἐποιήσαντο ἐπὶ παραυτίκα· ὁ δὲ παῖς ηὔξετο. καὶ τὸν Ἀρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμελε. παῖδα γὰρ Ⓜ Δημάρητον ἐς τὰ μάλιστα οἱ ἐνόμιζε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὖτις ὠνόμασε ἔθετο, ὅτε τόδε τοιῷδε τινὶ τούτων, πομπὴν Σπαρτιήτας Ἀρίστωνι ὡς αἰδρὶ βουλομένῳ παρὰ πάντων δὴ τῶν βασιλήων τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων, ἄριστα ἐποιήσαντο παῖδα γενέσθαι. διὰ τῦτο μὲν οἱ ὄνομα Δημάρητος ἐτέθη. χρόνου δὲ περιόντος Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρητος δὲ ἔσχε τὸν βασιλήιον. ἔδεε δὲ (ὡς ἔοικε) αὐάπυστα γενόμενα ταῦτα, καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιληίης, διὰ τὰ Κλεομένεϊ διεβλήθη μεγάλως, περιόντες τε ὁ Δημάρητος ἀπαγαγὼν τὸν στρατὸν ἐξ Ἐλευσῖνος, καὶ δὴ καὶ τότε ὅτε Αἰγινητέων ὅσοι μηδίσμων διαβαίτος Κλεομένεος.

Agetus Alcidis filius, ille amicus Aristonis: Eius mulieris amore titillatus quum esset Ariston, hanc rem commétus est: Ageto sodali suo, cuius illa erat vxor, recepit se dono daturum vnam è suis rebus quamcunque ille optaret: atque inuicem iussit illũ simile munus sibi dare. Agetus nihil de re vxoria suspicatus, quum videret Aristoni quoque vxorem esse, accepit conditionem, & in eam rem iusiurãdum interposuit. Cui mox Ariston è suis rebus pretiosis donauit quam ille elegit. Ipse vicissim, quum eius partes petẽdi muneris ab illo fuerunt, [a] ibi optauit vxorem eius adferri. Agetus dicere, se præter hoc vnum cætera annuisse: iureiurando tamen adactus ac dolo seductus, [b] ad eam ducendam abiit. Ita tertiã hanc Ariston, repudiata secunda, duxit vxorem, : [c] quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Aristõ, quum ei sedenti in basilica cum ephoris quidam famulus nuntium nati filii attulisset, sciens quo tempore duxisset vxorem, deductis in digitos mensibus, dixit cum iureiurando, Hic non est filius meus. Quod audiẽtes ephori, haud magni fecere impræsentiarum: sed posteaquam puer adoleuit, pœnituit Aristonem dicti, opinantem vtique filium suum esse Demaratum: cui ideo nomen impositum est Demaratus, *id est, A populo votis petitus*: quòd ante eum natum omnis populus vota fecit vt Aristoni, omnium ante id tempus régũ probatissimo, filius gigneretur. ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde tẽpore Aristone vita functo, Demaratus obtinuit regnum: sed videlicet necesse erat vt id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Ea propter à Cleomene vehemẽter infimulabatur, cùm antea Φ ab Eleusine abduxisset exercitũ, tum eo tempore quum aduersus AEginetas cum Medo sentientes traiecit Cleomenes.

a Illius vxorem abducere studebat.

b Eam abducere permisit.

c Quæ intra breuius tẽporis spatium, & nõ exacti *id est, Intra breuius quàm decem mensium spatium.*

a Vlciſci

Ergo ingreſſus cũ[a] vrgere Cleomenes, componit cũ Leutychide Menaris filio, Agis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione, vt ſi eum regem in locum Demarati conſtituiſſet, ſe aduerſus AEginetas comitaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipuè cauſam, quòd quum Percala filia Chilonis, filii Demarmeni, ei deſponſata eſſet, Demaratus inſidioſè hominem cõiugio priuauit, præoccupata & prærepta vxore, ac retenta. Ob hãc cauſam Leutychidi inimicitiæ cum Demarato extitere. Is tunc, Cleomene ſolicitante, cõtra Demaratum iurauit, negans eum rite Spartanorum eſſe regem, quòd Ariſtonis filius nõ eſſet, deinde quod iurauerat inſtitit confirmare: quòd Ariſton aliquãdo dixiſſet, quum ei nuntiaſſet famulus ſuus filiũ ei natum, & menſes conferens, iureiurando negaſſet illum eſſe filiũ ſuum. Huic verbo inſiſtens Leutychides, pronuntiabat Demaratum neque Ariſtonis filium eſſe, neque rite Spartæ regnare: eiſdẽ ephoris adhibitis teſtibus qui Ariſtoni aſſidentes tũc hæc ab illo audierant. Tandem re in cõtentionem deducta, viſum eſt Spartiatis oraculum quod Delphis eſt conſulendum an foret Demaratus Ariſtonis filius[c] nécne. Ibi Cleo-

b *In Græco exempl. pro ἀνωΐστου legendum videtur ἀνοσοῦ, cuius lectionis alibi ratio reddetur.*

menes,[b] quum ex ipſius erga Pythiam prouidentia nihil ſuſpicionis eſſet, ſubornat Cobonẽ quendam Ariſtophãi filium maxima apud Delphos autoritate, vt perſuadeat Perialle mulierum vaticinãtium antiſtiti, dicere ea quæ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia, ſciſcitantibus iis qui ad oraculum erãt miſſi, negauit Ariſtonis filium eſſe Demaratum. quæ tamen res ſequenti tempore palàm facta eſt, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore abdicata eſt. Hactenus quæ ad deponendum regno Demaratum acta ſunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam quòd quum eiectus regno gereret magiſtratum,

A ὁρμηθεὶς ὧν ἀποπειρᾶσθαι ὁ Κλεομένης, συντίθεται Λεωτυχίδῃ τῷ Μενάρεος τοῦ Ἄγιος, ἐόντι οἰκίης τῆς αὐτῆς Δημαρήτῳ, ἐπ' ᾧ τε, ἢν αὐτὸν καταστήσῃ βασιλέα αὐτὶ Δημαρήτου, ἕψεσθαί οἱ ἐπ' Αἰγινήτας· ὁ δὲ Λεωτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μάλιστα γενόμενος, διὰ τοιῆνδε πρῆγμα τοιόνδε· ἁρμοσαμένου Λεωτυχίδεω Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ Δημαρμένου θυγατέρα, ὁ Δημάρητος ἐπιβουλεύσας, ἀποστερῆ Λεωτυχίδεα τοῦ γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν Πέρκαλον ἁρπάσας ᾗ γυναῖκα. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ Λεωτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ· τότε δὲ ἐκ τῆς Κλεομένεος προθυμίης ὁ Λεωτυχίδης κατώμνυτο Δημαρήτου, φὰς αὐτὸν οὐκ ἰκνεομένου βασιλεύειν Σπαρτιητέων, οὐκ ἐόντα παῖδα Ἀρίστωνος. μετὰ δὲ τὸν κατωμόσιον, ἐδίωκε αἰτιώμενος ἐκεῖνο τὸ ἔπος τὸ εἶπε Ἀρίστων τότε, ὅτε οἱ ἐξηγγέλθη ὁ οἰκέτης παῖδα γεγονέναι· ὁ δὲ, συμβαλλόμενος τοὺς μηνῶς, ἀπώμοσε, φὰς οὐκ ἑωυτοῦ μιν εἶναι. τούτου δὴ ὀπτευτεύων τὸ ῥῆμα ὁ Λεωτυχίδης, ἀπέφαινε Δημάρητον οὔτε ἐξ Ἀρίστωνος γενόμενον, οὔτε ἰκνεόμενον βασιλεύοντα Σπάρτης, σὺν ἐφόροισι μάρτυρας παρεχόμενος ἐκείνοισι τότε ἐπὶ τοῦ χρόνου παρεδροί τε ἐόντες καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Ἀρίστωνος. τέλος δὲ, ἐόντων περὶ αὐτέων νεικέων, ἔδοξε Σπαρτιήτῃσι ἐπείρεσθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι, εἰ ἄρα Ἀρίστωνος εἴη παῖς ὁ Δημάρητος. δωιώτου δὲ γενομένου τοῦ τῆς Κλεομένεος ἐς τὴν Πυθίην, ἐδιδάσκετο προσποιέεσθαι Κλεομένης Κόβωνα τὸν Ἀριστοφάντου, ἄνδρα ἐν Δελφοῖσι δυνατώτατον μέγιστον. ὁ δὲ Κόβων πείσας τὴν προμάντιν ἀναπείθει τὰ Κλεομένης ἐβούλετο λέγεσθαι, λέγειν. ὥστε δὴ ἡ Πυθίη, ἐπειρωτώντων τῶν θεοπρόπων, ἔκρινε μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημάρητον παῖδα. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ ἀναπυσσα ἐλέγετο ταῦτα, καὶ Κόβων τε ἔφυγε ἐκ Δελφῶν, καὶ Περίαλλα ἡ προμάντις ἐπαύθη τῆς τιμῆς. κατὰ μὲν δὴ τὸν Δημάρητου καταπαυσιν τῆς βασιληίης οὕτω ἐγένετο. ἔφυγε δὲ Δημάρητος ἐκ Σπάρτης ἐς Μήδους ἐκ τοιοῦδε ὀνείδεος· μετὰ τῆς βασιληίης τὸν καταπαυσιν ὁ Δημάρητος ἦρχε αἱρεθεὶς ἀρχάς.

ἦσθμ μὰν δὴ γυμνοπαιδίαν· θεωμένου δὲ τὸ Δημαρήτου, ὁ Λευτυχίδης, γελοιωδῶς ἤδη αὐτὸς βασιλεὺς αὐτ' ἐκείνου, πέμψας τὸν θεράποντα ὅτι γέλωτί τε καὶ λοιδορίᾳ, ἠρώτα Δημαρήτου οἱοῖόν τι εἴη ὃ ἄρχειν μὴ ὃ βασιλεύειν. ὁ δὲ, ἀλγήσας τῷ ἐπερωτήματι, εἶπε φάς, αὐτὸς μὰν ἀμφοτέρων ἤδη πεπειρῆσθαι, κεῖνον δὲ, οὔ, τάχ' μὰν τοι ἐπειρώτησιν τοιαύτην ἀρξὴν Λακεδαιμονίοισι ἢ μυρίης κακότητος, ἢ μυρίης εὐδαιμονίης. ταῦτα δὲ εἰπὰς, καὶ καταλυσάμενος, ἦιε ἐκ τοῦ θεάτρου ἐς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία. αὐτίκα δὲ ποιησάμενος θυσίην τῷ Διὶ βοῦν. θύσας δὲ, τάχα μητέρα ἐκάλεσε. ἀπικομένην δὲ τὴν μητέρα ἐσδεῖς ἐς τὰς χεῖρας οἱ τὰ παλάμ-
» χων, καπιχέτευε, λέγων τοιάδε, Ὦ μῆτερ,
» θεῶν σε τῶν τε ἄλλων καταπτόμενος ἱκετεύω,
» καὶ τοῦ ἑρκείου Διὸς τοῦδε, φράσαι μοι τὰ
225 » ἀληθέα, τίς μευ ἐστὶ πατὴρ ὀρθῶς λέγω.
» Λευτυχίδης μὰν γὰρ ἔφη ἐν τοῖσι νείκεσι λέ-
» γων, κουρότερόν σε ἐκ τοῦ πρεσβυτέρου ἀνδρὸς,
» οὕτω ἐλθεῖν ἐς δόμον Ἀρίστωνα. ἐκ δὲ καὶ τὸν
» ματαιότερον λόγον λέγοντες, φασί σε ἐσελ-
» θεῖν ἐς δόμον τὸν οἰκετέων τὸν ὀνοφορβὸν, καὶ ἐ-
» μὲ εἶ ἐκείνου παῖδα. ἐγὰ δέ σε ὧν μετέρ-
» χομαι πρὸς θεῶν, εἰπεῖν τἀληθέα. οὐτε γὰρ,
» εἰ πεποίηκάς τι τῶν λεγομένων, μοιώνη δὴ πε-
» ποίηκας, μὴ πολλέων δὲ ὄντων, τε λόγος πολ-
» λὸς ἐν Σπάρτῃ, ὡς Ἀρίστωνι σπέρμα παι-
» δοποιὸν οὐκ ἐνείη. τεκεῖν γὰρ ἂν οἱ καὶ τὰς
» πρώτεργας γυναῖκας. ὁ μὰν δὴ τοιαῦτα ἔ-
» λεγε. ἡ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ παῖ, ἐπεί τε
» με λιτῇσι μετέρχεαι εἰπεῖν τὸν ἀληθέα λόγον,
» πᾶν εἰς σε καταρτήσεται τἀληθές. ὡς μὲ ἠ-
» γάγετο Ἀρίστων ἐς ἑωυτὸν, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ
» τῆς πρώτης ἦλθε μοι φάσμα εἰδόμενον Ἀ-
» ρίστωνι συνευνηθὲν δὲ, τοῦ στεφάνους οὓς εἶχε,
» ἐμοὶ περιτίθει. καὶ τὸ μὰν οἰχώκεε, ἦκε δ' μὴ
» τούτου Ἀρίστων. ὡς δέ με εἶδε ἔχουσάν στε-
» φάνους, ἠρώτα τίς εἴη ὅ, μοι δοὺς. ἐγὼ δὲ ἐφά-
» μιλλον ἐκεῖνον· ὁ δὲ οὐκ ἐπαύετο. ἐγὰ δὲ ἐ
» κατωμνύμιλλον, φαμένη αὐτὸν οὐ καλῶς
» ποιέειν ἀπρενόμενον. ὀλίγον γάρ τι πρότε-
» ρον ἐλθόντα καὶ στεμφυνηθέντα, δοῦναί μοι
» τοὺς στεφάνους. ὁρέων δέ με κατομνυμένην ὁ
» Ἀρίστων, ἔμαθε ὡς θεῖον εἴη τὸ πρῆγμα. καὶ

adesſétque ſpectaculo gymnopædiarum, *id eſt palæſtræ nudorũ puerorum*, miſit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridendi inſultandique cauſa, miniſtrũ, qui interrogaret [a] qualis eſſet præfectura poſt regnum. Eam interrogationem ægrè ferens Demaratus, reſpondit ſe vtrumque expertũ, illum verò non: & eam interrogationem Lacedæmoniis futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc loquutus, velato capite è theatro domum abiit, cõfeſtimque præparatum Ioui bouem immolauit: quo immolato, matrem accerſiit: quæ quum adueniſſet, poſitis in eius manus extis, mulierem his verbis obſecrauit, Per ego te mater cùm alios deos, tum Iouem hunc domeſticum, quem tãgo, precor, promas mihi veritatem: quiſnam reuera meus eſt pater? Nam Leutychides inter conuicia obiecit, te è priore viro grauidam, ita ad Ariſtonem veniſſe. Alii etiã dementius referentes, aiunt te ad domeſticum aſinarium ventitaſſe, illiúſque me filium eſſe. qua de re ego te adiens obſecro vt verum dicas. Siquid enim eorũ quæ dicuntur feciſti, non ſola feciſti, ſed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ ſermo eſt, negãtium [b] Ariſtoni fuiſſe genituram ad filios procreandos. nam ſi fuiſſet, priores vxores fuiſſe cõcepturas. Hæc Demaratus. Cui mater ita reſpõdens, Fili, inquit, quoniam [c] precibus mecum agis vt dicam veritatem, omne tibi verum exponetur: Vt me domum Ariſtó duxit, tertia quàm me duxerat nocte ſimulacrum tãquam Ariſtonis ad me venit, quod poſteaquã mecũ concubuit, [d] corona quam geſtabat, me circumdedit, atque abiit. Dehinc Ariſton aduenit, qui cernens me coronas habentem, ſciſcitabatur quiſnã me illis donaſſet. Ego ipſum dediſſe reſpondi: eóque id abnuente, iurauí, aſſerens non bene illum facere qui negaret, quippe qui paulo antè ingreſſus, vbi mecum coiiſſet, coronis me donaſſet.

a Quale illis eſſet magiſtratum gerere, qui antea regnauiſſent.

b Ariſtoni fuiſſe prolificum ſemẽ. nam ſi fuiſſ.

c Precibus inſtas mihi vt dic. ver.

d Coronas quas geſtabat mihi circũpoſuit. Et hoc quidem abiit, Ariſton autem poſtea venit.

Ariſton, cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuiſſe. com-

pertúmque est illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta ianuam aulæ extructum, quod vocant Astrobaci: & vates esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur fili ità vt volebas audire. aut enim ex hoc heroe genitus es, patérque tibi est Astrobacus heros, aut ex Aristone. nam ea te nocte concepi. Verùm quod tibi præcipuè exprobrant inimici, quòd Aristò, quum ei te natum esse nuntiatum est, multis audiẽtibus negauit te suum esse, quia tempus decem méſium non exisset, per insciti am talium rerum illi hoc verbum excidit. nã mulieres nouem etiam méſium ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explétes. ego autem fili septimestrem te genui. Ipse quoque Ariston non diu pòst agnouit [a] se per imprudentiam id verbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitura noli admittere. omnia enim veriſſimè audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychidi & iis qui talia loquuntur, suæ vxores de asinariis pariãt filios. Hæc illa dixit. Demaratus auditis quæ volebat, sumpto viatico per ſpeciẽ eundi Delphos ad oraculum consulẽdum, Elin contendit. Eum suspicati Lacedæmonii fugam capeſſiturum, insequuti sunt. Sed Demaratus iam ex Elide Zacynthũ traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonii prehenderunt, ejúsque famulos: ſed Zacynthiis eum dedere abnuẽtibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Darium traiecit: à quo magnificè exceptus est, territorióque ac vrbibus donatus. Ita in Asiã Demaratus abiit, ac tali fortuna vsus est, vir cùm aliis in multis factis dictísque apud Lacedæmonios illustris, tũ quòd illis olympiadẽ palmã quadriiugo certamine reportauerat, rẽ ei⁹ ſolius, ad ea tẽpora, regũ Spartiatarum. Leutychidi autẽ Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati ſucceſſerat, natus est filius Zeu-

a Se per ſtultitiam id verbum emiſiſſe. Cætera autem quæ de tua genitura dicuntur, ne admittito.

A τῦτο μὲν, ⓐ τέφαιοι ἐφαίνοντο ἐόντες ὀκ ἔ-
ητρῴου τῦ τοῦδε τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι
ἱδρυμένον, ὃ καλέουσι Ἀστροβάκου· τῦτο δέ,
οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν τῦτον ἥρωα αἱρέεσθαι εἶ-
ναι. οὕτω δὴ ὦ παῖ ἔχει πρῶ ὅσον τι καὶ βού-
λεαι πυθέσθαι. ἢ γὰρ ὀκ ἔ ἥρωος τούτου γέ-
νος, καί τοι πατὴρ ἐστὶ Ἀστρόβακος ὁ ἥρως,
ἢ Ἀρίστων. ὀκ γάρ σε τῇ νυκτὶ ταύτῃ αἰαι-
ρέομαι. τῇ δέ σευ μάλιστα καταπίπτουσι οἱ ἐ-
χθροὶ, λέγοντες ὡς αὐτὸς ὁ Ἀρίστων, ὅτε αὐτῷ
B ἠγγέλθης γηγενὴς, πολλῶν ἀκουόντων οὐ
φήσειέ σε ἑωυτῦ εἶ. ⓑ χρόνον γὰρ τοὺς δέ-
κα μιῦς ὀδένα ἔζηκειν· ἀιδρηίῃ τῦ τοι-
ούτων κείνος τῦτο ἀπέρριψε ὃ ἔπος. τίκτου-
σι γὰρ γυναῖκες καὶ ἑπτάμηνα καὶ ἑπτά-
μηνα, οὐ πᾶσαι δὲ κατὰ μιῦς ὀκτελέσα-
σαι. ἐγὼ δέ σε ὦ παῖ ἑπτάμηνον ἔτεκον. ἔφη
δὲ καὶ ὁ αὐτὸς Ἀρίστων οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον
ὡς αὐτίκα ὃ ἔπος ὀκβάλλοι τῦτο. λόγους δὲ
ἄλλους τοῦδε ἠρέσιος τῆς σεωῦτοῦ μὴ δέ-
C κεο. τὰ γὰρ ἀληθέα πάντα ἀκήκοας. ὀκ
δὲ ὀνοφορβῶν αὐτῷ τε Λευτυχίδῃ καὶ τοῖ-
σι τῶνδε λέγουσι τίκτουσι αἱ γυναῖκες παῖ-
δας. εἰ μὲν δὴ τῶνδε ἔλεγε· ὁ δέ, πυθό-
μενός τε τὰ ἐβούλετο, καὶ ἐπόδια λαβὼν, ἐ-
πορεύετο ἐς Ἦλιν· τὴν λόγῳ φασὶ ὡς ἐς
Δελφοὺς χρησόμενος τὴν χρησηίην πο-
ρεύεται. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὑποπτεύ-
ντες Δημάρητον δρησμῷ ὀπιχειρέειν, ἐδίω-
κον· καὶ κως ἔφθη ἐς Ζάκυνθον διαβὰς ὁ
D Δημάρητος ἐκ τῆς Ἦλιδος. ὀπιδιαβάντες
δὲ ⓒ Λακεδαιμόνιοι, αὐτῦ τε ἀπῆλθον, καὶ τῦ θεράποντας αὐτῦ ἀπαιρέοντο.
μετὰ δὲ, (οὐδὲ γὰρ ἐξεδίδοσαν αὐτὸν ⓓ
Ζακύνθιοι) ἐπεῦτεν διαβὰς ἐς τὴν Ἀ-
σίην πρὸς βασιλῆα Δαρεῖον· ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλωσύνῃ, καὶ χώρῃ τε
καὶ πόλιας ἔδωκε. οὕτω ἀπίκετο ἐς τὴν
Ἀσίην Δημάρητος, καὶ τοιαύτῃ χρησάμενος τύχῃ· ἄλλά τε Λακεδαιμονίοισι συ-
E χνὰ ἐργασμένος καὶ γνώμῃσι ἀποφανάμε-
νος εὖ, ἐν δὲ δὴ καὶ Ὀλυμπιάδι σφι ἀνε-
λόμενος τεθρίππῳ πρώτος ἐστεφάνωσε, μοῦνος
τοῦτο πρώτων δὴ τῶν ἑπτὰ βασιλέων
ἐν Σπάρτῃ ποιήσας. Λευτυχίδης δὲ ὁ Με-
νάρεος, Δημάρητον καταπαυσάμενος, διεδέ-
ξατο τὴν βασιληίην· καὶ οἱ γίνεται παῖς Ζεύ-

τοῦ δὲ ὀλυμπιάδος

ξίδημος, ♈ δὴ Σπαρτιητέων μετεξέτεροι Κυνίσκην ἐκάλεον. τοῦτο ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασίλευσε Σπάρτης. τοῦ δὲ Λευτυχίδεω γήμαντος τελευτᾷ, λιπὼν παῖδα Ἀρχίδημον. Λευτυχίδης δὲ τρηφθεὶς Ζευξιδήμου, γαμέει δευτέρῳ γυναῖκα Εὐρυδάμιλον, ἐοῦσαν Μενίου μὲν ἀδελφεὴν, Διακτορείδεω δὲ θυγατέρα· ἐκ τῆς ♋ ἔρσεν μὲν γίνεται οὐδέν, θυγάτηρ δὲ, Λαμπιτώ· τὴν Ἀρχίδημος ὁ Ζευξιδήμου γαμέει, δόντος αὐτῷ Λευτυχίδεω. οὐ μὲν οὐδὲ Λευτυχίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλά τοι ζημιώσας τινὰ Δημάρητον ἐξέπεσε· ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσαλίην· πρέσβεις δέ οἱ ὑποχείρια ποιήσασθαι, ἐδωροδόκησε χρυσίου πολύ· ὕστερον δὲ ἀλόντα αὐτὸν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὑπὸ κεφαλῆς μὲν χεῖρα δεξιὴν χρυσίου, ἐφυγε ἐκ Σπάρτης, ὑπὸ δικαστηρίου ὑπαχθείς· καὶ τὰ οἰκία οἱ κατεσκάφη. ἔφυγε δὲ ἐς Τεγέην, καὶ ἐτελεύτησε ἐν ταύτῃ. ταῦτα μὲν δὴ ἐγένετο χρόνῳ ὕστερον.

Τότε δὲ ὡς τῷ Κλεομβρότῳ ἐδεδώκεε ὁ ♈ Δημάρητον τρῆγμα, αὐτίκα ἐπαλαίετο Λευτυχίδεα, ἅτε ὑπὸ τοῖσι Αἰγινήτῃσι δεινόν τινα σφι ἔγκοτον ἔχοντι διὰ τὸν τρωτὸν λαχισμόν. οὕτω δὴ οὗτοι ♋ Αἰγινῆται ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ἥκοντων ἐπ' αὐτοὺς ἐδικαίευν ἔτι ἀντιβαίνειν, ἐκεῖνοί τε ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας δέκα Αἰγινητέων τοὺς πλείστου ἀξίους καὶ πλούτῳ καὶ ἡλικίῃ, ἦγον ἄλλους τε καὶ δὴ καὶ Κεῖόν τε ♈ Πολυκρίτου, καὶ Κάσαμβον ♌ Ἀριστοκράτεος, οἵπερ ἔσχον μέγιστον κράτος· ἀγαγόντες δὲ σφέας ἐς γῆν τὴν Ἀττικήν, παρέδοσαν καταθέσθαι ἐς τοὺς ἐχθίστους Αἰγινήτῃσι Ἀθηναίους. μετὰ τοῦτο, Κλεομβρότου ἐπαίσιόν τι νοήσαντος καὶ κατεγνωσμένου ἐς Δημάρητον, δείσας ἔλασε Σπαρτιητέων, καὶ ὑπεξέσχε ἐς Θεσσαλίην. ἐνθεῦτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκαδίην, νεώτερα ἐπορᾶτο πρήγματα, συνιστὰς τοὺς Ἀρκάδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, ἄλλους τε ὅρκους προσαγόμενος σφι, ἢν μὴ ἕλωσθαί σφεας αὐτῷ τῇ αἰχμῇ τῇ ἑωυτοῦ· καὶ δὴ καὶ ἐς Νώνακριν πόλιν προθυμέετο ἐπὶ τὴν Ἀρκάδων τοὺς προεστεῶτας ἀγινέειν, ἐξορκώσων ὕδατος Στυγὸς ὕδωρ. ἐν δὲ

A xídamus, quem nonnulli Spartiatarũ Cyniſcon, *id eſt, catulum* vocabant. Is Spartæ non regnauit, ante Leutychidẽ defunctus, relicto filio Archidamo. Leutychides orbatus filio, alterã duxit vxorem EVrydamen, Menii ſororem, Diactoris filiam, ex qua nullam prolem virilem ſuſcepit, ſed filiam nomine Lampito: quã Archidamus Zeuxidami filius in matrimonium accepit, ab ipſo Leutychide datam. At ne Leutychides quidem ipſe Spartæ conſenuit, ſed has pœnas Demarato rependit: In expeditione Theſſalica dux quum omnia faciendi ius haberet, multũ pecuniæ per corruptelam dono accepit, ipſéque in re deprehenſus, quum ſederet in caſtris, vtraque manu pecuniam tenens, in iudicium delat⁹ è Sparta profugit, domúſque eius exciſa fuit: & Tegeæ in quam profugerat, mortẽ obiit. Sed hæc inſequenti tempore acta ſunt.

Tunc autem Cleomenes, quũ ſibi res in Demaratum bene ceſſiſſet, aſſumpto protinus Leutychide, contendit aduerſus AEginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam infenſus. Ita AEginetæ vtriuſque regis cõtra ſe aduentu non repugnandũ iam ſibi eſſe putauerunt. ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitiis ac genere eminẽtiſſimos, cùm alios, tũ Crium Polycriti, & Caſambum Ariſtocratis filium, qui plurimum habebant potentiæ. Eos in Atticã adductos, penes inimiciſſimos AEginetis Atheniẽſes depoſuerunt. Poſt hæc Cleomenes, quũ eum ſubiiſſet metus Spartiatarũ, iam manifeſtus maleficii in Demaratum excogitati, in Theſſaliam ſubterfugit: atque illinc in Arcadiam profectus, res nouas moliebatur, ſolicitans Arcadas aduerſus Spartam, adigénſque eos iureiurando ad ſe ſequẽdum quocũque ipſos educeret. Quinetiam in animo habebat primores illorum ad vrbem Nonacrin ductos adigere ad iuſiurandum per aquam Stygis. In hac autem

vrbe ab Arcadibus fertur esse Stygis aqua: & est videlicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, distillans in vas quoddam, in gyrum maceria præseptum. Nonacris autē vbi fons hic visitur, vrbs Arcadiæ est, ante Pheneon vrbem. Talia molientem Cleomenem Lacedæmonii quum animaduertissent, timentes sibiipsis, Spartam reuocarunt ad pristinam dignitatem. Sed eum reuersum statim morbus insaniæ cepit, iam etiam antea subinsanum. nam vt cuique Spartiatarū obuius erat, in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc illum facientem ac despiscentem propinqui soleis ligneis illigauerūt. Qui custodem digressis aliis solū remansisse cernens, petiit ab eo gladium. custode abnuente dare, ab initio comminabatur quæ mox ei faceret, donec minis cōterritus custos (erat enim seruus quidam) gladium tradidit. [a] Eo accepto, Cleomenes à furis incipiens sese detruncabat. In longū namque discindens carnes, è tibiis ad femora processit, è femoribus ad coxarum vertebras atque ilia, quousque peruenit ad vterum, in quo rescindendo, sic expirauit, vt quidē plerique Græcorum memorant, quia Pythiā corruperat ad ea dicenda quæ circa Demaratum acta sunt: vt autem soli Athenienses, quòd adortus Eleusinē, fanum deorum fuerat depopulatus: vt Argiui, quia eos qui è pugna fugerāt Argiuos, ex Argi templo ipsorum abductos obtruncarat: & [b] ipsū lucum quem in Argia occupasset, incenderat. Cleomeni enim Delphis oraculum poscenti responsum fuerat, eum Argos esse capturum. qui posteaquam ad flumen Erasinum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stymphalio manare fertur: hunc enim lacum in voraginem condi, & Argis postea exorientem apparere, illincque iam eam aquam vocari Erasinum: ad hoc igitur flumē posteaquam peruenit, ei hostiās immolauit: & quum læta non essent exta de flumine transmittendo,

a Cleomenes verò arrepto ferro cepit à tibiis sese lacerare. nā conscindens longis vulneribus carnes, à tibiis sursūversus ad femora perrexit, éque femoribus ad coxas & latera atque ventrē peruenit. *Ita Camer. hunc locum interpret.*

b Ipsum lucum contemptui habens incend. *Videtur autem hic legisse* ὡ ἀρχὴν *pro* ὡ ἀλογίᾳ.

A τωύτῃ τῇ πόλι λέγεται εἶναι. ἔστι δ' Ἀρκάδων ὁ Στυγὸς ὕδωρ. καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιόνδε τι· ὕδωρ ὀλίγον φαρμόμυον, ἐκ πέτρης σταζὸν ἐς ἄγγος, ὁ δὲ ἄγγος αἱμασιῆς τις περιβέβληκε κύκλος. ἡ δὲ Νώακρις, ἐν τῇ ἡ πηγὴ αὕτη τυγχάνει ἐοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίης πρὸς Φενεόν. μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεομένεα τοῦτα φρονήσαντα, κατῆγον αὐτὸν· δείσαντες ὅτι τοῖσι αὐτοῖσι ἐς Σπάρτην τοῖσι καὶ πρότερον ἦρχε, κατελθόντα δὲ αὐτὸν, αὐτίκα ὑπέλαβε μανίης νοῦσος, ἐόντα καὶ πρότερον ὑπομαργότερον. ὅκως γάρ τεῳ ἐντύχοι Σπαρτιητέων, ἐς τοῦτον ἐσέλεγε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκῆπτρον. ποιεύντα δὲ αὐτὸν τοῦτα, καὶ παραφρονήσαντα, ἔδησαν οἱ προσήκοντες ἐν ξύλῳ. ὁ δέ, δεδεὶς, τὸν φύλακον μουνωθέντα ἰδὼν τῶν ἄλλων, αἴτεε μάχαιραν. οὐ βουλομένου δὲ τοῦ προσπόλου διδόναι, ἀπείλεε τὰ μὲν αὐτὸς ποιήσειν· ἐς ὃ δείσας τοῦ ἀπειλέος ὁ φύλακος (ἦν γὰρ τῶν εἱλωτέων) δίδωσι οἱ μάχαιραν. Κλεομένης δὲ παραλαβὼν τὸν σίδηρον, ἄρχετο ἐκ τῶν κνημέων ἑωυτὸν λωβώμενος. διπτύαμμον γὰρ ἦν μῆκος τοῦ σάρκος, προσύβαινε ἐκ τῶν κνημέων ἐς τοὺς μηρούς. ἐκ δὲ τῶν μηρῶν ἐς τὰ ἰσχία, καὶ τοὺς λαπάρους· ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέρα ἀπίκετο, καὶ ταύτην κατιχορδεύων, ἀπέθανε τρόπῳ τοιούτῳ. ὡς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήνων, ὅτι τὴν Πυθίην αἰνήσατε ἐς τὰ περὶ Δημάρητον γνώμῃσι λέγειν· ὡς δὲ Ἀθηναῖοι μοῦνοι λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευσῖνα ἐσβαλόντες, ἔκειρε ὁ τέρμινθος τῶν θεῶν· ὡς δὲ Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱεροῦ αὐτέων τοῦ Ἄργου, Ἀργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης κατακαύσειε, καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίῃ ἔχων, ἐνέπρησε. Κλεομένεϊ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι, ἐχρήσθη Ἄργος αἱρήσειν. ἐπεί τε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπίκετο ὅτι ποταμὸν Ἐρασῖνον, ὃς λέγεται ῥέων ἐκ τῆς Στυμφαλίδος B λίμνης. πλὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν, ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἄργεϊ, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ τὸ ὕδωρ ἤδη τοῦτο ἐπ' Ἀργείων Ἐρασῖνον καλέεσθαι. ἀπικόμενος δ' ὦν ὁ Κλεομένης ὅτι τὸν ποταμὸν τοῦτον, ἐσφαγιάζετο αἰπῶς. καὶ, οὐ γὰρ οὐδαμοῖς ἐκαλλιέρεε διαβαίνων, ἀγαθαῖ

C

D

E

ἄχαιθαι μὲν ἔφη τῷ Ἐρασίνου οὐ προδιδόντας τοὺς πολίτας, Ἀργείοις μέντοι οὐδὲ ὡς χαριούμενος. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας τὸν στρατιὸν κατῆγε ἐς Θυρέην. σφαγιαζομένου δὲ τῇ θαλάσσῃ τοῦ ἐγὼ, πλοίοισι σφέας ὑπάγει ἔς τε τὴν Τιρυνθίην χώρην καὶ Ναυπλίην. Ἀργεῖοι δὲ ἐπεὶ ἔσσοῦτο, πεύθονται μὲν τὰ γινόμενα, ἐπὶ θάλασσαν δὲ ὡς ἐπὶ δόλον ἐτίνοντο τῆς Τίρυνθος, χώρῳ δὲ ἐν τούτῳ τῷ κέεται ἡ Σίπεια τοὔνομα, μεταξὺ μὲν μέγα ἀπολιπόντες, ἴζονται αὐτοὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἀργεῖοι τὸν μὲν οὐκ τοῦ φανεροῦ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλῳ αἱρεθέωσι. καὶ γὰρ δὴ σφι ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε τὸ χρηστήριον, τὸ ὑπίκοινα ἔχρησε ἡ Πυθίη τοῦτοισί τε καὶ τοῖσι Μιλησίοισι, λέγουσα οὕτω,

Ἀλλ' ὅταν ἡ θήλεια τὸν ἄρσενα νικήσασα
Ἐξελάσῃ, καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρηται,
Πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφέας τότε θήσει.
Ὥς ποτέ τις ἐρέει καὶ ἐπ' ἐσσομένων ἀνθρώπων,
Δηΐου ὅφις τελέθοντος ἀπώλετο δουλιοσύνην.

Τοῦτα δὴ πρόσθε συμβάντα, τοῖσι Ἀργείοισι φόβον παρέσχε. ἐπεὶ δὲ σφι τοῦτο ἐδόξεε τὸν κήρυκα τὸν πολεμίων κελεύειν δρᾶν, δόξαν δὲ σφι, ἐποίευν τοιόνδε· ὅκως ὁ Σπαρτιήτης κήρυξ προσημήνοι τι Λακεδαιμονίοισι, ἐποίευν καὶ οἱ Ἀργεῖοι τὠυτὸ τοῦτο. μαθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιοῦντας τοὺς Ἀργείους ὁκοῖόντι ὁ σφέτερος κήρυξ σημήνῃ, παραγγέλλει σφι ὅταν σημήνῃ ὁ κήρυξ ποιέεσθαι ἄριστον, τότε αἰολλεύοντας τὰ ὅπλα, χωρέειν ἐς τοὺς Ἀργείους. ταῦτα καὶ ἐγίνετο· ὅπως τέλεα ἐν τῷ Λακεδαιμονίων, ἄριστον μὲν ποιεύμενοισι τοῖσι Ἀργείοισι ἐν τῷ κηρύγματος, ἐπεκέατο. καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν αὐτέων, πολλοὺς δὲ ἐπὶ πλοῦνας ἐς τὸ ἄλσος τὸ Ἄργου καταφυγόντας κατείλοντο ἐφυλάσσοντες. ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίεε τοιόνδε· ἔχων αὐτομόλους ἄνδρας, καὶ πεύθων τοὺς ὀνομαστὶ λέγων ἐκ τοῦ ἱροῦ ἀπαγινέοντας τὸν Ἀργείων.

A dixit delectari se quidem Erasino, qui nollet prodere ciues suos, non tamen ideo Argiuos gauisuros. Móxque illinc motis castris ad Thyream venit, & mari taurum quum mactasset, nauibus copias ad regionem Tirynthiam ac Naupliam duxit. Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiam tendunt ad mare. Et quum aduentarét Tirynthum, in loco cui nomen inditum est Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, consederunt eregione Lacedæmoniorum. Neque verò illic pugnam ex aperto reformidabant, sed ne dolo exciperentur. nam ad hanc rem attinebat oraculum quod Pythia ediderat communiter eis atque Milesiis, in hæc verba,

Verùm quando marem præuertet fœmina victrix,
Inter & Argiuos referet prælustris honorem,
Tunc Argiuarum reddet pleraſque gementes,
Vt venturorum aiat quis quandoque virorum,
Telo sauus obit sinuoso corpore serpens.

Hæc omnia Argiuis quum contigissent, metum incutiebant. ideóque eis visum est præcone hostium esse vtendum: atque ita esse faciendum, vt quoties præco Spartiata quippiam Lacedæmoniis denuntiaret, idem facerent ipsi. Cleomenes autem animaduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiasset, præcepit suis vt quum præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argiuos. Hoc exequuti Lacedæmonii, in Argiuos[a] è voce præconis prandentes impetum faciunt, eorúmque cùm multos occiderunt, tum plures in lucum Argi fuga elapsos circumsederunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciendum putauit: Scisciatus quosdam quos secum habebat perfugas, misit præconem ad euocandum nominatim eos Argiuos qui in luco præ-

[a] Ideſt, Priuat præco denuntiauerat.

cluſi erant, ad ſe redimendos. eſt autem apud Lacedæmonios redemptio in ſingulos viros, binæ minæ. Ita Argiuorum quinquaginta, vt quiſque euocatus fuerat, Cleomenes interimebat. quod faciens, latebat cæteros qui in fano erant, vtpote denſo luco interiecto, non cernentes quid illi extrinſecus agerent. niſi poſtquam quidam conſcenſa arbore, quod fiebat inſpexit: vnde non amplius qui euocabantur prodiêre. Ibi Cleomenes iuſſit vnumquenque ſeruorum lucum materia circumdare: atque illis obtemperantibus, lucum incendit. Eóque iam ardente, percontatus eſt quendam perfugarum cuiúſnam deorum eſſet ille lucus: perfuga, Argi eſſe reſpondit. Quo audito Cleomenes vehementer ingemiſcens, O Apollon, inquit, vates, quantopere me fruſtratus es, dicens me Argos eſſe capturum. coniicio iam exitum habuiſſe oraculum. Poſt hæc maiore copiarum parte Spartam redire permiſſa, ipſe cũ mille delectis perrexit ad templum Iunonis, illic ſacrificaturus. Sed ſacrificare ſuper aram volens, quum à ſacerdote vetaretur, negante fas eſſe externo illic ſacra facere, iuſſit ſeruos abductum verberare: ac poſteaquã immolauit, Spartam abiit. Reuerſum inimici ad ephoros citauerunt, crimini dantes quòd pecunia corruptus, Argos, quum facilè poſſet, non cepiſſet. Quibus reſpondit Cleomenes (incertum mihi verè an falſò) ſe, poſteaquam templum Argi cepiſſet, putaſſe dei expletum eſſe oraculum, & proinde non prius tentandam vrbem quàm ſacris operatus ſcirem an ſibi deus illam traditurus eſſet, an impedimento futurus. Sibi autem apud Iunonis templum lrani effulſiſſe flãmam è pectoribus ſimulacri: atque ita ſe intellexiſſe non expugnaturum ſe Argos: Si enim è capite ſimulacri flamma extitiſſet, a fore vt vrbem ab arce caperet: quum verò è pectoribus illa extitiſſet, id omne fuiſſe confectũ quod deus cõfici voluiſſet.

a Futurum fuiſſe vt vrbem funditus euerteret.

A ἐξεκάλεε δὲ, φὰς αὐτέων ἔχειν τὰ ἄποινα. ἄποινα δὲ ἐστὶ Πελοποννησίοισι, δύο μνέαι τεταγμέναι κατ' ἄνδρα αἰχμαλώτων ἀντίων. κτείνοντα δὴ ὧν τῶν Ἀργείων ὡς ἑκάστους ἐπικαλεόμενος ὁ Κλεομένης ἀπέκτεινε. ταῦτα δέ κως ἐνόμιζε ἐλελήθεε τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένεϊ. ἅτε δὲ πυκνοῦ ἐόντος τοῦ ἄλσεος, οὐκ ὁρῶντες οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς, ὅ, τι ἐγίνετο. τρόπῳ δὴ αὐτέων τινὶ αἰσθόμενοι ὅτι δένδρου, κατεῖδε τὸ πρᾶγμα. ἄκων δὴ ἐπὶ καλεόμενοι ἐξήεσαν. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέλευε πρώτους τινὰς τῶν εἱλωτέων περιενεῖκαι ὕλην ἐς ἄλσος. τῶν δὲ πειθομένων, ἐνέπρησε τὸ ἄλσος. τοῦ δὲ πειθομένου ἤδη, ἐπείρετο τῶν αὐτομόλων, τίνος εἴη θεῶν τὸ ἄλσος. ὁ δ' ἔφη Ἄργου εἶναι. ὁ δ', ὡς ἤκουσε, ἀναστενάξας μέγα, εἶπε, Ὦ Ἄπολλον χρηστήριε, ἦ μεγάλως με ἠπάτηκας, φάμενος Ἄργος με αἱρήσειν. συμβάλλομαι δὲ ἐξηκειν μοι τὸ χρηστήριον. μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ Κλεομένης τῷ μὲν πλέω στρατὸν ἀπῆκε ἀπιέναι ἐς Σπάρτην χιλίους δὲ αὐτέων λαβὼν τοὺς ἀριστέας, ἦιε ἐς τὸ Ἡραῖον θύσων. βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ὅτι τῷ βωμῷ, ὁ ἱρεὺς ἀπεμόρυσε, φὰς οὐκ ὅσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι θύειν. ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱρέα ἐκέλευε τοὺς εἱλωτας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπαγαγόντας μαστιγῶσαι, καὶ αὐτὸς ἔθυσε. πεισθεὶς δὲ ταῦτα, ἀπῆιε ἐς τὸ Σπάρτιον. νοσήσαντα δὲ μιν ἐνθαῦτα οἱ ἔφοροι κατὰ τοὺς ἐφόβους, D φάμενοι μιν δωροδοκήσαντα, οὐκ ἐλεῖν τὸ Ἄργος, πρεσβύτερον ὑπετέως μιν ἔλεγον. ὁ δὲ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος, οὔτε εἰ ἀληθέα λέγων, ἔχω σαφιωτέως εἰπεῖν. ἔλεξε δὲ ὧν Φάμενος, ἐπεί τε δὴ τοῦ Ἄργου ἱρὸν εἶλε, δοκέων ἐξελαλυθέναι τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ πρὶν ἂν ταῦτα οὐ διαπρήσσων πειρᾶν τῆς πόλιος, ἔμελλε δὴ ἱρεῖσι χρήσεσθαι. καὶ μάθοι εἴτε οἱ ὁ θεὸς παραδιδοῖ, εἴτε οἱ ἐμποδὼν ἔσται. καλλιερεομένῳ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ, ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν ξηπέων φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι. μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω τῷ ἀτρεκείῃ, ὡς οὐκ αἱρεῖ τὸ Ἄργος. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξέλαμψε, αἱρέειν αὐτὸς κατ' ἄκρης τὴν πόλιν· ἐκ τῶν ξηπέων δὲ ἐκλάμψαντος, πρὸς τὰ πεποιῆσθαι ὅσον ὁ θεὸς ἐβούλετο γενέσθαι.

σαφιωτέως

ταῦτα δὲ λέγων, πιστά τε καὶ εἰκότα ἐδόκεε Σπαρτιήτησι λέξαι, καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τὸ διωκόμενος. Ἄργος δὲ αἰδρωθὲν ἐκλήρωθη οὕτω ὥστε οἱ δοῦλοι αὐτέων ἔχειν πάντα τὰ πρήγματα, ἀρξάντες τε καὶ διέποντες. ἐς ὃ ἐπέβησαν οἱ τῶν Ἀπολομένων παῖδες. ἔπειτα σφέας οὗτοι αἰακτώμενοι, ὀπίσω ἐς ἑωυτοὺς τὸ Ἄργος ἐξέβαλον· ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δοῦλοι, μάχῃ ἔσχον Τίρυνθα. τέως μὲν δὴ σφι ἐν ἀρθμίῃ ἐς ἀλλήλους ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε αὖτις μάντις Κλεάνδρος, γένος ἐὼν Φιγαστεὺς ἀπ' Ἀρκαδίης· οὗτος τοὺς δούλους ἀείρωσε ὑπὲρ δεσπότεων. ἐκ τούτου δὲ πόλεμός σφι ἐν ὑπερφόνον συνῆκε· ἐς ὃ δὴ μόγις οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν. Ἀργείοισι μὲν νυν ἀπὸ ταῦτα Κλεομένεα φασὶ μανέντα ἀπολέσθαι κακῶς. αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆται φασὶ ἐκ δαιμονίου μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθησι δὲ ὁμιλήσαντα μᾶλλον, ἀκρητοπότην γενέσθαι, καὶ ἐκ τούτου μανῆναι. Σκύθας γὰρ τοὺς νομάδας, ἐπεὶ τε σφι Δαρεῖος ἐσέβαλε ἐς τὴν χώρην, μετὰ ταῦτα μεμενέναι μιν τίσασθαι· πέμψαντας δὲ ἐς Σπάρτην, συμμαχίην τε ποιέεσθαι, καὶ σημήνασθαι ὡς χρεὼν εἴη αὐτοῖς μὲν τοῖς Σκύθῃσι τὸν ἐπὶ Φᾶσιν πορεύεσθαι ποταμὸν πειρῆν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν ἐκ Ἐφέσου ὁρμεωμένους αἰρέεσθαι, καὶ ἔπειτα ἐς τοῦτο ἀπάντᾶν. Κλεομένεα δὴ λέγουσι, ἥκοντων τῶν Σκυθέων ἐπὶ ταῦτα, ὁμιλέοντα σφι μᾶζονας ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τῷ ἱκνεομένῳ, μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην πρὸς αὐτέων. ἐκ τούτου δὲ μανῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ἐκ τε τούτου, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πίνειν, Ἐπισκύθισον λέγουσι. οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένεα λέγουσι· ἐμοὶ δὲ δοκέει πρὸς τούτῳ Κλεομένης Δημάρητον ἐκτῖσαι.

Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος, ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, ἔπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσομένους Λευτυχίδεω τοῦ Ἀναξιλάου ἐν Αἰγίνῃσι ὁμήρων ἐχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαιότερον σφέων ἀγανακτοῦντες, ἔγνωσαν τοῦ αὐτοῦ Λευτυχίδεω

A Hæc dicens, credibilia ac probabilia Spartiatis dicere visus est, multóque maiore parte sententiarum absolutus. Cæterùm Argos ita viris desolatum est vt serui eorum res omnes susceperint, atque magistratus administrarint, dum filii cæsorum ad puberem adoleuere ætatem: qui sese in suum ius asserentes, ac reuersi Argos, mancipia eiecêre. Serui eiecti, prælio Tirynthem obtinuere, [a] eatenus quidem dum
B fuit in eis mutua beneuolentia, & donec ad eos venit vates quidã Cleander, genere Phigaseus ab Arcadia. is persuasit seruis vt dominos adorirentur: vnde bellum inter eos diuturnum extitit, donec Argiui ægrè euasêre victores. Ob hoc igitur aiunt Argiui Cleomenem ad insaniam redactum, malè periisse. Ipsi autem Spartiatæ negant ab vllo dæmonio Cleomenem ad insa-
C niam redactum: sed conuersatione Scytharum, intemperantem meri esse factum, & idcirco furiosum. Scythas enim Nomades, post illatum sibi à Dario bellum, ad illum vlciscendum perstitisse, missísque Spartam nuntiis ad societatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex vtrorumque vtilitate foret vt ipsi quidem Scythæ iuxta flumen Phasin conarentur Medicam regionem inuadere, Spartiatæ verò
D ab Epheso ascendere, & ad certum locum vtrique occurrerent. Cum iis Scythis qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleomenem aiunt, atque ex eo nimiam didicisse potandi intemperantiam: séque ob id eum insanisse arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere volunt, aiũt, Episcythison, *id est, age Scytham.* Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi verò videtur ille has pœnas Demarato pependisse.

E Eum autem esse defunctum vbi audiêre AEginetæ, Spartam nũtios misêre, vociferatũ cõtra Leutychidẽ de obsidibus qui Athenis tenerẽtur. His Lacedęmonii, consilio inito, multũ iniuriæ à Leutychide illatũ esse cẽsuerũt,

[a] Fuitque mutua inter eos concordia, donec ad seruos venit, &c.

hominémque dedendum, quem illi AEginam deportarent pro iis qui Athenis tenerentur. Hunc quum essent ducturi AEginetæ, tunc ad eos Theasides Leoprepis filius, vir Spartæ probatus, Quid, inquit, viri AEginetæ facere vultis? regémne Spartiatarum deditum à suis ciuibus abducere? Si nunc præ iracundia Spartiatæ ita decreuerunt, cauete nequod exitiale malum in vestram regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis AEginetæ ab illo abducendo supersederũt, hac tamen conditione vt secum profectus Athenas Leutychides redderet sibi viros qui illic depositi essent. Vbi Athenas venit Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (vt qui reddere nollent) tergiuersari, quòd dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideóque iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantibus se reddituros, Leutychides, Facite, inquit, Athenienses vtrum ipsi vultis, si reddetis, sanctè facturi: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum contigerit Spartæ, volo referre: Dicimus nos Spartiatæ fuisse tertia abhinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cùm aliis summis laudibus excellebat, tum iustitia inter omnes optimè audiebat qui per id tempus Lacedæmonẽ incolebant. Et huic procedente tempore contigisse vt vir quidam Milesius Spartam venerit, hominis conueniendi gratia, atque ita fit loquutus, Ego sum vir Milesius, qui ad tuam Glauce fruendam iustitiam venio. Nam quum esset tua fama celebris cùm per omnem aliam Græciam, tum verò per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum, Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tutò fundata, [a] & ob id videre licet eosdem homines nihil habere pecuniarum.

[a] Et pecunias nequaquam ab iisdem possideri videmus.

A καὶ μιν κατέκειναν, ἔκδοτον ἀγεσθαι ἐς Αἴγιναν αὐτὶ τῶν ἐν Ἀθηνῇσι ἐγκαλεόντων ἀνδρῶν. μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινητέων τὸν Λευτυχίδεα, εἶπέ σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν τῇ Σπάρτῃ δόκιμος ἀνήρ, Τί βούλεσθε ποιέειν ἄνδρες Αἰγινῆται, τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδοτον γενόμενον τοῦ τῶν πολιητέων ἄρχειν; εἰ νεῶν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅκως δὲ ὑστέρης μή τι ὑμῖν, εὖ
B ἴσθι τοῦτο προφάσιος, πρωΐην ἀγαθὸν ἐς τὸ χωρίον ἐσβάλωσι. Ταῦτα ἀκούσαντες ⓐ Αἰγινῆται, ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς. ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοιῇδε, ὅτι ἀποπεμφθὲν Λευτυχίδεα ἐς Ἀθήνας, ἀποδοῦναι Αἰγινήτῃσι τοὺς ἄνδρας. ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτυχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτεε τοὺς παρακαταθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι τοιάδε σοφίσαντο εἶπον, οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο σφέας εἶναι τοὺς βασιλέας πα-
C ρεσθαι, καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἑτέρῳ ἄνευ τοῦ ἑτέρου ἀποδιδόναι. οὐ φαμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων, ἔλεξέ σφι Λευτυχίδης τάδε, Ὦ Ἀθηναῖοι, ποιέετε μὴν ὁκότερα βούλεσθε αὐτοί. καὶ γὰρ ἀποδιδόντες, ποιέετε ὅσια· καὶ μὴ ἀποδιδόντες, τὰ ἐναντία τουτέων. ὀκτὼ μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ στρωφεύσεσθαι μέλλεσθαι τοὺς τοιούτους, βουλόμενος ὑμῖν εἶπαι. λέγομεν ἡμεῖς ⓐ Σπαρτιῆται γίνεσθαι ἐν τῇ 229
D Λακεδαίμονι κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμέο, Γλαῦκον Ἐπικυδείδεος παῖδα· τοῦτον τὸν ἄνδρα φαμὲν πάντα τὰ ἄλλα πρήσσοντα τοὺς προσήκοντα, καὶ δὴ καὶ ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης πέρι, πάντων ὅσοι τὴν Λακεδαίμονα τότον τὸν χρόνον οἴκεον. στρωφᾶσθαι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἐπυθομένῳ τάδε λέγομεν· ἄνδρα Μιλήσιον, ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην, βούλεσθαί οἱ ἐλθεῖν ἐς λόγους, τοιάδε· Εἰμὶ μὲν
E Μιλήσιος, ἥκω δὲ τῆς σῆς Γλαύκης δικαιοσύνης βουλόμενος ἀπολαῦσαι· ὡς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ τῇ Ἰωνίῃ τῆς σῆς δικαιοσύνης λόγος πολλός, ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν καὶ ὅτι ἐπικίνδυνόν ἐστι ἀεὶκοτε ἡ Ἰωνίη, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλέως ἱδρυμένη· καὶ διότι χρήματα οὐδαμᾶ τοῖσι αὐτοῖσι ἐστὶ ὁρᾶν ἔχοντα.

» Τῶν τε ὧν ὑπιλεγομένῳ, καὶ βουλευο-
» μένῳ, ἔδοξέ μοι, τὰ ἡμίσεα πάσης τῆς οὐσίης
» ἐξαργυρώσαντα, θέσθαι τῷδε σοι· σὺ δ' ἐξε-
» πισταμένῳ ὡς μοι κείμενα ἔσται τῷδε σοὶ
» σῶα. σὺ δὴ μοι τὰ χρήματα δέξαι, καὶ
» τάδε τὰ σύμβολα σῴζε λαβών. ὃς δ' ἂν
» ἔχων ταῦτα ἀπαιτέῃ, τούτῳ ἀποδοῦναι. ὁ
» μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἦκων ξεῖνος τοσαῦτα
» ἔλεξε· Γλαύκῳ δὲ ἐδέξατο τὴν θέσιν τα-
» ύτην, ὅτε τὰ εἰρημένῳ λόγῳ. χρόνῳ δὲ
» πολλῷ διελθόντος, ἦλθον ἐς τὴν Σπάρτην
» τοὺς τοῦ θεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖ-
» δες. ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ, καὶ
» ἀποφαινόντες τὰ σύμβολα, ἀπαίτεον τὰ
» χρήματα. ὁ δὲ διωθέετο, αὐτοπροφασιόμενος
» τοιάδε, Οὔτε μέμνημαι τὸ παράπαν, οὔτε
» με τοιοῦδε φέρῃ σαφὲς εἰδέναι τούτεων ὧν ὑμεῖς
» λέγετε. βούλομαί τε, ἀναμνησθείς, ποιέειν
» πᾶν τὸ δίκαιον. ἢν γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀπο-
» δοῦναι· καὶ εἴγε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νόμοισι
» τοῖσι Ἑλλήνων χρησόμενος ἐς ὑμέας. ταῦτα
» ὧν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς τέταρτον
» μῆνα ἀπὸ τοῦδε. οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμ-
» φορὴν ποιεύμενοι, ἀπαλλάσσοντο, ὡς ἀπε-
» στερημένοι τῶν χρημάτων. Γλαῦκος δ' ἐπο-
» ρεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστη-
» ρίῳ. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ
» ὅρκῳ τὰ χρήματα λήσεται, ἡ Πυθίη με-
» τέρχεται τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι,

» Γλαῦκ' Ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρ-
» διον οὕτω,
» Ὅρκῳ νικῆσαι, καὶ χρήματα λῆσαι θυμῷ·
» Ὅρκου ἔπι θάνατός γε καὶ ὑστέρῳ ἀνδρὶ μένει.
» Ἀλλ' ὅρκου παῖς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδὲ τι χεῖρες,
» Οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἷος ἑλὼν πᾶσαν
» Συμμάρψας ὀλέσῃ ἠμενίου, καὶ οἶκον ἅπαντα·
» Ἀνδρὸς δὲ ὑστέρου ἠμὲν μετόπισθεν ἀμείνων.

» Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τοῦ
» θεοῦ πρήγτερον αὖτις ἐχειν τῶν ῥηθέντων· ἡ δὲ
» Πυθίη ἔφη, Τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ
» ποιῆσαι, ἶσον δυνατόν. Γλαῦκος μὲν δή,
» μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους,

A Hæc reputanti mihi atque consultanti visum est dimidium mei census in pecuniam redactum deponere penes te, quòd probè intelligo hæc penes te depositа mihi incolumia fore: tu verò has pecunias accipe, & hanc notam, quam vnà custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei reddito. Hæc hospes qui Milèto venerat dixit: atque ea conditione depositū Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filii eius qui pecuniam deposuerat, Spartam veniunt, Glaucum conueniunt: exhibitáque nota pecuniam repoſcunt. Ille enimuero repellere homines, atque his verbis è contrario respondere, Neque istius rei quicquam reminiscor, neque ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen, [a] reminiscens, quicquid iustum fuerit facere, & si accepi, iure optimo reddere: sin à principio non accepi, Græcorum legibus in vos vti. Ad quod confirmandum præstituo vobis tēpus hinc ad quatuor menses. Ita Milesii [b] facta iactura, tanquam fraudati pecunia, discesserе: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultanti an ὅρκῳ, *id est, iureiurando*, pecuniam prædaretur, Pythia respōdit his versibus,

a Si reminiscar.

b Calamitatem se passos existimantes, vt qui pecunia fraudati essent.

D *Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus*
Sic orco vicisse, interuertisseque nummos:
Deiera, & euorcum quoniã manet exitus idem.
Ast orci natus, qui nomine, qui manibus qui
Nullis est pedibus, rapidè aduenit, vsque adeo dum
Conuoluens omnem perdat prolémque domúmque:
Cum sobole euorci melius sed postea agetur.

E His auditis Glaucus veniam sibi eorum quæ dixisset vt daret, deum obsecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deum & facere. Tunc Glaucus accitis Milesiis hospitibus

pecuniam reddidit. Cur autem hęc oratio apud vos instituta est, dicetur: Glauci nunc nulla supereſt neque ſoboles neque domus, quæ illius censeatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonum est nihil aliud de deposito cogitare quàm vt repetentibus reddatur. Leutychides hæc loquutus, quum nihilo magis ab Atheniēſibus audiretur, discessit.

A ἀποδιδοῖ σφι τὰ χρήματα. τῷ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὦ Ἀθηναῖοι ὧδε ὥρμηται λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νεὼ οὔτε τι ἀπόγονον ὅστις ἐστὶν ὁδεμίη νομίζομένη εἶ Γλαύκου· ἐκ τοῦτο εἶναί τε τωὐτὸ ῥίζος ἐκ Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέεσθαι τῶν παρεοντα θήκης ἄλλο, ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι. Λευτυχίδης μὲν εἴπας ταῦτα, ὡς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο.

B Οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας, τῶν ἐς Ἀθηναίους ὕβρισαν, Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε· μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὡς ὑπωρκισμένοισι τοὺς Ἀθηναίους πρεσβυάζοντο καὶ, ἐπ' ᾧ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντήρης ὅτι σοφωτάτῳ λοχήσαντες ὧν, τὴν θωρείδα νῆα εἷλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων. λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν. Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων, οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ σφι πρῶτα μηχανήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτῃσι. καὶ ἐπ' ᾧ δὴ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ἀνὴρ δόκιμος, τοῦτο μεμφόμενος τοῖσι Αἰγινήτῃσι, πρότερον ἑωυτὸν ὀξέλασε ἐκ τῆς νήσου· μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, σεωυτίζεται Ἀθηναίοισι πρόδοσίν Αἰγίνης, φήσας ἐν ἡμέρῃ ὅτευ χρήσῃ, καὶ ἐκείνους ἐς ἐπὶ ἥκειν δεησόμενος βοηθέειν. μετὰ ταῦτα, καταλαμβανόμενος ὑπὸ τῶν συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὴν καλεομένην πόλιν. Ἀθηναῖοι δὲ οὐ προσεγίνοντο ἐς δέον· οὐ γὰρ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι Αἰγινητέων συμβαλέειν. ἐν ᾧ ὦν Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσθαί σφι νέῃσι, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ χρήματα. οἱ γὰρ Κορίνθιοι (ἔσαν γὰρ σφι τῶν τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα) Ἀθηναίοισι δεδοσαν δεομένοισι εἴκοσι νέας, δίδοσι δὲ πεντηκοντόρους ἀποδόμενοι. δωρεὴν γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἔξεστι δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἑβδομήκοντα τὰς πάσας νέας, ἔπλεον ὅτι τάχιστα Αἰγινητέων· καὶ ὑστέρησαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκειμένης.

230

Νικόδρομος ὁ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν χειμῶνα οὐ προσῆμοντο ἐς πλοῖον ἐσβάς, ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης. σὺν δὲ τῷ καὶ ἄλλοι τῶν Αἰγινητέων εἵποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκήσαι ἔδοσαν. ὑστερον δὲ οὗτοι ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας. τοῦτο μὲν δὴ ὕστερον ἐγένετο. Αἰγινητέων δὲ τῷ παχέες, ἐπθυμησάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ, ἐπεκράτησαν· καὶ ἐπειτα σφέας χρωσάμενοι, ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄλλος σφι ἐγένετο, ὃ ἐκφυγεῖν οὐκ οἷοί τε ἐγένοντο βιηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἢ σφι ἱλεοὺς γενέσθαι τοὺς θεούς. ἑπτακοσίους γὰρ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες, ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες· εἷς δέ τις τουτέων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ, καταφεύγει πρὸς τὸ ἕδος τῶν Δήμητρος θεσμοφόρου. διωκόμενος δὲ τῷ διώκοντι, εἶχετο. οἱ δὲ, ἐντεῦθεν μὲν ἀποσπάσαι οὐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες ἐγένοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας, ἦγον οὕτω. αἱ χεῖρες δὲ κεῖναι ἐμπεφυκυῖαι ἔσαν τοῖσι διώκουσι. τοῦτο μὲν νυν σφέας οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο. Ἀθηναίοισι δὲ ἦκοισι ναυμαχήσουσι νηυσὶ ἑβδομήκοντα· ἑωυτῶν δὲ τῇ ναυμαχίῃ, ἐπεκαλέοντο τούτους αὐτοὺς τοῦ καὶ πρότερον, Ἀργείους· καὶ δὴ σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέοισι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγινήτῃσι νέες αἰτηθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος, ἔσχον τε ἐς τὸν Ἀργολίδα χώρην, καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνίων ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ· καὶ σφι ὑπὸ Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη, χίλια τάλαντα ἐκτίσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι μὲν νυν συγγνόντες ἀδικήσαι, ὡμολόγησαν, ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες, ἀζήμιοι ἦσαν. Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγνώσκοντο, ἔσαν τε ἄμφα δέκεσι. λέγουσι δὲ τάδε δεομένοισι, ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθησε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους. ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας· τουτέων δὲ πλεῦνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ.

Qui quum ad diem nō adesſent, conſcelo nauigio Nicodromus ex AEgina profugit, aliis nōnullis AEginetarum eum comitantibus, quibus Athenienſes Suniū incolendum dederunt. Vnde iſti prodeuntes, eos qui in inſula erāt AEginetas & ferebant & agebāt. ſed hæc poſterius acta ſunt. Cæterùm proceres AEginetarum, ſuperata plebe quę vnà cum Nicodromo tumultum in ipſis fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem abducebant. Vnde piaculum admiſere quod nullo ſtudio expiare potuerunt, præoccupatique, prius ex inſula ſunt deiecti quàm deum ſibi propitiarent. nam quum ſeptingentos è plebe quos viuos ceperāt, ad necem educerent, vnus eorū è vinculis elapſus fugit ad Cereris legiferæ veſtibulum, eiúſque cardinibus prehēſis adhærebat: quē illi quum auellere non poſſent, abſciſſis viri manibus ita deduxerunt: quæ manus cardinibus conſertę manſerunt. Hæc quum ipſis feciſſent AEginetæ, claſſe ſeptuaginta nauiū cum Athenienſibus qui ſuperuenere congreſſi, ſuperantur. Victi nauali prælio, eoſdem quos prius Argiuos in auxilium vocauerūt: ſed illi noluere eis amplius auxilio eſſe, cauſati quòd & naues AEginæ neceſſariò ſumptæ à Cleomene oram Argolidem tenuiſſent, & ipſi cum Lacedæmoniis in terrā deſcendiſſent, vt nonnulli quoque è Sicyoniis nauibus deſcenderent in eadem contra ipſos expeditione. Quo nomine vtriſq; multa ab Argiuis iniuncta eſt mille talētorum, quorum quingena vterque populus ſolueret. ſed quum Sicyonii ſuam culpā agnoſcentes, centū talentis cum Argiuis decidiſſent, AEginetę ne agnoſcere quidem culpam voluere: erant enim ſuperbiores. Eapropter rogantibus eis nemo amplius Argiuorum publicè auxilium tulit, ſed voluntariorum circiter mille, duce quodam cui nomen erat EVrybates, [a] quinq; palmarū viro. quorum plerique non remeauere, ſed in AEgina ſub Athenienſibus occubuere.

a Qui quinque gymnaſtica certamina obierat.

Et ipse dux EVrybates singulari certamine ter victor, quarto sub Sophane Decelis filio oppetiit. Verùm AEginetæ sua classe adorti incompositos Athenienses superauêre, eorúmq; naues quatuor cum ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum AEginetis contraxerant.

A αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίῃ ἐπασκέων, πρὸς μὲν ἀνδρὸς ἕξ τοιούτου ἀπολιπὼν, αὐτὸς δὲ τῷ τετάρτῳ Σωφανέος τοῦ Δεκελέος ἀποθνήσκει. Αἰγινῆται δὲ ἐσβαλόντες τοῖσι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ, ἐνίκησαν καὶ σφέων νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἷλον. Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας.

Perses autem quæ ipsius partes erant exequebatur, cùm famulo assiduè in memoriam B redigente vt reminiscereturAthenienſium, tum Pisistratidis assidetibus, Athenienséque criminantibus, tum cupiditate per hùc prætextum quo nixus erat, subigendi Græcos quicunque sibi terram & aquam denegassent. Itaque Mardonium, qui malè rénaualem gesserat, præfectura amouit, aliósque designatos duces aduersus Eretriam & Athenas misit, Datin genere Medum, & Artapherné Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis vt Athenas atque Eretriam diriperent, captiuósque in cóspectum adducerent. Postquam hi duces declarati, ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copiæ omnes, vt singulis erant imperatę: ad hęc hippagogę nàues, quas superiore Darius anno mandauerat tributariis suis præparãdas. D In has introductis equis atque terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contẽderunt. Hîc non recto cursu secundum continentẽ, Hellespontum & Thraciam versus nauigabant, sed è Samo vnde soluerant, præter Icariũ, intérque insulas: præcipuè quidem (vt ego scitio) metu circumeundi Athon, quẽ superiori anno circumnauigãtes, magnam iacturam fecerant: sed E & coacti propter Naxon, quam antea non cepissent. ad quam posteaquã ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim vt primũ copię ducerentur, Persæ vrgebant) Naxii memores priorũ, fugą se in montes concitauerũt, σαν) μεμνημένοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι, πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες,

Ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἐωυτῷ ἐποίεε, ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ παραπέντος, μεμνῆσθαί μιν τῶν Ἀθηναίων, καὶ Πεισιστρατιδέων παρεσκευημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους. ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δᾶτις ταύτης ἐχόμενος τοῦ Φάσιος, καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ, Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως συνήρπασε σὺν στόλῳ, τοῦ δὲ λοιποῦ στρατηγοὺς ἄλλους δὲ στρατηγοὺς ἀποδέξας, ἀπέστειλε ἐπί τε Ἐρέτρειαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐὸντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα, C ἀδελφιδέον ἑωυτοῦ. σὺν τοῦτοι λόγῳ δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσοντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτρειαν, ἄγειν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ ἀνδράποδα. ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέντες παρὰ βασιλέος, ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήιον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι στρατὸν πολλὸν πεζὸν εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχθεὶς ἑκάστοισι, στρατευομένοισι

προσῆγοντο δὲ καὶ ἱππαγωγοὶ νέες, τὰς τῷ πρότερον ἔτεϊ προσπεποίηντο ἑωυτῷ διασμοφόροισι Δᾶτις ἐπιμάζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας, καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας, ἔπλεον ἑξακοσίοισι πλοίοισι ἐς τὴν Ἰωνίην. οὐκ ἔσχε δὲ τὸν πρὸς τὴν ἤπειρον ἔχον τὰς νέας ἰθὺ τε Ἕλλης πόντου καὶ τὸ Θρηίκιον, ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμεώμενοι, παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο. ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μᾶλλον τὸν περίπλοον τὸν Ἄθω, ὅτι τῷ πρότερον ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτην τὴν κομιδὴν, μεγάλως συνεπλάησαν πρὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ Νάξος σφέας ἐξανάλωσε, πρότερον οὐκ ἀλοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ταύτῃ γὰρ δὴ πρώτῃσι ἐπείχοντο στρατεύεσθαι οἱ Πέρ-

δοκέειν,

οὐδὲ ὑπέμειναν. Οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων, ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ὅτι τὰς ἄλλας νήσους ἀφήροντο. ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίεον, οἱ Δήλιοι, ἐκλιπόντες δὲ αὐτοὶ τὴν Δῆλον, οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τήνον. τῆς δὲ στρατιῆς κατὰπλεούσης, ὁ Δᾶτις προπλώσας, ὡς ἔα τὰς νέας προσ- τὴν Δῆλον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηναίῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα εἶεν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα, ἠγόρευέ σφι τάδε, » Ἄνδρες ἱροί, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ὀρθῶ- » τηδέα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ὅτι περ τοσοῦτό γε φρονέω, καὶ μοι ἐκ » βασιλῆος ὧδε ἐπέσταλται· ἐν ᾗ χώρῃ οἱ δύο » θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε » αὐτὴν τὴν χώρην, μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐ- » τῆς. νεῦ ὦν καὶ ἀπίτε ὅτι τὰ ὑμέτερα αὐ- » τέων, καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε. Ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι· μετὰ δὲ, λιβανωτοῦ τε μεγάλην πάλαντα καταπάσας ὅτι τοῦ βωμοῦ ἐθυμία σε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας, ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ὅτι τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα· ἅμα δὲ ἠγόρευε καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας μετὰ τοῦτον ἀναστῆναι ἐκ τῶν ἑωυτῶν χωρέων, καὶ ἑωυτῷ καὶ ὑστάτοισι παραμένειν ἐμέο οὐ σφεδεύσαντος. καὶ τοῦτο μὲν κου τέως αὐτοὺς ἐφύλασσε τὴν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ὅτι γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου, καὶ Ἀρτοξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπιξῆς γενεῶν, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ὅσα ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας· τὰ μὲν, ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῶν γενόμενα, τὰ δὲ, ἀπ' αὐτέων τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμωσάντων. ὥστε οὐδὲν εἰκὸς ἦν κινηθῆναι Δῆλον, τοπρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον. καὶ ἐν χρησμῷ ὧδε γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε,

Κινήσω δὲ Δῆλον, ἀκίνητον περ ἐοῦσαν.

δυνατὰ δὲ καὶ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρεῖος, ἐρξείης· Ξέρξης, ἀρηίος· Ἀρτοξέρξης, μέγας ἀρηίος. τούτους δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε αὖ ὀρθῶς καὶ γλώσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλέουσι. οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου, προσίσχον πρὸς τὰς νήσους. ἐνθεῦτεν δὲ στρατιὴν τε προσελαμβανον, καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον· ὡς

A non ausi resistere. Eorum autem quos adepti sunt Persæ quum in seruitutem rapuissent, delubra atque vrbem incenderunt. His actis ad cæteras insulas redeunt. Hæc dum isti agunt, Delii relicta & ipsi Delo fuga Tenum abeunt. Eò tendentes naues præcedens Datis non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito vbi Delii essent, missō caduceatore his eos verbis B affatus est, Viri sacri, quid fuga abiistis, non pro merito de me malè opinātes? Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dii geniti sunt, nequid aut eum locum aut eius incolas lædam. Redite igitur ad vestra ipsorum, & incolite insulam. Hæc Deliis per caduceatorem dixit: mox trecentas thuris libras super aram aggestas adoleuit. His actis ad- C uersus Eretriam primùm nauigauit, simul omnem classem, simul Iones pariter atque AEoles agens. Statimque ab illius digressu Delos tremuit, (vt Delii aiūt) ad meam vsque ætatem tunc & primùm & postremùm cōmota, deo mala ventura hominibus portendente. Nam sub Dario Hystaspis, & Xerxe Darii, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus iis deinceps ætatibus plus malorū passa est Græcia quàm viginti aliis antè Darium ætatibus, partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus: vt non ab re Delos commota sit, prius immobilis: de qua in oraculo ita scriptum erat,

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.

Et sanè in Græca lingua pollent hæc nomina, Dariūs, idem quod ἑξήϊος, *id est coercitor*: Xerxes, idē quod ἀρήϊος, *id est bellator, ad verbum, martius*: Artoxerxes, idem quod μέγας ἀρήϊος, *id est magnus bellator*. Barbari, postquam à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias tum liberos insulanorum obsides. Vt

verò insulas præternauigantes, A Caryſtum appulerunt, Caryſtiique negarunt ſe vel obſides daturos vel militaturos aduerſus vicinas ciuitates (videlicet Athenas & Eretriam ſignificãtes) Caryſtii tãdiu obſeſſi ſunt, eorúmque ager vaſtatus, donec in deditionem Perſarum venerunt. Eretrienſes autem audito Perſarũ exercitum aduerſum ſe venire, auxilia ab Athenienſibus implorauere. Quibus non deneganda auxilia rati Athenienſes, miſerũt B ſubſidio illis ea quatuor millia hominum qui Chalcidenſium equitum obtinuerant prædia. Sed Eretriẽſium haudquaquam ſyncerum erat conſilium, qui tametſi accerſebant Athenienſes, tamen ancipiti ſententia vacillabant: quibuſdam eorum cẽſentibus vrbem deferendam, & in cacumina Euboeæ eundum: quibuſdam, qui propria lucra à Perſis expectarent, proditionem molientibus. Horum vtrorumque animos animaduertens AEſchines Nothonis filius, Eretriẽſium primarius, patefecit Athenienſibus omnem præſentium rerum ſtatum, orauítque vt domum abirent, ne vnà cum illis occumberent. Hæc conſulenti AEſchini obtemperantes Athenienſes, illinc in Oropum tranſgreſſi, ſalutem ſibi pepererunt. At Perſæ eò aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanum & Choereas & AEgilia applicuerunt: potitique his locis, cõtinuò equos expoſuere, & tanquam cum hoſtibus conflicturi ſe inſtruxere. Aduerſus quos non decreuerunt Eretrienſes ſibi eſſe prodeundum: ſed quandoquidem ſententia de vrbe nõ deferenda euicerat, meritò dabant operam vt mœnia cuſtodirent. Adorientibus autem ea Perſis, acri pugna per ſex dies certatum eſt: multíſque vtrinque cadentibus, ſeptimo die EVphorbus Alcimachi filius, & Philagrus Cynei, inter populares ſuos viri ſpectati, filius, vrbem hoſtibus prodidere. Quam ingreſſi Perſæ, poſtquam templa ſpoliauere, incenderunt,

ὃ δὲ ἐπιπλέοντες ἐξ Νήσου, προσέσχον πρὸς Καρυστον, καὶ ὁμήρους μὲν ἐπὶ Καρυστίους οὔτε ἐδίδοσαν, οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀγυρείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας, σφίσι τούτους ἐπολιορκεόντων καὶ τὸν χώρον σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι πρέσβεας ἐς τοὺς Πέρσας τὸν γνώμην. Ἐρετριέες δὲ, πευσάμενοι τὸν στρατὸν τὴν Περσικὴν ὑπερφέρεα ὑπερπλέουσαν, Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς ἡμέεσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπιέπεσθαι τὸν ὑπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους κληρουχέοντας τῆς ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτους σφι δίδοσι ὁμήρους. τοὺς δὲ Ἐρετριέων τοῖσι ἄρα σφέων ὑγιὲς βούλευμα, οἱ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διαφορίας ἰδέας. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο σκολιπεῖν τὸν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης· ἄλλοι δ' αὐτέων, ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τῶν Περσέων οἴσεσθαι, προδιδόναι ἐπεβάλλοντο. μαθὼν δὲ ταῦτα ἐκεῖνος ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πρῶτα τὰ παρεόντα. σφι παρήγγειλε. προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαι σφέας ἐς τὸν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν, ἔσωζον σφέας αὐτούς· οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατὰ τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης ἐκ τέμενος, καὶ Χοιρέας, καὶ Αἰγίλια. καταχθέντες δὲ ἐς ταῦτα τὰ χωρία, αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο, καὶ προσεβάλλοντο ὡς προσιούμενοι τοῖσι ἐναντίοισι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν οὐ μαχέσασθαι οὐκ ἐπῃνέοντο βουλεύειν, εἴκως δὲ διαφυλάξαντες τὰ τείχεα, τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπεί τε οὐκέτι μὴ σκολιπεῖν τὸν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης κατὰ τὸ τεῖχος, ἐπέσχον μὲν ὀλίγας ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου, καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι τὸν πόλιν. οἱ δὲ, ἐσελθόντες ἐς τὸν πόλιν, τὸ μὲν, τὰ ἱερὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν,

προδ. τούτων σφι τὴν χώρην, διαφ.

ἐπιπνεύμενοι τὴν ἐν Σάρδεσι κατακαυθέντων ἱρῶν τῦτο δὴ, τοὺς ἀνθρώπους ἐνδραποδίσαντο, κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ διατρίψαντες ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικήν, κατέρχοντές τε πολλὸν, καὶ δοκέοντες ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις ποιήσειν τὰ ἐς τὸν Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ, ἐὼ γὰρ ὁ Μαραθὼν διατριβεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνίστατο, καὶ ἀληπτότατον τῆς Ἐρετρικῆς, ἐς τῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου. Ἀθηναῖοι δ' ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα· ἦρχον δὲ σφέων στρατηγοὶ δέκα· τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηναίων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φθύνοντι, ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ ἐστεφάνωσε. καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενος μὲν, τῶυτο ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ, τῇ ὑστέρῃ ὀλυμπιάδι τοῖσι αὐτοῖσι ἵπποισι νικᾷ, τῷ δὴ καὶ Πεισιστράτῳ αἰσχυνθῆναι· καὶ τὴν νίκην πρὸς τούτῳ, κατῆλθε θέτι τὰ ἑωυτῦ ὑποστησόμενος: καὶ μιν ἀνελόμενον τοῖσι αὐτοῖσι ἵπποισι ἄλλην ὀλυμπιάδα, κατέλαβε ἀποθανὼν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, ὡς εἰκὸς ἐστὶ τοιούτους ἐόντας Πεισιστράτου. κτίσμασι δὲ οὗτοι μὲν χρᾶ ὁ Φρυγανήιον, νυκτὸς ὑπεξελάσαντες ἀνδρας. τεθάφθαι δὲ Κίμωνα τοῦτον τὸν ἄθλου, πέρην τῆς Λακεδαίμονος καλεομένης ὁδοῦ. κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ χρόνον καὶ τοὺς ἄλλους ἵππους τεθάφθαι αὖθις τοὺς τῆς ὀλυμπιάδος ἀνελόμενος· ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλα ἵππος πολλὰ ταὐτὸ τοῦτο. ΕΥ ἀγορεύω Λάκωνος· πλέω δὲ τούτων, οὐδαμῇ. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἐὼ τὰ πάντα τῷδε τῷ πατρὶ Μιλτιάδῃ πρεφόλμος ἐν τῇ Χερσονήσῳ· ὁ δὲ νεώτερος πρὸς αὐτῷ Κίμωνι Ἀθηναῖοι, ἐθέλοντα ἔχειν ἀπὸ τῶν οἰκιέων τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω, Μιλτιάδης. ἔσπε δὲ ὧν τότε ὁ Μιλτιάδης ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου, ἐκπεφυγὼν διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ, ὑπὸ Φοινίκων αὐτὸν οἱ διεδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου, καὶ πολλὸς ἐποιδύνετο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ, ἐκφυγόντα τε τούτους,

A in vltionem eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus iussu Darii in seruitutem captis.

Potiti Eretria, & aliquot illic dies morati, in Atticam nauigauerunt, túncque magnam partem vastauerunt, rati idem facturos Athenienses quod Eretrienses fecissent: erat enim locus Atticæ Marathon proximè Eretriam, ad equitandum opportunissimus, quò illos Hippias Pisistrati filius deducebat. Eôdem Athenienses & ipsi re audita ad vim arcendam processerunt, decem præfectis sibi ducibus: quorum decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimonem Stesagoræ filium fugere ex Athenis Pisistratum Hippocratis contigerat: & dum fugit, obtinere Olympiadē quadriiugo certamine: quam victoriam muneris gratia transtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximáque Olympiade eisdem equabus aliam Olympiadem quum vicisset, à filiis Pisistrati interfectus est, non iam viuo Pisistrato. Interfectus est autem ad Prytaneum, noctu summissis percussoribus: sepultúsque ante vrbem trans viam quæ vocatur Diacœle: & eregione sepultæ sunt equæ illæ quæ tres Olympiacas victorias reportarant. Idem quod iste, iam aliæ equæ fecerant, quæ fuerunt Euagoræ Lagonis: aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorum Cimonis Stesagoras, apud Miltiadem patruum in Chersoneso educabatur: minor autem apud ipsum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Chersonesi conditore. Hic igitur Miltiades è Chersoneso tunc profectus, dux Athenienſium erat, è duplici cæde elapsus: semel, quum eū Phœnices vsque ad Imbrū persequuti sunt, magni facientes capere hominem vt ad regem perdūcerēt: iterum, quum ab iis elapsum,

domum ſuam reuerſum, ac ſe reducem eſſe exiſtimantem, inimici ſui exceperunt, & ad iudicium deduxerunt, accuſantes occupatæ in Cherſoneſo tyrannidis. Hoc reatu liberatus, ſuffragiis populi dux declaratus eſt. Duces autem quum adhuc in vrbe eſſent, ante omnia legatum Spartam mittunt Phidippidem, illum quidem Athenienſem, ſed tabellariam operam facitãtem. Huic Phidippidi, vt ipſe refert, & Athenienſibus renuntiauit, circa Parthenium montem, qui ſupra Tegeam eſt, obuius fuit Pan: compellatóq; nominatim Phidippide, iuſſit nuntiari Athenienſibus quid ita illi nullam gererent curam ſui, qui bene ipſis vellet, quíque iam ſæpenumero de eis bene meritus fuiſſet atque etiam futurus eſſet. His verbis fide habita, Athenienſes, quòd eorum iam ſtatus erat bene conſtitutus, extruxerunt ſub arce templum Panis: illíque annuis hoſtiis, ex quo nuntium accepere, ſacrificant, & ardenti candelabro ſupplicant. Phidippides autem hic qui ſibi Pana dixit apparuiſſe tunc quum à ducibus miſſus eſt,[a] iterum Athenis egreſſus, Spartam peruenit, adienſque magiſtratus, Lacedæmonii, inquit, orant vos Athenienſes vt ſibi opem feratis, nec ciuitatem inter Græcos vetuſtiſſimam cõtemnatis, in diſcrimen adductã, ne barbaris viris ſeruiat. Etenim Eretria direpta eſt, inſigníque ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expoſitis, placebat quidem Lacedæmoniis opem ferre Athenienſibus: ſed id ſibi impoſſibile confeſtim facere erat, nolentibus legem rumpere. nam erat nonus dies inſtantis menſis, quo die negabant ſe progreſſuros, nec niſi orbe lunari impleto. Et iſti quidem plenilunium expectabant. Hippiæ autem Piſiſtrati filio, qui barbaros in Marathonẽ perducebat, viſũ hoc in ſomnis ſuperiore nocte oblatũ eſt: Videbatur ſibi Hippias cũ matre concũbere.

[a] Poſtridie quàm Athenis egreſſus eſt. *Ad verbum, Secundanus ex Athenienſium vrbe fuit Sparta. At Valla δευτεραῖος accepit pro δεύτερον. Sic infrà in hoc eodem libro, τεταρταῖος ἐκ Σπάρτης ἱκόμενον ἐς τὴν Κλεωνάς.*

A καὶ ἀπικόμενον ἐς τοὺς ἐωϋτοῦ, δοκέοντά τε ἤδη ἐν σωτηρίῃ, ἤδη τὸ ὀφειλόμενον μιν οἱ ἐν θρόῳ ἐποιήσαντο, ἐπὶ δικαστήριον αὐτὸν ἐσαγαγόντες, ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τοῦτο, στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέδεκτο, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου. καὶ δὴ πρῶτα μὲν, ἐόντες ἔτι ἐν τῇ ἄστει οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμποισι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδεα, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τὰ μελετῶντα. τῇ δὴ (ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης, καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελε) ἐπὶ τὸ Παρθένιον οὔρεος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν ἐφοίτησε. βοῶσαν δὲ τοῦνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα, Ἀθηναίοισι κελεύσαι ἀπαγγέλλαι ὅτι ἐωϋτοῦ ἐόντος σφι εὐνόου καὶ πολλάκις ἤδη ὠφελήσαντος, ἐόντος δέ σφι χρησίμου, τά δέ τι καὶ ἐσορῶντος. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι, καταστάντων σφίσι οὐκ ἧσσον τῶν πρηγμάτων, πιστεύσαντες εἶναι ἀληθέα, ἱδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλι Πανὸς ἱρόν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετείῃσι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται. τότε δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὡς τε πρὸς ἐφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τῆς Ἀθηναίων ἀστεος ἐν Σπάρτῃ ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε, Ὦ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμέων δέονται σφίσι βοηθῆσαι, καὶ μὴ περιιδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δουλοσύνῃ περιπεσοῦσαν ἀνδράσι βαρβάροις. καὶ νῦν Ἐρέτριά τε νεῶν ἐνδραποδίσθη, ἡ πόλι λοιμῷ ἡ Ἑλλὰς μέγα ἐγένετο ἀσθενεστέρη. ὁ μὲν δὴ σφι ταῦτα ἀγγελλόμενα ἀπήγγελε· τοῖσι δὲ ἔδοξε μὲν βοηθέειν Ἀθηναίοισι, ἀδυνατέειν δὲ σφι ἐν τῷ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον. ἐν γὰρ ἰσταμένῃ τῇ μηνὸς εἶναι τὴν· εἶναι δὲ οὐκ ἐξελθόντας φανερὰ ἦν, μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου. οὕτω μὲν νυν ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἐμίνυθον. τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγέετο Ἵππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς προηγορμένης νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Ἵππιης τῇ μητρὶ τῇ ἑωϋτοῦ συγκατακλι-

B

C

D

E

ἡμεροδρόμου

συκεβάλ-

στίνεβάλλετο ὧν ἐκ τῦ ὀνείρου, καὶ τελθών A
ἐς τὰς Ἀθήνας, ὁ ἀναστωσάμενος τὴν ἀρ-
χὴν, τελθυτήσειν ἐν τῇ ἑωϋτοῦ γηραιός. ἐκ
μὲν δὴ τῆς ὄψιος στίνεβάλλετο τῶν τα. τότε
δὲ καὶ τῇδε ἐπελθόντι, τῦτο μὲν, τὰ ἀνδράποδα
τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον τὴν
Στυρέων, καλεομένην δὲ Ἀιγίλιαν· τῦτο
δὲ, καταμολθίας ἐς Μαραθῶνα τὰς
νέας ὥρμιζε σφέας. ἐκβαίνοντας δὲ ἐς τὴν γῆν
τοὺς βαρβάρους διέπαυε. καὶ οἱ τῶν τα διέ-
πιπτε ἐπιπλήξ τε πρήσσειν τε καὶ βῆξαι μεζό- B
νως ἢ ὡς εἰώθεε· οἷα δὲ πρεσβυτέρῳ ἐόντι, τῶν
ὀδόντων οἱ πλόκες ἐσείοντο. τουτέων ὦν ἕνα
τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει κάτω βίης βήξας.
ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτῦ, ἐπειρέ-
ετο πολλὴν σπουδὴν ἐξευρεῖν. ὡς δὲ οὐκ
ἐφαίνετό οἱ ὁ ὀδοὺς, ἀναστενάξας, εἶπε πρὸς
τὸν παρεστεῶτας, Ἦ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη
ἐστί, οὐδέ μιν δυνησόμεθα κατοχείλαι
πᾶσαν. ὁκόσον δέ τι μοι μέρος μετῆν, C
ὁ ὀδοὺς μετέχει. Ἰπποίης μὲν δὴ τοιῦτον
τὸν ὄψιν στίνεβάλλετο ἐξελυθέναι. Ἀθη-
ναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένεϊ Ἡρα-
κλέος, ἐπιπλὸν βοηθέοντες Πλαταιέες
πανδημεί. καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας
234 αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες, καὶ
πόνους κατ' αὐτέων οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς
ἤδη ἀναιρέοντο. ἔδοσαν δὲ ὧδε· πιεζόμενοι
κατὰ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες, ἐδίδοσαν
τῷ τῷ βουλομένῳ Κλεομενεί τε τῷ Ἀ-
ναξανδρίδεω καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας D
αὐτοὺς. οἱ δὲ, οὐ δεχόμενοι, ἔλεγόν σφι τάδε,
Ἡμεῖς μὲν ἑκατέρω τε οἰκόμεν, καὶ ὑμῖν
τοιήδε τις γνώμη ἂν ὀπτικοίη ψυχρὴ φαί-
νεται εἶναι πολλάκις ἐξανδραποδισθεῖσι ἢ
τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλεύομεν δὲ
ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλη-
σιοχώροισί τε καὶ δυσπρήκτοισι, καὶ ἡμιν μὲν ἐοῦσι οὐ
κακοῖσι. Ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακε-
δαιμόνιοι, οὐ κατὰ νόον οὕτω τῇ Πλαται-
έων, ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν E
πόνους, συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαι-
μόνιοι μὲν νυν Πλαταιεῦσι ταῦτα συνε-
βούλευον· οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀ-
θηναίων ἱρὰ ποιεῦντων τοῖσι δυώδεκα θεοῖσι,
ἱκέται ἱζόμενοι βωμὸν, ἐδίδοσαν
σφέας αὐτούς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα,

Quo ex somnio coniectabat fore vt reuersus Athenas, ac recepto dominatu senex domi suæ obiret. Hunc in modum interpretabatur visum suum. Dum autē prædam Eretriēsem quam deposuerat, in insulam Styreorū nomine AEgileā, reportat, dúmque naues ad Marathonem appulsas in stationibus locat, ac barbaros in terram egressos disponit, ei talia administranti cōtigit sternutatio, tussísque solito vehementior. vnde concussis eius, vtpote senis, plerisque dentibus, vnus illorum ex violentia tussiēdi excussus est, & in arenā delapsus: qui magna adhibita ad inueniēdum diligentia, quū tamen non appareret, suspirans Hippias, ad eos qui aderant ait, Hæc terra nō est nostra, nec eā poterimus nobis subiectam efficere, [a] sed tantummodo partem, quātum spatii dens qui mihi aderat, obtinet. Huc Hippias suam visionem interpretabatur euasisse. Atheniēsibus autē apud Herculis fanū instructis superuenere auxilio Platæenses, omni cum populo, qui sese Athenienſibus dediderāt, & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenienses: Dediderant autem sese hoc modo: Quum à Thebanis premerētur Platæenses, primùm Cleomeni Anaxandridæ, qui interuenerat, atque Lacedæmoniis sese dediderant: à quibus tamen recepti non sunt, hac oratione vtētibus, A nobis qui procul habitamus, frigidum quoddam fuerit vobis auxilium. nā priusquam nostrū quisquā audiat, possitis occupati ab hostib⁹ sæpe expugnari. Suademus autem vt vosipsos Athenienſibus dedatis, vicinis pariter & ad tutandum non inualidis. Hoc Lacedæmonii non tam cōsulebant Platæensibus quòd eis bene vellent, quàm quòd optarēt Athenienses defatigari Bœotio bello. Id suadētibus Lacedæmoniis non aduersati Platæenses, aditis Athenienſibus, dum rem diuinam duodecim diis faciunt, eis ad aram suppliciter sedentes sese dediderunt. Aduersus quos Thebani re audita,

[a] Sed eam illius portionem quæ ad me pertinebat, dēs possidet.

exercitum duxerunt, in eorúmque auxilium Athenienſes venerunt. Sed dum conſerturi prælium eſſent, Corinthii haud contemnendam ſibi rem putantes, ad eos reconciliandos interuenere: atque vtrorumque permiſſu regionem hunc in modum terminarunt, vt Thebani eos Bœotos qui nollent inter Bœotos cẽſeri, ſineret facere quod vellent. Hoc vbi decreuere Corinthii, abſceſſere. Abſcedentes quoque Athenienſes aggreſſi Thebani ſunt, cõmiſſáque pugna, repulſi. vnde Atheniẽſes trãſgreſſi quos Corinthii ſtatuerant terminos, [a] Aſopum fecerunt limité Thebanis. Ergo Platæẽſes Atheniẽſibus ſeſe quum dedidiſſent, ad Marathonem tunc auxilio venerunt. Erant autem in Athenienſium ducibus ancipites ſentẽtiæ, aliis vetãtibus fieri prælium: pauciores enim ſe eſſe quàm vt cum Medis confligerent: aliis (quorum erat Miltiades) ad pugnandum hortantibus. Itaque quum eſſent bifariæ ſententiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, [b] tunc fortè polemarchũ, *id eſt, belli principem:* qui magiſtratus per ſuffragia electus in dãda faba, *hoc eſt, in declaranda ſententia*, vndecimus eſt. nam quõdam Athenienſes in dicenda ſẽtentia parem ducibus faciebant polemarchum. Ad hunc Miltiades, In te, inquit, nunc Callimache ſitum eſt, vtrum in ſeruitutẽ Athenæ redigantur, an tu eas liberãdo memoriam tui in omne æuum relinquas, qualem ne Harmodius quidem atque Ariſtogiton reliquerunt. Nam Atheniẽſes nũc in maximum omnium ex quo nati ſunt venere diſcrimen: qui ſi Medis ſuccumbant, palàm eſt quæ paſſuri ſint, traditi Hippiæ: ſin autẽ ſuperent, poterit hæc ciuitas vrbium Græciæ eſſici prima. Quo autẽm pacto hæc fieri poſſint, & quomodo ad te harum rerum arbitrium redeat, nunc exponam: Noſtræ, qui duces ſumus, bifariæ ſunt ſententiæ de prælio committendo: aliis id ſuadentibus, aliis diſſuadentibus: Qui niſi prælio cõmittimus, vereor ne magna exiſtat ſeditio, quæ mẽtes eorum ſoliciter

a Aſopũ & Hyſias Thebanis aduerſus Platæẽſes limitem ſtatuerunt. Ergo Pl.

b Tunc, quòd vndecimum ſuffragium ad eum pertineret, qui ex facta per fabã ſortitione polemarchus Athenienſium creatus eſſet, *vel, ductis faba ſortibus polem. Ath. creſſet.* (oli enim Athen. in ferendo ſuffragio par. duc. polemarchum faciebant) adiit Aphidnæum Miltiades, tunc polemarchum, eíque dixit, In te nunc ſitũ eſt Callimache, Athenas vel in ſeruitutem redigere, vel, illis liberatis, monumentum in omne æuum relinquere, quale ne Harmod.

A ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλαταιέας· Ἀθηναῖοι δὲ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ σφέων συμ-
μίσγειν μάχην, Κορίνθιοι οὐ προσεῖδον τοῦτο πρῆγμα ποιεύμενον, ἀλλὰ μεταλλάξαντες, ἐπὶ τε-
λεύτων ἀμφοτέρων, οὕρεσι σφι χώρια ἐπὶ τοῖσδε· ἐᾶν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ
βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίνθιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο. Ἀ-
θηναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί· ἐπιθέμενοι δὲ ἐνίκων τῇ μάχῃ. Κατ-
B αιρέοντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι ἐπὶ ὅρεσι, τούτους κατ-
αιρέοντες, τὸν Ἀσωπὸν αὐτοὺς ἐποίησαντο οὖρον Θηβαίοισι τοῖσι ἐκ Πλαταιέων ἐπὶ δὲ Υσιας.
ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι ἔσπιφ πᾶσι εἰρημένῳ· ἦκον δὲ τότε
ἐς Μαραθῶνα βοηθέοντες. τοῖσι δὴ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγένοντο δίχα αἱ γνῶμαι· τοῖσι μὲν,
οὐκ ἐόντων συμβάλλειν· (ὀλίγοι γὰρ εἶναι)
στρατῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν· τοῖσι δὲ, καὶ Μιλ-
C τιάδεω, κελευόντων. ὡς δὲ δίχα ἐγένοντο, καὶ
ἐνίκα ἡ χείρων τῶν γνωμέων, ἐνταῦτα, ἐπεὶ γὰρ
ἐνδέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμῳ λαχὼν
Ἀθηναίων πολεμάρχεε· (πάλαι γὰρ
Ἀθηναῖοι ὁμόψηφον τὸν πολέμαρχον ἐποι-
οῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι) ἐπὶ τοῦ τότε πολέμαρ-
χος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος· προσῆλθον
ἐλθὼν Μιλτιάδης, ἔλεγε τάδε, Ἐν σοὶ νυῦ
Καλλίμαχε ἔστι ἢ καταδουλῶσαι Ἀθήνας,
ἢ ἐλευθέρας ποιήσαντα, μνημόσυνον λι-
πέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον, οἷ
οὐδὲ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων λείπυ-
σι. νυῦν γὰρ δὴ ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι, ἐς
κίνδυνον ἤκουσι μέγιστον· καὶ ἐὰν μὲν γε ὑπο-
κύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσον-
D τες δεδόμενοι Ἱππίῃ ἐὰν δὲ ἐκείνῃ) αὖ-
τη ἡ πόλις, οἵη τε ἔσται πρώτη Ἑλλανί-
δων πολίων γενέσθαι. καὶ ὡς ὦν δὴ ταῦτα οἷά
τε ἐστὶ γενέσθαι, καὶ κως ἐς ἐπιτεύξεων ἀνή-
κει τὴν πρηγμάτων τὸ κῦρος ἔχειν, νυῦν ἔρ-
χομαι φράσων. ἡμέων τῶν στρατηγῶν ἐόντων
δέκα, δίχα γίνομεν αἱ γνῶμαι, τὰ μὲν, κελευόν-
των, τὰ δὲ, οὐ συμβάλλειν. ἢν μὲν νυν μὴ συμ-
βάλωμεν, ἔλπομαί τινα φάσιν μεγάλην ἐμ-
πεσοῦσαν διαστάσιος τὰ Ἀθηναίων φρονήματα,

ξ μνημόσυνα λιπ. ἐστ. ἀνθρ. βιοῖα οὐδ

« ἀστεμψίδιον· ἐὼ γὰ συμβάλωμεν πρίν τι
» καὶ σε λέγειν Ἀθηναίων μετεξετέροισιν ἐγ-
» χρίμπτεσθαι, θεῶν τε ἴσα νεμόντων, οἷοί τε εἰ-
» μὲν ἀποκρίνεσθαι τῇ συμβολῇ. ταῦτα ὦν
» πάντα ἐς σε νεῦ τείνει, ἢν οὐκ σὺ ἡμέων ἐπιτη-
» δὲ σὺ γνώμῃ τῇ ἐμῇ χρήσῃ, ἔσει τοι πατρὶς
» τε ἐλευθέρη, καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλ-
» λάδι. ἢν δὲ τῶν ἀπαιτευδόντων τινὰ συμβου-
» λίην ἕλῃ, ὑπάρξει τοι τὴν ἐγὼ κατέλεξα ἀ-
» γαθῶν πάντα τὰ ἐναντία. ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιά-
δης, παρεσκεύαζε τὸν Καλλίμαχον. παρε- B
χώρεε δὲ τῷ πολεμάρχου τῆς γνώμης, ἐ-
κεκύρωτο συμβάλλειν. μετὰ δὲ, οἱ στρατηγοὶ,
τὴν ἡμέρην ἐφέρετο συμβάλλειν, ὡς ἑκάστοι
αὐτέων ἐγίνετο πρυτανηίη τῆς ἡμέρης, Μιλ-
235 τιάδῃ παρεδίδοσαν. ὁ δὲ, δεκόμενος, οὐκω τι
συμβολίην ἐποιέετο, πρίν γε δὴ αὐτῷ πρυ-
τανηίη ἐγίνετο. ὡς δὲ ἐς ἐκεῖνον περιῆλθε, σφα-
ῦτα δὴ ἐπαίοντο ὧδε Ἀθηναῖοι ὡς συμ-
βαλέοντες. τῷ μὲν δεξιοῦ κέρεος ἡγέετο ὁ
πολέμαρχος Καλλίμαχος. ὁ γὰρ νόμος εἶχε C
οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔ-
χειν κέρας τὸ δεξιόν· ἡγεμονίη δὲ τούτου, ἐξ-
εδέκοντο ὡς ἀριθμέοντο αἱ φυλαὶ, ἐχόμεναι
ἀλλήλων. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες
τὸ θοίνυμον κέρας, Πλαταιέες. ἀπὸ γὰρ τῆς
γὰρ στρατιῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀ-
ναγόντων ἐς πανηγύρεις ἐξ ἑπτὰ πεντε-
τηρίδων γινομένας, κατεύχεται ὁ κήρυξ ὁ Ἀ-
θηναῖος, ἅμα τε Ἀθηναίοισι λέγων γενέσ-
θαι ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι. τότε δὲ ταύτῃσι D
τῇ Ἀθηναίων τε καὶ τῇ Μαρδονίου, ἐγίνετο
τοιόνδε τι. τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μη-
δικῷ στρατοπέδῳ, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγίνετο
ὅτι τάξιας ὀλίγας· καὶ ταύτῃσι ἀσθενέσ-
τατον ἦν στρατόπεδον. τὸ δὲ κέρεος ἑκάτερον ἐρ-
ρώστο πλήθεϊ· ὡς δὲ στρι διετετάκτο, καὶ τὰ
στρώματα ἐγίνετο καλά, σφαῦτα ὡς ἀπείθη-
σαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἔκτο ἐς τοὺς βαρ-
βάρους. ἦσαν γὰρ οἱ σταδίου οὐκ ἐλάσσονες τὸ μετα-
ξὺ χωρίον αὐτέων, ἢ ὀκτώ· οἱ δὲ Πέρσαι, ὁρέ- E
οντες δρόμῳ ὄντων σφι, παρεσκευάζοντο ὡς
δεξόμενοι. μεμάντι τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπέ-
φερον, καὶ παντὶ ὁλεθρίῳ, ὁρέοντες ἀνδρας ὀλί-
γους τε καὶ τούτους δρόμῳ ἐπειγομένους,
καὶ ἵππου ὑπαρχούσης σφι, καὶ τοξευμά-

ad sentiendū cū Medis: sin pugnamus antequam aliquid vitii in nonnullis Athenienſium ſubeat, poſſumus diis æquis cum victoria diſcedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs te dependent: qui ſi meæ ſententiæ acceſſeris, erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: ſin acceſſeris ſententiæ diſſuadētium pugnam, eorum quæ recēſui bonorum tibi contraria exiſtent. Hæc dicens Miltiades Callimachum induxit. Ita accedente ſententia polemarchi, obtentum eſt vt confligeretur. Poſt hæc ii duces quorum ſententia de confligendo fuerat, vt cuiuſque dies imperitandi venerat, vicem ſuam Miltiadi dabāt: quā ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit quàm ſua dies imperii aduenit. Itaque vbi vices eius fuere, tunc Athenienſes hunc in modum inſtructi ſūt ad confligendum: Dextro cornu præerat Callimachus polemarchus. ita enim lex apud Athenienſes tūc poſtulabat vt polemarchus dextrū cornu teneret. Hoc duce ſequebantur deinceps cæteræ tribus, vt quæque ordine erat. Nouiſſimi autem ſunt collocati Platæenſes, ſiniſtrum cornu tenentes. Quo factum eſt vt ab huius pugnæ tēpore, quoties Athenienſes ferunt hoſtias apud panegyrias, *id eſt, publicos conuentus*, quæ quinto quoque anno fiunt, Athenienſis præco conceptis verbis precetur bona Athenienſibus pariter & Platæēſibus. Igitur Athenienſium acies tunc apud Marathonem inſtructa idcirco ſic erat quòd aciem Medicam imitabatur: ſed in medio paucis conferta erat ordinibus, ideóque illic debilior: vtroque autem in cornu confertior. Quæ poſteaquā ita inſtructa eſt, ac ſacrificiū litatūeſſe Athenienſes audierunt, tūc curſu in barbaros tendūt. erat autē inter vtranque aciē nō minus octo ſtadiorum intercapedinis. Quos curſu ferri in ſe videntes Perſæ, aptabant ſe tanquam illos excepturi: inſaniæ dantes id quòd cernerent eos curſu tendere, quum pauci eſſent, & nec equitatu nec ſagittis freti.

Hoc ita barbari interpretabãtur. at verò Athenienſes, poſteaquã conferti conflixere cum barbaris, pugnam memoratu dignam edebãt. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipſi nouimus) curſu in hoſtem vſi ſunt: [a] primi ſuſtinuerũt cernere Medica veſte indutos: quum antehac vel audire nomẽ Medorum Græcis terror fuiſſet. In Marathone quũ diu pugnatum eſſet, barbari circa mediam aciem vincebant, vbi Perſæ ſtabãt & Sacæ, eámque perrumpentes, hoſtem in mediterranea perſequebantur: at in vtroque cornu vincentes Athenienſes Platæenſéſque, barbaris, qui terga dederant, fugere permiſſis, contraxerunt cornua, & cum iis qui mediam ipſorum aciem perfregerant, dimicantes, quum ſuperaſſent, fugientes Perſas vrgebant cædebántque, donec ad mare peruenientes, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimach⁹ polemarchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoque è ducibus Steſileus Thraſyli, & Cynægirus EVphorionis filius, qui dum ſummã puppim apprehendit, abſciſſa bipenni manu cecidit: necnon alii Athenienſes multi & clari. ac ſeptem quidem naues obtinuerunt Athenienſes hoc modo: cæteris barbari retrácti, receptáque præda Eretrienſi ex inſula vbi reliquerant, circũuecti ſunt Sunium, animo præuertẽdi Athenienſes cueſtigio abeuntes. Cæterùm Alcmæonidæ ab Athenienſibus [b] inſimulati ſunt, quòd videlicet ex cõpoſito Perſis adhuc apud inſulam agẽtibus ſcutum oſtenderint. Dum illi Sunium circumuehũtur, Athenienſes cueſtigiò abeuntes celerrimè ad ferendam vrbi opẽ properarunt, barbaróſque eôdem tendentes præuerterunt: progreſſique ex Herculis templo quod eſt in Marathone, in aliud Herculis fanũ quod eſt in Cynoſargi, caſtra poſuerunt. Barbari, quũ claſſe Phalerum ſuperaſſent (hic enĩ Atheniẽſiũ nauale tũc erat)

a Primúque veſtem Medicam & eos qui illam geſtarent cernere ſuſtinuerunt, quũ antea, &c.

b Inſimulati ſũt, illis id molientibus Perſas hoc cõſilium cepiſſe, quòd videl.

A Τῶνπερ μὲν νυν οἱ βάρβαροι κατεῖχον. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπεί τε ἀθρόοι προσέμιξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. προσῆσαν μὲν γὰρ Ἑλλήνων πρῶτοι πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο, προσῆσάν τε ἀνέλπιστοι ἐόντες τὰ τε Μηδικὴν ὁρέοντες, καὶ τοὺς ἄνδρας τούτων ἐπιόντας· τέως δὲ καὶ τοῖσι Ἕλλησι καὶ τοὔνομα ὁ Μήδων φόβος ἀκοὸσαι. μαχόμενοι δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι, χρόνον ἐγίνετο πολλὸν· καὶ τὰ μὲν B μέσον τῦ τροπαίου σφέων οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο, κρατέουσι· τῦτο μὲν δὴ σφέων οἱ βάρβαροι, καὶ ῥήξαντες, ἐδίωκον ἐς τὸ μεσόγαιαν. ὃ δὲ κέρας ἑκάτερον σφέων Ἀθηναῖοί τε καὶ Πλαταιέες. νικῶντες δὲ, ὃ μὲν τεταγμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἐῶν· τοῖσι δὲ μέσον ῥήξασι αὐτέων, συναγαγόντες τὰ κέρεα, ἐμάχοντο, καὶ σφέων Ἀθηναῖοι φεύγουσι ἐπέκειντο, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν C θάλασσαν ἀπικόμενοι, πῦρ τε αἴτεον, καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν. καὶ τῦτο μὲν, ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος ἀπέφθειρε, ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀποθανὼν ἔθανε τῶν στρατηγῶν, Στησιλέως ὁ Θρασύλεω· ὕπτιος δὲ, Κυναίγειρος ὁ Εὐφορίωνος, ἀναλαβὼν ὀπισθόμυδος τῶν ἀφλάστων νηὸς, τὴν χεῖρα ἀποκοπεὶς πελέκει, πίπτει· τῦτο δὲ, ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοί τε καὶ ὀνόμαστοι. ἑπτὰ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν οὕτω τοισῷδε Ἀθηναῖοι. τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι ἐξαναχρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου ἐν τῇ ἔλιπον, τὰ δὲ D Ἐρετρίης ἀνδράποδα, περιέπλωον Σούνιον, βουλόμενοι φθῆσαι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς ὃ ἄστυ. αἰτίη δὲ ἔφερε Ἀθηναίοισι ἐξ Ἀλκμεωνιδέων μηχανῆσαι αὐτοὺς ταῦτα ὑπερθέσθαι. οὗτοι γὰρ συνθέμενοι τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξασθαι ἀσπίδα, ἐοῦσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσί. οὗτοι μὲν δὴ περιέπλωον Σούνιον. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἴχοντο, τάχιστα ἐβοήθεον ἐς ὃ ἄστυ. καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι, πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἥκειν, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο, ἀπιγμένοι ἐξ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐς ἄλλο Ἡρακλήιον τῦ ἐν Κυνοσάργει· οἱ δὲ βάρβαροι

τῇσι νηυσὶ προσαμείξαντες Φαλήρου, (τῦτο γὰρ ἦν τῦ τότε τῶν Ἀθηναίων)

ἀπ' τούτου ἀναχωρήσαντες αἱ νῆες, ἀ- A
πέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην. ἐν ταύτῃ τῇ
ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβά-
ρων ἑξακισχίλιοι καὶ τετρακόσιοι ἄν-
δρες· Ἀθηναίων δὲ, ἑκατὸν ἐνενήκοντα καὶ
236 δύο. ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι. συνή-
νεγκε δὲ αὐτόθι θῶμα τοιόνδε γενέσθαι. Ἀ-
θηναίων ἀνὴρ Ἐπίζηλος τὸν Κουφαγόρεω
ἐν τῇ συρραίσει μαχόμενόν τε, καὶ ἀνδρα γι-
νόμενον ἀγαθὸν, τῶν ὁμμάτων στερηθῆναι, ἅτε
πληγὴν μήτε ὁρέων τὸ σῶμα τε, οὔτε βλη-
θέντα· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζόης διατελέειν B
ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἐόντα τυφλόν. λέγειν
δὲ αὐτὸν ἤκουσα περὶ τοῦ πάθεος τοιόνδε τινα
λόγον· ἀνδρα οἱ δοκέειν ὁπλίτην αὐτῷ στῆναι
μέγαν, τοῦ ὀ γλῆνον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιά-
ζειν. τὸν δὲ φάσμα τοῦτο ἑωυτὸν μὲν παρελθεῖν,
τὸν δὲ ἑωυτοῦ παῖδα κατατῦσαι ἀποκτεῖναι.
ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν.

Δᾶτις δὲ πορευόμενος ἅμα τῷ στρατῷ
ἐς τὴν Ἀσίην, ἐπεί τε ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, C
εἶδε ὄνειρον ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ ἥντινα μὲν ἰδὼν ἰδὴν ὄ-
ψιν, οὐ λέγεται· ὁ δὲ, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐπέ-
λαμψε, ζήτησιν ἐποιέετο τῶν νεῶν. εὑρὼν δὲ
ἐν Φοινίσσῃ νηὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος κε-
χρυσωμένον, ἐπιπυθάνετο ὁκόθεν συληθὲν εἴη. πυθόμενος δὲ ἐξ οὗ ἱροῦ ἱρόν, ἐπλεε τῇ
ἐωυτοῦ νηὶ ἐς Δῆλον· καὶ, ἀπίκοντο γὰρ πλεύ-
σαντα οἱ Δήλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κα-
τατίθεταί τε ἐς ὃ ἱρὸν ὃ ἄγαλμα, καὶ ἐντέλ-
λεται τοῖσι Δηλίοισι ἀπαγαγεῖν ὃ ἄγαλ- D
μα ἐς Δήλιον ὃ Θηβαίων. ὃ δὴ ἔστι ὅτι
μάλιστα, Χαλκίδος κατάντιον. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ἐντειλάμενος ἀπέπλεε. τὸν
δὲ αὐθημερὸν τοῦτον Δήλιοι οὐκ ἀπήγαγον,
ἀλλὰ μιν δι' ἐτέων εἴκοσι Θηβαῖοι αὖτοὶ ἐκ
Θεοπροπίου ἐκομίσαντο ὅτι Δήλιον. τοὺς
δὲ τῶν Ἐρετριέων ἀνδραποδισμένους Δᾶ-
τίς τε καὶ Ἀρταφέρνης, ὡς προσέσχον ἐς τὴν
Ἀσίην πλέοντες, ἀπήγαγον ἐς Σοῦσα. βα-
σιλεὺς δὲ Δαρεῖος, πρὶν μὲν αἰχμαλώτοισι E
χρᾶσθαι τοῖς Ἐρετριεῦσι, ἐπείχε σφι δεινὸν
χόλον, οἷα δορυξάστων ἀδίκως προτέρων
τῶν Ἐρετριέων· ἐπεί τε δὲ εἶδε σφέας ἀπα-
γθέντας πρὸ ἑωυτόν, καὶ ὑπερχόλιος ἐοὺς
τῷ ἐόντας, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδέν, ἀλλὰ
σφέας τῆς Κισσίης χώρης κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑωυτοῦ, τῷ οὔνομα ἐστὶ Ἀνδίκη. F

super eum locum aliquãdiu propter tempestatem morati, rursus in Asiam abierunt. Quorum in hac pugna apud Marathonem gesta occubuere circiter sex millia trecenta: Atheniensum verò, centum nonagintaduo. tot ex vtrisque cecidere. In qua pugna hæc res mira contigit, vt Atheniensis quidam Epizelus Cuphagoræ filius, dum stante acie pugnat strenuè, luminibus caperetur, neque saucius vlla parte corporis, neque ictus: atque ita cæc⁹ in reliquũ vitæ tempus permanserit. Quem audiui dicere solitũ de sua clade, visum sibi esse ante se stare virum quendam armatũ, procero corpore, cuius a mẽtum omnem clypeũ inumbraret: & hanc laruam ipsum prætergressam, sed illum qui sibi assisteret occidisse. Hæc Epizelum solitum commemorare audiui.

a Barba totum clyp.

Porro Datis in Asiam cum classe rediens, vbi Myconum tenuit, vidit in somnis visum: id tamen quod fuerit, non traditur: sed vbi primùm dies illuxit, naues rimatus est: compertóque in naui Phœnicia simulacro Apollinis inaurato, sciscitatus est quo è templo sublatum esset: & vbi audiuit ex quo templo, nauigans sua naui in Delũ (iam enim Delii in insulam redierãt) ibi simulacrum in templo deposuit, præcepíteque Deliis vt illud in Deliũ Thebanorum referrent, quod est ad mare eregione Chalcidis. Hoc vbi præcepit Datis, vela illinc fecit. Delii tamen hanc statuam non reportauerunt, sed vicesimo pòst anno eam Thebani ex oraculo in Delium contulerũt. Datis autem & Artaphernes, posteaquam in Asiam nauigauere, captiuos Eretrienses Susa perduxere. quos Darius rex, etsi in eos ante captiuitatem vultum contraxerat acerbitatis, quòd se priores iniuria laceſſiſſent, tamen vt in conspectum suum adductos vidit ac sibi subiectos, nullo alio malo affecit, sed in suo Ciſſiæ regionis stathmo collocauit, cui nomen est Andericae

ducentis ac decem ſtadiis procul à Suſis, quadraginta à puteo qui exhibet triſarias rerum ſpecies. nam ex eo aſphaltum, *id eſt bitumen*, & ſalem & oleum hauriunt, ad hunc modum. Hauritur quidem celoneo, *id eſt, inſtrumento dicto iconia*, pro ſitula autem, dimidiato vtre ad celoneum alligato: quo in puteũ decuſſo, quicquid hauritur, mox in ciſternam diffunditur, atque hinc alió effuſum, triplici varietate concreſcit: in aſphaltum quidem & ſalem, protinus: oleum autem (quod Perſæ rhadinacen appellant) in vaſa colligunt. eſt autem atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretrienſes, quem ad meam vſque memoriam tenuere, ſeruantes priſtinam linguam. Quod ad Eretrienſes attinet, ita habet.

Cæterùm poſt plenilunium duo millia Lacedæmoniorũ Athenas venerunt, tanta feſtinatione adipiſcendi hoſtem, vt triduo quàm ex Sparta diſceſſere, in Atticam peruenerint: & licet ſerius ad pugnam veniſſent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus viſis, laudatiſque Athenienſibus ob præclarum facinus, rurſus redierũt. Tenet autem admiratio me, nec rationem inire poſſum, Alcmæonidas vnquam Perſis ex compoſito oſtẽtaſſe parmam, quòd vellent Athenienſes barbaris atque Hippiæ ſubeſſe. [a] quippe quos cõſtat in habendis odio tyrannis vehementiores quàm ſimiliores fuiſſe Calliæ Phænippi, qui fuit pater Hipponici. nã Callias cùm alia omnia in Piſiſtratum inimiciſſimè commentus eſt, tum verò ſolus Atheniẽſium omnium, illius Athenis eiecti quum publicè ſub præcone venderentur bona, emere auſus eſt. Cuius Calliæ mentionem crebrò plerique omnes habere debent, cùm ob ea quæ dicta ſũt, vt viri ſummopere patriã liberãtis, tum ob hæc quæ in Olympia fecit. nã & in equorum curſu palmã obtinuit, & in quadrigario fuit ſecũdus: & in ludis Pythiis quũ primas obtinuiſſet, in vniuerſos Græcos ſupputioſiſſimus extitit: tũ ob id quòd talẽ ſe in filias ſuas quæ tres fuerũt,

a Quippe qui vel maiori vel certè pari odio tyrannos proſequuti eſſe comperiuntur ac Callias Phænippi filius, Hipponici pater. *Vt autem hic dicit μᾶλλον ἢ ὁμοίως, ſic paulo pòſt, ὁμοίως ἢ οὐδὲν ἧσσον.*

Ἀπὸ μὲν Σούσων δέκα καὶ διηκόσιοι σταδίοι ἀπέχουσι, τὰ δὲ ἑξήκοντα ἀπὸ τοῦ φρέατος, ὃ παρέχεται τερφασίας ἰδέας. καὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἅλας καὶ ἔλαιον ἀρρύσιον ἀντλέουσι ὧδε· ἀντλέει μὲν κηλωνίῳ, αὐτὶ δὲ γαύλου, ἥμισυ ἀσκοῦ τετμημένου δέδεται. τούτοισι ὦν ἀντλέει, καὶ ἐπειδὰν ἐγχέῃ ἐς δεξαμενήν. ἐκ δὲ ταύτης ἐς ἄλλο διαχεόμενον, τρέπεται τερφασίας ὁδοί. καὶ ἡ μὲν ἄσφαλτος καὶ ὁ ἅλες πήγνυται παραυτίκα, ὃ δὲ ἔλαιον στεμφύοισι ἐν ἀγγείοισι, ὃ οἱ Πέρσαι καλέουσι ῥαδινάκην· ἔστι δὲ μέλαν, καὶ ὀδμὴν παρέχόμενον βαρέαν. ἐνταῦτα τὸν Ἐρετριέα κατοίκισε βασιλεὺς Δαρεῖος, οἳ ἐν μέσῳ ἐμέο εἶχον τὴν χώρην ταύτην, φυλάσσοντες τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἐρετριέας, ἔχει οὕτω.

Λακεδαιμονίων δὲ ἦκον ἐς τὰς Ἀθήνας δισχίλιοι μὲν τὸ πανστράτιον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν οὕτω ὥστε τεσσεράκοντα ἡμέρας ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ ὑστεροι δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς, ἱμείρουσι ὅμως θεήσασθαι τοὺς Μήδους. ἐλθόντες δὲ ἐς Μαραθῶνα, ἐθεήσαντο. καὶ δὴ αἱρέσαντες Ἀθηναίους, καὶ τὸ ἔργον αὐτέων, ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω. θῶυμα δέ μοι, καὶ οὐκ ἐδέκομαι τὸν λόγον, Ἀλκμεωνίδας αὖ κοτὲ δόξαι Πέρσῃσι ἐκ σημάτων ἀσπίδα, βουλομένους τοὺς βαρβάρους τε καὶ Ἀθηναίους καὶ τοὺς Ἰωνας· οἵ τινες μᾶλλον ἢ ὁμοίως Κυψέλῃ τῷ Φαινίππου, Ἱππονίκου δὲ πατρὶ, φαίνοντο μισοτύραννοι ἐόντες. Κυψέλης τε γὰρ μοῦνος Ἀθηναίων ἀπεστέων τῶν ἐπόλεμε, ὅκως Γῆσίστρατος ἐκ πέσοι ἐκ τῆς Ἀθηναίων, τὰ χρήματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα ἐπὶ τοῦ δημοσίου ὠνέετο, καὶ πάλαι ἐξῃσε ἐς αὐτὸν πόνον ἐμηχανᾶτο. Κυψελίδῃ δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνήμην ἔστι ποιήσασθαι. ἔστι μὲν γὰρ, τὰ περὶ ἐλελεγμένα ὡς ἀνὴρ ἄριστος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα· τοῦτο δὲ, τὰ ἐν Ὀλυμπίῃ ἐποίησε, ἵππῳ νικήσας, τεθρίππῳ δὲ, δεύτερος γενόμενος. πύθια δὲ τοσαῦτα ἀνελόμενος, ἐφανερώθη ἐς τοὺς Ἕλληνας πολλῷ μεγίστῃσι δὴ πανηγύρισι. τοῦτο δὲ, καὶ τὰς ἑωυτοῦ θυγατέρας, ἐούσας τρεῖς·

237

οἷος τις αὐτὴν ἐθέλοι ἔσεσθαι. ὅτε γὰρ ἐθέλοντο γάμου ὥραῖαι, ἔδωκέ σφι δῶρα μεγαλοπρεπέστατα, ἐκείνοι τε ἐχάρησαν. οὐκ ὦν πάντων τῶν Ἀθηναίων τὸν ἐκείνου ἐθέλοι αὐδρα ἐωυτῇ συλλέξασθαι, ἔδωκε τούτῳ τῷ αὐδρί. καὶ ④ Ἀλκμεωνίδαι ὁμοίως, ἢ οὐδὲν ἧσσον τούτου ἔσαν μισοτύραννοι. θώυμα ὦν μοι, καὶ οὐ πεπείσομαι τῷ λεγομένῳ, τούτους γε αἰδεσθῆναι ἀπαίδα, οἵτινες ἔφυγόν τε τὸν πάππον τοὺς τυράννους, οὐ μηχανῶντε τῆς τούτων ἐξελίπετο ④ Πεισιστρατίδαι τῷ τυραννίδα. καὶ οὕτω τοῖς Ἀθηναίοις οὗτοι ἔσαν οἱ ἐλευθερώσαντες πολλῷ μᾶλλον ἢ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων, ὡς ἐγὼ κρίνω. ④ μὰν γὰρ ἐξηγείσασθαι τοὺς ὑπολοίπους Πεισιστρατίδεων Ἵππαρχον ἀποκτείναντες, οὐδὲ τι μᾶλλον ἐπαυσάν τοὺς λοιποὺς τυραννεύοντας. Ἀλκμεωνίδαι δὲ ἐμφανέως ἐλευθέρωσαν, εἰ δὴ οὕτοί γε ἀληθέως ἔσαν οἱ τὴν Πυθίην αἰαπείσαντες τροσημήνῃ Λακεδαιμονίοισι ἐλευθεροῦν τοὺς Ἀθηναίους, ὡς μοι τρότερον δεδήλωται. ἄλλα γὰρ ἴσως ὑπεμεμφόμην τῇ Ἀθηναίων τῷ δήμῳ τροεσεδόσαν τὴν παιδείδα; οὐ μὰν ὦν ἧσσόν σφεων ἄλλοι δοκιμώτεροι ἔν γε Ἀθηναίοισι αὐδρες, οὐδ' οἱ μᾶλλον ἐτιμέατο. οὕτω οὐδὲ λόγος αἱρέει αἰαδεξαθῆναι ἔκ γε αὐτούτων ἀπαίδα ὑπὸ τοιούτου λόγου. ἀνεδείχθη μὰν γὰρ ἀπαὶς (καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν· ἐθέλετο γάρ) ὃς μάν τοι ἐὼν ὁ αἰαδέξας, οὐκ ἔχω τροσωτέρω εἰπεῖν τουτέων. ④ δὲ Ἀλκμεωνίδαι ἔσαν μὰν καὶ τὰ αἰέκαθεν λαμπροὶ ἐν τῇσι Ἀθήνῃσι, ἀπὸ δὲ Ἀλκμέωνος, καὶ αὖτις Μεγακλέος, ἐθέλοντο καὶ κάρτα λαμπροί. τοῦτο μὰν γὰρ, Ἀλκμέων ὁ Μεγακλέος τοῖσι οὐκ Σαρδίων Λυδοῖσι τοῦδε Κροίσου ἀπικομένοισι ὅτι ὁ χρηστήριον ὁ ἐν Δελφοῖσι, συμπορήκτωρ τε ἐγένετο καὶ στωμυλήσας τροθύμως· καί μιν Κροῖσος πυθόμενος τῶν Λυδῶν τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτεόντων ἐωϋτὸν δι' ποιέειν, μεταπέμπεται ἐς Σάρδις. ἀπικόμενον δὲ δωρέεται χρυσῷ, τὸν αὐδυνάτῳ τῷ ἐωϋτοῦ σώματι ἐξενείκαι εἰσάπαξ. ὁ δὲ Ἀλκμέων τροσὼς τὴν δωρεὴν ἐποίησε τοιαύτην τινὰ δὴ ἐπιτηδεύσας, τροσέφερε· ἐνδὺς χιτῶνα μέγαν, καὶ κόλπον

A exhibuit. nam posteaquam nubiles extitere, [b] hoc eis magnificentissimum munus est gratificatus, vt quem sibi vnaquæque vellet ex omnibus Atheniēsibus, eum deligeret: atque ita eam illi nuptum dedit. At Alcmæonidæ aut perinde aut nihil minus quā Callias, perosi tyrānos fuere. Quo maior me admiratio subit, minúsque admitto criminationē, eos parmā Persis ostentasse, qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidē reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt, meo iudicio, quàm Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, non tam cæteros Pisistratidas ab affectanda tyrānide represserūt, quàm ad illam irritauerunt: Alcmæonidæ autē proculdubio Athenas liberauerunt, si modò ipsi fuere qui Pythiam persuasere ad Lacedæmonios commonefaciendos vt Athenas liberarent, quemadmodum superius à me commemoratum est. [b] Atenim aliqui forsitan succensentes quòd Athenienſi in populo patriam prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienſes viri illustriores, neque qui magis essent honorati. [c] Neque verò sermo obtinuit, clypeum ab his esse ostentatum, sed tantummodo fuisse ostentatū. quod nihil est quàm si id demum diceretur, ostēsus quidem est, sed à quo ostensus, incertum. [d] Quāquam Alcmæonidæ iampridem extiterant Athenis clari sanè vsque ab Alcmæonide atque etiam Megacle. Etenim Alcmæon Megaclis filius, iis Lydis qui Sardibus à Crœso Delphos ad oracula ierant, administrū se præbuit, eósque comiter accepit. Cuius beneficētiam Crœsus à Lydis quos ad oraculum miserat quum audisset, hominem accersiit, & vbi aduenit, eum donauit tanto auro quātum semel corpore suo ferre posset. Ad istā doni conditionem Alcmæon hanc astutiam attulit: Pergrandem tunicam amictus, ingenti

a Dotem eis magnificentissimam dedit, atque hoc præterea gratificatus est, *vel, indulsit*, vt quem sibi, *&c.*

b Atenim fortasse Athenienſiū populo succensentes patriam prodebant. *Q. d. Atenim (dices aliquis fortasse) ægrè ferētes se non eū apud Athenienses locum obtinere quo se dignos existimabāt, patriam prodere conabantur. Imò verò nullis ex Athenienſibus maiore autoritate prediti, nulli magis honorati erant: tantum abest vt sua sorte contenti nō essent, & de eo Atheniēſibus succenſerent. Potest tamen & cum interrogatione legi hic locus eodem ſenſu.*

c Quo fit vt rationi consentaneum nullo modo esse possit, clypeum ab illis hac de causa fuisse ostensum. ostensus enim clypeꝰ fuit. neque hoc aliter dici potest: factū enim fuit. sed à quo ostensus fuerit, de eo vltra hæc dicere non possum. *Id est, Hac de re non habeo quod dicam: quippe qui sciam quidem ostensum fuisse clypeum, sed nihil vltrà, vt sit οὐκ ἔχω εἰπεῖν τροσωτέρω τουτέων, pro οὐκ ἔχω εἰπεῖν, ἅτε οὐδὲν εἰδὼς τροσωτέρω τουτέων. Illud autem οὐκ ἔστιν ἄλλως εἰπεῖν, respondet Gallicæ phrasi, On ne peut dire autrement, pro, Non potest negari.*

d Hi autem Alcmæonidæ cùm ab antiqua origine clari extiterāt, tum verò ab Alcmæone & rursum à Megacle clari vel maximè fuerunt.

in ea sinu relicto, cothurnisque quos laxissimos reperit calceatus, ad thesaurū perrexit ad quē ducebatur. [a] Ibi in aceruum ramentorum procūbens, primùm cothurnos quibus erat indutus, auro quantum ferebant refersit deinde omnem sinum suum atque etiam crines ramentis subigens, & parte in os desumpta, è thesauro processit, ægrè trahens cothurnos, cuiuis alteri rei quàm homini similis: cuius os quū turgidum esset, & omnia onusta, id cernens Croesus, in cachinnúmque erumpens, ea omnia illi donauit: nec minora his alia dona dedit. Ita domus haec vehemēter locupletata est, & Alcmæō quadriiugos equos alēs, vicit Olympia. Sed eam deinde secunda ætate Clisthenes Sicyonis tyrānus extulit, vt multo magis quàm prius inter Græcos celebris extiterit. Erat enim Clistheni Aristonymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam pater destinabat nuptum dare ei quem præstantissimum Græcorum omnium comperisset. Quum igitur ludi Olympiaci celebrarentur, & ex eis Clisthenes curriculo quadrigali victor extitisset, nūtiari iussit voce præconis vt quisquis sese dignum putaret qui Clisthenis gener esset, is ad sexagesimū diē aut prius, Sicyone præsto foret, quòd Clisthenes intra annum à sexagesimo die incepturus, exequi nuptias destinásset. Itaque omnes [b] Græci aut sua ipsorum aut familię claritate sibi confidētes, eò proci contenderūt: quibus Clisthenes & curriculum, & palæstram ad certandum præparauerat. Ex Italia illuc se contulit Smindyrides Hippocratis filius Sybarita, (florebat autē maximè Sybaris ea tempestate) qui vnus vir in plurimum deliciarū processerat: & Siritanus Damas Samyris filius, eius qui sapiens appellabatur. & hi quidem ab Italia venerunt. Ab Ionio autem sinu Amphimnestus Epistrophi filius Epidamnius. AEtolus verò Males, germanus Titormi illius qui Græcos robore fuerat supergressus, & in extrema AEtoliæ

a Ibi aceruo ramentorum *auri* incumbens, primùm quidē circa suas tibias tātum aggessit auri quātum cothurni ea piebant: deinde verò quum sinū totū auro impleuisset, & capillos ramentis illis cōspersisset, *& ramenta illa per capillos sparsisset*, & alia ori indidisset, ex thesauro egressus est, & ægrè cothurnos trahens, & cuiuis rei magis quàm homini similis, vt pote cuius os obturatū, & partes omnes inflatæ essent. At Croesus eum intuitus in risum prorupit, eique cùm hæc omnia, tum verò alia his non minora donauit.

b Græci qui & de scipsis & de patria sua magnificè sentiebant eò proci cont.

A βαθὺν καὶ παλιπόρμους τῶν κιθώνος, κατ' ὄρνιος τὸν θύεσκε βούτατος ἐὼν ἐς τὰ ὀδόντας ἀπὸ τοῦ ἀνδρός, πρὸς ἐς τὸν θησαυρὸν ἐς τὸν οἰκατηλέοντα. ἐσπεσὼν δὲ ἐς σωρὸν ῥήματος, τοῦτον μὲν πρέσαξε τοῦ τοῦ κνήμας τῶν χρυσοῦ ὅσον ἐχώρεον οἱ κόθορνοι· μετὰ δὲ, καὶ κάλπον πᾶν πλησάμενος χρυσοῦ, καὶ ἐς τὰς πτέρνας τῆς κεφαλῆς ἐξεπάσας τῶν ῥήματος, καὶ ἄλλο λαβὼν ἐς τὸ στόμα, ἐξῆλθε οὐ τοῦ θησαυροῦ, ἕλκων μὲν μόγις τοὺς κοθόρνους, B πᾶν δὲ πρὸ οἰκὼς μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ· τῶν τό, τε στόμα ἐβέβυστο, καὶ πᾶν ἐξωίσκετο. ἰδὼν δὲ ὁ Κροῖσον γέλως ἐσῆλθε· καὶ οἱ πᾶν ἐκεῖνα δίδοι, καὶ πρὸς ἑτέροισι μιν δωρέεται, οὐκ ἐλάσσοσι οὐκ εἰκῆ. οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰκίη αὕτη μεγάλως. καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὗτος οὕτω τεθρίπποισι ἐνίκησε, ὀλυμπιάδα ἀναιρέεται. μετὰ δὲ, ἤνεικε δευτέρην ὕστερον, Κλεισθένης μὲν ὁ Σικυωνίου τύραννος ἐξήρε, ὥστε πολλῷ ὀνομαστότερον γενέσθαι C καὶ τοῖσι Ἕλλησι ἢ πρότερον ἦν. Κλεισθένεϊ γὰρ τῷ Ἀριστωνύμου τοῦ Μύρωνος τοῦ Ἀνδρέω, γένεται θυγάτηρ τῇ οὔνομα ἦν Ἀγαρίστη. Ταύτην ἠθέλησε, Ἑλλήνων πάντων ἐξόχους τ' ἄειρον, τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι. Ὀλυμπίων ὦν ἐόντων, καὶ νικήσας ἐν ἁρματίοισι τεθρίπποισι ὁ Κλεισθένης, κήρυγμα ἐποιήσατο, ὅστις Ἑλλήνων ἑωυτὸν ἀξιοῖ Κλεισθένεος γαμβρὸν γενέσθαι, ἥκειν ἐς ἑξηκοστὴν ἡμέρην, ἢ καὶ πρότερον, ἐς Σικυῶνα, ὡς κυρώσοντος Κλεισθένεος τὸν γάμον ἐν ταύτῃ, D ἀπὸ τῆς ἑξηκοστῆς ἀρξαμένου ἡμέρης. ἐνθαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἔσθ' ὅτε καὶ πάτρῃ ἐζωγκωμένοι, ἐφοίτεον μνηστῆρες· τοῖσι Κλεισθένης καὶ δρόμον καὶ παλαίστρην ποιησάμενος, ἐπ' αὐτῷ τούτῳ εἶχε. ἀπὸ μὲν δὴ Ἰταλίης ἦλθε Σμινδυρίδης ὁ Ἱπποκράτεος Συβαρίτης, ὃς ὅτε πλεῖστον δὴ χλιδῆς εἰς ἀνὴρ ἀπίκετο· (ἦν δὲ Σύβαρις ἥκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον μάλιστα) καὶ Σιρίτης Δάμας ὁ Σαμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου παῖς. E οὗτοι μὲν ἀπὸ Ἰταλίης ἦλθον. ἐκ δὲ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰονίου, Ἀμφίμνηστος Ἐπιστρόφου Ἐπιδάμνιος· ἦλθε δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε, Τιτόρμου τοῦ ὑπερφιάλου τε Ἑλλήνων ἰσχύι, καὶ φυγόντος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατιὰς τῆς Αἰτολίδος

τοῦ πρὸ

τοῦ αὐτοῦ

τοῦ Ἀνδρέα,

238

χώρης τοῦτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης. Ἀπὸ δὲ Πελοποννήσου, Φείδωνος τοῦ Ἀργείων τυράννου παῖς Λεωκλίδης. Φείδωνος δὲ τοῦ πάντα μέτρα ποιησαμένου Πελοποννησίοισι, καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ Ἑλλήνων ἀνθρώπων· ὃς ἐξανασήσας τοὺς Ἠλείων ἀγωνοθέτας, αὐτὸς ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα ἔθηκε. Τούτου τε δὴ παῖς, καὶ Ἀμίαντος Λυκούργου Ἀρκὰς ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ Ἄζηνα ἐκ Παίου πόλιος Λαφάνης ΕὐΦορίωνος, τοῦ δεξαμένου τε (ὡς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται) τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι, καὶ ἀπὸ τούτου ξεινοδοκέοντος πάντας αἰεὶ θεήπεας· καὶ Ἠλεῖος ὀνομαστὸς Ἀγαῖος· οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον. ἐκ δὲ Ἀθηναίων ἀπίκοντο Μεγακλέης τε ὁ Ἀλκμαίωνος τούτου τοῦ τῶν Κροίσου ἀπικομένου, καὶ ἄλλος Ἱππονικλείδης Τισάνδρου, πλούτῳ καὶ εἴδεϊ τῶν ἐφόρων Ἀθηναίων. Ἀπὸ δὲ Ἐρετρίης, αἰνεύσης τὸτον τὸν χρόνον, Λυσανίης. ἐκ δὲ Θεσσαλίης ἦλθε τῶν Σκοπαδέων Διακτορίδης Κρανώνιος. ἐκ δὲ Μολοσσῶν, Ἄλκων. τοσοῦτοι μὲν ἠγείροντο οἱ μνηστῆρες. ἀπικομένων δὲ τούτεων ἐς τὴν προειρημένην ἡμέρην, ὁ Κλισθένης πρῶτα μὲν τὰς πάτρας τε αὐτέων ἀνεπύθετο, καὶ γένος ἑκάστου· μετὰ δέ, κατέσχε σφέας ἐνιαυτόν, διεπειρᾶτο αὐτέων τῆς τε ἀνδραγαθίης, καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ παιδεύσιός τε καὶ τρόπου, καὶ ἐνὶ ἑκάστῳ ἰὼν ἐς συνουσίην, καὶ σὺν ἅπασι· καὶ ἐς γυμνάσιά τε ἐξαγινέων ὅσοι ἦσαν αὐτέων νεώτεροι· καὶ τὸ μέγιστον ἐν τῇ σιτήσι διεπειρᾶτο. ὅσον γὰρ κατέσχε χρόνον αἰεὶ, τὸν πάντα ἐπρήσσε, καὶ ἅμα ἐξεπίνιζε μεγαλοπρεπέως. καὶ δὴ καὶ μάλιστα τῶν μνηστήρων ἠρέσκετο ἀπ' Ἀθηναίων ἀπιγμένοι, καὶ τουτέων μᾶλλον Ἱππονικλείδης ὁ Τισάνδρου, τῷ καὶ ἀνδραγαθίη ἐκρίνετο, καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς ἦν οἷοι ἐν Κορίνθῳ Κυψελίδῃσι τοῖσι πρόσθεν. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγίνετο τῷ ἡμερέων, τῆς τε κατακλισίος τοῦ γάμου, καὶ ὁμφάσιος αὐτῷ Κλισθένεος, ἐκρίνε ἐκ πάντων, θύσας βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης, δόσκε αὐτούς τε τοὺς μνηστῆρας καὶ τοὺς Σικυωνίους πάντας. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγίνοντο οἱ μνηστῆρες, εἶχον ἔριν ἀμφί τε μουσικῇ καὶ τῷ λεγομένῳ

homines fugerat. E Peloponeſo autē Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius, eius inquam Phidonis qui ſpatia Peloponnēſibus ſtatuit, longè omniū Græcorum inſolentiſſimus: qui ſummotis Elienſium agonothetis, *id eſt, munerariis*, ipſe agonotheta extitit in Olympia, *id eſt certamen præmiúmque propoſuit:* Necnon Amiātus Lycurgi filius Arcas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex vrbe Pæo, filius EVphorionis eius qui (vt in Arcadia fertur fama) in domum ſuā excepit Caſtorem & Pollucem, [a] & ob id in omnes homines hoſpitalis: [b] & Eleus Agæi filius vir præclarus. Iſti ex ipſa Peloponneſo venerunt. Ex Athenienſibus autem, Megacles, Alcmæonis eius filius qui ad Crœſum ſe contulerat: & alter, Hippoclides, Tiſandri filius, diuitiis ac forma inter Athenienſes præcipuus. Ex Eretria autem (quæ per id tēpus florebat) Lyſanias: ſolus hic ab Eubœa. E Theſſalia verò à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex Moloſſis autem Alcon. Tot proci fuere. qui quum ad diem præſtitutā adfuiſſent, Cliſthenes ante omnia patriam ſingulorum familiámque percontatur. deinde eos annum apud ſe detinens, explorauit vniuſcuiuſque & virilitatem & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum ſingulis, nunc cum vniuerſis congrediens, & iuniores in gymnaſia educens: præcipuè tamen in conuiuiis experiebatur. quandiu enim eos apud ſe tenuit, omnia fecit ac magnificè accepit. Sed ei inter procos præcipuè cordi erant Athenienſes: [c] & illorum magis Hippoclidem Tiſandri ſtrenuum eſſe iudicabat, quum præſertim eius maiores Cypſeli Corinthii propinqui fuiſſent. Quū autē deſtinatus nuptiis dies illuxit, quo ipſe Cliſthenes edixerat iudicaturū ſe quem ex omnibus deligeret, mactatis centū bobus, in conuiuiū tum ipſos procos, tū omnes Sicyonios accepit. Poſtea verò quàm cœnatū eſt, proci certamē de muſica habere cœperūt, [d] pariter & de oratione habenda

a Et ab eo tempore in quoſlibet hoſpitali tatem exercuit.

b Et Eleus Onomaſtus Agæi filius. Atque hi qui dem ex ipſa Pel. *&c. Valla autem putauit ὀνομαστὸς hic, & Vulgo, appellatiuum eſſe nomen, ἠλεῖος autē proprium: quum contrà ὀνομαστὸς ſit hoc quidem loco nomen proprium, ἠλεῖος autem nomen à patria.*

c Et ex illis magis Hippoclidē Tiſandri filius, qui & ſtrenuitate cæteris præſtare iudicabatur, & eo quòd eius maiores à Cypſelidis Corinthiis genus ducerent.

d Pariter & de ſermone qui in medium proponebatur. *Id eſt, & de aliis rebus de quibus incidebat ſermo.*

in medium, procedente autem potatione, Hippoclides, [a]quum longè alios antecederet, iussit tibicinem sibi canere ἐμμέλειαν, *id est, sedatum quoddam saltationis genus.* Tibicine obsequente saltauit, sibi quidem placens, sed Clisthenes omnem rem cernēs [b]dissimulabat. Post hæc aliquātulum interquiescens Hippoclides, iussit aliquā sibi inferri mēsam: qua illata, primùm super eā Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos: tertiò super mensam capite statuto, cruribus veluti manibus gesticulabatur. Ad cuius primam ac secundam saltationem, etsi stomachabatur Clisthenes, eum qui tam impudens esset, generum sibi fieri, tamen sese cōtinebat, nolens [c]in eum erumpere: at vbi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, iam se vltrà continere non sustinens, inquit, Fili Tisandri, [d]desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait, Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbium factum est, *Non est istud curæ Hippoclidæ.* Tunc Clisthenes silētio impositō, in medium hæc protulit, Viri proci meæ filiæ, vos equidem omnes laudo, vobisque omnibus, si fieri posset, gratificarer, neque vnum è vobis præcipuum probans, neque cæteros improbans: [e]verùm fieri non potest vt de vnica virgine deliberans, omnium voto satisfaciam. Itaque singulis vestrūm, qui compotes huius matrimonii non estis, tanquam dignis meæ filiæ nuptiis, quòdque domo peregrè abfuistis, singula argenti talenta dono do: Megacli autem Alcmæonis filio meā filiam Agaristiam despondeo ritu Athenienſiū. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Clisthenem celebratæ sūt. [f]Hactenus quæ iudicādis procis gesta sunt: atque hunc in modum Alcmæonidæ per Græciam celebrati fuerunt. Porro ex horum coniugio, cùm Clisthenes, auo materno cognominis, procreatur, (qui Athenienſium tribus populariúmque statū instituit) tū Hippocrates: ex Hippocrate verò

a *Videtur aliud legisse quàm κατέχων, aut id perperā accepisse pro περίχων.*

b Suspectam habebat.

c Excandescere & in irā præceps erūpere. *Ita Bud.*

d *Bud. hanc interpretationē approbat. perinde est autē ac si diceret, Hac tua impudēti saltatione nuptiis te primasti. Vel, ipse nuptiarum, Vel nuptiis excidisti. q. d. Extra nuptias saltasti.*

e Sed quum de vnica virgine despondenda deliberans, omniū voto satisfacere non possim, singulis quidem vestrūm qui circa hasce nuptias repulsam patimini, singula argenti talenta dono, tum quòd dignum me censueritis cuius filiam in vxorem duceretis, *Vel, cuius filiæ nuptias ambiretis*, tum etiam quòd domo peregrè abfueritis: at Megacli Alcmæonis f. &c.

f Hactenus de iis quæ in ferēdo de procis iudicio gesta sunt.

A ἐς τὸ μέσον. προεϊούσης δὲ τῆς πόσιος, καὶ τέχνων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἱππoκλείδης, ἐκέλευσε τὸν αὐλητρίδα αὐλῆσαί οἱ ἐμμέλειαν. πειθομένου δὲ τῷ αὐλήτεω, ὠρχήσατο. καί κως ἐωυτῷ μὲν ἀρεσκῶς ὠρχέετο, ὁ δὲ Κλεισθένης ὁρέων ὅλον τὸ πρῆγμα ὑπώπτευε. μετὰ δὲ, ὀπτὴ χὼν ὁ Ἱππoκλείδης χρόνον, ἐκέλευσέ τινα τράπεζαν ἐσενεῖκαι. ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης, πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὠρχήσατο Λακωνικὰ σχήματα· μετὰ δὲ, ἄλλα Ἀττικά. Τὸ τρίτον δὲ, τῇ κεφαλῇ ἐρεί-

B σας ὀπτὶ τῇ τραπέζῃ τοῖσι σκέλεσι ἐχειρονόμησε. Κλεισθένης δὲ τὰ μὲν πρῶτα καὶ δεύτερα ὀρχεομένου ἀποστυγέων γαμβρὸν αὐτὸν οἱ ἐπὶ γνώσεσθαι Ἱππoκλείδεα ἀλόγῳ τε ὀρχησιν καὶ τῇ αὐαιδείῃ, κατεῖχε ἑωυτόν, οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς αὐτόν· ὡς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χρονομισθέντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος, εἶπε, Ὦ παῖ Τισάνδρου, ἀπορχήσαο μὲν τὸν γάμον. ὁ δὲ Ἱππoκλείδης ὑπολαβὼν εἶπε, Οὐ φροντὶς Ἱππoκλείδῃ. ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο ἐγένετο

C παροιμίαζεται. Κλεισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος, ἔλεξε ἐς μέσον τάδε, Ἄνδρες μνηστῆρες τῆς ἐμῆς θυγατρὸς, ἐγώ τε καὶ πάντας ὑμέας ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἷόν τ' εἴη χαριζοίμην ἂν, μήτ' ἕνα ὑμέων ἐξαίρετον ἀποκρίνων, μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων. ἀλλ' οὐ γὰρ οἷά τε ἐστὶ μιῆς περὶ παρθένου βουλεύοντα, πᾶσι κατὰ νόον ποιέειν. τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαυνομένοισι τῆσδε τοῦ γάμου, τάλαντον ἀργυρίου ἑκάστῳ δωρεὴν δίδωμι τῆς ἀξιώσεως, εἵνεκα τῆς ἐμῆς θυγατρὸς, καὶ τῆς ἐς οἶκον

D ἀποδημίης τῆς ἀπ' Ἀλκμαίωνος Μεγακλέι ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην, νόμοισι τοῖσι Ἀθηναίων. Φαμένου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλέος, ἐκεκύρωτο ὁ γάμος Κλεισθένεϊ. ἀμφὶ μὲν χρίσει τῶν μνηστήρων τοσαῦτα ἐγένετο, καὶ οὕτω Ἀλκμαιωνίδαι ἐδόκεον μάλα τὴν Ἑλλάδα ξυτέων δεσποινοικησάντων· γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τῆς Φυλῆς καὶ τὴν δημοκρατίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων ὄνομα ἀπὸ τοῦ μητροπάτορος τοῦ Σι-

E κυωνίου· οὗτός τε δὴ γίνεται Μεγακλέι καὶ Ἱππoκράτης. ἐκ δὲ Ἱππoκράτεος, Μεγακλέης τε ἄλλος, καὶ Ἀγαρίστη ἄλλη, ἀπὸ τῆς

alius Megacles & alia Agaristia, ab Agaristia

Κλεισθένεος Ἀγαρίστης ἐοῦσα τοῦ Ἀμφίονος. ἣ A Clisthenis nomen habens. quæ
συνοικήσασά τε Ξανθίππῳ τῷ Ἀριφρονος, καὶ ἔγκυος ἐοῦσα, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, nupta Xanthippo Ariphronis filio quum prægnans esset, visa est
ἐδόκεε δὲ λέοντα τεκεῖν· καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, τίκτει Περικλέα Ξανθίππου. sibi in somnis parere leonem, paucósque post dies peperit Xánthippo Periclem.

Μετὰ δὲ ὁ ἐν Μαραθῶνι τροπαιοφόρος Μιλτιάδης, ἐὼν τοῦτον χρόνον εὐδοκιμέων παρὰ Ἀθηναίοισι, τότε μᾶλλον αὔξετο. αἰτήσας δὲ νέας ἑβδομήκοντα, καὶ στρατιὴν τε καὶ χρήματα οὐ Ἀθηναίους, οὐ φεισάσας σφι ἐπ' ἐωυτῷ ὑπεστρατεύεται χώρῳ, ἀλλὰ B φὰς αὐτοὺς κατακλυσιεῖν ἐωυτοῖσι· ὅτι γὰρ χώρῳ τοιούτῳ δή τινα ἄξειν, ὅθεν χρυσὸν ἀφθόνως ἀπερίτεως ἄφορτον οἴσονται· λέγων ταῦτα, αἴτεε τὰς νέας. Ἀθηναῖοι δὲ τούτοισι ἐπαρθέντες παρέδοσαν. παραλαβὼν δὲ ὁ Μιλτιάδης τὸν στρατὸν, ἔπλεε ὡς Πάρον, προφασιν ἔχων ὡς Παριοι ὑπῆρξαν πρότεροι στρατεύσαντες ἐπὶ Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρσῃ· τοῦτο μὲν δὴ πρόφασις λόγων ἐων, ἀπάρ τινα εἶχον εἰκότα τοῖσι C Παρίοισι σχεῖν Λυσαγόρῃ τῷ Τισίεω, ἐόντα ἀνδρὸς Πάρου, ἀλλὰ καλόντα μιν πρὸς Ὑδάρνεα τὸν Πέρσην. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὸν ἔπλεε ὁ Μιλτιάδης τῇ στρατιῇ, ἐπολιόρκεε Παρίους, ἐγκατειλημμένους σφέας τείχεος· καὶ ἐξέπεμπε κήρυκας, αἰτέων ἑκατὸν τάλαντα, φὰς, ἢν μή οἱ δώσει, οὐκ ἀπανοστήσειν τὴν στρατιήν, πρὶν ἢ ἑλὼν σφέας. ὁ δὲ Πάριοι, ὅκως μηδέν τι δώσουσι Μιλτιάδῃ ἀργυρίου, σοφὸν ἐνόεον· ὁ δὲ ὅκως πλεῦνα φυ- D λάξουσι τὴν πόλιν, τοῦτο ἐμηχανῶντο· ἄλλα τε ἐπιφράζοντο, καὶ τῇ μάλιστα ἔσκε ἐπαστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο ἅμα νυκτὶ ἐζήρεον διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου. ἐς μὲν δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἕλληνες λέγουσι· ὁ δὲ ἐνθεῦτεν δὴ αὖτε Πάριοι μούνους τούσδε λέγουσι. Μιλτιάδεϊ ἀθυρεοντι ἐλθεῖν ἐς λόγους αἰχμάλωτον γυναῖκα, ἐοῦσαν μὲν Παρίην γένος, οὔνομα δὲ οἱ εἶναι Τιμοῦν. εἶναι δὲ ταύτην ἐόντα τῶν χθονίων θεῶν. ταύτην ἐλθοῦσαν ἐς ὄψιν Μιλτιάδεω, συμβουλεῦσαί οἱ, εἰ βούλεται πολλοῦ ποιέεσθαι Πάρον ἑλεῖν, τὰ αὐτὴ τάδε ἐπιτελέειν· μὴ δέ, τὰ μὲν τάδε λέγουσαν, αὐτὸν δὲ, ἀπικόμενον ὅτι τὸν κολεὸν τὸν περὶ τὸ πόλεως ἐόντα, Eius deinde præceptis auditis Miltiadé accessisse ad maceriã quandã ante vrbẽ,

Miltiadem autem cùm antea probatus apud Athenienses, tum verò post rem bene gestam in Marathone maioribus incremẽtis auctus, petit ab Athenienſibus septuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus, sed tãtummodo se illos locupletaturũ fi se sequerentur. Ad eam enim regionem se illos ducturum vnde affatim aurum nullo negotio reportarent. His verbis Athenienses erectis animis naues vt petierat tradiderũt. Quibus Miltiades acceptis in Parum nauigat, per speciem vlcisc endæ iniuriæ, quam intulerant Parii, quòd triremi in Marathonem vnà cum Persis veniſſent. Hoc quidem colore orationis vtebatur, sed infensus erat Pariis ob Lysagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsum apud Hydarnẽ Persam accusauerat. Eò postquam peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obsedit, missóque caduceatore popoſcit centum talenta: dicens, si ea sibi non darent, se non prius illinc abducturum copias quàm eos euertisset. At Parii tion vt quicquam pecuniæ Miltiadi darent, sed vt custodirent vrbem cogitabant, cùm alia loca intersepiẽtes, tum maximè vnde ea oppugnari poterat: adeò vt noctu laborãtes, murum duplum quàm olim fuerat excitarent. Hactẽus Græci in hac re commemorãda consentiunt: deinceps gesta ipsi Parii referunt hunc in modum: Miltiadem, quum inops consilii esset, adisse atque alloquutũ fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timon, quæ esset indigenarum deorum administra: hanc, quum in conspectum veniſſet, consilium ei dedisse vt si magni faceret Parũ capere, exequeretur quæ à se præciperẽtur.

κήρυκα, δώσουσι Μιλτ. δρυγέλιον, διερχόμενον

qua maceria sepitur templum Cereris legiferæ: eámque, quia fores aperire non poterat, transiliisse: & illam transgressum, solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum, siue ad mouendum aliquid quod moueri nefas esset, siue ad aliquid, quodcunque sit, agendum. Et quum pro foribus esset, subeúte horrore præoccupatum, eadem via reuertisse, déque maceria desilientem femur conuulsisse. alii in genua procidisse aiunt. Ita Miltiades malè habens, domum remeauit, neque pecuniam Athenienſibus portans, neque Paro parta: vrbe tântùm per sex & viginti dies obsessa, & agro populato. Parii, cognito quòd ministra deorũ Timo Miltiadem admonuisset, volentes ob id de ea supplicium sumere, postquam obsideri desierunt, Delphos miserunt sciscitatum nunquid ministram deorũ condemnarent, quæ ratione capiédæ patriæ hostibus detexisset, quæque Miltiadi exposuisset sacra quæ ad virilem sexum efferri nefas esset. Id Pythiã fieri nõ permisit, negans Timon earum rerum esse autorem: sed quia Miltiadæ [a] nõ bene obeundum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse. Hæc Pariis Pythia respondit. Miltiadem autem è Paro reuersum cùm alii Athenienſes in ore habebant, tum præcipuè Xãthippus Aripharonis filius, qui eum apud populum accusauit quòd Atheniẽses circumscripsisset. Cui accusationi Miltiades nõ per se ipse respõdit, (neque enim poterat, qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui, [b] allegãtes cùm alia multa, & Lemnũ expugnatã, quam vltus Pelasgos, Atheniẽsibus tradidisset, tũ verò pugnã in Marathone gestam. Interuentu tamẽ populi ne capitis dãnaretur, quinquaginta talentis culpa mulctata est. Post hæc Miltiades [c] dissoluto atque marcescente femore decessit: quinquaginta autem talenta Cimon filius exoluit.

Porro Lemnum Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelasgi posteaquam ex Attica ab

a *Id est, miseræ morte perendum esset,*

b Marathonii prælii mentionẽ subinde faciẽtes, & expugnationis Lemni: quomodo Pelasgos vlt', expugnatam eam Athenienſibus tradidisset.

c Quum femur ei marcidum, *aut putridum*, & emortuum factum esset. *Vel, Quum ad syderationem deuenisset, vt quidam interpret. ex Celso.*

A ἔρκος θεσμοφόρου Δήμητρος καθορέειν, οὐ δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοῖξαι. καθορέοντα δὲ, ἐόντα ὀπίσω, ὅτι ὁ μέγαρον, ὅτιδή ποτε ποιήσοντα αὐτὸν, εἴτε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων, εἴτε ὁτιδήποτε χρήξοντα, τοῦτο τῆσι θύρῃσί τε ἡμέαθαι, καὶ τοῦτο τε φεύγειν αὐτὸν ὑπελθούσης, ὀπίσω τῇ αὐτῇ ὁδὸν ἰέαθαι. κατα δὲ σχόντα δὲ τὸ αἰμα σίλιν, μηδὲν ἀπαδιῆσαι· ἡ δὲ, αὐτὸν ὁ γόνυ τοῦτο πεπλασμένον λέγοισι. Μιλτιάδης μὲν νεῶν φλαύρως ἔχων, ἀπέπλεε ὀπίσω, οὔτε χρήματα Ἀθηναίοισι ἄγων, οὔτε Πάρον τοῦτο κτησάμενος, ἀλλὰ πολιορκήσας ἓξ καὶ εἴκοσι ἡμέρας, καὶ δηώσας τὴν νῆσον. Πάριοι δὲ πυθόμενοι ὡς ἡ Τιμὼ ἐξήκοος τὴν θεὸν Τιμὼ Μιλτιάδην κατηγήσαιτο, βουλόμενοί μιν αὐτὶ τουτέων τιμωρήσασθαι, θεοπρόπους πέμπουσι ἐς Δελφοὺς, ὡς σφέας ἠσυχίην τῆς πολιορκίης ἔχοι. ἔπεμπον δὲ ἐπειρησομένους εἰ καταχρήσονται τὴν τοῦ ἐξάκεος τὴν θεὸν, ὡς ἐξηγησαμένῳ τοῖσι ἐχθροῖσι πάντα εἶδος ἄλωσιν, καὶ τὰ ἐς ἕρσενα γόνον ἀρρήτα ἐόντα ἐκφήνασθαι Μιλτιάδεα. ἡ δὲ Πυθίη οὐκ ἔα, φᾶσα οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τουτέων, ἀλλὰ, δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν, μὴ οὐ φανερῶναι οἱ τὴν κακὴν κατηγεμόνα. Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε. Ἀθηναῖοι δὲ ὀπίσω Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοσήσαντα ἔχον ἐν γόμοισι, οἵ τε ἄλλοι, καὶ μάλιστα Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος, B ὃς θανάτου ἀναγαγὼν τοῦ τὸν δῆμον, Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκα. Μιλτιάδης δὲ, αὐτὸς μὲν πρεσβὺς ὢν ἀπελογέετο, (οὐ γὰρ ἀδυνατος, ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ) παρεκειμένῳ δὲ αὐτῷ ἐν κλίνῃ, ἀπελογέοντο οἱ φίλοι, τῆς μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι πολλὰ ἐπιμεμνημένοι, καὶ τὴν Λήμνου αἵρεσιν· ὡς ἑλὼν Λῆμνόν τε καὶ ἀναστήσας τοὺς Πελασγοὺς, παρέδωκε Ἀθηναίοισι. προσθορυβούμενον δὲ δήμου αὐτοῦ, καὶ C τὸ ἀπόλυσιν θανάτου, ζημιώσαντος ἑκατὸν ἀργυρίου πεντήκοντα τάλαντα, σφακελίσαντος τὸ μηρὸν καὶ σαπέντος αὐτοῦ, τελευτᾷ· τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἐξέλυσε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων. Λῆμνον δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος οὕτω ἔσχε· Πελασγοὶ, ἐπεί τε ἐκτὸς Ἀττικῆς τοῦ

240

τὴν θεὸν τοῖσι ἐχθροῖσι πάντας.

Μαραθῶνι γενομένης μάχης

ἐξελήλα-
θησαν,

ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξελήθησαν, εἴτε ὦν δὴ A
δικαίως, εἴτε ἀδίκως, τοῦτο μὲν οὐκ ἔχω φρά-
σαι, πλὴν τὰ λεγόμενα, ὅτι Ἑκαταῖος μὲν
ὁ Ἡγησάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι λέ-
γων ἀδίκως· ἐπεί τε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους
τὴν χώρην τὴν σφίσι αὐτοῖσι ὑπὸ τὸν Ὑ-
μηττὸν ἔδοσαν, ἔδοσαν οἰκῆσαι, μισθὸν τοῦ
τείχεος τοῦ περὶ τὴν ἀκρόπολίν κοτε ἐληλα-
μένου. ταύτην ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἐξ-
εργασμένην καλῶς, τὴν πρότερον ἐοῦσαν κακήν τε
καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίην, λαβόντα φθόνον τε καὶ
ἵμερον τῆς γῆς, καὶ οὕτω ἐξελαύνειν αὐτούς, B
οὐδεμίην ἄλλην προφάσιν προσχόμενοι
τοὺς Ἀθηναίους. ὡς μὲν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέ-
γουσι, δικαίως ἐξελάσαι. κατοικημένους γὰρ
τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ τῷ Ὑμηττῷ, ὁρμεωμένους, ἀδικέειν τάδε· φοιτᾶν
γὰρ ἀεὶ ἐπὶ σφετέρας θυγατέρας τε καὶ παῖ-
δας ἐπ' ὕδωρ ὅτι τὴν Ἐννεάκρουνον. (οὐ γὰρ
εἶχον τὸν χρόνον σφίσι κω οὐδὲ ποσὶ ἄλ-
λοισι Ἕλλησι οἰκέται) ὅκως δὲ ἔλθοιεν αὖ-
τας, τοῖς Πελασγοῖς ὑπὸ ὕβριός τε καὶ ὀ-
λιγωρίης βιᾶσθαι σφέας· καὶ ταῦτα μὴ- C
τοι σφίσι οὐκ ἀποχρᾶν ποιέειν, ἀλλὰ τέλος
καὶ ὅτι βουλόμενοι ὅτι χρήσῃσι, ἐπ' αὐτο-
φώρῳ φανῆναι. ἐωῦτοῖσι δὲ ἡμέεσθαι τοσοῦ-
τῳ ἐκείνων ἄνδρας ἀμείνονας, ὅσῳ παρεὸν αὐ-
τοῖσι ἀποκτεῖναι τοὺς Πελασγούς, ἐπεὶ
σφέας ἔλαβον ὅτι βουλομένους, οὐκ ἐθελῆ-
σαι, ἀλλὰ σφι προεῖπεῖν ἐκ τῆς γῆς ἐξιέ-
ναι. τοὺς δὲ, οὕτω δὴ ἐκχωρήσαντας, ἀλλά
τε δὴ σφεῖν χρεῖα καὶ Λῆμνον. ἐκείνα μὲν
δὴ Ἑκαταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ Ἀθηναῖοι
λέγουσι. οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι, Λῆμνον τότε D
νεμόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους
ὑμωρήσασθαι, διὰ τὸ ἐξεπισάμενοι τὰς Ἀ-
θηναίων ὁρτὰς αὐτῶν, πεντηκοντέρεις κτη-
σάμενοι, ἐλόχησαν Ἀρτέμιδι ἐν Βραυρῶνι
ἀγρύσας ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖ-
κας. ἐνθεῦτεν δὲ ἁρπάσαντες συτέων πολ-
λὰς, οἰχοντο ἀποπλέοντες· καὶ σφέας ἐς
Λῆμνον ἀγαγόντες, παλλακὰς εἶχον. ὡς δὲ
τέκνων αὗται αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν,
γλῶσσάν τε τὴν Ἀττικὴν καὶ τρόπους τῶν E
Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας. οἱ δὲ
οὔτε συμμίγνυσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελα-
σγίδων γυναικῶν παισὶ ἤθελον· εἴ τι τύπτοιτό τις αὐτέων ὑπ' ἐκείνων τινός,

a Athenienſibus exacti ſunt, ſiue iure, ſiue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecatæus Hegeſandri filius[a] in ſermonibus ait, iniuria. Athenienſes enim, quum viderent regionem quæ erat ſub Hymeſſo, quã illis habitandam dederant, mercedem muri circa arcem ducti, bene excultam, quæ prius mala fuiſſet,[b] & à nemine accipi digna, liuore captos fuiſſe & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegiſſe illos, nulla alia re in excuſationem allata. Vt autem Athenienſes aiũt, iure eiecti, quippe quum eſſent ſub Hymeſſo habitãtes, illinc prodire ſolitos hãc iniuriam intuliſſe: Quoties filiæ ac filii Atheniẽſium ad Nouem fontes aquarum pergerent (nulladũ enim aut eis aut vllis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelaſgos eis per contumeliam & cõtemptum vim attuliſſe, neque hoc feciſſe contentos, ad extremum manifeſtò deprehẽſos, de inuadendis Athenienſibus conſilia agitaſſe. ſe verò adeo meliores quàm illi fuerãt, viros fuiſſe, vt quum haberẽt facultatem interimendi eos quos ſibi inſidiatos deprehendiſſent, tamen noluerint: ſed eis præceperint vt è regione excederent: atque ita illos ſolum vertentes, tum alia loca tum verò Lemnum obtinuiſſe. Illa Hecatæus, hæc Athenienſes aiunt. At Pelaſgi hanc Athenienſium iniuriam vlciſcendi auidi, ii qui Lemnum incolebãt, gnari quando dies feſti Atheniẽſium celebrarentur,[c] biremibus inſtructis, inſidias manipulatim collocarũt vxoribus Athenienſiũ diem feſtũ Dianæ apud Brauronẽ agentibus: permultíſque illarũ illinc raptis abierunt, & in Lemnum dẽlatas pro cõcubinis habuerunt. Hæ fœminæ poſteaquã filiis abundauere, lingua eos Attica ac moribus Athenienſium imbuerunt. At illi conſuetudinem cum Pelaſgidum filiis habere abnuebant: & ſiquis è ſuis ab illorum vllo vapularet,

a In ſuis narrationibus. Vel, In ſuis hiſtoricis ſcriptis. Vnde alibi θε καὶ λογοποιόν.

b Et nullo pretio digna. Vel, nullius pretij.

c Nauibus quinquaginta remorum.

cunctis auxilio aderant, & mutuò sese tutabantur: ac dignos se qui aliis pueris dominarentur existimabant, atque adeo longè prævalebant. Qua re animaduersa Pelasgi, inter se colloquuti sunt, considerantésque rem esse indignam, inter se dicebãt, Si nunc, dum pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios vxorum legitimarum, quas virgines duximus, & eis continuò præsse conantur, quidnam facient in virilem adulti ætatem? itaque quum id eis altius insedisset, placitum est vt eos filios è matribus Atticis susceptos necarent. his necatis, addunt & cædes matrũ. Ex hoc facinore, & illo superiore

a Auxilio Thoantis. *Erasm.*

fœminarũ, quæ viros suos * vnà cum Thoante interemerunt, vsu receptum est per Græciam vt teterrima quæque facinora Lemnia appellẽtur. Pelasgi, quũ eis post necem liberorum atque vxorũm neque tellus fructũ redderet, neque vxores neque pecus vt prius gignerent, pariter fame & liberorũ orbitate vexati, Delphos miserunt petitũ aliquod laxamẽtũ præsentium malorum. Iussi autẽ à Pythia pœnas Athenien sibus quas illi vellent pẽdere, Athenas ierẽt: pollicitique sũt daturos se pœnas illis omnis iniuriæ. Athenienses, stratis in curia toris quàm potẽrãt splẽdidissimè, appositáque mensa omniũ bonorum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere. Tunc Pelasgi excipientes dicere, Si nauis vẽto aquilone atque vno die nos è vestra regione in nostram prouehet, ita demum quod vos petitis trademus. Hoc dixere quòd scirent fieri non posse. nam Attica multo magis ad austrum vergit quàm Lẽnus. Hæc hactenus. Tũc cõpluribus deinde interiectis annis, vbi Chersonesus quæ est in Hellespõto, Athenien siũ ditionis fuit, Miltiades Cimonis filius, vẽtis etesiis perflantibus, ex Eleũte quæ est in Chersoneso, soluẽs, in Lemnũ delatus est, præcepitq; Pelasgis vt ex ĩsula excederẽt: redigés eis ĩ memoriã oraculũ, quod nunquã illi expletũ iri speraſſent.

A ἐβοήθεόν τε πρήϊτες, & ἐπ' ἀμφοτέρου ἀλλήλοισι. & δὴ ἡ ἀρχὴ τε τῶν παίδων οἱ παῖδες ἐδικαίουν, καὶ πολλῷ ἐπεκράτεον. μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοὶ, ἐς ὑποῖσι λόγοισι ἔδοξε ἡ σφίσι βουλευομένοισι, δῆλόν τι ἐστὶ δώσειν εἰ ἢ δὴ ἀναγινώσκειν σφίσι τε βοηθέειν οἱ παῖδες τοῖς τῶν κουριδίων γυναικῶν τοῖς παῖδας, ἢ 241
τουτέων αὐτίκα ἀρχὴν πειρήσατο, τί δὴ ἀνδρωθέντες ἔτι ἔσονται ποιήσουσι; ἐνθαῦτα ἔδοξέ σφι κλείειν τοῖς παῖδας τοῖς ἐκ τῶν Ἀττικίδων
B γυναικῶν. παιδίων δὲ ταῦτα προσαπολλυόντων καὶ τὰς μητέρας ἀποκτέναι. ἀπὸ τούτου ἢ τὸ ἔργον, καὶ τὸ παρεστέρι τοῦτο τὸ ἐργάσαντο αἱ γυναῖκες, τοῖς ἅμα Θόαντι ἄνδρας σφετέρους ἀποκτείνασαι, νενόμισται ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ χείρια ἔργα πρήσσειν, Λήμνια καλέεσθαι. ἀποκτείναισι δὲ τῶν Πελασγῶν τοὺς ἀφετέρους παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, οὔτε γῆ καρπὸν ἔφερε, οὔτε γυναῖκές τε καὶ ποίμναι ὁμοίως ἔτικτον ὡς ἡ πρότερον.
C πιεζόμενοι δὲ λιμῷ τε καὶ ἀπαιδίῃ, ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Ἀθηναίοισι δίκας διδόναι τοιάσδε τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι δικάσωσι. ἦλθόν τε δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Πελασγοὶ, καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι δοῦναι πρήγματος τοῦ ἀδικήματος. Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ πρυτανηίῳ κλίνιὰ στρώσαντες ὡς εἶχον κάλλιστα, καὶ τράπεζαν ὑπεστόρεσαν ἀγαθῶν πάντων πλησθέντες, ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν
D χώρην σφίσι παραδιδόναι οὕτω ἔχουσαν. οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑποβολιόντες εἶπαν, Ἐπεὰν βορέης ἀνέμῳ αὐτημερὸν νηῒ ἔξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμετέρης ἐς τὴν ἡμετέρην, τότε παραδώσομεν. τοῦτο εἶπαν, ὅτι σάφα ἤιδεσαν τοῦτο ἐξ ἀδυνάτου γενέσθαι. ἦν γὰρ Ἀττικὴ πρὸς νότον κέουσα, πολλὸν τῆς Λήμνου. τότε μὲν τοσαῦτα· ἔτεσι δὲ καρπὸν πολλοῖσι ὕστερον τουτέων, ὡς ἡ Χερσόνησος ἡ ὑπ' Ἑλλησπόντῳ ἐγένετο τῶν Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος, ἐτησιέων ἀνέμων καταστησάντων, νηῒ καταπλώσας ἐξ Ἐλαιοῦντος ἔσχε Χερσονήσου ἐς τὴν Λῆμνον, παρεμόρδυε ἐξιέναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀναμιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον τὸ οὐδαμᾶ ἤλπισαν σφίσι οἱ Πελασγοὶ ὅτι τελεῦν.

Ἡφαιστιέες μὲν νυν ἐπείθοντο. Μυρκιναῖοι δὲ, A
οὐ συγγινωσκόμενοι τῇ τε Χερσονήσου Ἀτ-
τικὴν, ἐπολιορκέοντο, ἐς ὃ κου αὐτοὶ παρέδοσαν
σφέα. οὕτω δὴ Λῆμνον ἔσχον Ἀθηναῖοί τε
καὶ Μιλτιάδης.

Quorum Hephæstienſes quidem obtemperauerunt: Myrinæi autem, non agnoſcẽtes Cherſoneſum eſſe Atticam, tamdiu obſeſſi ſunt donec in deditionem venerũt. Ita Lemno potiti ſunt Athenienſes atque Miltiades.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΒΔΟΜΗ, ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ ΠΟΛΥΜΝΙΑ.

HERODOTI Halicarnaſſei hiſtoriarũ liber ſeptimus, qui inſcribitur POLYMNIA.

Περὶ δὲ ἀγγελίης ἀπίκετο τῆς μάχης τῆς
ἐν Μαραθῶνι γενομένης τῷ βασιλῆϊ Δαρείῳ
Ὑστάσεος, καὶ πρὶν
μεγάλως κεχαρκότα τοῖσι Ἀθηναίοισι
ἔχειν τὸν ἐς Σάρδις ἐσβολήν, καὶ δὴ καὶ
τότε πολλῷ τε δεινότερα ἐποίεε, καὶ μᾶλλον
ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς Ἕλλαδα. ἐκ
αὐτίκα μὲν ἐπηγγέλλετο, πέμπων ἀγγέλους
κατὰ πόλις, ἑτοιμάζειν στρατιήν, πολλῷ τε
πλείω ἐπέταξε τὰ πρόσθεν παρέχειν, καὶ νέας τε καὶ ἵππους, καὶ σῖτον, καὶ
πλοῖα. τούτων δὲ πᾶσα ἀγγελλομένων, ἡ Ἀ-
σίη ἐδονέετο πᾶσα ἐπὶ τρία ἔτεα. καταλεγομένων δὲ τῶν ἀρίστων ὡς ἐπὶ τοὺς Ἕλ-
λησι δουλοσομένων, καὶ παρασκευαζο-
μένων, τετάρτῳ ἔτεϊ Αἴγυπτοι ὑπὸ Καμ-
βύσεω δουλωθέντες, ἀπέστησαν ἀπὸ Περ-
σέων. ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμητο ἐπ'
ἀμφοτέροισι στρατεύεσθαι.

Στασιάζοντο δὲ Δαρείῳ ἐπ' Αἰγυπτίους
καὶ Ἀθηναίους τῶν παίδων αὐτῷ γαίοις ἐγίνετο
μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς δεῖ μιν ἀπο-
δέξασθαι βασιλῆα κατὰ τὸν Περσέων νόμον,
ὕστερον γραφθέντα. ἦσαν γὰρ Δαρείῳ τε πρό-
τερον ἢ βασιλεῦσαι γεγονότες τρεῖς παῖδες
ἐκ τῆς προτέρης γυναικὸς Γοβρύεω θυγατρός,

Oſtea verò quàm nuntius pugnæ ad regẽ Darium Hyſtaſpis filium allatus eſt ad Marathonem geſtæ, quũ antea vehementer infenſus eſſet ille Athenienſibus quòd Sardis inuaſiſſent, longè infenſior factus eſt, ac propenſior ad bellum Græciæ inferendum: miſſiſque continuò nuntiis ad ciuitates, edixit vt ſingulæ multo quã antea maiores copias, necnon naues, nauigia, equos, reim frumentariam compararent. [a] His nuntiis Aſia triẽnium exagitata eſt. Vbi dum delectus agitur optimi cuiuſque ad uerſus Græciam militaturi, & apparatui opera datur, quarto anno AEgyptii qui fuerãt à Cãbyſe ſubacti, defecere à Perſis: quo magis aduerſus vtroſque Darius expeditionem ſumere properabat, AEgyptios atq; Athenienſes.

[a] Dum autem hæc circumquaque denuntiarẽtur, vniuerſa per tres annos Aſia agitata fuit.

Dum autem hæc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta diſſẽſio eſt, quoniam ex inſtituto Perſarũ oportebat ita demum ire in expeditionẽ quũ regni ſucceſſorẽ declaraſſet. Erant autẽ Dario iã antequã regnaret, liberi tres è priore vxore Gobryæ filia ſuſcepti,

& post partum regnum, alii quatuor ex Atossa Cyri filia. Superiorũ maximus natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. qui quũ ex eadem matre nõ essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, quũ apud vniuersos homines sit institutum vt maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes verò, quòd ipse Atossa genitus esset, filia Cyri qui Persis libertatem acquisiisset. Dario autẽ nondũ ferente sententiã, aderat forte Demaratus Aristonis filius, q per id tẽpus altercationis Spartano regno exut⁹, ac Lacedæmone profugus, Susa ascenderat. hic vir audita liberorum Darii controuersia, adiit (vt fama fertur) Xerxem, admonuitque vt ad cætera quæ pro se dicebat hoc adderet, se quidem genitũ è Dario iam rege & Persarum imperium obtinente: Artabazanem verò, è Dario dum erat priuatus: proinde neque æquum neque iustum esse aliũ quẽpiam potius quàm se illam dignationem adipisci: quoniã Spartæ quoque sic vsurparetur, vt sicui antequã regnet filii nascantur, deinde regnãti alius nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac à Demarato suggesta ratione vtẽtẽ Xerxem, tanquam iustè dicentẽ, Darius regem declarauit. Quanquã etiam citra [a] præceptum Demarati Xerxes (vt mea fert opinio) regnauisset: quippe quũ omnis potentia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege quum conaretur rebus apparatis exire in expeditionem, altero ab defectione AEgyptiorum anno, supremũ diẽ obiit, sex & triginta annis regni expletis, haud cõpos voti vt AEgyptios & Athenienses vlcisceretur.

a Admonitionem

EIVS morte regnũ ad Xerxẽ filium deuenit, qui ab initio nequaquã animatus erat ad bellum Græciæ inferẽdum, sed AEgypto. Cæterùm Mardonius cõsobrinus eius, Gobryæ & sororis Darii filius, eum adiens, ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐποιέετο τὴν στρατηΐην ἐγέρσιν. πρεσβύτης τε ἦν καὶ δυνάμιος πρὸς ἐούσης μέγιστον Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιός, Δαρείου δὲ θυγατρὸς παῖς,

A καὶ βασιλεύσαντι, ἐξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου, ἑτέροισι τεκομένοισι. τῶν μὲν δὴ πρεσβυτέρων ἐπρεσβεύετο Ἀρτοβαζάνης, τῷ δὲ ὀπισθομενθίων, Ξέρξης. ἐόντες δὲ μητρὸς οὐ τῆς αὐτῆς, ἐστασίαζον. ὁ μὲν Ἀρτοβαζάνης, καὶ τόδε πρεσβύτατός τε εἴη παντὸς τοῦ γένεος, καὶ ὅτι νομίζόμενον εἴη παρὰ πᾶσι τοῖσι ἀνθρώποισι, τὸν πρεσβύτατον τοῦ ἄρχειν ἔχειν. Ξέρξης δὲ, ὡς Ἀτόσσης τε παῖς εἴη τῆς Κύρου θυγατρὸς, καὶ ὅτι Κῦρος εἴη ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσῃσι

B τὴν ἐλευθερίην. Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου κω γνώμιον, ἐτύγχανε κατὰ τοῦτο τοῦτοισι καὶ Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος ἀναβεβηκὼς ἐς Σοῦσα, ἐκπεπτωκὼς τε τὸν ἐν Σπάρτῃ βασιληΐης, καὶ φυγὼν ὑπὸ Σπαρτιητέων ἑωυτῷ οὐκ Λακεδαιμονίους. ἔσπεται ὦν μιν πυνθόμενος τὴν Δαρείου παίδων τὴν Δημοφοντα, ἐλθὼν, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει, Ξέρξῃ συμβουλεύσαι λέγειν τοιάδε τοῖσι ἔλεγε ἔπεσι, ὡς αὐτὸς μὲν ἡσυχίοιτο Δαρείου ἔτι βασιλεύοντος, καὶ

C ἔχοντι τὸ Περσέων κράτος, Ἀρτοβαζάνης δὲ, ἔτι ἰδιώτης ἐὼν Δαρείου. οὔκων οὔτε εἰκὸς εἴη οὔτε δίκαιον, ἄλλον τινὰ τὸ γέρας ἔχειν τοῦ ἑωυτοῦ. ἐπεί γε καὶ ὁ Σπαρτιητέων, ἔφη ὁ Δημάρητος ὑποτιθέμενος, οὕτω νομίζεται, ἐὼν οἱ μὲν πρεσγενόμενος ἑωυτοῦ πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφέων βασιλεῦσαι, ὁ δὲ βασιλεύοντι ὑφίηνος ὅτι ἥμπαι, τῷ ὀπισθομένῳ τοῦ ἐκδέξιν τῆς βασιληΐης γίνεσθαι. χρησαμένου δὲ Ξέρξεω τῇ Δημαρήτου ὑποθήκῃ,

D γνοὺς ὁ Δαρεῖος ὡς λέγει δίκαια, βασιληΐα μιν ἀπέδεξε. (δοκέει δέ μοι καὶ αὐτῷ τούτῃ τῇ ὑποθήκῃ βασιλεῦσαι αὐτὸν Ξέρξης. ἡ γὰρ Ἄτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος) ἀποδεξάς τε βασιλέα Γ ἔρεσθαι Δαρεῖος Ξέρξεα, ὁκόσε στρατεύσαιτο. ἀλλὰ γὰρ μὴ τοῦτό γε Αἰγύπτιοι ἀπέστασαν, ᾧ ὑπερφέρεται τὸ δασιλευόμενον στρατηλάτεε αὐτὸν Δαρεῖος, βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἔτεα ἓξ καὶ τριήκοντα ἔτεα, ἀποθανὼν δὲ οἱ οὐκ ἐτιμωρήθη οὔτε τοῦ ἀπέστεωσαν

E Αἰγύπτιοι οὔτε Ἀθηναῖοι ἁμφοτέρους.

ΑΠΟΘΑΝΟΝΤΟΣ δὲ Δαρείου, ἡ βασιληΐη ἀνεχώρησε ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξεα. ὁ τοίνυν Ξέρξης ὅτε μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς παρόρμιος ἦν καὶ ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐποιέετο τὴν στρατηΐην ἐγέρσιν. πρεσβύτης τε ἦν καὶ δυνάμιος πρὸς ἐούσης μέγιστον Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιός, Δαρείου δὲ θυγατρὸς παῖς,

243

» τοιούτου λόγου εἴχετο, λέγων, Δέσποτα σὺκ εἰκὸς ἐστὶ Ἀθηναίους ἐργασαμένους πολλὰ » ἤδη καὶ Πέρσας, μὴ οὐ δοῦναι δίκην τῶν » ἐποίησαν. ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν ταῦτα τρήρωσι » παράδος ἐν χερσὶν ἔχειν· ἡμερώσας δὲ Ἀργεῖον τὸν Ἐξυβελοκάδεω, στρατηλάτεε ὅπῃ σὺ » Ἀθήνας, ἵνα λόγος σε ἔχῃ πρὸς αὐθενσπουν » ἀγαθὸς, καί τις ὕστερον φυλάσσηται ὅπῃ σοὶ » τὸν στρατεύεσθαι. οὕτω μὲν οἱ ὁ λόγος ἦν ἡμωρός· τούτου δὲ τοῦ λόγου πρόφασιν ἐποιέετο τοιήνδε, ὡς ἡ Εὐρώπη πρὸς ἁπάσης χώρη, καὶ ἀνδρεα πολυτοῖα φέρει τὰ ἤμερα, B ἔρετλόν τε ἄκρη, βασιλέι τε μούνῳ θνητῶν ἀξίη ἐκ πάντα. ταῦτα δὲ ἔλεγε, οἷα νεωτέρων ἔργων ἐπιθυμητὴς ἐών, καὶ θέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος ὕπαρχος εἶναι. χρόνῳ δὲ κατεργάσατό τε τὴν ἀνέπεισε Ξέρξεα ὥστε ποιέειν ταῦτα· στρατὸν γὰρ καὶ ἄλλα οἱ σύμμαχα ἠμύλωσε πρὸς δὲ πείθεσθαι Ξέρξεα. τοῦτο μὲν, ἀπὸ τῆς Θεσσαλίης πρῶτα τοὺς Ἀλευαδέων ἀπιγμένοι ἄγγελοι ἐπεκαλέοντο βασιλῆα, πάσῃσι προθυμίῃσι προσχώμενοι ὅπῃ τὸν Ἑλλάδα· (οἱ δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι C ἔσαν Θεσσαλίης βασιλῆες) τοῦτο δὲ, Πισιστρατίδεων οἱ ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτέων λόγων ἐχόμενοι τῶν δὲ οἱ Ἀλευάδαι· δὲ δή τι πρὸς τούτοισι ἔτι πλέον προσωρέγοντο οἱ ἔχοντες Ὀνομάκριτον, ἄνδρα Ἀθηναῖον χρησμολόγον τε δεξάμενόν τε χρησμῶν τῶν Μουσαίου. ἀναβεβήκεσαν γὰρ τὸν ἐνθρῆκα προκαλυσόμενοι. ἔξηλάσθη γὰρ ὑπὸ Ἱππάρχου τοῦ Πισιστράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηναίων, ἐπ' ἀσεβείῃ ἁλοὺς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμπρήσαντα ἐς D τὰ Μουσαίου χρησμοί, ὡς αἰ ὅπῃ Λήμνου ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανιοίατο ὑπὸ τῆς θαλάσσης. διὸ ἔξηλασέ μιν ὁ Ἵππαρχος, πρότερον χρεώμενος παμάλιστα. τότε δὲ συναναβάς, ὅκως ἀπίκοιτο ἐς ὄψιν τὸν βασιλῆος, λεγόντων τῶν Πισιστρατίδεων περὶ αὐτοῦ σεμνοὺς λόγους, καὶ τελευτῶν τῶν χρησμῶν. εἰ μέν τι σφέων σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τοῦτο μὲν ἔλεγε οὐδέν, ὁκόσα δὲ εὐτυχέοντα ὑπελέγοντο, ἔλεγε τόν τε Ἑλλήσποντον ὡς ζεύ- E ξθείη χρεών εἴη ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω, τήν τε ἔλασιν ἐξηγεόμενος. οὗτός τε δὴ χρησμῶν προσεφέρετο, καὶ οἵ τε Πισιστρατίδαι καὶ οἱ Ἀλευάδαι γνώμας ἀποδεκνύμενοι.

his verbis est alloquutus, Domine, haud decorum est Atheniēses tam malè iam dè Persis meritos non dare pœnas eorum quæ perpetrauerunt, tu verò quod in manibus habes perfice: tamē vbi AEgyptū, quæ dignitati tuæ iniuriā fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditionem: vt & bene de te loquātur homines, & posthac abstineat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio vltionis exigendæ: illa autem rationis accessio, Europā esse regionem admodū speciosam, omniáque genera felicium arborum ferentem, ac summæ bonitatis, & dignam quæ à solo inter mortales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat vt iuuenis ac nouarum rerum cupidus, imperiique Græciæ pro rege administrandi. Quod etiam regi persuasit, conditione temporum adiutus. nam alia vt rex ad hoc faciendū induceretur, adiumento fuere. primùm è Thessalia nūtii ab Aleuadis ad regem inuocandum aduersus Græciam. se enim omne obsequium præstituros. (Aleuadæ autem isti erant Thessaliæ reges.) deinde ii Pisistratidæ qui Susa ascenderāt: qui cùm eadē verba habuerunt quæ Aleuadæ, tum verò prætendebāt Onomacritum quendam Atheniensem, quem secum habebāt, sortilegum, & Musæi sortium edissertatorem. Ascenderant autē cum eo [a] reuersi in Græciam. nā Onomacritus ab Hipparcho Pisistrati filio Athenis fuerat eiectus, quòd à Laso [b] Hermionis filio manifestò deprehensus fuisset, inter Musæi sortes hāc etiam inseruisse, fore vt insulæ Lemno adiacentes mari submergerētur. Ob id Hipparchus hominem eiecerat, quum familiarissimè illo antea vteretur. [c] Et tūc cum eodem, vt in conspectum regis veniret, ascenderat: déque eo honorificè cū aliis Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, siquæ sortes cladē barbaro nūtiabant, earū nullā recitauit. Itaque accedente hoc sortilego, & Pisistratidarū & Aleuadarū suasionibus,

a *Diuersam à nostra lectionem sequutus est. nostram tamen habent & Ver. cod. sed quidam pro* προκαλυσάμενοι, *habent* προκαλυσόμενοι.

b *Vel potius Hermionensis, id est, ex Hermione.*

c Tunc autem quum vnà cum illis *Susa* ascēdisset, quoties in cōspectum regis veniebat, Pisistratidis honorificè de ipso loquentibus, aliqua ex illis oraculis recitabat. ex quibus ea quæ cladē barbaro portendebant, tacebat, & cōtrà faustissima quæque excerpebat: nimirum in fatis esse vt Hellespontus à viro Persa ponte iungeretur, & ad expeditionem illam pertinentia recēsens. Hic igitur oracula commorādo cum rege agebat: Pisistratidæ autē & Aleuadæ suas sententias proferendo.

Quum autē Xerxi bellum Græcis inferre persuasissent, tunc quum secundus ageretur à Darii morte annus, primam expedit. suscepit aduersus Ægypt. &c. *Illud autem χρησμῳδέων προσφέρετο perinde est ac si diceret, Ita se apud regem in hoc negotio gerebat vt oracula diuinatoris illi allegaret quibus induceretur.*

Xerxes ad inferendum Græciæ bellum inductus est. Sed altero à morte Darii anno, primam expeditionem fecit aduersus AEgyptios, qui rebellauerāt: quos subactos, & in arctiorem quàm sub Dario fuerant seruitutem redactos, tradidit gubernādos Achæmeni fratri suo, Darii filio: quem præsidem AEgypti interiecto deinde tempore interemit Inarus Psammetichi filius, vir Libys. Xerxes recepta AEgypto, producturus aduersus Athenas exercitū, præstantissimos quosque Persarum in concilium vocauit, vt & illorum sententias audiret, & ipse diceret quæ liberet. Quibus coactis, ita loquutus est,

A ὡς δὲ ἀιεγνώσθη Ξέρξης στρατεύεσθαι ὅτι τῷ Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτει μετὰ τὸν θάνατον Δαρείου, πρὸς τῶν στρατιὴν ποιέεται ὅτι τοὺς ἀπέστεα. τούτους μὲν νεν καταστρεψάμενος, καὶ Αἴγυπτον πᾶσαν πολλῷ δουλοτέρην ποιήσας ἢ ὅτι Δαρείου ἐών, ὅτι τε ἐπὶ Ἀθηναίοισι, ἀδελφεῷ μὲν ἐωυτῦ, Δαρείου δὲ παιδί. Ἀθηναίους μὲν νεν ὅτι ἐξεπίστατο Αἰγύπτου, χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσε Ἰνάρως ὁ Ψαμμητίχου, ἀνὴρ Λίβυς. Χέρξης δὲ μετὰ Αἴγυπτον ἄλλοσε, ὡς ἔμελλε ἐς χεῖρας ἄξεσθαι τὸ στράτευμα ὅ ὅτι οἱ Ἀθῆναι, σύλλογον ποιέεται τῶν Περσέων τῶν ἀρίστων ἐποιέετο, ἵνα γνώμας τε πύθηται σφέων, καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴποι τὰ δέλει. ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε,

B

C

Ἄνδρες Πέρσαι, οὔτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ὃν ὑμῖν τιθεὶς, τῷ δὲ ξάλμυός τε, αὐτὰ χρήσομαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδαμᾶ κω ἠτρεμήσαμεν, ἐπεί τε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ τῶν Μήδων, Κύρου καταλύσαντος Ἀστυάγεα. ἀλλὰ θεός τε οὕτω ἄγει, καὶ αὐτῷ ἡμῖν πολλὰ ἐπέρπεσι συμφέρεται ὅτι ὄφελος. τά μὲν νῦν Κύρός τε καὶ Καμβύσης πατήρ τε ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνεα, ἐπιστάμενοι δὲ οὐκ αἰσχύνομαι λέγων· ἐγὼ δὲ ἐπεί τε παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅκως μὴ λείψομαι τῶν προτέρων ἡμεόνων ἐν τιμῇ τῇδε, μηδὲ ἐλάσσω προσκτήσομαι δυνάμιος Πέρσῃσι. φροντίζων δὲ εὑρίσκω, ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν τε προσγινόμενον, χώρῃ τε τῇς νεῦ ἐκτημένα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φαυλοτέρῃ, παμφορωτέρῃ δὲ ἅμα δὲ τιμωρέῃ τε καὶ πίσιν γνομώσω. διὸ ὑμέας ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα ὃ τι νοέω πρήσσειν, ὑμῖν φράσω. μέλλω, ζεύξας Ἑλλήσποντον, ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Δι- θηναίους τιμωρήσωμαι, ὅσα δὴ πεποίηκε σι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὡρᾶτε μὲν νῦν καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν Δαρεῖον ἰ- θύοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε, καὶ οὐκ

V IRI Persæ, equidē ego non ero huius instituti author, sed ab aliis traditi imitator. nam quemadmodum à maioribus natu accipio, ex quo imperiū hoc à Medis eripuimus, Astyage per Cyrum amoto, nunquā conquieuimus, sed ita deus *nos* agit, & multa nobis [a] sibi obsequentibus in melius cōfert. Atque ea quidem quæ Cyrus Cambysēsque ac pater meus fecere, quas gentes imperio addidere, non attinet referre apud probè sciētes: ego autem posteaquam hanc sedem accepi, dedi operam ne ab iis qui hoc honore sunt functi degenerarē, néue minus potentiæ Persis acquirerem. Quod animo versans, inuenio nobis accessuram gloriā pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem neque deteriorem ea quam recuperauimus, sed feraciorem, vnà cum vltione iniuriæ atque vindicta. Ideóque nunc ego vos cōtraxi, vt id quod agere cōstitui vobis exponerem: Constituo, iuncto Hellesponto, copias per Europam traducere in Græciam, vt Athenienſium vlciſcar iniurias, quas cùm Perſis aliis, tum patri meo intulere. Noratis autem & Darium aduersus hos viros bellum mouere destinasse: verùm ei morte præuento non cōtigit vt illos vlciſceretur. Ego verò eius vicē aliorúmque

a Se sequētibus.

244

ἐξεγένετο αὐτῷ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ οὐκ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων

» Περσέων δ' πρότερον παύσομαι πρὶν ἢ ἑλὼν τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας, οἵ γε ἐμέ τε καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ἀδίκησαν πρότερον. ἐσ ἡμέας γὰρ ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, ἀπεπρήσαντο, ἐν ἐπιστρατεύσαντες τὰ τε ἄλσεα καὶ τὰ ἱερά· δεύτερα δὲ, ὑμέας οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἐπιβάντας, ὅτε Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγεον, τὰ ὀπίσω δὲ καὶ πάντες. τουτέων μέν τοι εἵνεκα αἰείρτημαι ὅτι κάρτα στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δὲ ἐν ἀνδράσι τοῖσδε κάτοιδα ἐόντα, εἰ τούτοις τε καὶ τοῖσι τούτοισι πλησιοχώροις καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπες τῇ Φρυγὶς νέμονται χώρῃ, χώρῃ τε τῇ Περσίδι ἀποδέξομεν τοῦ Διὸς αἰθέρος ὁμουρέουσαν. οὐ γὰρ δὴ χώρην γε τοσήνδε κατόψεται ὁ ἥλιος ὁμουρέουσαν ἑωυτῷ οὐδὲ τῷ ἄλλῳ χώρῃ σαν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλὰ σφέας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώρην ποιέω, ἁπάσης διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης. πεπυθάνομαι γὰρ οὔτε ἔθνος τοσόνδε αὐθρώπων οὔτε πόλιν ἀνδρῶν τοσήνδε οὐδεμίαν, οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ἐπολείπεσθαι, ὃ ἡμῖν οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μάχην, τούτεων τῶν κατέλεξα, ὑπεξαιρημένων. οὔτε οἵ τε ἡμῖν αὐτοὶ ἔχοισι δούλιον ζυγὸν, οἵ τε αὐτόχθονοι. ὑμεῖς δ' ἂν μοι τάδε ποιέοντες ἥκοιτε ἐπεὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον ἐς τὸν ἥκειν δεῖ, πρόθυμος πρόφατα τινὰ ὑμέων χρήσω πρῆξαι. ὃς ἂν δὲ ἔχων ἥκῃ παρεσκευασμένον γρατὸν κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα τὰ τιμιώτατα νομίζεται εἶ ἐν ἡμετέρῃ. ταῦτα μὲν νῦν τοιαῦτα ἔστι· οὕτω. ἵνα δὲ μὴ ἰδίῃ βουλεύωμαι ὑμῖν δοκέω, τίθημι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμέων τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι. ταῦτα εἶπας ἐπαύετο. μετὰ δὲ Μαρδόνιος ἔλεξε, Ὦ δέσποτα, οὐ μόνον εἰς τοὺς ἄλλους Πέρσεων ἄριστος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐσομένους· ὅς τε τἄλλα λέγων ὀρθὰ ἔειπας καὶ ἀληθέστατα, καὶ Ἴωνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους τῶν ἐάσεις καταγελάσαι ἡμῖν, ἐόντας αἰσχίστους· καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη πρῆγμα, εἰ Σάκας μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθίοπας, καὶ Ἀσσυρίους, ἄλλά τε ἔθνεα πολλὰ καὶ μεγάλα, ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδέν, ἀλλὰ δύναμιν μόνον προσκτᾶσθαι βουλόμενοι, καταστρεψάμενοι δούλους ἐποιήσαμεν, Ἕλληνας δ', ὑπ' οὐδενὸς ἀναγκαίου ἐόντος, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπ' ἡμῖν ἔχωσι τὸ μέγα, ἐπὶ τοσόνδε στρατεύσαντες ἐπιδώμεθα. ἐγὼ δὲ ὑμέας ἐκ τοσούτου στρατοῦ ἐόντας ἀνδρηιοτάτους οὐκ ἂν ἔτι εὕροιμι, οὔτε ἐν τοῖσι παροῦσι οὔτε ἐν τοῖσι ἐπιλέκτοισι. ἐπιλεξάμενος γὰρ ἂν εὕροιμι μᾶλλον τοὺς ἐπιλέκτους ἐόντας ἀνδρηιοτάτους ἢ τοὺς μὴ ἐπιλέκτους. νῦν ὦν ἐπείτε ἐπὶ τοσόνδε ἐλάσαντες οὐδὲν ἀπεργασμένοι ἀπίσω ἀπίμεν, ἐπιστρατεύσαντες ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ἐπιστάμενοι τὰ ἐκείνων ἔργα, ἐκ τῶν λόγων τῶν ἐκείνων ἐπιστάμενοι, οὐκ ἂν ἔτι ἀντιστῆναι ἔτι δυναίμεθα. ἐπεὰν δὲ ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ἐλάσωμεν, ἐκεῖνα ἔσται τὰ ἐγὼ προλέγω. ἐπεὰν μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐλαύνωμεν, ἀκούσομαι ἐγὼ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντων ἀνδρῶν ἐν τῇ Θρηίκῃ τοὺς Παίονας καὶ τοὺς Παιονικοὺς ἵππους, ἐπεὰν δὲ ἐς τὴν Θεσσαλίην ἔλθωμεν, ἀκούσομαι ἐγὼ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντων ἀνδρῶν τοὺς Θεσσαλοὺς ἵππους, ἐπεὰν δὲ ἐς τὴν Βοιωτίην ἔλθωμεν, ἀκούσομαι ἐγὼ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντων ἀνδρῶν τοὺς Βοιωτοὺς ἵππους, ἐπεὰν δὲ ἐς τὴν Ἀττικὴν ἔλθωμεν, ἀκούσομαι ἐγὼ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντων ἀνδρῶν τοὺς Ἀττικοὺς ἵππους, ἐπεὰν δὲ ἐς τὴν Πελοπόννησον ἔλθωμεν, ἐκεῖνα ἔσται τὰ ἐγὼ προλέγω. ἐπεὰν μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐλαύνωμεν, ἀκούσομαι ἐγὼ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντων ἀνδρῶν ἐν τῇ Θρηίκῃ τοὺς Παίονας καὶ τοὺς Παιονικοὺς ἵππους, ἐπεὰν δὲ ἐς τὴν Θεσσαλίην ἔλθωμεν, ἀκούσομαι ἐγὼ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντων ἀνδρῶν τοὺς Θεσσαλοὺς ἵππους, ἐπεὰν δὲ ἐς τὴν Βοιωτίην ἔλθωμεν, ἀκούσομαι ἐγὼ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντων ἀνδρῶν τοὺς Βοιωτοὺς ἵππους, ἐπεὰν δὲ ἐς τὴν Ἀττικὴν ἔλθωμεν, ἀκούσομαι ἐγὼ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντων ἀνδρῶν τοὺς Ἀττικοὺς ἵππους, ἐπεὰν δὲ ἐς τὴν Πελοπόννησον ἔλθωμεν, ἐκεῖνα ἔσται τὰ ἐγὼ προλέγω.

Persarum vlciſcens, non prius deſinã quàm expugnauero incenderóque Athenas: cuius ciues & me & patrem meum priores iniuria affecerunt: primùm quũ Sardis vnà cum Ariſtagora Mileſio ſeruo noſtro venientes cremauerunt lucóſque ac delubra. Deinde in vos quid fecerint terrã ſuam ingreſſos, quum Datis & Artaphernes duces fuere, omnes ſcitis. Harum gratia rerum [a] irritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipſorum finitimos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, ſi in poteſtatem redegerimus, tot bona futura eſſe ratiocinãdo comperio: Terram Perſidem ætheri Iouis cõterminam reddemus. nullam enim regionem ſpectabit ſol finitimam noſtræ, ſed ego omnem permenſus Europam, vnà vobiſcum cũctas regiones in vnam redigam. Nã ita rem habere audio, nullam reliquam eſſe hominum neque ciuitatem, neque gentem, quæ nobiſcũ [b] dimicare poſſit. Ita ſubactis his quos dixi, & qui nos laceſſierunt, iugum ſeruile ſuſtinebunt. In quo ſi mihi vos gratificari volueritis, vbi tempus vobis indicauero quo vos præſtò eſſe oportet, tunc vnuſquiſque debebit impigrè adeſſe. Quorum qui ornatiſſimis cum copiis aderit, eum donabo iis quæ in noſtra domo pretioſiſſima habentur. Et hæc quidem ita agenda ſũt. Sed ne ſolus videar in concilio ſententiam dicere, rem pono in medio, iubens vnicuique quã libet ſententiam dicere. His dictis loquendi finem fecit. Poſt quẽ Mardonius, Domine, inquit, tu verò non modò ſuperioribus Perſis, ſed etiam venturis es præſtantior: qui cùm alia & optima & veriſſima commemoras, tum verò [c] quòd Iones qui Europam incolunt, non fines habere ludibrio nos, minus quàm ipſi ſunt ludibrio dignos. Etenim res indigna eſt ſi Sacas & Indos & Aethiopes & Aſſyrios, aliáſque multas ac grandes nationes, quæ nihil Perſas læſere, tamen potentiæ prolatandæ gratia in prouincias redegimus: Græcos, qui nos la-

a *Alij, Animatus ſum ad inferendum.*

b Dimicare poſſit, iis quos dixi ſummotis. Atque ita fiet vt & qui in culpa ſunt & qui culpa vacant, ſeruile iugũ ſuſtineant. *Vel, & qui male de nobis meriti ſunt, & qui non.*

c *Ita Vertit quaſi legeretur ὅτι οὐκ ἐάσεις. Sed rectius omittit videtur, quum Xerxes ea non dixerit.*

cessere iniuria inceperunt, non vlciscemur. quídnam metuentes? quas illorum copias? quam pecuniarum vim? Eorum pugnam nouimus, eorũ nouimus vires imbecilles, [a] eorum quos subegimus liberos penes nos habemus, hos qui domi nostræ habitantes, Iones & AEoles & Dores appellãtur. Quos ipse quoque expertus sum, quum eis iussu patris tui intuli bellũ: ac mihi quũ in Macedoniam vsque processissem, & penè vsque ad ipsas Athenas, nemo pugnaturus occurrit. Quanquam consueuere Græci (vt audio) inconsultissimè inire bella, propter imperitiam ac sinisteritatem. nam quum bellũ inter eos indictum est, in locum quem pulcherrimum planissimúmque inuenere descendẽtes, ibi prælia faciunt, ita vt magno cum suo malo victores inde discedant: deuicti (ne lõgius repetã) ad internecionem deueniunt. quos oportebat, quum sint eiusdem linguæ, interpositis caduceatoribus ac nuntiis dirimere controuersias, & omnia alia potius agere quàm pugnare: aut, si necesse habent inter se omnino pugnare, locum aliquẽ inuenire vtrisque expugnatu difficillimũ, & ibi fortunam belli tẽtare. Hoc itaque ritu haud probo vtentes Græci, nunquam mecum verbis egerunt de dimicando, quum Macedonia tenus promouissẽ. Tibi autem, rex, quis obuiã venturus est bellandi causa, copias Asiæ atque omnem classem agẽti? non eò audaciæ procedent (vt reor) Græcorum res. Quòd si me fallit opinio, & illi vecordia elati ad pugnandum nobiscum venient, discãt nos esse in re bellica præstantissimos hominum. Nihil igitur fit quod non experiamur. nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimẽto hominibus fieri consuerunt. His Mardonius sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit. Tum filẽtibus aliis Persis, nec diuersam eis quæ dicta esset sententiam dicere audentibus, Artabanus Hystaspis filius, Xerxis patruus, vir circumspectus, ita inquit,

[a] Sed & eorum liberos eam habemus, subiugatis iis qui in nostrã ditionem incolẽtes, Iones & Æoles, &c.

A ξωντας ἀδικίης, ἢ τιμωρησόμεθα. τί δείσαντες; κοίλῃ πλήθεος συγροφέῃ; κοίλῃ δὲ χρημάτων δυνάμει; τῶν ἐπιστάμεθα μὲν τὸ πλῆθος μάχιμον, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύναμιν ἐοῦσαν ἀδύνατον. ἔχομεν δὲ αὐτέων παῖδας καταγελάμενοι, τοὺς οἱ ἐν τῇ ἠπείρῳ κατοικημένοι, Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Δωριέες καλέονται. ἐπειρήσθω δὲ καὶ αὐτὸς πρόσθεν ἐπελαύνων ὅτι τοὺς ἄνδρας τούτους ἔστι παρεὼν σοὶ κελευσθείς· καὶ μοι μέχρι Μα- 245
B κεδονίης ἐλάσαντι, καὶ ὀλίγον ἐπολιπόντι ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι, οὐδεὶς ἐπιὼν ἠμύνατο ἐς μάχην. καίτοι εἰώθασι Ἕλληνες (ὡς πυνθανόμεθα) ἀβουλότατα πολέμους ἐπιφέρεσθαι, ἔστι τε ἀγνωμοσυνῇσι καὶ σκαιότητι. ἐπεὰν γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προσθέωνται, ἐξευρόντες τὸ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς τοῦτο καταίνοντες μάχονται· ὥστε νικῶν μεγάλῳ οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται. περὶ δὲ τῶν ἑσωμένων οὐδὲν λέγω.
C Ἀργείοι. ἐξωλέες γὰρ δὴ γίνονται. οὗτοι χρεὼν ἐόντας ὁμογλώσσους, κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγγέλοισι, καταλαμβάνειν τὰς διαφορὰς, καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχῃσι. εἰ δὲ πάντως ἔδεε πολεμέειν πρὸς ἀλλήλους, ἐξευρίσκειν χρεὼν τὴν ἑκατέρῃσι εἶσι διαχειρωτοτάτη, καὶ ταύτῃ πειρᾶν. ἔστω φίλιον οὐ χρηστῶν Ἑλλήνων διαφερέωμαι, ἐμέο ἐλάσαντος μέχρι Μακεδονίης γῆς, οὐκ ἧλσον ἐς τοῦτον λόγον ὥστε μάχεσθαι. σοὶ δὲ δὴ
D μέλλῃ τις ὦ βασιλεῦ ἀντιώσεσθαι πόλεμον προσφέρων, ἄγοντι καὶ πλῆθος ὃ οὐκ ἔστι Ἀσίης, καὶ νέας τὰς ἁπάσας; ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο θρασέος αὐτῇσι τὸ Ἑλλήνων φρόνημα· εἰ δὲ ἄρα ἐγὼ ψευδείλεγμαι γνώμῃ, καὶ σκεῖνοι ἐπιφρήσαντες ἀβουλίῃ ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μαθοίεν ἂν ὡς εἰμὶ αὐθρώπων ἄριστος τὰ πολέμια. ἔστω δὴ ὦν μηδὲν ἀπείρητον. αὐτόματον γὰρ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι.
E Μαρδόνιος μὲν τοσαῦτα ἐπιλεήνας τὸν Ξέρξεω γνώμην ἐπίπαυτο. σιωπώντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων, καὶ οὐ τολμώντων γνώμην ἀποδείκνυσθαι ἀντίην τῇ προκειμένῃ, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, πάτρως ἐὼν Ξέρξῃ, τῷ δὴ καὶ πίστιος ἐὼν, ἔλεγε τάδε,

» Ω Βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων αὐτέων ἀλλήλῃσι, οὐκ ἔστι τῷ ἀ-
» μείνω αἱρεόμενον ἐλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρη-
» μένῃ χρᾶσθαι· λεχθεισέων δέ, ἔστι ὡς καὶ τὸν
» χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲν ἐπ' ἑωυτοῦ
» οὐ δυνάμενον γνώσκεσθαι, ἐπεὰν δὲ παραθέωμεν
» ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκεσθαι τὸν ἀμείνω. ἐ-
» γὼ δὲ πατρὶ τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, Δα-
» ρείῳ, ἠνώρθουν μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας,
» ἄνδρας οὐδαμοῦ γῆς ἄξυ νέμοντας· ὁ δὲ, ἑλ-
» πίζων Σκύθας τοὺς Νομάδας καταστρέ-
» ψεσθαι, ἐμοί τε οὐκ ἐπείθετο, στρατευσάμε-
» νός τε, πολλούς τε καὶ ἀγαθοὺς τῆς στρατιῆς
» ἀποβαλὼν ἀπῆλθε. σὺ δὲ ὦ βασιλεῦ, μὴ-
» λῄς ὅτι ἄνδρας στρατεύεσθαι πολλὸν ἀμεί-
» νονας ἢ Σκύθας· οἵ κου θαλασσαίους τε ἄνεισι
» καὶ κου γῆν λέγονται εἶναι. Ὃ δὲ αὖ ἐστὶ ἔνεστι
» δεινὸν, ἐμέ σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν· ζεύξας
» φὴς Ἑλλήσποντον, ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς
» Εὐρώπης ἐς τὴν Ἑλλάδα. ἢ δὴ σὺν αὐτῷ τού-
» τῳ ἢ καὶ κου γῆν ἢ καὶ κου θαλασσαίην ἅπα-
» σαν ἢ καὶ κατ' ἀμφότερα. οἱ γὰρ ἄνδρες
» λέγονται εἶναι) ἄλκιμοι. πάρεστι δέ κου καθυ-
» στιᾶσθαι, εἰ στρατὸν γε τοσοῦτον σὺν Δάτι
» καὶ Ἀρταφέρνεϊ ἐλάσουσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν
» χώρην μούνοι Ἀθηναῖοι διέφθειραν, οὐκων
» ἀμφοτέρῃσι ἐχώρησε. ἀλλ' ἴσως τῇσι νησὶ
» ἐμβάλωσι, καὶ νικήσαντες ναυμαχίῃ, πλέω-
» σι ἐς Ἑλλήσποντον, καὶ ἔπειτα λύσωσι τὴν
» γέφυραν, τοῦτο δὴ βασιλεῦ γίνεται δεινόν. ἐγὼ
» δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκηίῃ αὐτὸς συμβάλλο-
» μαι τοῦτο· ἀλλ' οἷόν κοτε ἡμέας ὀλίγου ἐ-
» δεῖσε καταλαβεῖν παῖδος, ὅτε πατὴρ σὸς ζεύ-
» ξας Βόσπορον Θρήϊκιον, γεφυρώσας δὲ
» ποταμὸν Ἴστρον, διέβη ὅτι Σκύθας· τότε
» πρωτοῖσι ἐλθοῦσι Σκύθῃσι, δεδογμένοι Ἴωσιν
» λύσειν τὸν πόρον τοῖσι ἐπετέτραπτο ἡ φυλα-
» κὴ τῶν γεφυρέων τῶν Ἴστρου. καὶ τότε γε Ἰ-
» στιαῖος ὁ Μιλήτου τύραννος εἰ ἐπίστατο τὴν
» ἄλλων τυράννων τὴν γνώμην, μὴ δὲ ἰδιώτευε, ἦν,
» διέργαστο ἂν τὰ Περσέων πρήγματα. καὶ τοι
» καὶ λόγῳ ἀκούσας δεινὸν, ὅτε ἀνδρὶ γε ἑνὶ
» πρήσσειν βασιλέος πρήγματα χρεόν ἐστι.
» σὺ ὦν μὴ βουλεύου ἐς κίνδυνον μηδένα τοι-
» οῦτον ἀπικέσθαι, μηδὲ μὴν ἀναγκης ἐούσης.
» ἀλλ' ἐμοὶ πείθεο· καὶ μὲν τὸν σύλλογον τόνδε

REX, nisi diuersæ inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed necesse habet ea quæ dicta est vti: at quum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per se discerni quum nequeat, [a]comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario eidémque fratri meo suadebam ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, viros nulla vsquam oppida incolentes: sed ille sperans Scythas Nomades se subacturũ, mihi nõ est assensus: itaque sumpta expeditione, multis & egregiis viris de exercitu amissis abscessit. Tu verò, rex, bellum inferre destinas viris multo quàm Scythæ sunt præstãtioribus, quíque & mari & terra optimi esse dicuntur: quibus in rebus quid [b]durum sit, hoc me tibi iustũ est promere. Iuncto pontibus Hellesponto ais te copias per Europá in Græciam deducturum: atqui eos conuenit aut in terra aut in mari aut vtrobique abs te superari. siquidem feruntur viri esse fortes. Cuius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu Datis & Artaphernis Atticam regionẽ ingressas soli Athenienses profligauerũt, ergo non vtraque in parte successit. Quòd si iidem conscensis nauibus pugna nauali victores ad Hellespontum naũigent, ac deinde pontem soluant, hoc [c]durum fuerit rex. Neque verò hoc ex mea vnius priuata prudentia coniecto, sed eo casu quo aliquando parum abfuit quin opprimeremur, quum pater tuus iũcto Bosphoro Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso, traiecit ad Scythas: eum traiectum Scythæ omnino institere precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat, vt interscinderent. Quo tempore si Histiæus Mileti tyrannus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset, actum erat de rebus Persarum. Atqui res est dictu quoque horribilis, omnem regis statum in vno viro positũ fuisse. Quare noli tu vllum tale adire discrimen, nulla subsistente necessitate, sed mihi potius obtempera: hunc cœtum in præsens missum

a Affricatum alteri. *Vel, Cum mitto asyrtis admotum.*

b Timẽdum sit. *Vel, periculosum.*

c Timendũ fuerit

facito, iterúmque dum tibi videbitur, re apud teipsum considerata, edicito quod optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. nam etiamsi quid è cõtrario euenturum est, nihilo tamen minus bene consultum est, superauitque fortuna cõsilium: at qui turpiter consultauit, si ei fortuna obsecũdauit, ille est quidem voti compos, nihilo tamẽ minus malè consilium cepit. Vides vt prægrandia animalia fulmine deus ferit, nec sinit insolescere: parua verò [a] nihil lædit? Vides vt magna semper ædificia magnásque arbores huiusmodi fulminum tela percutiunt? Gaudet enim deus eminentissima quæque deprimere. Vnde & ingens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus iis quibus inuidet, aut metum incutit aut tonitruum. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatẽ inciderunt, quia deus neminem alium quàm seipsum sinit magnificè de se sentire. Omnis res properando parit errores, vnde magna detrimenta fieri adsolent: in cunctando autem bona insunt, si non talia quæ statim videantur esse bona, certè quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hoc quidẽ tibi rex suadeo. Tu verò Gobryęfili Mardoni desine loqui stulta de Græcis, haud dignis qui malè audiãt. nam Græcis detrahendo, ipsum regem vis excitare ad bellum illis inferẽdum: ad quod tu omni auiditate contendis: [b] quod absit vt fiat. Detractio nanque importunissima res est: in qua duo sunt qui iniuriam faciunt, vnus cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quòd nõ præsentem accusat: item qui huic credit, iniurius est, quòd prius credit quã rem compertã habeat. & illi cui absenti detrahitur, ob id fit iniuria quòd ab altero insimulatur vt malus, ab altero talis putatur. Quòd si omnino bellũ his viris inferre oportet, agedum: rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrûm amborum liberi deponantur: tu in expeditionem ito, delectis quos velis viris ac quantiscunque velis copiis: &, si ex sententia tua res succe-

a Ne vellicat quidem?

b Absit vt talia fiant à nobis. Detractio enim, *vel, obtrectatio, aut calumnia*, res est deterrima.

A σχέλυσιν· αὐτίς τε ὅτευ τοι δοκέῃ, τρεσπε-
ψαίμενος ὅτι σεωυτοῦ, τρεσαγόρευε τά τοι
δοκέῃ εἶ) ἄειρε. ὃ γὰρ οὐ βουλεύεσθαι, κέρ-
δος μέγιστον ὑπείσκω εἶναι. εἰ γὰρ καὶ ἐναντιω-
θείῃ τοι γέλῳ, βεβούλευται μὲν ὦν εὖ· ἦν
δὲ, ἑωυτῷ δὲ κατὰ τὴν τύχην ὃ βού-
λευμα· ὁ δὲ βουλευσάμενος ἀγρῴως, εἰ οἱ ἡ
τύχη ἐπίσποιτο, σῦρμα σύρηκε, πλὴν δὲ οὐ-
δὲν οἱ κακῶς βεβούλευται. ὁρᾷς ὡς τὰ ὑψη-
λότατα ζῷα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, ὥσπερ ἐᾷ φαν-
τάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρά, οὐδέ μιν κνίζει;
ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα ἀεὶ καὶ
δένδρεα, τὰ τοιαῦτα ἐπίσκηπτον βέλεα; φι-
λέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κο-
λούειν. οὕτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀ-
λίγου δίκην φθείρεται ὑπ' αὐτοῦ τοιόνδε· ἐπεὰν φθο-
νήσας φόβον ἐμβάλῃ ἢ βροντέων,
δι' ὧν ἐσφαλησθε ἀναξίως ἐωυτῶν. οὐ γὰρ
ἐᾷ φρονέειν ἄλλον μέγα ὁ θεὸς ἢ ἑωυτόν. ἐ-
πειγόμενος μὲν νυν πάντα πρῆγμα, πίπτει
σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι μεγάλαι φύ-
λέοισι γίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ ὑπισχνέεσθαι ἔνεστι ἀ-
γαθά, εἰ μὴ προπετέως δοκέοντα εἶ), ἀλλ'
ἀνὰ χρόνον βύσεται σὺ. σοὶ μὲν δὴ ταῦτα ὦ
βασιλεῦ συμβουλεύω. σὺ δὲ ὦ παῖ Γο-
βρύεω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων λύγρους
μαπαίους περὶ Ἑλλήνων, ἐόντων ἀξίων
φλαύρως ἀκούειν. Ἕλληνας γὰρ ἀγαθὰλ-
λων, ἐπαίρῃς αὐτὸν βασιλῆα στρατεύεσθαι.
αὐτὸς δὲ τούτου εἵνεκα δοκέῃς μοι πᾶσαν προ-
θυμίην ἐκτείνειν. μήτε ὦν ἄπρα ἡμῖται. ἀγα-
θὸν γὰρ ὄζει δεινότατον· ἐν τῇ δύο μὲν εἰσὶ οἱ
ἀδικέοντες, εἷς δ' ὁ ἀδικεόμενος. ὁ μὲν γὰρ ἀγα-
θάλλων, ἀδικέει, οὐ παρεόντων κατηγορέων.
ὁ δὲ ἀδικεῖ ἀναπειθόμενος πρὶν ἢ αἰτιηθέεις
ἐκμαθεῖν. ὁ δὲ δὴ ἀπεὼν τοῦ λόγου πάσχει ἐν αὐ-
τοῖσι ἀδικεῖ), ἀγαθαληθείς τε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου,
καὶ νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἑτέρου κακὸς εἶναι. ἀλλ'
εἰ δὴ δεῖ γε πάντως ὅτι τάχιστα ἄνδρας τούτους
στρατεύεσθαι, φέρε, βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ἐν ἡ-
μῖσι τοῖσι Περσέων μενέτω. ἡμέων δὲ ἀμφο-
τέρων παραλαμβανόμενοι τὰ τέκνα, στρατη-
λατέτω αὐτὸς σὺ ὑπολεξάμενός τε ἄνδρας
τοὺς ἐθέλεις, καὶ λαβὼν στρατιὴν ὁκόσην
τινὰ βούλεαι. ἢν ταῦτα μὲν τῇ σὺ λέγεις, ἀνα-

παρέον-
τος

» ἔαμὴ βασιλέϊ τὰ πρήγματα, κτεινέσθων A
» οἱ ἐμοὶ παῖδες, παρὸς δὲ αὐτῶν, καὶ ἐγὼ· ἢν
» δὲ τῇ ἐγὼ παρελέγω, σὺ δὲ σεῦτα πα χόν-
» των, σὺ δὲ σφι καὶ σύ, ἢν ὑπονοήσῃς. εἰ δὲ
» τοῦτα μὴ ὑποδωσέν σὺ ἐθελήσεις, σὺ δὲ
» πρήσσεις τοιάδε ἀπάξεις ὅτι τὸν Ἑλ-
» λάδα, ἀκούσεσθαί τινα φημὶ τῶν αὐτῶν τῆδε
» ὑπολειπομένων, Μαρδόνιον μέγα τι κακὸν
» ἐργασάμενον Πέρσας ὑπὸ κυνῶν τε καὶ
» ὀρνίθων ἁρπαφορβόμενον, ἢ κου ἐν γῇ τῇ Α-
» θηναίων, ἢ σέ γε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων· εἰ B
» μὴ καὶ ἄρα καὶ πρότερον κατ' ὁδὸν, γνόντα
» ὅτ' οἵοις ἀνδρας ἀπαγινώσκεις στρατεύεσθαι
» βασιλῆα. Ἀρτάβανος μὲν τοῦτα ἔλεξε·
Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς ἀμείβεται τοῖσδε, Ἀρ-
» τάβανε, πατρὸς εἰς τὸ ἐμοῦ ἀδελφεοὺς, τοῦτο
» δέ σε ῥύσεται μηδεμίαν ἀξίην μισθὸν λαβεῖν
» ἐπέων μεταιχμίων· καίτοι τοῦτόν τὸν ἀτιμίην
» προσθήκην, ἐόντι κακῷ τε καὶ ἀθύμῳ, μή-
» τε συστρατεύεσθαι ἐμοί γε ὅτι τὸν Ἑλλά-
» δα, ἀοῦσί τε μένειν ἅμα τῇσι γυναιξί. ἐγὼ C
» δὲ καὶ αὐτὸς σεο, ὅσα περ εἶπα, ἐπιτελέα ποιή-
» σω. μὴ γὰρ εἶναι ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος,
» καὶ Ἀρσαμένεος, τοῦ Ἀριαράμεος, τοῦ Τεΐσπεος, Ἀριαραμέω καὶ Ἀρ-
» τοῦ Κύρου, τοῦ Καμβύσεω, τοῦ Ἀχαιμένεος μενίω, καὶ Ἀ-
» γενεὴς, μὴ τιμωρησάμενος Ἀθηναίους· οὗ ξόμβου,
» ὅτι γὰρ ἂν ἐκεῖνοι ἐποίησαν ἡμέας ἐπιχείρων ἐξόμενοι,
» ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ μάλα στρατευ-
» σούνται ὅτι τὸν ἡμέτερον, εἰ χρὴ σαθρὸν εἶ-
» ναι τοῖσι ὑπάρχουσι ἐξ ἐκείνων· οἳ Σάρ- D
» δις τε ἐνέπρησαν, καὶ ἤλασαν ἐς τὸν Ἀ-
» σίην. οὕτω ἔστι ἀχαριστέειν οὐδετέροισι δυ-
» νατὸν ἔχει, ἀλλὰ ποιέειν ἢ παθέειν πρὸ σχέ-
» τεω ἀγών· ἵνα ἢ ταῦτα πρήσσωμεν ὑπὸ Ἕλλησι ἢ
» ἐκεῖνα πρήσσωμεν ὑπὸ Πέρσῃσι ῥηθήσεται· ὃ
» γὰρ μέσον οὐδὲν τῆς ἔριδος ἐστί· καλὸν ὦν,
» προπεπονθότας ἡμέας τιμωρέειν ἔτι γενέσθαι,
» ἵνα καὶ τὸ δεινὸν, ὃ πείσομαι, τοῦτο μάθω, ἐ-
» λάσας ἐπ' ἀνδρας τούτους· τοιός γε καὶ Πέ-
» λοψ ὁ Φρύξ, ἐὼν ἐμὸς πατέρων δοῦλος, κα-
» τεργάσατο οὕτω ὥς καὶ ἐς τόδε αὐτοί τε ὠνό- E
» μασται ἡ χώρη ἀπ' ἐκείνου καὶ ἡ γῆ ἡ ἀπὸ τέων ἐπώνυμοι τοῦ κατ-
» ρεχαμένου καλέονται. Τοῦτα μὲν ὅτι
τοσοῦτο ἔφηκε. μετὰ δὲ, βουφόρβιά τε ἐγένετο, ὃ
Ξέρξεα ἔκηλε ὁ Ἀρταβάνου γνώμη. νυκτὶ
δὲ βουλὴ διδοῖ, πάλιν βουλεύσασθαι οἱ οὐ πρῆ-
γμα εἶναι στρατεύεσθαι ὅτι τὴν Ἑλλάδα· δε-

dēt regi, interimātur liberi mei, & insuper ego: sin succedent vt ego dico, interimantur tui, & insuper tu, si redieris. Quòd si hanc subire conditionem recusas, cupisque in Græciā prorsus deducere exercitum, affirmo fore vt aliqui eorum qui hic relinquentur, audiant Mardonium post allatam Persis magnam aliquā calamitatem, à canibus volucribúsque discerpi aut in Atheniēsium solo aut in Lacedæmoniorum: nisi fortè antea inter viam: tunc agniturum aduersus quales viros suades regi vt moueat bellum. Hæc Artabano loquuto, Xerxes ira percitus his verbis excepit, Artabane, quòd patris mei fratres, hoc te subleuat ne dignam stulta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo ignominia, quia instrenuus es & ignauus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis, sed hic vnà cum fœminis maneas. Ego etiam fine te quæ dixi cōficiam, neque enim fuerim Darii filius, (qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsānis, qui fuit Ariaramnis, qui fuit Teispei, qui Cyri, qui fuit Cambysis, qui fuit Achæmenis filius) nisi Atheniēses vltus fuero: probè intelligēs, si nos quieuerimus, non quieturos illos, sed nostram terram cum exercitu inuasuros: prout colligere licet ex iis quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incursārunt. Itaque neutris fas est recedere, [a] sed vtrisque propositū est certamen aut agēdi aut patiēdi, vt aut hæc omnia sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. medium enim inimicitiarum nullum est. Quare honestum erit nos iam iniuria lacessitos exigere vltionem, vt quam calamitatem passurus sum intelligam, profectò aduersus eos viros quos etiam Pelops Phryx nostrorum maiorū seruus ita subegit vt ad hoc vsque tempus & ipsi homines & eorum regio ab illius qui [b] subegit cognomine appellentur. Hæc hactenus loquutus est. [b] De inde sub vesperum, quum fuisset stomachatus Artabani sententia, per noctem apud se consultans, comperit prorsus non esse sibi opus inferre Græciæ bellum; immuta-

[a] *Quidā sic*, Sed in eo res vertitur discrimine vt aut faciēdum aut patiendum aliquid sit.

[b] Vt autem nox aduenit, mordere cœpit Xerxē Artabani sententia. Quum autem in cōsiliumnoctem adhibuisset, planè comperiebat è re sua non esse ex-

peditionē in Græciam suscipere. Quum igitur hęc contraria prioribus decreuisset, obdormiit. Sed ea nocte visus est in somnis, &c. *Illud ἔνυπνιον Vertetiam potest Scrupulum injiciebat. Eodem autem ferè modo Vsus esse videtur Oundsus Verbo mordere. Illud Verò δέισας οἱ οὐ πρῆγμα ἦν, videtur ad Verbū respondere phrasi nostrati & ea meliùs exprimi, Que ce n'estoit pas son cas.*

a Quū iam Persis vt copias cogerent denuntiaueris? Atqui nec quòd sententiam mutauerit, ad eā, reuocare sententia, cōscius futurus sit. *Vel*, Nec adest qui tibi *hoc delicti* reuocare sententia condonaturus sit. *q.d. Nec ego qui tibi adhuc impunè hoc abire sinam.*

táque rursus sentētia, quūobdormisset, visus est in somnis (vt fertur à Persis) videre quendā corpore ingenti atque speciosō, qui sibi astans diceret, Reuocastine sententiā Persa de inferēdo Græciæ bello, a quū prædixeris Persis te cō paraturum esse exercitum? Neque, si reuocaueris eam, bene facis, neq; qui tibi assētiatur adest. quare perge ire eā viam quā interdiu ire destinaueras. Hæc loquutus ille visus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illuxit, Xerxes huius insomnii nulla ratione habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat cōcilio, ita verba fecit, Viri Persæ, veniam mihi date dicēti contrariam superiori sententiam. nā & ego nondū ad summum quò perueniendum est mihi prudētiæ peruenī: & qui vt illud faciā suadent, nullo vnquam à me tēpore abscedunt. Eóque mihi Artabani sententiam audiēti, confestim iuuentus efferbuit vt verba in virum grandem natu effunderē petulantiora quàm debui. nunc itaque agnoscēs errarum meum, vtar illius sententia: & quoniam reuocaui expeditionis sumēdæ sententiā, vos quieti estote. Hæc vbi audiere Persæ, lætitia affecti regem adorauere. Insequēti nocte idē rursus insomnium quiescēti Xerxi assistens, inquit, Fili Darii, videris expeditionē apud Persas reuocasse, verbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi extēplo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget: quemadmodum breui magnus & amplus effectus es, ita breui rursus humilis eris. Hoc viso perterrefactus, è cubili exiliit pariter & nūtiū misit ad accersendū Artabanū. qui vbi aduenit, ita ad eū inquit, Artabane, ego statim quū in te bene cōsulētē mihi, stultis verbis inuectus sum, nō fui cōpos mētis: sed nō multo pòst pœnitēs, cognoui id mihi esse faciendū quod tu præcipiebas. Tamē id volēs exequi, nō possū. nā mihi iā animo immutato, & prioris sententiæ pœnitenti, apparuit in somnis visio,

A δεδογμένων δὲ οἱ αὖτις τουτέων, κατύπνωσε· καὶ δή κου ἐν τῇ νυκτὶ εἶδε ὄψιν τοιήνδε, ὡς λέγεται ὑπὸ Περσέων· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης αὐτὸν ὁρᾶ οἱ ὀρθωθέντα μέγα τε καὶ εὐειδέα εἰπεῖν, Μετὰ δὴ βουλεύεαι ὦ Πέρσαι γρατεύμα ἀγαγεῖν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, τοσεῖπας ἀλίζων Πέρσησι γρατόν· οὔτε ὧν μεταβουλευόμενος ποιέεις εὖ, οὔτε ὁ συγγωσόμενός τοι παρεὼν· ἀλλ' ὡσαύτης τῆς ἡμέρης ἐβούλευσαι ποιέειν, ταύτην ἴθι καὶ ὀπίσω. Ὁ μὲν, ταῦτα εἰ-
B πὼν, ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἀπωτέω εἶναι· ἡμέρης δὲ ἐπιλαμψάσης, ἀνείρεσθαι μὲν τοῦτον λόγον οὐδένα ἐποιέετο, ὁ δὲ Περσέων στρατηλάσας τοὺς αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον συνέλεξε, ἔλεγέ σφι τάδε, Ἄνδρες Πέρσαι συγγώμην μοι ἔχετε ὅτι ἀναχίροφα βουλεύομαι. Φρενῶν τε γὰρ ἐς τὰ ἐμεωυτοῦ πρόσθε οὔκω αἰνέω, ἐς οἱ παρηορεόμενοι κεῖνα ποιέωμεν, οὐδένα χρόνον μευ ἀπέχοντα. ἀκούσαντες μὲν τοῦ μοι τῆς Ἀρταβάνου γνώμης, πρὸ-
C σθεν αὐτίκα μὲν ἡνεότης ἐπέζεσε, ὥστε ἀχέσασθαι ἐπορρίψαι ἔπεα ἐς ἄνδρα πρεσβύτερον ἢ χρεών· νῦν μέντοι συγγνοὺς, χαίρομαί τε ἐκείνου γνώμην. ὡς ὦν μεταδεδογμένα μοι μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἴστε μὲν ἔστε. Πέρσαι μὲν, ὡς ἤκουσαν ταῦτα, κεχαρηκότες προσεκύνεον. νυκτὸς δὲ ἐπιλαμψάσης, αὖτις τὠυτὸ ὄνειρον ἔλεξε τῷ Ξέρξῃ, καταπνωμένῳ ὑπεράνω, Ὦ παῖ Δαρείου, καὶ δὴ φαίνεαι ὑπὸ Περσέων τε ἀπειπάμενος τὴν στρα-
D τηλασίην, καὶ τὰ ἔμπροσθεν ἔπεα οὐδενὶ ποιησάμενος λόγῳ, ὡς πρὸς οὐδένος ἀκηκόσας. δῦνε νῦν τοῦτο ἴσθι, ἢν μὴ αὐτίκα στρατηλατήσῃς, τάδε τοι ἐξ αὐτέων προσδόκα ἀναχήσειν· ὡς καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐφάνεο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω καταπετὴς ὀπίσω τάχος ἔσεαι. Ξέρξης μὲν ὑπερδεὴς γενόμενος τῇ ὄψει, ἅμα τε ἐδράμε ἐκ τῆς κοίτης, καὶ πέμπει ἄγγελον, Ἀρτάβανον καλέοντα. ἀπιγμένῳ δὲ ἔλεγε Ξέρξης τάδε, Ἀρτάβανε, ἐ-
E γὼ τοπαραυτίκα μὲν οὐκ ἐσωφρόνεον, εἰπὰς ἐς σε μάταια ἔπεα, χρῃσῆς εἵνεκα συμβουλῆς· μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγνων. ἔγνων δὲ ταῦτά μοι ποιητέα ἐόντα τὰ σὺ ὑπεθήκαο. ὑπίκων δυνατός τοι εἰμὶ ταῦτα ποιέειν βουλόμενος. τετραμμένῳ γὰρ δή κοι μετεγνωκότι ὅτι φοιτῶν ὄνειρον φαντάζεταί μοι,

οὐδαμῶς

ἀπὸ αὐτέων ἀναχήσει

» ὦδαμῶς στεῦτ' ἐπαινέον ποιέειν με ταῦτα· ἐγὼ A
» γὰρ κου ἀξιώσαιμι ἂν εἰ ἐμοὶ αὐτὸς θεὸς εἴη ὁ
» βουλόμενος ἐπιπέμπειν, καὶ οἱ πάντας ἂν ἡδονὴ εἴη γε-
» νέσθαι στρατηλασίην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπι-
» πλώσεται καὶ σοὶ τοῦτο τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔσται, ὁμοίως
» ὡς ἐμοὶ ἐντελέσθαι. βούλεσθαι δὲ σὲ ταῦτα ἐκ τοῦ
» χρηστοῦ ἐμὲ ἐκέλευσε, εἰ λάβοις τε ἐμοῦ σκηπτοῦ
» πάσαν, καὶ σὸς μὴ τοῦτο ἴζοιο ἐς τὸν ἐμὸν
» θρόνον, ἀλλ' ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ κεκλιμένῳ
» σφέας ἔρχῃς μὲ ταῦτα· οἱ ἔλεξε, Ἀρτάβα-
» νος δὲ ὑπερφρόνως κελεύσαντος πειθόμενος, οἷα B
» ἐκ ἀξιόμισθος ἐὼν τὸν βασιλήιον θρόνον ἐ-
» ξεσθαι, τέλος ὡς ἀναγκάζετο, εἶπας τάδε, ἐ-
» ποίεε τὰ κελευόμενον, ἴσον ἐκείνῳ ὦν βασιλεῦ
» παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε ὀρθῶς καὶ λέ-
» γοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τάδε δὲ ἀμ-
» φότερα τοῖσι ἐκ τοῦ ἐνεῖκαντα, ἀνθρώπων κακῶν ὀλι-
» γίην σφάλλεσθαι, καὶ παρὰ τὰ πάντων χρη-
» σιμώτατον ἀνθρώποισι θαλάσσης, πνεύ-
» ματα φασὶ ἀνέμων ἐμπίπτοντα, οὐ ῥᾳδίως
» ῥᾴειν φύσει τῇ ἐωυτῆς χρῆσθαι· ἐμὲ δὲ ἀ- C
» κούσαντα πρὸς σεῦ κακῶς, ὑπὸ τοσούτου ἔδακ-
» κε λύπη, ὅσον γαμέων δύο παρακεκλημένων
» Γέρσησι, τῆς μὲν, ὕβριν αὐξούσης, τῆς δὲ,
» καὶ παυομένης, ἐὸν λεγούσης ὡς κακὸν εἴη δι-
» δασκὴν πλέω ψυχῇ πλέον τι δίζεσθαι αἰεὶ
» ἔχειν τῶν παρεόντων, τουτέων παρακεκλημένων.
σφαλε- » γαμέων, ὅτι μὲν σφαλερώτερον σεωυτῷ
ρώτατον » τε καὶ Πέρσῃσι αἱρέο. ἐγὼ ὦν, ὅτῳ τέ-
» τερψαι· ὅτι μὲν ἐμείνω, φὴς καὶ μετιέν-
» τι τὴν ἐπ' Ἑλλάδα στόλον, ὅτι φοιτᾷς οὐκ D
ἐῶντά » σε θεοῦ τινὸς πομπῇ, ἐκ' ἐόντος σε κα-
» τάλυσιν τοῦ στόλου. ἀλλ' ὑδὲ ταῦτα ὀρθά,
» ὦ παῖ. ἐνύπνια γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους πε-
» πλασμένα, τοιαῦτά ἐστι οἷά σε ἐγὼ διδά-
» σκω, ἔτεσι σεῦ πολλοῖσι πρεσβύτερος ἐών.
» πεπλάσθαι αὐτὰ μᾶλλον ἐώθασι ἢ ἀληθείας ἅ-
» μιλλα πρήσσειν. τὰ δὲ πρήγματα φοιτέζει
» ἡμέας δίκας τοῦ ἡμέτερον ταύτην τὴν
» στρατηλασίην καὶ ὃ κάρτα εἰ χρεὼν μετὰ
» χεῖρας. εἰ δὲ ἄρα μὴ ἔστι τοῦτο γενόμενον οἷον E
» ἐγὼ φαμί, ἀλλά τι τοῦ θεοῦ μετέχον, σὺ
ἐγὼ φαμὶ » τῶν αὐτὸ συλλαβὼν εἴρηκας. φασὶ γὰρ
» δὴ καὶμοί ὡς καὶ σοὶ ἀμφελεύσεσθαι.
» φαυλώτατα δὲ σοὶ μάλιστα μοι ὀφείλει ἔχειν
» τι τοῦδε· σὺ δὲ ἐθέλοις, ἢ οὐκὶ τοῦδε ἐμέο.

dissuadens omnino hoc quod posterius facere cōstituerā: quinetiā nunc interpositis minis abscessit. Quòd si Deus est qui insomnium misit, eique prorsus est cordi expeditionem sumi aduersus Græciam, continget hoc tibi quod mihi insomnium, itidē vt mihi præcipiens. Quod ita fore cōiecto, si omnem meum ornatum sumas, eōq; indutus [a] in sella mea confideas, & deinde in cubili meo capias somnum. Hæc loquuto Xerxi Artabanus initio nolle obsequi, atq; negare se dignum qui regio in folio sederet: tandē quum cogeretur, fecit imperata; hæc præloquutus, Apud me rex tantūdē valet bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam accedere: quæ ambo tibi quum adsint, malorū tamen hominum colloquia te deprauant: quemadmodum mare, quod est hominibus omniū vtilissimum, ferunt ab ingruētibus ventorū flatibus non sini natura sua vti. Ego verò [b] quum ex te malè audiui, non tam meā dolui vicem quàm tuam: qui, quū propositæ essent duæ sententiæ Persis, vna quæ detrimentum augeret, altera quæ tolleret; dicēs pernicioſum esse imbui animū vsu plura semper expetendi: his propositis sententiis, tu elegisti eam quæ & tibi ipsi & Persis est periculosior. Nunc autem quum ad te mutato in melius consilio de sumenda aduersus Græcos expeditione ais accessisse insomniū, alicuius dei nutu, quod te vetat dimittere exercitum, hoc nō res diuina est, fili. insomnia enim ista sunt, quæ adeuntia homines frustrātur, quemadmodū ego te docebo, multis quā tu annis natu grandior. Consuerunt ipsa somniorū visa plerunque frustrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit. nos autē nudiustertius [c] expeditionē hanc inter manus & quidē vehemēter habuimus. Quòd si hoc nō est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini habens, tu ipse omnia in summa dixisti. apparebit enim vt tibi, ita & mihi eadē iubens. Verū nihilo magis apparere mihi debebit tuū amictum gerēti, quàm nō gerenti, sed meum:

a In folio meo

b Quum tu mē probris ex infectatus, non id mihi tam doluit, quàm quòd ex dūabus sententiis quæ Persis propositæ erant, altera insolentiā proluchente, altera eā compescente, & pernicioſum esse dicente docere animū plura præsentibus semper expetere: ex his sententiis eam tu elegeris, &c.

c Id est, de hac expeditione, magnum cum animi cōtentione egimus, & tractauimus.

neque magis quiescenti in tuo toro quàm non, sed in meo: si etiam aliàs vult se exhibere. Neque eò vesaniæ peruenit illud quicquid est quod sese obtulit in somnis, vt me cernens putet esse te, ducto è vestibus argumento. Id autem si me contemptui habebit, profectò nec aspectu suo dignabitur siue mea gerentem vestimenta, siue tua, sed te adibit: quod iam animaduertendũ est. Nam si frequentius accesserit, ipse quoque fatebor diuinum esse. Cæterùm si ita tibi agendum videtur, neque id reuocari potest, en ad cubandum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoque, quum ista fecero, appareat. hac tantùm conditione tuæ sententiæ acquiescam. Hæc loquutus Artabanus, [a] quòd speraret ea à Xerxe sine vllis verbis admissum iri, iussa exequutus est. Et quum induta sibi Xerxis veste, regali solio resedisset, móxque recubuisset, idem insomnium dormiẽtem adiit quod Xerxem adierat, eique superassistens, ita inquit, [b] Túne ille es qui festinantem ire in Græciam Xerxem distines, tanquam eius curatore? Tu neque in futurum neque in præsens considéras, qui dissuades id quod est fatale contingere. Quid autem Xerxem pati necesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est. His verbis Artabano visus est ille vir in somnis minitari, candentibúsque ferramentis conari oculos ipsi exurere. Qua de re vehementer exclamans Artabanus exiliit, aditóque Xerxi obseruatam sibi in somnis visionem exposuit, secundóque loco hæc inquit: [c] Et quidem rex, ego, veluti homo, quòd multa iam videram, & magna negotia sub Hessonibus contigisse, non sinebam te omni ætati indulgere, gnarus rem esse malam multa concupiscere, memoria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas actum esset: quomodo cum exercitu Cambysis contra Æthiopes: qui etiam cum Dario militaui aduersus Scythas. Hæc sciens ego, sentiebam te (si quiesceres) omnium hominum beatissimum.

[a] Quum speraret fore vt quæ à Xerxe dicerẽtur, vana esse probaret, iussa exeq.

[b] Túne ille es qui Xerxem ab inferẽdo Græcis bello dehortaris, tãquam eius curam gerens? At nec in præsens nec in posterum impune tibi eris quòd ea dissuades quæ fata fieri volunt.

[c] Ego certè, rex, qui multos quorum res ampliores essent, ab illis quorum res angustiores erant, superatos vidissem, te per omnia morem ætati gerere non sinebam. *At Valla populum aliquem sub Hessonum nomine videtur somniasse.*

A ὡσθ' ὅτι μᾶλλον ἐν κείνῃ τῇ σῇ ἀναπαυο-
μένῳ, ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ εἰπέρ γε καὶ ἄλ-
λως ἔθελε φαίνεσθαι. οὐ γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτό γε
βυθοῦται ἀφροσύνης ἀνήκεστα, ὥστε ὁ, τι δὴ καὶ
φαινόμενόν οἱ ἐν τῷ ὕπνῳ, ὡς τε δόξῃ, ἐμὲ
ὁρᾶν, σὲ δ' ἔτι, τῇ σῇ ἐσθῆτι κεκοσμῆσθαι. εἰ
δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται, οὐδὲ
ἀξιώσει ὅτι φανοῦμαι, οὔτε ἐὼν τεῦ ἐμοῦ
ἐσθῆτα ἔχω, οὔτε ἐὼν τοῦ σοῦ, οὐδὲ ὅτι φορ-
τίσει τοῦτο μαθητέον ἤδη ἐστί. εἰ γὰρ δὴ ὅτι-
B φοιτήσεσθε σύνεγγυς, φαίην ἂν καὶ αὐτὸς
θεῖον εἶναι. εἰ δέ τοι οὕτω δέδοκται γίνεσθαι,
καὶ σὺ οἷά τε αὐτῷ παραμένειν, ἀλλ' ἤδη
ἴσθι ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατυπνώσας, φέρε, τού-
των ἐξ ἐμοῦ ὅτι τελευμένων, φασίτω καὶ
ἐμοί. μέχρι δὲ τούτου τῇ παρεούσῃ γνώμῃ
χρήσομαι. Τοσαῦτα εἶπας Ἀρτάβανος, νομί-
ζων Ξέρξεα ἀποδέξειν λέγοντα. ὁ δὲ, ἐ-
ποίεε ὅ κελευόμενος. σὺς δὲ τὴν Ξέρξεω
ἐσθῆτα, ἐσ ἕζόμενος ἐς τὸν βασιλήιον θρό-
νον, ὡς μὲν τοῦτο κοίτην ἐποιέετο, ἤλθέ οἱ
C κατυπνωμένῳ τὠυτὸ ὄνειρον τὸ περ τῷ δὲ
Ξέρξεα ἐφοίτα. ὑφορᾶν δὴ τὸν Ἀρταβά-
νου, εἶπε τάδε, Ἄρα σύ δὴ κεῖνος ἦς ὁ ἀπο-
στρέφων Ξέρξεα στρατεύεσθαι ὅτι τὴν Ἑλ-
λάδα, ὡς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ
μετέπειτα, οὔτε ἐς τὸ παραυτίκα νεῦ κατα-
σχήσεαι, ἀποτρέπων τὸ χρεὼν γενέσθαι. καὶ
Ξέρξεα δὲ τὰ δεῖ αἰνιχθέντα παθεῖν, αὐ-
τῷ ἐκείνῳ δεδήλωται. ταῦτά τε δὴ ἐδόκεε
D Ἀρτάβανος τὸν ὄνειρον ἀπειλέειν, καὶ θερ-
μοῖσι σιδηρείοισι σκήψειν αὐτοῦ μέλλειν τοὺς
ὀφθαλμούς. καὶ ὃς, ἀμβώσας μέγα ἀναθρώσκει· καὶ περιζόμενος Ξέρξης, ὡς τὸν ὄ-
νειρον οἱ τὸν συνεύνου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος,
δεύτερά οἱ λέγει τάδε, Ἐγὼ μὲν, ὦ βασι-
λεῦ, οἷα δεσπότεω ἰδὼν τε πολλὰ καὶ μεγά-
λα πρήγματα κατὰ ἡσσόνων, οὐκ
ἐῶν σε τὰ πρώτα τῇ ἡλικίῃ εἴκειν· ὅτι σάμε-
νος ὡς κενὸν εἶη τὸ πολλοῦ ὅτι θυμοῦ· μεμ-
νημένος γὰρ τὸν ὅτι Μασσαγέτας Κύρου
E στόλον ὡς ἐποίησε, μεμνημένος δὲ καὶ τὸν
ἐπ' Αἰθιοπας τὸν Καμβύσεω στρατευό-
μενον ὁμοῦ καὶ Δαρείου ὅτι Σκύθας, ὅτι σάμε-
νος ὦν τοιοῦτος, γνώμην εἶχον, αἰτρεμίζοντά
σε μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων.

μνημο-σκόμενος

μνημο-σκόμενος

» ἐπεὶ δ' δαιμονίη τις γίνεται ὁρμή, καὶ Ἕλ- A
» λωσι (ὡς ἔοικε) φθορή τις κατακαμοῦσα
» μικρὰ, ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς τετράπομαι,
» τὰ πρὸς γνώμην μεταπέμψας· σὺ δ' σήμη-
» νον μὲν Περσῆσι τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ πεμπόμε-
» να, χρᾶσθαι δ' κέλευε τοῖσι ἐκ τοῦ στρα-
» τοῖσι τὰ προθυμότατα ἐς τὸν Ἕλληνας.
» ποίεε δὲ οὕτω ὅκως τοῦ θεοῦ τὰ δίδοντος,
» τῶν οὐδὲν ἀνδρὸς μέλει. τούτων λεχθέντων,
ὑπαυδᾶ ἐπαρθέντες τῇ ὄψι, ὡς ἡμέρη ἐ-
γένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑφηγέετο τοῦ- B
τα Πέρσῃσι, καὶ Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον
δόκιμος ἐφαίνετο, τότε δὴ ἀπαυδῶν φανερὸς ἦν.

Σμερδαλέῃ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατέοντι, μετὰ ταῦτα τελευτῇ ὄψις ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὴν οἱ μάγοι ἐξηγησάμενοι, φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλοῦσθαί τε οἱ πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν τοιήδε· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἐστεφανῶσθαι ἐλαίης θαλλῷ· ἀπὸ δὲ τῆς ἐ- C
λαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἀπέχειν.
249 μετὰ δ', ἀφανισθεῖσαν τὴν κεφαλὴν κεῖ-
σθαι τὸν στέφανον. χρησάντων δὲ ταύτην τὴν μάγων, Περσέων τε τῶν συλλεχθέντων, αὐτίκα πᾶς ἀπὴρ ἐς τὴν ἀρχὴν τὴν ἑωυτοῦ ἀπελάσας, εἴχε προθυμίην πᾶσαν ὅτι τοῖσι αὐτομολῶσι, θέλων αὐτὸς ἕκα- D
στα τὰ προκείμενα δῶρα λαβεῖν. καὶ Ξέρ-
ξης τοῦ στρατοῦ οὕτω ἐπάγεσθαι ποιέεται, χώρων πρώτα ἐρευνῶν τῆς ἠπείρου. ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου ἀλώσιος, ὅτι μὲν τετράετες ἐ-
τέα πλήρεα πρὸς ἀρτέετο στρατιήν τε καὶ παρασκευὴν τῇ στρατιῇ πέμπτῳ δὲ ἔτει ἀειρόμενος ἐστρατηλάτεε χειρὶ μεγάλῃ πλή-
θεος. σόλων γὰρ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν πολλῷ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο· ὥστε μήτε τὸν Δα- Δαρεῖος μηδέα
ρεῖον τὸν ὅτι Σκύθας καταγὼν τῶν μηδὲν φαύλους, μήτε τὸν Σκυθικὸν, ὅστις Σκύθας Κιμμερίοις διώκοντες, ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἐμβαλόντες, σχεδὸν πάντα τὰ ὑπὲρ τὴν Ἀσίην κατεστρέψαντο, ὡς ἐμέμνητο πρότε- E
ρον ἐγὼ λέγων· μήτε τοὺς λεγομένους Ἀγχισιδέων ἐς Ἴλιον, μήτε τοὺς Μυσοὺς τε καὶ Τευκρῶν τοὺς πρὸς τοὺς Τρωϊκοὺς ὑπερβάντας ἐς τὴν Εὐρώπην καὶ Βέσσους τε Θρηϊκας καταστρεψάμενος πολλῷ

Sed quoniam diuinus quidam inſtinctus eſt, & Græcos clades quædam (vt videtur) miſſa diuinitus manet, ego quoque cedo, ac ſententiam muto. Tu verò quæ diuinitus miſſa ſunt, indicato Perſis, iubetóque vt iis quæ ad apparatum pertinẽtia antè præceperas, operam dent. Et ita agito vt nihil tuorum, deo tribuente, deſit. His dictis, & ſublatis ex ea viſione animis, vbi dies extitit, ibi confeſtim & Xerxes hæc Perſis exponit; & Artabanus, quem conſtabat prius ſolum omnium id fuiſſe dehortatum, tunc exhortabatur.

Poſt hæc ineunti expeditionẽ Xerxi tertium in ſomnis viſum oblatũ eſt: quod Magi auditum, coniectarunt ad vniuerſam terram pertinere, portendéréq; omnes homines Xerxi ſeruituros. Viſum autem tale erat. Videbatur ſibi Xerxes furculo oleagino coronatus eſſe, cuius oleæ ramis vniuerſa tellus occuparetur, & mox corona capiti circũdata, euaneſcere. Hæc Magis interpretatis, ſine mora Perſæ qui in cõcilio fuerãt, ad ſuam quiſque præfecturam digreſſi, omni ſtudio incubuerunt ad exequenda iuſſa, cupidi dona quæ propoſita fuerant obtinẽdi. Xerxes autem ita copias ſuas contraxit vt omnem continẽtis locum ſcrutaretur, ſiquidem à debellata AEgypto per totum quadriennium comparauerat exercitum, atque eius apparatũ, quinto autem anno ineunte mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium quos nouimus exercituum hic multo maximus extitit: adeo vt ad eum nihil fuiſſe videatur aut ille Darianus, qui aduerſus Scythas ductus eſt, aut ille Scythicus, qui Cimmerios inſequens Medicam regionem inuaſit, ac penè omnia ſuperiora Aſiæ ſubegit ac tenuit: (quo nomine Darius poſtea Scythas iuuit vltum) aut illet vt fama fert) Atridæ aduerſus Iliũ, aut ille ante Troicũ bellũ, Myſorũ Teucrorũmq; qui per Boſphorũ in Europã tranſgreſſus, omnes Thraces in deditionem ſuam redegit,

ad Ioniúmq; Pontũ deſcẽdens, ad Peneum vſque amnem qui ad meridiem vergit, proceſſit. neque illi omnes exercitus, neque alii his adiecti, cum vno hoc comparari merentur. [a] Quis enim non attulit ad Xerxem ex Aſia copias? quæ aqua præter ingentes amnes potando non defecit? Alii nanque naues præſtabant, aliis vt peditatum, aliis vt equitatum, aliis vt nauigia ad vectandos equos eorum qui vna militabant, aliis vt naues longas in vſum pontium præſtarent, inſunctum erat, aliis vt frumentum & naues. Quæ triennio ſuperiore præparata erant, præcipuè propter Athon, vt in quo ſuperior claſſis dum circumuehitur afflictata fuiſſet. Ad Eleũtem enim Cherſoneſi claſſis habebat ſtationem, illíncque omnes copiæ ſub verberibus cœperunt Athon effodere, quum per vices alii aliis ſuccederent, adiuuãtibus etiam in effodiẽdo accolis: præpoſitis operi, Bubare Megabyzi, [b] & Artæo Artachæi filio, viris Perſis. Eſt autem Athos mõs ingens ac nobilis, ad mare pertingens, ab hac parte hominibus cultus, ad continentem deſinens in ſpeciem Cherſoneſi, *id eſt, peninſulæ*, cum iſthmo duodecim ſtadiorum. Hæc planities atque tumuli, è mari Acanthiorum ad mare quod eſt cõtra Toronem, non ſunt magni. In hoc iſthmo vbi Athos finitur, ſita eſt vrbs Græca nomine Sana. Quę autem extra Sanam & intra Athon ſitæ ſunt vrbes, eas tunc Perſa ex cõtinentibus inſulanas facere aggreſſus eſt: quæ ſunt hæ, Dio, Olophyxus, Acrothoon, Thyſus, Cleonæ. Iſtæ quidem ſunt vrbes quæ apud Athon incoluntur. Hunc autem in modum barbari [c] locum nationatim effodiebant recto limite Sanam verſus. Poſteaquam depreſſa erat foſſa ab iis qui in imo fodiebant, alii humum effoſſam aſſiduè tradebãt aliis ſuper ſcalas ſtantibus: & iſti excipientes tradebant deinceps aliis, dum ad ſummos perueniebatur, qui illam efferebant atque abiiciebãt. Qua in re

a Quam enim ex Aſia gentem in Græciam non adduxit Xerxes?

b Et Artachæo Artæi filio.

c Nationatim diſtributum effoderunt.

A καὶ ὅτι τὸν Ἰώνιον πόντον κατέσπασεν μέχρι τε Πηνειοῦ ποταμοῦ τῇ πρὸς μεσαμβρίην ἔλασαν. αὗται αἱ πᾶσαι, οὐδεμίαν ἑτέρην πρὸς ταύτῃσι ὁμόλογα αἱ γραπταὶ ἱστορίαι, μιῆς τῆσδε σὺν ἄξιαι. τί γὰρ σὺν ἦγαγε ἐκ τῆς Ἀσίης ἔθνος ὅτι τῷ Ἑλλάδα Ξέρξης; ποῖον γὰρ πινόμενον ὕδωρ σὺκ ἐπέλιπε, πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἱ μὲν γὰρ νέας παρεῖχοντο, οἱ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο, τοῖσι δὲ ἵππους παρεσκευάκεσαν, τοῖσι δὲ ἱππαγωγὰ πλοῖα, ἅμα B γραπτὰ μοῦνα τοῖσι δὲ, ἐς τὰς γεφύρεας μαχρὰς νέας παρέχειν· τοῖσι δὲ, σῖτά τε καὶ νέας. καὶ τοῦτο μὲν, ὡς παρεσκευάσαντο τῶν παρόντων πλεόνων καὶ τῶν ἄθλων, παρεπεμάζετο πρὸς τρισὶν ἔτεσι, ἐς μάλιστα ἐς τὸν ἄθων. ἐν γὰρ Ἐλεοῦντι τῆς Χερσονήσου ὥρμεον τριήρεες· ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι, ὄρυσσον τὸ μαζίγων πέρι τοιάδε· ἀπὸ τῆς γραπτῆς, ἀμφάδιοι ἐφοίτων· C ὄρυσσον δὲ καὶ οἱ πρὸς τὸν Ἄθων κατοικημένοι. Βουβάρεις δὲ ὁ Μεγαβάζου, καὶ Ἀρτάχαιος ὁ Ἀρτάιου, ἄνδρες Πέρσαι, ἐπεστάτεον τοῦ ἔργου. ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ ὀνομαστόν, ἐς θάλασσαν κατῆκον, οἰκημένον σὺν ἀνθρώποισι. τῇ δὲ τελευτᾷ ἐς τὸ ἤπειρον ὁ ὄρος, χερσονησοειδές τε ἐστὶ, καὶ ἰσθμὸς ὡς δώδεκα σταδίων· πεδίον δὲ τοῦτο, καὶ χερσαῖοι οὐ μεγάλοι σὺν θαλάσσης τῆς Ἀκαν- D θίων, ὅτι θαλάσσῃ τῷ αὐτίον Τορώνης· ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς ὃν τελευτᾷ ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἰκημένη. αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης, ἔσω δὲ τοῦ Ἄθω οἰκημέναι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιώτιδας αὐτὶ ἠπειρωτίδων ὥρμητο ποιέειν, εἰσὶ αἵδε, Δῖον, Ὀλόφυξος, Ἀκρόθοον, Θῦσος, Κλεωναί. πόλιες μὲν αὗται αἱ τὸν Ἄθων νέμονται. ὄρυσσον δὲ ὧδε· δασάμενοι τὸν χῶρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνεα, καὶ τὰ Σάνης πόλιν χρόνον τεύξεα ποιησάμενοι, ἐπεὶ E δὲ ἐγένετο βαθέα ἡ διώρυξ, ἄλλοι, κατωτάτω ἑστεῶτες, ὄρυσσον· ἕτεροι δὲ παρεδίδοσαν τὸν αἰεὶ ἐξορυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατύπερθε ἑστεῶσι· ὅτε δὲ βαθέων ἐόντων ἐς τοὺς αἰωρητῆρας οὐκέτι ἐξεφόρεόν τε καὶ ἐξέβαλλον. ἔνθα μὲν νεῦν ἄλλοισι πλὴν Φοινίκων,

πρὸς ὡς πλαισίοντων

πρὸς ἐπίστασαν

πρὸς Θύσσαν.

καὶ ἀρρυχωμοὶ οἱ χρημοὶ τῆ ὀρύγματος, πόνον διπλήσιον παρέχον. ἄτε γὰρ τῆ τε αἴω τόματος καὶ τῆ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα ποιεύμενον, ἔμελλε σφι τοιοῦτον ἀποβήσεσθαι· οἱ δὲ Φοίνικες σοφίῃ ἐν τε τοῖσι ἄλλοισι ἔργοισι ἀποδείκνυνται, καὶ δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ. ἀπολαχόντες γὰρ μοῖραν ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλε, ὤρυσσον. ἐπεὰν δὲ μάλα αἰω τόμου τὸ διώρυχος ποιεῦντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδει αὐτοῦ τῇ διώρυχι γίνεσθαι· προσβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου, συνῆγον αἰεί. κάτω τε δὴ ἐγίνετο, καὶ ἐξίσου το τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον. ἐνθαῦτα δὴ λέγεται ὑπ' Ξέρξεω γενέσθαι, ἵνα σφι ἀγορή τε γίνηται καὶ ἐμπόριον. εἶτα δὲ σφισι πολλὸς ἐφοίτα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀλιπλεόμενος. ὡς μὲν ἐμὲ συμβάλλεσθαι τὸν ἀμφὶ τὴν διώρυχα τὴν ἁλώσιμον εἶναι, αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐθέλων τε δεῖξαι τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν ἀποδείκνυσθαι, καὶ μνημόσυνα λιπέσθαι. πρέσβυς γὰρ, μηδένα πόνον λογιζόμενος, τὸν ἰσθμὸν τὸν Ἀθηναίης Ἀκταίης, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσσῃ, βόεος ὡς δύο πηχέας τελέην ὁμοῦ ἐλαυνομένας. τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τούτοισι τοῖσι περὶ τὸ ὄρυγμα, προσετέτακτο καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρῶσαι. ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐποιέετο. παρεσκευάζετο δὲ ὅπλα ἐς τὰς γεφύρας βύσσινά τε καὶ λευκολίνου· ἐπιτάξας Φοινίξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι σιτία τῇ στρατιῇ καταβάλλειν, ἵνα μὴ λιμήνῃσι ἡ στρατιὴ, μηδὲ τὰ ὑποζύγια ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀταπύρμους δὲ ποιεῖ χώρους, καταβάλλειν ἐκέλευε ἵνα ὅτι ἥδιστα πορεύοιτο εἴη, ἄλλα ἄλλῃ ἀγινέοντας ὁλκάσι τε καὶ πορθμηίοισι ἐκ τῆς Ἀσίης πάντα χόθεν. τῶν δὲ τῶν πλείστων ἐς Λευκὴν ἀκτὴν καλεομένην τῆς Θρηίκης ἀγίνεον, οἱ δὲ, ἐς Τυρόδιζαν τὴν Περινθίων, οἱ δὲ, ἐς Δορίσκον, οἱ δὲ, ἐς Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, οἱ δὲ, ἐς Μακεδονίην ἀφικνεόμενοι. ἐπὶ τοῦτο δὲ οὗτοι τὸν προσκείμενον πόνον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ ὁ πεζὸς ἅπας συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξῃ, ἐπορεύετο ἐς Σάρδις, ἐκ Κελαινῶν ὁρμηθείς τῇ ἐν Καππαδοκίῃ. ἐνθαῦτα γὰρ εἴρητο συλλέγεσθαι πρῶτα τὸν κατ' ἤπειρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορεύεσθαι στρατόν.

[a] tumuli effossi duplicē laborem illis, præterquā Phœnicibus, præbebant: nā quum eandē facerent fossæ mensuram superius in ore quā inferius in fundo; id necesse fuit contingere. At Phœnices cū aliis in rebus, tū verò in illa prudentiā suam declarauerunt: qui partē quæ sibi contigerat, ita excauauerūt vt os fossæ duplū esset quàm ipsam fossam esse oportebat, procedentéq; opere assiduè illam coarctabant: vt quum ad imum deuentū esset, fossa cęterorū partibus adæquaretur. Est autē hoc loco pratum quoddā, vbi illorum erat & forum & mercatus, quò multum etiam ex Asia fruméti moliti comportabatur. Hanc fossam Xerxes (vt ego coniectura colligo) iactantiæ gratiā deprimi iussit, potentiæ ostētandæ cupidus, ac memoriæ sui relinquendæ. nam quum liceret nullo negotio naues per isthmū transportare, iussit isthmum intercidi, ad mare recipiendum in fossam tantæ latitudinis vt duæ triremes pariter illac agitari possent. Eisdem autem imperatum est vt fossam facerēt, quibus fuerat vt flumen Strymonem pontibus iungerent. Ista Xerxes hūc in modum fecit. Comparauit item ad pontem [b] armaturam, [c] sirpi atque albi lini copiam: dato hoc Phœnicibus atque AEgyptiis negotio vt commeatum exercitui comportarent: ne homines nēve iumenta quæ ducebantur in Græciam, [d] absumerentur. Sed admonitus iussit illum in loca quæ cuique opportunissima essent, alius alia via cōportaret vndique ex Asia nauibus onerariis & vectoriis. Verùm plurimi comportarunt in oram quę dicitur Album littus, vt quibusque præceptum erat: alii in Tyrodizā Perinthiorum oram, alii in Doriscum, alii in Eionem, quę est super Strymonem: alii in Macedoniam. Dum isti in imperato sibi traiectu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribus copiis, iter ingressus est Sardis versus, mouens ex Critalis Cappadocię. Illuc enim edictū erat vt cunctæ copiæ cogerētur, quæ per continentem erant cū Xerxe iturę.

a Præruptæ præcipitia fossa dupl.

b Ὅπλα hic vocātur funes nautici. Gall. Le cordage.

c Byblī.

d Fame laborarent. λιμήνῃσι non λιμώττοι.

In quibus quisnam præfectorū agmen pulcherrimè instructum ducens, ab rege donatus est proposito præmio, affirmare non possum, quia nec à principio, quum res in iudicium deducta est cognoui. Posteaquam autem transmisso flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam facto, peruenerunt Celænas, vbi fontes Mæandri existunt: & alterius amnis nō minoris Mæandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso foro Celænarum exoriens influit in Mæandrum. In qua vrbe & in quo foro visitur suspensa Sileni Marsyæ pellis in vtrem formata: quam à Phrygibus fertur Apollo illi detractam suspēdisse.

In hac vrbe residens Pythius Atys filius, vir Lydus, omnem regis exercitū atque ipsum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: spopondítque se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob quam sponsionem Xerxes eos qui aderant Persas interrogauit quisnam esset Pythius, & quantum possidens, qui hoc polliceretur. Illi, Rex, inquiunt, hic ille est qui Darium patrem tuum aurea platano ac vite donauit: quique nunc omnium hominum diuitiis princeps est secundum te. Hæc vltima verba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse Pythium quantum ei pecuniarum esset. Cui ille, Neque te, inquit, celabo rex, neque dissimulabo me scire meas ipsius facultates: sed sciens, proinde exactè recēsebo. Etenim [a] posteaquā accepi, celerrimè te ad mare Græcum esse descensurum, volens tibi ad bellum pecuniam dono dare, subducta ratione comperi mihi esse argenti quidem duo millia talētorum, auri verò quadragies centena millia nūmūm Daricorum, septem millibus minus: quæ tibi dono do. nam mihi ipsi victus è mancipiis atq; ex agricolis suppetit. Hæc Pythius. Quibus verbis delectatus Xerxes, Hospes Lyde, inquit, ego ex quo Persidem regionem egressus sum, neminem adhuc

a Quum ad mare Græciæ descendere te audissem, statim opū mearum rationē inire aggressus sum. Iam tum enim in animum induxeram pecuniam tibi dono dare in bellum id gerendum. Subducta igitur ratione, argenti quidem talenta duo millia, auri verò myriadas quadringentas flaterum Daricorum, septem millibus minus, habere me comperi: quæ tibi dono dare statui. Mihi autem victus ex mancipiis & agricultura suppetet. *Ex Bud. interpr.*

A ὃς μὲν νυν τῶν ἀρχόντων τὸν ἄριστα στρατὸν κελλίστα ἐξαλλόμενον ἀγαγών, καὶ προσκείμενα τῷδε βασιλέος ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι. οὐδὲν δὲ ἧσσον ἐς κρίσιν τούτου περὶ ἐλθόντος οἶδα. Ὁ δὲ, ἐπεί τε διαβάντες τὸν Ἅλυν ποταμὸν, ὡμίλησαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι, ἧκον ἐς Κελαινάς, ἵνα πηγαὶ ἀναδιδοῦσι Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Κατάρρηκτης· ὃς δὲ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀπάτελλον, ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιλλωνοῦ Μαρσύεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλι ἀνακρέμαται· τὸν λόγος ἔχει ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα ἀνακρεμασθῆναι.

Ἐν ταύτῃ τῇ πόλι κατοικημένος Πύθιος ὁ Ἄτυος, ἀνὴρ Λυδὸς, ξεινίσας τῷ βασιλέος στρατιῷ πᾶσαν ξεινίοισι μεγίστοισι, καὶ αὐτὸν Ξέρξεα χρήματά τε ἐπαγγέλλετο, βουλόμενος ἐς τὸν πόλεμον προέχειν. ἐπαγγελλομένου δὲ χρήματα Πυθίου, εἴρετο Ξέρξης Περσέων τοὺς παρεόντας, τίς τε ἐὼν ἀνδρῶν Πύθιος, καὶ κόσα χρήματα κεκτημένος, ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα. Ὁ δ' εἶπεν, Ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι ὃς τοι τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο τῇ πλατανίῳ τῇ χρυσείῃ, καὶ τῇ ἀμπέλῳ· ὃς καὶ νῦν ἔστι πρῶτος ἀνθρώπων πλούτῳ τῷ ἡμεῖς ἴδμεν, μετά σε. θωυμάσας δὲ τῷ ἐπέων τὸ τελευταῖον Ξέρξης, αὐτὸς δεύτερα εἴρετο Πύθιον ὁκόσα οἱ εἴη χρήματα· ὁ δ' εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, οὔτέ σε ἀποκρύψω, οὔτε σκήψομαι δ μὴ εἰδέναι τῷ ἐμεωυτῷ οὐσίῃ, ἀλλ' ἐπιστάμενός τοι ἀτρεκέως καταλέξω. ἐπεί τε γὰρ πάλαι σε ἐπυθόμην ὅτι θάλασσαν καταβαίνοντα τὴν Ἑλλησίδα, βουλόμενός τοι δοῦναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα, ἐξέμαθον, καὶ δύσας λογιζόμενος, ἀργυρίου μὲν δύο χιλιάδας εὑρίσκω μοι ταλάντων, χρυσίου δὲ, τετρακοσίας μυριάδας στατήρων Δαρεικῶν, ὀπιδεούσας ἑπτὰ χιλιάδων. τούτοισι σε ἐγὼ δωρέομαι. αὐτὸς δὲ μοι ἀπὸ ἀνδραπόδων τε καὶ γεωπόνων ὅσοι βίος. ὁμῶς δὲ ταῦτα ἔλεγε Ξέρξης ἥδεως τοῖσι εἰρημένοισι, εἶπε, Ξεῖνε Λυδὲ, ἐγὼ, ἐπεί τε ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώρην, οὐδενὶ ἀνδρὶ

» στρατεύμενα ἐς τόδε, ὅστις ἠθέλησε ξείνια
» τοῦδε εἶναι στρατοῦ τῷ ἐμῷ, τόδε ὅστις ἐς
» ὄψιν τὴν ἐμὴν καταστὰς, αὐτεπάγγελτος ἐς
» τὸν πόλεμον ἐμοὶ ἠθέλησε συμβαλέεσθαι
» χρήματα, ἔξω σεῦ. σὺ δὲ καὶ ξείνιος με-
» γάλως στρατὸν τὸν ἐμὸν, καὶ χρήματα μεγά-
» λα ἐπαγγέλλεαι. σοὶ ὦν ἐγὼ αὐτὰ αὐτέων
» γέρεα τοιάδε δίδωμι, ξεῖνόν τε σε ποιεύμενος ἐ-
» μὸν, καὶ τῇς τετρακοσίας μυριάδας τοι τῶν
» στατήρων ἀντὶ πλησίον πρὸ ἐμεωυτοῦ, δοὺς τῇς
» ἑπτὰ χιλιάδας· ἵνα μήτοι ὀπισθεέες ἔωσι αἱ
» τετρακόσιαι μυριάδες ἑπτὰ χιλιάδεων,
» ἀλλ' ἦ τοι ἀπρεπιλογίη τῷ ἐμέο πεπλη-
» ρωμένη, κέκτησό τε αὐτὸς τάδε ἔκ τησαο,
» ἕπεσό τε ἐμοὶ αἰεὶ τοιοῦτος. οὐ γάρ τοι τῷδε
» τὰ ποιέοντι, οὔτε ἐς τὸ πρόσθεν, οὔτε ἐς τὸ
» μέλλον μεταμελήσῃ. ταῦτα δὲ εἰπὰς, καὶ ἐπι-
τελέα ποιήσας, ἐπορθέετο αἰεὶ τοσοῦτο.
Ἀνάυα δὲ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν τοῦδε
μεσόλιμνος, καὶ λίμνῃ ἔκ τῆς ἄλες γίνον-
ται, ἀπίκετο ἐς Κολοσσάς, πόλιν μεγάλην
Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς χάσμα
γῆς ἐσβάλλων, ἀφανίζεται· ἔπειτα διὰ
σταδίων ὡς μάλιστά κη πέντε ἀναφαινόμε-
νος, ἔκδιδοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον. ἔκ
δὲ Κολοσσέων ὁρμεώμενος ὁ στρατὸς ἤδη
τοὺς οὔρεας τῶν Φρυγῶν καὶ τῶν Λυδῶν, ἀπί-
κετο ἐς Κύδρα πόλιν· ἔνθα στήλη κατε-
πηγυῖα, σαφέως δὲ ἔτι τοῦ Κερσίου, καταμη-
νυόμενα διὰ γραμμάτων τοῖς οὔρεσι. ὡς δὲ
ἔκ τῆς Φρυγίης ἐστέλλετο ἐς τὴν Λυδίην,
διχόμοιρα τῆς ὁδοῦ, καὶ τῆς μὲν ἐπ' ἀριστε-
ρὴν, ἤδη Καρίην φέρουσα, τῆς δ' ἐς δεξιὴν,
ἐς Σάρδις, τῇ δὴ πορευομένῳ διὰ Κιλίκων τὸν
Μαίανδρον ποταμὸν πᾶσα ἀνάγκη γίνεται,
καὶ ἱστέαι τε Καλλάτηβον πόλιν, ἐν τῇ
ἄνδρες δημιοεργοὶ ἔκ μυείχινς τε καὶ πυροῦ
μέλι ποιέονσι. ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν
ὁδὸν, εὗρε πλατάνιστον, τὴν κάλλεος εἵνεκα,
ἀπεμάξατο κόσμῳ χρυσέῳ, καὶ μελεδωνὸν
ἀθανάτοις ἀνδρὶ ἐπιστέφας, δευτέρῃ ἡμέρῃ
ἀπίκετο ἐς τὴν Λυδῶν τὸ ἄστυ.

Ἀπικόμενος δὲ ἐς Σάρδις, πρῶτα μὲν
ἀπέπεμπε κήρυκας ἐς τὴν Ἑλλάδα, αἰτη-
σομένους στρατιὴν τε καὶ ὕδωρ, καὶ παρασκευὴν
δεῖπνα βασιλεῖ προδοκιάζειν. τὴν μὲν
οὖν ἐς Ἀθήνας, οὔτε ἐς Λακεδαίμονα ἀ-

nactus sum qui in exercitum meum hospitalitatem exercere voluerit, aut qui in conspectum meum veniens, sua sponte pecuniam mihi ad bellum conferret, præter te: qui & exercitum meũ egregia hospitalitate prosequutus es, & ingentem pecuniam polliceris. [a] ob quæ vicissim ego te iis remunerandum duco. Hospitem meũ te facio: & ista quadragies centena millia nummûm de meo ipsius explebo, datis septem millibus: ne quadringentæ myriades, *id est, quadragies centena millia*, sint imperfectæ, sed addito è meis supplemẽto summa sit solida. quęque possides ipse possideto, ac scito semper talem agere. nam ita agentem te, neque in præsens neque in posterum pœnitebit. Hæc loquutus, & quæ dixerat exequutus, perrexit assiduè porrò ire: prætergressúsque vrbem Phrygiam nomine Anaua, & stagnũ ex quo conficitur sal, peruenit Colossas Phrygiæ oppidum, vbi Lycus amnis hiatum terræ subiens occulitur, deinde ferè quinque post stadia emergens, elabitur & ipse in Mæandrum. Mouens autem è Colossis exercitus, venit ad oppidum Cydra, quod est in finibus Phrygum ac Lydorum: vbi cippus depactus atque erectus à Cræso est, indicans literis eos fines. Vbi autẽ è Phrygia in Lydiam ventum est, ad diuortia viarum, quarum sinistra in Cariam fert, dextra Sardis: quã tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, vrbémque Callatebũ præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica & tritico cõficiendi: hanc viam tenens Xerxes, reperit platanum quam ob pulchritudinem aureo monili donauit, cámque tuendam viro [b] immortali delegauit: & ad vrbem Lydorum altero die peruenit.

Postquam Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam petitum terram & aquã: edictúmque vt cœnas regi instruerent ad omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedęmonẽ.

a Vt tecum paria faciam, pro hac liberalitate hospitem te meum facio: quadringentas verò myriadas nummûm de meo explebo, datis tibi chiliadibus septem, vt quadragies centenis millibus Daricorũ staterum nihil desit. Proinde quæ hactenus possedisti, possidето: memẽtóque talem te semper præstare. hæc enim te facientem nec in præsens nec in futurum pœnitebit. *Ex eiusdẽ Bud. interpr.*

b *De hũ Cirũ qui immortales dicebantur, vide quæ postea traduntur ab Herodote hoc eodem vn libro.*

a Desunt hic aliquot verba in Vulgar. edit. Græcis, quæ Valla addit, vt etiam in Vet. nostris cod. habentur.

a Eorum autem causa mittebat petitum terram & aquam, quia qui hæc antè Dario petenti non miserant, hos tunc, perterritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur volens explorare, caduceatores dimisit.

Secundum hęc sese apparabat tanquam Abydum profecturus, quum interea ii quibus negotium hoc datum erat, Hellespontum ex Asia in Europam cõiungerent. Est autem Chersonesi in Hellespõto, Sestum inter & Madytum vrbes, ora celebrosa, quæ in mare procurrit e regione Abydi. Vbi nõ longo pòst tempore sub Xãthippo Ariphronis filio Athenienſium duce, Artayctem virum Persam Sesti præfectum cepêre viuum, stipitique suffixerũt: qui in templum etiam Protesilai quod est in Eleunte adductis fœminis nefanda perpetrabat. Ad hanc oram ex Abydo iungere pontem inchoauêre ii quibus hoc munus erat delegatum: hinc Phœnices albo lino, b illinc AEgyptii b sirpo. Est autem ex Abydo ad vlteriorem continentem septem stadiorum traiectus: quem pontibus iunctum ingens adorta tempestas ea omnia dirupit atque dissoluit. Quod quum audisset Xerxes, indignè ferens, iussit trecenta Hellesponto verbera infligi, & in eius pelagus par compedum demitti. Iam verò audiui missse quoque cum his etiam qui stigmata Hellesponto inurerent. Certè mãdauit vt colaphos Hellesponto incuterent, dicentes barbara verba ac vesana, O aqua amara, dominus hanc tibi irrogat pœnam quòd eum læsisti, qui de te nihil malè meritus erat. Te tamen rex, Xerxes, velis nolisve, transmittet: meritóque nemo hominum tibi sacrificat, vt doloso pariter & amaro flumini. Hac pœna mare Xerxes plecti iussit, atque eis qui præpositi operi erant, caput præcidi. Et illos quidem pontes fecerũt ii quibus hæc ingrata merces proposita erat. At alii architecti qui alios fecerũt, hoc modo iũxerũt:

b Byblo.

ἀγγελος πρὸ τοῦ· οἱ δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐζεύγνυσαν. ἐζεύγνυσαν δὲ ὧδε·

A πέπεμπε ὅτι γῆς αἴτησιν, τῇ δ' ἄλλη πολλὴν. τῷ δὲ εἵνεκα ταῦτα τοσοῦτον ἀπέπεμπε ὅτι γλῶ τε ἐν ὕδωρ· ὅσοι πρότερον οὐκ ἔπεμψαν Δαρείῳ πέμψαντι, τούτους πᾶσι τοῦ ἕδωσαν
χω ἔδοσαν ἐδόκεε τότε δείσαντας, δώσειν βουλόμενος ὧν αὐτὸ τοῦτο ἐκμαθεῖν ἀκριβέως, ἔπεμπε.

Μετὰ δὲ ταῦτα, προεσκευάζετο ὡς ἐλάων ἐς Ἄβυδον· ἐν τούτῳ τῶν Ἑλλήσποντον ἐζεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν
B Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, Σηστός τε πόλις μεταξύ τε καὶ Μαδύτου, ἀκτὴ παραὶ ἐς θάλασσαν κατήκουσα, Ἀβύδῳ κατάντιον· ἔνθα μετ' ταῦτα, χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῷ, ὑπὸ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος, στρατηγοῦ Ἀθηναίων, Ἀρταύκτην ἄνδρα Πέρσην λαβόντες Σηστοῦ ὕπαρχον, ζωντα ἐπὶ σανίδων προσδιεπασσάλευσαν· ὃς καὶ ἐς τὸν Πρωτεσίλεων τὸν ἱρὸν τὸν ἐς Ἐλαιοῦντα ἀγινεόμενος
C γυναῖκας, ἀθέμιτα ἔργα ἔρδεσκε. ἐς ταύτην τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὁρμεώμενοι, ἐγεφύρωσαν τοῖσι προσέκειτο· τὴν μὲν λευκολίνου, Φοίνικες· τὴν δ' ἑτέρην τὴν βυβλίνεω, Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἑπτὰ σταδίων ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπάντιον· καὶ δὴ ἐζευγμένου τοῦ πόρου, ὀρτηθέντος χειμῶνος μεγάλου σὺν ἐκόπη τε ἐκεῖνα πάντα καὶ διέλυσε. ὡς δὲ ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιήσαντα, τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευσε τριηκοσίας ὑπερκέαδαι μάστιγι πλῆγας, καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδέων ζεῦγος. ἤδη δέ
D κου ἤκουσα ὡς καὶ μασιγίας ἅμα τούτοισι ἀπέπεμψε σίζοντας ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. συνετέλεσε δὴ ὧν ῥαπίζοντας, λέγειν βάρβαρά τε καὶ ἀτάσθαλα, Ὦ πικρὸν ὕδωρ καὶ ἁλμυρόν, δεσπότης τοι δίκην ἐπιτίθησι τήνδε, ὅτι μιν ἠδίκησας, οὐδὲν πρὸς ἐκείνου ἀδικηθέν· παθόν. Ξ βασιλεὺς μὲν Ξέρξης, ἐξωμόσεταί σε, εἰ τε σύγε βούλῃ, εἰ τε μή· σοὶ δ' ἔγωγε δίκην δέξα ὡς οὐδεὶς ἀνθρώπων ὑπ' ἐόντι γε δολερῷ τε καὶ ἁλμυρῷ ποταμῷ. τήν τε δὴ θάλασσαν συνετέλεσε τούτοισι ζημιοῦν, καὶ τῶν ἐπεστεώτων τὴν ζεύξιν τοῦ Ἑλλησπόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλάς. καὶ
E δὴ τοῦτα ἐποίεον τοῖσι προσέκειτο αὐτῶν οἱ

πεντηκοντέρους καὶ τριήρεας στησάντες, κατὰ μὲν τάδε τοῦ Εὐξείνου πόντου, ἐξήκοντά τε καὶ τριακοσίας, τῆ μὲν πόντου, ὅτι κάρφος τῆ δὲ Ἑλλησπόντου, κατὰ ῥόον, ἵνα εὐαγωγέη τὸν τόνον τῶν ὅπλων. στησάντες δὲ ἀγκύρας κατῆκαν τοὺς μὲν τοῦ πόντου τῆς ἑτέρης, τῶν αἰέμεν εἵνεκα τῶν ἔσωθεν ἐκπνεόντων τῆς δὲ ἑτέρης τῆς τοῦ ἑσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου, βόρεω τε καὶ νότου εἵνεκα. διέκπλοον δὲ κατάφαυσιν κατέλιπον τῶν πεντηκοντέρων, καὶ τοῦτο, ἵνα καὶ ἐς τὸν πόντον ἔχῃ ὁ βουλόμενος πλέειν πλοίοισι λεπτοῖσι, καὶ ἐκ τοῦ πόντου ἔξω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, κατέτεινον ἐκ γῆς, ἑρείδοντες ὄνυξι ξυλίνοισι τὰ ὅπλα. οὐκέτι γὰρ ἐκ τοῦ πρὸ ἐξαντες, ἀλλὰ δύο μὲν λιθοκολίνου δασάμενοι ἐς ἑκάτερον, τέσσερα δὲ τῶν βυβλίνων. παχύτης μὲν τοῖσι αὐτὴ, καὶ καλλονή. κατὰ λόγον δὲ τῶν ἐμβολίσκεται τὰ λίνεα, τοῦ πάλαντον ὁ πῆχυς εἶχε. ἐπεὶ δὲ ἐγεφυρώθη ὁ πόρος, κορμοὺς ξύλων καταρρίσαντες, καὶ ποιήσαντες ἴσους τῆς σχεδίης τῶν βόρεϊ, κόσμῳ ἐπετίθεσαν κατύπερθε τῶν ὅπλων τοῦ τόνου. θέντες δὲ ἐπεζεύγνυον. ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ὕλλοισι ἐπεφόρησαν· κόσμῳ δὴ θέντες καὶ τοῦτο ὕλλοισι, γῆν ἐπεφόρησαν. καταναξάντες δὲ καὶ τοῦτο γῆν, φραγμὸν προείρυσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποζύγια τὸν θάλασσαν ὑποδρωῶντα, καὶ οἱ ἵπποι.

Ὡς δὲ τὰ τε τῶν γεφυρέων κατεσκεύασο, καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, οἵ τε χοῦν περὶ τὰ σώματα τῆς διώρυχος, οἵ τῆς ῥηχίης εἵνεκεν ἐποιήσαν, ἵνα μὴ ἐμπίπλῃ τὰ σώματα τῆ ὀρύγματος, καὶ αὐτὴ ἡ διώρυξ πάντελέως πεποιημένη ἀγγέλλετο, ἐνθαῦτα χαμεύνας, ἅμα τῷ ἕωϊ πρεσκυσάμενος ὁ στρατὸς, ἐκ τῶν Σαρδίων ὡρμᾶτο ἐλαύνων ἐς Ἄβυδον· ὡρμημένῳ δὲ οἱ, ὁ ἥλιος ἐκ λιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕδρην, ἀφάνης ἦν, οὔτε σύννεφον ἐόντων, αἰθρίης τε πάσης· καὶ μεσαμβρίης τε, νὺξ ἐγένετο. ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ἐπεμελές ἐγένετο· καὶ εἰρέτο τοὺς μάγους τὸ θέλημα τοῦτο φαίνῃ τὸ φάσμα. οἱ δὲ ἔφασαν ὡς Ἕλλησι

A Biremes triremésque trecentas
sexaginta Euxinum versus Pontum composuêre: item ab altero
latere trecentas quatuordecim,
Ponto quidem transuersas, Hellesponto autem secundùm defluxum, vt stabiliret funes armamentorum. Quibus compositis,
prægrádes ancoras demiserunt,
partim ab hoc latere cõtra Pontum, ventorum causa qui [a] ex- a Intrinsecus
trinsecus spirant: partim ab altero contra vesperum & AEgeum,
B Euri & Austri causa: relicto ad
aurorã tribus in locis inter biremes transitu: vt qui vellet in Põtum minutis nauigiis & ex Ponto nauigare posset. His actis, contenderunt à terra armamenta,
contorquentes machinamentis
ligneis, non iam separatim vtraque, sed bina ex albo lino hinc,
quaterna è bibło illinc. Quorum
quidem retinaculorum craffitudo hæc erat & species: sed pro
C portione linea, robustiora erant,
quorum cubitus talentum pendebat. Porro traiectu pontibus
iuncto, codices lignorum discissos & ad latitudinem ratis adæquatos aptè instrauerunt super
armamenta intẽta. Hos vbi gradatim disposuerunt, tũ verò rursus desuper innexuerunt. Quod
posteaquam fecêre, materiam
attulerunt concinnéque imposuerunt, deinde super materiam
aggerem comportarũt: quo in-
D iecto, sepem hinc atque hinc, ne
maris aspectu iumenta & equi terrerentur, prætenderunt.

Perfectis iis quę ad pontes pertinent, & item circa Athon aggeribus ad fauces fossæ propter æstuaria maris, ne ipsæ fauces alueo obstruerentur: Xerxes nuntiato sibi prorsus alueo absoluto,
Sardibus, vbi hybernauerat, ineunte vere instructo cum exercitu profectus est Abydum versus. cui monẽti sol suam in cælo
sedem relinquẽs apparere desiit,
quùm nullæ nubes, verùm sereníssimus aer esset: & pro die nox
extitit. Id animaduertenti quum
cura incessisset percontandi Magos quid ostentũ id vellet portendere, illi responderunt, deum

significare Græcis ciuitatũ defectum: quòd dicerent, solẽ Græcorum: lunã, ipsorum esse præsidem. Ea re audita Xerxes maiorem in modum lætatus ire pergebat. Quem procedentẽ adiens Pythius Lydus cælesti ostento perterritus, elato animo propter munera his verbis alloquutus est, Domine, indulgebísne quidquam quod impetrare cupio, tibi leue conceſſu, sed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quàm petebat petiturum ratus, se indulturum respondit, & vt peteret proloqui iussit. Pythius vbi hoc audiuit, sumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi sunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduersus Græciam: horum vni tu quæso, rex, misertus mei, qui huc processi ætatis, indulge militiæ vacationem, ei qui natu est maximus: vt & mei ipsius & census curam gerat: quatuor tecum vnà ducas, ita consectis quæ in animo habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his verbis respondit, Homo improbe, túne, quum ego ipse in expeditionem eam aduersus Græciam, filiósque meos & fratres, domesticos & amicos ducam, ausus es mentionem filii tui facere, qui meus es seruus, quem oportebat cum omni familia & vxore me comitari? Probè nunc discito hoc, animum in hominũ habitare auribus. [a] Qui bene audit, eius corpus voluntate perfunditur: qui verò malè, is exacerbatur. Tu itaque quũ benè fecisti, & alia eiusdem generis promisisti, non gloriaris te supergressum esse regem, munificentia: postea verò quàm ad impudentiora conuersus es, non tu quidem pro merito, sed minora quàm pro merito accipies. nam te & quatuor liberos liberant tua munera: vnius autẽ quem præcipuè cõplecteris, damno multabere. Hæc quum respondisset, subitò imperauit iis quibus delegatum erat ista exequi, vt maximum natu filiorum Pythii inuentum discinderent medium: ciúsq; discissi dimidium ad dex-

a Qui quum bona audierit, voluptate corpus implet: quum his diuersa, molestia afficitur. *Isa Eras.*

A λησι πρὸς δείσαντά ὁ θεὸς ἐκλιμπάνει πολίων
λέγοντες ἥλιον εἶ Ἑλλήνων προδέκεσθε,
σελήνην δέ, σφέων. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ
Ξέρξης, πρόσχαρις ἐὼν, ἐποιέετο πρὸ ὁδοῦ
ἐλασιν. ὡς δὲ ὁδοιπόρεε πρὸ στρατιῆς, 7ῶν ἔλασιν
Πύθιος ὁ Λυδὸς καταρρωδήσας τὸ ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ φάσμα, ἐπαρθεὶς τε τοῖσι δωρήμασι, ἐλθὼν πρὸς Ξέρξεα, ἔλεγε τάδε,
Ὦ δέσποτα, χρήσαις αὐτὶ τεοῦ βουλήσομαι
τυχεῖν, ὃ σοὶ μὲν ἐλαφρὸν τυγχάνει ἐὸν
ἐπωυργῆσαι, ἐμοὶ δὲ μέγα φρόνημα· Ξέρξης ὦν πρὸς μᾶλλον δοκέων μιν χρήσειν ἢ τὸ ἐδεήθη, ἔφη τε ἐπωυργήσειν, καὶ
δὴ ἀγορὴν ἐκέλευε ὅτευ δέοιτο. ὁ δὲ, ἐπεί
τε ταῦτα ἤκουσε, ἔλεγε θαρσήσας τάδε,
Ὦ δέσποτα, τυγχάνουσί μοι παῖδες ἐόντες
πέντε, καὶ σφέας καταλαμβάνει πρὸς
ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.
σὺ ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς πόδε ἡλικίης ἥκοντα οἰκτίρεις, τῷ μοι παίδων ἕνα πρόδιδόντα
σὺν τῇς στρατιῇς τὸν πρεσβύτατον, ἵνα αὐτῷ
τε ἐμεῦ κῆδος χρημάτων ᾖ μελεδωνός· τοὺς
δὲ τέσσερας ἄγε ἅμα στεώτῃ· καὶ σπείσας
τὰ νοέεις, νοστήσας ὀπίσω. κάρτα τε ἡδυμενίσθη ὁ Ξέρξης, καὶ ἀμείβετο τοῖσδε, Ὦ κακὲ ἀνθρώπε, σὺ ἐτόλμησας ἐμεῦ στρατηλατέοντος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἄγειν τοὺς παῖδας ἐμοὺς καὶ ἀδελφεοὺς καὶ οἰκείους καὶ φίλους, μνήσασθαι σοὶ σέο
παῖδός, ἐὼν ἐμὸς δοῦλος, τὸν χρεὼ πάντοι-
καὶ αὐτῇ γυναικὶ συνέπεσθαι; θῦ νῦν τόδε
ἐξεπίσασο, ὡς ὃν τοῖσι ὠσὶ τὸν ἀνθρώπων
οἰκέτ' ὁ θυμός· ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας,
πάντοιος ἐμπίπλεται τὸ σῶμα· ὑπερηνορίης
δὲ πλήθοντος, αἰσχρὰ ἔργα ποιήσας ἔτεα τοσαῦτα ἐπηγάλλεο, θυμοσίῃσι
βασιληΐῃ οὐκ ἀνεχόμενος· νῦν δὲ καλέεαι· ἐπεί τε ἐς τὸ σαυτοῦ ἐπῆλθες, τῷ
μὲν ἀξίως οὐ λήμψεαι, ἐλάσσω δὲ τῆς
ἀξίης. σὲ μὲν γὰρ καὶ τοὺς τέσσερας τῷ πατέ- 253
δων φύσεα πρόξεινα· τοῦ δὲ ἑνὸς τὸ πρὸς
χεα μάλιστα, τῷ ψυχρῷ ζημιώσεαι. 7ῷ τῷ ψυχρ
ὡς δὲ ταῦτα ὑπεκρίνατο, αὐτίκα ἐκέλευε τοῖσι προστετάκτο ταῦτα ποιήσειν,
τῷ Πυθίου παίδων ἁψυεύντας τὸν πρεσβύτατον, μέσον διαταμεῖν· διαταμόντας δὲ,
τὰ ἡμίτομα διαθεῖναι, τὸ μὲν, ὅπῃ τὰ δε-

ξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δ' ἐπ' ἀριστερὰ καὶ θάλασσαν διεξιέναι τὸν στρατόν. ποιησάντων δὲ τούτων τοῦτο, μετὰ ταῦτα διεξῆιε ὁ στρατός. ἡγέοντο μὲν δὴ οἱ παρασάγγαι καὶ οἱ σκευοφόροι τε καὶ τὰ ὑποζύγια· μετὰ δὲ τούτους, σύμμικτος στρατὸς πολλῶν ἐθνέων ἀναμίξ, οὐ διακεκριμένοι τῇ δ' ἐπορημίσεες ἔσαν, συμφυρδὴν διελέλειπτο, οὐ σταδαιὸν οὐδὲ βαθύ. παρῆιε μὲν δὴ ἱππέων χίλιοι, ἐκ Περσέων πάντων ἀπολελεγμένοι, μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι, ἔγχεα κάτω ἐς τὸν χθῶ τρέποντες· κατὰ δὲ, ἦσαν Νισαῖοι καλεόμενοι ἵπποι δέκα, κεκοσμημένοι ὡς κάλλιστα. Νισαῖοι δὲ καλέονται ἵπποι, ὅτι τῇδε ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς τῇ οὔνομα ἔστι Νίσαιον· ταύτῃ ὦν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. ὄπισθεν δὲ τούτων τῶν δέκα ἵππων, ἅρμα Διὸς ἦν ἐπετέτακτο, τὸ ἵππους μὲν εἶλκον λευκοὺς ἑκτόν. ὄπισθε δὲ τοῦ ἅρματος εἵπετο πεζὸς ἡνίοχος, ἐγχώμιος τῷ χαλινῷ. ἔστι γὰρ δὴ ὅτι τοῦτο τὸν θεῖον αἴθωνα ἀνθρώπων οὐδεὶς ἀναβαίνει τοῦτον δ' ὄπισθεν αὐτοῦ Ξέρξης ἐπ' ἅρματος ἵππων Νισαίων προεβεβήκεε· τῷ δὲ οὔνομα ἦν Παριράμφης, Ὀτάνεω παῖς, ἀνδρὸς Πέρσεω. ἐξήλασε μὲν δὴ οὕτω ἐκ Σαρδίων Ξέρξης, μετεκβαίνεσκε δέ, ὁκόσα μιν ὁ λόγος αἱρέοι, ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς ἅρμαμαξαν. αὐτὰρ δ' ὄπισθεν αἰχμοφόροι Περσέων οἱ ἄριστοί τε καὶ γνωμαιότατοι, χίλιοι, κατὰ νόμον τὸν ἐκ λόγχας ἔχοντες. μετὰ δ' ἵππος ἄλλη ἀπὸ Περσέων ἀπολελεγμένη· μετὰ δὲ τὸν ἵππον, ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μύριοι. οὗτοι πεζὸς ἦν. τῶν δὲ τούτων χίλιοι μὲν ὅτι τοῖσι δόρασι, οἱ ἀντὶ τῶν σαυρωτήρων ῥοιὰς εἶχον χρυσέας, τῶν πέριξ στρέφοντο τοὺς ἄλλους· καὶ δὴ εἰναχίλιοι οὗτοι τούτων ἔσαν, δορυφόροι ῥοιὰς εἶχον ἀργυρέας· δὴ χρυσέας ῥοιὰς δὲ οἱ εἰς τὸν χθῶ τρέποντες τὰς λόγχας, καὶ μῆλα, ἅ ἄλσα ἑπόμενοι Ξέρξῃ. τοῖσι δὴ μυρίοισι ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων μυρίη. μετὰ δὲ τὸν ἵππον διελέλειπτο δύο σταδίους, ἔπειτα, ὁ λοιπὸς ὅμιλος ἦιε ἀναμίξ. ἐπορεύετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίης ὁ στρατὸς διὰ τε ποταμοῦ Καΐκου καὶ τῆς χθῶ Μυσίης· ἀπὸ δὲ Καΐκου ὁρμεώμενος, Κάνης ὄρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ.

A teram viæ; & dimidium ad finistram disponerent, & illac transiret exercitus. Hoc illi vbi exequuti sunt; illac exercitus pertransiuit. In quo præcedebant ii qui sarcinas portabant & impedimenta. Post hos omnigenarum gentium non distinctæ sed promiscuæ copiæ; numero vltra dimidium exercitus. Post has intercedebat interuallum: neque enim cum rege miscebantur. Præcedebant enim mille equites è Persis omnibus delecti: secundum hos totidem hastati, & ii delecti ex omnibus, versis deorsum in terram spiculis. Post hos B equi decem quam pulcherrime ornati, qui Nisæi dicuntur, ideo sic dicti quòd alunge Medicæ regionis campus nomine Nisæus qui grandes fert equos. Hos decem equos sequebatur lucer Iouis currus, quem acto equi albi trahebant, pone auriga comitante, qui pedibus ingrediens habenas venebat. hanc enim sellam nemo mortalium inscendit. Post quem ipse Xerxes vehebatur curru equorum Nisæorum, præcedente auriga cui nomen erat Patiramphi, Otanis filio, viri Persæ. Hunc quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed è curru, quoties ratio exigebat, in essedum transcendebat. Eum sequebantur hastati Persarum optimi ac nobilissimi mille, è more pila gestantes. Post hos alius C delectus equitatus mille Persarum. Dehinc è cæteris Persis decem millia peditum delecta, quorum mille in lanceis pro coronis gestabant mala punica argentea: gerebant item aurea ii qui in terram versus spectantia spicula habebant: etiam mala, ii qui Xerxem proximè sequebantur. Hæc decem millia ordine subsequebatur equitatus è decem millibus Persarum. Relicta post hos D duorum stadiorum intercapedine, mox ibat cætera multitudo promiscua. Ita exercitus è Lydia perrexit ad flumen Caicum & regionem Mysiam: à Caico autè à læua habens montem Canen,

a *Hæc in Vulg. quidem edit. non habentur: sed in Vet. cod. leguntur hoc modo, μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι. Hæc autem librariorum culpa fuisse omissa, (quorum oculos ea subterfugerint quæ sunt à priore ἀπολελεγμένοι vsque ad posterius) ex sequentibus apparet, vbi hæc enumeratio repetitur.*

b Sacri equi dec.

c *Fortasse Valla aliter scriptum reliquit. In fine pag. præced. pro Argentea legendum Aurea, ex nostris exempl. ex quibus etiam sequi hæc debêt,* Et cæteros intercludebat: Nouem autem millia quæ ab his intercludebâtur, argentea mala punica gestabât. *Potest σωήκινον Vertit etiam Includebant, vel Circumcingebant.*

per Atarnem ad vrbem Carinam. Ab hac per campum Thebanum, vrbem Atramyttium & Antandrum Pelasgidem prætergrediens, & Idam ad sinistram manum stringens, ad terram Ilien-
sem peruenit. cui primùm sub Ida noctem agenti, tonitrua & fulgura ingruerunt, & complures ex eo exercitu occiderũt. Deinde ad Scamandrum est vẽtum, qui fluuiorum omnium erat primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptum est. Hunc profluentem sua aqua destituit, nec hominibus iumentisque potantibus sufficit. Bò Xerxes postquam peruenit, Priami Pergamum ascendit, loci visendi cupidus. Quod vbi contemplatus est, & singula quæque eorum audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine, Magi heroibus parentauerunt. His actis terror per noctem exercitum inuasit. Simulatque illuxit, illinc mouerunt, à læua stringentes Rhœtion vrbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est: à dextra, Gergithas & Teucros. Vbi Abydon venerũs, Xerxi incessit cupido omnem exercitum oculis subiiciendi, itaque in prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo iussi è candido lapide in tumulo pro dignitate extruxerant, residens prospiciebat littus, & illic terrestres copias atque classem. Quam dum intuetur, subiit eum cupiditas spectandi nauale certamen. Id certamen postquam commissum est, in quo Sidonii vicêre, voluptatem Xerxes cepit, cùm certaminis tum copiarum spectaculo. Et quum intueretur omnem Hellespontum nauibus obductum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta, ibi se beatum esse iactauit, & post hæc lacrymas fudit. Quod animaduertens Artabanus, eius patruus, qui primò liberè dissuaserat bellum Græciæ inferendum, his verbis interrogauit, Quàm diuersa, rex, inter se nunc facis & dudum dixisti.

A ἀπὸ τοῦ Ἀταρνέος ἐς Καρήνων πόλιν. ἀπὸ δὲ ταύτης, ἀπὸ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀδραμυττήιόν τε πόλιν καὶ Ἀντάνδρου τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος. τὴν Ἴδην δὲ ἀριστερὴν χεῖρα, πίπτει ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ τοῦτα μὲν ὦ
B κατὰ τὴν ἴδην νύκτα ἀταμείναντι βρονταί τε καὶ πρηστῆρες ἐπεσκήψαν, καί τινα αὐτῶν ταύτῃ συχνὸν ὄμιλον διέφθειρον. ἀπικόμενος δὲ τὸ στρατὸ ἐπὶ ποταμὸν Σκάμανδρον, ὃς πρῶτος ποταμῶν, ἐπεί τε ἐκ Σαρδίων ὁρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἀπέλιπε δ' ῥέεθρον, οὐδὲ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πόσιμος. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης, ἐς δὲ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη, ἱμείρεσν ἐλθὼν θεήσασθαι. θεησάμενος δὲ, καὶ πυθόμενος κείνων ἕκαστα, τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσε βοῦς χιλίας· μάγοι δὲ οἱ μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐχέαντο. ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι,
C νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐπέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρυνήιον, καὶ Δάρδανον, ἔνθεν δὴ Ἀβύδῳ ὁμουρέοντι· ἐν δεξιῇ δὲ, Γεργιθάς τε καὶ Τεύκρους. ἐπεὶ δὲ ἐλώιοντο ἐν Ἀβύδῳ μέσῃ, ἠθέλησε Ξέρξης ἰδέσθαι πάντα τὸν στρατὸν, καὶ παρεπεποίητο δὲ ὑπὸ κελεύοντος ὑπάρχους αὐτῷ τούτῳ παρεζέδρη λίθου λευκοῦ· ἐποίησαν δὲ Ἀβυδηνοὶ, σπουδῇ προσχόντες μάλιστα βασιλέος. ἐνθαῦτα, ὡς ἵζετο κατοπτεύων ὑπὸ τῆς ἠιόνος, ἐθηήτο τε τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας· θηθύμιος δὲ, ἱμείρετο τῶν νεῶν ἅμιλλαν γενομένην ἰδέσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐκρατέετο τε ὑπὸ Φοινίκων Σιδώνιοι, ἤσθη τε τῇ ἁμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ. ὡς δὲ εἶδε πᾶσαν μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυδηνῶν πεδία ἐπίπλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἑωυτὸν ἐμακαρίσατο· μετὰ δὲ
E τοῦτο, ἐδάκρυσε. μαθὼν δὲ μιν Ἀρτάβανος ὁ πάτρως, ὃς τὸ πρῶτον γνώμῃσι ἀπεδέξατο ἐλευθέρως, οὐ συμβουλεύων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· δεῦρο ὧν μὴ φρασθεὶς Ξέρξεα δακρύσαντα, εἴρετο τάδε, Ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαο νῦν τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον.

254

μακα-

» μακαρίσαι γὰρ σεωυτὸν, δακρύεις. ὁ δὲ εἶ- A qui te beatum esse dixeras, nunc
ἦλθε » πε, Ἐπῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοι- lacrymas fundis. Et ille, Reputã-
» κτειρᾶι ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος tem me, inquit, quàm breuis sit
» βίος, εἰ τουτέων γε ἐόντων τοσούτων, ὀλιγὴς omnis humana vita, subiit horũ
» ἐς ἑκατοστὸν ἔτος τελεύσαι. ὁ δὲ ἀμείβετο miseratio: quorũ, quum tot sint,
» λέγων, Ἕτερα τούτου πρὸ τοῦ ζόλω πε- nemo ad centesimum annum
» πονθαμεν οἰκτότερα. οὐ γὰρ οὕτω βρα- supererit. Excipiens Artabanus,
» χεῖ βίῳ ὀλιγὴς οὕτω ἀνθρώπους ἐὼν ὀδυσ- Atqui, inquit, alia, quàm istud
» μὸν πέφυκε, οὔτε τουτέων, οὔτε τῶν ἄλ- est, viuendo miserabiliora pati-
» λων, τὰς οὐ προσδοκήσεται πολλάκις, καὶ mur. Nam in tã breui vita nul-
» οὐκὶ ἅπαξ, τεθνάναι βουλεσθαι μᾶλλον B lus hominum adeò felix extitit,
» ἢ ζῆν. αἵ τε γὰρ συμφοραὶ παρεσπίπτου- neque horum neque aliorum,
» σαι, καὶ αἱ νοῦσοι στυγεομένους κὴ cui non crebrò, nedum semel,
» βραχὺν ἐόντα, μακρὸν δοκέειν εἶναι ποιέουσι subitura sit animo moriendi vo-
» βίον. οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοῦνον ἐπι- luntas potius quàm viuendi. In-
» οὐσης τῆς ζόης, καταφυγὴ ἀρετωτάτη τοῦ cidétes enim calamitates & mor
» ἀνθρώπου γέγονε· ὁ δὲ θεὸς, γλυκέϊ γλύ- bi vitam perturbãt: efficiúntque
» σας ἀπάτῃ, φθονερὸς ἐν αὐτοῦ δοκέσκε- vt quum breuis sit, tamen per-
» ται ἐών. Ξέρξης δὲ ἀμείβετο λέγων, Ἀρ- longa videatur. Ita mors optarif-
» τάβανε, βιοτὴς μὲν νυν ἀνθρωπίνης πέ- simum est perfugium ærumno-
» ρι, ἐούσης τοιαύτης οἵην σὺ διαιρέαι εἶναι, C sæ vitæ, quam deus dulci gustu
» παυσώμεθα, μηδὲ κακῶν μεμνώμεθα, aspergens, ob id inuidius facere
» χρηστὰ ἔχοντες πρήγματα ἐν χερσί. Φρά- deprehenditur. Cui Xerxes,
» σαι δέ μοι τόδε, εἴ τοι ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου Artabane, inquit, quoniã hu- a De humana vi-
» μὴ σαφὴς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν τὸν manæ vitæ cõditio talis est qua- ta quæ talis est
» πρόσθεν γνώμην, σὲ ἐῶν με στρατεύε- lem tu exponis, eam commemo qualẽ tu esse diffe
» σθαι ἐπὶ τοὺς Ἕλληνα, ἢ μετέτεινας αὖ; φρά- rare, supersedeamus: neque tri- ris, verba facere
» ζε μοι τοῦτο ἀτρεκέως εἰπέ. ὁ δὲ ἀμείβετο stium faciamus mẽtionem, quũ definamus.
» λέγων, Ὦ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἡ ὀπτασία- iucunda in manibus habeamus.
» νεῖσα τοῦ ὀνείρου, ὡς βουλόμεθα ἀμφότε- Hoc mihi potius edissere: nisi tibi
» ρα γενήσεται· ἐγὼ δ' ἔτι καὶ ἐς τόδε δείμα D ita euidens insomnii visio fuisset
» τοῦ εἰμι ἀπόπληκτος, οὐδὲ ἔστιν ἐμεωυ- oblata, perstaréne adhuc in prio
» τοῦ· ἀλλά τε πολλὰ ὀπιπτεύομενος, καὶ δὴ re sententia, dissuadens mihi ad-
» καὶ ὄρεων δύο τὰ μέγιστα πάντων ἐόντα τοῖ uersus Græciã bellũ? an in ea per-
» πολεμωτάτα. Ξέρξης δὲ πρὸς ταῦτα sisteres? agedũ aperte hoc mihi
» ἀμείβετο τοῖσδε, Δαιμόνιε ἀνδρῶν, τοῖα dicito. Ei respõdens Artabanus,
» ταῦτα λέγεις μοι εἶδε δύο πολεμιώτατα; Visio, inquit, rex, quæ in somnis
» κότερά τοι ὁ πεζὸς μεγαθοῦς κατὰ τὸν πλη- obiecta est, ad votum succedat
» θὸς ἔδρη, καὶ ὁ Ἑλληνικὸν στράτευμα φαί- amborum: ego tamẽ adhuc me-
» νεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμετέρου; tuo, & adeo metu perculsus sũ vt
» ἢ ἐπιπλέειν ὁ ἡμέτερον λήψεσθαι τὸν ἐ- E non sim apud me. Nam mecum
» κείνων, ἢ καὶ σὺ μάλιστα ταῦτα; εἰ reputans, cùm alia multa, tũ ve-
» γὰρ τοι ταύτῃ σοι δοκέεται φαίνεσθαι τὰ rò duo, & ea omnium maxima,
» ἡμέτερα πρήγματα, στρατὸν ἂν ἄλλον τις video tibi esse hostilissima. Ad
» τῶν ἀνθρώπων ποιεῖτο. ὁ δὲ ἀμεί- hæc Xerxes, Dæmonie virorũ, b O miserrime
» βετο λέγων, Ὦ βασιλεῦ, οὔτε στρατὸν τὸ- inquit, quænam ista ais mihi ho hominũ. *Sic Bud. in simili loco interpret.*
» τον, ὅστις γε σώφρων ἔχει, μέμφοιτ' ἂν, stilissima esse? vtrum horum ti-
» bi improbandum videtur, tan-
» quam non satis copiosum & ter-
» restrísne exercitus, quasi multo
» numerosior ille Græcus futurus
» esse videatur? an classis, tãquam
» illorum classe inferior? an hæc
» ambo? Nã si ob hoc imbecillio-
» res tibi videtur nostræ res, celer-
» rimè alterũ quis exercitũ cõpa-
» raret. Respõdit Artabanus, Neq;
» hũc, rex, exercitũ improbauerit
» quisquam, qui sit mentis cõpos,

neque hanc nauium multitudinem, [a] etiamsi plures coegeris. Quæ autem duo dico esse tibi multo hostiliora, ea verò hæc sunt, terra & mare. neque enim vsquà maris portus est eiusmodi (vt ego coniecto) qui susceptæ tempestate sit capax huius tuæ classis, idoneúsque ad eam tutándam: neque verò vnú tibi portú esse oportet, [b] sed vniuersá continétem esse portú, quò se recipiát naues. Itaque quum portus tibi opportuni desint, intellige homines in arbitrio fortuitorum, non fortuita in arbitrio hominú esse. E duobus vno exposito, pergam dicere alterum: Terra cùm ob alia tibi hostilis est, tum eo hostilior, si nihil obstiterit quò lõgius processeris, assiduè vlteriora surripiens. Nulla enim est hominibus rei bene gerédæ satietas. Vnde etiam, vt nemo tibi occurrat, dico maiorem maiori in tẽpore regionem, famem esse allaturã. At vir ita demum fuerit optimus si in deliberando quidem, omnẽ rem quamcunque pati possit, reputans extimescat, in re autem agenda sit audax. Cui Xerxes, Artabane, inquit, meritò tu quidem horũ singula commemorasti: tamẽ non est vt omnia reformides, omniáque perænquè consideres. Nã si velis in rei consultatione semper omnia perinde considerare, nũquam aliquid efficias. Satius enim omnia alacriter aggredientem dimidium ærumnarúm pati, quàm omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quòd si repugnando omnibus quæ dicũtur, [c] non vis cõmittere vt quod firmũ est infirmetur, perinde peccas atque is qui contraria istis dicat. [d] Et hoc æqualiter se habet. Scire verò aliquẽ (quũ sit homo) qua ratione quid firmũ esse oporteat, nequaquã arbitror. At iis qui facere quid volũt, cõsueuit plerunque succedere emolumẽtũ: rarò autẽ iis qui pẽsãt omnia, & quos agere piget. Cernis quò res Persica potentiæ processit: quò nunquam progressam videres, si ii qui ante me extitere reges, istiusmodi consiliis quibus tu vsi fuissent: [e] aut vtentes istis sententiis,

a Quòd si maiorem numerú coegeris, duo illa quæ dico, multo etiam hostiliora futura sunt. Sunt autẽ illa duo, terra & mare.

b Sed circum vniuersum continentem in quam tendis.

c Non ostendas quid firmum sit, *Sol, tutum.*

d Hoc inquam perinde est.

e Aut non vtentes istis sentẽtiis,

A οὔτε τ' νεῶν τὸ πλῆθος· ἐὼ δὲ πλόους συλ-
λέξῃς, τὰ δύο τοι τὰ λέγω, πολλῷ ἔτι πολε-
μιώτερα γένεται. τὰ δὲ δύο ταῦτα, ἐστὶ γῆ τε
καὶ θάλασσα. οὔτε γὰρ τῆς θαλάσσης ἔστι
λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμόθι (ὡς ἐγὼ εἰκάζω) ὅστις ἐπιδεξιούμενον χειμῶνος, δεξάμενός
σευ τῶτο τὸ ναυτικὸν, φερέγυος ἔσται σῶσαι τὰς νέας. καίτοι οὐκὶ ἕνα αὐτὸν δεῖ εἶ-
ναι λιμένα, ἀλλὰ πολλοὺς παρὰ πᾶσαν τὴν ἠπει-
ρον, παρ' ἐὼ δὴ κομίζεαι. οὕτω δὲ ἐόντων
B τῶν λιμένων ὑποδοχίων, μάθε ὅτι αἱ συμ-
φοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἀρχοῦσι, καὶ οὐκὶ
ὦν ἀνθρώποι τῶν συμφορέων. καὶ δὴ τῶν δύο
τοι τῶ ἑτέρου εἰρημένου, τὸ ἕτερον ἔρχομαι
ἐρέων. γῆ δὲ πολεμίη τῇδέ τοι κατίσταται. εἰ
ἐθέλοι τοι μηδὲν αἰτίξοον καταφῆναι, τοσοῦ-
τῳ τοι γένεται πολεμιωτέρη, ὅσῳ αἰεὶ πρὸς
ἑαυτοῦ ἑκάστερον, ὃ προσώω αἰεὶ κλεπτόμε-
νος. δύσπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐ-
δεμίη πλησμώρη. ἐς δὴ τοι ὡς ὀλίγος ἐὼν
C λιθμοῦ, λέγω τ' χώρῃσι πλόους ἐν πλέο-
νι χρόνῳ γινομένοισι, λιμὸν τίξεσθαι. ἀνὴρ γὰρ 255
οὕτω αὐ εἴη ἄλιτος, εἰ βουλευόμενος μὲ, ἀρ-
ρωδέοι, πρὸ ὅτι τελεόμενος πίσεσθαι χρῆ-
μα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη. ἀμείβεται
Ξέρξης τοῖσδε, Ἀρτάβανε, εἰκότως μὲν σύ τε
τουτέων ἕκαστα διαιρέεαι· ἀτὰρ μήτε πρόπα
φοβέο, μήτε πρὸ ὁμοίως ὅτι τελέο. εἰ γὰρ δὴ
βούλοιο ὅτι τῷ αἰεὶ ἐπεσφερομένῳ πρήγ-
ματι τὸ πρὸ ὁμοίως ὅτι τελέεσθαι, ποιή-
σεις αὐ οὐδαμᾶ ὀρθῶς. χρεὸν δὲ, πρόπα
θαρσέοντα, ἥμισυ τῶν δεινῶν πάσχειν μᾶλλον,
ἢ πρὸ χρῆμα προδεδιηκότα, μηδαμᾶ
μηδὲν παθεῖν. εἰ γὰρ εἴλες πρὸς πρὸ τὸ λε-
χθὲν μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξῃς, σφάλλε-
σθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι. ὁμοίως καὶ ὁ ἐπε-
ναντία τούτοισι λέξας, τῶτο μοῦνον ὄπισθε
ἔχει· εἰδέναι δὲ αὖ θεσπέσιον ἐόντα κῶς χρὴ
D τὸ βέβαιον, δοκέω μὲν οὐδαμῶς. τοῖσι τοί-
νυν βουλομένοισι ποιέειν, ὡς τὰ πρόπα φο-
λέει γίνεσθαι τὰ κέρδεα· τοῖσι δὲ ὅτι τελευ-
μένοισί τε πρόπα καὶ σκοπέουσι, οὐ μάλα ἐθέ-
λει· ὁρᾷς τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δύνα-
μιος προσεχώρησε; εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι οἱ πρὸ
ἐμεῦ γενόμενοι βασιλῆες γνώμησι ἐχρέων-
το τῇσι καὶ σύ, ἢ μὴ χρεώμενοι γνώμῃσι
τοιαύτῃσι, ἄλλοις συμβούλοις εἶχον τοιούτοις,

» Οὐκ αὖ ποτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο προσελθόν- A
» τα· νεῶ δὲ κινδυνώδεϊ ἀναρριπτέοντες ἐς τὸ
» σφέα προσηκάμενοι. μεγάλα γὰρ πρή-
» γματα μεγάλοισι κινδυνώδεσι ἐθέλει κα-
» ταμίσσεσθαι. ἡμεῖς τοίνυν ὁμοιοθύμιοι κεί-
» νοισι, ὥρην τε τοῦ ἔτεος καλλίστην παρυόμε-
» θα, καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐ-
» ρώπην, νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῷ σύντα-
» χόντες οὐδαμοῦ, οὔτε ἄλλο ἀχαρὲς οὐδὲν
» παθόντες. τοῦτο μὲν γὰρ, αὐτοὶ πολλὴν φορ-
» βὴν φερόμεθα παρυόμενοι· τοῦτο δὲ, τὴν B
» αὖ κου ἤντιν ἐσόμεθα γῆν καὶ ἔθνος, τοῦτον
» οὔτινα ἕξομεν. ἐπ' ἀρότηρας δὲ καὶ οὐ νομά-
» δας στρατευόμεθα ἄνδρας. λέγει Ἀρτά-
» βανος μετ' ταῦτα, Ὦ βασιλεῦ, ἐπεί τε
» ἀρρωδέειν οὐδὲν ἐᾷς πρῆγμα, σὺ δὲ μευ
» συμβουλίην ἐνδέκεαι. ἀναγκαίως γὰρ ἔχει
» περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλῆνα λόγον
» ἐκτεῖναι. Κῦρος ὁ Καμβύσεω Ἰωνίην πᾶ-
» σαν πλὴν Ἀθηναίων κατεστρέψατο δα-
» σμοφόρον τε Πέρσῃσι. τούτους ὦν τοὺς ἄν- C
» δρας συμβουλεύω τοι μηδεμίῃ μηχανῇ ἄ-
» γειν ἐπὶ τοὺς πατέρας. καὶ γὰρ ἄνευ τούτεων
» οἷοί τε εἰμὲν τὴν ἐκείνων καταπέρτερον γί-
» νεσθαι. ἢ γὰρ σφέας, ἢν ἕπωνται, δεῖ ἀ-
» δικωτάτους γίνεσθαι καὶ καταδουλουμένους τὴν
» μητρόπολιν, ἢ δικαιοτάτους, σῶν ἐλευθε-
» ρωτῆρας. ἀδικώτατοι μὲν νυν γινόμενοι, οὐ-
» δὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι· δι-
» καιότατοι δὲ γινόμενοι, οἷοί τε δηλήσασθαι
» μεγάλως τὴν σὴν στρατιὴν γίνονται. ἐς τὸ- D
» μὸν ὦν βασιλεῦ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος, ὡς οὐ
» εἴρηται, τὸ μὴ ἄμα ἀρχῇ πρῶτον τέλος κα-
» τασφαίνεσθαι. ἀμείβεται πρὸς ταῦτα
» Ξέρξης, Ἀρτάβανε, τὴν ἀπεφήνατο γνω-
» μέων, σφάλλεαι κοὐ ταύτῃσι δὴ μάλιστα, ὃς
» Ἴωνας φοβέεαι μὴ μεταβάλλωσι τὴν ἔχο-
» μεν γνώμην μέγιστον, τήν σύ τε μάρτυς γίνεαι,
» καὶ οἱ συστρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄλλοι ἐ-
» πὶ Σκύθας, ὅτε δὴ τούτοισι ἦν πᾶσα Περσι-
» κὴ στρατιὴ ἐγγὺς ἀφοβήσαι καὶ πρὸς E
» ποιῆσαι· οἳ δὲ δικαιοσύνῃσι καὶ πίστεσι
» ἐπέδωκαν, ἄχαρι οὐδὲν ποιήσαντες. παρεξ
» δὲ τούτου, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντες τέ-
» κνα, καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα, οὐδὲ ὅτι-
» λέγεσθαι χρὴ νεώτερόν τι ποιήσειν. οὕτω δὲ
» μηδὲ τοῦτο φοβέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν,

non alios ſuaſores tales habuiſſent: nunc pericula conténentes, tantopere ſtatũ ſuum prouexerunt. Magna enim negotia magnis cum periculis ſuſcipi volũt. Quare nos, illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ingredimur: ſubactáque omni Europa, rurſus reuertemur, nullam vſquam neque famem neque rẽ triſtem paſſi. nam & commeatus affatim ipſi nobiſcũ portamus: & ad quamcũque vel regionem vel gẽtem veniemus, eius re frumentaria potiemur. nam aratoribus viris nõ nomadibus inferemus bellum. Poſthæc Artabanus, Quandoquidem, inquit, nõ finis vllam rem formidari, [a] & tamẽ meum admittis cõſilium: neceſſe eſt enim de multis negotiis in lõgius extrahi orationem: Cyrus, Cambyſe genitus, omnẽ præter Athenas Ioniam Perſis tributariam reddidit. quare ſuadeo ne quo pacto hos viros aduerſus patres ſuos ducas. nã ſine Ionibus ſatis ſupérque ſufficimus hoſtẽ ſuperare: quos neceſſe eſt aut iniuſtiſſimos eſſe, ſi metropolim ſuam in ſeruitutem redigãt: aut iuſtiſſimos, ſi illius libertatem adiuuent. Si iniuſtiſſimi erunt, nullo modo certè nobis magno vſui futuri ſũt: ſin iuſtiſſimi, magnam poterunt tuo exercitui afferre perniciem. Itaque hoc vetus dictum tanquam probum, rex, in mẽte habe, non ſtatim ab initio exitum omnem eſſe manifeſtum. Ad hæc excipiẽs Xerxes, Artabane, inquit, ſententiarum quas dixiſti in hac præcipuè falleris, qui Ones metuis ne immutétur: [b] quorum maximum habemus cómilitium: quorum & tu teſtis es, & alii qui ſub Dario aduerſus Scythas militauerunt, quum in eorum eſſet poteſtate ſitum vniuerſas Perſarum copias & perdere & ſeruare, fidẽ tamen iuſtitiámque præſtitiſſe, nec quicquã nos læſiſſe. Præterea quum liberos ſuos atque vxores in noſtra terra reliquerint, non eſt cauſa cur eos aliquid rerum nouarũ moliri ſuſpicemur. Quare ne hoc quidẽ extimeſcas, ſed bonum habens animum,

a At meum admitte conſilium. *Vel, Meum ſaltem adm. conſ.*

b Quorum maximum habemus documentum, *id eſt, quorum fidei, iis in rebus quarum & tu teſtis es, & al. Id eſt, Quis maximũ nobũ ſuæ fidei documentum dederunt in iis rebus, &c.*

alios ſuaſores tales habuiſſent. *Id eſt, Aut ſi hæc non fuiſſet eorũ ſententia, ſed aliorum fuiſſet, quorũ conſilium ſequerẽtur. Valla autem negatiua particula locũ mutauit, & Sententia vtr, morę Greco dixit.*

tutare meam domum atque tyrānidem. tibi enim ſoli ego ſceptra mea permitto. Hæc loquutus Xerxes Artabanum Suſa dimiſit, iterúmque illuſtriſſimos quoſque Perſarum accerſiit. Qui poſteaquam præſtò fuere, his eos verbis alloquutus eſt, [a] Perſæ, ego vos, quorum opera mihi opus eſt, contraxi, vt viri præſtátes exiſtatis, néve res hactenus geſtas à Perſis magnas præclaráſq; dedecoretis: ſed cùm ſinguli, tum vniuerſi [b] exhibeamus nos alacres. commune enim hoc hominibus bonum eſt, ſtrenuos eſſe. Eáque de re vos cenſui præmonendos, ad bellum cóſtanter tolerandum. nam (vt ego audio) aduerſus viros egrégios tédimus, quos ſi ſuperauerimus, nullus vnquam nobis alius exercitus obſtabit. Nunc igitur deos præſides terræ Perſidis precati, trāſeamus.

a Ego vos Perſæ coegi, à vobis hæc requirens, vt fortiter, vel ſtrenuè vos geratis.

b Alacriter operam nauemus. Ad id enim contendimus quod communem omnibus vtilitatem afferret. Ideo autem vos vt gnauiter militetis prǽmoneo, quòd viros aduerſus quos tendimus, bellicoſos eſſe audiá. Quos ſi ſuperauer.

Ac eodem quidem die ſeſe ad tranſeundũ parauerunt. Poſtero autem tantiſper morati ſunt, dũ ſolem exorientem cernerent, omniſarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter conſternentes. Vbi ſol exortus eſt, ex aurea phiala Xerxes libās in mare, apud ſolem vota cõcepit, nequid ſibi aduerſi cõtingeret, quo prius deſiſteret Europam ſubigere quàm ad illius terminos peruēniſſet. Hæc precatus, phialam in Helleſpótum abiecit, aureúmque craterem, ac gladium Perſicum, quem acinacem vocant. Hoc pro cõperto diiudicare non poſſum, vtrum ſoli dedicās gladiũ dimiſerit in pelagus: an Helleſpontum, quòd eum flagellaſſe pœniteret, in compenſationem gladio donauerit. His actis, per alterũ pontium, qui vergebat in Póntũ, peditatus omnis equitatúſque trāſiuit: per alterũ, qui vergebat in AEgeum, iumenta atque ſeruitia: præcedentibus [c] decẽ millibus Perſarum, coronatis omnibus, quos promiſcuus omnium nationum ſequebatur exercitus. & hi quidem eo die. Inſequenti autem primi tranſiere equites, quique ſpicula deorſum verſa geſtabant; & hi etiam coronati,

c Illis decẽ mil. quorum fidelicèt facta fuit paulo antè mentio. Sic in ſequent. Illi equites, & Illi equi ſacri, & Ille ſacer currus, & Illi haſtati, & Illi mille equites, & Ille alter exercitus.

A σῶζε οἰκήν τε τὴν ἐμὴν, καὶ τυραννίδα τὴν ἐ- «
μήν. σοὶ γὰρ ἐγὼ μούνῳ ἐκ πάντων σκή- «
πτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτράπω. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ «
Ἀρτάβανον ἀποστείλας ἐς Σοῦσα, δεύτερα «
μετεπέμψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκι- «
μωτάτους. ἐπεὶ δὲ οἱ παρῆσαν, ἔλεγέ σφι «
τάδε, Ὦ Πέρσαι, τὴν μὲν ἐγὼ ὑμέων χρή- «
ζων, ὑμέας συνέλεξα ἄνδρας τε γίνεσθαι «
ἀγαθοὺς, καὶ μὴ καταισχύνειν τὰ τοῖσιδεν «
ἐργασμένα Πέρσῃσι, ἐόντα μεγάλα τε καὶ «
B πολλοῦ ἄξια· ἀλλ' εἷς τε ἕκαστος ἐὼν οἱ σύμ- «
πάντες τοιῆδε ἐχώμεθα. ξυνὸν γὰρ τόδε «256
τοι πᾶσι ἀγαθὸν εὑρέσθαι. τὴν δὲ εἶνεκα «
τοιῆσδε παρρησίης αὐτέηκα τῶν πολέμων ὦ- «
πέτε μάλιστα· ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, ὅτι «
ἄνδρας στρατεύσομαι ἀγαθοὺς· τὴν ἰὼ κρα- «
τήσομεν, οὐ μὴν τίς ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντι- «
ξήσεται ποτε αὐθημέρων. νῦν δὲ θεοῖσι εὐ- «
C ἐπιδεξάμενοι τοῖσι θεοῖσι τοὺ Περσίδα γῆν « τὴν οἱ Πέρ-
λεηλάγησαι. σαι λελ.

Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρεσκευάζοντο ἐς τὴν διάβασιν· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέλπτων τὸν ἥλιον, ἐπεύξαντες ἐδέως ἀνίσχοντα, θυμιήματά τε πάντια ὅσα τὴν γεφυρέων κατεπάλλοντες, καὶ μυρσίνησι στρωννύντες τὴν ὁδόν. ὡς δ' ἐπῆλθε τελέως ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσέης φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν, εὔχετο τοῖσι τὸν ἥλιον μηδεμίην ἀναπόδεκτον σφέων τυχεῖν τοιαύτην γενέσθαι, ἥτις παύσει κατασπεῦσαι τὴν Ἑλλάδα πρὸ τοῦ ἐκείνους γῆν τὴν. ταῦτα εὐξάμενος δὲ, ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ χρύσεον κρητῆρα, καὶ Περσικὸν ξίφος, τὸ ἀκινάκην καλέουσι. Οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διαχρίνασθαι εὔτε εἰ τῷ ἥλιῳ ἀναθήκας κατῆκε ἐς τὴν θάλασσαν, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον μαστιγώσαντι, καὶ δωρεὴν τούτων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο. ὡς δὲ ταῦτα οἱ ἐπετοίητο, διέβαινον κατὰ τὴν ἑτέρην τῶν γεφυρέων τὴν πρὸς τὸν Ῥοδόπην, ὁ μὲν ζεύγεσι τε καὶ ἵπποισι ἅπασι κατὰ τὴν πρὸς τὸν Ἄβυδον, καὶ ἀνθρώποισι· ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Περσέων, ἐστεφανωμένοι πάντες· μετὰ δὲ τούτους, ὁ συμμικτὸς στρατὸς πάντοιῶν ἐθνέων. Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην οὗτοι. τῇ δ' ὑστεραίῃ, πρῶτοι μὲν οἵ τε ἱππόται, καὶ οἱ δορυφόροι κάτω βέποντες. ἐστεφανώντο δὲ καὶ οὗτοι.

μετὰ δὲ, οἵ τε ἵπποι οἱ ἱεροὶ, καὶ ὁ ἅρμα ὁ Ξέρξεω· A
ρον· ὅπισθε δὲ, αὐτὸς τε Ξέρξης, καὶ οἱ αἰχμο-
φόροι, καὶ οἱ ἱππόται οἱ χίλιοι. ὅπισθε δὲ τούτων
τοῦτον, ὁ ἄλλος στρατὸς καὶ αἱ νῆες ἅμα ἀνήγον-
το ἐς τὸ ἀπεναντίον. ἤδη δὲ ἥκουσα ἐς ὕστα-
τον διαβεβηκέναι βασιλέα πάντων. Ξέρξης δὲ
ἐπεί τε διέβη ἐς τὸ ΕΥΡΩΠΗΝ, ἐθηεῖτο στρα-
τὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ
ὁ στρατὸς αὐτὸ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἑπτὰ
νυξὶ φορήσι, ἀμαυρώσας τὸν ἐνθεῦτεν χρόνον. ἐνθαῦ-
τα λέγεται, Ξέρξεα ἤδη διαβεβηκότος B
Ἑλλήσποντον, ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον,
» Ὦ Ζεῦ τί δὴ καὶ ἀνδρὶ εἰδόμῳ Πέρσῃ, καὶ οὐ-
» νόματι αὐτὶ Διὸς Ξέρξεα θρόνος, ἀναίσατον
» τὸν Ἑλλάδα ἐλάσαι ποιῆσαι, ἄγων πρὸς τὰς
» αἰθρόπους; καὶ γὰρ ἄνευ τούτων ἐξεῖν τοι
» ποιέειν ταῦτα. ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁ-
δὸν ὥρμηντο τοιοῖσι τέρεα στρεφόμενα μέγα, ὁ
Ξέρξης ἐν ὑπερηδονῇ λόγου ἐποιήσατο, καὶ πρὸ
βουλόμενον ἐὸν ἵππους γὰρ ἔτεκε λαγών.
βουλόμενον ὦν τῆδε ἐχώρεε, ὅτι ἔμελλε μὲν C
ἐλᾶν στρατιὴν ὅτι τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαυρότατα καὶ μεγαλοφρεπέστατα, ὀπίσω
δὲ πάλι ἐπὶ τὰ ῥέεθρα ἤξειν ἐς τὸν αὐτὸν χῶρον.
ἐχώρεε δὲ καὶ ἕτερον αὖτις τέρας ἐόντι ἐν
Σάρδισι. ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διξὰ ἔ-
χουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν, ἕρσενος, τὰ δὲ, θηλέος.
κατύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἕρσενος· τὰ δὲ ἀμφο-
τέρων λόγου ἐόντα ποιησάμενος, τοιῇδε καὶ
ἐπορεύετο, στείχων δὲ οἱ πεζὸς στρατὸς· ὁ δὲ ναυ-
τικὸς ἔξω τῶν Ἑλλησποντίων πλεόων, διὰ γῆς D
ἐκομίζετο, τὰ ἔμπαλιν πρόσθεν τοῦ πεζοῦ.
οἱ μὲν γὰρ τοῖς ἑσπέρην ἔπλεον, ὅτι Σαρ-
πηδονίης ἄκρης τὸν ἀπίξιν ποιεύμενοι, ἐς
τὸ αὐτὸ τοῖσι πρόσθε ἀπικνεύμενοι παρεμέ-
νειν· οἱ δὲ κατ' ἠῶ στρατὸς τοῖς ἠῶ τε
καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὸν ὁδὸν διὰ
τῆς χερσονήσου· ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων Ἑλ- E
λης πάθον τῆς Ἀθαμάντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ,
Καρδίην πόλιν. διὰ μέσης δὲ πορευόμε-
νος πόλιος, τῇ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Ἀγορή,
διαβαίνει δὲ καμπέων, τὸν κάλπον τὸν Μέ-
λανα καλεόμενον· ἐκ Μέλανος ποταμοῦ, ὃς
ἀντιάρτα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, ἀλλ'
ὑπολιπόντα· τούτου τοῦ ποταμοῦ διαβάς, ἀπ'
οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὸν ἐπωνυμίην ἔχει,

dehinc equi sacri, ac sacer currus, tum ipse Xerxes, pòst hastati, & mille equites; [a] & præterea alius exercitus, quinetiám naues pariter ad vlteriora littora agebantur: quanquam audiui postremum omnium pertransisse regem. Xerxes, posteaquam in Europam traiecit, conspicabatur exercitum sub verberibus transeuntem. Transiuit autem eius exercitus septē per dies totidémque noctes nullo tempore intermisso. Ibi iam transgresso Hellespōtum Xerxe, fertur quidam vir Hellespontius dixisse, O Iupiter, quidnam tu sub specie viri Persæ, & accepto Xerxis pro Iouis nomine, Græciam è sedibus suis exturbare vis, omnes hominum ducēs, quū etiam citra hoc tibi id facere liceret? Transgressis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigium oblatum est: quod Xerxes nihili fecit, etsi [b] cōiectura discutiendum. siquidem equa leporem enixa est, quod facile erat ad coniectandum: fore enim vt Xerxes exercitū adduc- sus Græciam cum maximo strepitu & ambitiosissimè duceret; rursúsque pro seipso solicitus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterum quoque ei prodigium, dum Sardibus foret, exhibitum est. mula enim mulum edidit ancipitia genitalia habentē, maris & fœminæ, sed maris superiora. Quorum prodigiorū vtrúque pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terrestribus copiis, nauticis extra Hellespontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerso atque terrestres agentibus. nam illi quidē vesperum versus ad promontorium Sarpedonis nauigabant: quò quum peruenissent, iussi erant permanere: illi verò ad auroram & solis exortū iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habentes sepulcrum Helles filiæ Athamantis, sinistrorsum Cardiam vrbem, per mediū oppidi, cui nomen est Agora; *id est, forum.* Illinc deflectentibus ad finū nomine Melana, *hoc est, nigrū*, fluuius cui idē est nomē, nō sufficit, sed alueū suū deferuit. Hoc fluuio trāsmisso à quo sinus hic cognominatur,

a Post quos alter ille exercitus nauésque simul ad vlter.

b *Eandem Gocē, videlicet ἀσύμβλητον, quam hic malè interpretatur, Cōiectura discutiendū, statim post bene vertit, Facile ad coniectandum, id est, Cuius significationem conijcere facile erat, vel, coniectura assequi.*

vesperum versus contenderunt, AEnon vrbem AEolidem & lacum Stentoridem prætereuntes, dum ad Doriscon peruentum est. Est autem Doriscus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quę grande flumen Hebrus interfluit: vbi extructus est is murus qui Doriscus appellabatur, in quo Persarum erat præsidium à Dario iam inde impositum quum Scythis infenderet bellum. Quum igitur locus digerendis recensendisque copiis idoneus videretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit: Eius iussu nauarchi, quum eò appulissent, omnes naues ad littus Doriscō contiguum retulerunt, vbi Sala vrbs, Samothraciā & Zona sitæ sunt: cuius vltima Serrium nominatur, celebre promontorium, qui locus quōdam fuerat Ciconum. In hoc littus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducēda laborauerāt respirauere. Xerxes autem per hoc tempus apud Doriscon lustrabat exercitum. Equidem quantum singuli præbuerint copiarū, pro certo affirmare nō possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id refertur: constat autem terrestrium copiarū numerum fuisse centum septuaginta myriades, *id est decies septies centena millia.* Quorum numerum hoc modo inierant: Contraxerunt vnum in locum myriadem hominum, *quæ sunt decem millia:* qua coarctata quammaximè poterāt, circulum extrinsecus descripserunt loco circumscripto: emissáque illinc myriade, sepem circumdederūt, eatenus excitātes vt vmbilico tenus pertingeret. Eam vbi fecere, aliam subinde atque aliam myriadem introduxerūt: donec omnes connumerauerunt: connumeratos autē, nationatim digesserūt. Ex quibus qui militabāt, hi erant. Persæ, hunc in modum ornāti: Circa capita gestabāt pilea, quas vocāt tiaras, impēnutrabilia: circa corpus tunicas, variis squamis è ferro cōfertas in similitudinem piscium: femoralia circa crura: pro clypeis gerra, *id est, extra,* pharetris subter pendentibus: hastas breues, arcus grandes,

A ἤιε τοῦς ἑσπέριον, Αἶνόν τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορείδα λίμνην παρεξιόντι. ἐς δὲ ἀπίκετο ἐς Δορίσκον. ὁ δὲ Δορίσκος, ἔστι τῆς 257
Θρηϊκίης αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα· διὰ δὲ αὐτῆς ῥέει ποταμὸς μέγας, Ἕβρος, ὁ τῆς τείχος τε ἐδέδμητο βασιλήϊον, τοῦτο δὴ Δορίσκος κέκληται, ἐν τῷ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκεε ἐπὶ τοῦ Δαρείου ἐξ οὗ τὸν χειμῶνα ἐπεὶ τε ὑπὸ Σκυθέων ἐστρατεύετο. ἐπείδὴ ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶδε ὑπήκοος
B ἐὼν ἐξαπαξάς τε καὶ ἐξαριθμήσας τὸν στρατὸν, καὶ ἐποίεε τάδε τὰ ἐγὼ λέγω. νέας τὰς πάσας ἀπικομένας ἐς Δορίσκον ὁ ναύαρχος, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν πρὸς ἑσπέρη Δορίσκῳ ἐκόμισαν· ἐν τῷ Σάλη τε Σαμοθρηϊκὴ πεπόλισται πόλις, καὶ Ζώνη. τελευταία δὲ αὐτῆς Σέρρειον ἄκρη ὀνομάζεται. ὁ δὲ χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν Κικόνων ἐὸς τοῦτον
C αἰγιαλὸν καταχθέντες τὰς νέας αἰέρυσαν εἰς τὸ ἤπειρον. ὡς δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ ἔκαμνον τὸν στρατὸν τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο ὅσον μὲν νέων ἑκάστοισι πλῆθος ἀνθρώπων ἦν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οὐ γὰρ λέγεται τοῦτο οὐδαμῶς· ἀνθεφθῶν δὲ συμπάντων τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζοῦ τὸ πλῆθος, ἑξακόσιαι καὶ ἑκατὸν μυριάδες. ἐξηριθμήθησαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον· συναγαγόντες ἐς ἕνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ
D συνάψαντες τοῖσι μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἔσωθεν κύκλον. περιγράψαντες δὲ, καὶ ἀπέντες τὸν μυρίους, αἷμα σιτὶ περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον, ὕψος ἀμὴ κουσάμ ἐνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλόν. τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἄλλους ἐσεβίβαζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον· μέχρις οὗ πάντας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηριθμήσαμεν. ἐξαριθμήσαντες δὲ, κατὰ ἔθνεα διεπάσσοντο. οἱ δὲ στρατευόμενοι, οἵδε ἦσαν, Πέρσαι μὲν, ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον πίλους, καλεομένους πί-
E λους, ἀπηγέας· περὶ δὲ τὸ σῶμα, χιτῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης ὄψιν ἰχθυοειδέος· περὶ δὲ τὰ σκέλεα, ἀναξυρίδας· ἀντὶ δὲ ἀσπίδων, γέρρα. ἔσω δὲ, φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο. αἰχμὰς δὲ βραχέας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα;

οὗτοι δὲ καὶ λεπίδας. τοῖσι δὲ ἐγχειρίδιον παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραφορέεται ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα πρὸ ἐποιήσαντο Ὀτάνεα (44) Ἀμηστρίος, πατρὸς τῆς Ξέρξεω γυναικὸς. ἐκαλέοντο δὲ πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτέων καὶ τῶν περιοίκων Ἀρταῖοι. ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκετο παρὰ Κηφέα τὸν Βήλου, καὶ ἔσχε οἱ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται οἱ παῖς τῷ οὔνομα ἐθέτο Πέρσην. τοῦτον δὲ ἀπολείπει ἐπὶ τοῦ μάτρωος· ἦν γὰρ ἄπαις ἐὼν ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γόνου. ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ παιδὸς ἐπωνυμίην ἔσχον Πέρσαι. Μῆδοι δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον ἐσχήκασι ἔθνεα. Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευὴ ἐδέδοτο, καὶ οὐ Περσική. (45) Μῆδοι δὲ ἄρχοντα τὸν πρὸ ἐποιήσαντο Τηϊσπέα, ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω ἐπιλεξάμενοι. ἐκαλέοντο δὲ πάλαι τὸ πᾶν ἔθνος ὑπὸ πάντων Ἄριοι. ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηναίων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους, μετέβαλον καὶ αὐτοὶ τὸ οὔνομα. αὐλοὶ δὲ σφέων ὡς δὲ λέγουσι Μῆδοι. Κίσσιοι δὲ γραπτυνάμενοι, τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ Πέρσαι ἐσκευάδατο, αἱ δὲ τιάραι σφέων μίτρῃσι ἔστεπτο. Κισσίων δὲ ἦρχε Ἀναφὴς ὁ Ὀτάνεω. Λιρναῖοι δὲ, κατάπερ Πέρσαι ἐσκευάδατο, ἐπὶ μὲν κεφαλῇσι πίλους μεγάλους φορέοντες, (46) βαιὰ λόγχας φέροντες τοξεύματα ἐπιτεταμένα. Ἀσσύριοι δὲ γραπτυνάμενοι, ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χαλκέας περικεφαλαίας, καὶ πεπλεγμένα ἄτερθε τινὰ βάρβαρον ὅπλα· ἦν δὲ ἀσπίδιόν τε καὶ αἰχμαὶ καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια τοῖσι Αἰγυπτίοισι εἶχον. ἔστι δὲ ῥόπαλα ξύλινα τετυλωμένα σιδήρῳ, καὶ λινέους θώρηκας. οὗτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. Χαλδαῖοι ἦρχε δὲ σφέων Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίεω. Βακτριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχιπαῖα τὰ Μηδικὰ ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλάμινα ἐπιχώρια, καὶ αἰχμὰς βραχέας. Σάκαι δὲ οἱ Σκύθαι τοῖσι μὲν κεφαλῇσι κυρβασίας ἐς ὀξὺ ἀπηγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας, αἱ δὲ ἀξυείδας δὲ καὶ δυνεστὰς, τόξα δ' ὑπιχώρια, καὶ ἐγχειρίδια, τοῖσι δὲ καὶ ἀξίνας καὶ σαγάρις εἶχον. τούτους δ' ἔόντας Σκύθας Ἀμυργίους, Σάκας ἐκάλεον.

sagittas à fundineas. ad dextrum femur, pugiones è balteo suspensos: Hi ducem habebant Otanē patrem Amastris, quæ erat vxor Xerxis. Vocabantur autē quondam Persæ à Græcis Cephenes: à se verò ipsis atque ab accolis, Ardæi: verùm posteaquam Perseus Danaes & Iouis filius ad Cepheū Beli filium commeauit, & Andromedam eius filium duxit vxorem, sustulit ex ea filium quem Persem appellauit, cúmque illic reliquit: à quo (nam Cepheus carebat virili prole) cognomē sortiti sunt Persæ. Medi eodem ornatu instructi militabant. nam hæc armatura Medica est, non Persica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Hi quondam ab omnibus vocabātur Arii: sed vbi ad eos conceſſit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen. Ita de seipsis Medi commemorāt. Cissii in militia cætero ornatu vt Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat [a] Anaphanes Otanis filius. Hyrcanii quoque Persica armatura ornati ducem habebant Megapanū, qui postea Babylonis procurator fuit. Assyrii autē qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo conſertas, [b] non facilè penetrabiles: clypeos autem, hastas, pugiones AEgyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces. Isti à Græcis Syrii vocabantur, sed à barbaris Assyrii sunt vocati. (inter quos Chaldæi sunt.) iis præerat Hotaspes Artachæi filius. Bactrii capitis ornatu in acie simillimo illi Medico muniti erāt, sed more gētis, arūdineis arcubus & hastis breuibus. Sacæ, qui Scythæ sūt, cristatas in capitibus cassides gestabāt, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: necnon arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, quum sint Scythæ Amyrgii, Sacas appellabant:

a Anaphes

b Non facili explicatu. *Vel, Quæ explicare difficile fuerit, vel describere.*

quòd cunctos Scythas Persæ Sacas appellãt. Bactriis & Sacis præerat Hystaspes, Darii filiꝰ & Atossæ Cyri filiæ. Indi vestiti erant amictu è lignis confecto: arcus arundineos gestabant, itémque arundineas sagittas ferro præfixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnazathre Artabatis filio. Arii Medicis arcubꝰ muniti erant, cæteris quemadmodũ Bactrii. Iis præerat Sisamnes Hydarnis filiꝰ. Parthi & Chorasmii & Sogdi & Gandarii & Dadicæ eandem in acie quam Bactrii armaturam gestabant, quorũ Parthis & Chorasmiis præerat Artabazus Pharnacis filius: Sogdis, Azanes Artæi filius: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caspii, sisyris, *quod est genus penulæ*, induti, arcus gentili more arundineos gestabant. & acinaces, ducem sui agminis habẽtes Ariomardũ, Artyphii germanũ. Sarangæ indumẽta gestantes versicoloria decori erãt, caligásque genuum tenus extẽtas: arma habebant arcus lãceásque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Pactyes, & ipsi sisyras ferebãt, & vernaculos arcus atque pugiones: quorũ dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtii & Myci & Paricanii eodem quo Pactyes modo armati erãt. sub his ducibus: Vtii quidem & Myci, sub Arsamane Darii filio: Paricanii verò sub Siromitre OEbazi filio. Arabes succincti erant ziras, *amiculi genus*, arcúsq; recuruos habileſque gestabant. AEthiopes pardorum pellibus leonúmque amicti, arcus è palmarum spathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arũdine sagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato quo figilla sculpũt: præterea hastas capreæ cornu præfixas, in modum spiculi acuminato, & clauas præferratas. Hi quum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypso, dimidiatum minio illinunt. Arabum autem AEthiopúmque qui

A οἱ δὲ Πέρσαι πάντες τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας. Βακτρίων δὲ καὶ Σακέων ἦρχε Ὑστάσπης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου. Ἰνδοὶ δὲ εἵμασται μὲν ἐνδεδυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ καλάμινα εἶχον, καὶ οἰστοὺς καλαμίνους· ὅπλα δὲ, σίδηρος ὠμός. ἐσαλλόμενοι μὲν δὴ ἔσαν οὕτω Ἰνδοί· παρεσκεπάκατο δὲ συρρατευόμενοι Φαρναζάθρῃ τῷ Ἀρταβάτεω. Ἀρείοι δὲ τόξοισι μὲν ἐσκευασμένοι ἔσαν Μηδικοῖσι, ἔχον δὲ ὁμοίως, καὶ κατάπερ Βακτριοι. Ἀρείων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Ὑδάρνεος. Πάρθοι δὲ καὶ Χορασμοὶ, καὶ Σογδοί τε καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδικαὶ, τὠυτὸ σκεῦος ἔχοντες τῷπερ καὶ Βακτριοι, ἐστρατεύοντο. Τούτων δὲ ἦρχον οἵδε. Πάρθοισι μὲν καὶ Χορασμίοισι, Ἀρταβάζος ὁ Φαρνάκεω. Σογδοῖσι δὲ, Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου. Γανδαρίοισι δὲ, καὶ Δαδικαῖσι, Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου. Κάσπιοι δὲ σισύρας τε ἐνδεδυκότες, καὶ τόξα ἐπιχώρια καὶ κολεὸν ἔχοντες καὶ ἀκινάκεας, ἐστρατεύοντο. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο, ἡγεμόνα πρὸ σφέων ἑλόμενοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυφίου ἀδελφεόν. Σαραγγέων δὲ, εἵματα μὲν βεβαμμένα ἔχοντες, εὐπρεπέα πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ αἰχμὰς Μηδικάς. Σαραγγέων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτυες δὲ, σισυροφόροί τε ἔσαν, καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια. Πάκτυες δὲ ἄρχοντα πρὸ σφέων εἵποντο Ἀρτεώντην τὸν Ἱταμίτεω. Οὖτοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκευασμένοι ἔσαν κατάπερ Πάκτυες. Τούτων δὲ ἦρχον οἵδε· Οὔτιοι μὲν καὶ Μύκων, Ἀρσαμώνης ὁ Δαρείου· Παρικανίων δὲ, Σιρομίτρης ὁ Οἰβάζου. Ἀραβίοι δὲ, ζειρὰς ὑπεζωσμένοι ἔσαν· τόξα δὲ παλίντονα εἶχον μακρὰ δεξιά. Αἰθίοπες δὲ πάρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἀναμμένοι, τόξα δὲ εἶχον ἐκ φοινίκων ἀπάλης πεποιημένα μακρά, τετραπήχεα σχεδὸν ἐλάσσω· ὅπλα δὲ, καλαμίνους οἰστοὺς μακρούς. ἀμφὶ δὲ σιδήρου ἐπῆν λίθος ὀξὺς πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς σφρηγῖδας γλύφουσι. παρῆσαν δὲ, αἰχμὰς εἶχον, ὅπλα δὲ, κέρεα δορκάδος ἐπῆν ὀξέα, πεποιημένα ὥσπερ λίθης. εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά. τὰ δὲ σώματος τὸ μὲν ἥμισυ ἐξηλείφοντο ἰόντες ἐς μάχην, γύψῳ, ὃ δὲ ἕτερον ἥμισυ, μίλτῳ. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιόπων τῶν

Δαδικαὶ, καὶ,

φοίνικος

τῶν δ' Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης ὁ Δαρείου καὶ Ἀριστώνης τῆς Κύρου θυγατρός· τὴν μάλιστα ἔστεργε τῶν γυναικῶν Δαρεῖος, εἰκὼν χρυσέου στρουθήλατον ἐποίησε. τῶν μὲν δὴ τῶν Αἰγύπτου Αἰθιόπων καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης. Οἱ δὲ ἀπ' ἡλίου ἀνατολέων Αἰθίοπες (δίξοοι γὰρ δὴ ἐστρατεύοντο) τοῖσι Ἰνδοῖσι προσετετάχατο· τοῖσι Ἰνδοῖσι ἐλάσσονες εἴδεα μὲν σφέων, τοῖσι ἑτέροισι φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μοῦνον. Οἱ μὲν δὴ ἀπ' ἡλίου Αἰθίοπες, ἰθυτενέες εἰσὶ οἱ τῶν τριχῶν· οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης Αἰθίοπες, τὰ μὲν πλέω καὶ παχέα Ἰνδοὶ ἐσεστάχατο προσμετωπίδια δὲ ἵππων εἶχον ὀπτὴ τῆσι κεφαλῆσι, σὺν τοῖσι ὠσὶ ἐκδεδαρμένα, καὶ τῆσι λοφιῆσι. καὶ αὐτὶ μὲν λόφου, ἦν λοφιὴ καὶ τέλεα· τὰ δὲ ὦτα τῶν ἵππων, ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον. προβλήματα δὲ αὐτοῖσι ἀσπίδων, ἐποιεῦντο γερεήων δορέες. Λίβυες δὲ σκυτίνεα ἔσσυν ἔχοντες, ἀκοντίοισι δὲ ὀπιστεύοντες χρεώμενοι. ἄρχοντα δὲ παρεῖχοντο Μασάγγην τὸν Ἀοριείου. Παφλαγόνες δὲ ἐστρατεύοντο, ὀπτὰ μὲν τῆσι κεφαλῆσι ἔχοντες κράνεα πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ μικρὰς, αἰχμὰς δὲ οὐ μεγάλας· προσῆν δ', ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια· περὶ δὲ τοῖσι πόδας, πέδιλα ἐπιχώρια ἐς μέσην κνήμην διατείνοντα. Λίγυες δ', καὶ Ματιηνοὶ, καὶ Μαριανδηνοί τε καὶ Σύροι, τὴν αὐτὴν ἔχοντες Παφλαγόσι, ἐστρατεύοντο. Οἱ δὲ Σύριοι οὗτοι ὑπὸ Περσέων Καππαδόκαι καλέονται. Παφλαγόνων μὲν νυν καὶ Ματιηνῶν Δάτης ὁ Μεγασίδου ἦρχε· Μαριανδυνῶν δὲ καὶ Λιγύων, καὶ Σύρων, Γωβρύης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀρτυστώνης. Φρύγες δ' ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον, ὀλίγον παραλλάσσοντες. Οἱ δὲ Φρύγες (ὡς Μακεδόνες λέγουσι) ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπῖοι ἐόντες· σὺν οἴκῳ δὲ Μακεδόσι μεταβάντες ἐς τὴν Ἀσίην, ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὔνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατάπερ Φρύγες ἐσεστάχατο, ἐόντες Φρυγῶν ἄποικοι. τούτεων σφωιτέρων ἦρχε Ἀρτόχμης, Δαρείου ἐὼν γαμβρεὸς καὶ Ἀρτοζοστρης θυγατρὸς. Λυδοὶ δ' ἀλλοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἶχον ὅπλα. οἱ δὲ Λυδοὶ, Μήονες ἐκαλέοντο πάλαι.

trum Aegyptum incolunt, dux erat Arsames, Darii filius & Artystonæ Cyri filiæ: quam Darius ex vxoribus maximè adamans, [b]cum talari ex auro tunica effinxit. Arsames quidem AEthiopibus qui sunt trans AEgyptum, atque Arabibus præerat. Ii autē AEthiopes qui sunt ab ortu solis, (nam bifariam militabant) censebantur cum Indis, specie nihil admodum à cæteris differentes, sed sono vocis duntaxat atque capillatura. Nam AEthiopes qui ab ortu solis sunt, [b]promissos crines: qui ex Libya, crispissimos inter omnes homines habent. AEthiopes autem hi qui ex Asia erāt, pleraque arma quæ Indi gestabant, pellésque frōtium equinarum cum auribus atque iubis, in capitibus, vt ipsæ iubæ pro cristis essent, & hirtæ aures equinæ rigerent. in locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Libyes autem corio armati iêre, ac iaculis præustis, duce Masange Aorizi filio. Paphlagones autem capitibus gerebant compactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas, præterea iacula, pugionésque, pedibus [c]caligas more gentis ad media crura subtentas. Eandem quam Paphlagones armaturam gestabāt Ligyes & Matieni & Mariandyni & Syri. Isti autem Syri à Persis Cappadoces vocātur. Paphlagonum & Matienorum dux erat Dotus Megasidis filius: Mariandynorū & Libyum & Syrorum, Gobryas Darii filius & Artystonæ. Phryges autem proximam Paphlagonicæ armaturam gerūt, paulùm differentes: qui (vt Macedones aiunt) tamdiu vocati sunt Bryges quamdiu EVropæi fuerunt, Macedonum accolæ: transgressi autem in Asiam, vnà cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenii Phrygum cultu armati erant, vtique illorum coloni. His vtrisque præerat Artochmes, qui Darii filiam in matrimonio habebat. Lydi proximè ad Græcorum armaturam accedebāt, olim Meones vocati:

a Imaginē eius ex auro solido compactam habuit.

b Rectos crines.

c Calceos patrio more ad media crura extentos.

259

pristinóque nomine sublato, à Lydo Atyis filio cognomen acceperũt. Mysi super capita gẽtiles galeas ferebãt, scutula quoque ac præusta iacula. Sũt autem Lydorũ coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horũ vtrisque præerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem conflixit. Thraces è pelle vulpina cassides gestabãt, tunicis induti, & insuper circũdati variis sagulis, pedibus ac tibiis indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferẽtes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti trãsgressi in Asiam, vocati sunt Bithyni, pri⁹ appellati (vt ipsi aiũt) Strymonii, quòd Strymonẽ accolerent: à suisque sedibus exacti à Teucris & Mysis. Thracibus autem qui Asiam incolunt præerat Bagasaces Artabani filius, gestantibus breuia[a] è corio scuta, & bina singulis[b] veruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etiam cristis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Martis oracultum apud hos viros est. Cabelees Meones (qui Lasinii vocantur) eundem cultum gestabant quẽ Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lanceolas gerebãt, & vestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hystanis filius. Moschi ligneas circa capita cassides gerebant, scutáque ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodem quo Moschi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Mosynœci, quos hi regebant: Moschos & Tibarenos Ariomardus, Darii filius & Parmyis filiæ Smerdis, filii Cyri: Macrones & Mosynœcos Artayctes, Chorasmis filius, qui Sesti in Hellesponto præses erat.

[c] Mares in capitibus quidem galeas more patrio rextiles gestabãt, *Vel nexiles*, clypeos autem parnos pelliceos, & iacula Colchi in capitib. lign.

[c] Mares in capitibus ligneas galeas gerebant, scutuláque è cru-

a E crudo bouis tergore. *Vt paulo pòst vertit eádem Gorem.*

b Venabula Lycii operis.

A ὅτι δὲ Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος ἔλαχον τὸ ἐπώνυμίον, μεταβαλόντες τὸ οὔνομα. Μυσοὶ δέ, ὅτι μὲν τῇσι κεφῇσι εἶχον κράνεα ἐπιχώρια, ἀσπίδας δὲ μικράς. ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ἐπιχωρίοισι, οὗτοι δὲ εἰσὶ Λυδῶν ἄποικοι. ἀπ' Ὀλύμπου δὲ οὔρεος καλέονται Ὀλυμπιηνοί. Λυδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνεος, ὃς ἐς Μαραθῶνα ἐστράτευσε ἅμα Δάτι. Θρῆικες δέ, ὅτι μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀλωπεκέας ἔχοντες, ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τῷ σώματι, χιτῶνας· ὅτι δὲ, ζεύγεα περιβεβλημένοι ποικίλα. περὶ δὲ τοῖσι ποδέας τε καὶ ζώνας, πέδιλα νεβρῶν. τοξεύματα δὲ, ἀκόντιά τε καὶ πέλτας, καὶ ἐγχειρίδιον μικρόν. οὗτοι δὲ ἀπαλλαγέντες μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, ἐκλήθησαν Βιθυνοί· τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο (ὡς αὐτοὶ λέγουσι) Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ὅτι Στρυμόνι. ἐξαναστῆναι δέ φασι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν. Θρηίκων δὲ τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βαγασάκης ὁ Ἀρταβάνου. ἀσπίδας δὲ ὠμοβοίνας εἶχον μικράς, καὶ περσικόλους δύο Λυκιουργέας ἕκαστος εἶχε· ὅτι δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χάλκεα· περὶ δὲ τοῖσι κράνεσι, ὦτά τε καὶ κέρεα περισσὰ βοὸς χάλκεα. ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι. ζεῖς δὲ κίνημας ῥάκεσι φοινικέοισι κατειλίχατο. ἐν τούτοισι τοῖσι αἰδράσι Ἄρεός ὅτι χρηστήριον. Καβηλέες δὲ οἱ Μηόνες, Λασώνιοι δὲ καλεύμενοι, τὴν αὐτὴν Κίλιξι εἶχον σκευήν· τὴν ἐγὼ, ἐπεὰν περὶ τῶν Κιλίκων τάξιν διεξίω, δηλώσω, τότε σημανέω. Μιλύαι δὲ αἰχμάς τε βραχέας εἶχον, καὶ εἵματα συμπεπορπέατο. εἶχον δὲ αὐτέων τόξα μετρίως λύκια. περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι ἐκ διφθερέων πεποιημένας κυνέας. Οὗτοι πρώτων ἦρχε Βάδρης ὁ Ὑστάνεος. Μόσχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλίνας εἶχον, ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς σμικράς. λόγχαι δὲ ἐπῆσαν μεγάλαι. Τιβαρηνοὶ δὲ, καὶ Μάκρωνες, καὶ Μοσσυνοίκοισι, κατάπερ Μόσχοι ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο. Τούτων δὲ στρατηγέοντες ἄρχοντες οἵδε· Μόσχοισι μὲν καὶ Τιβαρηνοῖσι, Ἀριομάρδος ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ Γαρμυσίης τῆς Σμέρδιος τοῦ Κύρου· Μάκρωσι δὲ καὶ Μοσσυνοίκοισι, Ἀρταύκτης ὁ Χερασμίου, ὃς Σηστοῦ τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐπεστρατεύε. Μάρες δὲ ὅτι μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια πλεκτὰ εἶχον, ἀσπίδας δὲ δερ-

Μηόνες

μαντίνας μικράς, καὶ ἀκόντια. Κόλχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ξύλινα, ἀσπίδας δὲ ὠμοβοίνας μικράς, αἰχμάς τε βραχέας. πρὸς δὲ, καὶ μαχαίρας εἶχον. Μαρῶν δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φερενδάτης ὁ Τεάσπιος. Ἀλλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπιρες, καὶ πάντες Κόλχοι ὡπλισμένοι ἐστρατεύοντο. τούτεων δὲ Μασίστιος ὁ Σιεγμίτεω ἦρχε.

Τοῖσι δὲ νησιωτικὰ ἔθνεα τὰ ὑπὸ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἐπῴκεε, νήσους δὲ ἐν τῇσι τοὺς ἀναστάτους καλεομένους κατοικίζει βασιλεὺς, ἀγχοτάτω τῆς Μηδικῆς εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὅπλα. τούτεων δὲ τῶν νησιωτέων ἦρχε Μαρδόντης ὁ Βαγαίου. ὃς ἐν Μυκάλῃ στρατηγέων, δευτέρῳ ἔτεϊ τούτων ἐτελεύτησε ἐν τῇ μάχῃ. Ταῦτα μὲν τὰ κατ' ἤπειρον στρατεύματα ἦν τὰ ἐπεζεύχθη, καὶ τεταγμένα ἐς τὸν πεζὸν τοῦτον ὧν τὸ στρατοῦ ἦρχον οὗτοι οἵπερ εἰρέαται. καὶ οἱ διεπέξαντες καὶ ἐξαριθμήσαντες, οὗτοι ἔσθη καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυριάρχας ἀπεδέξαντο· ἑκατοντάρχας δὲ καὶ δεκάρχας οἱ μυριάρχαι. τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἔσθη ἄλλοι σημαντῆρες. ἔσθη μὲν δὴ οὗτοι, οἵπερ εἰρέαται, ἄρχοντες. ἐστρατήγεον δὲ τούτεων τε καὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ τοῦ πεζοῦ, Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεω, καὶ Τεντταταίχμης ὁ Ἀρταβάνου, τοῦ γνώμῃ χρεώμενοι μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ Σμέρδομις ὁ Ὀτάνεω, Δαρείου ἀμφότεροι οὗτοι ἀδελφεοῦ παῖδες, Ξέρξῃ δὲ ἐγένοντο ἀνεψιοί· τῷ Μασίστης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης παῖς, καὶ Γέργις ὁ Ἀελάζου, καὶ Μεγάβυζος ὁ Ζωπύρου· οὗτοι ἔσθη στρατηγοὶ τοῦ σύμπαντος πεζοῦ, χωρὶς τῶν μυρίων. τῶν δὲ μυρίων τούτων Πέρσεων τῶν ἀπολελεγμένων ἐστρατήγεε μὲν Ὑδάρνης ὁ Ὑδάρνεος· ἐκλέγοντο δὲ ἀθανάτους οἱ Πέρσαι οὗτοι ὅτι τοὺς δὲ εἴ τις αὐτέων ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν, ἢ θανάτῳ βιαθείς, ἢ νούσῳ, ἄλλος αἱρεῖτο ἀναίρητος· καὶ ἐγένοντο οὐδαμᾷ οὔτε πλείονες μυρίων, οὔτε ἐλάσσονες. κόσμον δὲ πλεῖστον παρείχοντο ἀπὸ τῶν ἄλλων Περσέων, καὶ αὐτοὶ ἄξιοι ἔσθῆ. σκηνὴν μὲν δὴ τοιαύτην εἶχον ἤπερ εἰρηται· χωρὶς δὲ χρυσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες σὺν ἅρμασι καὶ θεραπηίῃ πολλῇ τε καὶ εὖ ἐσκευασμένῃ. ὅπισθε δὲ σφι, χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτέων, κάμηλοί τε καὶ ὑποζύγια ἦσαν.

260

Τεντταταίχμης

Ζαρδοβάτης

Βιανδίης,

do bouis tergore, atque láceolas, præterea machæras. Præerat autem Maribus & Colchis Pherédates Theaſpis filius. Alarodii & Saſpires eodem quo Colchi ornatu militabãt, duce Maſiſtio Siromętris filio. Inſulanæ gentes, quę rubro è mari ſequutæ ſũt ex iis inſulis ad quas tranſportare rex ſolet quos è ſuis locis ſummouet, gerebãt proxima Medis & veſtimenta & arma: quibus præerat Mardontes Bagæi filius, qui apud Mycalem dux ſecũdo pòſt anno in pugna oppetiit. Hæ erant nationes quæ per continẽtem ibant, ex quibus conſtabat pedeſter exercitus: quibus ii præerant qui commemorati ſunt, quíque ordinarant milites connumeraueránt que, & chiliarchas, *id eſt, tribunos qui mille*, & myriarchas, *id eſt, qui decem millibus præſunt*, delegerant. nã myriarchæ cẽturiones decanóſque creauerant. Erant & alii agminũ & gentiũ prætores: verùm ii qui nominati ſunt, erant duces. Horũ tamen & totius exercitus imperatores erant, Mardonius Gobryæ filius, & Tirintatæchmes filius Artabani, qui diſſuaſerat bellum Græciæ inferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum Darii filii, Xerxis patrueles: & Maſiſtes Dario & Atoſſa genitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium pedeſtriũ copiarũ, præter illa delecta Perſarum decẽ millia, quibus præerat Hydarnes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc, quòd ſiquis eorum aut nece aut morbo numerũ imminueret, alius ſufficiebatur: nec vnquá plures erant pauciorésve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori, & iidem præſtantiſſimi omnium, vt dictum eſt: & præterea immenſo auro conſpicui, ducentes vnà carrucas cum pallacis ac familia permulta eáque bellè ornata: necnon camelos ac iumẽta, præter cæteros milites, quæ commeatũ portabant.

Equitant autem hæ nationes: sed non omnes habebant equos, verùm hæ solæ: Persæ, qui eadē erāt qua peditatus armatura ornati, nisi quòd quidam gestabāt in capitibus opera ex ære ferróque ductilia. Sūt autem quidam Nomades homines, qui Sagartii appellātur, & gente & voce Persæ, sed cultu inter Persicum & Pactyicum, qui contulerunt equitatum octo millium equitū, armaturam neque aheneam neque ferream assueti ferre, præter pugiones, vtentes reste è viminibus conserta, qua freti in prælium eunt. Est autem prælium eorum virorum huiusmodi: Cum hoste congredientes iniiciūt eas restes in summo habentes laqueos, qui quum aut equum aut hominem adepti sunt, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati conficiuntur. Talis horū pugna est, iidémque inter Persas censentur. Medi eādem equites quam pedites armaturam gerunt: & item Cissii. Indi quoque eandem quam peditatus suus gestant armaturam. cæterùm equos desultorios agebant & currus: quibus curribus suberant & equi & asini agrestes. Bactrii eodem ornatu instructi erant equites quo pedites, & item Caspii. Libyes & ipsi eandem quam pedites armaturam gerebant: curruum autem hi cuncti erāt agitatores. Caspii quoque & Paricani itidem atque suus peditatus instructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu agitabant camelos: nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitque numerus equitū, octo myriades, *id est, octoginta millia*, præter camelos & currus. Et alii quidem equites in ordinem redacti erant: Arabes autē in vltimo locati, ob id postremi ne equitatus consterneretur, equis camelos non tolerantibus. Equitatus autem præfecti erant, Harmamithres & Tithæus, filii Datis: quorum tertius collega Pharnuches Sardibus erat relictus ægrotus. Nam quū Sardibus proficiscerētur, in calamitatē incidit insciēs.

A ἱππεύς δὲ ταῦτα τὰ ἔθνεα· πλεῖω οὐ πολλῷ παρεῖχετο ἵππων, ἀλλὰ τοσάδε μοῦνα· Πέρσαι μὲν, τὰ αὐτὰ ἐσκευασμένοι καὶ ὁ περὶ τοὺς αὐτέων· πλεῖω δὲ τῆσι κεφαλῆσι εἶχον ἔνιοι αὐτέων καὶ χάλκεα ἢ σιδήρεα ἔργα ἐλληλαμμένα ποικίλματα. εἰσὶ δὲ τινες νομάδες αὐτῶν ἄνθρωποι Σαγάρτιοι καλεόμενοι, ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποιημένην τῆς Περσικῆς τε καὶ τῆς Πακτυϊκῆς· οἱ παρεῖχοντο μὲν ἵππον ὀκτακισχιλίην, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεα, οὔτε σιδήρεα, ἔξω ἐγχειριδίων. χρέωνται δὲ σειρῇσι πεπλεγμένῃσι ἐκ ἱμάντων, τῇσι πίσσιοι ἐρχόνται ἐς πόλεμον. ἢν δὲ μάχῃ τουτέων τῶν ἀνδρῶν, ἤδη ἐπεὰν συμμίσγωσι τοῖσι πολεμίοισι, βάλλουσι τὰς σειρὰς, ὅταν ἄκρην βρόχην ἔχουσας· ὅτευ δ' ἂν τύχῃ, ἢν τε ἵππου, ἢν τε ἀνδρὸς ἵππου, ἐπ' ἑωυτὸν ἕλκει. Ⓓ δὲ ἂν ἅρηται ἐμπαλλασσόμενοι ἀποφθείρονται. Κυτίοι μὲν αὐτὴν ἡ μάχην, καὶ ἐπετετάχατο ἐς τοὺς Πέρσας. Μῆδοι δὲ, τὰ αὐτὰ σφι ἐν τῷ πεζῷ εἶχον σκεύεα, καὶ Κίσσιοι ὡσαύτως. Ἰνδοὶ δὲ σκευὴν μὲν ἐσκεύαστο τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἵππων δὲ καὶ ἡμιόνων καὶ ὄνων ἄγριοι· Βάκτριοι δὲ ἐσκευάδατο ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι ὁμοίως. Λίβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κατάπερ ἐν τῷ πεζῷ· ἅρματα δὲ καὶ οὗτοι πλείστους ἄρμοσαν. ὡς δ' αὕτως Κάσπιοι καὶ Παρικάνιοι ἐστάχατο ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πεζῷ. Ἀραβίοι δὲ σκευὴν μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ πεζῷ· ἅρματα δὲ πλείστους, ταχυτῆτι οὐ λειπομένους ἵππων. Ταῦτα τὰ ἔθνεα μοῦνα ἱππεύει. Ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, πλὴν ἐξ τῶν ἄλλων καμήλων καὶ τῶν ἁρμάτων. οἱ μὲν νυν ἄλλοι ἱππῆες ἐτετάχατο κατὰ τέλεα. Ἀραβίοι δὲ, ἔσχατοι ἐτετάχατο. ἅτε γὰρ τῶν ἵππων οὔτι ἀνεχομένων τὰς καμήλους, ὑστεροι ἐτετάχατο, ἵνα μὴ φοβέωντο ὑπὸ ἵππων ἵππες· ἦσαν δὲ Ἁρμαμίθρης τε καὶ Τιθαῖος, Δάτιος παῖδες· ὁ δὲ τρίτος σφέων συνίππαρχος Φαρνούχης κατελέλειπτο ἐν Σάρδισι νοσέων· ὡς γὰρ ὁρμέωντο ἐκ Σαρδίων, ὑπὸ συμφορῇ ἐνέπεσε οὐκ ἐλάσσονι

ἐλαύνοντι

ἐλαύνοντι γάρ οἱ, ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὑπέδραμε κύων· καὶ ὁ ἵππος οὐ προεῖδών ἐφοβήθη τε, καὶ σφᾶς ὀρθὸς ἀπεστείσατο τὸν Φαρνούχεα. πεσὼν δὲ, αἷμά τε ἤμεε, καὶ ἐς φθίσιν τρέπεται ἡ νοῦσος. τὸν δὲ ἵππον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐποίησαν οἱ οἰκέται ὡς ἐκέλευε ἐς τὸν χῶρον ἐν τῷ ὁ δεσπότης κατέβαλε τὸν δεκαοῦτεα ἀπαγαγόντες, σὺν τοῖσι γουνώσι ἀπέταμον τὰ σκέλεα. Φαρνούχης μὲν οὕτω παρελύθη τῆς ἡγεμονίης.

Τῶν δὲ τριήρεων ἀριθμὸς μὲν ἐγίνετο ἑπτακόσιαι καὶ χίλιαι, πρόσχορτο δὲ αὐτῇσι οἵδε· Φοίνικες μὲν, σὺν Συρίοισι τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, τριηκόσιαι· ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας εἶχον ἀλλοπάτου πεποιημένας ἐγκύκλιον· περὶ δὲ θώρηκας λινέους· ἀσπίδας δὲ ἴτυς οὐκ ἐχούσας εἶχον, καὶ ἀκοντία. οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἰκέον (ὡς αὐτοὶ λέγουσι) ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ· ἐνθεῦτεν δὲ διαβάντες τῆς Συρίης οἰκέουσι τὸ παρὰ θάλασσαν τῆς δὲ Συρίης τόπο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν, Παλαιστίνη καλέεται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρέσχοντο διηκοσίας. οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χαλκοῦ, ἀσπίδας δὲ κοίλας, ἔχουσι μεγάλας ἐγχώριας, καὶ δόρατα πελεκέα τε ναύμαχα, καὶ τρήχεις μεγάλους. τὸ δὲ πλῆθος αὐτέων, ἐπιχωρίοισι ἐόσι, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶχον. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο. Κύπριοι δὲ παρέσχοντο νέας πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, ἐσκευασμένοι ὧδε· τοὺς μὲν κεφαλὰς εἰλίχατο μίτρῃσι οἱ βασιλέες αὐτέων, οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον κίθωνας· τὰ δὲ ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες. τούτων δὲ τοσάδε ἐθνεά ἐστι· οἱ μὲν, ἀπὸ Σαλαμῖνος, καὶ Ἀθηναίων ἐόντες, ἀπ' Ἀρκαδίης· οἱ δὲ, ἀπὸ Κυθνίων· οἱ δὲ, ἀπὸ Φοινίκης· οἱ δὲ, ἀπὸ Αἰθιοπίης, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρέσχοντο νέας· οὗτοι δὲ ὡσαύτως μὲν τῇσι κεφαλῇσι περὶ κράνεα ἐπιχώρια, λαισήιά τε εἶχον ἀντὶ ἀσπίδων, ὠμοβοίνης πεποιημένα, καὶ χίθωνας εἰρινεοὺς ἐνδεδυκότες. δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον, ἀγχιπάτεα τῇσι Αἰγυπτίῃσι μαχαίρῃσι πεποιημένα· οὗτοι μὲν ὁ παλαιὸς λόγος ἐκαλέοντο, ὅτε ὁ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος αὐδρὸς Φοίνικος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην.

A equitante enim eo canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improuisò deterritus atque erectum sese attollés, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinẽ euomuit, nactúsque est morbum qui in phthisin, *id est, tabem*, euasit. Equo autẽ, à casu statim domini, fecerunt famuli vt ille iusserat: Abducto nanque in eum
261 locum vbi dominum strauerat, crura cum genibus abscíderunt. Itaque Pharnuches ita à præfectura summotus est.

B Porro triremes inito numero fuere mille ducentæ & [a] octo: quas hi præbuere: Phœnices, cũ Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas: hunc in modum ornati: Circa capita galeas Græcanicis proximas gerebant, induti thoracibus lineis, cum scutis vmbone carẽtibus, cúmque iaculis. Hi Phœnices (vt ipsi memorãt) quondã mare rubrũ accolebãt; illinc trãsgressi, maritima Syriæ habitant. Is autem tractus Syriæ, & quicquid AEgypto tenus est, Palæstina vocitatur. Hi circa capita caffides forcipiculatas gerebant, conuexa autem scuta magnis vmbonibus prædita, ac grãdia pila nautica, & grandes bipennes: eorum turba thoraces gerebat ac magnas machæras. Hunc in modũ isti armati erant. Cyprii autem centum quinquaginta naues præbebãt, hoc mõdo armati: Reges eorum mitris redimiti erãt: reliqui tunicas gestabant, cætera vt Græci. Quorũ gentes sunt partim à Salamine & Athenienſibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab AEthiopia oriundi, vt ipsi Cyprii aiunt. Cilices, cẽtum naues, hi circa capita ferebant gentiles galeas, pro scutis parmulas è crudo bouis corio factas, laneis vestibus induti: bina singuli iacula gestantes, & ensem machæræ AEgyptiacæ persimilem. Hi quondam Hypachæi appellati fuerant; sed à Cilice Phœnice Agenoris filio illud nomen acceperunt.

[a] Septem:

Pamphylii, triginta naues, Græcanicis armis ornati, qui ab illis originem ducunt qui cum Amphilocho & Calchante è Troia diſiecti fuerant. Lycii præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreiſque armati: arcubus quoque è corno factis, & arundineis ſagittis ſine pennis, atque iaculis: gerentes ex humeris ſuſpenſas caprarum pelles, & in capitibus pilea pennis coronata, quinetiam pugiones & falces. Hi è Creta oriundi, quondam Termilæ nominati, ſed à Lyco viro Athenienſi Pandionis filio, Lycii fuerunt cognominati. Dores qui ſunt ex Aſia, naues triginta, hi Græca gerebant arma, vti è Peloponneſo propagati. Cares, ſeptuaginta naues, cætera Græco more ornati, ſed & falces & pugiones gerebãt. [a] quos prius appellatos fuiſſe Hoetines, in ſuperioribus libris dictum eſt. Iones, centũ naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Peloponneſo regione quæ vocatur Achaia incoluerunt, & ante aduentũ Danai & Xuthii in Peloponneſum, (vt Græci aiunt) vocabantur Pelaſgi AEgialees, *id eſt, littorales*, ſed ab Ione Xuthi filio, Iones ſunt appellati. Inſulani, naues decem & ſeptem, armati vt Græci: & ipſi Pelaſgica gens, ſed mox Ionica, ob eandem cauſam ob quam & duodecim oppida ſunt Ionica ab Athenienſibus appellata. AEoles, ſexaginta naues, ritu Græco armati, & olim Pelaſgi (vt apud Græcos fertur) vocati. Helleſpontii, centũ naues, præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege vt circa locum manerent ad pontes cuſtodiendos. Cæteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autem nauibus epibatæ erant Perſæ & Medi & Sacæ, quarum velociſſimas præbuere Phœnices, & inter Phœnices optimas Sidonii. Harum ſingulis, & ité pedeſtribus corũ copiis

[a] Hi autem quo prius nomine vocati fuerint, in ſuperioribus. *Hic autem ridiculè fecit populos ex vocabulo oĩnes, vt ſuprà, pag. 171 ex nomine ὄνους populos Heſſones fecerat.*

A Πάμφυλοι δὲ τεσσήκοντα παρείχοντο νέας, Ἑλλήνικοῖσι ὅπλοισι ἐσκευασμένοι· ④ δὲ Πάμφυλοι οὗτοι, εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης ἀποσκεδασθέντων ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Καλχάντι. Λύκιοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα, θωρηκοφόροι τε ἐόντες καὶ κνημιδοφόροι· εἶχον δὲ τόξα χαρτέϊνα, καὶ ὀιστοὺς καλαμίνους ἀπτέρους καὶ ἀκόντια· ἐπὶ δὲ, αἰγὸς δέρματα κατὲϊ τοὺς ὤμους αἰωρέμενα· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι πίλους τετελεσμένους περιεστεφανωμένους· ἐγχειρίδιά τε δὴ καὶ δρέπανα εἶχον. Λύκιοι δὲ, Τερμίλαι ἐκαλέοντο ἐκ Κρήτης γεγονότες. ἀπὸ δὲ Λύκου τοῦ Πανδίονος, ἀνδρὸς Ἀθηναίου, ἔσχον τὸ ἐπωνύμιον. Δωριέες δὲ ④ ἐκ τῆς Ἀσίης, τεσσήκοντα παρείχοντο νέας, ἔχοντές τε Ἑλλήνικὰ ὅπλα, καὶ γενόμενοι ἐκ Πελοποννήσου. Κᾶρες δὲ, ἑβδομήκοντα παρείχοντο νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες ἐσαλαμῖνοι· εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἐγχειρίδια. οὗτοι δὲ, οἵτινες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι πρόσθε τοῖσι τῶν λόγων εἴρηται. Ἴωνες δὲ, ἑκατὸν νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλληνες. Ἴωνες δὲ, ὅσον μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἰκέον τοῖσι νῦν καλεομένοισι Ἀχαιΐῃ, καὶ πρὶν ἢ Δαναόν τε καὶ Ξοῦθον ἀπικέσθαι ἐς Πελοπόννησον, (ὡς Ἕλληνες λέγουσι) ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰγιαλέες· ὀνομασθέντες δὲ Ἴωνος τοῦ Ξούθου, Ἴωνες. νησιῶται δὲ, ἐόντα καὶ δεκα παρείχοντο νέας, ὡπλισμένοι ὡς Ἕλληνες· καὶ τοῦτο Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἰωνικὸν ἐκλήθη κατὰ ⓜ αὐτὸν λόγον. καὶ αἱ δυώδεκα πόλιες Ἴωνες ④ ἀπ' Ἀθηναίων. Αἰολέες δὲ, ἑξήκοντα νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε ὡς Ἕλληνες, καὶ ὅπλα καλεόμενοι Πελασγοὶ, ὡς Ἑλλήνων λόγος. Ἑλλήσποντιοι δὲ, πλὴν Ἀβυδηνῶν (Ἀβυδηνοῖσι γὰρ προσετέτακτο ὁ βασιλεὺς καὶ χώρῳ μένουσι, φύλακας εἶναι τῶν γεφυρέων) ④ δὲ λοιποὶ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι, παρείχοντο μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἔσαν ὡς Ἕλληνες· οὗτοι δὲ, Ἰώνων καὶ Δωριέων ἄποικοι. ἐστρατεύοντο δὲ ὅδε πασέων τῶν νεῶν

B

C

D

E

Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ Σάκαι. πρώτην δὲ εἶσε πλεούσας παρείχοντο νέας Φοίνικες, καὶ Φοίνικων, Σιδώνιοι· τοῦτοισι πᾶσι καὶ τοῖσι ἐς ⓜ πεζὸν τεταγμένοισι αὐτίων 262

ἐπῆσαν ἑκάστοισι διεξιόντι ἡγεμόνες. τῶν A
τὰ ἐκ μέσου μοι ἐγὼ, (οὐ γὰρ ἀναγκαίη ἐξεργομένη ἐς ἴσον λόγον) οὐ καταμεμνήσομαι. οὔτε γὰρ ἔθνεος ἑκάστου ἀπάξιοι ἦσαν οἱ ἡγεμόνες, ἓν τ' ἕθνεϊ ἑκάστῳ ὅσαπερ πόλιες, τοσοῦτοι καὶ ἡγεμόνες ἦσαν. εἵποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοὶ, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατιῶται δοῦλοι. ἐπεὶ στρατηγοί τε καὶ ἄρχοντες οἱ πᾶν ἔχοντες κράτος, καὶ ἄρχοντες τῶν ἐθνέων ἑκάστων, ὅσοι αὐτέων ἦσαν Πέρσαι, εἰρέσθαι μοι. τῶν δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγεον B
οἵδε· Ἀριαβίγνης τε ὁ Δαρείου, καὶ Πρηξάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω, καὶ Μεγάβαζος ὁ Μεγαβάτεω, καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου· τῆς μὲν Ἰάδος τε καὶ Καειρικῆς στρατιῆς, Ἀριαβίγνης, ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ τῆς Γωβρύεω θυγατρός· Αἰγυπτίων δὲ ἐστρατήγεε Ἀχαιμένης, Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεός· τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον δύο. τεσσερακοντέρεσι δὲ, καὶ πεντηκοντέρεσι, καὶ κέρκουρεσι, C
καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα μικρὰ συνελθόντα ἐς τὠυτὸ, ἐφάνη τετρήκοντα. τῶν δὲ ἐπιπλεόντων μετὰ γε τοὺς στρατηγοὺς, οἵδε ἦσαν ὀνομαστότατοι, Σιδώνιος Τετράμνηστος Ἀλήσιος, καὶ Τύριος Μάπην Σιρώνου, καὶ Ἀριδίης Νέρβαλος Ἀρβάλου, καὶ Κίλιξ Συέννεσις Ὠρομέδοντος, καὶ Λύκιος Κυβερνίσκης Σίκα· καὶ Κύπριοι, Γόρτυς τε ὁ Χέρσιος, καὶ Τιμώναξ ὁ Τιμαγόρεω· D
καὶ Καρῶν, Ἱστιαῖός τε ὁ Τύμνεω, καὶ Πύγρης ὁ Σελδώμου, καὶ Δαμασίθυμος ὁ Κνδαύλεω. τῶν μὲν νυν ἄλλων οὐ καταμεμνήσομαι ταξιάρχων, ὡς οὐκ ἀναγκαζόμενος· Ἀρτεμισίης δὲ, τῆς μάλιστα θώυμα ποιεύμεθα, ὅτι τὴν Ἑλλάδα στρατευσαμένης γυναικὸς, ὅτι ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς, αὐτή τε ἔχουσα τὸ τυραννίδα, καὶ παῖδα ὁ πάρεστι νεηνίεα, ἐόντα νήπιον τε καὶ ἀνδρηίης ἐστρατεύετο, οὐδεμιῆς ἐούσης ἀναγκαίης. οὔνομα μὲν δὴ οἱ ἦν αὐτῇ E
Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Λυγδάμιος· γένος δὲ ἦν ἐξ Ἁλικαρνησσοῦ, τὰ πατρὸς πατρός, τὰ μητρὸς δὲ, Κρῆσσα. ἦρχε δὲ Ἁλικαρνησσέων τε καὶ Κώων, καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυδνίων, πέντε νέας παρεχομένη.

ξξ Ἐξηγήσομαι

ξξα Μέροπες

ξξβ Γόργος

ξξγ Ἱστιαῖος Τυμνέος

praefecti erant vernaculi duces: quorum ego (quia ratio historiæ non exigit necessariò) non faciam mētionem. Neque enim singularum nationum duces digni memoria fuere, quarū quot vrbes, tot duces extitere: sed nō vt ductores, verùm vt serui (quēadmodum alii qui ducebantur in militiam) venere: quoniam duces penes quos summa imperii erat, vt singularum gētium principes, quinam eorum Persæ fuerint, à me commemoratum est. Nauticis autem hi copiis præfuere: Ariabignes Darii, & Prexaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darii filius. Ionicæ quidem classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobryæ genitus: AEgyptiacæ autem Achæmenes, Xerxis ex vtroque parente germanus: reliquæ autem classi reliqui duo. Porro biremes, lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria nauigia, & alia minuta, cum hippagogis, *quæ equos vehunt*, contracta cōstat ad trium millium peruenisse. Eorum autem qui in classe erant, secūdum duces, illustrissimi fuere, Sidonius Tetramnestus Allesi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Syennesis Oromedōtis, & Lycius Cybernisscus Sicæ filius. Cyprii autem, Gortus Chersis, & Timonax Timagoræ filius. Carum verò Histiæus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Damasithymus Cādaulis filius. Aliorum nūc præfectorum mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habēs. Verùm Artemisiæ præcipua me tenet admiratio, mulieris expeditionē aduersus Græciam sequutæ: quæ defuncto viro, ac pupilli filii tyrannidē obtinens, nulla adacta necessitate, sed præstantia animi atque virilitate in militiam cōcessit. Nomē ei erat Artemisiæ, Lygdamis filiæ, paternū genus ex Halicarnasso, maternū è Creta. Imperās hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyriis, & Calydniis, quīque cū nauib⁹ venit omni copia instructis.

atque post Sidonias hæ naues fue
rũt illustrissimæ. Eadẽ apud regẽ
optimas inter omnes socios sen-
tentias dixit. Quas ciuitates re-
censui sub illius imperio fuisse,
tarum vniuersam gẽtem annuo
Doricam esse, Halicarnasseorum
quidem Trœzeniam, cæterorũ
autem Epidauriam. Hactenus de
nautico exercitu.

Xerxes, inito copiarum nu-
mero, militibus instructis, con-
cupiuit illos lustrando oculis
obire: quemadmodum & fecit.
Itaque inscenso curru singulas
nationes lustrans, quæná essent
percontabatur: quarum profes-
sionem scribæ excipiebant, do-
nec ad extremos equitum pedi-
túmque peruentum est. Hoc per-
fecto, & nauibus in mare dedu-
ctis, Xerxes è curru in nauim Si-
doniam transcendit: residénsque sub aureo tabernáculo, præ-
teruehénsque nauium proras,
sciscitabatur de singulis itidem
vt de terrestri exercitu fecerat,
describíque iubebat. Enimuero
nauarchi productas à littore qua
tuor ferè iugerum spatio naues
stabilierant, cõuersis à terra pro-
ris, & in vnam frontem digestis,
epibatis quoque, *id est, propugna-
toribus*, tanquam ad bellum ar-
matis: quos Xerxes inter proras
& littus nauigans conspicabatur.
Vbi autem & classem lustrauit,
egressus naui accersit Demarati
Aristonis filium, comitem huius
aduersus Græciam expeditionis,
éique accersito ita inquit, De-
marate, iuuat nunc me quæ cu-
pio abs te interrogare, qui &
Græcus es, & non ex minima ci-
uitate, vt audio, tam ex te quàm
ex aliis Græcis [a] qui me alloqué-
di gratia adeunt. nũc igitur hoc
mihi expone, nũquid Græci sus-
tinebunt manus contra me le-
uare. nam (vt ego opinor) ne o-
mnes quidem Græci ac cæteri
mortales qui [b] ad hesperum in-
colunt, si congregarentur, pares
essent nostris armis, nec me in-
uadentem expectarent: quũ non
sint inter se concordes. Libet ta-
men mihi abs te audire quid de
hoc dicas. His verbis interroga-
uit. Demaratus autem excipiens,

a Qui me allo-
quũtur. *Vel, Quo-
buscum mihi ser-
mo est.*

b Ad occiden-
tem

A καὶ σύνταπάσης τῆς στρατιῆς, μετὰ γε τῶν Σιδωνίων, νέας· ἐνδοξοτάτας πρείχετο. πάντων δὲ τῶν συμμάχων γνώμας ἀείσας βασιλεῖ ἀπεδέξατο. τῶν δὲ κατέλεξα πολίων ἡγεμονεύειν αὐτῷ, ὅ ἔθνος ἀποφαίνω πᾶν ἐὸν Δωϊκόν. Ἁλικαρνησσέας μὲν, Τροιζηνίους δὲ ἄλλους, Ἐπιδαυρείους. ἐς μὲν τοσόνδε ὁ ναυτικὸς στρατὸς εἴρηται. ἐνδοξοτάτας

Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἠείθμησέ τε, καὶ διεπάντησε συνεστεῶτα
B ἤδη ὁ στρατός, ἐπεθύμησε αὐτὸς σφέας διεξελάσας θήσασθαι· μετὰ δὲ, ἐποίεε ταῦτα, καὶ διεξελαύνων ἔθνος ἕκαστον ἐπυνθάνετο. καὶ ἀπεγράφοντο γραμματισταί· ἕως ἐς ἑκάστων ἐς ἕκαστα ἀπίκετο καὶ τῆς ἵππου καὶ τὸ πεζοῦ. ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεπόιητο, τὴν νεῶν κατελκυσθεισέων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης μετεκβὰς ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς νέα Σιδωνίην, ἵζετο ὑπὸ σκηνῆ χρυσέῃ· καὶ παρέπλεε τοῦδε καὶ τοῦδε τῶν νεῶν, ἐπειρωτῶν τε
C ἑκάστας ὁμοίως ὡς καὶ τὸν πεζόν, καὶ ἀπογραφόμενος. ταῖς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαγόντες ὅσον τέσσερα πλέθρα ἀπὸ τῆς αἰγιαλοῦ, ἀνεκώχευον ταῖς πρῴρῃσι ἐς γῆν, πρέσαντες πρύμνῃσι μετεωπηδόν, καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ὁπλίτας ὡς ἐς πόλεμον. ὁ δή, ἐντὸς τῶν πρῳρέων πλέων ἐθηεῖτο καὶ τὸ αἰγιαλοῦ. ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλωσε, καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς νεός, μετεπέμ-
D ψατο Δημάρητον Ἀρίστωνος συστρατιώτην αὐτοῦ ὁπότε τὴν Ἑλλάδα. καλέσας δ' αὐτὸν, εἴρετο τάδε, Ὦ Δημάρητε, νῦν μοί σε ἥδιστα ἐπείρεσθαι πάντα θέλω. σὺ εἶ Ἕλλην τε, καὶ (ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπικνεομένων) πόλιος οὐ τὲ ἐλαχίστης, οὐτ' ἀσθενεστάτης. νῦν ὦν μοι τόδε φράσον, εἰ Ἕλληνες ὑπερθυμέονται χεῖρας ἐμοὶ ἀνταφερόμενοι. οὐ γάρ, ὡς δοκέω ἐγὼ, οὐδ' εἰ πάντες Ἕλληνες, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ τοῖς ἑσπερίοις οἰκέοντες αὐθρωποι συλλεχθείησαν, ἱκανοὶ ἀξιομαχέειν εἰσὶ ἐμὲ ὀπτόνται ὑπομείναι, μὴ ἐόντες ἄρθμιοι. ἐθέλω μὲν νυν καὶ τοῦτο σεῦ, οἷοίόν τι λέγεις περὶ αὐτέων, πυθέσθαι. ὁ μὲν ταῦτα εἰρώτα. ὁ δὲ, ὑπολαβὼν ἔφη,

263

» Ω βασιλεῦ, κότερα ἀληθείῃ χρήσομαι A
» τοῖς σε, ἢ ἡδονῇ; ὁ δὲ μιν ἀληθείῃ χρῆ-
» σθαι ἐκέλευε, φὰς θεῦναι οἱ ἀνδίκτερον ἔσε-
» σθαι ἢ τοῖσι τότε ἐόν. ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε
» Δημάρητος, ἔλεγε τάδε, Βασιλεῦ, ἐπειδὴ
χρήσασ. » ἀληθείῃ ἀμοιβόμενον πρώτως με κε-
» λεύεις, ταῦτα λέξοντα τὰ μὴ φθονερώτατος
» ἂν ὑπέρεσο τοῦ σεῦ ἀκούσεται, τῇ Ἑλλά-
» δι πενίη μοῦνον αἰεί κοτε συμφορεύς ἐστι· ἀρε-
» τὴν δὲ ἐπακτὸν ἐοῦσαν, ἀπό τε σοφίης καὶ τερ-
» πνοῦ νόμου ἰσχυρὸν τῇ ἀμοιβόμενον B
» ῥώμην ἡ Ἑλλὰς, τιμῶσά τε πενίην ἀπαμύνε-
» ται, καὶ τιμῶσα δεσποσύνην. εἰ μὲν ὦν
» πρώτους Ἕλληνας τοὺς τοῖσδε κείνοις τοὺς Δω-
» ρικοὺς χώρους οἰκημένους, ἔρχομαι δὲ λέ-
» γων οὐ τοῖσι πρώτοισι τοῖσδε τοὺς λόγους, ἀλ-
» λὰ τοῖσι Λακεδαιμονίων μούνοισι τοῖσι
» μοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι ὅκως κοτὲ σοῦ δέξονται λό-
» γους δουλοσύνην φέροντος τῇ Ἑλλάδι· αὖ-
» τις δὲ, ὡς ἀντιώσονταί τοι ἐς μάχην, καὶ
» εἰ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες πάρα σὰ φέρο- C
» νέωσι. ἀριθμοῦ δὲ πέρι, μὴ πύθῃ ὅσοι τινὲς
» ἐόντες ταῦτα ποιέειν οἷοί τέ εἰσι. εἰ γὰρ
» τύχωσι δεξιαρτυθμοὶ χίλιοι, οὗτοι μαχέ-
» σονταί τοι, εἰ τε ἐλάσσονες τουτέων, εἰ τε
» καὶ πλέονες. ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, γε-
» λάσας εἶπε, Δημάρητε, οἷ ἐφθέγξαο ἔπος,
» ἀνδρὸς χιλίους στρατιῇ τοσῇδε μαχέσα-
» σθαι; ἄγε, εἰπέ μοι, σὺ φὴς τουτέων τῶν αὖ-
γελώσης » δρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι; σὺ δ' ἐ-
» γελήσας αὐτίκα μάλα τοῖς ἀνδράσι δέ- D
» κα μαχέσασθαι, καί τοι εἰ ὁ πολιτικὸν
» ὑμῖν πᾶν ἔστι τοιοῦτον οἷ σὺ διαιρέαι, σέ γε
» καὶ κείνων βασιλέα πρέπει τοῖσι τὸ ἀ-
» πλήσιον αὐτὶ πάσεσθαι κατὰ νόμους τοὺς ὑμε-
» τέρους. εἰ γὰρ κείνων ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τῆς
» στρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιός ἐστι, σέ γε δίκαιον
» μυρίους εἶναι ἀντάξιον· καὶ οὕτω μοὶ ὀρ-
σιόλεγέ- » θῶς αὐ ὁ λόγος ὁ πρῶτος ἐρρήθη μυθολόγος. εἰ
μενος. » δὲ τοιοῦτοί τε ἐόντες, καὶ μεγάθεα τοσοῦτοι ὅ-
» σοι σύ τε καὶ οἱ παρ' ἐμὲ φοιτῶσι Ἑλλήνων E
» ἐς λόγους, ἀνέχεται τοσοῦτον, ὅσα μὴ μάτην
» κόμπος ὁ λόγος ἔσται ὁ εἰρημένος εἶη. ἐπεὶ
» φέρε ἴδω πρῶτα εἰ καὶ κῶς δυνατά τοι χί-
» λιοι, ἢ καὶ μύριοι, ἢ εἰ πεντακισμύριοι, ἐόν-
» τες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως, εἰ μὴ ὑπ'
» ἑνὸς δεσπόμενοι, στρατῷ τοσῷδε ἀντιστῆναι.

Vtra, inquit, apud te rex vtar ueritaténe an iucunditate? Ille vt veritate vteretur iubere. neque enim sibi ob id eum minus iucundum fore quàm antea fuisset. Hoc vbi Demaratus audiuit, Quoniam, inquit, me iubes, rex, omnino veritatem proloqui, a ea dicam quæ nemo nisi mentiens apud te postea carpet. Grecia sẽper quidem alumna fuit paupertatis, hospes virtutis, quam à sapientia acciuit & à seuera disciplina, quam vsurpans Græcia, & paupertatem b tuetur & dominatum. Ita laudo quidem omnes Græcos qui Dorica illa loca vel circa incolunt: sed non de cunctis eis verba faciam, verùm de Lacedæmoniis solis. Iá primùm nego fieri posse vt tuam orationem admittant, afferentẽ Græciæ seruitutẽ: deinde *annuo* venturos tibi obuiam ad pugnandũ, etiamsi cæteri Græci omnes sentiant tecum. Neque verò de numero eorũ quæras, quot illi sint qui hoc facere possint. nam si in exercitu eorum mille fuerint, ii tecum congredientur: & itẽ siue pauciores siue plures. Hæc quum audisset Xerxes, sublato cachinno inquit, Demarate, quódnam extulisti verbum? mille omnino viros cum tanto exercitu congressuros? Agedũ, dic mihi, nónne teipsum ais istorum virorum fuisse regẽ? vísne igitur sine mora tu cum decem viris dimicare? Quòd si vestri populares omnes tales sũt quales tu prædicas, profectò secundum vestra instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare quàm singuli eorum: qui si denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco vt viginti sis par: ita verba quæ dixisti, comprobabuntur. Atqui si tales sunt illi ac tanta statura c qualis quantúsque tu, ac cæteri Græci qui in colloquium meũ venerunt, videte ne, quum tantopere gloriamini, frustra id insolentérque faciatis. nam age intelligam quocunque argumento, vnde fieri queat vt mille aut decẽ millia atque quinquaginta millia hominum, qui præsertim omnes liberi, nec vnius imperio subiecti, tãto exercitui obsisterẽt:

a Ea dicentẽ ob quæ nemo à te postea mendacii conuincetur. *Vel, arguetur. Relinquitur autem pẽdens sententia, Vt subaudiatur, Ita res se habet, Vel, Audi.*

b Propulsat

c Tantilla

quum simus nos plures quàm milleni ad singulos eorũ, si fuerint quinque millia. [a] Nam sub vno (quemadmodum apud nos fit) imperatore milites, illius metu, etiam contra suam ipsorum naturã meliores efficiuntur, adactíque verberibus, vel pauciores aduersus plures eunt: iidem remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægrè cum eis solis certaturos. quinimo istud apud nos solos est quod ais: verùm non ita multum, sed rarum. sunt enim è Persis meis [b] satellitib⁹ qui velint cum ternis Græcis pariter dimicare: quorum tu inexpertus multa blateras. Ad hæc Demaratus, Intelligebam, inquit, rex ab initio me vera dicentem, non iucundum tibi futurum: sed quia tu dicere me verissima coegisti, dixi quæ erant è dignitate Spartanorum. Quanquam ipse optimè intelligis quantopere nunc illos ego amem, qui me honore & dignatione paterna exutum, extorrẽ profugúmque fecerunt: quẽm pater tuus exceptum, victu ac domicilio donauit. Quare non est credibile virum prudentem respuere beneuolentiam exploratam, sed maximè obseruare. Ego autem neque cum decem promittam me posse dimicare, neque cum duobus: ac ne singulari quidem certamine volens certauerim. At si necesse fuerit, aut vehemens discrimen institerit, libentissimè cũ vno quolibet istorum hominum dimicarem, qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonii pugnando cum singulis, non sunt illi quidem cæteris deteriores viris: at conferti, cunctorum virorum sunt excellentissimi. nam licet sint liberi, non tamen sunt vsquequaque liberi: quippe quibus præest domina lex, quam multo magis metuunt quàm tui te. Faciunt ergo quæcunque illa cogit, cogit autem idem semper, vetans semper eos ex acie fugere quantamuis hominum multitudinem: sed iubens vt ordinẽ non deserentes, aut vincant aut occumbant. Hæc ego loquẽs, si tibi blaterare videor,

a Nam si more nostro vni pareant, illius metu strenui magis quàm pro sua natura reddi possent, & verberibus adacti adorirentur plures quàm ipsi essent: at núc quum solutè & liberè viuant, horum certè neutrum fecerint.

b Hastatis, Gr. & ipse antea est interpretatus.

A ἐπεί τε πλοῦνες εἰσὶ ἕνα ἕκαστον γινόμεθα, ἢ χίλιοι, ἐόντων πέντε χιλιάδων. οὕτω μὲν ἑνὸς ἀρχόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦτον τὸν ἡμέτερον, δεδοικότες τὸν καὶ παρὰ τὴν εἰωθότων φύσιν ἀμείνονες καὶ ἴσιεν ἀναγκαζόμενοι μᾶλλον ἐς πλοῦνας ἐλάσσονες ἐόντες. ἀμαχητὶ δὲ ἐς ὃ ἐλεύθεροι, οὐκ αὐτοὶ πάντων τούτων οὐδέτερα. δοκέω δὲ ἐγὼ καὶ αὐτοὺς πλῆθος, χαλεπῶς ἂν Ἕλληνας Πέρσῃσι μούνοισι μαχέσθαι. ἀλλὰ πρὸς ἡμῶν μὲν μούνοισι τάδε ὀλίγα. B ἔστι γε μὲν πολλοί, ἀλλὰ κατὰμικρόν. εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφόρων, οἳ ἐθέλησουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι. σὺ δὲ ἐὼν ἄπειρος, πολλὰ φλυαρέεις. κατὰ ταῦτα Δημάρητος λέγει, Ὦ βασιλεῦ, ἀρχὴν ἐπισάμενον ὅτι ἀληθίνην χρεωμένους, οὐ φίλα τοι ἐρέω. σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας λέγειν τῶν λόγων τοὺς ἀληθεστάτους, ἔλεγον τὰ κατήκοντα Σπαρτιήτῃσι. καίτοι ὡς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε ἐσορτὰς ἐκείνους, αὐτός C μάλιστα ἐξεπίστεαι· οἳ μὲ τιμῶσί τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρῷα, ἀπολίν τε καὶ φυγάδα πεποιήκασι· πατὴρ δὲ σὸς κατοδξάμενος, βίον τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε. οὐκῶν εἰκὸς ὅστις ἄνδρα τὸν σώφρονα βουλόμενον φαίνεσθαι διωθέεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον διώκειν· ἐγὼ γὰρ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπίσχομαι οἷός τε εἶναι μάχεσθαι, οὔτε δυοῖσι ἐκὼν γε εἶναι, οὐδὲ αὐτομαχέοιμι. εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη, ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρυνέων ἀγών, μαχοίμην ἂν D πρώτων ἢ δισὶ εἰς τούτεων τῶν ἀνδρῶν, οἳ Ἑλλήνων ἕκαστος φασὶ τρισὶν ἀξιος εἶναι. ὡς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι, καθ᾽ ἕνα μαχόμενοι, οὐδαμοῦ εἰσὶ κακίονες ἀνδρῶν· ἀλέες δέ, ἄριστοι ἀνδρῶν ἀπάντων. ἐλεύθεροι γὰρ ἐόντες, οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι. ἔστι γὰρ τῶν δεσπότης, νόμος, τὸν δείματι μοῦνον σέβονται πολλῷ ἔτι μᾶλλον ἢ οἱ σοὶ σέ. ποιεῦσι τῶν ἂν ἐκεῖνος ἀνώγῃ. ἀνώγει δὲ τωὐτὸ E αἰεί, οὐκ ἐῶν φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνδρῶν ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει, νικᾶν, ἢ ἀπόλλυσθαι. σὺ δέ, εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φλυαρέειν,

264

» ἄλλα σιγᾷν ἐθέλω τὰ λοιπά. νῦν δὲ ἀπαγ- A
» καισθεὶς ἔλεξα. ἥδοιτο μέντοι καὶ νόον τοι
» βασιλεῦ. ὁ μὲν δὴ τοῦτα ἀμείψατο. Ξέρ-
ξης δὲ ἐς γέλωτά τε ἐτράπετο, & οὐκ ἐποι-
ήσατο ὀργὴν οὐδεμίην, ἀλλ' ἠπίως αὐτὸν
ἀπεπέμψατο. Τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν
Ξέρξης, καὶ ὑπολαβὼν ὡς τοῦ Δοριίσκου τούτου
καταστὰς Μασκάμεα & Μεγαδόστεω,
τὸν δὲ ἀπὸ τοῦ Δαρείου ἀφέντα καταπαύ-
σας, ἐξέπλαυνε τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηίκης
ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καὶ τέλος ἐκεῖνος ἀνὴρ τοι- B
οῦδε Μασκάμην ἡμόμοσεν, & μοιρίῳ Ξέρ-
ξεω δῶρα πέμπεσκε, ὡς Ἀριστεύοντι πάν-
των ὅσους κατέστησε αὐτὸς ὁ Δαρεῖος ὑπάρχους· πέμπεσκε δὲ αἰεὶ πρῶτα ἔτεα. ὡς δὲ καὶ
Ἀρτοξέρξης ὁ Ξέρξεω, τοῖσι Μασκαμείοισι
συγγενέσι. καὶ τέσσαρσι γὰρ ἔτεσι πρότερον τούτου τῆς ἐλάσιος ὑπῆρξε ἐν τῇ Θρηίκῃ καὶ
τῇ Ἑλλησπόντῳ πάντα χῶρα. ἔστι οἳ πρώτους, C
οἵ τε ἐκ Θρηίκης καὶ τῆς Ἑλλησπόντου, πλὴν
γε τοῦ Δοριίσκου, ἀπὸ Ἑλλήνων ὕστερον τούτου τῆς στρατηλασίης ἐξηρέθησαν. & δὲ ὁ
Δοριίσκου Μασκαμέης οὐδαμοὶ κω ἐδυνήθησαν ἐξελεῖν, πολλοὶ πειρησάμενοι. διὰ
τοῦτο δέ οἱ πάντα δῶρα πέμπεται, ὅτι τῷ βασιλεύοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι. τῶν δὲ ἐξαιρεθέντων ἀπὸ Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς
Ξέρξης ἐνόμισε εἶναι ἄνδρα ἀγαθὸν, εἰ μὴ
Βόγην μοῦνον τὸν ἐξ Ἡιόνος· τὸν δὲ αἰνέων
οὐκ ἐπαύετο, καὶ οἱ παῖδας τοὺς αὐτοῦ ἐν
Πέρσῃσι παῖδας ἐτίμα μάλιστα. ἐπεὶ καὶ D
ἄξιος ἦν μεγάλου ἐπαίνου ἐγένετο Βόγης· ὃς, ὅτε
ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων καὶ Κίμω-
νος τοῦ Μιλτιάδεω, πρέσβυς αὐτὸς ἀπὸ στρατοῦ
δὸν ἐξελθεῖν καὶ ποιῆσαι ἐς τὴν Ἀσίην, οὐκ
ἐθέλησε, μὴ δειλίῃ δόξῃ παρεῖναι βασιλεῖ,
ἀλλὰ διεκαρτέρεε ἐς ὃ ἔσχατον. ὡς δὲ οὐ-
δὲν ἔτι φορητὸν ἐγίνετο ἐν τῇ τείχεϊ, σφάγια ποιησάμενος μεγάλα, ἔσφαξε τὰ τέκνα καὶ τὴν
γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ τοὺς οἰκέτας. E
καὶ ἔπειτα ἐσκάλεε ἐς τὸ πῦρ. μετὰ δὲ τοῦτα, & χρυσὸν ἅπαντα τὸν ἐν τῷ ἄστεος καὶ
τὸν ἀργύρεον ἔσπειρε ἀπὸ τοῦ τείχεος ἐς τὸν
Στρυμόνα. ποιήσας δὲ ταῦτα, καὶ ἑωυτὸν ἐσκάλε ἐς τὸ πῦρ. ὕτω μὲν δὴ δικαίως αἰνέεται ἔτι καὶ ἐς τόδε ὑπὸ τῶν Περσέων.

volo posthac in cæteris silétium agere. Hactenus loquutus sum coactus: tibi verò ex sententia cótingat, rex. Hæc loquuto Demarato, Xerxes ad risum versus, nulla indignatione permotus est, sed comiter hominē remisit. Post Demarati colloquiū, vbi Doriſco præfecit prætorem Maſcamem Megadoſtis filium, amoto eo quem Darius præfecerat, ire cum exercitu aduersus Græciam pergit. Huic Maſcami, quem illic reliquit Xerxes, vni tanquam omnium prætorum præstantissimo quos aut ipse aut Darius constituisset, dona quotannis misit: & item eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante hanc expeditionē in Thracia & vbique in Hellespōto prætores fuerāt, qui omnes post eandem expeditionē à Græcis eiecti sūt & è Thracia & ex Hellespōto, præterquam è Doriſco. [a] vnde Maſcamem Græci, permulta conati, tamen eiicere nequierūt. ob id huic ab eo qui in Perſis regnat, semper dona mittuntur. Eorum verò qui à Græcis expulsi sunt, neminem rex Xerxes virum egregium esse dixit, præter vnum Bogem ex Eione, quem laudare non desinebat, eiúsque qui superfuere liberos maximō inter Perſas honore prosequebatur. Siquidē magnis ferri laudibus Boges meruit: qui quum ab Athenieńsibus & Cimone Miltiadis filio obsideretur, licerétque ei accepta fide egredi & in Asiam remeare, tamen abnuit, ne regi prę metu superfuisse videretur, sed ad extremum vsque perstitit: atque vbi nihil in mœnibus commeatus reliquū fuit, accenso ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiam: eósque in rogum deiecit: dehinc omne aurum vrbis atque argentum è muris dispersit in Strymonem. his actis, etiā semetipsum coniecit in rogum. Ita hic meritò à Perſis ad hoc vsque tempus præconio celebratur.

a At Maſcamem hunc qui apud Doriſcum erat, nulli eiicere potuerunt, multis licet id conatis.

Xerxes è Doriſco in Græciam tendens, vt quósque populos

Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Δοριίσκου ἐπορεύετο ὅτι τὴν Ἑλλάδα. τοὺς δὲ αἰεὶ γινομένους

adibat, secum militare cogebat. Erat autem (vt superius à me expositum est) omnis ad Thessaliã vsque tractus in ditionem redactus & regi tributarius effectus à Megabazo & mox à Mardonio. Digressus à Doriſco, præteriit primùm Samothracios muros, quorum vltimum oppidum ad vesperam situ est, nomine Mesambria; cui vicinum est oppidũ Thasiorum, Stryma: quæ oppida interfluit amnis Lissus, cuius aqua tunc nõ suffecit copiis Xerxis, sed defecit. Hæc olim regio vocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quę tamẽ optimo iure Ciconum est. Transmisso profluente Lissi arefacto, Xerxes has Græcas vrbes prætergressus est: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquam præteriit, & hos qui iuxta eas sunt, famosissimos lacus, [a] Ismaridem, qui Maroneã Strymámque interiacet: Bistonidem Dicææ cõtiguum, in quẽ duo flumina ingrediũtur, Travus & Cõpsatus. Iuxta Abdera autẽ nullum nobilem lacũ præteriit Xerxes, sed fluuium Nestũ mare subeuntẽ. Post has regiones perrexit mediterraneas versus vrbes: in quarũm vna est lacus triginta ferme stadiorũ in circuitu, piscosus & admodum salsus: quẽ sola iumenta quum aquarentur exsiccauere. Huic vrbi nomẽ est Pissyrus. Has vrbes & maritimas & Græcas sinistrorsũ relinquens præteriit Xerxes. Per quas autem gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Paeti, Cicones, Bistones, Sapæi, Derſæi, Edoni, Satræ. Quorum qui maritimi erãt, nauibus sequuti sunt: qui verò mediterranei (qui & cõmemorati sunt à me) præter Satras, cæteri omnes terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nulli olim hominum, quantum nos scimus, fuere subiecti, sed soli è Thracibus ad meam memoriam liberi semper perstitere. Editos enim montes incolunt omnigenis arboribus ac niuibus obsitos: sũtque viri in re bellica eximii.

A ἐμποδὼν, συρατεύεσθαι ἐώ ἀγκάζε. ἐδεδούλωτο γὰρ (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) ἡ μέχρι Θεσσαλίης πᾶσα, καὶ ἐὸν τοῦτο βασιλῆα δασμοφόρες, Μεγαβάζου τε καταγρέψαντος, καὶ ὕστερον Μαρδονίου. παρεμείζετο δὲ παρὰ τὴν Δοριϛκὸν, πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρηϊκια τείχεα, τῶν ἑσπέρη πεπόλιϛαι πρὸς ἑσπέρην πόλις τῇ οὐνόμα ἐϛὶ Μεσαμβρίη· ἔχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλις, Στρύμη· διὰ δὲ σφεων τοῦ B μέσου λόγος ποταμὸς διαῤῥέει· ὃς τότε οὐκ ἀντέσχετο ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξεω στρατῷ, ἀλλ' ἐπέλιπε· ἡ δὲ χώρη αὕτη πάλαι μὲν ἐκαλέετο Γαλαϊκὴ, νεῶ δὲ Βριαντική. ἔϛι μέντοι τῆϛ δικαιοτάτη τῶν λόγων καὶ αὕτη Κικόνων. παρὰ δὲ τὸν Λίσσου ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον ἀπεξηραμμένου, πόλιας Ἑλληνίδας ταύτας παρῴμείβετο, Μαρώνειαν, Δικαίαν, Ἄβδηρα. ταύτας τε δὴ παρεξήϊε, καὶ κατὰ ταύτας, λίμνας ὀνομαϛὰς ταύτας· Μαρωνείης μὲν μεταξὺ καὶ Στρύμης κειμένην Ἰσμαηίδα· κατὰ δὲ Δικαίαν, Βιϛωνίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο εἰϛείϛι ὅ τε ὕδωρ, Τραῦός τε καὶ Κόμψατος. κατὰ δὲ Ἄβδηρα, λίμνην μὲν οὐδεμίην ἐοῦϛαν οὐνόμαϛὸν παρῴμείψατο Ξέρξης, ποταμὸν δὲ Νέϛον, ῥέοντα ἐς θάλασσαν· μετὰ δὲ ταύτας τὰς χώρας ἰὼν, τὰς ἠπειρώπιδας πόλις πρῆϊε· τῶν ἐν μιῇ λίμνῃ ἐοῦϛα τυγχάνει ὡϛεὶ τεσσερηκοντα ϛαδίων μάλιϛά κη τὴν περίοδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα ἀλμυρή. ταύτην τὰ ὑποζύγια μοῦνα ἀρδόμενα ἀνέξήρηνε. τῇ δὲ πόλι ταύτῃ οὐνόμα ἐϛὶ Πίϛυρες. ταύτας μὲν δὴ τὰς πόλις τὰς παραθαλαϛίας τε καὶ Ἑλληνίδας ἐξ βὐωνύμου χειρὸς ἀπείργων παρεξήϊε. ἔϛιν δὲ Θρηϊκων, δι' ὧν τῆϛ χώρης ὁδὸν ἐποιέετο, τοϛάδε· Παῖτοι, Κίκονες, Βίϛονες, Σαπαῖοι, Δερϛαῖοι, Ἠδωνοὶ, Σάτραι. τούτεων οἱ μὲν παρὰ θάλαϛαν κατοικημένοι τῆϛι νηυϛὶ εἵποντο· οἱ δὲ αὐτέων τὴν μεσόγαιαν οἰκέοντες, καταλεχθέντες τε ὑπ' ἐμεῦ, πλὴν Σατρέων, οἱ ἄλλοι πάντες, πεζοὶ ἀναγκαζόμενοι εἵποντο. Σάτραι δὲ οὐδενὸς κω ἀνθρεσπων ὑπήκοοι ἐγένοντο, ὅϛον ἡμεῖς ἴδμεν, ἀμὰ δ' ἀεὶ ἐόντες γε διὰ παντὸϛ· μέχρι ἐμεῦ αἰεὶ ἐόντες γε διὰ παντὸϛ· μοῦνοι Θρηϊκων. οἰκέουϛί τε γὰρ ὄρεα ὑψηλὰ, ἴδηϊ τε παντοίηϊ καὶ νιφάϛι συνηρεφέα· καὶ εἰϛὶ τὰ πολέμια ἄκροι.

[a] *Hæc nomina lacuũ, faminina sunt Græcè; quia λίμνη illic fœminini est generis. Idem & in seq. obseruandum.*

265

Γίσυρος.

οὗτοι οἱ τῷ Διονύσου ὃ μαντήιον εἰσὶ ἐν τη- A apud quos oraculũ est Dionysi,
μένοι. ὃ δὲ μαντήιον τοῦτο, ἐστὶ μὲν ὅτι τῶν ὀρέων τῶν ὑψηλοτάτων, Βησσοὶ δὲ τῶν Σατρέων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τὸ ἱρόν.
προέμενος δὲ ἡ χερόνησα, καταπερ ἐν Δήλῳ καὶ ἐνθεῦτεν ποιηλοτέρην. προέμειναν δὲ ὁ Ξέρξης τὸν εἰρημένον, δεύτερα τουτέων προέμετο τείχεα τὰ Πιέρων, τῶν καὶ Νιφάγρης ἔχει ὄνομα, καὶ ἑτέρῳ Πέργαμος. τούτῳ μὲν δὴ παρ' αὐτὰ τὰ τείχεα τὸν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐν δεξιῇ χερὸς τὸ Παγγαῖον οὖρος ἀπέργον, ἐὸν μέγά τε καὶ ὑψηλὸν, ἐν τῷ χρυσά τε καὶ ἀργύρεα ἔνεστι μέταλλα. τὰ νέμονται Πίερές τε καὶ Ὀδόμαντοι, καὶ μάλιστα Σάτραι. προοικέουσι δὲ τὸ Παγγαῖον πρὸς βορέω ἀνέμου, Παίονες, Δόβηρές τε καὶ Γαρόπλαι πρὸς ἠῶ, ἦιε πρὸς ἑσπέρην· ἐς ὃ ἀπίκετο ὅτι ποταμὸν τε Στρυμόνα καὶ πόλιν Ἠιόνα. τῆς ἔτι ζωὸς ἐὼν ἦρχε Βόγης, τοῦ ὀλίγον πρότερον τούτων λόγον ἐποιεύμην. ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ περὶ τὸ Παγγαῖον ὄρος, καλέεται Φιλλὶς, καταπίνουσα, τὰ μὲν πρὸς ἑσπέρην, ὅτι ποταμὸν Ἀγγίτην, ἐκδιδοῦσα ἐς Στρυμόνα· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην, πίνουσα ἐς αὐτὸν Στρυμόνα, ἐς τὸν οἱ μάγοι ἐκαλλιερέοντο, σφάζοντες ἵππους λευκούς. φαρμακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμὸν, καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοισι ἐν Ἐννέα ὁδοῖσι γεφύρεσι, ἐπορεύοντο κατὰ τὰς γεφύρας, Στρυμόνα εὑρόντες ἐζευγμένον. Ἐννέα δὲ ὁδοὺς πενταιόρυθροι τὸν χῶρον τοῦτον καλέεσθαι, ἔστι δὲ ἐν αὐτῇ παῖδάς τε καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν ἐπιχωρίων ζώοντας κατώρυσσον. Περσικὸν δὲ ζώοντας κατορύσσειν. ἐπεὶ καὶ Ἀμηστρὶν τὴν Ξέρξεω γυναῖκα πενθαίνομαι γεγενῆσθαι· εἶχε γὰρ ἐόντων ἐπιφανέων Περσέων παῖδας ἐπὶ γῆς ἐωϋτῆς τὰ κατὰ νόμον λεγόμενα ἐκείνῃ θεῷ αὐτῇ ἐκείνῃ κατορύσσουσαν. ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατὸς, ἐν δεξιῇ μὲν τὰ πρὸς ἡλίου δυσμέων ἔσι ἀγχιαλὸς, ἐν δὲ οἰκημένην Ἄργιλον πόλιν Ἑλλάδα παρεξήιε. αὕτη δὲ, καὶ ἡ κατύπερθε ταύτης, καλέεται Βισαλτίη. ἐνθεῦτεν δὲ κόλπον τὸν ὅτι Ποσιδηίου ἐξ ἀριστερῆς χερὸς ἔχων, ἦιε διὰ Συλέος πεδίου καλεομένου, Στάγειρον

B celsum, in quo aurea sunt & argentea metalla, quæ cùm Pieres & Odomanti, tum præcipuè Satræ [a] exercent. Super Pangæum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes & Pæoples, prætergressus Xerxes, ad vesperam versus contendit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & vrbem Eïonem, cuius prætor Boges (de quo paulo antè fecimus mentionem) adhuc viuebat. Regio autem hæc Pangæo móti circumiecta nominatur Phillis. Hinc vesperum versus porrecta ad flumen Angitem, quod Strymoné subit: hinc meridiem versus ad ipsum Strymonem, ad quē magi mactatis equis candidis, litauerũt. His & aliis compluribus medicamentis in flumen factis, per Nouem vias Edonorũ iere: iuxta quas Strymonem pontibus iunctum inuenere. Audiétes autem eum locum Nouem vias Edonorum appellari, totidem illic pueros ac virgines virorum indigenarum viuos defoderunt.

D Perficum enim est defodere viuentes. nam & Amestrin Xerxis vxorem, iam prouectæ ætatis, audio bis septem illustrium Persarum liberos defodisse ad referendam pro se gratiam deo qui sub terra esse fertur. Vbi à Strymone progressus est exercitus, illic ad solis occasum est littus, in quo sitam vrbem Græcam nomine Argilum præteriit. hæc & quæ super eam est regio, vocatur Bisaltia. Illinc autem, sinum Neptuni tepli à læua manu habens, perrexit ad campum nomine Syleum, prætériens Stagyrum

a Possident.

Græcam vrbem, peruenítque Acanthum, ducens vnà singulas harum gentium, & item ex accolis montis Pangæi, & ex illis quas superius commemorauimus: iis qui maritimi erãt, classe: qui procul à mari aberãt, terrestri itinere sequentibus. Hanc autem viam qua Xerxes duxit exercitũ, Thraces neque confundunt, neque ferunt, sed ad mea vsque tempora magnopere venerantur. Postea quam autem Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthiis vt hospitalitatẽ exhiberent, eósque Medica veste donauit: laudauítque quòd alacres cerneret esse ad bellum, quódque audiret fossam esse absolutã. Xerxe autem apud Acanthum agẽte contigit vt Artachæes, qui fossæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi spectatus, genere Achæmenides, statura inter Persas [a] procerissima. quippe cui quatuor omnino digiti deerant à lõgitudine quinque regiorum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominem fato functum, apparatissimè eum funerauit, exhibito etiã epulo, ciúsque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthii sacrificant, nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæe iacturam se fecisse existimabat. At ii Græci qui exercitum excipiebant, quũ Xerxi cœnam præberent, in omnem miseriam deuenere, adeo quidẽ vt suis laribus efficerẽtur extores. Dum autem Thasii pro suis vrbibus quæ in continente sunt Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis fili', elatus animo, vir inter populares illustris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecta talenta. Eam rem vbi qui præerãt proposuere aliis circa vrbibus, (tale enim conuiuium iampridem indictum fuerat, & diu celebratum) hoc vbi accepere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc verò oppidani frumentum quod in vrbibus erat, inter se distributum molebant, farinámque triticeam hordeaceámque in complures menses faciebant. Adhæc

A πάλιν Ἑλλάδα καταδεκόμενος· καὶ ἀπίκετο ἐς Ἀκάνθου, ἅμα ἀγόμενος τουτέων ἕκαστον τῶν ἐθνέων, καὶ τῶν περὶ Παγγαῖον ὄρεος οἰκεόντων ὁμοίως, καὶ τῶν πρὸς τερσηνὸν κατέλεξα· τοὺς μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων οἰκημένους, ἐν νηυσὶ στρατευομένους· τοὺς δ' ὑπὲρ θαλάσσης, πεζῇ ἐπομένους. τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην τῇ βασιλεὺς Ξέρξης τὸν στρατὸν ἤλασε, οὔτε συγχέουσι Θρήϊκες, οὔτε ὑπαναείρουσι· σέβονταί τε μεγάλως ὁ μέγας ἐμεῦ. ὡς δὲ ἄρα ἐς τὴν Ἀκάνθου ἀπίκετο, ξείνιά τε ὁ Πέρσης τοῖσι Ἀκανθίοισι προεῖπε, καὶ ἐδωρήσατο σφέας ἐσθῆτι Μηδικῇ· ἐπαίνεέ τε, ὁρέων καὶ τοὺς προθύμους ἐόντας ἐς τὸν πόλεμον, καὶ ὃ ὄρυγμα ἀκούων. ὡς δὲ Ἀκάνθῳ δὲ ἐόντος Ξέρξεω, ξυμπίπτει τὸν νέκυν ἀποθανεῖν τὸν ἐπεστεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην, ἄνδρα ἐόντα τῷ Ξέρξῃ, καὶ γένος Ἀχαιμενίδην· μεγάθεί τε μέγιστον ἐόντα Περσέων (ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασιληΐων ἀπέλιπε τέσσερας δακτύλους) φωνέοντά τε μέγιστον αἰ̓θερόπων. ὥστε Ξέρξεα, συμφορὴν ποιησάμενον μεγάλην, ἐξενεῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θάψαι. ἐτυμβοχόεε δὲ πᾶσα ἡ στρατιή. τούτου δὲ τοῦ Ἀρταχαίεω γηΐοισι Ἀκανθίοισι ἐκ θεοπροπίου, ὡς ἤρωϊ, ἐπονομάζοντες τοὔνομα. βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης, ἀπολομένου Ἀρταχαίεω, ἐποιέετο συμφορήν. οἱ δὲ καταδεκόμενοι Ἑλλήνων τὸν στρατιήν, καὶ δεῖπνα ζοντες Ξέρξεα, ἐς πολλὸν κακοῦ ἀπικέατο, οὕτω ὥστε αὐδαστοὶ ἐκ τῶν οἰκίων ἐγένοντο· ὅκου γε Θασίοισι μὲν τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ πολίων τῶν σφετέρων δεξαμένοισι τὸν Ξέρξεω στρατιὴν, καὶ δειπνίσασι, Ἀντίπατρος ὁ Ὄργεος ἀραιρημένος τῶν ἀστῶν αὐτῶν δόκιμος, ὄμματα τῶν μάλιστα ἀπέδοξε ἐς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου τετελεσμένα. ὡς δὲ τοῖσι πλησίους καὶ ἐν τῇσι ἄλλῃσι πόλισι οἱ ἐπεστεῶτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον. ὃ δὲ δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγίνετο, οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου προφρασθέν, καὶ τοῖσι πολλοὶ ποιεύμενον. τοῦτο μὲν, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τὸν πρόδρομον ἀγγελλόντων, δασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι πόλισι οἱ αὐτοὶ, ἄλευρά τε καὶ ἄλφιτα ἐποίευν πάντες ὅτι μῆνας συχνούς· ἔστι δ',

a Procerissima (quippe cui quatuor duntaxat digiti, &c.) & cui vox erat prequouis alio altissima. adeo vt Xerxes, magno damno, &c. funerauerit, exhib.

266

κτίλεα ἐσίτθυον, ὀξυβείσκοντες τιμῆς τῷ κάλλιστα· ἔτρεφόν τε ὄρνιθας χερσαίους, καὶ λιμναίους, ἔν τε οἰκήμασι καὶ λάκκοισι, ἐς ὑποδοχὰς τοῦ γάτος· τοῦτο δὲ, χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ποτήρια τε καὶ κρητῆρες ἐποιεῦντο, καὶ ἄλλα ὅσα ἐπὶ τράπεζαν τίθεται πρώτα. ζῶντα μὲν δὴ αὐτῷ τε βασιλέϊ καὶ τοῖσι ὁμοσίτοισι μετ' ἐκείνου ἐπεποίητο· τῇ δ' ἄλλῃ στρατιῇ, τὰ ἐς φορβὴν μοῦνα παρεσκεύαστο, ὅκως ὁ ἀπίκοιτο ἡ στρατιή, σκηναὶ μὲν ἔσκε πεπηγυῖα ἑτοίμη, ἐς τὴν αὐτὸς ἐμέλλε καθιζήσεσθαι Ξέρξης, ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἔσκε ὑπαίθριος. ὡς δὲ δεῖπνου ὥρη ἐγίνετο ἦν, οἱ μὲν, δεκάμηνοι ἔχεσκον πόνον, οἱ δὲ, ὅκως πλησθέντες ἰύκτα αὖτε ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τήν τε σκηνὴν ἀναστάσαντες, καὶ τὰ ἐπίπλα πρώτα λαβόντες, οὕτω ἀπελαύνεσκον, λείποντες οὐδέν, ἀλλὰ φερόμενοι. ἔνθα δὴ Μεγακρέοντος ἀνδρὸς Ἀβδηρείτεω ἔπος δῦ εἰρημένον ἐγένετο, ὃς σωφρονέοντα Ἀβδηρίτησι, πρήγματα αὐτοῖσι καὶ γυναιξὶ, ἐλθόντας ἐς τὰ φέτερα ἱρὰ, εὔχεσθαι ἰκέτας τοῦ θεοῦ, πρήγματα μὲν τὰ τῶν λοιπῶν σφι ἀπαμύνειν τοῦ ὀπίσσω χρόνου τὰ ἡμίσεα· τοῦ τε παρεόντος μέρεος ἔχειν σφι μεγάλως χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δὶς ἐκάστης ἡμέρης ἐώμοσε σῖτον αἱρέεσθαι. πρέχειν γὰρ ἂν Ἀβδηρείτῃσι, εἰ καὶ ἄριστον παρεσκευασμένοισι ὁμοίως δεῖπνον παρασκευάζειν, ἢ μὴ ἐπορμέειν Ξέρξεα ὀπίσσω, ἢ καταμείναντας, κάκιστα πρώτων ἀνθρώπων ἀπολωλεκέναι. ὁ μὲν δὴ πεζὸς ὅμοιος ὁ ὀπίσσω ἐπετέλεον. Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου ἐντειλάμενος τοῖσι στρατηγοῖσι καὶ ναυτικὸν στρατὸν ἐπορεύετο ἐπὶ Θέρμην, ἀπῆκε ἀπ' ἑωυτοῦ τοὺς νέας περιβῆναι. Θέρμην δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ Θερμαίου κόλπου οἰκημένην, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὸν ἐπώνυμόν ἐστι. ταύτην γὰρ ἐπεπυνθάνετο στόμα μούνην εἶναι· μέχρι μὲν γὰρ Ἀκάνθου οὕτω τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐπορεύετο· ἀπὸ Δορίσκου δὲ τὴν ὁδὸν ἐποιέετο τρεῖς μοίρας ὁ Ξέρξης διατάξας· τὸν μὲν τοῦ στρατοῦ, μίαν αὐτέων ἔταξε παρὰ θάλασσαν ἰέναι ὁμοῦ τῷ ναυτικῷ. τούτου μὲν δὴ ἐστρατήγεον Μαρδόνιός τε καὶ Μασίστης. ἑτέρη δὲ τεταγμένη ἦιε πορευομένου τοῦ στρατοῦ τετρημοιρὶς τὴν μεσόγαιαν, τῆς ἐστρατήγεον Τριτανταίχμης τε καὶ Σέργις, ὁ Ψυρίτεω

Τριτανταίχμης

A ᵃ excogitauere ob pretiũ optima quæque pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustréſque, in cortibus & in viuariis, ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea argenteáque pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mensæ imponũtur. Hæc omnia ipſi regi & iis qui cũ illo vescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. ᵇ Sub aduentum autem exercitus, tabernaculum vbi exercitus maneret, statuebatur: reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores quidem laborem sustinebãt: isti verò quũ expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio & omni apparatu sumpto, ita abscedebant, nihil relinquẽtes, sed omnia asportantes. Vnde Megacreontis viri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasit Abderitis vt vniuersi, mares pariter ac fœminæ, sua delubra adirent, supplicitérque diis affidẽtes precarentur vt posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. nã de præteritis magnam se gratiã illis habere, quòd rex Xerxes non bis quotidie cibum capere cõsueſſet. Fore enim vt Abderitæ, si iuberentur vt etiam prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxem aduenientem, aut præstolati, peſſimè inter omnes homines affligerẽtur. Et isti quidem quanquam grauatè, tamen quod sibi imponebatur exequebantur. Xerxes verò ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à quia ipse sinus habet cognomẽ. Hanc enim cõpendiariam magis viam esse audiebat. nam è Doriſco ad Acanthum vsque ita instructus exercitus iter fecerat, tripartitò diuisus omnis, iussu Xerxis: vt vna pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes: altera per mediterranea cui præerant Trintatæchmes & Sergis; tertia

a Pulcherrimas quaſque pecudes pretio comparãtes, saginabant, altiléſques aues habebãt, terreſtr.

b Quum autem aduenit exercit', paratum quidem fuit tabernaculũ Gr. tentorii quod fixerant, quo ipſe Xerxes pro diuersorio vtebatur: reliquus autẽ exercitus sub dio agebat. Vbi autem cœnæ tempus adfuit, tunc conuiu.

inter has media, cum qua Xerxes ipſe incedebat, ducibus Smerdone & Megabyzo.

Nauticus porro exercitus vbi à Xerxe diſceſſit, foſſam enauigauit in Atho depreſſam ac perductam ad ſinũ in quo Aſſa & Pidorus, & Singus & Sarga vrbes ſitæ ſunt. Ex quibus ſumpto cõmilitio, perrexit ire ad ſinũ Thermæum: circumuectúſque Ampelon promõtorium Toronæũ, præternauigauit has Græcas vrbes, (vnde & naues & commilitium ſumpſit) Toronam, Galepſon, Sermylam, Mecybernam, Olynthum, quæ regiõ nunc Sithonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli præcidés mare vſque ad promontorium Canaſtræum, totam ferè Pallenam præteruectus eſt. illinc quoque & naues & commilitium ſumpſit, ex Potidęa, ex Aphyti, ex Noua vrbe: ex AEga, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæ ſunt vrbes ſitæ in Pallena, Phlegra prius appellata. Pernauigata hac regione, ad præſtitutum locum peruenit, ſumptis etiam militibus è vicinis Pellenæ vrbibus ac Thermæo ſinui conterminis: quibus hæc nomina ſunt, Lipaxus, Combrea, Liſſæ, Gigonus, Campſa, Smila, AEnea. quarum regio adhuc Croſſæa nominatur. Ab AEnea autem, (in qua finis enumerandarum vrbium mihi factus eſt) iam ad ipſum Thermæum ſinũ curſus claſſis extitit, & ad terrã Mygdoniam: donec ad Thermam, quò præceptum erat, peruẽtum eſt, & ad vrbem Sindum, & ad Chaleſtram ſuper Axium ſitam flumen, quod Mygdoniam terram dirimit à Bottiæide: cuius terræ Bottiæidis arctum ad mare locũ obtinẽt vrbes Ichnæ & Pella. Hic nauales copiæ circa flumẽ Axium & vrbem Thermam & alias in medio horum vrbes ſtatiua habuere, regem opperiẽtes. Huc peruenire volens Xerxes, Acãtho profectus cũ terreſtribus copiis mediterranea præcidebat,

A τῶν μοιρέων μετ' ἧς ἐπορεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἦιε μὲν ὁ μέσον αὐτέων, στρατηγοὶ δὲ παρείχετο, Σμερδομεά τε καὶ Μεγάβυζον. 267

Ὁ μὲν νυν ναυτικὸς στρατὸς ὡς ἀπεῖχε τάχιστα Ξέρξεω, καὶ διέπλωσε τὴν διῶρυχα τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ ἡμιόλιον, διέχουσαν ἡ ἐς κόλπον ἐν τῷ Ἀκάνθιός τε πόλις καὶ Πίδωρος καὶ Σίγλος καὶ Σάργη οἴκηνται, ἐνθεῦτεν, ὡς καὶ ἐκ τουτέων τῶν πολίων στρατιὴν παρέλαβε, ἔπλεε ἀπικόμενος ἐς Θερμαῖον B κόλπον. καμπτόντων δὲ Ἀμπέλου τὴν Τορωναίην ἄκρην, παρημείβετο Ἑλληνίδας τάσδε πόλις, (ἐκ τῶν νέας τε καὶ στρατιὴν παρέλαβε) Τορώνην, Γαληψόν, Σερμύλην, Μηκύβερναν, Ὄλυνθον, τὴν νῦν χώρη αὕτη, Σιθωνίη καλέεται. ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω, στειλάμενος ἀπ' Ἀμπέλου ἄκρης ἐπὶ Καναστραίην ἄκρην, ἔδραμε διὰ πάσης τῆς Παλλήνης αἰεί κου μάλιστα, ἐνθεῦτεν νέας C τε καὶ στρατιὴν παρελάμβανε ἐκ Ποτιδαίης, καὶ Ἀφύτιος, καὶ Νέης πόλιος, καὶ Αἰγῆς, καὶ Θερσαμβοῦ, καὶ Σκιώνης, καὶ Μένδης, καὶ Σάνης. αὗται γάρ εἰσι αἱ τὴν νῦν Παλλήνην, τὸ πρότερον δὲ Φλέγρην καλεόμενοι τὸ πρίν. παρεπλέον δὲ καὶ ταύτην τὴν χώρην, ἔπλεε ἐς ὃ τὸ προσφερὲς μάλιστα παρελαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν προσεχέων πολίων τῇ Παλλήνῃ, ὁμουρεόντων δὲ τῷ Θερμαίῃ κόλπῳ τῇσι οὐνόματα ἐστὶ τάδε, ΛίD παξος, Κώμβρεια, Λίσαι, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλη, Αἰνία. ἡ δὲ ταύτεων χώρη, Κρουσσαίη ἔτι καὶ ἐς τάδε καλέεται. ἀπὸ δὲ Αἰνείης, ἐς τὴν ἐτέλευτων καταλέγων τὰς πόλις, ἀπὸ ταύτης ἤδη, ἐς αὐτόν τε Θερμαῖον κόλπον ἐγίνετο τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ πλόος, καὶ χλιὴ τὴν Μυγδονίην. πλέων δὲ ἀπίκεο ἐς τε τὴν προσειρημένην Θέρμην, καὶ Σίνδον τε πόλιν καὶ Χαλέστρην, ἔνθα Ἄξιος ποταμὸς, ὃς οὐρίζει χώρην E τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττιαίδα· τῆς ἐχόντα τὸ πρὸς θαλάσσης ἐπίνειον χωρίον πόλις Γῆρηά τε καὶ Πέλλα. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς, αὐτὰ πρὸς Ἄξιον ποταμὸν, καὶ πόλιν Θέρμην, καὶ τὰς μεταξὺ πόλις τουτέων, περιεμένετο βασιλέα, ἑσταποδεύετο· Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου, τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ,

βουλόμενος

βουλόμενος ἐς τὴν Θέρμιλιν ἀπικέεσθαι. ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς ἐπὶ ποταμὸν Χείδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἀρξάμενος, ῥέει διὰ Μυγδονίης χώρης, καὶ ἐξίει παρὰ τὸ ἕλος τὸ ὑπ' Ἀξίῳ ποταμῷ. πορευομένῳ δὲ τούτῳ, λέοντες οἱ ἐπεθήκαντο τῇσι σιτοφόροισι καμήλοισι· καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας, καὶ λείποντες τὰ ἀφέτερα ἤθεα, ἄλλα μὲν οὐδενὸς ἅπτοντο οὔτε κτήνεος ζυγίου, οὔτε ἀνθρώπου, οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐκερδαίζον μούνας. θωυμάζω δὲ τὸ αἴτιον, ὅ, τι κοτὲ ἐὸν, τῶν ἄλλων τὸ ἀναγκαῖον ἀπεχομένους τοὺς λέοντας, τῇσι καμήλοισι ὀπιπτεῦσαι. ὃ μήτε πρότερον ὀπώπεσμεν θηεῖον, μήτ' ἐπεπειρέατο αὐτοῦ. εἰσὶ δὲ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ, καὶ βόες ἄγριοι, τῶν τὰ κέρεα ὑπερμεγάθεα ἔξω τὰ ἐς τοὺς Ἕλληνας φοιτέοντα. οὗτος δὲ τοῖσι λέουσι ὅρος ἐστὶ, τὸν δι' Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος, καὶ ὁ δι' Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος. οὔτε γὰρ ὅ γε πρὸς τὴν ἠὼ τοῦ Νέστου οὐδαμοῦ πάσης τῆς ἠπείρου ἐπιμίσγεται ΕΥρώπης ἰδεῖν τις αὐ λέοντα, οὔτε πρὸς ἑσπέρης τοῦ Ἀχελῴου ἐν τῇ ὑπολοίπῳ ἠπείρῳ, ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ τούτεων τῶν ποταμῶν γίνονται. ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμιλιν ἀπίκετο ὁ Ξέρξης, ἰδρύσατο αὐτοῦ τὴν στρατιήν. ἐπέσχε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ στρατοπεδεύσασθαι τὴν μὲν ἀπὸ θαλάσσης χώρην, πρὸς νότον. Ξέρξαμος ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τῆς Μυγδονίης, μέχρι Λυδίεω τε ποταμοῦ καὶ Ἁλιάκμονος, οἳ οὐρίζουσι γῆν τὴν Βοττιαίδα τε καὶ Μακεδονίδα, ἐς τὸ εὐρύτατον ῥέεθρον ὕδωρ συμμίσγοντες. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοισι τοῖσι χώροισι οἱ βάρβαροι. τῶν δὲ καταλεχθέντων τουτέων ποταμῶν, ἐκ Κρηστωνέων ῥέων Χείδωρος, μοῦνος οὐκ αὐτέρκησε τῇ στρατιῇ πιεῖν, ἀλλ' ἐπέλιπε. Ξέρξης δὲ ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὖρεα τὰ Θεσσαλικὰ, τόν τε Ὄλυμπον καὶ τὴν Ὄσσαν, μεγάθεί τε ὑπερμήκεα ἐόντα, ἔδεε μέσου τε αὐτέων αὐλῶνα εἶναι πεζῇ ἀνθρώπους ἐλάσαι), δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, ἀκούων τε εἶναι τὴν ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπεθύμησε πλώσας θηήσασθαι τὸν ἐκβολέα τοῦ Πηνειοῦ· ὅτι τὸν ἄνω ὁδὸν ἔμελλε ἐλᾶν καὶ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων ἐς Περαιβοὺς τὴν Γόννον πόλιν· τῇ γὰρ ἀσφαλέστατον ἐπεφάνεε εἶναι).

peragrans Pæonium agrum atque Crestonicum, super amnem Chidorum, qui è Crestonæis initio sumpto, per terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ est supra Axium euoluitur. Hâc iter faciente Xerxe, leones impetum dederunt in camelos qui commeatum portabãt. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descẽdérũt, nullóque alio neque iumento neque homine tacto, in camelos grassati sunt. [a] Cuius rei causam admiror, quòd leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inuadẽdis camelis: quod animal nunquam antea nec experti fuerant illic, nec viderant. Sunt autem per ea loca leones multi, & boues agrestes prægrandibus cornibus, quæ ad Græcos veniũt. Leonum autem terminus est Abderorũ flumẽ Nestus, & Achelous, qui per Acarnaniam fluit. nã nemo aut ad auroram trans Nestũ vsquam gentium viserit leonem in Europa, aut trans Acheloũ ad Hesperum in reliqua continente: sed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Postquam autem Thermam venit Xerxes, ibi substitit, tantum maritimi spatii occupantibus castris quantum est ab vrbe Therma & Mygdonia vsquè ad confluentem Lydei & Haliacmonis, vbi agrũ Bottiæicum Macedonicúmque disterminant. In his locis statiua habuere barbari: quibus potantibus solus ex iis qui commemorati sũt amnibus Chidorus è Crestonæis fluens non suppetiit, sed defecit. Xerxes è Therma prospiciens Thessalicos mõtes, Olympum & Ossam præcelsæ magnitudinis, audiénsque in medio eorum anfractum angustũ esse, per quem fluit Peneus, & illic viã esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostiũ Penei inspiciundũ: quia superiorẽ viã tenẽti erat eundũ per Macedones supernè habitãtes ad Peræbos, præter Gonũ vrbẽ. nã hâc tutissimũ iter esse audiebat.

[a] Miror autem quî fieret vt leones à cæteris quidem abstinerent, camelos autem inuaderent: quod animal, &c.

ff. i.

Atque vt concupiuit, ita & fecit. itaque conſcensa naui Sidonia, (quâ ſemper cõſcendebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit ſignum cæteris nauibus proficiſcẽdi, relictis illic terreſtribus copiis. Eò poſtquã peruenit, oſtia Penei contemplantem ingens admiratio quum ſubiret, accitos viæ ductores interrogauit nunquid flumẽ poſſet auerti, vt alibi mare ingrederetur. Narratur autem Theſſalia quõdam lacus fuiſſe, vtpote concluſa vndique præaltis montibus. nam quod Theſſaliæ ad auroram ſpectat, id Pelion & Oſſa iunctis inter ſe radicibus præcludũt: quod ad vẽtum aquilonem, id Olympus: quod ad Heſperũ, id Pindus: quod ad meridiem & ventũ auſtrum, id Othrys: quod inter hos mõtes medium, id Theſſalia eſt, ita deuexa vt cùm alii frequẽtes amnes in eam defluant, tum hi quinque præcipui, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamiſus: qui è montibus Theſſaliã cingentibus in eam planitiem confluentes, per vnum anfractũ & eum arctum in mare euadũt, in vnam aquam omnes redacti: qui ſimulac confluentem fecerunt, Peneus retento ſuo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam, quum nondũ eſſet hic anfractus per quem flumina mearẽt, hos fluuios & præterea lacum Bœbeidẽ non fuiſſe nominatos quemadmodũ nũc, & tamen non minus quàm nũc fluxiſſe, ſed ſuis fluentis omnem Theſſaliam effeciſſe pelagus. Ipſi quidem Theſſali memorãt Neptunum feciſſe conuallem per quam meat Peneus, haud abſurdè ſentientes. qui enim arbitratur Neptunum terram quatere, & quæ terræmotu diducta ſunt, huius dei eſſe opera, ei cernenti hunc locum videtur Neptunus id feciſſe. nãque diductio illa mõtiũ (vt mihi videtur) terræmotus eſt opus. Xerxi autẽ interroganti nunquid alibi exirent in mare oſtia Penei, deductores ſui rẽ cõpertam habentes, Rex, inquiunt,

A ὡς δὲ ἐπεθύμησε, καὶ ἐποίεε ταῦτα, ἐσβὰς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τὴν ἀεὶ ἐσέβαινε ὁκόσα οἱ ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδησε σημήιον καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀναγεσθαι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο, καὶ ἐθηήσατο Ξέρξης τὴν ἐς Θεσσαλίην τοῦ Πηνειοῦ,

B ἐν θώματι μεγάλῳ ἐτέκετο. καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ, εἴρετο εἰ τὸν ποταμὸν ὅδε παλαιὸς ἐὼν τυγχάνει, ἑτέρῃ ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν. τὴν δὲ Θεσσαλίην λόγος ἐστὶ πᾶσαν παλαιὸν εἶναι λίμνην, ὥστε τε συγκεκλῃσμένην πάντοθεν ὀρεσι ὑψηλοῖσι οὔρεσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἠῶ ἔχοντα, τό τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὄσσα ἀποκλείει, συμμίσγοντα τὰς ὑπωρείας ἀλλήλοισι. τὰ δὲ πρὸς βορέω ἀνέμου, Ὄλυμπος· τὰ δὲ πρὸς ἑσπέρην, Πίνδος· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον, ἡ Ὄθρυς. τὸ μέσον δὲ τούτεων τῶν λεχθέντων οὀρέων ἡ Θεσσαλίη ἐστί, ἐοῦσα κοίλη· ὥστε ὦν ποταμῶν καὶ

C ἄλλων συχνῶν ἐς αὐτὴν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πηνειοῦ, καὶ Ἀπιδανοῦ, καὶ Ὀνοχώνου, καὶ Ἐνιπέος, καὶ Παμίσου· οἱ μὲν νυν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὀρέων τῶν περικλῃόντων τὴν Θεσσαλίην οὐνομα ζόμενοι, δι' ἑνὸς αὐλῶνος καὶ τούτου στενοῦ, ἔκροον ἔχουσι ἐς θάλασσαν, πρὸς συμμίσγοντες δὲ ὕδωρ πολλὸν ἐς τωὐτό· ἐπεὰν δὲ συμμιχθέωσι τάχιστα, εὐθὺς ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατακρατέων, ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους

D ποιέει ἐόντας. ὁ δὲ παλαιὸν λέγεται, οὐκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου, τοὺς ποταμοὺς τούτους, καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν Βοιβηίδα λίμνην οὔτε οὐνομάζεσθαι κατάπερ νῦν, ῥέειν τε σφέας ἔσω ἦσαν ἡ νῦν· ῥέοντας δὲ, ποιέειν τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλαγος. αὐτὰ μὲν νυν Θεσσαλοὶ φασι Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειός· εἰκότα λέγοντες. ὅστις γὰρ

E νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν σείειν, καὶ τὰ διεργῶντα σπάσαντα σεισμοὺς, τοῦ θεοῦ τούτου ἔργα εἶναι, καὶ ἐκεῖνο ἰδὼν, φαίη Ποσειδέωνα ποιῆσαι. ἔργον γὰρ δῆλον σεισμοῦ, (ὡς ἐμοὶ φαίνεται) ἡ διάστασις τῶν οὀρέων. ὁ δὲ κατηγεόμενοι, εἰρομένου Ξέρξεω εἰ ἔστι ἄλλη ἔξοδος ἐς θάλασσαν τὴν Πηνειῶ, ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως, εἶπον, Βασιλεῦ,

» πολεμίῳ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἐξήλασις ἐς A
» θάλασσαν κατήκουσα, ἀλλ' ἥδε αὕτη· οὕ-
» ρεσι γὰρ περιεσταφάνωται πᾶσα ἡ Θεσσα-
» λίη. Ἔρξεα δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς τοῦ-
» τα, Σοφοὶ αὐδρες εἰσὶ οἱ Θεσσαλοί. τοῦτ' ἀ-
» εσα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο, γνωσιμαχέ-
» οντες καὶ τἄλλα, καὶ ὅτι χώρῃσι ἄρσα εἴησι
» δυαίρετόν τε καὶ εὐχειάλωτον. νῦν γὰρ πρὸ-
» μὲν ὁρῆσθαι τὰ ἐμὲ μοῦνον ἐπειναι σφέων
» ὅτι τῇσι χώρῃσι, χώματι ἐκ τοῦ αὐλῶνος
» ἐκβιβάσαντα, καὶ περιτρέψαντα δι' ὧν B
» μοῦ ῥέει ῥέεθρον. ὥστε Θεσσαλίῃσι πᾶσαν
» ἔξω τῶν οὐρέων ἐστὶ βρυχέα γενέσθαι.

Ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλεύεω παῖ-
δας, ὅτι περ τοῖσι Ἑλλήνων ἐόντες Θεσσαλοὶ
ἔδοσαν ἑωυτοὺς βασιλέϊ, δοκέων ὁ Ξέρξης
ἀπὸ πάντας σφέας τοῦ ἔθνεος ἐπαγγέλλε-
σθαι φιλίην. εἰπὰς δὲ ταῦτα, καὶ θωσάμενος,
ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην. ὁ μὲν δὴ πε-
ρὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς. τὸν γὰρ
δὴ οὖρος ὁ Μακεδονικὸν ἔσχε τῆς στρατιῆς C
διατμήσας, ἵνα τοῦτο διεξίῃ ἅπασα ἡ στρα-
τιὴ ἐς Περαιβούς. ἐν τούτῳ δὲ κήρυκες οἱ ἀπο-
πεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα ὅτε γῆς αἴτησιν, ἀπίκεσαν, οἱ μὲν, κενοὶ, οἱ δὲ, φέροντες γῆν
26) τε καὶ ὕδωρ. τῶν δὲ δόντων τοῦτα ἐγένοντο
οἵδε, Θεσσαλοὶ, Δόλοπες, Ἐνιῆνες, Περαιβοὶ, Λοκροὶ, Μάγνητες, Μηλιέες· Ἀχαιοὶ οἱ
Φθιῶται, καὶ Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ,
πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων. ὅτι τού-
τοισι οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὅρκιον, οἱ ὦ βάρβα- D
ρε πόλεμον ἀφόρμητοι. ὁ δὲ ὅρκιον ὧδε εἶχε·
» Ὅσοι τῶν Πέρσῃ ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς, Ἕλ-
» λησι ἐόντες, μὴ ἀναγκασθέντες, καταστά-
» ντων σφι τῶν πρηγμάτων, τούτους δεκα-
» τεῦσαι τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ. τὸ μὲν δὴ ὅρ-
κιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι.

Ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ ἀπέ-
πεμψε Πέρσης ἐπὶ γῆς αἴτησιν κήρυκας,
τῶν δὲ εἵνεκα· πρότερον Δαρείου πέμψαν-
τος ἐπὶ σφέων τοῦτο, οἱ μὲν αὐτέων, τοὺς αἰτέον- E
τας ἐς τὸ βάραθρον, ἐσήϊσαν ἐμβαλόντες, ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐκ τούτων φέρειν τῷ βασιλέϊ. τοῦτέων μὲν εἵνεκα οὐκ ἀπέπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας. ὅτι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας σινώμενα ἀνεβλάστησε γῆ καὶ

nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm iste hîc. cuncta enim vndique montibus redimita Thessalia est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur, Solertes sunt viri Thessali, qui suæ sibi imbecillitatis cōsci, iampridem cùm alia præuiderunt, tum verò hoc, quòd regionem habeāt facilem occupatu, & maturè expugnabilem. Solum enim hoc esse negotiū, flumen, obstructo anfractu, auersóque alueo per quē meat, in eorum terram inducere, à quo omnis Thessalia præter mōtes aquis obduceretur. [a] Hæc ita se habere Xerxes apud filios Alei dixit, quoniam Thessali è Græcis principes regi sese tradiderant, ratus id illos per totā nationē diuulgaturos. Hoc loquutus, & locum contēplatus, Thermam renauigauit. Vbi complures dies circa Pieriam est cōmoratus (nam montem Macedonicū, vt illac in Peræbos omnis trāsiret exercitus, tertia eius pars repurgabat) eodem [b] legati qui dimissi in Græciam fuerant ad terram petendam, regressi sunt partim inanes, partim terram & aquam afferētes. Quam qui dederunt eorum, hi fuere, Thessali, Dolopes, Enienses, Peræbi, Locri, Magnetes, Melienses, Achæi, Phthiotæ & Thebani, cæterique Bœoti præter Thespiēses & Platæenses: [c] cum quibus ii Græci *Perabi* percussērant fœdus qui bellum aduersus barbarū sumpserant. fœdus autem ita habebat: Quicúque Græci se dedidissent Persæ, non adacti necessitate, [d] eorum decimū quenque, rebus bene cōstitutis, se deo qui Delphis est, deuoturos. Ita apud Græcos iusiurādum se habebat.

a Hæc autē quæ dicebat, ad Aleuę liberos spectābat, quòd quū Thessali essent, primi inter Græcos regi se tradidissent, existimabátque Xerxes illos à tota natione amicitiam *vel confœderationem* sibi spondere. *Id est, Hæc autē dicebat de Thessalū ratione habita illius quod Aleuada fecerant. Sperabat enim totam nationem factum illorū imitaturam.*

b Caduceatores

c Aduersus quos ii Græci percussērunt fœd.

d Hos, reb. bene constit. ad soluēdam deo Delphicio decimam digere. *Potest tamē & paulo aliter exponi διακοσμ.*

Xerxes autem neque Athenas neque Spartam legatos terram petitū miserat, ob id quòd quos antè Darius ad hoc ipsum misisset, eorum alios isti in barathrū, alios in puteum deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquā ferre ad regē. Hac de causa nullos illuc ad petendū misit. Et Atheniēsibus quidē, quòd ita [e] legatos tractarit, quid triste cōtigerit

e Caduceatores

non queo dicere, nisi quòd eorũ solum cum vrbe vastatum est: quod tamen ipsum non ea causa suspicor contigisse. Lacedæmoniis verò ira Talthybii, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. est autem Spartæ Talthybii templum, cum eius posteris qui Talthybiadæ nominantur, quibus honos[a] legationis Spartanorum semper tribuitur. Itaque post eã rem Spartiatæ, quum læta exta eis non essent, idque diu cõtingeret, pertæsi huius calamitatis Lacedæmoniorũ, cœtu frequenter coacto hoc edictum proposuere, siquis Lacedæmoniorum vellet pro Sparta occumbere. Tunc Sperthies Aneristi & Bulis Nicolai filius, viri Spartiatæ, & natalib[9] & opibus inter primos, vltro se obtulerunt ad satisfaciẽdum sua pœna Xerxi Darii filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiatæ tanquã morte obituros, miserũt ad Medos. Digna admiratione cùm hæc audacia horũ virorum, tum verba ab eis habita. nam Susa tendẽtes, ad Hydarnẽ Persam Asianæ oræ maritimæ præfectũ venerunt: qui eos hospitaliter munificéque acceptos, his verbis interrogauit, Viri Lacedæmonii, quid *ita* respuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo statu quàm scit honore prosequi rex viros egregios, [b] vos itidem honoraturus si vos ipsi ei dederitis. Videamini modò apud eum viri egregii: quoniam singuli vestrum rege donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respondentes, Hydarnes, inquiunt, non ex æquo consilium tuum ad nos spectat atque ad te, qui conditionis quam suades expertus es, nostræ inexpertus. nam eã quidem nosti: libertatem autem nõdum expertus es, vtrum sit dulcis an non. quæ si tibi experta foret, nõ vt hastis sed vt securibus pro ea dimicaremus, nobis suaderes. Hæc Hydarni respondẽrũt. Deinde verò vt ascenderunt Susa, & in cõspectum regis venerunt,

a Obeundorum præconiorum ex Sparta.

b Sic & vos, si regi vos tradatis, ab illo singuli (quippe qui magnã de vestra fortitudine opinionem conceperit) principatum *alicuius* nationis Græcæ sitis consequuturi. Ad quæ illi respondẽtes, Hydarnes, inquiunt, nõ das nobis par vtrinque consilium tu enim qui nobis consilium das, vnum expertus es, alterũ nequaquã. nam seruus esse didicisti, at libertas dulcis sit nécne, fiondum es expertus. Si enim illam expertus esses, non vt hastis, &c. *Illud ὰν ἐδίδου, & c. potest & ita verti, Non paris vtrinque rationem das nobis consilium. q. d. Quum suades nobis vt cõditionem tuam nostram anteponamus, res duas inter se comparas non tibi æqualiter notas. Illud autem ὁρᾷς potest etiam verti Cernis, & fortassẽ melius.*

Οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηώθη. ἀλλὰ τοῦτο οὐ δι' ἐμὲ τοῦτο τιμωρέω δοκέω γὰρ ἔμοιγε. εἴσι δ' ὧν Λακεδαιμονίοισι μᾶλλον κατέσκηψε Ταλθυβίου τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου ἱρόν. εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου, Ταλθυβιάδαι καλεόμενοι, τοῖσι αἱ κηρυκηίαι αἱ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι γέρεα δίδονται. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖσι Σπαρτιήτῃσι καλλιερήσαντι θυομένοισι οὐκ ἐδυνάατο τὸν ὁρκ' ὅτι χρόνον συχνὸν ἐκπορίσαι. ἀχθομένων δὲ καὶ συμφορῇ χρεωμένων Λακεδαιμονίων, ἀλίης τε πολλάκις συλλεγομένης, καὶ κήρυγμα ποιεύντων, εἴ τις βούλοιτο Λακεδαιμονίων ἀντὶ τοῦ Σπερθίεω ἀποθνήσκειν, Σπερθίης τε ὁ Ἀνηρίστου καὶ Βούλις ὁ Νικολάεω, ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσει τε γενόμενοι οὐ κατὰ μοῖρα καὶ πλούτῳ ἐνισχύοντες ἐς τὰ μάλιστα, ἐθέλοντες ὑπὲρ δίκης ποινὴν τίσαι Ξέρξῃ τῷ Δαρείου κήρυξι τοῖσι ἐν Σπάρτῃ ἀποκτείνασι, οὕτω Σπαρτιῆται τοῦτον ὡς ἀποθανούμενον ἐς Μήδους ἐπεμψαν. αὐτῶν τε ἡ τόλμα τούτων τοῦ ἀνδραγαθήματος ἀξίη, καὶ τάδε μᾶλλον τούτοισι τὰ ἔπεα. προβουλόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα, ἀπικνέονται παρὰ Ὑδάρνεα. ὁ δὲ Ὑδάρνης ἐὼν μὲν ἡμῖν ξεῖνος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν παραλασσιτέων ἀνδρῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ· ὃς σφέας, ξείνια μὲν ἡδέως, εἰσίζας, ξείνιζων δὲ, εἶρετο τάδε, Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλέι φίλοι γενέσθαι; ὁρᾶτε γὰρ ὡς ἔστι βασιλεὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς τιμᾶν, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρήγματα ἀποβλέποντες· ὥστω δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δοίητε ὑμέας αὐτοὺς βασιλέι, (δεδόξαται γὰρ παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἄνδρας τοὺς ἀγαθοὺς) ἕκαστος ἂν ὑμέων ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος, δόντος βασιλῆος. τοῦτα μὲν οὐ πεπείκεσαν τάδε, Ὑδάρνεα, οὐκ ἴσον γινόμενα ἡ συμβουλίη ἡ ἐς ἡμέας τείνουσα. τὸν μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλεύεις, τοῦ δὲ ἀπείρεος ἐών. ὁ μὲν γὰρ δοῦλος ἐὼν ἐλευθερίης ἐπειρήθη, οἵη τίς ἐστι γλυκύ, οὐκ εἰ μή. εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαο, οὐκ ἂν δέεσι συμβουλεύοις ἡμῖν περὶ αὐτῆς μαχέσασθαι, ἀλλὰ καὶ πελέκεσι. τοῦτα μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψατο. ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα, καὶ βασιλέι ἐς ὄψιν ἦλθον,

πρῆτα μὲν, τὴν δορυφόρων κελευόντων, καὶ ἀναγκαζόντων σφι προσφερόντων προσκυνέειν βασιλέα προσπίπτοντας. ὡς ἔφασαν, ὠθεόμενοι ἐς αὐτέων ὅτι κεφαλὴν ποιήσειν τοῦτο οὐδαμοῖ. ἔστε γὰρ σφι ἐν νόμῳ τοῦτο ἦν, θεοπρεπέα προσκυνέειν, οὔτε κῆ τοῦτο ἦκον. ὡς δ' ἀπεμαχέσαντο τούτῳ, δεύτερα σφι λέγουσι τάδε, ὧδε λέγοντες τοιάδε ἐχόμενα, Ὦ βασιλεῦ Μήδων, ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι ἀντὶ τοῦ ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένου κήρυκος, ποινὴν ἐκείνου τίνοντας, λέγουσι ταῦτα, Ξέρξης τοῦ μεγαλοφρονεστέρης, οὐκ ἔφη ὁμοίους ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι κείνους μὲν γὰρ συγχέαι τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα, ἀποκτείνοντας κήρυκας· αὐτὸς δ', τὰ ἐκείνοισι ἐπιπλήσειν, ταῦτα οὐ ποιήσων, οὐδὲ αὐτὸς ἀποκτείνας ἐκείνους, ἀπολύσω Λακεδαιμονίους τῆς αἰτίης. οὕτω ἡ Ταλθυβίου μῆνις, καὶ τοῦτο ποιησάντων Σπαρτιητέων, ἐπαύσατο τε παραυτίκα, καὶ περ ἀποδοκησάντων ἐς Σπάρτην Σωσθενέος τε καὶ Βούλιος. χρόνῳ δ' μετέπειτα πολλῷ ἐπηγέρθη τε τὴν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, ὡς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι. ἔτό μοι δοκέει τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι. ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις, οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ ὀξηλάθη, τὸ δίκαιον οὕτω φέρει· τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς παῖδας τῶν ἀνδρῶν τουτέων τε ἀναιτίων πρὸς βασιλέα ὀξηλαθῆναι μῆνιν, ἐς Νικόλαόν τε τὸν Βούλιος, καὶ ἐς Ἀνήριστον Σπαρτιήτεω, ὡς εἶλε ἁλιέας οὗτος ἐκ Τίρυνθος, ὁλκάδι κατὰ πλόους πλήρεϊ ἀνδρῶν, δῆλον ὧν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα οὐκ τῆς μήνιος. οἱ δὲ περιφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, προδοθέντες δ' ὑπὸ Σιτάλκεω τοῦ Τήρεω, Θρηίκων βασιλῆος, καὶ Νυμφοδώρου τοῦ Πύθεω ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω, ἁλόντες καὶ βιασθέντες τὴν Ἑλλησπόντου, καὶ ἀπαχθέντες ἐς τὴν Ἀττικήν, ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων. τοῦ δὲ αὐτέων, καὶ Ἀνήριστος ὁ Ἀδειμάντου, Κορίνθιος ἀνήρ. ταῦτα μὲν νυν πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον ἐγένετο τοῦ βασιλέος πόλου.

Ἐπαινέω δὲ ὅτι μὲν πρότερον λόγον. ἡ δὲ στρατηλασίη ἡ βασιλέος οὐδὲν μὲν εἶχε ὡς ὅπ' Ἀθηναίους ἐλαύνει, κυμήνατο δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα.

principio iubentibus satellitibus ac vim afferentibus vt procumbentes regem adorarent, [a]& per capita eos ad id agẽdum impingentibus, negauerũt se vnquam id esse facturos. neque enim sibi esse consuetudinem hominem adorandi, neque se ad id veniſse. Posteaquam autem in hoc repugnauerant, secundo loco hæc & his similia dixere, Rex Medorũ, nos miserunt Lacedæmonii ad luendam pœnam pro iis [b] legatis qui Spartæ interiere. Hæc istis dicentibus, Xerxes præ magnanimitate negauit se fore Lacedæmoniis similẽ. illos enim interimẽdis legatis ius omnium hominum confudisse: se verò quod illis exprobraret, id non esse facturum: neque, eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturũ. Hac re per Spartiatas gesta, impræsens ira Talthybii cessauit: etsi Spartam reuersis Sperthie & Bule, [c] longo deinde tempore interiecto excitatum est inter Peloponnenses & Athenienses bellum, vt Lacedæmonii aiũt. quod mihi diuinitus maximè videtur esse gestum: quia ira Talthybii nuntios corripuerit, nec prius quieuerit. Quòd autem ira inciderit in eorum qui ad regem ascenderunt filios, Nicolaum Bulis, & Aneristum Sperthiei filiũ, qui piscatores Tirynthios in naui oneraria plena viris nauigãtes cepit, manifestum est apud me diuinitus id factum esse, ex ira dei: quòd nuntii qui in Asiam à Lacedæmoniis mittebãtur, proditi à Sitalce Tirei filio Thracũ rege, & à Nymphodoro Pythei filio viro Abderita, excepti sunt iuxtà Bisantem quæ est in Hellesponto, & adducti in Atticam, ab Athenienſibus necati sunt: cúmque iis Aristeas, Adimanti filius, Corinthius. Verùm hæc multis post regis expeditionem annis gesta sunt.

Quæ expeditio (vt ad superiorẽ orationẽ redeã) nomine quidẽ tẽdebat cõtra Athenas, re tamen vera cõtra cunctã Græciã.

[a] Negauerũt se, vel si in caput protruderentur, hæc vllo modo facturos. *Aliquoqui phrasis illa Præcipistem dari significat. Eo autem sensu quem Valla sequutus est, videtur dicturus fuisse potius Herodotus, καὶ ἀνάστην. προσφερόντων, καὶ ὅτι κεφαλὴν αὐτοὶ ὠθεόμενοι. Sed alteri sensui videtur aptius fore οὐδὲ ὠθεόμενοι.*

[b] Caduceatoribus

[c] Sed longo post tempore rursum excitata fuit in bello Peloponnesiorum & Athẽnienſium, vt Laced. aiunt. quod mihi diuin. m. cõtigisse videtur. Talthybii enim iram in nuntios incubuisse, nec cessauisse priusquã discessissent, *qui ad luendã pro illis pœnam mitte bantur*, id equitas postulabat: (*Gall. ad Gerbum, Le droict le portoit ainsi*) at verò ingruisse illam in eorum filios qui ad regem ob irã illam ascenderãt, Nicolan Bulis, *&c. Sed non videtur mendo vel potius mendis carere totus hic locus. præsertimque illud* ἔξηλθε, *pro quo* ἐξήλασον *lego. eo sensu quem hic indicauimus, qui tamen nec ipse mihi satisfacit.*

Eam diu ante Græci quum audissent, non perinde omnes affecti sunt. nam ii qui terram & aquam dederant Persæ, fiduciam animo præsumebant tanquam nihil ingratum passuri à barbaro: qui non dederant magno in metu versabãtur. quippe quum nulla tanta classis esset in Græcia quæ posset excipere inuadẽtem, præsertim pleriſque bellum detrectantibus, & libenter ad partes Medorum inclinãtibus. Hoc ego loco necesse habeo ferre sentẽtiam apud multos quidem homines inuidiosam, * non tamen quod mihi videtur verum dissimulabo: an Athenienses formidantes periculum quod impendebat, patriam deseruissent: an, non deserentes, sed permanentes sese dedissent Xerxi; nihil omnino aduersus regem in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xerxi: atque hæc in cõtinẽti gesta essent: an etiam multæ loricæ essent muris inductæ à Peloponnensibus per Isthmum: an proditi à sociis Lacedæmonii, iisque non voluntariis, sed per vrbes à classe barbara occupatis, ac deserti fuissent: desertique & magna oppera aggressi, generose occubuissent: an hæc passi essent: an, priusquam viderent alios Græcos cum Medis sentientes, cum Xerxe depacti essent: atque ita vtrinque sub Persis Græcia fuisset. Nam murorum apud Isthmum loricatorum quænam vtilitas fuisset rege mari potiente, à nemine quiui audire. Nunc autem siquis Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat, profectò non aberrauerit à vero. nã vtrò se illi applicassent, hæ partes erant præponderaturæ: quum verò prætulerint Græciam præstare liberam, nimirum ipsi fuere qui quicquid Græciæ reliquũ erat cum Medis non sentiens exercerunt: quique secũdum deos, regem repulerunt. Ac ne oraculis quidem horrendis ac terribilibus, quæ à Delphis veniebant, inducti ad Græciam deserẽdam fuerũt, sed perſistẽtes cõstituerũt excipere hostẽ sua inuadentem. Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ παμείναντες, ἀνέχρυζε τὸν θεὸν τὰ τὴν χώρην δέξασθαι.

* Nõ tamẽ quod mihi ver. esse vid. ſubticebo.

A πεῦθανόμενοι δὲ ταῦτα τοῖσι πολλοῖσι τῶν Ἑλλήνων, οὐκ ἐν ὁμοίῃσι πόνοισι ἐποιεῦντο, οἱ μὲν γὰρ αὐτέων δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ τῷ Πέρσῃ, εἶχον ἀφροσύνως οὐδὲν πεισόμενοι ἀνάξιον τοῖς τῷ βαρβάρου· οἱ δὲ οὐ δόντες, ἐν δείματι μεγάλῳ καὶ τέως ἦσαν, ἅτε οὔτε νεῶν ἐουσέων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιομάχων δίκεσθαι τὸν ὑπόντα, οὔτε βουλομένων τῶν πολλῶν αὐτάσθεσθαι τὸν πόλεμον, μᾶλλον δὲ τῶν τὰ πλείστων θυμῶν. ἐν ταύτῃσι ἀναγκαίη ἐξέρχεται γνώμῃσι ἀποδέξασθαι, B ὑποφόνιον μὲν τοῖς τὴν πλεόνων αἰδεσθέντων, ὅμως δὲ, τῇ γέ μοι φαίνεται εἰπεῖν ἀληθέϊ, οὐκ ὑποκρύψω. Οἱ Ἀθηναῖοι καταρρωδήσαντες τὸν ὑπόντα κίνδυνον, ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, καὶ μὴ ἐκλιπόντες, ἀλλὰ μείναντες, ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ξέρξῃ κατὰ τὴν θάλασσαν, οὐδαμοῦ αὐτὸν ἐπειρῶντο αὐτοῦ μένοι βασιλεῦ. εἰ τοίνυν καὶ κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἐν ποιοῦτο Ξέρξῃ, καὶ κατά γε αὐτὴν ἦν πεῖραν τοιάδε ἐφέρετο· εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων C κιθῶνες ἦσαν ἐλληνομένοι ἀπὸ τῆς Πελοποννησίοισι, τοῖσι δόντες αὐ Λακεδαιμόνιοι ἐκόντων τῶν συμμάχων οὐκ ἐκόντων, ἀλλ' ἐπ' ἀναγκαίης, κατὰ πόλις ἁλισκομένων ἐπὶ τὸ ναυτικὸν στρατεύεσθαι βαρβάρου, ἐμισωθησαν. μισωθέντες δὲ αὖ, καὶ ἀποδεξάμενοι ἔργα γενναῖα, ἀπέθανον γενναίως. ἦ ταῦτα αὖ ἔπαθον, ἢ τοῖσι τῆς, ἐρῶντες αὖ καὶ τοῦ ἄλλους Ἕλληνας μηδίζοντας, ὁμολογίῃ αὖ ἐχρήσαντο τοῖς Ξέρξεα. καὶ οὕτω αὖ ὅτι ἀμφότερα ἡ Ἑλλὰς ἐγένετο ἐπὶ τὸ Πέρσῃσι. τὴν γὰρ ὠφελίην τὴν τῶν τειχέων τῶν ἀπὸ τῆς Ἰσθμοῦ ἑλληνομένων οὐ δυνάμην πυθέσθαι ὅτεω αὖ ἐών, βασιλέως ὑπερβαλόντος τῆς θαλάσσης· νεῶν δὲ Ἀθηναίους αὖ τις λέγων σωτῆρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, οὐκ αὖ ἁμάρτοι πάλητες. ὅτι γὰρ ὁκότερα τῶν πραγμάτων ἐτράποντο, τοῦτο ῥέψειν ἔμελε· ἐλόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐλευθέρην, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν τὸ λοιπὸν ὅσον μὴ ἐμήδισε, αὐτοὶ οὗτοι ἔσαν οἱ ἐπεγείραντες, καὶ βασιλῆα μετὰ γε θεοὺς ἀνωσάμενοι. ὅ δὲ σφέας χρησθεὶς φόβῳ ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν, καὶ ἐς δείμα βαλόντα, ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν

πέμψαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, χρησομένους εἰ ἄρα ἔσοιτο ἔτι μιν.
καὶ σφι ποιήσασι τάδε ἦν τὰ νομιζόμενα, ὡς δὲ μεγάθει ἐσελθόντες ἵζοντο, χρᾷ
271 ἡ Πυθίη, τῇ οὔνομα ἦν Ἀρισονίκη, τάδε,
Ὦ μέλεοι, τί κάθησθε; λιπὼν φύγε πάτρια γαῖης
Δώματα, καὶ πόλιος τρηχεῖαν ἄκρην καὶ ἕλικα.
Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,
Οὔτε πόδες νέαται, οὔτ' ὦν χέρες, οὔτε τι μέσσης
Λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει. κατὰ γάρ μιν ἐρείπει
Πῦρ τε καὶ ὀξὺς Ἄρης, συενηγὺς ἅρμα δι' ὤκων.
Πολλὰ δὲ καλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοὐ τὸ σὸν οἶον
Πολλοῖς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει,
Οἵ που νῦν ἱδρῶτι ῥεούμενοι ἑστήκασι,
Δείματι παλλόμενοι. κατὰ δ' ἀκροτάτης ὀροφοῖσι,
Αἷμα μέλαν κέχυται, τοεῖόδε κακότητος ἀνάγκας.
Ἀλλ' ἴθι μὴν ἔξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ὅτι κάρτα θυμόν.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι, συμφορὴ τῇ μεγίστῃ ἐχρέωντο. προβάλλονται δὲ σφέας αὖθις αὐτῶν τῶν κακοῦ τῶν κεχρησμένου, Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου τῶν Δελφῶν αἰνήρ δόκιμος ὁμοίως τε μάλιστα, συνεβούλευε σφι ἱκετηρίας λαβοῦσι, δεύτερα αὖτις ἐλθόντας χρᾶσθαι τὸ χρηστήριον ὡς ἱκέτας. πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ λέγουσι, Ὦ ἄνα, χρῆσον ἡμῖν ἀμείνονά τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεὶς τὰς ἱκετηρίας τὰς δὲ τὰς τοι ἥκομεν φέροντες. ἢ δ' οἳ ἀπιμὲν ἐκ τοῦ ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῆδε μενόμεν, ἕστ' ἂν ἐς τέλος τύχωμεν. ταῦτα λέγουσι ἡ Πυθίη δεύτερα τάδε,
Οὐ δύναται Παλλὰς Δία Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,
Λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.
Σοὶ δὲ τόδ' αὖτις ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσας.
Τῶν ἄλλων γὰρ ἁλισκομένων ὅσα Κέκροπος οὖγος

A Siquidem cõsultoribus Delphos missis, vti oraculo volebant: hisque factis apud templum quæ ritus postulabat, ædē ingressi consederunt. Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice, ita respōdit,
Quid miserāde sedes populus? fuge ad extima terræ,
AEdibus & a globida deserta collibus vrbis.
Nam caput & corpus minimè sincera manebunt,
Extremive pedes poterūt superesse manúsve,
B *Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet.*
Et Mars acer equis vrgens b Asiagena curru.
Atque alias pleraque, tuas c non solius arces:
Permultáque deūm sauis dabit ignibus ædes,
Quas ego præuidi iam nūc sudore d madentes,
Atque metu tremere, & de laqueāribus altis
Nigrantem cogente malo manare cruorem:
C *Ite sed ex adyto, atque malis effundite mentem.*
His auditis Athenienſium consultores maximo sunt mœrore affecti. quibus inter sese agitantibus tam triste responsum, Timon Androbuli filius, vir apud Delphos illustris suasit e hæc fere, vt sumptis oleæ ramis de integro reuerterentur ad consulēdum suppliciter oraculū. Obtēperantes ei Atheniēses dixere, O princeps, redde nobis oraculum melius de patria, in honorē horum f palmitum, quos gestantes ad te venimus. alioqui hinc abs te non abituri sumus, sed in hoc adyto ad obitum vsque permānsuri. Hæc dicentibus, antistes iterum hoc modo respondit,
Pallas Olympia cum multis hortatibus vsa,
Et precibus blandita Iouem placare nequiuit,
Hoc tibi fabor item respōsum, adamanti propinquans:
E *Nā captis reliquis quæ limes Cecropis ora*

a *Pro, Globosa, id est, rotunda.*
b *Legit aσηγὺς, pro συεηγὺς. & pro ablatiuo, curru, reponendus videtur accusatiuus, currū, vt hæc Græcis respondeāt. tunc autem fuerit Asiegena dictum pro Asiegenem, vt siquis ex Omigenus faciat accusatiuum Omigena pro Omnigenem.*
c *Recte legit τὰ σὰν, pro quibus in Vulg. edit. habetur τὸσον.*
d *Madere.*
e *Videtur phrasis Græca ὁμοίως τε μάλιστα respondere potius Latinæ, Vt qui maximè. Vt sit, Vir illustris, Vel potius, Vir spectatus, Vt qui maximè. Vt illa verba Græca cum δόκιμος iungātur, non cum συνεβούλευε.*
f *Oliuæ palmitam. Non tamen simpliciter inuenīa sunt oliuæ palmites, sed q.d. sup plicatorij palmites oliuæ.*

Intus habet, quodcunque facer penetrale Citharon,
Iuppiter è ligno muris Tritonida donat:
Qui soli inuicti tibi sint natisque saluti.
Tu verò aduentum peditúmque equitúmque quietus,
Terrestréque acies ne præstolare: sed hosti
Terga dato, vel si tibi fors erit obuius vsquam,
Diuina ô Salamis mulierum pegnora perdes,
Vsquam vel Cerere sparsa, coeúte vel vsquam.

Hæc legati, vt erant, ita arbitrati prioribus mitiora: postquam cõscripserunt, Athenas rediere, reuersique ad populum recitauere: & quum aliæ multæ sententiæ essent oracului interpretantiũ, & eæ plurimùm perplexæ, quidã è maioribus natu dixere, videri sibi deum respondere saluã fore arcem. olim enim Atheniẽsium [a] arcem præseptam vallo fuisse. & ii quidem interpretabantur vallum esse hunc ligneum murum. Alii verò dicebant deum significare naues: eásque cæteris omissis ædificari iubebant. [b] Verùm eos qui aiebant, naues esse ligneum murum, fallebant, *vel Cerere sparsa, coeúte vel vsquam.* Circa hos versus cõfundebatur eorum sententia qui classem volebant esse ligneum murum. ná qui oraculum interpretabãtur, in eam sententiam accipiebant, fore vt ipsi instructa classe ad Salaminem pugna nauali succumberent. Erat autem inter Athenienses quidam qui in primores recẽs peruenerat, [c] nomine Themistocles, Neoclis filius, qui negabat interpretes omnia rectè cõiectare: [d] quòd diceret, Si clades quæ prædicitur, ad Atheniẽses spectaret vllo modo, non ita placidè nobis deum fuisse respõsurum, sed sic, O Salamis misera, pro eo quod dixit, ó diuina Salamis: si circa eam sui incolæ forent oppetituri. Sed rectè coniectantibus sentiendum à deo contra hostes editum esse oraculum non aduersus Athen. edidisse

a Arx circumsepta vallo erat.

b Sed eorũ sententiam qui dicebant naues illum esse murũ ligneũ, euertebant hæc duo postrema quę Pythia dixerat, Diuina at Salamis muliebria pignora perdes, Vsquam vel Cerere sparsa, coeúte vel vsquã. Circa hæc carmina confutabantur *inquam* eorum sententiæ qui naues illum esse murum ligneum dixerant. Siquidem oraculorum interpretes illa in hunc sensum accipiebant, fatale sibi esse circa Salaminẽ superari, instructa pugna nauali. Erat autẽ inter Ath.

c Cui nomen quidẽ erat Themistocles, sed vocabatur Neoclis filius. Is negabat, *&c.*

d Talia dicens, Si ad Athenienses spectaret illud carmen, non videtur mihi tam mite responsum redditurus deus fuisse, sed pro eo quod dixit Diuina at Salamis, dicturus fuisse At Salamis misera, si quidem circa ipsam sui incolæ essent oppetituri. Illi igitur qui rectè coniectaret, (*id est, Illius igitur iudicio qui, &c.*) deũ aduersus hostes hoc oraculum non aduersus Athen. edidisse

A Ἔντὸς ἔχει, κευθμῶν τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο,
Τεῖχος τειχήμει ξύλινον διδοῖ εὐρυόπα
Ζεύς
Μοῦνον ἀπαρθήσειν τελέθειν, τό σε τέκνα τ' ὀνήσει.
Μὴ δὲ σὺ γ' ἱπποσόαισιν τε μυθήσῃ καὶ πεζῶν
ἰόντων
Πολλὸν ἀπ' ἠπείρου φρατόν, ἴσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν,
Νῶτον ὀπιστρέψας, ἐπὶ τοι κατὰ καίνιος ἔσῃ.
B Ὦ θεῖα Σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
Ἤ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης.
Ταῦτά σφι (ἠπιώτερα γὰρ τῶν ὕστερον καὶ ἐμοὶ καὶ ἐδόκεε εἶναι) συλλεγομένοισι ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς Ἀθήνας. ὡς δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελον ἐς τὸν δῆμον, γνώμας πολλὰς καὶ ἄλλας ἐγίνοντο, διζημένων δὲ μαντήιον, καὶ αἵδε σύνεσηκυῖαι μάλιστα. τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι, δοκέειν σφι τὸν θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι περιέσεσθαι. ἦν γὰρ ἀκρόπολις τοπάλαι τῶν Ἀθηναίων ῥηχὸς ἐπέφερκτο. C οἱ μὲν δὴ κατὰ τὸν φράγμον, συνεβάλλοντο τοῦτο ὃ ξύλινον τεῖχος εἴη. οἱ δ' αὖ ἔλεγον τὰς νέας σημήνειν τὸν θεόν, καὶ σφέας πρὸς τοῦτο παρατέσσεσθαι ἐκέλευον, τὰ ἄλλα ἀπιέντας. ὅτε ὦν δὴ τὰς νέας λέγοντας εἴη ὁ ξύλινος τεῖχος, ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ τελευταῖα ῥηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης, Ὦ θεῖα Σαλαμὶς, ἀπολεῖς δὲ σὺ D τέκνα γυναικῶν, Ἤ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἢ συνιούσης. κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα συνεχέοντο οἱ γνώμας τῶν Φαληρέων τὰς νέας ὁ ξύλινος τεῖχος εἴη. οἱ γὰρ χρησμολόγοι τοῦτο τοῦτο ἐλάμβανον, ὡς ἀμφὶ Σαλαμῖνα δεῖ σφέας ἐναυμαχέειν, ναυμαχίην προεσκευασμένους. ἦν δὲ τῶν τις Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς τοὺς νεωστὶ πρώην, παρ' οὐδὲν ἄγαν μάλ' εἶναι Θεμιστοκλέης, παῖς δὲ Νεοκλέος ἐκαλέετο. οὗτος ὦν οὐκ ἔφη πάντῃ ὀρθῶς E τοὺς χρησμολόγους συμβάλλεσθαι, λέγων τοιάδε, Εἰ ἐς Ἀθηναίους εἶχε ὅδε ἔπος εἰρημένον ἐὸν κως, οὐκ ἂν οὕτω μοι δοκέει ἠπίως χρησθῆναι, ἀλλὰ ὦδε, Ὦ ἀθλίη Σαλαμὶς, αὐτὴ δ', Ὦ θεῖα Σαλαμὶς εἰπέρ γε ἔμελλον οἱ οἰκήτορες ἀμφ' αὐτῇ τελευτήσειν. νῦ-

λαὶ γὰρ ἐς τοὺς πολεμίους τῷ θεῷ εἰρῆσθαι ὃ χρηστήριον, συλλαμβάνοντι κατὰ τὸ ὀρ-

272

τῶν ἐδόξαν

γὸν, ἀλλὰ σὸν ἐς Ἀθηναίους. Θεμιστοκλέης μὲν ὦν ἀνὴρ ἐκ τοιούτων ἐμηχανᾶτο ναυμαχήσειν σφέας συνεβούλευε, ὡς τούτου ἐόντος τοῦ ξυλίνου τείχεος. Τούτῳ Θεμιστοκλέος ἀποφαινομένου, Ἀθηναῖοι τῶν τότε σφι ἐγνωσμένων αἱρετώτερα ἐδόκεε μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων, οἳ οὐκ ἐῶν ναυμαχίῃ ἀρτᾶσθαι. Ὃ δὲ συμπάσῃ μὲν, οὐδὲ χεῖρας ἀπαείρεσθαι, ἀλλὰ συλλιπόντας χώρην τὴν Ἀττικὴν, ἄλλην τινὰ οἰκίζειν. ἑτέρῳ τε Θεμιστοκλέι γνώμην ἐμισθοῦτο τούτῳ ἐς χρηὸν ἐλθεῖν, ὅτε Ἀθηναίοισι, ἐκ μεγάλων χρημάτων μεγάλων ἐκ τῶν κοινῶν, τὰ ἐκ τῶν μεταλλων σφι ἐγένοντο ἐπὶ Λαυρείου ἔμελλον λαμβάνεσθαι ἑκάστῳ δέκα δραχμαί, τότε τε Θεμιστοκλέης ἀπέτρωσε Ἀθηναίους, τῆς διαρρέσιος ταύτης παυσαμένους, νέας τουτέων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι δυκοσίας ἐς τὸν πόλεμον, τὸν ἐπὶ Αἰγινήτας λέγω. Οὐδὲ γὰρ ὁ πόλεμος συρὰς, ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκάσας θαλασσίοις γίνεσθαι Ἀθηναίους. αἱ δὲ ἐς Ὃ μὲν ἐποιήθησαν, οὐκ ἐχρήσθησαν, ἐς δέον δὲ ἄλλῳ τῇ Ἑλλάδι ἐγένοντο. αὗται τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐποιηθεῖσαι ὑπῆρχον, ἑτέρας τε ἔδεε ἐπιναυπηγέεσθαι. ἔδοξε τέ σφι μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι, ἔτι ὀντα ἐλεύθερα τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον δέκεσθαι τῇσι νησὶ πρωδηθεὶ, τῷ θεῷ πειθομένους, ἅμα Ἑλλησὶ τοῖσι βουλομένοισι. τὰ μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγεγόνεε.

Συλλεγομένων δὲ ἐς τωὐτὸ καὶ τῶν Ἑλλάδα Ἑλλήνων τὰ ἀμείνω φρονεόντων, καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ πίστιν, συνῆκαν ἐδόκεε βουλευομένοισι αὖτοῖσι, ἐπεὶ τὸν μὲν χρημάτων πρήνων κατηλλάσσεσθαι τάς τε ἔχθρας καὶ τοὺς κατ' ἀλλήλους ἐόντας πολέμους. ἔσαν δὲ ἐπ' ἄλλους καὶ ἄλλους ἐγκεχρημένοι· ὁ δὲ ὢν μέγιστος, Ἀθηναίοισί τε καὶ Αἰγινήτησι. μετὰ δὲ, πεπυσμένοι Ξέρξεα στεῦται τῷ στρατῷ ἐπὶ Σάρδιας, ἐβουλεύσαντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὸ Ἄσιον τοῦ βασιλέος πρηγμάτων ἐς Ἄργος τε ἀγγέλους, ὁμηχμίλεα σεωυτοῖσι ποιεύμενοι ἐπὶ Πέρσην, καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν τοῦτο Γέλωνα τὸν Δεινομένεος, ἐς τε

lum; non contra Athenienſes. Itaque ſuadebat vt ſeſe inſtruerent tanquam prælio nauali certaturi, & tanquã hic eſſet ligneus murus. Hanc Themiſtoclis ſententiam Athenienſes potiorem eſſe cenſuerũt quàm illorum qui interpretantes oraculum, diſſuadebant apparatum pugnæ nauali: ſed hanc eſſe in ſumma ſentẽtiam dicebant, non leuandam in hoſtem manum, ſed ex Attica regione demigrandum, & aliam incolendam. [a]Extitit & alia ante hanc Themiſtoclis ſententia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è prouentu metallorum quæ ſunt è Laureo, eſſet in ærario Athenienſium, eáque eſſet æquè diuidunda viritim denis in ſingulos puberes drachmis, tunc Themiſtocles hãc diſſuaſit Athenienſibus diſtributionem, ſed ex pecunia claſſem ducentarum nauium ad AEgineticum bellum comparare ſuaſit. Hoc enim bellum conflatũ Græciæ ſalutem attulit, cogens Athenienſes nauticos fieri. & quanquam hæc claſſis in eum vſum in quem cõparata fuerat, non venit, tamen in vtilitatem Græciæ ceſſit. Iſta igitur iam præparata quum præſtò eſſet, & alterã exædificari oporteret, placuit Athenienſibus, inito poſt oraculũ cõſilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus opperiri vniuerſos, deo obſequentes, [b]vnà cum Græcorum voluntariis. Et hæc quidem oracula Athenienſibus ſunt reddita.

Coactis autem in eundem locum Græcis qui per Græciã melius ſentiebant, intérque ſe colloquutis interpoſita fide, ibi conſilio habito viſum eſt ante omnia miſſas faciendum [c]pecunias debitas, & inimicitias & hoſtilitates. Erant autem cùm alia aliorũ bella, tum verò maximum inter Athenienſes & AEginetas. Poſtea quam autem Xerxem cum exercitu Sardibus eſſe audiere, Athenienſes decreuere cũ aliquos in Aſiam mittendos ad res regis explorandas, tum nũtios partim Argos, ad contrahendã aduerſus Perſam belli ſocietatẽ, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filiũ, partim

a Cæterùm alia quoque Themiſtoclis, ſententia ante hanc opportunè primas partes obtinuerat. *i. Cæterùm opportunè cedebat quòd antea alij Themiſtoclis ſententiæ prima partes delatæ eſſent.*

b Vnà cum Græcis eadem voluntate præditis.

c *Fortaſſe τῶν χρημάτων πάντων reſpondet potius phraſi noſtræ, Deuãt omnes cheſes. Certè interpretationem Vallæ verba hæc Græca ferre non poſſunt.*

in Corcyram, partim in Cretã, iubentes opem Græciæ ferri: eo animo vt si fieripossetomnis vis Græca vnum esset,& ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cũctis Græcis impendente. Ferebantur autẽ res Gelonis magnæ esse,nec multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in gratiã inter se rediere, principio [a] speculatores in Asiã tres viros misere: qui quum Sardis venissent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt, & à ducibus pedestriũ copiarũ torti deducebantur tanquam periturí, lata in eos mortis sententia. Id vbi Xerxes audiit, reprehensa ducum sentẽtia, mittit quosdam è satellitibus, iubens vt si viuos adipiscerentur speculatores, ad sese deduderent. Eos adhuc superstites adepti satellites, prehensos in regis cõspectum adduxerunt. Scisciatus rex qua de causa venissẽt, præcepit satellitibus vt homines circumducerent, peditatum omnem equitatúmque ostentantes: & eos, vbi contemplando illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocũque locorum ire libuissẽt. Hoc Xerxes ea ratione imperauit quòd cogitabat fore vt si speculatores necati fuissent, neque Græci præsciscerent potentiam suam esse fama maiorem, neque quippiam ipse læderet hostes tribus viris interemptis: at iisdẽ in Græciam regressis, fore vt Græci (vt se opinari dicebat) auditis rebus suis antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent, atque ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hæc sentẽtia Xerxis cum altera quadam cõgruit. nam quum Abydi ageret Xerxes, vidit naues cursum tenentes per Hellespõtum, quæ frumentũ è Ponto in Aeginam Peloponnesúmque portabant. quas vbi audiere eius assessores esse hostiũ, sese ad eas corripiendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogauit quónam illæ tenderent: qui quum respõdissent, Ad hostes tuos, domine, frumento

[a] *Reffius interpretem explorato-res hic & in sequ. locũ. Vt alibi ipse Gocem vllam Græcã reddidit: & paulo antè dixit, Ad tes regis explorandas.*

A Κέρκυρα, καὶ βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους· φοιτήσαντες εἴκοσι ἓν τι ἤμελλον ὁ Ἑλληνικὸν, καὶ εἰ συλλέξαντες τοῦτο τὸ στράτευμα πάντες, ὡς δεινῶν ὄντων ὁμοίως πᾶσι τοῖσι Ἕλλησι. ἦν δὲ Γέλωνος στρήματα, μεγάλα ἐλέγετο εἶναι), οὐδαμῶς Ἑλληνικῷ τῷ οὐ πολλῷ μέζω. ὡς δὲ ταῦτα σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἐν Ἄργεϊ, τοῦτο μὲν καταστάντες πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς. οἱ δὲ, ἀπικόμενοί τε ἐς Σάρδις καὶ καταμαθόντες τὴν βασιλέος στρατιὴν, ὡς ἐπαίσιοι ἐλθόντες, θωμασθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ἐς πεζὸν στρατὸν, ἀπήγοντο ὡς ἀποτιθησόμενοι· καὶ τοῖσι μὴ κατεκέκριτο θάνατος. Ξέρξης δὲ ὡς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς τῷ στρατηγῷ τὴν γνώμην, πέμπει τῶν τινας δορυφόρων, ἐντειλάμενος, ἢν καταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζωοὺς, ἄγειν πρὸς ἑωυτόν· ὡς δὲ ἔτι τοὺς εὑρόντας αὐτοὺς καὶ τελέσαι, καὶ ἤδη ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, ὃ ἐνθεῦτεν πυθόμενος ὅτι οἷοι 273
ἦλθον, ἐκέλευσε σφέας τοὺς δορυφόρους περιαγαγόντας ὅτι δείκνυσθαι πρῶτα τε τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον. ἐπὴν δὲ ταῦτα θεώμενοι ἑῶσι πλήρεες, ἀποπέμπειν ἐς τὴν αὐτῶν ἐλέγωσι χώρην ἀσινέας. ὅτι λέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε, ταῦτα ἐνετέλλετο, ὡς εἰ μὲν ἀπόλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτ' ἂν τὰ ἑωυτῶν στρήματα προεπύθοντο οἱ Ἕλληνες ἐόντα λόγου μέζω, οὔτ' ἂν τι τοὺς πολεμίους μέγα ἐσινέατο, ἄνδρας τρεῖς ἀποκτείνοντες, νοήσαντων δὲ τούτων ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοκέειν ἔφη ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας τὰ ἑωυτοῦ στρήματα πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου, προδιδόσειν σφέας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω οὐδὲ δεήσειν ὅτι αὐτοῖς στρατηλατέοντας στρήματα ἔχειν. οἵκε δὲ αὐτῷ αὕτη ἡ γνώμη τῇ γε ἄλλῃ. ἐὼν γὰρ ὁ Ἀβυδηνὸς ὁ Ξέρξης, εἶδε πλοῖα ἐκ τοῦ Πόντου σιταγωγὰ, διεκπλώοντα Ἑλλήσποντον, ἐς τε Αἴγιναν, καὶ Πελοπόννησον κομιζόμενα. οἱ μὲν δὴ πρέδροι αὐτοῦ ὡς ἐπύθοντο πολέμια εἶναι τὰ πλοῖα, ἑτοῖμοι ἦσαν αἱρέειν αὐτὰ, ἐσβλέποντες ἐς τὸν βασιλέα, ὁκότε σημήνειε. ὁ δὲ Ξέρξης εἴρετο αὐτοὺς ὅκη πλέοιεν· οἱ δ' εἶπαν, Ἐς τοὺς σοὺς πολεμίους ἀσσόντα σῖτον

τῶν χιλιάδα τας

τῶν οὐδαμ

» ἄγοντες. ὁ δὲ, ὑπολαβὼν ἔφη, ΟΥ̓κῶν καὶ A
» ἡμεῖς ἐκεῖ πλέομεν ἔνθα περ καὶ οὗτοι, ζεῦγός
» τε ἄλλοισι ἀξηρτυμένοι καὶ σίτῳ. τί δῆτα ἀ-
» δικέοσι οὗτοι ἡμῖν σιτία παραγόμενοι; οἱ
μὲν νυν κατάσκοποι οὕτω ἐπισάμενοί τε καὶ
ἀπαπεμφθέντες, ἐνόησαν ἐς τὴν ΕΥ̓-
ρώπην.

Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ὡς τὰ
Πέρσῃ, μετὰ τὴν ἀπόπεμψιν τῶν κατασκό-
πων, ἀδόκητα ἐπιπεσόντα. Ἄργος ἀγγέλους.
Ἀργεῖοι δὲ λέγουσι τὰ κατ' ἑωυτοὺς γενέσθαι B
ὧδε. πυθόμενοι γὰρ αὐτίκα κατ' ἀρχὰς τὰ
ἐς τὸ βάρβαρον ἐγειρόμενα ὡς τὴν Ἑλ-
λάδα. πυθόμενοι δὲ, καὶ μαθόντες ὡς σφέας
Ⓐ Ἕλληνες παρήσονται, δεηθέντας Λακεδαιμονίων
ὡς Ⓑ Πέρσην, πέμψαι θεοπρόπους, ἐς
Δελφοὺς τὴν θεὸν ἐπειρησομένους ὅκως σφι μέλ-
λοι ἄριστον ποιέοισι γενέσθαι, νεωστὶ γὰρ σφέων
τεθνάναι ἑξακισχιλίους ὑπὸ Λακεδαιμο-
νίων καὶ Κλεομένεος τοῦ Ἀναξανδρίδεω. τῶν-
δε δὴ εἵνεκα πέμπειν. τὴν δὲ Πυθίην ἐπει- C
ρωτῶσι αὐτῶσι αἰνιγμὸν τάδε,

Ἔξοχ' ἐπικλύοντι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι,
Εἴρυσο τὸν σεβόμενον ἔχων, πέφυλαγμένος ἦσο,
Καὶ κεφαλὴν πέφύλαξο· κάρη δὲ τὸ σῶμα σαώσει.

Ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι τοῖσι ἐσῆλθε.
μετὰ δὲ, ὡς ἐλθεῖν τοὺς ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄρ-
γος, ἐστελλεῖν ὅτι τὸ βουλευτήριον, καὶ λέ-
γειν τὰ ἐντεταλμένα. οἱ δὲ, ὡς ἤκουσαν τὰ λε- D
γόμενα, ὑποκρίνασθαι ὡς ἑτοῖμοί εἰσι Ἀρ-
γεῖοι ποιέειν ταῦτα, τετρακοντούτεα εἰρήνην
σπεισάμενοι Λακεδαιμονίοισι, καὶ ἡγεμονίης
τῆς ἥμισυ πάσης τῆς συμμαχίης. καίτοι
καὶ τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμονίην
ἑωυτῶν, ἀλλ' ὅμως σφι ἐπιτρέπειν τὸ ἥ-
μισυ ἡγεμονεύειν. ταῦτα μὲν λέγουσι τὴν
βουλὴν ὑποκρίνασθαι, καίπερ ἀπαγορεύον-
τός σφι τοῦ χρηστηρίου μὴ ποιέεσθαι τὴν πρὸς
τοὺς Ἕλληνας συμμαχίην· ἐπιτρέψαι δὲ ἔ- E
χειν ἐπιτρέπουσι ἡγεμονεύειν τεσσεράκοντα παῖδας, καίπερ τοῦ χρηστηρίου φοβερομένοισι ἵνα δὴ σφι οἱ
παῖδες αἱ ἥβην ἐπιβάλωσι ἐν τούτοισι τοῖσι ἔτεσι,
μὴ δὲ ἐπιτρέπειν ἑουσέων ἐπιλέγεσθαι, ἵνα μὴ ἄρξῃ
σφέας καταλαβὼν πρὸς τοὺς ἐπιγενόμενα κακά,
ἄλλο παίσμα πρὸς Ⓓ Πέρσην, μὴ τολμᾶν ἔτι ἐπὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὑπήκοοι.

onuſtæ: tunc Xerxes excipiés inquit, Nónne eódem quò iſtî, & nos nauigamus, tum rebus aliis, tũ verò frumento inſtructi? quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portát? Cæterùm ſpeculatores illi rebus inſpectis dimiſſi in Europam rediere.

Poſt quorum reditum Græci qui contra Perſam coniurarant, nuntios iterum Argos miſerunt, Quibus Argiui reſponderũt [a] res ſuas ita habere: Audiſſe ſe iã inde ab initio barbarum excitaſſe aduerſus Græciam bellũ, & quum accepiſſét intellexiſſéntque Græcos ſeſe colligere, tétaturos Perſæ obſiſtere, principes fuiſſe mittendi Delphos qui deum conſulerẽt quid ſibi optimè faciẽtibus eſſet euẽturum. (nuper enim ſex millia ſuorum fuiſſe interempta à Lacedæmoniis & Cleomene Anaxandridæ filio, eáque de cauſa ſe miſiſſe,) & iis qui miſſi fuerant interrogantibus, ſic Pythiam reſpondiſſe,

Finitimis inuiſe, deis dilecte beatis,
Interius tutamen habens, impunè maneto,
Et tutare caput: nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius reſponderat. Poſtea verò quàm nũtii Argos venerũt, ſenatúmque ingreſſi mandata retulerunt, Argiui reſponderunt ad ea quę dicebãtur, ſe prõptos eſſe in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, percuſſo fœdere: ſed ea cõditione vt dimidium imperii penes ſe eſſet. quanquam enim ius imperandi ipſorum eſſet, tamẽ dimidio imperii ſe eſſe cõtentos. Hoc aiebant ſuum ſenatum reſpondiſſe, quamuis diſſuadẽte oraculo ſocietatem contrahere cum Græcis. quod etſi formidarent, tamẽ properare vt fœdus triginta annorũ feriretur: intra quos annos liberi ſui in virilẽ ætatem adoleſcerent: hac videlicet ratione, ne ſiqua calamitas ad ſuperiorẽ accederet in bello Perſico, niſi fœdera forent, in poſterum ſubiecti Lacedæmoniis eſſent.

[a] Hanc ſe rationem in ſuis rebus tenuiſſe. *Vel, ſe ita egiſſe.* Quum iam inde ab initio audiſſent quæ barbarus aduerſus Græciam molireturr, & fore animaduertiſſent vt Græci ipſos nihilominus quàm cæteros aduerſus Perſam aſſumerent, ſe Delphos miſiſſe qui deum conſulerẽt, *&c. Sed legendum eſt* οὐ παρήσοντα, *vt ſit ad Verbum, Græcos non omiſſuros ipſos aſſumere. Sic aliquãto pr. ἐπιδέ σφεας τοῖς Ἕλλησι παραλαμβάνειν. in quibus etiam interpret. lapſum eſſe Valla.*

His dictis Argiuorum à senatu, quidam è nuntiis Spartanorum ita respõdit, quod ad fœdera quidem attineret, se ad eos qui plures essent relegare: quod autem ad imperium, id verò sibi demãdatum esse, vt responderent diceréntque, Spartanis duos esse reges, Argiuis vnum, ideo non posse fieri vt alterutro Spartæ regi abrogaretur imperium: & nihil obstare quominus cum iis duobus rex Argiuus parem dignitatem obtineret. Ibi Argiui negare se perpessuros insolentiã, sed præoptare à barbaro imperari sibi, quàm Lacedæmoniis cedere. Atque ita edixerunt nũtiis vt priusquam occideret sol, ex agro Argiuo excederent, alioqui hostium loco futuros. Hoc ipsi Argiui sic se habere memorant. aliter tamen per Græciam narratur, Xerxem antequam bellũ Græciæ inferret, misisse Argos caduceatorem: quò quum peruenit, ita fertur verba fecisse, Viri Argiui, Xerxes rex hæc vobis inquit, Nos arbitramur, Persem, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Persei Danaes filii, ex Andromeda genitum, quæ fuit Cephei filia. ita ex vobis oriundi sumus. Quod quum ita sit, nefas est & nos progenitoribus nostris inferre bellum, & vos aliis opem ferendo, nobis aduersarios fieri. Sed potius domi vestræ vos confidentes otium tenere. nã si mihi ex sententia succedet, nullos pluris quàm vos faciã. Hæc Argiui quum audissent, [a]rem confecisse dicũtur, & à principio dissimulantes quod actum esset, nihil popposcisse Græcos: sed quum ab illis [b] reprehenderentur, tunc partem imperii popposcisse, gnari id Lacedæmonios non cõcessuros, vt hoc prætextu [c] otium ageret. [d] Cui rei competit, quod quidam Græcorum multis posteà annis gestum fuisse memorant: Quum Susis Memnoniis alterius negotii gratia esset Athenien-siũ nuntii, Callias Hipponici filius, & collegæ qui pariter ascẽderãt, cõtigit vt Argiui & ipsi per id tẽpus Susa mitterent nuntios,

a *Fortasse phrasis Græca respondet potius nostræ, En auoir fait cas. Pro ἀπαγγελομένοις autem legitur & ἐπαγγελομένοις.*

b *Vide annot. quæ proximam præcedit.*

c A bello abstinerent.

d Cum quibus istud congruisse. *Vel, Quibus consentaneum fuisse* quidam Græcorum narrãt quod multis post hæc annis contigit.

A τῶν δὲ ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς τὰ ῥηθέντα ἐκ τῆς βουλῆς ἀμείψασθαι τοῖσδε, ὡς μὲν σφέων δέων ἀποίσειν ἐς τοὺς πολίτας, ὡς δὲ ἡγεμονίης, ἀνδρὶ ἑνὶ σφέων ἀντεπάλξαι ἀποκρίνασθαι· καὶ δὴ λέγειν, σφι μὲν εἶναι δύο βασιλέας, Ἀργείοισι δὲ ἕνα· οὐκων δυνατὸν εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης ἑνὸς τὴν ἡγεμονίης. μετὰ δὲ δύο τῶν ἑτέρων ὁμόψηφον τὸν Ἀργείων εἶναι, κωλύειν οὐδέν. οὕτω δὴ τὸν Ἀργεῖοι φασὶ ἐκ ἀναχάσασθαι

B τῶν Σπαρτιητέων πλέον πλεονεξίης, ἀλλ' ἑλέσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἄρχεσθαι ἢ ὑπείξαι Λακεδαιμονίοισι. ὡς δὲ πεῖσαι τοῖσι ἀγγέλοισι, ὡς δεινὸς ἦλθε ἀπαλλάξασθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρης· εἰ δὲ μή, ὡς ἐπιθησόμενοι πολεμίοις. ἀλλὰ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τούτων πέρι λέγουσι. ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος καὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς Ξέρξης ἔπεμψε κήρυκα ἐς Ἄργος πρότερον ἢ περ ὁρμῆσαι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐλθόντα δὲ τοῦτον λέγειν εἶπαι, Ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε ὑ- μῖν λέγει· Ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσην εἶναι, ἀπ' οὗ ἡμεῖς γεγενήμεθα, παῖδα Περσέος καὶ Δα- νάης, γενέσθαι ἐκ τῆς Κηφέος θυγατρὸς Ἀν- δρομέδης. οὕτω ἂν ὦν εἴημεν ὑμέτεροι ἀπό- γονοι· οὔτε ὦν ἡμέας εἰκὸς ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους στρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἀλλοι- σι τιμωρέοντας, ἡμῖν ἀντιξόους γενέσθαι, ἀλ- λὰ πρὸς ὑμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆ-

D σθαι. ἐμοὶ γὰρ ἡμῶν καὶ νόον, οὐδαμοὺς μείζονας ὑμέων ἄξω. ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς Ἀργείους λέγεται τὸ ῥῆγμα ποιήσασθαι, καὶ τὸ δεδογμένον μὴ σφέας ἀπαγγελλομένους μεταιτέειν· ἐπεὶ δὲ σφέας τοῦτο λαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας, οὕτω δὴ ὕστερον μνήσθη- ναι ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακεδαι- μόνιοι, μεταιτέειν, ἵνα ὅτι προφάσιος ἡσυχίην ἄγωσι. συμπεσεῖν δὲ τούτοισι καὶ τόνδε τὸν λόγον λέγουσί τινες Ἑλλήνων,

E πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον γενόμενον τούτων· τυχεῖν ἐὸν Σούσοισι τοῖσι Μεμνονείοισι ἐόντας ἑτέρου πρήγματος εἵνεκα ἀγγέλους Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἱππονίκου, καὶ τοὺς μετὰ τούτου ἀναβαίνοντας· Ἀργείους δὲ, τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον πέμψαντας καὶ τούτοις ἐς Σοῦσα ἀγγέλους,

εἰρωτᾶν

274

εἰρωτᾷν Ἀρτοξέρξεα ⟨Ϟ⟩ Ξέρξεω, εἰ σφι ἔτι ἐμμένει τὴν πρὸς Ξέρξεα φιλίην συνεχεσάσατο, ἢ νομίζοιατο πρὸς αὐτὸν εἶναι πολέμιοι. βασιλῆα δὲ Ἀρτοξέρξεα μάλιστα ἐμμενέειν φάναι, καὶ ὠδέμιλον νομίζειν πόλιν Ἄργος φιλιωτέρην. εἰ μὲν νῦν Ξέρξης ἀπέπεμψε τοῦτον λέξοντα κήρυκα ἐς Ἄργος, καὶ Ἀργείων ἄγγελοι ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπειρώτων Ἀρτοξέρξεα περὶ φιλίης, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· ὡς δὲ ἴσμεν ὠδέμιλον περὶ αὐτέων ἀποφαίνομενον πλέω γε ἢ τοὺς ἄλλους Ἀργείους λέγουσι· ὑπίσαμεν δὲ τοῦτο, ὅτι εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήια κακὰ ἐς μέσον συνενείκαιεν, ἄλλα ἄξαθαι ἂν ἐθέλοντες τοῖσι πλησίοισι, ἐκκρίναντες αὖ ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ, ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτέων ἀποφερσάμενα οἴκαδε ἐστυγέοιεν. οὕτω δὴ οὐκ Ἀργείοισι αἴσχιστα πεποίηται. ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γὰρ μιν οὐ πάντάπασι ὀφείλω. καί μοι τοῦτο ἔστω ἔπος ἐκτὸς τοῦ λόγου. ἐπὶ καὶ τοῦτο λέγεται, ὡς ἄρα Ἀργεῖοι ἔσαν ⟨Φ⟩ ὑπηκλεσάμενοι ⟨Ϟ⟩ Πέρσῃσι ὅτε τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἐγίνετο, πᾶσι δὴ βουλόμενοι σφι εἶναι πρὸς τῆς παρεούσης λύπης. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἀργείων εἴρηται.

Ἐς δὲ τὴν Σικελίην ἄλλοι τε ἀπίκατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμάχων συμμίξοντες Γέλωνι, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύαγρος. τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου προγόνης, οἰκήτωρ ὁ ὢν Γέλης ἐκ νήσου Τήλου τῆς ὑπὲρ Τριοπίου κειμένης· ὃς κτιζομένης Γέλης ὑπὸ Λινδίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου, καὶ Ἀντιφήμου, οὐκ ἐλήφθη. ἅμα χρόνου δὲ αὐτὸν ⟨Φ⟩ ἀπόγονοι γιγόμενοι, ἱεροφαντῆαι τῶν χθονίων θεῶν διετέλεον ἐόντες, Τηλινέῳ ἑνὸς τευ τῶν προγόνων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε. ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλης οἰκημένην, ἔφυγον αὐδρες Γελῴοων, ἑωυτῶντες σφίσι. τούτους ὦν ὁ Τηλίνης κατήγαγε ἐς Γέλην, ἔχων ὠδέμιλον αὐδρῶν δυνάμιν, ἀλλ' ἐκ τουτέων τῶν θεῶν. ὅθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε, ἢ αὐτὸς ἐκτήσατο, τοῦτο δὲ οὐκ ἔχω εἰπεῖν.

qui Artaxerxem filium Xerxis interrogarét an amicitiá quam cum Xerxe contraxissent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberétur. Quibus Artaxerxes, imò verò maximè perdurare respondit, nullámque sibi ciuitatem amiciorem putare quàm Argos. Verùm an caduceatorem Xerxes Argos [a] misérit ad ea dicenda, & an Argiuorũ nuntii qui Susa ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere nõ possùm, nec vllam de his aliam proferre sententiam nisi quam Argiui proferunt. Id demũ scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissét, cum vicinis mutare volẽtes, mala vicinorum intuiti fuissent, libenter reportaturos rursum singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita nõ turpissimè ab Argiuis actum est. Ego verò quæ dicũtur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in vniuersum à me dictum sit, quoniam & hoc narratur, Argiuos extitisse qui Persam in Græciam accersierunt, posteaquam cum Lacedæmoniis malè pugnassent, præ dolore præsenti quiduis præoptantes. Et de Argiuis quidem dictum est.

a Ad ea dicẽda remiserit, & an Argiuorum nuntii ad interrogãdum Artaxerxem de amicitia, Susa ascenderint, pro comp.

In Siciliam autem ad agendũ cum Gelone, tum alii nuntiis à sociis iere, tũ verò à Lacedæmoniis Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit OEcetor, qui in Gela erat, ex insula Telo quæ Triopio obiacet: qui, dum Gela conderetur à Lindiis, qui sũt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, [b] posteri eius deorum inferorum sacerdotes illic perseuerauerunt, oriundi à Teline, vno ex ea familia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam viri Geloi per seditionem electi, in Mactorium vrbem quæ sita est super Gelam, profugerũt: hos Telines Gelam [c] deduxit nullis virorum copiis adiutus, sed horum deorum sacris, quæ vnde acceperit, an ipse possederit, id verò dicere non possum.

b Eius posteri continua successione deorum inferorum sacrifici, vel, *antistites sacrorum diu inferis* fuerunt, quum Telines, vnus quidam ex progenitoribus *hanc dignitatem* hoc modo acquisiuisset. *At Valla cum in alijs peccauit, tum in eo quòd ita vertit quasi κτισαμένου legeretur, quum tamen statim pòst in eadem re alteram lectionẽ sequatur.*

c Reduxit. *sic & paulo pòst emẽda.*

His sacris fretus, [a] eò deduxit illos vbi posteri sui deorum sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit, præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunque viro effici consueuerunt, sed ab eo qui sit [b] casti ingenii, robustæque præstantiæ. Quanquá vt fertur ab incolis Siciliæ, fuisse natura effœminatū ac viro molliorē. Hūc in modum ille dignitatem hanc adeptus est. Cleandro autē Patareo, qui septem annos Gelæ tyránide potitus est, vita functo, (à Sabyllo autē viro Geloo fuit interfectus) ibi frater eius Hippocrates súscepit imperium. Quo tyrannidem obtinente, erat illic Gelon prognatus à Telines vate, cum aliis multis, quorum vnus erat AEnesidemus Pataici filius, satelles Hippocratis: qui non diu pòst ob virtutem declaratus est totius equitatus præfectus. nam quibus in bellis Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios & Zanclæos & Leontinos, pugnauitque cum Syracusanis & permultis barbarorum, in iis bellis Gelon extitit vir præclarissimus: adeo vt nulla omnium quas retuli ciuitatum effugerit Hippocratis dominationē, præter Syracusanos. quos pugna ad flumē Elorū superatos Corinthii Corcyræique liberauerunt: sub hac tamen conditione, vt Syracusani Camarinam, quæ ipsorum quondam fuisset, Hippocrati traderēt. Hippocrates autem quum totidem annos quot frater Cleāder tyrannidem obtinuisset, illato Siculis bello, ante vrbem Hyblā periit. ita Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, EVclidem & Cleandrum, vbi ciues, quòd abnuerent dicto amplius audientes esse, prælio vicit, ipse Geloorum imperium [c] adeptus est, liberis Hippocratis dominatu fraudatis. [d] Post hoc commentum, quosdam Syracusanos, qui Gamori vocabantur, à plebe fuísque feruis qui Cyllyrii nominabantur ciectos,

Τούτοισι δ' ὦν πίσυνος ἐὼν κατήγαγε, ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱροφαντέωσι τῶν θεῶν ἔσονται. θώυμά μοι ὦν καὶ τόδε γέγονε τοὺς τὰ πεπλασμένα κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργα· τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ τοῖσι τυχοῦσι ἀνδράσι νενόμικε γίνεσθαι, ἀλλὰ τοῖσι ψυχῆς τε ἀγαθῆς, καὶ ῥώμης αἰδρηίης. ὁ δὲ λεγόμενος τοὺς τῆς Σικελίης τοὺς οἰκήτορας τοὺς ὑπερθύμους τοὺς τότε φῦναι, ἠλυδρίης τε καὶ μαλακωτέρους ἀνέρας, οὕτω μοὶ νενόμισται τότε τε τὸ πρῆγμα τοῦτο καὶ τὰ ἐπεργασθέντα. Κλεάνδρου γὰρ Παταρέος τελευτήσαντος τὸν βίον, ὃς ἔτεα ἑπτὰ ἐνόμευσε μοῦνα Γέλης ἑκατὸν ἔτεα, ἀπαλλάσσει δὲ ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρὸς Γελώου, ἐνθαῦτα ἀναλαμβάνει τὴν μουναρχίην Ἱπποκράτης, Κλεάνδρου ἐὼν ἀδελφεός. ἔχοντος δὲ Ἱπποκράτεος τὴν τυραννίδα, ὁ Γέλων ἐὼν Τηλίνεω τοῦ ἱροφαντέω ἀπόγονος, πολλῶν μετ' ἄλλων, καὶ Αἰνησιδήμου τοῦ Παταϊκοῦ, ὃς ἐὼν δορυφόρος Ἱπποκράτεος, μετ' οὐ πολλὸν χρόνον δὲ ἐξετέλεσθη πάσης τῆς ἵππου ἐὼν ἵππαρχος. πολιορκέοντος δὲ Ἱπποκράτεος Καλλιπολίτας τε καὶ Νάξιους, καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίνους, καὶ πολλοὺς Συρηκουσίοισί τε καὶ τῶν βαρβάρων συχνοὺς, ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐν τούτοισι τοῖσι πολεμίοισι ἐὼν ὁ Γέλων λαμπρότατος. τῶν δὲ εἶπον πολίων τοὺς τύραννοι, πλὴν Συρηκουσίων, οὐδεμίη πέφυκε δουλοσύνην πρὸς Ἱπποκράτεος. Συρηκουσίους δὲ Κορινθίοί τε καὶ Κερκυραῖοι ἐρρύσαντο, μάχῃ ἑωυτῶν θέντες ὅτι πολεμίῳ Ἐλώρῳ. ἐρρύσαντο δὲ οὗτοι ὅτι σφίσι δὲ καταλέξαντες, ὅτε ἔφυγε Ἱπποκράτεα Καμαρίνα Συρηκουσίοις ἀποδιδοῦναι. Συρηκουσίοισι δὲ ἐὼν Καμάρινα παραχώρεον. ὡς δὲ καὶ Ἱπποκράτεα τυραννεύσαντα ἴσα ἔτεα τῷ ἀδελφεῷ Κλεάνδρῳ κατέλαβε ἀποθανεῖν τοὺς πολιήτας Γέλᾳ, φρατευσάμενον ὅτι τοὺς Σικελοὺς, οὕτω δὴ ὁ Γέλων ἐπὶ λόγῳ ἁμφορέων τοῖσι Ἱπποκράτεος παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλεάνδρῳ, ὃ βουλομένων τῶν πολιητέων κατηκόων ἔτι εἶναι τῷ ἔργῳ, ὡς ἐπεκράτησε μάχῃ τῶν Γελώων, ἦρχε αὐτὸς ἀποστερήσας τοὺς Ἱπποκράτεος παῖδας. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ βούλημα, τοὺς γαμόρους καλεομένους τῶν Συρηκοσίων, ἐκ πεδίου τε τοῦ ἄστεος καὶ τοῦ δήμου, καὶ τῶν στρατιωτέων δούλων, καλεομένων δὲ Κυλλυρίων,

a Eos hac conditione reduxit vt eius posteri deorum sacrificuli essent. *Ad hos loquendi genus passim impingit hic interpres.*

b *Sensus huius loci postulare videtur Vt ψυχὴ ἀγαθὴ respondeat ad Verbum ei quod dicimus Bon esprit: Vt totum hunc locum sic interpretemur,* Neque enim in quēlibet talia facta cadere existimo, sed in eum demum qui acuto ingenio virilíque robore sit præditus. Atqui cum Siciliæ incolæ contraria his à natura habuisse ferunt, vt qui effœminatus ac mollior fuerit. *Illud quoque τοὺς τὰ videtur aliter accipiendum, & eodem modo quo ὑμῖν præpositione Ad, quum dicimus, Obtupuit ad has voces.*

c *Omittit* ἔργῳ *quod respondet præcedenti* λόγῳ. *q. d. Dum Verbo illos ad conservandum suum imperium adimat, ipse non tam Verbo, sed facto illud innasit.*

d Post hoc autē insperatū lucrū. *Id est, Quum autē ei nihil tale speranti iam tantum bonum obtigisset.*

A

B

C

D

E

a Κυλλυρίων,

ὁ Γέλων καταγαγὼν τούτους ἐκ Καμαρίνης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας, ἔσχε καὶ ταύτας. ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Συρηκουσίων ὑπερίστη Γέλωνι παραδιδοῖ τε τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν. ὁ δὲ, ἐπεί τε παρέλαβε τὰς Συρηκούσας, Γέλης μὲν ὑπερεκράτεων, λόγον ἐλάσσω ἐποιέετο, ὑπεξέφας αὐτὸν Ἱέρωνι ἀδελφεῷ ἑωυτοῦ· ὁ δὲ τὰς Συρηκούσας ἔσχε μᾶλλόν τε, καὶ ἔσαν αἱ Συρηκούσαι ἀνδραποδηταὶ αἱ Συρηκούσαι· αἱ δὲ πρώτην ἀνάστατοι ἔδρασαν καὶ ἀνέβλεστον. τοῦτο μὲν δὴ, Καμαρινηίοισι ἀπῆκε ἐς τὰς Συρηκούσας ἀγαγὼν, πολιήτας ἐποίησε, Καμαρίνης τε ὁμοῦ καὶ τὸ ἄστυ κατέσκαψε. τοῦτο δὲ, Γελώων ὑπερημίσεας τῶν ἀστῶν τοῦτο τοῖσι Καμαρινηίοισι ἐποίησε. Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σικελίῃ, ὡς πολιορκεόμενοι ἐς ὁμολογίην κατέστησαν, τοὺς μὲν αὐτέων πατρίας, ἀνδραποδίους τε πολέμου αὐτῶν, καὶ κατεστεῶτας ἀπολέεας ἅμα τούτοισι, ἀγαγὼν ἐς τὰς Συρηκούσας, πολίτας ἐποίησε. τὸν δὲ δῆμον τῶν Μεγαρέων, οὐκ ἐόντα μεταίτιον τοῦ πολέμου τούτου, οὐδὲ κατεστεῶτας δεκάδιον κακὸν οὐδὲν πεισόμενον, ἀγαγὼν καὶ τούτους ἐς τὰς Συρηκούσας, ἀπέδοτο ὀπ' ἐξαγωγῆ ἐκ Σικελίης. τοῦτο δὲ καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε δεκατίνας. ἐποίεε δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους, νομίσας δῆμον εἶναι συνοίκημα ἀλαζονέστατον. τοιοῦτο μὲν δὴ τρόπῳ τοιούτῳ ἐγκρατὴς ἐγένετο μέγας ὁ Γέλων. ὡς δὲ ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπίκοντο ἐς τὰς Συρηκούσας, ἐλθόντες αὐτοῦ ἐς λόγους, ἔλεγον τάδε,

» Ἐπέμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι, » καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι, παρακαλέοντες σε τοὺς τὸν βάρβαρον. τὸν γὰρ ὀρθόντα » ὀρθῶς τὴν Ἑλλάδα πάντως που πεύσεαι, » ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἐπάγων πᾶσάν τὴν ἠῴην στρατιὴν » ἐκ τῆς Ἀσίης, στρατηλατέειν ὀρθῶς τὴν Ἑλλάδα· τὸ μὲν γὰρ παίδευμα ὡς ὀρθῶς » Αἰσχίνης ἐλαύνει, ἐν νόῳ δὲ ἔχων πᾶσαν τὴν » Ἑλλάδα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. σὺ δὲ δυνά- 276 » μιός τε ἥκεις μεγάλης, καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλ- » λάδος οὐκ ἐλαχίστη μέτα ἄρχοντί γε Σικε- » λίης· βοήθει τε τοῖσι ἐλευθερώσῃ τὴν Ἑλ- » λάδα, καὶ συνελευθέρου. ἀλλὰ μὲν γὰρ γε » νοεόμην πᾶσα ἡ Ἑλλὰς, χεὶρ μεγάλη συνά- » γεται, καὶ ἀξιόμαχοι γινόμεθα τοῖσι ὀρθοῦσι·

in patriam ex vrbe Casmena reducendo, potitus etiam est ipsis Syracusis. nam ei venienti plebs Syracusana & vrbē & seipsā dedit. Quā Gelō vbi accepit, Gelam quam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibíque Syracusas habuit, & quidem pro omnibus vrbibus. ideóque ea ciuitas confestim [a] excurrit atque propagata est. nam deductis eò Camarinæis omnibus Gelon ciuitatem dedit, Camarina euersa: dimidióque & eo amplius Geloorum itidē vt Camarinæis fecit. Necnon Megarensium qui sunt in Sicilia, quum obsessi ad deditionem venissēt, locupletissimos quosque, qui bellum ei intulerant, & ob id se interfectum iri putabant, Syracusas traduxit, ac ciuitate donauit: at plebē Megarensē quæ belli mouendi fuerat expers, quæque nihil mali sē passuram expectabat, Syracusas adductam venundedit, ex Sicilia asportādam. Idem hoc fecit Eubœēsibus qui sunt in Sicilia, proceres à plebe distinguens. Hoc autē ideo de vtrisque fecit quòd arbitraretur contubernium plebis rem esse molestissimam. Ea ratione magnus tyrānus effectus est Gelon. Ad quem legati Græcorum, posteaquam Syracusas corámque venerunt, ita loquuti sunt,

[a] Incrementum vigorémque assumpsit.

LACEDAEMONII pariter & Athenienses eorúmque socii nos misere ad te in societatem assumendum aduersus barbarū. nam prorsus audisti bellum Græciæ inferre, iuncto pontibus Hellesponto, virum Persam, secum omnes Eoas ex Asia copias ducentem: per simulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem, quum in animo habeat omnem Græciam redigere in suā potestatē. Tu igitur, cui magna potētia adest, nec minima Græciæ portio, quum sis Siciliæ princeps, ferto opem iis qui Græciā à seruitute vindicāt, eámq; vnà cū illis liberato. Coacta enim cūcta Græcia, erimus magna manus, pugnáq; pares inuadētibus nos:

quòd si è nobis alii proditores fuerint, alii otiosi sedeant: id syncerum quod supererit Græciæ, exiguum erit. vnde periculum est ne omnis Græcia pessũ eat. Neque enim speraueris Persam, si nos prælio superaueris, ad te non esse venturum: quinimò hoc antè caueris. nobis nanque opem ferendo, temetipsum tutaris. Rei bono consilio gestæ lætus plerũque est exitus. Hæc legati dixere. Quibus respõdẽs Geló, [a] multus in hac oratione fuit, Viri Græci, inquit, insolentem habetis orationẽ, qui ausi estis me adire, hortantes ad ineũdam aduersus barbarum societatem: [b] quum ipsũ me orantem prius aduersus exercitum barbaricum recũsaueritis socium. nam dum mihi erat cũ Carthaginensibus certamen, [c] incumbenti ad vltionem necis Doris Anaxandridæ filii de Ægestanis exigendam, offerebámque me adiutorem ad liberanda emporia, vnde vobis magna emolumenta atque [d] voluptates prouenerant, vos neque mei adiuuandi, neque vltionis de nece Doriana exigendæ gratia venire voluistis. Itaque [e] quantũ in vobis est, omnia hæc à barbaris possidẽtur. Verũ nobis hæc in melius reciderunt. [f] nũc quoniam circũuenit vos atque attigit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed contemptus à vobis, non ero vestri similis: sed paratus sum ad opem ferẽdá ducentarum triremium, & viginti milliũ armatorũ, ac duum milliũ equitũ, *totidémque ferentariorũ*, totidémque leuis armaturæ, totidé sagittariorũ, totidem funditorum. Sed & rem frumentariá cunctis Græciæ copiis, donec fuerit debellatum, suppeditaturũ me recipio. Sed ea lege hæc polliceor vt ego sim aduersus barbarũ Grecorũ imperator: aliter neque ipse venirẽ, neq; alios mitterẽ. Ea Syagrus audiés, non tulit: sed, O quàm eiularet, inquit, Pelopides Agamemnon, si audiret Spartiatas imperium subdidisse Geloni atque Syracusanis. Tu verò ne feceris huius rei mentionem amplius: sed si tibi animus est opem ferendi Græciæ,

a His vẽrbis, quibus eos vehemẽter vrgebat, vsus est.

b Quum ipsi petenti mihi aduersus exerc. barb. ferre opem recusaueritis.

c Et obtestabar vt pœnas necis Doriei Anaxandridæ filii ab Ægestanis reposcerẽtis, offereb.

d Cõmoditates prouenerunt.

e Itaque per vos quidem hæc omnia barbari possidẽt licet. *id est, Per vos non stetit quin hæc omnia nunc à barbaris possideantur.*

f Nunc postquã translatæ sunt ad vos belli gerendi vices, ita demum Gelonis recordati estis. Atenim dedecore à vobis affectus, vos nequaquam imitabor: sed opẽ ferre paratus sum ducentarum triremium, *&c. Est tamẽ ad verbum, Suppeditans ducentas triremes, & viginti millia armat. eodémque modo deinceps.*

A λεὼ δὲ ἡμέων οἱ μὲν κατεσθίδωσι, ⓐ δὲ μὴ θέλωσι πημορέειν, ὃ δὲ ὑγιαίνον τῆς Ἑλλάδος ἦ ὀλίγον, τῶν δὲ ἤδη δῆνον γίνεται, μὴ πίσῃ πᾶσα ἡ Ἑλλάς. μὴ γὰρ ἐλπίσῃς, ἢν ἡμέας καταστρέψηται ὁ Πέρσης μάχῃ κρατήσας, ὡς οὐκὶ ἥξει τῶνδέ σε εἵνεκα, ἀλλὰ τοῦτον φυλάξων. βοηθέων γὰρ ἡμῖν, σεωυτῷ πημορέεις· τὰ δὲ οὗ βουλευθέντι πρήγματι τελευτὴ ὡς τὸ πεπίτνον χρῆσθαι εἴθεν γίνεσθαι. ⓐ μὲν ταῦτα ἔλεγον. Γέλων δὲ B πολλὸς ἐνέκειτο λέγων τοιάδε, Ἄνδρες Ἕλληνες, λόγον ἔχοντες πλεονεκτέειν μὴ παύσασθε ἐμὲ συμμαχὸν ὀπὶ τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν· αὖτις δέ, ἐμεῦ τὰ αὐτὰ ἐόντος δεηθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ σύμπαν ἀμύνασθαι, ὅτε μοι τοὺς Καρχηδονίους νεῖκος συνῆψε, ὀρτικάλλοντός τε ⓐ Δωριέος τοῦ Ἀναξανδρίδεω τοὺς Αἰγεσταίων φόνον ἐκπρήξασθαι, προτείνοντός τε τὰ ἐμπόρια συνελευθερώσειν, ἀπ' ὧν ὑμῖν μεγάλα C ὠφελήματά τε καὶ ἐπαυρήσιες γίνοιτο· οὔτε ἐμεῦ εἵνεκα ἤλθετε βοηθήσοντες, οὔτε τὸν Δωριέος φόνον ἐκπρηξόμενοι· ὃ δὲ κατ' ὑμέας, πάντα πρὸς τοῦ βαρβάροισι νέμεται. Ἀλλ' οὖν γὰρ ἡμῖν καὶ ὅπῃ ὃ ἄμεινον κατέῃ νεῦσε δεῖ πρὸς ἐλπίδα ὁ πόλεμος καὶ ἀπίκηται ἐς ὑμέας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνῆστις γέγονε. ἀτιμίης δ' ἂν ὑμέων κυρήσας, οὐκ ὁμοιώσομαι ὑμῖν, ἀλλ' ἑτοῖμός εἰμι βοηθέων, πρὸς ἑξακοσίας μὲν ἁρπάξ τε τριήρεας, καὶ D δισμυρίους ὁπλίτας, καὶ διακοσίας ἱππέας, καὶ διακοσίους τοξότας, καὶ διακοσίους σφενδονήτας, καὶ διακοσίας ἱπποδρόμους ψιλούς. σῖτόν τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλάδι κρατίῃ, ἐς τ' αὖ ὅσον πολεμήσομεν, τοσοῦδε δέκομαι παρέξειν. ὅπλα δὲ λόγῳ τοιῷδε πάσῃ ὑπίσχομαι, ὅτι ᾧ στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων γενήσομαι πρὸς τὸν βάρβαρον· ἐπ' ἄλλῳ δὲ λόγῳ οὔτ' αὐτὸς ἔλθοιμι, οὔτ' ἄλλους πέμψαιμι. Ταῦτα ἀκούσας οὐκ ἐμέγηρε E ὁ Σύαγρος, εἶπέ τε τάδε, Ἦ κε μέγ' οἰμώξειε ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέμνων, πυθόμενος Σπαρτιήτας τε καὶ ἡγεμονίην ἀπαραιρεῖσθαι Γέλωνός τε καὶ Συρηκοσίων. Ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ λόγου μηκέτι μνησθῇς, ὅκως τὴν ἡγεμονίην τοι τοῦδε δώσομεν. Ἀλλ' εἰ μὲν βούλεαι βοηθεῖν τῇ Ἑλλάδι,

» ἴσθι Ἀρξόμηνος τοῦ Λακεδαιμονίων· εἰ δ' A
» ἄρα μὴ δικαιοῖς ἄρχεσθαι, σὺ γὰρ μηδὲ βοηθῇ.
» ὧδε μὲν τοι ὁ Γέλων, ὅτε ὥρα ἀπιστέαμ-
» μένοις οἱ λόγοις τῶν Συαγρέων, τὸν τελευ-
» ταῖον φέρει τόνδε ἐξέφηνε λόγον, Ὦ ξεῖνε
» Σπαρτιῆτα, ἐνείδεα κεῖται ἀνθρώπῳ, φι-
» λέει ἐπιμάλλειν τὸν θυμόν. σὺ μὲν τοι ἐπόδε-
» ξαο μὲν ὑβρισμάτων τῶν παρ' ἐμοῦ λόγων, οὐ μέν
» τοι σῇς ἀρχήμονα γε τῆς ἀμοιβῆς ἔσεσθαι. ὅ-
» κου γὰρ ὑμεῖς οὕτω ἀξιέεσθε τῆς ἡγεμονίης,
» οἰκὸς καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων ἀξιέεσθαι, B
» στρατιῆς τε ἐόντα πολλαπλασίης ἡγεμόνα,
» καὶ νεῶν πολὺ πλέόνων. ἀλλ' ἐπεί τε ὑμῖν
» λόγος οὕτω σοφὸς τυγχάνει ἐών, ἡμεῖς
» τοι ὑπείξομεν τῶν ἀρχέων λόγου. ἐγὼ τῶν μὲν
» πεζοῦ ἡμεῖς ἡγεόμεθα· τῶν δὲ ναυσὶ ἐγὼ
» εἶμι· εἰ δὲ ὑμῖν ἥδονή τῶν ἁλίων ἄνδρων ἡγεμο-
» νεύειν, τῶν πεζοῦ ἐγὼ φέλω. καὶ ἢ τούτοισι ὑ-
» μέας χρεών ἐστι ἀρέσκεσθαι, ἢ ἀπιέναι συμ-
» μαχίην τοιῶνδε ἐρήμους. Γέλων μὲν δὴ τοιῦ-
» τα ἐπετείνετο. Φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναίων C
» ἄγγελος τὸν Λακεδαιμονίων, Ἀμείβεται τοῖσ-
» δε, Ὦ βασιλεῦ Συρηκουσίων, οὐκ ἡγεμόνος
» δεόμενοι ἡ Ἑλλὰς ἀπέπεμψεν ἡμέας πρὸς
» σέ, ἀλλὰ στρατιῆς· σὺ γὰρ ὄκως μὲν στρατιὴν πέμ-
» ψῃς μὴ ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος, ἁρπάζειν
» νῦν· ὡς γὰρ στρατηγήσοντα αὐτῆς, γλίχεαι. ὅσον
» μὲν νῦν πρώτους τῶν Ἑλλήνων στρατὸν ἐδέου ἡγέ-
» εσθαι, ἔξαρκες ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίην
» ἔχειν, ὅτε ἐβουλόμεθα τοῖσι ἄλλοισι ὡς ὁ Λάκων ἐκεῖνος τοι
277 » ἔμελλε ἔσεσθαι, ἐπεὶ νῦν ἀμφοτέρων ἀπο- D
» λωλέμεθα. ἐπεί τε γὰρ ἀπάσης ἀπελαυνό-
» μεθα δέκας τῆς ναυτικῆς ἀρχῆς, οὕτω
» ἔχει τοι, ὦ οὗτος ὁ Λάκων ὅτι τοι ἀρχὴν αὐ-
» τῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεθα· ἡμετέρη γὰρ ἔστι αὕτη
» γε μὴ αὐτέων ἐθελομένων Λακεδαιμονίων.
» τούτοισι μὲν ὦν ἡγέεσθαι βουλομένοισι οὐκ
» αὐτιτείνομεν, ἀνώγειν δὲ πλήσασθαι ἑωυτῶν νεω-
» αρχέων. μάτην γὰρ ἂν ὧδε παρὰ τῶν Ἑλλήνων
» στρατὸν πλῆσαι εἰπόντα ἐκπλώειν, εἰ Συρηκου-
» σίοισι ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τὴν ἡγε- E
» μονίης, ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος πρεσχόμενοι, μοῦ-
» νοι ἐόντες ἀμείψαντες Ἑλλήνων τὴν ἐς Ἴλιον
» ρος ὁ ἐπιποιος, ἄνδρα ἄριστον φήσαντες ἐς Ἴλιον
» ἀπικέσθαι, ἐξ ὧν τε ἠξεκοσμήσαντο στρατὸν

esto sub imperio Lacedæmoniorum: si dedignaris subesse, nõ habe animum opẽ ferẽdi. Ad hæc Gelon, vbi vidit verba Syagriauersa, hanc ad extremum protulit orationem, Hospes Spartiata, contumeliæ homini factæ solẽt irritare indignationem. verùm tu contumeliosis in me verbis inuehens, non tamen induces me ad vicem contumeliosè reddendam. Sed quando vos ita imperiũ amplectimini, multo me magis quàm vos decet illud amplecti, qui multo maiorum copiarum ac plurium nauium imperator sum. Cæterùm, quoniã ista oratio vestra in contrarium nititur, nos aliquantum à superiore nostra oratione decedemus: Si vos terrestribus copiis præfueritis, ego nauticis præero: sin vos mari imperitare iuuat, ego terrestribus copiis imperitare volo. Ex quo oportet vos aut alterutra harum rerum esse contẽtos, aut his sociis destitutos abscedere. Hanc Gelon conditionẽ offerebat. Cui nuntius Athenienſis [a] Lacedæmonios anteuertẽs, ita respondit, Rex Syracusanorũ, Græcia nos ad te misit, non imperatorum indiga, sed exercitus: tu verò præterferis nõ missurum te exercitum, nisi sis Græciæ imperator: videlicet vt illi imperes affectas. [b] Itaque quantum ad eã partem pertinet qua cũcto Græcorum exercitui præesse postulas, suffecerit nobis Athenienſibus silentium agere, intelligentibus Laconem fore idoneũ ad reddendam pro vtrisque rationem: quantum autem ad illud attinet, quòd poscis vt vniuersæ classi præfis, ita habeto: nos, etiã vt Lacon permittat, nõ esse permissuros præesse te classi. nostrũ enim munus hoc est, nisi Lacedæmonii id velint: quibus præesse classi volentibus, non cõtradicemus, alteri verò concederemus nemini, nã alioqui frustrà plus nauiũ quàm cæteri Græci possideremus, si Syracusanis imperiũ cederemus, qui sumus Athenienſes, & antiquissimæ origi-

a Lacedæmoniorum nuntium anteuertit.

b At nos ad illã quidem tuam petitionem qua vniuersi Græcorũ exercitus imperium postulabas, silentium tenuimus, contenti Lacedæmoniorum responso esse voluisse, quod pro vtrisque sufficere posse sciebamus: iam verò, quum tu vniuerso imperio exclusus. *i. postquã denegatum tibi est vniuersum imperium*, nauale postules, ita habeto, nos ne permittẽte quidem id Lacedæmonio, permissuros.

c *Legit* παρ' ἄλλοι, *non* πὶ ἐθελοι.

nis, solíque Græcorũ qui nunquã solùm vertimus: è quibus virum instruendo ornandóque exercitu aptissimũ Homerus etiam [d] versificator ait Ilium venisse.

d Poeta.

vt nó sit dedecus nobis ista commemorare. His Gelon ista respõdit, Hospes Athenienſis, [a] apud vos qui præsint habetis, qui subsint non habetis. Quocirca quum nihil cedere sed totum obtinere velitis, quam celerrimè hinc retro abscedatis, renuntiaturi Græciæ, ver ex anno illi [b] exaruisse. Cuius dicti sensus hic est, [c] quum constet probatissimam anni partem esse ver, tam esse suum exercitum innuebat, quo Græcia priuaretur, quasi quodam vere, quod illi exarescèret, non inita secum societate.

Hoc respõso Gelonis accepto nuntii Græcorum profecti sunt. Post hæc Gelon timens quidem ille Græcis, ne impares barbaro essent, tamen indignum atque intolerandum sibi ratus, vo profectus in Peloponnesum subesset Lacedæmoniis, qui Siciliæ tyrãnus esset, omissa hac via aliã iniit. Nam vbi primùm audiit Persam transmisisse Hellespontum, misit cum tribus [d] biremibus Cadmum Scythis filiũ Coum, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad obseruandum quò casura esset pugna: vt si barbarus vinceret, ei pecuniam traderet terrámque & aquam eorum locorum quibus Gelon imperaret: sin vincerent Græci, rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus ante id tempus quum tyrãnidem Coorum à patre accepisset [e] satis validam, nullo aduerso casu, sed ob iustitiam, sua sponte eam in media ciuitate deposuit, atque in Siciliam abiit. vbi vnà cum Samiis vrbem Zanoclam (cuius nomen in Messanam mutatum est) tenuit atque incoluit. Hunc Cadmum, eò hunc in modũ profectum, Gelon ob iustitiam quam illi ex aliis rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc nó in postremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone cõmissũ interuertere quũ posset, noluit, sed posteaquã Græci pugna nauali superiores extitere,

a Vos, qui imperent habere videmini, at quibus imperetur, non item.

b Exemptũ esse. *Vel, ablatum esse.*

c Sicut ver in anno præcellere cõstat, ita suum exercitum Græco *præcellere.* Ideóque Græciæ, quæ sua societate priuaretur, idem cõtingere dicebat ac si ei ex anno ver exemptum esset.

d Nauibus quinquagenũm remorum.

e Bene stabilitã. *Vel constitutam,* nulla premente calamitate, sed iustitiæ exercendæ studio, *vel, sed iustitiæ amore, ad verbum, sed grã iustitia,* in mediũ Cois proposuerat, & in Siciliam discesserat.

A οὕτω οὐκ ἀνάξιος ἡμῖν ἔσῃ ὑδὲν λέγειν τὰ τοιαῦτα. ἀμείβετο Γέλων τοῖσδε, Ξεῖνε Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἵκατε τοὺς ἄρχοντας ἔχειν, σὺ δὲ ἀρχομένους οὐκέτι. ἐπεὶ τοίνυν σοὶ δοκέει ὅπως ἐόντες ἔχειν ὃ πρῶ ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι, καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι οὐκ τῷ ἐνιαυτῷ ὃ ἔαρ αὐτῇ ἐξαραίρηται; οὗτος δὲ ὁ νόος τῆς ῥήματος, ὃ ἐθέλει λέγειν. δῆλα γὰρ ὡς ἐν ᾧ ἐνιαυτῷ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον, τῆς δὲ πᾶν B Ἑλλήνων στρατιῆς, τὴν ἐωυτῷ στρατιὴν ἐστρατηλάτεον ὧν τὴν Ἑλλάδα τῆς ἐωυτοῦ συμμαχίης, εἰκάζε ὡς εἰ ὃ ἔαρ οὐκ τῷ ἐνιαυτοῦ ἐξαραιρημένον εἴη.

Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι τοσαῦτα τῷ Γέλωνι χρήματισάμενοι ἀπέπλεον. Γέλων δὲ τοὺς μὲν τοῦτα δείσας μὴ καὶ τοῖσι Ἕλλησι μὴ οὐ δυνήσηται τὸν βάρβαρον ὑπερβαλέσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ αἰσχρὸν ποιησάμενος ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι C ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐὼν Σικελίης τύραννος, ὡς τὰ μὲν πρῶτα ὠδύνη ἐμέλησε, ὁ δὲ ἄλλως εἶχετο. ἐπεί τε γὰρ τάχιστα ἐπύθετο Περσέων διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πεντηκοντέροισι τρισὶ Κάδμον Σκύθεω, ἄνδρα Κῶον, ἐς Δελφοὺς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ, καὶ φιλίους λόγους, καραδοκήσοντα τὴν μάχην, ἢ πεσέεται. καὶ ἢν μὲν ὁ βάρβαρος νικᾷ, τά τε χρήματα αὐτῷ δοῦναι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ, τῶν ἄρχει ὁ Γέλων· ἢν δὲ οἱ Ἕλληνες, ὀπίσω ἀπάγειν. ὁ δὲ Κάδμος οὗτος, ὢν τῶν τότε τῶν τυράννων Κῶων D οὐ βεβαιότατος, ἐκών τε εἶναι, καὶ δεινὸς ἐπίνοος γενέσθαι, ἀλλ' ὑπὸ δικαιοσύνης, ἐς μέσον Κώοισι καταθεὶς τὴν ἀρχὴν, οἴχετο ἐς Σικελίην· ἔνθα μιῇ Σαμίων ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην τὴν ἐν Μεσσηνίῃ μεταβαλὼν τοὔνομα. τῶν δὴ ὧν ὁ Γέλων Κάδμον καὶ τοῦτο ἀποδεξάμενος, ἔτι δικαιοσύνῃ, τὴν οἱ αὐτὸς ἄλλοτε σεσιηδεε ἐόσθαι, ἔπεμπε. ὡς ὅτι τοῖσι ἄλλοισι δικαίοισι τοῖσι ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοισι, καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον ζωτέων ἐλείπετο. κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων, τῶν οἱ Γέλων ἐπέτρεψε πάντων, ἐθέλησε. ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ,

ρεῖν καταγέσθαι, οὐκ ἐθέλησε. ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ,

καὶ Πέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ ἐκεῖνος ἀπίκετο ἐς τὴν Σικελίην, ἀπὸ πάντα τὰ χρήματα ἀγών. λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ἐκ Σικελίης οἰκημένων, ὡς ὁμοῦ καὶ μελλόντων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων, ἐδοκίησε αὐτὸς τοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος τοῦ Αἰνησιδήμου Ἀκραγαντίνων μουναρχήσαντος ἐξελαθεὶς ὁ Ἱμέρης Τήρillος ὁ Κρινίππου, τυράννευε ἐὼν Ἱμέρης, ἐπῆγε δὲ αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον, Φοινίκων, καὶ Λιβύων, καὶ Ἰβήρων, καὶ Λιγύων, καὶ Ἐλισύκων, καὶ Σαρδόνων, καὶ Κυρνίων τετρήκοντα μυριάδας, καὶ στρατηγὸν αὐτέων, Ἀμίλκην Ἀννωνος, Καρχηδονίων ἐόντα βασιλέα. τοῦ ξείνου τε τοῦ ἑωυτοῦ ὁ Τήρillος αἰσχυνόμενος, καὶ μάλιστα δὴ τοῦ Ἀναξίλεω τοῦ Κρητίνεω πρεσβυτέρου, ὃς Ῥηγίου ἐὼν τύραννος, τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δοὺς ὁμήρους Ἀμίλκῃ, ἐπῆγε μὲν δὴ τὸν Σικελίην, τιμωρέων τῷ πενθερῷ. Τήρillου γὰρ εἶχε θυγατέρα Ἀναξίλεως, τῇ οὔνομα ἦν Κυδίππη. οὕτω δὴ σὺν οἷόν τε ἡμύνθησαν Γέλωνα βοηθέοντα τοῖσι Ἕλλησι, ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς τὰ χρήματα. πρὸς δὲ, καὶ τάδε λέγουσι, ὡς αὐτέῃ τῆς αὐτῆς ἡμέρης ἐν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θήρωνα νικᾷν Ἀμίλκην Καρχηδόνιον, καὶ ὑπὸ Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρσην. τὸν δὲ Ἀμίλκαν, Καρχηδόνιον ἐόντα πρὸς πατρός, μητρόθεν δὲ Συρακούσιον, βασιλεύσαντά τε καὶ τὰ μάλιστα ἀνδραγαθίσαντα, Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολή τε ἐγένετο, καὶ ὡς ἑαυτὸν τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πεύθομαι. οὔτε γὰρ ζώοντα, οὔτε ἀποθανόντα φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς. ὁ πολὺς γὰρ ἐπεξελθὼν διζήμενον Γέλωνα. ἔστι δὲ ὑπ' αὐτέων Καρχηδονίων ὧδε ὁ λόγος λεγόμενος, εἰκότι χρεωμένων, ὡς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο, ἐξ ἠοῦς ἀρξάμενοι μέχρι δείλης ὀψίης· ὅτι δὲ τοσοῦτο χρόνου λέγεται ἐλθεῖν τὴν σύστασιν. ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν ταύτῃ τῇ χρόνῳ μένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἔθυέν τε καὶ ἐκαλλιερέετο ὅτι πυρῆς μεγάλης, σώματα ὅλα καταλέων· ἰδὼν δὲ ὡς ἔσπιπτε ἡ ἑωυτοῦ γνωμοσύνη, ὡς ἔτυχε θυόμενος ἐπέδωκε τοῖσι ἱροῖσι, ὥστε ἑωυτὸν ἐς τὸ πῦρ. οὕτω δὴ κατακαυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκῃ ξύπνῳ εἴτε τοιούτῳ (ὡς Φοίνικες λέγουσι) εἴτε ἑτέρῳ,

A Xerxéſque cum exercitu abiit, ipſe in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab iis qui Siciliam incolunt, Gelone inducto ad obtemperandũ Lacedæmoniis animo, fuiſſe laturũ Græcis auxilia, niſi Terillus Crinippi filius ejectus ex Himera, vbi erat tyrannus, à Therone AEneſidemi filio Acragantinorum monarcho, adduxiſſet per id tẽpus Phœnicum & Libyum & Iberorum & Ligyum & Eliſycorum & Sardonum & Cyrniorũ trecenta millia, duce eorũ Amilcare Hannonis filio Carthaginẽſium rege: quos Terillus abduxerat cùm perſuaſos hoſpitii neceſſitudine, tum præcipuè prompta animi voluntate Anaxilai Critinei filii, Rhegini tyranni, qui filios ſuos Amilcari obſides dedit, vlciſcendi ſoceri cauſa. habebat enim Anaxilaus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippã. Ita Gelonem, quum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos miſiſſe pecuniam. Præterea aiunt iidem contigiſſe vt eodẽ die Gelon & Theron Amilcarem Carthaginẽſem in Sicilia ſuperarint quo Græci in Salamine Perſam. Quinetiam Amilcarẽ, qui à patre quidem Carthaginenſis, à matre verò Syracuſanus erat, & ob virtutem rex Carthaginenſium, quum conflixiſſet, prælio victum, è conſpectu fuiſſe ablatum audio, nec vſquam gẽtium aut viuum aut mortuum comparuiſſe. omnia enim Gelonem indagando colluſtraſſe. Apud ipſos autem Carthaginenſes illius imaginem colẽtes, hæc fama eſt, dum barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepuſculum fine intermiſſione pugnarent, (tandiu enim extractũ fuiſſe prælium) interea Amilcarem in caſtris permanentem ſacrificaſſe atque litaſſe, ſolida corpora [a] aggerentem in ingentem pyram: ſed conſpectis ſuis in fugam verſis, vt erat in faciendis ſacris occupatus, ſeſe in ignem miſiſſe, atque ita combuſtum è conſpectu ſublatum. Cui, ſiue hoc modo, vt Phœnices, ſiue alio,

[a] Adolentem in pyra ingenti.

vt Carthaginenſes & Syracuſani memorant, ex oculis ablato, nũc Carthaginenſes ſacrificant, extructis monimentis, cùm alibi in omnibus ſuis coloniis, tũ præcipuè in ipſa Carthagine. Hactenus quæ ad Siciliam attinent.

A (ὡς Καρχηδόνιοι) τῦτο μὲν οἱ θύσεσι, τῦτο δ', μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλισι τῶν ἐποικίδων ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνιοι. τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Σικελίης, τοσαῦτα.

Καρχηδόνιοι τε καὶ Συρηκούσιοι τῦτο

Corcyræi autem aliud nútiis reſponderunt, aliud fecerunt, nã quum eos iſdem nuntii qui in Siciliam ierant, adiſſent, & iiſdem quibus Gelonẽ verbis alloquuti fuiſſent, pollicitiſunt confeſtim ſe auxilia miſſuros ac præſidio futuros, negantes ſibi Græciam negligendam de ſalute periclitantem: quæ ſi collaberetur, nihil aliud ſibi ſupereſſe quàm vt primo quoque die ſeruirent: idcóque ſibi, quoad poſſent, illam eſſe adiuuandam. Hæc illi aſpectu ſpecioſa reſponderũt: at vbi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, ſexaginta naues inſtruxere: ægréque digreſſi, Peloponeſo applicauere, ac circa Pylon ac Tænaró oræ Lacedæmoniorum naues in ſtatione ſtatuere: obſeruantes & ipſi bellũ quò caderet, deſperantes fore vt Græci ſuperarent, ſed opinantes Xerxem multo ſuperiorẽ victæ Græciæ imperaturum. [a] Itaque curauere vt hæc verba apud Perſam facerent, Adhortãtibus nos Græcis ad hoc bellum, rex, quòd nõ minimum & copiarũ & nauiũ, ſed plurimum ſecundum Athenienſes habemus, tamen aduerſum te ire noluimus, aut quippiã tibi moleſtiæ facere. Hæc dicendo ſperabãt ſe plus aliquid quàm cæteros ablaturos: quod etiam (vt mihi videtur) contigiſſet. Ad Græcos autem excuſationẽ parauere, qua etiam vſi ſunt. accuſantibus enim Græcis quòd opẽ non attuliſſent, dixere ſexaginta ſe triremes armauiſſe, ſed per vẽtos etheſias ſuperare Maleam nequiſſe. [b] Atque ita ad Salaminem ſe non contulere, nec vllius cladis pugnæ naualis participes fuere. Et iſti quidem ita Græcos à ſe ſummouerunt.

B Κερκυραῖοι δὲ τάδε ἔπραξαν ἀμφὶ τοῖσι ἀγγέλοισι, ἐόντα δὲ ἐποίησαν καὶ τάδε· τούτους πρέσβας ἔπεμψαν οἱ αὐτοὶ οἵπερ καὶ ἐς Σικελίην ἀπίκοντο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ πρὸς Γέλωνα ἔλεγον. οἱ δὲ πρεσβευόμενοι ὑπεδέκοντο πέμψειν τε καὶ ἀμυνέειν, φερόμενοι ὡς οὐ σφι περιοπτέον εἴη ἡ Ἑλλὰς ἀπολυμένη· ἢν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύσουσι τῇ προτέρῃ τῶν ἡμερέων· ἀλλὰ ὑμῶν χρὴ εἶναι ἐς ὅ τι δυνατώτατον. ὑπεκρίναντο μὲν οὕτω δικαιοσύνῃ· ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθέειν, ἄλλα νοέοντες, ἐπλήρωσαν νέας ἑξήκοντα· μόγις δ' αἰρεθέντες, προσέμιξαν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ πρὸς Πύλον καὶ Ταίναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων αἰεκαγεύον ναῦς, καραδοκέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον, ἢ περήσεται· ἀλεωρέοντες μὲν δὴ Ἕλληνας ἐσφαλέεσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρσην, καταπρήσαντα πολλὸν, ἄρξειν πάσης τῆς Ἑλλάδος. ἐπείθυν ὦν ὑπὸ τῶν τοιάδε, Ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς, προσλαμβανόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔχοντες δυνάμιν οὐκ ἐλαχίστην, οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρεχόμενοι αὐτοί, ἀμφὶ πλείστας μετὰ γε Ἀθηναίους, οὐκ ἐθελήσαμέν τοι συναπόσθαι, οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι. τοιαῦτα λέγοντες, ἤλπιζον πλέόν τι τῶν ἄλλων οἴσεσθαι. τάδε γὰρ αὖ καὶ ἐθέλητε, ὡς ἐμοὶ δοκέει. τοῖσι δὲ τοὺς Ἕλληνας σφι σκῆψις ἐπεποίητο, τῆσδε δὴ καὶ ἐχρήσαντο. αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅτι οὐκ ἐβοήθεον, ἔφασαν πληρῶσαι μὲν ἑξήκοντα τριήρεας, ὑπὸ δὲ ἐτησίων αἰέμεσθαι ὑπὲρ Μαλέης οὐκ οἵοί τε γενέσθαι. οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Σαλαμῖνα, καὶ τοῦδε εἵνεκα κακότητι λελῦσθαι τῆς ναυμαχίης. οὕτω μὲν οὕτω διεχρήσαντο τοῖς Ἕλλησι.

[a] Operã igitur dabant, *vel, de inducebant ad faciebant*, vt poſſent hæc Perſæ dicere, Nos, ô rex, quum ad hoc bellum Græci aſſumerẽt, *pro, adnocarent*, licet potentiã nõ minimam haberemus, & nõ pauciſſimas naues ſuppeditare potuiſſemus, ſed plurimas ſecundum Athenienſes, aduerſum te ire noluimus.

[b] Atque ita factum fuiſſe vt Salaminẽ non peruenirẽt: & quòd à pugna nauali abfuiſſent, in eo ſe minimè malitia vlla vſos fuiſſe.

E Κρῆτες δ', ἐπεί τε σφέας πρέσβας ἔπεμψαν οἱ ὅπλα ζώοισι καθιέντες Ἑλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε· πέμψαντες κοινῇ θεοπρόπους ἐς

Cretes autem, poſtquam aditi ſunt ab iis Græcis quibus hoc negotium datum erat, hoc ſibi faciendum putarunt, vt certos homines publicitus

Δελφοὺς, τὸν θεὸν ἐπηρώτων εἰ σφι ἄμεινον A
γίνεται τιμωρέοισι τῇ Ἑλλάδι. ἡ δὲ Πυθίη ὑ-
» πεκρίνατο, Ὦ νήπιοι, ὅτι μέμφεσθε ὅσα
» ὑμῖν ἐκ τοῦ Μενελάου ἀμφὶ μάτων Μί-
» νως ἐπέμψατο, μυρίων δακρύματα. ὅτι οἱ μὴ
» οὐ συνεξεπράξατο αὐτῷ ⟨Ⓐ⟩ ἐν Καμίκῳ
» θάνατον ἡμύσασθαι, ὑμεῖς δὲ κείνοισι τίσιν ἐκ
» Σπάρτης ἁρπάξασθε γυναῖκα βαρ-
» βάρου γυναίκα. Ταῦτα οἱ Κρῆτες ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς τιμωρίης.
λέγεται γὰρ Μίνω ζητήσαντι Δαιδάλου B
ἀπικόμενον ἐς Σικελίην, τὸν νῦν Σικελὸν
279 καλεόμενοι, ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ.
μετὰ δὲ χρόνον Κρῆτας, θεοῦ σφέας ἐποτρύναντος, πᾶσαν, πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραισίων, ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς Σικελίην, πολιορκέειν ἐπ' ἔτεα πέντε πόλιν Κάμικον (τὴν κατ' ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι ἔχουσι) τέλος δὲ, οὔτε δυναμένους οὔτε ἐλεῖν, οὔτε παραμένειν, λιμῷ συνεσχεθέας, ἀπολιπεῖν C
οἴχεσθαι. ὡς δὲ κατὰ Ἵππιον γενέσθαι πλάνην, ἱκέσθαι σφέας ἐς τὸν Ἰόνιον μυχὸν μεγάλην ἐκβαλόντα ἐς τὴν γῆν. συναρχθέντων δὲ τῶν πλοίων, (ἐπεδεήθησαν γὰρ σφι ἐπὶ κομιδὴ ἐς Κρήτην φανῆναι) ἐνθαῦτα Ὑρίην τὴν πόλιν κτισαμένους, καταμεῖναί τε καὶ μεταβαλόντας, αὐτὶ μὲν Κρητῶν, Ἰήπυγας Μεσσαπίους γενέσθαι, ἀντὶ δὲ τοῦ ἔθνεος τοῦ ἠπειρώτεω. ἀπὸ δὲ Ὑρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκήσαι, τὰς δὲ Ταραντῖνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῷ ἐξανιστάντες, κατοικίσαι μεγάλως. ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὴ ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, αὐτόθεν τε Ταραντίνων καὶ Ῥηγίνων οἱ κατὰ Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν, καὶ ἀπικόμενοι τιμωροὶ Ταραντίνοισι, ἀπέθανον τρισχίλιοι οὕτω. αὐτόθεν δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπέλαβε ἀριθμός. ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἐὼν Ἀναξίλεω, ὑπάρχοντος Ῥηγίου κατελελοίπεσαν οὗτοι. ὅστις ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου, καὶ Τεγέην τὴν E
Ἀρκαδίην οἰκήσας, ἀνέθηκε τῷ ὀλυμπίῃ Διὶ πολλοὺς καὶ δριαύτας. ἀλλὰ τὰ μὲν δὴ Ῥηγίνων τε καὶ Ταραντίνων, τῶν λόγου μοι παρεστήκει γενόμενα· ἐς δὲ τὴν Κρητέην ἐρημωθεῖσαν, ὡς λέγουσι Πραίσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε αὐθαιμονέοντας, καὶ μάλιστα Ἕλληνας,

Delphos mitteret, deum consulturos nunquid sibi satius foret Græciam defendere. Quibus Pythia respondit, O stulti, imputate vobis quascũque lacrymas ob defensionem Menelai vobis Minos gemebundus immisit. Quoniam illi quidem non sunt vlti cædem Minois in Camico factam: vos autẽ vlti estis illis mulierem è Sparta à viro barbaro raptã. Hæc Cretes allata vbi audiere, ab auxilio ferendo supersedere. Siquidem fertur, Minoem, quum Dædalum vestigans in Sicaniam (quæ nũc Sicilia dicitur) peruenisset, vi eius vitæ allata occubuisse: interiecto deinde tempore omnes Cretes, præter Polichnitanos & Præsios, diuinitus instructos, cum magna classe in Sicaniam traiecisse, & quinquẽnio obsedisse Camicum, *quam (vt mea fert opinio) Acragantini incolunt: ad extremum quum neque illam expugnare possent, neque permanere, fame enectos ea relicta abiisse: & dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingenti eos tempestate adorta, in terram fuisse eiectos: laceratísque nauibus, quum nullus in Cretam receptus ostenderetur, illic subsidentes vrbem Hyriam condidisse: & mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro insulanis [b]continentticos: & ab vrbe Hyria alias incoluisse. quas diu pòst Tarentini euertentes, magnam in ruinam deuenere, vt hæc maxima cædes omnium quas nouimus, exciterit, tum ipsorum Tarẽtinorum, tum Rheginorum, qui à Micytho Chœri filio ad tria millia ciuium adacti opem ferre Tarentinis, interiere. Ipsorum autẽ Tarẽtinorum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micythus autem, quũ Anaxilai famulus esset, procurator Rhegii relictus, vbi ex ea vrbe excidit, Tegeã Arcadum incoluit, cõpluréſque statuas in Olympia cõsecrauit. [c]Sed mihi Rheginorũ & Tarentinorum excessus ab oratione factus. In Cretam igitur desolatam Præsii aiunt cùm alios homines tum præcipuè Græcos immigrasse:

a Quam mea ætate Acragantini tenebant.

b Continentis habitatores.

c Sed ego ab oratione mea digrediens, hæc de Rheginis & Tarẽtinis verba interiecí. Porro in Cretam, postquã desolata fuit, Præsii &c.

tertiáque à morte Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus nõ deterrimos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos Troia reuersos vnà cum suis ouibus fame pestilentiáque correptos, iterúmque desolatam Cretam cum reliquis, donec à tertiis Cretẽsibus habitaretur. Harum rerum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit.

At Thessali necessitate subacti circa initia Medorum partes fouerunt, quum ostenderent non placere sibi quæ Alevadæ excogitasset. nam quumprimum audiere Persam traiicere in Europam, nuntios ad isthmum mittunt, vbi prouisores Græciæ delecti è ciuitatibus coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam venere nũtii Thessalorũ, ita verba fecere, Viri Græci, Olympicum ingressum custodiri expedit, vt Thessaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus: sed vos quoque debetis multum illuc mittere copiarum: quas nisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neque enim decet nos adeo ante cæteram Græciam positos pro vobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusatis, nullá potestis iniungere necessitatem. [a] Nulla nãque fortior necessitas est quã imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis cõparare conabimur. Hæc Thessali. Ob quæ Græci illuc mittendũ decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus, vbi coactus est, per EVripũ nauigauit. Qui postquam ad [b] Algas Achaiæ peruenit, egressus, relictis illic nauibus, in Thessaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressũ qui ab inferiore Macedonia Thessaliam fert, iuxta amnem Peneũ inter Olympum & Ossã montes. Ibi castra posuere Græci, ad decẽ millia armatorũ coacti: quibus aderat Thessalorũ equitatus, ducibus, è Lacedæmoniis quidé,

A τείτη δὲ ἡμέρῃ μετὰ Μίνωα τελευτήσαντα, ἡμέαθαι τὰ Τρωϊκά· ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτάτους φαίνεσθαι ἐόντας Κρῆτας τιμωρούς Μενέλεω. ἀπὸ τουτέων δὲ σφι ἀπονοήσασι ἐκ Κρήτης, λιμόν τε καὶ λοιμὸν ἡμέαθαι καὶ αὐτοῖσι καὶ τοῖσι στρατεύσασι. ἐς τε δεύτερον ἐρημωθείσης Κρήτης μετὰ τὴν παραλοίπων, τρίτοισι αὐτόθι νῦν νέμεσθαι Κρῆτας. ἡ μὲν δὴ Πυθίη ἀπομήσασα ταῦτα, ἔσχε βουλομένους τιμωρέειν τοῖσι Ἕλλησι.

B Θεσσαλοὶ δὲ ἀπὸ αἰσχύνης τοῦ ἐόντος ἐμήδισαν, ὡς δοκέω, ὅτι οὐ σφι ἐπῄνεε τὰ Ἀλευάδαι ἐμηχανέωντο. ἐπεί τε γὰρ ἐπύθοντο ταῦτα μέλλοντα στρατεύεσθαι Ξέρξεα ἐς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν ἰσθμὸν ἀγγέλους. οἱ δὲ τῷ ἰσθμῷ ἑσθμὸν ἁλισμένοι στρατηγοὶ τῆς Ἑλλάδος, ἔρχονται ἀπὸ τῶν πολίων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεουσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικόμενοι δὲ ὅτι τούτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἄγγελοι, ἔλεγον, Ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλακὰς λαβεῖν τὸν ἐσβολὸν τὸν Ὀλυμπικὸν, ἵνα Θεσσαλίη τε καὶ τὸ σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ὁμοπόνη τῷ πολέμου. ἡμεῖς μὲν νυν ἑτοῖμοι εἰμὲν συμφυλάξειν. πέμπειν δὲ καὶ ὑμέας χρεὼ πολλόν· ὡς εἰ μὴ πέμψετε, βλίζεσθε ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ. οὐ γάρ τοι σφι μετὰ τιμωρούς τοσούτους περὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μοιρίους περὶ ὑμέων δεῖ ἀπολέσθαι· βοηθέειν δὲ οὐ βουλόμενοι, αἰσχύνομαι ὑμῖν ἀδέ- μίλιον οἷοί τε ἐσμὲν φέρειν. οὐδαμῶς γάρ ἀδυνασίης αἰσχύνη κρέσσων ἔφυ. ὑμεῖς δὲ πειρησόμεθα αὐτοί τινα σωτηρίην μηχανεώμενοι. ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί· οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς ταῦτα ἐβουλεύσαντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν καὶ φάλαγγα πεζὸν στρατὸν φυλάξοντα τὸν ἐσβολήν. ὡς δὲ συνελέχθη ὁ στρατός, ἔπλεε διὰ Εὐρίπου. ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαίης ἐς Ἅλον, ἐνθεῦτεν ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπών. καὶ ἀπικόμενος ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολήν, τὴν ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πηνειὸν ποταμὸν, μεταξὺ δὲ Ὀλύμπου τε ὄρεος ἐόντα καὶ τῆς Ὄσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλήνων καὶ μυρίοι ὁπλῖται συλλεγ- ὁπλίται

a Nullo enim modo necessitas impotentiam superare potest. *Vt accipiamus impotentiam pro Non posse. Hic enim est sensus, Frustra nos necessitate adigere conabimini, & nos cogere. fiers enim nulla ratione potest vt quis ad faciendum cogatur quod facere non potest.*

b Alloi Achaiæ. *Insid autem pro ijsdem verbis, Ἅλλοι τῆς Ἀχαΐης, habet Littoralia Achaiæ.*

C

D

E

τες· καὶ σφι παρῆν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος. ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν,

ΕΥ̓αίνετος ὁ Καρῑμίου τῶν πολεμάρχων ἀ- A
ραιρημένος, ἦν δὲ οὐ τῶν βασιληίων ἐὼν οὐδὲ τῶν Ἀθηναίων δέ, Θεμιστοκλέος ὁ Νεοκλέος. ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας αὐτοῦ. ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω, ἀνὴρ Μακεδὼν, συνεβούλευόν σφι ἀπαλλάσσεσθαι, μηδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσόδῳ, καταπατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπιόντος· σημαίνοντες δὲ πλῆθος τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὡς δὲ οὐκ οἱ σφι ταῦτα συνεβούλευον, (χρησταὶ γὰρ ἐδόκεον συμβουλαὶ εἶναι,) καὶ σφι θῶυος ἐφαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδών,) ἐπείθοντο. δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδήσαντες τὸν πείθοντα, ὡς ἐπύθοντο καὶ ἄλλῃ ἐσόδῳ ἐσβολὴν ἐς Θεσσαλοὺς καὶ τὴν αὐτὴν Μακεδονίης ἅπτεσθαι Περραιβῶν καὶ Γόννου πόλιος, τῇπερ δὴ καὶ ἐσέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καὶ κατελθόντες δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα τὰς νέας, ὀπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμόν. αὖτις ἐλθόντες ἐς Θεσσαλίην στρατιὴ, βασιλέος τε μέλλοντος διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίης, καὶ ἐόντος ἤδη ἐν Ἀβύδῳ. Θεσσαλοὶ δὲ ἐρημωθέντες συμμάχων, οὕτω δὴ ἐμάνησαν τὸ θυμῶ, οὐδέτι σοφιστεύσαντες, ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι ἐφαίνοντο βασιλέϊ ἄνδρες ἐόντες χρησιμώτατοι.

ΟἹ δὲ Ἕλληνες ἐπείτε ἀπίκατο ἐς τὸν Ἰσθμόν, ἐβουλεύοντο περὶ τῶν λεχθέντων ὑπὸ Ἀλεξάνδρου, ἥν τε σφέωνται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἵοισι χωρέουσι. ἐνίκων ὦν γνώμη ἐβουλεύοντο περὶ τὸν Θερμοπύλησι ἐσβολὴν φυλάξαι. στεινοτέρη γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα τῆς ἐς Θεσσαλίην, καὶ ἅμα ἀγχοτέρη τε τῆς ἑωυτῶν. πρὸς δὲ ἄπιστον δὴ ὡς ἤλπισαν οἱ ἀφικόμενοι Ἑλλήνων ἐς Θερμοπύλας, οὐδὲ ἤδεσαν ἐοῦσαν περόδους πρὸ ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο Τρηχινίων. ταύτην ὦν ἐβουλεύσαντο φυλάξοντες πρὸς ἐσβολήν, μὴ περιέλθωσι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον, καὶ δὲ ναυτικὴν στρατιὴν πλέειν ὁρμέατο γῆς τῆς Ἰσταιώτιδος ὁρμᾶτο Ἀρτεμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ὁρμέατο, ὥστε πυθάνεσθαι τὰ κατ' ἕτερους ἐόντα. οἵτε χῶροι οὕτως ἔχουσι· τοῦτο μὲν ὁ Ἀρτεμίσιον ἐκ τῆς πελάγεος τῆς Θρηϊκίου ἐξ ὑπάρχης στεινάζεται ἐς στεινὸν πόρον, καὶ μετὰ ξυνέοντα νήσου τε Σκιάθου καὶ ἠπείρου Μαγνησίης·

EVæneto Carini filio, delecto ex polemarchis, quanquam [a] non esset è regio genere: ex Athenien-sibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verùm paucos illic dies immorati sunt. aduenerũt enim ab Alexandro Amyntæ filio viro Macedone nuntij, suasum eis vt illinc decederẽt, ne in illo ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur: videlicet multitudinem terrestrem nauticámque indicãdo. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse videbatur) obtemperauerunt. Quanquã mihi videntur metu quoque id suasisse, quòd audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta vrbem Gonnon: quâ & transiuit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam sumpta expeditio, dum rex in Europã ex Asia trãsiturus erat, & Abydi iam agebat. A sociis autem deserti Thessali, iam nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transiere vt in rebus gerẽdis sese regi præstiterint vtilissimos.

Græci autem ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexãdro dicta erant, consultabant & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. cuicũque hæc sententia, vt præsidio aditum Thermopylarum custodirent, quippe qui videbatur & angustior quàm ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ propinquior. Nã semitã qua Græci intercepti postea fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius [b] quàm ducibus Trachiniis ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum vt tuerentur decreuere, ne bárbarus transiret in Græciã, vtq; classis proueheretur in Histiæotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se vicina sunt, vt audiri vtrinque possint quæ apud alteros gerantur. quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arctũ cogitur traiectũ, qui est inter insulam Sciathum & continentẽ Magnesiæ:

[a] Sic & Ver. cod. Gr. addunt negatiuam particulã.

[b] Quàm peruenientes Thermopylas de ea ex Trachiniis audierunt.

ἐσβολὴν

ἐκπλόους

ab angustiis autem EVbœæ iam Artemisium excipit littus, in quo est Artemidis, *id est, Dianæ*, templum. Ingressus verò in Græciâ per Trachinem, vbi arctissimus, dimidii iugeri est: quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante póstque Thermopylas: iuxtáque Alpenos à tergo sitos, tantummodo ad agendum vehiculum via patet: anterius etiam iuxta flumẽ Phœnicem, prope vrbẽ Anthelam solùm agendo vehiculo via sufficit. Thermopylarum autem quod ad hesperum vergit, mons est inaccessus & prælti præcipitii, protentus vsque ad OEtam. quod autem viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadosis. In hoc autem ingressu sunt θερμὰ λουτρὰ, *id est, calida lauacra*, quæ χύτρους, *id est, ollas*, indigenæ vocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus, murus ædificatus erat, super quẽ olim πύλαι, *id est, portæ*, erant. Eũ autem ædificauerant Phocenses metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram AEolidem iere habitatum, quam nunc possident. & quia Thessali conabantur eos subigere, hoc præsidio impositó se tutabantur: aquámque illam calidam ingressui induxere, vt esset lacunosus locus: omnia excogitantes ne in suam terram Thessali incursarent. Hic tamen murus quondam extructus, maiori ex parte iã vetustate erat collapsus: quo rursus excitato, visum est illis faciendum vt illac barbarum arcerent à Græcia. Est autem proximè viam vicus nomine Alpeni, vnde frumẽtari Græci statuerant. Et hæc quidem loca visa sũt Græcis opportuna. cũcta enim rimati atque ratiocinati, vbi barbari neque multitudine neque equitatu vti possent, ibi illos Græciã inuadentes excipere statuerũt. Postea verò quã Persam in Pieria esse audiere, ex Isthmo digressi sũt: peditatus ad Thermopylas insidendas, cæteri mari, ad Artemisiũ. Dũ autẽ Græci (vt cuique præceptũ erat) properè ad succurrẽdũ tẽdũt, interea Delphi deũ consuluere, de seipsis pariter & de Græcia soliciti.

A ἐκ δὲ τῆς ϛενοῦ τῆς ΕΥ̓βοίης, ἤδη ὃ Ἀρτεμίσιον ἐκδέκεται αἰγιαλός· ἐν δὲ, Ἀρτέμιδος ἱρόν. τὴ δὲ αὖ ἀμφ' Τρηχῖνος ἔσοδος ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἔστι, τῇ ϛενοτάτη, ἡμίπλεθρον· οὐ μέντοι γ' τοῦτό γ' ἐστὶ ὃ ϛενότατον τῆς χώρης τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἔμπροσθέν τε Θερμοπυλέων καὶ ὄπισθεν. κατά τε Ἀλπηνοὺς ὁπισθεν ἐούσας ἐοῦσα ἁμαξιτὸς μούνη, καὶ ἔμπροσθεν τοῦ Φοίνικα ποταμοῦ, ἀγχοῦ Ἀνθηλῆς πόλιος, ἁμαξιτὸς ἄλλη μούνη. τὸ δὲ

B Θερμοπυλέων τὸ μὲν πρὸς ἑσπέρης, ὄρος ἄβατόν τε καὶ ἀπόκρημνον, ὑψηλόν, αἰατεῖνον ἐς τὴν Οἴτην. ὃ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς ὁδοῦ, θαλάσσια ἔστι δέκεται καὶ τενάγεα. ἔστι δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρὰ, καὶ χάρακες καὶ λέοντες οἱ ὑπερχέοντες καὶ βωμὸς ἵδρυται Ἡρακλέος ὑπ' αὐτοῖσι. ἐδέδμητο δὲ τεῖχος καὶ ταύτας τὰς ἐσόδους· καὶ τὸ μὲν παλαιὸν πύλαι ἐπῆσαν. ἐδείμαν δὲ Φωκέες ὃ τεῖχος, δείσαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ

C ἦλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἱ κήσοντες σφέων τὴν Αἰολίδα, τὴν περ νῦν ἔσχον πέρην. ἅτε δὴ πειρωμένων σφέων Θεσσαλῶν καταστρέφεσθαι σφέας, τοῦτο προεφυλάξαντο ⓐ Φωκέες· καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν τότε ἐπῆκαν ὑπὲρ τὴν ἔσοδον, ὡς ἂν χαραδρωθείη ὁ χῶρος· πολλῶν μηχανεωμένων ὅκως μὴ σφι ἔσβαλοιεν ⓐ Θεσσαλοὶ ὑπὲρ τοῦ χώρου. τὸ μὲν νῦν τεῖχος ὃ ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε ἐδέδμητο, καὶ τὸ πλέον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου ἔκειτο.

D Τοῖσι δὲ αὖτις ὀρθώσασι, ἔδοξε ταύτῃ ἀπαμυνέειν τὸν βάρβαρον. κώμη δέ ἐστι ἀγχοτάτω τῆς ὁδοῦ, Ἀλπηνοὶ οὔνομα· ἐκ ταύτης ὑπίσιος θαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες. οἱ μὲν νυν χῶρον οὕτω τοῖσι Ἕλλησι ἐφαίνοντο ὑπερτήδεα. ἀπθόντα γὰρ πρόσκε μάθοντες καὶ ὑπερλογισθέντες, ὅτι οὔτε πλήθει ἔξοισι χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι, οὔτε ἵππῳ, ταύτῃ σφι ἔδοξε δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδα. ὡς δὲ ἐπύθοντο

E ⓑ Πέρσην ἐόντα ἐν Πιερίῃ, διαβεβηκότα ἐκ τῆς Ἀθμοῦ, ἐστρατεύοντο αὐτέων ⓐ μὲν, ἐς Θερμοπύλας πεζῇ, ἄλλοι δὲ, κατὰ θάλασσαν ἐπ' Ἀρτεμίσιον. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τὰ ἐδόκεον ἐβοήθεον ἀγαπεφοβημένοι· Δελφοὶ δὲ ἐν τούτῳ ἐν χρόνῳ ἐχρηστηριάζοντο τῷ θεῷ, περὶ ἑωυτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καταρρῳδηκότες. 281

καὶ σφι

καὶ σφι ἐληλάθη ἀνέμοισι βοῦχα. μεγάλους γὰρ τούτους ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους. Δελφοὶ δὲ ἀξιώμενοι τὸ μαντήιον, ὡς τὰ μὲν Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι ἐλευθέροισι, ἀρήγεσθαι τὰ χρηστήρια αὐτοῖσι. καὶ σφι δεινὸς καταρρώδεον τὸν βάρβαρον ἐξαναστέλλαντες, χάριν ἀθάνατον καὶ τόδε τοῦτο οἱ Δελφοὶ τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπέδεξαντο ἐν Θυίης, (τῆσπερ τῆς Κηφισσοῦ θυγατρὸς Θυίης ὁ τέμενός ἐστι, ἐπ' ἧς καὶ ὁ χῶρος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔσχε) καὶ θυσίῃσι σφέας μετήισαν. Δελφοὶ μὲν δὴ κατὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἱλάσκονται.

Ὁ δὲ ναυτικὸς Ξέρξεω στρατὸς ὁρμεώμενος ἐκ Θέρμης πόλιος, παρέβαλε νηυσὶ τῇσι ἀρίστῃσι πλεούσῃσι δέκα, ἐς Σκιάθου· ἔνθα ἔσαν τοῦ φυλάσσουσαι νέες τῆς Ἑλληνίδες, Τροιζηνίη τε καὶ Αἰγινέη καὶ Ἀττική. τοῦτο δὲ ὁρῶντες οἵ τε τοῦ νέας τῶν βαρβάρων, ἐς φυλακὴν ὥρμησαν. τὴν μὲν δὴ Τροιζηνίην, τῆς ἦρχε Πραξῖνος, αὐτίκα αἱρέουσι ὀπισσούμενοι οἱ βάρβαροι. καὶ ἔπειτα τῶν ὀπισσατέων αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα ἀναιρέοντες, ὅτι τῆς τοῦ φορῆς τῆς νηὸς ἔσφαξαν, ἅμα δέξιον ποιεύμενοι τὸν εἶλον τῶν Ἑλλήνων τοῦτον καὶ κάλλιστον. τῷ δὲ σφαγιασθέντι τούτῳ τὸ οὔνομα ἐστὶ Λέων. τάχα δὲ καὶ διὰ τοῦτο τοῦ οὐνόματος ἐπαύροιτο. ἡ δὲ Αἰγινήτις, τῆς ἐπεμεμάρχεε Ἀσωνίδης, καίτινα σφι θῶρηκα πρόσχημα Πυθέω τοῦ Ἰσχενόου ὀπισσατεύοντος, ἀνδρὸς χρίσιος ἡμῶν τῶν τότε ἡμέρῃσι, ὅστις νέα ἐκράτησε, ἐς τοῦτο αὐτεῖχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατατρεφόμενος ἐν ἅπασι. ὡς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε, ἀλλ' ἔτι ἔμπνοος, ἁλόντος τοῦ Πέρσαι οἱ ἐπεβάτευον ὑπὸ τῶν νεῶν, δι' ἀρετὴν τὴν ἐκείνου, ὡς ἐποίησαν μὲν ὡς πλείστου ἐποιήσαντο, σμύρνῃσί τε ἰησάμενοι τὰ ἕλκεα, καὶ σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατειλίσσοντες. καί μιν, ὡς ὀπίσω ἀπίκοντο ἐς τὸ ἑωυτῶν στρατόπεδον, ἐπιδείκνυσαν ἅτε παλεόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ, ὡς εἰ ποντες δὴ τοὺς ἄλλους τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηῒ ταύτῃ, ὡς εἶη σφι ὡς ἀνδραποδα. αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν οὕτω ἐχειρώθησαν. ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐπεμεμάρχεε Φίρμος, αἰπὺν Ἀθηναῖος, φεύγουσα, ἐξοκέλλει ἐς τοὺς Ἐμβολὰς τῆς Πηνειοῦ· καὶ τὴν μὲν σπάφεος ἐκράτησαν βάρβαροι, τὸν δὲ ἀνδρῶν, οὐ.

His responsum est vt ventos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliatores. Delphi quod accepêre oraculum, cum iis primùm Græcis communicauêre quibus libertas cordi erat: quo nuntio illos, quòd barbarũ magnopere timerent, immortali beneficio demeruere. Deinde statuta ventis ara in Thya, vbi fanum Thyæ Cephisi filiæ (à qua & locus hic habet nomen) hostias illi immolauere: propter quod oraculum etiam nũc Delphi ventos propitiant.

Nauticus autem Xerxis exercitus ex vrbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus velocissimas rectà misit ad Sciathũ, vbi erant tres præsidiariæ naues Græcorum, Trœzenia, AEginetica, Attica: quæ præuisis barbarorum nauibus, in fugam se propipuerũt. Sed ex iis Trœzeniam, cui præerat Praxinus, insequuti barbari, cõtinuò excipiũt. Deinde [a] strenuissimũ quenque propugnatorum eius ad proram adductum, deinceps mactant: Eorum qui capti mactatique sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leoni: quo nomine nonnihil fortasse gloriabatur. AEginetica verò, cuius trierarchus erat Asonides, nõnihil tumultus hostibus præstitit, [b] quòd eius epibata erat Pythius Ischenoi filius, vir eo die præstantissimus: qui capta naui tamen eousque pugnando restitit donec totus [c] dilaniatus est: quem collapsum nõ mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauem ceperant, admiratione virtutis, magnum operæpretium putauerunt vt seruarent, vulnera smyrna medentes, sindonéque byssina & fasciis obligantes. ac rursus in castra sua reuersi, hominem vniuerso exercitui ostentabant admirabundi, [d] ac probè obseruantes: quũ alios quos in cadẽ iam naui ceperant, tanquam mancipia adseruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus vir Athenienſis, dum fugit ad ostia Penei, impacta est: qua fine viris barbari potiti sunt.

a *Videtur totum hunc locum aliter legisse, aut non intellexisse.*

b Quòd ea vehĕretur Pyth.

c Velut in laniena concisus est: *Bud.*

d Ac bene cum tractabant: quum cæteros quos in eadem naui ceperant, tanquam mancipia tractarent.

nam Athenienſes, ſimulatque nauem impegerunt, ab ea deſilientes, iter Theſſaliam intenderunt, ſeque Athenas receperunt. Huius rei per [a] ignes è Sciatho editos facti certiores Græci qui ad Artemiſium caſtra habebant, & ob id perterriti, illinc Chalcidem conceſſerunt ad EVripum tutãdum, relictis per edita EVbœæ loca diurnis ſpeculatoribus. Ex illis autem decem barbarorum nauibus, tres ad herma quod eſt inter Sciathum & Magneſiam, nomine Myrmecem, profectæ ſunt. quem locum vbi tenuêre barbari, lapideum illic titulum impoſuere. Qui ex Therma ſoluerunt, [b] vbi littus oculos effugit, cum omni claſſe nauigabant vndecim diebus ex quo rex à Therma diſceſſerat, inter ſe diſſipati: ſed eos herma deducebat, quod erat in traiectu ferè Scyrius Pammõ. Hinc totum diem nauigantes barbari, orã Magneſiam tenuerunt ſuper Sepiadẽ, & littus quod eſt inter vrbem Caſthanæam & oram Sepiadẽ. [c] Ad hunc vſque locum atque Thermopylas exors malorum Xerxis exercitus fuit: & adhuc claſſis (quemadmodum ego ſupputando inuenio) mille ducentarũ ſeptem ex Aſia nauium. In quibus à principio è ſingulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta vnũ ac quadringenti, ducenos ſupputando viros in ſingulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Perſarum Medorúmque ac Sacarum tricenos epibatas. Reliquus autem hic exercitus cõſtabat ex triginta ſex millibus, ducentiſque ac decem. Adiiciam autem huic & ſuperiori numero [d] eos qui ſunt ex biremibus: in quarum ſingulis plures fecerim octoginta potius quàm pauciores viros. Quarum nauium ſumma, vt ſuperius dictum eſt, trium millium fuit. ita in eis fuerunt virorum viginti quatuor myriades, *id eſt, ducenta & quadraginta millia*. Hęc igitur erat claſſis ex Aſia, vnius & quinquaginta myriadum virorum in vniuerſum, & præterea ſeptẽ millium ſexcentorum decem.

A ὡς δὲ δὴ πάχιστα ἐπώκειλαν τὴν νέα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπὸ τοῦ ἐόντες, καὶ Θεοσαλίῃ πορθυόμενοι ἐκομίζοντο ἐς τὰς Ἀθήνας. τῶν δὲ οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ στρατοπεδευόμενοι πυθόμενοι παρὰ τῶν πυρσῶν ἐκ Σκιάθου, πυθόμενοι δὲ καὶ καταρρωδήσαντες, ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου μετεβάλλοντο ἐς Χαλκίδα, φυλάξοντες μὲν τὸν Εὔριπον, λείποντες δὲ ἡμεροσκόπους καὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης. τῶν δὲ δέκα νεῶν τὰ βαρβάρων πρὸς ἐπέλασαν τῷ Β ἕρμα τὸ μεταξὺ ἐόν Σκιάθου τε καὶ Μαγνησίης, καὶ λεόμβωνα δὲ Μύρμηκα. ἱδρυσάμενοι οἱ βάρβαροι, ὡς ἔφη λίθου ἐπέθηκαν, κομίσαντες ὅθεν τὸ ἕρμα, ὁρμισθέντες αὖτις ἐκ Θέρμης, ὡς σφι τὸ ἔπλεον ἐμποδὼν ἐγεγόνεε καθαρόν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῇσι νηυσὶ ἐν δεκα ἡμέρῃσι, παρέντες μὲν τὸν βασιλέος ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἕρμα σφι κατηγήσατο ἐὸν ἐν πόρῳ μάλιστα Πάμμων Σκύριος. πανημερὶ δὲ πλέοντες οἱ βάρβαροι, ἔξανύοισι τῆς Μαγνησίης C χώρης ὅθι Σπιπάδα τε καὶ τὴν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Καδανάιης πόλιος ἐόντα καὶ Σπιπάδος ἀκτῆς. μέχρι μὲν νυν τούτου τῆς χώρης καὶ Θερμοπυλέων, ἀπαθὴς τε κακῶν ἦεν ὁ στρατὸς καὶ πλῆθος ἦεν τοιοῦτο ἐὸν τὸ ἐπὶ (ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὑρίσκω) τόσων τὴν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐουσέων, ἑπτὰ καὶ δισχιλίων, καὶ χιλιέων τὴν μὲν ἑξήκοντα ἐόντα ἑκάστων τῶν ἐθνέων ἐόντα ὅμιλον, τεσσερεσκαιδεκαχοσίους μυριάδας, ἑκ πεντ- D ηκοντα χιλιάδας τε καὶ τετρακοσίους· ὡς αὐτὰ δισκαίδεκα ἄνδρας λογιζομένοισι ἐν ἑκάστῃ νηΐ. ἐπεβάτευον δὲ ὅθι τούτων τῶν νεῶν, χωρὶς ἑκάστων τῶν ὅθι χωρίων 282
ὅθι βατέων, Περσέων τε καὶ Μήδων καὶ Σακέων, δισκαίδεκα ἄνδρες. τοῦτ' ἄλλος ὅμιλος ἦν· δισμύριοι, καὶ ἑξακισχίλιοι, ἑκ τρὸς, δισκόσιοί τε καὶ δέκα. τροσθήσω δὲ καὶ τούτῳ καὶ τῷ τροτέρῳ ἀριθμῷ τοὺς ἐκ τῶν πεντηκοντέρων, ποιήσας ὅτι πλέον ἦν αὐτέων ἢ ἔλασσον αὐ- E τοῖσδε ἑκατὸν ἄνδρας ἐνεῖναι. συνελέχθη δὲ τούτων τὰ πλοῖα (ὡς ἑκ τροτέρου μοι ἐρρήθη) δισχίλια. ἦσαν δὲ ὧν ἄνδρες αὐτοῖσι ἔνεῖεν ἐν αὐτοῖσι τεσσερες μυριάδες, ἑκ εἴκοσι. τοῦτο μὲν νυν ὅ ἐκ τῆς Ἀσίης ναυτικὸν ἦν σύμπαν ἐὸν, πεντήκοντα μυριάδες, ἑκ μία χιλιάδες τε ἔπεισι ὅτι τούτῳσι ἑπτὰ, καὶ τρὸς, ἑκατοντάδες ἕξ, ἑκ δεκαὸς.

a Legit πυρσῶν vt & vet. cod. habent, non φρυκτῶν.

b *Locus hic in Vulg. edit. Gr. eſt ſuſpectus: ac certè hunc aliam lectionẽ ęs hic & paulo poſt ſequutum eſſe manifeſtum eſt.*

c Ad Sepiadem vſq; & Thermopylas exors malorũ Xerxis exercitus fuit: multitudo autẽ adhuc erat (vt ego coniectura aſſequor) ex nauibus quidẽ ab Aſia profectis, numero mille ducentis ac ſeptem, eorum duntaxat qui iam inde ab initio conuenerãt, millia ducenta & quadraginta vnũ & quadringẽti viri, ducenos ſcilicet viros in ſingulas naues numerãtibus. Porro inter claſſiarios indigenas tricẽi Perſæ, Medi & Sacæ in naues eaſdem aſcenderant. quæ multitudo ſex & triginta millia & ducẽtos decẽ viros prioribus copiis aggregat. *Ita Bud. hunc locum interpr.*

d Eos qui ex pẽteconteris erant, *id eſt, ex nauibus quinquagenũ remorum*: ita rationem iniẽs vt fuerint in ſingulis octogeni viri, maiore numero minorem compenſante. *Id eſt, ſi in quibus plures erãt compẽſantibus eas in quibus erant pauciores. Hoc enim videtur Volviſſe ſignificare quod noſtra lingua in re ſimili dicimus, L'vne portãt l'autre. Vel, Le fort portãt le foible. Adeo vt locum hic nõ habeat genus illud loquendi Plus minus. præſertim quũ ſit pro ὅσῳ. q. d. In ſingulis (vbi plus, vbi minus) octogeni viri. Sed & illud τοὺς ἐκ τῶν πεντηκοντέρων reſpondet phraſi Gallica, Ceux des nauires, pro Ceux qui eſtoyent dedãs les naures.*

τῶ δὲ πεζοῦ, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγένοντο· τῶν δ' ἱππέων, ὀκτὼ μυριάδες. προσεθήκαντο δ' ἐπὶ τούτοισι τοῖς καμήλοισι τοῖς ἐλαύνουσι Ἀραβίοισι, καὶ τοῖς τὰ ἅρματα λίβυας, πλῆθος ποιήσασι δισμυρίους ἄνδρας. καὶ δὴ τότε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τοῦ πεζοῦ πλήθεος στεμφθέντων, γίνεται δισχίλιαι τε μυριάδες, καὶ τετρήκοντα, καὶ μία, καὶ τριήκοντα χιλιάδες ἐπὶ τὰ, καὶ ἑκατοντάδες ἓξ καὶ δεκάδες δύο. τοῦτο μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίης στρατεύματα ἐξηριθμήθη, αὐτοῦ τε τῆς θεραπηίης τῆς ἐπομένης, καὶ τῶν σιταγωγῶν πλοίων, καὶ ὅσοι συνέπλεον τούτοισι. ὁ δ' ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγόμενον στράτευμα, ἐπὶ τοσοῦτο λογιέα τούτῳ πρωτεῦον ἐξηριθμημένῳ. δόκησιν δ' ἔγωγε λέγειν χρεών μύριοι μὲν οἱ ἀπὸ Θρηίκης Ἕλληνες, καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ὑπακουόντων τῇ Θρηίκῃ, παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἐκ μὲν δὴ τουτέων τῶν νεῶν, ἄνδρες τετρακισχίλιοι, καὶ δισμύριοι γίνονται. πεζοῦ δ', τὸν Θρήικες παρείχοντο, καὶ Παίονες, καὶ Εὐρδοί, καὶ Βοττιαῖοι, καὶ τὸ Χαλκιδικὸν γένος, καὶ Βρύγοι, καὶ Πίερες, καὶ Μακεδόνες, καὶ Περραιβοί, καὶ Ἐνιῆνες, καὶ Δόλοπες, καὶ Μάγνητες, καὶ Ἀχαιοὶ, καὶ ὅσοι τῆς Θρηίκης τὸν παράλιον νέμονται· τουτέων τῶν ἐθνέων, τετρήκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι. αὗται ὦν αἱ μυριάδες ἐκείνῃσι παροστήσοισι τῆσι ἐκ τῆς Ἀσίης, γίνονται ἀνδρῶν αἱ πᾶσαι μάχιμοι μυριάδες δισχίλιαι, καὶ ἑξήκοντα, καὶ τέσσερες. ἔπεισι δὲ τούτῃσι ἑκατοντάδες ἑκκαίδεκα, καὶ δέκα. τὸ μαχίμου δὲ τούτου ἐόντος ἀριθμοῦ τοσούτου τὸν θεραπηίην τὸν ἐπομένην τούτοισι, καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγοῖσι ἀνακρίνεις ἐόντας, καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοισι πλοίοισι, τοῖσι ἅμα πλέουσι τῇ στρατιῇ, ξυνοίσεις τὸ μαχίμων ἀνδρῶν δοκέων εἶ ἑλάσσονας, ἀλλὰ πλείονας. καὶ δὴ στρεφὼ ποιέω ἴσους ἐκείνοισι εἶ, καὶ οὔτε πλείονας, οὔτε ἐλάσσονας ἔσεσθαι. ἐξισούμενοι δὲ οὗτοι τῷ μαχίμῳ, ἐκπλεφσοῦσι τὰς ἴσας μυριάδας ἐκείνῃσι. οὕτω πεντήκοντα μυριάδας τε καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ, καὶ χιλιάδας τρεῖς, καὶ ἑκατοντάδας δύο, καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἦγαγε Ξέρξης ὁ Δαρείου μέχρι Σηπιάδος, καὶ Θερμοπυλέων. τοσοῦτο μὲν δὴ τὸ σύμπαν πλῆθος στρατεύματος τῷ Ξέρξεω ἀριθμός. γυναικῶν δὲ σιτοποιέων, καὶ παλλακέων, καὶ εὐνούχων, τοσοῦτοι ἄν εἴποι ἀτεχνέως ἀριθμὸν

A Peditatus fuit decies septies centena millia: equitatus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos, & Libyes qui currus agitabant, quæ facio viginti millia. Quæ copiæ classiariæ & terrestres in summam redactæ fiunt ter & vicies centena & præterea decem & septem millia, sexcenti & decem. Has copias ex ipsa Asia fuisse contractas dictum est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumentariis vehebãtur. Huic omni enumerato exercitui adiiciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dicere oportet. Ii Græci qui sunt è Thracia, & ex insulis Thraciæ obiacentibus, præbuerunt naues centum viginti; quarum viri fiunt triginta quatuor millia. Terrestres copias præbuerũt Thraces, & Pæones, & Eordi, & Bottiæi, & genus Chalcidicum, & Brygi, & Pieres, & Macedones, & Peræbi, & Enienses, & Dolopes, & Magnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum nationum reor triginta myriades, *id est, trecenta millia*, fuisse: quæ myriades illis Asiaticis adiectæ, fiunt in summa virorum pugnantium ducentæ sexaginta quatuor, & præterea mille sexcenti ac decem. Hoc autem tanto pugnatorum numero [a] non pauciora sed plura fuisse arbitror quæ eos comitabantur seruitia, & eos qui frumentariis in nauigiis erant, & in aliis nauibus vna cum militaribus viris vehebantur: quos neque plures neque pauciores facio, sed totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebunt totidem myriadas: fientque quingentæ & viginti octo myriades, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darii filius duxit ad Sepiadem & vsque ad Thermopylas. Hic est vniuersus copiarum Xerxis numerus. Nam mulierum pinsentium & pallacarum & eunuchorum numerum nemo pro comperto queat dicere:

a Non minorem sed maiorẽ fuisse existimo famulitii numerum, eorúmque qui frument. in nauig. erant, & qui in aliis n.v.c. militibus vehebantur. Sed ẽsto hos illis numero pares esse, ac neque plures, neque pauciores, certè æquati hi numero pugn.

ac ne impedimẽtorum quidem, aliorúmque iumentorum sarcinariorum, neque canum Indicorum exercitum comitátium, præ multitudine quisquam inire numerum possit. [a] Quo minus miror proditũ esse, fluenta quædam non suppeditauisse: magis miror vnde tot myriadibus cibaria suppetierint. nam subducta ratione comperio, si singuli quotidie singulas frumenti chœnicas, *id est, semodia*, non amplius accepissent, absumpta fuisse singulis diebus centum millia medimnorum, & trecentos ac quadraginta medimnos, *qui singuli constant è senis modiis*: haud annumerãdo mulieres eunuchósque, & iumenta, atque canes. In quo exercitu quum tot virorum millia essent, nemo erat qui aut specie aut magnitudine corporis cum Xerxe ipso posset contendere, tanquam dignior qui illud imperium obineret.

Nauales autem copiæ, postquã è stationeſoluerunt, prouectæq; orã terræ Magnesiæ tenuerunt, quæ est inter vrbem Casthanæã & oram Sepiadẽ, primæ quæque naues ad terram habuere stationem, aliæ deinceps in ancoris stetere, ad octauum vsque ordinem [b] intra mare procedentes, vtpote anguſtiore littore quàm vt classem caperet: atque ita per noctem stetere. Sub ipsum verò diluculũ, ex sereno cælo & tranquillo quum mare efferbuisset, incidit in eam atrox tempestas, ac vehemens ventus subsolanus, quem Hellespontium nuncupãt qui circa illa loca habitant. Eum ventum quicunque augescere animaduerterunt, & quibus per conditionem stationis licuit, ii tempestatem præuenerunt, reuulsíque nauibus sese atque illas incolumes præstiterunt: at quas naues ventus [c] exteriores nactus est, earum alias ad loca quæ dicuntur *inuoi, id est, furni*, quę sunt in Pelio, extulit, alias in littus, alias in ipsam Sepiadẽ illisit, alias in vrbem Casthanæam, alias in Melibœã expulit. erat enim intoleranda vis eius. Enimuerò feruntur Athenienses Boream inuocasse ex oraculo alio, quod eis redditum est, vt generũ suum ad sibi opitulandum inuocarent.

a Itaque mirum mihi non videtur quorundã amniũ fluenta defecisse tot hominũ millia: sed quonam modo frumẽtum suppetierit tot hominum millibus, id verò mirũ videri poteſt. Siquidem vt chœnicẽ frumenti quisque in singulos dies acciperet, ac nihil amplius, subducta ratione inuenio centena dena millia medimnũ quoridie absumi potuisse, & trecẽta præterea quadraginta medimnaſia *Bud. hũc locum vertit, addẽs etiam Amnium fluenta prodidisse, hoc est, defuisse exercitui tãtum. Vide apud eũdem De asse lib. 5, in quo sit reprehendenda hic Valle interpretatio.*

b Πρόκροουσαι νῆες *Vulgo exponitur, Naues sibi sunctæ scalarum instar abẽte post alias.*

c Altum tenentes

A ὅδε αὖ ὑποζυγίων τε, καὶ τῶν ἄλλων κτηνέων τῶν ἀχθοφόρων, καὶ κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἑπομένων, ὅδε αὖ τουτέων ὑπὸ πλήθεος ὁκόσοι αὖ εἶποι ἀριθμόν. ὥστε ὁκόθεν μοι ἰόντι παείσα) παρεδόθησαν τὰ ῥέεθρα τῶν ποταμῶν εἰσιόν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως τὰ σιτία αὐτέχεσε. θωϋμά μοι μυριάσι τοσαύτῃσι. βυείσκω γὰρ συρίβαλλεόμενος, εἰ χοίνικα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάμβανε, καὶ μηδὲν πλέον, ἔνδεκα μυριάδας μεδίμνων B τελεομένας ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ, καὶ τρὶς τεσσεράκοντα χιλιάδας μεδίμνους, καὶ τετρακοσίους τε ἄλλους μεδίμνους, καὶ τετρεφάκοντα. γυναιξὶ δὲ τῇ βυσσύχροισι, τῇ ὑποζυγίοισι, καὶ κυσὶ, οὐ λογίζομαι. ἀνδρέων δ' τῶν ἐουσέων τοσουτέων μυριάδων, καλλεός τε εἵνεκα, καὶ μεγάθεος, οὐδεὶς αὐτέων ἀξιονικότερος ἦν αὐτὸ ἔργεσθαι ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς, ἐπεί τε ὁρμηθεὶς ἔπλεε, καὶ κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρης C ἐς τὸν αἰγιαλὸν, τὸν μεταξὺ Κασταναίης τε πόλιος ἐόντα τῇ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὥρμεον πρὸς τῇ γῇ, ἄλλαι δ' ἐπ' ὀλίγον ἐπ' ἀλκυρέων· ἅτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐόντος οὐ μεγάλου, προέχρωσαι ὁρμέοντο ἐς Πόντον, καὶ ὀκτὼ νέας. ταύτῃσι μὲν τῇσι βορέῃσι οὕτω. ἅμα δὲ ὄρθρῳ, ἐξαθείσης τε καὶ νηνεμίης τῆς θαλάσσης ξεσάσης, ἐπέπεσε σφι χειμὼν τε μέγας, καὶ πολλὸς ἄελλα ἀπηλιώτης, τὸν δὴ D Ἕλληςπόντιον καλέουσι οἱ τῇδε τὰ χωρία οἰκηκότες. ὅσοι μὲν νεῶν αὐτέων αὐξόμενον ἔμαθον τὸν ἄνεμον, καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὅρμου, οἵδε ἐφύλαξαν τὸν χειμῶνα, ἀναστάσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοί τε περιῆσαν καὶ αἱ νέες αὐτέων· ὅσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ὕπνου καλεομένους, νησὶ ὑπὸ Πηλίῳ, τὰς δὲ, ἐς τὸν αἰγιαλὸν αἱ ὁ περὶ αὐτὸν τὸν Σηπιάδα περιέπιπτον, αἱ δὲ, ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ E δ' ἐς Κασταναίην ἐξεβρήσσοντο. ἐών τε τῷ χειμῶνος χρῆμα ἀφόρητον. λέγεται δὲ λόγος ὡς Ἀθηναῖοι τὸν Βορέην ἐκ θεοπροπίου ἐπικαλέσαιντο, ἐλθόντος σφι ἄλλου χρηστηρίου, τὸν γαμβρὸν ἐπικουρὸν καλέσασθαι·

Βορῆς ὁ, τὸν Ἑλλήνων λόγον, ἔχει γυναῖκα Ἀθηναίην, Ὠρεθυίην, τὴν Ἐρεχθέος· καὶ δὴ ὃ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι (ὡς φάτις ὥρμηται) συμβαλλόμενοι σφι τὸν Βορέην γαμβρὸν εἶ), καὶ ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ἐν Χαλκίδι, ὡς ἔμαθον αὐξόμενον τὸν χειμῶνα, ἢ ἐς τωὐτὸ τούτου, ἐθύοντό τε ἐς ἐπεκαλέοντο τόν τε Βορέην καὶ τὴν Ὠρεθυίην, τιμωρῆσαί σφι, ἐς ἀμφθείραι τῶν βαρβάρων τὰς νέας, ὡς ἐς τωὐτὸν τοῦτο καὶ Ἄθων. εἰ μὲν νυν ἀμφὶ ταῦτα τοῖσι βαρβάροισι ὁρμέωσι Βορῆς ἐπέπεσε, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οἱ δ' ὦν Ἀθηναῖοί σφι λέγουσι βοηθήσαντα τὸν Βορέην τωὐτοῦτο, ἐς τότε σφέα κατεργάσασθαι. καὶ ἰόντι ἀπελθόντες Βορέῃ ἱδρύσαντο τῶνδε ποταμῶν Ἰλισσόν. ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἱ ἐλάσσους λέγουσι διαφθαρῆναι, τετρακοσιέων οὐκ ἐλασσονας, ἀνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημάτων τε πλῆθος ἄφθονον. ὥστε Ἀμεινοκλέι τῷ Κρητίνεω ἀνδρὶ Μάγνητι, γηοχέοντι τωὐτοῦ Σκιαδα, μεγάλως ἡ ναυηγὴ αὕτη χρήσιμη ἐγένετο· ὃς πολλὰ μὲν χρύσεα ποτήρια ὑστέρῳ χρόνῳ ἐκβεβρασμένα ἀνείλετο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα· θησαυρούς τε τῶν Περσέων εὗρε, ἄλλά τε χρύσεα ἄφατα χρήματα ἀνεβάλετο. ἀλλ' ὁ μὲν, πάντα οὐκ εὐτυχέων, εὑρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο. ἐὼ γάρ τις καὶ τούτῳ ἄχεα συμφορὴ λυπρὸν παιδοκτόνος. σιταγωγῶν δ' ὁλκάδων, καὶ τῶν ἄλλων πλοίων ἀμφορέων, οὐκ ἐπῆν ἀριθμός· ὥστε δείσαντες οἱ στρατηγοὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ μὴ σφι κεκακωμένοισι ἐπιθέωνται οἱ Θεσσαλοὶ, ἔρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων ἀνεβάλοντο. ἡμέρας δὲ δὴ ἐγίνετο τρεῖς. τέλος δὲ, ἔν τε μαντήια ποιεύμενοι, καὶ παείδοντες χρήσι τῷ ἀνέμῳ οἱ μάγοι, ὡς τε παύσασι, καὶ τῇ Θέτι ἐθύσαντες καὶ τῇσι Νηρηίσι θύοντες, ἔπαυσαν τετάρτῃ ἡμέρῃ, ἢ ἄλλως κως αὐτὸς ἐθέλων ἐκόπασε τῇ δὲ Θέτι ἔθυον, πυθόμενοι τῶνδε τὸν Ἰώνων τὸν λόγον, ὡς ἐκ τοῦ χώρου τούτου ἁρπασθεῖη ὑπὸ Πηλέος, εἴη τε ἅπασα ἡ ἀκτὴ ἡ Σηπιὰς ἐκείνης τε καὶ τῶν ἄλλων Νηρηίδων. ὁ μὲν δὴ τετάρτῃ ἡμέρῃ ἐπέπαυτο.

A Habet autem (vt apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyam, Atticam, Erechthei filiam. Ex hoc coniugio (vt fama est) Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream sibi generum esse, & dum [a] in Chalcide pro Europa excubarent, quũ intelligerent auctum iri tempestatem, inuocauêre Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithyã, vt sibi auxilio essent, & barbarorum naues corrumperet, quemadmodum prius fecerant circa B Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: certè Athenienses aiunt & antè fuisse sibi auxilio Boream, & tunc illud effecisse. atque digressi illinc, delubrum Boreę extruxêre ad amnem Ilissum. In hac clade qui pauciſſimas naues, ii non pauciores quadringentis periſſe aiunt, viros quoque innumerabiles, ac vim pecuniarum immensam. vt Aminocli C [b] Cratineo viro Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto pòst, dum circa Sepiadẽ humum fodit, multa poculaurea eiecta, multa argentea percecepit, thesaurósque Persarum inuenit, affatimque aliarum ex auro rerum lucratus est: & quum alioqui non esset fortunatus, è rebus repertitiis mirificè est ditatus. [c] nam fuit ei vtilitas quædam D ingrata, ac doloris causa, quòd erat filiis orbatus. Nauium autem onerariarum aliorúmque nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non potest. Vnde præfecti classis, veriti ne sibi post acceptam calamitatem Thessali incursarent, excelsum sibi vallum è naufragiis circumdederunt. Triduo enim tempestas perstitit: quarto tandem die magi [d] incisiones faciendo, & veneficiis incantãdo ventum, ad hęc E Thetidi ac Nereidibus sacrificãdo, tempestatem compescuerunt: siue aliter tempestas ipsa sua sponte cessauit. Thetidi autẽ ideo magi sacrificauere, quòd ab Ionibus acceperant Thetin ex eo loco raptã fuisse à Peleo, omnémque eã oram Sepiadẽ illius esse, aliarúmq; Nereidum. Et ventus quidẽ quarto die conquieuit.

[a] In Chalcide Eubœæ excubarent, vbi tempestatem oriri intellexerunt, aut prius etiam *quàm id intellexissent*, sacrificare cœperunt, & Boream Orithyámque inuocare vt sibi auxil.

[b] Cretinei filius, *aut Cretinus.*

[c] Nam & hunc calamitas quædã angebat circa liberorum cædem.

[d] *Ipse alibi harum spectinam faceret interpret.*

At Græcis diurni sui speculatores ex Euboicis verticibus decurrentes, altero ab éxorta tempestate die indicarunt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ isti vbi audiêre, fusis prius liberatori Neptuno libamentis, celerrimè rursus ad Artemisium reuehuntur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore aduersarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc vsque tempus perdurat. Barbari, posteaquam ventus conquieuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant, circumuehétésque promontorium Magnesiæ, rectum cursum in sinum qui ad Pegasæa fert tenebant. In hoc Magnesiæ sinu locus quidam est in quo fertur Hercules, quum è naui Argo aquatum missus esset, derelictus fuisse ab Iasone atque à sociis, dum in terram Colchidem ad vellus nauigarent. [a] Illinc enim aquati in pelagus erant abituri, eáque de re nomen loco fertur esse Aphetæ, *id est, dimissæ*. Hoc in loco Xerxianæ naues stationem habuerũt: quarum quindecim, [b] quæ longè vltimæ appellabantur, prospectis Græcorum ad Artemisium nauibus, ratæ suas esse, in medium earum & ad hostes delatæ sunt: quarum dux erat Sandoces Thaumasii filius, Cumæ AEolidis præfectus: quem antè Darius ob hanc causam captum cruci affixerat, quòd quum è regiis iudicibus esset, iniquam sententiam ob pecuniam tulerat. sed eius in cruce suspensi Darius reputans plura peccatis esse beneficia in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoscénsque properantius se quàm prudentius egisse, hominem soluit. Ita regem Darium elapsus ac vitæ restitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapsurus. hos enim ad se cursum tenêtes Græci vbi vidêre, cognito hominũ terrore, ag-

A τοῖσι δὲ Ἕλλησι οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν Εὐβοϊκῶν κατοπτεύσαντες δευτέρῃ ἡμέρῃ, ἀπ' ἧς ὁ χειμὼν ἤρξατο ἐκ τοῦ εὐδίου ἐξήνεε, ἐσήμηναν πάντα τὰ γενόμενα περὶ τὸν ναυηγέα. οἱ δέ, ὡς ἐπύθοντο, Ποσιδέωνι σωτῆρι βοξάμενοι, καὶ ἀοιδὴν παρεχόμενοι, πλωτάζησι ὀπίσω ἀπέπεμπτο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐλπίσαντες ὀλίγας τινὰς σφι ἀντιξόους ἔσεσθαι νέας. Οἱ μὲν δὴ τοῦδε τοῦτον ἐλθόντες περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐναυλόχεον, Ποσιδέωνος σωτῆρος ἐπωνυμίῃ ἀπὸ τούτου ἔτι καὶ ἐς τόδε νομίζοντες. Οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς ἐπαύσατό τε ὁ ἄνεμος, καὶ τὸ κῦμα ἔσχετο, κατακοσμησάντες τὰς νέας, ἔπλεον τοῦδε τοῦ ἤπείρου. κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνησίης, ἰθέαι ἔπλεον ἐς τὸν κόλπον τὸν ὑπὸ Παγασέων φέροντα, ἔστι δὲ χῶρος ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ τῆς Μαγνησίης, ἔνθα λέγεται τὸν Ἡρακλέα κατα- λειφθῆναι ὑπὸ Ἰησονίδεω τε καὶ τῶν στρατηλατέων ὅτε ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπ' ὕδωρ πεμφθέντα, οὗ τ' ὑπὸ ὁ κῶας ἔπλεον ἐς Αἶαν τὴν Κολχίδα. εἰ θελεύτερον γὰρ ἔμελλον ὑδρευσάμενοι, ἐς ὃ πέλαγος ἀφήσειν· ἐκ τούτου ὦν τῆς χώρης οὔνομα γέγονε Ἀφέται. ἐκ τούτου ὦν ὅρμων οἱ Ξέρξεω ἐποιεῦντο. πεντεκαίδεκα δὲ τῶν νεῶν τουτέων ἐτυγόν τε ὑστατα πολλὸν ἀπεξαρθεῖσαι, καί κως κατ' ὀλίγον ὡς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῶν Ἑλλήνων νέας ἐδόξασί τε δὴ ὡς σφετέρας εἶναι οἱ βάρβαροι, καὶ πλέοντες, ἐπέπεσον ἐς τοὺς πολεμίους, τὴν ἔρατην ἐκράτησε ὁ ἀπὸ Κύμης τῆς Αἰολίδος ὕπαρχος Σανδώκης ὁ Θωϋμασίου· τὸν δὴ ἐόντα ἐν τοῖσι βασιλέος Δαρείου ἐπ' αἰτίῃ τοιῇδε λαβόντες, ἀνεσταύρωσε, ἐόντα τῶν βασιλητέων δικαστέων· ὅτι ὁ Σανδώκης ὑπὸ χρήμασι ἀδίκων δίκην ἐδίκασε. ἀναμνησθεὶς ὦν αὐτοῦ, ἀναλογιζόμενος ὁ Δαρεῖος, εὗρε οἱ πλέω ἀγαθὰ τῶν ἁμαρτημάτων πεποιημένα ἐς οἶκον τὸν βασιλήιον· εὑρὼν δὲ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, καὶ γνοὺς ὡς ἑωυτοῦ τε αὐτὸς ἦν σοφώτερα ἐργασμένος εἴη, ἔλυσε. βασιλέα μὲν δὴ Δαρεῖον οὕτω διαφυγὼν μὴ ἀπολέσθαι, τότε γε τὸν ἐς τοὺς Ἕλληνας καταπλώσας, ἔμελλε οὐ τοιούτῳ διαφυγὼν ἔσεσθαι. ὡς γὰρ σφέας εἶδον πλέοντας καὶ Ἕλληνες, μαθόντες αὐτέων τὸν γνωμοσύνην ἀμφὶ τάδε, ἐπεμα-

a Illinc enim aquati ἔμελλον ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν. *ad verbum, In pelagus erant immissuri.* vnde loco illi nomen extitit Ἀφέται. *Postea autem ἀφίσιν, & alibi non reddis, sunt enim qui ἐς πέλαγος ἀφίεναι vertant, In altum vela dare.*

b Quæ multo post alias soluerant, conspectis Græc.

Ἀφέται

ἀντιξόους

Ἑρμιον

ἐπέπεσον

Θαμασίου

πλέοντας

ἀνέντες, ὑπεστέως σφέας εἶναι. ἐν τούτεων μὴν Ἀρίδωλις πλέων ἦλω, τύραννος Ἀλαβανδέων τε καὶ Καρίης καὶ ἑτέρη ἦ, ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πενθύλεος ὁ Δημονόου· ὃς ἦγε μὲν δυώδεκα νέας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν δὲ σφέων τὰς ἑνδεκα ὑπὸ χειμῶνι τῷ ἡμομένῳ κατ' Σηπιάδα, μιῇ τῇ παρελθούσῃ καταπλέων ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἦλω. τούτους Ἕλληνες ἐξισορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πυθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδεμένους ἐς τὸν Κορινθίων Ἰσθμόν. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς ὁ τῶν βαρβάρων στρατὸς, πάρεξ τῶν πεντεκαίδεκα νεῶν εἰ πον Σανδώκεα στρατηγέειν, ἀπίκετο ἐς Ἀφέτας. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίης καὶ Ἀχαιίης, ἐσέβαλε κατὰ τὴν καὶ δὴ τὸ τεταῖος ἐς Μηλιέας. ἐν Θεσσαλίῃ μὲν ἅμιλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑωυτοῦ, ἀποπειρώμενος καὶ τῶν Θεσσαλίης ἵππων· πυθόμενος ὡς ἀρίστη εἴη τῶν ἐν Ἕλλησι, ἔνθα δὴ αἱ Ἑλλωπίδες ἵπποι ἐλείποντο πολλόν. τῶν μὲν νυν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν, Ὀνόχωνος μοῦνος οὐκ ἀπέρκεσε τὴν στρατιὴν τὸ ῥέεθρον, πινόμενος· τῶν δ' ἐν Ἀχαιίῃ ποταμῶν ῥεόντων, οὐδὲ ὅστις μέγιστος αὐτέων ἐστὶ Ἠπιδανὸς, οὐδὲ οὗτος ἀπέρκεε, εἰ μὴ ὀλίγους. ἐς Ἄλλον δὲ τῆς Ἀχαιίης ἀπικόμενος Ξέρξης οἱ κατηγεμόνες τῆς ὁδοῦ βουλόμενοι τὸ πᾶν δεῖγμα ποιέεσθαι, ἔλεγόν οἱ ὅτι χώρειόν ἐστι λόγιον, καὶ τοῦτο ἱρὸν τοῦ Ἀφλυστίου Διὸς, ὡς Ἀθάμας ὁ Ἀολίου ἐμηχανήσατο Φρίξῳ μόρον σφι γενοῦ βουλεύσας· μετὰ δὲ, ὡς ἐν θεοπροπίοισι Ἀχαιοὶ ποιεῦνται τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνοισι ἀέθλους τοιούσδε· ὃς ἂν ἢ τοῦ ἔθνεος τοῦ σφετέρου πρεσβύτατος, νέου ὑπεξάγοντες ἔρχεσθαι τοῦ πρυτανηίου, αὐτοὶ φυλακὴν ἔχουσι. λέγον δὲ καλέουσι τὸ πρυτανήιον οἱ Ἀχαιοί· ἐπὶ δὲ ἐστέλθη, οὐκ ἔστι ὅκως ἔξεσι, πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ. ὡς δὲ τὰ πολλὰ τούτοισι πολλοὶ ἤδη τῶν μελλόντων τούτων θύεσθαι, δείσαντες, οἴχονται ἀποδρηισάμενοι ἐς ἄλλην χώρην. χρόνου δὲ παραγίνεται, ὀπίσω κατελθόντες, ἐπὶ ἀλίσκωνται, ἐσφέλλονται ἐς τὸ πρυτανήιον· ὡς δὲ θύεταί τε ἐξηγέονται, πίμπλασι πᾶς πυκαδεὶς, καὶ ὡς σφι πομπὴ ἔχηται. ταῦτα δὲ πάσχουσι οἱ Κυανοπώρου τοῦ Φρίξου παῖδες ἀπόγονοι, διότι κατερμόν τὸν χώρης τοιοῦδε Ἀχαιοὶ

A gressi repente cepêre. In quarum nauium vna captus est Aridolis, Alabandensium qui sunt in Caria tyrannus: in altera Penthylus Demonoi filius, dux Paphius, qui è Papho duodecim naues quum duxisset, amissis earum vndecim tempestate quæ ad Sepiadem extiterat, cum vna quæ superabat tendens ad Artemisium, captus est. Hos Græci quæ volebant de Xerxis exercitu scisciscati, vinctos ad Corinthiorum Isthmum dimiserunt. Cætera barbarorum classis, præter quindecim naues quibus præfuisse Sandocem dixi, ad Aphetas peruenit. Xerxes cum terrestribus copiis per Thessaliam & Achaiam iter faciens triduo, euasit in Meliéses: quum in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experiendi gratia, quòd illic optimas Græcarum equas esse audiebat. in eo autem certamine multo inferiores fuerunt Græcæ. Fluuiorum porro qui sunt in Thessalia, solus Onochonus potanti exercitui [b] nó suffecit. Xerxi [c] ad littoralia Achaiæ tendenti, perductores sui cuncta referre cupientes, enarrabant id quod de templo Iouis Aphlystii ab indigenis enarratur: Athamantem AEoli filium, inito cum Ino consilio necem Phryxo machinatum: deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius posteris proposuisse, vt qui ex eo genere maximus natu esset, huic aditu prytanei, *id est, curiæ* (quam leitum Achæi vocant) interdiceretur: ipsis excubias agentibus, vt siquis adisset, non prius exire posset quàm mactandus esset. Ita multos, quú iam mactandi essent, eo metu in aliam profugisse regionem: interiecto deinde tempore, quum reuersi essent, & in prytaneum ingressi, si essent deprehensi, toto corpore coronis cooperto, & cũ pompa eductos mactari cõsuesse. Hoc autem posteros Cytissori Phryxo geniti ob id pati, quòd quum Achæi expiationem loci

a Facilè cepêre.

b Non suffecit. Fluuiorum autem Achaiæ quú maximus sit Apidanus, ne hic quidẽ suffecit, nisi aliqua ex parte. *Id est, Ne hic quidem illis aquam abundè suppeditauit, sed parcè tantùm.*

c Pro ἐς Ἄλλον τῆς Ἀχαίας hic posuit *Ad littoralia Achaiæ: quum suprà pag. 502, prò iisdem verbis posuerit Algæ Achaiæ.*

faciẽtes, ex oraculo Athamantem AEoli filium essent immolaturi, Cytissorus iste è terra Colchide veniẽs illum liberauit: eóque facto posteris eius iram dei fuisse iniectam. Hæc quum audisset Xerxes, vbi ad lucum adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idé suis copiis imperauit, domúmque item posterorum Athamãtis ac fanum veneratus est. Hæc in Thessalia Achaiáque quibus locis processit Xerxes in Melidé iuxta maris sinum, vbi totum diem æstus atque reciprocatio fluctuum fit. Huic sinui circumiectus est locus campester, alibi spatiosus, alibi arctus admodum. Súntque ipsi campo circumiecti montes editi atque inacceſſi, omnem Melidem cingentes regionem, quæ petræ Trachiniæ nominantur. Prima in sinu vrbs ab Achaia euntibus est Anticyra, quam amnis Sperchius præterlabens, ex Enienſibus in mare defluit. A quo alter amnis xx fermè ſtadiis abeſt, cui nomẽ inditum est Dyras, quem fama est emerſiſſe ad ferendam Herculi opem. Ab hoc totidem ſtadiorũ intercapedine alius amnis est, qui vocatur Melas, *id est, niger*. Vnde vrbs Trachis quinque ſtadia abest, [a] sita in ampliſſimo regionis spatio, à montibus ad mare, vtpote duobus & viginti millibus iugerum planitie montis qui terram Trachiniam circumdat. Ad Trachinis meridiẽ anfractus est per quem Aſopus circa radices montis defluit: ad cuius meridiem alius non magnus amnis est, nomine Phœnix, ex his montibus in Aſopum defluens. Iuxta Phœnicé angustiſſimũ viæ est: quippe qua muri coarctata modo plaustrũ duntaxat agi poteſt. A flumine Phœnice ad Thermopylas quindecim ſtadiorum est interuallum, in quo vicus est nomine Anthela: quem, præterfluens Aſopus in mare euoluitur: & ei locus spatioſus est circumiectus, vbi templum Cereris Amphictyonidis extructum viſitur, & ſedilia Amphictyonibus, & ipſius Amphictyonis delubrum.

a Hæc autem maximè parte ſpatioſa est illa regio, à mari ad mõtes, iuxta quos est ſita Trachis. ſunt enim viginti duo planitiei plethra. Mõtis autem qui Trachinium agrum circumdat, est anfractus, ad Trachinis meridiem, per quem Aſop.

Ἐν δὲ Θεσσαλίῃ Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου, ἐὼν μελλόντων μιν θύειν, ἀπικόμενος ὁ Κυτίσωρος ἐξ Αἴης τῆς Κολχίδος, ἐρρύσατο. ποιήσας δὲ τοῦτο, τοῖσι ὀπισθομβρίοισι ἐξ ἐωυτοῦ μῆνιν τοῦ θεοῦ ἐνέβαλε. Ξέρξης δὲ παῦτα ἀκούσας, ὡς καὶ τὸ ἄλσος ἐγένετο, αὐτός τε ἔργετο ἀπὸ τούτου, καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ προεῖπε. τῶν τε Ἀθαμάντων ἐπωνύμων τέμενος οἰκίῃ ἰσομοίως καὶ τὸ τέμενος ἐσέβετο. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ, τὰ δὲ ἐν Ἀχαιίῃ. Ἀπὸ δὲ τούτων τῶν χώρων ἦιε ἐς τὴν Μηλίδα κόλπον θαλάσσης, ἐν τῷ ἄμπωτίς τε καὶ ῥηχὶη ἀεὶ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. περὶ δὲ τὸν κόλπον τοῦτον ἐστὶ χῶρος πεδινός, τῇ μὲν, ἀπείριος, τῇ δὲ, κύκλος ἐφίσος. περὶ δὲ τὸν χῶρον τοῦτον οὔρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικληί πᾶσαν τὴν Μηλιάδα γλῶν, Τρηχίνεα πέτρη καλεόμενα. πρόσκειται μὲν νυν πόλις ὀγδώκοντα ἴσχυσι ἀπὸ Ἀχαιίης, Ἀντίκυρη πρῶτη. ἐπὶ δὲ Σπερχειὸς ποταμὸς ῥέων ἐξ Ἐνιήων, ἐς θάλασσαν ἐκδίδοι. Ἀπὸ δὲ τούτου, ἄλλοι εἴκοσι καὶ σταδίοισι ἄλλος ποταμός, ᾧ οὔνομα κεῖται Δύρας, τὸν μυθεῦσι βοηθέοντα Ἡρακλέι κωλυθῆναι ἀναφανῆναι. Ἀπὸ δὲ τούτου, δι' ἄλλων εἴκοσι σταδίων ἄλλος ποταμός ἐστι, ὃς καλέεται Μέλας. Τρηχὶς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ Μέλανος τούτου ποταμοῦ πέντε στάδια ἀπέχει. Ταύτη δὲ καὶ εὐρυχωρέστατόν ἐστι πάσης τῆς χώρης ταύτης ἐκ τῶν οὐρέων ἐς θάλασσαν, καὶ ἡ Τρηχὶς πεπόλισται. διακόσιαι δὲ καὶ δισμύριαι πλέθρα τοῦ πεδίου ἐστί. τοῦ δὲ οὔρεος, ὃ περικληί τὸν χῶρον τὸν Τρηχίνιον, ἔστι ἀφοσφάξ πρὸς μεσαμβρίην Τρηχῖνος. Ἀφὸ δὲ τῆς ἀφοσφάγος Ἀσωπὸς ποταμός. ῥέει παρὰ τὸν ὑπώρειον τοῦ οὔρεος. ἔστι δὲ ἄλλος Φοίνιξ ποταμὸς οὐ μέγας πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ, ὃς ἐκ τῶν αὐτέων τουτέων ῥεόντων ἐς τὸν Ἀσωπὸν ἐκδίδοι. κατὰ δὲ τὸν Φοίνικα ποταμὸν στενότατόν ἐστι· ἀμαξιτὸς γὰρ μία μούνη δέδμηται. Ἀπὸ δὲ τοῦ Φοίνικος ποταμοῦ πεντεκαίδεκα στάδιά ἐστι ἐς Θερμοπύλας. ἐν δὲ ᾧ μεταξὺ Φοίνικος ποταμοῦ καὶ Θερμοπυλέων κώμη τέ ἐστι τῇ οὔνομα Ἀνθήλη κεῖται, περὶ ἣν δὴ παραῤῥέων ὁ Ἀσωπὸς, ἐς θάλασσαν ἐκδίδοι, ἔστι χῶρος περὶ αὐτὴν εὐρύς. ἐν ᾧ δὴ Δήμητρός τε ἱρὸν Ἀμφικτυονίδος ἵδρυται, καὶ ἕδραι εἰσὶ Ἀμφικτύοσι καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτύονος ἱρόν.

τὸν βοηθέοντα τῷ Ἡρακλέι κωλυθῆναι λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι.

Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἐστρατοπεδεύετο τῆς Μηλίδος ἐν τῇ Τρηχινίῃ· οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐν τῇ διόδῳ. καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν πλεόνων Ἑλλήνων, Θερμοπύλαι· ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ περιοίκων, Πύλαι. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισι. ἐπεκράτεε δὲ, ὁ μὲν τῶν πρὸς βορηΐου αἴεμον ἐχόντων πρήσσων μέχρι Τρηχῖνος· ὁ δὲ, τῶν πρὸς νότον καὶ μεσαμβρίην φερόντων ὅδε ὅπου περ νῦν τῆς ἠπείρου. ἔσαν δὲ οἵδε Ἑλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν Πέρσην ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ· Σπαρτιητέων τε τριηκόσιοι ὁπλῖται, καὶ Τεγεητέων καὶ Μαντινέων χίλιοι, καὶ ἡμίσεες ἑκατέρων· ἐξ Ὀρχομενοῦ τε τῆς Ἀρκαδίης, εἴκοσι καὶ ἑκατόν· καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίης, χίλιοι. τοσοῦτοι μὲν Ἀρκάδων. ἀπὸ δὲ Κορίνθου, τετρακόσιοι. καὶ ἀπὸ Φλιοιοῦντος, διηκόσιοι ὁπλῖται· καὶ Μυκηναίων ὀγδώκοντα· οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου ἦλθον. ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν, Θεσπιέων τε ἑπτακόσιοι, καὶ Θηβαίων τετρακόσιοι. τοῖσι δὲ τούτοισι παρῆκτο ἐκάλεον Λοκροί τε οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῇ, καὶ Φωκέων χίλιοι. αὐτοὶ γὰρ σφέας οἱ Ἕλληνες ἐπεκαλέσαντο, λέγοντες δι' ἀγγέλων ὡς αὐτοὶ μὲν ἥκοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων, προσδόκιμοι πᾶσαν εἶεν ἡμέρην· ἡ θάλασσά τε σφι εἴη ἐν φυλακῇ, τὴν Ἀθηναίων τε πρυτανηΐη, καὶ Αἰγινητέων, καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν τεταγμένων, καὶ σφι εἶναι δεινὸν οὐδέν. οὐ γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἀνθρωπον. εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα, οὐδὲ ἔσεσθαι, τῷ κακὸν οὐκ ἀρχῆς γενομένῳ οὐ συνεμίχθη ἐοῖσι δὲ μεγίστοισι αὐτέων, μέγιστα ὀφείλειν ὧν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὡς ἐόντα θνητὸν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσέειν αἰεί. οἱ δὲ, ταῦτα πεπυσμένοι, ἐβοήθεον ἐς τὴν Τρηχῖνα. τούτοισι ἔσαν μὲν νεῶν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιας ἑκάστων. ὁ δὲ θωυμαζόμενος μάλιστα καὶ πρὸ τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος, Λακεδαιμόνιος ἦν, Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδεω, τοῦ Λέοντος, τοῦ Εὐρυκρατίδεω, τοῦ Ἀναξάνδρου, τοῦ Εὐρυκράτεος, τοῦ Πολυδώρου, τοῦ Ἀλκαμένεος, τοῦ Τηλέκλου, τοῦ Ἀρχέλεω, τοῦ Ἡγησίλεω,

A Caetervm rex Xerxes quidem in Trachinia Melidis castra habebat, Græci verò in transitu: qui locus à plerisque Græcorum vocatur Thermopylæ, ab indigenis autem atque accolis Pylæ. Hæc erant vtrorumque castrorum loca: Xerxe omnibus quæ ad ventum boream spectant vsque ad Trachinem, potito: Græcis, quæ per hanc continentem ad austrum & meridiem ferunt, tenentibus. Qui hoc in loco Persam Græci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecenti armati, Tegeitarum & Mantinenorum mille, totidem ex vtrisque: ex Orchomeno Arcadiæ centum viginti, ex reliqua Arcadia mille. tot quidem ex Arcadia. A Corintho autem quadringenti: à Phliunte ducenti, & Mycenæorum octoginta. hi ex Peloponeso aderant: ex Bœotis autem Thespienses septingenti, Thebani quadringenti. Præter hos B C euocati erant Locrenses Opuntii cum omni copia, & Phocensium mille. Ipsi enim Græci eos euocauerant, missis nuntiis, qui dicerent se quidem præcursores aliorum veniisse, cæteros autem socios propediem expectari: tutelam verò maris esse in Atheniensium præsidio AEginetarúmque, & eorum quibus res naualis iniuncta esset. nec sibi quippiam esse formidolosum. non enim deum esse qui bellum Græciæ inferret, sed hominem: nec mortalem quempiam aut esse aut fore D qui, ex quo natus est, mali exors sit: & vt quisque maximus est, ita ei deberi maxima. itaque quum mortalis esset qui bellum inferret, ab opinione esse casurum. Hæc illi audientes, in Trachinem auxilio iere. Erant his cùm alii duces suæ quisque ciuitatis, tum verò, penes quem summa imperii erat, quem maximè admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leõtis, qui EVrycratidæ, qui Anaxandri, qui EVrycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Agesilai,

286 E

qui Doryagi, qui Leobotis, qui Echeſtrati, qui Hegeſis, qui EVryſthenis, qui Ariſtodemi, qui Ariſtomachi, qui [a] Cleonidæi, qui Hylli, qui Herculis filius fuit: adeptus ex inopinato regnum. Nam quum duo forent ei fratres natu maiores, Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiſcendæ: verùm Cleomene ſine virili ſobole defuncto, & Dorieo iam non ſuperſtite, ſed & ipſo in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouiſſimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatque in matrimonio Cleomenis filiam. Qui dum ſe ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos è [b] primoribus viros, & quibus filii erant: aſſumpſerátque eos Thebanos quorum de numero feci mentionem, quorum dux erat Leontiades EVrymachi filius. Hac de cauſa Leonides dedit operam vt Græcos ſumeret ſolos, quòd eos maximè inſimulabat quòd cum Medis ſentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, ſciendi cupidus an vnà mitterent auxilia, an ex profeſſo adimerent Græciæ ſocietatem: ſed illi aliud ſentientes, tamen auxilia miſerunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miſerunt Spartiatæ: vt his inſpectis alii ſocii in militiam proficiſcerentur, néve cum Medis ſentirent, ſi eos ſuperari audirent. Ipſi autem celebratis Carniis, (hæc enim ſacra morabantur eos) relictis Spartæ cuſtodibus, erant cum omni copia illuc celerrimè ituri auxilio. Reliqui autem ſocii ad id agendum itidem animati (nam tempus Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud ſuſpicati tam citò apud Thermopylas bello decernendum, præcurſores miſerant. Ita iſti ſibi faciendum ſtatuerant. At ii Græci qui apud Thermopylas erant, vbi ad ingreſſum Perſa aduentabat, metu perculſi de diſcedendo conſultabant. At cæteri quidem Peloponnenſes cenſebant faciendum vt reuerſi in Peloponneſum, Iſthmi cuſtodiam agerent:

a Cleodæi. *Quam lectionem comprobat locus quem habes ſuprà pag. 398. de Ariſtodemo qui fuit Ariſtomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius.*

b Conſtantis ætatis viros. *Camer.*

A τῶν Δορυάγου, τῶν Λεωβότεω, τῶν Ἐχεστράτου, τῶν Ἡγησίος, τῶν ΕΥρυσθένεος, τῶν Ἀριστοδήμου, τῶν Ἀριστομάχου, τῶν Κλεοδαίου, τῶν Ὕλλου, τοῦ Ἡρακλέος· κτησάμενος τὴν βασιληΐην ἐν Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου. διξῶν γὰρ οἱ ἐόντων πρεσβυτέρων ἀδελφεῶν, Κλεομβρότεός τε καὶ Δωριέος, ἀπελήλατο τῆς φρεντίδος περὶ τῆς βασιληΐης. ἀποθανόντος δὲ Κλεομβρότεος ἄπαιδος ἔρσενος γόνου, Δωριέος τε οὐκέτι ἐόντος, ἀλλὰ τελευτήσαντος καὶ τούτου ἐν Σικελίῃ, οὕτω δὴ ἐς Λεωνίδην αἰεὶ ἐγένετο ἡ βασιληΐη· καὶ διότι πρότερος ἐγεγόνεε Κλεομβρότου, (ἦσαν γὰρ ἰῶν νεώτατος Ἀναξανδρίδεω παῖς) B ἠγάγετο δὲ καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα. ὃς τότε ἦιε ἐς Θερμοπύλας, ὁπλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεστεῶτας πεντηκοσίους, καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἐόντες. προσελαβεῶν δὲ ἀπίκετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν λογισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατήγεε Λεοντιάδης ὁ ΕΥρυμάχου. τοῦδε δὲ εἵνεκα τούτους ἀπουδέων ἐποιήσατο Λεωνίδης μούνους Ἑλλήνων προσελαβεῖν, ὅτι στρέων μεγάλως κατηγόρητο μηδίζειν. προεκάλεε ὦν ἐς τὸν πόλεμον, θέλων εἰδέναι εἴτε συμπέμψοισι, εἴτε C καὶ ἀποστέοισι ἐν τῷ ἐμφανέος τὴν Ἑλλήνων συμμαχίην. οἱ δ' ἀλλοφρονέοντες, ἔπεμπον. τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδῃ προέπεμψαν Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους ὁρῶντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι, στρατεύωνται· μηδὲ σφέων οὗτοι μηδίζωσι, ἐπὶ σφίσι πυθόμενοι στρατεύεσθαι. προσελαλομένους. μετὰ δὲ, Κάρνεια γὰρ σφι ἐπῆν ἄγειν, ἐμέλλον ὀρτάσαντες, καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ, πάνυ βοηθέειν πανδημεί. ὡς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνενώτο καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσειν· ἐπὶ γὰρ κατὰ τοῦτο ὀλυμπιὰς τοῦτοισι τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα. οὕτω δοκέοντες κατὰ πάνυ ὀπίσω ἀμφὶ τὰ Θερμοπύλας τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον, ἔπεμπον τοὺς προδρόμους. οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενενώτο ποιήσειν. οἱ δ' ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες ὡς πέλας ἐγένετο τῆς ἐσόδου ὁ Πέρσης, καὶ παρρωδέοντες, ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλλαγῆς. τοῖσι μὲν ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἐδόκεε ἐλθοῦσι ἐς Πελοπόννησον, τὸ Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ·

Λεωνίδης ὁ, Φωκέων καὶ Λοκρῶν τοσαυτερ- A
χεόντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ, αὐτός τε μᾶλλον ἐν-
ψηφίζετο, πέμπειν τε ἀγγέλους ἐς τὰς πό-
λιας, καλοῦσι τὰς σφι ὑπεκδεκτέον, ὡς ἐόντων
αὐτέων ὀλίγων στρατὸν τῶν Μήδων ἀλέξα-
σθαι. ταῦτα βουλευομένων σφέων, ἔπεμπε
Ξέρξης κατάσκοπον ἱππέα, ἰδέσθαι ὁκόσοι
τέ εἰσι, καὶ ὃ, τι ποιέοιεν. ἀπικνέεται ὦν ἐπὶ ἐών τε
Θεσσαλίῃ, ὡς ἀλισμένη εἴη ταύτῃ στρατιὴ
ὀλίγη, καὶ τοὺς ἡγεμόνας, ὡς εἶπαν Λακε-
δαιμόνιοί τε καὶ Λεωνίδης ἐὼν ἀφὸς Ἡρα- B
κλείδης. ὡς δὲ παρεστέλασε ὁ ἱππεὺς ἐς τὸ
στρατόπεδον, ἐθηεῖτό τε καὶ κατόπτευε πολλῷ μᾶλ-
λόν τι τὸ στρατόπεδον τοὺς μὲν ἔσω τεταγμένους τοῦ
τείχεος, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπιστεώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ,
οὐκ οἷά τε ἐόντα καὶ δέεσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐ-
μάνθανε τοῖσι περὶ τὸ τεῖχος τὰ ὅπλα ἔ-
κειτο. ἔτυχον δὲ τότε τὸν χρόνον Λακεδαιμό-
νιοι ἔξω τεταγμένοι τοὺς μὲν δὴ ὥρα γυμνα-
ζομένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτε-
νιζομένους. ταῦτα δὴ θεώμενος, ἐθαύμαζε, C
καὶ τὸ πλῆθος ἐμάνθανε. μαθὼν δὲ ταῦτα
ἀτρεκέως, ἀπήλαυνε ὀπίσω κατ' ἡσυχίην.
οὔτε γὰρ τίς ἐδίωκε, ἀλογίης τε οὐκ ὀρθῶς
πολλῆς. ἀπελθὼν δὲ, ἔλεγε τοῖσι Ξέρξεα
τὰ δὴ ὀπώπεε πάντα. ἀκούων δὲ Ξέρξης, οὐκ
εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐόν, ὅτι παρασκευά-
ζοιντο ὡς ἀποθανούμενοι καὶ ἀποκτέοντες τὸ
δυνατὸν μὲν, ἀλλ' (αὐτῷ γελοῖα δὲ ἐφαίνοντο
ποιέειν) μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρεί- D
στωνος ἐόντα οἱ παρὰ στρατοπέδῳ. ἀπικόμενον
δέ μιν ἠρώτα Ξέρξης ἅπαξα τουτέων, ἐθέ-
λων μαθεῖν τὸ ποιεύμενον ὑπὸ τῶν Λα-
» κεδαιμονίων. ὁ δὲ εἶπε, Ἤκουσας μὲν μευ καὶ
287 » πρότερον, ὅτε ὁρμᾶσθαι ὅπλα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
» περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων. ἀκούσας δὲ, γέ-
» λωτά με ἔθου, λέγοντα τάπερ ὥρων ἐσ-
» εσημασμένα πρήγματα ταῦτα. ἐμοὶ γὰρ περὶ
» ἀληθείης ἀσκέοντι αὐτὰ σεῦ, ὦ βασιλεῦ, ἀ-
» γὼν μέγιστος ἔφυ. ἄκουσον δὲ καὶ νῦν. οἱ αὐ-
» τοὶ ἄνδρες οὗτοι ἀπίκαται μαχεσόμενοι ἡμῖν περὶ E
» τῆς ἐσόδου, καὶ ταῦτα παρασκευάζονται. νό-
» μος γάρ σφι οὕτω ἔχων ἔφυ· ἐπεὰν μέλλωσι
» κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς
» κοσμέονται. νικήσαντες δὲ, εἰ τούτους τε καὶ
» τοὺς λοιπούς ἐν Σπάρτῃ καταστρέψαι,
bēt, tunc capita comunt. [b] quod scies, si hos &

huic autem sententiæ quum infensi essent Phocenses & Locrii, Leonides suadebat illic perstandum, & nuntios ad accersendas subsidio ciuitates dimittendos, tanquam se paucioribus quàm vt Medorū exercitum arcerent. Hæc istis consultantibus, Xerxes equitem quendam ad speculandum quot illic essent, & quid agerēt, mittit. Audierat enim iam tum quum in Thessalia esset, eò loci contractam esse exiguā copiam, eiúsque duces esse Lacedæmonios, atque Leonidē è genere Herculis. Eques vbi ad stationem Græcorum successit, cōtemplatur aspicitque nō ille quidem omnes milites (nam eos qui intra murum quem excitauerāt excubabant, intueri nequibat) sed eos qui extra murū agebant. Erant autem eo tempore exterius manendi in Lacedæmoniorum statione vices: eos animaduertit partem se ludo gymnastico exercentes, partim comam pectentes. Hæc cum admiratione intuitus, eorum numero, ac cæteris omnibus planè cognitis, per otiū sese recipit. nemo enim illorum insequebatur, sed hominem magnō contemptui habebant. Regressus ad Xerxē, cuncta quæ inspexerat refert. quæ Xerxes audiens, [a] nō poterat coniectare quídnam molirentur, tanquam quoad possent perituri pariter, & hostē perditurī. Sed quū ridiculā rem sibi facere viderentur, accersit ad se Demaratū Aristonis filium, qui in exercitu erat: quē, vt venit, interrogauit horū singula, cupiens nosse quid ab Lacedæmoniis ageretur. Et ille, Audisti, inquit, antea me, dū aduersus Græciam proficiscerēmur, de his viris: & quum audisses loquētem hæc quæ euentura prouidebā, derisui habuisti. sed quanquam mihi summū discrimē est aduersus te rex veritatem tuēti, audias tamen nūc quoque veritatem: Hi viri ad nobiscum pugnandum de ingressu venēre, atque hoc apparant. nam ita sese apud eos habet cōsuetudo: quoties adire animæ periculum detem, quæ contra te rex, &c.

a Coniicere non poterat *ex iis quæ audiebat* rem ita se habere vt reuera se habebat, nimirum illos se præparare ad moriendum & ad alios morte afficiendos pro viribus.

b Scito autem, si hos cæterósque qui Spartæ remāserunt subegeris, nullam aliam fore hominum gē-

nulla hominum gẽs alia est quæ cõtra te rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduersus regnum in Græcia pulcherrimũ atque viros præstantissimos tendis. Xerxe, quòd hęc ei admodũ incredibilia viderentur, interrogante quo pacto tãtillæ copiæ cũ suis pugnaturæ essent, rursus, inquit, [a] Pro vano me ducas, nisi hoc tibi vt ego annuo, vsu venerit. Hęc dicens, tamen Xerxi non persuasit. Itaque quatriduũ Xerxes supersedit, ratus eos illinc fugã esse facturos. Quinto die quũ putaret impudẽtiam illorum atque temeritatem esse in permanẽdo, ira percitus, Medos in eos ac Cissios mittit, imperãs vt illos caperent viuos & in cõspectum suum adducerent. Medi, vbi facto impetu in Græcos impressionem fecerunt, multi cadebãt, aliisque superuenientibus nihil tamẽ promouebant, etsi vehemẽter ingruebant: palàm facientes cùm aliis omnibus, tũ verò ipsi regi, se quidem multos homines esse, at paucos viros. Fuit autem hic pugnæ congressus interdiu. Pòst, vbi Medi se ægrè tutabantur, tũ verò ipsi se subduxere, Persæq; subeuntes excepere, ii quos [b] immortales rex appellat, quorũ dux erat Hydarnes: tanquã facilè hostẽ profligaturi. Vbi & hi cum Græcis congressi, nihilo magis quàm Medi proficiebant, sed eodem modo pugnabant, vtpote [c] longioribus hastis quàm Græci vtentes, & in locis angustis, vbi nullus multitudinis erat vsus: ibi Lacedæmonii dignam memoratu pugnam edebant, cùm aliis in rebus ostentantes se peritè inter imperitos pugnare, tum verò in eo quòd quoties terga vertebant, conferti fugiebant. Quos barbari dum fugientes cernerẽt, cum vociferatione & strepitu ingruebãt: at Græci rursus se conuertẽtes, aduersis pectoribus eos excipiebant: & quamuis eorum innumeram multitudinem prosternebant, aliquot tamen illic ex ipsis etiam Spartiatis occubuere. Persæ, posteaquam & caterua tim & vniuersis copiis iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterum sese receperunt, ἐν τού-

a In me vt mendacem consule. *Vel, De me vt mendace statue.*

b *Cur ita vocarentur, suprà expositum, pag. 467.*

c Breuioribus

A ἐστὶ οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων τὸ σὲ βασιλῆ̃ ὑποδμήσεται χεῖρας αἴρειν ἐφ' ἡμέων. νεῶ δὲ τοῖς βασιληίῳ τε καὶ κλείσιν πόλιν τὴν ἐν Ἕλλησι τοῖσι φέρεαι, καὶ ἄνδρας ἀρίστους μάχῃσι τε δὴ ἄπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο πάντα λεγόμενα, καὶ δεύτερα ἐπηρώτα ὁντινα ἕωυτοῦ τρόπον, τοσοῦτοι ἐόντες, οἷοί τε εἶεν τῇ ἐωυτῆς στρατιῇ μαχέσασθαι. ὁ δ' εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστῃ, ἢν μὴ ταῦτά τοι ὀπάσῃ, τῇ ἐγὼ λέγω, ταῦτα λέγων, ὀπίσω ἐπείλε τὸν Ξέρξεα. τέσσερας μὲν δὴ προέηκε B ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεὶ σφέας ἀποδρήσεσθαι. πέμπτῃ δ', ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλά οἱ ἐφαίνοντο, ἀναιδείῃ τε καὶ ἀβουλίῃ διεχρεώμενοι, μάλα, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μήδους τε καὶ Κισσίους θυμωθεὶς ἐντειλάμενος σφέας ζωγρήσαντας ἀγαγεῖν ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. ὡς δὲ ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἕλληνας οἱ Μῆδοι, ἔπιπτον πολλοὶ ἄλλοι δὲ ἐπεσπίπτεσαν, οὐκ ἀπελαύνοντο, καίπερ μεγάλως προσπταίοντες. δῆλον δὲ ἐποίεον πάντα τρόπον, καὶ C οὐκ ἥκιστα αὐτὸς βασιλεύς, ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δ' ἄνδρες· ἐγίνετο δὲ συμβολὴ δι' ἡμέρης. ἐπεί τε δὲ οἱ Μῆδοι πηχέως ἐφείποντο, ἐνθαῦτα δὴ τοὶ μὲν ὑπεξήισαν, οἱ δὲ Πέρσαι οὐκ δεξάμενοι ἐπήισαν τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεύς, τῶν ἦρχε Ὑδάρνης, ὡς δὴ τοί γε διὰ τέλεος κατεργασόμενοι. ὡς δὲ καὶ τοῖσι σὺν ἐμίσγοντο τοῖσι Ἕλλησι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ, ἅτε ἐν στεινοπόρῳ τε χώρῃ μαχόμενοι, καὶ D δόρασι βραχυτέροισι χρεώμενοι ἢπερ οἱ Ἕλληνες· οὐκ ἔχοντες πλῆθεϊ χρήσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἄλλά τε ἀποδεικνύμενοι οὐ κατ' ὀλίγους μούνους ἐόντες μούνοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅκως στρέψαντες τὰ νῶτα, ἀλλέες φεύγοιεν δῆλον. οἱ δὲ βάρβαροι ὀρέοντες φεύγοντας, βοῇ τε καὶ παταγῷ ἐπῆσαν. οἱ δὲ ἐν τούτῳ καταλαμβανόμενοι, ἀντέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι μεταστρεφόμενοι δ', κατέβαλλον πλῆθεϊ ἀναριθμήτους τῶν Περσέων. ἔπιπτον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Σπαρτιητέων οὐδαμὰ ὀλίγοι. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἐδύνατο προβαλλόμενοι οἱ Πέρσαι τὸ ἐσόδου πειρεώμενοι, καὶ κατὰ τέλεα καὶ πάντοιος τρόπος βάλλοντες, ἀπήλαυνον ὀπίσω. ἐν ταύ-

« ἔστι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων τὸ σὲ βασιλῆ̃ ὑποδμήσεται χεῖρας αἴρειν ἐφ' ἡμέων. νεῶ « δὲ τοῖς βασιληίῳ τε καὶ κλείσιν πόλιν « τὴν ἐν Ἕλλησι τοῖσι φέρεαι, καὶ ἄνδρας ἀ- « ρίστους μάχῃσι τε δὴ ἄπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο » πάντα λεγόμενα, καὶ δεύτερα ἐπηρώτα ὁντινα τρόπον, τοσοῦτοι ἐόντες, οἷοί τε εἶεν τῇ ἐωυτῆς στρατιῇ μαχέσασθαι. ὁ δ' εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, « ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστῃ, ἢν μὴ ταῦτά « τοι ὀπάσῃ, τῇ ἐγὼ λέγω, ταῦτα λέγων, ὀπίσω « ἐπείλε τὸν Ξέρξεα. τέσσερας μὲν δὴ προέηκε « ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεὶ σφέας ἀποδρήσεσθαι. πέμπτῃ δ', ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλά οἱ ἐφαίνοντο, ἀναιδείῃ τε καὶ ἀβουλίῃ διεχρεώμενοι, μάλα, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μήδους τε καὶ Κισσίους θυμωθεὶς ἐντειλάμενος σφέας ζωγρήσαντας ἀγαγεῖν ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. ὡς δὲ « ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἕλληνας οἱ Μῆδοι, ἔπιπτον πολλοὶ ἄλλοι δὲ ἐπεσπίπτεσαν, οὐκ ἀπελαύνοντο, καίπερ μεγάλως προσπταίοντες. δῆλον δὲ ἐποίεον πάντα τρόπον, καὶ οὐκ ἥκιστα αὐτὸς βασιλεύς, ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δ' ἄνδρες· ἐγίνετο δὲ συμβολὴ δι' ἡμέρης. ἐπεί τε δὲ οἱ Μῆδοι πηχέως ἐφείποντο, ἐνθαῦτα δὴ τοὶ μὲν ὑπεξήισαν, οἱ δὲ Πέρσαι οὐκ δεξάμενοι ἐπήισαν τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεύς, τῶν ἦρχε Ὑδάρνης, ὡς δὴ τοί γε διὰ τέλεος κατεργασόμενοι. ὡς δὲ καὶ τοῖσι σὺν ἐμίσγοντο τοῖσι Ἕλλησι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ, ἅτε ἐν στεινοπόρῳ τε χώρῃ μαχόμενοι, καὶ δόρασι βραχυτέροισι χρεώμενοι ἢπερ οἱ Ἕλληνες· οὐκ ἔχοντες πλῆθεϊ χρήσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἄλλά τε ἀποδεικνύμενοι οὐ κατ' ὀλίγους μούνους ἐόντες μούνοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅκως στρέψαντες τὰ νῶτα, ἀλλέες φεύγοιεν δῆλον. οἱ δὲ βάρβαροι ὀρέοντες φεύγοντας, βοῇ τε καὶ παταγῷ ἐπῆσαν. οἱ δὲ ἐν τούτῳ καταλαμβανόμενοι, ἀντέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι μεταστρεφόμενοι δ', κατέβαλλον πλῆθεϊ ἀναριθμήτους τῶν Περσέων. ἔπιπτον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Σπαρτιητέων οὐδαμὰ ὀλίγοι. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἐδύνατο προβαλλόμενοι οἱ Πέρσαι τὸ ἐσόδου πειρεώμενοι, καὶ κατὰ τέλεα καὶ πάντοιος τρόπος βάλλοντες, ἀπήλαυνον ὀπίσω. ἐν ταύ-

ὃν τούτῳσι τῆσι πρόσθοδοισι τῆς μάχης λέγεται βασιλῆα Ἀρτάβανον, τὸν ἀναδραμεῖν ὀκνήσαντα τὸν θρόνον, δείσαντα τὴν τραπέζῃ. τότε μὲν οὕτω ἠγωνίσαντο, τῇσι ὑστεραίῃ δὲ βάρβαροι, οὐδὲν ἀμείνονα ἀέθλεον. ἄτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων, ἐλπίσαντες σφέας καταστρώσασθαι τε, καὶ οὐκ οἵους τε ἔσεσθαι ἔτι χείρας ἀνταείρεσθαι, στρατέβαλλον. οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τάξις τε καὶ κατὰ ἔθνεα κεκοσμημένοι ἦσαν, καὶ ἐν μέρεϊ ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλὴν Φωκέων· οὗτοι δὲ ἐς οὔρεος ἐτάχθησαν, φυλάξοντες τὴν ἀτραπόν. ὡς δὲ οὐδὲν βύθιον ἀλλοιότερον ἐφαίνετο Πέρσῃσι τῇ ὑστεραίῃ ἑώρων, ἀπήλαυνον.

Ἀπορέοντος δὲ βασιλέος, τί χρήσαιτο τῷ παρεόντι πρήγματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μηλιεύς, ἦλθε οἱ ἐς λόγους, ὡς μέγα τι παρὰ βασιλέος δόκεον εἰσεσθαι· ἔφρασέ τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ οὔρεος φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε τοὺς τούτῳ ὑπομείναντας Ἑλλήνων. ὕστερον δὲ δείσας Λακεδαιμονίους, ἔφυγε ἐς Θεσσαλίην· καὶ οἱ φυγόντι, ὑπὸ τῶν πυλαγόρων τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων, ἄργυρίον ἐπεκηρύχθη· χρόνῳ δὲ ὕστερον (κατῆλθε γὰρ ἐς Ἀνικύρην) ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθηνάδεω, ἀνδρὸς Τρηχινίου. ὁ δὲ Ἀθηνάδης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτεα δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ὑστερον τοῖσι ὄπισθεν λόγοισι σημανέω. 288 ἐτιμήθη μέντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἧσσον. Ἐπιάλτης μὲν οὕτω ὕστερον τουτέων ἀπέθανε. ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὡς Οἰνέτης τε ὁ Φαναγόρεω, ἀνὴρ Καρύστιος, καὶ Κορυδαλὸς Ἀνικυρεύς, εἰσὶ οἱ εἰπόντες πρὸς βασιλέα τούτους τοὺς λόγους, καὶ ὡς περιηγησάμενοι τὸ οὔρεος τοῖσι Πέρσῃσι; οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός. τοῦτο μὲν γάρ, τόδε χρὴ καταμῶσασθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων πυλαγόραι ἐπεκηρυξάν οὐκ ὅτι Οἰνήτῃ τε καὶ Κορυδαλῷ ἀργύριον, ἀλλ' ἐπὶ Ἐπιάλτῃ τῷ Τρηχινίῳ, πολύτιμος κου ὢν ἀνθρώκεσι τυγχάνει. τοῦτο δέ, φεύγοντα Ἐπιάλτεα τούτεω τὸν αἰτίεω οἶδα μάλιστα. εἰδείη μὲν γὰρ καὶ ἐὼν Μηλιεὺς τοῦτο τὸν ἀτραπὸν Οἰνήτης, εἰ τὴν χώρην πολλὰ ὡμίληκώς εἴη. ἀλλ' Ἐπιάλτης

A Fertur autem Xerxes, quum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter è solio resiliisse, quòd videlicet exercitui suo timeret. Postero die nihilo melius barbari præliati sunt. b nã sperantes fore vt illi, qui pauci essent & saucii, nequirent manus ad pugnandum, quũ conflixissent, eos Græci excepere, instructis ordinibus, & in suo quisque loco ac per nationes digestis: præter Phocenses, qui in monte B ad iter obsidendum locati erant. Persæ vbi nihil aliud quàm pridie agendum vident, abscedunt.

a Tunc igitur ita pugnarunt. Postridie autem nihilo mel.

b Ita enim pugnabant vt qui existimarẽt, illos, vtpote paucos, saucios esse, eósq; vel ad tollendas manus vires non superesse. At Græci eos excep.

Ibi regem ancipitem quòdnã in re præsenti consilium capessseret, Epialtes EVrydemi filius ad loquuturus adiit, tanquã magna aliqua re ab illo remunerandus, indicauítque ei tramitẽ qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illic erant, euertit. Is C postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliã profugit: cuius profugi pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde tempore ab Athenade viro Trachinio, Anticyrę (nã illuc redierat) interemptus est. Quem, etsi ob aliã causam (quã ego in sequentibus reddam) Athenades hic interemit, nihilo tamen secius à Lacedæmoniis D præmio affectus est. Hũc in modum Epialtes postea interiit. Est & alia quæ fertur fama, Onetem Phanagoræ filium, virum Carystium, & Corydalum Anticyrẽsem, fuisse qui ea dixerint regi, & circum montem Persas deduxisse. Quod apud me prorsus fide caret. nã hinc licet coniectemus, primùm, quòd Græcorum pylagoræ nõ Onetæ & Corydali sed Epialtæ Trachinii caput pecunia licitati sunt, quòd scilicet eũ cõpertissimum haberent: deinde E quòd Epialten ob hanc causam scimus se fuga propripuisse: postremò, & Onetes qui non erat Meliẽsis, ita demũ tramitẽ illũ nouisset si in ea regione multùm diuersatus fuisset. Ideóque Epialtæ

culpam adscribo, quòd Persas per montem circumduxit, & ad tramitē perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes se confecturum spōdebat, probans, maiorē in modū lætus, sine mora Hydarnem cū iis quibus præerat copiis misit. Ille circa lucernarum accensionem, *id est, sub crepusculum*, è castris profectus est, & tramitem ingressus. Quem tramitem indigenæ Melienses vestigauerunt: cóque inuestigato Thessalos deduxere aduersus Phocēses, eo tempore quo Phocenses intersepto muris transitu, ad arcēdum bellum in præsidio erant. [a] Extrinsecus nihil admodum præseptus trāsitus erat, quū nihil esset vtilis Meliensibus. Sic autem sese habet ille callis: Ab Asopo fluuio, qui per montis meat anfractum, incipit, cui monti ac viæ idem nomen est inditum Anopæa. hæc Anopæa per dorsū montis extenta, desinit iuxta Alpenum vrbem, quæ prima est ex Locridibus, Melienses versus, ac iuxta lapidem nomine Melampygum ac iuxta *κερκώπων ἕδρας, hoc est, malitiosorum sedes*, vbi angustissimus callis est. Hac via atque ita se habēte Persæ Asopum transmittētes, iter tota nocte fecerunt, à dextra OEtæos mōtes, ad sinistram terram Trachiniorum habentes: ac sub exortum auroræ in cacumen montis euaserūt: quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Phocēsium armatorum præsidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad viam tutandam. nam transitus inferior à quibus dictum est custodiebatur, quòd eam per mōtem viam vltro à Leonide acceptam obsidebant. Hoc autē modo Phocenses Persas ascendisse animaduerterunt: Quum eos illi toto monte conscendendo propter frequentiam quercum latuissent, tamen edito multo strepitu (vt res postulabat) frōdium super pedes constratarum, (erat enim cæli tranquillitas) Phocēses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, cōfestim barbari adfuere: qui conspicati viros arma sibi circūdantes, obstupuere. [b] quippe qui (vt in exercitu assueratum fuerat) neminem sibi sperabant occursurū.

a *De hoc loco vide quæ alibi dixi.*

b Quum enim nullum aduersarium sibi occurrsurum speraſſēt, in exercitum inciderunt.

A γάρ ἐστι ὁ τραχινοσαίμιος τὸ οὖρος καὶ κατὰ τοῦτο ἀπρωτον, τῦτον αὐτὸν γράφω. Ξέρξης δὲ, ἐπεί οἱ ἤρεσε τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλτης κατεργάσεσθαι, αὐτίκα τρηχέως ἡμόλμιος, ἔπεμπε Ὑδάρνεα, καὶ τὴν ἑωυτῦ ἔστρατήγεε Ὑδάρνης. ὡρμέατο δὲ περὶ λύχνων ἅψας ἐκ τῦ στρατοπέδου. τοῦτο δὲ ἀπρωτον τοῦτο ἐξῶδευε μὲν οἱ ὑπηχθέοι Μηλιέες· ἐξοδεύοντες δὲ, Θεσσαλοῖσι κατηγήσαντο ὅτε Φωκέας, τότε ὅτε οἱ Φωκέες φεύξεσθαι

B τείχεϊ τοῦτο ἐφύλασσον, ἔσαν ἐν σκέπῃ τῦ πολέμου. ἐκ τε τούτου δὴ κατεδέδαστο ἐοῦσα σαθρὴν χρηστὴ Μηλιῦσι. ἔχει δὲ ὧδε ἡ ἀπρωτος αὐτὴ· ἀρχεται μὲν ἀπὸ τῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τῦ ἀπὸ τῆς ἀγασφάγος ῥέοντος, οὔνομα δὲ τῷ οὔρεϊ τούτῳ τῷ τῇ ἀπρωτῷ τοῦτο κεῖται, Ἀνόπαια. τείνει δὲ ἡ Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τῦ οὔρεος, λήγει δὲ κατά τε Ἀλπηνὸν πόλιν, τοῦτο τοῦτο ἐοῦσαν τῶν Λοκρίδων πρὸς Μηλιέων, καὶ κατὰ Μελάμπυγόν τε καλεόμενον λίθον, καὶ κατὰ Κερκώπων ἕδρας· τῇ καὶ ὀ στεινότατόν ἐστι. κατὰ

C τοῦτο δὲ τοῦτο τὸ ἀπρωτον καὶ οὕτω ἐχούσης οἱ Πέρσαι τὸν Ἀσωπὸν διεβαίνεσαν, ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχοντες οὔρεα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ, τὰ Τρηχινίων. ἠώς τε δὴ διέφαινε, καὶ οἱ ἐγένοντο ἐπ' ἀκρωτηρίῳ τῦ οὔρεος. κατὰ δὲ τοῦτο τὸ οὔρεος ἐφύλασσον (ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται) Φωκέων χίλιοι ὁπλῖται, ῥυόμενοί τε τοῦτο σφετέρην χώρην, καὶ φρυρέοντες τοῦτο ἀπρωτον. ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσοδος ἐφυλάσσετο τοῦτο τὴν εἴρηται τοῦτο· τὴν δὲ ἀνὰ τὸ οὔρεος ἀπρωτον ἐφύλασσον Φωκέες τοῦτο· δεξάμενοι, Λεωνίδῃ ἐφύλασσον. ἔμαθον δὲ σφέας οἱ Φωκέες ὧδε ἀναβεβηκότας· (ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι τὸ οὔρος, πολλῷ ἐὸν δρυῶν ὑπόπλεον) ἰδόντες μὲν νεμεμένους, ψόφου δὲ ἠκουσμένου πολλοῦ, ὡς εἰκὸς ἦν, φύλλων τοῦτο κεχυμένων τοῦτο τοῖσι ποσί, ἀμά τε ἔδραμον οἱ Φωκαιέες, καὶ ἐνέδυνον τὰ ὅπλα, καὶ αὐτίκα οἱ βάρβαροι παρῆσαν. ὡς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὅπλα, ἐν θωύματι ἐγίνοντο. ἐς πόλεμον γὰρ οὐδένα σφι φανήσεσθαι αὐτίξοον, ἐνεκύρησαν γραπτοῖ.

D

E

ἤρεται

σφαῦτα Ὑδάρνης καταῤῥωδήσας μὴ ⓐ Φωκέες ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἴρετο τὸν Ἐπιάλτεα ποδαπὸς εἴη ὁ στρατός. πυθόμενος δὲ ἀμφέκεσε, διέπασε τοὺς Πέρσας ὡς ἐς μάχην. ⓐ δὲ Φωκέες, ὡς ἐβάλλοντο ἰοῖσι πολλοῖσί τε καὶ πυκνοῖσι, οἴχοντο φεύγοντες ὅτι ποὸ οὔρεος ⓑ κορυμβον, ἐπιστάμενοι ὡς ὅτι σφέας ὥρμητο ἀρχήν, καὶ παρεσκευάδατο ὡς ἀπολεόμενοι. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνεον. ⓐ δὲ ἀμφὶ Ἐπιάλτεα καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι Φωκέων μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὔρος κατὰ τάχος. τοῖσι δὲ ὑπὸ Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων, πρῶτον μὲν ὁ μάντις Μεγιστίης ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱρά, ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι ἅμα ἠοῖ σφι θάνατον· ἐπὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἦσαν οἱ ἐξαγγείλαντες τὴν Περσέων τιλὼ κατόδου, οὗτοι μὲν δὴ ἔτι νυκτὸς ἐσήμηναν· τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκόποι, καταδραμόντες ἀπὸ τῆς ἄκρης, ἤδη λάμποντος ἡμέρης· σφαῦτα ἐβουλεύοντο ⓐ Ἕλληνες, καὶ σφέων ἐσήιζοντο αἱ γνῶμαι. ⓐ μὲν γὰρ οὐκ ἔων τιλὼ τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ αὐτέτεινον. μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες, οἱ μὲν ἀπαλλάσσοντο, καὶ διασκεδασθέντες, κατὰ πόλις ἕκαστοι ἐτράποντο· ⓑ δὲ αὐτέων ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ παρεσκευάδατο. λέγεται δὲ ὡς αὐτὸς σφέας ἀποπέμψαι Λεωνίδης, μὴ ἀπόλωνται κηδόμενος. αὐτὸν δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι πρεσβύτῃσι οὐκ ἔχειν εὐπρεπέως ἐγκλιπεῖν τιλὼ τάξιν ἐς τιλὼ ἦλθον φυλάξοντες ἀρχήν. ταύτην δὲ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλάσσω εἶναι, Λεωνίδεω, ἐπεί τε ἤθετο τοὺς συμμάχους ἐόντας ἀπροθύμους, καὶ οὐκ ἐθέλοντας σὺν αἰσχύνῃ κινδυνεύειν, κελεῦσαι σφέας ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτῷ δὲ ἀπεῖναι οὐ καλῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτῷ, κλέος μέγα ἐλείπετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίη οὐκ ἐξηλείφετο. ἐκέχρητο γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι Σπαρτιήτῃσι χρεωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐγειρομένου, ἢ Λακεδαίμονα ἀναίστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἢ τὸν βασιλέα σφέων ἀπολέσθαι. ταῦτα δὲ σφι ἐπέσι ἑξαμέτρεσι ἔχοντα χρᾶ, λέγοντα ὧδε,

A Ibi Hydarnes formidãs ne Phocenſes Lacedæmonii forent, Epialten percontatus eſt[a] quiſnã ille eſſet exercitus. Mox certior rei factus, Perſas tanquam in aciem inſtruxit. quorum miſſilibus multis crebriſque Phocẽſes quum ferirentur, fugam fecerũt in verticem mõtis, gnari aduerſum ſe ab initio illos veniſſe: & ſe præparabant tanquam perditi. Ita iſti ſentiebãt. Verùm his ſpretis ii qui circa Epialten & Hydarnem erant Perſæ rapidi de mõte B deſcendunt. At iis Græcis qui apud Thermopylas erãt, primùm vates Megiſtias extis inſpectis indicauit mortem illis pariter & ſibi impẽdere. deinde tranſfugæ notum fecere, Perſas montem circuire: ſed hi adhuc per noctis tempus: tertio loco ſignificauere ſpeculatores diurni, qui à verticibus montis decurrerant iam die illuceſcente. Hîc inter ſe cõſultantes Græci, ſentẽtiis diſcrepabant. alii enim ſtationem nõ deſerendam ſuadebãt, alii id diſſuadentes contendebant. Ita diſſidentium partim abſcedunt, dilapſíque in ſuam quiſque vrbem ſe recipiunt: partim, qui cũ Leonide erant, ad illic perſtandum ſe accingũt. Fertur autem ipſe Leonides eos qui abſceſſere dimiſiſſe, de illorum vita ſolicitus: ſe verò & Spartiatas, qui adeſſent, non facturos è ſua dignitate ſi ſtationem deſererent, ad quam tutandam ab initio veniſſẽt. Cæterùm ego magis illi opinioni accedo, Leonidem, poſteaquam C animaduertit ſocios ignauos & inuitos eſſe ad periculum ſubeũdum, veniam eis abeũdi dediſſe, ſibi verò decedere inhoneſtum putaſſe: permanenti autẽ illic, ingentem gloriam futurã, & Spartæ nunquam defuturãm felicitatem ſperaſſe. Siquidem iã inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculũ, fore vt aut Sparta euerteretur à barbaris, aut rex eius occumberet. Quod oraculum hexametris illa verſibus reddidit, in hæc verba.

[a] Cuias

xx. ii.

Vobis, ampliuagæ colitis qui mœnia Spartæ,
Aut vrbs clara dabit Persa victore ruinam:
Aut (si non erit hoc) oriundus ab Hercule quidam
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.
Nam neque taurorum neque vim feret ille leonum,
Sed Iouis, & cuius reor haud tolerabile robur,
Alterutrũ donec passim discerpseris horum.

A Ὑμῖν σφι, ὦ Σπαρτιῆται οἰκήτορες εὐρυχόρων,
Ἢ μέγα ἄστυ ἑσσοῦσθαι ὑπ' ἀνδράσι Περσείδῃσι
Πέρθεται· ἢ τὸ μὲν οὐκί, ἀφ' Ἡρακλέος δὲ γενέθλης
Πενθήσει βασιλῆα φίλιμμον Λακεδαίμονος οὖρος.
Οὐ γὰρ ταύρων ἀντίσσει μένος οὐδὲ λεόντων
Ἀντίβιον. Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδέ ἑ φημὶ
B Σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδε ἕτερον διὰ πύματα δάσσαι.

Ταῦτά τε δὴ ὀπίσω ἐμέμνητο Λεωνίδεω, καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι μοῦνον Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον, ἢ γνώμῃ διενειχθέντας οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς οἱ χρεώμενος· μάρτυρίον δέ μοι τῷδε ὄψιν ἐλάχιστον τούτου πέρι γενομένην· οὐ γὰρ μούνους τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν ὃς εἵπετο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μεγιστίην Ⓜ Ἀ-
C καρνῆνα, λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμποδος, τοῦτον ἀπόντα ὁκοῖόν τι ἦν ἰρῶν τὰ μέλλοντα σφι ὁκοιήσειν εἰπόντα, φανερὸς ἦν Λεωνίδης ἀποπέμπων, ἵνα μὴ συναπόληται σφι. ὁ δὲ, ἀποπεμπόμενος, αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπελίπετο, τὸν δὲ παῖδα συστρατευόμενον, ἐόντα οἱ μονογενέα, ἀπέπεμψε. οἱ μὲν νυν σύμμαχοι οἱ ἀποπεμπόμενοι, οἴχοντό τε ἀπιόντες, καὶ ἐπείθοντο Λεωνίδῃ. Θεσπιέες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατεμείνα-
D νεν μοῦνοι παρὰ Λακεδαιμονίοισι. Τούτων δὲ, Θηβαῖοι μὲν, ἀέκοντες ἔμιμνον, καὶ οὐ βουλόμενοι. κατεῖχε γὰρ σφέας Λεωνίδης, ὁμήρων λόγῳ ποιεύμενος· Θεσπιέες δὲ, ἑκόντες μάλιστα· οἳ οὐκ ἔφασαν, ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες σὺν αὐτῷ ἀπέθανον. ἐστρατήγεε δὲ αὐτέων Δημόφιλος Διαδρόμεω. Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἡλίου ἀνατείλαντος σπονδὰς ἐποιήσατο, ὀπτάων χρόνον, ἐς ἀγορῆς
E κου μάλιστα πληθώρην προέσσοδον ἐποιέετο. Ἐς γὰρ ἐπέσχε τὸ ἔξ· Ἐπῃτέω οὕτω ἀπὸ γὰρ τοῦ ἀνέος ἡ κατάβασις στεινοτάτη ἐστὶ, καὶ βεβαχύτερος ὁ χῶρος πολλὸν ἢ πρόσθε ἢ τε ἐσοδός τε καὶ ἀνάβασις. οἵ τε δὴ βάρβαροι Ⓓ ἀμφὶ Ξέρξεα προσῄσαν, καὶ οἱ ἀμφὶ Λεωνί-
δην Ἕλληνες, ὡς τὸ ὀπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιεύμενοι ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ καὶ ἀρχὰς

a Ac facere volentem vt id decus Spartiatarũ dũtaxat esset, remisisse soc.

b Barbari igitur qui cum Xerxe erant, accesserũt: & Græci itidem qui cum Leonide, tanquã multo magis quã initio ad mortem per-

γρ. γένοιτο, ὅπ καὶ τὸν μάντιν

γρ. ἀπέλιπε,

ἐπεξήϊσι ἐς τὸ εὐρύπορον καὶ αὐχένος. τὸ μὲν γὰρ A
ἔρυμα τοῦ τείχεος ἐφυλάσσετο. οἱ δὲ, ἀνὰ τὰς
προτέρας ἡμέρας ὑπεξιόντες, ἐς τὰ στενότερα ἐμάχοντο· τότε δὴ συμμίσγοντες ἔξω
τῶν στεινῶν, ἔπιπτον πλῆθει πολλοὶ τῶν βαρβάρων. ὀπίσω γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν τελέων ἔχοντες μάστιγας, ἐρράπιζον πάντα ἄνδρα,
αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρωίοντες. πολλοὶ μὲν
δὴ ἐσέπιπτον αὐτέων ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ
διεφθείροντο· πολλῷ δὲ ἔτι πλέονες κατεπατέοντο ζωοὶ ὑπ' ἀλλήλων, ἰοῦ οὐ λόγος B
οὐδεὶς τῶν ἀπολλυμένων. ἅτε γὰρ ὑπισχνεομένων τῶν μελλόντων στρὶ ἕσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν
προειόντων τὸ οὖρος, ἀπεδείκνυτο ῥώμης ὅσον
ἔχον μέγεθος ἐς τοὺς βαρβάρους, προσχρεώμενοί τε καὶ ἀτέοντες. δόρατα μὲν νυν
τοῖσι πλέοσι αὐτέων τῶν ἐν αὐτῷ ἐτύγχανε
κατεηγότα ἤδη, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι διεργάζοντο
τοὺς Πέρσας. Λεωνίδης τε ὃν τούτῳ τῷ πόνῳ πίπτει, ἀνὴρ ἡμόμωρος ἄριστος, καὶ ἕτεροι
μετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ C
290 ὡς ἀνδρῶν ἀξίων ἠμομμένων ἐπυθόμην τὰ
οὐνόματα. ἐπυθόμην δὲ καὶ ἀπόντων τῶν
τεσσεράκοντα. καὶ δὴ καὶ Περσέων πίπτουσι
ἐνθαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐνομαστοί, ὧν
δὲ δὴ καὶ Δαρείου δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀτάρνεω
θυγατρὸς Φρατάγουνα γεγονότες Δα- Φρατάγουνα
ρείῳ. ὁ δὲ Ἀτάρνης, Δαρείου μὲν τοῦ βασιλῆος ἐὼν ἀδελφεός, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ Ἀρ-
σαμένεω παῖς. ὃς καὶ ἐκδιδοῖ τὸν θυγα- D
τέρα Δαρείῳ, καὶ οἱ ἔχων πάντα καὶ ἐωυτὸν
ἐπέδωκε, ὡς μοιρίης ἐούσης ταύτης τέκνου. Ξέρξεώ τε δὴ δύο ἀδελφεοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι, μαχόμενοι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδεω· Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὦθισμὸς ἐγένετο πολλός· ἐς ὃ
τοῦτόν τε ἀρετῇ καὶ Ἕλληνες ὑπεξείρυσάν, καὶ ἐπέφαυσαν τοῖς ἑωυτῶν τετραξίοις. τοῦτο δὲ στεινεχώρεε μέζεα οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ
παρεγένοντο. ὡς δὲ τοῦτοις ἤκειν ἐπύθοντο E
καὶ Ἕλληνες, ἐνθαῦτεν ἤδη ἐτεραπιοῦντο τὸ
νῖκος. ἐς τε γὰρ τὸ στεινὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ προσμειναμένοι τὸ τεῖχος, ἐλθόντες, ἵζοντο ἐπὶ τὸν κολωνὸν πάντες ἀλέες καὶ ἄλλοι πλὴν Θηβαίων. ὁ δὲ
κολωνὸς οὗτος ἔστι ἐν τῇ ἐσόδῳ ὄχου ἐστὶ τοῦ λιθίνου λέων ἕστηκε ὑπὲρ Λεωνίδεω.

progressi sunt ad fauces introitus laxiores. nã munitiones muri eos tutabantur. Et quum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulti barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui quisque agminis, verberibus quæ gestabant vnumquenque cædebant, assiduè ad procedendum adhortantes. vnde multi eorum in mare decidẽtes absumebãtur, multo plures inuicem viui proculcabãtur, quum nulla pereuntis ratio haberetur. Quúmque scirẽt impendere sibi necẽ ab iis qui mõtẽ circuirent, quod roboris habebant, id omne in barbaros ostendebant, ingruentes ac sese intrudẽtes. Quorum plerisque quũ iam lanceæ diffractæ essent, nõnulli gladiis Persas obtruncarẽt, tunc Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimè opera, & cum eo alii insignes Spartanis quorum ego tanquam strenuorum virorum nomina audiui, & quidem trecentorum omnium. Persarũ quoque illic cùm multi alii tam celebres ceciderũt quàm incelebres, tum verò duo Darii filii, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrataguna Atarnis filia sustulerat. Atagnes autem, Darii regis frater, Hystaspísque Arsamæi filius erat, qui quũ Dario filiam nuptum dedit, omnem insuper ei domum tradidit, vt qui esset vnicæ pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugnantes occubuere, adeo vehementi Persarum Lacedæmoniorúmque cõflictu, vt Græci ter hostib⁹ in fugã versis, a cadauer Leonidæ virtute subtraxerint: & covsque perstiterint dũ ii qui cum Epialte erant adfuere. Quos vbi audiere Græci, tũ verò pugnandi ardor immutatus est. nam ad angustias viæ sese recepere: & introgressi murum, tumulum quendam occupantes, addensati insedere cuncti, præter Thebanos. Est autem tumulus in ingressu, vbi nunc super Leonidem stat lapideus leo.

a Quater

gentes, ad laxiorem fauciũ partẽ progressi sunt.

Hoc in loco defensantibus sese gladiis, qui adhuc cis supererant, barbari circunfundũtur, & manibus & vocibus incessentes: alii ex aduerso vrgentes, & munitionem muri subruentes, alii vndique circumuenientes & circumstantes. Lacedæmoniorum autem atque Thespiensium, quum tales extiterint, præstantissimus tamen extitisse fertur Dieneces Spartanus: quem, antequam cũ Medis confligeretur, hoc dixisse aiunt: quum à quodam Trachinio audisset barbaros præ multitudine sagittarum quas emitterent solem obducere, tãtam eorum esse copiam, adeo. non expauefactus est, vt parui faciens Medorum turbam, responderit, Omnia sibi bona Trachinium hospitem nunciare, si Medi solẽ obducerent: se enim sub vmbra cum illis, nõ in sole pugnaturos.

a Mnemosyna sui aiũt, *id est, monumenta*, Dien.

Hæc & alia huiusmodi dicta[a] memoratu digna aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquisse. Secundum hunc autem è Lacedæmoniis duo fratres præstantissimi ferũtur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti: E Thespiensibus autem Dithyrambus Harmatidei filius. His eò loci vbi ceciderũt sepultis, & iis sociis qui prius quàm à Leonide remissi sunt, occubuerant, epigrammata his verbis inscripta sunt,

Terdeci's centũ hîc certarunt millibus olim
E Peloponneſo bis modò mille viri.

Hæc vniuersis superscripta sunt: D ista peculiariter Spartiatis,

b Iacere.

Nos Lacedæmoniis refer hîc peregrine [b]iacentes,
Exhibito illorum vocibus obsequio,

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmoniis: istud vati,

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megistæ,
Sperchion ad fluuium: non sed inultus obit.
Qui vates obitum quamuis præsciret adesse,
Spartæ haud sustinuit deseruisse duces.

A ἐν τούτῳ σφέας ἔτι χώρῃ ἀλεξομένους μαχαίρῃσι τῇσι αὐτέων ἐτύγχανον ἔτι λειπομένῃσι καὶ χερσὶ καὶ στόμασι κατέχωσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες, οἱ μὲν, ἐξ ἐμπροσθίης ἐπικατελθόντες, καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τείχεος συγχώσαντες· ὁ δὲ, περιελθόντες πάντοθεν περιεῖσαν. Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομένων, ὅμως λέγεται ἄριστος ἀνὴρ γενέσθαι Σπαρτιήτης Διηνέκης· τὸν τόδε φασὶ εἰπεῖν πρὸ τοῦ ἔτεος πρὶν ἢ συμμίξαι σφέας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον παρὰ τοῦ Τρηχινίου ὡς ἔποιεν οἱ βάρβαροι ἀπιέωσι τὰ τοξεύματα, ἥλιον ἐκεῖνο τοῦ πλήθεος τῶν ὀϊστῶν ἀποκρύπτοιεν· τοσοῦτό τι πλῆθος αὐτέων εἴη. τὸν δὲ, οὐκ ἐν πλαγίῃ τύπτοισι, εἰπεῖν (ἐν ἀγορῇ ποιεύμενον τὸ Μήδων πλῆθος) ὡς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξεῖνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον, ἐκὼν σκιῇ ἔσοιντο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη, καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. Τοιαῦτα μὲν ἕτερα τοιαῦτα φασὶ Διηνέκεα τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα. μετὰ δὲ τοῦτον ἀριζήλους λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύο ἀδελφεοὶ, Ἀλφεός τε καὶ Μάρων, Ὀρσιφάντου παῖδες. Θεσπιέων δὲ διδυμίμεε μάλιστα τῷ οὐνόματι ὑὸς Διθύραμβος, Ἁρματίδεω. θαφθεῖσι δὲ σφι αὐτοῦ τούτῳ τῷ ἔπεσον, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ἢ ὑπὸ Λεωνίδεω ἀποπεμφθῆναι οἴκεσθαι, ἐπιγέγραπται γράμματα λέγοντα τάδε,

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο
Ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες.

D Τοῦτα μὲν δὴ πᾶσι ἐπιγέγραπται. τοῖσι δὲ Σπαρτιήτῃσι ἰδίη,

Ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε
Κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τάδε. τῷ δὲ μάντι, τόδε,

Μνῆμα τόδε κλεινοῖο Μεγιστίᾳ, ὃν ποτε Μῆδοι
Σπερχειὸν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειφάμενοι·

E Μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἐφορμηθείσας σάφα εἰδώς,
Οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

ἐπιγράμμασι μόνων καὶ σήλη, ἔξω ἢ ὃ τοῦ A
μάντιος ἐπίγραμμα. Ἀμφικτυόνες εἰσὶ
σφέας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος
Μεγιστέω, Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπεος ἐὸν
ξεῖνον ἐπιγράψας. δύο δὲ τουτέων
τῶν τεσσεράκοντα λέγεται Εὔρυτόν τε καὶ Ἀ-
ριστόδημον, πρέσβεα ἀνδρῶν ἀμφοτέρωσι, κοι-
νῷ λόγῳ χρησαμένοισι, ἢ ἁπάσων σφέων ὁμοῦ
ἐς Σπάρτην, ὡς μεμετιμμένοι τε ἔσαν ὑπὸ τοῦ
στρατοπέδου ὑπὸ Λεωνίδεω, καὶ κατεκεί-
ατο ὑπὸ Ἀλπηνοῖσι ὀφθαλμιῶντες ἐς τὸ μέ- B
γιστον· ἢ εἴ γε μὴ ἐβούλοντο νοσέοντα, ἀπο-
θανέειν ἅμα τοῖσι ἄλλοισι· πρέσβεσι τουτέων
τὰ ἔτερα ποιέειν, οὐκ ἐπιτελήσαντα ὁμοφρονέοντε.
ἀλλὰ γνώμῃ διενεχθέντας, Εὔρυτον μὲν,
πυθόμενον τὴν τῶν Περσέων παρέοδον, αἰτή-
σαντα τε τὰ ὅπλα, καὶ ἐξοδώσαντα, ἄγειν αὐ-
τὸν κελεῦσαι τὸν εἵλωτα ἐς τοὺς μαχομένους.
ὅκως δὲ αὐτὸν ἤγαγε, τὸν μὲν ἀναθόντα, ῥίπ-
τεσθαι φεύγοντα. ὃν δὲ, ἐσπεσόντα ἐς τοὺς ὁ-
πλίτας, διαφθαρῆναι· Ἀριστόδημον δὲ, λεί- C
ποντα λιποψυχέοντα λιποψυχίην· εἰ μὲν νυν οἱ μοῦ-
νον Ἀριστόδημον ἀλογήσαντα ἀπονοσήσαντα ἐς
Σπάρτην, ἢ καὶ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων τὴν
κομιδὴν γενέσθαι, δοκέειν ἐμοὶ, οὐκ ἂν σφι
Σπαρτιήτας μνίην οὐδεμίην ποιήσασθαι. νεμεσῆσαι δὲ τῷ μὲν, ἀπολομένου, τῷ δὲ, τῆς μὲν
αὐτῆς ἐγχειρήσιος παρεόντος, οὐκ ἐθελήσαντος δὲ ἀποθνήσκειν, ἀναγκαίως σφι ἔχειν
μνησικακέειν μεγάλως Ἀριστοδήμῳ. οἱ μὲν νυν
ὕστερον σωθῆναι λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς Σπάρ- D
την, καὶ δι' τοῦτο παρέχειν τοιῶνδε· οἱ δὲ, ἄγγελον πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου, δόξαι
αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γενομένην,
οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὁ-
δῷ, παραγγέλλειν. ὃν δὲ σὺν ἀγγέλῳ αὐτῷ,
ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην, ἀποθανεῖν. ἀπο-
νοσήσαντα δὲ ἐς Λακεδαίμονα ὁ Ἀριστόδημος,
ὀνείδεός τε εἶχε καὶ ἀτιμίην· πάσχων δὲ τοιά-
δε, ἠτιμώθη· ὅτε οἱ πῦρ οὐδεὶς ἔναυε Σπαρ-
τιητέων, οὔτε διελέγετο. ὀνείδεός τε εἶχε, ὁ δὲ E
σας Ἀριστόδημος καλεόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν
τῇ ὑστέρῃ Πλαταιῇσι μάχῃ αἰτήσας πᾶσαν τὴν
ἐπενεχθεῖσαν οἱ αἰτίην. λέγεται δὲ καὶ ἄλλον
ἀποπεμφθέντα ἄγγελον ἐς Θεσσαλίην τῶν
τεσσεράκοντα τουτέων, παραγγέλλεσθαι, τῷ οὐνο-
μα εἶναι Παντίτῃ· νοσήσαντα δὲ τοῦτον ἐς Σπάρτην, ὡς ἠτιμώθη, ἀπάγξασθαι.

[a] Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphictyones fuere: præter epigramma vatis Megistæ, quod Simonides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatē, inscripsit. Ex his trecētis duo, EVrytus & Aristodem[b], feruntur ob extremam lippitudinem è castris ab Leonide remissi, in Alpenis decubuisse: & quum liceret communicato inter se cōsilio, aut salutem sibi parare Spartam versus, aut, si reuerti recusarent, vnà cum aliis occumbere, in neutro horum quæ licebat eis facere, inter se conuenisse: sed quum sententiis discreparent, Aristodemum quidē præ ignauia remansisse: EVrytū verò audita Persarum circuitione, petiisse arma: séque eis indutū iussisse seruum vt ad pugnantes deduceret. hunc vbi deduxit, fugæ se mādauisse: illum dato in agmē impetu occubuisse. Quòd si vel Aristodemus solus redire Spartā neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, videntur mihi Spartiatæ nullam iis pœnā irrogaturi fuisse: nunc altero eorum extincto, in hunc qui habens eandem occumbendi occasionem, tamen occumbere noluerit, necessariò debuisse magnopere irasci. Quidam hunc in modum & ob hāc causam Aristodemum sospitem rediisse Spartam aiunt. Alii autē, quum ab exercitu pro nuntio mitteretur, & posset pugnæ quæ fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitē: sociúmque eius qui vnà mittebatur, in pugnam profectū oppetiisse. Lacedæmonē igitur regressus Aristodemus probro & ignominia notatus est: probro, [c] quòd eum nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominia, quòd Aristodemus fugax appellatus est. Verùm hic omnem sibi obiectam culpam in pugna apud Platæas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdē trecētis superfuisse, in Thessaliam pro nuntio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, quum opprobrio esset, sese strangulasse.

a Veterum codicum lectionem sequutus est Valla, qui addunt quod in Vulgatis edit. deest. ita enim in illis legitur, ἐπιγράμμασι μόνων καὶ σήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπίγραμμα, ἀμφικτυόνες εἰσὶ σφέας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστέω Σιμωνίδης, &c.

b Ob vehementissimum oculorum morbum.

c Quòd nullus ex Spartiatis ignē illi accenderet, aut cum eo colloqueretur.

Thebani autem, quorum dux erat Leontiades,[a] vi retẽti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum, è quibus erãt, dimicauerũt: at vbi res Persarum superiores esse animaduerterunt, ibi à Græcis, quibuscum fuerant, ad tumulum ire properantibus, se dissociantes, manus ad barbaros protenderũt, ad eósque propius accesserunt, referẽtes (quod verissimum erat) se cum Medis sensisse, terrámque & aquam regi inter primos dedisse: ac vi coactos ad Thermopylas venisse, & à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, (quorum etiam Thessalos testes habebant) seruati sunt: non tamen vsquequaque fortunati fuerunt: nam barbari qui eos cepere, aliquot vt accedebant obtruncauerunt: pluribus, iussu Xerxis, regias notas inusserunt, à duce Leontiade exorsi. cuius filium EVrymachũ postea Platæenses, quadringentorum Thebanorũ ducẽ, quòd vrbem ipsorum occupasset, interemere. Hũc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt.

a Ad tẽpus quidem, dum fuerũt vnà cum Græcis, necessitate adacti aduersus copias dimicarunt: at vbi res Pers.

Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus, Demarate, virum te bonum esse indicio veritatis experior: quæ enim dixisti, ea omnia perinde euenere: nunc hoc mihi pãdito, Quótnam sunt Lacedæmonii, quótve eorum tales in re bellica? an & vniuersi? Cui Demaratus, Multitudo, rex, inquit, Lacedæmoniorum omniũ magna est, & ciuitates multæ: quod autem discere vis à me, scies: Est enim [b] Lacedæmone vrbs Sparta octo millium fermè virorũ, qui omnes iis qui hîc pugnauere sunt similes: cæteri Lacedæmonii, non illis quidem similes, sed tamen viri sunt strenui. Ad hũc Xerxes, Demarate, inquit, agedũ expone quo pacto hos viros minima cũ difficultate subigamus. tu nanque calles quò tendãt eorum cõsilia, vtpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus, Quum, inquit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quod optimum sit expromere. Id quod

b Lacedæmonio agro

Ὁ μὲν Θεσσαλοί, πρῶτος Λεοντιάδης ἐστρατήγεε, τέως μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐόντες ἐμάχοντο, ὑπ' ἀναγκαίης ἐλόμενοι, παρὰ τὴν βασιλέος γραφήν· ὡς δὲ εἶδον κατυπέρτερα τὰ Περσέων γινόμενα τὰ παρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λεωνίδῃ Ἑλλήνων ἐπιμισγομένων ὀπίσω τῶν κολωνῶν, ἀποχωρέοντες τούτων, χεῖρας τε προέτεινον, καὶ ἦσαν οὗτοι τῶν βαρβάρων λέγοντες τὰ ἀληθέστατα· τῶν λόγων, ὡς καὶ μηδίζοισι, καὶ γῆ τε καὶ ὕδωρ ἐν τοῖσι ἔδοσαν βασιλεῖ· ὑπὸ δὲ ἀναγκαίης ἐλόμενοι, ἐς Θερμοπύλας ἀπικοίατο, καὶ ἀναίτιοι εἶεν τοῦ τρώματος τοῦ γενομένου βασιλέϊ· ὥστε λέγοντες ταῦτα ἐμετεγένοντο· εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὶ τῶν λόγων τούτων μάρτυρας. οἱ μέντοι πάντα πρόσπαρτα τυγχάνουσι· ὡς γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τοὺς μὲν πλέονας αὐτέων ἀπέκτειναν προσιόντας, τοὺς δὲ πλείονας αὐτέων, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἔστιζον στίγματα βασιληΐα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδεω· τοῦ τὸν παῖδα Εὐρύμαχον ἐν γυναικὶ μετεπέμψατο ἐφοιβήσαντα Πλαταιέες, στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσίων, καὶ σφέας τὸ ἄχρι τοῦ Πλαταιέων. Ὁ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες ὧδε ἠγωνίσαντο.

Ξέρξης δὲ καλέσας Δημάρητον, ἤρωτα ἀρξάμενος ὧνδε, Δημάρητε, ἀνὴρ εἶς ἀγαθός· τεκμαίρομαι δὲ τῇ ἀληθείῃ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαντα ἀπέβη οὕτω. νῦν δέ μοι εἰπὲ κόσοι τινές εἰσι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι· καὶ τούτων ὁκόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες. ὁ δὴ εἶπε, Ὦ βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πολλῶν τῶν Λακεδαιμονίων πολλόν, καὶ πόλις πολλαί· σὺ δὲ θέλῃς ἐκμαθεῖν, εἰδήσεις. ἔστι τῇ Λακεδαιμονίῃ Σπάρτη, πόλις ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων μάλιστα· καὶ οὗτοι πάντες εἰσὶ ὁμοῖοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσαμένοισι. οἱ μὲν ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι, τούτοισι μὲν οὐκ ὁμοῖοι, ἀγαθοὶ δέ. εἶπε δὲ ὁ Ξέρξης, Δημάρητε, τέῳ τρόπῳ ἐπὶ τηλικούτοισι τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐπιχειρήσομεν; ὑπόθεο, σήμηνε. σὺ γὰρ ἔχεις αὐτέων διεξόδους τῶν βουλευμάτων, οἷα βασιλεὺς γενόμενος. ὁ δὲ ἀμείβετο, Ὦ βασιλεῦ, εἰ μὲν συμβουλεύεαί μοι προθύμως, δίκαιόν μέ σοι ἐστὶ φράζειν τὸ ἄριστον. εἰ τῆς

» ναυτικῆς στρατιῆς νέας τεσσαράκοντα ἀποστεί-
» λας ὅπῃ τοι Λακεδαίμων χώρῳ. ἔστι δὲ ὅπῃ
292 » αὐτῇ νῆσος ὑπόκειμένη, τῇ οὐνομα ἐστὶ Κύ-
» θηρα· τοῦτο Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτα-
» τος γενόμενος, κέρδος μέζον ἔφη εἶναι Σπαρ-
» τιήτῃσι τῆς Ἰαλκαίης καταδεδυκέναι
» μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεί τι προσδοκῶν
» ἀπ' αὐτῆς τοιοῦτο ἔσεσθαι οἷόν τι ἐγὼ ἐξη-
» γέομαι· οὔτι τὸν σὸν στόλον προφάσιος, ἀλλὰ
» πάντα ὁμοίως φοβεόμενος αἰεὶ πρὸς στόλον. σὺ
» τοίνυν ἐὼν τῆς νήσου ὁρμεώμενοι, φοβεόντων
» τοῦ Λακεδαιμονίους. παρέξουσι δὲ πολέμου
» σφι ἐόντος οἰκηίου, οὐδὲν δεινοὶ ἔσονταί τοι μὴ
» τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἁλισκομένης ὑπὸ τοῦ
» πρόσω, βοηθέωσι τούτῳ. καταδυλωθείσης
» δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀσθενέες ἤδη ὁ Λα-
» κωνικὸν μοῦνον λείπεται. ἰὼν δὲ ταῦτα μὴ
» ποιῇς, πάντα τοι προσδόκα ἔσεσθαι· ἔστι τῆς
» Πελοποννήσου ἰσθμὸς στεινός. ἐν τούτῳ τῷ
» χώρῳ πάντων Πελοποννησίων στεινομοσθέ-
» των ὅπῃ σοὶ, μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν
» ἡμιολίων προσδέκεο ἔσεσθαί τοι. ἐκεῖνο δὲ
» ποιήσαντι, ἁμαχητὶ ὅ, τε ἰσθμὸς σοὶ καὶ αἱ
» πόλις προσχωρήσουσι. λέγει μέν τις τῶν
Ἀχαιμένης, ἀδελφεός τε ἐὼν Ξέρξεω, καὶ ὦν
ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγός, παρατυχών τε
τοῦ λόγου, καὶ δείσας μὴ ἀναγνωσθῇ Ξέρξῃ
» ποιέειν ταῦτα, Ὦ βασιλεῦ, ὁρέω σε ἀνδρὸς
» ἐπιδεκόμενον λόγους ὃς φθονέει τοι εὖ πρήσ-
» σοντι, ἢ καὶ προσοφείλει πρήγματα τὰ σά. καὶ
» γὰρ δὴ καὶ ξὺν τοιούτοισι χρεώμενοι Ἕλλη-
» σι, καὶ τὸ κρέσσον συγγόνοισι. εἰ δὲ ὅπῃ τῆσι πα-
» ρεούσῃσι τύχῃσι, τῶν νέες νεναυηγήκασι τεσσα-
» κόσιαι, ἄλλας ἐπὶ τῇ στρατοπέδου τοσαύτα-
» σίας ἀποπεμψεις προσπλώειν Πελοποννή-
» σου, ἀξιόμαχοί τοι γίνονται οἱ αἰτίπαλοι· ἀ-
» λλὰ δὲ ἐὼν ὁ ναυτικὸς στρατὸς, δεξιμετοχείρι-
» στός τε ἀλλῃσι γίνεται, καὶ ἀρχὴν φέρει ἀξιό-
» μαχοί τοι ἔσονται. ἢν πᾶς ὁ ναυτικὸς τῶν πε-
» ζῶν ἀρήξῃ, καὶ ὁ πεζὸς τῶν ναυτικῶν, ὁμοῦ
» παρβυόμενος. εἰ δὲ μὴ ἀπαστάσεις, οὔτε σὺ ἐ-
» σταὶ χείροισι χρήσιμος, οὔτε χείροι σοί. τὰ σε-
» ωυτῷ δὲ πρήγματα οὕτω, γνώμην ἔχων τὴν
» αὐτὴν πολεμίων μὴ ὑπαλέγεσθαι πρήγματα,
» τῇ τε ἡσσονται τὸν πόλεμον, τά τε ποιήσουσι,
» ὅσοι τε πλῆθός εἰσι. ἰσχυροὶ γὰρ ἐκεῖνοί γε αὐτοὶ

vis, hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. adiacet autem illi insula nomine Cythera: quam obrui mari quàm extare cõducibilius esse Lacedæmoniis Chilon aiebat, vir apud nos sapientissimus: videlicet expectans semper ab ea aliquid tale futurum quale nunc ego expono: nõ ille quidẽ tuam classem præuidens, sed quamcũque similiter extimescẽs. Ex hac igitur insula proficiscentes tui Lacedæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello, neque tibi erunt infesti, neque cæteræ Græciæ, quum à tuis pedestribus copiis expugnabitur, auxilia ferent. subacta autem reliqua Græcia, Lacones per se reddentur inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi arctus isthmus, quo in loco Peloponnensibus omnibus coactis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, & isthmus hic citra prælium & cæteræ ciuitates vltro tibi se dedent. Post hunc Achæmenes, Xerxis frater, classis præfectus, quum ei colloquio interfuisset, veritus ne Xerxes ad id agẽdum induceretur, Animaduerto, inquit, te rex verba admittere viri qui tibi prosperè agenti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus vti Graeci gaudẽt, vt & fortunato inuideãt & meliorem oderint. Quod si è præsẽti conditione, quum naues quadringentæ naufragium fecerint, trecẽtas alias è cætera classe miseris ad obeundam Peloponnesum, profectò fient nobis aduersárii pares ad decertandum. at si coniuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: simúlque omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem terrestris vnà iter faciens, nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neque tu illis vsui eris, neque illi tibi. Tu verò tua ipsius bene constitueris si aduersariorum res apud te non agitaueris. Hìc illi bellum fistent, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim per sese ad sibiipsi

prospiciendū sufficiūt, & nos iidē ad prospiciendū nobis. Quòd si Lacedæmonii aduersus Persas in pugnam ibunt, impendētem sibi cladem haudquaquam deuitabunt. Ad hæc subiiciēs Xerxes, Rectè, inquit, Achæmenes mihi videris dicere: quod & faciam. Demaratus, quod optimū ille quidem mihi sperat esse, id suadet: eius tamen sententia à tua superatur. Neque verò illud admitto, eum nolle rebus meis hene cōsultum, vt ex iis quæ antea ab eo dicta sunt, & ex ipsa re, cōiecto. Quoniam ciuis quidem ciui secundis rebus prædito inuidet, [a] eúmque malè odit: cum tamen patrio solo nihil eodē consultante, quod optimum sibi videtur, suadet: nisi procul abfuerit à virtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna vtenti, omnium est beneuolentissimus: eique consultanti optimè consulit. Quapropter ab infectatione, qua in Demaratū vteris hospitem meum, posthac [b] abstinere te iubeo. Hæc Xerxes loquutus, inter cæsos transiit, vbi erat Leonides: quem quum audisset Lacedæmoniorum regem eúndémque ducem esse, iussit [c] abscisso capite in crucem tolli. vt mihi cùm aliis multis indiciis, tum hoc præcipuè manifestum sit, regem Xerxem maximè omnium exanduisse in Leonidē viuentem. Nam alioqui nunquā in defunctum hoc genere deliquisset: quum ex omnibus quos ego noui hominibus Persæ maximè soleant viros in re militari præstantes honore afficere. Illi igitur quibus imperatum erat, id exequuti sunt. Redeo ad eā narrationem vnde mihi discessum est. Lacedæmonii primi regē aduersus Græciam tendere acceperunt, atque ita Delphos ad oraculum miserunt: vbi responsum est id redditum cuius paulo antè memini. Acceperūt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis filius qui profugit ad Medos, non ille quidē Lacedæmoniis beneuolus (vt & ego arbitror, & ratio dictat) tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum vellet, vt coniectare licet, siue quòd insultaret: Nam posteaquam Xerxes

a Eúmque tacito prosequitur odio. neque consilium petenti ciui dederit ciuis quod putet esse optimū, nisi summū virtutis gradū attingat: quales pauci sunt. At hospes hospiti, &c. *Potest illud τῇ σιγῇ aliter etiam exponi.*

b Abstinere quēlibet iubeo.

c *Vel, Caput eius abscissum.*

A ἑωϋτῶν πέρι φρονέοντι ξὺν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ ἡμέων αὐτῶν. Λακεδαιμόνιοι δ', ἐὰν ἴωσι ἀντία Πέρσῃσι ἐς μάχην, οὐδὲν τὸ πρεὸν τεθνήξονται. ἀμείνονα Ξέρξης τοῖσδε, Ἀχαιμένεες, οὔ τε μοι δοκέεις λέγειν, καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάρητος δὲ λέγει μὲν τὰ ἄμεινα ἐλπόμενα ἐμοί, γνώμην μέντοι ἐσεδέξατο ὑπὸ στεῦ. οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνό γε ὑπεδέξομαι, ὅκως οὐκ βουλοίμην τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι, τοῖσί τε λεγομένοισι πρότερον οὐκ τούτου ἧσσον μῦθος, καὶ τῷ ἐόντι· ὅτι πολίτης μὲν πολίτῃ τῇ βὶ φθονέει πρήσσοντι φθονερά, καὶ ἔστι δυσμενὴς τῇ σιγῇ· οὐδὲ αἱ συμβουλεύσεται τὰ ἄμεινα, πολίτης ἀνὴρ τὰ ἄριστα οἱ δοκέοντα εἶ) ὑπὸ πολλοῦ τε, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀπήκοι (σπάνιοι δὲ εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι) ξείνος δὲ ξείνῳ βὶ πρήσσοντι ὀρθὰ βουλεύσεται πάντων, συμβουλεύσεταί τε αὖ συμβουλεύσιος τὰ ἄριστα. ὅτω ὦν κελεύεις πέρι τῆς ἐς Δημάρητον, ἐόντος ἐμοὶ ξείνου, παύεσθαί τινα τῦ λοιποῦ κακολογέων, οὐ κελεύω. Ταῦτα εἰπὼν Ξέρξης, διεξῆλθε ἔξω τῶν νεκρῶν· καὶ Λεωνίδεω πέρι ἀκηκοὼς, ὅτι βασιλέα τε ἐὸν καὶ στρατηγὸν Λακεδαιμονίων, ἐκέλευσε ἀπὸ τα μούνους τοῦτο κεφαλὴν ἀποκαρῆσαι. δῆλά μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι, ὧν δὲ δὴ καὶ τῷδε οὐκ ἥκιστα γέγονε, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης πάντων δὴ μάλιστα ἀνδρῶν ἐθυμώθη ζώοντι Λεωνίδῃ. οὐ γὰρ ἂν κοτε ἐς τὸν νεκρὸν ταῦτα προνόμησε. ἐπεὶ τιμᾷν μάλιστα νομίζουσι τῶν ἐγὼ οἶδα ἀνθρώπων Πέρσαι ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. ἐμὲ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίεον τοῖσι ἐπετέτακτο ποιέειν. αὖθις δὲ ἐκεῖσε τὸν λόγον τῆμοι πρότερον ἐξέλιπε. ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι ὅτι βασιλεὺς ἔμελλε τὴν Ἑλλάδα, πρῶτοι, καὶ οὕτω δὴ ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν. ἔνθα δὴ σφι ἐχρήσθη τὰ ὀλίγῳ πρότερον εἶπον. ἐπύθοντο δὲ τάχιστα ταῦτα. Δημάρητος γὰρ ὁ Ἀρίστωνος, φυγὼν ἐς Μήδους, 293

E ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, καὶ τὸ οἰκὸς ἐμοὶ συμμάχεται, οὐκ ἐῶ βούλεσθαι Λακεδαιμονίοισι. πρῆξαι δὲ εἰκὸς ἦν εἴτε βουλόμενος ταῦτα ἐποίησε, εἴτε καὶ κατὰ χαίρων. ἐπεὶ τε γὰρ Ξέρξης

ἔδοξε γρατηλατέειν ὅτι τάχιστα ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἐὼν ὁ Σούσιος ὁ Δημάρητος, καὶ πυθόμενος ταῦτα, ἠθέλησε Λακεδαιμονίοισι ὀξαγεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε σημῆναι· ἐπισίδυιον γὰρ ἐώ μιν λαμφθῆναι· ὁ δὲ, μηχανᾶται τοιάδε· δελτίον δίπτυχον λαβὼν, τὸν κηρὸν αὐτὸ ἐξέκνησε, καὶ ἔπειτα ἐς τὸ ξύλον τοῦ δελτίου ἔγραψε τὰ βασιλέως γράμματα. ποιήσας δὲ ταῦτα, ὀπίσω ἐπέτηξε τὸν κηρὸν ὅτι τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κενὸν τὸ δελτίον, μηδὲν φρῆγμα παρέχοι τοῖσι ὁδοφυλάκοισι. ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρίν γε δὴ σφι, ὡς ἐγὼ πευθάνομαι, Κλεομένεος μὲν θυγάτηρ, Λεωνίδεω δὲ γυνὴ, Γοργὼ, ἐπέθετο, ὑπονοήσασα αὐτὴ, τὸν κηρὸν κατὰ κελεύουσα, καὶ ὑπόψειν στέας γράμματα ἐν τῷ ξύλῳ. πειθόμενοι δὲ, ἔφρασαν, καὶ ἐπελέξαντο, ἔπεμψαν δὲ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι ἐπίκτυλαν.

statuit aduersus Græciam sumere expeditionẽ, id Demaratus qui Susis erat, quum accepisset, censuit Græcis esse indicandum: sed quum aliter nequiret, (quippe periculosum erat ne deprehenderetur) hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illinc eradit: deinde in eorum ligno consiliũ regis exarat. quod literis exaratum, rursus cera inducit, nequid negotii apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui vbi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonii interpretari, antequam (vt ego accipio) Cleomenis filia, eadémque Leonidæ vxor, Gorgo, illos admonuit, [a] ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. fore enim vt literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonii literas repertas legerunt, eásque deinde ad Græcos dimiserunt.

[a] Quum rem animaduertisset, vel, excogitasset.

HERODOTI Halicarnassei historiarũ liber octauus, qui inscribitur VRANIA.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ Ἁλικαρνασσέως ἱστορίων ὀγδόη, ἐπιγραφομένη ΟΥΡΑΝΙΑ.

ATQVE hæc quidem ita gesta dicũtureſſe. Græci autẽ quibus res claſſiaria delegata erat, hi fuere: Athenienſes, qui naues centum vigintiſeptem præbuere, iunctis ſibi Platæenſibus: qui etſi rei nauticæ inexperti, tamen ſtrenuè alacritérque pro ſe illorum naues armauerant. Corinthii, qui attulere naues quadraginta: Megarenſes, qui viginti: Chalcidenſes totidem ſibi ab Athenienſibus præbitas armauerunt: AEginetæ, [a] vndeuiginti: Sicyonii, duodecim: Lacedæmonii, decem: Epidaurii, octo: Eretrienſes, ſeptem: Trœzenii, quinque: Styreenſes, duas: Chii, totidem, cum totidem penteconteris, *id eſt, nauigijs quinquagenũm remorum.* Quibus auxiliares erant Locri Opuntii cum ſeptẽ penteconteris. Hæ naues ad Artemiſium in ſtatione erant: quarum quot quique præbuerint, mihi dictum eſt. Vniuerſarum verò præter penteconteros, ad Artemiſium coactarum, numerus fuit ducentarum ſeptuaginta vnius. His ducem, penes quem ſumma imperii eſſet, Spartiatæ præbuerunt EVrybiadem Eurycliдæ filium. Nam ſocii negauerunt ſe, niſi Lacon eſſet imperator, ſequuturos eſſe Athenienſes ductores, ſed exercitũ qui futurus erat ſoluturos. Etenim iam inde ab initio, antequã in Siciliam ad ſocietatẽ ineundam mitteretur, agitatũ ſermonibus erat tanquã expediret rẽ nauticã Athenienſibus permittere: cæterùm recuſatib⁹ ſociis, ceſſêre

ΑΥΤΑ μὲν δὴ ὕτω λέγεται γενέσθαι, οἱ δὲ Ἑλλήνων ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἦσαν οἵδε· Ἀθηναῖοι μὲν, νέας παρεχόμενοι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι καὶ ἑπτά. Σὺν δὲ ἀρετῆς τε καὶ προθυμίης Πλαταιέες, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς ἐόντες, στρωτεπλήσιοι τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγένοντο. Κορίνθιοι δὲ τεσσερήκοντα νέας παρείχοντο. Μεγαρέες δὲ, εἴκοσι. καὶ Χαλκιδέες ἐπλήρωσαν εἴκοσι, Ἀθηναίων παρεχόντων σφι τὰς νέας. Αἰγινῆται δὲ, ὀκτωκαίδεκα. Σικυώνιοι δὲ, δυοκαίδεκα. Λακεδαιμόνιοι δὲ, δέκα. Ἐπιδαύριοι δὲ, ὀκτώ. Ἐρετριέες δὲ, ἑπτά. Τροιζήνιοι δὲ, πέντε. Στυρέες δὲ, δύο. καὶ Κῖοι, δύο τε νέας, καὶ πεντηκοντέρους δύο. Λοκροὶ δὲ σφι Ὀπούντιοι ἐπεβοήθεον πεντηκοντέρους ἔχοντες ἑπτά. ἔσθμὸν μὲν ὧν ὅτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπ' Ἀρτεμίσιον. εἴρηται δὲ μοι καὶ ὡς ὁ πλῆθος ἕκαστοι τῶν νεῶν παρείχοντο. Ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισέων νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον, ἦν, πρὸς τῶν πεντηκοντέρων, διηκόσιαι καὶ ἑβδομήκοντα καὶ μία. τὸν δὲ στρατηγὸν τὸν τὸ μέγιστον κράτος ἔχοντα, παρείχοντο Σπαρτιῆται, Εὐρυβιάδην Εὐρυκλείδεω. ἐπὶ γὰρ συμμάχοι οὐκ ἔφασαν, ἢν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύῃ, Ἀθηναίοισι ἔψεσθαι ἡγεμονεύοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ μέλλον ἔσεσθαι στράτευμα. ἐξῆν γὰρ κατ' ἀρχὰς λόγος, πρὶν καὶ ἐς Σικελίην πέμπειν ὅτι συμμαχίην, ὡς ὁ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὼν εἴη ὑπερτέπειν. ἀντιβαίτων δὲ τ' συμμαχιῶν, εἶκον

294

Ἀθηναῖοι,

[a] Octodecim.

Ἀθηναῖοι, μέγα πεποιημένοι τὴν ἀρχὴν τὴν Ἑλλάδα· καὶ γνόντες, εἰ στασιάσουσι περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς ἀπολέεται ἡ Ἑλλάς· ὀρθὰ νοοῦντες. στάσις γὰρ ἔμφυλος πολέμου ὁμοφρονέοντος ξυνοὺτῳ κακιὸν ἐστί, ὅσῳ πόλεμος εἰρήνης. ὅτι σάμφυοι ὦν αὐτὸ τοῦτο, οὐκ ἀντέλεγον, ἀλλ' εἶχον μέζω οὐ κάρτα ἐδέοντο αὐτέων, ὡς διέδεξαν· ὡς γὰρ δὴ ὠσάμφυοι Περσέα, περὶ τῆς ἐκείνου ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντο, περιφασιν τὴν Παυσανίεω ὕβριν περιϊόντες, ἀπείλοντο τὴν ἡγεμονίην τοῦ Λακεδαιμονίους. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο· τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ὅτ' Ἀρτεμίσιον Ἑλλήνων ἀπικόμενοι, ὡς εἶδον νέας τε πολλὰς καταρρεῖσας ἐς τὰ Ἀφέτας, καὶ στρατιῆς ἄπωθεν πλέα, ἐπεὶ αὐτοῖσι περὶ δόξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὡς αὐτοὶ κατεδόκεον, καταρρωδήσαντες, ὁρμὸν ἐβουλεύοντο ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. γνόντες δὲ σφέας οἱ Εὐβοέες ταῦτα βουλευομένους, ἐδέοντο Εὐρυβιάδεω περισμεῖναι χρόνον ὀλίγον· ἐκτὰ αὐτοὶ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας ἐκπομπεύσωσι. ὡς δ' οὐκ ἔπειθον, μεταβάλλονται Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι Θεμιστοκλέα ὅτι μισθῷ τοιούτῳ ταλάντοισι, ὅτ' ᾧ τε καταμείνωσι, περὶ τῆς Εὐβοίης ποιήσονται τὴν ναυμαχίην. ὁ δὲ Θεμιστοκλέης τοῦ Ἑλλήνας ὅτι σχεῖν ὧδε ποιέει· Εὐρυβιάδῃ τουτέων τῶν χρημάτων μεταδιδοῖ πέντε τάλαντα, ὡς παρ' ἑωυτῷ δῶρον δοκέοντι διδοῖ. ὡς δέ οἱ τοῦτ' ἀνεπέπειστο, Ἀδείμαντος γὰρ ὁ Ὠκύτου, Κορίνθιος στρατηγὸς, τῶν λοιπῶν νεῶν μοῦνος, φάρμνος ἀποπλώσεσθαί τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, καὶ οὐ περιμενέειν· περὶ δὴ τούτου εἶπε ὁ Θεμιστοκλέης ἐπομόσας, Οὐ σύ γε ἡμέας ἀποπλείψεις. ἐπεί τοι ἐγὼ μέζω δῶρα δώσω, ἢ βασιλεὺς αὐτοί ὁ Μήδων πέμψει ἀποπλέοντι τοῖς συμμάχοις. ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε, καὶ πέμπει ὅτι τὴν νέα τοῦ Ἀδειμάντου, τάλαντα ἀργυρίου πλήσια. ὅτοί τε δὴ πλησθέντες δώροισι, ἀναπεπεισμένοι ἐσαῦτις, καὶ οἵσι Εὐβοέεσι ἐκεχαίρεσο· αὐτός τε ὁ Θεμιστοκλέης ἐκέρδηνε, ἐλάμβανε γὰρ καὶ λοιπὰ ἔχων· δηλοῖ δὲ ἐπιστέατο οἱ μεταδεδοκότες τουτέων τῶν χρημάτων,

Athenienſes, quòd magni facerẽt Græciã ſupereſſe: quam intelligebant eſſe perituram ſi de principatu contenderent: rectè ſentientes. Nam inteſtina ſeditio tãto deterior eſt bello quod concorditer geritur, quanto bellum deterius eſt pace. Hoc itaque ipſũ intelligentes, non repugnãdum putauerunt, ſed tantiſper concedendum quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum oſtenderunt. Siquidem poſteaquã expulſo Perſa, iam de illius terra diiudicabant, ſuperbiam Pauſaniæ cauſati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verùm hæc poſterius geſta ſunt. Tunc autẽ ii Græci qui ad Artemiſiũ ſe contulerant, vbi viderũt & multum nauium ad Aphetas eſſe contractum, & omnia plena exercitu hoſtili, perculſi metu, quòd præter opinionem ſuam expectationémque res barbarorum ſuccederent, conſultabant de faciẽda fuga ex Artemiſio [a] interiorem in Græciam. Quorum conſultatione cognita, EVbœenſes obſecrabant EVrybiadem vt aliquãtulum temporis præſtolaretur, vſquedum ipſi liberos atque domeſticos ſubducerent. Vbi non perſuadent, ad ducem Atheniẽſium Themiſtoclem tranſgreſſi, paciſcuntur cum eo triginta talentis vt tandiu ante EVbœam perſtarent donec pugna nauali decerneretur. Themiſtocles autẽ hac ratione Græcos retinuit: EVrybiadem ex hac, tanquam ex ſua ipſius pecunia, quinque talentis impertit: hoc perſuaſo, Adimantum Ocyti filium Corinthiorum ducem, qui ſolus reluctabatur, negans ſe permanſurum, ſed ab Artemiſio profecturum, ita alloquutus eſt iureiurãdo interpoſito: Tu verò haudquaquam nos deſeres, quem ego maioribus donabo muneribus quàm quæ rex Medorum tibi mitteret ſocios deſerenti. Hæc loquutus, ſtatim ad nauem Adimanti tria miſit argenti talenta. Iſtis pecunia corruptis, cũ EVbœẽſibus gratificatus eſt Themiſtocles, tũ reliquũ pecuniæ quam

[a] In Græciæ interiora.

acceperat lucri fecit: quã eũ interuertiſſe ideo latuit eos qui partẽ illius acceperãt,

quòd putabant eam ab Athenien-
sibus ad hoc ipsum profectã esse.
Ita in EVbœa perstitere, ac prœ-
lium fecere, quod ita gestum est:
Barbari quum ad Aphetas circa
diluculum venissent, quúmque
id quod etiam antè audierãt cer-
nerent, paucas Græcorum naues
ad Artemisium stationem habe-
re, libidine tenebãtur aggrediẽ-
di, si fortè eos interciperent. Cæ-
terùm ex aduerso inuadendum
non videbatur, ne Græci, con-
spectis ipsis obuiam tendẽtibus,
fugam capesserent, [a] nóxque fu-
gientes exciperet. Sed euenire o-
portebat vt hi effugerent, & illo-
rum infidiãtium ne sacrificulus
quidem euaderet. Igitur ad hanc
rem transigendam hoc sunt ma-
chinati: Ducentas ex omnibus
nauibus delectas extra Sciathum
circumagunt, iuxta Capharea &
Geræstum ad Eurypum, ne circu-
uehentes EVbœam ab hos-
te cernerentur, sed eũ circum-
uenirent: ducentis quidem naui-
bus quæ hac irent, viam quæ
retrò ferebat obsepiẽtibus, reliqua
verò classe ex aduerso ingruente.
Hoc capto consilio quas consti-
tuerant naues miserunt, non ha-
bentes in animo ipsi eo die Græ-
cos adoriri, nec priusquam signũ
quod conuenerat cum iis qui
circumuehebantur, ab illis ede-
retur iam de suo aduentu. His
circum missis nauibus, reliquarũ
apud Aphetas numerum inibãt.
In quibus recensendis dum oc-
cupati sunt, Scyllias quidã Scio-
næus qui iisdem in castris erat,
omnium ea tempestate hominũ
optimus vrinator, qui etiam in
naufragio ad Pelium facto mul-
tam pecuniam Persis seruauit,
multa & sibi lucratus est: Hic
Scyllias iampridem in animo ha
buerat ad Græcos transire, sed
quum ad eam diem non fuisset
nactus occasionẽ, tunc ad Græ-
cos transfugit. Sed incertũ quó-
nam modo illinc transierit. de-
miror tamẽ si verũ est quod re-
fertur. refertur enĩ, quũ ex Aphe-
tis mare subisset, nõ priꝰ emersisse
quã ad Artemisiũ peruenit, octo-
ginta ferme maris stadia emẽsus.

a Nóxque fugiẽtes exciperet. alioqui enim eua sissent, quum tamen, vt quidem illi consilium inibant, ne igniferũ quidem fuga superesse oporteret. *Q. d. Rationem enim inire volebãt qua omnes ad vnum in suas manus venirent, & ne ignifer quidem elaberetur.*

A ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἤδεῖν ὅτι ἐς λόγῳ τούτῳ
τὰ χρήματα. οὕτω δὴ κατέμειναν τε ἐν τῇ
ΕΥΒοίῃ, καὶ ἐναυμάχησαν. ἐγένετο δὲ ὧδε·
ἐπεί τε δὴ ἐς τὰς Ἀφέτας περὶ δείλην πρῳΐην
ἡμερώθην ἀπίκεατο οἱ βάρβαροι, πυθόμενοι μὲν ἔτι καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυλοχέειν νέας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε
δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, προθυμοῖ ἦσαν ὅτι χρήσονται
εἰ κως ἕλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν δὴ τῆς αὐτίκης
προσπλώειν οὐκ ὥρμηντο, τῶνδε εἵνεκα·
B μὴ κως ἰδόντες οἱ Ἕλληνες προσπλώοντας, ἐς φυγὴν ὁρμήσωνται, φθόνον τε βύσσωνται καὶ παλέσσωσι. καὶ ἔμελλον δῆθεν ἐκφεύξεσθαι. ἔδεε δὲ μηδὲ πυρφόρον, τοῦ ἐκείνων λόγῳ, ἐκ φυγόντα προσημήνασθαι. πρὸς
ταῦτα ὧν τάδε ἐμηχανέοντο· τῶν νεῶν ἀπασέων ἀποκρίναντες διηκοσίας, περιέπεμπον
ἔξωθεν Σκιάθου, ὡς ἂν μὴ ὀφθέωσι ὑπὸ τῶν
πολεμίων περιπλέουσαι ΕΥΒοίην, καὶ κατὰ τε
Καφηρέα, καὶ πρὸς Γεραιστόν, ἐς τὸν ΕΥΡΙ-
C πον, ἵνα δὴ προσπαλέοιεν. οἱ μὲν, ταύτῃ ἀπικόμενοι, καὶ φράξαντες αὐτέων τὸν ὀπίσω
φέρουσαν ὁδόν, σφέας ἤδη ὅτι κατόμνυοι ἔξ ἐναντίης. ταῦτα βουλευσάμενοι, ἀπέπεμπον
τῶν νεῶν τὰς ταχθείσας· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι Ἕλλησι ὀπισθίσεσθαι, οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σημήιον σφι
ἔμελλε φανήσεσθαι ὑπὸ τῶν περιπλεόντων, ὡς ἥκοντων. ταύτας μὲν δὴ περιέπεμπον. τῶν δὲ λοιπέων νεῶν ἐν τῇσι Ἀφέτῃσι
D ἐποιεῦντο τὸν ἀριθμόν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ οὗτοι ἀριθμὸν ἐποιεῦντο τῶν νεῶν, ἦν
γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ Σκυλλίης
Σκιωναῖος, δύτης τῶν τότε ἀνθρώπων ἄ- 295
ριστος. ὃς καὶ ἐν τῇ ναυηγίῃ τῇ κατὰ τὸ Πήλιον ἡμερώθη, πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν χρημάτων ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς περιεβάλετο. οὗτος ὁ Σκυλλίης ἐν νόῳ
μὲν εἶχε ἤδη καὶ πρότερον αὐτομολήσειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' οὐ γάρ οἱ πα-
E ρῆν, ὡς τότε. ὅτεῳ μὲν δὴ τρόπῳ τὸ ἐνθεῦτεν ἐπὶ ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἕλληνας, οὐκ ἔχω εἰπεῖν ἀτρεκέως· θωυμάζω δὲ εἰ τὰ λεγόμενά ἐστι ἀληθέα. λέγεται γὰρ ὡς ἐξ Ἀφετέων δύο ἐς τὸν Παγασητικὸν, οὐ πρότερον ἀνέσχε πρὶν ἢ ἀπίκετο ὅτι ὁ Ἀρτεμίσιον, σταδίους μάλιστά κη τούτους ἐς ὀγδώκοντα ἀπὸ τῆς θαλάσσης διεξελθών.

λέγεται μὲν νῦν καὶ ἄλλα ψευδέσι ἐοικότα περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου· τὰ δὲ μετρίως ἔχοντα, ἀληθέα. τοιάδε μὲν τοίνυν μοι ἀποδεδέχθω, πλοίῳ μὲν ἀπικέσθαι ὅτι τὸ Ἀρτεμίσιον. ὡς δὲ ἀπίκετο, αὐτίκα ἐσήμηνε τοῖσι στρατηγοῖσι τῶν τε ναυηγίων, ὡς γένοιτο, καὶ τῶν ἐκπεμφθείσας τῶν νεῶν περὶ Εὔβοιαν. τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες, λόγον σφι αὐτοῖσι ἐδίδοσαν. πολλῶν δὲ λεχθέντων, ἐνίκησε, τῷ ἡμέρῃ ἐκείνῃ αὐτοὺς μείνωσί τε καὶ αὐλισθέωσι, μετέπειτα νύκτα μέσην πρήσσοντας, πορεύεσθαι, καὶ ἀπτόμενοι τῶν ἐκπλεόντων τῶν νηῶν. μετὰ δὲ τοῦτο, ὡς ταῦτά σφι ἐπῃνέθη, δείλῃ ὀψίῃ γινομένῃ τῆς ἡμέρης φυλάξαντες, αὖτοὶ ἐπῃμέπλωον ὅτι τοὺς βαρβάρους, ἀποπειραν αὐτέων ποιήσασθαι βουλόμενοι τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλόου. ὀρεόντες δὲ σφέας οἵ τε ἄλλοι στρατιῶται καὶ οἱ Ξέρξεω καὶ οἱ στρατηγοὶ ὑπερπλώοντας νηυσὶ ὀλίγῃσι, πάγχυ σφι μανίῃ ἐπενείκαντες, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας· ἐλπίσαντές σφεας ῥυπτέως αἱρήσειν· εἰκότα κάρτα ἐλπίσαντες. τὰς μὲν γε τῶν Ἑλλήνων ὀρέοντες ὀλίγας νέας, τὰς δὲ ἑωυτῶν, πλήθεί τε πολλαπλασίας, καὶ ἀμείνονι πλωούσας, κατα φρονήσαντες ταῦτα, ἐκυκλοῦντο αὐτοὺς ἐς μέσον. ὅσοι μὲν νυν τῶν Ἰώνων ἦσαν εὖνοοι τοῖσι Ἕλλησι, ἀέκοντές τε ἐστρατεύοντο, συμφορήν τε ἐποιεῦντο μεγάλην, ὀρέοντες τὰς ἐλευθερωθείσας αὐτοῖς, καὶ ὑπισταμένους ὡς οὐδεὶς αὐτέων ἀπονοήσεται· (οὕτω ἀσθενέα σφι ἐφαίνετο εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα) ὅσοισι δὲ καὶ ἡδομένοισι ἐπῃεῦντο μᾶλλον ἐποιεῦντο ὅκως ἕκαστος αὐτέων πρῶτος νέα Ἀττικὴν ἕλῃ, δῶρα παρὰ βασιλέος λάμψῃ). Ἀθηναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἦν πλεῖστος ἀνὰ τὰ στρατόπεδα. τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐσήμηνε, πρῶτα μὲν, αὐτίστροφοι τοῖσι βαρβάροισι γενόμενοι, ἐς τὸ μέσον τὰς πρῴρας ἐσώπησαν· δεύτερα δὲ σημήναντος, ἔργου εἴχοντο ἐν ὀλίγῳ τῷ ἀπολαμφθέντες, καὶ κατὰ τόμα. ἐνθαῦτα τετρήκοντα νέας αἱρέουσι τῶν βαρβάρων, καὶ Γόργου τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεοῦ Φιλάονα τὸν Χέρσιος, λόγιμον ἔρντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἄνδρα. πρῶτος δὲ Ἑλλήνων νέα τριήρεα εἷλε ἀνὴρ Ἀθηναῖος

De hoc viro & alia memorãtur, partim mẽdaciis fimilia, partim vera: de quo mihi ea probatur opinio, cum naugio ad Artemiſium peruenifſe. Is vbi eò peruenit, Græcos certiores fecit & naufragii facti & nauiũ ad circumeundam EVbœam dimiſſarum. Hoc illi audito inter ſe colloquuti ſunt: & quum multæ eſſent ſẽtentiæ dictæ, illa euicit vt eum diem illic maneretur & in ſtatione perſtaretur: dehinc media nocte ſoluentes proficiſcerẽtur, & claſſi hoſtium quæ circumageretur occurrerent. Pòſt, vbi nemo ſe ex aduerſo fert, obſeruato diei crepuſculo, ipſi feruntur in barbaros, animo experiundæ fortunæ cùm in pugnando tum in perrumpendo. Quos Xerxiani milites ducéſque paucis cum nauibus venientes in ſe conſpicati, magnæ hoc illis dementiæ dãtes, & ipſi naues educunt, ſperantes facilè ſe illos ire interceptum. meritò ſanè id ſperantes, quòd viderent paucas eſſe Græcorum naues, ſuas verò multo plures atque velociores. itaque præ contemptu illos in medio concludunt. Ex Ionibus tamen illi qui Græcis bene volebant, inuiti militabant, magnę calamitatis loco ducentes quòd viderẽt circumueniri illos, quorum neminẽ animaduerterent eſſe rediturum: adeo enim infirmæ res Græcorũ eſſe videbantur. At ii Iones quibus id quod fiebat voluptati erat, pro ſe quiſque adnitebatur vt ipſe primus aliqua naui Athenienſium capta, donum ab rege acciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de Athenienſibus ſermo atque reſpectus. Græci, vbi eis ſignum datum eſt, primùm conuerſis in barbaros proris, puppes in medium coegerunt: deinde ſecundo ſigno dato, opus capeſſunt, quanquam in exiguo ſpatio deprehenſi, & à fronte. mox triginta barbarorũ naues excipiũt, in quibus & Philaonem Cherſis filium, Gorgis Salaminiorum regis germanũ, & in eo exercitu virum eximium. Grærorum autem primus nauẽ hoſtium cepit vir Athenienſis

Lycomedes AEschrei filius: idémque palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna quum inuicem nunc hi nunc illi superiores essent, interuentù noctis dirempti sunt: & Græci quidem ad Artemisium reuecti, barbari verò ad Aphetas, multo maius opinione sua certamen experti. In hoc prælio, solus è Græcis qui cũ rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quẽ Athenienses ob eam rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox adfuit (erat autem anni tempus mediæ æstatis) immensa vis aquarum extitit per totam noctem, & dura tonitrua à Pelio. Cadauera quoque ac [a] naufragia ad Aphetas efferebantur, & circa [b] nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erãt milites, metu consternabantur, credentes se esse vtique perituros, vt qui in tantum malorum deuenissent: quippe quos, antequam respirassent è naufragio & tempestate quæ ad Pelion extiterat, excepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali vehemens imber & validi aquarũ in mare discursus, ac dura tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox cõtigit. At iis quibus negotium datum erat vt EVbœam circumirent, quanquam eadem nox, tamen etiam multo atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est quòd eos dum in pelago ferrétur inuasit: adeo vt tristis exitus fuerit. Vt enim eos cursum tenẽtes tempestas ac pluuia adorta est, quũ essent ad concaua EVbœæ, ac flatu ferrentur, ignari quò ferrentur, ad petras impingebãtur. Et id omne à deo fiebat, quò Græcæ classi par redderetur id nauiũ quod supererat, nec multo plus foret. Atque hi quidem circa EVbœæ concaua periere. Barbari verò qui apud Aphetas erant, vbi ipsis libentibus dies illuxit, [c] naues suas stabilierunt, satis habentes, quum malè rem gessissent, quietem agere in præsẽs. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere: quæ suo aduẽtu illis tũ animũ addidérũt, tũ nũtiũ attulerũt, eos barbaros

a *Id est, Res naufragio demersæ.*

b Nauium proris aduoluebantur.

c Naues suas loco non mouebãt. *Vel, Naues immotas sinebant.*

A Λυκομήδης Αἰσχρέου, καὶ τὸ Ἀριστήιον ἔλαβε τοῦτο. τοῖσι δὲ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἐτεραλκέως ἀγωνιζομένοισι νὺξ ἐπέλαβε διέλυσε. ἐνθαῦτα δὲ Ἕλληνες μὲν ὑπὸ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπέπλεον, οἱ δὲ βάρβαροι ἐς τὰς Ἀφέτας, πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Ἀντίδωρος Λήμνιος, μούνος τῶν σὺν Βασιλέϊ Ἑλλήνων ἐόντων, αὐτομολέει ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο τὸ ἔργον, ἔδοσάν μιν

B χώρην ἐν Σαλαμῖνι· ὡς δὲ νὺξ ἐγένετο, ἐν τῷ μὲν τῆς ὥρης μέσον θέρεος· ἐγίνετο δὲ ὕδωρ τε ἄπλετον διὰ πάσης τῆς νυκτὸς, καὶ βρονταὶ σκληραὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξεφέροντο ἐς τὰς Ἀφέτας· καὶ περί τε τὰς πρῳρέας τῶν νεῶν εἱλέοντο, καὶ ἐπαρῶσσον τοὺς παρσοὺς τῶν κωπέων. ἐν δὲ τοιούτῳ οἱ ταύτῃ ἀκούοντες ταῦτα, ἐς φόβον κατίστατο, ἐλπίζοντες πάγχυ ἀπολέεσθαι, ἐς οἷα κακὰ ἥκον. πρὶν

C γὰρ ἢ καὶ ἀναπνεῦσαι σφέας ἐκ τε τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ γιγνομένου περὶ Πηλίου, ὑπέλαβε ναυμαχίη καρτερή. ἐκ δὲ τῆς ναυμαχίης, ὄμβρος τε λάβρος, καὶ ῥόμβοι τε ἰσχυροὶ κατὰ θάλασσαν ὡρμημένοι, βρονταί τε σκληραί. καὶ τούτοισι μὲν τοιαύτη νὺξ ἐγίνετο. τοῖσι δὲ περιθέουσι αὐτέων περὶ Εὔβοιαν, ἡ αὐτὴ ἔσχε νὺξ, πολλῷ ἔτι ἐπὶ μείζοτερη, τοσούτῳ ὅσῳ καὶ πελάγεϊ φερομένοισι ἐπέπιπτε. καὶ τὸ τέλος

D σφι ἐγίνετο ἄρρητον· ὡς γὰρ δὴ πλέοσι αὐτοῖσι χειμών τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεγίνετο, ἐοῦσι κατὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίης, φερόμενοι τῷ θυμῷ, οὐκ εἰδότες τῇ ἐφέροντο, ἔξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐποιέετό τε πᾶν τοῦτο θεοῦ ὅκως αὐ ἐξισωθείη τῷ Ἑλληνικῷ τὸ περιεὸν, μηδὲ πολλῷ πλέον εἴη. οὗτοι μὲν περὶ τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίης διεφθείροντο· οἱ δὲ ἐν Ἀφέτῃσι βάρβαροι, ὡς σφι ἀρτίως ἡμέρη ἐπέλαμψε,

E ἀπερέμιας τε εἶχον τὰς νέας· καὶ σφι ἀπεχρέετο κακῶς φρονέουσι ἡσυχίην ἄγειν ἐν τῷ παρεόντι. τοῖσι δὲ Ἕλλησι ἐπεβοήθεον νέες τριῆρες καὶ πεντήκοντα Ἀττικαί. αὗταί τε δὴ σφέας ἐπερρώσαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα ἀγγελίη ἐλθοῦσα, ὡς τῶν βαρβάρων

οἱ περιπλέοντες τὴν Εὔβοιαν πάντες εἴησαν διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χειμῶνος. φυλάξαντες δὴ τὴν αὐτὴν ὥραν, πλέοντες ἐπέπεσον νυκτὶ Κιλίσσιοι. ταύτας δὲ διαφθείραντες, ὡς διέφθορτο ἐγένετο, ἀπέπλεον ὀπίσω ὅπῃ τὸ Ἀρτεμίσιον. τῇ δὲ ἡμέρᾳ δεκάτῃ τινὶ ποιησάμενοι οἱ στρατηγοὶ τῶν βαρβάρων, νέας οὔτω σφι ὀλίγας λυμήνεσθαι, καὶ ὃ ἀπὸ Ξέρξεω δεδιεγμένοι, οὐκ ἀνέμενον ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας μάχης ἄρξαι, ἀλλὰ προσκελευσάμενοι, κατὰ μέσον ἡμέρης ἀνῆγον τὰς νέας. συνέπιπτε δὲ ὥστε ταύτας αὐτὰς ἡμέρας τὰς ναυμαχίας γίνεσθαι τάς τε καὶ τὰς πεζομαχίας τὰς ἐν Θερμοπύλῃσι. ἦν δὲ πᾶς ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασσαν τοιόνδε τι. Ἔξεπον, ὥσπερ τοῖσι ἀμφὶ Λεωνίδεα, τὴν ἐσβολὴν φυλάσσειν. οἱ μὲν δὴ προεκελεύοντο ὅκως μὴ παρήσουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα τοὺς βαρβάρους, οἱ δὲ ὅκως τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα διαφθείρωσι, τοῦ πόρου κρατήσαντες. ὡς δὲ τεταγμένοι οἱ Ξέρξεω ἐπέπλεον, οἱ Ἕλληνες ἀντέμαις εἶχον κατὰ τὸν Ἀρτεμίσιον. οἱ δὲ βάρβαροι μιμησάμενοι τὴν ἐκείνων, ἐκύκλεον ὡς τάχιστα λάβοιεν ἀΐδριν. ἐνθεῦτεν οἱ Ἕλληνες ἐπέπλεόν τε καὶ συνέμισγον. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ παρεπλήσιοι ἀλλήλοισι ἐγένοντο. ὁ γὰρ Ξέρξεω στρατὸς κατὰ μεγάθεός τε καὶ πλήθεος, αὐτὸς κατ' ἑωυτοῦ ἐπετέλεε, παρασσομένων τε τῶν νεῶν καὶ κατεπιτρεπομένων κατὰ ἀλλήλας· ὅμως μούνοι ἀντεῖχε, καὶ οὐκ εἶκε. δεινὸν γὰρ χρῆμα ἐποιέοντο, κατὰ νέας ὀλίγων ἐς φυγὴν τραπέσθαι. πολλαὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων νέες διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ ἄνδρες, πολλῷ δὴ ἔτι πλέονες νέες τε τῶν βαρβάρων καὶ ἄνδρες. οὕτω δὲ ἀγωνιζόμενοι, διέσχησαν χωρὶς ἑκάτεροι. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν Ξέρξεω στρατιωτέων ἠρίστευσαν· οἳ ἄλλα τε μεγάλα ἔργα ἀπεδέξαντο, καὶ νέας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἷλον Ἑλληνίδας πέντε. τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ ταύτην τὴν ἡμέρην ἠρίστευσαν Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Κλεινίης ὁ Ἀλκιβιάδεω· ὃς δαπάνῃσι οἰκηίῃσι παρεχόμενος, ἐστρατώθη ἀνδράσι τε διηκοσίοισι καὶ οἰκηίῃ νηί. ὡς δὲ διέσχησαν ἄσμενοι ἑκάτεροι,

qui EVbœam circũuehebantur, tempestate illa quæ extiterat cũctos interisse. Itaque Græci eadẽ qua pridie obseruata hora profecti, naues Cilicũ inuasere. Quas vbi corrupere, & nox aduenit: iterum se ad Artemisium receperunt. Tertio die barbarorum duces, tum indignè ferentes[a] à tantula se classe vexari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sibi amplius censuerũt vt Græci priores pugnam capesserent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem vt per hos eosdem dies & hæc naualia prælia & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de EVrypo, quemadmodũ illis qui cum Leonide erant de transitu arcendo. & Græci quidẽ sese adhortabantur ne barbaros intrare Græciam sinerent: barbari verò, vt Græcorum copiis profligatis, transitu potirentur. Procedente autem Xerxianorũ classe in acie ordinata, dũ Græci se apud Artemisium immotos tenerent, tunc eos barbari, vt comprehenderent, lunata classe circumdabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes conflixere. Qua ĩ pugna pari marte pugnatũ est. nã Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuò incursantibus: resistebat tamen neque cedebat. Indigna enim res videbatur, à paucis nauibus in fugam conuerti. Itaque multæ Græcorum naues interibant, multi etiam viri, sed multo plures barbarorum & naues & viri: atque ita dimicãtes vtrique ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam AEgyptii nauauerũt operã, cùm aliis magnis editis operibus, tum hoc quòd quinque Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis autem eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sũptu ac propria naui cum ducẽtis viris militabat. Vbi vtrique libẽter in diuersũ abiere,

[a] Se tantulam suã classem profligare. *Id est, Im periculũm conijcere ne profligaretur à Græcis.*

ad suas stationes sese recepere. Græci autem direpto prælio reuecti, etsi cæsorum corporibus ac naufragiis potiti erat, tamé quòd malè affecti essent, præcipuéque Athenienses (quorum dimidium nauium vulneratum erat) de fugiendo [b] in vlteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans, si ab amicitia barbari Iones & Cares abduceret, fieri posse vt reliquos superarent, dum EVbœenses pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit, eíque dixit se astutiam quandam habere, qua speraret optimos quosque sociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enudauit, addiditque, ad eam transigendam hoc ab illis agẽdum esse, vt EVbœicorum pecorum quantum vellet quisque mactaret. satius enim esse suorum copiis illos potiri quàm hostem. Ac monuit vt suis quisque popularibus præciperet ignem accendere: sibi autem de discessu sub tempus opportunum curam fore, vt fine noxa abiret. Hoc illis probatum quum esset, accensis ignibus ad pecora est itum. nam EVbœenses, contempto Bacidis oracvlo, tanquam nihil dicẽte, neque exportauerant quicquam, neque importauerant: & velut impendente eis bello, res sibi quoque ipsis obscuras effecerant. ita enim habebat de his oraculum Bacidis.

Dum iuga barbaricus canabacea iactat in æquor,
EVbœa capræ mugientes fac procul absint.

His versibus quum nihil illi niterentur, tametsi mala tum aderant, tum impendebãt, fiebat vt in plerisque aduersa fortuna vterentur. Dum hæc isti agebant, aduenit ex Trachine speculator. nam erat apud Artemisium speculator Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat negotium cum expedito nauigio actuario, vt renuntiaret iis quiapud Thermopylas erant an classis discessisset. At Abronychus Lysiclis filius Athenienses, apud Leonidem erat paratus cum lembo ad

a In Græciæ interiora

A ἐς ὅρμον ἠπείγοντο. ⓐ δὲ Ἕλληνες, ὡς διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίης ἀπηλλάγησαν, τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπεκράτεον, πηχέως δὲ πρεσβύτατοι, καὶ οὐκ ἥκιστα Ἀθηναῖοι, τῶν αἱ ἡμίσεαι τῶν νεῶν τετρωμέναι ἔσαν, δρησμὸν δὴ ἐβουλεύοντο ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. νόῳ δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλέης ὡς εἰ ἀπορραγείη ἀπὸ τοῦ βαρβαρικοῦ τό, τε Ἰωνικὸν καὶ ὃ Καρικὸν φῦλον, οἷοί τε εἶησαν τῶν λοιπῶν κατύπερθε γενέσθαι, ἐλαυ-
B νόντων τῶν ΕΥβοέων πρόβατα ὅτι τὴν θαλασσαν ταύτην, συλλέξας τοὺς στρατηγούς, ἔλεγε σφι ὡς δοκέοι ἔχειν τινὰ παλαμῆν, τῇ ἐλπίζει τῶν βασιλέος συμμάχων ἀποστήσειν τοὺς πλείστους. ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο προεξεύρισκον. ὅτι δὲ τοῖσι κατηκόοισι πρήγμασι πάδε ποιητέα εἶναι σφι ἔλεγε· τῶν τε προβάτων τῶν ΕΥβοέων ὅσα τις ἐθέλοι κατθύειν, πρέσσον γὰρ εἶναι τῷ στρατῷ ἔχειν ἢ τοὺς πολεμίους. προαγορεύειν τε προσῆκε τοῖσι ἑωυτῶν ἑκάστοισι πυρὶ αἰθαλμῆν, κομιδῆς δὲ πέρι τῆς ὥρης αὖτις μελήσειν· ὥστε ἀσινέας ἀπικέσθαι ὅτι τῷ Ἑλλάδι. ταῦτα ἤρεσε σφι ποιέειν· καὶ αὐτίκα πῦρ αἰθαλμησάμενοι, ἐπῆσαν πάντες πρὸς τὰ προβατα.
ⓐ γὰρ ΕΥβοέες προδαρθησάμενοι τὸν Βακίδος χρησμὸν ὡς οὐδὲν λέγοντα, οὔτ' ἐξεκομίσαντο τὸ οὐδέν, ὅτε προεσταλμένου, ὡς παρεσομένου σφι πολέμου. προεπιστάμενοι τε ἐπονησάμενοι τοῖσι αὐτοῖσι τὰ χρήματα. Βάκι-
D δι γὰρ ὧδε ἔλεγε περὶ τουτέων ὁ χρησμός,

Φράζεο, βαρβαρόφωνον ὅταν ζυγὸν εἰς ἅλα βάλλη
Βύβλινον, ΕΥβοίης ἀπέχειν πολυμηκάδας αἰγας.

τοῦτοισι δὲ οὐδὲν τοῖσι ἄλλοισι χρησαμένοισι ἐν τοῖσι τότε παρεοῦσί τε καὶ προσδοκίμοισι κακοῖσι, πλὴν σφι συμφορῇ χρῆσθαι πρὸς τὰ μέγιστα. ⓐ μὲν δὴ ταῦτα ἔφραστο, πλὴν δὲ ὁ ἐκ Τρηχῖνος κατά-
E σκοπος. οὗτος μὲν γὰρ ὅτε Ἀρτεμισίῳ κατάσκοπος Πολύας, ἦρος Ἀντικυρέος, ὃς προσετέτακτο· καὶ εἶχε πλοῖον κατῆρες ἑτοῖμον, εἰ πλήσειε ὁ ναυτικὸς στρατὸς, σημήνῃν τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι. ὡς δὲ αὐτῶν οὗτος Ἀβρώνυχος ὁ Λυσικλέος Ἀθηναῖος καὶ πρὸς Λεωνίδην ἑτοῖμος ἦν τοῖσι ὅτε

297

Ἀρτεμισίῳ ἐοῦσι ἀγγέλλειν τετιηκοντέρῳ ἰὼν A
τι καταλαμβάνῃ νεώτερον τὸν πεζόν. ταῦτ'
ὦν ὁ Ἀβρώνυχος ἀπικόμενος ἐσήμηνέ σφι
τὰ γεγονότα περὶ Λεωνίδεα καὶ τὸν στρατὸν
αὐτοῦ. οἱ δέ, ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, οὐκέτι ἐς ἀ-
ναβολὰς ἐποιεῦντο τὴν ἀποχώρησιν, ἐκομί-
ζοντο δὲ ὡς ἕκαστοι ἐτάχθησαν· Κορίνθιοι
πρῶτοι, ὕστατοι δὲ, Ἀθηναῖοι. Ἀθηναίων δὲ
νέας ταχὺ θέοντα πλωούσας ὀπτιλεξάμενος
Θεμιστοκλέης, ἐπορεύετο πρὸς τὰ ποτίμα ὕ-
δατα, ἐν τοῖσι λίθοισι γράμματα B
τε, τὰ Ἴωνες ἐπελθόντες τῇ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ
ἔμελλον τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐπελέξαντο τάδε· τὰ γράμ-
» ματα τάδε ἔλεγε, Ἄνδρες Ἴωνες, οὐ ποι-
» έετε δίκαια ἴστε τοὺς πατέρας στρατευόμε-
» νοι, καὶ τὴν Ἑλλάδα καταδουλούμενοι. ἀμ-
» μάλιστα μὲν πρὸς ἡμέων γένεσθε· εἰ δὲ
» ὑμῖν ἔστι τοῦτο μὴ δυνατὸν ποιῆσαι, ὑμεῖς δὲ
» ἔτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῖν ἔστασθε καὶ αὐ-
» τοὶ, καὶ τὴν Κάρων δέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῖν ποι-
» έειν. εἰ δὲ μηδέτερα τουτέων οἷόντε γίνεσθαι, C
» ἀλλ' ἐπ' αἰσχύνῃσι μέζονος κατέχεσθε
» ἢ ὥστε ἀφίστασθαι, ὑμεῖς γε ἐν τῇ ἔρχῃ,
» ἐπεὰν συμμίσγωμεν, ἐθελοκακέετε, με-
» μνημένοι ὅτι ἀπ' ἡμέων γεγόνατε, καὶ ὅτι ἀρ-
» χὴν ἡ ἔχθρη πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπ' ὑ-
» μέων ἡμῖν γέγονε. Θεμιστοκλέης δὲ ταῦτα
ἔγραφε, δοκέων ἐμοὶ, ἐπ' ἀμφότερα νοέων,
ἵνα, ἢν λάθῃσι τὰ γράμματα βασιλέα, Ἴω-
νας ποιήσῃ μεταβαλεῖν καὶ γνώσεσθαι πρὸς
τοὺς αὐτῶν, ἢ, ἐπείτε ἀνευρεθῇ, καὶ D
ἐς Ξέρξεα, ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας,
καὶ τὴν συμμαχέων αὐτοῖς ἀπόκρυψιν. Θεμι-
στοκλέης μὲν νεῶν ταῦτα ἐπέχραψε. τοῖσι δὲ
βαρβάροισι αὐτίκα μετὰ ταῦτα πλοίῳ ἦλ-
θε ἀνὴρ Ἰστιαιεὺς, ἀγγέλλων τὸν δρησμὸν τὸν ἀπ'
Ἀρτεμισίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δὲ, ὡς ἀπι-
στέοντα τὸν μὲν ἀγγέλλοντα εἶχον ἐν φυλακῇ,
νῆας δὲ ταχείας ἀπέστειλαν προσκοπο-
μένους. ἀπαγγελθέντων δὲ τουτέων τὰ ἐών, E
ὡς τότε δὴ ἅμα ἡλίῳ σκιδναμένῳ πᾶσα ἡ στρα-
τιὴ ἔπλωε ἀλὴς ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. ἐπι-
σχόντες δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μέσου
ἡμέρης, ὁ ἀπὸ τούτου ἔπλωον ἐς Ἱστιαίην.
ἀπικόμενοι δὲ, τὴν πόλιν ἔσχον τῶν Ἱστιαίων
καὶ τῆς Ἑλλοπίης μοίρης, γῆς δὲ τῆς Ἱστιαω-
τίδος ταύτης πᾶσαν ἐπέδραμον.

nuntiandum iis qui ad Artemisium agebant, siquid noui pedestribus copiis contigisset. Hic igitur Abronychus aduenies, indicauit ea quæ circa Leonidem & eius exercitum gesta erãt. Qua isti re audita non iam sibi differendum abitum putauerunt: sed vt quique locati erant, abscesserunt: primi Corinthii, postremi, Athenienses. Quorum Atheniẽsium velocissimis nauibus delectis, Themistocles ad aquas potabiles se conferens, in lapidibus literas incidebat: quas postero die Iones ad Artemisium veniẽtes legerunt, in hæc verba: Viri Iones, haud iustè facitis, militantes aduersus patres, & Græciam redigẽtes in seruitutẽ. Sed (quod præcipium fuerit) state à nobis: sin hoc facere non potestis, [a] saltem nunc sitis in medio. quod & ipsi facite, & Cares vt faciant obsecrate. Quòd si horũ neutrum agere licet, & maiori necessitate estis obstricti quàm vt possitis desciscere, in re gerenda, dum pugnam conseremus, sponte agatis instrenuè, memores à nobis vos esse oriundos, & inimicitiarum nobis cum barbaro principiũ à vobis extitisse. Hæc Themistocles (vt arbitror) ancipiti consilio scripsit, vt si literæ regẽ laterent, Iones induceret ad deficiendum à regẽ ad se: sin ad eũ deferrentur, darentúrque crimini, [b] infidos eidem redderet Iones, vt à præliis naualibus summouerentur. Postquam autem hæc Themistocles inscripsit, extemplo vir quidam Histiæus nauigio aduectus, barbaris nũtium attulit Græcos ab Artemisio profugisse. Illi homine, quòd fidem non haberent, seruari iusso, naues veloces ad rem explorãdam miserunt. qua rẽ per istos nuntiata, simulatque refulsit sol, omnis classis addensata ad Artemisium contendit: vbi ad meridiem vsque immorata, mox ad Histiæam processit. Eò appulsi, vrbe Histiæorum potiti sunt, & optimam portionẽ agri Histiæi maritimósque vicos omnes percursauerunt.

a *Videntur hic mendosa esse Græca exemplaria: sed ex coniectura elicitur hic sensus,* Et vos è medio nobis subducite. *Id est,* Subducentes vos, *me in medium aduersum nos prodire. Vel,* Subducite vos, *ne vobis prædeundum sit, &c. Vocantur autem Athenienses Ionum patres vt suprà, pag. 459.*

b Suspectos

Dum isti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis quæ ad cæsos pertinebant, præconem ad classiarios mittit. Hæc autem præparauerat. Quicunque è suo exercitu apud Thermopylas cæsi (erant autem viginti millia) eorũ mille fermè relictis, cæteros depressa fossa humauit: & ne à classiario exercitu cerni possent, eã humum exagitauit, foliisque cõstrauit. Præco vbi ad Histiæam peruenit, facto totius exercitus cœtu, hæc dixit, Viri socii, rex Xerxes dat veniam cuicunque libet relictis ordinibus ire visum quemadmodum pugnetur cum amentibus hominibus, qui se superaturos sperauerant copias regis. Hæc denuntiante præcone, mox nihil infrequentius fuit nauigiis: ita multi visere cupiebãt. Profecti cò, hos omnes Lacedæmonios esse ac Thespienses credebant qui strati iacebant, quum etiam [a] seruos cernerent. [b] Itaque res eos qui transmisere non latuit. Hoc Xerxes circa suorum cadauera fecit, rem profectò ridiculam, vt mille iacentes extarent, cæteri verò conferti eundẽ in locum quater milleni cõportati sitique essent. Atque hunc quidem diem in spectaculo consumpserũt: postero autẽ classiarii Histiæã ad classem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erãt, iter ingressi sunt: ad quos pauci quidam ab Arcadia perfugæ venerũt, victus inopes, & operam suã præstare cupientes: qui in conspectum regis adducti, interrogatique cùm ab aliis Persis, tum verò à quodã præcipuè, de Græcis, quidnam illi agerent, respõderũt eos agere Olympia, & spectare certamen gymnicũ atque equestre. Rursus eodem percontante quodnam illis præmium esset propositum propter quod certarent, oleaginam coronam inquiunt esse qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generosissimam dixit sententiam, [c] quæ apud regem pro timida est habita. Audiens enim præmium illis coronam esse, non pecuniã, silentium tenere nõ potuit quin coram omnibus diceret, Papæ

a Helotes. *quod erat seruis Lacedæm. peculiare nomen.*

b Sedenim eos qui illuc traiecerant non latebat quod Xerxes circa suorum cadauera egerat. Ac ridiculum quidẽ certè istud erat, horum, *id est, barbarorum*, cadauera mille duntaxat incentia conspici, illorum autẽ iacere quatuor millia, eundem in locum confertim congesta. *Illud autem γελοῖον, (id est, ridiculum) non de re ipsa, sed de Xerxe dicitur, qui tam decors in cõminiscenda hac impostura fuerit. Quod, ad verbum, ità Gallica lingua expresserim, Et de fait c'estoit vne grande mocquerie de vouloir faire croire que, &c. Valla autem in eo etiam lapsus est quòd illos mille ab hîs quatuor millibus non distinxerit.*

c Propter quam à rege pro timido est habitus. *Vel, ignauo.*

Ἐνταῦτα δὲ τουτέων ἐόντων, Ξέρξης ἐπιμασάμενος τὰ πρὸς τοὺς νεκροὺς, ἐπέμπε ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν κήρυκα. προεπιμάσατο δὲ τάδε· ὅσοι ἦν στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ ἔσθ' ὅτε χροὶ ὁ Θερμοπύλησι, (ἦσαν δὲ οἱ πάντες μυριάδες) ὑπολιπόμενος τουτέων ὡς χιλίους, τοὺς λοιποὺς, τάφρῃσι ὀρυξάμενος, ἔθαψε φυλλάδα τε ἐπιβαλὼν, καὶ χῶμα ἐπαμησάμενος, ἵνα μὴ ὀφθείησαν ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ. ὡς δὲ διέβη ἐς τὴν Ἑλλάδα ὁ κήρυξ, σύλλογον ποιησάμενος πρὸς τὸ στράτευμα πάντα πεδίον, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες ξύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῇ βουλομένῳ ὑμέων παρεδίδωσι, ἀπολιπόντα τὴν τάξιν, καὶ ἐλθόντα, θησαυθαι ὅκως μάχεται πρὸς τοὺς αἰσθομένους τῶν ἀνδρῶν, οἱ ἤλπιζον τὴν βασιλέος δύναμιν οὐκ ἀλέεσθαι. ταῦτα ἐπαγγειλαμένου, μετὰ ταῦτα οὐδὲν ἐγίνετο πλοίων ἀσημοτέρων· οὔτε πολλοὶ ἦλθον θησόμενοι. ὡς δὲ παραπεμφθέντες δὲ ἐξηλθον διεξιόντες τοὺς νεκρούς. πάντες δὲ ἠπιστέατο τοῖς χειλέσι εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ Θεσπιέας, ὁρέοντες καὶ τοὺς εἵλωτας. οὐ μὴν οὐδὲ ἐλάνθανε τοὺς Δημοβεσπίδας Ξέρξης ταῦτα ποιήσας πρὸς τοὺς νεκροὺς τοὺς ἑωυτοῦ. καὶ γὰρ δὴ καὶ γελοῖον ἦν τὸ μὲν χιλιοὶ ἐφαίνοντο νεκροὶ κείμενοι, οἱ δὲ πάντες ἐκέατο ἀλέες συγκεκομισμένοι ἐς τὠυτὸ χωρίον, τέσσερες χιλιάδες. ταῦτα μὲν τὴν ἡμέρην πρὸς δεῖπνον ἐτράποντο τῇ δὲ ὑστεραίῃ οἱ μὲν ἀπέπλωον ἐς Ἰστιαίην ὀπίσω τὰς νῆας, ὁ δὲ ἀμφὶ Ξέρξεα, ἐς ὁδὸν ὥρμεατο. ἦκον δὲ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ' Ἀρκαδίης ὀλίγοι τινὲς, βίου τε δεόμενοι, καὶ ἐργεῖν βουλόμενοι εἰ). ἀγαγόντες δὲ τούτους ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, ἐπυνθάνοντο οἱ Πέρσαι τὰ ποιέοιεν οἱ Ἕλληνες· εἰς δέ τις τῶν πρὸς πάντων τῶν ἐρωτέων ἄλλα ταῦτα. οἱ δὲ σφι ἔλεγον, ὡς Ὀλύμπια ἄγοιεν, καὶ θεωρίην ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἱππικόν. ὁ δὲ ἐπείρετο ὅ, τι τὸ ἆεθλον εἴη σφι προκείμενον, τοῖσι ὅτεῳ ἀγωνίζονται. οἱ δὲ εἶπον, τῆς ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον. ἐνταῦτα εἶπας γνώμην ἠνάμαρτε τὴν Τιγράνης ὁ Ἀρταβάνου, δεινὰ λίην ὤφλεε πρὸς βασιλέος. πυθόμενος γὰρ τὸ ἆεθλον εἶναι στέφανον, ἄλλ' οὐ χρήματα, οὕτω δὴ ἐχώρεε σιγᾶν, εἰπεῖν τε πρὸς πάντας τάδε, Γαπαῖ·

298

» Μαρδόνιε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἤγαγες μα- A
» χησομένους ἡμέας, οἳ οὐ περὶ χρημάτων τὸν
» ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς; τοῦτο
μὲν δὴ τοιοῦτο εἴρητο.

Mardoni, in quos viros induxisti nos ad pugnandum? qui non pecuniarum certamen agitant, sed virtutis? Hoc ille dixit.

Ἐν δὲ τῷ μεσοῦντι χρόνῳ ἐπεί τε ὁ ἐν Θερμοπύλῃσι τρῶμα ἐγένετο, αὐτίκα Θεσσαλοὶ πέμπουσι κήρυκα ἐς Φωκέας, ἅτε σφι ἐχθρῶν ἀεὶ κόλον, ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου τρώματος καὶ τὸ κάρτα. ἐσβαλόντες γὰρ πέμπτῃ αὖθις τε οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτέων ἐς τοὺς Φωκέας, οὐ πολλοῖσι ἔτεσι B πρότερον τούτου τῆς βασιλέος στρατηλασίης, ἐσπαρῆσαν ὑπὸ τῶν Φωκέων, καὶ περιεφθησαν τρηχέως. καὶ ἐπεί τε γὰρ κατειλήθησαν ἐς Παρνησσόν, οἱ Φωκέες ἔχοντες μαντήιον Τελλίου τοῦ Ἠλεοῦ, ἐνθαῦτα ὁ Τελλίης οὗτος σοφίζεται αὖθις τοιόνδε· γυψώσας ἄνδρας ἑξακοσίους τῶν Φωκέων τοὺς ἀρίστους, αὖθις τε τούτοισι, καὶ τὰ ὅπλα αὐτέων, νυκτὸς ἐπιθήκας τοῖσι Θεσσαλοῖσι προείπας αὖθις, τοὺς ἂν μὴ λευκαινομένους ἴδωσι, τούτους κτείνειν. Τούτους μὲν δὴ τοὺς φύλακάς C τῶν Θεσσαλῶν πρώτους ἰδόντας, ἐφοβήθησαν, δόξασαι ἄλλό τι εἶναι τέρας· καὶ μὴ τοὺς φύλακας αὐτοὺς κρατῆσαι νεκρῶν καὶ ἀσπίδων Φωκέας, τῶν τοὺς μὲν ἡμίσεας ἐς Ἄβας ἀνέθεσαν, τοὺς δὲ λοιποὺς, ἐς Δελφούς. ἡ δὲ δεκάτη ἐγένετο τῶν χρημάτων ἐκ τούτου τῆς μάχης, οἱ μεγάλοι ἀνδριάντες οἱ περὶ τὸν τρίποδα στεῶσι τῶν· ἔμπροσθεν δὲ νηοῦ τοῦ ἐν D Δελφοῖσι, καὶ ἕτεροι ὁμοῖοι ἐν Ἄβῃσι ἀνακείαται. Τοῦτο μὲν νυν τὸν πρῶτον εἰρύσαντο τῶν Θεσσαλῶν οἱ Φωκέες, πολιορκέοντες ἐωϋτούς. ἐσβαλοῦσαν δὲ ἐς τὸ χωρίον τὸ ἵππων αὐτέων, ἐλυμήναντο ἀπηκέως. ἐν δὲ τῇ ἐσβολῇ ἤ ὅδε τε Υἱὰμπολις, ἐν τούτῳ τάφρον μεγάλιον ὀρύξαντες, ἀμφορέας κενεοὺς ἐς τοῦτον κατέθηκαν. χοῦν τε ὑπερφορήσαντες, καὶ ὁμοιώσαντες τῷ ἄλλῳ χώρῳ, ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλοὺς ἐσβάλλοντας. οἱ δὲ, ὡς ἁρπασόμενοι, ἐς Φωκέας φερόμενοι, ἐσέπεσον ἐς τοὺς ἀμφορέας· ἐνθαῦτα οἱ ἵπποι τὰ σκέλεα διεφθάρησαν. τούτεων δὴ σφι ἀμφοτέρων ἐχόντων εἶχον οἱ Θεσσαλοὶ,

Eo interim tempore post acceptam apud Thermopylas calamitatem confestim Thessali caduceatores ad Phocenses mittũt, vtpotè iis infensi, cùm semper antea, tum præcipuè post nouissimam cladem. Etenim nõ multis ante hanc regis expeditionẽ annis, quum ipsi Thessali & eorũ socii omni cum copia bellum Phocensibus intulissent, à Phocẽsibus fugati sunt ac malè mulctati. [a] nam quum ad Parnassum vsque processissent Phocẽses, secum habẽtes Telliam vaticinum illum Eleum, ibi Tellias hic huiusmodi rẽm eis commẽtus est: Sexcentos viros è Phocensibus præstantissimos gypso tã ipsos quàm arma illinit, eósque sub noctem in Thessalos dimisit, dato præcepto vt quẽcunque albicantem non cernerent, eum obtruncarent. Hos primùm Thessalorum excubitores, aliud quoddam prodigium ẽsse arbitrati, deinde ipse exercitus adeo exhorruerunt, vt tribus millibus cæsorum atque scutorum Phocenses potiti sint: quorum scutorum dimidium apud Abas, alterum dimidium apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarũ huius pugnæ factæ sunt statuæ grandes, quæ circa tripodem e regione delubri Delphis visuntur: & alteræ eiusmodi in Abis repositæ. Hoc Phocenses in peditatum Thessalorum, à quibus obsidebantur, egerunt. Equitatum quoque eorundem, qui in suum agrum incursauerat, insanabili clade afflixit. ad ingressum enim qui est iuxta vrbem Hyampolin, depressa ingenti fossa, amphoras illic inanes deposuerunt, humúmque desuper iniecerunt, eámque reliquo solo exæquauerunt: atque ibi Thessalos expectarunt incursuros. In eos Thessali impetu dato, tanquam rapturi, in amphoras inciderunt, ibíque equorum crura confracta sunt. Ob hæc ambo Phocensibus infensi Thessali,

[a] Quúmque *Thessali* ad Parnassum compulsi essent, vates Tellies Eleus Phocensibus apud quos erat, hoc excogitauit. *At Valla καπιλήθησαν ad Phocenses retulit, quod tamẽ de victoribus dicerationis consentaneum non est. Sed Vallam in errorẽ induxit forsasse præpostera interpunctio quam in suo exemplari habuit, & nominatiuum pro genitiuo absolute positum, videlicet οἱ Φωκῆες ἔχοντες, pro τῶν Φωκέων ἐχόντων quod nihil aliud est quàm si, omisso illo participio, sta (& quidẽ multo breuius) dixisset, τῆς Φωκίδος μαίης Τελλίης ὁ Ἠλεῖος σοφίζεται τοιόνδε. Quæ obseruatio ad intelligendos alios Herodoti locos magno adumento esse potest.*

299

missō caduceatore ita dixere, [a] Nunquid dissimulatis amplius Phocenses agnoscere non esse vos nobis pares? qui & antehac inter Græcos, quandiu partes illorum nobis placuerunt, semper vobis antecelluimus, & nunc apud barbarum adeo pollemus vt penes nos sit & agro vos exuere, & in seruitutem redigere? Quā facultatem etsi obtinemus, tamē iniuriarum non sumus memores, nisi vt eo nomine quinquaginta talenta rependatis: & nos vobis recipimus, omnia nos ab agro vestro damna auersuros. Hæc Thessali Phocensibus denuntiabant, quòd soli Phocēses inter eius loci homines cū Medis non sentiebant: idque nulla alia causa, (vt ego coniectura cōperio) quàm Thessalorum odio: partes Medorum (vt mihi videtur) sequuturi, si Thessali partes Græcorū fouissent. Hæc deferentibus Thessalis, negarūt se Phocenses pecuniam daturos: & sibi itidem vt Thessalis facultatem esse sentiendi cum Medis, si aliter sentire vellent: sed nequaquā fore vt sponte essent proditores Græciæ. His verbis renuntiatis adeo Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, vt barbaro duces itineris extiterint, & ex Trachinia Doridem regionem incursauerint. nam eius regionis [b] podeō angustus illic octoginta non amplius stadia in latū protenditur, inter Melidem ac Phocensem regionem situs, quæ olim Dryopis erat. Hæc autem regio, Dorum qui sunt in Peloponeso, metropolis est. Hanc igitur Doridem regionē ingressi barbari nihil admodum læserunt: cum Medis enim (etsi Thessalis non videbatur) sentiebāt. Posteaquam autem è Doride in Phocidem ingressi sunt barbari, ipsos quidem Phocenses non sunt adepti: (eorum enim nonnulli cacumina Parnassi conscenderant, [c] qui vertex est iuxta vrbē Neonem illic sitam, nomine Tithorea: eóque se receperant: sed plures ad Locros Ozolas, in vrbem Amphissam, quæ supra Crisæum sita est campum) omnem tamen agrum Phocensem incursauerunt:

a Nunc demum Phocenses sententia mutata agnoscite etiam magis *quàm antea*, vos nequaquā nobis esse pares. *At Valla interrogatiuè hæc legit, quum tamen vera Verbi γνωμαχεῖν significatio interrogationem admittere non videatur.*

b *Quidam, Tractus angustus. Alij, Promunentia angusta. Camerarius autē ita hunc locum reddit.* Regionis Doricæ hac in parte angustus est aditus, latitudine patens ad millia passuū circiter quatuor. *id est, quasi pero extenditur.*

c Est autē multitudinis etiā capax vertex Parnassi, quā ad vrbem Neonē vergit, seorsum sitā: vocatúrque ille *Vertex* Tithorea. *Vel, Tithoreus, Vt conueniat cum voce Latina Vertex masculin. gen. Vt* Τιθορέα cū *Græca fœmin. κορυφή. Sic paulo pòst κορυφῆς meminit vocatæ Τιθορείης. Lego autem κατ' ἐμοῦ ὑπ' ἐωυτῆς, pro κατ' ἐμοῦ ὑπ' ἐωυτῆς. sed ne illius quidē lectionis sensum satisfacit.*

A πέμψαντες κήρυκα, ἠγόρευον τάδε, Ὦ Φωκέες, οὐδὴ τι μᾶλλον γνώσιμα ποιέετε μὴ ἐόντες ὁμοῖοι ἡμῖν. προσθεν τε γὰρ οὐ τοῖσι Ἕλλησι ὅσον χρόνον ἐκείνα ἡμῖν ἐώδμεν, πλέον αἰεί κοτε ὑμέων ἐφερόμεθα· νεῦν τε πρὸς τοῦ βαρβάρου τοσοῦτον δυνάμεθα, ὥστε δὴ ἡμῖν ἔστι τῆς γῆς ἐξερῆσθαι καὶ προσοπάσασθαι ὑμέας. ἡμεῖς μέντοι τὸ πρῶ ἔχοντες, οὐ μνησικακέομεν, ἀλλ' ἡμῖν ἡμείφθω αὐτὰ αὐτέων πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου ἐς ὑμᾶς ἀποδεκόμεθα τὰ ὀφείλετε ὀφελὴν τὴν B χώρην ἀποτρέψειν. Ταῦτα σφι ἐπαγγελλοντο οἱ Θεσσαλοί. Οἱ γὰρ Φωκέες μοῦνοι τῶν τῇδε αὖ θεσπίων οὐκ ἐμήδιζον κατ' ἄλλο μέν τι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος δοκέω), κατὰ δὲ ἔχθος τὸ Θεσσαλῶν. εἰ δὲ Θεσσαλοὶ τὰ Ἑλλήνων νεῖξον, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ἐμήδιζον αὖ οἱ Φωκέες, ταῦτα ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν, ὅτε δώσειν ἔφασαν χρήματα, προφέρειν τε σφι Θεσσαλοῖσι ὀ- C μοίως μηδίζειν, εἰ ἄλλως βουλοίατο. Ἀλλ' οὐκ ἔσεσθαι ἑκόντες ἐόντες προσθόπται τῆς Ἑλλάδος. Ὡς δὲ αὐτοῖσι Φωκεῦσι οὐκ ἐμήδισαν, οὗτοι μὲν λόγοι, οὕτω δὴ οἱ Θεσσαλοὶ κεχολωμένοι τοῖσι Φωκεῦσι, ἐβούλοντο ἡγεμόνες τοῦ βαρβάρου τῆς ὁδοῦ. ἐκ μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης ἐς τὴν Δωρίδα ἐσέβαλον. τῆς γὰρ Δωρίδος χώρης πρὸς ἑσπέρης ἔθνος τοῦτο κατατείνει, ὡς τεσσεράκοντα στάδιον μάλιστά κη εὖρος, κείμενος μεταξὺ τῆς τε Μηλιάδος καὶ τῆς Φωκίδος χώρης, ἣ πάρος ἐὼν Δωριεὺς καλεῖτο. ἡ δὲ χώρη αὕτη ἔστι μητρόπολις Δωριέων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ. Ταύτην ὦν τὴν Δωρίδα μιν οὐκ ἐσήναντο ἐσβαλόντες οἱ βάρβαροι, ἐμήδιζόν τε γὰρ, καὶ οὐκ ἐδόκεε Θεσσαλοῖσι, ὡς δὲ οὐκ τὴν Δωρίδος ἐς τὴν Φωκίδα ἐσέβαλον, ἀλλὰ μὲν οὐδὲ Φωκέας οὐκ αἱρέοισι. οἱ μὲν γὰρ τὴν Φωκέων ἐς τὰ ἄκρα τὰ Παρνησσοῦ ἀνέβησαν. ἔστι δὲ ἔπιτα δὴ δέκα ὅμιλον τοῦ Παρνησσοῦ ἡ κορυφή, τῇ Νέων᾽ πόλιν, κειμένην ὑπ' ἐωυτῆς· Τιθορέᾳ οὔνομα αὐτῇ· ἐς τὴν δὴ ἀνέβησάν τε, καὶ ἀνέβησαν· οἱ δὲ πλοῦνες αὐτέων ἐς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξεκομίσθησαν, ἐς Ἀμφισσαν πόλιν τὴν ὑπὲρ E Κρισαίου πεδίου οἰκεομένην. οἱ δὲ βάρβαροι πᾶσαν μὲν ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα.

Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον τὸν στρατόν. ὁκόσα δὲ ἐπέσχον, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκαιον, καὶ ἐς τὰς πόλις ἐσιέντες πῦρ καὶ ἐς τὰ ἱερά. παρυδρόμοι γὰρ ἐοῦτη τῇδε ἐκ Κηφισσοῦ ποταμοῦ, ἐδήιουν πάντα· καὶ τὴν μὲν ἔκαυσαν Δρύμον πόλιν, τὴν δὲ Χαράδριον, καὶ Ἔροχον, καὶ Τεθρώνιον, καὶ Ἀμφίκηαν, καὶ Νέωνα, καὶ Πεδιέας, καὶ Τριτέας, καὶ Ἐλατείαν, καὶ Ὑάμπολιν, καὶ Παραποταμίους, καὶ Ἄβας· ἔνθα ἦν ἱερὸν Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησαυροῖσί τε καὶ ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον. ἦν δέ τι καὶ τότε καὶ νῦν ἔτι χρηστήριον αὐτόθι· καὶ τοῦτο τὸ ἱερὸν συλήσαντες ἐνέπρησαν, καὶ τινας διώκοντες εἷλον τῶν Φωκέων παρὰ τοῖσι οὔρεσι. καὶ γυναῖκάς τινας διέφθειραν μισοβάρβαροι, ὑπὸ πλήθεος. Παραποταμίοις δὲ τοῖσι μεσογαίοισι οἱ βάρβαροι, ἀπίκοντο ἐς Πανοπέας. ἐνθεῦτεν δὲ ἤδη διχηρίθμιον ἡ στρατιὴ αὐτέων ἐγένετο, τὸ μὲν πλέον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ, ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευόμενον ἔτι Ἀθηναίων, ἐστέλλετο ἐς Βοιωτούς, ἐς τὴν τῶν Ὀρχομενίων, Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος ἐμήδιζε. τὰς δὲ πόλις αὐτέων αὐτῶν ἄνδρες Μακεδόνες, διαφθαρμένοι ἔσωζον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες· ἔσωζον δὲ τῇδε, βουλόμενοι δῆλον ποιέειν Ξέρξῃ ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτοὶ φρονέουσι. οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρβάρων τοῦτη ἐτράποντο.

Ἄλλοι δὲ αὐτέων ἡγεμόνας ἔχοντες, ὥρμηντο ὅτι τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, ἐν δεξιῇ παρηιόνων ἀπέργοντες. ὅσα δὲ καὶ οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος, πάντα ἐνεπυρίευον. καὶ τὸ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρησαν, καὶ Δαυλίων, καὶ Ἀορλίδων. ἐπορεύοντο δὲ τοῦτη ἀποσχισθέντες τῆς ἄλλης στρατιῆς, τῶνδε εἵνεκα, ὅκως συλήσαντες τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, βασιλεῖ Ξέρξῃ ἀποδέξαιεν τὰ χρήματα. πάντα δὴ ἁπίσατο τὰ ἐν τῷ ἱρῷ ὅσα λόγου ἦν ἄξια Ξέρξης (ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι) ἄμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, πολλῷ αἰεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου τοῦ Ἀλυάττεω ἀναθήματα. οἱ Δελφοὶ δὲ, πυθανόμενοι ταῦτα, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπικέατο· ἐν δείματι δὲ μεγάλῳ κατεστεῶτες, ἐμαντεύοντο περὶ τῷ

(sic enim ducebátur à Thessalis) & omnia quæ nacti sunt, igni ferróque vastarunt. Vrbes etiam ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt. nam peragrantes eam iuxta Cephissum amnem, cũcta populati sunt, & hinc vrbẽ Drymon incenderunt, illinc Charadram & Erochum & Tethroniũ & Amphicæam & Neonem & Pedieas & Triteas & Elateam & Hyampolin & Parapotamios, *id est, fluminis accolas:* & Abas, vbi delubrũ Apollinis erat copleres & thesaũris donariisque cõpluribus exornatum, in quo, vt tũc, ita nunc reddũtur oracula. Hoc delubrum posteaquam diripuere, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per montana insequuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine sturprantium extinxerunt. Prætergressi quoq; Parapotamios, peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copiæ iam diuisæ fuerunt: quarum plurima pars ac validissima cum ipso Xerxe Athenas versus tendens in Bœotos, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœoti autem cum Medis vniuersi sentiebant: quorum vrbes viri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, volẽtes planũ facere Xerxi Bœotos fẽtire cum Medis. Et hi quidẽ barbari hac iter intenderunt.

Cæteri verò cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringẽtes, ad tẽplum quod est Delphis processerũt, quicquid agri Phocensis nanciscebantur, id omne fœdantes. nam & Panopeorum oppidum incenderunt, & Dauliorum & Æolidensium. Ideo autem hâc ab aliis seiuncti pergebant, vt direpto quod Delphis est templo, pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (vt ego audio) quàm quæ in ædibus suis reliquerat: permultis assiduè referentibus cùm alia, tum præcipuè Crœsi Halyattis filii donaria. Hoc Delphi quum audissẽt, in extremam prorsus deuenere formidinem: qua attoniti, deum de

sacra pecunia consultarunt, nũquid eam humi defoderent, an alium in locũ transportarent. Eã deus illis interdixit ne amouerẽt: se enim sufficturũ esse ad res suas tutandas. His auditis Delphi de semetipsis curandum putauerũt, liberis vxoribúsque in Achaiam traiectis. Plerique igitur vertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subduxerũt. Denique omnes Delphi vrbẽ desseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, *id est, vaticinum*. Postea verò quàm barbari subeuntes appropinquabant, templúmque cernebãt, interim propheta cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra arma prolata è conclaui, quę [a] intus proposita fuerant: eáque nefas erat cuiquam mortali cõtingere, quod ostentũ iis Delphis qui aderant perrexit nũtiatum. Vbi autem barbari properantes peruenere ad fanum Mineruæ [b] quod est ante templum, tum verò etiã maiora quàm superius prodigia repræsentata sunt. [c] res profectò hæc valde miranda: nã arma Martia sua spõte extra delubrum proposita apparuerunt. Quod tamen secundo loco actũ est, ex omnibus miraculis maxima est admiratione dignũ. quũ enim barbari ad sacellũ Mineruæ quod est ante templum, accederent, interea è cælo fulmina in eos deciderunt: & à Parnasso duo abscissi vertices, magno cũ fragore sũt deuoluti, permultósque eorum interceperunt: atque ex ipso sacello Mineruæ vociferatio iubilatióque extiterũt. Quibus omnibus pariter ingruentibus, terror incussus est barbaris, vt fugæ se mandarent. Ea re cognita Delphi descendentes magnam eorum stragem edidere. Qui autem superfuere, rectà ad Bœotos effugerunt: & quum redissent, referebant (vt ego accipio) alia se præter ea quæ dixi miracula vidisse, duos armatos [d] humana natura augustiores institisse sibi, cædem facientes atque insequentes. Hos autẽ duos

a *Ex iis quæ paulo post sequuntur, videtur colligi hic pro ἔσωθεν reponendum esse ἔξωθεν.*

b *Videtur potius θεωνοίης esse cognomentũ Mineruæ, à prouidendo ita dictæ, nisi forte legit Valla θεωνοίης, qui pro eo quod hic Fanum, statim Sacellum dicit, & AEdem. Cuius interpretationem sequendo quæ paulo post habetur, videlicet Fano Mineruæ protemplarũ, hic reponendum fuerit, Mineruæ quæ est ante templum.*

c Nam & hoc, magnum quidem miraculum est, (*quod videlicet modò dictum fuit*) Martia arma conspecta fuisse extra templũ extantia sua sponte: (*vel, à seipsis, s. sine vllius opera*) sed quæ illud sequuta sũt, inter quælibet spectra, maxima est admiratione dignum. *Vel, præ quibuslibet spectris, aut ostentis.*

d Statura humana proceriores ipsos insequi, stragem inter persequendum edentes.

ἱρῶν χρημάτων, εἴτε σφεα χῦ γῆς κατορύξοιεν, εἴτε ἐκκομίσοιεν ἐς ἄλλιον χώριον· ὁ δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα κινέειν, φὰς αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἑωυτοῦ περιγενέσθαι. Δελφοὶ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες, σφέων αὐτέων πέρι ἐφρόντιζον. τέκνα μὲν νυν καὶ γυναῖκας πέρην ἐς τὴν Ἀχαιΐην διεπεμψαν· αὐτέων δὲ ④ μὲν πλεῖστοι ἀνέβησαν ἐς τὸ Παρνησσοῦ τὰς κορυφάς, καὶ ἐς ὁ Κωρύκιον αὖτρον αἰλωείχατο. ④ δὲ ἐς Ἀμφισσαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον. πρώτιστα δὲ ὧν ④ Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν, πλέω ἑξήκοντα ἀνδρῶν, καὶ τὸν προφήτεω. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἦσαν οἱ βάρβαροι ἱκτίνοντες, καὶ ἀπόρεον τὸ ἱρὸν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης, τῷ οὐνόμα ἦν Ἀκήρατος, ὁρᾷ προπὸ τοῦ νηοῦ ὅπλα προκείμενα ἔσωθεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξενηνειγμένα ἱερά, τὰ οὐκ ὅσιον ἦν ἀνθρωπηΐοισι ἁψασθαι ἀθεμίστων ἐόντων. ὁ μὲν δὴ ἦιε Δελφῶν τοῖσι παρεοῦσι σημανέων τὸ τέρας. ④ δὲ βάρβαροι, ὅπως ἐγένοντο ἐπειγόμενοι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς προνοίης Ἀθηναίης, ὅτι γίνεται σφι τέρεα ἔτι μέζονα τῶν περὶ γεγενημένων τερέων. θώυμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κέρτα ἐστὶ, ὅπλα ἀρήια αὐτόματα φανῆναι ἔξω προκείμενα τοῦ νηοῦ. τὰ δὲ δὴ ὅτι τούτῳ δεύτερα ὑπερθωμάσια, καὶ ἄξια πρώτων φασμάτων ἄξια θωυμάσαι μάλιστα. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἔσαν ὑπτιόντες οἱ βάρβαροι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς προνοίης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ κεραυνοὶ αὐτοῖσι ἐπέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνησσοῦ ἀπορραγεῖσαι δύο κορυφαὶ ἐφέροντο πολλῷ πατάγῳ ἐς αὐτοὺς, καὶ κατέλαβον συχνοὺς σφεων· ἐκ δὲ τοῦ ἱροῦ τῆς προνοίης βοή τε καὶ ἀλαλαγμὸς ἐγίνετο. συμμιχθέντων δὲ τουτέων πάντων, φόβος τοῖσι βαρβάροισι ἐνέπεπτώκεε. μαθόντες δὲ οἱ Δελφοὶ φεύγοντας σφέας, ὁπίσω καταδιώκοντες, ἀπέκτεινάν πλῆθός τι αὐτέων. ④ δὲ περιεόντες, ἰοῦ Βοιωτῶν ἔφυγον. ἔλεγον δὲ οἱ ἀπονοσήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων (ὡς ἐγὼ πεύθομαι) ὡς πρὸς τούτοισι καὶ ἄλλα ὤρων θεῖα. δύο γὰρ ὁπλίτας μέζονας ἢ κατ' ἀνθρώπων φύσιν ἐπιέναι σφι κτείνοντας καὶ διώκοντας. τοὺς δὲ δύο δὲ τούτοις

πῶς δύο πρὸς δύο Δελφοὶ

Δελφοὶ

Δελφοὶ λέγουσι ἐπιχωρίους ἥρωας εἶναι, Φύλακόν τε καὶ Αὐτόνοον· καὶ τὰ τεμένεα ἔστι σφίσι ὅ τε ἱερὸν Φυλάκου μυθῶ, πρὸς αὐτῷ τῷ ὁδὸν καταντικρὺ τοῦ ἱεροῦ τῆς Προνοίας, Αὐτόνοου δέ, πέλας τῆς Καταλίνης, ὑπὸ τῇ Ὑαμπείᾳ κορυφῇ. οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρνασσοῦ λίθοι, ἔτι καὶ ἐς ἡμέας ἔσαν σῶοι, ὑπὸ τοῦ τεμένεος τῆς Προνοίας Ἀθηναίης κείμενοι, ἐς ὃ ἐνέπεσον ἐς αὐτὰ ὑπὸ τῶν βαρβάρων φερόμενοι. τουτέων μὲν νυν τῶν ἀνδρῶν αὐτὴ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀπαλλαγὴ γίνεται.

Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, Ἀθηναίων δεηθέντων, ἐς Σαλαμῖνα κατῆγε τὰς νῆας. τῶνδε δὲ εἵνεκα προσεδεήθησαν αὐτέων σφεῖς πρὸς Σαλαμῖνα Ἀθηναῖοι, ἵνα σφίσι παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ἐκκομίσωνται ἐκ τῆς Ἀττικῆς· πρὸς δὲ, καὶ βουλεύσωνται ὅ τι χρὴ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ὀκνέουσι γὰρ τοῖσι κατηκόοισι πρήγμασι βουλὴν ἐμέλλον ποιήσεσθαι, ὡς ἐψευσμένοι γνώμης. δοκεόντων γὰρ σφέων βρήσειν Πελοποννησίους πρόσω μὲν τῆς Βοιωτίης καταστρεψάμενος τὸν βάρβαρον, πρὸς μοῦνον δὲ ἔσεσθαι τὸν ἀγῶνα. οἱ δὲ ἐπύθοντο τὸν Ἑλλήσποντον τὸν ἑωυτῶν τείχεϊ ἐσφράξαντας ἐν τῷ Πελοποννήσῳ, πρὸς πλείστου τε ποιεύμενους πρόσω, καὶ τούτῳ ἔχοντας τὴν φυλακήν, πάλαι δὲ ἀπιέναι. ταῦτα δὴ πυνθανόμενοι, οὕτω προσεδεήθησαν σφέων μένειν πρὸς τῷ Σαλαμῖνα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς τὴν Σαλαμῖνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὸν ἑωυτῶν. μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν, κήρυγμα ἐποιήσαντο, Ἀθηναίων τῷ τις δύναται σώζειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας. ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλέουσι ἐς Τροιζῆνα ἀπέσταλαι, οἱ δὲ, ἐς Αἴγιναν, οἱ δὲ, ἐς Σαλαμῖνα. ἔσπευσαν δὴ ταῦτα ἐκκομίσασθαι, τῷ χρησθέν τε πειθόμενοι, καὶ βουλόμενοι ἐκπρεπέστερόν τι καὶ δὴ καὶ τούτου εἵνεκα ἔφη ἥκειν· λέγουσι Ἀθηναῖοι ὄφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλιος ἐνδιαιτᾶσθαι τὸ περὶ ἱρόν. λέγουσί τε ταῦτα, καὶ δὴ ὡς ἐόντι ὑπερμενέϊ τελέοντες προσηνέες· τὰ δὲ ὑπερμενέϊ, μελιπήκτου ἐστί.

Delphi aiunt indigenas heroas esse, Phylacon & AVtonoum, quorum fana visuntur: Phylaci quidem, secundum ipsam viam super ædem Mineruæ: AVtonoi verò, prope Castaliam, sub Hyampeo vertice. Saxa autem quæ à Parnasso deciderunt, adhuc ad nostram vsque memoriam integra extant in fano Mineruæ protemplaris locata, ad quod [a] per barbaros deuoluta peruenere. [b] Atque hic receptus à templo horum virorum fuit.

[a] Id est, Per medium barbarorũ.
[b] Id est, atque sic malefatis à templo se receperunt.

Græcorum autem classis ab Artemisio profecta, rogatu Athenienſium ad Salaminem ſubſtitit. Quod vt facerent ideo rogauerant Athenienſes, tum vt liberos atque vxores ex Attica ſubducerent, tum vt conſultarent quid ſibi agendum eſſet. Nam in rebus quæ contigerant, conſilium capiendum habebat, tanquã opinione fruſtrati: quippe qui quum putaſſent inuenturos ſe Peloponnenſes ad excipiendum barbarum in EVboea ſubſidentes, horum nihil inuenerant, ſed audiebant illos Iſthmum muro ſepire, hoc plurimi facientes vt ipſi ſuperęſſent, & terram ſuam obtinentes tutarentur, omiſſis cæteris. Hæc Athenienſes quum audiſſent, ita ſocios obſecrarunt vt ad Salaminem ſiſterent claſſem. Quò aliis appulſis, Athenienſes in terram ſuam profecti, propoſuere edictum vt qua quiſque Athenienſium ratione poſſet ſeruaret liberos atque domeſticos ſuos. Ibi plurimi eorum ſuos in Trœzenem miſerunt, quidam in AEginam, nonnulli in Salaminem, pro ſe quiſque properantes ſua pignora exportare, quòd vellent oraculo obſequi: & ante omnia, quòd Athenienſes aiunt ingentem anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe obſeruatum. Et tanquam re vera eſſent quæ dicunt, ſerpenti menſtrua non ceſſant libamina proponere quæ ſint è melle confecta.

quæ quum semper superioribus temporibus depascerentur, tunc illibata manserant. Id quum ipsa templi antistes indicasset, eò magis Athenienses eóque promptius deseruere arcem, tanquam à deo etiam destitutam. exportatis itaque rebus omnibus, ad castra nauigauerunt. Posteaquam autem eos qui ab Artemisio soluerant, ad Salaminem subsistitisse audierunt reliqui classiarii qui ad Trœzeniam erant, eôdem confluxere. nam vt in Pogonem Trœzeniorum portum coiretur erat edictum. Plurésque multo contractæ sunt naues quàm ad Artemisium decertauerant; & à pluribus ciuitatibus; eodem quo ad Artemisium duce, EVrybiade EVryclidis filio, viro Spartiata, non tamen è genere regio: quarum multo plurimas ac maximè veloces obtinebant Athenienses. quæ classis ex his constabat: Ex Peloponneso Lacedæmonii sedecim naues præstabant: Corinthii, totidem quot ad Artemisium præstiterant: Sicyonii, quindecim: Epidaurii, decem: Trœzenii, quinque: Hermionenses, tres. Hi Doricæ ac Macedonicæ gentis (Hermionensibus exceptis) ex Erineo & Pindo & Dryopide nouissimè profecti. nam Hermionenses Dryopes sunt, ab Hercule & Melienſibus è regione quæ Doris nunc vocatur, abducti. Hæ copiæ Peloponnensium erant. Eorum autem qui sunt in exteriore continente, Athenienses supra quàm cæteri naues præstabant, soli centum octoginta. quippe quibus non adfuerunt in pugna ad Salaminem gesta Platæenses, ob hanc causam, quòd quum Græci ab Artemisio dilapsi sunt, Platæenses, vbi iuxta Chalcidem appulsi fuere, descendentes in Pieriam oræ Bœotiæ, ad recipiendos domesticos suos se cõuerterant. ita dum in suis conseruandis occupantur, relicti fuere. Athenienses autem sub Pelasgis

A αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα ἐν τῷ πρόσθεν αἰεὶ χρόνῳ ἀπαρσιμυρμήξ, τότε ὦν ἄλαυτος. σημηνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱρείης, μᾶλλόν τι ⓐ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν, ὡς καὶ τῆς θεοῦ ἀποπελοιπυίης τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δὲ σφι πάντα ἐπεξέκειτο, ἐπίλωον ἐς Τροιζῆνα κατέρρεε καὶ ὁ λοιπὸς πᾶς ναυτικὸς στρατὸς ἐκ Τροιζῶνος.

B ἐς γὰρ Πώγωνα ⓚ Τροιζηνίων λιμένα προεῖρητο συλλέγεσθαι. σπουδὴν τε δὴ πολλῷ πλέονες νέες ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐναυμάχεον, καὶ ἀπὸ πλείονων πλοίων. ναύαρχος μὲν νεῶν ἐπῆν αὐτὸς ὅσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλείδεω, ἀνὴρ Σπαρτιήτης, οὐ μέντοι γένεος τοῦ βασιληίου ἐών. νέας δὲ πολλῷ πλείστας τε καὶ ἀρίστας πλωούσας παρεί-

C χοντο Ἀθηναῖοι. ἐστρατώοντο δὲ οἵδε· ἐκ μὲν Πελοποννήσου Λακεδαιμόνιοι, ἑκκαίδεκα νῆας παρεχόμενοι· Κορίνθιοι δὲ, ὅ αὐτὸ πλῆρωμα παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Σικυώνιοι δὲ, πεντεκαίδεκα παρείχοντο νῆας· Ἐπιδαύριοι δὲ, δέκα· Τροιζήνιοι δὲ, πέντε· Ἑρμιονέες δὲ, τρεῖς, ἐόντες οὗτοι, πλὴν Ἑρμιονέων, Δωρικόν τε καὶ Μακεδνικὸν ἔθνος, ἐξ Ἐρινεοῦ τε καὶ Πίνδου καὶ τῆς Δρυοπίδος

D ζαλα ὁρμηθέντες. ⓓ δὲ Ἑρμιονέες, εἰσὶ Δρύοπες, ἐκ τοῦ Ὑλλέος τε καὶ Μηλιέων ἐκ τῆς νῦν Δωρίδος καλεομένης χώρης ἐξαναστάντες. οὗτοι μὲν νυν Πελοποννησίων ἐστρατώοντο. ⓓ δὲ ἐκ τῆς ἔξω ἠπείρου, Ἀθηναῖοι μὲν, πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους, παρεχόμενοι νῆας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν μούνους. ἐν Σαλαμῖνι δὲ οὐ συνεναυμάχησαν Πλαταιέες Ἀθηναίοισι, ἀλλ' οἷον δὲ τι πρῆγμα, ἀπαλλασσομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, ὡς ἐλθόντες κατὰ Χαλκίδα, ⓓ Πλαταιέες ἀποβάντες ἐς τὸν περαίην τῆς Βοιωτίης χώρης, πρὸς ἐκκομιδὴν ἐπράσσοντο τῶν οἰκετέων. οὗτοι μὲν νυν τούτους σώζοντες ἐλείφθησαν. Ἀθηναῖοι δὲ ὅτι μὲν Πελασγῶν

ἐχόντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην, ἦσαν Πελασγοί, ὀνομαζόμενοι Κραναοί· ὑπὸ δὲ Κέκροπος βασιλῆος ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι· ἐπὶ δὲ Ἐρεχθῆος τὴν Ἀρχὴν, Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν· Ἴωνος δὲ τοῦ Ξούθου στρατάρχεω γενομένου Ἀθηναίοισι, ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες. Μεγαρέες δὲ τοῦτο πλήρωμα παρείχοντο· ὃ καὶ ἐπ' Ἀρτεμίσιον Ἀμπρακιῶται δὲ, ἑπτὰ νέας ἔχοντες ἐπεβοήθησαν· Λευκάδιοι δὲ, πεζὸς, ἔθνος ἐόντες οὗτοι Δωρικὸν ἀπὸ Κορίνθου. νησιωτέων δὲ, Αἰγινῆται, τριήκοντα παρείχοντο. ἔσαν γὰρ σφι καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νέες· ἀλλὰ τῇσι μὲν τὴν ἑωυτῶν ἐφύλασσον, τριήκοντα δὲ τῇσι ἀρίστῃσι πλεούσῃσι ἐν Σαλαμῖνι συνεμάχησαν. Αἰγινῆται δὲ εἰσι Δωριέες, ἀπὸ Ἐπιδαύρου· τὴν δὲ νῆσον πρότερον οὔνομα εἶχε Οἰνώνη. μετὰ δὲ Αἰγινῆται, Χαλκιδέες τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμενοι, καὶ Ἐρετριέες τὰς ἑπτά· οὗτοι δὲ, Ἴωνες εἰσι. μετὰ δὲ, Κῖοι, τὰς αὐτὰς παρεχόμενοι, ἔθνος ἐὸν Ἰωνικὸν ἀπὸ Ἀθηναίων. Νάξιοι δὲ παρείχοντο τέσσερας, ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν πολιητέων, καταπερ καὶ ἄλλοι νησιῶται, 302
ἀλογήσαντες δὲ τῶν ἐντολέων, ἀπίκατο ἐς τοὺς Ἕλληνας, Δημοκρίτου αὐτοσαντος, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, καὶ τότε τεταρχέοντος. Νάξιοι δὲ εἰσι Ἴωνες ἀπ' Ἀθηναίων γεγονότες. Στυρέες δὲ τὰς αὐτὰς παρείχοντο νῆας τοῖσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ. Κηῖοι δὲ, μίαν καὶ πεντηκόντερον, ἐόντες συναμφότεροι οὗτοι Δρύοπες. Σεριφίοί τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο. οὗτοι γὰρ οὐκ ἔδοσαν μοῦνοι νησιωτέων τῷ βαρβάρῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ. οὗτοι μὲν ἅπαντες ἐντὸς οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ, ἐστρατεύοντο. Θεσπρωτοὶ γάρ εἰσι οἱ ὁμουρέοντες Ἀμπρακιώτῃσι καὶ Λευκαδίοισι· οἱ δὲ ἑκατέων χωρέων ἐστρατεύοντο. τοὺς δὲ ἐντὸς τουτέων οἰκημένους, Κροτωνιῆται μοῦνοι ἔσαν οἱ βοηθήσαντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσι, νηὶ μιῇ, τὴν ἦρχε ἀνὴρ ἐς πυθιονίκης, Φάυλλος· Κροτωνιῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί.

A eam quæ nunc Græcia nuncupatur tenentibus, Pelasgi erant, Cranai nominati: sub rege verò Cecrope, Cecropidæ cognominati: Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: deinde Iones, ab Ione Xuthi filio, qui dux extitit Atheniensis exercitus. Megarenses autem tantundem copiarum quàtum ad Artemisium, attulerunt: Ampracii, septem cum nauibus auxilio venerunt: Leucadii, B cum tribus, Dorica gens, & à Corintho oriunda. Ex insulanis autem AEginetæ triginta naues exhibuerunt: quibus aliæ quoque erant naues instructæ, sed iis oram suam tutabantur: verùm cum triginta omnino nauibus præcipuæ velocitatis ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem AEginetæ Dores, ab Epidauro. cui insulæ nomen antea fuerat OEnone. Post AEginetas easdem quas ad Artemisium viginti naues præbuere Chalcidenses: & Eretrienses, C septem. hi Iones sunt. Dehinc autem Chii easdem præbuere, gens ab Athenienſibus Ionica. Naxii autem naues præbuere quatuor, qui quemadmodum & cæteri insulani, à popularibus ad Medos missi erant, sed illorum iussa aspernati, transiêre ad Græcos, suasu Democriti, viri inter ciues illustris, & tunc trierarchi. D Naxii autem Iones sunt ab Athenienſibus ducêtes originem. Styreenses quoque easdem quas in Artemisio naues præbuere. Cynthii, vnam omnino, & vnam penteconterum. horum vtrique Dryopes sunt. Seriphii etiam & Siphnii & Melii fuêre in partibus. hi enim soli ex insulanis terram barbaro & aquam negauerunt. intra Thesprotos isti omnes & amnem Acherontem incolunt. Siquidem Thesproti, quum sint contermini Ampraciotis ac Leucadiis, ex vltimis regionibus in militiam venerunt. Eorum autem qui extra hos habitant, so- E li fuere Crotoniatæ qui Græciæ periclitanti auxilium vna naui tulere, cui præerat Phyllus, vir [a] ter Pythionices. Sunt autem Crotoniatæ genere Achæi.

[a] Id est, Ter in certamine Pythico victor.

Et cæteri quidem ex hac classe triremes præbuerunt: Melii autem & Siphnii & Seriphii penteconteros, [a] *id est, biremes*: Melii duas, Siphnii Seriphiique vnam vtriq; : Melii, à Lacedæmone genus ducentes: Siphnii & Seriphii, ab Athenienſibus Iones. Summa nauium, præter penteconteros, fuit trecẽtæ [b] quinquagintaocto. Quæ poſteaquam ex iis quas dixi vrbibus ad Salaminem conuenerunt, inter earum duces cõſultabatur, EVrybiade rogante vt qui vellent ſententiam dicerent, vbinam ex iis locis quibus ipſi potirẽtur, commodiſſimum foret pugna nauali decernere. iam enim Attica pro derelicta erat: itaque de cæteris deliberabatur. Pleræque igitur illorum ſententiæ in hoc congruebant, vt profecti ad Iſthmum ante Peloponneſum decertarent, hac videlicet ratione, quòd, ſi malè pugnaſſent, ad Salaminẽ quidem, obſeſſis ſibi in inſula nullũ ſubſidium oſtẽdebatur: ad Iſthmum verò dabatur ad ſuos effugium.

Hæc ratio quum à ducibus Peloponnẽſium redderetur, aduenit quidam Athenienſis nuntiatum iam Atticam barbarum eſſe ingreſſum, eámque omnem igne vaſtare. nam copiæ quæ cum Xerxe erant, Bœotiam peragrantes, incenſa tum Theſpienſium, qui in Peloponneſum abſceſſerant, tum Platæenſium vrbe, Athenas peruenerant, & omnia illa peruaſtabant. Ideo autem Theſpiam & Platæam incenderunt quòd à Thebanis acceperant illas ciuitates non ſentire cum Medis. A traiectu autem Helleſponti, ex quo iter ingredi cœpere barbari, vnum menſem triuêre tranſeundo in Europam, tres alios dum in Atticam peruenêre, Calliade ſummum Athenis magiſtratum gerente: vrbémque deſertam cepêre, paucis quibuſdã Athenienſibus in templo repertis, nec non quæſtoribus ærariis, & hominibus egenis, qui præſepta foribus atq; lignis arce ſubeũtes arcebãt: qui non exierant illinc ad Salaminem, ſimul præ inopia victus,

A Ἄλλοι μὲν νυν ἄλλοι, πεντηκοντέρους παρεχόμενοι ἐγράτευσαν. Μήλιοι γὰρ, καὶ Σίφνιοι, καὶ Σερίφιοι, πεντηκοντέρους. Μήλιοι μὲν, ἄνδρας τοὺς γενομένους ἀπὸ Λακεδαίμονος, δύο παρείχοντο. Σίφνιοι δὲ καὶ Σερίφιοι, Ἴωνες ἐόντες ἀπ' Ἀθηναίων, μίαν ἑκάτεροι. Ἀριθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, παρεξ τῶν πεντηκοντέρων, τεσσεράκοντα, καὶ ἑξακόσιαι, καὶ ὀκτώ. ὡς δὲ ἐς τὸν Σαλαμῖνα συνῆλθον οἱ γρατηγοὶ ἀπὸ τῶν ἐπιβατευομένων πολίων,

B ἐβουλεύοντο, ποιεῦντος ΕΥρυβιάδεω γνώμην, ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλόμενον, ὁκῶν δοκέοι ὅτι τὰ δεύτατον εἰ ναυμαχίῃ πολεμέεσθαι τῶν αὐτοῦ χωρέων ἐπὶ κρατέοντες εἰσί. ἡ γὰρ Ἀττικὴ ἀφέωτο ἤδη, τῶν δὲ λοιπέων περὶ ποιεύμενος. αἱ γνώμαι δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλέωσαι συνεξέπιπτον, ποιεῦντες τὸν Ἰσθμὸν πλώσαντας ναυμαχέειν ποὸς τῆς Πελοποννήσου. ὑπελέγοντες τὸν λόγον τόνδε, ὡς, ἢν νικηθέωσι τῇ ναυμαχίῃ, ἐν Σα-

C λαμῖνι μὲν ἐόντες, πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι τιμωρέειν οὐδεμίη ὑπεφαίνετο· ἤν δὲ τὰ Γέλωνος ἐς τοὺς ἑωυτῶν ἔξοδα ἔσονται.

Ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου γρατηγῶν ὑπιλεγομένων, ἐλήλυθε αὐτὸς Ἀθηναῖος, ἀγγέλλων ἥκειν τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικήν, καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. ὁ γὰρ Δημ. Βοιωτῶν γαπέρμους γρατὸς ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπιέων

D τὴν πόλιν, αὐτῶν ἐκλελοιπότων ἐς Γελοπόννησον, καὶ τὴν Πλαταιέων ὡσαύτως, ἦλθε ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ πάντα ἐκεῖνα ἐδήου. ἐνέπρησε δὲ Θέσπειάς τε καὶ Πλαταιὰς, πυθόμενος Θηβαίων ὅτι οὐκ ἐμήδιζον. ἀπὸ δὲ τῆς Δημητρίου τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα μὲν αὐτὸν Δημητρίαντες μῆνα, ἐν τῷ διέβαινον ἐς τὴν Εὐρώπην· ἐν τρισὶ δὲ ἑτέροισι μησὶ ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ, Καλλιάδεω ἄρχοντος Ἀθηναίοισι. τῷ αἱρέσεσι ἐ-

E ρῆμον δὴ ἄστυ, καὶ τινας ὀλίγους εὑρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱρῷ ἐόντας, ταμίας τε τοῦ ἱροῦ, καὶ πένητας αὐθρώπους· οἱ φράξαμενοι τὴν ἀκρόπολιν ξύλοισι, καὶ σανίσι τοῖσι ἰδίοισι, ἀμυνόντο τοὺς ἐπιόντας. ἅμα μὲν τὸ ἀδύνατοι βίᾳ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμῖνα.

a *Atqui ipſemet huius libri initio penteconteros interpret. nauigia quinquaginta remorum.*

b Septuagintaocto.

τοὺς δ', αὐτοὶ δοκέοντες ἀξιοπρεπέως τὸ μάντηιον ὃ ἡ Πυθίη σφι ἔχρησε, ὃ ξύλινον τεῖχος αἰπόλωτον ἔσεσθαι· καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι ὃ καταφύγετον καὶ ὃ μαντήιον, καὶ οὐ τὰς νῆας. Ⓐ δὲ Πέρσαι ἰζόμενοι ὅπῃ Ⓜ κατύπερθε τῆς ἀκροπόλιος ἦεν, Ⓜ Ἀγλαυρίδες καλέονται· χρηίζον πάγον, ἐπολιόρκεον ἐόντων τοιόνδε· ὀϊστοὺς περὶ σφέων οἱ στρατιῶται περιβάντες ἄψαντες, ἐπέβαλλον ἐς τὸ φράγμα. ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκεόμενοι, ὁρῶντες ἠμείωντο, καίπερ ἐς τὸ ἔσχατον τῶν κακῶν ἀπιγμένοι, καὶ τὸ φρήγματος περιδεδωκότος· οὐδὲ λόγοις τῶν Πεισιστρατιδέων περιφερόντων τοῖσι ὁμολογίης ἐνεδέκοντο. ἀμυνόμενοι δ', ἄλλα τε αὐτεμηχανέοντο, καὶ δὴ καὶ τοιόνδε τῶν βαρβάρων τοὺς τὰς πύλας, ὁλοιοῖσι ἔχοις ἀπίεσαν, ὥστε Ξέρξεα ὅτι χρόνον συχνὸν ἀπορίῃσι ἐνέχεσθαι, οὐ δυνάμενόν σφεας ἑλεῖν. χρόνῳ δ' ὦν τῷ ἀπόρων ἐφάνη δή τις ἔσοδος τοῖσι βαρβάροισι. ἐόντες γὰρ τοῦ ἱροῦ ὄπισθε πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν τὴν ἐν τῇ ἠπείρῳ, ἡμέας δὲ Πέρσαι ἐμπεσόντες ὧν ὄπισθε τῆς ἀκροπόλιος, ὅπιθεν δὴ τῶν πυλέων, καὶ τῆς ἀϊόδου, τῇ δὴ οὔκοτέ τις ἐφύλαξε, οὔτ' αὐ ἤλπισε μήκοτέ τις· τοῦτο ἀναβαίνειν ἀνθρώπων, τοῦτο ἀνέβησάν τινες καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καίτοι ἀποκρήμνου ἐόντος τοῦ χώρου. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ὅπῃ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐρρίπτεον ἑωυτοὺς κατὰ τὸ τείχεος κάτω, καὶ διεφθείροντο· Ⓐ δὲ ὅσοι τὸ μέγα ἔσον κατέφυγον τὸν· τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότες, πρῶτον μὲν ἐπὶ ἀπόνοιαν τοὺς τὰς πύλας, τοῦτο δὲ ἀνοίξαντες, τοὺς ἱκέτας ἐφόνευον· ἐπεὶ δὲ σφι πάντες κατέσφαγον, τὸ ἱερὸν συλήσαντες, ἐνέπρησαν πᾶσαν τὴν ἀκρόπολιν. ἐκὼν δὲ πρωτέλεος τοῖς Ἀθήνας Ξέρξης, ἀπέπεμψε ἐς Σοῦσα ἄγγελον ἱππίῃ, Ἀρταβάνῳ ἀγγελέοντα τὴν περιοδὸν σφι βουλῆς. ἐπὶ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἐώρτασε τε ἐπαμώμενος, ἐκέλευε τε ἄπαγε τὴν σφετέρην θῦσαι τὰ ἱερὰ ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκρόπολιν· εἴτε δὴ ὧν ὄψιν ἰδὼν ἐνυπνίου ἐνετέλλετο ταῦτα, εἴτε καὶ ἐνθυμίου οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντι τὸ ἱρόν.

A [a] simul opinione oraculi soluendi, quod reddiderat sibi Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpretantes ex oraculo effugium esse, non naues. Hos Persæ, castris ex aduerso arcis positis in prominenti colle, quem Areon pagon Athenienses vocant, hunc in modum obsederunt: Sagittas stupa circumdatas vbi incenderant, emittebant in illorum vallum. Athenienses, quanquam obsessi, & ad vltimum malorum deducti, etiã inscenso vallo, tamẽ resistebant: ac ne verba quidem Pisistratidarum conditionem deditionis offerentium admittebant: & cùm alia ad repugnandum excogitarunt, tum verò hoc, quòd in barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria: adeo vt Xerxes perdiu inops consilii fuerit, quòd eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus accessus quidam apparuit barbaris. necesse enim erat, secundum oraculum, omnẽ Atticam quæ in continente est, subiici Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & ascesus, qua parte nemo excubabat, quáque nemo credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte, etsi loco prærupto, quidam conscenderunt, iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis. Quos vbi in arcem ascendisse viderunt Athenienses, partim è muro sese præcipitauerunt, atque extincti sunt, partim in ædem refugerũt. At Persæ qui ascenderant, primùm ad portas contendunt, eisque patefactis supplices trucidãt: atque vbi omnium stragem fecerunt, direpto templo aream incendũt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Susa ad Artabanum mittit, nuntiatũ res bene gestas, ac præsentem statum. Postero die quàm nuntium miserat, cõuocatis Athenienſiũ exulibus, expeditionis suæ comitibus, iussit vt conscensa arce hostias suo ritu immolarent: siue aliquo in somniis viso, siue sua sponte facti pœnitens quòd templum concremasset.

a Simul quòd oraculum intellexisse sibi viderentur. a. *oraculi sensum, siue, mentem.*

Exulés Athenienſes id quod iuſſi erant exequuti ſunt. Cuius rei cur mentionem fecerim exponam: Eſt in arce hac, Erechthei (qui fertur fuiſſe terrigena) templum, in quo olea eſt & mare, vt apud Athenienſes prædicatur, Neptuno & Mineruæ in teſtimonium poſita quòd de regione decertaſſent. Hanc igitur oleã vnà cum cætero templo contigit vt barbari exurerent: quam Athenienſes qui ab rege iuſſi erant rem diuinam facere, altero ab inceſſione die quum in templum aſcendiſſent, aſpexerunt fruticaſſe, edito à ſtipite virgulto cubiti inſtar. Et hæc quidem illi narrauerunt.

At Græci qui apud Salaminem erant, vbi nuntiatum eſt vti res circa Atheniéſium arcem ſe haberent, eò perturbationis deuenêre vt nonnulli è ducibus non expectarent dum propoſitum negotium conſtitueretur, ſed in naues irruerent, ac vela tollerent tanquam profecturi: cæterique qui relinquebantur, ſtatuerent ſibi ante Iſthmũ prælio nauali decernendũ. Et quum nox adfuiſſet, digreſſi è concilio, naues conſcenderunt. Ibi Themiſtoclem pergẽtem ad nauem ſciſcitatur Mneſiphilus vir Athenienſis quidnam ab ipſis decretum eſſet: & quum ab eo audiſſet decretum eſſe vt ad Iſthmum proficiſcerentur, & [a] ante Peloponneſum dimicarent, Si iſti, inquit, à Salamine proficiſcantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. ad ſuam enim quiſque patriam remeabunt: vt nec EVrybiades, nec alius hominũ quiſpiam cohibere poſſit quominus copiæ dilabantur: Græciaque peribit conſilii inopia. Quare ſiquid comminiſci potes, perge, & quod decretum eſt conare irritum reddere, & EVrybiadem à ſententia reuocare, vt hic perſtet. Themiſtocles, quum hæc admonita ſibi admodum probarentur, nullo reddito reſponſo ad EVrybiadis nauem perrexit, vbi hominem conuenit, ait velle ſe de negotio communi cum eo colloqui. Hunc

a Pro Peloponneſo, *alibi Veriſ.*

A Οἱ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ
ὑπετάλλοντο. τοῦ δὲ εἵνεκεν τούτεων ἐπε-
μνήσθην, φράσω. ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλι τῇ
ἐμῇ ἐρεχθῆος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶ-
νόν, ἐν τῷ ἐλαίη τε ἐστὶ θάλασσα ἔνι· τὰ
λόγῳ πρὸς Ἀθηναίων Ποσιδέωνά τε καὶ
Ἀθηναίῃ ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρης, μαρ-
τύρια λέγεται. ταύτην οὖν τὴν ἐλαίην ἅ-
μα τῷ ἄλλῳ ἱρῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι
ὑπὸ τῶν βαρβάρων δευτέρῃ ἢ ἡμέρῃ ἀπὸ
B τῆς ἐμπρήσιος, Ἀθηναῖοι οἱ θύειν ὑπὸ βα-
σιλῆος κελευόμενοι, ὡς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱ-
ρόν, ὥρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε
πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μὲν νυν
ταῦτα ἔφρασαν.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὡς σφι
ἐξηγγέλθη ὡς ἔχοι τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων
ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπίκοντο, ὡς
ἔνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κυρωθῆναι ἐμέ-
νον τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ' ἐς τὰς
C ταῖς νέας ἐσέπιπτον, καὶ ἱστία ἀείροντο ὡς
ἀποπλευσόμενοι. τοῖσί τε νυν πολεμίοισι
αὐτέων ἐκρώθη πρὸ τοῦ ἰσθμοῦ ναυμα-
χέειν. νὺξ τε ἐγένετο, καὶ οἱ Δεκελεῆται
ἐκ τοῦ σανιδρίου, ἐσέβαινον ἐς τὰς νέας. ὡ-
δαύτα δὲ Θεμιστοκλέα ἀπικόμενον ὅτι
τάχιστα νέα, εἴρετο Μνησίφιλος, ἀνὴρ Ἀθη-
ναῖος, ὅ,τι σφι εἴη βεβουλευμένον. πυθό-
μενος δὲ παρὰ αὐτοῦ ὡς εἴη δεδογμένον
ἀνάγειν τὰς νέας πρὸς τὸν Ἰσθμόν, καὶ πρὸς
D τῆς Πελοποννήσου ναυμαχέειν, εἶπε, ΟὐΚ ΑΝ
ΔΙΚΑΙΩΣ ΤΑΥΤΑ ΠΟΙΗΣΕΙΕΝ ΑΠΑΓΕΙΝ ΤΑΣ ΝΕΑΣ ΑΠΟ ΣΑΛΑΜΙ-
ΝΟΣ, ΑΝΤΙ ΤΟΥΤΕΟΥ ΕΝ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΝΑΥΜΑΧΗ-
ΣΟΝΤΑΣ. ΚΑΤΑ ΓΑΡ ΤΟΥΤΟ ΠΟΛΙΑΣ ΕΝΕΚΕΝ ΠΕΦΥΚΑΜΕΝ, ΚΑΙ ΟΥ-
ΤΕ ΣΦΕΑΣ ΕΥΡΥΒΙΑΔΗΣ ΚΑΤΕΧΕΙΝ ΔΥΝΗΣΕ-
ΤΑΙ, ΟΥΤΕ ΤΙΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΑΛΛΟΣ, ΩΣΤΕ ΜΗ ΟΥ
ΔΙΑΦΘΑΡΕΔΑΘΗΝΑΙ ΤΗΝ ΣΦΕΤΕΡΗΝ ΑΠΟΛΕ-
ΣΘΑΙ ΤΕ Η ΕΛΛΑΣ ΑΒΟΥΛΙΗΣΙ. ΑΛΛ' ΕΙΠΕΣ ΕΣΤΙ
ΜΗΧΑΝΗ, ΙΘΙ, ΚΑΙ ΠΕΙΡΑΣΟΝ ΔΙΑΦΕΡΕΑΙ ΤΑ ΒΕ-
ΟΥΛΕΥΜΑΤΑ, ΕΙ ΚΩΣ ΔΥΝΗΙ ΑΠΑΓΩΣΑΙ ΕΥ-
E ΡΥΒΙΑΔΕΑ ΜΕΤΑΒΟΥΛΕΥΣΑΣΘΑΙ, ὥστε αὐτοῦ
μένειν. κάρτα δὴ τοῦ Θεμιστοκλέι ἤρεσε
τὰ παρῃνημένα, καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀ-
μειβόμενος, ἦιε ὅτι τάχιστα τὰς ΕΥ-
ρυβιάδεω. ἀπικόμενος δὲ, ἔφη θέλειν οἱ
κοινόν τι ῥῆμα συμβάλλειν. ὁ δὲ αὐτὸν

ἐς τὴν νῆα ἐκέλευε ἐσβαίνειν λέγειν εἴ τι βού-
λοιτο. ἐσβὰς δὲ ὁ Θεμιστοκλέης πρεσβύτερος
καὶ παλαιὸς κεῖνά τε πάντα τὰ ἤκουσε
Μνησιφίλου, ἑωυτὸν ποιεύμενος, καὶ ἄλλα
πολλὰ προσθείς· ἐς ὃ αἰσχυνόμενον χρήζων
ἐκ τε τῆς νηὸς ἐκκλῖναι τὸν Εὐρυβιάδεα,
συλλέξαι τε τοὺς στρατηγοὺς ἐς τὸ συνέ-
δριον. ὡς δὲ ἄρα συνελέχθησαν, πρὶν ἢ τὸν
Εὐρυβιάδεα προθεῖναι τὸν λόγον, τοῦ εἵ-
νεκα συνήγαγε τοὺς στρατηγούς, πολὺς ἦν
ὁ Θεμιστοκλέης ἐν τοῖσι λόγοισι, οἷα καιρὸν
δεόμενος. λέγοντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Κορίνθιος στρα-
304 τηγὸς Ἀδείμαντος ὁ Ὠκύτου εἶπε, Ὦ Θε-
„ μιστόκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προεξαιρεσι-
„ μώτατοι ῥαπίζονται. ὁ δέ, Ἀπολυόμενος, ἔφη,
„ Οἱ δὲ γε εἰσὶ καταλελειμμένοι οὐ στεφανούμενοι.
τότε μὲν ἠπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο. πρὸς δὲ τὸν Εὐρυβιάδεα ἔλεγε
ἐπὶ πολλοῖσι μᾶλλον ἢ πρότερον λε-
χθέντων, ὡς ἐπεὰν ἀπαίρωσι ἀπὸ Σαλα-
μῖνος, διαφρήσονται· (προεόντων γὰρ οὐ
συμμάχων, οὐκ ἔφερε ὁ κόσμον οὐδένα
κατηγορέειν) ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἶχετο, λέγων
„ τάδε, Ἐν σοὶ νῦν ἔστι σῶσαι τὴν Ἑλλάδα,
„ εἰ ἐμοὶ πείθῃ ναυμαχίην αὖτε μᾶλλον ποιέε-
„ σθαι, μηδὲ πειθόμενος τουτέων τοῖσι λέγου-
„ σι, ἀναζεύξῃς πρὸς τὸν Ἰσθμὸν καὶ νῆας.
„ ἀντίθες γὰρ ἑκάτερα, ἀκούσας. πρὸς μὲν
„ τῷ Ἰσθμῷ συμβαλλόντων, οὐ πελαγίῃ ἀνα-
„ πεπταμένῳ ναυμαχήσῃς, ἐς ὃ ἥκιστα ἡμῖν
„ σύμφορον ἔστι, νῆας ἔχουσι βαρυτέρας, καὶ
„ ἐλάσσονας ἑξήκοντα στάσι δέ, Ἀπολλέγ Σα-
„ λαμῖνά τε καὶ Μέγαρα καὶ Αἴγιναν, ἢν
„ περ ἐν τἄλλα εὐτυχήσωμεν. ἅμα γὰρ τῷ
„ ναυτικῷ στρατῷ αὐτέων ἕψεται καὶ ὁ πεζός.
„ καὶ οὕτω σφέας αὐτὸς ἄξεις ὅπῃ τὴν Πε-
„ λοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἅπασαν τὴν Ἑλ-
„ λάδα. ἢν δὲ τὰ ἐγὼ λέγω ποιήσῃς, τοσάδε
„ σὺ αὐτοῖσι χρήσας εὑρήσεις. πρῶτα μὲν, οὐ
„ φεύγων συμβαλλοντες νηυσὶ ὀλίγῃσι πρὸς
„ πολλὰς, ἢν τὰ οἰκήια εὖ τῆς πολέμου οὐκ-
„ βαίνῃ, πολλῶν κρατήσομεν. ὃ γὰρ οὐ φεύ-
„ γοντας ναυμαχέειν, πρὸς ἡμέων ἔστι· ἐν εὐρυχωρείῃ
„ δ', ὅπερ οἰκείων· αὖτις δ' Σαλαμὶς πρόσεστι,
„ νέας, ἐς τὴν ἡμεῖς ἐλάσσονας ἐπεκείμεθα τέκνα τε ἐ-
„ γυναῖκες· καὶ μὲν καὶ τόδε ἐν αὐτοῖσι ἔνεστι,

ille in nauem ingreſſum iubet loqui quæ vellet. Cui Themiſtocles aſſidens, quęcunque à Mneſiphilo acceperat, tanquam à ſemetipſo refert; & alia adiicit multa, donec EVrybiadem à ſententia reuocauit: perſuaſitque vt è naui prodiret, & duces ad cõcilium cõtraheret. Ii poſteaquam congregati ſunt, priuſquam ad eos EVrybiades referret id cuius gratia ipſos coegerat, Themiſtocles multis agebat verbis prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorũ dux Adimantus Ocyti filius, Themiſtocles, inquit, in certaminibus ii qui ante alios ſurgunt, *colaphis* cæduntur. Eum refellens Themiſtocles, At qui, inquit, relinquuntur, non coronantur. Comiter autem Corinthio quum reſpondiſſet, ad EVrybiadẽ conuerſus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius, illos, poſteaquam à Salamine profecti fuiſſent, dilapſuros: (præſentibus enim ſociis, non putabat ſibi decorũ quempiam accuſare) ſed aliunde oratione ſumpta, In te nunc, inquit, ſitum eſt ſeruare Græciam, ſi mihi accedens, nauale hîc prælium facias, & non horum quibuſdam credẽs, claſſem ad Iſthmum abducas. vtrumque enim, quum audieris, inter ſe comparato. Si ante Iſthmum confliges, in patenti pelago dimicabis, vbi nobis minimùm expedit, naues habentibus & grauiores & numero inferiores. Ex quo, etiamſi in aliis feliciter nobiſcum agatur, tamẽ amittes Salamina & Megara & AEginam. nam illos vnà comitabitur ſuus pedeſter exercitus. atque ita tu eos in Peloponneſum ages, omnémque Græciam in diſcrimen adduces. Sin autẽ id feceris quod ſuadeo, hæc in eo reperies cõmoda: Primùm ſi in arcto conflixerimus, nos, paucæ naues cum multis, profectò [a] ſi æqua belli contingent, multo ſuperiores erimus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis eſt: in ſpatioſo, pro illis: Præterea Salamis ſeruatur, vbi noſtri nunc liberi collocati ſunt & vxores. [b] Eſt & alia hîc cauſa

a Si rationi conſentaneus ſit belli exitus.

b Sed & hoc inter cætera eſt

quod in primis amplecti debes: Hîc manens, pro Peloponneso & Isthmo nihilo segius pugnabis.

propter quam item debes præcipuè hîc manere, quòd pro Peloponeso & Isthmo pugnabis: quò caue (si sapis) ne istos ducas. Quòd si id quod spero continget, vt classe vincamus, barbari neque ad Isthmum nobis aderunt, neque vsquam longius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: vnde nobis lucrifaciemus quę seruauerimus. Megara, AEginámque, atque Salaminẽ, apud quã credibile est nos hostibus fore superiores. a Credibilia enim suadentibus hominibus ferè prosperè cedit: secus facientibus ne deus quidé vult adesse, & humanæ sententię indulgere. Hæc dicentem Themistoclem rursus interpellãs Adimãtus, iubebat silere eũ, vtpote cui patria non esset: quin etiam EVrybiadem non sinere virum extorrem sententiam dicere, & ita demũ id sinere quum vrbem Themistocles habuisset: videliget exprobrãs quòd Athenæ captæ essent, tenerentúrque ab hoste. Tunc Themistocles, & illi & Corinthiis multa ingerens probra, ratione oſtẽdit, sibi esse & solum, & vrbem multo maiorem quàm illis, b vnde naues fermè ducẽtæ essent armatæ, quas nulli Græcorũ inuadẽtes possent propellere. Hęc quùm ratione significasset, ad EVrybiadem transiens, maiori cum acrimonia loquebatur, inquiens, Tu verò si hîc manes, vir, cis egregius: sin minus, Græciæ quæsor. totum enim belli momẽtum nobis naues sustinẽt. Sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos, c sicuti sumus, vbi domesticos receperimus, in Sirin quæ est in Italia, profecturos, quæ olim iam nostra est: & quam, vt oracula aiunt, à nobis condi oportet. Vos autem talibus sociis destituti meorum verborum reminiscemini. Hæc dicente Themistocle, EVrybiades d edocebatur: & ob id edocebatur (vt mihi videtur) quòd maximè formidabat ne si ad Isthmum classem reduxisset, ab Athenien sibus desereretur: quibus deserẽtibus, iam reliqui non essẽt in pugnãdo hostibus pares.

a Cõsilia enim agitãtibus rationi consentanea, succedunt illa vtplurimùm: at si qui agitent consilia rationi non cõsentanea, ne ipse quidem deus ad humanas deliberationes vult se accommodare.

b Tantisper dum essent illis ducentæ naues armatæ. nullos enim ex Græcis illos inuad. posse propulsare.

c Ita vt nos habemus. *i. Iam nũc, & nihil innouantes circa rerum nostrarum statum.*

d In diuersum à priore sententiam adducebatur. *Vel, Ad sentiendum aliud quàm prius inducebatur. Ad verbum, Redocebatur. i. Diuersum sentire docebatur. Vel, Dedocebatur quod sentire edoctus fuerat.*

τὸ καὶ πρὸς ἕκαστα μάλιστα χρεών· ὁμοίως A
αὖτέ τε μένων, προναυμαχήσεις Πελοπον- « γ' αὖτις τ
νήσου, καὶ περὶ τῷ Ἰσθμῷ· ὅδε σφέας, εἰ ὦν «
σὺ φρονέεις, ἀξεῖ ὅπῃ τ' Πελοποννησον. εἰ δὲ «
τε καὶ ἐγὼ ἐλπίζω θεῶν, καὶ νικήσομεν τῇσι «
νησοι, ὅτε ἡμῖν ἐς τ' ἰσθμὸν πρήσσουσι βάρ- «
βαροι, ὅτε προσβήσονται ἑκάστερω τ' Ἀττικῆς· «
ἀπίασι τε ὅδενὶ κόσμῳ. Μεγάρεισί τε καὶ «
Δηνέσι θρέψεσθαι, καὶ Αἰγίνῃ καὶ Σαλαμῖνι, «
ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λόγιόν ἐστι τὸ ἐξοίσεσθαι κατὰ σφέ- «
σε θεός. οἰκότα μὲν νυν βουλευομένοισι «
αἰεὶ τοῖσι κρείσσοσι ἐθέλει γίνεσθαι μετὰ «
οἰκότα δὲ βουλευομένοισι, οὐκ ἐθέλει σφι ὁ «
θεὸς προσχωρέειν πρὸς τὰς ἀνθρωπίνας γνώ- «
μας. Τοιαῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέος, αὖτις «
ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπιφέρετο, σιγᾶν τε κελεύων τὸν μὴ ἔστι πατρίς, & EVρυβιάδην οὐκ ἐῶν ὑπερψηφίζειν ἄπολι ἀν- ἀνδρί. πόλιν δὲ & Θεμιστοκλῆα προέχόμενον, οὕτω ἐκέλευε γνώμας συμβάλλε- σθαι. Τοιαῦτα δὲ & " προσέφερε, ὅτι ἠλώκεσάν τε καὶ κατείχοντο αἱ Ἀθῆναι. τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλέης κείνῳ τε καὶ τοῖσι Κορινθίοισι πολλά τε καὶ κακὰ ἔλεγε· ἐωϋτῷ τοί τε ἐδήλου λόγῳ, ὡς εἰ & πόλις καὶ γῆ μέζων ἢ- περ κείνοισι, ἓς τ' αὐ δηκόσιαι νῆες σφι ἔωσι πεπληρωμέναι. οὐδαμοὶ γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς ὑπερβαίνεσθαι ἀποχρέεσθαι. σημήνων δὴ τοιαῦτα τῷ λόγῳ, διέβαινε ἐς EVρυβιάδεα, λέγων μᾶλλον ἐπεσταλμένα, Σοὶ εἰ με- νέος αὐτῷ, καὶ μύθων ἔσεαι αἰνήρ ἀγαθός· εἰ δὲ μή, οὐ ἀπόλεαι τὴν Ἑλλάδα. τὸ γὰρ ἐμοὶ ἡμῖν τὸν πόλεμον φέρεσθαι αἱ νῆες. ἀλλ' ἐμοὶ πείθεο. εἰ δὲ τοιαῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μὲν ὡς ἔχομεν ἀναλαβόντες τοὺς οἰκέτας, κομιεύμεθα ἐς Σίριν τὴν & Ἰταλίην, ἥπερ ἡμετέρη τε ἐστὶ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ λόγια λέγει, ἐν' ἡμέων αὐτέων δεῖ κτίζεσθαι· ὑμεῖς δὲ συμμάχων τοιούτων μοιρωθέντες, " μεμνήσεσθε τῶν ἐμῶν λόγων. Τοιαῦτα δὲ Θεμιστοκλῆος λέγοντος, ἀνεδιδάσκετο EVρυβιάδης, φοβεόμενός μοι, ἐξορώδησε μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους, ἀνεδιδάσκετο, μὴ σφέας ἀπολίπωσι, καὶ οὕτω τὸν Ἰσθμὸν ἀγαγὼν τοὺς νέας. ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων, οὐκέτι ἐγένοντο ἀξιόμαχοι οἱ λοιποί·

γ' μέμνησθε

τούτου δὲ αἱρέσεως τῆς γνώμης, αὐτὸ μόνον τὰς ναυμαχίας οὕτω μὴ οἱ περὶ
305 Σαλαμῖνα, ἔτεσι ὑστέροις ἀκροβολισάμενοι, ἔπειτά τε Εὐρυβιάδη ἔδοξε, ἀεὶ προσκυδάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες· ἡμέρα τε ἐγίνετο, καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμὸς ἐγένετο ἔν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ. ἔδοξε δὲ σφι βουλεύσασθαι περὶ τῶν θείων, καὶ ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους. ὡς δὲ σφι ἔδοξε, καὶ ἐποίευν ταῦτα. βουλόμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θείοισι, αὐτόθεν μὲν ἐκ Σαλαμῖνος Αἴαντά τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλέοντο· ὅτε δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νηῒ ἀπέστελλαν ἐς Αἴγιναν. ἔφη δὲ Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φυγάς τε καὶ τῶνδε Μήδοισι λόγιμος γενόμενος τῶν (Ⓜ) χρόνων, ἐπεί τε ἐκείρετο ἡ Ἀττικὴ χώρη ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξεω, ἐοῦσα ἔρημος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε ἐὼν ἅμα Δημαρήτῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ· ἰδεῖν κονιορτὸν χωρέοντα ἀπὸ Ἐλευσῖνος, ὡς ἀνδρῶν μάλιστά κη τετρισμυρίων· ἀποθωυμάζειν τε σφέας τὸν κονιορτόν, ὅτεών κοτε εἴη ἀνθρώπων, καὶ τοῦτον τε φωνῆς ἀκούειν, καὶ (Ⓝ) φαίνεσθαι τῷ φωνῷ εἰκότα τὸν μυστικὸν Ἴακχον. εἰκάσαι δὲ τὸν ἀδαήμονα τῶν ἱρῶν τῶν ἐν Ἐλευσῖνι γινομένων τὸν Δημάρητον εἰρέσθαι τε αὐτόν, ὅ,τι τὸ φθεγγόμενον εἴη τοῦτο. αὐτὸς δὲ εἶπαι, Δημάρητε, οὐκ ἔστι ὅκως οὐ μεγά τι σῖνος ἔσται τῇ βασιλέος στρατιῇ. πάσι γὰρ δῆλα, ἐρήμου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς, ὅτι θεῖον τὸ φθεγγόμενον, ἀπ' Ἐλευσῖνος ἰὸν ἐς πρωείλεα Ἀθηναίοισί τε καὶ τοῖσι ξυμμάχοισι. καὶ ἢν μὲν γε κατασκήψῃ ἐς τὸν Πελοπόννησον, κίνδυνος αὐτῷ τε βασιλέι καὶ τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ ἠπείρῳ ἔσται· ἢν δὲ ὄρτι τὰς νῆας τὰς ἐν Σαλαμῖνι, τὸν ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύσῃ βασιλεὺς ἀποβαλέειν. τῇσι δὲ ὀρτίοις ταύτῃσι ἄγουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτεα τῇ μητρὶ καὶ τῇ κόρῃ, καὶ αὐτέων τε ὁ βουλόμενος τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, μυεῖται καὶ τῷ φωνῷ τῆς ἀκούεις, ὁρᾷς ταύτῃ τῇ ὀρτῇ ἰαχάζουσι. πρὸς ταῦτα εἶπαι Δημάρητον, Σίγα τε καὶ μηδενὶ ἄλλῳ τὸν λόγον τοῦτον εἴπῃς. ἢν γὰρ

Ita sententiam eam probauit, vt illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quòd vbi EVrybiadi placuit, ii qui altercationibus velitati fuerãt circa Salaminem, quum illic sese appararent tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & simul oriente sole extitit terræ & maris motus: propter quod visum est faciendum vt AEacidas in auxilium inuocarent. [a] Id vbi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salamine sunt diis vota fecerunt, & Aiacem Telamonis filium inuocauerunt: nauémque ad AEacum & ad alios AEacidas inuocandos AEginam miserunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis filius, vir Atheniẽsis, atquè idem exul, & apud Medos factus illustris, per id tempus quò Attica regio Athenienſibus dẽsolata, à pedestri Xerxis exercitũ vastabatur, se fortè fuisse vnà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriasium, vidisséque puluerem triginta fermè millium virorum procedẽtem ab Eleusine: & quũ demirarentur quorúmnam hominum esset ille puluis, statim se audisse vocem, quæ vox ipsi videretur Iacchus mysticus: & Demaratum (vt qui esset sacrorum quæ fierent in Eleusine ignarus) interrogasse quidnam esset quod ita sonaret, séque dixisse, Demarate, [b] non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc enim palàm est, quum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, venire auxilio Athenienſibus ac sociis. & siquidem in Peloponnesum incumbat, periculum regi erit, eiúsque copiis quæ sunt in continente: sin ad classem quæ ad Salaminem est conuertatur, periculum adibit rex ne nauticum amittat exercitum. Hæc autem solennia Athenienses quotannis celebrant Cereri atque Proserpinæ: & his sacris quicunque vult & Athenienſium & aliorum Græcorum initiatur: & vox quã audis, est in hoc festo bacchantium. Et ad hæc dixisse Demaratum, Sile, néve alteri cuiquam hoc verbum dixeris. nam si

a Sicut autem deliberatum fuerat, ita hæc fecerunt. quum enim diis omnibus preces fudissent, illinc quidem, ex ipsa *nemirum* Salamine, Aiacem Telamonémque inuocauerunt, ad AEacum autem cæteróſque AEacidas inuocandos nauem AEg. mis.

b Fieri non potest quin magna aliqua cl.

ad regem referatur, capite plecteris, vt nec ego te nec alius quispiam hominum queat eripere. quamobrem tene filétium. hæc autem expeditio diis curæ erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat. [c] Ex illo autem puluere ac voce factam esse nubé, eámque in sublime elatam, Salaminem versus ad Græcorum exercitum fuisse delatam. Ita se didicisse nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc Dicæus Theocydis filius referebat, Demaratum atque alios testes citans.

c Post illum autem puluerem ac vocem ortam esse nubem.

A τοι ἐς βασιλῆα αἰνέσθη τὰ ἔπεα ταῦτα, ἀ-
πολαλέσθαι τὴν κεφαλήν· καί σε οὔτε ἐγὼ
δυνήσομαι ῥύσασθαι, ὅτε ἄλλος ἀνθρώπων
οὐδείς. ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος. τοῦτο γὰρ τῆς σῆς
δεῖ θεοῖσι μελήσει. τὸν μὲν δὴ ταῦτα προαγορεύειν.
ὡς δὲ τὸ χνιοῤῥτοῦ τε τῆς φωνῆς ἠέρα νέφος, καὶ μεταῤῥιωθὲν, φέρεσθαι ὅπι Σαλαμῖνος, ὅπι ὁ στρατὸς ἦεν ὁ τῶν Ἑλλήνων. ὅτω δὲ αὐτοῖς μαθεῖν ὅτι τὸ ναυτικὸν τὸ Ξέρξεω ἀπολέεσθαι μέλλοι. ταῦτα μὲν Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος ἔλεγε, Δημαρήτου τε καὶ ἄλλων μαρτύρων καταπόλεμος.

B

Classiariæ autem Xerxis copiæ, vbi conspecta strage Laconica ex Trachinia in Histiæam traiecerunt, triduum illic moratæ, per EVripum nauigabant, totidémque diebus ad Phalerũ prætò fuerunt. Nec verò minori (vt mihi videtur) numero vel pedestres copiæ vel nauticæ Athenas promotæ sunt, quàm ad Sepiadem atque Thermopylas. nam in supplementum eorum qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium præliis interierunt, hos substituam qui nondum regem sequuti fuerant, Melienses, Dorienses, Locros, Bœotos, qui cum omni copia aduenerunt, exceptis Thespiensibus & Plataensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulanos, præter quinque ciuitates, quarum nomina superius commemoraui. nam quo magis penetrabat in Græciam Perses, eo plures eum nationes sequebantur. Qui omnes, exceptis Pariis, postquam Athenas venêre, & ad Phalerum, (Parii autem in Cythno [b] relicti, quò bellum caderet expectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo cœtum classiariorum adeundi, & eorũ audiendi sententias. Eò profectus vbi præsedit, assidentibus qui accitu eius aderant, suæ quoque gétis tyrannis ac nauiũ præfectis, vt cuiq; rex honorẽ dederat, quorũ primus erat Sidonius rex, tũ Tyrius, deinceps alii gradatim: misit ad eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatũ singulos, præliũ nauale faceret necne.

C

D

E

Οἱ δὲ ἐς τὴν Ξέρξεω ναυτικὸν στρατὸν παρεόντες, ὅπῃ ἐν Τραχῖνος διεκόμισαν τὸ πεζὸν τὸ Λακωνικὸν, διέβησαν ἐς τὴν Ἱστιαίην, ὑπιζόντες ἡμέρας τρεῖς, ἔπλεον δι' Εὐρίπου, καὶ σφι ἐτέρῃσι τοσῇσι ἡμέρῃσι ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ. ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, ὦν ἐλάσσονες ἐόντες ἀριθμὸν, ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ πρὸ τε ἤπειρον ἐν τῇσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἢ ἐπί τε Σηπιάδα ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. ἀπιθέω γὰρ τοῖσι τε λοιπῷ τῷ χώρου αὐτέων ἀπολομένοισι, καὶ τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι, καὶ τῇσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχήσι, τοῖσδε τοὺς τότε ὕστερον ἑπομένους βασιλεῖ, Μηλιέας, καὶ Δωριέας, καὶ Λοκροὺς, καὶ Βοιωτοὺς, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων· καὶ μάλα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους, καὶ Τηνίους τε καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάσας· πλὴν τῶν πόλις τῶν ἐπεμνήσθην πρότερον τὰ οὐνόματα. ὅσῳ γὰρ δὴ πρόσω ἔσαν ἐσωτέρω τῆς Ἑλλάδος οἱ Πέρσαι, τοσούτῳ πλέω ἔθνεα οἱ εἵποντο. ἐπεὶ ὦν ἀπίκοντο ἐς τὰς Ἀθήνας, πάντες, πλὴν Παρίων. Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύθνῳ, ἐνεκαραδόκεον τὸν πόλεμον τῇ ἀποβήσεται. οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἀπίκοντο ἐς τὸ Φάληρον, ἐνθαῦτα κατέδη αὐτὸς Ξέρξης ὅτι τὰς νῆας, ἐθέλων σφι συμμίξαι τε καὶ πυθέσθαι τῶν ἐπιπλεόντων τὰς γνώμας. ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο, καὶ ἵζετο μετὰ πεμπτοι οἱ τῶν ἐθνέων τῶν σφετέρων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν νεῶν. καὶ ἵζοντο, ὡς σφι βασιλεὺς ἐκέλευε ἕκαστον ἡμῶν ἐδοκίμασε. πρῶτος μὲν, ὁ Σιδώνιος βασιλεὺς μετὰ δὲ, ὁ Τύριος· ὅτι δὲ, ὦν ἄλλοι. ὡς δὲ κόσμῳ ἐπέζευξε ἵζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον, ἠρώτα, ἀποπειρώμενος ἑκάστου, εἰ ναυμαχίην ποιέοιτο.

306

μισοιτο

ἐπεὶ δ' ὠδείων ἤρώτα ὁ Μαρδόνιος Ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τὠυτὸ γνώμην ἀξεφέροντο, κελεύοντες ναυμαχίην ποιέεσθαι· Ἀρτεμισίη δὲ τάδε ἔφη, Εἰ πέ- ἐπιφέρουσα.
» μοι πρὸς βασιλῆα Μαρδόνιε, ὡς ἐγὼ τάδε
» λέγω, οὔτε κακίῃ ἠνειμένῃ ἐν τῇσι ναυ-
» μαχίῃσι τῇσι πρὸς Εὐβοίῃ, οὔτε ἐλάχι-
» στα ἀποδεξαμένη, δέσποτα. τίνα δ' ἐόντα
» γνώμην με δίκαιόν ἐστιν ἀποδείκνυσθαι, τὰ
» τυγχάνω φρονέουσα ἄριστα ἐς πρήγματα τὰ
» σά. καὶ τοι τάδε λέγω, Φείδεο τῶν νεῶν, μηδὲ B
» ναυμαχίην ποιέεο. πολὺ γὰρ οἱ ἄνδρες τῶν σῶν
» ἀνδρῶν κρείσσονες τοσοῦτόν εἰσι καὶ θαλάσ-
» σαν, ὅσον ἄνδρες γυναικῶν. τί δὴ πονέεσθαι δεῖ
» σε ναυμαχίῃσι αἰσχυνδην διδόντα; οὐκ ἔχεις μὲν
» τὰς Ἀθήνας, τῶν περ εἵνεκα ὁρμήθης στρα-
» τεύεσθαι; ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμ-
» ποδὼν δέ τοι ἵσταται οὐδείς; οἱ δέ τοι ἀντέστη-
» σαν, ἀπήλλαξαι δὲ τοσοῦτον ὡς ἐκείνοις ἔπρεπε.
» τὴν δὲ ἐγὼ δοκέω ἀποβήσεσθαι τὰ τῶν ἀντι-
» πολεμίων πρήγματα, τοῦτο φράσω σοὶ μάλιστα C
» μὴ ἐπειχθῇς ναυμαχίην ποιεύμενος, ἀλλὰ
» τὰς νῆας αὐτοῦ ἔχῃς πρὸς γῇ μένων, ἢ καὶ προ-
» βαίνων ἐς τὴν Πελοπόννησον, ὑπεστέως τοι
» διακόσια χωρήσῃ τὰ νεῶν ἐλήλυθας. οὐ γὰρ
» οἷοί τε πολλὸν χρόνον εἰσὶ τοι αὐτέχειν οἱ Ἕλ-
» ληνες, ἀλλὰ σφέας διασκεδάσεις· καὶ δὴ πά-
» λις ἕκαστοι φεύξονται. οὔτε γὰρ σῖτος πάρε-
» στι σφίσι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, ὡς ἐγὼ πυνθάνο-
» μαι, οὔτε αὖ τοῖς οἰκὸς, ἐπεὶ σὺ ἔπι τὴν Πε-
» λοπόννησον ἐλαύνῃς τὸν πεζὸν στρατόν, ἀπρέ- D
» μεφὴν τοῖς ἐκεῖθεν αὐτέων ἥξειν τὰ ὦδε σφι
» μελήσῃ περὶ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχέειν. ἐπεὶ
» δὲ αὐτίκα ἐπειχθῇς ναυμαχῆσαι, δείδοικα
» μὴ ὁ ναυτικὸς στρατὸς κακωθεὶς, τὸν πεζὸν
» περιβαλλήσηται. πρὸς δή, ὦ βασιλεῦ, καὶ τάδε
» ἐς θυμὸν βάλευ, ὡς τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀν-
» θρώπων κακοὶ δοῦλοι φίλεοισι γίνεσθαι,
» τοῖσι δὲ κακοῖσι, χρηστοί. σοὶ δὲ ἐόντι ἀρίστῳ
» ἀνδρῶν πρώτων, κακοὶ δοῦλοί εἰσι οἱ σὺν
» συμμάχων λόγῳ λέγονται εἶναι, ἐόντες Αἰ- E
» γύπτιοί τε καὶ Κύπριοι, καὶ Κίλικες, καὶ Παμ-
» φυλοί, τῶν ὄφελός ἐστι οὐδέν. ταῦτα λε-
γούσης πρὸς Μαρδόνιον, ὅσοι μὲν ἦσαν θῦνοι
τῇ Ἀρτεμισίῃ, συμφορέων ἐπιβύετο τοὺς
λόγους, ὡς κακόν τι πεισομένης πρὸς βασι-
λέος, ὅτι σὺκ ἐᾷ ναυμαχέειν πρέσεσθαι·

A Posteaquam Mardonius à Sidonio exorsus, singulos circumiens interrogauit, cęteri quidem eandem dixere sententiam, iubentes fieri prælium: Artemisia verò, Hæc, inquit, Mardoni, quæ dico, regi referas: a me neque in prælijs ad EVbœam gestis ignauissimā extitisse, neque minima contulisse in te, domine. ideo, quum talis sim, æquum esse, ea quæ in rem tuam maximè esse sentio, demóstrare. Itaque hoc tibi suadeo, vt nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum iis viris qui tanto sunt tuis in mari præstantiores, quāto fœminis viri. Quid enim necesse habes omnino venire in discrimen pugnæ naualis? nónne Athenas habes quarum gratia expeditionē sumpsisti? nonne reliquam Græciam? ac nemo tibi obsistit? Qui tibi obsistebant, ita summoti sunt vt eos decebat. Quòd autem ego recasuras hostiū res arbitror, id exponam: Si non instabis pugnæ nauali committendæ, sed classem perges hīc cōtinere ad terram, aut etiam terrere ipse in Peloponnesum, tūc tibi, domine, succedent ea quorum gratia venisti. neque enim diu tibi resistere Græci possunt, sed dilabentur, & abs te ad suas quisque vrbes defugient. quoniā neque commeatus est eis in hac insula, vt ego audio, neque, si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hīc eos credibile est perstituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Athenienſibus faciēda curaturos. At si pugnā naualem gerere approperabis, vereor ne copiæ nauticæ male re gesta pedestribus sint exitio. Præterea hoc etiam rex in animum dimitte: vsu venire vt bonis quidem hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideóque tibi (qui virorum es optimus) serui sunt mali, qui numero sociorū censentur, AEgyptii, Cyprii, Cilices, Pāphyli, è quibus nulla vtilitas est. Hæc loquēte Artemisia, quicūque ei bene volebāt, noxiam illi rebantur suam orationem, tanquā aliquid mali passuræ ab rege, quem vetaret pugnam facere naualem:

a Me, quæ nec in naualibus ad Eubœam prælijs me ignauissimè gessi, nec minima præstiti, par est, domine, sententiam meam proferendo, quæ maximè è re tua esse censeo, indicare: atque ideo hæc dico, Parce nauibus, nec prælium nauale cum iis viris, &c.

at ii qui malè consultum illi volebāt inuidebántque, vtpote cui inter primos sociorum omniū honos haberetur, gaudebāt eius quam dixerat sententia, tanquam perituræ. Sed Xerxes, postquam ad eū sunt relatæ sententiæ, magnopere delectatus est Artemisiæ sententia: & quum iam antea officiosam esse sensisset, tunc multo impēsius collaudauit. Nihilominus vt * pluribus staretur iussit, ratus ad EVbœam suos sponte malè pugnasse, quòd videlicet ipse abfuisset: itaque constituit spectaculo pugnæ naualis interesse. Classiarii, vbi nuntiatum est illinc esse soluendū, classem Salaminem versus ducunt, & per otium in aciem sunt digesti. Sed quum eos dies defecisset quominus prælium committerēt, (nox enim interuenit) in posterū diē sese instruebant: quum interim Græcos metus formidoq; cepit, cùm alios, tū verò Peloponnenses, quòd ipsi desidentes in Salamine, pro Atheniēsiū terra essent certaturi: qui si superarentur, in insula deprehensi forēt obsidendi, sua terra sine præsidio relicta.

Per eandem noctem pedester exercitus barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquam cuncta quæ poterant excogitata erant ne barbari per cōtinentem ingrederentur. Nā vbi Leonidem cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponnenses, celerrimè ex vrbibus cōcursu facto, Isthmum insederunt, duce Cleombroto Anaxādridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi considentes, primùm viam Scironidem obstruxerūt, deinde cōsilio inito Isthmum muro inædificabāt, opusque perficiebāt, quippe nemine (quum tot millia virorum essent) cessante. nam & lapides & lateres & ligna, & cistas sabulo plenas afferebāt, nullo tēporis momēto opus intermittētes, neq; diurno neq; nocturno. Hi autem è Græcis fuerūt qui ad Isthmū auxilio cum omni copia venerūt: Lacedæmonii, & Arcades omnes, & Elei, & Corinthii, & Sicyonii, & Epidaurii, & Phliasii, & Trœzenii, & Hermionēses.

a Id est, Sententiæ pluriū. Qu'on se tint à la plus grande voix.

A Οἱ δὲ ἀγαθόμενοί τε καὶ φθονέοντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι τετιμημένῃ ὑπὸ πάντων τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο τῇ ἀπαιρέσι, ὡς ἀπολεομένης αὐτῆς. ἐπεὶ δὲ ἀπίκοντο εἰς γνώμην ἐς Ἔφεσον, καὶ τε ἤδη τῇ γνώμῃ τῆς Ἀρτεμισίης καὶ νομίζων ἔτι πρότερον σοφὸν εἶναι, τότε πολλῷ μᾶλλον ἄγαμαι. ὅμως δὲ τοῖσι πλέοσι πειθόμενος ἐκέλευε, πάρεσαν καταδόξας πρὸς μὲν Εὐβοίης σφέας ἐθελοκακέειν, ὡς οὐ προθύμους αὐτὸ τοῦτο δὲ αὐτὸς προεθύμεετο ἀγωνίσασθαι ναυμαχέοντας. ἐπεὶ δὲ ἀπικέατο ἐς Σαλαμῖνα, ἐπύθοντο Ἕλληνας εἰρημένους ἐν αὐτῇ εἶναι, εἰ δὴ τοῦτο γε ἀπαλλάξειε, αἴσιον ἐνόμιζον εἶναι ὅτι τὴν Σαλαμῖνα. Ἐκ δὲ τούτου διακριθέντες κατὰ χώρην. τότε μὲν νυν οὐκ ἐξεγένετο σφι ἡ ἡμέρη ναυμαχίην ποιέεσθαι. νυὺξ γὰρ ἐγένετο. Οἱ δὲ παρεσκευάζοντο ἐς τὸ ὑστεραίην. τοῖσι δὲ Ἕλλησι εἶχε δέος τε καὶ ἀρρωδίη, οὐκ ἧσσα δὲ τοῖσι ἀπὸ Πελοποννήσου. ἐρρώδεον δὲ, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι, ὑπὲρ γῆς τῆς Ἀθηναίων ναυμαχέῃ μέλλοιεν· νικηθέντες τε, ἐν νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται, ἀπέντες τὸν ἑωυτῶν ἀφύλακτον.

Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὸν παρεοῦσαν νύκτα ἐπορεύετο ὡς τὸν Πελοπόννησον. καίτοι τὰ δυνατὰ πάντα ἐμεμηχάνητο, ὅκως κατ' ἤπειρον μὴ ἐσβαλοῦσι οἱ βάρβαροι. ὡς δὲ ἐπύθοντο τάχιστα Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην ἐν Θερμοπύλῃσι τετελευτηκέναι, σὺν φρουρίοισι ἐκ τῶν πολίων, ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἵζοντο. καὶ σφι ἐπὶ τῆς στρατηγὸς Κλεόμβροτος ὁ Ἀναξανδρίδεω, Λεωνίδεω δὲ ἀδελφεός. ἱζόμενοι δὲ ἐν τῷ Ἰσθμῷ, ἐπὶ συγχώσαντες τὴν Σκιρωνίδα ὁδὸν, μετὰ τοῦτο ὡς σφι ἔδοξε βουλευομένοισι, ᾠκοδόμεον διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τεῖχος. ἅτε δὲ ἐουσέων μυριάδων πολλέων, καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομένου, ἐωύετο τὸ ἔργον. καὶ γὰρ λίθοι, καὶ τὰ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ φορμοὶ ψάμμου τὰ πλήρεες ἐστεφέοντο, καὶ ἐλίνυον οὐδένα χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι, οὔτε νυκτὸς, οὔτε ἡμέρης. Οἱ δὲ βοηθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν πανδημεὶ, οἵδε ἦσαν Ἑλλήνων· Λακεδαιμόνιοί τε, καὶ Ἀρκάδες πάντες, καὶ Ἦλεῖοι, καὶ Κορίνθιοι, καὶ Σικυώνιοι, καὶ Ἐπιδαύριοι, καὶ Φλιάσιοι, καὶ Τροιζήνιοι, καὶ Ἑρμιονέες. οὗτοι

307

οὗτοι μὲν ἔσαν οἱ βοηθήσαντες, καὶ ξυμφαρ- A
ρωδέοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνευούσῃ· τοῖσι δὲ
ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἔμελε οὐδέν. Ὀ-
λύμπια δὲ καὶ Κάρνεα παρεληλύθεε ἤδη.
οἰκέουσι δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτά· τού-
τεων δὲ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα ἐόντα, καὶ
χώρην ἱδρυται· νεῦτέ τε καὶ τὸ πάλαι οἴκεον, Ἀρ-
κάδες, καὶ Κυνούριοι· ἓν δὲ ἔθνος τὸ Ἀχαϊ-
κόν, οὐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξεχώρησε,
οὐκ μέντοι τῆς ἑωυτῶν· οἰκέει δὲ τὴν ἀλλο-
τρίην. Τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα, τὴν ἑπτὰ, τέσσερα
ἐπήλυδά ἐστι, Δωριέες τε καὶ Αἰτωλοὶ, καὶ Δρύοπες, καὶ Λήμνιοι. Τὼ Δωριέων B
μὲν, πολλά τε καὶ ὀνήμια πόλιες, Αἰτω-
λῶν δὲ Ἦλις μούνη· Δρυόπων δὲ, Ἑρ-
μιόνη τε, καὶ Ἀσίνη ἡ παρὰ Καρδαμύλῃ
τῇ Λακωνικῇ· Λημνίων δὲ, Παρωρεῆται
πάντες. Τὼ δὲ Κυνούριοι αὐτόχθονες ἐόντες,
δοκέουσι μούνοι ἔτι Ἴωνες. Ἐκδεδωίθυ-
ται δὲ, ὑπό τε Ἀργείων ἀρχόμενοι, καὶ τῷ
χρόνου ἐόντες Ὀρνεᾶται, καὶ οἱ περίοικοι·
τουτέων ὦν τὴν ἑπτὰ ἐθνέων αἱ λοιπαὶ πό-
λιες πάρεξ τῶν κατελέξα, οὐκ τοῦ μέσου ἐ- C
κάτεατο. εἰ δὲ ἐλευθέρως ἔξεστι εἰπεῖν, οὐκ
τοῦ μέσου κατήμενοι, ἐμήδιζον. Τὼ μὲν δὴ
ἐν τῷ Ἰσθμῷ, τοιούτῳ πόνῳ σχεύεσαν, ἅτε
περὶ τοῦ παντὸς ἤδη δρόμου θέοντες, καὶ
τῇσι νηυσὶ οὐκ ἐλπίζοντες ἐλλάμψεσθαι·
τὼ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὁμοῦ τοῦ-
τα πυνθανόμενοι, ἀρρώδεον, οὐκ οὕτω πε-
ρὶ σφίσι αὐτοῖσι δειμαίνοντες ὡς περὶ τῇ Πε
λοποννήσῳ· ἐπὶ μὲν δὴ αὐτέων ἀνὴρ ἀνδρὶ
παραξεται σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θῶμα ποιού-
μενος τὸν Εὐρυβιάδεω ἀβουλίην· τέλος D
δὲ, ἐξεφοίτα ἐς τὸ μέσον, σύλλογός τε δὴ ἐγί-
νετο, καὶ πολλὰ ἐλέγετο περὶ τῶν αὐτέων. οἱ
μὲν, ὡς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεὼν εἴη ἀ-
ποπλώειν, καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν, μη-
δὲ περὶ χώρης δορυαλώτου μένοντας μάχε-
σθαι· Ἀθηναῖοι δὲ, καὶ Αἰγινῆται, καὶ
Μεγαρέες, αὖτις μένοντας ἀμυνέσθαι.

Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλέης, ὡς ἑωυτῷ τῇ
γνώμῃ ἔτυχε τῶν Πελοποννησίων, λεχθέν-
των ἐξέρχεται ἐκ τοῦ συνεδρίου. ἐξελθὼν δὲ, E
πέμπει ἐς τὸ σφετερόπεδον τὸ Μήδων ἄνδρα
πλοίῳ, ἐντειλάμενος τὰ λέγειν χρεών·

Hi fuerunt qui quidem auxilio venerunt, metuentes periclitati Græciæ. Cæteris enim Peloponnensibus id nihil admodum curæ erat, & Olympia iam & Carnia præterierant. Incolũt autem Peloponnesum gentes septem, quarum duæ indigenæ eundem quem habitarunt olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurii: vna, Achaica, quæ nunquam illa quidem è Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa, alienum incolit: reliquæ quatuor è septem aduentitiæ sũt, Dorienses, AEtoli, Dryopes, Lemnii. Ac Doriẽsium quidẽ multæ sunt & insignes ciuitates: AEtolorum autem sola Elis: Dryopum autem, Hermiona & Asina, quæ ad Cardamylam Laconicã sita est: Lemniorum autẽ, omnes Paroreatani. Cynurii autẽ, quum sint indigenæ, soli putantur Ionesse, sed effecti sũt Dores, sub imperio Argiuorum impositi, & progressu temporis, quũ essent Orneatæ, itémque accolæ. Harũ igitur septem gentium cæterarum præter eas quas recensui, è medio cesserunt: & (si ingenuè loqui fas est) in medio sedentes cũ Medis sentiebant. Apud Isthmum quidem in tali labore isti occupati erant, vtpote pro omni iam cursu, quòd nulla spes è classe affulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis quàm pro Peloponneso soliciti, adeo vt alius aliũ adiens, & summissa voce loquens admiraretur in EVrybiade consilii inopiam: tandem verò res erupit in medium, conciliúmque contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem, oportere in Peloponesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem manentes, pro regione captiua pugna nauali decernere: ab Athenienſibus verò & AEginetis & Megarensibus, satius esse illic manentes dimicare.

Ibi Themistocles, postquam sententia Peloponnensium euicit, clanculum è cõcilio egressus, misit ad classem Medorum nauigium, cum quodã iusso dicere quæ oporteret:

cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atque eodem pædagogo liberorum suorum: quem post has res gestas ipse Thespiensem fecit, [a] (vbi Thespienses in ciuitatem sunt recepti) atque locupletem. Is tunc nauigio ad duces barbarorum profectus, hæc inquit, Dux Athenienſiũ, quòd partibus regis fauet, præoptátq; res vestras quàm Græcorum esse superiores, misit me iam clam aliis Græcis indicatum vobis, illos metu perculsos fugâ facere velle, & nunc offerri vobis occasionẽ exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligentiá eos dilabi sinatis. nam neque inter se consentiunt, neque vobis amplius obsistent: sed inter se dimicantes cernetis eos qui vobiscum & eos qui contra vos sentiunt. Hac re Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habẽtes barbari, tum in insulam paruam nomine Psyttaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum traiiciunt, tum mediam circa noctem cornu quod ad vesperam spectabat producunt Salaminem versus, eam circumituri: producunt itẽ qui circa Ceon & Cynosuram instructi erant, occupãtes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant nequâ Græcis liceret effugere: sed circumuenti vicem redderent præliorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam autem Psyttaleam traiiciebant Persas, vt cõmisso nauali certamine, quum plurimum & virorum & naufragiorum eò efferretur, (erat enim insula in traiectu pugnæ sita) ii Persæ [b] suos seruarent, alienos interimerent. Hoc autem ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuẽs, non habeo aduersari oraculis tanquã non veris, volens euidenter loquentia conari refellere,

Auricomæ postquam Diana littora iungent

[a] Quo tempore Thespiẽses, ciues recipiebãt. *id est, ius ciuitatis donabant.*

[b] Alios seruarẽt, alios interim.

τῷ οὐνόματι μὲν ἐὼν Σίκινος, οἰκέτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἐὼν τῶν Θεμιστοκλέος παίδων· τὸν δὴ ὕστερον τούτων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλέης Θεσπιέα τε ἐποίησε, ὡς ἐπεδέκοντο οἱ Θεσπιέες πολίτας, καὶ χρήμασι ὄλβιον. ὃς τότε πλοίῳ ἀπικόμενος, ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν βαρβάρων τάδε, Ἔπεμψέ με στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων λάθρη τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, (τυγχάνει γὰρ φρενέων τὰ βασιλέος, καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα κατύπερθε γενέσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα) φράσοντα ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν βουλεύονται καὶ παρρωδηκότες. καὶ νῦν πάρεστι κάλλιστον ὑμέας ἔργων ἀποδέκτων ἐξεργάσασθαι, ἢν μὴ προΐδησθε δόλους αὐτῶν· οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρονέουσι, οὔτε ἀντιστήσονται ὑμῖν. ταχὺς ἐπὶ τοὺς τε σφέας αὐτοὺς πολεμίους ἰδόντας ναυμαχέοντας τοὺς τὰ ὑμέτερα φρονέοντας, καὶ τοὺς μή. ὁ μὲν, ταῦτα σφι σημήνας, ἐκπεδὸν ἀπηλλάσσετο· τοῖσι δὲ, ὡς πίστα ἐλήλυθε τὰ ἀγγελθέντα, τὸ μὲν, ἐς τὴν νησίδα τὴν Ψυτάλλειαν, μεταξὺ Σαλαμῖνός τε κειμένην καὶ τῆς ἠπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβίβασάν τε· τοῦτο δὲ, ὅτε ἐγίνετο μέσαι νύκτες, ἀνῆγον μὲν τὰ ἀπ' ἑσπέρης κέρεα κυκλούμενοι τοὺς τὴν Σαλαμῖνα, ἀνῆγον δὲ καὶ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν Κυνόσουραν τεταγμένοι, κατέχον τε μέχρι Μουνυχίης πᾶσαν πορθμὸν τῇσι νηυσί. τῶνδε δὲ εἵνεκα ἀνῆγον τὰς νῆας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἕλλησι μηδὲ φυγέειν ἐξῇ, ἀλλ' ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι, δοῖεν τίσιν τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἀγωνισμάτων. ἐς δὲ τὴν νησίδα τὴν Ψυτάλλειαν καλεομένην ἀπεβίβαζον τῶν Περσέων τῶνδε εἵνεκα, ὡς ἐπεὰν γένηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἐξοισομένων τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυηγίων. ἐν γὰρ δὴ πόρρω ναυμαχίης μελλούσης ἔσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος, ἵνα τοὺς μὲν ἐκσπιώσι, τοὺς δὲ ἀμφθείρωσι. ἐπῴδων δὲ σιγῇ ταῦτα, ὡς μὴ πεύσαιντο οἱ ἀντίοι. ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα τῆς νυκτὸς, οὐδὲν ἀποκοιμηθέντες, παρετέοντο. χρησμοῖσι δὲ ὦν ἔγωγε οὐκ ἐπαινέω ὡς οὐκ εἰσὶ ἀληθέες, οὐ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι καταβάλλειν, ἐς τοιάδε πρήγματα ἐξελέγχας,

Ἀλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσαόρου ἱερὸν ἀκτὴν

χρυσαόρου

Νηυσὶ γεφυρώσωσι, καὶ εἰναλίῳ Κυνόσουρα,
Ἐλπίδι μαινομένῃ λιπαρεῖς πέρσαντες Ἀθήνας,
Δῖα δίκη σβέσαι κρατερὸν χόρον, υἱὸς ἑὸν,
Δεινὸν μαιμώοντα, δοκεῦντ' ἀνὰ πόντια πυθέσθαι.
Χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίξεται, αἵματι δ' Ἄρης
Πόντον φοινίξει· τότ' ἐλεύθερον Ἑλλάδος ἦμαρ
Εὐρώπα Κρονίδης ἐπάγει, ὃ πότνια Νίκη.

Ἐς τοιαῦτα μὲν οὕτω σαφῶς λέγοντι Βάκιδι ἀντιλογίης χρησμῶν πέρι, οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμέω, οὔτε παρ' ἄλλων ἐνδέκομαι. τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγίνετο ὠθισμὸς λόγων πολλός. ἠπίστατο δὲ οὔπω ὅτι σφέας περικυκλοῦσι τῇσι νηυσὶ οἱ βάρβαροι· ἀλλ' ὡς σφι τῆς ἡμέρης ὧρων αὐλὶς τεταγμένους, ἐδόκεον κατ' χώρια εἶναι. σιωπῶντων δὲ τῶν στρατηγῶν, ἐξ Αἰγίνης διέπλεε Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν, ὀστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου. τοῦτον ἐγὼ νενόμικα, πᾶσαν ἀνδρὸς δικαιοσύνην ἔχοντα, ἄμεινον ἄνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήνῃσι καὶ δικαιότατον. τοῦτ' ὦν μιν ἐς βουλὴν καλέσας Θεμιστοκλέης, ἐόντα μὲν ἑωυτῷ οὐ φίλον, ἐχθρὸν δὲ παμπάλαιον· ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῶν παρεόντων κακῶν, λήθην ἐκείνων ποιεύμενος ἐκάλεσε, θέλων αὐτῷ συμμίξαι. προσαχθεὶς δὲ ὅτι ταχύδικαιον ἀπὸ Πελοποννήσου ἀνάγει τὰς νέας πρὸς τὸν ἰσθμόν· ὡς δὲ ἐσῆλθε οἱ Θεμιστοκλέης, ἔλεγε Ἀριστείδης τάδε, Ἡμέας χρεὼν ἐστὶ περὶ τῆς ἄλλης χώρης, καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε, περὶ τοῦ ὁκοτέρους ἡμέων πλέω ἀγαθὰ τῇ πατρίδι ἐργάσεται. λέγω δὲ ὅτι ἔστι πολλά τε καὶ ὀλίγα λέγειν περὶ ἀπλόου τοῦ ἐνθεῦτεν Πελοποννησίοισι. ἐγὼ γὰρ αὐτόπτης τοι λέγω ἠμὶν μὲν, ὅτι νεῶν, οὐκ ἔτι θέλουσι Κορίνθιοί τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἷοί τε ἔσονται ἀνακωλῦσαι. περιχόμεθα γὰρ τοῦ πολεμίου κύκλῳ· ἀλλ' ἐσελθὼν σφι τοῦτο σήμηνον. ὁ δ' ἀμείβεται τοῖσδε, Κάρτα τε χρησὰ ἔφη κελεύειν, καὶ οὐ θηλέας. τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδόμην γενέσθαι,

A *Nauales pontes cum littoribus Cynosurę,*
Spe ſtolida fortes quòd Athenas marte ſubegit,
Compeſcet tuuenē meritiſſima pœna ſuperbum,
Inſtinctum furiis, ſibi cedere cuncta putantem.
Nam miſcebitur es ęri, mars ſanguine pontum
Inficiet: Graiis tunc libera tempora reddet
B *Saturno genitus, ſimul & Victoria pollens.*

Quum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profectò neque ipſe de fide oraculis derogãda auſim dicere, neque ab aliis dici ſuſtineam. Porro inter duces qui in Salamine erant ingens conflatus eſt tumultus, nondum ſcientes à barbarorum nauibus ſe circumueniri: vbi autem orto ſole inſpexerunt hoſtem inſtructum, cenſuerunt ibidem ſibi manendum.
C Quibus cõgregatis, applicuit ex AEgina Ariſtides Lyſimachi filius, Athenienſis quidem, ſed in exilium à populo ciectus, quem ego (vt eius mores accepi) virũ optimum Athenis atque iuſtiſſimum cenſui. Hic vir concilio aſſiſtens, Themiſtoclem euocauit, non amicum ſibi, ſed in primis inimicum: verùm præ magnitudine præſẽtium malorum oblitus ſimultatũ, euocauit hominem colloquendi gratia. præſenſerat enim Peloponnẽſes maturare ad Iſthmum claſſem reducere. Qui, quũ prodiſſet Themiſtocles, ad eum inquit, Nos & alio tempore & hoc ipſo contẽdere debemus inter nos hac de re, vter noſtrum de patria præclarius mereatur. te verò certiorem facio, peræquè eſſe Pelopõnenſibus multa verba facere ac pauca de abducendis hinc nauibus. Ego enim tibi quod ipſemet vidi, refero: nũc, ne ſi velint quidem,
D Corinthios atque ipſum EVrybiadem enauigare poſſe, quoniam circumdati ab hoſtib' vndique ſumus: quare ingreſſus ad eos, hoc indicato. Cui reſpõdẽs Themiſtocles, Vtilia ſanè, inquit, iubes, bonũ afferẽs nũtium. Nã quod ego precabar vt fieret,

a Scito enim quæ à Medis fiunt, à me profecta esse.

id ipse tu conspicatus fieri, venisti nuntiatum. [a] vt enim scias, quæ fiunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus factum fuit vt Græci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inuiti. Tu verò, quandoquidem vtilia nuntiatum venisti, per teipsum nuntiato. Quoniam si ego retulero, videbor rē commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non hoc agentibus barbaris. Itaque tute ingressus, vti res habet ipse referas. Quod vbi feceris, si tibi fidē habebunt, optimè habet: si minus, perinde nobis erit. neque enim si vndique circumdati sumus, vt tu ais, amplius isti defugient. Aristides concilium intrōgressus, eadem retulit, dicens se ex AEgina venisse, & ægrè elapsum, latendo stationem hostiū. Omnem enim classem Græcorum, à Xerxis classe circumuentam; ideóque hortari se vt ad defensionem sui illi sese præpararent. Hæc loquutus Aristides, retrò abiit. Rursus autem inter duces altercatio orta, plerisque eorum fidem nuntio non habentibus. Quibus non credentibus aduenit triremis transfuga virorum Teniorum, cui præerat Panætius Sosimenis filius, quæ omnē veritatem attulit. Cuius facti nomine Tenii in tripode qui Delphis dedicatus est, inter eos qui barbarum debellarūt, scripti fuere. Ex hac autem naui quæ ad Salaminem & altera quæ ad Artemisiū transfugit, expleta est Græcorum classis trecentarum & octoginta nauium. duæ nanque prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, vbi eis verba Teniorum fecerunt fidē, sese apparauerunt tanquam dimicaturi. Et sub diluculum, quū propugnatorum cœtum feciſſent, Themistocles ex omnibus quæ expedirent præcipiebat: cuius orationis summa erat, meliorum cum peioribus comparatio, quæcunque in hominis natura atque industria existūt, exhortatus vt meliora eligerēt. Vbi perorauit, iussit illos ingredi naues. quib⁹ ingressis, rediit ab AEgina triremis quæ profecta ad AEacidas erat, móxq; omnes naues Græci soluerūt.

A αὐτὸς αὐτόπτης ἡμῶν ἥκεις. ἴσθι γὰρ ὀξέως ἐμέο τὰ ποιεύμενα ὑπὸ Μήδων. ἔδεε γάρ, ὅτε οὐκ ἐκόντες ἔθελον ἐς μάχην καταστῆναι Ἕλληνες, ἀέκοντας αὐτοὺς ποιῆσαι. σὺ δὲ, ἐπείπερ ἥκεις ἀγγελέων ἀπὸ τῶν ἑλλόντων, αὐτὸς σφι ἀπήγελον. ἢν γὰρ ἐγὼ αὖτὰ λέγω, δόξω πλάσας λέγειν, καὶ οὐ πείσω, ὡς οὐ ποιεύντων τῶν βαρβάρων ταῦτα. ἀλλά σφι σημήνον αὐτὸς προσελθών, ὡς ἔχει. ἐπεὰν δὲ σημήνῃς, ἢν μὲν πείθωνται, ταῦτα δὴ τὰ B κάλλιστα· ἢν δὲ αὖτοῖσι μὴ πιστὰ γένηται, ὁμοίων ἡμῖν ἔσται. οὐ γὰρ ἔτι διαφεύξονται, εἴπερ τῶν περιεχόμεθα πάντα τρόπον, ὡς σὺ λέγεις. ταῦτα ἔλεγε προσελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἥκειν, καὶ μόγις ἐκπλώσαντα λαθεῖν τοὺς ἐπορμέοντας. περιέχεσθαι γὰρ πάντα τὸ στρατόπεδον ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω. προσφέρεσθαί τε συνεβούλευε, ὡς ἀλεξησομένους. καὶ ὁ μὲν, ταῦτα εἰπὰς, μετεῖχε· τῶν δὲ αὖτις C ἐγίνετο λόγων ἀμφισβητήσιος. ὡς πλοίων γὰρ τῶν στρατηγῶν οὐκ ἐπείθοντο τὰ ἐξαγγελθέντα. ἀπιστεόντων δὲ τουτέων, ἦκε τριήρης ἀνδρῶν Τηίων αὐτομολέουσα, τῆς ἦρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμένεος, ὃς δὴ καὶ ἔφερε τὴν ἀληθείην πᾶσαν. διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἀνεγράφησαν Τηῖοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα, ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον κατειλοῦσι. σὺν δὲ ὧν ταύτῃ τῇ νηῒ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς Σαλαμῖνα, καὶ τῇ πρότερον ὀπ' D Ἀρτεμισίον τῇ Λημνίῃ, ἐξεπληρώθη ὁ ναυτικὸς τοῖσι Ἕλλησι ἐς τὰς ὀγδώκοντα καὶ τριηκοσίας νῆας. δύο γὰρ δὴ νηῶν τότε κατέδεε ἐς τὸν ἀριθμόν. τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς πρὸ δὴ τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῶν Τηίων ῥήματα, προεσκοπέετο ὡς ναυμαχήσοντες. ὡς τε δὲ ἐφάνη, καὶ οἱ σύλλογον τῶν στρατηγῶν ποιησάμενοι· προσηγόρευε σφέας ἔχοντα μὲν οὐ πρώτων Θεμιστοκλέης, τὰ δὲ ἔπεα ὑπὲρ πρώτων χρέων τοῖσι πᾶσι αὐτοῖσι ἐμέλλησε. ὅσα δὲ E ἐν ἀνθρώπου φύσει καὶ κατάστασιν ἐγίνετο, προμηθέας δὴ τούτων τὰ κρέσσω αἱρέεσθαι, καὶ καταπλέξας τῷ ῥήσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νῆας. καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἦκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης, ἡ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε. ἐνθαῦτα αἴνεον τὰς νῆας ἁπάσας οἱ Ἕλληνες,

309

ἀναχθμώσι δὲ σφι, αὐτίκα ἐπεκέατο ⓓ Βάρβαροι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ὅπῃ πρύμνῃσι ἀνεκρούοντο, καὶ ὤκελλον τὰς νῆας· Ἀμεινίης δὲ Παλλεὺς ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἐξενωσθεὶς, νηῒ ἐμβεβλήκει. συμπλακείσης δὲ τῆς νηὸς, καὶ οὐ δυναμένων ἀπαλλαχθῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέοντες στεύμισαν. Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι τῆς ναυμαχίης τὴν ἀρχήν. Αἰγινῆται δὲ, τὴν τε τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἴγιναν, τοῦτόν τε εἵνεκα τὴν ἀρξασθαι. λέγεται δὲ καὶ πάδε, ὡς φάσμά σφι γυναικὸς ἐφάνη· φανεῖσαν δὲ διαπυθέσθαι, ὥστε καὶ ἄπωθεν ἀκοῦσαι τὸ γραπτὸν πεδὸν τῶν Ἑλλήνων· οὐκ ἀθρόησαν τοσόνδε πρὸν πάδε, Ὦ δαιμόνιοι, μέχρι κότου ἔτι πρύμνῃσι ἀνακρούεσθε; καὶ μὲν δὴ Ἀθηναίοις ἐτετάχατο Φοίνικες· οὗτοι γὰρ εἶχον ὅ τε πρὸς Ἑλλησπόντου τε καὶ ἑσπέρης κέρεα. καὶ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις, Ἴωνες· οὗτοι δὲ εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἠῶ τε καὶ τὸν Πειραιέα. ἐβουλοκέκειτο δὲ μούνοισι αὐτέων, καὶ τὰ Θεμιστοκλέος ἐπιτολὰς, ὀλίγοι, οἱ δὲ πλοῦνες, οὐ. ἔχω μὲν νῦν συχνῶν οὐνόματα τριηράρχων καταλέξαι, τῶν νέας Ἑλλησίδας ἑλόντων. χρήσομαι δὲ αὐτοῖσι τοῖσι, πλὴν Θεομήστορός τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος, καὶ Φυλάκου τοῦ Ἱστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. τοῦδε εἵνεκα μέμνημαι τουτέων μούνων, ὅτι Θεομήστωρ μὲν ἀπὸ τούτου ὁ ἔρξας Σάμου ἐτυραννεύσατο, καταστησάντων τῶν Περσέων· Φύλακος δὲ, δυεργέτης βασιλῆος ἀνεγράφη, καὶ χώρῃ ⓓ ἐδωρήθη πολλῇ. ⓓ δὲ δυεργέται τοῦ βασιλῆος, ὀρθοστάται καλέονται Περσισί. τοῖσι μὲν νυν τοῦτοι οὕτω εἶχε. τὸ δὲ πλῆθος τῶν νεῶν ἐν τῇ Σαλαμῖνι ἐκαρτέρεε, αἱ μὲν, ὑπὸ Ἀθηναίων διεφθάρθαι, αἱ δὲ, ὑπὸ Αἰγινητέων. ἅτε δὴ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων καὶ τάξιν, τῶν δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι, οὔτε σὺν νόῳ πρηγόντων οὐδέν, ἔμελλε τοιοῦτό σφι συμβαίνεσθαι οἷόνπερ ἀπέβη. καί τοι ἔσθ᾽ ὅτε καὶ ἐδόκεον τοῦτο τὸ ἡμέρῃ μακρῷ ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν, ἢ τοῖς ΕΥβοίῃ, πᾶς τις προθυμεόμενος καὶ δείματι Ξέρξεω· ἐπείτε ἕκαστος ἑωυτὸν ἐσέδετο βασιλέα.

In quos mouentes cõtinuò barbari sunt inuecti. Ibi cæteri quidem Græci [a] quum inhiberent remos; cessimque irent, Aminias Palleneus vir Athenienſis, euectus naui in hostilem incurrit: cui implicitus quũ hæreret, nec abstrahi posset, ita cæteri veniẽtes auxilio conferti sunt. Hunc in modum aiunt Athenienses extitisse initium pugnæ: AEginetæ verò, nauem quæ ad AEacidas abierat feciſſe initium. Quanquã etiam hoc refertur, simulacrum mulieris fuisse eis oblatum: & quum apparuisset, ita illos exhortatum vt omnis Græcorum exercitus exaudierit: sed prius his verbis conuitiatum, [b] O dæmonii, quousque remos inhibebitis? Cæterùm aduersus Athenienses instructi erant Phœnices. nam hi cornu tenebant quod ad Eleusinem occidentémque vergebat. Aduersus Lacedæmonios instructi erant Iones. hi autẽ cornu tenebant quod ad auroram spectabat & Pireum: quorum pauci admonitu Themistoclis de industria ignauiter agebant, plerique minimé. Enimuerò complurium trierarchorum nomina commemorare possem, qui Græcas naues expugnauere: sed neminẽ nominabo præter Theomestorem Androdamantis filiũ, & Phylacon Histiæi filium, ambos Samios. quorum duntaxat ideo mẽtionẽ facio, quòd Theomestor ob hanc nauatam operã à Persis tyrannus Sami sit creatus: Phylacus inter bene de rege meritos adscriptus sit, & multo tractu soli donatus. Bene meriti autem de rege, Persica lingua Orosangæ vocantur. De his quidẽ ita res habet. Multitudo autem regiarum nauium ad Salaminẽ expugnabatur, partim ab Athenienſibus corrupta, partim ab AEginetis, vtpote Græcis seruato ordine ac loco certantibus, barbaris & incompositè & inconsultè agentibus: vt non ab re fuerit talẽ eis rem contingere qualis contigit. quãquam eo die fuerunt atque extiterunt longè seipsis præstãtiores, & quàm ad EVbœã extiterãt, pro se quisque adnitentes, ac Xerxem reformidãtes, quòd ab eo se singuli conspici arbitrabãtur.

a Quum in pugnam inhiberent vt appulsuri. *Bud.*

b O miseri,

Et de aliis quidem vel barbarorum vel Græcorum singulatim, quomodo dimicauerint, nó possum pro comperto referre. Circa Artemisiam verò hoc rei gestum, ex quo impensius illa regi commendata est: Posteaquam regiæ res in multum tumultuationis deuenerant, hoc interim tempore Artemisia, quum nauē suam Attica insequeretur, nullū habēs effugium, quia ante ipsam naues amicorum, sua verò proxima hosti erat, hoc sibi putauit faciendum, quod & fecisse profuit. nam vt fugiebat Atticam nauem, in nauem sociam, quæ erat virorum Calyndēsium, impegit, quáque rex Calyndēsium Damasithymus vehebatur. Cum quo etsi huic iam inde quum essent in Hellespontо, contentio intercesserat, tamē incertum an consultò id fecerit, an fortuitò nauis Calyndensium oblata fuerit. Eam Artemisia vbi incurrit pariter ac demersit, prospero casu vsa & duplex hinc sibi bonum est adepta. nam trierarchus Atticæ nauis eā conspicatus incurrisse barbarorum virorum nauem, existimans hanc Artemisiæ nauem aut Græcā esse, aut è barbaris profugisse, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se conuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiæ tum vt exitium euitaret, tum vt è malo opere præcipuè se probatam apud Xerxem redderet. siquidem fertur, quum rex spectans animaduertisset hāc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse, Cernis Artemisiam domine, vt benè præliatur, vtque nauem hostilem depressit? Et regem interrogasse nunquid verè id opus Artemisiæ esset: & illos, vtpote qui planè nossent insigne nauis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauē quæ corrupta esset, hostilē fuisse. nā præter cætera quæ mulieri (vt dictū est) prosperè cesserunt, hoc quoque accessit, quòd è naui Calyndensi nemo seruatus est qui existeret accusator. Vnde Xerxē ferunt ad ea quæ narrabātur dixisse, Viri quidē extiterunt mihi fœminæ, fœminæ autē, viri.

A κῦ πολὺ δὴ τοὺς ἄλλους, οὐκ ἔχω μετιζετέρους εἰπεῖν ἀτρεκέως, ὡς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἠγωνίζοντο· κῦ δὲ Ἀρτεμισίῃ τάδε ἐλόμενο, ἀπ' ὧν δοκίμησε μᾶλλον ἔτι παρὰ βασιλῆϊ. ἐπεὶ γὰρ ἐς θόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασιλέος πρήγματα, ἐν τούτῳ τῷ κυρῷ ἡ νηῦς ἡ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀτθικῆς. ἐοῦσα δὲ οὐκ ἔχουσα ὅκῃ ἐκφύγῃ, (ἔμπροσθεν γὰρ αὐτῆς ἔσαν ἄλλαι νῆες φίλιαι, ἡ δὲ αὐτὴ πρὸς τῷ πολεμίων μάλιστα ἐτύγχανε ἐοῦσα) ἔδοξέ οἱ τάδε ποιῆσαι, ὃ καὶ συνέβη οἱ ποιησάσῃ. διωκομένη γὰρ ὑπὸ τῆς Ἀτθικῆς, φεύγουσα ἐνέβαλε νηὶ φιλίῃ, ἀνδρῶν τε Καλυνδέων, καὶ αὐτὴ ὅτι πλέοντος τοῦ Καλυνδέων βασιλέος Δαμασιθύμου. εἰ μὲν καί τι νεῖκος πρὸς αὐτὸν ἐσηνέες ἔτι ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐόντων, οὐ μέντοι ἔχω γε εἰπεῖν, οὔτε εἰ οὐκ προσποιήσασα αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ συνεκύρησε ἡ τῶν Καλυνδέων κῦ τύχη προπεσοῦσα νηῒ. ὡς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσε, βουλῇ χρησαμένῃ, διπλᾶ ἐωυτῇ ἀγαθὰ ἐργάσατο. ὅ τε γὰρ τῆς Ἀτθικῆς νηὸς τριήραρχος, ὡς εἶδε μιν ἐμβάλλουσαν νηῒ ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νῆα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα εἶναι, ἢ αὐτομολέειν ἐκ τῶν βαρβάρων, καὶ ἀῢσῖσι ἀμείψῃ, ἀπεστρέφετο, τοῖσι ἄλλοισι ἐπιτάμνων. τοῦτο μὲν, ὅσιόν τε αὐτῇ συνεβεβήκεε θεάσασθαι διώκουσαν καὶ φεύγειν τε καὶ μὴ ἀπολέεσθαι· τοῦτο δὲ συνέβη ὥστε κακὸν ἐργασαμένῳ, ἀπὸ τούτου αὐτῷ μάλιστα βοήθημα παρὰ Ξέρξῃ. λέγεται γάρ, βασιλέα ἐνθύμιον, μαθεῖν τὴν νῆα ἐμβαλοῦσαν, καὶ δή τινα εἰπεῖν τῶν παρεόντων, Δέσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμισίην ὡς εὖ ἀγωνίζεται, καὶ νῆα τῶν πολεμίων κατέδυσε; καὶ τὸν ἐπείρεσθαι εἰ ἀληθέως ἐστὶ Ἀρτεμισίης ὁ ἔργον. καὶ σὺ φάναι, σαφὲς ὁ ὁπίσημον τῆς νηὸς ὁπισάμενος. τὴν δὲ ἀμφὶ Φαρεῖσθαι ὑποπτεύσαντα τῷ πολεμίῳ. τά τε γὰρ ἄλλα, ὡς εἴρηται, αὐτῇ συνεβεβήκεε ἐς εὐτυχίην ἐνείκαντα, καὶ τὸ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νηὸς μηδένα ἀποσωθῆναι κατηγορέειν ἐνέθεσαν. Ξέρξῃ δὲ εἰπεῖν λέγεται πρὸς τὰ φερόμενα, Οἱ μὲν ἄνδρες, γεγόνασί μοι γυναῖκες· αἱ δὲ γυναῖκες, ἄνδρες.

Ταῦτα μὲν Ξέρξην φασὶ εἰπεῖν. οἱ δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ, ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγνης ὁ Δαρείου, Ξέρξεω ἐὼν ἀδελφεός· ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοί τε καὶ ὀνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ὀλίγοι· δὲ τινες καὶ Ἑλλήνων. ἅτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, οἵσι αἱ νῆες διεφθείροντο, οὐ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύμενοι, ἐς τὴν Σαλαμῖνα διένεον. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ ἐπιστάμενοι. ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνταῦτα αἱ πλεῖσται διεφθείροντο. οἱ γὰρ ὄπισθε τεταγμένοι, ἐς ὃ ἔμπροσθε τῶν νηῶν παρείναι πειρώμενοι, ὡς ἀποδεξόμενοί τι καὶ αὐτοὶ ἔργον βασιλεῖ, τῶν σφετέρων νηῶν φυγούσῃσι προσέπιπτον. ἐγίνετο δὲ καὶ τόδε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ. τῶν τινες Φοίνικες, τῶν αἱ νῆες διεφθάρατο, ἐλθόντες πρὸς βασιλῆα, διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὡς δι' ἐκείνους ἀπολοίατο αἱ νῆες, ὡς προδόντων. συνωίστο δὲ οὕτω, ὥστε τοὺς στρατηγοὺς μὴ ἀπολέσθαι, Φοινίκων τε τοὺς δοκιμωτάτους, λαβεῖν τοιοῦτον μισθόν. ἐπὶ τούτοισι ταῦτα λεγόντων, ἐνέβαλε νηὶ Ἀττικῇ Σαμοθρηίκιν νηῒ. ἥτε δὴ Ἀττικὴ κατέδυετο, καὶ ὑπεφερέμην Αἰγινέη νηῒ κατέδυσε τὴν Σαμοθρήικων τὴν νῆα· ἅτε δὴ ἐόντες ἀκοντιστῆρες οἱ Σαμοθρήικες, τοὺς ὑπερβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάσης νηὸς βάλλοντες ἀπήρρηξαν, καὶ ἀπέσησάν τε καὶ ἔσχον αὐτήν. ταῦτα ἡμύναντο τοὺς Ἴωνας ἐρρύσαντο. ὡς δὲ εἶδε σφέας Ξέρξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοίνικας, οἷα ὑφλυπεόμενός τε καὶ πᾶν ἀντιώμενος· καὶ σφέων ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποταμεῖν, ἵνα μὴ αὐτοὶ κακοὶ ἡμόμενοι, τοὺς ἀμείνονας διαβάλλωσι. ὅκως γάρ τινα ἴδοι Ξέρξης τῶν ἑωυτοῦ ἔργόν τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίῃ, κατήμενος ὑπὸ τῷ οὔρεϊ τῷ αὐτίον Σαλαμῖνος ὃ καλέεται Αἰγάλεως, ἀμπαυόμενος τὸν πόνον τὸν ἑωυτοῦ. καὶ οἱ γραμματιστὰς ἀναγράφοντες παρῆν τὸν τεταγμένον καὶ τὴν πόλιν. πρὸς δὲ ἔτι καὶ προσετάλεπτο φίλος ἐὼν Ἀριαράμνης αὐτῷ Πέρσης πρεσβύτου τοῦ Φοινικήου πάθεος. οἱ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐτράποντο. τῶν δὲ

A Hæc aiunt dixisse Xerxem. In eo prælio cùm alii multi & illustres viri tam Persarum Medorúmque quàm aliorũ sociorum occubuere, tum verò dux Ariabignes Darii filius Xerxisque frater: è Græcis pauci. quippe qui gnari natãdi, vbi suæ naues corruptæ erant, nec in pugna peribant, ad Salaminem enatabant. cuius rei quia imperiti erãt barbarorum plerique, in mari periere. Posteaquam autem eorũ primæ naues in fugam versæ sunt, tum verò plurimæ corrumpebantur. nam quæ in posterioribus locatæ erant, dum earũ propugnatores conarentur præterire, vt & ipsi aliquam operã a regi nauarent, vndique in suorum naues incidebãt. Quo in tumultu etiam hoc actum est, vt quidã Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adeuntes, insimulauerint Ionas tanquam proditores, quòd propter eos naues amissæ essent. vnde id contigit, non vt Ionum duces interficerentur, sed vt ii Phœnices qui illos insimulabant, b eam acciperent mercedem. Etenim illis adhuc ea loquẽtibus, Samothracia nauis Atticæ impacta, eam demersit: & in hanc AEginetica impulsa ipsam depressit. Verùm Samothraces, vt qui iaculatores essent, epibatas nauis quæ suam depresserat, iaculorum ictibus excusserunt, eorúmque cõscensa naui potiti sunt. quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes vbi id egregium facinus Ionum aspexit, cõuersus ad Phœnices, vt erat supramodum mœstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne, quum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties enim suorum quẽpiam aliquod opus edentẽ cernebãt, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est eregione Salaminis, nomine AEgaleo, & scribæ triearchum illũ à familia & vrbe scripto annotabant. Quinetiam cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes vir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices se conuertebant:

a In regis conspectu nauarent.

b Talem mercedem acciperẽt. *id est, quam pœnas dolebant dare Ionas, ipsi eas darẽt.*

barbaris autē in fugam versis, & ad Phalerum elabentibus, AEginetæ in freto subsistentes, operā memoratu dignam ediderunt. nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obsistētes fugientésque expugnabant, AEginetæ verò eas quæ elabebātur: & quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in AEginetas incidebat. Quū interim conflixerūt naues duæ, vna Themistoclis insequēs aliam, altera Polycriti Crio geniti, viri AEginetæ, dum nauem Sidoniam inuadit, illam videlicet quæ speculatoriam in Sciatho AEginetiçam ceperat, qua vehebatur Pytheas [a] Ischeni filius: quem Persæ seminecem plagis, tamen admiratione virtutis seruatum in naui habebant. Sidonia quæ hūc circumferebat nauis, vnà cum Persis est intercepta, vt Pytheas ita sospes rediret in AEginam. Polycritus vbi insp exit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatoriæ, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrās AEginetis quòd cū Medis sentirent. Hoc Polycritus sua naui incurrens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari autē quorum naues supererant, fuga se proripuerunt in Phalerū pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optimè audierunt AEginetæ, secundo loco Athenienses: è viris, Polycritus AEgineta: Athenienséque, EVmenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insequutus, non prius desiturus quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea naui vehi animaduertisset. quippe trierarchis Athenienſium præceptum erat vt eā caperent, propositúmque præmium decē millium drachmarū ei qui viuam cepisset. Indignè enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. At illa (vt antea dictum est) aufugit. Fuerūt & alii quorum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Adimātum autem Corinthiorum ducē Athenienses ferunt statim inter initia concursus nauium expauefactum atque perterritū sublatis velis fugæ se dedisse: Corinthiósque, inspecta

A βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων, καὶ ὑπολειόντων τοὺς ὁ Φάληρον, Αἰγινῆται ὑποσάντες ἐν τῷ πορθμῷ, ἔργα ἀπεδείξαντο λόγου ἄξια. ἐνέβαλλον γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῇ θορύβῳ ἐκπεφευγόσι τε καὶ τοῖσι ἀντιτεταγμένοισι καὶ τοῖσι φθεγγόμενοι τὴν ναῦν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τοὺς ὑπολειπομένους· ὁκόσοι δέ τινες ἔξω Ἀθηναίους ἔφευγον, φερόμενοι ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Αἰγινήτας. ἐνθαῦτα συνεκύρεον νῆες ἥ τε Θεμιστοκλέος διώκουσα νῆα, καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κρεοῦ, ἀνδρὸς Αἰγινήτεω, νηὶ ἐμβαλοῦσα Σιδωνίῃ· ἦσαν δὲ εἶλε τὴν περιφυλάσσουσαν ὅτι Σκιάθῳ τῷ Αἰγαιέϊ, ὅτε ἧς ἔπλεε Πυθέης ὁ Ἰσχένεω· οἱ Πέρσαι κατακοπέντα, ἀρετῆς εἵνεκα εἶχον ἐν τῇ νηὶ συμπλεόμενοι. τὸν δὴ περιάγουσα ἅμα τοῖσι Πέρσῃσι ἦλθε νηῦς ἡ Σιδωνίη, ὥστε Πυθέῃ οὕτω σωθῆναι ἐς Αἴγιναν· ὡς δὲ ἐσεῖδε τὴν νῆα τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολύκριτος, ἔγνω· ὃ σημήιον ἰδὼν τῆς στρατηλίδος· καὶ βώσας B Θεμιστοκλῆα, ἐπεκερτόμησε, ἐς τοὺς Αἰγινητέων τὸν μηδισμὸν ὀνειδίζων. ταῦτα μὲν νυν νηὶ ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς Θεμιστοκλῆα. οἱ δὲ βάρβαροι, τοῦ αἱ νῆες περιεῆμενο, φεύγοντες, ἀπέκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἠκούσθη Ἑλλήνων ἄριστα Αἰγινῆται· δεύτερα δὲ, Ἀθηναῖοι. ἀνδρῶν δὲ, Πολυκρίτος τε ὁ Αἰγινήτης, καὶ Ἀθηναῖος Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος, καὶ Ἀμεινίης Παλλεὺς, ὃς καὶ Ἀρτεμισίην ἐπεδίωξε. C D ἐπιδιωξε.

εἰ μὲν νυν ἔμαθε ὅτι ἐν ταύτῃ πλοίῳ ἡ Ἀρτεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρόσθεν ἢ εἶλέ μιν, ἢ καὶ αὐτὸς ἥλω. τοῖσι γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι παρῆκε κέλευστο· πρὸς δὲ, ἆεθλον ἔκειτο μύριαι δραχμαί, ὃς ἂν μιν ζωὸν ἕλῃ. δεινὸν γάρ τοι ἐποιεῦντο γυναῖκα ὅτι τῇ Ἀθήνας στρατεύεσθαι. αὕτη μὲν δὴ (ὡς πρόσθεν εἴρηται) διέφυγε. ἔσεσθαι δὲ ἐν οἱ ἄλλοι τῶν αἱ νῆες περιεγένοντο ἐν τῷ E Φαλήρῳ. Ἀδείμαντον δὲ Κορίνθιον στρατηγὸν λέγουσι Ἀθηναῖοι, αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ὡς ἐταράχθησαν αἱ νῆες, ἐκπλαγῆναί τε καὶ ἀπορεῖσθαι, τά τε ἱστία ἀείραντα, οἴχεσθαι φεύγοντα. ἰδόντας δὲ τοὺς Κορινθίους

a *Suprà, pag. 505 Ischenoi fil. Sed ibidem malè Pythius.*

τὴν τριήρεα φεύγουσαν, ὡσαύτως οἴ- A fuga nauis imperatoriæ, itidem
χεσθαι· ὡς δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς abiisse: Et quum fugiendo venis-
Σαλαμινίης κατὰ τὸ ἱρὸν Ἀθηναίης Σκιράδος, sent ad templum Mineruæ Sci-
ἐπιπλῶσι σφι κέλητα θείη πομπή· radis, quæ est in Salamine, oc-
τὸν οὔτε πέμψαντα φανερὸν ἐόντα, οὔτε τι curriſſe eis celocem diuina cum
τῶν ἀπὸ τῆς τριήρεος εἰδόσι προσφέρεσθαι pompa: quem quiſnam miſiſſet
τοῖσι Κορινθίοισι. τῇδε δὲ συμβάλλονται εἶ- quum non conſtaret, ſcirentque
ναι τὸ τρῆγμα· ὡς γὰρ ἀγγελθῆναι τῶν neminẽ ſuæ claſſis ad ipſos mi-
νηῶν τοῖς ἀπὸ τοῦ κέλητος, λέγειν τάδε, Ἀ- ſiſſe, eos ob id coniectaſſe rem di-
» δείμαντε, σὺ μὲν ἀποτρέψας τὰς ναῦς, ἐς uinam eſſe: & eos qui in celoce
» φυγὴν ὥρμησας κατὰ πρόσωπον τοῖσι Ἕλλη- erant, vbi propiores fuerunt, ita
» νας. οἱ δὲ ἐπείτε νικῶσι, ὅσον αὐτοῖσι ἠρώτων ὅτι- B loquutos fuiſſe, Adimãte, tu qui-
» κερ τῆσαι τῶν ἐχθρῶν. ταῦτα λεγόντων, ἀ- dem cõuerſis in fugam nauibus
πιστέων γὰρ τῶν Ἀδείμαντον, αὖτις τάδε λέ- abſcedere vis Græcorum prodi-
γειν· ὡς αὐτοὶ οἷοί τε εἶεν ἀγαθοὶ ὄμηροι ἀ- tor: at illi quantum votis conce-
ποθνήσκειν, ἢν μὴ νικῶντες φαίνωνται οἱ Ἕλ- perunt, victores hoſtium euadẽt.
λῆνες. ὕστερον δὴ ἀποτρέψαντας τὴν νῆα, αὐ- Et quum his verbis fidem non
τόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἐπεξεργασμένοις ἐλ- haberet Adimantus, hæc iterum
θεῖν ἐς τὸ στρατόπεδον. τοῦτοις μὲν τοιαύτη dixiſſe, *ipſos poſſe pro obſidibus
Φάτις ἔχει κατὰ Ἀθηναίων. οὐ μέντοι αὐ- ductos mortem obire niſi cõſta-
τοί γε Κορίνθιοι ὁμολογέουσι, ἀλλ' ἐν πρώτοισι ret Græcos eſſe victores. Ita con-
σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζοισι uerſa naui Adimantum cum cæ-
γενέσθαι. μαρτυρεῖ δὲ σφι καὶ ἡ ἄλλη Ἑλ- C teris ad claſſem ſuorum, re iam
λάς. Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀ- ab aliis nauata, veniſſe. Hic de il-
θηναῖος, τὸν καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων lis apud Athenienſes rumor ex-
ἐμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ὁ τῷ titit, quod ipſi Corinthii negant,
θορύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνα γενομέ- ſeque inter primos pugnatores
νῳ τάδε ἐποίεε· τῶν Σαλαμιέων πολλοὺς τῶν ὁ- extitiſſe affirmant. pro quibus
πλιτέων, οἱ πολλοὶ περιετάχατο περὶ teſtimonium dicit reliqua Græ-
τὸν ἀκτὸν τῆς Σαλαμινίης χώρης, γένος cia. Ariſtides autem Lyſimachi
ἐόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ψυτταλίην νῆσον filius, vir Athenienſis, cuius pau-
ἀπέβησε ἄγων. οἱ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νη- lo antè vt viri optimi mentionẽ
σίδι ταύτῃ κατεφόνευσαν πάντας. ὡς δὲ ἡ feci, per eum tumultum qui cir-
ναυμαχίη διελέλυτο, κατερρύηντες ἐς τὴν D ca Salaminem fiebat, hoc rei geſ-
Σαλαμῖνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ſit: Permultis armatorum qui ad
ταύτῃ ἐτύγχανε ἐπὶ ἐόντα, ἐτοῖμοι ἦσαν ἐς littus Salaminis locati erãt ſump-
ἄλλην ναυμαχίην· ἐλπίζοντες τῆσι περι- tis, genere Athenienſibus, & in
εούσῃσι νηυσὶ ἔτι χρήσεσθαι βασιλέϊ. τῶν δ' Pſyttaleam inſulam traductis, o-
ναυηγίων πολλὰ κατὰ λόγον ὁ ἄνεμος ζέ- mnes Perſas qui in ea inſula erãt
φυρος, ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ὅτε τὸν ἴϊονα τὸν interemit. Defuncti nauali pu-
καλεόμενον Κωλιάδα· ὥστε ἀποπλήσαι gna Græci, reductis in Salaminẽ
τὸν χρησμὸν, τόν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς nauibus, potiti ſunt naufragiis
ναυμαχίης ταύτης εἰρημένον Βακίδι καὶ quæ illic ſupererant: parati ad a-
Μουσαίῳ, καὶ δὴ καὶ τὰ ναυήγια τὰ ταύ- E liam dimicationem, quòd ſperarent, regem iis quæ ſibi reliquæ erant nauibus vſurũ. Porro naufragiorum pleraque ventus zephyrus aſportauit in oram Atticæ, nomine Coliadem: vt impletum ſit omne oraculum, cùm de cæteris quæ ad pugnam naualem pertinent faciens mentionem, tum verò de naufragiis illuc euectis, à Bacide & Muſæo multis annis antea prædictum, ac redditum Lyſiſtrato Athenienſi, viro ſortilego, quod omnes Græcos latuerat,

τὴν ξενηλασίην τὸ εἰρημένον πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τούτων ὑπὸ χρησμῷ, Λυσιστράτῳ Ἀθηναίῳ ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθεε πάντας τοὺς Ἕλληνας,

a Se tales eſſe qui vellent obſides duci ac morte plecti niſi victores comperirétur Græci. *Vel, Se eo animo eſſe. Q.d. Se paratos eſſe ad, &c.*

ἐπεμνήσθην

Horrebunt remis mulieres Coliadenſes.

Hoc autem futurum erat adueꝛto rege.

COGNITA ſua clade Xerxes, veritus nequis Ionũ à Græcis ſubornatus, aut ſua ſponte ad ſoluendos pontes in Helleſpontũ nauigaret, vnde ipſe in Europa deprehẽſus ſalute periclitaretur, de fugiendo conſultabat. nolẽs tamen neque à Græcis neque à ſuis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere: nauéſque Phœnicum onerarias, vt pro rate ac muro eſſent, innectebat: & ſe tanquam aliam pugnam naualem facturus, ad bellũ inſtruebat. Quæ agentem videntes cæteri, pro certo habebant eũ manendi animo atque bellandi illa apparare: ſed nihil eorum Mardonium latebat, vt probè gnarũ ingenii illius. Xerxes & hæc fecit, & ſimul in Perſidem miſit qui præſentem cladem nuntiarent. His nuntiis nihil pernicius trãſcurrit in rebus humanis. quod negotium hunc in modum eſt à Perſis excogitatum: Quot ex diebus tota via conſtat, totidem equos ac viros ferunt eſſe diſtinctos ad ſingulorum dierum iter faciendum, quos neque vis niuium, neque imber, neque æſtus, neque nox diſtinet quin propoſitum ſibi curſum celerrimè cõficiant. Quorum curſorum primus mandata tradit ſecundo, ſecundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque alium pertranſeũt, quemadmodum apud Græcos fax quã Vulcano per vices ferre curſores perſeuerant. Hanc equorum curſitationem Perſæ angarẽion appellant. Primus igitur nũtius Suſa perlatus, Xerxem Athenis potitum eſſe, tanta Perſas qui reliqui erant voluptate affecit, vt omnes vias myrto conſternerent, & per eas odores incenderent, & ipſi in ſacrificiis ac gaudiis verſarẽtur: ſecundus autem ita eos conſternauit vt vniuerſi veſtes dilaniarent, vociferationéque & eiulatu irrequieto vterentur, culpam in Mardonium refundentes, nõ tam de claſſe quàm de ipſo Xerxe

A Κωλιάδας δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φέξουσι.

Τοῦτο δὲ ἔμελλε ἐπελάσσυτος βασιλῆος ἔσεσθαι.

ΞΕΡΞΗΝ ὦν ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δείσας μή τις τῶν Ἰώνων ὑποθῆται τοῖσι Ἕλλησι ἢ αὐτοὶ νοήσωσι πλώσαντες ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, λύσοντες τοὺς γεφύρεας, καὶ ἀποληφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέσθαι κινδυνεύσας, δρησμὸν ἐβούλευστε. θέλων δὲ μὴ ἐπίδηλος εἶναι μήτε τοῖσι Ἕλλησι μήτε τοῖσι B ἑωυτοῦ, ἐς τὸν Σαλαμῖνα χῶμα ἐπειρᾶτο ἄγειν· γαύλους τε Φοινικηίους συνέδεε, ἵνα οἱ τὸ μέσον ἔωσι καὶ τείχεος· ἐπιτήδεά τε ἐς πόλεμον, ὡς ναυμαχίην ἄλλην ποιησόμενος. ὁρέοντες δὲ μιν πρῶτοι οἱ ἄλλοι ταῦτα ποιέοντα, οὐ πιστεύοντες ὡς ἂν πρῶτος νέου πρεσκευάσατο μάχων πολεμήσειν. Μαρδόνιον δὲ σφέων τούτων ἐλάνθανε, ὡς μάλιστα ἐμπειρεῦν εὖνα τῆς ἐκείνου διανοίης. ταῦτά τε δὴ Ξέρξης ἐποίεε, καὶ ἔπεμπε ἐς Πέρσας ἀγγελέοντα τὸν πρεσσόσθιον συμφορήν. τούτων δὲ τῶν ἀγγέλων ἔστι C θοὴν ὅ, τι θᾶσσον γενέσθαι σπουδὴν ἔον· ὧδε τοῖσι Πέρσησι διέρριπται τοῦτο. λέγουσι γὰρ ὡς ὅσων αἱ ἡμερέων ἡ πᾶσα ὁδὸς, τοσοῦτοι ἵπποι τε καὶ ἄνδρες διεσταλέες κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἑκάστην τεταγμένοι· οὐδὲ οὔτε νιφετὸς, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμα, οὐ νὺξ ἐέργει μὴ οὐ καταύσας τὸν προκείμενον ἑωυτῷ δρόμον τὸν ταχίστην. ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμὼν παραδιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ D δεύτερος, τῷ τρίτῳ· ὁ δὲ ἐνθεῦτεν ἤδη καὶ ἄλλον διεξέρχεται παραδιδοὺς, καὶ τάδε ἐν Ἕλλησι ἡ λαμπὰς ἡ Φοίνη, τὸν τρόπον Ἡφαίστῳ ὀπίτελέουσι. τοῦτο δὲ δρόμημα τῶν ἵππων καλέουσι Πέρσαι ἀγγαρήιον. ἡμὶ δὴ πρώτην ἐς Σοῦσα ἀγγελίη ἀπικομένη, ὡς ἔχοι Ἀθήνας Ξέρξης, ἕτερα οὕτω δὴ τι Περσέων τοὺς ὑποληφθέντας, ὡς τά τε ὁδοὺς μυρσίνησι πάσας ἐστορέσαι, καὶ ἐθυμίων θυμήματα· καὶ αὐτοὶ ἔσαν σὺν θυσίῃσί τε καὶ E εὐπαθίῃσι· ἡ δὲ δευτέρη σφι ἀγγελίη ἐπεξελθοῦσα στυγνὰς οὕτω, ὥστε τοὺς κιθῶνας καὶ τεῤῥηξάμενοι πάντες, βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρέωντο ἀπλέτῳ, Μαρδόνιον ἐν αἰτίῃ τιθέντες. οὐκ οὕτω δὲ ἐπὶ τοῦτο ἀνιῶνται οἱ Πέρσαι ἐποίευν, ὡς ἐπὶ αὐτῷ Ξέρξῃ

Horrebunt remis mulieres Coliadenſes.

Hoc autem futurum erat aduenturo rege.

COGNITA ſua clade Xerxes, veritus nequis Ionũ à Græcis ſubornatus, aut ſua ſponte ad ſoluendos pontes in Helleſpontũ nauigaret, vnde ipſe in Europa deprehẽſus ſalute periclitaretur, de fugiendo conſultabat. nolẽs tamen neque à Græcis neque à ſuis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere: nauéſque Phœnicum onerarias, vt pro rate ac muro eſſent, innectebat: & ſe tanquam aliam pugnam naualem facturus, ad bellũ inſtruebat. Quæ agentem videntes cæteri, pro certo habebant eũ manendi animo atque bellandi illa apparare: ſed nihil eorum Mardonium latebat, vt probè gnarũ ingenii illius. Xerxes & hæc fecit, & ſimul in Perſidem miſit qui præſentem cladem nuntiarent. His nuntiis nihil pernicius trãſcurrit in rebus humanis. quod negotium hunc in modum eſt à Perſis excogitatum: Quot ex diebus tota via conſtat, totidem equos ac viros ferunt eſſe diſtinctos ad ſingulorum dierum iter faciendum, quos neque vis niuium, neque imber, neque æſtus, neque nox diſtinet quin propoſitum ſibi curſum celerrimè cõficiant. Quorum curſorum primus mandata tradit ſecundo, ſecundus item tertio: & ita deinceps illa mandata in alium atque alium pertranſeũt, quemadmodum apud Græcos fax quã Vulcano per vices ferre curſores perſeuerant. Hanc equorum curſitationem Perſæ angarẽion appellant. Primus igitur nũtius Suſa perlatus, Xerxem Athenis potitum eſſe, tanta Perſas qui reliqui erant voluptate affecit, vt omnes vias myrto conſternerent, & per eas odores incenderent, & ipſi in ſacrificiis ac gaudiis verſarẽtur: ſecundus autem ita eos conſternauit vt vniuerſi veſtes dilaniarent, vociferationéque & eiulatu irrequieto vterentur, culpam in Mardonium refundentes, nõ tam de claſſe quàm de ipſo Xerxe

μυρσίνῃ

αἰτήσῃ

δειμαίνοντες. καὶ ὡς Πέρσας μὲν ἰὼν ταῦτα τὸν πόνον μεταξὺ χρόνον γινόμενον, μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτὸς σφέας ἀπικόμενος ἔπαυσε. Μαρδόνιος δὲ, ὁρέων μὲν Ξέρξεα συμφορὴν μεγάλην ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιεύμενον, κατοπτεύων δὲ αὐτὸν δρησμὸν βουλεύοντα ἐκ τῆς Ἀθηναίων, φρασάμενος ὡς ἑωϋτὸν ὡς δώσει δίκην, ἐλπαγώσας βασιλέα πρατεύεσθαι ὅτι τάχιστα Ἑλλάδα, καὶ χρεὸν εἶη αἰσχύνεσθαι βύσσας, ἢ κατεργάσασθαι τάχιστα Ἑλλάδα, ἢ αὐτὸν καλῶς τελευτῆσαι τὸν βίον, ἔφη μεγάλων ἀγαθῶν ἐόντα, πλέω μοῦνοι ἐφερέ οἱ ἡ γνώμη κατεργάσασθαι τάχιστα Ἑλλάδα. λογισάμενος ὦν ταῦτα, ὡς φέρε τὸν λόγον τόνδε, Δέσποτα, μήτε λυπέο, μήτε συμφορὴν μηδεμίην μεγάλην ποιεῦ, τῶνδε τοῦ γεγονότος εἵνεκα πρήγματος. οὐ γὰρ ξύλων ἀγὼν ὁ τὸ πρῶτον φέρων ὑμῖν, ἀλλ' ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων. εἰ δὲ οὔτε τις τουτέων τῶν τὸ πρῶτον σφι ἦδη δοκεόντων κατεργάσασθαι, ἀποβὰς ἀπὸ τῶν νεῶν πειρήσεται ἀντιωθεῦναι, οὔτ' ἐκ τῆς ἠπείρου τῆσδε. οἵ τε ἡμῖν ἰωτιώσηνται, ἔδοσαν δίκας. εἰ μοῦνον δοκέεις, αὐτίκα πειρώμεθα τῆς Πελοποννήσου· εἰ δὲ καὶ δοκέεις ὅτι χρεών, πρόσχει ποιέειν ταῦτα. μὴ δὲ δειμαίνωμεν. οὐ γάρ ἐστι Ἕλλησι σοφίσμασι ἔκδυσις, μὴ οὐ δοῦναι λόγον τῶν ἐποίησαν νεῶν τε καὶ τοσούτεων, εἰ σοὶ δοῦλοι. μάλιστα μὲν νῦν ταῦτα ποίεε. εἰ δὲ ἄρα τοι βεβούλευται, αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν τὸν στρατὸν, ἄλλον ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βουλήν· σὺ Πέρσας βασιλεῦ μὴ ποιήσῃς καταγελάστους γενέσθαι Ἕλλησι. σοὶ μὲν γὰρ οὐ Πέρσησι τοῖσι δεδήληται τῶν πρημάτων· οὐδ' ἐρεῖς ὅκου ἐφάνημεν ἄνδρες κακοί. εἰ δὲ Φοίνικές τε καὶ Αἰγύπτιοι, καὶ Κύπριοί τε καὶ Κίλικες, κακοὶ ἐφάνησαν, σοὶ μὲν ὡς Πέρσας τοῦτο οὐδὲν μέτεστι τὸ πάθος. ἤδη νῦν ὅτῳ οὐ Πέρσαι τοι αἴτιοί εἰσι, ἐμοὶ πείθεο. εἰ τοι δέδοκται μὴ αὐτίκα μένειν, σὺ μὲν ἐς ἤθεα τὰ σεωϋτοῦ ἀπέλαυνε, τῆς στρατιῆς ἀπάγων τὸ πολλόν· ἐμὲ δὲ σοὶ χρὴ τὴν Ἑλλάδα δουλοσύνῃ δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριάδας ἀστοῦ ἀπολέξαμενον. ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, ὡς ἐκ κακῶν ἐχάρη τε καὶ ἥσθη· ὡς δὲ Μαρδονίου τε

solicitis: idque tamdiu dum Xerxes illos ita affectos redeundo sedauit. At Mardonius quum videret, Xerxem magnam è pugna nauali iacturam fecisse, suspicãs agitare fugam ex Athenis, pro seipso anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi persuasisset inferre Græciæ bellum: putabátque sibi conducibilius esse periclitari aut subigere Græciam, aut magna opera aggressum honestè vita defungi: quanquam opinio eius de subigẽda Græcia propensior erat. Hoc quum secum agitasset, regem hac oratione est alloquutus, Domine, noli mœrorem ob hanc rem gestam capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. non enim certamen, quo omnia nostra constãt, in lignis est, sed in viris & equis. Itaque nemo tibi aut horum qui tibi videntur omnia confecisse, egressus è nauibus conabitur obuiam se ferre, aut ex hac continente: vnde qui se obuios tulere, pœnas dedere. Quòd si tibi videtur faciendum vt Peloponnesum tentemus, continuò tentemus: si videtur supersedẽdum, supersedeamus licet. nec animo consterneris: neque enim vlla possũt ratione subterfugere Græci quominus rationem dent eorum quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuíque sint serui. Et hoc quidem præcipuè tibi agendum puta. Quòd si tibi constitutum est vt ipse cum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re consilium. Ne committas rex vt Persæ Græcis ludibrio fiant. [a] non enim res Persarum afflictæ sunt: neque tu vbinam viri fuerimus ignaui dicere potes. quales si Phœnices & AEgyptii & Cyprii & Cilices fuere, nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare, quoniam Persæ huius rei insontes sunt, iam mihi credito. si tibi non videbitur permanendum, remea ipse ad solum natale cum pleraque parte copiarum: ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum debeo Græciam in tuam redigere seruitutem. His audi-

a Nullum enim rebus damnum attulerunt Persæ.

tis Xerxes, [b] vt ex malis, gauisus est, voluptatémque cepit: & ad Mardonium

b *Sic Græca habent ad verbum: pro eo quod est, Tanquam illo offerẽte aliquod inter tot mala solatiũ. Vel, Tanquã illo ex rebus aliquis desperatis aliquẽ exitum proponẽte.*

a Vbi deliberasset. *Sed Valla ita vertit ratione habita eorum quæ sequuntur.*

inquit, se, [a] vbi ad concilium retulisset, responsurum vtrum eorum esset facturus. Et quum in cócilium vocasset delectos Persarum proceres, placuit ei Artemisiam quoque ad consultandũ accersi: quam solam constabat antea quæ facienda essent intellexisse. Quæ vbi aduenit, eã Xerxes summotis aliis Persarũ consiliariis atque satellitibus, hunc in modum alloquutus est, Iubet me Mardonius hîc permanere ad tentandam Peloponnesum, negans vllam culpam huius damni esse penes Persas atque pedestres copias, [b] sed eis volentibus hoc tentari debere. Itaque aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta myriades delectorum militum ad subigendã mihi Græciam: me verò ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuerti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probè consuluisti, dicito vtrum mihi suadeas horum, quod eligendo bene mihi consuluerò. Hæc Xerxi consultanti respondens Artemisia, Arduũ, inquit, rex, [c] me dicẽtem tibi optima, prosperũ consilium dare: tamen è statu rerum præsentium mihi videtur esse faciendum vt tu ipse domum remees: Mardonium verò hîc relinquas cum iis quos vult, si modò velit ille, atque recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ ait se velle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succedant, [d] tua res domine agitur: quia id tui serui effecerint: siue Mardonio contra opinionem suam contingat, non magna sanè calamitas erit, saluo & te & rerum domesticarũ statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profectò Græci sæpenumero pro ipsis multa certamina cursitabunt: at siquid contingat Mardonio cladis, id nullius erit momẽti, Græcique vincendo non vicerint, seruo tuo interempto. Tu verò Athenis incensis (cuius rei gratia expeditionẽ sumpsisti) reuerteris. Delectatus eo consilio Xerxes, quod idẽ illa suasisset quod ipse haberet in animo: quippe qui (vt ego opinor) nõ remãsisset si vel cũcti atque cũctæ id ei suasissẽt, adeo perterritus erat.

b Sed lubenter se ipsa id cõprobaturos. *Vel, Huic rei se documẽtum esse daturos.*

c Me tibi cõsulenti optimum dare consilium.

d Quod geritur, tuum est. *Id est, Tuum censetur. Eius laus tibi adscribitur.*

A βουλευσάμενος ἔφη ἀποκρινεῖσθαι, ὁκότερα ποιήσει τουτέων. ὡς δὲ ἐβουλεύετο ἅμα Περσέων τοῖσι ὀπτιλήτοισι, ἔδοξέ οἱ καὶ Ἀρτεμισίῃ ὅτι συμβουλίῃ μετασπερμαίεσθαι, ὅτι τὰ πρότερα ἐφαίνετο μοῦνη νοέουσα τὰ ποιητέα. ὡς δὲ ἀπίκετο ἡ Ἀρτεμισίη, μεταστησάμενος τοὺς ἄλλους τούς τε συμβούλους Περσέων, καὶ τοὺς δορυφόρους, ἐλέξε Ξέρξης τάδε, Κελεύει με Μαρδόνιος μένοντα αὐτοῦ, ἀποπειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου. λέ-
B γων ὡς μοι Πέρσαι τε καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ὑδενὸς μεταίτιοι παθέος εἰσί, ἀλλὰ βουλομένοισί σφι ἠρέσκει ἂν ἐπίδυξις. ἐμὲ ὦν ἢ ταῦτα κελεύει ποιέειν, ἢ αὐτὸς ἐθέλῃ, τειήκοντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τῦ στρατοῦ παραχεῖν μοι τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην· αὐτὸν δέ με κελεύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ ἐς ἤθεα πάτρια. σὺ ὦν ἐμοὶ, καὶ γὰρ σοὶ τῆς ναυμαχίης βουλευσαμένῃ τῆς ἠμοιρώσης οὐκ ἐῶσα ποιέεσθαι, νῦν
C τε συμβούλευσον, ὁκότερα ποιέων ὀπτιτύχω τοῦ βουλεύσασθαι. ὁ μὲν ταῦτα συνεβούλευε. Ἰὶ δὲ λέγει τάδε, Βασιλεῦ, χαλεπὸν μὲν ἐστι συμβουλευομένῳ τυχεῖν τὰ ἄριστα εἰπασθαι. ὀπτὶ μέντοι τοῖσι κατύπερθε φρονήμασι, δοκέει μοι αὐτὸν μὲν σε ἀπελαύνειν ὀπίσω· Μαρδόνιον δέ, εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑποδέκεται ταῦτα ποιήσειν, αὐτῦ καταλιπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει. τῦτο μὲν γὰρ, ἢν καταρρήσῃ τὰ
D νοέων λέγει, σὸν τὸ ἔργον ὡς δέκαστα γίνεται. (ἢ γὰρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσονται) τῦτο δὲ, ἢν τὰ ἐναντία τῆς Μαρδονίου γνώμης γένηται, σοὶ μὲν ὀλίγη συμφορὴ μεγάλη ἔσται, σέο τε αὐτεῦ ὄντος, καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων αὐτοῖσι οἶκον τὸν σόν. ἢν γὰρ σύ τε σαθῇς, καὶ οἶκος ὁ σός, πολλοὶ πολλάκις ἀγῶνας δραμέονται περὶ σφέων αὐτέων οἱ Ἕλληνες. Μαρδονίου δὲ, ἢν τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται· οὐδέ τι νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, δοῦλον
E σὸν ἀπολέσαντες· σὺ δὲ (τῶν εἵνεκα τὸν στόλον ἐποιήσω) πυρώσας τὰς Ἀθήνας, ἀπελᾷς. Ἰὶ ἐπὶ τε δὴ τῇ συμβολῇ Ξέρξης λέγουσα γὰρ ἐπετύγχανε τὰ περὶ αὐτὸς ἐπαινέσας. οὐδὲ γὰρ εἰ πρώτους τε πᾶσαν συνεβούλευσε ἀπαμῦναι μένειν, ἔμελλε αὖ, δοκέειν ἐμοὶ· οὕτω καταῤῥωδηκέει.

ἐπαινέσας

ἐπαινέσας δὲ τὸν Ἀρτεμισίην, τοῦτον μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτὸν τοὺς παῖδας ἐς Ἔφεσον. νόθοι γάρ τινες παῖδες οἱ συνεῖποντο. συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φύλακον Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἐόντα Πηδασέα, φερόμενον δὲ οὐ τὰ δεύτερα τῶν βουλόχων παρὰ βασιλεῖ. οἱ δὲ Πηδασέες οἰκέουσι ὑπὲρ Ἁλικαρνησσοῦ. ἐν τοῖσι Πηδασεῦσι τοῦτο τοιόνδε φέρει τέρημα γίνεσθαι· ἐπεὰν τῶν Ἀμφικτυόνων πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι τῆς πόλιος μέλλῃ τι ἔσεσθαι κακὸν μέγα, τότε ἡ ἱρείη αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φύει πώγωνα μέγαν. τοῦτο δέ σφι δὶς ἤδη ἐγένετο. ἐκ τούτων δὴ τῶν Πηδασέων ὁ Ἑρμότιμος ἦν· παρὰ μεγίστῃσι τῶν ἤδη ἀδικηθέντι ἐγένετο πρώτων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἀλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων, καὶ πωλεόμενον, ὠνέεται Πανιώνιος, ἀνὴρ Χῖος· ὃς τὸν βίον κατεργάσατο ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων. ὅκως γὰρ κτήσαιτο παῖδας εἰδεος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων, ἀγινέων ἐπώλεε ἐς Σάρδις τε καὶ Ἔφεσον χρημάτων μεγάλων. (πολλοὶ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι εὐνοῦχοι μειωτεροί εἰσι οἱ βουνοῦχοι, πίστιος εἵνεκα τῆς πάσης, τῶν ἐνορχέων) ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἐξέταμε πολλούς, (ἅτε ποιεύμενος ἐκ τούτων τὸν βίον) καὶ δὴ καὶ τοῦτον. καὶ οὐ γὰρ τὰ πρῶτα ἐδυστύχεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα μετ' ἄλλων δώρων· χρόνου δὲ προϊόντος, πρώτων τῶν βουλόχων ἐτιμήθη μάλιστα παρὰ Ξέρξῃ. ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν ὥρμα ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν Ἀθηναίην, ἐὼν ἐν Σάρδισι, ἐνθαῦτα κατιδὰς κατ' ὀνείρατα ἐν τῇ στρατιῇ ὁ Ἑρμότιμος ἐς γῆν τὴν Μυσίην, (τὴν Χῖοι μὲν νέμονται, Ἀταρνεὺς δὲ καλέεται) δυείσῃσι τοῦ Παυσιώνιον ἐνθαῦτα. ἐπιγνοὺς δέ, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φιλίους λόγους· πρῶτα μὲν οἱ καταλέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκεῖνον ἔχοι ἀγαθά· δεύτερα δὲ οἱ ὑπερβυθμίσας αὐτὶ τούτων ὅσα μιν ἀγαθὰ ποιήσειεν, ὡς κομίσας τοὺς παῖδας οἰκέῃ ἐκείνην. ὥστε ὑποδεξάμενον ἀσμενέως τοὺς λόγους Παυσιώνιον, κομίσαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. ὡς δὲ ἄρα πανοικὶὴ μὲν παρεγένετο, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε,

Artemisiam igitur laudatam dimisit, ducentem secum liberos regios Ephesum. nam aliquot eũ filii nothi comitabantur. Cũ quibus ad eorum custodiam misit Hermotimum, genere quidẽ Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur cõtingere, vt quoties Amphictyonensibus qui circa eam vrbem habitant aliquid aduersi certum intra tempus est euenturum, tunc Mineruæ antistiti, quæ illic est, grandis barba nascatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasẽsibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus quos quidem ipsi nouimus, vltio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum captum ab hostibus ac venalem mercatus est Panionius vir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem factitabat, vitam ducens. nam quos pueros forma præditos coemerat, eos castrabat: ductósque aut Sardis aut Ephesũ, magna pecunia venundabat. Apud barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quàm qui non sunt castrati, [a] in omni genere, fidei gratia. Cæterùm vt alios permultos, ita hũc quoque Panionius execuit, vt qui ex hac re vitam toleraret. Sed non vsquequaque infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cũ aliis muneribus deductus est, progressúque temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Quũ autẽ rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam negotii gratia descendit in agrum Mysium, qui à Chiis incolitur, sed Atarneus vocitatur: ibi inuentũ Panionium atque agnitum alloquutus est & multis & comibus verbis, primùm recẽsens ei quot per illum esset assequutus bona, deinde pollicens quam gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc cõmigrasset. Ea oratione libẽter audita Panionius contulit se illuc cum vxore & liberis. Quẽ postquam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his verbis affatus est,

[a] Omnis fidei gratia. *ad Verbũ, pro Quacunque in re fidere ipsis aliquũ velit. i. Quæcunque illũ quũ cõmittere, in quibus eorum fidem experiatur.*

O omnium post homines natos scelestissimum, qui ex nefandissima negotiatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorũ quispiam vel tibi vel tuorũ cuipiam mali fecit, [a] quòd ex viro neutrũ me rèddidisti? putábásne fore vt quæ tunc machinabaris laterent deos? qui iusta lege vtentes, te infandorum opificẽ tradiderunt in manus meas, [b] vt de pœna à me tibi irrogãda queri non possis. Hæc vbi exprobrauit homini, filiis in conspectum eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrem genitalia illorum recidere: quod quum coactus fecisset, filii sui adacti sunt eius virilia abscindere. Ita supplicium ab Hermotimo in Panionium rediit. Xerxes autem filiorum Ephesum deducendorum negotio Artemisiæ demandato, accitum Mardonium iussit è copiis quas liberet eligere, vt consentanea verbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum. Noctu autem regis iussu præfecti classis è Phalero soluentes, retrò Hellespontũ versus abierunt, pro se quisque accelerãtes ad custodiendas rates quibus rex pertrãsiret. Qui quum ad Zosterem aduentarent, minuta quædã continentis protenta promontoria barbari suspicati nauigia esse, perdiu illinc aufugerunt: tandem deinde edocti non nauigia esse, sed promontoria, in agmen sese receperunt.

Vt autem dies illuxit, Græci cernentes ibidem pedestres copias hostium perstare, rati classẽ quoque circa Phalerum esse, ac pugnam nauale commissum iri, se ad resistendum apparabãt. Sed cognito illam vela fecisse, confestim insequendam sibi cẽsebant: itaque eam insequuti Andro tenus, cernere quũ nequisset, ad Andrum profecti consultabant. Quibus Themistocles suadebat vt insulas versus profecti, classem hostium insequẽtes, rectà ad Hellespontum nauigarẽt, soluturi pontes. Huic cõtrariam EVrybiades opponebat sententiam, quòd diceret fore vt si dissoluerent rates, maxima ob id calamitate afficerent Græciam.

a Propter quod me ex viro nihil esse feceris? Sic ad Verbũ habent Græca, quæ Valla exponere videtur Go luisse, nõ reddere. nam eunuchus nihil est, quòd sit neutrum, nec vir, nec fœmina. Ouidius, Hei mihi quòd dominã nec vir nec fœmina nec fera nec fœmina. Idem in Ibin, Deque viro fias nec vir nec fœmina, & Virg.

b Vide pœna quam mihi datu rus es queri non possis. Id est, Tã graues mihi des pœnas quàm tua flagitia merentur.

A Ὦ πάντων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων τὸν βίον κτησάμενε, τί σε ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς, ἢ τῶν ἐμῶν τίς σε προεγόνων ἐργάσατο, ἥτις σε, ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με αὐτ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκεές τε θεοὺς λήσειν οἷα ἐμηχανᾶτο τότε· οἵ σε ποινήσαντα ἀνόσια, νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπεδωκαν ἐς χεῖρας τὰς ἐμάς. ὥστε σε μὴ μεμφέσθαι τίνι ἀπ' ἐμέο τοι ἐσταλμένην δίκην. ὡς δὲ οἱ ταῦτα ὠνείδιζε, ἀγθέντων τῶν παίδων ἐς ὄψιν, ἠνάγκαζε ὁ Πανιώνιος τῶν ἑωυτῦ παίδων τεσσέρων ἐόντων τὰ αἰδοῖα ἀποταμεῖν. ἀνάγκαζόμενοι δὲ, ἐποίεε ταῦτα· αὐτός τε, ὡς ταῦτα ἐργάσατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον. Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω ἔσχε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος. Ξέρξης δὲ, ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε ἀπάγειν ἐς Ἔφεσον, καὶ λέσας Μαρδόνιον, ἐκέλευσε μιν τῆς γραπτῆς ἀμαλέην τοὺς αὐβουλήσεται, καὶ ποιέειν τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα πειρώμενον ὁμοῖα. Ταῦτα μὲν τῇ ἡμέρῃ ἐς τοσοῦτον ἐγένετο. τῆς δὲ νυκτὸς, κελεύσαντος βασιλῆος, τὰς νῆας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπῆγον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς τάχιστα εἶχε ἕκαστος, ἀμφυλαξούσας τὰς γεφύρας πορευθῆναι βασιλέα. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἐόσαν ζωστῆρος πλέοντες οἱ βάρβαροι, ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἠπείρου ταύτης, ἔδοξαί τε νῆας εἶναι, καὶ ἔφυγον ὅτι πολλάς. χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οὐ νῆες εἶεν, ἀλλ' ἄκραι, συλλεχθέντες, ἐχωμίζοντο.

Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγίνετο, ὁρέοντες οἱ Ἕλληνες κατὰ χώρην μένοντα τὸν στρατὸν τὸν πεζόν, ἤλπιζον καὶ τὰς νῆας εἶναι· ἐκεῖ Φάληρον· ἐδόκεόν τε ναυμαχήσειν σφέας, παρτεόντό τε ὡς ἀμυνεύμενοι. ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο τὰς νῆας οἰχωκυίας, ἀδόκα μιν ταῦτα ἐδόκεε ὀπιθεδιώκειν. τὸν μὲν νυν ναυτικὸν τὸν Ξέρξεω στρατὸν οὐκ ἐπείδον διώξαντες μέχρι Ἄνδρου. ἐς δὲ τὴν Ἄνδρον ἀπικόμενοι, ἐβουλεύοντο. Θεμιστοκλέης μὲν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο, διὰ νήσων τραπομένους, καὶ ὀπιθεδιώξαντας τὰς νῆας, πλώειν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, λύσοντάς τε τὰς γεφύρας. Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἀντίην ταύτῃ γνώμην ἐτίθετο, λέγων ὡς εἰ λύσουσι τὰς γεφύρας, τοῦτ' ἂν μέγιστον πάντων σφεῖς κακὸν τὴν Ἑλλάδα ἐργάσαιντο.

ἐκέλευσε μιν τῆς γραπ. δίκαια τοιαῦτα,

εἰ γὰρ ἀναλησθείη ἀπολεμφθεὶς ὁ Πέρσης μᾶλλον ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρῶτ' αὖ ἡσυχίαν μὴ ἄγειν. ὡς ἄγοντι μὲν οἱ ἡσυχίαν οὔτε τι προεχωρέειν οἷόν τε ἔσαν ὑπ' ἀρημίης, ὅτε τις κομιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῷ τε οἱ ἡ στρατιὴ διαφθαρέεσα ὑπεχρέουτο ἂν αὐτῷ, ἐς ἔργου ἐχομένῳ, πάντα τὰ κατ' τὴν Εὐρώπην οἷά τε ἔσαν προσχωρήσαντα κατὰ πόλιας τε καὶ κατ' ἔθνεα, ἤτοι ἀλισκομένων γε, ἢ προσδιδόντων ὁμολογεόντων. ἐφεῖτό τε ἔξειν σφέας τὸν ἐπέτειον αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων καρπόν. ἀλλὰ δοκέειν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ, οὐ μενέειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσεα. ἑωυτέον ὦν εἶναι φύξιν ἐς ὃ ἔλθῃ φεύγων ἐς τὠυτοῦ. ὃ δὲ ἐνθεῦτεν δὴ περὶ τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐκέλευε. τοιάδε δὲ εἴρητο τῆς γνώμης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων στρατηγοί. ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τοὺς γε πολλοὺς πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Θεμιστοκλέης, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, (οὗτοι γὰρ μάλιστα ἐπεφύγοντο πεπεμένητεον) ὡρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πλώειν, καὶ ὅτι σφέων αὐτέων βαλλόμενοι, εἰ οἱ ἄλλοι μὴ βουλοίατο, ἔλεγε σφι τάδε,

» Καὶ αὐτὸς ἤδη πολλοῖσι πρεσβύμολλ', καὶ
» πολλῷ πλέω ἀκήκοα τοιάδε γενέσθαι· ἄν-
» δρας ἐς ἀναλησμὸν ἀπειλημένους, νενικημέ-
» νους ἀναμάχεσθαί τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν
» προτέρην κακότητα· ἡμεῖς δὲ, (οὐ γὰρ
» οὐρήσαμεν, ἡμέας τε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἑλλά-
» δα, νέφος τοσοῦτον ἀνθρώπων ἀνωσάμενοι)
» μὴ διώκωμεν ἄνδρας φεύγοντας. τάδε γὰρ
» οὐκ ἡμεῖς κατειργασάμεθα, ἀλλὰ θεοί τε
» καὶ ἥρωες, οἳ ἐφθόνησαν ἀνδρὶ ἑνὶ τῆς τε Ἀ-
» σίης καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσαι, ἐόντα ἀ-
» νόσιόν τε καὶ ἀτάσθαλον· ὃς τά τε ἱρὰ καὶ τὰ ἴ-
» δια ὁμοίως ἐπυίετο, ἐμπιπράς τε καὶ κα-
» ταβάλλων τοὺς θεῶν τε ἀγάλματα· ὃς καὶ
» τὸν θάλασσαν ἀπεμάστιγωσε, πέδας τε
» κατῆκε. ἀλλ' οὔ γὰρ ἔχει ἐς ὃ παρεὸν ἡμῖν
» νεῶ μὴ ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείναντες, ἡ-
» μέων τε αὐτέων ὑπεμελησάμεθα καὶ τῶν οἰ-
» κετέων. καὶ τις οἱ χρεὼν τε ἀναπλάσασθαι,
» καὶ σφέων ἀνακῶς ἔχέτω, πάντα τελέως ἀπε-
» λάσας βάρβαρον· ἅμα δὲ τοῦ ἔαρος
» καταπλέωμεν ὅτι Ἑλλησπόντου καὶ Ἰωνίης.

καὶ τῶν καταμεινάντων ἡμέων τε αὐτέων ὑπεμελησάμεθα

A *Persa enim, si deprehensus manere in Græcia cogeretur, non quieturus, quòd sibi otium quidem agenti nec vlla res posset procedere, nec vllus retrò ostenderetur receptus, & exercitus suus fame conficeretur procedenti. nec verò & rebus gerendis operam dăti omnia possent per Europam succedere, tum in vrbibus, tum in nationibus quæ vel captæ fuissent, vel antea sese dedidissent: quinetiam rem frumentariam habiturum ex annuis sĕper fructibus Græcorum. Nunc autem videri, illum vtpote victũ nauali prælio, non perstiturum in Europa: ideóque permittendum fugere, dum in terrã suam fugiendo peruenireț. de qua terra deinde certamẽ fieri iubebat. Huic sententiæ aliorum Peloponensium duces assẽsere. At Themistocles, postquã animaduertit se non posse plerisque persuadere vt ad Hellespontum nauigarent, adiit Atheniẽses, qui præcipuè indignabantur hostem effugere, animatíque erant ad nauigandum in Hellespontum, etiã per seipsos, si cæteri recusassent. Eósque ita est alloquutus, Et ipse multis iam huiusmodi casibus interfui, & de multo pluribus audiui talia contigisse, viros ad necessitatem redactos prælium instaurasse, & superiorem quã accepissent calamitatem emẽdasse: itaque nos, quoniam inuenimus quo pacto & nosipsos & Græciã tueremur, repulsa tanta hominũ nube, non insequamur eos fugiẽtes. Neque enim nos ista effecimus, sed dii pariter & heroes, qui inuiderunt vnum esse virum & Asiæ regem & Europæ, qui sit impiissimus atque scelestus: qui sacra perinde atque profana habẽs, vtraque incendit, deorúmque simulacra subuertit: qui & mare cecîdit flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiscum in præsẽs tempus agitur, ideóque nũc quidẽ vt & nostri ipsorũ & nostrorũ domesticorũ curã geram, & vt spatiũ quis ad reficiẽdas ędes, faciẽdámq; sementẽ habeat, in Græcia manearnus, barbaro prorsus ejecto: quũ autẽ ver appetet, tũc ĩ Hellespõtũ & Ioniã nauigem.*

a *Persam enim, si interceptus manere in Græcia cogeretur, minimè quieturum. id est, aliquid tentaturũ.* quòd quiescenti nec quicquam successurũ foret, nec vllus ad sua receptus futurus esset, & exercitus fame periturus foret: at si aliquid tentaret, omnia poss. *Vel, Fore enim vt Persa si intercept. &c. à bello non abstineret.*

Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Persam subsidium comparádi, vt siquid apud Athenienses accideret aduersi sibi, haberet quò se conuerteret: provt & contigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, quum tamen ab eo deciperentur, assensi sunt. [a] nam quum antea prudés habitus fuisset, postea verò prudens ac bona cõsulens compertus esset, prorsus ad ei assentiendum prompti erant. Ille, vbi Atheniẽses ipsius sententiã probauere, misit euestigio viros quosdam cum nauigio ad exponenda regi mandata, iussos tacere, etsi in omne tormentum deuenirent: quorum vnus erat [b] Sicinus eius contubernalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenere, cæteris apud nauigium remanẽtibus, ipse ad regem ascendit, atque ita eum alloquutus est, Themistocles, Neoclis filius, dux quidem Athenienſium, sed inter omnes socios vir optimus ac sapientissimus, misit me tibi denũtiatum, gratia tibi inseruiendi se retinuisse Græcos, classem tuam insequendi cupidos, pontésque qui sunt in Hellespontо soluendi: Itaque nunc [c] magno cum silentio te illuc recipias. Hac re nũtiata, isti abiere.

At Græci, posteaquam decreuerunt neque persequendá sibi vlterius barbarorum classem, neque nauigandum in Hellespontum, ad soluendum traiectum, Andrum obsederunt, animo illã delendi. nam primi ex insulanis Andrii pecunias poscenti Themistocli denegauerant, eique allegãti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela & Necessitate, & ita sibi dandas vtique esse pecunias, responderant [d] Athenas proportione magnas esse atque felices, & diis propitiis bene processisse. nam se ad maximam soli tenuitatem redactos, Andriorúmque insulam totidé propitia numina nũquam derelinquere, sed semper incolere, Inopiã & Impossibilitatẽ: quib⁹ diis obnoxios Andrios pecuniã nõ daturos. nũquã enim Andriorũ impossibilitate

a Nam quum vt anteà prudẽs habebatur, ita etiã re ipsa prudens & consultus cõpertus esset. *Vel, Vt antea sapiens habeb.*

b Ille Sicinus. *eius scilicet facta fuit modò mẽtio.*

c Sine vlla præcipitatione. *Ad Verbũ, Cum magna quiete. Gall. Tout à ton aise.*

d Athenas meritò esse magnas & opulentas, quippe quæ vtilibus deabus bene instructæ essent: *Vel, quibus duæ vtiles deæ suppeterẽt.* at verò Andrios solum inops incolere, dúasque inutiles deas nũquam insulam ipsorum relinquere, sed in ea gratũ domicilium semper habere, Paupertatem videlicet & Impossibilitatem: quæ deæ quũ Andriis obtigissent, non esse daturos pecunias.

A Ταῦτα ἔλεγε, ὑποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι ἐς Περσέα· ἵνα ἰὼν ἄφαρ τι μιν καὶ παλαμᾶται περὶ τοῦ Ἀθηναίων πάθος, ἔχῃ ἀποστροφὴν. τάφρ ὧν καὶ ἐγίνετο. Θεμιστοκλέης ταῦτα μὲν λέγων, διέβαλλε, Ἀθηναῖοι δὲ ἐπείθοντο· ὀλίγῳ γὰρ καὶ πρότερον δεδογμένος εἶναι σοφὸς, ἐφάνη ἐὼν ἀληθέως σοφός τε καὶ βούλευσις, πάντως ἐπῖμοι ἔσθ᾽ ὅτεῳ λέγοντι πείθεσθαι. ὡς δὲ οὗτοί οἱ αἰεγνωσμένοι ἔσαν, αὐτίκα μὲν ταῦτα ὁ Θεμιστοκλέης ἀνδραποδίσας ἀπέπεμπε ἐν νηῒ πλοίου, τοῖσι ἐπέτελλε σιγᾶν, ἐς πάσαν βάσανον ἀπικομένοισι, τὰ αὐτὸς συνετέλεστο βασιλεῖ Περσέῃ· τὴν καὶ Σίκιννος ὁ οἰκέτης αὐτῷ ἐγίνετο. οἱ ὀλίγῳ ὕστερον ἀπίκοντο ἐς τὴν Ἀσίην, οἱ μὲν κατέμενον ὅπου τοῦ πλοίου, Σίκιννος δὲ ἀναβὰς παρὰ Ξέρξεα, ἔλεγε τάδε, Ἔπεμψέ με Θεμιστοκλέης ὁ Νεοκλέος, στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων, ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφώτατος, φεύγοντά τοι ὅτι Θεμιστοκλέης ὁ Ἀθηναῖος, σὺ βασιλεύσιος ὑπουργέῃν, ἔρχε σύ· Ἕλλωας, τὰς νῆας βουλομένους διώκειν, καὶ τὰς σὰς Ἕλλης πάντα χρόνον φύξεος λύειν. καὶ νῦν κατ᾽ ἡσυχίην πολλὴν κομίζεο. Σὺ μὲν, ταῦτα σημήναντες, ἀπέπλεον ὀπίσω.

Οἱ δὲ Ἕλλωες, ἐπεί τε σφι ἀπέδοξε μήτ᾽ ὀπίσω διώκειν ἔτι περισσοτέρω τὴν βαρβάρων τὰς νῆας, μήτε πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, λύσοντάς τὸν πόρον, τὴν Ἄνδρον πρεσεκαθέατο, ἐξελεῖν ἐθέλοντες. πρῶτοι γὰρ Ἀνδρίοι νησιωτέων, χρήματα αἰτηθέντες ὑπὸ Θεμιστοκλέος, οὐκ ἔδοσαν· ἀλλὰ προεφερόμενοι Θεμιστοκλέος λόγον τόνδε, ὡς ἥκοιεν Ἀθηναῖοι σὺν ἑωυτοῖς ἔχοντες δύο θεοὺς μεγάλους, πειθώ τε καὶ ἀναγκαίην, οὕτω τέ σφι κάρτα δοτέα εἶναι χρήματα· ὑπεκρίναντο πρὸς ταῦτα, λέγοντες ὡς καὶ λόγον ἔσαν ἄξια αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι τε καὶ εὐδαίμονες, καὶ θεῶν χρηστῶν ἥκοιεν δεό- 316
μεναι· ἐπεὶ Ἀνδρίοισί γε εἰσὶ γεγονότες ἐς τὰ μάλιστα ἀνήκεστος, καὶ θεοὺς δύο ἀχρήστους σφῶν οὐκ ἐκλείπειν σφέων τὴν νῆσον, ἀλλ᾽ αἰεὶ φιλοχωρέειν, πενίην τε καὶ ἀμηχανίην· καὶ τούτεων τῶν θεῶν ἐπιβόλους εἶναι σφίσι Ἀνδρίους, οὐ δώσειν χρήματα. Οὐδέ κοτε γὰρ τῆς ἑωυτῶν

ἀδυναμίης τὴν Ἀθηναίων δυνάμιν εἰ) A validiorem fore Athenienſium
χρέων. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑποκρινάμε-
νοι, καὶ οὐ δόντες χρήματα, ἐπολιορκέοντο.
Θεμιστοκλέης δὲ, οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονε-
κτέων, ἐσπέμπων ἐς τὰς ἄλλας νήσους ἀπει-
λητηρίους λόγους, αἰτέων χρήματα ἅμα τῶν
αὐτέων ἀγγέλων, χρεώμενος λόγοισι τοῖσι ἐς
τοὺς Ἀνδρίους ἐχρήσατο· λέγων ὡς εἰ μὴ
δώσουσι ὃ αἰτέομεν, ἐπάξει τὸν στρατὸν
τῶν Ἑλλήνων, καὶ πολιορκέων ἑλεῖ. B
λέγων ταῦτα, συνέλεγε χρήματα μεγά-
λα παρὰ Καρυστίων τε καὶ Παρίων· οἱ πύν-
θανόμενοι τὸν τε Ἄνδρον ὡς πολιορκέοιτο,
καὶ ὅτι ἐμήδιζε, ἐὼν Θεμιστοκλέα, ὡς εἴη ἐν αἴ-
τῃ μεγίστῃ τῶν στρατηγῶν, δείσαντες ταῦτα,
ἔπεμπον χρήματα. εἰ δὲ δή τινες καὶ ἄλλοι
ἐδόσαν νησιωτέων, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· δοκέω
δέ τινας καὶ ἄλλους δοῦναι, καὶ οὐ τούτους
μούνους. καίτοι Καρυστίοισι οὐδὲν τούτου εἵ-
νεκα, τῶν κακῶν ὑπερβολὴ ἐγένετο· Πάριοι C
δὲ Θεμιστοκλέα χρήμασι ἱλασάμενοι, διέ-
φυγον τὸ στράτευμα. Θεμιστοκλέης μὲν νυν
ἐξ Ἄνδρου ὁρμεώμενος, χρήματα τῶνδε νη-
σιωτέων ἠνέετο, λάθρῃ τῶν ἄλλων στρατηγῶν.
Οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξεα, ὀπτὼ μούνας ὀλίγας
ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίην, ἔβησαν ἐς
Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν. ἔδοξε γὰρ Μαρ-
δονίῳ, ἅμα μὲν στρατὸν πέμψαι βασιλέα, ἅ-
μα δὲ ἀνοίξαι τὸ ἔτεος πολεμέειν· χρεῖσσον δὲ
ἄμεινον εἶναι) τὸν Θεσσαλίην, καὶ ἔ- D
πειτα ἅμα τῷ ἦρι πειρᾶσθαι τῆς Πελο-
ποννήσου· ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θεσσαλίην,
ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέξατο αὐτῶν
μὲν Πέρσας πρώτους τοὺς ἀθανάτους καλεο-
μένους, πλὴν Ὑδάρνεος τοῦ στρατηγοῦ· οὗτος
γὰρ οὐκ ἔφη λείψεσθαι βασιλέος· μετὰ δὲ,
τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς θωρηκοφόρους, καὶ
τὴν ἵππον τὴν χιλίην· καὶ Μήδους τε καὶ
Σάκας, καὶ Βακτρίους, καὶ Ἰνδούς, καὶ Ἱ-
ππακόν, καὶ τὴν ἄλλην ἵππον. ταῦτα μὲν ἔ-
θνεα ὅλα εἵλετο· οὐκ δὲ τῶν ἄλλων συμμά- E
χων ἐξελέγετο κατ' ὀλίγους, τοῖσι εἴδεά τε
ὑπῆρχε ἀφαλέων, καὶ εἴ τέοισί τι χρηστὸν
συνήδεε πεποιημένον. ἐν δὲ, πλεῖστον ἔθνος
Πέρσας αἱρέετο, ἄνδρας στρεπτοφόρους τε
καὶ ψελιοφόρους· ἦσαν δὲ, Μήδους. ὅσοι δὲ πλῆ-
θος μὲν οὐκ ἐλάσσονες ἦσαν τῶν Περσέων,

Semper enim corradendæ aliunde pecuniæ cupidus erat.

Illos mille eq.

Indolem

bbb. iii.

sed robore: ita vt vniuersi, trigin-
ta myriades vnà cum equitibus
essēt. Hoc interim tempore quo
Mardonius habet delectum co-
piarum, & Xerxes circa Thessa-
liam agit, oraculum è Delphis ad
Lacedæmonios venit vt Xerxé
pœnas necis Leonidæ reposceret,
& quod daretur ex eo reciperét.
Mittunt igitur quam citissimè
Spartiatæ caduceatorem. Is ad-
huc in Thessalia nactus exercitū,
vbi in conspectum Xerxis venit,
ita verba fecit, Rex Medorum,
Lacedæmonii te & Heraclidæ qui
è Sparta sunt pœnas cædis repo-
scunt, quòd regem ipsorū inter-
emisti, dum Græciam protegit.
Ad ea Xerxes cachinnos tollit:
ac diu responso nō reddito, Hic,
inquit, (monstrato Mardonio,
vt ille ei assistebat) pœnas tales
dabit quales illos decent. Cadu-
ceator hoc responso accepto dis-
cessit. Xerxes Mardonio in
Thessalia relicto, ipse ad Helles-
pontum ire maturabat: intráque
quinque & quadraginta dies
ad traiectum peruenit, nullā pro-
pemodum partē copiarum du-
cens: quæ quocunque veniebant
& ad quoscunque homines, eo-
rum direptis fructibus vescebā-
tur: vbi autem nihil fructuum
reperiebant, ipsa herba, vt è solo
germinabat: nonnulli, delibatis
corticibus, & strictis frondibus
arborum tam agrestium quàm
mansuetarum, nihil omnino re-
linquentes. hoc autem præ fame
facere cogebantur. Quos deinde
pestilentia excipiente ac dysen-
teria, *id est torminibus*, inter viā
extinguebantur. Eorum etiam
nonnullos Xerxes ægrotos reli-
quit, iniungens ciuitatibus, vt in
quanque veniebat, vti illos cu-
rarent & pascerent: quosdam e-
tiā in Thessalia, & aliquot in Siri
Pæoniæ, & in Macedonia: vbi sa-
crum Iouis currum, quē in Grę-
ciam tēdens reliquerat, reuersus
non offendit. Eū Pæones Thra-
cibus quum dedissent, tamen re-
poscenti Xerxi dixere, vnà cum
equis inter pascendum fuisse ab-
actum à Thracibus qui superiora
Strymonis circa fontes incole-
rent. Quo in loco rex Bisaltcorū

a Recepit.

ῥώμῃ δὲ ἔασαν. ὥστε συμπᾶσαι, τετρα-
κοντα μυριάδας γενέσθαι σεὺν ἱππεῦσι. ὁ
δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ὁ τοῦ Μαρδονίου τε
τὸ στρατιὸν διέκρινε, καὶ Ξέρξης ἐν τοῖσι
Θεσσαλίοισι, χρηστήριον ἐληλύθεε ἐκ Δελ-
φῶν Λακεδαιμονίοισι, Ξέρξεα αἰτιέην δίκης
τοῦ Λεωνίδεω φόνου, καὶ τὸ διδόμενον ἔξ ἐκεί-
νου δέκεσθαι. πέμπουσι δὴ κήρυκα τὸν τα-
χίστην Σπαρτιήτην· ὃς ὀπῷ κατέλαβε ἐοῦσαν
ἔτι πᾶσαν τὸ στρατιὸν ὁ Θεσσαλίῃ,
ἐλθὼν ἐς ὄψιν τὸν Ξέρξεω, ἔλεγε τάδε,
Ὦ βασιλεῦ Μήδων, Λακεδαιμόνιοί τέ σε
καὶ Ἡρακλείδαι οἱ ἀπὸ Σπάρτης αἰτέουσι
φόνου δίκης, ὅτι σφέων τὸν βασιλῆα ἀπέ-
κτεινας ῥυόμενον τὸν Ἑλλάδα. ὁ δὲ, γε-
λάσας τε καὶ καταχρόνου πολλοῦ χρόνου, ὡς οἱ
ἐτύγχανε παρεστεὼς Μαρδόνιος, δείκνυσι ἐς
τοῦτον, εἶπε, Τοιγάρ σφι Μαρδόνιος ὅδε δί-
κας δώσει τοιαύτας οἵας ἐκείνοισι πρέπει.
ὁ μὲν δὴ, δόξαντος ὃ ῥηθέν, ἀπαλλάσσετο·
Ξέρξης δὲ Μαρδόνιον μὲν Θεσσαλίῃ κατα-
λιπὼν, αὐτὸς ἐπορεύετο σπουδῇ ἐς Ἑλ-
λήσποντον· καὶ ἀπικνέεται ἐς τὸν πόρον τῆς
Ἁβυδηνός, ἐν πέντε καὶ τεσσερήκοντα ἡ-
μέρῃσι, ἀπάγων τῆς στρατιῆς σεσθὲν μέρος,
ὡς εἶπα. ὅκου δὲ πορευόμενοι γινοίατο, καὶ
κατ' οὓς τινας αὐθρώπους, τούτεων καρ-
πὸν ἁρπάζοντες ἐσιτέοντο· εἰ δὲ καρπὸν μη-
δενὰ εὕροιεν, ἐπὶ δὲ τὸν πόλεμον τὸν ἐκ τῆς
γῆς ἀναφυομένου, καὶ τὰ δενδρέων τὸν φλοιὸν
τε ἐξελέποντες, καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες
καταθοίνυντο, ὁμοίως τήν τε ἡμέρων καὶ τὴν ἀ-
γρίων· καὶ ἕλιπον σεσθέν. ταῦτα δ' ἐποίεον
ὑπὸ λιμοῦ. ὀπίσω δὲ λοιμὸς ἅπτε
τὸν στρατὸν καὶ δυσεντερίη κατ' ὁδὸν ἔφθει-
ρε. τοὺς δὲ καὶ νοσέοντας αὐτέων κατέλει-
πε, ὀπίσω ἰόντα τῇσι πόλισι, ἵνα ἐκέοντες γί-
νηται ἐλαύνων, μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν·
ὁ Θεσσαλίῃ τέ τινας, καὶ ἐν Σίρι τῆς Παι-
ονίης, καὶ ἐν Μακεδονίῃ· ἔνθα καὶ ὁ ἱερὸν
ἅρμα καταλιπὼν τοῦ Διὸς, ὅτε ὀπὶ τὴν
Ἑλλάδα ἤλαυνε ἀπιών, οὐκ ἀπέλαβε·
ἀλλὰ δόντες οἱ Παίονες τοῖσι Θρῄξι, ἀ-
παιτέοντος Ξέρξεω, ἔφασαν νεμομένας
ἁρπαχθῆναι ὑπὸ τῶν αὖθι Θρηίκων τῶν
περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Στρυμόνος οἰκεομέ-
νων. ἔνθα καὶ ὁ τῶν Βισαλτέων βασιλεὺς

οἰκημέ-
νων.

γῆς τε τῆς Κρηστωνικῆς, Ὀρθίξ, ἔργον ὑφ-
φυὲς εἰργάσατο· ὃς δέ τε αὐτὸς ἔφη τὴν Ξέρ-
ξεω ἐπὶ) δουλοσύνην, ἀλλ' οἴκετο αἶψα ἐς τὸ
οὖρος τὸ Ῥοδόπην, τοῖσί τε παισὶ ἀπηύ-
ρησε μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν Ἑλλάδα.
Φ δὲ, ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐ-
γένετο θῆσασθαι τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο
ἅμα τῇ Πέρσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀπεχώρησαν ἀσι-
νέες πάντες, ἓξ ἐόντες, ἐξώρυξε αὐτέων ὁ πα-
τὴρ τοὺς ὀφθαλμοὺς, διὰ τὸν αἰτίλιον τοῦ-
τον. καὶ οὗτοι μὲν τῶν μαθὸν ἔλαχον.
Φ δὲ Πέρσαι ὡς ἐκ τῆς Ὀρθίκης πορθυό-
μενοι ἀπίκοντο ἐπὶ τὸν πόρον, ἐπειγόμενοι,
Φ Ἑλλήσποντον τῆσι νηυσὶ διέβησαν ἐς Ἄ-
βυδον. τὰ γὰρ γεφύρια ἐκ τοῦ Σηστοπο-
λίου, ἀπὸ Ἀβύδου χειμῶνος ἐξελελυμένα.
ἐν ταύτῃ δὴ κατεχόμενοι, σιτία πλέω ἢ κατ'
ὁδὸν ἐλάμβανον· ἐσθέντα τε κόσμιον ἐμπι-
πλάμενοι, καὶ ὕδατα μεταβάλλοντες, ἀπέ-
θνησκον τοῦ στρατοῦ τῶν πλεόνων πολλοί. Φ
δὲ λοιποὶ ἅμα Ξέρξῃ ἀπικνέονται ἐς Σάρ-
δις. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὁδὸς λεγομένη λόγος,
ὡς, ὅτε Ξέρξης ἀπελαύνων ἐξ Ἀθηναίων,
ἀπίκετο ὅτι Ἡιόνα τὴν ὅτι Στρυμόνι, ἐνθεῦτεν οὐκέτι ὁδοιπορέοντι διεχρέετο, ἀλλὰ
τὴν μὲν στρατιὴν Υ̓δάρνῃ ὅτι τῷ πατρὶ ἀπά-
γειν ἐς Φ Ἑλλήσποντον, αὐτὸς δὲ ὅτι νηὸς
Φοινίσσης ὅτι βας, ἐκομίζετο ἐς τὴν Ἀσίην.
πλέοντα δὲ μιν αἴσιον Στρυμονίην ἐπανα-
δέκεσθαι μέγαν καὶ κυματίην· καὶ δὴ, μᾶλ-
λον γάρ τι χειμαίνεσθαι γεμούσης τῆς νηός,
ὥστε ὅτι τὸ καταστρώματος ἐπεόντων συ-
χνῶν Περσέων τῷ σεῖο Ξέρξῃ κομιζομένων,
ἐνθαῦτα ἐς δεῖμα πεσόντα τὸν βασιλέα, εἰ-
ρέσθαι βώσαντα τὸν κυβερνήτεα, εἰ τις ὅτι
σφι σωτηρίη. καὶ τὸν εἰπεῖν, Δέσποτα, οὐκ
ἔστιν οὐδεμίη, εἰ μὴ τουτέων ἀπαλλαγή τις
γένηται τῶν πολλῶν ὅτι βατέων. καὶ Ξέρ-
ξεα λέγεται ἀκούσαντα ταῦτα, εἰπεῖν, Ἄν-
δρες Πέρσαι, νῦν τις δείκνυσι ὑμέων,
βασιλέος κηδόμενος· ἐν ὑμῖν γὰρ ἔοικε ἐμοὶ
ἐπὶ) ἡ σωτηρίη. Φ μὲν ταῦτα λέγειν τοὺς
δὲ, ὡς προσκυνέοντας, οὕνεκα δὴ ἐς τὴν θάλασσαν ἐσήλασε· καὶ τὴν νῆα ὑπεκφυγοῦσαν, οὕτω δὴ
ἐπὶ πρῶτα ἐς τὴν Ἀσίην. ὡς δὲ ἐκβεβηκέναι
τάχιστα ἐς χθόνα Φ Ξέρξεα, ποιῆσαι τοιόνδε·
ὅτι μὲν ἔσωσε βασιλέος τὴν ψυχὴν, δωρή-

A ac terræ Crestonicæ, Thrax, facinus eximium fecit. hic & se volentem negauit Xerxi seruiturũ, eôque in edita montis Rhodopes abiit: & filiis vetuit ne aduersus Græciam militarent. Illi patre contemptui habito, siue alioqui belli libidine inspiciũdi, militauere cum Xerxe. qui postquã incolumes reuerterũt, omnibus pater (erant autem sex) ob eam causam oculos effodit. Et isti quidem hanc mercedẽ acceperunt.
B Persæ autem, vbi citato itinere ad traiectum peruenere, Hellespontum nauibus traiecere ad Abydum. non enim intentas iam rates inuenere, sed tempestate dissolutas. Ibi copiosiorẽ quãm in itinere commeatum adepti, nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex iis qui de exercitu superfuerant: cæteri cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autẽ
C & alia hæc res, Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad oram super Strymonem, illinc non amplius terra iter feciſſe: sed exercitu Hydarni permisso, quẽ ad Hellespontum deduceret, ipsũ nauem Phœnissam conscendisse, vt in Asiam se reciperet: & dũ cursum tenet, à Strymonia ingenti vento fuisse exceptum: & eo vehementius tempestate vexatum quòd nauis referta vectoribus erat, vtpote quũ super contabulationes essent frequentes
D Persæ qui cum Xerxe vehebantur. Ibi metu perculsum regem cum clamore interrogasse gubernatorem num qua salus eis esset. Et quum ille respondisset, Here, nulla admodum est, nisi horum victorum aliqua fiat abitio: tunc Xerxem eo audito ita loquutum, Viri Persæ, nunc aliquis vestrũm declaret se curam habere regis. in vobis enim videtur sita esse salus mea. Hæc vbi
E dixit Xerxes, illos eo adorato desiliisse in mare: atque ita leuata naui, Xerxem incolumem in Asiam peruenisse. Et vbi primùm in terram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quòd regis quidem animam seruasset, aurea

corona donasse: quòd autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic autem alter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cùm propter alia, tum propter obitum Persarum. [a] nã si id regi à gubernatore dictum est, tamẽ ex infinitis rationibus, vel ob hanc vnam, cui repugnari non potest, negarim hoc regẽ fuisse facturum: quin potius Persas iussurum è tabulatis in ventrem nauis descendere, vtpote qui primores Persarum essent: & remiges Phœnices, Persis numero pares, in mare deiecturũ. Sed is (vt dictum est superius) itinere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuersus est. Cuius rei id quoque magno est testimonio, quòd constat, Xerxem, quũ rursus in Asiam reciperet se, Abdera peruenisse, [b] adhibuisse que conuiuio Abderitas, & acinace aureo eos [c] ac tiara auro intertexta donasse: & vt ipsi oppidani aiunt, illum, postquam ex Athenis retrò fugit (quod apud me fide caret) illic primùm zonam [d] resoluisse: adeo fuerat terrore correptus. Sunt autẽ Abdera magis ad Hellespontum sita quàm Strymon, atque littus ex quo nauem illum conscendisse ferunt.

a Nam si hæc ita Xerxi fuerunt à gubernatore dicta, ex decẽ millibus sententiam suam hac de re proferentibus haud vnus fuerit qui neget regem hoc facturũ fuisse: Persas iussi. *Ad Verbum, Ex decẽ millibus semiêstarum, Gel optimorũ, Gnam mihi repugnantem non habeo. Ex quibus Verbis videat lector an alium sensum elicere possit.*

b Et hospitii fœdus cum illis iniisse. *Vel, hospitij necessitudinem cũ illis contraxisse.*

c Ac triremi auro intertexta. *Vel (vt alij) triremi inaurata. Certè intertexta impropriè hic diceretur. At Valla πάρη legit pro περιῆν.*

d Soluisse vt liberum omni metu.

Cæterùm Græci posteaquam Andrum expugnare nequeunt, conuersi in Carystum, vastato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia diis primitias selegerunt cùm aliarum rerum, tũ Phœnissarum triremium tres: quarum vna reponeretur apud Isthmum (quæ ad meam vsque memoriam extabat) altera apud Sunium, tertia Aiaci illic apud Salaminem. Secundo loco prædam inter se dispartiere, ex qua primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est longitudine cubitorum [e] decem, truncam nauis partem manu sustinens: eodẽ in loco stans vbi Alexander Macedo aureus. Missis Delphos primitiis, Græci publicè deum percõtati sunt nunquid perfectas & gratas primitias accepisset. Quibus ille respondit habere se quidẽ à Græcis aliis, verùm non ab Æginetis: sed reposcere donũ optimè nauatæ

e Duodecim

A σαθαι χρυσέη στεφάνη τὸν κυβερνήτεα· ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμεῖν τὴν κεφαλὴν αὐτῷ. τοῦτο δὲ ἄλλως λέγεται ὁ λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω νόσου, οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός, οὔτε ἄλλως, οὔτε τὸ Περσέων τοῦτο πάθος. εἰ γὰρ δὴ τῶνδε οὕτω ἐρρήθη ὑπὸ τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρξεα, ὃν μὲν ἐγὼ γνώμην μοῦνον οὐκ ἔχω αὐτίξοον, μὴ οὐκ αὐ ποιῆσαι βασιλέα τοιόνδε· οὐ μὰ τὸν ὅτι τοῦ κεφαλώματος, καταβιβάσαι ἐς κοίλην

B νῆα, ἐόντας Πέρσας, καὶ Περσέων τοῖς πρηστῆρες· πρὸς δὲ ἑρετέων, ἐόντων Φοινίκων, ὅκως οὐκ ἂν ἴσον πλῆθος τοῖσι Πέρσῃσι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. ἀλλ' ὁ μὲν (ὡς καὶ πρότερόν εἴρηται) ὁδῷ χερσαίῃ ἅμα τῷ ἄλλῳ στρατῷ, ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. μέγα δὲ καὶ τόδε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης ἐὼν τῇ ὀπίσω χειμερίῃ ἀπικόμενος ἐς Ἄβδηρα, καὶ ξείνια τε σφι σεωθέντα, καὶ δωρησάμενος αὐτοὺς ἀκινάκῃ τε χρυσέῃ καὶ

C τιήρῃ χρυσοπαστῷ. καὶ, (ὡς αὐτοὶ λέγουσι Ἀβδηρῖται, λέγοντες μὲν οὐδαμῶς ἐμοὶ πιστά) πρῶτον ἀλύσαντα τὴν ζώνην φόβῳ ἐκ Ἀθηναίων ὀπίσω, ὡς ἐν ἀδείῃ ἐὼν· πρὸς τῆς Ἑλλησπόντου δὲ μᾶλλον τὰ Ἄβδηρα ἵδρυται, ἢ τῆς Στρυμόνος, καὶ τῆς ἠιόνος. ὅθεν δή μιν φασὶ ὀπισθώσαι ὅτι τὴν νῆα.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεί τε οὐκ οἷοί τε ἐγίνοντο ἑλεῖν τὴν Ἄνδρον, πεζῇ πολιορκήσαντες Κάρυστον, καὶ δηιώσαντες αὐτέων τὴν χώρην, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σαλαμῖνα. πρῶτα μὲν

D νυν τοῖσι θεοῖσι ἔξειλον ἀκροθίνια· ἀλλά τε καὶ τριήρεας τρεῖς Φοινίσσας· τὴν μὲν, ἐς Ἰσθμὸν ἀναθεῖναι, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐὼν· τὴν δὲ, ὅτι Σουνίου· τὴν δὲ, τῷ Αἰάντι αὐτῇ ἐς Σαλαμῖνα. μετὰ δὲ τοῦτο, διεδάσαντο τὴν λοιπὴν, καὶ τὰ ἀκροθίνια ἔπεμψαν ἐς Δελφούς· ἐκ τῶν ἐγίνετο ἀνδριὰς ἔχων ἐν τῇ χερὶ ἀκροστόλιον νηός, ἐὼν μεγάθος δυώδεκα πηχέων· ἑστηκε δὲ ἔτι τῆχι ὁ Μακεδὼν

E Ἀλέξανδρος ὁ χρύσεος. πεμψαντες δὲ ἀκροθίνια οἱ Ἕλληνες ἐς Δελφοὺς, ἐπηρώτεον τὸν θεὸν κοινῇ, εἰ λελάβηκε πλήρεα καὶ ἥρεσκε τὰ ἀκροθίνια. ὁ δὲ πρὸς Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλλων ἔφησε ἔχειν, πρὸς Αἰγινητέων δὲ, οὐ· ἀλλ' ἀπαιτέειν αὐτοὺς τὰ ἀριστεῖα τῆς

318 τῷ ἐμοιγε οὐδαμῶς πιστὰ)

ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰγινῆται δὲ πυ- A ad Salaminem operæ in pugna
θόμενοι, αἰτήσασθαι ἀστέρας χρυσέους, οἵ ὄπισθε nauali. Id quum audiſſent Aeginetæ, aureas ſtellas tres dedicauerunt, quæ ſuper malum nauis æreum ſtant apud angulum, proximè Croeſi craterem. Poſt diſpartitam prædam Græci ad Iſthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorũ meritiſſimo, qui in hoc bello præclariſſimè rem geſſiſſet. Eò vbi peruentum eſt, duces Græci in aram Neptuni ſuam quiſque ſententiam ſcriptam detulere, quémnam ex omnibus primum & quem ſecundum iudicarent. In ea autem ſuum quiſque nomen inſcripſit, ſe illum qui præſtantiſſimus extitiſſet exiſtimans: ſed in ſecundis partibus Themiſtocli adiudicandis plerique congruerunt. Ita quum ſinguli in primo loco ſingulos calculos haberent, in ſecundo Themiſtocles multo ſuperior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam ſuperſederint indicare, in ſuam quiſque patriam reuecti, tamen Themiſtocles & habitus eſt & celebratus per vniuerſam Græciã omnium Græcorum longè prudentiſſimus. Ipſe tamen quia nõ fuiſſet honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicaſſent, vt honore afficeretur Lacedæmonem ſe contulit. Eum Lacedæmonii & ſplendidè exceperunt, & magnificè honorauerunt: & primas quidem partes rei bene geſtæ, EVrybiadæ: ſolertiæ verò ac dexteritatis, Themiſtocli dederunt, vtrunque oleagina corona donantes: præterea hunc [a]biga quæ apud Spartã erat præſtantiſſima: laudatúmque verbis ampliſſimis, trecenti ex primoribus Spartiatarũ, qui equites vocantur, diſcedentem ad Tegeaticos vſque fines comitati ſunt. Hunc ſolum ex omnibus quos nouimus hominibus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. Eidem, poſtquam ex Lacedæmone Athenas venit, ibi [b]Timodemus vnus ex inimicis eius, alioqui nõ è claris viris, liuore inſaniens, crimini dabat tionem in Spartam: dicens illum Athenarum reſpectu, non ſui, ab Lacedæmoniis honores aſſequutum. Et quum non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themiſtocles,

ἀγῶνι ναυμαχίης. Αἰγινῆται δὲ πυ- A
θόμενοι, αἰτήσασθαι ἀστέρας χρυσέους, οἵ ὄπισθε
ἐστὸς χαλκέου ἑστᾶσι τρεῖς ὄπισθε τῆς γωνίης, ἀπ-
έχοντα τῶ Κροίσου κρητῆρος. μετὰ δὲ τὴν
διαίρεσιν τῆς λείης ἔπλωον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸν
Ἰσθμόν, ἀριστεῖα δώσοντες τῷ ἀξιωτάτῳ
γνώμης Ἑλλήνων αἰεὶ τὸν πόλεμον τοῦτον.
ὡς δὲ ἀπικόμενοι οἱ στρατηγοὶ διενέμοντο τὰς
ψήφους ὄπισθε τῶ Ποσειδέωνος τοῦ βωμοῦ, τὸν
πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον κρίνοντες ἐκ πάν-
των, ἐνταῦθα πᾶς τις αὐτέων ἐωϋτῷ ἐπι- B
θετο τὴν ψῆφον, αὐτὸς ἕκαστος δοκέων ἄριστος
γενέσθαι. δεύτερα δὲ, ἁπάντων σχεδὸν
ἐξεπιστέων Θεμιστοκλέα κρίνοντες. ἁπὰξ
δὴ ἐμαντεύοντο· Θεμιστοκλέης δὲ δευτερείοισι
ὑπερεβάλλετο πολλόν. οὐ βουληθέντων
δὲ τούτων κρίνειν τὴν Ἑλλήνων φθόνῳ, ἀλλ'
ἀποπλωόντων ἑκάστων ἐς τὴν ἑωϋτῶν ἀκρίτων, ὅμως Θεμιστοκλέης ἐδόκεε τε καὶ ἐδο-
ξώθη ἔτι) αἰνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος πολλῶν
αἰεὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ὅτι δὲ νικῶν οὐκ C
ἐτιμήθη παρὰ τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχη-
σάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς Λακεδαίμο-
να ἀπίκετο, θέλων τιμηθῆναι· καὶ μιν Λα-
κεδαιμόνιοι καλῶς μὰν ὑπεδέξαντο, μεγά-
λως δὲ ἐτίμησαν. ἀριστεῖα μὲν νικᾶν ἔδοσαν
Εὐρυβιάδῃ ἐλαίης στέφανον· σοφίης δὲ καὶ
δεξιότητος, Θεμιστοκλέι, καὶ τοὐτῳ στέφανον
ἐλαίης. ἐδωρήσαντο δὲ μιν ὄχῳ ἐκ Σπάρ-
της καλλιστεύσαντι. αἰνέσαντες δὲ πολλοί, πα-
ρεπέμψαν ἀπιόντα τριηκοσίοι Σπάρτι- D
ητέων λοχάδες, οὗτοι οἱ ἱππέες καλέονται,
μέχρι οὔρων τῶν Τεγεητικῶν. μοῦνον δὴ τῶ-
των πολιητέων αἰδεσθέντων τὴν ἡμετέρην ἵδρυθ,
Σπάρτην παρεπέμψαν. ὡς δὲ ἐκ τῆς
Λακεδαίμονος ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους, ἐν-
θαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος, τῶν ἡμετέρων
μὲν τῶν Θεμιστοκλέος ἐὼν, ἄλλως δὲ οὐ τῶν
ἐπιφανέων ἐπιφανέων, φθόνῳ καταμπτόμενος, ἐνείκεε
τῷ Θεμιστοκλέα, τιμὰ ἐς Λακεδαίμονα ἀ-
πιξιν παρεφέρων, ὡς δι' ἐκεῖνα τοὺς Ἀθηναίους ἔχει E
τὰ γέρεα παρὰ τοῖσι Λακεδαιμονίοις, ἀλλ' οὐ
δι' ἑωϋτόν. ὁ δέ, ἐπεί τε ἐνέκειτο καὶ οὐκ ἐ-
παύετο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε,

a Curru omnib. qui Spartæ erant præſtantiſſimo. *Vel, pulcherrimo.*

b Timodemus Aphidnæus. *Vulla autẽ Ἀφιδναῖος omiſit, aut potius nõ legit quod certè ſuſpectum etiam reddunt quæ ſequuntur.*

O homo, ita res habet, neque ego si Belbinitanus forem, sic à Spartanis honoratus fuissem: neque tu, etsi Atheniensis. Atque hæc hactenus.

Artabazus autem Pharnacis filius, vir inter Persas cùm antea illustris, tum ex rebus Platæensibus factis illustrior, regem dedu cebat iis sexaginta millibus quæ sibi Mardonius delegerat: quem vbi traiectu tenus comitatus est, quú iam ille in Asia esset, regressus circa Pallenen agebat, vtpote Mardonio per Thessaliã Macedoniámque hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è sua dignitate existimabat nõ diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etenim Potidæatæ, postquam rex præteriit, & classis Persica à Salamine fugiens abiit è conspectu, à barbaris defecerant: mox aliis quoque qui Pallenen incolebant rebellantibus. Tunc verò Artabazus Potidæam obsedit: & suspicatus etiã Olynthios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eam autem vrbem tenebant Bottiæi qui è sinu Thermæo fuerãt à Macedonibus ejecti. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludé deductos trucidauit, vrbémque administrandam Critobulo Toronæo tradidit, à genere Chalcidensi. Ita Chalcidenses Olynthú obtinuere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obsidendæ impensius incumbebat. Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum magistratu de faciẽda proditione transegit, incertum mihi quónam modo ab initio: neque enim traditur. ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere volebat, cum sagittæ postremo inuoluebat, adaptatisque desuper pennis, ad locum de quo conuenerat sagittã emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, proditionis compertus est. nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem saucium turba

A Οὕτω ἔχει τοι· οὔτ' αὖ ἐγὼ ἐὼν Βελβινίτης ἐτιμήθην οὕτω ὑπὸ Σπαρτιητέων, ὥστ' αὖ σὺ ὢν Ἀθηναῖος. Ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτον εἰρήσθω.

Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, ἀνὴρ ὢν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ πρόσθεν ἐών, ὅτε δὲ τὴν Πλαταιϊκὴν καὶ μᾶλλον ἔτι ἐλόμενος, ἔχων ἐξ μυριάδας στρατοῦ ὃν Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπεμπε βασιλέα μέχρι τοῦ πόρου. ὡς δὲ ὁμοῦ ἦν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ, ὁπίσω ποιεύμενος, B ἐπορεύετο κατὰ τὴν Παλλήνην ἐλαύνων. ἅτε Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην, καὶ οὐδένα κω κατειπόντος ἥκειν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον, ὅκως ἐδικαίου συτυχὼν ἀπειρεῶσι Ποτιδαιήτῃσι μὴ οὐκ ἐξυδραποδίσασθαι σφέας. οἱ γὰρ Ποτιδαιῆται, ὡς βασιλεὺς παρεξελήλυθε, καὶ ὁ ναυτικὸς πᾶσι Πέρσῃσι οἰχώκεε φεύγων ἐκ τῆς Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ 319
φανεροῦ ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὡς C δὲ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ Παλλήνην ἐόντες, ἐνταῦτα δὴ Ἀρτάβαζος ἐπολιόρκεε τὴν Ποτιδαίην. ὑποπτεύσας δὲ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους ἀπίσασθαι ἀπὸ βασιλέος, καὶ τούτων ἐπολιόρκεε. εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι, οἱ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων· ἐπεὶ δὲ σφέας εἷλε πολιορκέων, κατέσφαξε ἐξαγαγὼν ἐς λίμνην. πόλιν δὲ ταύτην Ὀλυνθίοισι Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτρέψας, καὶ τῆς Χαλκιδικῆς ἦρχε. καὶ οὕτω Ὄλυνθον Χαλκιδέες ἔσχον. D ἐξελὼν δὲ τοῦτον ὁ Ἀρτάβαζος, τῇ Ποτιδαίῃ ἐπιτεταμένως προσεῖχε· προσέχοντι δὲ οἱ προθύμως, ἐσωτέρηται προδοσίην Τιμόξεινος ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός· ὁντινα μὲν τρόπον ἄρχω, ἐγὼ οὐκ ἔχω εἰπεῖν· (οὐ γὰρ ὧν λέγεται) τέλος μέντοι, τοιάδε ἐγένετο· ὅκως βιβλίον γράψαιε ἢ Τιμόξεινος ἐθέλων πρὸς Ἀρτάβαζον πέμψαι, ἢ Ἀρτάβαζος πρὸς Τιμόξεινον, τοξεύματος παρ- E εὸν τὰς γλυφίδας περιλίξαντες, καὶ πτερώσαντες τὸ βιβλίον, ἐπέβαλλον ἐς συγκείμενον χωρίον. ἐπαίσας δὲ ἐλήφθη ὁ Τιμόξεινος προδιδοὺς τὴν Ποτίδαιαν. τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρτάβαζος ἐς τὸ συγκείμενον, ἀμάρτων τοῦ χωρίου τούτου, βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαιήτεω τὸν ὦμον. τὸν δὲ, βληθέντα, περιέδραμε ὄμιλος,

(οἷα φιλέϊ γίνεσθαι ἐν πολέμῳ) οἱ αὐτίκα ὃ τόξευμα λαβόντες, ὡς ἔμαθον τὸ βιβλίον, ἔφερον ὅτι τοὺς στρατηγούς. πρῶτα δὲ καὶ τὸν ἄλλων Παλληνέων συμμαχίην. τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ὑπολεξαμένοισι τὸ βιβλίον, καὶ μαθοῦσι τὸν αἶτιον τῆς προδοσίης, ἔδοξε μὴ καταπλῆξαι Τιμόξενον προδοσίῃ τὴν Σκιωναίων πόλιος εἵνεκα, μὴ νομίζοιατο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον αἰεὶ προδόται, ὁ μὲν δὴ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπαίσιος ἐγένετο. Ἀρταβάζῳ δὲ, ὅτε πολιορκέοντι ἐγένοντο τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη, καὶ χρόνον ὅτι πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τένοντας ῥηόμενον, παρίεσαν ἐς τὸν Παλλήνην. ὡς δὲ τὰς δύο μοίρας διωδοιπορήκεσαν, ἔτι δὲ τρεῖς ὑπολοιποι ἦσαν, τὰς διελθοῦσας χερσὶ ἔσω ἐν τῇ Παλλήνῃ, ἐπῆλθε πλημμυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμά κω, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις ῥηομένη. οἱ μὲν δὴ νέφ αὐτέων ὑπ' ὀπισθόμυοι διεφθείροντο, τοὺς δὲ ὀπισθόμυους Ποτιδαιῆται ὀπίσω ἀπωσάμενοι πλοίοισι ἀπώλεσαν. αἴτιον δὲ λέγουσι Ποτιδαιῆται τῆς τε ῥηχίης καὶ τῆς πλημμυρίδος καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος ἐς τὸν νηὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ ὂν πρὸ τοῦ προσαρίζ ἠσέβησαν οὗτοι τὸν Περσέων. τοίνυν καὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες, οὐ λέγειν ἐμοιγε δοκέουσι. τοὺς δὲ περιῳμοσμένους ἀπῆγε Ἀρτάβαζος ἐς Θεσσαλίην πρὸς Μαρδόνιον. οὗτοι μὲν οἱ προπέμψαντες βασιλῆα, οὕτω ἐτελεύτων.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω περιῳμοσμένος, ὡς προσέμιξε τῇ Ἀσίῃ, φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, καὶ βασιλῆά τε καὶ τὸν στρατὸν ἐκ Χερσονήσου διεπορεύετο ἐς Ἄβυδον, ἐχειμέρισε ἐν Κύμῃ, ἔαρος δὲ ὑπολαμψαντος, προσῴησι σὺν ἐλέγετο ἐς Σάμον. οἱ δὲ τῶν νηῶν καὶ ἐχειμέρισαν αὐτοῦ. Περσέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλοῦκες ἐπεβάτευον. στρατηγοὶ δὲ σφι ἐπῆλθον, Μαρδόντης τε ὁ Βαγαίου καὶ Ἀρταύντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ τούτοισι καὶ ἀδελφιδεὸς αὐτοῦ Ἀρταύντεω προσελομένου ὁ Ἀμίτρης. ἅτε δὲ μεγάλως πληγέντες, οὐ προῆσαν αἰωτέρω τὰ πρὸς ἑσπέρης, οὐδὲ

(vt adsolet in bello fieri) quum concurrisset, subitò reuulsa sagitta, animaduertens libellum, detulit ad magistratus. aderat autē & cæterorum Pallenensiū commilitium. Perlecto libello magistratus & cognito proditionis autore, non tamen censuerunt Timoxenum esse plectēdum, Scionææ ciuitatis gratia, ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atque hūc quidem in modum Timoxenus proditionis manifestus fuit. Artabazum verò tres iam menses obsidentem ingens æstus maris excepit, & is diutius: vnde barbari videntes locum factum lacunosū, in Pallenen concesserunt. quorum quum duæ partes permeassent eluuiem, tres aliæ superrerant, quas vbi pertransissent, oportebat intrare Pallenen. sed eas tanta maris æstuatio inuasit quanta nunquam extiterat, vt indigenæ aiunt, quūea frequēter illic accidat. Eorū qui nādi erant ignari, interiere: qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigiis adorti trucidauere. Huius autem æstus ac restagnationis & cladis Persarum ferunt Potidæatæ hinc causam extitisse, quòd isti è Persis qui sunt à mari oppressi, in tēplum Neptuni & eius simulacrū quod situm est in suburbanis, impiè gesserant. Hanc fuisse causam illi videntur verè dicere. Eos autem qui superauere, Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regē reduxerunt ita est actum.

Classiarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, vbi à Salamine fugiens attigit Asiam, rege cum aliis copiis è Chersoneso Abydum traducto, hyemauit apud Cumam. Idē primo statim vere Samum cōuenit, vbi nonnullæ naues hyemauerant. Eius classis plerique epibatæ erant ex Persis & Medis, ducésque superuenerant, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cuius patruelis Amitres ab eodem ascitus erat istorū collega. Hi vtpote magnopere percussi, nō audebāt occasum versus producere, ne

vnus quidem: sed apud Samum subsidentes Ioniam à rebellando prohibebant, trecentas naues cum Ioniis habentes. Neque expectabant fore vt Græci in Ioniá irent, sed vt sua tutari contenti essent: ducta ex hoc coniectura, quòd ipsos è Salamine fugientes non fuissent insequuti, sed libenter abscessissent. [a] Atque vt se victos mari, ita longè superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul consultabant si quid mali possent facere hostibus, simul subausultabant quonam res Mardonii spectarent. At Græcos excitabat tũ veris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. & eorum quidem exercitus pedestris nõdum cogebatur: naues autem in AEginam abierant numero centum ac decem, præfecto atque nauarcho Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Agesilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxãdridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicãdri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit EVryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, præter duos qui primi post Leutychidem commemorati sunt, reges Spartæ fuerunt. Athenienſium autem, duce Xãthippo Ariphronis filio, hac omni classe AEginam profecta, ad ueniunt eò nuntii Ionum iidem qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios vt Ioniam liberarent, quorum vnus fuit Herodotus Basilidis filius. Hi, septem fuerant ab initio, qui coniuratione inter se facta de trucidãdo Stratte Chiorum tyranno, postea cõspiratione patefacta per vnum ex ipsis qui rem detulerat, cæteri qui sex erant, è Chio se subduxerunt, Spartámque se contulerũt, & tunc AEginam, oraturi Græcos vt in Ioniam nauigarent: ægréq; exoratos Delon vsque perduxêre. Nam vlteriora omnia

a De mari igitur animum abiecerant, sed longè superiorem, &c. ad Verbum, Circa mare igitur animo victi erãt. Vel, animũ ceciderant. Id est, De rebus igitur mari gerendis spem abiecerant.

A ἐπιναλῶσαι οὐδείς. ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι, ἐφύλασσον τὸν Ἰωνίων μὴ ἀποσχῇ, νέας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσι τεσσηκοντέρους. οὐ μὴν ἐδόκεον γε σφεας δέξεσθαι τοὺς Ἕλληνας προσελθύσεσθαι ἐς τὸν Ἰωνίην, ἀλλ' ἀποχρήσειν σφι τὸν ἑωυτῶν φυλάξαντι καθεύδοντας ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἀσμένους ἀπαλλάσσοντο. κατὰ μὲν νῦν τὸν θάλασσαν ἑωυτοὺς ἔσεσθαι τοῦ θυμοῦ, πεζῇ δὲ ἐδόκεον πολλῷ κρατήσειν

B Μαρδόνιον. ἐόντες δὲ ἐν Σάμῳ, ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἴ τι δυνήσονται κακὸν τοῖς πολεμίοις ποιέειν, ἅμα δὲ καὶ ὑπακούειν ὀκοῖα πεσέεται τὰ Μαρδονίου πρήγματα. τοῦ δὲ Ἕλληνας τό, τε ἔαρ ἠμόλυνον ἤδη, καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσσαλίῃ ἐών. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὔκω συνελέγετο· ὁ δὲ ναυτικὸς ἀπίκετο ἐς Αἴγιναν, νῆες ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκατόν. στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ Μενάρεος, τοῦ Ἡγησίλεω, τοῦ Ἱπποκρατίδεω, τοῦ Λευτυχίδεω, τοῦ Ἀναξίλεω, τοῦ Ἀρχιδήμου, τοῦ Ἀναξανδρίδεω, τοῦ Θεοπόμπου, τοῦ Νικάνδρου, τοῦ Χαρίλεω, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πολυδέκτεος, τοῦ Πρυτάνιος, τοῦ Εὐρυφῶντος, τοῦ Προκλέος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὕλλου, τοῦ Ἡρακλέος· ἐὼν τῆς ἑτέρης οἰκίης τῶν βασιλέων. οὗτοι πρώτοι, πλὴν τῶν δυῶν τῶν μετὰ Λευτυχίδεα πρεσβύτερων καταλελεῖφθαι, οἱ ἄλλοι, βασιλεῦσι ἐχρήσαντο Σπαρτίης. Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγεε Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος. ὡς δὲ παρεγένοντο ἐς τὴν Αἴγιναν πᾶσαι αἱ νῆες, ἀπίκατο Ἰώνων ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· οἵ περ καὶ ἐς τὴν Σπάρτην ὀλίγῳ πρότερον τούτων ἀπικόμενοι, ἐδέοντο Λακεδαιμονίους ἐλευθεροῦν τὴν Ἰωνίην, τήν περ καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιλείδεω ἐών· οἱ φασιόωντο σφι γνώμην ἐπεβούλευον θάνατον Στράτῃ τῷ Χίου τυράννῳ, ἐόντες ἑταῖροι. ὑπεβούλευόντο δὲ ὡς φανερὸν ἐγένοντο, ἐξενείκαντος τὸν ὑποχείρησιν ἑνὸς τῶν μετεχόντων, οὕτω δὴ οἱ λοιποὶ ἐξ ἐόντες ὑπεξέχωρον ἐκ τῆς Χίου, καὶ ἐς Σπάρτην ἀπίκοντο, καὶ δὴ καὶ τότε ἐς τὴν Αἴγιναν, τῶν Ἑλλήνων δεόμενοι καὶ παπλώσαντες ἐς τὴν Ἰωνίην. οἱ προσήκαγον αὖθις μέχρι Δήλου. τὸ γὰρ πρόσω τούτου, πολὺ

δεινὸν

δεινὸν ἰὼ τοῖσι Ἕλλησι, οὔτε τὴν χώρων ἐοῦσι ἐμπειρίῃσι, φρατίης τε πάμπαν πλέα ἐδόκεε εἶναι. τὴν δὲ Σάμον ἠπίστατο δόξῃ καὶ Ἡρακλέας στήλας ἴσον ἀπέχειν. σὺν ἐπὶ τοῖσι δὲ τοιούτῳ, ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους ὑπερβαίνειν ἔτι πρόσω ἀνωτέρω Σάμου μὴ τολμᾶν πλώειν καὶ παρρώδησι κόσῳ, τοὺς δὲ Ἕλληνας, χρηίζοντας Χίων ὑπερβαίνειν τὴν ἠῶ καταντέρω Δήλου. οὕτω δέος τὸ μέσον ἐφύλασσον σφέων. ἐφύλαξε

Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἔπλωον ἐς τὴν Δῆλον· Μαρδόνιος δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενος, ἔπεμπε κατὰ τὰ χρηστήρια ἄνδρα Ἑβρωπέα γένος, τῷ οὔνομα ἦν Μῦς· ἐντειλάμενος πολλαχῇ μὲν χρησάμενον ἐλθεῖν, τὴν οἷά τε ἦν σφι ἐπιπειρήσασθαι. ὅ, τι μὲν βουλόμενος ἐκμαθεῖν περὶ τῶν χρηστηρίων ταῦτα ἐπετέλεσε, οὐκ ἔχω φράσαι· (οὐ γὰρ ὧν λέγεται) δοκέω δ' ἔγωγε περὶ τὴν πρέοντων πρηγμάτων, καὶ οὐκ ἄλλως πέμψαι. ἐλθὼν ὁ Μῦς ἐς τε Λεβάδειαν ἀπικόμενος φαίνεται, καὶ μισθῷ πείσας τὸν ὀπτῆρα τῶν Τροφωνίου ἄνδρα, καταβαίνει παρὰ Τροφώνιον. καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων ἀπικόμενος ἔρχεται καὶ ἐς τὸ χρηστήριον. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας περῶντα ὡς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν, ἅτε Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο. (ἔστι δέ, καὶ παρ' ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱεροῖσι αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι)· τοῦτο δὲ, ξεῖνόν τινα καὶ οὐ Θηβαῖον χρήμασι πείσας, κατεκοίμισε ἐς Ἀμφιάρεων. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι ἀπὸ τοῦδε· ἐκέλευέ σφεας ὁ Ἀμφιάρεως ἀπὸ χρηστηρίων ποιεύμενος, ὁκοτέρῃσι βούλονται ἐλέσθαι γυνέων, ἑωυτῷ ἢ ἅτε μάντι χρέεσθαι, ἢ ἅτε συμμάχῳ, τῷ ἑτέρῃσι ἀπεχρέωντο· οἱ δὲ συμμάχου μὲν εἵλοντο τὸν. ἐγκατακοιμηθῆναι

Ἀπὸ τούτου μὲν οὐκ ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ αὐτόθι κατακοιμηθῆναι. τότε δὲ χώματί μοι μέγιστον ἡμέαθαι λέγεται ὑπὸ Θηβαίων. ἐλθεῖν δὲ τὸν Ἑβρωπέα Μῦν, περιστρωφώμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τοῦ Πτῴου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος· τοῦτο δὲ ἱρὸν, καλέεται μὲν Πτῷον, ἔστι δὲ Θηβαίων, κεῖται δὲ ὑπὲρ τῆς Κωπαΐδος λίμνης, πρὸς οὔρεϊ, ὑπερκειμένῳ Ἀκραιφίης πόλιος. ἐς τοῦτο τὸ ἱρὸν ἐπεί τε προελθεῖν καὶ καλέσθαι τοῦτον Μῦν,

Græcis formidolosa erant, cùm locorum ignaris, tum plena hostium esse, & tantundem abesse Samum, quantum Herculis columnas credētibus. Contigitque id rei vt neque barbari supra Samum occidentem versus nauigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chiorum rogatu, orientem versus, vltra Delon. ita timor medium eorum tuebatur.

Dum Græci nauigauere in Delon, Mardonius qui in hybernis apud Thessaliam erat, inde mouens misit ad oraculū quendam genere EVropeum, nomine Murem, iubens vt quantumcunque sibi liceret peruaderet ad oraculum consultandum: edocuitque quid vellet ab oraculis scire. Quid autem fuerit haud compertum habeo. non enim memoratur: opinor autē nihil aliud quàm de rebus præsētibus fuisse. Constat hunc Murem in Lebadiā venisse, & mercede corrupto quodā indigena Trophonium descēdisse, & ad Abas Phocensium, ad oraculum: quinetiam prius Thebas adisse. Ibique tum Apollinem Ismenium consuluisse, quòd illic, quemadmodum in Olympia, fas est in templis scisciatari oracula: tum quodam non Thebano, sed peregrino pecunia corrupto, in delubro Amphiarai obdormisse. Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco vaticinū esse, quòd quum Amphiaraus optionē eis dedisset vtrum mallent vate vti se an auxiliatore: Thebani sibi auxiliatorem eum maluerūt. eapropter nefas est vlli Thebano illic obdormiscere. Tuisse autem maximum extitisse miraculum, vt à Thebanis mihi narratur: Murem EVropeum, peruestigatis omnibus oraculis, isse etiam ad fanum Apollinis Ptoi. vocatur autem id fanum ita: sed ipsorum Thebanorum est, situm supra paludē Copaidē, ante montem, proximè vrbem Acræphiā. Ad hoc templū postquam peruenisset is qui Mus appellaretur,

sequutos eum tres viros publicè delectos ad describenda ea quæ homini respõderentur. & statim antistitè barbara lingua vsam: & qui eos subsequebãtur, stupuisse audiẽtes barbaram linguam pro Græca. Quúmque nescirẽt quid in præsenti negotio agerẽt, Murem Europeum pugillares ab eis quos ferebant abstuliſſe, & in illis ea quæ dicerentur à propheta exaraſſe, eáque, vt dicebant, lingua Caria: & vbi illa scripsisset, digressum in Thessaliam abiisse. Ea Mardonius intelligens quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Alexãdrum Macedonem Amyntæ filium, a tũ quia in eũ propensi erãt Persæ, (quippe cuius sororem Gygæã Amyntæ filiam in matrimonio habuerat Bubares vir Perses, ex qua genuerat Amyntam in Asia, aui materni ferentem nomẽ, cui ab rege Phrygiæ data erat incolenda vrbs Alabanda) tum quia audiebat hospitalem atque munificum esse virũ, Mardonius mittendum duxit: hac præcipuè ratione arbitratus se conciliaturũ sibi Athenienses, populũ & multum & strenuum esse audiens, b & qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus autor extitisset. Quibus sibi conciliatis, spem concipiebat facilè potiundi maris, provt etiam contigisset. nam terrestribus copiis longè sibi superior esse videbatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorum. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant vt Athenienſem sibi sociũ asciſceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat septimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hũc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aëropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis transgressi superiorem Macedoniã, peruenerunt ad vrbem Lebæam. vbi se ad mercenariam operam regi locauerunt, vnus quidem equis, alter verò bobus,

a Tum quòd affinitate cũ Persis iunctus esset.

b Et quẽ cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuum autorẽ extitisse credebat.

A ἐπεσθαι οἱ τῶν ἀστῶν αἱρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡς ἀποδεξαμένους τὰ θεσπιεῖν ἔμελλε. καὶ τοῦτο τε τῷ τερατώδει τὴν βαρβάρῳ γλώσσῃ χρᾶν· καὶ τοὺς μὲν ἑπομένους τῶν Θηβαίων ἐν θυμῷ ἔχεσθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης αὐτὰ Ἑλλάδος· ὅσῳ δὲ ἔχειν, ὁ, τι χρήσοιτο ὁ παρεόντι χρήσματι· τὸν δὲ ΕΥρωπέα Μυῶ, ἁρπάσαντα τῶν ἀυτέων τὰ ἐφέροντο δέλτον, τὰ λεγόμενα ἀπὸ τοῦ τερφήτεω B γράφειν ἐς αὐτό. (Φάναι δὲ Καρίη μιν γλώσσῃ χρᾶν) συλλεξαμένους δὲ, οἴχεσθαι ἀπιόντας ἐς Θεσσαλίην. Μαρδόνιος δὲ ἐπιλεξάμενος ὅ, τι δὴ ἐῶ λέγεται τὰ χρηστήρια, μὴ τούτων ἕνεκα ἀγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύντεω, ἄνδρα Μακεδόνα· ἅμα μὲν, ὅτι οἱ τερξηνδέες οἱ Πέρσαι ἔσαν. (Ἀλεξάνδρῳ γὰρ ἀδελφεὴ Γυγαίη, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγεγόνεε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων ὄνομα τοῦ μητροπάτορος· τῷ δὴ ἐκ βασιλέος τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλη νέμεσθαι) ἅμα τε ὁ Μαρδόνιος πυθόμενος ὅτι τερξενός τε εἴη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἔπεμπε. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκεε μάλιστα τερσκτήσεσθαι, λεών τε πολλὸν ἄμεινον ἀκούων εἶ) καὶ ἄλκιμον· τά τε κατ᾽ τὴν θάλασσαν σφι πολλὰ ἐπιτυγχάνοντα C θήματα κατεργασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἠπίστατο. τουτέων δὲ τερσγνωμενων, κατέλαβε ὑπερτέους τῆς θαλάσσης κρατήσειν· τάχα δ᾽ ἂν καὶ ἰῶ. πεζῇ τε ἐδόκεε πολλῷ εἶναι κρείσσονας· οὕτω τε ἐλογίζετο κατοψόμενος εἰ τὰ χρήματα ἔσεσθαι τῷ Ἑλληνικῷ. τάχα δ᾽ ἂν καὶ τὰ χρηστήρια τοῦτα ⓐ τερλέγει συμβουλεύοντα σύμμαχον ⓦ Ἀθηναῖον ποιέεσθαι· τοῖσι δὴ πειθόμενος ἔπεμπε. τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦτο ἕβδομος ἦν ἥκων Περδίκκης 651, ὁ κτησάμενος τὴν Μακεδόνων τὴν τυραννίδα τρόπῳ τοιῷδε. ὄζ Ἄργεος ἔφυγον ἐς Ἰλλυριοὺς τὴν Τημένου ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφεοὶ, Γαυάνης τε καὶ Ἀέροπος καὶ Περδίκκης· ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑ- E περβαλόντες ἐς τὴν ἄνω Μακεδονίην, ἀπίκοντο ἐς Λεβαίην πόλιν. ἐνθαῦτα ἐμισθοῦντο παρὰ τοῦ βασιλέος, ὁ μὲν, ἵππους νέμων· ὁ δὲ, βοῦς· ὁ δὲ

321

» ὁ δὲ νεώτατος αὐτέων Περδίκκης, τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων. (ἔστι γὰρ παλαιὰ καὶ αἰτυραννίδες τῶν αὐθεφτῶν ἀσθενέες χρήματα, μόνον ὁ δῆμος) ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλῆος αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἔπεφνε. ὅκως δὲ ὀπτῷτο ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ ἠητοῦ τοῦ Περδίκκεω, » ἁπλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἑωϋτοῦ. ἐπεὶ ὦν αἰεὶ » τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα ἑωϋτοῦ » τῆς. "ὡς δὲ ἤκουσε, ἐπῆλθέ οἱ αὐτίκα ὡς εἴη » τέρας, καὶ "φέρει ἐς μέγα τι. καλέσας δὲ » τοὺς μάγους, παρηγόρεε σφι ἀπαλλάσσεσθαι » ἐκ τῆς οἰκίης ταύτης. ὁ δὲ, τὸν μισθὸν ἔφασκεν αὐτῷ δίκαιον εἶναι) ἀπολαβόντας, οὕτω ἐξιέναι. » ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς, τοῦ μισθοῦ πέρι ἀκούσας, ἰὼν γὰρ κατὰ τάχος ἐς τὸν οἶκον » ἐστέχων ὁ ἥλιος, εἶπε, θεοβλαβὴς γὰρ ὁμόμυος, » Μισθὸν δὲ ὑμῖν ἐγὼ ὑμέων ἄξιον τόνδε ἀπο» δίδωμι· δείξας τὸν ἥλιον. ὁ μὲν δὴ Γαυάνης » τε καὶ ὁ Ἀέροπος ὁ πρεσβύτερος ἔστασαν » ἐκπεπληγμένοι, ὡς ἤκουσαν ταῦτα. ὁ δὲ » παῖς, ἐτύγχανε γὰρ ἔχων μάχαιραν, εἶπας » τάδε, Δεκόμεθα ὦ βασιλεῦ τὰ δίδοις, πε» ριγράφει τῇ μαχαίρῃ ἐς τοὔδαφος τοῦ οἴκου » τὸν ἥλιον. περιγράψας δὲ, ἐς τὸν κόλπον ἧς ἀγυιᾶς ἁλισθεὶς ἐκ τοῦ ἡλίου, ἀπαλλάσσετο αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτόν. ὁ μὲν δὴ ἀπίεσαν. τὸν δὲ βασιλέα σημαίνει τις τῶν πεδίων οἷόν τι χρῆμα ποιήσειε ὁ παῖς, καὶ ὡς σφέων νόῳ ἐκείνων ὁ νεώτατος λάβοι τὰ δεδομένα. ὁ δὲ, ταῦτα ἀκούσας, καὶ ὀξυθυμίῃς, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς ἱππέας ἀπολέοντας. ποταμὸς δέ ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ, τῷ οὔνομα οἱ ἐπιχώριοι τῶν αὐτόθι ἀπ' Ἄργους ἀπῳκημένοι "σωτήρια. οὗτος, ἐπεί τε διέβησαν οἱ Τημενίδαι, μέγας οὕτω ἐρρύη ὥστε τοὺς ἱππέας μὴ οἵους τε γενέσθαι διαβῆναι. οἱ δὲ, ἀπιχόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης, οἴκησαν πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι) Μίδεω τοῦ Γορδίεω· ἐν τοῖσι φύεσθαι) αὐτόματα ῥόδα, ἓν ἕκαστον ἔχον ἑξήκοντα φύλλα, ὀδμήν τε ὑπερφέροντα τῶν ἄλλων. ἐν τούτοισι δὴ ὁ Σιληνὸς λέγεται κοιμηθεὶς ὑπὸ Μακεδόνων. ὑπὲρ δὲ τῶν κήπων ὄρος κεῖται, Βέρμιον οὔνομα,

minimus autem natu, minutis pecoribus pascendis. [a] Erant autem priscorum hominū tyrannides in re nummaria exiles, nō solùm populares facultates: adeo ipsi regi sua vxor coquebat cibaria. Hæc quum animaduertisset panem pueri Perdiccæ mercenarii, dum coqueretur, effici duplum quàm erat, idque semper contingere, indicauit marito. [b] Ille re audita, illico ingressus est vt ostentum cerneret, quónam modo quid maius excresceret: móxque accitis mercenariis, vt à sua domo discederent imperauit. Et quum isti dicerent, ita demum se abscedere iustum esse vbi mercedem accepissent: [c] tūc rex mercedē nominari audiens, Hunc, inquit (solem ostendens in deum contumeliosus) dignā vobis mercedem reddo. Immea bat autem in ædes per fumariū sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & Aëropus, stetere attoniti. at puer, Accipim' rex quæ das, præloquutus, gladio (nam gladium gerebat) circumscripsit in pauimento domus solem: circumscriptúmque quum ter in sinum suum hausisset, abiit cum cæteris. [d] Quale autem esset id quod faciebat puer, & quòd data cum illorum assensu accipiebat minimus natu, renuntiauit quidam assessorum regi. Hoc audito, rex ira percitus equites ad eos interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis cui tanquā liberatori immolant posteri illorū qui ab Argo erant: hic amnis, posteaquam eū Temenidæ trāsierant, ita vehemens effectus erat vt ab equitibus transiri nequierit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam transgressi, habitarunt prope hortos qui ferebātur esse Midæ Gordio geniti, quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenûm foliorum, fragrātiori odore quā cæteræ: & in quib' (vt fertur à Macedonib') Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mons, nomine Bermius,

a Erant enim olim regna etiam in re nummaria exilia, non solùm populus. Regis autem vxor illis ipsamet farinam subigebat: sed dū coquebatur panis Perdiccæ pueri mercenarii, in duplam molem excrescebat. Quod quū semper contingeret, id marito indicauit. *Dicit autem τυραννίδες pro τύραννοι, perinde est enim ac si dixisset, Erāt enim olim ipsi quoque reges pecunia inopes. Quod Herodotus subiungit necui mirum videatur quòd rex ipse illos pascendis suis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex Enim faciens Autem, ita hoc interpretatur quod de regis vxore narratur, quasi Herodotus hoc velut argumentum illius inopiæ afferat: ideóque particula adeo vitiatur.*

b At illi, vt audiuit, statim hæc cogitatio animū subiit, *Vel, illi in mentem venit*, factum illud, magnū aliquid portendere. ideóque accersitis mercenar. *Ad Verbum, Portentū esse [hāc rem] & ad magnum aliquid spectare. Vel, tendere. At Valla erroremrem inceptum ab ἐπῆλθε, prosequutus est in φέρει.*

c Tunc rex, vbi mercedis mētionem fieri audiuit, sole tūc fortè per fumarium, *sine ea minum* domū ingrediente, dixit furore correptus, At ego hanc mercedem vobis dignam rependo. ostēdebat autem solem. *Vel, At ego vobis hāc mercedem persoluo. id est, in mercedem.*

Vel, pro mercede, & μισθὸν dicatur per appositionem. Videtur autem voluisse significare illos debere abundè magna mercede loco ducere quòd salvos illos à se dimitteret.

d At regi quidam ex eius assessoribus, quod egerat puer, & quòd ille quum omnium natu minimus esset, quæ sibi data erant accepissēt, id certo consilio factum esse, renuntiauit. *Nam σφέων νόῳ (rarissimum alioqui loquendi genus) hoc videtur significare. q.d. Gallicè, Et qu'il ne fassoit cela sans y auoir bien pensé.*

per hyemem inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagã obtinuerunt Temenidæ, cæteram Macedoniam subegerunt. Ab hoc autem Perdicca hũc in modum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ, pater Alcetæ fuit Aëropus, Aëropi Philippus, Philippi [a] Argæus, huius Perdiecas, qui parauit imperiũ. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui vbi Athenas venit à Mardonio missus, ita verba fecit, Viri Athenienses, Mardonius hæc inquit, Nũtius mihi ab rege venit in hæc verba, Athenienſibus iniurias quas mihi intulerunt omnes remitto. nunc autem Mardoni ita facito: Suam eis regionẽ reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suáque libertate potiantur. Quinetiam eorum tẽpla, si mecum fœdus inire volent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nuntius quũ mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi per vos steterit. Ego verò hæc vobis duco dicẽda, Quid insanitis, bellum regi inferentes, cui nec vnquam præstare, nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis & copias & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecũ est: [b] quem si superaueritis atque viceritis, nulla vobis (si sapitis) spes erit, quum alius multo maior exercitus sit adfuturus. Nolite igitur, æquiparando vos regi, priuari solo vestro, [c] & pro vobisipsis assiduè discurrere. imò potius his molestiis vos explicate, quum adsit vobis pulcherrima explicandi facultas, quòd ab rege prouocati vt societatẽ belli nobiscum ineatis citra dolum & fraudem, liberati eritis. Hæc me iussit Atheniẽses apud vos Mardonius dicere. Ego verò de mea in vos beneuolentia nihil commemorabo. neque enim nunc primùm eã cognouistis. Obsecro autem vt Mardonio morẽ geratis, quos animaduerto non semper validos fore ad gerẽdum cum Xerxe bellum: quales si animaduerterẽ esse, nequaquã huc cũ his mandatis venisse. Quippe regis vires supra humanas sunt,

a Aræus,

b Quo si potentiores extiteritis, eúmque viceritis (quòd nequaquã sperandum, si sapietis)

c Et semper de vita vestra periclitari. Vos igitur potius in gratiã *cum rege* redite, quum recõciliationis pulcherrima se vobis offerat occasio, regẽ ad hanc propensum habentibus. Inita nobiscũ citra dolum & fraudẽ societate belli, liberi estote.

A ἄλλον ἀπὸ χειμῶνος. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι, ὡς τοῦτῳ ἔσχον, κατεστρέφοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην. ἀπὸ τούτου δὴ ὁ Περδίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγένετο. Ἀμυντέω παῖς ἦν Ἀλέξανδρος· Ἀμύντης δέ, Ἀλκέτεω· Ἀλκέτεω δὲ πατὴρ ἦν Ἀέροπος. τοῦ δὲ, Φιλίππου ἦν, Ἀράβαιος· τοῦ δὲ, Περδίκκης, ὁ κτησάμενος τὴν ἀρχήν. ἐγένετο μὲν δὴ ὧδε Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους

B πεμφθεὶς ὑπὸ Μαρδονίου, ἔλεγε τάδε, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρδόνιος τάδε λέγει, Ἐμοὶ ἀγγελίη ἧκε παρὰ βασιλῆος, λέγουσα οὕτω, Ἀθηναίοισι τὰς ἁμαρτάδας τὰς ἐς ἐκείνων ἐς ἐμὲ ἁπάσας μετίημι. νῦν τε ὧδε Μαρδόνιε ποιέειν. τὸ μὲν, τὴν χώρην σφι ἀποδοῦναι· τὸ δὲ, ἄλλην τινὰ τοῖσι βούλεται ἐθέλουσι αὐτῶν ἐλέσθαι αὐτοὺς οἰκέειν, ἐόντας αὐτονόμους. ἱρά τε τὰ σφέτερα σφι (ἢν δὴ βούλωνται ἐμοὶ ὁμολογέειν) αὐτόρθωσον, ὅσα ἐγὼ

C συνέφρασα. Τούτων δὲ ἀπιγμένων, αἰεὶ κατὰ κρέος ἔσται μοι ποιέειν τοῦτο, ἢν μὴ ὑμεῖς τε αὐτοὶ ἀγαθὸν γένησθε. λέγω δὲ ὑμῖν τάδε, Νῦν τί μαίνεσθε πόλεμον βασιλέϊ ἀνάπαλον ποιεύμενοι; οὔτε γὰρ αὐτὸν ἀνατρέψεσθε, οὔτε οἷοί τε ἐστὲ αὐτέχειν τὸν πάντα χρόνον. εἴδετε μὲν γὰρ τῆς Ξέρξεω στρατηλασίης τὸ πλῆθος, καὶ τὰ ἔργα· πυνθάνεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρεοῦσαν δύναμιν. ἢν ταῦτα ταῦτα ποιήσητε, ἐλπὶς μὲν ἔσται ὑμῖν σωθῆναι, καὶ νικήσαντες, (τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμβαίνει

D ἐλπὶς, εἴ γε δὴ φρονέοιτε) ἄλλη παρέξει πολλαπλησίη. μὴ ὦν βουλεύεσθε παρεισύμενοι βασιλέϊ, τέρεσθαι μὲν τῆς χώρης, ἡδέως δὲ αἰεὶ τοῦτ' ὑμέων αὐτῶν· ἀλλὰ καταλλάσσεσθε. πρόφασις δὲ ὑμῖν καλλίστη καταλύσασθαι, βασιλεὺς τοῦτο ὁρμημένος ἐστὶ ἐλεύθερον, ἡμῖν ὁμηγυρίσαι σὺν θεῷ τοῦτο αὖθίς τε καὶ δεύτερον καὶ ἀπάτης. Μαρδόνιος μὲν ταῦτα ὦ Ἀθηναῖοι ἐνετείλατό μοι εἰπεῖν πρὸς ὑμέας. ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν θυμοῖσι τοῖσι ὑμέας ἐς-

E σεισμένοισι ἐς ἐμεῦ, οὐδὲν λέξω. οὐ γὰρ ἂν νεῶν πρῶτον ἐκτήσαισθε. πρὸς χρηίζω ὑμέων πείθεσθαι Μαρδονίῳ. συμφορέω γὰρ ὑμῖν οὐκ οἷοί τε ἐσομένοισι τὸν πάντα χρόνον πολεμίην Ξέρξῃ. εἰ γὰρ ἐνῆρων ἔτι τὸν ὑμῖν, οὐκ ἂν κοτε ἐς ὑμέας ἦλθον, ἔχων λόγους τοιούσδε. καὶ γὰρ δυνάμιος ἀνθρώπου ἡ βασιλῆος ὑπερ-

παῖς ἦν

ὑπεμφθεὶς

ἀεὶ ἐπὶ ῥόθιον

παρὲμὲ ἐόσαν δύναμιν.

» καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. ἢν ὧν μὴ αὐτίκα ὁ- A & manus prælonga. [a] Quòd nisi properè assentiamini magna pollicētibus, quippe ex æquo fœdus facere volētibus, timeo vestram vicem, qui ex omnibus sociis & maximè in via habitatis, & soli semper præcipuam cladem accipitis, possidentes terram inter diuersas acies positam. [b] Itaque inducite hoc in animum quòd magnopere est è vestra dignitate, quū rex magnus vobis Græcorum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc Alexāder. Quem Athenas ire ad inducendos in barbari societatem Athenienses quum audissent Lacedæmonii, id ne fieret vehemēter extimuerunt, reminiscentes oraculorū, fatale esse vt ipsi cum cæteris Dorièsibus è Peloponneso eiicerentur à Medis pariter & Athenien sibus. ideòque sine mora mittendos illuc censuere legatos. Et sanè contigit vt concioni adessent Lacedæmonii, extraxerant enim Athenienses tempus, probè scientes fore vt Lacedæmonii audirent venire à barbaro nuntium ad societatem contrahendam. quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmoniis sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander, excipientes nūtii Spartanorum, ita loquuti sunt, Nos verò misere Lacedæmonii oratum vos ne quid noui in Græciā agatis, neque verba quæ adferuntur à bárbaro admittatis: quòd id neque iustū sit vllo modo, neque decorum cùm aliis Græcis, tum præcipuè vobis: idque multis de causis. Vos enim hoc bellum excitastis etiam nobis inuitis, & propter imperium vestrum est decertatum: quòd certamen nunc in vniuersam Græciam emanauit: [c] cuius totius vos præcipui authores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto tolerāda. quum præsertim constet Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus vindicasse permultos homines in libertatem. Et tristem quidem conditionem vestram dolemus, quòd iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. quo nomine Lacedæmonii

» μολογήσητε, μεγάλως τοῦ πιστεύοντων ὅτ' οἴ- » σι ὁμολογέστ' ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑ- » μέων, ὃς πλεῖστ' τε μάλιστα οἰκημένων τὴν » συμμάχων πάντων, αἰεί τε φθειρομένων » μοιρίων, ἐξαίρετον τι μεταίχμιον πλὴν γῆς » ἐκτημένων. ἀλλὰ πείθεσθε. πολλοῦ γὰ ὑ- » μῖν ἄξια ταῦτα, εἰ βασιλεύς γε ὁ μέγας » μοιρίσιοι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰ ἁμαρτάδας ἀ- » πιεὶς, ἐθελοφίλος γένεσθαι. Ἀλέξαν- B δρος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Λακεδαιμόνιοι δὲ, πυθόμενοι ἥκειν Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας, ἐς ὁμολογίαν ἄξοντα τὸν βάρβαρον Ἀθηναίους, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων, ὡς σφέας χρεὼν εἴη ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Δωριεῦσι ἐκπεσεῖν ὑπὸ Μήδων καὶ Ἀθηναίων, κήρυκα τε ἔδεισάν μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τε στρατιὴν ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους. καὶ δὴ σπεύσαντες ὡς τε ὁμοῦ σφέων γενέσθαι τὴν κατάκλισιν. ἐπισυμένεσθαι γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι δόκεον, C εὖ ἐπιστάμενοι ὅτι ἔμελλον Λακεδαιμόνιοι πεύσεσθαι ἥκοντα παρὰ τοῦ βαρβάρου ἄγγελον ὅτι ὁμολογίην πυθόμενοί τε, πέμψαντες τάχος ἀγγέλους. ὑπέστησαν ὧν ἐποίουν, ἐνδεικνύμενοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι τὴν ἑωυτῶν γνώμην. ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, δεξάμενοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ Σπάρτης ἄγγελοι, Ἡμέας δὲ ἔπεμψαν Λακεδαιμόνιοι δεησομένους ὑμέων, μήτε νεώτερον ποιέειν μηδὲν κατὰ D τὴν Ἑλλάδα, μήτε λόγους ὑποδέκεσθαι παρὰ τοῦ βαρβάρου. οὔτε γὰρ δίκαιον οὐδαμῶς, οὔτε κόσμον φέρον οὔτε γε ἄλλοισι Ἕλλησι οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ καὶ ἧσσον πάντων ἥκιστα, 323 πολλῶν εἵνεκα. ἐγείρατε γὰρ τόνδε τὸν πόλεμον ὑμεῖς, οὐδὲν ἡμέων βουλομένων, καὶ κατὰ » ὑμετέρας ἤρξησε ὁ ἀγὼν ἐλθεῖν· νεῦμα δὲ φέρει » καὶ ἐς πᾶσ' τὴν Ἑλλάδα. σμῶς τε, τούτεων ἁ- » πάντων αἰτίους γενέσθαι δουλοσύνης τοῖσι Ἕλ- » λησι Ἀθηναίους, οὐδαμῶς ἀναφανέν· οἵτινες E » αἰεὶ κατὰ τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς ἐλευθε- » ρώσαντες ἀνθρώπων. πιέζομένοισι μὲν τοῖσι » ὑμῖν στυγέομεν, καὶ ὅτι κεκτημένοι ἐφέρεσθε » δίζῃσι ἥδη, καὶ ὅτι οἰκοφθορήσατε χρόνον ἤδη » πολλόν. αὐτοὶ δὲ τοῖσι ὑμῖν Λακεδαιμόνιοι τε

[a] Nisi igitur statim cum illis paciscamini, luculentas conditiones vobis proponentibus, quibus pacisci volunt.

[b] Enimuero morem gerite. magni enim vestra refert, regem magnum vobis solis Græcorum iniurias condonare, & amicitiam vobiscum inire velle.

[c] Adde quòd Athenienses, qui horum omnium autores extiterūt, primos ex Græcis iugum seruitutis subire, res est profectò intoleranda. quum præsertim vos constet semper & iam inde à prisc. Ge legatur ἠγείσθε δουλοσύνης.

vobis ac cæteri socii spondent se uxores vestras & omnia ad bellū inutilia [a] pròximè domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alituros. Neque verò vos Alexāder Macedo seducat, [b] commendans Mardonii orationem. facit enim quod sibi faciendum est: quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed nō idem vestra facere interest, si rectè sapitis, qui scitis nihil barbaris esse neque fidum neque verum. Hæc quum nuntii dixissent, Atheniēses Alexandro ita respondērunt. Et ipsi cognitum habemus hoc, vires Medorum etiam atque etiā maiores esse quàm nostras, vt id [c] nihil intersit exprobrare nobis: attamen in tutanda libertate eatenus resistemus quatenus valebimus. Vt autem societatem cū barbaro contrahamus, neque tu persuadere tētes, neque nos; si tu tentaueris, persuadebimur. [d] Tu verò renuntia Mardonio Atheniēses dicere, quoad sol eodem itinere meabit quo nunc meat, eousque se nunquam cum Xerxe societatem inituros, sed se protegendo propulsaturos eum, fretos ope deorum atque heroum, quorum ille, nihil pensi habens, & templa & simulacra incendit. [e] Tu quoque posthac cum istiusmodi oratione ne committas vt Athenis videaris, néve per speciē emolumentorum infanda nos facere suadeas. nolumus enim te ingratum quippiam ab Atheniēsibus pati, quibus & hospes & amicus es. Hæc Alexandro respōderunt. nuntiis autem Spartiatarum ista, [f] Lacedæmonios vereri ne fœdus ineamus cum barbaro, sanè humanū est: neque hoc verētes eos turpe est veniſſe, quibus mens Athenienſium inexplorata esset: quoniā neque tantū auri vsquā gentium est, neque regio vlla specie & bonitate præstans, quam nos accipientes, vt cum Medis sentiremus, ad tradēdam seruituti Græciā inducerēmur. Quod ne faciamus, etsi velimus, multa & magna nos dehortantur: primū atque idem maximū, quòd deorū ædes effigiésque incēsæ pariter & obrutæ sūt, quas

a Ad rem domesticā pertinentia.

b Poliens. *id est, exornans.*

c Nihil opus fit.

d Atque adeo nunc renuntia Mard.

e Tu quoque ne posthac in conspectū Athenienſium venias orationē huiusmodi adferens: neque, dum in nos officiosus esse videris, *vel bene de nobis mereri*, ad cōmittenda nefaria nos hortare.

f Veritos quidē esse Lacedæmonios ne cum barbaro fœdus iniremus, humanum fuit: sed tamen turpe esse videtur, vos qui sciretis qua sint animi magnitudine præditi Atheniēses, eo metu correptos fuisse. quoniam neque tantum, *&c. Vt sit sensus, illum quidem timorem, humanum fuisse, id est, à diffidentia quadam naturæ hominum ingenita profectum esse; non debuisse tamē illum in illis reperire locum illam diffidentiam apud illos qui Atheniēsium magnitudinē animi perspectam haberent. Simpliciter tamen esset sensus, & ad verba ista quæ sequūtur, accommodatior, εἰ μὴ πᾶσιν ἦν ἔπιστον ἐτυγχάνεν ἐπισταίμενοι, si ἀληθῶς cum δίκαιοι essent, & posset, eo modo quo dicitur κακῶς δίκασαι & κακῶς εἰδέναι, pro οὐκ ἐπίστασθαι. Sed & φρόνημα simpliciter pro proposito seu mente possumus etiam fortasse accipere, cum Valla.*

A καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπαγγέλλονται γυναῖκάς τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἄχρηστα οἰκετέων ἐχόμενα πάντα θρέψειν ἐστ' αὐ ὁ πόλεμος ὅδε σπουδῆς. μηδὲ ὑμέας Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἀπαγωγὴν, λεήνας Μαρδονίου λόγον. τοῦτο μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστί (τύραννος γὰρ ἐὼν, τυράννῳ συγκαταργάζεται) ὑμῖν δὲ οὐ ποιητέα, εἴπερ βουλόμεθε φρονέοντες, ἐπίστασθαι, ὡς βαρβάροισι B οὐδὲν πιστὸν, οὔτε ἀληθὲς ἔστιν. ταῦτα ἔλεξαν οἱ ἄγγελοι. Ἀθηναίοισι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ὑπεκρίναντο τάδε, Καὶ αὖτοὶ τοῦτό γε ἐπιστάμεθα, ὅτι πολλαπλοίη ἐστὶ τῆς Μήδου δυνάμιος ἢπερ ἡμῖν· ὥστε ἔστιν δεῖ τοῦτό γε ὀνείδιζειν. ἀλλ' ὅμως ἐλευθερίην προθυμεόμενοι, ἀμυνόμεθα οὕτω ὅκως ἂν δυνώμεθα. ὁμολογῆσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπείθειν, οὔτε ἡμέες πείσομεθα. νεῦ τε ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ' ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐ- C τὴν ὁδὸν ἴῃ τὴν περ καὶ νεῦ ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ. ἀλλὰ θεοῖσί τε συμμάχοισι πίσυνοι μὲν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι, καὶ τοῖσι ἥρωσι, τῶν ἐκεῖνος οὐδεμίαν ὅπιν ἔσχων, ἐνέπρησε τοὺς τε οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα. σύ τε τὰ λοιπὰ λόγους ἔχων τοιούσδε μὴ ὀπτάνεο Ἀθηναίοισι· μηδὲ δο- κέων χρηστὰ ἀπουργέειν, ἀθέμιστα ἔρδειν παραινέεε. οὐ γὰρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἀ- D χάριστον τοῖς Ἀθηναίων παθεῖν, ἐόντα τοῖσ- ξείνον τε καὶ φίλον. τοῖς μὲν Ἀλέξαν- δρον ταῦτα ὑπεκρίναντο· τοῖς δὲ τοὺς ἀπὸ Σπάρτης ἀγγέλους, τάδε, Τὸ μὲν δείσαι Λα- κεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ βαρ- βάρῳ, κάρτα ἀνθρώπινον ἦν. ἀτὰρ αἰ- σχρῶς γε οἴκατε δεδεισταμένοι. Ἀθη- ναίων φρόνημα ἀρρωδῆσαι· ὅτι οὔτε χρυσός ἐστι γῆς οὐδαμοῦ τοσοῦτος, οὔτε χώρη κάλ- λει καὶ ἀρετῇ μέγα ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι, ἐθέλοιμεν ἂν μηδίσαν- τες, καταδουλῶσαι τὴν Ἑλλάδα. πολ- λά τε γὰρ καὶ μεγάλα ἐστὶ τὰ ἀναγκαίως λύοντα ταῦτα μὴ ποιέειν, μηδ' ἑκόντα ἐθέλειν μηδ. πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα, τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα ἐμπεπρη- σμένα τε καὶ συγκεχωσμένα, πρῶτα

a ἐλευθερίης Γλυκύμυθοι,

» ἡμέας ἀναγκαίως ἔχει πημονέειν ἐς τὰ μέγι- A
» στα μᾶλλον ἢ περ ἐμολογέειν τῷ τοιῷδε ἐργα-
» σαμένῳ. αὖτις δὲ, ὃ Ἑλληνικὸν ὁμαιμόν τε
» καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἱδρύματά τε κοι-
» νὰ καὶ θυσίαι, ἤθεά τε ὁμόσπορα. ὧν καὶ
» τοιοῦτος γενέσθαι Ἀθηναίοισι οὐκ ἂν δὺ
» ἔχοι· ὀπίσω δέ τε οὕτω, εἰ μὴ τοιοῦτοι ἐ-
» τυγχάνετε ὀπισθάμενοι. ἔστ' ἂν καὶ εἰς πε-
» ειῆ Ἀθηναίων, μηδαμᾶ ὁμολογήσονσι ἡ-
» μέας Ξέρξῃ. ὑμέων μέντοι ἀγαμεθα τὴν
» τοιαύτην, τὴν τοιοῦς ἡμέας ἐοῦσαν, ὅτι B
» τοιοῦτοι ἐστε ἡμέων οἰκοφθορημένων οὕτω,
» ὥστε ὀπισθρενέαι ἐθέλειν ἡμέων τοῖς οἰκέοις.
» καὶ ὑμῖν μὲν ἡ χάρις ἀναπεπλήρωται· ἡμέες
» μέντοι λιπαρήσομεν οὕτω ὅκως ἂν ἔχωμεν,
» τοῦτον λυπέοντες ὑμέας. νῦν δὲ ὡς οὕτω ἐ-
» χόντων, σπεύδετε ὡς τάχιστα ἀναπέμπεττε.
» ὡς γὰρ ἡμεῖς εἰκάζομεν, οὐκ ἐκὰς χρόνου
» παρέσται ὁ βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμε-
» τέρην· ἀλλ' ἐπειδὰν τάχιστα πύθηται τὴν
» ἀγγελίην ὅτι τοῦτον ποιήσομεν τὸν ἐκείνου ἡ- C
» μέων τοιοῦτος ἐστι. πρὶν ὧν παρῆναι ἐκεῖνον ἐς
» τὴν Ἀττικὴν, ἡμέας καιρὸς ἐστὶ τοιοῦτον ἐπ-
» σαι ἐς τὴν Βοιωτίην.

nos in primis vltum ire neceſſe eſt potius quàm cum iis fœderari qui iſta fecerunt: deinde, quum ſimus Græci eiuſdem & ſanguinis & linguæ, quorum & ſacra & ſacrificia communia ſũt, & mores adſimiles, eorum proditores fieri Athenienſes, nõ bene haberet, [a] Ex quo, ſi antea nẽſciebatis, nunc ita accipiatis, dũ vel vnus Athenienſium ſuperſit, nunquam nos conuenturos eſſe cum Xerxe. Veſtram autem erga nos prouidentiam, [b] quòd conſulatis nobis domo carentibus ita vt domeſticos noſtros alere velitis, gratam habemus: [c] & licet beneficium veſtrum cumulatum ſit, nos tamen ita illud tolerabimus vt nihil vobis moleſtiæ adferamus. Quod quum ita ſit, copias primo quoque tempore emittendas curate. nam (vt nos coniectamus) non diu differet barbarus ingredi regionẽ noſtram: ſed ſimulatque acceperit nuntium nos nihil eorum eſſe facturos quæ orauit, aderit. qui antequam adſit in Attica, tẽpus eſt nos in Bœotiam auxilio ire.

a Atque adeo hoc ſcitote ſi antea neſciuiſtis.

b Quòd ita nobis proſpiciatis quorum euerſæ ſunt fortunæ, vt alere domeſt. noſtros velitis.

c Ac vos quidẽ beneuolentiæ officio plenè iam defuncti eſtis: nos verò quibus poterimus modis nos ſuſtentare pergemus, nihil vobis faceſſendo negotii. *Negant enim ſe velle vti beneficio illo quod obtulerunt Lacedæmonij, cuius tamen gratiam illi habeant non minus quàm ſi vterentur. Ideóque χάριν ἀναπεπλήρωται referendum eſt ad id quod obtulerunt Lacedæmonij, quamuis non præſtiterint. q. d. Iam nos Vobis abundè obſtrinxiſtis, quum hoc beneficium in nos conferre paratos eſſe Vos dixiſtis.*

HERODOTI Halicarnassei historiarum liber nonus, qui inscribitur CALLIOPE.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ Ἁλικαρνασσέως ἱστορίων ἐννάτη, ἐπιγραφομένη ΚΑΛΛΙΟΠΗ.

HOC ab Athenien-sibus reddito responso Lacedæmonii Spartam reuertérunt. Mardonius autem, posteaquam regressus ad eum Alexander Athenien-sium responsa indicauit, moués è Thessalia, citato agmine Athenas ire contendit, quacunque iter faciebat, illinc viros ad bellũ sumẽs [a] Thessalis ducibus. Quos adeo non pœnitebat eorũ quæ hactenus egerant, vt etiam multo studiosius Persam inducerét. E quibus Thorax Lariſsæus & Xerxem effugiẽtem deduxerat, & tunc Mardonium propalam deducebat in Græciam. [b] Mardonium autem, vbi cum exércitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: suadẽdóque non sinebant progredi longius, quòd negarent vllum locum ponẽdis castris opportuniorẽ esse quam illum, vbi subsidens consequeretur vt omnem Græciam sine prælio subigeret. Arduum enim esse vniuersis etiam hominibus vi subigere Græcos inter se conuenientes: quod & antea cognouisset. Si verò feceris (dicebant) quod nos suademus, occupabis nullo negotio validissima quæque illorũ consilia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes sũt in ciuitatibus: missa pecunia Græciam ad factionem rediges: hinc eos qui tecum non sentient, admotis copiis facilè expugnabis. Hæc Thebani suadebant: quibus ille obtemperandum non putauit, partim animi fastu, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi: præsertim sperans in-

a At Thessaliæ duces adeo non pœnit *Vel, Thessaliæ principes. aut, primores.*

b Porro quũ in Bœotiam peruenisset exercitus, Mardoniũ adeuntes Thebani, cõsilium illi dabãt, nullum locũ illo castris ponendis opportuniorem esse dicentes: neque vlterius progredi eum sinebant, sed ibi confidentem dare operam *Volebant* vt Græciam vniuersam sine prœl. subigeret.

A Ὅσοι μὲν, τῶν ἐκ τοῦ χρηστηρίου ἀναχρηναμένων Ἀθηναίων, ἀπαλλαχθέντα ἐς Σπάρτην. Μαρδόνιος δέ, ὡς οἱ ἀπονοστήσας Ἀλέξανδρος τὰ παρὰ Ἀθηναίων ἐσήμηνε, ὁρμᾶται ἐκ Θεσσαλίης, ἤγε τῷ στρατῷ σπουδὴν, ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. ὅκου δὲ ἐκάστοτε γένοιτο, τούτους παρελάμβανε, τῶν δὲ Θεσσαλίης ἡγεμόνας

B οὔτε τὰ ποιεῦντα μετεμέλετο ἐπὶ σφίσι, πολλῷ τε μᾶλλον ἐπῆγε τὸν Γέρξην· καὶ συμμετεπέμπετο καὶ Θώρηξ ὁ Λαρισαῖος Ξέρξεα φθύοντα, καὶ ποτὲ ἐκ τοῦ φανεροῦ πρόφασιν Μαρδόνιον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐπεὶ δὲ παρεβάλλοντο γένεται ὁ στρατὸς ἐν Βοιωτοῖσι, οἱ Θηβαῖοι κατελάμβανον τὸν Μαρδόνιον· καὶ συνεβούλευον αὐτῷ, λέγοντες ὡς οὐκ εἴη χώρος ὅπῃ τὸν δεύτερος ἐστρατοπεδεύεσθαι ἐκείνου. σὲ δὲ ἐᾶν ἐνέα ἑκάστερα, ἀλλ' αὐτοῦ ἱζόμενον, ποιέειν ὅκως ἀμαχητὶ τὴν πᾶσαν Ἑλλάδα κατασρέψηται. κῦδος μὲν γὰρ τοῦτο ἰσχυρὸν Ἕλλησι ὁμοφρονέουσι, οἷόν κοτε πάσχουσι ἐγίνωσκον, χαλεπὸν εἶναι ἀντιστατέειν καὶ ἅπασι αὐθεμποισι· εἰ δὲ ποινῆς τὰ ἡμεῖς πρήσσομεν, ἔφασαν λέγοντες) ἕξεις ἀπόνως ἅπαντα τὰ κείνων ἰσχυρὰ βουλεύματα. πέμπε χρήματα ἐς τοὺς δυνατεύοντας ἀνδρας ἐν τῇσι πόλισι· πέμποντα δὲ, τὴν Ἑλλάδα ἀμαχησίης· σοὶ δὲ τοῦτον δὲ τοὺς μὴ τὰ σὰ φρονέοντας, ῥηϊδίως μετὰ τῶν σασιωτέων καταστρέψεαι. οἱ μὲν ταῦτα συνεβούλευον· ὁ δὲ οὐκ ἐπείθετο, ἀλλά οἱ δεινὸς ἐνέσκηπτο ἵμερος τὰς Ἀθήνας δεύτερα ἑλεῖν. ἅμα μὲν ὑπ'

« τῶν ποινῆς

ἐπ' ἀγνωμοσύνῃ, ἅμα δὲ πυρσοῖσι ἀφ' A censis per insulas ignibus declaraturum se regi Sardibus agenti,
νήσων ἐδόκεε βασιλέι δηλώσειν ἐόντι ἐν Σάρ Athenas ab ipso teneri. Igitur in
δισι, ὅτι ἔχοι Ἀθήνας. ὃς ὡς δὲ τότε ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀττικὴν οὔρε τοὺς Ἀθηναίους, Atticam contendens, quum illic
ἀλλ' ἔν τε Σαλαμῖνι τοὺς πλείστους ἐπιτυ- Athenienses ne tunc quidem inu-
χάνετο ἐόντας, ἔν τε τῇσι νήσοισι, αἱρεθέντα τε ἐρῆμον ὂν eniisset, sed plerosque eorum in
ἄχυ. ἡ δὲ βασιληὸς αἵρεσις ἐς τὸν ὑστεραίην classe ad Salaminē esse audiret,
τὸν Μαρδονίου ὑπεστρατήιον, δεκάμηνος vrbem cepit desertam, decimo
ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀθήνησι ἐγένετο Μαρ- mense quàm fuerat ab ipso rege
δόνιος, πέμπει ἐς Σαλαμῖνα Μουνιχίδην, capta. Eò postquam venit, mittit
ἄνδρα Ἕλλησπόντιον, φέροντα τοὺς αὐτοὺς λό- B ad Salaminem Murichidē quē-
γους τοὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν τοῖσι dam Hellespōtium, cum eisdem
Ἀθηναίοισι διεπέρμευσε. ταῦτα δὲ τοδεύ- mandatis quæ Alexander Ma-
τερον ἀπέτελλε, προέχων μὲν τὴν Ἀθηναίων cedo pertulisset. Mittebat autem
οὐ φιλίας γνώμας, ἐλπίζων δὲ σφέας ὑπή- eadem mandata, gnarus ille qui-
κοους τῆς ἀγνωμοσύνης, ὡς δορυαλώτου ἐού- dem non beneuolo erga ipsum
σης τῆς Ἀττικῆς χώρης, καὶ ἐούσης ἐπ' ἑωυ- animo esse Athenienses, sed spe-
τῷ. τουτέων μὲν εἵνεκα ἀπέπεμψε Μου- rans contumaciam deposituros,
νιχίδην ἐς Σαλαμῖνα· ὁ δέ, ἀπικόμενος tanquam subacta omni Attica
ἐπὶ τὴν βουλήν, ἔλεγε τὰ περὶ Μαρ- regione, & sub ipsius imperio po-
δονίου. τῇ δὲ βουλευτέων Λυκίδης εἶπε γνώ- sita. hac de causa Murichidem
μην, ὡς ἐδόκεε ἄμεινον εἶναι, δεξαμένους τὸν C misit in Salaminem. Is vbi in se-
λόγον τὸν σφι Μουνιχίδης ἐπεφέρετο, ἐξελ- natum venit, Mardonii man-
θεῖν ἐς τὸν δῆμον. ὁ μὲν δὴ ταύτην τὴν data expositit. è senatoribus Lyci-
γνώμην ἀπεφαίνετο, εἴτε δὴ δεδεγμένος das sententiam dixit, Satius vide-
χρήματα παρὰ Μαρδονίου, εἴτε καὶ οἱ κατὰ ri sibi esse vt ea quæ Murichides
ταῦτα ἐοικότα ἔδοξε. Ἀθηναῖοι δέ, αὐτίκα δεινὸν ποι- apud senatū diceret, ipsi admit-
325 ησάμενοι, οἵ τε ἐκ τῆς βουλῆς καὶ οἱ ἔξω- tentes ad populum referrēt. Hæc
θεν, ὡς ἐπύθοντο, περιστάντες, Λυκίδεα κα- ille dicebat siue quòd pecuniā à
τέλευσαν βάλλοντες, τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον Mardonio accepisset, siue quòd
Μουνιχίδην, ἀπέπεμψαν ἀσινέα. γιγομέ- D id sibi probaretur. Quod simul-
νου δὲ θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυ- atque audiere Athenienses, tam
κίδεα, πυθόμενοι τὴν Ἀθηναίων αἱ γυ- ii qui ex cōcilio quàm qui extra
ναῖκες ὃ γινόμενον. ἀφικνεῦνται δὲ concilium erant, indignè feren-
γυναῖκες γυναικί, καὶ παρελθοῦσαι, ὅτι τὸν tes, Lycidam circumsteterunt,
Λυκίδεω οἰκίτην ἦσαν αὐτοκέλευστοι· ἐς κατὰ lapidibusque interemerunt: Hel-
μὲν ἔλευσαν αὐτὸν τὸν γυναῖκα, τοὺς δὲ τὰ lespontium verò Murichidem
τέκνα. ἐς δὲ τὸν Σαλαμῖνα διέβησαν Ἀ- dimiserunt illæsum. Excitato de
θηναῖοι ὧδε· ἕως μὲν παρεσκευάτο τὰ ἐκ Lycida apud Salaminem rumo-
τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἥξειν τιμωρήσοντα re, & cognito quod gestum erat,
σφι, παρῆν δὲ ἐλπὶς ἐν τῇ Ἀττικῇ. ἐπεὶ δὲ οἱ E Athenienſium vxores, alia aliam
μὲν μακρότερά τε καὶ ὀλιγαίτερα ἐποίευν, exhortantes atque prehendētes,
ὁ δὲ ἐπαΐων καὶ δὴ ἐς τὸν Βοιωτὸν ἐλέγετο vltrò domū Lycidæ adiere, homi-
ἐών), οὕτω δὴ ὑπεξεκομίσθη τά τε πρήγματα, καὶ nisque vxorem ac liberos la-
αὖτοὶ διέβησαν ἐς Σαλαμῖνα. ἐς Λακεδαί- pidauerunt. Hunc autem in mo-
μονά τε ἔπεμπον ἀγγέλους, ἅμα μὲν, μεμ- dum Athenienses in Salaminem
φομένους τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ὅτι περὶ δὲν ἐσβαλόντα βάρβαρον ἐς τὸν tranſierunt: Quandiu ipsi copias
è Peloponneso venturas sibi au-
xilio expectabant, tandiu hostes
in Attica habuere statiua: at vbi
& socii tardiusegniúsque agunt,
& Mardonius aduentās iam esse
in Bœotia audiebatur, ita expor-
tatis omnibus rebus & ipsi in Sa-
laminem traiecerunt, nūtiósque
in Lacedæmonem miserunt cō-
questum de Lacedæmoniis, quī
neglectui haberent barbarū esse

Atticam ingreſſum, neque cum ipſis ei in Bœotiam occurriſſet: tum admonitum eorum quæ ſibi, ſi ad eũ deficere vellent, Mardonius ſpopondiſſet: tum prædictum, niſi præſidio ipſis eſſent, ſe aliquod per ſemet remediũ inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonii ſolennia quæ vocantur Hyacinthia: quæ feſta dei celebrare plurimi faciebãt. ad hæc murum ſibi in Iſthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos poſteaquam nuntii Athenienſium Lacedæmonem venerunt, ducentes ſecum Megarenſium ac Platæenſium legatos, ephoris aditis, ita loquuti ſunt, Atheniẽſes ad hæc nos referenda miſerunt, regem Medorum cùm noſtram nobis regionem reddere velle, tum ſocietatem nobiſcum æquis conditionibus inire citra fraudem & dolum, tum aliam regionem noſtræ addere, quam ipſi noſtro arbitrio optauerimus: nos tamẽ pudore[a] Græci numinis, & pro magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nolle, ſed recuſare, quãuis iniuria affectos à Græcis ac proditos. Qui, etſi nõ ignoremus cõducibilius eſſe nobis ſocietatem inire cum Perſa, quàm bellum gerere, tamẽ ſpõte noſtra ſocietatem non inibimus. Et hæc quidem noſtra ſunt quæ in Græcos præſtamus officia. At vos, qui tunc in omnem metum deueneratis ne paciſceremur cum Perſa, poſteaquã cõpertam habuiſtis ſententiã noſtram, nequaquã prodẽdi Græciam, & murum quẽ in Iſthmo inædificabatis abſoluiſtis, nullã habetis Atheniẽſium rationem: & quum cõueneritis nobiſcum de occurrendo Perſæ ad Bœotiam, deſertores extitiſtis, pro nihilo ducentes barbarum Atticã eſſe ingreſſum. Itaque vobis Athenienſes in præſens vſque ſuccenſent quòd non eſtis officio functi: quod ſupereſt, vt primo quoque tempore nobiſcum copias mittatis iubẽt: quò barbarũ in Attica (quoniam[b] in Bœotia defecimus) excipiamus noſtra in terra, vbi cãpus Thriaſius appoſitiſſimus erit ad dimicandũ. Hæc vbi accepere

a Iouis Græci,

b Bœotia fruſtrati ſumus. *id eſt, ſpe conſligendi cum hoſte in Bœotia.*

A Ἀτθίκην, ἀλλ' οὐ μὴν στρατὸν ἐσβάλομεν ἐς τὴν
Βοιωτίην· ἅμα δὲ, σημαινόντων ὅσα στρατὸς
ὑπέσχετο ὁ Πέρσης μεταβαλλόμενος δώσειν·
τοσοῦτό τε ὅτι εἰ μὴ ἀμυνοῦσι Ἀθηναίοισι, ὡς καὶ αὐτοί τινα ἀλεωρὴν εὑρήσονται. ⓖ
γὰρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὥρταζόν τε τότον τὸν
χρόνον, καὶ στρατὸν ἐν Ὑακινθίοις· τοῦσι πλείστου
ἦν τὰ τοῦ θεοῦ προσχωρέειν. ἅμα δὲ τεῖχος στρατὸν τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἐτείχεον. καὶ ἤδη ἐπάλξεις ἐλάμβανε. ὡς δὲ ἀπίκοντο
B ἐς τὸν Λακεδαίμονα οἱ ἄγγελοι οἱ ἀπ' Ἀθηναίων, ἅμα ἀγόμενοι ἔκ τε Μεγάρων ἀγγέλους καὶ ἐκ Πλαταιέων, ἔλεγον τάδε ἐπελθόντες ὅτι τοὺς ἐφόρους, Ἔπεμψαν ἡμέας Ἀθηναῖοι, λέγοντες ὅτι ἡμῖν βασιλεὺς ὁ Μήδων, τοῦτο μὲν, τὸν χώρον ἀποδιδοῖ. τοῦτο δὲ, συμμάχους ἐθέλει ποιήσασθαι, αὐθίς τε δόλου καὶ ἀπάτης. ἐθέλει δὲ καὶ ἄλλον χώρον πρὸς τῇ ἡμετέρῃ διδόναι, τὸν αὐτὸν αὐτοῖσι ἐλώμεθα. ἡμεῖς δὲ,
C Διά τε Ἑλλώπιον αἰδεσθέντες, καὶ τὴν Ἑλλάδα δεινὸν ποιεύμενοι προδοῦναι, οὐ κατανεσάμεθα, ἀλλὰ πρότερα τε ἀπειπάμεθα, καὶ ἅμα προδιδόμενοι ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ κατροδιδόμενοι βπισάμενοί τε ὅτι κερδαλεώτερόν ἐστι ὁμολογέειν τῷ Πέρσῃ μᾶλλον ἢ πολεμέειν· οὐ μὲν δὴ ὁμολογήσομέν γε ἑκόντες ἔτι). καὶ τὸ μὲν ἡμέτερον οὕτω ἀκίνδυνον ἐὸν νέμεται ὅτι δὴ Ἑλλησι· ὑμεῖς δὲ, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην τότε ἀπικόμενοι
D μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ Πέρσῃ, ἐπεί τε ἐξεμαθετε τὸ ἡμέτερον φρόνημα σαφέως, ὅτι οὐδαμὰ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ δόντι τείχεα ὑμῖν ἔχοι θ' Ἁλμυδὸς ἐλαυνόμενον ὑπὸ Περσέων ἐστὶ τελές ἐστι, καὶ δὴ λόγον ποιέεσθε τῶν Ἀθηναίων ποιέεσθε· σινωθέντες τε ἡμῖν τὸν Πέρσην αἰτιώσεσθαι ἐς τὴν Βοιωτίην, προδεδώκατε, προεῖδετέ τε ἐσβαλόντα ἐς τὴν Ἀτθίκην τὸν βάρβαρον. ἐς μὲν νεῶν τὸ πλῆθος Ἀθηναῖοι ὑμῖν μειωνοῖσι· οὐ γὰρ ἐπαισσόμενοι ὅπου τὸ δέος. νεῶν δὲ ὅτι πάρος γε τὴν ἡμῖν ἐκέλευσμα ὑμέας ὑπερβῆναι, ὡς αὐτὸν βάρβαρον δεκώμεθα ἐν τῇ Ἀτθίκῃ. ἐπειδὴ γὰρ ἡμέτερον τῆς Βοιωτίης, τῆς γε ἡμετέρης ὅπου τὸ διωτατόν ἐστι μαχέσασθαι ὁ Θριάσιον πεδίον. ὡς δὲ ἄρα ἄκουσαν οἱ

ἐφορεῖα ταῦτα, ἀνεβάλλοντο ἐς τὴν ὑστεραίην Ⓐ ephori, responsum in diem posterum distulerunt, postero die in alterum: idque in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes. Intra quod tempus vniuersi Peloponnenses magno studio incumbentes, Isthmum muro intercluserē, ad finémq; perduxere. [a] Non ausim dicere hāc fuisse causam cur isti tantopore soliciti fuerint, quum Alexāder Macedo Athenaspergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud curarent quàm vt sibi Isthmus inædificaretur, putantes nō amplius se quicquam Athenienſibus indigere. At sub aduentum Alexādri in Atticam, muro quē extruebant nondū perfecto, Persas vehementer extimescebant. Tandem & responsum & exitus Spartiatarum fuit huiusmodi: Pridie quàm iam vltimum concilium fieret, vir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentiæ, quum audisset ab ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his verbis eos alloquutus est, Ita se habet, viri ephori: si Athenienses non sentiūt nobiscum, sed cum barbaro, quamuis valido muro sit Isthmus inædificatus, tamen magnæ fores patefactæ sūt barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos audiatis quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ adferat. Hoc Chileus consilium dedit. quod in animum admittentes ephori, cōfestim nihil colloquuti cū nuntiis qui à ciuitatibus venerāt, quinque millia Spartiatarum quum adhuc nox esset [b] dimiserunt, præposito eis Pausania Cleombroti filio. Quæ præfectura erat quidem Plistarchi Leonida geniti: sed quū is puer esset, Pausanias præfectus est, qui eius patruelis erat & idē tutor. nā Cleōbrotus Anaxandridæ filius, pater Pausaniæ, iam nón superabat, non diu pòst quàm copias quæ murū extruebāt in Isthmo reduxerat, vita functus. Reduxerat autē ab Isthmo cōpias Cleōbrotus ob eam causā quòd sibi inter sacrificādum aduersus

a Cur autē antea quidē, quum Alexander venit Athenas, tam anxiè obstiterint quominus Athenienses Medorū partes sequerentur, tum verò nihil de hac re soliciti fuerint, huius rei causam aliam adferre non posſum quàm quòd murum Isthmi extruxerant, séque iam Athenienſium opera nil opus habere existimabant: at quū Alexander in Atticam venit, nondum extructus erat, sed opus hoc promouebant, Persas vehementer extimescētes. Tandem verò & respons. &c. *Valle imposuit vocabulum ἀλλό γε quod iunxit cum proximè præcedētibus verbis, quum ad τὸ αἴτιον ferātur, hoc modo, οὐδ' ἔχω εἰπαι τὸ αἴτιον ἀλλό γε ἢ ὅτι, &c.*

326 μαπί, ἀνὴρ Τεγεήτης, δυνάμενος ὀν Λακεδαίμονι μέγιστον ξείνων, τῶν ἐφόρων ἕνα ἐπύθετο πρώτα λόγον τὸν δὴ Ⓐ Ἀθηναῖοι ἔλεγον. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Χίλεος, ἔλεγε, Ἄνδρες ἔφοροι Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων, τῶν δὲ βαρβάρῳ συμμάχων, καίπερ τείχεος ἐχόμενοι τοῦ Ἰσθμοῦ ἑλκηλασμένου κρυτεροῦ, μεγάλας κλισιάδες ἀναπεπτέαται ἐς τὴν Πελοπόννησον τὴν Πέρσῃ. ἀλλ' ἐσακούσατε πρίν τι ἄλλο Ἀθηναίοισι δόξαι σφάλμα τῇ Ἑλλάδι φέρειν. ὁ μὲν δὴ ταῦτα συνεβούλευε. Ⓐ δὲ, ὡς φρενὶ λαβόντες τὸν λόγον, αὐτίκα φοιτήσαντες ἔνδον τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι ἀπιγμένοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς ἔτι ἐούσης πέμπουσι πεντακισχιλίους Σπαρτιητέων, καὶ ἑπτὰ ὡς ἕκαστον τάξαντες τῶν εἱλώτων, Παυσανίῃ τῷ Κλεομβρότου ἐπιτάξαντες ἡγεμονεύειν. ἐγένετο μὲν ἡ ἡγεμονίη Πλισθάρχου τοῦ Λεωνίδεω· ἐὼν δὲ μὲν, ἔτι παῖς, ὁ δὲ, πατὴρ ἐπέτρεπε τε καὶ αἰνέσιος. Κλεόμβροτος μὲν δὴ Παυσανίεω μὲν [illegible], Ἀναξανδρίδεω δὲ παῖς, οὐκέτι ἐὼν, ἀλλὰ ἀπαγαγὼν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὸν στρατὸν τὸν τὸ τεῖχος διέμησαν, μετὰ ταῦτα οὐ πολλὸν χρόνον τινὰ βιοὺς ἀπέθανε. ἀπῆγε δὲ τὸν στρατὸν ὁ Κλεόμβροτος ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ δι' τόδε· συνωμόσω Ⓐ ἐπὶ τῷ

b Emiserunt, septenis helotibus circa vnumquēque collocatis. *Quæ verba à Valla hic omissa, repetuntur pag. 597.*

Persã sol in cælo obscuratus esset. Elegit autem Pausanias sibi collegam EVryanactem Doris filium, suum gẽtilem. His copiis è Sparta cum Pausania profectis, nuntii de illarum profectione ignari, vbi dies illuxit, ephoros adeunt, habentes in animo abire in suam quique ciuitatem. Vbi adierunt, ita verba fecere, Vos quidem Lacedæmonii desidentes hîc Hyacinthia agitis, ac luditis, sociis proditis: Athenienses verò, vt à vobis læsi, & ob penuriam sociorum, ita vt poterunt cum Persa transigent. Soluta autem societate vobiscum, palàm est nos, quum regis fuerimus socii, militiæ comites futuros in quamcunque regionem nos illi educent. Inde vos discetis quidnam vobis ex ea re sit euenturũ. Hæc loquutis nuntiis Ephori iureiurãdo interposito dixere suas se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim barbaros appellabant. Hoc illi non intelligẽtes, quid diceretur sciscitabãtur. Sciscitati, & rem omnem edocti atque stupefacti, quamcelerrimè abiere ad illos insequendos, & cũ ijs quinque millia finitimorum Lacedæmoniorum delecta. His Isthmum versus ire maturantibus, Argiui, vbi primùm audiere copias è Sparta cũ Pausania profectas, præconem, quem optimũ è diurnis cursoribus inuenerũt, in Atticam mittunt ad Mardonium: qui videlicet antea receperant se futuros impedimento quominus Spartiata egrederetur. Præco vbi Athenas peruenit, Mardoni, inquit, miserũt me Argiui nuntiatum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, sẽque ne illa progrederetur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille loquutus, retrò abscessit. Quo audito Mardonius iam nõ fidebat amplius perstare in Attica: vbi ideo hactenus immoratus fuerat quòd audire cuperet ac scire quid ab Athenien sibus ageretur, neque populans neque lædens Atticum agrum, assiduè sperans fore vt secum illi paciscerentur.

A Πέρση, ὁ ἥλιος ἀμαυρώθη ἐν τῷ οὐρανῷ. τοσοῦτος μὲν ἐὼν τῷ Παυσανίης Εὐρυανάκτα τὸν Δωριέος, ἀνδρα οἰκίης ἐούσης τῆς αὐτῆς. ὡς δὲ τάχιστα τοῦτο Παυσανίη ἐξελήλυθε ἔξω Σπάρτης. ὡς δὲ ἄγγελοι, ὡς ἡμέρη ἐγένετο, οὐδὲν εἰδότες περὶ τῆς ἐξόδου, ἐπῆλθον θεήιαι ἐφόροι, ἐν νόῳ δὴ ἔχοντες ἀπαλλάσσεσθαι καὶ αὐτοὶ ἕκαστοι ἐς τὴν ἑωυτοῦ ἕκαστος. ἐπελθόντες δὲ, ἔλεγον τάδε, Ὑμεῖς μὲν ὦ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὶ τῇδε μέ-
B νοντες, Ὑακινθιά τε ἄγετε καὶ παίζετε, καὶ παραδόντες τοὺς συμμάχους Ἀθηναίους ἡμῖν, ὡς ἀδικεομένοισι ὑπὸ ὑμέων, χρηίζει τε συμμάχων, καὶ παλινσόνται τὰν Πέρσῃ ὅτῳ ὄκως αὐ δυώνται· καὶ παλυσάμενοι δὲ, δῆλα δὴ ὅτι συμμαχοὶ βασιλῆος γενόμεθα, συγγραψυσόμεθα ὅτι τιν αὐ ἐκεῖνοι ἡγεόνται· ὑμεῖς δὲ τὸ ἐνθεῦτεν μαθήσεσθε ὁκοῖον αὐ τι ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ ἐκβαίνῃ. ταῦτα λεγόντων τῶν ἀγγέλων, οἱ ἔφοροι εἶπαν ὅτι ὅρκου,
C καὶ δὴ δοκέειν εἶ ἐν Ὀρεστείῳ τείχους ὅτι τοὺς ξείνους. ξείνους γὰρ ἐκάλεον τοὺς βαρβάρους. οἱ δὲ, ὡς οὐκ εἰδότες, ἐπηρώτεον ὅ τι λέγοιεν· ἐπείτε δὲ μαθόντες, ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἐὸν. ὥστε ἐν θωυμασμῷ γενόμενοι, ἐπορεύοντο τῷ τάχιστα διώκοντες. σὺν δὲ σφι, τῶν περιοίκων Λακεδαιμονίων λοχάδες πεντακισχίλιοι ὁπλῖται τῶυτὸ τοῦτο ἐποίεον. ὡς μὲν δὴ ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἠπείγοντο· Ἀργεῖοι δὲ, ἐπεί τε τάχιστα ἐπύθοντο τοὺς μετὰ Παυσανίεω
D ἐξεληλυθότας ἐκ Σπάρτης, πέμπουσι κήρυκα, τῶν ἡμεροδρόμων αἱρεθέντες τὸν ἄριστον, ἐς τὴν Ἀττικήν, ὅσοτερον οἱοί τε Μαρδονίῳ ἐγένοντο ἔσεσθαι καὶ Σπαρτιήτην μὴ ἐξιέναι. ὡς ἐπεί τε ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἀθήνας, ἔλεγε τάδε, Μαρδόνιε, ἔπεμψάν με Ἀργεῖοι φράσοντά τοι ὅτι οὐκ Λακεδαιμονίους ἐξελήλυθε ἡ νεότης, ἐν ὡς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἔχειν εἰσὶ Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξιέναι. πρὸς ταῦτα τύχῃσι εὖ βουλεύεσθαι. ὁ μὲν δὴ, εἰ-
E πὰς ταῦτα ἀπαλλάσσετο ὀπίσω· Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν νυν πυθέσθαι, ἀνεκώχευε, θέλων εἰ δύναι τὸ πρὸς Ἀθηναίους, ὁκοῖόντι ποιήσεσθαι· καὶ οὔτε ἐπέμενε οὔτε ἐσήνεο ἐμοὶ τιν Ἀττικήν, ἐλπίζων ἔτι πρὸς τοῦ χρόνου ὁμολογήσειν σφέας·

ἔπειτ

ἐπεὶ ὃ οὐκ ἔπειθε, πυθόμενος τὰ πρήγματα λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ Παυσανίεω ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἐμβῆναι, ὑπεξεχώρεε· ἐμπρήσας τε τοὺς Ἀθήνας, καὶ εἴκου τι ὀρθὸν ἢ τεῖχεον ἢ τὸ οἰκημένον, ἢ τὰ ἱρῶν, πρήσας καταβαλὼν κατέλαυνε τῶνδε εἵνεκα. ὅτι ὄτε ἱππασίμη ἡ χώρη ἐστὶ ἡ Ἀττική, εἴτε νικῷτο συμβαλόντες, ἀπάλλαξις οὐκ ἦν, ὅτι μὴ κατὰ στόμα· ὥστε καὶ ὀλίγοισι στρατὸς ἀνθρώποισι ἰσχυρὸν 327 λυθέντος ἂν, ἐπεμαχώρησας ἐς τὰς Θήβας, συμβαλὼν τοῖσι πόλι τε φιλίη, καὶ χώρη ἱππασίμῳ. "ἱππασίμη Μαρδόνιος μὲν δὴ ὕστερον ὑπεξεχώρεε. ἤδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἐόντι αὐτῷ ἦλθε ἀγγελίη τοιόδε τις, ἄλλῳ στρατιῷ ἥκειν ἐς Μέγαρα, Λακεδαιμονίων χιλίους. πυθόμενος δὲ ταῦτα, ἐβουλεύετο, δηλαδὴ, εἰκὸς ταύτους τοῦτον ἕλοι. ὑποστρέψας δὲ τῇ στρατιῇ ἦγε ὅπῃ τὰ Μέγαρα· ἡ δὲ ἵππος προσελαύνουσα καὶ ἱππάσιμον χώρην τὴν Μεγαρίδα. ἐς ταύτην δὴ ἐκπεσόντα τὸν Εὐρώπης τὸ στρατὸς ἡλίῳ δύνοντι ἡ Περσικὴ αὕτη στρατιὴ ἀπίκετο.

Μετὰ δὲ ταῦτα, Μαρδονίῳ ἦκε ἀγγελίη ὡς ἀλέες εἶησαν οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ. οὕτω δὴ ὀπίσω ἐπορεύετο διὰ Δεκελείης. οἱ δὲ Βοιωτάρχαι μετεπέμψαντο τοὺς προσχώρους τοῦ Ἀσωπίου. οὗτοι δὲ αὐτοῦ τοῦτο ὁδὸν ἡγέοντο ἐς Σφενδαλέας· ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Τάναγραν. ἐν Ταναγρῇ δὲ νύκτα ἐναυλισάμενος, καὶ διαπορεύμενος τῇ ὑστεραίῃ ἐς Κῶλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν. ἐνταῦτα δὲ τῶν Θηβαίων, κατὰ μηδίζοντων, ἐχείρου τοὺς χώρους, οὐτὶ ἐξὸς αὐτίων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης ἐχόμενος· βουλόμενος ἐρυμά τε τοῦ στρατοπέδου ποιήσασθαι, καὶ ἵνα συμβαλόντι οἱ μὴ ἐκβαίνῃ ὁκοῖόν τι ἐθέλῃ, χρησφύγετον τοῦτο ἐποιέετο. πρῆκε δὲ αὐτοῦ ὁ στρατόπεδον, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθραίων τῶν Ὑσιάς. καὶ τετείνει δὲ ἐς τὴν Πλαταιΐδα γῆν, "ἅπτεσθαι τοῦ ὕδατος τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν τετραμμένον. οὐ μέντοι τό γε τεῖχος τοσοῦτον ἐποιέετο, ἀλλ' ὡς ὀκτὼ μάλιστά κη μέτωπον ἕκαστον. ἐχόντων δὲ τὸν πόνον τοῦτον τῶν βαρβάρων, Ἀττάγινος ὁ Φρυνώνος, ἀνὴρ Θηβαῖος, τῶν δυνατώτατος μεγάλως, ἐκάλεε ὅτεῳ ξείνια αὐτόν τε Μαρδόνιον καὶ πεντήκοντα Περσέων τοὺς λογιμωτάτους κληθείης ὃ ὅτοι ἔποντο. ἦν δὲ τὸ δεῖπνον ποιεύμενον ἐν Θήβῃσι.

A Quod vbi desperauit, re cōperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmum egrederetur, subduxit exercitum, incensis Athenis, & si quid aut murorū aut ædium priuatarum sacrarúmque extabat, eo omni diruto atq; obruto. Ideo autē excedendū sibi putauit, quòd neque adequitabilis esset Attica regio, neque, si ipse malè pugnasset, euadi poterat nisi per angustias, vbi à paucis trāsitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, tū ciB pitatē amicā, tū regionem equitibus opportunā. Profecto illinc Mardonio & iā iter facienti perfertur nūtius properans, aliū exercitū mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito consultabat si quo pacto hos primùm posset excipere. Itaque cōuersum exercitū ducebat Megara, præmisso equitatu qui omnē oram Megaridē incursaret. Huc vsque Europæ ad solem occidētē versus fōgissimè proceſſit hæc Persica expeditio.

C

Post hæc nūtius ad Mardoniū venit, Græcos in Isthmo coactos esse: atque ita retroceſſit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolas Asopiorum accersierāt, qui Mardoniū in Sphendaleas & illinc in Tanagrā duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctē moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolō D trāsuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorū rura, tametsi Medicas partes fouentiū, vastauit: nō illorū odio, sed ingēti necessitate adactus: quòd vellet cùm castra cōmunire, tum, si sibi in acie nō cederet ex sententia, effugium comparare. Exporrexit autem castra sua ab Erythræis, secundū Hysias, Platæensi tenus agro, iuxta flumen Asopum: muro communiens, sed non pro magnitudine castrorum, verùm per singulas frontes dena stadia habēte. E Hoc in opere barbaris occupatis Attaginus Phrynonis filius vir Thebanus cōuiuio magnificè apparato Mardoniū ipsū & Persarū honoratissimos quīquaginta inuitauit. fiebat autē cœna Thebis. inuitati illi hominē sūt sequuti.

Cætera quæ referam, ex Therſándro accepi, viro quidem Orchomenio, ſed Orchomeni inter primos honeſto: qui ſe quoque aiebat ad hanc cœnam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec vtroſque ſeorſum diſcubuiſſe, ſed[a] in ſingulis lectis alternos Perſa & Thebanum. Secundum cœnam quũ potioni daretur opera, Perſa qui eodem toro recumbebat, Græcè ipſum interrogaſſe cuias eſſet: ſe verò reſpõdiſſe Orchomenium B eſſe: tum illum dixiſſe, Quoniam tu mihi menſæ conſors & libaminum effectus es, volo tibi relinquere ſententiæ meæ monumentũ, vt ipſe quoque præſcius huius rei, queas tibi conſulere. Cernis hos Perſas in conuiuium acceptos, & copias quæ ad flumẽ in caſtris relictæ ſunt? horum omnium paruo pòſt tempore pauculos cernes ſuperſtites. Et inter dicẽdum multas lacrymas C Perſam effudiſſe. Admiratúmque ſe eam orationem, ad illum dixiſſe, Nónne hæc Mardonio expedit dicere, & iis Perſis qui ſecundum eum in honore ſũt? Et illũ ſubieciſſe, Hoſpes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini ineuitabile eſt. nam ne credibilia quidem dicentibus credere quiſquam vult. Atque hæc permulti Perſarum quum ſciamus, tamẽ Mardonium ſequimur illigati neceſſitate. Eſt autem hoc in hominibus acerbiſſimũ. Eum qui D multum ſapit, [b] minimè potentem eſſe. Hæc ego ex Orchomenio Therſandro audiebam, atque adeo ipſum hæc ſtatim aliis enarraſſe priuſquam prælium ad Platæas factum eſt. Porro Mardonio in Bœotia ſtatiua habẽti, præbuerunt copias cæteri circà Græci, qui cum Medis ſentiebãt, [c] & ad Athenas congregati ſunt, præter Phocenſes. nam & iſti ve E hemẽter partibus Medorũ ſtudebant, non tamen voluntarii, ſed coacti. Sed iidem nõ multis pòſt diebus quàm Thebas itum eſt, & ipſi aduenere, mille armati, duce Harmocyde inter populares ſpectatiſſimo. Eos Mardonius, vbi Thebas peruenere,

a In ſing. lectis binos, Perſ.

b Nihil in poteſtate habere. *Id eſt, Eum qui ſapientia magna præditus ſit, vel, prudentia, nõ habere res ſibi in poteſtate, ſed cogi ad res eas à quibus alioqui eũ ſua prudentia dehortetur. Alium ſenſum ex tempore elicere ex hoc loco non potui.*

c Et vnà cũ eo aduerſus Athenas mouerunt, &c.

A τὰ δὲ ἤδη τὰ ὑπίλοιπα ἤκουον Θερσάνδρου, ἀνδρὸς μὲν Ὀρχομενίου, λογίμου δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐν Ὀρχομενῷ. ἔφη δὲ ὁ Θέρσανδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀτταγίνου ἐπὶ τὸ δεῖπνον τοῦτο· κληθῆναι δὲ καὶ Θηβαίων ἄνδρας πεντήκοντα, καὶ σφέων οὐ χωρὶς ἑκατέρους κλίνας, ἀλλὰ Πέρσην τε καὶ Θηβαῖον ἐν κλίνῃ ἑκάστῃ. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐσάν, σχεπιόντων, τὸν Πέρσην τὸν ὁμόκλινον, Ἑλλάδα γλῶσσαν ἱέντα, εἰρέσθαι αὐτὸν ὁπο- B δαπός ἐστι, αὐτὸς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς εἴη Ὀρχομένιος. τὸν δ' εἰπεῖν, Ἐπεὶ νῦν ὁμοδάπεζός τέ μοι καὶ ὁμοσσυνδος ἐγένεο, μνημόσυνά τοι γνώμης τῆς ἐμῆς καταλιπέσθαι θέλω· ἵνα καὶ προφάσιος αὐτὸς περὶ σεωυτοῦ βουλεύεσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα. ὁρᾷς τούτους τοὺς δαιτυμόνας Πέρσας, καὶ τὸν στρατὸν τὸν ἐλίπομεν ὅτι τάχιστα ποταμῷ στρατοπεδευόμενον; τουτέων πάντων ὀλίγου χρόνου διελθόντος, ὀλίγους τινὰς σοὶ C φανήσομαι ὁρέων. ταῦτα ἅμα τε τὸν Πέρσην λέγειν, καὶ μετιέναι πολλὰ τοῦ δακρύου. αὐτὸς δὲ θωυμάσας τὸν λόγον, εἰπεῖν πρὸς αὐτόν, Οὐκῶν Μαρδονίῳ τε ταῦτα χρεών ἐστι λέγειν, καὶ τοῖσι μετ' ἐκεῖνον ἐν τιμῇ ἐοῦσι Περσέων. τὸν δὲ μετὰ ταῦτα εἰπεῖν, Ξεῖνε, ὅτι δεῖ γινέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέγουσι ἐθέλειν πείθεσθαι οὐδεῖς. ταῦτα δὴ Περσέων συχνοὶ ὑπίσταμαι, ἐπόμενα ἀναγκαίῃ D σὺν δεδεμένοι. ἐξίστησι δὲ ὀδυνᾶν ἐστὶ πάντα ἀνθρώποισι αὐτά, πολλὰ φρονέοντα, μηδενὸς κρατέειν. ταῦτα μὲν τὸν Ὀρχομένιον Θέρσανδρον ἤκουον· καὶ τάδε πρὸς τούτοισι, ὡς αὐτὸς αὐτίκα λέγοι ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρότερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι πρὸ μάχης. Μαρδονίου δὲ ἐν τῇ Βοιωτίῃ στρατοπεδευομένου, οἱ μὲν ἄλλοι πρείχοντο ἅπαντες στρατιῇ, καὶ συνεστέαλον ἐς Ἀθήνας, ὅσοι περ ἐμήδιζον Ἑλλήνων τὰ τοῦ- E τῳ οἰκήματα. μοῦνοι δὲ Φωκέες οὐ συνεστέαλον. ἐμήδιζον δὲ μεγάλως καὶ οὗτοι, οὐκ ἑκόντες, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης. ἡμέρῃσι δὲ οὐ πολλῇσι μετὰ ταῦτα πρὸ τοῦ ἐς Θήβας ὕστερον, ἦλθον αὐτέων ὁπλῖται χίλιοι. ἦγε δ' αὐτοὺς Ἁρμοκύδης, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν δοκιμώτατος. ἐπεὶ δὲ ἀπίκατο οὗτοι ἐς Θήβας,

σφέτερα καὶ

328 πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱππέας, ἐκέλευσε σφέας ἀπ' ἑωυτῶν ἐς τὸ πεδίον ἰζεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐποίησαν ταῦτα, αὐτίκα πρῶτον ἡ ἵππος ἄπασα. μετὰ δὲ ταῦτα, διεξῆλθε μὲν ἀχρὶ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ Μήδων ἐόντος φήμη ὡς κατακοντιεῖ σφέας· διεξῆλθε δὲ δι' αὐτέων Φωκέων πρῶτον. ἔνθα δὴ σφι ὁ στρατηγὸς Ἁρμοκύδης παραίνεε, λέγων τοιάδε, Ὦ Φωκέες, τεθνάναι γὰρ ὅτι ἡμέας οὗτοι οἱ ἄνδρες μέλλουσι κακῶς ὀπίσω θανάτῳ δώσειν, ἀγαθοὺς ἐόντας Θεσσαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. νῦν ὦν αἰσθάνεσθε πάντα ὑμέων χρεὼν ὄντα ἡμέας ἀγαθόν. χρεὸν γὰρ, ποιοῦντάς τι καὶ ἀμύνοντας τελευτῆσαι τὸν αἰῶνα, ἢ περ πρὸς ἀνδρῶν ἀφθαρῆναι αἰσχίστῳ μόρῳ. ἀλλὰ μαθέτω τις αὐτέων ὅτι ἐόντες βάρβαροι ἐπ' Ἕλλησι αἰδρείοισι φόνον ἔρρᾶψαν. ὁ μὲν δὴ ταῦτα παραίνεε. οἱ δὲ ἱππέες, ἐπεὶ σφέας ἐκύκλωσάμτο, ἐπήλαυνον ὡς ἀποκτείνοντες, καὶ δὴ διετείνοντο τὰ βέλεα ὡς ἀπήσοντες· καὶ κου τις καὶ ἀπῆκε. καὶ οἱ αὐτοὶ ἔφασαν, πάντα συγρέψαντες ἑωυτοὺς, καὶ πυκνώσαντες ὡς μάλιστα. ὀρθαῦτα οἱ ἱππόται ὑπέστρεφον, καὶ ἀπήλαυνον ὀπίσω. οὐκ ἔχω δ' ἀτρεκέως εἰπεῖν οὔτε εἰ ἤλθον μὲν ἀποκτείνοντες τοὺς Φωκέας, δεηθέντων Θεσσαλῶν· ἐπεὶ δὲ ὥρων τοὺς ἀλέξησιν τραπομένους, δείσαντες μὴ καὶ σφίσι ἴδωνται τρώματα, οὕτω δὴ ἀπήλαυνον ὀπίσω. ὡς γὰρ σφι ἐντείλατο Μαρδόνιος, οὔτ' εἰ αὐτέων πειρηθείη ἤθελησε εἴ τι ἀλκῆς μετέχοισι. ὡς δὲ ὀπίσω ἀπήλασάν οἱ ἱππόται, πέμψας Μαρδόνιος κήρυκα, ἔλεγε τάδε, Θαρσέετε ὦ Φωκέες· ἄνδρες γὰρ ἐφάνητε ἐόντες ἀγαθοὶ, οὐκ ὡς ἐγὼ ἐπεψαυόμην. σὺ νῦν προθύμως φέρετε τὸν πόλεμον τοῦτον. διέργεσίν τοι γὰρ οὐ νικήσετε οὔτε ἐμέ, οὔτε βασιλέα. τὰ περὶ Φωκέων μὲν ἐς τοσοῦτον ἐγένετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἦλθον, ἐστρατοπεδεύοντο. πευσάμενοι δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι, ταῦτα μὲν ἐκαίνισαν, οἱ δὲ καὶ ὁρέοντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίουν λείπεσθαι τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. ἐκ δὲ τοῦ Ἰσθμοῦ καλλιερησαμένων τῷ ἱρῷ ἐπορεύοντο πανδημεί, καὶ ἀπικνέονται ἐς Ἐλευσῖνα.

A missis equitibus iussit seorsum in campo subsidere: quod quum fecissent, protinus adfuit vniuersus equitat⁹. Vnde postea rumor exercitum Græcorum qui cum Medis erant, peruasit, Phocēses ab equitatu iaculis confossum iri. quinetiam per ipsos Phocenses idem diuulgatū est. quos tunc dux suus Harmocydes his verbis adhortabatur, O Phocēses, palàm est hos homines certæ nos neci destinasse, accusatos (vt opinor) à Thessalis. Quare vnumquenque vestrūm oportet egregium virum esse, potius quàm dedentes nos fœdissima morte trucidari. Ipsi quoque intelligāt se barbaros esse inter Græcos, quibus mortem [a] intulerunt. His suos Harmocydes hortabatur. Quos vbi concluserē equites, inuehebantur tanquam ad eos occidendos, telis intentis, veluti emissuri: nonnullique emiserunt. Phocenses ex aduerso stantes facto orbe quoquoversus quū sese opponerent, ibi equites digressi retrò abiere. [b] Incertum an ad hos interficiendos rogatu Thessalorum ierint equites: & posteaquam animaduerterunt eos ad defendendum se conuertere, veriti ne ipsi vulnerarentur, ita retrò abscesserint, tāquam à Mardonio iussi: an experiri voluerint num quid isti præstātiæ haberent. Post abscessum autem equitatus, misso ad eos præcone, Mardonius ita inquit, Bono estote Phocēses animo: viros enī strenuos vos esse dedistis specimē, nō tales quales ego audierā. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. nō enim aut me beneficiis aut regem vincetis. Hactenus quæ circa Phocenses sunt gesta.

a Machinati sint, vel, moliti.

b Affirmare autem non possum an, &c.

Lacedæmonii vbi ad Isthmū venere, illic castra communiere. quod quum audirent cæteri Peloponnenses, vtique ii quibus meliora cordi erant, cernérentque Spartiatas egredi volētes, indignum se putauerūt à Lacedæmoniis se in exeundo superari. itaque quum pulchrè litatum esset, cuncti ex Isthmo profecti sunt & in Eleusinē peruenerunt:

vbi quum pulchra etiam fuissent exta, ire perrexerunt. Quibus Athenienses è Salamine transmittentes, in Eleusine admixti sunt. Isti posteaquã ad Erythras Bœotiæ venêre, cognito barbaros ad Asopum castra habere, inito de hac re consilio, eregione tetêderunt sub Citharonis radicibus. Inquos Mardonius, quòd in cãpum non descenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Masistius (à Græcis Macistius dictus) vir apud Persas inclytus, Nyseo equo insidens, aureo fræno & aliis insignibus eximiè ornato. Equites vbi promouêre ad Græcos, per turmas egressi, multum detrimenti inferebant, fœminas eos appellando. Erant fortè Megarenses ea parte collocati qua nulla alia magis oppugnari nullâque magis ab equis adiri poterat: hâc, impressione facta equitum, Megarenses quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita quum venit, verba fecit, Megarenses aiunt, viri socii, Nos soli excipiendis hostibus impares sumus, qui tenemus eandem in qua collocati sumus à principio stationẽ: vbi hactenus tametsi ægrè, tamẽ strenuè fortitérque resistimus. nunc nisi alios nobis substituatis, scitote nos ab acie discessuros. Hæc vbi præco renuntiauit, Pausanias experiri fecit Græcos, siqui alii vltrò ad locum irent, vt Megarensibus succederent. Recusantibus cæteris, Athenienses susceperè hoc munus, videlicet eorum trecenti delecti, quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythras castra habentibus instructi succesere, sagittariis sibi assumptis. qui quũ aliquandiu pugnassent, hic fuit pugnæ exitus: Impressionem faciẽte per turmas equitatu, equus Masistii, vt erat præ aliis eminẽs, sagitta per latus ictus est: quo dolore in pedes erectus, Masistium excussit. Collapsum confestim Athenienses circũsistunt:

A ποιησάμενοι δὲ καὶ σφάγια ἱρά, ὡς σφι ἐκαλλιερέετο, τοῖσι ἐπορθύοντο· Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐλῖσι, ὅκως ἔασι μὴ ὦν Σαλαμῖνος, συμμιγέντες δὲ τῇ Ἐλευσῖνι. ὡς δὲ ἄρα ἀπίκοντο τῆς Βοιωτίης ἐς Ἐρυθρὰς, ἔμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ὄντα τὰ Ἀσωπῷ στρατοπεδευομένους. φαανθέντες δὲ τῶν, αὐτεπάσσοντο ὑπὸ τῇσι ὑπωρείῃσι τῇσι Κιθαιρῶνος. Μαρδόνιος δὲ, ὡς οὐ κατέβαινον ἐς Ἔλλοπας ἐς τὸ πεδίον, πέμπει ὅπ' ἀνδρὸς B πᾶσαν τὴν ἵππον, τῆς ἐπῆρχε Μασίστιος, εὐδοκιμέων παρὰ Πέρσῃσι. (Ἔλλοπες Μακίστιον καλέουσι) ἵππον ἔχων Νισαίην χρυσοχαλινόν τε, καὶ ἄλλως κεκοσμημένην καλῶς. ἐνθαῦτα ὡς προσπλάσσουσι οἱ ἱππόται τοῖσι τῶν Ἑλλήνων, προσπίπτουσι καὶ τέλεα· προσβαλόντες δὲ, καὶ μεγάλα ἐργάζοντο, καὶ γυναῖκας σφέας ἀπεκάλεον. κατὰ συντυχίην δὲ Μεγαρέες ἔτυχον τασσόμενοι ἢ τὸ ὄπισθε μαχώτατον ἐὸν τοῦ πεδίου, καὶ προσοδος μάλιστα ταύτῃ ἐγίνετο τῇ ἵππῳ. προσβαλούσης ὦν τῆς ἵππου, C Μεγαρέες πιεζόμενοι ἔπεμπον ὅπ τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα. ἀπικόμενος δὲ ὁ κήρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε, Μεγαρέες λέγουσι, Ἡμεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, οὐ δυνατοὶ εἰμὲν τῷ Περσέων ἵππῳ δέχεσθαι, μοῦνοι ἐόντες τοῖσιν αὐτοῖσι ἐς τὸ ἔσημον ἔρχομεν· ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε λιπαρείη τε καὶ ἀρετῇ αὐτῇσι ἐμείναμεν, καὶ οὐκ πιέζομενοι. νῦν τε, εἰ μή τινας ἄλλους πέμψετε D ἀμείψοντας τῆς τάξιος, ἴστε ἡμέας οὐκ ἐλεύσεσθαι τὴν τάξιν. ὁ μὲν δὴ σφι ταῦτα ἀπήγγειλε. Παυσανίης δὲ ἀπεπειρᾶτο τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι ἐθελονταὶ ἰέναι τε ἐς τὸν χῶρον τοῦτον καὶ τάσσεσθαι ἀντὶ τῶν Μεγαρέων. οὐ βουλομένων δὲ τῶν ἄλλων, Ἀθηναῖοι ὑπεδέξαντο, καὶ Ἀθηναίων οἱ τετρακόσιοι λογάδες, τοὺς ἐλοχήγεε Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λαμπωνος. ὅτοι ἔσαν οἵ τε ὑποδεκάμηνοι, καὶ οἱ τοῦ τῶν ἡγεόντων. Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθρὰς ταχθέντες, τοὺς τοξότας προσελάμβανον. μαχομένων δὲ σφέων ἐπὶ χρόνον, τέλος τοιόνδε ἐγίνετο τῆς μάχης. προσβαλούσης τῆς ἵππου καὶ τέλεα, ὁ Μασι- Μακίστιον

329

στίου προέχων τῶν ἄλλων ἵππος βάλλεται τοξεύμασι τὰ πλευρά· δηχθεὶς δὲ ἵππος ὀρθὸς, καὶ ἀποσείεται Μασίστιον. πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτίκα ἐπεκέατο·

τὸν δὲ ἵππον αὐτῷ λαμβάνουσι, καὶ αὐτὸν ἀ- A
μυνόμενον κλείσαντες, καὶ τ' ἀρχὰς ὑ δυνάμενοι. ἐνεδύσατο γὰρ οὕτω· ἐντὸς θώρηκα εἶχε χρύσεον λεπιδωτόν· καὶ τούτῳ δὲ ποὺ θώρηκος, μηρῶνα φοινίκεον ἐνεδεδύκει. τύπτοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα αὐτῷ, ἐποίουν ὑ δέν. πρίν τε δὴ μαθών τις ὃ πεποίηκεν, παίῃ μὲν ἐς τὸν ὀφθαλμόν· οὕτω δὴ ἔπεσέ τε καὶ ἀπέθανε. τοῦτο δὲ κατὰ τύχην γενόμενον ἐλελήθεε τοὺς ἄλλους ἱππέας. οὔτε γὰρ πεσόντα μιν εἶδον ἀπὸ τοῦ ἵππου, οὔτε ἀποθνήσκοντα. ἀναχωρησίου τε γενομένης ἐκ τροφῆς, τότε ἔμαθον ὃ γενόμενον· ἐπεί τε δὲ ἔγνωσαν, αὐτίκα ἐπόθεσθαι, ὡς σφέας ταχέως ἐλῶν ὁ πάντων. μαθόντες δὲ τὸ γεγονὸς, δείσαντες μὴ ἀπολωλεκότες ἦλαυνον τοὺς ἵππους πρώτους, ὡς αὐτὸν νεκρὸν ἀνελοίατο. ἰδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι κατὰ τέλεα ἐπεστελλόνοντας τοὺς ἱππέας, ἀλλὰ πάντας, τῷ δυνατῷ ἕκαστος ἐπεβοήσαντο. ἐπὶ τῷ δὲ ὁ πεζὸς ἅπας ἐπεβοήθεε, οὐ τοῦτο μάλιστα ὀξέως ἐπὶ τὸν νεκρὸν γίνεται. ἕως μὲν νυν C μοῦνοι ἐσθμὸν οἱ βαρβαρικοὶ, ἐσωθοῦντό τε πολλοὶ, καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλιπον· ὡς δὲ σφι τὸ πλῆθος ἐπεβοήθησε, οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἱππόται ἐπέμενον, οὐδὲ σφι ἐξεγένετο τὸν νεκρὸν ἀνελέσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἐκείνῳ δυνατοῖς ἀπώλεσαν τὸν ἵππιον. ἀπαρτήσαντες δὲ ὅσον τε δύο στάδια, ἐβουλεύοντο ὅ, τι χρεὼν εἴη ποιέειν. ἔδοξε δέ σφι, ἀναρχίης ἐούσης, ἀπελαύνειν πρὸς Μαρδόνιον. ἀπικομένης δὲ τῆς D ἵππου ἐς ὃ στρατόπεδον, πένθος ἐποιήσαντο Μασιστίου πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδόνιος μέγιστον· στρέψαντες τε ἄωτις κείροντες, καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ τε χρεώμενοι ἀπλέτῳ. ἅπασάν γὰρ τὴν Βοιωτίην κατεῖχε ἠχώ, ὡς ἀνδρὸς ἀπολομένου μετὰ γε Μαρδόνιον λογιμωτάτου πρός τε Πέρσησι καὶ βασιλέι. οἱ μὲν νυν βάρβαροι ἔθαπτον τὰ σφετέρῳ ἀποθανόντα ἐτίμων Μασίστιον. οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς τὸν ἵππον ἐδέξαντο περιϊόντες, καὶ δε- E ξάμενοι ὥσθησάν τε, ἐθαύμασάν τε πολλῷ μᾶλλον· καὶ τροφῆται μὲν ἐς ἄμαξαν ἐζεύξαντες τὸν νεκρὸν, περὶ τὰς τάξις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς ἦν ἥκιστα ἄξιος, μεγάθεος εἵνεκα, καὶ κάλλεος. τοῦτο δὲ εἵνεκα καὶ τοῦτο ἐποίεον, σκοπεόντες τὰς τάξις, καὶ ἐφοίτων θεησόμενοι Μασίστιον.

equóque prehẽso, hominem ſeſe defenſantem interimunt, quum aliquandiu non potuiſſent. Ita enim erat armatus: ſcilicet intus gerebat thoracem aureis ſquamis conſertum, deſuper phœniceum paludamentum. [a] Eius thoracem quum ferirent, non prius aliquid profecerunt quàm quidam re animaduerſa illum percuſſit in oculo. Ita Maſiſtius collapſus interiit. Hæc autem res latebat alios equites. non enim eum aut ab equo cadẽtem viderant aut occumbentem. ac ne tũ quidem quũ ſe recipiebãt, quod actum erat cognouere: ſed poſtquam cõſtitere, quia nemo ipſis imperabat, ſtatim deſiderauerũt ducem: cognitóque quod geſtũ erat, mutuò ſe adhortati, omnes in hoſtem equos admiſere, vt mortuum eriperent. Eos autem conſpicati non iã turmatim ſed vniuerſos pariter irruere, cæterũ exercitum inclamauerunt. Sed dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. at vbi præſidio venere copiæ, non amplius perſtitere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, ſed alios [b] ſuper illũ è ſuis amiſere. Digreſſi illinc duo circiter ſtadia, conſultantes quid facto opus eſſet, decreuere ſibi carentibus præfecto eũdum ad Mardonium. Vbi in caſtra rediere, ingens luctus cùm omnẽ exercitum, tum verò Mardoniũ cepit, extincti Maſiſtii, viri ſecũdum Mardonium honoratiſſimi tam apud Perſas quàm apud regem: ita vt eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaſerit, & ſeipſos & equos & iumenta totõderint. Et barbari quidem ſuo more Maſiſtium defunctum honorabant. Græci autem, poſtquam equitatum inuadentium excepere, & exceptum repulere, multo ſunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plauſtro impoſitum per ſtationes circumtulerunt. erat autem ſpectaculo digna proceritatis ac formę gratia. Quod ideo faciebant quia cuncti relictis ſtationibus ad intuendum Maſiſtium pergebant.

a Eius autẽ thoracem percutien tes, nihil proficiebant: donec quidam re animaduerſa, &c. *Ideſt, Sed quidã tandẽ re animaduerſa, &c.*

b Præter illum

Dehinc censuerunt ad Platæas descendendum, quòd sibi Platæensis ager multo esset opportunior habendis castris quàm Erythræus, cùm propter alia, tum propter aquandi commoditatē. Vbi visum est in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierunt per radices Citheronis secundum Hysias in agrum Platæensem. Eò quum perueuere, stationes nationatim communierunt, proximè fontē Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos & locum planum.

A μὴ δὲ, ἔδοξέ σφι ὕστερον παλαιώσας ἐς Πλαταιὰς. ὁ γὰρ χῶρος ἐφαίνετο πολλῷ ἐὼν ὑπὸ τηδεωτέρος σφι ἐστρατοπεδεύεσθαι ὁ Πλαταϊκὸς τοῦ Ἐρυθραίου, διά τε ἄλλα, καὶ ὕδατος ἐὸν εὐπορώτερος ἐς τὸν δὴ τὸν χῶρον, καὶ ὅτι τῷ κρηναίῳ τῷ Γαργαφίῃ, τῷ ἐν τοῦ χώρου τούτου ἐόντι, ἔδοξε σφι χρεὼν εἶναι ἀπικέσθαι, καὶ Ἀνδροκράτεος τοῦ ἥρωος. αἰφλαδόντες δὲ τὰ ὅπλα, ἧισαν διὰ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρῶνος κατὰ Υἰσίας ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν· ἀπικόμενοι δὲ, ἐπαύσαντο κατ' ἕδνεα, πλησίον τῆς τε κρηνίης τῆς Γαργαφίης, καὶ τοῦ τεμένεος τοῦ Ἀνδροκράτεος τοῦ ἥρωος, δι' ὄζων τε σκιηρῶν, καὶ ἀπέδου ψιλαίου.

B

ὑπωρείης τῆς Κιθαιρῶνος

κατὰ χώρου.

Ibi in distinguendis nationibus magna sanè altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienses, vtrosque se dignos qui alterū cornu tenerent arbitrantes: & sua facinora præclara tum recentia tum prisca referentes. Dicebant quidem his verbis Tegeatæ, Hoc nos semper digni honore è sociis omnibus habiti sumus, quotiescunque à Peloponnensibus communiter in externas peregrinationes itum est, & proximè, & quondā, iam inde ex quo Heraclidæ post mortem EVrysthei sunt conati in Peloponnesum redire. quo tempore hanc dignitatem assequuti sumus ob hanc rem gestam: Posteaquam cū Achæis & Ionibus, qui tunc Peloponnesum incolebant, nos auxiliarii in Isthmum profecti consedimus aduersus eos qui redire conabantur, tunc Hyllus orationem habuit, non expedire vt vterque exercitus confligēdo periclitaretur: sed vt aliis acquiescētibus, secum singulari certamine dimicaret is quem Peloponnenses iudicarent è suo exercitu præstantissimū. Accepta conditione Pelopōnēses fœdus in hæc verba percusserunt, Si vinceret Hyllus Pelopōnensiū ducem, vt Heraclidæ in paterna reuerterētur: sin victus esset, retrò Heraclidæ cederent, & exercitū abducerent, néve per annos centum de redeūdo in Peloponesum agitaret. Ab omnib⁹ sociis ad eā rē volūtarius electus

C

D

E

Ἐνταῦτα ἐν τῇ Πλαταΐδι ἐγένετο λόγων πολλῶν ὠθισμὸς Τεγεητέων τε καὶ Ἀθηναίων. ἐδικαίουν γὰρ αὐτέων ἑκάτεροι ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, καὶ χσυνὰ καὶ παλαιὰ προφέροντες ἔργα. τοῦτο μὲν, ὦ Τεγεῆται ἔλεγον τάδε, Ἡμεῖς αἰεί κοτε ἀξιούμεθα ὑπὸ τῶν ἁπάντων συμμάχων ἀποφώτων, ὅσα ἤδη ἔξοδοι κοιναὶ ἐγένοντο Πελοποννησίοισι καὶ τὰ παλαιὸν καὶ τὸ νέον, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ Ἡρακλεῖδαι ἐπειρῶντο μετὰ τὸν Εὐρυσθέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον. τότε δὲ ἐόμεθα τοῦτο, μετὰ τῶν ἡμεῖς τάδε, ἐπεὶ μετ' Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων τῶν τότε ἐόντων ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκβοηθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν, ἱζόμεθα αὐτοῖσι τοῖσι κατιοῦσι. τότε ὧν λόγος Ὕλλον ἀγορεύσασθαι, ὡς χρεὼν εἴη τὸν μὲν στρατὸν τοῦ στρατοῦ μὴ ἀνακινδυνεύειν συμβαλόντα· ἐκ δὲ τοῦ Πελοποννησίου στρατοπέδου, τὸν αὐτέων αὐτέων κρίνωσι εἶναι ἄριστον, τοῦτον οἱ μονομαχήσαντα ὅτι μετὰ Ἡρακλειδέων εἶναι τοῖσι Πελοποννησίοισι ταῦτα εἶναι πρηκτέα, καὶ ἐπαμον ὅρκιον ὅτι λόγῳ τοιῷδε· εἰ μὲν Ὕλλος νικήσει τοὺς Πελοποννησίων ἡγεμόνα, κατιέναι Ἡρακλείδας ὅπου τὰ πατρῷα· εἰ δὲ νικηθῇ, τὰ ἐμπαλὶν Ἡρακλείδας ἀπαλλαχθέντας, καὶ ἀπάγειν τὴν στρατιὴν· ἑκατὸν τε ἐτέων μὴ ζητῆσαι κάθοδον ἐς Πελοπόννησον. τοῦτο μὲν ἐκρίθη τε δὴ ἐκ πάντων συμμάχων

αὐτοὶ

» ἐξελοντὸς Ἐχεμος ὁ Ἠερόπου τοῦ Φηγέος, A
» στρατηγός τε ἐὼν καὶ βασιλεὺς ἡμέτερος καὶ
» ἐμοιωομαχήσας τε καὶ ἀπέκτεινε Ὕλλον. ἐκ
» τούτου τοῦ ἔργου δόξομεν ἐν τοῖσι Πελο-
» ποννησίοισι τοῖσι τότε καὶ ἄλλα γέρεα μεγά-
» λα, τά περ τελέομεν ἔχοντες, καὶ τὴν κέρεος
» τὴν ἑτέρου αἰεὶ ἡγεμονεύειν, κοινῆς ἐξόδου γι-
» νομένης. ὑμῖν μὲν νεῖν ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐκ
» ἀντιβώμεθα, ἀλλὰ διδόντες αἱρέσιν ὁκοτέρου
» βούλεσθε κέρεος ἄρχειν, προϊέμεθα· τὴν δὲ ἑ-
» τέρου φαμὲν ἡμέας ἐκπέσεσθαι ἡγεμονεύειν, B
» κατάπερ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ. χωρὶς τε
» τούτου τοῦ ἀπηγημένου ἔργου, ἀξιονικότεροι
» εἰμὲν Ἀθηναίων τούτων τὴν τάξιν ἔχειν.
» πολλοὶ μὲν γάρ τε καὶ δὴ ἔχοντες πρὸς ὑ-
» μέας ἠμῖν ἄνδρες Σπαρτιῆται ἀγῶνες ἀγω-
» νίσαται, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους. ὕτω δὴ
» ἡμέας δίκαιον ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, ἢ περ Ἀ-
» θηναίους. οὐ γάρ σφι ἔστι ἔργα οἷά περ ἡμῖν
» κατεργασμένα, οὔτ' ὦν χαινά, οὔτε παλαιά.
» Ταῦτα μὲν τοῦτον ἔλεγον. Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς C
» ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε, Ἐπιστάμεθα μὲν
» στυόδον τινὰ δὲ μάχης εἵνεκα συλλελῦσαι
» πρὸς τὸν βάρβαρον, ἀλλ' οὐ λόγων ἐπεὶ δὲ
» ὁ Τεγεήτης πρόσθηκε παλαιά καὶ καινά
» λέγειν τὰ ἑκατέροισι ἐν τῷ παρεόντι χρόνῳ
» κατεργάσθαι χρηστά, ἀναγκαίως ἡμῖν ἔχει
» δηλῶσαι πρὸς ὑμέας, ὅθεν ἡμῖν παρῆσται
» ἐστὶ, ἐΐσοι χρηστοῖσι, αἰεὶ προθύμοισι εἶ) μᾶλλον
» ἢ Ἀρκάσι. Ἡρακλείδας, τῶν φασι οὗτοι ἀ-
» ποκτεῖναι τὸν ἡγεμόνα ἐν Ἰσθμῷ, τοῦτο μὲν, D
» τούτοις πρότερον ὀξελαυνομένοις ὑπὸ
» πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἐς τοὺς ἀπίκοιατο
» φθύνοντες δουλοσύνην πρὸς Μυκηναίων,
» μοῦνοι ὑποδεξάμενοι, τιμὼ Εὐρυσθέος ὑ-
» βριν καταίλομεν, σὺν κείνοισι μάχῃ νικήσ-
» αντες τοὺς τότε ἔχοντας Πελοπόννησον τῶ-
» ν δὲ, Ἀργείους τοὺς μετ' Πολυνείκεος ὅτε
» Θήβας ἐλόντας, τελευτήσαντας τὸν αἰῶ-
» να, καὶ ἀπάφους κειμένους, στρατευσάμενοι
» ὅτε τοὺς Καδμείους, ἀνελέσθαι τε τοὺς νε- E
» κροὺς φαμὲν, καὶ θάψαι τῆς ἡμετέρης ἐν Ἐ-
» λευσῖνι. ἔστι δὲ ἡμῖν ἔργον οὐ ἔχον καὶ ἐς Ἀ-
» μαζονίδας, τὰς ἐκ Θερμώ-
» δοντος ποταμοῦ ἐξελαύσας ποτὲ ἐς γῆν τὴν

est dux atque idem rex noſter Echemus Aëropi filius, Phegei nepos, qui ſingulari cõgreſſus certamine Hyllũ interemit. Ex quo facto nos cùm alia decora inter Peloponnenſes aſſequuti ſumus, quæ adhuc obtinemus, tũ hoc, vt alteri cornu præeſſemus quoties communiter itur in expeditionem. Et vobis quidem Lacedæmonii non aduerſamur, ſed optionem cedimus vtri cornu præeſſe malitis: alteri vero cornu vt præſimus nobis vendicamus, quemadmodum vſque fecimus ad hoc tempus: Etiam verò citra hoc factũ quod narrauimus, Athenienſibus ſumus digniores qui hanc dignitatẽ obtineamus: quippe qui proſperè & multa vobiſcum viri Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum aliis. Quo fit vt æquius ſit nos alterum cornu tenere quàm Athenienſes: à quibus non tales geſtæ res ſunt quales nobis, neque recentes neque vetuſtæ. Hæc Tegeatæ. Ad quæ hunc in modum reſpondere Athenienſes, Etſi ſcimus has copias pugnandi cum barbaro non altercandi gratia eſſe contractas, tamen quoniam Tegeata referre conſtituit præclara facinora tum vetuſta tum noua, quæ per omne tempus vtrique fecerũt, neceſſe habemus & nos exponere apud vos vnde nobis patrium ſit, [a] qui ſemper egregii fuim⁹, eſſe primos potius quàm Arcadibus. Heraclidas, quorum ducem iſti apud Iſthmum ſe prædicant interfeciſſe, nos ſoli excepimus, ejectos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum ſeruitutem fugientes adibant: & EVryſthei iniũriam vnà cum eiſdem pugnãdo propulſauimus, victoriáque potiti ſumus de iis qui tum Peloponneſum tenebant. Præterea Argiuos, qui aduerſus Thebas cum Polynice militauerant, vita defunctos & inſepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos & in noſtra terra apud Eleuſinem humatos fuiſſe dicimus. Iam verò noſtrum præclarum facinus extat etiam in Amazonidas, quæ à flumine Thermodonte aliquando in noſtram terram

a Bonam operã nauantibus,

Ἀμαζονίδας τὰς ἀπὸ

excurrêre. Ac nè in heroum quidem laboribus qui ad Troiam bellauerũt, fuimus in poſtremis. Sed nihil admodum pertinet horum facere mẽtionem. [a] etenim ſiue qui tunc egregii fuere, nunc inſtrenui ſunt, ſiue tũc inſtrenui, nunc egregii ſunt, ſatis ſit de rebus priſcis iſta dixiſſe. Vt nullæ autem res aliæ nobis geſtæ ſint, (quæ multæ & præclariſſimæ ſunt, præut quorumcunque aliorum Græcorum) certè ob rem in Marathone à nobis geſtam digni ſumus qui hoc decus & alia inſuper obtineamus: qui ſoli Græcorum per nos cum Perſa dimicauimus, & rem tantam aggreſſi, victores euaſimus, ſex & quadraginta nationibus ſuperatis. quo ſolo nomine digni ſumus vt hunc loci honorem cõſequamur. Verùm non decet in hac rerum cõditione de loci dignitate contendere: vbicunque & iuxta quoſcunque vobis Lacedæmonii videbitur appoſitiſſimum nos ſtare, illuc euntes obtemperabimus. Vbicũque enim loci nos collocati fuerimus, conabimur ſtrenui exiſtere. itaque ducite nos, tanquam vobis parituros. Hæc quum pro ſua parte dixiſſent Athenienſes, cunctus Lacedæmoniorũ exercitus ſuccłamauit digniores qui cornu tenerent Athenienſes quàm Arcades. Ita Athenienſes Tegeatis ſuperiores habuere cornu. Mox hunc in modum inſtructi ſunt & qui ſuperuenere Græcorum, [b] & qui à principio venerant: Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorum decẽ millia: quorum quinque millia erant Spartiatarum, quos cuſtodiebant leuiter armata trigintaquinque millia ſeruorum, ſeptenis ſeruis circa ſingulos Spartiatas collocatis. [c] Applicauerant autem ſibi Spartiatæ, & honoris & virtutis ergô, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos ſtabãt Corinthiorũ quinque millia. [d] Præter hos inueniebantur apud Pauſaniã ſtantes trecẽti Potidæatæ eorum qui exPallene erãt. Iuxta hos ſtabãt Arcadũ Orchomenioru̇ ſexcẽti: iuxta hos Sicyoniorũ tria millia. Hos ſequebãtur Epidauriorũ octingẽti: ſuper hos locati erant Trœzenii

a Qui enim tũc ſtrenui fuere, fieri poſſit vt nunc ſint ignaui: & qui tunc ignaui, fieri poſſit vt nũc ſint fortiores. De rebus igitur olim geſtis, *vel, de natata igitur olim opera*, hæc dixiſſe ſit ſatis.

b *Pro οἱ ἄρχὴν ἑλόντες hunc legiſſe ſuſpicor οἱ ἀρχὼ ἑλθόντες, quæ lectio, nõ illa, mihi probatur.*

c Delegerãt autẽ Spartiatæ Tegeatas qui iuxta ipſos ſtarent, & honoris & virt.

d Impetrauerãt autem à Pauſania vt ſibi adſtarent trecenti Potid.

A Ἀτθικὴν. καὶ σὲ τοῖσι Τρωϊκοῖσι πόνοισι οὐδαμῶς ἐλάσσονα. ἀλλ' οὐ γάρ τι πρέσσει τοῦτέων ὑπερμυθέεσθαι. καὶ γὰρ ἐοῦσι τότε ἐόντες, οὐτοὶ νῦν αἰεὶ εἶεν φλαυρότεροι· καὶ τότε ἐόντες φλαῦροι, νῦν αὖ εἶεν ἀμείνονες. παλαιῶν μὲν νυν ἔργων ἄλις ἔστω· ἡμῖν δὲ, εἰ μηδὲν ἄλλο ἔστι ἀποδεδειγμένον, ὥστε ἔστι πολλάκις καὶ δὶς ἔχοντα, εἰ τέοισι καὶ ἄλλοισι Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἔργου ἄξιοι εἰμὲν τοῦτο τὸ γέρας ἔχειν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτῳ· οἵ τινες μοῦνοι B Ἑλλήνων δὴ μουνομαχήσαντες τῷ Πέρσῃ, καὶ ἔργῳ τοσούτῳ ἐπιχειρήσαντες, περιεγενόμεθα, καὶ ἐπικήσαμεν ἔθνεα ἓξ τε καὶ τεσσερήκοντα. ἆρ' οὐ δίκαιοι εἰμὲν ἔχειν τιμὴν τὴν πάσῃν ἀπὸ τούτου μούνου τοῦ ἔργου; ἀλλ' οὐ γὰρ ἐν τῷ τοιῷδε τάξιος εἵνεκα χαρίζεσθαι πρέπει. ἀρτίοι εἰμὲν πείθεσθαι ὑμῖν ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἵνα δοκέῃ ἐπιτηδεώτατον ἡμέας εἶναι, καὶ κατ' οὓς τινας. πάντη γὰρ τεταγμένοι, πειρησόμεθα εἰ χρηστοί. ἐξηγέεσθε δὲ ὡς πεισομένων. οἱ μὲν τοιαῦτα ἀμείβοντο· Λακεδαιμονίων δὲ αὐτίκα ὥστε ἀπὸν C σφι τὸ δεξιὸν κέρας ἔχειν τὸ Ἀθηναίοισι ἀξιονικότερον εἶναι ἔχειν τὸ κέρας ἢ σφι Ἀρκάδας. οὕτω δὴ ἔσχον (d) Ἀθηναῖοι, καὶ προσεβάλοντο τοῖς Τεγεήτῃσι. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπαύσαντο ὧδε οἱ ὑπηφοιτῶντές τε καὶ οἱ ἀρχὴν ἑλόντες Ἑλλήνων· τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον Λακεδαιμονίων μέλεοι· τούτων δὲ τοὺς πεντακισχιλίους ἐόντας Σπαρτιήτας ἐφύλασσον χίλιοι τῶν εἰλωτέων πεντακισχίλιοι καὶ τεσσαρέσκοντες, ἀνὰ ἄνδρα ἕκαστον ἑπτὰ τεταγμένοι. προσεχέας δὲ σφι εἶχοντο ἐκ (d) Σπαρτιητῶν τῶν Τεγεήτῃσι, καὶ τιμῆς εἵνεκα καὶ ἀρετῆς. τούτων δὲ ἔσαν ὁπλῖται χίλιοι καὶ πεντακόσιοι. μετὰ δὲ τούτους ἵσταντο Κορινθίων πεντακισχίλιοι. παρὰ δὲ σφισι βῦ ἔστο παρὰ Παυσανίῃ ἑκάναι Ποτιδαιητέων τῶν ἐκ Παλλήνης τοὶ πρεσβύτατοι τετρακόσιοι. τούτων δὲ ἐχόμενοι ἵσταντο Ἀρκάδες Ὀρχομένιοι ἑξακόσιοι· τούτων δὲ, Σικυώνιοι τρισχίλιοι. τούτων δὲ εἶχοντο, Ἐπιδαυρίων ὀκτακόσιοι. παρὰ δὲ τούτους, Τροιζηνίων ἑπτακοσίοι D E

χίλιοι· Τεγεωτῶν δὲ ἑξακόσιοι, Λεπρεατῶν διακόσιοι. Τουτέων δὲ, Μυκηναίων καὶ Τιρυνθίων τετρακόσιοι. Τουτέων δὲ ἑξήκοντα, Φλιάσιοι χίλιοι. παρὰ δὲ τούτους ἔστασαν Ἑρμιονέες τετρακόσιοι. Ἑρμιονέων δὲ ἑξήκοντα ἦσαν, Ἐρετριέων τε καὶ Στυρέων, ἑξακόσιοι. Τουτέων δὲ ἑξήκοντα, Χαλκιδέες τετρακόσιοι. Τουτέων δὲ, Ἀμπρακιωτέων πεντακόσιοι. μετὰ δὲ τούτους, Λευκαδίων καὶ Ἀνακτορείων ὀκτακόσιοι ἔστασαν. Τουτέων δὲ ἑξήκοντα, Παλλήνες οἱ ἐκ Κεφαλληνίης διακόσιοι. μετὰ δὲ τούτους Αἰγινητέων πεντακόσιοι ἐτάχθησαν. παρὰ δὲ τούτοις ἐτάσσοντο Μεγαρέων τρισχίλιοι. εἵποντο δὲ τουτέοισι, Πλαταιέες ἑξακόσιοι. τελευταῖοι δὲ πάντων Ἀθηναῖοι ἐτάσσοντο, κέρας ἔχοντες τὸ εὐώνυμον, ὀκτακισχίλιοι· ἐστρατήγεε δ' αὐτέων Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου. οὗτοι, πλὴν τῶν ἑσπασμένων σπουδὴν, ἔσαν ὁπλῖται, σύμπαντες ἐόντες ἀριθμὸν τρεῖς μυριάδες, καὶ ὀκτὼ χιλιάδες, καὶ ἑξακόσιοι ἐπὶ ἁ. ὁπλῖται μὲν οἱ πάντες συλλεχθέντες ὅτε τὸν βάρβαρον, ἔσαν τοσοῦτοι. Φιλῶν δὲ πλῆθος ἐὼν τόδε· τῆς μὲν Σπαρτιητικῆς τάξιος, πεντακισχίλιοι καὶ ζυγμύριοι ἄνδρες, ὡς ἑόντων ἑπτὰ περὶ ἕκαστον ἄνδρα· καὶ τουτέων πᾶς τις παρῆρτητο ὡς ἐς πόλεμον. οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἑλλήνων φιλοὶ, ὡς εἰς περὶ ἕκαστον ἑὼν ἄνδρα, πεντακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἔσαν. φιλῶν μὲν δὴ τῶν ἀπὸ τῶν μαχίμων ἐὼν τὸ πλῆθος ἔξ τε μυριάδες, καὶ ἑπτὰ χιλιάδες, καὶ ἑκατοντάδες πέντε. τῷ δὲ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ συνελθόντος ἐς Πλαταιὰς σὺν τε ὁπλίτῃσι καὶ φιλοῖσι τοῖσι μαχίμοισι, ἔνδεκα μυριάδες ἔσαν, μοῖρα χιλιάδος, πρὸς δὲ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν καταδέουσαι. σὺν δὲ Θεσπιέων τοῖσι παρεοῦσι ἐξεπληροῦτο αἱ ἕνδεκα μυριάδες. παρῆσαν γὰρ καὶ Θεσπιέων ἐν τῷ στρατοπέδῳ οἱ περιεόντες, ἀριθμὸν ἐς ὀκτακοσίους καὶ χιλίους. ὅπλα δὲ οὐκ οὗτοι εἶχον. οὗτοι μὲν νεωστὶ παραγενόμενοι ὅτε τὸν Ἀσωπὸν ἐστρατοπεδεύοντο.

Οἱ δ' ἀμφὶ Μαρδόνιον βάρβαροι, ὡς ἀπεκηδεύθη Μασίστιος, παρῆσαν, πυθόμενοι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ ἐν Πλαταιῇσι, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν Ἀσωπὸν τὸν τῶν ῥεόντων. ἀπικόμενοι δέ, αὐτεπάγοντο ὧδε ὑπὸ Μαρδονίου.

A mille. iuxta Trœzenios [a]totidem Lepræatæ. post hos Mycenæorũ & Tiryntiorum quadringenti. Secundum hos, mille Phliasii: dehinc Hermionenses trecenti. iuxta Hermionenses, Eretrienſiũ & Styreorum ſexcẽti. iuxta hos, Chalcidenſium quadringenti. poſt hos, Ampraciatarum quingenti. poſt eos, Leucadiorum & Anactoriorum octingenti. Hos ſequebantur Pallenenſium qui ſunt ex Cephallenia, ducẽti. poſt B hos inſtructi AEginetarũ quingenti. iuxta hos Megarenſium tria millia, quos ſequebãtur Platæenſium ſexcenti. Vltimi & iidem primi ſtabant Athenienſes, læuum tenentes cornu, octo millia, duce Ariſtide Lyſimachi filio.

Hi omnes, præter eos qui ſepteni b circa ſingulos Spartanos ſtabãt, fuerunt numero triginta octo millia & ſeptingenti, omnes grauis armaturæ, aduerſus barbarum contracti. Leuiter verò armati, triginta quinque millia, C ſeptẽni circa ſingulos Spartiatas collocati, quorum vnuſquiſque ad pugnandum erat inſtructus. [b]Circa cæteros autem Lacedæmonios ac Græcos ſinguli fermè leuiter armati numero triginta-quatuor millia quingenti. Summa igitur totius leuis armaturæ, quæ pugnare poſſet, [c]ſexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Platæas D conuenit pugnæ aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit vndecim myriades, minus mille & octingentis, *id eſt, cẽtum octo millia ducenti.* Sed numerum vndecim myriadũ expleuere Theſpienſes, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipſi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Aſopum caſtra diſtributi communierant.

Barbari verò qui cum Mardonio erant, poſteaquam Maſiſtium luxerunt, cognito Græcos E apud Platæas eſſe, & ipſi ad Aſopum qui illac fluit, ita ſunt regione à Mardonio collocati:

a Ducenti Lepræatæ.

b Reliquorũ autem Lacedæmoniorum & Græcorum milites leuiter armati erãt trigintaquatuor millia quingenti, vtpote viro vno vnumquẽque circumſiſtente. *Id eſt, Ita quidem ratione huius numeri ineundo & reliquos Lacedæmonios & Græcos vnum habuiſſe virum ſibi adſtantem ſingulos dicamus, non ſeptem, vt Spartiatas. Dixit autem* ὡς εἷς ἑὼν *pro* ὡς ἑνὸς ἑόντος, *vt modò dixerat* ὡς ἑόντων ἑπτά. *Quod & ipſum Valla potius quàm per nominatiuum, vertiſſe ita debuit, Vtpote ſeptenis circa ſingulos Spartiatas collocatis. Vel, Vtpote ſeptenis vnumquẽque Spart. circumſiſtentibus.*

c *Sexaginta nouẽ millia. nam inter ſex myriades (quæ ſexaginta millia efficiunt) & ἑκατοντάδες πέντε (id eſt quingenti) interiectum eſt* καὶ χιλιάδες, *quæ Valla fortaſſe in ſuo exempl. non habuit.*

Aduersus quidem Lacedæmonios Persæ, qui quia numero antecedebant, eorũ acies quæ multæ erant, vsque ad Tegeatas opponebãtur: ita vt quod robustissimum in exercitu erat, id omne cõtra Lacedæmonios: quod infirmius, id contra Tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius Thebanorum indicio atque admonitu. Iuxta Persas autem idem collocauit Medos, vt ex aduerso essent Corinthiis & Potidæatis & Orchomeniis & Sicyoniis. Post Medos collocauit Bactrios ex aduerso Epidauriorũ & Trœzeniorum & Lepræatarũ ac Tirynthiorum, Mycenæorúmque & Phliasiorum. Secundum Bactrios collocauit Indos ex aduerso Hermionensium & Eretrieorũ Styreorúmque & Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Ampraciatis, & Anactoriis, & Leucadiis, & Pallenésibus, & AEginetis. Post Sacas posuit ex aduerso Athenienſium Platæensiúmque ac Megarensium, Bœotos & Locros & Melienses & Thessalos, & [a] mille Phocensiũ. Non enim Phocenses omnes à partibus Medorũ stabant, [b] sed eorum nonnulli cum Græcis sẽtiebant apud Parnassum deprehensi, & illinc profecti deduxerant comitatíque fuerant Mardonii copias pariter & Græcorũ qui cum illo erant. Cõtra Athenienses item posuit Macedonas, Thessaliæq; accolas. [c] Hæ nationes à Mardonio in acie instructæ erant maximè celebres maximéque insignes, & præcipuè mẽtione dignæ: necnon cæterarum quoque gẽtium viri memoratu digni, cùm aliarũ, tum Phrygum, Mysorũ, Thracum, Pæonum. Quinetiam AEthiopum [d] & AEgyptiorum qui Hermotybies & Calasiries nominãtur, gladio cincti, qui soli sunt ex AEgyptiis pugnaces: à Mardonio, quum adhuc esset in Phalero, è nauibus in quibus epibatæ erant, in terram translati. non enim cũ pedestribus copiis, quæ cum Xerxe Athenas ierant, AEgyptij censi fuerant. Barbarorũ igitur (vt etiam superius ostensum est) triginta myriades fuere: Græcorum verò

a Illos mille Ph.

b Sed partes etiam Græcorum nonnulli ex illis fouebant, qui in loca Parnasso vicina se receperãt: è quibus excurrentes Mardonii exercitũ & Græcos qui cum eo erant, agebant ac ferebant.

c Hæc sunt nomina nationum à Mardonio in aciem instructarum, earum quidem quæ quum ampliſſimæ essẽt, celeberrimæ erant, maximéque fiebant. Sed & ex aliis nationibus aliqui immixti illis erant, Phrygũ & Thracum, & Mysſ. & Pæonũ.

d Et Ægyptiorũ Hermotybies & Calasiries, qui vocantur Ensiferi: qui soli ex Ægyptiis sunt ad pugnam apti. hos autem è nauibus quibus vehebãtur eduxerat, quũ adhuc apud Phalerum esset.

A χῖ μὲν Λακεδαιμονίοις ἔσησε Πέρσαι. καὶ δὴ, πολλὸν γὰρ ἐφέσεσαν πλήθεϊ Πέρσαι, ὅτι τε τάξις πλοῦνας ἐκεκοσμέατο, καὶ ἐπεῖχον τοὺς Τεγεήτας. ἔταξε δὲ οὕτω· ὅ, τι μὲν ἰσχὺν δυνατώτατον πρὸς τοὺς πολέξας, ἔσησε αἰτίον Λακεδαιμονίων· τὸ δὲ ἀδυνέστερον πρέπαξε χῖ τοὺς Τεγεήτας. ταῦτα μὲν ἐποίεε, φερεζόντων τε καὶ διδασκόντων Θηβαίων. Γερσταίων δὲ ἐχομένους ἔταξε Μήδους· οὗτοι δὲ ἐπέχον Κορινθίους τε καὶ Ποτιδαι-
B ήτας, καὶ Ὀρχομενίους τε τοὺς Σικυωνίους. Μή- 332
δων δὲ ἐχομένους, ἔταξε Βακτρίους· οὗτοι δὲ ἐπέχον Ἐπιδαυρίους τε καὶ Τροιζηνίους, τοὺς Λεπραήτας τε καὶ Τιρυνθίους, καὶ Μυκηναίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βακτρίους, ἔσησε Ἰνδούς· οὗτοι δὲ ἐπέχον Ἑρμιονέας τε καὶ Ἐρετριέας, καὶ Στυρέας τε τοὺς Χαλκιδέας. Ἰνδῶν δὲ ἐχομένους, Σάκας ἔταξε· οἱ ἐπέχον Ἀμπρακιήτας τε καὶ Ἀνακτορίους, καὶ Λευκαδίους, καὶ Παλέας, καὶ Αἰγινήτας.
C Σακέων δ' ἐχομένους ἔταξε αὐτὸς Ἀθηναίων τε τοὺς Πλαταιέων καὶ Μεγαρέων, Βοιωτοὺς τε καὶ Λοκροὺς, τοὺς Μηλιέας, καὶ Θεσσαλοὺς, καὶ Φωκέων τοὺς χιλίους. οὐ γὰρ ὦν ἅπαντες οἱ Φωκέες ἐμήδισαν, ἀλλ' ἅπτες αὐτέων. καὶ τοὺς Ἑλλήνων κύζον, ἐπεὶ ἐς Παρνησὸν κατειλημμένοι. καὶ ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τιὼ τε Μαρδονίου στρατιὼ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐόντας Ἑλλήνων. ἔταξε δὲ καὶ Μακεδόνας τε καὶ τοὺς περὶ Θεσσαλίην
D οἰκεομένους χῖ τοὺς Ἀθηναίους. Ταῦτα μὲν νυν ἐθνέων τὰ μέγιστα ὀνόματα καὶ σθένεα Μαρδονίου παρέντων, πάρεστι καὶ τὰ ἐθνέα δηλῶσαι τὰ καὶ τὸν λόγον πλείστου. ἦσαν γὰρ καὶ ἄλλων ἐθνέων ἄνδρες ἀναμεμιγμένοι, Φρυγῶν τε καὶ Θρηίκων, καὶ Μυσῶν τε καὶ Παιόνων, καὶ τῶν ἄλλων· ἦν δὲ, καὶ Αἰθιόπων τε καὶ Αἰγυπτίων, οἵ τε Ἑρμοτύβιες, καὶ οἱ Καλασίριες, καλεόμενοι μαχαιροφόροι· οἵπερ εἰσὶ Αἰγυπτίων μοῦνοι μάχιμοι, τούτους δὲ ἐπ
E ἐὼν ἐν Φαλήρῳ, ἀπὸ τῶν νεῶν ἀπεβίβασαν, ἐόντας ὁπλίτας. οὐ γὰρ ἐπῆσαν ἐς τὸν πεζὸν τὸν ἅμα Ξέρξῃ ἀπικόμενον ἐς τὰς Ἀθήνας Αἰγύπτιοι. τῶν μὲν δὴ βαρβάρων ἦσαν τετράκοντα μυριάδες, ὡς καὶ πρόσθεν μοι δεδήλωται· τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶν

Μαρδονίου συμμάχων οἵδε μὴ οὐδὲς ἀ- A Mardonii auxiliariorum, nemo
ελθμὸν (οὐ γὰρ ὧν ἠριθμήθησαν) ὡς δὲ ἀ- numerũ (neque enim numerati
πεικάσαι ἔστι, ἐς πέντε μυριάδας συλλε- fuerãt) nouit. Vt autẽ coniectura
γῶσαι εἰκὸς ἦν. οὗτοι οἱ παραταχθέντες πε- colligi licet, ad quinq; myriades
ζοὶ ἔσαν. ἡ δὲ ἵππος χωρὶς ἐτέτακτο. ὡς fuisse cõiecto. Tot ex aduerso in-
δὲ ἄρα πρῶτοι οἱ ἐτετάχατο καὶ ἔθνεα καὶ structi fuere pedites: equitatus ve
τέλεα, ὀθνεῖα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθύοντο rò seorsũ erat collocatus. Ita dis-
καὶ ἀμφότεροι. Ἕλλησι μὲν, Τισαμενὸς positi nationatim manipulatimque, vtrique postero die sacrificauerunt. Apud Græcos harus-
Ἀντιόχου ἦν ὁ θυόμενος. ἕσπετο γὰρ δὴ καὶ spex erat Tisamenus Antiochi
τῷ στρατεύματι τούτῳ μάντις. τὸν, ἐόντα Ἠ- filius. is enim hũc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem
λεῖον, καὶ γένεος τοῦ Ἰαμιδέων Κλυτιάδεω, B & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedæmoniis ciuitate donatus. Nam consultanti
Λακεδαιμόνιοι ἐποιήσαντο λεωσφέτερον. vaticiniũ apud Delphos de prole
Τισαμενῷ γὰρ μαντευομένῳ ὁ Δελφοῖσι respondit Pythia quinque ipsum
περὶ γόνου, αἶπερ ἐπεῖπε ἡ Πυθίη, ἀγῶνας τοὺς με- maximas palmas è certaminibus
γίστους ἀναιρήσεσθαι πέντε. ὁ μὲν δὴ ἀμφὶ τῶν reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasiis
χρηστηρίου, προσεῖχε τοῖσι γυμνασίοισι, operam dabat, tanquam gymnicas victorias adepturus, quúmq; se exerceret in quinque certaminibus, in vno, dũ currit. Olympia, venit in contẽtionem victoriæ cum Hieronymo Andrio.
ὡς ἀναιρησόμενος γυμνικοὺς ἀγῶνας. ἀσκιέων Lacedæmonii autem interpretãtes non ad gymnica certamina
δὲ πενταέθλιον, προσῆλθε ἐς πάλαισμα ἐδραμε- spectare Tisameni oraculum, sed
νικηκὼς ὀλυμπιάδα, Ἱερωνύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ ad bellica, conabãtur eum mercede conducere vt vnà cum Heraclidis bellorum dux regibus
ἐλθὼν ἐς ἔριν. μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι foret. Hic animaduertens Spar-
οὐκ ἐς γυμνικοὺς, ἀλλ' ἐς Ἐνυαλίους ἀγῶνας C tiatas plurimi facere ipsius amiciam, abnuebat: quòd negaret se
φέρον τὸ Τισαμενοῦ μάντιον, μισθῷ ἐπειρῶντο πείσαντες Τισαμενὸν ποιέεσθαι ἅμα alio pretio id facturum quàm si
Ἡρακλεϊδέων τοῖσι βασιλεῦσι ἡγεμόνα τῆς Spartiatam se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis impertientes.
πολεμίων. ὁ δὲ, ὁρέων σφεῖς πολλοῦ ποιευμένους Σπαρτιήτας φίλον αὐτὸν προσθέσθαι, Id Spartiatæ quum audissent, ab
μαθὼν τοῦτο, ἀπετίμα, σημαίνων σφι, ὡς οὐ initio ferẽtes indignè, oraculum
μὲν πολιήτην σφέτερον ποιήσονται, τῆς πάν- missum omnino fecerunt: tándem imminente hoc ingẽti Persici exercitus metu, antiuebant,
των μεταδιδόντες, ποιήσει ταῦτα, ὅτε ἄλλῳ impertiréque homini volebant.
μισθῷ ἢ οὔ. Σπαρτιῆται δὲ, πρῶτα μὲν ἀ- Eos iste immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contẽtum: sed oportere fratrem suum
κούσαντες, δεινὰ ἐποιεῦντο τε καὶ μετέσαν τῆς D Hegiam etiam fieri Spartiatam
χρησμοσυλίης τοσοῦδε πρῆγμα· τέλος δὲ, δείμα- eadem cõditione qua & ipse fieret. Hoc autem dicens imitabatur (vt coniectare licet) Melam-
τος μεγάλου ἐπικρεμαμένου τῷ Περσικοῦ podem, regnum pariter & ciuitatem deposcens. Etenim Melãpus quùm ab Argiuis mercede
στρατεύματος, καταίνεον μετέντες. ὁ δὲ, conduceretur è Pylo ad cõpescendum morbũ furoris mulierũ Argiuarũ, deposcebat pro mercede
γνοὺς τετραμμένους σφέας, οὐδὲν οὕτω ἔφη dimidiũ regni. recusantibus id
ἐπὶ ἀρκέεσθαι τούτοισι μούνοισι, ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ Ἡγίην γε- E
νέσθαι Σπαρτιήτην ὁκοῖοι τοῖσι αὐτοῖσι λόγοισι
τοῖσι καὶ αὐτὸς γένεται. ταῦτα δὲ λέγων οὐκ
ἐμέμφετο Μελάμποδα, ὡς εἰκάσαι, βασι-
ληΐδα τε καὶ πολιτηΐδα αἰτέοντα. καὶ γὰρ
δὴ καὶ Μελάμπους, τὴν ἐν Ἄργεϊ γυναικῶν
μανίσεων, ὧδε μιν ⓐ Ἀργεῖοι ἐμισθοῦντο
ἐκ Πύλου παῦσαι τὰς σφετέρας γυναῖκας
τῆς νούσου, μισθὸν προσετίνετο τῆς βα-
σιληΐης ὁ ἥμισυ. οὐκ ἀναχωρησάντων δὲ τῶν

Argiuis atq; digreſſis, quũ plures è mulierib⁹ inſanirẽt, ita obtẽperãtes, quod Melãpus popoſcerat daturi reuerterũt. Ibi ille cernẽs hos eſſe immutatos, plura optauit, negans ſe indulturum quæ vellent, niſi & fratri ſuo Biãti tertiam partem regni donaſſẽt. Argiui in arctum redacti hoc quoque annuerunt. Ita Spartiatæ Tiſameno, quo maiorem in modũ egebant, prorſus aſſenſerunt: & conceſſu iſtorum Tiſamenus Eleus Spartiata effectus quinque maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus ſoli ſunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinque autem certamina hæc fuere: Vnum & id primum hoc quod pugnatũ eſt ad Platæas: alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atque Argiuis: tertium, quod in Dipæenſibus cũ vniuerſis Arcadibus præter Mantineos: quartum, quod cum Meſſeniis ad Iſthmum: vltimum, quod in Tanagra cum Athenienſibus & Argiuis. Hoc autem vltimum peractum fuit quinque certaminum. Tiſamenus igitur Spartiatarum tũc ductor vaticinatus eſt Græcis in agro Platæenſi: & apud Græcos quidem pulchrè litatum eſt, ſi ſe defenderent, non ſi Aſopũ tranſgreſſi pugnã capeſſerent. Mardonio autem capeſſendæ pugnæ auido non extitere pulchra exta, niſi & ipſe ſeſe defenderet. nam is quoque Græcis ſacrificiis vtebatur, haruſpicem habens Hegeſiſtratum virum Eleum, & Telliadeorum præſtantiſſimũ. Hunc ante ea tempora Spartiatæ quũ cepiſſent, in vincula conieccrant morte affecturi, vt à quo multa intoleranda perpeſſi fuiſſent. Ille in hac calãmitate poſitus, vtpote pro anima ſolicitus, & qui ante mortem multa ac triſtia foret paſſurus, rẽ perpetrauit fide maiorem. nam vt erat ligneis atque ferratis[a] ſoleis vinctus, ferro ꝙ illatum fuit potitus, cõfeſtim excogitauit opus omniũ quæ nos nouimus animoſiſſimũ. [b]Commentus enim qua ratione reliquum pedis educeretur, præcidit ſibi dimidium pedem. hoc acto,

a *Sunt qui catasilam interpretentur.*

b Pedis enim extremam partem reſecuit, quum prius ad reliquã educendam dimenſus ſpatium eſſet.

A Ἀργείων, ἀλλ' ἀπιόντων, ὡς ἐμαίνοντο πολλῷ πλείονες τῶν γυναικῶν, οὕτω δὴ ἱστορησάντες τὰ ὁ Μελάμπους προεστείνατο, πίσσῃ δώσοντες οἱ ζώοντα. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ἐπορέγετο, ὁρέων αὐτοὺς τετραμμένους, φὰς, ἢν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βίαντι μεταδῶσι ὅ τε τριτημόριον τῆς βασιληίης, οὐ ποιήσειν τὰ βούλονται. ⓖ δὲ Ἀργεῖοι, ἀπειλημμένοι ἐς ξεινόν, κατα νέοισι καὶ ζώοῦσι. ὡς δὲ ἐς Σπάρτην ἀπίκατο, ἐδέοντο τὸ δίκαιος τῦ Τισαμένου, πάντως συνεχωρέοσι. συγχωρησάντων δὲ καὶ ζώοῦσι τῶν Σπαρτιητέων, οὕτω δὴ πέντε σφι μαντευόμενος ἀγῶνας τοὺς μεγίστους Τισαμενὸς ὁ Ἡλεὸς, ἰδιώτης Σπαρτιήτης, συλλαμβάνει. μετὰ δὲ δὴ πάντων αὐτῶν ἐλθόντα οὔτι Σπαρτιήτησι πολιήτην. ⓖ δὲ πέντε ἀγῶνες, οἵδε ἐγένοντο· εἷς μὲν ἐστι πρῶτος, οὗτος ὁ ἐν Πλαταιῇσι· ὅτι δὲ, ὁ ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεήτας καὶ Ἀργείους γενόμενος· μετὰ δὲ, ὁ ἐν Διπαιεῦσι πρὸς Ἀρκάδας πάντας, πλὴν Μαντινέων· ὅτι δὲ, Μεσσηνίων ὁ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ ὕστατος δὲ, ὁ ἐν Ταναγρῃ πρὸς Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργείους γενόμενος. οὗτος δὲ ὕστατος καὶ περιῆλθε τῶν πέντε ἀγώνων. οὗτος δὴ τότε τοῖσι Ἕλλησι ὁ Τισαμενὸς, ἀρηϊόντων τῶν Σπαρτιητέων, ἐμαντεύετο ἐν Πλαταιῇσι. τοῖσι μὲν νυν Ἕλλησι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱρὰ ἀμειψομένοισι· Μαρδονίῳ δὲ καὶ Ἀσωπὸν, καὶ μάχης ἄρξασι, οὐ. Μαρδονίῳ δὲ προθυμεομένῳ μάχης ἄρχειν, οὐκ ἐτύγχανε τὰ ἱρὰ ἀμειψόμενος· ἀμειψομένῳ δὲ καὶ οὕτω, καλὰ καὶ τὸ οὗτος Ἑλληνικοῖσι ἱροῖσι ἐχρέετο, μάντιν ἔχων Ἡγησίστρατον, ἄνδρα Ἠλεῖον τε καὶ τῶν Τελλιαδέων ἐόντα λογιμώτατον· τὸν δὴ πρότερον τούτων Σπαρτιῆται λαβόντες, ἐδήσαν ὅτι θανάτῳ, ὡς πεπονθότες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ὑπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ, ὡς οὕτω τῷ κακῷ ἐχόμενος, ὥστε πρέχων περὶ τῆς ψυχῆς, πρός τε τὸ θανάτου πεσόμενος πολλά τε καὶ λυγρὰ, ἔργον ἐργάσατο μέζον λόγου· ὡς γὰρ δὴ ἐδέδετο ἐν ξύλῳ σιδηροδέτῳ, ἐσενείξεν ἑωυτὸν κως σιδηρείου ἐχράτησε. αὐτίκα δὲ ἐμηχανᾶτο αἰδρειότατον ἔργον πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σαμησάμενος γὰρ ὅκως ἐξελεύσεται οἱ ὁ λοιπὸν τοῦ ποδὸς, ἀπέτεμε τὸν ταρσὸν ἑωυτοῦ. ζώοῦσι δὲ ποιήσας, ὡς φυ-

ⓖ ἐμαντεύσατο πολλῷ

ⓖ ἐπορέγετο

333

ⓖ πάντων

ⓖ προσθυμεομένῳ μάχης

ὡς φυλακτήριος τὸ φυλάκων, διορύξας τὸν τοῖχον, ἀπέδρη ἐς Τεγέην, καὶ μὲν νύκτας παρδιόμενος, καὶ ἡμέρας κατὰ δύνων ἐς ὕλην, καὶ αὐλιζόμενος οὕτω, ὥστε Λακεδαιμονίων πυνθανομένων διζημένων, τελέτη θυφορήσαι ἐς Τεγέην. τοῖς δὲ ἐν θυμῷ μεγάλῳ ἐχέσθαι τῆς τε τίλμης, ὀρέοντας ἡμίτομον τοῦ ποδὸς τοῦτο κείμενον, καὶ κεῖνον οὐ δυναμένους εὑρεῖν. τότε μὲν οὕτω ἀφανὴς φυγὼν Λακεδαιμονίους, καταφθὰς ἐς Τεγέην, ἐούσης οὐκ ἀξιθωμίλου Λακεδαιμονίοισι τοῦτον τὸν χρόνον. ὑγιὴς δὲ γενόμενος, καὶ ποιησάμενος ξύλινον πόδα, κατεῖχε τὴν ἰδίην Λακεδαιμονίοισι πολέμιος. οὐ μέντοι γε ἐς τέλος οἱ συνέβαινε τὸ ἔχθος ἐς Λακεδαιμονίους συγκεκυρημένον. ἦλθε γὰρ μαντευόμενος ἐς Ζακύνθῳ κατ' αὐτῶν, καὶ ἀπέθανε. ὁ μὲν τοι θάνατος ὁ Ἡγησιστράτου, ὕστερον ἐγένετο τοῦτο Πλαταιϊκῶν· τότε δὲ ὅτι τοῦ Ἀσωπιῶ τοῦ Μαρδονίῳ μεμισθωμένος ἦκε ὀλίγου, ἐθύετό τε καὶ προεθυμέετο κατὰ τὸ ἔχθος τὸ Λακεδαιμονίων, καὶ κατὰ τὸ κέρδος. ὡς δὲ οὐκ ἐκαλλιέρεε ὥστε μάχεσθαι, οὔτε αὐτοῖσι Πέρσῃσι, οὔτε τοῖσι μετ' ἐκείνων ἐοῦσι Ἑλλήνων, (εἶχον γὰρ καὶ οὗτοι ἐπ' ἑωυτῶν μάντιν Ἱπποκράτεα, Λευκάδιον δήμου) ὑπερρέοντων δὲ τοῦ Ἑλλήνων, καὶ γινομένων πλεόνων, Τιμογενίδης ὁ Ἑρπυος, ἀνὴρ Θηβαῖος, συνεβούλευσε Μαρδονίῳ τοὺς ἀκολάς τῶν Κιθαιρώνος φυλάξαι· λέγων ὡς ἐπιῤῥέουσι οἱ Ἕλληνες αἰεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, καὶ ὡς ἀπολάμψοιτο συχνούς. ἡμέραι δὲ σφι ἀπὸ κατηγμένοισι ἤδη ἐγεγένεσαν ὀκτώ, ὅτε ταῦτα ἐκείνος συνεβούλευε Μαρδονίῳ. ὁ δὲ, μαθὼν τὴν φραγέσιν οὐ ἔχουσαν, ὡς θυφόρην ἐγένετο, πέμπει τὴν ἵππον ἐς τοὺς ἀκολάς τοὺς Κιθαιρωνίδας, οἳ ὅτι Πλαταιέων φέρουσι. τοὺς Βοιωτοὶ μὲν, τρεῖς κεφαλὰς καλέουσι, Ἀθηναῖοι δὲ, δρυὸς κεφαλάς· περιφθέντες δὲ οἱ ἱππόται, οὐ μάτην ἀπίκοντο. ἐσβάλλοντα γὰρ ἐς τὸ πεδίον, λαμβάνουσι ζεύγεά τε πολλαχόσια, σιτία ἄγοντα ἀπὸ Πελοποννήσου ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ αἰ ἀσσόπιες, οἳ εἵποντο τοῖσι ζεύγεσι. ἑλόντες δὲ τούτων τὴν ἄγριν οἱ Πέρσαι, ἀφειδέως ἐφόνευον, φειδόμενοι οὔτε ζυγίου οὐδενός, οὔτε αἰ ἀσσοπίης.

τὸν ποδὸς κείμενον

quáuis ab excubitoribꝰ obſeruaretur, tamẽ ſubruto muro profugit Tegeam verſus, noctu iter faciens, interdiu ſyluis ſe abdens atque immorãs, vt trinoctio Tegeam peruenerit: Lacedæmoniis eum paſſim perſcrutantibus, admirantibúſque magnopere hominis audaciam, cuius dimidiatum pedem iacentem cernerẽt, ipſum inuenire non poſſent. Ita Hegeſiſtratus Lacedæmoniis elapſus, in Tegeam, quæ per id tẽpus non erat pacata Lacedæmoniis, tranſfugit. Sanato vulnere & ligneo pede aſcito, ex profeſſo Lacedæmoniis hoſtis extitit. Sed non ad poſtremum ei protractũ in Lacedæmonios odium profuit. nã in Zacyntho quũ vaticinaretur, ab his captus atq; interemptus eſt. Verùm hic Hegeſiſtrati interitus poſterior rebꝰ Plateẽſibus fuit. Túc autẽ is à Mardonio non exigua ſumma conductus, cupidè ſacrificabat, cùm in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non eſſent pulchra ad pugnam committendam neque ipſis Perſis, neque Græcis qui cum illis erant, (habebant enim & Græci ſuum haruſpicem quendam Leucadiũ Hippomachum) [a] quúmque dilaberentur multi Græci, ſuaſit Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus vt exitus Cithæronis cuſtodiẽdos curaret, quòd diceret [b] aſſiduè Græcos ad hoſtem quotidie tranſire, ſéque complures deprehendiſſe. Iam autem dies octo abierant poſitis eregione caſtris, quum iſte Mardonio hoc cõſilium dedit. Mardonius, admoneri ſe probè intelligens, primis tenebris equitatum mittit ad ingreſſus Cithæronis qui Plateas ferunt: quæ Bœotii Tria capita, Athenienſes Capita quercus appellant. Equites miſſi non fruſtra peruenere. nacti enim ingredientia cãpum quingenta iumenta quæ commeatum è Peloponneſo ad exercitum ſubuehebant, diripiunt: & eos qui iumẽta ſequebãtur, immiſericorditer trucidãt, neq; iumẽtis neque hominib⁹ parcẽtes.

a Quúmq; ſubingrederentur Græci, & eorum numerus creſceret.

b Subingredi quotidie Græcos, & fore vt ipſe multos interciperet. Iam autem d.

In quibus occidendis posteaquã satis sũt grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hãc rem gestam biduum absumptũ est, neutris pugnam lacessere volentibus. nam etsi Asopo tenus barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. equitatus modò Mardonii progredie batur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani, vtpote in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellum, & assiduè prouehebantur vsque ad prælium: deinde excipientes Persæ pariter ac Medi præcipuè præclara facinora edebant. His amplius ad decẽ vsque dies nihil est actum. a at vbi vndecimus dies illuxit, quũ & Græci multo plures efficerentur, ad Plateas castris eregione positis, & Mardonius stationem grauaretur, ibi venêre in colloquium Mardonius Gobryæ & Artabazus Pharnacis filio, vir apud Xerxem inter paucos Persarum virtutis expertæ. quorum consultãtum hæ fuere sententiæ: Artabazi quidem, expediens esse contractis quamprimùm copiis ire ad mœnia Thebana, quò multũ rei frumẽtariæ ipsis multúmque pabuli iumentis compararent: atque ibi confidentes per otium rem cõficerent, videlicet quum multum auri tum signati tũ non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterẽt, eos præcipuè qui ciuitatibus præsiderent. fore enim vt illi suã traderent libertatem: neque oportere pugnandi adire discrimen. Eadem autem Thebanorũ quæ istius sententia erat, tanquã aliquid vltra hoc prospicientis. Mardonii autem sententia ferocior pertinaciórq;, & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse quàm Græcorum exercitum, & satius primo quoque tempore confligere, quàm cõmittere vt plures quàm coacti erant Græci cogerentur. Hegesistrati verò auspicia valere sinere, nec eis vim afferre:

a Quum autem iam vndecimus ageretur dies ex quo castra castris opposuerant, & valde auctus fuisset Græcorũ numerus, necnon Mardonius stationem illã grauatè ferret, ibi venêre in colloq.

A ὡς δὲ ἄδην εἶχον κτείνοντες, τὰ λοιπὰ αὐτέων ἤλαυνον τροπαλλόμενοι τῶν τε Μαρδονίου καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον, ἑτέρας δύο ἡμέρας διετέλεσαν, οὐδέτεροι βουλόμενοι μάχης ἄρξαι. μέχρι μὲν γὰρ τοῦ Ἀσωποῦ ἐπίσω ἐβάρβαρεσι, πειρώμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον δὲ οὐδέτεροι. ἡ μὲν γὰρ ἵππος ἡ Μαρδονίου αἰεὶ προσέκειτό τε καὶ ἐλύπεε τοὺς Ἕλληνας. οἱ γὰρ Θηβαῖοι, ἅτε μηδίζοντες μεB γάλως, προθύμως ἔφερον τὸν πόλεμον, καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρις μάχης. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου προεκδρομέοντι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, μάλα ἔσχον οἱ ἀπεδείκνυντο ἀρετάς. μέχρι μὲν νεῶν τριῶν δέκα ἡμερέων οὐδὲν ὅτι πλέον ἐγένετο τούτεων· ὡς δὲ ἐνδεκάτη ἐγεγόνεε ἡμέρη αὐτοκατημένοισι ἀλλήλοισι ἐν Γλαπτῇσι, οἵ τε δὴ Ἕλληνες πολλῷ πλέονες ἐγεγόνεσαν, καὶ Μαρδόνιος προσεμέκτεε τῇ ἕδρῃ, ἐσήιαν ἐς λόγους ἦλθονC Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεω καὶ Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεος, ὃς ἐν ὀλίγῃσι Γερσεώνλῳ ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Ξέρξῃ. βουλευομένων δὲ αὐτῶν ἔσαν αἱ γνῶμαι· ἡ μὲν Ἀρταβάζου, ὡς χρεὸν εἴη ἀναζεύξαντας πρὸς τὰ Καλάμινα πρὸς στρατὸν, ἰέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων, ἔνθα σῖτόν τε σφι ἐσενειχεῖσθαι πολλὸν, καὶ χόρτον τοῖσι ὑποζυγίοισι. κατ' ἡσυχίην τε ἱζομένους διαπρήσσεσθαι ποιεῦντας τάδε. ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλὸν μὲνD ὀπίσω, πολλὸν δὲ καὶ ἄσημον· πολλὸν δὲ καὶ ἀργυρέων τε καὶ ἐκπώματα· τούτεων φειδομένους μηδενός, διαπέμπειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς τοὺς προεστεῶτας ἐν τῇσι πόλισι· καὶ διαχέοντας σφέας δωροδοκέειν τὴν ἐλευθερίην, μηδὲ ἀναγκαίην δύνειν συμβάλλοντας. τοῦτον μὲν νυν ἡ αὐτὴ ἐγίνετο καὶ Θηβαίων γνώμη, ὡς προφάσιος πλέων ἢ ἐκ τούτου Μαρδονίῳ δὲ, ἰχυροτέρη τε καὶ ἀγχωμοτέρη, καὶE ὐδαμῶς συγκινεομένη. δοκέειν τε οἱ πολλῷ κρέσσονα εἶναι τὴν σφετέρην στρατιὴν τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην, μηδὲ προορᾶν συλλεγομένους ἐπὶ πλέονας γίνεσθαι τῶν συλλεγομένων. πρός τε σφάγια πρὸς Ἡγησιστράτου ἐᾶν χαίρειν, μηδὲ διαζεσθαι,

ἀλλὰ νόμῳ τῷ Περσέων χρεωμένους συμ- A
βάλλειν. τούτου δὲ οὕτω διχθέντος, αὐτίκα
γνῶναι ἔφασκε. ὥστε ἐκράτεε τῇ γνώμῃ· ὁ γὰρ
κρώσσας εἶχε τὴν στρατιὴν σφι ἐκ βασιλῆος,
ἀλλ' οὐκ Ἀρταβάζου. μεταπεμψάμενος
ὧν τοὺς ταξιάρχους τῶν τελέων, καὶ τῶν μετ'
ἑωυτὸν ἐόντων Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς, ἠ-
ρώτα εἴτι εἰδείη λόγιον περὶ Περσέων, ὡς
διαφθαρέονται ἐν τῇ Ἑλλάδι. σιγώντων
δὲ τῶν ὀπισθίων, τῶν μὲν οὐκ εἰδότων σφι
χρησμούς, τῶν δὲ, εἰδότων μὲν, ἐν ἀδείῃ δὲ μὴ B
ποιουμένων τὰ λέγειν, αὐτὸς Μαρδόνιος ἔλε-
γε, Ἐπεὶ τοίνυν ὑμεῖς ἢ ἴστε οὐδέν, ἢ οὐ τολ-
μᾶτε λέγειν, ἀλλ' ἐγὼ ἐρέω ὡς εὖ ἐπιστά-
μενος. ἔστι λόγιον ὡς χρεών ἐστι Πέρσας ἀ-
πικομένους ἐς τὴν Ἑλλάδα, διαρπάσαι τὸ
ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὴν διαρπα-
γὴν, ἀπολέσθαι πάντας. ἡμεῖς τοίνυν αὐ-
τὰ τοῦτο ἐπιστάμενοι οὔτε ἴμεν ἐπὶ τὸ ἱ-
ρὸν τοῦτο, οὔτε ἐπιχειρήσομεν διαρπάζειν.
τούτου τε εἵνεκα τῆς αἰτίης οὐκ ἀπολεόμε- C
θα. ὥστε ὑμέων ὅσοι τυγχάνουσι βύνοοι ἐόντες
Πέρσῃσι, ἤδεα δὴ τάδε εἵνεκα, ὡς καὶ σεσωμέ-
νοισι ἡμέας Ἑλλήνων. τοῦτά σφι εἰπὰς, δεύ-
τερα ἐσήμηνε πρήσσεσθαί τε πάντα, καὶ
βυκτηρίαι ποιέεσθαι, ὡς ἅμα ἡμέρῃ τῇ ἐπι-
ούσῃ συμβολὴν ἐσομένην. τοῦτον δὴ ἔγωγε τὸν
χρησμὸν τὸν Μαρδονίῳ εἰπεῖν ἐς Πέρσας ἔχω,
ἐς Ἰλλυριοὺς τε καὶ τὸν Ἐγχελέων στρατὸν
οἶδα πεποιημένον, ἀλλ' οὐκ ἐς Πέρσας. φημὶ
δὲ τὰ μὲν Βακίδι ἔπεα ἐς τοῦτο τὸ μά- D
χιμον πεποιημένα,

Τῷ δὴ ἐπὶ Θερμώδοντι καὶ Ἀσωπῷ λεχεποίῃ
Ἑλλήνων σὺν ὁδόν, ἐπὶ βαρβαρόφωνον ἴυγμὸν,
Τῇ πολλοὶ πεσέονται, ὑπὸ λόγχησίν τε μά-
χην τε,
Τοξοφόρων Μήδων ὅτε μὶν ἱμαρ ἐπέλθῃ.

Τοῦτα μὲν καὶ τοιαῦτα τούτοισι ἄλλα
Μουσαίῳ ἐχόντα οἶδα ἐς Πέρσας. ὁ δὲ Θερ- E
μώδων ποταμὸς ῥέει μεταξὺ Ταναγρης τε
καὶ Γλίσαντος.

Μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν,
καὶ παραίνεσιν τὴν ὀπὸ Μαρδονίου, νύξ τε ἐ-
γίνετο, καὶ ἐς φυλακὰς ἐτάσσοντο. ὡς δὲ
παρῆν τῆς νυκτὸς παρεληλάκοι, καὶ ἡσυχίη

quinimo Persarum more seruato debere confligere. Mardonio ita opus facto esse cẽsenti nemo contradicebat. qui, vbi sententia sua vicit, accitis cohortiũ præfectis & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eũ nanque erat summa imperii, nõ penes Artabazum) percontabatur num aliquod oraculũ scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quòd ignorarẽt oracula, partim quòd haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius, Quoniam vos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem proferam, vt pote bene cognitam habens. Est oraculũ, Persis fatale esse vt in Græciam profecti diripiãt templum quod Delphis est, vtque direpto templo omnes intereant. Quocirca, quum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neque adibimus templum, ob hãc causam interitum deuitaturi. quo nomine quicũque vestrũm bene Persis volunt, voluptatem capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc loquutus, secundo loco signum dedit vt omnia [a] apparanter, & corpora curarentur, veluti sub lucis exortu prælio futuro. Oraculum autem, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyriis & Encheleorũ copiis. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id verò hoc fuisse,

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis
Barbarica Graiis acies clamore coibunt.
Hîc multi occumbent defuncti munere vitæ,
Quãdo sagittiferis aderit lux vltima Medis.

Hæc ego atque alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluuius autem Thermodon Tanagram ac Glisantem interfluit.

Insequẽti nocte quàm Mardonius de oraculis interrogauit, exhortatúsq; suos est, excubitores dispositi fuere. Ei nocti quũ multũ processisset, cõticiniúmque in

[a] Appararent, & singula ordine disponerent.

exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonum, ad excubias Athenienſiũ adequitauit, efflagitauítque ſuos vt cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, plerique remanſerunt, nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquiunt quendam equo aduectum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, niſi nominatim appellans Athenienſium duces, velle se in colloquium illorũ venire. Duces, hoc audito, confeſtim ad locum excubiarum ſequuti ſunt, quos Alexander, vbi venere, his verbis alloquutus eſt, Viri Atheniẽſes, hæc ego vobis verba pro depoſito trado, necui efferatis niſi Pauſaniæ ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicerẽ niſi de vniuerſa Græcia ſolicitus eſſem: quippe qui vetuſta origine Græcus ſum, nec vellem videre Græciam [a] pro libera ſeruiẽtem. Itaque vos certiores facio, Mardonium atque exercitum litare non poſſe, alioqui olim iam cõflicturum fuiſſe. Is nũc ſacrificia valere ſinere cõſtituit, & vbi primùm illuxerit, vobiſcum confligere: extimeſcens admodũ (quãtum ego coniicio) ne plures ad copias veſtras accedant. Ad hæc vos parati eſtote. Quòd ſi differet Mardonius, nec committet certamen, vos perſeuerate hîc manere: ad paucos enim dies eis ſuppeditat cõmeatus. Quòd ſi hoc bellum vobis ex ſententia finietur, debebit aliquis veſtrũm reminiſci mei meæque liberationis, qui Græcorũ cauſa rem adeo [b] temerariam, libenter tamen feci, vt ad vos conſilium Mardonii deferrem: ne barbari ex improuiſo vos adorirentur. Ego autem ſum Alexander Macedo. Hæc loquutus Alexander, ad exercitum ſe recepit ad ſuámque ſtationem. Duces Atheniẽſium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexãdro audierãt Pauſaniæ retulere. Hac ratione Pauſanias in metũ Perſarũ adductus, Quoniã, inquit, ſub aurorã prælíũ fiet,

a Ex libera facta ſeruam. *Vel, in ſeruitutem redactã.*

b Periculoſam.

A ἐδόκεε εἶ) αὐτὰ τὰ στρατόπεδα, καὶ μάλιστα οἱ ἀδελφοὶ εἶ) ὑπνῳ, τηνικαῦτα τοῦτο ἐλάσαντες ἵππῳ τοὺς φυλακὰς τῶν Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, στρατηγός τε ἐὼν, καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίζητο τοῖσι στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν. τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλέονες ἀπέβησαν, ἀπ' ἵππου ἐκ τῶν στρατοπέδου τῶν Μήδων· ὃς ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐδήλου μυοὶ ἔπος, στρατηγοὺς δὲ ὀνομάζων, ἐθέλειν B φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν. ἀπ' δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, αὐτίκα ἔθεον ἐς τὰς φυλακάς. ἀπικομένοισι δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀδεΔήκην ὑμῖν τὰ ἔπεα τάδε τίθεμαι, ἀπόῤῥητα ποιεύμενος τοῖς μηδένα λέγειν ὑμέας ἄλλον ἢ Παυσανίην, μή με ἀπόφθείρητε. οὐ δὲ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκπεδομένῳ συναπάσης τῆς Ἑλλάδος. αὐτός τε γὰρ Ἕλλην φύσει εἰμὶ τῶν ἀρχαίων, καὶ οὐκ ἐθέλω ἐλευθερίης δεδουλωμένην C ὄψιν ἀντὶ ἐθέλειν ὁρᾶν τὴν Ἑλλάδα. λέγω δὲ ὧν ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ ἂν ἐμάχεσθε· νῦν δέ οἱ δέδοκται, τὰ μὲν σφάγια ἐᾶν χαίρειν, ἐπὶ ἡμέρῃ δὲ ἀπ' φαυσκούσῃ συμβολὴν ποιέεσθαι. καὶ παῤῥώδηκε γὰρ μὴ πλέονες σεωσθῆτε, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. τοῖς ταῦτα ἑτοιμάζεσθε. ἐὼ δὲ ἄρα ὑπερβάλληται τὴν συμβολήν. Μαρ- D δόνιος, καὶ μὴ ποιῇται, λιπαρέετε μένοντες. ὀλίγων γὰρ σφι ἡμερέων λείπεται σῖτα. ἐὼ δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος ὅδε κατὰ νόον τελευτήσῃ, μνησθῆναί τινα χρὴ καὶ ἐμεῦ ἐλευθεράσιος πρήξαντος, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκα τοῦτο τὸ ἔργον οὕτω ἐμβάβολον ἔρρυσμαι· τοῦ τοιούτου μήνις, ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν Δημονίδεω Μαρδονίου, ἵνα μὴ ὑπαπέσωσι ὑμῖν ἐξαίφνης οἱ βάρβαροι μὴ προσδεχομένοισί κω. εἰμὶ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών.

E Ὁ μὲν, ταῦτα εἰπὰς, ἀπήλαυνε ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἑωυτοῦ τάξιν. οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐλθόντες ὅπι τὸ δεξιὸν κέρας, ἔλεγον Παυσανίῃ τάδε. ἥκουσαν Ἀλεξάνδρου. ὁ δὲ, ταῦτα τοῦ λόγου παῤῥωδήσας τοῖς Πέρσαις, ἔλεγε τάδε, Ἐπεὶ εἶνω ἐς ἡῶ ἡ συμβολὴ γίνεται,

» ὑμέας μὴν χρεών ἐστι τοὺς Ἀθηναίους σῶναι
» καὶ τοῖς Πέρσαις· ἡμέας δὲ καὶ τοὺς Βοιωτοὺς
» τε καὶ τοῖς κατ' ὑμέας τεταγμένους Ἑλλή-
» νων, τῶν δὲ εἵνεκεν· ὑμεῖς ἐπίστασθε τοῖς Μή-
» δοις καὶ τὴν μάχην αὐτέων, ὅτι Μαρα-
» θῶνι μαχεσάμενοι· ἡμεῖς δὲ ἀπείρεσί τε εἰ-
» μὲν καὶ ἀδαέες τούτεων τῶν ἀνδρῶν. Σπάρ-
» τητέων γὰρ σφέας πεπείρηται Μήδων. ἡμεῖς
» δὲ Βοιωτῶν καὶ Θεσσαλῶν ἐμπείρως εἰ-
» μὲν. ἀλλ' ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα χρεών
» ἐστι ἰέναι ὑμέας μὲν ἐς τόδε ὃ κέρας, ἡμέας
» δὲ ἐς ὃ θύνυμον. τοῖσι δὲ ταῦτα εἶπον
» οἱ Ἀθηναῖοι τάδε, Καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πά-
» λαι ἀπ' ἀρχῆς, ἐπεί τε εἰδόμεν κατ' ὑ-
» μέας παρεσκευασμένους τοὺς Πέρσας, ὦν νόῳ ἐγέ-
» νετο εἰπεῖν ταῦτα τὰ περ ὑμεῖς φθάντες προ-
» φέρετε· ἀλλ' ἀρρωδέομεν μὴ ὑμῖν ὀκνη-
» δὲς γένωνται οἱ λόγοι. ἐπεὶ δὲ ὦν αὐτοὶ ἐ-
» μνήσθητε, καὶ ἡδομένοισι ὑμῖν οἱ λόγοι γε-
» γόνασι, καὶ ἑτοῖμοι εἰμὲν ποιέειν ταῦτα. ὡς
δὲ ἤρεσκε ἀμφοτέροισι ταῦτα, ἠώς τε διέ- C
φαινε, καὶ ἐξεμελάσαντο τὰς τάξις· γνόν-
τες δὲ οἱ Βοιωτοὶ ὃ ποιεύμενον, ὀξαγγέλλουσι
Μαρδονίῳ. ὁ δὲ ἐπεί τε ἤκουσε, αὐτίκα
μετιστᾶναι καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο, τρέψων
336 τοὺς Πέρσας καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους. ὡς
δὲ ἔμαθε ταῦτο τοιοῦτο γεμόμενον ὁ Παυσα-
νίης, γνοὺς ὅτι οὐ λαθήσει, ὀπίσω ἦγε τοὺς
Σπαρτιήτας ὅθι περ ὀρθίον κέρας· ὡς δὲ αὖ-
τως καὶ ὁ Μαρδόνιος ὅθι περ θύνυμον. ἐ-
πεὶ δὲ κατέστησαν ἐς τὰς ἀρχαίας τάξις, D
πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς Σπάρ-
» τητας, ἔλεγε τάδε, Ὦ Λακεδαιμόνιοι, ὑ-
» μεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι ἄνδρες ἄριστοι τῶν κατὰ τὴν
» ἠῶ, ἀπὸ τοῦ πρώτους ὁρᾶν ἐς τοὺς ἀγῶνας οὐ παγκρατιάζοντας ὡς οὔ-
» τε φεύγετε ἐκ πολέμου, οὔτε τάξιν ἐκ-
» λείπετε· μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε τοὺς ἐναν-
» τίους, ἢ αὐτοὶ ἀπόλλυσθε. τῶν δὲ ἀπ' ἧς ἥκετε
» ἀληθέως. πρὶν γὰρ ἢ συμμίξαι ἡμέας, ἐς χει-
» ρῶν τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ δὴ φεύγοντας ἐ-
» σάσαι ἐκλείποντας ὑμέας εἰδόμεν. οἱ Ἀ- E
» θηναῖοί τε τὴν πεῖραν ποιεύμενοι,
» αὐτοί τε αὐτίκα δούλων τῶν ἡμετέρων φανο-
» μένους. ταῦτα μὲν οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἀγαθῶν
» ἔργα· ἀλλὰ πλέω δὴ ἐν ὑμῖν ἐψεύσθημεν.
» τοῖσδε κόμμενοι γὰρ κλέος, ὡς δὴ πέμ-
» ψαντες ἐς ἡμέας κήρυκα τοῖσι βαλόμενοι μοιῶσι Πέρσῃσι μάχεσ-

a expedit vos Athenienses stare in acie aduersus Persas vobis cognitos, vt qui cum Medis in Marathone pugnaueritis: nos verò qui eorum sumus inexperti atque ignari, (nemo enim Spartiata Medorum periculū fecit) contra vobis oppositos Bœotos & Thessalos: quorum sumus experti, horum Græcorum gratia. Itaque opᵉ est sumptis armis vos in hoc dextrum, nos in sinistrū cornu transire. Ad hæc ita respōdêre Athenienses, Nobis quoque olim iā inde ab initio, postea quā aspeximus Persas aduersus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere quod vos dicere occupastis: sed verebamur ne non grata esset vobis oratio. nūc quādoquidem ipsi fecistis huius rei mentionem, & nobis iucunda oratio est & parati sumus istud exequi. Vbi hoc vtrisque complacitum est, & loca permutauerūt, sub auroram rē aduertētes Bœoti, ad Mardonium detulerūt. Ea audita Mardonius extemplo & ipse conatus est Persas cōtra Lacedæmonios transferre. Pausanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatas reducit. At vbi Mardonius & ipse suos in sinistrū reduxit, & acies pristino in loco stetere, misso caduceatore ad Spartiatas ita inquit, Lacedæmonii, vos verò fama fert omnium qui istic sūt esse præstantissimos, qui neque è bello fugiatis, neque ordines deseratis, sed perstantes aut interficiatis hostes, aut ipsi occumbatis. Horum nihil admodum veri est. quippe antequam manus conserantur, vos cernimus fugientes, aciémque deserentes, & relegato Atheniēsibus periculo, consistētes ex aduerso nostrorum seruorum: quod neutiquam est factū præstantium virorum. Ex quo plurimùm de vobis nos fefellit opinio, quos expectabamus b ex nominis gloria missuros vestra sponte caduceatorem nos prouocatum, quòd cum solis Persis,

a Vos quidē Atheniēses in acie stare aduersus Persas necesse est, nos autem aduersus Bœotos & eos qui vobis oppositi sunt Græcos. idque hac de causa quòd Medos eorúmque pugnā noueritis, ex prælio apud Marathonē gesto: nos verò viros hosce incognitos habeamus. nullus enī Spartanorū Medorum periculū fecit, at Bœotos & Thessalos experti sumus. Itaque sumpt. arm.

b Pro celebritate vestra. *Id est, Vt consentaneum est illi fama quæ de vestra fortitudine sparsa est.*

tanquam huic rei sufficiētes, pugnare velletis. At [a] nihil tale inuenimus quale ferebatur, sed potius esse vos metu perterritos. Nunc igitur quoniam ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus: vt quandoquidem vos inter Græcos præstantissimi esse existimamini, & nos inter barbaros, dimicemus totidem vtrique numero, &, si videatur vt cæteri quoque itidem, & illi postmodū pugnent: sin hoc non videatur, sed satis esse nos solos decernere, nos soli decernamus, & vtri è nobis vicerint, ii totum exercitum vicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, quum aliquādiu expectasset, nemine quippiam respondente, retrò abiit, & ré Mardonio retulit. Ille maiorem in modum lætatus, & frigida victoria elatus, equitatum in Græcos immisit: equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum perturbabant, iaculis sagittísque incessentes. qui quū essent hippotoxotæ, *id est, equites sagittarij*, cominus pugnare [b] insueti, fontem Gargaphium, vnde cunctus Græcorum aquabatur exercitus, confudérūt obstruxerúntque. Eum iuxta fontem soli Lacedæmonii stationem habebāt: cæteri Græci, vt quique stationes habebant, maius minúsve procul illinc aberāt. Et erat quidem Asopus in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibúsque prohibiti, ita ad fontem pergebant. hunc in modum aqua exercitus exutus quum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum tum his tum aliis de causis frequentes ad Pausaniam in dextrum cornu veniunt. Qui, etsi talis esset rerum status, tamē ob id præcipuè angebātur quòd iam re frumentaria deficiebantur, quum ipsorum serui in Peloponnesum missi frumentatū, intercluderentur ab equitatu quominus ad castra reuérterentur.

De hoc autem deliberantibus ducibus visum est, si Persæ eo die supersederent committere prælium, esse eundum in insulam quæ ab Asopo & à fonte

a Nihil tale vos dicere comperimus, sed pot.

b *Sequutus est Herodotum quæ & in quibusdam Vet. cod. habetur*, ἄποροι *pro* δύποροι.

A ἀρτίοι ἐόντες πρὸς ἡμέων τῶνδε· τοῦδε μὲν τοῦτο λέγοντας ὑμέας οὐ θεμιτὸν, ἀλλὰ τοὐναντίον μᾶλλον. νῦν ὦν ὅτι οὐκ ὑμεῖς ἤρξατε τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ἡμεῖς ἀρχόμεθα, τὸ δὴ οὐ πρὸς μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑμεῖς, ἐπεί τε δεδόξωσθε εἶναι ἄριστοι, πρὸς δὲ τῶν βαρβάρων ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς ἴσους ἀριθμὸν ἐμαχεσάμεθα; καὶ ἐμοὶ μὲν δοκέει καὶ τοὺς ἄλλους μάχεσθαι, οἵῃ ὧν μετέπειτα μαχέσθων ὕστερον. εἰ δὲ μὴ δοκέει, ἀλλ' ἡμέας μουνωθέντας ἀπο-

B χρεᾶν, ἡμεῖς δὲ δόξαμα χρησόμεθα. ὁκότεροι ἢ αὖ ἡμέων νικήσωσι, τούτους τῷ ἅπαντι στρατοπέδῳ νικᾶν. ὁ μὲν, ταῦτα εἰπάς τε, καὶ ὀπίσω χρόνον, ὡς οἱ τῶνδε οὐδεὶς ὑπεκρίνατο, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. ἀπελθὼν δὲ ἐσήμηνε Μαρδονίῳ τὰ κατηγορέοντα. ὁ δὲ, ὡς ἐχάρη ἡμόμενος, ἢ ἐπαρθεὶς ψυχρῇ νίκῃ, ἐπῆκε τὸν ἵππον ὅτι τάχιστα ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. ὡς δὲ ἐπήλασαν οἱ ἱππόται, ἐσίνοντο πᾶσαν τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλληνικὴν, ἐσακοντίζοντές

C τε καὶ τοξεύοντες, ὥστε ἱπποτοξόται τε ἐόντες, καὶ πρὸς φέρεσθαι βύποροι. τὸν τε κρήνην τὴν Γαργαφίην, ἀπ' ἧς ὑδρεύετο πᾶν τὸ στράτευμα τὸ Ἑλληνικὸν, συνεταράξαν καὶ συνέχωσαν. ἔσαν μὲν ὦν κατὰ τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι μοῦνοι τεταγμένοι· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Ἕλλησι ἡ μὲν κρήνη πρὸς ἐλεύθερα, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον τεταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς, ἀγχοῦ. ἐρυκόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ, οὕτω δὴ ἐπὶ τὴν κρήνην ἐφοίτεον. ἀπὸ τοῦ πο-

D ταμοῦ γὰρ σφι οὐκ ἐξῆν ὕδωρ φορέεσθαι, ὑπό τε τῶν ἱππέων καὶ τοξευμάτων. οὕτω δὲ τοιούτου γινομένου, οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ, ἅτε τοῦ τε ὕδατος στερηθέντες τῆς στρατιῆς, καὶ ἐπὶ τῆς ἵππου ταραχθείσης, συνελέχθησαν πρὸς αὐτέων τε τούτων καὶ ἄλλων, ἐλθόντες πρὸς τὸ δεξιὸν κέρας. ἄλλα γὰρ τούτων τοιούτων ἐόντων, μᾶλλόν σφεας ἐλύπεε. οὔτε γὰρ σιτία εἶχον ἔτι, οἵτε σφέων ὀπίσω, ἀποπεμφθέντες ἐς Πελοπόννησον ὡς ἕκαστοι βίηθοι, ἀποκεκλέατο ἐπὶ τῆς

E ἵππου, οὐ δυνάμενοι ἀπικέεσθαι ἐς τὸ στρατόπεδον.

Βουλομένοισι δὲ τοῖσι στρατηγοῖσι ἔδοξε, ἢν ὑπερβάλωνται κείνην τὴν ἡμέρην οἱ Πέρσαι συμβολὴν ποιεύμενοι, ἐς τὴν νῆσον ἰέναι. ἡ δὲ ἔστι ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης τῆς

Γαργαφίης, ἐς τὸν ἐστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα σταδίους ἀπέχουσα, τοῦ δὲ Πλαταιέων πόλιος. νῆσος δὲ οὕτω αὐτὴ εἴη ἂν ἠπείρου. χειμάρρους ὁ ποταμὸς αὐτὸς ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, ῥέει κάτω ἐς τὸ πεδίον, διέχων ἀπ' ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσον τε εἴκοσι σταδίους· καὶ ἔπειτα συμμίσγει ἐς ταὐτό. οὐνόμα δὲ οἱ Ὠλέη. θυγατέρα δὲ ταύτην λέγουσι εἶναι Ἀσωποῦ οἱ ἐπιχώριοι. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον ἐβουλεύσαντο μετάγειν, ἵνα καὶ ὕδατι ἔχωσι χρᾶσθαι ἀφθόνῳ, καὶ οἱ ἵπποις σφέας μὴ συνοίσῃ, ὡς καὶ πρότερον ἐόντων. μετακινέεσθαι δὲ ἔδοξε τότε, ἐπεὰν τῆς νυκτὸς ἡ δευτέρη φυλακὴ, ὡς ἂν μὴ ἰδόμενοι οἱ Πέρσαι ἐξορμεωμένους, καὶ σφέας ἐπόμενοι καταφώσωσι οἱ ἱππόται. ἀπικομένων δὲ ἐς τὸν χῶρον τοῦτον, τὸν δὴ ἡ Ἀσωπὶς Ὠλέη περιέχεται, ῥέουσα ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, ἐνταῦθα τὴν νύκτα ταύτην ἐδόκεε τοὺς ἡμίσεας ἀποστέλλειν τοῦ στρατοπέδου πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα, ὡς ἀναλήψοιεν τοὺς ὀπέωνας τοὺς ὅτι τὰ σιτία οἰήσοντο. ἔστι γὰρ ἐν τῷ Κιθαιρῶνι ἀποκεκλεισμένοι. ταῦτα βουλευσάμενοι, κείνην μὲν τὴν ἡμέρην πᾶσαν προσκειμένης τῆς ἵππου, ἔχον πόνον ἄτυτον· ὡς δὲ ἡ τε ἡμέρη ἔλαγε, καὶ οἱ ἵπποις ἐπεπαύατο, νυκτὸς δὴ γινομένης, καὶ ἐώσης τῆς ὥρης ἐς τὴν σκευὴν ἐκείτο σφι ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα ἀειρθέντες οἱ πολλοὶ ἀπαλλάσσοντο, ἐς μὲν τὸν χῶρον ἐς τὸν σκευὴν ἔκειτο, οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες· οἱ δὲ, ὡς ἐκινήθησαν, ἔφυγον ἀλύοντες τὴν ἵππον πρὸς τὴν Πλαταιέων πόλιν. φεύγοντες δὲ, ἀπικνέονται ὅτι τὸ Ἡραῖον. ὃ δὲ πρὸς τῆς πόλιός ἐστι τῆς Πλαταιέων, εἴκοσι σταδίοις ἀπὸ τῆς κρηνίης τῆς Γαργαφίης ἀπέχον. ἀπικόμενοι δὲ ἔθεντο πρὸς τῷ ἱερῷ τὰ ὅπλα. καὶ οἱ μὲν πρὸς τὸ Ἡραῖον ἐστρατοπεδεύοντο. Παυσανίης δὲ, ὁρέων σφέας ἀπαλλασσομένους ἐκ τοῦ στρατοπέδου, πρηγέλε καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, αἰσθομένοισι τὰ ὅπλα, ἴέναι κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς προϊόντας, νομίσας αὐτοὺς ἐς τὸν χῶρον ἰέναι ἐς τὸν στρεφθέντα. ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι ἄρτιοι ἔσαν τῇ τάξι· Ἀμομφάρετος δὲ ὁ Πολιάδεω, λοχαγητέων τῶν Πιτανητέων λόχου, οὐκ ἔφη σφέας ξείνους φεύξεσθαι, οὐδὲ ἐκὼν εἶναι αἰσχυνέειν τὴν Σπάρτην. ἐθαύμαζέ τε ὁρέων ὃ

Gargaphio, vbi castra habebant, decem stadiis aberat, ante oppidum Platæense sita in continente, hunc in modum: Fluuius supernè è Cithærone delabens in campum, diuortia facit: rursúsque intercapedine trium fermè stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomẽ est OEroë: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locũ Græci transire decreuerant, vt & affatim aquæ ad vsum haberent, neque ab equitatu, ficuti quum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerant transire secũda noctis vigilia, ne ipsos proficiscentes conspicati Persæ, insequente equitatu in tumultum venirent. quinetiam quum ad eum locũ vẽtum esset vbi Asopi filia OEroë diuortio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda seruitia quæ frumentatum concesserant. erant enim illa in Cithæróne intercluſa. Hæc vbi statuerunt, totum illum diem incessente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digressis equitibus ea noctis hora qua de abeundo conuenerat, plerique sumptis vtensilibus abscesserunt, [a] non habentes in animo quem ad locum vt irent conuenerant. Nonnulli, vt moueri cœptum est, iter Platææsem ad vrbem intendunt, cupidi equitatum effugere. in templúmque Iunonis fugiendo peruenerunt, quod situm est ante vrbem, à fonte Gargaphio viginti stadiis distans. Quò vbi peruenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcepit & ipse Lacedæmoniis vt sumptis armis irent quâ cæteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandũ Pausaniæ cæteri præfecti parati quũ essent, Amompharetus Poliadæ filius tribun[b] cohortis Pitaneorũ, negare se fugiturũ [b] peregrinos, neque vltrò dedecoraturum esse Spartã: quinetiã mirari id quod

[a] Non hab. in animo eũ de quo conuenerat locũ petere. sed quum se loco mouissẽt, iter Platæam versus tenebant, lubenter equitatũ effugientes.

[b] Id est, barbaros, vt ipse Herodotus antea docuit, pag. 588. sed & paulo post rursum exponit.

fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autē & EVryanax cùm indignè ferētes nō parere sibi illū, tum indignius cohortem Pitanetem relictum iri tribuno repugnante: quod erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea quæ cum aliis Græcis constituissent: hoc reputātes substiterunt cum Laconicis copiis, conabantúrque persuadere homini non id facto opus esse. & alii quidem hortabantur a solum Amompharetum à Lacedæmoniis ac Tegeatis relinqui. Athenienses autem hoc sibi faciendū putarunt, vt vbi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque vbi exercitus mouere cœpit, equitem è suis miserunt speculatum nunquid Spartiatę tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent: scisciratúmque à Pausania quidnā facere oporteret. Præco vbi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorúmque primores tēdere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetū. EVryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebant, in periculum traheret, necdum persuadētibus, donec ventum est ad iurgia, interuenit præco Athenienſis, Amompharetо inter altercādum sumente ambabus manibus saxum, & illud ante pedes Pausaniæ ponente, ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ calculum dare, non fugiendos esse peregrinos: appellans barbaros. Eum Pausanias insanum nec potētem mentis vocans, ad præconem Atheniēsium, quæ iussus erat percontantem, respondit vt illis referret præsentem rerum suarum statum, obsecrans eos vt ad se venirent, & de discessu eadē quæ ipsi agerent. Præcone ad Atheniēses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tēpus Pausanias moratus, dato signo cæteros omnes Lacedæmonios, Tegeatis sequentibus, per edita abduxit, ratus Amompharetum nō deserturum alios:

a Amompharetum, qui solus ex Lacedæmoniis & Tegeatis remanserat.

A ποιθόμενον, ἅτε ἐν τῷ Δαιδαλείῳ τῷ πρότερον λόγῳ· ὁ δὲ Παυσανίης τε καὶ ὁ Εὐρυάναξ δεινὸν μὲν ἐποιεῦντο ὃ μὴ πείθεσθαι ἐκείνῳ σφίσι, δεινότερον δὲ ἔτι, κείνου τοῦτ' αἰσχυνομένου, ἀπολιπεῖν τὸν λόχον Πιτανήτεω, μὴ, ἰδὼν ἀπολιπόντας ποιεῦντες τὰ συνεθήκατο τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι, ἀπόλωνται ὑπολειφθεὶς αὐτός τε Ἀμομφάρετος καὶ μετ' αὐτοῦ. ταῦτα λογιζόμενοι, ἀτρέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον ὃ Λακωνικόν, καὶ ἐπειB ρῶντο πείθοντες μὲν ὡς οὐ χρεὼν εἴη ταῦτα ποιέειν. καὶ οἱ μὲν πρηγόρεον Ἀμομφάρετον, μοιρέων Λακεδαιμονίων τε καὶ Τεγεητέων λελειμμένον. Ἀθηναῖοι δὲ ἐποίευν τοιάδε· εἶχον ἀτρέμας σφέας αὐτοὺς ἵνα ἐπαΐσθωσθε, ὑπισάμενοι τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα, ὡς ἄλλα φρονεόντων καὶ ἄλλα λεγόντων. ὡς δὲ ἐκινήθη ὃ στρατόπεδον, ἔπεμπον σφέων ἱππέα, ὁ φόρμιον τε εἰ πορεύεσθαι ὑπηγειC ρέοιεν Σπαρτιῆται, εἴτε καὶ τῷ Δαΐππῳ μὴ ἀρεσκόμενοι ἀπαλλάσσεσθαι. ἐπείρεσθαί τε Παυσανίην ὃ χρεὼν εἴη ποιέειν. ὡς δὲ ἀπίκετο ὁ κήρυξ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὥρεε τε σφέας καὶ χώρῳ τεταγμένους, καὶ ἐς νείκεα ἀπιγμένους αὐτέων τοὺς πρώτους. ὡς γὰρ δὴ παρηγόρεον Ἀμομφάρετον ὅ, τε Εὐρυάναξ καὶ ὁ Παυσανίης, μὴ κινδυνεύειν μούνους μοιρίους Λακεδαιμονίους, οὕτω ἔπειθον· ἐς ὃ ἐς νείκεά τε συμπεσόντες ἀπικέατο, καὶ ὁ κήρυξ τῶν Ἀθηναίων παρελθὼν τὰ σφι ἀπιγμένος. νικέων δὲ ὁ Ἀμομφάρετος, D λαμβάνει πέτρον ἀμφοτέρῃσι τῇσι χερσὶ καὶ τιθεὶς πρὸ ποδῶν τῶν Παυσανίεω, τοῦτο τῷ ψήφῳ ψηφίζεσθαι ἔφη, μὴ φεύγειν τοὺς ξείνους· λέγων τοὺς βαρβάρους. ὁ δὲ, μαινόμενον καὶ οὐ φρενήρεα κελεύων ἐκεῖνον, τόν τε τῶν Ἀθηναίων κήρυκα ἐπειρωτῶν τὰ σφι ἀντεταλμένα, λέγειν ὁ Παυσανίης ἐκέλευε τὰ παρεόντα σφι πρήγματα· ἐρέεσθαί τε τῶν Ἀθηναίων τὸν ἀγῶνα τὸν ἐς ἑωυτοὺς, καὶ ποιέειν τὴν ἀπόδου τάχα αὐτὴ καὶ E σφεῖς. καὶ ὁ μὲν ἀπαλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους· τοὺς δὲ ἐπεὶ αἰσχρινομένους τὸν ἑωυτῶν ἦως κατέλαμβανε, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατήμενος ὁ Παυσανίης, οὐ δοκέων Ἀμομφάρετον λείψεσθαι, τῶν ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποστειχόντων

(τὰ δὴ καὶ ἐγίνετο) σημήνας ἀπῆγε ἀπὸ τῶν κολωνῶν τοὺς λοιποὺς πάντας·

εἴ που τὸ δὲ καὶ Τεγεήτας. Ἀθηναῖοι δὲ παρ- A
θέντες ἵππισιν τὰ ἔμπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι.
ὑπὸ γὰρ τῶν ὀρθίων αὐτείχοντο καὶ τῆς ὑ-
πωρείης τῆς Κιθαιρῶνος, φοβεόμενοι τὸ ἵπ-
πον· Ἀθηναῖοι δὲ, κάτω προφρόντες ἐς τὸ πε-
δίον. Ἀμομφάρετος δὲ, ἀρχὴν τε οὐδαμῇ
δοκέων Παυσανίην τολμήσειν σφέας ἀπο-
λιπεῖν, παρεῖχετο αὐτὸ μόνον ὡς μὴ ἐκλι-
πεῖν τὴν τάξιν· παρατρεόντων δὲ τῶν σὺν
Παυσανίῃ, καταδόξας αὐτοὺς ἰδίην τέχνῃ ἀ-
πολιπεῖν αὐτὸν ἀναλαβόντα τὰ ὅπλα, ἦγε B
βάδην πρὸς ὃ ἄλλο στῖφος. ὁ δὲ, ἀπελ-
θὼν ὅσον τε δέκα στάδια, ἀνέμενε. Ἀμομ-
φαρέτου λόχον παρὰ ποταμὸν Μολόεντα ἱ-
δρυμένον, Ἀργιόπιόν τε χῶρον καλεόμενον,
τῇ καὶ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱρὸν ἦσαν. ἀνέ-
μενε δὲ τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ ἀπολίπῃ τὸν
χῶρον ἐν τῷ ἐτετάχατο ὁ Ἀμομφάρετός τε
καὶ ὁ λόχος, ἀλλ' αὐτὸν μένωσι, βοηθέοι ὀπί-
σω πρὸς ἐκείνους. καὶ οἵ τε ἀμφὶ Ἀμομ-
φάρετον προεβόων τοῦτο, καὶ ἡ ἵππος ἡ τῶν C
βαρβάρων παρεστέκειτο πᾶσα· ἐν γὰρ ἵπ-
ποισι ἐπαίδυν οἷον καὶ ἐώθεσαν ποιέειν αἰεί.
ἰδόντες δὲ τὸν χῶρον κεινὸν ἐν ᾧ ἐτετάχατο
οἱ Ἕλληνες τῇσι παρεστερῃσι ἡμέρῃσι, πλανω-
μενον τοῖσι ἵπποισι αἰεὶ παρεόσω· καὶ ἅμα κα-
ταλαβόντες, παρεστέκατο σφι. Μαρδόνιος
δὲ, ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἕλληνας ἀποζεμόνους
ἐόντας νύκτα, εἰ δή τε τὸν χῶρον ἐρῆμον, καλέ-
σας Ληκισσαῖον Θώρηκα, καὶ τοὺς ἀδελ-
φεοὺς αὐτοῦ Εὐρύπυλον καὶ Θρασύδιον, ἔ- D
λεγε, Ὦ παῖδες Ἀλβύεω, ἔτι τί λέξετε τά-
δε ὁρέοντες ἐρῆμα; ὑμεῖς γὰρ οἱ πλησιόχωροι
λέγετε Λακεδαιμονίους οὐ φεύγειν ἐκ μά-
χης, ἀλλὰ ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια πρῶ-
τους. τοῦτο πρότερόν τε μετῃσθόμην ἐκ τῆς
τάξιος εἶδετε, νῦν τε ἐκ τοῦτο τὸν παροιχο-
μένου νύκτα, καὶ οἱ πρῶτοι ὁρμηθέντες ἔφυ-
γον· διεδέξαό τε, ἐπεί σφεας ἔδεε πρὸς
τοὺς ἀληθέως ἀρίστους ἀνθρώπων μάχε-
σθαι μέχρι θανάτου, ὅτι σφέων ἄμεινον ἐόντες ἐν οὐ- E
δαμοῖσι ἐοῦσι Ἕλλησι ἐναπεδείκνυντο. καὶ
ὑμῶν μὲν ἐοῦσι Περσέων ἀπείροισι, πολλὴ ἔκ-
γε ἐμεῦ ἐγίνετο συγγνώμη, ἐπαινεόντων τοῦ-
τους, εἰ οἵ τι καὶ σῶν ἐδέατο. Ἀρταβάζου δὲ
θῶυμα καὶ μᾶλλον ἐποιεῦτο, ὃς καὶ κα-
ταῤῥωδήσας Λακεδαιμονίους· καταῤῥω-

prout & contigit. [a] Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonii præruptа occupauerãt & Citharonis radices, metu equitatus, ipsi deorsum ad campum deflexere. Amomphareto autem, non credens ausurum ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne desererent ordinem. At vbi ii qui cum Pausania erant iam abibant, tunc ratus à disciplina militari se deseri, sumptis armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Moloentẽ, in loco qui dicitur Argiopius (vbi situm est templum Cereris Eleusiniæ) subsiterat, opperiens Amomphareti cohortem, eo cõsilio vt si Amomphareto cũ sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retrò ad hominem suppetias iret. Itaque & Amomphareto cum suis ad cæteros peruenit, & omnis barbarorum equitatus ingruebat, agens pro sua consuetudine. nam quũ inspexisset locum vbi superioribus diebus habuerant Græci castra; vacuum, admissis equis assiduè insequi pergens, illos adeptus vrgebat. Mardonius quoque cognito hostium nocturno abitu, inspectóque loco deserto, accitis Thorace Larissæo & fratribus eius EVrypylo & Thrasydio, inquit, Filii Alevæ quídnam dicetis adhuc, quum hæc deserta cernatis à Lacedæmoniis, quos negabatis vos finitimi ex acie fugere, sed viros summos esse in re bellica? qui & prius (vt omnes vidimus) locum in acie immutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerunt. [b] Proripuerunt autem, quia illis necesse erat cum iis prælio decernere qui nõ falsò sunt hominum præstantissimi. vnde nullius esse se pretii, inter Græcos, & ipsos nullius pretii viros, ostenderunt. Cæterùm vobis Persarum inexpertis, sanequam ignoscebam, laudantibus istos vobis expertos: Artabazum autẽ vehemẽtius admirabar formidare Lacedæmonios, & præ

a Athenienses autem acie instructa, contrarium Lacedæmoniis intertenuerũt. Lac. enim prærupt. occup. & Cithradices; metu equitatus, at ipsi deorsum.

b *Vide meam huius loci interpretationem in libro Concionum.*

formidine sententiam dicere ignauissimã, expedire ex his castris nos in vrbem Thebanorũ concedere obsidendos. [a] quam sententiã rex antea aliũde quàm ex me audiet. Sed de hoc aliàs dicetur. Nunc autem istis ita faciẽtibus non est remittendum, sed instandum, donec intercepti nobis dent pœnas eorũ quæ in Persas perpetrarunt. Hæc loquutus, Persas Asopo trãsmisso cursim ducit contra Græcorum agmen, táquam fugam capessentium: Lacedæmoniósque solos ac Tegeatas adeptus est. nam Athenienses transuersis tramitibus subter prærupta in planum digressos non cernebat. Cæteri autem barbarorum agminũ præfecti Persas mouentes ad Græcos insequendos conspicati, sublatis & ipsi signis cuneti insequuntur, pro se quisque maturãtes, [b] nulla diligentia, nullo ordine viam ingressi. Et isti quidem cum vociferatione ac tumultu instabant Græcis, tanquam excepturi. Pausanias autem, vbi equitatu premi cœpit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret, Viri Athenienses, proposita dimicatione maxima, vt aut libera Græcia sit aut seruituti obnoxia, proditi sumus à sociis noctu elapsis & nos Lacedæmonii & vos Athenienses: quod reliquum est, ita nobis videtur esse faciendum, vt quàm strenuissimè possum' nosmetipsos defensantes, mutuo simus auxilio. Ac si quidem in vos priores impetum dedisset equitatus, è nostra dignitate erat & Tegeatarum qui nobiscum Græciam non prodiderunt, subsidio vobis venire: nunc, quoniam totus in nos equitatus cõtẽdit, debetis vos ad partem maximè laborantem suppetias ferre. Quòd si vobis aliquo discrimine occupatis fas non est subsidio venire, saltem hoc gratificamini nobis vt sagittarios mittatis: quos agnoscimus longè omniũ qui in hoc bello sunt próptissimos esse ad nos exaudiẽdos. Hæc vbi audiere Athenienses, quũ mouerent ad ferendam strenuè opem, & iam aduentarent, ibi in eos ii Græci qui partes regias sequebantur

a Quam ipse quoq; rex ex me audiet.

b Nullo delectu, nullóque ordine v. ing. *Vel, Inordinatè & confusè.*

A δήσαντά τε, ἀποδέξασθαι γνώμιον δειλο-
τάτιον, ὡς χρεὼν εἴη ἀναζωζόντας ὅ τρα-
πόπεδον, ἰέναι ἐς τὸ Θηβαίων ἄστυ πολιορκη-
σομένους· τὴν ἐπὶ τοῖς ἐμοὶ βασιλεῖ πόλ-
στεται. ἢ τούτεων μὲν ἑτέρωθι ἔσται λόγος· νῦν
δὲ ἐκείνοισι τοῦτο ποιῆσαι οὐκ ἀπίτεω ἐόν
ἐστί, ἀλλ' ἀνὰ δίωκτέοι εἰσί· ἐς ὃ κατιλαμφθέν-
τες, δώσουσι ἡμῖν τῶν δὴ ἐποιήσαντο Πέρσας
πρώτων δίκας. Τοῦτο εἰπὰς, ἦγε τοὺς
Πέρσας, δρόμῳ ἐξελαύνων Ἀσωπὸν τὸ ῥέ- τὸν Ἀσωπ.
B ον τῶν Ἑλλήνων, ὡς δὴ ἀποδιδρησκόντων
ἐπεί τε τὸ μὲν Λακεδαιμονίους τε καὶ Τεγεή-
τας μούνους. Ἀθηναίους γὰρ τραπομένους ἐς
τὸ πεδίον, οὐκ ἐσεῶν οὐ κατόπιν. Πέρ-
σας δὲ ὀρέοντες ὡρμημένους διώκειν τοὺς Ἕλ-
ληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τελέων
ἄρχοντες, αὐτίκα πρόμοι ἦσαν τὰ σημήια, τὸν ἕκαστ.
καὶ ἐδίωκον ὡς ποδῶν ἕκαστος εἶχον, οὔτε κό-
σμῳ οὐδενὶ κοσμηθέντες, οὔτε τάξι. καὶ οὔ-
τω μὲν βοὴ τε καὶ ὁμίλῳ ἐπίοσαν, ὡς ἀμαρ-
C τασόμενοι τῶν Ἑλλήνων. Παυσανίης δὲ, ὡς
ἐσεσείκειτο ἡ ἵππος, πέμψας πρὸς τοὺς Ἀ-
θηναίους ἱππέα, λέγει τάδε, Ἄνδρες Ἀθη-
ναῖοι, ἀγῶνος μεγίστου προκειμένου, ἐλευθέ-
ρων εἰ ἢ δεδουλωμένων τῷ Ἑλλάδα, ἐν
προδεδόμεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡμεῖς
τε οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι,
ὑπὸ τῶν παροιχομένων νύκτα ἀφανδρά-
των. νῦν ὦν δέδοκται τοῖσδε τὸ ποιητέον
ἡμῖν· ἀμυνομένους γὰρ τῇ δυνάμεθα ἄριστα
D προσχέλλειν ἀλλήλοις. εἰ μὲν γὰρ ἐς ὑμέας
ὥρμησε πρώτῳ ἵππος, χρεὼν ἦν ἡμέας τε
καὶ τοὺς μετ' ἡμέας τῷ Ἑλλάδα οὐ προ- τῶν ἡμέων
διδόντας Τεγεήτας, βοηθέειν ὑμῖν· νῦν δὲ, ἐς
ἡμέας γὰρ ἅπασα κεχώρηκε, δίκαιοί ἐστε ὑμεῖς
πρὸς τῷ πιεζομένῳ μάλιστα τῶν μοιρέων
ἀμυνέοντες ἰέναι. εἰ δ' ἄρα αὖτοὶ ὑμέας 339
καταλελάβηκε ἀδυνάτου τι βοηθέειν, ὑμεῖς
ἢ ἡμῖν τοὺς ὀϊστοὺς ἀποπέμψαντες χάριν
θέσθε. σωιζόμεθα δὲ ὑμῖν ἐπὶ τὸν παρ-
E όντα τόνδε πόλεμον ἐοῦσι πολλὸν προθυ-
μοτάτοισι, ὥστε καὶ τοῦτο ἐσακούσ. Τοῦ-
τα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἐπύθοντο, ὥρμέατο βοη-
θέειν, καὶ τὰ μάλιστα ἐπαμυνέειν. καὶ σφι ἤ-
δη τείχεσι ὑπεστήκεσαν καὶ ἀντιτεταγμένοι
Ἑλλήνων τῶν μὲν βασιλικὸς ἀμφὶ ἀμφὶ,

ὥστε μηκέτι δυνασθαι βοηθῆσαι. ὃ γὰρ
τοξεύμενον σφέας ἐλίπτε. οὕτω δὴ μουνωθέντες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεῆται, ἐόντες σὺν ψιλοῖσι ἀριθμὸν, ὃ μὲν μυρίους, πεντακισμυρίους, Τεγεῆται δὲ, τρισχιλίους· (οὗτοι γὰρ ὑδαμὰ ἀπεχάζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων) ἐσφαγάζοντο, ὡς συμβαλέοντες Μαρδονίῳ καὶ τῇ γραπτῇ τῇ Περσικῇ. καὶ οὐ γὰρ σφι ἐγίνετο τὰ σφάγια χρηστά, ἔπιπτον δὲ αὐτῶν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλοὶ, καὶ πολλῷ πλείονες ἐτρωματίζοντο. φερόντων γὰρ τὰ γέρρα οἱ Πέρσαι, ἀπιεσθὲν τοξευμάτων πολλὰ ἀφειδέως οὕτω, ὥστε πιεζομένων τῶν Σπαρτιητέων, καὶ τῶν σφαγίων οὐ γινομένων, ἀποβλέψαντα ὃ Παυσανίης πρὸς τὸ Ἡραῖον τὸ Πλαταιέων, ἐπικαλέσασθαι τὴν θεόν, χρηζοντα μηδαμῶς σφέας ψευσθεῖσαν τῆς ἐλπίδος. ταῦτα δὴ ἔτι τούτου ἐπικαλεομένου, τοξεύσαντες τοῦτο οἱ Τεγεῆται ἐχώρεον ἐς τοὺς βαρβάρους. καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι αὐτίκα μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν Παυσανίεω, ἐγίνετο θυομένοισι τὰ σφάγια χρηστά. ὡς δὲ χρόνῳ κοτὲ ἐγίνετο, ἐχώρεον καὶ οὗτοι ἐπὶ σφέας τοὺς Πέρσας, καὶ οἱ Πέρσαι αὐτοὶ, τὰ τόξα μετέντες. ἐγίνετο δὲ τοῦτον τὸν τρόπον τὰ γέρρα μάχη· ὡς δὲ τοῦτο ἐπετελώκεε, ἤδη ἐγίνετο ἡ μάχη ἰσχυρὴ πρὸς αὐτὸ τὸ Δημήτερον, καὶ χρόνον ἔπι πολλὸν, ἐς ὃ ἀπίκοντο ἐς ὠθισμόν. τὰ γὰρ δόρεα ἐπιλεμβανόμενοι κατέκλων οἱ βάρβαροι. λήμματι μὲν νυν καὶ ῥώμῃ οὐκ ἔασονες ἔσθ' οἱ Πέρσαι, ἄοπλοι δὲ ἐόντες, καὶ τοῖς, ἀνεπιστήμονες ἔσθ', καὶ οὐκ ὁμοῖοι τοῖσι ἐναντίοισι σοφίην. τοξεύσαντες δὲ κατ' ἕνα, καὶ δέκα, καὶ πλείονές τε καὶ ἐλάσσονες συγρεφόμενοι, ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας, καὶ διεφθείροντο. τῇ δὲ ἐτύγχανε αὐτὸς ἐὼν Μαρδόνιος, ἀπ' ἵππου τε μαχόμενος λευκῇ, ἔχων τε περὶ ἑωυτὸν λογάδας Περσέων τοὺς ἀρίστους χιλίους, τούτῳ δὴ καὶ μάλιστα τοὺς ἐναντίους ἐπίεσαν. ὅσον μὲν νυν χρόνον Μαρδόνιος περιῆν, οἵδε αὐτείχοντο, καὶ ἀμυνόμενοι κατεβάλλοντο πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων· ὡς δὲ Μαρδόνιος ἀπέθανε, καὶ τὸ περὶ ἐκεῖνον τεταγμένον ἐὸν ἰσχυρότατον ἔπεσε, οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράποντο, καὶ εἶξάν τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. πλῆθος γὰρ σφέας ἐδηλέετο ἡ ἐοῦσα ἔρημος ἐοῦσα ὅπλων.

ex aduerso instructi inuadunt.

Quo factum est vt [a] Athenienses ab iis vrgentibus auxilium ferre non possent, ægrè admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæmonii, numero cum leui armatura quinquaginta millia, & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nusquam ab Lacedæmoniis dirimebantur) sacrificauerunt tanquam cõflicturi cũ Mardonio præsentibusque copiis: & quũ litare non potuissent, multi eorum interea cadebant, multo plures vulnerabantur. Confertis enim gerris Persæ ingentem vim sagittarum emittebant, adeo instanter vt [b] satagẽtibus Spartiatis, & quia litare nõ poterant, respiciẽs ad templum Iunonis Platæẽsium Pausanias, implorauerit deam, obsecrauerítque ne spes sua ipsos omnino frustraretur. Adhuc eo deam his verbis inuocante, Tegeatæ prius exurgentes in barbaros tendũt: statimque post Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmoniis exta pulchra extitere: qui aliquãto pòst & ipsi in Persas eũt. Persæ omissis arcubº ex aduerso stetere. Ad quorum gerra primùm pugna atrox commissa est iuxta ipsum Cereris templum, eáque pertinax, donec ad propulsionẽ ventum est. Siquidem barbari prehensantes lanceas confringebãt, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erãt & imperiti, nec hostibus prudẽtia pares. qui etsi deni pluréſve aut pauciores in singulos irruebant, tamen quia confusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius, qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarum præstantissimis stipatus erat, ea maximè parte hostẽ vrgebat. qui quandiu superfuit, tandiu Persæ resistentes sesẽque defensantes, strauere multos Lacedæmoniorum. Postea verò quàm Mardoniº, & agmẽ quod circa illum robustissimum erat, oecubuit, tum demum alii quoque terga vertentes cessere Lacedæmoniis, [c] quorum plerisque officiebat vestis armis vacans.

[a] Athenienses ad ferendas suppetias ire non possent. quod enim obiectum erat, negotium illis facessebat.

[b] Quum premerentur Spartiatæ,

[c] Plurimùm enim illis *Persis* officit.

inermes enim cũ armatis prælium A facieb ant. Ibi & vltio necis Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oracul um Spartiatis redditum: & victoria omnium quas vnquã nouimus speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti filius, Anaxandridæ nepos. Huius autem superiora maiorũ nomina in Leonida recensui. illius enim iidem qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetiit autem Mardonius sub Aimnesto, viro inter Spartiatas eximio: qui aliquandiu post bellum Medicum trecentos viros secum habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messeniis quibuscum erat bellũ, conflixit, vbi ipse & trecenti illi occubuere. Ad Platæas autẽ Persæ, postquam à Lacedæmoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet autem me admiratio, quũ iuxta lucum Cereris dimicaretũr, ne vnum quidem Persarum visum esse intrasse fanum, neque circa templum occubuisse, sed pleroſque in profano: sed opinor (siquid de rebus diuinis opinari oportet) deã ipsã eos nó recepisse, quia tẽplũ quod est in Eleusine Anactoriũ concremauerãt. Hacten' pugna hæc gesta est.

Artabazus autem Pharnàcis filius, cui iam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui D ab rege in Græcia, quíque multis verbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agẽdum putauit. Is, quòd sibi non placerent quæ à Mardonio fiebãt, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copiis, sed ad quadraginta vsque millia hominũ) ducebat instructos, dum prælium fiebat, quid futurum è prælio esset, probè intelligés, iusserátque omnes ire confertos quacũque ipse duceret, & quâ viderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducens, cernit Persas fugientes. ita non seruato amplius eodem ducẽdi ordine, sed repẽtè effuso cursu fugæ se dedit, nõ ligneũ murũ versus, aut Thebana mœnia, sed ad Phocenses, animo celerrimè perue-

πρὸς γὰρ ὁπλίτας ἐόντες γυμνῆτες, ἀγῶνα ἐποιεῦντο. ἐνθαῦτα ἥ τε δίκη τῦ Φόνου τοῦ Λεωνίδεω, καὶ τὸ χρηστήριον, τοῖσι Σπαρτιήτῃσι ἐκ Μαρδονίου ἐπετελέετο, καὶ νίκην ἀναιρέεται κελλίσην ἁπασέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀναξανδρίδεω. τῶν δὲ κατύπερθε οἱ πρεσβύτατοι τὰ οὐνόματα εἴρηται ἐς Λεωνίδεω· οὗτοι γάρ σφι τυγχάνουσι ἐόντες. ἀποθανόντα δὲ Μαρδόνιον ὑπὸ Αἰμνήστου, ἀνδρὸς ἐν Σπάρτῃ λογίμου· ὃς χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὴν Μηδικὴν, ἔχων ἀνδρας τριηκοσίους, στρατεύσαντα ἐπὶ Στενυκλήρῳ, πολέμου ἐόντος Μεσσηνίοισί τε πᾶσι καὶ αὐτῷ τε ἀπέθανε καὶ τοῖσι τριηκοσίοισι. ἐν δὲ Πλαταιῇσι οἱ Πέρσαι ὡς ἐτράπησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφυγον ἐπὶ ἕνα κόσμον ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἑωϋτῶν, ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον, ἐπείτε ἐν μοίρῃ τῇ Θηβαΐδι. θῶυμα δέ μοι ὅκως περὶ τῆς Δήμητρος τὸ ἄλσος μαχεσθήσεται, ἐπὶ εἰς ἔφαμεν τῶν Γερεστέων οὔτε ἐστελθὼν ἐς τὸ τέμενος, οὔτε ἐναποθανὼν περὶ ὅ τι ἐὸν, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐν τῇ βεβήλῳ ἔπεσον· δοκέω δὲ, (εἴ τι περὶ τῶν θείων πρηγμάτων δοκέειν δεῖ) ἡ θεὸς αὐτὴ σφέας οὐκ ἐδέξατο, ἐμπρήσαντας τὸ ἱρὸν ὅ τε Ἐλευσῖνι ἀνακτόριον. αὕτη μὲν νυν ἡ μάχη ὧδε συνεστήκει. 340

Ἀρταβάζος δὲ ὁ Φαρνάκεος αὐτίκα τε οὐκ ἀρέσκετο, κατ' ἀρχὰς λιπομένῳ Μαρδονίου ἀπὸ βασιλέος· καὶ τότε πολλὰ ἀπαρρόων, ὡσὰν ἥνυε, συμβάλλειν οὐκ ἐῶν. ἐποίησέ τε αὐτὸς τοιάδε, ὡς οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖσι πρήγμασι τοῖσι ἐκ Μαρδονίου ποιευμένοισι. τῶν ἐστρατήγεε ὁ Ἀρταβάζος· εἶχε δὲ δυνάμιν οὐκ ὀλίγην, ἀλλὰ καὶ ἐς τετρήρεας μυριάδας ἀνθρώπων περὶ ἑωϋτόν· τούτους ὅκως ἡ συμβολὴ ἐγίνετο, ὃν ἐξεπιστάμενος τὰ ἔμελλε ἀποβήσεσθαι ἀπὸ τῆς μάχης, ἦγε κατηρτισμένους, ὡς ἀγγείλας κατ' αὐτὸ ἱέναι πανσυδίῃ τῇ αὐτοῦ ἐξηγέηται, ὅκως αὐτὸν ὁρέωσι σπουδῆς ἔχοντα. ταῦτα ὡς ἀγγείλας, ὡς ἐς μάχην ἦγε δρόμῳ τὸν στρατόν. προτέρους δὲ τῆς ὁδοῦ, ὥσα δὴ καὶ φεύγοντας τοὺς Πέρσας, οὕτω δὴ οὐκέτι περὶ αὐτὸν κόσμον κατηγέετο, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐπεόχετο φεύγων, οὔτε ἐς τὸ ξύλινον οὔτε ἐς τὸ Θηβαίων τεῖχος, ἀλλ' ἐς Φωκέας, ἐθέλων ὡς τάχιστα ὁδὸν

κατηρτισμένους

προτέρους

χησα ὅτι τὸν Ἑλλήσποντον ἀπικέσθαι. ἡ δὴ ἄ
ὅτοι μὲν τούτῳ ἐξάπαντο. τῶν δ' ἄλλων Ἑλλήνων τῶν μὴ βασιλῆος ἐθελοκακεόντων, Βοιωτοὶ Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο χρόνον ὅτι συχνόν. οἱ γὰρ μηδίζοντες τῶν Θηβαίων, οὗτοι ἔχον προθυμίην οὐκ ὀλίγην, μαχεόμενοί τε οὐκ ἐθελοκακέοντες οὕτω, ὥστε τριηκόσιοι αὐτέων οἱ πρόμοι καὶ ἄριστοι σφαῦτα ἔπεσον ὑπὸ Ἀθηναίων· ὡς δὲ ἐξάπαντο τὸ ὅτοι, ἔφυγον ἐς τὰς Θήβας, οὐκ ἡσσον οἱ Πέρσαι, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ὁ πᾶς ὅμιλος, Β
οὔτε μαχεσάμενος οὐδενὶ, οὔτε ἀποδεξάμενός τι, ἔφυγον. δηλοῖ τέ μοι ὅτι πάντα τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἤρτητο οὐκ Περσέων, εἰ καὶ τότε οὗτοι, πρὶν ἢ καὶ συμμίξαι τοῖσι πολεμίοισι, ἔφυγον, ὅτι καὶ τοὺς Πέρσας ἐώρων. οὕτω τε πρώτους ἔφυγον, πλὴν τῆς ἵππου τῆς τε ἄλλης καὶ τῆς Βοιωτίης. αὕτη δὲ τοσαύτη προσωφέλεε τὸν φόβον τοῖς, ἀεί τε τοῖς τῶν πολεμίων ἀγχίσχα ἐοῦσα, ἀπείργουσά τε τοὺς φιλίους φόβου ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων. οἱ μὲν δὴ νικῶντες εἵποντο, τοὺς Ξέρξεω διώκοντες καὶ φονεύοντες. ὁ δὲ τούτῳ τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀγγέλλεται τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι τοῖσι τεταγμένοισι περὶ Ἥραιον, καὶ ἀποθωμαζομένοισι τῆς μάχης, ὅτι μάχη τε γέγονε, καὶ νικῶεν Μ Παυσανίεω. οἱ δ', ἀκούσαντες ταῦτα, τοῦδε κόσμου ταχθέντες, οἱ μὲν ἀμφὶ Κορινθίους, ἐπὶ ἀπαντα ἀπὸ τῆς ὑπωρέης καὶ τῶν κολωνέων τὴν φέρουσαν ἄνω, ἰθὺ τοῦ ἱ- D
ροῦ τῆς Δήμητρος· Μ δ' ἀμφὶ Μεγαρέας τε καὶ Φλιασίους, ἀπὸ τοῦ πεδίου τὴν λεωφόρον τῶν ὁδῶν. ἐπεί τε δὲ ἀπ' ὄχλου τῶν πολεμίων ἐγίνοντο Μ Μεγαρέες καὶ Φλιάσιοι, ἀπιδόντες σφέας Μ τῶν Θηβαίων ἱππέας ἐπειγομένους τοῦδε κόσμου, ἤλαυνον ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἵππους, τῶν ἵππαρχε Ἀσωπόδωρος ὁ Τιμάνδρου. ἐσπεσόντες δὲ κατὰ τεσσεράκοντα αὐτέων ἑξακοσίους, τοὺς δὲ λοιποὺς κατὰ κράτος διώκοντες ἐς Μ Κιθαιρῶνα. οὗτοι μὲν δὴ οὐδενὶ λόγῳ ἀπώλοντο. οἱ δὲ Πέρσαι, καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος, ὡς κατέφυγον ἐς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔφθησαν ὅτι τοὺς πύργους ἀναβαίτες, πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπικέσθαι· ἀναβαίτες δὲ, ἐφεζέζοντο ὡς ἠδυνέατο ἄριστα. τὸ τεῖχος.

niendi ad Hellespontū. & hi quidem horsum iter intenderunt. Cæteris autem Græcis qui stabāt à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Bœoti tamen perdiu cùm Athenienſibus decertauerunt. Nam ex Thebanis ii qui cum Medis sentiebant, hi non parum strenuos se præstiterunt: qui nolentes vltrò ignauiter agere, ita dimicarunt vt trecenti primores eorum ac fortissimus quisque illic sub Atheniēsibus occubuerint. Vbi autem & isti terga dederunt, nō quò Persæ & alia multitudo, [b] quæ aut cum nemine pugnauerat, aut nō expectauerat, sed Thebas versus fugerunt. Omnem autem rem pendisse à Persis, (quanquam & ipsorum quidam, antequam cū hoste congrederentur, fugæ se mandauerint) apud me fidem facit, [b] quòd ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis victis fugam capesserunt, præter equitatum tum alium tum Bœotorum: qui hactenus profuit fugiētibus, vt assiduè adhærens hosti, arceret eū ab amicis quos Græci insequebantur. Insequebantur enim Græci victores, vrgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hūc tumultum nuntiatur Græcis qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri præliū & Pausanianos vincere. Ea re audita, Corinthii, Megarenses & Phliasii nullo ordine eunt: Corinthii rectà per colles quâ itur ad Cereris tēplum: alii per cāpum, quæ planissima viarum erat. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspiçati Thebani equites, quorū præfectus erat Asopodorus Timandri filius, equos in illos incitauerunt, cósque adorti sexcentos strauerūt: cæteros ad Cithæronem vsque persequuti, terga cecidерunt. Et isti quidem Megarenses atque Phliasii nulla cū laude perierunt. At Persæ cæteráque multitudo postquam ad ligneum murum effugerūt, turres, antequam Lacedæmonii aduenirent, ascēdere occupant. Illis conscensis quamcommodissimè possunt murū præstruunt.

a Quæ nec cùm quoquam pugnauerat, nec vllum egregium facinus ediderat.

b Quòd quùm Persas fugientes vidissent, ita demum omnes fugæ se dederunt, præter equit.

ex quo subeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior extitit muri oppugnatio. Nã quoad Athenienses abfuere, non modò sese barbari defensabant, sed etiam Lacedæmoniis antecellebãt, vtpote ignaris murorum oppugnãdorum: vt verò Athenienses superuenere, tũ atrox muri oppugnatio propugnatioque extitit, eáq; permagno temporis spatio: sed tandem virtute & pertinacia Athenienses murum transcenderũt, subruerúntque, atque ea parte se Græci infuderunt, [a] quorũ Tegeatæ introiere principes: iidémque tentorium Mardonii diripuerunt, & ex eo cùm alia, tũ verò equorum præsepe Mardonii ex ere totũ, spectatu dignum: quod præsepe Mardonii Tegeatæ in templo Aleæ Mineruæ reposuerunt. nam cætera quæ cepere, in vnum cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Proruto muro barbari non amplius cateruá cogere, nemo strenuitatis memor esse, videlicet oppressi intra exiguum tempus, & tot myriadibus interceptis exterriti. [b] Quos tanto studio Græci trucidabãt vt ex triginta myriadibus (exceptis quatuor, cum quibus Artabaz[e] aufugit) ne tria quidem millia hominum cædi superfuerint. E Lacedæmoniis autem qui Spartani essent, vnus & [c] triginta sunt omnino desideratí Tegeatarũ, sedecim: Athenienſium, duo & quinquaginta.

a Ex quibus primi Teg. introiere pr.

b Quos adeo facile erat Græcis trucidare vt ex trig.

c Nonaginta

Porro inter barbaros strenuissimi extiterunt, è peditibus quidem Persæ, ex equitibus autem Sacæ, è viris verò, Mardonius: inter Græcos autem cũ Tegeatæ Athenienséſque multùm eminuerunt, tum multo plus Lacedæmonii. Quod nulla alia re possum ostendere, nisi quòd omnes hi eos qui sibi oblati sunt' viceruntː Lacedæmonii verò quod robustissimum fuit hostilis exercitus superauerunt. Quorum longè præstãtissimus extitit mea sententia Aristodemus, [d] is qui solus trecentorũ, quòd ex Thermopylis euasisset, dedecus ignominiámque acceperat. Secundũ hũc nauauere operam Posidonius & Philocyon & Amompharetus Spartiata.

d *Vide suprà, pag.* 523.

A τῶν στελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τειχέων σφι τειχομαχὴν ἐρρωμενέστερη. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἵσι ἠμύνοντο, καὶ πολλῷ πλέονες ἦσαν τῶν Λακεδαιμονίων, ὥστε οὐκ ἐπιστάμενοι τειχομαχέειν· ὡς δὲ σφι ⓐ Ἀθηναῖοι παρεσπάλθησαν, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐγίνετο τειχομαχίη, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. τέλος δὲ, ἀρετῇ τε καὶ λιπαρείῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τείχεος, καὶ ἤρειπον, τῇ δὴ ἐσεχέοντο οἱ Ἕλληνες. παρῆσαν δὲ ἐσπλῆσαι Τεγεῆται ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὴν σκηνὴν τὴν Μαρδονίου οὖσαν ἐσῆσαν οἱ διαρπάσοντες, τά τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς, καὶ τὴν φάτνην τῶν ἵππων ἐοῦσαν χαλκέην πᾶσαν, καὶ θῆκας ἀξίλογον. τὴν μὲν οὖν φάτνην ταύτην τὴν Μαρδονίου ἀνέθεσαν ἐς Ⓑ 341
νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης Τεγεῆται, τὰ δὲ ἄλλα ἐς τὠυτὸ ὅσαπερ ἔλαβον ἐσήνεικαν τοῖσι Ἕλλησι. ⓐ δὲ βάρβαροι οὐδὲν ἔτι εἶχον ἐπιστήσαντο πεσόντος τοῦ τείχεος, οὐτέ C τις αὐτέων ἀλκῆς ἐμέμνητο· ἀλυκταζόν τε οἷα ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πεφοβημένοι τε καὶ πολλαὶ μυριάδες κατειλημμέναι ὑπ' ἀλλήλων ἔπιπτον. πρῶτα μὲν τοῖσι Ἕλλησι φονεύειν οὕτω, ὥστε τεσσεράκοντα μυριάδων τραπόντων, καταδευσάντων τετάρτων, τοὺς ἔλαβε Ἀρταβάζος ἐφυγε, τῶν λοιπῶν μηδὲ τρεῖς χιλιάδας περιγενέσθαι. Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπέθανον ⓐ πρῶτοι ἐν τῇ συμβολῇ, εἷς καὶ ἐνενήκοντα. Τεγεητέων δὲ, D ἑκκαίδεκα. Ἀθηναίων δὲ, δύο καὶ πεντήκοντα.

Ἠείρετο δὲ τῶν βαρβάρων πεζὸς μὲν, ὁ Περσέων, ἵππος δὲ, ἡ Σακέων· ἀνὴρ δὲ λέγεται Μαρδόνιος. Ἑλλήνων δὲ ἀγαθῶν γενομένων καὶ Τεγεητέων καὶ Ἀθηναίων, ὑπερέβαλοντο ἀρετῇ Λακεδαιμόνιοι. ἄλλῳ μὲν οὐδενὶ ἔχω ἀποσημήνασθαι. ἅπαντες γὰρ οὗτοι τοὺς κατ' ἑωυτοὺς ἐτίνυον. ὅτι δὲ κατὰ τὸ ἰσχυρότατον παρεσπείσθησαν, καὶ τούτεων ἐκράτησαν, καὶ ἄριστοι ἐγένοντο μαχρῇ Ἀριστόδημος κῦδος γνώμας ἁμετέρας. ὃς οὐκ Θερμοπυλέων μούνος τριηκοσίων σωθεὶς, ἔχε ὄνειδος καὶ ἀτιμίην. μετὰ δὲ τοῦτον, ἠείρετο Ποσειδώνιός τε καὶ Φιλοκύων καὶ Ἀμομφάρετος Σπαρτιήτης.

καίτοι ἡμυομένης λέχης ὃς ἡμύετο αὐτέων ἄ- A
ειστος, ἐγνωσαν ὁ τοῦδε ἡμόμενοι Σπαρτιητέων, Ἀ ειστόδημον μὲν βουλόμενον φανερῶς ἀποθανεῖν ὁκ τῆς παρεούσης ὁ αἰτίης, λυσσῶντά τε καὶ ὁκ λείποντα τὴν τάξιν, ἔργα ἀποδέξασθαι μεγάλα. Ποσειδώνιον δὲ, οὐ βουλόμενον ἀποθνήσκειν, ἄνδρα ἡμέαν ἀγαθόν· τοσούτῳ τοῦτον εἶ) ἀμείνω. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόνῳ ἂν εἴποιεν. οὗτοι δὲ τοὺς κατέλεξα πρώτους, πλὴν Ἀ ειστόδημου, τῶν ἀποθανόντων ὁν B τούτῃ τῇ μάχῃ, τίμιοι ἐγένοντο. Ἀ ειστόδημος δὲ, βουλόμενος ἀποθανεῖν ἀμφὶ τὴν προειρημένην αἰτίην, ὁκ ἐτιμήθη. οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλαταιῇσι ὀνομαστότατοι ἐγένοντο. Καλλικράτης γὰρ ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἐλθὼν ἀνὴρ κάλλιστος ἐς ὃ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων, οὐ μόνον αὐτέων Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. ὃς, ἐπειδὴ ἐσφαγιάζετο Παυσανίης, κατήμενος ὁν τῇ τάξι, ἐτρωματίσθη τοξεύματι τὰ πλευρά· καὶ δὴ ὁ μὲν ἐμάχετο, ὁ δὲ ὀξέως ἐκκομισθεὶς ἐδυσθανάτεέ τε, καὶ ἔλεγε πρὸς Ἀ είμνηστον, ἄνδρα Πλαταιέα, οὐ μέλειν ὁ ὅτι πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι ὁκ ἔχρησατο τῇ χειρὶ, καὶ ὅτι οὐδὲν ἐστὶ οἱ ἀποδεδειγμένον ἔργον ἑωυτοῦ ἄξιον προθυμευμένου ἀποδέξασθαι. Ἀθηναίων δὲ λέγεται ὠδοκιμῆσαι Σωφάνης ὁ Εὐτυχίδεω, ὁκ δήμου Δεκελῆθεν· Δεκελέων δὲ D τῶν τότε ἐργασαμένων ἔργον χρήσιμον ἐς πρώτα χρόνου, ὡς αὖτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι. ὡς γὰρ δὴ Τυνδαρίδαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν σὺν στρατοῦ πλήθεϊ, καὶ ἀνίστασαν τοὺς δήμους, ὁκ εἰδότες ἵνα ὑπεξέκειτο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι καὶ τοὺς Δεκελέας. (ὁ δὲ αὐτὸν Δέκελον) ἀχθόμενον τε τῇ Θησέος ὕβρει, καὶ δειμαίνοντα, μὴ πᾶσι τῇ Ἀττικῇ σὺν στρατοῦ πλήθεϊ, καὶ ἀνίστασαν τοὺς δήμους, ὁκ εἰδότες ἵνα ὑπεξέκειτο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι καὶ τοὺς Δεκελέας. (ὁ δὲ αὐτὸν Δέκελον) ἀχθόμενον τε τῇ Θησέος ὕβρει, καὶ δειμαίνοντα, μὴ πᾶσι τῇ Ἀττικῇ χώρῃ, ἐξευρησάμενόν σφι ὃ πᾶσι ἀρῆγμα, κατιήσασθαι ἐπὶ τοὺς Ἀφίδνας, τοὺς δὴ Τίτακὸς ἐὼν αὐτόχθων κατὰ πρόνοιάν τῶν Τυνδαριδέων. Τοῖσι δὲ Δεκελεῦσι ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου ὁν Σπάρτῃ ἀτελείη τε καὶ προεδρίη ἀμφοτελέει ἐς τόδε αἰεὶ ἔτι ἐοῦσα οὕτω,

Quanquam quum sermo haberetur quisnam præstantissimus extitisset, ii Spartiatæ qui adfuere, censuerũt, Aristodemum, etsi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deseruisse, & propalá mori voluisse: Posidonium verò, qui perire noluisset, ob id extitisse tanto præstabiliorem virũ. verùm id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pugna morté oppetiere, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemum: qui ideo caruit honore quòd ob causam prædictã sibi occumbendum putauit. Hi sunt qui ad Platæas nobilissimi extitere. nam Callicrates extra præliũ occubuit: quo nemo tunc in castra Græcorum [a] præstãtior venerat, non modò Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorum. Hic, quum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera ictus est: & quum aliis pugnantibus ipse exportaretur, sese moriẽtem miserabatur, ad Aimnestum virum Platæensem inquiens, non sibi dolere quòd pro Græcia periret, sed q nihil manu vsus esset, nullámque operam nauasset dignam se & sua cupiditate nauãdi. Ex Atheniẽsibus eminuisse fertur Sophanes Eutychidis filius, è tribu Decelensi. Deceleses autem rem aliquando gesserunt (vt ipsi Atheniẽses aiunt) in omne æuum fructuosam. siquidem quũ olim ad inuestigandam Helenã Tyndaridæ cum magnis copiis oram Atticam inuasissent, & populos è sedibus suis eiicerẽt, ignari quónam loci subducta Helena esset, tunc Decelenses feruntur, & (vt quidam volunt) ipse Deceleus, tum dolore cõtumeliæ quæ Theseo fieret, tum metu totius Athenienſium soli, ne vastaretur, exposuisse illis omnem rem gestã, eósque deduxisse ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelensibus permansit ad hãc vsque memoriã in Sparta immunitas vectigaliũ, & dignitas præsidẽdi:

a Formosior

adeo quidē vt bello quod multis
postea annis inter Athenienſes
atque Peloponnēſes geſtum eſt,
Lacedæmonii quum cæterā Atticam popularentur, à Decelea
temperauerint. Ex hoc populo
ortus Sophanes, & præclariſſimè
inter Athenienſes nauata opera,
ancipiti ſermone celebratur: vno, fertur geſtaſſe ferream ancoram è balteo thoracis catena alligatam, quam, quoties aduentantibus hoſtibus propinquus erat,
obiiciebat, ne illi irruētes, ipſum
ex ordine ſummouere poſſent:
rurſus eiſdem in fugam ſe vertentibus, reſumpta ancora ita fugientes inſequebatur. Altero ſermone à ſuperiori differente fertur geſtaſſe ancoram non ferreā,
ex balteo alligatam, ſed inſignitā
in ſcuto, quod nunquam quieſcens, aſſiduè rotabatur. Extat &
alterum Sophanis præclarum facinus, quòd obſidentibus AEginam Atheniēſibus, Eurybiadem
virum Argiuum quinque certaminum victorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto
poſt hoc bellum in quo vir egregius extitit, dum Athenienſium
vnà cum Leagro Glauconis filio
dux eſſet, & de metallis aureis decertaret, contigit vt ſub Edonibus apud Daton occumberet.
Poſt barbarorum ſtragē ad Platæas editam, tranſſugit illuc ad
Græcos mulier quædam, quæ erat pallaca Pharādatis filii Theaſpis viri Perſæ: hæc quum ac cepiſſet Perſas fuſos eſſe, Græcos victores, tum multo auro ornata,
inter ancillas & ipſas ornatas, cū
veſte ſpecioſiſſima, carpento aduenit: ex eóque deſcendens pergit ad Lacedæmonios adhuc in
cæde occupatos: & intuita Pauſaniam illa omnia adminiſtrantē,
agnouit hominem, cuius & nomen iampridem & patriam didicerat. Eius genua amplectens,
Spartæ rex, inquit, libera me ſupplicem captiuitatis ſeruitute, quā
etiā hoc facto demeritus es quòd
iſtos extinxiſti neque dæmonū
neque deorū reſpectū habentes.

A ὥστε καὶ ἐς τὸν πόλεμον τὸν ὕστερον πολλοῖσι
ἔτεσι τούτων γενόμενον Ἀθηναίοισί τε καὶ
Πελοποννησίοισι, σινομένων τὴν ἄλλην Ἀτ-
τικὴν Λακεδαιμονίων, Δεκέλεης ἀπέχεσθαι.
τούτου τοῦ δήμου ἐὼν ὁ Σωφάνης, ἀγαθὸς γενό-
μενος τότε Ἀθηναίων, ἀξιοῖς λόγοις λεγόμε-
νοις ἔχει. τὸν μὲν, ὡς ἐκ τοῦ ζωστῆρος τοῦ θώ-
ρηκος ἐφόρεε χαλκέην ἄγκυρην δεδεμένην ἁλύσι
σιδηρέῃ· τῷ, ὁκόσε περ ἐσπίπτοι ἀμυνόμενος τοῖσι πολεμίοισι, βαλλέσκετο, ἵνα
μὴ μιν οἱ πολέμιοι ἐκπίπτοντες ἐκ τῆς τά-
B ξιος, μετακινῆσαι μὴ δυνατὸς γένηται. γενομένης δὲ 342
φυγῆς τῶν ἐναντίων, δίδοκτο, τῷ ἀγκύρᾳ
αὐτὰ ἀναβαίνοντα, οὕτω διώκειν. οὗτος μὲν οὕτω
λέγεται. ὁ δ' ἕτερος τῶν λόγων, τῷ πρότε-
ρον λεχθέντι ἀμφισβητέων, λέγεται ὡς ὀπὸ
ἀσπίδος περιθρούσης καὶ οὐδαμᾶ ἀτρεμι-
ζούσης ἐφόρεε ἄγκυρον, καὶ οὐκ ἐκ θώ-
ρηκος δεδεμένην σιδηρέῳ. ἔστι δὲ καὶ ἕτερον
Σωφανέϊ λαμπρὸν ἔργον ἐξεργασμένον·
ὅτι περιεκτημένων Ἀθηναίων Αἴγιναν, Εὐ-
ρυβιάδεα τὸν Ἀργεῖον ἄνδρα πεντάεθλον ἐκ
C περικλεὴς ἐφόνευσε. αὐτὸν δὲ Σωφανέα
χρόνῳ ὕστερον τούτων κατέλαβε, ἀνδρα γε-
νόμενον ἀγαθὸν, Ἀθηναίων στρατηγέοντα ἅ-
μα Λεάγρῳ τῷ Γλαύκωνος, ἀποθανεῖν ὑ-
πὸ Ἠδωνῶν ἐν Δάτῳ, περὶ τῶν μετάλλων
τῶν χρυσέων μαχόμενον. ὡς δὲ τοῖσι Ἕλ-
λησι ἐν Πλαταιῇσι κατέστρωντο οἱ βάρ-
βαροι, ἐνθαῦτά σφι ἐπῆλθε γυνὴ αὐ-
τόμολος· ἡ ὡς εἶδε ἁμαθὲ ἀπολωλότας
τοὺς Πέρσας, καὶ νικῶντας τοὺς Ἕλληνας,
ἐοῦσα παλλακὴ Φαραδάτεος τοῦ Τεά- τὴν Φαρνα-
δάτιος
D σσιος, ἀνδρὸς Πέρσεω, κοσμησαμένη χρυ-
σῷ πολλῷ καὶ αὐτὴ καὶ ἀμφίπολοι, καὶ
ἐσθῆτι τῇ καλλίστῃ ἐκ τῶν βρεουσέων, καὶ
ἐμβᾶσα ἐκ τῆς ἁρμαμάξης, ἐχώρεε
ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ἐν τῇσι φονῇ-
σι ἐούσας· ὁρῶσα δὲ πολλὰ σκεῦνα διέ-
ποντα Παυσανίην, περιτρέψαντά τε τὸ οἰκῶμα ἐξεπισαμένη καὶ τὴν πάτρην, ὥστε
πολλάκις ἀκούσασα, ἔγνω τε Παυσα-
νίην, καὶ λαβομένη τῶν γονάτων, ἔλεγε
τάδε, Ὦ βασιλεῦ Σπάρτης, λύσαί με τὴν «
ἱκέτιν αἰχμαλώτου δουλοσύνης. σὺ γὰρ «
καὶ ἐς τόδε ὤνησας, τοιήδε ἀπολέσας τοὺς οὔτε δαιμόνων οὔτε θεῶν ὅπιν ἐχόντας. «

» εἰμὶ δὲ ἀνὴρ μὲν, Κῷος, θυγάτηρ δὲ Ἡγη- A
» τοείδεω τῦ Ἀνταγόρεω. ἔξη δέ με λαβεῖν ὁ
» Κῷος ἔχει ὁ Πέρσης. ὁ δὲ ἀμείβεται τοῖσδε,
» Γύναι, θάρσει, καὶ ὡς ἰκέτις, καὶ εἰ δὴ καὶ
» τοῦτο τυγχάνεις ἀληθέα λέγουσα, καὶ εἰ θυ-
» γάτηρ Ἡγητοείδεω τῦ Κώου, ὃς ἐμοὶ ξεῖνος
» μάλιστα τυγχάνει ἐὼν τῶν πολλῶν ἐκείνους εὖ
» χρέεσθαι οἰκημένων. ταῦτα δὲ εἰπὰς, τότε
μὲν ἐπέτρεψε τῶν ἐφόρων τοῖσι πρέσβυσι, ὕ-
στερον δὲ ἀπέπεμψε ἐς Αἴγινάν, ἐς τὸν αὐ-
τὴ ἤθελε ἀπικέσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν B
τῆς γυναικὸς, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἀπίκοντο
Μαντινέες ἐπεξεργασμένοισι. μαθόντες δὲ
ὅτι ὕστερον ἦκουσι τῆς συμβολῆς, συμφορὴν
ἐποιεῦντο μεγάλην, ἄξιοί τε ἔφασαν εἶ-
σφέας ζημιῶσαι. πειθανόμυοι δὲ τοῖς
Μήδοισι τοῖς μετ' Ἀρταβάζυ φύγουσι, τού-
τοισι ἐδίωκον μέχρι Θεσσαλίης. Λακεδαι-
μόνιοι δὲ οὐκ ἐῶν φύγοντας διώκειν. οἱ δὲ
ἀναχωρήσαντες ἐς τὴν ἑωυτῶν, τοὺς ἡγεμό-
νας τῆς στρατιῆς ἐδίωξαν οἰκ τῆς γῆς. μετὰ C
δὲ Μαντινέες, ἦκον Ἤλεοι· καὶ ὡσαύτως
οἱ Ἤλεοι τοῖσι Μαντινεῦσι συμφορὴν ποι-
ησάμενοι, ἀπαλλάσσοντο. ἀπελθόντες δὲ καὶ
οὗτοι, τοὺς ἡγεμόνας ἐδίωξαν. τὰ μὲν δὴ Μαν-
τινέας μοῦνα καὶ Ἤλείους τοσαῦτα.

Ἐν δὲ Πλαταιῆσι οἱ τῷ στρατοπέδῳ
τῷ Αἰγινητέων ἦν Λάμπων ὁ Πύθεω, Αἰ-
γινητέων τὰ πρῶτα φέρων· ὃς ἀνοσιώτατον
λόγον ἔλεγε, ἔστε πρὸς Παυσανίην. ἀπικό-
μενος δὲ ταῦτα, ἔλεγε, Ὦ παῖ Κλεομ- D
βρότου, ἔργον ἔργασαι τοι ὑπερφυές, μέγα-
θός τε καὶ κάλλος. καὶ τοι θεὸς πρέσβωκε, δύ-
ναμιν τὴν Ἑλλάδα, κλέος καταθέ-
σθαι μέγιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.
σὺ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ὀπίσω τούτοισι ποίησον,
ὅκως λόγος τέ σε ἕξει ἔτι μείζων, καὶ τις ὑ-
στερον φυλάσσηται τῶν βαρβάρων μὴ ὑ-
πάρχειν ἔργα ἀπάθεα ποιέων ἐς τοὺς
Ἕλληνας. Λεωνίδεω γὰρ ἀποθανόντος
ὑπὸ Θερμοπύλῃσι, Μαρδόνιός τε καὶ Ξέρ- E
ξης ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἀνεσταύ-
ρωσαν. σὺ δὲ τὴν ὁμοίην ἀποδιδοὺς, ἔπαι-
νον ἕξεις μέγιστον μὲν ἐκτὸς τῶν Σπαρτιητέων
πρώτων, αὐτὸς δὲ καὶ μετὰ τὸν ἄλλων Ἑλ-
λήνων. Μαρδόνιον γὰρ ἀνασκολοπίσας, τε-
τιμώρησαι ἐς πάντων τὸν Λεωνίδεω.

Equidem genere sum Coa, Hegetoridæ Antagoræ filia, quam vi raptam ex Co vir Persès habuit. Huic respondens Pausanias, Bono, inquit, animo esto, a tũ quia supplex, tum quia multa loqueris vera. nam filia es Hegetoridæ Coi, mihi inter omnes qui illa circa loca in colũt hospitis summi. Hæc loquutus, eam impræfectiarum ephoris qui aderãt commendauit: postmodum in AEginam, quò illa voluit, ducendam curauit. Post huius mulieris digressum continuò Mantinei superuenerũt re iam confecta; qui se animaduertentes venisse serò ad pugnam, magnæ iacturæ loco id sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sumendas de ipsis pœnas dixere. Itaque cognito, Medos qui cum Artabazo erant, fugæ se mandasse, eos in Thessaliam vsque persequuti sunt, etsi vetantibus Lacedæmoniis insequi fugientes. Iidem postea domum reuersi, duces suos exilio mulctauerunt. Post Mantineos aduenere Elei, qui itidem vt Mãtinei magno id sibi detrimento existimãtes, domũ regressi sunt, suósque & ipsi duces exilio mulctauerunt. Hactenus de Mãtineis & Eleis.

a Tũ quòd supplex, tum quòd sis (si modò vera loqueris) Hegetoridæ Coi filia, quocũ mihi maior quàm cum alio quoquam cirtum illa loca habitantium, hospitiineceſſitudo intercedit. *i. Tum eo nomine quòd sis supplex, & ideo inuiolabilis.*

Erat autem apud Platæas in exercitu AEginetarum è primoribus Lampon Pythei filius, qui Pausaniam adiens, infandissima vsus est oratione, inquiens, Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudine & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt vt liberata Græcia, omnes quos nouimus Græcos gloria supergredereris. quod superest in hac re, agas ita vt & tu maiore famã celebreris, & aliquis barbarorum posthac caueat nefanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Thermopylas interempti reciso capite Mardonius ac Xerxes truncum in crucem fuſtulerũt: quibus si vicem reddes, laudem nanciſceris, primùm ab omnibus Spartiatis, secundo loco ab vniuersis Græcis, siquidem suffixo Mardonio, Leonidam patruum tuum fueris vltus.

Hæc Lampon, gratiam se inituA rum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui respondens Pausanias, Tuam, inquit, hospes AEgineta, beneuolentiam atque prouidétiam amplector: tamen ab æquitate iudicandi decrras. nã & me & patriam quos in altum extulisti ob hæc gesta, ad nihilum redigis, quum suades mihi sæuire in mortuum, aísque me auditurum melius si istud fecero, quod barbaros decet potius facere quã Græcos, quódque in illis exprobramus. quare ego neque AEginetis, neque iis quibus ista probantur assentior: contentúsque sum Spartiatis placere vt honestè agam, honestéque dicam. Leonidæ autem, cui me iubes parentare, affirmo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas occubuerũt, magnificè esse parentatum, innumerabilibus horũ funeribus. Tu verò posthac ad istud consulendum ne me adieris: quod tibi C impune esse, loco beneficii ponas. Hoc quũ ille audisset, abiit. Pausanias autem edicto proposito nequis de præda quid tangeret, iussit [a] seruos omnem comportare pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tentoria auro & argento referta, lectósque auro & argento constratos: crateras etiam aureos, phialásque, & alia vasa potoria, necnon saccos super plaustra, interlucentibus intus inclusis ex auro & argento D lebetibus. Quinetiam è cæsorũ cadaueribus exuebãt armillas & torques & acinaces aureos. Nam varii generis vestimenta nullius mométi habebantur, carúmque rerum multum furto subtrahétes serui AEginetis venundabãt, multum, quod occultare nõ poterãt, repræsentabãt. vnde principium extitit ingentium diuitiarum AEginetis, vtpote aurum à seruis pro ære mercãtibus. Collata autem pecunia decimam selegerunt, ex qua tũ deo qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistens super tricipiti ex ære colubro, proximè aram: tum deo qui est in Olympia, æreus decem cubitorum Iupiter: tum deo qui est apud Isthmum, æreus septem cubitorum Neptunus.

a Helotes, *quod erat peculiare seruorum Laced. nomẽ. quod & paulo post & alibi Gallis locis obseruãdum.*

ὁ μὲν, δοκέων χρήσεσθαι, ἔλεγε τάδε· ὁ δὲ αὐτὰ μεῖζον τοῖσδε, Ὦ ξεῖνε Αἰγινῆτα, ὁ μὲν σὺ νόου τε ἕκ τοσοῦτον, ἀγαμαι σεῦ γνώμης μὲν τοι ἠμύρτηκας χρηστῆς. ἐξαίρεις γάρ με ὑψοῦ, καὶ τιθεὶς πάντῃ καὶ τὸ ἔργον, ἐς ὃ μηδὲν κατέβαλες, πρηνέων νεκρῶν λυμήνεσθαι· καὶ, ἵνα τοῦτο ποιέω, φὰς ἀμείνονά με ἀκούσεσθαι, τὰ πρέπει μᾶλλον βαρβάροισι ποιέειν ἢ Ἕλλησι, κἀκείνοισι δὲ ὀνειδίζομεν νέον δή. ἐγὼ δ' ὦν τούτου εἵνεκα μήτε Αἰγινήτῃσι ἅδομαι, μήτε τοῖσι τούτου χρέσκεται· ἀποχρέα δέ μοι, Σπαρτιήτῃσι ἀρεσκόμενον, ὅσια μὲν ποιέειν, ὅσια δὲ καὶ λέγειν. Λεωνίδῃ δὲ, τοῦ με κελεύεις τιμωρῆσαι, φημὶ μεγάλως τετιμωρῆσθαι. ψυχῇσί τε τῶνδε καὶ εἰ τῶνδε ἀμελήσασι τετίμηται αὐτός τε καὶ οἱ ἄλλοι Ⓓ οἱ Θερμοπύλῃσι τελευτήσαντες. σὺ μὲν τοίνυν ἔτι ἔχων λόγον τοιόνδε, μήτε προστέλθῃς ἐμοιγε, μήτε συμβουλεύσῃς. χαίρειν τε ἴσθι, ἐὼν ἀπαθής. ὁ μὲν, ταῦτα ἀκούσας, ἀπαλλάσσετο. Παυσανίης δὲ κήρυγμα ποιησάμενος, μηδένα ἅπτεσθαι τῆς λείης, συγκομίζειν ἐκέλευε τοὺς εἵλωτας τὰ χρήματα. Ⓔ οἱ δὲ, ἀνὰ σκηνὰς πεποιημένοι, εὑρίσκουσι σκηνὰς κατεσκευασμένας χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, κλίνας τε ὁμοίως χρυσέας καὶ ἀργυρέας· κρητῆράς τε χρυσέους, καὶ φιάλας τε καὶ ἄλλα ἐκπώματα· σάκκους τε ἔτι ἀμφιέων εὑρίσκουσι, ἐν τοῖσι λέβητες ἐφαίνοντο ἐνεόντες χρύσεοί τε καὶ ἀργύρεοι. ἀπό τε τῶν νεκρῶν νεκρῶν ἐσκύλευον ψέλιά τε καὶ τορεσλοὺς, καὶ τοὺς ἀκινάκας, ἐόντας χρυσέους· ἐπεὶ ἐσθῆτός γε ποικίλης λόγος ἐγίνετο οὐδείς. συλεῦντα πολλὰ μὲν κλέπτοντες ἐπώλεον τοῖσι σφέτερα Αἰγινήτῃσι οἱ εἵλωτες, πολλὰ δὲ καὶ ἀπεδείκνυσθαι, ὅσα αὐτίκα ἔδει τε λεύ κρύπτειν. ὥστε Αἰγινήτῃσι οἱ μεγάλοι πλοῦτοι ἀρχὴν τότε ἐγένοντο, οἱ τὸν χρυσὸν, ἅτε ἐόντα χαλκὸν πάλαι, τότε τῶν εἱλωτέων ὠνέοντο. συμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα, τὴν δεκάτην ἔξελόντες τῷ τῷ Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ' ἧς ὁ τρίπους ὁ χρύσεος ἀνέστηκε, ὁ ὑπὸ τῷ τριηκαιδεκάτου ὄφεος τῷ χαλκέῳ ἑστεῶτος· ἀγάλματα τῷ Ὀλυμπίῃ θεῷ ἐξελόντες, ἀπ' ἧς δεκάπηχυς χάλκεος Διὸς ἀνέθηκαν· τὸν δὲ ἐν Ἰσθμῷ θεῷ, ἀπ' ἧς ἑπτάπηχυς χάλκεος Ποσειδέων ἐξεγλύφη.

343

ταῦτα ἐξελόντες, τὰ λοιπὰ διαρέουσι καὶ ἕ- A
λαχον ἕκαστοι, τῆ ἀξιοι ἦσαν, καὶ τὰς παλλακὰς
τῶν Περσέων, καὶ τὸν χρυσὸν, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ
ἄλλα χρήματα τε καὶ ὑποζύγια. ὅσα μὲν
νυν ἐξαίρετα τοῖσι ἀριστεύσασι αὐτέων ἐν
Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν, ἀκούω δ' ἔγωγε καὶ τούτοισι δοθῆναι.
Παυσανίῃ δὲ πρώτῳ δέκα ἐξαίρετα ἔθη τε καὶ
ἐδόθη, γυναῖκες, ἵπποι, τάλαντα, κάμηλοι,
ὡς δὲ αὖτως καὶ τἆλλα χρήματα. λέγε- B
ται δὲ καὶ τάδε γενέσθαι, ὡς Ξέρξης φεύγων
ἐκ τῆς Ἑλλάδος, Μαρδονίῳ τῷ κατα-
σκευῷ καταλίποι τῷ ἑωυτοῦ· Παυσανίην
ὦν ὁρέοντα τὸ Μαρδονίου κατασκευῷ χρυ-
σῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ ποικιλτικῇσι ποι-
κίλοισι κατεσκευασμένῳ, κελεῦσαι τοὺς τε
ἀρτοκόπους καὶ τοὺς ὀψοποιοὺς κατὰ ταὐτὰ
καθὼς Μαρδονίῳ δεῖπνον παρασκευάζειν.
ὡς δὲ κελευόμενοι οὗτοι ἐποίεον ταῦτα, ὁρᾷ
ταῦτα Παυσανίην ἰδόντα κλίνας τε χρυ- b
σέας καὶ ἀργυρέας εὖ ἐστρωμένας, καὶ τρα- C
πέζας χρυσέας καὶ ἀργυρέας, καὶ παρασκευὴν
μεγαλοπρεπέα τοῦ δείπνου, σκηλεύσαι
τὰ παρεσκευάσμενα ἀναλαβόντα, κελεῦσαι τοῦτι γέ-
λωτι τοὺς ἑωυτοῦ διακόνους παρασκευάσαι
Λακωνικὸν δεῖπνον· ὡς δὲ τῆς δοίνης ποικι-
θείσης ἐπὶ πολλὸν ἦν μέσον, Παυσανίην
γελάσαντα μεταπέμψασθαι τῶν Ἑλλήνων
τοὺς στρατηγούς· συνελθόντων δὲ τουτέων,
εἶπαι Παυσανίην, δεικνύντα ἐς ἑκάτε- D
ρον τοῦ δείπνου τοῦ παρασκευῆ, Ἄνδρες
Ἕλληνες, τῶνδε εἵνεκεν ἐγὼ ὑμέας συνήγα-
γον, βουλόμενος ὑμῖν τοῦδε τοῦ Μήδων βα-
σιλῆος τοῦ ἀφροσύνην δεῖξαι· ὃς τοιοῦδε
διαίτην ἔχων, ἦλθε ἐς ἡμέας οὕτω δειζυρὸν
ἔχοντας ἀπαυρησόμενος. ταῦτα μὲν Παυ-
σανίην λέγεται εἰπαι πρὸς τοὺς στρατηγοὺς
τῶν Ἑλλήνων. ὑστέρῳ, μύθοισι χρεώμενα μετὰ
ταῦτα καὶ τῶν Πλαταιέων θῆκαν συχνοὶ σή-
κὸς χρυσοῦ ἐξ ἀργύρου, καὶ τῶν ἄλλων χρη- 344
μάτων. ἐφαίνη δὲ καὶ τόδε ὕστερον ὅτι τουτέων E
τῶν νεκρῶν ἀπερυλωθέντων τὰς σάρκας·
στρεφόρεον γὰρ τὰ ὀστέα οἱ Πλαταιέες ἐς
ἕνα χῶρον· διαρρηθὲν κεφαλὴν οὐκ ἔχουσα ῥα-
φὴν οὐδεμίην, ἀλλὰ ἓξ ἐνὸς ἐοῦσα ὀστέου.
ἐφαίνη δὲ καὶ γνάθος, καὶ ὀδόντων ἐπάνω τῆς γνάθου,
ἕλκουσα ὀδόντας μυνοφυέας, ἓξ ἑνὸς ὀστέος πάντας τοὺς τε ὀδόντας καὶ τοὺς γομφίους. ἐξ

Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisque merito accipiētes: itémque pallacas Persarum, & aurum & argentum & reliquam pecuniam, cum iumentis. Quæ autem peculiariter data sint iis qui optimam operā nauauerant ad Platæas, refertur à nemine, data tamen fuisse arbitror: certè Pausaniæ sunt ex omnibus dena, & ea delecta, dono data, ex mulieribᵃ, equis, talentis, camelis, & item ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoque acta esse: Xerxem, dum è Græcia fugit, omnem apparatum suum ex auro argentóque & ᵃ peripetasmatis Mardonio reliquisse: & Pausaniam dum eum apparatum vidit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi vti Mardonio instruere. Φ quum illi fecissent, tum Pausaniam lectos intuentem aureos argenteósque ᵇ probè instratos, mensas etiā aureas ac argenteas, magnificúmque cœnæ apparatum, propositis bonis stupefactū, imperasse per iocum suis ministris vt Laconicā instrueret cœnam. ᶜ Id quú illi ex spatio multùm distante fecissent, ibi eundē cachinnantem accersisse Græcorum duces, eísque, vbi conuenerunt, inter ostendendum vtriusque cœnæ apparatū, dixisse, Viri Græci, hac ego vos de causa conuocaui, quòd volebam vobis amentiam Medorum ducis ostendere, qui quum talem vitā duceret, ad nos subigēdos venit qui tam miserè victitamus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore complures Platæensium repererunt loculos auri argentique & aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, vt quum eorum ossa comportarent vnum in locum Platæenses, inuentum sit caput nullam futuram habens, sed ex vno osse solidum: item maxilla, cum eo quod super maxillā est, habens dentes, etsi distinctos, tamen ex vno osse vniuersos tam molares quàm cæteros, quinetiā

a Aulæis, *secundum quosdam.*

b *Vallam apparet verba quæ è Vulg. edit. desunt legisse, videlicet* δῦ ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας χρυσέας καὶ ἀργυρέας, *quæ & in nostrā Vet. cod. habentur.*

c Quum autem hæc cœna instructa longo interuallo ab illa superaretur, ibi eundē cachinn.

ossa viri quinque cubitorũ. [a] Postero die quum Mardonii cadauer non extaret, incertum à quibus hominibus subtractum. audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte Mardonii filio accepisse. Sed quis curam susceperit cadaueris Mardonii humãdi, pro comperto non potui audire. habet tamen huius rei nõnihil famæ Dionysiophanes vir Ephesius. Mardoni[o] quidem hoc modo tumulatus est. Græci verò, posteaquam prædã dispertierunt, cæsos seperatim quisque suos tumularũt. Lacedæmonii, trib[o] sepulcris effectis, in eorum vno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amompharetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiatas, in certio seruos humauerũt. Hunc in modum Lacedæmonii sepulti sunt. [b] Tegeatæ verò & Atheniẽses suos vtrique promiscuè condiderunt: necnõ Megarẽses atque Phliasii suos ab equitatu interemptos. [c] Horum omnium sepulcra fuerunt plena. Nam aliorum sepulcra quæ ad Platæas ostenduntur, ea sunt (quantum ego accipio) ab iis excitata qui erubescebant se à pugna abfuisse, quum serò superuenissent. Quippe tumulus illic visitur qui dicitur AEginetarum: quem ego audio decẽ post hanc pugnam annis rogatu AEginetarũ à Cleade AVtodici filio viro Platæẽnsi illorum hospite excitatum fuisse.

Græcis statim à cæsorum humatione in agro Platæensi, inito consilio visum est bellum Thebis inferendum, petendúmque eos qui cum Medis sensissent: & in primis Timegenidem & Attaginum, qui principes factionis extitissent: &, ni eos dedidissent, non prius ab vrbe discedendum quàm eam euertissent. Hoc vbi decreuere, vndecimo à pugna die mouentes obsedere Thebas, postquam illi ad se venire nuntium audierunt, ne amplius vastarentur agri, dedidere Timegenidem. Is verò, vbi primum in potestatem venit, antequam quicquam de eo statuerent, mortuus est. Deinde Attaginum, qui fugerat, persequuti, vna cum liberis domum eius incenderunt. Nam mensam habebat ingentem & aureis pedibus. Hæc Thebani Græcis dedidere.

[a] At Mardonii cadauer postridie quã ille occubuit, ex oculis summo tũ fuit: sed à quo, id verò mihi certò compertum nõ est.

[b] Tegeatæ verò seorsum *à Lacedæmoniis* omnes *suos* cõfertos humauerunt. Atheniẽses quoque, suos vno eodémque in loco, & Megarenses, & Phliasii *Ore vt ómoû id sit quod de Tegeatis per ἀλέας significauit: quod reddidi Confertos, accipiens pro In eundem locum coacervatos. Potest tamen ὁμοῦ ita etiã accipi (& fortasse melius) vt commune fuerit Athenienſibus, Megarenſibus & Phliaſiis ſepulcrum.*

[c] Πλάτειαι *videtur ex ſequentibus exponendum οὐ κενοί. q.d.* Atque horũ quidem omnium sepulcra, vacua non fuerunt, sed in iis cadauera verè condita fuerũt. Quod autem ad reliquorum attinet sepulcra quæ Platæis visuntur, hos ego accepi, quòd abfuisse à pugna puderet, singulos ageres communes excitasse, posterorum ratione habentes. Ibi enim est AEginetarum quod vocatur sepulcrum à Cleade AVtodici filio, illorum hospite, eorũ rogatu decẽ etiam post annis (vt audio) extructum. *Obſervandum eſt autem χώματα dicere, nõ τάφους, eo quòd illa quidẽ pro ſepulcris ea Gellent haberi, (* Unde dicit καλεόμενος τάφος. *q.d.* καλεόμενος τάφος ἀλλ' οὐκ ἐών, χῶμα δὲ μοῦνον) *at re vera ſepulcra non eſſent, ſed aggeres tantùm ſepulcra ſimulantes, ſiue imitantes. quos inquam pro ſepulcris haberi Gellent, non à ſua ætate hominibus (vtpote quibus cognita fraus eſſet) ſed à poſteris. Ideo illud τῶν ὀπιγενομένων εἵνεκα ἀνδρῶν Gerto Poſterorum rationem habentes, Vel, Poſterorum ratione habita. Neque enim placet interpretari In poſterorum gratiam: quòd illos in hanc opinionem adducere, eſſet illis imponere, non autem gratificari. Poteſt tamen ſimpliciter Gertit, Id facientes propter poſteros. At Valla, alium quem Gerba ferre non poſſunt ſenſum ſequutus, Gertit, Quam ſerò ſuperueniſſent.*

A πενταπήχεος ἀνδρὸς ὀστέα ἐφαίνη. ἐπεί τε δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφανίσθη, οὐκ ὅτεῳ μὲν ἀνθρώπων, ὃ δὲ τοῦτο οὐκ ἔχω εἰπεῖν· πολλοὶ δὲ τινας ἤδη ἐκ παντοδαπῆς ἥκουσα θάψαι Μαρδόνιον, καὶ δῶρα μεγάλα οἶδα λαβόντα πολλοὺς παρὰ Ἀρτόντεω τοῦ Μαρδονίου παιδὸς ἄχρι τοῦδε ἔρχον· ὅστις μέντοι ὧδε αὐτέων ὁ ὑπερθέμενός τε καὶ θάψας τὸν νεκρὸν τὸν Μαρδονίου, οὐ δυνάμην ἀτρεκέως πυθέσθαι. ἔχει δὲ τινα

B φάτιν καὶ Διονυσιοφάνης, ἀνὴρ Ἐφέσιος, θάψαι Μαρδόνιον. Ἀλλ' ὁ μὲν δὴ τῷ τοιούτῳ ἐπάφῃ. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς ὦν Πλαταιῆσι τὴν λεηλάτην ἐπέθεσαν, ἔθαπτον τοὺς ἑωυτῶν, χωρὶς ἕκαστοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν τείξας ἐποιήσαντο σῆκος. ἔνθα μὲν τοὺς ἱρέας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδώνιος καὶ Ἀμομφάρετος ἦσαν καὶ Φιλοκύων τε καὶ Καλλικράτης. ἐν μὲν δὴ τῷ τάφῳ ἔσαν οἱ ἱρέες, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ οἱ ἄλλοι Σπαρτιῆται· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ,

C οἱ εἵλωτες. ὅτι μὲν οὕτω ἔθαπτον. Τεγεῆται δὲ χωρὶς ποιήσαντες ἔθαψαν ἀλέας· τὸν Ἀθηναῖοι τοὺς ἑωυτῶν ὁμοῦ, καὶ Μεγαρέες τε καὶ Φλιάσιοι τοὺς ἀπὸ τῆς ἵππου θανόντας. τούτεων μὲν δὴ πύργων πλήρεες ἐγένοντο οἱ τάφοι. τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι καὶ φαίνονται ἐν Πλαταιῆσι ἐόντες τάφοι, τούτους δὴ ὡς ἐγὼ πεύθομαι ἐπαναχωνομένους τῇ ἀπεστοῖ τῆς μάχης, ἐκείνους χώματα χῶσαι κοινά, τῶν ὑπεγνωμένων εἵνεκα ἀνδρῶν.

D ἐπεὶ καὶ Αἰγινητέων ὅστις αὐτόθι καλέεται τάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα, δεηθέντων Αἰγινητέων, χῶσαι Κλεάδῃ τῷ Αὐτοδίκου, ἀνδρὶ Πλαταιέϊ, ξεινοδόκῳ ἑόντι ἑωυτῶν.

Ὡς δὲ ἄρα ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς οἱ Πλαταιῆσι οἱ Ἕλληνες, αὐτίκα βουλευομένοισι σφι ἐδόκεε στρατεύεσθαι ἐπὶ τὰς Θήβας, καὶ ἐξαιτέειν αὐτέων τοὺς μηδίσαντας. οἱ μὲν δὴ σφι ταῦτα

E ἔδοξε, οὕτω δὴ ἑνδεκάτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπικόμενοι ἐπολιόρκεον Θη-

Βαίοις, κελεύοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας. ὁ δὲ βουλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ἐκδιδόναι, τήν τε γῆν αὐτέων ἔπαμων καὶ περισκάλλων περὶς ὄ τεῖχος. καὶ, οὐ γὰρ ἐπαύοντο σινόμενοι, εἰκοστῇ ἡμέρῃ ἔλεξε τοῖσι Θηβαίοισι Τιμηγενίδης τάδε, Ἄνδρες Θηβαῖοι, ὡς μὲν οὖν τῳ δέδοκται τοῖσι Ἕλλησι, μὴ πρότερον ἀπαναστῆναι πολιορκέοντας, πρὶν ἢ ἐξέλωσι Θήβας, ἢ ἡμέας ἀνδρῖσι δόντας, νῦν ὦν ἡμέων εἵνεκα γῆ τε Βοιωτίη πλέω μὴ αἰκίζηται. ἀλλ' εἰ μὲν χρημάτων χρήζοντες, προέχεσθε ἡμέας ἐξαιτέοντα, χρήματα σφι δώσομεν ἐκ τοῦ κοινοῦ. (σεῖο γὰρ τοῦ κοινῷ καὶ ἐμὲ δίσασθε, οὐ δὴ μοῦνοι ἡμέες) εἰ δὲ ἡμέων ἀληθέως δεόμενοι πολιορκέοτε, ἡμεῖς ἡμέας ἀνδρῖσι ἐς αὐτὸ λόγιμον προέξομεν. καὶ τὰ τε ἔδοξε δῆτα λέγειν, καὶ ἐς κῆρυξ αὐτίκα τε ἐπεκηρυκεύοντο πρὸς Παυσανίην ὡ Θηβαῖοι, θέλοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας. ὡς δ' ὡμολόγησαν ὅτι τούτοισι, Ἀτταγῖνος μὲν ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς πόλιος, παῖδας δὲ αὐτοῦ ἀπαξόντας Παυσανίης ἀπέλυσε τῆς αἰτίης, φὰς τῶν μηδισμοῦ παῖδας οὐδὲν εἶναι μεταίτιους. τοὺς δὲ ἄλλους ἄνδρας τοὺς ἐξέδοσαν οἱ Θηβαῖοι, οἱ μὲν ἐδόκεον ἀμπλογίης τε κυρήσειν, καὶ δὴ χρήμασι ἐπεπείθεσαν διωθέεσθαι. ὁ δὲ, ὡς προέλεγε, αὐτὰ ταῦτα ἐπενόεεν, τὸν στρατὸν τὸν τῶν συμμάχων ἅπασαν ἀπῆκε, καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν ἐς Κόρινθον διέφθειρε. ταῦτα μὲν τὰ ἐν Πλαταιῆσι καὶ Θήβῃσι γινόμενα.

Ἀρταβάζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, φεύγων ἐκ Πλαταιέων, ἐς δὴ περσέων ἐγίνετο. ἀπικόμενον δέ μιν οἱ Θεσσαλοὶ τῶνδε σφέας, ὅτι τε ξείνια ἐκάλεον, καὶ ἀνηρώτεον περὶ τῆς στρατιῆς τῆς ἄλλης, ὁκοῖόν τι ἐπίστατο ἐν Πλαταιῆσι γενόμενον. ὁ δὲ Ἀρταβάζος, γνοὺς ὅτι εἰ θέλοι σφι πᾶσαν τὴν ἀληθείην τῶν ἀγώνων εἰπεῖν, αὐτός τε κινδυνεύσοι ἀπολέεσθαι καὶ ὁ μετ' αὐτοῦ στρατός· ὅτι ἐπίστεσθαι γὰρ οἱ πολλά τινα εἴρετο πεπυσμένον τὰ γενόμενα· ταῦτα ἐκλογιζόμενος, οὔτε πρὸς τοὺς Φωκέας ἐξηγήσατο οὐδέν, περὶς τε τοὺς Θεσσαλοὺς ἔλεγε τάδε, Ἐγὼ μὲν ὦ ἄνδρες Θεσσαλοί, ὡς ὁρᾶτε, ἐπείγομαί τε κατὰ τάχος ἐλθεῖν ἐς Θρῄκην, καὶ σπουδὴν ἔχω, πεμφθεὶς κατά τι χρῆγμα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶνδε. αὐτὸς δὲ ὑμῖν

banos, iussos dedere quos diximꝰ viros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabãtur, murúmque adoriebantur. Quibus ab agro vastando non discedentibus, vicesimo die Timegenides ad populares ita inquit, Viri Thebani, quando quidem Græcis ita constitutum est, nõ prius abscedere ab oppugnatione Thebarum quàm aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis, abfit vt nostra causa Thebanus ager amplius vexetur: sed siue per causã deposcẽdi nos, pecunias cupiũt, pecunias eis è publico demus: (nã & publicè cũ Medis sensimus: non autẽ nos soli.) siue reuera deposcentes nos vrbẽ obsident, nosipsi nos in disceptationẽ exhibemus. Eum Thebani sanè probè & opportunè loquutum arbitrantes, euestigio caduceatorem ad Pausaniam misere, velle se viros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginus ex vrbe profugit: cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negans pueros factionis Medicæ esse participes. Cæteri quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant se crimen refutaturos, ac pecunia elapsuros: Pausanias autem hoc ipsum suspicans fore, vbi illos accepit, dimissis omnibus sociorum copiis, Corinthũ deductos supplicio affecit. Hæc hactenus quæ ad Platæas & ad Thebas gesta sunt.

Artabazum autem Pharnacis filiũ, vt è Platæis fugiens porro se proripuerat, Thessali, quum ad ipsos venit, hospitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestæ. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cum suo exercitu: fore enim vt omnes cognita re ipsum adorirentur: hæc considerans, nec apud Phocẽses retulerat quippiam, & tunc ad Thessalos ita loquutus est, Equidẽ, viri Thessali, maturo (vt cernitis) quamcelerrimè peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitus parte ad quoddam negotium transigendum.

Mardonius autē ipse cū suo exercitu aderit, nostris vestigiis insistēs, cui hospitiū & officiū præstate. hæc enim vos in tēpus præstitisse non pœnitebit. Hæc fatus, copias festinabundus per Thessaliam Macedoniámque agebat, rectà Thraciam versus, tāquam verè properans: ac regionē mediterraneam præcidēs, peruenit Byzantium, permultis sociorum in itinere relictis, qui vel à Thracibus obtrūcati fuerāt, vel quòd fame atque labore fuerant enecti. Ex Byzantio nauigiis transmisit in Asiā. Hunc in modum iste rediit.

Quo autē die ad Platæas pugnatum est à Persis, ea die contigit hoc apud Mycalen Ioniæ geri: quum apud Delon Græci cōsiderent, ii qui vnà cum Leutychide Lacedæmonio nauibus venerant, eò appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei & Athenagoras Archestratidæ & Hegesistratus Aristagoræ filius, missi à Samiis clam Persis ac tyranno Theomestore Androdamātis filio, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi quum adierunt duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enī vt si tantūmodo videret hos Iones, à Persis deficerent, nec barbari expectarent: etiā, vt expectarent, tamen fore vt non aliam prædā talē isti reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat vt Græcos Græci liberarent, vlciscerentúrque barbarum. quæ facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad præliū. Siquid verò apud hos suspicionis subesset ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se vt in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis quum multus esset hospes Samius, scisciatabur eū Leutychides, (siue ominis gratia volens audire nomen, siue casu, id deo agēte) Samie hospes, quod est tibi nomen? Ille respondet, Hegesistrato. Leutychides interpellata reliqua eius oratione, si quā instituerat, Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratū. Hospes

A Μαρδόνιος, ὃς ὁ στρατὸς αὐτὸ σὺν κῆ πόδας « μου ἐλαύνων, παρὸς δὴ κιμὸς ὄϛι. ὕστον ξεινίζε- « τε, ὃς δὴ παιδῶντες φαίνεσθε. ἐγὼ γὰρ ὑμῖν ἐς χρό- « νον τῶνδε παιδῶσι μεταμελήσει. τῶνδε δὲ « εἰπὰς, ἀπέλαυνε σπουδῇ πρὸς τὸν στρατιὴν ἀγὼ Θεσσαλίης τε καὶ Μακεδονίης ἰὼν ἐς Θρηί- κης, ὡς ἀληθέως ἐπειγόμενος, καὶ τὴν μεσό- γαιαν τῶν ἁγάων τῆς ὁδοῦ. καὶ ἀπικνέεται ἐς Βυζάντιον, καὶ καταλιπὼν τὸ στρατοῦ τὸ ἑωυτοῦ συχνοὺς ἀπὸ Θρηίκων τε καὶ κακοπείνας

B κατ' ὁδὸν, καὶ λιμῷ συσσάσας καὶ κακώσας. ἐκ Βυζαντίου δὲ διέβη πλοίοισι. αὐτὸς μὲν οὕτω ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην.

Τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρης τῆς περ ἐν Πλα- ταιῇσι τὸ πρῆγμα ἐγένετο, συνεκήρυσσε γίνε- σθαι καὶ ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίης. ἐπὶ γὰρ ἐν τῇ Δήλῳ ἐκατέατο οἱ Ἕλληνες, οἱ ἐν τῇσι νηυσὶ ἅμα Λευτυχίδῃ τῷ Λακεδαι- μονίῳ ἀπικόμενοι, ἦλθον σφι ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου, Λάμπων τε Θρασυκλέος, καὶ Ἀ-

C γησαγόρης Ἀρχεστρατίδεω, καὶ Ἡγησίστρα- τος Ἀρισταγόρεω, πεμφθέντες ὑπὸ Σα- μίων λάθρη τήν τε Περσέων καὶ τὸ τυραν- νου Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, τὸν κα- τέϛησαν Σάμου τύραννον οἱ Πέρσαι. ἐπελ- θόντων δὲ σφέων ὅτι τοὺς στρατηγοὺς, ἔλεγε Ἡγησίστρατος πολλὰ καὶ πρηκτίκα· ὡς ἐὼν μοιρῶν ἴδωνται ἀνδρῶν Ἴωνες, ἀποϛήσον- ται ἀπὸ Περσέων, καὶ ὡς οἱ βάρβαροι οὐκ ὑποστήσονται· ἐὼν δὲ καὶ ἄρα ὑποστήσωσι,

D οὐκ ἑτέρῳ ἄγχιον τοιούτῳ δώσειν αὐτοὺς. θεούς τε κοινοὺς ἐπικαλέων, παρεῖπε μὴ ἀνδρῶν ἀνδρῶν ῥύσασθαι ἄνδρας Ἕλληνας ἐκ δουλοσύνης, καὶ ἀπαμεῖψαι τὸν βάρβαρον. ὑπέτεινε τε ἀνδρῶσι ἔφη τῶνδε γίνεσθαι. τάς τε γὰρ νῆας αὐτέων καὶ κακῶς πλέειν, καὶ οὐκ ἀξιο- μάχους κείνοισι εἶναι. ἀνδρί τε εἴ τι ὑποπτεύοιεν μὴ δόλῳ ἀνδρὸς παραγίνεσθαι, ἐν τῇσι νηυσὶ ἐπῖμοι εἶναι τῇσι ἐκείνων ἀριθμοὶ ὅμηρ- οι εἶναι. ὡς δὲ πολλὸς ἐὼν λιπαρέων ὁ ξεῖνος

E ὁ Σάμιος, εἴρετο Λευτυχίδης, (εἴτε κληδό- νος εἵνεκα θέλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ κατὰ συν- τυχίην, θεοῦ ποιεῦντος) Ὦ ξεῖνε Σάμιε, τί « τοι τὸ οὔνομα; ὁ δὲ εἶπε, Ἡγησίστρατος. ὁ δὲ, « ὑπαρπάσας τὸν ὀπίλοιπον λόγον, εἰ τινα ὦρ- μηται λέγειν ὁ Ἡγησίστρατος, εἶπε, Δέχο- « μαι οἰωνόν. Ἡγησιστράτου ὦ ξεῖνε «

Σάμιε, σὺ δ' ἡμῖν ποίεε ὅκως αὐτός τε δεὶς πίστιν ἀποπλώσεαι, & οἱ σὺν σοὶ ἑόντες οἵδε, ἢ μὴν Σαμίοισ ἡμῖν προθύμως ἔσεσθαι συμμάχοισι. ταῦτα τε ἅμα ἠγόρευε, καὶ ὁ ἔργον προσῆγε. αὐτίκα γὰρ οἱ Σάμιοι πίστιν τε καὶ ὅρκια ἐποιεῦντο συμμαχίης πέρι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. ταῦτα δὲ ποιησάμενοι, οἱ μὲν ἀπέπλεον (μετὰ σφέων δὲ ἐκέλευε ποιέειν Ἡγησίστρατον, οἰωνοῦ ὃ οὐνομα ποιεύμενος) οἱ δὲ Ἕλληνες, ὑπαρτόντες ταύτῃσι τῇ ἡμέρῃσι, τῇ ὑστεραίῃ ἐκαλλιερέοντο, μάντευμα μοῦ σφι Δηιφόνου τοῦ Εὐήνιου, ἀνδρὸς Ἀπολλωνιήτεω, Ἀπολλωνίης δὲ τῆς ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ. τούτου τὸν πατέρα κατέλαβε Εὐήνιον τοιῆνδε· ἔστι ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ ταύτῃ ἱρὰ ἡλίου τρέφοντα, τὰ μὲν ἡμέρας βόσκεται πολλὰ πεπαμένα ὀῶν ἐκ Λάκμωνος οὔρεος ῥέοντος διὰ τῆς Ἀπολλωνίης χώρης ἐς θάλασσαν, πρὸς Ὠρικον λιμένα. τὰς δὲ νύκτας ἀραρημένοι ἄνδρες οἱ πλούτῳ τε καὶ ἡλικίῃ δοκιμώτατοι τῶν ἀστῶν, ἕκαστοι φυλάσσουσι ἐωυτῶν ἕκαστος. τότε πολλοῦ δὴ ποιεῦνται Ἀπολλωνῆται τὰ τρέφατα ταῦτα, ἐκ θεοπρόπου τινός. ἐν δὲ αὐτῷ αὐλίζονται ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκτός. ἔνθα δή ποτε ὁ Εὐήνιος τοῦτος ἀραρημένος ἐφύλασσε· καί κοτε αὐτὸν καταικοιμήσαντος τοῦ φυλακίου, προσελθόντες λύκοι ἐς τὸ αὖθις, διέφθειρον τῶν τρεφάτων ὡς ἑξήκοντα. ὁ δέ, ὡς ἐπύθετο, εἰ χρεὼ ἦν, καὶ ἔφευγε ὀφθῆναι, ἐὼν νόῳ ἔχων αὐτίκα τίσεσθαι ἀλλὰ τριάμβως. καὶ οὐ γὰρ ἔλαθε τοὺς Ἀπολλωνήτας ταῦτα ῥηϊδίως· ἀλλ' ὡς ἐπύθοντο, ὑπαγαγόντες μιν ἐς τὸ δικαστήριον, κατέκριναν, ὡς τοῦ φυλακίου καταικοιμήσαντα, τῆς ὥλιος τερπωλῆσαι. ἐπεί τε δὲ τὸν Εὐήνιον ἐξετύφλωσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα οὔτε τρέφατα σφι ἔτικτε, οὔτε γῆ ἔφερε ὁμοίως καρπόν. τρέφαντα δὲ σφι ἔν τε Δωδώνῃ καὶ ἐν Δελφοῖσι ἐγένετο. ἔπειτα ἐπειρώτεων τοὺς τρεφήτας τὸ αἴτιον τοῦ παρεόντος κακοῦ. οἱ δὲ ἀυδῶσι ἔφασαν ὅτι ἀδίκως τὸν φύλακον τοῦ ἱροῦ τρέφατα Εὐήνιον τῆς ὥλιος ἐστέρησαν. ἀυδῶσι γὰρ ἐπορρῆσαι τοὺς λύκους· οὐ πρότερόν τε παύσεσθαι τιμωρέοντες ἐκείνῳ, πρὶν ἢ δίκας δῶσι τοῦ ἐποίησαν, τούτους τοὺς ἂν αὐτὸς ἕληται καὶ δικαιοῖ.

Samie, effice tu vt nauigemus, data nobis per te & istos qui tecũ sunt fide, Samios promptos fore ad ineundam nobiscum societatem. Hæc loquutus, & rem pariter exequi aggressus est. nam quũ Samii extemplo fidem interposito etiam iureiurando dedissent de sua societate cum Græcis, Leutychides dimissis domum cæteris legatis, iussit eum cuius nomẽ pro augurio acceperat, secũ nauigare. Græci eũ illic diẽ cõmorati, postridie pulchrè litauere, hauspice Deiphono EVenii filio Apolloniata ex Apollonia quæ est in sinu Ionico. Huius patri EVenio res huiusmodi cõtigit: Sũt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quæ interdiu secundum flumen pascuntur, quod è mõte Lacmone per Apolloniatem agrũ fluit in mare iuxta Oricum portum. noctu autem eas stabulantes in antro, [a] non procul ab vrbe, custodiunt delecti viri, diuitiis & genere inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quòd ex oraculo quodam Apolloniatæ eas oues permagni faciant. Ibi EVenius hic, quum aliquando delectus ad custodiendas oues non excubaret vigilãs, sed obdormisset, ingressi antrũ lupi oues circiter sexaginta trucidarunt. Id vbi iste animaduertit, rem suppressit, neminique aperuit, habens in animo totidẽ mercari, quas substitueret. at Apolloniatæ vbi acceperũt (neque enim eos quod gestũ erat latuit) adductum in iudicium EVenĩ condamnauerunt, vt, quia vigiliam edormisset, visu priuaretur. Quem posteaquam excæcauerunt, mox eis neque pecora fœtificabant, neque humus pro cõsuetudine fructum ferebat. Erãt autem illis pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophetæ de causa mali præsentis, responderunt causam esse quia custodem sacrarũ ouium EVenium iniquè luminibus orbassẽt. se enim immisisse lupos: nec prius ab illius vltione cessaturos quàm ei satisfeciss̃et de iis quæ in eũ perpetrassent, provt ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret.

[a] *Addit negationẽ quæ in Vulg. edit. non habetur.*

346

His perfectis, daturos se EVenio tale donum quod habêtem plerique hominum putarent beatũ. Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniatæ silentio supprimentes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: EVenium in statione sedentem adeunt, eique assidentes aliis de rebus verba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mẽtione, percontantur quam multam optaret si eam vellent pendere Apolloniatæ. Hic, qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuiũ, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarũ putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium quod in vrbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc quum respondisset EVenius, tum ii qui ei assidebant, excipientes, EVeni, inquiunt, hanc tibi satisfactionẽ Apolloniatæ pro ereptis oculis rependunt, ex oraculo eis reddito. EVenius, vbi omnem rem audiuit, indigno animo tulit se fuisse deceptum. At ciues ea prædia à dominis mercati, huic illa quæ optarat dedere: qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, vnde celebratissimus euasit. Huius EVenii filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthiis exercitui vaticinabatur. Quanquam illud quoque audiui, Deiphono negotiũ in Græcia fuisse exhibitum, quòd se filium EVenii, cuius non esset, nuncuparet.

Cæterùm postquam hi tauere Græci, classem è Delo Samũ versus soluerunt: & quũ Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naues ad continentem reducũt, præter Phœnissas, quas abire permiserãt. non enim censebant pugnam naualem sibi esse capessendam, quum pares hosti non esse sibi viderentur. In continentem autem ideo nauigabant vt essent

A Τουτέων δὲ τελεομένων, αὖθι δώσειν ΕὐΞενίῳ δόσιν τοιαύτην τὴν πολλοὶ μὲν μακαρίειν ἂν θεσπίων ἔχοντα. τὰ μὲν χρηστήρια τοῦτα σφι ἐγένετο. οἱ δὲ Ἀπολλωνιῆται, ἐπάρητα ποιησάμενοι, τοῖσι δὴ τῶν ἀστέων ἀνδράσι ἔδοσαν ἐξηγήσασθαι. οἱ δὲ σφι διέθεσαν ὧδε· κατημένου ΕὐΞενίου ἐν ἀγορῇ, ἐλθόντες οἱ παίζοντο, καὶ λόγους ἄλλους ἐποιεῦντο· ἐς ὃ κατέβαινον συλλυπούμενοι τῷ πάθει. τοῦτο δὲ ὑπάρχοντες, πρώτιστον τίνα δίκην αἰτέλοιτο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῆται δίκας ὑποτίνειν ἀνδρὸς ἐπιτρόπου. ὁ δέ, οὐκ ἀκηκοὼς τὸ θεοπρόπιον, εἵλετο, εἴπας, εἴ τίς οἱ δοίη ἀγρὼ τὸν ἀστῶν ὀνομάσας, τοῖσι ἠπίσατο εὖ) κεκλῆσθαι δύο κλήρους τὸν ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ καὶ οἴκησιν τοῖσι τούτοισι, τὴν ἤδεε κεκλῆσθαι ἐοῦσαν τὴν ἐν τῇ πόλι. τουτέων δὲ ἔφη ἐπήβολος γενόμενος, τὰ λοιπὰ ἀμείνους εἶναι, τὴν δίκην οἱ τούτων ἀπαγαγεῖν γνωμεύειν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. οἱ δὲ πατρέσθαι εἶπαν ἐστοχεόντες, ΕὐΞενίῳ, τάδε δίκην Ἀπολλωνιῆται τῆς ἐκτυφλώσιος ἐκτίνουσι τοι τὰ θεοπρόπια τὰ γνώμεναι. ὁ μὲν δὴ ταῦτα, δεινὰ ἐπιστέετο, ἐνθεῦτεν πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, ὡς ἐξαπατηθείς. οἱ δὲ, τριακόσιοι τῶν ἐκτημένων, ἐδίδοσάν οἱ τὰ εἵλετο. τὴν μὲν ταῦτα αὐτίκα ἔμφυτον μαντικὴν εἶχε, ὥστε καὶ οὐνόματος γενέσθαι. τούτου δὴ ὁ Δηίφονος ἐὼν παῖς τοῦ ΕὐΞενίου, ἀγόντων Κορινθίων, ἐμαντεύετο τῇ στρατιῇ. ἤδη δὲ καὶ τόδε ἤκουσα, ὡς ὁ Δηίφονος ὑπερβαλὼν τοῦ ΕὐΞενίου οὐνόματος, ἐξελήλυθε ὑπὲρ τὰ Ἑλλάδα ἔργα, οὐκ ἐὼν ΕὐΞενίου παῖς.

Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς ἐκαλλιέρησε, ἀμῦναι τὰς νῆας ἐκ τῆς Δήλου τοῖς τὸν Σάμον. ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο τῆς Σαμίης τοῖς Καλαμίσιοι, τὰ μὲν αὐτοῦ ὁρμισάμενοι κατὰ Ἥραιον τὸ αὐτῇ, προεσκευάζοντο ὡς ἐς ναυμαχίην· τὰ δὲ Πέρσαι, πυθόμενοι σφέας ἐπὶ πλέειν, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν ἤπειρον τὰς νῆας τὰς ἄλλας, τὰς δὲ Φοινίκων ἀπῆκαν ἐπὶ πλέειν. βουλευομένοισι γὰρ σφι ἐδόκεε ναυμαχίην μὴ ποιέεσθαι. οὐ γὰρ ὧν ἐδόκεον ὁμοῖοι εἶναι, ἐς τὸν ἤπειρον ἀπέπλεον ὅκως ἔωσι

ἐπὶ

ὑπὸ τῷ πεζὸν στρατὸν τῷ σφέτερον, ἐόν- A sub suo peditatu, qui apud Mycalen agebat, præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandã, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum & specie & statura eminẽtissimo. Ad hunc exercitum cõstituerant refugere duces Persicæ classis, subductísque nauibus, munimenta valli circumdare, in illarum suúmque præsidium. Hoc inito consilio, profecti sunt
347 ad Potniensium templum Mycales, præteruecti ad Gæsonem & Scolopoëtem. vbi Cereris Eleusiniæ cernitur templum, quod Philistus Paselis filius condidit, sectans Neleum Codri filiũ qui ad coloniam Mileti locandã veniebat. Ibi subductas naues munimento circumdederunt: & è saxis stipitibúsque mitium arborum, quas ipsi exciderunt, & circum munitiones depactis sudibus se instruxerunt, tanquam & obsidendi & victoria potituri. in vtrunque enim casum ratione inita sese apparabant. Hos abiisse in continentem postquam accepere Græci, tanquam eos barbari effugissent, ægrè ferebant, incerti quid agerent, retrónè se reciperent, an tenderent in Hellespontum. Tandem neutrum horum visum est esse faciẽdum, sed porro eundum in continentem. præparatis igitur ad pugnã naualem tabulatis, aliísque quibuscunque opus erat, ad Mycalẽ nauigant: & quum proximè castris hostium fuere, neminem ex aduerso obuiam ferri vident, sed naues intra murum subductas, & magnam vim peditatus pro littore dispositam. Ibi primùm Leutychides nauem littori applicans quammaximè appropinquare poterat, Iones per præconem compellabat, inquiẽs, Viri Iones, quicunque è vobis me exauditis, intelligite quæ dico. nihil enim horum quæ vobis mando intelligent Persæ. Vbi pugnam conseruerimus, debetis ante omnia reminisci libertatis: deinde tesseræ Hebes. Atque hoc qui è vobis non audiit, ab eo qui audiit discat.

Πασικλέος

παρεσκευάζοντο.

B C D E

τὸ πεζὸν στρατὸν τῷ σφέτερον, ἐόντα ἐν τῇ Μυκάλῃ. ὃς, κελεύσαντος Ξέρξεω, καταλελειμμένος τῷ ἄλλου στρατοῦ, Ἰωνίῃσι ἐφύλασσε. τῶν πλῆθος μὲν ἦν ἑξ μυριάδες, ἐστρατήγεε δὲ αὐτῶν Τιγράνης, κάλλεί τε καὶ μεγάθεϊ ὑπερφέρων Περσέων. ὅτε τοῦτον μὲν ὁ στρατὸν ἐβουλεύσαντο καταφυγόντες ἐπὶ τὰ ναυτικοῦ στρατηγοὶ ἀνείρυσάν τε τὰς νέας, καὶ περιεβάλοντο ἔρκος, ἔρυμα τῶν νεῶν, καὶ σφέων αὐτέων κρησφύγετον. ταῦτα βουλευσάμενοι ἀνήγοντο, ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸ Ποτνιέων ἱρὸν τῆς Μυκάλης ἐς Γαίσωνά τε καὶ Σκολοπόεντα, τῇ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱρόν, ὃ Φίλιστος ὁ Πασικλέος ἱδρύσατο Νείλεω τοῦ Κόδρου, ὅτι ἀποῤῥυμος ὅτι Μιλήτου κτίζοντι ἐνταῦτα τάς τε νέας ἀνείρυσαν, καὶ περιεβάλοντο ἔρκος καὶ λίθων καὶ ξύλων, ἀνδρεῶνα σκηψάμενοι ἔμμεναι, ἢ σκόλοπας πεῖραι· ὃ ἔρκος καὶ τέρπηξαν, καὶ παρεσκευάζοντο ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ ὡς νικήσοντες ὅτι ἀμφότερα. ὅτι λεγόμενοι γὰρ παρεσκευάζοντο. οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς ἐπύθοντο οἰχωκότας τοὺς βαρβάρους ἐς τὴν ἤπειρον, ἤθελον ὡς συμπεφυγότων. ἀπορίη τε εἶχον ὅ,τι ποιέωσι, εἴτε ἀπαλλάσσωνται ὀπίσω, εἴτε καταπλέωσι ἐπὶ Ἕλλης πόντου. τέλος δὴ ἔδοξε τούτεων μὲν μηδέτερα ποιέειν, ὅτι πλέειν δὲ ὅτι τὴν ἤπειρον. παρασκευασάμενοι ὦν ἐς ναυμαχίην καὶ ἐπιβάθρας καὶ ἄλλα ὅσων ἐδέετο, ἔπλεον ὅτι τῆς Μυκάλης. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἐγένοντο τοῦ στρατοπέδου, καὶ οὐδεὶς ἐφαίνετο σφι ἐπιμαχόμενος, ἀλλὰ ὥρων νέας ἀνελκυσμένας ἔσω τοῦ τείχεος, πολλὸν δὲ πεζὸν παρατεταγμένον παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἐνταῦτα τοῦτον μὲν τὸν τῇ νηῒ παραπλέων, ἐγχρίμψας τῇ αἰγιαλῷ παμμάλιστα Λευτυχίδης, ὑπὸ κήρυκος τοῦ ἠγόρευε τοῖσι Ἴωσι, λέγων, Ἄνδρες Ἴωνες, οἱ ὑμέων τυγχάνουσι ἐπακούοντες, μαθέτε τὰ λέγω. πρώτους γὰρ Πέρσας τοὺς ἐγὼ ὑμῖν ἐντέλλομαι. ἐπεὰν συμμίσγωμεν, μεμνῆσθαι χρεὼν ἐλευθερίης μὲν πρώτων τοῦτον· μετὰ δὲ, τοῦ στεῦ θήματος ἥβης. καὶ ταῦτα ἴσχει καὶ ὁ μὴ ἀκούσας ὑμέων παρὰ τοῦ ἀκούσαντος.

Huius autem facti eadem mens fuit quæ Themistoclis ad Artemisiũ: quòd videlicet hæc verba, si laterent barbaros, inductura ad obsequendum Iones essẽt: sin delata ad barbaros, redditura eis Græcos suspectos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naues littori admouẽt, & ex illis in littus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes quum cernerẽt Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samiis adimunt, suspicati illos sentire cũ Græcis. Quippe Samii exceptos circa Atticam Athenienses à Xerxe, & illuc classe barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenásque cum viatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspicionẽ venerant, quòd quingenta hominum capita hostium Xerxis liberassent. Præterea Milesiis, tãquam maximè locorum gnaris, Persæ imperant vt compita quæ ad cacumina Mycales ferunt custodiant: eo consilio facientes id vt Milesii ab exercitu abessent. Hunc in modum ab iis Ionibus qui aliquid rerum nouarũ molituri videbantur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris testudine sese constipauerant. Græci, vbi instructi fuere, ire in barbaros tendunt: quibus eũtibus adualauit in vniuersum exercitum rumor, caduceúmque supra fluctus positum apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos ferebatur, Græcos acie in Bœotia superasse Mardonii copias. Multis autem signis res quæ diuinitus fiũt, declarantur. etsi tunc eodem die contigit vtraque clades, ea quæ ad Platæas accepta, & quæ ad Mycalen accipienda erat, fama quæ huc ad Græcos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad subeundũ vltro periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, vt ad vtramque pugnam fuerint Cereris Eleusiniæ templa. nam apud ipsum Cereris fanum (vt à me superius demonstratum est) in agro Platæẽsi pugna commissa est.

A οὗτος δὲ τοῦτο ἐὼν τυγχάνει νόος τοῦ πρήγματος, καὶ ὁ Θεμιστοκλέης ὁ ὅτι Ἀρτεμισίῳ. ἢ γὰρ δὴ λαθόντα τὰ ῥήματα τοὺς βαρβάρους ἔμελλε τοὺς Ἴωνας πείσειν, ἢ ἐπεὶ τὰ ἀνενεχθέντα ἐς τοὺς βαρβάρους, ποιήσειν ἀπίστους τοῖσι Ἕλλησι. Λευτυχίδεω δὲ τοῦτα ὑποθεμένου, δεύτερα τάδε ἐποίευν οἱ Ἕλληνες· προσχόντες τὰς νῆας, ἀπέβησαν ἐς B ἀγχιαλόν. καὶ οὕτω μὲν ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι ὡς εἶδον τοὺς Ἕλληνας παρασκευαζομένους μάχῃ, καὶ τοῖσι Ἴωσι παραινέσαντες, τοῦτο μέν, ὑπονοήσαντες τοὺς Σαμίους τὰ Ἑλλήνων φρονέειν, ἀπαιρέονται τὰ ὅπλα. οἱ γὰρ δὴ Σάμιοι, ἀπικομένων Ἀθηναίων αἰχμαλώτων ἐν τῇσι νηυσὶ τῇσι βαρβάρων, τοὺς ἔλαθον ἀνὰ τὸ Ἀτζικὸν λελαμμένους οἱ Ξέρξεω, τούτους λυσάμενοι πολλῷ, ἀποπέμπουσι ἐπιστήσαντες ἐς τὰς Ἀθήνας. διὰ εἵνεκεν οὐκ ἧκιστα ὑπονοήσαντες ἔχον, πεντακοσίας κεφαλὰς διὰ Ξέρξεω πολεμίων λυσάμενοι. τοῦτο δὲ, τὰς ὁδοὺς τὰς ἐς κορυφὰς τῆς Μυκάλης φερούσας τοῖσι παρεσταύτεσι τοῖσι Μιλησίοισι φυλάσσειν, ὡς ὑπτιαζομένοισι δοκέειν μάλιστα τὸν C χῶρον. ἐποίευν δὲ τούτου εἵνεκεν, ἵνα σκηνὰς διὰ τοῦ στρατοπέδου ἔωσι. τούτοισι μὲν Ἰώνων τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμῶν αἴ τι ποιέειν, δυνάμιος ὅτι λαμπρομένοισι, ξὺν τοῖσι τοιούτοισι προεφυλάσσοντο οἱ Πέρσαι. αὐτοὶ δὲ σημεφόρησαν τὰ γέρρα ἕρκος εἶναι σφι. ὡς δὲ ἄρα προεσκευάδατο τοῖσι Ἕλλησι, παρεσήισαν παρὰ τοὺς βαρβάρους. ἰοῦσι δὲ σφι φήμη τε ἐστάθη ἐς τὸ στρατόπεδον πᾶν, καὶ κη- D ρυκήιον ἐφάνη ὅτι τὸ κυμάτωγης κείμενον. ἡ δὲ φήμη διῆλθέ σφι ὧδε· ὡς οἱ Ἕλληνες τὸν Μαρδονίου στρατὸν νικῶεν ἐν Βοιωτοῖσι μαχόμενοι. δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοισι ἐστὶ ὅτι τὰ θεῖα τῶν πρημάτων· εἰ καὶ τότε τῆς αὐτῆς ἡμέρης συμπαταχθέντα, τό τε ἐν Πλαταιῇσι καὶ τὸ ἐν Μυκάλῃ μᾶλλον ἔσεσθαι τρῶμα, φήμη τοῖσι Ἕλλησι τούτῃ ἐσαπίκετο, ὥστε θαρσῆσαί τε τὸν στρατὸν πολλῷ μᾶλλον, καὶ ἐλπίδι προθυμότερον E κινδυνεύειν. καὶ τόδε ἕτερον συνέπεσε γηρύσασθαι, Δήμητρος τελετὴν Ἐλευσινίης τῇσι ἀμφοτέρῃσι τῇσι συμβολῇσι εἶναι. καὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Πλαταιΐδι περὶ αὐτὸ τὸ Δημήτριον, οὗ ἐγένετο (ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) 348

ἡ μάχη, καὶ ὁ ἐν Μυκάλῃ ἔμελλε ὡσαύτως ἔσεσθαι. γενομένας δὲ νίκην τὴν μὲν Παυσανίεω Ἑλλήνων, ὀρθῶς σφι ἡ φήμη σεύσασα ἐλήλυθε. ὁ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῇσι περὶ ἐπὶ τῆς ἡμέρης ἐγίνετο· τὸ δὲ ἐν Μυκάλῃ, περὶ δείλην. ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρης σεύσασα γίνεσθαι, μίλητός τε τὸν αὐτὸν χρόνον πολλῷ σφι ὕστερον ἄλλα ἀναμαθοῦσι ἐγένετο. ἐπὶ δὲ ἀρρωδίῃ σφι περὶ τὴν φήμην ἐσαπικέσθαι, οὐδὲ περὶ σφέων αὐτέων οὕτω, ὡς τὸν Ἕλληνα, μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἡ Ἑλλάς. ὡς μέντοι ἡ κληδὼν αὕτη σφι ἐστάθη, μᾶλλόν τι ἐς ταχύτερον τὸ προσόδου ἐπρήσσοντο. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἔσευδον ἐς τὸν μάχιμον, ὡς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἆεθλα προέκειτο.

Τοῖσι μὲν νῦν Ἀθηναίοισι καὶ τοῖσι προσεχέσι τούτοισι τεταγμένοισι, μέχρι τῆς ἡμισείης, ἡ ὁδὸς ἐγίνετο κατ' αἰγιαλόν τε καὶ ἄπεδον χῶρον· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι, καὶ τοῖσι ἐπεξῆς τούτοισι τεταγμένοισι, κατά τε χαράδρην καὶ οὔρεα. ὡς δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι προεπίσαν, οὗτοι οἱ ὀπίσω τῶν ἑτέρων κέρεϊ ἐπὶ καὶ δὴ ἐμάχοντο. ἕως μὲν νῦν τοῖσι Πέρσῃσι ὄρθια ἦν τὰ γέρρα, ἠμύνοντό τε, καὶ ἐδόκεον ἐλάσσονα εἴχειν τῇ μάχῃ· ἐπεὶ δὲ τούς τε Ἀθηναίων καὶ τοὺς προσεχέας ὁ στρατὸς, ὅκως ἐώυτῶν ἥσσοιτο (ἦν δὲ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίων, προεκεκλιμένοι), ἔρρεον εἴχοντο προθυμότερον, σὺν τοῦτον ἤδη ἐτρωματίζοντο. διωσάμενοι γὰρ τὰ γέρρα οὗτοι φερόμενοι ἐσέπιπτον ἀλέες ἐς τοὺς Πέρσας. οἱ δὲ δεξάμενοι, καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνόμενοι, τέλος ἔφυγον ἐς τὸ τεῖχος. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυώνιοι καὶ Τροιζήνιοι (οὗτοι γὰρ ἔσαν ἐπεξῆς τεταγμένοι) σὺν ἐπισπόμενοι, συνέπιπτον ἐς τὸ τεῖχος. ὡς δὲ τὸ τεῖχος ἐρράγη, οὐδέτι πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο οἱ βάρβαροι, πρὸς φυγήν τε ὥρμηντο οἱ ἄλλοι, πλὴν Περσέων. οὗτοι δὲ κατ' ὀλίγους γενόμενοι, ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπίπτουσι Ἑλλήνων· καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο μὲν ἀποφεύγουσι, δύο δὲ τελευτῶσι· Ἀρταΰντης μὲν καὶ Ἰθαμίτρης τῶν ναυτικοῦ στρατηγεόντες, ἀποφεύγουσι· Μαρδόντης δὲ, καὶ ὁ τοῦ πεζοῦ στρατηγὸς Τιγράνης, μαχόμενοι τελευτῶσι.

saest, & item in Mycale iuxta Cereris delubrum pugna erat cōmittenda: vt non ab re venerit ad istos fama victoriæ Pausaniæ atque Græcorum. nam pugna ad Plataeas diluculo diei gesta est, apud Mycalem vesperi. quarum vtranque eodem eiusdem mensis die gestam esse, non diu pòst ab his rem repetentibus declaratum est. Ante rumoris autē aduentum subibat istos timor non tam de seipsis quàm de Græcia, ne Mardonio subiiceretur: at vbi fama hæc ad eos aduoluit, impensius atque properātius ad cōgrediendum processerunt: tanto animo Græcis ac barbaris in pugnam tendentibus, tanquā insulæ eis & Helleſpontus propoſita præmia essent.

Athenienses porro, & qui iuxta erant instructi, penè dimidiū copiarum, iter tenebāt per littus atque planitiem: Lacedæmonii autem, & deinceps collocati, per confragosa & mōtes. Quæ dum Lacedæmonii circuibant, interim Athenienses in altero cornu præliabantur. Persæ, quoad sibi gerra manſere recta, sese defensauere, nihilo inferiores hostibus: postea verò quàm Atheniēsium & eorum qui cum Atheniēsibus erant copiæ adnixæ sunt, vehementius se mutuò adhortantes, vt laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorum, tum cōmutari iā res, & deiectis gerris Græci confertim impressionē facere in Persas. Illi excepto impetu perdiu restitere, ad postremum in munitiones refugere: cum quibus pariter irruperunt Atheniēses & Corinthii & Sicyonii & Trœzenii. ita enim erant ii in acie collocati. Vbi verò & murus captus est, ibi barbari non roboris memores esse, sed fugæ, præterquam Persæ: hi autem soli ad paucos redacti pugnabant, Græcis assiduè in murum irruentibus. Quorū duo classiarii exercitus duces, Artayntes & Ithramitres, effugerūt: totidē pugnātes occubuerunt, Mardontes, & pedestriū copiarū dux Tigranes.

Adhuc autem dimicãtibus Persis superuenere Lacedæmonii ac socii, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipsorũ quoque Græcorum complures illic cecidere, & cùm alii ex Sicyoniis, tum eorum dux Perilaus. Quinetiã Samii qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, vbi viderunt statim ab initio [a] pugnam pertinaciorem, quoad poterãt Græcis suppetias ierc. Quos inchoasse cernentes alii Iones, ita & ipsi à Persis deficientes adorti sunt barbaros. Milesiis autem præceptum erat vt exitus viarum custodirẽt, Persarum salutis gratia, vt siqui casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesiis ducibus salutẽ sibi ad Mycales cacumina compararent. huius qui dem rei causa Milesii illic collocati fuerant, néve si pugnæ adessent, aliquid innouarent. At illi è contrario prorsus quã iussi fuerant fecere: qui & per alias quæ ad hostem ferebãt vias barbaros deduxere, & ad extremum in eis mactandis omnium extitere hostilissimi. Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis.

a Pugnam alteram in partẽ inclinare. *Alij, Pugnam anceps tem esse.*

In hoc prælio præclarissimã inter Græcos operam nauauerũt Athenienses, & ex Athenensibus Hermolycus EVthœni filius, vir in pancratio celeber: cui postea contigit vt bello inter Athenienses & Carystios, in pugna apud Cyrnum agri Carystii facta, cæsus in Geræsto iaceret. Secundũ autem Athenienses egregii extitere Corinthii Trœzeniique ac Sicyonii, Græci verò perquam multis barbarorum aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorũ naues incenderunt, totúmque murũ, egesta illinc in littus præda, & quibusdam pecuniarũ thesauris repertis. Vbi castra atque naues cremauere, vela fecerunt. & quum Samum appulsi sunt, consultabant de gente Ionica transferenda, & vbinam in Græcia illam locari oporteret, [b] cuius ipsi imperium obtinerent.

b Cuius ipsi imperiũ obtinerẽt. Ioniã autẽ barbaris relinquerent.

Ἐπὶ δὲ μαχομένοισι τῷ Περσέων, ἀπίκοντο Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὁ μετ' αὐτέων, καὶ τὰ λοιπὰ στρατιὴν ἐξεῖλον. ἔστεσαν δὲ καὶ αὐτέων τῶν Ἑλλήνων συχνοὶ ἐνθαῦτα· ἄλλοί τε καὶ Σικυώνιοι, καὶ στρατηγὸς Περίλεως· τῶν τε Σαμίων οἱ στρατευόμενοι, ἐόντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ Μηδικῷ, καὶ ἀπαραιρημένοι τὰ ὅπλα, ὡς εἶδον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς γινομένην ἑτεραλκέα τὴν μάχην, ἔρδον ὅσον ἐδυνέατο, προσωφελέοντες ἐλάσσονες τοῖσι Ἕλλησι. Σαμίοισι δὲ ἰδοῦσι οἱ ἄλλοι Ἴωνες ἄρξαντες, οὕτω δὴ καὶ αὐτοὶ ἀποστάντες ἀπὸ Περσέων, ἐπέθεντο τοῖσι βαρβάροισι. Μιλησίοισι δὲ προσετέτακτο μὴ τῶν Περσέων τὰς ὁδοὺς τηρεῖν, σωτηρίης εἵνεκα σφι· ὡς ἢν ἄρα σφέας καταλαμβάνῃ οἷά περ κατέλαβε, ἔχοντες ἡγεμόνας, σώζωνται ἐς τὰς κρυφάδας τῆς Μυκάλης. ἐπάξιον μὲν νεῦν ὅτι τοῦτο τὸ πρῆγμα ὁ Μιλήσιοι οὗτοι γε εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ πρέοντες τῷ στρατοπέδῳ τι νεοχμὸν ποιέοιεν. ὁ δὲ πολὺ τοιοῦτον τοῦ προστεταγμένου ἐποίεον· ἄλλας τε κατηγεόμενοι σφι ὁδοὺς φθάρσιος, αἳ δὴ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους· ἐς τέλος, αὐτοί σφι ἐγένοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἀπὸ Γερσέων ἀπέστη.

ἡγεμόνας,

In hoc prælio præclarissimã inter Græcos operam nauauerũt Athenienses, & ex Athenensibus Hermolycus EVthœni filius, vir in pancratio celeber: cui postea contigit vt bello inter Athenienses & Carystios, in pugna apud Cyrnum agri Carystii facta, cæsus in Geræsto iaceret. Secundũ autem Athenienses egregii extitere Corinthii Trœzeniique ac Sicyonii, Græci verò perquam multis barbarorum aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorũ naues incenderunt, totúmque murũ, egesta illinc in littus præda, & quibusdam pecuniarũ thesauris repertis. Vbi castra atque naues cremauere, vela fecerunt. & quum Samum appulsi sunt, consultabant de gente Ionica transferenda, & vbinam in Græcia illam locari oporteret, cuius ipsi imperium obtinerent.

Ἐν δὲ τούτῃ τῇ μάχῃ Ἑλλήνων ἠείσευσαν Ἀθηναῖοι (ἐς Ἀθηναίων, Ἑρμόλυκος ὁ Εὐθοίνου, ἀνὴρ παγκράτιον ἐπασκήσας· τοῦτον δὲ Ἑρμόλυκον κατέλαβε ὕστερον τούτων, πολέμου ἐόντος Ἀθηναίοισί τε καὶ Καρυστίοισι, ἐν Κύρνῳ τῆς Καρυστίης χώρης ἀποθανόντα ἐν μάχῃ, κεῖσθαι ὅτι Γεραιστῷ) μετὰ δὲ Ἀθηναίους, Κορίνθιοι καὶ Τροιζηνίοι καὶ Σικυώνιοι ἠείσευσαν. ἐπεί τε δὲ κατεργάσαντο οἱ Ἕλληνες τοὺς πολλοὺς, τοὺς μὲν μαχομένους, τοὺς δὲ καὶ φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς νῆας ἐνέπρησαν, καὶ 349
ὁ τεῖχος ἄπαν, τὸν λοιπὸν προσεξαγαγόντες ἐς τὸν αἰγιαλόν· καὶ θησαυρούς τινας χρημάτων εὗρον. ἐμπρήσαντες δὲ ὁ τεῖχος καὶ τὰς νῆας, ἀπέπλεον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς Σάμον οἱ Ἕλληνες, ἐβουλεύοντο περὶ ἀναστάσιος τῆς Ἰωνίης, καὶ ὅπου χρεὼν εἴη τοὺς Ἕλληνας κατοικίσαι τὸν δὲ Ἰωνίην ἀφεῖναι τοῖσι βαρβάροισι.

ἀδυνάτον γὰρ ἐφαίνετο σφι εἶναι ἑωϋτοὺς τε Ἰώνων κατηκόους, φερυρέοντας τὸν πόντον χεόντων· καὶ ἑωϋτῶν μὴ κατηκομένων, Ἴωνας σφίσι ἐλπίδα ἔχειν χαίρουσαν ἀπαλλάξειν τοὺς Πέρσας τῶν Περσέων ἀπαλλάξειν. τοῖσι Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε τῶν μηδισάντων ἐθνέων τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐμπορίην ἐξανιστάμενα, δοῦναι τὴν χώρην Ἴωσι οἰκήσοντας. Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε ἀρχὴν Ἰωνίην γενέσθαι ἀνάξιον, οὐδὲ Πελοποννησίοισι περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιέων βουλεύειν. ἀντιτεινόντων δὲ τουτέων, κατήμενοι εἶχον οἱ Πελοποννήσιοι. καὶ οὕτω δὴ Σαμίους τε καὶ Χίους καὶ Λεσβίους, καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας, οἳ ἔτυχον συστρατευόμενοι τοῖσι Ἕλλησι, ἐς ὃ συμμαχικὸν ἐποιήσαντο, πίστι τε καταλαβόντες καὶ ὁρκίοισι, ἐμμενέειν τε καὶ μὴ ἀποστήσεσθαι· οὗτοι δὲ καταλαβόντες ὁρκίοισι, ἔπλεον τὰς γεφύρας λύσοντες. ἔτι γὰρ ἐδόκεον σφέας διαβήσεσθαι. οὗτοι μὲν δὴ ὅτε Ἑλλήσποντον ἔπλεον.

Τῶν δὲ ἀποφυγόντων βαρβάρων, ἐς τὰ ἄκρα τοῦ Μυκάλης κατειληθότων, ἐόντων οὐ πολλῶν, ἐγίνετο κομιδὴ ἐς Σάρδις· πορευομένων δὲ κατ' ὁδόν, Μασίστης ὁ Δαρείου παραστυχὼν τοῦ παιδὸς τοῦ γενομένου, κατηγόρεε Ἀρταΰντεω ἔλεγε πολλά τε καὶ κακά, ἀλλά τε καὶ γυναικὸς κακίω φὰς αὐτὸν εἶναι, τοιαῦτα κατηγορήσαντα· καὶ ἄξιον εἶναι πάντος κακοῦ, βασιλέος οἴκου κακώσαντα. τῷ δὲ τῶν Περσέων, γυναικὸς κακίω ἀκηκοέναι, δεινὸς μέγιστος ὄνειδος. ὁ δὲ, ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ ποιησάμενος, ἀπάντα ὅτι Μασίστην τὸν ἀνανάκεα, ἔπεκτεῖναι θέλων. καί μιν ὑπολαβόντα φθὰς Ξεναγόρης ὁ Πραξίλεω, ἀνὴρ Ἁλικαρνησσεύς, ὅπισθε ἑστεὼς αὐτοῦ Ἀρταΰντεω, ἁρπάζει μέσον καὶ ἐξάγει, παίει ἐς τὸν γλουτόν. καὶ ὁ τούτῳ οἱ δορυφόροι Μασίστεω κατέσχησαν. ὁ δὲ Ξεναγόρης τοῦτο ἐργάσατο, χάριτα αὐτοῦ τε Μασίστεω πεποιήμενος καὶ Ξέρξῃ, ἐκσώζων τὸν ἀδελφεὸν τὸν ἐκείνου· καὶ δῶρα τοῦτο ὁ ἔρξας Ξεναγόρης πάσης ἦρξε Κιλικίης, δόντος βασιλέος. τῶν δὲ κατ' ὁδὸν παρομόσασθαι βαρβάρων, οὐδεὶς ἔτι πλέον ἐγίνετο τουτέων, ἀλλ' ἀπικνέονται ἐς Σάρδις. οἱ δὲ τῆσι Σάρδισι ἐτύγχανε

Neque enim videbatur eis fieri posse vt per omne tempus Ionibus tutandis præessent, sperandũ esse vt Iones à Persis rebellasse gauderent. Ad hæc magistratus Lacædæmoniorũ censebant emporia nationum Græcarum quę cum Medis sensissent, eiectis incolis danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienses è cõtrario, non esse principatum Ioniæ summouendum, nec Lacedæmoniis de ipsorũ coloniis consultandum. & quum in hoc contenderent Athenienses, libẽter eis cessere Peloponnenses: atque ita Samios & Chios & Lesbios ac cæteros insulanos, qui secum militabant, ad societatis fœdus adegerunt, data acceptaque fide cum iureiurando, se permansuros in societate, nec ab ea descituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos nauigaerunt, rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et isti quidem in Hellespontũ nauigabant.

Ii verò barbari qui profugerãt, non ita multi quum ad cacumina Mycales peruenissẽt, se Sardis recipiebant. Qui dũ iter faciunt, Masistes Darii filius, qui pugnæ malè gestæ adfuerat, conuiciari Artayntæ cùm aliis multis probris, tum verò dicere, illum muliere fuisse ignauiorem, [b] qui ita illam præfecturam administrasset: dignúmque omni malo esse qui de regia domo malè meritus esset. Apud Persas autem summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignauiorem. Artayntes igitur, vbi multa audiit, indignè ferens, acinacem in Masistem stringit, interficiendi auidus. quẽ irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnassẽs, vt stabat à tergo, hominem mediũ accipit, sublatúmque humi allidit. intereáque satellites Masistis adfuere. Eo facto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, & Xerxis, cuius fratrem seruasset, quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter viá barbari egerũt, Sardísq; peruenerũt,

a Nullo pacto sedibus suis summouendos esse Iones sensẽbãt.

b Qui ita munere imperatorio functus esset.

vbi rex erat ex eo tempore quo, prælio nauali malè gesto, Athenis illuc profugerat.

Sardibus autem tunc agens, adamabat vxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. ea quum pati non posset, neque donis missitadis, neque vi, quam afferre nolebat, fratris Masistis respectu: (quæ res & mulierem retinebat, probè gnaram nō se coactum iri vi) ibi Xerxes cæteris prohibitus, huc euasit vt filio suo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Masistis: existimans, si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Cōtracto matrimonio, aliisque ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. eò postquam peruenit, & vxorem Dario domum duxit, ita demū ab vxoris Masistis amore cessauit, [a] adamata ex familiaritate nurus Masistæ filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua quum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amestris vxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, grande atque variegatum, & spectatu dignum, viro donauit. Quo ille delectatus atque amictus, ad Artayntam se confert: atque vbi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierē quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequii. omnia enim quæ petereat, impetraturam. Ad hoc illa respondens, (debebatur enim toti familiæ infortunium) Dabisne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes, omnia alia potius eam petituram ratus, cū iureiurando promisit. Qui postquā iurauit, mulier intrepidè amiculum popoſcit. Xerxes enimuero recusare, nō obaliud quàm quòd vereretur Amestrin, ne sic illa rē quæ agebatur, iampridem suspicata, deprehenderet: sed offerre ei & vrbes, & immensam vim auri, & copias militū, quibus nemo præter illam esset imperaturus. Eximium autem donum est apud Persas, exercitu donari. Verùm quum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supramodū læta, eo gestando gestiebat. Amestris vbi mulierē habere amiculū sciuit,

[a] Et permutatis amoris vicibus, adamauit, atque adeo potitus est ea quæ Darii quidē vxor, Masistæ autem erat filia.

A ἐὼν βασιλέος ἐκείνου τῆ χρόνῳ ἐπεί τε ἐξ Ἀθηναίων τρεσπαίσας τῇ ναυμαχίῃ, φυγὼν ἀπίκετο.

Τότε δὴ ὦν τῆσι Σάρδισι ἐὼν ἄρα, ἤρα τῆς Μασίστεω γυναικὸς, ἐούσης καὶ αὐτὴς σὺν ἀνδρί· ὡς δὲ οἱ τρεσπέμποντι οὐκ ἐδύνατο κατεργάθεσθαι, σὺν βίῃ τρεσφέρετο, τρεσμηθόμενος τὸν ἀδελφεὸν Μασίστην· (τῶνδε δὲ τοῦτο ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα· οὔ τε γὰρ ἐβούλετο βίης ὑπ' ἀνδρὸς τευξομένη) σὺν δόλῳ τάδε δὴ Ξέρξης ἐρασθεὶς τῆς ἄλλων, τρήσατε τὸν γάμον τοῦτον τῆς παιδὸς τῆς ἑωυτοῦ Δαρείῳ συνοικεούσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τῆς Μασίστεω· δοκέων αὐτὴν μᾶλλον λήψεσθαι ἐὼν αὐτοῦ ποιήσῃ. ἁρμόσας δὴ, καὶ τὰ νομιζόμενα ποιήσας, ἀπήλαυνε ἐς Σοῦσα· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀπίκετο, καὶ ἠγάγετο ἐς ἑωυτοῦ Δαρείου μὲν γυναῖκα, ἔστω δὲ τῆς Μασίστεω μοῦ γυναικὸς ἐπέπαυτο· ὁ δὲ, Ἀμεμφεμάθυος, ἤρα τε καὶ ἐτύγχανε τῆς Δαρείου μοῦ γυναικὸς, Μασίστεω δὲ θυγατρὸς· οὐνόμα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν Ἀρταΰντη. χρόνου δὲ τρεσιόντος, αἰκάπυσα γίνεται τοιῷδε τινὶ ἐξυφήνασα Ἀμηστρις ἡ Ξέρξεω γυνὴ φᾶρος μέγα τε καὶ ποικίλον καὶ ἡδὺ ἄξιον, δίδοῖ Ξέρξῃ. ὁ δὲ, ἡσθεὶς, τρεσκαλλεταί τε ἐπ' ἔρχεται τῇδε τὴν Ἀρταΰντην. ἡσθεὶς δὲ καὶ ταύτῃ, ἐκέλευσε αὐτὴν αἰτῆσαι ὅ,τι βούλεταί οἱ γενέσθαι ἀντὶ τῶν αὐτῷ συνεργασμένων. πάντα γὰρ τεύξεσθαι αἰτήσασαν. τῇ δὲ κακῶς γὰρ ἔδεε πανοικίῃ γενέσθαι, τρεσὸς ταῦτα εἶπαν Ξέρξῃ, Δώσεις μοι ὃ ἄν σε αἰτήσω; ὁ δὲ, πᾶν μᾶλλον δοκέων ἐκείνην αἰτήσαι, ὑπισχνέετο καὶ ὤμοσε. ἡ δὲ, ὡς ὤμοσε, ἀδεὴς αἰτέει τὸ φᾶρος. Ξέρξης δὲ, πάντα τρόπον ἐγένετο, οὐ βουλόμενος δοῦναι· κατὰ ἄλλο μὲν δὴ θεῶν, φοβεόμενος δὲ Ἀμηστρίν, μὴ καὶ πρὶν κατεικαζούσῃ τὰ γινόμενα, οὕτω ἐπευρεθῇ τρήσαντα. ἀλλὰ πόλις τε ἐδίδου καὶ χρυσὸν ἄπλετον, καὶ στρατὸν τοῦ ἔμελλε οὐδεὶς ἄρξειν ἀλλ' ἢ ἐκείνη· (Περσικὸν δὲ κάρτα ὁ στρατὸς δῶρον) ἀλλ' οὐ γὰρ ἐπείθετο. δίδοῖ τὸ φᾶρος. ἡ δὲ, ὡς ἐχάρη ἐοῦσα τῷ δώρῳ, ἐφόρεέ τε καὶ ἠγάλλετο· καὶ ἡ Ἀμηστρις πυνθάνεται μιν ἔχουσαν.

350

μαθοῦσα δὲ Ὀ ποιούμενον, τῇ μὲν γυναικὶ τοὐτῳ οὐκ ἔχε ἔγκοτον· ἡ δὲ, ἐλπίζουσα τὴν μητέρα αὐτῆς εἶ) αἰτίην, καὶ ταῦτα ἐκείνην τρῆσαι, τῇ Μασίστεω γυναικὶ ἐβούλευε ὄλεθρον. Φυλάξασα δ' τὸν ἄνδρα ἐν τῇσι Ξέρξεω βασιλήιον δεῖπνον παρατιθέμενον· τοῦτο δὲ Ὀ δεῖπνον παρασκευάζεται ἅπαξ ἐνιαυτῷ, ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεύς. οὐόμενα δὲ Ξ δεῖπνον τοῦτο, Πέρσῃσι μὲν, τυκτὸν δ' τῷ Ἑλλήνων γλωσσάν, τέλεον. τότε καὶ τῷ κεφαλῇ σμᾶται μοῦνον βασιλεύς, καὶ Πέρσῃς δωρέεται. ταύτην δὴ τὴν ἡμέρην φυλάξασα ἡ Ἀμηστρις, χρηίζουσα τοῦ Ξέρξεω, δοκέουσι οἱ τὴν Μασίστεω γυναῖκα. ὁ δὲ δεινόν τε καὶ ἀνάρσιον ἐποιέετο, τόν τε μὲν, ἀδελφεοῦ γυναῖκα παραδοῦναι, τὸν δὲ, ἀναιτίην ἐοῦσαν τῆς παρηγμένης τοῦτου. συνῆκε γὰρ τῆς εἵνεκεν ἐδέετο. τέλος μέντοι, ἐκείνης τε λιπαρεούσης, καὶ ἅτε τοῦ νόμου ἐξεργόμενος, (ὅτι ἀτυχήσαι τῶν χρηίζουσι, οὐ σφι δυνατὸν ἐστὶ βασιλήιον δεῖπνον παρακειμένου) κέρτα δὴ ἀέκων κατεμυθέετο. καὶ παραδοὺς, ποιέει ὧδε· τὴν μὲν κελεύει ποιέειν τὰ βούλεται· ὁ δ', μεταπεμψάμενος τὸν ἀδελφεὸν, λέγει τάδε, Μασίστα, σὺ εἶς Δαρείου τε παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφεός· πρὸς δὲ ἔτι ταῦτα σὺ, καὶ εἰς ἀνὴρ ἀγαθὸς· γυναικὶ δὲ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικέεις, μὴ συνοίκεε· ἀλλά τοι αὐτὸν αὐτῆς ἐγὼ δίδωμι θυγατέρα ἐμὴν· ταύτῃ συνοίκεε· τὴν δὲ νῦν ἔχεις (οὐ γὰρ δοκέει ἐμοὶ) μὴ ἔχε γυναῖκα. ὁ δὲ Μασίστης ἀποθωυμάσας τὰ λεγόμενα, λέγει τάδε, Ὦ δέσποτα, τίνα μοι λόγον λέγεις ἄζηνον, κελεύων μοι γυναῖκα, ἐκ τῆς μοι παῖδες ἥβης τε εἰσὶ τρεῖς, καὶ θυγατέρες, τὴν καὶ σὺ μίαν τῶν παίδων τῶν σεωυτοῦ ἠράσθης γυναῖκα· αὕτη τέ μοι κατὰ νόον τυγχάνει καρτὰ ἐοῦσα· ταύτην με κελεύεις μεθέντα, θυγατέρα τὴν σὴν τῷ σῷ υἱῷ σεωυτοῦ γῆμαι; ἐγὼ δὲ, βασιλεῦ, μεγάλα μὲν ποιεύμαι, ἀξιεύμενος θυγατρὸς σῆς, ποιήσω μέντοι ταυτέων οὐδέτερα. σὺ δὲ μηδαμῶς βίαι παρήγματος τοιοῦδε δέξεο· ἀλλὰ τῇ τε σῇ θυγατρὶ ἀνὴρ ἄλλος φανήσεται ἐμεῦ οὐδεν ἧσσον, ἐμέ τε ἔα γυναικὶ τῇ ἐμῇ συνοικέειν. ὁ μὲν δὴ τοιούτοισι ἀμείβετο· Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς λέγει τάδε, Οὔτοι δὴ τοι Μασίστα πέρηκται. οὔτε γὰρ αὖ τοι δώσω θυγατέρα τῷ ἐμῷ υἱῷ γῆμαι; οὔτε σὺ ἐμεῦ ἔτι ἐὼν ἐν τῇ σῇ γνώμῃ; οὔτε τὴν γυναῖκα ταύτην ἀπολιπὼν, ἣν νῦν ἔχεις, ἄλλην γυναῖκα λήψεαι. ἔχε νῦν τὸ ἐπιλέγω τοῦτο· ἐπιλέγω δὲ τοιόνδε· οὐ μὴ ἐπιβήσεται ἡ θυγάτηρ τοῦ ἐμοῦ παιδὸς τῆς σῆς οἰκίης, ἐς τὴν σὺ ἔρχεαι ἀπολιπὼν τὴν γυναῖκα τὴν νῦν ἔχεις. ταῦτα ἀκούσας ὁ Μασίστης ἐκβαίνει, καὶ οἱ ἐπιβώσας ἔλεγε τάδε, Οὐκ ἄρα μοι δοκέεις, ἐὼν ἐν τῇ σῇ γνώμῃ, ἔτι ἐμὲ ἔχειν ἐν τῇ σῇ γνώμῃ· εἰ γὰρ ἔχεις, οὐκ ἂν ἐπέτρεπες ἐμοὶ ἔχειν γυναῖκα τὴν νῦν ἔχω, οὐδὲ ἂν ἐμοὶ ἐδίδους θυγατέρα τὴν σὴν γυναῖκα· νῦν δὲ ἐπιβήσεται ἡ θυγάτηρ τοῦ ἐμοῦ παιδὸς τῆς σῆς οἰκίης, ἐς τὴν σὺ ἔρχεαι ἀπολιπὼν τὴν γυναῖκα τὴν νῦν ἔχεις. ταῦτα ἀκούσας ὁ Μασίστης ἐκβαίνει, καὶ οἱ ἐπιβώσας ἔλεγε τάδε, Οὐκ ἄρα μοι δοκέεις, ἐὼν ἐν τῇ σῇ γνώμῃ, ἔτι ἐμὲ ἔχειν ἐν τῇ σῇ γνώμῃ· εἰ γὰρ ἔχεις, οὐκ ἂν ἐπέτρεπες ἐμοὶ ἔχειν γυναῖκα τὴν νῦν ἔχω, οὐδὲ ἂν ἐμοὶ ἐδίδους θυγατέρα τὴν σὴν γυναῖκα· νῦν δὲ

& rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpâ & quâ huius rei authore esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaque tempore quo vir suus Xerxes regalem instrueret cœnam, quæ cœna semel quotannis eo die quo rex creatus est instruebatur: (cœnæ nomen Persicæ Tycta, Græcè τέλειον, *id est, perfecta*: in qua rex solùm caput [a] ornatur, Persásque strenis donat) hoc die obseruato Amestris à Xerxe petiit vt se Masistæ vxore donaret. Xerxes id indignum factu nefariúmque arbitrari, vxorem germani dono dari, eámque insontem negotii illius cuius causa vxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus, & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orátem non exorare, inuitus admodũ annuit: tradénsque vxori, ac iubens facere quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit, Masista, tu Darii filius es, idémque mihi frater, præterea vir eximius: tamen cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam cum qua contubernium habeas. Istam autem quã in matrimonio habes (non enim mihi videtur habenda) missam facias. His verbis stupefactus Masistes, Domine, inquit, [b] quam tu mecum orationem habes importunam: qui vxorem, [c] ex qua liberi mihi sunt adolescentes, & filiæ, (quarum vnam tu filio tuo duxisti vxorẽ) iubes me relinquere, (quæ mihi est ex animi mei sententia) vt filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem, rex, etsi magni facio me dignari cõiugio filiæ tuæ, tamen neutrum istorum faciam. [d] tu verò, qui nequaquam necesse habes, noli ad hoc rei me cogere. alius non inferior me existet maritus filiæ tuæ: sine me meæ vxoris consuetudine frui. Hæc ille quum respõdisset, percitus ira Xerxes, Atqui, inquit, [e] ita tecum, Masista, agetur, vt neque iam tibi filiam meã

a *Diuersam à nostra lectionem videtur esse sequutus.*

b Quæ est ista futilis qua vteris apud me, oratio? *Q. d. Quorsum ßectat?*

c Ex qua tres mihi lib.

d Tu verò ne mihi vim adferas, hanc à me rem contendens.

e Ita res tuæ cõparatæ sunt. *Vel, Ita se res tua habent. Vel* (retinendo sdem loquendi genus) *Ita tecum actum est.*

nuptum dem, neque tu consuetudine tuæ diutius fruaris: vt discas accipere oblata. Masistes his auditis, extra abiit, hactenus loquutus, Domine, nondum me interemisti. Hoc interim tempore dum Xerxes cũ fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis, vxorem Masistæ excarnificat, mamillas præcidit, eásque canibus abiicit: præcidit nares, aures, labra, linguã: atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum quum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum propripiebat. vbi verò mutilatam vxorem vidit, confestim inito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis & aliis quibusdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimũ mali regi facturus. Quod & contigisset (vt mihi videtur) [a] si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. etenim præses erat Bactriorum, à prouincialibúsque diligebatur. Sed hæc eum [b] perpetraturum Xerxes audiens, missis aduersus hominem copiis, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Masistæ hæc hactenus.

a *Id est, Si ad Bactrios & Sacas prius peruenire potuisset, quàm rex de eo quod moliebatur, certior factus esset.*

b Molientem, *Vel, agitantem.*

A γῆμαι, οὔτε ἐκείνῃ ἐπὶ πλοῦνα χρόνον σιγῶσα κήσεις. ὡς μαθὴς τὰ διδύμεα δέκεσθαι. ὁ δὲ, ὡς ταῦτα ἤκουσε, εἶπας τοσόνδε, ἐχώρεε ἔξω, Δέσποτα, οὐδή κω με ἀπώλεσας. ἐν δὲ τούτῳ τῷ μεσοῦντι χρόνῳ ἐν τῷ Ξέρξης τὴν ἀδελφεὴν διελέγετο, ἡ Ἀμηστρις μεταπεμψαμένη τοὺς δορυφόρους τῦ Ξέρξεω, διέλυμαίνετο τὴν γυναῖκα τὴν Μασίστεω· τοὺς τε μαζοὺς ἀποταμοῦσα, καὶ προβάλε κὴ ῥῖνα, καὶ ὦτα, καὶ χείλεα, καὶ B γλῶσσαν ἐκταμοῦσα, ἐς οἶκόν μιν ἀποπέμπει διαλελυμασμένην. ὁ δὲ Μασίστης, οὐδέν κω ἀκηκοὼς τούτεων, ἐλπόμενος δέ τι οἱ κακὸν εἶ), ἐς πίπτῃ δρόμῳ ἐς τὰ οἰκία· ἰδὼν δὲ διεφθαρμένον τὴν γυναῖκα, αὐτίκα μὴ τῶν συμβουλευσάμενος τοῖσι παισὶ, ἐπορμᾶτο ἐς Βάκτρα σύν τε τοῖσι ἑωῦτῦ υἱοῖσι, καὶ δή κου τινὶ καὶ ἄλλοισι, ὡς ἀποστήσων νομὸν Βακτριον, ἐὼν ποιήσων τὰ μέγιστα κακῶν βασιλῆα. τὰ γὰρ αὖ κὴ ἐγίνετο, ὡς ἐμοὶ C δοκέειν, εἰ ἔφθη αἰβὰς ἐς τοὺς Βακτρίους, καὶ τοὺς Σάκας· κὴ γὰρ ἔστρατόν τε μιν, καὶ ἦν ὑπήκοος τῶν Βακτρίων. ἀλλὰ γὰρ Ξέρξης πυθόμενος ταῦτα ἐκείνου ποιήσοντα, πέμψας ὀπ' αὐτὸν στρατιὴν, ἐν τῇ ὁδῷ κατέκτεινέν αὐτόν τε ἐκεῖνον καὶ τοὺς παῖδας αὐτῦ, καὶ τὴν στρατιὴν τὴν ἐκείνου. τῦ μὲν τὸν ἔρωτα Ξέρξεω, καὶ τὸν Μασίστεω θάνατον, τοσαῦτα ἐγένετο.

Οἱ δὲ ἐκ Μυκάλης ὁρμηθέντες Ἕλλησε ὀπ' Ἑλλήσποντου, σωθέντων μὲν τῶν ἐς Λεκτὸν ὥρμεον, ὑπὸ αἰόλεων ἀπολαμφθέντες· ἐδόκεον δὲ ἀπίκοντο ἐς Ἄβυδον, ἔτι τὰς γεφύρας δόξαν διαλελυμένας, τὰς ἐδόκεον θύρησιν ἔτι ὑπεστάναι μένας· ὑπὸ τούτεων οὐκ ἤκιστα ἔνεκα ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἀπίκοντο. ἔσι μὲν νυν ἀμφὶ Λευτυχίδεα Πελοποννησίοισι ἔδοξε ἀποπλέειν ἐς τὴν Ἑλλάδα· Ἀθηναίοισι δὲ, καὶ Ξανθίππῳ τῷ στρατηγῷ, αὐτοῦ ὑπομένειν τὰς, πειρᾶσθαι τῆς Χερ- E σονήσου. Ἀλλὰ δὴ ἀπέπλεον. Ἀθηναῖοι μὲν, ἐκ τῆς Ἀβύδου διαβάντες ἐς τὴν Χερσόνησον, Σηστὸν ἐπολιόρκεον· ἐς δὲ τὴν Σηστὸν ταύτην, ὡς ἔοντος ἰσθμοπόντου τείχεος τῆς ταύτη, στρωτὴλθον, ὡς ἤκουσάν τε τὴν διάβασιν τῶν Ἑλλήνων ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ἔκ τε τῆς ἄλλων τῶν περιοικίδων, καὶ δὴ καὶ ἐκ Καρδίης πόλιος,

ἰσθμοπόντου

Οἰόβαζος, ἀνὴρ Πέρσης, ὃς τὰ ἐκ τῶν γε- A
φυρέων ὅπλα ἐνῆῤῥαπτα ἐπὶ τῷ κεκμηκώς. ἔ-
χον δὲ τοῦτο ὀλίγοι Αἰολέες, σεσω-
σμένοι δὲ Πέρσαι τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων
συχνὸς ὅμιλος. ἐτυράννευε δὲ τούτου τοῦ νο-
μοῦ Ξέρξεω ὑπαρχος Ἀρταύκτης, ἀνὴρ μὲν
Πέρσης, δεινὸς δὲ καὶ ἀπάθαλος· ὃς ἐς βα-
σιλέα ἐλαύνοντα ἐπ' Ἀθήνας ἐξεπάτησε,
τὰ Πρωτεσίλεω τοῦ Ἰφίκλου χρήματα ἐξ
Ἐλεοῦντος ὑφελόμενος. ἐν γὰρ Ἐλεοῦντι
τῆς Χερσονήσου ἐστὶ Πρωτεσίλεω τάφος τε, B
καὶ τέμενος περὶ αὐτόν, ἐνθα ἔκειτο χρήματα
πολλά, καὶ φιάλαι χρύσεαι καὶ ἀργύρεαι,
καὶ χαλκὸς, καὶ ἐσθὴς, καὶ ἄλλα ἀναθήμα-
τα, τὰ Ἀρταύκτης ἐσύλησε, βασιλέος ὄντος.
λέγων δὲ τοιάδε, Ξέρξεα διεβάλλετο,
» Δέσποτα, ἔστι οἶκος ἀνδρὸς Ἕλληνος ἐνθαῦ-
» τα, ὃς ἦλθε γῆν σὴν στρατευόμενος, δίκης κυ-
» ρήσας, ἀπέθανε· τούτου μοι δὸς τὸν οἶκον, ἵνα
» καὶ τις μάθῃ ὅτι χρὴ σὴν μὴ στρατεύε-
» σθαι. ταῦτα λέγων, εὐπετέως ἔμελλε ἀ- C
ναπείσειν Ξέρξεα δωρεᾶν ἀνδρὸς οἶκον, οὐδὲν
ὑποπτήξαντα τῷ ἐκείνου ἐφρόνεε. ὅτι γὰρ
δὴ τὴν βασιλέος στρατεύεσθαι Πρωτεσί-
λεων ἔλεγε, νοέων τοιάδε· τὴν Ἀσίην πᾶσαν
νομίζοισι ἑωυτῶν Πέρσαι εἶναι, καὶ τὸν αἰεὶ βα-
σιλεύοντος. ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὰ χρήματα, ἐξ
Ἐλεοῦντος ἐς Σηστὸν ἐξεφόρησε, ᾗ ὁ τέμε-
νος ἐστείρε, καὶ ἐνέμετο. αὐτός τε ὅκως ἀπί-
κοιτο ἐς Ἐλεοῦντα, ἐν τῷ ἀδύτῳ γυναιξὶ
ἐμίσγετο. τότε δὲ ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθη- D
ναίων, οὔτε προεσκευασμένος ἐς πολιορκίην,
οὔτε τῷ σφι δὲ χόρτος ἦν Ἑλλήνων. ἀφύ-
κτως δέ κως αὐτῷ ἐπέπεσον. ἐπεὶ δὲ πολιορ-
κεομένοισι σφι φθινόπωρον ἐπεγένετο, καὶ
ἤρξαλον Ⓐ Ἀθηναῖοι ἀπό τε τῆς ἑωυτῶν
ἀποδημέοντες, καὶ οὐ δυνάμενοι ἐξελεῖν ὃ
τεῖχος, ἐδέοντό τε τῶν στρατηγῶν ὅκως ἀπα-
γαγοίησαν σφέας ὀπίσω. Ⓐ ἢ οὐκ ἔφασαν,
πρὶν ἂν ἐξέλωσι, ἢ ὃ Ἀθηναίων κοινὸν σφέας E
μεταπέμψηται. οὕτω δὴ ἔχρηζον τὰ πρέον-
τα. οἱ δὲ ἐν τῷ τείχεϊ ἀμφὶ Ⓑ Ἀρταύκτεα
ἐς πολλὸν ἤδη κακοῦ ἀπιγμένοι ἔσαν, ὥστε
τοὺς τόνους ἔφοντες τῶν κλινέων, ἐσιτέοντο.
ἐπεί τε ἐν τούτοισι ἐπὶ ἐγένοντο, οὕτω δὴ ὑπὸ

A Oebazus, vir Persa, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebát autem id oppidum indigenæ Aeoles, iunctis Persis pariter & magna sociorum frequétia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, vir ille quidem Persa, sed dirus tamen & facinorosus, qui
a Xerxem Athenas tẽdentem ex Eleũte circumuenit, petitis Protesilai Iphiclo geniti pecuniis. Etenim est in Eleunte Chersonesi
B Protesilai sepulcrum, & ei fanum circumiectum vbi inerat ingens vis pecuniæ, necnon phialæ aureæ argenteæque, & æs & vestis, aliáque donaria quæ Artayctes rege donãte compilauit, his verbis eum circumueniens, Here, est hoc in loco domus viri Græci, qui eum militum copiis terrã tuam adortus, meritas morte pœnas dedit: eius mihi domum dato, vt discant alii non militare
C aduersus regionem tuam. Hæc dicendo b facile erat persuadere Xerxi vt largiretur sibi domum eius viri de quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimuero sentiebat Artayctes Profitelaum in prouinciam regis militasse, quòd videlicet Persæ omnẽ Asiam suam esse arbitrabantur, & eius semper qui potitur regno. Hic, postquam pecuniis ab rege donatus est, eas ab Eleunte ad Sestον exportauit, fanúmque seuit
D & coluit: & quoties Eleuntẽ pergebat, in adyto, *id est, in templi loco inaccesso*, cũ mulieribus concumbebat. Tũc autem ab Athenienſibus obsidebatur, nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam obsidionem, quã non expectauerat, ex improuiso à Græcis inuasus. Illi, posteaquam sibi obsidentibus aduenerat autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam
E murum expugnare nõ possent. itaque orare duces suos vt se illinc reducerent. Duces negare se prius id facturos quàm aut murum expugnassent, aut ipsos respublica Athenienſium accersiſſet: c adeo res illa eis cordi erat. At ii qui cum Artaycte intra muros erant, in omnem adducti calamitatẽ, adeo vt funibus lectorũ elixis vescerentur, vbi iam ne hæc quidem habebant, ita sub

a Xerxem Ath. tendentem circumuenit, subreptis ex Eleunte pecuniis Iphicli.

b Facilè domum illius viri à Xerxe impetraturus erat, de iis quę ille cogitabat nihil suspicato.

c Ita tandem illi præsentem rerũ statum boni consulere cœperunt.

noctem capeſſerunt fugam, cùm alii Perſæ, tum Artayctes & OEbazus, delapſi à poſteriori murorum parte, quæ præcipuè deſtituta ab hoſtibus erat. Poſtquam illuxit, Cherſonitani è turribus rem indicauere Athenienſibus, portáſque patefecere. Athenienſium pleriſque fugientes Perſas perſequentibus, alii vrbem tenuere. OEbazũ in Thraciã fugã elapſum, Thraces Apſinthii exceptũ, Pleſtoro indigenæ deo, ritu ſuo immolauerũt, cæterùm eius comites aliter interfecerũt. Artayctes autem cum ſuis inita poſteriùs fuga, quum pauci eſſet, ſuper AEgos fluenta circumuẽti, quũ perdiu ſeſe defenſaſſent, partim occubuerunt, partim viui ſunt capti. Quos Græci alligatos Seſtum duxerunt, intérque eos Artayctem cum filio ſuo. Fertur à Cherſonitanis, vni eorum qui iſtos ſeruabant, dum [a] carnem ſalſam torret, tale oſtentum extitiſſe: Offa illa ſalſuræ priùs impoſita reſiliit palpitauítque, quẽadmodũ piſces recens capti. Qua de re quum circumfuſi admirarentur, Artayctes oſtentum vt vidit, accito viro qui ſalſurã coquebat, Hoſpes, inquit, Athenienſis, non eſt quòd iſtud metuas oſtentum: quod non tua cauſa extitit, ſed mea: Proteſilao qui eſt apud Eleuntem, ſignum dante, qui mortuus ac ſale cõditus, habet à diis poteſtatem, [b] eũ à quo iniuriam excepit, vexandi. Núc igitur ei [c] donaria reſtituere in animo habeo: pro pecuniis quidem quas è templo ſuſtuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea verò ipſius ſalute ac filii, [d] ducenta. Hæc pollicens Xanthippum Athenienſium ducem non perſuaſit, tum ſua ſponte animatũ, tum ab Eleontinis exoratum, quò Proteſilaum vlciſcerẽtur, vt hominem interimeret. Itaque adductum hunc in littus in quo Xerxes traiectum iunxerat, (vt alii aiunt, in tumulũ vrbi Madyto imminentem) depactis humi aſſeribus ſuſpenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis Athenienſes in Græciam remeauerunt.

a Piſces ſalitos torret, vt alij interpret.

b De eo à quo iniuriam acceperit, pœnas ſumendi.

c Hæc redẽptionis præmia ei tribuere volo.

d Ducẽta Athenienſibus, ſi ſeruatus fuero.

νύκτα οἴχεσθαι. Ἀποδράντες οἵ τε Πέρσαι, καὶ
ὁ Ἀρταύκτης καὶ ὁ Οἰόβαζος, ὅπισθε ἐκ τείχεος κατιόντες, τῇ ἐλαχίστη ἐρημώτατον πολεμίων. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγίνετο, ἐφ' Χερσονησοῖται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμηναν τοῖσι Ἀθηναίοισι· οἱ δὲ ἐπεκράτησαν καὶ τῆς πύλας ἀνοίξαν. τῶν δὲ οἱ μὲν πλέονες ἐδίωκον, οἱ δὲ πρὸς πόλιν ἔχον. Οἰόβαζον μὲν νυν ἐν Φυσήνῃσι ἐς τὴν Θρηΐκην, Θρηΐκες Ἀψίνθιοι λαβόντες, ἔθυσάν Πλειστώρῳ ἐπιχωρίῳ θεῷ, ἔπειτα τῶν στρατηγῶν τὸν δὲ μετ' ἐκείνου, ἄλλῳ τρόπῳ ἐφόνευσαν. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Ἀρταύκτεα, ὑσγλοι ἁρμηθέντες φεύγειν, ὡς κατελαμβάνοντο ὀλίγον ἐόντες ὑπὲρ Αἰγὸς ποταμοῦ, ἀλεξόμενοι χρόνον ὅτι συχνόν, οἱ μὲν ἀπέθανον, οἱ δὲ, ζωντες ἐλήμφθησαν. οἳ συνδήσαντες σφέας Ἕλληνες, ἦγον ἐς Σηστόν· μετ' αὐτέων δὲ, καὶ Ἀρταύκτεα δεδεμένον, αὐτόν τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ. καί τεω τῶν φυλασσόντων λέγεται τῶν Χερσονησιωτέων τάδε ἔρδοντι, τέρας γενέσθαι τοιόνδε· οἱ πέλεκοι ὅσοι τῷ πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἐσσύοντο, ὥκως ὑπ' ἰχθύων νεάλωτοι. καὶ οἱ μὲν, θωϊχθέντες, ἐθωυμάζον. ὁ δὲ Ἀρταύκτης ὡς εἶδε τὸ τέρας, καλέσας τὸν ὀπτῶντα τοὺς ταρίχους, ἔφη, Ξεῖνε Ἀθηναῖε, μηδὲν φόβεο τὸ τέρας τοῦτο. οὐ γάρ σοι πέφηνε, ἀλλ' ἐμοὶ σημαίνει ὁ ὧν Ἐλεουντίῃ Πρωτεσίλεως, ὅτι καὶ τεθνεὼς, καὶ βέλεος ἐὼν, δίκαιά ἐστι θεοὺς θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα τίνεσθαι. νεῶ ὧν ἀποινά οἱ τάδε ἐθέλω ὀπτῆναι· αὐτὶ μὲν χρημάτων τῶν ἔλαβον ἐκ τοῦ ἱροῦ, ἑκατὸν τάλαντα καταλείνω τῇ θεῷ· αὐτὶ δ' ἐμεωυτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς, ἀποδίδομι πάλαντα διηκόσια Ἀθηναίοισι τοῖσι διεφθαρμένος. ταῦτα [a] ὑπεσχόμενος τὸν στρατηγὸν Ξανθίππεον οὐκ ἔπεισε. ὁ δὲ Ἐλεούντιοι τῷ Πρωτεσιλάῳ τιμωρέοντες, ἐδέοντό μιν κατεργάσασθαι, καὶ αὐτῷ τῷ στρατηγῷ ταῦτα ὁ νόος ἔφερε. ἀπαγαγόντες δὲ αὐτὸν ἐς πρὸ ἀκτῆς ἐς πρὸ Ξέρξης ἔζευξε τὸν πόρον, (ὁ δὲ λέγουσι, ὑπὸ τὸν κολωνὸν τὸν ὑπὲρ Μαδύτου πόλεος) σανίδας περιπερονήσαντες, αἰσχρέμασαν· τὸν δὲ παῖδα ἐν ὀφθαλμοῖσι τοῦ Ἀρταύκτεω κατέλευσαν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀπέπλεον ἐς πρὸ Ἑλλάδα,

[a] ὑπισχνέομαι.

τά τε ἄλλα χρήματα ἀγόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ A portantes tum alias pecunias, tũ
ὅπλα τῶν γεφυρέων, ὡς αἰσθησόντες ἐς ἱερόν verò arma pontium, tanquam
καὶ κτῆ τὸ ἔτος τοῦτο, οὐδὲν ἔτι πλέον τουτέων apud templa repositurí. Nec a-
ἐγένετο. Τούτου δὲ τοῦ Ἀρταύκτεω ἐπ' αἰσχρε- liud præterea quippiam gestum
μισθέντος τοῦ πατρὸς Ἀρτεμβάρης ἐστί, ὁ est per eum annum. Huius autẽ
Πέρσῃσι ἐξηγησάμενος λόγον, τὸν ἐκεῖνοι ὑ- Artayctæ, qui suspensus est, auus
ποδεξάμενοι, Κύρῳ, τοιῆσδε ἐκόμισαν, λέγοντα paternus fuit Artembares, qui o-
τάδε, Ἐπεὶ Ζεὺς Πέρσῃσι ἡγεμονίην δι- rationem quãdam habuit apud
δοῖ, ἀνδρῶν σοὶ Κῦρε, κατελὼν Ἀστυάγεα, Persas, quam excipientes Persæ,
φέρε, λιῶν γὰρ ἐκ τῆμεδε ὀλίγῳ, καὶ τούτην ad Cyrum detulerũt in hæc ver-
τὴν χώρην, μετάμαξάντες ἐκ ταύτης ἄλλην B ba, Quandoquidem Persis Iupi-
ἔχωμεν ἀμείνω· εἰσὶ δὲ πολλαὶ μὲν ἀγχοῦ ter principatum dedit, & ex viris
κεῖναι, πολλαὶ δὲ καὶ ἑκαστέρω· τῶν μὲν ἀστῶν tibi Cyre, Astyage deiecto, agedũ
τοῖσι πλέοσι ἐσόμεθα θωϋμαστότεροι. εἰκὸς demigrantes ex hac regione, quã
ἀρηϊφάτους ἄνδρας τοιοῦτα ποιέειν. κότε γὰρ δὴ exiguam habemus & asperam,
καὶ πρέσσει κάλλιον, ἢ ὅτε γε καὶ δεσπότεων τε obtineamus meliorẽ aliã. Multæ
πολλῶν ἀρχήσομεν, πάσης τε τῆς Ἀσίης; Κῦ- sunt nobis confines vrbes, mul-
ρος δὲ ταῦτα ἀκούσας, καὶ οὐ θωϋμάσας τὸν tæ lõginquæ: quarum vnam in-
λόγον, ἐκέλευε ποιέειν ταῦτα. οὕτω δὲ αὐ- colentes, efficiemur admirabi-
τοῖσι παρῄνεε κελεύων ποιμαίνειν ἀντὶ ἀνδρῶν liores apud plerosque. Decet au-
μαχητέων· ὡς οὐκέτι ἄρξοντες, ἀλλ' ἀρξομένοις. φιλέειν C tem hoc eos viros facere [a] qui
γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς γί- a Imperium ob-
νεσθαι. οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς ἐστὶ, καρπόν tinent. *Vel, Impe-*
τε θωϋμαστὸν φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ *rio pollent.*
πολέμια. ὥστε συγγνόντες Πέρσαι οἴχοντο
ἀποστάντες, ἑωυτοὺς ἐπιτρέψαντες τῇ γνώμῃ τοῦ Κύ-
ρου· ἄρχειν τε εἵλοντο, λυπρὴν οἰκέοντες,
μᾶλλον ἢ πεδιάδα σπείροντες, ἄλλοισι
δουλεύειν

rúntque exile solum incolentes, imperare aliis, quàm campestre colentes, aliis seruire.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΤΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ ΓΕΝΕΣΙΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΗΣ.

EIVSDEM HERODOTI HALICARNASSEI DE GENERE VITÁQ; HOMERI LIBELLUS.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ ὁ Ἁλικαρνασεὺς περὶ Ὁμήρου γενέσιος καὶ ἡλικίης καὶ βιοτῆς τάδε ἱστόρηκε, ζητήσας ἐπεξελθεῖν εἰς ὃ A
ἀτρεκέστατον. ἐπεὶ γὰρ ἡ πάλαι Αἰολὶς Κύμη ἐκτίζετο, συνῆλθον ἐς αὐτὴν πάντοθεν ἐπὶ ἕνεα Ἑλλήνων, καὶ δὴ καὶ ἐς Μαγνησίας, ἄλλοί τε τινες, καὶ Μελάνωπος ὁ Ἰθαγένεος τοῦ Κρίθωνος, οὐ πολύφορτος, ἀλλὰ βεκτέα τοῦ βίου ἔχων. τοῦτος B
δὲ ὁ Μελάνωπος ἔγημε ἐν τῇ Κύμῃ τὴν θυγατέρα Ὀμύρητος, καὶ αὐτῷ γίνεται ἐκ γυναικὸς θῆλυ τέκνον, ᾧ οὔνομα τίθεται Κριθηΐς. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Μελάνωπος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐτελεύτησαν τὸν βίον· τὴν δὲ θυγατέρα ὀπτεπέπει αὐδρὶ ᾧ ἐχρῆτο μάλιστα, Κλεάνακτι τῷ Ἀργείῳ. χρόνῳ δὲ προϊόντος, συνέβη τὴν παῖδα μιγεῖσαν ἀνδρὶ λεθραίως, ἐν γαστρὶ σχεῖν. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἐλάνθανεν. ἐπεὶ δὲ ἤσθετο ὁ Κλεάναξ, C
ἤχθετο τῇ συμφορῇ, καὶ καλεσάμενος τὴν Κριθηΐδα χωρὶς πάντων, ἐν αἰτίῃ μεγάλῃ εἶχεν, ὑβριστὴν νόμῳ τὴν αἰσχύνην τὴν πρὸς τοὺς πολίτας, προβουλεύεται δὲ περὶ αὐτῆς τάδε· ἔτυχον οἱ Κυμαῖοι κτίζοντες τὸ Ἑρμείου κόλπου τὸν μυχὸν κτίζοντες δὲ τὴν πόλιν Σμύρνην ἔθετο τὸ ὄνομα Θησεύς, μνημεῖον ἐθέλων καταστῆσαι τὸ ἑωυτοῦ γυναικὸς ἐπώνυμον. ἐν δὲ αὐτῇ τοὔνομα Σμύρνη. ὁ δὲ Θησεὺς ἐν τῶν τινὰ Κυμαίων κτισάντων ἐν τοῖς πρώτοις Θεσσαλῶν, ἀπὸ Εὐμήλου τοῦ Ἀδμήτου, κάρτα ὄλβον ἔχων τοῦ βίου. D

ΗΕRODOTVS Halicarnaſſeus [a] de genere, vita atque adeo ætate Homeri ſtudens quam veriſſima referre, hæc tradidit. Quum vetuſta illa AEolum ciuitas Cuma primùm conderetur, eodē cùm aliæ permultæ omníſque generis gentes conuenæ cōfluxerunt, tum è Magneſia illuc plerique commigrarunt: inter quos fuit Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus, [b] homo fortunæ non perinde amplæ, attamen expeditæ. Hic Melanopus Omyretis Cumani filiam duxit vxorem, procreauítque è legitimo toro fœmineam prolem, cui nomen indidit Critheidem. At ipſe Melanopus vnà cum vxore vita functus eſt, commiſſa interim filia Cleanactis Argiui tutelæ, quo familiariſſimè vti conſueuerat. Porro tempore interiecto accidit fortè vt puella iſta è furtiuo concubitu prægnans deprehenderetur: [c] id quod pauliſper ſuppreſſum quum Cleanax reſciuiſſet, vehementer rei indignitate commotus, Critheidem ſeorſum ad ſe accerſitam acerbè obiurgauit, commemorans quæ futura eſſet apud populares infamia. Poſtremò huiuſmodi quippiam *quo illam excuteret*, comminiſcitur: Cumani iam tum in Hermei ſinus receſſu ædificabāt. Ciuitati autem quæ condebatur, nomen impoſuit Smyrnam Theſeus, ab vxoris nomine, cuius memoriam relinquere volebat. Hic Theſeus è primariis Theſſalorum fuit, qui Cumam condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatibus apprimè inſtructus.

a De Homeri natalibus, ætate & vita, hæc memoriæ prodidit: quæ exactiſſimè ad veritatem perſequi eſt conatus.

b Non cū multis ſarcinis *illuc ſe conferens*, ſed tenues fortunas habens.

c Quod initiis quidem celatum fuit: ſed quum Cleanax reſc.

Clàm exportatam huc Critheidem Cleanax Ismeniæ Bœotio commisit, ex iis qui coloniam illuc duxerant, in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cum aliis mulierculis ad festum quoddam egressa, iuxta fluuium Miletem, quum partui iam vicina esset, Homerum peperit, non cæcum, sed videtem: nominauitque eum Melesigenē, à fluuio videlicet prope quē editus esset. Quum autem apud Ismeniā Critheis antea diuersata esset, ab eo digressa, manuaria in dustria se filiúmque alebat, aliúde alia sumens opera: vnde filiū quoque quantum potuit, honestis disciplinis erudiuit. Erat autē eo tempore Smyrnæ quidā nomine Phemius, qui iquentuti illic literas musicēnque tradebat: hic [a] quum citra vxorem viueret, Critheidem cōduxit quæ lanam illi exerceret quam à discipulis in mercedē acceperat. [b] Illa verò industria multa atque elegantia freta, Phemio cœpit impensè placere: adeo vt tandem Phemius eam verbis ad coniugium solicitaret, referens cùm alia quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipuè, quòd Melesigenem in filiū adoptaturus, liberalitérque simul aliturus instituturúsque esset. Siquidē hunc cernebat iam miram quandam & ingenii & indolis spem desse polliceri. Persuasa igitur Critheis, Phemio assentitur. Melesigenes cùm naturæ bonitate præstans, tum cura accedente institutionéque, continuò omnes sui ordinis adolescentes facilè præuertit: atque non ita multo pòst eruditionis auctibus crescēs, nihilo ipso Phemio [c] in disciplinis factus inferior. Et quū Phemius vita functus vniuersa ei legasset, paulo pòst Critheis quoque fato concedit. Melesigenes itaque ludo præfectus, suique iam iuris effectus, in magna fuit hominum admiratione, nō apud suos modò, verùm apud peregrinos etiā, qui frequentes illuc, mercatus gratia, conueniebant. Erat enim Smyrna emporiū celebre,

a Quum vitam solitariam degeret.

b Illa igitur opus apud eum faciebat, modestè & castè se gerens. quo nomine Phemio tātopere placebat vt eam ad nubendū sibi sollicitaret, cùm alia quibus se id illi persuasurum sperabat, tum se filiū eius adoptaturum, eúmque ita educaturū & instituturum vt in virum egregium euaderet, pollicens. Siquidem hunc cern.

c In docendo *pueros* erat inferior.

A ἐνταῦθα κατοικίζεται ὁ Κλεάναξ τὴν Κριθηίδα τὰς Ἰσμηνίου Βοιώτιον τῶν ἀπίκων λελογχότα, ὃς ἔτυχε αὐτῷ ἐὼν ἑταῖρος ἁμαλίκα. χρόνου δὲ προϊόντος ἐξελθοῦσα ἡ Κριθηὶς μετ' ἄλλων γυναικῶν τὰς ἑορτήν τινα, ὅτι Ⓜ πλησίον κελεύμβριον Μέλητα, ἤδη ὀπίσσω οὖσα, τίκτει τὸν Ὅμηρον, οὐ τυφλόν, ἀλλὰ δεδορκότα· καὶ τίθεται ὄνομα τῷ παιδὶ Μελησιγενέα, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὸν ἐπωνυ-
B μίην λαβοῦσα. τέως μὲν οὖν ἡ Κριθηὶς ἐν τοῦδε τοῦ Ἰσμηνίου τρόπου ἐργάζετο· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἀζηλῆς, καὶ ἀπὸ ἐργασίης χειρῶν ὡρμημένη ἔτρεφε τὸ παιδίον καὶ ἑωυτήν, ἄλλοτε πρὸς ἄλλων ἔργα λαμβάνουσα· καὶ ἐπαίδευσε Ⓜ παῖδα ἀφ' ὧν ἐδυνάτο. ἐν δὲ τῇσι ἐν Σμύρνῃ τῶν χρόνων Φήμιος τοὔνομα, παῖδας γράμματα καὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν διδάσκων πᾶσιν. τοῦτ' μαθὼν τὴν Κριθηίδα, ὡς μονόζωος, ἐ-
C εἰουργῶσαν αὐτῷ ἔρεά τινα ἀπὸ τοῦδε τῶν παίδων εἰς μισθοὺς ἐλάμβανεν. ἡ δὲ παρ' αὐτῷ εἰρᾶτο, πολλῷ κόσμῳ καὶ σωφροσύνῃ πολλῇ χρωμένη, καὶ τῷ Φημίῳ κάρτα ἠρέσκετο. τέλος δὲ προσεπένεγκατο αὐτῇ λόγοις, πείθων ἑωυτῷ συνοικεῖν, ἄλλά τε πολλὰ λέγων οἷς μιν ᾤετο προσάξεσθαι, καὶ ἔτι τοῦ παιδὸς, ἰὼν ποιούμενος· καὶ ὅτι προφεὶς καὶ παιδοθυτὴς παρ' αὐτῷ, ἄξιος λόγου ἔσται (ἐώρα γὰρ τὸν παῖ-
D δα ὄντα σύνετον καὶ κάρτα εὐφυέα) ἔστ' ἂν ἐπέπεισεν αὐτὴν ποιεῖν ταῦτα. ὁ παῖς δὲ 356
ἐν τε φύσιν ἔχων ἀγαθὴν, ὅτι μελίης τε καὶ παιδεύσιος προσγινομένης, αὐτίκα πολλὸν τῶν πρώτων ἐφοίτα. χρόνου δὲ ὀπτωμηνιαίου αἰδρούμενος, ὀπίσσω τοῦ Φημίου ἐγένετο ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. καὶ οὕτως ὁ Φήμιος ἐτελεύτησε Ⓜ βίον, κατάλιπών πρῶτα τὸν παῖδα. οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον καὶ Κριθηὶς ἐτελεύ-
E τησεν. ὁ δὲ Μελησιγενὴς ὅτι τῇ διδασκαλίᾳ κατεστήκει. καὶ ἑωυτὸν δὲ ἐνόμιζε μᾶλλον τῶν ἀνθρώπων ἑωυτῷ καὶ αὐτὸς θωυμαστὴ κατεστήκεσθαι οἵ τε ἐγχώριοι καὶ τῶν ξείνων Ⓜ ἐσαπικνεόμενοι. ἐμπόριον γὰρ ἦν ἡ Σμύρνη,

καὶ σῖτος ἐξήγετο πολὺς αὐτόθι ἐκ τῆς ὀπι- A
κειμένης χώρας, δαψιλέως κάρτα ἐσαγόμε-
νος ἐς αὐτό. Οἱ μὲν ξένοι, ὁκότε παύ-
σοιντο τοῦ ἔργου, ἀπεσκίαζον τῷδε τῷ
Μελησιγενεῖ ἐγκαθίζοντες. ἐνῆν δὲ ἐν αὐ-
τοῖς τότε καὶ Μέντης ναύκληρος ἀπὸ τῆς
πρὸς Λευκάδα τόπων καταπεπλευκὼς ἐπὶ
σίτου, ἔχων ναῦν, πεπαιδευμένος τε ἀνὴρ
ὡς ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καὶ πολυίστωρ· ὃς
μιν ἔπεισε Μελησιγενῆ μὲν ἑωυτῷ πλῆν
καταλύσαντα τὸν διδασκαλίδην, μισθὸν B
τε λαμβάνοντα, καὶ τὰ δέοντα πάντα, καὶ
ὅτι χρεὼν καὶ πόλιας θεήσασθαι ἄξιον εἶη
αὐτῷ ἔως νέος ἐστί. καὶ μιν οἶμαι μάλιστα
τούτοισι προσαγαγέσθαι· ἴσως γὰρ καὶ τῇ ποιήσει
τότε ἐπενόησε ὅτι ἥσεσθαι. καταλύσας δὲ τὸν
διδασκαλίδην, ἐκαυτίλλετο μετὰ Μέντεω.
καὶ ὅπου ἑκάστοτε ἀφίκοιτο, πάντα τὰ ὀπι-
χώρια διεωρᾶτο, καὶ ἱστορέων ἐπῃώρεον. C
εἰκὸς δὲ μιν ἐμοὶ καὶ μνημόσυνα πάντων
χρᾶφεσθαι. ἀνακομιζόμενοι δὲ ἐκ Τυρ-
σηνίας καὶ τῆς Ἰθακείης, ἀπικνέονται εἰς Ἰ-
θάκιον· καὶ τῷ Μελησιγενεῖ σίνεσις, νοσή-
σαντι τοὺς ὀφθαλμούς, κάρτα δεινῶς ἔχειν,
καὶ αὐτὸν, θεσπεσίης ἕνεκα πλεῖν μέλλον
εἰς τὴν Λευκάδα, καταλιπεῖν ὁ Μέντης
τῷδε αὐδρὶ φίλῳ ἑωυτὸν ἐς τὰ μάλιστα
Μέντορι τῷ Ἀλκίμου Ἰθακησίῳ, πολλὰ δεη-
θεὶς ὅτι μελίλιτον ἔχων· ἐπιφαπλώσας δὲ, ἀ-
ναλήψεσθαι αὐτόν. ὁ δὲ Μέντωρ ὑποσπλῦ-
σεν αὐτὸν ἐκ τενέως. καὶ γὰρ τὸ βίον ἐρχόν- D
των εἶχε, καὶ ἤκουεν οὐ ἐς δικαιοσύνην τε καὶ
φιλοξενίην μακρῷ μάλιστα τῶν ἐν Ἰθά-
κῃ ἀνδρῶν. ἐνθαῦτα σίνεσιν τῷ Μελη-
σιγενεῖ πρὸς Ὀδυσσέος ἐξισωθῆναι πυθέ-
σθαι. οἱ μὲν δὴ Ἰθακήσιοι λέγουσι τότε μιν
πρὸ ἑωυτοῖς τυφλωθῆναι· ὡς δὲ ἐγὼ φημι,
τότε μὲν ὑγιῆ γενέσθαι, ὕστερον δὲ ἐν Κο-
λοφῶνι τυφλωθῆναι. σίνομαι γὰρ οὕτω δή
μοι καὶ Κολοφώνιοι τοῦτο. ὁ δὲ Μέντης,
ἀναπλέων ἐκ τῆς Λευκάδος προσέσχεν εἰς E
τὴν Ἰθάκην, καὶ ἀνέλαβε τὸν Μελησιγένεα·
χρόνον τε ὅτι συχνὸν συμπλεύσαντε πλεῖ αὖτις.

vnde frumenta è vicinis agris abundè conuecta exportabantur. Peregrini igitur quum ab opere cessarent, Melesigeni libèter vacabant. Commodùm inter hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens, nauem meritoriam comparauerat, qua fruméta Smyrna deueheret, vir, quantum illa ferebant tempora, & eruditus, & multarum rerum vsu exercitatus. Hic Melesigeni persuasit vt relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem & quæ ad profectionem essent necessaria. [a] Ad hæc Melesigenes, quandiu iuuenis esset, ciuitates regionésque spectare operæpretium fore ducebat sibi, qui conscribendæ poeseos iam argumentum in animo concepisset: qua nimirum occasione potissimùm eum arbitror pellectũ. Proinde relicto ludo cum Mente nauigauit Melesigenes: & quocũque locorum appellebat, studioſè vniuersa rimans, contemplabatur siquid esset loci alicuius peculiare memoratu dignum: [b] adeo vt appareat commẽtarios eũ profectionis suæ descripsisse, eorúmque quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro quum ex Hispania Thusciáque delati in Ithacam deuenerentur, cõtigit Melesigenem oculis iã antè parum valentem, extremè laborare: ita vt Mentes, negotiorum gratia in Leucadem traiecturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehementer amicũ: multis precibus adigens eũdem quò Melesigenis curam haberet tantisper dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor verò ægrotantem Melesigenem sedulò curauit, vir nimirum facultatibus pollens: quíque ob egregiam æquitatem hospitalitatémque inter cæteros Ithacenses maximè prædicaretur. Atque hîc accidit vt de Vlysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrántque ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atqui ego affirmare non dubitem, iam tum eundem conualuisse, at postea apud Colophonem prorsus cæcum factum fuisse. id quod ipsi quoque Colophonii mecum fatentur. At verò Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit, [c] cũ quo iam inde diu vltrò citroque nauigauit,

a Addens etiam, decere eum, dum iuuenis esset, regiones & vrbes visere. Atque his potissimùm addu ctum eum fuisse arbitror. fortassis enim poesin aggredi iã tum cogitabat. Proíde r.

b Verisimile est autem eum illarũ omnium rerum commentarios confecisse. Porro q.

c Eúmque diu variæ nauigationis sociũ habuit.

donec Colophonem appellenti eueniret vt in veterem morbum recideret. quem quum effugere non daretur, visu putatur priuatus fuisse. E Colophone autem iá cæcus Smyrnã remeans, ad poemata conscribenda animũ conuertit. Tempore deinde interiecto, quũ Smyrnæ victu necessariisque destitueretur, constituit Cumam proficisci: cõmodúmque Hermi prata transiens, ad eũ locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorũ coloniam. qui locus post Cumam habitat' fuit annis octo. Hîc memoratur primùm Melesigenes apud coriarii officinã consistens, huiusmodi quædam carmina recitasse,

Hospitiũ prebete viro profugóque vagóque,
Vrbem qui celsam Cumen, Eriopida prolem,
Radicem incolitis Sardenes alticomantis,
Diuini potatis aquam qui fluminis Hermi,
Vorticibus torti, pater est cui Iuppiter ipse.

Sardena autem, cuius hic commeminit, mons est ad Hermum fluuium Nouúmque murum situs. At coriario illi nomen erat Tychio, cui cõtinuò auditis versibus visum est hominem recipiendum. commiseratione enim motus est quum videret oculistã miserè mulctatũ: iussítque præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, præsentibus etiam aliis, poesin suam ostẽdit, Amphiarai in Thebas expeditionem, atque hymnos in deos à se scriptos. [a] Et quum inter fabulandum crebras sentẽtias in medium, multámque eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atque iam tum apud Nouum murum agens, è poesi victus subsidia habebat. Ostenditúrque ad nostra vsque tempora ibidem locus vbi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. qui locus in magna illic habetur veneratione ab incolis, memoratúrque populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, quum vix alimenta haberet,

a Et quum sententiam suã proferret de iis quæ in medium proponebantur ab illis qui aderant, admiratione dignus ab audientibus iudicabatur.

A ἀπικομένῳ δὲ ἐς Κολοφῶνα συμβαίνει πάλιν νοσῆσαι τοὺς ὀφθαλμούς, μὴ δυνάσθαι δὲ φυγεῖν τὸ νόσημα, ἀλλὰ τυφλωθῆναι ὑπάρχοντα. ἐκ δὲ τῆς Κολοφῶνος τυφλὸς ἐὼν ἀπικνέεται εἰς τὴν Σμύρναν, καὶ οὕτως ἐπιχειρέει τῇ ποιήσει. χρόνου δὲ προϊόντος ἐν τῇ Σμύρνῃ ἄπορος ἐὼν τοῦ βίου, διενοήθη ἀπικέσθαι ἐς Κύμην· παρυόμενος δὲ ἐξέρχεται τοῦ Ἕρμου πεδίου, ἀπικνέεται ἐς Νέον τεῖχος, ἐποικίλιον Κυμαίων. ἐνθεῦτεν δὲ τὸν ὁδὸν τὸν χωλὸν ὑπερβὰς Κύμης ἔτεσιν ὀκτώ. ἐνταῦθα λέγεται αὐτὸν ὑπισχνέεσθαι ὅτι σκυτεῖόν τι, εἰπεῖν προσῳδὰ τὰ ἔπεα τάδε,

B Αἰ δεῖά δ' ξείνων κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο,
Οἵ τ' πόλιν αἰπεινὴν Κύμην Ἐολωπίδα κούρην
Ναίετε, Σαρδιάνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο·
Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θείου ποταμοῖο
C Ἕρμου δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.

Ἰὴ δὲ Σαρδιάνη, ὅσσον ὑπὲρ κείμενον τοῦ τε Ἕρμου ποταμοῦ καὶ τοῦ Νέου τείχεος· τῷ δὲ σκυτεῖ ὄνομα ἦν Τύχιος· ἀκούσαντι δὲ τῶν ἐπέων ἔδοξεν αὐτῷ δέξασθαι τὸν ἄνδρα. ἠλέησε γάρ ἀλγέοντα τυφλόν, 357
καὶ μεθῆκεν ἔφη τῶν προσόντων. ὁ δὲ ἐσῆλθε. κατημένου δὲ ἐν τῷ σκυτείῳ, προσόντων καὶ ἄλλων, τοῦ τε ποιήσιν ἀΐοντες ἐπεδείκνυτο, Ἀμφιάρεώ τε τὴν ἔξοδον τὴν ἐς D Θήβας, καὶ τοὺς ὕμνους τοὺς ἐς θεοὺς πεποιημένους αὐτῷ· καὶ τοῦδε τῶν λεγομένων κατὰ τῶν προσόντων ἐς τὸ μέσον γνώμας ἐποφθαλμόνομος, θαύματος ἄξιος ἐφαίνετο εἶναι τοῖς ἀκούουσι. τέως μὲν οὖν κατεῖχεν ὁ Μελησιγένης τοῦδε τὸ Νέον τεῖχος, ἀπὸ τῆς ποιήσιος γε τοῦ βίου τὴν μηχανὴν ἔχων. ἐδείκνυον δὲ ⟨Ⓐ⟩ Νεοτειχεῖς μέχρις ὅτε ἐμοῦ τὸν χῶρον ἐν ᾧ κατίζων τῷ ἐπέων τὴν ὑπόδειξιν ἐποιέετο. καὶ κάρτα ἐστέργοντο τὸν τόπον· ἐν ᾧ καὶ ἀγγειρος ἐπεφύκει, ἐὼν ἐκεῖνοι ἔφασαν, ἀφ' οὗ ὁ Μελησιγένης ἦλθεν, αὐλῶς πεφυκέναι. χρόνου δὲ προϊόντος, ἀπόρως κείμενος, καὶ μόλις τὴν ἐφορὴν ἔχων,

ἐπενοήθη εἰς τὴν Κύμην ἀπικέσθαι, ὅτι A βέλτιον πρήξει. μέλλων δὲ πορεύεσθαι, τάδε τε ἔπεα λέγει,

Αἶψα πόδες με φέρουσιν ἐς ἀγλαὸν πόλιν ἀνδρῶν·

Τῶν γὰρ καὶ θυμὸς περίφρων καὶ μῆτις ἀρίστη.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Νέου τείχεος παρθυόμενος, ἀπίκετο εἰς τὴν Κύμην, ἀφ' Ἀλεισίου τὴν πορείην ποιησάμενος. ἰδὼν δὲ οὕτως αὐτὴν εὐπορώτατον. καὶ, ὡς Κυμαῖοί λέγουσι, τὴν B Φρυγίης βασιλῆϊ Μίδῃ τῷ Γορδίεω, δεδεγμένων πενθερῶν αὐτοῦ, ποιεῖ καὶ ἐπίγραμμα τόδε, ὃ ἔστι ἐπὶ νεῷ ὅτι τῆς ἡλικίης ἕνεκα μνήματος τοῦ Γορδίεω ἐπιγέγραπται,

Χαλκῆ παρθένος εἰμὶ, Μίδου δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι·

Ἐς τ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,

Ἠέλιός τ' ἀνίων λάμπῃ, λαμπρόν τε σελήνη,

Καὶ ποταμοὶ ῥέωσιν, ἀνακλύζῃ τε θάλασσα, C

Αὐτοῦ τῇδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ

Ἀγγελέω παριοῦσι, Μίδης ὅτι τῇδε τέθαπται.

καπήλων δὲ ἐν ταῖς λέσχαις τῶν γενομένων ἐν τῇ Κύμῃ ὁ Μελησιγενὴς τὰ ἔπεα τὰ πεποιημένα αὐτῷ ἐπεδείκνυτο, καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἕτερα τοιαῦτα ἀκούοντας· καὶ αὐτοῦ γενόμενος καθεζόμεσθα. γνοὺς δὲ ὅτι ἀποδέκονται αὐτοῦ τὴν ποίησιν οἱ Κυμαῖοι, καὶ εἰς D συνήθειαν ἤκων τοῖς ἀκούουσι, λόγοις προῆγε αὐλοῦ δὲ παρεσπείκει, λέγων ὡς εἰ θέλοιεν αὐτὸν δημοσίᾳ τρέφειν, ἐπικλεεστάτην αὐτῶν τε πόλιν ποιήσει. τοῖς δ' ἀκούουσι, βουλομένοις τε ἐπὶ τούτοις, καὶ αὐλοῦ πρήνεον ἐλθόντα ἐπὶ τὴν βουλὴν δεηθῆναι τῆς βουλευτέων. καὶ αὐλοῦ ἔφασαν συμπρήξειν. ὁ δ' ἐπείθετο αὐτοῖς, καὶ βουλῆς συλλεγομένης ἐλθὼν ἐπὶ τὸ συνέδριον, ἐδεήθη τοῦ ἐπὶ τῇ ἡμέρῃ τούτῃ καθεζομένου, ἀπαγαγεῖν αὐτὸν ἐπὶ τὴν βουλήν. E ὁ δ' ὑπεδέξατό τε, καὶ, ἐπεὶ καιρὸς ἦν, ἀπήγαγε. καταστὰς δ' ὁ Μελησιγενὴς ἔλεξε περὶ τῆς τροφῆς τὸν λόγον ὃν καὶ ἐν ταῖς λέσχαις ἔλεγεν. ὡς δ' εἶπεν, ἐξελθὼν ἐκάθητο. οἱ δὲ ἐβουλεύοντο ὅ, τι χρεὼν εἴη ἀποκρίνασθαι αὐτῷ.

statuit in animo Cumam ad feliciorem successum reuerti. Iturúsque hæc pronuntiauit carmina,

Vos me hominum rapidè plantæ portetis in vrbem,

Quorum animus promptus, pollet qui mente sagaci.

Proficiscens igitur Cumã è Nouo muro, per Larissam iter fecit, vtpote compendiosissimum. Vbi, vt Cumani narrant, flagitante socero, epigramma hoc scripsit Midæ Phrygum regi Gordii filio, id quod etiam nũc in Gordii cippo inscriptum visitur,

Æneæ sum virgo, Midæ quæ incumbo sepulcro:

Dũ fluit vnda leuis, sublimis nascitur arbor,

Dum sol exoriens & splẽdida luna relucet,

Dum fluuii labuntur, inundant littora fluctus,

Hic constanter ago, lacrymásque in marmore tinctlo

Fixa, Midam moneo tumulatum hic chare viator.

Reuersus autem Cumam, in senum passim conuenticulis carmina sua quæ fecerat ostẽtabat, colloquiísque suauitate auscultãtes in sui admirationem facilè pertrahebat. Intelligens igitur Cumanos poesin suam recipere, pergit eosdem consuetudine sua oblectare, ac postremò huiusmodi conditionem proponere, si publicè eum alere vellent, se ciuitatem Cumanorum celeberrimam redditurum. Qui præfẽtes hæc audiebant, institutum probabant: addentes se quoque adiuturos, si petitionẽ suam ad senatum referret, vt votis suis fieret satis. Melesigenes his verbis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogatôque eo cuius id muneris erat, vt in senatum duceretur, ille nihil recusans, vbi opportunum videbatur, hominem deduxit. Hîc cõsistens Melesigenes, eadem verba habuit in senatu quæ paulo antè in illis conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Dum autem senatores agitarent quidnam par esset homini respondere,

visúmque esset cùm ei qui deduxerat, tum aliis omnibus quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, petitionem admittendam: vnus tantùm è senatoribus refertur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, intérque alia multa, hæc quoque commemorasse: quòd si semel ὁμήρους, *hoc est, cæcos*, alédos susciperent, futurum esset vt cõtinuò turbam & multam & inutilem haberẽt. Atque hîc primùm Homeri nomẽ Melesigeni inditum est, à cæcitatis videlicet calamitate. nam Cumani cæcos ὁμήρους appellãt. Iamque inde, qui prius Melesigenes, nomẽ obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententia euicit, pérque prætorem fuit approbata, qua contendebatur nõ alendum Homerum. Hæc quum illi nuntiaretur, vehementer cõmotus, his versibus calamitatem suam deplorabat,

Hei mihi quàm fatum dat Iuppiter almus iniquum.
Infanti mihi lac veneranda ex vbere matris
Prebuit, AEolicæ Smyrnæ, quam martia quondam
Gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
Condidit ad pelagus, præterlabente Melete.
Docta Iouis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare vrbem quã nomine dicunt
Cumam, quóque vivos intra sua mœnia claudit.
Illi audire sacræ spreuerunt carmina vocis.
Sed quicunque mihi cladem exitiúmque parauit,
Non impunè feret laua quod mẽte volutat:
At mihi quam dederint nascenti numina sortem,
AEgro animo quanuis, certum est perferre patique.
Sed iam per sacrã vestigia ponere Cumæ
Compit a non suadet mihi mens, potiúsque remota
Inque peregrina sedem mihi quærere terra.

A τοῦ θυμυλιδίου δὲ τὸν ἀπάγοντος αὐτὸν, καὶ ἄλλων ὅστοι τῶν βυλευτέων ἐν τῇσι λέσχῃσι ἐπήκοοι ἐγίνοντο, τῷ βουλευτέων ἕνα λέγεται ἀναστὰν ἀντιώσασθαι τῇ ζημίῃ αὐτὸν, ἀλλά τε πολλὰ λέγοντα, καὶ ὡς εἰ τοὺς ὁμήρους δώσει πρέσφυ ἀδῆις, ὄμιλον πολλὸν τε καὶ ἀχρεῖον ἕξοισιν. ἐντεῦθεν δὲ καὶ τοὔνομα Ὁμήρου ἐπεκράτησε τοῦ Μελησιγένεος ἀπὸ τῆς συμφορῆς. Ⓐ γὰρ Κυμαῖοι τοὺς τυφλοὺς ὁμήρους λέγουσιν· ὥστε ἕτερον ὄνομα ζοῦσιν αὐτῷ Μελησιγένεος, τότε γενέσθαι τοὔνομα B Ὁμήρου· καὶ οἱ ξένοι δικαίως, ὅτε μετέπειτα αὐτὸν ἐποιεῦντο. ἐτελεύτα δὲ οὗτος ὁ λόγος τῷ ἄρχοντι μὴ πρέσφυ Ⓐ Ὁμήρου, ἔδοξε δέ πως τῇ ἄλλῃ βουλῇ. ἐπελθὼν δὲ ὁ ὑπισχόμενος καὶ προέρμους αὐτοῦ διηγήσατο τοὺς ἐναντιωθέντας λόγους τῇ ζημίῃ αὐτῷ, καὶ τὰ δόξαντα τῇ βουλῇ. ὁ δὲ, ὡς ἤκουσεν, ἐσυμφορέων τε καὶ λέγει τὰ ἔπεα τάδε,

Οἴ μοι ἀίσῃ δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γενέσθαι, 358
Νήπιον αἰδόμενον θηλὰ γειώσασι μητρὸς ἀπάλλων,
Ἥν ποτ' ἐπύργωσεν βουλῇ Διὸς αἰγιόχοιο
Λαοὶ Φρικώνος, μάργων ὑπὸ ἔντεα ἵππων
Οἰπλότεροι μελεδωνὸν πυρὸς κρίνοντες Ἄρηα
Αἰολίδα Σμύρνῃσι ἀλιγκέτονα ποτιπάναντον·
Ἥν τε δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱερὸν Μέλητος,
Ἔνθεν ἀποβρυμίμνουσαι κοῦραι Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
Ἡγελέτην κλῆσαν δῖαν χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
Οἱ δ' ἀπεμνήσαντο ἱερὴν ὄπα, φημὶ ἀοιδήν.
Ἀφραδίῃσι τῶν μοὶ τε παθὼν τὶς φράσεται αὖθις,
Ὅς σφιν ἀνὴρ δείσῃσιν ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
Κῆρα δ' ἐγὼ τλήσομαι θεὸς ὥπασε γεινομένῳ πρῶ,
Τλήσομαι ἀκράαντον φέρων ἰητρὸν θυμῷ.
Οὐ δέ τι μοι φίλα γῆα μεμάκῃ ἱερὰς ἐν ἀγυιὰς
Κύμης ὁρμήσῃσι, μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγην πρὸ ἑόντα.

μὴ τῦτο ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Κύμης ἐς Φωκίδα, Κυμαίοις ἐπαρησάμενος μηδένα ποιητὴν δόκιμον ἐν τῇ χώρᾳ γενέσθαι ὅστις Κυμαίους ἐπαγγελεῖ. ἀπικόμενος δὲ ἐς Φωκίδα, τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἐδιότευσεν, ἔπεα ἐνδεικνύμενος ἐν ταῖς λέσχαις καπήλων. ἐν δὲ τῇ Φωκίδι τῦτον τὸν χρόνον Θεστορείδης ὃς ἐδίδασκε τοὺς παῖδας, ἀνὴρ οὐ κρήτυος· καταμαθὼν δὲ τὸν Ὅμηρον τὴν ποίησιν, λόγοις τοιοῖσδε αὐτῷ προσηνέγκατο, φὰς ἕτοιμος εἶναι θεραπεύειν καὶ πέφυκεν αὐτῶν ἀναλαβεῖν, εἰ ἐθέλοι ἅμα πεποιημένα εἶναι αὐτῷ τὰ ἔπεα ἀναγράφασθαι, καὶ ἄλλα ποιεῖν, ὅσα ἐκεῖνον ἀναφέρειν αἰεί. τῷ δὲ Ὁμήρῳ ἀκούσαντι, ἔδοξε ποιητέα εἶναι ταῦτα· ἐν δεινῷ γὰρ ἦν τῆς ἀναγκαίων καὶ θεραπείης. μεταπεσὼν δὲ παρὰ τὸν Θεστορείδην, ποιεῖ Ἰλιάδα τὴν ἐλέγετο, ἧς ἡ ἀρχή,

Ἴλιον ἀείδω καὶ Δαρδανίην εὐπτόλεμον,
Ἧς πέρι πολλὰ πάθον Δαναοὶ, θεοφόρητοι Ἄρηος·

καὶ τὴν καλουμένην Φωκαΐδα, ἣν φασιν Φωκαεῖς Ὁμήρου πρὸς αὐτοῖσι ποιῆσαι. ἐπεὶ δὲ τήν τε Φωκαΐδα καὶ τἄλλα πάντα παρὰ τοῦ Ὁμήρου ὁ Θεστορείδης ἐκτήσατο, διενοήθη ἐκ τῆς Φωκαίης ἀπαλλάσσεσθαι, τὴν ποίησιν ἐλὼν τοῦ Ὁμήρου ἐξιδιώσασθαι· καὶ οὐκ ἐπ' ὁμοίως ἐν τιμῇ εἶχε τὸν Ὅμηρον. ὁ δὲ λέγει αὐτῷ τὰ ἔπεα τάδε,

Θεστορείδης, ξυνοῖσιν αἰῶσιν πολέων πέρι,
Οὐ δὲν ἀφεστότερον πέλεται νόου αἰθεσίοισιν.

ὁ μὲν δὴ Θεστορείδης ἐκ τῆς Φωκαίης ἀπελαθεὶς ἦλθε τὴν Χίον, καὶ τὴν διδασκαλίαν κατεσκεύασατο· καὶ τὰ ἔπεα ἐπιδεικνύμενος ὡς ἑαυτοῦ ἐόντα, ἐπαινόν τε πολλὸν εἶχε καὶ ὠφελεῖτο· ὁ δὲ Ὅμηρος πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον διηπάτα ἐν τῇ Φωκαίᾳ, ἀπὸ τῆς ποιήσιος τὸν βιοτὸν ἔχων. χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ μετέπεσε ἄνδρες Χῖοι ἔμπειροι ἀπίκοντο ἐς τὴν Φωκαίδα· ἀκούσαντες δὲ τῶν ἐπέων τῶν Ὁμήρου ἃ πρότερον ἀκηκόεσαν πολλάκις ἐν τῇ Χίῳ τῷ Θεστορείδεω, ἐξήγγελλον ὅτι ἐν τῇ Χίῳ τις ἐπιδεικνύμενος τὰ

A Cuma deinde abiens ad Phoceã contẽdit, imprecãs interim Cumanis nequis vnquam insignis poeta ſi illa regione exiſteret qui Cumanos celebraret. Apud Phoceam autem eodem modo ſibi victum parauit, in conuẽticulis videlicet paſſim carmina ſua oſtentans. Erat autem eo tẽpore apud illam Theſtorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatæ. Hic animaduerſa Homeri poeſi, huiuſmodi verbis Homerum com-
B pellauit, paratum ſe inquiens & miniſtrare ei, & victum ſuppeditare, ſi carmina quæ meditatus eſſet, deſcribere pateretur, & alia ſubinde faciens, ad ſe deferret. Homerus, iam miniſterii alicuius atque adeo neceſſariorũ indigens, recipiendam hanc conditionem putauit: commoratúſque apud Theſtoridem, minorẽ illam fecit Iliadem, cuius initi-
C um eſt,

Troiam & Dardaniam canto, quæ mater equorum,
Quæ Danais Mauorte ſatis mala plurima vexit,

Phocaidem quoque quam vocant, Phocenſes apud ſe conditã ab Homero aſſerunt. Iam verò Theſtorides, vbi Phocaidem atque alia pleraque ab Homero cõmunicata deſcripſiſſet, cõſtituit è Phocea diſcedere, Homeríque poeſin pro ſua venditare. Vnde
D factum vt quũ Homeri non perinde curam haberet, ille ad Theſtoridem huiuſmodi ſit vſus diſtícho,

* *Theſtoridæ, ex multis, mortalibus abdita quæ ſunt,*
Mens habet in primis cæcos humana receſſus.

* Legendo Θεστορείδη, ξυνοῦ. ἔστι.

Theſtorides igitur relicta Phocea in Chium conceſſit: vbi erecto ludo, carmina illa pro ſuis euulgans, egregiam ſimul laudẽ ſibi parauit & fructũ haudquaquam vulgarẽ. Porro Homerus ſuo eodémque more viuere pergebat apud Phocenſes, nimirũ è
E poeſi victum habens. Tempore deinde non ita multo pòſt, viri aliquot è Chio eruditi, audientes eadem carmina quæ iam ſæpius in Chio à Theſtoride pro ſuis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipſa à

quodam ludimagiſtro pro ſuis cum magno fructu oſtẽtari, Homerus intelligens cõtinuò Theſtoridẽ eſſe, magno ſtudio properabat in Chium tranſmittere. Et quum portum adiiſſet, neque offẽdiſſet nauem qua traiiceret, eſſent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam ſoluere pararent, bellè conuenire videbatur ſi per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit vt comitem ſe nauigationis reciperẽt, multis blandiſque vſus verbis, quibus quod poſceret perſuaderet. Nautæ admittẽtes hominis preces, iuſſerunt nauem eum cõſcendere. Quo impetrato Homerus confidens in naui, his verſibus nautis bene precatur,

Audi qui pelagus valido Neptune trideti
Imperióque regis, ſpatioſáque culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum, vẽtóſque ſecundos,
Qui mihi ſũt comites placidi, nauiſque magiſtri:
At mihi da miſero ſacram contingere terram,
Aërius qua parte Mimas ad ſidera ſurgit,
Inde hominis iuſti me fac ſuccedere tectis,
Vlciſciſque virum qui me improbitate fefellit,
Læſit & hoſpitii ſacra iura Iouémque benignum.

Vbi verò ſecundo vento Erythræam appuliſſet, Homerus in naui diuerſatus eſt. poſtero autẽ die nautas rogauit vt aliquẽ præberẽt qui ad vrbem eum perduceret. Illi obſequuti, ducem itineris vnum è ſuis permiſerunt. Quúmque iam pergendo ad Erythræam appropinquaſſet, deprehendiſſétque vrbem aſperam atque montoſam, in hæc prorupit carmina,

O ſacra multorum largitrix terra bonorum,
Quàm tu plana aliis & parte æqualis ab omni,
Aſpera contrà aliis, in quos cõuerteris iram,

Ingreſſus deíde Erythræorũ vrbem, percõtatur de naui. Et quũ fortè quidam occurriſſet ſalutaturus, qui eum

A ἔπεα ταῦτα γραμμάτων διδάσκαλος, κάρτα πολλοῦ ἔχει. ὁ δὲ Ὅμηρος κατενόησεν ὅτι Θεστορίδης ἂν εἴη, ἐπὶ πολὺ χρημάτων ἐσπουδάζειν εἰς τὴν Χίον ἀπικέσθαι. κατάσας δὲ ὅτι 359
τὴν λιμένα, ἐς μὲν τὴν Χίον οὐκ ἐπλάγιαζε· ὀδὸν πλοίων πλέων, ἐς δὲ τὴν Ἐρυθραίην τινὲς ὅτι ξύλου προσκυδάζοντο πλεῖν. καλῶς δὲ εἶχε τῷ Ὁμήρῳ δι' Ἐρυθραίης ⟨Ⓥ⟩ πλοιῶ ποιήσασθαι. καὶ προσελθὼν ἐρωτᾷ ἐπὶ τοῦ τὴν ναυτέων δέξασθαι
B αὐτὸν σύμπλοον, πολλά τε προσαγορεύων λέγων οἷς σφέας ἔμελλε πείσειν. τοῖς δὲ ἔδοξε δέξασθαι αὐτόν· καὶ ἐκέλευον ἐσβαίνειν εἰς ὃ πλοῖον. ὁ δὲ Ὅμηρος πολλὰ ἐπαινέσας αὐλοῦ, ἐσέβη· καὶ ἐπεὶ ἔζετο, λέγει τὰ ἔπεα τάδε,

Κλῦθι Ποσειδάων μεγαλοσθενὲς ἐννοσίγαιε,
Εὐρυχόρου μεδέων ἠδὲ ζαθέου Ἑλικῶνος.
Δός μοι οὖρον κελαινὸν καὶ ἀπήμονα νόστον ἱδέσθαι
C Ναύτῃσιν, οἵ μοι πομποὶ ἠδ' ἡγήτορες ἔασι.
Δός μοι ἐς ὑλήεσσαν ὑψικρήμνοιο Μίμαντος
Αἶ' δδὸν μ' ἐλθόντα βεσπῶν ὁσίων γε κυρῆσαι.
Φῶτά τε πισάμενον ὃς ἐμὸν νόον ἠπεροπεύσας,
Ὤ' δύσατο Ζεῦξα ξένιον ξενίῃ τε τραπέζῃ.
ἐπεὶ δὲ ἀπίκοντο διαπλώσαντες ἐς τὴν Ἐ-
D ρυθραίην, τότε Ὅμηρος τὴν αὐλὸν ὅτι τῶν πλοίῳ ἐποιήσατο· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἔρεσζε τὴν ναυτέων τινὰ ἠνήσασθαι αὖτις ἐς τὴν πόλιν· ⟨Ⓓ⟩ δὲ στυφέτεμφεν ἕνα αὐτῶν. προβούλιμος δὲ Ὅμηρος ἐπεὶ ἔτυχε τῆς Ἐρυθραίης, τραχείης ⟨Ⓔ⟩ ὀρεινῆς οὔσης, φθέγγεται τάδε ἔπεα,

Γότνια γῆ, πολύδωρε, δότειρα μελίφρονος ὄλβου,
Ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὴ φωτῶν βίοτος ἐτύχθης,
E Τοῖσι δὲ δίζωλος καὶ πρηεῖ οἷς ἐχολώθης.

ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν πόλιν τὴν Ἐρυθραίων ἐπηρώτησε περὶ τῶν ἐς τὴν Χίον πλοῦ· καί τινος προσελθόντος αὐτῷ τῶν ἐωρακότων ἐν

τῇ Φωκαίᾳ, καὶ ἁπασαμένου, ἔχρῃζεν αὐτὸς συνεξθρεῖν αὐτῷ πλοῖον, ὅπως αὖ εἰς τὴν Χῖον ἀφίκοιτο. ἐκ μὲν δὴ τῶν λιμένος οὐδεὶς ἐπέστελλεν, ἄγαι δὲ αὐτὸν ἔνθα τὴν ἁλιέων τὰ πλοῖα ὁρμίζεται. καί πως συντυγχάνει μέλλουσι τῇδε ἀφίξεσθαι εἰς τὴν Χῖον, ὧν ἐδέετο προσελθὼν ὁ ἄναξ αὐτὸν ἀναλάβειν τὸν Ὅμηρον. ⓐ δὲ, οὐδένα λόγον ποιησάμενοι, ἀνῆγον· ὁ δὲ Ὅμηρος φθέγξεται τάδε τὰ ἔπεα,

Ναῦται, πῆ τόδε πέρσι συγερῇ ἀναλίγκιοι ἀνῇ,
Πτωχάσιν αἰθυίῃσι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
Αἰδεῖσθε ξείνοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δῆνοι γὰρ μέτοπις ξείνου Διός, ὅς κ' ἀλίτηται.

ἀναχθεῖσι δὲ αὖθις σὺν εὐδίῃ, ἀναντίου αὐτοῖς πνεύματος, παλινδρομήσαι, καὶ ἐς ὃ χωρίον αὐτὸν ἀναδραμεῖν ὅθεν ἀνήγαγον, καὶ ⓑ Ὅμηρον ἀναλαβεῖν κεφάλαιον ὅτι τῆς κυματωγῆς. μαθόντες δὲ αὖθις πεπαλινδρομηκότας, ἔλεξε τάδε,

Ὑμᾶς ὦ ξένοι ἔλαθεν ὁ αἴολος αὐτίος πνεύματος· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν με δέξασθε, καὶ ὁ πλοῦς ὑμῖν ἔσται.

Οἱ δ' ἁλιῆς, ὑπὸ μεταμελίῃ πνεύματι ὅτι οὐ πρότερον ἐδέξαντο, εἰπόντες ὅτι οὐ καταλιμπάνουσιν ἐὰν ἐθέλοι συμπλεῖν, ἐκέλευον ἐσβαίνειν· καὶ οὕτως ἀναλαβόντες αὐτὸν ἀνήχθησαν, καὶ ἔφρασιν ὅτι ἀκτῆς. ⓒ μετὰ δὲ ἁλιῆς πρὸς ἔργον ἐτράπησαν· ὁ δὲ Ὅμηρος τὴν νύκτα ὅτι τοῦ αἰγιαλοῦ κατέμεινε, τὴν δὲ ἡμέραν πορφύρεος, καὶ πλανώμενος, ἀπίκετο εἰς ὃ χωρίον ὁ Πίτυς καλεῖται. καὶ ἔνθα αὖτε ἀναπαυομένῳ τὴν νύκτα, ὅτι πίπτει καρπὸς τῆς πίτυος, οὗ δὴ μετεξέτεροι τρόβιλον, ⓓ δὲ κῶνον, καλέουσιν.

ὁ δὲ Ὅμηρος φθέγξεται τάδε τὰ ἔπη τάδε,

Ἄλλη τίς σου πτύχη ἀμείνονα καρπὸν ἴησιν
Ἴδης ἐν κορυφῇσι πολυπίδυκος ἠεμοέσσης,
Ἔνθα σίδηρος Ἄρηος ἔπι ξυνοῖσι βεβῆκεν
Ἔσεται δ' ὅτ' ἂν μιν Κεκροπίδαι ἄνδρες ἔχωσι.

A in Phocea vidisset, ab hoc contẽdit vt secũ dispiceret sicubi nauis appareret qua in Chiũ transmitteret. Atque quũ in portu naualibúsque nullum reperiretur traiectitium nauigium, ille Homerũ ad eum locum ducit vbi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam qui in Chium erãt traiecturi. Hos adiens precatus est vt Homerũ transportarent. Verùm illi nullis precibus permoti,

B nõ recepto Homero soluerũt. Homerus autẽ hæc cecinit carmina,

Infidi nautæ, gẽs diris tristioripsis,
Æua quibus veluti mergis dant æquora victum,
Si vobis nulla est hominum reuerentia cordi,
At sperate Iouẽ, summo qui regnat Olympo.
Tristis enim vultus Iouis est, pœnaque parata,
His quibus hospitii non est pia tessera curæ.

C At verò in altum iam prouectis contigit vt aduerso vento rapti, eõdem vnde soluerant recurrerẽt, vbi etiamdũ Homerũ in littoris crepidine considẽtem offẽderũt. qui cognito nauis recursu, hunc in modũ eos alloquitur,

Vos, ô peregrini, vẽtus aduersus excepit: sed me nũc quoq; admittite, & secũda vobis nauigatio erit.

Piscatores autem, pœnitẽtia ducti quòd prius hominem non receperãt, compellato eodem, iubent cõscendere, si velit, nauem.

D Recepto Homero rursus vela faciunt: quúmque exacto itinere littus appulissent, piscatores ad sua quisque opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquunt. Vbi diluxit, itineri se accingẽs oberránsque, ad eum locum peruenit qui appellatur Pinus: illícque quiescenti noctu pini fructus est illapsus, quẽ aliqui τρόβιλον, alii κῶνον appellant. Homerus autem hos cecinit versus,

E

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
Quam fouet vmbrosis felix in collibus Ida:
Hinc ferrum venit Martis validæque secures,
His vbi consistet campis Cebrenia pubes.

co enim tépore Cumani Cebrenia ad Idā monté ędificare parabāt, vnde ferrū effoditur. Cæterùm illinc abiens Homerus, vocé caprarum quæ ibidé fortè pascebantur, sequutus, in canes incidit pastorales: qui quum ferocius eum adorirentur, vociferabatur. Quod audiens Glaucus (id enim erat caprario nomen) accurrit festinanter, compellatósque canes, ab Homero excussit. Atque vbi diu multúmque admiratus fuisset, quòd nimirum cæcus existens eò locorum peruenisset, tandem accedens rogabat quísnam esset & cuius rei indigens, quibúsque modis ad inhabitata illa vastáque loca diuertisset. Homerus, omnem suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum pertraxit. [a] siquidem homo erat (vt apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum, ad suum deduxit tugurium, incensóque igne cœnam instruxit: qua appositā iussit cœnare secum hospitem. At verò quum canes à cibo absti nentes non cessarent suo more cœnitātem adlatrare, Homerus Glaucū his versibus alloquitur,

Glauce precor, paucis me audi, paréque monenti:
Præforibus stabuli canibus sua fercula primùm
Fac tradas: nam sic melius. custodibus illis,
Nec fera nec fures veniēt ad septa dolesi.

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuítque in magna hominem admiratione. Cœnati autem, vltro citroque habitis sermonibus, mutuis quoque colloquiis oblectabantur. Nam quum Homerus errores suos, ciuitatésque quas adiisset, cōmemoraret, Glaucus hæc audiens, præ admiratione stupebat: erátque iam tum cubandi tempus, & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi. Proinde cōmissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quamfestinantissimè iturum. Descendens autem ad Bolissum (id erat vicino huic loco nomen)

a Nec enim inhumanus (vt cōiicere licet) erat Glaucus. *Vel, Nō inhumanum enim fuisse Glaucū ver.simile est.*

A τὰ δὲ Κεβρήνια τῆτον τὸν χρόνον κτίζειν ⓐ Κυμαῖοι προεσκευάζοντο τοῖς τῆ Ἴδῃ, καὶ γίνεται αὐτόθι σίδηρος. ἐντεῦθεν ἀπαίρας Ὅμηρος ἐπορεύετο πρὸς φωνήν τινα αἰγῶν νεμομένων. ὡς δὲ ἐλάκτεον αὐτὸν οἱ κύνες, ἀπέκρουσε. ὁ δὲ Γλαῦκος ὡς ἤκουσε τῆς φωνῆς, (ἐπὶ γὰρ τῷτο ὄνομα τῷ νέμοντι ταῖς αἶγας) ἐπέδραμε σταλαίως, ταῖς τε κύναις ἀπεκαλεῖτο, καὶ ἀπεσόβησεν ἀπὸ τῦ Ὁμήρου. ὅτι πολλὰ δὲ χρόνον ἐν θαύματι εἶχεν, ὅκως τυφλὸς ὢν, μόνος ἀπίκοιτο ἐς τοιούτους χώρους, B καὶ ὅ, τι θέλων προσελθὼν τί μιν ἱστορέει ὅστις τε εἶ, καὶ τίνι ἔργῳ ἀπίκοιτο ἐς τόπους ἀοικήτους καὶ ἀστιβέα χωρία, καὶ τίνος κεχρημένος εἴη. ὁ δὲ Ὅμηρος, αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἑωῦτοῦ πάθην καταλέγόμενος, εἰς οἶκτον προσηγάγετο. ἐπεὶ γὰρ, ὡς ἔοικεν, οὐδὲ ἀγνώμων ὁ Γλαῦκος. ἐνενόησε γὰρ αὐτὸν αἰτήσασθαι ὅτι τάχιστα μόθον. πῦρ δὲ ἀνακαύσας, δεῖπνον παρασκευάζει, καὶ παρατίθησι, δειπνεῖν ἐκέλευε ὁ Γλαῦκος. τῆ δὲ κυνῶν μὴ ἐθιόντων καὶ ὑλακτεόντων δειπνοῦσα, καὶ C θαμὰ εἰώθεσαν, λέγει πρὸς ⓑ Γλαῦκον Ὅμηρος τάδε,

Γλαῦκε πέπον, ὀπιθὼν ὅδε ἔπος τὸ σὺ φρεσὶ θήσω·
Πρῶτον μὲν κυσὶ δεῖπνον ὅτ' αὐλείῃσι θύρῃσι
Δοιῶσι. ὡς γὰρ ἄμεινον· ὃ γὰρ καὶ πρόσθεν ἀνωγὼς
Ἀνδρὸς ἐφ' ἑρκείου, καὶ ἐς ἔρκεα θηρὸς ἰόντος.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος, ἤθη τῇ πραγνέσει, ᾗ ἐν θαύματι εἶχεν αὐτόν. δειπνήσαντες δὲ, πολλὰ λόγων εἰστώντο. ἀπηγεομένου D Ὁμήρου τήν τε πλανίην τὴν ἑωῦτοῦ καὶ τὰς πόλιας ἃς ἐσαπίκοιτο, ἔκπληκτος ἦν ὁ Γλαῦκος ἀκούων. καὶ τότε μὲν, ἐπεὶ ὥρη κοίτου ἦν, ἀνεπαύετο· τῇ δ' ὑστεραίῃ διανοήθη ὁ Γλαῦκος πρὸς τὸν δεσπότην πορεύεσθαι, σημανέων τὰ περὶ Ὁμήρου. ὑπεκφὰς δὲ τῷ συνδούλῳ νέμειν τὰς αἶγας, ⓒ Ὁμήρῳ καταλείπει ἕνδον, εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ὅτι E ἀναπαχέων πορεύσομαι. καταβὰς δὲ ἐς Βολισσὸν, (ἔστι δὲ πλησίον τῆ χωρίου τούτου)

καὶ συγλεύομενος τῷ δεσπότῃ, ἀπηγέετο ὑ- A
πὸ Ὁμήρου πάσην τὴν ἀλήθειαν, ὡς τε
αὐτὸς τῆς ἀφίξιος, ὡς θαύματι ποιεύμενος·
ἠρώτεέ τε ὅ,τι χρὴ ποιέειν ὡς αὐτόν. ὁ δὲ ἐ-
λίγα μὲν ὡς ἐσίετο τὸν λόγον, κατεγίνωσκε
δὲ τὸν Γλαύκου ὡς ἄφρονος ἐόντος, καὶ τοὺς
αἰσυμήτους δεχομένου καὶ πρόφρονος. ἐκέλευ-
σε δὲ ὅμως τὸν ξένον ἄγειν ὡς ἑωυτόν. ἐλ-
θὼν δὲ ὡς Ὅμηρον διηγήσατο. ταῦτα
ὁ Γλαῦκος, καὶ ἐκέλευσε προβύεσθαι τάχι-
στα· οὕτω γὰρ δὴ ἄριστον. ὁ δὲ Ὅμηρος ἤθελε πο- B
ρεύεσθαι. ἀναλαβὼν δὴ αὐτὸν ὁ Γλαῦκος
ἦγε ὡς τὸν δεσπότην. ἅμα λόγον δὲ
ἰὼν τῷ Ὁμήρῳ ὁ Χῖος, εὐείσκε ἐόντα δε-
ξιὸν καὶ πολλὸν ἔμπειρον· ἔπειτέ τε αὐτὸν
μᾶλλον, καὶ τῶν παιδίων ἐπιμέλεσθαι ποιεῖ. ἦσαν γὰρ τῷ Χίῳ παῖδες ἐν ἡλικίῃ. τούτοις δὴ αὐτὸν ἐπέτρεψε παιδεύειν. ὁ δὲ ἐπρηνε ταῦτα· καὶ τοὺς κέρκωπας, καὶ βατραχομυομαχίαν, καὶ ἐπικυκλίδας, καὶ ἄλλα πάντα ὅσα παίγνιά ἐστιν Ὁμήρου, ἐν ταῦ- C
θα ἐποίησε τοῖσδε ὁ Χίος ἐν Βολισσῷ. ὥστε καὶ ἐν τῇ πόλει ὡς τάχιστα ἤδη ἐγένετο ἐν τῇ ποιήσει. καὶ ὁ μὲν Θεστορίδης, ὡς τάχιστα ἐπύθετο αὐτὸν παρεόντα, ὤρμητο ἐκ πλεόντων ἐκ τῆς Χίου· χρόνου δὲ ὡς γιγνομένου, δεηθεὶς τοῦ Χίου παρθύσαι αὐτὸν εἰς τὴν Χίον, ἀπίκετο εἰς τὴν πόλιν· καὶ διδασκαλεῖον καταστησάμενος, ἐδίδασκε παῖδας τὰ ἔπεα. καὶ κάρτα δόξιος ἐδόκεεν εἶναι τοῖς Χίοις,
361 καὶ πολλοὶ θαυμάσαι αὐτὸν καθεῖστηκεσαν. D
συλλεξάμενος δὲ βίον ἱκανὸν, γυναῖκα ἐγη-
μάμενος ἐς ἧς αὐτῷ θυγατέρες δύο ἐγένοντο· καὶ
ἡ μὲν αὐτῶν ἄγαμος ἐτελεύτησε, τῷ δὲ
συνώκισεν ἀνδρὶ Χίῳ. θυγατρησάμενος δὲ τῇ
ποιήσει, ἀπέδωκε χάριν τῷ εἰπόντι, τοιῆτον
μὲν Μέντορι τῷ Ἰθακησίῳ ἐν τῇ Ὀδυσ-
σείᾳ, ὅτι μιν κάμνοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐν
Ἰθάκῃ ἐθεράπευσεν ἐντελέως, τοιῶδε αὐ-
τὸν ἐναρμόσας ἐς τὴν ποίησιν, Ὀδυσέως τε
ἑταῖρον φάς εἶ· ποιήσας, Ὀδυσεύ, ὡς ἐς E
Τροίην ἔπλεε, Μέντορι θυπερφίαλον οἶκον,
ἔθνεϊ Ἰθακησίων ἔρξῃς καὶ δικαιότατον. πολ-
λαχῇ δ' καὶ ἄλλῃ τῆς ποιήσεως τιμᾷ αὐτὸν,
τὴν Ἀθηναῖ, ὁπότε ἐς λόγον τινὶ καθίσαται,

herúmque suum adiens, narrauit de Homero quemadmodum res se habebat: quòd nimirum pro miraculo aduẽtum hominis duceret: demũ rogat quid facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuntio, cœpit cũ Glauco expostulare, qui quoslibet citra delectum errones mutilósque reciperet alerétque: tamen præcepit vt hospitem ad se perduceret. Glaucus verò ad Homerum reuersus narrauit, iussitque sequi se in vrbẽ. fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non grauatim assentiens Homerus, caprariũ sequitur. Hic Chius *Glauci herus* vbi in colloquiũ cũ Homero venisset, reperissétque hominem esse [a] cordatum, multáque rerum peritia instructum, cœpit suadere ei vt apud se commoraretur, liberorúmque quos habebat adolescentes, formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi cõcreditos erudiuit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia quæcunque iuuenilia ludicráque eius extant, apud Chium illũ condidit in Bolisso. hínc que cœpit per vrbem inclarescere. Iam verò Thestorides, vt primùm intellexit Homerum adesse, nauigans è Chio fugam capessebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chium visendi copia, vrbem adiit, ludúmque illic instituens, pueros carmina docebat. Id quum magna [b] felicitate Chiis facere videretur, multos sibi admiratores cõciliauit. [c] Hinc igitur victum parans tolerabilẽ, vxorem duxit, è qua duas suscepit filias, quarũ vna decessit innupta, alteram viro Chio elocauit. Enimuero hic poesi manum admolitus, gratiam habuit bene de se merẽtibus. Et primùm quidem Mentori Ithacẽsi, in Odyssea, vt qui laborantem ex oculis curauisset in Ithaca. huius enim beneficii gratia eius nomẽ poesi suæ inferens, Vlyssis fingit sociũ: cuius fidei Vlysses, Troiam nauigãs, domũ familiámq; cõcredi-

a Naturali ingenii dexteritate præditum.

b Dexteritate

c Hinc igitur quum satis supérque facultatum comparasset: *Vel, Quum abhinc magnas facultates acquisisset.*

derit, tãquã Ithacẽsiũ præstãtissimo atq; æquissimo. Aliis etiã pleriſq; locis eundẽ laudib⁹ vehit, siquidẽ Mineruã, quoties cũ aliquo humana specie cõgredi fingit,

Mentori idẽtidem tradit assimilatam deã. Ad hæc Phemio præceptori gratiã eruditionis simul & nutricationis in Odyssea retulit. in hæc verba,

Phemius at cunctis præstãtior arte canendi
Insignem citharam, dederat quam præco, tenebat.

Et rursum,

Fundere & hanc pulsans modulamina dulcia cœpit.

Meminit & nauicularii in cuius comitatu nauigãns, vrbes locáque plurima perlustrauit. Huic nomen erat Mentæ: cuius cõmemini his versibus,

Anchialo Mentes forti genitore creatus,
Imperito Taphiis, quibus est ars nautica cordi.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, mirum qui venienté ad sutrinam apud Nouum murum hospitio excepisset. Hunc enim Iliadi inserit his versibus,

Cõminus accessit clypeo septẽplice tutus
Aiax: huic clypeum turris fabricarat ad instar
Vrbe in Hyle Tychius: nõ sutor doctior alter.

A poesi verò hac inclarescés Homerus, nõ per Ioniam solùm celebrabatur, sed in ipsam vsque Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et quum iam eruditionis existimatione augescentem multi viserent, incidérũt fortè qui suaderét vt in Græciam se transferret. Quod consilium admittens, impensè cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Cõmodúmque intelligens Argos multis egregiisque elogiis celebratum, Athenas nõn item, poesi suæ inserit, in maiori quidẽ Iliade hos versus, quibus Erechtheum magnificè laudibus vehit, in nauium catalogo,

Ortum ab Erechtheo populum: nutriuerat illum
Pallas Erẽchtheum, tellus quẽ vasta crearat.

Menestheum etiam, ducẽ Athenienſium, tradit in exercitu tam pedestri quàm equestri ordinando peritissimum, idque his carminibus,

A τῷ Μέντορι εἰκέλῳ ποιῆ. ἀπέδωκε δὲ καὶ Φημίῳ τῷ ἑωυτῆς διδασκάλῳ ἔοφείη καὶ διδασκαλείη ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ, μάλιστα ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσι,

Κήρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν τανυήκεα θῆκε Φημίῳ, ὅστε πολλὸν ἐκήδυτο πάντας ἀείδων.

Καὶ πάλιν,

Αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀείδετο καλὸν ἀείδειν.

B μέμνηται δὲ καὶ τοῦ ναυκλήρου, τῷ οὔνομα ἐπεὶ ἐκπεπλώκεσι, καὶ εἴδε πόλιάς τε πολλὰς καὶ χώρας, (ᾧ ὄνομα ἦν Μέντης) ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖσδε,

Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος ὄβριμος ἥρως Υἱὸς, ἀνὴρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσων.

ἀπέδωκε δὲ χάριν καὶ Τυχίῳ τῷ σκυτεῖ, ὃς ἐδέξατο αὐτὸν ἐν τῷ Νέῳ τείχει, προσελ-

C θόντα προμάχου σάκευτον, ἐν τοῖς ἔπεσι καταζώσας ἐν τῇ Ἰλιάδι τοῖσδε,

Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον, Χάλκεον, ἑπταβόειον· τὸν ῥ' Τύχιος κάμε τεύχων, Σκυτοτόμων ὄχ' ἄριστος, Ὑλῃ ἔνι οἰκία ναίων.

Ἀπὸ δὲ τῆς ποιήσεως ταύτης δόξασμεῖ Ὅμηρος πρός τε τὴν Ἰωνίδα, καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα πρὸ ἐκείνου λόγος ἀναφέρεται· καὶ

D οἰκέων δὲ ἐν τῇ Χίῳ, ἐν δόξασμέων πρὸς τὴν ποίησιν, ἀπικομένων πολλῶν, σπουδὴν ἐποιεῦντο οἱ ἐντυγχάνοντες αὐτῷ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπικέσθαι· ὁ δὲ προσδέξατο τὸν λόγον, καὶ κάρτα ἐπεθύμεε ἀποδημῆσαι. κατεμηχάσατο δὲ ὅτι ἐς μὲν Ἄργος πολλαὶ καὶ μεγάλαι εἶεν βουλομένῳ πεποιημέναι, ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας οὔ, ἐμποιεῖ ἐς τὴν ποίησιν, ἐς μὲν Ἰλιάδα τὴν μεγάλην, Ἐρεχθέα μεγαλητόρων ἐν νεῶν καταλόγῳ, τὰ ἔπεα τάδε,

E Δῆμον Ἐρεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρουρα.

καὶ Θρασυκλέα αὐτῶν Μενεσθέα, ὡς πρώτων εἴη ἀρίστους τάξαι πρὸ τοῦ στρατὸν καὶ ἱππάδας, ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσιν εἶπε,

Τὰς

Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετεοῦ Μενεσθεύς·
Τῷ δ' οὔπω τις ὁμοῖος ἐπιχθόνιος γένετ' ἀνὴρ
Κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.
Αἴαντα δὲ τὸν Τελαμωνιάδην καὶ Σαλαμῖνίοις ἐν νεῶν κατάλογον ἔπεξε τοῖς Ἀθηναίοις, λέγων τάδε,
Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,
Στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες.

A *Hos tunc ducebat patria virtute Meneſtheus,*
Maximus: huic nemo poterat certare regendis,
Aut etiam ornandis vel equis, vel in aricta locandis
Agmina militibus.
Aiacem verò Telamoniũ ipſóſque Salaminios Athenienſibus in nauium nomẽclatura annumerauit, ſic ſcribens,
Bis ſex è Salamine rates Telamonius Aiax
B *Egit, & adduxit ſtatuens in littore iuxta*
Cecropias naues.

Ἐς δὲ τὴν Ὀδυσσείαν τάδε ἐποίησεν, ὡς Ἀθηνᾶ ἐς λόγους ἐλθοῦσα τῷ Ὀδυσσεῖ ἐς τὴν Ἀθηναίων πόλιν ἀπίκετο, ἱμεῖσα ταύτην τῶν ἄλλων πολλῷ μᾶλλον,
Ἵκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυχόρους ἐς Ἀθήνας·
Δῦνε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον.

Poſtremò in Odyſſea Mineruã, poſtquam cum Vlyſſe in colloquium venerit, ad Athenienſiũ vrbem, quam præcipuè colebat, conceſſiſſe fingit.
Ad Marathona dehinc & magnas venit Athenas,
Tectáque Erechthei ſubiit.

ἐμποιήσας δὲ ἐς τὴν ποίησιν ταῦτα, καὶ παδιομβυασάμβος, ἐς Ἑλλάδα βουλόμβος πλεῖσθαι τὸν πλοῦν, προσῴκει τῇ Σάμῳ. ἔτυχεν δὲ οἱ ἐκεῖσε τὸν τότε καιρὸν ἄγοντες ἑορτὴν Ἀπατούρια· καί τις τῶν Σαμίων ἰδὼν τὸν Ὅμηρον ἀπιγμένον, προθύτερον αὐτὸν ὀπισάμβος ἐν Χίῳ, ἐλθὼν ἐς τοὺς φράτορας διηγήσατο, ἐν ἐπαίνῳ μεγάλῳ ποιεύμβος αὐτόν. οἱ δὲ φράτορες ἐκέλβυον ἄγειν αὐτόν· ὁ δὲ, ἐντυχὼν τῷ Ὁμήρῳ, ἔλεξεν, Ὦ ξένε, Ἀπατούρια ἄγουσιν τῆς πόλιος, καλοῦσίν σε οἱ φράτορες οἱ ἡμέτεροι σὺν εορτάσοντα. ὁ δὲ Ὅμηρος ἔφη ταῦτα ποιήσειν, καὶ ἕπεσθαι μετὰ τῶν καλέσαντος. προβυόμβος δὲ ἐς γείτονας γυναιξὶ κουροτρόφῳ θυούσας ἐν τῇ τελούσῃ, ἡ δὲ ἱέρεια εἶπε πρὸς αὐτὸν, δυσχερήνασα τῇ ὄψει, Ἄνερ ἀπὸ τῶν ἱερῶν. ὁ δὲ Ὅμηρος ἐς θυμόν τε ἔβαλε ῥηθέν, καὶ ἤρετο τὸν ἄγοντα τίς τε εἴη ὁ φθεγξάμβος, καὶ τίνι θεῶν ἱερὰ θύεται. ὁ δὲ αὐτῷ διηγήσατο ὅτι γυνὴ εἴη κουροτρόφῳ θύουσα· ὁ δὲ, ἀκούσας, λέγει τάδε τε ἔπεα,

Κλῦθί μοι ὀβρίμβω κουροτρόφε, δός δὲ γυναικὶ
Τῇδε νέων μβὼ ἀνηνάσβαι φιλότητα καὶ υἱεῖ,

C *Hæc vbi hunc in modum meditatus compoſuiſſet, animo in Græciam traiiciẽdi, cõmodùm profectionem capeſſés, Samum appulit: contigítque fortè vt eodem tẽpore Samii Apaturia feſtũ agerent. Hic Samius quidam agnito Homero (vtpote quem iam antè in Chio vidiſſet) contribules ſuos adiens, indicauit tãti hominis aduentum. Illi, audita multa hominis prædicatione, iubebant adduci eum. Conueniens igitur Homerum Samius,*
D *Quandoquidem, inquit, hoſpes, Apaturiorum feſtũ agit ciuitas, inuitant te contribules ad idem feſtũ cõcelebrandum. Homerus adfuturum ſe affirmans, comitatur inuitantem. Porro quũ iam illuc quò vocatus erat pergeret, in mulieres impegit quæ in trivio Cærotropho ſacra faciebant. Sacrificã occurſantis aſpectu indignata, exclamat, Vir, inquiés, faceſſas à ſacris. Homerus dictum*
E *illud in animo voluens, rogabat quiſnã eſſet, & quid loqueretur, & cui deo ſacrificaret. Dux eius indicauit mulierẽ eſſe quæ Cærotropho ſacrificaret. Quod audiés Homerus, huiuſmodi carmina protulit,*
Diue preces audito meas, mulierque fac iſta,
Auerſata torum iuuenili ætate vi-

Canorum veterúmque ſenum capiatur amore,
Eſt ætas effœta quibus, ſed prompta voluntas.

Vbi verò ad contribulum collegium acceſſiſſet Homerus, iámque in limine ædium conſiſteret in quibus epulum inſtructum erat, aliqui narrant iam tum ardente igne poetam ceciniſſe, alii poſtea accenſum quàm carmina iſta ceciniſſet,

Vt patris, nati, ſic turres ſunt decus vrbis:
Sic & equi campum decorant, ſic æquora naues,
Sic & opes ornant ædes: præſentia regum
Auguſto in ſolio decorat fora lata ſedentum:
At lucente domus multo eſt auguſtior igne.

a Quum autem ingreſſus eſſet, & accubuiſſet.

[a] Ingreſſus autem reclinatúſque, cum illis contribulibus epulo fruens, in magno honore admirationéque ab accúbentibus eſt habitus, ibidémque ea nocte cubile ſibi parauit. [b] Craſtino die conſpicantes eum figuli quidam qui in figlina laterunculos tegulásque coquebant, quum intelleXiſſent hominem eſſe eruditum, [c] compellatum iuſſerunt canere, pollicentes cùm tegulas, tum alia, qualia ea cunque eſſent quæ haberent, ſe illi daturos. Homerus hæc illis cecinit carmina quę vocantur Caminus, *id eſt, fornax.*

b Poſtridie autē abeuntem eum conſpicati fig.

c Aduocarunt & iuſſ.

Si mihi mercedem dabitis figuli, iſta canemus,
Huc adis ô Pallas, dextráque fouetu caminum,
Pulchrè vt dureſcant calices, & mollia cuncta,
Siccentúrque probè, & figulis lucra magna reportent,
Vendita pérque forum multa, & per compita, multa.
Sic illis quæſtus creſcat, prudentia nobis.
At ſi depoſito iuuat irridere pudore,
Huc precor vt peſtes veniant quæcunque per orbem
Graſſantur, fundāt & in hunc mala cuncta caminum.

Irruat huc Smaragus, grauis Asbetus, atque Sabactes:
Contere tu Pallas flammámque & vaſa camini,
Ille licet rapido multùm nunc ferueat æſtu.

Α Ἡ δ' ὀπίσω πίεσθω πολιοκροτάφοισι γέρουσιν,
Ὧν ὥρη μὲν ἀπαμβλυώπη, θυμὸς δὲ μενοινᾷ.

Ἐπεὶ δὲ ἦλθεν εἰς τὸν φρήτρην, καὶ τῇ οἴκου εἴθισται ἐδαίνυντο, ὅτι τοῦ αὐδὴν ἔχει, ὦ μὲν λέγουσι, καιομένου πυρὸς ὑπὸ τοῦ οἴκου, οἱ δὲ φασι τότε ἐκκαυσαι σφᾶς, ὅθεν Ὅμηρος τὰ ἔπεα εἶπεν,

Ἀνδρὸς μὲν κέφαλος, παῖδες · πύργοι δὲ, Β πόλησς:
Ἵπποι δ' ὲν πεδίῳ κόσμος · νῆες δὲ, θαλάσσης ·
Χρήματα δ' αὖξῃ οἶκον. ἀτὰρ γεραιοὶ βασιλῆες
Ἡμένοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὀφέλλει.
Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

Εἰσελθὼν δ', καὶ παρακληθεὶς ἐδαίνυτο μετὰ τῶν C θεραπόντων καὶ αὐτὸν ἐτίμων, καὶ ὁ ξυνήματι εἶχον · καὶ τότε μὲν τὴν κοίτην αὐτῷ ἐποιήσατο Ὅμηρος · τῇ δ' ἐπαύριον ἀπεπορεύοντο ἰδόντες κεραμέες τινὲς, καὶ μένον ἐγκελεύοντες κεράμου λεπίδι, τοῦτο καλέσθαι αὐτὸν, πεπυσμένοι ὅτι σοφὸς εἴη · καὶ ἐκέλευόν σφιν ἀείσαι, φάρμακοι δώσειν αὐτῷ τὸν κεράμου, καὶ ὅ,τι αὖ ἄλλο ἔχωσιν · ὁ δὲ Ὅμηρος ἀείδει αὖθις τὰ ἔπεα τάδε, ἃ καλέεται κάμινος,

Εἰ μὲν δώσετε μισθὸν, ἀείσω ὦ κεράμῃες. D
Δεῦρ' ἄγ' Ἀθηναίη, καὶ ὑπείρεχε χεῖρα καμίνου:
Εὖ δὲ μελαθῆναι κοτύλοι, ἠδὲ πρόχοι μάλ' ἰσαί ·
Φρυγθῆναί τε καλῶς ἠδὲ τιμῆς ὦνον ἀρέσθαι,
Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλούμενα, πολλὰ δ' ἀγυιαῖς,
Πολλὰ δὲ κερδῆναι · ἡμῖν δ' ἦ ὡς σφι νοῆσαι.
Ἦ ἢ δ' ὅτ' αἰσχύνην τε φθόνον τε ψεύδεά τε ἀρνᾶσθαι, E
Συγκαλέσαι δ' ἤπειτα καμίνῳ δηλητῆρας,
Σιώτεά τ' ὀλίγας Σμάραγόν τε καὶ Ἄσβετον,
ἠδὲ Σαβάκτην,

Ὠμόδαμάν θ' ὃς τῇδε τέχνῃ κακὰ πολλὰ ποιεῖζ. A *Insuper Omodamus fernátque & damna det arti.*

Πεῖθε πυραίθουσάν τε δώματα, σεῦε δὲ κάμινος

Πᾶσα κυκηθείη, κεραμέων μέγα κωκυσάντων.

Ὡς γράθος ἰπαπεὶη ζρύκῃ, ζρύχοι δὲ κάμινος,

Γαίητ' ἔνθ' αὐτῆς κεραμήια λεπτὰ ποιοῦσα.

Δεῦρο καὶ ἠελίου θυγάτηρ πολυφάρμακε Κίρκη, B

Ἄγγελα φάρμακα βάλλε, κάκχυ δ' ἀνθείς τε καὶ ἔργα.

Δεῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύρους,

Οἵ τ' Ἡρακλείοις χεῖρας φύγον, οἵ τ' ἀπόλοντο.

Τύπτοιεν τάδε ἔργα κακῶς, πίπτοι δὲ κάμινος.

Αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ὁρῴατο ἔργα πονηρά. C

Γηθήσω δ' ὀφθέων αὐτῶν κακοδαίμονα τέχνιν.

Ὃς δὲ χ' ὑφρύῃ, τοῖς τούτου πάρ θ' ὁ παρεστὼς

Φλὲξ θείη· ὡς πάντες ὀπίσσατ' αἴσιμα ῥέζειν.

Παρχειμάζων δὲ ἐν τῇ Σάμῳ, ταῖς νουμηνίαις παρεσπορθούμενος παρὰ οἰκίας παρὰ βδαιμονεσάσας, ἐλάμβανέ τι, ἀείδων τὰ ἑπτὰ τάδε ἃ καλεῖται Ἐρεσιώνη, D (ὠδήγεω δὲ αὐτὸν καὶ συμπαῆσαν αἰεὶ τῶν παίδων τινὲς τῶν ἐγχωρίων)

Δῶμα παρεστήκαμεν ἀνδρὸς μέγα δυναμβόιο,

Οὗ μέγα μὲν δύεται, μέγα δὲ βρέμει, ὄλβιος αἰεί.

Αὐτὰρ ἀνακλίνεσθε θύραι· πλοῦτος γὰρ ἔσῃσι

Πολλὸς, σεῦ πλούτῳ δὲ καὶ εὐφροσύνη τεθαλυῖα, E

Εἰρήνη τ' ἀγαθή. ὅσα δ' ἄγλεα, μεσὰ μὲν εἴη,

Κυβαίη δ' αἰεὶ καὶ κερδόπου ἔρποι μάζα.

Τοῦ παιδὸς δὲ γυνὴ καὶ ὀφείλεται ἔμμεν.

Ἡμίονοι δ' ἄξουσι κραταιπόδες ἐς τόδε δῶμα.

Omnia miſcetq; fornacem, vaſa, domúmque,
Vt fragor immenſus fiat, figulíque tremiſcant:
Non ſecus ac malæ crepitu claudũtur equinæ,
Sic ſubita formax crepitétque cadátque ruina,
Inque lutũ redeant calices & vaſa minuta.
Huc quoque Solis ades nata, incãtare perita,
Inque ipſos & opus tua noxia ſparge venena.
Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:
Quíque manu Herculea cecidere ſupérque fuerunt,
Illi contundant opus omne, ipſúmque caminum
In nihilum penitus redigãt. figuli iſta videntes
Plorent, & lacrymis ſpectent ingẽtia damna.
Improbitatis ego ſpectabo hæc præmia latus.
Denique qui pronus fornacem reſpicit, illi
Flamma vorax faciem rapiat, penitúſque perurat.
Sic ſcelus agnoſcent omnes, atque inde cauebunt.

At verò in Samo hybernans, calendis potẽtiorum ædes oſtiatim adiens aliquid accipiebat, canens hæc carmina quæ Ereſione *hoc eſt, ramalia*, vocãtur: ducente eũ comitátéque aliquot puerorum indigenarum choro,

Venimus ad mágnas ædes ciuémque potentem,
Cuius diuitiis reſonat domus atque redundat.
Vos aditum præbete fores: feliciter intrent
Diuitiæ, & requies hilaris, Charitéſque ſequantur:
Vaſa opibus tumeant, nihil hic videatur inane:
Sintque laboratæ Cereris repleta caniſtra.
Excelſo curru nurus hic portetur, & ipſam
Veloci curſu reuehant ad limina muli.

Hæc premat electrum pedibus, telásque laboret.
Aſt ego vos repetam, repetam (mihi crede) quotannis,
Non ſecus atque redit ſub tectum garrula Progne.
Aſſumus in patria: ſeu munera ferre placebit,
Seu nihil, eſt tamẽ hinc abeũdi certa voluntas.
Non etenim hîc habitare diu nec adeſſe paramus.

Atque hæc carmina poſtea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis feſtum colle&ti conueniebant. Ineunte deinde vere moliebatur Homerus è Samo Athenas proficiſci: ſoluénſque vnà cum popularibus quibuſdam, ad Ion appulit: vbi ſtationem non ad vrbem ſed in littore habebant. Hîc cõtigit Homerũ grauiter ægrotare: egreſſus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Quúmque diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarẽtur, ſubindè plerique [a] ex vrbe Homero vocabant, cúmque audientes, reuerenter obſeruabant. Iã verò nautis cæteríſque aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic apud Homerum confidentibus, fortè pueri piſcatores eò appulerũt: qui è nauicula egreſſi, hæc illis verba fecerunt, Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ proponemus explicabitis. Ibi è præſẽtibus quidam iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquiunt, quæcũque cepimus, reliquimus: quæ verò non cepimus, nobiſcũ portamus. Et quum nemo id ænigmatis interpretari poſſet, piſcatores explicabant: ſignificantes nimirum ſe, quum piſcium nihil capere poſſent, deſidentes in ſicco, pediculos venatos: & horum quotquot cepiſſẽt, abieciſſe: quos autem non inueniſſent, domum retuliſſe. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina,

Hi vos, o pueri, tales genuere parẽtes,
Nec latis fundis, gregibus neque mille potentes.

Ex hac autem ægritudine extremũ diẽ clauſit Homerus in Io, nõ

a Ex vrbe deſcẽdentes, operam Homero dabant, eúmque audientes admiratione proſequebãtur.

A ΑΥ'τὴ δ' ἰσὸν ἰφαίνοι ὅτε' ἠλέκτρῳ βαλέεσσιν.
Νῶμῃ σοι νῶμῃ ἐπιώσιος, ὥστε χελιδών.
Ἐγὼ δ' ὦ παρεόντες· καὶ εἰ μνῶτι δώσεις, εἰ δὲ μή,
ΟΥ' χ ἑκήξομεν· οὐ γὰρ στυγοικήσοντες ἐνθάδε ἥλθομεν.
ἤδετο γ' ὧδε καὶ τῇ Σάμῳ ὅτε' πολιὸν χρόνον ὑπὸ τῶν παίδων, ὅτε ἀγείροιεν ἐν τῇ ἑορτῇ
B τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος, ἐπεχείρησε πλεῖν Ὅμηρος εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκ τῆς Σάμου. καὶ ἀναχθεὶς μετὰ τινων ἐγχωρίων, ἀπενέχθη εἰς τὸν Ἴον· καὶ ὡρμίσθησαν οὐ κατὰ πόλιν, ἀλλ' ἐπ' ἀκτῆς. συνέβη δὲ τὸν Ὅμηρον κατὰ πολύ τι ἀρξαμένου μαλακῶς ἔχειν· ἐκβὰς δὲ ἐκ τοῦ πλοίου, ἐκοιμᾶτο ὅτι τῆς κυματωγῆς ἀδυνάτως ἔχων. πλείους δὲ ἡμέρας ὁρμισάντων αὐτῶν δι' ἀπορίαν, καταβαίνοντες
C τινες αἰεὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως, ἀπεδέχοντο τοῦδε τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἐν θυώματι εἶχον αὐτόν, ἀκούοντες αὐτοῦ. τῶν δὲ ναυτέων, καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως τινῶν ἠλθόντων τοῦδε τοῦ Ὁμήρου, κατέπλωσαν παῖδες ἁλιέων τὸν τόπον, καὶ ἐκβάντες ἐκ τοῦ ἀκρωτίου, προσελθόντες ἀδύτις τάδε εἶπον, Ἄγετε ὦ ξένοι, ἐπακούσατε ἡμέων, αἴ τι ἄρα δυνάσθε ἐξηγῆσαι ἄσσα αἰ ὑμῖν εἰπωμεν. καὶ τις τῶν παρεόντων ἐκέλευε λέ-
D γειν· ὁ δὲ εἶπεν, Ἡμεῖς ἄσσα εἴλομεν, καταλείπομεν· ἃ δὲ μὴ εἴλομεν, φέρομεν. ὁ δὲ φασιν μέτρῳ εἰπεῖν ἀύδις,

Ἄσσ' ἕλομεν, λιπόμεθα· ἃ δ' οὐχ ἕλομεν, φερόμεθα.

οὐ δυνάμενων δὲ τῶν παρεόντων γνῶναι τὰ ῥηθέντα, διηγήσαντο οἱ παῖδες ὅτι ἁλιεύοντες, ὅσσα ἐδυνάσαντο ἑλεῖν καθήμενοι δὲ ἐν γῇ, ἐφθειρίζοντο. καὶ ὅσους μὲν ἔλαβον τῶν φθειρῶν, κατέλιπον· ὅσους δὲ μὴ ἐδυνάσαντο,
E ἐς οἴκους ἀπεφέροντο. ὁ δὲ Ὅμηρος, ἀκούσας ταῦτα, ἔλεξε τὰ ἔπεα τάδε,

Τοίων γὰ πατέρων ἐξ ἄμαλος ἐκγεγάατε,
ΟΥ' τε βαθυκλήρων, οὔτ' ἄσπετα μῆλα νεμόντων.

ἐκ δὲ τῆς ἀθηνείας ταύτης συνέβη τῷ Ὁμήρῳ τελευτῆσαι ἐν Ἰῷ, οὐ τοῦδε

Θ᾽ μὴ γνῶναι τὸ πρῶτον τὴν παίδων ῥηθὲν (ὡς οἴονταί τινες) ἀλλὰ τῇ μανίᾳ. τελευτήσας δὲ ἐν τῇ Ἴῳ, αὐτὸθ᾽ ὑπ᾽ ἀκτῆς ἐτάφη ὑπὸ τῶν συμπλεόντων καὶ τῶν πολιτέων ὅσοι ἐν Δημαλογῇ ἐγίνοντο αὐτοῦ. καὶ τὸ ἐλεγεῖον τόδε ἐπέγραψαν Ἴῃται ὕστερον χρόνῳ πολλῷ, ὡς ἤδη ἤ τε ποίησις ἐξεπεπλώκει, καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ πάντων. ἔστι δὲ Ὁμήρου τόδε.

Ἐνθάδε τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κρύπτει χθὼν γαῖα κεκλήσεται, Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορος θείου Ὁμήρου.

ὅτι δὲ ὦν Αἰολεὺς Ὅμηρος, οὐ οὔτε Ἴων, οὔτε Δωριεύς, τοῖς τε εἰρημένοις δεδήλωται μοι, καὶ δὴ καὶ τοῖσδε τεκμήρεσθαι παρέχει· ἀνδρα ποιητὴν τηλικοῦτον εἰκὸς ἦν τὰ νομίμων τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ποιοῦσθαι ἐς τὴν ποίησιν, ἢ τοι τὰ κάλλιστα ἐξευρόντα ποιεῖν, ἢ τὰ ἑωυτοῦ, πάτρια ἐόντα. δῆλα τοίνυν τὰ ἐνθάδε αὐτοῖς τὴν ἐπέων ἀκούοντες κρινεῖτε. ἱερατεύεται γὰρ ἢ τὴν κρατῆρα ἐξευρὼν ἐποίησεν, ἢ τὴν ἑωυτοῦ πατρίδα τοιοῦτον ἐποίησεν, ἢ τὴν ἑωυτοῦ πατρίδα τοιοῦτον ἐποίησεν. λέγει γὰρ ὧδε,

Αὖ ἔρυσαν μηρούς τε καὶ ἔσφαξάν τε καὶ ἔδειραν,
Μηρίσαντό τ᾽ ἔκταμον, κατά τε κνίσῃ ἐκάλυψαν,
Δίπτυχα ποιήσαντες, ἔπ᾽ αὐτῶν δ᾽ ὠμοθετησαν.

ἐν τούτοις γὰρ ὁσφῦς οὐδὲν εἴρηται, ἢ ἐς τὰ ἱερὰ χρέονται· μοῦνόν τον γὰρ τὴν Ἑλλήνων ὁ Αἰολικὸν ἔθνος οὐ κατέει ὁσφύι. δηλοῖ δὲ καὶ ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσιν ὅτι Αἰολὶς ὢν, τοῖς νόμοις τοῖς τούτων ἐχρᾶτο, (οἷον Καῖε δ᾽ ὅτι σχίζης ὁ γέρων, ὅτι δ᾽ αἶψα Λεῖβε· νέοι δ᾽ ἄρ᾽ αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.

Αἰολέες γὰρ μοῦνοι τὰ σπλάγχνα ὅτι πέντε ὀβελῶν ὀπτῶσιν, οἱ δ᾽ ἄλλοι Ἕλληνες ὅτι τριῶν. ἓν γὰρ ὀνομάζουσι οἱ Αἰολῆς τὰ πέντε, πέμπε. ἐν μὲν δὴ ἐνταῦθα τὸν ἡμέτερον καὶ τελευτῆς καὶ βίου δεδήλωται μοι. Περὶ δὲ ἡλικίης τῆς Ὁμήρου, ἐν τῷδε αὖ τις ὁπισκεπτόμενος, ἀκριβῶς καὶ ὀρθῶς λογίζοιτο.

(vt arbitrantur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus verò in Io Homerus, à comitibus suis atque ciuibus qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerant, in littore ibidem honorificè sepultus est. Cuius sepulcro multo pòst tempore Ienses, vbi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt carmen elegiacum,

Condit humus caput hæc sacrum, qui versibus arma
Fortia diuinis heroũ ornauit, Homerum.

Porro quòd AEolius fuerit Homerus, & non Ion, neque Doriẽsis, partim è iam dictis perspicuũ esse poterit, partim etiam his cõiecturis deprehẽditur. Siquidem poetam tãtum, qui hominũ peculiares mores in suam poesin transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorasse. Iam verò carmina eius expendentes, in idem pronuntiabitis. nam quum sacrificii ritum huiusmodi quẽdam referat, aut ipse eundẽ tanquam probatissimum excogitauit, aut quòd cum patriis institutis conueniret. Sic enim inquit,

Protractas iugulãt pecudes, & tergora cœstis
Diripiunt, femorúmque toros & crura recidunt,
In partésque secant geminas: tum pinguia nidor
Viscera nube tegit densa.

In his versibus de iliis nulla mẽtio, quibus in sacrificiis tamen vtebantur cæteri, præter vnam AEolicam gentem, quæ ilia non concremabat. Indicat præterea his quoque versibus quòd AEolius existẽs, suæ gentis ritibus vsus sit, —*tum segmina carnium*
Ipse focis multo crepitantibus admouet igni
Cruda senex, & vina super nigrãtia fundit:
Quem verubus quinis iuuenes onerata tenentes
Brachia circumstant.

AEoles enim solí intestina quinque verubus defixa torrebant, reliqui Græci tribus, etenim πέμπε dicunt AEoles pro πέντε, *id est, quinque*. Atque hæc sanè de genere, vita interitúque Homeri à nobis relata sunt. Cæterùm ætatem Homeri, si quis diligenter rectéque ratiocinetur, ex hisce facilè deprehendet.

Nempe ab expeditione Græcorum quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum pòst atque triginta Lesbus oppidatim habitari cœpit, quum antea nullam prorsus haberet ciuitatem. Post Lesbum habitatam annis viginti Cuma AEolica & Phricotis appellata habitata fuit. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero autem nato anni sunt sexcenti vigintiduo ad Xerxis vsque in Græciam traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Hellesponto cum exercitu ex Asia in EVropam penetrauit. Ex his igitur tempus illud calculo colligere facile fuerit ei qui prætorum Athenienſium rationem habuerit. Centum autem & sexaginta octo post Troianũ bellum annis extitit Homerus.

A Ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς Ἴλιον στρατείας, ἣν Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος ἤγειραν, ἔτεσιν ὕστερον ἑκατὸν καὶ τριάκοντα Λέσβος ᾠκίσθη κατὰ πόλεις, πρότερον ἐοῦσα ἄπολις. μετὰ δὲ Λέσβον οἰκισθεῖσαν ἔτεσιν ὕστερον εἴκοσι Κύμη ἡ Αἰολὶς καὶ Φρικωνὶς καλουμένη ᾠκίσθη. μετὰ δὲ Κύμην, ὀκτωκαίδεκα ἔτεσιν ὕστερον Σμύρνα ὑπὸ Κυμαίων κατῳκίσθη· καὶ ἐν τούτῳ γίνεται Ὅμηρος.
B ἀφ' οὗ δὲ Ὅμηρος ἐγένετο, ἔτεά ἐστι ἑξακόσια εἰκοσιδύο μέχρι τῆς Ξέρξεω διαβάσεως, ἣν στρατεύσαντος ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ζεύξαντος τὸν Ἑλλήσποντον, διέβη ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην. ἀπὸ δὲ τούτου ῥηϊδίως ἐστὶν ἀριθμήσαντα τὸν χρόνον τὰ ἐθέλοντι ζητεῖν ἐκ τῶν ἀρχόντων Ἀθηναίων. τῷ δὲ Τρωϊκῶν ὕστερον γέγονεν Ὅμηρος ἔτεσιν ἑκατὸν ἑξηκοντατρισί.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΒΙΟΣ, ΕΚ ΤΗΣ ΣΟΥΙΔΟΥ.

Ἡρόδοτος, Λύξου καὶ Δρυοῦς, Ἁλικαρνασσεὺς τῷ γένει τῶν ἐπιφανῶν. καὶ ἀδελφὸν ἔσχηκώς, Θεόδωρον. μετέστη δ' ἐν Σάμῳ διὰ Λύγδαμιν τὸν ἀπὸ Ἀρτεμισίας τέκνον τύραννον ἀνῃρημένον Ἁλικαρνασσοῦ. Πισινδηλις γὰρ ἦν υἱὸς Ἀρτεμισίας. τοῦ δὲ Πισινδήλιδος, Λύγδαμις. ἐν δὲ τῇ Σάμῳ καὶ τὴν ἰάδα διάλεκτον ἐξήσκησε. καὶ ἔγραψεν ἱστορίαν ἐν βιβλίοις θ'. ἤρξατο δὲ ἀπὸ Κύρου τοῦ Πέρσου καὶ Κανδαύλου τοῦ Λυδῶν βασιλέως. ἐλθὼν δὲ εἰς Ἁλικαρνασσὸν, καὶ τὸν τύραννον ἐξελάσας, ὅτε οὐκ ἔστεργεν εἰ δεν ἑαυτὸν φθονούμενον ὑπὸ τῶν πολιτῶν, εἰς ὃ θούριον ἀποικίζόμενον ὑπὸ Ἀθηναίων, ἐβιώτης ἦλθε. κ' ἀκεῖ τελευτήσας, θάπτεται τῆς ἀγορᾶς τέθαπται. τινὲς δὲ ἐν Πέλλῃ αὐτὸν τελευτῆσαί φασιν. θάπτεται δὲ οἱ λόγοι αὐτοῦ Μούσαις. φησὶ Ἡρόδοτον λέγει ὁ Δημοκάτης ἐν Ὀλυμπιονίκῃ. τίς οὖν ἀνὴρ τῶν Ἀθηναίων τῶν περὶ ἡμᾶς ἐφιμωτάτου σιτίου λόγον; ἀλαμβάνοι γὰρ τῆς μάζης, θαυμάζειν ἔφασκεν, ὅπως κόπρια σιτούμενοι ζῶμεν· εἶτα πιθανὸς ὁ Θούριος ἐδόκει. ἰχθυοφάγων δὲ καὶ σαρκοφάγων ἀνθρώπων γνόντα, μετὰ ὀναρ ἰδόντα τὰ παρ' ἡμῶν διαιτήματα, ᾧ τὰ οἰκουμένῳ τεθηπυῖα μοι γλίσχρως ἐσεσθαι. ὧν εἴτις παρ' ἡμῖν ζηλώσας τὴν διαίτην ὁπτὰ χειρήσει, σθένει ἄμεινον διακείσεται τῶν τὸ κώνειον προσενεγκαμένων, ἢ τὰ ἀκόνιτον, ἢ τὸν ἑλλέβορον.

A EIVSDEM HERODOTI VITA, EX SUIDA.

HERODOTVS, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnasseus, ex illustri genere natis, fratrem habuit Theodorum. Samũ se contulit, propter Lygdamin, tertiũ ab Artemisia tyrãnum Halicarnassi. Pisindelis enim, Artemisiæ, Lygdamis autem, Pisindelidis filius fuit. Sami autem Ionicã dialectum excoluit, & historiam libris IX scripsit, auspicatus à Cyro Persa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnassum reuersus, quum tyrannum expulisset, & tandem sibi à ciuibus inuideri cerneret, Thurium, quò tum Athenienses coloniã deducebant, vltro abiit: ibique defunctus & in foro sepultus est. Alii Pellæ mortuum tradunt. Libri eius Mũsæ inscribuntur. De Herodoto, in epistola scribit Iulianus apostata, *Quis ignorat Æthiopum sermonẽ de cibo qui apud nos optimi est alimenti? Nam quum mazam attigissent, se mirari dixerunt quomodo stercoribus vescentes viueremus: sicui fide dignus Thurius historicus videtur. Gentes autem ichthyophagas & sarcophagas ne per somnium quidem nostram victus rationem vidisse tradunt ii qui orbem terrarum describũt. Quorum victum siquis apud nos æmulari vellet, nihilo cum eo melius quàm cum iis qui cicutam aut aconitum aut elleborum bibissent, ageretur.*

EX CICERONE LIB. II. DE ORAT.

Apud Græcos autem eloquentissimi homines remoti à causis forēsibus, cùm ad cæteras res illustres, tum ad scribēdam historiam maximè se applicauerunt. Nanque & Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit, in causis nihil omnino versatum esse accepimus. Atqui tanta est eloquentia vt me (quantum ego Græcè scripta intelligere possum) magnopere delectet.

EX EODEM IN ORAT.

Quo magis sunt Herodotus Thucydidésque mirabiles, quorum ætas quum in eorum tempora quos nominaui incidisset, lōgissimè tamen ipsi à talibus deliciis vel potius ineptiis abfuerunt. Alter enim sine vllis salebris, quasi sedatus amnis, fluit: alter incitatior fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. primísque ab his (vt ait Theophrastus) historia commota est, vt auderet vberius quàm superiores & ornatius dicere.

EX EODEM, IN HORTENSIO, APVD NONIVM.

Quid enim aut Herodoto dulcius, aut Thucydide grauius? *&c.*

IDEM LIB. DE LEG. I.

Patrem historiæ *eundem vocat: atque hoc rēferēdum videtur ad illa verba quæ ex secundo de oratore libro allata paulo antè fuerunt*, Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit. *nam de historiæ scriptione loquitur.*

EX M. FABIO QVINTIL. LIBRO IX,

vbi de compositione loquitur.

Itaque vt cōfiteor, penè vltimam oratoribus artem compositionis quæ perfecta sit, contigisse: ita illis priscis habitam inter curas, in quantum adhuc profecerant, puto. Neque enim mihi quamlibet magnus autor Cicero persuaserit, Lysiam, Herodotum, Thucydidem, parum studiosos eius fuisse.

Aliquanto pòst.

In Herodoto verò cùm omnia (vt ego quidem sentio) leuiter fluunt, tum ipsa ἀγλαΐα habet eam iucunditatem vt latentes etiam numeros complexa videatur.

IDEM LIB. X,

Historiam multi scripsere præclarè: sed nemo dubitat duos lōgè cæteris præferendos: quorum diuersa virtus laudem penè est parem consequuta. Densus & breuis, & semper instans sibi Thucydides: dulcis & candidus & fusus Herodotus. Ille concitatis, hic remissis affectibus melior: ille concionibus, hic sermonibus: ille vi, hic voluptate.

ΕΚ ΤΩΝ ΚΤΗΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΝΙΔΙΟΥ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΑΙ.

EX CTESIÆ scriptis quæ Persica nominata sũt, excerptę à Photio historię.

ΚΤΗΣΙΟΥ τοῦ Κνιδίου τὰ Περσικὰ ἐν βιβλίοις ὀγδοήκοντα τρισί· ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς πρώτοις ἓξ τά τε Ἀσσύρια διέξεληλαμβανε καὶ ὅσα πρὸ τῶν Περσικῶν· ἀπὸ μέντοι τοῦ ἑβδόμου τὰ Περσικὰ διεξέρχεται. καὶ ἐν μὲν τοῖς ἑβδόμῳ καὶ ὀγδόῳ καὶ ἐνάτῳ καὶ δεκάτῳ καὶ ἑνδεκάτῳ καὶ δωδεκάτῳ καὶ τρισκαιδεκάτῳ διέξεισι τὰ περὶ Κύρου καὶ Καμβύσου καὶ τοῦ μάγου, Δαρείου τε καὶ Ξέρξου. ἁπάντων δὲ ἀπασῶν αὐτοῖς ἐναντιοῦται Ἡρόδοτος ἱστορῶν, ἀλλὰ καὶ ψεύστην αὐτὸν ἀποκαλῶν ἐν πολλοῖς, καὶ λογοποιὸν ἀποκαλῶν· καὶ γὰρ νεώτερος μάλιστα οὗτος, φησὶ δὲ αὐτός, πλείστων ἀκοῆς ἱστορεῖ, αὐτόπτου γενόμενον, ἢ παρ' αὐτῶν Περσῶν (ἔνθα τὸ ὁρᾶν μὴ ἐνεχώρει) αὐτόπτου κατασχεῖν, οὕτως τινὰ ἱστορίαν συλλεξάμενον. οὐχ Ἡρόδοτος δὲ μόνος τοιαῦτα ἱστορεῖ, ἀλλὰ καὶ παρὰ Ξενοφῶντα Γρύλλου τοῦ ἐκείνου διαφωνεῖ. ἤκμασε δὲ ἐν τοῖς χρόνοις Κύρου τοῦ ἐκ Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος, οὗ ἀδελφὸς Ἀρτοξέρξης (εἰς ὃν ἡ Περσικὴ βασιλεία κατῆλθεν) ἐτύγχανε.

Φησὶν οὖν αὐτίκα περὶ τοῦ Ἀστυάγους, ὡς ὁσθεὶς αὐτῷ Κύρος παῖς ἠρὸς ἐκπεμφθῆναι· οὗτος δὲ αὐτὸν καὶ Ἀστυγᾶν καλεῖ. φυγεῖν δὲ ἀπὸ προσώπου Κύρου Ἀστυγᾶν ἐν Ἐκβατάνοις, καὶ κρυφθῆναι ἐν τοῖς κρησφύγετοις τῶν βασιλείων οἰκημάτων, κρυφθέντων αὐτὸν τῆς τε θυγατρὸς Ἀμύτιος καὶ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Σπίταμα. ὑπισχνεῖται δὲ Κύρου, ὑπισχνεῖται ἀναιρήσειν ὄχλου πρεβλώσεων Σπιταμᾶν τε καὶ Ἀμυτιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν Σπιτάκην τε καὶ Μεγαβέρνην, περὶ Ἀστυγᾶ. τὸν δὲ, ἑαυτὸν προσαγορεύειν, ἵνα μὴ δι' αὐτὸν πρεβλωθείησαν παῖδες. λαφθέντα δὲ, πέδαις παχείαις ἐπὶ

CTESIAE Cnidii Persica libris viginti tribus cõtinẽtur: sed in sex prioribus res Assyriorum & quæcunque res Persicas præcessere, tractat: à septimo autem libro de Persicis rebus agit: at in septimo, octauo, nono, decimo, vndecimo, duodecimo & decimo tertio, quæ ad Cyrum & Cambysem, & magum illum, Dariúmque & Xerxem spectant, commemorat: ferè in omnibus repugnantia Herodoto narrans, illúmque in multis mendacem & scriptorem fabularũ appellãs. illo enim posterior est. Se autẽ eorũ quæ narrat, magna ex parte oculatum testem fuisse, aut certè, quæ videre non licuit, de iis à Persis qui viderant, edoctum, ita demum ea memoriæ prodidisse dicit. Nec verò tantummodo ab Herodoti, sed etiam in aliquibus à Xenophontis Grylli filii historia dissentit. Floruit temporibus Cyri Dario & Paryſatide geniti: qui frater fuit Artoxerxis ad quẽ regnum Persicum deuenit.

Scribit itaque statim de Astyage, eum genere Cyro iunctum non fuisse: illúmque etiã Astyigã vocat. Fugisse autem Astyigan à conspectu Cyri in Ecbatana, & in criscranis regiarũ ædium ab Amyti filia sua & eius viro Spitama occultatum fuisse dicit. at superuenientem Cyrum, non solùm Spitamen & Amytin, sed eorum etiam liberos Spitacẽ ac Megabernem de Astyiga per cruciatus interrogari voluisse: Astyigan verò seipsum patefecisse, ne propter se pueri cruciarentur, eaptúmque & cõpedibus crassis ab

OEbara vinctũ: nec multo pòst ab ipso Cyro liberatum, & non secus ac patrem honoratum obseruatúmque fuisse: filiámque Amytin primùm quidem tãquam matrem in honore habitam, postea verò Cyro nupsisse, quum Spitamas eius vir esset interfect⁹ propterea quòd mentitus esset, ignorari à se dicens Astyigan de quo interrogabatur. Hæc dicit Ctesias de Cyro, iis quæ ab Herodoto referuntur dissimilia. Itémque illum aduersus Bactrios pugnauisse, & eam pugnã æquo Marte gestam fuisse. sed Bactrianos, postquam Astyigan Cyri patrem factum esse, Amytin autẽ matrem & vxorẽ, intellexerunt, spóte seipsos Amyti & Cyro dedidisse. Tradit etiam, Cyrum cum Sacis bellum gessisse, & Amorgem Sacarum regem Sparethræ maritum cepisse: eam autem, capto marito, exercitũ coegisse, bellúmque Cyro intulisse, & virorum quidem trecẽta millia, mulierum verò ducenta in aciem eduxisse: & Cyrum superauisse, viuúmque eum cum multis aliis cepisse: itémque Parmisẽ Amytis fratrem & tres eius filios. propter quos postea Amorgem liberatũ fuisse, quòd & ipsi liberati fuissẽt. Tradit etiam, Cyrum Amorgis ope adiutũ, Crœso & Sardibus bellum intulisse. Narrat etiã quomodo OEbaræ consilio lignea Persarum simulacra in muro conspecta timorem incolis iniecerint, & propter hanc causã ipsa vrbs capta fuerit: & quo pacto ante captam vrbem, Crœsi filius pro obside datus fuerit, quum Crœsus diuino quodã spectro deceptus fuisset. Narrat etiam quomodo dolos nectente Crœso, filius in eius cõspectu fuerit interfectus, & mater hãc calamitatem intuita seipsam ex muro præcipitarit, nec tamen mortua sit: & quomodo, capta vrbe, ad Apollinis ædem, quæ erat in vrbe, confugerit, ac mortua sit: & quomodo ter in templo vinctus à Cyro Crœsus, tertium arte oculos fallente solutus sit, quãuis templo sigilla circũposita essent, eorúmque custodia OEbaræ commissa esset: quomodo item illis qui vnà cum

A Οἰβαρᾶ δὲ θηῶαι λυθῆναι δὲ ὑπ' αὐτοῦ Κύρου μετ' οὐ πολύ, καὶ ὡς πατέρα τιμηθῆναι· καὶ τὴν γυναῖκα Ἀμυτιν ὡσαύτως μὲν μητέρα τῆς βασιλείας ἐπολαῦσαι τιμῆς, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς γυναῖκα ἀχθῆναι τοῦ Κύρου, Σπιτάμα δ' αὐδρὸς αὐτῆς ἀπηρημένου, ὅτι ἐψεύσατο, ἀγνοεῖν εἰπὼν ἐρωτώμενον Ἀστυίγαν. Ταῦτα λέγει Κτησίας περὶ Κύρου, καὶ οὐχ οἷα Ἡρόδοτος. καὶ ὅτι πρὸς Βακτρίους ἐπολέμησε καὶ ἀγχώμαλος ἡ μάχη ἐγένετο. ἔπειτα δὲ Βάκτριοι Ἀστυίγαν μὲν, πατέρα B Κύρου γεγενημένον, Ἀμυτιν δὲ, μητέρα καὶ γυναῖκα, ἑκάτερον, ἑαυτοὺς ἐκόντες Ἀμυτι καὶ Κύρῳ παρέδοσαν. καὶ ὅτι πρὸς Σάκας ἐπολέμησε Κύρος, καὶ στρατηγεῖν Ἀμόργιον τῶν Σακῶν μὲν βασιλέα, ἄνδρα δὲ Σπαρέθρης· ἥτις καὶ μετὰ τὸν ἄλωσιν τοῦ ἀνδρὸς, στρατὸν συλλέξασα, ἐπολέμησε Κύρῳ, ἀνδρῶν μὲν στρατεύματα, τριάκοντα μυριάδας ἐπαγαγομένη, γυναικῶν δὲ, εἴκοσι. Ἐνικᾶ Κύρου, καὶ συλλαμβάνει ζωγρίᾳ, μετὰ καὶ ἄλλων πλείστων· Παρμίσην τε ⊛ Ἀμύτιος C ἀδελφὸν, καὶ τρεῖς αὐτοῦ παῖδας. δι' οὓς ὕστερον καὶ Ἀμόργης ἀφείθη, ἐπεὶ καὶ ἐκεῖνοι ἀφείθησαν. καὶ ὅτι στρατεύει Κύρος ἐπὶ Κροῖσον καὶ πόλιν Σάρδεις, στέφανον ἔχων Ἀμόργιον· ὅπως τε τῇ βουλῇ Οἰβαρᾶ Περσῶν εἴδωλα ξύλινα αἱ ἀπὸ τείχους φανέντα, εἰς δέος μὴ κατέστησε τοὺς ἐνοικοῦντας, ἦλω δὲ ὑφ' ἑαυτῶν καὶ αὐτὴ ἡ πόλις. ὅπως τε πρὸς τῆς ἁλώσεως δίδοται ὁ παῖς Κροίσου ὁμήρου λόγῳ, δαιμονίου φαντάσματος ἀπατήσαντος Κροῖσον. ὅπως τε 2 D δολοφραφουῶτος Κροίσου, ὁ παῖς κατ' ὀφθαλμοὺς ἀφαιρεῖται· καὶ ὅπως ἡ μήτηρ τὸ πάθος ἰδοῦσα, ἑαυτὴν τῶν τείχους ἀποκρημνίζει, καὶ οὐ θνήσκει. ὅπως τε, ἁλούσης τῆς πόλεως, πρὸς τὸ ἐν τῇ πόλει ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καταφύγει, καὶ θνήσκει. καὶ ὡς τρὶς ἐν τῷ ἱερῷ πεδηθεὶς ὑπὸ Κύρου, λύεται τρίτον ἀοράτως· καίπερ σφραγίδων τῷ ἱερῷ ὑπεικειμένων, καὶ πυλῶν τὴν φυλακὴν E Οἰβαρᾶ ἐμπεπιστευμένων. ὅπως τε οἱ συν-

δούμβιοι Κροίσῳ, ἐκ κεφαλὰς ἀπετέμνοντο, ὡς καταπροδιδόντες λύεσθαι Κροῖσον. καὶ ὅτι αἰχμαλωθεὶς ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ δεθεὶς ἀσφαλέστερον, βροντῶν καὶ σκηπτῶν ἐπενεχθέντων, λύεται πάλιν· καὶ ὅτε μόλις ἐπὶ τὸν Κύρου ἀφίεται. ἐξ οὗ καὶ περιείπετο, καὶ ἔδωκε Κύρος Κροίσῳ πόλιν μεγάλην Βαρηνίην, ἐγγὺς Ἐκβατάνων, ἐν ᾗ ἵππους μὲν πεντακισχιλίους, πελταστὰς δὲ καὶ ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, μυρίους. ἔτι δὲ Ὀβαραμβαὶς ὡς ἀπέστελλε Κύρος ἐπὶ Περσίδι Πετισάκαν τὸν ἠμιάρρενα, μεγάλα πρὸς αὐτὸν δωρούμενον, ἐνέγκαι ἀπὸ Βαρκανίων Ἀστυίγαν. ἐπόθει γὰρ αὐτὸς τε καὶ ἡ θυγάτηρ Ἀμυτις τὸν πατέρα ἰδεῖν. καὶ ὡς Ὀβαρᾶς βουλεύεται Πετισάκᾳ ἐν ἐρήμῳ τόπῳ καταλιπόντα Ἀστυίγαν, λιμῷ κτεῖναι δόλῳ ἀπολέσαι· καὶ γέγονε. δι' ἐνυπνίων δὲ τοῦ μιάσματος μηνυθέντος, Πετισάκης, πολλάκις αἰτησαμένης Ἀμύτιος, εἰς τιμωρίαν τοῦδε Κύρου ἐκδίδοται. ἡ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύξασα, καὶ ὃ δέρμα περιδείρασα, ἀνεσταύρωσεν. Ὀβαρᾶς δὲ δεδιὼς μὴ τὰ ὅμοια πείσεται, καίπερ Κύρου μηδὲν τοιοῦτον ἠμειζομένου τοῦδε χωρήσας, αὐτὸς ὅμως ἀπεκρύπτετο δι' ἡμερῶν δέκα, ἑαυτὸν ἐξηγάγετο. Ἀστυίγας δὲ μεγαλοπρεπῶς ἐτάφη. καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ δὲ ἄβρωτος αὐτοῦ διέμεινεν ὁ νεκρός. λέγουσι γὰρ αὐτοῦ (φασὶ) μέχρι Πετισάκης πάλιν ἐλθεῖν καὶ ἀναλαβεῖν, ἐφύλαττον τὸν νεκρόν. Κύρος δὲ στρατεύεται ἐπὶ Δέρβικας, Ἀμοράου βασιλεύοντος αὐτῶν· καὶ ἐξ ἐναντίας οἱ Δέρβικες ἐξῶσιν ἐλέφαντας, καὶ τοὺς ἵππεῖς Κύρου πτοοῦσι. καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Κύρος ἐκ τοῦ ἵππου, καὶ Ἰνδὸς ἀνὴρ· (συνεμάχοντο γὰρ καὶ Ἰνδοὶ τοῖς Δερβίκεσιν, ἐξ ὧν καὶ τοὺς ἐλέφαντας ἔφερον) τοῦτ' οὖν ὁ Ἰνδὸς πεντηκοντόρυον Κύρου βάλλει ἀκοντίῳ ἐπὶ τὸ ἰσχίον, εἰς τὸν μηρόν. ἐξ οὗ καὶ τελευτᾷ. τότε δὲ ζῶντα αἰχμάλωτοι αὐτὸν Ⓐ εἰκεῖοι, ὅτι ὃ στρατόπεδον ἦσαν. ἐπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ καὶ Περσῶν πολλοὶ καὶ Δερβίκων ἴσοι. μύριοι γὰρ ἑκάτεροι.

A Croeſo vincti fuerant, amputata fuerint capita, vt quorum proditione ſolutus Croeſus fuiſſet. Narrat etiã, Croeſum in regias ædes adductum vinctúmque firmius fuiſſe: ſed quum tonitrua fulminá que irruiſſent, rurſum fuiſſe ſolutum: tútmque Cyrum vix tãdem eum miſſum feciſſe. à quo tempore Cyrus cùm aliis humanitatis officiis eum proſequutus ſit, tum verò vrbem magnã nomine Barenen prope Ecbatana ei donauerit: in qua erant quinque millia equitum, peltatorum autem iaculatorúmque & ſagittariorum decem millia. Commemorat item quomodo Cyrus Petiſacan eunuchum, qui apud ipſũ plurimùm authoritate valebat, in Perſas miſerit vt Aſtyigam à Barcaniis adduceret. nam & ipſe & Amytis filia patrem videre cupiebat. Quomodo item OEbaras conſilium dederit Petiſacæ vt in deſerto loco Aſtyigã relinqueret, & fame ſitíque conficeret. id quod factum eſt. At in ſomnis ſcelere patefacto, Petiſaças puniendus traditur Amyti, quę eũ expopoſcerat. Illa verò oculos eius effodit, pellémque detraxit, & cruci deíde affixit. OEbaras autem, timẽs ne eadẽ quæ ille pateretur, quãuis Cyrus nihil tale ſe permiſſurum affirmaret, nihilominus decem dierum inedia ipſe ſibi mortem conſciuit. Aſtyigas verò magnificè ſplendidéque ſepultus eſt, atque in deſerto loco cadauer eius intactũ permanſit, neque fuit à feris comẽſum. leones enim cadauer eius, donec Petiſacas reuerſus acciperet, ſeruabant. Cyrus autẽ aduerſus Derbices expeditionẽ ſuſcipit, quorum rex erat Amoræus: at Derbices ex inſidiis producunt elephantes, ac Cyri equites fugãt. vbi ipſe Cyrus ex equo cecidit & quidam Indus. nã Indi Derbicibus in bello opem ferebant: à quibus etiam acceptos elephantes in bellum ducebant. Hic igitur Indus, quum Cyrus iã cecidiſſet, eum iaculo vulnerauit ſub coxa in femore: ex quo vulnere poſtea mortuus eſt. tũ verò ipſum adhuc viuũ, quĩ familiares ſui erexiſſet, ad caſtra profecti ſũt. Occubuerũt autẽ in pugna illa multi Perſæ, & æquales numero Derbices. nã illorũ quoq. x. millia erãt.

Amorges verò quum audiuisset quod Cyro contigerat, festinanter venit, Sacarum equitum viginti millia ducés. & quum Persæ ac Derbices inter se conflixissent, tam strenuè Persæ ac Sacæ pugnarunt, vt penes eos victoria fuerit: interfecto Derbicum rege Amoræo, cũ duobus eius filiis. occubuerunt autem Derbicum triginta millia, Persarum nouẽ millia: & regio in ditionem Cyri concessit. Cyrus verò sub mortis tempus Cambysem primum filium regem creauit: iuniorem verò nomine Tanyoxarcẽ, dominum Bactriorum & ipsius regionis, necnõ Choramniorum, Parthiorúmque & Carmaniorũ: & vt suas regiones à tributo soluẽdo liberas haberet, statuit. Ex Spitamæ autem liberis, Spitadẽ quidẽ Derbicibus præfecit, Megabernem autem Barcanĩis: eósque matri in omnibus obtẽperare iussit. Quinetiam illos & mutuò & cum Amorge dexteras in amicitiæ testimonium iungere voluit: & illis quidem qui in mutua beneuolentia permanerent, omnia fausta precabatur: at illos qui priores iniuriã illaturi essent, deuouebat. His dictis diem vltimum obiit, tertio à vulnere accepto die, quum annos triginta regnauisset. Atque hic finẽ habet vndecimus Ctesiæ Cnidii liber.

Duodecimus verò à regno Cambysis incipit. Hic regnans iussit patris corpus per Bagapaté eunuchum apud Persas sepeliri, & alia quemadmodum à patre constituta erant, administrauit. Plurimum verò apud ipsum authoritate valebat Artasyras Hyrcanius: ex eunuchis autem Ixabates & Aspadates & Bagapates, qui etiam apud patrẽ maximus fuerat. Post Petisacæ autẽ mortẽ, hic aduersus AEgyptũ & Amyrtæũ AEgyptiorũ regem exercitũ ducit, quum Combapheus eunuchus, qui plurimum apud AEgyptiorum regem poterat, pontes & alias AEgyptiorũ res prodidisset, vt ipse AEgypti præfecturam consequeretur. id quod

A Ἀμόργης δὲ ὡς ἐπὶ Κύρου ἀκούσας, σπουδῇ παρεγένετο, ἔχων Σακῶν ἱππέας τρισμυρίους. καὶ πολέμου συρραγέντος Περσῶν καὶ Δερβίκων, νικᾷ κατακράτος ὁ Περσικὸς καὶ Σακῶν στρατός. ἀναιρεῖται δὲ καὶ ὁ τῶν Δερβίκων βασιλεὺς Ἀμοραῖος, καὶ αὐτοῦ καὶ οἱ δύο παῖδες αὐτοῦ. ἀπέθανον δὲ Δερβίκων μὲν τρισμύριοι, Περσῶν δὲ ἐννεακισχίλιοι. καὶ ὑπεχώρησεν ἡ χώρα Κύρῳ. Κύρου δὲ μέλλοντος τελευτᾶν, Καμβύσην μὲν τὸν B πρεσβύτερον υἱόν, βασιλέα κατέστησε· Τανυοξάρκην δὲ τὸν νεώτερον, ἐπέστησε δεκαδύο βακτρίων τῆς χώρας, καὶ Χοραμνίων, καὶ Παρθίων, καὶ Καρμανίων, ἀτελεῖς ἔχειν τὰς χώρας διέσταλμένος. τῷ δὲ Σπιταμᾶ παίδων, Σπιτάδῃ μὲν, Δερβίκων ἀπέδειξε σατράπην, Μεγαβέρνῃ δὲ, Βαρκανίων. τῇ μητρὶ δὲ πάντα πείθεσθαι προσέταξε. καὶ Ἀμόργῃ φίλον τοῦτοις, τῶν δεξιῶν ἐμβαλλομένων, ἐποιεῖτο, καὶ ἀλλήλοις· καὶ τοῖς μὲν ἐμμένουσι ταῖς πρὸς ἀλλήλους διανοίαις C ἀγαθὰ ηὔχετο, ἐπηρᾶτο δὲ τοῖς χειρῶν ἄρξουσιν ἀδίκων. Ταῦτα εἰπὼν, ἐτελεύτησε τελευτῇ ὑστέρῳ ἀπὸ τραύματος ἡμέρᾳ, βασιλεύσας ἔτη λ'. ἐν οἷς ὁ ἱστορικὸς Κτησίου λόγος τοῦ Κνιδίου.

Ἄρχεται δὲ ὁ ιβ' ἀπὸ τῆς Καμβύσου βασιλείας. οὗτος βασιλεύσας ἀπέστειλε τὸν τοῦ παιδὸς Δία Βαγαπάτου τοῦ ἡμιάρρενος εἰς Πέρσας ταφὴν νεκροῦ· καὶ πάλαι ὁ πατὴρ προεῖσατο, διωκήσατο. μέλλων δὲ περὶ αὐτοῦ ἐδιώτατο Ἀρταυύεως Υρκάνιος· τῶν δὲ 3 ἡμιαρρένων Ἰξαβάτης τε καὶ Ἀσπαδάτης καὶ Βαγαπάτης, ὃς καὶ παρὰ τῷ πατρὶ μέγιστος. καὶ μετὰ Πετισάκα θάνατον, οὗτος στρατεύει ἐπ' Αἴγυπτον, καὶ τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα Ἀμυρταῖον, Κομβαφέως τοῦ ἡμιαρρένος, ὃς ἦν μέγα δυνάμενος παρὰ τῷ Αἰγυπτίων βασιλεῖ, καταστρεψάμενος τάς τε γεφύρας καὶ πάλαι τῶν Αἰγυπτίων τρά- E γματα, ἐφ' ᾧ ἡγεῖσθαι ὑπῆρχε Αἰγύπτου. ὃ γένοιτο. Ταῦτα γὰρ ἐπὶ Καμβύσου Δία Ἰξαβάτου τοῦ Κομβαφέως αἰεὶ μᾶλλον σπουδάζετο, καὶ αὐτὸς οἰκειοφώνως ὑστέρου. ζωγρίαν δὲ λαβὼν Ἀμυρταῖον, τοῦτον μὲν

was done. Cambyses then, after the death of Ixabates son of Combapheus, sent Bagapates the eunuch into Persia to bring the dead body of his father: and before he died he had given him orders about it. Artasyras Hyrcanius was left to manage the affair: and of the eunuchs Ixabates and Aspadates and Bagapates, who was also very great with his father. After the death of Petisaca, he marches against Egypt, against Amyrtæus king of the Egyptians, the son of Combaphes the eunuch, who was very powerful with the king of Egypt, and had subdued the bridges and all the passages of Egypt, that he might command Egypt. Which may it not be. For these things were done by Ixabates son of Combaphes in the time of Cambyses, and were more and more pressed, and he himself spoke more to the purpose than the latter. But having taken Amyrtæus alive, he

καὶ κὴν εἰργάσατο ἢ ὅτι εἰς Σοῦσα ἀνάστατον A
σῖν ἐξακισχιλίοις Αἰγυπτίοις, οὓς αὐτὸς ἠ-
ρετίσατο, ἐποιήσατο. καὶ τὸν Αἴγυπτον δὲ
πᾶσαν ὑπέταξεν. ἀπέθανον δὲ ἐν τῇ μάχῃ,
Αἰγυπτίων μὲν μυριάδες πέντε, Περσῶν δὲ
δύο. μάγος δέ τις Σφενδαδάτης ὄνομα,
ἀμβρακίσας καὶ μαστιγωθεὶς ὑπὸ Τανυο-
ξάρκου, ἀφικνεῖται πρὸς Καμβύσην, ἐν-
αλλάξας τὸν ἀδελφὸν Τανυοξάρκῃ
ὡς ὅτι βουλεύοντα αὐτῷ. καὶ σημεῖον ἐδίδου
τῆς ἀποστάσεως, ὡς εἰ κληθεὶς ἔλθοιεν, οὐκ B
ἂν ἔλθοι. δηλοῖ τοίνυν ὁ Καμβύσης ἐλθεῖν
τὸν ἀδελφόν· ὁ δέ, χρείας ἄλλης ἀπαντού-
σης μᾶλλον, ἀνεβάλετο. παρρησιάζεται τοῖς
ἀλλαβολαῖς πλέον ὁ μάγος. Ἀμυτὶς δὲ ἡ
μήτηρ τὰ τοῦ μάγου ὡς ἐπονηροῦσα,
νουθετεῖ Καμβύσην τὸν υἱὸν μὴ πείθεσθαι.
ὁ δὲ ὑπερίνετο μὴ πείθεσθαι, ἐπείθετο δὲ
μᾶλιστα. δεύτερον λαμβάνου ἦλθεν Καμ-
βύσου πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὡς δοκίμιον. καὶ
ἀσπάζεται μᾶλλον αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς, οὐδὲν δὲ C
ἧττον ἀνελεῖν ἐμελέτα. κρύφα δὲ Ἀμύτιος
εἰς πρᾶξιν ἀγαγεῖν τὴν μελέτην ἐπειρᾶ-
το. καὶ λαμβάνει τέχνις ἡ πρᾶξις. ὁ γάρ
τοι μάγος βουλῆς τῆς βασιλεῖ κοινωνῶν,
βουλὴν τοιοῦτον· ὅμοιος ἐῶ αὐτὸς ὁ μάγος
κάρτα τῷ Τανυοξάρκῃ. βουλὴν τοιγαρ-
οῦν αὐτὸν μὲν ἐν τῷ φανερῷ, ὡς δῆθεν ἀ-
δελφοῦ βασιλέως κατειπόντα, τὴν κεφα-
λὴν πρὸς τάξαι ἀποτμηθῆναι, ἐν δὲ τῷ
κρυπτῷ ἀναιρεθῆναι Τανυοξάρκην, καὶ D
τὴν ἐκείνου στολὴν ἀμφιασθῆναι τὸν μά-
γον· ὥστε καὶ τῷ ἀμφιάσματι νομίζε-
σθαι Τανυοξάρκην. καὶ γένεται τοῦτο. αἷ-
ματι γὰρ ταύρου, ὃ ἔδει πιεῖν, ἀναιρεῖται
Τανυοξάρκης. ἀμφιάζεται δὲ ὁ μάγος, καὶ
νομίζεται Τανυοξάρκης. ὃ λανθάνει πάν-
τας ὅτι πολὺν χρόνον, πλὴν Ἀρτασύρα
καὶ Βαγαπάτου καὶ Ἰξαβάτου. τούτοις γὰρ
μόνοις Καμβύσης ἐθάρρησε τὴν πρᾶξιν.
Λάβυζον δὲ πρεσβύτερον ὄντα τοῦτον οἱ ἄν- E
δρα Τανυοξάρκην, προσκαλεσάμενος ὁ
Καμβύσης, καὶ τοῖς ἄλλοις, ἐπιδείξας
τὸν μάγον ὡς ἐσχηματισμένον καθεζόμενον,
» Τοῦτον (ἔφη) νομίζετε Τανυοξάρκην;
» ὁ δὲ Λάβυζος, θαυμάσας, Καὶ τίνα ἄλλον,

ipsum detrimento affecit, nisi quòd illum in Susa cum sex millibus AEgyptiorũ quos ipse delegit, relegauit. Sed & vniuersam AEgyptũ subegit: obieruntq; in ea pugna AEgyptiorũ quinquaginta millia, & Persarum viginti. Quidam autem magus cui nomen erat Sphendadati, quũ fuisset ob delictũ verberibus à Tanyoxarce cæsus, accedit ad Cãbysem, & apud eum fratrem Tanyoxarcem accusat, eum ipsi infidias moliri dicens: argumẽtum etiam rebellionis addens, quòd, si vocaretur, non veniret. Cambyses igitur fratrem ad se venire iubet. ille verò aliquo negotio detentus, profectionem distulit. Tũc verò magus eum audacius criminari. At mater Amytis verba magi suspecta habens, Cambysem filium ne fidem haberet mago, admonebat: at rex se non credere fingebat: quum tamen maximopere crederet. Quum autem tertiùm à Cambyse frater esset accersitus, venit: ipsúmque frater amplexatus est, quum nihilominus de illo interficiendo cogitaret. sed hãc cogitationem ad exitum insciã Amytide perducere conabatur. id quod perfectum est, nam magus cõsilium cũ rege cõmunicans, huno dolũ machinatur: Quum ipse Tanyoxarci esset simillimus, consilium regi dat vt ipsi tãquam falso fratris regis accusatori, caput abscindi coram omnibus iubeat: clàm autem Tanyoxarcem interfici imperet. quinetiam illius vestem sibi indui magus postulat, vt ex ipso vestitu Tanyoxarces esse iudicetur. atque hæc fiũt. nam hausto sãguine taurino interficitur Tanyoxarces: at magi illius veste induitur, & Tanyoxarces existimatur: diúque latet omnes præter Artosyran, Bagupatem & Ixabatem. his enim sõlis rem Cãbyses aperire ausus est; Cambyses autẽ Labyzo qui primus erat inter Tanyoxarcis eunuchos, & aliis ad se vocatis, magum illa veste indutum, ostendit sedentem, dixítque, Hunc esse Tanyoxarcem existimatis? Labyzus verò miratus, Quem aliũ;

dixit, esse putemus? Adeo propter similitudinē magus latebat. Mittitur ergo ad Bactrios, & omnia non secus ac si Tanyoxarces esset, administrat. Post annos verò quinque, res tota declaratur Amyti per Tibetheum eunuchum, quem magus verberauerat, petitque Sphendadatem à Cambyse: qui dare noluit: quāobrem illa eū execratur, & hausto veneno moritur. Sed contigit vt sacrificante Cambyse, quū victimæ iugularentur, sanguis non flueret. qua ipse ex re magis etiam deiecto animo erat. Sed & Roxane puerum capite carētem peperit: magique ipsi dicebant, hanc prodigiorum significationem esse, nullum regni successorem ab eo relictum iri. Mater etiam noctu illi in somnis apparens, ob cædem perpetratam minabatur: ideóque magis etiam angebatur. Quum autem Babylonem accessisset, & ibi paruum lignum cultro poliens, tempus vt falleret, femoris musculū percussisset: vndecimo die mortem obiit, quum duodeuiginti annis regnauisset.

Bagapates autem & Artasyràs, antequam Cābyses moreretur, consilium inierunt regni mago tradendi, qui quidem illo mortuo regnum adeptus est. At Ixabates sumptum Cambysis corpus in Persidem portauit. vnde veniens, dum magus sub Tanyoxarcis nomine regno potiretur, de eo apud vniuersum exercitū indicium professus est, eúmque infamauit. Quod quum fecisset, in templum confugit: indéque comprehensus est, & ei caput abscissum. Vnde septem inter Persas principes viri vnà aduersus magum cospirauere, Onophas, Idernes, Norondabates, Mardonius, Barisses, Artaphernes & Darius Hystaspis filius. Hi, quum inter se fidem dedissent, assumitur etiam Artasyras, prætereáque Bagapates, qui claues omnes regiarum ædium habebat. Illi igitur septem viri Bagapatis opera in regias ædes ingressi, magū inueniūt cum pellice Babylonia dormiētem. Qui quum illos vidisset, profiliit, & nullo instrumēto bellico reperto, (quoniá omnia Bagapates clam subtraxerat)

A ἔφη, νομιοῦμεν; τοσοῦτον ἐλάνθανε τῇ ὁμοιότητι ὁ μάγος. ἐκπέμπεται οὖν εἰς Βακτρίους, καὶ τοξάρχης πάντα ὡς Ταπυοξάρκης. πέντε δὲ ἐνιαυτῶν διελθόντων, μηνύεται ἡ Ἀμυτις ὃ δρᾶμα ὑπὸ Τιβέθεως τοῦ ἠμιάρρενος, ὃν ὁ μάγος τυπτήσας ἐτύγχανε. καὶ αἰτεῖ Ⓜ Σφενδαδάτην παρὰ Καμβύσου. ὁ δὲ οὐ δίδωσιν. ἡ δὲ ἐπαρᾶται, καὶ πιοῦσα φάρμακον, τελευτᾷ. ὑφ' ὁ Καμβύσης, καὶ τῶν ἱερείων σφαζομένων αἷμα οὐκ ἀποῤῥεῖ· καὶ ἀδυμεῖ. καὶ πάλιν αὖτις ἡ Ῥωξάνη παιδίον ἀκέφαλον· καὶ πλέον ἀδυμεῖ. καὶ Ⓜ μάγοι λέγουσιν αὖτις τὸ τῶν τεράτων δήλωσιν, ὅτι οὐ καταλείψει τῆς ἀρχῆς διάδοχον· καὶ ἐφίσταται αὖτις ἡ μήτηρ ὀνυκτὶ, ἀπειλοῦσα τῆς μιαφονίας· καὶ πλέον ἀδυμεῖ. ἀφικόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ξέων ξύλινον μαχαίρᾳ, διατειθῆς χάλυβ, παίει τὸν μηρὸν εἰς τὸν μυῶ, καὶ ἐνδεκαταῖος τελευτᾷ, βασιλεύσας δυοῖν δέουτα εἴκοσι.

Βαγαπάτης δὲ καὶ Ἀρταπύρας, πρὶν ἢ Καμβύσης τελευτήσει, ἐβουλεύσαντο βασιλεῦσαι τὸν μάγον. καὶ ἐβασίλευσαν, ἐκείνου τελευτήσαντος. λαβὼν δὲ τὸ Καμβύσου σῶμα Ἰξαβάτης ἦλθεν εἰς Πέρσας. τοῦ μάγου δὲ βασιλεύσαντος ὃν ὀνόματι τῷ Ταπυοξάρκου, ἦκεν Ἰξαβάτης ἐκ Περσίδος, καὶ καταιτιᾶται πάσῃ, καὶ ἀφιαμβοῦσας τὸν μάγον, καταφυγὼν εἰς ἱερόν· ἐκεῖθέν τε συλληφθεὶς ἀπετμήθη. ἐντεῦθεν ἐπὶ τῶν Περσῶν ὀπάσημοι συνέθεντο ἀλλήλοις κατὰ τοῦ μάγου, Ὀνόφας, Ἰδέρνης, Νοφονδαβάτης, Μαρδόνιος, Βαρίσσης, Ἀρταφέρνης καὶ Δαρεῖος Ὑστάσπεω. τούτων ἀλλήλοις πίστεις δόντων, προσλαμβάνεται καὶ ὁ Ἀρταπύρας, εἶτα καὶ ὁ Βαγαπάτης, ὃς τὰς κλεῖς πάσας τῶν βασιλείων εἶχε. καὶ εἰσελθόντες διὰ τοῦ Βαγαπάτου οἱ ἑπτὰ εἰς τὰ βασίλεια, εὑρίσκουσι Ⓜ μάγον παλλακῇ Βαβυλωνίᾳ συγκαθεύδοντα. ὡς δὲ εἶδεν, ἀνεπήδησε· καὶ μηδὲν B C D E ὅπλων τῶν πολεμικῶν ὀργάνων, (πάντα γὰρ ὁ Βαγαπάτης λάθρα ὑπεξήγαγε)

4

ἄγφεον χρύσεον σάυτείας, & λαβὼν τὸν πόδα, ἐμάχετο. καὶ τέλος, καταπεντηθεὶς ὑπὸ τῶν ἑπτὰ, ἀπέθανε, βασιλεύσας μῆνας ἑπτὰ. A

Βασιλεύει δὲ τῶν ἑπτὰ ὁ Δαρεῖος, τῷ ἵππου, καθ' ὃν συνέκειτο ἀλλήλοις, πρῶτου, μηχανῇ τινὶ καὶ τέχνῃ, ὅπῃ ὁ ἥλιος πρὸς ἀνατολὰς ἐγγύετο, χρεμετίσαντος. ἄγεται τοῖς Πέρσαις ἑορτὴ τῆς μαγοφονίας, καθ' ἣν Σφενδαδάτης ὁ μάγος ἀνῄρηται. Δαρεῖος προστάσει τάφον ἑαυτῷ B καταδυσθυαθῆναι ἐν τῷ διπλῷ ὄρει· καὶ κατασκευάζεται. ὑπὸ φθονούμενος ἰδεῖν αὐτὸν, ὑπό τε τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν γονέων κωλύεται. ⓐ δὲ γονεῖς ἀνελθεῖν βουληθέντες, ὅπῃ οἱ ἱερεῖς εἶδον οἱ ἀνέλκοντες αὐτοὺς, καὶ ἐφοβήθησαν, καὶ φοβηθέντες ἀφῆκαν τὰ σχοινία, ἔπεσον καὶ ἐτελεύτησαν. καὶ ἐλυπήθη Δαρεῖος λίαν· καὶ ἀπετμήθησαν αἱ κεφαλαὶ, τεσσαράκοντα ὄντων τῶν ἀνελκόντων. ὅτι ὑπάτευε Δα- C ρεῖος Πελεσάμην ὃν σατράπην Καππαδοκίας, ὅτι Σκύθας ἀφανιεῖν, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας αἰχμαλωτίσαι. ὁ δὲ, ἀφανεῖς πεντηκοντόρους λ', ἠχμαλώτισε. συνέλαβε δὲ καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως τῶν Σκυθῶν Μαρσαγέτιν, ὅτι κακῶς θύρων τῶν τοῦ οἰκείου ἀδελφοῦ δεδεμένον. Σκυθάρχης δὲ ὁ Σκυθῶν βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἔγραψεν ὑβρίζων Δαρεῖον· καὶ ἀντεγράφη αὐτῷ ὁμοίως. γράμμα δὲ ἀγάγοις D Δαρεῖος, ὀγδοήκοντα μυριάδας, & ζεύξας τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Ἴστρον, διέβη ὅτι Σκύθας, ὁδὸν ἐλάσας ἡμερῶν ιε'. καὶ ἀντέπεμπον ἀλλήλοις τόξα· ὅτι κρατέστερος ἦν ὁ τῶν Σκυθῶν. διὸ φοβηθεὶς Δαρεῖος διέβη τὰς γεφύρας· καὶ ἔλυσε κατὰ δῶν τὴν ἥμισυ τοῦ ὅλου διαβάσεως γράμμα· καὶ ἀπέθανον ὑπὸ Σκυθάρχου οἱ καταλειφθέντες ἐν τῇ Εὐρώπῃ, μυριάδες ὀκτώ. Δαρεῖος δὲ τὰ γέφυρα διαβὰς, Χαλκη- E δονίων οἰκίας καὶ ἱερὰ ἐνέπρησεν, ἐπεὶ τὰς πρὸς αὐτοῖς γεφύρας ἐμελέτησαν λῦσαι· διὰ ὅτι τὸν βωμὸν, ὃν πρῶτον Δαρεῖος κατέθετο

sedile aureum confregit, ciúsque pede arrepto, quum pugnaret, tandem à septem illis viris vulneratus, mortem obiit, quũ septẽ menses regnauisset.

Regnat verò ex septẽ illis viris Darius, quum eius equus (iuxta id quod inter eos conuenerat) arte quadã adhibita primus post solis ortum hinnisset. Cæterùm quo die Sphendadates magus interfectus est, festũ, magophonia dictum, apud Persas celebratur. Hi c Darius sepulcrum sibi extrui in duplici monte iubet, atque id extruitur: sed quũ id videre cuperet, à Chaldæis & à parentibus prohibetur. Quum autem parẽtes eius ascendere voluissent, ceciderunt atque interierunt: quũ sacerdotes qui illos sursum trahebant, illud conspicati & inde timore correpti, funes laxassent. Quæ res ingentem Dario mœrorem attulit: & illis qui eos trahebant, numero quadraginta, amputata capita fuerunt. Darius præterea Ariaramnẽ Cappadociæ satrapã aduersus Scythas proficiscí, & viros fœminásque captiuos abducere iubet. Ille autem cum triginta nauibus quinquagenûm remorum traiiciens, id exequutus est. Comprehendit autem & fratrem regis Scytharũ Matsagetem, quum eum à suo fratre, ob malè administratum munus in vincula coniectum inuenisset. At Scytharces Scytharũ rex, iratus, literas Dario scripsit contumeliosas: & similiter ipsi responsum est. Darius tãdem octingentorum millium exercitu coacto, & Bosphoro Istróque ponte iunctis, aduersus Scythas profectus est, & quindecim dierum itinere progressus est: sibíq; mutuò arcus miserunt. Sed quũ Scythici validiores essent, Darius pontes transiuit, atque festinanter dissoluit antequã totus transiret exercitus: quare Scytharces octoginta illa hominum millia in Europa relicta, interfecit. Darius verò, quum pontem pertransisset, domus templáque Chalcedonensium combussit: quoniam pontes qui versus regionem suam spectabant, dissoluere tentauerant, & aram, quam Darius transiens,

in honorem Iouis diabaterii ſtatuerat, euerterant. Datis autem ex Ponto rediens & Medicum exercitum ducens, inſulas Græciámque populabatur: cui apud Marathonē Miltiades occurrit, vicitque barbaros: & ipſe quoque Datis occubuit, eiúſque cadauer petentibus Perſis denegatum eſt. Darius autem ad Perſas reuerſus eſt, vbi celebratis ſacrificiis, quū triginta dies morbo laborasſet, mortuus eſt: qui annos * ante regnum vixerat, & annos vnum & triginta regnauerat. Obiit etiam diem ſuum Artaſyras. Bagapates autem, quum ſex annos ſepulcro Darii aſſedisſet, mortuus eſt.

Regnat Xerxes filius eius, apud quem Artapanus Artaſyræ filius maximam obtinet autoritatem, quemadmodum eius pater apud patrē regis obtinuerat, itémque Mardonius antiquus. Ex eunuchis autem plurimùm apud eū poterat Natacas. Xerxes vxorem ducit Onophæ filiam Amiſtrin, ex qua filium ſuſcipit Darieum: & poſt biennium, alterum, Hyſtaſpem nomine: & præterea Artoxerxem: duáſque filias, quarum vna, Amytis, nomine auiæ, vocatur: altera, Rhodogune. Xerxes aduerſus Græcos expeditionē ſuſcepit, quòd Chalcedonenſes pōtem ſoluere conati eſſent, (quēadmodum iam dictū eſt) & arā à Dario erectam diruiſſēt: quódque Datin Athenienſes interfeciſſent, neque cadauer eius dare voluiſſent. Primùm igitur Babylonem profectus eſt: & Belitanæ videre ſepulcrum exoptauit: viditque opera Mardonii adiutus: & vrnam olei non potuit, quemadmodum ſcriptum erat, implere. Inde Ecbatana profecto, defeciſſe Babyloniōs, & Zopyrum ſuum ducē interfeciſſe, nunciatur. In hunc modum de his loquitur Cteſias, non quemadmodum Herodotus. nā quæcūque hic de Zopyro, (niſi quòd mula ipſi peperit) ille à Megabyzo facta fuiſſe ſcribit, qui Xerxis gener erat, quum filiam eius Amytin vxorem duxiſſet. Ita Babylon capta eſt per Megabyzum: cui Xerxes, præter alia multa,

A ὅτε ὀνόματι Δημητρείου Διός, ἠφάνισεν. Δᾶτις δ' ἐπανιὼν ἐκ Πόντου, καὶ τὸ Μηδικὸν στόλου ἡγούμενος, ἐπόρθει νήσους καὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐν Μαραθῶνι δὲ Μιλτιάδης ὑπαντιάζει, καὶ νικᾷ τοὺς βαρβάρους, καὶ πίπτει καὶ αὐτὸς Δᾶτις. καὶ οὐδὲ τὸ σῶμα Πέρσαις αἰτησαμένοις ἐδόθη. Δαρεῖος δὲ ἐπανελθὼν εἰς Πέρσας, καὶ θύσας, καὶ ἡμέρας νοσήσας λ', τελευτᾷ· ζήσας μὲν ἔτη ιβ' πρὸ τῆς βασιλείας, βασιλεύσας δὲ
B ἔτη λα'. ἀπέθανε δὲ καὶ Ἀρτασύρας καὶ ὁ Βαγαπάτης δὲ ὁ σῆμα Δαρείου θαψάμενος ἔτη ζ', ἐτελεύτησε.

Βασιλεύει Ξέρξης ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ᾧ Ἀρτάπανος ὁ Ἀρτασύρα παῖς γίνεται δυνατὸς πρὸ αὐτοῦ, ὡς ὁ πατὴρ πρὸς τοῦ πατρὸς, καὶ Μαρδόνιος ὁ παλαιός. ἠμαρρένων δὲ μέγιστον ἠδύνατο Νατάκας. γαμεῖ δὲ Ξέρξης Ὀνόφα θυγατέρα Ἀμιστρίν, καὶ γίνεται αὐτῷ παῖς Δαρεῖος. καὶ ἕτερος μετὰ δύο
C ἔτη, Ὑστάσπης, καὶ ἔτι Ἀρταξέρξης· καὶ θυγατέρες δύο, ὧν ἡ μία, Ἄμυτις, κατὰ τὸν ὀνομασίαν τῆς μάμμης· ἡ δὲ, Ῥοδογούνη. ὁ δὲ δὴ Ξέρξης στρατεύει ὅτι τοὺς Ἕλληνας, 5 ὅτι τε Χαλκηδονίοι λύσαι τὸν φόρον (ὡς ἤδη εἴρηται) ἐπειρήθησαν· καὶ ὅτι ⊛ βωμὸν ὃν ἔστησε Δαρεῖος, καθεῖλον. καὶ ὅτι Δᾶτιν Ἀθηναῖοι ἀπέκτειναν, καὶ οὐδὲ τὸν νεκρὸν ἔδοσαν. πρότερον δὲ εἰς Βαβυλῶνα ἀφίκετο, καὶ ἰδεῖν ἐπεθύμησε ⊛ Βελιτανᾶ τάφον, καὶ εἶδε δῆθεν Μαρδονίου καὶ τὸν πύ-
D λον ἐλαίου οὐκ ἴσχυσεν, ὥσπερ καὶ ἐγέγραπτο, πλησθῆναι. ἐξελαύνει Ξέρξης εἰς Ἐκβάτανα, καὶ ἀγγέλλεται αὐτῷ ἀποστάσης Βαβυλωνίων, καὶ Ζωπύρου τὸν στρατηγὸν αὐτῶν ὑπὸ σφῶν αἱρεῖσθαι. οὕτως μὲν καὶ περὶ τούτων φησὶ Κτησίας, καὶ οὐχ ὡς Ἡρόδοτος· ἃ δὲ περὶ Ζωπύρου ἐκεῖνος λέγει, πλὴν ὅτι ἡμίονος αὐτῷ ἔτεκεν. ἐπεὶ τά γε ἄλλα Μεγάβυζον οὗτος λέγει
E Ἁλῶναι ἑξάπαντα, ὃς ἦν γαμβρὸς ὢν τῇ θυγατρὶ Ἀμύτι, τοῦ Ξέρξου. οὕτως μὲν ἤλω ὑπὸ τοῦ Μεγαβύζου Βαβυλών. δίδωσι δὲ αὐτῷ Ξέρξης ἄλλα τε πολλὰ,

καὶ μύλλῳ χρυσοῦ, ἓξ ἕλκυσθμ πάλαντα· ὃ μισώτατον τῶν βασιλικῶν δώρων τοῖσι Πέρσας ἐστί. Ξέρξης δ' στρατηγίσας στρατιὴν Περσικὴν, ἄνθ τῶν ἁρμάτων, ὀγδοήκοντα μυριάδας, καὶ τετρήρεις χιλίας, ἤλαυνεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ζυγνὺς τὸν Ἀβυδον. Δημάρατος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος προεβλώθετο ἤδη πρόσθεν, καὶ συνῆν αὐτῷ ἐν τῇ Δαρδανίᾳ, καὶ ἀπείρατο τῆς εἰς Λακεδαίμονα ἐφόδου. Ξέρξης δὲ προσβάλλει ἐν Θερμοπύλαις Λεωνίδᾳ τῷ στρατηγῷ τῶν Λακεδαιμονίων, δι' Ἀρταπάνου, ἔχοντος μυρίους. καὶ κατεκόπη ὁ Περσικὸν πλῆθος, τῶν Λακεδαιμονίων δύο ἢ τρισὶν ἀναιρεθέντων. εἶτα προσκαλεῖν κελεύει μετὰ δισμυρίων· καὶ ἦλθε γίνεται κἀκείνων. εἶτα μαστιγοῦσθαι ἐπὶ τῷ πολεμεῖν· καὶ μαστιγούμενοι, ἐπὶ ἦλθον. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ κελεύει μάχεσθαι, μετὰ πεντακισμυρίων· καὶ ἐπεὶ σθένειν ἦνυεν, ἔλυσε τότε τὸν πόλεμον. Θώρηξ δὲ ὁ Θεσσαλὸς, καὶ Τραχινίων δυνατοὶ, Καλλιάδης καὶ Τιμαφέρνης, πρῆσσμ στρατιὰν ἔχοντες. καλέσας δὲ Ξέρξης τούτους τε καὶ τὸν Δημάρατον καὶ Ἡγίδη Ἐφέσιον, ἔμαθεν ὡς οὐκ ἂν ἡττηθεῖεν Λακεδαιμόνιοι εἰ μὴ κυκλωθείησθμ. ὑπερμαθὼν δὲ τῶν δύο Τραχινίων διὰ διςβάτου στρατὸς Περσικὸς διελήλυθε, μυριάδες τέσσαρες· καὶ καθ' ὑπόνοιαν γίνονται τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ κυκλωθέντες ἀπέθανον μαχόμενοι ἀνδρείως ἅπαντες. Ξέρξης δὲ πάλιν στρατεύμα πέμπει καθ' Πλαταιέων, μυριάδας ιβ', ὑπερμάχους αὐτῆς Μαρδόνιον ἐπιστήσας. Θηβαῖοι δ' ἦσθμ ἐκ Πλαταιέων τὸν Ξέρξιν κινοῦντες. ἀντιστρατεύει δὲ Παυσανίας ὁ Λακεδαιμόνιος, τετρακοσίοις λίθῳ ἔχων Σπαρτιήτας, χιλίους δὲ τῶν περιοίκων, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πόλεων χιλιάδας ἓξ. καὶ νικᾶται κατακράτος ἡ Περσικὴ στρατιὰ, καὶ φθίλη τραυματισθεὶς καὶ Μαρδόνιος. σῴζεται ὁ Μαρδόνιος πέμπεται συλῆσαι ὃ τὸ Ἀπόλλωνος ἱερὸν τῶδε Ξέρξου· κἀκεῖ, φησὶ, θνήσκει, χαλάζης ἐπιπεσούσης παχείας· ἐφ' ᾧ λίθῳ Ξέρξης ἐλυπήθη· res Xerxi maximum mœrorem attulit. Is cũ

A molam auream sex talenta pendẽtem donauit, quod apud Persas omnium regiorum munerũ est pretiosissimum. Xerxes autẽ, Persico exercitu coacto, qui ex millibus octingentis constabat, præter currus, instructis etiam mille triremibus, in Græciam profectus est: Abydúmque ponte iũxit. Ad eum Demaratus Lacedæmonius tum primũ accessit, & cum illo traiecit, eúmque ab inuadẽda Lacedæmone prohibuit. Xerxes porro per Artapanum quindecim millia ducentem, apud Thermopylas cũ Leonida Lacedæmoniorũ duce prælium iniit, in quo magna Persarum cæsa est multitudo, ex Lacedæmoniis tãtummodo duobus aut tribus interfectis. Postea viginti millia in aciem educi iubẽt: qui & ipsi superãtur. Quum autem verberibus etiam cæsi vt acriores ad pugnam redderẽtur, nihilominus victi fuissent, quinquaginta millia iubet educi: & quum nihil proficeret, bellandi finem fecit. Sed Thorax Thessalus, & apud Trachinienses potẽtissimi Calliades & Timaphernes cum exercitu aderant: quos Xerxes quum vocasset, vnáque Demaratum & Hegian Ephesium, Lacedæmonios nulla ratione vinci posse, nisi circumdarẽtur, intellexit. Persarum itaque quadraginta millia, quum duo illi Trachinienses per inuia eos duxissent, Lacedæmonios à tergo adoriũtur: qui circũdati, omnes ad vnum fortiter pugnantes occubuerunt. Rursus Xerxes aduersus Platæenses exercitum cẽtum & viginti millium mittit, & Mardonium eius ducẽ cõstituit. Qui autẽ Xerxem in Platæenses cõcitabant, erãt Thebani. Mardonio occurrit Pausanias Lacedæmonius, trecentos Spartanos & mille accolas, ex aliísque vrbibus sex millia secum ducens. Ibi superato exercitu Persarum, Mardonius vulneratus aufugit. Hic Mardonius quum à Xerxe ad diripiendam Apollinis ædem missus esset, ingruente ingenti grãdine oppressus moritur: quæ

ſed quum Athenienſes armatis centum & decem triremibus ad Salaminem fugiſſent, vrbem vacuam capit, quam incendit, præter arcem. in ea enim etiam aliqui relicti pugnabant: tandémque quum & illi noctu fugiſſent, illam etiam noctu combuſſerũt. Xerxes autem quum inde ad anguſtiſſimum Atticæ locum, Heracleum appellatũ, veniſſet, aggerem Salaminem verſus ducere cœpit, pedeſtri itinere ad eam traiicere cogitans. Sed conſilio Themiſtoclis Athenienſis & Ariſtidis, ſagittarii ex Creta accerſuntur, ac veniunt: deinde bellũ nauale Perſarum & Græcorum geritur. Perſæ naues habebant pluſquam mille, ducémque Onophan: Græci verò ſeptingẽtas. Græci tamen victores euadunt: & quingentæ naues Perſarũ profligantur: & fugit Xerxes conſilio rurſus & arte Ariſtidis atque Themiſtoclis. In reliquis verò omnibus præliis ceciderunt Perſarum centum & viginti millia. At Xerxes, quum in Aſiam traieciſſet, & Sardis proficiſceretur, miſit Megabyzum vt templum Delphicum diriperet: illóque id ſuſcipere recuſante, Matacas eunuchus iniuriam Apollini illaturus omniáque direpturus mittitur. Is cõfectis ita rebus ad Xerxem reuerſus eſt. Xerxes ex Babylone ad Perſas proficiſcitur. At Megabyzus ſuam vxorem Amytin (quæ filia Xerxis erat, quemadmodũ iã dictũ eſt) adulterii inſimulat. quam ob rem Amytis à patre acriter reprehẽditur: at illa impudicitiæ crimen à ſe remouet. Verùm Artapanus, qui plurimum apud Xerxẽ autoritate valebat, cum Spamitre eunucho (qui & ipſe plurimum apud eum poterat) de Xerxe interficiendo conſilium agitat: idque perpetrant, & Artoxerxi filio perſuadent ab altero filio Dariæo patrem ſuum necatum eſſe: adducitúrque Dariæus ab Artapano domum Artaxerxis, cùm ingenti clamore ſe parricidam eſſe negans. is tamen capite plectitur.

A Ξέρξης δὲ ὅτι αὐτὸς Ἀθηναίους ἐλαύνει, καὶ Ἀθηναῖοι, πληρώσαντες ἑκατὸν δέκα τριήρεις, φθάνουσιν εἰς Σαλαμῖνα. καὶ Ξέρξης τὴν πόλιν κενὴν αἱρεῖ, καὶ ἐμπίμπρησι, πλὴν τῆς ἀκροπόλεως. ἐν αὐτῇ γὰρ ἔτι ἄνδρες ὑπολειφθέντες ἐμάχοντο. τέλος κἀκείνων νυκτὶ φυγόντων, καὶ κείνην σὺν ἐφλεξεν. ὁ δὲ Ξέρξης αὐτόθεν ἐλθὼν ὅτι ταχύτατα τῆς Ἀττικῆς, ὃ Ἡρακλέους καλεῖται, ἐχώννυε χῶμα ὅπως Σα-
B λαμῖνα, πεζῇ ἐπ' αὐτὴν διαβιβᾷ διαβουλόμενος. βουλὴ δὲ Θεμιστοκλέους Ἀθηναίου καὶ Ἀριστείδου, τοξόται μὲν ἀπὸ Κρήτης μεταπεμπονται καὶ παραγίνονται· εἶτα ναυμαχία Περσῶν καὶ Ἑλλήνων γίνεται· Περσῶν μὲν, ναῦς ἐχόντων ὑπὲρ τὰ χίλιας, στρατηγοῦντος αὐτοῖς Ὀνόφα· Ἑλλήνων δὲ, ἑπτακοσίας. καὶ νικῶσιν Ἕλληνες, καὶ διαφθείρονται Περσικαὶ πεντακόσιαι νῆες· καὶ φεύγει Ξέρξης, 6
C βουλῇ πάλιν καὶ τέχνῃ Ἀριστείδου καὶ Θεμιστοκλέους. ὧν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἀπάσαις μάχαις ἀπέθανον Περσῶν ιβ' μυριάδες. Ξέρξης δὲ περάσας εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἀπελαύνων εἰς Σάρδεις, ἔπεμπε Μεγάβυζον τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν συλῆσαι. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος προῆτο, ἀποστέλλεται Ματακᾶς ὁ βύνοδχος, ὕβρεις τε φέρων τοῦ Ἀπόλλωνι, καὶ πόντα συλήσων. καὶ δὴ οὕτως ποιήσας, πορεύεται Ξέρξῃ ἐπέρχε-
D φε. Ξέρξης δὲ ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς Γέρσας παραγίνεται, καὶ Μεγάβυζος τὴν τῆς γυναικὸς τῆς ἰδίας Ἀμύτιος, (ἣ θυγάτηρ, ὡς προεῖρηται, Ξέρξου ἐτύγχανεν) ὡς μεμοιχευμένης, λόγοις ἐκίνει. καὶ ὅπτιμᾶται Ἀμύτις λόγοις ὑπὸ τοῦ παιδός, καὶ ὑπισχνεῖται σωφρονεῖν. Ἀρταπάνος δὲ, μέγα παρὰ Ξέρξῃ δυνάμενος, μετὰ Σπαμίτρου τοῦ ἡμιάρρενος, καὶ αὐτὸ μέγα δυναμένου, βουλεύονται ἀνελεῖν Ξέρ-
E ξιον. καὶ ἀναπείθουσι. καὶ πείθουσιν Ἀρτοξέρξην τὸν υἱὸν ὡς Δαρειαῖος αὐτὸν ὁ ἕτερος παῖς ἀνεῖλε. καὶ παραγίνεται Δαρειαῖος ἀγόμενος ὑπὸ Ἀρταπάνου εἰς τὴν οἰκίαν Ἀρτοξέρξου, πολλὰ βοῶν καὶ ἀπαρνούμενος ὡς οὐκ εἴη φονεὺς τοῦ παιδός· καὶ ἀποθνήσκει.

Καὶ βασιλεύει Ἀρτοξέρξης, παραδὴ Ἀρ- A
ταπάθμου· καὶ βουλεύεται πάλιν κατ'
αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει κοινωνὸν τῆς βουλῆς Ἀρ-
τάπανος Μεγάβυζον, ἤδη λελυπημένον ὅτι
τὴν ἰδίαν γυναῖκα Ἀμύτιν, ἀφ' ὕβρεως τῆς μοι-
χείας κατοδυνῶν· καὶ ὅρκοις ἀλλήλους ἀ-
σφαλίζονται. ἀλλὰ μηνύει πρῶτα Μεγά-
βυζος, καὶ αἱρεῖται Ἀρτάπαμος ᾧ δεῖ τρόπῳ
ἐμελλεν αἱρεῖν Ἀρτοξέρξην· καὶ γίνεται
πρῶτα δῆλα τὰ εἰργασμένα ὅτι Ξέρξῃ καὶ
Δαρείῳ. καὶ ἀπόλλυται πικρῷ καὶ κακί- B
στῳ θανάτῳ Ἀσπαμίτρης, ὃς ἦν κοινωνὸς
ὅτι τοῖς φόνοις Ξέρξου καὶ Δαρείου· σκα-
φεύεται γάρ, καὶ οὕτως αἱρεῖται. μάχη δὲ
γίνεται μετὰ θάνατον Ἀρταπάμου, τῶν τε
στρατιωτῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων Περσῶν. καὶ
πίπτουσιν ἐν τῇ μάχῃ οἱ τρεῖς τοῦ Ἀρταπά-
νου υἱοί· τραυματίζεται δὲ ὁ Μεγάβυζος ἰ-
σχυρῶς· καὶ θρηνεῖ Ἀρτοξέρξης καὶ ἡ Ἄμυ-
τις ὁ ἡ Ῥοδογούνη, καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν Ἀ-
μυστρις. καὶ μόλις πολλῇ ὕστερον μελείᾳ θερα- C
πεύεται Ἀπολλωνίδου ἰατροῦ τοῦ Κώου.
ἀφίστανται Ἀρτοξέρξου Βάκτρα, καὶ ὁ σατ-
ράπης ἄλλος Ἀρτάπαμος· καὶ γίνεται μά-
χη ἰσοπαλής· ὁ γίνεται πάλιν ἐν δευτέρου
καὶ αὐτόμου κατὰ πρόσωπον Βακτρίων πανδύ-
σμους, νικᾷ Ἀρτοξέρξης, καὶ πρόσχωρεῖ
αὐτῷ πᾶσα Βακτρία. ἀφίστανται Αἴγυ-
πτιος, Ἰνάρου Λυδίου ἀνδρὸς ὁ ἑτέρου Αἰ-
γυπτίου τῷ ἐπόρσαιν μελετήσαντος. καὶ
διπρεπίζεται πρὸς πόλεμον. πέμπουσι D
καὶ Ἀθηναῖοι, αἰτησαμένου αὐτόν, τεσσα-
ρακόντορα νῆας. καὶ μελετᾷ αὐτὸς Ἀρτοξέρξης
ἐκστρατεύσαι. καὶ τῶν φίλων οὐ συμβουλευ-
όντων, πέμπει Ἀχαιμενίδην τὸν ἀδελφόν,
τεσσαρακοντα μὲν μυριάδας ἐπαγόμενον
στράτευμα πεζικὸν, νῆας δὲ π'. συμβάλλει
πόλεμον Ἴναρος πρὸς Ἀχαιμενίδην· καὶ
νικῶσιν Αἰγύπτιοι, ὁ βάλλεται Ἀχαιμε-
νὴς ὑπὸ Ἴναρου, καὶ θνήσκει· καὶ ἀποπέμ-
πεται ὁ νεκρὸς αὐτοῦ εἰς Ἀρτοξέρξην. σύ- E
κηνεν Ἴναρος καὶ Χαλκαστῆν, Χαριτιμίδου
θυδικιμήσαντος, ὃς τῶν ἐξ Ἀθηνῶν τεσσαρά-
κοντα νηῶν ἑλὼν ἐκράτησε ναύαρχος· καὶ ν' Περ-
σῶννῆες, αἱ μὲν εἴκοσιν αὐθρώποις αἱρέθησαν,

Artoxerxes igitur Artapani opera regno potitur. sed idem Artapanus eius vitæ insidians, consilium suũ cum Megabyzo (qui iam ob suspectam adulterii vxorem suam, mœrore affectus erat) communicat, fidémque mutuò datam iureiurando firmant. Sed re tota Megabyzi indicio prodita, Artapanus ea morte qua Artoxerxes erat afficiendus, afficitur: atque adeo quæcunque in Xerxem Dariæúmque perpetrata fuerant, patefiunt. Aspamites quoque, qui cædis Xerxis ac Dariæi conscius fuerat, acerbissimo genere mortis, adhibitis videlicet per scapham tormentis, plectitur. At post Artapani mortẽ, eorum qui cum illo coniurarãt, & Persarum aliorum pugna oritur, in qua cadunt tres Artapani filii, & grauiter Megabyzus vulneratur. Quem casum Artoxerxes itémque Amytis & Rhodogune ac ipsarum mater Amystris ingẽti luctu prosequutisunt: atque adeo vix tandem hæc Apollonidis medici Coi opera, summam adhibentis diligentiã, mortis periculo liberatur. Desciscunt ab Artaxerxe Bactra, aliúsque ităpræfectus Artapanus: & æquo Marte pugnatur. Quum autem commissa iterum pugna, ventus in faciem Bactrianorum spiraret, vincit Artoxerxes, & in eius ditionem vniuersa Bactria concedit. Deficit etiam AEgyptus, Inaro Lydio & altero AEgyptio defectionis autoribus: omniáque ad bellum pertinentia parãtur. Athenienses quoque Inaro petenti quadraginta naues mittunt: & ipsemet Artoxerxes exercitum educere cogitat: sed, nõ ita consulentibus amicis, mittit Achæmenidem fratrem cũ quadringentis millibus peditum, & octoginta nauibus. Conflgit Inarus cum Achæmenide, AEgyptiúque vincit: atque Achæmenides quum ab Inaro vulnus accepisset, moritur, eiúsque cadauer ad Artoxerxẽ mittitur. Idem Inarus mari victor euadit, Charitimide magnum inde nomen consequuto, qui quadraginta nauium Athenis missarum nauarchus erat. Ex quinquaginta Persarum nauibus, viginti cum ipsis hominibus captæ,

triginta profligatæ fuerunt. Deinde aduersus Inarum mittitur Megabyzus, præter exercitū qui reliquus fuerat, alium ducēs, qui ex ducentis hominum millibus constabat, nauibus autem trecētis, quibus Oriscus præerat. adeo vt præter naues reliqua multitudo quingentorum hominū millium esset. nam quum cecidit Achæmenides, cētum hominum millia ex quadringentis quæ duxerat millibus, vnà cæsa fuerunt. Pugnatur acriter, & vtrinque multi, sed plures ex AEgyptiis, cadunt. Tandem Megabyzus Inarum in femore vulnerat, fugátque: & fortiter pugnantes Persæ victores euadunt. Inarus verò fugiens Byblum proficiscitur, (hæc est munita vrbs in AEgypto) & cum eo Græci quicunque in prælio & cū Charitimide cæsi non fuerant. AEgyptus præter Byblum partes Megabyzi sequitur: & quoniā Byblus expugnari nō posse videbatur, Megabyzus cum Inaro & Græcis, quorum erant sex millia & amplius, fide data paciscitur, nullā eos à rege iniuriam accepturos, & Græcos domum quū liberet reuersuros. Quum igitur Sarsamē AEgypti præfectum constituisset, vnà cū Inaro & Græcis ad Artoxerxem proficiscitur: cúmque inuenit iratum Inaro vehementer, quoniam is fratrem Achæmenidem interfecerat. Megabyzus omnia quæ gesta fuerāt narrat, & quomodo fide Inaro Græcísque data Byblum ceperit: atque pœnam illorum pertinaciter deprecatus, efficitur voti compos. tádémque ad exercitum defertur, Inarum & Græcos nihil detrimenti passuros. Verumenimuero Amytis vicem interempti filii Achæmenidis dolens, grauiter conquerebatur quòd Inarus & Græci pœnas sibi non darent. atque adeo illos à rege exposcit: sed is tradere recusat. Deindè Megabyzum ab eo exposcens, repulsam itidem patitur. Tandem tamē illa quum instando molesta esset, impetrauit. & quinque pòst annis, Inarū pariter & Græcos à rege accepit. Græcis autē quinquaginta (nam plures capere nō potuerat) capita amputauit. Atque hunc quidem tribus crucibus suffixit,

A αἱ δὲ λ' διεφθάρησαν· εἶτα πέμπεται ἐπὶ Ἰνάρου Μεγάβυζος, ἐπαγόμενος ἄλλο στράτευμα πρὸς τοῦ ἐκείνου διαφθορήν, μυριάδας εἴκοσι, καὶ νῆας τ' καὶ ὁπισάπιν ἀνδρῶν Ὀρίσκην. ὡς ἐπὶ χωρὶς τῶν νεῶν, ὃ ἄλλο πλῆθος, ν' μυριάδας. Ἀχαιμενίδης γὰρ ὅτε ἔπεσεν, ἑ μυριάδες αὐτοῦ, ἐξ ὧν ἦγεμ, σὺν διεφθάρησαν. γίνεται δὲ μάχη κρατερὴ, καὶ πίπτουσιν ἀμφοτέρωθεν πολλοὶ, πλείους δὲ Αἰγύπτιοι. καὶ βάλλει Μεγάβυ-
B ζος εἰς τὸν μηρὸν Ἴναρον, καὶ τιτρώσκεται· καὶ 7
νικῶσι Πέρσαι καὶ κρατοῦσι. φεύγει δὲ πρὸς τὴν Βύβλον Ἴναρος, (πόλις ἰσχυρὰ ἡ Αἰγύπτῳ αὕτη) καὶ ⓐ Ἕλληνες δὲ μετ' αὐτοῦ, ὅσοι μὴ ἐν τῇ μάχῃ ἦ μετὰ Χαριτιμίδου ἀπέθανον. πρὸς χωρεῖ δὲ Αἴγυπτος πλὴν Βύβλου πρὸς Μεγάβυζον. ἐπεὶ δὲ ἐκείνη ἀνάλωτος ἐδόκει, σπένδεται πρὸς Ἴναρον ἐ τοὺς Ἕλληνας ἑξακισχιλίους ὄντας, καὶ ἔπι πρὸς, ὁ Μεγάβυζος, ἐφ' ᾧ μηδὲν κακὸν παρὰ βασιλέως λαβόν, καὶ τοὺς Ἕλληνας, ὅτι βούλοιντο, πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐπιμελεῖσθαι.
C καὶ δίζησι δὲ τῆς Αἰγύπτου σατράπην Σαρσάμαν· καὶ λαβὼν Ἴναρον καὶ τοὺς Ἕλληνας, πρὸς γίνεται πρὸς Ξέρξην ἐ βύβλου λίαν Ἰνάρου τετυμμένον, ὅτι τὸν ἀδελφὸν Ἀχαιμενίδην ἀπεκτονὼς εἴη. διηγεῖται τὰ γενόμενα πρῶτα Μεγάβυζος, καὶ ὡς πίστεις δοὺς Ἰνάρῳ καὶ τοῖς Ἕλλησι, Βύβλον εἵλητο. καὶ ἐξαιτεῖται λιπαρῶς βασιλέα περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας· καὶ λαμβάνει. καὶ
D ἐξάγεται τέλος τῇ γραπτῇ ὡς Ἴναρος καὶ ⓐ Ἕλληνες οὐδὲν κακὸν πείσονται. Ἀ-μυτις δὲ τὸν τοῦ παιδὸς Ἀχαιμενίδου δεινὰ ἐποιεῖτο, εἰ μὴ τιμωρήσαιτο Ἴναρον καὶ τοὺς Ἕλληνας· καὶ αἰτεῖται τοῦτα βασιλέα, ὁ δὲ οὐκ ἐκδίδωσιν. εἶτα Μεγάβυζον· ὁ δὲ ἐκπέμπεται· εἶτα, ἐπεὶ διώχλει τὸν υἱὸν, κατειρχάσατο· καὶ πέντε παρελθόντων ἐτῶν, λαμβάνει ⓜ Ἴ-
E ναρον. πρὸς βασιλέως καὶ τοὺς Ἕλληνας. καὶ αἱρεσαίρωσε μὴ ὅπι τοῖσι φανερῆς· πεντήκοντα δὲ Ἑλλήνων, ὅσοις λαβεῖν ἴσχυσε, τούτων ἔτμε τὰς κεφαλάς.

καὶ ἐλυπήθη λύπην σφοδρὰν Μεγάβυζος, καὶ ἐπένθησε· καὶ ἠτήσατο θεὸν Συρίαν πρὸς ἑαυτοῦ χώρην ἀπιέναι. ὁ δὲ τοῦθα πρόθυμα τοῖς ἄλλοις τῶν Ἑλλήνων προεπέμπετο, καὶ ἀπῆλθε· καὶ ἀπέστη βασιλέως. καὶ ἀθροίζει μεγάλην δύναμιν, ἄγει πεντεκαιδέκα μυριάδων, χωρὶς τῶν ἱππέων καὶ τῶν πεζῶν. καὶ πέμπεται ΟΥ̓σιρις κατ' αὐτοῦ σὺν εἴκοσι μυριάσι. καὶ σὺν ἄπεται πόλεμος, καὶ βάλλουσιν ἀλλήλους Μεγάβυζος καὶ ΟΥ̓σιρις, ὁ μὲν, ἀκοντίῳ· καὶ τυγχάνει Μεγάβυζος εἰς τὸν μηρόν, καὶ τιτρώσκει ἄγει δακτύλων δύο. ὁ δὲ ὡσαύτως ἀκοντίῳ ⟨καὶ⟩ τὸν ΟΥ̓σιρις μηρόν. εἶτα βάλλει εἰς τὸν ὦμον κἀκεῖνος πίπτει ἀπὸ τοῦ ἵππου. καὶ ἐπιχωρεῖ Μεγάβυζος προστάσσει αἰχμαλωτεῖν καὶ σῶσαι. ἔπιπτον δὲ πολλοὶ τῶν Περσῶν· καὶ ἐμάχοντο ἀνδρείως ⟨οἱ⟩ τοῦ Μεγαβύζου παῖδες Ζώπυρος καὶ Ἀρτύφιος. καὶ νίκη γίνεται Μεγαβύζῳ κρατεῖ. προτρέπεται ΟΥ̓σιριν θᾶττον ἐλᾶν, καὶ ἀποπέμπει τὸν αἰτησάμενον πρὸς Ἀρτοξέρξην. πέμπεται δὲ κατ' αὐτοῦ ἑτέρα στρατιά, καὶ Μενοστάνης ὁ τοῦ Ἀρταρίου παῖς. ὁ δὲ Ἀρτάριος, σατράπης μὲν τῆς Βαβυλῶνος, Ἀρτοξέρξου δὲ ἀδελφός, ⟨καὶ⟩ συμβάλλουσιν ἀλλήλοις, ⟨καὶ⟩ φεύγει ἡ Περσικὴ στρατιά. καὶ Μενοστάνης βάλλεται εἰς τὸν ὦμον ὑπὸ Μεγαβύζου, εἶτα εἰς τὴν κεφαλὴν τοξεύεται ὑ κρανίαν. φεύγει δὲ ὅμως αὐτὸς ⟨καὶ⟩ μετ' αὐτοῦ, καὶ νίκη λαμπρὰ γίνεται Μεγαβύζῳ. Ἀρτάριος δὲ πέμπει πρὸς Μεγάβυζον, καὶ παραινεῖ αἰτήσασθαι βασιλεῖ. ὁ δὲ δηλοῖ αἰτήσασθαι μὲν βούλεσθαι ⟨καὶ⟩ αὐτόν, οὐ μέντοι πρόθυμον εἶναι πρὸς βασιλέα, ἀλλ' ἐφ' ᾧ μένειν ⟨ἐν⟩ τῇ ἑαυτοῦ. ἀπαγγέλλεται ταῦτα βασιλεῖ· καὶ συμβουλεύουσιν Ἀρτοξάρης τε ὁ Παφλαγὼν εὐνοῦχος, μητὴρ τῆς Ἀμιστρις, αἰτήσασθαι. πέμπεται οὖν Ἀρτάριός τε αὐτὸς ⟨καὶ⟩ Ἀμυτις ἡ γυνὴ, καὶ Ἀρτοξάρης, ἐτῶν ἤδη ὢν εἴκοσι, καὶ Πετίσας ὁ ΟΥ̓σίριος καὶ Σπιταμᾶ πατήρ. πολλοῖς οὖν λόγοις καὶ ὅρκοις πληροφορήσαντες Μεγάβυζον, μόλις ὅμως πείθουσι πρὸς βασιλέα πορεύεσθαι. καὶ βασιλεὺς τέλος ἔπεμπε παρεγνωμόνως συγγνώμην ἔχειν τῶν ἡμαρτημένων.

A At Megabyzus magno dolore & luctu affectus est, petiitque vt sibi in Syriam regionem suam proficisci liceret. Huc etiã clàm præmisit Græcos alios, & profectus est, atque à rege desciuit: maximásque copias coegit, quæ, præter equites, ex centum & quinquaginta millibus constabant. Aduersus eum Vsiris mittitur cũ ducentis millibus: pugna conferitur, séque mutuò vulnerãt Megabyzus & Vsiris. hic quidem iaculo Megabyzum in femore per B cussit, & vulnus duos digitos altum infligit: ille verò similiter iaculo Vsirin in femore, deinde & in humero vulnerauit. vnde Vsirin ex equo cadere contigit. sed eum circumsistens Megabyzus attolli & seruari iubet. Multi autem Persæ ceciderunt, Zopyro Artyphióque Megabyzi filiis fortiter pugnantibus. itaque tãdem viribus longè superior euadit Megabyzus, & victoria potitus, magnam Vsiris curam gerit, eúmque ad Artoxerxem mittit C id petentem. Rursus autem exercitus aduersus eum mittitur, & Menostanes Artarii filius (Artarius autem erat satrapa Babylonis, & Artoxerxis frater) confligunt inter se: sed Persarum fugatur exercitus, & Menostanes in humero à Megabyzo percutitur: præterea in capite sagitta, sed non lethali vulnere, feritur, vnà tamẽ cum omnibus suis fugam capit, & Megabyzus splendida potitur victoria. Artarius Megabyzum per legatos monet D vt cum rege paciscatur. Ille se paciscí quidem cum rege, non tamen ad eum proficísci sed in sua regione manere velle indicat. Hæc regi nuntiantur, cui Artoxares Paphlagon eunuchus & Amistris studiosè consilium dãt vt paciscatur. Itaque ipse Artarius & Amytis vxor, & Artoxares, iam viginti annos natus, & Petisas Vsiris filius & Spitamæ pater, E mittuntur. Multis igitur sermonibus & iuramentis ad fidem faciendam adhibitis, vix tamen Megabyzo vt ad regem proficiscatur persuadent. Cui tandem reuerso rex per nuntios veniam se illi eorum quæ admisisset, dare significauit.

Sed quum egresso ad venationē rege & cum adorto leone, Megabyzus beluam hāc in pedes se erigentem iaculo percutiens interfecisset, succēsens ei rex quòd eam percussisset antequam ipse eam vllo ictu attigisset, caput abscindi imperauit. Sed Amystris & Amytis aliorúmque precibus remissa ei mortis pœna, ad vrbē quandam nomine Cyrtæ circa mare rubrum relegatur. Artoxares quoque eunuchus in Armeniam relegatur, quòd sæpe pro Megabyzo liberius apud regem loquutus esset. Sed Megabyzus, quum in exilio quinque annos esset commoratus, aufugit, se pisagan esse simulādo: (pisagas autem à Persis dicitur leprosus, ad quem nemini accedere licet) & ad Amytin domúmque proficiscitur, & vix agnitº, per Amistrin & Amytin cū rege recōciliatur: qui eum, quemadmodū antea, suæ mensæ participem facit. & quum sex & septuaginta vixisset annos, mortuº est: propter quod magno rex est mœrore affectus. Mortuo Megabyzo Amytis cū multis consuetudinem habebat, & ante hanc similiter mater Amistris: Apollonides verò Cous medicus, quum Amytis leuiter ægrotaret, & ipse eius amore captus esset, fore dixit vt ea in pristinam valetudinem restitueretur si cum viris rē haberet. vulueq enim esse morbum. Sed quum hac arte voti cōpos factus cum ea concumberet, illa autem tabe laborare cœpisset, à concubitu abstinuit. Tandē igitur illa morti vicina, matri in mandatis dedit vt Apollonidem vlciscereturHæc ipsi regi Artoxerxi rem totam exposuit, & quomodo cum illa concumbere solitus, nō prius desiisset quàm ei illius malitia autor fuisset; & quomodo supplicium de Apollonide sumi illa sibi mādasset. Ille matri quicquid ipsi visum fuerit agendi potestatem facit. Hæc, quum vinctum Apollonidē bimestri spatio cruciatibus affecisset, viuum postea defodit, quo nimirum tempore Amytis diem suū obiit. Sed Zopyrus, Megabyzi & Amytis filius, vbi iam patrē & matrē amisit, à rege desciuit,

A ἐξέρχεται βασιλεὺς ὅτι θηρίον, καὶ λέων ἐπέρχεται αὐτῷ· μετεώρου δὲ φερομένου τοῦ θηρίου, βάλλει ἀκοντίῳ Μεγάβυζος, καὶ ἀναιρεῖ· καὶ ὀργίζεται Ἀρτοξέρξης ὅτι πρὶν ἢ αὐτὸς τύχῃ, Μεγάβυζος ἔβαλε· καὶ τοξεύσαι τελεῖ κεφαλήν. Μεγάβυζον ἀποτιμᾶται. Ἀμίστριος δὲ καὶ Ἀμύτιος καὶ τῶν ἄλλων τῇ πραγτήσει, τὸ μὲν θανάτου ῥύεται, δι' ἀσάπους δὲ γενεῆς εἰς τελεῖ ἐρυθραὶ, ἔν τινι πόλει ὀνόματι Κύρτᾳ. ἔξοικίζεται δὲ

B καὶ Ἀρτοξάρης ὁ εὐνοῦχος εἰς Ἀρμενίαν, ὅτι πολλάκις ὑπὲρ Μεγαβύζου βασιλεῖ ἐπαῤῥησιάσατο. ὁ δὲ Μεγάβυζος πέντε ἐνιαυτοὺς ἐν τῇ ἐξοικίᾳ ἔτη, ἀποδιδράσκει, ὑποκριθεὶς τὸν πισάγαν. (πισάγας δὲ λέγεται παρὰ Πέρσαις ὁ λεπρός, καὶ ἔστι πᾶσιν ἀπρόσιτος.) ἀποδρὰς οὖν παραγίνεται πρὸς Ἀμυτιν ἐς τὸν οἶκον, καὶ μόλις ὑπογινώσκεται· καὶ δι' Ἀμίστριος ἤδη δι' Ἀμύτιος καταλλάσσεται ὁ βασιλεὺς, καὶ ποιεῖ αὐτὸν, ὡς ὃ πρόσθεν, ὁμοτράπεζον. ζήσας δὲ

C ἔξ καὶ ἑβδομήκοντα ἔτη, ἀπέθανε· καὶ κάρτα ἠλέθη βασιλεύς. τελευτήσαντος δὲ Μεγαβύζου, κάρτα ἐπὶ Ἀμυτις αὐδράσιν ὁμιλοῦσα· καὶ πρό γε ταύτης, καὶ ἡ μήτηρ Ἀμίστρις ὁμοίως. ὁ δὲ Ἀπολλωνίδης ὁ ἰατρὸς ὁ Κῶος, ἐπεὶ ἀσθενῶς εἶχεν Ἀμυτις, εἰ καὶ βληχρῶς καὶ οὐκ ἰσχυρῶς, ἐκεῖνος δὲ ἠράσθη αὐτῆς, ἔφη εἰς τελεῖ ὑγείαν αὐτῇ ἐπιμελεῖσθαι ἐὰν αὐδράσιν ὁμιλήσῃ. τῆς γὰρ νόσου

D ἐστὶν (ἔστι) ὃ νόσημα. ἐπεὶ δὲ αὐτῷ ἐξεγλύφετο ὃ ἐπιτήδευμα, καὶ ὠμίλει αὐτῇ, ἡ δὲ ἀνδρόπους ἐμαραίνετο, ἀπέσχε τῆς συνουσίας. τελευτῶσα δὴ οὖν ἐπήγγειλε τῇ μητρὶ, ἀμύνασθαι Ἀπολλωνίδην. ἡ δὲ ἀπήγγειλε πρῶτα Ἀρτοξέρξῃ τῷ βασιλεῖ, ὅπως τε ὠμίλει, καὶ ὅπως ἀπέσχε νοσέουσα· καὶ ὅπως ἡ θυγάτηρ ἐπήγγειλεν Ἀπολλωνίδην ἀμύνασθαι. ἐκεῖνος δὲ τῇ μητρὶ ὃ παρεισάμενον αὐτῇ πρόσθεν ὑπετρέπετο. ἡ δὲ, λαβοῦσα ἔδωκε Ἀπολλωνίδην, δυσὶ μησὶ κολάζουσα· ἔπειτα ζῶντα κατώρυξεν, ὅτε καὶ

E Ἀμυτις ἀπέθανε. Ζώπυρος δὲ ὁ Μεγαβύζου καὶ Ἀμύτιος παῖς, ἐπεὶ αὐτῷ ὅ, τε πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἐτελεύτησεν, ἀπέσχε βασιλέως·

8

Megabyzus & Amytis filius, vbi iam patrē & matrē amisit, à rege desciuit,

καὶ εἰς Ἀθήνας ἀφίκετο, καὶ διὰ τὴν τῆς μητρὸς εἰς αὐτὸν εὐεργεσίαν. εἰς Καύνον δὲ ἅμα τοῖς ἐπομένοις εἰσέπλευσε, καὶ ἐκέλευσε παραδοθῆναι τὴν πόλιν. Καύνιοι δὲ αὐτῷ μὲν παραδοῦναι τὴν πόλιν ἔφασκον, Ἀθηναίοις δὲ τοῖς σὺν αὐτῷ οὐκέτι. εἰσιόντι δὲ Ζωπύρῳ εἰς τὸ τεῖχος λίθον Ἀλκίδης Καύνιος ἐμβάλλει εἰς τὴν κεφαλὴν· καὶ οὕτως Ζώπυρος ἀποθνήσκει. Ἀμισρις δὲ ἡ μάμμη τὸν Καύνιον ἀνεσταύρωσεν. ἀποθνήσκει δὲ καὶ ἡ Ἀμισρις, κάρτα γραῦς γενομένη. καὶ Ἀρτοξέρξης δὲ ἀποθνήσκει, μὴ καὶ β' ἔτεα βασιλεύσας.

A atque Athenas profectus est, propterea quòd Athenienses mater eius beneficiis affecerat. Caunũ vnà cum illis nauigauit, & Caunios ciuitatem tradere iussit: at illi vrbem ipsi quidem tradituros se respondebant, Athenienſibus verò qui eum sequebantur, nequaquam. In Zopyri igitur murum subeuntis caput saxum iecit Alcides Caunius, ex quo ictu Zopyrus mortem obit. Amistris verò auia Caunium illum cruci affixit. Postea autẽ & ipsa B moritur, iã ætate valde cõfecta. Artoxerxes item obit, quũ duos & quadraginta regnasset annos.

Ἀρτοξέρξου δὲ τελευτήσαντος, Ξέρξης ὁμώνυμος βασιλεύει, ὃς μόνος ἦν γνήσιος ἐκ Δαμασπίας· ἢ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ καὶ Ξέρξης ἐτελεύτησεν, ἀπεβίω. Βαγόραζος δὲ τὸν νεκρὸν τοῦ παιδὸς καὶ τῆς μητρὸς ἀπήγαγε εἰς Πέρσας. ἐπὶ ἀκαίδεκα δὲ νόθοις υἱοῖς ἔσχεν ὁ Ἀρτοξέρξης, ἐξ ὧν ὅτε καὶ Σεκυνδιανός, ὁ ἐξ Ἀλογουνίης τῆς Βαβυλωνίας, καὶ C Ὦχος, καὶ Ἀρσίτης, ὁ ἐκ Κοσμαρτιδίης, καὶ αὐτῆς Βαβυλωνίας. ὁ δὲ Ὦχος ὕστερον ἐβασίλευσε. ἔτι δὲ παῖδες αὐτοῦ, πρὸς τοῖς εἰρημένοις, καὶ Βαγαπαῖος καὶ Παρύσατις, ἐξ Ἀνδίας, καὶ αὐτῆς Βαβυλωνίας. αὕτη ἡ Παρύσατις Ἀρτοξέρξου μὲν Κύρου μήτηρ ἐγένετο. ᾧ δὲ Ὦχον ζῶν ὁ πατὴρ Ὑρκανίων σατραπείαν ἐποίησε, δοὺς αὐτῷ καὶ γυναῖκα Παρύσατιν ὄνομα· ἥτις ἦν Ξέρξου μὲν θυγάτηρ, ἀδελφὴ δὲ οἰκεία. ὁ δὲ Σεκυνδιανὸς D πρὸς ποιησάμενος Φαρνακύαν τὸν εὐνοῦχον, ὃς ἦν μὲν Βαγόραζον καὶ Μενοστάνην κτείνας ἑτέρους τινάς, μεθυόντος δὲ ἑορτῇ τινι τοῦ Ξέρξου καὶ καθεύδοντος ἐν τοῖς βασιλείοις, εἰσελθόντες ἀποκτείνουσιν αὐτόν, πατραδελφοῦς καὶ πρωτοσπαθαρίους ἅμα θυομένους ἀπὸ τῆς τοῦ παιδὸς τελευτῆς. συνέβη οὖν ἀμφοτέρους ἅμα εἰς Πέρσας ἀποκομισθῆναι. οἱ γὰρ ἅρπαγα τὴν ἁρμαμαξαν ἡμίονοι, ὥσπερ αἰσθόμενοι τὸν τοῦ παιδὸς νεκρὸν, οὐκ E ἤθελον πορεύεσθαι. ὅτε δὲ καὶ τέλος ἐσύρθη, συνεθυμήθησαν.

Regnat Xerxes eius filius, qui solus erat legitimus ex Damaspia susceptꝰ, quæ eodem ipso die quo Xerxes mortuus est, è vita discessit: Bagorazus verò cadauer patris & matris in Persiam tulit. Fuerunt autem Artoxerxi septemdecim filii spurii, in quibus fuit Secundianus ex Alogune Babylonia susceptus, & Ochus, & Arsites, ex Cosmartidene, quæ etiam erat Babylonia. Ochus autem postea regnat, & præter hos liberi eius. Fuerunt ex his, & Bagapæus & Parysatis, ex Andia, quæ etiam erat Babylonia. Hæc Parysatis, Artoxerxis & Cyri mater fuit. & Ochum pater viuens Hyrcaniorum præfectum constituerat, eique in vxorem dederat mulierem quæ Parysatis appellabatur, Xerxis filiam, & regis sororem. Secundianus autem, postquam sibi Pharnacyam eunuchũ conciliauit, (qui secundum à Bagorazo, & Menostane, & quibusdam aliis locum tenebat) quum Xerxes in quodam festo eius esset atque in regia sua dormiret, ingressi eum interficiunt, die à patris morte quinto & quadragesimo. Euenit ergo vt amborum simul ad Persas corpora ferrentur. nam mulæ quæ currum trahebãt, tanquam filii cadauer expectantes, iter facere nolebant: sed posteaquam aduenit, magna cum alacritate iter fecerunt.

Βασιλεύει δὲ Σεκυνδιανὸς, ὃς λάβρα ἀζαβαρίτης αὐτῷ Μενοστάνης. ἀπιὼν δὲ Βα-

Regno autem potitur Secundianus, qui Azabaritem & Menostanem *eunuchos* apud se habuit. At Bago-

razo ad Secundianum reuerſo, Secundianus iampridem cum eo ſimultatem exercés, eum criminatus quòd abſque eius conſilio cadauer patris ibi reliquiſſet, lapidibus obrui imperauit. Quod factum ægerrimè exercitus tulit: qui quamuis ab eo muneribus donaretur, eum nihilominus ob Bagorazi & fratris Xerxis cædē odio proſequebatur. Poſtea autem Ochus à Secundiano accerſitus, venturum ſe promittit: ſed minimè venit: & hoc ab eo ſæpius fit. tandem Ochus multo ſe munit exercitu, & regnum occupaturus ſperatur. Arbarius equitum Secūdiani præfectus ab eo ad Ochum deficit: deinde Arxanes AEgypti ſatrapa: quinetiā Artoxares ex Armenia venit ad Ochū: & ipſi citarin inuito impoſuerunt.

Regnat Ochus, & nomine mutato Dariæus appellatur, qui dolis iuramētiſque, monitu Paryſatidis, Secundianum tentat. at Menoſtanes Secundianum diligenter hortabatur ne crederet eius iuramentis, neque cum fallacibus hominibus paciſceretur: ſed nihilominus Secundianus perſuadetur & capitur, & in cineres coniectus moritur, quum VI menſes & dies XV regnauiſſet. Regnat igitur ſolus Ochus, qui etiam Dariæus nominabatur: apud eum autem autoritate valebant tres eunuchi, primū quidem locum Artoxare, ſecundum Artibarxane, tertiū Athoo tenente. Vxorem autem potiſſimùm in conſilium adhibebat, ex qua, antequam regnum adipiſceretur, duos ſuſceperat liberos, Amiſtrin fœminam, & Arſacan marem, qui poſtea mutato nomine dictus eſt Artoxerxes. Ex eadem autem etiam regnāte alterum ſuſcepit marē, & ei nomen Cyri à ſole eſt impoſitum: deinde Artoſten: alioſque deinceps vſque ad tredecim. atque iſta hiſtoricus ex illa ipſa Paryſatide ſe audiſſe tradit. Sed reliqui filii celeriter è vita migrauerūt: ſuperfuerúntque illi quorū fecimus mentionē, & quartus filius, qui Oxendras eſt appellatus. Deſciſcūt à rege, Arſites frater eius germanus, ex eadē matre eodémq; patre genitus: & Artyphius ὁ Μεγα-

A ἡγεμόζος, ἐς Ὦχον τρέψας πρὸς Σεκυνδιανόν, ἐπεὶ παλαιὰ αὐτοῖς ἔζθρα ἐπετύφετο, ὡς δῆθεν αὐθ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης, τὸν πατέρα λιπὼν τὸν νεκρὸν αὐτθ', ἐπεσπάξῃ βασιλέως λιθόλυθος ἐγεγόνῃ. ἐφ' ᾧ ἡ γραπτὰ εἰς λύπην κατεκλίνεθη. ὁ δὲ δῶρα αὐτῇ ἐδίδου. ⓐ δὲ ἐμίσουν αὐτὸν, ὅτι τε τὸν ἀδελφὸν Ξέρξεω ἀπεκτόνῃ, καὶ ὅτι Βαγόζαζον. ἀφ' ἑπέμπετο Σεκυνδιανὸς ἐπεσκεκλεύμενος Ὦχον. ὁ δὲ ὑπισχνεῖτο μὲν, οὐ μὴν ἐγίνετο δέ. καὶ γίνεται τέως πολλάκις. τέλος περιεβάλλετο Ὦχος πολλῷ γραπτῷ, καὶ ὀπάδοζος ἐῶ βασιλεύῃν. ἀφίσατο Ἀρβάζιος ὁ τῶν ἱππέων Σεκυνδιανοῦ ἀρχῶν ἐπὶ Ὦχον· εἶτα Ἀρξάνης ὁ Αἰγύπτιος σατράπης· καὶ Ἀρτοξάρης ἥκε ἐξ Ἀρμενίας ἐπὶ Ὦχον. καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ τὸν κίταριν, οὐκ ἐκόντι.

Βασιλεύῃ Ὦχος, καὶ μετονομάζεται Δαρειαῖος. καὶ μετάρχεται ἀπάτῃ καὶ ὅρκοις, ὑποθήκῃ Παρυσάτιδος, τῆς Σεκυνδιανόν· πολλὰ Μενοσάνους παραινοῦντος Σεκυνδιανὸν μὴ πιστεύειν τοῖς ὅρκοις, μηδὲ ἀνδάνεσθαι τοῖς ξαπατῶσι. πείθεται δ' οὖν ὅμως, καὶ ἁλίσκεται, καὶ εἰς τὸν ἀσοδὸν ἐμβάλλεται καὶ ἀπόλλυται, βασιλεύσας μῆνας ἕξ, ἡμέρας πεντεκαίδεκα. βασιλεύει οὖν μόνος Ὦχος, ὁ καὶ Δαρειαῖος· ὄνομα δὲ τρεῖς ἠδύναντο πρὸ αὐτοῦ· μέγιστον μὲν Ἀροξάρης, δεύτερος δὲ Ἀρτιβαρζάνης, καὶ τρίτος, Ἀθώος. ἐλέγετο δὲ μάλιστα τῇ γυναικὶ συμβούλῳ. ἧς τῆς τῆς βασιλείας δύο ἔσχε τέκνα, Ἀμιστριν θυγατέρα καὶ Ἀρσάκην υἱόν· ὃς ὕστερον μετονομάσθη Ἀρτοξέρξης. πέπτει δὲ αὐτῷ ἕτερον υἱὸν βασιλεύουσα, καὶ τίθεται ὄνομα αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ἡλίου Κῦρον. εἶτα πίπτει Ἀρτόστην, καὶ ἑφεξῆς μέχρι παίδων δεκατεσσάρων. καὶ φησιν ὁ συγγραφεύς, αὐτὸς πρὸς αὐτῆς ἐκείνης τῆς Παρυσάτιδος ταῦτα ἀκούσαι. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα τῶν τέκνων παρῶ ἀπερίων· ⓐ δὲ τρεσγενότες, οἵ τε τρεῖς ἀρρηθέντες τυγχάνουσι, καὶ ἔτι τέταρτος υἱὸς, Ὀξένδρας ὠνομασμένος. ἀφίσανται βασιλέως, Ἀρσίτης οἰκεῖος ἀδελφὸς ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος, καὶ Ἀρτύφιος

ὁ Μεγαβύζου. πέμπεται Ἀρτασύρας καὶ αὐτῶν, καὶ πολεμεῖ Ἀρτύφιον. καὶ δυσὶ μάχαις Ἀρτασύρας ἡττᾶται, εἶτα πάλιν συμβαλὼν, νικᾷ Ἀρτύφιον· καὶ ὑπάγει τοὺς σὺν αὐτῷ Ἕλληνας δώροις, καὶ καταλιμπάνουσι αὐτῷ Μιλήσιοι μόνοι τρεῖς. τέλος ὄρκοις καὶ πίστεσι λαβὼν τὸν Ἀρτασύρα, ἐπεὶ ὁ Ἀρσίτης οὐκ ἐφαίνετο, τῇ συνεχώρησε βασιλεύειν. Παρύσατις δὲ βουλόμενα βασιλεῦσαι ὁρμῶντι τοὺς τὸν Ἀρτυφίου θάνατον, μὴ ἀνῆκεν τέως, (ἔσεσθαι γὰρ τοῦτο, ἀπάτιν. καὶ εἰς τὴν τοῦ χώρησιν τοῦ Ἀρσίτου) ἐπειδὴ ὁ κἀκεῖνος ἀπατηθεὶς ἀλῷ, δεῖν τότε ἀμφω διαχρήσασθαι. καὶ γένηται αὐτῶς, δυοδωθείσης τῆς συμβουλῆς. ὁ ἐμβάλλει εἰς τὴν σποδὸν Ἀρτύφιος καὶ Ἀρσίτης. καίτοι Ἀρσίτην ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐβούλετο ἀπολέσαι, ἀλλ' ἡ Παρύσατις, τὰ μὲν πείθουσα, τὰ δὲ βιαζομένη, ἀπώλεσε. κατελεύθη δὲ καὶ Φαρνακύας, ὁ συναγελὼν Σεκυνδιανῷ Ξέρξῃ. ἀνῃρέθη δὲ καὶ Μενοστάνης ὑφ' ἑαυτοῦ, ἤδη τρὸς θάνατον συλλαμβανόμενος. ἀφίσται Γισσύθνης· ὁ ἀποστέλλει κατ' αὐτοῦ Τισσαφέρνης, καὶ Σπιθραδάτης, καὶ Παρμίσης. αὐτὸς δὲ ἡ Γισσύθνης, ἔχων καὶ Λύκωνα, τὸν Ἀθηναῖον ἅμα Ἑλλησιν ὧν ἐκεῖνος ἦρχε. λαμβάνουσι δὲ οἱ τοῦ βασιλέως στρατηγοὶ χρήμασι Λύκωνα καὶ τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἀφιστῶσι Γισσύθνου. εἶτα δόντες αὐτῷ πίστεις καὶ λαβόντες, ἄγουσι τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ εἰς τὴν σποδὸν ἐνέβαλεν, Τισσαφέρνη δοὺς τιμὴ Γισσύθνου σατραπείαν. ἔλαβε δὲ Λύκων καὶ πόλεις καὶ χώρας ἀπὸ τῆς προδοσίας. Ἀρτοξάρης δ', ὃς μέγα ἠδυνάτο τοῦ βασιλέως, ἠθέλουλεύε βασιλεῦσαι, φθόνῳ αὐτὸς βασιλεύσας, σκυτομίας ὑπάρχων. πώγωνα γὰρ καὶ ὑπόρρινα προσέταξεν αὐτῷ γυναικὶ καταστῆσαι, ἵνα ὡς ἀνὴρ φαίνοιτο. δι' ἧς καὶ καταμωμύεται, καὶ συλλαμβάνει· καὶ παραδίδοται Παρυσάτιδι, καὶ ἀναιρεῖται. Ἀρσάκης δὲ ὁ τοῦ βασιλέως παῖς, ὃς καὶ ὕστερον μετονομασθεὶς Ἀρτοξέρξης, γαμεῖ τὴν Δαρείου θυγατέρα Στατειρα· τὴν δὲ τοῦ βασιλέως θυγατέρα, ὁ τοῦ Δαρείου υἱός.

Megabyzi filius. In eos mittitur Artasyras, & Artyphium bello inuadit: atque in duabus pugnis Artasyras vincitur: deinde rursus congressus Artyphium superat, & eos qui cum illo erãt Græcos muneribus ad se allicit, adeo vt ille cum tribus tantummodo Milesiis relictus fuerit. tandem quum iusiurãdum fidémque ab Artasyra accepisset, quoniã Arsites non comparebat, regi se dedidit. Paryſatis verò regi ad Artyphium interficiendũ animato, consilium dedit vt ne tunc temporis illum interficeret: (hoc enim modo Arsitem deceptũ ei se dediturum) sed postquam ille deceptus captúsque esset, tunc vtrũque necaret. id quod ita factum est, consilio exitum cõsequuto. Artyphius enim & Arsites in cineres cõiiciuntur. Arsitem tamen rex morte mulctare nolebat, sed Paryſatis partim precibus, partim vi id effecit. Pharnacyas item, qui vnà cum Secundiano Xerxem occiderat, lapidibus est obrutus: & Menostanes sibi ipsi mortem cõsciuit, quum iam ad pœnam subeundã comprehenderetur. Desciscit Pisuthnes, & in eũ Tissaphernes mittitur, atq; Spithradates, & Parmises. Pisuthnes verò aduersus eos tendit, secum habens Lyconem Athenienſem, cum Græcis quorum ille dux erat. Sed regis duces pecuniis Lyconem Græcósque captant, & vt à Pisuthne desciscant persuadent. deinde Pisuthni fide data, & ab eo accepta, eũ ad regem ducunt, qui eum in cineres coniicit, eiúsque satrapiam Tissapherni tradit. Lycon verò & vrbes & regiones mercedem proditionis accipit. Artoxares autem, qui plurimùm apud regẽ poterat, ei molitur insidias, de regno inuadendo cogitans. nam, quum esset eunuchus, imperauit vxori suæ vt sibi barbam conficeret, idque vt vir esse existimaretur. Sed per eam patefacto hoc dolo, comprehenditur, & Paryſatidis in potestatem traditur, à qua interficitur. Arsaces autem regis filius, qui postea est nominatus Artoxerxes, vxorem ducit Idernis filiam Statiram: atque regis filiam similiter vxorem ducit filius Idernis.

Amistris autem erat filia, cuius A sponso nomen erat Terituchmes: qui patre suo mortuo, pro ipso satrapa constitutus est. Habebat autem sororem ex eodem patre natam, quæ Roxane vocabatur: quæ cùm formosa erat, tú verò sagittandi iaculandique peritissima. Huius amore captus Terituchmes, & cum ea rem habens, oderat Amistrin: tandémque eam in saccum cõiicere statuit, vt à trecentis viris, cum quibus defectionem molitus est, cõfoderetur. Sed quidam cui nomen erat Vdiastes, qui autoritate apud Terituchmem valebat, & literas à rege acceperat, quibus multa ei pollicebatur si sua filia ei ab illo periculo liberaretur, Terituchmem aggressus interfecit: quum ipse Terituchmes aduersus eos qui in ipsum insurgebãt, strenuè pugnando, multos interfecisset. nam ab eo triginta sex homines occisos fuisse tradunt. Sed filius Vdiastis Mitradates nomine, qui Terituchmis armiger erat, nec adfuerat, postquã rem didicit, patri diras imprecat° est: & quum vrbem Zarin occupasset, eam filio Terituchmis conseruauit. At Parysatis matrẽ Terituchmis, fratrésque Metrostẽ & Helicum, & sorores, quæ præter Statirá duæ erant, viuas terra obrui, Roxanem autem viuã secari iussit. Id quod factũ est. Rex verò vxori suæ, vt simili pœna D Statiram afficeret Arsacis filii ipsius vxorẽ imperauit. Sed quũ matrem & patrem multis fletibus & planctibus placasset, & Parysatidis animus flexus esset, pœnam remisit. Sed & ipse Ochus Dariæus Parysatidi dixit fore vt valde ipsam aliquando pœniteret. At in libro decimooctauo narrat quomodo Ochus Dariæ° mortuus sit quum Babylone ægrotasset, & annos triginta quinque regnauisset.

Regno igitur Arsaces potitur, qui & Artoxerxes mutato nomine dictus est. hoc regnũ adepto, Vdiasti lingua abscinditur, eique ponè auellitur: atque ita tandẽ ille moritur, & filius eius Mitradates pro patre satrapa cõstituitur.

Ἀμισρὶς μὲν ἡ θυγάτηρ, τῷ δὲ Τευτῆς νυμφίῳ ὄνομα Τερειτούχμης· ὃς καὶ τοῦ πατρὸς τελευτήσαντος, αὐτὸ τοῦτο σατράπης κατέστη. ἦν δὲ ὁμοπάτριος αὐτῷ ἀδελφὴ Ῥωξάνη, καλὴ τὸ εἶδος, καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν ἐμπειροτάτη. ἐρᾷ δὲ Τευτῆς ὁ Τερειτούχμης καὶ συγκινόμενος, ἐμίσει Ἀμισρίν· καὶ τέλος ἐμβαλεῖν αὐτὴν εἰς σάκκον, καὶ κατακεντηθῆναι ὑπὸ τριακοσίων ἀνδρῶν, μεθ' ὧν καὶ τὴν ἐπανάστασιν ἐμελέτησεν, ἐβουλεύσατο. Ἄλλα τις Οὐδιάστης ὄνομα, ἰσχὺν ἔχων παρὰ Τερειτούχμῃ, καὶ γράμματα παρὰ βασιλέως, πολλὰς ὑποσχέσεις ἔχοντα εἰ σωθείη αὐτῷ ἡ θυγάτηρ, δδξάμενος, ὑπεπίθετο καὶ αἱρεῖ Τερειτούχμην, γυναίως ἐν τῇ ἐπαμυνάσει ἀνδρισάμενον, καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντα. μέχρι γάρ λ' καὶ ζ φασὶν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Οὐδιάστου Μιτραδάτης, ὑπασπιστὴς ὢν Τερειτούχμου, καὶ μὴ παρὼν, ἐπεὶ ἔμαθε, πολλὰ τῷ πατρὶ κατηράσατο, καὶ πάλιν Ζάρην καταλαβὼν, ἐφύλαξε τοῦτον τῷ παιδὶ τοῦ Τερειτούχμου. ἡ δὲ Παρύσατις τήν τε μητέρα τοῦ Τερειτούχμου, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Μητρώστην καὶ Ἥλικον, καὶ τὰς ἀδελφὰς δύο οὔσας, χωσθῆναι τῆς Σπατίρας, ζώσας ἐκέλευσε καὶ κατακῶσαι· τὴν δὲ Ῥωξάνην, ζῶσθαι κατατεμεῖν. καὶ ἐγένετο. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπε τῇ γυναικὶ Παρυσάτιδι, ποιῆσαι ὁμοίως καὶ Σπατίρῃ τὴν Ἀρσάκου γυναῖκα τοῦ παιδός. Ἀλλ' ὁ μὲν Ἀρσάκης πολλὰ τὴν μητέρα καὶ τὸν πατέρα δάκρυσι καὶ κοπετοῖς ἐξιλεωσάμενος, ἐπεὶ ἡ Παρύσατις ἐπεκάμφθη, σύνεχώρησε· καὶ Ὦχος ὁ Δαρείαιος, εἰπὼν Παρυσάτιδι, πολλὰ μεταμελήσειν αὐτήν. Ἐν δὲ τῇ ιθ' ἱστορίᾳ Δοξαμβάνει ὡς Ὦχος ὁ Δαρείαιος ἀπέθανεν, ἀδθενήσας ἐν Βαβυλῶνι, ἔτη βασιλεύσας λε'.

Βασιλεύει δ' Ἀρσάκης, ὁ μετονομασθεὶς Ἀρτοξέρξης· καὶ ἐκτέμνεται ὁ Οὐδιάστης τὴν γλῶτταν, καὶ ἐξελκύεται τοῦτον ἐξόπισθεν, ᾧ θνήσκει. ὁ δὲ παῖς αὐτοῦ Μιτραδάτης αὐτὶ τοῦ πατρὸς καθίσταται σατράπης.

ἐπορεύθη δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Στατείρας. καὶ ἤνιατο Παρύσατις. Διαβάλλεται Κῦρος ὑπὸ Τισσαφέρνους πρὸς Ἀρτοξέρξην τὸν ἀδελφόν, καὶ καταφεύγει Παρυσάτιδι τῇ μητρὶ, καὶ ἀπολύεται τῆς διαβολῆς. ἀπελαύνει Κῦρος ἠπιωμένος τοῦδε τὸν ἀδελφοῦ πρὸς τὴν οἰκείαν σατραπείαν, καὶ μελετᾷ ἐπαμύνασιν. Διαβάλλει Σατιβαρζάνης Ὀρόντην, ὡς Παρυσάτιδι μίγνυται, καθ' ἣν λίαν αὐτῆς σωφρονούσης· καὶ ἀναιρεῖται Ὀρόντης. καὶ ὀργίζεται ἡ μήτηρ τῷ βασιλεῖ, ὅτι Παρύσατις φαρμάκῳ διαφθείρει τὸν Τεριτούχμεω υἱόν. καὶ περὶ τοῦ θανάτου τὸν πατέρα διὰ τὸν φόνον, τοῦδε τὸν νόμον. ὅθεν καὶ ἔλεγχος Ἑλλανίκου καὶ Ἡροδότου, ὡς ψεύδονται. Ἀπόστασις Κύρου ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ στρατηγία Ἑλληνικοῦ στρατεύματος καὶ βαρβαρικοῦ, καὶ στρατηγῶν Κλέαρχος Ἑλλήνων. ὅπως τε Συέννεσις ὁ Κιλίκων βασιλεὺς ἀμφοτέροις στασιάσαι Κύρῳ τε καὶ Ἀρτοξέρξῃ. ὅπως τε Κύρος τῇ ἰδίᾳ στρατιᾷ καὶ Ἀρτοξέρξης πάλιν τῇ οἰκείᾳ προήνεσθη. Κλέαρχος δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος, ὃς ἦρχε τῶν Ἑλλήνων, καὶ Μένων ὁ Θετταλὸς, οἱ μετὰ Κύρου ἦσαν, ἀεὶ διαφόρως ἀλλήλοις ἐτύγχανον διὰ τοῦτο τοῦ μὲν Κλεάρχου ἅπαντα ὁ Κύρος στασιάζουλβε, τοῦ δὲ Μένωνος λόγος οὐδεὶς ἦν. πιτομώτατον δὲ ἀπὸ μὲν Ἀρτοξέρξου πρὸς Κύρον πολλοὶ, πρὸς δὲ Ἀρτοξέρξην ἀπὸ Κύρου οὐδεὶς. διὸ καὶ ὁ βάρβαρος πρὸς χωρῆσαι Κύρῳ μελετήσας, καὶ διαβληθεὶς, εἰς τὸν αὐτοδιὸν ἐξελήλυθε. πρὸς βολὴ Κύρου πρὸς τὸν βασιλέως στρατιὰν, καὶ νίκη Κύρου. ἄλλα καὶ θάνατος Κύρου, ἀπιθανῶτος Κλεάρχῳ· καὶ αἰχμαλωσία τοῦ σώματος Κύρου ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀρτοξέρξου. τὸν τε γὰρ κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα, μόνης τὸν Ἀρτοξέρξην ἔβαλεν, αὐτὸς ἀπέτεμε καὶ ἐθριάμβευσεν. ἀναχώρησις Κλεάρχου τῶν Λακεδαιμονίων, ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ Ἕλλησι, τῆς νυκτὸς, καὶ τῶν τῆς Παρυσάτιδος πόλεων μιᾶς καὶ ἁλώσεως. εἶτα αὐτοδιὰ βασιλέως πρὸς τοὺς Ἕλληνας. ὡς Γαβάσεως εἰς Βαβυλῶνα ἀφίκετο, πειθοῦσα Κύρον,

Facta autem hæc fuere impulsu Statiræ: vnde Paryſatis dolore afficiebatur. Criminatur Tiſſaphernes Cyrum apud Artoxerxem fratrem: is ad matrem Paryſatin cõfugit, & à crimine obiecto abſoluitur. Reuertitur Cyrus ad ſuam ſatrapiam, ignominia à fratre affectus, ideóque de defectione cogitat. Satibarzanes Orontem criminatur, cum Paryſatide conſuetudinem eum habere dicens, quum alioqui caſtè illa viueret. Morte igitur mulcta tur Orontes: & mater iraſcitur ipſi regi quòd Paryſatis veneno Terituchmis filiũ necauerit. Et de eo qui patrem igne contra legem ſepeliuit, *ſit mentio.* vnde Hellanicus & Herodotus mẽdacii arguũtur. *Refertur etiam* Cyri à fratre defectio: & quomodo Græcum pariter & barbaricum exercitum coegerit, & Clearchus Græcorum exercitus dux fuerit. *Commemoratur deinde* quo pacto Syenneſis Cilicum rex ambos, Cyrum videlicet & Artoxerxẽ, in bello gerẽdo adiuuerit, & quomodo Cyrus ſuum exercitum, & Artoxerxes viciſſim ſuum exhortatꝰ fuerit. Sed Clearchus Lacedæmonius Græcorum dux, & Menon, ambo Cyrum ſequẽtes, ſemper inter ſe diſſidebãt, quòd Cyrus Clearchi cõſilio in omnibus vteretur, Menon autem in nullo apud eum loco eſſet. Et ad Cyrum quidem ab Artoxerxe multi tranſfugiebant, ſed nullus à Cyro ad Artoxerxem. quam ob cauſam barbarus quum ad Cyrum deſciſcere tentaſſet, & accuſatus ea de re fuiſſet, in cineres eſt coniectus. *Narratur etiam* vt Cyrus in regis exercitum impreſſionem fecerit, & victoria potitus ſit: deinde vt occubuerit, dũ Clearcho morem non gerit. Vt Artoxerxes contumeliosis modis in fratris cadauer ſeuierit: quippe qui non ſolùm caput ſed & manũ qua percuſſus ab eo fuerat, abſciderit, & velut de ea triũphans, circũtulerit. *Scribit &* vt Clearchus Lacedæmoniꝰ cũ ſuis Græcis nocturnũ receſſerit, & vnã ex Paryſatidis vrbibꝰ occupauerit, & vt rex cũ Græcis fœdꝰ inierit. Vt Paryſatis Babylonẽ profecta ſit Cyrũ lugẽs,

& vix tãdem caput eius manúque recuperauerit, quæ Susa miserit, ibique sepelierit. De Bagapate qui iussu regis caput à cadauere Cyri auulsit: & quomodo regis mater vbi in talorum lusu eum vicit, ex pacto Bagapatem obtinuit. & quomodo ipsi pellis detracta fuerit à Paryſatide, & cruci deinde fuerit affixus ab eadem. quo tempore ipsa propter multam Artoxerxis obsecrationem fiere Cyrum cessauit. Quomodo Artoxerxes donacuidam dederit qui Cyri tiaram attulit, & Carem qui Cyrum à se vulneratum arbitrabatur, honorificè exceperit. Paryſatis autem illum qui honorificè exceptus fuerat, cruciatibº adhibitis interfecerit. Vt Artoxerxes potenti Paryſatidi Mitradatè tradiderit, quippe qui in mensa se Cyrum interfeciſſe gloriatus esset: & vt sibi traditum acerba morte mulctauerit. Hæc in libris x i x & x x cõtinentur.

A καὶ μόλις ἐκομίσατο τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τὴν χεῖρα, καὶ ἔθαψεν, καὶ ἀπέχειλεν εἰς Σοῦσα. Περὶ τοῦ Βαγαπάτου τοῦ ἀποτεμόντος τοῦ βασιλέως τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ σώματος Κύρου. ὅπως ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως κύβοις ὕστερον ἡττηθεῖσα παίζασα, καὶ νικήσασα, ἔλαβε Βαγαπάτην. καὶ ὅπως τὸ δέρμα περιαιρεθεὶς ἀπέσαυλισθη ὑπὸ Παρυσάτιδος· ὅτε καὶ ὁ πολὺς ὕστερον Κύρου πένθος αὐτῇ ἐπαύσατο, δόξαν τὴν πολλὴν τοῦ Ἀρτοξέρξου δίησιν. ὡς Ἀρτοξέρξης δῶρα ἔδωκε τῷ ἐγχωρίῳ Κύρου πίλον, καὶ ὡς Κᾶρα τὸν δοκοῦντα Κύρον βαλεῖν Ἀρτοξέρξης ἐτίμησε. καὶ ὡς Παρυσάτις τὸν τιμηθέντα Κᾶρα αἰκισαμένη, ἀπέκτεινεν. ὡς Ἀρτοξέρξης παρέδωκεν αὐτὴν Μιτραδάτῃ Παρυσάτιδι, ὅτι παρὰ δεῖπνον μεγαλαυχήσασα ἀποκτεῖναι Κύρον, κἀκείνη ἀποδοῦσα, πικρὰς αἰκείλατο. ζῶντα καὶ ἡμιθνῆ καὶ ἡμικεφαλία.

B

Εἰσὶ δὲ τῇ καὶ καὶ βιβλίῳ γ', ἥτις καὶ τῆς ὅλης πέρσεως ὅστις ἱστορίας, πάσης παρείληπται. ὡς Τισσαφέρνης ὑπεβουλεύθη τοῖς Ἕλλησι, καὶ παρεστασιάσθη Μένωνα τὸν Θεσσαλὸν, δι' αὐτοῦ Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς ἀπάτῃ καὶ ὅρκοις ἐχειρώσατο, καὶ Κλεάρχου καὶ παρεισδυσάμενος καὶ ἀποκρυπτόμενος τοῦ ὑπεβουλεύθη. ἀλλὰ τὸ, τε πλῆθος δόξαν Μένωνος ἀπατηθὲν, καὶ τὸν ἀγνάστε καὶ ἄκοντα Κλέαρχον παρεσκεύασε Τισσαφέρνει παραγενέσθαι. καὶ Πρόξενος ὁ Βοιώτιος, αὐτὸς ἤδη παρεσκευασμένος ἀπάτῃ, συμπροθύμησε, ὡς εἰς Βαβυλῶνα παρὰ Ἀρτοξέρξην Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους ἀπέχειλεν ἐν πέδαις· καὶ ὡς ὑπὸ θεὰν Κλεάρχου ἅπαντες σωφρύησαν. ὡς Κτησίας αὐτὸς, ἰατρὸς ὢν Παρυσάτιδος, πολλὰ Κλεάρχῳ ἐν δεσμωτηρίῳ ὄντι παρὰ ἡδονὴν ἐθεραπείαν δι' αὐτῆς ἔσχεν· καὶ τῶν δεσμῶν ἀνῆκε Παρύσατις ἔλυσεν δὲ ἀφῆκεν, εἰ μὴ Στάτειρα τὸν ἄνδρα Ἀρτοξέρξῃ ἀνέπεισε τὸν ἀναιρεθῆναι. καὶ ἀνῃρέθη Κλέαρχος· δὲ τέρας ὅτι τῷ σώματι σῴζεται. αὐτόματος γὰρ ὅτ' αὐτῷ πάφος, μεγίστου πνεύσαντος ἀνέμου, ὅτι μέγα ῥεῦμα, ὅτι σῴζεται.

C

In libris autẽ x x i & x x i i, & x x i i b (quo tota hæc finitur historia) hæc continentur, Quo pacto Tiſsaphernes Græcis insidias molitus sit, quum sociũ sibi adiunxisset Menonem Theſſalum, & per eum dolo iuramẽtisque Clearchum ducésque cæteros in potestatem suam redegerit, quanuis Clearchus præuideret, insidiásque amoliretur. Sed tum multitudo per Menonem D decepta, Clearchum etiam inuitum ad Tiſsaphernem coegit accedere, tum etiã Proxenus Bœotius antè dolo circumuentus, vt id faceret hortabatur. Quomodo Clearchum & cæteros compedibus vinctos Babylonem ad Artoxerxem miserit: & quomodo ad conspiciendum Clearchũ omnes confluxerint: & quomodo Ctesias ipse, quum medicus esset Paryſatidis, Clearcho, dum E in carcere esset, multa humanitatis officia per eã præstiterit. Et vt illum Paryſatis à vinculis liberasset, nisi Statira virum Artoxerxem ad eum interficiendum hortando compulisset. Ita Clearchus morte mulctatus est: & circa eius cadauer ostẽtum hoc extitit, quòd flante véto vehemẽtiſſimo, sepulcralis agger magnæ altitudinis spõte sua id cõtexerit.

ἀνηρέθησαν δὲ καὶ Ⓖ σὺν αὐτῷ ἀναπεμ- A
φθέντες Ἕλληνες, πλὴν Μένωνος. λοιδο-
ρία Παρυσάτιδος πρὸς Στάτειραν, καὶ
ἀναίρεσις ὑφ' Ⓕ φαρμάκου, τοῦτον ὑφ' ἑαυτῆς
ἀναιροῦντος τὸν τρόπον· (ἐφυλάττετο γὰρ Στά-
τειρα λίθον μὴ παθεῖν ὃ πέπονθε) μαχαι-
ρίου τὸ ἓν μέρος ἐπαλείφεται τοῦ φαρμά-
κου· τὸ δὲ λοιπὸν οὐ μετεῖχε. τούτῳ τέμνε-
ται ὄρνιθιον μικρόν, μέγεθος ὅσον ὠοῦ· (Περ-
σιστὶ δὲ τὸ ὄρνιθιον καλοῦσι) τέ-
μνεται δὲ δίχα, καὶ τὸ μὲν καθαρὸν τοῦ
ἰοῦ ἥμισυ αὐτὴ λαβοῦσα Παρύσατις ἐ- B
σθίει, τὸ δὲ προσομιλῆσαν τοῦ φαρμά-
κου, ὀρέγει Στατείρᾳ. ἡ δὲ, ἐπεὶ ἐσθίουσαν
τὸν ὑπεδοῦσαν ἑώρα τὸ ἥμισυ, μηδὲν συνι-
δεῖν δυνηθεῖσα, καὶ αὐτὴ σῶν ἐσθίει τὸ θα-
νάτου τὸ φάρμακον. ὀργὴ ὑφ' Ⓖ τούτῳ τοῦ
βασιλέως πρὸς τὴν μητέρα, καὶ σύλλη-
ψις τῶν δυνούχων αὐτῆς, καὶ αἰκισμὸς καὶ ἀ-
ναίρεσις. καὶ ἐπὶ σύλληψις Γίγης ἣ ᾠκείωτο
Παρυσατίδι, καὶ κρίσις ἐπ' αὐτῇ καὶ ἀ-
θώωσις πρὸ ὑφ' ἑαυτῶν, καταδίκη
12 δὲ ὑφ' βασιλέως· καὶ αἰκισμὸς Γίγης, C
καὶ ἀναίρεσις· καὶ ὀργὴ ὑφ' τούτῳ Παρυ-
σατίδος πρὸς Ⓝ υἱόν, καὶ κατὰ τοῦ πρὸς τὴν
μητέρα. καὶ ὁ χῶμα δὲ τοῦ Κλεάρχου
δ' ἐτῶν ὀκτὼ μετὸν ἐφάνη φοινίκων, οὓς ἐπ'
χρύσα Παρύσατις, καθ' ὃν καιρὸν ἐκεῖ-
νος ἐτελεύτησε· ὑφ' τῶν δυνούχων κατα-
χώσασα. αἰτίαι δ' αἱ ΕΥαγόρα βασιλεῖ
Σαλαμῖνος βασιλεὺς Ἀρταξέρξης διέβα-
λον. καὶ ἄγγελοι ΕΥαγόρα πρὸς Κτησίαν
ἐπὶ τοῦ λαβεῖν πρὸ Ἀβουλίτου τὰς ἐ-
πιστολάς. καὶ Κτησίου πρὸς αὐτὸν ἐπιστο- D
λή, περὶ τοῦ διαλλαγῆναι αὐτὸν Ἀνα-
ξαγόρᾳ τῷ Κυπρίων βασιλεῖ. τῶν πα-
ρὰ ΕΥαγόρα ἀγγέλων εἰς Κύπρον ἄφι-
ξις, καὶ τῶν πρὸς Κτησίου γραμμάτων ἀ-
πόδοσις ΕΥαγόρᾳ. ᾧ Κόνωνος πρὸς ΕΥ-
αγόραν λόγος ὑπὲρ τῆς πρὸς βασιλέα ἀ-
ναλύσεως, καὶ ΕΥαγόρα ἐπιστολὴ περὶ ὧν
ἠξιώθη ὑπ' αὐτοῦ. καὶ Κόνωνος πρὸς
Κτησίαν ἐπιστολή. ᾧ βασιλεῖ πρὸς ΕΥ- E
αγόραν φόρος. καὶ τῶν ἐπιστολῶν Κτησίᾳ
ἀπόδοσις. Κτησίου λόγος πρὸς βασιλέα
περὶ Κόνωνος, καὶ ἐπιστολὴ πρὸς αὐτόν.

Interfecti etiam fuerunt Græci cum eo missi, præter Menonē. *Narrantur deinceps* Paryſatidis in Statiram cōuicia, & quomodo Statira fuerit veneno necata. quod hūc in modum paratum erat: (cauebat enim ſibi Statira diligenter ab hoc malo, quod ei tamen contigit.) Vna pars cultelli veneno ſuperillinitur, cuius reliqua pars intacta remāſit: hoc ſecatur auicula parua, oui habēs magnitudinem. (auiculam hāc Perſæ ryndacen appellant) diuiditúrque in duas partes. & ipſa Paryſatis dimidiam partem quæ veneno carebat, accepit, comedítque: at partem veneno tinctā porrexit Statiræ. Illa quum eam quæ porrexerat edere dimidiam partem vidiſſet, nec quicquam *fraudis* animaduertere potuiſſet, ipſa quoque vnà mortiferum co medit venenum. Hinc matri rex iraſcitur, & eius eunuchi cōprehenſi cruciantur & morte multantur. Præterea quæ Ginge cōprehenditur, quæ Paryſatidi familiaris erat, atque de ipſa iudicium exercetur: à iudicibus quidem abſoluitur, à rege autē condemnatur. Tandem verò cruciatibus afficitur & necatur, eóq; nomine Paryſatis filio nīq; viciſſim matri ſuccēſet. De Clearchi tumulo qui octo pòſt annis palmarum plenus apparuit: quas Paryſatis clàm per eunuchos, quo tēpore ille mortuus eſt, aggeſta terra obruerat. Cauſæ propter quas rex Artoxerxes & EVagoras Salaminis rex inter ſe diſſiderēt. & EVagoræ nūtii ad Cteſiam vt acciperent epiſtolas ab Abulite: & Cteſiæ ad ipſū epiſtola de reconciliatione cum Anaxagora Cypriorum rege. EVagoræ nuntiorum in Cyſtrum aduētus, & à Cteſia datæ ad EVagoram literæ, vt ei fuerint redditæ. Et, Cononis ad EVagoram oratio, ſuadentis vt ad regem aſcenderet. Et, EVagoræ epiſtola de honoribus quibus ab eo affectus fuerat. Et, Cononis ad Cteſiā epiſtola. Et, tributum regi datum ab EVagora. Et, epiſtolæ Cteſiæ redditæ. Et, Cteſię ad regē oratio de Conone, & epiſtola ad ipſum.

Munera ab EVagora missa Satibarzani traduntur, & nuntii in Cyprum perueniũt. Et Cononis epistola ad regem & Ctesiam. Quomodo adhibita custodia retenti sint nũtii à Lacedæmoniis ad regem missi. Epistola regis ad Cononẽ & ad Lacedæmonios, quã ipse Ctesias tulit. & quomodo à Pharnabazo Conon cõstitutus sit nauarchus. Ctesiæque in Gnidum patriam suam aduẽtus & Lacedæmonem. & disceptatio aduersus Lacedæmoniorum legatos apud Rhodum: & emissio ab Epheso vsque ad Bactra. & Indicæ regionis, dierum, parasangarum. Catalogus regum à Nino & Semiramide vsque ad Artoxerxem: quibus ille librũ suũ claudit.

A τῶν πρὸς Εὐαγόραν δώρων ἀπόδοσις Σατιβαρζάνῃ, καὶ τῶν ἀγγέλων τῶν εἰς Κύπρον ἄφιξις. καὶ Κόνωνος ἐπιστολὴ πρὸς βασιλέα καὶ Κτησίαν. ὡς ἐτηρήθησαν οἱ πρὸς Λακεδαιμονίων ἄγγελοι πεμφθέντες πρὸς βασιλέα. βασιλέως ἐπιστολὴ πρὸς Κόνωνα καὶ πρὸς Λακεδαιμονίους, ἣν Κτησίας αὐτὸς ἐκόμισεν. ὡς ὑπὸ Φαρναβάζῳ ναύαρχος Κόνων ἐγένετο. Κτησίου εἰς Κνίδον τὴν πατρίδα ἄφιξις, καὶ εἰς Λακεδαιμονίων B πρεσβείαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίων ἀγγέλους, ὑπὲρ Ῥόδου. καὶ ἄφεσις ἀπὸ Ἐφέσου μέχρι Βάκτρων. καὶ Ἰνδικῆς ἀριθμὸς, σταθμῶν, ἡμερῶν, παρασαγγῶν. κατάλογος βασιλέων ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιράμεως, μέχρι Ἀρτοξέρξου. ὑφ' οἷς καὶ τὸ τέλος.

EX EIVSDEM Ctesiæ scriptis quæ Indica nominata sũt, excerptæ ab eodem Photio historiæ.

ἘΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ Κτησίου Ἰνδικῶν ἐπιλογαὶ, ἐκ τῆς τοῦ αὐτοῦ Φωτίου.

INDICA Ctesiæ vno libro cõtinentur, in quibus magis Ionicè loquitur. Scribit Indum fluuiũ, quà angustissimus est, quadraginta stadiorum esse: quà latissimus, ducentorum. Indos multitudine cæteros ferè vniuersos mortales superare dicit. De scolece *id est quodam verme*, qui est in flumine, & solus ex omnibus animalibus in eo nascitur. *Dicit etiam* vltra Indos non alios homines habitare. In Indica regione non pluere, sed eam à flumine rigari. De pantarba gemma, & quomodo septuaginta septem gemmas & lapides pretiosos in flumen proiectos, (quæ omnia erãt cuiusdã Bactriani institoris) pãntarba retraxerit inter se cohærẽtes.

ΚΤΗΣΙΟΥ τὰ Ἰνδικά ἐστιν ἐν ἑνὶ βιβλίῳ, ἐν οἷς μᾶλλον ἰωνίζει. λέγει περὶ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ, ὅ μὲν στόμα αὐτοῦ, ὅπου πεσσαρακοντα σταδίων ἐστί. ὁ δὲ πλατύτατον, καὶ διακοσίων. λέγει πρὸς αὐτῶν τῶν Ἰνδῶν, ὅτι πλείους ἁπάντων ἀνθρώπων εἰσὶν ἔθνη. πρὸς τὸ σκώληκος τοῦ ἐν τῷ ποταμῷ· ὃ καὶ μόνον τῶν ἄλλων ζῴων ἐν αὐτῷ γίνεται. πρὸς τοῦ μὴ οἰκεῖν ἐπέκεινα αὐτῶν ἀνθρώπους. ὅτι οὐ χύει, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ πότιζεται ἡ Ἰνδική. πρὸς πάνταρβας τῆς σφενδόνης· καὶ ὡς οἱ σφενδόνας ἀπορριφείσας καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν, ἅπαντα ὡς τοῦ Βακτρίου καπήλου, αὐτὴ ἀνείλκυσεν ἑαυτῇ ἁλλήλων.

περὶ τῶν τετρακερατῶν ἐλεφάντων. περὶ τῶν μικρῶν πτηνῶν τῶν ἐχόντων οὐρὰς τετραπήχεις. περὶ τῶν ἀλεκτρυόνων τῶν μεγίστων. περὶ τοῦ ὀρνέου τοῦ βιττάκου, ὅτι γλῶτταν ἀνθρωπίνην ἔχει καὶ φωνὴν μέγεθος μὲν, ὅσον ἱέρακος, πορφύρεον δὲ τὸ σῶμα· καὶ πώγωνα φέρει μέλανα. αὐτὸ δὲ κιννάβεως ὅτι ὡς τὸν τεράχηλον, ὥσπερ κινναβάζει. διαλέγεσθαι δὲ αὐτὸ ὥσπερ ἄνθρωπον, Ἰνδιστὶ μὲν δὴ Ἑλληνιστὶ μάθῃ, καὶ Ἑλληνιστί. περὶ τῆς κρήνης τῆς πλεονυμένης ἀνὰ ἔτος ὑγροῦ χρυσίου· ἐξ ἧς ἑκάστῳ τῶν χωμάτων ὀστράκινοι ἀνὰ ἔτος χρυσοῦνται· ὀστράκινους δὲ δεῖ εἶναι, ἐπεὶ πήγνυται ὁ χρυσὸς ἀπαρυόμενος· καὶ ἀνάγκη τὸ ἀγγεῖον θλᾶν, καὶ οὕτως ἐξάγειν αὐτό. ἡ δὲ κρήνη, τετράγωνός ἐστιν, ἑκκαίδεκα μὲν πηχῶν ἡ περίμετρος, ὁ δὲ βάθος, ὀργυιὰ· ἑκάστη δὲ τῶν χοῶν πάλαιστον ἕλκει. καὶ περὶ τοῦ ὄντος τοῦ πυθμένος τῆς κρήνης σιδήρου, ἐξ οὗ καὶ δύο ξίφη Κτησίας φησὶν ἐσκευάσθαι· ἓν μὲν βασιλέως, τὸ δὲ ἓν μὲν τῆς τοῦ βασιλέως μητρὸς Παρυσάτιδος. φησὶ δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι πηγνύμενος ἐν τῇ γῇ, νέφους καὶ χαλάζης ἐν τῷ τόπῳ ὄντος ἀποδόσιμος. καὶ ἰδεῖν αὐτὸν ταῦτα φησὶ, βασιλέως δὶς πεπειραμένου. περὶ τῶν κυνῶν τῶν Ἰνδικῶν, ὅτι μέγιστοί εἰσιν, ὡς καὶ λέοντι μάχεσθαι. περὶ τῶν ὁρῶν τῶν μεγάλων, ἐξ ὧν ἥ τε σαρδὼ ὀρύσσεται, καὶ οἱ ὄνυχες, καὶ αἱ ἄλλαι σφραγῖδες. ὅτι ἀλέα πολλή, καὶ ὅτι ὁ ἥλιος δεκαπλασίων τὸ μέγεθος ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις αὐτὸς ἑαυτοῦ φαίνεται, καὶ πολλοὶ ὧδε θάλπεσθαι τῷ πύγει φθείρονται· καὶ θαλάσσαν φησὶν αὐτόθι εἶναι ἐλαφρὸν τῆς Ἑλληνικῆς. τὸ δὲ αὖ ὕδωρ αὐτῆς ἔως τεσσάρων δακτύλων, θερμὸν εἶναι· ὥστε μὴ δύνασθαι ζῆν τὰ ἐμπεσόντα τῷ θερμῷ, ἀλλὰ κάτω θεν διαπαθεῖν.

Ὅτι ὁ Ἰνδὸς ποταμὸς ῥέων διὰ πεδίων, καὶ δι' ὀρέων ῥεῖ· ἐν οἷς τὸ ἐλεφάντινος Ἰνδικὸς κάλαμος φύεται. πάχος μὲν ὅσον δύο ἀνδρὲ περιγραπτοὶ περὶ λαβεῖν· τὸ δὲ ὕψος, ὅσον πλειοφόρου νεὼς ἱστός. εἰσὶ δὲ ἔτι μείζους καὶ ἐλάττους, οἵους εἰκὸς ἐν ὄρει μεγάλῳ. εἶναι δὲ τῶν καλάμων τὰ ἄρρενα καὶ

A De elephantibus murifragis. De paruis simiis caudas quatuor cubitorum habentibus. De maximis gallis gallinaceis. De aue psittaco, quam lingua humana & voce præditam esse dicit, corui magnitudine, & rostro purpureo, barbámque gestare nigram, collũ habere cæruleum, quemadmodum cinnabari: loquíque ipsam Indicè, vt hominem: necnon Græcè, si Græcum sermonem docta fuerit. De fonte qui quotannis auro humido impletur, ex quo fonte centum vrcei fictiles singulis annis hauriũtur. ideóque fictiles esse oportet quoniam aurum dum hauritur concrescit, vt ad ipsum extrahendum frangere vas necesse fit. Fons hic quadratus est, cuius ambitus est sexdecim cubitorũ, altitudo vnius vlnæ: singuli autem vrcei *qui auro pleni hauriuntur*, talenti pondus exæquant. De ferro quod in fundo huius fontis extat: ex quo duos gladios se habuisse dicit ipse Ctesias: vnũ à rege, alterum à regis matre Paryſatide donatum. Id ferrum si inserram defigatur, nebulas & grandines turbinésque auertere: & seipsum hæc vidisse, rege bis periculum faciente, commemorat. De canibus Indicis, qui maximi sunt, adeo vt etiam cum leone pugnent. De magnis mõtibus ex quibus sardo & onyches aliáque gemmæ effodiuntur. De acerrimo qui ibi est calore: & vt sol duplo maior quàm in aliis regionibus esse videatur, multíque æstu ibi suffocentur. Tradit etiam mare ibi non minus spatiosum Græco esse: atque id in summo quidem, donec quis ad quatuor digitorum altitudinem peruenias, calidum esse: adeo vt pisces iuxta calorem illum viuere non possit, sed in fundo degat. Indum fluuium campos & montes interlabi *tradit*: in quibus nascatur qui calamus Indicus appellatur: eius quidem crassitudinis quam hominum duorum iunctæ vlnæ complecti possint: altitudinis autem, quanta est mali nauis onerariæ prægrandis. Esse & quosdam maiores, quosdam item minores, vtpote in spatioso monte. Esse autem inter hos calamos & marem &

fœminam: & fœminam quidem nucleum habere, marem verò nequaquam: & esse validissimũ. De animali Indico martichora dicto, quod facie hominẽ refert, leonis magnitudine, cinnabaris ruborem habens. Triplex est illi dẽtium ordo: aures humanis similes, oculi item cæsii, velut sũt hominũ. Caudam autem qualem scorpius epirotes habet, in qua & aculeus est cubitali maior. Sed & per tansuersũ aculeis munita est cauda. Aculeum item in summa parte, velut scorpius, gerit: quo accedentes pungit: nec mortem quicũque punctus fuerit, effugere potest. Quòd siquis eminus aduersus ipsum pugnet, & ab anteriori parte caudã prætendens aculeis petit, tanquam ab arcu eos iaculans, & à posteriori parte eam rectà intentans. Ad plethri autem longitudinem iaculando peruenit, & quoscunque ferit, omnes ad vnum interficit, præter elephãtem. Eius autem aculei longitudinem pedalem, funis tenuissimi latitudinẽ habent. Martichora autẽ Græcis ἀνθρωποφάγος sonat, *id est, hominiuorus*, quòd multos voret quos interfecerit. Sed & animalia cætera vorat. Pugnátque & vnguibus & aculeis. Aculeos autem vbi iaculatũ fuerit, renasci scribit. Abundat autem his animalibus India: quæ ab hominibus interficiuntur, qui elephantis insidentes, telis ea petunt. De summa Indorum iustitia, & de moribus ac ritibus eorum. De loco sacro qui est in tractu inhabitabili regionis, quem sub nomine solis & lunæ venerantur: ad quẽ à mõte Sardonis quindecim est dierũm iter. Vt sol ibi singulis annis per dies triginta quinque aliquid refrigerationis illis concedat, propter id festum, vt ne dũ ipsum celebrant & dũ reuertuntur, torreantur. Tonitrua & fulgura & pluuiæ nõ sunt in India, sed frequẽtes ventos & turbines habet, qui omnia sibi obuia abripiunt. Sol autẽ oriens in maiori Indiæ parte, alteri diei parti frigꝰ, alteri vehemẽtẽ caloré affert. Indi nõ à sole sed à natura sũt nigri.

A ἡλείας. ὁ μὲν θεῖος ἀρρὴν σπερμάτιον οὐκ ἔχει, καὶ ἔστι κάρτα ἰσχυρός· ἡ δὲ θήλεια ἔχει. καὶ ἐστὶ τὸ μὲν μαρτιχόρας τὸ ἐν αὐτοῖς ὄντος θηρίου· ὡς δὲ πρόσωπον ἔοικεν ἀνθρώπῳ, μέγεθος μὲν ὅσον ὥσπερ λέοντος, καὶ χρόαν ἐρυθρὸς ὡς κιννάβαρι· τρίστοιχοι δὲ ὀδόντες. ὦτα δὲ ὡσπερ ἀνθρώπου, καὶ ὀφθαλμοὶ γλαυκοί, ὁμοίους ἀνθρώπῳ· πλὴν δὲ κέρκον ἔχει οἵαν περ σκορπίος ὁ ἠπειρώτης, ὃς ἢ ὃ κέντρον ἔχει, μείζω ὑπερβεβηκυῖαν πήχεως. ἔχει

B δὲ καὶ ἐκ πλαγίου τῆς κέρκου ἔνθα καὶ ἔνθα κέντρα. ἔχει δὲ καὶ ἐπ' ἄκρῳ, ὥσπερ σκορπίος, κέντρον. καὶ τοῦτο μὲν ἐάν τις προσέλθῃ τοῖς κέντροις τοῖς κέντροις, καὶ πάντως ὁ κεντηθεὶς ἀποθνήσκει· ἐὰν δέ τις πόρρωθεν μάχηται πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔμπροσθεν ἴσας πλὴν ὀπίσω, ὥσπερ ἀπὸ τόξου βάλλῃ τοῖς κέντροις, καὶ ὀπίσθεν ὅτε ὠθεῖας ἀποτείνων. βάλλῃ δὲ ὅσον πλέθρου εἰς μῆκος· καὶ πάντας οὓς ἂν βάλῃ, πάντως ἀποκτείνῃ, πλὴν ἐλέφαντος. τὰ δὲ κέντρα αὐτοῦ ἐστὶ τὸ μὲν μῆκος, ὅσον ποδιαῖα, τὸ δὲ πλάτος, ὅσον χοῖνος λεπτότατος. μαρτιχόρας δὲ Ἑλληνιστὶ ἀνθρωποφάγον· ὅτι πλεῖστα ἀνθρώπων ἀναιρῶν ἀνθρώπους. ἐσθίει δὲ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα. μάχεται δὲ καὶ τοῖς ὄνυξι καὶ τοῖς κέντροις. τὰ δὲ κέντρα πάλιν φυσὶν, ἐπειδὰν ἐκ τοξεύσῃ, ἀναφύεσθαι. ἔστι δὲ πολλὰ ἐν τῇ Ἰνδικῇ. ἀποκτείνουσι δὲ αὐτὰ τοῖς ἐλέφασιν ἐποχούμενοι ἄνθρωποι, κἀκεῖθεν βάλλοντες. ὡς δὲ

D τῶν Ἰνδῶν, ὅτι δικαιότατοι· καὶ ὡς τῶν ἐθῶν καὶ νομίμων αὐτῶν. ὡς τὸ ἱερὸν χωρίον τὸ ἐν τῇ οἰκήτῃ, ὃ ὅτ' ὀνόματι θεωσιν ἡλίου καὶ σελήνης· ἐν ᾧ ἀφ' ἑκκαίδεκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς Σαρδοῦς τῆς παραγίνεται. καὶ ὅσα μὲ ἡμέρας ὁ ἥλιος ψύχει ἐκείνοις τὸ ἑαυτοῦ, ἀφ' πλὴν ἑορτὴν, ἵνα μὴ ἀφλεκτοι αὐτὴν τελέσωσι, καὶ ὑποχρέωσιν. ὅτι βόσπαι καὶ ἀγραπαὶ καὶ ὑετοὶ οὐκ εἰσὶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ, ἀνεμοι δὲ

E πολλοὶ, καὶ τυφῶνες πολλοί· καὶ ἁρπάζουσιν ὅσα ἂν λάβωσιν. ὁ δὲ ἥλιος ἀνίσχων ὃ ἥμισυ τῆς ἡμέρας ψύχος ποιεῖ, τὸ δὲ ἄλλο, λίαν ἀλεεινὸν ἐν τοῖς πλείστοις τῶν τῆς Ἰνδικῆς τόπων. ὅτι Ἰνδοὶ οὐχ ὑπὸ τοῦ ἡλίου εἰσὶ μέλανες, ἀλλὰ φύσει.

εἰ) γὰρ φησιν ὁ αὐτὸς καὶ ἄνδρας καὶ γυ- A
14 ναῖκας λευκοτάτους πολύτων, εἰ δὲ ὅτι ἔλαττον. ἰδεῖν δὲ καὶ αὐτὸν τοιαύτας Ἰνδὰς δύο γυναῖκας, καὶ πέντε ἄνδρας. ὅτι πιστῶσαι τὰ περὶ τὸν ἡλίου βουλόμενος, ὡς ὁ λέ ἡμέραις ὁ Ἰνδία ψύχει, λέγει ὅτι καὶ ὁ πῦρ ὁ ἐκ τῆς Αἴτνης ῥέον τὸν μέσον χῶρον, ἀπὸ δι- κημένων αὐθρωπων ὄντα, οὐ φθείρει, φθείρειν τὰ ἄλ- λα. καὶ ὁ Ζακύνθῳ κρουνίδας ἰχθυοφό- ρους εἶ) ἐξ ὧν ἄρεται πίσσα. καὶ ὁ Νά- ξῳ κρουνίου, ἐξ ἧς οἶνος ἐνίοτε ῥεῖ καὶ μάλα B ἡδύς. καὶ ὅτι πῦρ ἐστὶν ἐγγὺς Φασηλίδος ὁ Λυκίᾳ ἀθάνατον, καὶ ὅτι ἀεὶ καίεται ὅπὶ πέ- τρας καὶ νύκτα ἐ ἡμέραν καὶ ὕδατι μᾶλ οὐ σβέννυ), ἀλλὰ ἀναφλέγει, φορυτῷ ὁ σβέν- νυται. ὅτι μέση τῇ Ἰνδικῇ ἀνθρωποι εἰσὶ μέλανες, καὶ καλοῦνται Πυγμαῖοι, τοῖς ἄλ- λοις ὁμόγλωσσοι Ἰνδοῖς. μικροὶ δὲ εἰσι λίαν ἀ μακρόταται αὐτῶν, πήχεων δύο· οἱ δὲ πλεῖστοι, ἑνὸς ἡμίσεος πήχεως. κόμιλλα δὲ ἔ- χουσι μακροπάτιλα, μέχρι καὶ ὅπὶ τὰ γόνα- C τα, καὶ ἔτι κατώτερον, καὶ πώγωνα μέγιστον πολύτων ἀνθρώπων. ἐπειδὴ δεῖν τὸν πώ- γωνα μέγα φύσουσιν, οὐκέτι ἀμφιέννυνται ὡδὲν ἱμάτιον, ἀλλὰ τὰς πέτρας, τὰς ῥᾶ ἐκ τῆς κεφαλῆς, ὅπισθεν καθίενται πολὺ κάτω τῶν γονάτων· τὰς δὲ ἐκ τοῦ πώγωνος, ἐμπροσθεν μέχρι ποδῶν ἑλκομένας. ἔπειτα περιπυκασάμενοι τὰς πέτρας περὶ ἅπαν τὸ σῶμα, ζώννυνται, χρώμενοι αὐτῇς ἀντὶ ἱματίου. αἰδοῖον ὁ μέγα ἔχουσιν, ὥστε φαύλην D τῶν σφυρῶν αὐτῶν, καὶ παχύ. αὐλοὶ δὲ σιμοί τε καὶ αἰγοειδεῖς. τὰ δὲ περὶ τὰ πόδα αὐτῶν, ὡς ἄρ- νες καὶ αἱ βόες ἐ οἱ ὄνοι, σχεδὸν ὅσον χριοί· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν ἐ οἱ ἡμίονοι ἐ πὲ ἄλλα κτή- νη πολύπα, σχεδὸν μείζω χριῶν. ἔπον ὁ δὲ βασιλεῖ τῶν Ἰνδῶν, τούτων τῶν Πυγμαίων ἄνδρες τετρακισχίλιοι. σφόδρα γὰρ εἰσὶ πεζό- ται. δικαιότατοι δέ εἰσι, καὶ νόμοις χρῶνται ὡς αὐτῶ ἐ ὁ Ἰνδοί. λαγωοὺς δὲ καὶ ἀλώπε- κας θηρεύουσιν, οὐ ταῖς κυσὶν, ἀλλὰ κέρκοις E καὶ ἱκτῖσι ἐ κορώναις καὶ ἀετοῖς· ὅτι λί- μνη ἐστὶν ἐν αὐλοῖς, σταδίων ὀκτακοσίων ἡ

in quibuſdam enim viris & mu-
lieribus inter eos ſummum can-
dorem conſpici tradit: in paucio
ribus tamẽ. & ſe tales Indas duas
& Indos quinque vidiſſe addit.
Confirmare volẽs quod de ſole
dixerat, cum Indiæ trigintaquin
que dierum refrigerationẽ con-
cedere, ſcribit & flammam quæ
ex Aetna erumpit, medium re-
gionis tractũ, vtpote qui à iuſtis
hominibus incolatur, non labe-
factare, quum cætera labefactet.
& apud Zacynthum fontes eſſe
piſcium fertiles, è quibus pix e-
ducatur: & apud Naxum fõtem
eſſe è quo vinum, & quidem ſua-
uiſſimum, nonnunquã profluat.
Et ignem iuxta Phaſelidem in
Lycia eſſe perpetuum, qui ſuper
petram ſemper noctes diéſque
ardeat: & qui aqua nõ extinguatur, ſed redardeſcat: at fimo extingui poſſit. Media India nigros habet viros qui Pygmęi appellantur, eadem qua Indi cæteri lingua vtentes. ſunt autem valde paruiadeo vt bona pars dimidii cubiti magnitudinem, qui autẽ eorum maximus, duorum cubitorum magnitudinem non ſuperet. Capillum autem vſque ad genua & infra etiam demiſſum, barbam quoque quibuſuis aliis hominibus promiſſiorẽ geſtant. Atque adeo poſtquam illis promiſſa barba exorta eſt, nullo iam veſtitu vtuntur, ſed capillos quidem à tergo multo infra genua demittunt, barbam autem antè ad pedes vſque protrahũt: deinde, quum totum corpus pilis obduxerint, ſeipſos cingunt, illis veſtimenti loco vtentes. Sed & veretrum illis eſt valde craſſum, adeóque magnum vt ad pedum vſque malleolos pertingat. Sunt porro ſimi atq; deformes. Oues autem eorum ſunt agnis *noſtris* pares: boues & aſini ad *noſtrorum* arietum magnitudinẽ accedũt. equi item eorum & muli cæteráque veterina animalia arietes magnitudine non ſuperant. Horũ Pygmæorum tria millia rex Indorũ in ſuo comitatu habet. ſunt enim ſagittarij peritiſſimi. Iuſtiſſimi autem ſunt, & iiſdem quibus reliqui Indi legibus vtuntur. Lepores & vulpes non canibus ſed coruis, miluis, cornicibus & aquilis venantur. Lacus eſt apud eos octingentorũ ſtadiorũ ambitũ

habens, cuis quoties à nullo vẽto agitatur, oleũ ſupernatat: quod quidam ex eius medio ſcaphiis hauriunt, nauigiolis per eum nauigantes, atque eo vtuntur. Vtũtur autem & oleo ex ſeſamo, & ex nucibus: ſed præſtãtius eſt quod è lacu illo hauritur. Habet verò etiam piſces hic lacus. Abundat præterea argento hæc regio, in qua ſunt & argenti fodinæ, non tantæ tamen, vt aiunt, altitudinis quantæ apud Bactra. Aurum quoque habet India, ſed quod non reperitur in fluuiis & abluitur, vt fit in flumine Pactolo: ſed multi & ſpatioſi mõtes id ſuggerunt: quos incolũt grypes, aues quadrupedes, lupi magnitudine, cruribus & vnguibus leoninis: qui pennas in pectore rubras, in reliquo corpore nigras habent. Propter has illud quod in mõtibus eſt copioſum aurum nõ facilè obtinetur. Oues Indorum & capræ maiores ſũt aſinis, & vtplurimum quaternos atque adeo ſenos pariũt. Caudæ autem illis adeo ſunt magnæ vt amputãdæ ſint illis quæ enixæ fuerint vt à mare poſſint iniri. At porcũ India nec mãſuetum nec ſylueſtrem vllum habet. Palmæ Indicæ earúmque fructus triplo Babyloniis ſunt maiores. Eſt ibi & quidam fluuius (vt ille ſcribit) è petra mel fundens. Sed multa de illorum iuſtitia & de beneuolentia qua regem ſuum proſequuntur, & de illorum cõtemptu mortis commemorat. Meminit & fontis cuiuſdam, cuius aquã, ſimulatque hauſta fuerit, in morem caſei coagulari dicit: cuius coagulatæ ſiquis tres obolos cum aqua biberit, quæcũque admiſerit patefacit. eo enim die mente alienatur. Eo autem vtitur rex erga eos qui an obiectis criminibus ſint affines, certò vult cognoſcere. nam ſiquis *id de quo accuſatur* effutiuerit, morte ſibi cogitur conſciſcere: ſin *indicio ſuo* nullius criminis conuincatur, abſoluitur. Nullum ex Indis capitis aut oculorum aut dẽtium dolore laborare tradit, nulliq; circa os puſtulas oriri; eorúmque vitæ ſpatium eſſe cẽtum viginti, & triginta & quinquaginta annos: atque adeo ducẽtos, quorum ſit longiſſima. Eſt apud eos ſerpens dodrantali magnitudine

A πελεμέδες, ὃν ἡ αἰόλμου μὴ πίονος ἐπῴσι τῆς λίμνης, ἔλαιον ἑφίσα. καὶ πλοιαρίοις πλέοντες δι' αὐτῆς, ἐκ μέσης αὐτῆς σκαφίοις δ' ἐλαφρὰ ἀπαρύονται καὶ χρῶνται. χρῶνται δὲ καὶ σησάμῳ. ἔχει δὲ ἡ λίμνη καὶ ἰχθύας. καὶ τῷ κεραυνίῳ δὲ χρῶνται. κρεῖσσον δὲ ὃ λιμναῖον. ἔστι δ' αὐτόθι ἄργυρος πολὺς, καὶ ἀργύρεα μέταλλα, οὐ βαθέα, ἀλλὰ βαθύτερα εἴ) φησι πού ὁ Βάκτριος. ἔστι δὲ καὶ χρυσὸς ἐν τῇ Ἰνδικῇ χώρᾳ, ὀλίγος ἐν τοῖς πο-
B ταμοῖς δυσεισόμβολος καὶ πολύμοχθος, ὥσπερ ἐν τῷ Πακτωλῷ ποταμῷ· ἀλλ' ὄρη πολλὰ καὶ μεγάλα, ἐν οἷς αἰλουροχρύπες, ὄρνεα τετράποδα, μέγεθος ὅσον λύκος σκέλη καὶ ὄνυχες, οἷα περ λέων. τὰ μὲν τοῦ ἄλλου σώματος ἐρυθρὰ, μέλανα, ἐρυθρὰ δὲ τὰ ἐν τῷ στήθει. δι' αὐλοὺς δὲ ὁ ὀχὸς ἐν τοῖς ὄρεσι χρυσὸς πολὺς ὤν, χάνεται δυσπόριστος. ὅτι τὰ πρόβατα τῶν Ἰνδῶν καὶ αἱ αἶγες, μείζους ὄιων εἰσὶ, καὶ τίκτουσιν αἰεὶ τέσσαρα καὶ ἕξ, ὡς ὅτι
C τὸ πολὺ. ἔχουσι οὐρὰς μεγάλας· διὸ τῶν προβάτων ἀποτέμνουσιν, ἵνα δύνωνται ὀχεύεσθαι. ἐξ δὲ οὔτε ἥμερος οὔτε ἄγριος ὗς ἐστιν ἐν τῇ Ἰνδικῇ. Ⓐ δὲ φοίνικες οἱ ἐν Ἰνδοῖς καὶ οἱ τούτων βάλανοι, τριπλάσιοι τῶν ἐν Βαβυλῶνι. καὶ ποταμόν φησιν ἐκ πέτρας ῥέοντα μέλι. πολλὰ δὲ λέγει καὶ περὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτῶν καὶ τῆς περὶ τὸν σφῶν βασιλέα εὐνοίας, καὶ τῆς τοῦ θανάτου καταφρονήσεως. λέγει δὲ ὅτι πηγή ἐστι, καὶ ἐπειδάν
D τις ἀρύσηται τὸ ὕδωρ αὐτῆς, πήγνυται ὥσπερ τυρός. τούτου οὖν τοῦ πηκτοῦ ὅσον τρεῖς ὀβολοὺς ἐὰν πίῃς δύο ἐν ὕδατι πιεῖν, ἐξαγγέλλει πάντα ὅσα ἐποίησε. τοῦ δὲ φορήσαντος καὶ μιγέντος τούτῳ πίνει ἡμέραν. χρᾶται δὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὧν κατηγορημένων τελείως δύρειν ἐθέλῃσι. κἂν μὲν ἐξείπῃ, ἑαυτὸν ἀποκτείνεται· ἂν δὲ μηδὲν ἐλεγχθῇ, ἀφίεται. ὅτι φησὶν οὓς Ἰνδῶν σὺν εἰς κεφαλαλγεῖ, σὺν ὀφθαλμιᾷ, 15
E σὺν ὀδοντολγεῖ, σὺν ἐλκοῦται τὸ στόμα, σὺν σπερδόνα σὺν μίσθ ἔχει. ἡ δὲ ζωὴ αὐτῶν, μὲ καὶ λ καὶ ν, ἐς σ'. Ⓐ τὸ πολλοὶ σὺν βιοῦντες. ἔστιν ὄφις ἀσπαμαῖος ἐν αὐλοῖς,

τὸ δὲ εἶδος αὐτὸ ὡς ἡ καλλίστη πορφύρα· ἡ δὲ κεφαλὴ, λευκοτάτη· ὀδόντας δὲ οὐδ' ὅλως ἔχει. θηρεύεται δὲ τῶν καυματωδεστάτων ὀρέων, ὅθεν ἡ Σαρδὼ ὀρύσσεται. σὺς δάκνει μὲν οὐ, ὅταν δ' αὐτὸν κατεμέσῃ, τοῦτο τὸ χωλὸν ποιοῦντας σήπεται. ποιεῖ δὲ φάρμακον διττὸν, ἀπὸ τῆς οὐρᾶς χρεμάμενος, ἠλεκτρώδες καὶ μέλαν. καὶ τὸ μὲν, ζῶντος ἀποῤῥεῖ· τὸ δὲ μέλαν, θανόντος. καὶ τὸ μὲν, ὅσον σησαμον διδύμων, ὃ ζῶντος ἐῤῥύσεν, αὐτίκα φθείρει, ἢν ἐγκεφάλου τοῦ πιόντος, ἀλλὰ τῶν ῥινῶν ἀποῤῥύσαντος· τὸ δὲ ἄλλο διδύμων, εἰς φθίσιν ἀπάγει, καὶ δι' ὀνιαυτοῦ μόλις διόλλυσιν. καὶ ὄρνεον, φησὶν, ὅτι καλοῦμεν δίκαιον, ὃ παρ' Ἕλλησι δίκαιον σημαῖνει· τὸ μέγεθος, ὅσον πέρδικος ᾠοῦ. τοῦτο ⟨ὃ⟩ ἀπόπατον καταρύσσει, ἵνα μὴ θόρυβον ᾖ. βδελυσσόμενον δὲ, αὖ πρὸς αὐτὸ ὅσον σησάμου, ἕωθεν ὕπνος ὑπολαμβάνει· καὶ καθεύδει, μηδὲν αἰσθανόμενος· καὶ δυόντος τοῦ ἡλίου τελευτᾷ. καὶ ξύλον ὀρθὸν πάρηγον καλούμενον, τὸ μέγεθος ὅσον ἐλαίας· ὑπὸ τοῖς βασιλείοις μόνον βλαστάνειν κήπους. οὔτε ἄνθος φέρει, οὔτε καρπόν· δεκαπέντε δὲ μόναις ῥίζαις ἔχει, καὶ τοσαύταις παχείαις καὶ γῆς. ἔστι δὲ τὸ πάχος αὐτῆς ὅσον βραχίων, τὸ λεπτότατον. αὕτη ἡ ῥίζα, ὅσον ἁπτόμενον, λαμβανομένη, οὗ ἂν τραπῇ, ἀπάντα ἕλκει τραπὲν ἑαυτὸ, χρυσὸν, ἄργυρον, χαλκὸν, λίθους· καὶ τἆλλα πάντα, πλὴν ἠλέκτρου. εἰ δὲ ὅσον πήχεως ἡ ῥίζα ληφθῇ, ἕλκει καὶ ἄρνας καὶ ὄρνεα. τοιαύτη γὰρ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ὀρνέων θηρεύονται. ἐὰν βούλῃ καὶ ὕδωρ πῖξαι ὅσον χόα, τῆς ῥίζης ἐμβαλὼν ὅσον ὁλόν, πήξεις αὐτό· καὶ ἐὰν οἶνον, ὡσαύτως. ἐὰν ἔξῃς τῇ χειρὶ αὐτὸν, ὡς σηκὸν· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀφαιρεῖται. δίδοται δὲ κοιλιακοῖς βοήθημα. ἔστι δὲ ποταμὸς ἀφ' ὑδρέων ἀφ' ὧν Ἰνδικὸς, οὐ μέγας μὲν, ἀλλ' ὡς ὅτι δύο σταδίοις τὸ εὖρος· ὄνομα δὲ τῷ ποταμῷ, Ἰνδιστὶ μὲν Υπαρχος, Ἑλλιστὶ δὲ, Φέρων πάντα τὰ ἀγαθά. ἔστι δὲ ὀνιαυτοῦ λ' ἡμέρας ἠλέκτρου καταῤῥεῖ. φασὶ γὰρ ἐν τοῖς ὄρεσι δένδρα εἶναι ὑπερέχοντα τοῦ ὕδατος.

A aſpectu ſimilis pulcherrimæ purpuræ: caput candidiſſimum habens, dentibus omnino carens. quem venatores in feruentiſſimis montibus nanciſcuntur, ex quibus ſardo *gemma* effoditur. Hic non mordet, ſed quemcunque locum vomitu ſuo conſperſerit, in eo putredinem oriri neceſſe eſt. Si autem è cauda ſuſpẽdatur, venenum duplex emittit, vnum dum viuit, quod nigrum eſt, electri ſpeciem referens: alte-
B rum, vbi mortuus eſt, nigrum & ipſum. Et illius quidem prioris quod ab eo viuente profluxerit, ſi tantum detur quantum eſt ſeſamum, confeſtim enecat, cerebro eius qui ipſum biberit, per nares effluente: alterum autem ſi detur, tabem inuehit, & vix intra anni ſpatium perimit. Meminit & auis δικαίου cognominatæ, (eſſe autem δίκαιον idem quod Græcis δίκαιον, *id eſt iuſtũ*)
C quæ oui perdicis magnitudinem non excedat. hanc ſtercus ſuum defodere tradit, ne inueniatur: quod ſi inuentum ſeſami menſura bibatur, manè ſomnus eum qui biberit corripit, & ita dormit vt nihil ſentiat: vergente autem ad occaſum ſole, expirat. Eſt ibi & lignum πάρηγον dictum, oleæ magnitudine, quod in regiis duntaxat inuenitur hortis: nec florem nec fructum producens:
D ſed quindecim duntaxat ſub terra ſunt ei craſſæ radices, quarum vnaquæque brachii craſſitudinẽ habet. huius ſi dodrantem quis ſumpſerit, omnia quibus illa admouetur ad ſe trahit, aurum, argentum, æs, lapides, & alia quælibet, præter electrum: ſin quis tãtum eius quanta eſt cubiti menſura, acceperit, & agnos & aues ad ſe trahit. nam & hac maiorẽ auium partem venantur. Quinetiam, ſi aquam concreſcere velis, in aquæ congium radicis huius obolum iniiciens, concreſcere facies. Idémque in vino efficere poteris: manúque, velut cerã, tenebis: ſed poſtridie ſoluitur.
E Auxiliatur & cœliacis. Eſt præterea fluuius Indiam interlabens, duorum ſtadiorum latitudinem non excedens: qui ab Indis ὕπαρχος appellatur, quod Græcè ſonat, *φέρων πάντα τὰ ἀγαθὰ, id eſt, ferens omnia bona.* ex hoc per triginta cuiuſque anni dies electrũ emanare dicit. Eſſe enim in mõtibus arbores aqua extãtes,

(montes enim alluuntur aqua) quæ certo anni tempore lacrymas emittant, velut amygdalus, aut pinus, aut alia quæpiam arbor: (atque hoc per triginta potissimùm anni dies contingere) has autem lacrymas in fluuium cadentes cócrescere. vocaríque hanc arborem Indica lingua, siptachora, quod Græcis significet γλυκὺ, ἡδύ, *id est, dulce, suaue.* atque Indos electrum inde colligere. Sed & fructum qui à quibusdam illarum arborum, velut à vitibus producatur, esse racemos, quorum acini nuces Póticas magnitudine æquent. His in montibus degere scribit homines caninum caput habentes, qui agrestium animalium exuuiis amiciantur: & sermone nullo vtantur, sed latratum duntaxat more canum edant, cuius significatio perinde ac sermonis intelligatur. His dentes quàm canibus esse maiores: vngues canis esse similes, nisi quòd lõgiores sint & rotundiores. Incolere autem mõtes vsque ad fluuium nomine Indum: atque esse atro colore. Hos, sicut & cæteros Indos cum quibus commercium habét, esse iustissimos. & hos quidem quæ ab illis dicantur intelligere, quum autem ipsi loqui nõ possint, latratu & manibus atque digitis, velut eos qui surdi ac muti fiunt, signa dare. Hos ab Indis Calystrios nominari, quod Græci dicerent *κυνοκεφάλους, id est capita canum habentes.* Addit, hanc nationem nó pauciorum esse quàm centum viginti millium hominum. Ad illius autem fluminis fontes purpureum florẽ nasci, ex quo purpura tingatur nihilo Græca inferior, quin potius multo ea floridior. Ibi & animalia scarabei magnitudine nascuntur, minii ruborem, longissimos autem pedes habentia: quæ mollia sunt vt vermes. nascuntur autem hæc in arboribus quæ electrum ferunt, eorúmque fructum depascũtur & corrumpunt, vt phthires in Græcia vites corrumpere solent. Hæc animalia terentes Indi, puniceo colore saga & tunicas, & quicquid aliud volunt, inficiunt: sũntque hæ tinctura Perficis præstantiores. Hi Cynocephali in montibus habitantes, nullum artificium exercent,

A (ὕδατι γὰρ ῥεῖται τὰ ὄρη) εἶτα ὥρα ἔστιν ὅτε δάκρυα φέρει ὥσπερ ἀμυγδαλὴ, ἢ πίτυς, ἢ ἄλλό τι δένδρον· μάλιστα δὲ εἰς λ' ἡμέρας τῦ ἐνιαυτοῦ. εἶτα ἀποπίπτει τὰ δάκρυα ταῦτα εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ πήγνυται. τὸ δ' δενδρέῳ δὲ τούτῳ ὄνομά ἐστιν Ἰνδιστὶ σιπταχόρα. Ἑλλωιστὶ σημαίνει, γλυκὺ, ἡδύ. κἀκεῖθεν ⓓ Ἰνδοὶ συλλέγουσι τὸ ἤλεκτρον. φέρει δὲ καὶ καρπὸν τὰ δένδρα βότρυς, ὥσπερ ἄμπελος. ἔχειν δὲ τοὺς ῥῶγας ὥσπερ κάρυα τὰ Ποντικά. ἐν τοίνυν τοῖσδε τοῖς ὄρεσι φησὶν αὐ-

B τοὺς βιοτεύειν κυνὸς ἔχοντας κεφαλήν. ἐσθῆτας δὲ φορεῖσθαι ἐκ τῶν ἀγελείων θηρίων. φωνὴν δὲ μὴ ἀφιέναι τοιαύτην, ἀλλ' ὠρύεσθαι ὥσπερ κύνες, καὶ οὕτως σημαίνειν αὐτῶν τὴν φωνήν. ὀδόντας δὲ μείζους ἔχειν κυνός, καὶ τοὺς ὄνυχας ὁμοίως κυνῶν, μακροτέρους δὲ καὶ στρογγυλωτέρους. οἰκεῖσθαι δὲ ἐν τοῖς ὄρεσι, μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. μέλανες δέ εἰσι καὶ δίκαιοι πάνυ, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι Ἰνδοὶ οἷς ὁπτιμίζουσιν. καὶ σημαίνουσι μὲν τὰ παρ' ἐκείνων λεγόμενα, αὐτοὶ δὲ οὐ δύνανται

C ἀφικνεῖσθαι, ἀλλὰ τῇ ὠρυγῇ καὶ ταῖς χερσὶ καὶ τοῖς δακτύλοις σημαίνουσιν, ὥσπερ οἱ κωφοὶ καὶ ἄλαλοι. καλοῦνται δὲ ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν Καλύστριοι, ὅπερ ἐστὶν Ἑλλωιστὶ Κυνοκέφαλοι. ὁ δὲ ἐνιαυτός ἐστιν ἕως δώδεκα μυριάδων. τρέφει δὲ ταῖς πηγαῖς τούτου τοῦ ποταμοῦ ἐστὶ πεφυκὼς αὐτὸς πορφυρεὼν ἐξ οὗ πορφύρα βάπτεται οὐδὲν ἧττον τῆς Ἑλλωικῆς. ἀλλὰ καὶ πολὺ διαφανεστέρα. ὅτι αὐτόθι ἐστὶ γενόμενα θηρία τὸ μέγεθος ὅσον καλάθους, ἐρυθρὰ ὥσπερ κινναβάρι. πό- 16

D δας δὲ ἔχει μακροὺς σφόδρα. μαλακὸν δέ ἐστιν ὥσπερ σκώληξ. καὶ γίνεται ταῦτα ὅτι τῶν δένδρων τῶν ὃ ἤλεκτρον φερόντων. καὶ ⓜ καρπὸν κατεσθίει αὐτῶν καὶ διαφθείρει, ὥσπερ οἱ τοῖς Ἕλλησιν ⓓ φθεῖρες τὰς ἀμπέλους. ταῦτα οὖν τὰ θηρία τρέφοντες ⓓ Ἰνδοὶ, βάπτουσι τὰς φοινικίδας καὶ τοὺς χιτῶνας, καὶ ἄλλο ὅ,τι αὐ βούλωνται· καὶ εἰσι βελτίω τῶν παρὰ Πέρ-

E σαις βαμμάτων. ὅτι ⓓ Κυνοκέφαλοι οἰκοῦντες ἐν τοῖς ὄρεσιν, οὐκ ἐργάζονται,

ἀπὸ θήρας

ἀπὸ θήρας δὲ ζῶσιν· ὅταν δὲ ἀποκτείνωσιν αὐτά, ὀπτῶσι πρὸς τὸν ἥλιον. πέφυσι δὲ καὶ πρόβατα πολλά, καὶ αἶγας, καὶ ὄνους. πίνουσι δὲ γάλα καὶ ὀξύγαλα τῶν προβάτων. ἐσθίουσι δὲ καὶ τὸν καρπὸν τοῦ σπαλάχθου, ἀφ' οὗ τὸ ἤλεκτρον γλυκὺς γάρ. καὶ ξηραίνοντες ἀῤῥοῖς, σανιδίδας συῤῥάπτουσιν, ὥσπερ οἱ τοῖς Ἕλλησι τιὼ ἀσπίδα. Οἱ δὲ Κυνοκέφαλοι μέδιμνοι ποιησάμενοι, καὶ ὀπτήσαντες, ἀπάγουσι φόρτον τούτου· καὶ τῆς πορφύρας τὸ αἷμα καθαρὸν ποιήσαντες, καὶ τοῦ ἠλέκτρου ξ καὶ σ' τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ· καὶ ὅτῳ ὁ φοινίκιον βάπτεται τοῦ φαρμάκου, ἑτέρους τοσούτους. καὶ ἠλέκτρου χιλιάταλαντα ἀπάγουσι κατ' ἐνιαυτὸν τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ. καὶ ἕτερα δὲ καπάγοντες πωλοῦσι τοῖς Ἰνδοῖς, πρὸς ἄρτους καὶ ἄλφιτα καὶ ξύλινα ἱμάτια. πωλοῦσι δὲ καὶ ξίφη, οἷς χρῶνται πρὸς τιὼ τῶν θηρίων ἄγρην, καὶ τόξα καὶ ἀκόντια. πάνυ γὰρ δεινοί εἰσιν ἀκοντίζειν καὶ τοξεύειν. ἀπόλεμοι δ' εἰσί, διὰ τὸ οἰκεῖν αὐλοὺς ὄρεα ἄβατα καὶ ὑψηλά. δίδωσι δὲ αὐτοῖς διὰ πέμπτου ἔτους δῶρα ὁ βασιλεύς, λ' μὲν μυριάδας τόξων, καὶ ἀκοντίων τοσαύτας, πελτῶν δὲ, δώδεκα· καὶ ξίφη δὲ πεντακισμύρια. τούτοις τοῖς Κυνοκεφάλοις οὐκ εἰσὶν οἰκίαι, ἀλλ' ὑπὸ πλαγίοις διατετῶνται. θηρεύουσι δὲ τὰ θηρία, τοξεύοντες καὶ ἀκοντίζοντες, καὶ διώκοντες κατὰ λαμβάνουσι· ταχὺ γὰρ τρέχουσι. λούονται δὲ αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἅπαξ τοῦ μηνός, ὅταν τὰ καταμήνια αὐταῖς ἔλθῃ, ἄλλοτε δ' οὔ. Οἱ δὲ ἄνδρες οὐ λούονται μηδ', ὅταν χεῖρας ἀπονίζονται. ἐλαίῳ δὲ χρίονται τρὶς τοῦ μηνός, τῷ ἀπὸ τοῦ γαλάκτος γινομένῳ, καὶ σκυτίζονται δέρμασι. τιὼ δὲ ἐσθῆτα ἔχουσιν οὐ βαρεῖαν, ἀλλὰ φίλων τῶν μαθημάτων, ὡς λεπτοτάτων, καὶ αὐτοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν. Οἱ δὲ πλουσιώτατοι αὐτῶν λινᾶ φορέουσιν· οὗτοι δ' εἰσὶν ὀλίγοι. κλίναι δὲ αὐτοῖς οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ σιβάδας ποιοῦνται. σῖτος δ' αὐτῶν πλουσιώτατος νομίζεται ὄρυζα, ᾧ αὐ πλεῖστα πρόβατα ἔχουσι· ἡ δὲ ἄλλη οὐσία, πρόβατα. οὐδὲν δὲ ἔχουσι πρῶτοι, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τῶν ἐλαίων, οἷόν τῶν κύων-

sed è venatu sibi victum comparant: & quæ occiderint animalia, ad solem torrẽt. Multas præterea oues, capras & asinos alunt. lac autem ouiũ & oxygala (*q.d. lac acidum*) illis est potus. Vescuntur autẽ & fructu siptachoræ *arboris suprà memoratæ*, è qua prouenit electrũ. est enim dulcis. Sed & illis arefactis (vt à Græcis vuæ arefiunt) sportas à se cõtextas implent, quas deinde ratibus impositas, vnà etiam cũ flore purgato ex quo purpureꝰ color conficitur, & cum electri ducentis sexaginta talentis, & totidem illius pharmaci quo ad punicei coloris tincturam vtũtur, & *aliis* * electri mille talentis, Indorum regi quotannis aduehunt. Sed & cæteris Indis merces huiusmodi aduehentes vendũt, ab illis vicissim panes & farinã & ligneos amictus accipientes. Sed & gladios quibus ad ferarum venatum vtuntur, arcúsque & iacula illis vendunt. sunt enim & sagittarii & iaculatores peritissimi. Sunt autem inexpugnabiles, quòd montes altos & inaccessos habitẽt. Munera autẽ illis quinto quoque anno rex donat, trecenta arcuum & totidem iaculorum millia, peltarum centum viginti millia, gladiorum quinquaginta millia. His Cynocephalis nullæ sunt domus, sed in speluncis habitant. Quas autem feras inter venandum sagitta vel iaculo petierint, eas persequẽtes assequuntur. veloces enim sunt ad cursum. Earum vxores semel duntaxat in mẽse se lauant, quũ menstrua aduenerunt, aliâs nũquam. At viri se non lauant, sed manus duntaxat abluunt. Sed ter in mense oleo se vngũt quod è lacte conficitur, & se pellibus abstergunt. Vestem autem villosam non gestãt, sed villis carẽtia masthlemata quamtenuissima ipsi pariter & eorum vxores induũt. At qui sunt inter eos ditissimi, lineo amictu vtuntur. hi autem sunt pauci. Lectorũ nullus est apud eos vsus, sed toris extẽporaneis vtũtur. Is verò inter eos ditissimꝰ habetur cui maxima fuerit ouiũ copia. Caudã autẽ habẽt omnes viri & mulieres, supra nates, canũ more;

sed maiorem magísque pilosam. Coeunt cum fœminis quadrupedes, canum ritu, alióque modo coire turpe censent. Sunt autem iusti, & vitæ, præ quibusuis hominibus, longissimæ. centum enim & septuaginta, nonnulli & ducentos viuúnt annos. Vltra hos autem alios habitare dicit supra fluuii fontes: qui nigri sint, sicut & cæteri Indi: otiosíque degant, ac neque frumentum edánt, neque aquam bibant: sed magnam boum, caprarum, ouium copiã alant; eorúmque lac potent, ac nihil aliud. Apud illos quum in lucem prodeunt infantes, sedem perforatam non habent, neque cacant: sed nates quidem habét, at foramen interiectum non est. quo fit vt non cacent, sed caseosum quiddam meiant, non valde crassum tamen, sed fæculentum. Quum autem manè lac biberũt, & meridie ad eius potum reuertuntur, dulcem quandam apud eos radicem esse aiunt quæ lac in eorum ventre coagulari non sinat. Huius igitur esu vomitũ vesperi prouocant, omniáque facilè euomũt. Asinos syluestres habet India equis pares, quosdam & maiores: quibus caput purpureũ, oculi cærulei, reliquum corpus est album. Cornu illis in fronte cubitalis magnitudinis, cuius inferior versus frontem pars duorum palmorũ spatio sit candidissima: at superior quæ in acutũ tendit, punicea sit, summum ruborem adiunctum habens: pars autem media, sit nigra. Ex his pocula conficiuntur, è quibus qui bibunt, nec spasmo nec sacro morbo corripiuntur: sed nec venena vllam in eos vim habent, si modò vel antequã illa hauriãt, vel, postquã hauserint, aquam aut vinũ aut aliud quippiam ex illis poculis bibant. Ac cæteri quidem asini & mansueti & syluestres cæteráque solidipeda animantia & talis & felle in iecore carét: at hi & talum & fel in iecore habent: & quidem talũ omnium quos mihi videre contigit pulcherrimum, bouis talo & specie & magnitudine simile, perinde grauem ac plumbum,

A μείζονα δὲ καὶ θᾶσσον. καὶ μίσγονται ταῖς γυναιξὶ τετραποδίσι, ὥσπερ ⓐ κύνες· ἄλλως δὲ μιγνῦσαι, αὐδῖς ὄσιν αἰσχρόν. δίκαιοι δὲ εἰσι καὶ μακροβιώτατοι πάντων ἀνθρώπων. ζῶσι γὰρ ἔτη ρ' καὶ ο', ἔνιοι δὲ αὐτῶν καὶ σ'. ὑπὲρ δὲ τούτους, ἑτέρους φασὶ βιοτεύειν, ἄνω τῶν πηγῶν τῶ ποταμοῦ· οὗτοι δὲ οἱ ἄνθρωποι, μέλανες μὲν εἰσιν, ὥσπερ καὶ ⓐ ἄλλοι Ἰνδοί· ἐργάζονται δὲ οὐδέν, οὐδὲ ἐσθίουσιν ὄντων, οὐδὲ πίνουσιν ὕδωρ. παρέχονται δὲ πολλὰ τρέφοντες, καὶ βοῦς καὶ αἶγας καὶ ὄϊς· πίνουσι δὲ τὸ γάλα, ἄλλο δὲ οὐδέν. ὅταν δὲ γένηται τινὶ αὐτῶν παιδίον, ὃ τέτρηται τὴν πυέλω, οὐδὲ ἀποπατεῖ· ἀλλὰ τὸ μὲν ἰσχίον ἔχει, ὃ δὲ πρῆμα συμπέφυκε. δι' ἀποπατοῦσι μὲν οὐ, οὐρεῖν δὲ ὥσπερ τὰ ἄλλα φασὶν οὐ πάνυ παχύ, ἀλλὰ θολερόν. ἑσπέρη δὲ ἐμοῦσι πίσσῃ τὸ γάλα ἅπαν, καὶ εἰς μέσον ἡμέρης αὖθις πίοντες, ῥίζαν φασὶ πρὸ αὐτῶν εἶναι γλυκεῖαν, ἥτις οὐκ ἐᾷ τὸ γάλα πήγνυσθαι ἐν τῇ κοιλίᾳ. ταύτην οὖν προσφέροντες, εἰς ἑκάστην ἔμετον ποιοῦνται, καὶ ἐξεμοῦσιν ἅπαντα ῥᾳδίως. ὄνοι εἰσὶν ἄγριοι ἐν τοῖς Ἰνδοῖς, ἵπποις καὶ μείζους. λευκοὶ δέ εἰσι τὸ σῶμα, πλὴν κεφαλῆ πορφυροῖ, καὶ ὀφθαλμοὺς ἔχουσι κυανέους. κέρας δὲ ἔχουσιν ἐν τῷ μετώπῳ, ἑνὸς πήχεως τὸ μέγεθος. καὶ ἔστι τὸ μὲν κάτω τοῦ κέρατος, ὅσον σπιθαμὴ δύο παλαιστὰς ἔχουσα τὸ μέτωπον, πάνυ λευκόν· τὸ δὲ ἐπάνω ὀξύ ἐστι τοῦ κέρατος· τοῦτο δὲ φοινικοῦν ἐστιν, ἐρυθρὸν πάνυ· τὸ δὲ ἄλλο τὸ ἐν τῷ μέσῳ, μέλαν. ἐκ τούτων ⓐ πίοντες (κατασκευάζουσι γὰρ ἐκπώματα) ἀσφαλῶς, φασὶν, οὐ λαμβάνονται, οὔτε τῇ ἱερᾷ νόσῳ. ἀλλ' οὐδὲ φαρμάκοις ἁλίσκονται, οὔτ' ἂν πίωσιν, οὔτ' ἂν τῷ φαρμάκῳ ὅτι πίωσιν ἢ οἶνον, ἢ ὕδωρ, ἢ ἄλλό τι ἐκ τῶν ἐκπωμάτων. ⓐ μὲν οὖν ἄλλοι ὄνοι καὶ ἡμίονοι καὶ ἄγριοι, καὶ τὰ ἄλλα μήκυνα θηρία πάντα ἀστραγάλους οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ χολὴν ὅτι τοῦ ἵππου· οὗτοι δὲ καὶ ἀστράγαλον καὶ χολὴν ὅτι τοῦ ἵππου ἔχουσι. ⓐ δὲ ἀστράγαλον, κάλλιστον ὧν ἐγὼ ἐώρακα, οἷονπερ βοὸς καὶ ὁ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος· βαρὺς δ' ὡς μόλιβδος·

τὴν δὲ χρόαν, ὥσπερ κινναβάρεως, καὶ σφόδρα βαθεῖς. Ταχύτατον δέ ἐστι ὃ ζῷον τοῦτο καὶ ἀλκιμώτατον. Θοᾶν δὲ οὔτε ἵππος, οὔτε ἄλλο τι διωκόμενον καταλαμβάνει. ἄρχεται δὲ, βέλτιον βραδύτερον· ὅσον δ' ἂν πλέονα χρόνον τρέχῃ, συντείνεται δαιμονίως, καὶ μᾶλλον καὶ θᾶσσον τρέχει. ἄλλως μὲν οὖν ἀθήρευτόν ἐστι τὸ ζῷον τοῦτο· ὅταν δὲ τὰ τέκνα μικρὰ ὄντα περιάγωσιν ἔτι τὴν βοτάνην, καὶ ἐκ τούτου ἱππασίας πολλῆς περιελαύνωσιν, οὐ βουλόμενοι φεύγειν καταλιπόντες τοὺς πώλους, ἀλλὰ μάχονται καὶ κέρασι καὶ λακτίσμασι καὶ δήγμασι, καὶ πολλοὺς καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας ἀπολλύουσιν. ἁλίσκονται δὲ καὶ ἀύλοι, τοξευόμενοι καὶ ἀκοντιζόμενοι. ζῶντας γὰρ οὐκ ἂν λάβοις. τὰ δὲ κρέα, διὰ τὴν πικρότητα, ἄβρωτά ἐστιν· θηρεύεται δὲ τὴν κεράτων καὶ τῶν ἀστραγάλων ἕνεκεν. Ὅτι δὲ τῷ ποταμῷ τῶν Ἰνδῶν σκώληξ γίνεται, τὸ μὲν εἶδος, οἷον παρ' ἡμῖν τοῖς συκοῖς εἴωθε γίνεσθαι, τὸ δὲ μῆκος, πήχεων ἑπτά· καὶ μείζους δὲ καὶ ἐλάττους. τὸ δὲ πάχος δεκαετεῖ παῖδα μόλις φασὶ ταῖς χερσὶ περιλαβεῖν. ἔχουσι δὲ ὀδόντας δύο, ἕνα ἄνω, καὶ ἕνα κάτω· καὶ ὅ, τι ἂν λάβωσι τοῖς ὀδοῦσι, κατεσθίουσι· καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐν τῇ ἰλύϊ τοῦ ποταμοῦ διαιτῶνται, τῇ δὲ νυκτὶ ἐξέρχονται. καὶ τούτων ὃς ἂν ἐντύχῃ ἐν τῇ γῇ βοΐ ἢ καμήλῳ, ἢ ἄλλο, συλλαβὼν ἕλκει εἰς τὸν ποταμόν, καὶ πρῶτα κατεσθίει, πλὴν τῆς κοιλίας. ἀγρεύεται δὲ ἀγκίστρῳ μεγάλῳ, ἐξ ἑλαφου ἢ ἄρνα ἐνδησάντων τῷ ἀγκίστρῳ, καὶ ἀλύσεσι σιδηραῖς ἐναρμοσάντων. ἀγρεύσαντες δὲ, τριάκοντα ἡμέρας χρεμᾶσιν αὐτὸν, καὶ ἀγλεία ἐποιήσαντο· καὶ ῥεῖ ἐξ αὐτοῦ ὅσον δέκα χοτύλας Ἀττικὰς ὁ πλῆθος. ὅταν δὲ προέλθωσιν αἱ τριάκοντα ἡμέραι, ἀποῤῥίπτουσι τὸν σκώληκα, καὶ τὸ ἔλαιον ἀσφαλισάμενοι, ἀγουσι τῷ βασιλεῖ μόνῳ τῶν Ἰνδῶν· ἄλλῳ δὲ οὐκ ἔξεστιν ἐξ αὐτοῦ ἔχειν. τοῦτο δὲ ἔλαιον ἐφ' ᾧ ἂν ὀπὶ χυθῇ, ἀναλίσκει, καὶ καταφλέγει ξύλα καὶ ζῶα· καὶ ἄλλως οὐ σβέννυται εἰ μὴ πηλῷ πολλῷ τε καὶ παχεῖ.

Ὅτι ἐστὶ δένδρα ἐν Ἰνδοῖς ὑψηλὰ ὥσπερ κέδρος ἢ κυπάρισσος, τὰ δὲ φύλλα ὡσπερ

A minii colorem non in ſuperficie tantùm, ſed & interius habentē. Eſt autem & velociſſimus & ſtrenuiſſimus: eúmque nec equus nec aliud animal perſequens aſſequi poteſt. Et initio quidem remiſſius currit: quo autē diutius cucurrerit, miro quodam modo concitatior fertur, eiúſque magis & magis velox eſt curſus. Hac autem arte ſola poteſt à venatoribus capi: Quum illi ſuos catulos ad paſcua eduxerint, à multo equitatu circumdantur. nolentes

B autem relictis catulis fugam capere, cornibꝰ calcibúſq; & morſibus pugnant, multóſque & equos & viros interficiunt: ſed tādem & ipſi ſagittis & iaculis cōfoſſi ab illis capiuntur. viuos enim capere nullo modo queas. Eorum verò carnes propter amaritiem eſculentæ nō ſunt. atque adeo nō propter aliud quàm propter cornua & talos hoc animal venātur. In flumine Indico vermis naſcitur ſpecie quidē eum qui innaſci ficui ſolet referés, ſeptem autē cubitorum longitudinem, alius maiorem, alius

C minorem habēs: craſſitudinem verò talem vt eum puer annos decem natus vix vlnis amplecti poſſit. Duo ſunt illi dentes, vnus ſuprà, alter infrà. his dentibus quicquid prehenderit, deglutit. Et interdiu quidem in limo fluminis commoratur, at noctu egreditur: egreſſus autem, quemcunque obuium bouem aut camelum momorderit, ad fluuiū trahit, totúmque, præter ventré,

D deuorat. Capitur grandi hamo, cui hœdum aut agnum ferreis catenis alligauerint. Vbi ceperunt, per triginta dies ſuſpēſum, vaſis ſuppoſitis, relinquunt: intra quod tempus ex eo diſtillāt quæ decē cotylas Atticas implere poſſint. Elapſis triginta diebus, ipſū vermem abiiciūt: oleum autem, adhibitis cuſtodibus, ad ſolū Indorum regem mittunt. alii enim

E id habere non licet. Oleum hoc id cui ſuperfuſum fuerit accēdit, & ligna pariter animaliáque cōburit: ſolôque luto, & eo quidem craſſo, extingui poteſt.

Habent Indi arbores cedro aut cupreſſo proceritate pares, quarum folia

palmæ foliis paulo latiora, alioqui sunt similia, & axillis carent. Florem qualé laurus mas emittunt, sed fructum nullum ferũt. Nomen illis est Indicũ, carpion: Græcum, myrorhoda. Sunt autem raræ. Ex illis olei guttæ distillant, quas lana arbori impressa excipiẽtes, in lapideos alabastros, illam exprimendo, infundunt. Est autem id subrubrum & crassiusculum, adeóque fragrans vt ad quinque stadia eius odor perueniat. Soli autem regi eiúsque propinquis id possidere conceditur. Ex eo rex Indiæ ad Persarum regem misit: seque Ctesias id vidisse: & odorem qui nec dici nec cuiquã alii assimilari possit, se percepisse narrat. Caseũ & vinum omnium suauissimum illos habere, se expertũ scire, (quippe qui vsus sit) commemorat. Pons est apud Indos, quadratæ formæ, circuitu circiter quinque vlnas habente, cuius aqua est intra petram, quæ, antequam ad ipsam aquam perueniatur, trium cubitorum, sub aqua trium vlnarum altitudinem habeat. In ea spectatissimi quique Indorum cum liberis & vxoribus se lauãt. In eadẽ nataturi se in pedes proiiciunt, quum autem in eam insilierint, eos sursum attollit aqua. Nec verò solos homines sursum attollit, sed quoduis animal, siue viuum siue mortuum, in terram expellit: atque adeo quæcunque in eam coniiciuntur, præter ferrum, argẽtum, aurum & æs. hæc enim in fundum demittit. Est autem eius aqua perfrigida, & potu suauis: quæ magnum strepitum edit, non secus ac quæ in lebete feruefit aqua. Sed & vitiligini & scabiei medetur. Hæc Indico sermone βαλλάδη· Græco ὠφελίμη, *id est, vtilis*, vocatur. In iis Indiæ montibus ex quibus eorũ calamus prouenit, habitat quoddam hominum genus non pauciorum triginta millibus, quorũ vxores semel duntaxat in vita pariunt: habéntque earum fœtus dentes supernè pariter & infernè valde pulchros: necnó vniuersis tam fœminis quàm maribus & capitis & superciliorũ pili iã inde à natiuitate sunt cani. Vnusquisque certè eorum vsque ad trigesimum ætatis annũ albos

A φοίνιξ, ὀλίγον πλατύτερα. καὶ μασχαλίδας οὐκ ἔχει. αὐτῇ δὲ ὥσπερ ἡ ἄρσην δάφνη, καρπὸν δ' οὐκ ἔχει. ὀνομάζεται δὲ Ἰνδιστὶ μὸν, κάρπιον, Ἑλληνιστὶ δὲ μυροβόδα. ἔστι δὲ σπάνια. ῥέουσι δὲ ἐξ αὐτῶν ἐλαίου σταγόνες, οὐ πολὺ ἀναλοῦντες ἀπὸ τοῦ δένδρου, ἀποπιέζουσιν εἰς ἀλαβάστρους λιθίνους. ἔστι δὲ τὸ μὸν χρῶμα, ἀτρέμας ὑπόξυθρον καὶ ὑποπαχύ, ὄζει δὲ πόντων ἥδιστον. ὄζειν δὲ φασιν αὐτὸ καὶ ὅτι πέντε σταδίους.

B μόνῳ δὲ βασιλεῖ κτητὸν ἔστι τοῦτο καὶ τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ. ἔπεμψε δὲ ἅπαξ αὐτοῦ ὁ Ἰνδῶν τῷ Περσῶν βασιλῖ. καὶ φησιν ἰδεῖν αὐτὸ Κτησίας, καὶ ὀσφραίνεσθαι ὀσμῆς οἵας οὔτε εἰπεῖν ἐῶ, οὔτε εἰκάσαι. ὅτι μὲν τοίνυν καὶ τὸν οἶνον πόντων φησὶ γλυκύτατον, ὡς αὐτὸς (φησὶ) φαγὼν, ἔμαθεν. ὅτι κρίων ἐν Ἰνδοῖς (φησὶν) ὅσων πέντε ὀργυιῶν ἢ βαθύμετρος, τετράγωνος δέ ἐστι δὲ τὸ ὕδωρ ἐν πέτρᾳ. βάθος δὲ ἐστὶ μέχρι τοῦ ὕδατος, πηχῶν· ὃ δὲ καθ' ὕδατος, C τριῶν ὀργυιῶν. λούονται δὲ ἐν αὐτῷ οἱ ἐπισημότατοι τῶν Ἰνδῶν, καὶ ἄνδρες καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες. κολυμβῶσι δὲ, ὅτι πόδας ῥίπτοντες ἑαυτούς. ὅταν δὲ εἰς πηδῶσιν, οὐκ ἀνέλκει αὐτοὺς τὸ ὕδωρ ἄνω. οὐκ ἀνεφέρουσι δὲ μόνον ἀμαρτόντας, ἀλλὰ καὶ ἄλλο ὅ, τι ἂν ᾖ ζῶον, ἐκβάλλει εἰς τὸ ξηρὸν, καὶ ζῶν καὶ τεθνηκός. καὶ ἁπλῶς, πάντα τὰ ἐμβαλλόμενα, πλὴν σιδήρου καὶ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ D καὶ χαλκοῦ· ταῦτα γὰρ δέχεται κάτω. ἔστι δὲ τὸ ὕδωρ παχὺ ψυχρὸν, καὶ ἡδὺ πιεῖν· ψόφον δὲ πολὺν μέγαν, ὥσπερ ὕδωρ ζέον ἐκ λέβητος. καθαίρει δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο ἀλφοὺς καὶ ψωρίασιν· καλεῖται δὲ Ἰνδιστὶ βαλλάδη, Ἑλληνιστὶ δὲ ὠφελίμη. εἰσὶν οὖν τοῖς ὄρεσι τοῖς Ἰνδικοῖς, ὅπου ὁ κάλαμος αὐτῶν φύεται, ἄνθρωποι τὸ πλῆθος αὐτῶν ἄχρι τριῶν μυριάδων. τούτων αἱ γυναῖκες ἅπαξ τίκτουσιν ἐν τῷ βίῳ· καὶ τὰ τικτόμενα ὀδόντας E ἔχει καὶ τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω πάνυ καλούς. καὶ τοὺς τρίχας τοὺς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς ὀφρύσι, πολλοὺς ἔχει πόντα ἐκ γενετῆς, καὶ τὰ γήλεα καὶ τὰ ἄρρενα. μέχρι μὲν οὖν τριάκοντα ἐτῶν λευκοὺς ἔχει ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων

ἐκείνων τὰς τρίχας δι' ὅλου τοῦ σώματος· ἄρχονται δὲ ὀκτὼ ἀπὸ ἑβδομήκοντα ἐτῶν γηρᾶσαι· ἔξεστι δὲ ἑπτὰ γυναῖκας ἔχειν ἑκάστῳ τῶν ὁμοίων. ἔστιν ἰδεῖν αὐτοὺς πάσας ἐχούσας μελαίνας. ἔχουσι δὲ οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἀνὰ ὀκτὼ δακτύλους ἐφ' ἑκατέρᾳ χειρί, ὡσαύτως ἀνὰ ὀκτὼ καὶ ἐπὶ τοῖς ποσί, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὡσαύτως. εἰσὶ δὲ σφόδρα πολεμικοί, καὶ βασιλεῖ τῷ Γινδάνου ἑπονται τοξόται τούτων πεντακισχίλιοι καὶ ἀκοντισταί. τὰ δὲ ὦτα φησὶ τηλικαῦτα ἔχειν, ὥστε τοῖς βραχίοσιν αὐτῶν ἀντ' αὐτῶν καλύπτεσθαι μέχρι τῶν ἀγκώνων, καὶ ὅπισθεν ἓν νῶτον ἅπαντα συσκαλύπτειν. ὃ δὲ οἷς ὁ ἕτερον τὸ ἑτέρου θηλάνει.

A per totum corpus habet pilos: inde nigrescere incipiunt, adeo vt quum sexagesimum attigerũt, nulli illis pili nisi nigri cõspiciantur. Sunt iisdem & viris & mulieribus octoni in vtraque manu & vtróque pede digiti. Sũt autem bellicosissimi, & Indorũ regem sequuntur ex his sagittariorum quinque millia, necnon iaculatores. Aures autem illis tãtæ magnitudinis esse dicit vt eorum brachia ad cubitos vsque & B pone totos humeros operiant. esse autem illas contiguas.

Ταῦτα γεάφων καὶ μυθολογῶν Κτησίας, λέγει παλαιόταπα γεάφειν· ἐπάγων ὡς τὰ μὲν αὐτὸς ἰδὼν γεάφει, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν μαθὼν τῶν εἰδότων. πολλὰ γοῦν τούτων καὶ ἄλλα θαυμασιώτερα παρελιπεῖν, ἵνα ὁ μὴ δόξαι τοῖς μὴ ταῦτα θεασαμένοις ἄπιστα συγγράφειν.

Hæc quæ fabulis similia sunt, Ctesias scribens, se veriſſima scribere ait, & quorum vel ipse testis sit oculatus, vel quæ à testibus oculatis acceperit. Multa autem his mirabiliora se prætermisisse, ne, qui ea non vidissent, scribere ipsum quæ fidem non mererentur, existimarent.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ τοῦ αὐτοῦ Κτησίου Περσικῶν.

EX IISDEM eiusdem Ctesiæ Persicis scriptis.

Παρὰ τὰ Ξενοφῶντι, ἐν τῇ ἀνάβασεως τοῦ Κύρου.

Apud Xenophontem libro I. de expeditione Cyri.

ΣΥΝ τούτοις δὲ ὢν [ὁ Κῦρος] καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸν ἀμφ' ἐκεῖνον ζῖφος· καὶ οὐθεὶς ὅπλον ἠνέσχετο, ἀλλ' εἴπων, ὁρῶ τὸν ἄνδρα, ἴετο ἐπ' αὐτόν. καὶ παίει κἀκεῖνον, καὶ πατάσσει διὰ τοῦ θώρακος, ὡς φησὶ Κτησίας ὁ ἰατρός· καὶ ἰᾶσθαι αὐτὸς τὸ τραῦμα φησί. παίοντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλτῷ ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν βιαίως· καὶ ἐν τούτῳ μαχόμενοι ἀμφὶ τὸν βασιλέα καὶ Κῦρος, καὶ οἱ ἀμφ' αὐτόν, ἀνὰ ἕκατέρους, ὁπόσοι μὲν ἦσαν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθανον, Κτησίας λέγει (περὶ ἐκείνων γὰρ ἐστὶν ὁ λόγος) Κῦρος δὲ, αὐτός τε ἀπέθανε, καὶ ὀκτὼ οἱ ἄριστοι τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο ἐπ' αὐτῷ.

C VVM *Cyrus* vnà cũ his esset, regem & globũ qui illum circumstabat cõspicatur. Ac statim continere se non potuit: sed hæc loquutus, Video hominem, in eum inuadit, & infesta hasta per loricam pectus verberat: vt refert Ctesias medicus, qui & vulnus illud se curasse dicit. Dũ autem *regem* ferit, in eum nescio D quis tragulã magno impetu iaculatur, & sub oculo vulnerat. Hîc pugnantibus rege & Cyro, illísque qui circa ipsos erant, quã multi quidem ceciderint eorum qui regẽ circumstabant, Ctesias cõmemorat. (apud illum enim erat) Cyrus autem, & ipse occubuit, & octo, fortissimi eorum qui latus eius cingebant, super illo iacebant.

APVD PLVTARCHVM, in Artoxerxis vita.

ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ, ἐν τῷ Ἀρτοξέρξου βίῳ.

Ctesiæ narratio, vt breuibus multa perstringã, huiuscemodi est.

Η' δὲ Κτησίου διήγησις, ὡς ὀλιγεμόντι πολλὰ, στωτόμως ἀπαγγεῖλαι, τοιαύτη τίς ἐστι.

CYRVS, trucidato Artagerse, equum in regem permisit, & hic in illum, filetio vterque. Occupat Cyri amicus Ariæus ferire regem, nec sauciauit eum: rex missa lancea à Cyro aberrauit, Tissaphernem autem fidũ. Cyro & fortem virum percussit, atque interemit. Cyrus intorto per loricã regis iaculo, vulnus pectori illius ingessit duos digitos altũ. vnde ille ict' vi defluxit ex equo ad terrã. Fuga & tumultu cohortis regiæ edito, rex assurgẽs cum paucis (inter quos fuit Ctesias) tumulum vicinum cepit, vbi tenuit se quietum. Cyrũ inter hostes volitantem equus ferox longè abstulit: nec tenebris iam cognoscebatur ab hostibus, & ab amicis quærebatur. Erectus autẽ victoria, ardorisque & fiduciæ plenus per medios vehebatur hostes, clamans, Cedite miseri. Dũ hoc identidem lingua Persica clamat, pars venerabundi decedunt ei via. Ibi quum tiara capiti eius defluxisset, prætercurrens adolescẽs Perses (Mithridati nomen erat) tempus Cyri iaculo secundum oculum ferit, insciusqui sit. Eructanti vim sanguinis vulnere, captus Cyrus vertigine & sopore collabitur. Equus fugiens oberrabat: stratũ equi prolapsũ capit comes illius qui Cyrum percussit, sanguine redundans. Cyrum ex plaga ægrè tãdẽ colligentem se, assistentes eunuchi pauci alteri equo imposuere, quò eriperent eum. Quem equitandi impotentem, pedibúsque connitentem ire, sustinentes ducebant: corpore quidem ob vulnus in capite acceptum grauem cespitãtémque, sed victorẽ arbitrantẽ se, quòd fugiẽtes audiret, μὶ σώματι κεκρεμάσθαι καὶ σφαλλόμενον, οἰόμενον δὲ νικᾶν· ἀκούοντα τῶν φευγόντων

Κῦρος, ἀποκτείνας Ἀρταγέρσην, ἤλασεν εἰς αὐτὸν βασιλέα ἵππον, ἐπ' αὐτὸν εἰς ἐκεῖνον, ἀμφότεροι σιωπῇ. φθάνει δὲ βάλλων Ἀριαῖος ὁ Κύρου φίλος βασιλέα, καὶ οὐκ ἔπεσε. βασιλεὺς δὲ, ἀφεὶς τὸ δόρυ, Κύρου μὲν οὐκ ἔτυχε, Τισσαφέρνει δὲ, πιστῷ ἀνδρὶ Κύρῳ καὶ γνησίῳ, ἔβαλε καὶ κατέκτεινε. Κῦρος δ' ἐπ' αὐτὸν ἐξακοντίσας διὰ τοῦ θώρακος, ἔτρωσε τὸ στῆθος, ὅσον εἰς δύο δακτύλους τὸ ἀκόντιον, πεσεῖν δὲ αὐτὸν ἐκ τοῦ ἅρματος ἀπὸ τοῦ ἵππου. Φυγῆς δὲ καὶ ταραχῆς τοῦ περὶ αὐτὸν ὁμοίως, ὀλίγοι, ἀναξας μετ' ὀλίγων (ἐν οἷς καὶ Κτησίας ἰατρὸς) λόφον τινὰ πλησίον κατελαβεῶν, ἡσύχαζε. Κῦρον δὲ τοῖς πολεμίοις ἐναλούμενον ὁ ἵππος ἐξέφερεν ἐκ τοῦ θυμοῦ μακρὰν, ἤδη σκότους ὄντος, ἀγνοούμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων, καὶ ζητούμενον ἐκ τῶν φίλων. ἐπαιρόμενος δὲ τῇ νίκῃ, καὶ μεθ' ὁρμῆς καὶ θράσους, διεξήλαυνε βοῶν, Ἐξίστασθε πανταχοῦ. τοῦτο δὲ Πέρσαις πολλάκις αὐτὸ βοῶντος, ᾧ μὲν ἐξίσταντο, παρεσκευάζοντες· ἀποπίπτει δὲ τῆς κεφαλῆς ἡ τιάρα τοῦ Κύρου, καὶ παραπετέχων νεανίας Πέρσης, ὄνομα Μιθριδάτης, ἀκοντίῳ βάλλει τὸν κρόταφον αὐτοῦ παρὰ τὸν ὀφθαλμόν· ἀγνοῶν ὅστις ἐστίν. πολὺ δὲ αἷμα τοῦ θαύματος ἐκκαλέσαντος, ἰλιγγιάσας καὶ καρωθεὶς ὁ Κῦρος ἔπεσε. καὶ ὁ μὲν ἵππος ὑπεκφυγὼν ἐπλάζετο· τὸν δ' ἐφίππειον πῖλον ἀποῤῥυέντα λαμβάνει τοῦ τὸν Κῦρον βαλόντος ἀκόλουθος, αἵματος πεπλεω. τὸν δὲ Κῦρον ἐκ τῆς πληγῆς ἀναφέροντα χαλεπῶς καὶ μόλις, βαιοῖ γὰρ ἐνέντες ὀλίγοι ἐπεχείρουν ἐπ' ἄλλου ἵππου ἀναθέσθαι, καὶ σώζειν· ἀδυνάτως δ' ἔχοντα, καὶ δι' αὐτὸ πεφυμωμένον βαδίζειν, ἐκπλαγόντες ἦγον· τῷ

ἀνακαλουμένων Κύρου βασιλέα, καὶ φείδεσθαι δεομένων. ὁ δὲ τούτῳ, Καύνιοι τινὲς αὐθάδεστοι καὶ ἄθλιοι καὶ ἄπορoι, καὶ ταπεινῶν ὑπουργημάτων ἕνεκα τῇ τοῦ βασιλέως στρατιᾷ παρακολουθοῦντες, ἔτυχον ἀναμιχθέντες, ὡς φίλοι, τοῖς περὶ Κύρον. ὡς δὲ μόλις σαφῶς εἶδον τὰ περιῳκισμένα φοινικᾶ, (λευκοῖς χρωμένων τὴν βασιλικὴν ἀπόνοιαν) ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας. εἷς οὖν ἐκείνων ἐτόλμησεν ἀγνοῶν ἐξόπισθεν βαλεῖν Κύρον ἀκοντίῳ. τῆς δὲ περὶ τὴν ἰγνύαν φλεβὸς ἀναῤῥαγείσης, πεσὼν ὁ Κῦρος, ἅμα πρὸς τινι λίθῳ τὸν τετρωμένον κρόταφον, καὶ ἀπεθνήσκει.

Cyrũ regẽ alta voce appellantes, atque vt parceret ipsis orantes. Interea Caunii quidã homines, tenues inopésque, qui humilium ministeriorum gratia régis castra sequebantur, confusi fortè vt amici fuêre cũ illis qui circa Cyrum erant. hi vt tandem punicea sagula eorum aduertere, (quum regii haberent omnes candida) intellexerunt hostes esse. Ita vnus eorum ausus est, ignarus qui esset, Cyrum iaculo à tergo ferire. Vulnerata popliris vena prolapsus Cyrus tempus simul saucium ad saxum offendit: vnde animam exhalauit.

ΠΑΡΑ ΤΩΙ ΑΥΤΩΙ Πλουτάρχῳ, ὀλίγῳ ὕστερον,

APVD EVNDEM Plutarchum, paulò pòst,

Ἐξελαύνει δὲ [ὁ Ἀρτοξέρξης] (ὡς ὁ Κτησίας φησὶν) ὅτι τῇ μάχῃ, τεσσαρακόντα μυριάσιν. ὁ δὲ περὶ Δείνωνα καὶ Ξενοφῶντα, πολὺ πλείονας ἡγεῖσθαι λέγουσι τοὺς μεμαχημένους. ἀριθμὸν δὲ νεκρῶν ὁ Κτησίας, ἑκατὸν χιλίους αἰνεῖσθαι φησὶ τοὺς περὶ Ἀρτοξέρξου· αὐτῷ δὲ δισμυρίους σὺν ἐλάττοσι φανῆναι τοὺς τετρωμένους. ταῦτα μὲν οὖν ἔοικε διαμφισβητήσειν. ἐκεῖνο δὲ ὁ Κτησίου λαμπρὸν ἤδη ψεῦσμα, ὃ περιφθεῖναι φασὶ τοὺς Ἕλληνας αὐτὸν, μὴ Φαύλλου τοῦ Ζακυνθίου ἢ τινῶν ἄλλων. ὁ γὰρ Ξενοφῶν ἥψατο σὺν διαφερόντως βασιλεῖ Κτησίου. μέμνηται γὰρ αὐτοῦ, καὶ τοῖς βιβλίοις τούτοις σύντετυχὼς δῆλός ἐστιν. σὺν αὐτῷ οὖν ἐλθόντα, καὶ λόγων τοσούτων ἑρμηνέα γενόμενον, πρῶτον ἀνώνυμον, Φαύλλον δὲ Ζακύνθιον ὀνόμαζεν. ἀλλὰ δαιμονίως ὁ Κτησίας, ὡς ἔοικε, φιλότιμος ὤν, καὶ οὐχ ἧττον φιλολάκων καὶ φιλοκλεάρχου, ἀεί πῃ ἑαυτὸν ἐν τῇ διηγήσει χώρας ἑαυτῷ δίδωσιν, ὅθ' ὡς ἡγεμόνος, πολλὰ καὶ καλὰ μεμηνύκασι Κλεάρχου καὶ τῆς Λακεδαίμονος.

Ed vxerat autẽ *Artoxerxes* (vt Ctesias autor est) in aciẽ quadringena millia: Dinon & Xenophon multo plures fuisse qui confixêre memorant. Inito cæsorũ numero Ctesias nouem millia capitũ relata perhibet ad Artoxerxem: sibi verò non minus x x millia visos qui ceciderant. Verùm hæc in controuersia fuere. Illud verò iam Ctesiæ nobile est mendaciũ, qui se cum Zacynthio Phayllo & quibusdã aliis missum refert ad Græcos. Nam Xenophontem non latuit agere in regis contubernio Ctesiam. Siquidem memmit eius, & constat hosce libros eum voluisse. Quare nuntium eum & tantæ legationis interpretem nõ præteriisset tacitũ: at Phaylli Zacynthii mentionẽ feciisset. Sed miré scilicet ambitiosus Ctesias, nec secius Laconum & Clearchi studiosus, passim in historia aliquas sibi ipse attribuit partes: in quibus quum est, multa & præclara de Clearcho commemorat & de Lacedæmone.

APVD EVNDEMA ΠΑΡΑ' ΤΩ' ΑΥ'ΤΩ'

Plutarchum, in eadem vita,

Πλουτάρχω, ἐν τῷ αὐτῷ βίῳ,

POST QVAM autē Clearchum aliósque duces interposito iureiurando circumuenit Tissaphernes, cóprehensósque & vinculis astrictos ad regem misit: rogatum refert se à Clearcho Ctesias vt pectinis copiā sibi faceret. Quo accepto, curasse eum caput, oblectatúmque pectinis vsu, & annulum suum amicitiæ mutuę ad necessarios & familiares Lacedæmone suos insigne sibi dedisse. Insculptas in pala fuisse Caryatidas saltantes. Cibaria quæ Clearcho mittebantur, à concaptiuis militibus interuersa & consumpta, pauca verò ex illis relicta Clearcho. Cui rei etiam refert se remedium Ctesias adhibuisse, effecisséque vt copiosiora mitterentur Clearcho, ac militibus separatim præberentur alia: atque hæc subministrasse & suppeditasse ex beneficio & sententia Paryſatidis. Quum mitteretur quotidie Clearcho inter cibaria perna, orasse ipsum Clearchum ac subiecisse, modicum pugionē vt in carnem conditum clàm sibi mitteret, neque sineret vt regis fata sua paterent atrocitati: cæterùm abnuisse metu se. Regem deprecanti matri pro Clearchi incolumitate iureiurando annuisse: verùm impulsu inde Statiræ cunctos fuisse ab eo præter Menonem trucidatos. Hinc Statiræ tetendisse Paryſatidem insidias, virúsque ei concinnasse. Verùm parum probabilia affert, & coniuncta cum absurda causa, facinus admisisse adeo nefarium, atque in periculum sese præcipitauisse Paryſatidē Clearchi gratia, sustinentem iustam regis cōiugem liberorúmque consortē ad regnum educatorum necare. Cæterùm nō obscurè exaggerat hæc ad Clearchi commendandā memoriam. Etenim attexit hoc quoq; duces obtrúcatos cæteros fuisse à canib⁹ & alitib⁹ laniatos: Clearchi cadaueri venti procellā cumulū terræ excitasse atque iniecisse corpori, idque contexisse.

Ἐπεὶ δ' Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς Τισσαφέρνης ἐξαπάτησεν καὶ περιὼν ὅρκων ἡμοιμόων, ἐς συλλαβὼν αὐτοὺς ἔπεμψεν ἐν πέδαις δεδεμένους, δεινὰ λέγουσι φησὶν αὐτοῦ τὸν Κλέαρχον ὁ Κτησίας ὅπως κτείνοι δυσπορήσειε. τυχόντα δὲ, καὶ τημελήσαντα τοῦ κεφαλῆς, ἡδονῇ τε τῇ χειρὶ, καὶ τὸν δακτύλιον αὐτοῦ δωρᾶν, σύμβολον φιλίας παρὰ τοὺς ἐν Λακεδαίμονι συγγενεῖς καὶ οἰκείους. εἶναι δὲ ἐγγλυφὴν ἐν τῇ σφραγῖδι Καρυατίδας ὀρχουμένας. τὰ δὲ πεμπόμενα σιτία τοῦ Κλεάρχου τοῖς συνδεδεμένοις κρυπτῶς ἀφαιρεῖσθαι καὶ κατεσθίειν, ὀλίγα τοῦ Κλεάρχου δίδοντας ἀπ' αὐτῶν. ἰᾶσθαι δὲ καὶ τοῦτο φησὶν ὁ Κτησίας, πλείονα τοῦ Κλεάρχου πέμπεσθαι Παρυσατίδος, ἰδίᾳ δ' ἕτερα τοῖς κρυπτώσας δίδοσθαι. καὶ τοῦτο μὲν ἐπουργῆσαι καὶ παρασχεῖν, χάριτι καὶ γνώμῃ τῆς Παρυσατίδος. πεμπομένου δὲ καθ' ἡμέραν τοῦ Κλεάρχου κωλιὸν ὅτι τοῖς σιτίοις, προσκελεῦσαι αὐτὸν ὑπὸ διδάσκειν ὡς χρὴ μικρὸν εἰς τὸ κρέας ἐμβαλόντα μαχαίριον, ἀποκρύψαντα πέμψαι, καὶ μὴ παρεῖδεῖν ὀργῇ τῇ βασιλέως ὠμότητι τὸ τέλος αὐτοῦ γνώμενον. αὐτὸν δ' ἐθέλουσαν, μὴ ἐθελῆσαι. βασιλέα δὲ τῇ μὲν μητρὶ παραιτουμένῃ μὴ κτεῖναι τὸν Κλέαρχον, ὁμολογῆσαι καὶ ὀμόσαι. πεισθέντα δὲ αὖθις ὑπὸ τῆς Στατίρας ἀποκτεῖναι πρόφασις πλὴν Μένωνος. ὃν δὲ τούτου τὴν Παρυσατιν ὅτι συλλαβοῦσαν τῇ Στατείρᾳ, καὶ συσκευάσασθαι τὸν φαρμακείαν καθ' αὑτῆς. οὐκ εἰκότα λέγων, ἀλλὰ πολλὴν ἀλογίαν ἔχοντα τῆς αἰτίας, εἰ δηλον ἔρρην οὕτως ἔδρασε καὶ προκινδυνεύσειν ἡ Παρύσατις, ἵνα Κλέαρχον ἀνελῇ τολμήσασα τὴν γυναῖκα βασιλέως γυναῖκα, καὶ τέκνων κοινωνὸν ὅτι βασιλεία πεφυκότων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἄδηλον ὡς ὑπερβαλλόντως τῇ Κλεάρχου μνήμῃ. καὶ γὰρ ἀναιρεθέντων φησὶ τῶν στρατηγῶν, τοὺς μὲν ἄλλους ὑπὸ κυνῶν ἁρπάζεσθαι καὶ ὀρνέων· τοῦ δὲ Κλεάρχου νεκρῷ θύελλαν ἐπιμένου γῆν πολλὴν φέρουσαν ἐπιχῶσαι, καὶ ἐπικρύψαι τὸ σῶμα.

Φοινίκων δὲ τινων Ἀραβαρέντων, ὀλίγου A quo loco cæsato palmeto, breui
χρόνῳ θαυμαστὸν ἄλσος αἰαφῶαι, καὶ κα- eximium nemus excreuisse ac lo
τασκιάσαι τὸν τόπον. ὥστε καὶ βασιλεῖ σφό- cum eum inumbrasse, itaque
δρα μεταμέλειν, ὡς ἄνδρα θεοῖς φίλον αἰ- magna ductum pœnitentia regem,
ρηκότι. Κλέαρχον. ἢ δ' ὃς Παρύσατις, quòd virum diis charum pere-
μίσους τε πρὸς τὸν Στατείραν ἐξ ἀρχῆς mississet Clearchum. Paryſatis er-
ἐπωκειλμένου καὶ ζηλοτυπίας, ὁρῶσα τὸν go, quum odium iam inueterato
μὲν αὐτῆς δυνάμενον, ἀξιουμένου βασιλέως rum atque æmulationem con-
καὶ τιμῶντος οὐσαν, τὸν δ' ἐκείνης, ἔρωτι καὶ cepisset in Statiram, cernens po-
πίστει βέλτιον καὶ ἰσχυρὸν, ἐπεβούλευσεν, ὑ- tentiam suam à rege se reuerente
πὸ τῶν μεγίστων, ὡς ἔφετο, πρὸς ἁλμολυκῶν. B & honorante proficisci, illius
θεράπαιναν εἶχε πιστὴν καὶ δυναμένην πρὸς verò amore & fide stabilem fir-
αὐτὴ μέγιστον, ὄνομα Γίγιν. ἣν ὁ μὲν Δείνων mámque, instruxit ei insidias, de
ἐπουργεῖσθαι τῇ φαρμακείᾳ φησὶ, συγ- summa, vti arbitrabatur, aleam
γραφὴν δὲ μόνον ἀκουσθῆναι ὁ Κτησίας. ὃ δὲ iaciés. Ancillam habebat fidam,
δοὺς τὸ φάρμακον οὗτος μὲν ὀνομάζει Βελι- quæ plurimum apud ipsam po-
τάραν, ὁ δὲ Δείνων, Μελάντην. ὀργὴ δὲ τῆς terat, Gigim dictã. quam admi-
προτέρας ἐπανοδίας καὶ ἀχαριστίας ἀρξά- nistrã veneni Dinon tradit fuis-
μενοι πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ φοιτᾶν καὶ συνδει- se, cõscĩam modò inuitam Cte-
πνεῖν ἀλλήλοις, ὅμως τὰς δεδιέναι καὶ φυ- sias. Illum qui venenum dedit,
λάττεσθαι, τοῖς αὐτοῖς σιτίοις καὶ ἀπὸ τῆς αὐ- C hic Belitaram appellat, ille Melã-
τῶν ἐχρῶντο. γίνεται δὲ μικρὸν ὀρνίθιον, ὃ πτερωτόμητος οὐδὲν ἔστιν, ἀλλ' ὅλον tam. Instituentes autem ex ſu-
ἀφ' ἥπλεων πτιλῆς τὸ σῶμα· ἢ καὶ νομίζουσιν αὐτὸν ἀέρι καὶ δρόσῳ τρέφεσθαι τὸ ζῶον. perioribus ſuſpicionibus ac ſimul-
ὀνομάζεται δὲ ῥιντάκης. τοῦτο φησὶν ὁ Κτη- tate congredi denuo & vnà cœ-
σίας μικρᾷ μαχαιρίδι κεχρισμένην τῷ φαρ- nare, cum metu tamẽ & cautio-
μάκῳ κτεῖναι τὴν Παρύσατιν διαιρούσαν, ἀκμάζαι τῆς ἑτέρᾳ μέρει τὸ φάρ- ne iisdem epulis atque ab iisdem
μακον. καὶ τὸν μὲν ἄχρηστον καὶ κεκραμένον εἰς D vtebãtur paratis. Naſcitur apud
τὸ σῶμα βαλοῦσαν αὐτὴν ἐαθῆναι, δοῦναι δὲ Perſas exigua auis, quæ omni ca-
τῇ Στατείρᾳ τὸ πεφαρμαγμένον. ὁ δὲ Δεί- ret excremento, habétque inte-
νων, οὐ τὴν Παρύσατιν, ἀλλὰ Μελάντην, τέμνοντα τὰς μαχαιρίδι τὰ φαρμα- ſtina omnia adipe differta: vn-
κούμενα τῶν κρεῶν, πτῆναι κτεῖναι τὸν Στατείραν. ἀποθνήσκουσα γοῦν ἡ γυνὴ μετὰ πόνων de vento arbitrantur & rore hoc
μεγάλων καὶ ἀσαφῶν, αὐτή τε σκυθρωπάσασα animal viuere: Ryntaces dicitur.
τὸ κακὸν, καὶ βασιλεῖ προσέσχεν ὑπο- Hanc autumat Cteſias cultello,
φίαν κτεῖναι τῆς μήδου, εἰδότι δὲ θηριώδες quem altero latere illeuerat toxi-
αὐτῆς καὶ δεινὸν λίκνον. ὅθεν οὐχ ὅπως τὸν co, diſſecuiſſe Paryſatidem, atq;
ζήτησιν ὁρμήσας, τοὺς μὲν ὑπηρέτας καὶ τοὺς E infeciſſe alteram partem vene-
προσόμους τῆς μήδου σκυλεύσας καὶ κατε- no, partem ſynceram & puram
τρέλωσε· τὴν δὲ Γίγιν ἡ Παρύσατις πολλῷ ori ingeſtam ipſam mádiſſe. Sta-
χρόνον εἶχεν οἴκοι μετ' αὐτῆς, καὶ βασιλέως tiræ verò dediſſe virulentam.
ἐξαιτοῦντος, οὐκ ἔδωκεν· ἀλλ' ὕστερον αὐτῆς Dinon, nõ Paryſatidem, ſed Me-
δεηθείσης εἰς τὸν οἶκον ἀφεθῆναι νυκτὸς, αὐ- lantam medicatas carnes ſecuiſ-
τὸς τε λόγῳ ὑφεὶς σκηπάσας, καὶ κατέγνω θανάτου. ſe cultro & Statiræ appoſuiſſe.
Quum animam igitur magnis
cum cruciatibus & doloribus a-
geret mulier, & ipſa olfecit ma-
leficium, & ſuſpicionem regi ad-
uerſus matrem attulit, feritatem
illius & animum implacabilem
cognoſceti. Vnde quæſtioni ex-
tẽplo iſi fentus, miniſtros ma-
tris & ſtructores corripuit ac tor-
mentis lacerauit: at Gigim diu
Paryſatis in cubiculo ſuo tenuit,
depoſcentique denegauit regi:
verùm pòſt oranté illa vt domũ
nocte dimitteretur, certior fact⁹
locatis inſidiis cõprehẽdit Gigi,
eámque rei capitalis damnauit.

EX IISDEM eiusdem Ctesiæ Persicis scriptis, aut aliis.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ τοῦ αὐτοῦ Κτησίου Περσικῶν, ἢ ἄλλων συγγραμμάτων.

APVD ATHENAEVM. Dipnosoph. XIII.

QVINETIAM Cãbysẽ suscipiendæ in AEgyptum expeditionis (vt scribit Ctesias) causa fuit mulier. Nam quum AEgyptias mulieres in congressu præstare cæteris intellexisset, ad Amasin AEgypti regem misit, vnam ex eius filiabus in vxorem poscens. At hic è suis quidem vnã haud misit, suspicatus illi non habitum iri honorem vxori debitum, sed pallacæ. verùm Apriæ filiam Neutetin. Exciderat autẽ regno Apries, propter cladem *in pugna* aduersus Cyrenenses acceptam, & ab Amasi fuerat interfectus. Cambyses Neutetidis cõsuetudine delectatus, & valde in amorem eius illectus, omnia ex illa discit: & quum oraſſet eũ vt cædem Aprię patris vlcisceretur, persuadet vt bellum AEgyptiis inferat.

Apud eundem, Dipnosoph. XII.

CTESIAS libro Persicorũ tertio scribit, omnes quidẽ quotquot in Asia regnarunt, luxui & voluptatibus deditos fuisse, sed præ cæteris Ninyam, Nini & Semiramidis filium. Ac certè hic quoque voluptatibus domi indulgebat, ita vt à nemine cõspiceretur, præterquam ab eunuchis & suis vxoribus. Talis autẽ erat & Sardanapalus, quem alii Anacindaraxis, alii Anabaxaris filium fuisse memorant. Ac quũ Arbaces, genere Medus, vnus è ducibus qui illi suberant, egisset cum Parameize, *&c.*

Paulo pòst de eodem Sardanapalo.

CTESIAS autẽ narrat, ipsũ ad bellũ deuenisse, & quũ collecto numeroso exercitu ab Arba-

ΠΑΡΑ ΤΩ ΑΘΗΝΑΙΩ, Δειπνοσοφ. ιγ.

ΚΑΙ' ἡ ὅτι Αἰγυπτίου δὲ Καμβύσου στρατεία, ὡς φησὶ Κτησίας, διὰ γυναῖκα ἐγένετο. ὁ γὰρ Καμβύσης, πιθανώτερος τοῖς Αἰγυπτίας γυναῖκας ἐν ταῖς συνουσίαις διαφέρειν τῶν ἄλλων, ἔπεμψε πρὸς Ἄμασιν, τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα, μίαν αὐτῶν πρὸς γάμον τῆς θυγατέρων. ὁ δὲ, τῆς μὲν ἑαυτοῦ οὐκ ἔδωκεν, (ὑπονοήσας μὴ γυναικὸς ἔξειν αὐτῷ τιμὴν, ἀλλὰ παλλακίδος) ἔπεμψε δὲ τῷ Ἀπρίου θυγατέρα Νήτητιν. ὁ δὲ Ἀπρίης ὑπ' ἀποστάσεως τῆς Αἰγυπτίων βασιλείας, διὰ τῶν ἑωυτοῦ ἦν τοῖς Κυρηναίοις, καὶ ἡττήθη ὑπὸ Ἀμάσιδος. ἰδοῦσα οὖν ὁ Καμβύσης τὴν Νήτητιν, καὶ σφόδρα ἐρεθισθεῖς, ἐπεμάνθανε περὶ αὐτῆς τὰ πρῶτα· καὶ διηγησαμένης ὑπ' ἐκείνου τὸν Ἀπρίου φόνον, πείθει πολεμῆσαι Αἰγυπτίοις.

Παρὰ τοῦ αὐτοῦ, Δειπνοσοφ. ιβ.

ΚΤΗΣΙΑΣ ὑπὸ τέτη Περσικῶν καὶ πρώτους μὲν φησὶ τοὺς βασιλεύσαντας τῆς Ἀσίας πάντι τρυφῆ ἀποδόσαι, μάλιστα δὲ Νινύαν, τὸν Νίνου καὶ Σεμιράμιδος υἱόν. καὶ αὐτὸς δὲ οὗτος, ἔνδον μόνων καὶ τρυφᾶν, ὑπ' οὐδενὸς ἐωρᾶτο, εἰ μὴ ὑπὸ τῶν εὐνούχων καὶ τῶν ἰδίων γυναικῶν. τοιοῦτος δ' ἦν καὶ Σαρδαναπαλος, ὃν οἱ μὲν Ἀναχινδαραξίαν λέγουσιν υἱόν, οἱ δὲ, Ἀναβαξάρου. ὅτε δὴ οὖν Ἀρβάκης, εἷς τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατηγῶν, Μῆδος γένος, διεπραξάτο διά τινος τῶν εὐνούχων Παραμ. &c.

Ολίγῳ ὕστερον, περὶ τοῦ αὐτοῦ Σαρδαναπάλου.

ΚΤΗΣΙΑΣ δὲ λέγει εἰς πόλεμον αὐτὸν καταστῆναι, καὶ ἀθροίσαντα πολλὸν στρατὸν, καὶ καταλυθῆναι ὑπὸ τοῦ Ἀρβάκ-

καὶ τελευτῆσαι, ἑαυτὸν ἐμπρήσαντα ἐν τοῖς βασιλείοις, πυρὰν ποιήσαντα ὕψος τεττάρων πλέθρων· ἐφ' ἧς ἐπέθηκε χρυσᾶς κλίνας ἑξήκοντα καὶ πεντήκοντα, καὶ ἴσας τραπέζας, καὶ τοὺς χρυσᾶς. ἐποίησε δὲ ἐν τῇ πυρᾷ καὶ οἴκημα ἑκατόμπεδον ἐκ ξύλων, καὶ ἐνταῦθα κλίνας ὑπεστόρεσε· καὶ κατεκλίθη ἐνταῦθα αὐτός τε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ αἱ παλλακίδες ἐν ταῖς ἄλλαις κλίναις. ἦσαν δὲ τρεῖς υἱοί, καὶ δύο θυγατέρες, ὁρῶν τὰ τοιαῦτα παιγνίδια, τοιαῦτα παιδεύματα, εἰς Νίνον τοῖς τὸν ἐκεῖ βασιλέα, δοὺς ἀνδρὶ τετρακισχίλια χρυσίου τάλαντα. ἐπετέχασε δὲ τὸ οἴκημα δοκοῖς μεγάλαις τε καὶ παχείαις· ἔπειτα ἐν κύκλῳ τοιοῦτον ἔθηκε πολλὰ ξύλα καὶ παχέα, ὥστε μὴ εἶναι ἔξοδον. ἐνταῦθα τοιοῦτον ἔθηκε μὲν χρυσίου μυριάδας χιλίας, ἀργυρίου δὲ, μυρίας μυριάδας τάλαντων, καὶ ἱματία καὶ πορφύρας, καὶ στολὰς ποικιλοδαπάς. ἔπειτα ὑφάψαι ἐκέλευε τὸ πυρὸν, καὶ ἐκαίετο πεντεκαίδεκα ἡμέρας. οἱ δὲ ἐθαύμαζον ὁρῶντες καὶ κωφὸν, καὶ ἐδόκουν αὐτὸν θυσίας ἐπιτελεῖν. τοῦτο δὲ μόνοι ἤδεσθαι οἱ εὐνοῦχοι. ὁ μὲν οὖν Σαρδανάπαλος, ἐκ τοιούτου ἁβρυνθεὶς, ὡς ἐπὶ γυναικὸς ἐτελεύτησε.

ΟΥ̓ πολλῷ ὕστερον.

ΚΤΗΣΙΑΣ δὲ ὁ ἱστορεῖ Ἄνναρον τὸν βασιλέως ὕπαρχον, καὶ τῆς Βαβυλωνίας διοικητεύσαντα, σχεῖν χρῆσθαι γυναικείᾳ καὶ κόσμῳ· καὶ ὅτι βασιλέως δούλῳ ὄντι αὐτῷ εἰς τὸ δεῖπνον εἰσήεσθαι πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ψάλλουσαι καὶ ᾄδουσαι γυναῖκες. ἐψάλλον δὲ αὗται καὶ ᾖδον ἐκείνου δειπνοιοῦντος.

Παρὰ τοῦ αὐτοῦ, Δειπνοσοφ. δ'.

Ὁ δὲ Περσῶν βασιλεὺς, (ὡς φησὶ Κτησίας καὶ Δίνων ἐν τοῖς Περσικοῖς) ἐδείπνει μετ' ἀνδρῶν μυρίων πεντακισχιλίων· καὶ ἀνηλίσκετο εἰς τὸ δεῖπνον τάλαντα τετρακόσια.

Παρὰ τοῦ αὐτοῦ, Δειπνοσοφ. β.

ΚΤΗΣΙΑΣ ὁ ὁ Καρμανίᾳ φησὶ γίνεσθαι ἔλαιον ἀκανθινον, ᾧ χρῆσθαι βασιλέα. ὃς καὶ καταλέγων ἐν τοῦ περὶ τὴν Ἀσίαν

ce regno electus esset, mortem obiisse, quum seipsum cremasset, extructo rogo ad quatuor iugerũ altitudinẽ: cui imposuerat lectos aureos CL actotidẽ mensas, & quidem aureas. Struxerat autem in ipsa pyra cœnaculũ pedum centum, ex lignis: atque hîc quoque lectos strauerat, in quibus cum vxore cubuit: pellices autem in aliis. Filios enim tres & duas filias, quum malum rerum suarum videret, antea miserat in vrbem Ninum, ad eum qui ibi regnabat, dederátque illis tria talentorum auri millia. Texerat autem illud ædificium trabibus magnis & crassis: quinetiã multa ligna, & ea quidem crassa, circũposuerat, ità vt nullus pateret exitus: quinetiam talentorum auri imposuerat illi mille myriades, argenti decies mille: necnon vestes & purpuras, & omne genus eorum quæ ad cultum corporis pertinent. Quæ quum fecisset, accendere pyram iussit, quæ per quindecim dies ardebat. At qui fumum videbant, mirabantur, ac putabant illum sacrificare: soli verò eunuchi ré nouerant. Sardanapalus igitur, qui prodigiosè voluptatibus deditus fuerat, quã potuit generosissimè vitã finiit.

Non multo pòst.

CTESIAS verò Annarum regis præfectum, & qui Babyloniæ regionis imperium obtinuerat, veste & ornatu muliebri vsum esse tradit. & ad eum cœnantem, quum regis seruus esset, accedere solitas centũ quinquaginta psallentes & canentes mulieres. Psallebãt autem hæ & canebant illo cœnante.

Apud eundẽ, Dipnosoph. IIII.

REX autem Persarũ (vt scribunt Ctesias & Dinon in Persicis) cum virorum millibus quindecim cœnabat, & in cœnam talenta quadringenta insumebantur.

Apud eundem, Dipnosoph. II.

CTESIAS autem Carmaniam oleum acanthinum producere, & eo regem vti, ait. Qui etiam in libro quem de Asiaticis

tributis scripsit, cœnæ regiæ apparatum describens, neque piperis neq; aceti meminit, quod vnum inter condimẽta est optimum. Ac ne Dino quidem, in Persicis scriptis: qui memorat alioqui & salem Ammoniacum & aquam Nili ad regem mitti.

A φόρων τε ἐν τῷ βιβλίῳ πόλεις τὰ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ὀψωνήματα ζόμβια ὄντι ὃ δεῖπνον, οὔτε πεπέρεως μέμνηται, οὔτε ὄξους, ὃ μόνον ἀλεσὸν ὄξι τῶν ἡδυσμάτων. ἀλλὰ μὴν Θεόδ Δείνων ἐν τῇ Περσικῇ παραγματείᾳ· ὅσγε φησὶ καὶ ἅλας Ἀμμωνιακοὺς ἀπ' Αἰγύπτου αἰταπέμπεσθαι βασιλεῖ, καὶ ὕδωρ ἐκ τοῦ Νείλου.

Apud eundem, eodem libro.

Rex Persarum, vt scribit libro primo Herodotus, aquam in potũ suum secum vehit à Choaspi fluuio, qui Susa præterfluit, atque ex hoc solo bibit. Huius autem aquæ decoctæ plena vasa argentea portantes plurimi currus, rotarum quatuor, quos muli trahunt, ipsum sequuntur. At Ctesias Cnidius narrat etiã quomodo regia hæc Choaspis fluuii aqua coquatur, & quomodo vasis imposita, portetur ad regem. addítque, illam & leuissimam & suauissimam esse.

Γ' ἐκ τῆς αὐτῆς, ἐν τῇ αὐτῇ βιβλίῳ.

B Ὁ Περσῶν βασιλεύς, ὡς φησὶν ἐν τῇ τρεσβυτέρᾳ Ἡροδότος, ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεος πίνειν ἀγόμενα τῶν περὶ Σοῦσα ῥέοντος· τοῦτο δὲ μόνον πίνει ὁ βασιλεύς. τοῦ δὲ προσόντος ὕδατος ἀπεψημμένου πολλαὶ κάρπα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνοις κομίζουσαι ἐν ἀγγείοις ἀργυρέοισιν ἕπονται οἱ. Κτησίας γοῦν ὁ Κνίδιος καὶ ἱστορεῖ ὅπως ἕψεται τὸ βασιλικὸν τοῦτο ὕδωρ, καὶ ὅπως ἐναποτίθεμενον τοῖς ἀγγείοις, φέρεται τῷ βασιλεῖ· λέγων αὐτὸ ἐ C λαφρότατον καὶ ἥδιστον εἶ).

Libro x.

Ctesias autem apud Indos regi non licere inebriari tradit. At verò apud Persas regi cõceditur inebriari die vno, in quo sacrificant Mithræ.

In eodem libro.

Amyntas quoque, in libro qui καθμοὶ inscribitur, Tapyrorum gentem ita vino deditam esse tradit, vt ne ad vngendum quidem alia re vlla quàm vino vtatur. Eadem autem & Ctesias commemorat in libro quẽ de Asiaticis tributis scripsit: qui & iustissimos esse illos tradit.

Ε' ἐν τῇ αὐτῇ βιβλίῳ.

Α'μύντας ἐν τοῖς καθμοῖς, ὃ τῶν D Ταπύρων ἔθνος φησὶν οὕτω φίλοινον εἶ), ὡς καὶ ἀλείμματι ἄλλῳ μηδενὶ χρῆσθαι ἢ τῷ οἴνῳ. τὰ δ' αὐτὰ ἱστορεῖ καὶ Κτησίας ἐν τῷ περὶ τῶν κατ' Ἀσίαν φόρων. ἔθνη δὲ καὶ δικαιοπάτορες αὐτοὺς λέγει εἶ).

Libro XI.

Verum repudianda sunt nobis fictilia pocula. Apud Persas enim, vt testatur Ctesias, quẽcunque rex inhonoratum esse voluerit, fictilib⁹ poculis vtitur.

Ε' ἐν τῇ ια' βιβλίῳ.

Παραιτητέον δ' ἡμῖν τὰ κεραμεία ποτήρια. καὶ γὰρ Κτησίας, παρὰ Πέρσαις, φησὶν, ὃν αἱ βασιλεὺς ἀτιμάσῃ, κεραμείοις χρῆται.

Libro XIIII.

Berosvs autem Babyloniacorum lib. I. decimasexta die mensis Loi festum Babylone quinque dierum spatio celebrari ait, Saxeas dictum: per quod

E

Ε' ἐν τῇ ιδ' βιβλίῳ.

Βηρωσὸς δ' ἐν τῷ τρίτῳ Βαβυλωνιακῶν, τῷ Λώῳ φησὶ μηνὶ ἑκκαιδεκάτῃ ἄγεσθαι ἑορτὴν Σακέας παρατηρουμένην ἐν Βαβυλῶνι ἡμέρας πέντε· ἐν αἷς ἔθος εἶ)

ἔθος τῆι ἀρχεσθαι τοὺς δεσπότας ὑπὸ τῶν οἰκετῶν· ἀφηγεῖσθαί τε τῆς οἰκίας ἕνα αὐτῶν ἐνδεδυκότα καλλωπισμοῖσι τῇ βασιλικῇ, ὃν καὶ καλεῖσθαι Ζωγάνην. μνημονεύει τῆς ἑορτῆς καὶ Κτησίας ἐν δευτέρῳ Περσικῶν.

A tempus solere dominos famulis parere: vnúmque ex his domui præesse, veste quæ regiæ similitudinem referat, indutum. quẽ & Zoganem appellari. Meminit huius festi Ctesias quoque, libro Persicorum secundo.

ΠΑΡΑ ΔΗΜΗΤΡΙΩΙ τῷ Φαληρεῖ, ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας,

B

APVD DEMEtrium Phalereum, in libro qui περὶ ἑρμηνείας vocatur:

Εἴγε αὐτοῦ τοῦτο τὸ βιβλίον ἐστί.

si modo eius est hic liber.

Στρυαγαῖός τις, ἀνὴρ Μῆδος, γυναῖκα Σακίδα καταβαλὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου, (μάχονται γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες ἐν Σάκαις, ὥσπερ αἱ Ἀμαζόνες) θεασάμενος δὲ τὴν Σακίδα ὑπερφυῆ καὶ ὡραίαν, μεθῆκεν ἀποσώζεσθαι· μὴ δὲ τοῦτο, ἀσιτοδῶν ἤμελλεν ἐξαυθεὶς τῆς γυναικός, ἀπετύγχανεν. ἐδέδοκτο μὲν αὐτῷ ἀποκαρτερεῖν, γράφει δ' οὖν πρότερον ὅπισθεν τῇ γυναικὶ μεμφόμενος, ὅτι σὲ μὲν ἔσωσα, καὶ σὺ μοι δι' ἐμὲ ἔσωσαι, ἐγὼ δὲ δι' σὲ ἀπόλλυμαι.

Strvagliv s quidam, Medus, quum ex equo Sacidem mulierem deiecisset (apud Sacas enim mulieres eodẽ quo Amazones modo præliãtur) eámque & formosam & ætate florentem esse vidisset, saluam dimisit. At percusso postea fœdere quũ illa quam alioqui deperibat, potiri non posset, statuerat quidem inedia vitam finire: scribit tamen prius illi hanc epistolam, qua expostulat, Ego quidem te seruaui: & tu quidẽ per me seruata es, ego autem per te perii.

Fortasse scripsit, καὶ ἐδέδοκτο.

C

Παρὰ τῷ αὐτῷ, ὀλίγῳ ὕστερον.

Apud eundem, paulo pòst.

Mutãdum in ῥωμάφα.

Δεῖ τὰ γενόμενα οὐκ εὐθὺς λέγειν ὅτι ἐγένετο, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν, χρεμπτόμενα καὶ ἀκροατὴν, καὶ ἀναγκάζοντα συναγωνιᾶν. τοῦτο ὁ Κτησίας ἐν τῇ ἀγγελίᾳ τῇ περὶ Κύρου τελευτῆς ποιεῖ. ἐλθὼν γὰρ ἄγγελος οὐκ εὐθὺς λέγει ὅτι ἀπέθανε Κῦρος παρὰ τοῖς Παρύσατιν, (τοῦτο γὰρ ἡ λεγομένη ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις ἐστὶν) ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἤγγελεν ὅτι νικᾷ· ἡ δὲ ἥσθη, καὶ ἠγωνίασε· μετὰ τοῦτο ἐρωτᾷ, Βασιλεὺς δὲ πῶς πρᾷ; ὁ δὲ, πέφυγε, φησί. καὶ ἥ, ὑποληθοῦσα, Τισσαφέρνης γὰρ αὐτῷ τούτων αἴτιος. Καὶ πάλιν ἐπομένως ἐρωτᾷ, Κῦρος δὲ ποῦ νῦν; ὁ δ' ἄγγελος ἀμείψεται, Ἔνθα χρὴ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας αὐλίζεσθαι.

D

Oportet autem quæ facta sint, nõ statim fateri facta esse, sed paulatim, suspensum enẽdo auditorem, & nobiscũ angi cogendo. Quod Ctesias in allato de Cyri morte nuntio facit. nec enim nũtius, simulatque ad Paryſatin venit, ei Cyrum mortuũ esse dicit: (hæc enim est quæ Scythica oratio appellatur) sed primùm quidem, victoria potitũ eũ nuntiauit (quæ verba illi gaudium anxietati mixtũ attulerũt) postea verò interrogat, At rex quomodo se nunc gerit? Tunc ille, Fugæ se dedit, inquit. hic illa sermonem excipiens, Tissaphernes horum ei malorum est author, inquit. Rursúmque interrogat, Cyrus verò vbi nunc est? Respondet nuntius, Vbi fortes viros diuersãri decet.

DE PERSARVM legibus & institutis, ex diuersis historicis.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΡΣΙΚΩΝ νόμων καὶ ἐθῶν, ἐκ διαφόρων συγγραφέων.

EX XENOPHONTE, Pædiæ Cyri libro I.

ΕΚ ΤΟΥ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ, Παιδείας Κύρου βιβλίῳ α'.

PRIMA his legibus cura à bono publico videtur initium sumere. Haud enim incipiunt itidem vt aliæ plurimæ ciuitates, quæ parentibus permittētes pro voluntate filios educare, & ætate prouectioribus pro arbitrio vitã agere, eis iubent ne furentur, ne rapiant, ne in *alienas* ædes ingrediantur vi, ne iniustè percutiant quenquam, ne adulteriũ patrẽt, ne [a] principis imperiũ detrectẽt, reliquáque huiusmodi codẽ pacto. quòd siquid horum trãsgressus quis fuerit, pœnam in eũ statuerunt. At Persarum leges anticipantes, *maximè* curant ne initio tales sint ciues vt cuiusquã vel improbitatis vel turpitudinis desiderio capiantur.

a Magistratus imp.

Curãt autem illud hoc pacto. Est illis forum quod vocatur liberum, vbi & regiæ, & alia sunt palatia. Hinc & venalia, & circũforanei, & horũ clamores atque ineptiæ in alium locum reiecta sunt, ne horum turba compositis eorum moribus qui institutionem adepti sunt, misceatur. Est autem forum circa palatia distributum in partes quatuor quarum vna est puerorum, altera puberum, [b] tertia virorum, qui perfectã ætatẽ iam agunt: quarta verò eorum qui sunt emeriti. Legẽdi cautũ est vt horũ singuli locis suis adsint: pueri, quum primum illuxerit, & eodem modo perfectæ ætatis viri: seniores verò, quum per otium cuique licuerit, exceptis constitutis diebus, quibus adsint necesse est. At [c] adolescentes cubant etiam in palatiis cũ [d] gymnicis armis: exceptis maritis, qui ne requirũtur quidẽ, nisi antea iussi adesse fuerint. At neque honestum *ducitur* sæpius abesse.

b Tertia eorum qui virilem ætatẽ attigerunt. *Vel*, eorum qui matura sunt ætate. *Sic paulo pòst.*

c Ephebi. *siue*, puberes, *vt paulo antè vertit.*

d Cum armis quibus exercentur.

ΤΟΙ δὲ δοκοῦσιν ⓐ νόμοι ἄρχεσθαι τῆς κοινῆς ἀγαθοῦ ἐπιμελούμενοι. ὤ χ ὁμοίως γὰ ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται. αἱ μὲ γὰ πλεῖσαι πόλις, ἀφεῖσαι παιδεύειν ὅπως τις ἐθέλοι τοὺς ἑαυτῆ παῖδας, καὶ αὐτοὺς τοὺς πρεσβυτέρους ὅπως ἐθέλοισι ζῆν, ὅπως τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐάσουσιν, μὴ ἁρπάζειν, μὴ βίᾳ εἰς οἰκίαν παρεύναι, μὴ παίειν οὐ μὴ δίκαιον, μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπειθεῖν ἄρχοντι, ἢ τἄλλα τὰ τοιαῦτα ὠσαύτως· ὧν δὲ τις τούτων τι παραβαίνῃ, ζημίας αὐτῷ ἐπέθεσαν. οἱ δὲ Περσικοὶ νόμοι, προλαβόντες ὅτι μέλλοντα ὅπως τοῖν ἀρχοῖν μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται ὥστε πονηροῦ τινος ἔργου ἢ αἰσχροῦ ἐφίεσθαι.

Ἐπιμέλονται ⓑ ὧδε· ἔστιν αὐτοῖς ἐλεύθερα ἀγορὰ καὶ συμβολή, ἔνθα τά τε βασίλεια ἢ τἄλλα ἀρχεῖα πεποίηται· ἐντεῦθεν τὰ μὲν ὠνια, ἢ οἱ ἀγοραῖοι, καὶ αἱ τούτων φωναὶ καὶ ἀπειροκαλίαι ἀπελήλανται εἰς ἄλλον τόπον· ὡς μὴ μιγνύῃ ἡ τούτων τύρβη τὴν τῶν πεπαιδευμένων εὐκοσμίαν. διήρηται δὲ αὕτη ἡ ἀγορὰ ἡ κατὰ τὰ ἀρχεῖα εἰς τέτταρα μέρη· τούτων δ' ἔστιν ἓν μὲν παισίν, ἓν δ' ἐφήβοις, ἄλλο τελείοις ἀνδράσιν, ἄλλο τοῖς ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη γεγονόσι. νόμῳ δὲ εἰς ἓξ ἑαυτῶν χώρας ἔκαστοι τούτων πρέπουσιν, οἱ μὲν παῖδες, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ⓒ τέλειοι ἄνδρες· ⓓ δὲ γεραίτεροι, ἐὰν ἐκείσε ᾖ κατὰ χρῆ· πλὴν ὅταν τὰς τεταγμένας ἡμέρας, ὅν αἷς δεῖ αὐτοὺς πρέπειν. ⓔ δὲ ἔφηβοι καὶ κοιμῶνται κατὰ τὰ ἀρχεῖα, σὺν τοῖς γυμνικοῖς ὅπλοις, πλὴν τῶν γαμηκότων. ἄνδρες δὲ ὅτε ὅτι ζητοῦνται, ἢν μὴ προρρηθῇ πρᾶξαι· οὔτε πολλάκις ἀπεῖναι καλόν·

Alias lect. inde in meis annot.

τοὺς ὑπὲρ τὰ στρατεύσιμα ἔτη

ζημίας ἐπέθεσαν.

τοῖς γυμνικοῖς

ἄρχοντες δ' ἐφ' ἑκάστῳ τούτων τῶν μερῶν εἰσὶ A
δώδεκα (δώδεκα γὰρ καὶ Περσῶν φυλαὶ διῄρηνται) ἐκ τῶν δοκούντων μὲν τοῖς παισὶν ὑπὲρ τῶν γεραιτέρων ἡρημένοι εἰσὶν οἱ ἂν δοκῶσι τοὺς παῖδας βελτίστους ἂν ἀποδεικνύναι· ὑπὲρ δὲ τοῖς ἐφήβοις, ὑπὲρ τῶν τελείων ἀνδρῶν οἱ ἂν αὐτοὺς τοὺς ἐφήβους βελτίστους δοκῶσι παρέχειν· ὑπὲρ δὲ τῶν τελείων ἀνδράσιν, οἱ ἂν δοκῶσι πρέχειν αὐτοῖς μάλιστα τὰ τεταγμένα ποιοῦντας, καὶ τὰ προσταττόμενα ὑπὸ τῆς μεγίστης ἀρχῆς. εἰσὶ δὲ καὶ τῶν γε- B
ραιτέρων τεταγμένοι ἡρημένοι οἱ τεταγμένοι εἰσὶν ὅπως καὶ αὐτοὶ τὰ καθήκοντα ἀποτελῶσιν.

Ἃ δὲ ἑκάστῃ ἡλικίᾳ τεταγμένα ἐστὶ ποιεῖν, διηγησόμεθα· ὡς μᾶλλον δῆλον γένηται ἧ ἐπιμέλονται ὡς ἂν βέλτιστοι εἶεν οἱ πολῖται. οἱ μὲν δὴ παῖδες εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες, διδάσκουσι, μανθάνοντες δικαιοσύνην καὶ λέγουσιν ὅτι ὑπὲρ τοῦτο ἔρχεται), ὥσπερ πρὸ ἡμῶν οἱ τὰ γράμματα μαθησόμενοι.* ὁ δὲ C
ἄρχοντες αὐτῶν διατελοῦσι τὸ πλῆθος μέρος τῆς ἡμέρας δικάζοντες αὐτοῖς. γίγνεται γὰρ δὴ καὶ παισὶ τοῖς ἀλλήλοις, ὥσπερ ἀνδράσιν, ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς, καὶ ἁρπαγῆς, καὶ βίας, καὶ ἀπάτης, καὶ κακηγορίας, καὶ ἄλλων οἵων εἰκός. οὓς δὲ ἂν γνῶσι τούτων τι ἀδικοῦντας, τιμωροῦνται· κολάζουσι δὲ καὶ οὓς ἂν ἀδίκως ἐγκαλοῦντας ὑπείσκωσι. δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματος οὗ ἕνεκα ἂν δεήσῃ μισοῦσι μὲν ἀλλήλους μά- D
λιστα, δικάζονται δὲ οὐχ ἥκιστα, ἀχαριστίας· καὶ ὃν ἂν γνῶσι δυνάμενον μὲν χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δὲ, κολάζουσι καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς. οἴονται γὰρ, τοὺς ἀχαρίστους, καὶ πρὸς θεοὺς ἂν μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν, καὶ πρὸς γονέας καὶ πατρίδα καὶ φίλους. ἔπεσθαι δὲ δοκεῖ μάλιστα τῇ ἀχαριστίᾳ ἡ ἀναμνησία. καὶ γὰρ αὕτη μεγίστη δοκεῖ εἶναι ὅτι πολλὰ τὰ ἀγαθὰ ἡμῶν. διδάσκουσι δὲ E
τοὺς παῖδας καὶ σωφρονεῖν· μέγα δὲ συμβάλλεται εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν ἄνδρες ὅτι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὁρῶσιν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν σωφρόνως διάγοντας. διδάσκουσι δὲ ἄνδρες καὶ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι.

Et præsunt cuique harũ partium duodecim principes. nã in duodecim tribꝰ Persæ distributi sũt. Ii verò pueris præsunt qui *selecti* ex senioribus eos videantur reddituri quamoptimos. [a] adolescentibus autem, ex absolutæ ætatis viris illi qui perquam optimos eos existimentur effecturi. At ipsis absolutæ ætatis viris ii *sunt præfecti*, quorum illi institutione censeantur quæ constituta sunt & à magistratu maximo imperata, maximè præstituri. Electi etiam sunt præsides seniorũ: qui præsunt, quò hi quoque suo fungantur officio.

a Ephebis (vel puberibus) ex maturæ ætatis viris.

Quæ autem cuique ætati imperantur faciũda, enarrabimus, quò dilucidius fiat [b] diligẽtiámne adhibeant vt ciues sint quàm optimi. Pueri igitur ventitantes ad scholas, iustitiæ discendæ dãt operam, aiúntque ita illos huic rei studere quemadmodũ apud nos qui *eunt* ad literas perdiscendas. Eorum autem magistri magnam diei partem consumũt in eorum disceptationibus iudicãdis. Habent enim pueri quoque inter sese, quemadmodũ viri, accusationes & de furto, & de rapina, & de vi, & de fraude, & de maledicentia, & de aliis *criminibus*, vt & par est. Quos autem norint horũ aliquid deliquisse, eos plectunt. In illos item animaduertũt quos minus iure accusantes inuenerint. [c] Ac iudicia de illo etiã crimine exercent, quod est quidem in causa cur homines mutuo se odio quammaximè insectentur, sed tamen ita vt ne minimum quidẽ iudicium de eo exerceant: nimirum de ingratitudine, ac quemcunque cognorint posse referre gratiam, nec referre, in hunc seueriſſimè animaduertũt: quippe qui arbitrantur, eos qui sint ingrati, & deos maiorem in modum negligere, & parentes, & patriam, & amicos. Ingratitudinem verò potiſſimùm impudentia sequitur. etenim hæc ad omnem turpitudinem maxima est dux. Docent etiam pueros temperantiam. ad quam discendam eis plurimum conducit quòd vident senes ipsos toto die temperanter vitam agere. Tradunt præterea iis præcepta parendi magistratibus.

b *Legit* εἰ ὅπως *at* ἧ ὅπως μέλονται *significat*, Qualẽ diligentiam adhibeant.

c *Huius loci sensum inuerterat Philelphus.*

Lege uel οὐδ' ἥκιστα (ut scribo in m. ann.) uel ἥκιστα, neutra pars tic. præfixa.

Multum quoque huic rei conducit quòd seniores magno studio parere magistratib. intuétur. Eosdem insuper docent vt & cibi & potus continentiam seruét: ad quos illos admodum adiuuat quòd ante oculos habent, seniores non prius abire ventris *implendi* gratia, quàm præsides permiserint: quódque nõ apud matrem vescuntur pueri, sed apud magistrum, quando præsides significarint: ferúntq; domo pro cibo panẽ, pro obsonio nasturtium, ad potũ verò, siquis sitiat, capedinem, vt ex flumine aquã hauriant. Ad hæc etiam discunt sagittandi & iaculãdi artem. Atque ad sextum vsque & septimũ decimum ætatis annum hæc agunt pueri.

a *Vel*, epheborũ. *Phil. ita*, Dein verò vbi adolescentiam excesserũt, ita rursus degũt.

Dein verò in[a] puberũ numerũ exeunt: horũ autem puberũ talis est vita. Decẽ enim annos postquam pueritiam egressi fuerint, cubant (vt antea diximus) ad palatia, ídque tum custodiendæ vrbis gratia, [b] tũ ob temperãtiæ studiũ. Videtur enim huic ætati maiorem in modum diligentia opus esse. Præstant etiam interdiu præfectis suam operam, sicui eis vsui sint pro republica. Et quũ oportuerit, manent omnes ad palatia. Quum verò ad venationem rex exierit (id quod persæpe agit in mense) relinquit custodiæ dimidium. Habeant autem exeuntes oportet arcus, & iuxtà pharetrã, in vagina [c] mucronẽ, aut securim, præterea cratem, & [d] pila duo: vt & alterũ emittant, & altero, si opus fuerit, cominus vtantur. Ob hãc autem rem publicè dant operam venationi: & rex quemadmodum in bello se ducem eis præstat, & ipse tũ venatur, tum vt alii venentur diligentiam adhibet, quòd hæc eis verissima videtur meditatio rerũ bellicarum. Etenim diluculo assuefacit surgere, frigoráque & calores tolerare, exercet etiam eos ad itinera & cursus. Necessarium etiam est sagitta bestiam ferire ac iaculo petere, vbicunque occurrerit. Quinetiam animum acui sæpe necesse est in venatione, vbi ferox aliqua bestia contrà sese obiecerit. Nam & percutere oportet quæ occurrerit, & ab irruente sibi cauere.

b Tum vt temperãtiæ studeãt. *Vel*, vt temperantiam exerceant.

c *Vide quod annotatum est in paginam* 702 *de hac voce.*

d *Vel*, hastas duas: vt & alterã em. & altera, si opus f.

A μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται ὅτι ὁρῶσι τοὺς πρεσβυτέρους καὶ πειθομένους τοῖς ἄρχουσιν ἡσυχῇ. διδάσκουσι δὲ καὶ ἐγκρατεῖς εἶναι γαστρὸς καὶ ποτοῦ· μέγα γὰρ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται ὅτι ὁρᾶσι καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὑπὸ τοῦ ἀπιόντας γαστρὸς ἕνεκα πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες· καὶ ὅτι οὐ παρὰ μητέρα σιτοῦνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ παρὰ τὸν διδάσκαλον, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημήνωσι. φέρονται δὲ οἴκοθεν σῖτον μὲν ἄρτον, ὄψον δὲ, κάρδαμον· πιεῖν δὲ, ᾧ τις διψῇ, κώθωνα, ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσασθαι. πρὸς δὲ τούτοις μανθάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. μέχρι μὲν δὴ ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα ἐτῶν ἀπὸ ἡλικίας οἱ παῖδες ταῦτα πράττουσιν.

σῖτον μὲν ἄρτος.

B Ἐκ τούτου δὲ εἰς τοὺς ἐφήβους ἐξέρχονται. οὗτοι δ' αὖ οἱ ἔφηβοι διάγουσιν ὧδε. δέκα ἔτη ἀφ' οὗ ἂν ἐκ παίδων ἐξέλθωσι, κοιμῶνται μὲν ἐπὶ τὰ ἀρχεῖα, ὥσπερ προείρηται, καὶ φυλακῆς ἕνεκα τῆς πόλεως καὶ σωφροσύνης. δοκεῖ γὰρ αὕτη ἡ ἡλικία μάλιστα ὀρθῆς ἐπιμελείας δεῖσθαι. πρέχουσι δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἑαυτοὺς μάλιστα τοῖς ἄρχουσι χρῆσθαι, ἕως τι δέωνται, ὥσπερ τῶν κοινῶν. καὶ ὅταν μὲν δέῃ, πάντες μένουσι ἐπὶ τὰ ἀρχεῖα· ὅταν δὲ ἐξίῃ βασιλεὺς ὅτι θήρᾳ, ἐξάγει τὴν ἡμίσειαν τῆς φυλακῆς. ποιεῖ γὰρ τοῦτο πολλάκις τοῦ μηνός. ἔχειν δὲ δεῖ τοὺς ἐξιόντας τόξα παρὰ τὴν φαρέτραν, καὶ ἐν κολεῷ κοπίδα, ἢ σάγαριν. ἔτι δὲ καὶ γέρρον, C καὶ πάλτα δύο, ὥστε τὸ μὲν ἀφιέναι, παρὰ δή, ἂν δέῃ, ἐκ χειρὸς χρῆσθαι. ἐπὶ τούτοις δὲ δημοσίᾳ τῇ θηρᾷ ὑπομένονται, καὶ βασιλεύς, ὥσπερ ἐν πολέμῳ, ἡγεμὼν αὐτῶν ἐστι, καὶ αὐτός τε θηρᾷ, καὶ τῶν ἄλλων ὑπομελεῖται ὅπως ἂν θηρῶσιν ὅτι ἀληθεστάτην δοκεῖ αὕτη ἡ μελέτη τῶν πρὸς τὸν πόλεμον εἶναι. καὶ γὰρ πρῳὶ ἀναστᾶσθαι ἐθίζει, καὶ ψύχη τε καὶ καύματα ἀνέχεσθαι· γυμνάζει δὲ καὶ ὀδοιπορίαις καὶ δρόμοις. ἀναγκαῖον δὲ καὶ τοξεύσαι θηρίον, E καὶ ἀκοντίσαι ὅπου ἂν παρατύχῃ. ἐπὶ τῷ ψυχῇ δὲ πολλάκις ἀναγκαῖον θηρᾶσθαι ἐν τῇ θήρᾳ, ὅταν τι τῶν ἀλκίμων θηρίων ἀναδύηται. παίειν μὲν γὰρ δεῖ ὃ ὁμόσε γιγνόμενον, φυλάξασθαι δὲ ὃ ὑπαφερόμενον.

πρὸς δὲ τούτοις μανθάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν, μέχρι μὲν δὴ ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα ἐτῶν ἀπὸ ἡλικίας

πρὸς δὲ τούτοις μανθάνουσι τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν, μέχρι μὲν δὴ ἓξ ἢ ἑπτακαίδεκα ἐτῶν ἀπὸ ἡλικίας

θήραν, παῖ ἡμισείας φυλακὰς καταλείπει. ποιεῖ γὰρ τόξα καὶ παρὰ

θηρῶν

Ver. ule. quidam libri πάσασθαι: quidã θήλασθαι: sed θήγεσθαι alii multi loci comprobant.

ὥστε οὐ ῥᾴδιον θηρεῖν τι ἐν τῇ θήρᾳ ἄπεστι τῶν ἐν πολέμῳ παθόντων. ἐξέρχονται δὲ ὅτι τοὺ θήρᾳν, ἄριστον ἔχοντες πλεῖον μᾶλλον, ὡς τὸ εἰκός, τῶν παίδων, τἄλλα δὲ ὅμοιον. καὶ θηρεύοντες μᾶλλον, οὐκ ἂν ἀφίκοιντο· ἕως δέ τι δεῖ θηρίου ἕνεκα ὑπομεῖναι, ἢ ἄλλως βουληθῶσι διατρῖψαι περὶ τοὺ θήρᾳν, ὃ ἄριστον τοῦτο δειπνήσαντες, τοὺ ὑστεραίας αὖ θηρῶσι μέχρι δείπνου. καὶ μίαν ἀμφοῖν τούτοις τὰς ἡμέρας λογίζονται, ὅτι μιᾶς ἡμέρας σῖτον δαπανῶσι. τοῦτο δὲ ποιοῦσι τοῦ ἐθίζεσθαι ἕνεκα· ἵνα καὶ ἐάν τι ἐν πολέμῳ δεήσῃ, δυνάμενοι τοῦτο ποιεῖν. καὶ ὅλον δὲ τοῦτο ἔχουσιν οἱ τηλικοῦτοι ὅ, τι ἂν θηράσωσιν· εἰ δὲ μή, τὸ κάρδαμον. εἰ δέ τις αὖ οἴεται ἢ ἐᾶσθαι ἀνδῶς, ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχωσιν ὀπτὸν τοῦ σίτου, ἢ πάνυ ἀνδῶς ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνησθήτω πῶς μᾶλλον ἡδὺ μάζα καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ διψῶντι πιεῖν. αἱ δ' αὖ μᾶλλουσαι φυλαὶ διατρίβουσι μελετῶσαι τά τε ἄλλα ἃ παῖδες ὄντες ἐμαθον, καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν· καὶ διαγωνιζόμενοι τούτοις πρὸς ἀλλήλους διατελοῦσιν. εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι τούτων ἀγῶνες, καὶ ἆθλα προτίθεται. ἐν ᾗ δ' αὖ τῶν φυλῶν πλεῖστοι ὧσι δαημονέστατοι καὶ ἀνδρικώτατοι καὶ ἀπιστότατοι, ἐπαινοῦσι οἱ πολῖται, καὶ τιμῶσιν οὐ μόνον τὸν νῦν ἄρχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅστις ἀνδρὰς παῖδας ὄντας ἐπαίδευσε. χρῶνται δὲ τοῖς μᾶλλουσι τῶν ἐφήβων αἱ ἀρχαί, ἢν τι ἢ φρουρῆσαι δεήσῃ, ἢ κακούργους ἐρευνῆσαι, ἢ λῃστὰς ὑποδραμεῖν, ἢ εἴ ἄλλό τι ὅσα ἰσχύος ἢ τάχους ἔργα ἐστί. τοιαῦτα μὲν δὴ οἱ ἔφηβοι παράσχουσιν.

Ἐπειδὰν δὲ τὰ δέκα ἔτη διατελέσωσιν, ἐξέρχονται εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας. ἀφ' οὗ δ' αὖ ἐξέλθωσι χρόνου οὐκ ἐν τοῖς ἐφήβοις, οὗτοι αὖ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη διάγουσιν ὧδε. πρῶτον μὲν, ὥσπερ οἱ ἔφηβοι, παρέχουσιν ἑαυτοὺς πᾶσι· δοῦλοις χρῆσθαι οὐ τι δεῖ πλὴν τῶν κοινῶν ὅσοι φρονιμώτατοι τε ἤδη ἔργα ἴσασι καὶ ἔτι δυνατοὶ μᾶλλον. ἐὰν δέ που δέησῃ σφαλῆναι, τάχα μὲν οἱ οὕτω πεπαιδευμένοι οὐκέτι ἔχοντες σφᾶς παλαί, στρατεύονται, τὰ δ' ἀκέμφαλα ὅπλα καλοῦμεν,

A Quare haud facile in venatione eorum quicquam abesse reperiatur quæ inter bellandum accidunt. Exeuntes autem in venationē, prandiū habent, & id quidē largius, vt par est, quàm pueri, sed alioq; simile. Et donec quidē venantur, non prandent: sed siquid opus fuerit aut ferǽ ipsius gratia præstolari, aut aliter velint tēpus terere in venādo, hoc prādio pro cœna vsi, rursū postridie venantur ad cœnam vsque:

B & duos hos dies pro vno supputāt, quòd vnius diei cibū consumūt. Hoc autem faciunt cōsuescēdi gratia, vt, siquid facto opus fuerit etiā in bello, id facere possint. Ac illi quidē qui huius sunt ætatis, obsoniū hoc habēt quodcūque venati fuerint: sin minus, nasturtio vescuntur. Quòd siquis eos exīstimat aut vesci iniucundè, quum aliud nihil præter [a] nasturtiū addunt ad cibum, aut potu minus suaui vti, quum aquam

C bibunt, reminiscatur quanta cū voluptate maza panéque [b] vescūtur in fame, quámque suaue est bibere aquā in siti. At reliquæ tribus quæ *domi* manētes *in venationem non exeunt*, tum alia exercēt quæ pueri didicerunt, tum verò sagittandi & iaculandi artē, & de his inter se assiduè certant. Sunt præterea publici horum ludi præmiáque propositā. in qua autē tribu plurimi fuerint peritissimi fortissimíque ac maximè

D fideles, horū laudatur à ciuib[e] & honoratur nō præsēs rector dūtaxat, verūetiam illē qui eos in pueritia erudierūt. Et his adolescētibus vtūtur magistratus, [c] sicubi præsidio opus fuerit, vel ad maleficia inquirenda, vel ad insequēdos latrones, vel ad alia agēda quæcūque aut viriū aut velocitatis sūt opera. Ab adolescentibus ephebis igitur hæc gerūtur.

E Sed vbi annos decē absoluerint, euadūt in perfectæ ætatis viros: à quo tempore autē ex ephebis excesserint, hi rursus annos quinque & viginti ita degunt. Principio, quemadmodum adolescentes præsto sunt magistratibus, vt, siquid pro republica opus fuerit, se vtantur iis in rebus quæ prudentiam virésque requirunt. Quòd si militiæ danda sit opera, qui ita sunt instituti, arcubus & pilis amplius nō vtūtur, sed ensibus & armis quibus comin[e] pugnāt,

a *Cicero interpretatur restim*, Nasturtium adhibent ad panē.

b Vescitur quis inf.

c Siquid custodia opus habeat.

Lege, ὡς εἰπὸς,
Lege, ἐθελήσωσιν
Lege, ἐν ᾗ δ' αὖ
Lege, πιστότατοι,
Lege, aut saltem intellige, τὰ ἐν τοῖς ἐφήβοις δέκα ἔτη
Lege, πελέσωσιν,
Lege, ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ
Lege, σωφρονεστάτων,

ferúntque thoraca circa pectora, & in manu siniſtra cratem, qualem habentes pinguntur Perſæ: in manu autem dextera[a] gladiũ aut mucronem. Et ex huiuſmodi viris magiſtratus omnes conſtituuntur, exceptis puerorum magiſtris.

a Vertit μάχαιραν, gladium, & κοπίδα mucronẽ. Κοπίδας (inquit Curtius) vocant gladios leuiter curuatos, falcib⁹ ſimiles, queis apperebant belluarum manus.

At poſteaquam annos quinque vigintíque complerint, agẽtes hi ætatis annum aliquanto amplius quàm quinquageſimũ (illorum iam ætatẽ ingreſſi qui & ſunt & vocantur ſeniores) non etiam in militiam eunt extra ſolum patrium, ſed manentes domi iudicant omnes cauſas & publicas & priuatas. Iudicãt etiam hi [b]cauſam mortis, iidemque legunt omnes magiſtratus. Quòd ſiquis aut in [c]adoleſcentibus aut in viris deliquerit quippiam cõtra leges, deferunt eum ſinguli tribuni, & ex aliis qui voluerit. Quem ſeniores vbi audierint, ordine mouent. At ordine motus degit reliquam vitam cum ignominia.

b De cauſis capitalibus.

c Puberibus, Gr. ephebis.

Verùm vt omnis Perſarum reſpub. clarius pateat, repetemus paulo altius. nunc enim ob ante dicta declarari queat paucis. Perſæ dicuntur eſſe circiter centum viginti millia hominũ. Horum nemo lege excluditur à dignitatibus atque magiſtratibus: ſed licet omnibus Perſis mittere filios ad publicas iuſtitiæ ſcholas. Verùm qui poſſũt [d]filios per ocium alere, eos mittũt ad ſcholas: quibus vtrò *alendi* non eſt facultas, nequaquam mittunt. Qui autẽ fuerint apud publicos magiſtros inſtituti, licet iis inter [e]adoleſcẽtes eius ætatis ópera exercere, aliis verò non licet. Qui rurſus legitima inter adoleſcentes abſoluerint, poſſunt hi inter viros verſari, magiſtratuúmq; participes atque honorum fieri. At hi qui pueritiæ atque adoleſcentiæ legitima non obierint, inter viros non admittuntur. At hi rurſus qui inter perfectæ ætatis viros ſine reprehẽſione ſe geſſerint, fiũt ex ordine ſeniorũ. Et ita ſeniores hi conſtituuntur qui per omne honeſtatis genus vitam egerint. Et hæc eſt vijuendi inſtitutio, qua vtẽtes, optimos viros ſe fore exi-

d Filios otiantes alere. Vel, in otio.

e Pubares. Gr. ephebos. Sic in ſequent.

A γώρακά τε περὶ τοῖς στέρνοις, καὶ γέρρον ἐν τῇ ἀριστερᾷ, οἷόνπερ γεγράφαται. Πέρσαι ἔχοντες· ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ μάχαιραν ἢ κοπίδα· καὶ αἱ ἀρχαὶ δὲ πᾶσαι ἐκ τούτων καθίστανται, πλὴν τῶν παίδων διδάσκαλοι.

Ἐπειδὰν δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν ἔτη ἄρξαντες τελέσωσιν, εἴησαν μὲν οὗτοι πλέον τι ἢ πεντήκοντα ἔτη γεγονότες ἀπὸ ἡλικίας· ἐξέρχονται δὲ τὴν ἀκμὴν ταύτην εἰς τοὺς γεραιτέρους ὄντας τε καὶ καλουμένους. B Οἱ δὲ γεραίτεροι οὗτοι στρατεύουσι μὲν οὐκέτι ἔξω τῆς ἑαυτῶν, οἴκοι δὲ μένοντες δικάζουσί τε τὰ κοινὰ πάντα καὶ τὰ ἴδια. καὶ θανάτου δὲ οὗτοι κρίνουσι, καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτοι πάσας αἱροῦνται· καὶ ἐάν τις ἢ ἐν ἐφήβοις ἢ ἐν τελείοις ἀνδράσιν ἐλλίπῃ τι τῶν νομίμων, φαίνουσι μὲν οἱ φύλαρχοι ἕκαστον, καὶ τῶν ἄλλων ὁ βουλόμενος· οἱ δὲ γεραίτεροι ἀκούσαντες ἐγκρίνουσιν. ὁ δὲ ἐγκριθεὶς, ἄτιμος τὸν λοιπὸν C βίον διατελεῖ.

Ἵνα δὲ σαφέστερον δηλωθῇ πᾶσα ἡ Περσῶν πολιτεία, μικρὸν ἐπάνειμι. νῦν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ ἂν δηλωθείη διὰ τὰ προειρημένα. λέγονται μὲν γὰρ Πέρσαι ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας εἶναι. τούτων δὲ οὐδεὶς ἀπελήλαται νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν, ἀλλ' ἔξεστι πᾶσι Πέρσαις πέμπειν τοὺς ἑαυτῶν παῖδας εἰς τὰ κοινὰ τῆς δικαιοσύνης διδασκαλεῖα. ἀλλ' D οἷς μὲν δυνάμενοι τρέφειν τοὺς παῖδας ἀργυρώνητας, πέμπουσιν· οἷς δὲ μὴ δυνάμενοι, οὐ πέμπουσιν. οἱ δ' ἂν παιδευθῶσι παρὰ τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις, ἔξεστιν αὖθις ἐν τοῖς ἐφήβοις νεμισκύεσθαι· τοῖς δὲ μὴ διαπαιδευθεῖσιν οὕτως οὐκ ἔξεστιν. οἱ δ' ἂν ἐν τοῖς ἐφήβοις διατελέσωσι τὰ νόμιμα ποιοῦντες, ἔξεστι τούτοις εἰς τοὺς τελείους ἀνδρας σὺν αὐλίζεσθαι, καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν μετέχειν· E οἱ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς παισὶ μὴ διατελέσωσιν, ἢ ἐν τοῖς ἐφήβοις, οὐκ εἰσέρχονται εἰς τοὺς τελείους. οἱ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς τελείοις διαπαιδώνται ἀνεπίληπτοι, οὗτοι τῶν γεραιτέρων γίνονται. οὕτω μὲν δὴ οἱ γεραίτεροι διὰ πάντων τῶν καλῶν ἐληλυθότες καθίσαν· 5 ἡ πολιτεία αὕτη, ἣν οἴονται χρῆναι βίᾳ-

πησι αὖ τῆ). καὶ νυῶ δὲ ἔτι ἐμμένῃ μαρτυρία καὶ τῆς μετρίας διαίτης αὐτῶν, καὶ τὸ σκυπονεῖσθαι τῷ διαίτῃ. αἰσχρὸν μὲν γὰρ ἔτι καὶ νυῶ ὄζει Πέρσαις καὶ τὸ ἀποπλύνειν καὶ ὃ ἀπομύττεσθαι, καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι. αἰσχρὸν δὲ ἔτι καὶ τὸ ἰόντα που φανερὸν γίνεσθαι ἢ τοῦ οὐρῆσαι ἕνεκα, ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τοιούτου. ταῦτα δὴ οὐκ ἂν ἡδυνάμην ποιεῖν εἰ μὴ καὶ διαίτῃ μετρίᾳ ἐχρῶντο, καὶ ὃ ὑγρὸν σὺν πόνοις τε ἀπήλειχον, ὥστε ἄλλη ποι ἀποχωρεῖν. ταῦτα μὲν δὴ τῶν πάντων Περσῶν ἔχομαι λέγειν.

A stimant. Quin hoc etiam tempore testimoniū durat tum moderati eorum victus, tum etiam laboribus coniuncti. Nam nunc quoque turpe est apud Persas & spuere, & emungi, & flatus videri plenos. Turpe itē ducitur si quis conspiciatur quoquam ire aut meiendi, aut cuiusquam huiusmodi rei gratia. Quæ quidem facere nullo pacto possent nisi & victu modico vterentur, & humiditatem per laborē consumerent, ita vt ea aliò quopiam secederet. Hæc igitur de Persis omnibus dicere possumus.

B

Vide & locum ex huius operis libro V, in illis quæ sequuntur ea quæ è libro VIII petita sunt.

Παρὰ τῷ αὐτῷ, ἐν τῇ Παιδείας η'.

Apud eundem, Pædiæ VIII.

ΤΟΙΓΑΡΟΥΝ τοιοῦτος ὢν ἐποίησεν ἐπὶ ταῖς θύραις πολλῷ μᾶλλον τὴν χειρόνων βαπαξίαν, ὑπείκοντων τοῖς ἀμείνοσι, πολλῷ δὲ αἰδῶ καὶ εὐκοσμίαν πρὸς ἀλλήλους. ἐπέγνως δ' ἂν ἐκεῖ οὐδένα οὔτε ὀργιζόμενον χραυγῇ, οὔτε χαίροντα ὑβριστικῶς γέλωτι. ἀλλὰ ἰδὼν ἂν αὐτοὺς ἡγήσω ἂν ὅντι εἰς καλλος ζῆν. τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες καὶ ὁρῶντες ἔθη θύραις διῆγον. τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ἔθει θηρεύειν ἐξῆγεν οὐχ ἧσσον ἀσκεῖν ταῦτα ἢ τὰ χερσαῖα. τοιούτῳ ἡγούμενος καὶ ὅλως ἅρμα ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην. καὶ γὰρ ἐποίησε καὶ πάντα δαπὸς χωρίοις αὖτη μάλιστα ἀποδείκνυσι, ἅμα τὸ θηρίοις φεύγουσιν ἕπεσθαι· καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων ἐνεργοὺς αὖτη μάλιστα ἀπεργάζεται, ἅμα τὸν ἅπαντα φιλοτιμίαν καὶ ἐπιθυμίαν. καὶ τὸν ἐγκράτειαν δή, καὶ πόνους καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ λιμὸν καὶ δίψος διὰ ταῦτα φέρειν, ἐν ταῦτα μάλιστα παρεσκεύαζε τοὺς κοινωνούς. ἐγὼ δ' ἔτι βασιλεῖς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ βασιλέα ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἄν ἔθετο παρεσκευῆ οὐδενὶ ἀρχὴν ὅστις μὴ βελτίων εἴη τῶν ἀρχομένων, καὶ τοῖς παρεσκευημένοις πᾶσι δῆλον· καὶ ὅτι ὅτῳ ἀσκῶν ἔοικε παρέξειν ἑαυτὸν, πολὺ μάλιστα αὐτὸς ἐξεπόνει καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὰς πολεμικὰς τέχνας καὶ τὰς μελέτας. καὶ γὰρ ὅτι θήρᾳ τοῦτο

Ergo Cyrus quum talis esset, fecit vt[a] in foribus multa esset deteriorum modestia cedētium melioribus, multus etiam pudor atque modestia inuicem. Insuper etiam animaduertisses illic neminem neque irascētem cum clamore, neque gaudentem risu[b] cōtumelioso: sed si eos vidisses, verè eos ad normam honestatis viuere dixisses. Res igitur huiusmodi facientes videntésque degebāt[c] in foribus. At bellicæ exercitationis gratia eos ad venationem educebat quibus hæc *militaria* exercenda existimabat: hāc exercitationem rerum bellicarū esse omnino ratus optimam, equestris autem verissimam. Hæc enim maximè reddit ad equitādum in quibuslibet locis aptos, quòd insequi oporteat feras fugientes: & hæc item reddit maximè habiles ad efficiendum ab equis quoduis opus, quia cupiditate tenentur *illas* capiūdi, & inde etiam honoré affectāt. Et hîc etiam maximè[d] familiares assuefaciebat ad continentiam, & ad labores, & frigora, & calores, & famem ac sitim tolerandam. Atque hoc etiam tempore rex ac regis familiares hæc assiduè faciunt. Quòd igitur existimaret neminem imperare decere qui præstantior subditis non esset, & ex antedictis omnibus patet, & ex eo quòd ita suos exercens, multo etiam magis ipse & continentiam & bellicas artes exercitationésque elaborabat. Etenim ad venationem

a In aula sua. *Vel*, in regia.

b *Videtur legisse* ὑβριστικῶς. *Posset etiam reddi*, Neque gaudentē cū risu contumelioso. *Vel*, insolente.

c In aula. *Vel*, in regia.

d Eos qui è sodalitate erāt. *Vel*, è sodalitio.

alios educebat, quando aliqua manendi necessitas non esset: quòd si etiam necessitas talis accideret, ipse domi venabatur eas, feras quæ in viuariis alebantur. Nec verò ipse vnquam antequá sudasset cœnam capiebat, nec equis priusquam essent exercitati, pabulum iniiciebat. Quinetiam ad hanc venationem inuitabat sceptriferos suos. Itaque longè ipse in omnibus honestis operibus excellebat, longè etiam præstabant qui circa illum versabãtur, ob exercitationem assiduã. Et se quidem in tale exemplum proponebat. Præterea verò alios quoque & muneribus & magistratibus & [a] cõsessibus & omnibus donabat honoribus, quos maximè intuebatur quæ honesta essent consectari. Itaque multam omnibus iniiciebat æmulationem quò quisque Cyro optimus videretur.

a Sedibus. *Erãt enim alia alijs honoratiores sedes. Vnde alibi πρωτοκάθεδραι dicit.*

Insuper *hoc* Cyri nobis videmur animaduertisse quòd non hac re solùm decere existimabat principes subditis præstare quòd iis forent meliores, sed etiam existimabat opus esse vt eos *veluti* præstigiis quibusdam deciperẽt. Itaque [b] elegit stolam Medicam & ipse ferre, [c] & vt familiares ea induerẽtur persuasit. Hæc enim visa est ei occultare siquis defectũ aliquẽ haberet in corpore: præterea indutos ea & pulcherrimos & maximos ostendere. Etenim calceos tales habent, in quibus qui eos ferunt clàm aliquid subiicere possint, quò maiores esse videãtur quàm sunt. Sinebátque vt oculos suppingerent coloribus, quò pulchrioribus quàm essent oculis esse viderentur: & fricarentur, vt melius viderentur colorati quàm natura essent. Exercuit eos insuper vt neque spuerẽt palàm, neque mucum emitterent: præterea ne ad quicquam spectandum conuerterẽtur, perinde quasi mirarentur nihil. Omnia verò hæc existimabat aliquid conferre ad hoc vt minus forent subditis cõtemptui. Quos igitur censebat dignos qui aliis præessent, per seipsum tales reddidit exercitatione, & imperium in illos gerendo cum maiestate: quos verò [d] destinabat ad seruiendum, horum neminem incitabat ad exercẽdos ingenuos labores, neque vt haberẽt arma permittebat: verùm curabat vt neque sine cibo vnquá essẽt, neque sine potu, in genuarũ exercitationũ gratia.

b In animũ induxit stol.

c Et vt sodalitia ea ind. *Vel*, illi inter quos sodalitium erat.

d Præparabat. *aut* comparabat. *Vel*, aptos reddebat.

A μὴ ἄλλοις ἐξῇν, ὁπότε μὴ μόνον ἀνάγκη τις εἴη· αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε ἀνάγκη εἴη, οἵοις ἐδίωκε τὰ ἐν τοῖς παραδείσοις θηρία τρεφόμενα. καὶ οὔτε αὐτὸς ποτὲ πρὶν ἱδρῶσαι δεῖπνον ἤρεῖτο, οὔτε ἵππους ἀγυμνάστους ἔτι ἐφάλλε. συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς ταύτην τὴν θήραν τοὺς περὶ αὐτὸν σκηπτούχους. οἰνδρωῶν πολὺ μᾶλλον αὐτὸς διέφερεν ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς ἔργοις, πολὺ δὲ οἱ περὶ ἐκεῖνον, διὰ τὴν ἀεὶ μελέτην. παραδειγμα μὲν δὴ τοιόνδε ἑαυτὸν παρείχετο. τοὺς δὲ τούτῳ, καὶ τῶν ἄλλων οὐσπινας μάλιστα ὁρᾶν τὰ καλὰ διώκοντας, τούτοις καὶ δώρεαις καὶ ἀρχαῖς καὶ ἕδραις καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγέραιρεν. ὥστε πολλὴν πᾶσι φιλοτιμίαν ἐνέβαλλεν ὅπως ἕκαστος ἄριστος φανήσοιτο Κύρῳ.

Καταμανθάνειν δὲ τὸν Κύρου δοκοῦμεν, ὡς οὐ ταύτῃ μόνῃ ἐνόμιζε χρῆναι τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων διαφέρειν τῇ βελτίοσιν αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ παρασκευάζεσθαι χρῆναι αὐτούς. σολὴν τε γοῦν εἵλετο τὴν Μηδικὴν αὐτός τε φορεῖν, καὶ τοὺς κοινωνοὺς ταύτην ἔπεισεν ἐνδύεσθαι. αὐτὴ γὰρ αὖτ' συγκρύπτειν ἐδόκει εἴ τις τι ἐν τῷ σώματι ἐνδεὲς ἔχοι, καὶ καλλίσους καὶ μεγίστους ὑποδείκνυναι τοὺς φορεῖσθαι. καὶ γὰρ τὰ ὑποδήματα τοιαῦτα ἔχουσιν ἐν οἷς μάλιστα λαθεῖν ὑπὸ τὴν ὑποπτέλμιδος τι, ὥστε δοκεῖν μείζους εἶναι εἰσί. καὶ ὑποχρίεσθαι δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς παρῄνεσεν, ὡς διοφθαλμότεροι φαίνοιντο ἢ εἰσί, καὶ ὑπτιάζεσθαι, ὡς ὑψηλοτέροι ὁρῶντο ἢ πέφυκασιν. ἐμελέτησε δὲ καὶ ὡς μηδὲ πτύοντες μηδὲ ἀπομυττόμενοι φαίνοιντο εἶεν· μηδὲ μεταστρεφόμενοι ὅπῃ δέοι μηδενός, ὡς σοφὸν θαυμάζοντες. πολλὰ δὲ τοιαῦτα ὥστε φέρειν τι εἰς τὸ δεινοτέρους φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις. οἷς μὲν δὴ ἄρχειν ὥετο χρῆναι δι' ἑαυτοῦ, οὕτω κατεσκεύασε καὶ μελέτῃ καὶ ὡς σεμνῶς προσιέναι αὐτῶν· οἷς δ' ἂν κατεσκεύαζεν εἰς τὸ δουλεύειν, τούτους οὔτε μάγειραν τῶν ἐλευθερίων πόνων οὐδένα προῆκα, οὔτε ὅπλα κεκλῆσθαι ἐπέτρεπεν. ἐπεμελεῖτο δὲ ὅπως μήποτε ἄσιτοι μήτε ἄποτοι ποτὲ ἔσοιντο, ἐλευθερίων ἕνεκα μόνων.

καὶ γὰρ ὁπότε ἐλαύνοιεν τὰ θηρία τοῖς ἱππεῦσιν εἰς τὰ πεδία, φέρεσθαι σῖτον εἰς θήραν τούτοις ἐπέτρεπε, τῷ δὲ ἐλευθέρων οὐδενί. καὶ ὁπότε πορεία εἴη, ἤγαγε αὐτοὺς πρὸς τὰ ὕδατα, ὡς καὶ τὰ ὑποζύγια. καὶ ὁπότε δὲ ὥρα εἴη ἀρίστου, ἀνέμενεν αὐτοὺς ἕως ἔστ' ἂν φάγειόν τι, ὡς μὴ βουλιμιῷεν. ὥστε καὶ οὗτοι αὐτὸν ὥσπερ οἱ ἄριστοι πατέρα ἐκάλουν, ὅτι ἐπεμέλετο αὐτῶν· ὅπως ἀναμφιλόγως ἀεὶ αὐθράποδα ἄγε τελοῖεν.

A Etenim quando agebant feras in campos equitibus, cibum in venationem his ferre permittebat, liberorum autē nemini: & quando iter faciendum erat, agebat eos ad aquas, vt iumenta. quum item erat prandendi tempus, eos expectabat donec aliquid comedisset, ne esurirēt. Itaque hi quoque eum, vt viri optimates, patrem vocabant, quòd suiipsorū haberet curam, vt indubitatò sēper mancipia forent.

Παρὰ τῷ αὐτῷ, ὅθι τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

B Apud eundem, circa finem eiusdem libri.

ὅτι ἀείση καὶ καλλίστη

Ὅτι μὲν καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ὑπὸ τὴν Ἀσίαν ἡ τοῦ Κύρου βασιλεία ἐγένετο, αὐτὴ ἑαυτῇ μαρτυρεῖ. ὡρίσθη μὲν γὰρ αὐτῇ ἕως τῆς ἐρυθρᾶς θαλάττης· αὐτῇ δὲ ἄρκτον μὲν, τὸν ΕΥΞείνου πόντου· πρὸς ἑσπέραν δὲ, Κύπρῳ καὶ Αἰγύπτῳ· αὐτῇ μεσημβρίαν δὴ, Αἰθιοπίαν. τοσαύτη δὲ οὖσα μιᾷ γνώμῃ τῇ Κύρου ἐκυβερνᾶτο· καὶ ἐκεῖνός τε τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ὥσπερ ἑαυτοῦ παῖδας ἐτίμα τε καὶ ἐθεράπευεν, οἵτε ἀρχόμενοι Κύρου ὡς πατέρα ἐσέβοντο· ἐπεὶ μέντοι Κῦρος ἐτελεύτησεν, οὗτοι μὲν αὖθις οἱ παῖδες ἐγένοντο, οὗτοι δὲ πόλεις καὶ ἔθνη ἀφίσαντο, πρόσω δ' ὅπῃ τὸ χεῖρον ἐτέρπετο.

τοῦ πόντου καὶ Προποντίδι καὶ Ἑλλησπόντῳ πρὸς ἑσπέραν

τοῦ αὐτοῦ

QVOD pulcherrimum quidem ac maximum regnorum omniū Asiæ, Cyri fuerit regnū, ipsum de se testimoniū præbet. Terminos enim habuit ad oriētem mare rubrum, ad septētriones pontum Euxinum, ad occidentem Cyprum & AEgyptum, ad meridiem AEthiopiam. Id autem imperium quùm tantaes- a *vel*, Vno Cyset magnitudine, [a] vna Cyri sē- ri arbitrio gub. tentia gubernabatur: qui etiam C ipse subditos suos æquè ac filios & honorabat & colebat: & Cyrum subditi perinde quasi patrē venerabantur. Vbi autem Cyrus excessit è viuis, continuò ipsi filii inter se dissedêre, continuóque vrbes ac gentes defecêre, sicque in deterius omnia versa sunt.

Ὡς δὲ ἀληθῆ λέγω, ἄρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων. οἶδα γὰρ ὅτι πρότερον μὲν βασιλεῖς καὶ ᾧ ἂν αὐτῷ καὶ ταῖς τὰ ἔσχατα πεποιηκόσιν εἴτε ὅρκους ὀμόσαιεν, ἠμπέδουν, εἴτε δεξιὰς δοῖεν, ἐβεβαίουν. εἰ δὲ μὴ τοιοῦτοι ἦσαν, καὶ τοιαύτην δόξαν εἶχον, D "οὐδὲ" αὖ εἷς αὖθις ὑπίσχνευεν ὥσπερ οὐδὲ νῦν πιστεύῃ οὐδὲ εἷς ἔτι, ἐπεὶ ἔγνωσαν ἡ ἀσέβεια αὐτῶν· οὕτως οὐδὲ τότε ὑπίσχνευσθαι ἂν οἱ τῶν σὺν Κύρῳ ἀναβαίνων στρατηγοὶ νῦν δὲ δὴ τῇ πρόσθεν αὐτῶν δόξῃ πιστεύσαντες, ἐνεχείρισθαι ἑαυτοὺς, καὶ ἀναβάντες πρὸς βασιλέα, ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλάς. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν συστρατευσαμένων βαρβάρων ἄλλοι ἄλλαις πίστεσιν ἐξαπατηθέντες ἀπώλοντο. "πολὺ δὲ καὶ τῶνδε χείρονες νῦν εἰσί. πρόσθεν μὲν γὰρ εἴτις ἢ ἀξιοκινδυνοῖ τι

τοῦ πολλοὶ δὲ καὶ πάλαι

Quòd autem vera à me narrantur, incipiam à rebus diuinis id docere. Noui enim & regem prius, & eos qui sub rege essent, etiam iis qui vltima scelera perpetrassent, siue iusiurandum iterati essent, siue inuiolatum præstare, siue dextras dedissēt, constantissimè [b] obseruare solitos. Quòd si tales b Obseruare *quod polliciti essēt* non fuissent, & huiusmodi de se sol. opinionem non præbuissent, ne vnus quidem credidisset eis: quē- admodum nunc nemo amplis credit, posteaquam cognita est eorum impietas: sic neque tunc illi credidissent duces militum qui vnà cum Cyro ascenderant. E At illi quum priori de iis opinioni credidissent, seipsos in manus c *Sequitur ex parte lectionem margini adscriptā. Alter a sonat*, Mul- eorū tradiderūt, & ad regē ducti to etiam quàm obtruncati fuerūt. [c] Multi etiam hi nunc sunt de- eorū barbarorū qui vnà militarāt, alii alia decepti fide data, periere. Multo præ- teriores. terea etiā his in rebus nūc sunt deteriores. Antea enī siquis aut periculū subiisset

pro rege, aut vrbem gentémve [a] in seruitutē redegisset, aut aliud quicquam præclarum aut vtile ei egisset, hi erant qui in honore habebantur: at nūc, etiam si quis, quemadmodum Leomithres, vxore ac liberis amicorúmque filiis obsidibus apud AEgyptium relictis, maximúmque iusiurandum trāsgressus, videatur aliquid emoluméti attulisse regi, hi sunt qui maximis præmiis honorantur. Hæc igitur videntes Asiatici omnes, ad impietatem & iniustitiam versi sūt. Quales enim fuerint præfecti, tales etiam qui sub ipsis sunt, vt plurimum euadunt. Hinc igitur factum est vt omne fas magis cōtemnant quàm antea. Iam verò circa pecunias hoc modo sunt iniquiores. non enim eos solùm qui magnis se delictis fecerunt obnoxios, sed eos item qui nihil fecerunt iniustè, comprehensos cogūt nullo iure pecunias soluere. Quo fit vt nihilo illi minus qui vidētur esse ditissimi, quàm qui multa iniustè admiserūt, in metu sint: adeo vt neque [a] in manus hi ire velint potentiorum, neque audeāt se adiungere exercitui regio. Igitur quicunque bellum cum iis gerat, omnibus licet in regione ipsorum fine pugna versari vtcunque velint, propter illorum tum impietatem erga deos, tum iniustitiam erga homines. Mēres igitur eorum ita sunt omnino nunc deteriores, quàm antiquitus.

Quòd autem nec corporum exercitationis curam gerunt, vt antea consuerāt, nunc item hoc exponā. Lex enim erat apud eos neque spuere, neque emungere: (est autem manifestum hæc eos lege sanxisse, non quia parcerent corporis humori, sed quòd vellent per labores ac sudorem reddere corpora solidiora,) hoc verò tempore non spuere quidem neque emungi, adhuc perdurat, sed illud institutum se laboribus exercēdi [b] desiit. Quinetiam antea erat Persis lege cautū comedere semel, quò toto die vterentur & circa res gerēdas & circa labores: hac verò tempestate semel cibum capere adhuc permanet, sed vesci incipiētes ab eo tēpore quo illi qui summo mane

a In potestatem *eius* redeg. *Vel*, eius imperio adiunxisset.

a *Vel*, in potestatem venire.

b Nusquam in vsu est.

A πρὸ βασιλέως, ἢ πόλιν ἢ ἔθνος ἀποχείριον ποιήσειεν, ἢ ἄλλό τι καλὸν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ ἀπεργάσθειεν, οὗτοι ἦσαν οἱ τιμώμενοι. νῦν δὲ καὶ ὧν τις, ὥσπερ Λεομίθρης, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς τῶν φίλων παῖδας ὁμήρους τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐγκαταλιπών, καὶ τὸν μεγίστους ὅρκους παραβάς, βασιλεῖ δόξῃ τι σύμφορον ποιῆσαι, οὗτοί εἰσιν οἱ τὰς μεγίστας τιμὰς περαιούμενοι. Ταῦτα οὖν ὁρῶντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάν-

B τες, ὅτι ὁ ἀσεβὴς καὶ τὸ ἄδικον τετιμημένοι εἰσίν. ὁποῖοί τινες γὰρ αἱ οἱ περὶ τὰς ἀρχὰς ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῖς πάντες ὅτι πολὺ γίγνονται. ἀδεμιᾷ τέχνῃ δὴ νῦν ἢ περὶ ταύτην γενήσονται. εἰς χεῖρω χρήματα, τῇ δὲ ἀδικώτερα· οὐ γὰρ μόνον τοὺς πολλὰ ἡμαρτηκότας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὰ ἐλάχιστα ἀδικηκότας συλλαμβάνοντες, ἀναγκάζουσι περὶ τῶν δικαίων χρήματα ἀποτίνειν. ὥστε οὐδὲν ἧσσον ἢ πολλὰ ἔχειν δοκοῦντες τῶν πολλὰ

C ἠδικηκότων φοβοῦνται· καὶ εἰς χεῖρας οὐδεὶς οὗτοι ἐθέλουσι τοῖς κρείττοσιν ἰέναι, οὐδὲ γε ἀφορίζεσθαι εἰς βασιλικὴν στρατείαν δαρδάνουσι. τοιγαροῦν, ὅστις αὖ πολεμῇ ἀνδρῶν, πᾶσιν ἔξεστιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναστρέφεσθαι αὖθι μάχης ὅπως αὖ βούλωνται, ἅτε τῶν ἐκείνων περὶ μὲν θεοὺς ἀσεβείαν, περὶ δὲ ἀνθρώπους ἀδικίαν. αἱ μὲν δὴ γνῶμαι ταύτῃ τῇ πάντι χείρους νῦν ἢ τὸ παλαιόν, αὐτῶν.

D Ὡς δὲ οὐδὲ τῶν σωμάτων ὅτι μέλονται ὥσπερ πρόσθεν, νῦν αὖ τοῦτο διηγήσομαι. νόμιμον γὰρ δὴ καὶ νῦν ἀνδρῶν, μήτε πτύειν, μήτε ἀπομύττεσθαι· (δῆλον δὲ ὅτι ταῦτα, οὐ διὰ τὰ σώματα ὑγρὰ φειδόμενοι, ἐνόμισαν, ἀλλὰ βουλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἱδρῶτος τὰ σώματα στερεοῦσθαι) νῦν δὲ ὁμοίως μὴ πτύειν μηδὲ ἀπομύττεσθαι, ἔτι διαμένει, ὃ δὲ οὐδαμοῦ ὅτι τηδαύεται. καὶ μέντοι πρόσθεν μὲν καὶ ἀνδρῶν μονοσιτεῖν νόμι-

E μον, ὅπως ὅλῃ τῇ ἡμέρᾳ χρῷντο καὶ εἰς τὰς περιόδους καὶ εἰς τὸ διαπονεῖσθαι· νῦν γε μὴν τὸ μὲν μονοσιτεῖν ἔτι διαμένει, ἀκμὴν δὲ τοῦ σίτου καὶ ὀψὲ ἐσθίονται

τοῦ νῦν δὲ ἄν τις, ὥσπερ Μιθριδάτης τὸν πατέρα Ἀριοβαρζάνην ἀπέκτεινε, καὶ ὧδε Λεομ.

τοῦ ὡς ὅτι τὸ πολὺ

τοῦ ὀκνεῖν

ἀειςῶντες, μέχρι τούτου ἐαθίοντες & πίνοντες ἀφίχνυσιν ἕστε τὸν ἡλιαπάλα κοιμᾶσθαι. ἰῶ δὲ αὖθις νόμιμον μηδὲ παροχοίδας εἰσφέρεσθαι εἰς τὰ συμπόσια, δηλονότι νομίζοντες ὃ μὴ ὑγροπίνειν ἦτον αὖ καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλειν· νῦν δὲ ὃ μὲν μὴ εἰσφέρεσθαι, ἔτι αὖ ἀφελιμώτατον· τοσοῦτον δὲ πίνουσιν ὥστε αὐτὰ τὰ εἰσφέρειν αὖθις ἐκφέρονται, ἐπεὶ δὴ μηκέτι δύνανται ὀρθοῦσθαι ἐξιέναι. Ἀλλὰ μὲν καὶ ἐκεῖνο ἰῶ αὖθις ὅπτι χώριον, τὸ μεταξὺ πορεύεσθαι μήτε ἐαθίειν, μήτε πίνειν, μήτε τὴν ἀφὶ ταῦτα αὐαγκαίων μηδὲν ποιοῦντας φανεροὺς εἶναι· νῦν δ' αὖ τὸ μὲν τούτων ἀπέχεσθαι ἔτι ἀφελιμεῖ, τὰς μέντοι πορείας ὕτω βραχείας ποιοῦνται ὡς μηδ' αὖ ἔτι ἡμαμᾶσαι ὃ ἀπέχεσθαι τὴν ἀναγκαίων.

Ἀλλὰ μὲν καὶ ὅτι ἦραν τοσάδε μὲν τοσαυτάκις ἐξήεσαν ὥστε ἀρκεῖν αὖθις τε καὶ ἵπποις γυμνάσια τοῖς ἠεροῖς· ἐπεὶ δὲ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσσους τὸ οἴνου ἐγένοντο, οὐκέτι ὁμοίως ὕστε αὐτοὶ ἐξήεσθαι, οὔτε τοὺς ἄλλους ἐξῆγον ὅπτι τοῖς ἠεροῖς· ἀλλὰ καὶ οἵπερ φιλόπονοι ἐφύοντο καὶ σὺν τοῖς περὶ αὐτοὺς ἵππευσιν ἅμα ἠρῶεν, φθονοῦντες αὖθις δῆλοι ἦσαν, καὶ ὡς βελτίονας αὐτῶν ἐμίσεον. Ἀλλά τοι καὶ τοὺς παῖδας ὃ μὲν παιδεύεσθαι ὅπτι ταῖς ἡμέραις, ἔτι ἀφελιμεῖ· ὃ μέντοι τὰ ἱππικὰ μεμαθάνειν καὶ μελετᾶν, ἀπέσβηκε, ἀφὶ τὸ μὴ ἐᾶναι ὅπου αὖ ἐπιφαινόμενοι βδελυκτιοῖεν.

Καὶ ὅτι γε οἱ παῖδες ἀκούοντες ἐκεῖ παρόδων τοῖς δίκης δικαίως δίκας ζημιοῦσθαι, ἐδόκουν μεμαθάνειν δικαιότητα, καὶ τοῦτο πᾶσι πάντων αὐέγραπται. σαφῶς γὰρ ὁρῶσι νικῶντας ὁπότεροι ἂν πλέον ἀφελοῦσιν· ἀλλὰ καὶ τὴν φυομένων ἐκ τῆς γῆς τοῖς δίκαιοι μεῖς οἱ παῖδες παρόδαν μὲν ἐμαθάνομεν, ὅπως τοῖς μὲν ὠφελίμοις χρῶντο, τὰ δὲ βλαβερῶν ἀπέχοιντο· νῦν δὲ ἔοικασι ταῦτα διδασκομένοις, ὅπως ὅτι πλεῖστα κακοποιῶσιν. οὐδαμοῦ γοῦν πλείους ἢ ἐκεῖ ὕστε ἀποθνήσκουσιν, οὔτε ἀφανίζονται ὑπὸ φαρμάκων.

prandent, ad illorum vsque tempus comedere potaréque pergũt qui lectum tardissimè petunt. Erat præterea lege cautum apud eos ne [a]vrcei importarentur in sympolia: quippe qui putabant, si non nimis potarẽt, minus corpora mentésque labefactari: hac verò tempestate vrceos non importari, adhuc permanet: ac tãtum bibunt vt non importent, sed ipsi exportentur, quum nequeant amplius [b]erecti egredi. Iam verò & ille mos patrius iis erat, vt, dum iter facerent, neque comederent, neque biberent, neque quicquam eorum quæ propter hæc necessaria sunt, palàm facerent: nunc autem ab iis abstinere, adhuc perdurat, sed itinera faciunt adeo breuia vt minimè sit mirandum quòd à rebus necessariis abstineant.

a *Vel*, amphoræ. *quia Græci Græca sunt aquaria potius quàm vinaria.*

b Erecto corpore. *Vel*, recto corpore.

Quin & ad venationem quoque toties antea exibant vt pro exercitatione venationes satis essent & ipsis & equis: at vbi Artaxerxes rex, & qui ei erant familiares, redditi sunt [c]vino inferiores, non amplius eodem modo neque ipsi egrediebantur, neque alios educebant ad venationes: quin potius siqui laboris studiosi atque industrii vnà cum suis equitibus venarentur, apertè iis inuidebant, & vt seipsis meliores oderãt. Præterea puerorum institutio [d]prò foribus adhuc perdurat: sed disciplina & exercitatio eorum quæ ad artem equestrem pertinẽt, extincta est, quòniam eò non eunt vbi specimen edendo gloriam consequantur. Et quòd pueri quum illic antea lites audirent secundum ius & æquum diiudicari, videbantur discere iustitiam, & hoc omnino in contrarium versum est: quoniam certò vident eos vincere *causam* veri plus dederint. Præterea eorum vim quæ è terra oriuntur, pueri antea discebant, quò vtilibus vterentur, & à perniciosis abstinerent: nunc verò videntur hæc discere quò mala quamplurima perpetrent. Nusquam igitur plures quàm illic, neque moriuntur, neque interficiuntur venenis.

c *Sonant Gr. Verba*, Ita vino dediti vt ei succumberent.

d In aula adh. perd. *Vel*, in regia.

Quinetiá multo magis indulgent mollibus & delicatis voluptatibus quàm Cyri temporibus. Tum enim adhuc disciplina Persica & continentia vtebantur, Medorũ verò stola atque mollitie: sed hoc tempore Persicá cõstantiam æquo animo vidét extingui, at Medorum mollitiem diligenter seruãt. Declarare autem volo eorum quoque mollé & delicatam vitam. Illis enim primùm non satis est si lecti strata mollia habeant, verumetiam lectorum pedes tapetibus superponunt, ne pauimentum renitatur, sed vt tapetes cedãt. Insuper opere pistorio quæ conficiebantur ad mensam, & quæcunque reperta sunt antea, eorum nihil ablatum est, sed & noua semper excogitant, & obsonia identidé: etenim sibi compararunt homines qui noua vtriusque harum rerum artificia inueniant. Insuper hyeme nõ satis est illis caput & corpus atque pedes tegere, sed in extremis manib⁹ chirothecas villosas habét, & digitalia. At verò æstate contenti non sunt neque arborũ neque rupium vmbris, sed illis præsto sunt homines qui in his vmbris alias moliantur. Iá verò & pocula si quã plurima habeant, hoc ornaméto gloriantur: verùm si iniustis artibus comparata esse constet, id nulli sibi dedecori ducunt. Apud illos enim iniustitia lucrique turpis cupiditas valde est aucta. Atq; antea patrius eis mos erat ne cõspicerentur proficisci pedites, nõ alius cuiusquá rei gratia, quàm vt equites optimi fierent: nunc autem plura super equis strata habent quàm super cubilibus. Non enim ita equitandi curam habent vt molliter sedendi.

a Non conspici pedibus iter facientes, non al.

In iis verò quæ ad bellũ pertinent, ánnon meritò núc b sunt omnino deteriores quàm antea? Quibus superiore tẽpore patriũ erat, tum eos qui terram possiderent, ab hac ipsa equites suppeditare, qui etiam in expeditionem ibant: tum præsidiarios, si militádum esset, pro regione stipendiarios esse: nũc verò qui ostiarii sunt, & pistores obsoniorúmque artifices, & pincernæ, & balneatores, & qui ad mensam apponũt & qui è mẽsa

b Interrog. dicendi sunt. Vel, dici possunt.

A Ἀλλὰ μὴν καὶ θρυπτικώτεροι πολὺ νυῦν εἰσὶ Κύρου εἰσί. τότε μὲν γὰρ ἔτι τὴν ἐκ Περσῶν παιδείαν καὶ ἐγκρατείαν ἐσκοῦντο, τῇ δὲ Μήδων στολῇ καὶ ἁβρότητι· νυῦν δὲ τὴν μὲν ἐκ Περσῶν καρτερίαν παντελῶς ἀπροσδεεστέραν ἡγοῦνται, τὴν δὲ τῶν Μήδων μαλακίαν διαφερόντως ζηλοῦσιν. σαφῶς δὲ βούλομαι καὶ τοῦτο ὑμῖν ἐνδείξασθαι. ἐκεῖνοι γὰρ τοῦ μὲν ὑπὲρ τὰς ὀφρῦς αὐτῶν ἐκείρουσι τρίχας οὐ μόνον ἔρχει μαλακῶς ὑποκρώννυσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν κλινῶν τοὺς πόδας ὅπως μὴ αὐτερείδῃ ὁ δάπεδον, ἀλλ' ὑπείκωσιν αἱ τάπητες. καὶ μὲν τὰ πεπτόμενα ὅτι τραπέζαις, ὅσά τε τροφὰς ἔδει βύρσης, οὐδὲν αὐτῶν ἀφῆρηται, ἀλλά τε ἀεὶ καινὰ ἐπιμηχανῶνται. καὶ ἄλλα γε ὡσαύτως. καὶ γὰρ καινοποιίαις ἀμφοτέρων τούτων κέκτηνται. ἀλλὰ μὲν καὶ ἐν ταῖς χειμῶνι οὐ μόνον κεφαλὴν καὶ σῶμα καὶ πόδας ἔρχει αὐλοῖς ἐσκεπάσθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄκρας τῶν χερῶν χειρίδας δασείας καὶ δακτυλήθρας ἔχουσιν. ἐν γε μὲν τῷ θέρει οὐκ ἔρκουσιν αὐλοῖς οὔθ' αἱ τῶν δένδρων οὔθ' αἱ τῶν πετρῶν σκιαί, ἀλλ' ἐν ταύταις ἑτέρας σκιὰς αὖ θερμοὶ μηχανῶνται μόνοι αὐλοῖς πρεσῶσι. καὶ μὲν ἐν πώματα ἓν μόνῳ ὡς πλεῖστα ἔχωσι, τούτῳ καλλωπίζονται· ἐν δὲ ἀδίκου φανερῶς ἢ μεμηχανημένα, τοῦτο αἰσχύνονται. πολὺ γὰρ νῦν ἐν αὐλοῖς ἡ ἀδικία τε καὶ αἰσχροκέρδεια. ἀλλὰ καὶ τοσόνδε μὲν ἐν ὅτι χώρων αὐλοῖς μὴ ὀρθᾶσθαι πεζῇ πορευομένοις, ἐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα ἢ ὡς ἱππικώτεροι γίγνεσθαι· νυῦν δὲ τρόμματα πλείω ἔχουσιν ὅτι τῶν ἵππων ἢ ὅτι τῶν ἀνδρῶν. οὐ γὰρ τῆς ἱππικῆς οὕτως ὥσπερ τοῦ μαλακῶς καθῆσθαι ἐπιμέλονται.

Τὰ γε μὲν πολεμικὰ πῶς ἐκ εἰκὸς τοὺς νυῦν τῶν πάντι χείρους ἢ τοσόνδε εἶναι; οἷς ἐν μὲν τῶν παραλόγων τι χρόνῳ ὅτι χώριον, ἵππος, ἵνα ἦρχε ἐκ μὲν τούτου ἐν ἔχοντες, ἐκ τούτοις ἱππάσασθαι πρέχεσθαι, οἱ δὲ καὶ ἐστρατεύοντο· ἐκ δὲ φερεσπόνδους, εἰ δέοι στρατεύεσθαι, τοσοῦτος χώρας μισθοφόρους εἶ· νυῦν δὲ τοὺς τε θυρωροὺς καὶ τοὺς σιτοποιοὺς, καὶ τοὺς ὀψοποιοὺς, καὶ οἰνοχόους, ἐ λουτροχόους, καὶ τροφεῖς ἐ ἀναιρουῦ-

ἐν μὲν οὐκέτι τὰς ὀφρῦς
ἐν δάπεδον
ἐν δάπεδις.
ἐν σκιάδας
ἐν ἱππικῆς

κομμω-τὰς

τᾶς, καὶ καταχριμίζοντας καὶ αἰσιάντας, καὶ τοὺς κοσμητὰς οἱ ὑποζυγίοισί τε καὶ σπερίεσι σιν αὐτοῖς, ἢ τἄλλα ῥυθμίζουσι· τούτοις πάντας ἱππέας οἱ δυνάμενοι παρασκευάζονται, ὅπως μαθοφοροῖεν αὐτοῖς. πλῆθος μὲν οὖν καὶ ἐκ τούτων φαίνεται, οὐ μέντοι ὄφελός γε οὐδὲν αὐτῶν πρὸς πόλεμον. δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα· ἡ γὰρ τῶν χώρα γε αὐτῶν ῥᾷον οἱ πολέμιοι ἢ οἱ φίλοι διαφθείρουσι. καὶ γὰρ δὴ ὁ Κῦρος τὸν μὲν ἀκροβολίζεσθαι ἀποπαύσας, ἀναγκάσας δὲ καὶ αὐτοὺς καὶ ἵππους, καὶ ἐς παλάμην ἐκείνῳ δοὺς ἐς χεῖρας, ὁμόθεν τοῦ μάχου ἐποιεῖτο· νῦν δὲ οὔτε ἀκροβολίζονται ἔτι, οὔτ' εἰς χεῖρας σαυτοῦντες μάχονται. καὶ οἱ πεζοὶ ἔχουσι μὲν γέρρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρις, ὡς περ ὅτι Κύρου, τὴν μάχην ποιησόμενοι εἰς χεῖρας δὲ ἰέναι οὐδ' οὕτως ἐθέλουσιν. οὐδὲ γε τοῖς ἀρεπαμφόροις ἅρμασιν ἐπὶ χεῶνται ἐφ' ᾧ Κῦρος αὐτὰ ἐποίησατο. ὁ μὲν γὰρ, ἵνα ἐξίσας τοὺς ἡνιόχους, καὶ ἀγαθοὺς ποιήσας, εἶχε τοὺς εἰς τὰ ὅπλα ἐμβαλοῦντας· οἱ δὲ νῦν, οὐδὲ γιγνώσκοντες τοὺς ὀπισθοῖς ἅρμασιν, οἴονται σφίσιν ὁμοίους τοὺς ἀναισκήτους τοῖς ἠσκημένοις ἔσεσθαι. ⓐ δὲ ὁρμῶσι μὲν, πρὶν μὲν ἐν τοῖς πολεμίοις εἶεν, οἱ μὲν, ἐχόντες οὐ πιστεύουσιν, οἱ δ' ἐξαλλονται· ὥστε αὖθις ἰδιώτων γιγνόμενα τὰ ζεύγη πολλαχοῦ πλείω κακὰ τοῖς φίλοις ἢ τοῖς πολεμίοις ποιεῖ. ἔπειτα μέντοι καὶ αὐτοὶ γιγνώσκουσιν οἷα σφίσι τὰ πολεμικὰ ὑπάρχει, ὑφίενται, καὶ οὐδεὶς ἔτι αὖθις τῶν Ἑλλήνων εἰς πόλεμον καθίσταται, οὔτε ὅταν δυνήλοις πολεμῶσιν, οὔτε ὅταν οἱ Ἕλληνες αὐτοῖς ἀντιστρατεύωνται· ἀλλὰ καὶ τοῖς τούτοις ἐγνώκασι μὴ Ἕλλήνων εὖ πολέμους ποιεῖσθαι.

ἅρμα-σιν. ἐφ' ᾧ

οὔτε αὖ-πστε

ἀποτρέ-σασθαι. φη-μὶ

ἀνομω-τέρους

Ἐγὼ μὲν δὴ οἶμαι ἄμφω ὑπερβάλλειν ἀπειρήσθαι μοι. φημὶ γὰρ Πέρσας καὶ τοὺς σφῶν αὐτῶν καὶ ἀσεβεστέρους τοῖς θεοῖς, καὶ ἀνοσιωτέρους τοῖς συγγενέσι, καὶ ἀδικωτέρους τοῖς ἄλλοις, καὶ ἀνανδροτέρους τὰ εἰς τὸν πόλεμον νῦν ἢ τοτὲ ἐπιδεδεῖχθαι. εἰ δέ τις ταῦτα ἐμοὶ γιγνώσκει, καὶ ἔργα αὐτῶν ἐπισκοπῶν, εὑρήσει αὐτὰ μάρτυρα ὄντα τοῖς ἐμοῖς λόγοις.

A tollūt, & qui dormitū agūt, & qui à ſomno excitant, & ornatores qui coloribus eos liniunt infricántque, aliáque decenter componunt: hoſce omnes ii qui proceres ſunt, equites faciunt, quò ſub ſe ſtipendium mereāt. Multi tudo igitur ex his quoque apparet, at nulla eorum ad bellū vtilitas. Hoc etiam patet ex iis quæ vſuueniūt. nam in eorum regione hoſtes facilius commorantur quàm amici. Cyrus enim quum B ferētarios amouiſſet, thoracibus autem & eos & equos armaſſet, & pilum vnum cuique dediſſet in manum, cominus pugnā gerebat: ſed hoc tempore neque iactu vtuntur amplius, neque cōgredientes cominus præliantur. Atque pedites habent quidem ipſi crates & copides & ſecures (quemadmodum Cyri temporibus) quū ſūt pugnaturi, ſed cominus congredi ne hi quidē volunt. Nec item falcatis curribus ad id vtuntur amplius ad quod eos Cyrus eſt fabricatus. Cyrus enim quum aurigas amplificaſſet C honoribus ſtrenuóſque reddidiſſet, habebat qui in armatos impetum facerent. Perſæ autē huius tēporis quum ne norint quidē eos qui prę ſunt curribus, cenſent fore vt inexercitatos ſimiles exercitatis habeant. Et hi profliūt quidem, ſed priuſquā fuerint inter hoſtes, alii è curribus vltrò D excidunt, alii exiliunt: quo fit vt iugales aurigis carentes, pluribus ſæpe malis amicos quàm hoſtes afficiant. Quoniā verò ipſi quoque cognoſcūt qualia ad bellum adminicula habeāt, animo ad id remiſſo ſunt: nemōque amplius ſine Græcis ad bellū ſe accingit, neque quū inuicem belligerant, neque quū Græci agūt cōtra eos exercitū, ſed etiā aduerſus hoſce ſtatūerūt cū Græcis bellū gerere.

Et ego quidē quæ pollicit' ſū, E ea me præſtitiſſe arbitror. Dico enim, Perſas atq; Perſarū ſocios, & magis impios aduerſus deos, & magis nefarios erga neceſſarios, & iniuſtiores erga alios, & ignauiores ad bellū, hoc tēpore quàm antea redditos fuiſſe. Quòd ſiquis ſecus atque ego ſentiat, is eorum opera conſiderans, ea teſtimonio ſuo verba mea comprobare comperiet.

Apud eundem Xenophontẽ, in eiuſdem Pædiæ libro v.

Παρὰ τῷ αὐτῷ Ξενοφῶντι, ἐν τῷ τῆς αὐτῆς παιδείας ε'.

Pag. 72 meæ editionis.

IN nullo enim neque eſculẽto neque potulento vir Perſes, ex iis qui bene inſtituti ſunt, neque oculis cõmotus appareat, neque rapina, neque mẽte, quo minus eadem proſpiciat quæ ſi in cibo non eſſet, ſed quemadmodum equeſtres, quoniam in equis non turbantur, poſſint ſimul dum equitant & videre & audire & dicere quod ſit opus: ſic item illi inter epulas exiſtimant oportere & prudẽtes apparere & moderatos. At moueri eſculẽtis & potulentis, videtur iis eſſe b porcinum admodum & immane.

Ἐπ' οὐδενὶ γὰρ βρώματι οὐδὲ πόματι Πέρσης ἀνὴρ τὸ πεπαιδευμένον ἂν τε ὄμμασιν αὖ ὀκνηπληγμένος καταφανὴς γένοιτο, οὔτε ἁρπαγῇ, οὔτε νόῳ, μὴ οὐχὶ παρεῖναι ἃ χρὴ μὴ ἐν σίτῳ ὦσιν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἱππικοὶ, διὰ τὸ μὴ περὶ ἵππων ταράττεσθαι τὸ ἱππεύειν, δύνανται ἅμα ἱππεύοντες καὶ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ λέγειν τὸ δέον, οὕτω καὶ ἐκείνοι ἐν τῷ σίτῳ οἴονται δεῖν φρονίμοι καὶ μέτριοι φαίνεσθαι. τὸ δὲ κεκινῆσθαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῆς πόσεως, πάνυ αὐδῶ "κυνικὸν καὶ θηριώδες δοκεῖ εἶ).

a *Id eſt*, Neque oculis, neque rapacitate, neque mente vllam cõmotionem præ ſe ferat, quominus eadem proſp.

b *Legit* σύκινον (*vt habes* ℩ *marg.*) *quod & ſuillum reddi poteſt: at* κυνικὸν *eſt* caninum. *Vox autem* θηριώδης *quam vertit* immane, *ſonat potius hoc ferinum, vel, belluinum.*

Vide & quæ hunc locum proximè ſequuntur, necnon quæ præcedunt. Sed cum iis quæ hoc loco dicuntur, conferenda ſunt quæ ſuprà, pag. videlicet 700, legiſti de pueris domo afferentibus in cibum quidem, panem, in obſonium verò, naſturtium: ad potum autem, ſiquis eorum ſitiret, vas fictile quod cothõna vocabant, vt in id è flumine poſſet haurire. *Atque his addenda ſunt & quæ de puberibus, ſiue adoleſcentibus (Græcè ephebis) paulo poſt dicuntur*, quidquid venãdo ceperint, id eorum obſonium eſſe: ſin nihil ceperint, non aliud obſonium habere quàm naſturtium. *Ideo autẽ conferendi ſunt hi loci cũ illo libri V, vt conſideremus quantum proſit à teneris aſſueſcere. Nam temperanter in ipſa etiam ſenectute viuere, in eodem illo tradit loco, quum & de pueris exemplum temperantiæ ab eis ſumentibus ſcribat. Tenuis autem victus veſtitúſque vilis Perſarum mentionem facit Xenophon non in iis ſolùm quæ ex eo allata iam fuerunt, ſed in hoc etiam libri primi eiuſdem operis loco, non procul ab iis quæ deprompta inde habuiſti in præcedentibus, per quandam cum molli Medorum veſtitu antitheſin.* Apud Perſas autem qui in patria manent, hoc etiam ſeculo & veſtimenta ſunt viliora, & victus magis eſt tenuis. *Necnon aliquanto pòſt Cyrus auo ſuo Aſtyagi dicit*, Sed longè ſimplicior apud nos ac rectior eſt ad ſe explẽdum via. Nos enim panis & carnes ad hoc deducunt: vos autem, quum eõdem ſtudeatis peruenire quò nos, per multos circuitus ac ambages ſurſum deorſum errantes, vix tandem eò peruenitis quò nos iamdudum veneramus. *Sed hãc Perſarum laudem multum minuit iſte libri ſeptimi eiuſdem operis locus, vbi de Cyro dicitur*, Quum igitur ſciret, Perſas, qui domi manerent, vitam agere duriſſimam propter inopiã, & laborioſiſſimam, tum propter regionis ſuæ aſperitatem, tum quòd opus faciendo victum ſibi quærũt: horporiſſimum exiſtimauit libenter apud ſe victuros. *Minuit (inquam) hic locus laudem illam, quòd regionis natura ad tenuem illum victum eos adigere dici poſſit. Sed ex iis quæ alibi ſcribuntur, conijcere eſt, inſtitutionem bonam non ſolùm hoc addidiſſe vt boni conſulerent hanc victus tenuitatem, aut ſaltem hunc moderatum victum (nam & μετρίαν δαῖτα dicit) ſed etiã effeciſſe vt vellent* & ſpuendi & mungendi neceſſitatem à ſe per labores abigere. *Atque hoc apud illos etiam qui ſua ætate eſſent Perſas manſiſſe, in eo illo primi libri loco teſtatur. Videndũ tamen quomodo cum hoc conuenire loco poſſit ille libri octaui, vbi ſcribit, (hoc quoque exemplo oſtendens quantum Perſæ à ſuis maioribus degeneraſſent)* Nam quum antea ſancitum eſſet, (*vel* lege cautum *niſi & more* receptũ *reddi poteſt*) vt neque ſpuerẽt, neque emungerẽt. (manifeſtum eſt autem ipſos non adeo ſanxiſſe vt humori corporis parcerent, ſed quòd vellent laboribus & ſudoribus corpora robuſta & velut ſolida effici) nunc quidẽ adhuc manet, vt non ſpuant, nec ſeſe emungant, at ſe laboribus exercere, nuſquam in vſu eſt. *Quomodo enim Xenophontis etiam ſeculo permanebant hæc duo, non ſpuere, neque ſe emũgere, id verò pr equod hæc vitabant (quæ alioquì vix poſſe vitari videntur) vt ipſe in illo altero loco ſcribit, iam aboleuerat?*

Sed, hanc quæstionem aliis soluendam relinquens, ad eos transeo locos qui contrà Persicum luxum, & quidem in regibus nominatim, describunt. Meminisse autem hic oportet horum circa finem libri VIII verborum, ὁποῖοι τινὲς γὰρ αὖ οἱ περιόντες ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίγνονται. *id est,* QVALES enim fuerint qui *aliis* præsunt, tales sunt plerunque & illi qui eorum subiecti sunt imperio. *Idem verò & ante Xenophontem dictum fuerat, & post Xenophontem etiã dictum fuit: & quidẽ à nonnullis etiam qui vocem illam* plerunque *non addiderunt. Magna est autem conuenientia inter illum locum, & istum qui eodem in libro legitur, pagina à principio tertia,* QVVM enim vident homines, cum cui maximè licet insolenter agere, modestè se gerere, tanto magis ii qui sunt inferiores vllam suam insolentiam minimè extare volunt. *Adiungendum etiam quod aliquanto post sequitur, de ipso Cyro,* Et se quidem in tale exemplum proponebat. *Necnon adiiciendus erit hic qui primam eiusdem libri paginam claudit, in mea editione,* ὅταν μὲν ὁ ὑπισχνούμενος βελτ. *&c.*

Ἐκ τῆς εἰς Ἀγησίλαον λόγου.

Pag. 390, meæ editionis.

Ex oratione de Agesilao.

Τῶν μὲν γὰρ Περσῶν πᾶσαν γῆν περιέρχονται, μαστεύοντες τί ἂν ἡδέως πίοι, μυείοι δὲ τεχνῶνται τί ἂν ἡδέως φάγοι. ὅπως γεμίζῃ καταδάρθοι, οὐδεὶς ἂν εἴποι τίς ὅστις τοσαῦτα μαστεύονται. Ἀγησίλαος δὲ, ἅτε τὸ φιλόπονος ὤν, πᾶν μὲν ὃ παρῆν ἡδέως ἔπινε, πᾶν δὲ ὃ σιτυχὸν ἡδέως ἤσθιεν. εἰς δὲ τὸ ἀσμένως κοιμηθῆναι, πᾶς τόπος ἱκανὸς ἦν αὐτῷ. καὶ ταῦτα οὐ μόνον τοσαῦτα ἔχαιρεν, ἀλλὰ καὶ ἐθυμούμενος ἠγάλλετο ὅτι αὐτὸς μὲν ἐν μέσαις ταῖς βυθεστώσαις ἀναστρέφοιτο· τὸν δὲ βάρβαρον ἐώρα, εἰ μέλλοι ἀλύπως βιώσεσθαι, σιτοπελκυστέον αὐτῷ ἐκ περάτων τῆς γῆς τὰ τέρψοντα.

HABET enim rex Persarũ qui totum orbem circumeant, quæritantes potum qui suauis illi sit futurus: & innumeri excogitant cibos quibus suauiter vescatur: at verò Agesilaus, quòd labori deditus esset, quidquid aderat iucundè bibebat, & quidquid nactus erat, iucũdè edebat. ad somnum autem suauiter capiendum quiuis locus idoneus illi erat. Ac non solùm dum hæc faceret lætabatur, sed etiam exultabat quoties cõsideraret se quidem mediis in voluptatibus versari: at barbarũ illum *regem* videret, si quidem absque dolore vellet viuere, oportere ab extremis terræ finibus ea secum trahere quæ delectationem sint allatura.

In eadem oratione proponuntur & alia, in quibus Agesilaus & rex Persarum inter se comparantur: atque hoc inter cætera, quòd ille quidquid inter homines auri, quidquid argenti erat, & quæcunque erant pretiosissima, apud se congesta habere niteretur: existimans, si maximam vim pecuniarum haberet, fore vt omnia in potestatem suam redigeret: at verò Agesilaus domum suam contrà instituerat, ita vt nullo horum indigeret. *Animaduertendum autem, ad hanc auri argentíque coaceruationem quod attinet, esse & hoc verisimile ad fouendum etiam suum luxum illam congerere conatum esse: quamuis aliam causam afferat. Cæterùm cum illis verbis,* μυείοι δὲ τεχνῶνται τί ἂν ἡδέως φάγοι, *conferenda hæc quæ habuisti pag. 707, ex alio loco,* καὶ μὴν τὰ πεπόμφατα οὐδὲ τρέπεσθαι, ὅσα τε περσῶν ἔνεστιν ὁρᾶσθαι, οὐδὲν αὐτῶν ἀφίεται, ἀλλά τε ἀεὶ κομιζόμενος ἐπιμηχανᾶται. καὶ γὰρ κομιστὴς ἀμφοτέρων τούτων κέκτηται. *Verùm hoc in loco (qui non procul abest à fine libri octaui & vltimi Pædiæ) non tantùm de Persarum regibus, sed de vniuersa Persarum gente agitur.*

Hinc ad illum digredior locum vbi contrà studium rerum bellicarum, necnon agriculturæ, (& quidem hanc præponens) in Persarum rege commendat: quum alibi rei militaris studium in certo quopiam rege, videlicet Cyro, commendassẽt: & quidem venationis exercitio ad res bellicas, & maximè ad artem equestrem, eos præparare dixisset, vt videre est inter illa quæ è libro Pædiæ octauo deprompta dedi, pag. 703. Verùm ibi postquam hæc & alia quædam eodem pertinentia scripsit, & tandem locum illum his verbis clausit, καὶ πλὼ ἐγκράτειαν ᾖ, καὶ πόνους καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ λιμὸν καὶ δίψος δύναδαι φέρειν, ἐνταῦθα μάλιστα πειρᾶται τοὺς κοινωνούς, *Id est,* Atque hîc maximè assuefaciebat sodalitia ad continentiam, & ad hoc vt labores necnon frigora & æstus, quinetiam famem & sitim tolerare possent. *Vbi (inquam) ita locum illum clausit, adiicit,* καὶ νῦν δ' ἔτι βασιλεὺς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ περὶ βασιλέα τῶν τε ποιούντες ἀφθονοῦσιν. *Id est,* Atque hoc etiam seculo tum rex, tum qui circa regem sunt, hæc assiduè faciũt. *Hæc porro, οἱ περὶ βασιλέα Philelphus vertit* regis familiares. *Quam etiam interpretationem admittere videntur illa verba: at κοινώνων appellatio eam minimè admittit: quamuis huic quoque eam tribuat. vertit enim,* Et hic etiam maximè familiares assuefaciebat ad continentiam. *Existimo autem reddi debere hîc, sicut & alibi,* sodalitia, *vel,* eos qui è sodalitiis erant. *De hoc quoque obiter moneo, quod ad locum illum attinet,* ᾗ πλὼ ἐγκράτειαν ᾖ, *&c. afferri & hanc lectionem,* καὶ πρὸς ἐγκράτειαν δέ. *Inuenitur autem & hæc,* καὶ πλὼ ἐγκράτειαν ᾖ, καὶ πρὸς πόνους, καὶ ψύχη καὶ θάλπη, καὶ πρὸς τὸ λιμὸν καὶ δίψος δύναδαι φέρειν. *Verùm ex duabus vnam faciens, libenter ita scriberem,* καὶ πρὸς ἐγκράτειαν ᾖ, καὶ πόνους, καὶ ψύχη καὶ θάλπη, καὶ πρὸς τὸ λιμὸν καὶ δ. *Alioqui, nostram retinendo scripturam, saltem scribendum esset,* καὶ τὸ ψύχη καὶ θάλπη καὶ λ. καὶ δ. δύναδαι φέρειν.

Ad illum (inquam) locum transeo vbi studium rerum bellicarum & agriculturæ (& quidem huius mentionem prius faciens) commendat. Is autem extat in Oeconomico, pag. 482 meæ editionis, vbi Socrates & Critobulus inter se colloquuntur.

Quibus igitur *artibus* nobis, Socrates, vtẽdum censes? Num (inquit Socrates) regem Persarũ imitari verebimur? Illum quidẽ ferunt inter pulcherrima maximéque necessaria studia agriculturam, artémque bellicam duxere, & vtranque diligenter atque studiosè [a] curare. Hæc vt audiit Critobulus, Credis, inquit, regi Persarum agriculturam esse curæ? Cui Socrates, [b] Si videamus quid agat, hoc modo fortasse discemus siquid sit ei curæ. Nam conuenit inter nos eum res bellicas strenuè curare, & diligẽter administrare: quòd ex quotquot nationibus tributa accipit, vnicuique præfecto definierit, in quot equites, sagittarios, fũditores, gerrhophoros, (*id est, scuta & eiusmodi tegumenta ferentes*) alimentum partiri debeat: qui & [c] regere possint quibus præsunt, quíque si hostes irrumpant, fines tueantur. Præter hos & [d] custodes in arcibus alere consueuit:

Η' μὲν δὴ ποίαις τέχναις συμβουλεύεις ὦ Σώκρατες χρῆσθαι; Αἶρε (ἔφη ὁ Σωκράτης) μὴ αἰσχυνώμεθα τὸν Περσῶν βασιλέα μιμήσασθαι; ἐκεῖνον γάρ φασιν, ἐν τοῖς καλλίστοις τε καὶ ἀναγκαιοτάτοις πρὸς τὸν πόλεμον ἔτι τὴν τε γεωργίαν καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην, τούτων ἀμφοτέρων ἰσχυρῶς ἐπιμελεῖσθαι. Καὶ ὁ Κριτόβουλος ἀκούσας τοῦτο εἶπε, Καὶ τοῦτο, ἔφη, πιστεύεις ὦ Σώκρατες, βασιλέα τὸν Περσῶν γεωργίας τι σπουδάζειν; Ὧδ' αὖ (ἔφη ὁ Σωκράτης) ἐπισκοποῦντες, ὦ Κριτόβουλε, ἴσως ἂν καταμάθοιμεν εἴ τι σπουδάζει. τὸν μὲν γὰρ πολεμικὸν ἔργον ὁμολογοῦμεν αὐτὸν ἰσχυρῶς ἐπιμελεῖσθαι, ὅτι ἐκ τοσούτων καὶ ἐθνῶν δασμοὺς λαμβάνει, τέτταρσι τοῦ ἄρχοντι ἑκάστῳ εἰς ὁπόσους δεῖ δίδοναι τροφὴν ἱππέας καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ γερροφόρους, οἵτινες τῶν τε ὑπ' αὐτὸν ἀρχομένων ἰσχυροὶ ἔσονται κρατεῖν, καὶ ἐὰν πολέμιοι ἐπίωσιν, ἀρήξουσι τῇ χώρᾳ. χωρὶς δὲ τούτων, φύλακας καὶ τὰς ἀκροπόλεσι τρέφει·

a Gr. συμπιμελεῖσθαι. *Id est,* Vnà vel simul curare. *q. d. Vnà cum rei militaris studio agriculturæ quoque studiosum esse.*

b Hunc in modũ discipiẽtes, ô Cr. fort. animaduertere possimus an aliquam eius quoque curam gerat.

c *Verbum* κρατεῖν *cum genitiuo sign.* Vincere. *Ac videtur hoc velle,* Qui superiores subditis esse possint, si forte eos rebellare contingat. *Alioqui si hunc cũ genit. construxisses habenda non esset ratio,* κρατεῖν *verterem* In officio continere, *vt iam olim admonui.*

d *Vel,* præsidiarios.

καὶ τῷ μὲν ἔφιππα δίδωσιν ὁ ἄρχων ᾧ τοῦτο προστέτακται· βασιλεὺς δὲ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν μαθοφόρων καὶ τῶν ἄλλων οἷς ὡπλίσθαι προστέτακται, καὶ πόσους ἅμα στρατιώτας, πλὴν τοὺς ἐν ταῖς ἀκροπόλεσιν, ἔνθα δὴ ὁ σύλλογος καλεῖται. καὶ τοὺς μὲν ἀμφὶ τὴν αὑτοῦ οἴκησιν αὐτὸς ἐφορᾷ, τοὺς δὲ πρόσω ἀποικοῦντας, πιστοὺς πέμπει ἐπισκοπεῖν· καὶ οἳ μὲν αὖ φαίνονται τῶν φρουραρχῶν καὶ τῶν χιλιάρχων καὶ τῶν σατραπῶν τὸν ἀριθμὸν τῶν τεταγμένων ἐκπλέων ἔχοντες, καὶ τούτοις δοκίμοις ἵπποις τε καὶ ὅπλοις κατεσκευασμένους παρέχουσι, τούτοις μὲν τοὺς ἄρχοντας καὶ ταῖς τιμαῖς αὔξει, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις καταπλουτίζει· οἷς δ' αὖ βύσοι τῶν ἀρχόντων ἢ κατημελοῦντας τῶν φρουραρχῶν, ἢ κατακερδαίνοντας, τούτοις χαλεπῶς κολάζει, καὶ παύων τῆς ἀρχῆς, ἄλλους ἐπιμελησομένους καθίστησι. τὰ μὲν δὴ πολεμικὰ ἔργων τοιῶνδε ποιῶν δοκεῖ ἡμῖν ἀναμφιλόγως ἐπιμελεῖσθαι· ἐπὶ δὲ τόσον μὲν τῆς χώρας διελαύνων ἐφορᾷ αὐτὸς, καὶ δοκιμάζει, ὁπόσον δὲ μὴ αὐτὸς ἐφορᾷ, πέμπων πιστοὺς ἐπισκοπεῖται. καὶ οἷς μὲν αὖ ἀγαθαίνηται τῶν ἀρχόντων στρωσιμωλίῃ γε τῷ χώρῳ προσχωμένους, καὶ ἐνεργὸν οὖσαν τὸν γῆν, καὶ πλήρη δένδρων τε ὧν ἑκάστη φέρει καὶ καρπῶν, τούτοις μὲν χώρην τὴν ἄλλην ἐπιστήσει, καὶ δώροις κοσμεῖ, καὶ ἕδραις ἐντίμοις γεραίρει· οἷς δ' αὖ ὁρᾷ ἀργόν τε τὴν χώρην οὖσαν καὶ ὀλιγάνθρωπον, ἢ δι' ἀχαλεπότητα, ἢ δι' ὕβριν, ἢ δι' ἀμέλειαν, τούτοις δὲ κολάζων καὶ παύων τῆς ἀρχῆς, ἀρχοντας ἄλλους καθίστησι. τῶνδε ποιῶν δοκεῖ ἥκιστα ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἡ γῆ ἐνεργὸς ἔσται ὑπὸ τῶν κατοικούντων, ἢ ὅπως οὐ φυλάξεται ὑπὸ τῶν φρουρούντων;

A & custodib⁹ quidē alimentū ſuggerit huic ab eo munerī præfect⁹. rex autem per ſingulos annos omnes præter eos qui cuſtodiunt arces, eò cogens quò vocatur cōcilium, recenſet qui ſtipēdia merent, atque alios quos in armis eſſe iuſſit. [a]Qui non ita procul à regia diſtāt, ad eos ipſe inſpectionis cauſa proficiſcitur: qui lōgius incolūt, ad eos mittit haud dubiæ fidei viros, qui res ſociorū inſpiciant. Cuſtodum præfectos, & B chiliarchos, *id eſt, qui mille viros ducunt*,) & ſatrapas, ſi imperatū ſibi militum numerum expleāt, atque lectos egregióſque viros equis & armis pulcrè inſtructos exhibeant, & honoribus auget, & donis ingentibus ditat: [b]quos autem magiſtratus ducéſque reperit aut ſegnes aut auaros, & quæſtus auidos, acerbè caſtigat, & abire magiſtratu iubet: alios qui res gerant, conſtituens. Hæc quum faciat, illum ſine vlla dubitatione rerum bellicarum ſtudioſū eſſe arbitramur. Præterea C quātam poteſt regni ſui partem percurrens inſpicit ipſe, ac veluti cenſor in iudicium morū vocat: quod reliquum eſt, inſpiciūt viri fideles ab eo miſſi. Porro quos præſides regionem populo frequentem, terram excultā, & arboribus quas vnaquæque fert & fructibus plenam præſtare cognoſcit, his aliam regionem addit, donis ornat, ſedibus honorificis præmii cauſa donat: quibus autem videt otioſam incultámque terrā, & hominibus infrequentem, ſiue iſtud crudelitate, ſiue inſolentia, ſiue negligētia factum ſit, illos caſtigat, imperio priuat, & aliis magiſtratibus cōſtitutis abiicit. Hæc quum gerit, cenſen' curare eū minus qui terra à cultoribus exercebitur, quàm quī tuto à præſidiis cuſtodietur?

[a] Et eos quidem qui ſunt circa ea loca in quibus habitat, ipſemet inſpicit: at procul diſſitos fidis hominibus inſpiciēdos mandat.

[b] *Illam lect. ſequitur quam ex aduerſo notauit: at noſtram ſequendo, ita hunc locum reddo,* At quos præfectos *vel* negligere eos qui cuſtodibus [*vel* præſidiariis] præſunt, vel quęſtum ſuum facere cōpererit, de iis graues pœnas ſumit, & illis magiſtratu ſubmotis, alios curatores ſubſtituit.

c Aſperitate. *Vel* acerbitate.

Lego in ann not. δοκίμοις

Phil. legiſſe videtur τῶν ἀρχόντων ἢ τῶν φρουράρχων καταμελοῦντας ἢ κατακερδ.

καὶ ἀναμφιλόγως

ἐπιμελεῖσθαι

EX STRABONIS geographicis libris.

ΕΚ ΤΩΝ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ γεωγραφικῶν.

Libro XV.

Ἐν τῷ ιε βιβλίῳ.

a Ideo institutā Persica his & Medis eadem, necnō aliis cōpluribus. De quibus dixerūt quidem multi, sed tamen dicenda & nobis quæ in rem sunt. *Vel* quę præcipua sunt.

ITAQVE [a] etiā de moribus Persarum etsi permulti dixerūt, tamen dicenda nobis videntur quæ ad rem attinent. Persæ nec statuas, nec aras erigunt: sacrificant in loco excelso. cœlum esse Iouem putant: colunt & Solē, quem Mithram vocant: itē Lunam & Venerem, & ignem, & tellurem, & ventos, & aquam. Sacrificant in loco mundo, cum imprecationibus, & coronatam hostiam statuūt. Vbi magus, [b] qui sacrificium enarrat, carnes in portiones distribuit, sua quisq; ac cepta, abeunt, nulla parte diis relicta. dicunt enim deū nihil velle, præter hostiæ animā: quidam tamen (vt fertur) omenti partem igni imponūt. Præcipuè igni & aquæ sacrificant, igni arida ligna imponentes adempto cortice, & aruina superiniecta: deinde infuso oleo, succendunt, [c] non inspirantes, sed ventilantes: si quis inspirat, aut mortuum quicquam, cœnúm ve in ignē iniicit, morte puniturt. Aquæ sacra peragunt hoc modo. In lacum vel flumen vel fontem venientes, scrobē faciunt: ibíque hostiam iugulant, cauētes ne quid proximæ aquæ sanguinę contingatur: sic enim omnia pollutum iri: postea carnibus myrto lauróve impositis, eas magi gracilibus virgis comburūt: & factis imprecationibus quibusdam, oleum lacte ac melle mixtum inspergunt, non in ignem, nec in aquam, sed in terram. Imprecationes diu faciunt, fasciculum virgarum myricinarum tenuiū tenentes. In Cappadocia (etenim maxima est ibi magorum multitudo, qui Pyrethi vocantur, & multa Persicorū deorum templa:) non cultro sed stipite quodam mactant, tanquā malleo verberantes. Sunt & Pyratheia septa quædam ingentia, in quorum medio ara est. In ea

b *Malim*, Qui sacrificio faciendo præest.

c Non sufflantes, sed ventil. si quis sufflat, aut mort.

Δια τοῦτο οὖν τὰ ἔθη τὰ Περσικὰ, τούτοις, καὶ Μήδοις τὰ αὐτὰ, & ἄλλοις πλείοσι· περὶ ὧν εἰρήκασι μὲν πλείους, τὰ δὲ καίρια & ἡμῖν λεκτέον. Πέρσαι τοίνυν ἀγάλματα μὲν καὶ βωμοὺς οὐχ ἱδρύονται· θύουσι δὲ ἐν ὑψηλῷ τόπῳ, τὸν οὐρανὸν ἡγούμενοι Δία· θύουσι δὲ καὶ ἥλιον, ὃν καλοῦσι Μίθρην· καὶ Σελήνην, καὶ Ἀφροδίτην, καὶ πῦρ, καὶ γῆν, καὶ ἀνέμους, καὶ ὕδωρ. θύουσι δ' ἐν καθαρῷ τόπῳ, κατευξάμενοι καὶ παρασπάσαντες τὸ ἱερεῖον ἐξεμμένον. μελίσαντος δὲ τὸ μάγου τὰ κρέα, τοῦ ὑφηγουμένου τελετὴν ἱερουργίαν, ἀπίασι διελόμενοι· τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἀπονείμαντες μέρος· τῆς γὰρ ψυχῆς φασι τοῦ ἱερείου δεῖσθαι τὸν θεὸν, ἄλλου δὲ οὐδενός· ὅμως δέ τινες τοῦ ὀπτάλου τι μικρὸν ἐπιθύουσιν, ὡς λέγουσί τινες, ὀπτὸ πῦρ. ἐκφερόντων δὲ τὰ πυρὶ καὶ τὰ ὕδατι θυόντων, τὰ μὲν πυρὶ παρεσπασμένα ξηρὰ ξύλα, τοῦ λέπους χωρὶς, πιμελεῖ ὀπτὶ ἐπιβάντες ἀνωθεν· εἶτ' ὑφάπτουσιν, ἔλαιον καταχέαντες, οὐ φυσῶντες, ἀλλὰ ῥιπίζοντες. τοὺς δὲ φυσῶντας, ἢ νεκρὸν ὀπτὶ πῦρ θάπτας, ἢ βόλιτον, θανατοῦσι. τὰ δὲ ὕδατι ὀπτὶ λίμνην ἢ ποταμὸν, ἢ κρουνὸν ἐλθόντες, βόθρον ὀρύξαντες, εἰς τοῦτον σφαγιάζονται, φυλαττόμενοι μή τι πλησίον ὕδατος καθαροῦ αἷμα θείη, ὡς μιαινοῦντες· εἶτ' ὀπτὶ μυρρίνην ἢ δάφνην ἁθροίσαντες τὰ κρέα, ῥάβδοις λεπτοῖς ἐφάπτονται οἱ μάγοι, καὶ ἐπᾴδουσιν, ἐπασπένδοντες ἔλαιον ὁμοῦ γάλακτι καὶ μέλιτι κεκραμένον, οὐκ εἰς πῦρ, οὐχ' ὕδωρ, ἀλλ' εἰς τοὔδαφος· ταῦτ' ἐπᾴδοντες ποιοῦνται πολὺν χρόνον, ῥάβδων μυρικίνων λεπτῶν δέσμιον κατέχοντες. ἐν δὲ τῇ Καππαδοκίᾳ (πολὺ γάρ ἐστι τὸ τῶν μάγων φῦλον, οἱ καὶ Πυραίθοι καλοῦνται· πολλὰ δὲ καὶ τῶν Περσικῶν θεῶν ἱερά) οὐ σὺν μαχαίρᾳ θύουσι, ἀλλὰ κορμῷ τινι, ὡς αἰὲν ὑπέρω τύπτοντες. ἔστι δὲ καὶ Πυραθεῖα, σηκοί τινες ἀξιόλογοι· ἐν οἷς τούτοις μέσοις βωμὸς, ἐν ᾧ

Malè in Ald. & πυξάμενοι.

Distingue post ὕδατι, & intell. τὰ δ' ὕδατι οὕτω θύουσι, repetendo hoc verbū è præcedentibus.

Ald. Πύρεθοι

Ald. Πυρεθεῖα.

πολλήν τε σποδὸν καὶ πῦρ ἀσβεστον φυλάττουσιν οἱ μάγοι. καθ' ἡμέραν δὲ εἰσιόντες, ἐπάδουσιν ὤραν τινὰ, παρὰ τὸ πυρὸς τὴν δέσμην τῶν ῥάβδων ἔχοντες, πίλοις παρακεκαλυμμένοι παλαιοῖς, καὶ ὑπήλιας ἑκατέρωθεν, μέχρι τοῦ καλύπτειν τὰ χείλη καὶ τὰς παρειάδας. ὥσπερ ἐν τοῖς τῆς Ἀναΐτιδος καὶ τοῦ Ὀμάνου ἱεροῖς νενόμισται· τούτων δὲ καὶ σπηλαῖά εἰσι, καὶ ξόανον τοῦ Ὀμάνου πομπεύεται. A

magi & cinerem multũ & ignẽ perennem seruant: & eò quotidie ingressi, imprecationes faciunt, per horam ante ignẽ virgarum fasciculum tenentes, pileis insulis velati ex vtraq; parte dependentibus, adeo vt victæ labia contegant ac malas. [a] Hæc in Anaitidis & Omani delubris fiũt. Nam & horum ibi delubra sunt, & Omani statua in pompa ducitur.

[a] *Malim*, Eadẽ autem *& pro* ταῦτα *reponatur* τοῦτο.

Ταῦτα μὲν οὖν ἡμεῖς ἑωράκαμεν ἐκεῖνα δὲ ἃ ἐν ταῖς ἄλλαις ἱστορίαις λέγεται, καὶ τὰ ἐφεξῆς. Εἰς γὰρ ποταμὸν οὔτ' οὐρήσουσιν, οὔτε πτύσονται Πέρσαι, οὐδὲ λούονται, οὐδὲ νεκρὸν ἐκβάλλουσιν, οὐδ' ἄλλα τῶν ἀκαθάρτων εἰς μυσαρὸν· ὅτῳ δ' αὖ θύσουσι θεῷ, πρῶτον τοῦ πυρὸς θύονται. Βασιλεύονται δ' ἐκ τοῦ τῶν ἀπὸ ἡλίου· οὗ δ' ἀπειθῶν, ἀποτμηθεὶς κεφαλὴν καὶ βραχίονα, ῥίπτεται. γαμοῦσι δὲ πολλὰς, καὶ ἄμα παλλακὰς τρέφουσι πλείους πολυτεκνίας χάριν. τιθέασι δὲ καὶ ᾧ βασιλεῖς ἆθλα πολυτεκνίας κατ' ἔτος· τὰ δὲ τρεφόμενα μέχρι τῶν τεττάρων ἐτῶν, οὐκ ἄγεται τοῖς γονεῦσιν εἰς ὄψιν. ᾧ δὲ γάμοι καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας ἐπιτελοῦνται· παρέρχεται δ' ἐπὶ τὸν θάλαμον τρωφαγὼν μᾶλλον, ἢ καμήλου μυελὸν, ἄλλο δ' οὐδέν, τῇ ἡμέραν ἐκείνην. ἀπὸ δὲ πέντε ἐτῶν ἕως τεττάρτου καὶ εἴκοσι, παιδεύονται τοξεύειν, καὶ ἀκοντίζειν, καὶ ἱππάζεσθαι, καὶ ἀληθεύειν· διδασκάλοις τε λόγων τοῖς σωφρονεστάτοις χρῶνται, οἳ καὶ τὸ μυθῶδες πρὸς τὸ συμφέρον ἐπᾴδοντες πλέκουσι, καὶ μέλος χορεῖς, καὶ μετ' ᾠδῆς, ἔργα θεῶν τε, καὶ ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἀναδιδόντες. συνάγουσι δ' εἰς ἕνα τόπον, ὑφ' ᾧ χαλκοῦ πρὸ ὄρθρου διεγείροντες ὅτι ἐξοπλισόμενοι, ἢ θηρεύσοντες· παίζοντες δ' ἀνὰ πεντήκοντα ἡγεμόνα τῶν βασιλέως τινὰ παίδων ἀνίεις, ἢ σατράπου, πρέχοντι κελεύουσιν ἕπεσθαι, χωρίον ἀφορίσαντες τριάκοντα, ἢ τετταράκοντα στάδιων. ἀπαιτοῦσι δὲ καὶ λόγον ἐκείνου μαθήματος, ἅμα καὶ μεγαλοφωνίαν, καὶ πνεῦμα, καὶ πλευρὰν ἀσκοῦντες· καὶ πρὸς κῦμα δὲ, καὶ πρὸς ψύχος, καὶ ὄμβρον, καὶ χειμάρρου διαβάσεις, ὥστ' ἄβεργα φυλάττειν, καὶ ὅπλα καὶ ἐσθῆτα· καὶ ποιμαίνειν δὲ, καὶ B

[a] *Μυσαρεῖον.* [b] *Πρωτοφαγῶν.* [c] *Αἰάζοντες πρὸς αὐλὸν πλέκουσι. Hæc vox αἰάζειν deest in Lid.* [d] *Ὄμβρων καὶ χειμάρρων.*

historici memoriæ mandauerunt. In fluuium Persæ non immeiunt, nec lauãt, nec abluũtur, nec cadauer iniiciunt, nec alia quæ immunda esse videantur. Cuicunquedeo sacrificent, primùm igni imprecationes faciũt. Reges habent ex eadẽ stirpe. Qui non paruerit, capite & brachio amputato proiicitur. [b] Ducunt vxores complures: & multas pellices alunt, multiplicandæ sobolis gratia. Reges quotannis præmia proponunt iis qui plures filios progenuerint, pueri ante quartum annum in patris conspectum non veniũt. Nuptiæ in initio verni æquinoctii celebrãtur: sponsus in thalamum venit, comesto prius malo vel cameli medulla, præter id nihil eo die. A quinto vsque ad vigesimũ quartum annum discunt sagittare, iaculari, equitare, & in primis vera dicere. Disciplinarum magistris continentissimis vtuntur, qui & fabulas ad vtilitatem accommodatas intexunt, cũ cantu & fine cantu, deorum & clarorũ virorum facta celebrantes. Congregant eos in vnum locum, æris sonitu ante lucem excitatos ad arma aut venationem. Præficiunt quinquagenis aliquem ex regis filiis, aut satrapæ, quem currentem sequi iubent, loco triginta quadraginta ve stadiorum determinato. Postulant hi etiam orationẽ de singulis quæ illi didicerint: simul & vocem & latus & spiritum exercentes. Quin & aduersus æstum, frigus, imbres, & ad torrentium transitus eos condocefaciũt, vt arma & vestes immadidas seruent. Pascere etiã, &

[b] Ducunt vxores multas, simúlque pallacas alũt plures *quàm vxores*, multipl. *Malè autem* pellices *pro* pallacis *dicit.*

& in agro pernoctare docent, & rusticari, & fructibus sylvestribus vesci: vt termintho, glandibus, pyris agrestibus. Atque hi Cardaces vocantur, fortis viuentes: nã carda virile ac bellicosũ signat. Quotidianus eorum cibus post exercitationem est panis durissimus, & nasturtiũ, & salis grana, & carnes assæ vel elixæ, potus aqua. Venantur autem pilas & sagittas ab equis mittentes, & fundãtes. Vespertina eorum sunt exercitia, arbores serere, aut radices effodere, aut arma fabricari, aut lino & retibus studium impendere artificiosè faciundis. Pueri venationem non attingũt, sed mos est eam domum referre. Cursus & cæterorum quæ in quinquertio exercentur, præmia ab rege proponuntur. Pueri auro exornantur, cuius igneum fulgorẽ venerãtur, quare id neque mortuo apponunt: quemadmodum nec ignem, ob honorem, quem ei deferunt. Militant, & ordines ducunt à vigesimo anno vsque ad quinquagesimum & pedites & equites. Forum non attingunt, nam nec emunt, nec vendunt. Armantur cetra in rhõbi figuram facta: præter pharetrã, sagares & secures habent, capiti impositum pileum turritum, pectus thorace squamoso munitũ. Principes anaxyridem triplam habent, & tunicam manicatam, duplam, genu tenus, interula cãdida est, exterior verò vestis florida: Amiculum æstate purpureum vel floridum, hyeme autẽ floridum: tiaras magorum infulis similes, calceamentum altũ ac duplum. [a] Vulgo tunicã duplam gerunt, ad medium vsque crus descendentem: circum caput sindonis cẽto voluitur. Quisque arcu & funda vtitur. Persa lautè cœnant, integra & multa & varia apponentes: vestis & poculorum ornatus splendidissimus, auro & argento refulgent. De rebus maximis in vino consultãt, eáque decreta ipsi firmiora censent quàm quæ sobrii faciunt. Si notis & æqualibus in via occurrant, eos osculantur: si humilioribus, genam eis præbent, eáque osculum excipiunt: qui humiliores

A ἀσραυλῆν, καὶ κρατοῖς ἀγρίοις χρῆσθαι, τερμίνθῳ, δρυοβαλάνοις, ἀγρίοις ἀπίοις καὶ μήλοις) ἐπὶ δὲ τοῖς Καρδάκαις, ἀπὸ κλωπείας μεφόμενοι καρδάκας γὰρ τοὺς ἀνδρώδεις, καὶ πολεμικοὺς λέγεται. ἐπὶ δὲ καὶ ἡμέρων δίαιτα, ἄρτος μὲν τὸ γυμνάσιον, καὶ μάζα, καὶ κράδαμον, καὶ ἁλῶν χόνδρος, καὶ κρέα ὀπτά· ἡ ἔφθα· ὄξος, ὕδατος· πότον δὲ ὕδωρ. Θηρεύουσι δὲ σαύνια ἀφ' ἵππων βάλλοντες, καὶ τοξεύοντες, καὶ σφενδονῶντες. δείλης δὲ φυτουργεῖν, καὶ ῥιζοτομεῖν ἀσκοῦσι, καὶ ὁπλοποιεῖν, καὶ λίνα καὶ ἄρκυς φιλοτεχνεῖν. οὐκ ἄπιονται δὲ τῶν θηρευμάτων οἱ παῖδες, ἀλλὰ κομίζειν οἶκαδε ἔθος. πίπτει δὲ καὶ τοῦ βασιλέως ἆθλα δρόμου, καὶ τῶν ἐν τοῖς πεντάθλοις.

B κοσμοῦνται δὲ παῖδες χρυσῷ, ὃ πυρωτὸν πῆ θεμένων ἐν τιμῇ· δι' ὃ δὴ καὶ νεκρῷ τοσοῦτο φέρουσι, καθάπερ καὶ τὸ πῦρ, καὶ τιμῶσι. γραπτύουσι δὲ, οὐδὲ ἄρχουσιν, ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν, ἕως πεντήκοντα, πεζοί τε καὶ ἱππεῖς. ἀγορᾶς δὲ οὐκ ἄπιονται· οὔτε γὰρ πωλοῦσιν, οὔτ' ὠνοῦνται. ὁπλίζονται δὲ γέρρῳ ῥομβοειδεῖ. θώρηκι δὲ ταῖς φαρέτρας σαγάρεις ἔχουσι καὶ κοπίδας· περὶ δὲ τῇ κεφαλῇ πίλημα πυργωτόν· ὥσπερ δή ἐστιν αὐλῶν "Φρυγιδωτός. ἔθνος δὲ, τοῖς ἡγεμόσι μὲν, αἰχμὰς ξυλίνας ἔχουσι, κιτῶνα δὲ χειριδωτὸν διπλοῦν, ἕως γόνατος. ὑποδύτης μὲν λευκὸς, αἰθιοπικὸς δὲ ὁ ἐπάνω. ἱμάτιον θοῦσι μὲν πορφυροῦν, ἢ ἁλουργόν, χειμῶνος δὲ ἁλουργὸν τὸ ἄνω

C ἄρμα θώρηκα πλῆσιαι ταῖς τῶν μάγων, ὑπόδημα κοίλον διπλοῦν. τοῖς δὲ πολλοῖς χιτὼν ἕως μεσοκνημίου, καὶ διπλοῦς· ῥάκος δὲ σινδονοῦν τι περὶ τῇ κεφαλῇ· ἔχει δὲ ἕκαστος τόξον καὶ σφενδόνην. δειπνοῦσι πολυτελῶς Πέρσαι, πίνοντες καὶ ὁλομελῆ, καὶ πολλὰ καὶ ποικίλα. κόσμος τε λαμπρὸς "στολῆς, ἐκ πωμάτων τε τῶν ἄλλων, ὥστε χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καταλάμπεσθαι. ἐν οἴνῳ τὰ μέγιστα βουλεύονται, καὶ βεβαιότερα τῶν ἐν νήψει τίθενται. τὴν τε τοῖς ὁδοῖς συναντῶντων τὸν μὲν ἰσοτίμοις καὶ ἰσοτίμοις φιλοῦσι τοσούτοις, τοῖς δὲ ταπεινοτέροις τοσαυτονὶ γάλλοις, καὶ δεῖ τοῦτο φίλημα· ἐπὶ δὲ ταπεινοτέροις τοσ-

Ista, οὐκ ἄπ. cohærent cum illis, ἡρπάζουσι &c. at hæc δείλης δὲ φυτ. dicuntur uelut per parenthesin.

Τῶν φαλιδωτός.

Quidam ex coniectura scrib. ἢ ἰάνθινον.

a At vulgo. nam hæc, τοῖς ἡγεμόσι, respondent illis, τοῖς ἡγεμόσι ibi.

Τῶν ῥωμαῖος.

προσκυνοῦσι μόνον. θάπτουσι δὲ κηρῷ πε- A admodum sunt, duntaxat genu
ριπλάσαντες τὰ σώματα· τοὺς δὲ μά- flexo digniores venerantur.
Al. οἰωνοβρότους, ut scribēdum est: aut certè οἰωνοβρότους τε καὶ πάσεσιν νενόμισται. γους οὐ θάπτουσιν, ἀλλ' " οἰωνοβρότοις ἐῶσι. Corpora mortuorum humant, prius cera oblinentes. Magos insepultos auibus edendos dimittunt: hi cum matribus etiam, instituto maiorum coëunt.

Τοιαῦτα μὲν τὰ ἔθη. ἔστι δ' ἴσως καὶ ζῶντα τῶν ἐθίμων, ἀφησι Πολύκριτος. ὁ δὲ Σούσις ἐκάστῳ τῶν βασιλέων ὅτι τῆς ἄκρας ἰδίαν πεποιῆσθαι οἴκησιν, καὶ θησαυρούς, καὶ ταμιεύσεις " ὧν ἐπράττοντο φόρων, ἀπομνήματα τῆς οἰκονομίας. πρᾶ- B exegerit tabulæ, administratæ
ττεσθαι δ' ἐκ μὲν τῆς παράλου ἀργύριον, ἐκ δὲ τῆς μεσογαίας, ἃ φέρει ἑκάστη χώρα, ὥστε καὶ χρώματα καὶ φάρμακα, καὶ τείχη ἐρέθη, ἢ τι τοιοῦτ' ἕτερον, καὶ θρέμματα ὁμοίως. Τὸν δὲ Μακροχείρα τοὺς φόρους, Δαρεῖον δὲ τὸν μακρόχειρα, καὶ κάλλιστον αὐθρώπων, πλὴν τῶν μήκους τῶν βραχιόνων, καὶ τῶν πήχεων· ἄπτεσθαι γὰρ καὶ τῶν γονάτων. τὸ δὲ πλεῖστον, καὶ χρυσοῦν καὶ ἄργυρον ἐν κατασκευαῖς ἔχει), C argēti partem in supellectile habent, in nummis perexiguam. νομίσματι δὲ οὐ πολλῷ. τοὺς τε γὰρ δωρεὰς ἐκεῖνα κεκαρισμένα νομίζειν μᾶλλον, καὶ τοὺς κειμηλίων ἀπόθεσιν· ὃ δὲ νόμισμα τὸ πρὸς τὰς χρείας ἀρκοῦν, ἱκανὸν ἔχει). κόπτειν δὲ πάλιν ὃ τοῖς ἀναλώμασι συμμέτρον. τὰ μὲν οὖν ἔθη, σωφρονικὰ τὰ πλείω. Ἀφ' δὲ τὸν πλοῦτον εἰς τρυφὴν ἐξέπεσον ὁ βασιλεῖς, ὥστε πυρὸν μὲν ἐξ Ἄσσου τῆς Αἰολίδος μετήεσαν, οἶνον δ' ἐκ Συρίας Χαλυβωνίου, ὕδωρ δὲ ἐκ τοῦ D adeo vt triticum ex Asso AEolia afferri vellent, vinum autem
Εὐλαίου, πάντων ἐλαφρότατον, ὥστ' ἐν Ἀττικῇ κοτύλῃ δραχμῆ ἀφολκήτερον εἶναι. στρατεύεσθαι δὲ τοῖς Πέρσαις ἐνδοξοτάτοις γενέσθαι τῶν βαρβάρων, πολὺ δὲ τοῖς Ἕλλησιν, ὅτι τῶν μὲν ἄλλων σατράπαι τῶν τῆς Ἀσίας ἄρξαντων, Ἑλλήνων ἤρξαν· οὐδ' ἠδύσαντο οὐδ' ἐκεῖνοι τούτοις, οὐδ' οἱ Ἕλληνες τοὺς βαρβάρους· ἀλλ' ὅτι μικρὸν μόνον, ἐκ τῆς πόρρωθεν ἀκοῆς. Οὔτε γὰρ οὔτε τῶν Σύρων οὔτε τῶν Μήδων ἦρξεν οὐδείς· οὐδὲ γὰρ αἱ E fama percepissent admodū exili.
Θῆβας Αἰγυπτίας ὀνομάζων, ἢ ἐκεῖ τὸν τῶν Φοινίκων πλοῦτον, τὸν τῶν Βαβυλωνίων, καὶ Νίνου καὶ Ἐκβατάνων, παρεσιώπησε. Non enim Homerus Medorū, Syrorúmve imperium nouerat: alioqui AEgyptias Thebas, & earum & Phœnicum diuitias nominans, nequaquam Babylonis, Nini & Ecbatanorum opes silentio transmisisset.

Ald. ἄσκησαν, Ald. ὧν ἐπράττον φόρων,

Ac primò quidem Græcis Perſæ imperauerunt, Lydi verò non toti Aſiæ, ſed parti ſolùm cis Halym perexiguæ: idque non diu, ſed duntaxat [a]Croeſi & Alyattis. & ſiquid gloriæ parauerant amiſerũt à Perſis ſubacti. Perſæ Medorum rebus in ſuam poteſtatẽ redactis, ſtatim Lydos ſubegere: & Græcos qui in Aſia erant ſibi ſubditos fecerunt. poſtmodum in Græciam traiicientes, magnis multíſque certaminibus victi ſunt. Aſiam tamen vſque ad mare tenuerunt, donec à Macedonibus ſunt debellati. Cyrus primus iis imperium comparauit: cuius ſucceſſor Cambyſes filius, à magis ſublatus eſt. Septem verò Perſæ qui magos interemerunt, Dario Hydaſpis F. imperiũ tradidere. Eius ſucceſſores in Narſem deſierunt: quem quum Bagoa eunuchus interfeciſſet, Darium regem fecit, quanquam è ſtirpe regia non ortum. Hunc quum Alexander euertiſſet, ipſe decem aut vndecim annos regnauit. Poſtea Aſiæ imperium in complures ſucceſſores & ab eis profectos diuiſum, tandem diſſipatum eſt. Permanſit annos circiter CCL. Hodie ſeorſim Perſæ ſuum habent corpus, & reges [b]aliis ſubditos: antè Macedonibus, nunc Parthis.

a Cr. & Alyattis tempore. *Vel*, ſub Croeſo & Alyatte.

b Aliis regibus ſubd.

A Πρῶτοι δὲ Πέρσαι καὶ Ἑλλήνων ἐπῆρξαν· Λυδοὶ δὲ ἐπῆρξαν μὲν, ἀλλ' οὔτε τῆς Ἀσίας ὅλης ἐπῆρξαν τε, ἀλλὰ μέρεος μικροῦ, τοῦ ἐντὸς Ἅλυος μόνον· καὶ ταῦτ' ὀλίγων χρόνων τῶν ἐπὶ Κροίσου καὶ Ἀλυάττεω. κρατηθέντες δὲ ὑπὸ Περσῶν, εἰ καί τι τῆς δόξης ἐπὶ ἀλλοῖς, ἀφηρέθησαν τῶν ὑπ' ἐκείνων. Πέρσαι δὲ ἀφ' οὗ κατέλυσαν τὰ Μήδων, βίᾳ καὶ Λυδῶν ἐκράτησαν, καὶ τοὺς κατὰ τὴν B Ἀσίαν Ἕλληνας ὑπηκόους ἔθεντο· ὕστερον δὲ καὶ διέβησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ πολλοῖς καὶ πολλάκις ἀγῶσιν, ὅμως διετέλεσαν τὴν Ἀσίαν μέχρι τῶν ἐπὶ θαλάττῃ τόπων κατέχοντες, ἕως ὑπὸ Μακεδόνων κατεπολεμήθησαν. Ὁ μὲν οὖν εἰς τὴν ἡγεμονίαν καταστὰς ἀνὴρ Κῦρος ἦν· Ἀμφοδέκαμβυς δὲ τοῦτον Καμβύσης υἱὸς, ὑπὸ τῶν μάγων κατελύθη. Οὗτοι δὲ ἀνελόντες Ⓐ ἑπτὰ Πέρσαι, C Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπου προέδοσθαι τὴν ἀρχήν· εἶθ' Ⓐ ἀπὸ τούτου Ἀμφοδεκάμβυοι κατέλυσαν εἰς Νάρσην· ὃν ὑποκτείνας Βαγῶος ὁ εὐνοῦχος, κατέστησε Δαρεῖον οὐκ ὄντα τοῦ γένους τῶν βασιλέων. Τοῦτον δὲ καταλύσας Ἀλέξανδρος, αὐτὸς ἦρξε δέκα ἢ ἕνδεκα ἔτη· εἶτ' εἰς πλείους δὴ Ἀμφοδεκάμβυους καὶ τοὺς ὑπογόνους τούτων μεμελημένα ἡ ἡγεμονία τῆς Ἀσίας διελύθη· στενὸν ἐμεινε δὲ ὅσον πεντήκοντα ὅτε τοῖς Ἀμφικτίοις ἔπι, νεῦ δὲ ἤδη καθ' αὐτοὺς σείοντες Ⓐ Πέρσαι, βασιλέας ἔχουσιν ὑπηκόους ἑτέροις βασιλεῦσι πρότερον μὲν Μακεδόσι, νεῦ δὲ Παρθυαίοις.

Scribendũ puto ἐπ' ὀλίγον χρόνον τὴν ἐπὶ Κρ.

ἐπὶ εἰς τὴν Κύρου

Ἐκ τῶν Δίνωνος Περσικῶν.

EX DINONIS Perſicis.

Athenæus Dipnoſoph. lib. XII, poſtquam ſcripſit, Λαβόντοι δ' ὅτι πρῶτοι πάντων ἀνθρώπων Πέρσαι, ὧν καὶ οἱ βασιλεῖς ἐχρῶντο μὲν ἐν Σούσοις, ἐθέριζον δ' ἐν Ἐκβατάνοις, &c. *(id eſt,* Primi autem omnium hominum Perſæ celebres luxu fuerunt: quorum & reges Suſis hyemabant, Ecbatanis æſtiuabant) ſubiungit,

Καὶ ὅ γε Δείνων δὲ ὁ ἐπεπίθεντο τῇ κεφαλῇ τῶν Περσῶν βασιλεῖς, οὐδ' αὐτὸ ἠρνεῖτο τὸ τῆς ἡδυπαθείας ἀπόλαυσιν. κατεσκευάζετο γάρ, ὡς φησὶ Δείνων, ἐκ σμύρνης καὶ τοῦ καλουμένου λαβύζου. βδώδης δ' ἐστὶν ὁ λάβυζος, καὶ πολυτιμότερον τῆς σμύρνης. ὁ πότε δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἅρματος καταίοι (φησὶ) βασιλεύς, οὔτε καθήλετο, ὀλίγου ὄντος ὅπερ τοῦ γόνυ τοῦ ὕψους, οὔτε ἀφ' χειρῶν ἐρείδοιτο· ἀλλ' ἀεὶ αὐτῷ χρυσοῦς δίφρος ἐπίκειτο, καὶ τούτῳ ὑπερβαίνων καθίει. καὶ ὁ βασιλέως διφροφόρος εἰς τοῦτο εἴληπτο.

Forte πολυτιμοτέρα

Insigne verò quod ſuis capitibus reges Perſarum imponebãt, ne ipſum quidem volupeate illos frui ſolitos negat. Conficiebatur enim (vt ſcribit Dinon) è myrrha, & ex eo quod labyzus vocatur. Suauiter autem labyzus olet, & multo quàm myrrha eſt pretioſior. Quum autẽ & è curru deſcenderet rex (inquit *Dinon*) nec ille deſiliebat, quamuis exigua eſſet à terra altitudo, neque manibus *eorum qui ipſum* circũſtabãt fulciebatur: ſed ei ſemper aurea ſella admouebatur, & huic pedes imponens deſcendebat: ac regiæ ſellæ geſtator huius rei gratia ſequebatur.

Παρὰ τῷ αὐτῷ, βιβλίῳ ιδ'.

Δίνων γοῦν ἐν τοῖς Περσικοῖς φησὶν, Παρεπίθεντο δ' ὅτι τῆς τραπέζης τῆς βασιλέως ὅσα ἡ γῆ βρώματα φέρει, ἧς ἄρχει ὁ βασιλεύς, ἀφ' ἑκάστου ὅσον ἀπαρχήν. ξενιχῷ δὲ οὐδενὶ οὔτε βρώματι οὔτε ποτῷ ὤφετο δεῖν ὁ ἐξ ἀρχῆς τοὺς βασιλεῖς χρῆσθαι. ὅθεν καὶ νόμος τις ὕστερον ἐγήνετο. εἰσενέγκαντος γάρ ποτε τοῦ οἰνούχου τινὸς ἐν τοῖς λοιποῖς παγκάροις ἰχάδας Ἀττικάς, ἐρωτῆσαι ποταπαί εἶεν. ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ἐξ Ἀθηνῶν, τοῖς ἀγοράσαι ἐκέλευεν ὠνεῖσθαι, ὡς αὐτῷ ἐξουσία γένηται αὐτὰς λαμβάνειν ὅτου ἐθέλοι, καὶ μὴ ἀγοράζειν. λέγεται δὲ τὸν οἰνοῦχον ὑπὸτινος τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα αὐτὸν ὑπομιμνήσῃ τῆς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους στρατείας.

Apud eundem Athenæum, libro XIIII.

Atque adeo Dinon in Perſicis ſcribit menſæ regiæ apponi ſolita cibaria quæcunque regiones ferunt eius ditioni ſubditæ, ex vnoquoq quantum ſatis eſſet ad primitias. At peregrino aut cibo aut potu vllo haud putabat regibus vtendum eſſe is qui ab initio *rex* fuit. Vnde & lex quædam poſtea exſtitit. nam quum ex eunuchis quidam inter reliqua bellaria caricas Atticas regi appoſuiſſet, ſciſcitat tum vnde eſſent. Vbi autem intellexiſſet Atticas eſſe, iuſſiſſe emptores rerum in foro venalium eas emere: vt in eius poteſtate eſſet accipere quoties vellet, & non emere. Fama eſt autem eunuchum de induſtria hoc feciſſe vt ipſi expeditionem aduerſus Athenas in memoriam reuocaret.

Ex eodem Dinone, apud eundem Athenæum, libro XIIII.

A Ἐκ τῶ αὐτῶ Δίνωνος, περὶ τῶν αὐτῶν Ἀθηναίῳ, ἐν τῶ ιγ.

ΠΑΡΑ δὲ Πέρσαις ἀνέχεται ἡ βασιλεία τὸ πλῆθος τῶν παλλακίδων, ἅμα τε ὡς δεσπότιν ἄρχειν τῆς γαμετῆς τὸν βασιλέα. ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸν βασιλίδα (ὡς φησὶ Δίνων ἐν τοῖς Περσικοῖς) σέβονται τὰς παλλακίδων. θρησκεύεσθαι. τοὺς σκιωοῦσι γὰρ αὐτάς.

APVD Persas autem regina multitudinem pallacarum tolerat, quoniam rex vxori, tãquam dominus, imperat, quinetiam quia reginam (vt scribit Dinon in Persicis) pallacæ non secus quàm aliquod numen colant. ipsam enim adorant.

EX HERACLIde Cumano.

Ε Κ ΤΩΝ Η ΡΑκλείδου τῦ Κυμαίε.

Apud Athenæũ, libro IIII.

Παρὰ τῶν Ἀθηναίῳ, ἐν τῶ δ.

a *Ex Dalech interpretatione.*

aHERACLIDES Cumanus, qui Persica composuit, libro secũdo eius operis quod Parasceuasticon inscripsit, Qui cœnanti regi Persarum ministrãt, inquit, loti omnes id munus obeunt, pulchris induti vestibus, ac diei fere dimidia parte circa cœnæ apparatum occupantur. Conuiuantũ regis alii foris cœnant, quos volenti cuiuis intueri licet, intus alii cum rege, & hi quidem re vera cibum cum eo non simul capiunt: verùm cœnacula duo sũt ex aduerso inter se posita, vnum in quo rex prandet, alterum in quo conuiuæ. Hos quidem rex videt per obditum ianuę velum, regem autem contueri illi non possunt: aliquando tamen festis diebus in eodem atrio cœnant omnes: rex quidem in ædificio quodam magno seorsim: qui si conuiuatur, id quod facit sæpiusculè, conuiuæ illi sunt maximè duodecim. Vbi verò cœnauerũt, solus quidẽ rex, ac per se, reliqui conuiuæ simul, compotores illi ab eunucho quodam vocati cõueniunt, & cum rege bibũt, non tamen idem vinum. Rex tum in lecto aureis fulto pedibus iacet, illi verò humi sedẽt, ac discedũt, quum immodicè temulenti fuerint. Vt plurimũ rex solus prandet, ac cœnat: vxor interdũ cum eo, & liberorum quidam, canentibus, vt eum delectent, & citharam pulsantibus, nonnullis pellicibus, quarum vna cantum

B Ἐκ τῶν Ηρακλείδου τῦ Κυμαίε.

Παρὰ τῶν Ἀθηναίῳ, ἐν τῶ δ.

Ηρακλείδης δὲ ὁ Κυμαῖος, ὁ τὰ Περσικὰ συγγράψας, ἐν τῶ δευτέρῳ τῶν ἐπιγραφομένων Παρασκευαστικῶν, Καὶ οἱ παραπέμποντες (φησὶ) τοῖς Περσῶν βασιλεῦσι δειπνοῦσι, ἅπαντες λελουμένοι καλῶς κοσμοῦνται, ἐσθῆτας καλὰς ἔχοντες· καὶ περὶ τέτταρα μέρη σχεδὸν τῆς ἡμέρας, περὶ τὸ δεῖπνον. τῶν δὲ τῦ βασιλέως συνδείπνων οἱ μὲν ἔξω δειπνοῦσιν, οἷς καὶ ὁρᾶν ἔξεστι πάντα τὰ βουλόμενα· οἱ δὲ ἔσω, μετὰ βασιλέως. καὶ οὗτοι δὲ οὐ συνδειπνοῦσιν αὐτῷ, ἀλλ' ἔστιν οἰκήματα δύο κατ' αὐτικρὺ ἀλλήλων, ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς τὸ ἄριστον ποιεῖται, καὶ ἐν ᾧ οἱ συνδειπνοι. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκείνους ὁρᾷ διὰ τῦ παραπετάσματος τοῦ ἐπὶ τῇ θύρᾳ. ἐκεῖνοι δ' αὐτὸν οὐχ ὁρῶσιν. ἐνίοτε μὲν οὖν, ἐπειδὰν ἑορτὴ ᾖ, ἐν ἑνὶ οἰκήματι ἅπαντες δειπνοῦσιν, ἐν ᾧ καὶ ὁ βασιλεύς, ἐν τῷ μεγάλῳ οἴκῳ. ὅταν δὲ ὁ βασιλεὺς πόνον ποιῆται (ποιεῖ δὲ πολλάκις) συμπόται αὐτῷ εἰσὶν ὡς μάλιστα δώδεκα. καὶ ὅταν δειπνήσωσιν, ὅ, τε βασιλεὺς αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν καὶ οἱ συνδειπνοι, καλεῖ τοὺς συμπότας τούτους τῶν δυνούχων. καὶ ὅταν συνέλθωσι, συμπίνουσι μετ' αὐτοῦ, οὐ τὸν αὐτὸν οἶνον καὶ ἐκεῖνοι. καὶ οἱ μὲν, χαμαὶ καὶ ἐπὶμύοι, ὁ δ' ἐπὶ κλίνης χρυσόπους καὶ πάχιστρος· καὶ ἐσφιγμένοι ἐσθῆτας ἀπέρχονται. τὰ δὲ πλεῖστα ὁ βασιλεὺς μόνος ἄριστᾷ καὶ δειπνεῖ. ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτῷ συνδειπνεῖ, καὶ τῶν ἐμῶν ἔνιοι. καὶ τοῦ δεῖπνον ἄδουσί τε καὶ ψάλλουσιν αἱ παλλακαὶ αὐτῷ. καὶ μία μὲν

ἐξάρχει, αἱ δὲ ἄλλαι ἀθρόως ἄδουσι. Ὃ δὴ δεῖπνον (φησὶ) τοῦ βασιλέως καλούμενον, ἀκούσαντί μοι δόξει μεγαλοπρεπὲς εἶναι, ἐπεὰν ζόλμον δὲ φειδωλίαν οἰκονομικῶς καὶ ἀκριβῶς σκοπούμενον, καὶ τοῖς ἄλλοις Πέρσαις τοῖς ἐν δυνάμει οὖσι κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον. ἔστι μὲν γὰρ τῷ βασιλεῖ χίλια ἱερεῖα τῆς ἡμέρας καταθυόμενα· πάντων δὲ εἰσὶ καὶ ἵπποι καὶ κάμηλοι, καὶ βόες, καὶ ὄνοι, καὶ ἔλαφοι, καὶ τὰ πλεῖστα τετράποδα. πολλοὶ δὲ καὶ ὄρνιθες αἰταλίσκονται, οἵτε γρῦνοι Ⓐ Ἀραβίοι. (ἔστι δὲ ζῷον μέγα) καὶ χῆνες, καὶ ἀλεκτρυόνες. καὶ μέτεσα μὲν αὐτῶν τοῖς ἀμφὶ τὸν ἑκάστῳ τῷ σιτοδείπνων τοῦ βασιλέως, καὶ ἀποφέρεται ἕκαστος αὐτῶν ὅ,τι αὐ καταλίπηται ὁ βασιλεύς. τὰ δὲ πλεῖστα τούτων τῷ ἱερείων, καὶ τῷ σιτίων, οἷς τρέφῃ βασιλεὺς τῷ τε δορυφόρων καὶ τῷ πελταστῶν, τούτοις ἀναφέρεται εἰς τὴν αὐλήν. οὐ δεῖν ἀπόλλυσθαι, μερίδας ποιησάμενοι τῷ χρεών, καὶ τῷ ἄρτων ἴσας, διαιροῦνται. ὥσπερ δὲ οἱ μισθοφόροι ἐν τῇ Ἑλλάδι μισθὸν ἀργύριον λαμβάνουσιν, οὕτοι τὰ σιτία παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὸν ὁλόκληρον λαμβάνουσιν. οὕτω δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις Πέρσαις, τοῖς ἐν δυνάμει οὖσιν ἀθρόα πάντα τὰ σιτία ὅσα εἰς τὴν τράπεζαν παρατίθεται. ἐπειδὴν δὲ οἱ σύνδειπνοι δυσπνήσωσι τὸ ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῖς ἀμφὶ πολλῶν (καταλείπεται δὲ τὰ πλεῖστα κρέα, καὶ ἄρτοι) ὁ τῆς τραπέζης ὀπτιμελούμενος δίδωσιν ἐκάστῳ τῷ οἰκετῶν, ὃ τοῦτο λαβών, εἰς καθ' ἡμέραν, ἔχει ἐφόδιον. τοῖς γὰρ Ⓑ βασιλέα φοιτῶσιν οἱ ἐπιμόπαται τῷ συνδείπνων ὅτι τὸ ἄριστον μόνον ἔξω τοῦ παρατίθεσθαι, ἵνα μὴ δὶς προβάλωνται. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τοὺς συνδείπνους ἀποδέχονται. A exorditur, reliquæ cōfertim cōfusisque vocibus accinunt. Cœnam, quam regiam vocant, si famæ creditur, magnificā esse quis putabit: si diligenter inquiras, prudenti frugalique rei familiaris administratione dispensatam. Regi mille victimæ quotidie iugulantur, & discerpuntur, nimirum equi, asini, cameli, boues, cerui, & oues quam plurimæ: absumuntur & aues multæ, & Arabici passeres quæ ingenti mole corporis animalia sunt, anseres gallinæ. Ex his quæ modica sunt regis conuiuis apponuntur figillatim: auferunt it secum siquid prandii restat. Harū victimarū & cibariorū maxima pars in aulam fertur alēdis quos rex stipatores & custodes habet, peltatis & hastatis militibus. Ibi conspectis omnibus diribitores in æquas portiones panibus ac carnibus diuisis, cuiq; distribuūt. B Nam vt in Græcia stipendiarii æs merent, sic victum à rege isti accipiunt qui in stipendium cedit ac imputatur. Sic apud cæteros Persarum optimates, ciuitatúmque ac prouinciarum præsides confertim omnia edulia mensis inferuntur. Vbi verò conuiuæ cœnāuerint, mensarum residua, (supersunt autem plurima, nēpe caro, & qui relictus est in mensa panis) famulis figillatim dantur, quibus ex iis diurnus victus est. C Ad regem tantummodo prandū it è cōuiuis honoratissimus quisque: ideo recusans frequentius adire, tum ne ad cœnam reuertendum sit, tum vt ipse cōuiuas in cœnam accipiat.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἡρακλείδου, περὶ τῆς αὐτῆς Ἀσσυρίας, ἐν βιβλ. ιβ'.

Ex eodem Heraclide, apud eundem Athenæum, lib. XII.

ΦΥΛΑΚΑΣ δὲ οὗτοι τε αὐτοὶ Ⓒ βασιλέα καὶ τριακόσιαι γυναῖκες, ὡς ἱστορεῖ ὁ Κυμαῖος Ἡρακλείδης ἐν τρίτῃ Περσικῶν, αὗται δὲ τὰς μὲν ἡμέρας κοιμῶνται, ἵνα νυκτὸς ἐγρηγορῶσι, τῆς δὲ νυκτὸς ᾄδουσαι καὶ ψάλλουσαι διατελοῦσι λύχνων καιομένων.

IPSIVS autem *regis* custodes sunt (vt scribit Heraclides Cumanus libro rerum Persicarum primo) trecentæ mulieres. Hæ autem, vt noctu vigilent, interdiu somnum capiunt. Totam autem nocte canūt & citharā pulsant, ardentibus lucernis.

Cum illis rex per ſtationem[a] claA χρῆται δὲ αὐτοῖς καὶ πολλάκις ὁ βασιλεὺς
uatorũ excubitorũ perductis ſæ- ἐφ' τῆς τῶν μηλοφόρων αὐλῆς. ἦσαν δὲ οὗτοι τῶν δορυφόρων, καὶ τῶν ἀμφὶ πόλιν πεντε-
pe etiã rem habet. E claſſe[b] haſta- κοντα Πέρσαι, ὅτι τῶν ευσεικτων μῆλα χρυσᾶ ἔχοντες,
torum clauatores ii fuerunt, o- χίλιοι τὸν ἀριθμὸν ἐκαστηνδὲν ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν μυρίων. Περσῶν τῶν ἀθανάτων καλουμένων. καὶ διὰ χρὸς τῆς τούτων
mnes, Perſæ natione, numero αὐλῆς πεζὸς, ὁ τοῦ πεμφθέντος ὑπὸ τῶν Σαρδιανῶν, ἐφ' ὧν ὁ Σάνδης ἔπεμψεν
mille, virtutis ac fortitudinis er- ἄλλος ἐπεβαινεν ἡ βασιλεύς· ὅτε δὲ εἰς τὴν ἐκτὸς αὐλὴν
gõ ſelecti ex decem Perſarũ mil- ἔλθοι, ἀπέβαινεν ὅπως ὁ ἅρμα, ἀείοτε δὲ καὶ
libus, quos vocant Immortales. ἐφ' ἵππου· πεζὸς δὲ σάνδηποτε ἐωρᾶτο ἔξω
In horum ſummis haſtilibus au- τῶν βασιλείων. εἰ δὲ ὅπῃ ἥσσοι ἔξιοι, καὶ αἱ Fore. ἡμέραι. id eſt ſtationem.
rea mala extabant, vnde & no- παλλακίδες αὐτῷ σὺν ἐξήεσαν, ὁ δὲ ὄχος ἐφ' ᾧ ἐχρημάτιζε καὶ ἐθεᾶτο, χρυσοῦς
men. Per illorum ſtationem pe- ἦν, καὶ αἱ παρεισήεσαν πέσσαρες κιονίσκοι λιθοκόλλητοι, χρυσοῖ, ἐφ' ὧν διέτεταστο ἱμάτιον Scribe π-
dibus rex trãſibat, tapetibus gla- ποικίλον, πορφυροῦν. εισήκασαν.
bris ſubſtratis, Sardianos appel- B
lant, per quos incedere alii nemini quàm regi conceſſum erat. Ad extremam illorum ſtationẽ quũ rex peruenisſet, in currum aſcendebat, & aliquando in equum. Nunquam certè pedes è regia progrediebatur. Ad foreas vſque ſi prodiret, exibant tum eo pellices. Solium in quo ſedens ius dicebat, reſponſaque dabat legationibus, aureum, quatuor aureis & gemmatis columellis circumpoſitis ſuſtinebatur, ſuper quibus variam purpureámque veſtem extendebant.

a *Sic Dalechãp. Sonat autem* μηλοφόροι mala geſtantes, *ſeu* malorũ geſtatores.

b *Intellige* ſatellitum: qui δορυφόροι dicti ſunt quòd haſtas gererent.

EX CLEARCHO Solenſi.

ΕΚ ΤΩΝ ΚΛΕΑΡΧΟΥ τοῦ Σολέως.

Non ſolùm autem eodem in libro habentur iſta Clearchi apud illum, ſed proximè ſequuntur illum Heraclidis locum, vbi μηλοφόρων *fit mentio, ſicut hìc* μηλοφορίας.

Apud eundem, eodem in libro.

Παρὰ τῷ αὐτῷ, ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ.

CLEARCHVS Soléſis quarto Vitarum libro, quum de Perſarum luxu loquutus eſſet, & dixiſſet eos propter hũc multos ex accolis caſtraſſe: addit, hanc etiã quæ à Medis ad Perſas tranſiit c melophoriam, non ſolùm pœnas de Perſis exegiſſe iniuriarum quas ab illis acceperãt, ſed etiam fuiſſe ſatellitum luxus documẽtum, ad quàm effœminatos mores deueniſſent.

c *Vide in præcedente Heraclidũ loco quæ margini adſcripta ſunt de voce* μηλοφόροι.

ΚΛΕΑΡΧΟΣ δὲ ὁ Σολεὺς, ἐν τετάρτῳ βίων, περὶ τῆς Μήδων τρυφῆς, καὶ ὅτι διὰ ταύτην πολλοὺς ἐπιγνόντες τῶν ἐγκτίσεων, ὑπεφέρε, καὶ τὴν παρὰ Μήδων ἐληλάθαι Πέρσαις μηλοφορίαν, μὴ μόνον ὧν ἔπαθον τιμωρίαν, ἀλλὰ καὶ τῆς D τῶν δορυφορουμένων τρυφῆς, εἰς ὅσον ἦλθον ἀνανδρίας, ὑπόμνημα.

EX AGATHOCLE.

Apud Athenæum, libro XII.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ.

Παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ, ἐν τῷ β.

AGATHOCLES libro III de Cyzico, apud Perſas aquam eſſe tradit quam aureã appellant, nimirum ſcaturigines ſeptuaginta: è quibus ſoli bibebant rex ipſe ac maximus natu filius: aliorum ſi quis biberit, morte pœnas luit.

ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ δ' ἐν τρίτῳ περὶ Κυζίκου, ἐν Πέρσαις φησὶν εἶ) ὑ χρυσορῶ καλουμένου ὕδωρ. εἶ) δὲ τοῦτο λιβάδας ἑβδομήκοντα, καὶ μηδένα πίνειν ἀπ' αὐτοῦ ἢ μόνον βασιλέα καὶ τὸν πρεσβύτατον αὐτοῦ τῶν παίδων. τῶν δὲ ἄλλων ἐάν τις πίῃ, θανάτου ἡ ζημία. E

Malim πο- του

ΕΚ ΤΩΝ ΧΑΡΗ-ΤΟΣ ΤΟΥ ΜΙΤΥΛΗΝΑΙΟΥ.

EX CHARETE MITYLENÆO.

Παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ἀθηναίῳ, ἐν τῷ αὐτοῦ βιβλίῳ.

Apud eundem Athenæum, eodem libro.

ΧΑΡΗΣ δ' ὁ Μιτυληναῖος ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν περὶ Ἀλέξανδρον ἱστορίᾳ, Εἰς τοῦτο, φησὶν, ἦλθον τῆς τρυφῆς οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς, ὥστε ἔχεσθαι τῆς βασιλικῆς κλίνης ὑπὲρ κεφαλῆς οἴκημά τι πενταέκλινον, ἐν ᾧ χρυσίου πεντακισχίλια ἄλφιτος ἔκειντο τάλαντα. καὶ τοῦτο ἐκαλεῖτο τὸ περὶ κεφάλαιον βασιλικόν. καὶ πρὸς ποδῶν, ἕτερον οἴκημα τρίκλινον, οὗ τάλαντα τρισχίλια ἔκειτο ἀργυρίου· καὶ τὸ σπυρίδιον βασιλικὸν ὑπὸ πόδας. ὑπὸ δὲ τὴν κοίτην ἐλίθοκόλλητος ἄμπελος χρυσῆ ὑπὲρ τῆς κλίνης. τὴν δὲ ἄμπελον ταύτην Ἀμύντας φησὶν, ἐν τοῖς ῥυθμοῖς, καὶ βότρυας ἔχειν ἐκ τῶν πολυτελεστάτων ψήφων συντεθειμένους. ἐξ μαχραί τε ταύτης ἀφάπτεσθαι κρατῆρα χρυσοῦν, Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ποίημα.

CHARES autē Mitylenæus libro quinto historiæ Alexandri, Ad tantum, inquit, luxum processerunt Persarū reges, vt supra verticē regii cubilis superne esset cœnaculum quinque lectos habens: in quo quinque talentorum auri millia repositа semper erant. Atque hoc *cœnaculum* cerui cal regium appellabant. Ad pedes autem *cubilis erat* alterū cœnaculū tres lectos habēs, vbi tria talentorum argenti millia repositа erant. atque *hoc cœnaculum* scabellum regis, *siue subsellium*, vocabant. Quinetiam vitis aurea gemmis ornata in eius cubiculo erat super ipso cubili. Hanc verò vitem Amyntas, in libro quem ῥυθμοὺς inscripsit, racemos etiam habuisse scribit ex pretiosissimis gemmis compositos: ac nō procul ab ea repositum fuisse craterem aureum, Theodori Samii opus.

Q. d. Cui gemmæ agglutinatæ erāt. *Vel*, gemmas agglutinatas habens.

DE ÆGYPTIAcis legibus & institutis, è diuersis historicis, & aliis scriptoribus.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΩΝ ΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΕΘΩΝ, ΕΚ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ, ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ.

EX NYMPHODORO, in XIII rerum barbaricarum.

A INSTITVTIS autem partim contrariis partim similibus vtuntur iis quibus & Græci. Nam in hoc vt iuniores senioribus de via cedant, eodem quo nos modo se gerunt: in aliis rebus nequaquam. Apud Græcos enim viri quidem res in foro agendas administrant, at mulieres, domi manentes, lanificio dant operá: illic verò mulieres quidem in foro ambulant & cauponariá exercent, at viri domi textoriá. Sesostris enim, viros effœminare volens, vtpote quum multi & in regione amplissima essent, ne conspiratione inter se facta ad consequendam iuris æquabilitatem animum conuerterēt, illorum opera mulieribus, at muliebria illis assignauit: vt nō solùm armis priuati (quod necesse erat illis contingere) sed etiam propter eam animorum remissionē quæ illud vitæ genus consequebatur, libenter in eodem rerum statu permanerent. Vnde etiam hos quidem glabros esse, at illas capillos promittere imperauit: & hos super capitibus onera portare, illas super humeris, coegit. Deinde verò, hos quidem, sedentes, illas verò corpore erecto meiere. Insuper mulieribus quidem amicula duo, at viris vnicum dedit: existimás, animos etiam effœminari eorum qui vitam ita instituerent. Quod Lydis quoque postea euenisse ferunt.

ΕΚ ΤΩΝ ΝΥΜΦΟΔΩΡΟΥ, ΕΝ ΤΗ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗ ΤΗΣ ΒΑΡΒΑΡΙΚΗΣ.

Ε'ΘΕΣΙ. δὲ, τὰ μὲν ἐναντίοις, τὰ δὲ ὁμοίοις χρῶνται τοῖς Ε'λλησι. Τὸ μὲν γὰρ εἴξασθαι τοῖς πρεσβυτέροις τοὺς νεωτέρους, ὁμοδόξως καὶ ἡμῖν διοικοῦσι, τὴν δ' ἄλλων οὐδέν. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς Ε'λλησιν οἱ μὲν ἄνδρες τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν οἰκονομοῦσιν, αἱ δὲ γυναῖκες, ἔνδον μένουσαι, ταλασιουργοῦσιν· ἐκεῖ B δὲ αἱ μὲν γυναῖκες ἐν ἀγορᾷ περιπατοῦσι καὶ κατηλεύουσιν, οἱ δὲ ἄνδρες κατὰ τὴν οἰκίαν ὑφαίνουσιν. ὁ γὰρ Σέσωστρις, ἐκθηλεῶναι τοὺς ἄνδρας βουλόμενος, ἅτε μεγίστης χώρας γεγενημένους καὶ πολλοὺς ὄντας, ὅπως μὴ συστραφέντες ὑπ' ἰσομοιρίαν ὁρμήσωσι, τὰ μὲν ἐκείνων ἔργα ταῖς γυναιξὶ, τὰ δὲ τῶν γυναικῶν ἐκείνοις προσέταξεν· ἵνα μὴ μόνον τῶν ὅπλων ἀναγκαίως στερηθέντες, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ κατὰ τῶν ὑπερβολιμάτων ἀνεθέντες, ἀσμένως ὑπὸ τοῖς ὑπάρχουσι καταλυθῶσιν. ὅθεν τοῖς μὲν, φίλους ἔθηκε, τοὺς δὲ αἰδέσιμα τὰ τείχας προσέταξε· καὶ τοὺς μὲν ὑπὲρ τῶν κεφαλῶν φέρειν τὰ φορτία, τοὺς δὲ ὑπὲρ τῶν ὤμων, ἠνάγκασεν. ἔπειτα δὲ, τοὺς μὲν, καθημένους, τοὺς δὲ, ὀρθὰς ἑστῶσας οὐρεῖν. καὶ ταῖς μὲν δύο ἱμάτια προσέβαλε, τοῖς δὲ, ἕν· ὑπολαμβάνων ἅμα τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκθηλύνεσθαι. ὃ καὶ Λυδοῖς ὕστερον συμπεσεῖν φασί.

ΕΚ ΤΩΝ

Ἐκ τῶν Στράβωνος, ἐν τῷ ιζ.

Παραπλεύσαντι δὲ ταῦτα ἐφ' ἑκατὸν σταδίους, πόλις ἐστὶν Ἀρσινόη. Κροκοδείλων δὲ πόλις ἐκαλεῖτο πρότερον. σφόδρα γὰρ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ τιμῶσι τὸν κροκόδειλον· καὶ ἔστιν ἱερὸς περὶ αὐλίς, ἐν λίμνῃ καθ' αὐτὸν τρεφόμενος, χειροήθης τοῖς ἱερεῦσι· καλεῖται δὲ Σοῦχος. τρέφεται δὲ σιτίοις, καὶ κρέασι, καὶ οἴνῳ, προσφερόντων ἀεὶ τῶν ξένων τῶν ὅτε πρὸς ἀφικνουμένων. ὁ γοῦν ἡμέτερος ξένος, αὐτὸς τὸν ἐντιμον, αὐτὸς μυσαγωγῶν ἡμᾶς, στὰς ἦλθεν ὅτι πρὸς λίμνην; νομίζων ἀπὸ τοῦ δείπνου πλακουντάριόν τι καὶ κρέας ὀπτὸν, καὶ προσκόμισόν τι μελικράτου. εὗρομεν δὲ ὅτι παρὰ χείλη κείμενον τὸ θηρίον· προσιόντες δὲ οἱ ἱερεῖς, ὁ μὲν διέῤῥηξεν αὐτοῦ τὸ στόμα, ὁ δὲ ἐπέθηκε τὸ πέμμα, καὶ πάλιν τὸ κρέας· εἶτα τὸ μελίκρατον κατέχεισε. καταλιπόντες δὲ εἰς τὴν λίμνην, διῆλθομεν τὸ πέραν· ἐπελθόντος δὲ καὶ ἄλλου τῶν ξένων, νομίζοντος ὁμοίως ἀπαρχὴν, λαβόντες προσῆλθον δρόμῳ, καὶ καταλαβόντες προσενεγκόν ὁμοίως τὰ προσενεχθέντα.

Μετὰ δὲ τὴν Ἀρσινοΐτιδα, τὴν Ἡρακλεωτικὴν νομὸν, Ἡράκλειος πόλις, ἐν ᾗ ὁ Ἰχνεύμων τιμᾶται ὑπεναντίως τοῖς Ἀρσινοίταις. οὗτοι γὰρ τὸν Κροκοδείλους τιμῶσι, (καὶ διὰ τοῦτο ἤτε διώρυξ αὐτῶν μεστὴ ἐστὶ τῶν Κροκοδείλων, καὶ ἡ τῆς Μοίριδος λίμνη· σέβονται γὰρ καὶ ἀπέχονται αὐτῶν·) οἱ δὲ τὸν Ἰχνεύμονας, τοὺς ὀλεθριωτάτους τοῖς Κροκοδείλοις, καθάπερ καὶ τοὺς Ἀσπίδας· ἐσθίει γὰρ τὰ ὠὰ διαφθείρουσιν αὐτῶν, καὶ αὐτὰ τὰ θηρία, τῷ πλήθει προσκυθέντα, &c.

Ἑξῆς δ' ἐστὶν ὁ Κυνοπολίτης νομὸς, καὶ Κυνῶν πόλις, ἐν ᾗ ὁ Ἄνουβις τιμᾶται, καὶ τοῖς κυσὶ τιμὴ καὶ σιτίσεις τέτακταί τις ἱερά.

Ἐν δὲ τῇ περαίᾳ Ὀξύρυγχος πόλις, ὁμώνυμος νομός· τιμῶσι δὲ τὸν Ὀξύρυγχον, καὶ ἔστιν αὐλὶς ἱερὸν Ὀξυρύγχου· καὶ τοι καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων κοινῇ τιμώντων τὸν Ὀξύρυγχον. τινὰ μὲν γὰρ τῶν ζώων ἄπαντες κοινῇ τιμῶσιν Αἰγύπτιοι, καθάπερ

Ex Strabone, libro XVII.

PRAETERNAVIGANTI hæc ad centum ſtadia, vrbs eſt Arſinoë, quæ olim Crocodilorũ vrbs dicebatur. In hac enim præfectura mirum in modum colitur Crocodilus: & eſt ſacer apud eos, in lacu quodã ſeorſum nutritus, & ſacerdotibus mãſuetus: ac Suchus vocatur. Nutritur autem pane, carne & vino, quæ à peregrinis afferũtur ad eiuſmodi ſpectaculũ venientibus. Hoſpes itaq; noſter, vnus [a] ex honoratis viris, qui nobis ſacra commonſtrabat, ad lacum vnà accedens, placentulam, & carnem aſſam, & quoddam mulſi vaſculũ è cœna attulit. Beſtiam in ripa lacus inuenimus: ex ſacerdotib⁹ alii eius os aperuerunt, alius placentam ingeſſit, poſtea carnem: deinde mulſum infudit. Ille in lacum deſiliens, in vlteriorẽ partẽ traiecit: quúmque alius hoſpes aduenifſet, & ſimiliter primitias attuliſſet, curſu lacum circumeuntes itidẽ inuento Crocodilo obtulerunt.

a Ex honoratis ibi viris.

Poſt Arſinoiticam Heracleoticámque præfecturã eſt Herculis ciuitas, in qua colitur Ichneumon, contra morem Arſinoitarũ. Hi enim Crocodilos colunt, (& proptrerea foſſam habẽt Crocodilis plenam, & Mœridis lacũ, nam venerantur, & ab eis abſtinent) Heracleotæ autem *colunt* Ichneumones, qui Crocodilis & Aſpidib⁹ perniciofiſſimi ſunt. nã & earum oua delent, & ipſas beſtias interficiũt, luto armati, *&c.*

Sequitur Cynopolitana præfectura, & Canum vrbs, in qua Anubis colitur, & honor & [b] ſacer quidam cibus canibus eſt conſtitutus.

b Sacra quædã cibatio. *Vel potius*, ſacer quidam cibatus. *Magis enim eſt in vſu hoc quàm illud.*

In vlteriore regione eſt Oxyrynchus ciuitas, & præfectura eodem nomine. Hîc Oxyrynchus colitur, & Oxyrynchi templũ eſt: quãuis etiã cæteri AEgyptii omnes Oxyrynchũ piſcẽ colãt: ſunt etiã quædam animalia quæ AEgyptii vniuerſi colũt, vt

Malim αὐτὸν cum ὁ τιμῶν ὠθεῖ vertere.

τὸν ἱερέα

τῶν προσκυνούντων

de terrestribus tria, bouem, canē, felem: è volatilibus accipitrem atque ibin: ex aquatilibus duo, lepidotum (id est squamatum) piscem, & Oxyrynchum. Sunt & quæ seorsum coluntur. Sic Saitæ & Thebani ouem: Latum verò, qui piscis quidam est in Nilo, Latopolitani: lupum Lycopolitani, Cynocephalum Hermopolitani, Cepum Babylonii, qui sūt iuxta Memphim. Cepus faciem habet sacyro similem, cætera interanean atque vrsum: in AEthiopia nascitur. Aquilam Thebani, leonem Leontopolitani, captam & hircum Mēdesii, murem araneum (si quidem hoc est nūygale Græcorū) Athribitæ, alii aliud. Causas verò afferunt inter se non consentientes.

A τῶν πεζῶν μὲν τὰ, βοῦν, κύνα, αἴλουρον· τῶν δὲ πτηνῶν δύο, ἱέρακα καὶ ἶβιν. τῶν δὲ ἐνύδρων δύο, λεπιδωτὸν ἰχθὺν & Ὀξύρυγχον. ἄλλα δ' ἔστιν ἃ ἡμῶσι καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι, καθάπερ Σαΐται τὰ πρόβατον, καὶ Θηβαῖται· Λάτον δὲ τὸν ἐν τῷ Νείλῳ ὄντα ἰχθύν, Λατοπολῖται· Λύκον τε Λυκοπολῖται· Κυνοκέφαλον δὲ Ἑρμοπολῖται. Κῆπον δὲ Βαβυλώνιοι οἱ κατὰ Μέμφιν (ἔστι δ' ὁ Κῆπος τὸ μὲν πρόσωπον ἐοικὼς Σατύρῳ, τἄλλα δὲ κυνὸς καὶ ἄρκτου μεταξύ· γίνεται δ' ἐν Αἰθιοπίᾳ) Ἀετὸν δὲ Θηβαῖοι, Λέοντα δὲ Λεοντοπολῖται, Αἶγα δὲ καὶ Τράγον Μενδήσιοι, Μυγάλην δὲ Ἀθριβῖται· ἄλλοι δ' ἄλλό τι. Τὰς δ' αἰτίας οὐχ ὁμολογοῦμένας λέγουσι.

Malim πῶν

κατὰ Κῆπον. κατὰ δὲ Κῆπον

Et quibusdam interiectis,

Καὶ μετ' ὀλίγα,

Abydi Osiris colitur, in eius templo non licet, nec cantori, nec tibicini, nec citharœdo sacrificium auspicari: quemadmodum mos est aliis deis.

Ἐν δὲ τῇ Ἀβύδῳ θύεσθαι τὸν Ὄσιριν. ἐν δὲ τῷ ἱερῷ τῷ Ὀσιριδος οὐκ ἔξεστιν, οὔτε ᾠδὸν, οὔτε αὐλητήν, οὔτε ψάλτην ἀποκεῖσθαι τῷ θεῷ, καθάπερ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἔθος.

Post Abydum est parua Diospolis, inde Tentyra vrbs. Eius incolæ præter cæteros AEgyptios excellenter Crocodilū detestantur, & ex omnibus beluis inimicissimum habent. Nam cæteri quanquam eius animalis malitiam norint, & humano generi [a] pernicioſum existiment, Tentyritæ omnibus modis eos perquestigant, atque occidunt. Sunt qui dicant, quemadmodū Psylli apud Cyrenaicam regionē naturalem quandam vim habent aduersus serpentes: sic & Tentyritis esse contra Crocodilos, vt nihil ab eis damni accipiāt, sed intrepidè vrinentur, & aquā tranent, alio nemine audente. &c.

a *Sic implendus hic locus*, pernic. existiment, venerantur tamen, & ab eo manus abstinent: at Tent.

Μετὰ δὲ τὴν Ἄβυδον Διόσπολις ἡ μεγάλη· εἶτα Τέντυρα πόλις. ἐνταῦθα ὑπερφερόντως πρὸς τοὺς ἄλλους Αἰγυπτίους ὁ Κροκόδειλος ἐτίμηται, καὶ ἐχθίστος τῶν ἀπάντων θηρίων νενόμισται. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἂν εἰδότες τὴν κακίαν τοῦ ζώου, καὶ ὡς ὀλέθριον τοῖς ἀνθρώποις ὄντα, σέβονται ὅμως, καὶ ἀπέχονται· οὗτοι δὲ πάντα τρόπον διώκουσι, καὶ ἀφανίζουσιν αὐτούς. ἔνιοι δ' ὥσπερ τοῖς Ψύλλοις τοῖς κατὰ τὴν Κυρηναϊκὴν, φυσικήν τινα ἀντιπάθειαν ἔχειν πρὸς τὰ ἑρπετὰ, οὕτως καὶ τοῖς Τεντυρίταις φασὶ πρὸς τοὺς Κροκοδείλους, ὥστε μηδὲν ὑπ' αὐτῶν πάσχειν, ἀλλὰ καὶ κολυμβᾶν ἀδεῶς, καὶ διαπλεῖν, μηδενὸς ἄλλου θαῤῥοῦντος.

Supra Memnonium autem sunt regum loculi in speluncis quibusdam in lapidē incisi, circiter XL, mirum in modū structi, spectatúque sanè digni. Iuxta hos in obeliscis quibusdam inscriptiones sunt, quæ regū illorū diuitias ac potentiā declarāt, atq; imperiū vsque in Scythiā, & Ba-

Ὑπὲρ δὲ τὸ Μεμνονείου, σπήλαι βασιλέων ἐν πετραίοις λατομηταί, πρὸς τετραγώνους κατεσκευασμέναι, θέας ἄξιαι. ἐν δὲ ταῖς στήλαις ὅτι τινῶν ὀβελίσκων ἀναγεγράφαι δηλοῦσι τὸν πλοῦτον τῶν τότε βασιλέων, καὶ τὴν ὑπεροχὴν τὴν, ὡς μέχρι Σκυθῶν, καὶ Βα-

κτείων καὶ Ἰνδῶν καὶ τῆς νεῶ Ἰωνίας λεγο- A
τείνασθαι· καὶ φόρων πλῆθος, καὶ στρατιὰς περὶ ἑκατὸν μυριάδας. λέγουσι δὲ καὶ ἀστρονόμοι καὶ φιλόσοφοι μάλιστα οἱ ἐν Θήβαις ἱερεῖς. τούτων δ' ἐστὶ τὸ τὰς ἡμέρας μὴ κατὰ σελήνην ἄγειν, μηδ' ἀπὸ ἡλίου, ταῖς διακοσίαις ἡμέραις δώδεκα μησὶν ἐπαγόντων πέντε ἡμέρας κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον· εἰς ὃ τὸ ἀναπλήρωσιν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ὅπερ ἔχοντος μοῖρον ἑνὸς τῆς ἡμέρας, ἐξοδον ἁπάσι στιπτήριον ἐξ ὅλων ἡμερῶν, καὶ ὅλων ἐνιαυτῶν, ὅσα μόρια τὰ ὑπερέχοντα συνελθόντα ποιεῖ ἡμέραν. ἀγαπᾶσι δὲ τὸν Ἑρμῆν πάσαν τὴν ἰδιαίτερον σοφίαν· τὸν δὲ Διί, ὃν μάλιστα τιμῶσιν, οὐδὲ δεσάτη καὶ ἡμίονος λευκοστίκτου παρθένος ἱερᾶται, ἃς καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες παλλάδας. αὕτη δὲ καὶ παλλακεύει καὶ συνεσιν οἷς βούλεται, μεχρὶς αὖ ἡ φυσικὴ ἡμὴ τοῦ σώματος κάθαρσις· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν δίδοται τοῖς ἄνδρασ. πρὶν δὲ δοθῆναι, πένθος αὐτῆς ἄγει· μετὰ τὴν παλλακείας χρόνον. C

Μετὰ δὲ Θήβας Ἑρμουπόλις πόλις, ἐν ᾗ ὅ, τε Ἀπόλλων τιμᾶται καὶ ὁ Ζεύς· σέβεται δὲ καὶ ἐν τούτοις ἔτι. ἔπειτα Κροκοδείλων πόλις, τιμῶσα θηρίον. εἶτα Ἀφροδίτης πόλις καὶ μετὰ ταῦτα Λατόπολις, τιμῶσα Ἄθηναν καὶ τὸν Λάτον. εἶτα Ἐλευθίας πόλις καὶ ἱερόν. ἐν δὲ τῇ περαίᾳ Ἐρεβίνθων πόλις, καὶ Ἐλεφαντίνη τιμῶσα· εἶτ' Ἀπόλλωνος πόλις, καὶ αὕτη πολεμοῦσα τοῖς Κροκοδείλοις.

ἐξ ὅσου τοσαύτην

ἐξ ὅσου τοσαύτην μάλιστα σε.

drianam, & Indiam, & quæ nunc Ionia dicitur, propagatũ. Item tributorum magnitudinẽ, & exercitus circiter mille millia. Thebani maximè sacerdotes astronomiam philosophiámque exercere dicuntur. hi non lunæ sed solis cursu annos numerant, triginta dierum duodecim mẽsibus, quorum quisque x x x cõstet diebus: quinque dies quotãnis adiiciẽtes. Ad totius verò anni complemẽtum quũ quædam B diei particulæ excurrant, circuitionem quandam componunt è totis diebus, totísque annis: quos particulæ excurrentes & coeũtes diem conficiunt. Huiusmodi sapientiam omnem Mercurio in primis tribuunt. Ioui, quem præcipuè colunt, virgo quædam genere clarissima & specie pulcerrima sacratur: quales Græci pallacas (hoc est pellices) vocant. Malè παλακὰς legit pro παλλάδας. Ea pellicis more, cũ quibus vult coit, vsque ad naturalem corporis purgationem. Post purgationem viro datur: sed prius quàm nubat, post pellicatus tempus, in mortuæ morem lugetur. C

Post Thebas est Hermonthis ciuitas, in qua Apollo & Iupiter coluntur: hîc etiam bos alitur. Deinde est Crocodilorum vrbs quæ eam beluam colit. Hinc Veneris vrbs, & postea Latopolis, quæ Palladem & Latum colit. Postea Lucinæ ciuitas, & eius tẽplum. In vlteriore regione est Accipitrum vrbs, vbi Accipiter colitur. Deinde Apollinis vrbs quæ etiam Crocodilis est inimica.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΙΘΙΟΠΩΝ.

Παρὰ τὸν αὐτὸν, ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ.

DE ÆTHIOPIBUS.

Apud eundem, eodem libro.

ΘΕΟΝ δὲ νομίζουσι, τὸν μὲν, ἀθάνατον· (τοῦτον δὲ εἶναι τὸν αἴτιον τῶν πάντων) τὸν δὲ, θνητὸν, ἀνώνυμον τινά, καὶ οὐ σαφῆ. ὡς δ' ὅτι τὸ πολὺ τοῖς εὐεργέταις, καὶ βασιλικοῖς, θεοὺς νομίζουσι. καὶ τούτων τοὺς μὲν βασιλέας, κηδεμόνας ἁπάντων μὲν σωτῆρας καὶ φύλακας, τοὺς δ' ἰδιώτας, ἰδίως τοῖς εὖ πεποιηκόσιν ὑπ' αὐτῶν. τὸν δὲ τρόπον τῆς δημιουργίας μὴν τινες, καὶ ἄλλοι νομίζουσι· οἱ γὲ τὸν ἥλιον ἐκβαίνειν,

DEVM putant, alterum, immortalem, qui rerum omnium D causa sit: alterum, mortalem, qui nomine careat, & non sit cognitu facilis. Plerunque autem eos à quibus beneficium acceperunt, & aregios, pro diis habent. reges suos, cõmunes omniũ seruatores & custodes esse putãt, cæteros verò, priuatim eorũ quibus benefecerũt. Ex iis qui ad torridam habitãt, nõnulli sũt qui deos nõ credũt; qui quidem Solem oderint, a Fortasse, aliquid regale præ se ferentes.

Lege potius ut in uet. exẽpl. αἰεί γε καὶ τὸν ἥλιον φασὶν ἐχ.

& deteſtentur quũ eum exoriri A vident, propterea quòd eos vrat & infeſtet: atque ob id in paludes fugiũt. Meroes cultores etiã Herculem, Panem & Iſidem venerãtur: ac præterea quendam deum barbaricum.

Mortuos alii in flumen abiiciunt, alii circumfuſo vitro domi ſeruant, alii in fictilibus alueolis eos circum templa defodiunt. Iuſurandum per eos exigunt, & ſanctimoniã adhibent. Regem conſtituunt eum qui vel forma vel alendorum pecorum virtute, vel robore, vel opibus excellat.

Antiquitus apud Meroẽ ſũma poteſtas fuit penes ſacerdotes, tãtáque autoritas, vt nõnunquam miſſo nũtio mortem regi imperarẽt, & ei alium ſufficerẽt. Poſtmodo rex quidam conſuetudinem hanc aboleuit, cum manu armata in fanum irruẽs, vbi aureum ſacellum erat, & ſacerdotes C omnes iugulãs. Is etiam AEthiopibus mos eſt, vt vbi rex aliqua parte corporis mutilatur, familiares idẽ quoquo modo patiantur, & cum eo etiam moriantur: idcirco maxima regi cuſtodia adeſt. &c.

κὴ κακῶς λέγειν ἐπειδὴ τοῦτο σέβουσιν αἰγύπται, ὡς καίοντα καὶ πολεμοῦντα αὐτοῖς, καταφεύγειν τε εἰς τὰ ἕλη. Ⓓ οἱ δὲ Μερόη καὶ Ἡρακλέα καὶ Πᾶνα καὶ Ἶσιν σέβονται, τρόπος ἄλλῳ τινὶ βαρβαρικῷ.

Τοὺς δὲ νεκροὺς Ⓓ μὲν εἰς τὸν ποταμὸν ἐκείνουσιν, οἱ δ' οἴκοι κατέχουσι, περιχέαντες ὕαλον. τινὲς δὲ καὶ κεραμίοις σοροῖς καταρύτουσι, κύκλῳ τῶν ἱερῶν. ὅρκων τε τὸν ἐπ' αὐτῶν ἀπαιτοῦσι, καὶ πλούτων ἀγαθεύουσι μάλιστα. βασιλέας τε καθιστᾶσι τὸν καλῷ διαφέροντας ἢ ῥώμῃ, ἢ ἀρετῇ, κτίνων εὐφορίας ἢ ἀνδρείας, ἢ πλούτου.

Ἐν δὲ τῇ Μερόῃ κυνοκεφάλῳ τάξιν ἐπεῖχον οἱ ἱερεῖς τὸ παλαιόν· οἵ γε καὶ τὸν βασιλέα προσετάττον ἕως ὅτε ἀποθνήσκειν, πέμψαντες ἄγγελον, καὶ κελεύσαντα αὐτὸ ἕτερος· ὕστερον δὴ κατέλυσέ τις τῶν βασιλέων τὸ ἔθος, ὅπλων μεθ' ὅπλων ὅτι τὸ ἱερὸν ὅπου ὁ χρυσοῦς νεὼς ἐστί, καὶ τοὺς ἱερέας ἀποσφάξας πάντας. Ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἔθος Αἰθιοπικόν. ὃς γὰρ ἂν τῶν βασιλέων πηρωθῇ μέρος τι τοῦ σώματος ὁπωσοῦν, ὃ αὐτὸ πάσχουσιν οἱ συνόντες αὐτῷ μάλιστα, οἱ δ' ἄλλοι καὶ συναποθνήσκουσιν· ἐκ δὲ τούτου φυλακὴ τοῦ βασιλέως ἐστὶ πλείστη περὶ αὐτῶν. &c.

πηρωθῇ

EX PLVTARCHO, in libro de Iſide & Oſiride.

ΕΚ ΤΩΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ἐν τῷ περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος.

SED AEgyptiorum plerique colentes ipſa animalia, atque erga ea ſe gerentes tanquam erga deos, non tantùm riſu & ſannis totam ſacra faciendi rationem impleuerũt. (hoc enim minimũ eſt malorum quæ ex amentia illa proficiſcuntur) ſed vehemens innaſcitur animis opinio, quæ infirmos & ſimplices in meram ſuperſtitionem impingit, at illis qui aliquãtum ſunt acri ingenio & audaces, ad cogitationes delabitur per quas negatur eſſe deos, & quæ belluinæ ſunt.

Paulo pòſt,

Soli enim ex AEgyptiis Lycopolitæ nunc quoque veſcũtur oue: quia Lycos (*i. lupus*) idẽ facit:

D

ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ δὲ Ⓓ πολλοὶ, θεοὺς πόντες αὐτὰ τὰ ζῷα, καὶ παρεπόντες ὡς θεοὺς, οὐ γέλωτος μόνον σὺν χλευασμοῦ καταπεπλήκασι τὰς ἱεροσυργίας· ἀλλὰ τοῦτο τῆς ἀβελτηρίας ἐλάχιστόν ἐστι κακόν, δόξα δὲ ἐμφύεται δεινὴ; σὺν μὲν ἀσθενεῖς καὶ ἀκάκους εἰς ἄκρατον ὑπερείδουσα τὸ δεισιδαιμονίαν, τοῖς δὲ δριμυτέροις καὶ θρασυτέροις· εἰς ἀθέους ἐμπίπτουσα καὶ θηριώδεις λογισμούς. Malim ἐμπερείδουσα

E

Ὀλίγῳ ὕστερον,

Μόνοι γὰρ ἔτι νεῦ Αἰγυπτίων Λυκοπολῖται τοῦθ' ἁθροιζουσιν. ἐπεὶ καὶ λύκος,

ὂν θεὸν νομίζουσιν. Ⓐ δὲ Ὀξυρυγχῖται καθ' ἡμᾶς, τῶν Κυνοπολιτῶν τὸν ὀξύρυγχον ἰχθὺν ἐσθιόντων, κύνας συλλαβόντες καὶ θύσαντες, ὡς ἱερεῖον κατέφαγον. ὅθ' δὲ τούτου κατάρξαντες εἰς πόλεμον, ἀλλήλοις τε διέθηκαν κακῶς, καὶ ὕστερον ὑπὸ Ῥωμαίων κολασθέντες διετέθησαν.

quem pro deo habent. Atque adeo ætate noſtra quum Cynopolitæ piſcem oxyrynchũ ederẽt, canes comprehẽſos & mactatos tãquam victimam comederũt. Ac quum inde ad bellum deueniſſent, cùm grauia ſibi damna inuicem intulerunt, tum à Romanis, pœnas illis infligentibus, ſunt allata.

Μετ' ὀλίγα,

Βοῶν μὲν οὖν καὶ τραγέλαφον καὶ ἰχνεύμονα δῆλον ὅτι χρείας ἕνεκα καὶ ὠφελείας Β ἐτίμησαν· ὡς Λήμνιοι κορύδας, τὰ τῶν ἀτιθασσῶν βιβρώσκοντας ὠὰ καὶ κόπτοντας· Θεσσαλοὶ δὲ πελαργούς, ὅτι πολλοὺς ὄφεις τῆς γῆς ἀναδιδούσης ὑπεφανέντες ἐξώλεσεν ἄπαντας. διὸ καὶ νόμον ἔθεντο, φεύγειν ὅστις αὖ ἀποκτείνῃ πελαργόν. ἀσπίδα δὲ καὶ γαλῆν καὶ κάνθαρον, εἰκόνας ἴσας ἐν αὐτοῖς ἀμαυρὰς, ὥσπερ ἐν σταλάγμασιν, ἡλίου, τῆς τῶν θεῶν δυνάμεως καταδύντες.

Paulo pòſt,

Boui quidem certè & oui & ichneumoni, vſus gratia quem præſtant, & vtilitatis quam afferunt, eos honorem exhibuiſſe patet: quemadmodum Lemnii galeritis, quoniam bruchorum oua inuenta confringunt: ac Theſſali ciconiis, quoniam quũ terra multos ſerpentes produceret, ciconiæ ſuperueniẽtes perdiderũt vniuerſos. Ideóque legem tulerũt, vt in exilium abiret quicunque ciconiam occideret. Aſpidem verò & felem & cantharum *AEgyptij honore proſequuti ſunt*, quum in illis diuinæ potentiæ imagines quaſdam obſcuras, quales ſunt ſolis in ſtillis, animaduertiſſent.

Ac, poſtquam rationem honoris vnicuique horum animalium exhibiti reddidit, ad crocodilum veniens, ſcribit,

Οὐ μὴν σεσῆπέ γε ὁ κροκόδειλος αἰτίας πιθανῆς ἀμοιρῶν ἔσχηκε δήπου· ἀλλὰ μίμημα θεοῦ λέγεται γεγονέναι, μόνος μὴ ἀγλωσσος ὤν. &c.

Ac ne crocodilus quidẽ honorem probabili ratione carentem habuit: ſed exemplar dei fuiſſe dicitur, quum ſolus inter animalia ſit elinguis. *&c.*

Pauciſſimis verbis interiectis, ſubiungit,

Ἀλλὰ μὲν τῶν δι' ἀμφοτέρων ἀμφιλεγομένων, περὶ μὲν τοῦ κυνὸς εἴρηται πρόσθεν· ἡ δὲ ἶβις, ἀποκτείνουσα μὲν τὰ θανατηφόρα τῶν ἑρπετῶν, ἐδίδαξε πρώτη κενώματος ἰατρικοῦ χρείαν, καταδύσα οὕτω κλυζομένην καὶ καθαιρομένην ὑφ' ἑαυτῆς. &c.

Iam verò inter illa quæ vtraque de cauſa coluntur, de cane quidem dictum eſt antea: at ibis, dum reptilia mortifera interficeret, prima medicum euacuationis corporis vſum docuit, quum illam hac ratione ſe abluentem & purgantem animaduertiſſent. *Alia autem de cane habes eodem in libro, in iis quæ præcedunt: ſicut & de aliis non pauca, præter illa quæ inde huc tranſlata ſunt.*

Tandem verò ita locum hunc claudit, περὶ μὲν οὖν τῶν τιμωμένων ζώων τοῦτο δοκιμάζω μάλιστα τῶν λεγομένων. *Id eſt*, Atque ex iis quæ de animalibus dicuntur quibus honor exhibetur, hæc maximè ſunt quæ probo.

Sunt autem & alii loci vbi rationem honoris certis quibuſdam animalibus ab AEgyptiis habiti reddit: (& in nonnullis eadem quæ illo in libro dicuntur) Ex iis eſt hic, Sympoſ. IIII. quæſtione V.

Τὸν μὲν γὰρ μυγαλῶν ἐντιθιάζειν λέγουσιν ὑπὸ Αἰγυπτίων, τυφλὸν ὄντα, ὅτι

Nam muri araneo, qui cæcus eſt, diuinos honores tributos ab AEgyptiis fuiſſe aiunt, quoniam

tenebras luce antiquiores arbitrabantur: cúmque è muribus nasci, quíto partu, in nouilunio: ac iecur eius diminui lumine lunæ deficiente.

A τὸ σκότος τῷ φωτὶ ἡγεμόνα προσβύτερον πεπιστεῦσθαι δὲ αὐτὸν ἐκ μυῶν πέμπτῃ γενεᾷ, νουμηνίας οὔσης. ἔτι δὲ μειοῦσθαι ὃ ἥπαρ ἐν τοῖς ἀφανισμοῖς τῆς σελήνης.

Deinde & honoris tam leoni quàm ibidi exhibiti rationem reddit. Quum autẽ alibi huius honoris mentionem faciat, tanquam ab omnibus AEgyptiis exhiberi soliti, in iis quæ locum hunc paruo interuallo præcedunt, de sacerdotibus nominatim hoc dicit. Postquam enim ab eo dictus est porcus neque in forma habere aliquid magis absurdum, neque in natura magis illepidum, quàm sit in scarabeo, gryphe, crocodilo, fele: subiũgit, οἷς ὡς ἀγνωτάτοις ἱερεῖς Αἰγυπτίων ἄλλοις ἄλλοι προσφέρονται. *id est*, erga quæ, tãquam sanctissima, AEgyptii sacerdotes, alii erga alia, se gerunt. *Quamuis autem, quum scribit illos ita se erga ea vt sanctissima gerere, tacitè innuat ea coli ab illis: quum tamen illud, non hoc, sonet Græcum loquendi genus, non debuit à Xylandro ita reddi*, Quorum alia ab aliis AEgyptiorum sacerdotum coluntur. *Quinetiam malè ἀγνωτάτοις, quod de animalibus Plutarchus dicit, ille ipsis sacerdotibus tribuit. totum enim locum ita vertit*, Quorum alia ab aliis AEgyptiorum sacerdotum sanctissimis coluntur. *Estque insuper animaduertendum, non dici, loquendo de animalibus ἁγνωτάτοις, sed ὡς ἁγνωτάτοις. Atque vt obiter, Plutarchum cum Plutarcho conferre, id est, eius locos inter se, lectorem doceam: dico, genus illud loquendi, προσφέρεσθαι αὐτοῖς ὡς ἁγνωτάτοις, respondere illi quod habuimus antea ex libro De Iside & Osiride, θεραπεύειν ὡς θεούς.*

Cæteros Plutarchi locos omittens, in quibus agit de iis quæ apud AEgyptios peculiariter in more posita erant, venio ad quendam, qui miram quàm in conuiuiis eorum recepta erat consuetudinem describit. Legimus enim in eo eius opusculo quod Conuiuium septem sapientum inscripsit, pag. 256 meæ editionis,

At AEgyptius sceletus (id est *cadauer hominis exsiccatum, cui ossa tantùm supersunt*) quem in conuiuia inferentes, *conuiuis* pro ponunt, & hortantur vt recordentur se non multo pòst tales futuros, is quamuis ingratus & intempestiuus comessator aduenerit, tamen non omnino nullũ ibi locum habet: si quidem non ad potandum & ad fruendum deliciis, sed ad mutuum amorẽ ac delectionem exhortatur, monétque vt vitam, quæ tempore est breuis, malis rebus longam non reddant.

B Ὁ δὲ Αἰγύπτιος σκελετὸς, ὃν Ὀπτίφκως εἰς φέροντες εἰς τὰ συμπόσια περιπέμπουσι, καὶ προλαλοῦσι μεμνῆσθαι τάχα δὲ τοιούτους ἐσομένους, καίπερ ἄχαρις καὶ ἄωρος ὀπτίκωμος ἥκων, ὅμως ἔχει τινὰ χώραν· εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν καὶ ἡδυπαθεῖν, ἀλλὰ πρὸς φιλίαν καὶ ἀγάπησιν ἀλλήλων παροτρύνεται, καὶ προκαλεῖ μὴ τὸν βίον, τῷ χρόνῳ βραχὺν ὄντα, πράγμασι κακοῖς μακρὸν ποιεῖν.

Suspectum esse potest hoc loco istud vocabulum.

Ab hoc AEgyptiorum in conuiuiis more, qui à Plutarcho describitur, ad alia quæ alii scriptores in conuiuiis itidem, aut etiam simpliciter in cœnis, consueta illis fuisse tradunt, veniendum est. Illorum autem scriptorum testimonia ex Athenæo depromam. Ac primùm, in more positum illis fuisse conuiuiorum luxum, & quidem maiorem quàm Persis, ex hoc Eyncei in AEgyptiacis loco, vbi quum AEgyptiorum cœnas Persicis anteponendas esse contendens, scribit,

Quum AEgyptii Ocho Persarum regi bellum intulissent, & Persis victoria potitis rex AEgyptiorum captiuus esset, comiter ac benignè illum tractãs Ochus etiam inuitauit ad cœnam. Quũ igitur splẽdidus apparatus foret, irridebat AEgyptius, tãquã viles

C Αἰγυπτίων ὑπερπυθομένων ὅτι Ὦχον Περσῶν βασιλέα, καὶ νικηθέντων, ἐπεὶ ἐθήρευτο αἰχμάλωτος ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεύς, ὁ Ὦχος αὐτὸν φιλανθρώπως ἄγων, ἐκάλεσε καὶ ὅτι δεῖπνον. τῆς δὲ πολυτελοῦς θοινμένης λαμπρῶς ὁ Αἰγύπτιος κατεγέλα, ὡς αὐτελῶς τοῦ

Πέρσου διαπωλοῦσι. εἰ δὲ θέλεις (ἔφη) εἰδέναι ὦ βασιλεῦ πῶς δεῖ σιτίζειν τοὺς δαίμονας βασιλέας, ἐπίτρεψον τοῖς ἐμοῖς ποτὲ θρυλλοῦσι μαγείροις τὸ Δεισιδυάδου σοὶ Αἰγύπτιον δεῖπνον. καὶ κελεύσαντος, ἐπεὶ πρεσβυάδη, παθεῖς ὁ Ὦχος τοῦ δείπνου, κακὸν κακῶς σε (ἔφη) ὦ Αἴγυπτε ἀπολέσειαν οἱ θεοὶ, ὅστις δεῖπνα τοιαῦτα καταλιπὼν, ἐπεθύμησας θοίνης θὐτελεστέρας. A

Persæ epulæ essent. Quòd si vis (inquit) videre ô rex qualis beatorum regũ victus esse debeat, permitte illis qui mei aliquando coqui fuerũt AEgyptiam cœnam tibi struere. Quod quũ fieri iussisset Ochus, & structa esset, ea delectatus, Malũ te malè dii perdãt (inquit) AEgyptie, qui, relictis huiusmodi cœnis, viliores epulas expetiueris.

Sequitur apud Athenæum,

Τίνα δ' ἐστὶ τὰ Αἰγύπτια δεῖπνα, Πρωταγορείδης ἐν τῷ τρίτῳ περὶ Δαφνικῶν ἀγώνων διδάσκει ἡμᾶς, λέγων οὕτως, Τρίτη δ' ἐστὶν ἰδέα δείπνων, Αἰγυπτιακή, τραπέζαις μὲν οὐ παρατιθεμένοις, πινάκων δὲ περιφερομένων. B

Quænam autem AEgyptiacæ cœnæ essent, Protagorides libro de Daphnicis ludis primo nos docet, his verbis, Tertia cœnarum species, est AEgyptiaca: quũ mensæ non apponuntur, sed patinæ circumferuntur.

Malè autem vertit quidam, Tertia cœnarum species est AEgyptiarũ, in quibus non admouentur mensæ, *&c. Non enim* Αἰγυπτιακῶν, *sed* Αἰγυπτιακὴ *scribit Protagorides: & duabus cœnarum speciebus propositis, tertiam quandam addit, quã esse* AEgyptiam *dicit.*

Apud eundem Athenæum in fine libri primi legimus, istud esse argumẽto AEgyptios fuisse vinolentos, quòd apud eos solos tanquam lege quadam cautum esset, ante vllum cibum brassicam elixam edere. *Intelligit enim illos ad vitandã ebrietatem hoc facere solitos fuisse. Apud eundem, in illa libri vltimi parte quæ in omnibus typographicis editionibus desideratur, legimus,* coronam initio epularũ dari solitam. Postquam enim dixit, φιλόξενος δ' ὁ διὰ τῶν ἐμβόλων εἰς τὴν διημεροφορμοῦ δεῖπνον δεχθεὶς παῖς τὸν στέφανον τῆς θυρίδος, non longo intervallo subiungit, τοῦτο δὲ ἐθος καὶ παρ' Αἰγυπτίοις, ὡς Νικόστρατος φησὶν ἐν τοκιστῇ.

Vinolentiæ autem illorum & alibi meminit: & quidem in fine libri primi scribitur ex Dione quodam Academico vinosos & bibaces AEgyptios fuisse: atque adeo inuentum apud eos fuisse inopiæ subsidium, vt qui propter illam vino destituerẽtur, ex ordeo confectum biberent. Eius autem potu adeo exhilarari solitos vt canerent & saltarent, ac omnia facerent quæ qui vino ebrii sunt facere consueuerunt.

Etiam ἀρτοφάγους *vocat AEgyptios Hecatæus,* apud eundem, lib. 10: *id est,* panis edaces: *mentionem simul addens illius ordeacei potus: id est, ex ordeo confecti.* Ac propterea (addit Athenæus) Alexis in libro περὶ αὐταρκείας scribit Bocchorin & patrem eius Neochabin frugali victu vsos fuisse. *Sed miretur quis quomodo facta mẽtione illius edacitatis panis, necnon illius ex ordeo confecti potus (quo solitos non minus quàm vini potu inebriari, modò legimus) subiungat,* Ac propterea Alexis Bocchoridi & patri eius frugalitatis laudem tribuit. *Sed intelligit (vt opinor)* Ac propterea frugalitatis eorum tanquam rei quæ alioqui apud AEgyptios rara & notabilis esset, mentionẽ facit. *Cæterùm voluisse illos arbitror in hac frugalitate, aut victu frugi (nisi quis μετρίαν τροφὴν moderatum victum, aut parcum & parabilem, aut etiam tenuem interpretari malit) antiquum etiam morem repræsentare, tanquã fortasse conãtes eũ reuocare. Legimus enim libro V, ex quodã Apollonio,* καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἦ τοπαλαιὸν σωφρονικῶς διεξήγετο τὸ τῆς συμποσίων χρῆσις. καθήμενοι μὲν γὰρ ἐδείπνουν, τροφῇ τῇ λιτωτάτῃ καὶ ὑγιεινοτάτῃ χρώμενοι, καὶ οἴνῳ τοσούτῳ ὅσος ἱκανὸς αὐτοῖς γίνοιτο πρὸς εὐθυμίαν. *Id est,* Quinetiam apud AEgyptios antiquitus cõuiuia tẽperanter celebrabantur. Sedentes enim cœnabant, vilissimo quidem sed saluberrimo cibo contenti: ac vino quantum ad exhilarãdum animum satis esset.

HENR. STEPHANVS LECTIONIS Herodoti ſtudioſis.

HACTENVS de AEgyptiacis quoque legibus & inſtitutis quædam velut appendix ad Herodotum, ſicut antea de Perſicis. Dare enim illam ampliorem minimè viſum eſt, ſicut nec hanc. Quam tamen quoniam titulus promittit nō hiſtoricorum tantùm ſed aliorum etiam ſcriptorum locos exhibituram, duorum poetarum, vnius inter tragicos celeberrimi, alterius inter comicos non incelebris, verſus adiungam. Illius tragici, cui nomen eſt Sophocli, verſus, (qui omnino aſſentiūtur his Herodoti pag. 64. verbis, ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες ἀγορεύουσι καὶ καπηλεύουσι οἱ δὲ ἄνδρες, καθ' ὑπνους ἐόντες, ὑφαίνουσι) in OEdipo Coloneo, pag. 283 meæ editionis, ſunt hi,

Ὦ πάντ' ἀκούων τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ νόμοις
Φύσιν κατοικοῦντα καὶ βίου τροφάς.
Ἐκεῖ γὰρ οἱ μὲν ἄρσενες κατ' ἔρια
Θακοῦσιν ἱστουργοῦντες, αἱ δὲ στυγνόμοι
Τὰ τῶν βίου τροφεῖα πορσύνουσ' αἰεί.

At verò Anaxandridæ comici verſus ſunt hi, aduerſus AEgyptios, animalia, tanquam deos, colentes,

Οὐκ ἂν δυναίμην συμμαχεῖν ὑμῖν ἐγώ.
Οὔθ' οἱ τρόποι γὰρ ὁμογενεῖς, οὔθ' οἱ νόμοι
Ἡμῶν, ἀπ' ἀλλήλων δὲ διέχουσιν πολύ.
Βοῦν μὲν προσκυνεῖς, ἐγὼ δὲ θύω τοῖς θεοῖς.
Τὸν ἔγχελυν μέγιστον ἡγῇ δαίμονα.
Ἡμεῖς δ' ἥβιστ' ἄφων μέγιστον ἆθλον πολύ.
Οὐκ ἐσθίεις ὗεια, ἐγὼ δέ γ' ἥδομαι
Μάλιστα τούτοις. κυνᾶ σέβεις, τύπτω δέ γ' ἐγώ,
ἐγὼ,
Τὸν ἄρτον κατεσθίουσιν ἐν λίνῳ αὖ λάβρως.
Τοῖς ἱερεῖσιν ἐν δίκῃ μὲν ἀλοκλήρους νόμους
Εἶναι, παρ' ὑμῖν δ', ὡς ἔοικεν, ἁπηρθρωμένους.
Σὺ μὲν τὸν αἰλουρον κακὸν ἔχων' ὦ ἴδῃς,
Κλαίεις· ἐγὼ δ' ἥδιστ' ἂν ἀποκτείνας δέρω.
Δεύσατε παρ' ὑμῖν μυγάλη, παρ' ἐμοὶ δέ γ' οὔ.

Quos ita ex tempore reddidi,

Patrocinari non queo vobis ego.
Nec moribus enim nos ſumus nec legibus
Conſentiētes: diſſidemus plurimum.
Bouem tu adoras, ſacrifico deis eū.
Anguilla deus eſt maximus, te iudice,
Obſoniorum iudicamus maximum.
Haud es ſuillam, veſcor hac ego libens.
Canem veneraris, ipſe cōtrà verbero,
Obſonium voratur illi quum meū.
Noſtra integri vult lex ſacerdotes ſiēt
Omni ſui parte, integros haud veſtra vult.
Felem ſe habentem quum tu videris malè,
Ploras: ego libens perimo, pòſt pellē aufero.
Araneus mus pollet iſtic, non & hīc.

INDEX EORVM QVAE APVD HERODOTVM & Cteſiam ſunt memorabilia.

Admonitum te volui, lector, quædam eſſe vbi eam quæ margini adſcripta eſt interpretationem ſequitur hic index, non alteram: quæ aliquando planè contraria eſt. Quinetiam in nonnullis locis ab hac illum ſcito diſcedere, vbi tamen nihil margini adſcriptum habes.

A

ABAE, vrbs Phocenſiũ, pag. 19 (*Vbi antea malè* Sabæ *pro* Abæ *legebatur*) & pag. 577. apud Abas erat Apollinis delubrum locuples 539 apud Abas reddita oracula, Herodoti etiam ætate 539

Abantes, EVbœæ non minima portio 68

Abaris ferebatur fuiſſe Hyperboreus 267 de eo fabula, qua dicebatur ſagittam per vniuerſam terram circumtuliſſe, nihil comedens. *ibid.*

Abdera, (*plur. numero neutro gen.*) vrbs à Teiis condita in Thracia, quum eò traieciſſent 77 vrbem Abdera, ſicut Maroneã & Dicæã, Xerxes præterit 476 quum Abdera peruenifſet Xerxes, hoſpitii fœdus cum Abderitis iniit, & acinace aureo ac triremi auro intertexta eos donauit 572

Abrocomes & Hyperanthes, Darii filii, Xerxis fratres, ſuper cadauer Leonidæ occumbunt *ib.*

Abronychus, Athenieſis, filius Lyſiclis ſpeculator apud Leonidẽ 535

Abydus, vna vrbium quæ in Helleſponto ſitæ ſunt 378.452 Abydus ponte à Xerxe iungitur *Cteſ.* 665 Abydeni prætorĩ quoddam Xerxi extruunt 456

Acanthus vrbs 396 Acanthios Medica veſte donat Xerxes 478 Acanthiorum mare 448

Accenſio lucernarũ, feſti nomẽ 127

accipiter inter animantes Ægyptiis ſacras 128 accipitrem aut ibin qui necauerit apud Ægyptios, ſiue volens, ſiue nolẽs, morte mulctatur 129 accipitres in vrbem Butum aſportant ſepeliendos 129 accipitrũ paria ſeptẽ, omen ſunt ſeptẽ Perſis 219

Acephali populi 324 in pectoribus oculos habent *ibid.*

Aceratos, propheta in templo Delphico 540

Aces amnis 234 vnde oriatur *ib.*

Achæiæ Cereris tẽplũ & orgia 352

Achæmenes, Darii filius, Xerxis ex vtroque parente germanus 187. 438. 471 Ægypti præſes 438 Ægyptiacę claſſi præfuit 471 bonum conſiliũ Demarati inuertit 325 ab Inaro interfectus 187. 438

Achæmenes *alius*, Cambyſis pater 443

Achęmenidis, fratris Artoxerxis in Ægyptum expeditio *Cteſ.* 667 interficitur *ibid.* Amytis quomodo vlta Achæmenidis filii necem *ibid.*

Achæmenidę compellantur à Cãbyſe 213 Achæmenidarum tribus apud Paſargadas 60 ab his reges Perſidæ ſunt orti *ibid.*

Achæorum, qui Iones è ſedibus ſuis exegerunt, partes duodecim 68 ex illis fuerũt qui terreſtres copias Xerxi ſuppeditarunt 507 Achæorum in Athamantis poſteros actio 511. 512

Achelous fluuius 104. 481

Acheron fluuius 543

Achilleum oppidum 370

Achillis curſus, locus ſic dict⁹ 275

Achræphia vrbs 577

acinaces Martis, cui immolatur quotannis 276 acinaces Perſicus in Helleſpontum abiectus à Xerxe 460 acinacem in calycẽ vino & ſanguine plenũ tingũt Scythæ in fœdere ineundo 279

Acriſius Danaẽs pater 399

Acrothoon vrbs 448

ex aculeis ahenum factum 285

Adicran, Libyum rex, agro à Cyrenæis exutus, Aprię ſe dedit 313

Adimantus Ariſteæ pater 485

Adimantus Ocyti filius, Corinthiorum claſſis dux, fugam facere vult 529

Adimáti dictum 547 Adimanti inſolẽtia erga Themiſtoclẽ 547

Adimanti ducis turpis fuga 560

Adraſtus, Midæ, Gordio prognati, filius 16. 19 fratris interẽptor 16 Phryx *ib.* Adraſtus quẽ admodum à Crœſo ſit exceptus 16 Adraſtus Phryx à Crœſo expiatus 17 Adraſto cuſtodiam filii ſui ad venationem exeuntis mandat Crœſus *ibid.* Adraſtus cuſpide Crœſi filium trãsfodit, aprum volens transfigere 18 Adraſtum miſeratur Crœſus *ib.* Adraſtus ſuper Atyis cadauere immolari vult *ibid.* Adraſtus fratris & expiatoris ſui interemptor 19 ſeſe ſuper buſtum Atyis transfodit *ibid.*

Adraſtus, Talai filius, Sicyoniorũ rex *ibid.* Polybi nepos 356 Ægiali pater *ibid.* in Adraſtum Cliſthenis Sicyonii odiũ 355 Adraſti monumentum vult exterminare Cliſthenes *ibid.* Adraſto honores, & dies feſti erepti, Melanippo traditi 356

Adria à Phocenſibus occupata 74

Adyrmachidæ Libyes, Ægyptum verſus 317 eiſdem fere quibus Ægyptii moribus vtuntur *ibid.* Adyrmachidarũ vxores armillã cręã i vtroq; crure geſtãt 317

Æaces Syloſontis & Polycratis pater 245. 385 Æaces Sami tyrannus, ab Ariſtagora exutus tyrãnide *ibid.*

Æaces, Syloſontis filius, Samios ad defectionem à ſociis ſollicitat 385 Samũ reductus 389

Æaco fanum extructum 364

Æacus à claſſe Græcorum inuocatur 549

Æacides Samius 305

Æacidæ ab Æginetis, Thebanis miſſi 361

ædes Veneris in Cypro vnde extructa 49 ædes Mineruæ 541 ædes Vulcani 145 ædes Protei, dicta Veneris hoſpitæ 146 ædes deorum & hominum ligneæ 293 ædes fulmine abſumptæ 283

ædificii ſtructura, in quo repoſitæ erant regiæ pecuniæ 151 ædificio ex vrbe Elephantina afferendo triennium conſumptum 178 eius ædificii ex ſolido ſaxo, deſcriptio *ibidem & ſeq.* ędificium è ſolido ſaxo 178 ædificium Zamolxis ſubterraneum 289 ædificia humanis operibus maiora 167

Æga vrbs 480 Ægæ & Ægiræ, vna ex partibus Achæorum 68

Ægæus Pandionis filius Lycũ fratrem Athenis pellit 79

Ægæ⁹, OIolyci fil. vnde Ægidę 309

Ægaleus mons, vnde Xerxes nauale pugnam ſpectabat 559

Ægeſtanorum pugna cum Spartanis ducibus 346

Ægeum mare 286

Ægialees, ab Ægialo Adraſti filio dicti 356 Ægialees Pelaſgi 470

Ægialus Adraſti filius 356

Ægicores 355 Iouis filius *ibid.*

Ægidæ in Sparta ingens tribus 309

Ægila, ſiue Ægile, locus ad quem Naſamones veniũt vt palmulas decerpant 318. 321

Ægila, Styreorum inſula 420

Ægina, (aliàs Argiua) Ariſtodemi vxor 398

Ægina & Thebe, ſorores, filiæ Aſopi 360

Æginetæ cur Samiis infenſi 209 Samios vt mulctarint, 209 Æginetę Epidaurii ſubditi 361 Æginetarum in Athenienſes odii principium 364 Æginetæ terrã & aquam Dario dant 397 vnde infenſos habent Athenienſes, & apud Spartãm inſimulantur *ibid.* contra eius rei autores mittitur Cleomenes 398 Æginetę, primores ſuos adducunt Athenienſibus 407 Æginetarũ cum Athenienſibus ſimultates 361 vnde ortæ *ib.* ab Æginetis illatæ Athenięſibus iniuriæ 414 Æginetę auxilia rogãtur à Thebanis cõtra Athenienſes 361 ab Æginetis ſtatuæ repetitę per Athenienſes 362 circa Æginetas & Athenienſes acta *ibid. & ſeq.* Æginetarum obſides Athenis 411 Æginetarum legati contra Leutychidem, Spartã miſſi 411 Æginetæ cum Medo ſentientes 403 Æginetarũ obſides Athenis 411 Æginetarũ piaculum maximum 415 eis malorũ cauſa *ibid.* apud Æginetas portentum 415 Æginetæ præſtantiſſimi in pugna nauali 560 Æginetæ nauali prœlio victi 415 Æginetæ ſeptingenti ad necem tracti 415 Æginetæ aureas ſtellas tres quæ ſuper malum nauis aureum ſũt, Delphis dedicarũt 572. 573 Æginetis vnde diuitiarum principium 618 Æginetarũ tumulus eorum rogatu ſtructus, à quo, & cur, & quando 620

Ægineticum bellum cum Athenienſibus 489

Ægion Achęorum 68

Ægiræ Achæorum *ibid.*

Ægiroeſſa, Æolum ciuitas 69

circa ægrotos Babyloniorum lex 91 ægroti quomodo curentur apud quoſdam Indos 229 ægroti apud quoſdam Indos interficiũtur & comeduntur 228. 229 ſuper ægrotos qui ad arã ſunt cinis ſparſus 267

Ægyptus fluminis donum 102 Ægypti ſeu Ægyptiacæ regionis natura *ibidem* eius longitudo *ibid.* Ægyptus tota eſt paluſtris. vel, (*Vt Græcum verbum ſonat*) eſt palus *ibid.* ægyptus eſt quam Nilus irrigat 108 quomodo irrigetur, vnde incipiat, & qua pateat in eam ingreſſus 144. 184 in regiones (vel potius præfecturas, quæ nomoi vocantur) diuiſa 174 vrbes habitatę in ea ſunt mille & viginti 179 montanæ Ciliciæ oppoſita eſt 115 qualis ſit quæ parte Africam ſpectat 103 foſſas habet 144 propter has inequitabilis & plauſtris inhabilis *ib.* de Ægypti magnitudine Ionum ſententiæ 106 de eadem re Herodoti ſententia *ibid.* plura mirabilia habet quàm omnis alia regio 115 ſub Amaſi rege maximè beata 179 Ægypto potiũtur Perſæ 185 ab Artoxerxe deficit 667 *Cteſ.* ad Perſas redit 668

Ægyptii cum Cyri familia cognationem ſibi fingunt 183 Ægyptii pleraque omnia diuerſa à cæteris hominibus conſtituerunt inſtituta & iura, vt cæli eorum & fluminis diuerſa eſt natura 115 eorũ inſtituta & iura *ib.*

Ægyptii omnium hominum primos ſe arbitrãtur 100 Phrygas tamen eſſe priores conceſſerunt 101

Ægyptii in ſeptem hominum genera diſtributi 174 Ægyptii hominum ſapientiſſimi 173 multarũ rerum cognitione cæteris antecellunt 154 Ægyptiorum inuenta 101. 102 primi immortalitatem animarum aſſeuerarunt 554 primi annum excogitarunt, & in mẽſes duodecim diſtribuerunt 101 ab illis excogitata *Vide & pag.* 134 prodigiorum ſunt obſeruantiſſimi 134 diuinationem certis diis vendicant *ibid.* Ægyptii ſuis moribus & inſtitutis ſunt contenti 133 nullis aliis inſtitutis vti volunt 136 nihil à Græcis mutuati 123 eorum in Græcos diſcterium 105 quibus potiſſimùm inter Ægyptios Ægyptiis ſine agricultura fruges proueniant 106 vt iacto ſemine in ſua rura ſues immittant *ibid.* Ægyptii vitibus carent 133 eorum vinum ex ordeo *ibid.* fabis abſtinent 116 eorum victus *ibid.* quo tempore ſues immolent & earum carne veſcantur 122

Ægyptiorum ſacra 134 eorum ſacerdotes 117 eorum vnus eſt pontifex *ibid.* ſunt raſi 115. 116 Ægyptiorum ſu-

perſtitiones 128 & nominatim circa beſtias quaſdam *ibid.* illis ſacrificia adempta 155, deinde reſtituta 157 eorum circa Cererem & Rhampſinitũ ceremoniæ 154 deorum omnia fere nomina ab Ægyptiis ad Græcos peruenerunt 123 duodecim deorum cognomina primi Ægyptii in vſu habuerũt 102 primi diis aras & ſimulacra & delubra ſtatuerunt *ibid.* quorum deorum nomina neſciant *ibidem* quorum deorum oracula habeant 134 dii aliquando eorum principatum obtinebant 164 Ægyptii pudenda circumcidunt 143 cum feris veſcuntur 116 ſuem non alunt 323 quo tempore ſues immolent & earum carne veſcantur 122 eorum victimæ 119 eorum ablutiones poſt contactum ſuem 121 Ægyptii Thebanæ prouinciæ ab ouibus abſtinent & capras immolant 118.119 contrà Ægyptii Meudeſiæ prouincię capris abſtinent, & oues immolãt 119 Ægyptiorum deſcriptio qui ſunt circa partem Ægypti frumentariam 132 Ægyptiorum qui in paludibus ſunt mores & inſtituta 137 eorum luctus & ſepulturæ 135.136 eorum mos in condiendis eadaueribus 135 eorũ ſcriptura & literarum duplex vſus 116 Ægyptii interpretes à quibus oriundi 170 Ægyptii pueri linguam Græcam edocti 170

Ægyptii maximè ſalubri corpore ob aërem qui eſt immutabilis 133 purgant ſe ſingulis menſibus *ibid.* eorum capita quàm firma, & cur 187 Ægyptii medici cæteris præſtantiores 240 apud Ægyptios viri binas veſtes habẽt, fœminę ſingulas 116 veſtes eorum lineæ quales 133 vnguenta 139 eorum naues *ibid.*

Ægyptiorum reges 49. 100. 102. 105. 141 ſub Amaſi rege beatiſſimi 179 eorum ſub duobus regibus calamitas 157 Ægyptii bellatores in magno contemptu Sethoni regi ſuo 163 quid ſub eo paſſi *ib.* Ægyptiorum rex Seſoſtris imperio Æthiopiæ potitur 145 Ægyptii à rege Aprie cur deſciuerint 313 Ægyptii libertatem adepti duodecim ſibi reges cõſtituerunt 166

Ægypto minatur interitum Cambyſes circiter decem annos natus 183 Ægyptii in fugam vertuntur 186 Ægyptii morte mulctati à Cambyſe quũ Apin celebrarent, cur 195 Ægyptiorum clades à Cyrenæis accepta 313 Ægyptii à Cambyſe ſubacti, à Perſis deficiunt 435 à Xerxe ſubacti 438

Ægyptii & Phœnices cõmeatus comportant exercitui Perſico 449

Ægyptius quidam vocaliſſimus 206

Ægyptio thorace in pugna vtuntur Perſę 64

Ænea vrbs 480

Æneſidemus Pataici filius, ſatelles Hippocratis 494 Æneſidemus Theronis pater 499

ænigma Hipparcho per viſionem dictum 351

Ænus vrbs 288

Æoles inuadit Crœſus 11 Æoles à Crœſo ſubacti, 3.12 Æoles Cyro ſe dedere volunt 66 nõrecipiũtur *ib.* Æoles & Iones hęreditarii Cãbyſis ſerui 100 Æoles circa oram Iliadem capti 380 Æoles in Xerxis claſſe militantes & eorum armatura 470 Æoles Seſtum tenentes 633

Æolicæ vndecim ciuitates 69 Æolicæ ciuitates inſulares quinque 70. Æolicæ & Ionicę ditionis collatio 69

Æolidenſium oppidum incenſum 539

Æolus Athamantis filius 511 æor apud Scythas virum ſignificat 294

Æorpata, id eſt, viricidæ, Amazones dictę lingua Scythica 294

æquitati iniquitas inuiſa 46

æs Ægyptiorum nunquam immutatur 133 æris mutatione exiſtunt præcipuè morbi 133

ærarium Athenienſium 489

Æropus 578 Philippi filius 580 Alcetæ pater *ibid.* Æropus Echemi pater 595

æs apud Æthiopas omnium rariſſimum 193 æs apud Scythas non eſt in vſu 280

æris alieni debitor mendacio obnoxius 65 æs alienum debere, apud Perſas turpe eſt 65 æris alieni debitor cadauer patris deponit apud Ægyptios 160 ære alieno liberatur apud Spartam, in regis obitu, qui aut regi aut reipublicę ſit obſtrictus 401 vt & apud Perſas *ibid.* pro ære aurum mercantes Æginotæ 618

æriſodinæ 334

æreĩ viri Pſammiticho auxiliantur 169

æreũ totũ Mardonii præſepe 614

Æſanius, Grini pater 309

Æſchines, Nothonis filius 418 Eretrienſium primarius *ibid.* non finit Athenienſium auxiliatorum quatuor millia ſeeũ perire 418

Æſchreus, Lycomedis pater 532

Æſchrionia tribus 194

Æſchylus EVphorionis filius 171 Æſopus fabularum ſcriptor 159

æſtas vbi ſemper nubila eſt 265

Æthiopiæ regno ſolus Seſoſtris Ægypti rex, potitus 145

Æthiopia terrarum habitatarum vltima 233 eius deſcriptio & quarum rerum ferax ſit *ibid.* Æthiopes quomodo redditi mã ſuetiores 113 Æthiopum regi tradunt ſe Ægyptii *ib.* Æthiopes pudenda circumcidunt 143 Æthiopes ad quos miſit Cambyſes, qui & quales 191 aduerſus Æthiopes Macrobios Cambyſis bellum 190 *& ſ.* Æthiopes, qui Cambyſen iuuarunt cõtra Macrobios Æthiopes 228 eorum deſcriptio *ib.* Æthiopes vnde macrobii exiſtant 193 Æthiopum regis cum Ichyophagis colloquia 192 Æthiopum varia genera cum Xerxe militantium 464. 465 eorum diſtinctiones, arma, veſtitus & duces *ibid.*

Æthiopicus lapis 159

Ærolus Males Agariſtæ procus 428 germanus Titormi *ibid.*

affines Medi & Perſę ſimiliter colunt 64

Africæ termini 107 deſerta 113 Africæ ſuperiora æſtas ſemper obtinet 110

africus pluuioſiſſimus 110

Agæus, Elei pater 429

Agamemnon Oreſtis pater 29 Agamemnon Pelopides 496

Agariſta, Cliſthenis filia, Græcorũ præſtantiſſimo deſtinata 428 circa eam & totius Græciæ præſtantiſſimos iuuenes acta *ibid.* Agariſtæ liberi 430

Agariſta, Hippocratis ex Agariſta nati, filia 430 Xanthippo nupta 431 eius viſum in ſomnis *ib.* Periclis mater *ibid.*

Agathyrſi 292 eorum mores & inſtituta *ibid.*

Agathyrſus, Herculis filius 258 vnde *ibid.*

Agaſicles, vir Halicarnaſſeus 67 legem Apollinis Triopii auſus violare 67

Agenor Cilicis Phœnicis pater 469

ager Caicus 390 ager Creſtonicus, & Pæonius 481 ager Platæenſis 589 ager Caryſtius 628

agricolatores cõtemptiſſimi apud Thraces 331

agricultura Ægyptiorũ nulla 106

Ageſilaus Doriagi filius 514 Ageſilaus Hippocratidæ fil. 576

Agetus, Alcidis filius 403 amicus Ariſtonis *ibid.* vxorem ſuam Ariſtoni collocat *ibid.*

agger vbi mirabilis à Nitocri aggeſtus 84 agger Samiorũ 210

Agis Menaris pater 404

Aglauri Cecropis filiæ tẽplũ 545

Aglomachi turris 315

Agora oppidi nomen 461

Agrianes fluuius 288

Agrianes 334

Agyllenſes, Agyllæi 76 mala illis immiſſa propter Phocenſes *ib.*

aheni pro monumento relicti deſcriptio 285 in Scythia *ibid.* ahenum ex aculeis ſagittarũ factum 285 ahenum à Samiis factum ad exemplum crateris Argolici 310 vnde *ibid.*

Aiaci nauis ad Salaminem repoſita 572 Aiax Telamonis fil. à Græcorum claſſe inuocatur 549 Aiax pro heroe habitus 355

Aimneſtus Spartiata, Mardonii interfector 612 eius interitus cum trecentis aliis *ibid.*

Aimneſtus Platæenſis 615

Alabanda vrbs 578

Alabandenſes in Caria 511

Alarodii 227 alarodii cum Xerxe militantes 467 eorum armatura & dux *ibid.*

Alazeris Barcæorum rex 316 eius interitus *ibid.*

Albæ columnæ ſic dictæ 378

Albus murus Memphiticus 226

Album littus, ora ſic dicta 449

Alcæus, Herculis filius 4

Alcæus, cuius pronepos Argon Sardium rex 4

Alcæi poetæ fuga 370 eius arma ſuſpenderunt in Sigeo Athenienſes 370

Alcamenes Telecli filius 513

Alcetes pater Amyntæ 580 Aëropi filius 580

Alcibiades Cliniæ pater 533

Alcides Ageti pater 403

Alcimachus Euphorbi pater 418

Alcmæon Megaclis filius 427 eius officium erga Lydos ad oraculum Delphicum miſſos 427 Crœſi in eum ob id munificẽtia 427 Alcmæon quomodo ſe auro maximè operarit 428 eius domus inde ditata *ibid.* alia Crœſi in illum beneficia *ibid.* Alcmæon victor in Olympicis *ibid.* Alcmæõ qui ad Crœſum ſe contulit, Megaclis pater 429

Alcmæonidæ profugi 27 profugi propter Piſiſtratidas 353

Alcmæonidæ Perſas in Athenienſes excitarint nécne 426 tyrannorum hoſtes maximi *ibid.* Alcmæonidæ tyrannidis oſores 427 quomodo pulſi Athenis *ib.* alcmæonidæ clypeum Perſis oſtenderint necne 427 alcmæonidarum laus 427 alcmæonidæ per Græciam quomodo celebres facti 430 alcmæonidæ obnoxii crimini piaculari 25

Alcmæonides 427

Alcmena mater Herculis 119.165

Alcon, è procis Agariſtæ 429

aleæ ludus à Lydis inuentus 45 aleæ luſus Cereris & Rhampſiniti 154

Aleæ Mineruæ templum 29.614

Alei filii 483

Aleuæ filii 609

Aleuadæ *ibid.*

Aleuadæ Theſſaliæ reges, eorum nuntii ad Xerxem miſſi vt ſuccurrat contra Græcos 437

Alexander, Priami filius 2 Helenã rapit *ibid.* Alexander, Helenæ raptor 146 de Alexãdro & Helena hiſtoria 146 *& ſ.* Alexander ex Sparta triduo Ilium peruenit 149

Alexander Amyntæ vetuſta origine Græcus 604

Alexander Macedo, Amyntæ filius 535. 503. 580 Alexander, Amyntæ filius, vult Perſarum in ſolentiam vlciſci, & vlciſcitur 336 eius prudentia 336

Alexander ſeptimus à Perdicca, Macedonũ tyrannidẽ quomodo obtinuit 578

Alexander Athenienſes hortatur ad pacifcendum cũ Mardonio 580 eius colloquium cum Athenienſibus 604 Mardonii cauſam prodit *ibid.*

Alexander Macedo aureus apud Delphos 572

Alexander in Olympico certamine curſor primo proximus 337

Algæ Achaiæ 502

Alilat, eadem quæ Vrania 185

Alitta, Venus dicta ab arabiis 62

Alizones 273

Alleſus Sidonii Tetramneſti pater 471

alluuione fluminis agros decurtatos, compensat Ægypti rex 145
in Alopecis Atticæ buſtum Anchimolii 354
Alpenus vicus 504
alpeni vici 523
alpenus oppidum 518
Alpheus & Maron Orſiphanto geniti 522 eorũ virtus ad Thermopylas *ibid.*
Alpis fluuius 272
Alyattes, Sadyattæ ſucceſſor 7 eius acta memoratu digna *ibidem* alyattes qua ratione Myletum obſidebat 7
alyattis morbus 8 alyattis cũ Thraſybulo pactiones initæ 9
alyattis donaria Delphos miſſa 10
alyattis interitus 10 eius ſepulcrum quale & vbi 44 à quibus conſtructum *ibid.*
alyattis filius Pantaleon 44 alyattis filia, Ariena 33
Alyſonii 225
Amaſis rex 120.159
Amaſis Ægypti rex 12 ad eum ſe confert Solon 12 eius cum Crœſo fœdus 35 amaſis miſſus ad ſedandos Ægyptios, ab Apria, regnum occupat 173.174 eius res geſtæ, inſolens reſponſum ad Aprien 174 177 *& ſ.* amaſis cum Cyrenæis amicitia 180 amaſis, Apriæ ſucceſſor, Ægypti rex 177 eius res geſtæ, ſolertia, contemptus, ingenium *ibid. & ſeq.* amaſis Græcorum amator 179 amaſis dona in Græciam miſſa 181 amaſis primus Cyprum cepit & tributariam fecit 181 contra amaſin Cambyſis expeditio 182 amaſis cambyſen eludit miſſa Apriæ filia pro ſua 182 amaſis vxorem vnde velit ducere 180 eius vxor, *ibid.* amaſis, Pſammeniti pater 186 amaſis obitus *ibid.* ſepulcrum *ibid.* in amaſis cadauer Cambyſæ contumelia 189
amaſis literæ ad Polycratem 201. amaſis cum Polycrate ius hoſpitii ſoluit 202
amaſis mortuus, verberatus & flagris cæſus, poſtea crematur 189.190 pro amaſi rege habitus *ibid.*
Amaſis, vir Maraphius, dux contra Barcæos 316
Amaſis contra Barcæos commentum 732
amaſis Cyrenen diripi non vult 328 poſtea pœnitentia ducitur *ibid.*
Amaſtris Otanis filia, vxor Xerxis 463
Amathuntis obſidio: circa eam geſta ab Onefilo & Perſis 376 *& ſeq.*
Amathuſii ad Iones nolunt deficere 374 amathuſii obſeſſi *ibid.*
Amaxampeus fons 274 locus etiam vnde fluit, ſic dictus 274 à Græcis ἱερὸς ὁδὸς, ſacræ viæ
Amazones, Æorpata à Scythis appellatæ 294 earum cum Græcis bellum *ibidem* earum cum Sauromatis bellũ, quo ægritæ fũt eſſe fœminæ 294 quomodo cum Scythis mixtæ 295 Amazones viros ſuos à parentibus quomodo & quò abduxerint 295.296 Amazones linguam Scytharum diſcunt quum viri non poſſent Amazonum linguam addiſcere 295 in Amazonidas præclarũ facinus Athenienſium 595
ambitus vrbis Ecbatanorum 47 Athenarum *ibid.*
Ameſtris, Xerxis vxor 477 eius amiculum 630
Amyantes Lycurgi 429 Agariſtæ procus *ibid.*
amictus purpurei à Crœſo cõcremati in honorem oraculi Delphici 20 amictus Babyloniorum 90
amicus ſolers poſſeſſio pretioſiſſima 338 amici caſũ flet Pſammenitus non liberorum 188
amiculum Syloſontis Dario datũ, quid ei profuerit 245 *& ſeq.* amiculum Ameſtris Xerxi datum, quorũ malorum cauſa 630
Amilcar Hannonis filius 499 Carthaginienſiũ dux contra Gelonem miſſus *ibid.* eius res geſtæ & interitus *ibid.*
Amilcari ſacrificia inſtituta 500
Aminias Palleneus, vir Athenienſis 557 Artemiſiam fugientem inſequitur 560 eius virtus & præſtantia in pugna nauali *ib.*
Aminocles Cratineus 509 è naufragio claſſis Perſicæ dines factus, & quomodo *ibid.*
Amitres dux claſſis à Xerxe relictæ 573
Ammonis oraculum in Africa 19 oraculum 113 Ammonem Iouem appellant Ægyptii 119 Ammonii Ægyptiorum & Æthiopum coloni 119 aduerſus Ammonios Cambyſis bellum 190 *& ſeq.* Ammonios diripi iubet Cambyſes 193 contra Ammonios copiæ miſſæ 194 Ammonii 321
Ammoniorũ rex Etearchus 113
amnes, Hermus 36 Tigris 86 Gyndes *ib.* Aces 234 Tearus 287 Scythiæ amnes 272 Triton 319 Marſyas 378 Peneus 448 Cataractes, vbi 450 Lycus 451 Lyſſus 476 amnis Chidorũ 480 amnis Sperchius 512 amniũ nomina *ibid.*
amnis, cui ab Argo poſteri ſacrificant, Temenidas ſeruat 519
Amyntas à Megabyzo poſcitur aquam & terrã 334 eius prudentia circa Perſas nuntios & filii inſolentia 334.335 Amyntas Alexandri pater 503 & 578. 580
Amyntas Gygæę pater 578
amyntas Alcetæ filius 580
Amompharetus Pauſaniæ obtemperare non vult & locum deſerere 607 circa eum & Pauſaniam & Athenienſes acta 607. 608 *& ſeq.* Amompharetus Spartiata 614 eius virtus *ibid.*
Amompharetiſepulcrum apud Lacedæmonios 620
de amore Xerxis & nece Maſiſtæ *Vide* 632
amoribus puerorum dediti Perſæ & Græci 180
amores quomodo tractant Cauſii 79
Amorgis interitus 379
Ampa vrbs 387
Ampelos promontorium Toronæum 480
Amphiarai oraculum 19 eius oraculum verax à Crœſo repertum 20 ad amphiarai oraculũ donaria à Crœſo miſſa 22 amphiaraus, Amphilochi pater 226 amphiarai optio 577 amphiarai delubrum *ibid.*
Amphicæa vrbs 539
Amphicrates Samiorum rex 209
Amphictyones 180. 583 amphictyones epigrammatis & cippis ornarunt Leonidẽ & alios duces 523 amphictyonum ſedilia 512 amphyctiones templũ quod nunc Delphis eſt, trecentis talẽtis conſtruendum locarũt 353
amphicty onis delubrum 512
amphyctionidis Cereris templũ 512
Amphilochus, Amphiarai filius 226 colonia ab eo deducta *ib.*
Amphilochus & Calchas è Troia diſiecti 470
Amphilytus Acarnan ariolus 26
Amphionis filia clauda 366
Amphiſſa vrbs 538
Amphitryon & Alcmena Herculis parentes 119
Amyrgij Scythæ 463
Amyrtæus rex 162
amyrtæus Pauſiris pater 189 regnum vt amiſit *ibid.*
Amytheon, Melampodis pater 122
Anacharſis 271 anacharſis, ob adductos ritus externos, interfectus 281.282 anacharſidis genus & dignitas apud reges Scytharum 282 de anacharſide alius ſermo 282 anacharſidis de Græcis & Lacedæmoniis relatio 282 anacharſin vidiſſe ſe negant Scythæ 282 cur, *ibid.*
Anacreon Teius in conclaui cum Polycrate, quum aduenerunt legati ab Oroete 237
Anaphanes, Otanis filius, dux Ciſſiorum in Xerxis exercitu 463
Anaphlyſta 291
Anaxandridas & Ariſton Spartiatarum reges 29 anaxandridas Leonidæ pater 513 anaxandrides, Leontis filius, Spartæ rex 344. 513 anaxãdridas Cleomenis pater 354.496 anaxandrides Doris pater 496 anaxandridæ duarum vxorum liberi 345 anaxãdridæ altera vxor cum priore infœcunda ab ephoris iniuncta, cur 344 anaxandrides ędibus binis habitabat, habẽs vxores duas 344 anaxãdrides Cleobroti pater 587
anaxandrides Theopompi filius 576
Anauia Phrygiæ vrbs 451
Anaxilaus Archidami filius 576
Anaxilaus in matrimonium duxit Terilli filiam 499 anaxilaus Critinei filius *ibid.* Rhegij tyrannus *ibid.* anaxileus tyrannus Rheginus 388 Scythis regis hoſtis, conſilium dat Samiis Zanclam occupandi 388
Anchimolius, Aſteris filius, ad pellendos Piſiſtratidas Sparta miſſus 353 eius interitus 354 eius buſtum *ibid.*
ancillarum opus maximum circa Alyattis ſepulcrum 44
ancora ferrea à Sophane geſtari ſolita in prœlio 616
Anderica, pagus Aſſyriæ 84 anderica, Eretricenſibus data 425
Andreus Myronis pater 428
Andrij pecunias Themiſtocli dare negant 568
Androbulus Timonis pater 487
Androcratis herois fanum 594
Andromeda Perſei vxor, Perſem ex Perſeo perperit 463 Cephei filia 492
Androdamas Theomeſtoris pater 557.622
Androphagi 261.292.293. eorum mores & deſcriptio *ibid.* androphagorum fuga 300
androſphinges 128
Andrus 265 andrus à Græcis obſeſſa, cur 568
Aneriſtus Sperthlei pater & filius 484.485
angaria, on Perſæ quid appellent p. 562
Angites flumen 477
Angrus fluuius 272
anguis ingens in templo ab Athenienſibus obſeruatus 541
anguilla ſacra Ægyptiis 131
animalia quæ ab hominibus eduntur, feracia & fœtuoſa: quæ noxia ſunt, parum fœtuoſa 231 animalia in ſaxis primi ſculpſerunt Ægyptij 102 animalia quomodo in ſuis veſtibus pingant qui Caucaſum incolunt 94
animantem non interimunt Indi 229 animantes tam volucres quàm quadrupedes in India maiores quàm aliis in locis 231 præter equos *ibid.*
animâ hominis immortalem primi dixerunt Ægyptii 154 de animę immortalitate, & errationibus, Ægyptiorum & Græcorũ ſententia 154
animus inuictus Pſammeniti 188 animus Lycophronis inuictus & obſtinatus 206
annonę difficultas per Lydiam 45
annum primi Ægyptij comperere 101 diſtinxerunt in 12 menſes *ibid.*
anni vitæ apud Æthiopas & apud Perſas 192 anni hominum vitæ 14
annorum 15 millia à Dionyſo ad Amaſin regem 165
annulum ſignatorium geſtant Babylonij ſinguli 90 annulus Polycratis ſignatorius 202
Anopæa, via ſic dicta 518
antacæi, cete ingentia ſic dicta 274
Antagoras Hegetoridæ pater 617
Antandrus ab Otane capta 338 antandrus Pelaſgis 456
Anthela oppidum 504 vicus 512
Anthemus Hiſtiæo oblata 370
Antylla vrbs, 140 in calceamenta datur vxori eius qui in Ægypto regnat. *ibid.*
Anticharis Eleonii conſilium Dorieo datum 345 de Heraclea

condenda *ibid.*
Anticyra 517
Antidorus Lenius Græcus à Xerxe ad Græcos transfugit 532
Antiochus, Tisameni pater 599
Antiophemus & Rhodus 493
Antipater, Orgis filius 478 Xerxianas vt excepit copias *ibid.*
antistitæ 83
antistita apud Delphos suborna ta, *vide* Perialla
Anysis rex Ægypti, successor Asychis, cæcus 161 eius res gestæ 161 *& seq.* imperium suum recuperat 162
Anysis vrbs 161
Anysia plaga 175
Aorizus, Masangis pater 465
Apaturia festa 69
aper eximiæ magnitudinis apud Mysos: & deuastationes ab eo factæ 16 aper in Libya nullus est 325
apes loca trans Istrum obtinentes 332 quum tamen sint omnino frigoris intolerantes *ibid.*
Apheræ, loci nomen 510
Aphidnæ à Titaco indigena Tyndaridis proditæ 615
Aphrodisias insula 317
Aphthitana plaga 175
Aphytis 480
Apia vrbs 108
Apia, tellus 275
Apidanus fluuius 482
Api aula à Psammiticho facta 69 apis, quem Græci ἔπαφον 169. 194. 195 eius descriptio, ceremoniæ Ægyptiorum circa eum, quum apparuit 195 è vacca genitus *ibid.* à Cambyse vulneratur *ibid.* apis è vulnere extinctus 196 apis, multis Ægyptiis quomodo mortem attulit *ibid.*
Apollinem Crœsus inuocat 41 apollo inuocatus à Crœso, ignem pyræ extinguit *ib.* apollo, Græcorũ deus 42 præcipuè à Crœso coli solitus *ibid.* secundum apollinis beneficium & gratia erga Crœsum 43 apollo Ismenius 43. 577 apollinis Ismenii templum 352 apollo Triopius 67 apollinis oraculũ 134 apollo, Osiris, seu Dionysi, & Isidis filius 171 apollo à Latona occultatus *ib.* apollo ab Iside commendatus 171 apollinis ara ab Aristeo extrui iussa 260 apollinis templum 170 apollinis templum 171 apollinis templum à Milesiis structum 180 apollinis delubrum apud Abas 539 apollo, Ægyptiacè Orus 171 apollo, Osiris dictus 275 apollinis simulacrum apud Laconicam in Thornace 31 apollinis simulacrum Delum referri iussum, vnde raptum fuerat, cur & quomodo 425 apollo Sileni Marsyæ pellem vbi suspendit 450 apollo Ptous 577 eius fanum *ibid.*
Apollonia in Ponto Euxino 288
apollonia quæ est in sinu Ionico 623 in apollonia sacræ solis oues 623
Apollophanes Bisaltis pater 389
apologus Cyri 66
Appariteæ 226
Apriæ filia 182
apries Ægypti rex, Psammis filius, regum fortunatissimus 173 res ab eo gestæ *ibid. & f.* apriæ infortunium 173 clades apud Cyrenæos *ibid.* apries prœlio victus 175 viuus captus ab Amasi vt tractatus *ibid.* apriæ interitus & sepultura 175 apriæ successor Amasis 177
Apsinthij Thraces Plesthoro indigenæ deo, Obazum immolant 634
aquæ sacrificant Persæ 62 aquarũ diuortia in Ægypto 144 aqua quomodo importetur in arida Syriæ loca 184 aquam in arida loca quomodo deportarit per canalem Arabum rex 185 aqua adeo inualida vt nihil super eam innatare possit, sed omnia vel ligno leuiora in profundum eant 193 aqua fontana, & eius natura 321 alia similis *ib.* aqua Stygis 407 per eam iusurandum *ibid.* vbi aqua hæc & vnde manat 408 aquarum inopia 318
aquatilia animantia sacra 131
aquiminaria Delphos à Crœso missa 21
ara à Chiis donata 160 ara Apollinis ab Aristeo extrui iussa 260 ara Dianæ Orthosiæ 287 ara ventis statuta in Thya 505 aras non extruũt Persæ 62 aras primi statuere Ægyptii 102 aræ & delubra præterquam Marti vbi non fiant 275
Arabiæ mons 103
arabia vbi sita & quę & qualis regio 231
Arabes cum mulieribus suis vt misceantur 92 Arabum fœdus cum Cambyse initum 185 Arabes maximè fidem seruant inter homines 185
arabes Dario immorigeri 224
arabes tributorũ immunes 226
arabes Cambysi præsto aduersus Ægyptum 224 arabes millena talenta thuris Dario pendũt 228 arabes in exercitu Xerxis militantes 464 eorum dux & armatura 464. 465 arabes Xerxis equites 468
Arabum rex aquam in arida loca per canalem quomodo deportarit 185
Arabica regio 104 arabicæ regionis odor mirificus 233
arabicus sinus 104. 268
Ararus fluuius 272
aratrum in Scythicam regionem cœlitus demissum 256
Araxus fluuius 93 qualis & quantus *ibid.*
araxes, contra solem orientem fluens 268
Arbalus Aridij pater 471
arbores fructus odore perinde ac vinum, inebriantes 93 arboribus victitantes homines 263
arbor, cui nomen est Ponticum 263
arbores omnes in Thera præter vnam aridæ factæ 309
Arcesilai 314
Arcesilaus Batti filius 313
Arcesilaus in Samum profugus 314 Arcesilai clades à Libybus accepta 314 arcesilai interitus, à fratre strangulati 314 arcesilai successor in regno Battus claudus 314 arcesilaus redux in patriam, oraculi immemor, eius dira facinora 315 arcesilaus eos qui in turrem Aglomachi confugerant, cremat 315 arcesilaus Cambysi Cyrenen tradidit, tributum instituit 316
Arcesilai filia 180 Amasis vxor *ib.*
Archander, Danai gener, Phthii Achæi filius 140
Archandri vrbs 140
Archelai vnde sic dicti 356
archelaus Agesilai filius 513
Archestratidas Athenagoræ pater 622
architecti solertia 151
architectus Eupalinus 210
architectus Rhœcus 210
architectus Mandrocles Samius 287
Archiæ & Lycopæ virtus ad Samum 208
archias alius Archiæ Samii filius 208
Archidamus, Zeuxidami filius 407
archidamus, Anaxandridæ filius 576
Archidices fama per Græciam 160
Archilochus Parius 6 eius Iambus trimeter *ibid.*
arcus vtendi Scytharum artificium 33 arcus semper intentus, rumpitur 178 arcus ab Æthiope Persarum regi missus 192. 196 arcus Herculis 258
Arcadibus præstantiores se iudicant Lacedæmonii 28 de eorum terra occupanda consulunt oraculum *ibid.* arcades 68 arcadas aduersus Spartam sollicitat Cleomenes 407 arcadum prœlium 600
Ardys, Gygis filius, Sadyattæ pater, Sardium tyrannus, post patrem regnauit 7 ab eo acta *ib.*
Areius pagus Athenien sium 545
arenæ cumuli Cambysis exercitũ obruunt 194
Argadeus, Iouis filius 355
Argæus Philippi pater 580 Perdiccæ filius *ib.*
Arganthonii regis cum Phocensibus amicitia 75
arganthonius Tartessi rex 74. 75 eius vitæ tempus, & mors 75
argentum apud Scythas non in vsu 280 argentum Aryandicum 316 argenti ferax Lydia 348
Argilus Græca vrbs 477
Argi lucus 409
Argiopius dictus Meloeis amnis 609
Argis & Opis virgines Hyperboreæ 267 earum hymni, sepulcrum *ibid.*
Argon, primus Heraclidarum, Sardium rex 4 Nini filius, Beli nepos, Alcæi pronepos *ibid.*
argos Græcię ciuitates omnes antecellens 1 argos viris desolatum 411 argos Persis quàm amica 493
Argos, locum sic dictum, capit Cleomenes, quum argos ciuitatem capturum se speraret 410 Argiuæ fœminæ à Phœnicibus raptæ 1 argiuarum mulierum furor & insania 599. 600 argiui mercede à Pisistrato conducti, contra athenienses 26 argiuorum regio 37 argiuorum cum Lacedæmoniis contentio de agro Thyrea 37 argiui cur se superiores Lacedæmoniis dicant 38 argiui à Lacedæmoniis vincuntur 38 argiuorum lex 38 argiui cur tonsis capitibus quum antea criniti *ib.* argiui musica præstantes inter Græcos 142 argiui contra athenienses ab Æginetis accersũtur 363 argiui auxilia negat Æginetis 415 argiuorum quinquaginta Cleomenes interemit 410 argiuorũ serui res & magistratus dominorum suscipiunt 411 à filiis cæsorum pòst eiecti, Tirynthem obtinent *ibidem* eorum bellum diuturnum cum dominis *ibidem* argiuorum sex millia à Lacedæmoniis interempta 491. 492 argiui cum Lacedæmoniis pacisci volunt, 491 partem imperii à Lacedæmoniis poscunt 492 argiuorum respõsum de auxilio cõtra Medos ferendo 491. argiuorum nuntii Susa missi 493 argiui, Persæ in Græciam accersitores 493 cur, *ibid.* argiuorum tyrannus Phidon 429 argiui contra Thebas cum Polynice militantes 595 argiuorum prœlium 600
Argippæi populi, qui: calui: eorũ victus 263 & alia *ibid.*
Argonautarum posteri Minyæ, è Lemno eiecti, à Lacedæmoniis recepti, circa vtrosque acta 307
Ariazus Gergis pater 467
Ariabignes, Darii filius, præfectus classi Xerxis 470. 559 Xerxis frater *ibid.* eius interitus *ibid.*
in arida loca aquam quomodo per canalem deportarit arabũ rex 185
Aridius Nerbalus Arbali, dux in classe Xerxis 471
Aridolis Alabandensium tyrannus 512
Ariena, Astyagi cur &, à quibus nuptum data 33 Alyattis filia 33 aries sacra vrna à Thebanis sepelitur 119
Ariaramnes 443 vir Persa, amicus regis: ei cum Phœnicibus caput præcisum 559
Arii 227
arii in exercitu Xerxis militantes 464 eorum armatura & eorũ dux *ibid.*
arii dicti Medi 463
arima Scythæ vnum vocant 264
Arimaspi 234 viri vnoculi *ibid.* qui & vbi *ibid. & 259*
Arimaspei versus 260
ariolus Amphilytus Acarnen 260
Ariomardus, Artyphij germanus, Caspiorum dux 464
ariomardus, Darii & Parmyis filius 466 dux Moschorum & Tibarenorum *ibid.*
Arion Methymnæus, citharœdus 9 primus docuit dithyrambum *ibid.* delphino insidẽs vectus ad Tænaron *ibid.* fabula

de Arione *ibid.* & 10 Arion in cuſtodia detentus *ibid.*
Arionis donarium apud Tenarum 10
Ariphron Xanthippi pater 431 576
Aripithes Scylæ pater 282 rex Scytharum *ibid.* quomodo occiſus 283
Arisba Methymnæis ſubiecta 70 cur, *ibid.*
Ariſtagoras Cymæus Æolum tyrannus 305
ariſtagoras Cyzicenus *ib.*
ariſtagoras, Molpagoræ filius, Hiſtiæi gener, ac conſobrinus 339 Mileti procurator *ibid.* à Naxiis exulibus ſollicitatur ad eos reducendos 340 rationes ab eo initæ & circa eum & Naxios acta *ibid.* ariſtagoras Artapherni ſuadet Naxum ducere exercitum 340 ariſtagoræ cum Megabate diſſenſio Naxios iuuat 341. 342 ariſtagoræ bellum contra Perſas diſſuadet Hecatæus 343 ariſtagoras à Dario deficit 343 Mileſiorum ſtatum immutat, tyrannides alias euertit 343. 344 Spartam miſſus ad ſocietatem comparandam 344 eius oratio ad Cleomenem pro auxilio reportando 347 eius & Cleomenis collocutiones 347. 348 *& ſ.* circa eos acta *ibid.* ariſtagoras ad filiam Cleomenis admitti vult 348 admiſſus quale reſponſum tulerit 348 Sparta excedit 349 ariſtagoras, vir ſolers & prudẽs in quo lapſus 349 à Cleomene eiectus Athenas venit 371 eadem proponit quæ Lacedæmoniis *ibid.* voti compos fit & quomodo 371 ariſtagoræ oratio ad Iones, eos ad defectionem ſollicitans 371. 372 conſilium Ionibus damnoſum 371 expeditio contra Sardis 371 372 ariſtagoras mentis impos 380 de fuga deliberat *ibid.* eius varia conſilia in tantis perturbationibus *ibid.* ariſtagoras cũ exercitu in Thracia interemptus 380 ariſtagoras Mileſius Perſarum ſeruus 439
Ariſtagoræ frater Charopinus 372
Ariſtagoras Heraclidis filius 343. captus *ibid.*
Ariſtagoras Hegeſiſtrati pater 622
Ariſteas Adimanti filius 485
Ariſteus Proconneſius, verificator, Caſtrobii filius 259
De Ariſteo ſermo 260. 261 *& ſeq.*
Ariſtides Lyſimachi filius, 555. 561 Athenienſis, in exilium à populo eiectus 555
ariſtides Themiſtocli haud amicus 554 ſimultatem miſſam facit pro bono communi patriæ *ibid.*
ariſtides vir optimus Athenienſium atque iuſtiſſimus 555 ariſtides nuntium affert Græcos vndique ad Salaminem circumuentos 555. 556 ariſtidis res geſtæ 561 ariſtides dux Athenienſium ad Platæas 597
Ariſtocrates, Caſambi pater 407
Ariſtocyprus, Soliorum rex 377
Philocypri filius *ibid.* eius interitus *ibid.*
Ariſtodemus 308 eius liberi *ibid.*
ariſtodemus 398 eius interitus *ibid.*
ariſtodemus 523
ariſtodemus à Leonida remiſſus 523 fugax dictus, *ibid.* ariſtodemus probro notatus 523 culpam in pugnam ad Platæas delet *ibid.* ariſtodemus qui ſolus trecentorum quòd ex Thermopylis euaſiſſet, dedecus accepit & ſi præclarè ad Platæas ſe geſſit, inuidiam tamen non vitauit & detractionem 615 honore de ſuorum caruit *ibid.*
ariſtodemi vxor Ægina 398
Ariſtodemus, Ariſtomachi filius 514. 576
Ariſtodicus, Heraclidis filius, Cumæus 73. ariſtodici acta circa Pactyam 73 oraculum tentat *ibid.*
Ariſtogiton & Harmodius, Gephyræi, interfectores Hipparchi 351
Ariſtolaidis filius Lycurgus 24
Ariſtomachus 398
Ariſtomachus Cleonidæi filius 514
ariſtomachus Cleodæi filius 576
ariſton Byzantius 305
Ariſton rex Spartæ 402 circa eius vxores duas & tertiam acta 402 ariſtonis commentum vt Ageti vxorem ſibi ducat 403 ariſton Demarati pater 403 eius dictum ſuper filio nato *ibid.*
Ariſton & Anaxandridas Spartiatarum reges 29
Ariſtonis vxor ex heroë Aſtrobaco grauida 405
Ariſtonice Pythia 487
Ariſtonymus Cliſthenis pater 428
Ariſtophantus, Cobonis pater 404
Ariſtophilides Tarentinorum rex 244 exploratores Perſas detinet *ibid.*
Arizanti Medorum gens 48
arma Martia ſponte extra templũ Delphicum apparent 540 arma Perſarum 455 armorum genera populorum qui erant in Xerxis exercitu 462. 463. 464. *& ſeq.*
armatura comitatus Xerxis in Græciam 455 armatura Maſſitii optima 593
Armenii cum Xerxe militantes 465 eorum armatura & dux *ibid.*
Armenus mons 32
Arpoxais Targitai apud Scythas filius 256
Arſamenes, pater Hyſtaſpis Darii patris 96
arſamenes Darii filius, Vtiorũ & Mycorum dux 464
Arſames Darii filius & Artyſtonæ Cyri filiæ 465 dux Arabum & Æthiopum *ibid.*
Arſanes 443
artaba, menſura Perſica 88
Artabanus, bellum cõtra Scythas Dario diſſuadet 285
artabani, Hyſtaſpis filii, Darii fratris, Xerxis patrui, oratio, qua diſſuadet bellum Græcis inferre 440 artabano interdictum Xerxem ſequi in Græciam *ibid.* artabanus in regio ſolio ſedet, in cubili regio dormit, regis amictum induit 445. 446 artabani oratio priori cõtraria 446 artabanus comes expeditionis in Græciam, cui antea fuerat interdictum 456 artabanus, belli in Græciam diſſuaſor, Tirintatæchmæ pater 467 artabani ſententia de Xerxis expeditione, eius cum Xerxe colloquium, vtriuſque rationes 457. 458 *& ſeq.* artabanus domum à Xerxe remiſſus 459. 460 ei ſceptrũ à Xerxe permiſſum *ibid.*
artabanus Artyphii pater 464
artabanus Bagaſacis pater 466
artabanus Tigranis pater 536
Artabates Pharnazatris pater 464
Artabazi filius Tritæchmes 88
artabazus Choraſmiorũ & Parthorum dux, Pharnacis filius 464 artabazus, Pharnacis filius, vir illuſtris 574 eius res geſtæ *ibid.* cum Mardonio remanet in Europa *ibid.* artabazi exercitum ad Potidæã maris æſtus & reſtagnatio affligit 575 cauſa tanti mali vnde orta *ibid.* circa artabazum & Potidæenſes acta 575 artabazis Pharnacis filii, cum Mardonio colloquium, & conſilium eiuſdem de pugna non incipienda 602 artabazus, diſſuaſor relinquendi in Græcia Mardonii & pugnæ contra Græcos à Mardonio ſuſcipiendæ 612 eius conſilia & res geſtæ & fuga, defuncto Mardonio 612. *& ſeq.* artabazus fuga quomodo per Theſſaliam ſit elapſus 621
Artace 392 incenſa *ibid.*
Artacia vrbs 260
Artachæus Artæi pater 448
Artachæus, Hotaſpis filius 463
Artachæes, foſſæ apud Acanthum faciendæ præfectus 478 eius interitus *ibid.* ſtatura *ibid.* funus *ibidem*
artachæi ſacrificatur ab Acanthiis ex oraculo 478
artachæus Artayntæ pater 575
Artæus, artachæi 448
artæus azanis pater 464
Artaphernes Darii frater ex patre, Sardibus præfectus 338. 358 artaphernes ſollicitatur ab ariſtagora ad reducendos Naxiorum exules 340 circa eos acta *ibid.* *& ſeq.* artaphernis exercitus ariſtagoræ miſſus, duce Megabate 341
artaphernes contra Iones delectus imperator 380 res geſtæ *ibid.* artaphernis dictum 381
artaphernes, artaphernis Darii fratris filius, contra athenas miſſus 416
artaphernis filius, Datis ad Marathonem collega, 466 dux Lydorum & Myſorum *ibid.*
Artaxerxes filius Xerxis 475. 493
Artayctes, Choraſmis, dux Macronum & Moſynœcorum 466
Seſti præſes *ibid.* artayctes Xerxis prætor 633 præfectus Seſti *ibid.* vir facinoroſus in Proteſilai pecunias *ibid.* in mulierum concubitibus *ibid.* in fœminas in templo Proteſilai 452 in manus athenienſium vt venerit 634 ſuſpenſus p. 625 ſuſpenſus filio ante patris oculos ſaxis obruto 634 alia circa eum acta *ibid.* eius auus paternus artembares 635 artayctæ filius coram patre ſaxis obrutus 634
Artayntes Artachæi, dux claſſis à Xerxe relictæ 575 artayntes dux in claſſe Perſarum, profugus 627 artayntes probris impetitus à Maſiſte 629 Maſiſtem interficere vult *ibid.* à Xenagora humi eliditur 629
Artaynta, Maſiſtæ filia, Dario filio à Xerxe collocata, & ab eodẽ adamata 630
Arteatæ, Perſarum genus 60
Artembares vir inter Medos clarus 54 artembaris filius à Cyro verberibus affectus inter ludendum *ibid.* artembaris querelæ propter verbera filio inflicta 54. 55.
Artembares auus paternus Artayctæ qui apud Perſas orationem habuit 625 quam, *ibid.* eius oratio ad Cyrum de Perſica regione relinquenda & meliore eligenda 635
Artemiſia contra Græcos expeditionem ſequuta 471 eius genus & animi præſtantia, virilitas *ib.* eius imperium *ibid.* ad bellum ſponte animata *ibid.* artemiſiæ naues poſt Sidonias illuſtriſſimæ 472 ſententiæ inter ſocios omnes, optimæ *ibid.* artemiſiæ conſilium de non tentanda ad Salaminem pugna 551 prudens *ib.* ſed non vincit 552 artemiſiæ facinus, quo ſeruata eſt & à Xerxe laudata 558 artemiſia nauẽ Calyndenſem impingit & demergit 558 artemiſiam inſequitur Aminias Palleneus, & vt ſeruata 560 præmium propoſitum ei qui viuam cepiſſet, & quantum *ibid.*
artemiſia in concilium à Xerxe adhibita: de relinquenda Græcia eius conſilium 564 Artemiſiam dimittit Xerxes, deducendos ei dat liberos regios 565
Artemidis. i. Dianæ, templum 504
Artemiſium 267. 503
Artimpaſa, Venus 275
Artiſcus amnis 288
Artobazanes, Darii filius, cũ Xerxe de regno contendit 436
Artochmes, Darij gener, Phrygũ & Armeniorum dux 465
Artontes, Bagæi pater 240
artontes, Mardonii filius 620
Artoxerxes id eſt, μέγας ἀρήϊος, magnus bellator 417
Artybius vir inter Perſas eximius 376
Artybii interitus *ibid.*
Artybii equus qualia edoctus 377
Artyphius filius Artabani, Gandariorum & Dadicarum dux 464

Artyphius Artiomardi germanus 464
Artyſtona ex vxoribus Dario maximè adamata 465 cum talari ex auro tunica à Dario efficta *ibid.* Gobryæ mater *ibid.* Cyri filia *ibid.*
arura quid 175
aruſpex Deiphonus 623
Aryandes Ægypti prætor à Cambyſe factus 316 eius mortis cauſa *ibid.*
aryandicum argentum 316
Aſbyſtæ Libyes 317 eorum deſcriptio *ibid.*
Aſcalon Palæſtinæ vrbs 49
aſchy, quid 263
Aſia, Promethei vxor 271
aſia qualis & quanta 268 aſia Libyæ par 270 aſiam Europæ parem faciunt nonnulli 267 aſia India tenus habitatur 268 aſiæ nomen vnde fuerit impoſitum 271
aſiam Perſæ putant ſibi neceſſitudine coniunctam 3 aſiæ ſuperioris imperio potiti aſſyrii, & quàdiu 46 aſiam ſubigit Phraortes 48 aſiæ imperium amittunt Medi 49 aſiæ imperio Scythæ potiuntur *ib.* aſiæ imperium tenuerunt Scythæ annis 28 p. 50
Aſiæ quædam planities 234
Aſias tribus, Sardis ſic vocata 271
Aſina ciuitas 553
aſinos ſingulos ſingula nauigia per flumen Babylonem commeantia, eóſque viuos, habentia 90 aſinorum vox Darianis multum auxiliatur contra equos Scytharum, quomodo 301 aſinos, fugiens Darius, in caſtris relinquit, cur 303.304 aſini cornibus præditi, vbi 324 aſini nunquam bibentes 324
aſinarii cum matre Demarati concubitus 405
Aſius Cotyis filius, filii Manei, 271 Aſiam denominauit *ibid.*
Aſmach, id eſt, ſiniſtræ, regiæ aſſiſtentes 112
Aſonides 505
Aſopii 589
Aſopi filiæ Thebe & Ægina 360
aſopus amnis 512.589. 597 Thebanis limes factus ab Atheniēſibus 422
Aſopodorus Timandri filius 613
Aſpathines è Perſarum primoribus 215 in femore percuſſus à mago 219
aſphaltus Babylonica 82 aſphaltus è puteo hauritur, vbi 426
Aſſa vrbs 480
Aſſeſus, & Aſſeſſia Minerua 8
Aſſyria, quæ & vbi 107. 268 eius ficcitas 89 eius oppida celeberrima 81 horum eſt Ninus 48
aſſyrii à Græcis dicti Syrii 463 aſſyrii quandiu Aſiæ ſuperioris imperio potiti 46 ab aſſyriis Medi deficiunt 46 aſſyrii ab illis ſubiguntur 50 *Alia de aſſyriis vide* 46.48. 49. 50. & 81. 89. 463
After, Anchimolii pater 353
Aſtrobacus heros, Demarati pater 406 eius conditorium *ibid.*
Aſtyages, Cyaxaris filius 19 Medorum rex 32.33.50 auus maternus Cyri 34 eius dominatio à Cyro ſublata 19 à Cyro capitur 32 bello victus, tenetur 34 eius filia, Mandane 50 *De Aſtyage plura vide* 50.51.55.56.57. 58. & 60.61.62
aſtyagis & Cræſi affinitas 32 vnde orta *ibid.* & 33
Aſychis Mycerini ſucceſſor 160 res ab eo geſtæ *ibid. & ſeq.*
Atarbechis vrbs 118
per Atarnem ad vrbem Carinam itur 456
in Atanitide regione eſt Malena 390 atarneus ager, qui & Myſius 74.565
atarnes fluuius 272
Atarnes Hydaſpis Arſamæi filius 521 Darij regis frater *ibid.* Phratagunæ pater 521
Athamas Æoli filius inito cū Ino conſilio, necem Phryxo machinatur 511 athamantis domum ac fanum veneratur Xerxes 512
Athenades Trachinius 517
Athenagoras, Archeſtratidæ filius, legatus Samius 622
Athenæ, Ionicarum vrbium ſola quondam inſignis 67 earum tyrannus Piſiſtratus 24 tyrannis liberatę 351.353 captæ 544.585 earum muri à Medo ambuſti 359 à Mardonio incenſæ 589
athenienſium origo vetus 497 athen. ſub Pelaſgis, erant Pelaſgi, Cranai dicti: ſub rege Cecropę, Cecropidæ: Erechtheo imperium adepto, Athenienſes vocati: deinde Iones, ab Ione Xuthi filio 542.543
Iones appellitari nolebāt 67 Ionibus auxiliantur aduerſus Perſas 371 Iones ab illis deſeruntur 373 inter Græcos ſapientia primi 25 eorum prudentia 529. 596 eorum virtus in prœlio 614. 627 laus fortitudinis ad Marathonem ab illis parta 419. 424. 596 athenienſ. trecētorum virtus 592. athen. Græciæ liberatores, & regis repulſores 486 nautici primùm facti 489 in pugna nauali præſtantiſſimi p ſt Ægineta 560 athenienſium vires è nauibus quantæ 548 *Vide Athenienſes & Æginetæ.*
Athenienſibus leges à Solone cōditæ 12 iureiurando à Solone adacti ad eas ſeruandas *ib.* Ath. diis duodecim rem diuinam facientes 421 athenienſium filij Naxum à Piſiſtrato tranſlati 27 athenienſium vxores vxorem & liberos Lycidæ lapidibus obruerunt, poſt obrutum à ſuis maritis Lycidam 585 Athen. vxores quendam, qui vnus ex omnibus erat è bello redux, fibulis cōfecerunt 363 propterea earum veſtis Doris in Iadem mutata 364 athenienſium vxores à Pelaſgis raptæ 433 athenienſium prytaneum 68 athenienſium tribus 356 quando earum nomina fuerint immutata 356 athen. panegyries, *id eſt, publices conuentus* 423 athenienſium edictum 541
athenienſium imperio vt potitus ſit Piſiſtratus, & quæ poſtea fecerit 25. 27 athen. tyrannis liberati omnium Gr. primi 355.360 ſub tyrannis infirmi, parta libertate validiſſimi 365 athenienſium duo potentiſſimi poſt tyrannos pulſos, Cliſthenes & Iſagoras 355
athen. & Laced. Græcorum præſtātiſſimi 23 ath. quantum Lacedæmoniis deferāt 496 ath. ad murorum oppugnationem Lacedæmoniis antecellunt 614 athenienſium vxores & liberos alere volunt Laced. & alii ſocii, durante bello Medico 582
athenienſium pulchræ res geſtæ præ Tegeatis 595 athenienſes Tegeatis digniores habiti *ibid.*
, athenienſes inter & Æginetas geſta 362.397.414.416.489 in Atheniēſium & Æginetarum præſidio mare contra Xerxem 513 athenienſes in pugna nauali præſtantiſſ. poſt Æginetas 560 Græcorum præſtantiſſ. in pugna nauali ad Eubœam 528. 533 athenienſium duces nolunt ferre Græci claſſiarii 528
athenienſium prœlium cum finitimis apud Eleuſinem 13 contra Peloponnenſes egreditur 358 eos vincunt *ibid. & ſeq.* athenienſium conflictus cum Medis 424 eorum exercitus vt inſtructus 423 athenienſium contra Caryſtios bellum 628 athenienſes Seſtū obſident 632 athenienſes vrbem deſerunt 541
athenienſium arx occupata à Cleomene 358 vrbem deſerunt 542.542 athenienſes ſuperſtites cum arce obſeſſi 544. 545 vt capti & tractati 545
atheniēſes Sardis mittunt ad contrahendam cum Perſis ſocietatem 358 Dario terram & aquam promittunt legati, *ib.* eo nomine accuſati *ibid.* Sardis inuadunt 435 apud Darium ſemper inſimulati 416 contra eos expeditio ſumpta *ibid.* athenienſium victoria de Perſis 424 athenienſium iniuriæ Perſis illatæ 439 initium pugnæ contra barbaros fecerūt 557 præcipui Perſicæ cladis autores 558 in Salaminem quomodo tranſierint 585
inter athen. Hippiam & Artaphernem geſta 370.371
atheniēſium legatio Spartam miſſa 586 athen. oratio 586 athen. orationes duæ 582
Attica multo magis ad auſtrum vergit quàm Lemnus 434 attica Cherſoneſus 435 attica regio non equitabilis 589 attica gens, quæ Pelaſgica erat, quum in Hellenes tranſiit, linguam Pelaſgorum perdidit 23. atticus medimnus 88 medimnus farinæ, *non adiecto vocab.* atticus 400 atticarum fœminarum veſtis Doris in Iadē mutata 363 atticarum mulierum cædes, poſt cæſos earum filios 434 attica oppreſſa à Piſiſtrato 24 atticā quater ingreſſi Dores 359 atticæ magnam partem vaſtant Perſæ 419
Athos mons 396.448 eius deſcriptio *ibid.* circa athon iactura claſſis Perſicæ 416 eum effodiunt Perſarum copiæ 448 *Vide &* 480
Athres fluuius 272
Atrhibitana plaga 175
Atlas fluuius 272
atlas mons 322 eius deſcriptio 322
atlantes ſolem cur execrantur, 322 vnde dicti *ibidem* atlantes, homines innominati 322 eorum deſcriptio *ibid.*
atlanticum mare 93
Atoſſa, Smerdis ſoror 214 atoſſa Cambyſis ſoror & Smerdis, eadem Cambyſis vxor & magi 224 pòſt Darii *ibid.* Xerxis mater 436 atoſſæ vlcus in mamilla, à quo & quomodo ſanatum 242 atoſſæ potentia apud Darium 436
Atramyttium vrbs 456
atrayntes, Itramitis filius, dux eorum qui Pactyes vocabantur 464
Attaginus, Mardonium conuiuio excipit Thebis 589. *Vide* & 620 *Atticæ, Vide poſt Athenæ & Athenienſes*
Atys Cræſi filius, 4 inter æquales primus 15 de aty filio ſomnium Cræſi 15 ſomnio territus accipit filio vxorem Græſſus 15
atys, pater Lydi, à quo totus pop. cognominatus eſt Lydius 4 atys, Lydorum rex, Manis regis filius, Tyrrheni pater 45
AVchatæ Scytharum genus 256
AVras & Atlas fluuii ex Hæmi iugis fluentes 272
auri maiorem partem quomodo Indi ſibi comparent 230. 231 aurū apud Indos multi & ſpatioſi mōtes ſuggerunt *Ctef.* 682 auri magna copia in ſeptentrionalibus Europæ plagis 234 auri ramenta quæ è Tmolo deuehuntur 44 auri rameta è quodam lacu vt virgines è limo extrahant 325 auri immenſa vis à Gyge Delphis dicata, & donatæ pateræ aureæ ſex, pondo triginta talentorum 6 auro & argento referta tentoria 618 ex auro & argneto à quo primùm percuſſi nummi 44 aurum adhibent ad omnia armorum genera Maſſagetæ 99 auro & argento conſtrati lecti 618 auro merces commutant Carthag. cū Libybus 326 aurum pro ære mercātur Æginetæ à ſeruis 618 auro quantum ferre poſſit donatur Alcmæon à Cræſo 427 aurum ſacrum à regibus cuſtoditum apud Scythas 256 aurū quod erat in Theſauris Darii, quomodo liquefieret & ſeruaretur 227 omne aurum vrbis atque argentum è muris diſperſit in Strymonē Boges 475
aureus tripes apud Delphos 618 aurea phiala in balteo Her-

457 aurei crateres & phialæ, & alia vasa potoria necnon sacci super plaustra, interlucentibus intus inclusis ex auro & argento lebetibus 618 aurea pocula oblata sibi Cleomenes recusat accipere 249 aureum aratrum, iugum, securis, & phiala, cœlo delapsa in Scythiam: & circa illa ostentum 256 aureæ compedes Democedi datę 241 aureis catenis alligati apud Æthiopes illi qui sunt in carcere, 193 aureum & argęteum nummum primi Lydi ad vtendum percusserunt 44
Aureacea arena, quę à formicis egeritur 230
aures hominibus magis incredulæ quàm oculi 4 aures ianitori Darii & alteri ab Intapher ne præcisæ 235 aures sibi præcidit Zopyrus 251 aures Patarbemi ab Apria præcisæ & cur 174
AVschisæ Libyes 317
AVses 320 araratores 324
ansser pluuiosissimus 110
Autesion. 308.398
Autodicus Cleadis pater 620
AVtomoli 112
Autonous & Phylacus heroes, eorum fana 541
Auxesiæ & Damiæ simulacra 361. 362
auxilia euocata à Crœso 37.38 auxilia Polycratis Cambysi missa 203 quò deuenerint *ibid.* auxilia Thessalorum à Pisistratidis euocata 353 auxilia Æginetarum contra Athenienses Thebanis data 361 auxilia Lydis veniunt à Persis 373 auxilia Ionum Milesiis lata 383 auxilia Spartanorú contra Medos missa Athenas, sed serò 426
Axius fluuius 480
Azanes Artæi Sogdiorum dux 464
Aziris, à Cyrenæis habitata 317
Aziritum vrbs à quo & vbi condita 313
Azotes, Syriæ vrbs, diutissimam inter omnes obsidionem sustinuit 171

B

BAbylon vrbs quæ & quanta 81 *& seq.* Babylonis centum portę 82 babylon vt extructa *ibid. & seq.* babylon in duas dirempta regiones 85 babylon primò capta, à Cyro 88 eius potentia *ibid.* tertiam asiæ partem æquat *ibid.* eius principatus siue satrapia longè maxima *ib.* babylon secundò capta 253 quomodo tractata à Dario *ib.*
à Babyloniis Græci quæ acceperint 145
Babyloniorum leges 90 amictus & cultus *ib.* nauigia 89 sepulcra 92 luctus funebres 92 cum mulieribus vt misceantur 92 eorum tres tribus nullo alio nisi piscibus victitant 93
Babyloniorum fœdus cum Crœso initum 35 babyloniorú cum Cyro conflictus 87 babyloniorum rebellio, ad bellum apparatus 249 obsidentur 250 mulieres strangulant, ne rem frumentariam absumant *ibid.* babyloniorum tria millia patibulis affixa 253 babyloniorum tyrannus Labynetus 35 babylonii reges 84
Babylonica regio 89
Babylonicum talentum quid valeat 225
Bacchi festum 122 & eius sacra 134 à Smyrnæis celebrata 69 bacchi delubrum 287
Bacchanalia Scythæ cur improbant 283
Bacchiadæ apud Corinthios 366
Bacidis oraculum 534.403 de pugna nauali Xerxis 561
Bactrii in Xerxis exercitu militantes 493 eorum dux & armatura 463.464 Bactrii Xerxis equites 468
Badres Pasargades nauticis copiis dux contra Barcæos 316 Badres Hystanis filius, Cabeleum & Milyarum dux 466
Bagæus, Artontis filius, ad Orœtę interimendum delectus 240 bagæus Mardontis pater 575
Bagasaces Artabani filius, dux Thracum 466
balteus Herculis 258 in extrema commissura habens phialam auream *ibid.*
barba prolixa nascęs sacrificæ seu antistitæ Mineruæ, est ominosa 80. 565 barbam quibusvis aliis hominibus promissiorem gestant Pygmæi *Ctes.* 681
barbara gens minus dextra quàm Græca 25 *Vel potius*, minus dexteritatis habet. barbaros potius quàm Græcos in mortuum sæuire decet: atque hoc illis exprobratur 618 barbarorum vociferatio in pugna 610 barbarorum fuga cum Artabazo 612 barbarorum ingęs strages 425.514
Barcæ, nomen vici Bactrianæ regionis, barcæis donati 329
Barce à quibus & quomodo condita 314 obsessa 327
barcæi Cambysi se dedunt 187
barcæi, interfectores Arcesilai 326.327 circa eos & Persas acta 327 barcæi à Pheretima, Arcesilai matre, vt misere tractati 328 barcæi ad Darium transportati, vico Bactrianę regionis donati 329
Bares dux Cyrenen vult diripi 328 obstat Amasis *ibid.*
baris nauigii nomen 140
Basilides Herodoti pater 576
bassaria, ferę quædam 324
Battus rex, Polymnesti filius ex Phronima concubina 309.311 batti vitium linguæ, 311 vnde dictus sit battus 311 batto regi honores habiti 314 batti filia Amasis vxor 180 battum Libyes regem appellant 311 Battus Arcesilai pater 313 Battus Zoę conditor *ibid.*
Battus claudus, Arcesilai successor 314
Battus tertius, felix appellatus 313
Battiadæ inter cæteros barcæos cur non direpti 328
de beatitudine Crœso interrogati, Solonis responsum 12 beatus ante obitum nemo appellandus 14.15 beatus ex viuentibus nemo 40 beatissimum omnium Tellum Athenienscm cur Solon iudicarit 12 beatos post Tellum Athenienscm quos iudicarit Solon 13 beatum se prædicat Xerxes 456 beatorum insula, regio sic dicta 194
beccos, id est, panis, Phrygia lingua 101 prima vox à pueris edita coram quibus nemo vocem edidisset *ibid.*
bellariis multis vtuntur Persæ 63 *Bellum.* In bello quomodo se gerant Scythæ erga mortuos & captiuos 277 E bello & rapto viuere, pulchrum apud Thraces 331 *Bella Varia ab Herodoto describuntur, quorum vnum quodque, vide in nominibus eorum à quibus gestum est.*
Belus, cuius nepos Argon, Sardiú rex 4 belus Cephei filius 463
Bermius mons 579
Bessi vaticinantes 477
bestiæ apud Ægyptios sacræ 128. 129. *& seq.*
Bias Prienæus, Sardis à Crœso interrogatus, quid responderit 11 eius saluberrimum consilium Ionibus datum 77
Bias Melampodis frater 600
Bisaltes, Apollophanis filius, Abydenus 389
Bisaltia regio vbi 477 Bisaltæorum rex & terræ Crestonicæ 570.571 eius admirandum facinus *ibid.* contra Græcos militare non vult *ibid.* quomodo filios qui contra Græciam militarant, puniuit 571
Bisanthes vrbs in Hellespóto 485
Bistonie lacus 476
Bito & Cleobis beati à Solone post Tellum Athenienscm iudicati 13 bitonis & Cleobis interitus *ib.* eorú effigies apud Delphos collocatæ *ibid.*
Bithyni à Crœso subacti 12 bithyni, Thraces pòst dicti 466
Bœbeis lacus (*Vel potius* palus) 482
Bœotia 123 bœoti 513 bœoti OEnoen Athenienscm occupant 358 bœoti Chalcidensibus auxiliantur 359 eorum captiui & clades 359 bœoti cum Medis vniuersi sentientes 539 bœotorum equitatus quantopere iuuerit Mardonii milites fugientes 613
Boges à Xerxe valde laudatus 475 in rogum se coniicit *ibid.*
Bolbitinum ostium 107
Bongrus fluuius 272
bonis hominibus vsuenit vt malos habeant seruos 551
Boreas Athenienscm gener, quomodo 508. 509 boreas contra Xerxem inuocatus, eius classem perdit 509
Borysthenes fluuius 256.272.274 borysthenitarú emporium 260
boryes feræ vbi gignantur 325
boues erga quomodo se gerát Ægyptii 108. 117. 118 bos apud Cyrenæos vt colatur propter Isidem 323 bos Ioui immolatus à Demarato quibus iuramentis adhibitis 405 boum loco iuuenes duo iugum subeúnt, & plaustrum quo mater vehebatur, ad templum trahunt 13 bobus vbi cornua non succrescant 265 boues præposterè pascentes 321 cornua inflexa anterius habentes *ib.* boues agrestes prægrándibus cornibus, vbi 481 boues Pygmæorum quales *Ctes.* 681
Bosphorus Cimmerius 259 bosphorus Thracius 285 bosphorus Thracius iunctus 441
Bosphorus Chalcedonius 286
Bottiæi, populus 507.574 bottiæis terra siue bottiæicus ager 480. 481
Branchidę, populus, vbi oraculum Apollinis 19 branchidæ Milesio rum, siue oræ Milesiæ, vbi oraculum Apoll. & donaria Crœsi 19.43.72
è Braurone fœminas Athenienscú prædati Pelasgi 307
Briantica regio, antè Calaica 476
Bryges, qui postea dicti Phryges 465
Brygi, populus 507
bubali 324
Bubares, Megabyzi filius 337.448. 578
Bubastis vrbs 126. 171 bubastis Ægyptiacè, Diana 161.171
Bubastis, Diana sic appellata 171 bubastiana plagá, sicut Thebana, vna è plagis Calasirium 175
Bucolicum ostium Nili effossum 107
Budii, Medorum gens 48
Budini populus 262.293
Bulis Spartiata, Nicolai filius 484 *stemma alsus* Bulis, Nicolai pater 485
Bura Achæorum 68
Busæ, Medorum gens 48
Busiris vrbs 126 busiritana plaga 175
Busis, (*Vel potius* Buto) vrbs Ægypti, vbi oraculum Latonæ 134.170
Byblesia 80
byblus Ægyptiorum 138 eius descriptio *ibid.*
Byzantium ab Ionibus subactum 373
Byzantii ab Otane capti 338

C

CAbalii, populus 225
Cabales, exigua gens, circa mediam Anschisarum plagam. *sed alia etiam est scriptura*, Bacales 318
Cabelees Meones, qui & Lasinii 466 cum Xerxe militantes *ibid.* eorum armatura & dux *ibid.*
Cabirorum sacra 123 Cabirorum templum quod soli sacerdoti licet ingredi 200
Cadmeæ literæ *Vide* post Cadmú
Cadmus Tyrius 123 Cadmus, Agenoris filius, Europam quæritans, Theram appellit 308
Cadmus, Semeles pater 165

Cadmus Polydori pater 352 Cadmi in Bœotiam aduentus 123. 351 Cadmei 68. Cadmei Pelasgos eiiciunt 23 Cadmei ab Argiuis electi 352 in Cadmeos expeditio Athenienſium 595
Cadmeæ literæ 352 Cadmea quædam victoria Phocenſibus obtigit 76
Cadmus Cous, Scythis filius 498 eius iuſtitia *ibid.* tyrannidem deponit *ibid.*
Cadytis, magna Syriæ vrbs 172 à Necco rege occupata *ibid.* vrbs Aſſyriorum Palæſtinorum, non minor quàm Sardis 184
Caicus ager qui erat Myſorum 390 Caicus fluuius 455
Caira veſtis 364
calamus Indicus *Cteſ.* 679
Calantiæ Indi 228 *Vide* Callatiæ
calaſiris veſtis nomen 134
Calaſiries Ægyptii pugnatores 174 calaſiries ſoli arti militari operam dant 175 *Vide plura ibid.* calaſirium plagæ 175
Callæbus vrbs 451
Callatiæ, Indi 200 parentibus veſcuntur. *at pag.* 228 *Vocatur* Calantiæ
Calliæ Phænippi filii odium in tyrannos 425 ſolus bona Piſiſtrati Athenis electi auſus emere 426 *alia de eodem, ibid.* Callias filiabus nuptum dat ex Athenienſibus quem quæque diligat 427
Callias Eleus Iamideorum vaticinus 346 à Crotoniatis accerſitur *ibid.*
Callias Hipponici filius 492
Calliades ſummum Athenis magiſtratum gerit 544
Calliades & Timaphernes in pugna ad Thermop. Xerxi dant conſilium *Cteſ.* 665
Callicrates, eius virtus, eius dictũ & interitus 615 callicratis ſepulcrum apud Lacedæmonios 620
Callimachus Aphidneus polemarchus 422 eius virtus & interitus 424
Callippidæ populus Scythię: iidẽ & Græcoſcythæ 261
Callipolitani 494
Calliſta inſula 308
Calui homines cuiuſdã regionis, ab ipſo natali, itidémque fœminę caluæ 263 calui pauciſſimi apud Ægyptios 187 quid caluitiei obſtet *ibid.*
Calydnii 471
Calyndici montes 79
Calyſtrii apud Indos *Cteſ.* 684
Cambyſes, Cyri pater 19.96.
Cambyſes Cyri & Caſſandanæ Pharnaſpo genitæ filius 53. 96.100.183
Cambyſi tradita in matrimonium Mandane 50 regnum Cyri ſuſcipit 100 eius cum Græcis in Ægyptios expeditio *ib.* quid eum præcipuè mouerit aduerſus Ægyptios 183. Ægypto potitus 181 Cambyſen ſibi vendicant Ægyptii 188 ex Apriæ filia genitum *ibid.* aduerſus Amaſin exercitum ducit 182.183 cambyſes cum Arabum rege fœdus init 185 cambyſi dedunt ſe Libyes & alii munera mittunt 187 cambyſis varia bella 190 cambyſis ſtulta & temeraria expeditio in Æthiopas 193 cambyſes iubet Ammonios diripere & Iouis oraculum incendere 193
de Cambyſis inſania *Vide* 193.194. 196 & plura de eodem *iiſdem pag. & ſeq.* item 200.203.210. 212.213 necnon 225.236
Camarina, quondam Syracuſanorum 494 Camarina euerſa à Gelone 495
Cameirus ciuitas 68
cameli 36.468.481 cameli Indorum 230
Camic us oppidum ab Acragantinis habitatum 501 eius obſeſſio *ibid.*
Campſa vrbs 480
Canaſtræum promontorium 480
Candaules, Myrſi filius, Sardium tyrannus 4 candaules 3 Myrſilus à Græcis cognominatus 4 Sardium tyrannus *ibid.* ad Alcæo Herculis filio oriundus 4 vxorem ſuam conſpicinudam à Gyge cupit 405 eius conſilio & dolo interimitur 6
Canobus 140 canobicum Nili oſtium 107.146
caput nullam futuram habens 619 in capitibus inimicorum cęſorum ponant Scythæ 277 ea vt ornant *ibid.* capita animantiũ non deguſtant Ægyptii 117 capita deradunt Mileſii in luctum Sybaritarum 387
Capita quercus, locus ſic dictus, aliter, Tria capita 601
Cappadociæ fertilitas 32 eius quidam locus Pieria 34 cappadoces à Græcis Syri nominati 32.348. 365 Phrygibus confines 348 cappadocibus bellũ infert Crœſus 32
capras Mendeſii cur non mactent 121 caprarii quo in honore apud Mendeſios 12
Capreæ & bubali apud Libyas 324
captiui immolati, & quomodo 276 captiuos ſuos quomodo tractant Tauri 292
Car fratres habuit Lydum & Myſum 78
Caria, pars Ioniæ 66 à Perſis capitur 389
Cares *Vnde* orti 78 à Crœſo ſubacti 102 eorum tria inuenta 78 *de caribus alia Vide* 78.80. 126.169.186.378.379.387.470
Caricæ mulieres 68.69
Carius Iupiter 355. carii Iouis delubrum apud Mylaſſos veteſtiſſimum 78
Carcinitis vrbs 275.291
Cardamyla Laconica 553
Cardia vrbs 392
Carina vrbs 456
Carinus Euæneti pater 503
Carmaniorum dominus Tanyoxarces *Cteſ.* 660
Carnia feſta 514
Carpis fluuius 272
de Carthaginienſibus & de bellis quæ ab illis aut aduerſus eos geſta ſunt lege pag. 76.190. 499
Caryſtus 265 obſeſſa 418 in deditionẽ Perſarũ venit *ib.* Caryſtii pecuniã dãt Themiſtocli 569 contra Athen. bellum gerunt 628 Caryſtiorum ager ſiue caryſtius ager 628 vaſtatur 572
Caſambus, Ariſtocratis filius, Athenienſibus traditus ab Ægenetis 407
caſiam quomodo comparant Arabes 232 vbi & quomodo naſcitur *ibid.*
Caſius mons 172.184
Caſmena oppidum 495
Caſpatyrus vrbs 229.270
Caſpii 226. 227. Xerxis equites 464.468
Caſpium mare 93.94
Caſſandane mater Cambyſis, Cyri filij 100.183
Caſſiteros, *id eſt, ſtannum* 234 caſſiterides inſulæ *ibid.*
Caſſius mons 102
Caſtalia loci nomen 541
Caſthanæa vrbs 506
caſtor & Pollux Tyndaridæ 119 caſtores in quo lacu capiuntur 294 horum teſticuli morbis matricis auxiliantur 114
caſtra Tyriorum, locus ſic dictus 146
Caſtra, nomen loci Ionibus & Caribus ad habitandum, in Ægypto dati 169
Caſtrobius, Ariſtei pater 259
Catadupi Ægypti, vel potius Catadupæ 107
Cataractes amnis Mæandro par 450
Catiari & Traſpies, Scytharum genus 256
Caucaſus mons 94 228 eius altitudo & alia quæ in eo ſunt 94 eius incolæ 228
Caunus ab Harpago capta 81 ad Iones deficit 374 caunii 79
Cecrops rex 543 vnde cecropidæ dicti Athenienſes *ibid.*
Ceiorum cœnaculum Delphis 267
Celænæ, vbi Mæandri fontes 450 pellis Sileni Marſyæ *ibidem*
Celtæ populus 114 omnium extremi in Europa ad ſolis occaſum 273
Centum appellatæ inſulæ 70
Ceos & Cynoſura 554
Cepheus Andromedæ pater 463. 492
Cephiſus Thyæ pater 505 cephiſus amnis 539
Ceraunius ſinus 80
Cercaſorum vrbs 106.107.140
Cercopum hedræ 198
Ceres, Ægyptiacè Iſis 171 *de cerere Vide* 154. 175.274. 611.612
cereris Achæiæ templum & orgia 352 cereris Eleuſiniæ templum 625.626 cereris legiferæ ſacra 386 cereris & Proſerpinæ ſolennia 549
ceruus in Libya nullus eſt 325
cete ingentia, ad ſalſuram, ſpinis carentia 274 antacæi dicta *ib.*
Chalcedonii cur cæci à Megabyzo dicti 306 ab Otane capti 328
Chalcedonienſes à Dario mulctantur *Cteſ.* 663
Chalcidenſes oram Atticam populantur 338 Olynthum obtinent 574 illis opem ferunt Mileſii 372
Chalcidicum genus 507
Chaldæi centum millia talentorum libanoti adolent 83 chaldæi inter Aſſyrios 463 chaldæi ſacerdotes 83
Chaleſtra vrbs 480
Chalybes à Crœſo ſubacti 12
champſæ crocodili dicti 130
charadra oppidum 539
Charaxus, vir Mitylenæus, Sapphûs frater 159.160
Charilus E Vnomi filius 576
Charitimides nauarchus *Cteſ.* 667.668
Charopinus Ariſtagoræ frater 372
Chaſtanæa oppidum 508
Chemmis inſula, 170.171 chemmis oppidum grande Thebaicæ prouinciæ 136 chemmitæ 137 chemmitana plaga 175
Cheopes *Vel potius* Cheops, rex Ægypti, Rhampſiniti ſucceſſor 155 *Vide plura pag. eiudem, & ſeq.*
Chephrenis regis Ægypti tyrannis 156
Cherſoneſi vrbes 391 euerſæ 392 cherſoneſi tyrannus Miltiades *ibid.* cherſoneſus quæ eſt in Helleſponto, Athenienſ. ditionis fuit 434 cherſoneſus trachea id eſt aſpera 291 cherſonitæ portas Athenienſibus aperiunt 634
Cherſonitarum primores in vincula conięcti à Miltiade, & quomodo capti 394
Chidori fluuii aqua copiis Xerxis deficit 480 eius origo *ibid.*
Chilei viri Tegeatæ conſiliũ 587
Chilo vir Spartæ ſapientiſſ. 324 eius conſilium 24 chilo Demarmeni filius 404
Chius Ionum ciuitas 67 à Perſis capta 391 chii ſoli Mileſios opem ferunt 8 chiorum tyrannus Strattes 576 *de chiis plura Vide pag.* 67.74.386.389.390
Choaſpes fluuius 86.348.350 eius aquam ſolam rex potat 86
Chœreatæ (*q. d. porcales*) tribus Sicyonia 356
Chœreæ nomen loci 418
Choraſmii populus 227.464
Chromius Argiuus 37
Cicones gens Thraciæ 476 ciconum quondam locus fuit Serrium promontorium 462
Cilices 11.12.32.348.469. Ciliciæ præfectura 629
Cilix Agenoris filius: vnde dicti Cilices 469 Cilix Syennęſis Oromedõtis filius dux in claſſe Xerxis 471
Cilla, Æolum ciuitas 69
Cimmerii 7.49.254.259.264 cimmerius Boſphorus 264
Cimo Miltiadæ pater 349.392
Cimo Miltiadæ germanus è matre 393
Cimon, Miltiadis filius 432.475 mulctam patri impoſitam exoluit 432
cinnamomum quomodo legant Arabes 232 vbi gignatur, & alia 232.233
Cinyps fluuius 319 Cinyps tellus Libyæ

Libyæ ferális, fluuio cognominis 326.327
circuncisio] Ægyptiorum 116 & aliorum quorundam populorum 143
Cissii in exercitu Xerxis militantes 463 eorum dux & eorum armatura 463 Cissii Xerxis equites 468 Cissia terra 348 Cissiæ portæ Babylonis, quæ & Belides 252
Citaris insigne regiæ dignitatis *Ctes.* 672
Citharonis radices 592.594
Cius fluuius 272 Cius Mysiæ capitur 379
Cius fluuius 272
claues Cypri, promontorium sic dictum 376
Clazomene Ionum ciuitas 67 hæc inuaditur ab Alyatte, qui cladem accipit 7 capitur ab Artapherne & Otane 380 Clazomeniorum thesaurus 21
Cleades Autodici filius 620
Cleander vates, genere Phigaseus 411 Cleander & Euclides Hippocratis filii 494 Cleander Patareus Gelæ tyrannus 494
Cleobis & Bito beati à Solone post Tellum Athenienſem iudicati 13 Cleobis & Bitonis interitus *ib.* eorum effigies apud Delphos collocatæ *ibid.*
Cleodæus Hylli filius 398.576
Cleombrotus & Leonides gemini 345 de Cleombroto *vide* 285, & 345,552, & 587.
Cleomenes Anaxandridæ filius 345. 354.491 Spartæ rex creatus, non propter fortitudinem, sed propter genus 344 omniũ hominum iuſtiſſimus 249 auro non corrumpitur à Mæandrio *ibid.* diſcordia inter illum & Demaratum 398. 402. 407 inter illum & Cliſthenẽ, quem tandem eiicit 357 Cleomenis & Ariſtagoræ conſilia 347. 348 inter Cleomenem & Argiuos acta 409. 410 aduerſus Athenienſes bellum gerit 358.359 *alia ab eodem gesta vide partim iisdem pag. partim* 407. 408. 409 Cleomenes ad inſaniam redactus 347. 408. 411
Cleonæ vrbs 448
Cleonidæus *vel potius* Cleodæus, Hylli filius 514
Clinias Alcibiadis filius Atheniẽſium præſtantiſſimus in claſſe contra Xerxem 533
Cliſthenes, Sicyonis tyrannus 355. 428 eius odium in Adraſtum 355 Cliſthenis & Iſagoræ factiones Athenis *ibidem* circa Cliſthenem & filiam Agariſtam ac procos acta 429. 430
Cliſthenes Sicyonii Cliſthenis nepos 355. 430
Clytiades *vide in Tiſamenus*
Cnidus ciuitas 68
Cnidii Lacedæmoniorum coloni 80 Cnidiorum cum Tarentinis amicitia 245 Cnidii ſuã ditionem in inſulę formam perfodiendo tentant redigere 80 Cnidii iſthmum perfodere nolentes, impediuntur 80 Cnidii Harpago ſe dedunt 80 397
Cobo, Ariſtophanti filius 404
Codrus Athenienſium rex 359 Codrus Melanthi progenies 69 Codrus & Meláthus vnde prognati, reges Athenienſium 354 codrus Nelei pater 625
Cœnyrorum & Ænyrorum locus prope quem metalla Thaſia 397
Coes Erxandri filius 290. 343. 344
Colæus, Samiæ nauis gubernator 310
Colaxais Targitai filius triſarium filiis conſtituit regnum 256
Colchi 49.142. 143. 228. 268. 467 Golchicum linum Sardonicum dictum 143
Colias ora Atticæ 561
Colophon Smyrnæ conditor 7
Colophon, Ionum ciuitas 67 colophonii ſoli ex Ionibus ab Apaturiis feſtis arcentur 69 *Vbi & plura*
Coloſſæ, oppidum Phrygiæ 451
coloſſi 164.169.178.179 coloſſi apud Ægyptios cuiuſque pontificis 164
comam Lacedæmonii ex quo alunt 38 comam Argiui ex quo non alunt *ibid.* comam vt alant Macæ 319 comam quomodo geſtant Maxyes 324
Combapheus eunuchus Ægyptũ Cambyſi prodit *Ctes.* 660
Combeca vrbs 480
Combrea, ex vicinis Pellenæ vrbibus ac Thermæo ſinui conterminis vna 480
comedunt in viis Ægyptii, vẽtrem domi exonerant 115
Compſatus fluuius 476
conchylia in montibus Ægypti 105
Conon apud regem Artoxerxem *Ctes.* 677.678
conſultant Perſæ inter pocula, & quidem de rebus etiam maximè ſeriis, ſed ab iiſdem ſobriis confirmari oportet cõſilia quæ tum capta fuerint 63 conſultare bene, maximum eſt lucrum 442
Contadeſdus fluuius 288
Copais palus 577
Corcyra à Corinthiis condita 205 ei imperitat Periander 206 corcyræi 204.205.500
Coreſus in agro Epheſio 372
Corintho quadringenti aduerſus Perſam miſſi 513 corinthiorum tyranni Eetion & Periander filius 368
Corinthii minimè cõtemptui habent opifices 175 corinthiorum theſaurus 21 Corinthiorum & Samiorũ ſimultates 204 corinthiorum cum Corcyræis diſcordia 205 corinthii Peloponnenſes contra Athenienſes deſerunt 358 corinthii naues vendunt Athenienſibus, dono dare lege prohibiti 414 corinthiorum fuga ſocios deſerentium 560. 561 corinthiorum virtus 627 corinthiæ mulieres vniuerſæ exutæ à Periandro 369 cur, *ibidem* Corinthia veſtis, cui ſimillima eſt Doris 364 cornua pecoribus quum non citò, aut citò naſcuntur, vnde euenit 265
Corobius quidã purpurarius 310
Coronæi, Thebanorum proximi 360
Corycium antrum 540
Corydatus Thermopylarum proditor 517 Anticyrenſis *ibid.*
Corys Arabiæ flumen 185
Cos ciuitas cum quinque aliis à ſacrorum participatione cur remota 68
Coſmartidene Artoxerxis pellex, aut potius pallaca *Ctes.* 671
Cotys Aſii pater 271
Cranapes, Mitrobatis filius, vnà cum patre ab Orœte cæſus 239
Cranai dicti Athenienſes 543
Craſtis, & Craſtia Minerua 346
crater, qui Crœſo portabatur, interceptus 204 crater in oſtio Ponti, à Pauſania dedicatus 285 crater Argolicus ad cuius exemplum factus crater à Samiis 310 crateres Leſbii 276
Crathis Ægarum fluuius perẽnis, à quo & Italicus ille vocatus eſt 68
Cremni emporiũ paludis Mæotidis 262
Creſton vrbs 23 creſtonæi 330 creſtoniatæ 23 creſtonicus ager 480 creſtonicæ terræ rex *Vide* Biſaltęorum rex
Creta vniuerſa à barbaris habitata 79 cretes, diuinitus inſtructi 501 Iapyges Meſſapii dicti *ibid.*
Cretenſes cur auxilium non tulerint Græcis contra Perſam 501 alia *ibid. & ſeq.* circa Cretenſes & Græcos auxilia rogantes acta 500. 501. 502
crex auis 132
Crinippus Terilli pater 499
Criſæus campus 538
Criſcrana locus in regiis ædibus *Ctes.* 657
criſtas galeis imponere primi oſtenderunt Cares 78
Critala in Cappadocia 449
Critineus Anaxilai pater 499
Critobuli filia 180 Amaſis vxor *ibidem*
Critobulus Toronæus 574
Crius Polycriti filius 398 circa eum & Cleomenem acta 398
Crius, Polycriti filius, Athenienſibus traditus ab Æginetis 407 Crius, Ægineta, Polycriti pater 560
crocodili deſcriptio 129.130 crocodili ſacri 166 eorum ſepulcra *ibid.* crocodili Libyæ 325 crocodilorum vrbs 166
Crœſus rex, vnde oriundus (genere altius repetito) ita vt regnum Lydorum ad illum deuenire potuerit 3 Alyattæ filius *ibid.* eius mater Carica 44 bonus vir, & religioſus, ac deorum cultor 41 Crœſi & Aſtyagis affinitas 32.33 crœſus primus Græcos ad tributum pendendũ adigit 3.11 Iones & Æoles inuadit 11 cum Ionibus inſulanis hoſpitium contrahit *ibid.* per crœſum aucta Lydorum potentia 12 Crœſi cum Solone colloquium, illius, inter alia, dicentis ſe beatiſſimũ, huius negantis 12.15 Crœſum deorum indignatio excipit 15 Gygis cruentaui crimen luit 42 Crœſus Sardibus captis & ipſe capitur, & viuus ad Cyrum perducitur 39 rogo impoſitus ab Apolline inuocato ſeruatur, immiſſa pluuia 40.41 Crœſi filius Adraſtus vt fuerit per imprudentiam interfectus, atque vt is eum luxerit 17.18.19 *Cætera de Crœso ſcripta, & nominatim quæ inter illum & Cyrum interceſſer unt, vide partim in iiſdem pag inis, partim in iis quæ illas ſequuntur. Sed iis adde ex Cteſia etiã quædam à loco illo, quo eſt ex pag. 658*
Crœſi filius pro obſide datus fuit
Crophi mons 111
Croſſæa regio 480
Crotoniatæ genere ſunt Achæi 543 eorum cum Sybaritis bellum 346
Crotonienſes, *Vel potius* Crotoniatæ medici dicti primi, ſecundi Cyrenæi 241.242
Cyrnia, Æolum ciuitas 69
cubiti regii menſura 81 cubitorum menſuræ 167 cubitus Ægyptius Samio par 175
culices ventus prohibet in altum volare 139 culicum vis ingens apud Ægyptios *ib.* contra culices ab Ægyptiis excogitata *ibid.*
Cuma ciuitas Æoliæ 69 vocatur & Phriconis *ibid.* Cumã condiderunt primarii Theſſalorum 637 Cuma capitur 380
Cumæi *ſiue* Cumani oraculum conſulunt de reddendo Pactya 72 Cumæorum acta circa Pactyam 73.74 Cumæi (*potius quam* Cymæi) tyrannum ſuum dimiſerunt 344
Cuphagoras Epizeli pater 425
Curium 377
Curienſes, Argiuorum coloni 377
currus ſacer Iouis quomodo amiſſus 570 currus ſacer in Xerxis exercitu 461
curſus qui dicitur Achillis 275
cuſtodes inebriati 84
Cyaneæ inſulæ, errabundę à Græcis exiſtimatæ 286
Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos, Medorum rex, imperii ſucceſſor 32.48 acta ſub eius imperio 48.49 Cyaxares, Aſtyagis pater 19.32.33 maioribus ſuis fortior 48 in ira peracerbus 33 eius cum Lydis bellum 49 cum Scythis Aſiam obtinet 50 eius interitus & anni regni 50 Cyaxaris filius Aſtyages, regni ſucceſſor 50
Cybeles templum, Sardibus concrematum 373
Cydippa, Anaxilai vxor, Terilli filia 499
Cycladum inſularum nulla dum ſub Dario erat 340
Cydoniam in Creta condider unt Samii, 203 209
Cydra oppidum 415
Cyllyrii Syracuſanorum quõdam ſerui, dominos eiiciunt 494
Cylon, tyrannidis affectatæ compertus 357

Cymæi, *Vide in* Cumæi
Cynegirus, Euphorionis filius, nauem aduersariam prehensans manu truncatur 424
Cyneſii populus 114
Cynetæ Celtarum accolæ in vltimis ſeptentrionis plagis 273
Cyneus Philagri patet 418
Cyno, ſiue Spaco, Mitradatis, bubulci Aſtyagis, vxor 51.52
Cyno quomodo Cyrum ſeruauerit 53 Cyno, ſemper in ore Cyri 58
Cynocephali populi 324 *& Cteſ.* 684
in Cynoſargi Herculis templum 354
Cynoſura 554
Cynurii, ſoli putantur Iones, Dores effecti 553
cypſela quid ſit 368
Cypſelus, Eetionis filius 6 Labdæ 368 vnde nomen hoc ei impoſitum *ib.* Cypſelus Periandri pater 8.204 Miltiadæ pater 392 Cypſelus Corinthius 429 Corinthiorum tyrannus, vt eos tractarit 368
Cypria carmina Homeri non ſunt 149
Cyprus primùm ab Amaſi capta & tributaria facta 181 Cypri claues, promontorii nomen 376 Cypriorum lex 92.93 Cypriorum bella & defectiones 191.374.376.469
Cypriorum ſimilis lex cum Babyloniis circa concubitus mulierum cum exteris 92.93
Cyraniis inſula 325 lacus in ea *ibid.*
Cyrene circumfluа 316 Cyrenen, quam non diripuerant quii in ea eſſent, adoriuntur poſtea Perſæ 328 Cyrenaicæ regionis plagæ tres admiratione dignæ 327
Cyrenæi 312.313 vbi vrbem condidere 317 Cyrenæi maritima incolunt *ibid.* Cyrenæi Cambyſi ſe dedunt 187 Cyrenæi cladem maximam inferunt Ægyptiis 173 Cyrenæorum & Ægyptiorum conflictus 313 Cyrenæi agros Libyum vaſtant *ibid.* Cyrenæorum clades à Libybus illata 314 de Cyrenæis alia *Vide pag.* 310.313.314.328 Cyrenæi medici, ſi cundi ſunt: vt Crotoniatæ, primi 242 Cyrenææ fœminæ bouem vt obſeruant 323
Cyrmianæ Thraces 288
apud Cyrnum ciuitas à Phocenſibus condita, nomine Alalia 75 apud Cyrnum agri Caryſtii facta pugna 628
Cyrnii 499
Cyrta 670 *Cteſ.*
Cyrus pater Cambyſis Cyri patris 53.96
Cyrus Perſa 57.443 Cambyſis Cyro geniti filius & Mandanes 19.50.51.53.96 Cyrus à quibus oriundus 43 Aſtyagis ex matre nepos 34 Harpagi cognatus 51 Cyrus generoſiore matre quàm patre genitus 43 Cyrus quum Harpago traditus eſſet interimendus, quomodo ſeruatus 51.52.53 ab vxore bubulci educatus 53 cur à cane educatus dicatur 58 bubulci filius cognominatus 54 vxor bubulci Cyro aliud quàm Cyri nomen impoſuerat 53
Cyrus muli nomine cur ſignificatus 43 Aſtyages Cyro minitatur 60 *De puericia & educatione* Cyri *Vide alia pag.* 54. 58. & Cyrus *laudatur pag.* 225, *Vbi dicitur* pater à ſuis appellatus. *item pag.* 253 *Vbi dicitur* de eo, cui comparari (*vel potius*, cui ſe comparare) nullus vnquam Perſarum dignum ſe (*vel* rem ſe dignam) exiſtimauit. *Videtur autem hæc fuiſſe illorum opinio ob ea præſertim quæ dicuntur de* eius genitura, ob quã ſe exiſtimabat maius quiddam homine eſſe: *pag.* 94: & de eius felicitate, *ibidem. Sic verò & pag.* 60 diuina quadam ſorte genitum ſe *dicit.* Cyrus *quæ prudenter dixerit, cùm alibi, tum pag.* 635. Cyri *prudentia* in alienandis animis Perſarum à Medis 59.60 *& in eo quod cõmentus eſt* vt Perſas ad rebellãdum inducerẽt *pag.* 59 *& tamen ſtultè* Gyndi amni minatur 87 Cyrus omnem Aſiam adeptus 62 Cyri cum Cræſo prœlium 35.36 *& quæ hoc ſequuntur Vide pag.* 38.39.40.41.42.45.71 alia eius bella aduerſus Labynithũ, & aduerſus Babylonios, quorum vrbem capit: vide p.86.87 Cyrus quum Tomyrin, Maſſagetarum reginam, in vxorem petiiſſet, poſtea cum illa confligit 94, *& ſeq.* tandem pugnans aduerſus eam, occumbit 98. *Vbi narrantur & quæ egerit circa eius cadauer.* Cyro mortuo regnum ſuſcipit Cambyſes 100 *Hîs adiscenda de Cyro quæ leguntur apud Cteſiam, quæ incipiunt à pag.* 658
Cythera inſula Argiuorum ditionis 37 Cythera conducibilius Lacedæmoniis obrui quã extare 325
Cytiſſorus, Phryxo genitus: eius poſterorum calamitas 511. 512
Cyzicum, vnum ex oppidis Cherſoneſi 392 Cyziceni OEbari, filio Megabyzi, ſe dediderunt 392 Cyzicenorum feſtum 282

D

Dadicæ populus 226 Dadicæ militantes in Xerxis exercitu 464 eorum dux & armatura *ibid.*
Dædalum veſtigat Minos 501
Dai, Perſarum genus 60 pecuarii *ibid.*
Damaſithymus Candaulis filius 471 dux in claſſe Xerxis *ibid.* Damaſithymus, Calyndenſium rex 558 demerſus ab Artemiſia 558
Damiæ & AVxeſiæ ſimulacra 361. 362
Danaë, Acriſii filia 399 Perſei mater 136. 137.492 Danaes & Ionis filius Perſeus 463
Danaus & Lynceus Chemmitæ 137
Danaus Archandri ſocer 140 Pthii Achæi filius *ibid.*
Danai filiæ 175.181 templum Mineruæ quod Lindi eſt, extruxerunt, filios Ægypti fugientes *ibid.*
Danai & Xuthii in Peloponneſum aduentus 470
Daphnæ Peluſiæ 112.144
Daphnis Abydenus 305
Dardanus 378.456 Dardanei 456
Daritæ populus 226
Darius rex, Hyſtaſpis filius 84. 97. 215. 417.435.443 è coniuratis in magos fuit vnus 215 Darius idem ſonat quod ἐχέκρατης, id eſt, *coercitor* 417 eius genus 443 Darii vxores 224 Darii liberi 187.435.464.465. 466.471. 521.559. 629 de Darii futuro regno Cyri viſo 96 Darius qua arte ad adipiſcendum regnum ſit vſus 224 Darium Perſæ aiunt fuiſſe κάπηλον (*id eſt, tuſtitorem*) quoniam omnia quæſtui habebat 225 Darii reditus 227 aurum in theſauris reponit 227 pecuniarum ſpe fruſtratus ſepulcro Nitocridis aperto 86 vnde Græciæ infenſior redditus 435 Darii expeditiones 254. 286. 287. 288. 289. 290 *Alia eius facta præ aliis memoratu digna, Vide pag.* 145. 225. 270. 287. 303. 332. 510 *item quædam eius dicta* 254. 306. 374 eius cum Indathyrſo colloquiũ per quendam equitem 300 eius orationem pro monarchia 222 orationem ad primores Perſarum de Orœte interficiendo 239 orationem ad Iones de ponte ad Iſtrum cuſtodiendo 290 *Vide & apud Cteſiam pag.* 663
Darius Xerxis filius Artayntam ducit, cuius amore Xerxes captus erat 630
Dariæus Xerxis filius ex Onopha Amiſtris filia *Cteſ.* 664 parricidii accuſatur 666 capite plectitur 667 eius innocentia patefit *ibid.*
Darius Xerxis filius 630
Daſcylus, Gygis pater 4
Daſcylium, præfectura cui præerat Mitrobates 236
Datis Medus cõtra Athenas miſſus à Dario 416 Datis 417 reuocat Delios fugientes *ibid.* Datis vifio 425 Datis filii, Harmamithres & Tithæus 468
Datus 616
Dauliorum oppidum incenſum 539
Dauriſes Darii gener 378 Dauriſis interitus 379! Dauriſes aduerſus Cariam tendit 380
Deceleus 615
Decelenſium circa Helenæ inueſtigationem acta 615 eorum in Sparta vectigalium immunitas & dignitas præſidendi 615 decelenſis tribus *ibid.* decima redemptionis captiuorum conſcripta 360 decimumquemque ſorte comedunt inter ſe Cambyſis milites fame adacti 194
Deioces, Phraortis pater, Cyaxaris auus 7. 32 Deioces vir ſapiens, Phraortis filius 46 ad tyrannidem Medorum aſpirat *ibidem* eiuſdem commentum in tyrannidem *ibid.*
Deiocem Medi iudicem ſuarum controuerſiarum conſtituunt, quum iuſtitiæ ſectandæ ſtudioſum eſſe illum viderent 46 Deioces ob iuſtitiæ ſpecimen rex Medorũ declaratur 47 à Deioce regnum obtinẽte acta *ibid.* quomodo ſeueritatem in exercenda iuſtitia exercuerit 48 Deiocis mors *ibid.* anni regni *ibid.* Deiocis filius Phraortes imperium Medorum ſuſcipit 48
Deiphonus Euenii filius Apolloniata 622
Delphos miſſa donaria à Gyge 6
Delphi 21 apud Delphos primus quis munera poſuerit 7 Delphos miſſa donaria à Gyge 6 Delphi barbarorum ſtragem edunt apud Delphos 540 in numerum Delphorum adſcribi volenti ius perpetuum datum 22 Delphi in extremam formidinem redacti à Xerxe 539 Delphi vrbem deſerunt 540 Delphi deum ſuum conſulunt 540 Delphi oraculum conſulunt, pro ſe & cætera Græcia 504 *& ſeq.* Delphicum oraculum conſulit Alyattes 8 conſulit & Lycurgus 28 Delphicum oraculum 19 Delphici oraculi reſponſum ad Cræſum per Pythiam redditum 20 id vaticinium verax nactum ſe Cræſus exiſtimauit *ibid.* Delphicum templum ſua ſponte conflagrauit 21. 180 aliud Amphictyones trecẽtis talentis cõſtruendum locarunt 180 templum hoc Mataeas eunuchus Apollinis iuſſu diripit *Cteſ.* 666
Delta Ægyptiorum 105.106 ſolum Delta, Ægyptum eſſe aiunt Iones 106
delubrum Iouis Carii 78 Iouis Olympii 103 Cereris 274 Bacchi 287 Amphiarai 577 Laio & OEdipodi exſtructum 309 delubrum in fano Latonæ admirabiliſſimum 170 ex vno factum lapide *ibid.* delubra primi ſtatuere Ægyptii 102 delubra è Perſis incenſa 417
Delus expiata, quomodo 27 Delus intremiſcit 417 Deliorum fuga ob Perſas 417 Delii reuocati à Perſis & nihil paſſi *ibidem* Delium Thebanorum 425
Demaratus Ariſtonis filius 358 Spartæ rex 359 vnde & à quo genitus 403 de eius genere varia quæ circumferuntur *ibidem*

circa Demarati natiuitatem veritas 405 Demaratus matrem sciscitatur cuius patris filius sit 405 Demaratus, *id est, à populo Votis petitus*, vnde nomen impositum 403 Demaratus Cleomenem deserit 359 Demaratus rex Spartæ Cleomenem insimulat 398 eius genus *ibidem* Demarati cum Cleomene simultates & odium 402
Demarmenus Perinethadæ pater 345 item Chilonis 404
Democedes, Callipsontis filius, medicus, quantus vir, & in quãto honore habitus 238.239.240. 241.242.243.244
democratiam laudat Otanes, improbant Megabyzus & Darius 221.222 eius incommoda *ib.* democratiam suadet Persis Otanes 395 constituit eam in Græcia Mardonius 395
Democritus, vir illustris, & Naxiorum trierarchus 543
Demonax à Mantineis, Cyrenæis missus 314
Demonous Penthyli pater 511
Demophilus Diadromei filius 520
dens tussi excussus euanuit: & quid hac re portenderetur 421 dentes ex vno osse vniuersi, tam molares quàm cæteri 619
depositum 412 & qualis res circa depositum Spartæ contigit 412.413 de deposito nihil aliud cogitandum quàm vt repetenti reddatur 414
Derusiæi, Persarum genus 60 aratores *ibidem*
Derbicũ cum Cyro prelium *Ctes.* 660 Derbicibus præficitur Spitades *ibid.*
Derßæi Thraciæ populus 476
Deucalion rex 23
deus eminentissima gaudet deprimere 442 *& alia* de deo *vide ibidem* & 15. 413. 590 deus ab Ægyptiis verberatus 158 deorum ira in nepotes etiam extẽditur 484 duodecim deorũ cognomina ab Ægyptiis Græci sunt mutuati 102 omnia fere deorum nomina ex Ægypto in Græciam peruenerunt 123 dii Libyum 323 dii Thracum 331 deos externos exigunt Caunii 79
Diacœle via quædam nominata 419
Diactor pater Eurydames vxoris Leutychidis 407
Diactorides Cranonius, vnus è procis Agaristæ 429
Diadromeus Demophili pater 520
Diana Osiris seu Dionysi filia 171 Dianam Cereris filiam vnde fecerit Æschylus *ibidem* Diana, Bubastis ab Ægyptiis dicta 161. 171 Dianæ festum 126 Dianæ festum apud Brauronem 433 Dianæ templum maximè memorabile apud Bubastin 161 Dianæ Orthosiæ ara 287 Dianæ oraculum 134 Dianæ vrbem suam donant Ephesii 11
Dicæa vrbs 476
Dicæus, Theocydis filius, exul, apud Medos illustris 549 quædam sibi visa narrat, Demaratum testem citans 549.550
Dictynnes delubrum 209 à quibus structum *ibidem*
Dienecis Spartani virtus ad Thermopylas 522 eius dictum *ibidem*
dies, repente nox factus 33. 49 certo die non egrediuntur Lacedæmonii ad bellum 420
Dindymene mater 36
Dinomenes Gelonis pater 489
Diomedis virtus 148
Dion vrbs 448
Dionysiophanes, vir Ephesius 620 qui Mardonii cadauer subtraxisse & sepelisse ferur 620
Dionysius Phocensis, classis Ionum dux: eius ad Iones oratio 384 res ab eo gestæ *ibid. & seq.* Dionysius Phocensis post cladẽ Ionũ quò deuenerit 386
Dionysus, Apollinis & Dianæ pater 171 Dionysus è Semele Cadmi filia genitus 165 Dionysus ab Ioue insutus in femore 165 Dionysus è deorum nouissimis apud Græcos *ibid.* apud Ægyptios aliter *ib.* Dionysus Osiris dictus 165 Dionysi festũ 228 Dionysi trieterica 293 Dionysus & Vrania ab Arabibus inuocantur in fœdere ineundo 185 soli dei esse creduntur *ibid.* Dionysus Vrotalt dictus *ibid.*
Dipæensium prelium 600
Dithyrambus Harmatidæi filius 522
Dithyramborum autor quis fuerit 9
Diuinatio Ægyptiorum 134 Diuinatio Nasamonum 318 Diuinãdi modus Scytharum 278 alter *ibid.*
Diuinitatis fœlers prudentia erga homines 231
Doberes 334.477
Dodona 124 Dodonæum oraculum 19 Dodonæorum antistites 125 Dodonæi 265
Dolia argentea Delphos à Cræso missa 21
Dolonci Thraces 392 ab Absinthiis bello vexati *ibid.* oraculum consulunt *ibid.*
Dolopes 507
Dolus à Nitocri excogitatus 85 dolo superantur Barcæi 327 dolus Cyri circa Tomyrin 94
Domus subterraneæ Æthiopum 228 domos non possident Indi nonnulli 229
domestica mala Psammeniti maiora quàm vt ea deflere possit 188
domicilia subterranea 166 domicilia ex micis salis 322 domicilia è virgultis, & versatilia, è lentiscis suspensa 324
dominam in matrimonium ducit Cambyses 43
dona ad Æthiopes explorandi gratia missa 191 dona Amasis Delphis data 180 dona Græcorũ Ægyptũ incolentiũ ad templum Delph. instaurandum 180 dona Democedi medico ab rege & vxoribus data 241 dona quantum apud milites possint 529 dona ei qui primus muros ascenderit pollicetur Cyrus 38
donaria Alyattis Delphos missa 10 donaria Crœsi varia 43 donaria diuis data à Cræso ex bonis aduersarii 44 donaria Delphos à Cræso missa 21 dona rursus Delphos à Cræso missa 22 donaria Delphos à Gyge missa 6 donaria Apollini data 172 donarium Midæ Delphos missum, regia sella 7 donaria in templo Delphico 539 donarium Lacedæmoniorum 21 donaria 181 Amasis donaria 179. 181 Pheronis regis 146 donaria Rhodopis Delphos missa 160 donarium Arionis apud Tænarum 10 donaria è præda Persica 618
Dores Euryanactis pater 588
Dores 68 Dores à Cræso subacti 3. 12 Dores & Iones ex insulis egredientes in continẽti sedes ponunt 78 Dorum prima expeditia aduersus Asiam 208 Dores in classe Xerxis militantes 470 eorum armatura *ibid.* Dores in Atticam quartò profecti 359
Dorienses Pentapolin incolentes 67, Dorienſium principes ex Ægypto oriundi 399 Dorienſium ciuitates 553
Dorica gens vnde cognominata 23
Dorieus Anaxandridæ filius ex prima vxore 345 Dorieus inter æquales primus 345 Dorieus nolens sibi à fratre imperari, coloniã aliò ducit 345 quo delatus & quomodo expulsus 345 Doriei mors 347 eius sepultura *ibid.* corporis species *ibidem.* Dorieus in Sicilia vita functus 514
Doris regio incursata à Medis Thessalorum consilio & odio 538 Doriagus Leobotis filius 514
Doriscus 449 Doriſci præfectus 475 Doriſcus murus 462 Doriſcus, Thraciæ littus 462 campus ingens *ibid.*
Dorus Hellenis filius 23
Dotus Megasidis filius, Paphlagonum & Matienorum dux 465 Dropici, Persarum genus 60 pecuarii *ibid.*
Drymus oppidum 539
Dryopis regio 23 Dryopes 68 Dryopum ciuitates 553 Dryxa fossa 262
Dymanates 356
Dyma Achæorum 68
Dyras amnis 512
Dysorum mons 335

E

Ecbatana à quo condita 47 vrbis & loci descriptio *ibid.* Ecbatana Syriæ 210 Ecbatana Mediæ 212
Echecrates Eetionis pater 366
Echemus Aëropi filius 595 Phegei nepos 595 Echemi & Hylli monomachia 595 Echemus Hyllum in certamine interfecit 595
Echestratus Hegesis filius 514
Echinades insulæ 104
echines murium genus sic dictum 325
Edoni 476
Eetion Cypseli pater 6 Eetion Echecratis filius 366 eius genus *ibid.* Eetioni datum oraculum 366
Eion vrbs super Strymonẽ 449. 477
Elatea vrbs 539
Elbo insula 162
Electrum vnde venire feratur 234
Elephantes supramodum grandes 324
Elephantina vrbs Ægypti 103. 107
Eleus, Agæi filius, vnus è procis Agaristæ 429
apud Eleusinem Atheniẽsium prelium 13 Eleusinem Cleomenes cum Peloponnensibus inuadit 358.359
Elis; Ætolorum ciuitas 553
Eleorum iustissimum ac maximũ certamen 172 arguitur 173 eleorum certamen arguunt Ægyptii *ib.* elei Minyarum oppida deleuere 309 elei suos duces exilio cur mulctarint 617 in eleo agro muli cur nequeant gigni 265
Eleuntini Xanthippum orant de vltione Protesilai sumendâ 634
Elorus flumen 494
Enagees, *id est piaculares* 357
Enories, diuinationem à Venere habentes 278
Enchelees 352
Enetis qui sunt ex Illyriis 90 eorum lex *ib.* enetis, in Adria 332
Enienses 507
Epipeus fluuius 482
Eordi populi 507
Epaphus, qui & Apis 169.195 epaphi boues mares 117
Ephesus, ciuitas Ionum 67.104 ex epheso ad Sardis iter 351 ephesi templum 166 ephesiis bellũ infert Crœsus 11 ephesii vrbem suam donant Dianæ 11 ephesii soli ex Ionibus ab Apaturiis festis arcentur 69 cur, *ibidem*
Epialtes Eurydemi filius 517 Epialtes Thermopylarum proditor *ibid.* eius fuga & interitus *ibid.*
Epicydides Glauci pater 412
Epidaurus, insula, antea Oenone dicta 543 epidaurus expugnata 207 epidauri tyrannus Procles 205 epidaurii 68 epidaurii oraculum consulunt, quòd eorum tellus nihil produceret 361 epidauriis oleas ministrant Atheniẽses, quibus cõditionibus 361 epidaurii pacta cur amplius non soluant Athenienſibus 362 epidauriis simulacra erigenda iniuncta 361 epidauriis Æginetæ antea parentes, ab iis desciſcunt 361.362 clades inferunt, simulacra asportant 362
Epigoni Homeri versus 265 in dubio *ibid.*
Epigramma vatis Megistæ 523
epigrammata Spartiatarum
Epiſcythiſon, Age Scytham: hoc est, intemperantius bibe 411

Epistrophus Amphimnesti pater 428
Epium oppidum 309
Epizelus Cuphagoræ filius 425
cæcus in acie quomodo factus *ibid.*
equa leporem enixa 461 equæ tres Olympiacas victorias adeptæ 419 vbi sepultæ *ibid.* equis pisces pro pabulo vbi 334 equi colubros vorant 35 equi sacri candidi 86 equi sacri in exercitu Xerxis 461 equi fluuiales sacri 131 eorum natura, & descriptio, *ibid.* equos præcipuè immolant Scythæ 276 equus camelum reformidat 36 curs. *ibid.* cõtrà equos cameli instructi 36 equi camelos non tolerant 468 equos quadriugos iungere Græci à Libybus didicere 324 equos ad venatũ in ventrem cubare edoctos ducunt Iyrcæ 262 equi Sigynatũ toto corpore hirsuti, pusilli ac simi, inualidi ad gestandos viros, & iidẽ curribus iuncti pernicissimi 331 equi vim hyemis ferêtes quam nec muli nec asini 265 equi quinquaginta strangulãtur ad sepulcra regum Scytharum 280 equi Nisæi 231. 455 equi albi triceni à Cilicibus Dario pendi soliti 225 equi hinnitus Dario quomodo principiatũ tradiderit 223 equus Masistii ipsum excutit 592 equo crura cũ genibus abscissa, quòd dominum strauerat 469 equus Cyri submersus 87 equus Artybii in armatum erigi doctus 376
equisonem Scythæ cum rege defuncto sepeliunt 280 equiso Darii OEbares 223
equisonis & equi virtute Darius ad regnum promotus 225
equitatus Xerxis quantus 468
equitatũ Crœsi reformidat Cyrus 36 equitare docent liberos statim à quinto anno Persæ 64
Erasinus fluuius 408 ei immolat Cleomenes *ibid.*
Erechtheus Orithyię pater 509 erechtheus terrigena 546 erechtheo apud Athen. sacra afferunt Epidaurii 361 erechthei templum in arce Athenien sium 546
contra Eretriam & Athenienses duces Persarum missi 416 eretria & eretrienses à Persis subacti 419 eretriorum naues Milesiis auxiliantur, vt grãtiam reddant 372 eretriensium & Persarum acris pugna 418 eretrienses Susa abducti 425 quomodo à Dario tractati *ibid.* regionis Cissiæ locus eis datus, 425 eretriensium vacillans cõsilium 418 eretriensium proditores 418
Eridanus fluuius 234
Erinnyum oraculum 309
Erochus vrbs 539
Erxander, Cois pater 290. 343
Erycis regio, Heraclidarum 345
Erythia insula 257
ἐρυθρὰ βῶλος, vrbs sic dicta, *id est, rubra gleba* 146
Erythræ 67 erythræorum cum Chiis bellum 8 erythræi & Chii eandem fermonis proprietatem seruant 67
Eryxo, Arcesilai vxor, mariti interemptorem nerat 314
Erearchus rex 311 Ammoniorum rex 113
Eteocles Laodamantis pater 352
Euænetus Carini filius 503
Eualcides Eretriorum dux, qualis 373
Eubœa insula, magna ac beata, Cypro non inferior 341 ad Eubœam prelium Græcorum gestum 530. 531. 532 *& seq.* ad eubœam finistra Xerxis pugna 552 vnde contigerit *ibid.*
Eubœenses vt trãctati à Gelone 495 eubœensibus datum oraculum 534
Euboicum pondus 227 euboico pondere aurum Dario penditur 225
Euclides & Cleander Hippocratis filii 494
Euenius Deiphoni haruspitis pater 623 euenius sacrarum solis ouium custos 623 euenius excæcatus misere, & vltio ob id de Apolloniatis sumpta 623 circa euenium & Apolloniatas acta 623. 624 euenius cæcus diuinationem obtinet *ibid.*
Euelthon Salaminis rex 315 ab eo thuribulum dicatum *ib.* circa eum & Pheretimam acta *ib.* euelthon Siromi pater 374
Euesperidæ bonum solum incolentes 326. 327
Eumenes Anagyrasius Atheniẽsis præstantissimus in pugna nauali 560
Eunomus Polydectis filius 576
eunuchi apud Persas pretiosiores quàm qui non castrati 565 cur *ibid.* eunuchus Sataspis cum magna pecunia in Samum profugit, audita domini morte 270
Eupalinus, Nausstrophi filius, architectus 210
Euphorbus, Alcimachi filius 418 proditor Eretriensium *ibid.*
Euphorion, Æschyli pater 171
Euphorion Cynægiri pater 424
Euphorion Laphanis pater, qui Castorem & Pollucem in domũ suam recepit & in omnes homines fuit hospitalis 429
Euphrates flumen 82 Euphrates tortuosus à Nitocri redditus 84
Euripus 502. 506 de euripo certamen nauale 533
Europa à Cretẽnsibus rapta 2 Europæ filii Sarpedon & Minos 79 eorum de imperio contentio *ibid.* Europa Tyria 271 an nomen Europæ dederit 271
Europa longitudine Asiam & Libyam, non latitudine, assequitur 269 Europa lõgitudine par Asiæ & Africæ 270 Europæ cõmoditates 437 Europæ nomen vnde impositum 271
Euryanax Doris filius, collega Pausaniæ 588. 608
Eurybates quinque palmarum vir 415 Æginetis auxiliatur *ibid.* eius clades & interitus 415. 416
Eurybiades, Euryclidæ filius 528. 542 dux classis Græcorum *ib.* in Eurybiade consilii inopia 553 Eurybiadæ laus 573 Eurybiades Argiuus, quinque certaminum victor à Sophane interfectus 616
Eurycrates Polydori filius 513
Eurycratides Anaxandri filius 513
Eurydame Leutychidis vxor 407 eius genus *ibid.*
Eurydemus Epialtæ pater 517
Euryleon cum Dorieo coloniæ deductor 346 vnus superstes è bello *ibid.* Euryleon Selinusiorum tyrannus 347 quomodo interfectus *ibid.*
Eurymachus Leontiadis pater 514
Eurymachus Leontiadis filius interemptus 524
Euryphon Proclis filius 576
de Euripo certamen nauale 533
Eurypylus frater Thoracis Larissæi 609
Eurysthenes, Aristodemi filius 514
Eurysthenis familia 398 Eurysthenes & Procles Aristodemi filii 308 circa eos & Theren aununculum pro regno acta 308 Eurysthenes & Procles gemini 399 Spartæ reges *ibid.* oraculum super eis consultum *ibid.* eorum dissensio *ibidem*
Eirysthei genus nolunt labefieri Lacedæmonii 344 Eurysthei iniuria facta 595 Eurysthei interitus 594
Eurytus & Aristodemus ob extremam lippitudinem è castris à Leonide remittuntur 523
Euryti virtus & interitus *ibid.*
Euthœnus Hermolyci pater 628
Eutychides Sophanis pater 615
Euxinum mare 3
Exampæus locus inter Borysthenem & Hypanin 285 ahenum illic dedicatum *ibid.*
expiandi modus idem fere apud Lydos qui apud Græcos 15
expiari sibi vt liceat à Crœso, Sardis aduenit Adrastus Phryx 15
expiata Delus quomodo 27

F

Fabas nec serunt Ægyptii, nec edunt 116
facinora Lemnia 434
ad famem arcendam quid Lydi excogitauerint 45 fames in castris Cambysis 194 fames in Xerxis exercitu, in reditu 570 fame premuntur Sesti incolæ 633
fanum Iouis Thebani 83 fanum Iouis sub fago conditum 125 fanum Veneris Vraniæ vetustissimum 49 fanum Apollinis 577 fanum Pallenidis Mineruæ 26 fanum Æaci 364 fana Physaci & Autonoi 541 fanum Androcratis herois 594 fanum Græcum maximum & celeberrimum in Ægypto 179
fato fortem destinatam deo quoque fugere impossibile 42 De fati necessitate *vide & p.* 43. 202. 212. 367
feles apud Ægyptios 129 quàm omnosi apud eos *ibid.* felis amantissima fœtuum *ibidem & plura de ea ib.* felium sepultura 129
felicitas humana in eodem tenore non perstat 3 felicitas Polycratis 201 *& s.*
ferri compactionem solus omnũ excogitauit Glaucus Chius 11
festum Cyzicenorum, matri deorum 282 festum Ægyptiorum abrogatũ à Cambyse 195 festa Ægyptiorum, Dianę, Isidis, Mineruæ, Solis, Latonæ, Martis 126 festum Mineruæ 320 Dianæ 126 Isidis *ibid.* festum Dionysi 122. 228 festũ Theophaniæ 21 festum Persarum, μαγοφονία dictum 220 festa Apaturia 69 festi nomen, Accẽsio lucernarum 127
fidei dandę modus apud Nasamones 318 fides Arabum sir missima 185 contrà fidem datam exercitus cum Aristagora duce deletus 380
Fluuios inter omnia religiosè colunt Persæ 65
fluuiorũ Scythię nomina, Ister, Tyres, Hypanis, Boryssthenes, Panticapes, Hypacyris, Gerrhus, Tanais *pag.* 272 fluuiorũ Thraciæ nomina, Tearus, Contadesdus, Agrianes, Hebrus, Ænus, 288 Thessaliæ fl. præcipui hi quinque, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus. Penei *autem sit mentio & pag. proximè præced.* Araxes qualis & quantus 93 Asopus 589. 597 Achelous 104 Axius 480 Corys in Arabia 185 Cinyps 319 Crathis 68 Caicus *ibid.* Contadesdus 288 Choaspes 348 Gerrhus 262 Gyndes 350 Halys 32 Hypanis 261 Is 82 Melas 461 Phasis 142. 268 Pirus ingens fluuius 68 Panticape 261 Sperchius 522 Thermodon 595 Thermodon & Parthenius 143 Tigris 158 Tanais 262 Tyres 259. 285 Triton 324 fluuii quorum aqua exercitui Xerxis defecit 456. 476 *Fit autẽ mẽtio huius defectionis & p.* 448 & 508 fluuius cuius nomen sonat Græcè φίλον πάντα τὰ ἀγαθά. id est, *omnia bona ferens Ctes.* 683 fluuius electro manans *ibid.*
fœderis ineundi rationes 33 fœderis ineundi ratio apud Scythas 279 apud Arabes 185 fœdus à Babyloniis cum Crœso initum 35 fœdus Crœsi cum Amasi Ægyptiorum rege 35 Polycratis cum Amasi rege 202 fœdus perfidum Persarum cum Barcæis 328
fœmina exuta tunica verecundiam pariter exuit 4 fœminæ Ægyptię humeris baiulant, viri capitibus onera imponunt 115 fœminæ apud Ægyptios negotiantur *ibid.* fœminæ Zavecũ currus aurigantur in bellum 326 fœminæ Atticæ raptæ à Plasgis 433 fœminas Athenienses à Braurone prædati Pelasgi 307 fœminarum ex Asia raptarum cur rationem non habeãt Persæ 2 fœminæ quæ viros vna cùm Thoante interemerunt 434 fœminarum Barcæarum mamillæ circa muros appensæ 328 fœminæ à Babyloniis strangulatæ ne frumentum absumeret 253 earum quinquaginta millia Babyloniis à Dario suppeditata, vt succrescerent soboles *ib.* fœminæ colo & similibus rebus donan-

dæ,non exercitu 315 fœminas adducere,Persarum conuiuantium mos 335
fœminæ virili virtute 558 fœminæ agrestes 324 fœmina virgo quæ erat semiuipera 257 fœmineus morbus sani Veneris spoliatoribus immissus 49.50
fons Thestis 313 fons Apollinis *ib.* fons solis 321 fons Gargaphius 594 fontes Mæandri 450 fons,in quo qui loti sunt, efficiuntur perinde atque oleo inuncti,violam olentes 192.193
fons, & eius mira natura 321
fons solis dictus *ib.* fons quidã amarissimus 273 Amaxampeus dictus 273.274 fons aquæ amaræ 285 fontes nouem aquarum *vide* Nouem fontes aquarum
fons Indiæ auriſluus *Ctes.*679
fons vinisluus *Ctes.* 681 fontes piscosi., siue pisciferi, è quibus pix extrahitur *ibid.* fons cuius aqua coagulatur in morem casei, simulatque hausta fuerit *Ctes.* 682 fons quadratæ formæ, circuitu circiter quinque vlnas habente *Ctes.* 682
formicæ Indicę vbi nascantur canum magnitudine. earum descriptio 229.230
fortunã bonam in vita & in morte experiri difficile est 202 fortuna consilium aliquando superat 442 fortunati iidem semper non sunt 95
forum nullum est Persis 70 fora Græcorum *ibid.*
fratrem prę marito & liberis vxor Intaphernis saluum cupit,& sui desiderii rationem reddit 236
frigoris mira vis apud Cimmeriũ Bosphorum 254
fructus quarundam arborum, qui tactus in ignem odore suo circumstantes inebriat 93
fulgura in India nõ sunt, sicut nec tonitrua,ac nec pluuiæ *Ctes.* 680 tonitrua & fulgura in Xerxis exercitum ingruunt,& complures occidunt 456 *sed apud Herodotum est ἀφασίτιος, quod Gertit* fulgura.
fulmen in ædes Scylæ regis delapsum 283 fulmina grandes arbores aut ædificia percutiũt 442 fulmina in barbaros Delphis è cælo demissa 540
fures pecuniæ Sardanapali 168 fures regiarũ Rhampsiniti pecuniarum 151.152 eorum sollertia *ibid.*
fustuaria pugna apud Ægyptios 127

G

GAdes 257
Gæson 625
Galaica regio, ætate Herodoti Briantica 476
Galepsus,Gtæca vrbs 480
Galli Indici maximi 679
Gamori Syracusani à seruis eiecti 494
Gandarii 226 gandarii militantes in Xerxis exercitu 464 eorum armatura & dux *ibid.*
Garamantes hominum commercium & aspectum refugientes 318 eorum mores describũtur 319
Gargaphius fons 594
Gauanes 578
Gebeleizis *vide* Zamolxis
Gela à Lyndiis condita 493 gelæ tyrannus Hippocrates 388 gela Hieroni à Gelone fratre demandata 495
Geleon 355 Iouis filius *ibid.*
Gelo siue Gelon, Dinomenis filius 489 gelon quibus initiis promotus 494 gelonis, Siciliæ tyranni,res quantæ 490 ad gelonem legatio missa 493 circa gelonem & legatos Græcorum acta 493 *& seq.* gelonis res gestæ 495.496 gelonis opes & potentia 495.496 gelonis progenitor OEcetor 493
Gelonus Herculis filius 258
Gelonus Budinorum vrbs 293 geloni quondam Græci 293 gelonorum descriptio 294
gelu maximum vbi 264
Gemma Indica, qua pantarba vocatur 678
geometria vnde ad Græcos venerit 145
Gephyræi vnde oriundi 351 gephyræi Athenas commigrant, & cur *ibid.* ibi templa seorsum ab eis extructa *ibid.*
Gergis Ariazi filius imperator in Xerxis exercitu 467
Gergithæ à priscis Teucris relicti, capti 380
Germanii, Persarum genus 60 aratores *ibid.*
Gerrhus fluuius 262.272 Gerrhi fluuii descriptio 275
Getæ immortales à Dario subacti 288 getæ subacti exercitum Darii sequuntur 290 getarum dæmon Zamolxis 289 Gigamę Libyes 317 eorum descriptio *ibid.*
Gigonus vrbs 480
Gillus Tarentinus exul 245 circa eum & Darium & exploratores in Græciam missos acta 245
Gindanes, populus 319 vxorum eorum vestitus & mos quidam 319
Glaucon Leagri pater 616
Glaucus Chius, solus omnium compactionis ferri excogitator 11
Glaucus Epicydidis filius depositum negat 413 oraculum consulit reddat depositum nécne 413 reddit 413.414
Glisantem & Tanagram Thermodon interfluit 603
Gnurus Lyci filius, Anacharsidis pater 282
Gobryas è Persarum primoribus 215 Gobryas Darii & Artystonæ filius 465 Mariandynorum & Ligyum & Syrorum dux 465
Gobryas Mardonii pater 295
Gobryæ consilium de abeundo è Scythia, Dario datum 303
Gobryæ vxor, Darii soror 436
Gobryæ filia, vxor Darii. 435
Gonnus vrbs 481.503
Gordius, Midæ pater 7.579 auus Adrasti 16.19
Gorgo Cleomenis filiola patrem scitè monet 347.527 eadem Gorgo Cleomenis filia,Leonidę vxor,vt Demarati tabellas aperiri iusserit 527
Gorgonis caput ex Libya affert Perseus 137
Gorgus Salaminiorum rex 374.531 oppido spoliatus à fratre 374
Gortus,*Vel* Gorgus,Cherſis filius, dux in classe Xerxis 471
Græcia pulcherrimas regiones fortita 231 græcia paupertatis alumna 473 hospes virtutis *ib.* græcia nõ imperatorum indiga sed exercitus 497 ad græciam contemplandam exploratores cum Democede missi 244 in græciam primi exploratores missi 245 græciæ infensior vnde redditus Darius 435 in græciam caduceatores missi ad petendum terram & aquam 451 necnon ad iubendum cœnas ipsi Dario apparari *ib.* ad quos solos è græcia non fuerint missi 452 in græcia Mardonii res gestæ 396 græcia à quo tempore & sub quibus plus mali passa sit 417
Græcorum genus 399 græci à Perdicca progeniti, qui 317 græci à Pelope denominati 443 græci ritus & alia ab Ægyptiis mutuati 126 græci ab Ægyptiis quid didicerint 126 græci in templis non coeunt, vt nec Ægyptii, sicut alii mortales 128 græci vestem & ægidas Mineruæ & alia à Libybus mutuati 323 græcorum & Lydorum leges propè similes 44 græcorum ampla fora 70 græci puerorum amoribus dediti 64 græca gens dexterior quàm barbara 25 ab ineptiis abhorrens *ibid.* græci virtutis certamen agunt, non pecuniæ 537 à græcis illatæ iniuriæ 2 græci vniuersi ante Crœsi imperium liberi fuêre 3 græcos adigit Crœsus ad tributum in Asia pẽdendum 11 græcorum potentissimos sibi conciliat Crœsus 23 græcis discordiæ principium cum Persis extitit Ilii excidium 3 græcis & barbaris malorum initium 371 græcorum variæ sententiæ de loco pugnæ nauali constituendo 544 græcorum ducum variæ sententiæ 553 græcorum concilium contra Xerxem 489 græcorum consultatio insequantur hostes nécne 566.567 græcorum consilium de bello Thebis inferendo, 620 græcorum à Mycale profectorum consultatio 632 græcorum duces 513 græcorum duces ad Salaminem qui fuerint præstantissimi 573 præmia iis data *ib.* græcorum præstantissimi Lacedæmonii 30 græcorum strenuissimi & ciuitatum & virorum contra Medos 614 græcorum præstantissimi ad Mycalen 628 duces eximii *ibid.* græcorum præstãtissimi in pugna nauali 533 cum Cambyse congrediuntur sanguine epoto. 186 è græcis terram & aquam Dario qui dederint 397 contra græcos expeditionem Xerxis quid mouerit 437 vbi Xerxẽ excipere statuerint 504 Xerxem opperiẽtes ad Thermopylas 513 græcorum fœdus contra eos qui non adacti necessitate cum Xerxe pepigerant 483 è græcis qui terrestres copias Xerxi præbuerint, & qui nauticas 507 græci alii qui se recens adiungunt Xerxis exercitui 550 eorum nomina *ibidem* græcorum exercitus contra Mardonium ex quibus & quomodo comparatus & instructus 596.597.598. græcorum exercitus ad Platæas cẽtum octo millium & ducentorum 597 græci contra Mardonium castra vbi locarint 591.592. græci locum castris permutant, 607 & Mardonius ex altera parte *ibid.* & cur. *ibid.* græci prædam Mardonii inter se dispartiuntur 572.573 græci à Mardonio transfugiunt 601 græci qui naues ad classem græcorum suppeditauerunt 542.543.*& seq.* græcorum prelium ad Eubœam gestum 530.531.532. græcorum classis ad Salaminẽ, & eius duces 540.*& seq.* græcorum classis ad Salaminẽ perstat Athenienſium rogatu 541 græci classem ad Samum applicant 624 græci fugam facere volunt 529 à Temistocle prohibentur *ibid.* græci ab Artemisio profugi 535 græci Olympia agentes & alia certamina 536 gratiarum collis 319 gratiarum mons 320
Grinus Æsanii filius,Theræ insulæ rex 309
grues, plagæ Scythicæ hyemem fugientes quò se conferant 109
Grypes aurum seruantes 234.259 & *Ctes.* 682
Gygadas *vide post* Gyges
Gygæus lacus, proximus Halyattis sepulcro 44
Gygæa, Amyntæ filia 337.578 Alexandri soror, Bubari collocata 337.578
Gyges, Dascyli filius 4 Heraclidarum satelles 42 domini interemptor *ibid.* Gygis circa vxorem Candaulis acta 4.5.6
Gyges Candaulem obtruncat 5 vxore Candaulis & regno potitur 5.42 à Gyge donaria Delphos missa 6 Gyges primus munera apud Delphos posuit 7 Gyges Mileto & Smyrnæ arma infert,Colophonem vi capit 7 Gyges annos duodequadraginta regnauit 7 Gygis filius Ardys *ibid.* item Myrsus 237.279
Gygadas Delphis vocatur aurum & argentum à Gyge dicatum 7
Gymnicum certamen 137
Gymnopędiæ 405
Gyndes fluuius vnde oriatur, & quò inde fluat 86.350 à Cyro sexaginta riuos diductus in

H

HÆmus mons Scythiæ, cuius è iugis tres fluuii manant 272
Haliacmon amnis 481
Halicarnassius ciuitas cur priuata sacrorum participatione 68 à Pedasensibus habitata 565

Halizones Scythiæ populi 261
Halyattes 204 Halyattes Crœsi pater 539 *Vide plura in* Alyattes
Halys amnis 3 halys fluuius quos populos interfluat 32 halys fluuius disterminans imperium Medicum ac Lydum 32 halym fluuiũ quomodo auerterit Thales Milesius 34 halys fluuii vetus alueus exaruit 34 intra Halym fluuium populi à Crœso subacti 11.12
Hannon Amilcaris pater 499
Harmamithres & Tithæus Xerxis equitatus præfecti 468
Harmatidæus Dithyrambi pater 522
Harmocydes, Phocensium dux 590 oratio ab eo ab suos habita *ibid.*
Harmodius & Aristogiton Hipparchi interfectores 351 tyrannidis osores 427
Harpagi familiaritas & autoritas apud Astyagem 51 ei negotium datur interimẽdi Cyri *ib.* harpagus iussus interimere Cyrũ, *ib.* harpagi domus in luctu propter necem Cyri imperatam 52.53 harpagus Astyagi exponit quomodo Cyrus sit interemptus 55.56 harpagus Medorum exercitui præfectus 61 harpagũ Astyages quomodo sit vltus 57 harpagus carnibus filii ab Astyage pastus 61 harpagi constantia in perferenda Astyagis crudelitate 57 harpagus Astyagis vlciscendi cupidus 58 rationes ab eo initæ *ibid. & seq.* harpagus Astyagi capto insultat 61 harpagus Mazari defuncto succedit 74 ab Astyage indignis epulis exceptus *ib.* Cyri ad regnũ obtinendũ adiutor 74 ab harpago gesta aduersus Ionas *ibid. & seq.* harpagus Cyri cognatus 51 harpagus dona Cyro mittit 58 harpagi Medi consilium Cyro datum 36 harpagi literæ ad Cyrum scriptæ 59 ad rebellionem spectãtes *ibid.* harpagus in Caras exercitum ducit 78 item in Caunios *ibidem* harpagi filius in frusta concisus ab Astyage 56 patri in cœnam appositus *ibid.*
Haruspicina Menelai nefaria 149
Hebes tesseram vult Leutychides suis in memoriam venire quũ manus conserent 625
Hebrus fluuius 288
Hecatæus, Hegesandri filius, historiographus 164.380.433 eius genus, & de eo plura 164 *& seq.* hecatæus historiographus bellum aduersus Persas dissuadet Aristagoræ 343 hecataei consilium Aristagoræ datum 380
Hector natu maior & virtute præstantior Alexandro 150
Hegeses Eurysthenis filius 514
Hegesicles & Leo, Spartæ reges 27
Hegesander, Hecataei pater 380. 433
Hegesipyle, Olori, regis Thracũ, filia, Miltiadæ collocata 394
Hegesistratus, Sigei tyrannus 370 eius pugna cum Mitylenæis pro Sigeo *ibid.*
Hegesistratus haruspex, Telliadeorũ præstantissimus, in Mardonii exercitu 600
Hegesistratus Aristagoræ filius, legatus Samius 622
Hegetoridæ, filii Antagoræ, filia 617
Hegias Tisameni frater 599
Helene, Venus hospita cognominata, 146 Tyndari filia, *ibid.* Helenæ historia *ibid. & seq.* helena magnis natalibus orta 148 helenes raptus 370 ad helenam inuestigandam Atticam inuadunt Tyndaridæ 615
Helice Achæorum 68
Helicus, Terituchmis frater, occiditur *Cref.* 674
Heliopolis, vrbs solis 101 ab heliopoli ad Thebas nauigandi spatium 103 heliopolitani Ægyptiorum solertissimi 101
Hellen, Dori pater 23
Hellenica gens 23.24 helles Athamantis filiæ sepulcrum 461
Hellesponti in Europa Chersonesus 391 hellespontus vbi angustissimus 286 hellespontus ex Asia in Europam coniungitur 452 hellespontus denuo ponte iunctus 453 hellespontus, ponte Xerxis rupto, quomodo à Xerxe castigatus 452 hellesponti traiectus stadiorum septem *ibid.* hellesponto phiala aurea datur à Xerxe, aureus crater & gladius Persicus 459 eum placat *ibid.* hellespontii in Xerxis classe militantes 470 eis pontium custodia demandata *ibidem*
Heneti populus 461
Hephæstienses populus 435
Heracleum, angustissimus Atticæ locus *Cref.* 666
Heracles, siue Hercules, Heraclæ conditor 345
Heraclidæ 3 heraclidæ, Iardanæ ancilla & Hercule geniti 4 heraclidarum imperium quamdiu durauerit, & quo fuerit commutatum 4 heraclidarum vltio in atnepotem Gygis deuoluta 6 heraclidæ in Peloponnesum redire conati 594.595
Heraclides Ibanolius, 329 eius insidiæ Persis structæ 379
Heraclides, Aristodici Cumæi filius 73
Heraclides Aristagoræ Cumęi pater 343
Hercules Amphitryone & Alcmena genitus 119.165 herculis tres liberi 258 hyllus eius filius 514 ex hercule & Iardanæ ancilla geniti Heraclidæ 4 hercules Hylli pater 514 hercules è deorum nouissimis apud Græcos 165 apud Ægyptios secus *ibid.* hercules Olympius 120 hercules deus vetustus *ibid* hercules Græcorum 119 hercules Ægyptius 119.120 herculis tẽplum in Cynosargi 354 herculis templa 424 herculis fanum 421 herculis templum 146 sanctio quædam illius templi 147 herculis templum 120 aliud, *ibid.* herculis Thasii templum *ibid.* herculi bifaria templa cur dentur *ibid.* herculis oraculum 134 herculeæ columnæ 322
Hermion Lasi pater 437
Hermiona Dryopum ciuitas 553 hermionæ *siue* hermionenses 209 hermippus Atarniteus, *vel potius* Atarnites 382
Hermolycus Athenensis, Euthycni filius, in panacratio celeber 628
Hermophãtus Milesiis præfectus, contra Sardis 372
Hermotimus Pedasensis inter eunuchos apud regem magnæ autoritatis 565 hermotimus Panionium quomodo vltus *ibid.* 565.566
Hermotybies, Ægyptiorum genus 174 quas plagas incolant *ibid.* 175. hermotybies & Calasiries, soli ex Ægyptiis pugnatores 598
Hermus amnis 22.36.373
heroibus Troianis parentatum à Xerxe 456
Herodotus posterior Homero & Hesiodo annis quadringentis 124 eius cautio circa ea quæ ad rem diuinã pertinent 101.128 eius colloquium cum Vulcani sacerdotibus 101 & item cum quodam Archia 208 eius sententia de Ægypto 106 de Persarum moribus 64 eius sententia de hoc, an, si intra Ilium fuisset Helena, reddita fuisset 150 herodoti sententia de Persarum moribus 64 herodoti sententia cur Nilus æstate impleatur, 110 herodotus Thebas se confert, & Heliopolin, cur 101
Herodotus Basilidis filius 576
Herpys Timogenidæ pater 601
Hesiodus quadringentis annis extitit ante Herodotum 124 hesiodus & Homerus de diis scripserunt *ibid.*
Hexapolis quæ seculo Herodoti Pentapolis dicta 67
Hieronymus Andrius 599
Himera 499
hippagogæ naues, quibus equi venuntur 397
Hipparchus, Pisistrati filius, Hippiæ frater 351
Hipparchus Onomacritum Athenis cur eiicit 437 hipparchus ab Harmodio & Aristogitone interemptus 351.427
Hippias, Pisistrati filius 26 hippiam reducere volunt Lacedæmonii 365 cur à Lacedæmoniis non reductus 369.370 Athenienses apud Persas insimulat 370 ei visum in somnis oblatũ 420
Hippobatarum prædia 359
Hippoclides, Tisandri filius 429 procus Agaristæ *ibid.* hippoclidis maiores Cypseli Corinthii propinqui 429 eius laus præ cæteris procis *ibid.* hippoclidis saltationes & gesticulationes 430
Hippoclus Lampsacenus 305
Hippocoon Scęi pater 352
Hippocrates, Pisistrati pater, Athenarum tyranni, 24.354 hippocratis filius, Pisistratus 24 hippocratis liberi Megacles & Agarista 430
Hippocrates Gelæ tyrannus, Cleandri frater 388.494 à Zanclæis accersitus 388 inter ipsum & Samios acta *ibid.* Zanclæos prodit 389
Hippocrates, Smindyridis pater 428
Hippocratides Leutychidis filius 576
Hippolochus Glauci pater 69
Hippomachus, Græcorum qui erant cum Mardonio haruspex 601
Hipponicus Calliæ pater 492 Hipponicus Calliæ Phænippi filii pater 426
hircus, Ægyptiacè mendes dictus 121 hirci vrina spasmo liberant pueros Libyes 323 hircorum barbis innatum ledanum apud Arabes 233 hircus cum muliere coiens 121
Histiæa 535
Histiæi *ibid.*
Histiæus, Milesius, Lysagoræ filius 339 histiæus vir solers & industrius 337 histiæi res gestæ 390 histiæus Milesius 304 eius de ponte non deserendo sententia, & cur 304 histiæus de Dario & Persis bene meritus 332. 391.441 histiæus à Dario defectionis Ionum insimulatus 374. 375 Aristagoram ad defectionẽ sollicitat 342 quomodo *ibid.* & cur 343 ei vrbes oblatæ, & à quibus 370 eius ad mare fuga 381 histiæus à Chiis *in* vincula coniectus, & cur liberatus *ibid.*
Histiæus Miletum reductus 382 à Milesiis reiectus & vulneratus 382 huc illuc erraus *ib.* eius res circa Byzantium 389 res gestę contra Chios *ibid.* cõtra Thasum contendit 390 veniam à rege sperat 390 cui rex fuit condonaturus *ibid.* quomodo captus & interfectus *ib.* ob vitæ cupiditatem vius captus *ibid.* in crucem sublatus ab Artapherne & Harpago 391 Histiæi caput ad regem Darium perlatum *ibid.* ab eo sepeliri iussum
Histiæus Tymnis filius 343 captus *ibid.* dux in classe Xerxis 471
Histiæus Phylaci pater 557
Homerus quadringẽtis annis extitit ante Herodotum 124 veritatem cognouit de Alexandri & Helenæ erroribus 148 homeri loci citati 148 homeri carmina Argos celebrantia, & ideo summota à Clisthene 355 homeri non sunt versus Cyprii 149
Homo è deo non gignitur 164 homo hominẽ fato impendenti eripere non potest 202 in hominis natura situm non est auertere quod sit euenturum 212 hominem omnia consequi est impossibile 15 hominum iniuriorum est rapere fœminas: raptis vlciscendi operam dare, amentium: prudentium, pro nulla habere raptarum pulchritudinem 2 homini satius mori quàm viuere 13 homines sacri 263 homines vnoculi 234 qui & vbi *ibid.* homines quidam infra mediocrem virorum sta-

turam 114 homines & fœminæ calui naſcentes 263 ſimis naribus & ingenti mento *ibid.* homines arboribus victitantes 263 homines hominibus veſcētes 228 homines ſenos mēſes dormientes 264 homines radicibus veſcentes 93 homines piſcibus crudis victitantes *ibid.* homines capripedes in montibus 264 hominum immolatorum carnibus veſcuntur Maſſagetæ 99 homines excoriant Scythæ 277 hominum cum mulieribus concubitus in propatulo 94 humanæ vitæ anni 14 humanæ vitæ breuitas 457 eius ærumnæ *ibid.* humana *nis in rebus nihil ſtabile* 40 humanarum rerum viciſſitudo, & conditio 14 humanarum rerum circulus 95
Hoples Ionis filius 355
hordei foliorum quanta latitudo apud Babylonios 89
horti Midæ, Gordio geniti 579
Hotaſpes Artachæi filius, Aſſyriorum dux 463
Hyacinthia Lacedæmoniis ſolennia 586
hyænæ, feræ quædam, vbi naſcantur 324
Hyampeus vertex 541
Hyampolis vrbs 537.539
Hyatæ, nomē vnius è tribubus Sicyoniis: quod ſonat ſuales 356
Hybla oppidum 494
Hydrias regio 378
Hydarnes Perſa 215.431.516 Aſianæ oræ præfectus 484 Hydarnes Hydarnis filius 467 imperator in Xerxis exercitu, eorum qui immortales appellabantur 467. 569 hydarnes regem in Aſiam redeuntem deſerere non vult 569 hydarnes Aſianę oræ præfectus 484 eius cum Lacedæmoniis, colloquium *ibid.* Hydarnes Siſamnis pater 464
Hyela ciuitas in agro OEnotriæ 77 à quibus condita *ibid.*
Hygennenſes 225
Hylæa 261.275.274 hylæa, iuxta Achillis curſum ſita, arboribus referta 282
Hylees, nomē vnius è tribubus Sicyoniorum 356
Hyllus 398 Herculis filius 514.576 *hyllus ab Echemo in monomachia interfectus* 594.595
Hymees Darii gener 378 hymees capit Cion Myſiam 379 hymeæ res geſtæ & interitus 380
ſub Hymeſſo regio Pelaſgis data ab Athenienſibus 433
Hypachæi qui poſtea Cilices dicti 469
Hypacaris fluuii deſcriptio 274 *Niſi potius ſcribendum eſt* Hypacyris, *quod legitur* pag. 272
Hypanis flumen 261.272 eius deſcriptio 273
Hyperanthes & Abrocomes Darii filij 521
Hyperborei 259.265.266 eorum ſacra 267
Hyperoche & Laodice Hyperboreorum puellæ 265
Hyppoleum promontorium: *ſed potius ſcribendum eſt* Hippolcon 274
Hyrcani, militantes in exercitu Xerxis 463 eorum armatura & eorum dux *ibid.*
Hyrgis fluuius 275
Hyria oppidum 501
Hyræades Mardus 38 quomodo Sardis aſcenderit 39 eius ope Sardis captæ *ibid.*
Hyſiæ, oppidum 589
Hyſias & OEnoen, Atticæ populos vltimos, occupant Bœotii 358
Hyſtanes, Badris pater 466
Hyſtaſpes Arſamæus 521
Hyſtaſpes Achæmenides, Arſamenis filius, Darii pater 96 Artabani & Darii pater 285 Perſis præfectus 215 eius reſponſum ad orationem Darii 97 hyſtaſpes Arſamis filius 521 hyſtaſpes Darii filius & Atoſſæ 464 dux Bactriorum & Sacarum *ibid.*
hyſtriches vbi gignantur 325

I

Iacchus myſticus 549 iacchus, feſtum Athenienſium *ibid.*
Iadmon Samius herus Æſopi 159
Ialyſſus oppidum 68
Iamidei 599
Iapygia 245.291.501
Iapyges Meſſapii 291.501
Iardanæ ancilla, Herculis vxor, mater Heraclidarum 4
Iaſonis æreus tripus 319
Iatragoras 243
Iberiam Phocenſes occupant 74
Ibis Ægyptiis ſacra 129.132 Ibidis forma 132 ibidum duplex genus *ibid.*
Ichnæ vrbs terræ Bottiæidis 180
Ida mons 156 & regio 70
Idernes vnus ex ſeptem Perſarum principibus 662 *Cteſ.* Artoxerxis ſocer 673. *Cteſ.*
Ieiunia & feſtus dies Iſidis 223
Ienyſus vrbs Syriæ 184
ignem Perſæ deum arbitrantur 189 ignis Ægyptiis animata belua dictus *ibid.* igne ſepelire 675 *Cteſ.* ignis perpetuus 681 *Cteſ.* ne ignifer quidem elabatur 202
Ilias minor Homeri 643
Iliadi Mineruæ mille boues à Xerxe immolantur 456
Ilii expugnatio, barbarorum & Græcorum ſimultatis origo 3 ilium 104 ilii obſeſſio & expugnatio 149
ilienſis ager 170.146
Iliſſus fluuius
Imbecillitas, fortiſſima neceſſitas 502
imbribus carentes Libyæ tractus 322
imbrus 338
Immortales Getæ 228 immortales qui apud Perſas 467
Indus fl. fert crocodilos 270 indi in mare oſtium explorat Darius *ibid.*
Inarus Lybs 187.188.189
Inarus Lybus Ægyptios ad defectionem ab Artoxerxe incitat 667. *Cteſ.* inaro mittūt claſſem Athenienſes *ib.* Inarus Achæmenidem vulnerat *ibid.* eſt victor *ib.* vulneratur, fugit Byblum 668 inarus cum Græcis ex pacto ad Artox. proficiſcitur *ibid.* ab Amyti tribus crucibus ſuffigitur *ibidem*
Indathyrſus filius Saulii, rex Scytharum 282.298
India pluuiæ expers 680 *Cteſ.* indiæ fons auriſluus 679 fluuius melliſluus 682 *Cteſ.* indiæ rex vt exploret fontes *ibid.* indiæ fluuius bona omnia ferens 683 *Cteſ.* indiæ arbor dulcis *ib.* 684 indi Callatiæ parentibus veſcūtur 208 indorum multitudo 227 indi Calandiæ 228 indi pecuarii & eorum mores *ibid.* indorum nauigia *ibidem* Indi ægrotos ſuos epulantur 229 indorum coitus in propatulo 229 indis ſol matutinus ardentiſſimus 230 indi vt aurum colligant 231 à Dario ſubacti *ibid.* indorum in Xerx. exercitu armatura 464.466 indi Derbicum aduerſus Cyrum ſocii 659 *Cteſ.* ab indo quodā Cyrus iaculo percuſſus moritur *ib.* indorum multitudo 678 iuſtitia 680.681 *Cteſ.* indorum locus ſacer *ib.* indi tonitruum expertes 680 nigri *ibid.* indi Pygmæi 681 indorum venandi lepores ratio *ibid.* indorum lacus oleoſus 682 eorum argentifodinæ *ib.* montes auriferi *ib.* ſunt ſani *ibid.* longæui *ibid.* vt anes venentur 687 *Cteſ.* indi vt electrum colligant *ibid.* indi cynocephali 684 indicum aurum 227 indicæ regionis deſcriptio & ſitus 228 indicæ formicæ 229 indici cameli formā & pernicitas 230 indica animalia grandiora cæteris 231 indici canes 679 *Cteſ.* indici galli & gallinæ *ib.* indici mōtes gemmiferi *ibid.* indicus æſtus *ibid.* indicum mare *ibid.* indicus calamus *ib.* indicum animal *ib.* indicus ſol *Cteſ.* indicæ oues *ibid.* indicus ſerpens 680 indica auis *ibid.* indicum lignum *πύρινον* 683 indici aſini ſyluestres 686 *Cteſ.* indicus vermis 687 indicæ arbores *ibidem*
ingenium Perſarum quale 41
infantes Cynocephalorū 684 *Cteſ.*
infernæ ſedes
Inopiæ & Impoſſibilitatis numina 688
inſomniorum ludibria 446
inſtitores primi, Lydi extitere 44 inſtitor quare Darius fuerit appellatus 225
inſtitutio Perſarum puerorum 64
Inſulæ in Araxo 93 inſulæ OEnuſæ 75 inſula natans vbi 171 inſulæ Echinades vbi 104 inſula Chemmis 170 inſulæ beatorum vbi 194 inſulæ rubri maris 226 inſulæ Caſſiterides Herodoto ignotæ 234 inſulani Iones qui 66.67
Intaphernes vnus ex ſeptem Magi occiſoribus 275 intaphernis facinus eiuſque & domeſticorum omnium interitus *ibidem*
Intercalationes menſis à quibus introductæ 14.101
Io filia Inachi regis 2 à Phœnicibus rapitur *ibid.* Io ſtuprata 4 Io vt à Græcis depingatur 118
Iolcon Theſſali Hippiæ offerunt 370
Ion Xuthi filius 470
Ioniæ trāſlatio 628 ionium Harpagus ſubigit 77 iones à Crœſo ſubacti 3.12 | ionum lingua 24.65 ad Cyrum legatos mittunt, qui obedientiæ iugum acceptent & quid Cyrus reſponderit 66 ionum regio, Aſiaticarum pulcherrima, & eius deſcriptio *ibidem* ionum duodecim in Peloponneſo ciuitates 68 iones inſulares à reliquis deficiunt: alios etiam Ionici nominis pudet *ibid.* ionicarum ciuitatum numerus cur duodenarius *ibid.* Iones qui ſe præſtantiores iactent: & de eorum vxoribus *ibid.* iones ab Achiuis, ſuis ſedibus pulſi *ibid.* ionum reges qua progenie oriundi *ibid.* iones veri & genuini qui 69 ionum qui ab Apaturiis arceantur *ibid.* quorum ionum ſit Panioniū ſacrū *ibid.* ionum inſulanorum deditio 75.77 iones Biantis conſilium ſpernunt *ibid.* iones ſecundò in ſeruitutem rediguntur *ibid.* in Ægyptum quomodo venerint 169 ionum & Scytharum de Dario impediendo colloquia 302.305 iones captas Sardis incendunt 372 iones ad Epheſum vincuntur 373 mari vincunt 376 tertiò ſubiugati 391 quomodo Ægyptum diuiduntur 107 vbi, & vnde dicti 225. 243 ignauiſſimi hominum 306 Ionum & Carum fuga 578 ionibus Perſarum minæ intentatæ 384 laborum nauticorum inſueti *ibid.* Dario tributarii 395 Ionum in Xerxis exercitu armatura 470 iones Pelaſgi Ægialees appellati *ibid.* ionibus ſolum ſuum permiſſum 629 *ionico genere excellentes* 23 ionicæ rebellionis occaſio 139. 381 ionicarum nauium catalogus 383
Iupiter expiator, hoſpitalis 18 apud Perſas 62 Bel apud Babylonios 82 Ammon 119 Thebanus 124 liberator, & eius templum 146 Scytharū deus 275 Papæus apud Scythas *ib.* Lycæus 328 Carius 355 Lacedæmonius 400 cæleſtis *ibid.* ſub ſpecie & nomine Xerxis inuadere Græciam dicitur 461 æreus decem cubitorū vbi 618 iouis decimæ neceſſariò reddūtur 42 iouis Carii fanum apud Mylaſſos 78 iouis Beli templum & ſimulacrum 82 iouis Thebani templum 83.321 iouis ſimulacrum arietina facie 119 iouis fanum apud Theſprotos 125 cultus apud Meroen 112 oraculum apud Ægyptios 134 iouis Ammonii templum à Cābyſe incenſum 193
iouis diabaterii ara 664 *Cteſ.* iouis Beli puluinar 253 iouis forenſis ara 347 iouis militaris templum 379 iouis olympii delubrum 103 iouis currus in Xerxiano exercitu 455. 570 iouis Amphlyſtii tēplū 511

Iphigenię apud Tauros cultus 292
Ipni locus quidam 508
Irasa locus vbi 313
Is vrbs & flumen 82 Is flumen *ibid.* fluuius in Euphratem se deuoluit *ibid.*
Isagoras Tisandri filius 355
Isis δημήτηρ id est Ceres, dicta 126. 171 isidi vaccæ sacræ 118.323 isidis simulacrum bubula cornua habens 118 isidis templum maximum in vrbe Busiri 126
Isidis & Dionysi filii 124
Ismaris lacus famosissimus 476
Ismenii Apollinis templum 352
Issedones populus 261.264 issedonum mores *ibid.*
Issedoni populus 93
Ister vbi 173.191 semper sibi par 173 istri ortus & fluxus 115 ister & Bosphorus à Dario pōte iuncti 663 *Ctes.*
Isthmus Cnidiæ 80 isthmus Chersonesi muro præseptus à Miltiade 393
Istiæotis locus proximus Ossæ & Olympo 23
Itanus oppidum 310
iudices regii apud Persas 196 iudicis corrupti iustæ vindictæ exemplum 339
iuncus esui aptus 138
Iunonis festum 13 iunonis duæ imagines vbi 181 iunonis templum vbi 288.607.611
iurare per aquam Stygis 407
iusti principis officium 191
iustitia Cynocephalorū 686 *Ctes.* iustitia Indorum 680. 682 *Ctes.*
Ixabates Cambysis eunuchus 660 ixabates Cambysem sepelit 662 ixabates Magi index interficitur *ibidem*
Iyrcæ populus Scythiæ 262

K

KIKI quid sit Ægyptiis 139

L

LAbda Amphionis filia 366
Labynetus Babyloniorum tyrannus 35
Labynitus Assyriæ rex 86
Lacedæmonii Crœso amici 321 Græcorum potentissimi 23 eorum leges à Lycurgo latæ 27 bellum Tegeatibus inferunt 30 eorum compedes apud Tegeatas 28 quibus artibus Tegeatibus facti sint superiores 29. eorum Argiuorumque pro agro Thyrea dimicatio 37 lacedæm. coma post victoriam de Argiuis *ibid.* eorum aduersus Polycratem expeditio 203 in Samum expeditio *ibid.* mos in sumendis suppliciis 307 de seipsis opinio 398 regum apud eos funera 401 lis de progrediendo ad bellum 419 oratio ad Platæenses *ib.* ad Hydarnem Persam 484 ad Athenienses 580 eorum virtus 473 consuetudo 515 frugalitas 354 occisorum sepultura 620 laced. ad Platæas victoria 665 *Ctes.* ad Thermopylas clades *ibid.*
Lacmon mons vbi 623
Lacrines legatus ad Cyrum 28
lacrymæ arboris Indicæ 684 *Ctes.*
lactis emulgendi mos apud Scythas 255 lacte victitates 685 *Ctes.* lactis coagulationem prohibens radix *ibid.*
lacus Tritonidis 320 lacus vnde pix hauritur 325 lacus Stymphalius vbi 408 lacus oleosus Indorum 682 *Ctes.* lacus piscosus & salsus *ib.* lacus Bœbeis vbi 482 lacus Gygæus vbi 44 lacus famosissimus 476
Lada insula vbi 383
Ladice vxor Amasis 180 ladicæ votum *ibid.*
Laii delubrum 309 oraculum 345 & genus 352
Lampito Leutychidis filia 407
Lampon, Pythei filius 617 eius infāda oratio de Mardonii corpore in crucem tollendo in vltionem Leonidæ *ib.*
Lamponium vbi 338
Lampsacum vrbs 378
lana arborea vbi 231
Laodamas Phocensis 305 laodamas Eteoclis filius 352
Laodice 267
Laos oppidum 387
Laphanes Euphorionis filius 430 lapidicinæ ad pyramides Memphios 103
lapis Porinus, Parius 352 lapis Melampygus 518 lapidum acernus à Dario congestus 289 lapideus leo vbi 521
Lariſſæ Æoliæ ciuitas 69
Lasus Hermionis filius 244 lauacrum Indorum nobiliorū 688
Laxii Sauromatæ vbi 262
leænæ partus 232
Lebæa vrbs 578
Lebedus 67 lectis non vtentes 685 *Ctes.* ledanum, aliàs ladanum 233 ledanum quomodo comparetur *ibid.* ledani medica vis *ibid.*
legati Darii in puteum coniecti 483 legati non violandi 485 leges Athenienſiū à Solone conditæ 12 leges & instituta Babyloniorum 90
Lemnus oppidum 338 capitur 435
Lemnia facinora 434
Leo, viri nomen 505
Leo Sardius 38
Leobota Spartiatarum rex 27
Leocides Phidonis Argiuorum tyranni filius 429
Leon & Hegesicles Spartiatarum tyranni 27
leonis ex auro effigies 21 leonū natura atque loca 481 leones vbi gignātur *ib.* leo lapideus 521
Leonides 345 in crucem tollitur 526 leonidæ regis Spartiat. genealogia 514 leonidæ mors 521 leonidæ cædis vindicta 570 leonidæ ad Thermop. cum Xerxe conflictus 665
Leontini populus 494
Lepreum oppidum 309
leprosos vt vocent Persæ 670
lepus ex equa natus 461 leporis fœcunditas 231 lepores vt venentur Indi 681 *Ctes.*
Leros insula 380
Lesbus insula vbi 74 quando habitari cœpta 502 lesbii à Polycrate victi 201
Leucadius Hippomachus aruspex 691
Leucadii Dorica gens 343
Leucon oppidum Libyæ 314
Leutychides Menaris filius 404 leutych. Spartiat. rex *ibid.* leutychidæ fuga & mors 407 leutych. oratio de depositō reddendo 412 eius genealogia 576 strategema 626
Lex Caricarum mulierum in maritos 68 lex oppignerandi paterni cadaueris vbi 160 lex omnium rex & domina 474
Liberi cultus apud Meroen 112 Liber Græcis Osiris dictus 165
Libya vnde sortita nomen 271 Libyæ, Asiæ & Europæ magnitudo 279 arboribus nuda 319 Libya & eius incolæ 322 323. 326 libyes primi Neptuni nomen habuerunt 123 solis deorum omnium soli & lunæ sacrificant 323 Ægyptiis se dedunt 313 Cambysi se dedunt 187 Ægypto contermini 226 -libyum variæ nationes 317 libyes Nomades, *id est pastorii* 320.323 libyes saluberrimo fūt corpore *ib.* libyū pastoritiorū sacrificia *ib.* libyes vbi 326 libyum inuenta quæ Græci didicerunt 324 libyum in Xerx. exercitu armatura 468 libycus mons 103
Libyssarum mulierū ciuiatus 324
Liches Delphici oraculi coniector 30
Lignum πείσβιον admota attrahens 683 *Ctes.* lignum coagulans *Ctes.* lignei amictus 681 *Ctes.*
Ligyum in Xerx. exercitu armatura 465
liliorum ingens vis vbi 137 liliorum radices esui aptę *ibidem*
Limeneion regionis Milesiorū 8
Lindi populus è Rhodo 493
Lindos oppidum 68
Linum Colchicum, Sardicum, Ægyptiacum 143
Linus, modulationis genus apud Ægyptios 133
Lipaxus vrbs vbi 481
Lipoxais Targitai filius 256
Lipsydrium oppidum 353
Lisse oppidum vbi 480
Lissus fluuius vbi 476 eius aquæ Xerx. copiis non suffecerunt *ib.* literæ Histiæi prodnutur 382 literarum mira occultatio 527 literæ Themistoclis ad Iones lapidi inciſæ 535 literarum per sagittam transmissio 574 literæ capiti impressæ 132 literę Græcorum ex Phœnicib. 352
Littus pulchrum, vbi 188
Locri Epizephyrii populus *ibid.* locri Ozolæ populus 538 longæui Indi 682 *Ctes.* longæui Cynocephali 686
lotiones Cynocephalorum *ibid.*
Lotos vbi plurima 137 loti radix esculenta *ibid.* loti fructus descriptio 119 lotii muliebris vsus 146
Lotophagi populus vbi 319
lucernarum accensarum festum apud Ægyptios 127 lucernarum accensio 518
Lucinæ tributum 267
lucus platanorum 379
ludorum primi inuentores Lydi 45
Luna Persarum præses 174 lunæ festum 122
Lupi ex hominibus 292 luporum sepultura 129
Lutræ vbi capiantur 294
luxus Persarum 618
Lycidas cum vxore & liberis lapidatur 585. *ibid.*
Lycæus Iupiter 328
Lycaretus Mædri germanus 339
Lyciæ ignis perpetuus 681 *Ctes.*
Lyci in potestatem Crœsi redacti 12 eorum è Creta origo 79 ab Harpago victi 81 populus Dasio tributarius 225 eorum in Xerxis exercitu armatura 470 quondam Termilæ vocati *ib.* eorum nomen & leges 79
Lycius Cybernisscus Sicæ filius 471
Lycon Athenienſis prodit Pisithnem 673 *Ctes.*
Lycophronis Periandri filii interitus 207
Lycurgus Aristolaidis filius 24 Lycurgus & Megacles Pisistratū eiiciunt *ib.* Spartiata, integerrimæ vitæ *ib.* ei oraculum à Pythia redditur *ibid.* legumlator est apud Lacedæmonios 25 Leobotæ Spartiatarum regis tutor *ibid.* lycurgi delubrū apud Spartiatas *ibid.*
Lycus fluuius 299
Lycus Pandionis filius à fratre Ægeo pellitur Athenis 79
Lyda mōs à Pedasis extructus 80
Lydus Atyis filius 4
Lydeus fluuius 481
Lydia auri ramenta è Tmolo prouenientia habet 44 Lydia Halyattis regis sepulcro se nobilem iactat *ibid.*
Lydi populus antè Meones vocati 4 strenua gens 36 equitandi peritissima *ibid.* lydorum mores & leges 44 ritus ineundi fœderis 45 expiādi ritus idem qui apud Græcos 15 Lydorum filiæ omnes prostituuntur 44 lydi primi caupones institorésque 45 eorum partes primę in consulendis oraculis 22 lydorum Medorúmque fœdus 33 Lydorum Medorúmque quinquennale bellum *ibid.* lydorum medorúmque bello dies repentè nox facta *ib.* lydorum cum Persis conflictus & fuga 35 primi omnium aurum argentúmque ad vtendum percusserunt 44 primi inuentores ludorum *ibid.* in Thusciam colonias deduxerunt 45 lydorum diuisio *ibid.* eorum cum Cyaxare prælium 49 lydi Sardibus per Cyrum exacti 71 Lydi Caribus germani 78 lydi populus tributum Dario pendens 225 eorum in Xerxis exercitu armatura 465
Lygdamus Naxius 26

M

MAcæ populus 319.345 Macedones à Dario subacti 396
Machlyes populus 319
Macrobii populus Æthiopiæ 192
Macrones, eorum in Xerxis exercitu armatura 466

Mactorium vrbs ſuper Gelam 49
Madyes filius Protothyæ, Scyth. rex 49
Madytus vrbs 452
Mæander fluuius 237.379 & eius fontes vbi 451
Mæandri campus 8 mæandri campum Mazares incurſat 74
Mæandrius Polycratis ſcriba 237 Sami procurator 246 mæandrii oratio ad Samios 247
Mæotei populus vbi 299
Mæotis palus vbi 49.255.271.287. 292.298.299
Magdolus oppidum vbi 172
Magi populus Mediæ 48 magi Perſarum 65 magorum commentum vt Perſarum imperium occupent 211 Magi cuiuſdam imperium apud Perſas 213 Magus Cambyſi ſuccedens *Cteſ.* 662 Magus interficitur 219 Magorum cædes 220 Magophonia Perſarum feſtum celebre *ibid.* & *Cteſ.* 663
Magiſtum oppidum 309
magna cum periculis ſuſcipiuntur 459
Magneſia vrbs vbi 237
Magnetes populus 225
malæ dextræ in contumeliam deraſæ 154
Malea promontorium vbi 37
Malena 390
Males Ætolus 428
Mandane Aſtyagis filia 50 Cambyſi nuptum datur *ibid.*
Mandrocles Samius 228 eius monumentum *ibidem*
Maneros Ægyptiis quid 133
Mantieni montes 86.93
Mantiena vrbs 314
manus octo digitorum 689. *Cteſ.*
Marathon locus 420 Marathonem occupat Piſiſtratus 26 marathonia clades 425 marathonia pugna 664. *Cteſ.*
Mardonius Xerxis exercitus imperator 467 mardonius Gobryæ filius 395.436.467 vulneratur 396 à præfectura ſemouetur 416 mardonii oratio de bello Græciæ inferendo 139 in Lacedæmonios obiurgatio 604 mardonii cædes 613 vnus ex ſeptem magi occiſoribus 663 mardonius antiquus apud Xerxem ſpectatus 664 *Cteſ.* mardonius bello aduerſus Platæenſes præficitur 665 *Cteſ.* mardonii fuga *ibidem* mardonii mors *ibid.*
Mardi Perſarum genus 60
Mardus Hyrcæades Sardium muros primus conſcendit 38
mare Sardonium vbi 76 mare Caſpium 93 mare Atlanticum, rubrum, auſtrale 94. 171. 226.260.467 mare Indicum *Cteſ.* 679 mare Echinadum inſularum 104
Marea vrbs vbi 108
Mares quam armaturam in Xerxiano exercitu tulerint 466
Mariandeni populus 225
Mariandyni à Croeſo ſubacti 12 mariandynorum in Xerxiano exercitu armatura 465 mariandynus ſinus vbi 268
Maris fluuius 272
Maronea Græca vrbs 476
Martis oraculum 134.466 martis ſoli ſimulacra faciunt Scythæ 276 martis ſupulcrum apud Scythas *ibid.*
Marſagetes Scythiæ regis frater captus 663 *Cteſ.*
Marſyas fluuius 379
Martichora animal Indicum 680 *Cteſ.*
Maſanges Aorizi filius dux 465
Maſcamis elogium 475
Maſii, Perſarum genus 60
Maſiſtes Darii filius, Xerxis exercitus imperator 467
Maſiſtius à Græcis Maciſius dictus 592 *maſiſtii* interitus 593
Maſiſtę & liberorũ eius cędes 245
Maſſagetæ populus ferus & robuſtus 94 eorum deus ſol 98 eorum victus *ibid.* vxores communes *ibid.* ſenes immolant 97
Maſtyes populus 332
Matacas Xerxis iuſſu, Delphorũ templum diripit 666 *Cteſ.*
maternum genus paterno nobilius apud Lycios 79
Matieni populus 32 Matienorũ in Xerxis exercitu armatura 465
matris Martis templum vbi 128
Maxyes Libyes vbi 325
Mazares Medus 72 mazares Prienenſes ſubigit 73 mazares Mæandri campum incurſat 74 mazares moritur *ibid.*
Mecci populus 226
Mecyberna Græca vrbs 480
Medea Colchorum regis filia 2 Medeæ raptus à Græcis *ib.*
Medicæ regionis facies 51
Medi vbi 268 medorum appellatio vnde 455 eorum tyrannus Cyaxares 32 medorum & Lydorum mos ineundi fœderis 33 medorum bellum quinquennale cum Lydis *ibid.* Medorum & Lydorum bello dies repentè nox facta *ibid.* & 49 medorum ab Aſſyriis defectio 46 medi Aſſyrios ſubigunt 50 medorum à Dario defectio, 62 imperium ad Perſas tranſlatum *ibid.* medorum in Xerxis exercitu armatura 463.468 Deiocem ſibi iudicẽ conſtituunt 47 regi ſuo regiam ædificant *ibid.* à Scythis prælio fuſi, Aſiæ imperium amittunt 49 Ninum ciuitatem expugnant 50 inebriatos Scythas interimunt 51 Medis canis ſpaco dicitur 52 medicum imperium Halys fluuius terminat 32 Medicum nomẽ Græcis terrorem incutere ſolet 424 medicus exercitus contra Græcos 664 *Cteſ.* medicæ nationis gentes 48. *Cteſ.* 664 medici ſinguli ſingulorum morborum apud Ægyptios 134 *medici Crotoniatæ primi dicti*, 93 ſecundi Cyrenæi 93
medimnus Atticus, menſuræ genus 88.400
Megabates Perſa 341
Megabazus Megabatis filius 471
Megabernes Spitamæ filius *Cteſ.* 657 megabernes Barcaniis à Cyro præficitur 660
Megabyzus Perſa 215 eius oratio ad ſuos de oligarchia 221 Zopyri filius 254 eius elogiũ 306 in Pœones exercitum ducit 332 Xerxis exercitus imperator 467 *megabyzo Cteſias tribuit quæ Herodotus Zopyro* 664 megabyzus Xerxis gener *ibid.* Babylonem capit *ibid.* ei mola aurea à Xerxe donatur 665 diripere templum Delph. recuſat 666 vxorem adulterii apud patrem accuſat *ibid.* Artapani machinas prodit *ibid.* in coniuratione prælio vulneratur 667 in Inarum mittitur 668 Inarum vulnerat *ibidem* cum Græcis pacificitur *ibid.* eius luctus 669 eius ab Artoxerxe defectio *ibid.* vulneratur *ibid.* megabyzi victoria *ibid.* eius ſtrenuitas *ibid.* ex pacto ad regem venit *ib.* mortis periculum euadit 670 relegatur *ibid.* regi conciliatur *ib.* moritur *ibid.*
Megacles Alcmæonis filius 24. 427.430 Megacles & Lycurgus Piſiſtratum imperio Athenienſium eiiciunt 24 megacles Cliſthenis gener factus 430 megacles Hippocratis filius *ibid.*
Megacreon Abderites 479
Megapanus Hyrcanorum dux 463
Megarenſis populus 495 megarenſis plebs venundatur *ibid.*
Megiſtæ inſcriptum epigramma 523
Megiſtiæ extiſpicia 519 megiſtias Acarnan à Melampode progenitus 520
Melampus Amytheonis filius 122 eius poſtulata ab Argiuis 399 melampus Bacchici ſacrificii inuentor apud Ægypt. *ibid.*
Melampygus lapis 518
Melanchlæni populus vbi 292 melanchlænorum mores & nomenclatura 293 eorum victus humana caro *ibid.*
Melanippus Aſtaci filius 355 melanippus Alcæi ſodalis 370
Melanopus Ithagenis filius 637
Melas fluuius 512 melas ſinus & fluuius eiuſdem nominis 461
Melas primus rex Sardium 38
Meleſigenes vnde appellatus 638
Meletes fluuius *ibid.*
Melibœa vrbs 508
Melienſes populus 511
Melienſis ſinus vbi 266
Meliſſa Periandro vxor 205 meliſſa à Periandro occiſa *ibid.*
mellis vbi maxima copia 325 mellifluus fluuius 682. *Cteſ.*
Melois amnis 610
Melyenſes populus 222
Memnonia regia 350 memnoniæ Suſæ 492 memnonis vrbs vbi 351
Memphis vrbs 174 à Mene primùm condita 141 eius ſitus & deſcriptio *ibid.*
mendacium dicere quando expediat 217
Mendes quid lingua Ægyptiaca 121
Mendetis templum 119
Mendeſium oſtium Nili 107
Mendeſia prouincia 119.121.
Mendeſii cur oues immolent, capris abſtinentes 119 capros venerantur 121 caprarios præcipuo honore afficiunt *ibid.*
Menelaus Helenã recipit 149 menelai portus vbi 317
Menes primus regnaſſe fertur 140. 141
menſa ſolis 190
menſis intercalaris 14 à græcis tertio quoque anno introductus 101
Mentes nauicularius 639
mentiri apud Perſas turpiſſimum 65
Mentor Ithacenſis Homerum ſedulò curat 639 eius in Ithaca virtutes prædicatę *ibid.* mentulæ portẽtum apud Ægytios 48
Menoſtanis in Megabyzum expeditio 669 eius clades & fuga *ibid.* Secundianum monet 672, Menoſtanes ſe occidit 674 *Cteſ.*
Menon Cyri dux 675 *Cteſ.* menonis doli 676 *Cteſ.*
Meones Lydorum nomen aſſumpſerunt 4
Meraphii Perſarum genus 60
Mercurii ſtatua porrectum verẽtrum habens 123 eius templum 162 à quibus gentibus colatur 331
Mermnadæ populus 4 mermnadarum tyrannis 6
Meroe oppidum vbi 112
Meſambria vrbs vbi 289 meſambriam vrbem quis condiderit 392
Meſſana olim Zancla 499
metalla aurea atque argentea vbi 475 de metallis aureis certamẽ 616 metallum ſalis 322
Metapontini populi vbi 260
Metiochus Miltiadis filius 345
Metra Venus 62
Metroſtes Terituchmis frater 674
Micythus Anaxilai famulus 501
Midas apud Delphos munera poſuit 7 midæ ſella apud Delphos *ibid.* midas Gordii filius, Phrygiæ rex *ibid.* 70 & 641 midæ horti 579, midæ epigrammata ab Homero 641
Mileſiorum cum Halyatte bellum 7 mileſiorum duo ingentia vulnera 8 mileſiorum oppugnatio per x i i annos *ibid.* cũ Halyatte fœdus 9 Cyro confœderati 67 mileſiorum correctio 339 Mileſiorum & Carum fuga 379
Miletus vrbs Ioniæ prima 66 Miletus oppugnatur 7 capta diripitur 387
militiæ ordo à quo primùm diſtributus 48
militum Cambyſis depaſtio 194
Milo Crotoniates luctator 244
Miltiades Cimonis filius Cherſoneſi tyrannus 292 miltiades Athenienſium dux 304 miltiades victor in Olympico certamine 393 miltiades capitur *ib.* miltiades Cherſoneſo potitur 395 Miltiades Parios obſidet 431 miltiadis occuſatio & obitus 432 miltiades Dati ad Marathonẽ occurrit 664 *Cteſ.*
Milyas Aſiæ regio 79 milyæ Solymi dicti *ibid.* Milyarum in Xerx. exercitu armatura 467

Mineruæ templi deflagratio 8
mineruæ templum cognomine Aſſeſiæ *ibid.* mineruæ duo tẽpla apud Aſſeſum *ibid.* mineruæ Pallenidis fanum 26 mineruæ feſta virginum pugna ab Auſibus inſtituta 320 mineruæ Pedaſiæ ſacrificæ barba pullulat 80 mineruæ Aleæ templũ apud Tegeatas 20.614 tutelaris apud Chios 74 oraculum apud Ægyptios 122 veſtibulum apud Saios 178 inaurata ſtatua vbi 181 lapidea duo ſimulacra *ibid.* parentes 321 templum in Sigeo 370 fanum 540 Sciradis templum 561. mineruæ ægis 323 mineruæ Craſiliæ fanum 346 mineruæ in arce adytum Dorienſibus non accedere licitum 357 minerua vrbana 361. mineruæ Iliadi mille boues immolãtur à Xerxe 456 minerua protẽplaris 541
Minoa Selinuſiorum colonia 347
Minos & Sarpedon Europæ filii 79. minois cædes 501.
Minyæ populus 68. 307. minyæ commento ſuarum vxorum liberantur 308
miraculum maximum Periandro oblatum 9
Mitradates paſtor, Cyri nutritius 51. 58
Mitradates Vdiaſtis filius 674
mitradates patri ſuccedit *ib.* mitradatis cædes 676
Mneſiphilus Athenienſis 547
modus ineundi exercitus numerum 462
mœnia lignea Budinorum 274
Mœris Ægyptiorum rex 141
mœris præclara opera *ibid.*
Mœrios ſtagnum 130. 166 & eius deſcriptio 226
mola aurea ſex talentorum 664. 665 *Cteſ.*
Moloſſi populus 68
mons Arabicus 103.155
mons Atlas vbi 322 mons ingens euerſus indagãdis metallis 397 montes gemmiferi 674 *Cteſ.* mõtes auriferi 682 *Cr.* mõs Sardonis 680 montes feruentiſſimi Indiæ 683 *Cteſ.*

Mophis mons 111
moræ vtilitas 442 *Cteſ*
morbus fœmineus Scythas inuadit 49
mors optatiſſimum perfugium ærumnoſæ vitæ 457 mortem contemnunt Indi 682 *Cteſ.* mortui exemplar apud Ægyptios 133.135 mortuorum apud eoſdem condituræ 136 mortui cum lætitia vbi humentur 330
Moſchi populus 227 moſchorum in Xerxiano exercitu armatura 467
Moſynœci populus 227 moſynœcorum in Xerxiano exercitu armatura 466
mula mulum ancipitem peperit 461 mulæ partus 250 mulæ Xerxis funus expectãt 671 *Cteſ.* muli vbi non gignantur 265 mulorum ſpecies Scythis horrendæ 301 muli Pygmæorum 681 *Cteſ.*
Mulier exuẽdo tunicam & verecundiam pariter exuit 4 mulierum raptus illicitus 2 mulieris offenſio vindictam quærit 6 mulieres mulierem prædicant 13 mulieris ſimulacrum ex argento 21 de mulieribus Babyloniciis 91 de Ægyptiis 115 mulieres quæ oracula in Græciam intulerunt, columbæ vocatæ 125 mulierum pudenda cippis à Seſoſtre inſcripta 142 mulieris cum marito ſuo ſolo concumbentis vrina Peroni viſus reſtitutus 146 mulieres Corinthiorum denudatæ 369 mulier ex turpiſſima, formoſiſſima facta 401 mulierum Atticarum vnã cum liberis cædes 434 mulieres ſtuprando extinctæ 539
munerum regiorum apud Perſas pretioſiſſ. 665
Munychia 554
Mus Europeus 577
Muſæi ſortes & earundem edifſertator 437
Muſici Argiui 242
muſtelæ Libycæ 325
murium tria genera apud paſtorales Libyes *ibid.* murium auxilia 163
Murichides Helleſpontius 585
murus ligneus Perſarum 640 & eiuſdem expugnatio 612
Mycale promontorium 69
Mycerinus rex Ægypti 158 mycerini clementia & iuſtitia 159 mycerini filiæ mors & ſepultura 157 concubinæ *ibid.* oraculum 158 & pyramis 160
Mycorum in Xerx. exercitu armatura 464
Mygdoniam à Bottiæide Axius dirimit 480
Mylaſſa oppidum vbi 379
Mylaſſorum fanum 78
Mypſæi Thraces 289
Mylitta Aſſyriis Venus appellata 62
Myrcinus vrbs vbi 380
myrias quid ſit 462
Myrina Æoliæ ciuitas 69
Myrinæi populus 435
Myrios ſtagnum 102
Myris rex 105
Myrorhoda arbor 628 *Cteſ.*
Myrſes Perſarum dux 379
Myrſilus aliàs Candaules dictus 4
Myrſus Gygis filius 237
Myſi populus vbi 225 myſi Caribus germani 78 myſi à Cræſo ſubacti 12 myſorum in Xerxis exercitu armatura 466
Myſia Cios ab Hymee capitur 380
Myus vrbs Ioniæ 66
Myuſii populus vbi 383

N

NAparis Scythiæ fluuius 272
Naſamones populus 113.318 naſamonum coitus in propatulo *ibidem* naſamonum iuſurandum & diuinatio *ibid.* naſamonum cadauerũ ſepultura 330
naſcentium deploratio 330
Natacas eunuchus apud Xerxem ſpectatus 664 *Cteſ.*
Natho inſula vbi 175
naturæ ſolertia 232 natura leonum atque eorundem loca 481
Naucrates oppidum 140
naues Ægyptiorum è ſpina 139 naues rubrica delibutæ 209 naues quinis drachmis venditæ 415 nauium Perſarum catalogus 68 nauibus longis qui primi vſi fuerint 486 nauiculæ Babyloniorum 89
naufragi vbi immolentur
Nauplia 409
Naxus inſula 340 naxus inſula à Piſiſtrato ſubacta 27 naxi fons vinifluus 681 *Cteſ.*
Naxii populus 494
Nebris 227
Neceſſitatis numen 568
Necus rex Ægyptiorum Pſammitichi filius 171.269 Neci victoria contra Syros 172 necus à quo interemptus 169
Neleus Codri filius 625
Pylus & Neleus 354
Neon vrbs vbi 538
Neptunus Libyum deus 123. neptunus Thamimaſſiades 275. Neptuno Heliconio Panionium locus ſacer 69. neptunius liberator, & eius templum 510 neptuni templum apud Potidæatas 576 neptunus æreus ſeptem cubitorũ 618
Neſtus fluuius Abderorum 481
Neuri populus & eorũ mores 261
Nicandra Dodonæorum ſacerdos 125
Nicodromus Cnœthi filius 414
Niger ſinus vbi 344
Nigredo Indorum 680. *Cteſ.*
Nilus Ægypti fluuius 271 nili fluminis origo 107. 112 nili fluminis oſtia 107 nili fluminis natura & incrementum 108. 109 nilus ſolus amnium aura caret *ibid.* nili fontes ignoti *ibid.* 115, & 274 nilus ſcopuloſus 112 nilus Libyam mediam diuidit 114
Ninus Aſſyriorum vrbs 168 nini oppidi ſitus 89 ninum ciuitatem Cyaxares obſidet 50 ninum ciuitatem Medi expugnant *ibid.*
Niphraga vnus Pierum murorum 477
Niſa oppidum vbi 228
Niſæi equi 23 Niſæus campus grandes fert equos 455
Nitetis Apriæ regis filia 182
Nitocris reginæ Babylonis egregia monumenta 84 nitocris Ninum oppidum ſibi ſubegit *ibid.* nitocris epitaphium 86 nitocris Ægyptiorum regina fratrem vlciſcitur 141
nitri ingens vis 136
Nocranis oppidum 408
Noes fluuius 272
Nomades Scythæ 7. nomadum Scytharum ſeditio *ibid.* nomades Libyes 320 nomades Sagartii 467
Norondabates vnus ex ſeptem magi occiſoribus 662 *Cteſ.*
Noua vrbs oppidum in Pallena 481
Nouus murus, ciuitas Æoliæ, & Cumanorũ colonia 69. 640
Nouem fontes vbi 186
nox pro die vbi extitit 453
noctes in dies commutatæ 159
nuces Ponticæ 684. *Cteſ.*
Nudium oppidum 309
Numina Perſarum 62
nummi primùm à Lydis percuſſi 45
nuntium Cræſo & Lydis è Delphis 22 nuntiorum Perſicorum celeritas & ratio 569
Nymphodorus Pythei f. 485

O

OArus fluuius 299
Oaſis vrbs vbi 144
Oaxus oppidum Cretæ 311
obeli, Pheronis donaria 146 obeli in fano Mineruæ 176
occiſorum Xerxis & Perſarum pugna 665. *Cteſ.*
Oceani ortus vbi 257
Ochus Perſarum rex Artoxerxis ſpurius *Cteſ.* 671 Ochus Hyrcaniorum præfectus à patre conſtitutus 672 *Cteſ.* ochus rex creatur *ibid.* ochi mors 674. *Cteſ.*
Ochamaſades Scylis frater 284
oculos in pectoribus geſtantes 24
Odomanti populus vbi 334
odorum oleum 687
Odryſes vbi 289
OEa locus vbi 362
OEbares Darii equiſo 223
OEbares Aſtyagem captum vincit 657. *Cteſ.* œbaræ ſtratagema in capiendis Sardibus 658 *Cteſ.* œbares ſe fame enecat 659
OEbares Megabyzi filius 392
OEbazus vir Perſa 633 œbazi liberi occiduntur 286
OEcetor Gelonis progenitor 493
OEdipodi delubrũ extructũ 309
OEnoen Bœotii occupant 358
OEnone inſula 543
OEnotriæ ager vbi 77
OEnuſæ inſulæ vbi 75
OEroë inſula vbi
OEtæi montes vbi 518
OEtoſyrus Apollo apud Scythas 275
offa ſalſuræ reſiliit 634
Oiolycus vnde appellatus 309
Olbiopolitæ populus vbi 266
olea in arce Athenienſ. 546. oleagina corona Olympiorum præmium 536
Olen Lycius 267
Olenus 68
oleum ex lacte 685 oleum ex verme Indico 687 oleum myrrhodinum 688 *Cteſ.* oleum quo vtuntur Indi *ibid.* oleoſus lacus 682 *Cteſ.*
Oliatus 343
ollas pulſandi mos 401
Olophyxus vrbs vbi 448
Olorus rex Thraciæ 344
Olympus mons Myſiæ 187 Olympus & Oſſa Theſſaliæ mõtes 23. 481 olympii Iouis delubrum 103 olympieni à mõte olympo dicti 466 olympiorum præmium corona oleagina 536
Olympiodorus Lamponis filius 592
Olynthiorum ab Artabazo obſeſſio 574 Olynthii ab Artabazo trucidantur *ibid.*
Oneſilus Gorgi frater 374 oneſili dolus & mors *ibid.* oneſili caput ſupra portas ſuſpenſum 377 oneſili ſacrificia 378
Onites Phanagoræ filius 519
Onochonus Theſſaliæ fluuius 482 Xerxis exercitui defecit 511
Onomacritus ſortilegus Athenis eiicitur 437

Onophas vnus ex ſeptem Perſarum principibus 662 *Cteſ.* onophas Xerxis ſocer 664 onophas claſſis Perſicæ præfectus 656.*Ct.*
¶ Opœa Spargapithis vxor 283
ophelimos aqua 688.*Ct.*
Ophryneus vrbs vbi 456
opificum ignobilitas vbi 175
opiniones multæ & variæ de Nili fluminis natura & incremento 110
Opis ciuitas 86
¶ Oraculorum origo ſ;cundum ſententiam Herodoti 49. oracula Græcorum 19
oracula apud AEgyptios quæ 434
oraculum Halyatti à Pythia redditum 9 oraculum Delphicum Crœſo redditur 19 idem Crœſus verum deprehendit *ibid.* oraculum Lycurgo à Pythia redditur 27 oraculum captioſum Spartiatis redditum 27. 30 oraculum Pythiæ de oſſibus Orellis *ibid.* oraculum Crœſo redditum de muro filio 39 oraculum Branchidarum de Pactya 73 oraculum Hammonis de AEgyptiis 108 oraculum Dodonæum omnium veruſtiſſimum 224 oraculi Ammonis origo *ibid.* oraculum Pheroni regi redditum 145 oraculum Mycerini regis ex vrbe Buti 160 oraculum de ærea phiala 168 oraculum Latonæ ſacrum *ibid.* oraculum Siphniis redditum 209 Corinthiis 366 Argiuis 387 oraculum Doloncorum 392 Martis 466 Dionyſi 476 Athenienſium 487 Argiuorum 491 Cretenſium 500 Spartiatarum 519 Bacidis 534. 555. 561 Amphiarai 577 oraculum Perſis à Bacide redditum 603
Oratio Prexaſpis ad Perſas 218 Otanis de ſtatu populari 220 Cois Mitylenæorum præfecti 290 Hiſtiæi Mileſij ad Scythas 305 Ariſtagoræ ad Cleomenem 347 Soſiclis 366 Hiſtiæi ad Darium 375 Cypriorum ad Iones 376 Perſarum ad Ionum tyrannos 384 Leutychidis de reddendo depoſito 412 Datis ad Delios 417 Cliſthenis ad procos filiæ ſuæ 429 Xerxis de inferendo bello Græciæ 437 Artabani de bello aduerſus Græcos ſuſcepto 440 Xerxis ad Perſas 460 Corcyræorum ad Xerxem 500 Harmocydis ad Phocenſes 591
Orbelus mons vbi 334
orbis partitio ſecundum Herodotum 268
Orchomenij populus 68 orchomeniorum ager 539
Orci filius 159
Ordiſſus Scythiæ fluuius 272
ordo militiæ à quo primùm diſtributus 49
Oreſtes Agamemnonis filius 29 oreſtis proceritas & ſepulcrum *ibid.*
Oricus portus 623
Oriſcus Perſicæ claſſis nauarchus 668.*Ct.*
Orithyia Boreæ vxor 509
Orneatæ populus 593
Orœtes indignam Polycratis ſuſſixi cruci mortem luit 237 orœtis dolus 239
Orontes accuſatus cæditur 675 *Cteſ.*
Oropus 418
Oroſangæ quid perſica lingua 557
Orphea vnde ortum duxerint 134
Orthium carmen 10
Orthocorybantes populus
Orus Oſiris filius rex AEgypti 164 orus Græcis Apollo dicitur *ibid.*
Oryes vbi gignantur 324
Oſiris AEgyptijs Bacchus & Dionyſus dictus 199
¶ Oſſa & Olympus Theſſaliæ montes 23.481
oſſa quinque cubitorum 619
oſtenta Xerxi oblata 461
oſtenta Delphis nuntiata 540
oſtia Nili ſeptem numero 107
¶ Otanes Pharnaſpis filius 214 otanis oratio de ſtatu populari ad Perſas 220 otanes Amaſtris pater dux Perſarum 463 Otanis morbus 249
Othrys mons Theſſaliæ 482
ouium mira duo genera quæ habet Arabia 233
oues ſacræ Solis vbi 623
oues Pygmæorum 681.*Cteſ.*
oues Indicæ 182.*Ct.*
Oxendras Ochi filius 672.*Ct.*

P

PActolus fluuius qui ramenta aurea è Tmolo defert 174
Pactyas Lydus à Cyro deficit 71
pactyas Perſis traditus 73
pactyica regio vbi 226.229.270
pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulerint 464
Pæan carmen quale 330
pæoniæ ſitus 333
pæones populus 371 pæones tranſportati *ibid.*
pæonius ager vbi 481
pæſus vrbs vbi 378
pæti Thraciæ populus 476
palæſtina & palæſtini 49.184
Palladis ſacerdotis barba 80
pallena phlegra prius appellata 480
pallenidis Mineruæ templum 26
palmarum Babyloniarum diuerſitas 89 palmarum ſpathæ 464 palmæ Babyloniæ vſus quis 89 palmæ vbi multæ 318. 321 palmæ Indicæ 682. *Ct.* palmæ Babylonicæ *ibid.*
Panniſus Theſſaliæ fluuius 482
Pamphyliorum in Xerxis exercitu armatura 470
pamphylij populus 225
Pan vnus inter VIII deos 121 pan AEgyptius veruſtiſſimus deorum 165 panis templum vbi 420 panis ſimulacrum 121 pan quibus parentibus ortus *ibid.*
panætius Soſimenis filius 556
panegyries Athenienſium 423
panes Perdiccæ dupli effecti 57
pangæus mons vbi 334
panionium locus 69.77 ſacer *ib.*
panionius Chius 565
panitis Meſſenij conſilium in diſcernendis geminis 399
panormus portus vbi 72
pantagathophoros fluuius vbi 634 *Cteſ.*
pantagnotus polycratis frater 200
pantaleon Halyattis filius, Crœſi frater 44
pantarba gemma 678.*Ct.*
panthelæi Perſarum genus 60
pantheræ vbi gignantur 325
panthimati populus 226
panticapes fluuius 262
pantita ſeſe ſtrangulat 523
papæus Iupiter apud Scythas 275
paphlagones populus 3.32.225 paphlagones à Crœſo ſubacti 12 paphlagonum in Xerxis exercitu armatura 465
papraces piſces 334
papremus oppidum 126
papremitanis equi fluuiales ſacri 131
paralatæ Scythæ vnde 256
parapotamij populus 539
paraſangæ quid 102.350
pareraceni populus Mediæ 48
paribon lignum 683.*Ct.*
parientes ſemel tantùm 688.*Ct.*
paris Alexander ad proteum ducitur 147
parius lapis 352
parion vrbs 378
parmiſes Amytis frater capitur 658 *Cteſ.*
parmys filia Smerdis filij Cyri 466
parnaſſus mons vbi 537
parnaſſi vertices duo 538
paroreatæ populi 308
parthenius fluuius vbi 143
parthenius mons vbi 143
parthi populus 234.237 parthorum in Xerxis exercitu armatura 464 parthis præficitur Tanyoxarces 660.*Ct.*
partus leænæ & vipeæ 232
partus diuerſa tempora 406 partus dentes habens 687.*Ct.*
parus inſula 340 parus à Miltiade obſidetur 431
paricanij populus 226 paricaniorum in Xerxis exercitu armatura 464
paryſatis Cyri & Artox. mater *Cteſ.* 672 paryſatis Ochi vxor, conſilia ria eius 671.673.*Ct.* paryſatis Amiſtris iniurias vlciſcitur 174. *Ct.* paryſatis Cyrum filium luget 676 *Ct.* paryſatis in Bagapatem ſæuit *ibid.* paryſatidis in Cyri hoſtes crudelitas *ibid.* paryſatis nurum veneno è medio tollit 677.*Ct.*
paſargadæ perſarum genus 63
pataici dii 200
patarbemi aures naſúſque præſcinduntur 174
patara oppidum Lyciæ 83
pateræ aureæ ſex à Gyge apud Delphos poſitæ 6 pateræ aureæ Delphos à Crœſo miſſæ 21 pateræ aheneæ mira capacitas 31
paternorum opificum ſucceſſio vbi 402
patiramphes Xerxiani currus auriga 455
patizithes magus 210
patrenſes populus vbi 68
patumus oppidum Arabiæ 171
pauſanias Cleombroti filius 285. 587.612 pauſaniæ exercitus ordo 605 pauſaniæ victoria aduerſus Mardonium 612 pauſanias Mardonio ad platæas occurrit victor 665.*Ct.* pauſaniæ præda 618
pauſiçe populus 226
pauſiris Amyrtæi filius 189
¶ pecuarij Armenii vbi 89 pecuarij Indi 228 pecuarij perſæ 60
pedaſenſes populus vbi 565
pedaſi, populus ab Harpago expugnatus 80
pedes octo digitorum 689.*Ct.*
pedicæ oppidum vbi 539
pedunculorum ſomeſtores 294 prædones 317
pelaſgi populus 68. 123 & eorum lingua 74 pelaſgi AEgialees nunc Iones dicti 464 pelaſgi, Cranai, & Cecropidæ 543 pelaſgi ex Attica exacti 432
peleon Ionis filius 355
pelius mons vbi 319.482
pella vrbs Bottiæidis terræ 480
pellena Achæorum pars 68
pelops phryx perſarum ſeruus 443 pelopis phrygis regio 439
peloponneſi gentes ſeptem 553 peloponneſium bellum 616
pelaſium oſtium Nili 107.170.176
peneus fluuius Theſſaliæ 447.481. 502
pennis oppletus aer 265
pentapolis antè Hexapolis appellata 67
penthylus dux paphius 511
peræbi populus 481
percotes vrbs vbi 378
perdiccas, Gauanes, & Aëropus fratres 578 perdiccæ panes dupli effecti 579
pergamum murorum pierum vnus 477
perialla vaticina 404
periander Cypſeli filius, Corinthiorum tyrannus 8. 204 periandro maximum miraculum oblatum 9 periander cum defuncta concubuit 369 periandri de non recipiendo filio edictum 206 periandri duo filij 205
perinetades Demarmeni filius 345
perinthus vrbs vbi 288 perinthi expugnatio 330 perinthii à perſis ſubacti 329 perinthiorum cum pœonibus ſingulare certamen *ibid.*
perſarum origo vnde 492 complura genera 60 aſpera regio 32 perſæ aratores, perſæ pecuarii 60 præſtantiſſimi paſargadæ *ibid.* inſtitutio qualis 62 numina quæ 15 *ibid.* ritus dum Ioui immolant *ib.* perſæ Vraniæ Veneri ſacrificant *ib.* perſis Venus Metra appellatur *ibid.*
perſarum natalitia 62.63 perſæ inter pocula conſultant 64 perſ. neceſſitudo vicinitatis maxima 64 perſarum philautia *ib.* perſæ externarum rerum ſtudioſiſſimi 64 perſis flumina religioſiſſimè coluntur 65
perſarum mos in ſepeliendis cadaueribus defunctorum *ib.* perſæ gyrum cœli Iouem appellant 62 perſæ deos ex hominibus ortos eſſe negant *ib.* perſæ ignem deum arbitrantur 189
perſarum victus habitúſque priſcus 32 Victus viuendique ſpatium 190 perſarum ingenium 40 perſarum conuiuia 335 perſarum cædes in conuiuio 337 perſæ criniti 387 perſæ Cephenes appellati 463 perſæ immortales qui 467 perſæ Mard. luxus 614
perſarum vxores per vices concumbunt 224
perſis oraculum redditum 603
perſarum tabellionum curſus & modus 562
magi 65 ſatrapeiæ 225.226 clemé-

tia 65 capita cùr fragilia 187 perſarum cum Lydis conflictus 37 perſæ in poteſtatem Medorum redacti 48 perſis à Phraorte bellum infertur *ibidem* perſarum à Cyro defectio 62 perſarum bellica arma 371 perſarum cum Caribus conſertum bellum 379 perſarum duo millia cæſa à Caribus *ibidem* perſarum obtruncatio *ibidem* perſarum oratio ad Ioniæ tyrannos 384 perſarum minæ Ionibus intentatæ *ibidem* perſarum ornatus in Xerxiano exercitu 460 perſarum equeſtrium copiarum numerus 468 perſarum cum Lacedæmoniis congreſſio 516 perſarum naufragium ad Eubœam 532 perſæ & Sacæ Derbices ſuperant 660 perſarum ſeptem principes Magum regè cædunt 662. *Cr.* perſarum regum munus quod pretioſiſſimum 665 perſarum ad Thermopylas clades *ibidem* ad Platęas *ibidem* perſarum & Græcorum ad Salaminem prælium 666 perſarum occiſorum numerus *ibidem* perſæ certamen in AEgypto renouant 667. *Cr.* perſarum victoria 668

Perſicum mare 278 perſici equitatus præfecti 468 perſicarum nauium catalogus 469 perſicarum copiarum apud Platæas ordo 597 perſicus aduerſus Græcos exercitus 666. *Cr.* perſica claſſis capta 667

Perſeus Aſſyrius 400 Danaes & Iouis filius 463 perſei ſpecula 106 templum, ſimulacrum, ſandalium vbi 137 gymnicorum ludorum inſtitutor *ibidem* eius profectio in AEgyptum 138

Petiſacas Aſtyagem fame enecat 659. *Cr.* petiſacas ab Amyti excarnificatur *ibidem*

Petiſas Vſitis filius 669

Petra tribus 367 petræ Trachiniæ locus 512

Phædyma Otanis filia 215

Phalerus vrbs 353

Phalli 122

Pharnazatres Indorum dux 464

Phanes Halicarnaſſeus genere 183 Phanem vlciſcuntur AEgyptij 186

Pharandates Theaſpis filius 616

Pharenſes populus 68

Pharnacyas eunuchus 671 pharnacyæ cædes 673

Pharnaſpes Achæmenides 183

Pharnuches præfectura ſubmouetur 469

Phaſelis vrbs 180. 681. *Cr.*

Phaſis 49. 142

Phemius Smyrnæus Homeri præceptor 638 639

Pheneum vrbs 137

Pherendates Sarangarum dux 464. 467

Pheretime Arceſ. regis mater 314 pheretimæ in Barcæos crudelitas 327 pheretimæ miſeranda mors 329

Pheron rex cæcus 145 pheroni oraculum redditur *ibidem* pheronis donaria 146

phiala in balteis Scytharum 257

Phidippides Athen. 420

Philæus AEaci filius 392

Philagrus & Euphorbus proditores 419

Philaon Cherſis filius 531

Philippus Butacides Olympionices 347

Philitionis pyramides 157

Phillis Pangæorum regio 82

Philocyprus à Solone verſibus celebratus 377

Phirmus Athenienſis 505

Phlà inſula 319

Phocais Homeri 643

Phocæa regio 67. 75. 180 phocæa quomodo capta & à Perſis occupata 76

Phocenſes 68 phoc. primi longis nauibus vſi ſunt 74 phocenſium murus 75 phocenſium demigratio in Cyrnum *ibidem* phocenſium execratio 76 phocenſium cum Tyrrhenis & Carthaginienſibus nauale bellum *ibidem* phocenſes prælio victi Cyrno ſecedunt 77 phocenſibus Cadmea victoria obtigit *ibidem* phocenſes in Rhegium demigrant *ibid.* phocenſes capti lapidantur *ibid.* phocenſium in Theſſalos eruptio 537 phocenſium regio à barbaris vaſtatur *ibidem*

Phocia oppidum 36

Phœbi fanum vbi 402

Phœnices diſſenſionum authores cum Græcis 1 phœnices Palæſtini 143 phœnices ad Libyam cognoſcendam miſſi 269 phœnices quibus literis vtantur 351

Phœnix AEgypt. auis ſacroſancta 131 phœnicis auis deſcriptio *ibidem*

Phœnix fluuius 504. 512

Phraortes filius Deiocis 48 phraortes patre defuncto ſuccedit in regnum *ibidem* phraortes bellum Perſis intulit *ibidem* phraortes Perſas in poteſtatem Medorum redigit *ibidem* phraortes Aſiam ſibi ſubegit *ibidem* phraortis interitus apud Aſſyrios *ibidem* phraorti Cyaxares in regnum ſuccedit *ibidem*

Phrataguna Darij regis vxor 521

Phronima Etearchi filia 311 phronima concubina Polymneſti *ibidem*

Phryges populus vbi 13 phryges à Crœſo ſubacti 12 phryges antiquiſſimi 100 phrygum in Xerxiano exercitu armatura 465 phryges Bryges dicti *ibid.*

Phrynichi comœdia 388

Phthiotis ora 23

Phthires *Cteſ.*

Phya mulier ex tribu Pæaniea 25 phya Piſiſtrato vxor ducitur *ibidem*

phylacus & Autonous Delphorum heroes & eorum delubrum 541

¶ Pidorus vrbs vbi 480

pieria ora Bœotiæ 187

pieria pix 325

pierum muri vbi 477

pigres Pæones 332

pindus mons vbi 482

pinus locus 645

pini natura quæ 151

pirus, aliàs Melas, ingens fluuius 68

piromis Græcè quid 164

piſa vrbs vbi 103

piſagas Perſis leproſus 670

piſcatorum ænigma 651

piſcibus AEgyptus abſtinet 117 piſcium qui AEgypto ſacri 131 piſcium genitura in ſtagnis apud AEgyptios 139 piſces pabulum equorum vbi 334 piſciū mira copia *ibid.* piſces Papraces & Tilones *ibid.*

Piſiſtratus Hippocratis filius Athenienſ. tyrannus 24 piſiſtrati nobile cōmentum *ib.* piſiſtratus Athenarum imperio potitur *ibid.* piſiſtratus Athenis eiicitur 75 piſiſtrati vxor phya *ibid.* piſiſtratus illegitimè cum vxore coit *ibid.* piſiſtratus Marathonem occupat 26 piſiſtrati in Athen. copiæ 27 piſiſtratus tertiò vrbe Athenis potitur *ibid.* piſiſtratus Naxum inſulam ſubegit *ibid.* piſiſtratus Delum inſulam expiat *ibid.* piſiſtratidæ Athenis pulſi 353

piſſyrus vrbs, & lacus in ea ſalſus & piſcoſus 476

piſtricis Crœſi effigies apud Delphos 21

Piſuthnes ab Ocho deficit 673 piſuthnis cædes 673

Pitana ciuitas AEoliæ 69

pittaci Mitylenæi reſponſum ad Crœſum 11

pituitæ fluxus remedia 324

pix Pieria vbi 325

Pixodoras Cindyenſis 378

¶ Placianorum lingua 23

platæa inſula Libyæ 310. 312. 318 platæa vrbs incenditur 544 platæarum pugna 627 platæenſis clades 611 platæenſes à Xerxe oppugnantur 665

platanus aurea atque vitis 451 platanorum ingens lucus 379 platanus aureo monili à Xerxe donata 451

plinthinetes ſinus vbi 102

pluuia nulla apud Theræos per ſeptem annos 308 pluuia apud AEgyptios portentoſa 186 pluuiæ expertes Indi 690

Plynis portus vbi 317

¶ Pocula ex cornibus aſini ſylueſtris 686

podeon Doridis 538

pœnæ modus apud Perſas 64

pœni, vide ſuprà Libyes

pogon Trœzeniorum portus 542

poli & gnomonis inuentio 146

polichnitani populus 501

pollux & Caſtor Tyndaridæ 308

polyas Anticyrenſis genere 535

polycratis prodigioſa fortuna 202 polycratis ſmaragdus *ibid.* polycratis callidum commentum 208 polycratis cædis occaſio 236 polycratis filiæ ſomnium 238 polycrates cruci affixus *ibid.*

polymneſtus Theræus 311

polynices 308

pons funeſtus Seſoſtris 144 pons Iſtri & Boſphori à Dario factus 663. *Cr.* pons Abydi à Xerxe factus 664

ponticum genus arboris 263

pontus Euxinus 271 ponti amplitudo 286

Porata, aliàs Pyrethon Scythiæ fluuius 272

porcis India caret 682

porinus lapis 353

portentū ingens Hippocrati viſum 24 portentum Crœſo viſum 35

Poſideium vrbs vbi 226

Potidæa vrbs, & eius ab Artabazo obſeſſio 480. 574

potidæatarum à barbaris defectio 574

¶ Præda Græcorum è Perſarū clade 620 præda Pauſaniæ 619

prælium circa Maſiſtij cadauer 593

præſepe Mardonij à Græcis diripitur 614

præſij populus vbi 501

praſiadis paludis inhabitatores 334

prexaſpes Perſa 197 prexaſpes ſe præcipitem dat è turri 218 prexaſpis oratio ad Perſas *ibid.*

prexaſpes Aſpathinis filius 471

Priene vrbs Ioniæ 66 prienen Ardys expugnat 7

prienenſes populus 383 prienenſes à Mazare ſubiguntur 74

primogenitus ex lege ſuccedit in regnum 398

Procles Epidauri tyrannus 25 procles capitur 207

prodigium 549 prodigiorum maxima obſeruatio 132 prodigioſa cæcitas 425

promenęa Dodonęorū ſacerdos 125

propontidis longitudo 286

proſopitis inſula & eius latitudo 118

protheus Pheronis in regno ſucceſſor 146 prothei fanū apud Memphin *ibid.*

protemplaris Minerua 541

proteſilai templum vbi 452

Prouerbia.

Animus in auribus habitat 454 Cadmea victoria 76 Doloſi homines, doloſa & eorum veſtimenta 192 Epiſcythiſon 412 E tripode oraculum 320 Hunc calceum tu quidem conſuiſti: Ariſtagoras autem ſibi induit 381 In frigidum furnum panes ingerere 369 Iſthmum fodere 80 Longæ regum manus 501 Lemnia facinora 434 Molles viri ex mollibus regionibus 635 Mulæ partus 250 Muliere ignauior 629 Non eſt iſtud curæ Hippoclidæ 430 Ouem lupis relinquere 309 Syloſontis amiculū 245 Ver ex anno exaruiſſe 498

Proxenus Bœotius decipitur 676

Prytaneum 419

Pſammenitus Amaſis filius AEgypti rex 186 pſammenitus deponitur 189 pſammenitus epoto tauri no ſanguine obiit *ibid.*

pſammis rex AEgypti, Neci fil. 173 pſammis mors *ibid.*

pſammitichus AEgypti rex 49. 100. 111. 165

pſittacus auis 678

pſylli populus vbi 118 pſyllorum expeditio aduerſus auſtrum *ibid.*

pſyttalea inſula vbi 554

Pteria locus Cappadociæ munitiſſimus 34 pteria vrbs à Crœſo expugnatur diripiturque *ibid.*

ptoi Apollinis fanum 577

pudenda pueris qui præcidant 143 pudenda AEgyptij munditię cauſa præcidunt 116

pugna inſtructa reſtibus 468

puluinar Dianæ 204

purpureus flos 685

puteus trifarias rerum ſpecies exhibens 426

Pygmæi Indi 681. *Cr.*

pygres Seldomi filius 471

pylos locus 500

pylæ 513

pyramides apud Méphin 103 pyramides Mœris regis AEgypt. 142 pyramis regis Cheopis 155 pyramis è quæſtu meretricio 156 pyramis Chephrenis AEgypt. regis

regis *ibid.* pyramides Philitionis paſtoris *ibid.* pyramis Myceriní regis 159 pyramis Rhodopis mulieris proſtantis *ibid.* pyramis regis Aſychis lateritia 160.163
Pyrene vrbs
Pyreton fluuius Scythiæ 272
Pyrgus oppidum 309
Pythagoras Mneſarchi filius 290
Pythagoras monarcha Selinuntis 347
Pythagoras Mileti procurator 196
Pythermus Lacedæm. opem petit 70.
Pythiæ oraculum Lycurgo redditum 27 pythiæ oraculum de oſſibus Oreſtis, Lacedæmoniis redditum *ibid.* pythiæ oraculum ad Crœſum 42 pythiæ oraculum de Iſthmo Cnidiis datum 80
Pythij qui 400
Pythius Atyis f. Lydus 46 pythij ingentes facultates *ibid.* pythij filius à Xerxe diſſectus 455
Pythij Iſchenoi f. præſtantia 505
Pythogenes in Inicum oppidum relegatur 388

R

RADIX dulcis, lactis coagulationem impediens 687 radix vomitum ciens *ibid.*
raſura Argiuorum 38
¶ regem vbi conſpici nefas 48 reges colunt Indi 68 rex Indiæ vt fontes examinet *ibid.* rex vbi ſtatura maximus deligitur 191
rerum humanarum inconſtantia 3 rerum omnium inſpiciendus exitus 15 res diuinitus futuræ, ſignis declarantur 626
reſtibus inſtructa pugna 468
Rhadinace genus olei & eius vis 426
Rhampſinitus rex AEgypti: & eius ſimulacra 156 rhampſinitus filiã proſtituit 153 rhampſiniti ingentes pecuniæ 151 rhampſiniti deſcenſus ad infernas ſedes 154
Rhapſodi Homericorum carminũ exploſi 355
Rhegium 76 Rheginorum maxima cædes 501
Rhenea 417
Rhodium mare vbi 80
Rhodogune Xerxis filia 664. *Ct.* rhodogunæ luctus 667
Rhodopis meretricis pyramis, & monumentum in templo Delphico 159
Rhodope mons 272
Rhodus ciuitas 180
Rhoxanę partus ſine capite, & quid ominetur 662.*Ct.* Rhoxanę inceſta 674 roxane viua ſecatur *ibid.*
Rhyndace auicula 8 *Ct.*
Rhypes populus 68
roſæ ſexagenũm foliorum 589
Rubrum mare 94.103.178
ruinæ hominibus diſciplinæ ſunt 95

S

SABACVS rex AEthiopum 161 169 ſabaci regis iuſtitia: viſum 63
Sabyllus Gelous 494
Sacæ populus 71. 227. 463 Sacarum in Xerxiano exercitu armatura, & dux 464 Sacæ & Perſæ Derbices ſuperant 660.*Ct.*
ſacer Indorum locus 679. *Ct.* ſacrũ morbum quid prohibeat 687. *Cteſ.*
ſacerdotes AEgyptiorum 115
ſacrum Panionium 67. ſacra Dorienſiũ *ibid.* ſacra Tripoji Apollinis. *ibid.* ſacra Cabirorum à Pelaſgis ſumpta 123
Sadyattes Adyj in regno ſuccedit 7 ſadyatti ſuccedit Halyattes *ibid.* ſadyattis imperium apud Lydos 8
Sagartij Perſarum genus 60.126
ſagitta ad Iouem excuſſa 374 ſagittarij peritiſſimi 685
Sai vrbs AEgypti III 126.174. Saitanorum regum ſepultura 176 ſaiticum oſtium Nili 107
ſal ſua ſponte creſcens 274 ſalis colles vbi 321 ſalinarij AEgyptij cõcubitus cum muliere mortua 136 ſalſuræ offa vbi reſilierit 634
Sala vrbs Samothraciæ 461
Salamis Athenienſium refugium 546 ſalaminem Heracleo Xerxes aggere iungere conatur 666. *Ct.*
Samothraciæ populus Pelaſgi 123 ſamothracij muri 146
Samus & Samiorum lingua 67 ſami euerſioni per Darium, cauſa 245 ſamus polycratem traditur 249 ſamiorũ AEſchrionia tribus 194 ſamiorum crater 310 ſamij Zanclam occupant 388
San litera apud Perſas nomina magnificentiæ termino antur 66
Sana vrbs 448
Sanacharibus rex Arabum, AEgyptum inuadit 163 ſanacharibi ſtatua lapidea 163
Sandanis Lydus 31
Sandoces Thaumaſij f. cruci affigitur 510
ſanguis victimæ non fluens 662. *Ct.* ſanitas Indorum 683.*Ct.*
Sapæi Thraciæ populus 476
ſapientes non eſſe potentes, acerbum 225
Sappho poetria 159
Sarangæi populus 227.235
Sarangarum in Xerxis exercitu armatura 464
Sardanapalus rex Nini 168 ſardanapali theſaurus *ibid.*
Sardena mons 640
Sardis à Cimmeriis captæ 7 ſardis expugnantur 39. ſardis captæ & concrematæ 374 ſardis quo ſtratagemate ab OEbare captæ 658 *Ct.* ſardium reges Heraclidæ 4 Sardium primus rex *ibid.* 38 Sardius Leo circumlatus vrbi *ibid.* ſardium expugnatio in tertium annum dilata 43
Sardonium linum 144 ſardonium mare 76
Sardo gemma 683.*Ct.*
Sardonis mons 680.*Ct.*
Sarga vrbs 480
Sarpedon & Minoș EVropæ filij 79
Sarſamas AEgypti præfectus 668.*Ct.*
Saſpires populus 227
Sataſpes Achæmenides 268 ſataſpes cruci affixus 271
Satibarzanes Orontem criminatur 675
Satræ Thraciæ populus 476
Satrapiæ Perſarum 215.226
Sattagydæ populus 226
Sauromatæ Amazonibus miſcentur 294 ſauromatæ ſolœciſantes 296
ſcabiei remedium 688
Scamander fluuius 354 ſcamandri aqua exercitui Xerxis defecit 456
ſceptra gerendi ratio apud Babylonios 91
ſchœni quid 202
Sciathus inſula 503.530
Scidros oppidum 149
Sciona vrbs in Pallena 480
Sciradis Mineruæ templum 214
Scironis via 561
Scholæ tectum in pueros corruens 390
Scolix vermis Indicus *Ct.*
Scolopoeis vbi 624
Scopaſis rex 298
ſcutum Perſis oſtendiſſe dicuntur Alcmæonidæ 424 & quomodo fuerit oſtenſum *ibid.* 424
Scylace vrbs 23
Scylax Cariandeus 271 Scylacis ſupplicium 341.342
Scyles Aripithis filius 283 & eius mors *ibid.*
Scyllias vrinator 530
Scytha Herculis filius 258 ſcythaꝝ origo 254 ſcytharum regum origo 258 ſcythæ nomades pecuarij 32.262.275.411. ſcytharum Nomadum ſeditio 32. 258. ſcythæ trucidatũ coctúmq; puerũ Cyaxari locoenationis offerũt 32 ſcythæ ad Halyattem confugiunt 33 ſcythę in Aſiam tranſeunt 49. 259 ſcythæ Cimmerios ex EVropa pellunt 49 ſcythæ Mediam occupant *ibid.* ſcytharum cum Medis ad Caucaſum congreſſio *ibid.* ſcythæ fuſis Medis Aſia potiuntur 50 ſcythæ Vraniæ Veneris templum depeculantur: vnde fœmineo morbo corripiuntur 49 ſcythæ à Medis inebriati, quum Aſiam aliquandiu obtinuiſſent, occiduntur 50 ſcythæ à Seſoſtre ſubacti 142 ſcytharum ſerui cur oculis orbẽtur 255 ſcytharum ratio emulgẽdi lactis *ibid.* Scythæ AVehatæ 256. ſcythæ aratores 261.274. ſcythę regij 275 ſcytharũ mores 271 ſcytharum dij & iuſiurandum 275 ſcytharum mos in cædendis victimis *ibid.* in hoſtes ſęuitia *ibi.* mos ineundi fœderis 279 ſcyth. regum ſepultura 280 ſcyth. à Scyle defectio 284 ſcythæ ſuorũ inſtitutorum obſeruantiſſimi *ibid.* ſcythis eorúmque equis aſinorum & mulorum vox inſueta 302 ſcyth. munera ad Darium 303 ſcyth. intemperantia 411 ſcythæ Perſis Sacæ appellati 464 ſcythæ ab Ariaramne primũm, deinde & à Dario oppugnantur 663.*Ct.*
Scytharcis Scyth. regis ad Darium literæ 663. Scytharcis Perſas fundit *ibid.*
Scythia verus vbi 292 ſcythiæ duæ partes *ibid.* ſcythiæ flumina 272 ſcythia lignorum inops 276 ſcythicæ grues vbi hybernent 109 ſcythicum gramen 275 ſcythicus exercitus contra Mediam 447
Scythes Zanclæorum rex in vincula conficitur 388
Sebennyticum oſtium Nili 107
Secundianus rex Perſiæ 671 *Ct.* ſecundianus dolo occiditur 672 ſedem non perforatam habentes 670.*Ct.*
Selbonidis ſtagnum 102
Selymbria oppidum 391
ſemen Indicum quale 229
Semiramis Babyl. regina 84 ſemiramis egregia monumenta *ibid.*
ſenectæ maximus honos apud AEgyptios 13 ſenes vbi mactentur 229
Sepia locus 409.508
ſepelire igne 65 ſepulcralis agger ſua ſponte coruens 676
ſepulcrum pauperum *ibid.* ſepulcrum Halyattis apud Lydos 44 ſepulcra Babyloniorum 92 ſepulcra vitrea 193 ſepulcrum Helles filiæ Athantantis 462
Serbonis lacus 184
Seriphij populus 543
ſermone carentes 684.*Ct.*
Sermila Græca vrbs 480
ſerpentum ſacrorum deſcriptio 132 ſerpentum ſepultura à Iouis templo *ibid.* ſerpentes alati *ib.* thuriferas arbores obſeruantes 231 ſerpentum vis apud Neuros 293 ſerpentibus veſcẽtes vbi 323 ſerpens aſcis Athenarum cuſtos 41 ſerpens Indicus 82.*Ct.*
Serrium promontorium 462
ſerui Scytharum cur oculis priuentur 255 ſerui boni interdum hominibus malis, & contrà 551 erũorum bellum 40
Seſoſtris rex AEgypti 143.145. ſeſoſtris quas gentes ſubegerit 145 ſeſoſtris inſcriptiones *ib.* & monumenta *ibid.*
Seſtus vrbs 306.452 ſeſtus à Græcis obſidetur 632
Sethon AEgypti rex, Vulcani ſacerdos 163
Sicania, nunc Sicilia dicta 502
Sicyon 396 ſicyoniarum tribuum nomina *ib.* Sicyoniis & AEginetis irrogata multa ab Argiuis 415
Sidon Græca vrbs 249.244
Sidonius Tetramneſtus Alleſij filius 471
Sigeum & eius occupatio 354.370. ſigeum troicum 268
Sigma litera apud Perſas magnificentiæ nomina terminantur 65
Sigynæ populus vbi 332 ſigynarum appellatio *ibid.*
Sileni Marſyæ pellis in vtrem formata vbi ſuſpenſa 450
ſillicypria kiki, & ex his vnguentũ 139
Silphium vbi 317.325
Simiarum comeſtores *ibid.* ſimiarum vbi maxima vis *ibid.* ſimiæ paruæ Indicæ 679.*Ct.*
Simonides Ceus: & eius encomia 373
Simonides Leoprepis f. & eius epigrammata 523
ſimulacrum piſtricis Crœſi 21 ſimulacra ab AEgyptiis primùm diis conſecrata 102 ſimulacrum Iouis arietina facie 120 panis *ib.* ætatis & hyemis 151 ſimulacrum ex pelui: & quid ſignificet 177 ſimulacrum Veneris in Cyrene, ob preces exauditas 181 ſimulacra Mineruæ lapidea duo *ibid.* ſimulacrum Iſidis bubulis prædituꝝ cornibus 118 ſimulacrum Mercurij porrectum veretrum habens 123 ſimulacrum Darij lapideum 224 ſimulacrum Vulcani Pataicis ſimile 200 ſimulacra ſoli Martí faciunt Scythæ 275 ſimulacra ex oleis, Damiæ & AVxeſiæ 161
ſimulatis inter Phœnices & Græ-

eos initium 3
Sindus vrbs 480
Singus vrbs ad montem Atho *ibid.*
Sinope vrbs 34.115.159
sinus Arabici maris descriptio 104
Siphnus insula locupletissima 209
siphnij quas naues saminem miserint 544
Siptachora arbor *Cæs.*684
Siromitres OEbazi. Paricaniorum dux 464
Sisamnes Hydanis fil. Ariorū dux *ibid.*
sisyra genus pœnulæ *ibid.*
Sitalces Thracum rex 284.485
Siuph vrbs AEgypti 177
¶Smaragdus polycratis 202
Smerdis Cambysis fr. 196 & eius à fratre cædes *ibid.* smerdis occisum à se tambyses luget 212
smerdis fictitius regno potitur 213
smerdis ex auribus amputatis agnoscitur 73 smerdis occiditur 85
Smerdomes Otanis fil. Xerxis exercitus dux 480
Smila oppidum vbi *ibid.*
Smindrides Sybarita, vnus ex procis filiæ Clisthenis 428
Smyrna à Gyge oppugnata 7
smyrna ab Halyatte capitur *ibid.*
smyrna à Colophonijs condita *ibid.*
Smyrna AEoliæ ciuitas & celeberrimum emporium 69.637
obolis procreandæ præmia apud Persas 64
Sogdi populus 227 sogdorū in Xer. exercitu armatura 464
Sol Massagetarum deus 98 soli Massagetæ equos immolant 99 sol cauta exundationis Nili 110 solis insuetus ortus & occasus 164. solis mensa vbi 19 o solis fons vbi 321 solem execrantes *ibid* solis eclipsis Xerxe mouente exercitū cōtra Græcos 463 sol Græcorum deus *ibid.* sol pro mercede redditus 579. sol obscuratus 588 solis sacræ oues vbi 623 sol Indicus 679. *Cæs.*
Soli vrbs, & eius obsessio 378
Solonis peregrinatio in AEgypt. 12 solon legislator Athen. *ibid.* solon à Crœso humaniter exceptus *ib.* solonis cum Crœso de beatitudine colloquium 13 solon Crœsi diuitias nihili duxit 14 solonis lex Athen. data 179
Soloeis promontorium 113
Solymi olim Milyæ dicti 79
somnium filiæ Polycratis 238
sontes vt examinet Indiæ rex 681
Sophanes Eutichydis f. Decelensis 615 sophanis ancora *ibid.*
Sophistarum totus Græciæ peregrinatio 12
soporiferum stercus *Cæs.* 603
sororem Cambyses ducit, occidit, & aliam superinducit 197
Sosiclis Corinthij de restituendo Hippia oratio 366
Sostrates 310
¶Spaco Medis canis appellatur 52
Spamitres eunuchus Xerxem interficere parat. 666 Spamitræ tormenta *ibid.*
Sparethra regina Cyrum in prælio capit: & maritum liberat *Cæs.* 658
Spargapises Tomyridis f. à Cyro capitur 97 spargapises seipsum interimit *ibid.*
Spargapithes Agathyrsorū rex 282
Sparta vrbs Lacædæmonis 523
spartanorum tyranni Leon & Hegesicles 27 spartiatarum instituta à quo *ibid.* spartiatarum rex Leobotas *ibi.* spartiatarum resp. & leges bellicæ à Lycurgo *ibid.* spartiatæ Lycurgum delubro ædificato colunt *ibid.* spartiatarum cum Argiuis de Thyrea agro cōtentio 38 spartiatarum regum dignatio & iura 401 spart. senatus *ibid.* & lex 359. spart. oraculum 519 spart. cædes ad Thermopylas *ib.* eorúmque epigrāmata 523 spart. reges 576
spasmi remedia 324.686
spathæ palmarum 464
speculatores Græcorum 498
speluncas inhabitantes 685 *Cæs.*
Sperchius amnis Anticyram præterlabitur 512
Sperthies Aneristi f. se offert ad satisfaciendum Xerxi 485
Sphædadates magus Tanyoxarem apud Cambysem accusat 662 *Cæs.* sphendadates dolosè succedit Tanyoxarci interfecto *ibid.* sphendadates Cambysi succedit 662
sphendadatis cædes *ibid.*
Spina AEgypti & eius gummi 139
Spitamis Amytis maritus 657
Spitamas à Cyro occisus *ibid.*
Spitaces Spitamæ fil. *Cæs.* *ibid.*
Spitades Derbicibus à Cyro præficitur 660 *Cæs.*
Spitradates Pisuthnem persequitur *Cæs.* 673
sponsa vbi dotem concubitu quærat 318
¶squamosi pisces AEgypt. sacri 131
¶Stadium, passus, cubitus, pes 167
Stagirus Græca vrbs 478
stathmi regij quid 349
Statira Artoxerxis vxor *Cæs.* 674
statira Parysatidem vlciscitur *ib.*
statira veneno tollitur *Cæs.* 677
Stesagoras Cimonis filius 419 stesagoræ cædes 393
Stesenor Curij tyrannus 377
Stentoris lacus 462
stercus soporiferum 683 *Cæs.*
Stratias Chius 305
Strattes Ghiorum tyrannus 576
Strobilos & konos quid 645
Struchates populus 48
Struthij subterranei vbi 325
Strymon fluuius 27.333.477
strymonij populus 466
Stryma Thasiorum vrbs 477
Stygis aqua vbi 407
Stymphalius lacus 408
Styracis vsus ad quæ vtilis 231
Styreenses quas præbuerint naues 543
Styx & eius aqua 407
¶Sua quenque inspicere debere 5
Suadelę numen 568
subulci apud AEgyptios profani 121
successionis ius apud Spartiatas 436
Suniacum ingum vbi 291
sus animal spurcum apud AEgyptios 121 sus hostia Lunæ & Liberi patris *ibid* sues sacrificandi modus *ibid.* sues apud scythas 277 sue abstinent AEgyptij 323
Susa oppidum 86.348.350
Sybaris vrbs capitur, & diripitur 346 sybaritanum bellum *ibid.*
Syene vrbs Thebaidos 111
Syenneſis Cilicum rex 379 syennesis duos nostes iuuat *Cæs.* 675
Syleus campus 477
Sylosōn Polycratis fr. AEaci fil. 201. 246
Syloes promontorium 269
Symanum mare vbi 80
Syrges fluuius in Mæotidem influit 299
Syri, Græcis Cappadoces 3.32.147. 225.248. syrorum prædia Crœsus deuastat 34 syros Crœsus exterminat *ibid.* syrorum in exercitu Xerxiano armatura 465.469
syria AEgypto contermina 149
syria Palæstina 226.469
syriæ præfectus Megabyzus 669
Syropæones in Asiam abducti 334

T

TAbella totius orbis 348
tabellionum Persarum cursus & modus 562
Tabiti quid 107
Tachompsō insula 112
Tænarus locus 500
talentum Babylonicum 225
talos & fel in iecore habent asini Indici 986 *Cæs.*
Talthybij ira in Lacedæmonios 484 talthybij templum apud Spartiatas *ibid.* talthybius Agamemnonis præco *ibid.* talthybij ira in Lacedæmonios placata *ibi.* talthybiadarum honos apud Spart. *ibid.*
Tanagram interfuit Thermodon 603 tanagræi Thebanorum vicini 360 tanagricus tractus 351
Tanais fluuius 275.277
Tanyoxarces quibus à Cyro præficiatur 661 tanyoxarces dolosè à Cambyse occiditur *ibid.* tanyoxarces fictitius *ibid.*
Tarentum vrbs 291
Tarentinorum maxima cædes 501
Targitaus & eius trés filij 256
Tartessius emporium nobile 310
tartessium Phocenses occupant 74
tartessiorum rex Argāthonius 76
Tauchira oppidum 318
Tauri Iphigeniam Agamemnonis filiam colunt 292 taurorum populorum mores *ibid.* taurica gens *ibid.* tauricī montes 255
Taxacis Scythiæ rex 268
¶Tearus fluuius, & eius medica vis, 288 teari fontes partim calidi partim frigidi *ibid.*
Tegea Arcadum 428. 501. tegeates 26 tegeatibus à Lacedæmoniis bellum infertur 28
Teos oppidum vbi 67.78 teus à Græcis in AEgypto condita 180 teij demigrant in Thraciam odio Cyri 77 teij Abdera condunt *ibid.*
Teleion persis Tycta, id est cœna 631
Tellias varicinus 537
Tellus beatissimus à Solone iudicatus 12. telli filij fideliter instituti *ibid.* telli obitus splendidissimus 13
tellus eadem non fert omnia 6
Tellus Scytharum deus 275 tellus Apia Scythis dicitur *ibid.*
Telmisses coniectores 35
Telus insula 493
Telys Sybaritarum rex 437
Temesius Clazomenius Abderorū fundator 7
Tempe locus vbi 502
Tenedus 76
Tenus AEoliæ ciuitas 69.417
Terituchmes Ochi gener *Cæs.* 674 terituchmis stuprum: cædes *ibid.*
Termilæ vocantur Milyæ 79
Terræ & aquæ munera 301
terræ diuisio 107
terræmotus tanquam prodigium vbi 265
Tethrippothrophus 392
Tethronium oppidum 539
Teucri 456
Thalamia quid 131.132
Thales Milesius defectionem solaris luminis Ionibus prædixit 33 eius inuentum in traducendo per fluuiū Crœsi exercitu 34 thal. Milesij consilium Ionibus datum 78 thaletis Milesij de incremento Nili sententia 110
Thamanæi populus 226
Thanoyra Inari Lybiis filius 189
Thasus & eius conditores 120.397
Thasij subacti 396
Theasides Spartiata 412
Thebæ AEgyptiæ 102
thebarum AEgyptiarum mirum 186
thebæ olim AEgyptus vocatæ 107
thebani Iouis fanum 83
thebanis arietes sacrosancti 119
thebanis stigmata inuruntur regia 524
thebani à Græcis obsidentur *ibid.*
thebani Xerxem contra Platęenses instigant *Cæs.* 663
Themistocles Neoclis f. 489
503 themistoclis corruptio 529
commentum 535.555
literæ ad Iones lapidi inscriptæ 535
cum Aristide simultas 556 vafrities, exactio, auaritia, 569 omniū Græcorum prudentiss. *ibid.*
Creta sagittarios aduersus Xerxem accersit *Cæs.* 666
themistoclis astu Xerxes è Salamine aufugit *ib.*
Themiscyra vbi 286
Theogoniæ cantus in sacrificiis persarum 62
Theophaniæ festum 21
Thera septem annos pluuiam non sensit 309
thera insula quondam Callista *ibid.* theræorum coloniæ 310
Therambus in Pallena vrbs 480
Therapne locus 403
Theres Autesionis f. Cadmeus genere 308
therma vbi 479 thermęus sinus 480
Thermodon flu. 143.595.603.604
Thermopylarum mons 504.519. ad thermopylas Xerxis & Leonidæ prælium *Cæs.* 665
Theron Acragantinorum monarchus 499
Thersander Theræ auus 308
Thesmophoria sacra 176
Thespia vrbs incenditur 544
Thespienses 161
Thesproti populus 369.543
Thessaliæ descriptio 482 thessalię equæ omnium optimæ 510
Thessalus dux 346
Thestorides literarum professor 643
Thoës vbi nascantur 324

Thomanii populus 234
Thonis præfectus Canobici oſtii 147
thoraces picturati Amaſis regis 204
Thorax Theſſ. in pugna ad Thermop. Xerxi dat conſilium 665 *Ctef.*
Thorica tribus 291
Thraces à Creſo ſubacti 12
thraces à Seſoſtre ſubiugantur 142 populus Aſiæ 225 cannabe veſtiuntur 281 aduerſus tonitrua ſagittas excutiunt 289 Bithyni & Scrymonii appellati 466 Xerxis ſocii 507 Iouis ſacrum currum cum equis abegerunt 570 thracum ſepulturæ quales 332 thracum in Xerxiano exercitu armatura 466 thracum ſacrificia 634
Thracia tellus 291 thracia gẽs, eiuſque mores 330.331 thraciæ muri 391
Thraſybuli Mileſiorum tyranni commentum 9
Thriaſius campus 549
Thrixæ oppidum 308
thus vbi & quomodo colligatur 231
Thyiæ Cephiſſi filiæ fanum 505
Thyrea ager vbi 37
Thyrea inſula 209.409
Thyſſigetæ populus vbi 262
Thyſus vrbs 448
Tiaranus fl. Scythiæ 272
Tibareni populus 227 tibarenorũ in Xerx exercitu armatura 466
Tibeſis fl. Scythiæ 272
Tibetheus eunuchus Tanyoxarcis cædẽ prodit Amyti 662 *Ctef.*
Tigranes Achæmenides Medorũ dux 463 tigranis ſententia 536
Tigranis ducis ſpecies & ſtatura 625
Tigris fluuius in rubrum mare infunditur 86 tigris Opin præterlabitur *ib.* tigres tres & eorum ortus 350 tigris oſtium 387
Tilones piſces 334
Timaphernis in prælio ad Thermopylas ad Xerxẽ conſiliũ 665
Timnes Spargapithis f. 282
Timo ſacrifica, Paria genere 432
Timon Androbuli f. 481
Timonax Timagoræ filius 471
tinctura Indica & Perſ. 684. *Ctef.*
Tirynthia regio 409
Tiſamenus Græcorũ aruſpex 599
Tiſſaphernes in Piſuthnem mittitur 673 *Ctef.* Piſuthni ſuccedit *ibid.* Cyrum criminatur *ibid.* Græcis inſidiatur 676 Clearchum & Græcos regi mittit *ib.*
Titormus Ætol' frater Malis 428
Tmolus fluuius & mons 39.44 313 tmolus fluuius auri ramenta profert 44
Tomyris Maſſagetarum regina à Cyro bello petitur 95. 97 tomyridis magnanimitas 98
tonitrua vbi nulla 680 *Ctef.* in Xerx. exercitu mingruunt 455
tormenta per ſcapham *Ctef.* 667
Torona Græca vrbs 448.480
Trachea Cherſoneſus 293
Trachiniæ petræ 512
Trachis vrbs *ibid.*
Trachinienſium procerum ad Xerxem in pugna ad Thermopylas conſilium 665 *Ctef.* trachinienſes Perſas per auia ducunt *ibid.*
Traſpies Scythæ 256
Trauſi populus Thraciæ 330
Trauus fl. 476
Tria capita, ſeu capita quercus, locus ſic dictus 601
Triopii Apollinis ſacrum atque certamen 67
Triopium Cnidiorũ regio 80.260
Tritæenſes Ioniæ gens 68
Tritæchmas Artabazi filius 88
Triballica planities 272
Trieterica & Bacchanalia apud Gelonos 293
Triton fl. & Tritonis palus 319
tumulus palmifer 677. *Ctef.*
tutelaris Mineruæ templum apud Chios 74
Tychius coriarius, Homeri hoſpes 640 ab Homero celebratur 647
Tychæ Perſicè cœnæ nomen 631
Typhon Ægypti rex 665
tyrannis lubrica res 270 tyrannidis incommoda 366 tyrannorum mores 221
Tyres fl. Scythiç 269.272.273.285
Tyritæ, Græci 273
Tyrius Mapen nauarchus Xerxis 471
Tyrus quando extructa 120
Tyriorum caſtra, locus 146
Tyrodiza Perinthiorum ora 449
Tyrrhenus Atyis f. colonias in Tyrrheniam ducit 45
Tyrrheni Phocẽſes oppugnãt 76
Tyrrhenia ſeu Thuſcia 45 tyrrheniam Phocẽſes occupant 74

V

VAccæ Iſidi ſacræ 119 vaccæ vbi non alantur 323 vaccinam non guſtantes *ibid.*
vaticini Scytharum 238
Vdiaſtes Terituchmen interficit 674 *Ctef.* vdiaſti lingua excidit *ibid.* Vdiaſti ſuccedit Mitradates f. *ibidem*
venandi lepores ratio apud Indos 681 *Ctef.* venandi aſinos ſylueſtres ratio 686 *Ctef.*
veneni dandi mira ratio 677 *Ctef.*
venenum ſerpentis Indici 682 *Ctef.* quæ venena prohibeant 686 *Ctef.*
Veneris Vraniæ templum à Scythis compilatum 49 veneris fanum apud Cyprum *ibid.* templum apud Cythera *ibid.* Mylitta Aſſyriis dicta 62 Arabibus Alitta *ibid.* Perſis Metra *ibid.* veneris templum apud Atarbẽchas 118 veneris hoſpitæ ædes 146 Scytharum dea 275 ab iiſdem Artimpaſa dicta *ib.*
venti Eteſiæ cauſa exundationis Nili 111 vẽtorũ ara in Thyia 150
Vermis fl. Indici 687
Veſta Scytharum dea 275
veſtes lanex vbi profanæ 134 veſtes Cynocephalorum 685
victimæ cædendæ ritus apud Scythas 275
vinum ex hordeo apud Ægyptios 133 vinum ſuauiſſ. 688 *Ctef.*
virginum auctio apud Babylonios 91 virgines vbi deuirginentur à rege 317 virginum anniuerſarius conflictus 320
vitæ humanæ breuitas & calamitas 457
vitiliginis remedium 688 *Ctef.*
vinos defodere Perſis in vſu 477
vocaliſſimus Ægyptius 306
vomitum excitans radix 686. *Ctef.*
Vrbana Minerua 369
vrbium Græciæ incrementa decrementáque 3 vrbs vetus Æginæ à Nicodromo occupatur 415 vrbes à Dario in Scythia conditæ 300
Vraniæ Veneris fanum vetuſtiſſimum 49 eius templum à Scythis diripitur *ibid.* apud Perſas ſacrificia 62 vrania Venus Alilat Arabibus dicta 185
vrina hirci, ſpaſmi remedium 323
vrna olei inexplebilis 664. *Ctef.*
vrſorum ac luporũ ſepultura 129
Vrotalt Arabibus quid 185
Vſiris cum Megabyzo conflictus 669. *Ctef.* vſiris capitur *ibid.*
Vtii populus 226 & eorum in Xerx. exercitu armatura 464
Vulcani ſacerdotes 101 maximum templum Memphi 141 veſtibula *ibid.* vulcani coloſſus 179 & fax 163 vulcani templum & ſtatua 200
Vulpanſeres Ægyptiis ſacri 131
vxor Candaulis Gygi nuda viſa 4 vxorum mactatio ad mariti funus 331 vxores Athenienſ. raptæ 433

X.

XAnthius campus 432
Xanthii populus *ibid.*
Xanthippus Ariphronis f. 431.452
Xenagoras Praxilai f. Halicarnaſſ. 629
Xerxes Darii filius 84. & *Ctef.* 664 xerxis vxor Ameſtris, Onophæ filia 463 & *Ctef.* 664 & eius liberi 566. & *Ctef.* 664 xerxis genealogia 443 xerxes quid Græcis ſignificet 417 rex Perſarum declaratur 436 cur bellum Græcis intulerit 438. & *Ctef.* 664 xerxis omnium prima aduerſus Ægyptum expeditio *ibid.* vrnam olei Babylone explere nequit 664 *Ctef.* xerxi Babyloniorũ defectio nuntiatur *ibid.* copiæ Xerxis maximæ 449 xerxes Helleſponto compedes iniicit 452 xerxis crudelitas 454 571. 631 xerxis dona in Helleſpontum collata *ibidem* xerxis exercitus in Europam traiectus 462 xerxi quæ oſtenta oblata ſint *ibidem.* xerxes exercitum ſuum luſtrat *ibid.* xerxis copiarum catalogus & numerus 460. 666 *Ctef.* xerxis duces qui fuerint 467. 471 xerxis feſtiuum ſtratagema 479 xerxis copiis Chidori aqua non ſuffecit 581 xerxis magnanimitas 485 xerxis in Græciam aduentus 486 xerxis confidentia 490 xerxiana claſſis 506 xerxis formæ dignitas *ibid.* xerxi naues quadringentæ ſubmerſæ 509 xerxis copias Onochoni fl. aqua deficit 511. xerxes abydũ põte iungit 665 *Ctef.* xerxis cũ Leonide ad Thermopylas cõflictus *ibid.* xerxis ad Thermopylas clades 536 xerxis ridiculum factum *ibid.* xerxem Thebani in Platæenſes incitant 665. *Ctef.* xerxes Athenas capit & incendit 666 Heracleo Salaminem aggerem ducere conatur *ibid.* è Salamine fugit *ibid.* & *Ctef.* 666 xerxis impietas 569 xerxis copias fames & peſtis extinguit 571 xerxis reditus in Aſiam *ibid.* tempeſtate vexatur *ibidem* xerxis amores 630. ad templum Delphicum diripiendum mittit 666. *Ctef.* *Plura vide apud eundem eadem pag.* & 667.668
Xerxes Iunior Artoxerxi ſuccedit 671 *Ctef.* xerxes ebrius occiditur *ibid.*
Xuthus Ionis pater 470
xyſtum aureum Amphiarao donatum 22

Z

ZAbeces Libyum vicini 325
Zacynthus vbi 406 zacynthii fontes piſcoſi 682 zacynthii pop. 209.406
Zancla nunc Meſſana dicta 499
zanclæi populus 388.494
Zamolxis dæmon 289
Zaris vrbs 674 *Ctef.*
Zegeries, murũ gen' in Libya 25
Zeuxidamus Leutychidis f. 307
Zir amiculi genus 464
Zoa à Batto condita 4313
Zona vrbs Samothraciæ 462
Zopyrus ſe mutilat 252 zopyri ad Babylonios ficta fuga *ibid.* Babylonici exercitus dux declaratur 254 eius præſtantia *ibid.* Megabyzi pater *ibid.* zopyri cædes 664 *Ctef.*
Zopyrus Megabyzi 254 669 *Ctef.* zopyri filia à Sataſpe vitiata 269 fortitudo 669 *Ctef.* zopyrus à rege deficit & Athenas fugit 254 & *Ctef.* 670.671 zopyri cædes 671 *Ctef.*
Zoſter locus 566
Zygantes Libyum vicini 325 Zygantes ſimiarum comeſtores *ib.*

Emendandi loci.

Pag. 18. *ver.* cuſp. *lege* ſomnii 38 Oth*r. l.* delectis 70 *ὐγ. l.* ὑπάιξαι, *non* ἄλαξαι. in *Ald. tamen* ὑλαξαι. 101 *gas ſepr. l.* AEgyptii 103 *ſh. l.* mons 109 *γι. l.* μοὶ δυκ. 113 *no multi. l.* non mul. 115. *μίοκει l. ξυμβίνται* 122. *inſto m. l.* maiorem 138 *fru. l.* caligo 144 *tal. l.* gentium 146 *μαι l. ιοὶν τὴ* Ελλήνες 185 *ses. l.* fœdus 227 *yllam trib. l.* portabant A Æthiopes 246 *δωκε l.* ὑπακαὶ *δ' ὲς τὸ* Σοδοτ, *ἰζετο ὲς τὸ ἀφίδυσε.* 262 Σαυδ. *l.* ἀλβίνη. *vt non ſit mainſculum* 270 *ſtis vrb. l.* Ipſos 271 *trif. l.* nomina 279 *cal. l.* calicem fictilem vino, commiſcent 288 DAR. l. HYSTASPIS 290 *imp. l.* imperata facturi, Coes 297 *nim. l.* cladem 309 *τι δὶ l.* μὴν ὲς 316 Cyr. *l.* fungebatur 331 *mos eſt: l.* mercatu 339 *que gen. l.* conſobrinus 350 *ἔχει l.* Τωϊδνε 430 *v. fil. l.* Agariſtam *& v.* Hipp. *l.* Agariſta 463 *drom. l.* filiam 465 *&* Lib. *l.* Ligyum 466 *λυκ. l.* λυκιοσυρίας, *ſequendo interpr. margini adſcriptam.* 493 *cum Gel. l.* nuntii 565 *τὸν l.* ἀμφικτύονα, *vt non ſit A mainſculum* 571 *horum l.* vectorum 572 *πεζὰ) l.* ὑλάσσατο 652 *τὸν l.* ὃν 653 *cum l.* aconitum